

NAZIONALE
13
1 N
27
VITT. EMANUELE

P. LUDOVICI MARIÆ SINISTRARI
DE AMENO
ORDINIS S. FRANCISCI REFORM. PROVINC. MEDIOLANENSIS.

FORMULARIUM CRIMINALE

NEC NON TRACTATUS

DE INCORRIGIBILIUM EXPULSIONE

AB ORDINIBUS REGULARIBUS

Quibus accedunt in hac editione nonnullæ Constitutiones, & Ordinationes Summorum Pontificum ad materiam Criminalem Spectantes; item aliquot Observationes ad varios Auctoris titulos a JOANNE BAPTISTA GALLUCCI J. C., & in Romana Curia Advocato concinnatæ; ac noviſſimus Index Generalis.

JUSDICENTIBUS, ET ADVOCATIS CRIMINALEM JURISPRUDENTIAM EXERCENTIBUS APPRIME OPPORTUNA.

OPERUM PARS SECUNDA.

ROMÆ, MDCCLIV.
In Domo CAROLI GIANNINI Librorum SANCTITATIS SUÆ Proviſoris
In Platea Capranicenſi.

SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIO.

REVERENDISSIMO PATRI

PATRI BERNARDINO
A TERLITIO

Sacræ Theologiæ Lectori Jubilato, in Cismontana Familia Ordinis Minorum, tam Observantium, quam Reformatorum, nec non Conceptionistarum Commissario Generali, Visitatori, ac Reformatori Apostolico.

CAROLUS GIANNINI

FELICITATEM.

ECIT omnino, *REVERENDISSIME PATER*, summa observantia erga Te mea, ut hoc Auctoris celeberrimi R. P. Ludovici ab Ameno volumen alterum Tuo nomini inscriberem: sed eadem facit, ut parce attingam meritorum, & laudis argumenta, quæ in librorum nuncupationibus ab aliis fere colligi solent; & a quibus Te sciam (quæ Tua est animi moderatio, vel potius dimissio) non mediocriter abhorrere. Verumtamen dicam id, quod res est: Leges hoc

libro continentur de criminibus vindicandis: cumque sit Ciceronis hæc præclara sententia, *legem esse mutum magistratum, hunc vero legem loquentem*; Tibi istæ potissimum commentationes dicandæ erant, quem mitissimo ingenio, probisque moribus præditum ita Sodales Franciscanæ Familiæ & reverentur, & diligunt, ut legem fortiter, suaviterque loquentem jure appellari confiteantur: qui vitæ exemplis ad virtutem colendam sic filios inflammas, ut, prope dicam, jam timere non debeas, ne quispiam fiat obnoxius acerbitati legum, & iis pœnis, quæ sunt errantibus constitutæ. Nempe in oculos omnium occurrunt illa, quæ Ordinis vestri *PATRIARCHA SANCTISSIMUS* inesse iis, qui magistratum gererent, peroptabat; in laboribus patientia, in dictis, factisque candor lenitate conjunctus, nihil in potestate insolens, severissimis omnia modestiæ legibus adstricta: ut ab ejus personæ, quam sustines, dignitate nunquam oculos deflectere, sed illud perfectum, absolutumque decorum, quod iis, qui cœteros regunt, hujus familiæ instituta commendant, assidue spectare videaris. Quod Tibi Te primum proposuisse, cum ad hunc Ordinem religiosissimum aggregarere, jam exemplis domesticis incitatum, ex eo plane conjicio, quod ex illustri tua *TAURORUM* gente fratres duos majores natu adolescens habueris, quorum posses virtutem imitari; qui inclytam Jesu Societatem ingressi, in ea literis, & probitate floruerunt, unus etiam *BENEDICTO XIII.* Pontifici Maximo ob scientiam rerum divinarum acceptissimus fuit: quem hic ego Pontificem non pietatis modo, sed grati animi causa commemoravi, quod nullam rem mihi suscipere, nullum commodum, aut ornamentum optare contigerit, in quo promtam ejus erga me beneficentiam summam, ac liberalitatem non fuerim expertus. Itaque (ut ad Te redeam) adjuvante naturam imitatione, quotidie Te ipsum bene agendo vicisti, donec in Ordine BEATI FRANCISCI eam, quam dixi, maturitatem virtutis es consequutus. Vides, *REVERENDISSIME PATER*, quam late campus nunc pateat, in quo possit excurrere, & exultare oratio mea: sed angustiorem facit modestia Tua. Ergo ne Tibi ornando Te laudibus molestior essem non multa attigi; sed tamen aliqua afferre volui, ut studio meo ergo Te singulari satisfacerem

LECTORI

LECTORI BENEVOLO
EDITOR.

QUANTÆ mihi curæ fuerit, ut Opera P. de Ameno numeris omnibus absoluta in novam lucem proferrem, non est cur dicam. Res ipsa loquitur: Siquidem in hac Editione, quidquid Operum utilitatem, & ornamentum spectare potuit collatum est: At presertim in hac parte quoad ordinem Editionis altera; quo vero ad tempus, quo in publicum edita est, novissima, id curavi, ut Summorum Pontificum, & potissimum Sm̃i Dñi Nostri BENEDICTI XIV. Pontificis Sapientissimi, modo feliciter regnantis Constitutiones ad rem facientes adjicerem: ac præclarissimi Viri Joannis Baptistæ Gallucci in Romana Curia Advocati Observationes aliquot ad nonnulla Operum Capita pertinentes apponerem; quæ ex re quantum Splendoris universo Operi accesserit alii melius, quam ego poterunt dignoscere. Præterea adduntur nunc primum formulæ quædam iis, qui in judiciis criminalibus versantur non mediocriter opportunæ: Accedit quoque Index Generalis rerum omnium, & verborum notabilium, quæ in tractatu de Incorrigibilium expulsione ab Ordinibus Regularibus, itemque in Constitutionibus Pontificiis, & in observationibus recensitis continentur: Index autem rerum, in Formulario Criminali existentium, post ipsum Formularium appositus est. Alia non despicienda in volvendo opere adnexa Lector inveniet, de quibus verba non facio. Ne autem contra Officium grati hominis peccem, operæ pretium existimo, ut publice eidem Joanni Baptistæ Gallucci innumeras gratias ob singularem operam ab eo præstitam profitear. Illud etiam adnotandum esse puto, Auctorem sæpenumero in hac Operum parte (fortassis non ex animi sententia, sed ex praxi, quæ tunc temporis, cum ipse scriberet, vigebat) tradere; Reis ad examen, & quæstionem adductis Jusjurandum de veritate dicenda esse dandum: quod sane exolevit: Concilium enim Romanum sub Benedicto XIII. Celebratum hujusmodi Jusjurandum penitus abrogavit: ut eruitur ex prima Operum parte tit. 19. §. 4. pag. 405. in quo Concilio absolute, & sub pœna nullitatis Actorum prohibetur, ne deinceps hujusmodi Jusjurandum a reis criminaliter constitutis exigatur; Atque hoc ita intelligendum est, ut obtineat, quoties rei ipsi, ut principalis tantummodo constituuntur, secus vero, si ut Testes quoad alios examinentur. Cum itaque datam jam in prima Operum parte fidem servaverim, promissisque steterim; rei gestæ rationem facto ipso reddidisse videor: Quamobrem magnopere sperandum mihi est, operam meam, qualemcumque in hac re adhibui, Reipublicæ Literariæ haud inutilem futuram.

AUCTORIS PRÆFATIO.

ON sine consilio in unum congessimus omnes Formulas criminaliter procedendi, postquam tractationes absolutas de actibus forensibus in Prima Parte dedimus. Opportunius forte nonnullis visum erit, post Titulos datos, formas singulis congruentes dare, facem ad hoc præferentibus *Durando in Speculo*, *Ferrario in Practica*, *Hostiense in Summa*, *Sgroi in Luce Prælatorum*; ultra alios, quos recensere, supervacaneum est. Sed quia pro inexpertis scripsi, & adverti difficultates, quas isti in easuum contingentia ostendunt, commodius, & facilius fore pro ipsis putavi, si formas omnes separatas a Titulis, continuatasque dedissem. Cum enim sufficientem peritiam agendorum non haberent, easque a libris expiscari cogerentur, fiebat, quod totum codicem revolvere cogerentur, antequam formam desideratam reperire potuissent: & multoties accidit, quod actus quosdam præposterarent, quosdamque essentiales omitterent, quæ omnia ansam tribuerunt Patronis dicendi de nullitate Processus; sicque vel Rei indebite absoluti, vel periculosæ contentiones inter Judicem, & Patronum evadebant, cum damno justitiæ, & jactura, Ordinem proinde mutavimus, & serie non interrupta, schemata singularum formarum pro singulis Causis dedimus. Præmisimus generales inquisitiones, paternam, & judicialem, ineundas per Ordinarios, aut Delegatos; exinde tradidimus speciales tum ex officio, tum ad instantiam Partis; his subiecimus probationes Corporis Delicti; mox Testium examen; postea Rei constitutionem; huic supposuimus Defensiones; subinde modum Torturæ; expost methodum sententiandi; postremo Appellationes. In his formas diversas, juxta casus eas requirentes dedimus; interseruimus quoque Adnotationes, quibus possit Judex, Reus, aut Patronus instrui secundum accidentium varietatem. Et cum nec sic sufficienter provisum inexpertorum necessitatibus duxissem, eo quia initiato, verbi causa, Processu, non immediate subjungitur forma, pro constantia Corporis Delicti probanda, cæterisque &c. Sed primam assumptam subsequentes formæ incipiendi diversos a Causa Processus interrumpunt; ideo, præmissis iis, quæ in omni judicio de necessitate interveniunt, recapitulavimus, quasi per Indicem omnem seriem singularum Causarum, ita ut certissimum sit manuductorium, quo dirigatur Judex Regularis per omnes actus, ab initio usque ad Causæ cujusvis complementum ordinate præstandos; & hoc modo, quantum fieri possit, consultum censui difficultatibus, in quas passim in Criminalium litium Actis inexercitati solent impingere. Fruere ergo, Lector Amice, tibi oblata facilitate, & a Deo vitam, & incolumitatem tibi deprecor.

IMPRI-

IMPRIMATUR.

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

F. M. de Rubeis Patriarcha Constantinopolitanus Vicesgerens.

APPROBATIONES.

I.

Locupletissimas Additiones, seu Observationes Theorico-Practicas ad nonnullos titulos Operis *R. P. Ludovici Mariæ Sinistrari de Ameno* a Jo: Baptista Galluccio Causarum Criminalium in Alma Urbe Advocato elucubratas, & huic Secundo Tomo insertas, sicuti jusserat Rmus P. Sac. Pal. Apostol. Magister, qua potui, diligentia legi, summaque animi delectatione lustravi. Nedum enim nihil in illis offenditur æquo Censore dignum, (Si tantum imperitiæ meæ affirmare licet) Sed nihil imò inveni, quod solidam, probatamque jurisprudentiam, & Eruditionem non redoleat; quum Clarissimus Jurisconsultus omnes propemodum Criminales quæstiones, sive Theoriam, sive Praxim respicientes ita enodet, explicet, enucleet, atque recto pertractet Ordine, ut *Patrem Amenum* præclari quidem nominis Auctorem observationibus hisce suis literario Orbi longè clariorem reddat, gratioremque. Opus igitur utriusque Fori Sectatoribus perutile, ac scitu fere necessarium, ut publicam, quo poterit citiùs, prodeat in lucem dignissimum censeo, si probet cui ita imperandi potestas relicta est. Dabam Romæ ex Ædibus meis x. Kalend. Decembr. MDCCLIV.

Paulus Franciscus Antamorus Sacræ Consultæ Ponens, & Tribunalis A. C. Adsessor.

II.

Jussu Rmi Patris Sacri Palatii Apostolici Magistri, Observationes super quosdam Titulos Operis *R. P. Ludovici Mariæ Sinistrari de Ameno*, huic secundo Tomo annexas, ab Eximio Viro Joanne Baptista Gallucci J. C., & in Romana Curia Advocato docte, & erudite elucubratas, qua potui diligentia, lustravi; & cum in iis nihil Fidei, bonisque moribus absonum repererim, sed sanam Jurisprudentiæ Doctrinam perspexerim; Typis mandari posse existimo, si ad quos spectat, ita videbitur. In quorum fidem &c. Datum Romæ in Conventu SS. Cosmæ, & Damiani Idibus Novembris Anni 1754.

Frater Joseph Maria Baccioli Tertii Ordinis S. Francisci, Romanæ, & Supremæ Inquisitionis Qualificator, & in Archigymnasio Romano Academicæ Theologicæ Censor.

III.

De mandato Rmi Patris Sacri Palatii Apostolici Magistri diligenter perlegi Additiones, seu Observationes per eruditissimum Virum Joannem Baptistam Gallucci J. C., & in Romana Curia Advocatum, dilucidè appositas in nonnullis Titulis Operis *R. P. Ludovici Mariæ Sinistrari de Ameno*; Cumque in eis nihil quod Religioni, bonisque moribus adversetur invenerim, utillimum arbitror, quod ad omnium documentum in lucem proferantur, si ita videbitur. In quorum fidem datum Romæ hac die 25. Novembris 1754.

Bartholomæus Advocatus Andreetti Judex Criminalis Cameralis.

IMPRIMATUR.

Fr. Joseph Augustinus Orsi Ord. Præd. Sacri Palatii Apostolici Magister.

I N D E X

Complectens Argumenta, & Titulos Constitutionum Apostolicarum Observationum, Votorum, & Juris allegationum, quæ in his Additionibus continentur.

tis

INDEX

INDEX SECTIONUM FORMULARII CRIMINALIS

FORMULARIUM CRIMINALE.

SECTIO I.

In qua traduntur Formulæ Inquisitionis, sivè Visitationis generalis Paternæ, & Judicialis.

I. *Antequam tradamus Formulas, secundùm quas Prælati se gerunt, tanquàm Judices in Foro contentioso, expedit eam tradere, quam servare debent, ut Patres in Foro Regulari. Et quia hoc consistit in Visitatione Generali paterna, priùs de ea loquemur. Cum verò sint Visitatio à Prælato Provinciali, tanquàm Ordinario, & à Visitatoribus Commissariis à Generali, aut Provinciali Delegatis, de utrisque res tradenda est.*

II. Forma Visitationis generalis paternæ, quæ fieri debet à Prælatis Provincialibus.

IN nomine Domini. Amen. Hæc est Visitatio Generalis, quam facere intendit Fr. N. Minister Provincialis Provinciæ N. in Conventu N. &c. Mensis, &c. Anni, &c.

Convocatis capitularitèr Fratribus ad signum solitum Campanæ, illis, pro debito, verbum Dei proposuimus, & Visitationem intimavimus: omnes in Domino admonemus, & formali præcepto Obedientiæ adigentes, ut dicerent, quæ de jure dicenda veniunt; & non ex odio, aut prava quavis animi affectione, sed sola charitate, & Regularis Observantiæ zelo, moverentur.

Posteà visitavimus Ecclesiam incipiendo ab AUGUSTISSIMO SACRAMENTO; deindè Altaria, Reliquias Sanctorum, Oleum Infirmorum, Capellas, Confessionalia, Sepulturas, Sacristiam cum paramentis, & vasis sacris, Officinas Conventus, & Cellas Fratrum; & invenimus, &c. *Et hic describatur status, in quo prædicta reperta fuerint.*

Tandem vocatis Fratribus, ab ultimo incipiendo, unumquemque illorum interrogavimus super sequentibus Articulis.

1. An in Divino cultu Religiosa devotio, & pietas in Conventu eluceat?
2. An Sacri Ritus, & Cœremoniæ, ex præscripto Constitutionum, serventur?
3. An ad Divina Officia die, noctuque omnes, qui tenentur, diligenter conveniant?
4. An in Ecclesia aliquis indevotè versetur, aut confabuletur?
5. An in Refectorio victus communis servetur, & lectio continua habeatur?
6. An silentium in locis, & temporibus debitum servetur?
7. An votorum, vel præceptorum essentialium Regulæ transgressiones vigeant?
8. An aliquis Religiosus ità immorigeratè vivat, ut cæteris scandalo sit?
9. An Superior localis providerit Fratribus necessaria; eos monuerit, corripuerit, & ad exigentiam castigaverit indifferentor, & sinè passione?

10. An Apostolicæ Constitutiones, Decreta Sac.Congreg., & Statuta Ordinis, suis temporibus fuerint lecta?
11. An Superior localis, ad normam Constitutionum Ordinis, reddiderit rationem Eleemosynarum sive ex Missarum celebratione, sivè ex fidelium charitate? &c.

Vocatus igitur primo fuit Frater N. Laicus Conversus ætatis annorum &c. Religionis verò, &c. & Interrogatus super Articulo primo. *Respondit*, &c. Super secundo, *Respondit*, &c. *Et sic deinceps, &c. ac ejus dicta fideliter, & compendiosè scribantur*, & depositioni suæ se subscripsit.

Ego Frater N. confirmo, ut supra.

Quod si Visitatus scribere nesciat, adnotetur sic. Et quia nescit scribere, signum Crucis suæ depositioni apposuit ✠.

Secundo vocatus fuit Fr.N. &c. & *ità prosequatur usque dum singulos Fratres Subditos, & Superiorem visitaverit.*

Visitatis igitur omnibus Fratribus, & Patribus Conventus, eosdem iterùm Capitularitèr congregatos de Votorum Observantia, & Regularis disciplinæ Custodia monuimus. Quosdam defectuosos (*si tamen ità sit*) paternè pœnitentiavimus, & ad majorem Religiosorum profectum, & Regulæ Observantiam nonnulla ordinavimus in scriptis, videlicet, &c. *Hic verò scribantur Ordinationes, quas continget fieri, juxtà Conventus necessitatem.* Et data omnibus absolutione, & benedictione Visitationem complevimus Die . . . . Mensis . . . . Anni . . . . *& apposito sigillo minori Provinciæ subscribat.*

Ita est Ego Fr. N. Minister Provincialis.

III. Forma Absolutionis Generalis dandæ ab omnibus Superioribus in actu Visitationis.

Completo sermone, qui regularitèr fit à Visitatore in terminanda Visitatione, omnes Fratres in medio Refectorii genuflectant, & recitent Confiteor Deo omnipotenti, &c. *quo completo, Visitator surgat, & dicat* Misereatur vestri, &c. Si tenemini aliquo vinculo Excommunicationis majoris, vel minoris, Suspensionis, vel Interdicti, in quantùm se extendunt gratiæ, & privilegia Ordini nostro indulta, mihi commissa, & vobis concessa; Absolvo vos, & restituo vos Sacramentis Ecclesiæ, & Communioni, & unitati fidelium. Item eadem authoritate dispenso vobiscum super omnibus Irregularitatibus, inhabilitationibus, & aliis pœnis Ecclesiasticis, si quas contraxistis, in quantùm possum, & valeo. Aboleo etiam à vobis omnem maculam Infamiæ undècunque contractæ, & habilito Vos, & restituo executioni Ordinum, & Officiorum vestrorum, nec non ad omnes actus legitimos tum Ordinis, tum

jurisdictionis, ac Religionis nostræ Beneficia, prout nostra se extendit authoritas. Demùm eadem authoritate absolvo Vos ab omni transgressione Regulæ, Constitutionum, Ordinationum, & admonitionum Majorum nostrorum; ab omnibus pœnitentiis oblitis, seu etiam neglectis, & ab omnibus peccatis vestris; de illis vobis concedendo Indulgentiam plenariam, juxtà formam S. Romanæ Ecclesiæ. In nomine Patris, &c. Ite in pace; nolite ampliùs peccare, & orate Deum pro me.

ADNOTATIO I.

IV. *Circa hanc Absolutionem, quæ in omnibus Visitationibus fieri consuevit in omnibus Religionibus, (imò in Ordine* Minimorum *fit etiam in omnibus diebus solemnibus, ut scribit* Peyrinus Formular. lit. A. cap. 5. num. 1. *Advertendum est, quod ipsa est multum proficua licet enim pro Foro externo nihil prosit, ut scribit* Lantusca Theatr. Regul. V. Commissarius num. 4. in fin. *Tamen in Foro interno prodest iis, qui per oblivionem, vel inadvertentiam, seu ignorantiam (quia scilicet nesciebant aliquid esse peccatum, seu habere Censuram adnexam) in aliquam Censuram, vel pœnam inciderunt. Nam si deindè fuerint recordati, vel sciverint, se in Censuram, aut pœnam reservatam incidisse; non tenentur ampliùs quærere absolutionem, aut dispensationem illarum à Superiore, sed sufficit, quod confiteantur cuicunque Confessario simplici peccata, ob quæ illas incurrerunt, ut docet* Peyrinus loc. citato, qui affert Paludan. Angel. Rosell. Tabien. Armill. Navarr. & alios, *& in* Tract. de Subdit. Relig. quæst. 1. cap. 5. vers. Respondeo cum Ledesma. *alias ipsius utilitates recenset. Imò* Lezana Tom. 1. cap. 18. num. 93. *Satis quidem probabiliter tenet, quod talis absolutio valeat etiam pro Censuris, & Irregularitatibus certis, quæ tamen sint occultæ, verba enim illa, quæ proferunt Prælati dicendo*, absolvo vos, & dispenso vobiscum, *videntur favorabiliter amplianda, ità ut sortiantur effectum suum quoad omnia, ad quæ se extendit facultas Absolventis, & Dispensantis, quæ clarum est, quod extenditur etiam ad casus certos, & occultos. Proindè in omni Visitatione facienda est tàm proficua spirituali profectui Absolutio.*

ADNOTATIO II.

V. *Advertendum est, quod omnes Visitatores nostri, sive Ordinarii sint, sive Commissarii, debent in actu suorum Visitationum legi facere* Decretum S. Rom., & Universalis Inquisitionis, *& quia potest fortè dari casus, quod in Conventu non reperiatur, hic apponimus per extensum ex* Lantusca.

Cum, non sine gravi animi molestia, ex processuum lectura, Dominis Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus innotuerit, quam plures Fratres Ordinis SANCTI FRANCISCI de Observantia suæ professionis immemores in ejusdem Religionis dedecus, animarum suarum damnum, & aliorum perniciem, retinere, & legere, seu aliis communicare, scripta, & libros continentes Sortilegia, incantationes, & alia similia perniciosæ lectionis. Volentes pro eorum Officio malis, & incommodis ex hujusmodi scripturarum, & librorum retentione, & lectione provenientibus opportunè providere; statuerunt, & decreverunt, & ordinaverunt, ut in posterùm nemo ejusdem Ordinis professus, cujusvis status, & dignitatis audeat, vel præsumat, aut quovis modo habere, aut legere scripta, vel libros Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Chyromantiæ, Necromantiæ, seu continentes incantationes ad amorem, invocationes Dæmonum; abusus Sacramentorum; Sacramentalium; rerum Sacrarum, & benedictarum; remedia superstitiosa infirmitatum; ad Thesauros inveniendos; seu quævis Sortilegia: sed cum primum ad cujuslibet ipsorum manus hujusmodi libri, & scripta quovis modo pervenerint, etiam occasione audiendi confessiones Sacramentales, Ordinariis locorum, seu Inquisitoribus, vel eorum Vicariis, respectivè, intra viginti quatuor horas realiter, & cum effectu consignare, & tradere debeant, sub pœna Excommunicationis majoris ipso facto incurrenda, à qua non, nisi ab hoc Sancto Officio, absolvi possit; nec non privationis vocis activæ, ac passivæ, Officiorum, & Dignitatum quarumcumque, & inhabilitationis ad illas in perpetuum, ac suspensionis ab executione suorum Ordinum, & inhabilitationis ad illos, Carceris formalis, seu Triremium ad decem annos, aliisque arbitrio DD. Cardinalium Generalium Inquisitorum ipsorum infligendis pœnis: ejusdemque pœnis subjaceant, qui scientes aliquem ipsorum Fratrum hujusmodi scripta, seu libros retinere, id Ordinariis, seu Inquisitoribus, vel eorum Vicariis, infrà viginti quatuor horas denunciare neglexerint. Et ne aliquis ignorantiam prætendere possit, mandaverunt hujusmodi Decretum publicari in singulis Capitulis Generalibus, & Provincialibus ejusdem Ordinis; ac insuper præceperunt omnibus, & singulis dicti Ordinis Ministris Provincialibus nunc, & pro tempore existentibus, ut in actu Visitationis, singulis annis, & vicibus, convocatis Fratribus Conventus, præsens Decretum omninò publicent, ita quod singulis annis in unoquoque Monasterio suæ Provinciæ realiter, & cum effectu, ut suprà expressum fuit, publicetur: sub pœna privationis Officii, ac vocis activæ, & passivæ per quinquennium, & cætera.

VI. Forma Inquisitionis Generalis paternæ, quæ dicitur Visitatio, facienda à Commissario Delegato à Superiore Generali ad Visitandam Provinciam.

Debet ante omnia juxta Constitutiones Ordinis, Visitator deputationem suam significare per literas Provinciali, qui mittet ad eum unum ex minoribus sigillis Provinciæ; & in primo Conventu Provinciæ, ad quem perveniet, Visitator legere faciet Literas patentes suæ Commissionis, congregatis capitulariter Fratribus in Refectorio, ut moris est. Quibus lectis incipere poterit Visitationem, & eam describere, ut sequitur.

In nomine Domini. Amen.

Hæc est Visitatio Generalis, quam facere intendit P. N. Commissarius Delegatus à Reverendissimo P. N. Generali ad visitandam hanc Provinciam N. in Conventu N., Diœcesis N., Die N., Mensis, & Anni N.

Cum pervenissemus ad Conventum præfatum N., & charitativa benignitate excepti fuissemus à Superiore, & Fratribus omnibus in eo de Familia commorantibus, Nos contulimus ad Ecclesiam, & in ea adorato SANCTISSIMO EUCHARISTIÆ SACRAMENTO, post brevem orationem ad Cellam nobis paratam contulimus. Resumptis posteà fractis, ex itinere, viribus, convocatis omnibus in Refectorio Capitulariter Fratribus, illis verbum Dei proposuimus, & Visitationem intimavimus, omnes in Domino monentes, & præcepto Sanctæ Obedientiæ adigentes, ut dicerent, quæ de jure dicenda venient; nec odio, vel prava animi affectione; sed ex sola charitate, & regularis observantiæ zelo moverentur. Visitavimus posteà Ecclesiam, incipiendo à SANCTISSIMO EUCHARISTIÆ SA-

CRA-

CRAMENTO; Altaria, Reliquias Sanctorum, Oleum Infirmorum, Capellas, Sedes Confessionales, Sepulturas, & Sacristiam, cum sacra supellectile. Invenimus autem &c. (*hic describatur, an ea omnia in bono, aut commendabili statu sint reperta. Et describantur Decreta, quæ circa illa Visitator facienda judicaverit*) Postmodùm Conventus Officinas omnes, & Cellas Fratrum visitavimus &c. *Et hic pariter adnotetur status, in quo omnia reperta fuerint.* Tandem vocatis singillatim Fratribus, à junioribus incipientes, eorum singulos interrogavimus super Articulis sequentibus.

1. An in Divino Cultu Religiosa pietas maximè eluceat?
2. An Sacri Ritus, & Cæremoniæ, ex præscripto Ecclesiæ, serventur?
3. An ad Chorum, & Divina Officia omnes Religiosi die, noctuque conveniant?
4. An in Ecclesia aliquis indevotè, vel immorigeratè versetur?
5. An communis victus, & vita à singulis servetur?
6. An vigeant transgressiones contra vota, & præcepta Regulæ?
7. An quæstuationes pecuniariæ, vel à Regula non permissæ fiant?
8. An Fratrum aliquis Sæculares scandalizet?
9. An reperiatur aliquis in vitio proprietatis?
10. An Guardianus se benè, & charitativè gesserit in suo munere?
11. An Constitutiones Apostolicæ, & Regulares suo tempore fuerint lectæ, & servatæ?
12. An Provincialis Minister, cum Sociis suis, in suo triennio, exemplariter vixerit; Reos castigaverit indifferenter; dignos promoverit ad Officia; Infirmorum curam sedulam habuerit; Fratribus providerit de indumentis?
13. An Visitator, qui immediatè ante se Provinciam visitavit, Officium suum rectè præstiterit; pedester ierit; munera acceperit; Partes foverit; ac pacem promovere studuerit?
14. An in tota Provincia vigeant abusus, & Regulæ transgressiones?

Vocatus igitur fuit Fr. N. Laicus Conversus ætatis, prout dixit, annorum N., Religionis N., monitusque, & interrogatus.

Super primo respondit, &c.

Super secundo respondit, &c. *& fideliter describantur, quæ dixerit.*

Quibus receptis, jussus fuit suæ depositioni se subscribere.

Quod si scribere nesciat ponatur ita, & cum nesciret, scribere, suæ depositioni signum Crucis apposuit.

Posteà vocatus fuit Fr. N. Clericus, &c. *& modo simili interrogetur, & sic deinceps, donec omnes Subditi fuerint visitati.*

Tandem vocatus fuit Pater N. Guardianus, &c. *qui & ipse ut supra interrogatur, & in fine subsignet.*

Visitatis igitur omnibus Fratribus, & Patribus Conventus, eosdem iterùm in Refectorio Capitulariter vocavimus; de votorum observantia, & Regularis disciplinæ custodia admonuimus; nonnullorum defectus paternè correximus; ordinavimus aliqua ad communem profectum opportuna; videlicet, &c. *& hic describantur Ordinationes, quas in scriptis, sive oretenùs Visitator fecerit.* Et data omnibus benedictione, & absolùtione, Visitationem complevimus die N., Mensis, & Anni, &c. *Et Visitationem scriptam sigillo, & subscriptione sua communiat.*

ADNOTATIO I.

VII. *Summopere curare debent Visitatores, in investigatione finis, propter quem Fratres peccata proximorum detegant. Quantumvis enim videantur, ob zelum illa Visitatori revelare, tamen, aliquando, frigescente charitate, moventur à studio nocendi. Proinde sedulò inquirant, an juxtà Ordinis Constitutiones renovatas in nuperrimo Capitulo Generali Romano*, Pro Famil. Cismont. Tit. Declarat. circ. Statut. Gen. num. 46. *ille, qui deponit, monuerit primo Superiorem Localem; exposi Provincialem de defectu proximi: & si temerè illa tacuisse deprehendat, ut Visitatori tantùm revelaret; signum est, illum motum fuisse ad deponendum non ex zelo, sed ex animositate in Fratrem. Proindè strenuè Commissarius exequatur Officium suum, ipsum puniendo ad normam Constitutionum; & depositioni suæ aut nullam, aut debilem fidem accommodet.*

ADNOTATIO II.

VIII. *Ex dispositione Statutorum Ordinis, potest Visitator Provinciæ deputare Secretarium suum, sive alium ad visitandos aliquos Conventus Provinciæ sibi commissæ. Damus igitur formam Literarum patentium, quas, ad hoc munus præstandum, debet Visitator dare.*

IX. Forma Literarum patentium, quæ dari possunt à Commissario Visitatore ad Visitandum unum, vel plures Conventus.

Frater N. Ordinis Minorum, &c. Provinciæ autem N. Commissarius Visitator. R. P. Fratri N. Theologo, &c. ac Secretario nostro salutem in Domino sempiternam.

Cum temporis angustia urgeamur, per quam, ad Ordinis Constitutionum præscriptum, nequeamus, intrà trimestre, absolvere Visitationem Conventuum hujus Provinciæ satis inter se distantium; necessarium Nobis est, ad celerem eorundem expeditionem perficiendam, partem illorum visitandorum aliis demandare. Harum ergo serie, & juxtà potestatem, quæ nobis de jure communi, & Statutario competit; Tibi, cujus providentia, dexteritas, & Religionis zelus Nobis abundè nota sunt, nostras vices committere, duximus, ut Nobis in Visitatione complenda adjumento esse possis. Quapropter Te nostrum Commissarium, pro visitandis Conventibus N. & N. hujus Provinciæ instituimus, & institutum declaramus, opportunam Tibi conferentes jurisdictionem tàm in Capite, quàm in membra, quatenùs inquirere, emendare, corrigere, decernere, & punire possis omnes, & singulos defectus, quos emendatione, & correctione dignos esse, judicaveris. Et ideò omnibus, & singulis prædictorum Conventuum Superioribus, & Subditis in virtute Spiritus Sancti, & sub pœnis latis in nostris Constitutionibus contrà rebelles, præcipimus, & mandamus, ut Te, tanquam legitimum nostrum Commissarium recognoscant, recipiant, & obediant. Volumus autem, quod si aliquod, ex gravioribus, crimen detexeris, quod juridicam animadversionem requirat, ab hujus Inquisitione abstineas, ejus cognitionem Nobis reservantes. Vale. Dat. &c.

ADNOTATIO I.

X. *Advertant Commissarii Visitatores id, quod scripsimus* Par. 1. Tit. Quales num. 2. *nempè; quod si ipsorum*

rum Secretarii non habent conditiones à Statutis requisitas, nequeunt ipsos ullo modo deputare ad Visitationem Conventus alicujus; aliter possunt recusari à Superioribus Localibus, & impediri ne visitent; & hoc monitum quadrat etiam pro Provincialibus, quando delegant Visitationem aliquorum Conventuum alieni, ratione propriæ infirmitatis, sive alterius legitimi impedimenti, ob quod nequeunt per se ipsos visitare. Tali casu possunt dare literas patentes, ut sequitur.

XI. Forma Literarum patentium, quæ dantur à Provincialibus Commissariis, quæ mittuntur ad Visitandum unum, vel plures Conventus.

Frater N. Ord. Minorum, &c. Provinciæ N. Minister Provincialis, & Servus. Dilecto Nobis plurimum in Christo. P. N. ejusdem Ordinis, & Provinciæ Concionatori, Lectori &c. salutem in Domino.

Cum Nos adversa corporis valetudine (*sive* gravissimorum pro Religionis utilitate negotiorum onere) præpediti nequeamus, ad Apostolicarum, Regulariumque Constitutionum præscriptum, singulos hujus nostræ Provinciæ Conventus, & Fratres visitare; ne Familia, Nobis à Christo Domino commissa, ex hoc aliquid incommodi patiatur, cogimur ad curæ nostræ, ac solicitudinis adminiculum, aliorum auxilium implorare, & ministerio uti. Tibi ergo, cujus dexteritas, prudentia, ac zelus satis Nobis perspecta sunt, committendam duximus Visitationem Conventus Nostri N. *sive* Conventuum nostrorum N. & N. ut tua diligentia suppleat, quod Nos, ut præfertur præpediti, per nosmetipsos præstare, nequimus. Quapropter harum serie Te nostrum Commissarium, ac Delegatum ad visitandos prænominatos Conventus instituimus, & institutum declaramus, committentes Tibi vices nostras, cum plena potestate, & facultate paternaliter inquirendi, corrigendi, castigandi, ordinandi, & decernendi, tàm in Capite, quàm in membris, omnes abusus, defectus, & negligentias, si quas repereris, & pro his convenientes, salutaresque poenitentias, ad nostrarum Constitutionum normam, injungendi. Proindè in virtute Spiritus Sancti, sub interminatione Divini Judicii, ac sub poenis latis in Statutis Ordinis, Superioribus, & Subditis omnibus, & singulis præfatorum Conventuum jubemus, ut Te, tanquam legitimum nostrum Commissarium, ac Delegatum recognoscant, recipiant, venerentur, & in omnibus, quæ non sunt contra Regulam nostram, & animam suam, pareant, & obediant. Volumus autem, quod si aliquod scandalum, aut grave delictum repereris, quod debeat judicialiter cognosci, ab hoc abstineas; sed sumptas tantùm extrajudicialiter informationes, & Visitationem fideliter descriptam, ad Nos referas, ut possimus, quæ salubriora esse cognoverimus, ad Religionis incrementum providere. Vale. Dat. &c. *Et sigillentur sigillo majori Provinciæ.*

Visitationes autem ab ejusmodi Commissariis fieri, & describi debent eo modo, quo fieri deberent à Delegantibus, puta Ministro Provinciali, seù Commissario Visitatore respectivè; ideò nullam particularem formam præscribimus, nec jàm datas inutiliter repetimus.

XII. Forma Inquisitionis Generalis juridicæ, quæ dicitur Visitatio Judicialis, faciendæ à Prælato Provinciali.

In nomine Domini. Amen. Cum ad aures R.A.P.N. Ministri Provincialis Provinciæ N., non sine magna animi sui commotione confusus rumor pervenisset, multas, & graves transgressiones, & scandala vigere in Conventu N., quæ rigorosam exigunt correctionem, volens pro Officii sui munere mala germina erumpentia suffocare, & radicitus evellere; ne agrum Domini pestilenti segete inficiant, decrevit generalem, juridicamque Inquisitionem tum in Caput, tum in membra ejusdem Conventus instituere. Quapropter in cameram suæ residentiæ, in Conventu N., coram infrascriptis Testibus ad hoc specialiter adhibitis, me infrascriptum vocari fecit, & dato mihi juramento de fideliter exercendo munere, quod & præstiti, tacto pectore more Sacerdotum, me Notarium creavit ad hoc, ut illi inservirem pro legitimo Actuario in dicta Visitatione per eundem decreta. Acta sunt hæc die &c. & loco quo supra.

Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. Actuarius.

Anno igitur, & die &c. accessit ad prædictum Conventum, & postquam fuit benignè receptus, convocatis Capitulariter Fratribus, ut moris est, in Refectorio, ipsis Visitationem intimavit, exhortatione præmissa, ne, quæ taceri debent, dicerent, sed ea tantùm revelarent, quæ de jure Superioribus debent aperiri; eisdem injungens sub præcepto obedientiæ, ne ullo modo revelanda celarent, vel inordinata affectione contrà suos Fratres moverentur, aut aliquid contrà justitiæ, & charitatis normam, in proximum effutirent. Post gratiarum actionem debitè peractam, eadem die, in Cameram residentiæ prædicti A. R. P. Provincialis, in qua ipse suum Tribunal erexerat, coram eodem, & me infrascripto Actuario vocatus fuit Fr. N. Laicus Conversus ætatis, prout dixit, annorum &c. Religionis verò &c. cui dato juramento de veritate dicenda, prout juravit, tactis sacris literis, fuit *Interrogatus*. An in illo Conventu in Divino Cultu Christiana pietas maximè eluceat; serventur Sacri Ritus, & Cœremoniæ; celebrentur Divina Officia die, noctuque cum debita compositione?

Respondit &c.

Interr. An servetur victus communis; Regulæ, & Statutorum observantia?

Respondit &c.

Interr. An vigeant transgressiones votorum, aut aliquod scandalum secutum sit, vel intra Claustra, vel in districtu illius Conventus?

Respondit &c.

Et sic deinceps interroget super generalibus; & benè caveat nè de aliquo in particulari perquirat. Quod si Visitatus ex se deponat, aliquod scandalum commissum fuisse à Cajo, vel Titio, benè quidem; Si verò deponat quidem de scandalo secuto, Delinquentem autem non nominet, debet Judex Visitator inquirere.

A *quo* fuerit scandalum commissum?
Quo loco?
Quo tempore?
Qua occasione?
Coram quibus?
Quomodo Visitatus, hoc sciat?
Si de tali scandalo est publica notitia, vel infamia?
Si Superior localis Delinquentem de tali scandalo punierit, correxerit, monuerit &c.
Si Delinquens deinceps emendatus sit?

Et hoc modo singulos Fratres illius Conventus visitando, eorum dicta per extensum debent scribi per Actuarium. Examen autem Visitati terminandum est hoc modo.

Et sibi lecta per me Actuarium sua depositione, cum

co-

noluisset eidem aliquid addere, vel minuere, se subscripsit, & dimissus est salvo jure &c.

Ego Fr. N. affirmo, ut supra.
Ego Fr. N. Minister Provincialis.
Ego Fr. N. Actuarius.

Peracta omnium Fratrum Visitatione, si emerserint ex ea delicta, ob quæ debeat institui Inquisitio specialis, ipsa incipietur, ut dicemus infra Sect. II. num. 2. Si verò levia tantùm crimina, paternè emendanda, fuerint reperta, concludetur Visitatio hoc modo.

Completa Visitatione, cum ex ea emerserint tantùm nonnulli defectus, & transgressiones, & hæc judicaverit paternè coercere, idem R. A. P. Provincialis die &c. convocavit Capitulariter Fratres in Refectorio, & ipsis generaliter monitis, ut in observantia suæ professionis perseverarent, ad majorem profectum Religionis ordinavit, quod &c. *& hic recensentur Ordinationes, quas judicaverit expedire ad bonum publicum, & antevertenda scandala.* Mox vocavit ad culpam Fratres N. & N., & Fratri quidem N. objecit, quod &c. *& hic describatur defectus ejus.* Et proindè injunxit ei pro pœnitentia, quod &c. *& hic describatur pœnitentia, quam injunget.* Fratri N. objecit, quod &c. & pro pœnitentia illi jussit &c. quod &c. qui omnes pœnitentiam sibi injunctam humiliter, & promptè acceptaverunt. Mox data omnibus benedictione, Visitationem absolvit.

Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

XIII. *Quia verò eadem Visitatio judicialis potest fieri à Commissario Delegato à Superiore Generali, vel Provinciali, damus prius formam Literarum patentium ad hoc requisitarum, quæ est, ut sequitur.*

Forma Literarum patentium pro committenda Visitatione judiciali alicui Delegato.

Frater N. Ordinis Minorum &c.Dilecto Nobis plurimum in Christo R. P. N. Theologo &c.

Non sine ingenti animi nostri molestia ex diversis relationibus,excepimus multas in Conventu nostro N., & graves vigere transgressiones, quæ non humanitate paterna, sed virga judiciali, debent emendari. Cumque Nos multiplicibus Officii nostri distracti curis,nequeamus hoc personaliter perficere, necessarium est, ad tale munus virum gravem, providum, & expertum eligere, per quem, ad justitiæ normam, possint Sontes inventi debitis pœnis coerceri. Cum autem, multiplici experimento per Te dato, Nobis nota sit Fides, Prudentia, Zelus, & rerum Criminalium peritia, qua polles, hanc Provinciam Tibi duximus demandandam. Harum ergo serie, Te nostrum Commissarium, ac Delegatum instituentes, & institutum, ut, præfertur, declarantes committimus Tibi, ut assumpto in Secretarium Religioso, idoneo, Tibique benè viso, quem ad nostrarum Constitutionum præscriptum Notarium ereabis, ut Tibi legaliter, possit deservire, ad præmemoratum Conventum accedas, ibi Visitationem Generalem, & juridicam tàm in Capite, quàm in membris instituas, & ea in hoc negotio cures, quæ ex Sacrorum Canonum, & Statutorum Regularium dispositione, sunt necessaria; omnimodam ad tale munus potestatem, & jurisdictionem Tibi conferentes; præcipimusque in virtute Spiritus Sancti, & sub pœnis contrà Rebelles latis, omnibus, & singulis Superiori, & Subditis memorati Conventus, ut Te, tanquàm nostrum legitimum Commissarium agnoscant, recipiant, obediant, & intra terminos juris omninò Tibi pareant. Volumus autem, quod si ex tali Visitatione contrà aliquem, vel aliquos, sufficientia emerserint indicia, ad instituendam Inquisitionem specialem, illam instituas, & Processum informativum, juxtà Praxim Criminalem Ordinis, formes, usque ad Sententiam diffinitivam exclusivè, omnem opportunam, & necessariam ad hoc facultatem Tibi concedentes. Confidimus autem, in hoc gravi negotio Te viriliter, & strenuè curaturum ea, quæ ad repressionem scandalorum, & Religiosæ Observantiæ conservationem faciunt, & paternam benedictionem Tibi peramanter impartimur. Dat. &c.

Ego N. Minister Provincialis.

Et sigillentur Literæ sigillo majori Provinciæ.
Porrò forma eas Literas exequendi erit, ut sequitur.

XIV. Forma Visitationis juridicæ faciendæ à Commissario Delegato à Ministro Generali, aut Provinciali.

In nomine Domini. Amen. Cum R. P. N. literas recceperit datas à Reverendissimo Patri Generali, *sive* ab A.R.P. Provinciali N. tenoris sequentis, *& registrentur per extensum Literæ patentes &c.* volens eas, qua debet obedientiæ promptitudine, exequi; in Cameram suæ residentiæ, coram PP. N. & N. Testibus ad hoc specialiter adhibitis, vocavit me infrascriptum, & mihi dato juramento fidelitatis, quod & præstiti, tacto pectore more Sacerdotali, juxtà sibi commissam facultatem Notarium creavit, ut in sibi demandatis pro legitimo Actuario inservirem. Acta sunt hæc Die, Mense..... Anno &c. in Conventu &c.

Ego N. Commissarius Delegatus.
Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. Actuarius.

Consequenter idem R. P. Commissarius associatus à me infrascripto, & Fr. N. Laico accessit ad Conventum N., in quo fuit à Superiore, & Fratribus humaniter exceptus, juxtà morem Religiosæ hospitalitatis; & in prima refectione, ad quam convenerant Capitulariter Fratres suas Literas patentes hic præinsertas publicare per me Actuarium fecit, quod & præstiti, alta, & intelligibili voce eas legendo. Mox gravem Sermonem ad Fratres habuit, & ipsis Visitationem intimavit,exhortatione præmissa &c. *& prosequatur juxtà formam datam suprà* num.XII. *de Visitatione judiciali facienda à Ministro Provinciali, usque ad finem.*

ADNOTATIO I.

XV. *Quia, ut diximus* Par.I. Tit. Canones nu. 99. & seqq. & Tit. Inquisitio num.59. & 60. *In Visitatione judiciali, tanquam suspectus, ex legitima causa recusari potest tum Provincialis, tum Commissarius Visitator, necessarium duximus tradere formam Recusationis, quæ in facti contingentia, si habetur causa legitima, potest proponi.*

XVI. Forma Recusationis Judicis sive Ordinarii, sive Delegati in Visitatione judiciali.

Coram A. R. P. N. Ministro Provinciali &c. *sive* R. P. N. Commissario Delegato ad judicialem Visitationem hujus Conventus, comparet Fr.N. &c. & dicit, (cum omni tamen humilitate, & reverentia, quæ debetur,) quod persona ejusdem R. P. N. &c. est sibi suspe-

suspecta, & suspectissima, & tanquam talem eam jurat. Et quia cuiquam tutum non est, coram suspecto Judice litigare, ad propriæ innocentiæ præsidium, & evadendum, omne, & quodcunque gravamen, quod ab illo recipere possit, cogitur, licito juris remedio uti, ipsum recusando in Judicem. Quapropter coram infrascriptis Testibus ipsum rogat, ne in Visitatione judiciali hujus Conventus N., quam facere intendit, ullo modo se immisceat in tangentibus personam ipsius comparentis, ex eo quod ipsum semel, & iterùm, & semper recusat, & ipsius judicio nullo pacto submitti vult, aut intendit, quia est sibi vehementissimè suspectus, & suspectissimus ex eo, quod est ejus Inimicus; *sivè*, quod in alio judicio eum gravavit; *sivè*, quia dixit, se velle eundem Comparenem acriter mortificare &c. (*& hic debet exprimi aliqua ex causis, quæ tanquam legitimæ ad Recusationem assignantur in Textu*. Tit. Accus. §. 1. pag. 210. & Tit. Test. §. 1. pag. 313. & diximus Titul. Quales n. XXXVIII. pag. 50. & indè; *illæ enim, quæ repellunt aliquem ab accusando, seu testificando, à fortiori repellunt à judicando*. Quam causam se offert Comparens, coram quibus de jure, probare. Quod si, non attenta præsenti Recusatione, memoratus Pater Provincialis, *sive* Commissarius, se immiscere intendit in tangentibus personam dicti Comparentis, ex nunc, pro tunc, dicit de nullitate actuum, appellat ad quem, & quos de jure, & ad Superiorem petit recursum. Præsentata fuit coram infrascriptis Testibus Die .... Anno .... & Mense &c. in Conventu, &c.

Ego N. recuso, appello, & recursum peto, ut suprà.

Ego N. sui Testis.

Ego N. sui Testis.

ADNOTATIO I.

XVII. *Ad bonam cautelam Recusantis, & ut possit, in facti contingentia docere de Recusatione à se facta congruo tempore, expedit, ut duo exemplaria Recusationis scribat; & ambo subsignare faciat à Testibus coram quibus eam vult, intimare. Adeat ergo Judicem, qui visitare intendit, & caveat ab omni verbo, forma loquendi, & gestu, qui possit aliquo modo sapere contemptum; hoc enim tum incongruum est; tum potest per illud sibi præjudicare, & a Causa excidere. Proindè humiliter, & rogative dicat Judici, ut comparitionem illam acceptet: & obsecret, ne per hoc illi irascatur, quia devenit ad illud remedium juris ob sui indemnitatem, non ut Judicem, quem alias veretur, contemnat, aut injuriis afficiat. Si Judex (ut aliquando solent nonnulli ad bilem nimis propensi) in improperia, injurias, & contumelias prorumpat, & dicat*, se respuere illam Recusationem tanquam frivolam, &c. *non respondeat ullo modo ad injurias Recusans, sed tantum dicat*, à rejectione appello, *& dimissa ibi Comparitione scripta, abeat*.

ADNOTATIO II.

XVIII. *Dantur frequentissime casus, maximè in parvis Conventibus, quod Religiosi propriæ quietis amici, & ob timorem non displicendi Superioribus, nolunt, in Causis hujusmodi criminalibus, esse Testes. Ne ergo Recusans careat beneficio legis, quæ sibi suspectum Judicem recusare permittit, juxtà dicta* Par. 1. Tit. Canon. num. XIII. pag. 61. *damus alias Formas faciendæ Recusationis, casu quo Testes non reperiat, qui velint, coram Judice comparere; vel si Recusans ipse, ex metu reverentiali, non audet Judicem adire. Debet igitur duos, vel tres Religiosos ex gravioribus, qui sint in Conventu, (si fieri potest) convenire; aut saltem duos, vel tres Sacerdotes ordinarios, si alios graviores habere non potest, adhibitis duobus Testibus, & coràm ipsis Recusationem, & Appellationem proponere, ut sequitur*.

XIX. Forma recusationis Judicis coràm honestis Viris.

Cum ad antevertendum, quodcunque gravamen, quod mihi infrascripto contingere, possit, ex Visitatione judiciali, quam publicè intimavit A.R.P. Provincialis N. *sivè* Commissarius N. necessarium mihi sit, ipsum recusare in Judicem, tanquam mihi suspectissimum; & ex timore reverentiali, neque Ego, neque alii Testes mecum audeant, illum præsentialiter convenire, & coràm eo tum Recusationem, tum ipsius causas proponere, ut de jure debeo; cogor R. R. P. P. N. N. & N. coràm Vobis, tanquam coram honestis Viris, præfatam Recusationem, & Appellationem proponere. Instanter ergo, & instantissime rogo, ac per Jesu Christi viscera obsecro Vos memoratos R. R. P. P., quatenùs dignemini, recipere Libellum Recusationis, & Appellationis, quam, & oretenùs exprimo, & scriptis mandavi, Vobisque præsento, rogans insuper, ut Recusationem, & Appellationem, quam coràm Vobis legitimè instituisse, intendo, significetis, & præsentem Libellum illi præsentetis. Cum ex metu reverentiali, R. A. P. Provincialis N. non audeam præsentialiter comparere & mihi indulta à Legibus, ad proprium præsidium, proponere, coràm Vobis personaliter, necessitate instante, compulsus sum, in præsentia R. R. P. P. N. N. & N. tanquàm coràm honestis personis, personam Provincialis, tanquàm mihi suspectam, imò suspectissimam recusare in Judicem. Qua propter, omni, qua decet, humilitate, P. V. rogo, ne in Visitatione judiciali, quam facere intendit, ullo modo se immisceat in tangentibus me infrascriptum Comparentem, ex eo quod eum semel, & iterum recuso, & ejus judicio nullo pacto submitti volo; ex eo quod est mihi suspectus, & suspectissimus: Quia (*& hic inseratur causa legitima suspicionis, ut diximus in formula præcedenti*), Quam causam me offero, quandò, & coram quibus de jure, legitime probare. Quod si, non attenta præsenti Recusatione, intendit se immiscere in tangentibus me Recusantem, ex nunc, pro tunc, dico de nullitate Actorum, appello ad quem, & quos de jure, & ad Superiorem peto recursum. Acta sunt hæc Die ..... Mense ..... Anno, &c. in Conventu, &c.

Ego N. recuso, appello, & peto recursum, ut suprà.

Ego N. sui Testis.

Ego N. sui Testis.

Debent autem Patres illi, coram quibus proposita est Recusatio, Libellum sibi à Recusante consignatum recipere, & ad Judicem simul deferre, ipsi significando, quæ gesta sunt, & videantur, quæ diximus circa hoc, Par. p. Tit. Canones num. 14. pag. 62.

ADNOTATIO.

XX. *Potest autem etiam dari Casus, quòd Recusans non inveniat Sacerdotes, qui velint simul convenire, ut coram ipsis possit Recusationem proponere. Tali Casu potest eam publicè, & per modum Edicti facere, prout sequitur*.

XXI.

XXI. Forma recusandi Judicem per Edictum.

Notum sit pateatque omnibus præsentes inspecturis, quod cum R. A. P. Provincialis, *sivè* N. Commissarius, Visitationem judicialem hujus Conventus publicè intimaverit, ejusque persona sit vehementer suspecta, imò suspectissima Fratri N. juxta juris indulgentiam, ad præcavendum omne, & quodcunque gravamen, quod sibi posset accidere ex tali Visitatione, cogitur præfatum A R. P. Provincialem, *sivè* Commissarium in Judicem recusare. Quia verò ex metu, & reverentia, non audet coram eodem R. A. P. personaliter comparere; nec inveuit idoneos, coram quibus, tanquàm coram honestis Viris Recusationem potuerit proponere, ad juris remedia confugiendo, cogitur, in his scriptis publicè, & per Edictum appellare, & ut præfertur recusare, ut talis actus notitia ad memoratum A. R. Judicem perveniat. Dico igitur præfatum R. A. P. N. esse mihi suspectum, & suspectissimum, ex eo, quod (*& hic exprimatur causa aliqua legitima Recusationis, juxtà dicta suprà n. XVI.*) Quam causam quandò, & coram quibus de jure, me probare offero per legitimos Testes, & documenta. Undè cum mihi totum non sit coram eo litigare, ipsum recuso in Judicem: omni meliori modo appello ad quem & quos de jure, & ad Superiorem peto recursum, casu quo ipse spretâ contrà jus & fas, præsenti Recusatione, tentaret in prædicta Visitatione se immiscere in taugentibus personam meam, & tanquam nulla, & purè attentata protestor esse futura omnia Acta, quæ ab ipso contrà præsentem Recusationem fieri contingeret. Et ut hujus Recusationis, Appellationis, & Recursus respectivè, notitia perveniat ad memoratum A.R.P. Judicem, hujus exemplar affixi ad valuas Refectorii, & in publico Dormitorio propè lampadem, pariter affigendam parieti curavi, ut omnibus publica fiat, & ipse illius ignorantiam prætendere non possit; & ità affixam in tantum valere volo, & intendo, sicut si fuisset per me sibi personaliter intimata. Dat. Die..... Anno..... Mense &c. in Conventu N.

Ego Fr. N. recuso, appello, protestor, & peto recursum, ut suprà.

XXII. Forma Decreti à Judice faciendi post Recusationem sibi intimatam, sivè notificatam.

Anno, & Mense, quo suprà, Die verò &c. comparuit coram prædicto A. R. P. Ministro Provinciali, *sivè* Commissario, &c. P. Frater N. associatus à PP. FF. N. & N. & cum debita reverentia, & humilitate præsentavit illi quendam Libellum, qui incipit &c. & definit &c. *& ponatur tenor Libelli*. Et hic inferitur ex mandato prædicti A. R. P., in Processu signatus signo &c. *Et apponatur aliquod signum litera majuscula, sivè numerus tum in Processu, tum in Libelli ipsius fronte, ut cognoscatur esse illum, qui in Processu enunciatur.*

Si verò Recusatio facta fuit coram honestis Viris, ut dictum est, ita describatur.

Anno, & Mense, quo supra, die vero &c. comparuerunt coram eodem A. R. P. Patres Fratres N. N. & N. Sacerdotes &c. & dixerunt P. F. N. in eorum præsentia recusasse iu Judicem prædictum A. R. P. tanquam sibi suspectum, & consequenter appellasse ab omnibus Actibus tangentibus personam prædicti Recusantis, sibique Libellum Recusationis præsentasse, quem exhibuerunt præfato A. R. P. & ad ejus mandatum hic inserui signatum &c. *ut suprà*.

Si autem recusatio fuerit facta per Edictum, ut paulò suprà dictum est, ità describatur.

Anno, Mense, & loco, quo supra, Die verò &c. à diversis Fratribus accepit memoratus R. A. Provincialis, *sivè* Commissarius, ad valuas Refectorii, & parietem Dormitorii communis propè lampadem, affixum fuisse quendam Libellum, in quo, ut dictum ei fuit, continetur Recusatio quædam de persona ejusdem R. A. P. iu Judicem facta à P. F. N. Jussit ergo eam sibi apportari. Quapropter ego Actuarius ivi ad eam tollendam à loco &c. ubi affixa erat & eam memorato R. A. P. præsentavi: qui postquam eam legisset, mihi tradidit Actibus inserendam; prout feci, signando eam &c. & incipit &c. & definit &c. *& ponatur tenor, ut supra.*

Si recusatio fuerit personaliter à Recusante præsentata, decernat Judex, ut sequitur.

Qui R. P. dixit, se Recusationem, & Appellationem illam non admittere, nisi si, & in quantum erit de jure. Acta fuut hæc Die..... Mense, & loco quo suprà.

Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Si verò Recusatio fuerit facta coram honestis personis, sivè per modum Edicti, præsentato Libello Recusationis, ut præfertur, prosequatur Processus, ut sequitur.

Tunc A. R. P. Judex vocari coram se fecit prædictum P. F. N. Recusantem, & ei dato juramento &c. prout juravit &c. tacto pectore &c. fuit *Interrogatus*. An aliquem libellum Recusationis de persona sua in Judicem composuerit, alicui præsentaverit; aut per affixionem publicaverit; & An eum recognoscet, si sibi ostendatur?

Resp. &c.

Et cum per me Actuarium, ad mandatum Judicis fuisset illi ostensus prædictus Libellus dixit, *ille ipse est, quem Ego scripsi, & P. P. N. & N. consignavi, sivè affixi in loco &c.*

Inter. An in eadem Recusatione persistat?

Respondit &c.

Tunc A. R. P. dixit, se talem Recusationem non recipere, ant illi deferre, nisi si, & in quantum erit de jure. Acta fuut hæc, &c.

Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Benè considerato libello Recusationis, debet Judex observare, si causa Recusationis est manifestè frivola, & ut talis expressa in Texto Tit. Canones §. 11. *& nos expendimus* Par. p. Tit. Canones num. 55. & seqq. pag. 76. *Et si eam frivolam reperit, decernat prout sequitur.*

Considerata ab A. R. P. Judice causa Recusationis proposita à P. F. N. supradicto, cum reperisset eam frivolam, & de jure insubsistentem, eam rejecit tanquam nullius vigoris, & decrevit, ea non obstante, ad intimatam Visitationem judicialem liberè, & universaliter procedere. Acta fuut hæc Die..... Mense..... & loco, &c.

Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Si verò invenerit causam esse legitimam de jure, & veram eam esse etiam de facto (puta quia Judex est Frater, consanguineus &c. Inimici notorii ipsius Recusantis), debet Judex recipere quidem in Visitatione ea, quæ sibi revelabuntur, & tangent personam Recusantis, sed non poterit ex iis ad specialem Inquisitionem devenire. Porrò si Judex est Delegatus, debet tota-

totaliter abstinere, & indicia criminum sibi revelata, ad Ordinarium Recusantis transmittere, ut provideat de alio Delegato non suspecto, aut per seipsum specialem Inquisitionem instituat. Si verò Visitans est Ordinarius, ut potè Prælatus Provincialis, aut Commissarius missus à Generali ad Visitandam totam Provinciam, qui & ipse habet jurisdictionem sicut Ordinarius, potest delegare alium ad instituendam specialem Inquisitionem, (de consensu tamen Recusantis, ut infra dicemus), aut debet Causam ad Superiorem remittere, qui providebit de Judice non suspecto.

Si autem causa Recusationis est quidem legitima de jure, non tamen est evidens in facto, & debeat per hoc, à Recusante formiter probari coram Arbitris, ut dicit Textus Tit. Canon. §. 2. p. 59. *aut si est dubia de jure, & de ejus validitate sententiare debeant Arbitri, juxtà dicta* Tit. Canon. n. 19. p. 63. *debet Judex Recusantem citare, & Processum prosequi,* ut sequitur. *Videantur, quæ diximus.* Par. p. Tit. Canonea à num. 20. & p. 63. indè *circa electionem Arbitrorum.*

Anno .... Mense .... Die &c. loco quo supra, vocatus fuit coram A. R. P. Provincialis, *sivè* Commiss. N. Pater F. N. qui supradictam Recusationem proposuit, & illi intimatum fuit ab eodem R. A. P. Judice, ut Arbitrum pro parte sui nominaret, ad cognoscendum super Causa Recusationis à se propositæ; aut quatuor, vel sex Patres graves sibi benè visos proponeret, ex quibus unum, aut duos Arbitros ipse A. R. P. Judex eligeret, qui ad formam juris, super Causa assertæ Recusationis pronunciarent. Qui P. F. N. Judici gratias egit, & dixit se pro parte sui eligere P. N. *sivè* nominavit P. P. N. N. N. N. N. & N. ad effectum cognoscendi super allegata Causa Recusationis. Acta sunt hæc Die ..... Mense ..... & loco, quo suprà.

Ego F. N. nominavi prout suprà.
Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Consequenter A. R. P. Provincialis, qui supra, nominavit in Arbitrium ex parte sua R. P. N. *sivè* ex suprà nominatis à P. N. Recusante supradicto, elegit in Arbitrum communem R. P. N. *sivè* deputavit in Arbitros communes R. R. P. P. & hunc sive hos, coram se vocare fecit, & electionem de ejus, *sivè* eorum persona in Arbitrum, *sivè* Arbitros manifestavit. Et cum arbitrium acceptassent, *sivè* acceptasset, illis, *sivè* illi, assignavit terminum octo dierum ad pronunciandum. Acta sunt hæc Die ..., Mense ..., Anno, & loco quo suprà.

Ego N. Arbiter electus.
Ego N. Arbiter electus.
Ita est Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Quomodo autem debeant Arbitri Processum suum incipere, & prosequi usque ad Sententiam, dicemus infra, Sect. II. num. XLI.

XXIII. Forma Recusationis Judicis faciendæ casu quo Processus in specie sit incœptus à Judice ex Officio, sivè ad instantiam Partis.

Suppositis iis, quæ docuimus Par. p. Tit. Canones n. 15. p. 62. *quod Recusatio semper proponenda est, antè omnes Actus, ad quos Reus interveniat, nempè antè litem contestatam, & in quacunque parte Causæ, dummodo possit Reus probare, quod notitia causæ Recusationis non pervenit ad eum, nisi post litem inceptam; ut completè absolvamus hanc materiam Recusationis, damus Formulam, juxta quam debet Reus (si causam habet legitimam) recusare Judicem sivè Ordinarium, sivè Delegatum post Processum initiatum. Si ergo habet notitiam, quod inceptus sit fabricari Processus contra se, debet ante omnia Recusationem proponere hoc modo.*

Cum, fama deferente, pervenerit ad aures P. F. N. Processum formari contrà se ab A. R. P. Ministro Provinciali, & ipse timeat sibi eventurum, aliquod gravamen ex eo, quod persona ipsius A. R. P. Ministri est sibi suspecta; ut præveniat, ad sui indemnitatem, omne injustum sui incommodum possibile, comparet coram eodem A. R. P. & dicit (cum omni humilitate tamen, & reverentia, quæ debetur) quod persona ejusdem A. R. P. est sibi suspecta, & suspectissima &c. *& prosequatur juxta formulam datam supra* num. XVI.

Si autem Reus nullam habuit notitiam præcedentem de Processu, qui fabricatur contra se, & citatur à Judice, & movetur de statu suæ Causæ, quod nempè talis est, quod ipse legitimè constituitur tanquam Reus, & sibi datur juramentum de veritate dicenda, nullo modo juret, aut Judici acquiescat; sed dicat, se illum recusare in Judicem, *& statim abscedat, & formet Libellum Recusationis prout sequitur.*

Comparet coram A. R. P. Ministro Provinciali, *sivè* R. P. Commissario N. Pater F. N. & dicit (cum omni humilitate, & reverentia debita), quod persona ejusdem A. R. P. Ministri est sibi suspecta, & suspectissima, & tanquam talem &c. *& prosequatur juxtà formam datam suprà* num. XVI.

Si verò post litem contestatam, & postquam examinatus est Reus, intellexerit Judicem extra judicialiter dixisse, se velle ulcisci injuriam factam à Reo cuidam Amico, Conjuncto, vel Familiari ipsius Judicis, vel dixisse, se velle acriter mortificare Reum; *aut aliquo modo manifestasse malum animum contrà Reum &c. possitque Reus hoc probare, & insimul probare causam hanc Recusationis, vel ortam esse post litem contestatam; vel ipsi Reo post eandem inceptam innotuisse; Libellum Recusationis potest concipere, prout sequitur.*

Comparet coram A. R. P. Ministro Provinciali N. sivè R. P. N. Commissario Pater Frater . N. & dicit, quod persona ejusdem A. R. P. Ministri, *sivè* R. P. N. Commissarii est sibi suspecta, & suspectissima, ex eo, quod ipse animum suum malum contra Comparentem manifestavit; ex quo tutum sibi non est, coram eo litigare, aut ejus judicium expectare. Quapropter, tanquam sibi suspectissimum illum recusat; à Tribunali suo provocat, & ejus judicium subire minimè intendit. Et licet hucusque tanquam Judici legitimo paruerit, eo quia illius mali contra se animi notitiam non habuit; amodò protestatur, nolle ullo modo illum recognoscere, tanquam Judicem inimicum; & per hoc à jure reprobatum; quod probare, quando, & coram quibus de jure, se offert. Ideo instat, & vult, quod prædict. A. R. P. Minist. Provinc. *sivè* Commiss. non amplius se ingerat in Causa contra Comparentem incœpta, & protestatur futura esse nullius valoris Acta, quæ de novo fieri contingeret contrà præsentem propositam Recusationem; imò etiam Acta antecedentia, ut potè facta ab inimico respuit, & pro nullis haberi vult; appellando, apud quem, & quos de jure, & petendo recursum ad Superiorem, casu quo præsens, & legitima Recusatio fuerit rejecta. Data, &c.

Ego F. N. recuso, & appello, ut suprà.
Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.

Debet autem hujusmodi Libellus Recusationis præsentari modo, & forma, quam diximus suprà, n. XVII. & seqq.

& seqq. *Et Judex debet Decretum interponere eo modo, quo diximus* num. XXII. *Et ad Arbitrorum electionem devenire juxta methodum datam* num. XXII. in fin. *Quod si ex defectu Testium, qui velint assistere actui Recusationis, ipsa facienda sit coram honestis personis, sive per Edictum, at dictum fuit*, num. XIX. & XXI. *debet practicari forma ibi assignata; hoc solùm mutato, quod si ibi dicitur quod*, Judex non se ingerat in tangentibus personam Recusantis in Visitatione Judiciali; *hic debet dici*, quod ampliùs non prosequatur judicium contra se inceptum &c. *Et Judex pariter debet super Recusatione illa Decretum interponere, & ad Arbitrorum deputationem devenire, ut docuimus supra* num. XXII. in fin.

ADNOTATIO I.

XXIV. *Advertendum, quod non solùm potest recusari tanquam suspectus Judex, sed etiam omnes ad judicium intervenientes ut Actuarius, Consiliarius, Peritus &c. ut probavimus*. Par. p. Tit. Canon. n. 117. pag. 106. & seqq. *Causa autem Recusationis istorum probatur solo juramento, cum enim nullum jus habeant in Causa, in qua non interveniunt, nisi vocati à Judice, faciliùs repelluntur, quam Judex. Casu ergo, quo recusandus sit aliquis istorum, statim ac ad notitiam Rei pervenit, quod Judex illos adhibuit, aut adhibere intendat, ipse compareat coram Judice, & intimet Libellum Recusationis, ut sequitur*.

XXV. Forma recusandi Peritum Notarium, Consiliarium.

Comparet coram A. R. P. Provinciali Fr. N. & dicit, quod ad aures ejus devenit, quod ipse incipere vult, & fortè incoepit, quendam Processum contra ipsum Comparentem, in quo adhibere intendit, vel fortè adhibuit N. pro Actuario, Perito &c. *sivè* ad aures ejus devenit, quod ipse A. R. P. in Causa, quæ contra Comparentem actitatur, sivè adhibere vult in Consiliarium, Assessorem &c. D. Doct. N. Et quia persona ipsius N. Notarii, seu Periti, *sivè* Consiliarii, vel Assessoris, est sibi suspectissima, ex eo quod &c. *& hic exprimatur causa suspitionis*; Et suspectissimam, ex prænarrata causa eam jurat; proinde, vult, petit, & instat, quod talem sic, ut præfertur, sibi suspectum, A. R. P. nullo mudo ad judicium contrà ipsum Comparentem adhibeat. Quod si fortè adhibuit, vult, petit, & instat, quod ipsius Scripturæ, sivè Peritiæ, sivè Consilii nulla habeatur ratio. & sint omnino nulla, ut procedentia à persona suspectissima, quæ ex passione, non ex veritate scripserit, *sivè* judicaverit, *sivè* consuluerit. Jurat insuper idem Comparens, quod ipse antea nesciebat talem N. fuisse adhibendum in Notarium, Peritum &c. Quod si scivisset, præmisisset Recusationem, quam modò instituit. Protestando de nullitate, & appellando, & apostolos petendo &c. si aliter fiat. Dat. &c.

Ego N. recuso, peto, protestor, & appello, ut supra.

Ego N. fuit Testis.
Ego N. fui Testis.

Si Notarius est ille, qui recusatur, non potest Libellum Recusationis suprascriptum inter Acta recipere, nec præsentationi. Actum, nec Decretum Judicis scribere; undè, tali casu, Judex debet, amoto illo, alium Notarium creare, sic describendo factum.

Cum comparuisset coram A. R. P. Ministro &c. Frater N. &c. & præsentasset quendam Libellum, quo recusavit, ut sibi suspectum, P. Fr. N. Actuarium, qui hucusque scripserat, vocavit, coram infrascribendis Testibus Me infrascriptum, & à me juramentum fidelitatis exegit, quod præstiti, tacto pectore &c. & Notarium creavit ad effectum &c. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Minister.
Ego Fr. N. fui Testis.
Ego Fr. N. fui Testis.

Mox jussit inter acta recipi, & inferi prænarratum libellum qui incipit &c. & desinit &c. & est signatum littera A. *sive* num. &c. In quorum &c.
Ego Fr. N. Actuarius.

Si recusatur Peritus, Consiliarius &c. facta comparitione prædicta, Judex debet decernere, ut sequitur.

Audita, & visa supradicta comparitione, & si, & in quantum admissa, decrevit A. R. P. taliter Recusatum non adhibere ad judicium. *Sed si jam admissus est dicatur*, decrevit alium Peritum, seu Consiliarum adhibere, non habita ratione peritiæ jam factæ, sive Consilii dati &c.
In quorum &c.
Ego N. Minister.
Ego N. Actuarius.

Scio hanc formam non omnibus arrisuram, eo quia potest Reus in Defensionibus contra Peritum excipere, & ejus judicium jam factum impugnare; unde non deberet Judex, ex sola Recusatione, peritiam jam factam abjicere, & novam procurare. Sed si bene res examinetur, apparebit quietius fieri Causam hoc modo, si Judex, faciliter condescendens Reo, Peritum abjiciat, quam si, ex concertatione cum Patrono, hoc debeat, & cogatur facere invitus in termino defensoria. Verum est, quod si essemus in casu, in quo alii Periti non haberentur, qui possent substitui, & jam peritia est facta a Perito, qui postmodum recusatur, Judex, non obstante Recusatione, & Appellatione interposita, potest, non retardatis actis, ad ulteriora procedere, quorum tamen valor pendebit a probatione causæ Recusationis, quæ, tali casu, formiter facienda erit in termino defensorio.

SECTIO SECUNDA.

De forma initiandi Processus, usque ad Corpus Delicti probandum.

I. *Ut absolutius tradantur formæ omnes Processuum, qui fabricari possunt, juxta casuum indigentiam; & ne cogamur inutiliter repetere ea, quæ pro omnibus Processibus necessaria sunt, optimum esse duximus, dividere actus processuales in octo partes.*

Prima erit de initio Processus, usque ad probationem Corporis delicti.

Secunda de probatione Corporis Delicti, usque ad Examen Testium.

Tertia de Examine Testium, usque ad Rei constitutionem.

Quarta, de Constitutione, & Examine Rei, usque ad Defensiones.

Quinta de Defensionibus, usque ad Torturam.

Sexta de Tortura, usque ad Sententiam.

Septima de Sententia, usque ad Appellationem.

Octava de Appellatione; hoc enim modo evadet facilius Lectori, complete instrui de omnibus formis incipiendi, & terminandi complete Processus quosvis. Supposito ergo, quod diximus Par. p. Titul. Quam. *Quod Judex moveri potest ad condendum Processum ex Officio, & ita per* Inquisitionem, *aut ad instantiam Partis; & ita per* Denunciationem, Accusationem, *sive* Exceptionem; *incipiemus a Processu per Inquisitionem.*

II. **Forma incipiendi Processum per viam Inquisitionis specialis, emergentibus indiciis à Visitatione judiciali, sivè Inquisitione generali.**

IN nomine Domini. Amen. Hæc est specialis Inquisitio, quam facere intendit R. A. P. N. Minister Provincialis &c. contra Fratrem N. graviter in Visitatione judiciali habita in Conventu N. quod, (*& hic exprimatur crimen, de quo fuerit indiciatus*,) ut ex Actis Visitationis apparet. Quapropter, ne delicta remaneant impunita, decrevit super hoc informationes sumere, Testes examinare, & alia facere, quæ sunt de jure præstanda. (*Et si Actuario novo Judex utitur subjungat.*) Et ideo in Cameram suæ residentiæ, in qua ipse Tribunal erexit, vocare fecit me infrascriptum coram N. & N. Testibus ad hoc specialiter adhibitis, & mihi dato juramento de fideliter exercendo munere, prout præstiti tacto pectore &c. Me Notarium creavit, ut illi pro Actuario in hac Causa inservirem. Acta sunt hæc Anno .... Mense .... Die &c. & loco quo supra.

Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO I.

III. *Advertendum, quod, ante omnes actus judiciales, oportet, quod constet de legitima creatione Notarii, qui Acta authentice recipere possit; quia, ut probavimus* Par. I. Tit. Quid. num. 136. pag. 39. *Necessaria ad legitimum judicium est creatio Notarii; & quod de ea legitime, & per Testes, in eodem processu constet. Hoc autem verum est, nisi Judex utatur Religioso jam creato in Notarium pro actibus Religionis quibusvis recipiendis, ut diximus* Tit. Inquisitio num. 47. & seqq. pag. 281. *Tunc enim non est necessarium, quod in processu constet de ejus creatione; (sicut nec etiam quando Notarius creatus pro Visitatione judiciali, servit in Inquisitione speciali emergente ab ea) sed sufficit, quod in processu dicatur.* Vocavit me infrascriptum Notarium publicum Religionis, prout constat in Archivio Provinciæ &c. ut illi pro Actuario in hac Causa inservirem.

ADNOTATIO II.

IV. *Advertendum secundo, quod frequenter accidit, quod incepto processu, Actuarius impeditus infirmitate, aut aliquo publico, & urgenti negotio, aut alia de causa, nequit illum prosequi; necessarium proinde est Judici, alium Notarium creare, ut inceptum processum continuet; & de tali creatione debet constare in processu hoc modo.*

Cum P. F. N., qui huc usque in præsenti Causa inservivit pro Actuario, graviter sit infirmatus: *sive* ad Conciones Quadragesimales habendas, petierit Civitatem N. &c. *aut alia causa exprimatur &c.* unde non potest in officio Actuarii continuare, A.R.P. Provincialis, in cameram suæ residentiæ coram infrascriptis Testibus Me infrascriptum vocare fecit, & dato mihi juramento fidelitatis, quod præstiti tacto pectore &c. Me Notarium creavit, ad effectum, ut illi inservirem pro Actuario in prosecutione Causæ. Acta sunt hæc Die .... Mense .... loco &c.

Ita est Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO III.

V. *Advertendum tertio, quod, ut probavimus* Par. 1. Tit. Inquisitio q. 1. per totam n. 52. & seqq. pag. 282. *non est necesse Inquisitionem specialem incipere, novumque Processum initiare, si præcessit Inquisitio generalis, vel Visitatio judicialis. Quandoquidem si Testes sint integri, & numero sufficientes, valent, non solum ad constituendum, sed etiam ad torquendum, & condemnandum Reum. Tamen, quia in Visitationibus generalibus possunt emergere indicia contra diversos Reos, & contra singulos essent instituendæ diversæ Inquisitiones speciales, si delicta essent inconnexa; pariterque varia à diversis, & contra diversos solent deponi, quæ Religiosam pacem turbarent, si rescirentur; & oporteret, aut integram copiam Visitationis cuique Reo concedere pro Defensionibus; vel eam decurtare, tradendo ea solum, quæ faciunt contra singulum Reum, quod semper laboriosum, & aliquando difficile est; ideò convenientius est, Inquisitionem specialem per novum Processum incipere, & si delicta sint separata, & diversi Delinquentes, contra singulos separatam specialem Inqui-*

qui-

quisitionem instituere; *ut diximus* Tit. Inquisitio num. 55. pag. 283.

ADNOTATIO IV.

VI. *Advertendum quarto, quod ut diximus* Par. I. Tit. Inquisitio quæst. 2. p. 283. *ex Visitatione generali paterna devenire potest Prælatus ad Inquisitionem juridicam, & hoc si in illa multi deponant de crimine, quod à multis scitur, licet de eo non vigeat publica fama; vel si de eo crimine sit vulgata fama. In primo casu instituere debet Prælatus Inquisitionem Generalem, sive Visitationem juridicam, vel judicialem, eo modo, quo eam tradidimus supra* Sect. I. num. 12. *In secundo verò casu deberet, antecedenter ad Inquisitionem specialem, facere constare de Fama, nisi crimen esset exceptum, prout diximus* Tit. Inquis. n. 12. & seqq. p. 270. *Sed melius semper, & facilius evadet, si Judex instituet Visitationem judicialem, sive Inquisitionem generalem, ut suprà: Quia in ea nulla necessitas est probandi famam, & ex ea sternitur via Judici ad Inquisitionem specialem. Quia tamen potest dari casus, quod vigeat Fama publica de aliquo delicto in aliquo Conventu magno, pro quo laboriosa, & longa evaderet Visitatio judicialis, ratione multitudinis Fratrum visitandorum; & compendiosius fieret, instituendo Inquisitionem specialem ex Fama præcedente, ideò, tali casu, melius est incipere Processum ex vulgata Fama. Sive ergo habuerit Prælatus in Visitatione paterna notitiam de infamia criminis; sive eam habuerit extrà Visitationem, ex eo quod crimen diffamatum est per alios Conventus; sive de crimine ad aures Prælati pervenerit clamorosa insinuatio, & brevius fieri judicaverit, si inquiratur in specie ex Fama, quam si instituatur generalis Inquisitio, poterit incipere Processum, ut sequitur.*

VII. Forma incipiendi Processum per viam specialis Inquisitionis ex Fama præcedente.

In nomine Domini. Amen. Cùm Fama deferente, pervenerit ad aures A. R. P. N. Ministri Provincialis, Patrem Fratrem N. esse apud multos, graves, & non malevolos Religiosos graviter diffamatum de (*& hic describatur crimen, de quo fuerit infamia*) volens suo muneri satisfacere, & crimina, si quæ fuerint commissa, debitis pœnis coercere, ad Sacrorum Canonum, & Ordinis Constitutionum normam, decrevit super Fama prædicta inquirere, &, prout erit de jure, procedere: Et ideò in Cameram suæ residentiæ vocare fecit Me infrascriptum coram N. & N. &c. *& prosequatur, sicut supra.* n. 2. *Descripta creatione Notarii, prosequatur ita.*

Consequenter idem A. R. P. qui supra, vocari coram se, & Me infrascripto, in cameram suæ residentiæ fecit P. N. Confessarium, sive Concionatorem &c. ætatis annorum &c. Religionis verò &c. Testem ex Officio assumptum, cui dato juramento de veritate dicenda, prout juravit, tacto pectore more Sacerdotali, & facta monitione &c. fuit

Interrogatus. An sciat causam suæ vocationis?

Respondit. Nescio.

Interr. In quo Conventu, & à quo tempore de Familia habitet?

Respondit &c.

Interr. Si Fratres commorantes inibi exemplariter vivant, & si de aliquibus mala fama vigeat?

Resp. Dicitur de Fratre N. quod &c.

Interr. Quomodo hoc sciat?

Resp. Dicitur publicè in Conventu.

Interr. A quibus signanter audivit hoc?

Resp. Audivi à P. N. Lectore Theologo; à P. N. Confessario sene; & à P. N. Novitiorum Magistro &c. & ab aliis publicè.

Interr. An sciat præfatos à se nominatos esse inimicos; vel adversos Patris N. diffamati?

Resp. Nec scio, nec audivi illos esse contrarios sibi.

Inner. An sciat quid sit fama publica?

Resp. Credo esse id, quod communiter dicitur de aliquo in bonum, sive malum.

Interr. Super generalibus &c.

Resp. Ego nolo gravare animam meam, deposui pro veritate, nec sum inimicus illius diffamati, nec ipse me offendit.

Et lecto sibi priùs suo examine (*si velit aliquid addere dicatur.*)

Voluit addere, quod &c. (*& scribatur totum, quod dicet*) aut voluit diminuere, vel se corrigere, in hoc, quod suprà dixit sic &c. Sed meliùs recordatus dixit, quod &c. (*& scribatur diminutio, sive correctio dicti præcedentis*) vel nihil voluit addere, vel minuere, se subscripsit, & dimissus est. Acta sunt hæc Die .... Mense ... Anno, & loco, &c.

Ego Fr. N. deposui, ut suprà.
Ita est ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Examinandi autem sunt tres, aut quatuor Testes modo supradicto, ut plenè probata fama sit. Quo facto, debet Judex pronunciare, quod constat de fama, & decernere prout sequitur.

Quibus habitis, idem R. A. P. Minister Provincialis pronunciavit, constare de fama: decrevitque contrà prædictum P. N. diffamatum, prout de jure, procedere. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO I.

VIII. *Circa probationem famæ, quæ requiritur ad inquirendum in specie, videantur ea, quæ circa hoc diximus* Part. 1. Tit. Fama num. 12. & seqq. p. 311. *Nisi enim Fama sit plenè probata, si Reus excipiat super hoc, processus evadet nullus; aut saltem Patronus, poterit in defensionibus Famam, ut non benè probatam impugnare, & sic Processum destruere. Undè in hoc Judex sit benè circumspectus, & si videt Famam non esse sufficienter probatam ob illis Testibus, quos examinavit, alios Testes examinet, donec plenè probet; aut ab Inquisitione desistat, ut inferiùs dicemus.*

ADNOTATIO II.

IX. *Pariter advertere debet Judex ad ea, quæ ordinat* Textus Tit. Fama §. 3. pag. 310. *quod nempè ad inquirendum contra Prælatum, gravissimam Personam, & integrum Conventum, non sufficit Fama sola, & simplex, sed requiritur Clamorosa insinuatio. Et licet hoc non sit ita necessarium, itaut si fieret oppositum, rueret Processus, ut diximus* loc. prox. citat. num. 12. pag. 311.

pag. 311. *tamen illud servare optimum est, ad præcludendam viam Exceptionibus contrà Processum.*

ADNOTATIO III.

X. *Advertendum insuper, quod si non probetur Fama eo modo quo necessarium est, debet abstinere quidem Judex ab ineunda Inquisitione speciali, tamen non potest relinquere imperfectam Inquisitionem super Fama, sed debet eam terminando perficere, nempè pronunciando, quod de Fama legitimè non constet; actus enim judicialis, jam inceptus, non debet manere in suspenso, sed compleri; & sicut Inquisitio specialis super delicto debet terminari per sententiam diffinitivam, absolvendo, aut condemnando Reum; ità Inquisitio super Fama debet terminari per sententiam, puta quod de ea constet, vel non; quæ sententia habet vim interlocutoriæ quidem, si Fama est probata, & ex ea proceditur ad specialem Inquisitionem delicti; sed si non remanet probata, habet vim diffinitivæ; & tali casu debet Inquisitio terminari, prout sequitur.*

Quibus Testibus examinatis, ut prætermr, videns idem A. R. P. Provincialis, quod Fama vulgata ortum habuit ab inimicis; *sivè* Factionariis; *sivè* levibus; & apud viros providos, cordatos, & prudentes dictus P. N. non remanet diffamatus, pronunciavit, non constare legitimè de Fama, & ulterius non esse ex ea super hoc procedendum decrevit. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Provincialis.

Ego N. Actuarius.

XI. Forma incipiendi Processum per viam Inquisitionis mixtæ.

Supposito eo, quod dicitur in Textu Tit. Inquisitio §. 1. pag. 266. *& nos abundè explicuimus ibi sub* num. 2. *nempè, quod quando delictum est certum, Auctor verò delicti ignoratur, & Judex non ad alicujus instantiam, sed ex Officio movetur ad inquirendum, talis Inquisitio vocatur mixta, nempè specialis quo ad delictum, sed generalis quo ad personas, tradimus modo formam incipiendi Processus, quæ talis est.*

In nomine Domini. Amen. Cum ad aures A. R. P. N. Ministri Provincialis &c. pervenisset, quod in Conventu N. (*& hic scribatur delictum, puta, quod affixus est libellus famosus, seu factum furtum, vel aliquis fustibus cæsus &c.*) nec tamen criminis Auctor hucusque sciatur, volens, pro sui muneris debito, super hoc inquirere, & Sontes, quos repererit, castigare, me infrascriptum vocare fecit in cameram suam, coram infrascriptis Testibus ad hoc specialiter vocatis, & dato juramento fidelitatis, me Notarium creavit, ut in causa, quam agitare intendit, illi pro Actuario inservirem. Acta sunt hæc Anno..... Die.:.... Mense,.... & loco &c.

Ego N. Provincialis.

Ego N. fui Testis.

Ego N. fui Testis.

Ego N. Actuarius.

Si autem Provincialis ex Officio velit juridicè inquirere per Inquisitionem mixtam contrà aliquem Fratrem, de quo multa audivit, quæ non sunt quidem graviora delicta, quæ singula judicialiter castigentur; tamen cumulata aggravant, & ex iis valdè conturbatur Conventus, & Provincia; (licet hoc regulariter non fiat, quia illa paternaliter emendantur) tamen hoc potest Provincialis, & multoties expedit. Tali casu incipiet Processum, ut sequitur.

In nomine Domini. Amen. Cum A. R. P. Provincialis N. accepisset Fr. N. in Conventu N. commorantem varios, & diversos excessus commisisse, & de nonnullis illorum non satis claram notitiam habuisset; ac per Fratris prædicti immorigeratam vitam conturbetur Familia illa; sicut & evenisse audivit aliis Conventibus, in quibus ipse est commoratus; pro Officii sui debito super hujusmodi defectibus, & excessibus inquirere, & ad normam juris castigare, decrevit. Quapropter me infrascripto, coram N. & N. Testibus, creato in Notarium per exhibitionem juramenti, quod præstiti tacto pectore &c. statuit, quæ de jure sunt aggredi. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Provincialis.

Ego N. Testis.

Ego N. Testis.

Ego N. Actuarius.

XII. Forma incipiendi Processum per viam Denunciationis.

Quia Denunciatio debet præcedere inceptionem Processus, qui consequitur per Denunciationem, danda prius est formula, juxta quam fieri debeat Denunciatio. Et recolenda hic sunt ea, quæ dedimus Par. 1. Tit. Denunciatio num. 3. & seqq. pag. 234. *de duplici Denunciatione, puta in foro paterno, & judiciali, quæ videre omninò oportet. Si ergo detur Denunciatio Prælato, ut Patri, & denuncians intendit, quod Prælatus paternè, solùm, & secretò corrigat, & crimen non est diffamatum, non potest Prælatus ex ea processum instruere. Si verò de crimine publica est infamia, debet, in eo inquirendo, procedere ex Officio, & instituere processum per Inquisitionem ex fama, juxta formam datam suprà* num. 7. *nulla facta mentione Denunciationis sibi Paternaliter datæ; aut debet procedere per viam Inquisitionis generalis, sive Visitationis judicialis, ut dictum fuit suprà. Si verò Denunciatio fiat Prælato, ut Judici, ab illa motus Judex, & ad instantiam Denunciantis, ad fabricationem Processus deveniat. Quia verò denunciatio potest fieri simpliciter puta oretenus, sivè per libellum præsentatum Judici, sivè per literas missivas, singulorum modorum formula est danda.*

XIII. Forma Denunciationis oretenus faciendæ, ex eò quod Denuncians nescit scribere.

In nomine Domini. Amen. Cum comparuisset coram A. R. P. Ministro Provinciali &c. Fr. N. Laicus, qui nescit scribere, & dixisset, se velle judicialiter, & secretò denunciare nonnullos Religiosos reos de nonnullis criminibus, ut ad exemplum aliorum corripiantur, idem A. R. P. Provincialis, coram infrascriptis Testibus ad hoc specialiter adhibitis, vocare in cameram suam fecit me infrascriptum, & mihi dato juramento fidelitatis, quod præstiti, tacto pectore, me Notarium crea-

creavit ad effectum ei inserviendi pro Actuario &c. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Minister &c.
Ego N. Testis.
Ego N. Testis.
Ego N. Actuarius.

Consequenter fuit vocatus coram eodem A. R. P. & me infrascripto Fr. N. Laicus, qui suprà, & injunctum ei fuit, ut diceret illud, quod asseruit, se habere denunciandum A. R. P. Provinciali. Qui dixit se denunciare judicialiter Patrem Fratrem N. quod (*& hic describatur delictum, seu delicta, de quibus vult denunciare, assignando tempus, & locum, & qualitatem delicti*) & Testes ad probandum assignavit PP. N. & N. Laicum &c. *& Denuncians apponat signum* ✠

Ego N. Minister.
Ego N. Actuarius.

XIV. Forma Denunciationis per Libellum Judici præsentatum, qui potest etiam mitti per literas.

Coram P. V. A. R. comparet Frater N. Sacerdos &c. & dicit Fr. N. Laicum Quæstuarium Conventus N. &c. parùm religiosè vivere, scandalizando actibus immodestis Sæculares, & eorum devotionem erga Religionem, cum gravi ipsius damno, minuendo. Et quantumvis fuerit ipse à bonis Religiosis monitus, non tamen vitam suam correxit. Quapropter zelo publici boni ductus, & ut severitas judicii corrigat, quod charitas emendare nequit, denunciat prædictum Fratrem N. sicuti (*& hic ponatur, per extensum, crimen, de quo denunciat; assignando tempus, & locum, & qualitatem delicti*) & assignat in Testes Fratres N. & N. Dat. Die .... Mense .... & Anno ...., &c. in Conventu N.

Ego Fr. N. denuncio ut sup.

Itâ ergo concepto Libello denunciationis, & Judicii, sivè personaliter, sivè per literas præsentato, debet incipi Processus, ut sequitur:

In nomine Domini. Amen. Cum præsentatus fuerit personaliter, *sivè* per literas missus, quidam Libellus denunciatorius à P. Fr. N. Sacerdote A. R. P. Ministro Provinciali, qui incipit *Coram Paternitate Vestra Adm. Reverenda &c.* & desinit *Ego Fr. N. denuncio ut suprà*. Et hic insoritur signatus litera A. *sivè* num. 1. *sivè* signo &c. *& apponatur signum tum in fronte Libelli, tum in Processu*. Volens idem A. R. P. Provincialis sui muneris partes adimplere, curam infrascriptis Testibus specialiter adhibitis, me infrascriptum vocavit in suam cameram, & Notarium creavit, ut inservirem ipsi pro Actuario; cum priùs exhibuissem juramentum fidelitatis per tactum pectoris, more Sacerdotali. Acta sunt hac diu: ... Anno ... &c. in Conventu &c.

Ita est Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO I.

XV: *Advertendum primò, quod adversùs Prælatos, & Viros magni nominis non sunt recipiendæ denunciationes ab hominibus infimæ plebis, ut ordinatur in* Textu Tit. Denunciatio §. IV. *& Nos ad citatum locum explicavimus à* num. 19. p. 239. & indè. *Proindè si aliquis casus evenerit, quod gregarius Frater velit Prælatum, aut insignem Virum Religionis denunciare, Judex faciat, ut convertat denunciationem in Accusationem, cujus formulam infrà dabimus.*

ADNOTATIO II.

XVI. *Advertendum secundò, quod multa sunt de forma substantiali denunciationis, quæ Nos scripsimus* Part. 1. Tit. Denunciatio quæst. 4. à num. 32. & seqq. pag. 244. *ad quem locum remittimus Lectorem, ne hic inutiliter repetamus, & ea benè debet Judex advertere.*

ADNOTATIO III.

XVII. *Advertendum tertiò, quod licèt, qui denunciat judicialiter, non possit esse Testis in causa, in qua denunciat,* (ut habet Text. Tit. Denunciatio §. IV. & Nos ibi diximus num. 22. pag. 241.) *tamen, post porrectam sive missam denunciationem, optimum est illum examinare, tum ut suppleat ea, quæ sunt necessaria pro denunciatione, & ipse præ ignorantia omisit; tum ut Judex benè informetur de circumstantiis facti; ex quibus potest veritatem indagare; tum ut cognoscat, an denuncians ad instigationem alterius, qui est Testis de visu, denunciavit, ex quo fit, quod testimonium sic instigantis debilitatur eo modo quo diximus* Part. 1. Tit. Sententia num. 70. pag. 466. *& non potest cum alio Teste, licet integro, reum convincere. Habita ergo denunciatione, continuetur processus, ut sequitur:*

Consequenter idem A. R. P. Provincialis, acceptata dicta denunciatione si, & in quantum &c. voluit ab eodemmet Denunciante pleniùs informari de omnibus circumstantiis facti, de quo denunciavit supra memoratum Fratrem N. & dato ei juramento de veritate dicenda, & quod non animo calumniandi denunciavit, prout juravit tact. &c.

Interrogatus. Unde scit ea, quæ denunciavit.

Respondit &c.

Interr. Quo tempore, loco, & quibus præsentibus?

An ea viderit, quæ ab aliis audierit?

A quibus, quo tempore, quo loco, quibus præsentibus?

Quomodo accidit factum, de quo deponit?

Quo loco, & tempore?

An Frater N. denunciatus sit bonæ famæ?

An aliàs fuerit correctus, & à quo?

Quo loco, & tempore?

An Denuncians monuit Superiorem Localem?

Quare non monuit?

Quare distulit tantum temporis denunciationem?

An amore, aut odio deposuerit? &c. *& habitis opportunis responsionibus concludatur ita.* Quibus per me infrascriptum receptis, sibique lectis, cum noluisset aliquid addere, vel minuere, se subscripsit, & dimissus est. Acta sunt hæc &c.

Ego Fr. N. affirmo ut supra.
Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Quod si denunciatio fuerit missa per epistolam, initium

tium processus, quod dedimus suprà num. 14. *debet continuari prout sequitur:*

Consequenter A. R. P. Provincialis volens suo muneri satisfacere, se contulit ad Conventum N. & in cameram suam, in qua Tribunal suum erexit, me infrascripto præsente, vocare fecit supradictum Fratrem N. qui scripsit Epistolam denunciatoriam, & ei delato juramento de veritate dicenda, prout juravit tact. &c. fuit.

Interrogatus. An sciat causam suæ vocationis?

An scripserit Provinciali aliquas literas?

An per alium scribere fecerit?

Quid continebant illæ literæ?

An eas cognosceret, si sibi ostenderentur?

Et notetur, quod literæ fuerunt sibi ostensæ, & eas ut à se scriptas, vel de mandato suo, recognovit.

Undè sciat ea, quæ denunciavit?

An ea viderit?

An ab aliis audierit? &c.

E prosequantur interrogationes paulò suprà positas &c.

Quod si examinatus, sibi præsentatis literis denunciatoriis dicat, se illas nullo modo scripsisse, & licet characteres in parte, assimilentur scripturæ suæ, tamen tales literas à se non fuisse scriptas; posset quidem fieri Inquisitio generalis de talibus literis; sed profectò esset inutilis labor, quia non invenietur, & non fiet plena probatio de eo, qui scripsit; & causaretur tantùm conturbatio in Conventu. Melius ergo est, ut Judex tunc inquirat ab examinato, an audierit aliquid fuisse dictum de tali delicto in Conventu? A quibus ipse audierit &c. & si reperiat delictum esse diffamatum, probata legitimè fama, procedat ad Inquisitionem specialem, prout diximus suprà num. VII. *Si verò nullam reperit infamiam, concludat Processum hoc modo.*

Cum ex præhabitis nullam fuisse Denunciationem A. R. Patri transmissam ex eo, quod non apparet persona Denunciatoris; nec etiam de delicto denunciato aliqua viget infamia, idem R. A. P. decrevit non esse ulteriùs procedendum. Acta sunt hæc die &c.

Ego N. Minister.

Ego N. Actuarius.

XVIII. Forma Denunciationis quando Denuncians ignorat personam Delinquentis.

Quandò Denunciatori notum est delictum, & Delinquens, & ambo denunciat Judici, & instat, ut secundùm Regularia instituta corrigatur, Judex procedit ad instantiam Partis; sed quando denunciat solùm delictum, cum nesciat Judex, contra quem dirigere debeat judicium, tenetur ex Officio procedere per Inquisitionem, quæ dicitur Mixta, puta specialis, quo ad delictum, & generalis, quo ad Delinquentem. In hoc ergo casu Processus incipi debet juxta formam incipiendi Processum per viam Denunciationis; variatur tantùm, (licet in paucis,) forma Denunciationis, quæ potest fieri, vel oretenus, vel per epistolam modo sequenti.

Coram A. R. Paternitate Vestra compareo Ego infrascriptus, & dico quod in Conventu N. commissum est tale delictum, puta, (*& hic recenseatur per extensum delictum commissum*,) ignoro verò quisnam fuerit, qui tale facinus patravit. Quapropter zelo Regularis observantiæ motus, & cognoscens, quod delictum tam grave debet judicialiter corrigi, insto, ut, juxta juris regulas, ad investigandum Delinquentem procedat. Ad probationem autem talis delicti produco in Testes P. P. F. F. N. & N. ultra alios quos inveniet informatos. In cujus veritatem hic me subscripsi.

Ego Frater N. denuncio, ut supra.

Debet autem Judex illum examinare modo, quo num. præcedenti dictum est.

XIX. Forma Denunciationis civiliter datæ.

Potest dari casus, quod Denuncians non intendat judicialem correctionem Delinquentis, sed tantùm, quod sibi restituatur, quod ablatum est à Denunciato; ut inre, quæ erat ad proprium usum, sibi surrepta; in Libello famoso contra se evulgato; in casu contumeliæ, seu injuriæ verbalis; in detractione gravi famæ Denunciantis. Tali ergo casu Judex ad instantiam Denunciantis, non potest agere nisi civiliter, puta obligando Reum ad debitam satisfactionem. Sed quia Actiones civiles, & criminales cumulantur, prout diximus. Tit. Accus. n. I. pag. 211. *ideò Judex potest tali casu procedere ex Officio, & ultra restitutionem faciendam Denuncianti à Reo, hunc de delicto criminaliter punire. Verum est, quod ad hoc, quod, ut præfertur, ipsum possit punire, oportet quod, aut delictum publicum sit; vel de eo vigeat infamia, quæ suppleat vices Denunciatoris. Sed si de delicto, quod à duobus, vel tribus cordatis viris tantùm, qui ipsum non publicaverunt, scitur, nequit Judex criminaliter ex Officio procedere. Forma autem denunciandi talis erit.*

Coram A. R. P. N. Ministro Provinciali comparet Frater N. & dicit; Gravem injuriam sibi fuisse illatam à Fratre N. qui Libellum famosum contra se composuit, & vulgavit, *sivè* coram Fratribus contumeliosa verba contra eum protulit; *sivè* e cella sua libros, *seu* aliam rem ad proprium usum Denunciantis, à Superioribus concessam, surripuit &c. Quapropter illum judicialiter denunciat ad simplicem, & purum finem, ut cogatur prædictus Fr. N. restituere famam, *sivè* rem sibi ablatam &c. Et ideo protestatur idem Denuncians, quod pro amore Dei injuriam acceptam condonat, *nec* vult, aut intendit, quod prædictus Fr. N. qui injuriavit, aliqua pœna, nec publicè, nec privatè afficiatur; sed solùm damnum sibi illatum resarcire compellatur. Testes verò in hoc dat. P. P. F. F. N. N. & N. Dat &c.

Ego Fr. denuncio, ut suprà.

XX. Forma querelandi aliquem apud Judicem.

Supposito eo, quod diximus Par. p. Tit. Accus. n. 50. p. 226. *de Querela, quod nempè differt ab Accusatione, & assimulatur Denunciationi; dico, quod distinguitur à Denunciatione, sicut species à genere; siquidem Denunciatio cōprehendit revelationem quorumcumque delictorum, sivè tangant personam Denunciantis, sivè non; Querela autem non est, nisi de delictis, quæ tangunt, vel ipsum Denunciantem, vel alios, qui aliquo modo ad ipsum pertinent, proindè ad querelam alicujus datam contra alium, Judex procedit ex Officio; sicut in Denunciatione. Non requirit autem aliquam formam diversam ab ea, juxta quam datur Denunciatio, proindè potest fieri, juxta formam*

datam

datam pro denunciatione civiliter, facienda, & Judex debet procedere in casu Querelæ, ut in casu Denunciationis civilis:

XXI. Forma incipiendi Processum per viam Accusationis.

In nomine Domini Amen. Cum comparuisset coràm A. R. P. Ministro Provinciali N. Pater Fr. N. & illi porrexisset Libellum Accusationis contrà Fratrem N. & petiisset sibi fieri Justitiam; volens prædictus A R. P. Provincialis procedere, prout de jure debet, vocato Me infrascripto in Cameram suam coràm Testibus infrascriptis ad hoc specialiter adhibitis, petiit à Me juramentum fidelitatis, quod præstiti tacto pectore more Sacerdotis, & Notarium creavit ad effectum, ut illi pro legitimo Actuario deservirem. Acta sunt hæc Die ...... Mense .... & Anno &c. in Conventu &c.

Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Testis.
Ego N. Testis.
Ego N. Actuarius.

Consequenter vocatus comparuit coram eodem A. R. P. Ministro Provinciali supradictus P. F. N., & porrexit Libellum Accusationis, instando, ut acciperetur & prout de jure, procederetur: quem ad mandatum A. R. P. recepi, & legi, & in Actis inserui signatum litera A.; *sive* numero primo &c. & incipit, & desinit &c. (*& describatur tenor principii, & finis Libelli.*) Acta sunt hæc Die ...... Anno ....:. Mense &c. & loco quo supra &c.

XXII. Forma Libelli Accusationis.

Coram A. R. P. N. Ministro Provinciali comparet Frater N. Sacerdos, & non odio, aut cum animo calumniandi, sed ductus zelo publici boni, ut Delicta, in uno punita, alios deterreant à delinquendo, accusat Fratrem N. qualiter &c. (*& hic describatur Delictum assignando tempus, locum, & omnes circumstantias substantiales illius,*) Et intendit hoc probare in judicio in legitima forma, se offerendo ad pœnam talionis nisi probaverit; instat proindè præsentem Accusationem admitti, & super veritate expositorum procedi ad Inquisitionem, & debitam pœnam Delinquentis. Dat. &c.

ADNOTATIO I.

XXXIII. *Advertendum primò, quod, ut probavimus,* Par. p. Tit. Denunciatio n. 21. p. 240. *Accusatio non potest fieri per literas; neque etiam per Procuratorem, ut scripsimus;* Titulo Exceptio n. 4. p. 288 *si ergo detur Casus, quod aliquis per literas alium accuset, debet Provincialis illum ad se vocare, & facere, ut præsentialiter Accusationem de novo instituat, nulla habita ratione Epistolæ Accusatoriæ, quæ debet tantummodò esse excitativa Judici, ad vocandum Accusatorem, & de ea nulla debet fieri mentio in Processu; nisi fortè diceretur, quod* Judex motus à tali Epistola vocavit ad se Fratrem N. qui accusavit &c.

ADNOTATIO II.

XXIV. *Advertendum secundò, quod si Judex præoccupatus affectione erga Reum, periculum est, quod Accusationem, aut nolit acceptare, aut acceptatam dissimulet, (& interea moneat Accusatum, ut ad evadendam pœnam ordinariam, & publicam se spontè præsentet,) vel totaliter sepeliat, Accusator debet adhibere duos Testes, qui subscribunt se in Libello Accusatorio, cujus duo originalia debet habere Accusator, quorum unum Judici præsentet, aliud verò penes se conservet, ut possit, concludenter, apud majores Superiores, probare, se tali tempore accusasse, quemadmodum diximus suprà de libello Recusationis.* Sect. p. num. XVII.

ADNOTATIO III.

XXV. *Advertendum tertiò, quod ut habetur in* Text. Tit. Accus. §. 6. p.221. *Accusationes contra Prælatos, & personas insignes non sunt recipiendæ, nisi sint datæ a Religiosis, de quorum zelo non ambigatur. In facti ergo contingentia, Judex cui porrigitur accusatio contra Prælatum, si probè novit integritatem Accusantis, potest accusationem recipere, sed debet apponere in Processu, ut monuimus.* Tit. Accusatio num. 38. *sequentia.* Quia nobis nota est Religiosa probitas P. F. N. Accusantis, & ex ejus vita laudabili præsumi non potest, quod calumniose agat, ideo accusationem datam contra N. Prælatum &c. recipimus. *Si verò Judex non habet notitiam Accusatoris, antequam accusationem datam contrà Prælatum accipiat, debet sumere informationem interrogando Testes super vita, & fama Accusatoris (non tamen inquirendo de aliqua re in particulari,) & si invenerit eum bonæ famæ, accusationem acceptet, sin minus, eam repellat, ut diximus citato.* Tit. Accusatio num. 38. p. 222.

ADNOTATIO IV.

XXVI. *Advertendum, quartò, quod non tenetur Accusator assignare Testes eodem contextu, quo accusationem porrigit. Unde si metuit, quod Testes ab eo manifestati subornentur, aut ex potentia Accusati deterreantur, ne dicant veritatem, & ipse Accusator deficiens in probatione succumbat pœnæ talionis, debet solùm dicere in Libello accusatorio, se paratum esse ad legitimè probandum ea, de quibus accusavit; nec Judex potest adstringere illum ad producendos Testes; sed facere Decretum de acceptanda, vel non, accusatione, ut infra dicemus.*

XXVII. Forma incipiendi Processum per viam Exceptionis.

Suppositis, quod diximus Part. p. Tit. Except. num. 2. & seqq. p. 287. *quod nempè Exceptio, vel fit contra personas intervenientes ad judicium, ut Judicem, Actorem, Testes, Peritum &c. vel fit contra eligendum, vel electum ad Prælaturam; hic loquimur de Exceptione secundo modo. E enim si excipiatur contra personas, quæ judicio interveniunt, de inimicitia, aut alia qualitate exceptiva; ad cognoscendum de ea, non initiatur novus Processus, sed per modum articuli incidentis in causa, Inquisitio fit, & describitur in eodem Processu, in quo ventilatur causa principalis, nisi Exceptio proponatur criminaliter, ut diximus,* Tit. Exceptio n. 10. p. 289. *& de hoc inferius suo loco dicemus: Hic ergo loquimur de Processu, qui debet fieri a Prælato, casu quo fiat Exceptio contra aliquem, ne*

eliga-

sitionem, sivè per Denunciationem. In cæteris differt in hoc, quod ubi in cæteris Processibus Testes adhibentur ad probandum crimen fuisse patratum, in Notorio examinantur tantum ad probandum, quod delictum sit Notorium; & in hoc Reus non constituitur, ut confiteatur delictum; sed tantum, ut dicat, Quare non debeat in pœnam Legis condemnari. In casu ergo Notorii, potest incipi Processus, ut sequitur.

In nomine Domini Amen. Cum ad aures A. R. P. Ministri Provincialis N. a pluribus fide dignis delatum fuerit, Fratrem N. in Conventu N. coram omnibus, sivè majori parte Fratrum in horto; sivè Camera ignis communis; sivè Claustro, aut Refectorio &c. existentium, dolose, scienter, & temerariè alapam impegisse in faciem Fratris N. &c. ita, ut dictus Frater N. non potest negare, quod delictum prædictum non commiserit, nec est locus justificationi, eum dictum maleficium sit manifestum, & Notorium, & cum scelere perpetratum; ideò idem A. R. P. pro suo munere per modum Notorii procedere (me infrascripto coram infrascriptis creato in Notarium per exhibitionem juramenti fidelitatis, quod præstiti tacto pectore &c.) decrevit, sumendo debitas informationes super Notorietate,

Acta sunt hæc Die ..... loco ..... &c.

Ego Fr. N. Minister Provincialis.
Ego N. fui Testis;
Ego N. fui Testis.
Ego N. Actuarius.

XXXVII. Forma incipiendi Processum super Delicto cognito incidenter in alio Judicio.

Accidit aliquando, quod sive Testis, sivè Reus examinatus à Judice confiteatur incidenter, aliquod delictum totaliter separatum ab eo, de quo inquiritur; ut exempli gratia Cajus Testis examinatus super homicidio commisso à Titio, deponit se vidisse illum, quandò occidit Seiam; & interrogatus à quo loco viderit, deponit se vidisse per fenestram, dum esset in domo, & camera Phrinis, ad quam diverterat, ut cum ea fornicaretur. Tali casu Cajus incidenter confitetur fornicationem, & de Teste fit Reus. Et pari modo Reus interrogatus potest confiteri Delictum totaliter separatum ab eo, de quo est inquisitus. Tali casu Processus instiandus est: ut sequitur.

In nomine Domini Amen. Cum in Processu fabricato contra P. N. super &c. (*& describatur Delictum, super quo fit Processus criminalis; sivè punctus litis, si procedatur civiliter*) P. F. N. Testis; sivè P. N. Reus judicialiter examinatus, in sua depositione confessus sit, se commisisse, tale, sivè tale Delictum, (*describatur Delictum confessatum*, (& de hoc non fuerit alias Curia informata; ideò volens prædictus, A. R. P. suo muneri satisfacere, decrevit, prout de jure, procedere ex Officio ad prædicti Delicti Inquisitionem, & punitionem ad formam Statutorum, Acta sunt hæc &c.

Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

XXXVIII. Forma incipiendi Processum contra deprehensum in fragranti Delicto.

Dupliciter potest contingere, quod Reus, in fragranti crimine deprehensus, coram Judice statuatur; uno modo si in actu delinquendi captus sit, & ducatur immediatè coram Judice; alio modo si ab eodem Judice coram Testibus in scelere fragranti inveniatur. Primo modo rarus est casus respectu Regularium, sed cum possit dari, expedit tradere Formam Processus, quæ potest esse, ut sequitur.

In nomine Domini Amen. Cum ad A. R. P. Ministrum Provincialem N. à nonnullis Sæcularibus adductus fuisset Frater N. ab iisdem captus, dum agressus manu armata N. Sæcularem, illi inflixit aliqua vulnera, & tentabat eidem totaliter adimere vitam, prout dixerunt; volens idem A. R. P., prout de jure, procedere, Me infrascriptum coram infrascriptis Testibus ad hoc specialiter adhibitis Notarium creavit, per exhibitionem juramenti fidelitatis, quod præstiti more solito &c. ad effectum &c. Acta sunt hæc &c. Die .... Anno ....

Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. Actuarius.

Immediatè post idem A. R. P. coram se vocare fecit N. de N. unum ex illis, qui, ut præfertur, adduxerunt prædictum Fratrem N. captum; & in præsentia ejusdem Capti audientis, & intelligentis illum, (dato prius juramento de veritate dicenda) interrogavit.

Quare illum Fratrem apprehenderint, & coram se adduxerint?

In quo loco, & quo tempore apprehenderint?

In quo actu?

Quantum temporis fuerit interjectum inter Delictum, & apprehensionem?

Qui fuerint præsentes Delicto, & apprehensioni?

An apprehensus fecerit resistentiam, & quid dixerit, aut fecerit dum captus fuit.

Ad quem finem adduxerunt illum ad se? &c.

Et in hac forma omnes Apprehensores in facie ipsius Rei debent examinari. Et omnibus examinatis debet concludi.

Quibus habitis idem A. R. P. jussit prædictum Fr. N. Reum in carcerem detrudi ad custodiam, donec fierent, quæ agenda sunt.

Acta sunt hæc &c.

Ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Potest autem dari casus, quod Reus deprehendatur in fragranti crimine ab eodemmet Superiore; ut potè si monitus est Superior, quod Reus solet de nocte exire à Conventu; aut quod denarios habet in Camera, vel secum portat in manica, vel sporta &c. Tali casu advertat Superior, quod oportet, quod habeat secum Testes, quando vult Reum in fragranti deprehendere, ut possit eos examinare, & convincere; aliter si solus eum intercipit, non poterit ipsum, ex se solo, constituere & punire. Processus autem potest initiari, ut sequitur.

In nomine Domini Amen. Cum ad aures A. R. P. N. Ministri Provincialis devenisset, Fratrem N. solitum esse, de nocte exire de Conventu solum, absque licentia, & etiam in habitu Seculari, &c. sivè habere in camera, sivè sporta &c. denarios &c. nec posset dictus A. R. P. hoc sibi persuadere de tali Religioso, voluit, se oculariter de veritate certificare. In serò ergo Die .... &c. Hora .... secum ductis P. P. F. F. N. & N. tanquam Testibus se abscondit in loco tali &c. à quo optimè poterat videre prædictum execu-

exeuntem, & redeuntem ad Conventum &c. *Et sic describatur totum factum cum suis circumstantiis temporis, loci, ac loci loci, modi, indumentorum Rei exeuntis; actuali deprehensione, &c. adnotando, quod licet de nocte esset, Testes Reum bene cognoverunt, quia* erant vicini; luna lucebat; sivè habebant candelas, ad cujus lumen eum recognoverunt. *Et si agatur de inventione denariorum, describatur exactè perquisitio facta in Cella, armario, sporta, manica &c. inventio denariorum, eorum species, qualitas, numerus, & alia etiam inventa, ut arma, vestes Saeculares, jocalia muliebria; aleæ lusoriæ; venenum &c. quæ possunt esse materia criminum.* Volens proindè idem A. R. P. in hoc casu, ut de jure, procedere; dato mihi juramento, coram iisdem Testibus, Me Notarium creavit ad effectum &c. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Provincialis.
Ego N. Testis.
Ego N. Testis.
Ego N. Actuarius.

Immediate post vocare coram se fecit P. F. N. Testem ex Officio assumptum, & dato ei juramento de veritate dicenda, prout juravit &c. fuit.

Interrogatus. Ubi nam fuit antequam vocaretur coram Superiore?

Quid actum sit in loco ubi fuit?

Quid viderit, & quid audierit?

An benè observaverit omnia?

Qui alii erant præsentes?

Quam opinionem habebat de Fr. N., qui exiit de Conventu, *sive* repertus est cum denariis &c.

Et ita omnes, qui interfuerunt facto debet examinare; & Reum ad custodiam debet ex post incarcerare, & examinare, ut suo loco dicemus. Advertendum autem; quod si Reus repertus est cum denariis, optimum est, post Testes, celeriter examinatos, immediate examinare Reum, sic enim non habebit tempus recogitandi, & meditandi modum, quo ostendat, denarios apud se fuisse depositos à Saeculari; vel datos à Pœnitente ad faciendam restitutionem &c. & ita evadendi reatum. Sed dum est in actuali conturbatione, de facili fatebitur veritatem, quia tempus sibi non suppetet speculandi evasiones, aut excusationes criminis.

XXXIX. Forma incipiendi Processum contra Conventum, qui rebellavit ab obedientia Provincialis.

Potest accidere, quod ex diversitate factionum conspirent omnes Fratres unius Conventus ad rebellandum contra Provincialem, ex eo quod nimis dure illos tractat; & licet sint moniti per literas, nolint resipiscere, nec recipere Provincialem ad visitandum Conventum. Tali casu, (si suavior via non suppetit reducendi eos ad debitam obedientiam, & tentatis mediis benignioribus nullo modo resipiscunt) deveniendum est ad implorandum brachium Saeculare. Debet autem ad hoc præcedere juridicus Processus, ut ex ejus fundamento moveatur Judex Laicus ad præstandum brachium suum. Initium autem tale debet esse.

In nomine Domini. Amen. Cum A. R. P. N: Minister Provincialis associatus à Fr. N. Laico, & Me infrascripto Secretario suo, juxtà Ordinis Constitutiones accessisset ad visitandum Conventum N. & à Janitore non fuisset admissus ingredi; & ad reiteratas voces, & pulsationes factas ad valvas Conventus prædicti, & ejus Ecclesiæ, nullus ex Fratribus, qui januam aperiret, comparuerit; conjecit, omnes, sive plerosque Fratres illius Conventus conspirasse, ad denegandam illi debitam obedientiam. Et licet replicatas paternales epistolas ad Guardianum, & Fratres ejusdem Conventus miserit; & etiam per alios Religiosos graves mitti fecerit, ut depositâ malâ voluntate, ad præstandam debitam obedientiam eidem A. R. P., ut legitimo suo Prælato, disponerentur; tamen nihil profecit ex hoc, cum præfatis Epistolis nullum responsum dederint, nec aliquem miserint ad testificandam promptitudinem eorum ad obsequendum suo Prælato. Videns propterea paterna monita nihil prodesse, ad severiora, & judicialia remedia deveniendum esse cognovit. Unde intendens, prout de jure, procedere, Me infrascriptum, coram infrascriptis Testibus specialiter adhibitis, vocavit in cameram suam, & dato mihi juramento fidelitatis, quod præstiti tacto pectore more Sacerdotali, Me Notarium creavit ad effectum &c. Acta sunt hæc Die .... Mense, Anno .... &c. in Conventu &c.

Ego N. Minister.
Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. Actuarius.

Consequenter idem A. R. P. associatus à me infrascripto, & aliis Fratribus, perrexit ad Conventum N., qui est vicinior prædicto Conventui N. ut ab eo posset faciliùs mittere, quæ mittenda sunt, ad effectum reducendi prædictos inobedientes ad rectam semitam; & ibi cum benignè fuisset exceptus, per me infrascriptum expediri fecit Monitorium ad memoratos Guardianum, & Fratres prædicti Conventus N. tenoris sequentis:

Frater N. de N. Minister Provincialis Provinciæ N. Dilectis Nobis in Christo P. F. N. Guardiano, & cæteris Fratribus de Familia in Conventu nostro N. salutem in Domino.

Noveritis Nos die, &c. fuisse ad Conventum vestrum N. Visitationem consuetam instituere volentes; sed minimè fuisse in Conventum admissos; nec ad reiteratas voces, instantias, & præcepta fuisse januam Conventus, vel Ecclesiæ reseratam, ut ingredi valeremus. Replicatas Epistolas ad Vos misimus, & vos in illis paternè hortati sumus, ut animum vestrum ab inobedientia, quam in vobis suspicamur, averteretis, & promptitudinem ad parendum, ut debetis, Nobis, profiteremini. Sed comperimus, Vos paterna nostra monita minimè curasse, cum neque per aliquem ex vestris, neque per literas, debitam Nobis submissionem professi sitis. Harum ergo serie Vobis significamus, Nos contulisse in Conventum N. huic vestro viciniorem, ut facilior esset Vobis aditus, ad præstanda ea, quæ hic subijcimus, & injungimus à Vobis præstanda. In virtute ergo sanctæ Obedientiæ, & Spiritus Sancti, & sub interminatione Divini judicii præcipimus, & jubemus Tibi Fr. N. Guardiano, & omnibus, & singulis Fratribus Sacerdotibus, Clericis, & Laicis, ut prompti sitis Nobis obedientiam debitam præstare, & mandata nostra Regulæ, & animæ non contraria exequi. Et ad manifestandam promptam vestram obediendi voluntatem, Tibi Fr. N. Guardiano jubemus, ut ad Nos personaliter accedas, & coram Nobis compareas, nomino tuo, & tuorum subditorum ad debitam submissio-

nem, & obedientiam Nobis præstandam. Quod si legitima fueris infirmitate, aut alia causa præpeditus, ut personaliter venire nequeas; alium, vel alios, tuo, & tuorum nomine, cum scriptis documentis mittas, per quæ debitam obedientiam profitearis. Si verò durus in malo consilio suo fuerit Guardianus, omnes Vos, & singulos subditos, qui ejus malitiæ non communicatis, monemus, & harum serie præcipimus, ut ad Nos personaliter accedatis, si absque gravi periculo potestis, vel saltem per literas animi vestri promptitudinem Nobis significetis. Ad præstanda autem supradicta vobis præcepta, sex dies enumerandos ab intimatione harum nostrarum vobis assignamus, quorum duo erunt pro primo, duo pro secundo, & duo pro tertio, & peremptorio termino. Quibus elapsis, si ea, quæ injuncta sunt. minime præstiteritis, noveritis vos esse declarandos Excommunicatos, & obnoxios cæteris pœnis in Ordinis Constitutionibus sancitis contra Rebelles. Et ut hæc legitimè vobis pateant, has nostra manu, & sigillo munitas, fieri jussimus, & ad valvas Conventus, & Ecclesiæ vestræ affigi; intendentes eas sic, ut præfertur, publicatas, omnes, & singulos vestrum, ita afficere, ac si unicuique vestrum personaliter intimatæ fuissent. Dat. &c.

Ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Monitorium prædictum per duos Fratres mitti debet, & affigi valvis Conventus, quibus illud intimare, & consignare personaliter potuerint; & debent habere tria trasumpta ejusdem monitorii, quorum duo affigant, ut dictum est, aliud verò reportent Actuario, cui facere debent authenticam relationem intimationis, seu affixionis, ut sequitur.

Die &c. Anno, & Mense &c. Fratres N. & N. missi ab A. R. P. Ministro Provinciali, medio juramento retulerunt, se non invenisse Fratres Conventus N., quibus potuerint intimare supradictum monitorium, proindè duas copias collationatas de verbo ad verbum similes illi, quam exhibuerunt mihi Actuario, affixisse valvis Ecclesiæ, & Conventus supradicti die, &c. & copia hic inseritur signata litera A. &c.

Ego N. Actuarius.

Expiratis sex diebus assignatis in monitorio, si nullus comparuerit, debet in Processu accusare contumacia sic.

Cum A. R. P. Minister Provincialis expectasset sex dies integros in memorato Monitorio assignatos, & ultra prædictos sex, etiam alium in abundantem, nec ullus personaliter, neque per literas comparuerit ex memorato Conventu, ad præstandum obedientiam: ex quo cognoscitur, illos esse pertinaciter contumaces, processit ad ferendam declarationem Excommunicationis; & Cedulones fieri, ut moris est, & publicari mandavit sequentis tenoris.

Hic auctoritate ordinaria declaratur, Guardianum, & Fratres commorantes in Conventu N. incidisse in majorem Excommunicationem, & proindè ab omnibus Christifidelibus esse vitandos, eo quia Canonicè moniti, ut comparerent coram Nobis, ac debitam obedientiam præstarent, obedire contempserunt. Nomina autem prædictorum sunt:

P. F. N. Guardianus &c.
P. F. N Vicarius &c.
Fr. N. Clericus &c.
Fr. N. Laicus &c.
Ego Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Copiæ autem prædictorum Cedulonum nonnullæ missæ fuerunt ad D. Vicarium Episcopalem ab eodem A. R. P. Provinciali, rogando, ut eas in locis solitis affigi, & publicari faceret, prout factum est, & signanter affixi sunt ad valvas Ecclesiæ majoris &c. (*& exprimantur duo, aut tria loca publica. & insigniora*) ultrà portam Ecclesiæ Conventus supradicti. Acta sunt hæc die &c.

Ego N. Actuarius.

Quod si Fratres indurati in sua contumacia perseveraverint, & non accesserint ad præstandam obedientiam, recurrendum est ad brachium Seculare. Sed circa hoc est advertendum, quod si in illo loco adest Conservator privilegiorum Religionis, ille prior debet adiri, prout diximus Par. I. Tit. Delictorum num. 38. pag. 128. *Loquendo de Guardiano respectu Fratris inobedientis, hoc deficiente, recurrendum est ad Judicem Ecclesiasticum, si habet familiam armatam; sin minùs potest Prælatus invocare potestatem Sæcularem hoc modo.*

Videns prædictus A. R. P. Provincialis, quod Guardianus, & Fratres memorati Conventus timore Dei postposito Excomunicationem non curant, ad urgentiora remedia devenire decrevit. Die ergo &c. adivit D. N. Conservatorem &c. *sive* D. N. Vicarium Generalem Illustrissimi, & Reverendissimi Episcopi N. *sivè* D. N. Potestatem dicti loci; & ostensis sibi Actis, ex quibus apparet indomita per Censuras Ecclesiasticas prædictorum contumacia, imploravit auxilium brachij sui, rogando eum, ut sibi concederet Familiam armatam, quæ, si opus esset, fores Conventus confringeret, & contumaces vincularet; & si contingeret, eorum nonnullos assecurare in carceribus publicis, eo quod in Conventu non sint carceres tuti, illos nomine Ecclesiæ, & suo, & non aliter, nec alio modo in carcere publico esse deponendos: & nullum jus, aut jurisdictionem competere tali potestati Seculari in ipsorum personas quomodolibet, sed ad simplicem nutum, aut mandatum ipsius Patris Ministri Provincialis esse relaxandos vel sibi, vel aliis, quos ipse miserit ad eos transferendos ad Carceres Religionis; & ita expresse petiit, & protestatus est. Qui D. Potestas benignè annuit, & omnia se facturum promisit sub juramento, ut sibi petitum fuit. Die ergo &c. idem A. R. P. Provincialis associatus à supradicto D. Potestate, & ejus familia armata, accessit ad Conventum prædictum. *Et hic describantur minutè omnia, quæ gesta erunt. Si Fratres aperuerunt Januam; si necessarium fuerit portas, aut muros confringere &c. Si armatæ familiæ resistent &c. Si percutient, vulnerabunt, occident, &c. Si nonnulli carcerabuntur, quomodo fuerint inventi, si armati, &c. Tandem omnia adnotentur, donec ligentur, & carcerentur Contumaces. Causa autem ipsorum terminanda erit, prout in crimine notorio, cum notoria sit eorum contumacia.*

XL. For-

XL. Forma Processus incipiendi, si Commissarius missus à Generali non reciperetur contumaciter in aliquem Conventum.

Commissarius Visitator quovis tempore missus recusari non potest in foro paterno, prout diximus Part. I. Tit. Canones num. 99. pag. 98. *Si tamen ab aliquo Conventu Rebelli recusaretur, qui ipsum nec intra Claustra recipere vellet, & inutilis esset via, quam insinuavimus* Tit. Canones num. 96. pag. 96. *loquendo de Ministro Provinciali, cui à toto Conventu obedientia denegaretur, (nempè deputando alium ad visitandum, & dividendo per alios Conventus Familiam illam Rebellem;) debet Commissarius ad juris remedia devenire. Primò ergo debet Processum suum ita incipere:*

In nomine Domini. Amen. Cum A. R. P. N. Commissarius missus à Reverendissimo P. Ministro Generali N. ad visitandum hanc Provinciam N., die N. Mensis N., accessisset ad Conventum N., nec ullis precibus, aut præceptis sibi factis, voluerit Janitor ipsum intrà Conventum admittere, nec sigillum minùs Provinciæ sibi ostensum recognoscere; nec patentes suæ Commissionis ad Guardianum deferre, asserendo, se nullo modo cognoscere dictum P. Commissarium, nec ullo modo sibi jussa velle perficere; nec verosimile sit, prælicitum Janitorem, cujus nomen ignoratur, proprio motu in tantam temeritatem prorupisse; imò credibile videatur, Familiam totam illius Conventus conspirasse in non recipiendo Commissario prædicto; quod magis apparet ex hoc, quod dum per multum temporis steterit ad januam, campanulam pulsavit, & replicatis vocibus institit, nullus ex Fratribus ad tales voces se prodidit, sed solus Janitor, clausa janua, respondit. Ideò volens prædictus A. R. P. Commissarius, prout de jure, procedere, coràm N., & N. Testibus ad hoc specialiter vocatis, Me Secretarium suum creavit Notarium per exhibitionem juramenti fidelitatis, quod præstiti, tacto pectore more Sacerdotali. Acta sunt hæc Die...... Mense....... Anno..... loco &c.

Ego N. Commissarius.
Ego N. Testis.
Ego N. Testis.

Subsequenter die, &c. Mensis, &c. Monitorium ad Guardianum, & omnes alios Fratres illius Conventus misit tenoris sequentis.

Frater N. Commissarius, &c. Dilectis nobis in Christo P. N. Guardiano, & cæteris Fratribus Sacerdotibus, Clericis, & Laicis commorantibus in Conventu nostro N. salutem in Domino.

Noveritis à Reverendissimo P. Ministro Generali fuisse ad Nos transmissas literas tenoris sequentis, *& hic scribantur per extensum Literæ patentes suæ Commissionis*. In quarum executionem ad hanc Provinciam N. visitandam accessimus, & tanquam legitimus Visitator recepti sumus à P. N. Ministro Provinciali, qui Nobis sigillum minùs prædictæ Provinciæ tradidit. Cum autem die &c. venerimus ad visitandum vestrum Conventum, non fuimus, post multas instantias, & præcepta facta Janitori, admissi in Conventum; asserendo se nullo modo Nos cognoscere, aut velle recipere. Ut ergo Vobis notum sit, Nos esse deputatos in vestrum legitimum Commissarium, prædictarum literarum transumptum authenticum ad Vos transmittimus, monentes, & exortantes Vos, ut parati sitis, quando ad vestri Conventus Visitationem venerimus, Nos recipere, & tanquam vestrum legitimum Commissarium agnoscere, & ad normam Ordinis Constitutionum obedire. Quod si paterna nostra monita non curantes, non vultis Nos, ut debetis, recognoscere, & obedientiam præstare, in virtute Spiritus Sancti, & sub interminatione Divini Judicii, & pœnis latis in Ordinis Constitutionibus formiter vobis præcipimus, ut Nos sicuti præfertur agnoscatis, recipiatis, & ut vestro Visitatori pareatis; assignando Vobis sex dies, quorum duos pro primo, duos pro secundo, & duos pro tertio, & peremptorio termino, decernimus; quibus elapsis, si vos non parueritis his nostris præceptis, quæ in his scriptis Vobis intimamus, Nos venientes ad vos, absque ulteriori citatione proferemus contrà Vos Sententiam, per quam declarabimus Vos Rebelles, & Contumaces, & incidisse in Excommunicationem Summo Pontifici reservatam latam à Gregorio XIII. contrà eos, qui non recipiunt Commissarios à Generali missos. Dat. Die, &c. Mense.....&c Anno &c.

Fr. N. Commiss. Visitator.
Fr. Secretarius.

Et sigilletur sigillo Officii, & per duos Fratres mittatur ad Conventum; & si Monitorium præfatum potuerint Guardiano, aut alteri ex Fratribus illius Familiæ consignare, benè quidem; si autem neminem repererint, qui illud acceptare voluerit, affigant illud valvis Conventus, sive Ecclesiæ, & faciant relationem Actuario, ut sequitur:

Die, Mense, & Anno, &c. F. F. N. N. missi ad intimandam copiam supradicti Monitorii, medio illorum juramento, deposuerunt coràm Me infrascripto, se illam consignasse in manu propria P. N. Guardiani sive in manu Fr. N. commorantis de Familia in prædicto Conventu; sivè affixisse ad valvas Conventus, vel Ecclesiæ, cum non reperissent aliquem ex Fratribus, qui illam voluisset recipere. In quorum, &c.

Ego N. Actuarius.

Expiratis sex diebus, &c. sequatur ut sup. num. XXXIX. *mutato solo nomine Provincialis in Commissarium Visitatorem.*

XLI. Forma initiandi Processum fabricandum ab Arbitris, in casu Recusationis Judicis.

Cum arbitria regulanda sint ad modum judiciorum, Arbitri, qui debent cognoscere de subsistentia Recusationis Judicis factæ à Reo, oportet, quod Processum instruant, Testes examinent, alias probationes à Recusante productas recipiant, & tandem pronuncient; & pro his videantur, quæ scripsimus Part. I. Tit. Quid n. 38. & seqq. pag. 13. & Tit. Quales nn. 48. pag. 53. & Tit. Canones à nn. 20. & seqq. pag. 63.

Potest igitur ipsorum Processus initiari, prout sequitur.

In nomine Domini. Amen. Cum in Causa, quæ contrà Fr. N. agitatur coràm A. R. P. N. Ministro Provinciali, prædictus Fr. N. recusaverit tan-

nem, & obedientiam Nobis præstandam. Quod si legitima fueris infirmitate, aut alia causa præpeditus, ut personaliter venire nequeas; alium, vel alios, tuo, & tuorum nomine, cum scriptis documentis mittas, per quæ debitam obedientiam profitearis. Si verò durus in malo consilio suo fuerit Guardianus, omnes Vos, & singulos subditos, qui ejus malitiæ non communicatis, monemus, & harum serie præcipimus, ut ad Nos personaliter accedatis, si absque gravi periculo potestis, vel saltem per literas animi vestri promptitudinem Nobis significetis. Ad præstanda autem supradicta vobis præcepta, sex dies enumerandos ab intimatione harum nostrarum vobis assignamus, quorum duo erunt pro primo, duo pro secundo, & duo pro tertio, & peremptorio termino. Quibus elapsis, si ea, quæ injuncta sunt, minimè præstiteritis, noveritis vos esse declarandos Excommunicatos, & obnoxios cæteris pœnis in Ordinis Constitutionibus sancitis contra Rebelles. Et ut hæc legitimè vobis pateant, has nostra manu, & sigillo munitas, fieri jussimus, & ad valvas Conventus, & Ecclesiæ vestræ affigi; intendentes eas sic, ut præfertur, publicatas, omnes, & singulos vestrum, ita afficere, ac si unicuique vestrum personaliter intimatæ fuissent. Dat. &c.

Ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Monitorium prædictum per duos Fratres mitti debet, & affigi valvis Conventus, quibus illud intimare, & consignare personaliter potuerint; & debent habere tria trasumpta ejusdem monitorii, quorum duo affigant, ut dictum est, aliud verò reportent Actuario, cui facere debent authenticam relationem intimationis, seu affixionis, ut sequitur.

Die &c. Anno, & Mense &c. Fratres N. & N. missi ab A. R. P. Ministro Provinciali, medio juramento retulerunt, se non invenisse Fratres Conventus N., quibus potuerint intimare supradictum monitorium, proindè duas copias collationatas de verbo ad verbum similes illi, quam exibuerunt mihi Actuario, affixisse valvis Ecclesiæ, & Conventus supradicti die, &c. & copia hic inseritur signata litera A. &c.

Ego N. Actuarius.

Expiratis sex diebus assignatis in monitorio, si nullus comparuerit, debet in Processu accusari contumacia sic.

Cum A. R. P. Minister Provincialis expectasset sex dies integros in memorato Monitorio assignatos, & ultra prædictos sex, etiam alium in abundantem, nec ullus personaliter, neque per literas comparuerit ex memorato Conventu, ad præstandum obedientiam: ex quo cognoscitur, illos esse pertinaciter contumaces, processit ad ferendam declarationem Excommunicationis; & Cedulones fieri, ut moris est, & publicari mandavit sequentia tenoris.

Hic auctoritate ordinaria declaratur, Guardianum, & Fratres commorantes in Conventu N. incidisse in majorem Excommunicationem, & proindè ab omnibus Christifidelibus esse vitandos, eo quia Canonicè moniti, ut comparerent coram Nobis, ac debitam obedientiam præstarent, obedire contempserunt. Nomina autem prædictorum sunt:

P. F. N. Guardianus &c.
P. F. N Vicarius &c.
Fr. N. Clericus &c.
Fr. N. Laicus &c.
Ego Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Copiæ autem prædictorum Cedulonum nonnullæ missæ fuerunt ad D. Vicarium Episcopalem ab eodem A. R. P. Provinciali, rogando, ut eos in locis solitis affigi, & publicari faceret, prout factum est, & signanter affixi sunt ad valvas Ecclesiæ majoris &c. (*& exprimantur duo, aut tria loca publica, & insigniora*) ultrà portam Ecclesiæ Conventus supradicti. Acta sunt hæc die &c.

Ego N. Actuarius.

Quod si Fratres indurati in sua contumacia perseveraverint, & non accesserint ad præstandum obedientiam, recurrendum est ad brachium Seculare. Sed circa hoc est advertendum, quod si in illo loco adest Conservator privilegiorum Religionis, ille prior debet adiri, prout diximus Par. I. Tit. Delictorum num. 38. pag. 128. *Loquendo de Guardiano respectu Fratris inobedientis, hoc deficiente, recurrendum est ad Judicem Ecclesiasticum, si habet familiam armatam; sin minùs potest Prælatus invocare potestatem Sæcularem hoc modo.*

Videns prædictus A. R. P. Provincialis, quod Guardianus, & Fratres memorati Conventus timore Dei postposito Excomunicationem non curant, ad urgentiora remedia devenire decrevit. Die ergo &c. adivit D. N. Conservatorem &c. *sive* D. N. Vicarium Generalem Illustrissimi, & Reverendissimi Episcopi N. *sivè* D. N. Potestatem dicti loci; & ostensis sibi Actis, ex quibus apparet indomita per Censuras Ecclesiasticas prædictorum contumacia, imploravit auxilium brachij sui, rogando eum, ut sibi concederet Familiam armatam, quæ, si opus esset, fores Conventus confringeret, & contumaces vincularet; & si contingeret, eorum nonnullos assecurare in carceribus publicis, eo quod in Conventu non sint carceres tuti, illos nomine Ecclesiæ, & suo, & non aliter, nec alio modo in carcere publico esse deponendos: & nullum jus, aut jurisdictionem competere tali potestati Sæculari in ipsorum personas quomodolibet, sed ad simplicem nutum, aut mandatum ipsius Patris Ministri Provincialis esse relaxandos vel sibi, vel aliis, quos ipse miserit ad eos transferendos ad Carceres Religionis; & ita expresse petiit, & protestatus est. Qui D. Potestas benignè annuit, & omnia se facturum promisit sub juramento, ut sibi petitum fuit. Die ergo &c. idem A. R. P. Provincialis associatus à supradicto D. Potestate, & ejus familia armata, accessit ad Conventum prædictum. *Et hic describantur minutè omnia, quæ gesta erunt. Si Fratres aperuerunt Januam; si necessarium fuerit portas, aut muros confringere &c. Si armatæ familiæ resistent &c. Si percutient, vulnerabunt, occident, &c. Si nonnulli carcerabuntur, quomodo fuerint inventi, si armati, &c. Tandem omnia adnotentur, donec ligentur, & carcerentur Contumaces. Causa autem ipsorum terminanda erit, prout in crimine notorio, cum notoria sit eorum contumacia.*

XL. For-

XL. Forma Processus incipiendi, si Commissarius missus à Generali non reciperetur contumaciter in aliquem Conventum.

Commissarius Visitator quovis tempore missus recusari non potest in foro paterno, prout diximus Part. I. Tit. Canones num. 99. pag. 98. *Si tamen ab aliquo Conventu Rebelli recusaretur, qui ipsum nec intra Claustra recipere vellet, & inutilis esset via, quam insinuavimus* Tit. Canones num. 96. pag. 96. *loquendo de Ministro Provinciali, cui a toto Conventu obedientia denegaretur, (nempè deputando alium ad visitandum, & dividendo per alios Conventus Familiam illam Rebellem;) debet Commissarius ad juris remedia devenire. Primò ergo debet Processum suum ita incipere:*

In nomine Domini, Amen. Cum A. R. P. N. Commissarius missus à Reverendissimo P. Ministro Generali N. ad visitandum hanc Provinciam N., die N. Mensis N., accessisset ad Conventum N., nec ullis precibus, aut præceptis sibi factis, voluerit Janitor ipsum intrà Conventum admittere, nec sigillum minùs Provinciæ sibi ostensum recognoscere; nec patentes suæ Commissionis ad Guardianum deferre, asserendo, se nullo modo cognoscere dictum P. Commissarium, nec ullo modo sibi justa velle perficere; nec verosimile sit, prædictum Janitorem, cujus nomen ignoratur, proprio motu in tantam temeritatem prorupisse; imò credibile videatur, Familiam totam illius Conventus conspirasse in non recipiendo Commissario prædicto; quod magis apparet ex hoc, quod dum per multum temporis stetit ad januam, campanulam pulsavit, & replicatis vocibus institit, nullus ex Fratribus ad tales voces se prodidit, sed solus Janitor, clausa janua, respondit. Ideò volens prædictus A. R. P. Commissarius, prout de jure, procedere, coràm N., & N. Testibus ad hoc specialiter vocatis, Me Secretarium suum creavit Notarium per exhibitionem juramenti fidelitatis, quod præstiti, tacto pectore more Sacerdotali. Acta sunt hæc Die...... Mense....... Anno..... loco &c.

Ego N. Commissarius.
Ego N. Testis.
Ego N. Testis.

Subsequenter die, &c. Mensis, &c. Monitorium ad Guardianum, & omnes alios Fratres illius Conventus misit tenoris sequentis.

Frater N. Commissarius, &c. Dilectis nobis in Christo P. N. Guardiano, & cæteris Fratribus Sacerdotibus, Clericis, & Laicis commorantibus in Conventu nostro N. salutem in Domino.

Noveritis à Reverendissimo P. Ministro Generali fuisse ad Nos transmissas literas tenoris sequentis, *& hic scribantur per extensum Literæ patentes suæ Commissionis*. In quarum executionem ad hanc Provinciam N. visitandam accessimus, & tanquam legitimus Visitator recepti fumus à P. N. Ministro Provinciali, qui Nobis sigillum minùs prædictæ Provinciæ tradidit. Cum autem die &c. venerimus ad visitandum vestrum Conventum, non fuimus, post multas instantias, & præcepta facta Janitori, admissi in Conventum; asserendo se nullo modo Nos cognoscere, aut velle recipere. Ut ergo Vobis notum sit, Nos esse deputatos in vestrum legitimum Commissarium, prædictarum literarum transumptum authenticum ad Vos transmittimus, monentes, & exortantes Vos, ut parati sitis, quando ad vestri Conventus Visitationem venerimus, Nos recipere, & tanquam vestrum legitimum Commissarium agnoscere, & ad normam Ordinis Constitutionum obedire. Quod si paterna nostra monita non curantes, non vultis Nos, ut debetis, recognoscere, & obedientiam præstare, in virtute Spiritus Sancti, & sub interminatione Divini Judicii, & pœnis latis in Ordinis Constitutionibus firmiter vobis præcipimus, ut Nos sicuti præfertur agnoscatis, recipiatis, & ut vestro Visitatori pareatis; assignando Vobis sex dies, quorum duos pro primo, duos pro secundo, & duos pro tertio, & peremptorio termino, decernimus; quibus elapsis, si vos non parueritis his nostris præceptis, quæ in his scriptis Vobis intimamus, Nos venientes ad vos, absque ulteriori citatione proferemus contrà Vos Sententiam, per quam declarabimus Vos Rebelles, & Contumaces, & incidisse in Excommunicationem Summo Pontifici reservatam latam à Gregorio XIII. contrà eos, qui non recipiunt Commissarios à Generali missos. Dat. Die, &c. Mense.....&Anno &c.

Fr. N. Commiss. Visitator.
Fr. Secretarius.

Et sigilletur sigillo Officii, & per duos Fratres mittatur ad Conventum; & si Monitorium præfatum potuerint Guardiano, aut alteri ex Fratribus illius Familiæ consignare, benè quidem; si autem neminem reperierint, qui illud acceptare voluerit, affigant illud valvis Conventus, sive Ecclesiæ, & faciant relationem Actuario, ut sequitur:

Die, Mense, & Anno, &c. F. F. N. N. missi ad intimandam copiam supradicti Monitorii, medio illorum juramento, deposuerunt coràm Me infrascripto, se illam consignasse in manu propria P. N. Guardiani *sive* in manu Fr. N. commorantis de Familia in prædicto Conventu; *sive* affixisse ad valvas Conventus, vel Ecclesiæ, cum non reperissent aliquem ex Fratribus, qui illam voluisset recipere. In quorum, &c.

Ego N. Actuarius.

Expiratis sex diebus, &c. sequatur ut sup. num. XXXIX. *mutato solo nomine Provincialis in Commissarium Visitatorem.*

XLI. Forma initiandi Processum fabricandum ab Arbitris, in casu Recusationis Judicis.

Cum arbitria regulanda sint ad modum judiciorum, Arbitri, qui debent cognoscere de subsistentia Recusationis Judicis factæ à Reo, oportet, quod Processum instruant, Testes examinent, alias probationes à Recusante productas recipiant, & tandem pronuncient; & pro his videantur, quæ scripsimus Part. I. Tit. Quid n. 38. & seqq. pag. 13. & Tit. Quales nu. 48. pag. 53. & Tit. Canones à nu. 20. & seqq. pag. 63.

Potest igitur ipsorum Processus initiari, prout sequitur.

In nomine Domini. Amen. Cum in Causa, quæ contrà Fr. N. agitatur coràm A. R. P. N. Ministro Provinciali, prædictus Fr. N. recusaverit tan-

tanquam Judicem sibi suspectum, memoratum A. R. P. N. Ministrum Provincialem, & ad cognoscendum de validitate dictæ Recusationis ad normam Sacrorum Canonum, & Praxim Criminalem Ordinis, à Partibus respectivè in Arbitros nominati fuit RR. PP. N. & N., ipsisque insinuata fuerit ab eodem A. R. P. eorum nominatio, & ipsi Officium Arbitrorum acceptaverint, ut ex Actis Processualibus apparet, volentes prædicti RR. PP. Arbitri electi munus suum, prout de jure, exequi, convenerunt in cameram, &c. & in eam, accito Me infrascripto Notario jam creato ab A. R. P. in hac Causa, ut ex actis suprà, &c., vocatus fuit Fr. N., qui, ut præfertur, tanquam suspectum Judicem, recusavit A. R. P. N. Ministrum Provincialem, & sibi dato juramento, quod non malo dolo, neque animo calumniandi, sed tantùm ad sui indemnitatem memoratum P. Ministrum, ut sibi suspectum, recuset (quod præstitit tact. &c.) fuit ei dictum, ut causam Recusationis proponeret, produceretque Testes, aut alia legitima documenta, per quæ veritas, & subsistentia talis causæ probaretur. Qui prædictus Fr. N. reproduxit copiam Libelli Recusatorii præsentati præfato P. Ministro recusato, & dixit Patribus Arbitris, in illo contineri tum causam expressam Recusationis, tum Testes ad eam probandam necessarios; & instare apud eosdem Patres Arbitros, ut omnia admitterentur, & ad cognoscendum de veritate tum in jure, tum in facto procederent. Qui RR. Arbitri Libellum prædictum, & omnia in eo contenta admiserunt si, & in quantùm, &c. & procedere, prout de jure, decreverunt, jusseruntque mihi Actuario, ut Libellum prædictum inter Acta reciperem, prout feci; & incipit, & desinit &c. *& ponatur tenor, &c.* & hic inferius signatus litera, &c. Acta sunt hæc Die..... Mense.... Anno. &c.

Ego N. Arbiter.
Ego N. Arbiter.
Ego Fr. N. affirmo ut sup.
Ego N. Actuarius.

Successivè iidem Patres Arbitri, qui supra, in cameram solitam convenientes, examinaverunt causam Recusationis expressam in supradicto Libello producto coràm ipsis à præfato Fr. N. Recusante; & cum invenissent, eam esse ex suspicione, quæ oritur ex inimicitia, quæ asseritur versari inter P. Ministrum recusatum, & dictum Fr. N. Recusantem, pronunciarunt Causam præfatam de jure esse legitimam, proindè procedendum esse ad Inquisitionem, an constet in facto de asserta inimicitia. Acta sunt hæc die &c.

Ego N. Arbiter.
Ego N. Arbiter.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO I.

XLII. *Advertendum, quod si causa Recusationis sit legitima, aut dubia in jure, aut in facto, semper pronunciari debet ad favorem Recusantis; cum Reo potiùs, quam Fisco sit favendum; & debet priùs pronunciari super validitate causæ, quod de jure subsistat, an equidem inquiratur an subsistat in facto, prout diximus.* Part. I. Tit. Canones. num. 121. pag. 108. *ubi in sequentibus numeris videre est, quæ ab Arbitris sint præstanda.*

ADNOTATIO II.

XLIII. *Advertendum secundò; quod si unus tantùm est Arbiter à Provinciali electus ex quatuor, vel sex propositis sibi à Recusante, debet pari modo procedere, ut suprà dictum est de duobus; & quæ ibi enunciantur in plurali debent poni in singulari.*

XLIV. Forma initiandi quosvis Processus tenenda à Commissariis Delegatis à Ministro Generali, aut Provinciali.

Nomine Processus veniunt Acta omnia judicialia, sivè facta sint ex Officio in inquirendo generaliter, mixtè, aut specialiter; sivè ad instantiam Partis in Denunciatione, Accusatione, sivè Exceptione. Omnes ergo formæ procedendi à Delegatis servandæ eædem sunt cum illis, quas tenere debent Judices Ordinarii, de quibus hucusque exempla dedimus; alia differentia non est, nisi, quod in præliminari Processus, necessarium est; quod registrentur Literæ patentes, istæ enim sunt fundamentum jurisdictionis, sine qua Actus omnes essent nulli. Cæterum circà modum procedendi, nulla est differentia inter Delegatum, & Ordinarium. Forma cujusvis Processus incipiendi à Commissario potest esse, ut sequitur.

In nomine Domini. Amen. Cum R. P. N. literas receperit ad se datas à Reverendissimo P. Generali; *sivè* ab A. R. P. Ministro Provinciali N. tenoris sequentis, &c. *& registrentur per extensum Literæ patentes, quarum formam inferiùs damus.* Volens eas, qua debet animi promptitudine exequi in cameram suæ residentiæ, coram PP. FF. N. & N. Testibus ad hoc specialiter adhibitis, vocare fecit Me infrascriptum, & Mihi dato juramento fidelitatis, quod præstiti, tacto pectore, more Sacerdotali, juxta sibi commissam facultatem Me Notarium creavit, ut in sibi demandatis pro legitimo Actuario inservirem. Acta sunt hæc Die....... Mense..... Anno &c. in Conventu &c.

Ego Fr. N. Commissarius Delegatus.
Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. Actuarius &c.

XLV. Forma Literarum patentium pro committenda Inquisitione Generali, sivè Visitatione judiciali Commissario Delegato.

Fr. N. Ordinis Minorum Theologus &c. Provinciæ autem N. Minister Provincialis, & Servus Dilecto Nobis plurimùm in Christo R. P. N. de N. Theologo &c.

Non sine ingenti animi nostri molestia, ex diversis relationibus, excepimus, multa in Conventu nostro N., & graves vigere transgressiones, quæ non humanitate paterna, sed virga judiciali debent emendari. Cumque Nos, multiplicibus Officii nostri distracti curis, nequeamus hoc personaliter præstare, necessarium est ad tale munus Virum gravem, providum, & expertum eligere, per quem ad justitiæ normam, possint Sontes inventi debitis pœnis coerceri. Cum autem multiplici experimento, per Te dato, Nobis nota sit Fides, Prudentia, Zelus, & rerum Criminalium peritia, quo pol-

polles, hanc provinciam Tibi duximus demandandam. Harum ergo serie Te nostrum Commissarium Delegatum instituentes, & institutum declarantes, committimus Tibi, ut assumpto Socio Tibi benè viso, ac Secretario aliquo idoneo, quem, ad nostrarum Constitutionum præscriptum, Notarium creabis, ut Tibi in officio legitimi Actuarii possit inservire, ad præmemoratum Conventum accedas, ibique Visitationem generalem, & judicialem tàm in Capite, quàm in membris instituas; & ea omnia, in hoc negotio cures, quæ ex Sacrorum Canonum, & Statutorum Regularium dispositione, sunt necessaria, omnimodam ad tale munus potestatem, & jurisdictionem Tibi conferentes; præcipimusque in virtute Spiritus Sancti, & sub pœnis contra Rebelles latis, omnibus, & singulis Superioribus, & Subditis memorati Conventus, ut Te tanquàm nostrum legitimum Commissarium agnoscant, recipiant, & obediant, & intrà terminos juris, omninò Tibi pareant. Volumus autem, quod si ex tali Visitatione contra aliquem, vel aliquos sufficientia emerserint indicia ad instituendam Inquisitionem specialem, illam instituas, & Processum informativum, juxta Praxim criminalem Ordinis, formes, usque ad Sententiam diffinitivam exclusivè, omnem opportunam, & necessariam ad hæc facultatem Tibi concedentes. Confidimus, in hoc gravi negotio Te viriliter, & strenuè curaturum ea, quæ ad repressionem scandalorum, & Religiosæ observantiæ conservationem faciunt, & paternam benedictionem Tibi peramanter impartimur. Dat. &c.

Ego N. Provincialis.

Et sigillentur Literæ majore sigillo Officii.

XLVI. Forma Literarum patentium pro committenda Inquisitione speciali ex Officio, sivè ad instantiam Partis.

Fr. N. de N. Theologus &c. Provinciæ verò N. Minister Provincialis, & Servus Dilecto Nobis plurimum in Christo R. P. N. Theologo &c.

Exigit muneris nostri ratio, Ovilis nobis à Domino commissi, exacta boni Pastoris diligentia, omnem curam habere; itaut non modò Oves nostræ custodiæ demandatas suavi exortationis sibilo ad salutis pascua dirigamus, & ægras à vitiis medicinalibus correctionibus sanemus; sed etiam devias a semita rectitudinis, & culparum prærupta errantes, adhibita rigoris virgâ, ad caulas reducamus. Cum igitur, ex Fama multiplici ad aures nostras delata; *sivè* ex Denunciatione oretenùs; *sivè* per literas, quas ad te mittimus, facta; *sive* ex Accusatione coràm Nobis producta, intellexerimus Fratrem N. de N. in Conventu nostro N. de Familia commorantem, Diabolo omnium malorum fatore instigante, commisisse delictum tale (*& hic describatur delictum, de quo imputatur; aut si Delictum sit notum ignoto Delinquente dicatur*) intellexerimus in Conventu nostro N. à filio iniquitatis, qui ignoratur, commissum esse delictum tale &c. Nosque, Officii nostri gravissimis negotiis implicati, nequeamus judicialem debitam indaginem instituere, cogimur, hoc munus alteri demandare. Tibi ergo, cujus Prudentia, Peritia, & Zelus Nobis sunt abundè perspecta, harum serie committimus, ut assumpto Socio, ac Actuario Tibi benè viso, ad præfatum Conventum Te conferas, & judicialem super præfato Delicto, & Delinquente instituas Processum, omnem nostram facultatem necessariam, & opportunam ad hoc concedentes. Proinde in virtute Spiritus Sancti omnibus, & singulis præfati Conventus præcipimus, ut Te tanquam Judicem legitimum à Nobis Delegatum, recipiant, & agnoscant, & in hac Causa, & ad eam spectantibus Tibi, sicut Nobis, pareant, & obediant, sub pœnis latis in Constitutionibus Ordinis contrà Rebelles, & Contumaces. Omnia autem acta judicialia, ità volumus per Te fieri, ut tamen Sententiam diffinitivam Nobis reservemus. Dat. &c.

Ego N. Minister Provincialis.

ADNOTATIO.

XLVII. *Si contingat Commissarium esse alicui legitime suspectum in Visitatione judiciali sivè in Inquisitione mixta, quando notum est crimen, & ignotus Delinquens, potest proponi recusatio ipsius, sicut dictum est suprà Sect. I. num. XVI. & ideò non repetimus.*

XLVIII. Forma incipiendi Processum, post petitam ampliationem Delegationis.

Diximus Par I. Qu*id* oum. 35. pag. 62. *quod si Delegatus ad Causam particularem reperit incidenter aliud Delictum separatum à crimine, super quo fuit Delegatus; debet scribere ad Delegantem, ad hoc, quod super tali crimine vel ipse inquirat, vel inquirendi facultatem sibi deleget. Et quia, ut loco citato diximus, casu quo sibi amplietur Delegatio, debet novum Processum separatum à primo incipere, ejus formam damus, & est, ut sequitur.*

In nomine Domini. Amen. Cum R.P.Fr. N. Delegatus ab A. R. P. N. Ministro Provinciali Processum instrueret contra Fr. N. diffamatum, *sivè* Accusatum, *sivè* Denunciatum de &c: *Et hic exprimatur Delictum, super quo fuerit formatus primus Processus* Habuit indicia, quod præfatus Fr.N. Reus commiserit alind Delictum, puta &c. *Et hic exprimatur novum Delictum, de quo fuit indiciatus*: Proindè scripsit ad eundem A. R. P, ipsum informando, prout de jure tenetur, de prædictis. Qui memoratus A. R. P. Minister commisit R. P. Commissario, ut etiam de hoc novo crimine inquireret; ut patet ex ejus Epistola data die &c. quæ incipit &c. & definit &c. *& ponatur tenor*. Et hic inseritur signata &c,

In ejus ergo executionem decrevit prædictus R. P. Commissarius de veritate prædicti Delicti inquirere, Testes examinare, & alia, prout de jure. Acta sunt hæc die &c.

Ego N. Commissarius.

Ego N. Actuarius.

XLIX. Forma incipiendi Processum ad instantiam Episcopi, sive alterius Judicis, qui transmisit Acta coràm se facta contrà Regularem.

Plura diximus de iis, quæ facere debet Judex Regularis, casu quo Episcopus, sivè alius Judex incompetens processerit contrà Regularem, & Acta transmiserit ad Judicem Ordinarium Delinquentis; Videan-

Videantur, quæ circà hoc scripsimus Par. I. Tit. Testes. num. 119. & seqq. pag. 350. *Et quia dicemus, quod Judex Ordinarius non debet uti Actis factis coram alio, utpote nullis, seu tenetur novum Processum instruere, illius Formam damus.*

In nomine Domini. Amen. Cum ab Illustrissimo & Reverendissimo D. N. Episcopo Civitatis N. per suum Cancellarium missa fuerint ad A. R. P. N. Provincialem quædam Acta criminalia facta in Curia sua contrà Fr. N. & nomine ejusdem Illustrissimi, & Reverendissimi D. Episcopi à prædicto D. N. Cancellario FUISSET FACTA INSTANTIA prædicto P. Provinciali, ut ad normam Sacri Concilii Tridentini, ipse puniret præfatum Fratrem N. probatum coràm se Reum de &c. *Et hic apponatur Titulus Delicti.*

Sivè fuisset facta instantia prædicto Patri Provinciali, ut executioni demandaret Sententiam latam per suum Dominum Vicarium Generalem, prout in dictis Actis continetur, contra memoratum Fratrem N.

Sivè cum à D. N. Prætore, *sivè* Potestate loci &c. ad A. R. P. Provincialem missus fuerit quidem Processus coràm se factus, in quo apparet probatum, quod Frater N. &c. commiserit &c. *Et hic apponatur Delictum*, instando, quod ipsum, pro modulo culpæ, puniat.

Idem P. Provincialis volens suo muneri satisfacere erexit Me infrascripto coram infrascriptis in Notarium in solita forma, præstito juramento fidelitatis, tacto pectore, more &c. decrevit ad Inquisitionem veritatis ad normam juris devenire. Acta sunt hæc Anno.... Mense..... Die..... loco &c.

Ego N. Provincialis.

Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.

ADNOTATIO.

I. *Advertendum, quod si Episcopus processit contrà Regularem in casibus, in quibus procedere potest tanquam Delegatus Sedis Apostolicæ, Processus est validus. Unde si instet apud Judicem Regularem, ut ipse exequatur Sententiam à se latam contrà Reum, Judex Regularis eam tenetur exequi, quia legitima est. Si verò Episcopus de facto extendit jurisdictionem supra Regularem in casu, in quo eam non habet, Judex Regularis debet de novo Processum instruere, quia Processus, qui factus ab Episcopo fuit, nullus est. Et in hoc regulando attendat ad ea, quæ scripsimus* citat. Tit. Testes, à num. 119. pag. 350.

LI. Forma Decreti faciendi à Judice sivè Ordinario, sivè Delegato, ante Visitationem Corporis Delicti.

Habita sufficienti notitia Delicti, & Delinquentis, sive ex indiciis habitis in Visitatione judiciali; sive ex Fama; sive ex Delicto incidenter confessato; Aut à Testibus detecto; sive ex Denunciatione, aut Accusatione, aut Querela, aut Exceptione, debet Judex interponere Decretum, ut sequitur.

His, ut præmittitur, habitis, A. R. P. Minister, *sivè* R. P. Commissarius Delegatus ad ulteriora procedere, prout de jure, decrevit. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Minister, *sivè* Commissarius.
Ego N. Actuarius.

SECTIO TERTIA.

In qua traduntur formæ probandi Corpus Delicti.

I. *Suppositis, quæ diximus* Par. p. Tit. Corpus num. 7. pag. 249. *sciendum est, quod Delicta facti transeuntis probantur per Testes, per quos insimul probatur delinquens; cum tali casu non separetur Delinquens a delicto; proindè si delictum, de quo inquiritur, sit hujus generis, ut in Contumelia, Blasphemia, Fornicatione &c. Judex procedit ad examen Testium, priùs inquirendo de delicto, mox de delinquente.*

Delicta autem facti permanentis aliquando relinquunt vestigia perpetua, vel longo tempore durantia; aliquando verò durant modico tempore, ita ut Judex non possit de illis ocularitèr certificari, ut contingit in livore in facie causato a percussione, qui in termino bidui, vel tridui non amplius apparet.

In hoc casu Judex, qui venit post aliquot dies ad formandam Inquisitionem, non potest, visitando illud, & ocularitèr inspiciendo, facere constare de corpore delicti, quia ejus vestigium disparuit, unde cogitur, probare illud per Testes, qui livorem, vel cicatricem &c. viderunt.

Sed quando vestigium, seu corpus delicti adhuc viget, debet Judex illud visitare, & describere, quod vulgò dicitur; Visum, & repertum; *& forma potest esse, ut sequitur;*

CONsequenter A. R. P. Minister Provincialis volens de corpore delicti certificari; associatus à Me infrascripto, & duobus infrascriptis Testibus ad hoc specialiter vocatis, se contulit ad visitandum corpus delicti; & visum, & repertum fuit quod &c. (*& hic describatur locus loci, in quo est corpus delicti, & omnes circumstantiæ, quæ ibi eo apparent, & sensui subjiciuntur; ut si agatur de Vulnerato debet describi*; quod decumbebat in lecto, & remotis fasciis per Chirurgum, vulnera retecta sunt, quorum unum erat in tali parte corporis, talis figuræ, tantæ longitudinis &c. factum punctim, cæsim ictu selopi, vel contusione &c. aliud in alia parte corporis talis figuræ &c. *Pariter siagatur de fractura ostii, armarii, capsæ &c. in furto &c. de incisione arborum fructiferarum, incendio &c. in summa, omnes circumstantiæ debent exactissimè observari, & adnotari, & facta descriptione, debet concludi*; Acta sunt hæc die, &c.

Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.

Ego N. Actuarius.

AD-

ADNOTATIO I.

II. *Aliquando vulnera sunt in tali statu, quod sine periculo non possunt discooperiri; & aliquando sunt quasi sanata, & consolidata, aut sola stigmata, seu cicatrices apparent, undè non potest Judex ocularìter certificari de magnitudine, & qualitate eorum. Tali casu describi debet*, quod repertus, est vulneratus decumbens in lecto habens caput, brachium, crus &c. fasciis alligatum, & cum, ad dictum Chirurgi, non possent sine gravi periculo discooperiri, decrevit Judex, post examen vulnerati, interrogare Chirurgum, & ab eo vulnerum qualitatem scire. *Pariter si sunt quasi sanata, debet describi status vulnerum, prout videntur a Judice cum suis qualitatibus, mox examinari debet Chirurgus, ut referat, quomodo fuerunt a principio; formam autem examinandi Chirurgum dabimus infra. Similiter si inventum est Cadaver Fratris cogniti describi debet*, quod fuit repertum Cadaver Fratris N. jacens in tali loco &c. tali situ, indutum tali modo &c. tali panno, &c. cum talibus vulneribus &c. sive contusionibus in tali parte corporis &c. & erat jacens in tali positione &c. oculis semiclausis, ore diducto &c. & inventa sunt circa eum talia, aut talia vasa, seu instrumenta, ut culter talis formæ, &c. *& exactissimè omnia debent adnotari. Si verò Cadaver est alicujus incogniti, debet exactissimè describi ejus physonomia per enumerationem partium Corporis*, ut staturæ mediocris &c. Capillos habens nigros, & crispos &c. Barbam &c. nasum &c. os amplum &c. *& si habet aliquod peculiare, ut nævum in fronte, collo, gena &c. maculam, vel antiquam cicatricem &c. ita ut punctualiter omnia adnotentur, ut per ea, possit ignotus agnosci, si talia signa relata fuerint illis, qui viventem cognoverunt.*

ADNOTATIO II.

III. *Advertendum secundò, quod, ut diximus* Part. p. Tit. Corpus num. 9. pag. 249. *ad plenè probandum corpus delicti, oportet quod probetur, fuisse malo dolo, & eum scelere patratum; proinde, si ex visitatione corporis delicti apparet insimul scelus patratum, (ut si inveniretur quis strangulatus, manus habens vinculatas,) per solum visum, & repertum, &c. probatum remanet corpus delicti. Si verò delictum non est ex se manifestans scelus, debet Judex uti conjecturis, & præsumptionibus, prout diximus* Tit. Corpus num. 9. pag. 249. *& hoc est in casu, in quo Judex ipse potest eas ex se formare; puta ex situ, aut loco, in quo invenitur Corpus, sanguine sparso; qualitate hominis dum vixit, ut si erat melancholicus, lunaticus, maniacus &c. non habebat rixas, inimicitias &c. ex quibus potest conjici, quod, vel ex desperatione sibi mortem consciverit; vel casu cecidit, vel se præcipitavit in puteum, &c. & advertat Judex, quod conjecturæ magis esse debent, pro non delicto, quam è contra. Si autem conjecturæ requirant specialem peritiam, ad eas rectè formandas (ut si reperiatur mortuus sine vulneribus, & conjici debeat, an fuerit ex veneno, aut apoplexia) requiruntur Periti, qui examinati ferant judicium secundum propriam artem, & isti examinandi sunt, ut per eos probetur delictum, vel non.*

Ameno Form. Crim. Par. II.

IV. Forma examinandi Peritos ad faciendum constare de Corpore Delicti.

Cum Periti debeant examinari, & deponere cum juramento; necessarium est, (si sint Saeculares, aut Clerici minimè subjecti Judici Regulari,) inter Nos, petere licentiam à suis Superioribus, ut possit Judex legitimè interrogare eos, aliter eorum depositio est nulla, ut habetur in Textu Tit. Testes. §. 11. pag. 339. *licet alii Judices Regulares possint absque tali licentia illos examinare, ut probavimus.* Tit. Testes num. 84. pag. 340. *Licentia ergo petenda est, in scriptis, & inserenda in processu, & peti potest hoc modo.*

V. Forma petendi Licentiam a Judice extraneo, ut possint ejus Subditi examinari à Judice Nostro.

Illustrissime, & Reverendissime Domine. *Si est Episcopus; vel* A. R. P. *Si est Superior Regularis; vel* Illustrissime Domine, *si est Prætor Civitatis &c.*

Necessarium est, Fratri N. Ministro Provinciali Fratrum Minorum Regularis, *sivè* Strictioris Observantiæ pro Expeditione cujusdam Causæ suæ Religionis, quæ coram ipso actitatur, examinare nonnullos Subditos Dominationis Vestræ &c. Quapropter supplicat, ut dignetur opportunam ad hoc facultatem concedere. Quod totum &c. Quam Deus &c.

Habita igitur facultate debet Judex extrajudicialiter accersere duos Peritos, qui sint in arte sua cæteris excellentiores, & circa hoc videnda sunt quæ scripsimus Par. I. Tit. Corpus num. 17. & num. 53. & seqq. pag. 252. *& ipsis committere, ut visitent corpus delicti, & in scriptis referant judicium suum. Quod si rogati, ut visitent corpus delicti, & referant in scriptis, & subijciantur examini, nolint hæc facere, recurrendum est ad eorum Superiores, ut eos cogant, sicut dicemus infra de Testibus extraneis cogendis* Sect. IV. num. LXII. *Mox ipsos examinet, & examen eorum ita potest describi, & Processus continuari.*

Cum A. R. P. visitasset Càdaver prædictum, & ex se conijcere non potuisset, an morte naturali an vero violenta fuerit peremptus supradictus Fr. N. repertus mortuus, voluit a Peritis, prout de jure est, Consilium petere. Petita ergo Licentia debita, (ut constat ex supplici Libello per eum dato, & per Superiorem, cui de jure, decretato, quod hic inseritur signatum &c. & incipit &c. & desinit &c. *& ponatur tenor*) Accersiri fecit DD. N. & N. Doctores Phisicos, & Professores Medicinæ, & ipsis injunxit, ut Cadaver visitarent, & judicium, & rationem judicandi in scriptis referrent. Quod cum perfecissent, vocatus, coram A. R. P. Ministro Provinciali prædicto, fuit D. N. unus ex supradictis Phisicis, & ei dato juramento de veritate dicenda, fuit interrogatus.

An visitaverit prædictum Cadaver: & quid judicet de eo? &c.

An præsumi possit sublatum fuisse per venenum? &c.

Respondit &c. Et præsentavit judicium suum in scripto, quod ad mandatum A. R. P. Ego Actuarius inter Acta recepi, & hic inserui signatum &c. incipit &c. & desinit &c. *& pona ur tenor.* Et lecto sibi

suo examine eum nihil vellet addere, vel minuere, ei se subscripsit, & pro tunc fuit dimissus, salvo jure &c. Acta sunt hæc Die &c.

Ita est Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Medicus.
Ego N. Actuarius.

Et simili modo potest describi examen alterius Medici, sicut, & in aliis omnibus casibus, in quibus Periti sunt adhibendi, ut in recognitione Scripturæ, an fuerit falsificata; an sit scripta manu ejus, cujus dicitur &c. in judicanda quantitate damni dati; in æstimando valore rerum furatarum; sive earum, ob quas aliquis supponitur proprietarius, & cæteris Casibus &c. Verum est, quod si Periti nesciunt scribere, oportet, quod Judex eos exactius examinet, & faciat omnes illas interrogationes, per quas clarius Corpus Delicti potest apparere fuisse cum scelere factum.

ADNOTATIO.

VI. *Advertendum, quod si detur casus, quod aliquis fuerit venenatus, & graviter decumbat, vel decubuerit; & Judex procedat, debet examinare Medicos eo modo, quo examinandos diximus, in Casu Cadaveris inventi; & curare debet, ut in relatione scripta, quam faciunt, dicant an venenum possit esse ingenitum, vel arte paratum; vel à cibo assumpto causatum; si congelans, corrosivum, inflammativum strangulans &c.*

Et de omnibus reddant Causam sui dicti. Quod si scriptò, non se sufficienter explicaverint, debet eos examinare congruis interrogationibus, ut plenè informetur.

VII. Forma examinandi Chirurgum casu quo vulnera non possint discooperiri, aut fuerint quasi sanata.

Cum, supra dictum fuit, non potuisset A. R. P. ocularitet certificari de vulneribus inflictis P. F. N. supradicto decumbenti, ex eo quod, ut dixit Chirurgus, non poterant, absque gravi periculo discooperiri, ad habendam plenam notitiam illorum, cum suis qualitatibus. *Vel si vulnera sint quasi sanata dicetur*; Cum adhibita vulneribus P. F. N. visitati ab A. R. P. ut supra dictum est, ipsa sint quasi sanata, unde ex oculari inspectione non potuerit idem A.R.P. informari de gravitate illorum à principio; ideò ad habendam plenam notitiam eorundem cum suis qualitatibus vocari coram se fecit D. N. Chirurgum, qui ea curat, *sivè* curavit; & dato ei juramento de veritate dicenda, prout juravit tactis scripturis fuit.

Interrogatus, An curet, *sivè* curavit Fratrem N. vulneratum? &c.

Quot vulnera habeat? &c.

In qua parte Corporis? &c.

Cujus latitudinis, & profunditatis? &c.

An fuerint facta ferro pugnente, aut secante; vel ictu sclopi, aut pistoletti; vel tunsione ligni, lapidis, aut alterius Corporis duri? &c.

An fuerint facta à Vulnerato ex se, vel ab alio? &c.

An causaliter, & contra voluntatem ejus, qui inflixit, an voluntariè, & ex instituto? &c.

An fuerint facta armis venenatis? &c.

An sint, *sivè* fuerint à principio mortalia? &c.

Reddat Causam, quare judicet esse mortalia, vel facta armis venenatis, vel facta data opera, & non casu? &c.

An sit Amicus, vel Inimicus Vulnerati? &c.

Et lecta sibi prius sua depositione, cum nollet ei aliquid addere, vel minuere, se subscripsit, & dimissus est, salvo jure &c. Acta sunt hæc Die .... Mense .... Anno ...., Ego N. Chirurgus deposui, ut supra.

Ego N. Minister Provincialis,
Ego N. Actuarius.

VIII. Forma examinandi Vulneratum.

Suppositis, quæ diximus Titul. Corpus num. 25. pag. 255. (*ad quæ Lectorem remittimus*) *ante, vel post examen Chirurgi, vel Medici, debet* examinari Vulneratus, aut Venenatus; examen autem potest describi, ut sequitur.

Consequenter idem A. R. P. Minister Provincialis accessit ad Cellam, in qua jacebat vulneratus Fr. N. supradictus, & exhibito ei juramento de veritate dicenda, prout juravit tacto &c. fuit.

Interrogatus. Quomodo reperiatur vulneratus, & à quo tempore? &c.

Quis ipsum vulneravit, & ob quam causam? &c.

Quo instrumento, quo loco, quibus auxiliis, & in qua Corporis parte? &c.

Qui aderant, vel audire potuerint tanquam proximiores? &c.

Si dicit se nescire Percussorem.

Interrogetur. An aliquam inimicitiam habeat? &c.

An verbis, aut factis aliquem offenderit? &c.

An alius sibi fuerit minatus? &c.

Si inimicitia aliis nota sit; quibus; & quomodo id scriverint? &c.

An aliqui fuerint præsentes, quando rixati fuit, & qui? &c.

Si nolit revelare Vulnerantem ex timore, ne illi amplius noceat, aut etiam ex amore Dei dicens. Se illi ignoscere, ut bonus Christianus; & nolle, quod aliquam punitionem patiatur sui causa ille, qui eum vulneravit, *debet moneri, ut veritatem fateatur, quia aliàs peccat mortaliter, & erit Reus perjurii, nec sibi debet nocere in anima, ne proximo noceat in Corpore. Et debet non semel, sed bis, & ter moneri, & protestando illi*, quod si non revelat, devenietur ad juris, & facti remedia, quibus revelare cogetur. *Quod si persistat in contumacia non revelandi, ipse debet adigi per Torturam, ut manifestet Reum; & formam dabimus infra, quando dicemus de Testibus cogendis per Torturam. Et examen debet concludi clausula paulò suprà dicta; puta*. Et lecta sibi prius sua depositione, &c. Acta sunt hæc, Die &c.

Ego N. deposui ut supra.
Ego Minister &c.
Ego N. Actarius.

IX. Forma examinandi Testes adhibitos Visitationi Corporis Delicti.

Examen Testium assumptorum ad Visitationem Corporis Delicti ordinatur in Textu; sed est potius solemnitas, quam necessitas. Tamen, ut tutius procedatur, ut notat etiam Passerinus Prax. criminal. cap. 2. n. 62. *cum* Conciolo Resolut. crimin. 4. verb. Corpus Delicti; *melius est, eos examinare, & examen potest esse, ut sequitur.*

Consequenter vocatus coram supradicto A. R. P. Ministro fuit P. F. N. Testis ex Officio assumptus, & ei

& ei delato juramento de veritate dicenda, prout juravit, tacto pectore, more Sacerdotis, fuit.

Interrogatus. An interfuerit Visitationi alicujus vulnerati; *sive* in lecto decumbentis; *sive* alicujus ostii, armarii, capsæ &c. fractæ, aut per violentiam apertæ &c. *sive* arborum succisarum &c. & dicat quid, ubi, & quando?

Respondit. Fui præsens Visitationi, quam vestra Paternitas fecit de Fr. N. vulnerato; *sive* ægroto; sivè ostio fracto &c. sive arboribus cæsis &c. vocatus à V. P. in Testem, subscripsi descriptioni talis Visitationis factæ à P. N. Secretario vestro.

Interrogatus. An recordetur ejus, & eorum, quæ vidit, & si bene ea observavit; & dicat quid viderit?

Respondit. Attentè observavi omnia, sicut etiam descriptionem factam à supradicto P. Secretario, quæ fuit punctualiter facta, & nihil in eam ommissum de iis, quæ visa sunt.

Interr. An si illam legi audiret, & suam propriam subscriptionem videret, illam agnosceret?

Respondit: Optimè cognoscerem. Tunc ad mandatum A. R. P. ostensa per Me actuarium fuit descriptio superius facta, & manu ipsius Testis roborata, quam cum legisset dixit.

Hæc est descriptio, de qua dixi, & hæc est mea subscriptio, & omnia contenta in tali descriptione vera sunt, quia à me fuerunt visa, & descripta sunt, ut re vera fuerunt.

Et lecta sibi sua depositione, cum nollet ei, aliquid addere, vel minuere, se subscripsit, & dimissus fuit, salvo &c.

Ego N. Testis deposui, ut supra.
Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Et simili modo examinari debet secundus Testis &c.

X. Forma probandi Corpus Delicti in Casu Deflorationis.

Suppositis iis, quæ diximus. Par. I. Tit. Corpus num. 38. & seqq. pag. 259. *de signis Virginitatis*, *& de difficultate probandi Corpus Delicti in casu Deflorationis; damus formam, juxta quam debet describi Visitatio facienda per Obstetrices, ut ordinat Textus, quæ potest esse, ut sequitur*.

Consequenter A. R. P. Provincialis volens per peritas Obstetrices informari de constantia Corporis Delicti, petiit debitam licentiam in scriptis a D. Prætore Civitatis, *sivè* Oppidi N. qui libenter eam concessit, ut patet ex Libello dato, & decretato, qui hic inseritur signatus &c. & incipit &c. & desinit &c. *& ponatur tenor illius*. Et vocare fecit N. & N. publicas, & peritas Obstetrices, & illis injunxit, ut visitarent Puellam N. filiam N. Et facta ab ipsis Visitatione, vocata fuit N. de N. una ex prædictis Obstetricibus, & sibi dato juramento de Veritate dicenda, & monita de gravitate perjurii, & Causæ, de qua agitur, juravit tactis Sacris Scripturis, mox fuit.

Interrogata. An Visitaverit Puellam N. &c.

An repererit eam Virginem, an vitiatam?

Ex quibus signis cognovit fuisse vitiatam? &c.

An potuerit ex se vitiari, aut alio modo, quam per congressum virilem? &c.

A quanto tempore judicet fuisse corruptam? &c.

A quibus signis cognoscat; & dicat causam quarè sic judicet? &c.

Quibus habitis A. R. P. eam monuit, ut hoc sub secreto teneret, peccaret enim mortaliter, si proderet famam Puellæ, & etiam Religionis: imò injunxit, ut si aliquos audiret de hac re loquentes, dicat, se visitasse Puellam illam, & esse falsum, & sine fundamento, quod de ea dicitur. Et lecta sibi sua depositione, cum nollet aliquid addere, vel minuere, nesciens scribere, signum Crucis apposuit, & dimissa est, salvo jure &c. Acta sunt hæc Die.... &c.

Ego N. Minister. ✠
Ego Actuarius.

Et pari modo examinanda est secunda Obstetrix.

XI. Forma probandi Corpus Delicti in Casu Furti.

Si furtum Factum fuit cum fractura ostii, armarii, capsæ &c. probatur per Visitationem factam à Judice de fractura &c. & circà hoc nulla est differentia in Forma describendi Corpus Delicti in Furto, ac in Visitatione Cadaveris Venenati, aut Vulnerati, ut diximus suprà. Si verò Furtum factum est sine fractura, & nullum reliquit vestigium post se, Corpus Delicti probatur per Testes, qui viderunt rem in tali loco, ubi conservari solita erat, & tali tempore; mox viderunt eam ibi non esse, & videtur, & audierunt Officialem, sive Custodem, aut Usuarium illius rei, (quandoquidem apud Nos, dominium ullum reale non datur) contristatum, & conquerentem de re sibi furata; & circa hoc nulla est forma specialis probandi Furtum per Testes, diversa ab ea, in qua probatur quodvis Delictum, quod vestigium post se non relinquit. Sed potest dari Casus, quod aut ex Officio, aut ad instantiam Partis fiat Inquisitio contra aliquem, qui solitus furari, multa parva Furta fecit, quæ vel in cella, vel alibi ipse occultavit; consideratis autem rebus singulis, ipsæ per se non sunt sufficientes ad hoc, quod possit de iis fieri Processus, ratione parvitatis materiæ; sed collectis simul omnibus, constituunt materiam sufficientem ad Furtum grave, ob quod potest Reus constitui. Tali ergo casu debet Judex, visitatis rebus furatis, adhibere judicium Peritorum, ut secundum communem existimationem judicent de valore illarum. Quod si valor rerum furatarum non excedat duos aureos, puta viginti Julios Romanos, non est locus Inquisitioni, quia, ut ex l. Si oleum, junct. gloss. ff. de Dol. post Filliuc. *observat*. Bist. q. 123. num. 14. *summa duorum aureorum, licet sufficiat ad peccatum mortale; tamen pro Foro Fori, in jure dicitur modica. Si verò excedat, potest procedi, & describi, prout sequitur*.

Cum A. R. P. Provincialis visitasset Cellam Fratris N. Denunciati, *sive* Accusati; *sive* Diffamati de Furto; sive proprietate, & reperisset in sporta, capsa, armario, seu subtus lectum stramineum &c. *sive* in Officina, quam dictus Fr. N. habet in cura sua, ut Coquina, Cellavinaria, Sacristia, sive Officina Sutoria, quæ vulgò dicitur *Communitas* &c. multas res, quæ sunt ultrà usum Religiosum, & servabantur absconditæ, eas coram se, & infrascriptis Testibus, statuere fecit, & reperta sunt.

Primò. 20. Candelæ cereæ talis, & talis qualitatis, & ponderis &c. Secundò. frusta intortitiorum, & aliarum candelarum, & massa informis ceræ, quæ om-

omnia ponderabant &c. Tertiò. Quatuor mappulæ lineæ, quasi novæ. Quartò. Una tobalea linea subtilis, quæ inservit pro Altari in festivitatibus. Quintò. Quatuor sudaria linea nova, quæ serviunt in Tonstrina. Sextò. Duo sudaria lanea nova. Septimò. Duo paria sandaliorum novorum. Octavo. Sex frustra corii bovini pro soleis fabricandis, quæ ponderant &c. Nono. Duæ iconulæ pictæ super lamina cuprea, ornatæ hebano, cum crystallo suprapositâ, in quarum una est effigies B. M.V. Annunciatæ; *in alia est imago D. Antonii de Padua &c. & sic describantur sigillatim omnia inventa minutim ea adnotando &c.* Quibus Visitatis, jussit custodiri apud me Actuarium ad effectum &c. Acta sunt hæc Die .... Mense ... Anno &c.

Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Consequenter A. R. P. Provincialis, qui supra, ad se plenè informandum de valore supradictarum rerum, & ità ad sciendam gravitatem Furti commissi, decrevit adhibere judicium Peritorum, prout de jure; & petita, & obtenta licentia à D. Potestate Civitatis, seu loci &c. prout petiit, & obtinuit, ut apparet ex Libello dato, & decretato, qui inseritur signatus litera &c. & incipit &c. & desinit &c. *& ponatur tenor (porrò Forma Libelli data est suprà in hac Sectione num.V.)* vocare fecit D.D.N. & N. publicos Æstimatores, & jussit, ut visitarent supradictas res furatas, & judicium suum in scriptis referrent circa valorem singularum rerum. Quod cum perfecissent, vocati fuerunt coram eodem A.R.P. & dato singulis eorum juramento de veritate &c. prout præstiterunt, tactis sacr. Scripturis, præsentaverunt judicium suum in scriptis, signatum ab ambobus, & hic inseritur signatum litera &c. & incipit &c. & desinit &c. Acta sunt hæc Die ... Anno .... &c.

ADNOTATIO

XII. *Advertendum, quod non est necessè, quod in æstimatione valoris rerum furatarum Periti reddant Causam sui dicti, quia talis æstimatio non innititur principio alicujus Scientiæ, sivè Artis, sed solum communi opinioni, juxtà quam valor rei æstimatur; & in hoc casu peritia Æstimantis est loco rationis in judicando. Insuper si tales Periti nesciunt scribere, debent singillatim examinari, & proferre judicium de unaquaque re furata.*

XIII. Forma probandi Corpus Delicti in casu Scripturæ falsificatæ, Monetæ adulteratæ, Armorum prohibitorum, mixturæ venenatæ, et similium.

Quia in Casibus propositis non apparet ad evidentiam de dolo malo, necessarium est, quod Judex adhibeat Peritos, & juxta eorum judicium reguletur. Porrò Periti debent esse juxta illud, de quo debent judicare; puta si agitur de Scriptura falsificata, debent esse Magistri Scriptores; si de Moneta adulterata, Aurifice; si de mixtura venenosa Medicus, & Aromatarius; si de Armis prohibitis Fabricator armorum, &c. Porrò isti debent examinari jurati, & oretenus; sivè scripto, judicium suum præsentare, post petitam Licentiam ab eorum Superiore. Sed quia hæc omnia regulanda sunt sicut examen Medici, Chirurgi, sivè Peritorum circa valorem rerum furatarum, de quibus suprà dedimus Formas, non repetimus, sed ad earum exemplar Judex se potest, in facti contingentia, regulare.

XIV. Forma probandi Corpus Delicti, quando Corpus ipsum est extra locum Jurisdictionis Judicis Regularis, sivè de eo amplius non apparet.

Possunt dari Casus, quod Corpus Delicti sit extra Conventum, aut de eo amplius non appareat, ex eo quod, post delictum transiit longum tempus. Etenim potuit Regularis vulnerasse, aut occidisse Laicum, aut Clericum Sæcularem, videntibus Testibus: sive occidisse secretò, & jam fuisse à multo tempore tumulatum, & resolutum, & Delictum aliqua via inopinata patefieri expost. Potest item Regularis adulterasse Librum publicum; Instrumentum, Apocham, sive Syngrapham cautoriam, sivè Obligatoriam; sivè composuisse, & affixisse Epithesim (Pasquinata) *sivè Libellum famosum, & ipsum vulgasse contra Virum, aut Mulierem honestam; Libellus autem, sivè Scriptura alia quævis falsificata, esse apùd Judicem Laicum, ità ut non possit Judex Regularis facere de eo constare per* Visum & repertum. *Tali casu posset Judex Regularis petere Licentiam à Judice Sæculari, & Corpus Delicti visitare, & ipsum describere, sicut suprà dictum est. Tamen hoc compendiosius fiet, si Corpus Delicti jam recognitum, & probatum in Foro Sæculari, compulsetur authenticè, & inseratur in Processu Judicis Regularis. Suppono enim, quod Judex Sæcularis constare fecerit de Corpore Delicti in Foro suo per* Visum, & repertum; *& quia probatum in uno Tribunali est publicum juris, probatum remanet pro omnibus Tribunalibus, ideò ad hoc, quod constet de Corpore Delicti in Tribunali Regulari, sufficit, quod in Processum inseratur transumptum authenticum probationis illius factæ in Foro Sæculari. Debet ergo Judex Regularis dare Libellum Judici Sæculari, ut per Actuarium suum compulsari faciat probationem Corporis Delicti, & transumptum authenticum, & legalizatum sibi concedat, tenor verò Libelli potest esse sequens.*

Illustriss. & Reverendiss. D. *si est Episcopus; sive* Illustriss., *sive* Perillustris Domine, *juxtà conditionem Judicis Sæcularis.*

Pro quadam Causa Regulari, quæ coràm se actitatur, necessarium est Fratri N. Ministro Provinciali &c. lustrare Processum factum in Curia Dominationis Vestræ super crimine &c. *& describatur Delictum, de quo agitur summariè*, & à Processu compulsare nonnulla ad suum Tribunal facientia; ac insuper examinare nonnullos Subditos. Dom. V. Supplicat proindè, ut dignetur opportunam ad prædicta facultatem concedere; & ordinare Actuario suo, ut det commoditatem Oratori lustrandi Processum memoratum; & tribuat transumptum autheuticum eorum omnium, quæ Orator conducere judicabit in Causa, quæ coram se actitatur. Quod totum &c. Quam Deus &c.

Porrò descriptio in Processu facienda potest esse, ut sequitur.

Cum

Cum A. R. P. Minister Provincialis vellet, prout de jure, de constantia Corporis Delicti, de quo Accusatus, *sive* Denunciatus, *sive* Diffamatus est prædictus Fr. N., inquirere, sciretque super eodem Delicto fabricatum esse Processum in Curia Illustrissimi D. Episcopi; *sive* D. Potestatis &c. decrevit, ab eo petere Copiam authenticam probationis prædicti Delicti & facultatem lustrandi supradictum Processum, ad effectum se plenè informandi circa factum &c. quod totum gratiosè obtinuit, ut apparet ex memoriali dato, & decretato, quod hic inseritur signatum litera &c. & desinit, *&* *ponatur tenor* initii, & finis *Memorialis* &c. In cujus executionem D. N. Actuarius Curiæ Episcopalis; *sive* D. Potestatis, viso Decreto ad calcem supradicti Memorialis, rogatus à præfato A.R.P. Ministro Provinciali, attulit Processum fabricatum in Curia sua super &c. *Et ponatur Titulus Causæ, super qua fabricatus fuit Processus*, & in Camera residentiæ ejusdem A. R. P. permisit ab eodem legi, & ad placitum lustrari. Quo facto, prælictus Actuarius, ad instantiam memorati A. R. P. Ministri, fecit transumptum authenticum Visitationis, Recognitionis, & probationis Corporis Delicti descriptæ in eodem Processu & Copiam authenticam, & solemniter legalizatam præsentavit eidem A.R.P. Ministro, qui jussit eam inseri inter Acta, prout inserta fuit signata litera &c. & incipit &c. & desinit &c. *&* *ponatur tenor*, *&c.* Acta sunt hæc Die...... Mense..... Anno..... &c.

Ego N. Minister Provincialis.

Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO I.

XV. *Advertendum, quod si Corpus Delicti probatum remanet, ex sola Visitatione facta à Judice, sivè Notario criminali per* Visum, & repertum &c. *sufficit habere Copiam prædictæ Visitationis, quia per eam plenè remanet probatum Corpus Delicti. Sed si ad ejus probationem adhibiti sunt Periti, sivè alii Testes, ex quorum judicio, seu Testimonio probatum remansit Corpus Delicti, quod ex se non erat evidens, debent per extensum inseri in copia compulsata judicia Peritorum. Testimonia Testium, & omnia alia, per quæ probatum remansit Corpus Delicti. Aliter Processus esset defectivus, quia en eo non appareret concludenter probatum Corpus Delicti, quod est illius principale fundamentum, quo subducto totum ædificium processuale ruit.*

ADNOTATIO II.

XVI. *Advertendum secundò, quod si Corpus Delicti esset in potestate Judicis Sæcularis Ecclesiastici, sivè Laici, ut si esset aliqua Scriptura falsificata à Regulari, quæ reperiretur in Archivio Judicis Sæcularis, qui tamen eam reputat legitimam; Judex autem Regularis habet indicia, quod ipsa sit falsa, ad probandum Corpus Delicti, debet hic petere facultatem, ipsam Scripturam lustrandi non solùm per se, sed etiam per quosvis, quos judicaverit necessarios ad Causam pendentem in Tribunali suo, ut sequitur.*

Illustrissime, & Reverendissime, *sivè* Perillustris Domine &c.

Pro Causa quadam pendente coràm se, necessarium est Fratri N. Ministro Provinciali Provinciæ N. lustrare, non solum per se, sed etiam per alios Peritos, quos judicabit necessarios, Scripturam &c. *&* *hic exprimatur Scriptura desiderata, sivè aliud sit Corpus Delicti nondum probatum tanquàm tale in alio Tribunali*, quæ conservantur in Archivio Dominationis vestræ.

Supplicat proindè, ut sibi, & aliis ad hoc necessariis, copia fiat prædictam Scripturam lustrandi, & eam judicialiter recognoscendi, rogatque Illustr. D. V. ut jubeat Actuario suo, ut copiam authenticam Scripturæ prædictæ Oratori indulgeat, & opportunam eidem tribuat facultatem examinandi Peritos, ac alios Subditos Illustr. D. V. in ordine ad eandem Scripturam. Quod totum &c. Quam Deus &c.

Habito autem Decreto favorabili, debet visitari Scripturam coràm Testibus, & de illo facere descriptionem per Visum, & repertum. Tamen advertendam est, quod aut falsitas est ex se manifestè evidens ex utraque Scripturæ; aut probanda est per judicium Peritorum. Si primo modo (ut si videtur Scriptura roborata Sigillo, aut falso, aut falsificato, puta ablato ab alia Scriptura, & in hac affixo; sivè diceretur facta à Provinciali alicujus Provinciæ, Sigillum verò appositum non esset illius Provinciæ, sed alterius &c.) sufficit describere adamussim qualitatem Scripturæ, & sigilli, ex qua emergit evidenter falsitas; sicut esset si sigillum esset impressum matrice sulphurea, vel ex cera Hispanica, formata per fusionem Sulphuris liquefacti super Sigillo vero, tunc enim Sigillum impressum evaderet concavum, & tamen deberet esse convexum, si fuisset impressum Sigillo vero, ut communiter fit. Tali ergo Casu adnotata prædicta qualitas, ex se probaret falsitatem; & ea descripta, sufficeret examinare Testes adhibitos ad Visitationem juxtà Formam datam suprà num. IX. Si autem falsitas probanda esset per judicium Peritorum, debent examinari formiter Periti, juxtà Formam, quam dedimus suprà circa probationem Scripturæ falsificatæ num. XIII. Et copia Scripturæ falsificatæ compulsata, authenticè debet inseri in Actis, ut dictum est.

XVII. Forma Decreti faciendi post probationem Corporis Delicti.

Probato Corpore Delicti secundùm quamvis Formulam, ex supradictis, juxtà Casuum contingentiam, debet Judex interponere Decretum de procedendo ad ulteriora, si Corpus Delicti probatum plenè fuit; si verò Delictum non remanet concludenter probatum, debet decernere, non esse ulteriùs procedendum. In primo Casu Decretum debet esse, ut sequitur.

Cum ex hucusque Actitatis probatum remanet Furtum fuisse commissum, &c. *sivè* N. fuisse Occisum; Vulneratum; Veneratum; *sivè* Delictum &c. fuisse commissum; A. R. P. Minister Provincialis decrevit, prout præsenti Decreto decernit, ad ulteriora procedere, inquirendo de Delinquente, Testes examinando, & alia præstando prout de jure. Acta sunt hæc Die.... Mense....

Ego N. Minister Provincialis.

Ego N. Actuarius.

Si

Si verò corpus delicti non remanet probatum concludenter, Decretum debet esse, ut sequitur:

Cum ex hucusque Actitatis, non remaneat plenè probatum corpus delicti, post omnem diligentiam adhibitam; decrevit A. R. P. Minister, pro ut præsenti Decreto decernit, levare manum à Processu, & de eo amplius, non inquirere, donec pleniores probationes delicti possint haberi. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Minister Provincialis.

Ego N. Actuarius.

SECTIO QUARTA.

In qua traduntur omnes Formæ examinandi Testes.

I. Quæ universaliter sint servanda in examine Testium.

U*Ltrà ea, quæ tradita sunt*. Par. prima toto Titulo de Test. pag. 313. &c. *ad quem locum Lectorem remittimus, juvat summariè tradere advertentias, quas debet curare Judex, ut cautè, & legaliter procedat in hoc puncto essentialissimo, & difficili. Primò igitur debet considerare si Testis est assumptus ex Officio, an productus a Parte. Si est assumptus ex Officio, ut accidit in omni Inquisitione generali, speciali, aut mixta, debet adnotari in descriptione examinis, hoc modo.* Vocatus fuit Fr. N. Testis ex Officio assumptus &c. *Si verò est productus a Parte, ut evenit quando proceditur per Accusationem, Denunciationem, sivè Exceptionem, debet adnotari sic,* Vocatus fuit Fr. N. Testis productus ab Actore &c.

II. *Secundò. Considerare debet ætatem Testis. Si enim Testis est impubes non posset examinari sub juramento, cum non sit doli capax, ut jura dicunt* l. Qui jurasse. ff. de Jurejuran. cap.4. quæst.3. cap. Parvuli. 22. quæst.4. *Verum est, quod quando crimen est atrocissimum, difficilis probationis, aut cum aliter veritas haberi non potest, & impubes est doli capax, & scit, quid sit juramentum, & quod crimen sit perjurium, potest, secundum Doctores,* Baiard. ad Clar. quæst.24. num.108. Guazzin. Defens. 30. cap. 11. num. 11. Conciol. V. Minores. Resol. 2. num. 12. apud Passerin. Prax. crimin. cap. 3. num. 89. fol. 459. *sibi dari juramentum. Proindè initio examinis debet adnotari ipsius ætas, & ex laudabili consuetudine (licet non sit necessarium) exprimitur etiam tempus Religionis sic.* Vocatus fuit &c. Testis &c. ætatis annorum &c. prout dixit; Religionis verò &c.

III. *Tertiò. Consideranda est conditio Testis, si est Sæcularis, aut Religiosus Subditus, aut extraneus; masculus, aut fæmina; constitutus in dignitate, aut privatus; Nobilis, aut Plebejus, Sacerdos, Clericus, aut Laicus Conversus; integræ Famæ, an Infamis ob crimen, seu ob exercitium; & ejus conditio adnotari debet in Processu, & admitti, vel non, juxta exigentiam Causæ, & ea quæ diximus* Par. p. *loquendo de Testibus inhabilibus, quando sint admittendi, vel non. Proindè sic adnotaretur.* Vocatus fuit &c. Testis &c. Sacerdos, Prædicator, Novitiorum Magister &c.

IV. *Quartò. Advertendum est, quod in Inquisitione mixta, quando nempè delictum certum est, ignoratur autem Delinquens, scit autem Judex extrajudicialiter, quod circa Delinquentem sunt aliqui Testes de visu, & aliqui de auditu; bonum est prius examinare illos, qui sunt de auditu. Si quidem isti sunt ad modum Denunciantium, unde Judex habet firmius fundamentum deveniendi ad specialem Inquisitionem contra Reum.*

V. *Quintò. Ante examen Testium, omninò necessarium est, quod ipsi detur juramentum de veritate; & juxta conditionem Testis datur juramentum per tactum pectoris, si est Sacerdos, aut per tactum Sacrarum Scripturarum si sit Clericus, aut Laicus tam Regularis, quam Sæcularis. Testis enim non juratus nihil probat; & in Processu adnotandum est, quod tale juramentum præstiterit, non enim præsumitur, quod juramentum sit præstitum, (cum hoc sit, quid facti; quod non præsumitur, nisi probetur,) & ideo constare debet in Processu, quod præstitum sit.*

VI. *Sextò. Ante examen Testium optimum est, quod Judex scribat omnia capita, super quibus, jure potest interrogare, excerpta ex Actis, aut extrajudicialiter scita, & illa præ oculis habere (abscondita verò Testi,) & hoc, ne ex oblivione, aliquod ommittat, & ut possit ordinatè interrogare. Porrò examinato uno Teste, non debet statim examinare alium, sed bene ponderare dicta, & circumstantias loci, temporis, modi, occasionis &c. circa delictum, ut possit opportunis interrogationibus a Testibus subsequentibus illa exquirere, & hoc modo delictum concludenter probare. Et ideo debet adnotare in charta, (& ante se eam tenere,) omnes circumstantias ad rem facientes, ut super illis interroget; & si secundus, aut alius Testis discordat a primo, & circumstantiæ tangant substantiam delicti, potest dicere Testi, ut bene recogitet, & dicat veritatem, quia factum illud fuit sibi aliter repræsentatum. Et debet facere Judex, quod Testis clare, & distinctè det responsionem ad interrogata; & si dat responsiones obscuras, æquivocas, vel intricatas, curare, ut eas explicet. Quod si advertit Testem, pro, vel contra Reum veritatem occultare tergiversando, potest Judex eum involvere, & fatigare interrogationibus etiam parum facientibus ad punctum; & inter eas d nuò interrogare de aliqua substantiali circumstantia delicti, & si respondendo evadit varius, aut contrarius sibi in eo, quod prius dixerat, potest ipsum redarguere, dicendo.* Quomodo nunc ita dicis, dum supra dixisti ita, & ita? *Pariter si deponit inverisimilia, aut extraordinaria, & aliena a communiter accidentibus, aut parum, sibi ipsis cohærentia, potest itidem, suscipiendo partes Rei, opponere Testi sic;* Quomodo potuit hoc esse, stante tali circumstantia, quam asseruisti? *Sicque fiet, ut Testis tollat inverisimilitudinem, conciliet ea, quæ pugnare inter se videbantur, & concludentius reddatur ipsius Testimonium.*

VII. Se-

VII. Septimò. Super omnia cavere debet Judex a suggestionibus, sivè interrogationibus suggestivis, de quibus diximus Part. p. Tit. Testes num. 75. & 76. pag. 137. ipsæ enim reddunt Processum nullum, ut demonstravimus Tit. Reus num. 17. p. 406. & ideo nunquam interroget in specie de delicto, aut Delinquente in Inquisitione Generali; neque in specie de Delinquente in mixta, nisi sit indiciatus in Processu de delicto determinate, & expresse, sufficienter.

VIII. Octavò. Advertat Judex, ut Testis deponat ex se de loco, tempore, & cæteris circumstantiis, & super omnia reddat Causam dicti, & scientiæ suæ; dictum enim, non assignata causa scientiæ, nullius est valoris, & non probat, nisi in eodem dicto implicite contineatur causa scientiæ, ut si diceret. Vidi Cajum currentem post Seium, & ille armatus cultro Seium in pectore vulneravit, me vidente; hoc enim casu Testis asserens de visu reddit causam sufficientem scientiæ suæ, & esset superfluum interrogore, nisi delictum tale sit, quod absque complicibus consummari non potuit, aut ex Actis appareat, quod multi fuerint delinquentes, Testis autem de uno solo deponat.

IX. Ultimò. Tenetur Judex fideliter excipere, & in Actis reponere omnia dicta Testis tam pro, quam contra Reum. Et Judex Regularis non debet practicare, quod passim fit in Tribunalibus Sæcularibus; in istis enim, ante examen, Actuarius extrajudicialiter interogat Testes, & si invenit illos deponere ad favorem Rei, etiam pro veritate, ipsos non admittit ad deponendum judicialiter, sub quæsito colore, ne destruant intentionem Fisci; & sic frequentissime Rei gravantur, aut Innocentes redduntur Rei, cum enormi læsione Justitiæ, & hoc ideo, quia multi venantur delicta, non ut corrigant, aut puniant ad bonum publicum, sed ut pecuniam emungant ad commodum privatum. Hoc fugere debet Judex Regularis tanquam pestem. Testes quosvis pro informatione Curiæ debet æqualiter admittere, nisi lege prohibeantur; & eorum dicta sivè pro, sivè contra Reum æqualiter excipere, imo, ut supra dictum est, debet favore Rei redarguere Testes deponentes contra eum, tum uti satisfaciat communi dicto Criminalistarum, Judex debet esse pro Reo; tum ut hac via plenius instruatur, & magis pateat veritas. Testes autem producti ad defensam, cum possint esse subornati, bene possunt detegi alia via, si falsi sunt, prout diximus Part. p. Tit. Testes; absque eo, quod prius extrajudicialiter audiantur. Tandem forma universalis præponenda examini cujusvis Testis est, ut sequitur:

X. Vocatus coram A. R. P. Ministro Provinciali fuit P.N. Concionator, Lector, Confessarius &c. sivè Frater N. Clericus Subdiaconus &c. sivè Fr. N. Laicus Conversus ætatis annorum &c. prout dixit, Religionis verò &c. Testis ex Officio assumptus, sivè a parte productus prout in in Actis &c. cui delato juramento de veritate dicenda, prout juravit, tacto pectore, more Sacerdotali &c. sivè tactis Sacris Scripturis fuit monitus &c. & ad sibi factas interrogationes respondit, ut sequitur &c.

XI. Formà examlnandi Testes, quando Delictum est per eos probandum.

Dupliciter potest accidere, quod delictum per Testes probandum sit; puta in Inquisitione Generali, & in speciali. De primò, dictum fuit supra Sectio I. num. XII. quando dedimus formam Inquisitionis Generalis, sive Visitationis Judicialis. De secundò autem dico, quod dupliciter potest contingere, puta, uno modo, quando delictum, & Delinquens sunt ita conjuncta, quod unum absque alio non potest probari; ut accidit in injuria, aut contumelia verbali, in Percussione, Furto, Fornicatione, quando nempè nullum vestigium relinquitur post delictum. Tali casu probatur simul Delinquens, & delictum; sed Judex, examinando Testes, debet prius interrogare de delicto generolissimè. An sciet aliquod delictum fuisse contra Legem Divinam, aut Regulam commissum?

Quodnam fuerit delictum commissum?

Quo loco, quo tempore; & quibus præsentibus?

Qua occasione, & quomodo hoc sciat Testis?

Et postea quærere. A quo fuerit commissum tale delictum?

Quomodo id sciat? &c.

Alio modo quando delictum est separatum a Delinquente, quia delictum relinquit vestigium post se, & hoc iterum potest dupliciter accidere; puta quando vestigium ita diutiùs perseverat, ut a Judice visitari possit; & tunc probatur delictum per Visum, & repertum, de quo diximus supra Sect. III. num. I. & ideo hic non repetimus.

Et quando vestigium nullum relictum est post delictum, puta in furto facto sine fractura &c. vel vestigium disparuit, antequam Judex potuerit illud visitare, ut in percussione, quæ reliquit contusionem, sivè livorem post se, sed interjecto tempore, & adhibita curatione, penitùs disparuerunt, & de hoc casu nunc loquimur. Poterit ergo examinari Testis, ut sequitur:

XII. Vocatus fuit N. Testis &c. ut supra n. X.

Interrogatus. An sciat, vel suspicari possit Causam suæ vocationis?

Si dicit se plus, minus imaginari eam; subjungat Judex. Dic eam. Si verò, ut plurimum, & ordinariè, responderit se nescire eam, subsequatur Judex.

In quo Conventu maneat de Familia?

A quo tempore?

Quod Officium habeat?

An omnes Religiosi morigeratè vixerint in toto hoc tempore?

An aliquod scandalum intra, vel extra claustrà commissum fuerit.

Quale scandalum fuerit?

Caveat Judex, ut Testis præcisè ad interrogata respondeat; ideo dum ipse quærit de delicto, & non de Delinquente ante delictum; sed dicat; Non quæro a te quis deliquerit, sed quæro de delicto, ideo respondeas ad interrogata. Si dicit Testis furtum fuisse commissum; Puellam, aut Viduam impraegnatam; Fratrem, aut Sæcularem fuisse percussum, &c. sequatur Judex.

Quomodo hoc scit?

Ubi erant res furatæ antequam surriperentur?

An eas ipse viderit ibi?

Quomodo, & qua de causa asserat eas fuisse furatas?

An viderit vulnus, livorem, contusionem, ex percussione?

Quantum lata, longa, plus minùs fuerit?

In qua parte Corporis fuerit?

An multum sanguinis effluxerit?

Quan-

Quanto tempore curata fuerint?

An qui dicitur percussus, potuerit, ex casu, aut alio modo sine dolo ita vulnerari?

Quare hoc dicat?

An sciat, qui foratus sit, impraegnavit, percussit?

Quomodo hoc sciat?

Quo tempore, & loco, sive a quibus audiverit nominatim?

An alii viderint, aut audierint, & qui?

An habebat inimicitiam, seu rixam cum eo quem dixit deliquisse?

Et sic duos, aut tres Testes potest Judex examinare ad probandum corpus delicti, ut eo probato, possit ad ulteriora procedere. Et examinato Teste, debet sibi legi ab Actuario facere ejus depositionem, & percontari, an velit ipsi addere, vel minuere aliquod, & eam faciat subsignare propria subscriptione, vel saltem signo Crucis, si Testis nesciat scribere; & tandem imposito sibi silentio circa examen factum, illum dimittat, sibi reservato jure illum, si opportuerit, examinandi toties, quoties. Porro supradicta possunt comprehendi per sequentem formulam,

XIII. Forma conclusionis examinis Testium servanda in omni. & quorumque examine.

Quibus habitis, & si, & in quantum acceptatis, R. A. P., per Me Actuarium, legi clarè, & intelligibili voce, fecit praedicto Testi suam depositionem: cui cum noluisset aliquid addere, aut minuere, se subscripsit; *sivè* signum Crucis propria manu apposuit, cum nesciat scribere; & facto sibi formali praecepto, ut cum nemine loqueretur de depositis in dicto examine, dimissus est. salvo jure &c. Acta sunt haec Die . . . . &c.

Ego N. Testis deposui &c.
Ego N. Minister &c.
Egò Fr. N. Actuarius.

Quod si Testis velit examini aliquid addere, aut minuere, debet dici. Et cum suam depositionem audisset, dixit. In tali loco &c. ubi dixi &c. addatur hoc &c. sivè minuatur hoc &c. melius enim recordor, quod fuit ità, & ità &c.

ADNOTATIO I.

XIV. *Advertendum, quod omnia interrogatoria Judicis debent scribi latinè, & per extensum; depositiones verò Testium lingua vernacula, non quidem barbara, (quandoquidem per solitas literas Alphabeti non potest aliquando scribi,) sed ea phrasi, quae proximè accedit ad idiotismum vernaculum; potest tamen commodè ità scribi, ut etiam à non barbaro possit legi, & intelligi; cum hoc, quod Actuarius sensum à Teste, (maximè idiota,) barbara loquela expressum nullo modo alteret augendo, aut minuendo vim dicti, pro, aut contrà Reum, dum phrasim barbaram convertit in magis intelligibilem. Excipienda sunt ab hoc, verba illa, quae continent in se delictum; illa etenim quamvis barbarissima, debent eadem describi, & nulla paraphrasi variari; haec enim, aut nunquam, aut difficillimè potest reddere verba, quae aequalem emphasim habeant cum prolatis à Reo, ut patet in blasphemia, & contumeliosis verbis, quae gravitatem injuriae contrà Deum, & proximum variant, juxtà varietatem Regionum, in quibus proferuntur.*

ADNOTATIO II.

XV. *Advertendum secundo, quod licet communis usus sit, quod in Inquisitione mixta, (quando nempe Delictum scitur quidem communiter à pluribus Testibus, non tamen reliquit vestigium post se, per quod possit à Judice probari per* Visum, & repertum,) *post quam Testis deposuit super Delicto ipsum probando, Judex interroget super Delinquente in specie; tamen practica haec non est undequaque laudabilis. Quia certum est, quod priùs probandum est concludenter Delictum, antequam de Delinquente possit inquiri. Dum ergo primus, aut etiam secundus Testis examinatur super Delicto, ipsum adhuc probatum non est plene, ità ut ad Inquisitionem specialem contrà Delinquentem possit deveniri. Legaliùs ergo fiet si Judex non inquirat super Delinquente, nisi postquam secundùs Testis ad minùs, concordaverit plenè cum primo, & legitimè probaverint Corpus Delicti; & tunc tutò poterit devenire ad Inquisitionem Delinquentis; & sic denuo examinare primum Testem, & praecisè ipsum interrogare super Persona Delinquentis, de quo in primo examine, (suppono,) quod nihil deposuerit.*

ADNOTATIO III.

XVI. *Consueverunt pariter Criminalistae communiter, dando Formulas examinandi, tum Testes, tum Reos, describere Lingua Italica eorum responsiones, & ab iis erutis interrogationes Judicis subjungere; id videre est, apud Bictum, Ambrosinum, Berei, Passerinum, & etiam Formularium nostro Textui adnexum. Sed hoc tum inutile, tum incommodum est. Inutile quidem, quia, in facti contingentia, Testis, aut Reus, non respondet, ut ibi dicitur; unde Judex (praesertim si est levis armaturae, ut frequenter accidit,) qui accurate, ante examen, legit totam illam seriem responsionum, & interrogationes faciendas, ex illis praemeditatus est; dum audit responsiones datas ab Examinato non cohaerere illis, quas legit in Formulario, se reperit intricatum, videns, quod interrogationes, quas priùs paraverat, non faciunt ad intentum. Ideo in Formulario Nostro non apponimus, nisi puras interrogationes necessariò faciendas à Judice ad hoc, quod altiùs illas meditetur, memoriae infigat, aut etiam scriptas, ut suprà diximus, ante se teneat, ut nihil mittat, quod ad legitimam probationem requiratur. Incommodum etiam aliquibus est; siquidem responsiones illae, cum sint Italicae à solis Italis intelliguntur; unde Germani, Belgae, Galli, Hispani, & aliae Nationes, quae non callent linguam Italicam, tales responsiones, non intelligunt, & multos Ultramontanos audivi, qui de hoc conquesti sunt, ac si Auctores pro solis Italis, cum invidia aliorum, scripsissent, Quapropter debuissent saltem responsiones Examinatorum latinas reddere, ut etiam ab exteris intelligerentur. Sed quia etiam hoc inutile est, ut paulo suprà diximus, ideo puras Judicis interrogationes apponimus, quibus accurate perpensis, Judex sufficienter manebit instructus de modo examinandi Testes, & Reos, & labor Noster omnibus aequaliter Nationibus, hoc modo, proficuus evadet.*

XVII For-

XVII. Forma servanda, quando examen non potest unico contextu perfici, sed ex aliqua causa interrumpitur.

Si ex prolixitate examinis tum Testis, tum Rei, non potest illud unicâ vice expediri; aut etiam ex alio impedimento Judicis non valet continuari, debet ità concludi.

Quoniam ob horæ tarditatem, *sive* ob urgentissimum negotium, quod supervenit A. R. P. Ministro Provinciali, non potuit hoc examen completè expediri, mandavit idem A. R. P. examen pro nunc terminari, animo tamen ipsum opportuno tempore continuandi, & perficiendi. Et lecto ipsi Testi supradicto examine, & acceptatis si, & in quantum ipsius depositionibus, subscribi ab eodem fecit, & dimissus est salvo jure &c.

Ego Fr. N. affirmo, ut supra.
Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

XVIII. Forma continuationis examinis interrupti.

Die...... Mense..... Anno..... &c. & loco &c. præfatus A. R. P. Provincialis &c. volens continuare examen Fratris N. Testis, quod fuit interruptum ex causa supra recensita, vocari illum denuo coram se fecit, & ipsi Juramentum de veritate &c. dedit, prout juravit &c. tact. &c. & fuit.

Interrogatus &c.

Si examen adhuc compleri non poterit, concludatur per Formulam datam numero XVII. Quoniam ob horæ &c. *Si verò completum fuerit debet terminari, sicut dictum est* num. XIII. Quibus habitis &c. *Et advertendum, quod, ut supra dictum est, antequam concludatur examen, debet integrum legi ipsi Testi, ut possit illi addere, aut minuere, quod vult. Verum est, quod si inter primum, & secundum examen interjectum est aliquod tempus, in quo Testis potuerit à Parte subornari; in secundo examine retractat dicta in primo (sub specie corrigendi dicta) ad favorem Fisci; Judex debet diligenter eum examinare super causa correctionis, & fatigare eum interrogationibus etiam parùm ad rem facientibus, ut Subornationem detegat, & contra illum, & subornantem procedat, sicut dictum est,* par I. Titul. Testes num. 121. pag. 121. *Potest etiam dari casus, quod Testis, non complete primo examine, graviter decumbat; aut necessitetur ob negotium grave alio pergere per aliquot dies. Scrupulizant verò nonnulli Judices interea examinare alios Testes, & credunt, piaculum legale esse, inserere in Processu aliud examen, si inceptum non terminetur absque interruptione. Sed isti trepidant timore, ubi non est timor. Possunt enim alios quosvis Testes examinare, & alia Acta necessaria facere (dummodo sint antè Rei constitutionem,) & indè ressumere, & complere examen olim interruptum; nullo enim jure (sub pœna nullitatis Processus) cavetur, quod examen Testium, aut Rei, debeat esse continuatum. Pariter opinantur multi Judices parum versati, quod si Testis una vicè complete examinetur, nequeat aliis vicibus examinari. Hæc itidem erronea opinio est, quia potest Judex toties, quoties expediens judicat, Testes, & Reum examinare, nullo enim jure aliter coarctatur. Tandem advertendum, quod si Testis in uno, & eodem examine sive pro Fisco, sivè pro Reo est varius, vacillans, aut sibi contradicit, Judex debet sibi objicere variationem, vacillationem, sive contradictionem, & eum redarguere dicendo; suprà, sive in tali examine sub die tali &c. dixisti hoc, sic, & sic &c. quomodo nunc dicis sic, & sic; hoc, & hoc &c. Si Testis reddit bonam rationem, & causam legitimam, vel contradictionem concordat, bene quidem. Sin minùs debet illum torquere, ut dicemus infra num. LVIII.*

XIX. Forma examinandi Testes in Inquisitione mixta, dum Delictum est evidens, ignoto Delinquente.

Vocatus fuit &c. *ut supra numero X.* Fuit interrogatus. An sciat, vel præsumat causam suæ vocationis?

Ubi erat de familia Die...... Anno......& Mense...tali &c.

Quinam erant secum de familia in tali Conventu?

An tali tempore commissum fuerit aliquod Delictum: & quod?

Quomodo tale Delictum scierit; si ipse vidit, an ab aliis audivit?

A quibus audierit?

Quo tempore?

Quo loco?

Quibus præsentibus?

An sciat, aut audierit, a quo tale Delictum fuerit commissum?

An suspicetur de aliquo Fratre particulari, quod illud commiserit?

Quia verò plurimùm potest variari series interrogationum faciendarum juxta varietatem Delictorum, singula enim Delicta speciales exigunt interrogationes, quas si vellemus omnes in hac Formula comprehendere, generaretur confusio, ideo præmissis interrogationibus generalibus hic supra descriptis, quæ in omni Delicto quadrant; subjungimus eas, quæ in particularibus occurrere possunt, ut clariùs procedamus. Si verò est Inquisitio mixta alio modo, puta generalis, quoad Delicta, & specialis quo ad personam, potest fieri examen Testium prout dicemus infra Sect. XI. numero XIII. Vide ibi.

XX. Forma examinandi Testes in Causa Vulnerati, sivè Occisi reperti dum Delinquens ignoratur.

Præmissis interrogationibus paulo suprà XIX adnotatis, subsequatur.

Interrogatus. An sciat Fr. N. vulneratum, sivè occisum habuisse inimicitiam cum aliquo?

An sciat causam talis inimicitiæ?

Quomodò illam sciverit?

Quæ signa inimicitiæ inter eos viderit?

An fuerint posteà reconciliati?

Ex quo tempore redierint amici?

An post reconciliationem denuò repullulaverit inimicitia?

An audierit F. N. inimicum vulnerati, aliquando minitatum illi fuisse in præsentia, sivè in absentia ipsius, loquendo cum fratribus?

An credat dictum Fr. N. potuisse ob talem inimicitiam vulnerasse, aut occidisse prædictum Fr.N.?

Quare ità credat?

An solitus sit Fr. N. minas exequi?

An aliàs dictus Fr. N. percusserit; aut percutere tentaverit aliquem alium?

An solitus sit incedere armatus cultro, aut tenere arma in cella, aut alibi abscondita?

Cujus famæ sit Fr. N. quem suspicatur vulnerasse, aut occidisse?

An alii Fratres possint scire eadem, quæ ipse deposuit?

Quinam sint isti Fratres?

Quomodo sciat eos talia scire?

An sit Amicus, vel Inimicus Fr. N. quem suspicatur fuisse Delinquentem?

An alii Fratres idem suspicentur?

Quinam sint illi Fratres?

Quomodò, & quandò, & coram quibus audierit, eos esse idem suspicatos?

An de hoc sit Fama in Conventu?

A quo orta fuerit talis fama?

A quibus singulariter, quandò, & coràm quibus, & qua occasione audierit?

Et concluditur examen per conclusionem.

Quibus habitis &c. *ut suprà* num. XIII.

XXI. Forma examinandi Testes in Causa Furti manifesti dum Delinquens nescitur.

Vocatus fuit &c. *ut suprà num. X. & præmissis interrogationibus generalibus ut suprà notatis* n. XIX. Interrogatus. An habuerit aliquod indicium, ob quod suspicatus sit Fr. N. commisisse tale Furtum?

Cujus conversationis, & vitæ sit talis Frater?

An aliàs pœnitentiatus fuerit de Furto?

An audierit illum aliàs furatum fuisse alicui Fratri particulari aliquam rem è cella?

Quomodò, quandò, & coràm quibus audierit?

Cujus Famæ sit talis Frater.

A quibus singulariter audierit talem reputari Furem; qua occasione; loco; tempore; & qui bus contestibus?

An prædictus Frater habeat, aut habere solitus sit res pretiosas, quæ sinè pecunia haberi non possunt, ut jocalia muliebria; medaleas argenteas, coronas electrinas (*d'ambra*) strophiola serica, aquam vitæ moschatam, chocolatam pretiosam cum ambra, sandalia curiosa, sudaria linea subtilia &c. aut pecuniam numeratam?

An Frater ille habeat Consanguineos, aut Amicos divites, à quibus possit prædicta habere?

An habeat amicitiam cum aliqua Muliere malæ famæ, paupere, aut non multum divite?

An sciat Fr. N. dedisse aliqua munera huic Mulieri, quæ, & quando?

Quomodo sciat, aut à quibus audierit prædicta?

An frequentet domum illius Mulieris, cum admiratione, & scandalo Fratrum, & Sæcularium?

Quomodo hoc sciat?

An fuerit correctus à Superioribus de tali frequentia, pœnitentiatus, aut monitus, quomodo, quando, & à quibus?

An postquam commissum est tale Furtum sciat Fratrem N. aliquid portasse, aut per Tertiarium, sive alios Fratres misisse aliquam sportam, sive peram, sive involucrum consutum (ità ut portantes videre non possent id, quod portabant,) extra Conventum ad aliquem, & ad quem, & quando, & per quos Fratres, & quomodo hoc sciat, aut a quibus audierit?

An ipse Testis fuerit Socius Fratris N. quandò ivit ad domum illius Mulieris, quoties, & quandò fuerit; & quid ibi viderit?

An sciat Fratres, qui alias fuerunt Socii ejus, dum ivit ad talem Mulierem, & quinam fuerint?

An audierit illos Fratres murmurasse de aliqua actione talis Fratris, quam ibi viderint?

An Fr. N. quem suspicatur furatum fuisse, sit vorax, gulosus, non contentus communis victus, & potus, sed comedere in camera solitus sit pullos, capones, perdices, turdos, & alia comestibilia pretiosa, vinaque generosa, ut Hispanicum, Cretense, Hungaricum, Rheuanum &c. & quomodo hoc sciat?

An sciat quisnam tales cibos ipsi emat, mittat, portet &c.

An sciat F. N. tenere pecuniam depositam apud aliquem, aut aliquos, & quos, & quomodò sciat?

Si Furtum factum fuerit absque fractura, sed clavibus adulterinis, sivè aliis instrumentis; sivè ingrediendo per fenestram &c.

An sciat, vel audierit Fr. N. habere penès se, aut quæsivisse à Fabro ferrario commodatas claves veteres, aut instrumenta idonea ad aperiendas seras quæ dicuntur Italicè *Grimaldelli*; Gemanicè *Grumb eüsen*; Hispanicè *Ganças*, & Gallicè *Rossignols*?

An ipse F. N. teneat in camera limas, forcipes, incudem, & alia instrumenta fabrilia, & laborare claves sciat; & quomodo Testis sciat hoc?

An post Furtum secutum ipse Fr. N. visus sit ultra solitum conturbatus, & taciturnus, & fugere conversationes Fratrum, maximè, quando loquebantur de tali Furto?

An possit Testis imaginari causam talis mutationis in illo, & illam dicat?

An cæteri Fratres talem mutationem vultus, & fugam à Fratribus observaverint in Fr. N. & super hoc inter se locuti sint, & ubi, & quando, & quibus præsentibus? &c.

Et terminatur examen per conclusionem. Quibus habitis &c. *ut sup. num. XIII.*

XXII. Forma examinandi Testes in Causa Libelli Famosi affixi, sivè dispersi, ut vulgaretur.

Vocatus fuit &c. *ut suprà* num. X. *& præmissis interrogationibus generalibus, ut supra* num. XIX. *possunt fieri interrogationes super inimicitia positæ infrà* num. XXXVII. *in principio, tales enim compositiones Infamatoriæ non possunt fieri nisi ab inimicis. Judex autem in hoc casu debet bene ponderare qualitatem Libelli, scilicet an sit compositus ingeniose, soluta oratione, vel versu, cum argutia, salibus, servata lege orthographiæ &c. an potius sit compositio insulsa, simpliciter mordax, hoc est sinè acutiè ingenii, referta probris, impurisque scommatibus &c. plena barbarismis in verbis, aut in scriptura; quandoquidem ex phrasi, aut contextu sensuum, potest venari, plus minùs, Compositor; Scriptura enim potest, ex instituto Compositoris affectari, ut videatur composita ab ignaro; sed si ingeniosus est, in sensu verborum, aliquid acuminis semper apparet; & in hoc casu maximè sagax debet esse Judex, ut ex indiciis conjectetur Compositorem. Factis ergo interrogationibus de inimicitia infamati per Libellum, ut suprà dictum est, possunt fieri, ex contextu Libelli, sequentes interrogationes.*

An

An illud, quod in Libello divulgatur in infamiam ejus, contra quem compoſitus eſt Libellus, eſſet publicum antequam vulgaretur Libellus; an vero a paucis ſciretur, & a quibus; & quomodo hoc ſciat?

An illi, qui ſciebant illud, omnes ſint amici infamati; an inter eos ſit aliquis, qui ſi non inimicus formalis, ſaltem non multùm æquo animo ſit erga illum?

An audierit hunc aliquando, ſivè ſæpè, murmuraſſe de illa infamia, quæ continetur in Libello?

An iſte ſit mordax, & ſatyricus in ſermone; aut aliquam cantiunculam, ſivè dicterium in deriſionem, ſivè contumeliam alterius Fratris ſcripſerit, ſivè oretenus recitaverit?

An delectetur narrare hujuſmodi epitheſes, (*Paſquinatæ*) alias factas a ſe, vel ab aliis contra alios Sæculares, ſeu Religioſos?

An iſte ſciat, aut ſolitus ſit componere carmina, ſivè rithmos?

An audierit hunc præ cæteris Fratribus loqui de Libello famoſo, de quo agitur; ipſum, ſivè Auctorem ejus laudare, aut aliis recitare præciſa verba Libelli, quæ ab aliis non perfectè ſciuntur?

Et quando, & quoties, & ubi, & coram quibus audierit?

An ſciat, quiſnam communiter apud Fratres exiſtimetur Auctor talis Libelli, & quomodo ſciat, & a quibus audierit?

An notitiam habeat characterum Fratrum illius Conventus, & ſpecialiter illius Fratris, quem ſuſpicatur Authorem illius Libelli?

An inter alias Scripturas cognoſceret Scripturam illius Fratris?

Et ſi eſſent, debet Judex illi oſtendere quatuor, aut ſex copias illius Libelli ſcriptas in charta (quantum fieri poterit æquali, & ſimili,) à diverſis Scriptoribus, & inter eas poni Libellus originalis, & jubere, ut accuratè illas Scripturas videat, & recognoſcat, & dicat quænam ſit illa, quæ eſt ſcripta a Fr. N. Porro poteſt hic Actus deſcribi, ut infrà.

Tunc A. R. P. Provincialis portare coram illo fecit ſex copias prædicti Libelli, ſcriptas a diverſis, & inter eas poſitus etiam erat Libellus ipſe originalis, & juſſit ipſi Teſti; ut accuratè legeret, & obſervaret omnes illas copias. Quod cum feciſſet, ſæpiùs legendo, & relegendo modo unam, modo aliam, fuit.

Interrogatus. An inter illas Scripturas reperiatur aliqua ſcripta manu, & characteribus prædicti Fr. N.

Quomodò hoc ſciat?

Et dictum ei fuit, ut manibus ſuis illam extrahat, & ſeparet a cæteris, & coram eodem A. R. P. ſtatuat. Et ipſe manibus ſuis extraxit, & porrexit eidem A. R. P. unam ex præfatis Scripturis, & dixit: Hæc eſt Scriptura, quam dixi exaratam manu Fr. N., eſt enim ſimillima aliis Scripturis factis ab eodem, mihi benè cognitis, cum ejus manus ſit mihi bene nota.

Hic advertendum, quod ſi Teſtis non præſentat originale Libelli famoſi (quod ſupponimus jam eſſe in actis, cum ſit corpus delicti, de quo antecedenter debet conſtare, (ut dictum eſt alias) non eſt curandum de ejus teſtimonio, quia nihil concludit. Si autem præſentat verum originale, debet ſcribi ut ſequitur:

Scriptura autem illa eſt idemmet Libellus famoſus originalis, qui in Actis inſertus fuit, ut ſupra &c. & ad mandatum A. R. P. fuit cum aliis ſex copiis oblatus prædicto Teſti, ut dictum eſt. Et idem A. R. P. juſſit, ut denuò inter Acta, ſuo loco, reponeretur.

Interrogatus. An alii ſint, qui notam habeant manum dicti Fr. N. & quinam ſint?

An amore, aut odio depoſuerit?

An habeat aliquod aliud ſuper tali facto deponendum? &c.

Et terminatur examen per concluſionem. Quibus habitis, *ut ſupra numero XIII.*

Quod ſi primus Teſtis deponit Libellum eſſe de manu alicujus, & revera, ex ſibi præſentatis a Judice eligit originale corpus delicti, facto comprobat cognitionem, quam aſſerit de nota manu & poteſt Judex devenire ad examen aliorum, qui nominati ſunt a primo Teſte. Porro examen illorum poteſt eſſe ſicut quando examinatur aliquis in Inquiſitione in ſpecie, aut in Accuſatione ſuper Scriptura, & Nos dicemus infra num. XXIX. *Videatur ibi.*

ADNOTATIO.

XXIII. *Advertendum, quod ultra Scripturam, poſſunt etiam alio modo ad injuriam alicujus affigi ad ejus cameram, ſivè alibi ſymbola infamatoria, ſivè picturæ obſcœnæ, ſivè alio modo alicui injurioſæ, ut affigere cornua poſtibus alicujus Viri, ſeu Mulieris honoratæ, ſtercorare januam; cornua brutorum, maximè Caprarum, projicere ante januam domus; effigiem injuriati, cornibus ad ejus caput deturpatam, penicillo, hæmatite, ſeu calamo pingere &c. Omnia hæc poſſunt eſſe manifeſta ignoto Auctore. Tali caſu poſſunt benè quadrare interrogatoria generalia, & etiam de inimicitia, ſed non illa, quæ concernunt ſcripturam, & nos ſupra diximus. Oportet tunc ab aliis accidentibus loci, & modi, occaſionis, perſonarum, & accidentium præteritorum, inter infamatum, & alios venari indicia; neque enim de omnibus univerſaliter interrogatoriis, quæ fieri poſſunt, Judicem informare valemus, ſed ex ſupradictis debet ex ſe formare ea, quæ magis ad rem expedire judicaverit. Poſſunt pariter alia corpora delicti diverſa a ſupradictis, ignoto Auctore, eſſe manifeſta: ut ſucciſio arborum fructiferarum, ſivè ad decorem; incendium alicujus rei mobilis, ſivè immobilis; deſtructio alicujus fabricæ inceptæ; laceratio, ſivè deturpatio Imaginum Sacrarum, vel non &c. In his, & ſimilibus convenit Judici ſagaci, benè penſatis omnibus circumſtantiis facti, excogitare interrogatoria ad rem facientia, & ad indicia eruenda: de omnibus enim exemplum dare impoſſibile eſt. Advertant tamen benè Judices, quod ſi contra res ſacras eſſet facta injuria, utpotè ſi eſſet truncatum brachium, caput, aut crus alicui ſtatuæ Chriſti, vel Sanctorum; deturpata, ſivè fracta tabula Altaris, ſivè alicujus Sacræ Imaginis; uſurpata verba Sacræ Scripturæ in Libello infamatoria, aut obſcœno &c. viſitato corpore delicti, debet Judex levare manum a Proceſſu, & de eo informare Sacrum Fidei Tribunal, (ad quod ſpectat privativè cauſa,) donec Inquiſitor det facultatem, ut in foro Regulari procedatur.*

XXIV. Forma concedendi impunitatem.

Accidit aliquandò, quod nullum potest haberi indicium, nec proximum, nec remotum, criminosi; delicto alioquin gravissimo patente, ob quod maximum damnum potest evenire Religioni. Tali casu potest Provincialis, cum Diffinitorio, vel etiam Provincialis solus (si periculum est in mora) impunitatem concedere Reo alicui, ut Correos revelet, dummodo nomine Generalis hoc faciat, ut diximus Par. I. Tit. Reus num. 78. & seqq. pag. 420. *Forma verò est, ut sequitur:*

Pr. N. Ord. Minorum &c. Provinciæ N. Minister Provincialis, & Servus, Dilectis plurimùm in Christo Patribus, & Fratribus prædictæ Provinciæ, salutem &c.

Cum in nostro Conventu N. maximum furtum fuerit commissum, & asportata vasa argentea, gemmæ, pecunia &c. Illustrissimi D. N. qui ea deposuerat, in quadam camera Conventus, cujus clavis asservatur a prædicto Domino; periculumque maximum immineat toti Ordini, si tale furtum divulgabitur, & res furatæ non recuperarentur; & ad hunc effectum Monitorium publicaverimus, ut qui informatus aliquo modo esset de furto, & fure, seu furibus, revelaret illos; & nemine comparente; fulminaverimus anathema contra Auctores, Complices, & Conscios tam enormis criminis non revelantes; nec tamen per hoc aliquod, nec minimum indicium circa prædicta habere potuerimus; consideravimus hoc evenire, eo quia conscii de tali delicto sint soli complices, qui, metu poenarum, seipsos prodere noluerunt. Ut ergo tali timore solvantur, & consequenter securi a poenis revelare valeant, ubi reperiantur res furatæ, & Delinquentes, decernimus nomine, & authoritate Reverendissimi P. Ministri Generalis, ex ipsius licentia a Nobis præsumpta, impunitatem primo revelanti concedere. Harum ergo serie vobis omnibus, & vestrum singulis significamus, publicamque Religiosam fidem spondemus; quod si aliquis juridice, & in forma probante, revelaverit, ubi reperiantur res furatæ, ad effectum eas recuperandi, saltem in parte; & qui, & quot fuerint fures; eosque in manus Curiæ nostræ, si nostri sint subditi, pervenire faciet, ille quantumvis complex quoquomodo fuerit in prædicto crimine (dummodo non fuerit principalis principalissimus) pro tali delicto, ullam prorsus poenam, nec ordinariam, nec extraordinariam non subibit. Quod si post harum publicationem, ut præfertur, aliquis comparuerit, sed ante ejus revelationem Delinquentes, seu Delinquens fugam arripuerit, facta revelatio, utpotè facta cum dolo, & præmonitione insinuata Reo, ut fugeret, non suffragabit, ad consequendam supradictam impunitatem. Volumus autem, quod præsentes literæ in singulis Conventibus Capitulariter legantur, & earum exemplar ad valvas interiores Refectorij affigantur, ut omnibus pateant, & possint Complices delicti memorati animari ad revelandum, & suæ indemnitati prospiciendum. Dat. &c.

Ego N. Minister.

Locus ✠ sigilli.

Ego N. Actuarius.

Prædictæ literæ scribi debent in lingua vernacula, ut etiam à rudibus possint intelligi, & publicari per omnes Conventus Provinciæ, sicut legi solent aliæ literæ Circulares, & etiam in Processu registrari.

XXV. Forma examinandi Testes, quando delictum est notorium, seu probatum, & Delinquens extrajudicialiter scitur.

Antequam in hoc casu examinentur Testes de visu; optimum est examinare aliquem de auditu, qui judicialiter deponat, quinam fuerint præsentes Delicto, hoc enim modo securior via sternitur Judici ad examinandos Testes de visu, cum jam remaneant indiciati, in Judicio, quod fuerint præsentes delicto.

Vocatus fuit &c. *ut sup. num. X.*

Interrogatus, An sciat causam suæ vocationis?

In quo Conventu habitet de Familia, & quod Officium habeat?

Qui sint Fratres in eodem Conventu habitantes?

An audierit aliquod inconveniens, delictum, aut scandalum fuisse commissum?

A quibus, quandò, & quo loco, & quibus præsentibus, & qua occasione audierit?

Quinam sibi narraverint?

Et terminatur examen per conclusionem. Quibus habitis &c. *ut sup. num. XII.*

Examinato uno, vel altero Teste de auditu, examinandi sunt Testes de visu, ut sequitur.

Vocatus fuit &c. *ut sup. num. X.*

Interrogatus. An sciat causam suæ vocationis?

In quo Conventu maneat de Familia?

Ubi erat die tali &c?

An sciat tali die aliquod scandalum, aut delictum fuisse commissum, & dicat quid, & à quo, & quomodo, & ubi, & quibus præsentibus fuerit commissum?

Si agatur de percussione, vulneratione, aut occisione, sive mutilatione, interrogetur.

An sciat causam, ob quam jurgatus est Fr. N. contrà Fr. N.?

Quæ verba dixerit unus contrà alium?

Quisnam fuerit provocator?

Quis insurrexit prior adversus alium?

An ambo essent armati, & quibus armis?

An ex occasione rixæ acceperint lapides, ferrum, lignum &c.?

An viderit unus quando alium vulneravit?

Quo instrumento vulneraverit?

In qua parte corporis vulneraverit?

Quot ictibus vulneraverit?

An punctim, an cæsim, aut quomodo?

An cognosceret cultrum, ferrum, lignum, lapidem &c. quo vulneravit, sivè percussit?

An sciat ubi reperiatur modo tale instrumentum?

Si affirmat, subsequatur.

Tunc A. R. P. jussit prædicto Testi, ut instrumentum illud perquireret, & coram se afferet; qui promptè obediens ivit ad illud sumendum, & reversus præsentavit illi cultellum tantæ latitudinis &c. tantæ longitudinis &c. acutum, & affilatum &c. habentem manubrium &c. tinctum sanguine &c. *sivè* baculum &c. *sivè* pugionem, stilum, lanceam, baculum, saxum &c. *& describantur omnes particularitates talis instrumenti exactè*, & dixit, hoc est instrumentum, quo armatus dictus Fr. N. percussit Fr. N. prout deposuit.

Interrogatus. Ubi nam asservabatur tale instrumentum?

Quo modò sciat esse illud præcisè, & non aliud simile sibi?

An

An sciat quid posteà secutum sit?
Quinam alii fuerint præsentes tali facto?
An amore, vel odio deposuit?
Et terminatur examen per conclusionem. Quibus habitis &c. *ut supra num.* XIII.

ADNOTATIO.

XXVI. *Advertendum, quod plerique Criminalistæ in eorum Formulariis tradunt, quod si in judicio præsentetur cultellus, stilus, sive pugio, quo aliquis fuit vulneratus, debet delineari in Processu quantum fieri potest, addendo, seu conjungendo chartam folio Processus, si instrumentum non poterit unica pagina comprehendi. Sed hæc est scrupulosa solemnitas, quæ si non servatur, processum minimè vitiat. Concedo quidem, quod præsentatio instrumenti, quo maleficium fuit perpetratum, facta in judicio, valdè confert ad movendum Reum ad confessionem, ut suo loco dicemus; & ideò si habetur, debet Judici præsentari, & omnis ejus circumstantia describi, ut constet de ejus identitate: Sed ad quid ejus delineatio in processu, cum, ea constante, adhuc posset mutari unum in aliud instrumentum, servata eadem forma, latitudine, & longitudine, quæ sola possunt per lineas repræsentari? Quid si Delinquens nullum instrumentum reliquit, quod in Judicio præsentari possit; aut ille usus est lancea, bidente, ligone, bipalio, aut vecte, sex, vel octo pedum longitudinis, fortè hæc essent etiam ipsa delineanda, sub nullitate processus? Minimè. Quare ergo delineandus cultellus, stilus, pugio, aliaque arma brevia? Certè nulla est lex, quæ necessitatem de hoc imponat. Sivè ergo fiat delineatio, sivè non, processus minimè reddetur vitiatus.*

XXVII. Foma examinandi Testes super Furto, quando Delinquens est indiciatus.

Vocatus fuit &c. *ut supr. num.* X.
Interrog. An sciat causam suæ vocationis?
In quo Conventu habitet de Familia; & in quo Officio?
Qui sint Fratres secum commorantes?
Tali tempore, in quo loco reperiebatur ipse Testis?
An tali tempore commissum sit aliquod delictum in Conventu?
Quale delictum fuerit commissum, & à quo?
Quomodo hoc sciat?
An sciat res furatas?
An ipsas cognosceret?
Si affirmat, debet fieri recognitio, ut sequitur.
Tunc A. R. P. jussit afferri res, quæ fuerunt sublatæ à Sacristia, Refectorio, Coquina; sive Cella alicujus Fratris &c. de quibus supra in Actis &c. & ipsis positis coram prædicto Teste, dictum ei fuit, ut eas singillatim recognosceret; qui bene ipsis observatis dixit, optimè ego cognosco hoc, & hoc &c. quia sæpius hoc, & hoc vidi in Sacristia, Coquina, Cella &c. & hoc etiam vidi in cella Fratris N. qui illud in usu habebat, & cum reperta sint hæc omnia abscondita à Fr. N. in cella sua, sive alibi, dico, quod omnia hæc ab ipso furata sunt.
Interrogatus, Quomodo afferat has res fuisse ab illo surreptas?
An omnia hæc potuerint unica vice auferri à prædicto Fr. N. in illo involucro, quod Testis dixit vidisse asportari à Fr. N. à Sacristia, Coquina, Cella &c?
Si erat de nocte, prout dixit ipse Testis, & quomodò potuit illud videre?
In quo loco erat ipse Testis, dum eum vidit?
An sciat Fr. N. fuisse visum ab alio, à quo, & quo loco?
Quomodò sciat?
Si res furatæ non fuerint inventæ, & Testis dixerit, se vidisse Furem, quando surripuit.
Interrogetur. Quando vidit Furem asportantem Furtum, an viderit pariter, ubi ipsum abscondit?
An Fur exierit à Conventu post Furtum, & cum quo Fratre, & quò ivit?
An viderit ipsum exeuntem?
An haberet tunc mantellum, aut sportam plenam subtus mantellum?
An Fr. N. habeat amicitiam suspectam cum aliqua Muliere paupere, & malæ famæ; ipsius domum frequentet; dederit illi dona; & quæ, & quomodò hoc sciat, & à quibus, & quando, & qua occasione audierit &c.?
An Fr. N. habeat Consanguineos pauperes; si ipsis unquam aliquid dederit; & quid, & quandò, & quomodo sciat; vel à quo, vel à quibus audierit?
An sciat Fr. N. vendidisse aliquid alicui de rebus, quæ furatæ fuerunt; aut ab aliis audivit, & à quibus, & quomodò?
An Fr. N. habeat res pretiosas, & curiosas, ut jocalia muliebria, Coronas, Medaleas &c. sudalia, sudaria subtilia, strophiola serica &c. vel solitus sit in camera comedere cibos pretiosos, vina generosa &c.
An ista potuerint sibi dari ab Amicis divitibus, seu Consanguineis suis; & quare non?
De causa scientiæ omnium prædictorum?
An sciat, vel audierit Fr. N. tenere pecuniam apud se, vel Syndicum Apostolicum, aut alium Sæcularem, & per eos sibi comparari fecisse prædicta, de quibus deponit?
Quomodo, vel quando audierit?
Cujus famæ sit Fr. N. prædictus?
Quinam possint esse Contestes de supradictis?
An amore, vel odio deposuit?
Et terminetur examen per conlusionem. Quibus &c. *sup. num.* XIII.

XXVIII. Formà examinandi Testes de Libello famoso affixo, seu disperso, quando Delinquens est indiciatus.

Vocatus fuit &c. *ut sup. num.* 10.
Interrogatus. An sciat causam suæ vocationis?
Ubi habitet de Familia; à quo tempore; in quo Officio; & qui sint Fratres secum cohabitantes?
An audiverit, seu viderit aliquam Religiosam, vel Sæcularem personam, fuisse cum scandalo infamatam; & quomodo sciat, aut à quibus, qua occasione, sive cum quibus, & quandò audierit?
An viderit Libellum affixum; cornua pendentia à postibus, sivè sparsa antè januam; seu ostium stercoratum &c.
An sciat quisnam Libellum affixerit, composuerit, scripserit, disperserit?
Si dicit se vidisse illum, qui affixit, & ubi, & quando, & quomodò, habemus intentum. Si dicit vidisse Libellum affixum, sed nescire quis affixerit, sed se vidisse Cajum, qui illum scribebat.
Interrogetur. An legerit, aut legi audierit Scripturam, quam faciebat Cajus; & quid continebat, & ubi,

ubi, & quando, & coram quibus, & qua occasione legit, aut legi audivit?

An si sibi ostenderetur Scriptura Caii, illam recognosceret?

Dicat à quonam signo recognosceret; & describat quantum possit exactius chartam (& ejus circumstantias) scriptam à *Cajò*?

Si dicit se esse cogniturum à circumstantiis, quas asseruit; jubeat Judex, ut producatur Libellus, qui jam supponitur esse in Actis, & fiat recognitio à Teste, & ità describatur.

Tunc A. R. P. jussit mihi Actuario, ut ostenderem prædicto Testi Libellum famosum præinsertum in Actis, ut supra &c. Quo viso dixit idem Testis, ista est Scriptura eadem, quæ facta fuit à *Cajo*.

Interrogatus de causa, & causis quare asserat esse eandem Scripturam, non verò aliam sibi similem &c.?

Si dicit se esse cogniturum, quia notum habet manum Caii; *Judex, ad verificandum de hoc, debet aliquas copias Libelli scriptas à diversis habere, & simul cum illis ponere Libellum originalem, & coram Teste omnia statuere, & reliqua perficere sicut diximus supra* num. XXII. *Quod si Testis extrahit Libellum originalem ex aliis copiis, debet Judex examen ejus concludere per terminationem.* Quibus habitis, ut sup. num. XIII. *Exindè alios Testes examinare de nota manu, ut infrà dicetur.*

Si dicit se non vidisse affixum, sed alium similem vidisse in manu Seii antè, vel post affixionem, & illum legisse, aut legi audivisse.

Interrogetur. An sciat quid continebat Libellus, seu Scriptura, quam vidit in manu *Seii*?

Quo loco, ubi, qua occasione; quomodò, & coram quibus ostendit, vel legit talem Scripturam?

An dixerit *Sejus*, quisnam composuerit illam; quis scripserit; vel à quo habuerit?

An sciat causam, quare *Sejus* illam sibi ostenderit?

An *Sejus* illam aliis publicaverit, & quibus?

Præter supradictas interrogationes quadrare possunt etiam ad intentum illæ, quas dedimus supra num. XXII. *Et hoc relinquitur sagacitati Judicis, ut indaget indicia concludentia Delinquentem; & terminatur examen per conclusionem.* Quibus habitis &c. *ut sup. num.*XIII.

XXIX Forma examinadi Testes de nota manu Scriptoris in recognitione alicujus Scripturæ.

Vocatus fuit &c. *ut sup. num.*X.

Interrogatus. An sciat causam suæ vocationis?

An cognoscat Fr. N. & à quo tempore cognoscat?

An habeat secum familiaritatem, seu correspondentiam?

An aliqua negotia sibi invicem, & reciprocè commiserint?

An viderit multoties Scripturas, sivè literas ipsius Fr. N.?

An aliquando; quoties; & à quo tempore ille literas ad se scripserit?

An aliquas literas ipsius apud se habeat?

Si habeat jubeatur illas in judicio sistere; & sic describatur.

Tunc A. R. P. jussit prædicto Testi, ut literas sibi scriptas à prædicto Fr. N. afferret, & in judicio præsentaret. Qui promptè obediens perrexit in cellam, & attulit quatuor epistolas subsignatas nomine Fr. N. & prima erat sub dat. Romæ die &c. & incipit &c. *& ponatur tenor initii epistolæ:* Secunda erat sub dat. &c. tertia &c. & quarta &c. & dixit Testis prædictus, istæ sunt Epistolæ ad Me missæ à Fr. N. supradicto.

Interrogatus. An sciat prædictas Epistolas fuisse scriptas à memorato Fr. N.?

Quomodo hoc sciat?

An cognosceret inter diversas scripturas manum, & characteres prædicti Fr. N.

Tunc A. R. P. jussit, ut afferrentur multæ Epistolæ ad se scriptæ à diversis, inter quas erat una scripta à præfato Fr. N. *sivè* alia folia, *sive* conciones, *sivè* aliæ scripturæ &c. & posuit ante prædictum Testem, ita tamen, ut non viderentur subsignationes, aut nomina eorum, qui Epistolas scripserunt; & ei dixit, ut seligeret Scripturam exaratam à Fr. N. prædicto; qui extrahens unum folium &c. dixit, hoc est scriptum à Fr. N.

Si Testis aliud folium extrahit, non scriptum ab eo, quem ipse dicit, non curetur de ejus testimonio. Et concludatur examen hoc modo.

Et cum præsentasset A. R. Patri Epistolam, quæ non erat scripta à Fr. N. supra dicto, sed à Fr. N. ut ostendit ex subsignatione ad calcem Epistolæ, cernens A. R. P. illius testimonium nihil concludere, ex imperitia manus Fr. N. supradicti, post lecturam sui examinis sibi factam, ipsum dimisit. Acta sunt hæc Die .... Mense .... Anno &c.

Ego N. Testis affirmo ut supra.

Ego N. Minister.

Ego N. Actuarius.

Si verò extrahit Epistolam, sivè Scripturam, exaratam manu ejus, quem ipse dixit; debet ob eo fieri recognitio Libelli famosi existentis in Actis: Et licet optimum esset multas copias diversis characteribus exaratas habere, & inter eas inserere etiam Libellum originalem, prout diximus supra num. XXII. *tamen hoc non est necessarium, cum jam Testis fecerit periculum de nota manu, ut dictum est. Debet ergo sibi ostendi Libellus, ut sequitur.*

Tunc A. R. P. jussit, ut per Me Actuarium ostenderetur Libellus præinsertus in Actis, ut supra dictum fuit; quem cum attentè legisset, & accuratè observasset, fuit.

Interrogatus. Quid sibi videtur de illo Libello, & à quo judicet esse scriptum?

Quarè ita judicet?

An amore, aut odio deposuerit.

Et terminatur examen per conclusionem. Quibus habitis, &c. *ut sup. num.*XIII.

XXX. Forma examinandi Peritos circa Scripturam aliquam per comparationem literarum.

Recognitio scripturæ alicujus per Testes de nota manu, licet ab Auctoribus approbetur, tamen rerum magistra experientia docet, non multum illi esse fidendum; ità enim in mala profecit humana perversitas, ut subtilissimo invento ab aliquibus excogitata sit ars, per quam ita imitari perfectè possunt characteres alieni, ut decipi possint etiam ii, quorum scriptura adulterata fuit, & in facti contingentia hoc vidi, ut recitavimus Par. I. *Possunt ergo à fortiori decipi etiam Testes de nota manu; unde imbecillis est reputanda eorum probatio. Majus habet*

bet fundamentum recognitio, quæ fit per comparationem manuum, si tamen recte, & a vere Peritis fiat. Ad bene vero necessarium est, quod in judicio constet de scriptura certa, cum qua debet fieri comparatio; Item quod Periti sint non Pictores, Delineatores, sivè Architecti, aut Notarii; sed Magistri, qui scribere doceant, istorum enim propria est ars cognoscendi literarum formam, & qualitatem characterum; ideam scribentis; & etiam a scriptura cognoscere, quomodo aptus fuerit calamus, quo fuit facta scriptura, puta an quadratè, an acutè &c. Tandem debent considerare scripturam utendo mycroscopio, seu magna lente crystallina utrinque convexa, quæ res minutas ad visum notabiliter auget, ut facilè tunc sit, minutas alterationes, & varietates, quæ sunt in characteribus, animadvertere, quæ absque ope tali discerni nequeunt. Hoc vidi practicatum in quadam causa, in qua agebatur de quadam epistola infamatoria, quæ dicebatur scripta a quodam Viro gravi contra quendam Principem. Adhibiti ad recognitionem fuere Testes de nota manu, qui affirmarunt, esse scriptam manu illius, qui erat inquisitus. Ultra hos, pro Fisco, adhibiti fuere duo Copistæ, pro recognitione per confrontationem manuum; qui etiam ipsi idem affirmarunt. Sed isti egregiè fuere reprobati per Reum prætensum in suis defensionibus. Iste siquidem adhibuit duos Magistros scripturæ excellentissimos. Isti legaturam literarum variatam a vera, & genuina scriptura; sex literas specificè distinctas in totum dissimiles; obliquitatem linearum in scriptura vera oppositam earundem rectitudini in Epistola illa observarunt, & ad oculum Fiscali, & Judici demonstrarunt. Exinde sumpta magna lente crystallina observarunt scripturam genuinam, & viderunt omnes caracterum ductiones, (utpote factas a calamo, qui prægnans atramento ipsum æqualiter, & abunde reddebat) esse æqualis crassitiei, & manu expedita, & veloci formatas; in Epistola vero falsificata conspicuè apparebat inæqualitas crassitiei; modo abundantia, modo defectus atramenti in eadem litera, & ductus characterum non veloci, & cum libertate ducto calamo factus, sed pigro, & nutanti, ob necessitatem imitationis: & quod plus est, in quibusdam flexionibus characterum, ubi calamus pressus majus reddit atramentum, & latior evadit ductus, deprehenderunt latitudinem illam non esse factam a calamo æqualiter encaustum reddente, sed a penniculo, qui talem æqualitatem reddere non valet. Et tandem monstrarunt, nonnullos characteres ostendere aliquam sui partem formatam nigra hæmatite (vulgo lapis,) qua antequam obducti atramento essent, characteres erant figurati, & Falsarius partem illam non bene atramento obduxerat. Et hæc omnia absque lente prædicta observari non poterant. Et sic Epistola fuit pronunciata falsificata.

In factis ergo contingentia Judex accurate supradicta omnia servet, ne, cum violatione justitiæ, lædat proximum, ac animam suam; potest verò describi totum, ut sequitur:

Consequenter A. R. P. Provincialis conquiri fecit per me Actuarium apud diversos Fratres, qui communicationem per literas habent cum prædicto Fr. N., an haberent apud se aliquas epistolas ad se scriptas à memorato Fr. N. Et reperti sunt nonnulli, nempè PP. NN. & N. Ad mandatum ergo ejusdem A. R. P. Ministri comparuit P. N. Prædicator &c. qui præsentavit unam, sivè duas epistolas &c. & sibi dato juramento de veritate, prout juravit &c. fuit.

Interrogatus. A quo acceperit illas Epistolas?
An sciat a quo fuerint scriptæ?
Cujus manu fuerint exaratæ?
Quomodò hoc sciat &c.?

Tunc A. R. P. jussit, ut prædictæ Epistolæ reciperentur inter Acta, & prima sub dat. Tusculi &c. die &c. & incipit &c. & desinit &c. *Et ponatur pariter tenor*. Secunda sub data Romæ &c. die &c. incipit &c. & desinit &c. *Et ponatur pariter tenor*, & sunt signatæ numero, sivè litera &c. & lecto sibi suo examine, cui noluit addere, aut minuere, dimissus est salvo &c. Acta sunt hæc Die...... Mense &c.

Ego Fr. N. præsentavi, & affirmo ut supra.
Ego Fr. N. Minister.
Ego Fr. N. Actuarius.

Simili modo describi debent comparitiones aliorum Testium; præsentatio Epistolarum; earundem receptio inter Acta, cum descriptione datæ, initii, & finis illarum, & examine Testium, ut supra dictum est. Vocari ex post debent Periti, & fieri confrontatio, & describi, ut sequitur:

Constito eidem A. R. P. de certitudine Epistolarum, de quibus supra, quod essent scriptæ a supradicto Fr. N. decrevit A. R. P., prout præsenti Decreto decernit, quod per Peritos idoneos fiat recognitio præinserti Libelli, facta comparatione ejusdem cum supra memoratis Epistolis. Proindè habita prius licentia a D. Prætore (ut constat ex memoriali ab se dato, & decretato) eos juridicè interrogandi; coram se vocare fecit DD. N. & N. qui sunt publici Magistri scripturæ habitantes &c. & coram illis produci fecit Libellum, & scripturas, sivè epistolas memoratas, & rogavit, ut accuratè, attentè, & diligentissimè illas scripturas examinarent, & observarent, an essent scriptæ una, & eadem manu. Et judicium suum scripto referrent, Acta sunt hæc Die... Mense.... Anno &c.

Ego N. Minister.
Ego N. Actuarius.

Consequenter comparuerunt DD. N. & N. coram A. R. P. Ministro relationem super recognitione scripturarum sibi demandata præsentaturi; & sibi dato juramento, prout jurarunt tact. &c. præsentarunt eidem A. R. P. Ministro judicium suum in scriptis, dicentes se accuratè observasse, & sillabatim examinasse juxta principia artis suæ illas scripturas, & suum ipsorum judicium fecisse, prout continetur in illo scripto, quod in Actis præsentant, & incipit &c. & desinit &c. *Et ponatur tenor &c.*

Judex debet per Actuarium coram Peritis legi facere judicium ipsorum, & si in eo Periti recitent diligentiam adhibitam, & modos servatos in observatione, ut paulò suprà diximus, & reddant causas, seu principia artis suæ allegent, ob quæ judicant, Judex potest eos licentiare, & Actum terminare, ut sequitur:

Et lecto per me Actuarium, ad mandatum ejusdem A. R. P. Ministri, prædicto judicio, ipsis gratias egit, & eos dimisit. Acta sunt hæc die &c.

Ego N. Peritus affirmo, ut suprà.
Ego N. Peritus affirmo &c.

Ego

Ego N. Minister &c.
Ego N. Actuarius.

Si vero Periti in scriptura rationem sui dicti non assignant, debet Judex quemlibet illorum examinare, prout sequitur.

Et lecto per Me Actuarium ad mandatum ejusdem A. R. P. Ministri prædicto judicio, cum necessarium existimasset illos examinare ad effectum se plenius informandi, jussit D.N. Perito, ut dignaretur per parum temporis exire è camera illa, donec vocaretur. Qui exivit continuò; & A.R.P. D.N. Peritum, qui remanserat.

Interrogavit. Quam diligentiam fecerit in observatione memoratarum scripturarum?

Quare judicet talem Libellum esse, vel non esse scriptum eadem manu cum epistolis?

An secundùm principia Artis suæ judicet causas à se adductas realiter concludere prout ipse judicavit?

An amore, vel odio deposuerit?

Et terminetur examen per conclusionem. Quibus habitis &c. ut supra n. XIII.

Ego N. Peritus affirmo, ut sup.
Ego N. Minister.
Ego N Actuarius.

Et pari modo examinetur alius Peritus.

XXXI. Forma examinandi Testes in causa suspecti consortii.

Vocatus fuit &c. *ut suprà num.* X.

Interrogatus. An sciat causam suæ vocationis?

In quo Conventu habitet; in quo officio; à quo tempore, & qui sint Fratres secum habitantes?

An fuerit extra Conventum cum Fr. N., quo tempore, & quoties?

Ad quas domos ierit, cum prædicto Fr.N.?

An unquam, & quoties fuerit ad domum mulieris N.?

Cujus status, aut conditionis, & famæ sit talis Mulier; an Nupta, Vidua, seu Virgo?

Quot annorum plùs minùs?

An sit nobilis, an ordinariæ, an vilis conditionis?

An dives, an pauper?

An vivat de redditibus, aut labore suo, aut quomodo?

An vicinia habeat eam in existimatione bona, vel mala, & de causa talis existimationis?

De causa scientiæ omnium prædictorum?

Cujus conversationis, & famæ sit Fr. N. supradictus?

Quomodò hoc sciat?

An sciat quid negotii haberet Fr. N. cum Muliere prædicta?

An signa benevolentiæ insolita viderit inter eos?

An Fr. N. ostenderit aliqua signa particularis domesticitatis cum tali Muliere, & quæ?

An sequestraverint aliquando se Fr., & Mulier à prædicto Teste, ità ut eos non posset videre?

Per quantum temporis manserunt sequestrati antequam redirent?

Ubi nam se retraxerunt?

Quid dixerunt ipsi Testi antequam se sequestrarent?

Quando redierunt, an essent colore in facie mutati, & quo modo?

Si sequestrati erant, sed in loco, ubi Testis eos poterat videre.

Interrogetur. Quinam erant gestus, motus corporis eorum, & præcipuè oculorum, & quomodò situati erant?

An toties, quoties ivit ad illam domum, se pari modo sequestraverint?

An Fr. N. dederit munera tali Mulieri, quæ, quoties, & quando, & quomodò hoc sciat?

An sciat illos invicem ad se mittere literas, aut nuncios, & quid continebant, vel referebant literæ, seu nuncii, & de causa scientiæ?

An dicta Mulier frequenter veniat ad Conventum, & vocare faciat prædictum Fr. N.?

Si sequestrata ab aliis secùm loquatur in Ecclesia, Cappella remota, sivè in atrio Ecclesiæ, aut alibi, & quomodò hoc sciat?

An Fratres, seu Sæculares audierit murmurantes de tali familiaritate, frequentia, & amicitia; qui fuerint Fratres, vel Sæculares, à quibus audivit; quid dixerint, ubi, quando, coram quibus; & quoties?

An sciat Fratrem, seu Sæcularem aliquem, seu aliquos, monuisse Fr. N. de tali amicitia?

An ex post refrænaverit se à tanta frequentia visitationum?

An ipse Testis correxerit Fr. N., vel Superiorem Localem monuerit de hoc?

An amore, vel odio deposuerit?

Qui sint Fratres, aut Sæculares, qui sint verosimiliter, vel certò, informati de depositis à se?

Quibus habitis &c. *ut sup.* XIII.

XXXII. Forma examinandi Testes in causa lapsus carnis opere consummati cum secunda persona.

Vocatus fuit &c. *ut sup. num.* X.

Præmitti possunt interrogationes factæ suprà num. XXXI. *Tendunt enim ad eundem finem; & addi sequentes.*

An Fr. N. cum Muliere N. sequestraverint se ab isto Teste?

In quem locum se retraxerunt?

An poterat illos videre?

An clauserint ostium post se, vel cortinam ostij expanderint, ne viderentur?

An ex curiositate ipsos, sine strepitu, secutus sit?

An per rimas ostij, vel parùm diducta cortina ipsos viderit?

Quid facere eos vidit?

Si non potuit videre, quid audierit, loquentes?

Quos sonos, aut strepitus audierit seu voces?

Et in hoc sit Judex diligens, ut Testis bene explicet omnes circumstantias, quas observavit, ut risus, suspiria; anhelitus, gannitus, strepitus ex concussione lecti, ex poppysmatis &c. lamentationes &c. ista enim cum sint vehementissima indicia, concludunt delictum, cumulata cum cæteris.

Quando sunt reversi quales apparuerunt in vultu, & colore mutati, & quali?

An solus Fr. N. reversus sit, relicta sola muliere?

An reversa sit & illa secum, & quid dixerit?

An esset solito rubicundior; incomposito crine, rugosis vestibus &c.

Quo die, & mense fuit hoc?

An alii idem viderint, sivè audierint?

An amore, vel odio deposuerit?

Et terminatur examen per conclusionem. Quibus habitis &c. *ut sup. num. XIII.*

XXXIII. For-

XXXIII. Forma examinandi Testes in copula carnali attentata.

Vocatus fuit &c. ut supra numero X. Interrogatus. An sciat causam suæ vocationis?

Ubi habitet de familia; a quo tempore; cum quibus; in quo Officio?

An extra Conventum fuerit cum Fr. N. quoties, & quando?

Tali die ad quas domos iverunt?

In illa domo quæ mulieres habitent?

An omnes illæ sint honestæ famæ, & quomodo sciat?

An vidisset illas omnes esse in domo, an viderit tantum aliquam, & quam?

Cujus ætatis plus minus erat puella, quam dixit vidisse?

An sciat illius nomen?

Cujus staturæ, capillorum, coloris, faciei? &c.

Et Judex faciat exprimi a Teste omnes circumstantias corporales, ob quas illa potest in individuo cognosci.

An Fr. N. illam allocutus fuerit coram se Teste; quid illi dixerit; quid dederit?

Postquam Fr. N. illam abduxit in cameram, sive alium locum, an ipse Testis ex curiositate claneulum post illos abierit, & quid viderit?

Si non poterat videre; an saltem audierit, quid dicerent, aut ex strepitu, voce, seu clamore potuit cognoscere, quid facerent?

Quando audivit puellam vociferantem, an ipse Testis accurrerit; & quare non?

An statim ad clamorem illum Fr. N. sit reversus ad Testem; & an esset turbatus; & quo vultu; an statim discesserit a domo illa?

An ad clamorem vociferantis alii accurrerint, & qui?

An postquam discesserunt, ipse Testis interrogaverit Fr. N. de Causa, cur Puella clamaverit, & quid responderit Fr. N.

Prædictæ interrogationes possunt fieri etiam si persona tentata fuerit honesta Vidua, sive maritata, quæ delictum abnuerit. Pariter etiam si Puella consensit in Stuprum, sed, ex ætate nondum Viripotens, non potuit ex dolore admittere congressum; & hoc etiam schema interrogandi potest quadrare in crimine nefando attentato, seu consummato; faciendo tamen congruas interrogationes juxta locorum, temporis, personarum, occasionis, & cæterarum circumstantiarum exigentiam; de quibus omnibus quadrantes, ad singula facta, interrogationes extendere esset impossibile, proinde Judex, ex jam dictis, poterit ad rem necessarias interrogationes excogitare.

Cujus famæ sit Fr. N.?

An alias fuerit de Carnis delicto pœnitentiatus, seu monitus?

An amore, aut odio deposuerit?

Et terminatur examen per conclusionem. Quibus habitis &c. *ut supra numero XIII.*

XXXIV. Forma examinandi Testes in Causa Conspirationis, sive Conjurationis in Superiorem, sive alium Religiosum.

Vocatus fuit &c. *ut sup. num. X.* Interrogatus. An sciat causam suæ vocationis?

Ubi, & a quo tempore, & in quo Officio, habitet de familia?

Ameno Form. Crim. Par. II.

Qui sint Fratres secum habitantes?

An audierit aliquem, vel aliquos conquerentes de Superiore?

De qua re conquerebantur?

Ubi, quando, quoties, & coram quibus audivit?

Quæ verba dixerint in specie?

An ipse examinatus requisitus sit ab ipsis, ut alicui memoriali subscriberet?

Qui nam fuerunt Requirentes?

Ubi, quando, & coram quibus, & quoties, & quomodo requisierunt?

Quisnam eorum erat principalis, & magis urgebat, ut ipse subscriberet?

An legerit Memoriale, & quid continebat?

An alii, & qui, erant ibi subscripti?

Quare ipse subscripserit?

An sciat causam, quare illi tale Memoriale formaverint?

An sciat, vel conjectetur, quis fuerit Author talis Memorialis, & ut cæteri subscriberent?

An sciat, illos in hoc convenisse, quomodo sciat, & ubi, & quando, & quomodo convenerint?

An alii sint de hoc informati, & qui?

Et completur examen per conclusionem.

Quibus habitis &c. *ut sup. num. XIII.*

XXXV. Forma examinandi Testes de Confessione extrajudiciali.

Vocatus fuit &c. *ut supra num. X.* Interrogatus. An sciat Causam suæ vocationis?

An cognoscat Fr. N.?

A quo tempore?

An sermonem secum habuerit?

Et ponatur Delictum, de cujus confessione extrajudiciali quæritur.

Quo loco; quo tempore; qua occasione; quibus præsentibus?

Quid dixit Fr. N. de tali Delicto; & quid sibi responsum fuerit a Teste, seu alio præsente?

An dixerit causam, quare illud Delictum commisit?

An Fr. N. tunc esset ebrius, & non compos mentis; an tantum vino exhilaratus?

An solitus sit, se jactare de re, quam non fecit?

An de tali specie Delicti fuerit diffamatus, correctus, seu pœnitentiatus alias?

An sub juramento affirmaverit, se illud Delictum commisisse?

An ipse Testis, & cæteri, qui audierunt, crediderint, illum vera dixisse, & quare ita crediderint?

An amore, vel odio deposuerit?

Et completur examen per conclusionem Quibus habitis &c. *ut supra num. XIII.*

XXXVI. Forma examinandi Testes in Causa Apostasiæ.

Vocatus fuit &c. *ut supra num. X.* Interrogatus. An sciat causam suæ vocationis?

Ubi; cum quibus; a quo tempore; & in quo Officio habitet de familia?

An hoc tempore commissum fuisse aliquod Delictum ab aliquo sciat; & quod Delictum, de causa scientiæ?

In quo loco ipse erat, quando vidit Fr. N. exeuntem de Conventu?

Per quem locum exivit?

F Qua

Qua hora fuit?

Quid faciebat tunc in illo loco ipse Testis hora illa?

Si erat de nocte, quomodo poterat illum discernere?

An viderit, quando reversus est in Conventum?

An regressus sit per locum, per quem exivit?

Quare non commonuit Superiorem; quando vidit illum exiisse?

An sciat, alias exiisse tali pacto?

An sciat, ad quem finem exierit?

An talis Fr. N. habeat amicitias suspectas?

An sciat visum esse ab aliis Sæcularibus, seu Fratribus extra Conventum, vel dum exiit, aut regressus est; & a quibus?

De causa scientiæ omnium supradictorum?

Cujus conversationis, & famæ sit Fr. N.?

An amore, vel odio deposuerit. *Et. finitur examen per conclusionem*. Quibus habitis &c. ut supra num. XIII.

XXXVII. Forma examinandi Testes de Inimicitia.

Quia inimicitia potest esse indicium delicti jam patrati, (ut de percussione, occisione, aut veneno dato, &c.) vel potest esse causa, ob quam repellatur Judex, Accusator, sive Testis a judicio, diverso modo debet fieri interrogatio pro primo, quam fiat pro secundo casu. Ad probandum ergo indicium inimicitiæ, pro delicto secuto, potest fieri examen, ut sequitur.

Vocatus &c. *ut supra num.* X. Interrogat. An sciat causam suæ vocationis?

An cognoscat P. Fr. N. & P. Fr. N.?

Et quo tempore, & an fuerit secum de familia?

An sciat illos fuisse inter se amicos?

An ex post facti sint inimici?

An sciverit, & quomodo, causam talis inimicitiæ?

Quæ signa inimicitiæ inter eos viderit?

An sciat fuisse ex post reconciliatos; & a quo tempore?

An sciat inimicitiam repullulasse, & ob quam causam, & quomodo sciat?

An sciat dictum P. Fr. N. fuisse rixatum cum dicto P. Fr. N. voluisse illum percutere, nisi fuisset impeditus, & illi fuisse minatum aliquo modo?

An dict. Fr. N. sit solitus minas exequi?

Quomodo hoc sciat?

An credat dictum P. Fr. N. ex tali inimicitia potuisse percutere, vulnerare, occidere, venenare &c. dictum P. Fr. N.?

Quare, & ex quibus indiciis, ita credit?

An alii sciant ea, quæ deponit ipse, & qui nam sint de illis informati?

Quis illorum duorum Fratrum sit magis amicus ipsius Testis?

Et absolvitur examen per conclusionem Quibus habitis, *ut supra num. XIII.*

XXXVIII. Forma examinandi Testes de Inimicitia ad effectum recusandi Judicem, sive excipiendi contra Accusatorem, Testes, Notarium, sive alios, qui possunt judicio intervenire.

Vocatus fuit Fr. N. Testis productus, & exhibitus a Fr. N. Recusante, sive Excipiente &c., & dato sibi juramento de veritate dicenda, prout juravit tact. &c.

Fuit Interrogatus. An sciret se debere vocari ad examen?

A quo scivit?

Quid ei dixerit Fr. N. ad cujus instantiam examinatur?

An iste sit ejus Amicus, & a quo tempore?

Ad quem effectum dixerit se debere examinari?

An ipse Testis libenter acceptaverit munus testificandi in hoc casu, an invitus?

Quare acceptaverit?

An Fr. N. sibi dixerit, super quo debeat examinari?

An cognoscat P. Fr. N.?

Et a quo tempore?

An ipse Testis sit Amicus, aut Inimicus illius?

An sciat, & quomodo, inter Fr. N. Recusantem, & Fr. N. Recusatum vigere inimicitiam, & a quo tempore, & de causa hujus inimicitiæ?

An alii sint informati de tali inimicitia, & qui?

An fuerint ex post reconciliati, & denuo facti inimici, & unde hoc sciat?

Et completur examen per conclusionem Quibus habitis &c. *ut supra num. XIII.*

XXXIX. Forma examinandi Testes super Amicitia, Familiaritate, Factione &c. alicujus cum Recusato, sive Excepto, ut Inimico.

Quia, ut diximus Part. prim. *& habetur ex Textu* Titul. de Test. §. I. *excludi possunt a testificando, & consequenter etiam ab aliis Actibus judicialibus Amici, Familiares Inimici capitalis, & etiam Factionarii; damus Formulam, pro examinandis Testibus super tali Amicitia &c. quæ potest esse, ut sequitur.*

Vocatus fuit &c. *ut supra num X. & fiant omnes interrogationes ibi positæ usque ad illam*. An cognoscat P. Fr. N.?

Interrogatus. An cognoscat P. F. N.?

Et exprimatur nomen ejus, quem Excipiens, seu recusans habet pro inimico?

An iste sit Amicus, sive inimicus Recusantis, sive Excipientis?

Quomodo hoc sciat?

An talis inimicitia sciatur a paucis; a multis; vel publica sit; & de causa dicti?

An in Provincia sint Partes, Divisiones, Factiones &c.?

An istæ Factiones sint ex adhærentia, vel ex nationalitate?

Cujus Factionis sint Fr. N. Recusans, & P. Fr. N. quem dixit inimicum Recusantis?

Quomodo sciat eos esse oppositæ Factionis, & de contestibus?

An P. F. N. inimicus &c. sit inter præcipuos suæ Factionis, & quare talis sit?

An cognoscat Fr. N.?

Et hic exprimatur nomen ejus, contra quem excipitur, sive recusatur tanquam Amicus, seu Familiaris Inimici &c.

An sciat esse Amicum, vel adversum Fr. N. Recusati, sive Excepti?

Quæ signa extraordinariæ Amicitiæ, seu Familiaritatis inter ipsos viderit?

An talis Amicitia, sive Familiaritas, sciatur ab

aliis;

aliis; a quibus, & an sit publica, seu notoria?

An Fr. N. Recusatus &c. sit Amicus, aut Inimicus ipsius Testis?

Cujus Factionis sit ipse Fr. N. Recusatus? &c.

An credat ex tali Amicitia cum P. N., ipsum Recusatum, non esse processurum secundum rectitudinem Justitiæ contra Fr. N. Recusantem?

Quomodo hoc coniectetur, vel sciat?

Et terminatur examen per conclusionem. Quibus habitis &c. *ut supra numero XIII.*

XL. Forma examinandi Testes, quando præsentantur ab Accusatore, Denunciatore, Exceptore &c.in judicio.

Diximus supra Sect. II. num. XXVI. *quod Accusator non tenetur in Libello Accusatorio exprimere nomina Testium, ob rationes dictas tum ibi, tum* Part. prim. Tit de Accusat., *licet possit etiam in eodem Libello ipsos assignare. Casu ergo, quod illos in actu Accusationis non produxerit, debet Index Accusatorem citare ad illos assignandos, ut sequitur.*

Cum intendat A. R. P. Minister &c. prout de jure procedere in Causa Accusationis datæ à Fr. N. contra Fr. N. de &c. *Et hic exprimatur Delictum, de quo fuit Accusatio &c.* vocare fecit coram se Fr. N. Accusatorem, & illi præcepit, ut Testes legitimos produceret, ad probandum a se proposita in Libello Accusationis, sub pœna talionis. Qui Accusator dixit, Se paratum illos exhibere, sed ex justo motivo nolle nominare omnes, quos vult producere, sed uno examinato, alium exhibebit; & pro nunc producit P. Fr. N. ad probandum primum Articulum, sive &c. & ipso examinato, alios producet. Acta sunt hæc &c.

Fr. N. Accusator.
Ego N. Minister.
Ego N. Actuarius.

Vocatus ergo fuit &c.*ut supra numero XXXVIII. & possunt præmitti interrogationes omnes ibi expressæ, usque ad illam*, An cognoscat P. Fr. N. *& ejus loco debent fieri interrogationes, juxta exigentiam Delicti, utpote Furti, Fornicationis &c. quarum Formulas interrogandi supra dedimus, propriis locis; & uno examinato, citari, ut supra, Accusator debet, ut alios præsentet, donec examinentur omnes, quos intendit præsentare. Quod si aliquis Testis productus ab Accusatore, sive Exceptore, comparere, aut examinari renuat, (ut frequenter accidit, quando Accusatus est persona potens,) debet Judex illum cogere, ut dicetur infra numero XLVIII. & seqq. Et si Testis renuens examinari protestatus sit Accusatori, quod si producet illum pro Teste, ipse in judicio dicet contrarium veritati, & non faciet pro, sed contra Accusatorem: iste potest comparere coram Judice, & sibi dicta a tali Teste probare testimonio eorum, qui ita audierunt, & Judex tenetur hos examinare, & cogere Testem renuentem: & si dicet, sicut protestatus est, poterit illum punire, ut dicemus infra num. LVI.*

XLI. Forma tenenda ab Arbitris in examinandis Testibus a Recusante Judicem productis.

Cum A. R. P. N. & R. P. N. Arbitri, ut supra *Ameno Form. Crim. Par. II.* electi vellent in Causa enunciatæ Recusationis, prout de jure, procedere, vocari coram se fecerunt P. Fr. N. Recusantem, illique præceperunt, ut Testes examinandos produceret, super asserta causa Recusationis. Qui Recusator dixit, se paratum illos exhibere, sed ex justo motivo, nolle, pro tunc, omnes illos nominare, quos intendit producere, sed uno examinato, alium exhibebit, & pro nunc producit P, F. N. Acta sunt hæc die . . . &c.

Ego Fr. N. Recusator.
Ego Fr. N. Arbiter. Ego Fr. N. Arbiter.
Ego N. Actuarius.

Vocatus ergo fuit coram supradictis PP. Arbitris P. F. N. supradictus Testis a parte productus, qui monitus, & juratus prout juravit tact. &c. fuit interrogatus &c. *Porro interrogationes fieri debent juxta exigentiam causæ Recusationis. Si enim est de inimicitia cum Recusante, utendum est datis supra num. XXXVIII. Si vero de amicitia, cum Inimico Recusantis;utendum est datis numero XXXIX. Si ex alia causa criminosa, faciendæ sunt interrogationes juxta Formulas supra datas. Et concludi debet examen per solitam clausulam;* Quibus habitis &c. *ut supra numero XIII. mutatis mutandis, & uno examinato, debet citari Recusans, ad proponendum alium, & sic deinceps, donec omnes examinentur.*

ADNOTATIO

XLII. *Advertendum est, quod de facili evenire potest, quod si duo sint Arbitri, non concordabunt inter se, in interrogationibus faciendis. Proinde ad tollendas discordias, vel interrogationes ipsæ, de communi consensu iam scriptæ, debent fieri ab Actuario eas legente, & scribente; vel Arbiter, ex parte Recusantis, (ut pote in hoc casu tanquam Actor) debet prius interrogationes, quas vult, facere; & postquam fecerit eas, quas ipse congruere existimaverit, poterit Arbiter pro parte Judicis Recusati, in eodem examine alias, quas opportunas iudicaverit, facere. Quod si nec concordaverint in scribendis interrogationibus, eligendus est tertius Arbiter, ut ordinatur in Textu* Tit. Canones §. II. *Sed ad hæc omnia vitanda melius est, quod unus tantum Arbiter eligatur, ut diximus* Par. p. Tit. Canones num. 20. p. 63. *Et in hoc casu,* Arbiter est verus Iudex, & in examine Testium, *debet procedere juxta Formas datas supra* n.XXXVIII, & XXXIX. *citato prius Recusante ad producendos Testes, ut dictum est paulo supra* num. XL.

XLIII. Forma examinandi Testes in Casu Notorii.

Vocatus fuit &c. *ut supra num.* X. Interrogatus; An sciat causam suæ vocationis?

In quo Conventu habitet?

A quo tempore in hoc Conventu reperiatur?

An sciat aliquod inconveniens, aut scandalum, esse commissum?

A quo, quomodo, quando, coram quibus fuerit commissum?

Quomodo id sciat?

An alij sint de hoc informati, & qui?

An tale factum fuerit publicum, & notorium?

Quid intendat, esse aliquid publicum, sive Notorium?

An amore, vel odio &c. Quibus habitis, *ut supra num. XIII.*

ADNOTATIO

XLIV. *Advertendum, quod omnis industria, & diligentia Iudicis, in hoc casu esse debet, quod non solum Testes probent delictum, cum omni sua circumstantia, sed etiam, quod illud sit Notorium in Conventu, seu vicinia. Et licet duo, vel tres Testes probare possint Notorietatem, si deponunt delictum Notorium esse; tamen melius, & securius fiet, si plures Testes examinentur, imo omnes, qui delicto interfuerunt, nisi magnus esset numerus illorum. Tunc enim sufficit examinare tot Testes, quot diximus* Par. pr. Titul. Canones num. 56. pag. 77. *esse sufficientes ad constituendum Notorium. Vt in Conventu, ubi habitant duodecim Religiosi, sufficiunt quatuor ad constituendum Notorium; ubi viginti, sufficiunt sex; ubi triginta, octo: ita, ut decem satis sint ad faciendum Notorium in magno Conventu, si tamen concurrat loci, & temporis qualitas, prout diximus loc. citat. num. 55. Examinatis ergo Testibus, pronunciet* Constare de Notorietate, *ut sequitur.*

Consequenter A. R. P. attente consideratis, & mature perpensis præfatorum Testium depositionibus, pronunciavit constare de Notorietate asserti Delicti, proinde decrevit Reum constituere, & prout de iure ad ulteriora procedere. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Minister.

Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO II.

XLV. *Advertendum, secundo, quod Reus appellare potest a Decreto Iudicis declarantis Notorietatem, ut habetur* ex Textu Titul. Canones §. XI. *Tali casu, in potestate Iudicis est, vel revocare Decretum, & via ordinaria procedere; vel illi concedere apostolos, ut dicemus.*

XLVI. Forma vocandi Testem absentem, per literas.

Cum in Causa, quæ, de mandato, ac commissione A. R. P. N. Ministri Provincialis, coram Nobis actitatur, necessaria sit persona vestra, harum serie Vobis committimus, ut quantocius cum Socio assignando a vestro *P.* Guardiano, recta ad Nos vos conferatis. Deus vestram interim charitatem conservet. &c. Dat. &c.

Frater N. Commissarius Delegat.

ADNOTATIO

XLVII. *Advertendum, quod si Judex Superior Ordinarius est, potest per literas familiares, ac missivas, Testem ad se vocare; Et si esset Delegatus, & supponat Testem, absque difficultate, ad se esse venturum, potest supradata literarum formula uti, quæ tamen lingua vernacula scribi debent; vel ad Superiorem localem scribere, ut Testem illum mittat. Si vero coniectetur, Testem simpliciter vocatum non esse obediturum; vel si Testis vocatus per Epistolam familiarem, non vult venire; vel Judex scit, Superiorem Localem, non esse illum missurum; oportet illum formiter citare; Formula vero poterit esse, ut sequitur.*

XLVIII. Forma citandi juridice Testem.

Frater N. &c. Commissarius Delegatus &c. P. F. N. &c. Sacerdoti Concionatori &c.

Cum ab A. R. P. N. Nobis sit commissio delegata in Causa, quam ex lectura literarum patentium nostræ Delegationis, (cujus exemplar authenticum, manu nostra, ac Notarii Nostri firmatum, ac sigillatum sigillo Conventus N. in quo moramur; hic annexum ad Te mittimus) cognoscere poteris; necessariaque sit pro Actibus Curiæ Nostræ persona Tua, harum serie, sub præcepto Sanctæ Obedientiæ, & pœnis latis in Constitutionibus Ordinis, jubemus, ut assumpto Socio, Tibi per Guardianum Tuum assignando, ad Nos, recta, te conferas. Et sub eodem præcepto, & pœnis, R. P. N. Guardiano tuo iniungimus, ut Tibi idoneum ad hoc Socium assignet. Volumus autem, hujus nostræ citationis Libellum vim canonici Monitorii obtinere; proinde assignamus Tibi sex dies, quorum duos pro primo, duos pro secundo, & duos pro tertio, & peremptorio termino statuimus a die præsentationis præsentium literarum Tibi personaliter factæ computandos, intra quos si, (nulla legitima causa præpeditus) non comparueris coram Nobis, noveris Nos contra Te, vt contumacem, ad formam juris, nulla vlteriori citatione prævia, esse processuros. Dat. &c.

Fr. N. Commissarius Delegatus.

Ego N. Actuarius.

Copia autem literarum patentium Commissionis authentica, ut præfertur, debet annecti præfato Monitorio, & mitti per duos Fratres, qui personaliter illi præsentent eam, cum Monitorio citatoria, & reversi præsentationis relationem Actuario faciant; Vnde necessarium est, ut duas copias Monitorij prædicti habeant; una cujus præsentabitur Testi citato; & alia reportabitur Actuario, inferenda actibus. Advertat autem Iudex, quod dies assignandi non limitantur ad sex, sed possunt plures assignari ad ejus libitum, juxta distantiam locorum. Porro in processu describenda erit citatio, præsentatio, & relatio, ut sequitur.

Cum P. Commissarius N. vocaverit per literas suas P. N., ut ad se veniret, ob interesse Causæ, quæ actitatur, & prædictus P. N. noluerit venire; decrevit illum judicialiter citare. Quapropter ipsum formiter citari fecit, mittendo ad eum Fr. N. & Fr. N. cum Monitorio opportuno. Qui profecti ad Conventum N., in quo habitat prædictus P. N. citatus, & reversi ad me Actuarium, præstito juramento, retulerunt, se die &c. in Conventu &c. in dormitorio, sive Claustro &c. præsentasse Monitorium sibi consignatum a P. Commissario prædicto P. N. citato, & ejus copiam in Actis præsentarunt, & incipit &c. & desinit &c. Acta sunt hæc Die ...... Mense ...... Anno &c. in Conventu N. &c.

Ego N. affirmo ut supra.

Ego N. affirmo ut supra.

Ego N. Actuarius.

Potest etiam dari casus, quod Guardianus Testis citati, ob aliquam causam prætensam, Testem no-

luerit

fuerit mittere, & Testis scripserit ad Commissarium causam, quare non venerit; tali casu Monitorium simile supradicto debet dirigi ad Guardianum, iubendo sub pœnis &c. ut in tempore statuto assignet Socium, & mittat &c.

XLIX. Forma iudicialiter citandi Testem, qui vocatus non vult comparere coram Iudice.

Potest dari casus, quod Testis parvi faciens Iudicem Commissarium, vocatus, ut compareat coram Iudice, comparere recusat, nec velit ad præsentiam Iudicis venire, ne possit Iudex sibi verbaliter præcipere; & incongruum est, quod Iudex trahatur a Teste. Tali casu potest Iudex procedere per Monitorium scriptum illius tenoris (mutatis mutandis) quem supra dedimus pro citando ipsum absentem nu. XLVIII. Sed compendiosius fiet, si mittet ad eum aliquem, qui ipsum, coram Testibus, nomine Iudicis, citet verbaliter, & relationem faciat, ut sequitur.

Cum R. P. Commissarius vocare fecisset P. N. ut coram se compareret, ad effectum testificandi in hac causa; noluit comparere, sed dixit Fr. N., qui eum nomine P. Commissarij prædicti vocavit, quod *nihil negotij habet cum dicto P. Commissario; & si hic aliquid ab eo vellet, pergeret ad se*. Volens proinde eum judicialiter citare, jussit Fr. N. Laico socio suo, *sive* P. N., ut nomine P. Commissarii prædicti præciperet, ut coram se pro Tribunali sedente in Camera suæ Residentiæ compareret. Qui F. N. assumptis in Testes P. F. Sacerdote, & F. N. Clerico ivit; & post quadrantem horæ circum circa, reversus est, cum prædictis Testibus, & cum juramento ab omnibus præstito, mihi Actuario retulit, Se prædicto P. N. invento in Cella, *sive* Claustro, *sive* horto &c. nomine prædicti P. Commissarij præcipisse, ut statim compareret coram se; & dictum P. N. respondisse &c. *& hic ponatur responsio ab eo data*; & hæc omnia fuisse in præsentia præfatorum Testium, qui confirmarunt ita fuisse, sicut retulit prædictus Fr. N. Acta sunt hæc Die ...... Mense ..... & anno &c.

Ego Fr. N. affirmo ut supra.
Ego Fr. N. Testis.
Ego Fr. N. Testis.
Ego Fr. N. Actuarius.

ADNOTATIO.

L. *Advertendum, quod si Testis secundo, & tertio citatus, non vult comparere, potest procedi contra eum tanquam contumacem per censuras, & carceres, & vincula, sicut dictum est* Part. p. Titul. Testes. num. 78. p. 338. & seqq. & Tit. Tortura. nu. 57. p. 336.

Quia vero quietius, & cum majori facilitate, uti potest Iudex Censuris, quam carceribus, & vinculis, quæ aliquoties in parvis Conventibus non sunt, melius est, quod Iudex, si invenerit Testem, ut præfertur, contumacem in non obediendo, procedat per Censuras; & si Testis est Pater gravis, utatur Interdicto ab Ecclesia, vel Suspensione a divinis; cum alijs potest uti Excommunicatione. Forma autem describendi in processu hunc Actum, & ferendi Sententiam Censuræ contra sic Contumacem in comparendo, est, ut sequitur.

LI. Forma ferendi Censuram contra Testem, qui ter citatus, non vult comparere coram Iudice.

Cum A. R. P. Commissarius tribus vicibus, cum termino competenti ad comparendum, citare fecerit P. Fr. N., ut coram suo Tribunali compareret, cum ejus persona necessaria esset ad dilucidationem Causæ, quæ coram ipso actitatur; & ipse P. Fr. N. comparere renuerit, & mandata ejus contempserit, decrevit, prout præsenti Decreto decernit contra prædictum P. Fr. N., ut præfertur inobedientem, & contumacem, Censurarum mucrone procedere ad hoc, ut resipiscat. Quapropter protulit contra ipsum Sententiam Suspensionis a divinis, *sive* Excommunicationis in his scriptis contentam.

Cum fuerit citatus juridice, ad comparendum coram Nobis, tribus vicibus, nempe Die .... &c. Mensis .... &c. & Die &c. Mensis ejusdem; & Die sequenti memorati Mensis, ut ex actis processualibus in nostra Curia existentibus apparet, P. F. N. Sacerdos &c.; & ipse mandata nostra contemnendo, contumax, post trinam prædictam monitionem fuerit, & sit, ad ipsum compellendum ad debitam Nobis obedientiam præstandam, in his scriptis contra eum Sententiam Suspensionis a divinis, *sive* Excommunicationis majoris proferimus, qua maneat illaqueatus, donec coram Nobis se sistat, & absolutionis beneficium, parendo Nobis, mereatur. Et ut omnibus hæc Sententia pateat, eam capitulariter congregatis Fratribus legi, & per affixionem ad loca opportuna publicari mandamus. Dat. in Conventu &c. Die .... Mense .... &c.

Ego Fr. N. Commissarius &c.
Ego N. Actuarius.

In executionem ergo prædictæ Sententiæ, Ego infrascriptus Actuarius, convocatis capitulariter Fratribus ad sonum campanellæ in Refectorio, ut moris est, ad mandatum P. Commissarij, & ipso præsente, alta & intelligibili voce illam legi; hac Die .... Mense ..... Anno .... &c.

Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. Actuarius.

Eadem Die Fr. N. Laicus Conversus Socius prædicti P. Commissarij, præmisso juramento, & coram Testibus P. Fr. N. Sacerdote &c. & Fr. N. Clerico, *sive* Laico pariter juratis retulit, se coram prædictis Testibus, & ad mandatum P. Commissarij, duas Copias prædictæ Sententiæ, sibi datas a Me, affixisse ad valvas Refectorij, & ad parietem Dormitorij publici prope lampadem.

Ego Fr. N. affirmo ut supra.
Ego Fr. N. fui Testis.
Ego Fr. N. fui Testis.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO.

LII. *Advertendum, quod si Excommunicatus, aut Suspensus adhuc perseverat in sua obstinatione, de rigore iuris potest Commissarius ipsum incarcerare. Sed quia maxima in hoc occurreret difficultas, specialiter in parvis Conventibus, ubi regulariter non sunt carceres, & Familia Fratrum, non est numerosa, & in ea Excommunicatus habet adhærentes, qui*

sibi

sibi favebunt, & Commissario de facili non obtemperabunt, unde ejus auctoritas redderetur contemptibilis; ideo si Excommunicatus perseverat in contumacia, melius est, quod Provincialis, commonitus de hoc a Commissario, compellat per carceres, vel alia juris remedia Contumacem, ad obediendum Commissario. Et caveat Provincialis, ne ad se Causam avocet (si tamen invenit, quod Commissarius suus legitime processit,) sed eam prosequi faciat per eundem Commissarium, ne videatur, qui fuit Contumax, prævaluisse Commissario, in non comparendo coram se. Sed debet Provincialis authoritatem Commissarij sui, tanquam propriam tueri; aliter Commissarij, non strenue Officium suum, ut decet, exequentur, sed trepide, & hæsitanter, n , cum ipsorum dedecore, ipsis Causa adimatur: & ita vigor justitiæ enervabitur.

Si vero post istam Censuram Testis resipuerit, & paratus sit obedire, debet absolvi, & post examinari, ut sequitur.

LIII. Forma absolvendi, & examinandi Testem Excommunicatum ob contumaciam.

Comparuit coram R. P. Commissario P. N. Sacerdos &c. qui, ut præfertur, fuit ob Contumaciam Excommunicatus, sive Suspensus, & dixit, se pœnituisse de Contumacia sua, in non parendo mandatis, & citationibus sibi factis, propterea se paratum esse toties, quoties vocatus fuerit in posterum comparere, & R. P. Commissario obedire; interimque supplicavit a Censuræ contra se latæ Sententia absolvi. Qui P. Commissarius gravi sermone ipsum monuit, & coram infra scribendis Testibus ad hoc specialiter adhibitis, & vocatis, in forma consueta absolvit. Acta sunt hæc Die .... &c.

Ego N. Sacerdos &c. petii, & promitto Obedientiam.

Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.
Ita est Ego Fr. N. Commissarius.
Ego N. Actuarius.

Forma autem debet esse, ut traditur a Rituali Romano, & servatur in absolutione Apostatarum, quam dabimus infra Sectione ultima num. LXVI. Excepto, quod non est necessarium, quod fiat in publico Refectorio, sed sufficit, si fiat in camera Iudicis pro Tribunali sedentis coram Testibus, & Actuario.

Poterit ex post Iudex illum examinare juxta exigentiam Causæ, & supra data interrogatoria.

LIV. Forma puniendi Testem irreverentem, & pertinacem dum examinatur.

Supponimus Testem jam coram Iudice comparuisse, & monitum, & jussum fuisse a Iudice, ut juraret; illum vero nec jurare velle, nec coram Iudice modeste versari, sed cachinnis, aut verbis impropriis, vel indecentibus illum incessere. Tali casu Iudex (quem supponimus esse Commissarium, non enim datur Religiosus ita effrons, & amens, ut tali pacto Superiorem Ordinarium contemnat) potest illum punire, & factum describere, ut sequitur.

Cum Fr. N. prædictus fuisset monitus, ut præfertur, & jussus præstare juramentum, & ad interrogata respondere, ille nec jurare voluit, nec respondere, sed cum risu, & contemptu fecit &c. *sive dixit* &c. *& describantur gestus, motus, seu verba, quæ fecerit, sive dixerit.* Quem P. Commissarius benigne admonuit, & quia ex benignitate pejor efficiebatur; severe, & gravius increpavit. Persistente autem illo in sua pertinacia, juris remediis utendum censuit, ideo ut infra decrevit.

Quoniam P. N. vocatus in Testem a R. P. Commissario, ac jussus, juramentum præstare, & ad interrogata respondere noluit, & monitus semel, atque iterum, ac correptus, a sua pertinacia discedere noluit, ideo præsenti Decreto decernit, ut dictus P. N. in propria Cella claudatur, & jejunet quotidie in pane, & aqua, quousque resipiscat, & mandatis suis pareat.

Dat. Die ..... &c.
Ego N. Commissarius.
Ego N. Actuarius.

Vocatus ex post fuit coram eodem P. Commissario N. ejusdem Conventus Superior P. F. N., & per Me Actuarium illi lectum fuit suprascriptum Decretum; & P. Commissarius, qui supra, illi præcepit, ut memoratum Decretum executioni demandaret, sub pœna Suspensionis ab Officio. Acta sunt hæc die &c.

Ego N. Commissarius.
Ego N. Actuarius.

Poterit etiam Commissarius procedere per Censuras utendo forma data sup. num. LI. & mutatis mutandis, maxime si suspicionem habebit, quod remedio reclusionis in Cella, & jejunio (quod de facili non servabitur) parum proficiet.

LV. Forma examinandi Testem reversum a pertinacia.

Cum P. N. Testis, ut supra reclusus in *Cella in* jejunio panis, & aquæ, juxta decretum P. Commissarii, misisset ad eundem Patrem ad petendam veniam de ostensa inobedientia; & promittendum, se in posterum esse pariturum, jussit, ut liberaretur, & coram se vocaretur. Ad quem cum venisset, fuit ab eodem monitus, ne in posterum, cum gravi animæ suæ dispendio, in similem amentiam prorumperet; & monitus, & juratus, prout juravit tact. &c. fuit interrogatus.

Et prosequatur deinceps ad exigentiam Causæ &c.

LVI. Forma torquendi Testem negantem scire delictum, vel illi interfuisse, cum constet, eum illi fuisse præsentem.

Recolenda sunt, quæ diximus Par. I. Tit. Testes *circa torturam Testium, & maxime* num. 80. *ubi ostendimus non posse Iudicem sive Ordinarium, sive Delegatum torquere Testem, nisi de consensu Definitorii, sive aliquorum proborum Patrum, ut habet* Textus Tit. Tortura. §. 3. *Pariter advertendum est, quod Testes torqueri debent pluribus de causis, puta ex contradictione, varietate, & mendacio, infamia &c. ut suo loco diximus* Par. I. citat. Tit. Tortura, *& hoc intelligendum est, quando non suppetunt alii Testes, per quos possit probari Delictum. Tortura enim est remedium subsidiarium, adinventum a lege in defectu aliarum probationum; & ante Torturam omnino concedi debent defensiones illi, qui*

torquendus est, sive Testis, sive Reus sit, ut habet Textus Tit. Tortura §. 9. *& Nos diximus ibi.*

His adnotatis, supponimus ex Testibus jam examinatis, quod constet in Processu, Testem torquendum fuisse præsentem, & in loco delicti, de quo agitur, & ille neget interfuisse; præmissis ergo præmittendis, torqueri debet, & modus procedendi est, ut sequitur.

Consequenter A. R. P. N. Minister, *sive* Commissarius &c. auditis, & lectis diligenter depositionibus aliorum Testium deponentium Fr. N. Testem vocatum, & examinatum, fuisse præsentem in loco commissi delicti, tempore, quo fuit perpetratum, & ex consequenti vidisse quomodo dictum crimen homicidii, furti &c. commissum fuerit; & scire quinam fuerint Delinquentes &c. & consideratis aliis indiciis, quæ resultant ex actis, ex quibus apparet ipsum fuisse, ut præfertur, in loco, & tempore delicti commissi, & verisimile esse, quod ipse viderit totam factum, & sciat quinam delictum perpetraverit; considerato tandem, quod ipse negat fuisse tali tempore in tali loco, & nihil scire de tali delicto, & Delinquentibus; ad habendam ab ipso Fr. N. Teste examinato plenam, & integram, veritatem, super præmissis, de quibus, ut dictum est, verisimiliter informatus apparet, & ad omnem alium meliorem finem, decrevit in rigoroso examine illum constituere. QUAPROPTER illum vocare coram se fecit, & illi assignavit terminum trium dierum ad faciendas suas defensiones, & allegandum, quare non debeat torqueri. Decrevit pariter copiam Actorum sibi concedi, in ea parte, quæ tangit personam ipsius (suppressis tamen nominibus Testium;) aut si Patronus ejus, quem ipse eliget, velit acta originalia lustrare, ipsa per Me Actuarium sibi cum tota commoditate ostendi, jussit. Acta fuat hæc &c. die &c.

Ego N. Minister &a.
Ego N. Actuarius.

Postea debet Testis, sibi eligere Patronum, Acta debent communicari, fieri Defensiones, & congregari Definitorium, sive Patres Periti, ut judicent, an torturæ, & in quali gradu locus sit. Sed quia in hoc casu Testis habetur tanquam Reus, eo modo, quo Reo assignatur Patronus, traditur copia Actorum &c. ante Torturam; eodem modo procedendum est cum Teste. Formulæ autem pro his Actibus dantur infra Sect. VI. *ad quam Lectorem remittimus.*

LVII. Forma torquendi Testem, qui aliud dicit cum iuramento, & aliud contrarium sine iuramento.

Consequenter idem A. R. P. Minister, *sive* Commissarius considerata depositione facta cum juramento, in judicio coram Nobis, in qua Fr. N. Testis dixit se nihil scire de Homicidio, Furto &c. de quo inquiritur; & considerata depositione ejusdem huic dicto contraria facta coram N. & N. loco, & die tali &c. quibus omnem seriem præfati delicti, ita narravit, ut verisimile sit, illum totum negotium scire, ut apparet ex Actis supra; ad tollendam omnem maculam perjurii (si qua inesset in ejus persona) *vel* ad purgandum omnem variationis defectum, & ad plenius habendam veritatem, & sciendam, in quo dicto velit persistere, decrevit ipsum F. N. Testem in rigoroso examine constituere. Quapropter &c. *ut sup. num. LVI.*

LXIII. Forma torquendi Testem, qui facto interfuit, et tamen negat illud vidisse, aut audivisse.

Consequenter idem A. R. P. Minister, sive Commissarius, considerato, quod per Testes, & etiam propriam confessionem, constat, quod prædictus Fr. N. Testis die tali, hora tali, fuit in loco tali, quando perpetratum fuit delictum &c. Unde verisimile est ipsum vidisse, quomodo illud factum se habuerit, *sive* audivisse verba contumeliosa, *sive* blasphemiam &c. *si delictum consistat in verbis*; & consequenter vidisse etiam Delinquentes, & scire quinam fuerint, & quomodo res se habuerit. Et non obstantibus pluribus monitionibus, ut veritatem fateretur, negare non erubescat Delinquentes vidisse, *sive* audivisse &c. consideratisque aliis indiciis ex Actibus ipsius resultantibus, & contra dictum Testem facientibus; propterea præfatus P. Minister, ad effectum habendi ab ipso F. N. Teste examinato plenam, & integram veritatem super præmissis, de quibus, ut præfertur verosimiliter informatus apparet, & ad omnem meliorem finem decrevit, ipsum in rigoroso examine constituere. *Quapropter &c.* ut supra num. LVI.

A D N O T A T I O.

LIX. *Advèrtendum, quod bene potest dari casus, quod aliquis sit præsens, & in loco Delicti, & tamen ad alia distractus, nec viderit, nec audierit, licet utrumque potuerit. Si ergo Testis assignat causam rationabilem, & verosimilem, quare fuerit ibi distractus, unde non advertit; aut fuit impeditus videre; aut ad aliud intendebat &c. non debet Judex illum torquere, neque potest. Sed debet bene ponderare, an causæ adductæ quare non viderit, sint possibiles, verisimiles &c. an potius mendicatæ, ad persistendum in negativa, & evadendam Torturam. Proinde debet Testem fatigare interrogationibus.*

Quid faciebat in tali loco?
Quare illac ivit?
Cum quibus erat?
Quid faciebant illi &c.

Et ex similibus conjiciet Judex, si est locus torturæ, an non.

LX. Forma torquendi Testem varium, sive vacillantem.

Consequenter idem A. R. R. Minister, *sive* Commissarius &c. considerata, & bene ponderata variatione Fr. N, Testis examinati, qui in suo primo examine, facto sub die &c. prout supra in Actis, dixit, se scire certitudinaliter delictum Furti, Fornicationis &c. de quo agitur, & super eo asseveranter deposuit; & in præsenti, sive alio examine &c. deponit de eodem delicto, *sive* Delinquente dubitative, & non allegat veram, aut verisimilem, neque sufficientem causam talis variationis.

Si Testis est sibi contrarius, & contradictorius dicatur. Considerata, & ponderata contradictione Fr. N. Testis examinati, qui in primo, aut alio examine sub die &c. dixit sic, & sic &c. in alio vero sub die &c. dixit contrarium, puta sic, & sic, &c. unde sibi contradicit, & hanc contradictionem sibi objectam a Judice concordare nescivit, nec ullam causam talis contradictionis rationabilem assignat, aut ad contradictionem evadendam adducere potest.

Si

Si Testis est vacillans dicatur. Considerata, & bene ponderata vacillatione Fr. N. Testis examinati, qui in hoc examine, *sive* alio sub die &c. prout ex Actis &c. dixit sic & sic &c. Ex post in hoc eodem examine, *sive* alio sub die &c. prout &c. dixit sic, & sic &c. Exinde in hoc pariter examine, sive alio sub die &c. prout &c. dixit sic, & sic &c. unde manifesta apparet ejus vacillatio, quam sibi objectam a Judice concordare nequit, nec ullam prorsus potest assignare causam rationabilem, quare semel dicta revocaverit, & postea iterum confirmavit.

IGITUR AD TOLLENDAM omnem maculam perjurii, & variationis, & ad effectum sciendi, in quo dicto ipse persistat, & ad omnem alium meliorem finem, & effectum, (citra tamen præjudicium quorumcunque Curiæ acquisitorum, & citra præjudicium eum puniendi ob præfatam variationem, *sive* contradictionem, *sive* vacillationem, ac perjurium) decrevit ipsum in rigoroso examine constituere, ad effectum habendi ab eo plenam, & sinceram veritatem, & videndum in quo dicto velit persistere, & ad alium quemcumque meliorem finem. Quapropter illum vocare &c. *ut supra num.* LXVI.

A D N O T A T I O.

LXI. *Advertendum, quod varietas, contradictio, & vacillatio Testis, potest contingere in uno, & eodem examine; & potest accidere in diversis; & hoc dupliciter, puta quando omnia examina facta sunt pro Fisco, & Curiæ informatione; aut quando unum examen est pro Fisco, aliud vero pro Reo, puta quando Testis præsentatus a Reo examinatur ad ejus defensionem.*

Si est unum, & idem examen, in quo Testis variat, vacillat, aut sibi contradicit; & etiam sint plura examina diversa facta pro Fisco, & inter ea non potuit Testis subornari; hoc est non mediavit tale spatium temporis, quod, prudentis viri judicio, potuerit Testis a Reo, sive Rei amico, &c. subornari, sufficit, quod Iudex sibi objiciat variationem, vacillationem, vel contradictionem; & si Testis nequit eam tollere, assignando causam rationabilem, quare ita variaverit, potest Iudex procedere ad decretum examinandi rigorose, ut supra dictum est.

Si vero tantum temporis interiectum est inter unum, & aliud examen Testis factum ad informandam Curiam, quod in eo potuerit Reus per se, vel alios, oretenus, aut scripto Testem subornare; aut si Testis est præsentatus a Reo examinandus ad sui defensam, super Articulis præsentatis a Patrono Rei; tunc, quia intrat suspicio subornationis, debet practicari alia forma, de qua infra dicemus.

A D N O T A T I O II.

LXII. *Advertendum secundo, quod licet ex Textu* Tit. Tortura §. 9. *Ante torturam omnino sint dandæ defensiones; & Nos explicaverimus ibi, quod ita dandæ sunt Testibus, sicut & Reo, tamen non est hoc ita universaliter, & absolute, & stricte accipiendum, ut aliquando Testis non possit torqueri, minime data copia indiciorum. Optima ergo est opinio* Honuphrij Camtani *relati a* Farinac. quæst. 3. num. 147. *prout eum citat* Sgroi Par. 4. cap. 16. §. 2. num. 7. *qui distinguit ita: Si mendacium Testis non est evidens ex ejus ore, sed a testimonio aliorum, qui dixerunt, Testem interfuisse delicto, & ipse negat; tunc dabuntur ei Defensiones ante Torturam; potest enim infirmare dicta Testium per contrarias probationes, seu aliter contra eos excipere, ita ut non maneat convictus de mendacio. Si autem mendacium Testis est evidens ex ejus ore, quia est inter duo contradictoria, aut contraria dicta, quæ evidenter sint irreconciliabilia; tunc, quia nulla defensione potest se tueri, potest torqueri, non data copia indiciorum. Tali ergo casu, si Iudex Regularis procedit ad torturam (habito tamen consilio Definitorii, aut aliorum Patrum apud Nos) non datis defensionibus, nullum esset inconveniens.*

LXIII. Forma torquendi Testem varium ob præsumptionem subornationis.

Consequenter idem A. R. P. &c. *ut sup. num.* LX *usque ad illo verbo* Igitur ad tollendam &c. *& subsequatur.* Considerato pariter, quod valde verisimile est, quod prædictus Fr. N. Testis ad dictam suam priorem depositionem revocandam, ab aliquo, vel aliquibus, minis, aut precibus, aut alia injusta via fuerit subornatus; ad effectum ergo sciendi ab ipso Examinato, An ab aliquo, vel ab aliquibus ad suam priorem depositionem revocandam suborantus sit, & ad omnem alium meliorem finem, & effectum, citra tamen præjudicium primi examinis (cui ratio suadet standum esse, cum deposuerit sponte, & de plano, & concordanter cum aliis indiciis, quæ ex Actis apparent) & quorumcunque jurium ex eo Curiæ acquisitorum, ac ipsum puniendi, ob præfatam variationem, & perjurium, quibus, per torturam, cui ipsum vult subiicere, præjudicare minime intendit, de quo expresse protestatus fuit, & protestatur &c. & non aliter, nec alio modo, decrevit, prout præsenti decreto decernit ipsum in rigoroso examine constituere. Quapropter ipsum vocare &c. ut supra num. LVI.

LXIV. Forma torquendi Testem varium &c. non Subditum Iudici Regulari.

Potest dari casus, quod in atrocissimo aliquo Delicto, Reus Regularis habeat Complices Sæculares, qui fuerint a proprio Principe indultati; & debeant examinari tanquam Testes contra Reum Regularem; vel etiam sint Sæculares Clerici, aut Laici, aut Regulares alterius Ordinis, qui examinentur tanquam Testes, cum licentia suorum Superiorum, & varient, vel sibi contradicant &c. Et potest etiam dari casus, quod tales Testes, licet vocati cum licentia suorum Superiorum, nolint comparere; aut si compareant, nolint jurare, aut respondere, & Regularem Iudicem contemnant; a quo sciunt nec Censuris, nec aliis pœnis posse constringi ad obediendum, aut veritatem dicendam. Tali casu Iudex Regularis debet recurrere ad Superiorem Testis protervi, ut præfertur, & illi ostendere acta, & maximam importantiam Causæ, quæ gravissima est, & Superior illius Testis debet, simul cum Iudice Regulari, decernere torturam dandam Testi, & assistere, dum actualiter torquetur, non tamen ille debet se ingerere in dandis interrogationibus, sed pure in decreto, & executione torturæ. Potest ergo describi tota forma tenenda, ut sequitur.

Cum A. R. P. Minister, obtenta licentia a suo Superiore, ut constat ex actis supra, pluries vocare fecerit N. Religiosum talis Ordinis &c. *sive* Clericum;

ricum; *sive* Laicum Sæcularem, & ille nunquam voluerit comparere coram se, imo dixerit, nullo modo velle examinari a dictu P. Ministro. *Sive* vocatus comparuit, sed noluit jurare, aut debito modo ad interrogationes respondere &c. *Sive* examinatus sub die tali &c. respondit sic, & sic, &c. & reexaminatus sub die tali deposuit sic, & sic. &c. prout ex actis; & sibi per A. R. P. Ministrum tali variatione objecta, eam nullo modo concordaverit, unde apparet esse de jure torquendum, tum ad abstergendam maculam periurii; tum ad videndum, in quo dicto velit persistere; & ad habendam sinceram veritatem, decrevit ad ejus Superiorem habere recursum, & de jure facienda prosequi. Quapropter rogavit Perillustrem, & Reverendissimum D. Vic. Gen. Illustrissimi D. Episcopi N. *Si Testis est Clericus Sæcularis*, *sive* Reverendissimum P. Abbatem, *sive* A. R. P. Provincialem, *sive* Priorem N. *Si Testis est Religiosus alterius Ordinis*, *sive* D. Prætorem Civitatis, loci &c. *Si Testis est Laicus Sæcularis*, (sibi prius ostensis actis, & demonstrata necessitate, & importantia Causæ) ut dignaretur manus auxiliatrices dare, & præcepto suo adigere Testem prædictum, ad comparendum, jurandum, & respondendum, *sive* ad subeundam torturam, quæ juxta juris ordinem sibi debet dari. Qui præfatus D. Vicarius &c. Abbas, Prior, Prætor &c. benigne annuit, & promisit, se missurum prædictum Testem N. ad se subijciendum examini. *Sive* se præstaturum brachium, & assistentiam suam ad torturam dandam tali Testi, juxta juris exigentiam. Acta sunt hæc die &c.

Ego N. Minister.

Ego N. Actuarius.

Decretum autem torturæ, sicuti & ejus executio, facienda sunt pari modo, sicut in torquendo Testem Subditum, & solum additur, quod tale decretum fit, & tortura datur in præsentia D. N. Vicarij, Abbatis, Prioris, seu Prætoris &c. sive alterius ab eo deputati. Formam vero Decreti dabimus infra Sect. VII.

LXV. Forma torquendi Testem inhabilem.

Cum A. R. P. Minister considerasset qualitatem Fratris N. examinati in hac Causa, & reperisset ipsum laborare nota infamiæ, propter decretum poenale latum contra ipsum in Causa criminali sub die &c. anni &c. actitatam per A. R.P. N. tunc temporis Visitatorem, sive Ministrum Provincialem; *sive* reperiisset inhabilem ad testificandum contra Fr. N. quia est ejus Socius in crimine tali &c. prout ex Actis &c. ad tollendam dictam infamiæ notam, & ut ejus dictum magis afficiat nominatum, & ad omnem alium meliorem finem, mandavit, ut per integrum Psalmum *Miserere* se disciplinaret. Qui F. N. humiliter obedivit, & in eadem Cella, coram eodem A. R. P. & Me Actuario, poenam decretam adimplevit. Acta sunt hæc Die..... Mense..... Anno &c.

Ego N. Minister.

Ego N. Actuarius.

LXVI. Forma qua repelluntur Testes omnino inhabiles ad testificandum, sive Accusatores ab accusando.

Demonstravimus Par. I. Tit. Quam. n. 15. p. 209. *Ameno Form. Crim. Par. II.* *Quod apud Regulares Testis examinatus pro Fisco, etiam parte non citata, probat; citatio enim Rei ad videndum jurare Testes, & illis opponendum est solemnitas juris, ut alio loco diximus; & ita, cum apud Regulares, non citato Reo, Testes examinentur, non est unde ante eorum examen eos possit repellere Reus, qui multoties neque scit, se processari. Si tamen daretur casus, quod aliquis sciret Cajum velle dare Iudici accusationem contra se, vel, incepto Processu, sciret aliquem, vel aliquos, qui sunt ejus inimici, Conspiratores, alias puniti de perjurio, vel affecti aliqua qualitate, per quam totaliter inhabilitentur ad testificandum, bene potest Accusatorem, & Testes ad accusandum, & testificandum respective inhabiles, repellere, comparendo coram Iudice, adhibitis duobus Testibus ad Actum comparitionis, & illi exhibere Libellum Exceptorium, ut sequitur.*

Coram Vobis, A. R. P. Minister Provincialis, comparet Fr. N. & excipiendo dicit, quod ad ejus notitiam devenit, quod Fr. N. vult criminaliter accusare apud Tribunal Paternitatis V. A. R. ipsum Comparentem; *sive* quod in Causa, quam contra se scit actitari apud Tribunal Paternitatis V. A. R. examinandi sunt Fr. N. & F. N. & quia dictus Fr. Accusator, *sive* dicti FF. & N. sunt Conspiratores, *sive* ejus capitales inimici; *sive* alias puniti de perjurio &c. unde sunt totaliter inhabiles, ut admitti possint in judicio, & ipse Comparens promptus, & paratus est hoc, quod dicit, legitime probare; ideo dicit præfatum Accusatorem, *sive* Testes, esse a Vobis repellendos, & nullo modo admittendos ad accusandum, *sive* deponendum contra se. Et si aliter fieret per Vos, protestatur præsentem Exceptionem, & omnes alias sibi de jure competentes contra prædictum Accusatorem, *sive* contra personas, & dicta præfatorum Testium, ita hoc, & omni alio meliori modo, & forma &c. Dat. Die &c. in Conventu &c.

Ego Fr. N. excipio, ut sup.

Ego N. fui Testis.

Ego N. fui Testis.

ADNOTATIO.

LXVII. *Advertendum, quod si ille, qui intendit repellere Testes, vel Accusatorem, suspicionem habet, quod Iudex eam non acceptet, sive dissimulet, debet, prout diximus de Recusatione Iudicis, duas copias habere subscriptas ab ijsdem Testibus, qui intersunt præsentationi, quarum unam Judici præsentet, seu dimittat, aliam apud se conservet, ut possit, suo loco, probare se excepisse debito tempore contra Accusatorem, sive Testes. Quod si non audet comparere coram Judice, aut non inveniat, qui velint esse Testes; potest Exceptionem istam proponere coram honestis viris, sive eam facere per edictum; & pro hoc vide formulas latas pro Recusatione Judicis* Sect. I. nu. XIX. & XXI. *& pari forma, mutatis mutandis, proponatur Exceptio, de qua nunc loquimur.*

ADNOTATIO II.

LXVIII. *Advertendum secundo, quod si causa Recusationis non potest discuti nisi per examen Testium, & judicialem indaginem, & agitur de repellendo Teste a testificando; potest Judex, non obstante Exceptione proposita, examinare Testem, & in fine Cau-*

 sæ,

sa, in termino defensorio, discutere Articulum Exceptionis. Si vero agitur de repellendo Accusatorem ab accusando, aut causa Recusationis potest probari incontinenti, ut per ostensionem Sententiæ latæ contra Testem repulsum, in qua condemnatus fuit periurus; sive alias repulsus, ut Inimicus probatus &c. tali casu, ante receptionem Accusationis, sive depositionum debet discuti Articulus Recusationis, sive Exceptionis contra Testes &c.

LXIX. Forma Decreti Judicis post propositam Exceptionem contra Accusatorem, sive Testes.

Cum comparuisset coram A. R. P. Ministro &c. P. F. N. & illi præsentasset Libellum Recusationis contra P. N. &c. Testem &c. qui Libellus incipit *Coram Vobis &c.* & desinit *Ego Fr. N. fui Testis*, prædictus P. Minister ipsum acceptavit si, & in quantum &c. Cum autem didicisset a prædicto P. N. Excipiente causas a se adductas pro tali Exceptione, esse a se probandas per examen aliorum Testium, decrevit hunc Articulum exceptorium reservare discutiendum in fine examinis pro informatione Curiæ. Acta sunt hæc Die &c.

Ego N. Minister Provincialis.

Ego N. Actuarius &c.

LXX. *Si vero Excipiens per instrumenta, sive alias probationes vult incontinenti probare causas propositas in Exceptione contra Testes, ne examinentur; aut si Exceptio sit contra Accusatorem ne accuset; debet Judex acceptare Exceptionem, & probationes recipere, ut sequitur.*

Cum comparuisset coram A. R. P. Ministro Provinciali P. N. & illi præsentasset Libellum Recusationis contra Fr. N. qui Libellus incipit *Coram Vobis &c.* & desinit *Ego Fr. N. fui Testis* prædictus P. Minister ipsum acceptavit si, & in quantum &c. Acta sunt hæc Die &c.

Ego N. Minister &c.

Ego N. Actuarius.

Consequenter idem P. Minister citavit supradictum P. F. N. qui præfatum Libellum exceptorium contra Fr. N. præsentavit, & jussit, ut argumenta produceret, quibus intentum probaret, ut in Libello se obtulit. Qui P. Fr. N. præsentavit illi copiam Sententiæ latam die &c. a Iudice &c. contra dictum Fr. N. Testem repulsum, ex qua apparet ipsum condemnatum fuisse tanquam periurum; quæ incipit &c. & desinit &c. *& ponatur tenor &c. sive* dixit, talem Sententiam asservari in libro Provinciæ, in quo registrantur Sententiæ, & institit sibi fieri copiam illum lustrandi, & Iudici ostendendi. *Sive* dixit, dictum Fr. N. alias fuisse ab eo repulsum tanquam inimicum, & tanquam talem post legitimas probationes fuisse repulsum a Judice N. in Processu facto anno tali, super delicto tali &c. ut est notorium, & publicum. *Sive* assignavit in Testes P. F. ad probandam inimicitiam inter dictum P. F. N. & se Excipientem, ne eius Accusatio recipiatur. Acta sunt hæc Die &c.

Ego N. Minister.

Ego N. Actuarius.

LXXI. *Interea Provincialis debet examinare instrumenta producta, & Testes, & si invenerit probari ab Excipiente, saltem semiplene, intentum suum, non debet admittere nec Accusatorem, nec Testes; si autem non probatur intentum, eos admittat, & decernat, ut sequitur.*

Cum P. F. N. exceperit contra Fr. N. repellendo eum ab Accusatione contra præfatum Excipientem instituenda. *Sive* cum P. F. N. inquisitus, seu accusatus de crimine tali &c. exceperit contra FF. N. & N. Testes, tanquam totaliter illegitimos ad testificandum in hac causa; ET IPSE EXCIPIENS nec per instrumenta, nec per Testes coram Nobis productos, nec per alia legitima documenta plene, aut etiam semiplene, probaverit intentum suum coram Nobis, decernimus, nulla habita ratione talis Exceptionis, ad ulteriora procedere, & præfatum Fr. N. si comparuerit ad accusandum admittere; *sive* memoratos FF. N. & N. in præsenti causa examinare. Acta sunt &c.

Ego N. Minister.

Ego N. Actuarius.

LXXII. *Si autem sufficienter sit probata ab Excipiente causa proposita dicatur.*

Cum P. N. exceperit &c. *usque ad verba* ET IPSE EXCIPIENS &c. & coram Nobis per legitimas probationes, prout in Actis, probaverit prædictum Fr. N. contra quem excepit, esse eius inimicum &c. *sive* prædictos FF. N. & N esse conspiratores, *sive* periuros &c. & causas a se assignatas esse veras, reales, & legitimas, ideo idem A. R. P. Minister decrevit, ut præsenti Decreto decernit, præfatum Fr. N. ab accusando esse repellendum; *sive* præfatos FF. N. & N. ad examen non esse admittendos. Acta sunt hæc die &c.

Ego N. Minister.

Ego N. Actuarius.

LXXIII. Forma literarum Remissorialium pro examinandis Testibus absentibus.

Diximus Par. I. Tit. Testes num. 122. p. 350. *plura de Remissione, & Commissione a Iudice facienda, quæ possunt ibi videri. Casu ergo, quod necesse habeat Iudex examinare Testes, qui sunt in aliena Provincia, & de facili non possunt haberi, debet formare Remissoriales ad Ministrum Provinciæ, in qua moratur Testis, & factum describi, ut sequitur.*

LXXIV. Consequenter P. A. R. Provincialis advertens esse necessarium examinare Fratrem N. ut informatum de præsenti Causa; & non posse ipsius præsentiam habere, cum commoretur in Provincia N. longumque esset negotium scribere ad P. Reverendissimum Generalem, ut illum ad se mitteret: decrevit literas Remissoriales dare ad A. R. P. N. Ministrum Provincialem memoratæ Provinciæ N. Expeditæ igitur fuere ad ipsum literæ tenoris sequentis, videlicet.

A. R. P. Necessarium cum mihi sit habere testimonium P. F. N. commorantis in hac vestra Provincia in Causa quadam, quæ coram Me agitatur, cogor auxilium P. V. A. R. implorare. Quapropter ipsum rogo omni maiori, qua possim, instantia, ut dignetur, ad nostræ Praxis Criminalis normam, prædictum P. F. N. examinare juridice, nempe ipsius testimonium iuratum, excipiente Notario legitime creato, & in scripturam publicam redigente; & ad me ipsius depositionem transmitteret.

tere. Articuli porro interrogatorii sunt sequentes.
Primo. An sciat causam suæ vocationis.
Secundo. An cognoscat Fratrem N. &c.
Et extendantur Articuli interrogatorii eo modo, quo procederet Judex ipse Ordinarius, si Testem ipse examinaret, iuxta Causæ exigentiam, & concludatur.
Me interim famulatui offero P. V. A. R. quam Deus servet incolumem. Dat. Die &c.
Fr. N. Minister Provincialis.
Fr. N. Actuarius.

LXXV. Forma tenenda a Ministro Provinciali in examinando Teste receptis Remissorialibus.

In nomine Domini. Amen. Cum A. R. P. N. Minister Provincialis Provinciæ N. recepisset ab A. R. P. N. Ministro Provinciali Provinciæ N. quasdam literas Remissoriales, quæ hic inseruntur, & incipiunt &c. & desinunt &c. *& ponatur tenor &c.* Decrevit, prout de jure, eas executioni demandare. Quapropter, creato Me infrascripto, coram infrascriptis in Notarium, per exhibitionem iuramenti, quod præstiti, tacto pectore, more Sacerdotali, statuit, ad formam juris, examen, de quo fuit rogatus, instituere. Acta sunt hæc Anno &c.

Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. Actuarius.

Consequenter vocatus fuit &c. ut sup. num. X.
Interrogatus super primo articulo. Respondit &c.
Super secundo. Respondit &c. *Et sic prosequatur, donec absolverit examen super omnibus Articulis. Et concludatur examen per clausulam* Quibus habitis &c. *ut supra num. XIII. & subscribatur.*
Ego N. deposui ut sup.
Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Postea examen ipsum sigillatum transmittatur ad Ministrum Provincialem, qui Remissoriales dedit.

ADNOTATIO.

LXXVI. *Advertendum, quod non solum potest per literas Remissoriales peti examen Testis, ut præfertur, sed etiam omne aliud, quod præstare posset Provincialis in Provincia sua in ordine ad Causam, quam agitat; ut visitatio Corporis Delicti; compulsatio Scripturæ a libro publico; confrontatio itidem, sive recognitio Scripturæ &c. Pariter eædem Remissoriales possunt dari ad Judicem Sæcularem Ecclesiasticum, sive Laicum, casu quo examinandus esset aliquis eorum respective Subditus; & tali casu, ad instar suprascriptarum, formandæ sunt literæ Remissoriales ad illos dandæ.*

LXXVII. Forma literarum Commissionalium ad examinandum Testem absentem.

Diximus Par. I. Tit. Testes. num. 122. p. 350. literas Remissoriales, & Commissionales differre tantum in hoc: quod Remissoriales dantur ad Judicem Ordinarium, qui propria authoritate, excitata per petitionem sibi factam, præstat id, quod a se petitur præstandum; Commissionales autem dantur ad Subditum Committentis, qui exequitur commissionem, authoritate sibi a Committente impertita. Damus ergo formam, juxta quam possunt Literæ commissionales formari; & est, ut sequitur.

Frater N. Minister Provincialis &c. Dilecto Nobis plurimum in Christo P. F. N. Theologo ejusdem Provinciæ &c.

Cum necessarium Nobis sit examinare pro quadam Causa, quæ coram Nobis vertitur, Fratrem N., dignisque de causis animum nostrum moventibus, judicemus non esse opportunum vocare prædictum Fratrem N. ad nostrum Tribunal; duximus Tibi demandare facultatem examinandi prædictum Fratrem N. Harum ergo serie Tibi injungimus, ut electo Tibi bene viso, ac idoneo Religioso nostro, quem more solito creabis Notarium, præfatum Fratrem N. coram Te vocare facias, & juridice coram Notario a Te creato examines super Articulis infra describendis. Præcipimus autem prædicto Fratri N. sub formali præcepto Sanctæ Obedientiæ, & in virtute Spiritus Sancti, ut Te tanquam nostrum Commissarium Delegatum ad excipiendum prædictum examen recognoscat, & in ordine ad hoc, in omnibus pareat, & obediat. Porro Articuli sunt infrascripti.

Primo interrogetur. An sciat causam suæ vocationis?

Secundo. In quo Conventu fuerit tali tempore &c. *& sic deinceps apponantur interrogationes, juxta casuum varietatem; & concludatur.*

Examen autem, ut præfertur, completum, & sigillatum ad Nos mittere curabit. Dat. &c.
Ego N. Minister.
Ego N. Actuarius.

LXXVIII. Forma exequendi Commissionem.

In nomine Domini. Amen. Cum Pater Fr. N. Theologus &c. recepisset quasdam literas ab A. R. P. Provinciali, quæ hic inseruntur, & incipiunt &c. & desinunt &c. *& ponatur tenor*. Decrevit ea, qua par est, promptitudine eas exequi. Quapropter vocare fecit Me infrascriptum in cameram suam, & coram infrascriptis Me Notarium creavit per exhibitionem juramenti, quod præstiti tacto pectore &c. ad hoc, quod ut legitimus Scriba illi inservirem. Acta sunt hæc Anno &c.

Ego Fr. N. Commissarius Delegatus.
Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. Actuarius.

LXXIX. Consequenter Vocatus fuit &c. *ut supra num.* X.
Interrogatus super primo Articulo. Respondit &c.
Super secundo. Respondit &c. *Et ita prosequatur, donec absolutum fuerit examen, quod terminari debet per conclusionem* Quibus habitis &c. *ut supra* num. XIII. *subscribi a Teste, Commissario, & Actuario, sigillari, & ad Provincialem transmitti.*

ADNOTATIO.

LXXX. *Advertendum, quod potest committi non solum examen Testis, sed etiam visitatio Corporis Delicti, & omnia alia, de quibus diximus supra num.* LXXVI. *& tali casu variandæ sunt in literis*

Commissione clibat clausulæ illæ, quæ concernunt negotium commissum; & eorum executio facienda, & describenda est eo modo, quo describentur, si Acta illa fierent ab Ordinario Committente, mutato solum nomine Judicis Ordinarii, in nomen Commissarii

SECTIO QUINTA.

In qua traduntur Formulæ constituendi, & examinandi Reum.

I. *Quia ut diximus*, Part. prima Tit. Reus n.8. p. 402., *quando Reus est de fuga suspectus, potest ante constitutionem carcerari; hoc vero nequit Judex ex se (apud Nos) sed cum consilio Diffinitorum, aut aliorum Patrum peritorum in ordine, prout ordinat Textus, citato* Titul. Reus §.2. *necessarium est, tradere Formam servandam in Decreto, & carceratione, quæ talis potest esse.*

II. Forma decernendi carcerationem Rei suspecti de fuga.

Consequenter considerans A. R. P. Provincialis atrocitatem Delicti, de quo indiciatus est Fr. N. prout in Actis &c. & periculum, quod Reus aufugiat, & justitia fine suo frustetur, necessarium duxit, prout de jure, petere consilium a Patribus peritis, num scilicet F. N. Reus indiciatus deberet ad custodiam in carcere assecurari? Unde in cameram suæ residentiæ vocari fecit P.N. Ex Provincialem, *sive* Diffinitorem &c. P. N. Lectorem Theologum, & P. N. Confessarium, Concionatorem &c. qui sunt magis periti inter eos, qui sunt in Conventu N. & communicato cum illis consilio, petiit ab eis, num consulerent Reum prædictum esse carcerandum. Qui Patres, considerata gravitate criminis atrocissimi, cui pro pœna debentur triremes, vel carceratio annua &c.& conditione Rei, qui est juvenis robustus, audax, parum morigeratus; & alias apostasiam commisit; *sive* fugam meditatus est; *sive* dixit se velle fugere &c. consuluerunt, carcerari, ad custodiam, debere. In vim ergo consilii prædicti, & attentis causis, ut supra expressis, decrevit P.A.R. Provincialis, quod memoratus Fr. N. carceri manciparetur, data commissione P. Guardiano dicti Conventus, ut Decretum præfatum executioni demandaret; cum hoc tamen, quod prædicto Fr. N. non auferretur nec chorda, nec caputium, cum carcer non formalis, sed ad puram custodiam sibi detur. Acta sunt hæc &c,

Ego Fr. N. Consului.
Ego Fr. N. ita censui.
Ego Fr. N. ita consului.
Ego Fr. N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Et intimato per me infrascriptum Actuarium præfato Decreto P. Fr. N. Guardiano Conventus N., dixit, Se incontinenti esse illud executioni mandaturum. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Actuarius.

Anno ..... Mense ....., & Die ...... quo supra, comparuit coram me Actuario prædictus P.F.N. Guardianus, & retulit se in carcerem conjecisse præfatum Fr.N. modo & forma sibi præscripta ab A.R.P. Provinciali.

Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO I.

III. *Advertendum est, quod cum ex carceratione, etiam ad custodiam, maxime lædatur bona Fama Religiosi, non est faciliter deveniendum ad eam, nisi vera, & realis, & legitima sit suspicio fugæ; & pro hoc videnda sunt, quæ diximus* Part. prima Titulo Pœnarum num. 79. pag. 167. *circa ea, quæ reddunt de fuga suspectum.*

ADNOTATIO II.

IV. *Advertendum secundo; quod, ut diximus* Par. p. Titul. Reus nu. 4. pag. 401. *datur carcer ad custodiam, non solum ob suspicionem fugæ, sed etiam, ex aliis causis, quæ possunt ibi videri. Si ergo Judex ducat aliquem carcerandum, ex una illarum debet petere simili modo consilium a Patribus peritis, sed in Decreto carcerationis debet exprimi causa illa, ob quam Periti consuluerint, & Judex decreverit carcerationem.*

ADNOTATIO III.

V. *Advertendum tertio; quod ut diximus* Part. prima Tit. Pœnarum num. 76. p. 166. *non solum Provincialis, aut Judex Delegatus potest ad custodiam incarcerare, sed etiam Guardianus, Vicarius, sive etiam primus Discretus Conventus in absentia illorum, ex causa urgentissima, & quando esset periculum in mora; de quibus vide ibi. Verum est, quod sicut Provincialis, sive Delegatus tenentur petere consilium a Patribus peritis; pari modo se gerere debet Guardianus, Vicarius, Præses, sive Discretus Conventus; & optimum est, quod scripto mandetur talis carceratio, ut possis, taliter carcerans docere de legalitate procedendi. Descriptio autem debet continere breviter factum. Puta quod Fr. N. occidit, vulneravit enormiter, vel mutilavit Fratrem N &c. sive rixatus est cum eo, & iracundia indomita percitus, volebat eum aggredi, & interficere; sive volebat fugere Apostata de Conventu, & latronibus sociari &c. Insuper consilium petitum a Discretis Conventus; & quia periculum erat in mora, carcerationem fuisse executam. Sed de hoc dicemus,* infra Sectio XI. num. LVI. & seqq.

ADNOTATIO IV.

IV. *Advertendum quarto, quod captura Rei*

pra

prout monet Textus Tit. Reus §. II. *debet fieri cum cautela, ne scandalum Sæcularibus ingeratur. Si vero enormissimum esset crimen, & majus damnum eveniret Religioni ex fuga Rei, quam ex scandalo, quod sequeretur ex ipsius captura; præstat illum capere; & etiam invocare brachium Sæculare. Judex ergo in tali casu in Decreto debet apponere causam, ob quam Patres periti consuluerint, & ipse decreverit invocare auxilium brachii sæcularis, pro Reo incarcerando. Circa invocationem autem brachii sæcularis, & de Forma tenenda videantur, quæ diximus sup.* Sect. II. num. XXXVI. in fin.

VII. Forma Decreti de Reo constituendo.

VII. *Supposito eo, quod ordinatur* in Textu Tit. Reus §. III., *& nos pluribus in locis demonstravimus Parte prima, puta, quod Reus, non potest constitui, nisi sit prius probatus semiplene delinquens; aut adsint indicia æquipollentia semiplene probationi, aliter Judex mortaliter peccat; Reus non tenetur respondere; & acta sunt nulla: debet Judex, mature consideratis probationibus, ac indiciis usque tunc habitis, videre, an Reus sit semiplene probatus delinquens, aut si adsunt indicia æquivalentia. Et ad hoc bonum esset, quod Iudex videat, & attente consideret, quæ scripsimus*, Par. p. Titul. Reus nu. 55. pag. 403. *ubi congessimus omnia indicia, per quæ probatur Reus semiplene delinquens, & quæ æquipollent semiplene probationi. Constito autem sibi, quod vigeat semiplena probatio, debet Judex ferre Decretum de ipso constituendo, cujus Formula potest esse, ut sequitur.*

VIII. Cum ex hucusque, actitatis appareat Fr. N. esse Reum de Furto commisso in Sacristia &c. *seu* de percussione illata Fratri N. &c. *seu* de proprietate &c. *& debet compendiose, exprimi Delictum, super quod facta est Inquisitio*; decrevit A. R. P. Provincialis prædictum Fr. N. constituere, citare coram se, & illum examinare, & alia prout de jure prosequi. Acta sunt hæc Anno.... Mense..... Die...... &c.

Ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

IX. Forma citandi Reum absentem per literas.

Dedimus Sectione præcedenti sub numero XLV. *Formam, juxta quam citari per literas debeat Testis vocandus ab alio Conventu. Eadem ergo præcise Forma, quæ servatur pro Teste tenenda est pro Reo. Proinde si Reus vocatus per literas extrajudicialiter datas non vult comparere, citandus est per literas judicialiter ut diximus de Teste, loco sup. citato* num. XLVI. *Et si est contumax in non comparendo (sive vocatus per literas, sive in Conventu sit, & coram Iudice comparere nolit) debet Iudex procedere ad Censuras, & carceres, ut diximus de Teste, loco supra citato* num. XLVIII. & seqq. *& eadem est servanda Forma, mutato solo nomine Testis, in Reum.*

X. Forma citandi Reum fugitivum.

Si Reus, patrato delicto, fugam arripuit; debet citari in modum absentis; hoc autem fit affigendo Monitorium, de comparendo, in loco publico illius Conventus, a quo fugit, ita tamen, quod tale Monitorium nequeat legi a Sæcularibus, ne scandalizentur. Proinde post quam in plena Communitate Fratrum fuit lectum per Actuarium, potest affigi ad valvas Refectorii, a parte postica. Debent autem omnia Acta describi, prout sequitur.

Cum Fr. N. gravatus indiciis in Processu ita reperiatur, ut verisimiliter appareat Reus de &c. *Et hic compendiose describatur Delictum, super quo inquiritur*, prout ex actis hucusque celebratis; ipseque Fr. N. fugam arripuerit Die ... &c. Mensis ... & Anni...... &c. a Conventu N. in quo manebat, & iverit Apostata a Religione, vagus, & profugus, ut Notorium est; cum fuerit denunciatus Apostata, Excommunicatus in plena Fratrum Communitate, in prædicto Conventu N. a P. N. Guardiano memorati Conventus juxta Ordinis Statuta; & cum pariter nesciatur, in quo loco prædictus Fr. N. Reus, ut præfertur, reperiatur, A. R. P. Provincialis decrevit, ipsum citare ad modum absentis. Qua propter, jussit expediri per Me Actuarium, prout de iure, opportunum Monitorium, quod post quam ad mandatum ejusdem A. R. P. publicassem in plena communitate Fratrum, illud affigendum curavi ad valvas Refectorii, & ad Cellam, in qua manebat ante fugam prædictus Fr. N., ad effectum &c. Acta sunt hæc in Conventu præfato N. Anno.... Mense.... Die..... &c.

Ego N. Actuarius.

XI. Tenor autem Monitorii prædicti est, ut sequitur. Fr. N. Minister Provincialis &c. sive Delegatus &c. Tibi Fratri N. ex adverso principali authoritate Nostri Officii &c. sive commissioni Nobis factæ &c. tenore præsentium præcipimus, & expresse mandamus, quatenus, intra sex dies a publicatione præsentium numerandos, quorum duo pro primo, duo pro secundo, & duo pro tertio, & peremptorio termino assignantur, sub pœna confessatorum criminum, & Delictorum, de quibus imputaris, & insuper aliorum juxta Ordinis Constitutiones &c. debeas coram Nobis personaliter teipsum præsentare, ad teipsum excusandum, exculpandum, & defendendum ab infrascriptis criminibus, & excessibus per te commissis, & perpetratis; & signanter super eo, quod &c. *Et hic describantur Delicta, de quibus Accusatus, Indiciatus, aut probatus est Reus &c.* His peractis in fugam te dedisti, pœnas propterea, & Censuras in Sacris Canonibus, & Statutis Ordinis taxatas temere contemnendo, & incurrendo, rebusque aliis &c. alioquin &c. Volumus autem præsens nostrum Monitorium Tibi personaliter, (si persona tua commode haberi potuerit, sin autem Cellæ tuæ solitæ habitationis, & valvis Refectorii, (dimissis ibidem, affixisque copiis,) præsentari, & intimari. Illudque Monitorium sic, ut præfertur, publicatum, & affixum, ita te arctare, & afficere, ac si personaliter, & magis legitime intimatum fuisset. Certificantes nihilominus Te, quod si in dicto termino non comparueris, Nos ad declarationem, quod dictas pœnas incurreris, & ad illarum legitimam executionem contra Te procedemus. Dat. &c. *Et apponatur sigillum parvum Provinciæ.*

Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

An-

Anno .... Mense .... Die &c. comparvit coram Me infrascripto Actuario Fr. N. & præstito joramento retulit affixisse duas copias præjaceutis Monitorii a Me ad huue effectum sibi cousiguatas, ad valvas Refectorii, & ad Cellam, in qua morabatur prædictus Fr. N. sitam iu Dormitorio communi versus meridiem &c. *sive* Orientem &c. cui Titulus est &c. & hoc in præseutia Fratrum N. & N.

Ego Fr. N. confirmo, ot supra.
Ego Fr. N. Testis.
Ego Fr. N. Testis.
Ego Fr. N. Actuarios.

XII. Forma recipiendi Reum Fugitivum Reversum a Fuga.

Videnda omnino sunt, quæ scripsimus. Parte prima Titul. Reus numero 46. *circa Reum reversum a contumacia, & petentem restitui in integrum. Sed sciendum, quod hoc potest diversimode accidere. Puta, vel Reus in se reversus potest sponte redire; vel invitus capi intra terminum in Monitorio assignatum; vel sponte comparere; vel per vim capi post expiratum terminum; & hoc adhuc dupliciter, puta vel antequam accusata fuerit contumacia judicialiter, & lata contra eum Sententia diffinitiva; vel post eam. Sciendum ergo, quod universaliter, & in quovis ex recensitis casibus prius debet Reus absolvi ab Apostasia in forma consueta ad præscriptum Statutorum, & mox prosequi Causa, de qua fuit processatus. Quamvis vero ordinet Textus* Titul. Reus §.7. *Quod Reus condemnatus in contumacia, relevari possit, & in integrum restitui, ad faciendas suas Defensiones, si tamen sponte revertitur ad Iudicem; tamen ex indulgentia Iudicis, pro ut diximus* Par. pr. citat. Tit. Reus sub oum. 47. pag. 402. *potest admitti, etiamsi per vim capiatur. Porro antequam sibi dentur Defensiones debet audiri ipse, & examinari; & ab eo sciri non tantum de Delicto, ob quod fuit inquisitus, sed etiam causa quare aufugit. Porro diversitas, quam supra innuimus, requirit tantum diversitatem in receusendo Formam, secundum quam Reus reversus fuerit; sed circa modum, secundum, quem debet a Iudice examinari, idem debet esse in omni casu, & potest describi prout sequitur.*

XIII. Anno .... Mense .... Die .... &c. Fr. N. qui, ut supra in Actis coustat, fuerat citatus per Mouitorium, ut præfertur, publice affixum in Coouentu N. *sive* fuerat coudemnatus in contumacia, ut ex Sententia contra eum lata sub Die &c. eo quia fugerat Apostata, postquam fuisset vagus per Dies &c. *Et hic exprimatur tempus durationis Apostasiæ.* In se reversus, & de commissa Fuga dolens; spoute ad Religioucm rediit, *sive* captus est, ex mandato A. R. P. Provincialis, *sive* P. Fr. N. Guardiani Conventus N. Et postquam fuisset publice in forma cousueta absolutus ab Excommunicatione, & adhuc in carcere formali detineretur; *sive* postquam in carcere formali ad præscriptum Statutorum Ordiois io pœnam Apostasiæ commissæ per tempus a iure sancitum fuisset detentus, volens A. R. P. Provincialis Causam ex memorata Fuga prædicti Fr. N. Rei indiciati, sive convicti, (*si plene per Testes, aut alia documenta convictus fuerit*) interruptam continuare, vocare coram se, & Me infrascripto Actuario ipsum fecit. Et sibi dato iuramento de veritate dicenda, ac graviter monito de illios obligatione aperiendi veritatem Iudici interroganti, eo quia iuridice interrogatur cum ex actis constat ipsumReum esse de &c. *Et hic exprimatur crimen, de quo formatus est Processus.* Fuit Interrogatus. Quare aufugerit Apostata.

Quare uou comparuerit in tempore sibi assiguato in Mouitorio?

Quare non debeat condemnari juxta iotimationem sibi factam in dicto Monitorio?

Si jam condemnatus fuit, petat. Quare uon debeat exequi coutra eum Seuteutia, quæ fuit lata contra ipsom iu contumacia?

Receptis vero responsionibus Rei, quas ipse adducet in Defensionem sui, & excusationem Fugæ, ita concludatur.

Quibus habitis, & si, & iu quantum receptis, licet A. R. P. Provincialis illa duxerit iusufficientia ad excusandum Reum prædictum, contra quem, ut pote contomacem, ipso minime audito, deberet ferri, *sive* exequi iam lata Seuteutia; tameu rigorem iuris temperando, & cum prædicto Reo misericorditer, & clementer procedeudo, ipsum restituit in pristiuum sui statum, ante litem contestatam; decrevitque ipsum opportuno tempore constituere, iuterrogare, & congruum tempus pro suis Defensionibus facieudis concedere. Acta sunt hæc Aono .... & Die ...... quo supra &c.

Ego N. confirmo, ut supra.
Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

XIV. Forma Recusationis Iudicis facienda a Reo citato.

Hanc Formam dedimus supra Sect. p. nom. XXIII. *Vide ibi.*

XV. Forma constituendi, & examinandi Reum.

Quæ servanda sunt a Iudice in constituendo, & examinando Reo, diximus Par. p. Titul. Reus a num. 17. pag. 405. &; inde *& ibi dedimus regulas a Iudice servandas ad effectum habendi a Reo veritatem. Optimum proinde est eas attente legere, & executioni demandare. Advertendum pariter est, quod, ut explicavimus* Par. p. citat. Titul. Reus num. 65. & seqq. *si Reus reperitur Excommunicatus, & hoc constet ex probationibus Testium, debet ante examen absolvi; si vere deprehenditur talis in ipsius examine, debet immediate absolvi, antequam ad ulteriora procedatur. Constitutum ergo Rei, potest describi, ut sequitur.*

Anno .... Mense .... & Die .... &c. in Conventu N. in Camera solitæ Residentiæ, & in qua Tribunal erexerat A. R. P. Provincialis &c. vocatus, & constitutus fuit coram prædicto Adm. R. P. Provinciali, & me infrascripto Actuario. Fr. N. Laicus, *sive* Clericus &c. Reus in hac Causa principalis quo ad se, & Testis quo ad alios, ætatis suæ annorum &c. prout dixit, Religionis vero &c. Et cum per legitimas depositiones Testium, prout in Actis, constet ipsum percussisse Fratrem N. & ideo esse Excommunicatum, Idem A. R. P. Provincialis eum absolvit, ad effectum solum adstandi, & se tuendi in jodicio, & noo aliter, & cum reincidentia, cum ipse non possit probare se foisse absolutum. (*Quod si de Excommunicatione antecedenter non constet.*

stet, debet omitti descriptio absolutionis :) Ex. post declarato illi statu suæ Causæ, nempe, quod in actis habeantur ea, quæ requiruntur ad eum iuridice constituendum, & interrogandum; præmissaque monitione, quod proprium crimen, stantibus indiciis, & probationibus, quæ contra eum in processu militant, sub æterna damnationis pœna, fateri teneatur, ac propterea delato ei juramento de veritate dicenda super his, de quibus interrogabitur, pro ut juravit, tactis Sacris Scripturis; *sive* tacto pectore, more Sacerdotali, ad sibi factas interrogationes respondit, ut infra.

Interrogatus. An sciat causam suæ vocationis?

Et si carceratus. A quo loco veniat?

Si respondet se causam scire, aut saltem eam imaginari, Judex subjungat, ut eam narret; & Reo incipiente narrare factum, Judex illum minime interrumpat, sed sinat eum libere dicere, & Actuarius sit accuratus, & velox in scribendo punctualiter ea, quæ dicit. Finita Rei narratione, Judex debet illi facere interrogationes, per quas clare explicentur circumstantiæ loci, temporis, modi, formæ, armorum &c. quas Reus non bene declaravit. Et advertat Judex monitum perutile omnium Criminalistarum, & est, quod Reo incipiente fateri crimen, Iudex perseveret in examinando, donec integralem confessionem ab eo hauserit, ne forte illum pæniteat, & inceptam alias confessionem revocet, obnubilet, aut turbet.

Habita tandem plena confessione faciat Iudex illi legi per Actuarium suam depositionem, cui subscribat, vel Crucis signum apponat; & bona etiam cautela est, ne Reus semper subscribat cuilibet paginæ quæ depositionis, ne possit, (ut evenit aliquando a quibusdam nebulonibus) calumniari Iudicem, aut Actuarium, quod Acta viciaverint. & se non ita dixisse in suo examine, prout scriptum reperitur. Tandem subscribant Iudex, & Actuarius.

Bonum etiam est in atrocissimo casu ad examen Rei adhibere duos Patres graves, quibus a Iudice imponatur formale præceptum silentii, & subscribant etiam ipsi examini facto.

Si vero, ut in pluribus fit, neget Reus scire causam ob quam fuerit vocatus, aut carceratus; Incipiat Judex a generalioribus, & remotioribus indiciis suas interrogationes. Scio Criminalistas plerosque incipere ab inimicitia, interrogando Reum, an habeat inimicos, & quos, & qua de causa, & si reputet N. N. N. &c. Amicos, Viros probos, de quibus non possit suspicari mendacium &c. & hoc faciunt, ne Reus possit reprobare Testes, qui ab eodem fuere probati, ut Viri integri, & minime inimici. Sed talis praxis mihi non probatur, & est contra ius; etenim prout probavimus. Par. p. Tit. Reus numero 77. ℣. Septima est, *Judex non debet, interrogando, auferre Reo suas Defensiones; quærendo autem de Inimicis &c. illas aufert, quia spoliat Reum Exceptione de inimicitia, quam potest Testibus abiicere. Melius ergo fiet, si ab his abstineat, & sinceriori indagine veritatem præscrutetur, & potest sic prosequi.*

Interrogatus. In quo Conventu maneat de familia?

Quod Officium ibi habeat?

A quo tempore ibi degat?

Qui sunt Fratres ibi commorantes?

Tali Mense, & Die, ubi erat ipse interrogatus?

An tali tempore acciderit in Conventu aliquod inconveniens, & dicat quod?

Quomodo hoc sciat?

Supponamus autem aliquem Fratrem de nocte fustibus cæsum. Interrogatus: An audierit Fratrem N., quem dixit fuisse percussum, quando clamavit *accurrite, accurrite; assassinatus sum*?

Quæ hora noctis tunc erat?

Si dicit non audivisse. Interrogetur. Vbi erat illa hora ipse examinatus?

Si erat in Cella, quomodo, non audivit vocem ita vehementem, & strepitum, & tumultum Fratrum, qui accurrerunt?

Si erat extra Cellam, in quo loco erat?

Quid faciebat ibi?

A quibus visus est ibi?

Si audivit vocem clamantis, quare non accurrit in auxilium?

Quid poterat metuere, si audivit alios Fratres accurrentes?

Si accurrit etiam ipse, quomodo viderit Fratrem N. percussum?

An sanguis efflueret?

A qua parte corporis?

Quot, quales, quantæ, & in quibus membris apparebant contusiones?

Quosnam alios Fratres ibi viderit?

Quid dictum tunc fuit de percussore?

An ibi repertum sit lignum, quo percussus fuerit?

An illud agnosceret si sibi præsentaretur.

Et instrumentum percussionis, sive lignum, sive aliud sit, quod fuerit repertum, & Judici præsentatum debet Reo ostendi, & describi ita.

Et ad mandatum A. R. P. Provincialis fuit præsentatus baculus, *sive* ferrum, *sive* culter, *sive* saxum &c. quod fuit repertum apud Vulneratum sanguine tinctum, & in actis fuit consignatum, & descriptum, prout supra; quod videns prædictus Frater N. Reus dixit &c. *vel* Interrogatus.

An illud sit lignum, quod ibi vidit?

An sciat quisnam percusserit Fratrem vel saltem suspicetur?

Quare ita suspicetur?

An Frater N. percussus sit homo rixosus?

Cum quo rixatus sit; & quoties, & quando, & qua de causa, & coram quibus, & quomodo hoc sciat?

An prædictus percussus habeat inimicos, & quos, & ex qua causa, & de causa scientiæ?

An ipse rixatus unquam sit cum prædicto, & qua de causa, & quibus præsentibus?

An ipse die præcedenti, vel in illo sero ceciderit, vel impegerit caput in parietem, lignum, trabem, ex quo livor apparuerit sibi in facie; sive excoriatura, vel scarificatio, aut alius tumor in brachio, manu, pede &c. Qua occasione tale malum sibi fecerit?

Quis illud viderit?

An in sero illius diei ipse fuerit in loco, in quo asservantur ligna ad cremandum?

Quid faciebat ibi?

An aliquod lignum asportaverit?

Ad quem usum tale lignum secum tulerit?

An ullus Fratrum illum viderit cum tali ligno?

Quid ei dixerit ille frater?

Quare lignum illud tunc sub mantello absconderit?

Quonam illud detulit?

Quid dixerit die, & loco tali, post quam ipse interrogatus jurgatus est, cum Fratre percusso?

An rixa fuerit tantum verbalis, an potius etiam cum insultu unius adversus alium?

Quis

Quis prior insurrexerit contra alium, ipse interrogatus, an Frater percussus?

An ad manus tunc venerint?

A quibus Fratribus fuerint separati?

Post prædictam rixam, quo abiit ipse interrogatus?

An esset tunc solus, aut comitatus fuerit ab aliis Fratribus, & a quibus, & quid dixerit?

Monitus, ut dicat veritatem, quia in Processu constat, quod ipse minatus tunc sit Fratri percusso, & dixerit ita, & ita &c. An prædictas minas ex post executus sit?

An ex post Frater percussus aggressus sit ipsum examinatum, quo tempore, quo loco, quibus armis, quibus videntibus, aut audientibus, & quid sibi fecerit?

An ipse examinatus unquam habuerit rixam cum aliis Fratribus, & eos percusserit?

Quomodo potest negare hoc, cum sit publicum, & notorium, sive per Testes constet, quod tali tempore, in tali Conventu &c. pugnis, saxo, ferro &c. percusserit, seu sauciaverit Fratrem N.?

Qua de causa illum percussit?

Fuit ei dictum, ergo pari modo percussisti etiam Fratrem N. cum quo convictus & confessus es, te fuisse rixatum. Si tu non percussisti, quis ergo eum percussit?

Et cum hora esset tarda, A. R. P. Provincialis examen interrupit pro tunc, intendens tamen illud tempore congruo, & sibi opportuno, continuare; & lecto per Me Actuarium clara, & intelligibili voce examine ipsi Reo, cum nihil addere, vel minuere illi voluisset, dimissus est; *sive* ad carceres reductus fuit.

Ego N. confirmo ut supra.
Ego N. Assistens.
Ego N. Assistens.
Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO I.

XVI. *Advertendum, quod plerique Criminalistæ, in suis ipsorum Formulariis, dispertiuntur examen Rei ante Torturam in tria Constituta, ex quo factum est, quod parum periti rerum criminalium opinati sint, quod Reus, ter tantum possit ante Judicem sisti, & examinari. At opinio hæc erronea est, quia, ut diximus,* Par. p. Titul. Reus. *potest Judex, quoties opportunum ad Causæ expeditionem judicaverit, examinare Reum. Distinguitur vero a Criminalistis examen in tria Constituta, non ex eo, quod primum Constitutum e. g. dicatur primum examen, quando prima vice Reus ante Judicem sistitur; & secundum, quando secundo examinatur &c. Sed distinguitur examen in tria Constituta sic, quia primum est, in quo Judex de remotioribus a Delicto Reum interrogat; & examinat illum tantummodo super indiciis habitis a Testibus, & quasi perfunctorie facit unam, vel alteram interrogationem super Delicto principali. Reo autem existente negativo, in secundo Constituto interrogat super Delicto principali; sibi objicit indicia, quæ constant; legere facit dicta Testium contra eum; opponit contradictiones, quas Reus dixit in suis examinibus; ipsum redarguit; fatigat interrogationibus; argumentis stringit, ut confiteatur. Porro in tertio congerit omnia indicia, Testium probationes, instrumenta, scripturas &c. & illa objicit Reo ad affectum ipsum removendi ab obstinatione, in qua persistit in negando; ipsum monet, quod devenietur ad examen rigorosum, nisi confiteatur de plano; minatur Torturam, & nihil intentatum relinquit, ut ipsum ad optatam confessionem perducat; ita ut ista tria Constituta sint quodammodo tres Canonicæ monitiones, antequam deveniatur ad infligendam pœnam tormentorum. Potest ergo esse, ut frequenter fit, quod in primo examine nequeat Judex interrogare Reum, neque ab eo habere responsum super omnibus indiciis remotis, & proximis, ita ut cogatur pluries eum examinare super puris indiciis, ut præfertur; omnia ergo illa examina, quæ de indiciis sunt, etiam si essent decem, integrant primum Constitutum tantum.*

ADNOTATIO II.

XVII. *Advertendum secundo; quod indicia, super quibus in primo Constituto debet examinari Reus pro veritate, & delictorum, & circumstantiarum, sunt ita multiplicia, ut impossibile sit, de omnibus specialiter interrogationes, a Judice faciendas, describere. Assumpsimus in Superiori Formula pro exemplo casum percussionis, ad cujus instar informari poterit Judex de modo se regulandi in cæteris delictis. Tamen ad pleniorem instructionem, & ut quantum fieri potest, demus Regulas interrogandi pro omnibus casibus, sciendum est, quod indicia alia sunt specialia, & proxima; alia sunt generalia, & remota. Ratio, & modus interrogandi de primis debet haberi a depositionibus Testium, & proinde de illis themata dare non possumus, sed Judex e ventre depositionum ea debet excerpere. De generalibus vero, & remotis aliqualem Regulam possumus dare. Advertendum autem, quod omnia Delicta possunt nasci ab irascibili, vel a concupiscibili; ista enim sunt duo radices maleficiorum. Ab irascibili procedunt percussio, vulneratio, homicidium, proditio, venenatio, calumniatio, falsificatio, conjuratio, conspiratio, subornatio, detractio, infamatio, & omnis alius modus, per quem proximo nocetur. A Concupiscibili vero crapula, ebrietas, Adulterium, Desloratio, Stuprum, Crimen innominabile, Sollicitatio ad turpia, Furtum, Proprietas, Simonia; & omnia alia, per quæ satis fit appetitui sensus, seu spiritus ambitiosi. Verum est, quod nonnulla, ex recensitis possunt promiscue oriri, ut furtum, Proprietas, Falsum, Apostasia, Detractio, &c. siquidem aliquis potest ita furari, esse proprietarius &c. ut, per pecuniam, mulierem corrumpet, sive Electores; & per hoc satisfaciat libidini, vel ambitioni; vel ut Mandatarium remuneret pro homicidio Inimici, & sic irascibili satisfiat. Tamen ad illa duo principia crimina reducuntur. Habent autem illa duo principia, differentia indicia generalia, & remota, per quæ regulariter loquendo, conjici a Judice potest, quod delictum fuerit commissum, & de his Judicem informamus, ut interroget. Siquidem in Delictis percussionis, vulnerationis, homicidii &c. Interrogari debet Reus.*

An altercatus sit; an rixatus; an provocatus; an contumeliis, conviciis, detractionibus impetitus fuerit ab N. qui vulneratus est?

An rivalitatem cum eo habuerit ob Prælaturam, Officium, Dignitatem, Magisterium obtinendum?

An fuerit ab eodem Accusatus, Denunciatus, gravatus, impeditus, injuriatus in persona sua, vel suorum?

Quo-

An sit Familiaris, Amicus, Conjunctus, Factionarius Inimici Notorii ipsius examinati. *Omnia enim hæc indicia sunt Inimicitiæ, ob quam solam memorata Delicta committi possunt. In aliis vero Delictis carnis, differentia sunt indicia, puta conversatio, familiaritas, colloquia, sequestratio, risus, joci, nutus, tactus manuum, laudatio pulchritudinis, munera, literæ, & alia hujusmodi. In his vero potest Judex interrogare.*

An Reus frequenter allocutus sit cum Muliere?

Ubi, quoties, quando, quibus præsentibus?

Quid negotii secum habuerit?

Quid sibi dixerit?

De quo riserit secum?

An sequestratus a Socio locutus fuerit?

Ad quid munera dederit?

Quid ad eam scripserit?

Cur Domum frequentaverit?

Cur affectaverit visitare in absentia Mariti, Matris, Fratrum, seu Conjunctorum? &c.

Ex omnibus enim his concluditur amor concupiscentiæ erga illam. Porro alia sunt indicia generalissima, quæ quadrant in omni crimine; & sunt consuetudo delinquendi in illo crimine; mala Fama, vita relaxata, indevotio, fuga orationis, & hujusmodi, & ad habendam de his confessionem ab ore Rei debet interrogari.

Quare, & ob quod crimen fuit Sententiatus tali tempore?

Quare poenitentiatus in Visitatione tali tempore?

Quare confusus a Guardiano tali tempore?

Quare refutatus de Familia ab omnibus Guardianis ita, ut coactus sit Provincialis dare illi Obedientiam apertam, ut inveniret benevolum Receptorem?

Ex istis enim cogetur fateri indicia illa, quæ memoravimus supra. Præter hæc, sunt alia adminicula, puta complexio biliosa, & promptitudo ad iram, quæ facit ad percutiendum; complexio saturnina, & maligna, quæ inclinat ad nocendum per oblocutiones, proditiones, veneficia, avaritiam; & complexio sanguinea, quæ incitat ad libidinem, amorem impudicum &c. Et super his potest pariter a Reo quærere Judex, & interrogare.

Quare tali tempore ex simplici verbulo tantum excanduit contra N.?

Quomodo tot amicitias, & Familiaritates habeat cum sæcularibus maxime foeminabus?

Quare victu communi non sit contentus, sed obsonia particularia, vinaque pretiosa procuret?

An divites conjunctos habeat, a quibus talia habeat? &c.

Adminicula autem ista valde conferunt ad intentum, si quidem per ea suppletur aliquando defectus in Testibus, & etiam roborantur indicia, ut passim dictum fuit Parte prima.

XVIII. Forma secundi Constituti.

Dictum est in Superiori Adnotatione, quod in primo Constituto debet Judex Reum interrogare super indiciis remotis, & generalibus; in secundo vero debet urgere illum depositionibus Testium, & interrogare super indiciis specialibus, tanquam efficacioribus mediis ad extorquendam ab eo confessionem. Porro indicia hæc, ut dicebam, excerpenda sunt ex ventre depositionum Testium, & non potest de omnibus singillatim tradi regula interrogandi. Ideo stabimus materiam, continuando exemplum Causæ, quam supra assumpsimus, ex qua Iudex poterit desumere modum, quo se regere debeat in facti contingentia. Erit ergo, ut sequitur.

Anno .... & loco, quo supra, Mense vocatus fuit coram A. R. P. Provinciali P. F. N. Reus, qui supra, Die vero &c. qui monitus, & juratus, prout juravit tacto &c. ad opportunas interrogationes respondit, ut sequitur.

Interrogatus. An ipse Constitutus bene recogitaverit de periculoso statu suæ salutis in persistendo in perjurio, & se disposuerit ad fatendam veritatem?

Quomodo audeat asserere, se dixisse veritatem in primo Constituto, cum ex pluribus indiciis, & probationibus constet ipsum percussisse Fratrem N.?

Quis ergo eum percussit?

Quomodo audes dicere nescire percussorem, dum tu ipse percussor fuisti?

Nullus rixatus est, nullus minatus est Fratrem N. nisi tu; quis ergo, nisi tu, potuit tale maleficum fecisse?

Qui sunt illi malevoli, quos tu dicis potuisse arripere occasionem ex rixa, quam habuisti cum Fratre N. ipsum percutiendi?

Si ergo neminem nescis in individuo assignare, & quomodo audes dicere, alios fuisse percussores?

Potes ne dicere P. P. N. & N. Sacerdotes graves, & senes tale facinus comisisse?

Potes ne asserere P. P. N. & N. Amicos, & Familiares ipsius P. N. ipsum verberasse?

Potes ne dicere, quod Fratres N. & N. Clerici, qui nec causam, nec rixam cum eodem habuerunt, ipsum percusserint?

Potes ne rationabiliter dicere, quod Fratres N. & N. Laici devoti, & mortificati, qui sunt filii spirituales ipsius Patris N. ipsum verberaverint?

Si nullus ergo, ultra istos, erat tunc in Conventu, nisi tu, tu solus hoc crimen commisisti?

Dictum ei fuit: Resipisce miser, nec ad evadendam temporalem poenam, illaquea te æternæ, dicas, Quare dum omnes Fratres accurrerunt ad vocem clamantis, tu solus non comparuisti, ut opem ferres?

Quomodo non audivisti, cum esset talis clamor, quod Fratres N. & N., qui erant valde distantes accurrerunt, & tu qui eras vicinus non audivisti?

Quomodo dicis tali tempore esse somno oppressum, si dixisti in primo Constituto, te non solere ire cubitum nisi hora tertia noctis, & percussio fuit paulo post horam secundam?

Quomodo dicis te fuisse lassum ex itinere facto, si dixisti supra tali die non exiisse a Conventu?

Nonne rixatus es cum P. F. N. percusso post prandium illius diei in camera ignis communis?

Nonne paulo ante Completorium fuisti in lignario?

Ergo non fuisti extra Conventum, nec lassatus ex itinere, prout dixisti?

Cum quo Socio existi, & ad quid, & quo petente Licentiam exeundi?

Quomodo recordaris exiisse e Conventu, & non recordaris Socii, cum quo fuisti?

Nonne fuisti ad Cellam Fratris N. percussi tempore, quo ipsi alligabantur vulnera?

Si ergo profunde ita dormiebas, ut non audieris vocem clamantis, & quomodo expergefactus es, dum amplius non fiebat strepitus?

Nonne ipse Fr. N. percussus exprobavit tunc tibi,

qua fronte ausus fuisti illum adire, postquam ipsum tam enormiter percussisti ?

Nonne respondit tibi, quod si tua lingua mentiebatur, facies tua mentiri non poterat, ex eo, quod apparebant scalpturæ, quas ipse unguibus tibi fecerat in facie ad sui defensionem, quæ fuerunt visæ tunc ab omnibus; & per nonnullos dies perdurarunt ?

Respondit &c.

Videns autem A. R. P. Constituti pertinaciam, illum denuo paterne monuit, dicens; Vide Frater, tu curas de corpore, non de anima; metuis pœnas sæculi, non inferni. Peccasse, fragilitatis est; sed peccatum negare coram Deo, cujus locum teneo, Diabolicum est; moneo ergo te, ut relinquas obstinationem, veritatem fatearis, & ita temperamentum pœnæ merearis. Dicas ergo, quisnam percussit Fratrem N. ?

Tunc Pater Provincialis, videns animum ipsius obfirmatum in deneganda veritate, voluit examinis continuationem in aliud tempus differre; ad hoc, ut Reus haberet occasionem melius se recogitandi, & se disponendi ad fatendum crimen. Jussit tamen sibi prius legi suam depositionem, & ab ipso subscribi. Acta sunt hæc &c.

Ego N. confirmo ut supra.
Ego N. Minister Provincialis,
Ego N. Actuarius.

XIX. Forma tenenda in ultimo Constituto Rei.

Anno ... Mense ... Die & loco &c. adductus coram A. R. P. Ministro Provinciali P. Fr. N., qui supra, gravibus, & exhortatoriis verbis fuit monitus, ut, consulens animæ suæ, a tot perjuriis tandem desisteret, quot fuere mendacia, quæ in Superioribus Constitutis asseruit; & de novo juratus, prout juravit tacto pectore &c. ad sibi factas interrogationes respondit, ut sequitur.

Interrogatus. Quam ob causam percusserit Fratrem N. ?

Quomodo audeat negare hoc, dum omnes Testes quotquot fuere examinati affirment ipsum fuisse percussorem ?

Audias, (ait R. A. P.) & confusus per eorum dicta, veritatem tandem confiteare. Et ad mandatum eiusdem A. R. P. lectæ sibi fuerunt depositiones Testium, & signanter dicta primi Testis supra fol. &c. Secundi Testis supra fol. &c. *& sic deinceps, donec omnia dicta Testium sibi obiecerit.* Tunc R. A. P. quid dicis ad hæc; quomodo audes negare ?

Respice in me, quomodo non confunderis coram Deo, cujus locum teneo, negare, quod tot boni Religiosi cum iuramento affirmarunt ?

Vide miser præcipitium tuum, non es contentus falsitatem cum Diabolo defendere, & veritatem contra Deum impugnare, sed etiam Viros probos calumniaris, & audes illos perjuros, falsosque Testes dicere ?

Sed quid dices ad manifesta indicia, quæ militant contra te ?

Potesne negare, quod tali die &c. post prandium coram P. P. & Fr. Fr. N. N. & N. altercatus sis cum Fr. N. percusso ob causam talem &c. dum esses ad ignem communem, & protulisti contra ipsum verba talia, &c. & non solum hoc, sed, arrepto titione, volebas ipsum percutere, nisi fuisses retentus a P. N. qui apprehendit te per brachium, & adduxit in Dormitorium ?

Potesne negare, te in dormitorio dixisse coram P. N. & N. quod omni modo volebas te ulcisci contra eundem Fr. N. & ipsum apprehendisses in tempore, quo a nemine posses impediri ?

Potesne negare, quod post Vesperas, & paulo ante Completorium tu ivisti ad lignarium, & lignum inter alia delegisti, & interrogatus a Fr. N. Coquinario, qui illuc advenerat, quid volebat facere de illo ligno, tu respondisti *velle illo reddere sensatum quendam fatuum*, quæ verba fuere audita etiam a Fr. N. qui supervenit dum Coquinarium quærebat.

Potesne negare, te, dum a lignario exires, obvios habuisse Patres N. & N. redeuntes ab horto, & quando eos vidisti, abscondisse lignum sub mantello, & dum te interrogassent quid nam absconderes, te illis responsum non dedisse, sed concito passu, timens, ne vellent videre quidnam gerebas, ascendisti scalas dormitorii, & ivisti ad cellam, qua festinanter clausa, ad ipsos, qui iverant ad ignem, reversus es ?

Potesne negare in illo sero, præter morem tuum, quo solitus es post primam noctis ire cubitum, circumiisse per dormitorium, & claustrum; & dimissis calepodiis, induisse sandalia contra morem tuum, & quæsivisse a Fr. N. Clerico, an ipse vidisset Fr. N. percussum &c. & Clericum prædictum tibi respondisse, illum manere adhuc in Ecclesia ?

Potesne negare, quod dum ipse Fr. N. exiisset ab Ecclesia, & scalas ascenderet, tu qui stabas in insidiis, cucurristi post eum, & ipse audiens sonitum gressus tui, sibique timens, relictis calepodiis, velociter ascendebat scalas, & tu cepisti illum percutere, & ille fugiebat, teque prosequente percutere, ipse magna voce clamare cepit, *accurrite, accurrite, sum assassinatus*, teque ferocius percutiente, ipse in obscuritate, (dum lampas dormitorii fuerat contra consuetum extincta) faciens de necessitate virtutem, te amplexatus est, & unguibus scalpsit tibi faciem, & brachium, & digitum manus tuæ momordit, & scalpturæ visæ sunt a Fratribus in illo sero, & per plures dies duraront, & a morsu curatus fuisti per Chirurgum ?

Potesne negare, quod accurrentibus omnibus Fratribus in auxilium, Tu solus non comparuisti, quod repertum fuerit lignum, quo eum tutudisti, quod fuit recognitum a Coquinario, esse illud idem, quod tu acceperas in lignario paulo ante Completorium, & dimisisti in loco delicti, quando audiens Fratres accurrentes, fugisti in Cameram tuam ?

Potesne negare, quod tu comparuisti quadrante horæ post factum in cella Fratris N., ubi erant assistentes cæteri Fratres, ad illum curandum a contusionibus, & quando ille te vidit, dixit ad te, *& audes adhuc venire ad conspectum meum postquam me assassinasti*; & dum tu negasti hoc fecisse, ipsum replicasse, *lingua tua mentitur; sed facies tua verum dicit; videte Fratres scalpturas unguium, quæ produnt malefactorem*, & dum ad illa verba Fratres conversi sunt ad te, tu mutus statim abiisti ?

Quomodo ergo potes negare tot indicia, per tot Testes probata ?

Dicas nonne curatus fuisti a Chirurgo in digito minimo manus ?

Quomodo hoc negas, si in primo examine hoc confessus es ?

Quis

Quis ergo te sauciavit in digito?

Nonne per duos dies fuisti in camera, nec audebas comparere ob faciem deformatam scalptura unguium?

Respondeas. Ad quid arripere illum baculum, & sub mantello abscondere?

Hoc nequis negare? Responde.

Advertat Iudex, quando Reus incipit titubare, verba confundere, pallere, plorare, sudare, suspirare, anhelare &c. tunc magis urgeat eum, & fatiget interrogationibus, & dicat Da gloriam Deo, dic veritatem, responde cito. *Et altiori, & imperiosa voce sic dictet Actuario. Scribe.* Et coepit tremere, & pallere, sudare, suspirare &c. *Mox premat ipsum.* Quare gemis, suspiras, sudas, tremis &c. Nonne vides te veritate confusum.

Responde. *Et in hoc confractu Iudex fixos, ac intentos oculos in Reum teneat, iubeatque Reo, qui a Iudice oculos divertit, ut in se illos convertat, & urgeat eum sic.*

Quare faciem meam non sustines, & oculos meos effugis.

Miser nonne vides, quod facies tua te arguit, & prodit conscientiam læsam, quam lingua denegat?

Quod si me hominem non latet, quomodo evasurum te esse, confidis, iudicium Dei omnia intuentis?

Confitere ergo delictum tuum. An ne tu percussisti *Fratrem* N.?

Videns autem Rev. Adm. Pater se nihil proficere monitionibus, exhortationibus, obiectionibus, rationibus, & argumentis præfato Reo pluries replicatis, & obiectis, ipsumque pertinacem, & obstinatum in negando, decrevit ipsum pro tunc dimittere, & opportuno tempore, de iure agenda perficere. Et lecto sibi suo examine, cui subscripsit dimissus est &c.

Ego N. affirmo ut supra.
Ego Fr. N. Minister.
Ego *F.* N. Actuarius.

XX. Forma cogendi Reum nolentem respondere, aut non respondentem præcise; aut vacillantem, aut sibi contradicentem, non concordatis dictis contradictoriis.

Possunt dari casus, quod Reus in primo Constituto, sive aliis nullum det responsum interrogatoriis Iudicis; vel respondeat cum ambiguitate; vel nolit præcise respondere per verba affirmativa, aut negativa; vel modo asserat, modo neget, iterumque asserat, iterumque neget; vel sibi in uno, & eodem, sive diversis Constitutis contradicat, sibique a Iudice obiecta contradictione, eam nequeat conciliare: tali casu, debet cogi per torturam, quemadmodum diximus, Par. prima Titul. Reus in Comment. §. 6. *Supponimus autem, quod ex ventre depositionis ipsius Testis, & ex Actis processualibus tam evidens sit contradictio, vacillatio, & obstinatio in non præcise respondendo, quod nulla queat tergiversatione celari, & tali casu nullæ dandæ sunt Reo defensiones ante Torturam, sicut diximus pariter de Teste supra.* Sect. IV. numero LX. *Sed apud Nos, peti debet consilium Diffinitorii, sive aliorum Patrum peritorum, ut habet* Textus Titul. Tortura §. III. *potest ergo deveniri ad Decretum Torturæ describendo factum, ut sequitur.*

Ameno Form. Crim. Par. II.

Cum Fr. N. Reus, qui supra, pluries Constitutus coram A. R. P., & ab eo *Interrogatus* noluerit interrogationibus congruam responsionem dare, sed dixerit, *se non recordari; nihil scire &c.* & monitus ut ad interrogata responderet, easdem penitus responsiones dedit; & iterum atque iterum monitus, comminataque ipsi Tortura, nisi adæquate respondere disponeretur, spretis exhortationibus, monitionibus, atque comminationibus sibi factis, durus, & obstinatus perstiterit in eisdem responsionibus, nec aliud ab eo haberi potuerit,

Sive Interrogatus, vacillans fuerit in suis dictis, dum in primo Constituto in folio &c. dixerit hoc, & hoc &c. *& ponantur præcisa eius dicta*; mox in alio examine, ut patet in Processu folio &c. dixerit contrarium, ut hoc, & hoc &c. exinde in alio Constituto fol. &c. dixerit hoc, & hoc &c. iterumque in alio examine asseruerit contrarium, ut patet in actis fol. &c. ubi dixit hoc, & hoc.

Sive Interrogatus, ut assertive deponeret, semper dubitative, & hæsitanter responderit per verba, *mihi videtur; si male non recordor; potuit esse &c.* & monitus, ac pluries instatus, & exhortatus, ut præcise, & assertive responderet, *est*, vel *non*; *fuit*, vel *non fuit &c.* ipse verba futilia dedit. Dicendo quod *dixi, dixi*; quod *dixi, scriptum est*; *me remitto ad supra dicta &c.* nec per replicatas instantias, exhortationes, monitiones, & comminationes Torturæ removeri potuerit a sua pertinacia in dandis eisdem præcise responsionibus.

Sive Interrogatus, in plures contradictiones dederit, cum in suo examine facto sub die &c. ut apparet in Actis fol. &c. dixerit hoc, & hoc &c. *& ponantur ejus dicta*; postea in alio examine sub die &c. fol. &c. dixerit contrarium, nempe sic, & sic &c. itidemque in primo examine supradicto deposuerit hoc &c. & in alio dixerit oppositum puta &c. & obiectis sibi ab A. R. P. prædictis contradictionibus, eas nec conciliare, nec negare potuerit; *Decrevit*, iuxta Ordinis praxim, audire consilium R. R. PP. Diffinitorii; *sive* Patrum Peritorum Conventus N. super tortura, quam, ex legum præscripto, tenetur inferre prædicto Reo, ob supradictam causam. Vocatis ergo in cameram suæ residentiæ R. R. P. P. nempe P. N. Exprovinciali, P. N. Guardiano, P. N. Lectore Theologo, aperuit illis statum causæ, & per Me Actuarium legi fecit acta ad prælictam Causam, & Articulum facientia. Quibus lectis petiit, ut sibi consulerent, num graviter, num mediocriter esset prædictus Reus torquendus, quodque genus torturæ sibi convenientius videretur. Qui matura discussione præmissa, dixerunt, ipsum Fr. N. tamquam contumacem in non parendo Iudici, & in non danda præcisa responsione &c. *sive* tamquam dolose vacillantem, & *sive* tanquam periurum, ex eo, quod est inter duo contradictoria &c. deberi carceri mancipari, & ieiuniis macerari, donec discedat ab obstinatione; sive per tot dies, &c. & si hoc non profuerit, posse A. R. P. pro sui arbitrio, alia tormenta adhibere, donec Reus obediat; sed quo ad durationem se remittebant arbitrio A. R. P. Provincialis. Acta sunt hæc Anno ... Mense ..., Die ..., &c.

Ego Fr. N. ita consului.
Ego Fr. N. affirmo.
Ego *Fr.* N. consului, ut supra.
Ita est Ego *Fr.* N. Minister.
Ego *Fr.* N. Actuarius,

 XXI. Con-

XXI. Consequenter idem A. R. P. inhærendo consilio sibi per supradictos Patres dato, & præmissa protestatione, quod præcise ad Torturam devenire intendit ob prædictam variationem; *sive* vacillationem; *sive* contradictionem; *sive* ad expugnandam obstinationem ipsius Fratris N. ut det responsum congruum, & præcisum ad sibi factas, & de novo faciendas interrogationes; & salvis iuribus Curiæ acquisitis circa principale decrevit, pro ut præsenti Decreto decernit, prædictum Fratrem N. esse carceri mancipandum, ubi pane, & aqua sustentetur per tot dies &c. sive donec paratus sit, congruum responsum dare &c. Acta sunt hæc. &c.

Ego N. Provincialis.

Ego N. Actuarius.

Et cum per Me Actuarium intimatum fuisset prædictum Decretum P. N. Superiori Conventus, ut curaret illud executioni demandari, se paratum demonstravit, & paulo post reversus mihi retulit, prædictum *Fr.* N. esse incarceratum juxta mandatum Adm. R. P. Acta sunt hæc &c.

XXII. Forma examinandi Reum tortum ut supra, ob variationem, contradictionem, vacillationem, vel pertinaciam in non dando responso præciso.

Si Reus, dum est carceratus, mittit Custodem Carceris ad Iudicem dicendo, se paratum esse, dare congruum responsionem interrogationibus sibi faciendis; potest Iudex illum ante se adducendum curare, & examinare, prout supradictum est, ad exigentiam causæ; Et in processu potest describi factum secundum Formam datam supra Sectio IV. num. LIII. *de Teste, recedente a pertinacia, examinando.*

Si vero fuerit carceratus, & sic tortus, ob vacillationem, varietatem, sive contradictionem, ad purgandam maculam periurii, & ad videndum in quo dicto præcise persistere intendat; debet Iudex, (postquam per tempus conveniens, & prout ipse expediens iudicaverit, Reus fuerit ita tortus per Carcerem, & jejunia,) illum denuo examinare, & totum describi, prout sequitur.

Cum per Dies . . . . &c. *& hic exprimatur numerus dierum.* Fr. N. Reus, qui supra &c. ex causa, & causis præmemoratis, ex Decreto A. R. P. fuisset in Carcere detentus, & ieiunio in pane, & aqua maceratus &c. volens idem A. R. P. Provincialis ad expeditionem Causæ procedere, & ab eo scire, in quo dicto, ex supra recensitis, a se assertis, velit persistere, jussit illum coram se adduci, & sibi dato iuramento de veritate dicenda, prout iuravit tacto &c. fuit.

Interrogatus. An tandem se disposuerit ad dicendam veritatem?

Quomodo potest asserere veritatem dixisse, dum tam varia, & contraria deposuit?

Fuit ei dictum, ut denuo dicat quomodo fuit tale, & tale factum. *Et hic quærat Judex de illis factis circa quæ Reus fuit vacillans, contradictorius &c. & habita responsione subiungat.* Tu alias, de hoc eodem facto, a Me interrogatus, respondisti hoc, & hoc &c. modo dicis sic, & sic &c. ista dua responsa, non possunt esse ambo vera, sed necessitate unum est verum, & aliud falsum. Dicas ergo, quod nam est responsum verum, in quo persistis?

Fuit ei dictum, qua de causa dicis hoc responsum esse verum, & aliud falsum?

Quomodo asseris, hoc esse verum, dum Testes dicunt contrarium?

Fuit monitus ne ad pœnam temporalem effugiendam incurreret æternam mentiendo: dicat ergo, quomodo non est magis vera alia responsio, cum sit magis conformis dictis Testium?

Et cum pluries fuisset monitus, & exhortatus ab A. R. P., ut sibi ob oculos posito timore Dei puram veritatem diceret; semper perstitit in eodem responso. Et lecto sibi suo examine, & ad mandatum Ad. R. P. dimissus est; sive ad carceres reductus &c. Acta sunt hæc &c.

Ego N. deposui, ut supra.

Ego N. Minister Provincialis.

Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO I.

XXIII. *Advertendum, quod potest evenire, quod Reus pertinax in non danda præcisa, & adæquata responsione interrogationibus sibi factis, non se disponat per Torturam Carceris, & jejunii ad recedendum a pertinacia, & consequenter non mittat ad Judicem ut numero superiori diximus. Tali casu debet Judex transactis aliquot diebus sibi bene visis a carceratione, illum examinare, instando, ut congruam responsionem det ad interrogata. Si illam dederit, bene quidem; si vero perseveret, dicendo* nihil scio. Sum innocens; quod dixi, dixi; quod dixi scriptum est; me remitto ad dicta &c. *Iudex his, & ter moneat, urgeat, & insiet, ut recedat ab obstinatione; & si videt nihil proficere, decernat augmentum Torturæ pro ut infra, & si Reus ab illo appellet, non curet de Appellatione, illam reiiciat, & illa non obstante, ad executionem Decreti deveniat. Porro Forma decernendi augmentum Torturæ debet esse talis.*

Cum comperisset A. R. P. Provincialis Fratrem N. prædictum Carcerem, & jejunium iniunctum nihili pendente, nec per illa moveri ad relinquendam pertinaciam suam, in non danda congrua, & præcisa responsione ad interrogata, decrevit, pro ut præsenti Decreto decernit, quod Fratri N. prædicto, ultra carcerem, & jeiunium in pane, & aqua ponantur pedes in compedibus, & vinculis ferreis alligetur, ut ex majori Tortura resipiscat, & a pertinacia recedat. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Minister Provincialis.

Ego N. Actuarius.

Et intimato, per Me infrascriptum, supradicto Decreto Fr. N. Custodi carceris, promisit se illud statim executioni demandaturum. Et paulo post reversus retulit, cum iuramento, se iniecisse compedes ferreos prædicto carcerato, & catena pariter ferrea ipsum alligasse. In quorum &c. Acta sunt hæc &c.

ADNOTATIO II.

XXIV. *Advertendum, quod si, non obstante carceratione, & jejuniis, Reus adhuc persisteret in sua pertinacia, & essemus in casu atroci, Iudex posset variare tormenta, & adhibere sibilos, taxillos, & etiam funem. In tali ergo casu, post quam per dies Judici bene visos mansit Reus compeditus, & vinculatus, potest illum denuo examinare, & fa-*

factum describere, prout numero superiori dictum est; & facere Decretum de augenda Tortura, & explicare genus tormenti, quod adhibere intendit. Formam autem dandi talia tormenta dabimus infra Sectione Sept.

XXV. Forma confrontandi Reum cum Testibus.

Videnda omnino sunt, quæ diximus de confrontatione Rei cum Testibus Part. p. Tit. Reus a nu. 96. usque ad 114. pag. 424. *& Forma erit ut sequitur.*

Cum Frater N. Reus, qui supra, obstinatus, & pertinax fuerit in non confitenda veritate, nec a sibi obiectis depositionibus Testium, motus fuerit a negativa delicti, quod commisit; A. R. P. Provincialis duxit, optimam esse confrontationem eorundem Testium cum prædicto Reo, ad removendum ipsum ab obstinatione. Constituto ergo illo coram se, eoque monito, & jurato, prout juravit tact. &c. fuit.

Interrogatus. Quomodo negare possit, se tali tempore percussisse baculo Fratrem N., cum tot Testes fide digni deponant contra eum? Respondit &c.

Quomodo negare audeat, se tali die tentasse percutere titione ad ignem communem, cum hoc asseratur ab aliis, qui fuerunt præsentes? Respondit &c.

Quomodo neget, se accepisse baculum a lignario; dixisse se velle illo reddere cordatum quendam fatuum; baculum prædictum abscondisse sub mantello &c. Dicas ergo quis fuerit iste fatuus, & de quo intendebat ipse loqui? Resp.

Qua fronte neget hoc, si Testes iidemmet in facie ipsius hæc eadem confirmabunt? &c. *& subsequatur.*

Cum A. R. P. vidisset illius pertinaciam negando, quæ Testes veridici deposuerunt, vocari fecit P. Fr. N. Sacerdotem &c. Testem, ut supra examinatum, & eo monito, & jurato prout juravit, tacto pectore &c. sic ipsum interrogavit.

An cognoscat Fratrem ibi adstantem; quomodo vocetur; a quo tempore eum cognoscat; & de causa scientiæ? Respondit &c.

Tum conversus ad prædictum Fr. N. ut præsertur constitutum, illum interroget?

An cognoscat viceversa prædictum P. N. Testem? Respondit &c.

Et advertendum, quod sive confiteatur, sive neget, se cognoscere illum, non impedit, quin dicatur, facta recognitio. Et sequatur.

Post quam Reus, & Testis se ad invicem cognovissent, prædictus P. N. Testis fuit interrogatus.

An ipse constitutus sit ille idem, de quo deposuit sub die &c. prout constat ex actis &c.?

Tunc A. R. P. Provincialis jussit legi depositionem Testis clara, & intelligibili voce in faciem Fr. N. Rei, qua lecta, fuit.

Interrogatus, si recordatur de hac depositione? Respondit &c.

An quæ in illa deposuit vera sint? Respondit &c.

Tunc idemmet A. R. P. Provincialis conversus ad dictum Fr. N. Reum constitutum, interrogavit.

Quid modo respondes prædictis?

Et hic describatur responsio Rei, & replicatio Testis, & omnia verba, motus, gestus, & alia accidentia tum Rei, tum Testis, quæ evenient, & subsequatur.

Et cum uterque in suo dicto persisteret, A. R. P. Provincialis licentiavit a sua camera prædictum Testem Fr. N. & vocare fecit Fratrem N. alium Testem examinatum sub die &c. ut constat ex actis folio &c. & eo monito, & jurato &c. *Et ipsum examinet, sicut factum est cum antecedenti; & ita continuet, donec omnes Testes sint confrontati. Confrontatis autem omnibus subsequatur.*

Tunc A. R. P. conversus ad ipsum constitutum, ait. Nonne vides miser te per Testes, qui in faciem tuam deposuerunt super delicto a te commisso esse convictum?

Qua fronte ergo audes negare ita patentem veritatem?

Da gloriam Deo, crimen tuum humiliter fatendo dicas, anne tu die tali &c. percussisti, & vulnerasti Fratrem N.? Respondit &c.

Quibus auditis A. R. P. vocare fecit supradictos omnes Testes, ut supra confrontatos, & coram ipsis & Reo prædicto lectis eorundem depositionibus ipsis ab omnibus subscribi fecit, & Reum ad locum suum reduci jussit. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Testis deposui ut sup.
Ego N. Testis deposui &c.
Ego N. Testis &c.
Ego N. affirmo ut supra.
Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

XXVI. Forma confrontandi Socios criminis cum Reo.

Quia Socius criminis est infamis. &, ut ejus dictum afficiat Reum, debet purgare infamiam per Torturam, ut diximus Par. I. Tit. Tortura; *& si fiat confrontatio ipsius cum Reo, damus ejus formam. Præmittantur autem ea, quæ supra dicta sunt, dum confrontantur Testes cum Reo, & subsequatur.*

Et cum uterque ipsorum staret in suo dicto A. R. P. ad ipsum Constitutum magis convincendum de mendacio, eumque magis disponendum ad fatendam veritatem, & ad tollendam omnem dubitationem, & maculam a dictis, & persona ipsius Testis ob infamiam, qua laborat, cum sit socius criminis, mandavit dictum Testem flexis genibus spoliari chorda, & capucio, & reducto habitu, ipsius humeros nudari, & flagellum, sive disciplinam in dextera accipere; Tuncque in præsentia ipsius Rei, ipsum monuit denuo, ut simplicem veritatem diceret, neo animam suam, & Proximum gravaret, dicendo mendacium; ipsumque interrogavit; An paratus esset confirmare in Tortura in faciem, & caput ipsius Rei, quæ ante deposuit? Respondit &c.

Tunc A. R. P. jussit, ut se flagellaret. Quo incipiente se, ut præfertur, flagellare, fuit interrogatus.

An ea, quæ deposuit in suo examine sub die tali &c. & quæ ratificavit paulo ante præsenti tempore contra F. N. Reum constitutum hic præsentem, sint vera? Respondit &c.

Fuit ei dictum, ut replicet ea. Respondit &c.

Tunc A. R. P. jussit, ut cessaret a se flagellando, & de novo, capucium, & chordam indueret, & ad locum suum reverteretur &c.

Si sunt plures Socii criminis eodem modo sunt torquendi, & concludendum examen eodem modo, quo terminatur in Testibus, qui non sunt Socii criminis, & cum Reo confrontantur, ut dictum est supra num. XXV. Quibus auditis &c.

ADNOTATIO I.

XXVII. *Advertendum, quod si Testis aliquam be-*

habeat inhabilitatem, quæ debeat purgari per Torturam; & iste confrontandus sit cum Rei, debet ille torqueri, & sic purgare inhabilitatem in faciem, & caput ipsius Rei, & tunc per flagellationem manu sua factam, juxta formam supra datam torquendus est.

ADNOTATIO II.

XXXVIII. *Advertendum secundo, quod Tortura Socii criminis in confrontatione cum Reo, potest adhuc esse gravior, quam sit supradicta flagellatio manu ipsiusmet torti facta; sed si gravius est crimen, potest manu alterius fieri (saltem in locis, ubi est mos, quod hujusmodi flagellationes usitentur;) & in atrocissimis, in quibus adhibetur funis, potest torqueri per funem. Et in talibus casibus fit descriptio formæ, juxta quam erit tortus Socius criminis.*

XXXIX. Forma recognitionis Rei faciendæ a Testibus.

Pro hac advertendum est, quod scripsimus Part. I Titul. Reus num. 96. & seqq. *& sciendum est, quod si Testis deponens, vel super qualitate, vel super substantia Delicti non novit Reum ex nomine; & circumstantias ejus personales, & sensibiles tantum descripsit, debet Judex ante Rei constitutionem procurare recognitionem ipsius judicialiter faciendam a Teste; prout dicimus* Par. I. loc. cit. *Et tali casu recognitio ita facienda est, ut ille, qui adhuc in numero Reorum positus non est, nequeat percipere quid circa se faciat Judex. Si autem alii Testes, qui noverunt Reum nominaliter sufficienter deposuerunt contra eum, itaut rite potuerit in numero Reorum poni, & debeat fieri recognitio a Teste, qui ut præfertur, ipsum non novit; ista potest fieri post Rei constitutum, ipso vidente, & sciente. Pariter ista recognitio potest fieri adhuc simpliciter tantum, vel cum ea fieri etiam confrontatio; & de omnibus his formam damus. Si ergo Testis non novit Reum ex nomine, (forte quia hic, vel ille est advena, & alterius Provinciæ,) & examinatus deposuit, quod ille Frater, qui baculum abscondit sub mantello &c. est staturæ mediocris, barba rara, & nigra, parum calvus, habet humeros parum curvos, & habebat mantellum novum &c. debet Judex procurare recognitionem, ut sequitur.*

Cum Fr. N. Testis, qui supra, deposuerit vidisse die tali &c. in loco &c. dum ipse deponens in comitatu Fratris N. rediret a viridario, & iret versus cameram ignis communis, quendam Fratrem staturæ mediocris, barbæ raræ, & nigræ &c. qui baculum talis longitudinis plus minus &c. & tantæ crassitiei &c. abscondit sub mantello &c. prout latius in suo examine, facto sub die &c. prout in actis, folio &c. nomen autem prædicti *Fratris* ille nesciat. Volens autem A. R. P. recognoscere distinctius, ex oculari inspectione, de quonam *Fratre* memoratus Testis supradicta deposuerit, vocare curam se fecit eundem Testem, illique dato juramento, prout juravit &c. interrogavit eum.

An ipse recognosceret illum *Fratrem*, de quo deposuit, quod abscondit baculum sub mantello &c. si ipsum propriis oculis videret?

Respondit &c. Tunc ait A. R. P. bene observa singulos Fratres, qui singillatim intrabunt in hanc cameram, & vide si inter illos reperietur ille, quem dixisti, & bene cave, ne decipiaris. Et cum antea ad mandatum A. R. P. congregati essent multi Religiosi in Dormitorio ante cellam ejusdem A. R. P. & clauso ostio, per Socium suum significavit eis, ut unus ex illis quilibet ingrederetur cellam, in quo erat idem A. R. P. & Testis supradictus coram Me Actuario; & postquam ille exiisset, alius similiter intraret. Qua intimatione facta ingressus est in cellam prædictam P. Fr. N. Et postquam ibi mansit per spatium unius Ave Maria, & ita vicinus Testi prædicto, ut optime illum discerneret fuit licentiatus. Tum A. R. P. illum interrogavit.

An P. Fr. N. qui intraverat, & fuerat ibi, sit ille, de quo deposuit, ut præfertur? Respondit &c.

Consequenter intravit P. Fr. N. &c. *Et similiter describatur, & fiat interrogatio, ut de primo factum est, & sic deinceps; donec ingrediatur ille, qui Reus supponitur &c. quo egresso e camera interrogetur.*

An ille Frater, qui modo egressus est, sit ille &c. Respondit; est ille idem, quem vidi, sed tunc habebat mantellum novum, sed modo habet repetiatum.

Interrogatus. Quomodo asserit esse illum? Respondit &c. *Et procuret Judex, ut det causam sufficientem suæ scientiæ &c.* & subsequatur.

Quibus habitis, & in quantum receptis, & lecto sibi suo examine, cui subscripsit, dimissus est. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Testis affirmo, ut sup.
Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Si vero Reus jam constitutus est ex sufficientibus probationibus habitis ob aliis Testibus, & debeat fieri recognitio ipsius simpliciter ab alio Teste, arbitrium Judicis est illam facere Reo sciente, vel non. Si vult eam Reo facere sciente, potest uti forma sequente omissis iis, quæ faciunt ad confrontationem; si vero vult illam, Reo non sciente, potest uti forma præcedente.

Si autem facienda est recognitio, & confrontatio ita describatur.

Cum Fr. N. Reus negaverit se esse illum, de quo Testes deposuerunt; ut in Actis &c. ut veritas magis appareat A. R. P. decrevit illos statuere coram eodemmet Reo, ut illum recognoscant, & cum illo confrontentur. Quare primo adduci coram se fecit prædictum Fr. N. Reum, cui dato juramento, prout præstitit &c. fuit dictum.

Quid diceres, si Testes fide digni te recognoscerent, in facie tua dicerent, te esse eum, qui percussit &c.? Respondit &c.

His auditis ad convincendum Reum de mendacio, & eundem disponendum ad fatendam veritatem; & ad omnem alium meliorem finem &c. mandavit vocari nonnullos alios Fratres, qui prædicto Reo statura, facie, ætateque magis similes essent, nimirum Fratres N. N. N. & N. quibus comparentibus, & ad sinistram Judicis in rectam lineam ordinatis, & inter eos prædicto *Fr.* N. Reo tertium locum tenente, mandavit ad eorum faciem statui Fratrem N. Testem, & delato ei juramento de veritate, prout juravit &c. fuit.

Interrogatus. An inter illos Fratres reperiatur ille, de quo deposuit in suo examine sub die &c. Respondit &c.

Fuit ei dictum, ut illum manibus propriis tangendo demonstret; Et ipse Testis motus de loco suo

ac-

accessit ad prædictum Fratrem N. qui erat in tertio loco, & tangens ipsum dixit; Iste est, de quo dixi. Tum fuit interrogatus.

An depositionem, quam fecit, & cui ipse subscripsit, agnosceret si sibi legeretur, & ostenderetur? Respondit &c.

Tunc A. R. P. Provincialis, dimissis quatuor supradictis prius vocatis, pro recognitione facienda, jussit mihi Actuario, ut clara, & intelligibili voce depositionem prædictam, quæ incipit folio &c. & definit folio &c. legerem, & peracta lectione fuit interrogatus.

An illa eadem esset depositio a se facta, & subscriptio manu ipsius exarata? Respondit &c.

An vera essent, quæ in ea continentur? Respondit &c.

An denuo illa deponat, & ratificet? Respondit &c.

Tum conversus A. R. P. ad Fr. N. ait nonne audisti, quomodo in faciem tuam iste contra te veritatem confirmavit, quare ergo confusus non recedis a pertinacia, & crimen tuum confiteris? Respondit &c.

Cum autem vidisset A. R. P. Fratrem N. Reum in sua negativa persistere, lecto prius suo examine, cui ambo subscripserunt, Testem prædictum dimisit, Reum vero ad priorem locum reduci mandavit. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Testis affirmo ut sup.
Ego N. Testis affirmo ut sup.
Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

XXX. Forma recognitionis Rei negantis se esse illum, qui processatus, & condemnatus in contumacia ob fugam fuit.

Potest dari casus, quod aliquis, patrato Delicto, apostataverit, & fuerit condemnatus in contumacia, post modum cadit in fortiis Religionis, & constitutus neget se esse illum, qui condemnatus est. Tunc debet per Testes, qui illum prius noverint, recognosci; forma autem erit, quæ sequitur.

Cum Fr. N. prætensus Reus, & ut talis captus in habitu Heremitæ, & in carcerem Religionis conjectus, negaverit se esse Fr. N. Laicum professum nostri Ordinis; sed asserat nunquam fuisse Religiosum, sed esse Heremitam Secularem; volens A. R. P. de veritate certiorari, statuit, illum facere recognoscere per Testes, qui plenam cognitionem habuerunt ipsius Fratris N. ex diuturna cohabitatione secum habita. Mandavit igitur in cameram suam adduci tres Fratres Laicos, qui magis similes ætate, statura, & aspectu reperiri potuerunt in hoc Conventu N. & inter hos ad sinistram ipsius in rectam lineam ordinatos secundo loco statuit prædictum Fratrem N. Reum prætensum. Exinde mandavit vocari Fratrem N. unum ex Testibus, qui diutius commorati olim fuerant de Familia cum prædicto Fratre N. Reo prætenso; & illi dato juramento de veritate dicenda, prout juravit tact. &c. fuit.

Interrogatus. An cognoscat has quatuor personas in directum ordinatas? Respondit &c. Dictum fuit ei, ut singulas proprio nomine exprimat. Respondit &c.

Interrogatus. Quomodo sciat hunc secundum habitu Heremitico indutum esse Fr. N.?

A quo tempore, ubi, & quando ipsum agnoscat?

Quanto tempore sit secum commoratus de Familia, & sub quibus Guardianis?

Ex quibus signis cognoscat individualiter ipsum esse Fratrem N. & non potius sit aliquis alius sibi similis?

Et advertendum, quod si Reus habet aliquod signum peculiare, ut maculam, verrucam, aut nævum, aut cicatricem in cute, aut digitum attractum, aut pede claudicat; aut notam in facie &c. debet Testis illam exprimere; & Judici ad oculum ostendere, & subsequatur.

Quibus habitis, prædictum Fratrem N. Testem licentiavit, & vocari fecit alium Testem Fratrem N. &c. *Et illum pari modo examinet, sicut primum; & ita deinceps, donec omnes examinaverit. Examine autem ultimi Testis absoluto, subsequatur.*

Tunc A. R. P. Conversus ad Fratrem N. Reum prætensum ipsum interrogavit.

Quomodo audeat negare se esse Fratrem N. cum tot Testes ipsum recognoverint, & asserverint contrarium? Respondit.

Monitus, ut desistat multiplicare perjuria, quia licet persistat in negativa, tamen poterit contra eum exequi Sententia, qua fuit condemnatus. Respondit &c.

Videns autem A. R. P. ipsius Rei pertinaciam, pro tunc dimisit examen, intendens tamen opportuno tempore procedere usque ad totalem Causæ expeditionem. Et vocatis denuo coram se omnibus prædictis Testibus examinatis, eorum examina alta, & intelligibili voce per Me legi fecit, & ab eisdem subsignari; dimissisque Testibus, Reum in carcerem reduci mandavit. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Testis.
Ego N. Testis.
Ego N. Testis.
Ego N. affirmo, ut supra.
Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO.

XXXI. *Advertendum, quod si Reus prædictus est per Testes convictus, quamvis neget se esse illum, qui asseritur a Testibus, potest nihilominus Sententia contra eum lata executioni demandari, prout post* Farinac. Quæst. XI. num. 25. & Ambrosin. lib. 6. cap. 2. num. 5. vult Passerin. Prax. Caus. Judic. c. 6. num. 151. *Si autem convictus non remanet, sed est ab illis indiciatus ad Torturam, torqueri debet, non tantum super identitate personæ, sed debet interrogari de nomine, patria, parentibus, exercitio, causa discessus a Patria, habitatione &c. juxta opportunitatem, & naturam Causæ. Si in Tortura, proportionata valori indiciorum, persistit in negativa personæ; dimittendus est. Si autem confiteatur quidem identitatem personæ, neget autem delictum, ob quod fuit condemnatus in contumaciam; licet posset absolute de rigore juris contra eum exequi sententia, ut scribit* Ambrosin. de Mod. for. proc. lib. 6. cap. 2. num. 10. *Tamen procedendo cum misericordia, & æquitate, prout decet inter Regulares, potest admitti ad defensiones, prout diximus supra hac eadem* Sect. num. XII. & Par. I. Tit. Reus sub numero 47.

XXXII. Forma puniendi Reum delinquentem coram Judice in actu Judicii.

Recolendi, & omnino videndi sunt, quæ de hoc dici-

iximus Par. I. Tit. Inquisitio. num. 36., & 37. *describi autem debet factum, prout sequitur.*

Cum A. R. P. pro Tribunali sederet, & Reum supradictum examinaret, ipse Fr. N. Reus timore Dei postposito, Deum blasphemavit; *sive* alapam impegit P. F. N. Assistenti; *sive* violenter est aggressus Judicem, volens pugnis, ligno, cultello &c. ipsum percutere; sed A. R. P. vociferante, accurrit Fr. N. ejus Socius, & F. N. qui erat extra cameram examinis &c. & fuit detentus ne meditatum scelus perficeret &c. super quibus volens idem A. R. P. de justitia providere, ipsumFratrem N. interrogavit.

Quare tale facinus coram ipso ausus fuerit? Respondit &c.

Advertendum hic, quod si Reus confitetur Delictum excusando se, quod fuit ex impetu inconsiderato iracundiæ, bene quidem. Si negat factum, & adsint Testes, qui factum viderint, examinet eos in præsentia Rei, ut diximus de Reo reperto in fragranti crimine supra Sect. II. num. XXXVIII.

Si nullus sit Testis præter Actuarium scribentem, legi faciat Judex factum descriptum ab eodem Actuario; illud enim bene probat, quia authenticum est, ut scripsimus Par. I. Inquisitio num. 37. pag. 277. *post ad Reum conversus dicat.*

Et quomodo negare audes factum coram Me, & Notario patratum? Respondit &c.

Tunc A. R. P. examen distulit, animo tamen illud opportuno tempore continuandi, & quæ agenda sunt de jure perficiendi. Acta sunt hæc &c.

Ego N. affirmo ut supra.

Ego N. Minister.

Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO.

XXXIII. *Advertendum quod licet in* Textu Titul. Inquisitio §. VII. *habeatur; quod Reus delinquens coram Judice possit incontinenti examinari, & condemnari, tamen spatium illud, quod ibi vocatur* incontinenti, *durat per tres dies, ut expresse habet ibidem Textus. Et ideo, licet bonum sit examinare Reum statim ac deliquit, quia tunc facilius confitebitur: tamen non est, quin eius examen possit post aliquot horas, & etiam sequenti die differri. Decretum autem, per quod infligatur pœna ad exigentiam Delicti, melius semper est, ut differatur ferri post unum, vel alterum diem, ne videatur præcipitatum ex iracundia Judicis offensi, sed mature latum post quam ira deferbuerit. Ejus autem tenor, erit ut sequitur.*

Cum Fr. N. Reus, qui supra &c. timore Dei postposito ausus fuerit in præsentia A. R. P. pro Tribunali sedentis &c. *Et hic describatur delictum summarie*; prout latius continetur in Actis, decrevit idem A. R. P. prout præsenti Decreto decernit, ipsum Fratrem N. Debere &c. *Et hic specificetur pœna conveniens Delicto*; prout illum de facto ad supradictam pœnam condemnavit. Acta sunt hæc, Anno....., Mense...... Die...... loco &c.

Ego N. Minister Provincialis.

Ego N. Actuarius.

Et intimato per Me Actuarium suprascripto Decreto Fratri N. Reo, ipsum humiliter acceptavit. Acta sunt hæc Die, & loco quo supra &c.

Ego N. Actuarius.

Quodsi Reus a tali Decreto, pœna tanquam nimis gravi appellaverit, devolvitur causa ad alium Judicem Superiorem. Formam vero appellandi dabimus infra Sectione Decima.

XXXIV. Forma examinandi Reum in Delicto Notorio.

Supposito eo, quod diximus sup. Sect. II. n. XXXVI. *de Notorio, & examinatis Testibus super Delicto, & ipsius notorietate, & ista plene probata, & visitato Corpore Delicti, si tale est, quod vestigium relinquat posse, ut dictum est* Sect. III. num. I. *constituitur Reus, ut sequitur.*

Anno...., Mense....... Die...... loco &c. vocatus, & constitutus fuit coram A. R. P. Ministro Provinciali Fr. N. Reus, qui ut probatum manet notorie &c. *Et hic describatur Delictum ab eo commissum*; ibique dato juramento de veritate dicenda, prout juravit tact. &c. *Et si Delictum habet adnexam Excommunicationem, ponatur*, eoque absoluto ab Excommunicatione, ad effectum standi in judicio, & cum reincidentia, & non aliter &c. A. R. P. Minister Provincialis ipsi improperavit delictum commissum, quod timore Dei postposito, & contempta justitia punitiva, tam patenter, & notorie deliquerit, ipsum

Interrogavit. Quare non deberet condemnari, quia commisit tale crimen &c. *Et hic denuo delictum commissum inculcetur, & describatur.*

Fuit ei dictum, quod non interrogatur, an commiserit illud crimen, cum notorium sit, quod commiserit, & notorietas plene constet; dicat ergo, quare illud commiserit, & quare ad ordinariam pœnam condemnari non debeat? Respondit &c.

Et replicavit A. R. P. iterum dico; quod de Delicto non quæro, cum hoc certissimum sit: sed quæro a te, quare sic deliqueris, & quare puniri non debeas? Respondit &c.

Et cum semper in negativa persisteret, nec causam assignaret ad criminis excusandam gravitatem, decrevit A. R. P. ut, sibi electo Patrono, termino tridui, allegaret, quare non deberet in pœnam ordinariam condemnari, & lecto sibi suo examine, cui subscripsit, dimissus est; sive ad carcerem reductus est.

Ego N. Affirmo, ut supra.

Ego N. Minister Provincialis.

Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO.

XXXV. *Advertendum, quod licet verissimum sit, quod Doctores communiter asserunt, puta, quod in crimine notorio, probata notorietate, & examinato Reo, sive confiteatur, sive non, Judex, statim procedere possit ad condemnationem: tamen hoc apud Nos minime practicabile est, quia Provincialis solus, (cum simus in diffinitiva) sententiare non potest, sed requiritur consensus Diffinitorii; sequitur proinde, quod, statim ac examinatus est Reus, non potest eum sententiare Provincialis, non consulto Diffinitorio. Amplius, si quoquomodo obfuscetur probatio notorietatis debet procedi per viam ordinariam, ut probamus* Par. I. Tit. Canones. num. 56. & seqq. pag. 77. *sequitur ergo, quod si Reus excipiat contra Testes de inimicitia; factione; perjurio, aut alia inhabilitate, debet illi dare tempus, & media, quibus*

Jus probari possit oppositas exceptiones, & illis probatis, non erit probata notorietas, & proinde, tunc erit ordinarie procedendum. Tandem potest Reus allegare inconsiderationem, amentiam ex ira, furore, vino &c. vel provocotionem ab alio sibi factam, vim, metum &c. ob quæ probata, non est puniendus, nisi extraordinarie; & ad hæc præstonda, suadet æquitas, & ratio, quod sibi concedatur Patronus, vel Procurator, proinde in formula, Decretum Judicis de Patrono eligendo posuimus, si appelletur a Decreto notorietatis &c.

XXXVI. Forma examinandi Reum repertum in fragranti.

Anno ... Mense .... Die .... loco &c. Vocatus fuit, & constitutus coram A. R. P. Ministro Provinciali Fr. N. Reus, ut supra in fragranti deprehensus; qui monitus, & juratus, prout juravit tact. &c. & absolutus ab Excommunicatione, ut posset stare in judicio, & cum reincidentia, & non aliter &c. *Hoc ponitur, quando crimen ipso facto importat Excommunicationem, ut Apostasia, percussio Religiosi &c.*

Fuit interrogatus, unde veniat?

Quare carceratus detineatur?

Quomodo audeat dicere se causam nescire, cum Testes in faciem suam testificati sint delictum a se commissum?

Quis deduxit in carcerem?

Quo mandante fuit carceratus?

Qua de causa tale mandatum emanavit?

Quomodo neget scire causam mandati, cum sciat crimen, in quo deprehensus fuit?

Quomodo negare audeat crimen tam manifestum?

Fuit ei dictum, nonne audisti quid coram te deposuerint N. N. & N. qui te captum adduxerunt coram Nobis?

Nonne deprehensus es in adulterio cum N. Furati in loco &c. Cum furto supra te invento &c. Baculo, ferro &c. persequi, verberare, percutere N. quem vulnerasti, & occidere tentasti?

Hoc negare nequis, nec de hoc a te quæro, cum certissimum sit, quod commiseris, sed quæro quare sic feceris, & quare condemnari non debeas?

Si deprehensus fuerit a Provinciali cum re furata, denariis, armis, jocalibus pretiosis muliebribus in sporta, manica, vel camera &c. Nunne inventus est apud te Calix cum Patena argentea &c. pecunia, pistolettum &c. te vidente, & Nobis inquirentibus?

Quomodo furatus es Calicem &c. a quo habuisti pecuniam, jocalia, arma, &c.?

Ad quem finem talia parasti?

Si deprehensus fuerit apostatare de nocte habitu mutato, vel non &c. Unde veniebas, quando captus fuisti?

Qua hora existi a Conventu?

Ubi fuisti, & quantum ibi mansisti, & quid fecisti?

Ad quem finem exijsti;

Cujus sunt vestes sæculares, quibus eras indutus?

Quomodo ausus es tale scandalum committere?

Quare condemnari non debes ad pœnam &c.

Si persistit in negativa Delicti, non curetur de ea, siquidem de Delicto jam convictus est; sed Judex improperet, inculcet, & urgeat idem Delictum sibi objeiendo; moneat ne tam patenter, & perfricta fronte mentiatur, exageret gravitatem perjurii, & omni via inducat Reum ad dicendum id, per quod excusari in toto, sive in parte potest Delictum & subsequantur.

Tunc A. R. P. decrevit, ut sibi Patronum eligeret, qui termino tridui allegaret, quare non deberet puniri pœna ordinaria, & ipse Fr. N. elegit sibi in Patronum P.. Fr. N. Thologum. Et lecto sibi suo examine, se subscripsit.

Ego N. affirmo.

Ego N. Provincialis.

Ego N. Actuarius.

SECTIO SEXTA.

In qua traduntur Formulæ Defensionum.

I. Forma Decreti concedendi Defensiones ante Torturam.

CUM ex actitatis hucusque contra Fr. N. Reum de &c. *Et hic exprimatur Delictum, de quo fuerit inquisitum.* Gravia emergant indicia, & probationes urgentes, quibus verisimiliter ipsum commisisse tale Delictum credi potest, ipse autem negaverit in suis constitutis, prout ex actis apparet. A. R. P. Minister juris ordinem servare volens, eundem in rigoroso examine constituere decrevit. Sed quia Tortura adhiberi non potest, nisi prius datis Defensionibus; ideo hoc suo Decreto mandat indulgeri prædicto Fr. N. Reo terminum octo dierum ad producenda quæcunque monumenta, & probationes, quibus se innocentem ostendere possit, in delato crimine contra ipsum, & ad elidenda indicia eundem afficientia, & copiam Actorum sibi dari sine nominibus, & cognominibus Testium, habitis tamen ab ipso Reo Testibus Curiæ pro rite, & recte receptis, & legitime examinatis, salvis exceptionibus, & repetitione &c. & sine præjudicio ulterioris Processus, & examinis, hoc, & omni meliori modo &c. prout hoc suo Decreto indulget terminum, & copiam. Vel si mavult a suo Patrono lustrari Processum originalem, in aula nostræ cameræ, quod etiam concedit. Datum &c.

Ego N. Minister Provincialis.

Ego N. Actuarius.

Prædictum Decretum intimatum fuit per Me infrascriptum eidem Fr. N. Reo. In quorum &c. Dat. &c.

Ego N. Actuarius.

II. Forma renunciandi Defensionibus.

Anno ...... Mense ..... Die .... loco &c. Comparuit coram A. R. P. Ministro Fr. N. Reus, & dixit, quod gratias agebat illi de oblatione copiæ

Actorum, termini defensorii, & Patroni in Causa contra ipsum acitata; se tamen illis omnibus sponte, & libere renunciare, & se remittere pietati Patrum Diffinitorii. Cui Pater Provincialis respondit, se nolle talem renunciationem acceptare, sed velle, quod Reus acceptaret oblata, & se defenderet; & replicante Reo, se ad Religionem venisse non ad litigandum, sed ad obediendunt, proinde nolle ullo modo se defendere, sed humiliter acceptare pœnitentiam sibi pro malefactis injungendam, & contra replicante P. Provinciali, sed nihilominus firmo remanente Reo, in præfata renunciatione, tandem P. Provincialis eam acceptavit, si & in quantum &c. protestando tamen, se velle pati labi octiduum sibi assignatum ad se defendendum, antequam ad ulteriora procedat, & si tali tempore velit Reus præsentem recusationem revocare, & se defendere, liberum illi sit, ac si illam minime proposuisset. In quorum &c.

Ego Fr. N. recuso, ut supra.
Ego N. Minister.
Ego N. Actuarius.

III. Forma acceptationis termini defensorii, & electionis Patroni.

Anno..... Mense...... Die..... loco &c. Comparuit coram A. R. P. Ministro Fr. N. Reus, qui supra, & gratiis sibi Actis de oblatione termini defensorii, copiæ actorum, Patroni &c. omnia acceptavit, & in Patronum suum nominavit R. P. N. Theologum &c. cujus nominationem A. R. P. Minister approbavit, & eundem P. Fr. N. in Patronum præfato N. Reo indulsit. In quorum &c.

Ego Fr. N. acceptavi, & nominavi, ut supra.
Ego N. Minister.
Ego N. Actuarius.

IV. Forma juramenti dandi a Patrono.

Licet in Textu nostro non præscribatur, quod Patronus debeat coram Judice jurare se fideliter defensurum Clientem suum; tamen quia hoc sancitur a lege Cæsarea, cui in hoc puncto non refragantur Canones, est servandum, etiam a Regularibus, attento maxime, quod hoc practicatur in Tribunali Fidei, & ex iis, quæ diximus Par. I. Patronus num. 5. *apparet, quod aliquando inter Regulares sit necessarissimum. Forma ergo erit prout sequitur.*

Vocatus fuit coram A. R. P. Ministro, P. Fr. N. Theologus &c. & fuit illi significatum, sicuti Fr. N. Reus &c. eum elegerat in Patronum in Causa, quæ acitatur contra eum, & fuit interrogatus.

An tale munus acceptaret?

Et eo respondente affirmative, A. R. P. ab eo exegit juramentum de fideliter, ad normam juris, exercendo officio suo, quod præstitit tacto pectore &c Acta sunt hæc &c.

Ego N. accepto, & juro prout sup.
Ego N. Minister.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO I.

V. *Circa petitionem, & concessionem Patroni bene advertenda sunt ea, quæ scripsimus* Par. I. Titul. Patronus §. 2. a num. 3. & inde; *& specialiter, quod non debet Iudex ullo modo impedire Reum, nec illi denegare eum Patronum, quem ipse elegerit, dicente Textu loco citato, quod* Nominatus a Reo omnino concedi debet, *quam clausulam expendimus in Commentario illius Textus. Et quia potest dari casus, quod Reus nullum habeat confidentem in Provincia, (ob causas, quas alibi exposuimus,) quem possit secure nominare in Patronum, & ideo nominet alium ex vicina Provincia, si causa est gravissima, cui nempe debeatur carcer semestris ad minus, aut Triremes, debet Provincialis illum concedere, ut probavimus* Par. I. cit. Tit. Patronus nu. 15. *& etiam scribere ad Provincialem alium, ut illum mittat, si commode fieri potest.*

ADNOTATIO II.

VI. *Advertendum secundo, quod frequenter accidit, quod nominatus a Reo in Patronum nolit tale munus acceptare, nulla legitima existente causa talis recusationis. Si Reus tunc implorat auxilium Iudicis, debet iste, illum compellere per præcepta, & pœnas, prout habetur ex Textu* loc. sup. cit. *& Nos ibi sub num. 17. scripsimus. Damus ergo formam ipsum compellendi, quæ potest esse, ut sequitur.*

VII. Forma compellendi nominatum a Reo ad acceptandum munus Patroni.

Anno.... Mense...... Die...... loco &c. Comparuit coram A. R. P. Ministro Provinciali Fr. N. Reus, qui supra; & dixit se significasse R. P. N. Theologo electionem a se factam de persona illius in suum Patronum, sed prædictum Patrem, licet pluries rogatus fuerit ab ipso, ut pro amore Dei tale munus acceptaret, omnino, & constanter recusasse. Imploravit proinde auxilium Judicis, ut sua auctoritate præmemoratum cogeret ad acceptandum Officium, & suas Defensiones faciendas. Cui petitioni benigne annuens A. R. P. vocare coram se fecit supradictum Patrem Theologum, & cum novisset causas a se adductas non esse legitimas ad recusandum tale opus charitatis, ut est, Reos defendere, præcepit illi sub pœnis sibi arbitrariis, & formali Judicis mandato, ut munus Patroni in hac Causa acceptaret. Qui P. Theologus mandato prædicto obediens acceptavit Officium, & opportuna ad Rei favorem se esse præstiturum promisit, & juravit tacto &c. In quorum &c.

Ego N. accepto, ut supra.
Ego N. Minister.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO III.

VIII. *Advertendum, quod si ille, qui recusat munus Patroni assignat Iudici causam congruam, & rationabilem, ob quam recusat munus Patroni; ut esset adversa valetudo; necessarium iter; occupatio gravis pro causa publica &c. non potest Iudex ipsum præcepto compellere ad acceptandum. Tali ergo casu debet scribi,* quod auditis a Iudice rationabilibus causis, ob quas non valet prædictum Officium acceptare, ipsum dimisit. Et accito coram se Reo, instituit ut alium sibi in Patronum nominaret. Qui nominavit P. Fr. N. &c. *Quod si Reus replicet se nescire alium, quem nominet, tenetur Iudex ex Officio sibi providere de Patrono idoneo, & totum in Processu registrare.*

IX. For-

IX. Forma decernendi Procuratorem Reo.

Posset dari casus, quod Reus sit doctus, & velit ipse suas defensiones facere; & reperiatur Carceratus ad custodiam. Tali casu concedendus est illi Procurator ab ipso nominatus, eaque omnia, quæ regulariter conceduntur Patrono, prout diximus Tit. Patronus num. 12. *Tali ergo casu debet in Processu (post Decretum de concedendo Patrono, copia Actorum, & termino defensorio, positum supra* num. 1. *hujus Sectionis) describi factum prout sequitur.*

Prædictum Decretum intimatum fuit per Me infrascriptum memorato Fratri N. Reo in carcere existenti, qui oblata acceptavit; sed dixit, se velle sibi ipsi fabricare defensiones, proinde non egere Patrono; sed tantum Procuratore, qui nomine suo compareat juxta exigentiam Causæ, & alia pro se præstet, quæ ipse Reus in carcere detentus præstare nequit; & tandem in Procuratorem suum nominavit P. Fr. N. Sacerdotem &c. & facta per Me relatione hujusmodi nominationis A. R. Patri, benigne concessit supradictum P. N. in Procuratorem præmemorati Rei. Acta sunt hæc die &c.

Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO.

X. *Advertendum, quod si Reus velit sibi facere Defensiones, & non sit detentus in carcere, potest nihilominus sibi Procuratorem, ut præfertur, eligere. Tali casu variandi est forma quam dedimus supra* num. 3. *hujus Sectionis, & debet scribi, ut sequitur.*

Anno ...... Mense ...... Die ...... loco &c. Comparuit coram A. R. P. Ministro Fr. N. Reus, ut supra, & gratijs sibi actis de oblatione termini defensorii, & copia actorum, eam acceptavit: salvo sibi jure petendi necessariam prorogationem termini, & alia de jure sibi concedenda; sed quoad Patronum: se non egere illo, cum intendat sibi ipsi defensiones parare; loco Patroni autem petere *Procuratorem*, qui nomine suo agat, juxta Causæ exigentiam, & in Procuratorem suum nominavit *P. F.* N. Sacerdotem &c. cujus nominationem A. R. *P.* approbavit, & eundem *P.* Fr. N. Sacerdotem in sui *Procuratorem* illi indulsit. In quorum &c.

Ego N. nominavi, ut supra.
Ego N. Minister &c.
Ego *N.* Actuarius.

XI. *F*orma petendi copiam Actorum, & prorogationem termini.

Coram A. R. *P.* Ministro &c. Comparet *Fr. N.* Patronus, sive *Procurator Fratris N.* Rei prætensi, & petit, terminum octo dierum, suo principali indultum, prorogari, cum concessus fuerit nimis brevis. Insuper petit sibi cum effectu dari integram copiam Actorum, appositis etiam suo loco nominibus Testium, cum intendat contra earum personas legitime excipere, protestando &c. salva semper debita erga *A.* R. P. reverentia, & sic instat omni meliori modo &c. *sive* petit sibi fieri copiam toties, quoties oportuerit lustrandi Acta originalia, & ab iis compulsandi, quæ ad sui *Principalis* defensionem expedire judicaverit, protestando &c.

Ego N. peto, & insto, ut supra.

Præsentata fuit suprascripta comparitio per eundem *P.* N. Patronum, *sive Procuratorem*, & recepta inter Acta Die .... Mense ...... *A*nni .... &c.

Ego N. *A*ctuarius.

A D N O T A T I O

XII. *Adnotandum, quod comparitio suprascripta, potest etiam fieri verbaliter, & tunc Actuarius debet inscribere in Processu, quod comparuit N. Patronus, seu Procurator, & petijt hoc, vel illud &c. Sed melius semper, & expeditius fit, si scripto fiat, prout supra forma data est. Advertat insuper Judex, ut de jure concedenda non deneget, prout sunt prorogatio dilationum, sive termini defensorii, & omnia alia, quæ quoquomodo faciunt ad Rei defensionem. Circa nomina Testium, probavimus* Par. I. Tit. Patronus num. 35. & seqq. & num. 51. & 58. *esse danda, si petantur, vide ibi.*

XIII. *F*orma Decreti prorogationis termini defensionum.

Perpensa rationabili petitione Patris N. *P*atroni, sive Procuratoris F. N. *R*ei prætensi ipsum admittens A. R. *P.* Provincialis, & in quantum &c. præcepit prorogari terminum ad alios &c. dies, computandos immediate, a tempore octo dierum prius assignatorum expirato, ad producenda ea, quæ ad defensionem Rei prædicti facere possunt. Nec non indulsit, ut nomina Testium simul cum copia Actorum præsentis Decreti vigore traderentur. Acta sunt hæc Die &c.

Ego N. Minister Provincialis.
Ego Fr. N. Actuarius.

ADNOTATIO I.

XIV. *Advertendum, quod, prorogatio termini assignati concedenda est ex causa rationabili, etiam ultra tres vices, ut probavimus* Par. I. Tit. Patronus num. 8. *Verum est, quod Judex debet examinare causam, quam Patronus adducit pro illa petenda, ut diximus* Par. I. Tit. Quam num. 7. *Et si reperit eam non legitimam, potest eam denegare. Et hoc non solum intelligitur, quando petitur prorogatio ultra tres terminos, sed etiam citra illos. Tali casu debet adnotari in Processu petitio prorogationis termini facta a Patrono, sicut dictum est supra* nu. 10. *& subjungi ita.*

Tunc A. R. P. petiit a prædicto Comparente causam quare in tempore assignato defensiones non terminavit, & quare novum terminum petat? Qui præfatus Comparens dixit &c. *& scribatur eius responsio.* Sed A. R. P. perpendens causas adductas non esse legitimas, & novam petitionem fieri tantum ad protelandum iudicium, petitam prorogationem denegavit, & protestatus est, quod si in tempore assignato defensiones non præstabuntur, nulla habita ratione illarum, ad ulteriora procedetur.

Si autem Patronus replicet causas a se adductas esse legitimas, & a prædicto Decreto interlocutorio ap-

pellet, debet sustineri appellatio, quia talis interlocutoria habet vim diffinitivæ, proinde illi deferendum est, ut habet Textus Tit. Canones §. 11. & Nos ibi expendimus in Commentario. In facti ergo contingentia debet describi, ut sequitur.

Ad quæ prædictus Comparens replicavit causas a se addnctas esse legitimas, & nullo modo inventas ad iudicium protelandum, proinde appellavit, ad quos de iure, a prædicta Sententia, & Decreto, & protestatus est de nullitate Actorum, si ad ulteriora procedetur. Et replicante, ac decernente A. R. P. Provinciali, talem appellationem esse frivolam, & nullam, & proinde eam reijcere, & velle, ea prorsus non attenta, ulterius, ut præfertur, procedere; ipse Comparens de novo, & replicatis vicibus appellavit, & petiit recursum ad Superiores, & apostolos instanter &c. In quorum &c.

Ego N. Patronus appello &c.
Ego N. Minister &c.
Ego N. Actuarius.

Quia vero Iudex potest Sententiam interlocutoriam, seu Decretum a se factum revocare, ut diximus Par. I. Tit. Sententia num. 3. & ego suadeo Iudicibus, ut potius revocent ex se, quam quod revocetur a Iudice ad quem, maxime quando dubitari potest, an Decretum factum debeat sustineri; consultius fiet, si Iudex Decretum, quo denegavit novum prorogationem termini, revocet, & novum terminum concedat; attento maxime, quod magis prorogabitur iudicium in discutiendis meritis dictæ appellationis, quam concedendo paucos dies novi termini. Poterit ergo revocatio Decreti exprimi, ut sequitur, antequam actus concludatur per subscriptionem.

Videns autem A.R.P. perseverantiam dicti Comparentis in appellando, & considerans, quod, quamvis appellatio ipsius sit frivola, & causæ superius adductæ non legitimæ, tamen magis protelaretur iudicium in discutiendis illis, quam in concedendo novum terminum petitum, prudenter recedendo a Decreto iam facto, indulsit alium terminum dierum &c. In quorum &c.

ADNOTATIO II.

XV. *Advertendum secundo, quod tum Patronus, tum Reus, (si est in libertate,) per se; vel (si detinetur in carcere,) per Procuratorem, potest comparere coram Iudice, & omnia petere, quæ faciunt ad Rei defensionem; Ut si non est in Conventu necessaria copia librorum ad faciendas defensiones, petere a Provinciali, ut curet illos afferri a proximo Conventu; Visitare locum loci suppositi delicti; & ad hoc petere necessariam facultatem illuc eundi; Compulsare scripturam a libro, sive Archivio publico distante, pro quo exequendo non habet Procurator, aut Reus, qui illud peragat. Vocare Testem, qui debet examinari in Processu defensivo, cum quo vult loqui Patronus antequam Articulos probatorios formet, & similia. Tali casu potest Patronus, favore Rei, implorare auxilium Iudicis, & iste tenetur audita rationabili petitione, & causa, petita indulgere. Quod si irrationabiliter denegat, potest Patronus, sive Procurator, Rei nomine, appellare. Forma autem petendi supradicta, & similia, est eadem cum Superiori pro petenda prorogatione termini defensorii mutatis mutandis. Ideo hic non repetimus inutiliter.*

XVI. *Forma* consignandi copiam Actorum.

Anno.... Mense..... Die.... loco &c. consignata per Me Actuarium fuit præfato P. N. Patrono sive Procuratori memorati F. N. Rei, copia Actorum de verbo ad verbum collationata, & authenticata; qui eam recepit ubi, reservato iure petendi prorogationem termini defensorii, Testium repetitionem iuxta Articulos interrogatorios per se dandus, & fabricationem novi Processus defensivi; Testesque per Curiam examinatos pro repetitis, & legitime receptis habuit; de quibus, & singulis expresse est protestatus. In quorum fidem &c.

Ego N. Patronus.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO

XVII. *Advertendum, quod copia Actorum scripta vel ab Actuario, vel ab alio, debet authenticari ab eodem Actuario in forma sequenti.*

Forma authenticandi copiam Actorum.

Suprascripta copia fuit de verbo ad verbum per Me infrascriptum cum suo originali penes Me existenti collationata, & plene in omnibus concordat. In quorum fidem &c.

Ego N. Actuarius.

XVIII. Forma præsentandi Articulos interrogatorios pro repetitione Testium.

Supposita doctrina, quam dedimus Par. I. Tit. Patronus num. 67. & seqq. & num. 176. & 177. quæ omnino videnda est, damus formulam præsentandi Articules interrogatorios, & petendi repetitionem Testium, & potest esse, ut sequitur.

Anno...... Mense...... Die..... loco &c. Comparuit coram A. R. P. Ministro Fr. N. Patronus, sive Procurator F. N. Rei prætensi, & nomine sui Principalis, petiit Testium contra ipsum examinatorum repetitionem, cum interrogatoriis, ab ipso producendis, iuxta protestationem a se factam in receptione copiæ Actorum; & eodem contextu præsentavit chartam interrogatorium, quæ incipit &c. & definit &c. *& ponatur tenor principii, & finis;* quam ex mandato A. R. P. qui acceptavit eam, si, & in quantum &c. recepi, & inter Acta reposui signat. litera &c. sive numero &c. In quorum &c.

Ego N. Patronus.
Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO.

XIX. *Advertendum, quod Testium repetitio non est necessario facienda, nec est universaliter, & in omni casu petenda, sed solummodo, quando Patronus probabiliter credit, ex ea posse desumi argumenta, per quæ dicta Testium debilitentur; & licet interrogatorie non possint formari, si tendant ad destructionem depositionis Testium, sed tantum ad pu-*

ram

rum declarationem ejusdem, *prout diximus* Par. I. loc. cit. *tamen ex tali declaratione frequenter emergunt aliqua, per quæ potest impugnari depositio. Pariter non est necessarium petere repetitionem omnium Testium*, *sed potest peti tum omnium*, *tum alicujus*, *tum aliquorum. Tandem advertendum*, *quod non potest dari certa Regula formandi talia interrogatoria*, *siquidem eruenda sunt ex ventre depositionum eorundem Testium*, *quæ sunt varissimæ*, *juxta varietatem causarum*; *ingeniosi proinde*, & *sagacis Patroni est*, *illa excogitare. Damus autem*, *ad aliqualem informationem Lectoris*, *sequens schema*.

Interrogatoria, quæ dat, facit, exhibet, & præsentat Fr. N. Patronus Fratris N. Rei prætensi A. R. P. Provinciali, super quibus instat examinari omnes, *sive* N. & N. Testes contra illum examinatos in Processu contra eundem Fr. N. Reum prætensum de &c. & *exprimatur delictum*; *de quo agitur*. *Et si Testes*, *quos vult repeti*, *sunt de auditu*, *articulet*.

Primo a quo audivit, quod F. N. furatus sit fornicatus &c.

2. In quo loco audivit?
3. Quoties audivit?
4. Coram quibus audivit?
5. An a quibus audivit sint Amici, aut Inimici Fratris N.?
6. An sint bonæ, vel malæ famæ?
7. An sint personæ graves?
8. Quo tempore audivit?
9. An credat vera esse, quæ audivit?
10. An audivit postquam inceptus est Processus contra Fratrem N.?

Si Testes deponant de Fama publica, *articulet*.

1. Dicat quid sit Fama publica?
2. Quando ortum habuit talis Fama?
3. A quibus audivit?
4. An a quibus audivit, sint Amici, aut Inimici Fratris N.?
5. An sint personæ graves?
6. Qua de causa orta sit talis Fama?
7. An Fama orta sit post inceptum Processum?

Si vero Testes deponant de Visu, *articulet*.

1. In quo loco vidit furari, fornicari, apostatare?
2. In qua parte Conventus, Domus, Sylvæ &c.
3. Ubi erat ipse, quando vidit?
4. Quanta distantia erat inter ipsos, nempe videntem, & visum?
5. An fuerit de die, aut nocte?
6. Quomodo de nocte potuit videre in tanta distantia?
7. Quomodo erat induta Mulier, cum quo fornicatus est; quomodo; & in quo vase asportabat Furtum &c. an haberet baculum, sportam, & pileum, quando apostatavit &c.?
8. An alii secum viderint? & qui?
9. An ex instituto ibi manebant ad videndum?
10. Quid negotii ibi haberent, & quare condixerunt ibi esse?

Et ad instar istorum potest Patronus peculiarias & *specifica interrogatoria formare juxta casuum varietatem*.

XX. Forma Decreti correctorii Articulorum interrogatoriorum.

Quia non debet Judex omnes Articulos interrogatorios a Patrono propositos indifferenter admittere, *sed impertinentes*, *superfluos*, & *infamatorios reformare*, *corrigere*, *sive totaliter delere*, *ut habetur ex Textu* Tit Patronus §. 6. *damus ideo Formulam servandam in hoc*, & *potest esse ut sequitur*.

Consideratis, & bene ponderatis per A. R. P. Provincialem Articulis interrogatoriis, censuit corrigendum esse Articulum primum, sive secundum &c. & *exprimatur numerus Articuli*; qui superfluus est; pariter tertium, sive &c. quia nullo modo pertinet ad Causam; itidemque quartum, sive &c. quia est pure infamatorius; proinde super prædictis non intendit repetere Testes, sed eos repetere super cæteris decrevit. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Minister.
Ego N. Actuarius.

XXI. Forma repetitionis Testium.

Anno ..... Mense ...... Die ..... &c. coram A. R. P. Provinciali vocatus fuit Fr. N. Testis alias pro informatione Curiæ examinatus, & ad instantiam Patroni N. iterum examinandus, juxta Articulos interrogatorios a se datos, prout supra in Actis &c. delatoque ei juramento de veritate dicenda super omnibus, de quibus interrogabitur, prout juravit tact. &c. ad sibi factas interrogationes respondit, ut sequitur.

Interrogatus super primo. Respondit &c.

Interrogatus super secundo &c. & *sic deinceps*. Respondit &c.

Interrogatus. An ea, quæ in alio examine deposuit sint vera?

Interr. Quænam sint, quæ deposuit?

Respondit &c. *Hic supponitur*, *quod Testis petat sibi legi suam depositionem alias factam*, *tunc subjungitur*.

Et A.R.P. petitionem prædicti Testis esse audiendam dixit, & proinde jussit mihi Actuario, ut eam legerem alta, & intelligibili voce; & eam legi, quæ reperitur in Actis supra a fol. &c. & deinceps; qua lecta, fuit interrogatus.

An illa sit eadem depositio alias a se facta? Respondit &c.

An velit illi aliquid addere, vel minuere? Respondit &c.

Et lecta sibi prius sua depositione, cui se subscripsit dimissus est.

Ego N. deposui, ut supra.
Ego N. Minister &c.
Ego Fr. N. Actuarius.

Et hoc modo omnes Testes, *quorum repetitio petita fuit*, *debent examinari*.

ADNOTATIO I.

XXII. *Advertendum*, *quod si Testis in repetitione variat*, & *sibi contrarius est in dictis in primo examine* (& *proinde*, *quando post lecturam illius interrogatur*, an velit addere, vel minuere, *corrigit primo dicta*, *aut revocat*) *inducit suspicionem*, *quod fuerit subornatus favore Rei*. *Tali casu*, *debet Judex ab eo quærere rationem variationis*; & *si rationabilem adduxerit*, *bene quidem*; *si autem aut nullam*, *aut insufficientem reddiderit*, *potest torqueri juxta formam*,

mum, quam tradidimus supra Sect. 4. num. LXIII.

ADNOTATIO II.

XXIII. *Advertendum secundo, quod Patronus, si habet suspicionem de falsitate Testium, potest instare, quod simpliciter repetantur, nulli propositis Articulis interrogatoriis, sed solummodo circa factum deponant, & examinentur, ac si nunquam alias fuissent examinati, & petere a Iudice, ut nullo modo eis legat primum examen, nisi postquam compleverint secundum, & illi subscripserint, & hic, ne per talem lecturam de novo instruantur, & in deposita falsitate perseverent. Iudex autem tali petitioni debet annuere quia facit ad defensionem Rei, ut probavimus* Par. I. Tit. Patronus num. 151. & 52. *Porro Patronus potest petere repetitionem, ut sequitur.*

Anno.... Mense..... Die.... loco &c. comparet coram A. R. P. Ministro F. N. Patronus Fratris N. Rei prætensi, & instat, quod ad formam juris repetantur simpliciter, de novo, & ac si nunquam fuissent examinati F. N. N. &c. examinati pro Fisco contra suum Principalem: & quia supponit, illos in primo examine falsa, & contra veritatem deposuisse ad gravamen sui Principalis, instat, & petit, quod eorum primum examen, neque illis petentibus, non prælegatur, antequam examinentur, ne ex illo instruantur ad mentiendum, sicut fecerunt in primo; nec illis legatur, nisi postquam hoc secundum examen fuerit ab ipsis subsignatum.

Ego N. Patronus.

Præsentata fuit, & in Actis posita ad mandatum A. R. P., qui petitis annuit, & Testes repetere ad formam a se rogatam decrevit. In quorum &c.

Ego N. Minister.

Ego N. Actuarius.

Exinde debet Judex incipere repetitionem Testium juxta formam datam paulo supra num. XXI. excepto, quod non debet facere mentionem de Articulis interrogatoriis, cum nulli dentur in hoc casu.

ADNOTATIO III.

XXIV. *Advertendum tertio; quod si Judex (repetendo Testes simpliciter, ad instantiam Patroni, ut præfertur) reperit eos sibi contrarios, & timet a Reo fuisse corruptos, & subornatos, non debet quidem in illo examine sibi objicere contradictionem, (quia cum Patronus petierit non sibi legi primum examen, nisi completo secundo, videretur Judex affectare, quod Testis permaneret in primis dictis, Reum gravando, ex hoc quod legere illud faceret in tempore, in quo posset adhuc secundum dictum revocare;) sed habet in alio examine ex Officio ab eo quærere causam talis contradictionis, & ipsum torquere, ut dictum est* Sect. 4. num. LXIII.

XXV. Forma concedendi copiam examinis Testium repetitorum.

Anno..... Mense..... Die &c. cum completa fuisset Testium repetitio decrevit A. R. P. ut copia ipsius, prout de jure, traderetur Parti. In quorum &c

Ego N. Minister.

Ego N. Actuarius.

In præfati Decreti executionem eadem die, vocatus fuit *P.* N. *Patronus*, sive Procurator Fratris N Rei, & illi consignata copia authentica prædictæ repetitionis, qui, ea recepta, gratias egit. In quorum &c.

Ego N. *Patronus*.

Ego N. Actuarius.

XXVI. Forma petendi a Judice fabricationem Processus defensivi.

Comparet coram A. R. *P.* Ministro Provinciali *Fr.* N. *Patronus Fratris* N. Rei prætensi, & præsentat infrascriptos Articulos defensorios ad favorem sui Principalis, & instat, & petit, quod super ijs integraliter, & nullo excepto, examinentur omnes Testes, quos opportuno tempore producet, protestando, & appellando &c. cum debita tamen veneratione, & reverentia. Porro Articuli sunt.

Primo. Quod Frater N. Reus prætensus, Mense, die, & hora &c. erat in loco tali &c. distanter a loco in quo commissum fuit delictum; & permansit ibi ab hora tali, usque ad horam talem.

Secundo. Quod delictum, de quo agitur, fuit commissum a *Fr.* N. sive ab N. *Sæculari*, & non a *F.* N. suo *Principali*.

Tertio. Quod Fr. N. qui testificatur de visu contra suum *Principalem*, die, & hora tali &c. in qua accidit delictum; erat in loco tali distanter a loco delicti.

Quarto. Quod *Fr.* N. Testis contra *Principalem* est Excommunicatus, *Periurus*, Infamis, Inimicus &c.

Quinto. Quod *Fr.* N. Testis est Factionis contrariæ suo Principali; & post examen, die, & loco tali &c. dixit *se in examine bene accomodasse Fratrem N. suum Principalem.*

Sexto. Quod Frater N. Accusator sui *Principalis* est Ebriosus &c. Mendax &c.

Testes vero opportunos successive unum post alium præsentabit, ad probandos supradictos Articulos, quos, justa de causa, modo non proponit, sed ad citationem A. R. *P.* ipsos nominabit.

Ego Fr. N. *Patronus*.

*P*ræsentanti fuerunt suprascripti Articuli, & acceptati ab *A.* R. *P.* si, & in quantum, & salvo jure illos moderandi, & ad mandatum ejusdem, inter acta recepti. *Acta sunt hæc Dje.... Mensis.... Anni* &c.

Ego N. *Actuarius*.

ADNOTATIO I.

XXVII. *Advertendum primo, quod Articuli formandi, & variandi sunt juxta facti exigentiam, & in illis nunquam debet Patronus proponere aliquod quod sonet jus, sed tantummodo factum, quod probandum assumitur; & caveat proponere id, quod probare non potest, & bene examinet qualitates Testium, an sint viri graves, solidi, & constantes, nec ne, nec indifferenter fidat Testibus, siquidem multi sunt, qui promittunt maria, & montes favore Rei, & postea in examine, Iudicis majestate, aut potentia territi, vel arte circumventi, ita decurtate deponunt, quod nihil concludunt.*

ADNOTATIO II.

XXVIII. *Advertendum pariter est, quod occidit multoties, quod Iudex ægre ferens, quod per contrarias probationes destruantur Processus, & Reus evadat absolutus, contra quem ille est minus sus; aut per se, aut per submissos a se, procurat sollicitare, & subornare Testes secreto, repræsentando, quod, deponendo pro Reo inviso Provinciali, ipsi perdent fortunas suas, proinde vel nullo modo se examinari sinant dicendo extraiudicialiter Patrono, quod nihil sciunt de illo facto; vel si exominentur, deponant porce, ita ut eorum depositio non proficiat ad intentum; quæ omnia sunt contra jus, & fas. Hoc periculum ut præveniat Patronus, non pandat Judici Testes, quos vult examinare, nisi oretenus, dum eitatur, ut infro dicemus, & singillatim: ita enim fiet, (dum nescitur, quos velit proponere,) quod Testes non potetunt subornari prædicto modo, ut de Testibus ab Accusatore producendis diximus supro Sect.* 2. n. XXVI.

ADNOTATIO. III.

XXIX. *Advertendum tertio, quod sicut Iudex tenetur Articulos interrogatorios corrigere, moderare, & totaliter delere, apponendo singulis Censuram, ut dictum est supra* num. XX. *ita tenetur Articulos probatorios pari modo, & forma castigare. Receptis ergo, ut præfertur Articulis probatoriis, debet fieri super illis Decretum* Consideratis, & bene ponderatis &c. *ut sup. num.* XX.

XXX. Forma citandi Patronum, ad producendos Testes.

Anno ...... Die ...... loco &c. Vocatus fuit coram A. R. P. Provinciali P. N. Patronus &c. & fuit ei dictum. ut produceret Testes, & alia documenta per quæ probet Articulos, a se propositos: qui respondit, se paratum esse omnes proponere, sed ex iusto motivo detineri, ne simul, & uno contextu, omnes nominet; proinde se velle singillatim nominare eos, quos producere intendit; & pro nunc nominare P. Fr. N. Sacerdotem examinandum super primo, quarto, & sexto Articulo; & petiit, ut, nulla interposita mora, examinaretur; & se interim expectare extra cameram examinis, ut possit, illo examinato, alium nominare, si A. R. P. visum fuerit, immediate post hunc examinare alios. In quorum &c.

Ego N. Patronus.
Ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Incontinenti ergo vocatus fuit P. N. Sacerdos Testis, ut supra productus, qui monitus, & juratus &c. interrogatus super primo Articulo. Respondit, Interrogatus super quarto &c. item super sexto. Respondit &c. *& concluditur examen sic*. Quibus habitis, & si, & in quantum receptis dimissus est, postquam sibi lecto examini subscripsit.

Ego N. affirmo ut supra.
Ego N. Provincialis.
Fr. N. Actuarius.

Comparuit immediate post coram A. R. P. Provinciali P. Fr. N. Patronus, qui supra, & produxit in alium Testem P. F. N. examinandum super secundo, tertio, & quinto. In quorum &c.

Ego N. Patronus.
Ego N. Actuarius.

Incontinenti ergo vocatus fuit P. Fr. N. &c. *ut supra, & completo ipsius examine, Patronus comparent, & alium, pro ut supra, producat, donec omnes fuerint examinati, & Iudex faciat Decretum de concedenda copia dicti examinis, & Actuarius eius executionem registret, sicut dictum est supra* num. XXV.

ADNOTATIO I.

XXXI *Advertendum, quod potest dari casus, quod aliquis vocatus in Testem a Patrono, ad Rei defensam, nolit testificari; protestando extraiudicialiter ipsi Patrono, quod si vocabitur a Iudice, dicet, se nihil scire, quantumvis sit plene informatus de illo facto, super quo deberet testificari. Tali casu, si Patronus habet Testes, per quos possit probare, tale dictum; & quod ille Testis se prodiderit informatum de facto illo, potest implorare Officium Iudicis, ut compellat illum Testem, ad se submittendum examini, & forma potest esse, ut sequitur.*

Comparuit coram A. R. P. Provinciali P. Fr. N. Patronus, qui supra &c., & petiit audiri; & sibi facta copia dicendi, ait, quod ipse rogavit P. F. N. ut examinaretur super quodam facto, expresso in quodam Articulo probatorio ad defensam sui Clientuli, exhibito in Actis, de quo facto, constat, ipsum esse bene informatum, cum illud per extensum narraverit Fratribus N. & N., die, & loco &c. ipsum vero P. Fr. N. a se rogatum respondisse, *nullo modo se velle examinari; & si aliquo modo cogeretur, se responsurum nihil scire de tali facto*; & hoc dixisse in præsentia Fratrum N., N. tali die, & loco, &c. Imploravit ergo prædictus comparens Officium Iudicis instando, ut iuris remediis cogeret prædictum Testem, ad se examinandum super Articulo &c. & hic exprimatur Articulus, super quo vult, ut examinetur.

Quibus auditis, A. R. P. respondit, se esse præstiturum, quæ de iure esse, indicabit. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Patronus.
Ego Fr. N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Consequenter volens A. R. P. petitioni prædictæ sibi factæ a P. Fr. N. Patrono, prout de iure est morem gerere, vocare coram se fecit P. Fr. N. &c. *& ita examinet Testes a Patrono productos, ad probandum, quod ille, qui renuit examinari, se prodidit plene informatum de illo facto; & quod dixit, se velle respondere Iudici, quod nihil sciebat de illo facto, casu quo fuisset coactus examinari. Mox si Testes probent, cogat illum Testem ad se exominandum; & si respondeat*, se nihil scire, *eum torqueat iuxta formam datam supra* Sectio IV. num. LVI.

ADNOTATIO II.

XXXII. *Advertendum secundo, quod in exami-*

ne

ne Testium ad defensam, tenetur Judex in conscientia, facere illas interrogationes favore Rei, quas fecisset favore Fisci; debet autem etiam bene perpendere, an potuerint esse instructi ad deponendum falsum, & omnem diligentiam debet adhibere, ne cum justitiæ læsione, ac falsitate, Reus defendatur. Pariter advertat ne durus sit contra Testes, qui deponunt favore Rei, nec illos increpet, deterreat, aut impediat, quo minus dicant, quod dicere volunt, aut dictent Actuario, quæ scribi velint; poterit enim, si talia præstet, recusari, ut suspectus, ut probavimus, Par. p. Tit. Patronus num. 78. pag. 445. *& si de facto impedivit ne Testes dicerent, quæ dicere inceperant, aut ne Actuarius scriberet dicta Testium, potest Patronus appellare, quia Judex jam gravavit Reum. Et quia casus iste frequenter usu venit, quando Judex est animosus in Reum, optimum est tradere formam, quam servare debet Patronus in recusando, sive appellando. Casu ergo quod Testes examinati retulerint Patrono, quod Judex obducta fronte eos receperit, vocaverit falsos, perjuros, mendaces &c. & deponentibus ipsis ad favorem Rei, ille iratum, & succensum contra eos se prodiderit; potest Patronus scripto mandare Libellum recusationis, & Judici intimare, ut sequitur.*

Coram A. R. P. Ministro &c. comparet Fr. N. Patronus Fratris N. Rei prætensi in causa contra eundem actitata; & præmissa protestatione honoris, & reverentiæ, quæ debetur, & quam præstat eidem A.R.P. tanquam suo *Prælato*, nomine Fr.N. Clientuli sui, dicit, personam eiusdem A. R. P. esse sibi suspectam, & suspectissimam, & tanquam talem eam jurat, ex eo quod malum animum prodidit contra F. N. Clientulum suum ægre ferens, quod Testes examinati ad eius defensam deponerent ad ipsius favorem. Proinde cum periculosum sit coram suspecto Iodice litigare, timens, esse gravandum in Sententia diffinitiva, & cæteris Actis, ipsum recusat, ut Judicem suspectum; ex causa præ allegata, quam probare legitime se offert coram Arbitro, quem ipse A. R. P. eliget ex quatuor, quos sibi proponit nempe R. R. P. P. *NN. N.* & *N.*, illumque rogat, & vult, quod amplius non se immisceat in causa ista, & si aliter fiat, protestatur de nullitate, & gravamine, & provocat ad quem, & quos de iure, Dat. Die . . . . &c.

Ego Fr. N. *Patronos* recuso, & appello, ut supra.

Exindr cum coram Testibus in judicio præsentet, adhibitis omnibus formis, & cautelis, quas dedimus Sectio. p. num. XVI. & seqq. loquendo de recusatione Judicis; *& descriptio Actus, Decretum Judicis, deputatio Arbitrorum &c. facienda erunt, ut ibi scripsimus.*

Si vero Testes referant, quod Iudex noluit, quod ipsi deponerent favore Rei, quæ dicere inceperant, & dixit quod de his nolebat audire; aut quod *Actuarius* illa *non* scriberet; *tali casu, quia apparet de manifesto, & irreparabili gravamine, potest Patronus appellare in hac forma.*

Coram *A.* R. P. Provinciali comparet Fr. N. &c. *ut supra*. Et præmissa protestatione honoris &c. *ut supra*, dicit, & conqueritur, Clientulum suum fuisse ab eo gravatum, dum impedivit Testes a se productos, ne ad illius favorem prosequerentur, quæ dicere inceperant, neve *Actuarius* illa scriberet. *Proinde* cum timeat, se amplius ab eodem Judice, in futurum, esse gravandum, appellat ab eo super gravamine prædicto jam recepto, ad quem, & quos de jure &c. & cumulando appellationem cum recusatione, ex prædicta causa, illum tanquam Iudicem sibi suspectum recusat, & rogat, & vult, & instat, ut nullo modo, se amplius immisceat in Causa, quæ contra prædictum actitatur; & protestatur de nullitate, si non obstante præsenti recusatione, & appellatione, ad ulteriora processerit, denuo, & nunc, pro tunc appellat, & ad Superiorem petit recursum & petit apostolos instanter, instantius, & instantissime. Act. sunt hæc Die . . . , . . &c.

Ego N. Patronus appello, & recuso ut supra.

Exinde præsentetur in Actis, sicut de recusatione paulo supradictum est, & Judex a prosecutione Causæ abstineat; sed formet Decretum sequens.

Quamvis appellatio supradicta facta a P. Fr. N. Patrono, nomine Fratris N. sui Clientuli frivola, temeraria, & insubsistens, sit, & proinde illi non deferendum; ob reverentiam tamen Reverendissi. P. Generalis, & aliorum successive, quos de jure &c. illi detulimus, si, & in quantum &c. & petenti apostolos esse concedendos decrevimus, quando Nobis fuerit opportunum. Dat. &c.

Ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO III.

XXXIII. *Advertendum tertio, quod si recepta copia examinis, aut super Articulis interrogatoriis, aut supra probatoriis, Patronus advertit, Iudicem correxisse, vel delevisse Articulum, quem rejicere probabiliter non debuit; vel super aliquo Testes non repetiisse, aut examinasse; vel aliquem, aut aliquos Testes non repetiisse, aut examinasse; vel in examine eorum contrarias interrogationes suggestivas inexcusabiliter fecisse, vel non exacte, vel debitis interrogationibus non factis, repetiisse; aut favore Rei non examinasse; potest Patronus comparere coram Judice, & petere, ut ab eo ommissa reparet, sequenti forma.*

Comparet coram A.R. P. Prov. &c.Fr.N. Patronus &c. & dicit, quod in copia repetitionis Testium, *sive* examinis Testium ad defensam, reperit, quod Testes non fuerant interrogati super Articulo tali &c. *sive* non fuerunt omnes Testes repetiti, *sive* examinati, cum non fuerit repetitus, *sive* non examinatus Fr. N. qui fuit examinatus pro Fisco, sive productus ad defensam, *sive* non fuerunt factæ interrogationes, quæ fieri debuerunt, puta &c. *& hic exprimantur interrogationes faciendæ &c.* Petiit proinde, quod super illo Articulo repetantur, *seu* examinentur omnes, *seu* talis Testis &c. *sive* fiant debitæ interrogationes &c. *& hic exprimantur clare, & distincte ea, quæ petiit Patronus, ut Iudex præstet.* Secus protestatur de gravamine, cum debita reverentia appellat, ad quem, & quos de jure, & petit apostolos instantius, & instantissime &c. Dat. &c.

Ego Fr. N. Patroous peto, & protestor, & appello, ut supra.

Præsentata fuit, & in Actis recepta suprascripta appellatio. Die . . . . . &c.

In quorum &c.

Ego N. Actuarios,

Re-

Recepto, ut præfertur, Libello petitionis circa supradicto, in potestate, & arbitrio Iudicis est, petioni deferre, vel illum reiicere; sed si eum reiicit, Patronus a Decreto rejectionis appellat, & ligat manus Iudici, ne prosequatur, & diutius protelatur Causa, in discutiendis meritis appellotionis; proinde melius est, ut Iudex petitioni annuat sequenti Decreto.

Audita præfata petitione, licet A. R. P. judicaret illi non esse deferendum, tanquam indebitæ, & frivolæ; tamen exabundantia suæ benignitatis, & clementiæ illam admisit, si, & in quantum, & decrevit Testes examinare denuo, prout petitum fuit. Acta &c.

Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO IV.

XXXIV. *Advertendum quarto, quod Patronus non debet in omni casu fabricare Articulos defensorios, super quibus novi Testes examinentur; sed solummodo, quando de necessitate, aliquod factum est probandum, quod non remanet probatum per Testes pro Fisco examinato, & ex quo bonum jus potest deduci ad favorem Rei. Pariter abstineat Patronus ab Articulis cavillosis, & captiosis, tum quia hæc non prosunt, imo frequenter bonum jus Rei debilitant, sicut bono vino aqua mixta præjudicat; tum quia Causa per tales Articulos nimis protrahitur cum Religiosæ quietis jactura, & conscientiæ gravamine; tum quia illos tenetur Iudex reiicere, &, non obstante appellatione, valida erunt Acta, si post diffinitivam a Iudice appellationis pronunciabitur, Articulos illos fuisse impertinentes. Deum ergo, conscientiam, & justitiam, Patronus sibi ante oculos statuat, & Articulos mere necessarias ad Causam proponat, & probari per Testes a Iudice curet.*

XXXV. Forma componendi Defensiones.

Sicut variantur delicta, & eorum circumstantiæ, indicia, probationes, & adminiculo, tam contra, quam pro Reo, ita etiam variandæ sunt Defensiones; & proinde non potest tradi illarum una Regula; sive forma, quæ varianda est ad casuum varietatem. Tamen damus schema, quod universaliter servandum est pro ordinandis debito modo Defensionibus; pro quibus condendis videat Patronus locos opportunos a Nobis datos. Par. p. Tit. Patronus num. 81. pag. 448. & seqq. *num.* 124. & *inde*, & *num.* 170. pag. 454. & seqq. *Forma autem erit ut sequitur.*

In Nomine Domini Jesu Christi *Amen*. Rev. *Adm.* P. Minister *Provincialis*, ac R.R.*P*.P. Diffinitorii.

Licet ingenii mei tenuitas a suscipiendo difficili æque, ac pericoloso *Patroni* munere me deterruit: vires tamen imbecillitati addidit charitas; sublevando *Proximo*, ab Accusatoribus impetito, intenta. Labanti animo succurrit opportuna spes, quam tantorum Iudicum integritas, & sapientia, mihi est enixa. Novi siquidem tritum apud illos esse non tam monitum, quam mandatum Imperatoris, *in l. Unic C. Ut quæ de Advoc. Jud. sup.* quo partes esse Judicis demonstratur, supplere favore Rei, ea, in quibus deficit *A*dvocati tenuitas. *A*lacer ergo tali spei

Am eno Form. Crim. Par. II.

fisus Defensiones Fr. N. imputati de &c. (*Et hic apponatur Delictum super quo processum fuerit*) aggressus sum, sciens *P. P.* V. V. Adm. R. & R. R. pro ipsarum & Doctrina, & integritate esse suppleturas, ad favorem illius ea, *in* quibus deficientem me reddet imperitia. Sequentia vero puncta consideranda propono, ex quibus apparebit Fr. N., sicut expers est delicti, ita immunem esse debere a pœna a legibus contra Sontes sancita.

*P*rimum est, quod nullum fuit, nec legitime probatur Delictum, quod supponitur.

Secundum est, quod gratis admisso, quod delictum fuerit commissum, & probatum, Frater N. tamen illud non commisit.

Tertium est, quod legitime non probatur, quod illud commiserit.

Quartum est, quod Acta processualia sunt om*nino* nulla, Indicia *non* probata, Testes inhabiles, con*trarii*, & *ni*hil concludentes &c.

Quod ad primum &c. *Et hic debet Patronus formare argumenta ad probandum puncta proposita, & advertat Patronus præcepta quæ dedimus, Par.* p. Tit. Patronus num. 165. pag. 463., & seqq.

Et sciendum, quod non omnia prædicta puncta sunt proponenda, sed illa solum, quæ Patronus probare potest. Et advertat Patronus, ne mordaciter scribat, Iudici, Accusatori, sive Testibus insultando; sed Religiosa modestia, exponat ea tantum, quæ necessario sunt ad Defensionem Clientis, & si exeipere habet contra personas ex causa criminosa, & turpi, apponat clausulam protestativam, puta, quod taliter excipit citra animum injuriandi, offendendi, aut diffamandi, sed ad puram, & necessariam Defensionem sui Principalis &c. *Et crimen illorum simpliciter, imo diminute enunciet, & nullo modo exaggerative, & concludat sic.*

Ex huensque ergo probatis concluditur, Fr. N. esse absolvendum ab observatione Judicii, quod a summa *P. P.* V. V. *A*dm. R. & RR. integritate, & clementia speratur. Ita &c. salvo &c.

Ego *Fr.* N. *P*atronus.

XXXVI. Forma præsentationis Defensionum.

*P*ræsentatæ fuerunt, & repositæ in Acta Defensiones Fratris N. Rei, quæ *in*cipiunt, &c. & desinunt &c. *& ponatur tenor.* In quorum &c. Acta Die . . . &c.

Ego N. Actuarius.

XXXVII. Forma compositionis petendæ a Reo cum Fisco.

Plura diximus de Compositione Rei cum Fisco, & de conditionibus, & forma Requisitis ad eam faciendam, Par. p. Tit. Sententia *num.* 123. pag. 500. *Illis ergo suppositis, si Patronus judicat expediens petere compositionem, potest uti forma sequenti.*

Coram *A*.R.P. Ministro Provinciali comparet Fr. N. Reus prætensus de &c. *Et hic exprimatur Delictum de quo facta est Inquisitio*; & dicit, quod de delicto, super quo a Curia hucusque molestatur, est totaliter innocens, nec contra ipsum possunt militare ulla indicia, quæ vera sint; & licet nonnulla adessent, quæ viderentur verisimilia, & sufficientia ad Torturam, ipse suæ innocentiæ innixus, omnia tormenta mundi potius sustineret, quam confiteri, se tali crimine deliquisse, cum læsione veritatis, & propriæ fa-

næ. Tamen quia recogitat, se ad Religionem venisse, non ut litigaret, sed ut Superioribus obediret, & in exercitiis pœnitentiæ, & mortificationis animam suam ab imperfectionibus, & peccatis, contra Deum commissis, purgaret; videnfque, quod Actus isti processuales, qui facti sunt, & fieri adhuc debent, nimis suam Religiosam pacem, & quietem interturbant, ad talem molestiam redimendam, & ad exercitium humilitatis, patientiæ, & mortificationis, paratum se exhibet, omnem pœnitentiam subire, quæ sibi paterne dabitur; cum hac tamen conditione, quod processus sepelliatur, & Causæ huiusmodi perpetuum silentium imponatur. Qua propter rogat, & enixe precatur A. R. P., ut dignetur pro sua benignitate, & clementia, hujusmodi exhibitionem acceptare, cum apposita inseparabiliter conditione, & non aliter, & votis petentis annuere. Quod totum &c. Dat. Die..... &c.

Ego Fr. N. peto, ut supra.

Præsentata, & in Actis posita fuit, A. R. P. mandante, suprascripta supplicatio. In quorum &c. Acta sunt hæc Die......

Ego N. Actuarius.

XXXVIII. Forma Recusationis alicujus de Diffinitorio, ne interveniat in judicio.

Diximus Par. p. Tit. Canones num. 6. pag. 59. & inde, *quod Diffinitores possunt recusari ex causa, tanquam suspecti. Casu ergo, quo Reus habeat legitimam suspicionem de aliquo, vel aliquibus, potest ipsum recusare in forma sequenti.*

Comparet coram Adm. R. P. Ministro Provinciali Fr. N. Reus imputatus de &c. & hic exprimatur crimen, de quo fuerit inquisitus; & dicit, quod personæ R. R. P. P. N. & N. sunt sibi suspectissimæ, & ut tales eas iurat, ex eo quod &c. *& hic apponatur causa recusationis*; quam causam probare se offert, & producit in Testes, P. P. F. F. N. N. & N. Quapropter non animo calumniandi, sed solum propriam indemnitatem procurandi, ipsos, ut præfertur, recusat in Iudices; & vult, quod nullo modo admittantur in Diffinitorio ad judicandum in Causa sua; protestando de nullitate Actuum, si aliter fiat, & appellat ex nunc pro tunc, & petit apostolos instanter, instantius, & instantissime. Acta sunt hæc Die..... &c.

Ego Fr. N. recuso, & appello, ut supra.

Præsentata fuit, & acceptata, si, & in quantum, & ad mandatum A. R. P. recepta in Actis suprascripta comparitio. In quorum &c.

Ego N. Minister.
Ego Fr. N. Actuarius.

ADNOTATIO.

XXXIX. *Advertendum, quod in recusatione alicujus de Diffinitorio, probatio causæ recusationis non fit a Recusante coram Arbitris, sicut fit, quando recusatur Provincialis; sed fieri debet coram eodem Provinciali, qui debet pronunciare, an constet de causa sufficienti recusationis, nec ne. Habita ergo, & recepta recusatione, ut supra, debet Provincialis procedere, ut sequitur.*

Consequenter A. R. P. Provincialis volens prout de jure procedere, decrevit examinare Testes a prædicto Fr. N. Recusante productos. Proinde vocare coram se fecit Fr. N. Testem, ut supra nominatum a Recusante, & ei dato juramento &c. prout juravit tact. &c. fuit interrogatus &c. *Porro interrogationes debent fieri juxta causam adductam a Recusante, puta Inimicitiam Recusati contra ipsum; sive Amicitiam ejusdem cum Notorio Inimico Recusantis, sive illius dictum extrajudiciale &c. de quibus omnibus dedimus Formam interrogandi supra* Sect. IV. num. XXXVIII. & XXXIX. *& tandem debet pronunciare, an constet, nec ne de Recusationis causa, & excludere, vel admittere Recusatum. Quod si causa recusationis sit evidens, puta, quod aliquis de Diffinitorio sit Consanguineus Actoris, potest Provincialis, nullis examinatis Testibus, sed tantum proposita notorietate causæ, ferre Decretum de excludendo Diffinitore.*

XL. Forma tenenda a Provincialibus pro excludendo uno, aut pluribus a Diffinitorio, & aliis subrogandis.

Diximus Par. p. Tit. Canones num. 70. pag. 83. *quod Provincialis inhærendo dispositioni Textus* cit. Tit. Canones §. XIII. *potest, si causæ genus, & ratio suaserit, ommissis aliquo, seu aliquibus de Diffinitorio, prolatos Patres Provinciæ adhibere pro consilio habendo in omnibus casibus criminalibus, in quibus Textus præcipit, requirendum esse a Provinciali consilium Diffinitorum; & quæ nam possint esse causæ ommissionis expendimus* Par. p. loc. cit. *pariterque, qui nam sint sufflituendi. Quia vero Diffinitores sunt Conjudices, & Consiliarii Provincialis, & adhibendi ab illo in judiciis, sub pœna nullitatis actuum, non debent excludi ab Officio iudicandi, nisi causa illos excludendi sit legitima, & evidens; non vero mendicata, & probabilis tantum; hoc enim incongruum est, ut ex colorato, sive probabili motivo privetur Diffinitor jure certo judicandi, quod sibi convenit, & si talis exclusio ex quavis causa, & quoquomodo posset fieri a Provincialibus, multæ in Provinciis, & periculosæ orirentur contentiones. Causæ ergo legitimæ sunt illæ omnes, quæ sufficiunt Reo in Recusando Iudice, sive aliis ad judicium necessariis, prout diximus*, cit. Tit. Canones numero 70. in fin. pag. 83. *Sed cum hoc debent esse evidentes, & notoriæ. Quod si tales sint, potest tuto Provincialis Diffinitorem, ut præfertur, ommittere. Quæ enim potest Reus proponere Iudici ad sui favorem, ne gravetur, hæc potest, & tenetur præstare Iudex ex Officio suo nobili ad favorem, sive Rei, sive Religionis, cui interest, ut Criminosi puniantur. Quemadmodum ergo causa Recusationis Iudicis adducta a Reo debet esse probata per Testes, aut evidens ex se, nec sufficit eam esse probabilem; ita etiam Provincialis oportet, quod ad excludendum Diffinitorem habeat causam evidentem, aut notoriam; & super ea interlocutorie pronunciet, proponendo in Decreto notorietatem illius, ut in Notoriis fit. Casu ergo, quod aliquis Diffinitor sit Consanguineus Actoris, sive Rei; aut sit notorius Inimicus, sive Amicus eorundem; aut notorie insufficiens ad consiliandum præ ignorantia in re criminali; tunc habet Provincialis causam legitimam, & evidentem, vel notoriam illum excludendi; & pro quocunque casu, in quo deberet congregari Diffinitorium, sive pro carcerando* ad

ad custodiam, sive pro torquendo, sive pro sententiando Reo, potest illum omnittere, præmisso tamen Decreto, quod sequitur.

Consequenter cum A. R. P. Provincialis deberet congregare Diffinitorium, pro habendo consilio, an deberet prædictus Fr. N. Reus carcerari ad custodiam, *sive* torqueri: *sive* congregare Diffinitorium ad finaliter sententiandum; & advertisset, quod R. P. N. Diffinitor est Frater, *sive* Consobrinus Rei, *sive* Accusatoris, *sive* est notorius Inimicus, *sive* Amicus notorii Inimici Accusatoris, *sive* Rei; *sive* est notorie imperitus rerum criminalium, etiam post longum studium; decrevit, juxta sibi indulta a nostra Praxi Criminali, omittere dictum R. P. N. Diffinitorem, a quo, vel nullum, vel non integrum consilium posset habere. Vocatis ergo in sua camera A. R. R. P. P. N. & N., qui sunt ex dignioribus Provinciæ, ipsos consuluit, quemnam, loco præmemorati Diffinitoris, ad prædicta substituere bonum esset; & habita ab ipsis collatione, R. A. P. Provincialis decrevit substituere P. N. Theologum &c. Acta sunt hæc Die... Mense... Anno... &c.

Ego N. Provinciæ Pater.
Ego N. Provinciæ Pater.
Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

SECTIO SEPTIMA.

In qua agitur de Tortura Rei.

I. *Ante ferendum Decretum de Tortura Reo danda super Delicto principali, convocandum est Diffinitorium, & considerandæ sunt Defensiones Rei, an tales sint, quæ vel nullo modo, vel solum in parte, aut totaliter diluant indicia, & probationes contra ipsum, & ad hoc legenda sunt, quæ diximus,* Par. p. Tit. Canones num. 72. Tit. Tortura, n. 133. pag. 388. & seqq. & Tit. Sententia n. 13. pag. 472. *Ubi locuti sumus de obligatione Diffinitorum circa bene intelligenda, per se ipsos, merita causæ; & quæ scripsimus* Tit. Tortur. a num. 58. p. 367. & inde, *ubi examinavimus causas, & indicia, ob quæ potest Reus torqueri. Præsentatis igitur a Patrino defensionibus, convocandum est Diffinitorium, & sibi ostendenda sunt omnia acta, & rationes, tam pro, quam contra Reum, & bene discutienda, & tandem resolvenda, ut ratio suaserit. Totum autem debet in Processu adnotari, ut sequitur.*

Consequenter A. R. P. Provincialis, inhærendo dispositioni Constitutionum Ordinis, in cameram suam convocavit R. R. P. P. Custodem, & Diffinitores, &, per Me infrascriptum, sibi *lectis Actis* processualibus, & auditis per P. Fr. N. Patronum, in defensionem præmemorati Fr. N. Rei; ab ipsis petiit consilium; An in prædicta Causa esset locus Torturæ, & an leviter, vel graviter, vel acriter esset Reus torquendus. Qui mature consideratis omnibus concluserunt &c. *Et hic apponatur tenor conclusionis in Diffinitorio stabilitæ.* Acta sunt hæc Die, & loco &c.

Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Custos.
Ita est Ego N. Minister.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO I.

II. *Recolenda hic sunt, quæ scripsimus* Par. p. Tit Tortura nu. 20. pag. 358. & seqq. *ubi demonstravimus, non teneri Judicem ad petendum consilium a Diffinitorio super specie Torturæ dandæ; neque super specificata duratione Torturæ, eo quia hæc aut in lege sunt, (apud Nos,) determinata; vel sunt ipsi Judici arbitraria. Praxis ergo esse debet, quod lectis pro, & contra Reum, & ab unoquoque de Diffinitorio consideratis, adhibito studio, & diligentia, simul conferant super meritis Causæ. Mox Provincialis ipsis proponit;* Num sit locus Torturæ, nec ne? *Et per calculos albos, & nigros requiratur eorum sententia; & calculi albi significent non esse Reum torquendum, nigri autem vice versa. Hoc enim modo magis salvatur libertas Consulentium. Et debet adverti, quod Provincialis, non debet calculum suum, tali casu, conferre, quia ipse petit consilium ab aliis, & consilium exprimitur per calculos; proinde non potest calculum consultivum ipse conferre, nullus enim sibi consilium dat. Et paribus existentibus calculis albis, & nigris non est Reus torquendus, quia tenetur Judex, inclinare ad favorem Rei. Quod si calculi nigri vincant, & ideo consilium sit, quod Reus torqueatur; Provincialis proponat:* An sit torquendus leviter, vel graviter? *Et pariter dandi sunt calculi; & albi significabunt torquendum leviter, nigri vero graviter. Et si adhuc nigri vincant, Provincialis proponere debet,* An sit torquendus graviter, vel acriter, *hoc est* gravissime. *Et simili modo resolvendum erit consilium per calculos.*

ADNOTATIO II.

III. *Advertendum secundo, quod ex rationabili causa, (ut habet Textus,* Tit Tortura §. III. *Et Nos ibi explicavimus* n. 24. p. 359. & Tit. Canones num. 70.) *potest Provincialis omittere petitionem consilii a Diffinitorio, & loco ipsius adhibere Patres probos, & peritos; & quænam causæ ad hoc requirantur, & sufficiant, diximus locis citatis. Casu ergo, quod difficile esset Diffinitorium congregare, & causa deberet cito expediri, potest Provincialis consilium petere a Patribus probis, & peritis; & est advertendum, quod debet in Processu registrari causa, quare loco Diffinitorum, alii Patres sint adhibiti ad consilium, & factum potest describi, ut sequitur.*

Consequenter volens A. R. P. ad ulteriora procedere, statuerat, juxta dispositionem Statutorum, convocare Patres Diffinitorii ad petendum ab iis consilium, ante constitutionem Rei in examine rigoroso;

roso; sed quia consideravit, incommodum esse ratione distantiæ, sive pluviarum incessantium, sive temporis hyemalis &c. omnes Patres de Diffinitorio congregare, & nimis in longum protraheretur Causæ hujus expeditio, decrevit (juxta indulgentiam sibi factam a Praxi Ordinis) in locum Diffinitorum distantium, alios Patres probos, & peritos substituere Vocare ergo fecit in cameram suam Patrem N. Custodem, sive Diffinitorem, P. N. Exprovincialem, P.N.Guardianum, &P.P. N. & N.Theologos &c. & per Me infrascriptū sibi *lectis Actis &c.* ut supra n.I.

ADNOTATIO III.

IV. *Potest dari casus, quod ratione ætatis, aut Dignitatis, aut valetudinis Rei, ipse non possit, nec debeat torqueri, ut diximus*, Par. p. Tit. Tortura n. 110. p. 382. & seqq. *vel potest Reus esse viribus validus, ita ut melius sit dare pœnam extraordinariam, quam inutiliter torquere, ut probavimus fieri posse citato* Tit. Tortura n. 128. pag. 386. & seqq. *Tali ergo casu, debet adnotari in processu*, quod Diffinitores, *sive* Patres adhibiti ad habendum consilium super Tortura danda nec ne, considerantes Reum non posse torqueri ratione ætatis, dignitatis, aut infirmitatis; *sive* conjectantes, quod per Torturam nihil proficietur, quia Reus est validus viribus, & constans corde, & Torturam pro nihilo habebit; consuluerunt non esse torquendum, sed condemnandum ad pœnam extraordinariam &c.

V. Forma Decreti faciendi ante Torturam.

Consequenter volens A.R. P. adhærendo voti Diffinitorii, *sive* Patrum &c. de quo supra, decrevit supradictum Fr. N. Reum in rigoroso examine constituere, ipsumque torquere; quapropter vocare illum fecit coram se, & ei dato juramento de veritate dicenda, prout juravit tact. &c. A. R. P. ita ipsum charitative monuit: Quamquam ex indiciis, & Testium probationibus certum apud Nos, & indubitatum sit, quod tu commisisti tale crimen &c. *Et hic apponatur crimen suo nomine &c.* tamen decrevimus hoc scire ex proprio ore tuo. Da ergo gloriam Deo, & veritatem confitere. Quomodo se habuit factum, ob quod constitutus es? Respondit &c.

Hic advertendum est, quod minutim adnotanda sunt omnia dicta, motus, gestus, suspiria, lacrymæ ejulatus, &c. ipsius Rei.

Replicatum ei fuit. Ex quo obstinatus, & durus manes in deneganda veritate, iterum monemus te, ut ab obstinatione recedas, & veritatem sponte fatearis; aliter cogeris per tormenta illam aperire. Respondit &c.

Iterum fuit ei dictum; Quamvis factum neges, a te peto causam facti, de quo processatus es. A quo motus fuisti frangere ostium Sacristiæ, & furari &c. arrepto fuste de nocte percutere Fratrem N. componere, & affigere Libellum famosum &c. *Et hic sibi objiciantur circumstantiæ criminis, & omnia indicia.*

Videns autem A. R. P. obstinationem ipsius Fratris N. Rei, cum alio modo, quam per ejus confessionem, non potest haberi veritas criminis prædicti, decrevit, ut ipse Reus in domo disciplinæ arctaretur per jejunia, & disciplinas juxta sanctiones Ordinis per tempus bene visum ipsi A. R. P. *sive* flagellaretur nudatus, manibus ante pectus ligatis; *sive* sibilis torqueretur; *sive* taxillis adhibitis ad fatendam veritatem adigeretur, &c. sibi reservando jus, & arbitrium toties, quoties opportunum judicaverit, illum torquendi, & genus Torturæ variandi; & protestando hanc Torturam inferri absque præjudicio confessatorum, & ad solum finem habendi super cæteris veritatem; & tale Decretum fuit per Me Actuarium in facie ipsius Rei lectum, & sibi intimatum. Acta sunt hæc Die . . . . . &c.

Ego N. Minister Provincialis.

Ego N. Actuarius &c.

VI. Forma torquendi per Arctationem simplicem.

Demonstravimus Par. p. Tit. Tortura numero 13. pag. 356. & seqq. *Arctationem, ex dispositione Statutorum Ordinis, non importare, nisi jejunium in pane, & aqua, & disciplinam in publico Refectorio per integrum Psalm.* Miserere, *ter in hebdomada. Hoc autem levissimum genus torturæ corporalis est. Casu ergo, quod talis Tortura judicetur adhibenda, in Decreto supradicto debet poni, quod Iudex decrevit, quod Reus arctetur* per jejunia, disciplinas juxta sanctiones Ordinis ter in hebdomada &c. *Ex post adnotari in Processu sic.*

In cujus decreti executionem prædictus Fr. N. Reus fuit vocatus ad culpam in publica Fratrum Communitate, & refectione ab eodem A. R. P. Ministro; sibique injunctum, ut in publico Refectorio se disciplinaret, recitando, prout de more, Psalmum *Miserere*; qui præfatus Fr. N. prompte obedivit, & absoluto prædicto Psalmo, jussus fuit, genuflexus manducare solum panem, & aquam bibere; hocque servare secunda, quarta, & sexta feria cujuslibet hebdomadæ, donec ipse A. R. P. aliter decerneret. Acta sunt hæc Die . . . . . . &c.

Ego N.Actuarius.

VII. Forma torquendi per Arctationem qualificatam.

Iuxta dicta numero superiori regulandum est Decretum Arctationis qualificatæ, mutatis tamen mutandis, & dici debet, quod Iudex decrevit, quod Reus recludatur in domo disciplinæ, & ibi arctetur per jejunia, & disciplinas juxta sanctiones Ordinis ter in hebdomada &c. *Ex post recenseri debet executio illius Decreti in processu, ut sequitur.*

In cujus Decreti executionem prædictus Fr. N. Reus fuit in carcerem conjectus, non quidem formalem, cum privatione chordæ, & caputii, sed tanquam in domo disciplinæ. Mox vocatus ad culpam in publica fratrum Communitate &c. ut supra n. VI.

ADNOTATIO I.

VIII. *Advertendum primo, quod pendente duratione Arctationis, Iudex debet Reum constituere, & examinare non semel, sed bis, & etiam ter. Non sufficit enim quod Reus maneat carceratus per tempus Iudici bene visum, & illo completo denuo examinetur, & persistendo in negativa dimittatur, ut pene communiter fit; sed debet constitui, moneri*

inter-

interrogari, & terreri per comminationem longæ carcerationis; hoc enim modo, forte disponetur ad confitendum. Si enim Rei, constituti in aliis generibus Torturæ, ut funis, taxillorum &c. in actu Torturæ interrogantur, & quoties sibi Tortura replicatur; hoc idem præstari debet in Arctatione, quæ, & ipsa species Torturæ est. Praxis ergo talis debet registrari in Processu, ut sequitur.

Cum a carceratione Fratris N. Rei transiissent octo dies, A.R.P. Minister illum carcere eductum coram se statuere fecit; & sibi dato juramento de veritate dicenda, prout juravit tact. &c. fuit paterne, & charitative monitus, ut dimissa obstinatione non confitendi veritatem, ipsam tandem aperiret; proinde fuit interrogatus, quomodo &c. *Et hic interrogetur de Delicto &c.* Respondit &c.

Fuit ei dictum, vide, miser, quomodo affligeris, sequendo Diabolum patrem mendacii; ex periurio enim, quo negas veritatem, animam tuam illius tyrannidi subdis; & eodem tempore in corpore cruciaberis, non enim a tortura Arctationis cessabitur, donec veritatem fatearis. Libera ergo animam, & corpus tuum a tanto incommodo, & veritatem confitere. Dicas ob quam causam fecisti hoc, & hoc, &c. Respondit &c.

Fuit replicatum, si de temporali corporis cruciatu, non curas, & quomodo non tremis de periculo æterni cruciatus animæ in inferno, dum in periurio perseveras? Nonne in malo statu, in quo es, potest tibi repentina mors accidere in carcere? Nonne sic in peccato impœnitens, & damnatus decederes? Resipisce ergo miser, & veritatem confitendo libera animam tuam. Respondit &c.

Tunc videns A. R. P. se in illo operam perdere, jussit, ut ad carcerem reduceretur, & in Arctatione perseveraret donec &c. Acta sunt hæc Die... Mense... Anno &c.

Ego N. Minister.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO II.

IX. *Advertendum, quod cum Arctatio sit Tortura valde levis, & per quam raro Rei ad confitendum crimen adiguntur; sitque in Religione valde usitata; si gravitas criminis ea sit, quæ funem non requirat, requirit tamen corporale tormentum majus, quam sit Arctatio, potest taliter qualificari, quod gravitati criminis proportionetur. Sunt quidem sibili, taxilli, & flagellatio, quæ sunt acriora tormenta, quam sit Arctatio, tamen in usu non sunt, saltem universaliter in Religione, & requirunt particularia instrumenta, & Tortorem expertum, qui intra claustra non de facili habetur. Potest ergo qualificari Arctatio per additionem vinculorum, & subtractionem alimentorum; ita, quod Reus catena circumdatus parieti alligetur, vel maneat compeditus in domo disciplinæ; vel nihil obsonii sibi detur, sed tantum panis, scutella pulmenti, & ciathum vini in illis diebus, in quibus jeiunare non debet in pane, & aqua; hoc enim modo fiet, ut Arctatio talis, ad exigentiam delicti, validior evadat, ad extorquendam Confessionem.*

X. Forma dandi Torturam per flagellationem.

Non intelligimus hic flagellationem, quæ fit per manus ipsius Rei, & in Religione universa practicatur, sub nomine disciplinæ, *in culpis levibus, & etiam nonnullis gravibus; sed loquimur de illa, quæ fit per manus alterius, quæ tamen, ut alias diximus, in Provinciis Italiæ Occidentalibus in usu non est, sed ut audivi practicatur in nonnullis Provinciis Regni Neapolitani, & etiam ultra Montes. Pro hoc tormento decernendo advertendum est, quod Iudex debet apponere in decreto instrumentum, quo fieri debet flagellatio, puta, an funiculis simplicibus; an catenulis ferreis; an virgulis vimineis; an loris, seu habenis &c. & ultra hoc numerum ictuum, qui debent incuti, & in tria intervalla arbitrio Iudicis dividi. Porro decretum potest esse, ut sequitur.*

Videns autem A. R. P. obstinationem &c. *ut supra num.* 5. decrevit prædictum Fratrem N. Reum flagellari funiculis nodosis, *sive* catenulis ferreis, sibi infligendo centum validos ictus &c. *sive plures &c.* sibi reservando jus, & arbitrium &c. *ut supra n.* 5.

In cuius decreti executionem adductus fuit præfatus Fr. N. Reus in cameram, quæ est ante carcerem, & in qua tortura solita est exerceri, & jussit A. R. P. Fratri N. Custodi carceris, ut illum expoliaret, solis fæmoralibus relictis ad honestatem; manibusque manicis ferreis inijceret. Dum autem expoliaretur, non cessavit A. R. P. illum monere charitativis verbis, ut veritatem facti aperiret; & ei dixit. Adhuc tempus habes, si vis, evadendi tormenta; dic ergo quomodo &c. Respondit &c.

Postquam autem fuit expoliatus, & manicatus, denuo A. R. P. monuit ipsum ut confiteretur; sed illo persistente in responsionibus jam datis, jussit ut flagellaretur valide, interponendo spatium dimidiæ *Ave Maria* inter unum, & alterum ictum; & accepta corona, ipsius calculis, numerum ictuum ipse A. R. P. notare incœpit. Et dum primus ictus ei datus fuisset, ipse Reus vociferando ait &c. *Et hic describantur omnia, quæ dicit, vel facit Reus &c.*

Tunc A. R. P. ita interrogavit, dicas quare fecisti tale delictum? Respondit &c. *Et ita subsequatur flagellatio, donec visum fuerit Iudici eam convenire; & concludatur.*

Videns autem A. R. P. illius obstinationem, & quod, ex vehementia doloris, ipse Reus quasi deliquium patiebatur, postquam triginta ictus sustinuisset, quorum nonnulli cutem ruperant, & sanguis effluebat, jussit, ut cessaretur pro tunc a flagellatione, denuo indueretur habitu ipse Reus, & vocato Infirmario, vulnera, ut suadet charitas, curarentur; animo tamen eandem torturam tempore congruo continuandi, prout magis judicaverit expedire. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Minister.
Ego N. Actuarius.

XI. Forma torquendi per sibilos.

Quid sint sibili diximus Par.I.Tit.Tortura num.2. *Casu ergo, quod Iudex iudicet Reum esse Sibilis torquendum, decretum debet concipi, ut sequitur.*

Videns A. R. P. obstinationem &c. *ut sup. num.* 5. decretum tulit, quod prædictus Fr. N. Reus sibilis torqueretur, sibi reservando &c. *ut sup. loc. cit.*

In cuius decreti executionem adductus fuit &c. *ut sup. num.* 10.

Postquam autem fuit expoliatus, monuit denuo ipsum, ut delictum confiteretur, sed illo persistente

in

in negativa, jussit A. R. P. illum torturæ sibilorum supponi. Tum Fr. N. Custos carceris prædictus ambas Rei manus manicis ferreis constrinxit, ac inter indicem, & medium; medium, & anularem; atque annularem, & auricularem sibilos inseruit, eosque ab una parte funiculo alligavit, & dum hæc agerentur, non cessabat A. R. P. monere prædictum Reum, ut fateretur delictum; sed eo persistente in negativa, jussit ut sibili funiculo stricto, ex alia parte, ligarentur, & digiti intercepti præmerentur. Quo facto cœpit Reus vociferare &c. & describantur omnes ejus motus, voces &c.

Tunc A. R. P. interrogavit *ut supra num.* 10.

Videns autem A. R. P. ipsius obstinationem postquam stetisset in illo tormento per spatium unius *Credo*, jussit ut funiculi laxarentur, animo tamen illud tormentum, sive aliud opportunius adhibendi ad habendam veritatem, prout expediret; & reduci in carcerem fecit. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Minister.

Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO I.

XII. *Advertendum, quod tempus hujus torturæ non potest extendi ultra duo* Miserere; *hoc est sex minuta unius horæ; prout præscribitur in Textu* Tit. Tortura §. 2. *proinde Judex Deum timens, ne in re tam gravi justitiam lædat, & proximum offendat, debet habere vel horologium distinguens minuta, vel parvum horologium pulvereum, quod duo minuta horæ præcisæ metiatur, ne excedat; tempus enim duorum* Miserere *potest abbreviari, aut protendi ultra fas, si morosus, aut brevis nimis sit, qui illa recitat. Unde ad obediendum præcise legi, talis cautela est necessaria.*

ADNOTATIO II.

XIII. *Advertendum secundo, quod licet Textus* loc. sup. cit. *permittat torturam taxillorum, cujus variam acceptionem, juxta Curiarum differentem praxim dedimus*, Tit. Tortura num. 2. & seqq. *tamen practicari inter Regulares ægre potest, cum deficiant, nec de facili parari possint, instrumenta ad eam exercendam. Ideo ejus formam omittimus tradere, & qui eam scire vult adeat* Philippum Bictum Prax. 4. num. 126. & 127. fol. mihi 589. *qui eam tradit; nec tamen existimo, quod in sua Religione, tale genus Torturæ in usu sit. Unde pro gravioribus delictis sufficit Arctatio simplex, qualificata, flagellatio, & sibili, cujus formas dedimus.*

XIV. Forma dandi Torturam Funis.

Quia Tortura Funis non potest dari, nisi in atrocissimis, ut ordinat Textus Tit. Tortura §. I. *Ne tale tormentum temere detur, non solum debet Provincialis audire, super hoc, votum Diffinitorii, sed ad cautius procedendum, debet etiam consulere Advocatum Sæcularem in rebus criminalibus, maxime peritum. Porro petitio talis consilii potest tum procedere, tum subsequi consilium datum a Diffinitorio, sed melius est, quod præcedat ad hoc, quod Diffinitores, ipsi etiam, melius per tale consilium instruantur. In casu ergo, ut præfertur, atrocissimo, ut homicidii, veneficii, abortus procurati secuto effectu, criminis innominabilis, furti magni, & sacrilegii &c.* **Reo exi**-*stente negativo, priusquam inferatur Tortura Funis, debet precedere Decretum de petendo consilio ab* **Ad**-*vocato Sæculari, prout sequitur.*

Cum Patronus Rei, qui supra, omnia produxerit quæ producere voluit ad favorem, & defensam sui Principalis, volens A. R. P. ad ulteriora procedere in Causa, decrevit excribere totum Processum offensivum, & defensivum Domino V. I. Doctori N. ab eodemmet P. Ministro oretenus in Consultorem electo, & nunc in scriptis confirmato; eum rogando, ut dignetur ambos processus accurate perpendere, & suum votum, & consilium, in scriptis tradere; rogando ipsum enixe, ut pro amore Dei, & pro honore Religionis nostræ, & conservanda apud Sæculares fama Fr. N. velit custodire hoc negotium sub sigillo secreti naturalis, sub quo illud sibi committit; quod Dominus prædictus coram Me promisit. Quapropter cum effectu ambo processus prædicti fuere traditi supradicto Domino N. hac die &c. Mensis &c. In quorum &c.

Ego N. Actuarius.

Die &c. prædictus D. N. Consultor electus accessit ad A. R. P. Provincialem, & restituit sibi processus ambos, qui sibi fuere consignati, & tradidit votum super Causæ meritis, manu sua scriptum, & subsignatum, quod ad mandatum A. R. P. inter Acta recepi, & inserui signatum litera &c. sive numero &c. & incipit &c. & desinit &c. *& ponatur tenor.* In quorum &c.

Ego N. Actuarius.

Advertendum porro est, quod Consultor in prædicto voto debet tangere motiva facti, & juris, ob quæ taliter consulit; & etiam individuare durationem, & circumstantias Torturæ; & an sit semel danda, vel reiteranda; & tandem quomodo causa sit expedienda. Et post debet congregari Diffinitorium, & ab ipso etiam peti consilium, ut sequitur.

Consequenter P. Provincialis convocavit Diffinitorium, & produxit coram Patribus acta omnia pro, & contra Reum prædictum, simul cum præfato voto ejusdem D. Consultoris; Qui Patres bene consideratis motivis adductis per Dominum Consultorem decreverunt esse totaliter adhærendum dicto voto, *sive &c.* & ponatur resolutio Diffinitorum, & ab omnibus subscribatur, ut sup. num. 1.

ADNOTATIO I.

XV. *Advertendum, quod sicut probavimus* Par. I. Tit. Patronus num. 30. & 31. *si Consiliarius, seu Advocatus adhibitus in Consultorem dat consilium evidenter malum, & injustum, tum pro, tum contra Reum, potest Diffinitorium, sive etiam Provincialis decernere contrarium. Tamen in processu debent explicari motiva, propter quæ, relicto consilio dato, oppositum illius fuerit decretum.*

XVI. Consequenter volens *A.* R. P. adhærendo voto prædicti D. Consultoris, & Diffinitorii sui &c. *ut sup. num.* 5.

Videns autem *A.* R. P. obstinationem &c. *ut sup. num.* 5. decrevit ipsum torqueri facere per quadraginta minuta horæ; sibi reservando jus, & arbitrium &c. *ut sup. cit. num.* 5.

In

In cujus decreti executionem, constituto ipso Reo ante Iudicem existentem in camera, quæ est ante carcerem, & in qua parata erant omnia ad torquendum necessaria, præsente etiam D. Consultore prædicto, ad mandatum *A. R. P.* præfatus Reus spoliatus, & nudatus fuit, relictis sibi tantum fœmoralibus ad honestatem, & per Ministrum Sæcularem expertum ad hoc specialiter vocatum, manibus post terga revinctis, ligatus fuit funi; & antequam elevaretur protestatus est illi *A. R. P.* Minister, quod tormentum illud dare intendebat non super jam confessatis, sed ad habendam ab eo confessionem super delicto, quod negat; & quod adhuc tempus habebat evadendi tormenta, si volebat aperire veritatem. Respondit &c.

Tunc jussit *A. R. P.* ipsum Fr. N. Reum in altum elevari, & sic elevatus fuit interrogatus. Quæ nam fuit causa quare &c. *Et hic objiciatur sibi delictum commissum*. Respondit &c. *Et scribi debent omnia verba, voces, suspiria, motus &c. quæ facit Reus*.

ADNOTATIO II.

XVII. *Advertendum est, circa Torturam funis, quod dari non debet, nisi jejunio corpore, vel saltem post septem horas a sumpto cibo, & facta digestione, & egestione, prout habet Textus* Tit. Tortura §. 7. *Pariterque curanda sunt ea, quæ scripsimus* Par. I. cit. Tit. Tortura num. 82. & seqq. *circa adhibendum Medicum, & Chirurgum pro iis, quæ possunt occurrere, ut infra dicemus*.

ADNOTATIO II.

XVIII. *Potest dari casus, quod Reus, qui torquendus est, patiatur defluxum intestinorum ad scrotum, & vulgo dicitur* ruptura, aut crepatura, *propter quam cingulum ferreum gestet; potest etiam talem infirmitatem fingere. Si ergo postquam expoliatus est appareat taliter cinctus; vel ipse Reus alleget se esse crepatum, seu ruptum, debet Iudex adhibere judicium Chirurgi, & factum describi, ut sequitur*.

Cum spoliatus esset habitu prædictus Fr. N. Reus, apparuit se habere cingulum ferreum, ex quo argui poterat esse ruptum, & ex consequenti non posse fune torqueri, citra periculum vitæ. Ad se autem informandum de veritate, an talis infirmitas esset realis, an potius ficta, jussit *A. R. P.* introduci D. N. Chirurgum, qui stabat extra prædictam cameram, & ad omnem bonum finem fuerat vocatus, ut posset providere in emergentibus, in tortura jam decreta; cui ingresso injunxit *A. R. P.* ut visitaret, juxta præcepta artis suæ, prædictum Fr. N. Reum, & cum juramento referret, an ipse revera esset ita ruptus, ut fune, citra periculum vitæ, torqueri non posset. Qui præfatus D. N. Chirurgus tactis partibus, & facta visitatione, & præstito juramento, tactis Sacris Scripturis, dixit &c. *Et hic describatur relatio ipsius; & si retulerit non esse totaliter ruptum, & posse sine periculo torqueri, prosequatur ad Torturam, ut supra; si vero dicat e contra, fiat decretum, ut sequitur*.

Quo audito A. R. P. decrevit prædictum Fr. N. Reum alio genere Torturæ cogere ad dicendam veritatem; sive ad pœnam extraordinariam suo loco, & tempore condemnare; & revestiri eum jussit, & ad carcerem reduci. Acta sunt hæc die &c.

Ego N. Chirurgus.
Ego N. Consultor.
Ego N. Minister.
Fr. N. Actuarius.

ADNOTATIO IV.

XIX. *Potest dari casus, quod Reo elevato in tortura alvus subducatur, & necessitatem habeat corpus levandi; & debet tunc Iudex illum deponere a tortura, & copiam sibi facere naturali necessitati subveniendi, describitur vero factum, ut sequitur*.

Cum esset prædictus Fr. N. Reus elevatus in altum cœpit clamare &c. & post dixit, deponite me de hoc tormento, necessitatem enim habeo levandi corpus. Tunc A. R. P. jussit, ut leviter deponeretur, & in carcerem reduceretur, ut naturali necessitati provideret; prout factum fuit. Et cum hoc præstasset, fuit denuo ductus coram A. R. P. qui iterum illum monuit, ut veritatem fateretur; Sed respondit &c. Videns proinde ipsum in negativa obstinatum, jussit A. R. P. ut denuo ligaretur & in altum elevaretur.

ADNOTATIO V.

XX. *Potest dari casus, quod Reus, vi tormenti adactus, instet deponi a Tortura, promittens fateri veritatem; debet tunc deponi, & factum describi, ut sequitur*.

Cum prædictus Fr. N. Reus esset in tormentis, incœpit clamare; Non possum amplius sustinere, deponite me, & veritatem narrabo; sed fuit ei dictum, ut inciperet confiteri, & tunc deponetur. Respondit, In hoc tormento loqui non possum; deponite me, & totum factum narrabo.

Tunc attenta tali promissione, & ad prædictum tantum effectum, & non aliter, animo tamen Torturam continuandi si &c. A. R. P. mandavit leviter ipsum Fr. N. Reum de tortura deponi, & super scamno ligneo accommodari; quo executo.

Dictum est ei, ut veritatem aperiat, juxta promissum.

Respondit &c.

Dictum est ei, ut servet promissionem factam in Tortura, & sinceram veritatem aperiat, alias denuo in Tortura elevabitur.

Respondit &c.

Videns proinde A. R. P. ejus obstinationem in neganda veritate, jussit in altum denuo elevari &c.

ADNOTATIO VI.

XXI. *Potest dari casus, quod Reus manens suspensus in Tortura exclamet, quod deponatur, promittendo confiteri veritatem; mox depositus nolit eam fateri; iterumque, & tertio elevatus, & ut præfertur depositus permanet in eadem negativa. Tali casu Iudex se regulare debet, ut dicemus infra tradendo formam ratificationis a Reo faciendæ, casu quo iste confessionem in Tortura factam nolit ratificare. Vide inferius*.

ADNOTATIO VII.

XXII. *Potest pariter dari casus, quod Reus deliquium verum patiatur, aut illud simulet. Veri deli-*

deliquii signa sunt, si vocem nullam, aut languidam formet; verba pronunciare non possit; ex ore spumam emittat; nimis pallidus fiat; nimis sudet &c. Tamen in deliquio aut vero, aut simulato, semper debet Reus deponi de Tortura: remedia idonea ad revocandum spiritum applicari, & Medicus adhiberi, qui judicet de symptomate, potest autem totum describi, ut sequitur.

Cum Fr. N. Reus penderet a fune, & copiose sudaret, & vocem languidam emitteret, dicendo &c. A. R. P. jussit eum leviter deponi, & super scamnum aptari, aceto nares ejus fricari; & suffumigari sulphure, quia videbatur pati deliquium. Et vocare fecit D. N. Medicum, qui extra cameram erat, & eum rogavit videre, an secundum præcepta artis suæ Fr. N. vere pateretur deliquium; & medio juramento, suum judicium interponeret. Qui diligenter pulsum, & pectus ipsius tangens, & omnia accidentia observans, præstito juramento per tactum Sac. Scripturæ dixit &c. *Et hic describatur relatio Medici. Si Medicus dicat illum vero deliquio esse affectum, subjungatur.*

Quo audito A. R. P. eum solvere fecit, & portare in carcerem, & jussit, ut sibi brachia reaptarentur, & vocatis Infirmariis, remedia opportuna applicarentur. Acta sunt hæc Die &c.

Ego N. Minister.
Ego N. Consultor.
Ego N. Actuarius.

Si autem referat Medicus, deliquium esse simulatum, procedatur ad novam Torturam, imo ejusdem continuationem, & sic describatur.

Quo audito A. R. P. jussit illum, denuo in altum elevari &c.

ADNOTATIO VIII.

XXIII. *Potest dari casus, quod Reus constitutus in Tortura dormiat, vel tormentum spernat ridendo, jocando, Judici insultando, & ostendat nullum dolorem pati. Tali casu potest Judex uti cautelis, quas præscribit Textus* Tit. Tortura §. 7. *& Nos ibi explicuimus. Factum vero potest describi, prout sequitur*

Cum Fr. N. Reus esset in Tortura elevatus. Videns A. R. P. ipsum in Tortura dormire; *sive* ridere, & tormenta spernere; *sive* jocari, & Judici insultare &c. dubitans de aliqua operatione diabolica, jussit illum de tortura deponi, ac sub axillis, in ore, inter capillos, & aliis partibus corporis diligenter inquiri, an aliquid ibi occultaretur, quo stante Diabolus illi suffragaretur; item pilos ipsos totius corporis radi, & postea sic rasum, & aliis fæmoralibus indutum denuo ligari, & tunc in altum elevari &c.

ADNOTATIO IX.

XXIV. *Advertendum, quod si in aliqua parte corporis reperiretur aliquod signum maleficii, sive sortilegii, Judex non potest ullo modo ulterius procedere, sed debet levare manum a processu, & decernere, ut sequitur.*

Cum reperta esset quædam parva scriptura exarata characteribus incognitis, cum Cruce &c. quam habebat ipse Reus in tali parte &c. *Et hic describatur ubi inventa fuerit scriptura, puta inter digitos, vel sub planta pedis, subtus axillas, vel in fæmoralibus &c. sive sit aliquod aliud signum maleficii &c.* decrevit A. R. P. levare manum a processu, & totum factum denunciare Tribunali Fidei, nec ulterius progredi, donec a præfato Sacro Tribunali sibi facta fueris copia. In quorum &c. Acta sunt hæc die &c.

Ego N. Minister.
Ego N. Consultor.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO X.

XXV. *Potest dari casus, quod Reus muniat se contra torturam non scriptura, seu alio signo materiali, sed verbis, quæ determinatis temporibus submurmurat, prout diximus* Tit. Tortura num. 88. *Tali casu debet Judex uti cautela ibi data, & factum describi, ut sequitur.*

Cum Fr. N. Reus &c. ut sup. nu. 23. Cum autem denuo elevatus in altum; denuo dormiret, *sive* jocaretur &c. conjecit A. R. P. ipsum Reum se verbis superstitiosis potuisse munire contra torturam. Proinde jussit illum deponi, animo tamen continuandi torturam tempore, & modo congruo. Acta sunt hæc die &c.

Ego N. Minister.
Ego N. Consultor.
Ego N. Actuarius.

Anno...... Mense....... Die &c. A. R. P. vocare coram se fecit Fr. N. Custodem carceris, & illi injunxit, ut assumpto aliquo socio viribus potente, & valido, in carcerem, ex improviso, penetraret, & uno, & eodem contextu unus illorum Fratri N. Reo manus vincularet maniciis ferreis; alius vero lignum ad hoc paratum ori ejus imponeret, ut frænum equo; itaut verba articulare non posset, & lignum illud, vitta ducta circa caput, ita alligaret, ut præfatus Reus non posset illud demere; & sic ligatum, & infrænatum ducerent coram se in camera tormentorum. Qui Præfatus Fr. N. Custos carceris sibi jussa perficiens, duxit eundem Reum, ut præfertur, manicatum, & infrænatum coram A. R. P. Ministro, existente cum D. N. Consultore, & Me infrascripto Actuario in camera tormentorum; & ad ejus mandatum spoliatus, ligatus, funi applicatus, & per quatuor digitos elevatus a terra fuit; & tunc jussit, ut sibi lignum eximeretur ex ore, ut posset respondere; mox altius elevatus, fuit interrogatus. Quam ob causam commisit &c.

Respondit &c.

ADNOTATIO XI.

XXVI. *Potest dari casus, quod neque adhibita diligentia supradicta proficiat, & Reus in tortura dormiat, jocetur &c. Tali casu necessarium est, uti alio tormento validiori, puta ignis, ut infra diximus, vel ad pœnam extraordinariam condemnare, & hoc ex decreto Judicis, quod potest formari, ut sequitur.*

Anno..... Mense.... Die.. *ut supra n.* 25.

Cum autem elevatus in altum esset, ut præfertur & interrogatus nullum responsum dedisset; nec vocem dolentis emisisset; imo dormire cœpisset; & evidenter appareret, quod torturam funis nullo modo sentiret, decrevit A. R. P. ad investigandam a prædicto

dicto Reo veritatem aliud tormentum validius, & efficacius sibi applicare tempore, & loco opportunis; *sive* ipsum in pœnam extraordinariam condemnare, & pro tunc jussit deponi, revestiri, & in carcerem reduci. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Minister.

Ego N. Consultor.
Ego N. Actuarius.

XXVII. Forma concludendi examen in Tortura funis.

Cum per spatium minutorum &c. F. N. prædictus stetisset in Tortura, ut præfertur, fuit jussum ab A. R. P. ut ipse deponeretur a tormento, & sic fuit supersessum, reservato tamen sibi jure illum eodem, sive alio tormento examinare, loco, & tempore opportunis, prout sibi visum fuerit magis expedire. Et indutus habitu,& reaccommodatis brachijs, fuit in carcerem denuo conjectus, Acta sunt hæc &c.

Ego N. Minister.
Ego N. Consultor.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO.

XXVIII. *Advertendum, quod, ut præscribitur in Textu* Tit. Tortura §. 8. *Iudex debet habere horologium pulvereum distinctum per quadrantes horæ, (& melius est, prout Nos adnotavimus ibi* num.103. *quod habeat quatuor ampullas pulvereas, quarum una contineat horæ partem octavam, puta minuta septem cum dimidio; alia quartam; alia dimidiam; alia horam integram,) ut secure procedat in mensurando tempore Torturæ. Et tale horologium non visum a Reo ita debet collocari, ut tamen ab aliis cerni possit, ob rationes ibi datas.*

XXIX. Forma Torquendi per Ignem.

Tortura Ignis, de qua fit mentio in Gloss. in l. Edictum ff. de Quæst. *antiquitus ita exercebatur. Reus compeditus, & manicatus, sedebat in plano cameræ tormentorum, nudatis pedibus; Mox plantæ pedum ungebantur lardo porcino; subinde patella ferrea plena prunis ardentibus approximabatur ad distantiam palmi unius, cum dimidio, sicque pedes exustulabantur, itaut intolerabilis causaretur dolor. Sed Tortura hæc, ut nimis barbara, & periculosa, antiquata est, nec Iudices Laici amplius ea utuntur teste* Ambrosino de Mod. form. proc. lib. 4. cap. 8. num. 9. *quem sequitur* Bict. Prax. 4. num. 120. *A fortiori ergo elongari debet a Iudicibus Regularibus, qui, ut alias diximus, debent esse mitiores in torquendo. Sed dato casu, quod essemus in casu plusquam atrocissimo, Reusque, violentis indiciis gravatus, funis tormentum sperneret, aut ipso non posset ex aliqua causa torqueri, & urgeret ratio habendi a Reo confessionem delicti, & Complicum, poterit Iudex Regularis uti tormento Ignis, validissimo quidem, sed innocuo,& securo,quē descripsimus* P.I.Tit.Tortura n.5. *& potest in processu adnotari,ut sequitur.*

Consequenter, cum A. R. P. Minister expertus esset, quod prædictus Fr. N. Reus tormentum funis sperneret, etiam post adhibitam omnem diligentiam, ut illud pateretur, ut ex actis supra &c. *sive* quod quia est ruptus, non potest, sine periculo, illi dari tormentum funis &c. cumque delictum, de quo prædictus Reus est vehementer indiciatus, sit plusquam atrocissimum, & quod, sine Consociis in crimine, committi nequivit; ad habendam a prædicto F. N. Reo plenam veritatem tum criminis commissi, tum Complicum ejusdem, decrevit, prout præsenti decreto decernit, prædictum Reum torqueri facere per applicationem ovorum ferventium subtus axillas; protestando, talem torturam ab eo adhiberi ad ulteriorem veritatem habendam a Reo prædicto; & sine præjudicio confessatorum, & quorumcumque aliorum jurium Curiæ acquisitorum, de quibus intendit suo tempore, ad normam juris, præmemoratum Reum punire; & sibi reservato jure toties, quoties torquendi. Acta sunt hæc Die..... Mense...... Anno...... &c.

Ego N. Minister.
Ego N. Actuarius.

In cujus Decreti executionem A. R. P. sibi assistente D. N. Consultore supradicto, & Me Actuario, se contulit in cameram tormentorum, in qua, ad mandatum ejusdem A. R. P. parata prius erat patella ferrea plena carbonibus accensis, & super illis parva olla plena aqua bullienti, in qua erant quatuor ova ex longa ebullitione indurata. Mox adducere coram se fecit prædictum Fr. N. Reum, cui hinc inde, ad latera adstabant Fr. N. Custos carceris, & Fr. N. Laicus ad omnem bonum finem &c. illumque, post præstitum juramentum de veritate dicenda, paternis, & gravibus verbis monuit, ut veritatem commissi delicti, & Socios criminis sponte proderet, antequam cogeretur, cam per viam tormentorum pandere. Fuit ergo.

Interrogatus. Qua de causa, & cum quibus Sociis commiserit tam enorme delictum &c.

Respondit &c.

Et cum iterum monitus, & interrogatus in eadem negativa persisteret, ad mandatum A. R. P. fuit expoliatus, sibi relictis tantum fæmoralibus ad honestatem, & manicis ferreis vinctus; mox illi fuerunt rasi pili subtus axillas. Quo facto, iterum, & tertio monitus fuit, ut veritatem confiteretur antequam tormento applicaretur, sed illo persistente in negativa, jussit A. R. P. ut ova calentia ambabus axillis applicarentur. Tunc prædictus F. N. qui supra, singuli ovum ab olla bullienti extractum cochleari perforato posuerunt in linteolo ad hoc parato, ipsum ovum stringendo prædicto linteolo, & illius angulis reductis ad manum tenentium, ut possent illud applicare axillis prædicti Rei. Tum elevatis ambobus ipsius brachijs applicaverunt axillis singuli ovum suum, & brachijs depressis, & ad latera ipsius compressis, illum ova prædicta præmere compulerunt. Qui Reus cum sustinuisset per spatium dimidiæ Orationis *Ave Maria*, cœpit clamare &c. *Et describantur omnia ejus verba, gestus, motus &c. ut in tortura funis dictum fuit supra &c.*

Tunc fuit *interrogatus*. Quare, & cum quibus Sociis delictum præfatum commisisset?

Respondit &c.

Et cum per spatium unius *Credo* tale tormentum sustinuisset, jussit A. R. P. ut ova de subtus axillas removerentur, & in olla bullienti reponerentur, & alia duo ova, ut præfertur, existentia in olla prædicta

dicta axillis applicarentur &c. quibus applicatis fuit, *interrogatus &c.*

Et cum per spatium duorum minutorum horæ præfatus Fr. N. Reus stetisset in prædicto tormento, A. R. P. pro tunc noluit, quod amplius torqueretur; reservandoque sibi jus prædictam, sive aliam, torturam, opportuno tempore, replicare, jussit, quod tollerentur ova, solveretur, revestiretur, in carcerem reduceretur, & si aliqua inflammatio caussata fuisset subtus axillas, curaretur, prout factum fuit. Acta sunt hæc Die...... Mense...... Anno &c.

Ego N. Minister.
Ego N. Consultor.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO.

XXX. *Advertendum, quod, cum suprascripta tortura sit insolita in Religione, & vehementissima, non debet Iudex noster ipsa uti, nisi delictum sit plusquam atrocissimum, ut præmissum est. Insuper debet super hoc consulere Diffinitorium, & etiam Consultorem Sæcularem. Amplius, debet ea uti in subsidium aliorum tormentorum, puta quando alia adhibita non proficiunt; sive quando alia adhiberi non possunt, ob aliquam caussam. Præterea requiritur etiam, quod indicia sint urgentissima, ita ut nihil desit, nisi Rei confessio. Et tandem tormentum hoc non potest extendi ultra sex minuta unius horæ; quæ tamen in tria intervalla potest dividere Iudex sive uno, & eodem, sive diversis diebus, prout de tortura funis diximus* Par. I. Tit. Tortura numero 11. & 12.

XXXI. Forma replicandi Torturam.

Supposito, quod simus in casu repetendi torturam, juxta tradita Par. I. Tit. Tortura num. 84. & seqq. ad quæ Lectorem remittimus; potest factum deserili in processu, ut sequitur.

Consequenter quia Fr. N. Reus, qui supra, fuit leviter tortus, & indicia contra ipsum sunt valde urgentia, *sive* urgentissima, & fuit depositus a tortura, animo reservato illam repetendi, prout supra &c. *A. R. P. Minister*, ut sufficienter torqueatur, decrevit, prout præsenti decreto decernit, illum, juxta consilium sibi datum a præmemorato D. N. Consultore, denuo torturæ subjicere, donec &c. Acta sunt hæc Die...... Mense...... Anno &c.

Ego N. Minister.
Ego N. Actuarius.

In cujus decreti executionem, mandante eodem A. R. P. coram se, & supradicto D. N. Consultore, & Me infrascripto, in cameram supradictam tormentorum adductus fuit memoratus Fr. N. Reus, & illi dato juramento de veritate dicenda, quod præstitit tactis &c. & facta illi comminatione de illo iterum subjicendo torturæ, si veritatem negaverit, fuit interrogatus, & monitus de veritate dicenda, quam negare non debet cum in processu extent contra ipsum indicia ita vehementia. Quibus indiciis sibi singillatim objectis, cum ipse Reus in sua obstinatione persisteret, ad mandatum ejusdem A. R. P. fuit spoliatus &c. *Hic debet fieri descriptio tormenti, quod adhibetur, sive sit flagellatio, sive Sibili, sive Funis, sive Ignis, juxta formam cujuscumque torturæ supra datam* num. X. XI. XII. XIV. & XXIX. *respective, & examen concluditur sic.*

Et cum prædictus Fr. N. stetisset in tortura prædicta per spatium &c. *Et hic exprimatur tempus, per quod fuerit tortus, juxta qualitatem torturæ adhibitæ &c.* mandante eodem A. R. P. fuit ab ea sublevatus, aut depositus, & revestitus, fuit ad carcerem reductus.

Ego N. Minister.
Ego N. Consultor.
Ego N. Reus &c.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO

XXXII. *Advertendum, quod ut diximus* Par. I. Tit. Tortura num. 84. & seqq. *Quando Reus non est complete tortus juxta valorem indiciorum, potest Iudex torturam repetere per tres vices; ita tamen, quod tria tempora, per quæ fuerit tortus, talia sint, quod simul copulata integrent illud tempus, quod arbitrio Iudicis proportionetur valori indiciorum. Sed si in secunda tortura compleretur tale tempus commensuratum valori indiciorum, non potest Iudex ulterius torquere Reum super delicto principali; licet possit super aliis, de quibus diximus* loco cit. num. 86. & 87.

XXXIII. Forma torquendi super Complicibus.

Supposito, quod Reus fuerit convictus, aut confessus de delicto, non potest super eo ullo modo torqueri; si enim Iudex esset ita fatuus, ut torqueret super delicto principali, & Reus delictum negaret, non posset ad pœnam ordinariam condemnari: Potest tamen torqueri super Complicibus, & Sociis criminis, quando ex processu apparet, quod Socios habuit; aut quando verisimile est, quod Socios habuerit in delicto, quod non potuit sine Sociis consummari. Casu ergo, quod debeat dari tortura super Complicibus, potest teneri forma sequens.

Consequenter A. R. P. jussit, & consideratis iis, quæ constant in Actis contra F. N. Reum memoratum confessum *sive* convictum, & etiam depositionibus Testium dicentium, prædictum Fr. N. R. associatum fuisse a pluribus Sociis delicti, quod ipse fuit confessus; sive considerata qualitate criminis, quæ talis est, quod verisimile est, quod illud nequiverit consummari sine pluribus Sociis, & veritas circa tales Socios, & Complices difficillime ab iis, quam a prædicto Fr. N. haberi possit; ipseque Fr. N. Reus in suo examine nihil super talibus Complicibus, Auxiliatoribus, Fautoribus, Consiliariis, Mandantibus, aut quoquomodo partem habentibus in dicto delicto deponere voluit; audito voto D. Consultoris, & consilio, & assensu Patrum Diffinitorii, ut præfertur decrevit ipsum in rigoroso examine constituere; protestando, quod non intendit torquere ullo modo super delicto, de quo est convictus, *sive* confessus, sed pure, & simpliciter pro habenda veritate super Complicibus, & Sociis criminis; & non aliter nec ad alium finem; & de hoc solemniter, & expresse, & omni alio meliori modo protestatus fuit. Acta sunt hæc Die...... Mense...... Anno &c.

Ego N. Minister.
Ego N. Actuarius.

In

In cujus Decreti executionem &c. *Hic debet describi tortura Arctationis qualificatæ, seu Flagellationis, vel Sibilorum, sive Funis, quæ judicabitur adhibenda a Judice in tali casu, & quia pro singulis data est forma supra, ipsam non repetimus.*

ADNOTATIO I.

XXXIV. *Advertendum, quod Reus, sic constitutus in tortura, non debet a Judice ullo modo interrogari de Delicto; nec quoad circumstantias; sed pure, & simpliciter super Complicibus, & Socijs criminis. Quod si Reus ex se, neget fecisse delictum, & dicat, quod ex consequenti Socios in crimine non habuit, Iudex debet ei dicere.* Non interrogo te super delicto, aut ejus circumstantijs, nec de his tibi datur tortura, quia de illis jam convictus, *sive* confessus es, nec illa a me revocantur in dubium, cum certus sim te illud commisisse; sed quæro quot, & qui fuerint Complices, Socij, Fautores &c. ideo dicas &c.

ADNOTATIO II.

XXXV. *Dedimus supra* Sect. 5. num. XX. *formam cogendi Reum nolentem respondere ullo modo Iudici; sive negantem responsum præcise; sive vacillantem, contrarium, vel inverisimilia deponentem; & ibi præscripsimus carcerē, & jeiunia &c. Si autem daretur casus, quod nihil proficeret Iudex per talem formam, & necesse esset, ad expugnandam obstinationem Rei, uti acriori tortura Flagellationis, aut Funis, potest Iudex formam describendi factum sibi datam servare; sed in decreto apponere, quod cum nihil profecisset ex tali tortura, decrevit devenire ad Flagellationem, sive Funem, cuius executionis Formulas supra dedimus, ut suis singulis locis patet.*

XXXVI. Forma ratificationis confessionis extra Torturam.

Quia confessio Rei facta in tormentis ipsum non afficit, nisi sponte extra vincula, & cameram tormentorum, & cessato dolore Torturæ supportatæ, illam ratificet, prout diximus Par. I. Tit. Tortura n. 106. *damus formam, qua debet fieri, & est, ut sequitur.*

Anno ..... Mense ..... Die &c. coram A.R. P. Ministro Provinciali, & RR. PP. NN. Assistentibus ad hunc actum specialiter adhibitis, & Me infrascripto; Fr. N. Reus vinculis solutus, & extra locum tormentorum positus, vocatus fuit ad ratificandum ea, quæ deposuit in tortura sub Die &c. Mensis &c. prout supra in Actis; & ei præstito juramento de veritate dicenda, prout juravit tact. &c. per Me Actuarium clara & intelligibili voce, & ab ipso Reo bene audita, lecta fuit illi sua confessio. Qua audita fuit interrogatus.

An bene audierit, & intellexerit illud, quod ipse confessus est sub die &c?

Respondit &c.

Interrogatus. An sint vera ea, quæ tunc dixit, an ea ratificet, & an vere, & realiter ipse commiserit delictum, prout confessus est? *Respondit &c.*

Interrogatus. An libere, & sponte, & non ex metu ulterioris torture, delictum denuo confiteatur, & confessatum ratificet &c. *Respondit &c.*

Fuit ei dictum, ut sibi bene caveat, nec animam suam damnet periurio; & se ipsum gravet, confitendo delictum, quod non fecerit. *Respondit &c.*

Interrogatus. An confessioni factæ, ac ratificatæ velit aliquid addere, vel minuere? *Respondit &c.*

Tunc A. R. P. acceptatis si, & in quantum ejus depositionibus, & ratificatione, examen dimisit, & Reum ad carcerem reduci mandavit, & decrevit, quod Patrono suo daretur copia suæ confessionis, & constitutorum, assignando illi tempus trium dierum ad producenda, & allegnda jura, quare non debeat condemnari in pœnam ordinariàm. In quorum &c.

Ego N. Minister.
Ego Fr. N. sui Assistens.
Ego Fr. N. Assistens.
Ego Fr. N. Reus &c affirmo ut supra.
Ego N. Actuarius.

Die ... Mense ... Anno &c. fuit per Me Actuarium consignata P. N. Patrono Fratris N. Rei copia authentica confessionis, & ratificationis sui Principalis, & intimatum decretum Judicis, ut termino tridui Defensiones presentaret; qui gratias egit, & terminum acceptavit, sibi reservato jure petendi legitimas dilationes, si opus fuerit. In quorum &c.

Ego Fr. N. Patronus.

Ego Fr. N. Actuarius.

ADNOTATIO.

XXXVII. *Potest dari casus, quod Reus in actu Ratificationis revocet confessionem; in hoc casu denuo torquendus est, vel condemnandus ad pœnam extraordinariam, juxta ea, quæ scripsimus* Par. I. Tit. Tortura num. 108. *Quod si judicetur torturam esse repetendam, Constitutum Rei descriptum numero superiori, debet ita terminari.*

Tunc videns A. R. P., quod Fr. N. Reus non solum non ratificavit ea, quæ deposuit die supracitata, sed contrarium asseveravit, dicendo se ita tunc fuisse confessum, quia vi tormentorum, & ad ea evadenda, fuit adactus; cæterum se esse de præfato delicto innocentem; decrevit ipsum ulteriori torturæ subiicere, protestando, se hoc facere, absque præjudicio acquisitorum Curiæ, quæ voluit in suo robore permanere; sed ad habendam ulteriorem veritatem, & purgandum novum indicium natum contra Reum prædictum, ex tali confessione in tormentis facta, & delendam maculam periurii commissi; & non aliter &c. In quorum &c. *Et subscribant Reus, Assistentes, Judex, & Actuarius.*

In cujus Decreti executionem &c. *Et hic debet describi Tortura, quæ adhibebitur, sive fuerit Arctatio qualificata, sive Flagellatio, Sibili, Funis &c* quarum formas suis locis supra dedimus.

XXXVIII. *Completa Tortura debet communicari Patrono copia examinis Rei facti in illa, & omnium actuum tunc factorum ad hoc, ut ille possit aliquid inde deducere in favorem sui Clientis, & Defensionibus factis ante Torturam addere. Hoc autem in processu adnotatur, ut sequitur.*

Consequenter A. R. P. Provincialis decrevit, consignandam esse copiam examinis præfati Fr. N. Rei, facti in Tortura, memorato Patri N. Patrono, ad hoc, quod si aliquod esset sibi dicendum in favorem sui Principalis, posset adducere, statuendo illi terminum trium dierum ad producenda omnia, quæ adducere intendit ad defensam supradicti, antequam

Sententia feratur. In cujus decreti executionem, copiam mihi jussam feci, & consignavi prædicto Patrono, cum assignatione termini prædicti, ad præsentandas integraliter Defensiones ante Sententiam; qui Patronus terminum illum acceptavit (reservato sibi jure petendi dilationem, si necessaria erit) & gratias egit. Acta sunt hæc die &c.

Ego Fr. N. Patronus.
Ego F. N. Actuarius.

XXXIX. *Si Patronus nihil addendum defensionibus factis, & præsentatis ante Torturam judicabit continuabitur processus, ut sequitur.*

Comparuit coram Me Actuario Pater N. patronus, qui supra, & dixit, se nihil habere dicendum ad favorem Fratris N. Rei, ultra ea, quæ adducit in Defensionibus jam præsentatis. Quapropter &c. Acta sunt hæc die &c.

Ego N. Patronus &c.
Ego N. Actuarius.

Si autem nova jura deduxerit ex Actis factis in Tortura Rei, illa præsentabit, ut sequitur.

XL. Forma præsentationis defensionum.

Comparuit coram Me infrascripto P. Fr. N. Patronus prædicti Fr. N. Rei, & præsentavit novas defensiones ad favorem sui principalis, quæ incipiunt &c. & desinunt &c. *& ponatur tenor &c.* & hic inseruntur signatæ &c. & petiit denuo audiri, casu quo pro parte Fisci fuerit responsum Defensionibus a se productis pro suo Principali; & instituit, quod præfatæ responsionis sibi tradatur copia, si scripta fuerit; & si oretenus fiat ab Advocato Fisci, citetur ipse ad illum audiendum, intendens replicare sive scripto, sive voce coram toto Diffinitorio adductis, seu adducendis contra suum Principalem, itant ipse intendat esse ultimus ad dicendum, allegandum, & producendum rationes, & jura pro suo Principali; protestando de nullitateSententiæ &c, appellando &c. si non fiat juxta ipsius petitionem, prout de jure &c. & ea spreta, procedatur ad ulteriora. Acta sunt hæc die &c.

Ego N. Patronus peto, insto, protestor, & appello, ut supra.
Ego N. Actuarius.

XLI. Forma deputandi Advocatum pro Fisco.

Præsentatis Defensionibus Patroni pro Reo, deputandus a Judice est Advocatus ad respondendum illis pro parte Fisci; & circa hoc omnino sunt videnda, quæ scripsimus Par. I. Tit. Patronus num. 184. & seqq. *& forma deputationis potest esse, ut sequitur.*

Consequenter A. R. P. decrevit communicanda esse acta omnia hucusque facta P. Fr. N. Theologo a se deputato in Advocatum pro Fisco, ad respondendum juribus allegatis per P. Fr. N. Patronum. Eoque vocato, & sibi dato juramento de fideliter, & juxta vires, & pro veritate, & justitia sola, seclusa quavis mala passione, exercendo munere Advocati, seu Procuratoris Fiscalis, juravit, & promisit se omnia fideliter præstiturum. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Minister.
Ego N. Fiscalis.
Ego N. Actuarius.

XLII. Forma præsentandi Responsiones pro parte Fisci.

Anno .... Mense .... Die &c. præsentatæ fuerunt per P. Fr. Advocatum Fiscalem pro parte Fisci responsiones defensionibus productis pro Fr. N. Reo, prout in Actis &c. quæ responsiones incipiunt &c. & desinunt &c. *& ponatur tenor &c.* & hic inseruntur signatæ &c. & ad mandatum A. R. P. Ministri fuerunt communicatæ P. Fr. N. Patrono prædicti Fr. N. Rei. In quorum &c.

Ego N. Actuarius.

XLIII. Forma præsentandi replicationes pro parte Rei contra Responsiones Advocati Fiscalis.

Anno ... Mense ... Die &c. præsentatæ fuerunt a P. Fr. N. Patrono Fr. N. Rei replicationes contra adducta pro parte Fisci, a P. Fr. supradicto Advocato Fiscali, quæ replicationes incipiunt &c. & desinunt &c. *& ponatur tenor &c.* & hic inseruntur signatæ &c. In quorum &c.

Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO I.

XLIV. *Advertendum, quod potest dari casus, quod Advocatus Fiscalis nolit respondere defensionibus scripto, sed oretenus coram toto Diffinitorio congregato. Tunc debet citari Patronus Rei, ut eodem tempore compareat etiam ipse coram Diffinitorio, & replicet ad favorem sui Principalis contra adducta per alium pro Fisco. Tamen melius semper fiet, si scripto fiant responsiones, & replicationes, tum ad vitandas contentiones, quæ nasci possunt inter Advocatum Fisci, & Patronum Rei, in propugnanda parte sua: tum quia melius capiuntur, & cum maiori maturitate a Judicibus, quæ scripta manent, quam quæ oretenus prolata raptim excidunt; tum quia commodum est Iudicibus certificari de veritate allegatorum per eos, quando scripta sunt, quod fieri nequit, si oretenus tantum sint producta.*

ADNOTATIO II.

XLV. *Advertendum secundo, quod si causa fiat per Accusationem, sive Exceptionem, præsentatis a Reo defensionibus, debet citari Accusator, sive Exceptor, ad hoc, quod ipse per se, vel per Advocatum suum respondeat contra Defensiones Rei, & ipsas impugnet, & omnia producat, quæ sibi superfunt contra Reum. Et advertendum, quod si Accusator, sive Exceptor novos Testes, aut nova instrumenta produxerit contra Reum, debet copia illorum tradi Reo, ut possit illis opponere exceptiones suas, & se defendere; itaut, ante Sententiam ultimo loco debeat a Iudicibus auscultari Reus, sive ejus Patronus.*

SE-

SECTIO OCTAVA.

In qua agitur de Sententia.

I. *Suppositis iis, quæ tradidimus de Sententia interlocutoria, & diffinitiva* Par. I. Tit. Sententia num. 2. *Cum Sententia interlocutoria vocanda sit potius decretum Judicis, quam Sententia, ut habet Textus loco citato; & supra per omnes Sectiones tradiderimus suis locis Formulas decretorum, quæ debent fieri a Judicibus, non est unde eas hic inutiliter repetamus. In hac ergo Sectione dantur solummodo Formulæ Sententiæ diffinitivæ, sive finalis, iuxta diversitatem omnium casuum, qui possunt accidere.*

II. Forma citandi Reum ad Sententiam.

Quia, ut diximus Par. I. Tit. Sententia, *ante prolationem Sententiæ debet citari Reus, & eius Patronus; præmittimus Formam citationis adnotandam in Processu, ut sequitur.*

CONsequenter volens A. R. P. ad Sententiam finalem procedere, iussit, ut citarentur pro die &c. *& exprimatur dies, in qua proferenda determinabitur Sententia ad illam audiendam* Fr. N. Reus prædictus, & P. Fr. N. ipsius Patronus, qui ambo ad mandatum A. R. P. citati fuere oretenus a Fr. N. socio prædicti P. A. R. Provincialis, prout ipse retulit cum juramento. Acta sunt hæc &c.

Ego F. N. Actuarius.

ADNOTATIO I.

III. *Advertendum, quod si Processus fuerit factus per viam Accusationis, citandus erit ad audiendam Sententiam etiam Accusator, quia habet interesse in Causa. Quod si Reus in suis Defensionibus, ita perfecte evacuaverit indicia, quod crimen non remaneat probatum, nec etiam semiplene, & veniat per hoc absolvendus tanquam non repertus culpabilis, sive ex capite innocentiæ, Accusator, utpote, quia non probavit, debet condemnari tanquam calumniator, & hoc in eadem Sententia, per quam Reus absolvitur, ut habetur in Textu* Tit. Sententia §. 2. *& ibi explicuimus* sub num. 8. *Sed quia ante condemnationem debet Accusator se defendere, ideo tali casu, ante citationem ad Sententiam, debet citari Accusator, & sibi assignari terminus defensorius. Si ergo Patres Diffinitorii, lustratis actis pro, & contra Reum, concluserint illum esse innocentem, & Accusatorem calumniasse illum, Judex illi terminum defensoriam assignet, & factum describatur, ut sequitur.*

Consequenter cum A. R. P. omnia Acta Processus offensivi, & defensivi communicasset, prout de iure Patribus Diffinitorii, & ipsi, mature perpensis omnibus, fuissent in voto, Accusationem datam contra Fr. N. Reum prætensum a Fr. N. esse calumniosam, & proinde Accusatorem ipsum, ad præscriptum Constitutionum, esse condemnandum ad pœnam talionis; decrevit, prout de jure, assignare sibi terminum competentem, ad dicendum, quare non debeat ad pœnam prædictam condemnari. Vocare ergo fecit coram se prædictum Fr. N. Accusatorem, & assignavit illi tres dies ad allegandum, quare teneri non debeat de calumnia. Qui prædictus Fr. N. Accusator petiit sibi concedi in Patronum P. F. N. Theologum, reservato sibi jure petendi congruas dilationes termini sibi assignati, juxta opportunitatem; quod totum A. R. P. benigne indulsit. Acta sunt hæc Anno ... Mense ... Die &c.

Ego F. N. Accusator.

Ego N. Minister.

Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO.

IV. *Advertendum; quod cum Accusator in casu supradicto mutetur in Reum; Patronus ipsius debet præstare ea omnia, quæ diximus de Patrono Rei, & Iudex tenetur concedere illi omnia, quæ Reo conceduntur, puta communicationem Actorum, dilationes, examen Testium ad sui defensam, admissionem Articulorum &c. Porro defensiones factæ a Patrono suo debent communicari Patrono Rei prætensi, & iste debet respondere illis, sicut diximus de Advocato Fiscali, quando proceditur per Inquisitionem. Et horum actuum formas non damus, cum satis pateat ex supra dictis quomodo sint describendæ.*

V. Forma generalis tenenda in ferenda Sententia.

Suppositis iis, quæ sunt consideranda a Iudice, ante ferendam Sententiam, de quibus abunde locuti fuimus Par. I. Tit. Sententia, quæst. I. per totam quæstionem, *ad quam Lectorem remittimus, damus modo formam, quæ generaliter in omni Sententia potest observari; clausulas vero particulares, juxta casuum exigentiam, dabimus infra. Generalis ergo forma est, ut sequitur.*

In nomine Individuæ Sanctissimæ Trinitatis, ac Beatissimæ Virg. Mariæ. Amen. Christi Iesu Sacrosancto nomine invocato. Nos Fr. N. Provinciæ N. Minister Provincialis, ac Judex Ordinarius, visis, ac diligenter consideratis omnibus, & singulis in Causa, & Causis coram Nobis actitatis de, & super &c. *Et hic apponatur titulus Delicti, super quo fuit factus processus.* De quo Fr. N. fuit diffamatus, sive denunciatus, sive accusatus; & mature consideratis Testium depositionibus contra prædictum Fr. N. super memorato crimine, ipsoque citato, & interrogato, & sufficienter audito in omnibus suis defensionibus, habitoque super hoc RR. PP. nostri Diffinitorii consilio, & assensu, Deum solum omnis justitiæ fontem, cujus locum tenemus, præ oculis habentes, ut de illius vultu nostrum judicium prodeat.

Christi Jesu Salvatoris nostri nomine repetito, & invocato, per hanc nostram diffinitivam Sententiam, quam in his scriptis ferimus, dicimus &c.

ADNOTATIO.

VI. *Advertendum, quod, ut ex Textu* Tit. Sententia §. 3. *probavimus, in Sententia debet exprimi non solummodo delictum, sed etiam omnes aliæ circumstantiæ propter quas pœna ordinaria debet augeri,*

aut

aut minui; & ex eodem principio, si Sententia erit absolutoria, poni debet, quod Sententiatus vel nullatenus commisit delictum; vel non est inventus culpabilis, nec de jure punibilis de delicto; vel non est probatus culpabilis, aut punibilis, juxta diversos gradus Sententiæ absolutoriæ, de quibus diximus Par. I. Tit. Sententia num. 44. & seqq.

VII. Forma Sententiæ absolutoriæ in casu delicti non commissi.

In nomine Individuæ &c. *ut supra num.* V. Dicimus Fr. N. nullo modo commisisse delictum prædictum, de quo fuit inculpatus, & proinde ipsum tanquam innocentem ab omni observatione iudicii absolvimus. Ita hoc, & omni meliori modo &c. lata, lecta, & publicata fuit die &c. in Conventu &c. coram infrascriptis &c.

Ita pronunciavimus Nos qui supra pro Tribunali sedentes.

Fr. N. Minister Provincialis.
Ego F. N. Custos.
Ego F. N. Diffinitor.
Ego F. N. Diffinitor.
Ego F. N. Diffinitor.
Ego F. N. Diffinitor.
Ego N. Actuarius.

Eodem die A. R. P. Minister supradictus pronunciavit, prout in schedula tenoris suprascripti; & post vocalem eiusdem pronunciationem, dedit mihi in mandatis, ut eam redigerem in Actis, & unam vel plura, iuxta occasiones, conficerem instrumenta. Præsentibus PP. FF. N. N. Testibus ad præmissa specialiter rogatis, & adhibitis, & in fidem &c.

Ita est Fr. N. Minister Provincialis.
Ego Fr. N. fui præsens.
Ego Fr. N. fui Testis.
Fr. N. Actuarius.

VIII. Forma Sententiæ absolutoriæ pro Reo non invento culpabili, ubi indicia non fuerunt sufficentia ad Torturam.

In nomine Individuæ &c. *ut supra num. V.* Dicimus Fr. N. non fuisse repertum culpabilem, nec de iure pu nibilem, & proinde ipsum absolvimus ab observatione iudicii, ac quavis ulteriori instantia, & Causæ huic perpetuum silentium imponimus. Ita hoc, & omni meliori modo &c. lata, lecta, & publicata fuit die &c. loco &c. Ita pronunciamus &c. *ut supra num. VII.*

IX. Forma Sententiæ absolutoriæ quando Reus sufficienter purgavit indicia per Torturam.

In nomine Individuæ &c. *ut supra num. V.* Dicimus Fr. N. non fuisse probatum culpabilem, & ex consequenti de jure non esse punibilem, cum indicia contra ipsum relevantia, per Torturam convenienter adhibitam, complete purgaverit. Quapropter, rebus sic stantibus, ac novis non supervenientibus indicijs, ipsum, pro nunc, absolvimus ab observatione judicii. Ita hoc, & omni alio meliori modo &c. lata, lecta, & publicata fuit Die ... &c. loco &c.

Ita pronunciavimus &c. *ut supra num. VII.*

X. Forma Sententiæ absolutoriæ Rei, & Accusatoris.

In nomine Individuæ &c. *ut supra num. V.* Dicimus prædictum Fr. N. accusatum de supramemorato crimine nullo modo commisisse tale crimen; *sive* non fuisse repertum culpabilem; *sive* non fuisse probatum culpabilem. *Clausulæ supradictæ variari debent juxta casus: si enim Accusatus plene probet suam innocentiam, debet poni prima clausula; si destruxit indicia, ita ut non fuerint sufficientia ad Torturam, utendum est secunda; si vero purgavit indicia per Torturam, ponatur tertia clausula.* Proinde ipsum tanquam innocentem absolvimus ab observatione judicij; *sive* tanquam non repertum culpabilem, vel de jure punibilem absolvimus, & huic Causæ perpetuum silentium imponimus; *sive* rebus sic stantibus, & novis non supervenientibus indiciis absolvimus pro nunc ab observatione judicii. *Dicimus* pariter Fr. N. Accusatorem probasse concludenter, se non malo dolo, nec animo calumniandi prædictum Fratrem N. accusasse, cum de tali crimine esse publicam vocem, & famam, constare fecerit. *Sive exprimatur alia aliqua causa ex illis, ob quas Accusator non probans liberatur a pœna talionis, prout diximus Tit. Sententia num. 9.* Proinde etiam ipsum absolvimus ab omni observatione judicii; Ita hoc & omni alio meliori modo dicimus, & pronunciamus &c. lata, lecta, & publicata fuit Die ... &c. loco &c.

Ita pronunciavimus &c. *ut sup. num. VII.*

XI. Forma Sententiæ absolutoriæ Rei, & condemnatoriæ Accusatoris.

In nomine Individuæ &c. *ut supra num. X. & prosequatur usque ad illa verba* Dicimus pariter, *& subsequatur*.

Dicimus pariter Fratrem N. Accusatorem non probasse ullo modo, se non accusasse malo dolo, aut non ex animo calumniandi; imo probatum remanere, ex mera malitia, & ex animo nocendi prædictum Fratrem N. accusasse de delicto, quod ipse Accusator sciebat falsum esse. Proinde ipsum condemnamus ad pœnam talionis juxta Statuta. Et quia pariter constat, quod prædictus Fr. N. alias similiter calumniose accusavit alium Fratrem, pœnam prædictam talionis dicimus, esse augendam, & sic condemnamus eum in pœnam &c. *Et hic exprimi debet pœna, quæ juxta Statuta debita fuisset Accusato, si crimen plene fuisset probatum; & insuper augumentum talis pœnæ statutariæ, appositum ex causa consuetudinis in calumniando. Si vero in casu interveniat aliqua causa, ob quam pœna ordinaria sit temperanda, juxta dicta* Par. p. Titul. Patronus n. 83. pag. 448. & seqq. & num. 106. pag. 451. & seqq. *dicatur*. Et quia pariter Nobis constat, quod &c. *Et hic exprimatur causa diminutionis pœnæ*. Ideo de prædicta pœna talionis statutaria aliquid minuendum esse dicimus; & sic prædictum Fratrem Accusatorem condemnamus in pœnam &c. *Et hic exprimatur pœna*. Reservantes tamen Nobis Ministro Provinciali, de consilio, & assensu Diffinitorii nostri, jus, & arbitrium durationem talis pœnæ abbreviandi, prout cognoverimus in Domino salubriter expedire. Ita hoc & omni alio meliori modo dicimus, & pronunciamus &c. lata, lecta, & publicata fuit Die.... loco &c.

Ita pronunciavimus &c. *ut supra numero VII.*

XII. Forma Sententiæ condemnatoriæ contra Convictum plene per Testes.

In nomine Individuæ &c. *ut supra numero V.*

Dicimus Fratrem N. per Testes integros plene remanere convictum, quod nempe &c. *Et hic apponatur delictum cum omnibus suis qualitatibus, & circumstantiis*. Quapropter condemnamus ipsum in pœnas latas in nostris Constitutionibus; puta &c. *Et hic exprimatur per extensum pœna statutaria per Reum subeunda*. Ita hoc, & omni alio meliori modo, & forma dicimus, & pronunciamus &c. lata, lecta, & publicata fuit Die ... &c. loco &c.

Ita pronunciavimus &c. *ut supra numero VII.*

XIII. Forma Sententiæ condemnatoriæ, quando Reus est confessus Delictum.

In nomine Individuæ &c. *ut supra numero V.*

Dicimus, pronunciamus, & declaramus Fratrem N. commisisse &c. *ponatur hic per extensum delictum cum omnibus suis qualitatibus*. Prout ipse ore proprio, & spontanea voluntate confessus est. Proinde condemnamus ipsum ad pœnam tali delicto debitam juxta Ordinis Constitutiones, puta &c. *Et hic describatur pœna in Statutis taxata*. Ita hoc, & omni alio meliori modo, & forma dicimus, & pronunciamus &c. lata, lecta, & publicata fuit Die .... loco ... &c.

Ita pronunciavimus &c. *ut supra numero VII.*

ADNOTATIO

XIV. *Advertendum, quod formæ Sententiæ condemnatoriæ datæ* num. XI. & XII. *quadrant, & servandæ sunt, quod Reus commisit præcise delictum in suo genere perfectum; & nulla in casu interveniat qualitas, aut ex parte Delinquentis, aut ex parte delicti, propter quam augeri, aut minui debeat pœna Statuto taxata. Tali enim casu Judex, qui non est Princeps, tenetur pœnam præcisam a lege sancitam infligere, nec potest aliam aut ultra, aut citra, taxatam per Constitutiones, dare. Casu ergo, quod, ut frequentius accidit, interveniat aliqua circumstantia ex parte Rei, aut criminis, per quam pœna augenda, vel minuenda sit, adhiberi debet forma seq.*

XV. Forma Sententiæ condemnatoriæ, quando ob aliquam circumstantiam ordinaria pœna debet augeri, aut minui.

In nomine Individuæ &c. *ut supra numero V.*

Dicimus, pronunciamus, & declaramus Fr. N. esse convictum, *sive* confessum, *sive* convictum, & confessum de crimine, ob quod fuit processatus, nempe, quod &c. *Et hic describatur crimen &c.* proinde incidisse in pœnas latas in Nostris Constitutionibus contra hujusmodi delinquentes. Quia vero solitus est delinquere in hac specie delicti, de qua alias fuit pœnitentiatus; *sive exprimatur aliqua alia ex illis causis, ob quas ordinaria pœna meretur augeri, ut diximus* Tit. Sententia. num. 21. pag. 474. ideo statutariam pœnam sibi esse augendam declaramus. Proinde condemnamus illum ad pœnam &c. *Et hic describatur tenor pœnæ subeundæ &c. Si vero circumstantia meretur diminutionem, dicatur.* Quia vero sponte confessus est, & remisit se pietati Patrum Diffinitorii, & suis Defensionibus renunciavit, *sive alia causa diminutiva pœnæ apponatur &c.* ideo temperandum cum illo aliqualiter pœnæ statutariæ rigorem declaramus. Proinde condemnamus eum in pœnam &c. *Et hic pœna describatur. Reservantes* Nobis Ministro Provinciali, cum assensu, & consilio Diffinitorii Nostri jus, & arbitrium talis pœnæ diuturnitatem moderandi, prout judicaverimus pro tempore salubriter in Domino expedire. Ita hoc, & omni meliori modo &c. lata, lecta, & publicata fuit Die .... loco .... &c.

Ita pronunciavimus &c. *ut supra numero VII.*

XVI. Forma Sententiæ condemnatoriæ ad pœnam extraordinariam, delicto non plene probato.

Diximus Par. p. Tit. Tortura Quæst. 6. num. 128. Pag. 627. & inde *quod arbitrarium est Judici Reum non convictum, aut confessum torquere, vel in pœnam extraordinariam condemnare; pariter si crimen plene probatum non sit; aut non fuerit perfecte consummatum; aut si Reus tortus quidem est, non tamen juxta valorem indiciorum; & etiam in pluribus aliis casibus, de quibus in priori parte passim locuti sumus, debet Reus ad pœnam extraordinariam condemnari.*

Tali ergo casu Sententia condemnatoria debet esse ut sequitur.

In nomine Individuæ &c. *ut supra numero V.*

Dicimus, & declaramus Fratrem N. licet non confessum, nec plene convictum, nihilominus gravissime esse indiciatum, & repertum culpabilem de &c. & hic exscribatur crimen, juxta indicia, & probationes in processu existentes &c. proinde esse vere de jure punibilem, & aliquam pœnam, nostro arbitrio subeundam, sibi esse infligendam. Quapropter condemnamus illum in pœnam &c. & hic pœna describatur. Reservantes Nobis Ministro &c. *ut supra num. XV.*

XVII. Forma Sententiæ ferendæ in Processu per viam Exceptionis.

In nomine Individuæ &c. *ut supra num. V.*

Dicimus probatum concludenter remanere a P. Fr. N. Exceptore impedimentum canonicum, propter quod institit; P. Fratrem N. repelli debere ab electione, *sive* a confirmatione in Officio Provincialis, *sive* Diffinitoris, *sive* Guardiani, nempe quod dictus P. Fr. N. contra quem proposita fuit Exceptio commisit &c. & hic exprimatur factum probatum, ad quod sequitur ineligibilitas ad Officia Ordinis; ob quod ad legum nostrarum præscriptum ipse P. Fr. N. redditur ineligibilis ad Prælaturas Ordinis; propterea declaramus non posse eligi ad Officia Provincialatus &c. & si eligatur; electionem esse ipso jure nullam; & sic Eligentes privari, pro hac vice, jure eligendi, ipso facto, debere, ad Sacrorum Canonum præscriptum, pronunciamus. Ita hoc, & omni alio meliori modo &c. lata, lecta, & publicata fuit Die ... loco &c.

Ita pronunciavimus &c. *ut supra numero VII.*

Si autem non probata remanet causa Exceptionis nec plene, nec semiplene, & Exceptio proposita est criminaliter juxta ea, quæ diximus Par. p. Tit. Exceptio §. 2. num. 6. pag. 288. & seqq. *pronunciari debet Sententia, & ut sequitur.*

Dicimus nullo modo nec plene, nec semiplene probatum remanere, P. Fr. N. commisisse delictum, ratione cujus fuit proposita Exceptio; nempe quod &c.

&c. *Et hic exprimatur delictum propositum ab Excepiente, contra Exceptum*. Quapropter dicimus, & declaramus prædictum P. Fr. N. nullo impedimento canonico detineri, quominus eligi possit, *sive* confirmari debeat, in Officio Provincialis &c. Dicimus pariter P. Fr. N. Excepientem, quia exceptionam causam non probavit, ut de iure tenebatur, ad normam nostrarum Constitutionum, pœnæ Nobis arbitrariæ esse subiiciendum. Quapropter eum condemnamus ad pœnam &c. *Et hic exprimatur pœna infligenda*. Ita hoc & omni alio meliori modo &c. lata, lecta, & publicata fuit Die . . . loco &c.

Ita pronunciavimus &c. *ut supra numero VII.*

Si autem probavit quidem Excepiens semiplene, sed Exceptus probationem in suis defensionibus evacuavit; & per hoc, neque Excepiens sit puniendus, (sicut, nec punitur Accusator semiplene probans) debet Sententia formari, ut sequitur.

Dicimus nullo modo &c. *ut paulo supra*. Dicimus pariter P. N. Excepientem, quantum est ex se, semiplene probasse causam Exceptionis, quamvis ipsius probatio contrariis defensionibus fuerit expugnata. Proinde iudicamus, & sententiamus, prælatum P. Fr. N. Excepientem nulli pœnæ esse obnoxium, & a quacumque observatione iudicii, ex hac causa, esse absolvendum, quemadmodum ipsum ut præfertur, absolutum sententiamus. Ita hoc & omni alio meliori modo &c. lata, lecta, & publicata fuit Die . . . . &c. loco &c.

Ita pronunciavimus &c. *ut supra numero VII.*

Si autem Exceptio fuerit proposita calumniose, & non probata, & tamen debeat Exceptus absolvi, nulla [illegible] est mentio de Excepiente non probante, eo quod nullam pœnam ex hoc [illegible] deberet.

Sententia autem ferenda a Iudice in casu Exceptionis contra Vidos, Notarium, Peritum, & alios contra quos potest excipi, vel qui possunt recusari, [illegible] est, & [illegible] ad modum Decreti, quo Iudex [illegible], [illegible], vel non, de causa allegata Exceptionis.

XVIII. Forma Sententiæ ferendæ ab Arbitris in casu Recusationis Iudicis.

Antequam feratur ab Arbitris Sententia super [illegible] Recusationis [illegible] a Reo, debet Iudex [illegible]. Par. p. T. [illegible] Canones num. 122. pag. 108. [illegible] ad opponendum contra probationes [illegible] a Recusante. Postquam igitur Arbitri examinaverint Testes, [illegible] instrumenta a Recusante producta, antequam Sententiam ferant, debent [illegible] Iudicem recusatum, ut [illegible] quid opponere contra Recusantem [illegible] a Recusatione [illegible] [illegible] [illegible], ut sequitur.

Constituentes R. R. P. P. Arbitri, qui supra; [illegible] esse [illegible] [illegible] etiam A. R. P. Provincialem, ut si quid haberet opponendum contra probationes a prædicto Fr. N. Recusante factas, [illegible] posse proponere coram [illegible] Actuario, ut Acta, coram memoratis Arbitris [illegible] gesta, ad memoratum P. Prov. [illegible] & [illegible] [illegible]; & nomine [illegible] Arbitrorum eidem significarem, quod si vellet contra probata per Recusantem aliquid inducere, [illegible] [illegible] [illegible], ut Causa [illegible] [illegible] expediri. Quo mandato per Me [illegible], & [illegible] Acta, & [illegible] [illegible] A. R. P. Provincialis [illegible] egit. Actum [illegible] Die . . . .

Mense . . . . Anno . . . . &c. In Conventu &c.

Ego Fr. N. Actuarius.

Si visis actis Provincialis nihil volet opponere, & hoc significabit Actuario immediate post illorum lecturam, poterit iste suprascriptæ descriptioni addere Gratias egit, & dixit, nihil sibi occurrere opponendum contra Recusantem. *Et poterunt ad Sententiam Arbitri procedere. Si autem dixerit se responsurum, debet Provincialis scripto mandare contrarias rationes, quas habebit, & accito Actuario, eas illi tradere Arbitris præsentandas, & describi factum, ut sequitur*

Anno . . . . Mense . . . . Die . . . . &c. A. R. P. Provincialis vocare in cameram suam fecit Me infrascriptum, & mihi consignavit scripturam, in qua continentur oppositiones, quas ipse facit contra adducta a Fr. N. Recusante &c. & mihi iussit, ut P. P. Arbitris illam præsentarem; quod cum perfecissem, prædicti P. P. Arbitri mandarunt mihi, ut eam inter Acta insererem, quod præstiti, signando eam littera &c. *vel* numero &c. & incipit &c. & desinit &c. *& ponatur tenor*. In quorum &c.

ADNOTATIO

XIX. *Advertendum, quod si Provincialis in oppositione contra Recusantem proponat Articulum facti, ad cujus probationem assignet Testes, debent Arbitri illos citare, & examinare eo modo, & forma, quo examinantur Testes producti a Recusante, quæ cum sit data supra* Sectio IV. num. XL. *eam non ducimus hic esse superflue repetendam. Illis examinatis, & cæteris discussis, fertur Sententia, ut sequitur.*

In nomine individuæ Sanctissimæ Trinitatis, ac Beatissimæ V. Mariæ. Jesu Christi Salvatoris sacrosancto nomine invocato, Nos Fr. Fr. N. & N. Arbitri iuris electi, & respective a Partibus destinati ad sententiandum in Causa Recusationis in Iudicem factam a Fr. N. Reo prætentio de persona A. R. P. N. Ministri Provincialis, examinatis Testibus, & probationibus hinc inde productis, & plenius auditis Partibus, pro, & contra informantibus, plenèque discussis Causæ meritis, Deum solum omnis iustitiæ fontem præ oculis habentes.

Christi Iesu nomine repetito dicimus nullo modo nec plene, nec semiplene constare de causa allegatæ Recusationis, puta, quod &c. *Et hic exprimatur causa, vel causæ adductæ pro fundamento legitimæ Recusationis*. Proinde sententiamus prædictam Recusationem nullius esse valoris, & per eam nullo modo impediri auctoritatem ordinariam ejusmodi A. R. P., quominus Causam contra prædictum Fr. N. Recusantem incœptam, sive incipiendam prosequatur. Ita pronunciavimus Nos qui supra hac Die . . . &c.

Ego N. Arbiter.
Ego N. Arbiter.
Ego N. Arbiter.

Si vero causa Recusationis fuerit probata, saltem semiplene, sic dicat.

In nomine individuæ &c. *ut supra*.

Christi Iesu nomine repetito dicimus sufficienter constare de causa allegatæ Recusationis, puta &c. Proinde sententiamus, prædictam Recusationem, utpote legitimam in iure, & facto sustineri, & consequenter prædictum A. R. P. Provincialem debere abstinere a pro-

prosecutione, *sive* inceptione Causæ contra R. F.N. Recusantem; sed teneri eam ad Superiores reijcere, sive alium Judicem non suspectum, de consensu ejusdem P. Fr. N. Recusantis, ad Causam memoratam delegare. Ita pronunciavimus &c.

XX. Forma Sententiæ condemnatoriæ in casu Notorii.

In nomine individuæ Trinitatis &c. *ut supra n. V.*

Dicimus Notorium esse, quod Fr. N. est repertus culpabilis, & de jure punibilis, eo quia notorie commisit &c. *Et hic exprimatur delictum cum omnibus suis circumstantiis*. Quapropter ipsum esse ex hac causa in pœnam statutariam condemnandum judicamus. Quia vero solitus est in hoc crimine delinquere, cum de eo alias fuerit pœnitentiatus &c. Ideo ordinariam pœnam sibi augendam esse pronunciavimus, *sive* Quia vero ex animo indeliberato, fervore iracundiæ, & provocatus deliquit; ideo de pœna ordinaria aliquid sibi esse minuendum judicamus. Quapropter illum condemnamus in pœnam &c. *Et hic exprimatur pœna, quæ, ut alias diximus, debet esse pure Statutaria, si crimen simpliciter commissum est; augeri autem, vel minui, juxta circumstantias, quæ occurrent in facto, sive in persona Delinquentis, & debent in Sententia exprimi*. Ita hæc, & omni alio meliori modo &c. lata, lecta, & publicata fuit Die . . . &c. loco &c.

Ita pronunciavimus &c. *ut sup. VII.*

XXI. Forma Sententiæ condemnatoriæ Rei convicti reperti in fragranti, sive sit confessus sive non.

In nomine individuæ &c. *ut supra numero V.*

Dicimus Fr. N. Reum repertum fuisse in fragranti delicto, puta &c. *Et hic describatur delictum, cum omnibus circumstantiis*; Proinde esse de jure punibilem ad formam Statutorum. Quapropter ipsum condemnamus ad pœnam &c. *Et exprimatur pœna; quæ si ultra statutariam debet augeri, vel minui, fiat ut supra dictum est de Notorio num. XX.*

Ita pronunciavimus &c. *ut supra numero VII.*

XXII. Forma Sententiæ condemnatoriæ contra Reum contumacem, & absentem.

Ante quam feratur Sententia contra Reum fugitivum contumacem, & absentem, deberet accusari contumacia, & denuo citari ad Sententiam audiendam; & quia citationes, quæ fiunt post affixionem Monitorii, (*quod dedimus* supra Sectio V. num. XI.) *& lapsum termini in eo assignati, sunt solemnitates juris, ad quas Regulares non tenentur, ideo omittuntur, sed accusatur contumacia, & fit citatio ad Sententiam, prout sequitur.*

Cum elapsi essent Dies assignati in Monitorio contra Fr. N. Reum affixo, & publicato, prout supra, in actis; & ad abundantem per alios octo dies A.R.P. Minister expectasset, nec unquam prædictus Fr. N. Reus comparuisset; declaravit idem A. R. P memoratum Fr. N. incidisse in contumaciam, & tanquam contumacem contra eundem ad ulteriora procedere decrevit. Quapropter ipsum citari per publicum Libellum, prout de jure, ordinavit; mandavitque formari, & publicari necessarium Libellum citationis. Acta sunt hæc Die . . .

Ameno Form. Crim. Par. II.

Ego N. Minister.

Ego N. Actuarius.

Harum serie, citatur Fr. N. ex adverso Principalis, ut compareat coram Nobis in Conventu N., in camera nostra, in qua Tribunal erreximus Die . . &c. Mensis . . . & Anni . . . . &c. ad videndum concludi in Causa contra ipsum actitata, & ad audiendum declarari se incidisse in pœnas in Monitorio contra eum in Actis registrato, & fulminato, contentas, & ad relaxandum, propter horum executionem, opportunum mandatum. Dat. Die . . . &c. loco &c.

Ego N. Minister.
Ego N. Actuarius.

Die, & loco supradicto Fr.N. Socius A.R.P. Ministri, medio juramento, retulit mihi infrascripto, se, coram Testibus N. & N., affixisse duas copias supradictæ citationis authenticas ad valvas Refectorii, & ad parietem publici Dormitorii prope lampadem, ut omnibus paterent.

Ego N. Laicus.
Ego N. Testis.
Ego N. Testis.
Ego N. Actuarius.

In termino vero citationis Sententia ferenda est, ut sequitur.

In nomine Individuæ &c. *ut supra nu. V.* Visis, & diligenter consideratis omnibus, & singulis indiciis, & probationibus, coram Nobis factis, in processu fabricato contra Fr.N. diffamatum, *sive* denunciatum, *sive* accusatum de crimine, de quo in Actis. Considerato insuper, quod patrato delicto ipse Reus fugam arripuerit, & licet citatus a Nobis in debita forma, per nostrum Monitorium legitime publicatum, & sub pœnis in eo contentis, non comparuerit in termino non solum ibi præfixo, sed etiam ad octiduum post dilato. Considerato pariter, quod delictum delicto accumulans, fugit a Religione Apostata, ob quod fuit publice, & in forma consueta declaratus excommunicatus; Visis tandem omnibus videndis, ac consideratis, & insuper habito super his consilio, & assensu Diffinitorii nostri, Deum solum præ oculis habentes, ut de illius vultu nostrum judicium prodeat.

Christi Iesu Salvatoris nomine repetito, per hanc nostram diffinitivam Sententiam, quam in his scriptis ferimus; dicimus, declaramus, & sententiamus Fratrem N. esse Reum, &c. *Et hic exprimatur delictum &c.* de quo delicto sufficienter indiciatus in Actis, per ipsius fugam, & contumaciam censendus est confessus. Dicimus insuper ipsum in crimen Apostasiæ gravissimæ incidisse, & de his duobus delictis esse vere, ac realiter culpabilem, & de iure punibilem, & poenas in citato Monitorio sibi comminatas incurrisse declaramus, & sententiamus. Quapropter commensurando poenas delictis, condemnamus ipsum in poenam &c. *Et hic apponatur pœna criminibus proportionata*. Decernentes pœnam prædictam illum afficere post lapsum trium dierum a publicatione præsentis Sententię numerandorum, nisi intra ipsos comparuerit. Quibus elapsis, si in fortiis Religionis devenerit, & nullam legitimam

causam suæ absentiæ addnxerit, pœnam supradictam subire cogatur; cuius temperationem Nobis Ministro Provinciali, de Diffinitorii nostri consilio, & assensu reservamus. Ita hoc, & omni meliori modo &c. lata, lecta, & publicata fuit die &c.

Ita prounnciavimus &c. *ut supra num. VII.*

XXIII. Forma Sententiæ condemnatoriæ Rei, qui petijt, & obtinuit compositionem.

Nos Fr. N. Minister Provincialis &c. Attenta supplicatione nobis exhibita sub die &c. prout in Actis, per Fr. N. prætensum Reum in Causa, & Causis, de quibus supra in processu; ipsaque communicata Patribus Diffinitorii nostri, auditoque eorum consilio, & habito assensu; Vt Religionis, & ipsius met Supplicantis, quantum in Domino possumus, quieti, paci, bonoque prospiciamus, aliisque rationabilibus de causis eidem Diffinitorio nostro manifestatis, & approbatis, animum nostrum moventibus; prædicti Fr. N. supplicationibus inclinati, virtute præsentis Decreti, Compositionem quam per supradictam supplicationem dictus Fr. N. ex se, sponte, & in scriptis cum regulari nostra Curia expostulat, & offert, admittimus, & acceptamus. Ea tamen lege, ut &c. *Et hic exprimatur pœna, quæ decreta fuerit per Diffinitorium.* Et ita Causæ prædictæ finem imponimus, & perpetuum silentium indicimus; itaut super præmissis amplius non debeat, vel valeat molestari. Sic dicimus, acceptamus, & decernimus, & omni alio meliori modo. Dat. &c.

Subscribant Diffinitores &c.

Ita est Ego N. Provincialis &c.

Ego Fr. N. libere, ac sponte assentior supradictæ Compositioni, & accepto supradictum Decretum cum gratiarum actione. Et in fide manu mea subscribo.

Ego Fr. N. accepto ut supra.

Ego Fr. N. fui præsens.

Ego Fr. N. fui Testis.

Ego N. Actuarius.

SECTIO NONA.

In qua dantur Formæ Appellationis, & aliorum actuum post Sententiam.

I. *Diximus de Appellatione plura* Par. p. Tit. Canones num. 26. pag. 65. & seqq. *& qui vult ea videre, locum citatum consulat. Quo vero ad Formulas, juxta quas fieri debeant Appellatio, non magna est varietas; sed ad duas tantum reducuntur; puta ad Formulam Appellationis a Sententia interlocutoria, sive Decreto Judicis, & appellandi a Diffinitiva, seu Sententia finali, & de his duabus damus hic Formulas necessarias.*

II. Forma Appellandi a Sententia interlocutoria.

Potest contingere multipliciter casus appellandi a Sententia interlocutoria; puta, quando Judex pronunciavit de notorietate Delicti, ut diximus Par. p. Tit. Canones num. 60. pag. 79. *Et quando Reus appellat a Decreto Torturæ, ut habetur* Tit. Tortura num. 94. pag. 371. *Et a denegata exclusione Diffinitoris recusati, ut suspecti, a Diffinitorio; ut scripsimus,* Tit. Patronus num. 180. *pag.* 466. *Et a denegata admissione Articuli interrogatorii, seu defensivi, sive recusationis Judicis sub prætextu, quod causa Recusationis sit frivola; & pluribus aliis casibus, de quibus in prima parte passim dictum fuit: Forma ergo universaliter servanda in omnibus prædictis, & similibus casibus incidentibus in Causa est ut sequitur.*

Comparet coram A. R. P. N. Ministro Provinciali, *sive* Commissario Delegato, Frater N. & dicit, se esse gravatum per eundem A. R. P. in Decreto contra se facto, puta, quod constet de Notorietate criminis, de quo ipse Comparens imputatus fuit; *sive* Quod prædictus Comparens debeat subijci Torturæ; *sive* Quod non constet de causa legitima, ob quam excludi debeat a Diffinitorio P. N. Diffinitor a se recusatus; *sive* Quod non sit admittendus Articulus a se, & a Patrono suo propositus; *sive* Quod reiicienda sit Recusatio de ipso A. R. P. in Judicem tanquam frivola. *Aut exprimatur tenor Decreti a Iudice facti, quo Reus se gravatum sentiat iuxta casuum exigentiam.* Quia &c. *& hic debet assignari causa gravaminis*, puta, quia Testes, per quos probata est Notorietas, sunt ejus Inimici, perjuri, inhabiles &c. *sive*, quia rationes adductæ a suo Patrono, ut non torqueatur, sunt validæ, & subsistentes; *sive* quia constat de legitima causa exclusionis a Diffinitorio &c. *& sic sequitur.*

Ideo cum omni humilitate, & reverentia, non animo protelandi judicium, sed se eximendi a gravamine, appellat super prædicto Decreto, & vult, & instat, ipsum rescindi, aliter provocat ad Superiorem Generalem, Eminentissimum Protectorem, & ad Apostolicam Sedem; & petit sibi responderi de apostolis instanter, instantius, & instantissime. Dat. &c

Ego Fr. N. appello, ut supra.

Præsentata, & ad mandatum A. R. P. Ministri in Actis recepta, & non admissa, nisi prout erit de jure, fuit supradicta appellatio hac Die... &c. Anni.. &c. in loco &c.

Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO I.

III. *Advertendum, quod suprascriptum Decretum fertur casu, quo Judex velit deferre appellationi, & dimittere Appellantem ad Superiorem. Sed si velit illam, tanquam frivolam, rejicere debet subjungi, ut sequitur.*

Considerata ab A. R. P. causa Appellationis producta a supradicto Recusante, invenit eam in jure, & facto insubsistentem, proinde eam rejecit tanquam fri-

frivolam, & nullius valoris, & decrevit, ea non obstante, ad ulteriora procedere. Quod Decretum eum fuisset per me intimatum Parti, illi acquievit. Dat. &c.

Ego N. Actuarius.

Si vero Recusans tali Decreto, non acquiescat, & denuo appellet, scribi debet.

Quod Decretum eum fuisset per Me intimatum Parti, denuo a præsenti Decreto appellavit; & denuo instititit prædictam Appellationem admitti, & iterum, atque iterum petiit apostolos instanter, instantius, & instantissime. Dat. &c.

Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO II.

IV. *Advertendum, quod bonum est Appellationem supradictam proponere coram Judice: tamen, si fit coram Actuario Causæ sufficit. Quia vero posset fieri Judex, sive Actuarius illam dissimulare, & inter Acta processualia non recipere, optimum est, quod si sens dubitat de integritate Judicis, sive Actuarii; aut si non potest haberi præsentia Judicis; vel si timetur; vel si absens est, optimum inquam est, vel adhibere Testes, quando præsentatur Appellatio, qui subscribant, & fidem faciant de tali præsentatione, sicut diximus de præsentatione Libelli recusatorii Judicis,* Sectione P. num. XVII., *vel proponere Appellationem coram honestis Viris, prout adnotavimus* ibid. num. XIX. *vel eam facere per edictum, ut diximus de Recusatione* loc. cit. num. XXI. *Ne ergo Lector, non malum versutus hæreat in facti contingentia, circa modum; Formulas sequentes damus.*

V. Forma Appellationis ab interlocutoria coram honestis Viris.

Cum gravatum Me sentiam ex Decreto facto ab A. R. P. Ministro Provinciali, quo decrevit, non constare de inimicitia inter Me, & R. P. N. Diffinitorem a Me Recusatum, ne admitteretur cum aliis ad sententiandum in causa contra Me; *sive* decrevit Me subijcere Torturæ Artactionis; *sive &c. & debet exprimi tenor Decreti, super quo appellatur.* Ex eo quod rationes pro parte mea adductæ, plene, & ad abundantem probent contrarium, imo destruant opposita fundamenta; Cumque ob timorem reverentialem; *sive* ob absentiam ipsius A. R. P. Ministri, nequeam ipsum præsentaliter adire; cogor R. R. P. P. N. & N. coram Vobis, tanquam coram spectabilibus, & honestis Religiosis, Appellationem meam proponere. Ipsam ergo coram Vobis produco hic manu mea exaratam, & a Testibus præsentibus subsignatam, rogoque Vos, (ultra obligationem ad quam de jure tenemini,) ut eam præfato A. R. P. Provinciali judicialiter præsentetis, & recipi ab ipso inter acta curetis.

Comparet coram A. R. P. Ministro &c. *ut sup. n. II.*

Præsentata fuit suprascripta Appellatio R. R. Patribus N. & N. Die ... Mense ... Anno ..., loco &c.

Ego N. Appello, & peto ut supra;

Ego N. fui Testis.

Ego N. fui præsens.

VI. Forma appellandi ab Interlocutoria per modum Edicti.

Ex quibus causis proponi possit recusatio per modum Edicti, ut diximus Sectio. p. num. XXI. *potest similiter proponi Appellatio, quæ fiet, ut sequitur.*

Notum sit, pateatque omnibus præsentes inspecturis, quod cum in Causa, quæ contra Me agitatur coram A. R. P. Ministro Provinciali, ipsemet A. R. P. decreverit Me esse Arctationi subijciendum, *sive &c. & hic exprimatur tenor Decreti, super quo interponenda erit Appellatio juxta ejusdem exigentiam.* Tali Decreto Me intolerabiliter gravatum sentio. Quapropter cogor ad evadendum gravamen, & non alias, nec aliter, beneficio Appellationis uti, reservata tamen in cæteris erga eundemmet A. R. P. debita reverentia. Quia vero timore reverentiali impeditus, ejus præsentiam adire non audeo; nec mihi licuit reperire occasionem opportunam virorum Religiosorum, coram quibus, tanquam coram honestis Viris, Appellationem infrascriptam publicarem, ut indemnitati meæ consulerem, coactus sum Appellationem infrascriptam publicare per affixionem ad valvas Refectorii, & ad parietem Dormitorii, tanquam locis cuivis patentibus, ut ejusdem Appellationis notitia ad aures prædicti A. R. P. perveniat, sicque affixa, & publicata ita valeat, ac si coram ipso, & ad ejus Tribunal producta fuisset.

Comparet coram A. R. P. Ministro *ut supra, n. II.*

Publicata fuit suprascripta appellatio per affixionem ad valvas Refectorii, & ad parietem Dormitorii prope lampadem in Conventu N. Die ... Mense ... Anno ... &c.

Ego N. Appello, & peto, ut sup.

VII. Forma appellationis a Sententia Diffinitiva.

In Appellatione a Sententia Diffinitiva nulla necessario, de jure communi, assignanda est causa Appellationis, sed sufficit simpliciter appellare, & apostolos petere. Unde illi Religiosi tantum, qui in suis Constitutionibus prohibentur appellare, prout sunt Prædicatores, tenentur in Appellatione a Diffinitiva causam exprimere, ut appellatio subsistat, prout docet Passerinus Prax. cap. 10. num. 218. *Nos autem, qui circa hoc jure Canonico communi utimur, ad expressionem talis causæ non tenemur. Unde prolata Sententia, si Reus dicit, Appello, & peto apostolos, Actuarius debet Appellationem registrare, ut sequitur.*

Cum lecta, & intimata fuisset, ut præfertur, præfata Sententia prædicto Fr. N. Reo, ipse appellavit, & apostolos petiit; cui A. R. P. respondit se præstiturum ea, quæ de jure esse, judicabit. Acta sunt hæc Die ... &c.

Ego Fr. N. appello, & peto Apostolos.

Ego N. Actuarius.

Quia vero, prout diximus Par. p. Tit. Canones num. 32. p. 68. & Tit. Sententia num. 40. pag. 478. *potest Appellatio interponi intra decem dies post intimationem Sententiæ; casu quo Reus non appellet immediate post Sententiam latam, sed post aliquos dies (intra terminum tamen assignatum,) potest Actuarius Appellationem excipere, prout sequitur.*

Anno ... Mense ... Die ... loco &c. comparuit coram A. R. P. Ministro Fr. N. qui supra, qui appellavit a Sententia contra ipsum publicata sub die &c. prout

prout in Actis, & apostolos petiit. Cui A. R. P. respondit se præstiturum, quæ de jure esse debita judicabit. In quorum &c.

Ego Fr. N. appello.
Ego N. Actuarius.

Potest etiam Reus ipse scripto præsentare Libellum Appellationis, ut sequitur.

Anno ... Mense ... Die ... loco &c. Compareret coram A.R.P. Ministro& Testibus infrascriptis Fr.N., & dicit se esse enormiter gravatum per Sententiam contra eum latam sub die &c. proinde ab ea appellat & petit apostolos instanter, instantius, & instantissime. In quorum &c.

Ego Fr. N. appello, ut supra.
Ego N. Testis.
Ego N. Testis.

Præsentata fuit supradicta appellatio, & si, & in quantum admissa fuit, & in Actis recepta, ad mandatum A. R. P. qui respondit, se, prout erit de jure, præstiturum. In quorom &c. Dat. &c.

Ego N. Actuarius.

VIII. Forma concedendi apostolos.

Quid nam sint, & quotuplices apostoli diximus abunde Par. p. Tit. Canones a num. 35. pag. 69. & seqq., *& ibi potest Lector bene observare quæ diximus. Quantum vero attinet ad casus, & formas, illos concedendi, sciendum, quod interposita Appellatione, petendi sunt apostoli, ut dictum est supra, in formulis Appellationis. Quia vero Appellatio potest interponi super Decreto interlocutorio, sive super Sententia Diffinitiva; etiam apostoli in ipsis petiti possunt diversificari, & diverso modo concedi; puta potest Iudex dare refutatorias, aut reverentiales, aut dimissorias, & horum omnium formam damus. Demus ergo casum, quod Reus appellaverit super Decreto interlocutorio Judicis, per quod Judex pronunciaverit,* se rejicere tanquam frivolam recusationem a Reo factam de persona sua, ut sibi suspecta; *sive* Accusatorem, aut Testem, contra quos excepit Reos, esse integros; *sive* non examinandum esse Testem a Reo pro se productum; *sive* non admittendum esse Articulum interrogatorium, seo probatorium a Patrono præsentatum; *sive* admittendum ad consiliandum, sive sententiandum in Diffinitorio, Diffinitorem a Reo recusatum, ut sibi suspectum; *sive* Reum esse Arctationi, vel alteri Torturæ subijciendum; *in summa in quovis casu, in quo sustinetur Appellatio ab interlocutoria; interposita Appellatione, & petitis apostolis, non potest Judex illos denegare, ut diximus loco citato, sed concedere debet saltem Apostolos refutatorios; & qui nam sint hi, & quid operentur videndum est cit.* Tit. Canones num. 40. pag. 71. *Forma ipsorum est, ut sequitur.*

IX. Forma concedendi apostolos refutatorios.

Cum Fr. N. appellaverit sub die &c. coram Nobis super Decreto a Nobis prolato sub die &c. prout in Actis; & Causam Appellationis produxerit, prout latius in citatis Actis continetur; talem Appellationem, & ejus causam, utpote nullius valoris rejecimus, & reijciendam judicavimus, prout de facto eam iterum reijcimus. *Verum quia* denuo a Decreto rejectionis appellavit, & apostolos petiit, ipsos, prout de jure, ejus Appellationis causam refutantes, concedimus, & Causam super hoc Articulo incidenti ad Reverendissimum P. Generalem, & successive ad alios, prout de jure, ablegamus, & remittimos. Intendendo, quod per hoc, talem Reum a nostra jurisdictione minime dimittimus, sed ipsius Causam, ut de jure, prosequi, ac diffinire, velle pronunciamus. Dat. &c.

Ego N. Minister Provincialis.
Ego Fr. N. Actuarius.

ADNOTATIO.

X. *Advertendum, quod quoties Iudex potest rejicere Appellationem, ut Notorie frivolam, ex eo, quod ejus causa est Notorie frivola, & nulla tum in jure, tum in facto, non tenetur Iudex concedere apostolos, neque refutatorios. Sed si Reus denuo appellet a tali Decreto, per quod pronunciatur;* constare de Notorietate nullitatis causæ, & appellationis, *non potest Judex denegare Apostolos refutatorios, ut diximus citat.* Tit. Canones num. 42. pag. 72.

XI. Forma apostolorum reverentialium.

Cum Fr.N. &c. *ut sup. num. IX. usque ad illa verba*, Verum quia.

Verum quia denuo a Decreto rejectionis appellavit, & apostolos petiit, quamvis hæc nova appellatio Nobis frivola fuerit visa, tamen ob nostram reverentiam erga Reverendissimum P. Generalem, & alios, ad quos appellavit, prædictæ Appellationi duximus deferendum, & de facto detulimus, & petitos apostolos reverentiales harum serie concedimus. Dat. &c.

Ego N. Minister &c.
Ego N. Actuarius.

XII. Forma apostolorum dimissorialium.

Quamvis apostoli dimissoriales dari possint, etiam supposita Appellatione ab interlocutoria, tamen communiter non dantur nisi a Diffinitiva. Eorum forma potest esse, ut sequitur.

Cum in Causa Forti, *sive* homicidii &c. *sive exprimatur aliud Delictum, super quo fuerit Processus fabricatus,* de quo diffamatus, *sive* denunciatus, *sive* accusatos Fr. N. Sententiam Diffinitivam tolerimus: & a nostra Sententia prædictus F. N. appellaverit, & provocaverit ad Reverendissimum P. Generalem, & successive ad Eminentissimum Protectorem, & ad Apostolicam Sedem; Nos appellationi hujusmodi, ut par est, deferentes, ipsum Appellantem a Nostro judicio dimittimos, & ejus Causam, cum copia Actorum sigillata, ad prædictum Reverendissimum P. Generalem, remittimus. In quorom &c. Dat. &c.

Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO.

XIII. *Advertendum, quod, adnotata in Processu*

su concessione apostolorum; copia Actorum omnium authenticata, & sigillata consignari debet Reo; & si Reus petere debebit præsentiam Patris Generalis, prout regulariter fit, in Appellatione a diffinitiva, debet Provincialis Reo tradere Literas obedientiales, quas possit in itinere Superioribus localibus ostendere. Si autem Pater Generalis delegaverit Commissarios in partibus, qui videant merita Appellationis, sive ab interlocutoria, sive a Diffinitiva, & Commissarii sint intra Provinciam Rei, sufficit illi tradere copiam Actorum sigillatam, ut dictum est. Si vero extra propriam Provinciam Reus debet eos adire, tradendæ illi sunt Literæ obedientiales tenoris sequentis.

XIV. Forma Literarum obedientialium Reo cum copia Actorum tradendarum.

Cum in Causa coram Nobis actitata contra te Fratrem N. hujus Nostræ Provnınciæ Sententiam Diffinitivam protulerimus; & ab ea appellaveris provocando ad Tribunal Reverendissimi P. N. Ministri Generalis, Nos appellationi tuæ deferentes, prout de jure, Te, cum copia actorum tibi tradita, ad eundem Reverendissimum P. ablegamus, sive ad R.R. P. P. N. & N. Provinciæ N. Commissarios ab eodem Reverendissimo P. in hac Causa deputatos ablegamus. Quapropter has Testimoniales nostras, quæ vires habeount validæ obedientiæ, fieri jussimus, charitati Superiorum, apud quos hospes diverteris, Te plurimum in Domino commendamus. Dat. &c.

Ego N. Minister Provincialis.
Sigillentur.
De mandato A. R. P.
Ego N. Actuarius.

XV. Formam concedendi apostolos testimoniales.

XV. *Dantur frequentissimi casus, quod Judex non multum versatus in re criminali, & fretus potentia superioritatis, nolit ullo modo deferre Appellationi legitimæ, sive ab interlocutoria, sive a Diffinitiva, & ex consequenti deneget apostolos, & per vim velit, quod Reus succumbat Torturæ Arctationis, sive pœnæ inflictæ per diffinitivam; & ad hoc monitoria intimet Reo in publica Communitate Fratrum, comminando, quod, elapso termino peremptorio, detrudetur in carceres. Tali casu potest Reus petere apostolos testimoniales, hac servata cautela.*

Quando Judex, (ut communiter fit, licet non legitime) vocat Reum, ut jejunia, flagellationes, vel Arctationem, sive aliam pœnam latam per Interlocutoriam, vel Diffinitivam subeat, & hoc, sub formali præcepto Obedientiæ, illi intimat, protestando, quod nisi paruerit, carcerabitur, seu declarabitur excommunicatus; Reus genuflexus humili gestu, & voce illi respondeat. R. A. P. non ut vestra mandata spernam, sed ut meæ indemnitati consulam, cogor a vestra ordinatione, Sententia, & Decreto appellare. Appellavi ad Reverendissimum P. Generalem, & successive usque ad Apostolicam Sedem, & iterum peto, & voco in Testes hujus meæ Appellationis P. P. F. F. N. & N. *His dictis surgat, & petat locum suum. Facta autem secunda intimatione, & præcepto a Provinciali, ut supra, respondeat pari modo, ut supra. Tum petat Patres illos, quos vocavit in Testes, & ab illis petat apostolos testimoniales, quos suadente justitia, & charitate, concedere tenentur in forma sequenti.*

Fr. N. Theologus &c. & Fr. N. Concionator &c. Provinciæ N. &c.

Tenore præsentium omnibus, & singulis has literas inspecturis, pariter, & lecturis fidem facimus, & cum iuramento testamur, qualiter Fr. N. Provinciæ hujus nostræ N. coram Nobis, & tota Communitate Fratrum Conventus N. congregata in Refectorio publico, intra terminum a iure Statuum sub die &c. & die sequenti, non semel tantum, sed iterum, & tertio, & pluries appellavit a Decreto contra se interlocutorie prolato, *sive* a Sententia contra ipsum Diffinitive lata, ab A. R. P. N. Ministro Provinciali; & ab eo repetitis vicibus instanter, instantius, & instantissime petiit, ut sibi responderetur de apostolis ad suam Appellationem prosequendam: *Qui tamen* ab eodem P. Ministro fuere denegati. In quorum fidem &c.

Sive Qui tamen, procrastinante, & differente eodem A. R. P. Ministro, eidem dati non fuere; quæ procrastinatio cum minus canonica Nobis visa fuerit, ne justitia impediatur, rogati obnixe ab eodem Fr. N. hos eidem apostolos testimoniales concessimus. In quorum &c.

Sive Qui A. R. P. Minister cum de tali Appellatione se gravatum, & offensum ostenderet, & replicatis præceptis formalibus, ipsum Fratrem N. urgeret ad obediendum Decreto, *sive* Sententiæ per eum latæ; minando, quod, facto præcepto peremptorio, ille per vim cogeretur ad parendum, timens periculum injustæ carcerationis, idem Frater de tali injustitia coram Nobis conquestus fuit; & a Nobis bis, terve, instantissime petiit, ut super prædictis apostolos testimoniales concederemus. Quod considerantes æquitati, rationi, & charitati congruere, maxime cum solitus sit prædictus Pater Provincialis comminationes exequi, proximi indemnitati consulentes, hos testimoniales apostolos libenter concedimus. Dat. &c.

Ego N. Theologus.
Ego N. Concionator.

ADNOTATIO

XVI. *Advertendum, quod si Reus non reperiret duos Patres graves, qui vellent tales apostolos concedere, sufficeret unus, & tunc deberet ab aliis duobus Testibus scriptum confirmari, ut perfecte probaret. Pariter necessarium est, quod scriptura talium apostolorum roboretur, aut manu* Notarii *publici, aut sigillo Conventus, & subsignatione Guardiani. Et quia forte Guardiani &c. ne incurrant malevolentiam Provincialis, hoc facere non audebunt, Patres illi, qui concedunt apostolos, possunt sibi ostendere proprias subscriptiones solas rogando, ut eas authenticet; dicendo, non esse opus, nec convenire ob bonum finem, ut contenta in scriptura ipse sciat. Porro Guardianus potest subscriptiones eorum authenticare, ut sequitur.*

Suprascriptas subsignationes esse factas manu, & characteribus RR. PP. N. & N. ipsosque esse tales, quales se faciunt, attestor, hac *Die* &c.

Locus ✠ sigilli.

Ego F. N. Guardianus Conventus N.

Habitis autem talibus apostolis, Reus adeat recta via Superiorem Causæ.

XVII. For-

XVII. Forma tenenda a Judice ad quem in revisione Causæ.

Videnda ad hoc omnino sunt, quæ scripsimus Tit. Sententia Quest. final. *per totam quæstionem. Quia vero Appellationis Judex potest esse super Appellatione ab interlocutoria, aut a diffinitiva; pariterque fieri Appellatio a Judice Delegato, & ab Ordinario: de omnibus casibus forma procedendi tradi debet. Sit ergo primo Appellatio ab interlocutoria prolata a Judice Delegato: tali casu Judex Appellationis erit Ordinarius, qui delegavit, sive fuerit Provincialis, sive Generalis. Sed quia Generales, ut plurimum committunt hujusmodi Appellationes in partibus, & infra loquemur de forma tenenda ab hujusmodi Judicibus Commissariis; trademus pro nunc formam, secundum quam se geret Provincialis super Appellatione interposita ab interlocutoria, prolata a suo Delegato, & est, ut sequitur.*

In nomine *Domini*. Cum comparuisset coram A. R. P. Ministro Provinciali Fr. N. sive P. F. N. Patronus Fratris N. Rei prætensi, & exposuisset se appellasse a *Decreto* interlocutorio, interposito a P. F. N. *Delegato* ab eodem A. R. P. Ministro super &c. *Et hic exprimatur Decretum, super quo fuerit appellatum*; & præfatus F. N. appellans institisset, ut admitteretur ad probandam coram eodem A. R. *P.* causam, & causas prædictæ *Appellationis* a se productas, idem *A.* R. P. volens, prout de jure, procedere, vocato me coram infrascriptis Testibus, mihique dato juramento fidelitatis; Notarium creavit, ad effectum &c. *Acta* sunt hæc Die . . . Mense . . . *Anno* . . . loco &c.

Ego N. Minister.
Ego *N.* fui Testis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. *Actuarius*.

Consequenter idem A. R. *P.* visis causis *Appellationis*, productis a prædicto Fr. N. appellante, pronunciavit, eas de jure esse legitimas; & ad videndum, an subsistant in facto, de ejusdem mandato, vocatus fuit *Fr.* N. *Appellans*, qui supra, coram eodem *A.* R. P., & se paratum dixit probare causas expressas il Libello *Appellationis* in Actis existentes, & Testes super primo Articulo produxit F. F. N. & N. super secundo Fratres N. & N. &c. *Et sic deinceps assignet Testes, seu producat literas, scripturas, sive alia documenta, per quæ causæ ab ipso adductæ probentur; & omnia in processu adnotentur.* Quæ omnia ab A. R. P. fuere recepta, & admissa si, & in quantum, & decrevit ad ulteriora, prout de jure procedere. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Minister.
Ego N. *Actuarius*.

Debet expost Provincialis formiter examinare Testes productos ab Appellante, juxta formam traditam sup. Sect. IV. num. XXXIX. *iisque examinatis, debet citare Appellantem ad dicendum, si aliud habeat producendum pro se; potest autem totum describi, ut sequitur.*

Examinatis supradictis Testibus a præfato F. N. Appellante productis A. R. P. Minister vocare fecit coram se memoratum Fr. N. *Appellantem*, & jussit illi, ut si aliud haberet ducendum ad probandas causas adductas *Appellationis* a se interpositæ, illas produceret. Qui respondit, se nihil aliud habere deducendum. Et ita dimissus est; decrevitque A. R. P. requirere consilium Patrum Diffinitorii, & pronunciare, opportuno tempore, super validitate causarum prædictæ Appellationis. *Acta* sunt hæc &c.

Ego N. Minister &c.
Ego N. affirmo, ut supra,
Ego N. Actuarius.

XVIII. Forma Sententiæ pronunciandæ super validitate Appellationis ab interlocutoria.

In nomine Domini Amen. Visa *Appellatione* interposita a *Fr.* N. Reo prætenso super Sententia interlocutoria, lata per P. F. N. nostrum Judicem Delegatum sub. Die &c. Mensis &c. *Anni* &c. Visisque causis prædictæ Appellationis a memorato Reo prætenso propositis; Visisque & mature ponderatis depositionibus Testium, & aliis instrumentis ab Appellante productis, per hanc nostram Sententiam, quam de Diffinitorum nostrorum consilio, & assensu ferimus, DECLARAMVS, & dicimus male fuisse a memorato Judice interlocutum & bene appellatum. Quapropter causam a prædicto *Delegato* ad nostrum Ordinarium Tribunal avocamus. Dat. &c.

Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Custos,
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor,
Ego N. *Diffinitor*.
Ego N. Actuarius,

Quod si judicata fuerit Appellatio insubsistens, debet dici.

Declaramus, & dicimus bene fuisse a memorato Judice interlocutum, male a prædicto Fr. N. appellatum. Quapropter, non obstante prædicta Appellatione, decrevere prædictum Judicem in Causa procedere, juxta sibi a Nobis datam commissionem decernimus, & pronunciamus. Dat &c.

Debet Autem Processus factus a Judice ad quem, *simul cum Sententia, mitti ad Judicem* a quo *appellatum fuit, & totum inseri inter Acta, si Appellatio fuerit judicata insubsistens. Si vero Sententia fuerit ad favorem Appellantis, Causa debet terminari a Judice* ad quem, *juxta exigentiam, & formulas procedendi supra traditas.*

ADNOTATIO I.

XIX. *Advertendum, quod si causæ* Appellationis *ab interlocutoria pendeant, non a probatione Testium sed a puncto juris, Reus appellans debet producere fundamenta legalia, ob quæ ipse appellavit; nec enim tunc examinandi sunt Testes ad probandum factum; sed tantum perpendenda jura, an per ea probetur justitia causarum* Appellationis. *Quod si Reus Appellans sit idiota, & petat a Judice* ad quem *Patronum doctum, ut sua jura formiter deducat: debet iste sibi indulgeri.*

ADNOTATIO II.

XX. *Advertendum secundo, quod quæ dicta sunt de probandis causis* Appellationis, *debent pari*

modo

modo servari in probandis causis Recusationis Judicis Delegati; tali enim casu, causæ non essent probandæ coram Arbitris, sed coram Ordinario Delegante, ut alias diximus. Licet melius sit, quod Ordinarius alium non suspectum deleget, quam quod perdatur tempus in probandis causis Recusationis; quæ licet semiplene tantum probentur, & dubiæ remaneant, nihil minus removent Judicem a prosecutione Causæ.

XXI. Forma tenenda a Iudicibus Delegatis a P. Generali ad cognoscendum de causis Appellationis ab interlocutoria.

Videnda sunt, quæ scripsimus Par. I. Tit Sententia num. 147. & seqq. *& incipiendus Processus, prout sequitur.*

In nomine Domini, Amen. Cum a Reverendissimo P. N. Ministro Generali missæ fuerint ad infrascriptos Patres literæ tenoris sequentis &c, *& registrentur per extensum literæ Commissionales*, RR. PP. N. & N. commissionem sibi demandatam, ut par est exequi volentes, coram se congregatos in camera &c. ubi suum Tribunal erexerunt, vocare fecerunt Me F. N. & in presentia PP. FF. N. & N. Testium ad hoc specialiter vocatorum, & adhibitorum, a me juramentum fidelitatis exegerunt, quod præstiti, tacto pectore more Sacerdotum; & Notarium creaverunt ad effectum, ut sibi pro Actuario in Causa, ut præfertur ipsis demandata, inservirem Acta sunt hæc &c.

Ego Fr. N. Delegatus
Ego Fr. N. Delegatus.
Ego F. N. fui Testis.
Ego F. N. fui Testis.
Ego N. Actuarius.

Consequenter vocatus fuit coram prædictis, Fr. N. qui Appellationem interposuit ad prædictum Reverendissimum P. Generalem, & illi jussum, ut Acta sibi consignata a Iudice, a quo appellavit, produceret. Qui exhibuit involucrum quoddam clausum, & sigillatum sigillo minori Provinciæ N. & dixit inibi contineri Acta omnia processualia sibi consignata a Judice *a quo*. Quibus habitis, pro tunc fuit dimissus. Aperto autem prædicto involucro, & lectis per Me infrascriptum prædictis RR. PP. Commissariis; communicato inter se consilio, & pluribus hic inde propositis, maturatis, & discussis, TANDEM unanimi consensu pronunciaverunt, causas Appellationis a prædicto interpositas, esse de jure legitimas, & decreverunt, esse ab ipsis ulterius procedendum, prout & procedere determinarunt ad videndum super justitia earundem causarum in facto. Acta sunt hæc *Die* &c.

Ego N. Commissarius.
Ego Fr. N. Commiss.

ADNOTATIO

XXII. *Advertendum, quod si Commissarii advertterint causas Appellationis de jure non subsistere, debent absque ulteriori inquisitione, Acta denuo sigillare, & Causam remittere ad Judicem, a quo fuit appellatum; nisi hic appellationem, quæ de jure non debebat admitti, admisisset; tali enim casu, quantumvis Judices* ad quos *declararent, causas Appellationis de jure non subsistere, nil minus Causa non revertetur ad Judicem* a quo, *& hoc in pœnam suæ negligentiæ, sive ignorantiæ, cum detulerit Appellationi, cui de jure deferre non debuit, ut diximus* Par. I. Tit. Sententia num. 148. *Debet autem describi totum, ut sequitur.*

Consequenter vocatus fuit coram prædictis Fr. N. &c. *ut num. superiori &c.* Tandem unanimi consensu pronunciaverunt, causas prædictæ Appellationis propositas a memorato Fr. N. Appellante, non esse de jure legitimas, neque admittendas, sicut & eas non admisit Judex *a quo*, cum eidem Appellanti apostolos refutatorios concesserit. Proinde decreverunt remittere Appellantem, cum Actis transmissis sigillatis, ad prædictum Iudicem, ut Causam incœptam terminet; prout præsenti Decreto remittunt. Acta sunt hæc die &c.

Ego N. Commissarius.
Ego N. Commissarius.
Ego N. Actuarius.

XXIII. Forma prosequendi cognitionem causarum Appellationis ab interlocutoria.

Vocatus fuit coram RR. PP. Commissariis, qui supra, idem Fr. Appellans, jussumque illi fuit, ut produceret jura, Testes, Scripturas, sive alia documenta, quibus probare possit, causas a se interpositæ Appellationis in facto subsistere. Qui &c. *Hic describi debet totum, quod Appellans exponet; potest enim dicere, quod gravamen super quo appellavit apparet ex ventre processus; vel producere Testes ad probandum aliquod factum, ex quo resultat gravamen, vel proponere jura, literas, sive alia documenta ad probandum intentum suum; & omnia hæc debent exacte in processu describi.*

ADNOTATIO.

XXIV. *Potest etiam dari casus, quod Reus inveniat, sive suspicetur, Acta transmissa esse vitiata, ex eo quod non invenitur in iis aliquod expressum faciens ad sui favorem, quod tamen factum fuit, & in Actis originalibus reperitur. Tali casu, ad instantiam ejusdem Rei, debent Commissarii scribere ad Iudicem* a quo, *& mittere ad eum Acta sigillata, quæ ipse tradidit Appellanti, ordinando, quod Acta illa collationare faciat cum originali, citata parte, (puta aliquo ex Amicis, seu confidentibus nominatis ab Appellante) & assistente collationi ipsi. Potest vero factum describi, ut sequitur.*

Comparuit coram RR. PP. Commissariis Fr. N. qui appellavit, ut supra in Actis; & dixit, quod cum intellexerit, inter Acta transmissa non contineri, quod &c. *Et hic describatur factum, sive aliud, quod omissum fuerit*, quod tamen pro certo habet, contineri in Actis originalibus; suspicatur proinde, Acta prædicta, ad sui gravamen, fuisse transmissa manca, decurtata, & adulterata. Instat proinde, quod Actis ita transmissis nulla fides adhibeatur, donec ipsa collationata sint, citata Parte, puta P. Fr. N. sive P. Fr. N. quos ipse Comparens eligit, & nominat in Procuratores suos conjunctim, seu divisim, ut nomine ipsiusmet Comparentis, collationi faciendæ personaliter interveniant. Reservato sibi jure, quando opportunum erit, si Acta ipsa invenientur vitiata, agendi contra eos, quorum malitia, seu dolo, fuerint adulterata. Qui RR. PP. Commissarii re-

responderunt se esse præstituros, quæ de jure competere judicabunt. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Commissarius.
Ego N. Commissarius.
Ego N. Actuarius.

Considerata a RR. PP. Commissariis supradicta petitione facta a *Fr.* N. Appellante, & ab ipsis judicata legitima, annuendum esse petitis decreverunt. Vnde ad ipsorum mandatum scriptæ, & directæ fuerunt ad A. R. *P.* Ministrum Provinciæ N. literæ tenoris sequentis.

A. R. P. Remittimus ad P. V. acta, quæ a Nobis fuere transmissa per Fratrem N. qui appellavit a Sententia interlocutoria per vos lata in Causa, quæ coram Vobis actitatur, contra memoratum *Fratrem* N. Nam licet per Actuarium vestrum fuerint subsignata, & authenticata, apposito sigillo Officii vestri, tamen contra illa exceptum coram Nobis est a prædicto Appellante, qui asserit, se suspecta habere talia Acta, tanquam *non* fideliter collationata, & non integraliter transumpta. Quapropter auctoritate Reverendissimi P. Generalis Nobis delegata, Vobis injungimus, ut Acta prædicta ad Nos transmissa fideliter collationare faciatis, citatis prius PP. FF. N. & N. *electis* a prædicto F. N. in Procuratores suos ad hoc, ut ambo, sive quilibet ex ipsis collationi faciendæ interveniat, & illi subscribat. Confidimus autem P. V. A. R. esse, (ut injungimus, & de jure est,) fideliter præstituram, & Acta prædicta, ut præfertur, ad Nos sigillata transmissuram. Valeatis Dat. &c.

Ego N. Commissarius Delegatus.
Ego N. Commissarius Delegatus.
Ego N. Actuarius.

XXV. Forma tenendi a Ministro Provinciali post receptum mandatum suprascriptum.

Cum A.R.P. Minister Provincialis recepisset mandatum sibi factum a RR. PP. Commissariis Delegatis a Reverendissimo P. Ministro Generali in causa *Ap*pellationis interpositæ a Fr. N. Reo pretenso, prout in actis &c. volens, ut par est, illud exequi, vocare coram se fecit PP. FF. N. & N. & ipsis significavit se esse nominatus a prædicto Fr. N. in Procuratores suos, ut conjunctim ambo, sive unus ex illis assisterent collationi Actorum transmissorum faciendæ cum originali. Qui Patres prædicti nominationi prædictæ de se factæ consenserunt, & ad mandatum A. R. P. jurarunt, se fideliter præstituros munus suum, & collationi prædictæ faciendæ interventuros. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Procurator.
Ego N. Procurator.
Ego N. Actuarius.

Facta autem collatione cum interventu unius, seu amborum Procuratorum, in calce eorundem Actorum describi debet, prout sequitur.

Præsens copia extracta fuit ab Actis originalibus, & de verbo ad verbum fideliter cum illis collationata, citatis, & intervenientibus collationi prædictæ PP. FF. N. & N. Procuratoribus Fratris N. prout supra. In quorum &c. Dat. die &c.

Ego N. Procurator.
Ego N. *Procurator.*
Ego F. N. Actuarius.

Exinde debet in præsentia eorundem Procuratorum sigillari, & illis consignari, ut transmittant ad Commissarios; ne forte, facta collatione, Actuarius mutaret aliqua folia, & denuo acta vitiaret. Sed melius fiet, si in calce cujuslibet folii collationati, Procuratores se subscribant, hoc enim pacto non poterunt mutari folia; & tunc non est necesse, quod Acta coram Procuratoribus sigillentur, neque illis consignentur.

ADNOTATIO I.

XXVI. *Advertendum, quod si notabilis aliqua alteratio in præjudicium Appellantis fuerit inventa, debet adnotari in Actis primo transmissis; ut possit detegi vitiatio actuum, & convinci Vitiator, si intervenerit malitia, & dolus. Debet vero factum describi, ut sequitur, & circa hoc Procuratores sint valde attenti.*

Facta collatione Actuum, inventa sunt vitia sequentia.

Primo. Fol. &c. copiæ, linea &c. habetur sic, & sic &c. in originali vero fol. &c. habetur sic, & sic &c.

Secundo. Fol. &c. copiæ, linea &c. habetur sic &c. in originali vero fol. &c. habetur sic &c.

Tertio. Fol. &c. copiæ, post lineam &c. sequitur sic &c. in originali autem fol. &c. sequitur sic &c. unde omissum fuit in copia hoc, & hoc &c. In quorum &c.

Ego N. Procurator.
Ego N. *Procurator.*
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO II.

XXVII. *Si evidenter constiterit de dolosa vitiatione Actuum primo transmissorum in præjudicium Appellantis, poterit iste agere contra Actuarium, utpote corruptorem præsumptum; actio autem debet intentari coram Ministro Generali; hoc tamen erit postquam Causa principalis fuerit totaliter terminata.*

XXVIII. Forma terminandi cognitionem Causarum Appellationis.

Præsentatis Actis, ut supra dictum fuit, sive ea fuerint a principio integra, sive fuerint denuo, *ut præfertur, collationata, & ad* Commissarios *transmissa, debent Commissarii examinare merita causarum Appellationis, ponderando jura, rationes, scripturas, & alia documenta per Appellantem producta. Quod si necessarium fuerit Testes examinare super Articulis ab Appellante propositis, Commissarii debent eos examinare, servando formulas datas* Sect. 4. n. XXXIX. & seqq. *Et tandem debent citare Appellantem ad hoc, quod si aliud habeat adducendum, pro sustinenda sua Appellatione illud adducat, & forma talis citationis data est supra* n. 17. vers. Examinatis. *His omnibus peractis devenire debent ad Sententiam, ut sequitur.*

XXIX. Forma Sententiæ dandæ a Commissariis super Appellatione interposita ab interlocutoria.

In

In nomine Domini. Amen. In Causa Appellationis interpositæ a P. Fr. N. super decreto interlocutorio lato per A. R. P. N. Ministrum Provincialem Provinciæ N. prout latius in Actis continetur. Visis causis per prædictum P. Fr. N. Appellantem productis. Visis, & mature ponderatis depositionibus Testium, rationibus, scripturis, & aliis documentis a memorato Appellante productis. Visis pariter, & bene discussis Actis processualibus. Visis tandem omnibus videndis, ac consideratis, considerandis, Nos Iudices Commissarii, a Reverendissimo P. N. Ministro Generali in hac Causa deputati, Christi nomine invocato, Deumque præ oculis habentes, ut de illius vultu nostrum judicium procedat, per hanc nostram Sententiam, quam in his scriptis ferimus.

Dicimus Appellationem interpositam in jure, & facto esse legitimam, & præmemoratum P. Provincialem male esse interlocutum. Quapropter Sententiam illius interlocutoriam circumscribimus, & revocamus; Causamque principalem ad Nos ex integro avocamus; inhibemusque prædicto P. Ministro Provinciali, ne amplius in memorata Causa se immisceat. Ita pronunciamus, & sententiamus hac die &c.

Ego N. Commissarius.
Ego N. Commissarius.
Ego N. Actuarius.

Si vero Appellatio non sustineatur scribi debet, ut sequitur.

Dicimus Appellationem interpositam non sustineri, & bene a præfato A.R.P. Provinciali esse interlocutum, & male ab Appellante fuisse appellatum; proinde Causam, prout de jure terminandam, ad eundem P. Provincialem remittimus. Ita pronunciamus &c.

ADNOTATIO I.

XXX. *Advertendum, quod, sicut probavimus* Tit Canones num. 122. & seqq. *si Causa Appellationis, seu Recusationis sit Iudici turpis, sive Iudex procedat, ex Officio, ipse debet audiri a Iudice a* quo; *& proinde si ipse instet, & impugnet probationes factas ab Appellante, pro sustinenda Appellatione, debet a Commissariis admitti, ut de Arbitris dictum fuit supra* Sect. 8. nu. XVIII. *Tali ergo casu, in processu adnotari debent Acta omnia, quæ mittentur scripta a Iudice* a quo, *pro invalidanda Appellatione, & etiam in Sententia Commissariorum debet adnotari; quod ponderata sint ea, quæ producta fuerunt a Iudice* a quo, *pro annullanda Appellatione.*

ADNOTATIO II.

XXXI. *Advertendum secundo, quod si Causa Appellationis sustinebitur, Commissarii debent cognoscere de Causa principali, quæ ad illos remanet, ex tali titulo devoluta. Unde tenentur Causam continuare usque ad Sententiam diffinitivam exclusive, sive inclusive, juxta tenorem Delegationis sibi commissæ. Continuationis autem processus, formam non damus, quia illa est servanda, quam, juxta casuum exigentiam, in superioribus dedimus.*

XXXII. Forma voti Consultorum, quando Generalis committit revisionem Processus in casu Appellationis a Sententia Diffinitiva.

Contingit aliquando, & ut in pluribus, quod in casu Appellationis a Diffinitiva, Generales gravioribus curis distracti, nequeunt per se lustrare processus, ideo committunt aliquibus viris doctis revisionem Causæ, ordinantque illis, ut referant cum voto. Pariter potest dari casus, quod etiam in casu Appellationis ab interlocutoria, Generalis remittat Causam ad aliquos Commissarios in partibus, prout supra dictum est, reservato sibi jure pronunciandi super meritis Appellationis. Talibus in casibus Consultores, sive Delegati bene advertant, quæ scripsimus Tit. Sententia num. penult. & num. finali, *& relationem cum voto suo debent formare, ut sequitur.*

Reverendissime Pater.

De mandato Reverendissimæ P.V. Nos infrascripti vidimus, & examinavimus acta processualia in Causa actitata coram Ministro Provinciali Provinciæ N. contra Fratrem N. diffamatum, *sive* denunciatum, *sive* accusatum de &c. *Et hic apponatur titulus processus fabricati, sive delicti, super quo facta fuit inquisitio.* Vidimus pariter processum defensivum, jura deducta, & omnia alia proposita a *P.* N. *Patrono*, ad tutelam, & excusationem præfati Fr. N. Appellantis Vidimus insuper responsionem ad prædicta, datam a *P.* F.N. pro parte Fisci; & replicationem e contra factam in favorem prædicti Appellantis a præmemorato P.Fr.N. *Patrono*. Vidimus tandem Sententiam latam per Diffinitorium prædictæ *Provinciæ*, & *Appellationem* super illa interpositam ad Reverendissimam *P.V.* Mature autem, & ad normam juris, juxta nostri ingenioli tenuitatem hinc inde omnia contulimus, & ponderavimus, & invenimus, quod &c. *Hic autem debent fideliter recenseri, quæ, deductis exceptionibus, & omnibus in contrarium facientibus, remanent seu plene, seu semiplene, seu præsumptive de iure probata; sive spectent delictum pro, vel contra Reum; seu modum procedendi legitimum, vel non, pro, vel contra Iudicem; seu gravitatem Sententiæ congruentem, vel non, delicto, juxta Constitutiones &c.* Quapropter sumus in voto, quod &c. *& hic, juxta causarum varietatem, debet exprimi, vel quod Reus sit absolvendus* simpliciter, *aut cum clausula* rebus sic stantibus; *vel quod* Sententia ut nimis gravis moderetur, *vel circa speciem, vel circa extensionem, seu durationem pœnæ; vel quod eadem Sententia plene sustineatur, & Reus male, & temerarie appellaverit; & idea ad normam Statutorum Ordinis pœna sit illi duplicanda.* Ita salvo &c. sentimus hac Die &c.

Ego N. Consultor.
Ego N. Consultor.

XXXIII. Forma Sententiæ dandæ a MinistroGenerali in casu Appellationis a Diffinitiva

In nomine Individuæ Trinitatis, ac Beatissimæ Virg. Mariæ. Amen. Christi Iesu Sacrosancto nomine invocato Nos F. N. totius Ordinis Minorum Minister Generalis, ac Iudex Ordinarius, visis, & diligenter consideratis omnibus, & singulis actitatis in Causa, & Causis discussis coram *P.* N. Ministro Provinciali *Provinciæ* N. contra Fr.N. diffamatum, *sive* denunciatum, *sive* accusatum, de &c. *& hic exprimatur delictum, de quo facta fuit inquisitio.* Visis item omnibus productis in jure, & facto ad favorem prædicti Fr. N. Visa pariter Sententia Diffinitiva

aitiva contra eundem prolata per Diffinitorium memoratæ Provinciæ N. Visa tandem Appellatione ad Nos interposita, ipsiusque causis, juribus, & probationibus coram Nobis productis ad ipsam sustinendam consideratis, & mature pensatis, & plene discussis totius Causæ meritis, auditoque consilio Patrum Consultorum de mandato nostro ad hoc deputatorum. Visis tandem omnibus videndis, & consideratis considerandis, per hanc nostram Diffinitivam Sententiam, quam de consilio prædictorum in his scriptis ferimus.

Christi Iesu Sacrosancto nomine repetito, ut de ipsius vultu nostrum judicium prodeat, Nos Fr. N. Minister Generalis &c.

Dicimus &c. *Et hic ponatur tenor Sententiæ absolutoriæ, seu condemnatoriæ, juxta casuum varietatem.*

Ita pronunciamus Nos, qui supra, pro Tribunali sedentes hac Die &c.

Ego N. Minister Generalis.
Ego F. N. Secretarius Generalis,
Ego F. N. fui Testis.
Ego F. N. fui Testis.

SECTIO DECIMA.

In qua pro singulis casibus recapitulantur Formulæ tenendæ in construendis Processibus.

I. ANtequam peculiares, ac specificæ Formæ procedendi recapituleatur, juxta tradita in Sectionibus præcedentibus, necessarium est recapitulare quædam generalia, quæ occurrere possunt in omni forma, & modo procedendi. Si enim diversitatem casuum, juxta quos possunt talia generalia accidere, vellemus in omni, & singula recapitulatione recensere, fierent inutiles repetitiones. Ideo antecedenter, & separatim eam damus.

II. Recusatio Iudicis, & aliorum intervenientium judicio.

Recusatio Iudicis, quæ potest fieri ante Visitationem generalem judicialem, habetur *Sect.1.nu.XVI.*

Si autem inceptus sit Processus, recusatio proponenda est, juxta formam datam *Sect.1.num.XXIII.*

Si Reus non potest habere præsentiam Iudicis, vel ipsum adire ex metu reverentiali, potest Recusationem proponere coram honestis viris, juxta formam datam *Sect. 1. num. XIX*

Si non invenit Testes, qui velint assistere, potest publicare Recusationem per modum edicti, cujus forma data est *Sect. 1. num. XX.*

Index autem recusatus, audita recusatione, debet interponere decretum, juxta diversitatem modorum, quibus fuerit proposita Recusatio; & forma Decreti habetur *Sect.1.num.XXII.*

Si recusandus sit Notarius, Peritus, Consiliarius &c. talis Recusationis forma habetur *Sect.1. n.XXV.*

Si recusandus sit aliquis de Diffinitorio, forma traditur *Sect. 6. num. XXXVIII. & XXXIX.*

III. Probatio Corporis Delicti.

Si Corpus Delicti reliquit vestigium post se, sed tamen disparuit ante adventum Iudicis; vel si delictum de sui natura nullum vestigium reliquit, Corpus Delicti probatur per Testes, & forma habetur *Sect. 4 num. XI.*

Si manet vestigium delicti, quod evidenter ex se apparet, probatur per Visitationem Iudicis, cujus forma traditur *Sect.3.num.I.*

Mox examinantur Testes, qui interfuerunt Visitationi, juxta formam datam *Sect.3.num.IX.*

Si malitia delicti non est ex se evidens, sed debent adhiberi Periti ad judicandum de illa, præmitti debet Decretum de adhibendis Peritis, & ejus forma habetur *Sect.3. n.V. vers. Cum A. R. P. visitasset &c.*

Si Periti adhibendi sunt Sæculares, petenda est licentia ab eorum Iudice, juxta formam datam eadem *Sect.3. num.V. vers. Illustriss. me.*

Mox examinandi sunt, secundum formam datam *Sect.3.num. IV. & V.*

Si agatur de vulneribus, quæ a Iudice, ratione periculi, visitari non possunt, examinandus est Chirurgus, & forma traditur *Sect. 3. num. VII.* Et postea examinandus est Vulneratus, & forma habetur *Sect. 3. num. VIII.*

Si agatur de veneno, examinandi sunt Medici, cujus forma habetur citat. *Sect. 3. num. VI.*

Si agatur de defloratione, examinandæ sunt Obstetrices, & forma traditur *Sect. 3. num. X.*

Si agatur de furto, Corpus Delicti probatur, juxta formam datam *Sect.3. num. XI.*

Si agatur de falsificatione Scripturæ, Monetæ &c. probatur Corpus Delicti, secundum formam, quæ habetur *Sect. 3. num. XIII.*

Si agatur de Libello famoso, probatur per Testes, qui viderunt ipsum affixum, & forma datur *Sect.4. n.XI.*

Si Corpus Delicti est extra jurisdictionem Judicis Regularis, & manet jam probatum coram Judice Sæculari, ejus descriptio, & probatio desumitur a processu facto per Judicem Sæcularem, & inseritur in processu Regulari; & forma datur *Sect. 3. num.XIV.*

Si vero non est probatum in alio Tribunali, servanda est forma, quæ traditur *Sect. 3. num.XVI.*

IV. Examen Testium.

Ante examen Testium consideranda sunt, quæ scripsimus *Sect. 4. a num. I. ad IX.* circa generalia, quæ servanda sunt in examine Testium. Examen Testium describitur initiative juxta formam traditam *Sect.4.num.X.* Et concluditur secundum formam datam citata *Sect.4. num. VIII.*

Si ex aliqua causa examen non potest uno contextu compleri, interrumpitur, & ex post continuatur, juxta formas traditas eadem *Sect.4.n.XVII. & XVIII.*

Si Testis simpliciter vocatus ad examen non vult comparere, debet citari judicialiter, & formæ habentur

bentur *Sect.4 num. XLVIII. & seqq.*

Si Testis a parte productus est omnino inhabilis, potest ante examen contra ipsum proponi exceptio ne examinetur; & forma ad hoc datur *Sect.4.n LXVI.*

Et quomodo se gerere debeat Judex, sibi proposita exceptione, habetur forma, eadem *Sect.4. num. LXIX. & seqq.*

Si delictum probandum est per Testes, servetur forma data *Sect. 4. num. XI.*

Si delictum est manifestum, & ignotus Delinquens in casu homicidii, seu vulnerationis, vel percussionis, traditur forma *Sect.4. num. XX.* In causa furti datur forma, citata *Sect 4. num. XXI.*

In causa Libelli famosi, traditur forma *Sect. 4. num. XXII.*

Si delictum est notorium, & Delinquens extrajudicialiter scitur, sive indiciatus est, in Causa vulnerationis servatur forma data *Sect.4 num. XXV*

In causa furti traditur forma, eadē *Sect.4.n. XXVII.*

In Causa Libelli famosi habetur forma, citata *Sect.4. num. XXVIII.*

Et pro recognitione illius scripturæ per comparationem literarum, observatur forma descripta, supradicta *Sect.4. num. XXIX & seqq.*

In Causa suspecti consortii habetur forma, eadem *Sect.4. num. XXXI.*

In Causa lapsus carnis consummati, traditur forma *Sect.4. num. XXXII.*

In Causa copulæ carnalis attentatæ videatur forma data, eadem *Sect.4 num. XXXIII.*

In Causa conspirationis in Superiorem servetur forma, quæ posita est *Sect.4. num XXXIV.*

In Causa Apostasiæ habetur forma, eadem *Sect. 4. num. XXXVI.*

Si Delictum, & Delinquens est notorius, observatur forma descripta, supradicta *Sect.4. num. XLIII.*

Si Testes examinandi sunt super indiciis de inimicitia, traditur forma *Sect. 4. num. XXXVII. & XXXVIII.*

Si de amicitia, & familiaritate habetur forma, eadem *Sect.4. num. XXXIX.*

Si de confessione extrajudiciali extat forma *Sect.4. num. XXXV.*

Si examinandi sunt Testes præsentati a Parte, teneatur forma tradita *Sect.4. num. XL.*

Si Testis est pertinax, seu irreverenter se gerit coram Judice, punitur ad formam datam *Sect.4.n. LIV.*

Si negat scire delictum, cui constat interfuisse, torquetur juxta formam datam *Sect.4. num. LVI.*

Si aliud dicit cum juramento, & aliud sine juramento, torquetur, & habetur forma, eadem *Sect. 4. num. LVII.*

Si est varius, vacillans &c. torquetur juxta formam traditam *Sect. IV. num. LX.*

Si cum varietate adest suspicio subornationis, torquetur juxta formam datam citata *Sect.4. n. LXII.*

Si Testis torquendus non est Subditus Judicis Regularis servanda est forma data *Sect.4. num. LXIV.*

Si Testis inhabilis torquendus est ad purgandam infamiam, servetur forma descripta supra *Sect. 4. num. LXV.*

V. Rei constitutio, & examen.

Si reus est de fuga suspectus, debet carcerari ad custodiam, & formam dedimus *Sect. 5. num. II.*

Si Reus est absens, citandus est per literas, & forma habetur *Sect. 5. num. IX.*

Si Reus est fugitivus, citatur per Monitorium, cujus forma datur *Sect. 5. num. X. & XI.*

Et si revertatur a fuga, servatur forma data *Sect. 5 num. XII.*

Si Reus citatus, vult ex legitima causa, recusare Judicem, debet servare formā datam *Sect. 5 .n XIV.*

Pro primo constituto servatur forma data *Sect. 5. num. XV.*

Pro secundo habetur formam tradita *Sect. 5. nu. XVIII.*

Pro ultimo constituto tenenda est forma descripta *Sect. V. num. XIX.*

Si Reus non vult respondere absolute, aut non præcise; vel est vacillans; vel est inter contradictoria non concordabilia, cogitur per torturam, & in tortura examinatur juxta formam datam *Sect.5. n. XX. & seqq.*

Si Reus confrontandus est cum Testibus, servabitur forma tradita *Sect. 5. num. XXV.*

Si confrontandus cum Socio criminis teneatur forma præscripta *Sect. 5. num. XXVI.*

Si recognoscendus est a Testibus, observetur forma data *Sect. 5. num. XXIX.*

Si Reus neget se esse eum, qui fuit alias condemnatus in contumacia, fit recognitio juxta formam datam *Sect. 5. num. XXX.*

Si Reus delinquit coram Judice, punitur juxta formam datam *Sect. 5. num. XXXII.*

Si delictum est notorium Reus examinatur, ut habetur *Sect. 5. num. XXXIV.*

Si Reus repertus est in fragranti delicto, examinatur juxta formam datam *Sect. 5. num. XXXVI.*

VI. Defensiones.

Decreta a Judice concessione Defensionum, si Reus illis renunciet, teneat formam traditam *Sect. 6. n. II.*

Si acceptat terminum defensorium, & Patronum eligit, teneat formam datam *Sect. 6. num. III.*

Si Patronus electus renuat acceptare munus, compellatur juxta formam datam *Sect. 6. num. VII.*

Si Reus vult sibi ipsi formare Defensiones, & sit carceratus, concedi debet illi Procurator, & forma datur *Sect. 6. num. IX.*

Si petitur a Patrono, seu Procuratore, prorogatio termini, sive aliud ad Defensiones necessarium, teneantur formæ datæ *Sect. 6. num. XI. & XV.*

Si proponantur Articuli interrogatorii Judici a Patrono, servetur forma data *Sect. 6. num. XVIII.*

Et Judex Articulos corrigat, secundum formam datam *Sect. 6. num. XX.*

Si Testes sint repetendi; hoc fiat juxta formam, quæ habetur *Sect. 6. num. XXI. & seqq.*

Si petitur a Judice fabricatio processus defensivi proponantur Articuli secundum formam traditam *Sect. 6. num. XXVI.*

Citetur a Judice Patronus ad producendos Testes, & forma traditur *Sect. 6. num. XXX.*

Si aliquis Testis renuerit examinari, Patronus instet, ut compellatur ad ferendum testimonium, & forma traditur *Sect. 6. num. XXXI.*

Si Judex in examine Testium aliquo modo deficiat, & Patronus ipsum, ut suspectum vult recusare, servet formam datam *Sect. 6. num. XXXII.*

Si Judex aliquid faciendū favore Rei omiserit, Patronus petat reparationem, juxta formam datam *Sect. 6. num. XXXIII.*

Defensiones fiant, & præsententur secundum formam datam *Sect. 6. num. XXXV. & seqq.*

Si loco Defensionum Reus vult se componere cum Fisco, petat Compositionem, cujus forma datur *Sect. 6. num. XXXVII.*

Si Reus habet suspectos aliquos de Diffinitorio, potest ipsos recusare; & forma traditur *Sect. 6. num. XXXVIII. & XXXIX.* Aut si Provincialis vult excludere Diffinitorem. *ibidem num. XL.*

Si reus in Tortura confessus est, petitur, & datur copia Actorum; fiunt, & præsentantur defensiones, juxta formam datam *Sect. 7. num. XXXVIII.*

Fiunt responsiones pro parte Fisci, & replicationes pro parte Rei, & forma tradita est *Sect. 7. num. XLI. & seqq.*

VII. Tortura.

Ante Decretum de Tortura inferenda, convocari debet Diffinitorium, & forma traditur *Sect. 7. n. I. & II*

Si ex legitima causa, adhibendi ad consilium sint Patres alii periti, servanda est forma data *Sect. 7. n. III*

Ante executionem Torturæ præmittitur Decretum, cujus forma descripta est *Sectio. VII. num. V.*

Si Tortura inferatur per *Arctationem* simplicem, servetur forma tradita, *Sectio. VII. num. VI.*

Si per qualificatam, teneatur forma tradita, *Sect. VII. num. VII.*

Si per flagellationem, fiat ut præscribitur *Sect. VII num. X.*

Si per sibilos, observetur forma præscripta *Sectio. VII. num. XI.*

Si per funem, habetur Forma *Sectio. VII. n. XIV. & seqq.*

Si per igneos, traditur Forma *Sectio. VII. n. XXIX & seqq.*

Si Tortura sit replicanda, habetur Forma *Sectio. VII. num. XXXI.*

Si danda sit Tortura super Complicibus, servetur Forma data, *Sectio. VII. num. XXXIII.*

Post Torturam si Reus confessus est crimen, debet ratificari confessio juxta Formam traditam *Sectio. VII. num. XXXVI.*

Traditur copia actorum Patrono. *Sectio. VII. num. XXXVIII.*

Novæ defensiones præsentantur. *Sectio. VII. n. XL.*

Illis respondetur pro parte Fisci post assignationem Advocati *Fiscalis* juxta Formam datam *Sect. VII. num. XLI & XLII.*

Replicatur contra pro parte Rei *Sect. VII. n. XLIII.*

VIII. Sententia.

Generalis Forma Sententiæ ferendæ traditur. *Sectio. VII. num. V.*

Si est Sententia absolutoria ob Delictum non commissum, servatur Forma tradita, *Sectio. VIII. n. VII.*

Si est absolutoria *Rei* non inventi culpabilis, quia indicia non suffecerunt ad Torturam, fiat, ut dicitur *Sectio. VIII. num. VIII.*

Si est absolutoria ob indicia sufficienter purgata per Torturam, habetur Forma. *Sectio. VIII. num. IX.*

Si est absolutoria Rei, & Accusatoris, servatur Forma data *Sect. VIII. num. X.*

Si est absolutoria Rei, & condemnatoria Accusatoris, fertur secundum Formam datam *Sectio. VII. n. XI.*

Si est condemnatoria contra Reum convictum per Testes, traditur Forma. *Sectio. VIII. num. XII.*

Si est condemnatoria Rei confessi, fertur juxta Formam traditam. *Sectio. VIII. numero XIII.*

Si pœna danda sit citra, vel ultra Statutariam, observatur Forma expressa *Sectio. VIII. num. XV.*

Si pœna extraordinaria sit danda ob delictum non plene probatum, Sententia condemnatoria erit secundum Formam expressam. *Sectio. VIII. num. XVI.*

Si Delictum fuerit Notorium, Sententia condemnatoria fertur juxta Formam datam *Sect. VIII. n. XX.*

Si Reus deprehensus est in fragranti, datur Sententia juxta Formam descriptam *Sect. VIII. n. XXI.*

Si Sententia pronuncietur contra Reum contumacem, & absentem, observetur Forma tradita. *Sectio. VIII. num. XXII.*

Si Reus petierit, & obtinuerit compositionem cum Fisco, Sententia dabitur secundum Formam datam. *Sectio. VIII. num. XXIII.*

IX. Appellatio.

Appellatio ab interlocutoria interponitur, ut præscribitur *Sectio. IX. num. II.*

Si non potest interponi coram Judice, fiat coram honestis Viris, & forma traditur *Sectio. IX. n. V.*

Vel fiat per modum edicti juxta Formam datam. *Sectio. IX. num. VI.*

Appellatio a Sententia diffinitiva fit secundum Formam traditam. *Sectio. IX. num. VII.*

Apostoli refutatorii concedendi sunt ad formam expressam *Sectio. IX. num. IX.*

Reverentiales autem juxta Formam traditam. *Sectio. IX. num. XI.*

Dimissoriales vero, secundum Formam datam. *Sectio. IX. num. XII.*

Testimoniales tandem traduntur ad Formam datam. *Sectio. IX. num. XV.*

X. Processus per viam Inquisitionis Generalis, sive Visitationis Judicialis.

1. Præmittitur Visitatio judicialis. *Sectio. p. n. XII*
2. Si Visitatio fiat a Commissario Delegato. *Sectio. p. num. XIII. & XIV.*
3. Si Judex Recusetur ante inceptam Visitationem. *Sectio. X. num. 2.*
4. Incipitur Inquisitio specialis *Sectio. II n. II.*
5. Probatur Corpus Delicti. *Sectio. X. num. III.*
6. Si non probatum concludenter remanet Corpus Delicti, & terminatur processus. *Sectio. III. num. XVII.*
7. Si probatum plene est Corpus Delicti fit Decretum. *Sectio. III. num. XVII.*
8. Examinantur Testes. *Sectio. X. num. IV.*
9. Fit Decretum de Reo constituendo. *S V. n. VII.*
10. Carceratur Reus de fuga suspectus. *Se. V. n. II.*
11. Constituitur Reus. *Sectio. X. num. V.*
12. Conceduntur, fiunt, & præsentantur Defensiones. *Sectio. X. num. VI.*
13. Decernitur, & exequitur Tortura. *Sectio. X. num. VII.*
14. Fertur Sententia. *Sectio. X. num. VIII.*

XI. Processus per viam Inquisitionis specialis ex Fama, sive Clamorosa insinuatione præcedente.

1. Processus incipitur. *Sectio. II. num. VII.*

2. Pro-

2. Probatur Fama. *Sectio.II. num.VII.*
3. Fertur Decretum de Fama probata, nec ne. *Sectio. II. num. VII. & X.*
4. Probatur Corpus Delicti. *Sectio. X. num. III.*
5. Fit Decretum. *Sectio.III. num. XVII.*
6. Examinantur Testes. *Sectio. X. num. IV.*
7. Fit Decretum de Reo constituendo. *Sectio.V. num. VII.*
8. Carceratur Reus de fuga suspectus *Sect.V.n. II.*
9. Constituitur Reus. *Sectio. X. num. V.*
10. Conceduntur, fiunt, & præsentantur Defensiones. *Sectio. X. num. VI.*
11. Decernitur, & exequitur Tortura *Sectio. X. num. VII.*
12. Fertur Sententia. *Sectio. X. num. VIII.*

XII. *P*rocessus per viam Inquisitionis mixtæ.

1. Processus incipitur. *Sect. II. num. XI.*
2. Probatur Corpus Delicti. *Sectio. X. num. III.*

Prosequitur Processus juxta dicta de Inquisitione speciali numero præcedenti.

XIII. *P*rocessus per viam Denunciationis.

1. Præmittitur denunciatio, quæ si est oretenus, forma habetur. *Sectio. II. num. XIII.*

Si per Libellum, aut per literas, fit ut habetur. *Sectio. II. num. XIV.*

Si Denunciator ignorat Delinquentem, servatur Forma data. *Sectio. II. num. XVIII.*

Si denunciatio detur civiliter, habetur Forma. *Sectio. III. num. XIX.*

2. Incipitur processus. *Sectio. II. num. XII.*
3. Si Denunciatio fit contra Prælatos, aut insignes personas, debet converti in Accusationem. *Sectio. II. num. XV.*
4. Continuatur processus per examen Denunciantis. *Sectio. II. num. XVII.*
5. Probatur Corpus Delicti *Sectio. X. num. III.*
6. Fertur Decretum. *Sectio. III. num. XVII.*
7. Examinantur Testes. *Sectio. X. num. IV.*
8. Fertur Decretum de Reo constituendo. *Sectio. V. num. VII.*
9. Carceratur Reus de fuga suspectus. *Sect. V. n. II.*
10. Constituitur Reus. *Sectio. X. num. V.*
11. Conceduntur, fiunt, & præsentantur Defensiones. *Sectio. X. num. VI.*
12. Decernitur, & exequitur Tortura. *Sect. X. num. VII.*
13. Fertur Sententia. *Sectio. X. num. VIII.*

XIV. *P*rocessus per viam Querelæ.

1. Præmittitur querela, cujus Forma datur. *Sectio. II. num. XX.*
2. Processus incipitur, & terminatur, ut fit per viam Denunciationis.

XV. *P*rocessus per viam Accusationis.

1. Præmittitur Accusatio, cujus Forma datur. *Sectio. II. num. XXII.*

Et in præsentatione ejus, si opus erit, servatur cautela data. *Sectio. II. num. XXIII*

2. Initiatur Processus. *Sectio. II. num. XXI.*
3. Si Accusator cognoscitur a Judice, ut Religiosus zelans, accepietur Accusatio; sin minus, examinentur Testes super qualitate Famæ Accusatoris. *Sectio. II. num. XXV.*
4. Citatur Accusator ad producendos Testes. *Sectio. IV. num. XL.*
5. Probatur Corpus Delicti. *Sectio X. num. III.*
6. Fit Decretum. *Sectio. III. num. XVII.*
7. Examinantur Testes. *Sectio. X. num. IV.*
8. Fertur Decretum de Reo constituendo. *Sectio. V. num VII.*
9. Carceratur Reus de fuga suspectus. *Sect. V. num.* II.
10. Constituitur Reus. *Sectio.* X. *num. V.*
11. Conceduntur, fiunt, & præsentantur *Defensiones. Sectio.* X. *num. VI.*
12. Citatur Accusator ad opponendum contra *Defensiones a Reo factas. Sectio. VII. n.* XLIV.
13. Communicantur Patrono Rei oppositiones factæ ab Accusatore *ibid.*
14. Replicatur a Patrono contra oppositiones Accusatoris. *Sectio. VII. num.* XLIII.
15. *Decernitur*, & exequitur Tortura. *Sect. X. num. VII.*
16. Citatur Accusator ad producenda omnia, quæ habet contra Reum. *Sectio. VIII. num. III.*
17. Sententiatur. *Sectio.* X. *num. VIII.*

XVI. *P*rocessus per viam Exceptionis Civilis.

1. Premittitur Libellus Exceptorius; si est contra Eligendum, ne eligatur. *Sect.* II. *n.* XXVIII.

Si est contra Electum ne confirmetur, habetur. *Sectio.* II. *num.* XXXII.

2. Incipitur Processus. *Sectio.* II. *num.* XXVII.
3. Examinantur Testes ab Exceptore producti, *Sectio.* IV. *num.* XL.
4. Fit *Decretum* de Reo constituendo. *Sectio.V. num. VII.*
5. Examinatur Reus *Sectio.* X. *num. IV.*
6. Conceduntur, fiunt, & præsentantur *Defensiones. Sectio.* X. *num. V*I.
7. Citatur Exceptor ad contradicendum *Defensionibus. Sectio. V*II. *num. XL*IV. ut fit in Accusatione.
8. Replicatur ab Excepto oppositionibus Exceptoris. *Sectio. V*III. *num.* XLIII. ut fit in Accusatione.
9. Fertur Sententia. *Sectio. V*III. *num.* XVII.

XVII. *P*rocessus per viam Exceptionis criminalis.

1. Præmittitur Libellus Exceptorius. *Sectio. II. num* XXX.
2. Initiatur Processus, & prosequitur, ut fit in Accusatione.
3. Fertur Sententia. *Sectio. V*III. *num.* XVII.

XVIII. *P*rocessus ex Officio præcedentibus indiciis in *P*rocessu Exceptivo.

1. Initiatur Processus. *Sectio. II. num.* XXXIV.
2. Probatur Corpus *Delicti. Sectio.* X. *num. III.*
3. Fertur *Decretum* post probationem Corporis Delicti. *Sectio.* III. *num.* XVII.
4. Examinantur Testes. *Sectio.* X. *num.* IV.
5. Fit Decretum de Reo constituendo. *Sect. V. num. VII.*

6. Car-

6. Carceratur Reus, si est de fuga suspectus. *Sectio. V. num. II.*
7. Constituitur Reus. *Sectio X. num. V.*
8. Conceduntur, fiunt, & præsentantur Defensiones. *Sectio. X. num. VI.*
9. Decernitur, & exequitur Tortura. *Sectio. X. num. VII.*
10. Sententia fertur. *Sectio. VIII. num. XVII.*

XIX. *Processus per viam Notorii.*

1. Initiatur Processus. *Sectio. II. num. XXXVI.*
2. Probatur Corpus Delicti. *Sectio. X. num. III.*
3. Fertur Decretum, *Sectio. III. num. XVII.*
4. Examinantur Testes. *Sectio. IV. n. XLIII.*
5. Pronunciatur constare de notorietate. *Sectio. IV. num. XLIV.*
6. Carceratur Reus, si est de fuga suspectus. *Sectio V. num.* II.
7. Fit Decretum constituendi Reum. *Sectio. V. num.* VII.
8. Reus examinatur. *Sectio V. num.* XXXIV.
9. Conceduntur, fiunt, & præsentantu r Defensiones. *Sectio* X. *num. VI.*
10. Sententiatur. *Sectio VIII. num.* XX.

XX. *Processus contra deprehensum in flagranti crimine.*

1. Initiatur Processus. *Sectio. II. n.* XXXVIII.
2. Si Delinquens captus, & adductus fuerit coram Judice, examinentur illi qui, adduxerunt. *Sectio. num.* XXXVIII.
3. Si deprehensus est a Superiore, *Sectio II. num.* XXXVIII.
4. Examinantur Testes. *Sectio. II. n.* XXXVIII.
5. Visitatur Corpus Delicti, *Sectio.* X. *num. III.*
6. Carceratur Reus, si est de fuga suspectus, *Sectio. V. num. II.*
7. Examinatur Reus, *Sectio V. num.* XXXVI.
8. Conceditur illi Patronus, & Defensiones. *Sectio VI. num.* I. & sequent.
9. Sententiatur. *Sectio.* VIII. *n um.* XX.

XXI. *Processus contra Fratres Conventus, qui rebellarunt ab obedientia Provincialis.*

1. Initiatur Processus, & præmittitur Monitorium. *Sectio.* II. *num.* XXXIX.
2. Fertur, & publicatur contra Fratres Excommunicatio, & affiguntur Cedulones. *ibid.*
3. Invocatur auxilium brachii sæcularis, *ibid.*
4. Carcerantur Rebelles. *ibid.*
5. Prosequitur Processus, ut supra in Delicto Notorio.

XXII. *Processus faciendus a Visitatore, si non reciperetur contumaciter a Fratribus alicujus Conventus.*

1. Initiatur Processus. *Sectio. II. num. XL.*
2. Præmittitur Monitorium. *ibid.*
3. Prosequuntur omnia Acta, ut dictum est de Fratribus Conventus rebellis Provinciali *ibid.*

XXIII. *Processus faciendus ab Arbitris in causa Recusantis Judicem.*

1. Initiatur Processus. *Sectio.* II. *num. XLI.*
2. Citatur Recusans ad producendos Testes. *Sectio. IV. num. XL.*
3. Examinantur Testes producti. *Sectio. IV. num. XL.*
4. Citetur Judex recusatus, si est Ordinarius ad opponendum contra probationes factas a Recusante. *Sectio. VIII. num. XVIII.*
5. Sententia fertur. *Sectio VIII. numero XIX.*

XXIV. *Processus quivis, qui fiunt a Delegatis.*

1. Initiatur Processus. *Sectio. II. num. XLIV.*
2. Inferuntur literæ patentes. *Sect. II. n. XLIV.*
3. Proceditur, ut in Superioribus juxta exigentiam Causæ.

XXV. *Processus faciendus a Delegato, cui ampliata est jurisdictio.*

1. Initiatur Processus. *Sectio* II. *num. XLVIII.*
2. Proceditur, ut in Superioribus, ad Causæ exigentiam.

XXVI. *Processus faciendus a Judice Ordinario ex Officio super Delicto cognito incidenter in alio judicio.*

1. Initiatur Processus. *Sectio.* II. *num. XXXVII.*
2. Proceditur, ut in Processu ex indiciis emergentibus ex Processu Exceptivo, *ut supra num. XVIII.*

SECTIO UNDECIMA.

In qua miscellaneæ Formulæ traduntur circa agenda a Superioribus Provincialibus, & Localibus.

I. *Forma Processus faciendi a Provinciali pro Expulsione Incorrigibilis ab Ordine.*

In nomine Domini Amen. Cum A. R. P. N. Minister Provincialis &c. adverterit inter suos Subditos connumerari Fratrem N. dyscolum, scandalosum, & plurimis vitiis deditum, qui multa gravia delicta commisit, de quibus, licet punitus fuerit, ad nostrarum legum normam, nunquam tamen resipuit; imo incorrigibilem *de jure* se prodidit; & cum ex sua conversatione non modica oriatur inter Religiosos conturbatio, & Sæculares plurimi ex sua mala vita scandalizentur, imo maximum periculum immineat, ne malo suo exemplo plurimos perdat, & in viam perditionis trahat; cumque omnes paternas exhortationes expertus fuerit,

rit, fuisse, & esse inutiles, ad ipsum reducendum ad bonam frugem, decrevit, iuxta Sac. Congr. Decretum, & Ordinis Constitutiones, hoc membrum putre resecare, ne malignitate sua totum corpus Religionis inficiat. Accito igitur Me infrascripto Secretario, quem Notarium creavit in solita forma coram Testibus infra notatis, decrevit Diffinitorium congregare ad effectum habendi consilium, & assensum, prædictum Fratrem N. incarcerandi, & omnia alia prout de iure peragendi, Acta sunt hæc Die ... &c. In Conventu &c.

Ego N. Minister Provincialis,
Ego N. fui Testis,
Ego N. fui Testis,
Ego Fr. N. Actuarius.

II. Consequenter Anno ..... Mense ..... & Die ... in prædicto Conventu N. N. in cameram, in qua solet congregari Diffinitorium, ab eodem Admodum R. P. convocati fuerunt R. P. Custos, & RR. PP. NN. & N. Diffinitores, & præmissa, ut moris est, Spiritus Sancti invocatione, portari coram illis fecit librum ex Archivio Provinciæ extractum, in quo annotata sunt, iuxta Ordinis Constitutiones, copiæ Sententiarum, pœnitentiarum notabilium, & Monitionum Canonicarum. Et ipso coram omnibus aperto, legi per Me Actuarium fecit Sententiam olim prolatam contra supradictum Fratrem N., *sive* notabilem pœnitentiam datam eidem Fratri N.; quæ registrata est in prædicto libro folio &c. & est tenoris sequentis *Et scribatur tenor per extensum*.

Similiter aliam Sententiam, *sive* memoriam notabilis pœnitentiæ ei dem similiter inflictam, notatam in eodem libro, folio &c. *Et ponatur eius tenor*.

Pariter aliam Sententiam, *sive* memoriam pœnitentiæ notabilis præfato Fr. N. incussam, descriptam in memorato lib. folio &c., quæ ita se habet, *Et scribatur itidem tenor illius*.

Quas quidem Sententias, & memorias, omnes Patres Diffinitorii oculariter inspexerunt authenticas in eodem libro. Subiunxit postea idem A. R. P. Provincialis, prædictum Fratrem N. minime post tales pœnitentias fuisse correptum, imo a pluribus Religiosis cordatis, gravibus, non malevolis, sed omni fide dignis, qui secum de familia commorati sunt, accepisse, illum esse Fratribus molestum, scandalosum, tumultuosum, crapulæ, & vino deditum, a Choro alienum, orationis mentalis inimicum, mordacem, murmuratorem, susurronem, & pessimæ conscientiæ; Unde proposuit idem A. R. P. Provincialis Patribus Diffinitorii prædictis; An ipse Fr. N. debeat incarcerari per annum iuxta Sac. Congregationis Decretum ad hoc, ut a diutino carcere ad emendationem reducatur, vel eius incorrigibilitas plene probetur? Qui R. R. P. P. matore ponderatis omnibus, & bene informati de mala illius conversatione, consilium, & assensum dederunt, ut carceri formali per annum manciparetur. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Diffinitor,
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Custos.
Ita est ego N. Secretarius.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO

III. *Advertendum, quod potest dari casus, quod aliquis fuerit notabiliter pœnitentiatus, & quod, præ incuria Secretarii, in libro Provinciæ tali, pœnitentia non fuerit adnotata. Tali casu debet Provincialis examinare duos, aut tres Testes super Notorietate talis pœnitentiæ, & potest servari forma, quæ sequitur.*

Consequenter volens A. R. P. Provincialis ante convocationem Diffinitorii facere constare in actis de notabilibus pœnitentiis inutiliter inflictis præfato Fratri N., licet hoc sit publicum, & Notorium, decrevit super hoc congruos Testes, ex Officio assumptos, examinare. Proinde vocare coram se fecit P. Fr. N. Sacerdotem ætatis annorum &c. Religionis vero &c. & ipsi dato iuramento &c. prout iuravit &c. fuit.

Interrogatus. An, & a quo tempore cognoscat Fratrem N.?

An fuerit secum de familia?

Cuius vitæ, & famæ sit prædictus Fr. N.?

Quomodo hoc sciat?

An fecerit aliquod, seu aliqua delicta, ob quæ fuerit notabiliter pœnitentiatus?

Dicat quænam fuerint, ubi quando, & quoties commissa?

Quas pœnitentias, ubi, quando, & quoties ob hæc subierit?

De causa scientiæ?

An hoc communiter in Provincia sit Notorium?

De causa scientiæ?

An post tales pœnitentias emendationem præ se tulerit?

Quomodo hoc sciat?

An amore, vel odio deposuerit?

Quibus habitis, & his, & in quantum acceptatis, lecto sibi suo examine &c. dimissus est &c. Acta sunt hæc *Die ...* &c. loco &c.

Ego N. Affirmo, ut sup.
Ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Sub eadem Formula examinet alios duos, aut plures Testes, & melius est, quod sint Sacerdotes graves, de quorum dictis non possit ambigi ad plene, & superplene probandam notorietatem. In descriptione vero convocationis Diffinitorii, loco eius, quod supra num. II. dicitur, quod portare coram se fecit librum ex Archivio &c. *Dicatur*, quod Provincialis statuerit coram Diffinitorio depositiones Testium, ex quibus probatum remanet, dictum Fratrem N. fuisse ter notabiliter, & publice pœnitentiatum, sed minime correctum &c.

IV. Anno ... igitur Mense ... Die ... &c. idemmet A. R. P. Provincialis vocari coram se in publica Fratrum Communitate fecit prædictum Fratrem N., ipsoque genuflexo, ad eum habuit paternum, & gravem sermonem, in quo exprobavit illi repetita delicta, puta quod tali tempore, & loco &c. commisit tale scandalum &c. *& recenseantur delicta trina, seu plura, ob quæ fuit pœnitentiatus notabiliter, seu iuridice*. Et quod nihilominus per pœnitentias nihilo melioratus est; imo novos adiecit defectus, & scandala, puta &c. *& hic describantur mali illius mores, vita relaxata &c.* proinde, cum Diffinitorii consilio, & assensu, decrevit carcerandum formaliter, iuxta Ordinis Statuta, per annum, ut,

ut, per hanc poenitentiam, a mala vita resipiscat, Protestando ex nomine suo, & totius Religionis, quod si post hanc poenitentiam in sua perversitate, & malitia permanserit, tanquam incorrigibilis, juxta Sac. Canones, & Apostolica Decreta, a Religione expelletur. Hortatus est tandem, & ipsum obsecravit per viscera D. N. I. C. ut de sua salute recogitaret, & ex corde poeniteret, Et omnibus Fratribus meritum S. Obedientiæ dedit, si specialem orationem facerent pro conversione ipsius, ne ex ipsius incorrigibilitate cogeretur, ad ipsum eijciendum de gremio Religionis. In cujus decreti executionem carceribus mancipatus est. Acta sunt hæc Anno ... &c. præsentibus infrascriptis Testibus ad hæc specialiter rogatis.

Ego Fr. N. Minister Provincialis.
Ego Fr. fui Testis.
Ego Fr. N. fui Testis.
Ego F. N. Actuarius.

ANDOTATIO.

V. *Advertendum, quod si Reus forte adhuc sit in carcere in pœnam tertii Delicti commissi, ut diximus* Par. p. Tit. Pœnarum num. 35. pag. 150. *post quem poterit decerni carcer ad probationem incorrigibilitatis, debet hoc in Processu adnotari; sicut etiam omnia alia, quæ contingere poterunt in carceratione, prout docuimus dicta* Par. pr. Tit. Pœnarum n. 144. *Vide ibi.*

VI. Consequenter Anno ... Mense ... Die ... &c. instante fine anni carcerationis prædicti Fratris N. prout supra, volens prædictus A. R. P. Provincialis experiri, an per talem carcerationem prædictus Fr. N. ad emendationem sit mutatus, vocari coram se fecit P. N. Ex Ministrum, Ex Custodem, seu Guardianum, & P. Lectorem Theologum &c. Et ipsis injunxit, ut se conferrent ad carcerem, ubi prædictus Fr. N. est detentus, & ipsius mentem diligenter explorarent, an amodo velit præcepta Dei, & Regulæ, ac Ordinis Constitutiones servare; a malis moribus, in quibus antea versatus est, se corrigere; & tandem exemplariter, & religiose vivere; Et fideliter referrent omnia, quæ ex tali colloquio sequerentur. Qui prædicti Patres promiserunt, se omnia diligenter, & fideliter præstituros. Acta sunt hæc &c.

Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

VII. Eodem Anno ... Mense ... & Die ... & loco, quo supra, coram prædicto P. A. R. Ministro Provinciali, & Me infrascripto, prædicti P. P. N. & N. comparuerunt, & sub juramento, quod exhibuerunt, tacto pectore, more Sacerdotali, retulerunt, se associatos a P. P. F. F. N. & N. Testibus ad hoc a se specialiter rogatis, & adhibitis, ut interessent colloquio habendo cum prædicto Fratre N. Carcerato, & omnia audirent, adivisse carcerem, & intra admissi a Custode carceris, simul cum præfatis Testibus, interrogaverunt eum, an vellet amodo, ut bonus Religiosus vivere, suam vitam in melius mutare &c. Qui præfatus Fr. N. respondit &c. *Et hic describantur ea omnia, quæ ipse carceratus dixerit, aut fecerit &c.* Et hæc omnia Testes infrascripti, medio juramento, quod præstiterunt, confirmarunt, prout suprascriptum est accidisse in eorum præsentia. In quorum &c.

Ego Fr. N. Deputatus affirmo.
Ego Fr. N. Deputatus affirmo.
Ego Fr. N. fui Testis.
Ego Fr. N. fui Testis.
Ego N. Minister.
Ego N. Actuarius.

VIII. *Si prout adnotavimus* Par. pr. Tit. Pœnarum num. 149. pag. 292. *carceratus humilitatem, & emendationis propositum ostenderit, debet processus ita prosequi.*

Anno ... Mense ... & Die ... Cum completus esset annus carcerationis prædicti Fr. N. ad normam Decreti Sac. Congregationis, & ad juratam relationem supradictorum Patrum N. & N. ipse Reus signa poenitendinis, & conversionis dederit, prout supra dictum est, A. R. P. Provincialis convocato Diffinitorio in cameram solitam, per Me Actuarium legi fecit totum Processum; quo lecto, ab ipsis consilium petiit, quid sibi videretur in hoc casu agendum? Qui Patres mature consideratis omnibus, & attentis signis emendationis promissæ a Reo datis, & quod Deus de lapidibus suscitare potest filios Abrahæ, & quod nullius, dum vivit, desperanda est correctio, in eam iverunt sententiam, ut e carcere educeretur; coram Diffinitorio graviter admoneretur, & (præmissa protestatione, quod si pacifice, & religiose cum aliis Fratribus non vixerit; vel aliud scandalum grave commiserit, habebitur pro incorrigibili de jure, & irremissibiliter ad perpetuum carcerem, seu ad triremes damnabitur, juxta Ordinis Statuta, vel ad placitum Reverendissimi Patris Generalis ab Ordine expelletur) a carcere liberaretur. Tunc P. Provincialis immediate ad locum coram omnibus prædictis fecit prædictum Fratrem N. ad quem genuflexum, & humiliter veniam petentem, & emendationem promittentem, gravem sermonem habuit, & advocatis ad hoc specialiter Testibus, qui fuerunt P. P. F. F. N. & N. protestatus est, ut supra. Qui Reus denuo emendationem promittens, protestationem sibi factam acceptavit, & sic pro tunc dimissus est. Acta sunt hæc &c.

Ego Fr. N. promitto, & accepto, ut supra.
Ego Fr. N. fui Testis.
Ego Fr. N. fui Testis.
Ego Fr. N. Diffinitor.
Ego Fr. N. Diffinitor.
Ego Fr. N. Diffinitor.
Ego Fr. N. Diffinitor.
Ego Fr. N. Custos.
Ita est Ego Fr. N. Minister Provincialis.
Ego Fr. N. Actuarius.

IX. *Si vero Reus interrogatus in carcere a Patribus missis a Provinciali ad explorandam ipsius voluntatem, (ut supradictum est) nulla signa dederit emendationis, aut ambigua, prout diximus.* Par. p. Tit. Pœnarum num. 152. pag. 308. *& hoc referant dicti Patres Provinciali, sub juramento, ut præfertur, debet congregari Diffinitorium, & totum proponi, & describi, prout sequitur.*

Anno ... Mense ... Die ... &c. cum completus esset annus carcerationis prædicti Fratris N. & ad juratam depositionem Patrum, ut supra missorum ad explorandam voluntatem memorati Fratris N. carcerati, intellexerit ipsum ambigua, sive nulla signa conversionis dedisse, ut patet ex ipsorum relatione in Actis supra exstante, convocavit Diffinitorium, & totum Processum per me Actuarium legi fecit, & ab ipsis Pa-

Patribus Diffinitorii petiit consilium in hoc casu. Qui mature consideratis omnibus, censuerunt esse ad ulteriora procedendum in ordine ad expulsionem juxta Ordinis Constitutiones. Acta sunt hæc Die... &c. in Conventu &c.

Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Custos.
Ita est Ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

X. *Potest etiam dari casus, quod Reus postquam exivit a carcere, & nondum expleto triennio (post quod diximus* Par. p. Tit. Pœnarum nu. 150. & 151. pag. 192. *processum ad expulsionem esse comburendum) novum grave scandalum committat. Potest pariter dari casus, quod nullum tale committat, sed ut prius relaxate vivat, orationem, & Chorum fugiat, turpia loquatur, serat discordias; familiam conturbet, & ab ejus consortio fugiant cæteri Fratres. In his duobus casibus, (qui frequentius accidunt) potest deveniri ad expulsionem. De primo patet, cum enim noviter deliquerit, & intra tempus requisitum ad ostendendum factis realem morum emendationem; liquet, quod ipse de facto se prodit incorrigibilem. De secundo pariter evidens res est; quia, ut demonstravimus*, Par. p. Tit. Pœnarum num. 25. pag. 150. *non est necessarium quod Expellendus post triplex crimen commissum, novum addat; sed sufficit, quod irreligiose vivendo demonstret, se minime fuisse correctum, ut probavimus loc. cit.* num. 37.

XI. In primo ergo casu Provincialis debet instruere Processum ex Fama, Denunciatione, sive Accusatione juxta Formam, præscriptam in Sectionibus præcedentibus, & probato semiplene delicto, debet Reus assecurari in carcere, examinari, sibi assignari Patronus, & omnia persici usque ad Sententiam diffinitivam exclusive; hæc enim debet dari a Generali, est enim Sententia expulsionis, aut perpetui carceris, aut Triremium, quæ Reo datur ob incorrigibilitatem demonstratam hoc novo delicto.

XII. In secundo autem casu instituenda est Inquisitio mixta, puta generalis quo ad delicta, specialis vero quo ad personam. Hæc autem potest institui, aut ex fama præcedente, aut ex Denunciatione, sive Accusatione; sed compendiosius fiet, si occasione Visitationis generalis Conventus, ipsa instituatur, ut sequitur.

XIII. In nomine Domini, Amen. Cum A.R.P.N. Minister provincialis degens in Conventu N. a pluribus Religiosis gravibus, & fide dignis extrajudicialiter audierit Fratrem N., (qui per annum integrum juxta Ordinis Constitutiones probatus est in carcere formali, in ordine ad expulsionem) non mutasse in melius mores suos, juxta id quod in carcere existens promiserat, prout apparet ex Processu in specie fabricato, qui asservatur in Archivio Provinciæ; imo in vita antiqua perseverare irreligiose vivendo, decrevit inquirere veritatem per ordinariam juris viam. Quapropter in præsentia N. & N. Testium in cameram suam vocato Me infrascripto, per exibitionem juramenti fidelitatis, quod præstiti tacto pectore &c. Me Notarium creavit, ad effectum, ut illi inservirem pro legitimo Actuario in fabricando processu. Acta sunt hæc Anno... Mense... Die &c.

Ego N. Minister Provincialis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. Actuarius.

Consequenter vocatus fuit Fr. N. &c. ætatis annorum &c. Religionis &c. Testis ex officio assumptus, cui dato juramento de veritate dicenda, prout juravit &c. fuit.

Interrogatus In quo Conventu, in quo Officio, & a quo tempore habitet?

An cognoscat, & a quo tempore Fratrem N. commorantem de familia in eodem Conventu?

An viderit dictum Fratrem N. composite, & Religiose vixisse, Chorum, Orationem, & alia boni Religiosi munia præstitisse; convixisse pacifice cum aliis Fratribus, honeste cum omnibus, & maxime Sæcularibus, locutum fuisse?

Quomodo hoc sciat?

Quisnam alius sciat, quæ ipse Testis deposuit?

An Amore, vel odio deposuerit?

Et concludatur?

Quibus habitis, et si, & in quantum acceptatis, dimissus est, lecta sibi prius sua depositione, cui se subscripsit. Acta sunt hæc die &c.

Ego Fr. N. deposui, ut supra.
Ego F. N. Minister.
Ego F. N. Actuarius.

Juxta ergo præscripta interrogatoria omnes Fratres illius Conventus sunt examinandi, & postquam duo, vel tres examinati sunt, & concludenter probata mala vita illius Fratris, potest Provincialis ipsum in custodia assecurare, & interim cæteros Testes examinare.

ADNOTATIO I.

XIV. *Advertendum primo, quod si aliquis Testis, qui interfuit alicui facto concernenti probationem vitæ immorigeratæ Expellendi, fuerit in alio Conventu, debet iste pariter examinari, ut plene probetur factum, per quod cumulantur cætera indicia incorrigibilitatis.*

ADNOTATIO II.

XV. Advertendum secundo, quod cum hic agatur de probanda tantummodo mala vita Expellendi, facta illa, quæ non essent alias materia inquisitionis criminalis, sufficiunt in hoc casu ad probandam incorrigibilitatem; proinde bene probanda sunt omnia illa, ut negligentia ad Chorum, fuga ab oratione mentali, crapula, comessationes, murmurationes, discursus inhonesti, verba obscœna, conversatio affectata cum mulieribus, & hujusmodi, quæ probant malam conscientiam, ac vitam relaxatam.

ADNOTATIO III.

XVI. Advertendum tertio, quod Judex debet esse valde cautus in examinando, & nullo modo debet quærere de crimine, aut defectibus Eijciendi, nec in particulari, ne videatur suggestive Testes interrogare, sed debet quærere, Num Eijciendus bene vixerit? prout supra diximus in Schemate interrogationis Testium. Quia vero semper inter alios Testes

reperietur aliquis Amicus, Partialis, seu Factionarius Eijciendi, qui interrogatus de ejus vita respondebit, illum esse optimum Religiosum, & exemplarissime vivere, licet sit totum oppositum; ideo ne cum læsione Religionis, & veritatis, ejus testimoniam labefactet dicta aliorum, optimum erit, quod Judex quærat ab aliis examinatis. An Testis ille taliter deponens sit Amicus Eijciendi, ac ejus intimus &c. An ejus defensionem contra alios Fratres se conquerentes de illo susceperit? *Et alia quærat, per quæ ex ventre processus appareat probata illius partialitas cum Reo, & sic fides ipsius testimonio demátur.*

XVII. *His peractis debet Reus constitui, eo modo, quo diximus* Sect. 5. per totam, *examinari, ipsi tradi copia Actorum, assignari Patronus, & fieri defensiones juxta formas, quæ supra traditæ sunt pro cæteris processibus, quas hic non repetimus, quia superfluas judicamus.*

XVIII. *Sic compilato processu, & defensionibus debet processus mitti ad Generalem, qui si distat a Provincia minus quam per tres dietas, prout diximus* Par. I. Tit. Pœnarum 152. *debet adiri a sex Patribus deputatis in Capitulo ad expulsionem Incorrigibilium, & debent ore tenus dare votum suum pro expulsione; & potest continuari processus, ut sequitur.*

Consequenter A. R. P. Provincialis advertens, quod Reverendissimus *P.* Generalis, ad quem spectat, juxta Sac. Congregationis Decretum, proferre Sententiam diffinitivam, non distat a *Provinciæ* confinio ultra tres dietas, decrevit pro suo munere, omnium hucusque Actorum transumpta authentica, clausa, & sigillo Provinciæ munita, per idoneam personam ad ipsum fideliter mittere, & insuper commonefacere RR. *PP.* N. N. N. N. N. N. Judices deputatos, & electos in Capitulo ad expulsionem Incorrigibilium, ad quos opportunas literas obedientiales dabit, ut quantocitius iter arripiant ad eundem Reverendissimum Patrem, ea, quæ sunt sui muneris, præstaturi. Et mihi jussit, Acta processualia omnia sigillare, & literas obedientiales formare. Acta sunt hæc Anno &c.

Ita est ego N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Sigillato ergo, ut debet Processu, de foris debet scribi Titulus hoc modo, Processus criminalis contra Fr. N. Laicum *Provinciæ* N. in ordine ad expulsionem a Religione,

Ad Reverendissimum *Patrem* N. Ministrum Generalem totius Ordinis *Fratrum* Minorum.

XIX. Si vero Generalis abest ultra tres dietas, debet Provincialis vocare sex Patres supradictos, ut votum suum forment, ut possit simul cum processu ad Generalem transmitti; & processus continuabitur, ut sequitur.

Consequenter advertens A.R.P. *Provincialis*, Reverendissimum *P.* Ministrum Generalem abesse a confiniis *Provinciæ* ultra tres dietas, decrevit convocare sex *Patres* in Capitulo *Provinciali* deputatos ad expulsionem Incorrigibilium, ad hoc, quod ipsi juxta indultum Sac. Congregationis vota sua super hac causa pendente transmittant ad eundem Reverendiss. Patrem. Vocare ergo coram se fecit *R*R.*PP.* N, N. N. N. N, & N, ut præfertur deputatos, & per Me Actuarium copiam authenticam omnium Actorum illis consignare fecit, ut possent super Causa prædicta inter se conferre, & vota, ut de jure debent, ad memoratum Reverendissimum *Patrem* transmittere. Qui præfati RR. *PP.* prædictam copiam receperunt, & promiserunt se quantocius munus suum esse præstaturos. Acta sunt hæc Die &c.

Ego N. Minister *Provincialis*.
Ego *Fr.* N. Actuarius.

XX. *Mature, accurate, & cum charitate, omnique passione humana seposita, consideratis actis; & inter se collatis sententiis, & etiam exquisito consilio secreto, in punctis arduis ab aliquo Canonista exercitato in materia Regulari, ac Deum timente, debent Patres supradicti, si in unam eveant Sententiam unicum votum (prout diximus* Par. I Tit. Pœnarum num. 152.) *formare, & illud propria subscriptione & signis munire. Votum porro potest esse, ut sequitur.*

Reverendissime Pater.

XXI. *In* causa actitata coram P. Ministro Provinciali N. de consilio, & assensu Diffinitorii contra Fratrem N. memoratæ Provinciæ ad effectum ipsum expellendi ab Ordine, tanquam perniciosum, & incorrigibilem Nos infrascripti Judices, juxta dispositionem Decreti Sac. Congregationis electi in Capitulo Provinciali ad ferendum votum in casibus expulsionis ab ordine, vidimus diligentissime, & mature perpendimus Acta omnia processualia, tam contra, quam pro Reo. Perspeximus autem, quod &c *Et hic nervose, & succinte tangantur puncta delictorum, probationum, jurium adductorum per Patronum, & maxime relevantia pro, vel contra Reum, & citentur textus Canonici, aut Civiles, sive Constitutiones Apostolicæ, vel Statuta Ordinis, aut Classicorum Doctorum sententiæ, quæ faciunt ad singula puncta.* Quapropter invocato Spiritus Sancti auxilio, adhibito studio, & consideratione, collatis inter Nos sententiis, & consultis viris doctis, ac pius sumus in voto, attentis supra notatis, quod &c. *Et hic describatur votum, sive ad expulsionem, sive non* Salvo semper meliori consilio P. V. Reverendissimæ, ad quod &c. Dat. &c. *Die* &c. in Conventu &c. & & subsignetur ab omnibus.

Quod si in diversas abeunt sententias, illi, qui in unam partem inclinant, possunt commune votum formare, cæteri autem suum, ad instar tamen schematis præcedentis. Bonum tamen esset, quod hujusmodi voti duo fierent exemplaria ab iisdem Patribus subsignati, quorum unum conservaretur in Archivio simul cum Actis originalibus, ne aliquo inopinato eventu in transmissione ad Generalem deperiret; aliud vero cum copia Actorum, ut præfertur, transmitteretur.

XXII. *Formato autem voto, ut dictum est, debent sex Patres supradicti uniti restituere Ministro Provinciali copiam Actorum, simul cum eorum voto, processus sigillari, ut sequitur.*

Anno ... Die &c. Comparuerunt coram A. R. P. Ministro Provinciali supradicti sex Patres, qui restituta ipsi copia Actorum, præsentarunt duo authographa voti ab ipsis formati super Causa prædicta, ad effectum conservandi alterum istorum cum Actis originalibus, aliud vero transmittendi, cum copia ad Reverendissimum P. Generalem. Qui P. Minister Provincialis cum gratiarum actione illa recepit, & jussit mihi, ut insererem illa respective in originali, ac copia actorum, quod præstiti. Votum porro incipit

cipit &c. & desinit &c. *& ponatur tenor*, & hic inseritur signatum litera &c. *sive* numero &c. Et tandem idem A. R. P. decrevit omnia quam primum ad Reverendissimum P. Generalem mittere, proinde mihi mandavit, ut Processum cum voto prædicto sigillarem. *In* quorum &c.

Ego Fr. N. Minister Provincialis.
Ego N. Actuarius.

Et sigillato Processu, apponatur titulus sicut paulo supra dictum est.

XXIII. *Tandem Generalis viso processu, & voto Patrum, si judicaverit esse expellendum, potest procedere ad Sententiam expulsionis, prout sequitur.*

Christi nomine invocato. Nos F. N. Totius Ordinis Minorum Minister Generalis; Viso processu fabricato a P. N. Ministro Provinciæ nostræ N. contra Fratrem N. ejusdem Ordinis, & Provinciæ Laicum, *seu* Clericum &c. in ordine ad eum expellendum ab Ordine tanquam incorrigibilem; Visa, & considerata forma, secundum quam processum est in hac Causa, *in* qua servata fuit omnia præscripta a Sac. Congregatione circa annuam carcerationem in jejunio, & pœnitentia; Visis defensionibus propositis a P. Fr. N. Patrono memorati Fr. N. Rei ad ipsius favorem; Viso voto Patrum N. N. N. N. N. & N. deputatorum in Capitulo supradictæ Provinciæ ad Causas Incorrigibilium examinandas, juxta Decretum Sac. Congregationis. Visis tandem omnibus videndis; & consideratis considerandis; Nos Fr. N. Minister Generalis, qui supra, Deum solum præ oculis habentes, ut de illius vultu nostrum judicium prodeat, per hanc nostram diffinitivam Sententiam, quam in his scriptis ferimus, Christi nomine repetito, pronunciamus, declaramus, & sententiamus dictum F. N. esse vere incorrigibilem, & ut talem esse ab Ordine nostro ejiciendum; ideoque illum per hanc nostram diffinitivam Sententiam a memorato Ordine nostro ejicimus, & ejectum esse declaramus; admonentes eundem nullatenus liberum a votis in professione facta *inter nos emissis remanere*; Et extra Religionem nostram degentem, esse perpetuo suspensum ab exercitio Ordinum suorum; & subditum Ordinario loci, in quo habitare ipsum contigerit, facultate relaxandi, aut moderandi dictam Suspensionem, per Decretum prædictæ Sac. Congregationis memorato Ordinario, penitus interdicta; & quandiu, vita in melius mutata, pœnitens vere ad Religionem, & obedientiam non redierit, in habitu, & tonsura Clerici Sæcularis incedat.

Lata, lecta, & publicata fuit Romæ in Conventu &c die &c. præsentibus N. & N. Testibus ad hæc specialiter rogatis.

Ego N. Minister Generalis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. Secretarius Generalis.

Quod si Ejiciendus sit Laicus, sive Clericus nullo Ordine insignitus, post illa verba, inter nos emissis remanere. *Subjungatur.*

Et ut habitu nostræ Religionis nullo modo, & tempore utatur sub pœna falsi, & aliis latis contra eos, qui, cum Laici sint, habitum alicujus Religionis assumunt. Injungentes ei, ut statim ac e carcere liberatus erit, Diœcesano, sive Ordinario suo se præsentet, & ejus jurisdictioni, & obedientiæ se subjiciat, ut in memorato decreto Sac. Congregationis mandatur. Lata, lecta &c. ut supra &c.

XXIV. *Transmissa Sententia a Generali ad Provincialem, debet Reo in carceribus existenti intimari, & post decem dies, (si non appellaverit) debet educi, & secularizari, prout diximus* Par. I. Tit. Pœnarum num. 153. *Si vero appellaverit, debet detineri in carcere, usque ad diffinitivam Judicis ad quem. Si autem fugerit a carcere, etsi Apostata, debet Sententia Generalis publicari coram tota Communitate, & affigi ad valvas Refectorii.*

XXV. *Potest autem dari casus, quod patrato tertio gravi delicto Reus fugerit Apostata; sive in carcere existens fugam arripuerit; vel non completo integro anno carcerationis, pro experientia incorrigibilitatis, similiter apostataverit; in his casibus non potest servari forma superius præscripta. Si ergo Reus post tertium delictum, aut e carcere ubi pro tertio delicto detinebatur ad custodiam, sive ad pœnam, aufugerit, processus ad expulsionem incipietur, ut sequitur.*

XXVI. In nomine Domini. Amen. Cum e carcere Conventus nostri N. fugam arripuerit Frater N. qui ibi detinebatur ad custodiam, *sive* ad pœnam delicti a se commissi in Conventu N., prout latius continetur in processu, super hoc fabricato, ad quem &c. A. R. P. N. Minister Provincialis &c. considerans, quod prædictus Frater N. replicatis suis scandalis, & delictis perniciosus est Religioni, quam male vivendo conturbat, & maculat, dixit, sui muneris esse, hoc membrum putre, quod cætera potest inficere, esse resecandum, & ejiciendum ab Ordine, tanquam incorrigibilem. Ideo coram infrascriptis Testibus me Secretarium suum in suam cameram vocare fecit, & mihi dato fidelitatis juramento, quod præstiti, tacto pectore more Sacerdotum, Me Notarium creavit, ut sibi pro Actuario inservirem in actis faciendis ad expulsionem prædicti Fratris N. legaliter decernendam. Acta sunt hæc Anno ... Mense ... Die &c. in Conventu &c.

Ego Fr. N. Minister.
Ego Fr. N. fui Testis.
Ego Fr. N. fui Testis.
Ego N. Actuarius.

ADNOTATIO.

XXVII. *Advertendum, quod ante quam deveniatur, ad inceptionem processus ad expulsionem, oportet, quod terminatus sit processus pro tertio delicto, & sententia lata abierit in judicatum, per lapsum decem dierum, ex quo probata fuit. Etenim ad hoc, quod quis dicatur de jure incorrigibilis, oportet, quod de tribus delictis fuerit punitus; si vero non fuisset prolata sententia super tertio delicto, non posset dici Reus ter punitus, & ita non posset ad normam Decreti Sacræ Congregationis declarari formaliter incorrigibilis.*

XXVIII. Consequenter Anno &c. *ut sup num.* 2. *usque ad illa verba*; Quas quidem Sententias &c. *& sequatur.*

Pariter statuit coram ipsis processum fabricatum contra eundem Fratrem N. super delicto &c. *& hic ponatur delictum, de quo fuit processatus*, ob quod (cum fugam a Religione arripuerit) fuit in contumacia condemnatus ad &c. *& hic exprimatur pœna contenta in Sententia*. Quibus stantibus idem A.R.P. Provincialis proposuit prædictis Patribus Diffinito-

rii, An debeat institui Processus ad expulsionem ab Ordine prædicti Fratris N, & expediat petere a Sac. Congregatione dispensationem, ita ut possit deveniri ad Sententiam expulsionis absque eo, quod prædictus Fr. N. fugitivus probetur incorrigibilis per annuam carcerationem? Qui RR. PP. mature consideratis omnibus, consilium, & assensum dederunt, quod instrueretur processus, &, ut præfertur, peteretur nomine Provinciæ dispensatio. Acta sunt hæc &c. & subscribatur ab omnibus.

ADNOTATIO.

XXIX. *Advertendum, quod sobrie intelligendum est, quod docuimus* Par. I. Tit. Pœnarum num. 38. *circa continuationem moralem trium delictorum, quæ necessario præcedere debent expulsionem. Potest enim dari, quod aliquis punitus de delicto per unum, aut alterum mensem, donec recens est memoria inflictæ pœnitentiæ, composite vivat; ex post redeat ad vomitum libertinam vitam ducendo, licet aliud grave scandalum, notabile, aut enorme non committat, nisi post duos, vel tres annos. Etenim diximus quidem triennium transactum inter unum, & aliud grave delictum interrumpere moralem continuationem delictorum necessariam ad incorrigibilitatem; sed debet intelligi, quod in triennio intermedio Religiosus semper, aut pro majori parte ostenderit mores in melius formatos, ac primo habebat. Sed si conversatio ipsius mutata per unum, aut alterum mensem, redierit ad primævos mores, vivendo relaxate, ut prius; dico quod si novum grave delictum committat, licet ultra triennium a delicto præcedenti, delicta habent moralem continuationem sufficientem ad expulsionem. Etenim illud parvum tempus, in quo bene vixit pro nihilo reputatur in comparatione illius, per quod vixit relaxate; imo ostenditur, quod mutatio morum pro illo tempore non fuit effectus pœnitentiæ prodeuntis a voluntate contrita de antiquis malefactis, sed potius naturalis alicujus timoris novæ pœnæ subeundæ, quo evanescente, voluntas malo assueta rediit ad vitam pristinam, quam nunquam radicitus, & ex corde detestata est; & ex consequenti non potest dici ille de primo, & antiquo delicto vere correctus, sed permansisse in antiqua malitia usque ad consummationem alterius delicti, etiam per triennium interjectum inter unum, & aliud. Quia vero duratio talis mali in per continuationem malorum morum necessario probanda est, ut recte procedatur in expulsione, ideo debet super hoc Provincialis Testes examinare, prout sequitur.*

XXX. Consequenter A. R. P. Provincialis considerans, quod inter unum, & aliud, & tertium delictum commissum a prædicto Fr. N. multum temporis mediavit, in quo nescit an prædictus Fr. N. bene, & morigerate vixerit, itaut si ex post deliquit, hoc fuerit ex humana fragilitate, & non ex nunquam mutata perversa voluntate, aut vero e contra, decrevit super hoc necessarias informationes sumere. Vocare ergo coram se fecit P. Fratrem N. Sacerdotem &c. ætatis annorum &c. Religionis vero &c. Testem ex officio assumptum, cui dato juramento &c. prout jurav it tact. &c. fuit.

Interrogatus. An sciat causam suæ Vocationis?

De anno tali &c. sub Provincialatu A. R. P. N. in quo Conventu ipse examinatus mansit de familia?

Per quodnam tempus, & in quo officio ibi mansit?

Quisnam erat Guardianus, & qui Fratres de Familia ibi habitabant?

An Fr. N. quem dixit ibi esse de Familia, eo toto tempore Religiose vixerit, frequentando Chorum, Orationem, & alia exercitia Religiosa; fugiendo Sæculares; pacifice conversando cum Fratribus; neminem provocando &c.?

De causa scientiæ?

An ob prædictam malam vitam fuerit correctus, & paterne pœnitentiatus a Guardiano, aut Provinciali in Visitatione?

An audierit bonos, & graves Religiosos conqueri de vita relaxata talis Fratris?

Quosnam, quoties, quando, ubi, & qua occasione audierit?

Cujus famæ sit ille Fr.?

Quomodo hoc sciat?

An hoc sit publicum, & notorium in Provincia?

An sit ejus Amicus, vel Inimicus?

Et concludatur examen sic.

Quibus habitis, &c. & in quantum receptis, le&o prius suo examine, cui subscripsit, dimissus est. Acta sunt hæc &c.

Ego Fr. N. deposui, ut supra.
Ego Fr. N. Minister.
Ego N. Actuarius.

XXXI. *Sub hac forma examinandi sunt omnes Testes, & advertendum est, quod melius fiet, si Testes erunt Sacerdotes senes, & viri graves; & optimum esset, quod examinarentur illi, qui erant Guardiani, Vicarii, & Discreti Conventuum, in quibus moratus est Reus temporibus illis, de quibus inquiritur. Quod si aliquis partialis, aut Factionarius Rei deponat eum bene tunc, & Religiose vixisse, servetur cautela, quam tradidimus supra num. XVI. in casu simili.*

XXXII. *Examinatis Testibus omnibus, bene fiet, si ad abundantiam, & ex officio, Provincialis deputet Reo Patronum, ne videatur condemnatus absque eo, quod fuerit defensus. Et processus ita continuabitur.*

Cum completæ fuissent informationes sumptæ contra Fratrem N. qui supra, decrevit A.R.P. Provincialis ex officio deputare Religiosum doctum, & gravem, qui tanquam Patronus Rei præfati produceret ad sui defensam omne id, quod juri consonum putaverit ad illius favorem allegandum. Quapropter vocare coram se fecit R.P.Theologum &c. cui injunxit munus Patroni suscipere, & Defensiones formare pro memorato Fratre N. Qui P. N. prompte obediens munus acceptavit, & ad mandatum ejusdem A. R. P. juramentum exhibuit, tacto pectore, de exercendo officio Patroni omni diligentia, fidelitate, & integritate, juxta proprias vires, & Causæ justitiam. Tandem mihi jussit, ut copiam lacerem prædicto Patrono fustrandi Processum toties, quoties sibi erit necessarium; & illi assignavit quindecim dies, intra quos teneretur Defensiones præsentare; quem terminum ipse acceptavit reservato sibi jure petendi novas dilationes, si necessarias habebit. Acta sunt hæc Die., Mense ... Anno &c.

Ego F. N. Minister Provincialis.
Ego Fr. N. Patronus Deputatus.
Ego N. Actuarius.

XXXIII. *Patronus autem, si opportunum judicaverit, poterit formare Articulos interrogatorios, sive defensorios, petere a Provinciali fabricationem processus defensivi, excipere contra personas, & dicta Te-*

Testium, & omnia facere ad favorem Rei, quæ diximus de Patrono Sect. 6. num. IV. & seqq. *Fabricatis vero, ac præsentatis Defensionibus, debet Provincialis deputare Advocatum Fisci, qui respondeat Defensionibus; & responsiones sunt communicandæ Patrono, ut contra eas replicet, prout docuimus citata* Sect. 5. num. XLI. & seqq.

XXXIV. *Completis Actis, contra, & pro Reo, debet formari Memoriale, simul cum Summario processus, & omnia subsignari a Patribus Diffinitorii, & munita sigillo minori Provinciæ transmitti ad Sacram Congregationem; formula autem Memorialis poterit esse, ut sequitur.*

Eminentiss. & Reverendiss. D.D.

Minister Provincialis, Custos Vocalis, Diffinitores Provinciæ N. Ordinis Minorum &c. EE. VV. obsequentissimi filii repræsentant; in sua Provincia reperiri Fratrem N. Laicum &c. qui plura, & replicata scandala, (de quibus, licet punitus, non tamen correctus est,) committendo plurimum Provinciam conturbavit, & Religionem totam inquietavit, ut potest EE. VV. patere, ex lectura Summarii processus, quod hic adnexum datur. Cum autem vellent Superiores, ad normam Decreti hujus Sacræ Congregationis, prædicti Rei incorrigibilitatem experiri, per annuam ipsius carcerationem; ipse fugam arripuit, & a Religione apostatavit; & nescitur ubi locorum reperiatur. Quapropter, ut ab ulteriori molestia, quam ab ipsius scandalis pati potest, Religio liberetur.

Supplicant omnes paternam benignitatem EE VV. quatenus dignetur dispensare, super annua carceratione, indulgentes, ut servatis omnibus aliis in memorato Decreto præscriptis, possit, contra eundem Reum ferri Sententia expulsionis, quantumvis ille non fuerit per talem carcerationem probatus incorrigibilis. Quod totum &c. *& subsignetur Memoriale ab omnibus.*

XXXV. Summarium processus contra Fratrem N. Laicum professum Ord. Min. &c. Provinciæ &c.

Frater N. indutus habitu Religionis de Anno &c. Die &c. in Conventu &c. rite professionem emisit Anno .... Die &c. in Conventu &c.

Anno .... Mense ... Die &c. commisit &c. *& hic describatur summarie delictum cum omnibus circumstantiis*; & de tali delicto fuit processatus, & sententiatus; *sive* notabiliter pœnitentiatus pœnitentia &c. *& hic exprimatur pœna sibi inflicta pro tali delicto.* Proc. fol. &c.

Ex post, licet per paucos dies, specimen mutationis vitæ dederit, tamen vitam, ut prius relaxatam vixit. Process. fol. &c.

Anno ....Mense .... Die .... &c. aliud delictum commisit &c. *& describatur sicut sup. dictum est*

Ex post quamvis per unum, vel per alterum Mensem, specimen emendationis dederit, ad vomitum rediit &c. Process. fol. &c.

Anno tandem, Mense ...Die &c. aliud delictum patravit, puta &c. *& describatur, ut prius*; & fugam arripuit &c. Process. fol. &c.

Testes examinati viri graves, & Religiosi omni exceptione maiores sunt, puta Pater N. Exprovincialis, *sive* Ex diffinitor. Pater N. olim Guardianus. Pater N. olim Vicarius. Pater N. olim Discretus &c. & sic deinceps, & supradicti examinati deponunt de mala vita prædicti Fratris N. Process. fol. &c. & fol. &c. respective.

Fr. N. Diffinitor.
Fr. N. Diffinitor.
Fr. N. Diffinitor.
Fr. N. Diffinitor.
Fr. N. Custos.
Ita est Fr. N. Minister.

Ego Fr. N. Actuarius.

✠ Sigilli locus.

XXXVII. *Habito favorabili rescripto, Provincialis copiam Actorum, simul cum Memoriali decretato, sigillatam, ut supra dictum fuit, transmittat; moneat Patres deputatos ad expulsionem, & det illi obedientiam, ut vadant ad Generalem, si non abest ultra tres dietas, ut diximus supra* num. XVIII. *Si longius abest, convocet Patres ad formandum votum suum, ut diximus supra* num. XIX. *Formetur votum, ut dictum est* num. XXI. *E Generalis ferat Sententiam, juxta formam dictam* num. XXIII. *excepto, quod debet in ea fieri mentio de dispensatione obtenta circa annuam carcerationem.*

XXXVIII. *Si autem Processus in ordine ad expulsionem inceptus est, & Reus carceratus ad probationem incorrigibilitatis, & ante annum completum fugiat e carcere; debet formari Memoriale ad Sacram Congregationem, ut supra* num. XXXIV. *Et in eo debet exprimi*, quod Reus jam erat carceratus, & fugit, & supplicetur proinde, ut dispensetur super residuo temporis, quod debeatur pro complemento annuæ carcerationis; *Et tandem cætera terminentur, ut supra dictum fuit* a n. XXI. ad XXV

XXXIX. *Quia ex Decreto sæpe citato Sacræ Congregationis debet Superior Regularis insinuare Ordinario loci, sive Patriæ, Rei Expulsionem, ad hoc ut Ordinarius amodo illum, tanquam suum Subditum agnoscat, ut diximus* Par. I. Tit. Pœnarum num. 157. & 158. *Et hoc inscripti, ne aliquid huic nostro Opusculo desit ad informationem inexpertorum, damus formulam prædictæ insinuationis, quæ poterit fieri, ut sequitur.*

Illustrissime, & Reverendissime Domine.

XL. Frater N. Minister Provincialis Provinciæ N. Ordinis Minorum &c. significat Illustrissimæ; & Reverendissimæ D. V., sicuti Fr. N. de N. &c. Sacerdos, *sive* Clericus Subdiaconus &c. *sive* Laicus Conversus, professus in Religione sua, qui in sæculo antea vocabatur N. filius N. de N. de loco, *seu* Parochia N., servato adamussim Sacræ Congregationis Decreto a Religione prædicta fuit expulsus, ut patet ex Sententia pronunciata a Reverendissimo P. Ministro Generali Totius Ordinis Minorum, cujus originale servatur in Archivio prædictæ Provinciæ, situato in Conventu N. & est tenoris sequentis. *Et hic per extensum ponatur transumptum Sententiæ.* In cujus Sententiæ executionem prædictus Fr. N. in sæculo vocatus N. de N., coram Fratribus Conventus N., capitulariter per sonum campanulæ congregatis, fuit expoliatus habitu nostræ Religionis, & ita ab eadem expulsus, ejectus, & separatus, & inductus habitu sæculari sibi conveniente, & resignatus

sub

sub totali dominio, & jurisdictione Illustrissimæ, & Reverendissimæ Dominationis Vestræ ad præscriptum Sacrorum Canonum. Quapropter harum serie prædictam expulsionem idem Minister Provincialis, qui supra, ut tenetur, Illustrissimæ, & Reverendissimæ Dominationi Vestræ significat, & insinuat, ut amodo prædictum Expulsum sibi immediate, & suo foro subjectum, agnoscat, & recipiat, moneat, corrigat, & puniat. In quorum fidem has fieri curavit, quas propria subscriptione, & majori sigillo prædictæ Provinciæ munivit, & Episcopali Cancellario consignari mandavit. Dat. hac die &c. in Conventu &c.

Ego Fr. N. Minister Provincialis.

Loco ✠ Sigilli.

Ego F. N. Secret. Provinciæ.

ADNOTATIO.

XLI. *Advertendum, quod ad omnem bonum finem expedit, quod prædictæ insinuationi, duo formentur exemplaria, unum quidem præsentandum a Secretario Provinciæ coram Testibus Cancellario Episcopali, sive Ordinarii, si ille non fuerit Episcopus; existenti ad bancum suum; aliud vero conservandum in Archivio Provinciæ, cum relatione ad calcem ipsius in forma sequenti*

In executionem mandati mihi facti ab A. R. P. Ministro Provinciali N. Ego infrascriptus Die &c. & in præsentia N. & N. Testium ad hoc specialiter adhibitorum, & rogatorum, consignavi originale in omnibus, & per omnia concordans suprascriptæ insinuationi Domino N. de N. Cancellario Illustrissimi, & Reverendissimi D. Episcopi N., existenti ad bancum suum solitum in Cancellaria Episcopalj. In quorum &c.

Ego Fr. N. Secretarius Provinciæ, & Actuarius.

Ego N. de N. fui præsens.
Ego N. de N. fui Testis.

XLII. *Tandem debent dari taliter Expulso Testimoniales suæ expulsionis ad effectum eorum, quæ scripsimus* Par. p. Tit. Pœnarum num. 161 pag. 195 *Talium testimonialium autem formula est, ut sequitur*

Frater N. Ord. Minorum &c. Provinciæ vero N. Minister Provincialis, & Servus omnibus præsentes lecturis, visuris, sive audituris salutem in Domino.

Noveritis, qualiter justis de causis animum Reverendissimi P. N. Ordinis nostri Ministri Generalis moventibus, ipse Reverendissimus Pater visis, & mature perpensis ijs, quæ probata fuerunt in processu, condito per Nos Anno Domini &c. a *Die* &c. Mensis &c. contra Fratrem N. Sacerdotem, Clericum, *sive* Laicum in Ordine nostro Professum, in Sæculo nominatum N. de N. de Civitate, vel loco &c. cum consilio, & voto Patrum ad quos spectabat, Sententiam expulsionis ab eodem Ordine Nostro protulit contra præfatum Fr. N. antea vocatum N. de N. Io cujus executionem maximo animi nostri mærore, & necessitate compulsi, omnibus de jure requisitis servatis, & peractis, prædictum Fr. N. ut præfertur in Sæculo vocatum N. de N., a nostra Religione expulimus; & ipsum, N. sic expulsum, dimissum, & resignatum sub jurisdictione, & Foro Illustrissimi, & Reverendissimi D. D. Episcopi, *sive* Ordinarii N. his literis declaramus. In quorum fidem has fieri jussimus, quas nostra subscriptione, & majori sigillo Officii nostri munivimus. *Dat.* &c.

Ego N. Minister Provincialis.

loco ✠ sigilli.

Ego N. Secretarius Provinciæ.

XLIII. Forma Monitorij ferendi a Ministro Provinciali pro detegendo furto, Fure, & Complicibus.

Videnda sunt omnino ea, quæ circa hanc materiam scripsimus Par. p. Tit. Pœnarum a num. 173. pag. 159. & inde. *Et advertendum, quod Provincialis ante publicationem talis Monitorii debet instituere Processũ in solita Forma, & declarare omni via ordinaria ventatum fuisse indicia Delinquentis, & nihil potuisse invenire, nec proximum, nec remotum. Etenim Excommunicatio, quæ in talibus casibus, post Monitorium fertur, est in subsidium justitiæ, adinventum ad remedium defectus aliarum probationum. Forma vero erit, ut sequitur.*

Frater N. Minister Provincialis &c. omnibus suis Subditis Sacerdotibus, Clericis, Laicis, & Tertiariis in præfata Provincia existentibus; salutem, & mandatorum nostrorum obedientiam.

Noveritis, quod a filio, sive filiis iniquitatis, timore divini judicii postposito, execrabile, & detestandum delictum fuit commissum in Conventu nostro N. Mense... & Die... &c. seu alio veriori tempore. Fuit enim &c. *Et hic breviter recitetur Furtum factum, enarando res furto sublatas, & periculum imminentis scandali in maximum detrimentum Religionis, si notitia delicti ad aures sæcularium pervenerit.* Nos pro Nostri Officii munere, juridicam inquisitionem instituimus, & per ordinaria justitiæ media processimus, ad habendam notitiam Furis, & Complicum, & ubi repositæ sint Res furatæ; sed in cassum abiit diligentia nostra, & inutilia prorsus experti sumus omnia media abhibita ad habendum indicium proximum, aut remotum de præenarratis. Quapropter ad urgentiora remedia nos convertere cogit magnitudo facinoris, & Religionis imminens detrimentum. Harum ergo serie, & authoritate Officii nostri, omnibus, & singulis vestrum præcipimus in virtute Spiritus Sancti, & sub interminatione divini judicii, ut si vobis, aut Fur principalis, aut aliquis, vel aliqui, qui fuerint Complices in enarrato delicto, adjuvando, consulendo, mandando, suadendo, transportando, occultando, retinendo, aut quovis alio modo cooperando; aut sciatis in quo loco sint, vel fuerint depositæ post Furtum factum Res furatæ in toto, vel in parte; aut sciatis aliquem, seu aliquos, qui de prædictis omnibus, vel aliquo, de visu, vel auditu sint informati, termino dierum quindecim a publicatione istorum, vobis intimata (quorum quinque pro primo; quinque secundo; & alii quinque pro tertio, & peremptorio termino & monitione canonica assignamus) debeatis coram Nobis personaliter, seu per literas comparere; & judicialiter revelare omne, & totum illud, quod circa prædicta erit vobis cognitum. Quod si, ut præfertur, non comparueritis, & revelaveritis, sciatis, Nos contra vos inobedientes, & contumaces Sententiam anathematis, & maledictionis æternæ esse solem-

solemniter fulminaturos. Volumus autem has nostras in singulis Conventibus nostræ præfatæ Provinciæ in in plena Fratrum Communitate legi, & publicari, & earum exemplar affigi in loco Conventus publico, ne aliquis vestrum ignorantiam prænarratorum prætendere valeat. Dat.&c.

Ego N. Minister Provincialis.

Ego N. Actuarius.

XLIV. *Copia suprascripti Monitorii translata in linguam vernaculam debet dirigi ad Superiores singulorum Conventuum Provinciæ, & ab illis legi omnibus Fratribus capitulariter congregatis, ex post affigi ad valvas Refectorii intrinsecus, ut legi possit a Fratribus, & non Sæcularibus. Expiratis vero quindecim diebus post publicationem, & ad abundantem aliis tribus, si nullus comparuerit ad dandam notitiam contentorum in Monitorio, potest Provincialis procedere ad fulminandum solemniter anathema in Forma sequenti.*

XLV. Forma fulminandi anathema solemniter, qua uti possunt Provinciales.

Post Matutinum congregatis Fratribus omnibus in Ecclesia, Provincialis indutus amictu, stola, & pluviali violaceo, præcedentibus sibi duodecim Sacerdotibus, qui sint e Senioribus, a Sacristia procedat ad Altare; & facta adoratione, & brevi oratione surgat & posita cathedra in cornu Evangelii sedeat. Tum Provinciali, & singulis duodecim Sacerdotum, qui ipsum sunt comitati, detur candela accensa, & Sacerdotes hinc, & inde in lineas, sive alas duas ordinati stantes, assistant Provinciali sedenti. Tum Secretarius stans in cornu Epistolæ conversus ad Fratres alta voce, tono gravi, & emphatico legat Sententiam anathematis, (quam consulo publicari in lingua vernacula, ut etiam a simplicibus intelligatur,) quæ erit ut sequitur.

XLVI. Frater N. Provincialis &c. Cum suadente Diabolo omnium malorum authore, filii iniquitatis, & perditionis, in Conventu nostro N. furati sint &c. *Et hic exprimantur Res furatæ.* Nos ad effectum revelationis tanti delicti, & Delinquentium primo, secundo, & tertio, cum debitis temporum intervallis omnes, & singulos vestrum monuimus, ut si quis habeat notitiam, scientiam, sive indicium de eo, qui prædicta furatus est; aut ejus quoquomodo Complicum; aut ubi repositæ sint, aut fuerint res furatæ; aut de aliquo, vel aliquibus, qui de prædictis sint in toto, aut in parte informati, sub interminatione maledictionis æternæ Nobis judicialiter revelare deberet. Veruntamen Diabolo illius, vel illorum corda occupante, contemptis monitionibus nostris, nullus comparuit, qui de prædictis Curiam nostram informaret.

Id circo omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nec non Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, Seraphici Patris nostri Francisci, & omnium Sanctorum, auctoritate, atque a Deo nobis concessa ligandi, atque solvendi potestate, Furem prædictarum rerum cum Complicibus suis, & eos qui aliquo modo de prædictis informati, juxta supradicta, nobis non revelaverunt excommunicamus; bonis omnibus Christianis communibus privamus, atque ab omnium Christianorum societate, & Sanctæ Matris Ecclesiæ liminibus in Cœlo, & in Terra excludimus, & separamus, & taliter excommunicatos, & anathematizatos esse decernimus, volumus, & declaramus; eumque Diabolo, Angelis ejus Apostatis, atque omnibus reprobis damnatos pariter judicamus. Propterea, (*hic vox elevetur, & majori emphasi, & pausa inter unam, & aliam maledictionem*) Maledicti sint domi & extra. Maledicti in Civitate, & in agro. Maledicti vigilando, & dormiendo. Maledicti manducando, & bibendo. Maledicti ambulando & sedendo. Maledicta sit caro, & ossa eorum, & a planta pedis, usque ad verticem, non habeant sanitatem. Veniat super illos maledictio hominis, quam per Moysen in lege Filiis iniquitatis Dominus Deus promisit. Deleantur nomina eorum de Libro viventium, & cum justis non scribantur, sed cum damnatis in æternum computentur. Sit hæreditas eorum in Inferno cum Cain Fratricida; cum Datan & Abiron, & Core, quos viventes deglutivit ignis Inferni; cum Anania, & Saphira; cum Simone Mago, cum Iuda proditore, & cum omnibus damnatis, qui bibent in æternum vasa iræ, & furoris Iustitiæ Dei viventis. Pereant in die Iudicii, & nisi Furtum restituant, & Furem, & Complices revelent, contra eos Dominus noster Iesus Christus formidabilem illam Sententiam fulminet, Ite maledicti in ignem æternum

XLVII. *Tum Provincialis, & omnes Sacerdotes alta voce clament, Fiat, Fiat, Fiat; & eodem tempore projiciantur candelæ in terram, & Sacerdotes adstantes eas pedibus conculcent. Vidi in aliquibus locis, post prolatam Sententiam anathematis, projectis in terram candelis, & pessumdatis; illis, ab Excommunicante projectos tres lapides in terram contra easdem candelas, in signum maledictionis a tribus personis Divinis confirmatæ. Hæc praxis magnum Populo incutiebat terrorem, & posset etiam practicari, cum nihil contrarium huic inveniatur. Pariter dum Provincialis, & Sacerdotes clamant Fiat, Fiat &c. debent campanulæ Ecclesiæ, Chori, & Refectorii pulsari, non tamen in signum lætitiæ, & ut fit in Sabbato Sancto ad Gloria, & in excelsis, sed ad ostendendum mærorem, & frequentibus ictibus, ut fit, quando pulsatur ad convocandum Capitulum. Sententia prædicta anathematis debet affigi in Refectorio, & publicari, & affigi in omnibus Conventibus, ut de Monitorio factum fuit, & absque dubio, si furtum fuerit commissum a Fratribus detegetur, ut multoties accidisse, audivi.*

XLVIII. Forma tenenda a Superiore locali in describendo Corpore Delicti.

Quando obligentur Superiores locales ad describendam Corpus Delicti, dictum fuit Par. p. Tit. Delictorum num. 14. pag. 119. Videantur ibi dicta. Circa descriptionem autem, advertendum, est quod Prælatus localis debet solum describere illa, quæ sensui patent, nec tenetur, nec debet adhibere judicium Peritorum circa Corpus Delicti; quia ad eum non spectat facere constare de alia qualitate, & circumstantia, in qua formalitas Delicti consistit, eo quia ipse Iudex non est; sed in hoc casu simplex Testis, qui Testificari tenetur, & potest de iis solis, quæ cadunt sub sensu; & si scripto mandat ea quæ vidit, hoc est solum ad obsequendum legi nostræ municipali; quæ hoc statuit in subsidium justitiæ, ne ex lapsu temporis, deficiant circumstantiæ, quæ possunt Iudici persuadere Delictum fuisse, vel sic commissum, & non raro ex his etiam de Delinquente cognitionem habere. Dato ergo casu, quod aliquis fuerit percussus, aut vulneratus (sive Frater, sive Sæcularis fuerit)

ab

ab alio Fratre, sive inveniatur Cadaver occisi, aut mortui sine vulneribus intra claustra, &c. Provincialis vero tam longe absit, ut versimiliter non poterit venire antequam circumstantiæ Corporis Delicti fuerint notabiliter mutatæ, debet Superior localis Corpus Delicti describere, ut sequitur.

XLIX. Cum audivisset Fr. N. Guardianus Conventus N., inventum fuisse in sua Cella, *sive* in Claustro, Horto, Sylva &c. Conventus, cadaver olim Fratris N., *vel* Fra. N. fuisse vulneratum, aut percussum & in lecto decumbere &c. & P. A. R. Provincialis longè distet; & licet commonefactus per nuncium expressum difficulter possit venire antequam Corpus tradatur sepulturæ; *sive* antequam vulnera, aut signa percussionis notabiliter alterentur, decrevit ad præscriptum nostræ Practicæ criminalis venire ad descriptionem Corporis Delicti consignandam memorato Patri Provinciali. Assumptis ergo in Testes Patribus FF. N., & N. Sacerdotibus suæ familiæ, accessit ubi erat Cadaver prædictum, quod erat in sua camera; *sive* in Claustro, Horto &c. & ipse Guardianus cum prædictis Testibus, & aliis Fratribus vidit, quod prædictum Cadaver indutum tali habitu &c. cum chorda, caputio, fœmoralibus &c. & iacebat in tali, & tali positura &c. habebat oculos semiclausos, os apertum &c. pedem, crus, brachium undatum &c. spumam ad os &c. faciem lividam &c. sanguinolentam &c. & postquam fuit ad mandatum prædicti P. Guardiani spoliatum, inventum est in tali parte Corporis &c. signum nigrum, vel rubrum &c. figuræ rotundæ, vel oblongæ, &c. tantæ latitudinis &c. & videbatur fuisse facta a percussione, sive casu &c. *sive* inventum est vulnus, aut vulnera in tali, seu tali parte Corporis &c. & videbantur facta punctim, aut cæsim, & tale erat talis latitudinis, longitudinis &c. & circa Cadaver in terra erat copia sanguinis &c. aut materiæ alterius, quæ fluxerat ab ore &c. & inventus est culter, stilus, pugio &c. & videbatur fuisse ibi relictus a percussore &c. & culter erat acutus, affilatus, aspersus sanguine, & habebat capulum (vulgo manicum) osseum album &c. & erat tantæ longitudinis &c. quem Pater Guardianus jussit reponi in capsula, seu armariolo sito in eadem camera, ubi iacebat Cadaver, ad effectum præsentandi illum cum cæteris rebus Patri Provinciali &c.

L. *Et ita debent exactissime omnia accidentia adnotari, tum circa Cadaver, tum circa Cellam; ut si inventus esset occisus Frater gladio, & ostium Cameræ erat intrinsecus clausum, sed reperta est fenestra aperta, cum aliquo vestigio, ex quo possit conijci, quod percussor ingressus est per fenestram &c. nec possumus circa hoc omnium accidentium descriptionem dare, quia possunt in infinitum variari, sed relinquitur prudentiæ, & sagacitati Superiorum, juxta schema suprascriptum omnia accidentia, & circumstantias, quæ possunt indiciare delictum, & delinquentem, adnotare; & concludatur.*

LI. Quæ omnia suprascripta, prout recensita sunt, fuerunt à Nobis visa proprijs oculis, & bene obseruata. Et ad mandatum Patris Guardiani fuit, facta visitatione, Cadauer extractum à prædicta Cella, quæ est sita in Dormitorio &c. versus Orientem &c. & est quarta &c. cui titulus est Sanctus &c. ad effectum tradendi illud sepulturæ &c. & ex post, clausa fenestra, & ostio cameræ prædictæ, fuit sigillata, nil tacto eorum, quæ ibi erant, ad effectum ipsam resignandi Visitationi P. Provincialis. In quorum &c. Dat. Die &c. In Conventu &c.

Ego Fr. N. Guardianus.
Ego Fr. sui Testis.
Ego Fr. N. fui Testis.

LII. *Pariter si aliquis fuit percussus lapide, ligno, pugnis in facie &c. & in facie, manu, brachio &c. essent livores, scarificationes factæ unguibus, contusiones &c. debent omnia describi, quia talia possunt evanescere, ante quam veniat Provincialis. Si vero essent vulnera, quæ curarentur a Chirurgo, qui potest postea examinari a Provinciali ipso, & ita constare facere de corpore delicti, non est necessarium, quod Guardianus illa describat. Siquidem descriptio a Guardiano facienda, necessario tunc solum est, quando signa maleficii in totum, aut partem deficere possunt ante adventum Judicis, qui ergo tunc de corpore, & qualitatibus delicti posset facere constare.*

ADNOTATIO I.

LIII. *Advertendum, quod, ut diximus* Par. p. Tit. Corpus. num. 24. pag. 254. *Si esset aliquis Frater mortaliter vulneratus, & judicio Chirurgi periculum est, quod moreretur ante adventum Provincialis, sive Commissarii, Superior localis deberet illum visitare, & describere statum Vulnerati, & omnia ejus vulnera adnotare, & ex post examinare vulneratum ipsum juxta formam datam* Sect. III. num. VIII. *Et debet Superior simpliciter excipere ejus examen; nullo modo autem potest (aliis mediis, ultra præceptum Obedientiæ) cogere ipsum ad revelandum Percussorem, si non vult revelare. Et si vulneratus non potest subscribere depositioni a se factæ, loco ipsius, subscribant duo Testes, qui fuerint præsentes lecturæ depositionis, factæ in faciem ipsius vulnerati.*

ADNOTATIO II.

LIV. *Advertendum, quod licet exemplum dederimus de Guardiano; tamen intelligendum hoc est de omni Superiore locali, sive Prælatus sit, utpote Præses, seu Vicarius in capite; sive non Prælatus, ut est Vicarius Conventus, sive alius, qui dirigit Conventum, ut Delegatus a Guardiano in ejus absentia a Conventu per paucos dies; isti enim debent, ut supra dictum est facere descriptionem Corporis Delicti, si Guardianus illo, aut sequenti, ad plus, die non speratur reversurus; militat enim semper eadem ratio prædictæ descriptionis faciendæ, puta ne pereant totaliter, aut partialiter indicia maleficii.*

ADNOTATIO III.

LV. *Advertendum tertio, quod Guardianus non potest, nec debet in casu inventi Cadaveris, ut diximus supra, visitare cellam, neque res, quæ in ea sunt, ut ex illis eliciat indicia delicti; quia hoc reservatur Judici, & tales res, quæ possunt subministrare indicium, non pereunt ex lapsu temporis. Proinde debet armaria, capsulas, & omnia, coram Testibus sigillare, fenestram claudere, & ostium pariter clausum sigillare, & clavem alteri ex Discretis consignare, ut sic possit de sua integritate docere coram Provinciali, cujus est, Cellam, & res visitare, ab illis indicia venari, & spolium defuncti, ad normam Statutorum dispensare.*

LVI. Forma carcerandi Reum notorium, seu vehementer suspectum de crimine enormi, quam debent servare Guardiani.

Videnda sunt, quæ diximus Par. p. Tit. Delictorum

rum num. 10. pag. 117. & seqq. *Et bene observanda, quia faciunt ad hoc punctum. Dato ergo casu, quod aliquis Frater fuerit occisus, aut lethaliter vulneratus, & sciatur homicida, aut percussor, qui visus est; vel vehementia adsint indicia, sive præsumptiones de eo, qui ratione gravitatis criminis sit de fuga suspectus; vel si Frater paratus est apostatare, vel aliud grave, & scandalosum crimen committere, nisi impediatur, & non est alia via impediendi, nisi carceretur; tenetur Guardianus Reum prædictis in casibus assecurare in carcere, ut disponit Textus* cit. Tit. Delictorum §. V. *& Nos ibi explicuimus. Debet ergo Guardianus primo consilium petere a Discretis, & factum breviter describere, ut sequitur.*

LVII. Cum repertum fuisset cadaver quondam Fratris N. pluribus vulneribus confossum &c. ut apparet ex facta Visitatione &c. *sive* Cum repertus fuerit vulneratus Frater N. &c. prout ex Visitatione de eo facta apparet &c. & de tali maleficio Fr. N. sit vehementissime suspectus, sive notorie Reus &c. *sive* Cum P. N. Guardianus accepisset &c. Fratrem N. rixatum fuisse contra Fratrem N. & illum arma parasse ad alium occidendum, mutilandum, seu percutiendum; & omni alia media tentasset, sed inutiliter, ad impediendum tantum malum; dum ille in suo perverso animo obfirmatus, velit omnimode suum malum propositum exequi, aut a Religione apostatare; decrevit ad normam Constitutionum Ordinis requirere consilium Discretorum Conventus ad effectum assecurandi in carcere prædictum Reum, cum non possit in tempore haberi præsentia *Patris* Provincialis. Proinde vocatis in suam cameram Patribus N. Vicario, N. & N. Discretis prædicti Conventus, illis proposuit, an deberet prædictus Fr. N., qui, ut præfertur, occidit, vulneravit &c. *vel* de quo adest communis, & vehemens suspicio, quod occiderit, vulneraverit &c. *vel* qui vult percutere, vel apostatare &c. in carcere ad custodiam detrudi. Qui P. P. prædicti, considerato mature casu, dederunt consilium, quod carceraretur. Et præfato consilio adhærendo, prædictus *P.* Guardianus decrevit curare, ut carceri Conventus, ut præfertur, ad custodiam, demandaretur. In quorum &c. Dat. Die ... in Conventu &c.

Ego N. Discretus ita consului.
Ego N. Discretus affirmo, ut sup.
Ego N. Vicarius Conventus N. affirmo.
Ego Fr. N. Guardianus.

ADNOTATIO I.

LVIII. *Advertendum, quod, ut probavimus* Par. pr. Tit. Delictorum. num. 13. p. 118. *Non solum Guardiani, & alii Prælati locales possunt, & debent, in casibus, ut præfertur, incarcerare, sed etiam alii, qui Prælati non sunt, dirigunt tamen Conventum in fortuita absentia Prælati localis, idem præstare, & possunt, & tenentur, ob rationes, quas ibi dedimus. Debent ergo etiam ipsi petere a Discretis consilium, & adnotare causam, quare ad talem carcerationem devenerint, puta quia periculum erat in mora. Et licet scriptura pro tali carceratione, de rigore, necessaria non sit, optimum tamen est, quod taliter Carcerans describat factum, ut docere possit de consilio petito, & sibi dato, & quod legaliter processit. Quod si Discreti discordent inter se; aut manifeste, ut Reo faveant, nolint consulere carcerationem, poterit*

nihilominus Superior carcerare, ut diximus cit. tit. Delictor. n. 11. pag. 118. circ. med. *Vide ibi rationes.*

ADNNTATIO II.

LIX. *Advertendum secundo, quod non potest Prælatus localis sic, ad sui libitum carcerare, etiam ad custodiam, nisi indicia sint vehementia de Delicto, & timor fugæ Rei sit legitimus, & fundatus. Insuper tenetur statim per Nuncium expressum commovere Provincialem de Delicto commisso, seu inevitabiliter committendo, & carceratione Rei indiciati, sive Notorii, ita enim præscribitur in* Textu cit. Tit. Delictorum §. V.

LX. Forma carcerandi, & absolvendi Apostatam, servanda a Superiore locali.

Quia ex præscripto Constitutionum tum Ordinis, tum Reformationis tenentur Prælati locales quivis, & in eorum absentia Superiores, qui dirigunt Conventum, Apostatas, ad Conventum eorum divertentes, carcerare per triduum, & post solemniter absolvere, & absolutos ad propriam Provinciam dimittere, damus Formam horum omnium præstandorum.

LXI. *Si ergo venit Janitor ad Superiorem, & ipsum moneat; ad januam esse Fratrem absque obedientia, qui petit hospitari, sive prandere, & iter prosequi; Superior ipsum admitti jubeat, de Religioso more sibi ablui pedes per Fratres curet, & cibo recreet. Post quam comederit, Superior associatus a quatuor, vel sex Fratribus validioribus ingrediatur Refectorium, cujus valvas claudere post se faciat. Mox interroget Fratrem, & jubeat, ut literas suas Obedientiales ostendat; si Frater dicat nullas habere, jam se declarat Apostatam; & ideo tunc Superior jubeat Fratribus, ut ipsum in carcerem conjiciant, sibi oblata chorda, & caputio. Post triduum completum solemniter absolvat, ut infra dicemus.*

LXII. *Si vero Frater dicat se literas Obedientiales in itinere amisisse ex naufragio, aut quia sportula, sive sacculus, in quo detinebantur, fuit sibi surreptus; & Frater habet Socium, & ex aspectu apparet Religiosus gravis, & compositæ vitæ, & secura fronte, & verisimili narrativa, dicit quomodo fuerit obedientialium literarum amissio; potest Superior illi rationabiliter credere, & in suo Conventu retinere, donec Advena possit scribere ad Superiores, & legitimas novas literas recipere.*

LXIII. *Si vero Frater est solus, inverisimilem narrativam de amissione literarum obedientialium recitet; & ex aspectu conjiciatur vagabundus; & interrogatus apud quem Conventum ultimo hospitatus sit, respondet, se postremo fuisse in Conventu valde distanti, ex post semper fuisse hospitatum apud Sæculares, & vitasse Conventus viciniores, ad quos debebat divertere, apparent indicia, ipsum esse Apostatam, proinde potest Superior illum carcerare formaliter, ut supra dictum est.*

LXIV. *Si autem dicat, se fuisse in ultimo Conventu proximiori, & ibi ostendisse Superiori literas legitimas, quas amisit in itinere, & aspectus suadeat, quod vera dicat, potest Superior ipsum detinere, & mittere literas ad Superiorem illius Conventus, ad hoc quod mittat literas authenticatas sigillo Conventus, in quibus testetur, quod Frater ille N. accessit ad Conventum cum legitimis literis Obedientialibus. Et talibus Obedientialibus ipse Frater po-*

testi uti ad prosequendum suum iter. Quod si iste fingat se non posse expectare, quia habet Sæculares comites itineris; vel dicens se velle expectare reditum nuncii missi, tamen meditatur discedere, signum est illum esse mentitum, & nullas habuisse Obedientiales, cum velit, absque necessariis testimonialibus iter prosequi. Potest proinde, & debet formaliter carcerari

LXV. *Si vero Janitor refert ad Guardianum literas sibi datas ab Advena, quæ sint falsificatæ, debet Guardianus literas quidem restituere, & in Conventum recipere; & postquam fuerit cibo reficiatus, Guardianus associatus a Fratribus, debet Advenam interrogare de literis Obedientialibus, & post quam illas produxerit, debet Guardianus dicere, illas esse falsificatas, & ut supra dictum est, illum carceri demandare. Hoc autem fit, ut Apostata coram Testibus literas producat, ne possit negare, tales literas falsas suas non esse, ut facere posset, si absque Testibus Janitori, sive Guardiano consignasset. Evenit enim aliquando, quod quidam, falsificatis obedientialibus, discessit a Provincia. Mox reversus, & quæsitus a Provinciali, nemine præsente, ut sibi literas obedientiales ostenderet, illas protulit, quas Provincialis apud se retinuit. Ex post vocatus coram toto Diffinitorio, & eisdem literis sibi exhibitis interrogatus; An illæ essent suæ Obedientiales, quas Provinciali consignavit? Ille perfricta fronte, negavit, eas esse, quia erant evidenter falsificatæ; se autem Provinciali legitimas literas consignasse; nec potuit Provincialis contra eum procedere, cum deficerent legitimæ probationes de consignatione literarum.*

LXVI. *Si autem Apostata non venit ad Conventum, & manet apud Sæculares, aut in caupona, sive taberna, ut plerumque fit a talibus nebulonibus; Guardianus, quasi aliud agens, ipsum conveniat, non eum carpat, aut reprehendat, vel aliquid exprobret, sed hilari vultu ipsum invitet, dissimulans eum reputare Apostatam; & hoc modo ad Conventum perducat. Mox, postquam fuerit intra claustra, Officium suum strenue exequatur, & incarceret. Si tali modo placido, & minime tumultuose nequit reducere, curet assecurari a Sæcularibus,* invocando auxilium brachii sui, de quo infra dicemus num. 86. sed hoc fiat, *minori strepitu, quam fieri possit; & noctu, ad vitandum scandalum, ad Conventum perducat, Et in hoc multus debet esse Guardianus, ut caute, & secretiori modo possibili, captura fiat, luctuosa enim accidentia accidisse ex imprudenti, & furioso aliquorum zelo, non semel audivi; ex quibus majus detrimentum Religio passa est, ex scandalosa talium captura eo, quod ex ipsorum Apostasiis sibi poterat evenire.*

LXVII. Forma absolutionis ab Apostasia.

Completis tribus diebus carcerationis, educi, absque chorda, & caputio, debet Apostata, & tempore publicæ refectionis debet, nudatis humeris, se flagellare per integrum, Psalmum Miserere, *cum* Gloria Patri &c. *ex post ipso Apostata genuflexo in medio Refectorii, Superior, & omnes Fratres surgunt, & ille incipit.*

Kirie eleison, Christe eleison,
Kirie eleison.
Pater noster &c.
℣. Et ne nos inducas in tentationem.
℟. Sed libera nos a malo.
℣. Salvum fac servum tuum.
℟. Deus meus sperantem in te.
℣. Nihil proficiat inimicus in eo.
℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.
℣. Esto ei Domine turris fortitudinis.
℟. A facie inimici.
℣. Domine exaudi orationem meam.
℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiscum.
℟. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

DEUS, cui proprium est, misereri semper, & parcere, suscipe deprecationem nostram, ut hunc famulum tuum, quem sententia excommunicationis constringit, miseratio tuæ pietatis clementer absolvat. Per Christum Dominum nostrum.
℟. Amen.

Mox sedet Superior, & cooperto capite dicit.

Dominus noster Jesus Christus te absolvat, & Ego auctoritate ipsius, & facultate Statutorum Ordinis mihi commissa, absolvo Te a vinculo Excommunicationis, in quam incurristi propter Apostasiam a te commissam, & restituo Te communioni, & unitati Fidelium, & Sanctis Sacramentis Ecclesiæ. In nomine Patris, ✠ & Filii, & Spiritus Sancti; ✠ ℟. Amen.

Tunc induitur caputio, & chorda, & dimittitur.

ADNOTATIO.

LXVIII. *Advertendum, quod si Apostata aliud crimen diversum ab Apostasia commiserit, utpote furtum, Fornicationem, aut falsificationem literarum obedientialium &c. postquam absolutus est ab Apostasia, non debet dimitti; sed iterum carcerari ad custodiam, sibi relicta chorda, & caputio; & interim commoneri fieri Provinciali, ut veniat, aut mittat ad faciendam debitam inquisitionem. Insuper quando carceratur in ordine ad ipsum absolvendum, debet Guard. sportam, & sacculos ipsius, nec non, & habitum, & caputium coram Discretis Conventus visitare, & omnia exacte describere, ut sequitur.*

Res repertæ apud Fratrem N. Provinciæ N. Apostatam.
In sporta, quæ erat clausa &c, inventa sunt.
Primo hoc, & hoc,
Secundo hoc vel illud &c. *& sic deinceps*
In sacculo lineo, aut laneo talis formæ &c.
Primo. Hoc, & hoc.

Secundo hoc, vel illud &c. *& omnia debent adnotari: præsertim si essent instrumenta maleficii, ut sigilla falsa; Scripturæ continentes delictum; Medicamenta venenosa: Pecunia &c. & pari modo describi omnia inventa in manicis, vel consuta in habitu, aut caputio. Mox debet descriptio talium rerum subscribi a Guardiano, & Discretis, & res inventæ bene custodiri ad effectum illas consignandi Provinciali, vel Delegato suo.*

LXIX. Forma literarum, quæ debent a Superiore locali concedi Apostatæ a se absoluto.

De-

Deberet quidem Superior in literis obedientiali-bus mentionem facere de absolutione ab Apostasia, data illas d f renti; sed qui i hoc nimis esset probro-sum, maxime si tales literæ viderentur ab aliis extra Religionem, magis congruit charitati fraternæ eas dare sub sequenti Forma.

Cum ad hunc nostrum Conventum N. Provinciæ N. hospes accesseris, & ad negotiorum tuorum exigentiam, congruenti tempore apud Nos manseris, & circa Te ea perfecerimus, quæ juxta Ordinis Constitutiones facienda erant; Harum serie, quæ loco legitimarum literarum obedientialium erunt tibi Fr. N. Provinciæ N. facultatem facimus, & injungimus, ut cum Socio tuo Fr. N. (*si illum habuerit*) *sive* Socio occurrente Te conferas recta via ad præfatam tuam Provinciam; & omnibus, apud quos Te hospitari contigerit, plurimum in Domino commendamus. Vale Dat. &c.

Fr. N. Guardianus Conventus N.
Provinciæ N.
locus ✠ sigilli.

LXX. Forma carcerandi Subditum inobedientem contumacem tenenda a Guardiano, seu alio Prælato locali.

Videnda sunt omnino, quæ scripsimus Par. p. Tit. Delictorum a num. 26. pag. 123 & seqq. *Dato, quod Subditus, jussus a Superiore sub formali præcepto Obedientiæ, ut aliquam pænitentiam subeat, aut faciat aliquid, quod non est contra Animam suam, & Regulam nostram, renuat obedire, debet Superior petere consilium, & assensum Discretorum, antequam carceret. Ut vero possit docere de suo legitimo modo procedendi, debet factum describere, ut sequitur.*

LXXI. In nomine Domini. Amen. Cum P.F.N. Guardianus Conventus N. in prandio diei ... Mensis. ... Anni .... &c. in publica Fratrum Refectione, vocasset ad culpam Fratrem N., & illi objecisset, quod prædictus Fr. N. commiserat quosdam defectus, puta &c. *& hic describantur defectus, ob quos voluit pænitentiare &c.* jussit illi, ut se pro talibus defectibus disciplinaret, & comederet genuflexus solum panem, & aquam. Sed nolente illo obedire, imo contra dispositionem Statutorum, & reverentiam Superiori debitam procaciter & temerarie, & alta voce respondente, quod &c. *& hic ponantur verba, quæ dixerit Subditus.* Pater Guardianus imposito sibi silentio, denuo illi jussit sub formali præcepto Obedientiæ, ut injunctã pœnitentiam pergeret. Qui Frater N. denuo denegavit obedire, imo dixit &c. & fecit &c. *& hic describantur omnia dicta, & facta ab ipso Reo.* In quorũ &c.

Ego Fr. N. Guardianus.
Ego Fr. N. fui Testis.
Ego Fr. N. fui Testis.

LXXII. *Præmissa Superiori descriptione facti, convocet Guardianus Discretos, & consilium petat, & totum describatur, ut sequitur.*

Consequenter idem P. Guardianus, qui supra, vocare fecit in cameram suam P. Fr. N. Vicarium, & PP. Fr. Fr. N. & N. Discretos Conventus, & habito inter se colloquio de inobedientia patrata a prædicto Fr. N. ab ipsis petiit consilium, & assensum ad eum carcerandum. Qui præfati Discreti ma-

ture considerátis omnibus, consuluerunt, quod &c. *& hic describatur illud, quod a Discretis fuerit resolutum, concludatur.* Acta sunt hæc Die... Anno...&c.

Ego Fr. N. Discretus consului, ut supra.
Ego Fr. N. Discretus affirmo, ut supra.
Ego Fr. N. Vicarius Conven. confirmo &c.
Ita est Ego Fr. N. Guardianus.

LXXIII. *Si Guardianus sciat aliquos, vel aliquem ex Discretis non esse laturos consilium rectum, quia illi sunt notorie partiales, & Defensores Rei inobedientis, potest illum, aut illos omittere, & loco ipsorum alios substituere; ut probavimus cit. t.* Tit. Delictorum num. 27. pag. 124. *& factum describere, ut sequitur.*

Consequenter idem P. Guardianus, qui supra voluit, ad formam Constitutionum, consilium in hoc casu petere a Discretis Ordinariis Conventus, sed quia advertit, quod P. Fr. N. & P. Fr. N. Discreti sunt notorie partiales, & fautores prædicti Fratris N. inobedientis; & ideo non potest rationabiliter sperare illos, præoccupatos benevolentia erga prædictum Reum, esse daturos consilium legitimum, sanum, & rectum; ideo loco ipsorum duxit substituere PP. FF. N. & N., qui post prædictos sunt seniores in Conventu. Proinde illos fecit vocare in cameram suam, & habito inter se colloquio &c. *ut sup. num.* LXXI.

LXXIV. *Si Discreti consulant, quod Guardianus debeat prædictum Reum secundo, & tertio Canonice monere, antequam ad carcerationem deveniatur, debet Guardianus eorum consilio adhærere, & factum describere, ut sequitur.*

Consequenter idem P. N. Guardianus, qui supra inhærendo sibi dato consilio a prædictis Discretis, prout supra; in cœna ejusdem diei, in plena Fratrum Communitate vocavit prædictum Fratrem N., & ipsi secundo fecit formale præceptum, ut pœnitentiam sibi, ut supra, demandatam compleret. Qui Frater N. respondit &c. sive fecit &c. *Et hic describantur dicta, & facta Rei; si ivit, & genuflexus in medio Refectorii dixit &c. si noluit discedere a loco suo, in quo accumbebat ad mensam; si surrexit, & iterum Superiori respondit; si demisso ante faciem caputio nihil respondit &c. & concludatur.* Acta sunt hæc die, loco, quo sup. In quorũ &c.

Ego N. Guardianus.
Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.

LXXV. *Potest dari casus, quod Reus non conveniat in Refectorio cum cæteris, & non possit Superior illi personaliter renovare præceptum. Tali casu debet mittere duos Fratres ad intimandum illi mandatum, qui coram tota Communitate debent jurati relationem facere; potest factum describi, ut seq.*

Consequenter idem P. Guardianus, qui supra, inhærendo consilio sibi dato a prædictis Discretis, ut supra; voluit renovare prædicto Fratri N. in cœna ejusdem diei formale præceptum jam factum. Sed cum prædictus Reus non venisset cum cæteris ad refectionem, P. Guardianus misit PP. FF. N. & N. Sacerdotes, quibus imposuit, ut perquirerent prædictum Fratrem N. diligenter; & illi invento, nomine suo, juberent, ut in Refectorium veniret, & intimarent secundum, & formale præceptum obe-

diendi. Qui præfati PP. FF. N. & N. abeuntes, postquam reversi fuut, retulerunt &c. *Hic debet describi tota relatio, quam ipsi facient &c, & concludi*, Acta fuut hæc &c. In quorum &c.

Ego N. Guardianus,
Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis,

LXXVI. *Quia diversimode potest variari relatio prædictorum, juxta casuum varietatem, ideo ad pleniorem instructionem ipsam describimus.*

Si Reus vocatus promiserit venire in Refectorium, scribatur &c.

Retulerunt cum juramento, quod tacto pectore exhibuerunt &c. se invenisse prædictum Fratrem Reum &c. in sua Cella, sive Claustro, Horto &c. & sibi significato præcepto Superioris, sub forma sibi commissa, RESPOND.SSE, *quod* ipse volebat venire in Refectorium; tamen volebat ire prius ad aliquam suam necessitatē, qua expleta, brevi venisset.

Si venerit renovetur illi præceptum, & describatur totum factum, ut supra num. LXXIIII.

Si autem post congruum tempus non venerit, & missos, ac mittentem deluserit, scribatur.

Sed cum P. Guardianus expectasset aliquantum ultra consuetum tempus cœnæ, & nunquam comparuisset, & rationabiliter conijceret illum nolle in Refectorium venire, ut responderat; noluit diutius remorari Communitatem, & voluit præceptum illi factum a prædictis Sacerdotibus a se missis nomine suo, valere pro secunda, & legitima canonica monitione Acta sunt hæc &c. & subscribatur ut supra &c.

LXXVII. *Si Reus dixerit.* Nolle venire, *scribatur*

Retulerunt cum juramento &c. *ut sup. n.* LXXV. *Respondisse*, se nolle venire ullo modo in Refectorium, & se nolle parere precepto sibi facto, aut pœnitentiam injunctam adimplere; insuper dixisse &c. *& hic describantur alia, quæ dixerit, aut fecerit &c & concludatur*. Acta sunt hæc &c. *& subscribatur, ut supra*,

Si Reus non fuerit inventus, scribatur.

LXXVIII. Retulerunt, se quæsivisse prædictum Reum in sua camera, quam invenerunt clausam, & ex post lustrasse Ecclesiam, Chorum, Sacristiam, Claustra, Officinas Conventus, Hortum, & Sylvam, & magnis, & replicatis vocibus ipsum vocasse, sed non fuisse ab illo responsum; proinde coniicientes illum esse clausum in camera, & nolle responsum dare, ad cameram suam reversi sunt, & voce alta, quæ bene potuit ab illo audiri, & percipi, intimarum sibi, nomine Patris Guardiani, præceptum factum. Acta sunt hæc &c. & subscribatur ut supra &c.

LXXIX. *In casu supradicto, quod Reus non inveniatur, debet Guardianus associatus a Discretis ire ad cameram Rei, & ipsum vocare, & si non respondeat, debet aperiri per vim facere ostium cameræ. Et si Reus in camera non fuerit inventus, debet facere illum perquiri diligenter in omnibus locis, etiam abditis Conventus; & si minime fuerit inventus, convocato per sonum campanulæ Capitulo, debet ipsum declarare, & denunciare Apostatam; tali enim casu, legitime præsumitur, illum fugisse a Conventu; & dicto casu, quod ipse latuisset in Conventu, suum esset probare, se minime fuisse Apostatam.*

LXXX. *Facto secundo præcepto, fiat tertium peremptorium; Et describatur, ut sequitur.*

Consequenter idem P. Guardianus, qui supra, in plena Fratrum Communitate congregata ad prandium Diei ... Mensis ... *Anni* &c. vocavit prædictum Fratrem N., & ipsi fecit tertium formale præceptum de adimplenda sibi injuncta pœnitentia. Qui Fr. N. respondit &c. *ut supra*. num. LXXIII. *& subsequatur*.

Videns autem P. Guardianus prædictus ipsius obstinationem, pronunciavit illum esse contumacem, & proinde mandavit carcerari formaliter, sibi detracta chorda, & caputio; quod mandatum fuit adimpletum hac *Die* &c. In quorum &c.

Ego *Fr.* N. Guardianus,
Ego N. Testis.
Ego N. Testis,

Et statim debet Guardianus commonere Provincialem, & ad eum transmittere Acta, ut videat, se legitime processisse.

LXXXI. *Quia circa carcerationem Inobedientis multa, & varia accidentia possunt occurrere, quæ possent difficultatem ingerere Superiori Locali; ideo nonnullos casus recensebimus, quæ facient ad dilucidandam hanc materiam, quæ frequenter usu venit.*

Si Subditus, cui Guardianus injungit pœnitentiam respondeat, se non renuere, facere pœnitentiam ob inobedientiam, sed quia non commisit illud delictum, quod sibi objicit Superior; & se paratum esse pœnitentiam facere, gratia mortificationis, non vero ob delictum commissum; Guardianus debet se gerere, ut diximus Par. I. Tit. Delictorum numer 31.

LXXXII. *Si Subditus dicat, se pœnitentiam renuere; quia Superior excedit modum in correctione & proinde ad Provincialem appellet; Superior se regat, ut demonstravimus* cit par. I. Tit Delictorum num. 32.

LXXXIII. *Si Subditus post contumaciam præstitam ante, vel post trinam monitionem (dum Guardianus cum Discretis consulit, de illo carcerando, necne) in se revertitur, culpam agnoscit, & se ad pœnam subeundam offert, Guardianus se gerat, ut docuimus dicto* Titul. Delictorum num. 33.

LXXXIV. *Si Discreti agnoscant quidem contumaciam Subditi, ob quam deberet incarcerari, sed judicent, quod si tentabitur carceratio, Reus validus viribus, vel armatus se defendet, percutiet, aut vulnerabit tentantes eum apprendere, ex quo majus scandalum sequetur; vel Fratres, non æquo in Guardianum animo, jussi, ut illum apprehendant, & per vim ducant in carcerem, non obedient, prætendentes timorem de illo, aut dicentes, se non esse satellites; & hoc modo Guardianus ponet in periculo authoritatem suam; ideo consulant, quod potius faciat canonicas monitiones, & ex post illum excommunicet, debet Guardianus sequi consilium illorum, & servare formam, quam dabimus infra* num. XCV.

LXXXV. *Si Superior juberet Fratribus, ut contumaciter inobedientem, ut præfertur, apprehenderent, & nollent obedire, & essemus in casu atrocissimo, deberet Guardianus implorare brachium Sæculare, ut sequitur.*

LXXXVI. Forma tenenda a Superiore *Locali* pro implorando auxilio brachij Sæcularis

Videnda pro hoc sunt ea, quæ scripsimus Par. I Tit. Delictorum num. 35. & seqq. *Multiplices possunt esse casus, in quibus egeat Superior Localis brachia-*

chii Sæcularis; utpote si esset Apostata armatus, aut associatus militibus, seu comitibus armatis vagans extra Conventum: aut si esset Frater paratus ad apostatandum, & se coniugiendum latronibus; aut armatus tentaret occidere, aut mutilare alium Fratrem; aut occidisset alium Fratrem, & vellet fugere armatus &c. & similes casus, in quibus maximum scandalum sequi deberet, si non impediretur, & periculum esset in mora. Talibus casibus, ut Guardianus caute, & mature procedat, debet consiliari cum Discretis, & breviter scripto mandare factum, ut sequitur.

LXXXVII. Cum P. F. N. Guardianus Conventus N. Provinciæ N. AVDIVISSET, quendam Fratrem Apostatam vagari per Terras quæstuationis sui Conventus, &, cum publico scandalo, ipsum denarios quæstuare, & in cauponis, & tabernis cum Meretricibus pecuniam expendere, & tentasset placidis verbis per se, & alios ad Conventum reducere, ipse tamen noluit ad Religionem redire.

Sive audisset a fide dignis Fratrem N. Laicum habitus sæculares, & arma sibi parasse, & velle Apostatare, post occasum Solis, & cum bannitis copulari; *vel* velle fugere cum quadam Muliere a se seducta, ex quo maximum detrimentum passura est Religio.

Sive audivisset Fratrem N. rixatum esse contra Fratrem N. & furore indomito percitum, velle quoquomodo ipsum occidere, mutiliare, vel vulnerare, nec prædictus Frater quamvis rogatus, & monitus, ut a meditato facinore abstineat, tamen obstinatus, & durus in perversa voluntate perseverare.

Sive occidisse Fratrem N. pluribus videntibus, & ipse homicida armatus velit fugere a Conventu.

Nec Fratres huius Conventus audeant prædictum Apostatam, *sive* homicidam carcerare, quia ille habet socios, a quibus defendetur, *sive* habet arma parata, & est viribus validus, & ideo timeant; Idcirco P. Guardianus prædictus ad removendum, vel impediendum tam grave scandalum, vocavit in in cameram suam P. F. N. ejusdem Conventus Vicarium, & PP. FF. N. & N. Discretos, & illis proposuit: An deberet invocari auxilium brachij secularis? Qui bene, & mature considerata facti importantia, & gravitate scandali secuturi, quod majus esset, quam captura illius, facta per manus laicorum, concluserunt esse invocandum brachium sæculare. Acta sunt hæc Die ... Mense ... Anno &c. In quorum &c.

Ego N. Discretus.
Ego N. Discretus.
Ego N. Vicarius.
Ita est Ego N. Guardianus.

ADNOTATIO.

LXXXVIII. *Advertendum, quod, uti scripsimus* citat. Titul. Delictor num. 38. paulo ante finem. *Si in loco Conventus adest Dominus Conservator privilegiorum, ipse prius debet adiri; & ab eo debet petere Guardianus, ut a manifesta injuria, quæ a tali scandaloso fit, aut facienda est, Religionem liberet: & munus Conservatoris est implorare brachium sæculare, & capturam perficere. Si Conservator non adest in loco, sed habetur Curia Ecclesiastica habens militiam armatam, debet adiri Episcopus, sive Vicarius Generalis. Si autem nec Curia Ecclesiastica habetur, adiri debet Curia Laica, nempe Potestas loci. Si ergo capiendus sit Apostata extra Conventum, factum debet describi, ut sequitur.*

LXXXIX. Consequenter P. Guardianus, qui supra adhærendo consilio sibi per memoratos *Discretos* dato, adivit D. Prætorem, sive Potestatem loci, ubi reperiebatur supradictus Apostata, & sibi aperto statu negotii, petiit ab eo, ut manus auxiliatrices concederet, & memoratum Apostatam capi faceret per Milites Curiæ suæ; protestando tamen, quod nullo modo volebat, quod Milites in illius captura illum ullo modo vulnerarent, percuterent, aut male tractarent, nisi in casu propriæ, & inculpatæ defensionis, & ad puram necessitatem capturæ, & assecurationis prædicti Apostatæ. Insuper protestatus est, quod per talem capturam, ipse nullam acquiret facultatem, potestatem, jus, aut jurisdictionem in persona, & rebus, quas habet memoratus Apostata, sed solummodo auctoritatem capiendi illum nomine Religionis. Et proinde postquam captus erit, ducetur ad Conventum, & consignabitur in carcere Conventus, & non detinebitur in manibus laicorum, nisi per tempus præscriptum ab ipsomet Guardiano; protestando, se petere brachium sæculare cum talibus expressis conditionibus, & non alias, aliter, nec alio modo; & si contra prædicta attentare voluerit ipse *D. Potestas*, esse ipso facto, *incursurum* Excommunicationes latas contra inijcientes manus violentas in Clericum, & violantes immunitatem Ecclesiasticam. QVI D. POTESTAS promisit se curaturum omnia, quæ sibi petita fuerunt, & cum conditionibus sibi expressis per memoratum P. Guardianum, ut supra, Acta fuerunt hæc Die ... Mense ... Anno ... in loco &c. In quorum &c.

Ego Fr. N. Guardianus.
Ego N. Testis.
Ego N. Testis.

ADNOTATIO.

XC. *Plura advertere debet Guardianus in hac contingentia, ut omnia recte fiant. Primo debet parare cameram tutam, si non habet carcerem securum in Conventu, ut statim, ac captus erit Apostata, assecuretur etiam vinculis, si ostium cameræ non est satis tutum. Secundo, quando alloquitur Potestatem, ut supra descriptum est, oportet, quod habeat præsentes duos Fratres, qui omnia audiant, & tanquam Testes possint subscribere; & forte melius esset, quod adesset etiam Notarius, qui esset rogatus de protestationibus, quas facit Guardianus; sed si Notarius non possit haberi, aut Potestas non vult tolerare, aut gratum non haberet, quod Notarius rogaretur, sufficiunt duo Testes. Tertio, si commode potest fieri captura de nocte, melius est, quam si fiet de die, ut vitetur scandalum. Quarto, si de necessitate fiet de die, non statim, ac captus est, publice, & cum tumultu populi ducatur ad Conventum, sed custodiatur in aliqua domo, donec veniant tenebræ, & tunc ducatur. Quinto, & ultimo non debet ire Guardianus, nec mittere alios Fratres, ut interveniant in actu capturæ, hoc enim indecorum est, & periculosa aliquando accidentia evenerunt ex imprudentia aliquorum. Ideo melius longe est, ut vadant soli Satellites.*

XCI. *Si vero assecurandus sit, ut supra dictum fuit, Frater, qui vult Apostatare, aut alium occidere &c. debet alio modo describi factum, puta ut sequitur.*

Consequenter P. Guardianus, qui supra, adhærendo consilio sibi per memoratos Discretos dato, adiit D. Potestatem loci &c. & illi aperuit statum Causæ,

&

& ostendit suprascriptum consilium sibi datum a Discretis, & expressit necessitatem habendi auxilium brachii secularis, ad impedienda mala, quæ possunt evenire. Petiit proinde, ut in sero dignaretur ipse venire, aut mittere Locumtenentem suum cum familia armata ad prædictum Fratrem, qui non potest alio modo assecurari; & quod necessaria erat præsentia prædicti D. Potestatis, sive ejus Locumtenentis, ad continendos in officio Satellites, & forte ex ipsius sola præsentia disponeretur prædictus Frater ad intrandum carcerem. Et tandem rogavit prædictum D. Potestatem, ut pro honore Religionis conservando, sub gravibus pœnis obligaret Familiares suos ad silentium, & secretum, ne captura talis Fratris, cum detrimento famæ Religionis, & scandalo Sæcularium, divulgaretur in populo. QVI DOMINUS POTESTAS benigne promisit, se facturum ea, quæ sibi petita fuerunt a memorato Guardiano, & cum circumstantiis sibi expressis. Acta sunt hæc Die .. Mense .. Anno &c. in loco &c. In quorum &c.

Ego Fr. N. Guardianus.
Ego Fr. N. fui Testis.
Ego Fr. N. fui Testis.

ADNOTATIO I.

XCII. *Advertendum, quod bonum est monere Potestatem, quod non veniat cum turma Satellitum; neque omnes Satellites simul ad Conventum mittat; si enim talem apparatum venire ad Conventum viderent Sæculares, tanquam de re insolita, vulgaretur rumor de hoc in populo: concurrerent multi ex curiositate ad Conventum, & publicaretur factum, adjunctis multis mendaciis, ut solet, cum detrimento Religionis. Melius ergo fiet, si advesperascente die per diversas partes mittat Satellites ad Conventum, & non vadant nisi duo, aut tres simul, & introducantur secreto per Janitorem in Conventum, & maneant occultati in aliqua camera Fratribus cæteris incognita (maxime si capiendus habet in Conventu Factionarios) & postquam venerit D. Potestas cum suis solis famulis ad Conventum, tunc appareat stipatus familia armata, & fiat captura. Bonum etiam erit, si Capiendus multos habet Factionarios, quod isti sequestrentur in Cella a Superiore sub pœna Excommunicationis ipso facto. Item bonum est, quod D. Potestas adeat Capiendum, & ipsum hortetur, ut voluntarie vadat in carcerem, antequam cogatur vi armata capi; forte enim ipsius auctoritate movebitur, & res fiet cum minori periculo, & strepitu.*

ADNOTATIO II.

XCIII. *Advertendum secundo, quod carceratio in casu supradicto cum sit ad custodiam, & non ad pœnam, non debet esse formalis, puta privando Carceratum chordo, & caputio. Insuper bonum est, quod Guardianus describat omnia accidentia, quæ evenient in captura, & carceratione; puta si Capiendus erat clausus in sua camera, & noluit aperire. Si necesse fuit prosternere ostium cameræ. Si erat armatus, & quibus armis. Si restitit Militibus, percussit, vulneravit, vociferatus est, injuriavit capientes, aut Guardianum. Si tentavit fugere per fenestras &c. In summa debent adnotari omnia ea, quæ aggravant reatum ipsius Carcerandi, ad hoc, quod Provinciali transmittantur, simul cum cæteris Actis, quæ mitti per Nuncium expressum debent statim post capturam.*

XCIV. *Si autem in Conventu carcer tutus non est, eo quia nulla cella habet fenestram cum clathris, sive cancellis ferreis, aut ligneis, & Carceratus habet amicos, seu Factionarios in Conventu, vel extra, qui ipsum vel vi eripient, vel ad fugam adjuvabunt, & necessarium sit, ipsum assecurare in carcere publico, & hoc judicetur necessarium etiam a Discretis, debet Guardianus tenere formam sequentem. Præmissa formula data supra nu. LXXXVIII. pro capiendo Apostata, sive alia data num. XC. juxta casuum varietatem, usque ad verba* Qui Dominus Potestas &c. *subjungatur.*

Insuper, quia in Conventu carcer tutus non est, idem P. Guardianus institit apud eundem Dominum Potestatem, ut postquam ille Frater captus fuerit, asservetur in carcere suo, non quidem publico, sed secreto, & cum omni cautela possibili, ut vitentur scandala Sæcularium. Protestando, quod ille debebit manere tanquam depositus in illo carcere nomine Religionis, & non aliter &c. & quod per hoc nullum jus habebit ipse Dominus Potestas transferendi, liberandi, aut retinendi dictum Fratrem, ultra voluntatem Superiorum Religionis; sed ad eorum voluntatem ipsum illis consignabit, & relaxabit &c. QVI DOMINVS POTESTAS &c.

XCV. Forma tenenda a Superiore Locali pro carcerando Subdito inobediente Contumaci.

Non est differentia aliqua in carcerando Contumacem in recusanda pœnitentia imposita, ac Contumacem in non obediendo præcepto sibi facto per Superiorem. Differentia sola est in causa, seu modo inobedientiæ. Proinde tenenda est eadem forma; puta describendo præceptum a Superiore factum; resistentiam Subditi; consilium Discretorum; Canonicas monitiones, & cætera, ut supra descripta.

XCVI. Forma tenenda a Superiore Locali in Excommunicando inobediente Contumaci.

Diximus supra num. LXXXIII. *quod si in casu inobedientiæ Contumacis in non exequenda pœnitentia sibi injuncta, Discreti dent consilium, quod Subditus taliter inobediens non carceretur, sed post congruas Canonicas monitiones excommunicetur, Guardianus debet abstinere a carceratione, sed prosequi Excommunicationem. Tamen advertendum est, quod non est necessarium, quod Superior petat consilium a Discretis, si vult procedere contra Subditum inobedientem per Censuras; siquidem auctoritas Guardiani ex dispositione Constitutionum Ordinis alligata est consilio Discretorum præcise pro incarceratione Contumacis, non autem pro ferendis Censuris; siquidem circa istas ferendas, ejus auctoritas non est limitata per leges nostras.*

Quoquomodo ergo Subditus se ostendat inobedientem sive in non exequendo præcepto Superioris sibi formaliter facto, sive in non adimplendo pœnitentia sibi injuncta, si Guardianus vult procedere per Censuras Excommunicationis, Suspensionis, sive Interdicti, debet tenere formam sequentem; & videantur ad hoc, ea quæ scripsimus Par. I. Tit. Pœnarum n. 162. & seqq.

XCVII. *Si Subditus renuit pœnitentiam impositam, aut non vult obedire præcepto formali sibi facto, Guardianus debet ipsum vocare coram Fratribus congregatis Capitulariter, sive in Refectorio tempore communis refectionis, & sibi objicere suam inobedientiam in exequenda pœnitentia, seu mandato sibi formaliter facto. Debet monere ipsum charitative, ut a tali ino-*

bedien-

bedientia recedat, & saluti animæ suæ consulat. Debet illi comminari Censuram, quam vult contra ipsum ferre, nisi resipiscat. Et tandem debet assignare illi tres terminos, intra quos, nisi obediat, declarabitur illigatus Censura. Et licet non sit necessarium tales Monitiones præstare scripto; tamen bonum est, quod Guardiauus omnia scriptis mandet, ut possit apud Superiores docere de legitimo modo procedendi, quem tenuit, & potest describere factum, ut sequitur.

XCVIII. In nomine Domini. Amen. Cum P.Fr. N. Guardianus Conventus N. Provinciæ N. imposuisset Fratri N. Laico, Clerico &c. Subdito suo, ut pro defectu tali &c. *& hic exprimatur defectus* commissus a prædicto Fr. N. ipse se disciplinaret, & jejunaret in pane, & aqua; *sive* ut faceret hoc, vel illud &c *Et hic exprimatur præceptum factum a Guardiano*, & ipse F. N. noluerit obedire præcepto sibi simpliciter facto. PATER GUARDIANUS, qui supra coram Fratribus Capitulariter congregatis in Refectorio, vocavit supradictum Fratrem N., eumque paternis, & charitativis verbis monuit, ut saluti animæ suæ prospiciens, sibi injuncto mandato obediret. Sed renuente illo exequi obedientiam, idem P. Guardianus jussit illi sub formali præcepto Sanctæ Obedientiæ, ut sibi demandatam pœnitentiam, *sive* præceptum exequeretur; & assignavit illi tres dies incipiendos tunc, (quorum primus pro prima, secundus pro secunda, & tertius pro tertia canonica, & peremptoria monitione esset) intra quos, si non paruerit, declarabitur incidisse in Excommunicationem prædicto P.Guardiano reservatam. Acta sunt hæc Die. Mense. Anno.&c, in Conventu &c. In quorum &c,

Ego Fr. N. Guardianus.
Ego Fr. N. Discretus fui Testis.
Ego Fr. N. Sacerdos &c. fui Testis.

XCIX. *Si forte Subditus prævidens Guardianum sibi velle tale præceptum formale coram Fratrum Communitate facere, non venit in Refectorium; & de mandato Superioris quæsitus a Fratribus, venire rennit; aut in Conventu latitat; Monitorium faciendum est in scriptis, & factum describi, ut sequitur.*

In nomine Domini &c. *ut supra num. XCVII. usque ad illa verba* P. GUARDIANUS QUI SUPRA &c. *& subsequatur*. Pater Guardianus, qui supra, cœteris Fratribus in Refectorio, *sive* Capitulariter congregatis existentibus, advertit prædictum Fratrem N. non adesse. Proinde jussit PP. FF. N. & N. Sacerdotibus, ut illum requirerent; & illi invento, significarent nomine ipsiusmet Guardiani, ut statim in Refectorium se conferret. Qui prædicti Sacerdotes euntes, & postea reversi retulerunt &c. *Et hic ponatur per extensum eorum relatio; & si ipse venerit, Guardianus moneat, & assignet terminos Canonicos &c. & factum describatur, ut supra* num, XCVII. *Si vero referent, se illum invenisse, & eum respondisse, quod* nolebat in Refectorio venire &c. *sive referent, quod eum non invenerunt, facta omni diligentia; Post descriptam relationem a prædictis Sacerdotibus factam subsequatur.* Visa porro ab eodem Guardiano ejus inobedientia, & quod malitiose latet, ne personaliter possit moveri, decrevit monere iu scriptis, juxta Canonica instituta, proinde publice legi, & affigi ad ostium cameræ prædicti Fratris N. & ad valvas Refectorii interius (ne posset ab eodem Fratre N. prætendi ignorantia) fecit Monitorium tenoris sequentis.

C. Tibi Fratri N. Sacerdoti &c. intimamus, & in his scriptis monemus, quatenus intra tres dies a die datæ præsentium, computandos, quorum primum pro prima, secundum pro secunda, & tertium pro tertia, & peremptoria Canonica Monitione assignamus; coram Nobis compareas, & mandatis nostris, ut de jure teneris, obedias. Quod si in tempore supradicto non comparueris, noveris Nos esse contra te relaxaturos Sententiam Excommunicationis. Et volumus præsens Monitorium publicatum, & cameræ tuæ habitationis affixum ita te arctare, ac si Tibi personaliter fuisset intimatum. Dat. Die ... Mense ... Anno ... In Conventu &c. In quorum &c.

Ego N. Guardianus.
Ego N. Discretus fui Testis.
Ego N. Discretus fui Testis.

ADNOTATIO.

CI. *Advertendum, quod si Frater inobediens est Laicus, melius est, quod Monitorium fiat lingua vernacula, ne possit allegare ignorantiam. Pariter, si Sacerdos est, & vir gravis, & aliqualiter ejus dignitati esset deferendum, melius est, quod comminetur Censura suspensionis a Divinis, sive Interdicti, non vero Excommunicationis. Tandem si ille compareret, & appellaret (a præcepto facto, aut a pænitentia injuncta, & consequenter a Censura ferenda) ad Provincialem, & non esset Appellatio notorie frivola, Guardianus non potest ultra procedere. Sed debet commonere Provincialem, & factum describere, ut sequitur.*

CII. Anno ... Die ... Mense ... loco &c. comparuit coram P. N. Guardiano, qui supra, Frater N. de quo supra, & dixit se appellare a præcepto sibi facto per eundem P. Guardianum ad A.R.P. Provincialem, quia &c. *& hic describatur causa Appellationis adducta*; & consequenter etiam a comminatione Censuræ. Cui appellationi prædictus P. Guardianus non detulit, nisi si, & in quantum erit de jure, & decrevit interea commonere de hoc A. R. P. Provincialem. In quorum &c.

Ego N. Guardianus.
Ego N. Testis.
Ego N. Testis.

ADNOTATIO

CIII. *Advertendum, quod Provincialis cum Diffinitorio, examinata causa Appellationis, si invenerit eam non sulsistere de jure, debet remittere Appellantem ad Superiorem localem, & nullo modo debet ipse se ingerere in Causa illa, quæ est de Foro, & jurisdictione Guardiani, cujus auctoritas redderetur cæteris Subditis contemptibilis, si ipse non posset effective illos compellere per Censuras ad obediendum.*

CIV. *Elapso termino assignato in Monitorio, & ad abundantem, expectata adhuc alia die, si Subditus non revertitur ad cor, & obediat; Guardianus scribat Sententiam Excommunicationis, sive alterius Censuræ comminatæ, & subscriptione propria, & sigillo Conventus muniat, & in plena Communitate Fratrum legat, & valvis Refectorii affigat; & si Frater Excommunicatus erit præsens, expellatur a Refectorio. Tenor vero Sententiæ erit, ut sequitur.*

CV. Sacrosancto Iesu Christi nomine invocato, Nos Frater N. Guardianus Conventus N. Ordinis Minorum, auctoritate D. N. I. C. Sanctorum Apostolo-

floforum Petri & Pauli, & Seraphici P. N. Francisci per Ordinis Constitutiones Nobis concessa: Te Fratrem N. excommunicamus, & a fidelium communione, ac Sacramentorum participatione separamus, & removemus, & harum tenore Te, ut præfertur, excommunicatum, separatum, & remotum, & ideo ab omnibus Christi fidelibus vitandum, declaramus, & denunciamus, quia per congrua intervalla, a Nobis canonice monitus, legitimis mandatis Nostris contumaciter obedire contempsisti. Volumus autem Te prædicta Censura, a qua nullus Nobis inferior, citra mortis periculum poterit absolvere, manere illaqueatum, donec, præstita Nobis Obedientia, & satisfactione, absolutionem mereraris. Dat. &c.

Fr. N. Guardianus.

locus ✠ sigilli.

CVI. Forma absolvendi Subditum Excommunicatum Denunciatum, ut supra.

Eadem prorsus est Forma, quam tradimus supra num. LXVI. pro absolvendis Apostatis; solummodo debent variari verba in fine absolutionis, & dici. Absolvo te a vinculo Excommunicationis, quam incurristi propter contumacem inobedientiam, mihi præstitam, & restituo Te &c. *Et debet Subditus ante absolutionem adimplevisse mandatum Superioris, mox publice in Fratrum Communitate, agnita culpa sua, absolutionem humiliter petere.*

CVII. Forma, qua uti debet Superior localis in ferenda Excommunicatione per modum Ordinationis.

Quia Superior localis pro bono regimine sui Conventus potest Excommunicationem ferre per modum ordinationis, quæ habet vim, ipsius tantum Officio durante; damus Formam, quam tenere debet; & videnda sunt ad hoc ea, quæ scripsimus Par. pr. Tit. Pœnarum a numer. 163. pag. 197. & seqq. *Ex dispositione ergo Statutorum Ordinis, quæ recensemus* loc. cit. num. 165. *debet ordinationem ipsam, in qua fertur Excommunicatio, scriptis mandare, & publice intimare, & affigere in loco commodo, in quo ab omnibus Fratribus possit videri, non vero a Sæcularibus, ut vitetur scandalum, sive admiratio; & ordinatio, cum Excommunicatione alio modo lata, nullius est valoris. Poterit ergo scriptis mandari, ut sequitur.*

Frater N. Guardianus Conventus N. &c.

CVIII. Harum serie sub formali præcepto Sanctæ Obedientiæ, in virtute Spiritus Sancti, & sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrenda, a qua nullus Nobis inferior absolvere poterit, prohibemus omnibus, & singulis Subditis nostris Sacerdotibus, Clericis, & Laicis, qui pro tempore, & durante nostro Officio in hoc Conventu N. commorabuntur de Familia, ne &c. *Et hic debet exprimi prohibitio juxta casuum exigentiam, & subsequatur.* Et ut ad omnes, & singulos notitia hujus nostræ prohibitionis perveniat, & a nemine ignorantia prætendi possit, volumus, præsentes, post quam fuerint Fratribus capitulariter congregatis publicatæ, affigi, & affixas manere ad valvas interiores Refectorii, nec ab aliquo inde amoveri sub simili pœna Excommunicationis, ut ab omnibus commode legi possint. Datæ, & publicatæ fuerunt in publica Fratrum refectione hac Die... &c.

Ego Fr. N. Guardianus.

ADNOTATIO.

CIX. *Advertendum, quod, ut diximus* Par. p. Tit. Pœnarum num. 197. pag. 314. *talis Censura Excommunicationis per modum ordinationis, ut præfertur, ferri non potest nisi pro re valde gravi, vel in se vel respective ad grave inconveniens, quod ex re prohibita probabiliter sequi potest; nec temere, aut ex levi causa gladio Excommunicationis, quæ non potest ferri, nisi ob culpam mortalem, uti debet Prælatus, ne ex usu vilescat, & contemnatur. Insuper advertendum est, quod ordinatio debet scriptis mandari, & publicari lingua vernacula, ut intelligi ab omnibus facilius possit, ne ullus valeat allegare ignorantiam. Tandem advertendum, quod ut probavimus,* citat. Tit. Pœnarum num. 167. pag. 197. *casu quo aliquis contraveniat ordinationi, licet ille maneat ipso facto pro foro animæ Excommunicatus, non potest tamen a Guardiano ferri Sententia declaratoria Excommunicationis incursæ, sed hoc reservatur Provinciali quem commonere debet Guardianus.*

CX. Forma ferendæ Excommunicationis solemnis, sive Anathematis pro restitutione Furti, tenenda a Superiore locali, quando maximum periculum est in mora.

De hoc casu locuti fumus ex instituto, par. p. Tit. Pœnarum a num. 175. pag. 200. & seqq. *& videantur, quæ ibi scripsimus. Casu quo igitur secutum sit Furtum, quod supponitur factum a Fure domestica, & nisi restituatur maximum scandalum, cum detrimento Religionis, sequitur nec suppetat tempus habendi præsentiam Provincialis, ad quem de jure spectat; ante ferendum anathema contra Furem, debet confici, publicari, & affigi Monitorium tenoris sequentis.*

Fr. N. Guardianus Conventus N.

CXI. Cum a filio, sive filiis iniquitatis, Diabolo instigante, commissum fuerit Furtum, quo a tali loco &c. tali tempore &c. ablata est talis res &c. *& hic exprimatur locus, tempus, & res furatæ;* & maximum scandalum in damnum, & detrimentum Religionis, & maxima Fratrum conturbatio, ex tali Furto, inevitabiliter secutura sit, nisi quantocyus Furtum restituatur; harum serie, in virtute Spiritus Sancti, sub interminatione maledictionis æternæ mandamus talium rerum Furi, & ejus Complicibus, ut statim restituant Furtum. Quod si non fecerint intra spatium trium dierum, *sive* viginti quatuor horarum (*si tempus non suppetit*) quorum unum pro prima, unum pro secunda, & aliud pro tertia, & ultima peremptoria canonica monitione assignamus (*sive* quarum octo pro prima, octo pro secunda, & octo pro tertia, & ultima &c.) contra illos Sententia anathematis irremissibiliter fulminabitur. Dat. &c

Ego N. Guardianus &c.

ADNOTATIO.

CXII. *Advertendum, quod suprascriptum Monitorium debet extendi in lingua vernacula, ut ab omni-*

omnibus possit intelligi; & debet publicari in plena Fratrum Communitate, & in valvis Refectorii interius affigi. Elapso autem termino assignato, deveniri debet ad fulminationem anathematis in forma sequenti

CXIII. *Convocatis capitulariter Fratribus in Refectorio, &, ad ingerendum majorem horrorem, fenestris clausis, Guardianus indutus amictu, stola, & pluviali violaceo medius inter Vicarium, & antiquiorem Discretum ingrediatur Refectorium, portans (sicut & alii duo) candelam accensam. Progressus usque ad caput Refectorii sedeat super cathedra ibi ad hoc parata, & prædicti Sacerdotes illi hinc inde stantes assistant. Tum alta voce, & emphatica, ab aliquo Sacerdote, sive Clerico legi jubeat Sententiam anathematis sequentis.*

CXIV. Cum suadente Diabolo omnium malorum authore filius, sive filii iniquitatis, & perditionis, in hoc nostro Conventu furati sint &c. *& hic exprimatur res Furto sublata.* Nos Frater N. ejusdem Conventus Guardianus ad effectum, ut furtum restitueretur, primo, secundo, & tertio assignatis debitis temporis intervallis, monuimus Furem, & Complices sub interminatione maledictionis æternæ; verumtamen eodem Diabolo eorumdem corda possidente, contemptis monitionibus nostris, nullo modo comparuit res restituta.

Idcirco omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nec non Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, Seraphici P.N. Francisci, & omnium Sanctorum auctoritate atque Nobis a Deo concessa ligandi, atque solvendi potestate Furem, & Complices prædictarum rerum &c. excommunicamus, bonis omnibus Christianis communibus privamus, atque ab omnium Christianorum societate, & sanctæ Matris Ecclesiæ liminibus in Cœlo, & in Terra excludimus, & separamus, & taliter excommunicatos, & anathematizatos esse decernimus, volumus, & declaramus; eumque Diabolo, & Angelis ejus Apostatis, atque omnibus reprobis damnatos pariter judicamus. Propterea, (*hic vox elevetur, & majori emphasi, & pausa inter unam, & aliam maledictionem.*) Maledicti sint domi, & extra. Maledicti in Civitate, & in agro. Maledicti vigilando, & dormiendo. Maledicti manducando, & bibendo. Maledicti ambulando, & sedendo. Maledicta sit caro, & ossa eorum, & a planta pedis, usque ad verticem non habeant sanitatem. Veniat super illos maledictio hominis, quam per Moysen in lege Filiis iniquitatis *Dominus Deus* promisit. Deleantur nomina eorum de Libro viventium, & cum justis non scribantur, sed cum damnatis in æternum computentur. Sit hæreditas eorum in Inferno cum Cain Fratricida; cum Datan, & Abiron, & Core quos viventes deglutivit ignis Inferni; cum Anania, & Saphira; cum Simone Mago, cum Juda proditore, & cum omnibus damnatis, qui bibent in æternum vasa iræ, & furoris Justitiæ *Dei* viventis. Pereant in die Judicii, & nisi Furtum restituant, & Furem, & Complices revelent, contra eos *Dominus* noster Jesus Christus formidabilem illam Sententiam fulminet: Ite maledicti in ignem æternum.

Tum Guardianus, & alii duo Sacerdotes clament Fiat, Fiat, Fiat *& projiciant candelas in terram, quas pedibus conculcent, & contra eas aliquos lapides mittant, juxta illud, quod scripsimus supra n.* XLVII *loquendo de Forma servanda a Provinciali in fulminando solemni anathemate. Et advertendum, quod prout ibi diximus, bonum est, quod prædicta Sententia proferatur lingua vernacula, ut ab omnibus bene intelligi, & percipi possit.*

Formula Absolutionis danda a Prælatis Regularibus in fine Visitationis.

Completo sermone, quem Regularis Visitator facere consuescit in fine visitationis, omnes Fratres in medio Capit. genua flectant, ac devote recitent, *Confiteor Deo Omnipotenti &c.*

Quo finito. Visitator suo loco surgat & dicat; *Misereatur vestri &c.*

„ Si tenemini aliquo vinculo excommunicationis
„ majoris vel minoris, suspensionis, vel inter-
„ dicti, in quantum se extendunt gratiæ & pri-
„ vilegia Ordini nostro indulta, mihi commissa,
„ & vobis concessa; Absolvo vos, & restituo
„ vos Sacramentis Ecclesiæ, communioni & uni-
„ tati fidelium, In Nomine Patris, & Filii, &
„ Spiritus Sancti.
„ Item eadem auctoritate dispenso vobiscum super
„ irregularitatibus, inhabilitationibus, aliisque
„ pœnis Ecclesiasticis, si quas contraxistis, in
„ quantum possum & valeo. Aboleo etiam a vo-
„ bis omnem maculam infamiæ undecumque
„ contractæ, & habilito vos, & restituo exe-
„ cutioni Ordinum, & officiorum vestrorum, nec
„ non ad omnes actus legitimos tum Ordinis,
„ tum jurisdictionis, ac Religionis nostræ bene-
„ ficia, prout nostra se extendit auctoritas. De-
„ mum eadem auctoritate absolvo vos ab omni
„ transgressione Regulæ, Constitutionum, Or-
„ dinationum & admonitionum Majorum nostro-
„ rum; ab omnibus pœnitentiis oblitis, seu
„ etiam neglectis, & ab omnibus peccatis vestris;
„ de illis concedendo vobis indulgentiam plena-
„ riam juxta formam S. Romanæ Ecclesiæ con-
„ suetam. In Nomine Patris & Filii & Spiritus
„ Sancti Amen.
„ Ite in pace, nolite amplius peccare, & orate
„ Deum pro me.

ADNOTATIO.

Absolutionis hujus in Religiosis Ordinibus adeo celebris, non est cur dotes hic referam, amplitudinem, ac privilegia. Id unum tantum ad rem nostram annotasse sufficiat, absolutionem hanc a Prælatis Regularibus in fine visitationis Religiosis subditis impertiri solitam, multum iisdem prodesse in *foro interno*, non solum pro censuris & irregularitatibus dubiis, oblitis, atque ignoranter incursis, de quibus non est dubitandi locus; verum etiam pro censuris, & irregularitatibus certis, dummodo tamen *occultæ* sint. Verba enim illa *absolvo vos, restituo vos, dispenso vobiscum*, pie sane videntur favorabiliter amplianda ad ea omnia, ad quæ se se extendit Prælatorum potestas, quam quidem extendi ad casus etiam certos, *occultos* tamen, satis probabiliter docent Auctores. *Vide Dubitat* 15. *secti* 5. *n.* 82 Dixi in *foro interno*, & quatenus censuræ, ac pœnæ *occultæ* sint: nam in *foro externo & contentioso* nihil valet prorsus; in criminibus scilicet, seu pœnis ad dictum forum deductis, aut publice deducendis

(ibidem *num.* 83.) Quia tamen præter dictam absolutionem solent etiam Regulares Prælati Religiosis sibi subditis Indulgentiam plenariam ultimo impartire, ex concessione *Leonis X.* pro Fratribus Minoribus, & *Gregorii XIII.* pro Visitatoribus Societatis Jesu, ut scribunt *Lantusca* in Theat. Regul. tit: *Commissarius*, & *Em. Roderic.* tom. 2. qq. *regular*, *q.* 86. *art.* 2; idcirco eos monere debent pro consecutione indulgentiæ ejusmodi.

Generales Decretorum formulæ, quæ a Visitatoribus fieri aliquando contingunt.

Accidit namque, ac sæpe quidem, ut in visitatione Ecclesiarum & Monasteriorum aliqua inveniat Visitator, aut sacris usibus minus apta, aut Religiosis domibus minus certe commoda; quorum reparationem, si officio suo fungi velit, negligere haudquaquam potest. Damus itaque hoc ultimo loco generales formulas *Decreta* faciendi pro eorumdem restauratione. Et primum quidem,

Pro renovatione Tabernaculi Sanctissimi Sacramenti Altaris, seu Sacræ Pyxidis.

In Visitatione Ecclesiæ S. N. Ven. Monasterii N. inter alia Visitavimus Sanctissimum Altaris Sacramentum: invenimus autem vestem interiorem *Tabernaculi* laceram omnino esse, *seu* mucorem ex vetustate contraxisse; *vel Sacram Pyxidem* intus non bene inauratam. Quamobrem ut *Tabernaculum* vestiatur intus serico panno; *vel ut sacra Pyxis* iterum inauretur, sub pœnis &c. mandamus &c.

N. N. Visitator.

Pro reparatione alicujus Sacelli seu Altaris

In Visitatione Ecclesiæ S.N. Ven. Conventus N. inter cætera visitavimus *Sacella* & *Altaria*: invenimus autem *Sacellum* N. ruinam prope minitari; *Altaris* item *lintea* omnino lacera, sordidave: *Crucem* etiam, & *Candelabra* vetustate jam consumpta. Quare ut *Sacellum* reparetur; *Altaris* vero ornamenta amoveantur, purgentur, renoventur, sub pœnis &c. ordinamus &c.

N. N. Visitator.

Pro suspensione, aut renovatione Vestium, seu Vasorum Sacrorum.

In Visitatione Ven. Monasterii N. inter alia visitavimus *Sacrarium* cum *Vestibus* & *Vasis Sacris*; invenimus autem *unam* aut *plures Planetas* omnino laceras; quas suspendimus: *Corporalia* itidem, *Purificatoria* (*& si quæ sint alia*) immunda prorsus, longoque usu detrita, quæ laceravimus: *Calices* demum (*exprimatur numerus*) cum *Patenis* totidem, non bene inauratos, quos denuo inaurari mandavimus.

N. N Visitator.

Pro restauratione, majorique cura Bibliothecæ.

In Visitatione Ven. Conventus N. inter alia visitavimus *Bibliothecam*: invenimus porro magnam librorum copiam blattis tineisque abrosam. Quamobrem ut libri restaurentur; majorique cura serventur in posterum, mandamus, ut aliquis semper *Bibliothecæ* curandæ præpositus sit, qui virtute, probitate, librorumque peritia polleat.

N. N. Visitator.

Ad hunc modum, si quæ alia *Decreta* fieri contingant, condi poterunt. Sed hæc satis multa, vel plura potius, quam necesse fuit.

FINIS.

INDEX

INDEX RERUM,

Quæ in hoc Formulario continentur.

A

B

C

D

E

F

Fa-

quo-

Q

R

Se-

S

T

V

Jesu Christo Domino, ac Immaculatæ ipsius Matri
Laus, Honor, & Gloria.

DE INCORRIGIBILIUM EXPULSIONE

AB ORDINIBUS REGULARIBUS

TRACTATUS ABSOLUTISSIMUS IN TRES PARTES DIVISUS

IN QUARUM PRIMA,

De expellendis ab Ordinibus juxta Canones antiquos, & Decreta Sacræ Congregationis Concilii agitur.

IN SECUNDA

Praxis expeditissima pro constructione processus habetur.

IN TERTIA

De Expulsorum statu materia diffuse discutitur.

JUDICIBUS, ET ADVOCATIS ECCLESIASTICIS

OPUS UTILE

PRÆLATIS REGULARIBUS, TUM PROVINCIALIBUS TUM GENERALIBUS

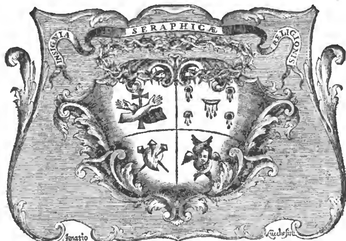
OMNINO NECESSARIUM.

AUCTORE

P. LUDOVICO MARIA SINISTRARI DE AMENO

ORDINIS S. FRANCISCI REF. PROV. MEDIOLANENSIS.

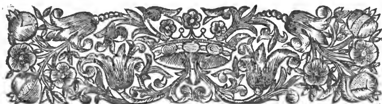
OPUS POSTHUMUM.

ROMÆ, MDCCLIV.

In Domo CAROLI GIANNINI Librorum SANCTITATIS SUÆ Provisoris, In Platea Capranicensi.

SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIO.

DE INCORRIGIBILIUM
EXPULSIONE
AB ORDINIBUS REGULARIBUS.

IMPLICEM Praxim expellendi Religiosos incorrigibiles a propriis Ordinibus tradere decreveram, quando in mentem meam subiit monitum S. *Petri Apostoli, cap. 3. vers.* 15. qui ad Fidelium instructionem scripsit, ut essent *parati semper ad satisfactionem, omni poscenti rationem de ea, quæ in eis est, spe.* Ex qua doctrina habemus, necessarium esse ei, qui aliquid operatur, paratum esse debere rationem reddere suæ operationis, si illam justam, ac rectam probare vult. Si enim aliquis in operando recta ratione non dirigitur, rectitudinem operi suo nequit tribuere; & si opus rectum ostendere intendit, necesse est, ut demonstret ejus rectitudinem per rationem, qua operatus est. Superioribus igitur Regularibus sufficiens non erat tradere nudam Praxim, juxta quam Subditos incorrigibiles debent ab Ordine expellere; sed necessarium est etiam Theoriam ejusdem materiæ tradere, in qua iidem instruerentur de ratione, quæ Praxim eandem dirigere debet, ut hæc recta evadat, & possint Superiores rationem reddere de omnibus formis, quas observare in eadem Praxi continget. Quia vero prima, & unica faciendorum ratio est aut naturalis, aut divina, aut humana lex, quam ex *Chrysippo Marcianus text. in l. 2. in fin. ff. de leg.* vocat *præceptricem faciendorum*; imo *lex est omne, quod ratione consistit*, ut ait Canon, *in cap. 5. consuetudo. 1. dist.* sequitur, quod lex est illa ratio, quam operans allegare debet in probando, rectam esse operationem suam. Unde, si quis demonstrat, se fuisse operatum conformiter ad legem, recta erit pronuntianda operatio; verum ex adverso dicenda erit perversa, & mala, si a lege invenietur difformis; & ideo dicebat *Apostolus, ad Roman. cap. 7. vers. 7. peccatum non cognovi, nisi per legem.* Ut igitur Prælati ostendere valeant, se recte operari in Incorrigibilium expulsione, instruendi sunt de legibus, quæ circa talem expulsionem latæ sunt, & quas e corpore juris communis erutas trademus, additis novis Apostolicis Decretis, ac Sacræ Congregationis Concilii rescriptis. E jure communi sic habetur.

SUMMARIUM.

2 *Monachus, vel Monialis, illicitis complexibus*

Filios procreantes, a Monasterio sunt eliminandi, & in Ergastulis includendi.

3 *Velata, impudice habens prolem, omnino separanda, ut non habitet sub eodem tecto cum reliquis Virginibus.*

4 *Clericus, Ordine quolibet insignitus, de Delictis convictus, deponitur: si non resipiscit, excommunicatur, deinde anathematizatur, postremo traditur brachio Sæculari.*

5 *Canonicus Regularis, renuens subesse Priori, primo debite excommunicatur; deinde, crescente contumacia, de Fratrum consortio penitus excluditur.*

6 *Monachi, sæculariter viventes, primo ad servandam Regulam (postposita appellatione) compellantur. Si contumaciter resistunt, ejiciantur, & in eorum locum alii sufficiantur.*

7 *Superiores jubentur Fugitivos, & Ejectos de Ordine annuatim requirere, & ad receptionem ipsorum compelli per Ordinarios.*

8 *Monachus lineis camisiis non utatur. Quod, si proprietarius, monitione præmissa, de Monasterio expellatur, nec recipiatur, nisi emendatus.*

9 *Monachus contumax, percellendus, & ejiciendus ab Ovili, ne Oves inficiat.*

10 *Clericus, si incorrigibilis nequeat in Monasteriis custodiri ad pœnitentiam, sub arcta custodia detinendus.*

11 *Clericus, si tertio monitus contemnat emendari, privandus Foro Ecclesiastico.*

12 *Ejecti, & Fugitivi annuatim requirendi sunt, atque censuris cogendi sunt Superiores ad illorum receptionem, & ejecti ad reditum.*

Causa 27. quæst. 1. cap. 11.

2 IMpudicas, detestabilesque personas Monachorum, quæ abiecto proposito sanctitatis, illicita, atque sacrilega contagione se miscuerunt, & in abruptum conscientiæ desperatione perductæ, illicitis complexibus filios publice procreaverunt, a Monasteriorum cœtu, Ecclesiarumque Conventibus eliminandas esse mandamus: quatenus retrusæ in suis Ergastulis, tantum facinus lamentatione continua deflentes, purificatorio possint igne pœnitudinis decoqui; ut eis, vel ad mortem, solius misericordiæ intuitu, per communionis gratiam possit subveniri.

Causa 27. quæst. 1. cap. 17. Si quis sacro.

3 VElatæ, & Deo consecratæ, si, abjecto proposito sanctitatis, clanculo sacrilega se contagione miscuerint, & illicitis complexibus publice, & libere filios procreaverint, has impudicas, detestabilesque personas a Monasteriorum cœtu, Ecclesiarumque Conventibus eliminandas esse, judicatum est: quatenus, retrusæ Ergastulis, tantum facinus continua lamentatione defleant. Unde & verbo Domini, & canonica auctoritate in hac Sancta Synodo præcipimus, ut omnino separentur; & juramento colligentur, ut ulterius non sub uno cohabitent tecto.

Decretal. lib. 2. tit. 1. cap. 10. de Judic.

4 CUM non ab homine: *& infra*. A nobis fuit ex parte tua quæsitum, utrum liceat Regi, vel alicui sæculari personæ judicare Clericos cujuscunque Ordinis sive in furto, sive in homicidio, vel perjurio, seu quibuscunque fuerint criminibus deprehensi. Consultationi tuæ taliter respondemus; quod, si Clericus in quocunque Ordine constitutus, in furto, vel homicidio, vel perjurio, sive alio crimine fuerit deprehensus, legitime atque convictus, ab Ecclesiastico Judice deponendus est. Qui, si depositus, incorrigibilis fuerit, excommunicari debet; deinde, contumacia crescente, anathematis mucrone feriri; postmodum vero, si in profundum malorum veniens contempserit, cum Ecclesia non habeat ultra quid faciat, ne possit esse ultra perditio plurimorum, per Sæcularem comprimendus est potestatem; ita quod ei deputetur exilium, vel alia legitima pœna inferatur

Decretal. lib. 1. tit. 33. cap. 10. de Major. & Obed.

5 CUM in Ecclesiis Sancti Victoris, & Sancti Joannis de Monte &c. *& infra*. Nos igitur ad reformationem earundem Ecclesiarum, diligenti sollicitudine intendentes, universis Canonicis dedimus in mandatis, ut Priori suo in his, quæ ad eundem pertinent, obedirent. Cumque omnes (quatuor dumtaxat exceptis) se obedire velle concorditer respondissent, prædicti quatuor contra Priorem se in superbiam erigentes, licet, de obedientia, Priori suo præstanda, juramentum præstitissent corporaliter; tamen exhibiti juramenti immemores suo Priori per omnia restiterunt; & cum pro contumacia sua nequivissent ad debitam obedientiam revocari, dictus Prior in eos sententiam excommunicationis promulgavit. Cum igitur præfati Canonici ad Apostolicam Sedem accessissent, per scripturas authenticas, ex multorum testimonio Prælatorum effecti de ipsorum contumacia certiores, recepto secundum formam Ecclesiæ ab eisdem corporaliter juramento, ipsis fecimus beneficium absolutionis impendi, præcipientes eis sub debito juramenti, ut ad suum Claustrum, de quo exierunt, redeuntes, Priori suo secundum Deum devote, ac humiliter obedirent. Ideoque mandamus, quatenus præfatos Canonicos, ut ad Prioris sui obedientiam revertantur, per censuram Ecclesiasticam compellatis: & ne de sua possint contumacia, vel malitia gloriari, cogatis eos, (si videritis expedire) ut juramentum, quod de parendo mandatis Prioris pro absolutionis beneficio impetrando superbe negaverunt, humiliter præstare procurent: alioquin eos de Fratrum consortio penitus excludatis.

Decretal. lib. 3. tit. 50. ne Cler. vel Monach. cap. 7.

6 RElatum est, quod Monachi de N. seculariter vivunt, & alios exemplo suo corrumpunt. Ideoque mandamus, quatenus eos ad observandam Regulam, appellatione remota, compellatis. Vel, si ubi restiterint ausu temerario, eis ejectis, Fratres alterius Ordinis (si non potest præscriptum Monasterium in suo Ordine reformari) in illud inducas, ut labores impiorum justi edant, & illi tandem, rubore confusi, ad sui Ordinis observantiam revertantur

Decretal. lib. 3. tit. 32. de Regular. cap. final.

7 NE Religiosi viri, vagandi occasionem habentes, salutis propriæ detrimentum incurrant, & sanguis eorum de Prælatorum manibus requiratur, Statuimus, ut Præsidentes, Capitulis celebrandis secundum statutum Concilii generalis, seu Patres Abbates, seu Priores, Fugitivos suos, & Ejectos de Ordine suo, requirant sollicite annuatim. Qui, si in Monasteriis suis recipi possunt secundum ordinem regularem, Abbates, seu Priores, eorum monitione prævia, per censuram Ecclesiasticam compellantur ad receptionẽ ipsorũ, salva Ordinis disciplina.

Decretal. lib. 3. tit. 35. de stat. Monach. cap. 6.

8 CUM ad Monasterium Sublacense; *& infra*. Firmiter inhibuimus, ne quis de cætero Monachorum, lineis camisiis utatur: *& infra*. Prohibemus quoque districte in virtute obedientiæ sub obtestatione Divini Judicii, ne quis Monachorum proprium aliquo modo possideat; sed, si quis aliquid habeat proprii, totum incontinenti resignet. Si vero post hoc, proprietatem aliquam fuerit deprehensus habere: regulari monitione præmissa, de Monasterio expellatur; nec recipiatur ulterius, nisi pœniteat secundum monasticam disciplinam &c.

Decretal. lib. 3. tit. 35. de stat. Monach. cap. final.

9 EA, quæ pro Religionis honestate &c. *& infra*. Ipsi etiam Visitatores, Monachos, quos contumaces invenerint, & rebelles, juxta modum culpæ, vice nostra, regulari censura percellant, absque personarum delectu, non parcendo rebellibus ob suam pertinaciam, vel potentiam amicorum, quin ovẽ morbidã ejiciãt ab ovili, ne inficiat oves sanas &c.

Decretal. lib. 5. tit. 39. de Sent. Excom. cap. 35.

10 UT famæ tuæ &c. *& infra*. Sane consuluisti nos, utrum Clerici, graviter excedentes, qui non possunt Monasteriis ad agendam pœnitentiam deputari, quoniam, cum non pœniteant de commissis, opportunitate fugiendi captata, carcerem fugerent Claustri, & prioribus se sceleribus scelestius immiscerent, a Te, vel aliis Prælatis suis arctæ possint custodiæ mancipari: *& infra*. Respondemus, quod, cum Prælati excessus corrigere debeant Subditorum, & publicæ militatis intersit, ne crimina remaneant impunita, & per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerint, nequiores: non solum possunt, sed debent etiam Clericos, postquam fuerint de crimine canonice condemnati, sub arcta custodia detineri; qui, cum sint incorrigibiles, nec in Monasteriis valeant custodiri, ad similia, vel pejora facile laberentur &c.

De-

Decretal. lib. 5. tit. 39. de Sent. Excom. cap. 43.

11 COntingit interdum &c. *& infra*. Sane, sicut accepimus, insinuante Comite Flandren., in Diœcesi tua quidam existunt, qui nec in modo tonsuræ, nec in vestimentorum forma, nec in qualitate negotiorum de Clericatu quidquam ostendunt, ad pœnæ subterfugium se Clericos exhibentes. Cum enim super excessibus, quos sæculari luxu committunt, ad publica judicia pertrahuntur, circumcisis crinibus, ut possint circumvenire vindictam, se pro Clericis repræsentant, Clericalis fori privilegium labiis allegantes, qui factis paulo ante negaverant Clericatum: *& infra*. Verum, quia privilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate: ac frustra legis auxilium invocat, qui committit in legem: volumus, & mandamus, ut tales, si tertio a Te commoniti, seipsos contempserint emendare, illius efficiantur immunitatis exsortes, quæ pro Clericorum tutela, & laicorum violentia coercenda dignoscitur instituta.

Decretal. lib. 3. cap. 24. de Regularibus.

12 NE Religiosi, vagandi occasionem habentes, salutis propriæ detrimentum incurrant, & sanguis eorum de Prælatorum manibus requiratur: Statuimus, ut Præsidentes, Capitulis celebrandis, secundum statutum Concilii Generalis, seu Patres Abbates, seu Priores, Fugitivos suos, & Ejectos de Ordine suo, requirant sollicite annuatim. Qui, si in Monasteriis suis recipi possunt secundum ordinem regularem, Abbates, seu Priores eorum, monitione prævia, per censuram Ecclesiasticam compellantur ad receptionem ipsorum, salva Ordinis disciplina. Quod, si hoc regularis ordo non patitur, auctoritate nostra provideant, ut apud eadem Monasteria in locis competentibus, si absque gravi scandalo fieri poterit, alioquin in aliis Religiosis Domibus ejusdem Ordinis, ad agendum ibi pœnitentiam, talibus vitæ necessaria ministrentur. Si vero hujusmodi Fugitivos, vel Ejectos inobedientes invenerint, eos excommunicent, & tamdiu faciant ab Ecclesiarum Prælatis excommunicatos publice nunciari, donec ad mandatum ipsorum humiliter revertantur.

Decreta Sacræ Congregationis Concilii De Regularibus Apostatis, & Ejectis.

S U M M A R I U M.

13 *Innovatio Constitutionis Clementis VIII., ad Regularium reformationem.*
14 *Exemptio Regularium, quoad approbationem ab Ordinariis, pro eorum receptione ad Habitum.*
15 *Nullus licentiandus ad aliam Religionem strictiorem, nisi constet, illam Religionem eum velle recipere, & tunc ad eam recta se transferat via.*
16 *Fugitivi, & Apostatæ per Ordinarios capi possunt, & carcerari, ut consignentur Superioribus, ad punitionem.*
Idem præstare possunt Superiores Regulares per se, vel per alios.
17 *Absolutio a pœnis, per apostasiam contractis, datur sponte redeunti, intra terminum, ibidem præscriptum.*
18 *Incorrigibilis nullus vere talis, nisi ultra requisita a jure communi, sit probatus in carceribus jejunio, & pœnitentia.*
Unicuique Religioni privatos habere carceres conceditur ad torturam Incorrigibilium.
Lapso probationis tempore, si non resipiscit, expellitur.
Expulsio a solo Generali, de consilio, & assensu sex Patrum, ad hoc a Comitiis generalibus electorum facienda.
Processus expulsionis institui potest juxta stylum, & Constitutiones cujusque Religionis.
Causæ expulsionis integre probari debent, ad præscriptum Sacrorum Canonum.
19 *Expulsus, in habitu clericali debet incedere, & Ordinario loci subesse.*
Sententia expulsionis Ordinario debet notificari.
20 *Expulsio non nisi pro extremo remedio adhibenda.*
21 *Expulso non concedantur litteræ testimoniales ad S. Sedem, nec jubeatur aliam ingredi Religionem.*
22 *Expulsi sunt perpetuo suspensi ab exercitio Ordinũ, nec super hoc dispensari queant ab Ordinariis.*
23 *Expulsi, iterum recipiendi, si litteras testimoniales resipiscentiæ, ab Ordinariis obtentas, deferant.*
24 *Præsens Constitutio jungenda Decretis Clementis VIII., & cum eisdem legenda in publica Mensa, bis in anno.*
25 *Pœna Contravenientibus hisce dispositionibus.*
Facultas relaxandi, aut moderandi talem pœnam, Sedi Apostolicæ reservatur, sub nullitate attentati.
26 *Robur præsentis Constitutionis.*

SAcra Congregatio Cardinalium, Concilii Tridentini Interpretum, Regularium Ejectorum, & Fugitivorum statui consulere, illorumque scandala submovere, & succrescentem numerum frangere, operæ pretium existimans, auditis Religionum Superioribus, reque diligentissime perpensa, communicato etiam consilio cum *S. D. N. Urbano VIII.*, atque ex peculiari Sanctitatis suæ facultate, infrascripta Decreta edidit.

§. I.

13 Ac primo, ut infecta semina, a quibus pravi ejusmodi fructus potissimum prodeunt, deinceps, ne serantur in Vinea Domini, censuit esse innovandas, & Sanctissimi auctoritate innovat Constitutiones, & Decreta generalia Sanctæ memoriæ *Clementis VIII.* ad Regularium reformationem, ac Novitiorum receptionem, professionem, atque institutionem spectantia; districteque præcipit Generalibus, atque aliis omnibus Ordinum Superioribus, ut illa exacte observent, atque, ut observentur efficiant, sub pœnis statutis in iisdem Constitutionibus.

§. II.

14 A quibus tamen excipiendum censuit caput illud, quo decernitur, ut in Conventibus, seu Monasteriis, ad Novitios recipiendos hactenus designatis, & approbatis, seu in posterum designandis, & approbandis, Novitii ad habitum nullatenus recipi possint, nisi prius a Congregatione Reformationis Apostolicæ, vel a propriis locorum Ordinariis expresse, & nominatim approbati fuerint. A cujus quidem Decreti observatione Sacra Congregatio, justis de causis, censuit, Regulares esse absolvendos, pro-

nt

ut auctoritate Sanctissimi Domini Nostri absolvit, atque exemit.

§. III.

15 Deinde, ut apostatandi opportunitas Regularibus praeripiatur, statuit, ut de caetero nullus permittatur ad arctionem Religionem transire, nisi prius Superiori legitime constiterit, eam Religionem paratam esse, illum recipere, qui licentiam petit, tumque Regularis recta se transferat ad arctionem. Quod, ut reipsa adimpleatur, idem Superior omni studio, & diligentia invigilet.

§. IV.

16 Rursus statuit, ut Fugitivi, & Apostatae, sive habitum Regularem deferant, sive non, possint, ac debeant ab Episcopo loci, ubi moram trahunt, in carceres conijci, ac Superioribus Regularibus consignari, secundum Regularia instituta puniendi; atque ipsi quoque Superiores teneantur, eos perquirere, ad Religionem reducere, atque efficere, ut apprehendantur, salva tamen in omnibus facultate, Ordinariis locorum attributa *Decreto Concilii cap. 3. sess. 6.*

§. V.

17 Quod, si Apostatae hujusmodi citra Montes infra quatuor, ultra Montes vero intra sex menses, a praesentis Decreti publicatione inchoandos, sua sponte ad suam quisque Religionem redierit, tum poenarum omnium, ipsis per Apostasiam inflictarum, aut infligendarum remissionem, atque impunitatem assequantur. Ita tamen, ut debeant absolutionem a Superiore humiliter petere, & coram eo culpam fateri, atque emendationem polliceri. Superior vero eo contra benigne illos teneatur ab hujusmodi poenis absolvere, & paterna charitate complecti.

§. VI.

18 Ad haec, ut in posterum a Religionibus nullus legitime professus eijci possit, nisi sit vere incorrigibilis; vere autem incorrigibilis minime censeatur, nisi non solum concurrant ea omnia, quae ad hoc ex juris communis dispositione requiruntur, sublatis hac in parte Statutis, & Constitutionibus cujuscunque Religionis, & Ordinis, etiam a Sede Apostolica approbatis, & confirmatis: verum etiam unius anni spatio in jeiunio, & poenitentia probetur in carceribus; proindeque unaquaeque Religio privatos habeat carceres in qualibet saltem Provincia. Elapso autem anno, si nihilominus non resipuerit, sed animo induratus in sua pervicacia perseveraverit, ne contagione pestifera plurimos perdat, tanquam pecus morbida, ac membrum putre eijci tandem possit, sed ab ipsomet Generali tantum, de consilio, & assensu sex Patrum, ex gravioribus Religionis, eligendis in singulis Capitulis, & Congregationibus Generalibus; tumque nonnisi instructo secundum eorum stylum, & Constitutiones processu, & plene probatis causis expulsionis ad Sacrorum Canonum praescriptum. Interea tamen usque ad primum Generale Capitulum, seu Congregationem, proxime celebrandam, si quempiam ex justis, & necessariis causis expellere oportebit, ejectio fieri possit a Generali cum consilio, & assensu sex Patrum, ut supra, quos idemmet Generalis eligere debeat intra quatuor menses, a praesentis Decreti publicatione, servata tamen in reliquis forma, superius praescripta,

§. VII.

19 Sic vero Ejecti, quandiu non redierint ad Religionem, in habitu Clericali incedant, atque Ordinarii loci jurisdictioni, & obedientiae subsint: Proindeque Generalis illico expulsionis Sententiam eidem Ordinario notificare teneatur.

§. VIII.

20 Caeterum Sacra Congregatio Religionum Superiores serio admonet, ac per Iesu Christi viscera obtestatur, ut memores paternae charitatis, & mansuetudinis, quam profitentur, nihil intentatum relinquant, ut lucrentur animas Fratrum suorum, sere in profundum malorum delapsas; antequam gravissimum, atque extremum expulsionis remedium experiantur. Idque eo magis, quod Subditorum sanguinem, qui ex malo negligentium, & sui Officii immemorum Praelatorum regimine peribunt, Dominus noster Jesus Christus in Supremo Dei Judicio de eorundem Praelatorum manibus sit requisiturus.

§. IX.

21 Praeterea statuit, ut iidem Superiores nemini ex Religiosis expulsis litteras testimoniales concedant, illos ad Sedem Apostolicam reijcientes, vel jubentes aliam ingredi Religionem.

§. X.

22 Item, ut Ejecti, extra Religionem degentes, sint perpetuo suspensi ab exercitio Ordinum, sublata Ordinariis locorum facultate, dictam suspensionem relaxandi, atque moderandi.

§. XI.

23 Ac postremo censuit esse innovandam, & Suae Beatitudinis auctoritate innovat Constitutionem fel. record. Gregorii IX. relatam in *cap. final. Extra. de Regular.*, ac propterea declarat, eam Constitutionem in ijs quoque vendicare sibi locum, servandamque esse, qui juste, & definitiveque, ac juris ordine servato, expulsi fuerint, dummodo tamen in expulsis hujusmodi subsit spes evidens emendationis ex litteris fidem testimonialibus Ordinarii, cujus conscientiam in his litteris concedendis, Sacra Congregatio serio oneravit.

§. XII.

24 Ne qua vero difficultas, in suprascriptis Decretis, & Ordinationibus exequendis, oriatur, Sacra Congregatio, Sanctissimo Domino Nostro annuente, atque approbante, universis Generalibus, Provincialibus, Commissariis, Ministris, Praesidentibus, Abbatibus, Prioribus, Praepositis, Guardianis, Vicariis, & quibuscunque aliis Superioribus quorumcunque Ordinum, vel Congregationum, Monasteriorum, Conventuum, Collegiorum, Domorum, ac locorum Regularium, quorumcunque locorum existentium, injungit, serioque mandat, ut illa dili-

diligenter observent, atque observari procurent in omnibus Cœnobijs, ac Monasterijs, Collegijs, ac Domibus quorumcunque Monachorum, ac Regularium, ubique locorum existentibus, efficiantque, ut tam Decreta supradicta fel. recordat. Clementis VIII., quam præsentes Ordinationes in singulis hujusmodi locis, bis saltem in anno, in publica Mensa legantur.

§. XIII.

25 Si quis vero ipsorum adversus ea, quæ superius præscripta sunt, vel eorum aliquid quoquomodo facere, vel moliri præsumpserit, ipso facto pœnam incurrat privationis omnium Officiorum, quæ tunc obtinebit, vocisque activæ, ac passivæ, & perpetuæ inhabilitatis, ad illa in posterum obtinenda, pœnaque hujusmodi sit Sanctitati Suæ, ac Sedi Apostolicæ reservata, iisdem Superioribus, etiam Generalibus, & Provincialibus illam moderandi, seu relaxandi potestate, penitus interdicta: & nihilominus sit irritum, & inane, quidquid secus a quoquam actum extiterit.

§. XIV.

26 Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis in favorem quarumcunque personarum, atque Ordinum, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Congregationum, Monasteriorum, Conventuum, Domorum, ac locorum Regularium quorumcunque nec non illorum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis, vel consuetudinibus, etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque, indultis, ac privilegiis, etiam in corpore iuris clausis, aut ex causa, vel titulo oneroso, vel in limine fundationis concessis, etiam Mari magno, seu Bulla Aurea, aut alias nuncupatis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, & cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, nec non irritantibus Decretis, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, aut alias quomodolibet, etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis, & iteratis vicibus approbatis, & innovatis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, & formis, specialis, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales, idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma servanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita, & observata, inserti forent, Præsentibus pro expressis habentes; quibus, quo ad ea, quæ supradictis quomodolibet adversantur, illis alias in suo robore permansuris, specialiter, & expresse, Sanctitatis Suæ auctoritate, derogat, cæterisque contrariis quibuscunque. *Dat. Romæ die 21. Septembr. 1624.*

Decreta Sacræ Congregationis Concilii die 9. Augusti 1625.

SUMMARIUM

27 *Electio Judicum in causa expulsionis, ex unaquaque Provincia fieri potest.*
Summarium processus cum voto eorum ad Generalem mitti debet, si ob distantiam nequeant cum eo convenire
Sententia Generalis quoad expulsionem, Voto Judicum debet esse conformis.
Provisio Judicum expulsionis, donec celebretur Capitulum Generale.

27 SAcra Congregatio Concilii, S.D.N. approbante, declaravit, sex Patres in singulis Capitulis, & Congregationibus Generalibus eligendos, de quorum consilio, & assensu Generalis potest Regulares incorrigibiles a Religione eijcere, in unaquaque Provincia eligi posse, eosque, sic electos, si Generalis tam longe abfuerit, ut una convenire non possit, debere ad eundem transmittere summarium processus, una cum eorum voto, ut juxta illud Generalis possit ad sententiam expulsionis procedere. Interea tamen usque ad primum Generale Capitulum, vel Congregationem, proxime celebrandam, Sanctitas sua annuit, ut ejectio (servata in reliquis forma Decreti, hac de re editi) fieri possit a Generali, itidem cum consilio, & assensu sex Patrum, quos idemmet Generalis in qualibet Provincia infra quatuor menses elegerit.

Declarationes, & solutiones aliquorum dubiorum circa Incorrigibiles Sacræ Congregationis Concilii Tridentini.

SUMMARIUM

28 *Interpellatio Sacræ Congregationis Concilii pro declaratione propositorum dubiorum, circa observantiam superioris Decreti.*
Septem dubia proposita eidem Sacræ Congregationi, circa eandem materiam.
29 *Regularis incorrigibilis, e Religione eijci nequit, tempore carcerationis nondum expleto.*
Tempus carcerationis integrum esse debet, & continuum.
Facultas eijciendi incorrigibiles nequit per Generalem alteri delegari.
Electio Judicum expulsionis, ex unaquaque Provincia fieri potest.
Si electio de prædictis non fuerit facta in Capitulo, vel Congregatione Generali, in quolibet casu debet esse recursus ad Sacram Congregationem.
Processus fieri debet iuxta stylum, & constitutiones cuiusque Religionis.
Summarium illius authenticum debet transmitti ad singulos ex electis Judicibus.
Votum in causa per litteras mittere possunt.
Sententia debet ferri de voto maioris partis sex Patrum electorum.

PRocurator Generalis Ordinis B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum, mediante intercessione Reverendissimi Cardinalis de Lugo Protectoris, supplicat pro sua, & aliorum Regularium instructione, per hanc Sacram Congregationem responderi ad infrascripta quæsita, super Decreto de Apostatis, & Ejectis, iussu Summi Pontificis, ex sententia eiusdem Sacræ Congregationis edito, anno 1624. & impresso in Bullario novo *Tom. 4. p. 267. vers. Ad hæc.* Pri-

Primo. An Regularis, constitutus in carceribus spatio unius anni, in iejunio, & pœnitentia, ad finem ut tanquam incorrigibilis a Religione eijciatur, si e carceribus fugiat (dicto carcerationis anno, nondum expleto), & deinde sit captus, possit tunc, ut incorrigibilia eijci. An vero, quid aliud faciendum sit?

Secundo. An Regularis, pluribus interpolatis vicibus pro reiteratis delictis, in diversis temporibus commissis, in carceribus detentus, possit uno carcerationis anno, (ut supra interpolate expleto) tanquam incorrigibilis a Religione eijei, si post dictum annum carcerationia interpolatum, animo indurato, in sua pertinacia perseveraverit, iterum delinquat?

Tertio. An Generalis Ordinis possit delegare facultatem eijciendi a Religione, Provincialibus pro eorum Provinciis, seu Commissariis; vel Vicariis Generalibus: Et an delegatio sit a Generali facienda in quolibet casu, an vero indefinite in omnibus casibus?

Quarto. An sex Patres, de quorum consilio, & assensu ejectio fieri debet, sint eligēdi de tota Religione, an potius sufficiat ex qualibet Provícia, seu Regno?

Quinto. Quod, si a Religione hujusmodi sex Patres non fuerint electi in Capitulo, seu Congregatione Generali, quid faciendum sit usque ad primum Capitulum Generale?

Sexto. An sufficiat, ut Prælatus Conventualis, seu Provincialis conficiat processum, stylo Religionis servato, & illius Summarium transmittat Generali Ordinis, seu illius Delegato, qui adhibitis sex Patribus electis, quilibet eorum videat eundem Processum, & transmittat votum suum per litteras eidem Generali, seu Delegato?

Septimo. An Generalis, seu Delegatus possit ferre sententiam ejectionis a Religione, quando a tribus ex sex Patribus electis, seu ab illorum majori parte dicta sententia approbetur: An potius sit necessarium, ut omnes sex dent votum, ita ut ex defectu voti, etiam unius non possit sententia valide ferri?

29 Die 21. Junij 1653. Sacra Congregatio Eminentissimorum Cardinalium, Concilii Tridentini Interpretum, omnibus mature perpensis.

Ad primum. Respondit. Regulares delinquentes, uti incorrigibiles, a Religione eijci non posse, anno carcerationis non dum expleto.

Ad secundum. Respondit. Non sufficere annum carcerationis, interpolate expletum, sed requiri spatium unius anni continuum, & integrum.

Ad tertium. Respondit. Generalem Ordinis non posse delegare facultatem eijciendi a Religione Provincialibus per eorum Provincias, seu Commissariis, vel Vicariis Generalibus.

Ad quartum. Inhærendo declarationi, alias factæ die 9. Augusti 1625. a sanctæ memoriæ Urbano VIII. approbatæ. Respondit. Sex Patres eligi posse in unaquaque Provincia, seu Regno.

Ad quintum. Respondit. Recurrendum ad Sacram Congregationem in singulis casibus.

Ad sextum. Processus esse conficiendos juxta stylum, & consuetudines Religionis, & illorum transumptum authenticum esse transmittendum ad singulos ex sex Patribus electis, qui per litteras possunt votum dare.

Ad septimum. Sententiam ejectionis a Religione ferri debere, saltem de voto majoris partis sex Partum electorum.

Decretum de Ejectis, & Eijciendis; Auctoritate Sanctissimi D. N. Innocentii PP. XII. Editum prima die Martii 1693.

SUMMARIUM.

30 *Instantia pro moderatione Decreti, editi a Sacra Congregatione Concilii sub Urbano VIII. de Apostatis, & Ejectis.*

31 *Standum est præfato Decreto, ubi præsenti non adversatur.*

Fugitivi, & Apostatæ annuatim per Superiores Regulares requirantur.

43 *Annus carcerationis ad probandam incorrigibilitatem præscriptus, ad semestre reducitur.*

33 *Facultas, data Provincialibus pro electione Judicum in casu expulsionis.*

Talis electio fieri debet in Capitulo, vel Congregatione, & per Generalem confirmari.

Potestas illorum in cognitione, & definitione causæ incorrigibilitatis, accedente consensu, & approbatione Generalis.

34 *Processus pro expulsione formari debet juxta leges, & stylum cujusque Ordinis, donec aliter decernatur.*

35 *Mandatum de jungendo hoc Decretum cum reliquis Clem., & Urbani VIII. de Apost. & Eject., & quod cum illis bis in anno legantur, & ad unguem observentur, sub pœnis in illis contentis.*

30 INstantibus Procuratoribus Generalibus Religiosorum Ordinum pro moderatione Decretorum de Apostatis, & Ejectis, editorum a Sacra Congregatione Concilii, & a sanctæ memoriæ Urbano PP. VIII. anno 1624. confirmatorum, ut facilior modus Incorrigibiles eijciendi præscribatur. Sacra Congregatio a Sanctissimo D. N. Innocentio PP. XII. super præmissis particulariter deputata Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Carpinei, Casanatæ, Mariscotti, de Norfolcia, de Lauræa, de Aguirre, & Colloredi, perpensis eorundem Procuratorum Generalium votis, ne consortio morbidarum pecudum cæteræ corrumpantur, & remedia hucusque ad sanitatem oblata male affectis officiant magis, quam prosint, maturo examine, zelo Regularis disciplinæ conservandæ, censuit, statuit, & & auctoritate Sanctissimi D. N. sibi specialiter attributa, hæc in posterum servanda decrevit.

§. I.

31 Quod firmis, ac in suo robore semper manentibus prædictis Decretis de Apostasia, etiam secundum eam partem, ubi agitur de Ejectis, & Eijciendis, tanquam Sacris Canonibus, & communiori Sanctorum Patrum menti conformibus quoad Ejectos eadem serventur, quæ in alio simili Decreto, hac præsenti die emanato, de Apostatis, & Fugitivis statuta sunt, & indulta. Quodque ad præscriptam legem sanctæ memoriæ Gregorii IX. in *cap. final. de Regular.* annuatim Fugitivi requirantur, & respective cogantur ad Claustra reverti.

§. II.

§. II.

32 Quod annus integer, qui in prædictis Decretis anni 1624. præscribitur in pœnitentia, & jejunio ad eijciendos incorrigibiles, ad sex tantum menses cõtinuos in posterũ coarctetur, & restringatur.

§. III.

33 Quod facultas Generalibus Ordinum de consilio, & assensu sex ex gravioribus Religiosis in singulis Capitulis, & Congregationibus Generalibus, ad Causas Eijciendorum eligendis, attributa, extendatur etiam ad quoscunque Provinciales, qui, electis pariter in Congregationibus Provincialibus sex gravibus ex propria Provincia Religiosis, a Generali confirmandis, de illorum consilio, & assensu Causas hujusmodi cognoscant, & ad effectum eijciendi Incorrigibiles suæ Provinciæ, & ejectionem pronunciandi, accedente approbatione Generalis, definiant: salva semper Sanctæ Sedis, & Sacræ Congregationis Concilii, in casu recursus, & appellationis, anctoritate.

§. IV.

34 Quod in posterum processus conficiantur juxta Regulas, Constitutiones, Ordinationes, & stylum cujusque Ordinis & Religionis, donec aliter fuerit a Sacra Congregatione provisum.

§. V.

35 At quia nimia sine delectu facilitas recipiendi quoscunque, Religionis ingressum petentes, & a Religione forsan alienos, duram satis tractu temporis necessitatem parit, eosdem e Claustris eijciendi, ne hujusmodi semina, quæ a principio ad fructum faciendum cadunt in terram bonam, paulatim contaminata inordinatis moribus usque ad incorrigibilitatem succrescant in paleas; eadem Sacra Congregatio, annuente Sanctissimo D. N. sub interminatione Divini Judicii, nec non privationis vocis activæ, & passivæ, ac Dignitatum, & Officiorum obtentorum, cum inhabilitate ad ea, in posterum obtinenda, quibuscunque prædictorum Ordinum Superioribus districte præcipit, & mandat, omnia, & singula Decreta sanctæ memoriæ Clementis VIII. registrata post Decretum sanctæ memoriæ Vrbani VIII. de Apostatis, & Ejectis incipien. *Regularis. Sanctissimus*, & *Nullus*, una cum subsequentibus Decretis, Provisionibus, Ordinationibus, bis in anno legi, eadem ad unguem servari, pœnas, in eisdem contentas, innovari, & Capitibus Ordinum intimari, ne hujusmodi Decretorum transgressores, qui in lege gloriantur, per prævaricationem legis Deum inhonorent; & ne militiæ Christi adscripti tam de facili fiant desertores, & profugi. Datum Romæ die 24. Iulii 1694. G. Card. Mariscottus Pro-Præfectus. N. Pallavicinus Sacr. Congr. Concil. Secret. Die 30. Julii 1694. supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Curiæ, in Acie Campi Floræ, ac aliis locis solitis, & consuetis Vrbis per me Sebastianum Vasellum SS.D.N. Papæ Cursorem. Pro D. Mag. Curs. Gregorius Staggius Apost. Curs.

36 Hucusque tradita jura sunt, quæ faciunt ad plenam directionem Praxis pro expulsione Incorrigibilium Religiosorum a propriis Ordinibus. Sed quia, ut habet textus *in l. Neque leges 10. ff. de legi. & in l. Non possunt, 12. eod. tit.* iura de omnibus casibus particularibus dari non possunt, sed horum resolutio versanda est a legibus universalibus, & Doctorum sententiis; ideo pro theoria casuum, ad expulsionem spectantium, & etiam pro variis praxibus juxta varietatem causarum, subsequentes Quæstiunculas subnectimus, ad ornatum, & explicationem iurium, supra datorum.

De Amono Operum Par. II.

QUÆSTIO I.

Quid sit expulsio Regularis ab Ordine?

SUMMARIUM.

37 *Expulsionis ab Ordine Regulari Definitio.*
Expulsio ab Ordine æquiparatur Excommunicationi
38 *Sententia expulsionis nequit esse ad tempus.*
Expulsus legitime, nequit cogi ad reditum intra Claustra, nec debet admitti, nisi correctus sit.
39 *Expulsio prædicatur de legitime Professis, non de Novitiis.*
Novitii non sunt in Ordine tanquam ejus membra, nisi per professionem.
40 *Expulsio nequit fieri, nisi per viam judicialem.*
Reus debet primo audiri, & defendi, antequam contro eum sententia expulsionis proferatur.
41 *Ob solam incorrigibilitatem pronuntiari potest sententia expulsionis.*
Ob corporalem infirmitatem insanabilem, non fit expulsio valide professi.
Expulsio, & dimissio de diversis prædicantur.

37 Respondeo, quod est *separatio perpetua Religiosi professi a suo Ordine, facta auctoritate Judicis, causa illius incorrigibilitatis in mala via*. Dicitur autem primo, quod est *separatio*, siquidem expulsio ab Ordine juxta *D. Thomam Quolib. 12. art. 47.* comparatur excommunicationi, nam, ut alibi, *Prax. crim. illustr. par. 1. tit. Pœnarum num. 24.* dicebam, sicut excommunicatio est maximum spiritualium pœnarum, & est cum magna sobrietate adhibenda, & non fertur nisi in criminosos contumaces, ita pariter expulsio ad sensum *Donat. Prax. rer. Regular. tom. 1. par. 2. tract. 4. q. 3.* Porro excommunicatio ab *Hostiensi, & Goffredo apud Abbat. in rubr. de Excom.* vocatur *separatio* a communione Fidelium, consequens ergo est, quod etiam tali nomine, quod refert rationem generis, censeatur *expulsio*.

38 Dicitur secundo, *perpetua*, & hoc intelligendum est ex parte sententiæ, prolatæ a Judice. Siquidem, ut optime docet *Pasqualigus, ad Lauret. de Franc. num. 1064.* non potest Judex Regularis proferre sententiam expulsionis, duraturæ ad tempus, quemadmodum potest damnare ad carceres per tale, aut tale tempus, quo expleto, damnatus liberatur. Ratio est, quam tangit *Leander a Murcia, in Regul. Minor. cap. 16. in fin. vers. En quanto.* quia aut ejectus non est vere incorrigibilis; aut vere est talis. Si primum, ipse nequit expelli, ut habet Decretum Sacræ Congregationis, datum supra n. 8. quod requirit, quod expellendus sit *vere incorrigibilis*. Si secundum, debet eijci per sententiam diffiniti-

nitivam, quæ, cum sit absoluta, facit, quod ex parte ipsius, sententia sit perpetua; nam, ut inferius dicemus, Superior nec potest cogere expulsum legitime ad reditum intra Claustra; nec debet illum admittere, nisi correctus sit; unde sequitur, quod sententia expulsionis alicujus vere incorrigibilis est ex sui parte perpetua; nec expulsio ex parte expulsi possit esse temporalis, nisi ipse per vitæ suæ correctionem eam talem reddat.

39 Dicitur tertio, *Religiosi professi*, quod accipi debet de professione rite, & valide emissa; siquidem factum contra jus habetur pro non facto, *arg. l. Julemus 14. §. 1. in fin. C. d. Sacr. Eccl. cap. Quæ contra 64. de Reg. in 6.* Et paria sunt, quid non fuisse, vel nulliter factum, *arg. l. Quotiens. 6. ff. Qui satisd. cog.* Unde sequitur, quod professio invalida habeatur pro non facta; & ille, qui invalidam professionem emisit, quantumvis inter Professos degat, tamen re vera tanquam Novitius censendus est. Novitii autem, si habitu Religionis privantur, & ad Sæculum remittuntur, non dicuntur expelli, aut ejici ab Ordine, sed dimitti. Ratio est, quia, sicut quis nequit expelli, aut ejici a loco, nisi prius sit in eo loco, a quo dicitur expelli, aut ejici; ita pariter non potest dici, quod expellatur, aut ejiciatur ab Ordine quis, nisi prius sit in Ordine, a quo expellitur. Novitii autem, quamvis degant intra Claustra, non tamen adhuc dicuntur esse in Ordine, nisi tantum initiative; nec censentur esse in Ordine, tanquam ejus membra, nisi per professionem.

40 Dicitur, *facta auctoritate Judicis*. Nam, ut habet Decretum Sacræ Congregationis, datum supra *num. 18.*, nequit fieri expulsio, nisi *instructo juxta Religionis stylum processu, & plene probatis causis expulsionis*. Unde deducitur, quod expulsio non potest fieri a Superiore, procedente ad punitionem criminum in foro paterno; sed per viam judicialem, instituto nempe processu; probatis plene delictis, quæ dent causam expulsioni; audito in suis defensionibus Reo expellendo, & probata sententia, quæ transierit in rem judicatam.

41 Dicitur tandem, *causa illius incorrigibilitatis*; nam ex Decreto supra citato, nullus a Religione expelli potest, *nisi sit vere incorrigibilis*. Ubi advertenda est dictio *nisi*, quæ excludit omnes alios casus præter expressum, *arg. cap. Si duo 6. de Procurat. lib. 6.* Et cum oratio negativa præcedat, innuit, quod quivis alius casus expulsionis dari non potest, præter incorrigibilitatem. Unde Religiosus, valide professus, neque ob corporalem ægritudinem insanabilem; neque ad sublevandam Parentum inopiam, eorundem instantia apud Superiorem &c. potest a Religione expelli. Sed, si legitima militet causa, ob quam professus potest ab Ordine exire, ut, si excat; vel transeat ad Religionem arctiorem; aut promoveatur ad Episcopatum, non dicitur ille expelli, aut ejici, sed dimitti, (ut de non legitime professo supra dictum est) & pure simpliciterque sequatur expulsio ex causa solius incorrigibilitatis. Unde sequitur, quod sententia expulsionis, saltem in foro externo, semper fertur in invitum; non sic vero dimissio: licet aliquando expulsi ipsi ejectionem propriam libenter amplectantur, & interne procurent, per proditam ex instituto incorrigibilitatem.

QUÆSTIO II.

Favore cujus fiat expulsio ab Ordine?

SUMMARIUM.

42 *Expulsio utilis Religioni, & Expulso.*
Bonum publicum cuilibet privato præferendum.
Expulsus magis securus in Sæculo, dum non corrigitur, quam in Religione.

42 RESpondeo, quod expulsio introducta est tum favore Religionis, tum favore Rei expulsi. Favore quidem Religionis, quia de jure naturæ est, quod membrum putridum, quod in toto corpore potest propagare putredinem, abscindatur, ne corpus totum inficiatur, & pereat. Et hæc est ratio, ob quam *D. Thomas Quolib. 12. q. ult.* statuit, Monasterio jus inesse expellendi Incorrigibilem, dum tale jus denegatur a *Cardinali in Clementina, Ne in agro §. Quia vero. de Stat. Monach.* Et ante *D. Thomam* expressit *D. Benedictus in sua Regula Monach. cap. 29* dum ait, *Monachum, qui sæpe admonitus, se se non emendaverit, ferro abscissionis ejiciendum, ne una ovis morbida totum gregem contaminet*. Quam rationem tangit etiam Sacra Congregatio in suo Decreto, dato supra *num. 18.* per hæc verba, *Ne contagione pestifera plurimos perdat, tanquam pecus morbida, & membrum putre ejici tandem possit*. Favor igitur Religionis est, ut membrum, sibi nocivum, possit a se separare; Et favor hic principalior est, cum bonum publicum cuicunque privato præferatur, *arg. Sa. cap. 11. vers. 50.* Favor pariter est Expulsi, siquidem eadem Sacra Congregatio in supracitato Decreto, relato supra *num. 20.* expulsionem Incorrigibilis vocat *gravissimum, & extremum remedium*, & sicut remedia adinventa sunt favore ægrotantis, ita expulsio introducta est, ut ex ea Expulsus, rubore suffundatur, ut notavit *Pasqualigus ad Lauret. de Franc. n. 1058.* & a mala vita resipiscat. Favor pariter est ejectio aliquibus Expulsis, quibus, ut alias dicam, molesta est vita claustralis, & occasio suæ perditionis & non ex sua culpa; unde, si ab eo ejiciantur, recuperant libertatem, & in statu, sibi magis securo, constituuntur.

QUÆSTIO III.

An expediat Religionibus Incorrigibiles expellere?

SUMMARIUM.

43 *Expedientius est Religioni Incorrigibiles expellere, quam eos in Carceribus detinere.*
Expulsionis ratio temporalis, & spiritualis.
44 *Quando non expediat expulsio.*

43 RESpondeo, quod, generaliter loquendo, magis expedit Religionibus Incorrigibiles expellere, quam illos in carceribus perpetuis, & in ergastulis intra Claustra detinere. Ratio est duplex tum temporalis, tum spiritualis. Temporalis quidem est damnum Conventus, cui necesse est absque ulla utilitate manutenere carceratum, ac eum de victu, ac vestitu providere. Et ut habet *Sanchez Moral.*

val. lib. 6. cap. 9., commode non possunt omnes Incorrigibiles in carceribus detineri, nam nimis grave Religionis onus esset. Spiritualis autem, quia, quantumvis tales Incorrigibiles sint ab aliis Religiosis separati, nihilominus depravant in privatis colloquiis alios, se visitantes, maxime juvenes, aut narrando eorum male facta, præsertim in delictis carnalibus; aut docendo stratagemata delinquendi, ac eludendi Superiorum disciplinam; aut aliquos instruendo ad conspirandum contra Prælatos, in eorum ruinam; aut invocando eorum auxilium apud Sæculares potentes, ut operam suam impendant ad se liberandum a carceribus, & hujusmodi modis, quibus perditi tales homines Religiosam Rempublicam pervertunt, ac conturbant.

44 Sed in aliquo casu particulari aliter est dicendum. Nam, ut bene monet *Umbertus* super Regula *S. Augustini, cap. 99. apud Passerin. de stat. hom. tom. 3. qu. 189. art. 8. num. 569. in fin.* non expedit expellere ab Ordine Incorrigibilem, si sit periculum, quod Ejectus desævist in res Monasterii, eas comburendo, aut destruendo; vel in personas, eas occidendo, aut vulnerando; vel, si credatur, quod ad peccata multos inducet, ut Sodomitæ, vel Hæretici; addo ego, si occultas Religionis plagas deteget, & bonum ipsius nomen in populo maculet; aut multa falsa divulget, (ut mos talium est) per quæ male audiatur Religio apud Sæculares. Non expedit ergo tales expellere, sed postposito Incommodo temporali, debet Religio carceratos perpetuo detinere; & ad præcavenda spiritualia mala, quæ supra retulimus, debent Superiores prohibere, ne ad tales Carceratos visitandos vadant Religiosi juvenes, aut alii vitæ parum compositæ, ne per eorum colloquia totaliter perverti possint: sed admittatur tantum eorum Confessarius, aut Sacerdotes graves, senes, ac probatæ vitæ, qui suis exhortationibus valeant eos ad mutationem vitæ, & compunctionem perducere. Et hanc cautelam bene observent Superiores.

QUÆSTIO IV.

Quænam præcedere debent expulsionem?

SUMMARIUM.

45 *Quinque præerequisita ad expulsionem Incorrigbilis Textus confirmans supradicto.*

45 RESpondeo, quod quinque requiruntur; Primum est recidivatio Expellendi in grave crimen. Secundum est monitio, seu pœnæ reiteratæ, Reo incussæ, ad ejus correctionem. Tertium est processus institutus juxta Ordinum Constitutiones, in ordine ad expulsionem. Quartum est formalis carceratio Expellendi, in jejunio, & pœnitentia. Et quintum, incorrigibilitas in eodem. Et hæc probantur ex Decreto Sacræ Congregationis Concilii, *in Decr. de Regul. Apost.* §.6. sic sonante: *A Religionibus nullus legitime professus ejici possit, nisi sit vere incorrigibilis. Vere autem incorrigibilis minime censeatur, nisi non solum concurrant ea omnia, quæ ad hoc ex juris communis dispositione requiruntur: verum etiam unius anni spatio in jejunio, & pœnitentia probetur in carceribus ::: Elapso autem anno, si nihilominus non resipuerit :: ejici tandem*

possit. Annua autem carceratio redacta est ad sex menses per nuperrimum ejusdem Congregationis Decretum, quod tradidimus supra *n.* 32. De singulis porro supradictis per quæstiones sequentes disputabimus

QUÆSTIO V.

Cujus generis debent esse delicta, ut per ea fiat locus expulsioni?

SUMMARIUM.

46 *Delicta non dant locum expulsioni, nisi sint gravia.*
Pœna, ut sit iusta, debet commensurari delicto.
47 *Gravitas delictorum a gravitate theologica, vel legali commensuratur.*
Quænam gravitas theologica, & quæ legalis.
48 *Gravitas legalis magis favet expulsioni, quam theologica, nisi obstet lex municipalis.*
Causa finalis expulsionis.
Expulsio fieri potest, etiam ad cavendum grave detrimentum temporale Religionis.
Delicta, quæ magis lædere possunt totum Ordinis corpus, censenda sunt graviora quoad expulsionem.
49 *Damnum temporale origo spiritualis jacturæ.*
50 *Exemplo delictorum, per quæ potest fieri expulsio.*
Delicta non tam gravia, seorsim sumpta, si coacerventur, fiunt gravia ad expulsionem.
51 *Expulsio cur inventa principaliter.*
Delicta impunita indicant Religionem, toto corpore destitutam.
52 *Clericus incorrigibilis in criminibus, pro quibus non imponitur pœna mortis, brachio sæculari traditur.*
Religiosus incorrigibilis in delictis etiam non atrocioribus potest expelli.
53 *Expositio circa traditionem brachio sæculari.*
Regularis incorrigibilis in delictis, Ordini valde nocivis, potest privari privilegio Fori Regularis, & expelli.
54 *Non est incongrua expulsio Rei incorrigibilis in delictis, etiamsi non sint atrociora.*
55 *Delicta Religiosorum consideranda sunt dupliciter.*
Exempla hujus considerationis.
56 *Authoris sententia, pro amplianda expulsione.*
Declinatio a semita proprii Instituti, causa destructionis tot Religionum.
57 *Quæ fuerunt vitia, fiant consuetudine mores.*
58 *Corpus politicum Ordinis, analogice se habet ad naturale.*
59 *Causæ, ob quas Ordines deficiunt a perfectione.*

46 RESpondeo cum *Pasqualig. ad Laur. de Franc. num. 1059. Passerin. de stat. hom. tom. 3. quæst. 189. art. 8. num. 561., & seqq. Ant. a S.S. Direct. Regul. tract. 4. disput. 1. num. 128. Sanch. Decal. lib. 6. cap. 9. num. 4.* sententiam communem Doctorum esse, quod delicta, ob quæ potest expelli Incorrigibilis, debent esse delicta gravia, ut crimen proprietatis, furti, homicidii, & hujusmodi, & hoc deducunt argumento multorum Canonum. *Cap. cum non ab homine. 10. de Judic. Cap. cum ad Monasterium 6. de stat. Monach. Cap. ut famæ. 35. de sent. excom.* Et fundamentum esse potest, quia pœna, ut justa sit, debet proportionari deli-

cto: & cum expulsio ab Ordine sit gravis, imo gravissima pœna, requirit etiam, gravia delicta commissa fuisse.

47 Optime quidem dictum; sed difficultas non levis est, a quonam talis gravitas sit mensuranda, puta, an a gravitate theologica, an a legali. Gravitatem theologicam voco eam, quæ oritur a crimine, tanquam offensivo Dei, qui in tantum gravius offenditur, in quantum factum criminale opponitur graviori præcepto, quod respicit excellentius objectum. Proinde crimina contra præcepta primæ tabulæ, graviora sunt cæteris, quæ sunt contra alia præcepta Decalogi; quia illa habent pro objecto ipsum Deum, cætera autem respiciunt proximum. Gravitatem legalem voco eam, quæ mensuratur a gravitate pœnarum, quas leges humanæ sanxerunt pro nonnullis delictis, quæ licet non sint extreme offensiva Dei, tamen, quia valde conturbant Rempublicam, aut lædunt jus Principis, atroci vindicta puniuntur; ut patet de crimine falsæ monetæ, læsæ Majestatis, & hujusmodi.

48 Hoc supposito, dico, in ordine ad expulsionem, delictorum gravitatem esse mensurandam potius juxta seriem gravitatis legalis, quam theologicæ; dummodo municipali alicuius Religionis legi contrarium non caveatur. Ratio (& quidem evidentissima) deducitur ex supracitato Sac. Congregationis Decreto, *num.* 18. ubi habetur; *ne contagione pestifera plurimos perdat, tanquam pecus morbida, & membrum putre ejici tandem possit*; quod concordat pluribus Canonibus, *in cap. final. junct. glos. in. V. Ovem morbidam de stat. Monach. cap. Resecandæ.* 24. *q.* 3. *cap. Sed illud.* 45. *dist.* in quibus habetur, quod causa finalis expulsionis est, ne Religiosi incorrigibiles, convivendo cum aliis, pervertant alios pravis exemplis malæ eorum vitæ. Ex hoc ergo habetur intentum, puta, quod consideratio indemnitatis, & communis boni totius Religionis causa est, quare permissa sit Incorrigibilium expulsio; unde deducere licet, quod in ordine ad hoc, graviora censeri debeant illa crimina, quæ magis lædere possunt totum Religionis corpus, si ad antevertendum tale damnum expulsio ordinatur.

49 Hic porro libet advertere, quod, quamvis in citato Decreto, & Canonibus videatur considerari damnum tantummodo spirituale Religionis, puta, ne ab Incorrigibilium exemplo, ac consortio cæteri Religiosi perventantur; tamen hoc non debet accipi limitate, & taxative, sed tantum demonstrative, & exemplariter. Siquidem non solum ad evitandum damnum spirituale, sed etiam omne aliud grave detrimentum temporale, fieri debet expulsio. Ratio est, quia moraliter impossibile est, quod temporale damnum aliquod detur, ad quod non sequatur etiam aliqua spiritualis jactura. Nam ob temporale Religionis damnum religiosa quies conturbatur, qua interrupta, etiam interrumpitur orationis exercitium, murmurationes vigent contra eos, qui causam damno dederunt; si isti ignorantur, multa fiunt judicia temeraria; contra eos oriuntur odia, simultates &c. Profecto furtum, factum de rebus aut communibus Monasterii, aut applicatis usui particularis Religiosi, damnum tantummodo temporale infert; sed quot damna spiritualia causat, præsertim quando fur ignoratur? Judicent, qui intra Claustra versantur.

50 Deduco ex hoc, quod omnia delicta, per quæ communitas Religiosa, ex trangressionibus, concervatim sumptis, & ab eodem patratis, graviter damnificari potest spiritualiter, aut temporaliter, censenda sunt gravia, ita, ut inventus incorrigibilis in illis, potest expelli ab Ordine. Do plures casus, maxime practicabiles. Sit Frater inquietus, qui arrepta quavis, etiam sibi præstituta occasione, excandescat contra proximum; ei convicietur; injuriis provocet; famam ejus aut coram, aut clam proscindat; aut etiam percutiat. Sit Frater linguosus, qui, quæ ab uno audit, ad alium referat, sæpe sæpius in malum sensum detorta, & semper aucta, ob quod rixæ, odia, ac simultates oriantur; qui apud Sæculares divulgat, quæ intra Claustra accidunt, cum Religionis infamia; qui omnia, quæ videt, quæ in secreto audit, & etiam, quæ sub naturali sigillo, & aliquoties sacramentali excepit, nulla facta locorum, rerum, personarum discretione, solitus est effutire, ex quo inter Sæculares, aut Fratres natæ sunt discordiæ: qui dicacitatibus, murmurationibus, detractionibus, maxime contra Superiores, probosque Religiosos, Conventum perturbet. Sit Frater seditiosus, qui Familiam Conventus in partes scindat, causetque in Religione schismata, ob quæ tres, aut quatuor, ab eo seducti, conventiculas nocturnas faciunt, aliorum consortium aversantur; observant, carpuntque eorum facta, & quamvis indifferentia, in malam partem interpretantur; scripturiendo epistolas per Provinciam ad eorum amicos, aliorum famam deturpant: mandatis Superioris localis sub coloratis prætextibus obedire, & munera Conventus sub excusatione impotentiæ ex ficta ægritudine, subire recusant; in Superiorem, aut aliquem, seu aliquos, sibi invisos, conspirant, & articulos, aut notas componunt, quas uno labio ad Provincialem in visitatione deferunt; sive (quod pejus est, & frequentius accidit) per memorialia ad Superiores Generales, ad Protectorem, seu ad Sacram Congregationem, calumnijs plena, transmittunt; & etiam non raro apud Sæculares contra illos malignitatem propriam exercent, & spiritum aversionis instillant, ut illos aversentur. Sit Frater relaxatus, qui omnibus vitijs maculatus, ceu diabolica panthera, claustro, ceu cavea interclusus, vivat; ventri deditus, obsonia particularia, vinaque generosa, non contentus communi frugalitate, undequaque conquirat, & in propria cella, nocturno tempore, maxime diebus jejuniorum alios ad comessationes invitet, ad quas propria symbola quisquis conferre tenetur; post quas aut murmurationibus, aut impudicis narrationibus, aut aleis, noctis horæ consumuntur: Sæcularibus negotijs applicatus, semper habet, ob quæ extra Conventum evagetur, & ad multam noctem reditum retardet; Chorum, orationem mentalem fugit; communi refectioni, ac aliis religiosis exercitijs non interest; si aliquando ad Chorum convenit, aut dormit, aut ridet, aut mussitat, ac alios ab attentione Officii Divini avertit; sedet, dum alii stant, indecenter, & incomposite in stallo sistitur; vadit, reditque ad locum, postquam per rimas ostii, aut cancellos, aut aulæo diducto, fœminas in Ecclesia existentes contemplatus est; latrunculus ex usu modo olera, modo fructus, modo flores communis viridarii, ut ad amicas sæculares transmittat, suffuratur; modo adulterina clavi a coquina, penu, cella vinaria esculenta, poculentaque surripit; modo uni librum, alteri sportulam, alteri manutergium, alteri sudariolum; mappulas in Ecclesia, candelas in Sacristia, quæque potest, ab aliorum Cellis auferi;

alienas

alienas literas invadit, intercipit, aperit, vulgat &c. ſicque univerſum Conventum conturbat. Sit Frater ſcandaloſus, qui inter Sæculares verſans nunc obſcenis verbis, nunc impudicis narrationibus; modo voracitate in menſa, modo compotationibus in popinis, (ob quas non raro nutantibus plantis, ebrius in ſero ad Conventum redire ſolitus ſit) Religioſam vitam deturpat: nimius eſſem, ſi de omnibus vellem ſcribere in ſpecie, ob quæ Religioſa Reſpublica apud Sæculares vulneratur in fama, & in ſeipſa inquietatur a talibus, qui in habitu clauſtrali vitioſam vitam, ac ſæcularem mentem nutriunt. Sint igitur ex ſuprarecenſitis, ut præfertur, Religioſam Rempublicam conturbantes, inquietantes, ac denigrantes, qui pluries moniti, correcti, & pœnitentiati, malam vitam non mutarent, dico (ſalvo ſemper meliori judicio), poſſe per Superiores, ſervata debita forma, expelli, quamvis delicta, magis atrocia prædictis, non commiſerint; ſupplente in hujuſmodi delinquentibus, loco intenſivæ, extenſiva gravitate, orta a quotidiana hujuſmodi tranſgreſſionum multiplicitate, a qua ſæpe ſæpius gravius Religioni infertur detrimentum, quam ab intenſiva, ea ſcilicet, quæ ex commiſſione unius, vel alterius mortiferæ culpæ conſurgit, præciſo ſcandalo.

51 Ratio eſt, quia, ut dictum eſt ſupra *nu.* 42. expulſio Incorrigibilium inventa eſt, ac a legibus præſcripta principaliter favore publici Religionis boni. Et hæc eſt ratio, quare in *cap. Cum non ab homine de Judic.* Clericus incorrigibilis Judici Sæculari puniendus traditur. Puta, ne Incorrigibilis *poſſit eſſe perditio plurimorum*; & pari modo ex eodem fundamento inducta eſt expulſio a Religionibus. Palam autem eſt quot, & quanta damna proveniunt a malis Religioſis, quorum ſchemata, paulo ſupra data ſunt. Nam ex eorum pravitate cæteri Religioſi intra Clauſtra inquietantur, ac damnificantur in anima, eorum mores imbuendo, aut eorum perſonas ob eorum male facta, per quæ damnificantur, odio mortali proſequendo: pariformiter damnificantur temporaliter; nam ex ſcandalis illorum extra Clauſtra, cæteri male audiunt apud Sæculares, arguentes in aliis ſimilitudinem morum, & Religio patitur in fama, quaſi in ſinu ſuo nutriat homines perverſos; & ſic videatur relaxata. Si quidem, quamvis Superiores pœnitentias, & correctiones adhibeant talibus, illæ tamen Sæcularibus non innoteſcunt; & cum ſic pœnitentiati maneant adhuc incorrigibiles, jure merito Sæculares autumant, eos incorrectos permitti a Superioribus impune peccare, & hoc pacto cenſetur Religio tanquam in ſuo corpore relaxata, cum juxta *D. Bonaventuram* talis jure exiſtimanda ſit Religio, non quando mali homines in ea reperiuntur (nam etiam in Collegio Apoſtolico repertus eſt Petrus abnegans Magiſtrum, Iudas eundem prodens, & Thomas de illo incredulus) ſed quando tales delinquunt, nec puniuntur. Ne igitur videatur Religio eos minime caſtigare, deveniendum eſt ad pœnam patentem, & omnibus cognitam, quæ eſt expulſio ab Ordine.

52 Convenit nobiſcum in hac concluſione Rodericus, qui *quæſt. regul.* 30. *art.* 15. *tom. p.* docet, poſſe expelli a Religione Fratrem, qui contra præceptum Regulæ ſæpe ſæpius pecuniam contrectavit; alearum ludum prohibitum cum Sæcularibus exercuit, cum maximo Religionis detrimento, & Sæcularium ſcandalo, & Fratrum etiam, quos ad ludendum provocabat, docendo eos alearum ludum prohibitum; & inter Fratres ipſos diſcordias diſſeminando; mendaciis, & dolis eos infamando; ſeditiones, factiones, ſchiſmata in Conventu ſuſcitando &c. ſi tamen hæc adſint ſine ſpe alicujus correctionis, & emendationis ad meliorem frugem. Rationem porro talis concluſionis aſſerit eſſe declarationem quandam Parlamenti Pariſienſis, quod nempe in criminibus gravibus, in quibus non imponitur pœna mortis, reputatur Clericus incorrigibilis, ad effectum ut degradatus tradi poſſit brachio ſæculari, ſi bis ipſi venia fuit data; quam declarationem refert, & laudat *Clar. Pract. crim. quæſt.* 36. *verſ. Sed quæritur. in fin. Salzed. ad Diaz. Pract. cap.* 140. §. *de Incorrigibil.* Unde deducit, quod, ſi Clericus ratione incorrigibilitatis in delictis, etiam in quibus pœna mortis non datur, (quia atrociſſima non ſunt) tradi poteſt brachio ſæculari, pari modo Religioſus incorrigibilis in delictis, quæ non ſunt de atrocioribus, poſſit a Religione expelli.

53 Obiter vero hic adverto, quod traditio brachio ſæculari, de qua loquitur dicta declaratio, ſobrie eſt intelligenda; hæc enim regulariter ſonat, quod, ſi Eccleſiaſticus brachio ſæculari relaxatur, hoc fit ad effectum afficiendi eum ultimo ſuplicio. Hoc autem minime eſſe poteſt, niſi quidditas ipſa criminis mortem requirat, ut hæreſis, aſſaſſinium, falſificatio monetæ &c., & in his caſibus non requiritur incorrigibilitas, quæ ſupponit reincidentiam in idem, aut ſimile crimen; ſed ſufficit unum crimen, ut notum eſt. Sequitur ergo, quod traditio brachio ſæculari accipi debet pro privatione privilegii Fori, quo gaudent Clerici. Et hoc manifeſte deducitur a quodam Canone, *text. in cap. Cum non ab homine.* 10. *de Iudic.*, in quo habetur, quod, ſi Clericus depoſitus, excommunicatus, & anathematizatus ab Eccleſiaſtico perſeveret incorrigibilis, *per ſæcularem poteſtatem comprimendus eſt; ita quod ei deputetur exilium, vel alia legitima pœna feriatur.* Ubi advertere oportet, quod Eccleſiaſticus tales pœnas Clerico poteſt dare ob crimina, quæ nullo modo mortem merentur, puta ſi eſſet ebrioſus, aleator, concubinarius, hiſtrio &c., & in his maneret jugiter incorrigibilis. Si ergo *comprimendus committitur ſæculari poteſtati*, liquet, quod hæc ob illa mortem Clerico dare non poteſt, ſed tantummodo eum *ferire pœna legitima*, puta, legalem pœnam infligere, qualem nempe lex ſancit pro eo crimine, in quod labitur Clericus; quod perinde eſt, ac ſi Canon idem dixiſſet, Clericus, ut præfertur incorrigibilis, Fori careat privilegio. Pari ergo modo etiam Regularis incorrigibilis in delictis, Religioni valde nocivis, quamvis in ſe non gravioribus, poteſt privari privilegio Fori Regularis, & tradi alteri Foro, puta, Sæculari, puniendus de delictis, ſi quæ deinceps committet, quod eſt idem, quod ab Ordine expelli.

54 Nec dicendum, quod ad tantam pœnam, quanta eſt expulſio, incongruum ſit devenire, ſi in atrocioribus delictis non inveniatur Reus incorrigibilis; & cum ſupra dicta venire potius debeant nomine defectuum, ac imperfectionum, quam delictorum, non poſſint tanta pœna rationabiliter vindicari.

55 Reſpondeo enim, quod delicta Religioſorum dupliciter conſideranda ſunt, nempe abſolute, & in ſe; ac relative, ſeu comparative ad aliud, puta, ad Religionem. Abſolute atrocia delicta ſunt ea, quæ ex ſe ſummam gravitatem aut theologicam, aut legalem important, ut hæreſis, crimen falſæ monetæ &c. Relative autem ſunt ea, quæ, quamvis in ſe atrocia

non

non sint, ex eorū tamen continuatione atrox damnum inferunt Religioni. In primis, atroci pœna punitur delictum, etiam semel commissum, ut ob hæresim formalem Reus traditur morti; ob homicidium appensatum Religiosus damnatur ad triremes &c. In secundis, punitur potius consuetudo, quam crimen; & cum ex consuetudine continua delinquendi atrox damnum eveniat Religioni, justum est, ut per expulsionem Religio liberetur a damno, quod sustinet; nec tamen per eam expulsus gravem pœnam corporalem sustinet, cum in se considerata talia delicta atrocia non sint. Incongruum, quidem censerem, si ob ea delicta, quorum dedimus exempla supra *num.* 50. fieret indirecte expulsio ab Ordine, damnando Reum ad triremes; tanta enim non possunt censeri in se delicta illa, ut tantam pœnam corporalem mereantur: non tamen incongrua est, dum per expulsionem Reus parvam pœnam corporalem subit; liberatur tamen Religio ab atroci damno.

56 Videbitur forte multis durum esse, quod ex suprarecensitis criminibus, quæ videntur potius castiganda paternis pœnitentiis, deveniri possit ad judicialem pœnam expulsionis; & scio, plerosque huic sententiæ, tanquam novæ, adversaturos. Sed rogo, atque obtestor Superiores, ut bene attendant ad hunc punctum; si quidem ex hoc neglecto evenit, ut Regulares Ordines infelicibus his temporibus tanquam (proh dolor!) Ecclesiæ peripsemata contemptui habeantur, quia Religionem propriam a malis hujusmodi, ac perniciosis hominibus non expurgant, & nutriunt in proprijs visceribus induratos hujusmodi scyrrhos, ac incurabiles cancrenas, per quas tabidum redditur totum Religionis corpus, vergens ad interitum. Quænam fuit causa, quod transactis sæculis ab Ecclesia Dei fuerint suppressi, ac destructi tot Ordines Regulares? Profecto, non ob aliam, nisi, quia illi non amplius utiles, imo nocivi per scandala Mundo Christiano erant. Et quomodo a sancta primæva eorum institutione totaliter desciverunt? Certe non ob aliud, nisi, quia Religionem eorum Superiores purgare neglexerunt, eijciendo Incorrigibiles, ac eos separando a bonis, & exemplaribus.

57 Concedo quidem, tales (ut supra diximus) defectus in Religiosis esse paterna virga castigandos, quando semel, aut bis committuntur; sed quando abeunt in consuetudinem, & ut ajebat *Seneca*, *quæ fuerunt vitia, mores fiunt*, aliud est agendum: non enim amplius corrigendum est crimen, sed consuetudo, quæ, cum incorrigibilis sit, judicialis justitiæ gladio est rescinda. Oleum est paterna monitio; ferrum est paternalis severa punitio: si ergo in Religioso incorrigibili vulnus nec oleo, nec ferro curatur, ad mandatum *Hippocratis* deveniendum est ad ignem judicialem expulsionis; & juxta fabulam hydræ, huic, nova capita, post unius abscissionem, progerminanti, adhibendus est Herculeus ignis.

58 Pensandum Prælatis est, quod politicum Religionis corpus analogice se habet ad naturale, & quemadmodum hoc patitur a qualitatibus physicis, sibi contrariis, sic etiam illud læditur a moralibus. Videmus porro, quod humanum corpus ad interitum deducitur non tantum ex febri acuta, & maligna, ac aliis symptomatis violentis, ac mortalibus; sed etiam ex icterica, aut scabiosa passione, si hæc insuperabiliter per remedia, in corpore regnat. Videntur quidem leves, & cutaneæ ægritudines; si tamen contumaces pharmacis sunt, ex diuturnitate graviores, internosque morbos inducunt, per quos moritur homo. Hoc idem est in Religione: pustulæ quidem, ac crustulæ scabiosi hominis videntur defectus illi, quos supra diximus, nec gravia delicta apparent, si cum gravioribus comparentur. Sed, si incurabiles probantur a remediis monitionum, correctionum, paternarumque punitionum, non minus, quam graviora illis mala in corpore Religioso causant, ob quæ ad mortem sensim, sine sensu illud declinat.

59 Concedo alias causas, ob quas Religiones a perfectione deficiunt, existere, præter rerum humanarum conditionem, cujus ingenium est, sollicitante Demone, ad mala esse proclivem. Scio ex principalioribus esse, quod, qui veniunt ad Ordinem, non omnes veniunt a Deo vocati, nec moti unico fine serviendi Deo, & in virtutibus proficiendi; sed inducti non pauci a suasionibus, & non raro etiam a coactivo impulsu Patris, qui copiosa familia oneratus, filios compellit ad Claustrum; alios etiam multos, qui labores Sæculi pertæsi, a re domi angusta, transeunt ad vitam Regularem, ut otiose, & cum commoditate vivant. Hi sunt, ut fuci in apum alveari inutiles, & damnosi, & in his potissimum conspiciuntur incorrigibiles tales Religionis ægritudines. Si ergo in recipiendo adventantes ad Ordinem, decipiuntur Prælati (quilibet enim Novitiorum talium mentitur intentum; omnesque dicunt profiteri velle Religiosam vitam ad famulandum Deo), & expost ex incorrigibili malorum morum continuatione deprehendunt pravam ab initio intentionem eorum, debent Religionem expurgare, ne totum corpus Ordinis inficiatur, & tam enormiter, ut dietim accidit, ab illis damnificatum.

QUÆSTIO VI.

An ob unicum atrocissimum crimen possit fieri expulsio Religiosi a proprio Ordine?

SUMMARIUM.

60 *Fundamenta eorum, qui senserunt ob unicum, sed atrocissimum delictum, dari locum expulsioni.*
61 *Refelluntur prædicta fundamenta.*
62 *Expulsio non permittitur, nisi judicialiter probata incorrigibilitate post triplex crimen, monitiones, pœnas, & carcerem.*
63 *Incorrigibilis præsumptione juris nequit expelli, nisi sit talis de facto.*
Infamia Religionis ex scandalo dato, reparatur per pœnam.
64 *Trina monitio est de forma legis in causa expulsionis.*
Pœna lata delicto, succedit loco monitionis.
65 *Satisfactio damni, quod subiit Religio pro scandalo, habetur sufficienter per damnationem ad triremes.*
66 *Contumacia duplex.*
Quo sensu ob unum crimen contumaciæ potest qui expelli ab Ordine.
67 *Perseverantia Religiosi in contumacia sufficit ad expulsionem.*
68 *Contumacia durans, non est unum, & simplex crimen.*
69 *Pro uno delicto contumaciæ potest fieri expulsio ab Or-*

Ordine, non pro uno delicto, etiam atroci.
Contumacia perseverans habetur pro crimine replicato.
70 *Multa fiunt ex consequenti alterius licita, quæ tamen per se, & principaliter fieri nequeunt.*
Leges ejusdem roboris, & auctoritatis, si se opponunt, posteriori parendum est.
71 *Damnum Religionis resarciri potest per damnationem Rei ad triremes.*
Decreta Sac. Congreg. approbata ab Urbano VIII., & Innocentio XII. pro loco expulsionis.
Per primum delictum, quamvis enormissimum, non potest expelli Religiosus ab Ordine.

60 RESpondeo, quod sententia fuit *Anton. a Sp. S. consult. 74. per tot. Roderic. t. 1. quæst. 30. art. 19. Graff. de effect. Cleric. effect. 1. num. 882. Petr. ab Angel. addit. ad Ord. judic. ad cap. 26. dict. 3. Castr. Palao tom. 3. de vot. punct. 19. num. 7. Azor. tom. 1. lib. 12. cap. 16. q. 3. Sanch. & Sar. apud Passerin. de stat. hom. tom. 3. quæst. 189. art. 8. n. 553. Chassaing. de privil. Regul. tract. 4. cap. 6. propos. 9. postul. 2. vers. si certo constaret. Peyrin. tom. 1. de subd. quæst. 1. cap. 25. aliorumque Doctorum*, quod expelli possit ab Ordine suo Religiosus ob unum tantum gravissimum, & atrocissimum delictum. Fundamenta ipsorum sunt, quia committens tale delictum, præsumptione juris, habetur pro incorrigibili. Secundo, quia potest esse delictum ita atrox, & scandalosum, ut non possit alia via consuli honori Religionis, nisi per expulsionem; & cum bonum Communitatis præferendum sit bono privato, sequitur, quod expulsio fieri possit. Tertio, quia trina monitio, & correctio non est de forma legis, qua omissa corruat actus, sed datur ad solemnitatem experimenti; sed tale experimentum haberi potest absque tali solemnitate; nam a gravitate commissi delicti cognoscitur, Reum esse hominem perditum, ac Religioni perniciosum. Quarto, quia in hoc casu non tantum attenditur emendatio delinquentis, quantum satisfactio, danda pro scandalo, quæ haberi non potest, nisi per expulsionem. Quinto, quia in *cap. fin. de stat. Monach.* conceditur Visitatoribus expellere contumaces ab Ordine; & contumacia, licet requirat regulariter trinam monitionem, tamen valet una pro tribus, igitur ob unum tantum crimen contumaciæ potest fieri expulsio. Sexto, liquet, quod ob homicidium Religiosus debet damnari ad triremes, talis autem damnatus, etiam post pœnam, non potest ad Religionem recipi, quia infamis est, sed debet manere expulsus ab Ordine; ergo &c. Septimo, quia, si probabiliter timerentur Religioni aut gravis infamia, aut grave scandalum, si expulsio differretur, aut ordinaretur Causa, juxta præscriptum Sacræ Congregationis, (quæ requirit incorrigibilitatem post trinam pœnitentiam pro triplici delicto) potest non obstante tali Decreto deveniri ad expulsionem; nam expulsio Rei in tali casu est de jure naturali, cui derogari nequit per jus positivum humanum; *arg. l. scientiam. 45. §. qui cum aliter. ff. ad leg. Aquil.* nec Papa agens etiam de plenitudine potestatis, intendit impedire ea, quæ sunt de jure naturali. *arg. Clement. Pastoralis §. cæterum de sent. & re judic.* Octavo confirmatur ex concessionibus Pii V. relatis a Peirino loc. cit., quibus Ordini S. Hjeronimi in Hispania conceditur, & indulgetur, quod Generalis, vel Ministri ejusdem Religionis, de consilio Fratrum, possint Fratres delinquentes in casibus, quibus quis de jure communi esset ad mortem damnandus, habitu Religionis spoliare, ab eaque expellere. Quo privilegio gaudent omnes communicationem habentes.

61 Sed hæc sententia minime potest sustineri. Fundamentum, & quidem inelunctabile, est, quod unica ratio, ob quam licita expulsio, est incorrigibilitas delinquentis probata; non enim ex eo, quod Religiosus semel, aut bis deliquit, esto quod delinquat gravissime, expelli potest ab ordine, dummodo paratus sit corrigi. Nec facit, quod adducitur ex adverso, nempe, quod præsumptione juris incorrigibilis censeri possit, qui gravissimum commisit scelus. Hoc enim falsum est; nam, ut bene scripsit *Roderic. tom. 1. q. 30. art. 18.* potest quis atrocissime deliquisse, & ex post gratia Dei præventus spiritum compunctionis concipere, pœnitentiæque tum signa, tum fructus producere. Neque ex hoc, quod quis malus est, & se malum ostendit, mala faciendo, potest ideo incorrigibilis censeri; nam, ut dicebat *D. August.* in *Psalm. 51. vers. 1. utrum ille in malo perseveraturus sit ignoramus*; proinde nullius, dum vivit, desperanda est correctio. Et ex scripturis sacris habemus, maximos peccatores per pœnitentiam in maximos Sanctos evasisse, ut patet de David, Saulo, Magdalena &c.

26 Palam autem est, quod, si Canones expulsionem permittunt, hoc faciunt, non ob atrocitatem delicti, semel commissi, sed ex perseverentia in malo, etiam post adhibitam semel, atque iterum, & tertio correctionem; aut ob contumaciam, quæ prodit incorrigibilitatem, ut patet ex Canonibus, quos dedimus supra *num. 4.*, & sequentibus. Et circa hanc conclusionem non est amplius ambigendum, cum clara sit dispositio Decreti Sacræ Congregationis, dati supra *num. 18.*, in quo expulsio non permittitur, nisi judicialiter probata incorrigibilitate post triplex crimen, monitiones, pœnas, ac carcerem, & huic veritati subscribunt passim *Pasqualig. ad Lauret. de Franc. nu. 1060. Passerin. de stat. hom. tom. 3. quæst 189. num. 554. & ibi D. Thom. quolib. 12. art. ult. D. Bonavent. in Regul. Min. quæst. 14. Card. in cap. cum olim. num. 4. de Privil. Armill. V. Religio. nu. 9 Caec. Donat. & Bollet.*

63 Nec faciunt fundamenta, in contrarium adducta. Ad primum enim respondemus, non sufficere ad expulsionem, quod Religiosus censeatur incorrigibilis, præsumptione juris, sed requiritur, quod probatus sit talis de facto post correctiones, pœnitentias, & carceres per continuationem in mala vita. Unde unum delictum atrox, per quod talis præsumptio inducitur, non sufficit ad expulsionem. Ad secundum concedimus, quod bonum commune præferendum sit bono particulari; sed negamus dari practice casum, in quo alia via, quam per expulsionem non possit reparari damnum Religionis, secutum ob scandalum, datum a particulari Religioso, ut notavit etiam *Passerin. de stat. hom. tom. 3. quæst. 189. art. 8. num. 554. in fin.* Si quidem quodvis scandalum datum, & infamia, ex eo exurgens, reparatur per congruam pœnam, datam delinquenti, de qua pœna, utpote satisfactoria publicæ justitiæ, publice constat; nec infamata remanet tota Religio ob particularium delicta, sed infamatur, tamquam relaxata, quando publicis delictis publica conveniens pœna minime datur. Liberabitur ergo Religio a tali damno, si ob atrox delictum, licet semel commissum,

sum, Reus ad triremes damnetur; talis enim pœna facile publicatur, & Sæculares scandalizati de delicto, ædificantur ob justam pœnam datam, & damnum Religionis resarcitur.

64 Ad tertium negamus, quod trina monitio sit tantum de solemnitate, & non de forma legis, loquendo in hoc casu. Concesso enim, quod in ferenda censura una monitio (in qua tamen assignati sint tres termini competentes) possit æquivalere tribus, non tamen hoc verificatur in materia expulsionis. Siquidem in Canone, *text. in cap. cum non ab homine* 10. *de Judic.* alias citato, in quo assignatur forma relaxandi Clericum potestati laicæ puniendum, tamquam forma assignatur triplex pœna, successive danda criminoso recidivanti, nempe depositio, excommunicatio, & anathema; pœna autem, data pro delicto, succedit loco monitionis, ne amplius delinquatur. Diximus autem supra *num.* 53., quod expulsio ab Ordine æquivalet privationi Fori (ut enim Clericus traditus potestati laicæ puniendus, privatur privilegio Fori Ecclesiastici; ita Regularis expulsus privatur exemptione Fori Regularis, & subditur Foro Episcopi, ab eo puniendus) igitur sicut trina monitio est de forma substantiali pro privando Clerico privilegio sui Fori; ita erit de privando Regulari ab exemptione sua per expulsionem ab Ordine.

65 Ad quartum responsum est supra *num.* 63., ubi ostendimus non esse practice verum, quod satisfactio damni, quod subijt Religio pro scandalo, non possit haberi, nisi per expulsionem, cum magis satisfiat per damnationem ad triremes, aut carcerem. Ideo negatur consequentia.

66 Ad quintum concedimus, quod ob unum crimen contumaciæ, potest quis expelli ab Ordine; hoc tamen intelligendum est cum distinctione. Nam, vel aliquis fuit contumax in non parendo formali præcepto Superioris; aut in non subeunda pœnitentia pro crimine commisso; unde carceratus ob contumaciam, ab ea recedit, & obedit: vel jugiter perseverat in contumacia, & obfirmatus animo, nullo modo vult obedire. Si primum, negatur, quod ob contumaciam commissam possit expelli; nam iste nullo modo incorrigibilis est: ex hoc enim, quod obedientiæ se submisit, correctum se ostendit: & hoc pacto non potest convenire expulsio, quæ ob solam incorrigibilitatem permissa, ac ordinata est.

67 Si vero perseverat in contumacia post adhibita omnia media, ad eum removendum ab illa, concedo, quod ob contumaciam possit quis expelli. Do casum practicabilem. Localis Superior paternaliter jubet *Cajo*, ut pro defectu, a se commisso, subeat pœnitentiam, taxatam a Statuto pro tali defectu. Renuit *Cajus* obedire. Superior induit personam Judicis, & formali præcepto sanctæ obedientiæ monet, ut obediat. *Cajus* adhuc persistit inobediens. Post datum tempus conveniens resipiscendi, Superior renovat secundum mandatum præceptorium. *Cajus* nec tali præcepto vult parere. Post congruentem moram Superior renovat tertium præceptum peremptorium; & *Cajus* semper obduratus persistit. Superior pronunciat esse contumacem, illumque carcerare facit. Post congruens tempus carcerationis Superior Provincialis construit processum, ac Reo, ante se constituto, illi jubet, ut a contumacia recedat, & præcepto Superioris localis obediat, aliter graviori pœna urgebitur. *Cajus* pari modo in sua protervia persistit. Provincialis profert contra eum sententiam excommunicationis, iterumque carceratum mulctat jejuniis in pane, & aqua. Obstinatus *Cajus* profitetur se potius moriturum, quam injunctam pœnitentiam adimpleat. Ad extremum remedium confugit Provincialis, ac eum solemniter anathematizat; nec per hoc *Cajus* resipiscit. Quid faciet Provincialis? Certe ex tali contumacia potest, imo ad exemplum aliorum, debet eum expellere a Religione.

68 Ratio est, quia ex Canone, *text. in cap. final. de Stat. Monach.* quem dedimus supra *num.* 9. injungitur Superioribus, ut Monachos contumaces, ac rebelles *ejiciant ab ovili, ne inficiant oves sanas*. Contumacia autem, & rebellio, dum est perseverans (ut in allato exemplo dictum est), non est unum, & simplex crimen, sed (quidquid sit de unitate, theologice considerata), multiplex est; nam pœnæ prædictæ carcerationis, excommunicationis, & anathematis succedunt loco canonicæ monitionis; & sicut vere se proderet incorrigibilem, qui post pœnam, quam subiit pro tribus distinctis criminibus, noviter delinquit, ita talem se manifestat contumax, qui post triplicem monitionem, & pœnam adhuc in contumacia perseverat, ita ut quivis actus contumaciæ, qui fit post factum præceptum, & pœnam datam, induit rationem novi, ac reiterati criminis. Etenim contemnere pœnam, sub obedientia injunctam, est de novo graviter peccare, ex Bonacina, & aliis. *Bonac. de claus. q. 2. p. 12. §. 1. num. 6. Riccio p. 4. decis. 102. & p. 1. decis. 87. Novar. Lucerna regul. V. Incorrigibilis*. Sicut igitur expelli potest incorrigibilis post trinum delictum, & pœnam; sic ejici pariter potest perseverans in contumacia.

69 Nec tamen tenet consequentia argumenti, scilicet arguendo sic: potest fieri expulsio ab Ordine propter delictum contumaciæ: ergo poterit etiam fieri pro uno alio atroci delicto. Consequentia enim est falsa; nam contumacia perseverans habetur pro crimine replicato, ut dictum est; tale autem non habetur delictum, semel commissum; proinde expulsio fieri potest pro illa, & non pro isto.

70 Ad sextum, concedo, quod ob delictum atrox potest Religiosus damnari ad triremes, ad quam pœnam ex consequenti inducitur expulsio; negatur tamen consequentia, quod liceat directe, & per se fieri expulsio. Ratio est, quia multa licent in consequentia ad aliud licitum, quæ tamen directe, per se, ac principaliter fieri nequeunt; ut exempli gratia: Prælatus Provincialis potest alium Prælatum, sibi subalternum, excommunicare, ad quod sequitur, quod iste jurisdictione, & administratione privatur; non tamen potest ille solus illi administrationem adimere, ipsum suspendendo ab Officio, ut alias *Par. I. tit. 3. Can. circa recursum. num. 93.* fuse probavimus.

61 Ad septimum, dicimus, quod practice non potest dari casus, in quo non possit resarciri damnum Religionis, nisi per expulsionem, cum illud melius reparetur per damnationem Rei ad triremes, ut supra *num.* 63. probatum est. Ad ultimum, dicimus, Juri antiquo tunc standum esse, quoties nova sanctio æqui ponderis opposita non successit; cum enim præfatum privilegium Pii V. pro Ordine Sancti Hieronymi in Hispania successerint Decreta Sacræ Congregationis, authoritate, & approbatione Urbani VIII., & Innocentii XII. edita, his est omnino parendum, & in his sola incorrigibilitas, & quidem juris, non facti, dat locum expulsioni. Concluditur proinde, quod per primum delictum, quamvis enormissimum,

non

non potest expelli Religiosus ab Ordine suo.

QUÆSTIO VII.

An ad incorrigibilitatem requiratur recidivatio in idem crimen specie; an vero sufficiant alia delicta specie diversa?

SUMMARIUM.

72 *Incorrigibilitas tribus modis manifestari potest.*
73 *Exempla manifestandæ incorrigibilitatis.*
Relabitur in hæresim, qui reincidit in aliam, speciei diversam a prima.
74 *Replicat delictum in Ordine ad expulsionem, qui labitur in crimen, a cæteris diversum.*

72 RESpondeo, quod supra non semel dictum est, quod sola, & legitima causa expulsionis justæ, est Expellendi incorrigibilitas. Porro hæc triplici modo manifestari potest, nempe unum grave crimen committendo, & contumaciter illius pœnam subire recusando, ut quæstione superiori probatum est; & dicunt *M.jol. de Irregular. lib. 5. cap. 26. num. 4. Suyr. de Censur. lib 5. c. 21. num. 37. Sanch. lib.6. moral. cap. 9 n. 4. apud Passern. de stat. hom. tom. 3 q. 189. art. 8. num. 563.* Alio modo, incurrendo (post debitam punitionem) iterum, atque iterum in idem specie delictum. Tertio modo, patrando alia gravia delicta, specie diversa, postquam de prioribus castigatus fuit ad normam legum; & juxta hos duos posteriores modus, Constitutiones Ordinis Minorum de Regulari Observantia, referente *Rodrico, Stat. Toletan cap.6. de Incorrigib. Stat. Vallisolet. ann. 1593. tom. 1. quæst. 30. art. 14.* statuerunt quidditatem incorrigibilitatis.

73 Ex dato fundamento resolvitur proposita quæstio, quod nempe ita se prodit incorrigibilem, qui, post punitionem de secundo, & tertio delicto, iterum committit aliud delictum, specie diversum a jam patratis, sicut qui post similem punitionem, non veretur idem cum prioribus specie crimen committere. Et hoc suadetur exemplo. Siquidem incorrigibilitas voluntatis depravatæ symbolizat cum insanabilitate corporea, ita ut, sicut insanabile dicitur corpus, in quo regnat diseratia humorum, (a qua procedit quævis ægritudo) cui non prosunt adhibita quævis pharmaca; ita incorrigibilis dicitur animus vitiosus, cui minime prosunt correctiones, monitiones, ac pœnæ ad illum reducendum ad ejuranda vitia. Quemadmodum igitur magis insanabilis proditur æger, qui curatus ab una infirmitate, statim labitur in aliam, specie diversam, quam, si post adhibitam curationem, in priorem ægritudinem reincideret; ita pariter magis incorrigibilis proditur, qui specie differentia post punitionem committit, quam qui in idem delictum relabitur. Ratio istorum est, quia reiteratio ejusdem delicti potest esse effectus naturalis proclivitatis ad illud specie crimen, homine alioquin in cæteris affectibus composito; ut quis potest esse in cæteris virtutibus moralibus exercitatus, at ex proclivitate corruptæ naturæ in re venerea incontinentissimus. At quando promptus est ad omnia scelera, demonstrat se habere voluntatem totaliter depravatam, & ex mera malitia peccare; & sic magis se prodit incorrigibilem. Quod magis convalidatur argumento juris; nam quemadmodum relapsus in hæresim dicitur non solum ille, qui relabitur in eamdem speciem hæresis, sed etiam qui reincidit in aliam hæresim, specie diversam, ut ex jure alias probavimus *Tract. de delict. & pœn. tit. 2. §. hæresis. n. 12. text. in c. accusatores §. illi quoque. de hæretic. in 6.* Illud idem, quod operatur reincidentia in hæresim in ordine ad pœnam ordinariam, operatur etiam replicatio delicti in ordine ad incorrigibilitatem, & expulsionem: & sicuti reincidentia in hæresim, diversam specie ab jam abjurata, facit aliquem hæreticum relapsum, & ordinaria pœna puniendum, ita etiam patratio delicti, specie diversi a jam commissis, reddit Religiosum incorrigibilem, & expellendum.

74 Pro praxi igitur resolvendum est, quod, si quis primo punitus de furto; mox de fornicatione; tertio de apostasia; denuo delinquit proprietate, expelli potest ab Ordine non minus, ac si ter de eodem specie crimine fuisset punitus, & sic firmant *Anton. a Sp. S. consult. 74. num. 3. Petr. ab Angel. Ord. judicial. cap. 26. num. 2. & ibi Panorm. Suyr. Ald. et. Sanch. Passerin. de stat. hom. d. t. 3. q. 289. art. 8. num. 563. & ibi Bonac. de clauf. quæst. 2. punct. 12. §. 1. num. 6. Ricc. par. 4. decis. 102. & par. 1. decis. 87. Novar. luce n. Reg. V. Incorrigibilis. Roderic. tom. 1. quæst. 30. art. 14.*

QUÆSTIO VIII.

An tria delicta punita, licet minime judicialiter probata, sufficiant ad expulsionem?

SUMMARIUM.

75 *Notorium triplex, scilicet juris, præsumptionis, & facti.*
76 *Delicta, per quæ fit expulsio, debent esse notoria notorietate juris.*
Notorietas juris ex quo nascatur.
77 *Sufficit, quod delicta probentur per unicam sententiam.*
78 *Superior, castigans in Foro paterno, plene implet legis mentem.*
Efficacior castigatio est paterna, quam judicialis.
79 *Trina punitione paterna, inutiliter tentata, potest decerni carceratio in ordine ad expulsionem*
80 *Prærequisita ad carcerationem probatoriam.*
81 *Quid, si trina delicta fuerint punita tantum paterne.*
82 *Modus illa probandi.*
83 *Pænitentiæ notabiles, quæ nam sint.*
Quid, si pro levi delicto pænitentia gravis indicta sit.
84 *Continuitas trium delictorum, unde desumatur.*
85 *Emendatio vitæ ostenditur post triennium bonæ conversationis a commisso crimine.*
86 *Triennalis abstinentia a crimine, non semper sufficit, ut quis declaretur emendatus.*
87 *Non est vere pænitens, qui aliqua delicta corrigens, cætera non curat.*

75 Respondeo, quod, ut ex *D. Bonaventura q. 14.* tradit *Rodericus, in Reg. Minor. tom. 1. quæst. 30. art. 14.* ad expulsionem requiritur, quod delicta, & incorrigibilitas Expellendi sint notoria. Cum autem notorium triplex sit, nempe juris, præsumptionis, & facti, *Abb. in cap. vestra 7. num. 3. & num. 14. de cohab. Cler. & mul.* inquirimus, an tria delicta, punita aliqua pœna, non tamen probata judicialiter, & proinde non per sententiam Judicis, sufficere possint ad expulsionem; & affirmative respondeo.

76 Pro fundamento responsionis suppono, quod, ut habetur ex toties citato Decreto Sac. Congregationis, dato supra *num.* 18., nequit fieri expulsio, nisi *instructo processu, & plene probatis causis expulsionis*; quod idem est, ac dicere, quod delicta repetita, quæ sunt causæ expulsionis, debeant esse notoria notorietate juris quæ nascitur ex sententia Judicis emanata, aut ex confessione Rei, aut ex clara probatione, prout habet loco citato *Abbas, argumento l. 1. ff. de re judic. l. Ingenuum. 25. ff. de stat. hom. cap. cum inter. 13. de sent. & de judic.* ex quibus habetur, quod *res judicata pro veritate accipitur*. Porro duplici modo potest accipi probatio trium delictorum. Uno modo, quod quodlibet delictum singillatim separatum ab aliis fuerit judicialiter, & per sententiam punitum. Alio modo, quod tria delicta non fuerint punita a Superiore ut Judice, sed tanquam Patre, & reddita sint notoria notorietate facti ex consequentia, puta, ex pœnitentia aliqua notabili, quam Reus publice subiit, quæ publicitas notorium facti inducit, *Archidiac. in cap. de manifesta. 2. q. 1.* & mox in processu prævio ad expulsionem via judiciali probetur Expellendum, de tribus illis delictis fuisse punitum, & ex consequenti probatum remaneat, quod Reus illa tria delicta commisit, ob quæ punitus fuit.

77 Sensus ergo hujus quæstionis est; an delicta debeant esse probata primo modo, nempe per distinctas sententias correspondentes singulis delictis, aut potius sufficiant probata secundo modo, & per unicam sententiam; & intrepide affirmo sufficere, quod probentur per unicam sententiam, quamvis ipsa non fuerint singillatim probata per sententiam judicialem. Fundamentum est, quod ad expulsionem sufficit sola, & unica incorrigibilitas, quæ nascitur ex reiteratione gravium delictorum, & invaliditate mediorum, quibus usus est Prælatus ad reducendum Reum ad bonam frugem. Ergo, si Prælatus usus est mediis efficacioribus ad procurandam Rei conversionem, & ipse post ea adhuc manet induratus, & denuo delinquit, probata sortina remanet ejus incorrigibilitas. Probavimus autem alias, *Pract. crimin. illustr. par. p. tit. pœnarum. num. 30.* quod correctio inter Regulares magis importatur castigando via paternali, quam judiciali; & consuluimus Superiores, ut hac via utantur in gravibus, & etiam nonnullis gravioribus delictis, tum quia hoc fit expeditius, quam per processus; tum cum minori perturbatione Fratrum; tum ob carentiam peritorum intra Claustra in bene fabricanda inquisitione; tum quia Reus acceptabit libenter pœnitentiam, paternaliter inflictam, qui alias rennet, & effugiet ab eadem, illata per sententiam, a qua appellabit, & defensores inveniet, & pœnas eludet, & Superiorem ridebit, & ex impunito delicto evadet pejor.

78 Itidem in punitionibus Regularium non servatur usquequaque juris ordo, ex Canonū præscripto, *text. in c. Qualiter, & quando. 24. de accu. c. Per tuas 32 de Simon. Clem. Sæpe §. verum. de verb. sign.* Si ergo ex facti veritate, inspecta sine processu, Superior castigat in Foro paterno, plene implet mentem legis, requirentis punitionem trinam in delinquente, antequam declaretur incorrigibilis. Quia mens legis est, ut efficacioribus mediis utatur Superior in procuranda Subditi emendatione: efficacior vero via est castigare paterne, quam judicialiter, quia Subditus plus emendatur per illam, quam per hanc.

79 Dicetur forte contra hæc, quod in Decreto, dato supra *num* 20. habetur, quod Superiores *nihil intentatum relinquant, ut lucrentur animas Fratrum suorum, fere in profundum malorum delapsas, antequam gravissimum, atque extremum expulsionis remedium experiantur*; non esse autem tentata omnia media, si delicta non sint punita pœna ordinaria per sententiam judicialem. Sed ad hoc respondeo, negando assumptum. Quia, cum efficacior ad conversionem Subditi sit punitio paterna, quam judicialis, ut supra ostensum est, certe plus adimplet mentem Decreti supradicti Superior, qui efficaciori utitur medio ad conversionem Subditi, puniendo paternaliter, licet delicti pœna extraordinaria sit, & minor, quam procedendo judicialiter, in quo modo, licet pœna infligatur major, minorem tamen habet efficaciam ad procurandam emendationem. Unde concludendum est, quod ter tentata inutiliter hac via, paterne scilicet puniendi, optime potest decerni juridice carceratio in ordine ad expulsionem; & huic sententiæ adstipulatur etiam *Sanctor. de pæn. cap 19 quæst. 4 vers. Hic dubitari fol. 261.*

80 Verum tamen est, quod, antequam deveniatur ad Rei carcerationem, pro extrema probatione incorrigibilitatis, debet judicialiter constare de tribus delictis; hoc est, antequam Iudex decernat carcerationem semestrem, ad probandam formiter incorrigibilitatem, debet instruere processum, in quo per legitimas probationes appareat, Reum ter graviter deliquisse; ter fuisse punitum notabilibus pœnitentiis, & nunquam fuisse correctum; & ratio est, quia in toties citato Decreto, dato supra *num.* 18., habetur, non posse ad expulsionem procedi, *nisi instructo processu, & plene probatis causis expulsionis*: causa porro legitima expulsionis est incorrigibilitas; sed hæc importat tria essentialia, nempe triplex crimen, triplicem pœnam, & perseverantiam in mala vita. Sequitur ergo, quod de omnibus his debet haberi concludens, & plena probatio.

81 Sed, si trina delicta punita tantum fuerint paterne, & non lata sententia in scriptis, (ut probatum est sufficere) & quomodo poterit Superior illa concludenter probare?

82 Respondeo. Quod in nonnullis Religionibus (prout est in Ordine Minorum de Observantia, ut diximus *Pract. crim. illust. par. 1. tit. Pœnarum n. 112.*) mos est, quod in Archivio Provinciæ, aut Monasterii habeatur liber, in quo registrantur sententiæ tum civiles, tum criminales; & memoriæ notabilium pœnitentiarum, quæ etiam paternaliter inflictæ sunt ob grave alicujus crimen, extrajudicialiter punitum; & tali libro plene datur fides, & plene ille se solo, absque Testium examine probat, ut ibidem ex *Sanctoro de Pæn. cap. 19. quæst. 4. vers. Respondeo affirmative fol. 262.* docuimus. Si ergo talis liber habeatur, facilis est probatio. Nam potest

test cumpulsari ex eo transumptum authenticum pœnitentiarum &c., & inseri in processu. Si autem talis liber non habetur ex stylo Religionis, aut forte incendio, aut furto periit; aut ex eo lacerata, aut avulsa sunt folia, in quibus talium delictorum servabatur memoria; sive etiam ex incuria Secretarii illa registrata non fuit, probatio debet fieri per Testes, qui deponant de tali, & tali pœnitentia notabili, facta tali tempore, ob tale delictum &c., & in secunda Parte dabimus horum omnium formulas.

83 Duo tandem circa supradicta adnotanda sunt. Primum est, quod pœnitentiæ impositæ, licet in Foro paterno, debent esse notabiles, & quæ datæ sint ob delicta gravia extraordinarie. Difficile autem est circa hoc assignare in individuo, quæ possit appellari pœnitentia notabilis. Ratio est, quia talis qualitas variatur pro varietate Religionum, Provinciarum, locorum, personarum. Nam carceratio in una Religione, seu Provincia pœna ordinaria est, quæ in alia erit infamatoria. Publica flagellatio in Refectorio notabilis erit Sacerdoti gravi, quæ Clerico notam aliquam non inuret. Notabilis ergo dicenda est pœnitentia, quæ, spectatis circumstantiis modi, loci, ac personæ, reddit pœnitentiatum notatum, & affectum ignominia apud cæteros Religiosos, & hoc ratione criminis, ob quod fuit inflicta. Ratio est, quod, ut diximus *Pract. crim. illustr. part. 1. tit. Canones num. 87.*, pœnitentia non infamat, (cum sit actus virtutis) sed crimen, ob quod hæc subitur. Sequitur ergo, quod, si indiscretus Superior pro defectu levi, aut crimine, minime ex gravioribus, extraordinariam, gravemque pœnitentiam injunxisset, non tamen illa potest de jure vocari pœnitentia notabilis, nec inservire in ordine ad expulsionem; & ad hoc punctum bene advertant Advocati; si enim Superior animosus in Subditum ipsum pœnitentia insolita, & infamatoria aggravat pro defectu, aut delicto, non valde gravi, talis pœnitentia non est censenda notabilis; sed ad hanc requiritur, quod cum gravitate pœnæ habeatur pariter gravitas delicti.

84 Secundum est, quod (ut monuimus *Pract. crim. illustr. part. p. tit. pœnarum num. 38.*) tria delicta, de quibus locuti fuimus supra, debent habere quandam moralem continuitatem, ut ex recidivatione in ea possit colligi incorrigibilitas. Continuitas autem talis argui debet ex brevitate temporis, intra quod delicta illa fuere commissa. Si enim Religiosus in juventute punitus fuit de apostasia, & post per quatuor, aut sex annos religiose vixit; & post rixatus cum alio, eum percussit, & ad normam Statutorum punitus est; post quam pœnam per multos annos morigerate conversatus est: subinde in fornicationem lapsus est, non puto, tria hæc delicta copulari posse ad expulsionem. Ratio est, quia de singulis delictis pœnituit, & post singula emendationem ostendit, unde ex illis non potest colligi incorrigibilitas; sicut non potest dici insanabilis æger, qui ex pluribus infirmitatibus curatus pharmacis, post singulas convaluit, licet denuo post aliquod tempus bonæ valetudinis, infirmatus sit; sed insanabilis vocatur, qui habituali ægritudine laborat, & vix per remedia curatus a simptomate morboso, iterum, atque iterum in alia simptomata ejusdem, aut diversæ speciei reincidit, ut podagricus, qui post liberatos pedes, torquetur chyragra, mox gonagra, aut nephriticis doloribus, aut diabete &c. laborat.

85 Quod si quæratur, quantum tempus requiratur, intra quod commissa, & repetita delicta dicantur habere moralem continuitatem: dico, quod de hoc non potest dari firma regula; unde arbitrio Superioris judicanda relinquitur. Tamen, ut dicunt *Dyn. in Reg. semel malus. de reg. jur. in 6. Roman. cons. 236. num. 5. vers. Sed textum. & num 6. vers. Sed casum. Clar. quæst. 21. vers. Bene verum.* emendatio vitæ ostenditur post triennium bonæ conversationis, a commisso crimine; & circa hoc habemus textum, expressum in *Novell. de Monach. coll. 1. §. 1. vers. Nequaquam*, in qua habetur sic, *Sufficit ad mediocrem purgationem peccatorum, & ad virtutis augmentum triennalis temporis testimonium*. Si ergo post commissum crimen quis bene vivat per continuum triennium, ipse proditur emendatus; & si ex post noviter delinquit, non potest per hoc dici, primum delictum continuari cum alio, nec dici, quod delicta illa habeant moralem continuitatem.

86 Sobrie tamen adhuc talis regula, accipienda est, nempe eam veram esse, si mutatio vitæ talis sit, ex qua argui possit vera emendatio; ita ut, si ex post in aliud grave delictum relabitur, dici queat, quod ex humana fragilitate, ac Dæmonis tentatione deliquerit, & non ex perseverante malitia. Rem declaro exemplo. Sit Frater habituatus in defectibus, de quibus exempla dedimus supra *num. 50.*, qui grave crimen commiserit, quod judicialiter punitum sit. Mox soluta pœna, antiquam conversationem continuet, relaxate vivendo; fugiendo a choro; indevote celebrando; turpia loquendo &c., & post tres annos aliud grave delictum ejusdem, aut diversæ speciei cum primo committat: & post hujus punitionem, in vita pristina perseveret, & alio simili crimine post tres annos delinquat; profecto illa tria delicta moraliter dicuntur continuari; illudque triennium intermedium, in quo non deliquit graviter, non potest de jure vocari tempus emendationis. Ratio est, quia emendatio vitæ fit per pœnitentiam veram, & non per falsam; sed, ut ait Innoc. II. in Concil. Later. cap. 22. *& habet. in cap. Fratres. de pænit. dist. 5. Falsam pænitentiam esse constat, cum spretis pluribus, de uno solo pænitentia agitur, aut cum sic agitur de uno, ut non discedatur ab alio.* Sic accidit in talibus Religiosis relaxate viventibus, qui de gravi crimine admisso quidem pœnitent, falso tamen pœnitent; quia non discedunt ab aliis vitiosis habitualibus imperfectionibus, quæ licet consideratæ, ut singulæ, non valde graves sunt; sed complexive sumptæ evadunt graves, si non theologice, saltem politice.

87 Animadvertant ergo ad hæc Superiores, & non admittant, emendationem vitæ fuisse in talibus, qui post commissa gravia crimina, ob quæ fuere puniti, si totaliter non induerint religiosos mores, & pravam antiquam conversationem non exuerint, & sic per triennium ad minus perseveraverint. Nec etiam eos juvare debet, si per sex menses, aut annum mutationem exactam præsetulerint, & mox ad pristinas relaxationes revertantur, quin minus eorum gravia delicta continuentur, nec unquam vere emendatos se produnt. Quia ad incorrigibilitatem non requiritur, quod jugiter gravia delicta committant, sed sufficit, quod post illa punita ostendant perseverantiam in habitualibus vitiis. Ratio est, quia una, & eadem est radix, ex qua prodeunt delicta gravia, & imperfectiones vitiosæ, nempe malitia humana, ob quam Deus nec amatur, nec timetur. Unde quantumvis aliqualiter mortificata ostendatur,

 ita

ita ut grave delictum novum non progerminet: vigere tamen adhuc se ostendit, dum continui malitiæ surculi in pravis moribus luxuriantur. Suadentur supradicta hoc exemplo. Si aliquis semel ex podagra graviter decubuerit; ex post per tres annos decumbere coactus non sit; tamen habituali pedum, ac artuum dolore molestari solitus sit; ex post iterum ex passione ischiatica decumbat, & recuperet valetudinem quidem, ita ut surgat; tamen in consueta membrorum imbecillitate perseveret per alios tres annos; post quos chiragrico gravi simptomate iterum laboret, profecto non dicetur ille ullo modo curatus ab arthritide; nam habituales illæ molestiæ, ac dolores, ostendunt fluxionem icorosam, quæ talium simptomatum unica causa fuit, nunquam cessasse, licet gravia simptomata non continuaverint. Pari modo non poterit dici sanatus a malitia sua, & emendatus ille, qui graviter deliquit, si post punitionem criminis moribus imperfectis ostendit morbosum animum ex malitia perseverante; & sic triennalem abstinentiam a gravi crimine insufficientem esse ad declarandam in eo emendationem.

QVÆSTIO IX.

An tria delicta commissa, & non punita, nec judicialiter probata, sufficiant ad expulsionem?

SVMMARIVM

88 *Quomodo delicta, licet vere commissa, & de quibus facta est inquisitio, remaneant improbata, & impunita.*

89 *Delictum pro quo quis inquisitus fuit, & absolutus ab observatione judicii, non facit ad expulsionem.*

90 *Delicta impunita, & præscripta, an faveant ad expulsionem.*

91 *Delicta plura non præscripta, sed punita per unicam pœnam, an faciant ad carcerationem pro expulsione.*

Punitio debet esse trina, ac separata.

92 *An sit sufficiens, delicta fuisse semiplene probata.*

88 RESpondeo, quod quæstio hæc potest dupliciter in facto variari. Vno modo, quando ex notitia, habita commissi delicti, Superior aut ex officio, aut ad instantiam partis, debitam inquisitionem instituit, sed concludenter non constat de delictis (licet vere commissis) ob defectum probationis ex causa legitimarum exceptionum contra Testes, ob quod Iudex pronunciare debuerit, rebus sic stantibus, Reum esse absolvendum ab observatione judicii. Alio modo, quando delicta fuere vere commissa, sed Superior, præventus benevolentia erga Reum, factionarium suum ex adhærentia personali, aut nationali, sopit famam delicti, illud dissimulat, jactat esse dicteria malevolorum, nec processum instituit; aut si cogitur inquisitionem incipere, Testes aut subornat, aut terret, interrogationibus ad rem non facientibus, fatigat, ita ut in aliquam contradictionem inducat, ob quam via sternatur Patrono Reum defendendi. In utroque sensu accipi potest quæstio.

89 Dico ergo, quod, si agatur de primo casu, delicta, in quibus facta debita inquisitione, pronunciatum fuit, non esse probata, & ex consequenti Reum fuisse absolutum ab observatione judicii, nullo modo possunt facere ad expulsionem. Ratio est, quia illa habentur pro non factis, quia, quantumvis realiter sint commissa, ex eo, quod in judicio probata non sunt, habentur pro non commissis; nam paria sunt aliquid non esse factum, & non esse probatum, *Jo. de Imola. cons. 129. circ. fin. Surd. decis. 149. num. 2. Tusc. lit. P. concl. 84. nu. 7. Barbos. axiom. 174. nu. 10.* proinde assumi non possunt pro fundamento ad expulsionem, & sic firmant *Ricc. par. 4. decis. 102. in fin. Donat. prax. rer. regul. par. 2. tr. 8. quæst. 14. apud Pasqual. ad Franc. num. 1069.* Et hoc accipiendum est, non tantum, quando omnia tria delicta probata minime sunt, sed etiam, quando probato uno, aut altero, tertium non probatum, non potest cum probatis conjungi, habendum enim est, ac si minime fuisset, ob datam rationem.

90 Si vero agatur de secundo casu, distinguendum est; nam, vel delicta sufficienter præscripserunt, vel non. Diximus alias, *Prax. crim. illustr. tit. Patronus num. 91. & seqq. par. 1. & tract. de Delict. & pœn. tit. 1. §. 2. num. 38. & 39.*, quid sit delictorum præscriptio, & recensuimus tempus requisitum ad præscribendum juxta unamquanque speciem delicti. Nunc repetimus, quod actio injuriarum ex lapsu unius anni a commisso delicto perimitur, *Text. in l. Si non convicii C. de injur. l. 17. §. 6. in fin. ff. ea. tit.* Actio de dolo præscribitur biennio, *Bial prax. crim. quæst. 94. num. 9.* Fornicatio simplex triennio præscribitur. *Guazzin. Reo defens. 2. cap. 2. n. 52.* Delicta carnis, de quibus loquitur *lex Iulia de adulter.*, quinquennio præscribuntur, si simplicia sint, *text. in l. Mariti § sex mensium ff. de adult. l. Querela C. ad l. Corn. de fals. & ibi Dionys. Gothofred. lit. I.* si autem sint complicata, utpote, si adulterium esset cum incestu, requiritur longius tempus ad præscribendum, *Guazzin. loc. cit. num. 46. & 47.* Universaliter cætera delicta spatio viginti annorum præscribuntur, ut sanxit Imperator, *text. in l. Querela C. ad l. Cornel. de fals.* ita ut neque per viam inquisitionis ex officio, neque per viam denunciationis, querelæ, aut accusationis ad instantiam partis Iudex potest de illis cognoscere. *Jul. Clar. quæst. 51. init. & ibi Abb. in cap. Cum haberet num. 4. de Eo qui dux in matr.* Bene tamen cognoscere potest per viam exceptionis, *text. in l. Pure §. final. ff. de dol. mal. l. licet. C. de except.* Temporalia ad agendum sunt perpetua ad excipiendum, ut firmant *Felin. in cap. licet col. 18. vers. Tertium remedium de probat. ubi Abb. Butr. Imol. Andræ. Sicul. Aufrer. ad Capell. Tholos. decis. 188. in fin. Boer. decis. 26. numer. 7.* Atrocissima autem delicta nullo tempore præscribuntur; *ut Hæresis, læsæ Majestatis, Parricidii,* (sive realis, ut genitorum carnalium; sive similitudinarii, ut Sacerdotis) *Assassinii, Falsæ monetæ, Simoniæ, Abortus animati procurationis, Suppositi partus, Coitus nefandi, bestialis, aut sacrilegi,* de quibus *Passerin. Tribun. Regular. quæst. 26. art. 9. nu. 113.*

91 Si ergo delicta sufficienter præscripserunt, clarum est, quod ad expulsionem minime sufficiunt. Ratio est, quia, ut toties supra inculcatum est, sola incorrigibilitas est fundamentum expulsionis, & illa supponit punitionem delictorum, quæ, cum in casu non intervenerit, nequit illa justificari. Si vero non præscripserunt, & probari concludenter possit, quod accusator, aut Iudex prævaricatus sit; aut territi,

seu

ſeu ſubornati Teſtes fuerint, proinde Reus punitus non ſit, poteſt Superior emendare negligentiam Prælati prædeceſſoris, & probata prius prævaricatione, ut ſancit *text. in l.3. §.1. de prævaric.* instituere novum proceſſum, & Reum ad normam juris punire. Dato tamen, quod de tribus delictis, diverſis temporibus commiſſis, unico proceſſu instituto, puniret, adhuc illa tria non ſufficerent, ut poſſet carcerari ad expulſionem. Ratio eſt, quia non fuit punitus ter, ſed ſemel, licet trina fuerint delicta; nec inter unam, & aliam punitionem oſtendit perſeverantiam in mala vita, quæ eſt verum fundamentum incorrigibilitatis. Sed quæres: Quid dicendum, ſi delicta fuiſſent utique diſtinctis inquiſitionibus probata, non plene, & ad pœnam ordinariam, ſed ſemiplene, & ad pœnam extraordinariam; num ſimulari poſſent ad effectum expulſionis; dato, quod de punitionibus diſtinctis eſſet integra probatio?

92 Et reſpondetur negative, ſed requiri plenam probationem de utroque; nam Decretum non diſcernit inter punitionem, & delictum, ſed indiſcriminatim pronuntiat *Et plene probatis cauſis expulſionis*; ſed potior cauſa expulſionis non eſt punitio, ſed delictum, per punitionem non emendatum: & licet punitio delictum ſupponat, illud tamen neceſſario non infert, ergo probata punitione, non cenſetur probatum delictum. Quapropter, ſicut non dicitur relapſus in hæreſim, qui ſemel abjuravit ob levem ſuſpicionem, & poſt denuo accuſatur de hæreſi, *Cap. Accuſatus de hæreſ. lib. 6.*, ita neque poteſt dici recidivus in fornicationem, cujus probata fuit tantum ſuſpicio, & juxta eam tamen fuit punitus, ſi poſt hæc de fornicatione accuſatur. Ergo &c. ſi Conſtitutio exigit cauſas expulſionis, plene probatas; & de delictis, & de punitionibus plene, ac integre conſtare debet in judicio, antequam ſemeſtris carceratio ſtatuatur ad expulſionem. Quid autem juris, ſi Superior quidem de ſingulis delictis debitam inquiſitionem formaſſet, ac delicta probata fuiſſent; Superior tamen ex indulgentia, tactione, ac benevolentia erga Reum, pœnitentias minime notabiles injunxiſſet? Dicam quæſtione ſequenti.

QUÆSTIO X.

An tria delicta commiſſa, & juridice probata, quibus a clementia Superioris, ſive a generali abolitione indulta eſt venia, ſufficiant ad expulſionem?

SUMMARIUM.

93 *Criminis abolitio duplex.*
94 *Delicta condonata, an faciant ad expulſionem.*
95 *Sententia aliorum Doctorum.*
96 *Opinio Auctoris.*
97 *Non cenſetur quis incorrigibilis, niſi omnibus mediis, ad correctionem inutiliter tentatis.*
98 *Sola monitio, & verbalis correctio de delictis, non ſufficiunt ad legitimum fundamentum incorrigibilitatis in ordine ad expulſionem.*
Superiores nil intentatum relinquere debent, ut lucrentur animas Subditorum.
99 *Plura delicta, per unam ſententiam punita, cenſentur unum in ordine ad expulſionem.*

93 RESpondeo. Quod, ut diximus *Tract. de delict. & pœn. tit. 1. §. 2. num. 41.* criminis abolitio duplex eſt. Una quidem generalis, (quæ ex aliqua magna cauſa, nempe publicæ lætitiæ, aut ob multitudinem, quibus expedit veniam indulgere ad evitandum grave damnum Reipublicæ, conceditur) alia vero ſpecialis, quæ dicenda eſt condonatio pœnæ, quæ fit poſtquam Reus condemnatus fuit a Judice inferiori, & ille conſequitur remiſſionem pœnæ a Judice ſuperiori, potente eam concedere. Senſus ergo quæſtionis eſt. Poſito generali indulto, conceſſo a D. N. Innocentio XII. 24. Julii 1694. omnibus Regularibus Apoſtatis, per quod abolitæ fuerunt pœnæ ob apoſtaſiam &c. (& ideo vocandum eſt abolitio generalis) ſive poſito, quod Reus damnatus ad talem pœnam a Superiore Provinciali, obtinuerit a Generali gratioſam relaxationem talis pœnæ; ſi Reus alia duo delicta committat, quæritur, an crimen, cui condonata fuit pœna, poſſit computari cum aliis, de quibus fuit punitus. Sive poſito caſu, quod Reus ter notorie deliquerit, Superior autem graviter quidem monuerit, non tamen debitas pœnas injunxerit, quæritur, an illa delicta ſufficiant ad fundandam incorrigibilitatem in ordine ad expulſionem?

94 Doctiſſimus *Roderic. tom. 1. quæſt. 30. art. 15.* ſtatuit concluſionem, quod *impœnitens cor, id eſt incorrigibile, habet ille, qui contemnit clementiam, & bonitatem Judicis, delicta condonantis*, quam concluſionem deducit ex *Epiſtola ad Romanos cap. primo*, & prophetia *Iſaiæ. Cap. primo*; Unde deducitur, quod, ſi ſola incorrigibilitas eſt fundamentum licitæ expulſionis, delicta condonata, quæ ſufficiunt ad fundandam incorrigibilitatem, ſufficiant pariter ad legitimandam expulſionem.

95 *Pafferinus de ſtat. hom. tom. 3. q. 189. art. 8. num. 565.* abit in ſententiam *Roderici*, quem tamen minime citat, ſed advertit, quod, ſi Superior delicta Reo condonat, nulla inflicta pœna, aut notabili pœnitentia, contentus illum monere, ne in poſterum delinquat, oportet, quod delictum publicum ſit publicitate juris, aut facti, & quod monitio ſit judicialiter facta, quia, ut ipſe docet loco citato *n. 569.* monitio extrajudicialis non ſufficit; neque etiam, ut fiat una monitio pro tribus, ſed debent eſſe tres diſtinctæ monitiones, ut patet ex *Portello V. Ejicere num. 1.*, & *Donato*, quos allegat. Poſito autem, quod Superior faciat monitiones, ut præfertur, ſi Reus adhuc delinquit, vult, poſſe declarari incorrigibilem, in ordine ad expulſionem. Fundamentum ejus aſſertionis eſt quædam Decretalis, *Cap. Contingit. 45. de ſent. excom.* in qua incorrigibilis declaratur Clericus, qui ter monitus ab Epiſcopo, ut degat in habitu Clericali, adhuc perſeverat in ſuo crimine deferendi veſtitum laicalem, & ideo privatur privilegio Clericali. Unde deducunt *Gemin. in cap. Neminem 45. Diſt. Buer, & Felin. in cap. Cum non ab homine de Judic. Celſ. Ugo conſ. 65. num. 2. Decian. tr. crim lib. 4. cap. 9. nu. 130. Farin. quæſt. 8. num. 49. Graſſ. Cleric. effect. 1. nu. 798. Majol. Sayr. Graff. Sanch. apud Pafferin. de ſtat. hom. t. 3. quæſt. 189. art. 8. nu. 565.* concluſionem, quod trina monitio ſufficit (ſi non proficit) ad reddendum aliquem incorrigibilem.

96 Sed ſalva talium Doctorum reverentia, dico, quod (quidquid ſit de jure antiquo in ordine ad privationem privilegii Clericalis) de jure novo, & in ordine ad expulſionem non ſufficit incorrigibilitas, quæ emergit ex perſeverantia in malo illius Rei, qui ter

ter deliquit, & fuit ter simpliciter monitus, *non* inflicta ei pœnitentia ordinaria notabili. Ratio una, & quidem validissima est, quia mens Sacræ Congregationis expressa in ejus Decreto, quod dedimus supra *num.* 20., est, ut Prælati *nihil intentatum relinquant, ut lucrentur animas Fratrum suorum, in profundum fere malorum delapsas, antequam gravissimum, atque extremum expulsionis remedium experiantur*. Plane stat, quod, qui admonitione, ac correctione tantum verbali, quantumvis efficaci, & repetita, Reum a malo revocare satagit, si iste in sua malitia perseverat, non sufficientibus mediis usus est, ad procurandam ipsius emendationem.

97 Etenim, si inutilia verba experitur Pater in corrigenda insolentia filii, debet devenire ad verbera. Medicus in curando ulcere, si videt, quod hoc non curatur ab unguento, ad præceptum *Hippocratis* utitur ferro, & tandem igne, nec potest illud dici incurabile, nisi his inutiliter tentatis. Ita Prælatus non omnia media ad correctionem Subditi perversi tentavit, si in solis monitionibus, quantumvis canonicis, ac judicialibus consistit. Talium hominum natura, vitiis adsueta, surda est ad verba exhortatoria; induratur ad solas monitiones; & venia malefactis suis concessa, ad nova delicta fiduciam præbet, & ideo a *D. Bernardo apud Lancellot Reg. jur. Pontif. lib.* 2. *Regul. Inferiorum culpæ*. *Impunitas* vocatur *Mater scelerum, radix impudentiæ, transgressionum nutrix*.

98 Si ergo, ad hoc, quod aliquis vere incorrigibilis censeatur, oportet, quod Prælatus *nihil intentatum relinquat* ad reducendum Subditum ad bonam frugem, liquet, quod delicta condonata, & quibus adhibita tantum fuit monitio, ac verbalis correctio, quamvis repetita, non sufficiunt ad legitime fundandam incorrigibilitatem in ordine ad expulsionem, & sic etiam firmat *Laurentius Portellus dub. Regul. V Ejicere n.* 2. *vers. Secundo nota*.

99 Nec sustineri ullo modo potest sententia *Sanctori de Pæn. cap.* 19. *quæst.* 1. *vers. Sed hic est fol.* 2.7. qui vult, quod, si aliquis Religiosus, pluries deliquit, inquietus est, cum omnibus litiget, est inobediens, perturbator, effrons, & exlex vivit, & Superiores amore, timore, vel alia causa ipsum impunitum reliquerunt, possit, (non obstante *Decreto de Ejectis*) contra ipsum juridice procedi, & in unico processu probari incorrigibilis Fratris; visa, & lata sententia, detrudi in carcerem ad expulsionis effectum. Etenim delicta, quæ non fuerunt punita, inepta sunt, ut probavimus, ad fundandam incorrigibilitatem. Si ergo puniuntur per unicam sententiam, quamvis plura fuerint delicta, tum specie, tum numero differentia, censentur (ad effectum expulsionis) pro unico delicto, quia una tantum est punitio, & diximus, tot debere esse distinctas punitiones suo tempore, hoc est post patrata delicta, adhibitas, quot fuere delicta. Non ergo plura delicta, diversis temporibus commissa, & unico processu, ac sententia punita, sufficere possunt ad hoc, quod possit decerni carceratio ad experimentum incorrigibilitatis.

QUÆSTIO XI.

An post trinam punitionem requiratur relapsus in eadem crimina, vel similia, antequam decernatur carceratio ad probandam incorrigibilitatem pro expulsione.

SUMMARIUM.

100 *Sententia Doctorum duplex.*
Opinio. quod de duplici delicto punitus, si iterum delinquit, nulla alia punitione præmissa, potest carcerari ad expulsionem.
101 *Opinio opposita, quod scilicet non possit carcerari ad expulsionem, nisi qui, post tertiam punitionem, iterum delinquit.*
102 *Adducitur textus pro hac opinione.*
103 *Sententia Authoris, medians inter eos, & illorum fundamenta.*
Ad carcerationem semestrem non requiritur relapsus, post tertium crimen.
Præsumpta incorrigibilitas non sufficit ad expulsionem, nisi sit talis de facto.
104 *Diluuntur fundamenta secundæ opinionis.*
Multa famulantur sententiæ interlocutoriæ, quæ non sufficiunt definitivæ.
105 *Carceratio illa inducitur, ut sit pœna, & medicina incorrigibili.*
Præsumptio incorrigibilitatis, inducta ex tertio delicto, non tollitur, nisi per triennium probatæ vitæ.
In recidivo punitur separatim consuetudo peccandi pœna distincta ab ea, quæ pro tertio delicto infligitur.
106 *Punito sive judicialiter, sive paterne de tribus delictis gravibus, commissis, decerni potest a Definitorio carceratio semestris, ad completam probationem, absque ullo novo delicto.*

100 RESpondeo, Doctores in hac materia in duas oppositas abire sententias. *Alphonsus de Leone recoll.* 6. *num.* 320. *cum Pasqual. num.* 1061. inquiunt, quod de duplici delicto punitus, si iterum delinquit, nulla alia punitione præmissa, potest carcerari ad expulsionem. Huic sententiæ adstipulatur *Palaus tr.* 16. *dis.* 4. *p.* 19. *§ 1. ste Passer. de hom. stat. quæst.* 189. *art.* 8. *nu.* 569. dicens, quod, si semel, atque iterum monitus fuit Religiosus, & punitus, & hoc non obstante, iterum recidit, non solum potest carcerari, sed etiam a Religione expelli, quamvis promittat correctionem, & sit paratus pœnam sustinere. Ratio est, quia, & si in eo non perseveret culpa, durat tamen in eo futuri criminis præsumptio, quia non præsumitur corrigendus, sed potius similia comissurus, & hoc sufficit, ut detur locus carcerationi, & expulsioni. Idem sustinet *Umbertus, super regul. S. Aug. cap.* 99. affirmans, quod propter præsumptam incorrigibilitatem, potest Religiosus expelli, licet se offerat ad pœnitentiam.

101 Opposita sententia est ipsius *Passerin. loc. cit. Bord. tom.* 4. *par.* 3. *res.* 108. *Pellix. tract.* 9. *c.* 4. *num.* 232. *Barb. ad dict. cap.* 10. *de Judic. num.* 10. quibus se subscribit *Sanctor. de pæn. cap.* 19. *q.* 2. quod scilicet non possit carcerari ad expulsionem, nisi qui post tertiam punitionem iterum delinquit, & ita pro hoc quarto delicto carceretur ad pœnam, & pro aliis ad experimentum.

102 Pro hac opinione adducitur textus ex cap.

Con-

Contingit, supra relato, *Parte prima hujus nu.*, 11, ubi sic habetur, *Mandamus, ut tales, si tertio a te commoniti, se ipsos contempserint emendare, illius efficiantur immunitatis extorres, quæ pro Clericorum tutela, & Laicorum violentia coercenda dignoscitur instituta*. Hinc deducunt, quod, si privationi Fori Ecclesiastici correspondet in Regularibus expulsio ab Ordine, ut supra innuimus. *P. 1. quæst. 5. num.* 53. Ergo sicut Clericus non privatur Foro Ecclesiastico, nisi contemnat post trinam monitionem resipisci; ergo neque Regularis poterit carceri probatorio mancipari ad expulsionem, nisi post trinam punitionem renuat emendari. Probatur quoque ratione dupliciter. Primo, quia carceratio semestris, novissime præsumpta ad experimentum incorrigibilitatis, fuit inducta ad effectum ammovendi Incorrigibilem a sua pervicacia, & obstinatione in peccatis; sed tertio punitus, & (ut creditur) emendatus, non habet, a quo per carcerationem ammoveatur: ergo non nisi succedente contemptu, & relapsu post trinam punitionem poterit illam *Judex expulsionis* decernere. Alias justa, ac innocens esse posset Insontis impia vexatio: punitus enim, & emendatus, pro innocente habetur. Quare *Statutum Salmaticense in Ordine Minorum cap. 7. vers. Quicunq. fratr. Orb. Seraph. tom. 3. fol. 32. col. 1.* objicientes alieni delictum, de quo quis punitus, & emendatus fuit, velut Infamatores, & Calumniatores punit, & redarguit. Pariter secundo. Nam, si post tertiam punitionem, non subsequente relapsu, daretur locus semestri carcerationi, esset punitio bina in ipsum crimen, quod jura non approbant: ergo requiritur relapsus post tertiam punitionem (inquium) antequam decernatur carceratio ad probandam incorrigibilitatem pro expulsione.

103 In hac Doctorum varietate, media via incedendo, statuo conclusionem, quod scilicet antecedenter ad semestrem carcerationem, requiratur trina punitio de delictis, nec sufficiat bina, ut ajebat prima opinio, sed non requiri relapsum post trinam punitionem, antequam decernatur carceratio probatoria, ut innuebat secunda. Primum probatur, quia *Decretum Sacræ Congregationis* supra relatum, habet, quod *Vere incorrigibilis non censeatur quis nisi non solum concurrant in eo ea omnia, quæ ex juris communis dispositione requiruntur*. Hæc autem sunt trina monitio, & punitio, ut supra docuimus *Part. 1. quæst. 6. num. 62. & 64. Verum etiam unius anni spatio probetur in carceribus*; ergo ex ordine judicii deducitur, quod trina punitio, independenter a carceratione, debeat ipsam præcedere: non ergo sufficit ad carcerationem, quod quis ter deliquerit, nisi etiam ter fuerit monitus, & punitus: & ita tenent Doctores omnes, citati pro secunda opinione. Hinc deduco, quod, si ad carcerationem prærequiritur trina punitio, ergo multo fortius ad expulsionem. Si aliquid prærequiritur de necessitate legis ad interlocutoriam, multo magis ad definitivam, ex qua gravamen redditur magis irreparabile. Falsum est ergo, quod affirmabat *Palaus cum Umberto*, eum, qui tertio deliquit, posse expelli, etsi emendationem promittat. Nec quod ibi adducitur de præsumpta incorrigibilitate in eo, qui non profecit ex prima, & secunda punitione, aperit ostium expulsioni, ut dicebam, eo quia *Decretum supra citatum, Par. 1. num.* 18. post carcerem probatorium, exigit relapsum, durationem pervicaciæ, antequam habeat locum expulsio, ut aperte habet *Textus*. *Elapso autem anno, si nihilominus non resipuerit, sed animo indurato in sua pervicacia perseveraverit, ne contagione pestifera plurimos perdat, ejici tandem possit*. Quare cum *Passerino de hom. stat. tom. 3. qu. 189. num.* 569. dicitur hanc præsumptionem incorrigibilitatis non consurgere, nisi ubi trinæ punitioni supervenit contemptus.

104 Ad fundamentum secundæ opinionis dicimus, quod jure illo ex *cap. Contingit*, tantum decernitur, (ut liquet) quod ad extremum privationis Fori Ecclesiastici remedium non deveniatur contra Clericum incorrigibilem, nisi trinæ monitioni superveniat contemptus, quod & nos de expulsione Regularis asserimus; non tamen sequitur, quod, si contemptus, sive relapsus, aut pervicacia in voluntate, post trinam punitionem, & monitionem prærequiritur ad definitivam de expulsione, ergo & ad interlocutoriam de carceratione, quæ est ultima dispositio ad illam; nam multa famulantur sententiæ interlocutoriæ, quæ non sufficiunt definitivæ

105 Ad primam rationem dicitur, quod carceratio illa fuit inducta, ut esset pœna simul, & medicina, non tam curativa, quam præservativa: Pœna pro delictis, ut colligitur ex verbis *Decreti*, *unius anni spatio in jejunio, & pænitentia probetur in carceribus*; jejunium enim, & pænitentia sunt pœna peccati. Medicina quoque, ex eo, quod subditur, *Elapso autem anno si nihilominus non resipuerit*, datur enim ad curandam incorrigibilitatem, & ad præservandum a relapsu, ne detur locus extremo expulsionis remedio, veluti post ferrum igni. Nec inde sequitur, quia punitus, ergo emendatus: nam inter monito, ac punito, cum constet ipsum ex prima, & secunda punitione non profecisse, consurgit præsumptio inchoatæ incorrigibilitatis, quæ non tollitur, nisi per triennium probatæ vitæ, ut supra diximus *Par. p. qu. 8. num. 65.*. Quare negatur, quod ex quo carcer adjicitur illi, qui tertio fuit punitus, non expectato relapsu post trinam punitionem, ex hoc vexari innocentem; eo quia, licet qui semel peccavit, & punitus resipuit, innocens contemptur, non ita qui secundo, & tertio fuit punitus de patratis criminibus, in quo (esto punita fuerint delicta, seorsim sumpta) consuetudo vero peccandi immunis evasit: unde nec sequitur, binam punitionem cadere in idem crimen, quia, ut alibi docuimus *Pract. crim. tit. 5. Pænar. gen. n.* 35. Si carceratur, hoc est, in pœnam consuetudinis delinquendi, inductæ per triplicatum delictum, & est in probationem incorrigibilitatis: non ergo requiritur novum delictum post tertiam punitionem, quia per carcerationem punitur consuetudo, quæ punita non est, licet puniti sint actus singuli, per quos inducta est: & hac ratione Hereticus, qui primo per abjurationem, & salutarem pœnitentiam punitus fuit, si relabitur in hæresim, morte mulctatur, ut habet idem *Pal. tr. 10. disp. 4. p. 13.* 19.

106 Deinde, data superiori sententia, opportet, quod ante expulsionem quinquies deliquisset expellendus, nempe ter ante carcerationem, semel pro carceratione ineunda, & illa peracta, iterum pro effectu expulsionis. Atqui hoc inauditum est, nec apud ullum Auctorem invenitur necessaria patratio quinque criminum successivorum. Sequitur ergo, quod tribus delictis gravibus, commissis, & ipsis, vel ordinaria pœna per sententiam, vel sine figu-

figura judicij paterne punitis, decerni poteſt a Definitorio carceratio ſemeſtris ad completam probationem, abſque ullo novo delicto: quia per illam (ut dicimus) punitur conſuetudo delinquendi, alias non punita, & initur legitimum experimentum incorrigibilitatis.

QUÆSTIO XII.

An ante decretum carcerationis ſemeſtris pro expulſione, audiri debeat Incorrigibilis, & defendi; Et num a tali decreto appellare poſſit.

SUMMARIUM.

107 *In omni ſententia definitiva Reus primo audiendus, quam condemnandus, etiam in notorijs.*

Deprehenſus inter duo contradictoria, non reconciliabilia, ſine defenſionibus torquendus eſt.

Quoties ſententiæ transierunt in rem judicatam, non eſt, cur iterum Reus audiatur.

108 *Appellatio a decreto carcerationis, legitime edito, reijcitur tanquam frivola.*

Appellans ab interlocutoria, tenetur motiva appellationis aperire, non ſic in definitiva.

Fundamenta legitima appellationis.

107 Reſpondeo, quod, quamvis in omni ſententia definitiva debeat primo Reus audiri, & defendi, antequam contra eum pronuntietur, ut habent *Chart. decis. 69. num. 6. Alphonſ. de cenſ. eccl. 6. num. 2. 3. Guazin. def nſ. 29. c. 4. nu. 1. Dent. tom. 1. part. 2. tract. 13. qu. 69. nn. 8. Socin Sen. conſil. 120. ex cap. Eccleſia 10. de conſtit.* quod & nos conſuluimus etiam in notoriis, *Pract. crimin. tit. 3. can. circa recurſ. §. 11. num. 57.* non id vero in omni ſententia interlocutoria, & ſi agatur de damno irreparabili, prout eſt tortura. In iſtis enim ſententiis fruſtra citatur, & auditur, quando citatus nil habet opponere, quod ſit relevans, ut ex *Cap. cum ſit & cap. conſuluit. de appell.* deducunt *Abb. in cap. Ex inſinuat. in fin. eo tit. c. 1. can. poſſ. & propr. Menoch. de arbitr. l. 1. qu. 17. num. 15. apud Monet. de conſervat. c. 8. num. 23.* Licet enim & Teſti, & Reo torquendis, ante torturam detur indiciorum copia, ad ſe tuendum, ut alibi docuimus *Pract. crim. tit. 16. tortur. qu. 2. num. 18.* datur tamen juxta *Clar. qu. 25. verſ. ſolit. dubit. Bart. & Marſil. in leg. Unius §. Teſtes ff. de quæſt. Brun. d. Judic. qu. 4. num. 22. Gram. vot. 21. num. 21. Ruin. conſ. 7. num. 1. lib. 5. Honuphr. Cami in. relatus a Farinac. qu. 3. nu. 147. Villagut. pract. lib. 8. c. 6. Batard. qu. 25. nu. 6. Scare. de Judic. cap. 100. num. 16. apud Sgroi. par. 4. c. 16. nu. 7.* exceptio; cum ſcilicet torquendi ſunt de mendacio, proprio ore prolato, eo quia reperiuntur inter duo irreconciliabilia, quæ illis objecta non potuerunt conciliare; tunc enim abſque indiciorum copia, & defenſionibus torturæ adiguntur, eo quia illorum delictum nulla poteſt tergiverſatione cælari. Sed carceratio ſemeſtris ad probandam incorrigibilitatem eſt ex Decreto interlocutorio, nam in eo non agitur de expulſione, nec eſt ſententia expulſionis, ſed ſe habet veluti probatio, ſeu teſtis ad illam; unde non tranſcendit limites interlocutoriæ, & ex alio capite, Religioſo incorrigibili nil reſtat opponendum, quod ſit relevans ad ſui exculpationem, eo quia de tribus illis delictis jam fuerit ſeparatim auditus, & defenſus, & cum nequiverit crimen cælare punitus, punitioneſque illæ, ſive judiciariæ, ſive paternæ (nulla interpoſita appellatione) tranſierint in rem judicatam, non eſt, cur de ijs iterum audiatur; quare iſtis habitis, poterit Judex expulſionis ex incontinenti (ſervatis in reliquo ſervandis) illum carceri probatorio mancipare.

Dices, quid ergo; ſi Religioſus incorrigibilis, audito carcerationis decreto, appellaret?

108 Reſpondeo, quod, licet, dum appellatio eſt a ſententia ultimata, & definitiva, non teneatur Reus motiva appellationis allegare, ſed ſat ſit, quod dicat: *Appello*, ut dicunt *l. Scio ff. de appell. l. 2. C. eo tit. Gloſſa in cap. Cum in Eccleſia eo tit. Sebaſt. Sapia in addit.* Tamen, quando appellatio eſt ab interlocutoria, ut in caſu, tenetur Appellans fundamenta appellationis aperire vel in libello appellatorio, vel oretenus coram Teſtibus, alias appellatio frivola, & inanis evadit, ut habet textus cujuſdam *Decretalis, Cap. ut debitus* & cum eo communiter. *Specul. par. 6. rubric. de appell. num. 147. Gemin. in cap. Cordi eo tit. in 6. Abbas in cap. Cum in Eccleſia extra. eo tit. Bald. in l. Minoribus C. de his, quibus ut ind. Sanctor. de pœnis cap. 26. qu. 4. verſ. fræta, ſi appellatio.* Ratio ad hoc eſſe poteſt, quia, ut alibi innuimus. *Pract. crim. tit. 3. can. n. 65.* Si Judex in appellatione ab interlocutoria audiat cauſam appellationis, propoſitam a Reo, poteſt de illa recogitare, & prout ratio urget, deſiſtere a gravamine inferendo, ſive revocare ſententiam interlocutoriam: hoc enim præſtare poteſt Judex, dum interloquitur; non vero poſt quam definitive pronunciavit, ut dicit aperte *Textu, Cap. ſi a Judice Gloſſa de appell. in 6.* Quapropter, ſi Judex ab interlocutoria poteſt reſilire, illi debent appellationis motiva aperiri, ut ea libret; unde ſequitur, quod, ſi in appellatione ab extrajudiciali ſententia, vel judiciali interlocutoria, cauſa non exprimitur, frivola, & inanis evadit appellatio. Hinc, cum *Decretum* ſemeſtris carcerationis pro expulſione ſit interlocutorium, ab eo appellans tenetur appellandi cauſam producere: & tunc, vel allegat legitimam cauſam, congruum fundamentum, ſcilicet, quod ter non fuerit monitus; quod delicta, de quibus fuit punitus, levia extiterint; vel quod temporis diuturnitate preſcripſerint; quod crimina probata non fuerint ad pœnam ordinariam, ac per Teſtes idoneos; vel quod primum cum ſecundo, aut ſecundum cum tertio moralem continuationem non habuerit. Si ſic ſe defendit, ultra non eſt procedendum, ut habetur ex *Bordon. to. 4. part. 3. reſ. 109. num. 26.* Quod, ſi non ſe tuetur, reijcitur appellatio, & datur mandatum pro executione decreti carcerationis, juxta praxim, quam infra trademus.

QUÆSTIO XIII.

An ſemeſtre carceris probatorii integrum eſſe debeat, ac continuum.

SUMMARIUM.

109 *Temporis continuitas quotuplex.*

110 *Opinio tenentium, quod carceratio probatoria poſ-*

possit interpolate compleri.

111 *Carceris continuitas, ut de forma incorrigibilitatis attenditur.*

112 *Talis continuitas parvitatē materiæ non excludit Fugiens e carcere, pro fuga specialiter plectendus.*

113 *Opinio Passerini, nimis rigorosa, comparando annum probationis pro professione, cum eo, qui est ad expulsionem.*

114 *Semestre carcerationis pro expulsione, sufficit, quod sit continuum, & integrum continuitate, & integritate morali.*

115 *Carcer probatorius, ad puram custodiam esse non debet.*

116 *Quæ penitentia imponenda pro tempore carcerationis.*

109 RESpondeo. Quod duplex est temporis continuitas, physica scilicet, & moralis. Prima, ut, cum inter unam, ac alteram temporis differentias alia non mediat. Secunda, ut, cum parvo temporis intervallo discontinuantur; prima temporis parvitatem, & si momentaneam non admittit, non ita secunda, cum hæc parum pro nihilo contempletur, & habeat.

110 Hinc *Petrus de Ang. Jud. Regul. part. 1. cap. 26. vers. Verum quia fol. num. 475.* docet probationis tempus in carcere, non solum physice, sed etiam moraliter posse discontinuari. Ratio ad hoc, quia Statutum poenale, in quo spatium temporis indicitur, nec exprimitur, quod debeat esse continuum, explicandum est de tempore etiam interpolato, ut deducitur ex *Text. in l. Paulus §. fin. ff. de liber. cau.*, cui adstipulantur *Salic. in l 2. Cod. Si mancipium juncta Gloss. Jason. in l. si idem ff. de juris omn. Jud. col. 2.* Tum quia in legibus, & Statutis magis attendendum est ad finem, quam ad verba legis; Finis autem Decreti, carcerationem sic qualificatam præcipientis, est, ut longum tempus ad poenitentiam statuatur Delinquenti, ut in eo melius queat certiorari Judex de incorrigibilitate; ast hæc æque possunt haberi a carcere interpolato, sicut a continuo; non ergo physica, aut moralis continuitas (inquit ille) in carcere probatorio requiritur. Addit *Bellet. p. 2. disq. Cleric. tit. de pœn. Cleric. §. 25. num. 13.* eum, qui fugit e carceribus, incorrigibilem posse declarari, & expelli, esto probationis tempus non fuerit expletum.

111 Verum utraque opinio ex directo pugnat contra *Decretum Sacræ Congregationis Concilii* supra allatum *Part. 1. nu. 29.* Ibi enim statuitur carceris probatorii continuitas, ac integritas. Quare infert *Bord. tom. 4. p. 3. res. 109. nu. 42.* talem continuitatem in casu proposito, ita esse de forma incorrigibilitatis, quod, si fugiens e carcere, capitur, & iterum in carcerem reducitur ad complementum temporis probatorii; Si postea, quia Incorrigibilis expellitur, expulsio sit nulla, utpote contra substantialia juris pro expulsione, eo quia tempus probationis fuit interruptum, nec denuo a prima die ad ultimam integre continuatum. Ratio ad hoc esse potest, quia carcer, qui datur ad probationem incorrigibilitatis, licet sit pœnalis, non est tamen ad puram pœnam, sed præcipue ad remedium carcerati, & ad probationem ipsius incorrigibilitatis; ad rationem porro remedii, & probationis necessaria est continuitas illa; quia, si afflictio illa angustiæ carceris esset interpolata, non ita torqueret Reum, sicuti, si foret continua; minus enim fatigat labor interruptus, quam continuus; unde ex ipsa tortura minori non disponeretur forte ad ejurandam in malo duritiem, ac perseverantiam. Hinc concludit *Passer. de hon. stat. tom. 3. qu. 189. inspect. 2. num. 581.* quod, sicut annus probationis pro emittenda professione, sic tempus istud probationis pro expulsione ab Ordine, debet esse continuum. Omne etenim tempus est continuum, nisi contrarium exprimatur, ita ex *Mandoit. lib. 2. Principum Placita dubit. 170. num. 3. Bald. vol. 3. consil. 413.* & in dubio censetur tale ex allegatis a *Navar. consil. 89. num. 1. & Megal. p. 3. lib. 4. c. 6. num. 2.*, quanto magis, ubi lex aperte loquitur, & præcipit, ut in casu?

112 Sed num ista continuitas, ac integritas ita stricti sint juris, ut parvitatem materie excludant?

Respondeo cum *Sanctor. de pœn. c p. 19. qu. 2. vers. Respondeo tertio* negative. Leges enim humanæ sunt benignæ interpretationis, summumque jus non sine injuria publicatur. Quare, si a Custode carceris ad aliquam horam dimitteretur, respirandi aeris causa, e carcere (assistente tamen Custode, & in loco non publico) nequit dici carcer interruptus, ut ex *Abb. in cap. Accedens de Procur. & Marsil. pract. §. attingam num. 11. probat idem Sanct. loc. cit. vers. Respondeo cum. fol. 253.* qui etiam admittit, quod censeatur completum tempus probationis, licet illi desint pauci dies. Hinc deducitur, quod, si Incorrigibilis, prope terminum carcerationis semestris, fugiens e carcere, & insectante eum Religione, post aliquos dies capitur, & in carcerem reducitur, deberi quidem pro fuga specialiter puniri, ut ex *Decreto Sacr. Congreg. die 13. Novembris 1632. advertit. Peyr. tom. 3. de privil. circa fin. Passer. de hon. stat. tom. 3. qu. 189. num. 58.*, & ut sub lit ex verbis *Decreti Bord. tom. 4. res. 108. num. 42.* posse ferrea custodia, & vinculis in carceribus detineri, non tamen iterum carcerationem ad caput redire debere. Ratio ad hoc, quia tenuis illa interruptio carceris angustias non lenit, nec animum præparat ad tolerantiam, si statim illi gravior afflictio, & carceratio magis onerosa succedit. Tum denique, quia incongruum videtur, ac præter Sacræ Congregationis intentum, quod crescente pertinacia Incorrigibilis, retardetur ex hac expulsionis remedium, in favorem Religionis præcipue inventum.

113 Quare ad id, quod, nimis rigorose loquendo, dixit *Passerinus*, comparando annum probationis pro professione cum eo, qui est ad expulsionem, quasi quod æquo pede currentes, sicut qui per duos, aut tres dies probationis tempus interrumpit, annum a regressu, & reassumptione habitus Religiosi computare debet, antequam profiteatur; ita & is, qui carcerem semestrem pro expulsione taliter interrumpit, iterum ad caput redire debeat, antequam expellatur. Respondetur, disparem esse rationem, eo quia annum probationis ad professionem interrumpens, indicat animum non perseverandi in Religione, quapropter, cum amoverit id, quod de necessitate requiritur in profitente, scilicet constantia in electione status Religiosi, idcirco rediens, Tyrocinium inchoare debet; Sed fugiens ex carcere probatorio auget expulsionis motiva, puta, incorrigibilitatem, unde (nisi lex obstaret) potius ex hoc foret acceleranda expulsio, non retardanda.

114 Concluditur ergo, quod, licet semestre carcerationis pro expulsione moraliter discontinuari nequeat, ut innuebat prima opinio, eo quia non ita fatigatur incorrigibilis ex carcere moraliter di-

scontinuato, sicut a continuo, ut probatum est; neque possit notabiliter imminui, occasione fugæ, ut erat de mente *Belleti*; nam *Textus* utrique positioni adversatur; non inde tamen sequitur, sic debere esse continuum continuitate physica, ut contendit *Passerinus*, sed sat est tale semestre esse integrum, & continuum integritate, ac continuatione morali, non excludente parvitatem materiæ, ut bene docet *Sanctorus* loco cit. cum cæteris ab eodem adductis.

Quæres, an talis carceratio esse possit ad solam custodiam, an vero qualificata afflatione, & pœnitentia.

115 Respondeo cum *Bordon. tom. 4. p. 3. ref. 109. num. 44.* carcerem prædictum non debere esse ad solam custodiam, hoc est veluti apud nos in Domo disciplinæ, sed debet esse carcer formalis, puta, in loco observato, sine caputio, & chorda, & etiam debet jejunium in pane, & aqua in publico Refectorio, simul cum flagellatione per spatium unius *Miserere*, adhiberi. Patet hoc, quia carcer iste adhibetur ad pœnam delicti, & ad probationem, an velit resipisci: debet ergo esse carcer formalis, & ita tenent *Sanctor. de pœn. cap. 19. quæst. 2. fol. 249. Donat. tom. 1. par. 2. tract. 8. qu. 19 num. 1.* Carcer vero formalis apud nos, ut ordinatur in *Stat. Gen. Ord. cap. 7. §. 6. num. 15.* importat privationem caputii, & chordæ, flagellationem, & jejunium in pane, & aqua pro qualibet sexta feria in Refectorio communi Fratrum. Hæc ergo omnia debent adhiberi cum carcerato, ad probandam incorrigibilitatem.

116 Unde non consequenter docet *Sanctor. loco prox. cit. fol. 251.* dum ait, hoc jejunium, & flagellationem non esse adhibendam, *quia, cum agatur de re gravi, & odiosa, non debemus declarare hoc per Statutum Ordinis, sed per jus commune, in quo non conveniunt isti rigores; hæc ille.* Ratio enim hæc est potius ad oppositum, quia, cum agamus de re gravissima, & de extremo remedio ad procurandam Delinquentis conversionem, omni rigore juris est procedendum. Si enim carceratus sic nullam cogeretur subire confusionem in se disciplinando, & jejunando coram Fratribus, sed communi victu uteretur in carcere, in quo liber est ab omnibus oneribus Religionis; iste sane non molestum, nec ad pœnam, haberet ipsum carcerem: imo ad delicias, maxime si Carceratus esset ex illis, qui somno dediti, satius ducerent dormire carcerati, quam liberi surgere ad matutinas, aliasque Divini Officii Horas. Carcer ergo absque tali jejunio inutilis est ad finem correctionis consequendum, ob quam a *Decreto Congregationis* injunctus est. Quod, si vult *Sanctorus*, quod carcer debet esse juxta jus commune, in quo non injungitur tale jejunium, & non juxta jus statutarium, quod injungit, præter jejunium flagellationem; quare admittit, quod Carceratus ad incorrigibilitatem probandam, debet privari forma habitus, puta, caputio, & chorda, ut docet *loc. cit. vers. Respondeo primo?* Forte de jure communi Carcerandi debent spoliari habitu Clericali? Quod, si hoc non, sed talis privatio fit ex præscripto Statuti, ordinantis talem privationem; & quare non servanda est talis conditio, ex Statuto injungenda carceratis formaliter, puta, jejunium, & flagellatio? Non est major ratio, quod carcer adhibeatur formalis juxta Statuta Ordinis in privatione habitus, quam in jejunio; quod, si in illa sequimur ordinationem Statuti, pariter sequi debemus in jejunio, & disciplinatione, ut dictum est.

QUÆSTIO XIV.

An expleto semestri carceris, statim expelli possit Incorrigibilis.

SUMMARIUM.

117 *Incorrigibilis, expleto carceris tempore, non statim expellendus.*
Attentata, intra probationis tempus, non dant locum expulsioni.

118 *Incorrigibilitas ad expulsionem, post carcerem probatorium durare debet.*

119 *Incorrigibilitas duobus modis manifestatur, signis, vel factis.*

120 *Incorrigibilis mens exploranda prope terminum carcerationis.*

121 *Dantis signa dubia emendationis, præsumitur incorrigibilis.*

122 *Incorrigibilis contumax post carcerationem, potest non expelli.*

123 *Probatus in carcere, & signis promittens emendationem; eductus, si ad solitam vitam relaxatam revertatur, etiam si non committat grave delictum, potest, ut incorreptus, & incorrigibilis, expelli.*

124 *Fugiens ex carcere (consulta Sacra Congregatione) expellendus.*

117 Respondeo negative, id enim aperte deducitur ex verbis *Decreti Part. 1. num. 18. Elapso autem anno, si nihilominus non resipuerit, sed, animo indurato, in sua pervicacia perseveraverit &c. ejici tandem possit.* Unde colligitur opus esse, ut pertinacia post tempus probatorium duret, antequam ad expulsionis remedium deveniatur. Quapropter quæcunque attentata, intra probationis tempus, non dant locum expulsioni, si elapso probationis tempore, animus mutatur, ut habet *Passerinus de hom. sta. tom. 3. quæst. 189. art. 8. n. 585.*

118 Qualiter vero pervicaciam post semestre carcerationis durare conjiciatur, duobus modis contingere potest, scilicet, dum incorrigibilitas signis, vel factis proditur. Signis enim manifestatur, si se ostendat minime humiliatum, ac de præteritis delictis non pœnitentem, imò dicat, se velle de suis æmulis ulcisci, aut jugum claustrale excutere; in blasphemias, imprecationes, & minas erumpat ob illam incarcerationem, & multo fortius si protestetur, se nolle mores suos componere, & quæ alias caute commiserat, liberius deinceps patraturum.

119 Factis vero proditur, si se simulans emendatum, eductus de carcere, non multo post tempore lapso, in aliud grave crimen reincidit. Utroque enim modo quis se prodit incorrigibilem, teste *Passer. de hom. stat. tom. 3. qu. 189. num. 583. & 585.* Ex signis enim censetur incorrigibilis, qui, cum male fecerit, non vult se emendare; quod, si per carcerem probatus, suam pervicaciam fateatur, res est clara. Unde de illo pronuntiat, non esse necesse, quod iterum factis delinquat, sed sufficit, quod duret mala voluntas, extrinsecus manifestata, ad hoc, ut locum habeat expulsio. Quod, si factis criminosis morum corruptela dignoscitur post carcerem semestrem, quid dubitandum de incorrigibilitate ad expulsionem.

120 Quare consulunt *Donat. quæst. 19. Pasqual. n. 1070.*

num. 1670. ut Superiores, lapso probationis tempore, mittant duos Religiosos ad explorandam Incorrigibilis intentionem, & similiter attendi debet, num post tale tempus pervicaciam suam prodat, vel an se emendatum manifestet. Quod, si pervicacia durat post tale tempus, sive signis, sive factis, ea redacta ad formam judicii per claras probationes, ut dictum est de aliis criminibus, ac punitionibus, eo quia *Pontifex* exigat expulsionis causas, plene probatas, ejici tandem potest.

121 Quid vero, si emendationis signa sint dubia? Respondeo, quod non ideo liberandus est a carcere Reus, sicut, dum signa emendationem pollicentur; tunc enim liberari debet, cum nequeat Judex ultra poenas, a jure statutas, excedere; non sic in præsenti casu, eo quia præsumptio incorrigibilitatis stat contra ipsum, donec signis, vel factis oppositum ostendat. Poterit ergo, vel continuari carceratio; donec tempus elucescere faciat mentem delinquentis, quod, si tentata variis modis constantia Rei, semper dubia dat responsa, nec faciat satis interpellantibus, rationabiliter præsumitur in sua incorrigibilitate contumax, ideoque processus continuari poterit ad expulsionem, sed hoc cum magna Judicis discretione, cum de re gravissima sit sermo.

122 Quod, si in expressa obstinatione persistit, non ideo tenetur Superior, sive Judex, expleto semestri, ipsum excarcerare ad expulsionem, sed facultativum est ipsi, vel in carcere detinere, vel ad expulsionem procedere. Ratio est, quia expellere Incorrigibiles *conceditur*; non autem *injungitur* Superioribus; dicit enim *Decretum* de Ejectis, *Ejici tandem possint*, quibus verbis denotatur facultas, non autem obligatio expellendi, & ita tenet *Sanct. de pæn. qu. 3. c.* 19 *fol.* 255. Cum ergo hoc ex *Decreto* arbitrarium sit Superioribus, imo etiam ex *Stat. refor. cap. 7. num.* 10. remittatur arbitrio Superiorum pro talibus carcer perpetuus, triremes, vel ejectio, liquet, quod transacto semestri, potest adhuc detineri in carcere ad beneplacitum Reus, vel ad ejectionẽ procedere Judex.

123 Quid autem, si iste prius carcere probatus, signis, & lachrymis emendationem promittens, statim eductus non committat grave delictum, sed ad solitam vitam relaxatam revertatur, crapulando, se inebriando, aleis ludendo, turpia loquendo, pejerando, blasphemando, Fratres inquietando falsis relationibus, detractionibus, minis, parvis furtis &c. ut prius solebat. Poterit ne ut incorreptus, & incorrigibilis expelli? Dico, quod sic, quia ex tali conversatione, quæ est contraria verbis, quibus promisit emendationem, aperte videtur, se ex diutino carcere minime fuisse emendatum, & ita docet *Petr. ab Ang. Jud. Regul. cap. 26. sub num. 4. vers. secunda difficult. fol. num.* 182. Non enim expectari debet, quod novo delicto gravi Religionem conturbet. Præsumptio autem incorrigibilitatis stat contra illum, de quo recte præsumitur, quod fallacibus verbis emendationem promiserit, & ipsi incumbit onus probandi emendationem, per mutationem malæ conversationis antiquæ; sed, cum hanc moribus non exhibeat, imo male vivat sicut prius, præsumptio firmatur, & transit in legitimam probationem incorrigibilitatis, ob quam potest ad expulsionem deveniri. Sed in hoc, sicut & in alio casu de signis dubiis correctionis, opus est magna discretione in Judicibus, & quod continui sint actus peccaminosi talis Expellendi, & quod sint bene probati; ideo caute ambulent in re tam gravi Judices expulsionis.

124 Quæres quid juris, si aufugeret de carcere, non completo semestri carcerationis: poterit ne contra eum procedi ad expulsionem, ita ut habeatur pro expulso? Respondeo, quod de jure stricto non potest, quia carceratio semestris est de substantia probationis incorrigibilitatis, ut supra diximus, qua non servata, corruit actus, ut tenet *Donat. t. 1. par. 1. qu. 11. num* 9. & ita resolvit *Sacra Congregatio* in suo Decreto. *Par. p. num.* 29 Optimum autem remedium est in tali casu petere dispensationem a *Sacra Congregatione Concilii*, quæ ex tali fuga cognoscens evidenter ejus incorrigibilitatem, dispensare potest, prout in facti contingentia cum quodam dispensatum fuisse, narrat *Donatus* loco citato, & de alio testatur *Pyrrhus Corrad. prax dispens. apost. lib. 5. capite* 14. *num.* 31., & Auctor quoque *Pract. crim. tit. 5. §. 6. num* 40. idipsum contigisse in facto simili testatus est. Unde attendant Superiores difficillimum expulsionis remedium posse hac via facilitare, & Religionem expurgare a noxiorum humorum malignitate.

QUÆSTIO XV.

An Monialis incorrigibilis possit expelli a Monasterio.

SUMMARIUM.

125 *Monialis carnaliter delinquens, in Ergastulis includenda est.*
126 *Monialis incorrigibilis ad aliud Monasterium transferenda est, si speratur correctio.*
127 *Monialis expulsa (lite pendente pro validitate expulsioni) sustentari debet a Monasterio, in quo professa est, ita Rota.*
128 *Fundamenta pro expulsione Monialis incorrigibilis.*
129 *Talis expulsio non inducenda absque Sanctæ Sedis assensu.*

125 Respondeo. Quod Monialis possit ipso facto amoveri a Monasterio, ubi deliquit, atque in Ergastulis includi, si, abiecto proposito Sanctitatis, illicita, atque sacrilega contagione se miscuit ad filiorum procreationem, aperte deducitur ex *cap. Impudicas*, & ex *cap. Si quis sacro* supra allatis *Part. p. num. 2. & 3* Ibi enim mandatur huiusmodi detestabiles Personas a Monasteriorum cætu, Ecclesiarumque Conventibus eliminare, quatenus reclusæ in Ergastulis, tantum facinus continua lamentatione defleant: & ita separentur, & ulterius non sub uno cohabitent tecto. Quod, si unico, ac impudico concubitu Monialis sibi viam ad expulsionem aperit, patet, quod in criminibus notæ impudicitiæ iteratio non requiritur, & per consequens neque incorrigibilitas, quæ nonnisi ex iteratis actibus in huiusmodi abominationibus consurgit, ad hoc, ut sic perdita Monialis, absque spe regressus, expelli, &, ut dictum est, in Ergastulis recludi possit. Hinc viguit usus, Moniales huiusmodi sacrilegas perpetuo carceri intra septa Monasterii mancipari, vel a consortio cæterarum Virginum separatas, cum cæteris Mulieribus ad bonam frugem, post suarum turpitudinum ignominias conversis, sub eodem Monasterii tecto includere, ut

V 2 cum

cum eisdem occasum integritatis suæ defleant.

Sensus ergo Quæstionis est, an Monialis integræ quidem conversationis in custodia honestatis, sed aliorum criminum Rea, accedente incorrigibilitate, post trinam monitionem canonicam, ac punitionem, possit expelli?

126 Et quidem, si spes emendationis supersit, dato, quod in alio Monasterio recludatur, an ad hoc possit deveniri, arbitror affirmativam nullatenus pati difficultatem, eo quia, sic agendo consulatur bono Monasterii, ac Religiosarum quieti, a quibus secernitur incorrigibilis; Monasterio, ad quod dirigitur Monialis emendata non noceat, saluique Monialis expulsæ fiat satis.

127 Confirmatur argumento *Rotæ decis.* 109. *num.* 6. *par.* 2. *recent. decis. in una Tullen. Monast.* 5. *Mart.* 1608. *coram Sanct.* Vbi decernitur, alimenta deberi Moniali expulsæ à Monasterio, in quo professa est, dum lis pendet super validitate expulsionis: & loquitur de Moniali, expulsa propter rixas, & ad aliud Monasterium translata. Idem tenent cum eadem *Rota Bart. tract. de alim. num.* 43. *Afflict. decis.* 10. *num.* 1. *in fin.*, *& seq. Corduba de lib. agnosc.* §. *Si vel parcus num.* 58 *Surdus de alim. tit.* 1. *quæst.* 128. *nu.* 9 *in fin. & seq. Joseph Ludov. decis.* 46. *nu.* 3. *Coler. de alim. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 53. *Rodriq. tom.* 2. *qu. regul.* 24. *art.* 2. quos citat, & sequitur *Pignatel. tom.* 1. *consult.* 34. Quomodo ergo lex provideret de alimentis ad sustentationem Expulsæ propter rixas, si Canones huiusmodi expulsioni obstarent? Quod, si ad expulsionis remedium devenitur, intuitu boni communis solius Monasterii, a quo etsi emendatio Expulsæ non expectetur, quomodo impedienda, quoties correctio speratur? Liquet ergo, hisce casibus licitum, & optimum esse remedium, ne ovis morbosa cæteras inficiat, ad Monialis incorrigibilis expulsionem, seu verius deportationem, sic qualificatam, devenire.

Quod magis in controversiam venit, est; Vtrum expulsio habeat locum, quando Monialis, ita incorrigibilis evadit, ut in nullo Monasterio eius reformatio, & correctio speretur.

128 Rationem dubitandi intulit *Sanchez. in Decal. lib.* 6. *c.* 9. *num.* 6., quia (ut inquit) praxis hucusque non recepit, Monialem expelli, tanquam incorrigibilem, nec aliquis Doctor (eo Teste) id asseruit, neque ex aliqua historia constat, aliquam fuisse taliter ejectam, ut in sæculo viveret. Verum, ex eo, quod Doctores asserentes, licitam esse Regularis incorrigibilis expulsionem, nullum discrimen inter Monacum, & Monialem incorrigibilem constituunt, ut videre est apud *Passerin. de hom. stat. tom.* 3. *quæst.* 189. & alios *Peyrin. tom.* 1. *de Subdit. quæst.* 1. *c.* 25. *Bordon. tom.* 4. *part.* 3. *resol.* 108. *Roderic. tom.* 1. *quæst.* 30. *Azor. part. pr. Instit. moral.* mens illorum interpretative deducitur, eandem esse pro utraque expulsione sententiam. Et quidem, si ad trutinam motiva expulsionis reducantur, æque ponderare videntur: nam, quæ militant pro expulsione Regularis incorrigibilis, & pro Monialis expulsione locum habent. Resecantur enim carnes putridæ, ne sanas corrumpant, & scabiosa ovis a caulis repellitur, ne ceteras inficiat, ut docet *Hieronym. in Epis. ad Gal. c.* 5. cujus dictum refertur *Cap. R secand.* 24. *qu.* 3. sed hoc inter Monacorum, ac Monialium Claustra æquo pede graditur. Nec Religionis vota strictius ligant Monialem, quam Monacum, cum æque sint vota solemnia in facie Ecclesiæ emissa. Præceptum vero Clausuræ Moniales non ligat, nisi quamdiu in Monasteriis detinentur, sicut nec delatio habitus Religiosi obligat Regulares, nisi pro eo tempore, quo in Religione manent, ut infra ostendemus. Postremo accedit singularis concessio *Innocentii IV.* facta Cisterciensibus apud *Bullarium Bulla* 27. cuius vigore possunt per Prælatos Moniales superbæ, & rebelles a Religione expelli, prout habetur apud *Hieron. Roderic. resol.* 57. *de Eject. num.* 3. *fol.* 274.

129 Attamen, etsi in rigore iurium, pro expulsione Incorrigibilium, ita esset dicendum, id autem non audeo consulere, sicut nec audent *Sanch. in Decal. lib.* 6. *c.* 9. *nu.* 6. *Palaus tr.* 16. *d.* 4. *p.* 19. *num.* 4., ut id aliquis Prælatus præstet, inconsulto Romano Pontifice, aut ejus Nuncio. Verum *Passerin. de hom. stat. tom.* 3. *quæst.* 189. *nu.* 663. de hac auctoritate Nuncii non constat. Ratio est, quia res est inusitata, & nova, quæ vix posset scandalum effugere. Deinde, cum sexus earum de facili subsit mutationi, & proprio pondere infirmitas humana ad laxitudinem nos pertrahat, certe hic gladius expulsionis Religionis vincula rumpens, Clausuræque perpetuæ ligamina solvens, gravem ansam multis Monialibus ingereret, quæ in Monasteriis invitæ degunt, ut se incorrigibiles fierent, sicque dispensationem, quam contra propria vota, vociando non obtinent, arrepta incorrigibilitatis via obtinerent, ac Monasterium desererent. Quare, si expulsio (ut dictum est *Par.* *p.* *qu.* 2. *num.* 42.) utrumque bonum respicit, Religionis siquidem, & Expulsi, Religionisque bonum, quia commune, privato Expulsi bono prævaleat; hinc bono communi consulendum est, & illa Monialis incorrigibilis, includenda in Monasterii carcere, ne aliis perniciosa conversatione offendiculo sit, magis quam eijcienda cum tanto scandalo, & periculo communis boni aliarum; Ita firmant *Alphons. de Leon de cens. resol* 6. *n.* 322. *Novar. in prax. concl.* 2. *num.* 8. *Lezana V. Eject. num.* 11. *Bonac. de claus. qu.* 1. *p.* 9. *num.* 19. *Gavant. in manual. V. Monialium clausura. Mirand. qu.* 3. *de Monial. Rodr. tr.* 1. *qu.* 49 *num.* 1. *Reginal. tom.* 1. *de iure pens. c.* 5. *num.* 8. *Barbos. ad cap. fin. de reg. num.* 10. *Tambur. de iure Abbatis* 5. *d.* 21. *qu.* 4. *num.* 3 *Bellet. de pœnis Cleric.* §. 27. *nu.* 13. *Pasqual. ad Franc. n.* 108. *Donat. de Eject. qu.* 20. *Palaus de Monial. c.* 3. *sect.* 1. *qu.* 13., estque res certa, cum id habeatur ex Decreto Sacræ Congregationis die 27. Maij 1603. apud Gavantum, prout ex Passerino loco citato.

QUÆSTIO XVI.

De Judice expulsionis.

SUMMARIUM.

130. *Sententia expulsionis a solo Generali pronuntianda est.*
Privilegia Religionum abrogata sunt quoad hoc, per Decretum Urbani VIII.

131 *Opinio affirmativa Pasqualigi ad Francum, quod Generalis possit delegare facultatem expellendi Incorrigibiles.*

132 *Jus sententiandi in causa expulsionis delegari nequit.*

133 *De-*

133 *Decedente Generali, Vicarius successor sententiare potest, idipsum competit Commissario Generali.*

134 *Indultum Sacræ Congregationis Concilii, ut in locis distantibus, scilicet in Provinciis Germaniæ inferioris, Indiis Occidentalibus, & Orientalibus, Generalis possit delegare Visitatores Provinciales pro expulsione Incorrigibilium.*

Decretum pro hujusmodi Delegatione, habetur per extensum in Statutis Toletanis 1682.

135 *Sententia triremium per Superiorem Provincialem ferri potest.*

136 *Generalis sine consilio sex Patrum, & eorum assensu expellere nequit.*

137 *Electio illorum quo tempore facienda, & qualiter*

138 *Talis electio non est facienda ex voto Capitularium, sed sat est, quod fiat voto Diffinitorii Generalis pro toto Ordine, vel Provincialis, si pro sola Provincia; & hoc solum tempore actionum Capitularium.*

139 *Si aliquis illorum moriatur, qualiter suppleri potest.*

140 *Processus juxta stilum cujusque Ordinis, construi potest.*

141 *Illius summarium cum voto Patrum transmitti debet ad Generalem, si ob distantiam nequeunt convenire.*

142 *Quæ distantia excuset a conveniendo & quid veniat nomine Dietæ.*

Sententia ferri debet de voto majoris partis sex Patrum electorum.

143 *Resolutio dubii, an, si vota sex Patrum sint diversa in paritate, tribus nempe inclinantibus, tribus vero non consentientibus in ejectione, Generalis possit expellere Incorrigibilem.*

Sex Patres non esse Conjudices, sed Consiliarios, colligitur ex Passerino.

144 *Judex expulsionis tenetur sequi vota Patrum in absolvendo, non in damnando.*

145 *Copia sententiæ dari debet Reo, ac loci Ordinario.*

146 *Superior concedere debet Expulso litteras testimoniales suæ expulsionis.*

130 RESpondeo, quod Judex expulsionis solus Generalis esse potest; id enim aperte deducitur ex verbis Decreti, quod supra habetur *Part. pr. num.* 18. *Ejici tandem possit, sed ab ipso Generali tantum.* Dictio illa *tantum* demit jus illud a quocunque alio. Quare ex hoc abrogatum est privilegiorum juri, cuique Ordini attributo. Privilegio Minorum de observantia, illis ab *Alexandro VI.* concesso, cujus vigore jus sententiandi in causa expulsionis, Superioribus Provincialibus erat impertitum, de consensu tamen majoris partis Capituli. Privilegio Minimorum, quo extante, Provinciales de solo consensu Collegarum suorum, Incorrigibiles expellebant. Concessioni, factæ a *Pio V.* Ordini *D. Hieronymi*, quoad expulsionem Incorrigibilium; id enim patet ex clausula revocatoria citati Decreti, respective ad alias concessiones, & privilegia. Estque communis Doctorum sententia, ut videre liquet apud *Bonac. de clausf. q.* 1. *p.* 12. §.1. *num.* 15. *Passer. de hom. stat. tom.* 1. *q.* 189. *nu.* 587. *Bord tom.* 4. *par.*3.*res.*108. *Mistrium* & alios, qui post tale Decretum, scripserunt *Ant. a Sp. Direc. Regul. tract.* 4. §. 6. *n.* 558.

131 An autem possit Generalis hanc facultatem expellendi Incorrigibiles delegare, sicut potest per alium informationes sumere, ac processum pro expulsione conficere? *Pasqualigus* n. 1076. *ad Franc.* tenet affirmative, eo enim movetur, quia *Sacra Congregatio Concilii*, interpellata a Procuratore Generali Ordinis Beatæ Mariæ de Mercede, Redemptionis Captivorum *Part. pr. num.* 28. *An Generalis, seu Delegatus possit ferre sententiam ejectionis a Religione, quando a tribus ex sex Patribus electis, seu a majori parte dicta sententia approbetur.* Ex quo Sacra Congregatio ad hanc petitionem, quæ erat septima in ordine, sic respondit: *Ad septimum. Sententiam ejectionis a Religione ferri debere saltem de voto majoris partis sex Patrum electorum.* Et quia nil loquitur de *Delegato*, deducit tacitam approbationem Congregationis, quod videlicet Generalis delegare possit Provincialibus, Commissariis, vel aliis causam expulsionis Incorrigibilium. Ut autem se tueatur a *Decreto Urbani*, ubi habetur, quod ejectio fiat *ab ipso Generali tantum*; respondet, quod per illam dictionem *tantum* fit exclusio alterius Conjudicis Ordinarii, qui concurrat simul cum Generali ad sententiandum, non vero Delegati, qui loco Generalis sententiam tradat ex ejus commissione.

132 Hæc autem interpretatio non subsistit, ut optime advertit *Passer. loc. cit. num.* 592.; nam Sacra Congregatio, tertio interrogata in eodem Decreto. *An Generalis Ordinis, possit delegare facultatem ejiciendi a Religione Provincialibus pro eorum Provinciis, seu Commissariis, vel Vicariis Generalibus?* sic pro responsione habetur: *Ad tertium. Respondit, Generalem Ordinis non posse delegare facultatem ejiciendi a Religione Provincialibus per eorum Provincias, seu Commissariis, vel Vicariis Generalibus*, ex quo apparet Generalibus per tale Decretum esse omnino demptam facultatem delegandi, quoad sententiam expulsionis, sed sententiam esse ferendam ab eo, qui est caput Religionis. Quare, si in septima responsione nil loquitur de Delegato, hoc est, quia jam erat per negativam exclusa petitio, idcirco mens fuit ad principale interrogationis respondere, scilicet de numero votorum pro ferenda sententia expulsionis. Soli ergo *Generali* incumbit sententiam expulsionis ferre in eum, qui ter monitus, & punitus de gravibus delictis, ac per semestre carceris inutiliter probatus, ac in jejunio, & pœnitentia vexatus, non resipuit, sed pertinax in incorrigibilitate perseverat.

Sed quid agendum, si Generalis decederet per mortem, aut renuntiationem, num tali casu posset expulsionis causa a Vicario Generali expediri?

133 Respondetur affirmative. Ratio est, quia tali facto Vicarius Generalis, vel quicunque alius, tunc vicem gerens Generalis, esset Judex Ordinarius, & Supremus Religionis, habens facultatem ordinariam Generalis, non tanquam Delegatus, sed tanquam Ordinarius; sicque ad sententiam procederet non auctoritate delegata, ac subordinata, sed ordinaria, & absoluta, quod est id, quod intendit Decretum. Ita *Passer. loc. cit. num.* 593. ac nostri Ordinis *Stat. Gen Ord. cap.* 8. §. 21. *num.* 4. Idem pariter intelligendum est de Commissario Generali, electo secundum *Bullam Unionis* pro sua Familia Cismontana, vel Ultramontana, quo ad nos; siquidem ordinariam, ac universalem jurisdictionem habet secundum *Stat. Ord. cap.* 8. §. 25. *num.* 4. *Roderic. tom.* 1. *qu.* 51. *art.* 4. & Constitutionem *Leo Decim. Ite, & vos* 4. *Chal, Jun.* 1517., & ea potest in

in sua Familia, quæ Generalis in toto Ordine. Hoc poterit etiam Commissarius Generalis, deputatus a Generali ad regendam Familiam, a qua Generalis discedit, dum in aliam Familiam pergit, ut probat optime *Sanctor. de pæn. c. 18. q. 4. vers. licet inquam fol.* 258., quia iste gerit omnes vices Generalis, nisi aliquod sibi speciale reservet; & hac de causa idem præstare etiam poterunt Commissarii Generales, quibus Provinciæ alicujus Nationis regendæ, commissæ sunt, dummodo ipsis a Ministro, seu Vicario Generali delegata sit ipsius plenaria facultas; a jure enim non habent aliam facultatem, quam sibi a Generali Ministro, seu Vicario fuerit delegata, ut ex *Stat. Gen. Ord. cap.* 8. §. 20. *num.* 11. habetur.

134 Sed quia ob amplitudinem Religionis, & nimiam locorum distantiam ab IndiisOccidentalibus, & Orientalibus, & a Provinciis inferioris Germaniæ, difficile est, quod Generales possint per se ad expulsionem procedere, ideo Sacra Congregatio Concilii indulsit, ut in præfatis locis Visitatores Provinciales, destinati a Generali cum amplitudine potestatis, hoc possint, ut habetur ex *Stat. Tolet.* 1682. *Orb. Seraph. tom.* 4. *fol.* 266. *col.* 1. *vers. Et quoniam* tenoris sequentis. *Et quoniam ob amplitudinem, & dilatationem Ordinis non potest Reverendissimus Pater Generalis adire quamplures Provincias, præsertim Orientalium, & Occidentalium Indiarum, ac Insularum, nec non Germaniæ, & Flandriæ, eadem Sacra Congregatio indulsit, supradictam facultatem expellendi Incorrigibiles Commissariis Visitatoribus, ab eo destinandis ad dictas Provincias, cum amplitudine potestatis, ut servata in reliquis forma Decreti, hac de re editi, ejectio fieri possit ab illis, cum consilio, & assensu prædictorum sex Patrum (de quibus infra,) benigne annuente Summo Pontifice.*

135 Ex dato fundamento arguunt *Hieronym. Roderic. res. 57. num. 8. Lezan. verb. Triremes num.* 5. quod, cum damnatus ad triremes sit ejectus ab Ordine, & pro eijciendis Incorrigibilibus, per Decretum Sacræ Congregationis, sit adempta facultas Diffinitorio Provinciæ, videtur pariter, sit sublata facultas damnandi ad triremes perpetuos. Imo, quia in nostra Religione est determinatum per *Statuta Capit. Rom.* 1587. *C. aliud Rom.* 1612. *Orb. Seraph. tom.* 3. *fol.* 371. & *fol.* 615. *verb. Incorrigibilis* quod, si aliquis, completo tempore pœnæ, revertatur a triremibus, non amplius ad Ordinem recipiatur, concluditur, quod apud illos perinde est ejectio ab Ordine, & damnatio ad triremes; & ita, sicut quis non potest per Diffinitorium expelli ab Ordine, ita neque possit ab eodem damnari ad triremes. Sed hæc minime obstant, quia, ut optime notavit *Sanctor. de pæn. c.*21. *vers. Respondeo nescis fol.*289. Decretum Sacræ Congregationis disponit de expellendis ab Ordine, non vero de puniendis, & dando formam pro illis, de secundis nihil innovat, revocatque privilegia, in ordine ad expulsionem, non vero in ordine ad alias poenas, sancitas per Statuta Religionum, juxta privilegia earum; eo quia plura incommoda oriantur ex frequenti expulsione Incorrigibilium, quam sequantur ex damnatione ad triremes.

136 Advertendum tamen, quod *Generales* ex Decreto, supra recensito, nequeunt ad sententiam expulsionis devenire, nisi adhibito *consilio, & assensu sex Patrum ex gravioribus Religionis, eligendorum in singulis Capitulis, & Congregationibus Generalibus*. Sed quia innumeris difficultatibus implexa erat res hæc, ex eo quod isti sex *Patres* debuissent semper esse in comitatu Generalis, dum visitaret Religionem, quod sine dispendio Provinciarum præstari non poterat; nec isti sex Patres, ita plene informari poterant de moribus, & gravitate delictorum, conditionibus, & qualitatibus Incorrigibilium, quæ, ut plurimum ab experimentali cognitione, & consuetudine Patriæ pendent, proinde Sacra Congregatio Concilij, loco sex Patrum pro toto Ordine, seligendos, indulsit sex in unaquaque Provincia; tenor autem *Decreti* supra habetur *Par. p. num.* 27. & de eo fit mentio in *Statutis Capituli Generalis Vallisoletani* 1670., & in *Toletanis* 1682. *Orb. Seraph. tom. 4. fol.* 266. Et hoc, ut Generalis commode illos ad se convocare posset in unaquaque Provincia, quoties urgeret necessitas expulsionis. Sed quia, adhuc stante tali provisione, non modica consurgebat difficultas, num tales sex Patres eligendi forent per vota Capituli Generalis pro unaquaque provincia, (quod quidem moralem impossibilitatem involuebat, habendi scilicet cognitionem Patrum idoneorum, non solum pro contiguis, verum etiam pro remotis Provinciis), an eligendi forent per vota Provincialis Capituli. Esto in hanc partem inclinaret ratio, novissime tamen sub *Innocentio XII.*, omni ambiguitate sublata, facultatem *Generalibus Ordinum de consilio, & assensu sex ex gravioribus Religiosis, in singulis Capitulis, & Congregationibus Generalibus, ad causas Eijciendorum eligendis attributam*, extendendam duxit *Sacra Congregatio Concilii etiam ad quoscumque Provinciales, qui, electis pariter in Congregationibus Provincialibus sex gravibus ex propria Provincia Religiosis, a Generali confirmandis, de illorum consilio, & assensu causas hujusmodi cognoscant*. Hujus vero Decreti tenorem supra dedimus *Part. 1. num.* 33.

137 Sed hic variæ insurgunt dubitationes, & primo, quia *Statutum Toletanum* supracitatum, vigore Decreti supra recensiti *Part. pr. num.* 27., sic habet: *Designentur in singulis Ordinis nostri Provinciis, tam pro Observantibus, quam pro Reformatis sex Patres videlicet Minister Provincialis, & Custos, duo antiquiores, seu digniores Provinciæ Patres, duo antiquiores Lectores jubilati apud Observantes, apud Reformatos autem, & ubi non sunt Jubilati, duo Lectores Sacræ Theologiæ, sive habituales, dummodo sint antiquiores; defectu vero duorum Provinciæ Patrum, duo Ex Custodes, sive Diffinitores antiquiores in Officia*. Dubitatur inquam, an talis dispositio habeat vim legis perpetuæ. Et respondetur negative, sed durare debuit tantum usque ad proximum tunc futurum Capitulum Generale. Ratio est, quia *primum Decretum sub Urbano Octavo* disponit, quod sex Patres debent *eligi in singulis Capitulis, & Congregationibus Generalibus*, unde in unoquoque Capitulo facienda erat nova electio, non quidem novarum Personarum de necessitate, quia qui fuerunt electi in uno, poterant eligi in Capitulo immediate sequenti, ut notat *Sanctor. de pæn. cap. 19. qu. 4. vers. Tertia difficult. fol.* 260., sed per novam votorum collationem, quia ex vi Decreti, electio facta in uno Capitulo, non potest perdurare nisi usque ad novum Capitulum. Advertendum tamen, quod electiones faciendæ, debent cadere super determinatis Personis, non vero super officiis, tum quia ex vi Decreti, Patres eligi debent ex gravioribus Religionis; cum ergo indultum sit, ut possint eligi in unaquaque Provincia, debent esse ex

gra-

gravioribus Provinciæ. Accidit vero aliquando, quod Custos, & Diffinitores non sint ex gravioribus, unde illi sic deputati non sunt ad mentem Decreti; tum quia *graviores* in hoc casu intelligendi sunt *Doctores in Sacris Canonibus*, *Statutis*, & re criminali, cum enim debeant esse Conjudices in re gravissima, debent pollere maxima Doctrina, & experientia; & multoties Custos, Diffinitores, & antiquiores in Paternitate, deficiunt in doctrina prædictarum rerum, & non satisfactum esset Decreto in talium electione; tum quia Decretum, volens illos *Patres* eligi in singulis Capitulis Generalibus, ex gravioribus Religionis, innuit, quod ad tantum munus debet eligi industria Personæ; causa enim hæc gravissima est, pertinens ad merum, & mixtum imperium, quæ, cum commissa sit majori Magistratui, puta, soli Generali, & sex Consiliaris, censetur ad eam electa industria Personæ, ut habet *Jul. Clar. qu.* 41. *vers. Nam quidem*; unde pariter ita interpretandum est Decretum dispensativum, & ita debent eligi tales Judices, sub nomine Personæ, non vero dignitatis, & Officii.

138 Dubitatur secundo, an, sicut ex dispositione primi Decreti, eligendi erant per vota Capitularium sex illi Patres in Capitulis, vel Congregationibus Generalibus pro toto Ordine; ita quoque in Capitulis Provincialibus per vota eorumdem Capitularium eligi debeant, ut præfertur, sex Patres in unaquaque Provincia. Et respondetur, quod etsi Generalis se solo nequeat illos nominare, nam facultas illa dispensativa, quoad nominationem, faciendam a Generali, prout in Decretis relatis *Part.* 1. *num.* 18. *&* 27. fuit, donec adveniret tempus Capitulare, & consequenter expiravit, adhuc tamen arbitror talem electionẽ non esse faciendã ex voto Capitularium, sed sat sit, quod fiat ex voto Diffinitorii Generalis pro toto Ordine, vel Provincialis, si pro sola Provincia; dummodo id sequatur tempore actionum capitularium; nam quæ tali tempore adimplenda sunt, non valent, si illo transacto adimpleantur. Quod vero sufficiant Diffinitorii vota, probatur, quia Decretum, quod determinat electionem talium, non artat illam ad vota totius *Capituli*, sed dicit, *eligi debeant in singulis Capitulis & Congregationibus Generalibus*; unde, sicut praxi constante alias tales *Judices* eligebantur per vota Diffinitorii Generalis, ita modo possunt eligi per vota Diffinitorii Provincialis, dummodo fiat (ut dixi) in Capitulo. Confirmatur præfata assertio, nam primum Decretum, ac secundum *Part.* 1. *num.* 18. *&* 27. *proxime cit.* æque tribuit facultatem eligendi illos sex Patres in Capitulis, ac in Congregationibus Generalibus; sed ad Congregationes Generales soli Diffinitores Generales accedunt, ergo ad eos spectat una cum Generali ad talem electionem devenire. Quod, si Decretum supra relatum *loc. cit. n.* 33. *p.* 1. extendens auctoritatem Generalis ad Provinciales pro electione dictorum Patrum, nullam de Capitulis, sed de Congregationibus Provincialibus mentionem facit, ergo, cum solum Diffinitorium corpus Congregationis Capitularis constituat, ipsi incumbit annuatim hos sex Patres eligere, quorum approbatio, ac confirmatio (ut habet citatum Decretum) a Generali est attendenda.

139 Dubitatur tertio, quid agendum, si infra annum aliquis ex electis Patribus, decedat? An expectandum sit Capitulum, vel Congregatio? Advertit *Passer. loco cit. num.* 389. quod, cum ex *Decretis* primo, & secundo, supra allatis, habeatur, quod pro tempore antecedente ad Capitulum, vel Congregationem, illi sex Patres debuissent eligi a Generali intra quatuor menses, nec fuerit præcepta Capituli, aut Congregationis expectatio, ut Capitularium voto fieret dictorum Patrum electio, Sacræ Congregationis mentem fas est conjicere, noluisse expulsionis remedium, ob defectum Conjudicum, differre, nec longius debuisse detineri in Carcere Incorrigibilem, ultra terminum, a lege præfixum: Si ergo permisit Generali ad electionem sex Patrum, pro tempore antecedente ad primum Capitulum, devenire; & quodammodo pro acceleratione dictæ electionis tempus præscripsit, ne ultra illud fieret ex negligentia protractio, ita in simili intelligetur concessa facultas subrogandi in defectum Defunctorum, nisi instet de proximo Capitulum, vel Congregatio. Idem quoque tenet *Nicolius lib.* 3. *tit.* 31. *num.* 8. Verum hisce temporibus suppleri posset (absque subrogatione) defectus, substituendo aliquem ex his, qui fuerunt pro toto Ordine electi, cum possit eorum votum, prout ex Decreto citato *Part.* 1. *num.* 29. etiam per epistolas mitti, & haberi.

140 Dubitatur quarto, a quo, & qualiter construi debeat pro Incorrigibilium expulsione Processus? Respondetur, quod, sicut Generali non fuit dempta facultas delegandi quoad hoc, eo quia per *Decretum Urbani Octavi* solum requiritur, quod ille sit, qui ejiciat; ita & nunc de Provincialibus, quibus facultativa dispensatione indultum est, ut id præstent pro sua Provincia, quod Generalibus conceditur pro toto Ordine; quare, si necesse non fuit, quod processus fabricaretur a Generali, aut aliquo ex sex electis Patribus, ex quorum voto pendebat expulsionis sententia, sed a quocunque alio, ad id per Generalem electo, construi poterat, juxta stylum cujusque Ordinis, ut habent Decreta *Part.* 1. *n.* 18. *&* 39. *&* 34.; ita & Provinciales quem voluerint, delegare poterunt ad hujusmodi processus constructionem. Idem tenet *Passer. de hom. stat. quæst.* 189. *num.* 590., estque communis Doctorum sententia.

141 Dubitatur quinto. Ex quo in *Decreto* citato *Part.* 1. *num.* 27. habetur ita: *Si Generalis tam longe abfuerit, ut cum eis* (nempe sex Patribus) *convenire non possit, debere ad eundem transmittere summarium processus cum eorum voto, & juxta illud Generalis possit ad sententiam expulsionis procedere.* Non leve dubium consurgit, quantam distantiam assignare possimus, ut possit verificari conditio, assignata a Decreto, ob quam sex Patres, qui debent in consilio esse cum Generali in ordine ad expulsionem, & propria vota collegialiter, & oretenus dare, ut docet *Sanctor. de pœn. cap.* 19. *qu.* 4. *ver. Sed melius fol.* 250. dispensentur, ut vota simul cum summario processus possint ad Generalem transmittere. Cum hæc materia valde affinis sit cum Collegio, quod debet fieri pro electione canonica, juxta *Cap. Quia propter extra de elect.* ex eo quod ita debent in casu nostro conferri vota ad expulsionem, sicut conferuntur ad electionem, censerem ea, quæ disponuntur pro electione, quoad locorum distantiam, etiam quadrare pro nostro casu. Habemus autem ex *Cap. cum inter. cap. coram Delicto. extra. de elect.*, quod absentes per nimiam distantiam, vocandi non sunt ad electionem, ex eo, quod commode accedere non possunt, ut dicunt *Abb. in cap. Coram. dilecto num.* 3. *de elect. Blax. p.* 3. *cap.* 7. *num.* 3. *apud Passer. de elect. can. cap.* 11. *num.* 35. *Rota decis.*

sis. 288. *coram Mantic.*. Sed quæ nam distantia censenda sit magna, hæc relinquitur a Doctoribus, iudicio prudentum, arbitranda. Dico tamen, quod, si Generalis distet ultra tres dietas, censendus sit valde distare; hoc deducitur ex *Gloss. in cap. Quanto in verb Genuam 63. dist & in cap. Cum inter in verb. Remoti de elect.*, ex quarum una habetur, *nota, quod vocantur absentes a Mediolano usque ad Genuam*, & hoc idem confirmet secunda. Stat autem, quod Mediolanum distat a Genua per tres dietas, plus minusve. Si ergo absentes per tres dietas, ad electionem vocandi sunt, quia commode possunt interesse, & non dicuntur abesse nimia, seu longa distantia; pari modo debet dici, quod, si Generalis ultra tres dietas abest a Provincia, in qua debet dari sententia expulsionis, *longe absit*; si vero intra tres dietas, *non longe* absit; & ita in primo casu possit practicari missio Summarii, & Votorum per litteras; in secundo casu non. Huic solutioni concordat *Stat. Gen. Ord. cap.* 8. §. 50. *num.* 6., quo ordinatur, quod in casu mortis Provincialis, si Superior Generalis absit a confinio Provinciæ per tres dietas tantum, consulatur ipse, antequam fiat electio Vicarii Provincialis; si ultra tres dietas, convocatis Electoribus, ad electionem statim procedatur. Sicut ergo distantia ultra tres dietas censetur nimia ad expectanda Generalis mandata pro electione, ita talis censeri debet ad hoc, quod obligentur sex Patres Generalem adire, ad dandum oretenus consilium de expellendo, & ideo in tali casu dispensantur, & possunt scripto mittere votum.

142 Sed, quod nam spatium dieta includit? Dico *concordi er ad ea, quæ alias in Pract. crim. tit.* 5. *qu.* 26. *num.* 135., *a qua, ut facilius obviam fierent, solutionem hujus quintæ dubitationis d prompsi, sicut & nonnulla alia, ad hanc quæstionem pertinentia*, Quod, licet in citato *Statuto* assignentur triginta leucæ, hoc est nonaginta milliaria Italica pro tribus dietis, ita ut dieta deberet censeri iter triginta milliarium Italicorum. Debet autem accipi dieta in casu nostro secundum acceptionem *Juris communis l.* 3. *ff. de verb. signif. cap. nonnulli de rescrip. Castellin. de elect. cap.* 8. *nu.* 1. *apud Donat. tom.* 2. *tract.* 4. *qu.* 15. *num.* 3. *Barbos. in cap. Cum inter num.* 7. *de elect.*, in quo dieta accipitur pro itinere viginti milliarium Italicorum. Quod enim in Statuto illo sic taxentur dietæ, est pro illo casu determinato, qui non debet extendi, cum sit vitanda juris communis correctio, quantum plus possit. Talis vero distantia metiri debet a confiniis Provinciæ versus locum, in quo Generalis est, ex eo quod hoc similiter disponitur in supracitato Statuto circa distantiam dietarum pro consulendo Generali ad electionem Vicarii Provincialis; dicit enim *Si contingat* (Generalem) *adesse in spatio trium dietarum*, hoc est triginta leucarum computandarum a confinibus Provinciæ, ubi vacantia contingit. Advertendum tamen, quod, si commode omnes Patres possunt, simul conveniendo, materiam discutere, & vota conferre, melius fiet; *ex* conferentia enim, & discursu magis dilucidatur materia, & veritas elucescit, ut optime advertit *Sanctor. d pæn. c.* 19. *q.* 4. *vers. Sed melius fol.* 259. Non est autem necesse, ut omnia vota illorum sex Patrum in expulsionem colliment, itaut uno, vel altero ipsorum dissentiente, fieri non possit; sufficit enim, quod major illorum pars ad eam inclinet, ut declaravit Sacra Congregatio in citata responsione ad ultimum quæsitum,

143 Dubitatur sexto. An, si vota Patrum sint diversa in paritate, tribus nempe inclinantibus, tribus vero non consentientibus in ejectione, possit Generalis expellere Incorrigibilem? Et dico, quod non, quia, quando requiritur consensus majoris partis Collegii, ad hoc, quod Superior possit aliquid facere, non sufficit æqualitas votorum Collegii, ut habetur ex *Gloss. in cap. Si ab Episc.* §. *Cum vero in V. assensu. Ne sed vac. in* 6., cui consentiunt *Abb. in cap. Postulastis, de concess. præbend. num.* 14. *ubi Imol. num.* 15. *Navar. cons* 61. *de Regul. Sanchez. sum. lib.* 5. *c.* 4. *num.* 67. In proposito autem nostro facultas eijciendi, spectat ad solum Generalem; dicit enim Decretum *Ab ipso Generali tantum cum consilio, & assensu sex Patrum ex gravioribus*, ita ut non ad Collegium integratum ex Generali, & sex Patribus, sed ad Generalem solum spectet ejectio. Sicut ergo Episcopus, qui debet conferre præbendam cum consensu Capituli, conferre non potest, nisi adsit major pars votorum Capituli, ut innuit *Glossa* citata, ita nec Generalis, qui solus eijcere potest cum consilio, & assensu sex Patrum, expellere nequibit, nisi habeat consensum majoris partis, quæ tunc dicitur adesse, quando superat aliam partem, non quando est alteri æqualis, & ita decidit Sacra Congregatio in Decreto, sæpe citato, responsione ad septimum, ubi aperte dicitur, *Sententiam ejectionis a Religione, ferri debere, saltem de voto majoris partis sex Patrum electorum*. Unde quoque *Passer. de hom. stat. tom* 3 *qu.* 189. *num.* 590. nobiscum sentiens, colligit, illos sex Patres non esse Coniudices, sed Consiliarios, nec eorum esse sententiare, sed consulere; ideo merito Eorum Generalis non numeratur cum aliis Consulentibus, quia ipse est Iudex, non Consulens. Nec præstat dicere quod Provinciales, & a fortiori Generales habent in electionibus votum decisivum, sicut & in omnibus negotiis, a Diffinitorio resolvendis, juxta indultum Urbani Octavi *Religiosos Viros* 10. *Novemb.* 1632. *Orb. Seraph. tom.* 4. *fol.* 87.; unde in casu nostro possit Generalis addere votum suum, & sic decidere, & decernere expulsionem. Negatur enim paritas, quia Decretum illud loquitur expresse de electionibus, & non potest extendi ad hanc materiam, quæ exorbitat ab electione. Deinde aliud est loqui de iis, quæ debent fieri à Superiore solo cum consensu Diffinitorii, & aliud de ijs, quæ debent fieri auctoritate totius Diffinitorii. In isto secundo casu bene potest Provincialis habere votum decisivum, & inclinare in eam partem, quæ sibi melior videtur, casu, quo vota sint paria, quia maior, & sanior censetur illa pars, in quam Superior, ut dignior, inclinat, ut dicunt *Ioan. de An. consil.* 62. *col.* 3. *vers. Circa secund. Alex. consil.* 192. *init. lib.* 6. dummodo contrarium non aperte exprimatur in jure. In primo vero casu non sic, quia Superior solus habet ius ad illud agendum, & Diffinitorium tantum requiritur in consiliando, & assentiendo. Si ergo Prælatus a lege iubetur aliquid facere cum consilio, & assensu Diffinitorij, ad hoc quod illud facere possit, oportet, quod maior pars Diffinitorii, non comprehenso Provinciali, ita consulat, & assentiatur; in dando enim consilio, & assensu, Provincialis non censetur tunc de corpore Diffinitorii, aliter posset dici, quod consiliaretur, & assentiretur sibi ipsi, & ita esset consulens, & consultus, assensum petens, & dans,

quod

quod est ridiculum. Cum ergo sex Patres non habeant facultatem expellendi, sed Generalis solus, & illi tantum debeant dare consilium, & assensum, sine quo nequit Generalis expellere, sequitur, quod ad expulsionem requiratur major pars votorum illorum sex Patrum, nec sufficiant tria vota, ad hoc ut expellere possit, & sic ultra prædicta, firmat *Petrus ab Ang. Ind. Reg. cap. 26. sub num. 4. vers. Dico secundo. fol. num.* 186.

144 Dubitatur ultimo, an Generalis teneatur sequi consilium sex Patrum, consulentium expulsionem? Et respondetur negative. Ratio est, quia *Decretum de Ejectis*, non dicit, quod probatus incorrigibilis *ejici tandem debeat*, sed *ejici tandem possit*. Ita ut bene verum sit, quod Generalis nequit expellere, nisi accedat consensus Patrum, quem ad expulsionem faciendam sequi tenetur; non tamen sequitur, quod obligetur ad illum expellendum, etsi illi ita judicent, sed potest illum expellere, vel non; ita ut Generalis in *expulsionem* alligetur quidem consilio Patrum, in non expellendo vero non sic, quia potest non expellere, licet Patres in expulsionem inclinent.

145 Quod, si sententia sequitur, illius copia tradenda est Reo, ut habet *Donat. qu. 18. ex Passer. loc. cit. num.* 593. Simulque talis sententia scripto notificanda est Ordinario loci. Quod notificanda sit, habetur ex Decreto relato *Par. 1. num.* 19., quod vero id debeat fieri scripto, hoc dicitur ad finem, quod possit in Archivio Episcopali conservari, & Episcopus ostendere suam fundatam intentionem in casu alicujus criminis, ob quod puniendum oriretur controversia inter Forum Ecclesiasticum, & Laicum. Formulam autem hujusmodi notificationis trademus infra. Sed hic advertendum, quod nomine Ordinarii non venit semper Diœcesanus, *Glos. in cap. Ordinarii. in verb. Locorum. de offic. Ordin. in 6. cap. Cum ab Ecclesiar. extra. eo tit.* nam hoc nomen solis Episcopis congruit; Decretum autem requirit, sententiam notificandam esse Ordinario loci, scilicet illi, quisvis sit, cui convenit universitas causarum, & jure suo beneficia conferre; unde sequitur, quod, si expulsio fieret Romæ, sententia est notificanda Vicario Papæ, qui est Judex Ordinarius omnium Clericorum; sed in loco nullius Diœcesis, notificari debet ei, qui, quasi Episcopalem jurisdictionem habet in tali loco, sive sit Abbas, sive Archipræsbiter, aut Prior. Notandum vero, quod talis sententia non debet in vim præfati Decreti notificari Ordinario loci, ubi expulsionis sententia executioni mandatur. Notificatur enim Ordinario loci, in quo Expulsus est naturalis, seu vivit, ad hoc ut vultum pecoris sui agnoscat, sciatque illum suæ jurisdictioni subesse, ut habet *Peij in. Formul. Prælat. littera E. cap. 39. num.* 3.

146 Tandem, ut hanc quæstionem concludam, dico, quod Superior taliter expulso concedere debet litteras testimoniales suæ expulsionis, cujus formula infra traditur. Quod, si quæras, ad quid possunt tales litteræ famulari expulso? Dico, quod suffragantur in hoc, quod, si forte esset laicus, & degeret in habitu laico, quia ob victum sibi parandum, exerceret aliquod opus mechanicum, casu, quo a Judice laico ad carceres, aliqua de causa quæreretur, aut aliquo onere gravaretur, posset per exhibitionem talium testimonialium, Forum declinare, ostendendo se subditum Episcopo, & ita a molestia se tueri &c.

QUÆSTIO ULTIMA

An expulsio habeat locum, ratione morbi gallici, & gravaminis de ære alieno.

SUMMARIUM.

147 *Religio habens Statutum Papale, annihilans professionem intrantis Religionem cum morbo gallico, potest illum expellere.*

Professio facta contra Decretum irritativum Pontificis, est nulla de jure.

Ægritudo mortifera de iure communi professionem non irritat.

148 *Dissensus interpretativus Religionis non sufficit ad irritandam professionem, bene tamen expressus.*

249 *Apud Minores nullus sine protestatione ad Religionem admittitur.*

150 *Professionem ære alieno gravatorum irritavit Sixtus V., sed moderatus est Clemens VIII.*

Professio cum naturæ, ac justitiæ legibus pugnans non dateo.

Præceptum non omittendum ut impleatur consilium.

151 *Valida est professio gravati ære alieno, esto illicita.*

Graviter peccat, qui sic profitetur.

152 *Cedens omnibus suis bonis, licite ingreditur Religionem, dum non speratur de brevi solutio ex æquo debitorum.*

153 *Illegitimi repulsi ab Ordine per Sixtum V., admittuntur per Clementem Octavum.*

Ortum trahentes a relapsis in fide, prohibentur usque ad quartam generationem sub nullitate professionis ad Ordinem recipi.

Habiles ex Decreto Pontificis, nequeunt sub protestatione admitti.

Dispositio conditionalis, non existente conditione, nil operatur.

154 *Expulsio invalide profitentium, opponente Statuto Ordinis admissioni, per Prælatos Ordinis præstari potest; secus de reclamantibus, quod vi, metu, aut ante pubertatem fuerint professi.*

155 *Profitentes nulliter ob Statutum Papale, post quinquennium possunt expelli, & illi reclamare.*

147 QUæstio est de eo, qui interrogatus in professione, an haberet aliquam infirmitatem incurabilem, aut esset gravatus ære alieno, negavit; utrum possit ejici a Religione, si postea repertus fuerit habere. Et primo, quantum ad id, quod pertinet ad profitentem, celato morbo gallico, respondet *Roderic. tom. 3. qu. 15. art.* 9. quod, si Religio habet Statutum Papale, vel suum, a Papa confirmatum, quod annihilet talem professionem, Religio potest illum, jam professum, ejicere. Ratio est evidens, quia professio facta contra Decretum irritativum Pontificis, est de iure nulla. Secus, si Religio non habeat tale statutum, ratio est, quia ægritudo etiam

cis. 288. coram Mantic.. Sed quæ nam distantia censenda sit magna, hæc relinquitur a Doctoribus, iudicio prudentum, arbitranda. Dico tamen, quod, si Generalis distet ultra tres dietas, censendus sit valde distare; hoc deducitur ex *Glos. in cap. Quanto in verb Genuam 63. dist & in cap. Cum inter in verb. Remoti de elect.*, ex quarum una habetur, *nota, quod vocantur absentes a Mediolano usque ad Genuam*, & hoc idem confirmet secunda. Stat autem, quod Mediolanum distat a Genua per tres dietas, plus minusve. Si ergo absentes per tres dietas, ad electionem vocandi sunt, quia commode possunt interesse, & non dicuntur abesse nimia, seu longa distantia; pari modo debet dici, quod, si Generalis ultra tres dietas abest a Provincia, in qua debet dari sententia expulsionis, *longe absit*; si vero intra tres dietas, *non longe* absit; & ita in primo casu possit practicari missio Summarii, & Votorum per litteras; in secundo casu non. Huic solutioni concordat *Stat. Gen. Ord. cap. 8. §. 50. num. 6.*, quo ordinatur, quod in casu mortis Provincialis, si Superior Generalis absit a confinio Provinciæ per tres dietas tantum, consulatur ipse, antequam fiat electio Vicarii Provincialis; si ultra tres dietas, convocatis Electoribus, ad electionem statim procedatur. Sicut ergo distantia ultra tres dietas censetur nimia ad expectanda Generalis mandata pro electione, ita talis censeri debet ad hoc, quod obligentur sex Patres Generalem adire, ad dandum oretenus consilium de expellendo, & ideo in tali casu dispensantur, & possunt scripto mittere votum.

142 Sed, quod nam spatium dieta includit? Dico concordi er ad ea, *quæ alias in Pract. crim. tit. 5. qu. 26. num. 135.*, *a qua, ut facilius obviam fierent, solutionem hujus quintæ dubitationis d prompsi, sicut & nonnulla alia, ad hanc quæstionem pertinentia.* Quod, licet in citato *Statuto* assignentur triginta leucæ, hoc est nonaginta milliaria Italica pro tribus dietis, ita ut dieta deberet censeri iter triginta milliarium Italicorum. Debet autem accipi dieta in casu nostro secundum acceptionem *Juris communis l. 3. ff. de verb. signif. cap. nonnulli de rescrip. Castellin. de elect. cap. 8. nu. 1. apud Donat. tom. 2. tract. 4. qu. 15. num. 3. Barbos. in cap. Cum inter num. 7. de elect.*, in quo dieta accipitur pro itinere viginti milliarium Italicorum. Quod enim in Statuto illo sic taxentur dietæ, est pro illo casu determinato, qui non debet extendi, cum sit vitanda juris communis correctio, quantum plus possit. Talis vero distantia metiri debet a confiniis Provinciæ versus locum, in quo Generalis est, ex eo quod hoc similiter disponitur in supracitato Statuto circa distantiam dietarum pro consulendo Generali ad electionem Vicarii Provincialis; dicit enim *Si contingat* (Generalem) *adesse in spatio trium dietarum*, hoc est triginta leucarum computandarum a confinibus Provinciæ, ubi vacantia contingit. Advertendum tamen, quod, si commode omnes Patres possunt, simul conveniendo, materiam discutere, & vota conferre, melius fiet; ex conferentia enim, & discursu magis dilucidatur materia, & veritas elucescit, ut optime advertit *Sanctor. d pœn. c. 19. q. 4. vers. Sed melius fol. 259.* Non est autem necesse, ut omnia vota illorum sex Patrum in expulsionem colliment; itaut uno, vel altero ipsorum dissentiente, fieri non possit; sufficit enim, quod major illorum pars ad eam inclinet, ut declaravit Sacra Congregatio in citata responsione ad ultimum quæsitum,

143 Dubitatur sexto. An, si vota Patrum sint diversa in paritate, tribus nempe inclinantibus, tribus vero non consentientibus in ejectione, possit Generalis expellere Incorrigibilem? Et dico, quod non, quia, quando requiritur consensus majoris partis Collegii, ad hoc, quod Superior possit aliquid facere, non sufficit æqualitas votorum Collegii, ut habetur ex *Gloss. in cap, Si ab Episc. §. Cum vero in V. assensu. Ne sed vac. in 6.*, cui consentiunt *Abb. in cap. Postulastis, de concess. præbend. num. 14. ubi Inol. num. 15. Navar. cons 61. de Regul. Sanchez. sum. lib. 5. c. 4. num. 67.* In proposito autem nostro facultas eijciendi, spectat ad solum Generalem; dicit enim Decretum *Ab ipso Generali tantum cum consilio, & assensu sex Patrum ex gravioribus*, ita ut non ad Collegium, integratum ex Generali, & sex Patribus, sed ad Generalem solum spectet ejectio. Sicut ergo Episcopus, qui debet conferre præbendam cum consensu Capituli, conferre non potest, nisi adsit major pars votorum Capituli, ut innuit *Glossa* citata, ita nec Generalis, qui solus eijcere potest cum consilio, & assensu sex Patrum, expellere nequibit, nisi habeat consensum majoris partis, quæ tunc dicitur adesse, quando superat aliam partem, non quando est alteri æqualis, & ita decidit Sacra Congregatio in Decreto, sæpe citato, responsione ad septimum, ubi aperte dicitur, *Sententiam ejectionis a Religione, ferri debere, saltem de voto majoris partis sex Patrum electorum*. Unde quoque *Passer. de hom. stat. tom 3 qu. 189. num. 590.* nobiscum sentiens, colligit, illos sex Patres non esse Coniudices, sed Consiliarios, nec eorum esse sententiare, sed consulere; ideo merito Eorum Generalis non numeratur cum aliis Consulentibus, quia ipse est Iudex, non Consulens. Nec præstat dicere quod Provinciales, & a fortiori Generales habent in electionibus votum decisivum, sicut & in omnibus negotiis, a Diffinitorio resolvendis, juxta indultum Urbani Octavi *Religiosos Viros* 10. *Novemb. 1632. Orb. Seraph. tom. 4. fol. 87.*; unde in casu nostro possit Generalis addere votum suum, & sic decidere, & decernere expulsionem. Negatur enim paritas, quia Decretum illud loquitur expresse de electionibus, & non potest extendi ad hanc materiam, quæ exorbitat ab electione. Deinde aliud est loqui de iis, quæ debent fieri à Superiore solo cum consensu Diffinitorii, & aliud de ijs, quæ debent fieri auctoritate totius Diffinitorii. In isto secundo casu bene potest Provincialis habere votum decisivum, & inclinare in eam partem, quæ sibi melior videtur, casu, quo vota sint paria, quia maior, & sanior censetur illa pars, in quam Superior, ut dignior, inclinat, ut dicunt *Iom. de An. consil. 62. col. 3. vers. Circa secund. Alex. consil. 192. init. lib. 6.* dummodo contrarium non aperte exprimatur in jure. In primo vero casu non sic; quia Superior solus habet ius ad illud agendum, & Diffinitorium tantum requiritur in consiliando, & assentiendo. Si ergo Prælatus a lege iubetur aliquid facere cum consilio, & assensu Diffinitorij, ad hoc quod illud facere possit, oportet, quod maior pars Diffinitorii, non comprehenso Provinciali, ita consulat, & assentiatur; in dando enim consilio, & assensu, Provincialis non censetur tunc de corpore Diffinitorii, aliter posset dici, quod consiliaretur, & assentiretur sibi ipsi, & ita esset consulens, & consultus, assensum petens, & dans,

quod

quod est ridiculum. Cum ergo sex Patres non habeant facultatem expellendi, sed Generalis solus, & illi tantum debeant dare consilium, & assensum, sine quo nequit Generalis expellere, sequitur, quod ad expulsionem requiratur major pars votorum illorum sex Patrum, nec sufficiant tria vota, ad hoc ut expellere possit, & sic ultra prædicta, firmat *Petrus ab Ang. Ind. Reg. cap. 26. sub num. 4. vers. Dico secundo. fol. num. 186.*

144 Dubitatur ultimo, an Generalis teneatur sequi consilium sex Patrum, consulentium expulsionem? Et respondetur negative. Ratio est, quia *Decretum de Ejectis*, non dicit, quod probatus incorrigibilis *eijci tandem debeat*, sed *eijci tandem possit.* Ita ut bene verum sit, quod Generalis nequit expellere, nisi accedat consensus Patrum, quem ad expulsionem faciendam sequi tenetur; non tamen sequitur, quod obligetur ad illum expellendum, etsi illi ita judicent, sed potest illum expellere, vel non; ita ut Generalis in *expulsionem* alligetur quidem consilio Patrum, in non expellendo vero non sic, quia potest non expellere, licet Patres in expulsionem inclinent.

145 Quod, si sententia sequitur, illius copia tradenda est Reo, ut habet *Donat. qu. 18. ex Passer. loc. cit. num. 593.* Simulque talis sententia scripto notificanda est Ordinario loci. Quod notificanda sit, habetur ex Decreto relato *Par. 1. num. 19.*, quod vero id debeat fieri scripto, hoc dicitur ad finem, quod possit in Archivio Episcopali conservari, & Episcopus ostendere suam fundatam intentionem in casu alicujus criminis, ob quod puniendum oriretur controversia inter Forum Ecclesiasticum, & Laicum. Formulam autem hujusmodi notificationis trademus infra. Sed hic advertendum, quod nomine Ordinarii non venit semper Diœcesanus, *Glos. in cap. Ordinarii. in verb. Locorum. de offic. Ordin. in 6. cap. Cum ab Ecclesiar. extra. eo tit.* nam hoc nomen solis Episcopis congruit; Decretum autem requirit, sententiam notificandam esse Ordinario loci, scilicet illi, quisvis sit, cui convenit universitas causarum, & jure suo beneficia conferre; unde sequitur, quod, si expulsio fieret Romæ, sententia est notificanda Vicario Papæ, qui est Judex Ordinarius omnium Clericorum; sed in loco nullius Diœcesis, notificari debet ei, qui quasi Episcopalem jurisdictionem habet in tali loco, sive sit Abbas, sive Archipræsbiter, aut Prior. Notandum vero, quod talis sententia non debet in vim præfati Decreti notificari Ordinario loci, ubi expulsionis sententia executioni mandatur. Notificatur enim Ordinario loci, in quo Expulsus est naturalis, seu vivit, ad hoc ut vultum pecoris sui agnoscat, sciatque illum suæ jurisdictioni subesse, ut habet *Peij. in. Formul. Prælat. littera E. cap. 39. num. 3.*

146 Tandem, ut hanc quæstionem concludam, dico, quod Superior taliter expulso concedere debet litteras testimoniales suæ expulsionis, cujus formula infra tradetur. Quod, si quæras, ad quid possunt tales litteræ famulari expulso? Dico, quod suffragantur in hoc, quod, si forte esset laicus, & degeret in habitu laico, quia ob victum sibi parandum, exerceret aliquod opus mechanicum, casu, quo a Judice laico ad carceres, aliqua de causa quæreretur, aut aliquo onere gravaretur, posset per exhibitionem talium testimonialium, Forum declinare, ostendendo se subditum Episcopo, & ita a molestia se tueri &c.

QUÆSTIO ULTIMA

An expulsio habeat locum, ratione morbi gallici, & gravaminis de ære alieno.

SUMMARIUM.

147 *Religio habens Statutum Papale, annihilans professionem intrantis Religionem cum morbo gallico, potest illum expellere.*

Professio facta contra Decretum irritativum Pontificis, est nulla de jure.

Ægritudo mortifera de iure communi professionem non irritat.

148 *Dissensus interpretativus Religionis non sufficit ad irritandam professionem, bene tamen expressus.*

249 *Apud Minores nullus sine protestatione ad Religionem admittitur.*

150 *Professionem ære alieno gravatorum irritavit Sixtus V., sed moderatus est Clemens VIII.*

Professio enim naturæ, ac justitiæ legibus pugnare non debet.

Præceptum non omittendum ut impleatur consilium.

151 *Valida est professio gravati ære alieno, esto illicita.*

Graviter peccat, qui sic profitetur.

152 *Cedens omnibus suis bonis, licite ingreditur Religionem, dum non speratur de brevi solutio ex æquo debitorum.*

153 *Illegitimi repulsi ab Ordine per Sixtum V., admittuntur per Clementem Octavum.*

Ortum trahentes a relapsis in fide, prohibentur usque ad quartam generationem sub nullitate professionis ad Ordinem recipi.

Habiles ex Decreto Pontificis, nequeunt sub protestatione admitti.

Dispositio conditionalis, non existente conditione, nil operatur.

154 *Expulsio invalide profitentium, opponente Statuto Ordinis admissioni, per Prælatos Ordinis præstari potest; secus de reclamantibus, quod vi, metu, aut ante pubertatem fuerint professi.*

155 *Profitentes nulliter ob Statutum Papale, post quinquennium possunt expelli, & illi reclamare.*

147 QUæstio est de eo, qui interrogatus in professione, an haberet aliquam infirmitatem incurabilem, aut esset gravatus ære alieno, negavit; utrum possit eijci a Religione, si postea repertus fuerit habere. Et primo, quantum ad id, quod pertinet ad profitentem, celato morbo gallico, respondet *Roderic. tom. 3. qu. 15. art. 9.* quod, si Religio habet Statutum Papale, vel suum, a Papa confirmatum, quod annihilet talem professionem, Religio potest illum, jam professum, eijcere. Ratio est evidens, quia professio facta contra Decretum irritativum Pontificis, est de iure nulla. Secus, si Religio non habeat tale statutum, ratio est, quia ægritudo etiam

mortifera, attento solo jure communi, non videtur annullare professionem, nam collatio facta regulariter criminoso valet, prout in *c. postulasti de rescr.*

148 Dices; professio facta sine consensu Conventus, non valet, ut dicitur in *ca. ult. juncta Glos. de reg.*, sed, si Conventus scivisset, profitentem illo morbo laborare, non consensisset professioni, ergo talis professio potest irritari, & sic professus expelli. Respondetur, quod utique non consensisset, sed postquam consensit, valet ipsa professio, eo quia omnia requisita ad validitatem professionis intervenerunt. Probat autem hoc idem exemplo Rodericus. Petrus v. g., si scivisset Mariam esse pauperem, non sumpsisset eam sibi in Uxorem, nam putans esse divitem, seductus consensum præstitit, & nihilominus valet matrimonium, si consensus alias legitime fuit præstitus, ut definitur in *l. 10. tit. 2. p. 4.*, & tenet *Covarruvias de spi. 2. par. Navar. 3. consil. tit. de reg. consil. 21. pag. 245.*

149 Hoc autem limitat, & quidem bene *Passer. tom. 3. qu. 189. art. 10. inspect. 4. num. 159.*, nisi Religio protestata sit de nullitate, nam, tunc professio evadit nulla, eo quia consensus Religionis deest, quoties protestatio de conditione præsenti, negat assensum, necessarium ad mutuum professionis contractum; & ita est in praxi apud Minores, nullum scilicet admittendi ad professionem, nisi factis hujusmodi protestationibus. Hinc fit, quod, sic dolose celans impedimentum, nulliter profitetur, & potest a Religione ejici prodito morbo.

150 Sed loquendo de eo, qui ære alieno gravatus, aut ad ratiocinia obligatus, accedit; an ejus professio sit nulla, si decepta Religione, profitetur? Respondet *Roder. tom. 3. q. 10 num 9.* affirmative, & adducit pro hac sententia Constitutionem Sixti V., qui in sua Constitutione prohibuit, ne recipiantur ad Religionem, ingente ære alieno gravati supra vires facultatum suarum, &, si recipiantur, eorum receptio, & professio irrita declaratur. Constitutionem porro Sixti V. modificavit Gregorius XIV., postremo utramque reduxit ad terminos juris communis Clemens VIII. Anno Domini 1602. die 2. Aprilis per suam Constitutionem, quæ incipit in suprema Ecclesia *tom. 3. Bullar. in Clem. 8. constit. ejus 83.*, & meminit de ea *Sanch. de matrim. 7. disp. 37. qu. 4. num. 54. manual. q. 19. art. 3.*, relictis tamen in suo robore pœnis, ibi contentis contra Superiores, qui ea forma non servata, aut illis impedimentis affectos ad Religionem admittunt. Et quidem rationabiliter, nam Religionis professio cum jure naturali pugnare non debet; at justitiæ legibus Debitor est Creditori obligatus; ergo eas violare non debet, ut Religionem profiteatur. Non enim (teste Apostolo) sunt facienda mala, ut eveniant bona. Deinde præceptum omittendum non est propter opus consilii, arguit *Azor. instit. moral lib. 12. c. 1. q. 5.*; sed Religionem suscipere est opus consilii, alienum autem restituere est præceptum; Hinc jure merito interdicitur Superioribus Regularibus hujusmodi ære alieno gravatos ad Religionem admittere.

151 Quid ergo dicendum, si tacito impedimento profiteatur contra Pontificis Decretum, & Religione decepta? Respondetur, professionem, non obstante tali contradictione, subsistere, sed peccare profitentem. Quod subsistat, probatur, quia Decretum Pontificis, esto prohibeat sic vinculatos profiteri, eorum tamen professionem non irritat; neque ex inhibitione arguitur annullatio, nam multa fieri non possunt, eo quia prohibita, sed facta tenent. Voto enim simplici castitatis adstrictus, etsi nubere prohibeatur, si tamen nubit, matrimonium tenet; unde sequitur, quod, etsi professio sit illicita, tamen valida. Peccat vero, ut dixi, cum agat in re gravi, contra Pontificis Decretum; nec aliud probant argumenta superius adducta, quam quod illicite profiteatur; quare contra taliter profitentem non habet locum expulsio.

152 Qualiter vero sic vinculati possint licite ingredi Religionem, docet *D. Thom. 2. 2. qu. 189. art. 6. ad 3.*, quod, si debita facultates profitentis excedunt, unde nequeat per alios satisfacere, sat erit bonis suis cedere, eo quod liberi Hominis persona non sit Creditori obligata, sed res ejus, & bona. Hoc autem limitat *Azor. lib 12. c. 11. qu. 5.* ad eum, qui generaliter cedit, nec subest spes ex ejus commoratione in Sæculo per paucos annos, ut ex integro possit Creditoribus suis facere satis. Exemplum esto; Titius Cajo debet quingentos aureos, solvit centum, quos habet, nec potest reliquos, nec ulla probabilis spes subest, aliquid amplius in posterum habendi, tuta conscientia potest Religionem capessere, quoniam, etiamsi extra Religionem maneat, solvendo non erit, & impossibilium nulla est obligatio, hinc dicitur *Nam is ff. de dolo malo. Is nullam videtur actionem habere, cui propter inopiam Adversarii actio est inanis.*

153 Dantur quoque alii, qui prohibentur profiteri; puta, filii illegitimi, spurii, sacrilegi, incestuosi, vel naturales, criminosi; quorum professio per Sixtum V. annullatur, sed per Clementem VIII. tantummodo interdicuntur criminosi, prout in Constit. *In his, qui ad Religionum propagationem sub die 17. April. 1597.* Gregorius XIII. ad professionem admitti vetuit eos, qui originem ex relapsis Judæis, Mahumetanis, & Hæreticis damnatis per sententiam in Foro Ecclesiastico, & hoc sive ducant originem per paternam, vel maternam lineam, usque ad quartam generationem inclusive. *Const.* inc. *Muneris nostri an. 1583. die 1. Aug.* Demptis enim illegitimis, quorum receptio a jure non excluditur; & contra quorum defectum in talibus non tenet protestatio, sicut nec contrahentes originem a conversis ad Fidem, nisi fuerint eorum Parentes relapsi, ut habet Constitutio Gregorii, reliqui supra recensiti illicite profitentur, eorum tamen professio tenet, nisi contra eam fuerit per Superiores Ordinis protestatum de nullitate, si celato impedimento, vota emiserint, quo enim casu professio irrita manet, & nulla, ideoque professus ejectioni subiectus. Ratio est, quia, licet talis professio non sit suapte natura irrita, potest tamen ejici, quia non fuit datus consensus legitimus ex parte recipientium, ut inquit *Peijr. tom. 1. de Subd. qu. 1. cap. 25. §. 3.*; receperunt enim eum cum ista conditione, si non descendisset ex Infidelibus &c., & dispositio conditionalis, non existente conditione, nihil operatur, ut *cap. Si pro te. de rescriptis in 6.*

154 Quæres, an prædictorum expulsio facienda sit a Prælatis Ordinis cum eorum Collegis, absque interventu Ordinarii? Et respondetur cum *Roder. tom. 3. qu. 17. art. 9. & qu. 11. art. 2. Navar. lib. 3. consil. de regul. consil. 26. num. 13. Manuel. qu. 52. art. 2. concl. 5. ex Peijr. loc. cit.* affirmative. Probatur

batur ex privilegio *Leonis X.*, qui an 1516. die 15. *Mart.* per suam Constitutionem, quæ incipit, *Cum sicut nobis*, concedit hanc facultatem Superioribus Ordinis. Nec obstat dispositio Concilii Tridentini sess. de regul. cap. 19., ubi dicitur, *quod quicunque Regularis prætendat se per vim, aut metum, ingressum esse Religionem, aut etiam dicat ante debitam ætatem professum fuisse, aut quid simile, velitque habitum dimittere quacunque de causa &c., non audiatur &c., nisi causas, quas prætenderit, deduxerit coram Superiore suo, & Ordinario*, quia ut bene advertit *Peijrinus* ex *Sanchez lib. 7. matri. disp. 37.* quem sequitur *Zich. in consil. a num. 48. & seqq.* Concilium non procedit in professione nulla, & irrita ex Statutis Religionis, confirmatis a Pontifice, sed procedit in causis, irritantibus professionem de jure, ut colligitur ex allatis exemplis; professio enim impuberum est ipso jure nulla, sicut, si fiat per vim, & metum, cadentem in constantem virum; de nullitate ergo professionis, orta ex aliquo horum capitum, si professus intra quinquennium reclamaverit, potest Ordinarius una cum Prælato Ordinis discernere, non vero ubi professio est nulla per Statutum speciale; vel posset dici, per dictum caput provideri Subdito reclamanti, ut ibi patet, eo quia sibi ipsi jus facere nequeat, & Superiores, contra quos reclamat, habeat par em, idcirco ad judicium Ordinarius postulatur; non ita, dum Judex legitimus, cognita causa, ex Seniorum consilio expulsionem decernit. Attamen ex dispositione Decreti Sacræ Congregationis, & aliorum, quæ infra tradam part. 3 quæst. 1. num. 3. consultius est hisce casibus, ubi de nullitate agitur professionis, interventum Ordinarii postulare.

155 An autem expulsio taliter profitentium contra Statuta, fieri debeat intra quinquennium, sicut de reclamantibus de nullitate dicitur? Respondetur, hos sic professos posse quocunque tempore expelli, & audiri; quia Concilium, claudens ostium ad reclamandum post quinquennium, loquitur de contendentibus nullitatem professionis, ex capitibus, supra recensitis in textu, non de illis, qui per Statuta, & protestationes prohibiti voverunt. Ita *Sanchez loc. cit.* cum *Peijrino, ubi supra*.

FORMULARIUM
PROCESSUS
CONSTRUENDI

Pro Incorrigibilium expulsione ab Ordinibus Regularibus.

PARS SECUNDA.

1 *NTEQUAM Superior Regularis aggrediatur processum pro experienda incorrigibilitate Subditi, necessarium est, quod iste de delictis gravibus juxta jus commune, aut proprii Ordinis Constitutiones antea fuerit ter punitus, aut canonice, & judicialiter monitus, aut notabili, seu extraordinaria pœna paternaliter mulctatus, & hoc sive ejusdem, sive diversæ speciei fuerint delicta ipsa.*

2 *Requiritur pariter, quod delicta, ob quæ fuit punitus, habeant moralem connexionem in mala vita; ita ut ex ipsius conversatione, & vitæ relaxatæ appareat, ob adhibitam pœnitentiam, in nihilo melius Reum mutasse malos mores suos, quamvis ordinariæ correctiones Superiorum sibi factæ fuerint.*

3 *De hujusmodi autem delictis, punitionibus canonicis, monitionibus, seu notabilibus pœnitentiis constare debet; aut ex autographo sententiarum, & spectabilium pœnitentiarum, quod in Archivio Provinciæ asservatur juxta quorundam Ordinum Statuta; aut per probationem Testium integrorum, qui de notorietate facti deponant circa pœnitentias, & correctiones adhibitas, & de earum causis.*

4 *His suppositis, debet Superior sive Abbas, sive Provincialis &c. devenire ad experimentum incorrigibilitatis per semestrem formalem Rei carcerationem, pœnitentias, ac jejunia. Hæc autem carceratio facienda est, adhibito consilio, & assensu eorum Consiliarium (sive sint Diffinitores, sive Consiliarii, Discreti, Socii, Assessores, Consultores &c. vocentur) qui juxta sui Ordinis Statuta judicant de gravioribus delictis Religiosorum, quæ judicialiter, & per sententiam vindicantur. A lergge lien dum vero tale experimentum incipi debet processus, ut sequitur.*

5 IN nomine Domini Amen. Cum A.R.P.N. Provincialis adverterit, inter suos Subditos connumerari Fr. N. discolum, scandalosum, & pluribus vitiis de litum, qui multa gravia delicta commisit, de quibus, licet punitus fuerit ad suarum legum normam, nunquam tamen resipuit; imo incorrigibilem de jure se prodidit. Et cum ex sua perversa conversatione non modica oritur inter Religiosos conturbatio, & Sæculares plurimi ex sua mala vita scandalizentur, imo, cum maximum periculum immineat, ne malo suo exemplo plurimos perdat, & in viam perditionis trahat: cumque omnes correctiones paternas idem A. R. P. expertus fuerit, fuisse, & esse inutiles ad ipsum reducendum ad bonam frugem, decrevit juxta Apostolicas, ac Regulares sanctiones, hoc membrum putre resecare, ne malignitate sua cœteros Religiosos inficiat. Accito igitur me infrascripto, quem Notarium creavit in solita forma, coram Testibus, infra notatis, decrevit Diffinitorium congregare, ad effectum habendi a quibus de jure consilium, & assensum prædictum Fr. N. incarcerandi, & omnia alia, prout de

de jure peragendi. Acta sunt hæc die . . . anno . . . in Conventu N.

Ego N. Provincialis.

Ego N. fui Testis.

Ego N. fui Testis.

Ego N. Actuarius.

6 *Contingit autem, quod expellendus sit in Conventu liber; aut quod sit in carcere, ob pœnam tertij delicti commissi; aut, post tertium delictum, apostataverit, aut effracta carcere aufugerit; & juxta varietatem casuum, varianda est forma processus. Ponamus ergo, quod Reus reperiatur in Conventu liber, ut constet de perseverantia ejus in mala vita, post tertiam punitionem, aut notabilem pœnitentiam, examinandi sunt tres, aut quatuor Testes integri, & bonum est, quod sint ex Superioribus, & Discretis localibus, aut alijs Religiosis senioribus; & facilitatis gratia hoc præstari potest tempore, & actu visitationis Conventus, in quo degit Reus de Familia, quæ regulariter quotannis fit, quod præstari poterit continuando processum, ut sequitur.*

7 Consequenter volens A. R. P. Provincialis informari de veritate circa malam conversationem, & impœnitentiam prædicti Fr. N., de quo fama vulgata est, quod male vixerit etiam post sibi adhibitam correctionem, & pœnitentiam; vocari coram se fecit R. P. N. Priorem, aut Guardianum &c. Conventus N. ætatis annorum &c. Religionis autem &c. Testem ex officio assumptum, qui juratus, & monitus, prout juravit tacto pectore &c. fuit.

Interrogatus, An sciat causam suæ vocationis? Respondit &c.

Quos nam Religiosos habeat in sua Familia Sacerdotes, Clericos, & Laicos Conversos. Respondit &c.

An aliquis eorum affectus sit aliqua notabili pœnitentia, seu munitione canonica, a quo tempore, & qua de causa? Respondit &c.

An talis pœnitentiatus expost bene vixerit, mores suos in melius commutaverit, & signa emendationis dederit? Respondit &c.

De causa scientiæ prædictorum? Respondit &c.

De contestibus? Respondit &c.

An prædicta sint notoria in Conventu? Respondit &c.

An amore, vel odio deposuerit? Respondit &c.

ET HIS DEPOSITIS, & si, & in quantum &c. acceptatis, lecta sibi prius sua depositione, cum nihil ei addere, vel minuere voluisset, se subscripsit, & dimissus est, salvo semper &c. Acta sunt hæc die &c. mensis &c. anni &c. in Conventu &c.

Ego N. deposui, ut supra.

Ego N. Provincialis.

Ego N. Actuarius.

Si Testis suo examini aliquid velit addere, vel minuere, concludi debet examen, ut sequitur.

Et his depositis, & si, & in quantum acceptatis, lecto sibi suo examine, cui voluit addere, quod &c. *& extendatur id, quod examinatus volet addere &c. sive* voluit minuere &c. *sive* se correxit in hoc, quod supra dixit &c. sed melius re pensata dixit &c. & se subscripsit, & dimissus est; salvo semper &c.

8 *Pari forma examinandi sunt alii duo Testes, quibus similes supra datis interrogationes fieri debent, & continuari processus, ut sequitur.*

Consequenter coram eodem A. R. P. Provinciali vocatus fuit P. N. Vicarius, *seu* Discretus, Confessarius, Lector, Concionator &c. ætatis annorum &c. Religionis vero &c. Testis ex officio assumptus, qui juratus, & monitus, prout juravit tacto pectore &c. fuit.

Interrogatus. In quo Conventu moretur de Familia? Respondit &c.

A quo Tempore in eo moretur? Respondit &c.

Qui nam, & quales Religiosi de Familia ibi sint? Respondit &c.

An aliquis eorum affectus sit aliqua notabili pœnitentia, seu monitione canonica; a quo tempore, & qua de causa? Respondit &c.

An talis pœnitentiatus expost bene vixerit, & signa emendationis dederit? Respondit &c.

De causa scientiæ prædictorum? Respondit &c.

De Contestibus? Respondit &c.

An prædicta sint notoria in Conventu? Respondit &c.

ET HIS DEPOSITIS &c. ut supra, usque ad subscriptionem Actuarii, concluditur examen; & juxta eamdem methodum examinatur alius Testis.

9 *Post supradicta pro continuatione processus, advertendum; quod aut in Archivio asservantur authenticæ memoriæ sententiarum judicialium, sive monitionum canonicarum, sive notabilium pœnitentiarum, quæ datæ sunt Religiosis juxta stylum quorundam Ordinum Regularium: aut tales memoriæ in Archivio olim positæ, deperditæ sunt: aut ex incuria Secretarii seu Archivistæ notatæ non fuerunt: aut stylus in Religione non est, quod tales memoriæ descriptæ, ut præfertur, conserventur. Dato casu, quod dictæ memoriæ habeantur registratæ, continuetur processus, ut sequitur.*

10 Consequenter A. R. P. Provincialis præcepit mihi Actuario, ut e libris Provinciæ, qui in Archivio asservantur, (adhibitis mecum duobus Testibus, ad hoc specialiter vocatis, & rogatis) compulsarem fideliter copiam sententiarum judicialium, canonicarum monitionum, aut notabilium pœnitentiarum, prædicto Fr. N. Reo diversis temporibus inflictarum, & in hoc processu insererem. Proinde vocatis ad hoc in Testes PP. FF. N. & N Sacerdotibus, ipsis bene videntibus, & legentibus, reperi in libro &c. *& describatur qualitas libri; si est in folio magno, aut parvo; si coopertus sit pelle vitulea, aut membrana pergamena &c.* folio &c. descriptum, ut sequitur. *& transcribatur ad literam, quod ibi reperitur.*

Pariter folio &c. *& similiter extendatur.*

Acta sunt hæc die &c. mensis &c. anni &c. loco &c.

Ego N. Actuarius.

Ego N. fui testis.

Ego N. fui testis.

11 *Dato vero casu, quod memoriæ prædictæ non reperiantur, quia Secretarius Provinciæ ex incuria eas non adnotavit, aut ab Archivio surreptæ, aut deletæ de libro fuerunt; aut stylus Religionis est, quod illæ non conserventur, probandæ sunt per Testes sententiæ, seu monitiones, aut notabiles pœnitentiæ, Reo ter inflictæ, & continuari processus, ut sequitur.*

12 Consequenter volens A. R. P. Provincialis ante convocationem Diffinitorii facere constare in actis de notabilibus pœnitentiis, ter inflictis inutiliter præfato Fr. N. Reo, licet hoc sit publicum, & notorium, decrevit super hoc congruos Testes, ex officio assumendos, examinare. Proinde vocare coram se fecit P. Fr. N. Sacerdotem annorum ætatis &c. Religionis vero &c. & ipsi dato juramento &c. prout juravit tacto &c. fuit.

Interrogatus. An cognoscat, & a quo tempore Fr. N.

Fr. N.? Respondit &c.

An dicto Fr. N. data fuerit aliqua notabilis poenitentia; qua de causa; ubi, & quando, & qualis? Respondit &c.

Quomodo hoc sciat? Respondit &c.

An hoc in Provincia, seu Conventu sit notorium? Respondit &c.

An post tales pœnitentias, dictus Fr. N. emendatus sit? Respondit &c.

De Causa scientiæ? Respondit.

An amore, vel odio deposuerit? Respondit &c.

ET HIS DEPOSITIS &c. ut supra num. 7.

Pari modo, & forma examinandi sunt alii duo Testes, quibus intentum probetur.

13 *His igitur, ut præfertur, peractis, congregare debet Judex Conjudices suos, puta, Diffinitores seu Socios, Assessores, aut Consultores juxta varias Ordinum Regularium Constitutiones, & ab eis exquirere, an sit in casu decernendi carcerem formalem per sex menses ad probandam incorrigibilitatem, in ordine ad expulsionem, & prosequi debet processus, ut sequitur.*

14 Consequenter anno &c. mense &c. & die &c. in Cameram, in qua congregari solet Diffinitorium ab eodem A.R. P. Provinciali convocati fuerunt RR. PP. N. N. N. &c. Diffinitores &c. & præmissa, ut moris est, Spiritus Sancti invocatione, statuit coram illis processum, hucusque constructum proponere; *in quo constat* de tribus notabilibus pœnitentiis, inflictis prædicto Fr. N. Reo, & de continuatione ejusdem in mala vita, quem quidem processum clara, & intelligibili voce per me Actuarium legi fecit omnibus, ac singulis, bene audientibus, ac intelligentibus. Absoluta mox lectura, idem A. R. P. Provincialis eisdem proposuit, an ipse Fr. N. Reus debeat formaliter incarcerari per sex continuos menses juxta Sanctiones Apostolicas, ut tali modo ad emendationem morum compellatur; aut ejus incorrigibilitas plene probetur. Qui RR. PP. mature consideratis omnibus, consilium, & assensum dederunt, ut prædictus Fr. N. Reus per tale tempus formali carceri maneiparetur. Acta sunt hæc die, & loco, quo, supra &c.

Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ita est ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

15 Consequenter in executionem prædictorum idemmet A. R. P. Provincialis vocari coram se in publico Religiosorum Capitulo fecit prædictum Fr. N. Reum, ipsoque genuflexo ad eum habuit paternum, ac gravem sermonem, in quo exprobavit illi repetita delicta, puta, quod tali tempore, & loco &c. commisit tale scandalum &c. *& hic recenseantur delicta trina, seu plura, ob quæ fuit notabiliter pœnitentiatus.* Et quod nihilominus per pœnitentias emendatus non est, imo novos adjecit defectus, & perversos mores ostendit; proinde cum consilio, & assensu Diffinitorii decernit, juxta Ordinis Statuta, esse formaliter *carcerandum per sex menses*, ut per talem pœnitentiam a mala vita resipiscat. Protestando ex nomine suo, & totius Religionis, quod, si post dictam pœnitentiam, in sua perversitate, & malitia perseveraverit, tanquam incorrigibilis ab Ordine expelletur. Hortatus est tandem, & ipsum obsecravit per viscera D. N. I. C. ut de sua salute recogitaret, & ex corde pæniteret. Et omnibus Religiosis meritum sanctæ obedientiæ indulsit, si specialem orationem facerent pro conversione ipsius, ne ex ipsius incorrigibilitate cogeretur ad ipsum ejiciendū a gremio Religionis. Mandavit tandem, decretum talis carcerationis executioni demandari. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. Actuarius.

In cujus decreti, ac mandati executionem ipse Fr. N. Reus carceri mancipatus est, ut constat ex jurata relatione, mihi facta a Fr. N. Custode carceris in his verbis.

Io Fr. N. con mio giuramento, che presto, toccando le sacre Scritture, depongo d'haver ricevuto sotto la mia custodia Fr. N. per tenerlo nella carcere formale di questo Convento, nella quale l'ho attualmente rinchiuso, e serrato sotto chiave, e ciò d'ordine del M. R. P. Provinciale. In fede di che &c.

Io Fr. N. Custode della carcere.

Si nescit scribere ponatur. In fede di che, non sapendo scrivere faccio di mia mano questo segno di Croce ✠

Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego Fr. N. Actuarius.

16 *Si audito a Superiore decreto, & mandato carcerationis, Reus appellet; non admittatur ejus appellatio, sed eam refutet Provincialis, tanquam nullam, & apprehendi eum faciat, & factum describatur, ut sequitur.*

17 Et cum audisset præfatus Fr. N. Reus decretum, ac mandatum A. R. P. Provincialis de illo incarcerando, surgens, & stans a dicto decreto appellationem ad Superiores Generales interposuit; quam appellationem tanquam nullam, ac frivolam idem A. R. P. Provincialis rejecit, & mandavit FF. N. N. N. laicis Conversis, ut eum apprehenderent, & in carcerem ducerent; quod prompte executum fuit, & ipse Fr. N. Reus in carcerem conjectus est, ut constat ex jurata relatione, mihi facta a Custode carceris per verba sequentia. Io Fr. N. con mio giuramento &c. *ut paulo supra.* Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego Fr. N. Actuarius.

18 *Advertat Provincialis, quod, si rationabiliter prævideat, Reum protervum, contumacem, ac ferocem non esse sibi pariturum, præparet quatuor, aut sex Religiosos constantes, & validos, & si opus est, etiam ad propriam defensionem armatos, qui valeant ipsum velit, nolit, apprehendere, & incarcerare, & in horum defectum, invocare potest auxilium brachii Sæcularis, Ecclesiastici (si eius habetur familia armata), aut laici, ad hoc, quod captura assecuretur.*

19. *Si in apprehensione Reus percutiat, vulneret mutilet, aut occidat, detrudatur in carcerem, & instruatur processus alius per viam notorij, cum deliquerit Reus in facie, & coram Judice, & Religiosorum Capitulo, & condemnet ad pœnam statutariam, juxta praxim cujusque Religionis, & tali casu carceratio non debet esse formalis, sed ad custodiam donec fuerit sententiatus ad pœnam debitam pro percussionibus, aut vulneribus, quæ inflixit eum apprehendere volentibus. Describatur autem executio decreti carcerationis, ut sequitur.*

20 In cujus decreti, ac mandati executionem, cum prædictus Fr. N. Reus jussus fuisset ab eodem A. R. P. Provinciali, ut in carcerem pacifice iret, ipse perstricta fronte respondit &c. *& hic describantur*

tur ea, quæ dixerit. Et eum idem A. R. P. Provincialis jussisset FF. N. N, & N, laicis Conversis, *sive* Birruariis, ad hoc specialiter obtentis ab Illustrissimo, & Reverendissimo Episcopo, *sive* Perillustri D. Prætore, ut eum appræhenderent, ipse pugnis calcibus, morsibus &c. se defendit, ne appræhenderetur, & ex his Fr. N. sive N. birruarius, evasit cum livore in oculo, facie, &c, *aut* morsi in manu dextera &c. *sive* fuit prostratus in terra &c. *sive* percussus pugno, & copia sanguinis effluxit e naribus &c. *& hoc modo adnotentur per extensum omnia accidentia*. *Sive* idem Fr. N. Reus evaginavit stylum, pugionem, cultellum &c. *sive* eduxit pistolettum, quod gerebat occultatum, & exploso illo vulneravit, *aut* occidit F. N., *aut* N. birruarium &c. Sed appræhensus a cæteris, in carcerem conjectus est. Quod novum delictum publicum, & notorium decrevit idem A. R. P. Provincialis secundum Statuta Ordinis punire, antequam ad carcerationem formalem pro experienda incorrigibilitate deveniatur. Proinde idem A. R. P. Provincialis protestatus est, & expresse declaravit, & mandavit, prædictum Fr. N. Reum de hoc novo delicto detineri debere in carcere ad custodiam, donec fuerit de eo sententiatus, & poenam Statutariam pro illo subierit; reservando sibi jus decernendi, quando prædictus Fr. N. Reus debebit formaliter carcerari pro experienda ejus incorrigibilitate, juxta præmissum Diffinitorii decretum. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. Provincialis.

Ego N. Actuarius.

21 *Completa igitur pœna novi delicti, commissi in ejus appræhensione (si quod commisit), ut supra dictum est) debet Reus formaliter carcerari ad experimentum incorrigibilitatis, & idem est, si ille sine strepitu fuerit ductus in carcerem. Manens autem in eo, debet exerceri pœnitentiis, & jejuniis juxta id quod a Statutis Ordinis præscribitur servandum cum formaliter carceratis. Quod si in aliqua Religione non habeatur Statutum de hoc, pœnitentiæ, & jejunia sibi præscribenda sunt a Prælato, cujus arbitrio commissa censentur, servata tamen misericordia, & charitate fraterna. Et tali casu in decreto carcerationis, dicto supra num* 15. *post illa verba* carcerandum per sex menses, *debent addi pœnitentiæ, & jejunia, quæ Prælatus injungenda judicaverit, puta, dicendo* per quod tempus dictus Fr. N. Reus teneatur semel in qualibet hebdomada, nempe feria sexta, se in publica refectione disciplinare per integrum Psalmum *Miserere*, & genuflexus comedere panem, & aquam tantum, & illa die jejunare. *Sive &c.*

22 *Debet pariter Prælatus assignare taliter carcerato Religiosum devotum, & gravem in Patrem spiritualem, qui ejus Sacramentales Confessiones excipiat, frequenter visitet, & paternis exhortationibus ad emendationem vitæ, & cordis compunctionem adhortetur. Debet pariter injungere Superiori locali, ut saltem bis in hebdomada eum visitet, ab eo inquirat quomodo tractetur a Custode carceris, ne ob ejus asperitatem ad desperationem potius, quam ad compunctionem inducatur. Hæc autem fieri debent ut appareat Prælatum nihil intentatum reliquisse, ut animam Fratris sui lucretur. Et omnia adnotanda sunt in processu, ut sequitur.*

23 Consequenter idem A. R. P. Provincialis vocare coram se fecit R. P. N. Superiorem localem prædicti Conventus, & P. N. Confessarium senem, & dicto Patri superiori sub formali præcepto obedientiæ injunxit, ut bis saltem in hebdomada prædictum Fr. N. carceratum personaliter visitet, & ab eo exquirat, quomodo tractetur in victu, ac aliis, sibi necessariis, a Custode carceris; & si invenerit male ab eo tractari, hunc juxta regularia instituta puniat; aut etiam amoveat ab officio, & alium Custodem fidelem, ac magis charitativum ei subroget. Quod, si hæc præstare aliquando ob gravem causam ipse Superior localis personaliter non poterit, deputet, durante impedimento, Vicarium suum, aut alium idoneum, qui prædicta, sicut præfertur, adimpleat. Et si circa hæc Superior supradictus notabiliter negligens fuerit, per sex menses ab administratione Prælaturæ eum amovebit. Patri autem N. Confessario supradicto injunxit munus excipiendi Confessiones Sacramentales prædicti Fr. N. carcerati; & quod ipsum frequenter visitaret, & ad æquanimitatem, patientiam, orationem, ac morum conversionem per exercitia spiritualia induceret, & animaret; ita ut nihil illi desit, per quod ad bonam frugem redire valeat. Qui prædicti Patres promiserunt, munera, sibi injuncta, esse diligenter præstaturos. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. Provincialis.

Ego N. Superior localis.

Ego N. Confessarius.

Ego N. Actuarius.

24 *Sub finem semestris, Provincialis debet mittere ad carceratum duos Religiosos graves, (& bonum erit, quod unus sit Superior localis, & alius Discretus antiquior Conventus) ad explorandum illius animum, an velit a mala vita, transacta, resipiscere; quod in processu adnotandum est, ut sequitur.*

25 Consequenter, cum instaret finis sex mensium carcerationis dicti Fr. N. Rei, A. R. P. Provincialis informari voluit, an talibus pœnitentiis, jejuniis, & carcere ille dispositus sit ad ejurandam duritiem proprii cordis, & concipiendum spiritum compunctionis, ac emendationis. Proinde vocari coram se fecit R. P. N. Superiorem localem, & P. N. Discretum antiquiorem Conventus, & illis injunxit, ut ad carcerem se conferrent, & explorarent mentem prædicti Fr. N. carcerati, an habeat animum corrigendi vitam suam, & mores in melius mutandi, & quæ ab eo accepissent fideliter ipsi A. R. P. referrent. Qui Patres promptos ad exequendum dictum mandatum se exhibuerunt. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. Actuarius.

26 *Habito sermone a prædictis cum carcerato, & explorata ejus mente, debent referre ad Provincialem omnia ejus dicta, & facta, & registrari in processu, ut sequitur.*

27 Consequenter coram eodem A. R. P. Provinciali, ac infrascriptis comparuerunt supradicti R. P. N. Superior localis, & P. N. Discretus, & sub juramento, quod præstarunt tacto pectore, more sacerdotali, retulerunt, se associatos a PP. FF. N. & N. Testibus, ad hoc specialiter rogatis, & adhibitis, ut interessent colloquio, habendo cum dicto Fr. N. carcerato, juxta prædictum mandatum, sibi factum, & ad omnia bene attenderent, & a Custode admissi intra carcerem, simul cum præfatis Testibus, interrogaverunt eum, an vellet amodo vitam morigerati Religiosi gerere, antiquum hominem exuere, & antiquam conversationem in melius commutare. Qui præfatus Fr. N. respondit &c. *& hic describantur ea omnia, quæ ipse carceratus dixerit,*

aut

aut fuerit. Et hæc omnia Testes supradicti, & infrascripti, medio juramento, quod præstiterunt, confirmarunt. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego Fr. N. Superior localis.
Ego Fr. N. Discretus affirmo.
Ego Fr. N. fui Testis.
Ego Fr. N. fui Testis.
Ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

28 *Potest autem Reus diversimode se gessisse in responsione, data prædictis Delegatis, ad scrutandum ejus voluntatem. Nam, vel potest respondisse se pœnituisse de mala vita transacta, & concepisse firmum propositum amodo bene vivendi. Vel potest dedisse verba emendationis ambigua. Vel potest aperte ostendisse animum adhuc perversum, & induratum. Si primum, continuari debet processus, ut sequitur.*

29 Consequenter cum completi fuissent sex menses carcerationis formalis prædicti Fr. N. Rei ad normam Apostolicarum, & Ordinis Sanctionum, & ad juratam relationem supradictorum Patrum N., & N. ipse Reus signa pœnitudinis, & spem emendationis dederit, A. R. P. Provincialis, convocato Diffinitorio in solitam cameram, per me Actuarium legi fecit totum processum; quo lecto, ab ipsis consilium petiit, quid sibi videretur in hoc casu agendum, Qui RR. PP., mature consideratis omnibus, & attentis signis emendationis promissæ, a Reo datis, & quod Deus de lapidibus suscitare potest filios Abrahæ; & quod nullius, dum vivit, desperanda est correctio, in eam iverunt sententiam, ut e carcere educeretur, & coram Diffinitorio graviter admoneretur, sibi facta expressa protestatione, quod, si factis promissam emendationem non ostenderit, aut aliquod scandalum de novo commiserit, habebitur pro incorrigibili de jure, & ab Ordine expelletur. Tunc A. R. P. Provincialis immediate adduci coram omnibus fecit prædictum Fr. N., ad quem genuflexum, & humiliter veniam petentem, & emendationem denuo promittentem gravem sermonem habuit, & advocatis ad hoc specialiter in Testes PP. FF. N, & N. protestatus est, quod, si imo lo Regulam, & Constitutiones non servaverit, Superioribus obediens non fuerit, pacifice cum aliis Religiosis non vixerit, aut aliquod scandalum intra, vel extra Claustra commiserit, tanquam incorrigibilis de facto, & de jure judicabitur, & a Religione ejicietur. Qui Reus iterum emendationem promittens, protestationem sibi factam acceptavit, & sic pro tunc dimissus est. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego Fr. N. promitto, & accepto ut supra. *Si Reus nesciat scribere, ponatur, ut sequitur.*

Et cum dictus Fr. N. nesciat scribere, manu sua signum ✠ apposuit.

Ego Fr. N. fui Testis.
Ego Fr. N. fui Testis.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ita est ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

30 *Hoc modo completo processu, præparatorio ad expulsionem, processus ipse debet diligenter custodiri in Archivio Provinciæ, aut Conventus juxta stilum Religionis, & conservari per triennium ad minus. Et si non lum completo triennio Reus non ostenderit factis perseverantem, promissam emendationem, ad pristinam vitam redierit, aut aliud scandalum novum commiserit, poterit continuari processus ad expulsionem, ut inferius dicetur.*

31 *Si vero Reus interrogatus in carcere a Patribus, missis a Provinciali juxta dicta supra nu. 27., nulla signa, aut spem dederit emendationis, sed verba aut ambigua, aut expressa animi perseverantis in malo, & de iis relatio facta fuerit Provinciali, continuabitur processus post dictum n. 27., ut sequitur.*

32 Consequenter, cum completi essent sex menses carcerationis prædicti Fr. N., & ad juratam depositionem Patrum, ut supra missorum ad explorandam ejus voluntatem, A. R. P. Provincialis intellexerit, ipsum ambigua *sive* nulla signa conversionis dedisse, ut patet ex ipsorum relatione in actis existente, convocavit Diffinitorium, in solitam cameram, & totum processum per me Actuarium legi fecit, & ab ipsis RR. PP. Diffinitorii consilium petiit, quid agendum in hoc casu. Qui mature consideratis, & discussis omnibus, censuerunt esse ad ulteriora procedendum, in ordine ad expulsionem. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ita est Ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

33 *Potest dari casus, quod Reus, postquam liberatus est a carcere, & mutationem vitæ promisit, per aliquot menses bene vivat, & ex post aliquod grave scandalum committat. Potest pariter dari casus, quod scandalum nullum quidem patret, sed ad vomitum revertatur, relaxate vivat, orationem, & Chorum fugiat, turpia loquatur, serat discordias, Familiam conturbet, & ab ejus consortio fugiant cæteri Religiosi. Si commiserit delictum, quod juxta stilum Religionis via judiciali puniatur, Judex instruat processum more solito, & omnia acta perficiat, usque ad sententiam diffinitivam exclusive; nam talis sententia debet esse ad expulsionem, quæ a solo Generali danda est. Interim, si delictum juxta stilum, & Statuta Ordinis tale est, quod Reus debeat mitti in carcerem ad custodiam, poterit in hoc detineri usque ad sententiam expulsionis diffinitivam.*

34 *Si autem grave delictum non commisit, moribus tamen parum religiosis, prodit vitam, non emendatam. Prælatus debet super hoc instituere processum per viam inquisitionis mixtæ, nempe generalis quoad delicta, specialis vero quoad personam. Hæc autem potest institui, aut ex fama præcedente, aut ex denuntiatione, sive accusatione. Sed compendiosius fiet, si occasione visitationis generalis Conventus ipsa instituatur, ut sequitur.*

35 In nomine Domini. Amen. Cum A. R. P. N. Provincialis, occasione visitationis generalis Conventus N. audierit a pluribus Religiosis, fide dignis, Fr. N. (qui per sex integros menses, juxta Apostolicas, & Ordinis Constitutiones probatus est in carcere formali, in ordine ad expulsionem a Religione) non mutasse in melius mores suos, juxta id, quod promiserat tum existens in carcere, tum immediate post liberationem, prout apparet ex processu, in specie fabricato, qui asservatur in Archivio Provinciæ, *seu* Conventus, imo ad antiquam vitam revertisse, irreligiose vivendo, decrevit inquirere per viam judicialem ordinariam super hoc. Quapropter in præsentia N., & N. Testium specia-

liter

liter adhibitorum, & rogatorum, in cameram suam vocato me infrascripto, per exhibitionem juramenti fidelitatis, quod præstiti tacto pectore more sacerdotali, me Notarium creavit, ut illi inservirem pro legitimo Actuario in fabricando processu. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. fui Testis.

Ego N. fui Testis.

Ego N. Actuarius.

36 *Advertat Judex, quod ipse debet esse valde cautus in examinando, & nullo modo quærere de defectibus, aut transgressionibus Eijciendi nec in generali, nec in particulari, ne videatur Testes suggestive interrogare: sed debet quærere tantum; An Eijciendus religiose vixerit. Quia vero semper inter alios Testes reperitur aliquis specialis Amicus, Partialis, aut Fautor Eijciendi, qui interrogatus de ejus vita, respondebit, illum esse optimum Religiosum, & exemplarissime vixisse (licet sit totum oppositum), ideo, ne cum læsione justitiæ, & veritatis ejus testimonium labefactet dicta aliorum, optimum erit a Testibus quærere, an, & qui sint in Conventu amici, partiales, & intrinseci ipsius Eijciendi, ut ex ventre processus appareat partialitas Testis cum Reo, & sic fides ejus testimonio minuatur. Porro examen potest institui, ut sequitur.*

37 Consequenter vocatus coram A. R. P. Provinciali fuit Fr.N. &c. ætatis annorum &c. Religionis vero &c. Testis ex officio assumptus, qui monitus, & juratus, prout juravit tact. &c. fuit,

Interrogatus. In quo Conventu, & a quo tempore moretur? Respondit &c.

An cognoscat Fr. N. Reum, in eodem Conventu commorantem? Respondit &c.

An sit amicus ejus Fratris. Respondit &c.

An Frater ille habeat in eodem Conventu amicos intrinsecos, & partiales, & quos? &c.

An prædictus Fr. N. composite, & religiose vixerit; Chorum, ac orationes communes frequentaverit, munia boni Religiosi obierit; convixerit pacifice cum aliis Fratribus; honeste cum omnibus, maxime Sæcularibus locutus fuerit? Respondit &c.

Quomodo sciat ea, quæ deposuit? Respondit &c.

An super a se depositis habeantur alii Contestes, & qui? Respondit &c.

An supradicta sint publica, & notoria? Respondit &c.

An amore, vel odio deposuerit? Respondit &c.

Quibus habitis, & si, & in quantum acceptatis, lecta sibi prius sua depositione, dimissus est, & se subscripsit. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego Fr. N. deposui ut supra.

Ita est Ego N. Provincialis.

Ego N. Actuarius.

38 *Si Testis velit suæ depositioni aliquid addere, aut minuere, servetur forma, data supra num.7. in fin. Et si nescit scribere, signum ✠ sua manu apponat, ut supra num. 15. in fin.*

39 *Juxta supra datam formam examinandi sunt quatuor, aut sex Testes ex senioribus, & gravioribus, ut plene probata remaneat incorrigibilitas; & si aliquis Testis (sine quo plene nequeat probari singularis aliquis excessus scandali, qui Testis sit ab alio examinato indiciatus) est in alio Conventu, debet vocari, & examinari. Et bene advertat Judex, quod Testes bene reddant causam sui dicti in probanda Rei negligentia ad Divina Officia; fuga ab oratione mentali; indevotione in celebrando; crapula; commessationibus privatis murmurationibus, conviciis in proximum; discursibus inhonestis; verbis obscœnis, conversatione affectata, & parum composita cum Sæcularibus, maxime fœminis, & aliis hujusmodi, quæ probant malam conscientiam, ac vitam relaxatam.*

40 *Completo processu pro informatione Curiæ casu quo Reus commiserit post liberationem novum delictum judicialiter punibile, ut dictum est supra n.33.: sive examinatis Testibus super mala, & immorigerata ejusdem vita, sicut traditur supra num. 37. exhibendæ, (ut de jure naturæ, ac divino est) sunt Reo defensiones, & citandus est ad dicendum quare non debeat eijci a Religione tanquam incorrigibilis, ut facto se prodidit, novum delictum committendo, seu mores suos, ut promiserat non corrigendo: & debet sibi concedi Advocatus, seu Patronus, qui suas defensiones componat, assignato sibi termino congruenti; & concessis sibi debitis dilationibus, ad deducenda omnia, quæ faciunt ad sui tutelam, & continuari processus, ut sequitur.*

41 Consequenter intendens A. R. P. N. Provincialis ad ulteriora procedere, vocare coram se fecit dictum Fr. N., & illi dixit quid sibi occurreret allegandum ad sui exculpationem; & proinde deduceret quæcunque pro se facerent ad evadendam expulsionem ab Ordine, ob suam incorrigibilitatem, de qua constat in actis. Proinde decrevit sibi esse concedendam copiam processus, ut suas defensiones parare posset, concesso pariter sibi Advocato, seu Patrono, quem idemmet eliget ad defendendam causam suam. *Qui Fr. N.* sibi Patronum nominavit P. Fr. N. Theologum, *sive* D. N. Juris utriusque Doctorem; quem idem A. R. P. Provincialis approbavit, assignato eidem termino octo dierum, ad præsentandum inter acta suas defensiones. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. Provincialis.

Ego N. Actuarius.

42 *Si Reus renuntiet defensionibus, non debet esse Judex facilis in acceptanda tali renuntiatione, sed debet iterum, & iterum defensionis spatium sibi offerre; & si reus nesciat quem sibi nominet in Advocatum, seu Patronum; debet Judex illum ex officio assignare, & amplius si Patronus a Reo nominatus nollet absque legitima causa tale munus acceptare, debet Judex illum præcepto obligare, ut defensiones Reo componat, ne iste videatur oppressus, & indefensus sententiari. Talibus ergo casibus omnia hic recensita servanda sunt, & prosequi processus, ut seq.*

43 Consequenter intendens A. R. P. &c., *ut supra num. 41., usque ad illa verba Qui Fr. N. &c.* Qui Fr. N. respondit, se nihil curare de defensionibus, neque per se, neque per alium faciendis, & melius sibi esse vivere in pace extra Claustra, quam convivere cum inquietudine in Religione; proinde faciant Superiores quidquid velint. Et cum A. R.P. Provincialis iterum, atque iterum illi insinuasset, ut per se, aut per Advocatum suum adduceret, quæ habere potest in sui defensam, ipse Fr. N. semper perstitit in eadem responsione. Quod videns A.R.P. Provincialis, ipsum dimisit, & decrevit ad ulteriora procedere. Acta sunt &c. *Sive*. Qui Fr. N. respondit, se acceptare quidem suas defensiones, sed quia ipse ignorans est, neque scit, quem Advocatum, aut Patronum nominare possit pro se, se remittit justitiæ P. A. R. Provincialis. Quo audito idem A. R. P. vocare coram se fecit P. N. Theologum, quem ex officio assignavit in Patronum prædi-

dicto Fr. N., & decrevit sibi consignandam esse copiam Processus, statuendo sibi terminum octo dierum, ad præsentandas in actis suas defensiones: quem terminum dictus P. N. Patronus acceptavit, reservato sibi jure petendi opportunas dilationes. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. Provincialis.

Ego N. Patronus.

Ego N. Actuarius.

44 *Advertat Patronus, quod in condendis defensionibus non debet ullo modo impugnare ea, quæ sunt facti: cum enim, ut supra dictum est, processum sit per viam notorii, locus non est impugnandi quod probatum est, esse notorium. Sed defensiones debent consistere in ostendendo, quod facta non tam gravia, aut Religioni nociva sunt, ut cogant ad expulsionem, & in hoc insistat Patronus. Et advertendum, quod si Patronus instet, ut repellantur Testes, examinati contra Reum, & ipse præsentet articulos interrogatorios: sive proponat articulos probatorios, super quibus sit faciendus processus defensivus, Provincialis debet omnino annuere petitis, salvo tamen sibi jure resecandi articulos impertinentes, injuriosos, aut captiosos.*

45 *Præsentatis ab Advocato, seu Patrono defensionibus, debet Provincialis deputare Advocatum Fiscalem ex parte Religionis, qui respondeat ad argumenta Patroni Rei; & responsio debet inter acta reponi, & communicari parti ex adverso ad hoc, quod possit contra replicare, & pariter contrareplicatio debet Actuario præsentari, & inseri inter acta. Quæ omnia extendi debent, ut sequitur.*

46 Consequenter die &c. loco &c. comparuit coram me infrascripto P.N. patronus prædicti Fr.N. & mihi consignavit scripturam quandam, quam dixit continere defensiones, & jura, favore dicti Fr. N., ad hoc, quod inter acta reponerem. Talis autem scriptura incipit &c., & desinit &c., *& describantur verba principii, & finis scripturæ*, & inter acta reposui, signata litera A. Et facta per me relatione A. R. P. Provinciali de ejusdem consignatione, ipse vocare coram se fecit, me præsente, R. P. Theologum, & illi injunxit, ut fungeretur officio Advocati Fiscalis pro parte Religionis, & responderet argumentis, adductis ad favorem Fr.N. in prædicta scriptura, cujus copiam esse a me illi tradendam decrevit ad prædictum finem. Qui R.P. Theologus munus sibi injunctum acceptavit, & responsionem, quamprimum poterit, exhibere favore Fisci promisit. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. Theologus.

Ego N. Provincialis.

Ego N. Actuarius.

47 Consequenter comparuit coram me infrascripto R. P. Theologus, & consignavit mihi scripturam quandam, quæ incipit, & desinit &c., & quam dixit esse responsionem pro jure Fisci Religionis ad rationes, adductas a R. P. N. Patrono Fr. N. favore clientuli sui, quam scripturam recepi, & inter acta reposui, signatam litera B., & illa incipit &c., & desinit &c. *& ponatur ejus tenor.* Et cum de tali præsentatione certiorassem A. R. P. Provincialem, ipse præcepit, ut ejus copiam consignarem prædicto R. P. N. Patrono dicti Fr. N., ut possit contra eandem, si volet, replicare. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. Provincialis.

Ego N. Actuarius.

48 Consequenter, cum juxta supradictum mandatum consignassem prædicto R. P. Patrono Fr. N. copiam suprascriptæ responsionis, in favorem Fisci Religionis; paucis post diebus comparuit idemmet Patronus, & dixit nihil sibi occurrere replicandum dictæ responsioni. *Sive* consignavit mihi scripturam, quæ incipit &c., & desinit &c., & dixit esse replicationem ad supradatam responsionem: quam recepi, & actis adiunxi signatam littera C. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. Patronus.

Ego N. Actuarius.

49 *Sic completo processu expulsionis, advertendum est, quod circa sex Patres, qui simul cum Generali convenire debent ad sententiam expulsionis, potest casuum varietas intervenire; nam vel Generalis abest a confinio Provinciæ Fratris expellendi ultra tres dietas, nempe sexaginta milliaria Italica & tunc non tenentur dicti Patres personaliter adire Generalem, sed sufficit, quod ad eum mittant vota sua, ut supra diximus; si vero non distat ultra tres dietas, debent illum adire. Posito ergo casu, quod non distet ultra tres dietas, processus continuandus est, ut sequitur.*

50 Consequenter A. R. P. Provincialis advertens, quod Reverendissimus P. Generalis, ad quem spectat juxta Apostolicas Sanctiones proferre sententiam diffinitivam, non distat a confinio hujus Provinciæ ultra tres dietas, decrevit, pro suo munere, omnium hucusque actorum, transumpta authentica, clausa, & Provinciæ sigillo munita, per idoneam personam ad ipsum fideliter mittere, & insuper commonefacere RR. PP. N. N. N. N. N., & N. Judices deputatos, & electos in Capitulo ad expulsionem Incorrigibilium, ad quos opportunas litteras obedientiales dabit, ut quantocyus iter arripiant ad eundem Reverendissimum Patrem, ea, quæ sui muneris sunt, præstaturi. Et mihi Actuario jussit, acta processualia omnia sigillare, & litteras obedientiales pro unoquoque dictorum RR. PP. præparare. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. Provincialis.

Ego N. Actuarius.

51 *Sigillato igitur, ut debet, processu, deforis describendus est ejus titulus hoc modo* Processus criminalis contra Fr. N. in ordine ad expulsionem a Religione. Ad Reverendissimum P. N. Generalem Ordinis N.

52 *Si autem Generalis abest ultra tres dietas, debet Provincialis convocare sex Patres, ut præfertur, deputatos ad expulsionem Incorrigibilium, ut possint simul conferre, & acta bene examinare, & votum suum formare, & simul cum processu ad Generalem mittere; & processus continuabitur, ut seq.*

53 Consequenter advertens A. R. P. Provincialis, Reverendissimum P. Generalem abesse a confinio hujus Provinciæ ultra tres dietas; decrevit convocare RR. PP. N. N. N. N. N., & N. Judices electos in Capitulo Provinciali ad expulsionem Incorrigibilium. Vocare ergo eosdem coram se fecit, & per me Actuarium illis præsentari jussit copiam authenticam omnium actorum, ut possent super causa tota inter se conferre, & votum, seu vota, ut de jure debet, ad memoratum Reverendissimum Patrem simul cum prædicta copia transmittere. Qui præfati RR. PP. dictam copiam receperunt, & promiserunt, se quantocyus, quæ sui muneris sunt, præstaturos. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. Conjudex.
Ego N. Conjudex.
Ego N. Conjudex.
Ego N. Conjudex.
Ego N. Conjudex.
Ego N. Conjudex.
Ita est Ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

54 *Mature, accurate, & cum ebrietate, omnique passione humana seposita, consideratis actis, & discussis Causæ totius meritis, & inter se collatis sententiis, & etiam secreto requisito consilio ab aliquo, Deum timente, Canonista, in criminalibus in materia Regulari exercitato, super punctis difficilibus, & arduis, debent Patres supradicti, si in unam coeunt sententiam, unicum votum formare, & illud propria subscriptione, & sigillis munire, & potest extendi, ut sequitur.*

55 Reverendissime Pater. In Causa, actitata coram P. Provinciali hujus Provinciæ N. de consilio, & assensu sui Diffinitorii contra Fr. N. memoratæ Provinciæ, ad effectum illum expellendi ab Ordine nostro, tanquam perniciosum, & incorrigibilem; Nos infrascripti Judices, in Capitulo ad hoc munus electi juxta Apostolicas Sanctiones, vidimus diligentissime, & mature discussimus, & ponderavimus acta omnia processualia, & jura tam pro, quam contra Reum. Perspeximus autem, quod. *Et hic succinte tangantur puncta delictorum, probationum, jurium, adductorum per Patronum, & maxime relevantium pro, vel contra Reum, & citentur textus, & classici Doctores, qui faciunt ad singula puncta.* Quapropter invocato Spiritus Sancti auxilio, adhibito studio, & consideratione, collatis inter Nos sententiis, & consultis viris doctis, Deum timentibus, attentis supradictis, sumus in voto. *Et hic describatur votum ad expulsionem, vel e contra.* Salvo semper meliori consilio P. V. Reverendissimæ, ad quod &c. Dat. &c. *Et omnes subscribantur.*

56 *Si Judices prædicti in diversas abeunt sententias, illi, qui in unum sensum conveniunt, possunt commune ipsi votum formare, alius autem, seu alii votum separatum exarare, in quo tamen forma supradata servari potest. Bonum autem est, quod talis voti, seu votorum duo fiant exemplaria, ab iisdem Patribus subsignata, quorum unum conservetur in Archivio, unitum actis processus originalis, ne aliquo inopinato eventu in transmissione ad Generalem aliud deperiret.*

57 *Formato voto, seu votis, ut dictum est, debent sex Patres supradicti unitim adire Provincialem, & restituta sibi copia actorum, quæ ipsis fuit tradita, consignare debent supradicta duo exemplaria voti, aut votorum suorum, & processus continuari, ut sequitur.*

58 Comparuerunt coram A. R. P. Provinciali supradicti RR. PP. Conjudices, qui restituta eidem copia actorum, præsentarunt duo autographa voti, ab ipsis formati super Causa prædicta, ad effectum conservandi alterum illorum cum actis originalibus, aliud vero transmittendi ad Reverendissimum P. Generalem. Qui A. R. P. cum gratiarum actione illa recepit, & jussit mihi, ut insererem illa respective in originali, & in copia actorum. Et tandem idem A. R. P. decrevit omnia quamprimum ad prædictum Reverendissimum Patrem mittere: proinde mandavit mihi, ut copiam processus, addito prædicto voto, sigillarem. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

59 *Sigillari ex post debet processus, & de foris apponi inscriptio, & ad Generalem dirigi, prout supra num. 51. Generalis vero recepto, & lustrato processu, simul cum voto Conjudicum, si judicaverit, Reum esse expellendum, poterit proferre sententiam, ut sequitur.*

60 Christi nomine invocato, Nos Fr. N. Generalis Ordinis N. Viso processu, fabricato a P. N. Provinciali nostræ Provinciæ N. contra Fr. N. ejusdem Ordinis, & Provinciæ professum, in ordine ad eum expellendum a nostra Religione, tanquam incorrigibilem. Visa, & considerata forma, secundum quam processum est in hac Causa, in qua servata cognovimus omnia, præscripta ab Apostolicis Sanctionibus circa carcerationem semestrem, poenitentias, & jejunia. Visa, & observata diligentia, & mediis, adhibitis a dicto P. Provinciali ad eum reducendum ab bonam frugem. Visa prædicti Fr. N. perseverantia in malis moribus, & duritie in vita relaxata. Visis rationibus, adductis a P. N. Patrono præmemorati Fr. N., responsionibus Fisci ad prædictas, & replicationibus contra has a prædicto Patrono. Viso voto Patrum Conjudicum, deputatorum in Capitulo ejusdem Provinciæ ad examinandas hujusmodi Causas. Visis tandem omnibus videndis, & consideratis considerandis; Nos Fr. N. Generalis, qui supra, Deum solum præ oculis habentes, ut de ejus vultu nostrum judicium prodeat, per hanc nostram diffinitivam sententiam, quam in his scriptis ferimus, Christi Jesu nomine invocato, & repetito, pronunciamus, declaramus, & sententiamus, dictum Fr. N. esse vere incorrigibilem, & ut talem esse ab Ordine nostro eijciendum; ideoque illum per hanc nostram diffinitivam sententiam a memorato Ordine nostro eijcimus, & ejectum esse declaramus, admonentes eundem nullatenus liberum a votis, in professione facta *inter nos, emissis remanere*; & extra Religionem nostram degentem esse perpetuo suspensum ab exercitio Ordinum suorum, & Subditum Ordinario loci, in quo morari ipsum contigerit, facultate moderandi, & relaxandi dictam suspensionem juxta mandatum Apostolicum, memorato Ordinario penitus interdicta; & quandiu, vita in melius mutata, vere poenitens ad Religionem non redierit, in habitu, & tonsura Clerici sæcularis incedat. Lata, lecta, & publicata fuit in Conventu &c. die &c.

Ego N. Generalis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. fui Testis.
Ego N. Secretarius gener.

61 *Si eijciendus sit Clericus prima tonsura, & nullo Ordine insignitus, aut laicus Conversus, post illa verba* inter nos emissis remanere, *subiungatur.* Et ut habitu nostræ Religionis nullo modo, & tempore utatur sub poena falsi, & aliis latis contra eos, qui, cum laici sint, habitum alicujus Religionis assumunt. Iniungentes ei, ut statim, habitu nostro exutus fuerit, Dioecesano suo se præsentet, & ejus jurisdictioni, & obedientiæ se submittat. Lata, lecta &c. *ut supra &c.*

62 *Transmissa sententia a Generali ad Provincialem, debet juridice coram Testibus Reo intimari, &*

si post

si post eam intimatam intra decem dies, Reus appellat ad Sedem Apostolicam, debet expectari sententia Judicis, quem illa delegabit. Si vero non appellat, transacta sententia in rem judicatam, debet Provincialis coram toto Capitulo Conventuali Reum expoliare habitu Religionis, & induere eum habitu Clerici sæcularis, aut laici, juxta conditionem expulsi, & sic eum a Conventu expellere.

63 *Si autem Generalis ob legitimas causas judicaverit non esse expellendum, sed perpetuo, aut diuturno formali carceri mancipandum, aut ad triremes transmittendum, si talem pœnam merentur delicta commissa ab incorrigibili: aut claustrali jugi custodio coercendum; aut alia longa pœna mulctandum, variari juxta pœnæ assignationem debet suprascripta sententia. Sed melius semper erit a morbosis hujusmodi pecudibus ovile Religionis expurgare, ut contagii periculo oves sanæ eximantur.*

64 *Tandem sententia expulsionis significanda est Ordinario, juxta mandatum Apostolicum, significationis autem formam tradeмus infra nu. 96.*

FORMA PROCESSUS AD EXPULSIONEM,

Dum Reus est in Carcere, vel in actuali notabili pœnitentia in pœnam tertii delicti.

65 D*abitur casus, quod Reus de tertio delicto reperiatur in carcere in pœnam illius; aut aliam confusibilem, ac notabilem pœnitentiam subeat pro tertio crimine; & Provincialis desperans de illius correctione, expediens pro bono Religionis judicet illum probare per semestrem carcerationem formalem, an vere incorrigibilis sit. Tali casu processus incipiendus est, ut sequitur.*

66 In nomine Domini. Amen. Cum A. R. P. Provincialis N. adverterit Fr N. Reum detineri in carcere, *sive* actualiter macerari notabili, ac confutibili pœnitentia ob tale delictum &c., *& hic describatur delictum, ob quod actualiter punitur.* Et cum pariter idem A. R. P. perpenderit, prædictum Fr. N. Reum alia delicta scandalosa perpetrasse, de quibus, licet debite, & ad normam justitiæ pœnitentiatus, non tamen post dictas pœnas emendatus est, ut communis fert fama; consideravit sui muneris esse, fortioribus mediis emendationem morum in prædicto Fr. N. Reo procurare, & si eum penitus incorrigibilem animadverterit, eundem a Religione expellere, ne contagione pestifera cæteros Religiosos perdat, totumque Ordinem novis scandalis deturpet, & conturbet. Accito igitur me infrascripto in cameram suæ residentiæ coram infrascriptis Testibus, requisito prius a me juramento fidelitatis, quod præstiti tacto pectore, more Sacerdotali, me Notarium creavit, ad effectum, ut illi inservirem pro legitimo Actuario in processu, quem instituere intendit ad normam Apostolicarum Sanctionum, & Constitutionum Ordinis nostri. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. Provincialis.

Ego N. fui Testis.

Ego N. fui Testis.

Ego N. Actuarius.

66 *Debet subinde Superior idoneos Testes examinare, qui deponant de signis emendationis, minime præstitis a Reo post carcerem, aut notabiles, & confusibiles pœnitentias, quas subiit pro primo, & secundo delicto. Proinde examinandi sunt illi Religiosi, qui post tales pœnitentias commorati sunt de Familia cum eodemet Reo: & bonum est, quod Testes examinandi sint e senioribus, ac gravioribus ad hoc, quod eorum testimonia sint fortiora ad intentum. Forma autem examinis potest esse, ut sequitur.*

68 Consequenter intendens A. R. P. Provincialis plenius informari de vita, parum composita, & indiciis perseverantiæ in relaxatione prædicti Fr. N. Rei, decrevit super hoc Testes idoneos examinare. Quapropter vocare coram se fecit P. N. de N. Sacerdotem &c. *& hic ponantur tituli dignitatis Testi, ut Theologi, Confessarii, Discreti, Ex Diffinitoris &c.* ætatis annorum &c. Religionis vero &c. Testis ex officio assumptus, qui monitus, & juratus, prout juravit tacto pectore &c. fuit.

Interrogatus, an sciat causam suæ vocationis? Respondit &c.

An, & a quo tempore cognoscat Fr. N.? Respondit.

An, & in quo tempore, & loco fuerit secum de Familia. Respondit &c.

An in tali tempore dictus Fr. N. fuerit affectus aliqua notabili pœnitentia, & qua; & ob quam causam? Respondit &c.

An talem pœnitentiam humiliter, patienter, & exemplariter adimpleverit? Respondit &c.

An post eam ostenderit signa emendationis, & mutationis in melius a vita sua præcedenti?. Respondit &c.

De causa, & causis sui dicti? Respondit &c.

De contestibus? Respondit &c.

An hæc sint publica, & notoria? Respondit &c.

Cujus famæ prædictus Fr. N. habeatur? Respondit &c.

De causa talis famæ? Respondit &c.

De causa scientiæ prædictorum? Respondit &c.

An talis Fr. N. habeat aliquos suos partiales, & quos? Respondit &c.

An amore, vel odio deposuerit? Respondit &c.

Quibus habitis, & si, & in quantum admissis, lectaque sibi prius sua depositione, cum noluisset ei aliquid addere, vel minuere, se subscripsit, & dimissus fuit. Acta sunt hæc die &c loco &c.

Ego N. Testis deposui, ut supra.

Ego N. Provincialis.

Ego N. Actuarius.

Si Testis velit addere, minuere, aut se corrigere in sua depositione, servetur forma tradita supra num. 7. *in fine: & juxta supradictam formam examinandi sunt alii quatuor aut sex Testes, ut plene probetur, quod Reus, post duas notabiles pœnitentias adimpletas, mores malos minime mutavit.*

69 *Post hæc, si in Archivio Provinciæ, aut Conventus conservatæ manent sententiæ judiciales, aut memoriæ notabilium pœnitentiarum, quæ solent dari Reis, prout dictum est supra* num. 9., *vel non. Si sic, copia authentica extrahenda est, & inserenda in processu; & continuari debet, modo sequenti.*

70 Consequenter A. R. P. Provincialis præcepit mihi &c. *ut supra num.* 10.

71 *Si autem memoriæ talium pœnitentiarum non conservantur, aut sunt deperditæ juxta dicta supra* num. 11. *curandum non est, cum earum veritas probata remaneat ex depositione Testium, ut supra examinatorum. Porro continuetur processus, convocando*

 Diffi-

Diffinitorium, ut diximus supra num. 13., *& totum describi, ut sequitur.*

72 Consequenter Anno &c. Mense &c. die &c. & loco &c. *ut supra* num 14. *Advertatur solummodo, quod post illa verba*, in quo constat, *debet poni* de duabus notabilibus pœnitentiis, inflictis prædicto Fr. N. Reo, & de continuatione ejusdem in mala vita &c.

73 *Debet ex post continuari processus, describendo carcerationem secutam, & omnia acta, quæ facienda sunt, eademque forma servanda, prout dictum est supra a num. 15., usque ad sententiam, dandam a Generali.*

FORMA PROCESSUS AD EXPULSIONEM.

Dum Reus fugit a Carcere, in qua detinebatur ad custodiam, seu in pœnam tertii delicti.

74 *SI Religiosus, jam punitus de duobus delictis, qui reperiebatur in carcere ad custodiam (dum interea fabricatur processus de tertio delicto) sive in carcere formali in pœnam tertii delicti, fugit e carcere, non completa pœna, sibi judicialiter inflicta, potest procedi ad fabricandum processum in ordine ad expulsionem, servata tamen forma, quam infra tradimus. Si processus pro tertio delicto, adhuc completus non est, debet omnino compleri, & ferri sententia, & expectari decem dies a sua publicatione, ut ipsa transeat in judicatum. Processus autem initialitur, ut sequitur.*

75 In nomine Domini. Amen. Cum A. R. P. N. Provincialis relationem habuerit de fuga Fr. N., qui sententiatus fuerat ad carcerem formalem per menses &c. *sive* qui detinebatur in carcere ad custodiam, donec compleretur processus delicti, de quo erat infamatus; *sive* qui fuerat citatus ad se sistendum in judicio, tanquam prætensus Reus de crimine, de quo manet sufficienter indiciatus in processu, qui coram ipso A. R. P. N. Provinciali actualiter formatur & adverterit, quod idem Fr. N. Reus, alias pro duobus aliis delictis notabiliter pœnitentiatus, non tamen malos suos mores, ac vitam relaxatam mutaverit, adeo ut juste existimari possit incorrigibilis; pro sui muneris debito judicavit bonum esse experiri juxta normam Sanctionum Apostolicarum, ac Statutorum Ordinis, an ipse realiter possit declarari incorrigibilis, & si talis fuerit repertus, ipsum ab Ordine expellere, ne sua pestifera contagione alios perdat, & toti Religioni sua prava conversatione noceat. Vocato igitur coram se, & PP. FF. N. & N. Testibus, ad hoc specialiter rogatis, & adhibitis, in Cameram suæ residentiæ, dato mihi juramento, quod præstiti tacto pectore, more Sacerdotali, de fideliter exercendo munere, Me infrascriptum Notarium creavit, ad hoc, quod in actis Judicialibus, quæ facere intendit, illi pro Actuario inservirem. In quorum fidem &c. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. Provincialis.
Ego Fr. N. fui Testis.
Ego Fr. N. fui Testis.
Ego N. Actuarius.

76 *Post hæc debet Provincialis facere constare de notorietate incorrigibilitatis prædicti Rei, quam ostendit post duas priores notabiles pænitentias, quas subiit, juxta dicta supra* num. 67., *& ad hoc examinandi sunt Testes idonei, & sint ex gravioribus, & quatuor, aut sex, ut ex testium gravitate, & numero majus robur eorum testimonia sortiantur. Forma autem potest esse eadem, quam dedimus supra* n. 68., *Quæratur ibi. Pariter servanda sunt, & advertenda, quæ monuimus supra* num. 69. 70. & 71. Et continuari processus, ut sequitur.

77 Consequenter Anno &c. Mense &c. & die &c. & loco &c. *ut supra num.* 14. *usque ad illa verba*, in quo constat, *& continuetur* in quo constat de duabus notabilibus pœnitentiis, inflictis prædicto Fr. N. de ejusdem continuatione in vita mala, quam nunquam emendavit post illas adimpletas, & tandem de fuga illius a carcere, ad quem damnatus fuerat ob tertium delictum, ab eodem commissum. *Sive* & tandem de fuga illius ab Ordine, apostatando post commissum tertium delictum, de quo fuerat diffamatus; quem quidem processum alta, & intelligibili voce per me Actuarium legi fecit omnibus, & singulis bene audientibus, & intelligentibus. Post quod idem A. R. P. Provincialis proposuit iisdem RR. PP. Diffinitorii, an debeat institui processus ad expulsionem ab Ordine prædicti Fr. N., & expediat petere a Sacra Congregatione Concilii dispensationem, ita ut possit deveniri ad sententiam expulsionis, absque eo quod prædictus Fr. N. fugitivus probetur incorrigibilis per carcerationem formalem semestrem, attento maxime, quod nescitur, in quo loco ipse Reus moretur, nec in fortias Religionis possit reduci. Qui RR. PP. mature consideratis omnibus, consilium, & assensum dederunt, quod instrueretur processus, &, ut præfertur, peteretur a dicta Sacra Congregatione dispensatio. Acta sunt hæc die, & loco supradictis &c.

Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ita est Ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

78 *Subinde formandum est memoriale, transmittendum ad Sacram Congregationem, in quo compendiose notanda sunt omnia delicta simul cum fuga Rei, & supplicandum, ut dignetur dispensare super probatione incorrigibilitatis per carcerem semestrem, cum ex mala vita Rei satis appareat probata. Forma vero Memorialis potest esse, ut sequitur.*

79 Eminentissimi, & Reverendissimi Domini. Provincialis, & Diffinitores Provinciæ N. Ordinis N. EE. VV. obsequentissimi filii humiliter repræsentant, in sua Provincia reperiri Fr. N. ejusdem Ordinis, ac Provinciæ Sacerdotem, *sive* Clericum, *sive* laicum Conversum, qui plura scandala (de quibus, licet debite punitus, nunquam tamen emendatus est) committendo, plurimum Provinciam conturbavit, & Religionem totam inquietavit, ut potest EE. VV. patere ex lectura Summarii authentici processus, quod hic adnexum datur. Cum autem vellent Superiores ad normam Decretorum hujus Sacræ Congregationis per pœnitentias, jejunia, & semestrem carcerationem ipsius incorrigibilitatem experiri, ipse fugam arripuit, & a Religione apostatavit, & nescitur ubi locorum reperiatur. Quapropter, ut ab ulteriori molestia, quam ab ipsius scandalis patitur, Religio liberetur,

Supplicant omnes paternam benignitatem EE. VV. quatenus dignetur dispensare super semestri carce-

ratio-

ratione, indulgentes, ut servatis omnibus aliis, quæ sunt præscripta in Decretis de Apostatis, & Ejectis, possit contra prædictum Fr. N. Reum ferri sententia expulsionis, quantumvis non fuerit probatus incorrigibilis per dictam carcerationem. Quod &c. Quare &c.

Ego N. Provincialis.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.

80 *Memoriali prædicto adiungi debet Summarium processus incæpti contra Reum, cujus forma est, ut sequitur.*

81 Summarium processus initiati contra Fr. N. professum Ordinis N. Provinciæ N.

Fr. N. indutus habitu Religionis de anno &c. die &c. in Conventu &c. per manus P. N. rite professionem emisit die &c. in Conventu &c.

Anno &c. Mense &c. die &c. commisit &c. *Et hic describatur summarie delictum cum suis circumstantiis.* Et de tali delicto fuit processatus, & sententiatus ad pœnam &c. *& hic exprimatur pœna illata. Sive* fuit notabiliter pœnitentiatus pœnitentia &c. *& referatur per extensum pœnitentia data.* Processſ. fol. &c. Et post (licet per paucos dies specimen mutationis vitæ dederit) ad pristinos malos mores rediit. Processſ. fol. &c.

Anno &c. Mense &c. die &c. aliud crimen commisit, nempe *& describatur, ut paulo supra dictum est.* Et inde licet per unum, aut alterum mensem specimen emendationis dederit, ad vomitum malæ vitæ rediit. Processſ. fol. &c.

Tandem Anno &c. die &c. aliud delictum patravit, puta &c. *& describitur, ut supra.* Et cum in pœnam talis delicti detineretur in carcere, ad quem damnatus fuerat per menses &c. *& exprimatur tempus carcerationis*, fugam arripuit. *Sive* statim, patrato delicto, fugit a Conventu. *Sive* cum de tali delicto esset diffamatus, & super eo instrueretur processus, se fugæ dedit.

Teste examinati viri graves, & omni exceptione majores sunt, puta Fr. N. Ex Provincialis, *sive* Ex Diffinitor, *sive* Theologus &c. R. Fr. N. Guardianus, *sive* Novitiorum Magister, *sive* Vicarius. Confessarius &c. *& sic exprimantur omnes Testes examinati cum titulis suarum respectivæ dignitatum &c.* & omnes supradicti deponunt de vita scandalosa prædicti Fr. N. Processſ. fol. &c. & fol. &c.

Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ita est Ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.
Locus ✠ Sigilli.

82 *Potest contingere, quod Sacra Congregatio non annuat petitis; & potest etiam emanare decretum favorabile juxta supplicata. Si primum, processus hucusque factus reponendus est in Archivio, facto prius decreto, quod sequitur.*

83 Cum Eminentissimi Patres non duxerint dispensare super semestri carceratione, pœnitentiis, & jejuniis, quæ subire debebat dictus Fr. N., antequam declarari posset de jure, & facto incorrigibilis, ut contra eum ferretur sententia expulsionis ab Ordine; A. R. P. Provincialis cum consilio, & assensu RR. PP. Diffinitorum decrevit, quod capto, & in fortias Religionis reducto, aut ad eam revertente supradicto Fr. N., ipsum esse de facto incarcerandum formaliter per sex menses ad experimentum suæ incorrigibilitatis, & interim mandavit processum servari in Archivio. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ita est Ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

84 *Si autem petita dispensatio fuerit obtenta, potest procedi ad ulteriora circa processum in ordine ad expulsionem, sed prius citandus est per modum absentis Reus, ut sequitur.*

85 Cum Fr. N. formaliter maneret detentus in carcere ex sententia Diffinitorii ob delictum &c. *& hic exprimatur tenor delicti.* De quo concludenter fuit probatus Reus, ut apparet ex legitimo processu, existente in Curia. *Sive*, Cum Fr. N. detineretur ex decreto A. R. P. Provincialis in carcere ad custodiam ob delictum &c. *& hic describatur delictum cum suis circumstantiis*, de quo fuerat diffamatus, & urgentibus indiciis gravatus, ut apparet ex processu, super hoc fabricato, quod asservatur in Archivio. *Sive*. Cum Fr. N. patrato delicto &c. *& hic exprimatur qualitas delicti*, de quo crimine ille erat notorie Reus; *Sive* vehementer indiciatus, & diffamatus, Reus fugam arripuerit; die &c. Mensis &c. Anni &c. a Conventu N., in quo manebat, & iverit Apostata a Religione, vagus, & profugus, ut notorium est, & tanquam talis denunciatus in pleno Fratrum Capitulo in prædicto Conventu N. a P. N. Superiore locali juxta Ordinis Constitutiones; & citatus ad comparendum, in termino legitimo non comparuerit, & tanquam contumax declaratus, sententiatus fuerit in contumacia, prout apparet ex processu, super hoc condito, qui asservatur in Archivio. Cumque intenderet A. R. P. Provincialis prædictum Fr. N. incarcerare ad experiendum, an vellet suos malos mores corrigere, cum, post alia, ab eodem commissa delicta, & pœnas, ob hæc inflictas, nunquam emendationem ostenderit, ut apparet ex actis; nequeatque talis carceratio executioni demandari ob fugam ejusdem Rei, obtentaque fuerit dispensatio a Sacra Congregatione, ut absque tali carceratione procedi possit ad sententiam expulsionis; cumque necessarium sit, ante talem sententiam, Reum ipsum citare, & audire, si quæ adducere intendit ad suam defensionem, ideo idem A. R. P. Provincialis mandavit expediri per me Actuarium opportunum Monitorium, prout de jure, ad citandum prædictum Reum absentem. In cujus mandati executionem, eum Monitorium debitum extendissem, & ad mandatum ejusdem A. R. Provincialis publicassem in pleno Capitulo Conventuali, illud affigendum curavi ad valvas Refectorii, & ac Cellam, in qua manebat dictus Fr. N., antequam fugam arriperet ad effectum &c. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. Actuarius.

85 Tenor porro Monitorii prædicti est, ut sequitur.

Fr. N. Provincialis &c. Tibi Fr. N. ex adverso principali, auctoritate nostri Officii, tenore præsentium, præcipimus, & expresse mandamus, quatenus infra sex dies, a publicatione præsentium numerandos, quorum duos pro primo, duos pro secundo, & duos pro tertio, & peremptorio termino assigna-

assignamus, coram Nobis personaliter teipsum praesentes, ad teipsum excusandum, defendendum, & dicendum, quare non debeas juxta Apostolicas Sanctiones, & Ordinis Statuta, a nostra Religione expelli, declarata prius tua incorrigibilitate, in actis probata. Volumus autem praesens nostrum Monitorium Tibi personaliter (si persona tua commode reperiri poterit) sin autem, Cellae tuae solitae habitationis, & valvis Refectorii (dimissis ibidem, affixisque copiis) praesentari, & intimari; & hoc, ut praefertur, Monitorium publicatum, & affixum ita te arctare, & afficere, ac si personaliter, & magis legitime intimatum fuisset. Certificantes nihilominus Te, quod, si in dicto termino non comparveris, Nos, tanquam contumacem, contra Te procedemus ad ulteriora. Dat. in Conventu nostro N. die &c.

Ego N. Provincialis.

Locus ✠ Sigilli.

Ego N. Actuarius.

86 Anno &c. Mense &c. die &c. comparuit coram me infrascripto Actuario Fr. N. Socius A. R. P. Provincialis, & praestito juramento in forma solita, retulit, duas copias praejacentis Monitorii, a me ad hunc effectum sibi consignatas affixisse ad valvas Refectorii, & ad ostium Cellae, in qua morabatur praedictus Fr. N. Reus, sitam in Dormitorio communi versus meridiem, *sive* orientem &c., cui titulus est &c. & hoc in praesentia Testium infrascriptorum. Acta sunt haec in Conventu &c. die, quo supra.

Ego N. fui Testis.

Ego N. fui Testis.

Ego N. Actuarius.

87 *Quanquam contra contumacem omnia jura clament, & possit Iudex absolute, illo non audito, ad ulteriora contra Reum procedere; tamen, cum agatur de omnium citra mortem naturalem gravissima poena viro Religioso, puta, expulsio ab Ordine, ad abundantem cautelam bonum est illi Advocatum, seu Patronum decernere, qui illius defensiones componat, ne sententiatus, & minime defensus evadat; & ipse post expulsionem, quaestionem contra Religionem moveat, ut indebite, & contra jus damnatus sit. Optimum ergo est, quod Provincialis ex officio sibi Patronum decernat, qui illi defensiones faciat: & processus potest continuari, ut sequitur.*

88 Cum expiratus esset terminus sex dierum, assignatus Fr. N. Reo in supra publicato Monitorio, & ad abundantem A. R. P. Provincialis expectasset adhuc tres dies, & amplius, nec tamen ipse Reus unquam comparuisset, per suum decretum pronunciavit, praedictum Fr. N. Reum esse contumacem. Quamvis autem posset libere ad ulteriora procedi, ad abundantem tamen cautelam voluit idem A. R. P. Provincialis praedicto Fr. N. Reo Advocatum, seu Patronum decernere, ut ad illius favorem producat, si quę habet iura, ob quae non debeat a Religione expelli. Quapropter vocare coram se fecit P. N. Theologum, cui decrevit consignandam esse authenticam copiam actorum, *sive* dandam esse facultatem lustrandi processum originalem, fabricatum contra praedictum Fr. N. Reum, & mandavit eidem, ut partes Advocati, seu Patroni ad favorem praedicti Rei susciperet, & termino octo dierum defensiones praesentaret. Qui P. N. Theologus munus, sibi demandatum, acceptavit, reservata sibi facultate, opportunas dilationes, prout de jure, petendi, & consequendi. Acta sunt haec die &c. loco &c.

Ego N. Patronus acceptio ut supra.

Ego N. Provincialis.

Ego N. Actuarius.

89 *Praesentatis ab Advocato defensionibus, debet Provincialis deputare alium Advocatum qui tueatur partes Fisci Religionis, & respondeat argumentis, adductis a Patrono Rei &c. & prosequi processum juxta dicta supra num. 46. 47., & 48 caeteraque acta perfici, usque ad sententiam, a Generali dandam; pro quibus extendendis servari potest forma tradita supra a nu. 49. usque ad finem.*

FORMA PROCESSVS AD EXPULSIONEM.

Quando Reus perseverat in inobedientia contumaci.

90 D*Ictum fuit supra a num. 67., quod etiam ob unum delictum potest ab Ordine expelli Religiosus, si iste perseveraret contumax in inobedientia. Dato ergo casu, variandus est modus initiandi processum ad expulsionem: & potest esse, ut sequitur.*

91 In Nomine Domini. Amen. Cum Fr. N. contumaciter inobediens fuisset praeceptis formalibus, sibi factis a P. N. Superiore locali Conventus N. qui in poenam &c. *& hic exprimitur factum, ob quod dictus Superior voluit Reum poenitentiare*, illi mandavit, ut in publico Capitulo Conventuali se disciplinaret; & ideo juxta Ordinis Constitutiones fuisset carceri formali mancipatus, ut tali poena adigeretur ad obedientiam, & injunctam poenitentiam exequeretur, & ipse Fr. N. Reus, timore Dei postposito, durus semper, & obstinatus in sua contumacia persiiterit, protestans se potius velle mori, & etiam animam perdere, quam dictam poenitentiam exequi; nec ad eum movendum a sua obstinatione preces amicorum; paternae admonitiones Superiorum; longa jejunia in pane, & aqua, ad quae coactus fuit per subtractionem alimentorum, carceratio per menses &c. *& hic exprimitur tempus carcerationis*. Orationes publicae, & privatae Religiosorum, factae de mandato Superiorum ad hoc, quod Deus dignaretur, gratia sua, illius cor emollire ad poenitentiam, quidquam profecerint; imo de die in diem magis durus, perseverans, & obstinatus in sua contumacia appareat; A. R. P. Provincialis decrevit procedere ad ejectionis remedium ab Ordine, cum dictus Fr. N. sua obstinatione se prodat incorrigibilem. Quapropter coram se, & infra scribendis Testibus, in Cameram suae residentiae vocare fecit me infrascriptum, & a me exacto juramento fidelitatis, quod praestiti, tacto pectore more Sacerdotali, me Notarium creavit, ut in processu, quem fabricare intendit, in officio Actuarii illi servirem. Acta sunt haec die &c. loco &c.

Ego N. Provincialis.

Ego N. fui Testis.

Ego N. fui Testis.

Ego N. Actuarius.

92 *Post haec congregandum est Diffinitorium, & petendum a Provinciali est consilium decernendi carcerationem semestrem, ad effectum probandi incorrigibilitatem, juxta Sanctiones Apostolicas. Convocatio autem adnotari potest, ut sequitur.*

93 Consequenter volens A. R. P. Provincialis

in

in negotio, tam gravi, eum maturo consilio procedere, congregari fecit RR. PP. Diffiniores in solita Camera, & præmissa Spiritus Sancti invocatione, ut moris est, ipsis proposuit, , an bonum esse judicarent, Religiosum in contumacia, tam scandalosa obstinatum, extra Religionem ejicere, ne ejus exemplo cæteri inducantur ad abijciendum jugum obedientiæ, qua non vigente in Religione, ipsa totaliter destrueretur. Commune autem RR. PP. Diffinitorum consilium fuit, ut dictus Fr. N. Reus, eductus de carcere, coram toto Diffinitorio sisteretur, ut de ipsius ore audire possent, an adhuc in pristina pertinacia contumax ad obedientiam persisteret. Ductus ergo a Custode carceris coram prædictis, & paterne, ac graviter monitus ab A. R. P. Provinciali, ut recogitaret se vivere in peccato mortali, dum votum obedientiæ transgreditur permanenter, cum evidenti periculo damnationis; proinde ipsum enixe rogavit, ut pertinaciam exueret, & sibi demandatam poenitentiam exequeretur; subjungens, quod, si non resipisceret, duro, ac perpetuo carceri maneret mancipatus; parique modo omnes, & singuli Diffinitores monuerunt, exorarunt, ac protestati sunt. Sed ad eorum dicta ipse Fr. N. Reus respondit &c. *& hic describantur ejus verba, motus, gestus &c.* Videns porro A. R. P. Provincialis ejus perseverantiam in antiqua obstinatione, & contumacia, mandavit reduci ad carcerem. Post quæ, interrogavit idem A. R. P. Provincialis RR. PP. Diffinitores, quid censerent in hoc casu faciendum? qui unanimi consilio responderunt, decernendam ipsi Fr. N. Reo carcerationem, poenitentias, & jejunia per sex menses ad experiendum, si ipse intra hoc tempus velit corrigi. Et si in eadem contumacia perseveraverit, esse procedendum ad ulteriora, in ordine ad expulsionem. Quod consilium R. R. P. Provincialis approbavit, & sic faciendum esse decrevit. Acta sunt hæc die &c. loco &c.

Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ego N. Diffinitor.
Ita est ego N. Provincialis.
Ego N. Actuarius.

94 *A die decretæ carcerationis computandi sunt sex menses, requisiti ad probandam incorrigibilitatem; & cum carcerato practicanda sunt omnia, quæ diximus supra num. 21., & 22.; & continuandus est processus usque ad sententiam dandam a Generali. Unde acta describi possunt, ut dictum est supra a num. 24. usque ad finem.*

95 *Advertendum tamen, quod si expleta carceratione, Reus emendationem promiserit, & post aliud grave delictum commiserit, aut parum Religiose vixerit, non tamen poterit expelli tanquam probatus incorrigibilis. Nam si diximus supra num. 33., & seqq., quod qui de tribus delictis fuit punitus, & per sex menses carceratus, (si promissa emendatione, eam non præstiterit factis) potest expelli; hoc ideo est, quia de tribus delictis jam fuerat punitus, sed non emendatus. In hoc autem casu contumacia, ob quam fuit carceratus, unum delictum censetur, quamvis æquivalenter triplex fuerit ad semestrem carcerationem. Quapropter non posset procedi ad expulsionem, nisi alia duo delicta, post carcerationem, commiserit; de illisque punitus, & minime emendatus sit. Et tali casu non esset necesse carcerationem semestrem, probatoriam incorrigibilitatis injungere, cum ipsa jam præcessisset. Sed expleta pæna tertii delicti, si mores emendatos non ostenderet, potest Reus expelli.*

96 *Quia ex Decreto Sacræ Congregationis, quod dedimus supra num. 19. debet Superior Regularis insinuare Ordinario loci, sive patriæ Rei ejus ad expulsionem, ad hoc, quod Ordinarius amodo illum, tanquam suum Subditum recognoscat, talisque insinuatio debeat in scriptis fieri, ejus formam damus, ut sequitur.*

97 Fr. N. Generalis &c. Illustrissimo, ac Reverendissimo D. Episcopo N. salutem in Domino. Illustrissimæ Dominationi vestræ notum sit, qualiter paternalis, ac fraterna caritas demulcere, & imo rigor magistralis flectere non potuit P. F. N. Religionis præfatæ professum, & ad Sacrum Præsbyteratus Ordinem promotum; quapropter nos ad Canonum, & Apostolicarum Constitutionum formam, & Decreti, præsertim Congregationis Concilii de Apostatis, & Ejectis, procedentes, per nostram definitivam sententiam, quam in scriptis tulimus hoc anno 1703. sub die prima Martii, a nostra Religione, tanquam incorrigibilem dimisimus, & ejecimus. Quod Illustrissimæ, ac Reverendissimæ Dominationi Vestræ (de cuius Dioecesi ipse est) significandum esse censuimus, ut & Nos Apostolicis obtemperaremus mandatis, & pecoris sui vultum agnosceret Dominatio Vestra, eaque etiam circa præfatum N. exequi valeat, quæ in præfato Decreto peragenda jussit eadem Sacra Congregatio. Et Dominus sit Illustrissimæ, ac Reverendissimæ Dominationi Vestræ propitius. In quorum fidem præsentes litteras jussu nostro conscriptas, sigilloque munitas dedimus ex Conventu N. An. ... Men. Die.

Fr. N. Generalis Ordinis N.

Notandum *ex Peijrino in Formular. Prælat. Regular. litt. E cap. 39. num. 4. dato, quod Generalis non solum ejecerit, sed etiam propter rationabiles causas, per aliquod tempus a loco, ubi prædictus Ejectus habitabat, eum jusserit exulare; tunc Generalis tenebitur in dictis litteris expulsionis dictam causam apponere, apposita etiam graviori aliqua pœna in casu inobedientiæ; & non solum Episcopo, vel Ordinario loci eandem notificare, sed etiam Episcopo, in cujus Diœcesi Ejectus jussus est exulare.*

98 *Quia Expulsus aliquando contingit, quod sit Laicus, quibus non præscribitur Clericalis Habitus in Decreto, sicuti si foret Clericus, Ordine insignitus; cumque possit uti habito laico, id maxime, ut posset sibi victum opere mechanico comparare; ut autem se possit eximere a vexatione per Judices Laicos sibi inferenda, & ostendere se esse Subditum Ordinario loci, ideo diximus, illi esse concedendas litteras testimoniales, quarum forma damus infra.*

99 Frater N. Generalis &c. Omnibus præsentes litteras inspecturis, pariter, & lecturis salutem.

Noveritis, qualiter justis de Causis, animum nostrum moventibus, considerantes causam, & causas, de quibus in processu, per nos an. Domini 1703. a die 1. Martii contra Fr. N. nostri Ordinis Laicum professum, in Sæculo nominatum N. & N., cum consilio, & consensu eorum, ad quos spectat fabricare, maximo animi nostri mærore, ac necessitate fere compulsi, omnibus de jure requisitis tentatis, ac peractis, prædictum N. a nostra Religione expulsimus, ac dimisimus, expulsumque, & & dimissum his litteris declaramus. In quorum fidem

dem præsentes litteras jussu nostro conscriptas, sigilloque munitas, præfato N. pro suæ conscientiæ securitate tradidimus, & concessimus. Datum in Conventu nostro &c. die.. Mense ... Anno..

F. N. Ordinis N. Minister Generalis.

DE STATU EXPULSORUM.

PARS TERTIA.

QUÆSTIO I.

An Episcopus possit agnoscere de Sententia Expulsionis?

SUMMARIUM.

1 *Fundamenta, tenentium posse Episcopum cognoscere de Sententia expulsionis.*

3 *Posse recognoscere Processum sapit jurisdictionem, & qui potest recognoscere, potest retractare.*

3 *Quæ exorbitant a jure communi, nequeunt trahi in consequentiam.*

Sententia expulsionis Ordinario notificari debet.

Nullitas professionis coram Ordinario, ac Superiore Regulari proponi debet.

Expulsio ob incorrigibilitatem, ad solum Superiorem Regularem spectat.

Decreta restrictiva jurisdictionis exemptorum, nequeunt contra præscriptum ampliari.

4 *Expulsum inter suos Subditos recipere cogitur Ordinarius, nec illum potest expellere.*

Diœcesanus nequit inquirere de causa Clerici, exulantis a propria Diœcesi, & commorantis in sua.

Degradatio, & expulsio in multis æquiparantur.

9 *Nuncius Sedis Apostolicæ nequit cognoscere de Sententia expulsionis.*

Ordo appellationis successiva usque ad Summum Pontificem.

Apostatarum, & Ejectorum causa cognoscenda est a S. Congregatione.

1 ESPONDEO quod *Lauret. de Franc. Controvers. Episc. & Regul. ad Decretum de Apostat. qu.* 3. ad ampliandam Episcoporum jurisdictionem, tenet affirmative, posse scilicet Episcopum expulsionis Sententiam examinare; inquirere de justa, vel injusta ejectione Regularis ab Ordine. Nititur auctoritati *Card. in Clement.* 1. §. *quia vero v. addo de statu Monacorum*, cui consensit quoque *Bellot. de pæn. Cler.* §. 20. *num.* 17. Ratio ad hoc est, quia Generalis, ejiciens, debet ex vi *Decreti* ejectionis Sententiam Episcopo, seu Ordinario loci notificare: ergo poterit de illius justitia cognoscere. Ad quid enim illum certiorare, si de validitate expulsionis nequit inquirere? Confirmatur, quia, cum professio sit quidam contractus reciprocus ultro, citroque, obligationem pariens inter receptum, & Religionem; non debet claudicare, ita ex *cap. ad Apostolicam. de Regular.* & consequenter ratione æqualitatis servandæ, sicuti *Concil. Trid. sess.* 24. *de Regular. cap.* 19. disponit, ne Professus a Religione discedat, nisi auditis Episcopo, seu Ordinario, ac Superiore Regulari; ita etiam censetur disposuisse, ne viceversa Religio possit illum a Religione expellere, absque concursu, & declaratione Ordinarii, juxta naturam correlativorum, ut in omni contractu ultro, citroque obligatorio, dispositum in uno ex correlativis, censetur etiam dispositum in alio, etiam in materia correctoria juris communis per *Text. in l. fin.* ubi notant *Bart. Jason. C. de Judic.* traditque *Anchar. in repet. c. Canonum Statuta. in 6. quæst. princip. de Constit.* Quare in *Concilio Mildensi Tom.* 3. *cap.* 53. prout ex *Pignatell. tom.* 1. *cons.* 89 *num.* 18. ob eandem rationem prohibitum est, ne Regulares propter delicta ejicerentur a suis Superioribus, nisi de Ordinarii consensu.

2 Opposita tamen Sententia est ipsius *Pignatell. tom.* 1. *cons.* 140. *num.* 3. *& seqq.* & probatur, quia, ut causa bene cognoscatur, constetque de illius justificatione, quantum ad dictam expulsionem ab Ordine, non aliter fieri potest, quam videndo, & examinando ejus acta, quæ cum gravissima sint, non debent in alio Tribunali, vel coram alio Judice, quam ad præscriptum Decretorum, & Constitutionum Apostolicarum tractari, tuncque ex ipsis apparebit, quam recte in tali casu fuerit per Judicem Regularem judicatum; Sed, ut bene advertunt *Pasqual. nu.* 974. *Passer. de Hom. stat. tom.* 3. *q.* 88. *art.* 8. *num.* 662. recognoscere processum, & sententiam illius est actus jurisdictionis, & superioritatis, & qui potest recognoscere, potest retractare, & cassare, annullare, aut corrigere, vel confirmare, *argumento Text. ex cap. Sententia.* 35. *qu.* 9. & firmatur a *Glos. in cap. Nemini.* 17. *q.* 4. *Bald. in l.* 1. *C. de sent. exper. recitat.* Episcopus vero non habet jurisdictionem super Regulares exemptos, prout habetur ex *Cap. Nimis prava de excess. Prælat. Cap. Neque aliquos de Privilegiis* & aperte ex *Concil. Trid. sess.* 14. *cap.* 5. *de reformat.* per verba illa: *Sed exempti omnino sint, & esse intelligantur*; ex his verbis infert *Donat. de Eject. q.* 55. ergo, loquendo de cognitione judiciali, nequit Episcopus ex defectu jurisdictionis recognoscere de justitia, vel injustitia expulsionis.

3 Quare ad fundamentum *Laureti* respondetur, quod, si hic *Auctor* attente legisset *Cardinalem* in loco citato, invenisset, quod solum habet, quod, si Monachus ejiciatur a Monasterio, nec Monachi eum velint amplius recipere, ponitur ab Episcopo in alio Monasterio; sed hoc non est inquirere, an juste, vel injuste sit ejectus. Insuper loquitur ibi de Monachis non exemptis, nam non posset expulsum ab uno Monasterio, in alio collocare, si illud esset exemptum, ut optime habet ibi cum *Passerino Pasqual.*

squal. Add. ad Lauret. de Franch. loco cit. n. 974. Ad id, quod subdit, quod ex eodem Decreti robore, quo Generalis tenetur certiorare Ordinarium loci de sententia expulsionis, possit Ordinarius de justitia illius recognoscere, *nimis* exorbitanter deducit illam conclusionem, & exorbitantia a jure communi non possunt trahi in consequentiam ex *cap. Quæ a jure. de Regul. juris in* 6. Non enim monetur *Ordinarius* de sententia, ut judicet, ut habet *Passerinus* loco citato, sed, ut sciat ejectum esse sub ejus cura, ac in habitu clericali, si sit in sacris, debere vivere, atque inde vultum pecoris sui, de Religione ad sæculum revertentis agnoscat. Quod, si Mens *S. Congregationis* in tali *Decreto* fuisset, quod de justitia expulsionis *Ordinarius* loci inquireret, non contenta fuisset, quod sententia expulsionis illi pure notificaretur; *non enim* ex tali simplici notitia potest *Ordinarius* cognoscere, an sententia lata fuerit justa, vel injusta: sed ordinasset, quod tum sententia, tum processus *Ordinario* præsentarentur. Sic ergo *Sacra Congregatio* ordinat solam notificationem expulsionis, & ut *Episcopus* suæ curæ Expulsum esse commissum, & eum, tanquam subditum de novo factum agnoscat, gubernet, & puniat. Ad rationem in oppositum, dicitur, quod totus ille contextus tenet, ubi agitur de expellendo ob nullitatem professionis, ut aperte habetur ex citato *Decreto Concilii*, juncta declaratione *Sacræ Congregationis*, quia enim verba *Concilii* judicium de nullitate professionis a profitente intentatum, coram Regulari Superiore, ac Ordinario proponendum decreverant, nihilque de nullitate prædicta, contra profitentem a Religione proposita continebant, ne privative quoad Ordinarios in secundo casu intelligerentur. *Sacra Congregatio* apud *Pignatell. tom. 1. consult.* 89. *num.* 17. sic censuit, ac declaravit. *In Neapolitana die* 16. *Decembris* 1617. *Eminentissimi Patres S. Concilii Tridentini Interpetres, ex communi omnium sententia censuerunt, Decretum ejusdem S. Concilii cap.* 19. *ses.* 25. *de Regular. vendicare sibi locum non modo, cum professus nullitatem suæ professionis allegat, causasque deducit; verum etiam cum Superiores ipsi ex se illum ejicere, tanquam invalide professum. Referendum tamen Sanctissimo Domino Nostro, qui die* 18. *ejusdem in Consistorio probavit Sententiam Sacræ Congregationis.* Idem quoque statuit eadem S. Congregatio die 18. Augusti 1621. Idem in Firmana die 13. Novembris 1638. Unde non bene infertur, id est servandum, ubi agitur de expellendo ob nullitatem professionis: ergo & ubi est sermo de expellendo ob incorrigibilitatem; Decreta enim restrictiva jurisdictionis exemptorum non debent contra præscriptum ampliari. Ad id, quod ex *Concilio Meldensi* subditur, respondetur, quod quidquid fuerit tunc roboris in tali *Decreto*, nunc est tam ex jure, quam ex *Decretis Sacræ Congregationis Concilii*, per *Summum Pontificem* approbatis, atque insertis in *Bullario* inter *Constitutiones Urbani Octavi sub Constitutione* 26. abrogatum; ibi enim statutum est, expulsiones professorum ob incorrigibilitatem, vel alia crimina fieri per solam Religionem, ejusque *Generalem* cum interventu sex Patrum ex gravioribus, absque interventu Ordinarii.

4 Dico ergo, quod nullo jure potest Ordinarius revisionem illius causæ prætendere; quod, si aliquando aliquis Episcopus, seductus doctrina *Laureti*, hoc fecerit, attentabit. Siquidem recognoscere causam, ab alio Judice actitatam, est actus jurisdictionis, quæ in exemptos exerceri non potest: ergo si Episcopus in hoc casu procedit, absque jurisdictione procedit, & ita attentat, & nulliter agit. Non enim se habet Ordinarius in hoc casu, ut Judex appellationis, & active; sed mere executionis, & passive; tenetur enim ex vi *Decreti* Ejectum inter suos Subditos recipere, nec potest ipsum expellere; sicut non potest inquirere super vita Clerici, exulantis a propria, & commorantis in sua Dioecesi, neque de causa, aut sententia sui exilii judicare, sed eum, uti sibi subjectum, donec in sua Dioecesi manet, recipere, & agnoscere. Porro, sicut Episcopus Clericum degradatum a foro suo ablegat, & Judici Sæculari subjicit, ita Superior Regularis, a Religione expulsum, habitu Religionis exutum, & ita similitudinarie degradatum, foro Ordinarii consignat, & subjicit; sicut ergo Judex Laicus tenetur exequi sententiam Judicis Ecclesiastici, & de justitia, vel injustitia sententiæ minime potest cognoscere, quia hoc jus est Ecclesiastici, & non secularis judicii, ut dicunt *Gonzal. ad Decret. coll.* 55. *num.* 2. *Suar. de Pax tom.* 2. *Prælud.* 2. *num.* 3. *Mendoz in Prax. Lusit. lib.* 2. *cap.* 1. *n.* 16. *Mirand. Ord. Judic. q.* 1. *art.* 5. *conc.* 6. *apud Dian. de Immunit. Eccl. Regul. resol.* 134. ita neque poterit Episcopus de justitia causæ expulsionis inquirere, cum hæc spectet ad Judicem Regularem privative quoad Episcopum; & ita ultra *Passer. de Hom. stat. tom.* 3. *q.* 189. *art.* 8. *num.* 662. *Pasqual. qu. Can. Centur.* 2. *qu.* 153. *n.* 2. & *Sanctor. de pœn. cap.* 19. *q.* 4. *vers. Respondeo negative fol.*264. firmant *Donat. tom.* 1. *par.* 2. *tract.* 8. *q.* 55. *num.* 3. *Novar Summa. Bullar. tit. de Apost. num.* 3. *Cesped. de Exempt. Regul. cap.* 21. *dub.* 315. *num.* 12. *Pignatell. tom* 1. *consult.* 140. In casu igitur, quod Ejectus prætendat se injuste damnatum, debet recurrere ad Sacram Congregationem Episcoporum, & Regularium, vel ad Summum Pontificem, ut habet *Pasqual. num.* 1028.

5 Quæres, an id, quod de Ordinario loci dictum est, locum habeat, etiam ubi de Nunciis Sedis Apostolicæ est sermo? Et respondetur affirmative. Primo, quia ex ordine appellationis inhibetur Religiosis accessus contra suos Prælatos, nisi servato juris ordine, scilicet a Generali ad Protectorem, a Protectore ad Sacram Congregationem, & ab hac ad Summum Pontificem, ita concessit Carmelitis Discalceatis *Clem.* 8. *constit.* 110. §. 2. Idem concessit *Urbanus pariter Octavus* anno 1631. Italicæ ejusdem Ordinis Congregationi. Hoc ipsum obtinuerunt a *Gregorio XIII.* Fratres Minores, ab *Alexandro IV.* Cistercienses apud *Hierom. Roderic. resolut.* 10. *num.* 2. & ab aliis alii. Ubi notandum est, quod si in constitutione sua *Gregor.* 13. *Quoniam nostro* 8. *April.* 1575. *in Stat. Gen. Ord. cap.* 7. §. 8. *in fin.* non meminit S. Congregationis, cum ita habeat. *Si se a Prælatis suis gravari prætendant, ad Generalem Ministrum ipsius Ordinis, seu illius Protectorem, aut Vice Protectorem in Romana Curia, vel ad Nos, sive Romanum Pontificem Successorem nostrum, Supremum in Ecclesia Dei Judicem recursum habeant.* Hoc fuit, quia illud Purpuratorum Patrum Tribunal nondum erat erectum, sed institutum fuit ex post a *Sixto V.* Hoc autem, quod a *Gregorio* specificatum fuit in dicta constitutione, longe prius statuerat *Honorius III.* in quadam famosa *Decret. cap. Dilecti lib.* 3. *de appell.*, *& ibi Glos. in Verb. post. hujusmodi cap. Romana. eo. tit.*, ex qua *Glossa* hanc regulam statuit, *Quod gradatim est ap*-

pellandum. Nunc vero sub *Innocentio XII.* a Superiore Ordinis, ad Sacram Congregationem est immediatus appellationis recursus. Quare, cum nulla in præfatis Constitutionibus fiat de Nuncio mentio, censetur prohibita Religiosis in sententiis pœnalibus a proprio Superiore ad eosdem appellatio. Imo *Sixtus V.*, dum Sacram Regularium Congregationem erexit, ut habetur ex ipsius Constitutione 74. apud *Cherub. tom. 2. Bullar.* §. 21. prædictis Nunciis hujusmodi sententias deEjectis cognoscere inhibuit, ut liquet ex illis verbis: *Apostatarum quoque Ejectorum, & propterea, extra Monasteria degentium, aut vagantium causam iidem Cardinales audiant, & cognoscant.* Et inferius: *Sic & non aliter per quoscunque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam dictos Cardinales, ac causarum Auditores, sublata eis aliter judicandi &c.* Quapropter etsi in Constitutione *Urbani VIII.* supra relata *Par. pr. num.* 26. revocata remaneant omnia privilegia ipsi contraria, quantum ad formam servandam in expellendis Religiosis, & in recipiendis Ejectis, non tamen manet revocatus ordo, servandus juxta præscriptum Summorum Pontificum in tractandis causis Religiosorum ejectorum. Cumque in nulla alicujus Summi Pontificis constitutione, concedatur Nunciis Apostolicis hæc facultas, teste *Pignatello* loco citato, quinimmo ipsis specialiter tollatur in dicta *Sixti V.* Constitutione, nullo modo se possunt intromittere in hujusmodi causis. Atque ita sæpe decrevit Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium, præcipue in una Florentina die 30. Martii 1594., & iterum die 15. Maii ejusdem anni in hæc verba: *Il Nuntio non si dee interporre nelle cause de Regolari, dovendosi esse conoscere da loro Superiori per grado, non ostante qualunque facoltà.* Idem in una Veneta die 4. Junii 1602., & in una Sancti Dominici die 26. Januarii 1604. Ita ex Pignatello loco citato, qui de Nunciorum auctoritate in Regulares remissive Lectorem mittit ad *Lezan. to. 5. Sum. in Mari magno Prædicat. num. 44. & in Mari magno Minimorum num.* 122.

QUÆSTIO II.

Cui Episcopo debeat se præsentare, & an pro libito possit mutare Diœcesim?

SUMMARIUM.

6 *Ejectus debet se præsentare Ordinario loci, cum litteris testimonialibus ejectionis.*
Fundamenta Navarri opinantis pro Episcopo originis.
7 *Expulsus potest eligere Domicilium, ubi commode potest ali.*
8 *Opinio tenentium Ejectum posse se præsentare cuilibet Episcopo voluerit.*
Molina in hac opinione procedit cum distinctione.
9 *In electione Domicilii nulla est distinctio inter Expulsum exemptum, & non exemptum.*
10 *Dubium, an Ejectus possit pro libito mutare Diœcesim.*
Opinio Pasqualigi ad Francum negativa.
11 *Rejicitur opinio Pasqualigi cum ejus fundamento.*
Ejectus tenetur subesse Ordinario æquali vinculo obedientiæ, sicut cæteri Clerici, non autem strictiori.
Ejectus (hoc non obstante) potest absque Ordinarii facultate, mutare Diœcesim.
12 *Ejectus mutans Diœcesim, debet se præsentare Ordinario ad quem.*

6 RESpondeo, quod pro certo habetur Expulsum teneri se præsentare Ordinario loci, una cum litteris testimonialibus suæ ejectionis, ut dictum est in calce secundæ Partis, ultra ea, quæ tradita sunt in fine quæstionis 16. Partis primæ; nam hoc deducitur ex citato *Decreto Urbani* 8. Sed dubitatur, an se præsentare teneatur Episcopo originis, vel Domicilii, quod elegerit ad habitandum; vel etiam loci, ubi fertur sententia, ac expulsio executioni mandatur? Pro Episcopo originis opinati sunt, *Navar. Com. 2. de Regular. num. 33. & 34. & consil. 79. num. 4. & in cap. Non dicatis num. 42. prout in Roderico tom. 1. quæst. 30. art. 25. Ugol. de Potestat. Episc. c. 2. §. 9 Federic. de Senis cons. 5. in fin. Marta de juris p. 4. n. 182. Riccius p. 3. decis. 95. num. 1. Miranda tom. 1. quæst. 52. num. 4. concl. 2.* Ratio est, quia aut debet esse subjectus Episcopo Domicilii, cui suberat ante Religionis ingressum, aut Episcopo in cujus ditione est situm Monasterium, a quo ejicitur, aut Episcopo originis. Non Episcopo Domicilii, aut loci, in quo est situm Monasterium, quia utrumque subest mutationi, eo quia Monachus, sicut ante ingressum Religionis poterat pro libito, de uno ad aliud ferri Domicilium, ita, postquam Religionem vovit, de uno loco ad alium, pro Superiorum voluntate, transferri potest. Relinquitur ergo, ut maneat subjectus Episcopo originis, eo quod originis Domicilium sit immutabile juxta *L. Assumptio ff. ad Municipales*: nec perditur per accessionem dignitatis, quæ non aufert, sed cumulat Domicilium ex alio *textu L. Senatores ff. de Senatoribus*.

7 Verum hæc opinio non convincit. Durum est enim cogere expulsum, ut quandoque in Regiones longinquas abeat, ut originis Episcopum inveniat, ibique aliquando cum maxima sui, & suorum infamia degat, illi aditum præcludendo, ne ibi vivat, ubi magis dedecus suum occultet; nec ex eo, quod est expulsus, ita ligatur, quin Domicilium eligat, ubi commode ali possit, cum id sit juri naturæ consentaneum; ita *Roderic. tom. 1. q. 30. art. 25.* non enim deterioris conditionis est expulsus in electione Domicilii, quam sit quivis alius Clericus, quare *Azor. lib. 12. cap. 16. lit. E. quæsito* 11. unico verbo quæstionem solvit, dicens, *ejectum Monachum in morem aliorum Clericorum Episcopo subijci, in cujus tunc Diœcesi vivit.*

8 Alii apud *Passerin. de Ho. stat. qu. 189. n. 633.* senserunt, ejectum posse se præsentare cuilibet Episcopo voluerit, sive sit Episcopus originis, sive loci, sive alterius cujusque Diœcesis, ita quod, post Sententiam expulsionis, suum sit Diœcesim eligere, in qua habitet, ita *Suarez. tom. 4. de Relig. tr. 8. lib. 3. cap. 6. num. 16.* Sed *Molina tom. 1. de just. disp. 140.* distinguens inter Religiosos exemptos, & non exemptos, dicit, exemptos subijci in casu expulsionis Episcopo originis, Religiosos vero non exemptos subdi Episcopo loci, ubi degunt. Probatur illatæ distinctionis conclusio, quia Diœcesanus non debet ob expulsionem jure suo privari, quapropter, si expulsus, constante statu Monachali, erat subditus illi, in eodem statu debet illi, post expulsionem manuteneri, ne potioris conditionis sit incorrigibi-

lis

lis, post expulsionem, quam ante. Quod, si exemptus per professionem, dimittitur a Religione, redditur ei, cui ab origine erat subditus. Pro hac Sententia citat *Passerin. loco citat. Azorium* eodem loco, quo illum pro opposita Sententia allegavimus; sed arbitror, illum tali loco non vidisse, sed ex falsa alterius citatione desumpsisse, nam ibi nullam mentionem de præfata distinctione facit, opinionemque illius penitus immotatam supra retulimus.

9 Sed omissa hac distinctione exemptorum, vel non exemptorum, cum omnia sint modo ad formam juris communis per Constitutionem *Urbani Octavi* redacta, quæ Constitutio stat pro Episcopo loci; dicimus, expulsum debere se præsentare illi Ordinario, in cujus Diœcesi est Conventus, a quo eijcitur. Ratio est, quia Religiosus non habet, vel Diœcesim, vel Domicilium, quibus aliquo jure adstringatur, sed per professionem solutus a Sæculi vinculo, omni Domicilio extincto, nullum habet Episcopum originis, cui eo titulo subsit. Nec quia expellitur, desinit esse Religiosus, cum Vota in eo subsistant, pluresque obligationes, statum Religiosum comitantes, ut dicemus infra. Quare rationabiliter illi Diœcesano subditur, in cujus Diœcesi quodammodo Sæculo renascitur, & incipit degere extra Claustra, sic firmant *Diana 3. part. moral. tract. 2. resol. 60. Peliz. tract. 8. cap. 7. num. 8. Portell. Verb. Ejectus num. 6. Donat. in prax. part. 2. tract. 8 quæst 33. Palaus tract. ib. decis. 4. part. 23. num* 8. Estque communis, teste *Ant. a S. Spir. Direct. Regul. tr. 4. disp. 3 sect. 12. § 6. num* 466., Doctorum sententia.

10 An vero Ejectus possit pro libito mutare Diœcesim? *Pasqualig. ad Francum num. 963.* dicit non posse absque licentia sui Ordinarii, quam si concedat, tenebitur se præsentare alii Ordinario, illumque monere de statu suæ ejectionis, ut sciat, quo jure adstringatur. Fundamentum illius est, quia fortiori vinculo adstringitur Episcopo Ejectus, quam alij Clerici; sed ex voto obedientiæ, quo erat Religioni debitus, nunc Ordinarij tenetur parere mandatis, subtrahere autem se ipsum ab illius Diœcesi, est ab illius obedientia declinare: ergo id nequit fieri, nisi de Ordinarij licentia. Hinc *Federic. de Sen. cons.* 5. censuit, Episcopum posse adstringere Ejectum, ut in aliquo loco solitario vivat, & ibi quantum potest, substantialia Religionis servet.

11 Verum præfata *Pasqualigi* opinio reijcitur a *Suarez. loco cit. Passerin. loco cit. Rodrig.*, & *Palao locis supra cit. Ant. a S. Spir. cum Azor. ubi supra. Bartol. a S. Fausto lib. 6. Thesaur. quæst. 123. cum Diana ubi supra Pellizar. loco cit.* & probatur, quia Religiosus ejectus, nec ut Religiosus, nec ut Clericus tenetur manere in una Diœcesi, ita quod nequeat ad aliam absque Diœcesani facultate transire; Non ut Clericus, cum nulla detur Constitutio negans Clericos posse, aut ratione beneficij, aut Domicilij mutare Diœcesim, quoties curæ Animarum non sunt adstricti. Neque, ut Religiosus, quia licet illi competat non exire sine licentia Superioris, hæc autem obligatio est obligatio Regulæ illum afficiens, dum manet in Claustro, & respicit Superiores Regulares, in quorum manibus vovit, non vero Ordinarium, cui nullatenus Religiosus se submisit; quare non afficit Regularem extra Claustra manentem, & ad sic manere damnatum. Nec officit *Constitutio Urbani VIII.*, ex ea enim tantum colligitur, quod *Ordinarij loci jurisdictioni, & obedientiæ subsint*: ad cujus præcepti executionem sat est apud citatos Doctores, Ejectum illi Ordinario subesse, in cujus Diœcesi vivit, eo modo, quo illi subsunt alii Clerici. Ad id vero, quod de obedientia expulsi respective ad Ordinarium dicitur, negatur Ejectum strictiori vinculo obedientiæ teneri Ordinario, quam teneantur cæteri Clerici; & sicuti illi, eo non obstante possunt pro libito mutare Diœcesim, ita & isti; sed de hac obedientia Ejecti respective ad Ordinarium fusius agemus infra.

12 Concluditur ergo, quod, licet Ejectus, post sententiam expulsionis, teneatur se sistere Ordinario loci, ubi primo incipit vivere extra Claustra, non ita tamen eiusdem Diœcesi adstringitur, quin ad aliam, absque illius licentia, migrare possit, sicut, & alij Clerici, cum sat sit pro obedientia Canonis, teste *Passerino, loco cit.*, quod Ejectus vivat sub aliquo Episcopo, a quo sicut quicunque alius Clericus regatur, & coerceatur. Tenetur tamen in tali casu Ordinarium, in cujus Diœcesi eligit Domicilium, ut etiam notavit *Pasqualigus*, de sua ejectione monere, ut sciat, quo jure juxta Decretum Urbani, illum distringat, quibusque pœnis sit innodatus noviter subjectus suæ jurisdictioni.

QUÆSTIO III.

Quo habitu incedere debeat Expulsus.

SUMMARIUM.

13 *Ejectorum differentia pro diversitate Status Religiosi.*

14 *Opinio dicens fæ le obligatione delationis habitus Religiosi in Ejecto.*

15 *Opinio Pasqualigi, qui nulla facta distinctione inter Expulsum Sacris Insignitum, & Laicum, tenet debere incedere ex vi Decreti in habitu Clericali.*

16 *Expulsus in Sacris ad habitum Clericalem adstringitur; Clericus in minoribus, vel Conversus potest pro victus necessitate Laico habitu incedere.*

17 *Vivere de labore suo, magis commendatur, quam de mendicatione.*

18 *Fundamenta cogentium Ejectos quoscunque ad Clericalem habitum refelluntur.*

13 RESpondeo, quod Ejecti dispari gradu distinguuntur in Ordine Regulari. Alij saluti Animarum procurandæ, servitioque Chori dediti, & hi quidem in duplici differentia, nam aliqui ex istis sunt Sacris initiati, aliqui in Ordinibus Minoribus constituti. Alii vero servituti aliorum in corporalibus applicati, veluti *Martha* in famulatu Salvatoris, & hi nomine Laicorum, Donatorum, vel Conversorum veniunt. De istis ergo omnibus quæstio instituitur.

14 *Ant. a S. Spir. Direct. Regul. tr. 4. disp. 3. sect. 12. §. 6. num. 474. Sanch. lib. 6. Decal. cap. 9. num. 55. Roderic. tom. 1. quæst. 30. art. 27.* tenent, quod si per sententiam expulsionis, non jubentur Ejecti habitum Religionis exuere, eo uti possint, extra Claustra degentes; secus, si illis usus habitus Religiosi interdicitur, nam tunc in habitu Clericali debent incedere. His se subscribit *Bonac. quæst. 2. de Claustro p. 12. §. 5. num. 2. ex Bordono tom. 4. part. 3. r. sol.* 115. *num.* 73. dicens, Ejectos posse eijci cum one-

onere deferendi habitum sui Ordinis; Quodve Superiores Regulares negare, vel permittere queant Ejectis Religiosi habitus usum, juxta Ordinis Statuta, firmant *Navar. Comment. 2. de Regular. num. 36. & lib. 3. consil. tit. de Regul. in 1. edit. cons. 51. n. 2. in 2. cons. 78. n. 8. Azor. tom. 2. Instit. mor. lib. 17. cap. 18. q. 13. Leon. lib. 2. de just. cap. 41. dub. 15. num. 112. Sayr. Clav. Reg. lib. 6. cap. 9. nu. 28. Miranel. Quæst. Regul. tom. 2. quæst. 30. art. 26.* Verum præfata opinio soli scribentium authoritati innititur, qui tamen, ante Constitutionem Urbani, editam anno 1624. scripsere, *Et Antonius a Spiritu S.*, qui post illam, dedit in lucem *Directorium Regularium*, asserit, *loc. cit. num. 559.* præfatam Constitutionem non fuisse ubique promulgatam, aut usu receptam, ac proinde de illa non constitisse authentice; quapropter in eorum testimonio, ac authoritate non est vis facienda, cum nobis constet de robore præfati Decreti, cui quoque aliæ nonnullæ declarationes Sacræ Congregationis accessere.

15 Hinc *Passer. de Hom. Stat. tom. 3. quæst. 189. inspect. 3. num. 597.* nulla facta distinctione, si Ejectus sit Ordine Sacro insignitus, sive Laicus, tenet debere incedere ex vi *Decreti* in habitu Clericali. Ducitur ad hoc, quia *Decretum* non distinguit inter Clericum, & Laicum, sed absolute præcipit, Ejectos incedere debere in habitu Clericali. Secundo, quia Ejectus, tanquam Religiosus, & non Laicus sit specialiter Episcopo subjectus, ideo debet uti veste Clericali, ut a Sæcularibus distinguatur & esse inter Ecclesiasticos dignoscatur, citatque pro hac sententia *Donat. in prax. 2. t. 8. q. 11. num. 2.* subditque, quod, si Ejectus vellet uti habitu quidem Clericali, colore ab habitu aliorum Clericorum differente, unde posset cognosci, se esse Regularem, posset hoc illi interdici, & compelli, ut ad modum aliorum Clericorum habitum deferret, quod & tenet *Bellet. disq. Cleric. par. 2. de pæni Cleric. §. 25. num. 18.*

16 Verum, his non obstantibus, censeo cum *Suar. to. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. cap. 6. num. 14. Novar. Lucern. Regul. v. Ejectus num. 7.* esse distinguendum. Vel enim Expulsus est in Sacris constitutus, & tunc ambigendum non est, ipsum ex vi *Decreti* debere incedere in habitu Clericali, ita cum supradictis tenent *Sanch. lib. 6. Decal. cap. 9. num. 55. Barbos. in cap. final. num. 13. de Regul.*; unde peccarent, si in habitu Sæculari incederent, & secus facientes possent puniri, & compelli ad reassumendum habitum Clericalem, ut habet *Graffius lib. 3. cons. 3. q. 3. de Reg. num. 12. citat. a Donat. ubi supra.* Vel Expulsus est Laicus; quod, si Clericus, minoribus tantum Ordinibus initiatus; & de istis pronunciant *Suarez*, cum *Novario*, ex *Passerino*, loco citato, non teneri ad delationem habitus Clericalis, sed posse uti habitu Laico. Ratio ad hoc est, quia hujusmodi Ejectus non tenetur esse Clericus, si non vult; & sufficit, si cœlibatum servet in vita, & consequenter in habitu Laicali; subditque *Suarez*, Episcopum non posse hujusmodi Ejectos cogere ad habitum Clericalem, cum illud non voverint. Oppositum tamen tenent *Peyr. Formul. lit. E. c. 39. n. 3. Donat. loco cit. Pelliz. Manual. tr. 8. c. 7. n. 18. Pasqual. ad Laur. de Franc. num. 987.* ob rationes supra adductas a *Passerino*, quod, scilicet Expulsos, esto Clericus in minoribus constitutus, esto Laicus, teneatur contra id, quod docent *Lezan. Sum. verb. Ejicere, num. 8. Crised. de exempt. Regul. cap. 21. dub. 315. num. 11. Sanctor. de pæn. cap. 19. quæst. 4. v. dico non debere f. 265.* in habitu Clericali incedere.

17 In hac Doctorum varietate, distinguendum demum censeo; Nam, vel Ejectus habet in Domo sua, unde vivat, absque eo quod alicui mechanico exercitio addicatur; vel si vult vivere, oportet, quod in sudore vultus sui, laborando sibi victum comparet. In primo casu certe tenenda est sententia *Passerini* cum suis fundamentis. In secundo casu, sequenda est sententia *Suarez*, & aliorum. Ratio est, quia de jure naturæ est, quod sibi unusquisque victum quærat. Sed potest contingere, quod Expulsus nullam aliam artem calleat, qua sibi necessaria ad victum quærat, quam per exercitium ejusdem. Debet ne ergo illam in habitu Clericali exercere? Hoc enim indecorum est. Quid turpius, quam videre in habitu Clericali Cerdonem, Stabularium, Cauponem, aut Laniorem? Unde ergo vivere? Dicetur forte, quod ostiatim mendicando, poterit suis necessitatibus occurrere. Sed potens de labore suo vivere, ut consulit *Divus Paulus Act. Apostol. cap. 20.*, qui de hoc gloriabatur, dicens; *Argentum, & aurum, aut vestem nullius concupivi, sicut ipsi scitis, quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ*, & ipse Textus suadet, *Decret. 91. distinct. cap. 4. & cap. seq. &c. Clerico.*, ille, inquam non potest eleemosynam veris Pauperibus, & Infirmis præripere; Non enim vere indiget, eo quia commode potest sibi necessaria, laborando comparare, ut de istis textualiter ordinat una *Lex Codicis L. unic. C. de Mendic. valid. lib. 11.*; unde ipse tenetur suis manibus laborare, ut docet *Graff. decis. part. 1. lib. 3. cap. 5. de Reg. num. 82. & tom. 1. de Regul. cons. 3. num. 8. Donat. tom. 1. par. 2. tract. 8. qu. 31. num. 1. Pasqual. ad Lauret. de Franch. num. 991.* Sequitur ergo, quod in tali casu, ut exercitio suo victum quærat, debeat in habitu Laico incedere, & laborare; & quod dicitur de Laico, dicitur quoque de Clerico, minoribus tamen Ordinibus initiato, quando in tali statu esset, quod neque inserviendo alicui Ecclesiæ, neque Grammaticam, aut alias scientias docendo, neque Pedagogum agendo, posset vivere; prævalet enim jus naturæ cuivis Ecclesiasticæ positivæ dispositioni.

18 Unde ad fundamentum *Passerini* dicitur ex allegato Decreto, non deduci expresse, quod sive Clericus in minoribus, sive Laicus habitu Clericali debeant, post expulsionem, incedere; & licet loquatur indefinite de omnibus Religiosis ejectis, non tamen omnia, quæ in eo disponuntur, pro singulis ordinantur; quia in eodem præcipitur, quod Expulsi *sint perpetuo suspensi ab exercitio Ordinum*, *Par. 1. nu. 22. §. 10.* hoc autem pro Laicis quadrare non potest, quia nullos habent Ordines, a quibus suspendantur, sicut neque pro Clericis sola prima tonsura insignitis. Sicut ergo pro solis Ordinatis intelligenda est talis suspensio, licet indefinite de omnibus Expulsis pronunciata, ita quoque de delatione habitus Clericalis poterit accipi de ijs solis, qui Clerici sunt. Ad id, quod subditur, debere Expulsos sic indui in signum subjectionis jurisdictioni Episcopi, non cogit, quia isti Expulsi fortiori vinculo obedientiæ non adstringuntur Episcopo, quam alii Clerici; siquidem ex vi voti Obedientiæ non obligantur ad ei parendum, ut fusius docebimus infra; non enim verum est, quod Episcopus sit eorum Abbas, ut contra *Hostien. in ca. Quod Dei timorem. de stat. Monac. Io. Andr. in Clem. 1. eo tit. Ricc. 3. part. decis. 95. num. 5.* tenent communiter *Roderic. tom. 1. q. 3. ar. 20. Barbos.*

bof. in cap. final. num. 11. *de Regul. Bart. a S. Fausto lib.* 3. *Thes. qu.*128. *Laym. lib.*4. *tr.* 5. *cap.*13. *de Eject. qu.* 1. *n.* 3. *Donat. tom.* 1. *par.*2. *tract.* 8. *q.*34. *num.* 3. & licet foro Episcopi sint subiecti, non sequitur, quod per hoc obligentur ad gestandum habitum Clericalem; etenim omnes Familiares, & Officiales Episcopi, de ipsius foro sunt, nec tamen ad portandum habitum Clericalem obligantur, ut advertit *Sanctor. de pœn. cap.* 19. *quæst.* 4. *vers. Dico non debere fol.* 265.

QUÆSTIO IV.

An Expulsus debeat enutriri ab Ordine, si cum eo litigat pro reversione.

SUMMARIUM.

19 *Translatus ob delictum ab uno Monasterio ad aliud, debet ali expensis prioris Monasterii.*
Qualiter procedendum, dum utrumque Monasterium, vel unum tantum eget.

20 *Injuste Expulsus potest compellere Monasterium ad alimenta futura, & ad satisfactionem præteritorum, si mutuo accepit.*
Injuste Ejectus habetur pro non Ejecto.
Religio tenetur ad alimenta, & expensas pro substentatione injuste Ejecti, nisi aliter habeat, quo vivat.
Injusta sententia Reum non lædit.

21 *Lite pendente pro validitate expulsionis, Ejectus debet ex bonis Monasterii enutriri.*
Monasterium tenetur non solum ad alimenta, sed & ad expensas pro lite sic litigantis pro reversione.
Præsumptio pro Monachatu dat jus ad alimenta, petenda a Monasterio.

22 *Qualiter Monachus agere possit in judicio pro repetendis alimentis.*
Causæ, propter quas sic potest intentare judicium contra Monasterium, vel Abbatem.

23 *Legitime Expulsus nutriendus non venit expensis Ordinis.*
Membrum separatum, de nutrimento corporis non participat.

24 *Legitime expulsus de bonis, delatis Ordini, nutriri non debet.*
Contractus initus in professione, non obligat Religionem ad alendum Religiosum ex bonis, ab ipso delatis, nisi religiose vivat.
Ejectus contra renunciationem, factam de bonis suis, venire nequit.
Renunciatio nequit censeri conditionata, nisi conditio exprimatur.

19 RESpondeo. Quod non est hic Quæstio de Monacho, ob delictum expulso a Monasterio, in quo erat Filius, & ad aliud Monasterium deportato, si pro reversione litigat; nam de illo habetur ex quodam *Canone, Cap. de lapsis* 16. *q.*6. quod, si expulsus bona aliqua intulit primo Monasterio, tantum ex fructibus bonorum ipsius translati esse concedendum secundo Monasterio, quantum sufficere poterit pro victu ipsius Religiosi, ne ibi Monasterio sit onerosus, ut tenuerunt *Andr. & Hostien in d. c. Quod a te*, & alii Quæ quidem quantitas assignanda, cum a jure non determinetur, arbitrio boni viri relinquitur, ut docent *Anchar. in cap. Si quis habuerit* 17. *qu.* 1. *Menoch. lib.* 2. *de arb. cent.* 5. *casu* 456. *num.* 20. *ex Roderic. tom.* 3. *qu.* 52. *art.* 27. Quod si non intulit Monasterio bona aliqua, ex quorum fructibus ali possit, tunc ex eodem *Hostiensi* in *capite citato*, cujus sententia est communi sensu recepta, teste *Azor. instit. moral. lib.* 12. *par pr. cap.* 17. *lit. D.* ali debet expensis primi Monasterii, non secundi: ita etiam *Glossa* in eodem *Cap. de lapsis* 16. *qu.* 6. *Abb. in cap. ult. de Reg.* Quod, si primum non habuerit, unde eum alat, ministrabit alimenta secundum; quod si nec hoc ea possit impendere, Abbas Generalis, vel Capitulum Generale prospiciet. Quod, si neutrum per se ad impensas sufficiat, utrumque partem suam contribuet, ita ex *Azorio*, loco cit., cui concordat *Roderic. Quæst. Reg. tom.* 2. *q.* 24. *art.* 2. qui etiam subdit, quod in Religione, quæ neque in particulari aliquid de proprio habet, prout in Ordine Minorum de Observantia, usu receptum est, ut Monasterium, in quod mittitur ad pœnitentiam agendam, ei necessaria ministret.

Sensus ergo quæstionis est, an Expulsus ab Ordine ob incorrigibilitatem, & in sæculo degens, si appellationem interposuit, instetque pro revisione causæ, ad finem, ut iterum recipiatur, cassata sententia, contra eum lata; an interim, dum lis pendet coram Judice appellationis, ali debeat a Monasterio, a quo fuit expulsus?

20 Et quidem quod injuste Expulsus compellere possit Monasterium ad alimenta futura, & etiam præterita, si illa mutuo accepit, tenent unanimiter Doctores apud *Passer. de Hom. stat. tom.* 3. *q.* 189. *art.* 8. *inspec.* 6. *num.* 619. *Afflict. decis.* 10. *num.* 4. *Surdus de alim. tit.* 5. *qu.* 1. *n.* 48. *& tit.* 6. *qu.* 35. *num.* 6. *Navar. comm.* 2. *de Regul. num.* 65. *Molina to.* 1. *de just. disput.* 140. *Sanchez lib.* 6. *Decal. c.* 9. *num.* 8. *Fagnan ad cap. fin. num* 10. *de Regul. Sylv. v. Apostasia num.* 10. *Felin.* 16. *de Rescriptis*. eo quia injuste est eo titulo spoliatus, & propterea Religio tenetur ad alimenta taliter Ejecti; qui quidem, nec est, nec censeri debet præcisus a Monasterio, ut tradit *Felinus* cum allegatis Doctoribus, ex quo fit, ut si quis Monachum hunc alens animo donandi caruerit, possit a Monasterio alimenta repetere, quia, cum Monasterium teneatur eum Monachum alere, & admittere, qui ipsum aluit, dicitur utiliter Monasterii negotium gessisse; sic docet *Sanchez loco sup. cit. n.* 19. cum *Surdo de alim. tit.* 6. *q.* 19. qui etiam allegat *Rebuffum*. Hoc autem limitat *Passerinus* ad casum, quo talis Ejectus non acquirat, nec habeat juste, unde vivat; tenetur enim Religio ei ministrare alimenta, & expensis pro illius necessaria sustentatione succumbere; nec ipse tenetur aliunde ea quærere, vel acquirere magis, quam alii Religiosi; sed tanquam unus de illis alendus est a Religione de bonis communibus. Ratio limitationis est, quia, cum injuste expulsus habeatur pro non expulso, injusta enim sententia Reum non afficit, ideo quidquid acquirit Monachus, injuste expulsus, juxta regulam cæterorum, Monasterio acquirit non sibi; quapropter, si in Monasterio vivens debuisset illi ea applicare, extra Claustra degens, illa debet substituere.

Sed an hoc, quod dictum est de alimentis, injuste Expulso debitis, habeat locum, ubi adhuc non constat de injustitia expulsionis; quod erat principale intentum quæstionis?

21 Respondeo affirmative: lite enim pendente pro

pro validitate expulsionis, Ejectus ex bonis Monasterii ali debet, donec sit per sententiam pronunciatum de justitia, aut injustitia illius, ita in terminis posita quæstione de Monacho litigante de injusta expulsione, tradunt *Imol. Clem. 1. num. 37. de Monach. Card. qu. 4. num. 7. §. Quia vero. Menoch. de præsump. lib. 1. qu. 35. num. 21. Velasch. conf. 7. num. 3. fol. 1. Surdus de aliment. tit. 1. q. 126. n. 10. Simon de Prætis de interpret. ult. volunt. l. 5. dist. 2 num. 12. & 13. Joseph Ludov. decis. 46. num. 4. Bartol. tract. de alim. num. 43. Sanchez lib. 6. Decal. cap. 9. num.* 8. quibus se subscribit *Passerinus* loco cit. tenens Monasterium non solum obligari, pro eo tempore, ad alimenta, sed etiam ad illi subministrandas expensas pro lite, allegatque *Velasc. loco cit. & Palaum tract. 16. disp. 4. part. 10. n. 11.* quibus consentit *Sanchez* ibidem; & probatur, quia litigans pro reversione, antequam per diffinitivam, ultimam, ac justam sententiam sit præcisus a religione, censeri debet tanquam de corpore, gremio, & consortio communi Religiosorum; sed illis tenetur Religio ex contractu, in professione inito, præstare alimenta, & expensas ad religiosum honestum, & necessarium finem; ergo & huic quoque præbere tenebitur alimenta, & expensas ad religiosum, & necessarium finem, qualis est defensio, ut non expellatur injuste, de cujus expulsionis justitia constare nequit, donec de ea per ultimatam sententiam pronuncietur. Quod ampliatur, ut sit verum, etiam, dum disputatur, an Ejectus sit Monachus, ut habet *Bartolus* loco citato; hoc tamen limitatur a *Lanciellotto de attent. par. 2. cap. 4. limit. 11. num.* 30. ad casum, in quo ille esset in propria possessione Monachatus; sed verius est sufficere, quod pro Ejecto adsit aliqua præsumptio Monachatus, sic *Surd. de alim tit. 1. qu. 121. num. 1. Boer. decis. 324. num. 4. Menoch.*, *& alii locis citatis supra.* Postremo *Pignatel. tom. 2. consult. 34.* posita dubitatione, an Moniali expulsæ debeantur alimenta a Monasterio, dum lis pendet super validitate expulsionis, affirmativam partem uno calamo tenere Doctores testatur; quod & statuit *Rota decis.* 109. *num.* 6. *par. 2. rec.*

22 Sed dices, quomodo poterit Monachus alimenta, ac expensas a Monasterio repetere, si contra illud actionem propriam habere nequit? Religiosus enim Filio familias æquiparatur, contra quem, vel pro quo nequit fundari judicium. *L. lis. nulla. & l. vix. ff. de judiciis L. Servus C. eodem tit.* Ratio est, quia Religiosi habentur pro mortuis, & nil habent de proprio, ut tradunt *Doctores Cap. cum dilecta de rescript. & authent. causa, quæ. tit. cum Monacho. C de Episc., & Cleric Specul. tit. de Actorib. § unic. n 18. & tit. de Reo §. unic. n. 19. & tit. de Statu Monac. num. 2. Navar. Comment. 2. de Regul. num.* 64. Et teste *Sanch. lib 6. Declar. c 12. num.* 1. nemo contradicit. Quare docent *Bartol. lib. Filius Fam. §. Veterani fine ff. de procurat. Abb. Cle. Religiosus num. 6. de procurat. Bald. cap. causam in fin. de judic. Felin. cap. cum 1. & a nu. 10. de sent. & re judic.* quod Monachus non est Persona legitima ad comparendum in judicio, sive ut Actor, sive ut Reus, absque Superioris licentia. Quod si per seipsum comparere nequit, ergo neque per Procuratorem, ut nomine ipsius agat, quia quod per se nequit, neque per alium præstare potest; & ita expresse habetur in *textu Clem. Religios. de Procurat.* Respondent *Cardin. §. quia vero num. 7. qu. 4. Imola Clem. 1. num. 37. de Stat. Monachor.* Monachum hunc officio Judicis potius restitui, quam jure actionis. Sed etsi sic agere in judicio nomine proprio inhibeatur, ut dictum est, excipiuntur tamen a *Sanch.* loco cit., aliqui casus in quibus Religiosus nomine proprio, non obstante Superioris contradictione, agere potest, quorum tertius in ordine est, dum Religiosus agere vult, ut in Religione detineatur, vel ab ea expulsus restituatur, vel ne ei alimenta debita, aut expensæ a Monasterio denegentur. Sic quoque firmat *Navar. loco cit.* alios allegans cum *Azor. tom. 1 lib. 12. Instit. mor. cap. 18. quæst. 9* ut habetur ex *Sanchez loc. cit.*

23 An autem id, quod dictum est de Expulso, dum lis pendet super validitate expulsionis, locum habeat in eo, de cujus ejectionis sententia legitima constat? Respondetur negative. Legitime enim Expulsus de bonis Monasterii nutriendus non venit, neque obligatur Religio ad dandum illi victum, & vestitum, expensisque illius, etsi necessariis succumbere, quia ex quo sua culpa ejectus est, sibi est damnum suum imputandum, si sibi ipsi relinquitur, & providentia paterna privatur, nec Religio aliquo iure urgetur ad huiusmodi alimenta, & expensis Ejectorum, sicut membrum separatum a corpore, de nutrimento corporis non participat, ita *Donat. d. q. 31.* cum *Pasqualigo* ex *Passerin. loc. cit. n. 657.*

24 Addit vero *Pasqualigus*, numero sequenti, quod, si Ejectus aliqua bona intulit Religioni, censetur enim illa sub tacita conditione intulisse, quod vicissim Religio illi præstaret alimenta, & ideo in eo casu Religionem teneri ad nutrimenta præstanda ipsi Ejecto. Sed hæc limitatio non subsistit, quia illa bona transierunt in dominium, & proprietatem Religionis, cui fas est bona in communi habere, quæ quidem Religio, etsi in professione Monachi, quæ est quidam contractus, ultro, citroque obligatorius inter Receptum, & Recipientem, ut habet *Pignatell. tom. 1. consult. 89. num.* 21. se obligaverit ad illum retinendum, & alendum tanquam filium; hoc autem intelligitur sub conditione, quam de communi testatur *Sanchez lib. 6. Decal. cap. 9. q. pr. num.* 7. quod scilicet ille justam expulsionis causam non præbeat; quare Religio se obligat quidem ad alendum Religiosum, sed viventem religiose intra Claustra. Quod autem Religio Ejectum sine alimentis relinquat, hoc est in pœnam suæ culpæ proportionatam. Neque enim datur locus in ea donatione allegatæ conditioni tacitæ, quod Religio teneatur alere Ejectum, si ob rebellionem suam fuerit ejectus; quis, qui per professionem Deo se donat, non habet intentionem rebellandi in futuro, sed intuitu virtutis, ut sit Hostia sacrata Deo, Religioni se spondet; hinc cessat in eo omnis præsumptio illius tacitæ conditionis, & si donat, absolute donat. Ideo Ejectus, nec potest venire, contra renunciationem suam, quia nil proprium habere potest, ut dicetur infra; nec ex delicto commodum reportare potest; Nec ejus renunciatio censeri potest conditionata, nisi ipse conditionem expresserit, sic firmant *Lezan. v. Ejecti num. 9. Donat. part. 2. tract. 8. qu. 58.* & *Navar. num. 14. ex Passer. loco cit. num. 658.* ex *Rota decis. 109. coram Coccino.*

Quæ-

QUÆSTIO V.

An Expulsus promoveri possit ad Sacros Ordines, vel in ijsdem dispensari, ut ministret.

SUMMARIUM.

25 Affirmativam partem tenuere Doctores, qui ante Decretum *Vrbani* scripsere, dummodo tamen delictum, ob quod erat secuta expulsio, irregularitatem non involueret, nam tunc, nonnisi obtenta dispensatione, promoveri poterat, aut in susceptis ministrare, ita *Roderic. tom. 1. qu. 30. art. 26. Navar. lib. 1. consil. in pri. edit. tit. de ætat., & qualit. conf. 9. in 2. lib. 3. tit. de Regul. consil. 84. Sanch. lib. 6. Decal. cap. 9. qu. 3. num. 59.* Idem sustinet *Ant. a Sp. San. Director. Regul. to. 4. disput. 3. sect. 12. §. 6. num. 479.* post tale Decretum, calamo manum admovens, sed hæsitans de illius valore, utpote vel quia non receptum, vel quia non in usu in Regionibus Lusitanis, aut non publicatum. Addit quoque talem suspensionem, qua Pontifex Ejectos arcet in perpetuum ab Altari, dicens: *Sint perpetuo suspensi ab exercitio Ordinum*, esse comminatoriam, & inferendam, utpote quæ lata est per verbum futuri temporis, *Sint perpetuo suspensi*; nam verbum *Sint*, est futuri temporis, ut habet *Sanch. lib. 2. moral. cap. 38. num. 90.* Hoc quoque modo explicat tale Decretum *Cespedes* cum *Peliz. tr. 8. cap. 7. num. 25.* Quare infert, quod, cum de jure communi Ejecti non sint irregulares, aut suspensi, non est, cur talibus pœnis onerentur.

26 Oppositum tamen est absolute tenendum, cum in citato Decreto habeatur, quod *Ejecti, dum extra Religionem degunt, sint perpetuo suspensi ab exercitio Ordinum.* Sententia enim lata a Summo Pontifice; nequit absque speciali commissione ejusdem relaxari: quare, cum ex citato Decreto aufertur *Ordinarijs locorum facultas dictam suspensionem relaxandi, atque moderandi*, statim ac quis est ejectus, manet tali suspensione innodatus, ratione cujus nec ascendere potest, nec in suscepto Ordine ministrare, sub pœna irregularitatis, ut tradit *Donat. in praxi tom. 2. tr. 8. q. 38.* cum *Pasqual. ad Franch. num.* 105.

27 Ad fundamentum oppositæ sententiæ, & primo quantum ad publicationem præfati Decreti, res est evidens, illud fuisse juxta stilum Curiæ legitime publicatum, quare non est ambigendum de illius obligatione; & eo maxime, cum juxta ibi statuta, fuerit ex tunc in Romana Curia judicatum. Nec id, quod ibi subditur, alicujus roboris est; falsum est enim, quod dictio *Sint*, tempori futuro conveniat, & non potius imperativo præsenti. Non enim Decretum de Ejectis, ipsos esse suspendendos, pronunciat, sed eos veluti tales ex tunc declarat; idem enim est, ac dicere, fiat. Quis enim Sacræ Scripturæ Interpres sic legit, quod, dum in Genesi dixit Deus: *Fiat lux*, verbum *Fiat* esset futuri temporis, & significaret, lucem in futuro esse faciendam, & non potius, quod statim ad Imperium Dei fuerit dissipata caligo per adventum lucis? Sic, & in proposito, dictio *Sit*, quod est verbum præsens, & signum efficacis voluntatis, significat, quod Ejectus, pro tempore, quo extra Claustra degit, sit de præsenti, ex vi latæ sententiæ, & non sententiæ inferendæ, & in futuro suspensus ab exercitio Ordinum. Et hunc esse communem sensum Doctorum, pro certo & indubitato tenendum testatur *Passer. de Hom. stat. q. 189. art. 8. nu. 638.*

28 Hæc autem censura afficit Ejectos pro toto tempore, quo manent extra Claustra; verum, si ingrediuntur aliam Religionem, etsi laxiorem, vel revertantur ad priorem, illico relaxatur, & cessat, ut ex verbis Decreti *Urbani VIII.* colligitur, & tradit *Lezan. par. pr. cap. 23. n. 8.* cum *Tambur. 3. disp. 8. num. 11.* Non enim censura illa percutit Personam per se primo, sed statum, cum habeatur: *Ejecti, extra Religionem degentes, sint perpetuo suspensi*, quare mutato statu, non officit; status autem per reditum ad priorem, vel per ingressum in alium quemcunque Ordinem Regularem, immutatur, cum non amplius pronunciari possit de Ejecto, quod extra Religionem degat; sic cum *Donat. qu. 40.* firmat *Pasqualig. num.* 1020.

29. An autem hæc suspensio relaxari possit cum Ejecto, ut promoveri possit ad Ordines, vel in susceptis ministrare? Respondetur negative, cum obstet Decretum per verba illa, *sublata Ordinarijs locorum facultate dictam suspensionem relaxandi, atque moderandi.* Quapropter sola auctoritas Sedis Apostolicæ potest illi subvenire. Non ergo modo locum habet quæstio proposita a *Roderic. tom. 1. q. 30. art. 14.* & *Sanchez. l. 6. Decal. c. 9. q. 3. n. 59.* scilicet: Quo titulo Ejectus ordinari posset, cum non posset promoveri titulo professionis in probata Religione; nam a Monasterio alendus non erat, quia Ejectus; non titulo Patrimonij, cum ex professione paupertatis Religiosæ, cujus votum comitabatur Ejectum, (quod & nos infra ostendemus) proprium

quid

quid habere non poterat; sed neque titulo beneficij, cum aliquando delicta expulsionis infligendæ, inducere potuissent irregularitatem, a qua non poterat per Ordinarium relaxari; vel saltem Ejectum infamiæ nota vulnerabant. Tota (ut dixi) illa quæstio ruit, nam nunc ordinari nequit, nisi a Summo Pontifice dispensetur. Quod si Pontifex cum Ejecto dispenset, ut vivens extra Claustra, ad Ordines promoveatur, ejus quoque erit providere de Titulo, ut innuit *Passer. loco cit. num. 645.*

30 A quo autem Ejectus debeat ordinari, si cum eo a Pontifice dispensetur, num scilicet ab Episcopo Domicilii, vel ab eo, qui est originis, disputant Doctores apud *Passerinum* loco cit.; sed consequenter ad ea, quæ supra diximus *Part. 3. quæst. 2. n 9.* respondetur, quod nisi Pontifex in libello dispensationis præscribat quoque Episcopum, a quo debeat ordinari, promoveri debere ab eo, in cujus Diœcesi Ejectus habitare decrevit; eo quia illius jurisdictioni subsit.

31 Advertendum tamen, Ejectum non solum esse juxta tenorem Decreti, indispensabiliter suspensum; sed esse quoque irregularem, ob infamiam ejectionis. Hæc autem infamia, an sit juris, vel facti, lis est inter *Donatum p.2. tract. 8. qu. 44.* & *Mirand. tom. 1. qu. 52. art. 5.* apud *Passer. loco cit. num. 642. Donatus* enim, cui consentit *Sanch. lib. 7. cons. cap. 1. decis. 24.*, & *Pasqualigus ad Franch. num. 1008.* censet illam esse Juris. Facti vero illam nominat *Miranda*, cum quo concordat *Roderic. to. 1. quæst. 3. art. 21. Peyr. in R S. qu. 1. cap. 25. §. 1.* & *Lezan. ad Mare Magn. Minor. §. 24. n. 63.* Nos vero utramque concurrere in Ejecto dicimus; nam, cum infamia facti ea sit in Jure canonico, quæ resultat ex improbatis moribus, ut dixit *Covarru. de Sponf. par. 2. cap. 8. §. final. num. 8. Apostol. ad Clar. quæst. 62. Verb. Infamia.* Infamia vero Juris Canonici est quæ oritur ex delicto, cui ex Jure Canonico annexa est infamia, & hoc vel per sententiam declarata, vel ex evidentia notoria. Prima tollitur facto contrario, nam, cum sit illa, quæ contrahitur ex quolibet peccato mortali, licet tali, quod per sententiam non soleat condemnari, per poenitentiam ablata culpa, deletur & infamia, ut notant quidam *Canones, Cap. Euphemium 2. quæst. 3. cap. 2. & 3. caus. 6. qu. 1. cap. Testimonium de test.* Secunda tollitur per solum Principem, puta, Papam, Generalem &c., ut dicunt *Jura Cap. cum te de Sent. & re judic. lib. 1. §. de qua ff. de Postul. Abb. in cap. Ex diligenti num. 6. de Simon.* Sed Ejectus ob incorrigibilitatem involvit depravatos mores, quibus apud probos ex criminibus consuetis fœtuit ejus nomen, simulque de tribus saltem delictis gravibus per sententiam debuit ante expulsionem puniri; ergo accedente expulsionis sententia ob incorrigibilitatem de illis, remanet utraque infamia notatus, & per consequens irregularis. Infamis enim, ex quo est talis, percutitur irregularitate, & non potest ad Ordines, seu Dignitates, & Officia promoveri. Incapax enim est Officiorum spiritualium, nec potest esse Tabellio, nisi rogetur a partibus, nec Judex Ordinarius, nec Delegatus, ut habet *Canon Cap. Scifcitatis Extra de Rescrip.* nec Procurator; privatur beneficiis obtentis, & obtinendis; repellitur ab accusando, & testificando, nisi in causa privilegiata, vel civili, in qua non defertur solemnitati iuris civilis, ut ex diversis iuribus *Cap. Petrus de Homicid in cap. 1. de Purgat. Canon.*, & in *cap. sicut num. 4. ne Cleric. vel Monach. & in cap. cum Deputati num. 4. de Judic. & in cap. Cum olim de causa poss. & in cap. Ex tua nu. 1. de Purgat. can. & in cap. 1. num. 6. de Accusat. & in c. Dilectio n. 6. de Judic. Abbas* merito colligit. Quare deducitur, Ejectum incapacem esse cuiuscumque beneficii, non solum Curati, sed etiam simplicis, eo quia infamis est, & irregularis.

32 Nec præstat dicere cum *Thesaur. p. 2. prax. 5. cap. 13. V. Religiosi num. 5.* posse Episcopum super hac irregularitate dispensare, si delictum, ob quod quis fuit e Claustris per expulsionem sublatus, adulterii malitiam non superet, prout ex *jure, Cap. at si Clerici de adult.* Hoc, inquam, non subsistit, quia ex quo ab Ordinario demitur per Constitutionem Pontificis ius dispensandi cum Ejecto in pœna suspensionis, quæ minima pœnarum canonicarum existit, multo minus poterit dispensare super irregularitate ex delicto.

33 Dices cum *Ant. a Spiritu Sancto Direct. Regul. tract. 4. disp. 3. sect. 12. num. 487.* Hæc infamia in Ejecto, est infamia facti, non juris; Durat enim quamdiu Ejecti incorrigibiles perseverant, ut etiam notavit *Peyr de subd. quæst. 1. cap. 25. §. 5* Per emendationem vero aufertur infamia facti, & irregularitas, ut habet *Bossius Verb. Irregularit. 10 num. 6.* ergo ratione hujus infamiæ non sunt inhabiles ad beneficium simplex, nisi delictum, ob quod fuit expulsus, secum deferat irregularitatem, quale est homicidium. Respondetur, ut supra probatum est, Ejectum, quamdiu non redit ad Religionem, utraque infamia esse notatum; Juris quidem, ob sententiam expulsionis pro gravibus delictis pronuntiatam; Facti, dum incorrigibilis perseverat; semper quoque talis præsumitur, dum vivit in sæculo; nam, si de commissis poeniteret, rediret ad Claustra, ut notavit *Pasqual. num. 1009.*, ex quo fit, ut Episcopus, ex vi capitis citati, talem maculam tergere non possit, etsi Ejectus in delicta supra adulterii malitiam non fuisset lapsus, si tamen ob illa fuit expulsus; dum Episcopus tunc solum potest dispensare super infamia, quando infamis vere pœnitet.

34 Ab hac ergo suspensione, & infamia liberantur Ejecti, quoties ad Claustra revertuntur; tunc enim cessat suspensio ab exercitio Ordinum, prout ex Decreto citato; & ab irregularitate contracta propter infamiam, a Superioribus Ordinis dispensantur ex concessione *Pij V.*, *Sixti IV.*, quod tamen limitatur ad irregularitatem, quæ est pura pœna peccati, non ad eam, quæ simul est pœna, & inhabilitas, prout de ea, quæ ex homicidio voluntario provenit, ut advertit *Diana p. 4. tract. 2. resol. 81.*

35 Quæres: An sicut Ejectus interdicitur, ne in susceptis Ordinibus ministret, scilicet conficiendo Sacramenta, Eucharistiam ministrando, Confessiones audiendo, in Officio Ministrorum Altaris, veluti ex Ordine assistendo solemniter Celebranti &c. ita quoque nequeat assumi ad munus prædicandi Evangelium? Respondetur, quod, licet ex vi Decreti *Urbani VIII.* solum sint suspensi ab exercitio Ordinum; attamen ex Constitutione *Gregorij XI.* pro Ordine Prædicatorum, quæ habetur in eorum, *Mare Mag. §. 24.* Ejectis ab eorum Ordine prohibetur concionari, & docere. Idem statuitur pro Expulsis Ordinis Minorum in Mari Magno apud *Lezan. Mar. Mag. Min. §. 24.* & in *Mar. Magn. Carmel. §. 93, & 94. Mar. Mag. Minimor. §. 36.*, & *45. Mar. Magn. Servit. §. 49.* cum facultate Superioribus earum Religionum hujusmodi Ejectos excommunicandi, si intra terminos suarum Provinciarum, vel Districtuum

ctuum

ctum ausi fuerint concionari, Confessiones audire, & docere. quæ quidem concessiones adhuc vigent, ut habet *Passer. loc. cit. num.* 640. Accedit ex *Concil. Tridént. sess.* 5 *c.* 2. prohibitio, facta Episcopis: *Ne aliquem vel eorum, qui, cum sint nomine Regulares, extra Claustra tamen, & obedientiam Religionum suarum, vivunt, in sua Civitate, vel Diœcesi prædicare permittant, nisi ipsis noti sint, & moribus atque doctrina probati.* Quommodo ergo constare potest Episcopis de probitate Ejecti, si ideo a Religione expulsus, quia incorrigibilis. Deinde, ut probatum est, hujusmodi Expulsi Infamia Iuris, & Facti laborant, rejecti quoque, non solum a Sanctuario, sed etiam a testimonio ferendo, ergo nequeunt ad Apostolicum Evangelizandi ministerium assumi, ita *Rodriq. tom.* 1. *quæst.* 30. *num.* 21. *Mirand. tom.* 1. *quæst.* 52. *art.* 5. *Peyr. Relig. subd. qu.* 1. *cap.* 25. § 1.

37 Sed dices, ex quibus nutriri poterunt, Ordinibus Majoribus initiati, si Spirituali Ministerio Ordinum, utpote quia suspensi, victualia stipendia sibi comparare nequeunt, neque evangelizando mercedem laboris invenire? Nunquid, quod de Laicis, aut Clericis in minoribus dictum est, deposito Clericali habitu, mechanicis artibus, & quandoque vilibus intenti, hujusmodi necessitatibus poterunt occurrere? Respondetur cum *Sanch. lib.* 6. *Decal. cap.* 9. *num.* 50. *Navarr. Com.* 2. *de Regul. num.* 37. *Azor. lib. Institut. Moral. cap.* 26. *in fine*. Quod sicuti liberum est cuique sua omnia Pauperibus erogare, & mendicato cibo pasci, sic etiam liberum est ejecto Monacho vivere ex eleemosynis mendicatis. Quod, si habent, unde possint sibi victum parare, honesta exercitia exercendo, vel etiam manibus laborare, id possunt facere, ut ex *D. Thom. quæst.* 187. *art.* 3. habetur ad nullum tamen determinatum modum tenentur, sed sufficit, quod licito modo victum quærant, exercitiis honestis, statui Clericali non repugnantibus. Sic firmat *Passerinus* loco citato.

QUÆSTIO VI.

An Expulsus obligetur ad Vota essentialia Religionis, & ad alia Vota sui Ordinis, nec non Regulares Observantias.

SUMMARIUM.

37 *Vota Religionis durant in Ejecto, esto suspendantur, quoad aliqua.*
Integra manet obligatio castitatis, non sic obedientiæ, & paupertatis.
Acquisita ab Ejecto sunt ejus, quantum ad administrationem, non autem Dominium.
Votum extinctum non resurgit, nisi replicetur.
Expulsus cogitur sub iisdem pœnis latis in sententia Expulsionis.
38 *Diversæ diversarum Religionum obligationes.*
39 *Fundamenta sententium Ejectos teneri ad alias obligationes proprii Instituti ultra vota.*
40 *Refelluntur fundamenta præfatæ Sententiæ.*
Ejectus potest se civiliter obligare in procurando alimenta.
Vota solemnia sequuntur personam; cæteræ obligationes comitantur Statum.
Votum desinit obligare, facta notabili variatione in materia voti.
Votum non obligat ultra intentionem voventis.
41 *Vota aliquarum Religionum ultra tria sunt solida.*
42 *Eidem obligationi tenetur Ejectus ad quartum votum, sicut ad prima tria.*
Quæ vota suspendantur in Ejectis ab Ordinibus habentibus quartum votum, & alias obligationes sub mortali.
43 *Incommoda eorum, qui coguntur ad sibi procuranda alimenta.*
44 *Viget quandoque obligatio voti, & eius observatio suspenditur; probatur ex empli.*
45 *Expulsio de sui natura perpetua, fit per accidens temporalis.*
46 *Votum de non procurandis dignitatibus, comitatur personam ad alium Ordinem transeuntem.*
Quæ vota comitentur transeuntem ad alium Ordinem.
47 *Probabilitas, quod translatus ad Episcopatum, liberetur a voto, & jugo votorum proprii Instituti, salva Castitate.*
Sententia authoris, quod ad illa teneatur, pro quanto fert Status idem.
48 *Professio, contra intentionem facta reijcitur.*
49 *Conclusio Quæstionis.*

37 RESpondeo, quod Expulsus non ideo cessat esse Religiosus; cum quæ de essentia Religionis sint tria Vota solemnia, scilicet Castitatis perpetuæ, Paupertatis, & Obedientiæ, ut habet *Textus, Cap. cum ad Monast. de Stat. Monach* Hæc ex communi Doctorum sententia, ut videre est apud *Molin. tom.* 1 *de just. d.* 140. & *tom.* 2. *disp.* 276. *Sanch. lib.* 6 *Moral. cap.* 9 *nu.* 27. *Bonac. de claustr. qu.* 2. *p.* 12 § 3. *num.* 1 *Peyr in S. R. quæst.* 1. *cap.* 25. *cons.* 5. *Pasqual ad Franch num.* 1078 *Lezan. tom.* 1 *cap.* 23. *Tamb. tr. tom.* 3. *d.* 8 *quæst* 8. *num.* 5. *Pelizar. tr.* 16. *d.* 4 *par.* 21 *num.* 1. *Azor. tom.* 1 *lib.* 12. *cap* 16. *quæst* 2. *Suar. tom.* 5. *in* 3. *p. d* 21. *sect* 1. *num.* 20. *Sayr Clav. Reg. l.* 12. *c.* 9. *n.* 25 continuatur Ejectum, esto quoad aliqua Paupertas, & Obedientia suspendantur quoad executionem, & observantiam. Equidem, quod in Ejectis inconcussa maneat obligatio Castitatis tuendæ, est manifestum; & si matrimonio copulantur, matrimonium est ipso facto nullum, & incidunt in excommunicationem ex *Clem. Unica de Consanguin.*, & *affin. Ac.* ut tradit *Donat. in prax. par.* 2. *tract.* 8, *qu.* 23. *fin.* tanquam de fide suspecti, per Judices Fidei sunt puniendi. Manent quoque adstricti Voto Paupertatis, eo quia nihil possunt sub proprietate dominij acquirere, aut habere, tanquam proprium; sed eorum, quæ sibi dantur, solum usum facti, & administrationem nudam habent, ut late probant *Less. lib.* 2. *cap.* 41 *dub.* 15 *num.* 112 *Dian. p.* 2 *tract.* 2. *res.* 160 *Bell. t. di q Cler. de pœn. Cler.* § 25. *num* 21. *Donat. Sayr Azor Pelizar. Lezana Pasqual. Molina loci. citat.*, & firmat *Rota decis.* 109. *par.* 5. *recent.* Idipsum de Voto Obedientiæ, quod de voto Paupertatis dictum est, asseritur Quamvis enim votum Obedientiæ in Expulsis maneat suspensum, quantum ad multa, non tamen est undequaque deletum; alias per reditum ad Religionem non reviviſceret, nisi accedente nova professione, quam non esse necessariam infra ostendemus. Votum enim, semel extinctum, non resurgit, ex communi Doctorum sententia, nisi replicetur. Expulsus autem subesse cogitur, non solum expulsionis sententiæ, sed pœnis quoque in eadem impositis. Quare in aliquibus manet Religio-

ni Subditus, in alijs Diœcesano, & in omnibus Papæ. Sed de istis in sequentibus Quæstionibus tractandum est.

38 Quod magis in controversiam venit, est; An in Expulsis vigeat obligatio aliorum Votorum sui Ordinis, ultra Vota essentialia Religionis, puta, an Minimi ad Quadragesimam. Minores ad non equitandum absque necessitate, ad Jejunia in Regula contenta, ad non contrectandam pecuniam, & alia obligantia sub mortali. Fratres B. M. de mercede Captivorum, ad manendum sub potestate Saracenorum in pignus, si opus fuerit pro redimendis Captivis. Clerici *Regulares* ad ministrandum infirmis etiam peste infectis. Jesuitæ ad Votum de Missionibus, de non procuranda prælatione extra Societatem. Fratres Hospitalitatis, ad serviendum infirmis; & alij ad alia, ex vi suæ professionis obligantia sub mortali, ultra prædicta teneantur.

39 Affirmativam partem mordicus tenet Doctissimus *Passer. de Hom. stat. tom. 3 quæst. 189. insp. 3 num. 620. & seq* Ducitur ex hoc. Primo, quia Ejectus non liberatur ad obligatione trium Votorum; ergo neque ab onere aliarum obligationum profitentium in tali Ordine. Antecedens probatur, quia per expulsionem non cessat esse Religiosus, eo quia status Religiosus sit immutabilis; & adhuc est membrum Religionis, licet sit separatus a consortio aliorum, ne illos sua contagione corrumpat. Consequentia probatur, cum non sit major ratio de primis tribus Votis, ac de aliis. Secundo Expulsus non est separatus in perpetuum, sed ad tempus, & per accidens, manente substantia status Religiosi, & essentiali unione Ejecti ad Religionem; ergo non est unde negetur ei ex hac parte obligatio ad Religiose vivendum juxta regulam, quantum potest. Antecedens probatur, quia Religio adhuc tenetur illum inquirere, & ubi non adsit periculum, ut alios suo malo exemplo inficiat, etiam compellere, ut redeat, & ipse manet subjectus suis Superioribus, & obligatus ad se corrigendum, & ad obediendum Superioribus, secundum Regulam præcipientibus; ergo si subsistit in Expulso interna obligatio Voti Obedientiæ, erit & aliorum Votorum, vel obligationum proprij Instituti. Tertio probatur ex *Urb. VIII Constit.* 130 *sub die 21. Maij 1635. in Appendice Bullarii* 30. ubi statuitur, quod Religiosus hujus Ordinis, in quo Religiosi ultra tria Vota, Votum, vel Juramentum solemniter emittunt de non petenda, nec procuranda, minusque acceptanda aliqua dignitate extra Ordinem, si transferatur ad alium Ordinem, in quo tale Votum, vel Juramentum non emittitur, vel quomodocumque exeant ab eo Ordine, etiam Expulsus, non remanet ab eius Voti, vel Juramenti obligatione liberatus. Et subdit, quod nunc est in more in Sacra Congregatione Regularium, non concedere Religiosis licentiam transeundi ad alium Ordinem, nisi sub conditione, quod integra maneant Vota specialia, in priori Ordine emissa, præter tria Vota essentialia; ex quo infert, ergo a fortiori hæc obligatio integra manet in Ejecto, qui non est in perpetuum, & simpliciter a suo Ordine separatus, prout sunt ad alium Ordinem translati. Quarto, in assumptis ad Episcopatum manet obligatio ad servanda Vota, & Regulam Ordinis, ex quo fuerunt assumpti, quantum decet illorum dignitatem; ergo multo magis in Expulsis, cum non sit rationabile, quod Eiectus ex culpa sua reportet commodum; & quia Rebellis, idcirco sit immunis ab obligatione servandi leges. Pro hac sententia citat etiam *D. Antonin. 3. par. tom. 16. cap. 5. §. 8. Sylv. V. Religio 6. quæst. 17. Rodriq. tom. 1. q. 30. art. 20. Cordubа in Regul. S. Franc. cap. 2. qu. 21. par. 3. Miranda t. 1. p. 52. art. 3. concl. p. Hier. Rodriq. ref. 52. num 6. Passar. ad minim. c. 59. Donat. loco cit. q. 52. Portell. v. Eijcere num. 5. Villalobos p. 2. tract. 35. diffic. 39. num. 5.*

40 Opposita sententia, quam tuentur *Sanch. lib. 6. Decal. cap. 9. quæst. 3. n. 52. Palaus tr. 16. dec. 4. par. 21. num. 3. Bordon. tom. 4. par. 3. resol 108. num. 18. Sotus lib. 7. de just. quæst. 2. ar. 1. Navar. comment. 3. de Regul. num. 46. & consil. 78. num. 2. de Regul. Aragon. 22. qu. 55. art. 3. fol. 997. §. huc usque diximus. Filiasch. de offic. Sacerd. t. 1. par. 2. lib. cap. 21 Suyr. Thesaur. c. f. tom. 2. lib. 19. num. 28. Emanuel. Sa. Sum. Verb. Relig. num. 40. Leonard. lib. 2. de just. cap. 41. dub. 15. Conrad. in suis respons. par. 1. qu. 28. Less. de just. lib. 2. cap. 41. dub. 15. Layman. lib. 4. tract. 5. cap. 13. Graff lib. 3. consil. 3. de Regul. num. 9. Bart. a S Fausto lib. 3 Thesaur. qu. 213 Bursfr. ad cap. fin l de Regul. num. 12 Diana par. 3. tract. 2. resol. 116. Lezana tom. 1. cap. 23. n. 17. Vega prim. 2 Sum. cap. 86. casu 16. Suarez in Enchir. lib. 3. 6. de Voto Obedientiæ. Tambur. tom. 3. disp. 8. quæst. 8. num. 15. ex Passerino loco cit. Pasqual. ad Franch. num. 979. Leander a Muttia in c. 2. Regul. S. Francis. cap. 17. num. 20. Ant. a Sp. S. Direct. Regul. tract. 4. disp. 3. sect. 12. num. 474.* tenet, Ejectos ad illa non obligari, sed talem obligationem suspendi in illis pro tempore, quo degunt extra Claustra. Ratio est, quia dempta Castitate, cujus obligatio integra in utroque statu perseverat, Votum Paupertatis, & Obedientiæ, ut dictum est, suspenduntur quoad executionem, ob status variationem in Expulso; ergo a pari & hujusmodi obligationes. Antecedens probatur, quia ex quo privatur providentia Religionis, acquirit administrationem rerum temporalium, potest negotiari, civiliter se obligare, de acquisitis disponere ad finem procurandi sibi alimenta, quod tamen iure professionis erat sibi in Claustris interdictum. Potest non obtenta facultate Superioris pro libito mutare Diœcesim, & ab ejus iurisdictione eximi; imo in ea degens, tunc solum parere cogitur, quoties vere emendatus pro reversione jubetur, suspensa in reliquis non contestatis in sententia expulsionis, & in pœnam impositis, Obedientiæ obligatione. Consequentia probatur, quia, si in multis suspenduntur quoad executionem Vota solemnia in Expulso, quæ tamen Vota videntur sequi Personam, ratione sui; ergo a fortiori suspendetur quoque obligatio aliarum observationum, quæ statum eorum, qui degunt in communi, sub eodem tecto respiciunt; eo quia Expulsus maneat extra vitam communem aliorum, & veluti membrum recisum ab illa Communitate. Unde sequitur, quod, sicut stante validitate Votorum suspenditur illorum executio, ita stante robore aliorum præceptorum Regulæ, suspendetur in Ejectis obligatio observationis. Deinde Votum desinit obligare, quando est ita notabilis mutatio facta materiæ, ut reddatur notabiliter difficilior, & quæ si ab initio fuisset prævisa, absque dubio retraxisset a Voti emissione, ita *Sanch* 2 loco citato; sed in casu facta est mutatio, non solum notabilis, sed notabilissima; quare, si Votum obligat præter intentionem voventis; & intentio Religiosi, licet sit pro

statu

statu Regolari, ad alias autem obligationes non est, nisi accessorie ad illum: ergo secuta mutatione in statu principali, censetur quoque facta correspondenter in accessoriis, quoad obligationem illorum ex ipsius promittentis interpretativa intentione. Confirmatur, quia, sicuti vovens profiteri in aliqua Religione, non tenetur ex vi Voti huius ad speciales Regulæ observantias, donec de facto profiteatur; ita similiter Ejectus, qui vovit Religionem, non tenebitur ad observantias aliorum Votorum, & Præceptorum talis Religionis, nisi pro tempore, quo in tali Ordine vivit.

41 In hac Doctorum contrarietate cum distinctione procedendum esse censeo; nam huiusmodi obligationes ultra tria Vota solemnia, vel sunt inductæ ex vi quarti Voti, pro ut dictum est de Minimis, taliter voventibus apud *Bordon tom. 4. p 3 res. 115 num. 16. Voveo stare, & perdurare toto tempore vitæ meæ sub vita, perseveranter vivendo sub Voti Paupertatis, Castitatis, ac Obedientiæ, & quadragesimalis vitæ &c.* De Fratribus B. M. de Mercede Captivorum, in quorum professione, sic apud *Tambur. tom. 2. disp. 21. qu. 4. num. 58.* exprimitur: *Et in Saracenorum potestate in pignus, si necesse fuerit ad redemptionem Christi Fidelium, detentus manebo.* De Clericis Regularibus, Ministrantibus Infirmis, quorum professionis forma inserta in Bulla *Clem. 8. incip. supremi dispositione* apud *Tambur. loco cit. num. 87.* sic habet: *Et perpetuo inservire, quod est præcipuum nostri Instituti ministerium, pauperibus infirmis, quod etiam pestis incesserit &c.* De Jesuitis sic solemniter voventibus apud *Sanchez lib. 6. Decal. cap. 18. num. 1. Insuper promitto specialem obedientiam Summo Pontifici circa Missiones, prout in litteris Apostolicis &c.* De Minoribus qui professione solemni sic habent: *Voveo &c. toto tempore vitæ meæ servare Regulam Fratrum Minorum: vivendo in obedientia, sine proprio, & in Castitate.* Ubi ex declarationibus *Pontificum Nicolai III. Cap. Exiit*, & *Clem. V. Cap. Exivi.* in Regula D. Francisci viginti septem præcepta sunt, ultra Vota essentialia, quæ Professores sub mortali obligant. Vel est sermo de aliis obligationibus, si quæ sunt, quæ in aliis Ordinibus, ultra Vota essentialia, vel solemniter emissa, professores sub obligatione mortali, vel veniali adstringunt. Et de his omnibus potest inquiri, an Expulsos afficiant.

42 Dico ergo, quod Ejecti ex Ordinibus, in quibus, ultra tria Vota substantialia Religionis in se, additur quartum, eodem vinculo obligationis tenentur ad quartum Votum, sicut ad prima tria; Non ita dicendum est de aliis obligationibus proprii Instituti, etsi sub mortali præceptis. Ratio primæ partis est, quia ex delicto non debet reportari commodum, ut habetur ex *Textu Cap. Tua de Cleric. non resident.* Tum quia, cum Expulsus adhuc maneat Religiosus, ut dictum est superius, & per consequens tribus Votis essentialibus adstrictus, non est major ratio, cur illorum obligatio maneat in Expulso, non vero istorum, cum æque fuerint in professione emissa. Ratio secundæ partis est, quia hæ obligationes comitantur vitam Monasticam; & ratione solius Religionis tenebatur ad illa, eo quia illas non voverit expresse; ergo, si per ejectionem suspenditur, quoad aliqua obligatio Votorum, multo magis id erit dicendum de aliis obligationibus, quæ statum Religiosum consequuntur. Pro hac limitatione stat *Pyrinus tom. 1. de Subd. qu. 1. cap. 25. §. 1.* citans *Hieronym. Roderic. de Eject. res. 57. num. 6. Roderic. to. 1. quæst. 30. art. 20.* & *Portell. V. Eijcere num. 5.* Hinc deduco, Ejectos teneri ad omnia Vota sui Instituti, pro quanto illorum observatio non pugnat cum statu, in quo reperiuntur. Ad alias vero obligationes, ut communior pars tenet, dicimus, non obligari; etsi consultius sit, ut pro viribus illas observare curent. Quare, sicut suspenditur executio Voti Paupertatis, eo quia Expulsus per ejectionem relinquitur propriæ providentiæ, & nisi saltem illi paupertas, quoad usum, administrationem, obligationemque civilem in rebus temporalibus relaxaretur, non nisi mendicando posset vivere, ad quod tamen non tenetur: Suspenditur quoad aliqua Votum Obedientiæ, eo quia durius esset tale jugum Ejecto, si extra Claustra degens, a nutu Superioris in omnibus suis operationibus, stando, & se movendo pendere deberet, quam dum intra Claustra vivit; ita suspendetur in Minimis obligatio Voti quadragesimalis vitæ, si penuria ciborum quadragesimalium magis gravet Ejectum, quam intra Claustra degentem, ut docent *Vega in Summ. par. 2. cap 86. casu 16.* & *Sanch. lib. 6. Decal. cap. 9. num. 56.* Idem quoque, si ciborum debilitas impotentem reddunt Ejectum, ad sibi de labore manuum suarum victum procurandum, prout in materia jejunii communiter tenent Doctores. Suspenditur in Ejecto ex Ordine B. M. de Mercede Redemptionis Captivorum obligatio manendi in pignus pro redemptione eorum; nam extra Claustra degens, habet, a quo deinceps redimatur, non sic, si a Religione projectus. Suspenditur in Clericis Regularibus obligatio ministrandi Infirmis, cum ea non sit ministratio corporalis necessitatis, sed spiritualis; Ejectus autem ab hujusmodi officijs ob suspensionem contractam, ac etiam infamiæ notam rejicitur. Suspenditur in Fratribus Hospitalitatis obligatio inserviendi Infirmis, si illis ex opere charitatis non datur merces ad victum, & vestitum; cum nequeant simul in ministerio corporali Infirmorum detineri, & in exercitijs pro comparatione victus sibi necessarij occupari. Suspenditur in Ejectis a Societate Jesu obligatio Voti de Missionibus, eo quia Expulsis munus concionandi interdicatur. Suspenditur in Ejectis ab Ordine Minorum obligatio de non recipiendo pecuniam; de non se obligando civiliter in contractibus; de gestando habitum, ad formam Regulæ præscriptum; de calceamentis non deferendis; de non habendis annuis proventibus; de non comparendo in judicio pro repetitione rerum suarum; de non possidendis bonis immobilibus ad culturam, & redditum; eo quia hæc omnia incompatibilia sunt in Expulso, paterna ac Religiosa providentia spoliato, ut propria industria in sæculo degens suis necessitatibus occurrat. Non sic suspenditur obligatio jejunii, Divini Officij, de non equitando absque necessitate, cum horum observatio cum statu Expulsi non pugnet. Unde datur regula, quod tunc Vota censeantur in Ejectis suspensa quoad executionem, quoties illorum observatio notabiliter difficilior ex conditione materiæ ipsius Voti redditur in degente extra Claustra, quam intra; & ad hoc facit ratio *Sanchez* in secunda opinione supra adducta. Hinc est, quod apud utramque opinionem inconcussa manet utrobique obligatio castitatis, cum æque possit intra Claustra, quam extra servari; nam quamplures de sæculo caste ad confusionem aliquorum Claustralium vivunt, & multi de Claustris quamplurium Sæcularium impudentiam

tiam arguunt, & confundunt. Non relaxatur in Ejectis a Societate Jesu obligatio de non procurandis Dignitatibus, ac Prælaturis extra Ordinem, ut dictum est in prima opinione supra relata, eo quia materia talis Voti manet invariata pro utroque statu Expulsi, & fortius, quia per ejectionem redditur talium beneficiorum incapacior.

43 Quod vero sic modificentur Vota in Expulso, quoties materia Voti redditur, quoad observantiam, difficilior; præter allegata suadetur, eo quia per ejectionem non debet Expulsus constitui in statu desperandæ salutis, quod utique foret, si deficiente virtutis robore, onus ex conditione status Expulsi cresceret. Nec inde sequitur, Expulsum a malitia sua commodum reportare; nam quanto sit obligatio propriæ providentiæ Claustrali jugo onerosior, judicent hi, qui de labore manuum suarum vivunt, aut ostiatim mendicando, alimenta procurant; coacti persæpe ad ruborem, ad nuditatem, ad plagarum simulationem, ut misericordiam sollicitent.

44 Hinc ad argumenta *Passerini*, qui, etsi ab hac limitatione parvum differt, eum loco citato sic habeat: *Unde non est, unde negetur ei* (scilicet Expulso) *ex hac parte obligatio ad Religiose vivendum juxta Regulam, quantum potest*. Dictio enim illa *quantum potest*, videtur Ejectum non in universum obligare, sed pro quanto compati possunt Vota cum statu Expulsi, quod & Nos dicimus. Quia tamen rationes illimitate procedunt, respectu cujuscunque alterius obligationis proprii Instituti, a quorum pondere, juxta allegata in secunda opinione, Expulsum absolvimus, idcirco ad fundamenta ejusdem respondemus. Ad primum, negatur consequentia; non enim sequitur, Ejecti non liberantur a Votis, ergo neque ab aliis obligationibus proprii Instituti; nam Vota comitantur Personam, & ut ajunt ex *Cap. cum. ad Monasterium 6. de stat. Monac.* annexa ossibus professi; cæteræ obligationes sequuntur statum, sicque variato statu cessant; non sic Vota, quæ solum tunc cessant, dum cessat esse Persona. Ad probationem conceditur in Expulso continuare Religionem, nec inde sequitur, Vota non suspendi quoad executionem; eo quia vigere possit obligatio Voti, & ejus observatio suspendi; probatur assertum a simili de Voto simplici Castitatis, in quo dispensatur quis ad contrahendum matrimonium, dato quod post emissionem Voti Virginem cum spe futuri matrimonii, seduxerit; tale inquam Votum, quoad substantiam non cessat, neque destruitur per eam dispensationem, ut etiam notat *Bordon. to. 4. par. 3. resol. 115. num. 28.*, sed tantum suspenditur in ordine ad matrimonium, unde accedens dispensatus ad alienum torum, non est immunis a sacrilegio, ut habet *Sanchez lib. 8. disp. 31. num. 7. & 13.* quare manet Votum radicaliter, & in substantia; manet quoque, quoad sui executionem, respectu cujuslibet actus venerei; suspenditur vero ad copulam conjugalem. Idem dicitur de eo, qui post Votum simplex castitatis Uxorem ducit, non obtenta dispensatione; suspenditur Votum quoad reddendum debitum, sed Uxore defuncta reviviscit, ut ex *Glos. V. Uxores cap. Nuptiarum 41. 27. qu. 1.* Ita a pari in Religioso expulso manent Vota, & obligationes, quas vovit integre quoad substantiam, sed suspenduntur quoad executionem in iis, quæ magis gravant Ejectum, quam intra Claustra degentem. Ad probationem consequentiæ negatur eandem esse rationem de Votis, ac de aliis obligationibus proprii Instituti, & hoc ob superius dicta.

45 Ad secundum, negatur Expulsum esse ad tempus separatum, & per accidens, non autem in perpetuum, nam, ut supra diximus *Part. pr. qu. 1. nu. 38.* Sententia expulsionis nequit ex se esse temporanea, licet accidat illi, quod aliquando evadat temporalis ob resipiscentiam Expulsi; nec inde sequitur, quod si Expulsus manet Religioni substantialiter unitus; ergo non solum tenetur ad vota, sed etiam ad Regulares observantias; sed rectius inde sequitur; ergo quia in Expulso manet sola radicalis unio cum Religione, eo quia sit ab ea separatus, suspenduntur in eo quoad executionem Vota, quæ personam afficiunt, multo magis liberabitur ab illis observantiis proprii Instituti, quæ statum Religiosum comitantur, eo quia Expulsus ad modum membri putridi a corpore Religionis sejunctus, cum eo non copuletur ad integritatem Religionis. Ad probationem antecedentis, qualiter teneatur Religio Ejectum quærere, & ille redire, dicemus infra; nec inde sequitur; ergo manet undequaque Superiorum mandatis addictus, ut in sequentibus ostendemus; imo ex eo quod Votum Obedientiæ in multis, quoad executionem relaxetur, ut dictum est superius, & amplius deinceps, manet quod idipsum erit de aliis Votis in his, quæ cum statu Expulsi pugnant.

46 Ad tertium, jam dictum est in corpore Quæstionis, Votum illud de non procurandis dignitatibus, & Prælaturis extra Religionem, durare in Expulso, eo quia illud æque servari possit ante, sicut post expulsionem, & fortius, cum Ejecti reddantur hujusmodi dignitatum incapaces. Conceditur quoque eandem obligationem perdurare in translato, ex dispositione Constitutionis, cum id textibus sit consentaneum, *Decret. par. 2. caus. 8. quæst. 1. cap. 9 & caus. 16. quæst. 1. cap. 30.* nec inde sequitur, quam quod Vota emissa maneant in Expulso, & ad illa teneri, pro quanto sunt cum statu ejectionis compatibilia, quod & nos docuimus; negatur vero, idem esse de aliis obligationibus Ordinis loquendum, nam aliud est dicendum de materia promissa, aliud de præcepta; aliud de ea, quæ sequitur statum, aliud de ea, quæ comitatur personam. Ad id, quod assumitur ex praxi Sacræ Congregationis, ab ea fieri licet non concedi transitum ad aliam Religionem, nisi cum onere in translato servandi in secundo Ordine Vota, in priori emissa, non probatur. Etenim cogeretur professus in Societate Jesu, translatus ad Ordinem Carthusianorum, clausus vacare contemplationibus, simulque in ministerio Missionum peragrare Regiones, Minimus, translatus ad Minores, onera oneribus addens, tot assumpti Ordinis gravaretur incommodis; nec in prioribus dispensatus, communi sedens mensæ, communem victum offenderet. Imo oppositum, tanquam pro certo, supponit quoque de nondum Professis in secundo Ordine *Bordonus* loco cit., dicens Minimum, dum in secunda Religione probatur, debere se conformare cum Religiosis illius Ordinis, ad quem transivit; nec teneri servare vitam Quadragesimalem, etiam dum est Novitius, esto adhuc sit vere Religiosus Minimus, cum Vota prioris Ordinis non cessent nisi per professionem in secundo; unde infert, quod in eo casu Votum in Minimo stat, quoad substantiam, & necessario dicitur suspensum, quoad executionem. Quod autem Vota prioris Ordinis per legitimum transitum commutentur, tenet *Tambur. tom. 3. disp. 7. quæst. fin. num. 6.* cum *Sanchez lib. 6. cap. 7. num. 87.* qui etiam

etiam citat *Suarez*. estque communis.

47 Ad quartum. Etsi non ita indubitatum sit, Episcopum ex Ordine assumptum, secum duxisse onera Votorum, ultra Castitatem, cum ex *Decretali Caus.* 28. *quæst.* 1. *c.* 10. *Statutum est* oppositum deducatur per verba: *Ut Monachus, quem canonica electio a jugo Regulæ Monasticæ professionis absolvit, & Sacra Ordinatio de Monacho Episcopum facit*, ubi *Molina*, & *Hurtadus*, quos pro se citat *Pasqual. decis.* 368. *num.* 3. censent, Episcopum assumptum, omnino a jugo paupertatis, & obedientiæ Monasticæ liberari, ac si illa minime emisisset Vota; quia tamen quamplurium obstat sententia Doctorum apud *Peyr. tom.* 1. *de Subdit. quæst.* 1. *cap.* 10. §. *unic.* quibus favet *Text. ex cap. Monach.* 3. 19. *qu.* 1.; ubi habetur, quod *Monachi, qui ad Clericatum promoventur a priori proposito*, idest a professione Votorum substantialium, ut ex *Glossa* ibidem colligitur, *non debent* discedere. Unde deducit *Bordonus* loco citato, manere quidem Vota in assumpto, sed suspendi quantum ad executionem, in his, quæ Episcopali dignitati non conveniunt, prout etiam concedit argumentum: inde tamen infero, quod, si stante Votorum vi, liberatur ab illis Episcopus in his, quæ ejus dignitatem lædunt, ergo pariter stante obligatione Votorum in Expulso, illorum jugum solvetur quantum ad observantiam in his, quæ cum statu Expulsi non compatiuntur. Nec inde sequitur Expulsum reportare ab ejectione commodum; prohibitus enim contrahere pro cibo, quia sibi gratis mensa paratur, non commodum reportat, dum præceptum relaxatur, si interim propriæ providentiæ relinquitur; magis enim favet commoditas usus sine jure, quam jus ad illam sine facto.

48 Ad illa vero, quæ pro secunda opinione sunt adducta; quia illa duo argumenta ultima plus probant, quam intendat ipsa quoque opinio; nam ex dato fundamento se totis deficerent Vota ipsa; quare negatur, Vota illa ultra prima tria fuisse suscepta veluti accessorie ad statum regularem, ita ut cessante tali statu per expulsionem, cessent illa Vota, tanquam dependentia a conditione status; nam idem posset esse sermo de Votis essentialibus, quod scilicet non fuerint absolute, sed sub conditione status Religiosi emissa, qui tamen profitendi modus, utpote invalidus, merito a *Bordon. tom.* 4. *p.* 3. *resol.* 115. *num.* 11. & *Passer. de Hom. stat. tom.* 3. *qu.* 189. *num.* 622. reijcitur; nam in professione Vota simpliciter, & usque ad mortem, non vero pro tempore Claustri emittuntur. Quare, si Vota suspenduntur, id est, quia ob expulsionem fit notabilis in materia Voti variatio; si cæteræ obligationes regulares cessant, hoc non est, quia conditionate assumptæ, sed quia notabilis facta fuit in statu, ad quem sequuntur, mutatio, ut optime ab initio vim sumpserat argumentum.

49 Concluditur ergo, post sententiam expulsionis, manere in Expulso integram obligationem Voti Castitatis; obligationem vero Voti Paupertatis, Obedientiæ, ac aliorum Votorum proprij Instituti, suspendi in executione, respective ad ea, quæ pugnant cum statu Expulsi. Cæteras autem obligationes regulares, quommodolibet ligantes Profitentem, Expulsum non afficere, licet consultius sit illas pro viribus curare.

QUÆSTIO VII.

An Expulsus maneat post sententiam ejectionis, Religionis jurisdictioni subjectus.

SUMMARIUM.

50 *Fundamenta Navarri, Ejectum eximi se toto ab Ordinis jurisdictione.*
51 *Fundamenta contrariæ sententiæ.*
52 *Refelluntur adducta a Navarro pro sua sententia.*
Pecus morbida, licet separata, remanet sub dominio Pastoris.
Mors mittens servum, donat libertate; Religio ejiciens non liberat Votis.
Sententia expulsionis nequit esse irrevocabilis.
Delinquens extra Claustra subditur Episcopo.

50 NEgativam partem de juste Expulso tuetur *Navar. Comment.* 2. *num.* 36. *de Regul.* quam probat primo, quia Expulsus desinit esse membrum illius Ordinis, ac proinde ab ejus jurisdictione exemptus. Confirmatur a simili de Servo, qui ejectus a Domino efficitur sui juris, desinitque esse sub potestate Domini. Secundo, quia res judicata servanda est, ut habet *Text. l. res judicata ff. de Regul. juris*, sed Expulsi sunt projecti a cura Superiorum, ergo & a jugo Obedientiæ illis debitæ soluti. Tertio, ex dispositione Decreti, Expulsus subditur jurisdictioni Ordinarii; ergo a jurisdictione Religionis liberatur. Probatur consequentia, nam idem nequit subdi duobus Superioribus, ad invicem non subordinatis; sed Superior Regularis non subordinatur Ordinario, nec Ordinarius Regulari; ergo &c. aliter Subditus præceptis contrarijs posset constringi, & per consequens ad impossibilia teneri. Pro hac sententia stat *Rodriq. tom.* 1. *quæst.* 30. *art.* 20. citans quoque *Molin.* 2. 2. *tract.* 2. *d.* 149 *pag.* 797.

51 Opposita tamen sententia tenet, Expulsum se toto non liberari a jurisdictione Superioris Regularis, ac proinde non esse membrum omnino a Religione discissum; pro hac adducitur *Glossa Constitut. Ordin. Prædic. cap* 19. sic dicens: *Ille autem, qui propter culpam suam expellitur a Prælato, adhuc est suus subditus; sicut Ovis morbida, licet sit expulsa a grege, adhuc est Pastoris.* Deinde Superiores Ordinis ex specialibus concessionibus Summorum Pontificum, supra relatis *Part.* 3. *quæst.* 5. *num.* 35. possunt excommunicare Expulsos, si intra districtum suarum Provinciarum, contra eorum præceptum audent Confessiones audire, concionari, aut docere; excommunicatio autem ferri non potest in non Subditum: ergo Expulsus adhuc manet sub aliquali jurisdictione Religionis. Probatur tertio: Expulsus cogitur subesse pœnis in expulsione impositis, puta, exilii, infamiæ &c. potest ad Religionem cogi, si constet de emendatione, non est omnino a Votorum obligatione solutus; ergo neque erit se toto a Religionis jurisdictione sejunctus. Sic firmant *Passer. de Hom. stat. tom.* 3. *qu.* 189. *num.* 199. *Umbert. in Regul. S. August. cap.* 99. *Sylv. V. Apost. qu.* 6. *num.* 10. *Sot. lib.* 7. *de just. qu.* 2. *art.* 5. & alij.

52 Quare ad fundamenta opposita negatur, Expulsum desinere esse membrum Religionis; nam, ut bene arguit *Azor. Instit. Moral. lib.* 12. *cap.* 16. *q.* 4.

pene

penes Religionem ius nullum est, nullave auctoritas Professum Religiosum Voto liberandi; neque potest facere de Monacho non Monachum; ergo si Monachus ex vi Voti Obedientiæ jurisdictioni Superiorum adstringitur, licet fiat membrum putridum, & proinde ne alios inficiat, jubeatur manere extra Claustra, non ideo cessat esse Religionis; & sicut Ovis morbida, licet a grege separetur, non desinit esse Pastoris sui, quin possit (si convalescat) ad Ovile reduci, ita Expulsus (si resipiscat) ad Claustra revocari. Ad id, quod adducitur a simili de Servo, respondetur disparem esse rationem de eo, & Servo; nam Dominus potest Servo libertatem tribuere, & ideo illum eijciendo, censetur juri suo cedere, & Servum manumittere, & liberare. Sed Religiosus per professionem adstringitur Deo, illiusque cultui magis, quam Superioribus Religionis: & obligatio Votorum est perpetua, a qua Religio nequit solvere; hinc est, quod nec Religio volens potest cedere juri suo, cum nequeat juri Divino præjudicium inferre; neque Ejectus potest cedere juri, quod habet, ut a Religione recipiatur, ex suppositione, quod se corrigat, & religiose vivere decernat. Ad secundum dicitur, quod per sententiam expulsionis non decernitur, Expulsos perpetuo esse separandos a consortio aliorum, nisi pro quanto durat in eis incorrigibilitas; quæ quidem sententia, etsi limitate non pronuntietur, sitque ex parte sui perpetua, subintelligitur tamen, si perpetua sit causa expulsionis; unde negatur, sententiam illam ita transisse in rem judicatam, ut irrevocabilis debeat permanere; alias resipiscentes nequirent contra dispositionem Constitutionis Pontificiæ, superius relatæ, iterum admitti. Ad ultimum, qualiter Expulsus subsit jurisdictioni Episcopi, dicetur infra; non inde tamen sequitur, quod si in aliquibus subditur Ordinario, ergo in omnibus est a jurisdictione Superiorum Ordinis liberatus: nam & modo Regulares in multis, puta dum extra Claustra delinquunt, dum falsa miracula prædicant, dum Clausas indebite visitant, jurisdictioni coercitivæ Ordinariorum subduntur; nec inde sequitur, a propriorum Superiorum Regularium jurisdictione in reliquis liberari.

QUÆSTIO VIII.

An Expulsus teneatur ex Voto ad obedientiam Episcopi, & Pontificis.

SUMMARIUM.

53 *Expulsus subditur Episcopo, quamdiu non redierit ad Ordinem.*

54 *Fundamenta tenentium, Ejectum vivere debere sub Obedientia Episcopi, ut Prælati Ordinis.*

Ordines Regulares antiquitus non erant ab jugo Ordinariorum exempti.

55 *Fundamenta eorum, qui tenent, Ejectum non subdi Episcopo ex vi Voti.*

Ejecti non subduntur Pontifici, ut Prælatus Regularis, sed ut Pontifex est.

Episcopi Regulares, specialius adstricti Voto Obedientiæ Pontifici, quam Sæculares beneficiati.

56 *Ejectus adstringitur Diœcesano, eo modo, quo cæteri Clerici.*

Reijcitur opinio dicentium, quod Ejectus subdatus Pontifici, præsisent capiti Ecclesiæ.

57 *Ejectus non tenetur adire Episcopum, ut illi certum vitæ genus statuat.*

Ejectus absque Prælato non degit.

Ejectus, licet separatus a cæteris, non perdit exemptionem, excepta subjectione Episcopi, pro quanto illi subjicitur a Pontifice.

Expulsio non solvit contractum incorporationis Ejecti cum Ordine.

Beneficiatus Regularis non eodem vinculo Obedientiæ subditur Episcopo, ac Prælatis Ordinis.

58 *Votum Obedientiæ Pontifici est independens a Claustris.*

Regulares subduntur Pontifici, ut Pontifex est, ac ut Prælatus Regularis.

59 *Ejectus tenetur Episcopo præcipienti, quantum ad bonum statum vitæ, observantiam Castitatis, & ad usum Paupertatis.*

Suo muneri satisfacit Episcopus, si curet Ejectum vivere juxta Statuta Ecclesiæ.

55 PRO certo tenetur ex supradictis, Expulsum non abstrahi omnino a jurisdictione Superiorum Regularium, quamvis in poenam suæ incorrigibilitatis, proijciatur extra Claustra, ac quandam paternam providentiam, & curam. Quia vero ex Decreto *Urbani VIII. Part. pr. num. 19. §. 7.* habetur, quod Ejecti, quandiu non redierint, *Ordinarij loci jurisdictioni, & obedientiæ subsint.* Ideo dubitatur, an Ejecti teneantur Episcopo eo obedientiæ vinculo, quo tenebantur Superiori Regulari: Et quod quæritur de Episcopo, quæritur quoque de Pontifice.

54 Religiosum, etsi exemptum, si eijciatur, subdi Episcopo voluit *Navar. Comm. n. 2. de Regul. num. 33., & 35. Comment. 3. num. 46.* in tantum, quod Ejectus cogeretur adire Episcopum, ut sibi certum vitæ modum, & rationem præscriberet, quam teneret, atque vi Voti implere deberet, in loco ab aliorum consortio separato. Sententiam *Navarri* secuti sunt *Palaus tract. 16. d. 4. p. 32. num. 5. Suar. tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. cap. 6. nu. 4.* Et videtur fuisse *Hostiens. in cap. Quod Dei. de Stat. Monach. Joan. Andr. in Clement. eodem tit. ex Passer. de Hom. stat. tom. 3. qu. 289. num. 927.* quæ probatur: Religiosus enim ex vi Voti, perpetuo duraturi, subditur in professione Superiori Regulari, præcipienti secundum Regulam; & illius directioni se totum committit, qui tamen, dum eijcitur, tali providentia, & cura spoliatur; ergo si Pontifex, ne sine Prælato degat Ejectus, jurisdictioni, ac obedientiæ Episcopi illum subijcit, & quodammodo loco Superioris Regularis illi substituit Diœcesanum, dicendum est, Ejectum ea obligatione illi teneri, qua proprio Prælato Ordinis adstringitur. Confirmatur assertum, quia non est rationabile, Ejectum manere sine Superiore, cui ex vi Voti obedire teneatur; nullus autem est, cui præstari possit hæc obedientia, quam Episcopus. Probatur secundo: Nam antiquo jure Religiosi ab Ordinariis dirigebantur, ipsisque vovebant, quod tamen jus Diœcesanorum in Regulares fuit per exemptionem temperatum; ergo, si projectus extra Claustra, ex dispositione Constitutionis, exemptionem perdit, & subditur Episcopo, reducitur ad pristinum jus, ac si in manu Episcopi vovisset. Tertio: Beneficiatus, ex quo assumitur ex Ordine, liberatur a jugo Monasti-

cæ vitæ; ut habetur ex *Textu*, *Cap. Nemo* 2. 16. *qu.* 1. *Nemo potest Ecclesiasticis Officiis deservire, & in Monastica Regula ordinate persistere, ut ipse districtionem Monasterii teneat, qui quotidie in Ministerio Ecclesiastico cogitur permanere*. Juncta *Glossa*, capite sequenti: & ex quo solvitur a jugo Monasticæ Professionis, cum Vota sint inextinguibilia, manet subjectus Episcopo, ergo subditur subjectione, proportionata statui religioso, & per consequens subjectione Voti. Non est ergo dicendum (inquit *Navarrus*), Ejectum subijci Ordinario subjectione communi, qua cæteri Clerici, sed subjectione Voti, non minus, quam proprio Prælato.

55 Altera opinio, pugnans ex adverso, tenet, Ejectum, nedum ex vi Voti, non subdi Episcopo, sed neque Pontifici. Prima pars probatur: nam Religiosus ad nullam aliam obedientiam ex Voto tenetur, præterquam ad eam, quam promisit; at non promisit obedire extra Religionem Episcopo, sed Prælatis Religionis: ergo Ejectus, licet subdatur Episcopo per Constitutionem Pontificis, non erit illi subditus, tanquam Prælato, sed tantum ad modum aliorum Clericorum illi Episcopo, in cujus Diœcesi habitaverit. Deinde ipse *Navarrus* fatetur, loco citato, Expulsum ab una Religione, non teneri ad aliam transire, eo, quod illam non voverit; ergo, cum neque voverit Episcopo Obedire, eodem fundamento dicetur ad obedientiam illius ex vi Voti non teneri, ita *Sanch. lib. 6. Decal. cap. 9. qu. 3. nu. 29. Azor. Instit. Moral. lib. 12. cap. 16. qu. 11. Roder. tom. 1. qu. 3. art. 22. Ant. a S. Sp. Direct. Regul. tract. 4 disp. 3. Sect. 12. num. 469. Portel. V. Ejicere in addit. num. 3. Barbosa ad cap. final. de Regul. nu. 11. Lezana lib. 4. tract. 5. cap. 13. num 3. Cesped. de exempt. Regul cap. 21 decis. 315. n. 3. Less. lib. 2. de just. cap. 41. n. 114 Tambur. tom. 3. dec. 8. qu. 8. n 9. Texeda lib. 2. controv. dub. 9. Donat. in prax. 2. tract. 8. qu. 31*. Quod neque Pontifici, primo, quia vovens obedientiam, illam vovet, quamdiu est intra Claustra in Religione manens, & Religio eum patitur: Vel, ut alii dicunt apud *Passer. de Hom. stat. tom. 3. qu. 189. num. 628.*, Religiosi promittunt Obedientiam Pontifici, mediis propriis Prælatis, & quia Ejecti liberantur a Voto obedientiæ respectu Prælatorum, nec tenentur obedire Pontifici ex vi ejus Voti. Imo nec manent sub obedientia Pontificis, quatenus est Prælatus Regularis, sed solum quatenus est Pontifex eo titulo, quo cæteri Fideles illi subijciuntur, quia militat eadem ratio, cum non voverint obedientiam Pontifici, ut Prælato Religionis, nisi quamdiu Religio eos pateretur, & essent in illa. Quare præsens opinio apud *Sanch* a loco citato concedit, Religiosum creatum Episcopum, manere obligatum obedire Pontifici, peculiari Voto Obedientiæ, ultra generalem ab omnibus Fidelibus obedientiam ipsi debitam, & ultra peculiarem debitam ratione juramenti obediendi ipsi, quod omnes Episcopi præstant; negat autem hoc modo teneri Ejectum, eo quia censet, quod sicut per expulsionē secernitur a jugo regularis obedientiæ, quam vovit Religioni, ita quoque proijciatur ab obedientia, qua profitentes in Ordine, subduntur Pontifici, ut est Prælatus Regularis; a qua tamen non eximit Monachum factum Episcopum, quia non est a Religione expulsus, sed Privilegio Pontificio exemptus ab aliorum Prælatorum Religionis obedientia, non autem ab obedientia Pontificis, ut est Prælatus Regularis; eo quia Papatus omnem Religionem absorbeat, sitque omnium caput. Sic firmat *Sanchez* cum *Texeda* locis citatis, quibus adhæret ad *Francbum Pasqual. num.* 965.

56 Ad Quæstionem ergo dico, quod, etsi Expulsus non teneatur, ex vi Voti obedientiæ, parere Episcopo, cujus jurisdictioni subditur, sed sat sit, quod illi subsit, eo modo, quo illi subsunt alii Clerici, ut bene probant argumenta pro secunda opinione, quam tuetur quoque *Molin. tom. 1. de just. disp. 140.*, dicens, contrariam sententiam esse contra totius Ecclesiæ praxim, & nusquam more servatam; non tamen dicendum est, hujusmodi Ejectos non teneri ex vi Obedientiæ, quam professi sunt obedire Pontifici, ut suadebant Doctores, pro secunda parte Quæstionis adducti. Ratio est, quia promissio obedientiæ, facta Pontifici, est intima, & inseparabilis a professione Religiosa, quia non potest Religiosus vovere Obedientiā subordinato Prælato, nisi illam voveat subordinate; omnis vero Prælatus Religiosus est subordinatus Pontifici: non ergo congruenter deducitur, Religiosum, dum extra Claustra degit, non teneri ad Obedientiam Pontificis, sicut, dum in Religione vivit; nam Religiosus utrobique subditur Pontifici, respectu cujus nunquam est extra, quoties in Ecclesiæ gremio degit. Hinc ad argumenta pro prima opinione.

57 Ad primum, negatur assumptum *Navarri*, teneri scilicet Ejectum adire Episcopum, ut sibi certum vitæ genus statuat; id enim nullo jure cavetur, nec pro illo fundamentum aliquod adducit, ut advertit *Azorius*, loco citat. Sed sat erit, ut illi pareat in his, quibus tenentur alii Clerici communiter. Nec inde sequitur, quod, si Religiosus perpetua sponsione se tradit Religioni, sub cura Prælatorum; ergo cum ab illis dimittitur, eodem vinculo subdetur Episcopo; nam illam obedientiam vovit, non istam. Nec Pontifex, subdendo Ejectum Ordinario, ex quo privatur cura Superiorum Ordinis, illi ipsum statuit, veluti Prælatum, cui ex vi Voti pareat, sed Diœcesanum, qui illum ad quemlibet de suis Clericis distringat. Ad Confirmationem negatur, Ejectum absque Superiore degere; nam adhuc in multis, ut probatum est, & amplius ostendetur, Religioni subditur, & se toto manet sub potestate Pontificis. Ad secundum. Etsi, loquendo de Ejectis ab Ordine Diœcesano subiecto, ex vi Voti, post ejectionem illi subijciantur; nam expulsio ab obedientia non liberat, si quempiam ligatum reperit, nisi pro quanto illa pugnat cum statu Expulsi; quare obedientia Claustralis extra Claustra degentem in multis liberat ob incommoditatem directionis; non ita in eo, qui regulariter vivens, subditur vi Voti Episcopo, eo quia ejus directio, æque obvia sit degenti in sua Diœcesi in Claustris, quam extra. Dispar tamen est ratio de Exemptis, qui nunquam in manu Episcopi voverunt, nec ejus se directioni tradiderunt; nec ideo, quia expelluntur, exemptionem perdunt, nisi pro quanto jurisdictioni Episcopi, instar aliorum Clericorum, a Pontifice subijciuntur. Nec præstat dicere cum *Pasqual. ad Franch. num.* 960. per sententiam expulsionis, dissolvi contractum, per quem Religiosus incorporabatur Religioni, & ipse Ejectus fit extraneus, ideoque non potest frui exemptione, Religioni concessa, quæ non se extendit, nisi ad membra illius; nam hoc pugnat cum *Text. cap. final. de Regul.*, ex quo habetur Ejectos adhuc esse membra Religionis, inquirendos, recipiendos, & imo compellendos ad redi-

reditum ad Religionem, si id fieri poterit, salva Ordinis disciplina. Ad tertium, negatur illatio, quod quia Beneficiatus absolvitur a jugo Monasticæ professionis, in his quæ cum statu illius non compatiuntur, ut aperte potest deduci ex illo contextu citati capitis; quod ideo æquali jugo subiiciatur Ordinario, sed sat est, quod illi subsit, sicut cæteri Beneficiati: nec est omnino verum, Vota illa extingui, nisi subjiciantur alicui, tanquam Prælato Ordinis, vel loco illius substituto; nam, ut supra probatum fuit, manere quidem possunt Vota, quantum ad id, quod necessario requiritur ad Religionem, licet suspendatur, quoad executionem.

58 Ad id, quod pro altera parte conclusionis adducitur: Falsum assumitur, quod scilicet Obedientia promittatur Pontifici pro tempore, quo quis degit in Claustris sub providentia Religionis; imo Votum Obedientiæ independenter a Claustro fit Pontifici, respectu cujus jurisdictionis, nunquam Religiosus est extra, ut bene notat *Tamburinus*, loco citato. Nec suffragat dictum eorum, qui dicunt Obedientiam Regularem respicere Pontificem mediate, non immediate, mediis scilicet Prælatis Religionis; quæ enim obedientiæ vis foret, si Pontifex non nisi præcipiendo Superioribus, ut imperent, subditos potiet constringere; in tantum, quod, si Prælati Ordinis juberent, voluntas Pontificis fieret, si mandata Pontificis negligunt, subditi ab inobedientiæ reatu forent immunes. Dicitur ergo, Ejectos subdi Pontifici, & ut Pontifex est, quia sic etiam subsunt cæteri Fideles, & ut Prælatus est, quia ex vi Voti subduntur & Prælatis, & iis, quibus Prælati Regulares subordinantur, inter quos solus est Pontifex, quoad exemptos. Nec dicendum est, Votum illud de obedientia Pontificis fuisse emissum pro tempore Claustri; nam id quoque posset dici de aliis Votis, quem tamen vovendi modum supra rejecimus. Hinc conceditur totus discursus de Monaco Episcopo facto; sed ex datis rationibus negatur Ejectum poni omnis conditionis, quoad vinculum Obedientiæ, respectu Pontificis esse, quam fit ab Ordine Regulari Assumptus. Concluditur ergo, Ejectum instar alterius Clerici jurisdictioni Episcopi subjici, sed Pontifici Obedientiæ vinculo, æque ac in Religione teneri.

59 Quæres, quæ nam sint illa, quæ potest Episcopus præcipere Ejecto, & ille teneatur obedire? Respondetur cum *Suar. tom. 4. de Relig. tr. 8. l. 3. cap. 6. num. 18.*, & *Palao tr. 16. d. 4. p. 23. n. 9.* Ejectum teneri obedire Episcopo in tribus materiis. Primo in his, quæ pertinent ad decentiam status religiosi, & hoc pro tempore, quo Ejectus manet extra Claustra. Hæc autem decentia attenditur arbitrio prudentiæ, quantum ad honestatem habitus, occupationem, seu negatiationem (si non est in sacris) conversationem, & similia. Secundo, in his, quæ pertinent ad observantiam Voti Castitatis. Et tertio, in his, quæ necessaria sunt ad usum Paupertatis. Ratio est, quia Ejectus non est simpliciter Ecclesiasticus ad modum alterius Clerici, sed ut dictum est, manet substantialiter Religiosus, adstrictus ad Vota, pro quanto possunt compati cum statu illius; ergo Episcopus, sub cujus jurisdictione tunc vivit, non solum poterit illum cogere ad honestatem vitæ, quo modo potest alios quoscunque Clericos sibi subjectos, ut habetur ex variis *Textibus Decret. 41. dist. Clericus dist. 81. cap. 15. si qui sunt cap. 20. Clericus solus & cap. 22. Si quispiam, & dist. 44. cap. Clerici*, sed etiam illum, si in Vota sua peccantem repererit, coercere, ut parti ceps criminum fiat eorum, qui fuæ curæ sunt addicti. Sat autem erit, ut innuit *P. Ster. tom. 3. q. 189. in spect. a. nu. 632.* ut Episcopus curet Ejectum vivere juxta Sacros Canones, & Ecclesiastica Statuta, & ad eorum formam vitam componere, & pro quanto status illius patitur, Regularis vitæ Votis conformetur.

QUÆSTIO IX.

An Religio possit revocare Ejectum; & ille teneatur redire.

SUMMARIUM.

60 *Decretum Gregorij IX de annua reductione Fugitivorum, & Ejectorum.*

Fundamenta dicentium, tale Decretum ut g reffectam, quoad fugitivos.

61 *Reijcitur præfata expositio.*

62 *Sententia eorum, qui dicunt, tale Decretum fuisse abrogatum desuetudine.*

63 *Refellitur prædicta opinio cum suis fundamentis.*

64 *Sententia amplectens Decretum in tota latitudine.*

Referuntur fundamenta illius.

65 *Modificatur prædicta positio, & probatur Ejectum non posse cogi ad Claustra, nisi eundum sit.*

Privilegium Canonis non potest renunciari a Clerico, cum sit in honorem status Clericalis.

Innocens, alterius culpa, jure suo privari non debet.

Bonum commune privato anteponendum.

Innocens potest Adulterum cogere ad cohabitandum, non vice versa.

Religio potius manutenenda in jure expulsionis, quam in obligatione reductionis.

Liberum est Judici expulsionis, cognita causa ejectionis, illam suspendere; non tamen a sententia justa resilire.

Legislator tenetur ex æquitate justis legibus suis se conformare.

Superior jure acquisito totius Cœtus Religiosi nequit juste derogare.

Facultas Superiorum est ad ædificationem, non ad destructionem.

66 *Etsi Religio non teneatur, tamen potest Ejectum resipiscentem revocare.*

Expulsio non est præcise in pœnam, sed etiam in remedium Ejecti.

Expulsio extremum, ac gravissimum remedium dicitur.

Si constat de emendatione revocari potest Ejectus.

67 *Contra pro cogendo Ejecto emendato, si resistet Religioni, præcipienti regressum.*

60 QUæstionem hanc movet id, quod per *Gregorium IX*, cujus Decretum *Parte prima num. 12.* retulimus, decernitur, ubi Pontifex statuit, Fugitivos, & Ejectos debere annuatim inquiri per Superiores Ordinis, & si opus fuerit, subsidio excommunicationis ad Claustra compelli. Est ergo dubiæ quæstionis, an tale Decretum nunc usque sit in viridi. *Navar. comm. 2. de Regul. num. 36. & comm. 3. num. 52. & lib. 3. consil. 77.* ait, quod quantum ad ea, quæ Fugitivos concernunt, debent per Superiores Ordinis

nis præstari; tales enim debent annuatim inquiri, & per censuras ad reditum cogi, si reluctantes obstant regressui. Quod autem pertinet ad Expulsos, tales, inquam, esse reducendos, & recipiendos, si reverti voluerint, secus vero si recusaverint. Id probat, quia *Panormitanus*, *Cardinalis*, *Brutius*, & & *Antoninus*, quos refert, non eodem modo loquuntur de Fugitivis, & Ejectis; ajunt enim Fugitivos annuatim perquiri debere, ac etiam renuentes compelli ad Claustra; Ejectos vero non nisi redire volentes.

61 Hæc autem opinio non subsistit, nam ibi Pontifex indiscriminatim pronuntiat, non solum Fugitivos, sed etiam Ejectos quotannis debere inquiri, & ad Claustra reduci. Hanc instantiam sibi ipsi objicit *Navarrus*, cumque illam se toto declinare non possit, respondet, Decretum loqui de injuste Expulsis, hoc est ob levia, a non habente jurisdictionem, non servato juris ordine; isti enim, cum adhuc maneant sub jurisdictione Superioris Regularis, eo quia iniqua sententia non possit eos ab Ordine divellere, & per consequens ab obligatione Votorum liberare; tales enim debent inquiri, & reduci, non sic illi, qui ob eorum crimina dimembrati sunt ab Ordine, & a Religionis promptuariis projecti, ut in sæculo vivant. Sed hæc evasio ultra quod falsum assumit, scilicet juste Ejectos se totis declinare a jurisdictione Superiorum, & soli Episcopo subdi, ut late probavimus oppositum superius, est satis periculosa, teste *Sanch. lib. 6. Decal. cap. 9. q. 2. num. 17.*, eo quia *cap.: illud finale* absolute loquitur de Ejectis, qui potius tales dicuntur, quando juste per sententiam diffinitivam, rite latam ejecti sunt.

62 Alii apud *Azor. Instit. moral. lib. 12. cap. 17. lit. A* dicunt, totum prædictum Decretum *Gregorii Noni*, cum sit juris humani, usu, & consuetudine abrogatum fuisse: neque enim Religionum Præfecti Religiosos Ejectos quotannis perquirunt, neque reducunt, neque repetunt. Ratio ad hoc datur, quia expulsio non datur ad tempus, ut Ejectus corrigatur, & emendetur; sed in perpetuum, & ut debita poena puniatur, hoc enim dicitur eum ob culpam suam meruisse: hinc est, quod multi ob certa quædam vitia, & delicta, sententia Judicum, ad id destinatorum, ejiciuntur in perpetuum, nec amplius reducantur. Quare concludunt apud *Sanch. loco citato*, quod ex vi illius Decreti non tenentur Prælati quærere, nec revocare Ejectos, nec Fugitivos, sed servanda esse, quoad hoc, Statuta Religionum, & jus naturale, quod solos injuste Ejectos restitui dictat, & sic quærendi sunt, ut ad pristinum statum restituantur. Si vero Apostatæ, & Fugitivi sunt, tenebitur eodem jure divino, naturali, Prælatus Religionis, si commode possit, eos quærere, ut corrigat, & puniat juxta Regulæ, & Constitutionum præscriptum, utpote qui vere sui subditi sunt, ut vel sic spirituali eorum saluti prospiciat, & si delictum non fuerit expulsione dignum, admittat correctos ad Religionem.

63 Verum præfata sententia falsum assumit, scilicet tale Decretum fuisse antiquatum, & per consequens consuetudine abrogatum: nam *Urbanus Octavus* in sua Constitutione supra recensita *par. 1. n. 23. § 11.* illud innovavit, & servandum proposuit, etiam respective ad eos, qui juste, ac diffinitive fuerunt expulsi. Deinde sub *Innocentio XII*, prout in suo Decreto supra relato *par. 1. num. 31. §. 1.* taxative, quoad Fugitivos, & eorum requisitionem confirmatum fuit. Nec ratio ad hoc adducta suffragat; non enim verum est, expulsionem infligi præcise in poenam, & odium incorrigibilitatis, quin potius inducta fuit ad resipiscentiam Expulsi, & ad præservationem aliorum, durante morbo incorrigibilitatis in illo, ut colligitur ex Decreto *Urbani Octavi*: *Nevo contagione pestifera* incorrigibilis *alios perdere*; unde negatur, talem sententiam sic transire in rem judicatam, ut nullatenus revocabilis existat, esto non fuerit ad tempus pronunciata.

64 Tertia sententia sic late amplectitur Decretum *Gregorii*, ut pro certo, ac veluti definito habeat, Ejectum, licet non emendatum, posse cogi ad regressum, & ipse teneatur in hoc Superioribus Regularibus obedire in tantum, quod nulla circa hoc maneat difficultas. Pro hac opinione stat *Passer. tom. 3. nu. 186. num. 616.* quam probat, quia ejectio fit in favorem Religionis, quæ jus suum non amisit, quin possit, quando sibi in Domino videbitur expedire, revocare suum Subditum, & illum ad revertendum compellere. Confirmatur exemplo matrimonii, in quo Conjux innocens potest compellere alterum Conjugem adulterum ad sibi cohabitandum. Et subdit, hoc argumentum tenere a fortiori, quia in separatione unius Conjugis ab alio, & reductione ejusdem ad alterum, agitur de reintegratione justitiæ innocentis, vel de interesse, & justitia privata Conjugum; sed hic nedum agitur de privato interesse Religionis, sed & de salute Religiosi, quæ cadit sub cura, & providentia Religionis: unde est quod multo magis, & ex multiplici capite poterit Religio Expulsum, etsi non emendatum, ad Religionem, & Claustrum revocare. Tandem probatur assertum per dicta in *qu. 16 num. 144.*, ubi habetur, quod etsi Conjudices consentiant unanimiter in expulsionem Incorrigibilis, adhuc tamen potest Generalis non expellere; & licet teneatur stare Patrum consilio in condemnando, non tamen in absolvendo, eo quia per verba Decreti habeatur, quod probatus incorrigibilis, *ejici tandem possit*, non vero *ejici debeat*. Hinc infertur, si constante de incorrigibilitate Religiosi, liberum est Religioni ejicere, vel non ejicere: ergo quoque, durante incorrigibilitate, poterit Religio Expulsum revocare.

65 Sed neque hæc positio undequaque inconcussa manet, ut Author supponit; neque ita firmo hæret fundamento, ut ineluctabilis evadat licet supra recensitis sit proprior veritati. Negatur, inquam, posse Superiorem Regularem Ejectum contumacem ad Claustra reducere, quod manifeste ex dispositione Decreti supra recensiti *par. 1. nu. 23. § 11* apparet: nam ibi Pontifex, loquens de Ejectis reducendis, illam reductionem statuit, *dummodo tamen in Expulsis hujusmodi subsit spes evidens emendationis*. Dictio enim *Dummodo*, cum sit conditionalis, prohibet, aut annullat, quidquid sine ea fit. Si ergo de Ejecto reducendo subesse debet spes evidens emendationis; ergo admitti non poterit is, qui in incorrigibilitate perseverat. Nec ratio ad id adducta concludit; etsi enim ejectio fiat in favorem Religionis, non inde tamen sequitur, posse Superiorem Regularem ea uti ad reductionem incorrigibilis; nam & privilegium Canonis est in favorem Clerici, nec tamen fas est Clerico illo uti ad beneplacitum, remittendo, ut impune percutiatur, eo quia tale privilegium fuit ad honorem status Clericalis inductum, cui nequit privata authoritate derogari: sed expulsio Incorrigibilis ad tutelam boni com-

communis fuit inducta, ne scilicet morbida Pecus corrumpat Ovile; ergo manente incorrigibilitate Ejecti, non poterit Superior Regularis cum aliorum damno illum ad Claustra revocare. Exemplum autem de matrimonio assumptum non concludit. Innocens enim potest Adulterum compellere ad cohabitandum, eo quia jus tori est in favorem conjugii, & Innocens alterius culpa jure suo privari non debet; sed expulsio Incorrigibilis, magis ac reductio ejusdem, est in favorem Religionis; ergo Religio innocens potius in jure expulsionis, quam reductionis est manutenenda. Hinc immerito ex dato exemplo conjugii arguebat a fortiori pro reductione Ejecti; nam bonum Religionis non est interesse privatum, ut ibi dicitur, sed commune, cui obesse potest impia Incorrigibilis conversatio; ergo si bonum commune privato est anteponendum, non poterit Superior Regularis, juste Expulsum, dum non corrigitur, ad Claustra reducere. Quod autem assumitur de Judice expulsionis, esto concedatur ei pro beneplacito, dum constat de causa legitima expulsionis, decernere, non tamen a sententia, re integra manente, ac durante expulsionis causa, resilire; nam & Legislatoribus datur a jure posse pro beneplacito leges ad Subditorum utilitatem, bonumque commune condere, iis tamen datis, licet non teneantur suis legibus, ut sic, quoad vim coactivam, & poenam, sive directe; indirecte tamen, & quoad vim directivam, & ex æquitate quadam tenentur se tanquam caput membris conformare, ut habet *D. Thom. quol. 96. art. 5 ad 3. Layman. lib. 3. tr. 4 cap. 9* Quare temere, & sine causa dispensantem in propria lege, ad utilitatem aliorum condita, de peccato damnat *Sanch. lib. 8 d. 18 Filline. num. 438. Dian. par. 8. tr. 4. resp. 89 & 10. & Busemb. l. 1. tr. 2. dub. 4.* Quod propterea esse nequit, nisi quia data lege, ex ea Communitas jus acquirit ad bonum proveniens ab illa, cui bono nec Conditor legis potest sine causa derogare. Quapropter cum ex data sententia expulsionis tota Religiosorum communitas jus acquisierit se eximendi a communione perniciosa Incorrigibilis; rebus sic stantibus Superior Regularis juri acquisito aliorum omnium de Ordine derogare absque injustitia non potest; nam tunc esset innocentem jure suo spoliare. Quare dicitur, quod, licet Judex expulsionis possit decernere, vel suspendere (prout judicaverit expedire) ejectionem; dum tamen de ea pronunciavit, res transit in rem judicatam favore Religionis contra Incorrigibilem, qui, nisi resipiscat, nequit a sententia liberari. Superioribus enim Regularibus datur facultas ad ædificationem, non ad destructionem, quæ tamen foret, si pro libito possent Religiosum perniciosæ conversationis ad Claustra in ruinam plurimorum revocare.

66 Ad Quæstionem ergo dico, quod etsi Religio non teneatur, potest autem Ejectum revocare, si in eo subsit spes certa emendationis. Primum probatur, quia ut supra ostendimus *Part. 1. quæst. 1. num. 38.* expulsionis sententia est suapte natura perpetua, nec potest ad tempus dari eo modo, quo de Triremibus. Nec officit Decretum *Gregorij* præcipientis annuam requisitionem Expulsorum, quod supra dedimus *Parte 1. num. 12.* nam illi quoad hoc videtur per Constitutionem *Innocentij XII.* relatam *Part. 1. num. 31. §. 1.* derogatum, eo quia Pontifex innovans quoad alia ibi contenta, Decretum *Gregorii IX.* annuam reductionem pro solis Fugitivis, & Apostatis decernit, quo nomine non veniunt Ejecti. Equidem, si in viridi esset annuæ reductionis Ejectorum obligatio, expulsionis remedio præcluderetur aditus. Secundum ostenditur, quia expulsio non est præcise in poenam inflicta, ad plectendam incorrigibilitatem, sed verius in remedium, ac in favorem non solum Religionis, sed etiam Expulsi, ut ostendimus *Part. 1. quæst. 2. num. 42.* Quod non sit præcise in poenam, convincitur, quia per poenam quis constituitur in deteriori statu; Expulsus vero, ut ibi diximus, aliqualem libertatem consequitur, ac in tutiori statu se constituit. Deinde eadem Sacra Congregatio in suo Decreto, relato *Par. 1. num. 20.* expulsionem vocat *gravissimum, extremumque remedium*; ergo cessante incorrigibilitatis morbo, poterit cessare expulsionis remedium. Postremo omnem tollit difficultatem aperta ejusdem Sacræ Congregationis declaratio, quæ ibidem *num. 23. §. 11. Gregorij IX.* Decreto adhærens, reductioni Expulsi annuit *Dummodo subsit in Expulso spes evidens emendationis*; ergo correctus, & emendatus potest a Religione revocari. Immo si evidenter constet Religioni de illius emendatione, dicitur probabiliter, quod tenetur se offerre ad recipiendum. Ad hoc enim videtur adstricta Religio ex vi Decreti citati, quod in viridi relinquens obligationem annuam sollicite requirendi Ejectos, per dictionem *Dummodo*, conditionem statuit, qua debet impleri. Non tamen ex hoc infertur, Religionem teneri ad illius reductionem per vim, ac censuras; nam ex quo Religio promptitudinem suam ad suscipiendum ostendit, & ille reverti renuit, se prodit in incorrigibilitate perseverantem.

67 An autem Expulsus, sed emendatus, teneatur tunc Religioni illum revocanti obedire? Hoc non est ambigendum, nam in præcitato Decreto *Gregorii IX.* statuitur, quod si Ejecti inobedientes Religioni præcipienti regressum extiterint, Superiores Ordinis *Eos excommunicent, & tamdiu faciant ab Ecclesiarum Prælatis excommunicatos publice nunciari, donec ad mandatum ipsorum humiliter revertantur.* Hæc ibi, sed quoad hoc dimittenda non est superior animadversio; quare in casu contumaciæ potius consulitur suspensio revocationis, cum de eo non subsit spes evidens emendationis.

QUÆSTIO X.

An Religio possit compelli ad receptionem Ejecti resipiscentis, & emendati,

SUMMARIUM.

68 *Religio potest compelli ad receptionem injuste Expulsi.*
In professione intervenit contractus, ultro citroque obligationem pariens.
Dimittens sine causa peccat, & ad reductionem tenetur.

69 *Religio potest compelli ad receptionem etiam juste Expulsi, si redeat emendatus.*
Reijcitur opinio Antonii a S. Spiritu, oppositum sentientis.

70 *Argumentum a paritate juris, quod sicut Religio potest compellere Ejectum ad regressum, ita ille;*

ille, si emendatus, cogere Religionem ad receptionem, reijcitur.

Cessante motivo expulsionis debet cessare expulsio.

71 *Censura Gregorii IX. contra Superiores non admittentes emendatum.*

Causæ, & motiva differendi receptionem emendati revertentis remissive pertractanda.

Expositio Glossæ in verba Decreti, sed salva Ordinis disciplina, *reijcitur.*

Constitutio Ordinis D. Benedicti de non recipiendis tertio Fugitivis, si revertantur.

Vera expositio illius Textus est, quæ datur ab Azor.

Testimonialia Ordinarii non sunt causa præcisa pro sinceratione probatæ spei emendationis Ejecti.

72 *Renuente Religione emendatum recipere, cogi potest censuris, non autem per Diœcesanum, sed per S. Congregationem infligendis.*

73 *Emendatus non statim recipiendus, sed probata tractu temporis convenientis emendatione.*

Ejectus, in sæculo plura committens, non est ad carcerem recipiendus, sed Ordinario relinquendus, ut corripiatur.

68 NON est hic sermo de iniuste, ac non servato juris ordine Expulsis; nam de istis non est dubium, cum enim professio sit quidam contractus, ut habet *Sanch. lib. 6. Decal. c. 9. num. 7.* & quidem reciprocus, quo Religiosus se obligat Religioni ad perseverandum in illa, & e contra Religio se se obligat ad illum retinendum, tractandum tanquam Filium, dum ille justam expulsionis causam non præbuerit; & testatur de communi. Ergo dimissio absque causa erit contra justitiam, & poterit Religio compelli ad reparationem damni, reducendo, seu verius recipiendo Ejectum.

69 Quæstio igitur est de legitime Ejectis ob incorrigibilitatem. Et respondetur affirmative, quidquid dicat *Ant. a Sp. Sancto*, qui in *Directorio Regularium tr. 4. disp. 3. sect. 12. §. 6. num. 461.* tenet, Superiores Ordinis non posse cogi ad receptionem Ejectorum, nec ad id teneri, etsi redeant correcti, & emendati. Ratio ad hoc (inquit) quia *Textus cap. ne Relig. de Regul.* sicut etiam Decreta S. Congregationis, vel loquuntur de Ejectis cum habitu, quod illos, inquam, teneatur Religio resipiscentes recipere, vel quod fuere contrario usu abrogata; citatque *Vidal. tit. de bonis canon. inquisit. 3. num. 35.* quibus adhærent *Dian. de Regular. ref. 117. Sanch. lib. 6. cap. 9. num. 32. Miranel. q. regul. tom 1. q. 30. art. 20. S. Bonavent. ex Azor. lib. 12. instit. moral. cap. 17. q. 2. lit. B.*, quod probatur, quia ex justa sententia Religiosus ejectus condemnatus est, ut vivat extra Ordinem; ergo Religio non cogitur eum recipere. Verum de validitate præfati Textus, ac Decretorum Sacræ Congregationis non est dubitandum; nec ratio pro lest præfatæ sententiæ, eo quia per talem sententiam non est absolute condemnatus, ut vivat extra Claustra, sed quamdiu incorrigibilis permanserit, ut bene inquit *Bord. t. 4. par. 3. ref. 108.*

70 Probatur ergo Conclusio ex paritate juris. Sicut enim Superiores Religionis possunt suos Ejectos revocare, & compellere, ut redeant, ita Ejecti vere emendati habent jus, ut compellant Superiores, ut illos recipiant, ita *Passer. tom. 3. qu. 189. nu. 619.* Verum præfata ratio infirmatur a *Sanchez loco citato num. 32.* dicente, Religionem nequaquam ad hoc teneri, quia justa sententia sunt in perpetuum ex parte Religionis Ejecti, qua tuta conscientia potest juvari Religio, ne cogatur ad illorum receptionem. Nec mirum, si dispar sit Ejectorum, & Religionis conditio: hæc enim disparitas merito, & jure optimo inducitur propter Ejectorum delictum, sicut in matrimonio carnali eadem disparitas reperitur inter Conjugem innocentem, & adulterum. Innocenti enim integrum est, post divortii sententiam, adulterum ad reconciliationem cogere, quod jus adultero, quantumvis emendato, denegatur: hæc ille. Aliter ergo probatur a *Peyrin. tom. 1. de subd. qu. 1. c. 25.* Quia Religio (inquit) non habet jus a vinculo Religionis aliquem absolvendi, & ab ea eijciendi, nisi quatenus id permittunt illius delicta; ergo cessante ista causa, & Ejecto ad meliorem frugem reducto, & penitus emendato, debet cessare effectus, & tenetur Religio eum humiliter, & de corde puro petentem, iterum recipere.

71 Verum, quod magis urget pro nostra sententia, est ipsum Decretum *Gregorii IX.* de quo supra *Par. 1. num. 12.* ubi mandatur, quod *si in Monasteriis suis recipi possunt*, puta Ejecti, & emendati; tunc Superiores Ordinis *monitione prævia per Ecclesiasticas censuras compellantur ad receptionem ipsorum, salva Ordinis disciplina.* Ita *Navar. lib. 3. consil. tit. de Regular. in 1. edit. cons. 51. in 2. cons. 18. Cordub. in regul. D. Franc. cap. 2. qu. 71. pu. 1. Molin. tom. 1. de just. disp. 40. col. penult. §. quo. ad votum. Tapia authent. ingressi verb. sua cap. 6. num. 43. Lenard. lib. 2. de just. cap. 41. dub. 15. num. 112.* Limitat tamen *Corduba loc. cit.* nisi aliud obstet, utpote si sit probabile scandalum ex tali admissione; vel si redeant morbo aliquo contagioso infecti; vel alias inhabiles ad Ordinis officia; si ad aliorum terrorem valde conducat, hos iterum non admittere. Sic quoque limitat *Leonardus*, scilicet, nisi Religio justas non admittendi causas haberet; quas limitationes approbat *Sanch. lib. 6. Decal. cap. 9. num. 32.* quoties servanda esset decisio *Textus capitis final. de Regular.*, qui hos iterum admitti jubet, *sed salva Ordinis disciplina, si absque gravi scandalo fieri poterit.* Hoc autem ex data hypothesi loquitur *Sanchez*, quia ut dictum est, de valore Decreti dubitat, sed de hujusmodi limitationibus erit sermo deinceps. Quid vero intelligendum sit per verba Decreti, *sed salva Ordinis disciplina*, *Glos. ibi verbo salva* sic exponit, *imposita ei pœnitentia, quam Regula illius Ordinis ei delicto imponi jubet.* Sed manifeste Textus aliud intendit, ut ex ipso contextu apparet, & probat *Sanchez*, qui *loc. cit.* sic exponit, *nisi ea admissio esset contraria Regulæ illius Ordinis.* Si enim Regula præscriberet, Ejectos non esse amplius dimittendos ad Religionem, prout *Antonius a Spiritu S. loco cit.* testatur de Constitutionibus proprii Ordinis respective ad Ejectos in perpetuum; Et in Regula *D. Benedicti cap. 29.* jubetur, quod hi, qui post fugam ter recepti, fugiunt iterum, amplius non esse admittendus; tunc, inquit, quod ex Textus dispositione non jubetur eos recipere, sed debere reponi in aliis Religiosis Domibus ejusdem Ordinis ad faciendam ibi pœnitentiam. Sic quoque exponunt *Hostiens. eo cap. fin. n. 6. & seq. Antonius ibi num. 9. Cardinal. num. 1. notabi 2. Joan. Andre. num. 4. Anchar. num. 4. Henric. in fine Archidiacon. cap. Abbates num. 6. 18. qu. 2. & ibi Bellamera num. 1. in fine D. Antonin. par. tit. 56. cap. 5 Sylvest. ver. Apostasia q. 5. & 7. num. 10. Armilla ibi num. 14.* Veriorem tamen puto *Azorii* expositionem, qui *lib. 12. instit.*

moral. cap. 7. lit. C sic glossat, *Ordini disciplina, hoc est, si emendati revertantur, quod disciplina regularis deposcit, & requirit.* Hocque magis concordare videtur cum Decreto *Urbani VIII.* §. 11., qui Ejectorum receptionem præcipiens, illam statuit; *Dummodo tamen in Expulsis hujusmodi subsit spes evidens emendationis, ex litteris saltem testimonialibus Ordinarii* Ubi notandum venit, quod per dictionem *saltem* indicatur, testimonialia Ordinariorum non esse præcisa testimonia emendationis Expulsi, quibus stantibus illico censeri debeat correctus, atque emendatus; sed potius subsidiaria, casu quo Religio aliter certiorari nequiret de resipiscentia Expulsi. Sic firmat *Pignatel. tom. 1. consult. 140. num. 6.*

72 Sed dubitatur, utrum si Religio obstaret regressui Ejecti, nulla legitima causa producta; an tali casu in vim citati Decreti *Gregorii IX.* posset Ordinarius cogere censuris, pœnisque Ecclesiasticis Religionem ad receptionem illius? Et respondetur juxta dicta in 1. *qu. hujus 3. part.*, quod sicut per Decreta Sacræ Congregationis ibi relata, Episcopi nequeunt se intromittere in cognoscenda justitia, vel injustitia expulsionis, sic neque ad eos spectabit censuris compellere Religionem indebite reluctantem ad receptionem Expulsi, etsi sit correctus; sed hoc spectabit ad Sacram Congregationem, vel Summum Pontificem, cui Regulares sunt immediate subiecti. Sic *Pignatellus loco cit.*, estque communis.

73 Quæres, an illico, quod quis resipiscit, & emendatum se offert Religioni, debeat ad Ordinem admitti? Respondetur cum *Azor. lib. 2. instit. mor. cap. 17. lit. B.* negative, sed expectandum est tempus congruum ad comprobandum, an in emendatione persistat. Quale autem esse debeat hujuscemodi spatium, relinquitur judicio prudentis Viri; & ad hoc facit regula, quam dedimus *Par. 1. q. 8. num. 85.* Quod si Ejectus alios suo malo exemplo offendit, aliaque mala committit in damnum plurimorum; quid tunc faciendum? *Azorius loco cit.* suadet esse ad Claustra reducendum, si in Monasterio accommodatus sit carcer, ubi detineri possit; nam tunc expedientius est illum pascere in Claustro, quam sinere quod extra illud in mala prorumpat. Verum ad hoc teneri Religionem non probatur, cum plurima subsint Monasterio ex tali detentione incommoda, ut supra *Par. 1. qu. 3. num. 43.* diximus; quare consultius est illum relinquere ab Ordinario puniendum, quia ex quo per ejectionem jurisdictioni illius subjicitur, ejus est etiam extra Claustra degentem, si delinquit, compescere. Sic etiam firmat *Ant. a Spi. San. Direct. Regul. tr. 6 dis. 3. sect. 12. num. 491.* pro se citans *Pellizarium*,

QUÆSTIO XI.

An Expulsus teneatur se corrigere ad finem, ut iterum ad Ordinem admittatur.

SUMMARIUM.

74 *Opinio dicentium non teneri Ejectum mores suos corrigere, ut iterum admittatur, rejicitur.*

75 *Fundamenta appositæ sententiæ, quæ & probabilior Habens Votum simplex Religionis tenetur curare, ut recipiatur, & ibi maneat.*

76 *Contrahens matrimonium cum Voto simplici Castitatis, peccat contrahendo; licite permanet in matrimonio, quo soluto per mortem alterius, reviviscit Votum.*

Dans causam expulsioni, dando peccat, simulque causam illam non amovendo.

77 *Ejectus tenetur obedire Superiori, præcipienti regressum; ad alia præcepta ejusdem non tenetur Non tenetur obedire iis, cui deest Superior.*

78 *Rejectus, postquam emendatus, se obtulit Religioni, potest tutus in sæculo manere.*

Quoties subsit spes Ejecto, ut recipiatur, toties debet instare.

74 RESpondeo, quod sentiunt *Pasq. in 9. moral. sent. 2. qu. 114. num. 2. Novarius in Lucerna Regul. ver. Ejecti num. 3.* apud *Ant. a S. Spir. Direct. Prælat. tr. 4. disp. 3. sect. 11. n. 464.* qui eorum opinioni consentit, Ejectum non teneri se corrigere, & emendare, ut iterum in Religionem admittatur, etsi Religio velit eum iterum recipere, dummodo redeat correctus, & emendatus; pro hac sententia citat *Azorium* citato loco; verum hic Auctor in *lib. 12. Instit. moral. cap. 16. quæst. 4. & 7. & 11. & cap. 17. qu. 2.* tenet oppositum. Citat quoque *Rodriguez*, sed non distinguit qualem; *Emanuel* vero *Rodriquez tom. 1. qu. 30. art. 20. in fin.* concludit, Ejectum teneri ad observantiam eorum, quæ Deo in professione sui Instituti promisit; & *Hjeronymus* eo nomine, pluribus pro se citatis Doctoribus, Ejectum in malo statu vocat, quamdiu per ipsum stat, eo quod mores non corrigit, quominus admittatur, teneturque id procurare. Postremo vocat talem sententiam esse tutam, & probabilissimam; nullam tamen pro ea adducit fundamentum.

75 Dico ergo, quod Ejectus tenetur mores suos corrigere, & se emendare, & dignum reddere, ut ad Religionem, a qua ejectus fuit, redire possit. Pro hac sententia stant, ultra allegatos, *Barbos. ad cap. fin. de Regul. num. 7. Tamb. tr. 3. disp. 8. qu. 8. num. 1. Palaus tr. 16. d. 4. p. 21. n. 5, & par. 23. num. 5. Less. lib. 2. cap. 41. num. 111. Vasquez par. 2. d. 165. num. 87. Bordon. par. 3. res. 108. num. 20. Layman lib. 4. tr. 5. cap. 13. n. 6. Bonac. de Claus. qu. 2. p. 12. § 2. num. 1. Barthol. a S. Fausto lib. 6. Thes. qu. 226. Donat. in prax. p. 2. tr. 8. qu. 25. Lezana tom. 1. cap. 23. Pasqual. n. 972. ad Franch. Lauret. de Franchis de Regul. Ejectis q. 2. Conrad. in respons. par. 1. qu. 285. Aragon. 22. qu. 88. art. 3. Zerola in prax. Episc. 2. p. verb. Regulares. Sanchez lib. 6. Moral. cap. 9. num. 25. Cordub. in Regul. S. Franc. cap. 2. qu. 22. Fagnan. ad cap. ne Religiosi num. 9. de Regular. Angles. tit. de Voto art. 2. diff. 8. cap. 3. Sylv. V. Religio 6. q. 11. & Verb. Apostasia qu. 2. & 6. ex Passerino tom. 3. qu. 189. art. 8. num. 615.* & probatur, quia Professus ejectus non liberatur a Votorum obligatione, & verus ejusdem Ordinis Religiosus manet, ut probatum est *quæstione 6. hujus 3. Part.*, ergo taliter vivere debet, ut per ipsum non stet, quin in Religione, & aliorum consortio Vota sua implere possit. Confirmatur a simili de habente Votum simplex Religionis; tenetur enim ex parte sua non ponere obicem, & curare, quantum potest, ut in Religione, cujus habitum, formamque vivendi sumere vovit, accipiatur: ergo multo magis, qui Religiosam vitam professus est, ex vi Voti tenetur, se idoneum reddere,

dere, mores suos corrigere, & instare, ut iterum recipiatur. Probatur secundo, quia Ejectus non debet ob ejus delicta commodum libertatis consequi pro eo, quod, ut diximus, suspenduntur in eo Vota aliqua, quantum ad executionem, neque fieri potioris conditionis, quam alii Religiosi; eo quia nemini sua fraus patrocinari debet, neque fas est ex iniquitate commodum reportare.

76 Dices, Voto simplici Castitatis adstrictus, etsi peccet contrahendo, tamen licite manet in matrimonio, nec tenetur a contractu resilire; potestque juri alterius Conjugis parere, dum in eo statu perseverat, quo immutato per mortem Conjugis innocentis, Votum quod erat suspensum, ex integro reviviscit: ergo a pari, licet Ejectus peccaverit, dando causam expulsionis, eo quia in tali statu Vota Religionis manere debebant suspensa, quantum ad executionem, ob incompossibilitatem status ejectionis cum obligatione Votorum, sicut incompossibile erat conjugium, usūsque illius cum observantia Castitatis; tamen licite manere potest in tali statu, conformando se sententiæ expulsionis, nec tentare regressum adstringitur, dum extra Claustra degit; quo statu immutato, dum in Religionem iterum admittitur, Vota, quæ primo erant suspensa quoad executionem, reviviscunt quoad totalem obligationem. Respondetur, disparem esse rationem, quia, dum obligationi Voti Castitatis supervenit vinculum matrimonii, contrahens non est amplius sui juris, sed ex sponsione illa alteri adstringitur; & ex quo juri alterius Conjugis nequit præjudicare, ideo non peccat, reddendo petenti, bene autem si petat; sed Ejectus in incorrigibilitate perseverans, non solum peccat, ponendo obicem ad plenam Votorum observantiam, quæ in Professione emisit, sed etiam est in malo statu, pro quanto in tali obice volens perseverat; & quia se corrigendo, & emendando alienum jus non violat, sicut qui se continet contra voluntatem alterius Conjugis, dum in matrimonio perseverat; ideo innocenter permanere potest in conjugio, qui simplici Voto Castitatis erat adstrictus, non ita qui in incorrigibilitate extra Claustra degendo perseverat. Concluditur ergo, Ejectum teneri mores suos componere, ac idoneum reddere, ut ad Ordinem admittatur.

Quæres, an correctus, & emendatus se offerens Religioni, ut recipiatur, sed repellitur, sit tutus in conscientia, si deinceps non instat pro admissione.

77 Respondeo, quod *Sotus lib. 7. de just. qu. 2. art. 1. ad tertium. Sayrus Clav. Reg. lib. 10. cap. 9. num. 27. 28. Aragon. 22. quæst. 88. art. 3. Monald. consf. 69. num. 5. Navarr. Comm. 2. de Regular. n. 36. Corrad. in resp. quæst. 285. par. 1. Rodriq. tom. 1. quæst. 30. art. 21. Barth. a S. Fausto lib. 6. de Voto Obed. dub. qu. 206. Layman. lib. 4. tract. 5. cap. 13. num. 8 Graffius lib. 3. de Regul. cons. 3. nu. 6.* censent, hos manere absolutos ab obligatione Voti Obedientiæ, & Paupertatis. Verum quantum ad hoc sensus horum Doctorum est juxta explicationem *Sayri, & Sanch. lib. 6. Decal. cap. 9. num 56.*, quibus adhæret *Passer. lib. 3. q. 189. num. 618.* quia non tenentur ea Vota servare, nisi meliori modo, quo possunt, eo quia, ut dictum est *quæst. 6. hujus 3. Par.*, quantum ad usum Paupertatis habent liberam administrationem bonorum, quæ acquirunt. Et Votum Obedientiæ manet in illis, quantum ad multa suspensum, atque ut habet *Sanchez loco cit. num. 31.* non tenentur obedire Prælatis Religionis, aliquid aliud, præter reditum ad Religionem, præcipientibus; eo quia statim ac illos ejecerunt, videntur constituere eos extra ipsorum potestatem, & curam, ac subinde obedientiam; & hoc modo se explicat *Leonard. lib. 2. de just. cap. 41. in fin.* ubi ait, cessare ex parte executionem Voti Obedientiæ ob defectum materiæ, nempe quia hi carent Superiore, a quo dirigantur; & ut habent *Mol. tom. 1. de just. disp. 140. col. penult. Manuel. quæst. Regular. tom. 1. q. 30. art. 19.*, & *Azor. lib. 12. Instit. moral. cap. 16. qu. 11.* satis est, si Ejecti sint parati ad obediendum Prælato intra Religionem, si in eam iterum admittantur.

78 Sed quantum ad sic tute posse manere in sæculo, respondet *Peyr. tom. 1. de subd. q. 1. cap. 25.* quod si, postquam Ejectus, se emendatum obtulit Religioni, non fuit receptus, potest tute manere in sæculo, quia iste fecit quod in se est, ut reciperetur, ideo si non recipiatur, est tutus in conscientia, & potest in sæculo manere. Sic firmant *Navar Aragon. Rodriq. Layman. loco cit.* subdit tamen *Pellerinus ibidem*, nunquam Ejectum fecisse, quod in se est, quotiescunque sit spes probabilis, ut recipiatur. Ideo semel, iterum, pluries non auditus, & rejectus, si insurgat nova spes, ut recipiatur, debet instare, ut ad Ordinem admittatur.

QUÆSTIO XII.

An Expulsus sit tutus in conscientia, si procuravit expelli.

SUMMARIUM.

79 *Declaratio Quæstionis.*

80 *Contractus professionis, aliquando mutuus, aliquando non.*

Differentia utriusque professionis in Societate Jesu.

Tradens se servituti alterius, dimitti potest, recedere a se ipso non potest.

Vota conditionate emissa, remota conditione, removentur.

Qui vovit Religionem in particulari, liberatur a Voto, si pluries facta instantia, ut recipiatur, reijcitur.

81 *Imponens sibi crimina in Societate Jesu, ut dimittatur post Vota biennii, non est tutus in conscientia.*

Tenetur fraudes detegere, qui sic dimissionem extorsit.

Opinio dicentium, quod qui commisit delictum eo fine, ut dimitteretur, secuta dimissione, posse tuto manere in sæculo, reijcitur.

82 *Fundamenta oppositæ sententiæ expenduntur.*

Non liberatur ab obligatione Voti conditionalis, qui nititur conditionem non impleri, ut liber evadat.

Condonatio fraudibus, & injuriis extorta, non liberat extorquentem, sed tenetur rem in pristinum revocare.

Qui vovit Religionem, Votum non implet, si delinquit eo fine, ut non admittatur.

Protestatio Congregationis Generalis in Societate Jesu, contra delinquentes eo fine.

83 *Peccat in Societate Jesu contra Vota biennii, qui mediocri diligentia non utitur ad ea cavenda, per quæ potest esse expulsio.*

Promittens finem, censetur se obligare ad media.

fal-

saltem ex mediocri diligentia.
Obligatio Voti, ultra intentionem voventis, non extenditur.
Qui vovit Religionem in statu Clericali, tenetur se disponere per studium conveniens.
Qui contrahit post Votum simplex Religionis, peccat, dum primo consumat.

79 NON est hic Quæstio de Expulsis, post Vota solemnia Religionis, nam de istis sive juste, sive injuste fuerint dimissi; sive revera deliquerint, sive illa crimina sibi impegerint, ut expellerentur, nunquam tamen ab obligatione Votorum liberantur, quin, ut dictum est, semper teneantur tentare regressum per emendationem, quoties supersit spes, ut ad Ordinem recipiantur.

80 Tota difficultas est de Expulsis post Vota biennij a Societate Jesu, qui contractu uno mutuo inter ipsos, ac Religionem, per Vota simplicia se Deo in Religione spoponderunt; Societas vero talia Vota, utpote non facta in manu Superioris, non acceptat ad obligationem retinendi voventem, quin illum citra incorrigibilitatem dimittere possit. Sicut qui se tradit in perpetuam alterius servitutem, quo acceptante, ille siquidem Domino adstringitur, nec ab eo discedere potest, sed tamen a Domino potest manumitti, quamdiu ad illum retinendum non se obligavit; eodem ferme modo voventes in Societate, se per illa Vota Societati tradunt, ad perpetuo manendum in ea, at Societati liberum est eos dimittere, licet id nequeat præstare absque justa causa, ut habet *Sanch. lib. 6. Decal. cap. 9. quæst. ult. num. 61.* Quia ergo per dimissionem hi liberi prorsus evadunt ab obligatione talium Votorum, cum fuerint conditionate emissa, scilicet pro tempore, quo eos Societas alit, & retinet; atque ideo cum eos expulerit, cessat Votum, non quia dispensatum, sed quia non subsistit conditio, sub qua Votum fuit emissum. Sicut qui vovit ingredi aliquam Religionem in particulari, liberatur ab obligatione Voti, dum non admittitur, licet pluries se obtulerit; eo quia tale Votum fuit emissum sub conditione, quod admittatur ad Ordinem, qua non extante, Votum se ipso corruit; ita a pari de obligantibus se per Vota biennii in Societate Jesu per expulsionem ab hujusmodi Votis, secundum talem formam emissis, liberantur.

Quæritur ergo, an ab hujusmodi Votis liberetur, possitque tute manere in sæculo, si data opera, inquietando cæteros, delinquendo, vel falsa sibi crimina impingendo, procuravit expelli?

81 Respondet *Ant. a Sp. S. Direct. Regul. tr. 4. disp. 3. sect. 12. nu. 495.* cum distinctione; vel enim Ejectus, ideo ejectus est ob crimina, quæ sibi ipsi imposuit, ut ab Ordine dimitteretur; vel dimissus fuit, quia re vera commisit crimina, eo tamen animo, ut dimissionem extorqueret. Primo modo non est tutus in conscientia extra Religionem, sed verus Apostata: talis enim ejectio est involuntaria, utpote fraudibus, & falsitatibus extorta; unde tenetur detegere fraudes, & redire ad Religionem. Secus dicendum est, quando commisit crimina eo animo, ut ejiceretur; etsi enim intentio illa peccaminosa fuerit, posita tamen ejectione, liber evadit, sicut alii, ita ille cum *Lezana V. ejicere num. 10.*, & *Bals. Verb. Ejectus num. 8.* Quod probatur, quia ex Constitutionibus Societatis 2. *Par. Constitutionum cap. 4. §. 6.* habetur, quod recedens sponte sua a Societate, est dimittendus; si redeat ad Societatem absque sufficientibus poenitentiæ signis, & vera perseverandi voluntate, per easdem Constitutiones dicitur *Par. 3. cap. 4. lit. B.* esse Societatis eos dimittere: quod si acciderit, eos manere liberos ab omni Votorum obligatione: ergo qui recedendo a Societate procuravit expulsionem, ea secuta, liberabitur a Votis.

82 Verum uno, vel altero modo extorquentem expulsionem, liberum non arbitror ab obligatione Votorum, quin teneatur, si dimissus, iterum tentare regressum, & ad Religionem redire. Primum patet ex supradictis. Secundum probatur, nam teste *Sanchez, loco cit. num. 66.* ex communi Doctorum sententia non liberatur a Voti conditionalis obligatione, qui data opera nititur conditionem non impleri, ut liber evadat; sicut enim qui vovit ministrare in aliquo Xenodochio, non satisfaciet Voto, si data opera, male serviens, resque illius disperdens dimissionem extorserit; ita non liberabitur a Votis biennii, qui peccat eo fine, ut dimittatur. Secundo quia non minus hic obligatur ad Religionem ex parte sua, quam si absolute, & absque ea conditione voveret. Conditio enim illa non adjicitur ad majorem ipsius voventis libertatem, sed ut Religioni liberum sit ipsum dimittere, si ineptus ipsi videatur. At si nulla conditione id Votum emissum fuisset, hic liber non maneret: ergo nec ea conditione adjecta, cum non minus ea apposita adstringatur, quam non apposita. Tertio quia nulla condonatio fraudibus, & injuriis extorta, liberat extorquentem, sed tenetur rem in pristinum statum revocare. Cum ergo illa Votorum remissio per repulsum a Societate non sit libera, sed fraudibus extorta, non liberabit Expulsum, donec mutatis moribus, veritateque detecta, nitatur iterum admitti. Deinde qui vovit ingredi Religionem, Votum non implet, si delinquit in eum finem, ut non admittatur, aut ut admissus excludatur, semper enim urget Votum, donec per ipsum stat, quin impleatur. Quare ad id, quod ex Constitutionibus adducitur in oppositum. Respondetur per eas probari, Societati integrum esse, ob eam causam, rebellem illum dimittere; at non probatur, eum liberari a Votis; nam ab illis non solvitur, nisi quando ex parte Societatis expulsio est voluntaria, qualis non est in casu, sed per malitiam extorta. Sicque ejusdem Societatis Congregatio Generalis *Decreto 18. §. 4.* cum protestatione decrevit. Ita *Sanchez loco cit. num. 66.*

83 Quæres, an peccet contra Votum biennij, qui saltem mediocri non utitur diligentia ad cavenda ea, per quæ sequi potest expulsio? Et respondetur affirmative, quia promittens finem, censetur se obligare ad media; & licet non se obliget ad ea procuranda omni conatu possibili, nam ad hoc non videtur vovens se velle obligare, & obligatio Voti ultra intentionem voventis, non se extendit; tamen censetur adstrictus ad ea curanda, saltem mediocri diligentia; quapropter, sicut qui vovit ingredi Religionem aliquam in statu Clericali, tenetur se disponere per studium conveniens, ne rejiciatur, & peccat contra Votum, si totaliter negligendo studium impotentem se reddit ad implendum Votum; sicut qui post Votum simplex Religionis, contrahit matrimonium, peccat, dum primo consumat, eo quia impotentem se reddit ad præstandum promissum, sic quoque peccant Biennales, aut Coadjutores formati Societatis Jesu, dum mediocri saltem diligentia non curant ea vitare, per quæ e Societate potest esse expulsio.

QVÆ-

QUÆSTIO XIII.

An Expulsus possit cogi ad aliam Religionem, vel ipse sua sponte illam ingredi

SUMMARIUM.

84 *Fundamenta tenentium posse Expulsum eodem contextu sententiæ expulsivæ cogi ad aliam Religionem capessendam, refelluntur.*

Professus non vovet Religionem in communi, sed hanc in particulari.

Nemo tenetur crescere, aut Vota sua mutare.

85 *Fundamenta sententiæ, dicentis liberum esse Expulso transire ad aliam Religionem, sive arctiorem, sive æqualem, sive laxiorem, invito priori Ordine.*

86 *Rejicitur prædicta opinio ex vi Decreti Pontificis.*

Roboratur rejectio adminiculo rationum oppositarum.

87 *Dum subest spes, quod Ejectus admittatur, nequit, irrequisito Superiore, aliam ingredi Religionem.*

Ordo jure suo privari non debet, quin resipiscentem possit revocare.

Ubi nulla spes, quod iterum admittatur Ejectus, Superioris assensus non requiritur, ut ad alium Ordinem possit transire.

Jus Religionis non vinculat Ejectum, quin sibi consulat, dum absque spe reconciliationis expellitur.

Potest adulter mutare statum, si lata sententia divortii, innocens reconciliationem respuit.

Dispositio Decreti Pontificis non censetur contraria securitati salutis Ejecti.

Censetur emendatus, non qui non delinquit, sed qui in emendatione perseverat.

Emendatio spatio trium annorum post lapsum probatur.

Ubi in transitu Religiosi ad aliam Religionem requiritur facultas Apostolica, etiam dum Ejectus ejusdem Ordinis cupit ad illam transire.

Per ejectionem Ecclesia jure suo non privatur, nec Expulsus, majorem consequitur libertatem.

88 *Resolutio objectionis.*

89 *Ejectus sine spe regressus, nequit ad Ordinem laxiorem primo migrare.*

90 *Qui non impetrata a Superioribus facultate, in secundo Ordine nondum professus est, revocari potest, secus si professus.*

Limitatio hujus positionis quoties interfuit assensus Ordinis, vel Pontificis in tali transitu.

Transiens ad alium Ordinem ex fundamento negatæ reconciliationis, revocari potest a Novitiatu, secus post professionem.

84 AFfirmativam partem docet, quoad posse cogi Expulsum ad capessendum alium Ordinem *Ant. a S.Spir. Direct. Regul. tract. 4. disp.3. sect. 12. num. 472.* si hæc clausula imperativa fuerit in eodem contextu sententiæ expulsivæ apposita. Idem affirmarunt *D Bonav. in Regul. S.Franc. q.1 4. Corduba in eandem Regul.cap.2. q.21.p. 3.D.Ant.3. part. tit. 16. cap. 4. Pastorell. super privil. Minim. cap. 26. & cap. 39.* Oppositum tamen est nunc tenendum ex dispositione Constitutionis *Urbani VIII.* de qua supra *Par.1. num. 21. §. 9* ibi enim prohibentur Superiores *Expulsis concedere litteras testimoniales, illos ad Sedem Apostolicam rejicientes, vel jubentes aliam ingredi Religionem.* Ratio quoque suadet, quia Professus minime vovet Religionem in genere, sed hanc in particulari: ergo vel ad hanc, vel ad nullam tenetur. Nec obstat, quod Professus se adstrinxerit Religioni, nam non transtulit dominium sui, quoad omnem regulam, sed quoad illam solum, quam professus est: ergo licet teneatur se emendare, ut iterum recipiatur, si rejicitur, ad aliam Religionem nequit cogi, quia nemo tenetur crescere, aut Vota sua mutare. Ita *Passer. tom. 3. qu. 189. art. 8. inspect. 5. nu. 635.* qui hanc opinionem reputat antiquatam.

An autem sua sponte Religionem aliam ab ea, a qua fuit expulsus, eligere possit.

85 *Ant. a S. Spir. Direct. Regul. tract. 4. dis.3. sect. 12. num. 472.* tenet, liberum esse Expulso, si velit transire ad aliam Religionem sive arctiorem, sive æqualem, sive laxiorem absque ulla prorsus licentia Superiorum sui Ordinis. Quod probatur, quia Expulsus est exemptus ab obedientia, & observantiis illius Religionis, & potest libere manere in sæculo; ergo a fortiori poterit ad aliam Religionem transire, etiam laxiorem. Probatur, quia quælibet Religio arctior est statu pure Clericali, ut patet; ergo non fit potioris conditionis per talem ingressum, nec majorem consequitur libertatem.

86 Opposita sententia est *Bordon. tom. 4. par. 3. res. 108. & Passer. loco cit.* dicentium hujusmodi transitum non licere Expulso, inconsulta, & absque licentia Sedis Apostolicæ. Et probatur, quia Pontifex in illo Decreto supra *cit. Par. 1. num. 19. §. 7.* præcipit, ut Ejecti maneant in habitu Clericali, quamdiu non redierint ad propriam Religionem; ergo si Pontifex excipit solum reditum ad propriam Religionem, firmatur Regula in contrarium, quod semper manere debeant in habitu Clericali, nec possint transire ad alium quemcunque Ordinem. Secundo, quia Ejectus non solvitur a jugo Monasticæ professionis, licet in aliquibus dispensetur ob incompossibilitatem status Ejectionis cum plena observantia Regulæ: quapropter vel est correctus, & emendatus, & tunc justum est, quod, si non recipitur, potest auxilio litterarum testimonialium, ab Ordinario obtentarum, instare apud *S* Congregationem, quæ vel transitum ad alium Ordinem permittet, vel coget Religionem, juxta sibi tradita a Gregorio IX. *supra alleg. par. 1. nu. 12.* ad receptionem; quod si non est correctus, expelli debet a quacunque Religione, ne bonos Religiosos corrumpat.

87 Ad Quæstionem dico, quod, vel subest spes, quod iterum admittatur Ejectus, si emendatus accedit, & tunc dico, Ejectum nullatenus posse ex propria electione, non requisito Superiorum assensu, aliam ingredi Religionem; & ratio est, quia, etsi Ejectus, tamen adhuc est vere Religiosus, & tenetur emendari, & esse paratum ad regressum, quoties evocabitur; Ordo enim jure suo privari non debet, quin possit Ejectum resipiscentem ad Claustra compellere. Vel nulla subest spes, quod admittatur, etsi correctus, & tunc vel ab ejus Ordine ad eum, quem eligit, sola Superiorum exigitur facultas, & tunc dico talem assensum non requi-

quiri; secus, si talis transitus absque licentia Sedis Apostolicæ præstari nequit. Quod, si sola tunc ad transitum Superiorum licentia suppetat, absque illa subsistat electio novi instituti in data hypotesi. Probatur, quia prior Religio non habet jus omnino in professum Expulsum, ut ipsum, quasi ligatum habeat, ne possit sibi consulere, statum alium Religiosum eligendo, si ad reconciliationem minime admittatur, sed solum habet jus reconciliandi, quamdiu statum non mutavit. Confirmatur, quia lata divortii sententia, si Conjux innocens monitus nolit adulterum admittere ad reconciliationem, potest adulter statum mutare, profitendo in aliqua Religione, ut habet *Sanch. lib.* 10. *de matrimon. disp.* 10. *num.* 16. ergo a pari, si Superior Ordinis renuat recipere Expulsum, & emendatum, poterit, illo invito, aliam ingredi Religionem, eo quia voluntas refragans ingressui hujusmodi, nec volens admittere, sit irrationabilis. Nec huic positioni obstat dispositio Decreti supracitati a *Passerino* quia ut bene advertit *Bonac. de conf. in par. disp.* 29. 9. *par.* 1. *num.* 5. Verisimile non est, Summum Pontificem voluisse Ejecto occludere viam ad perfectiorem statum, sed statuit habitum Clericalem, ne cursitarent cum habitu Religionis. Respondet *Passerinus loc. cit.*, quod aperta est via Ejecto ad statum perfectionis absque ingressu alterius Ordinis, cum possit se emendare, & sic ad Ordinem suum redire, qui illum recipere cogitur. Verum cum Ordo non teneatur recipere Ejectum, nisi correctum, & evidenter emendatum, nec vere emendatus censeatur, qui non delinquit, sed qui in emendatione vitæ perseverat, ut dictum est *quæst.* 10. *hujus* 3. *Par. n.* 73. quod quidem nonnisi spatio duorum, aut trium annorum probatur; ne ergo tali tempore cogatur fluctibus tempestosis jactari, nec rationabiliter cogi possit Religio ad illius susceptionem, poterit ad alium Ordinem migrare. Hoc autem dicitur, ubi inter Ordinem dimittentem, & suscipientem facultas Apostolica non expectatur, nam tunc, Sede Sancta non interpellata, nequit Expulsus sic transire; Ratio est, quia Minorita V.G. de quo extat hujusmodi dispositio, quoad alias Religiones, dempto Charthusianorum Instituto, licet Expulsus, non cessat esse Minorita ergo si degens intra Claustra, nequit absque tali indulto transire, ergo neque in statu ejectionis; nam per ejectionem jure suo Ecclesia non privatur, nec Expulsus majorem libertatem consequitur præter eam, quæ incompossibilis cum illius statu existit.

88 Objicies, ex dispositione citati Decreti interdicitur Prælatis Ordinum, Ejectos cogere aliam ingredi Religionem: ergo mens Pontificis est, eos, prout ordinavit, incedere debere in habitu Clericali, donec revertantur: Respondetur quod ibi solum præcipitur, ne Superiores Regulares cogant Ejectos vovere in alia Religione, eo quia vota Religionis, si coacta, non ligant, non autem prohibet, ut ad aliam non transeant.

89 Quæres, an Ejectus, cui emendato negatur regressus, ingredi possit Ordinem priori laxiorem? Et videtur affirmative dicendum; siquidem, cum sit liberum in tali casu Expulso perpetuo vivere in sæculo, quemcunque Ordinem eligat, censetur semper ad strictius Institutum migrare comparative ad statum Clericalem, in quo degit: adhuc tamen censeo negativam partem esse amplectendam, ob rationem superius allatam, eo quia Prælatis Regularibus non datur facultas, teste *Passarino loc. cit. num.* 636. licentiandi suos Subditos ad alios quoscunque Ordines; sed tantum ad arctiores: ergo si Ejectus, dum intra Claustra degebat ex facultate Superiorum, solum ad arctiorem Ordinem poterat transferri, ita & dum Expulsus sibi ipsi relinquitur, nonnisi ad strictiorem Ordinem poterit transire, in casu denegatæ facultatis transeundi ad alium Ordinem, vel admissionis ad pristinum; eo quia talis negatio est undequaque irrationabilis. Ratio hujus limitationis est, ne deterioris conditionis sit intra Claustra degens, quam Expulsus.

90 Quæres secundo, an maneat in Religione facultas revocandi Ejectum suum, si ad aliam Religionem transivit? Respondeo, si non impetrata a Superioribus facultate, migravit, nec in secundo Ordine professus est, revocari potest, etenim tempore Novitiatus, ut verus Religiosus prioris Ordinis, & quoad revocationem subjectus Prælatis illius consideratur, eo quia talis transitus, ideo permissus ex suppositione, quod prior Religio nollet admittere resipiscentem. Quod si ad secundum Ordinem, vel obtenta facultate a suis Superioribus, *si ea potuit sufficere*, vel subsidio facultatis impetratæ a S. Sede transivit, amplius revocari non potest, etsi Novitius, quia talis transitus fuit legitimus. Quod si ex fundamento irrationabiliter denegatæ licentiæ, alterum Institutum amplexus, in eo professionem emisit, non potest revocari, quia res jam non est integra, & desinit esse Religiosus prioris, & posteriori obligatur per professionem illam validam; sicut de Conjuge adultero, qui post divortii sententiam, renuente innocente reconciliationem, transiit ad Religionem, a qua revocari potest si nondum professus est, secus si se Ordini per Vota constrinxit, ut hic probat *Sanch. lib.* 10. *de matrim. disp.* 10. *num.* 16.

QUÆSTIO XIV.

An qui primo voverat Religionem, deinde expellitur ab ea, in qua professus fuerat, teneatur quærere aliam.

SUMMARIUM.

91 *Quomodo intelligenda est Quæstio.*
62 *Fundamentum eorum, qui tenent, ipsum debere adire aliam Religionem, & illam amplecti, ex eo quod in eo perseveret Votum simplex Religionis afferuntur.*
Refellitur præfata opinio cum suis fundamentis.
93 *Obligatio semel extincta, non resurgit, nisi replicetur.*
Omnia Vota personalia cessant, solemni professione Religionis emissa.
In Votum solemne professionis commutantur Vota simplicia.
Monachus Ejectus non cessat esse Monachus, licet ab aliis sejunctus.
94 *Qui generice Religionem vovit, perfecte implet quocunque instituto Regulari suscepto.*
Extinguitur Votum, quoties causa illud suspendendi evadit perpetua.

Quæ

91 QUæstio est de eo, qui Voto simplici se constrinxerat ad electionem status Religiosi, deinde consideratis Ordinibus, Minores amplexus, & apud eosdem professus dimittitur; an teneatur ex vi Voti simplicis ad alium Ordinem transire, si eum facti jam sui pœnitentem, Religio prior recuset admittere?

92 Quorundam opinio est, quibus videtur adhærere *Sot. lib. 3. de just. quæst. 2. num. 1. ad 3.* eum teneri aliam Religionem adire, eamque amplecti, eo quod ante professionem emissam, erat adstrictus simplici Voto Religionem absolute capessendi. Probatur secundo, quia Votum illud non fuit de speciali Instituto, sed de Religione in genere, præscindendo ab hoc, vel illo: ergo poterat impleri per ingressum in hoc, vel illud: cum ergo in hoc jam nequeat esse, alterum invenire cogitur. Tertio, quia sicut qui post simplex Castitatis Votum, ad matrimonium transiret, quod postea morte Conjugis solveretur, deberet omnino Castitatem servare; & pari ratione Religiosus ad Episcopatum evectus, si se eo munere abdicaret, jure cogeretur ad Religionem, unde assumptus, & electus ad dignitatem fuerat, reverti: ergo etiam Religiosus ejectus Votum Religionis, quod ante professionem emiserat, debet exolvere.

93 Hæc autem opinio falsum assumit, manere scilicet in legitime Professo Vota prius emissa; unde pro parte opposita arguitur: Obligatio semel extincta non resurgit, nisi renovetur, ut dicitur communiter in materia Votorum, de quibus fuit obtenta absoluta dispensatio, aut commutatio; sed Votum simplex Religionis per solemne in aliquo Religiosorum Ordine emissum, plane extinguitur: ergo nunquam reviviscit. Major est manifesta, & probatur ex *l. cum ex causa C. de remissione pignoris*, ubi habetur: *Obligatio semel extincta instaurari non potest.* Item: *Mortua non reviviscunt per naturam.* Minor suadetur, quoniam omnia Vota personalia finiuntur, & cessant, solemni Professione Religionis emissa, quoniam in ipsum Religionis Votum perpetuum communi jure commutantur, ut habetur *ex cap. Scripturæ, de voto, & voti redemptione*. Nec præstat dice, Vota ante professionem emissa, per eam non extingui, sed sopiri, & ad tempus suspendi, alioquin, ut bene probat *Azor. lib. 15. Instit. moral. cap. 16. qu. 5.* in Monacho professo, & extra Monasterium ejecto, omnia Vota non solum personalia, sed etiam realia reviviscerent, quod tamen ab omnibus negatur. Deinde, ut probatum est *q. 5. hujus 3. Part.* Monachus ejectus adhuc est vere Religiosus, & professionis suæ vinculo ligatus, & ob hoc adstrictus jure professionis ad resipiscendum, & se emendandum, ut iterum, quantum ad se pertinet, possit admitti; sed pro tempore Claustri, utpote quia Monachus, non tenebatur ad Vota ante professionem edita, eo quia per professionem sopita, ut concedit opposita sententia: ergo neque post ejectionem constringetur ad illa, eo quia Monachatus remanet in Expulso invariatus, nec cessat esse Religiosus, esto ab aliis sejunctus.

94 Hinc ad prima duo argumenta, quæ redeunt in idem, negatur, Ejectum Voti vinculo, ante professionem emisso, teneri, quocunque modo Religionem generice voverit; sed illud fuisse perfecto modo impletum per solemnem Professionem, qua extante, non est, cur resurgat, etsi fuisset in professione tantummodo sopitum, ac suspensum, quod tamen est falsum, cum fuerit destructum, seu verius commutatum in solemne, & uno verbo dicam, sit redditum, quod erat promissum. Ad tertium, concesso antecedente, quantum ad id, quod a simili arguitur de eo, qui post Votum simplex Castitatis matrimonio copulatur, quod ille, inquam, mortua Conjuge, ad Castitatem teneatur, eo quia tale Votum per matrimonium non fuit extinctum, sed sopitum ob incompossibilitatem conjugii exercitii cum Castitate, quare, soluto vinculo matrimonii per mortem alterius, reviviscit obligatio: in casu vero, Votum illud per professionem fuit omnino extinctum, aut impletum: quod si neutrum dici potest, sed solum sopitum, adhuc non constringet Expulsum, eo quia in eo perpetuo durat causa, ob quam sopitur, puta professio, a qua per ejectionem non absolvitur, eo quod Superior nequeat de Monacho non Monachum facere. Quod autem assumitur de Episcopo, qui a se Episcopatum abdicavit, quod teneatur ad Claustra redire, dicemus infra.

QUÆSTIO XV.

Expulsus ab uno Ordine, & ad alium translatus, an si a secundo eijciatur, possit recipi in priori.

SUMMARIUM.

95 *Invalide professus in posteriori Ordine, si ab eo dimittitur, sicut & si tempore Novitiatus eijcitur, tenetur tentare regressum ad primum.*

96 *Expulsus, post utramque professionem legitimam, neque repeti potest a priori Ordine, nec ad illum tenetur redire.*

Si posterior Ordo supprimitur, licite manet in sæculo.

Per professionem in secundo Ordine fit liberatio a priori jugo.

97 *Superiores Ordinis nequeunt facere de Monacho non Monachum.*

Status Religiosus, generice consideratus, solum tria Vota essentialia includit; sed specifice inspectus, alias obligationes, veluti cujusque Instituti differentias, involvit.

Dispensatus simpliciter ad Matrimonium, cessat se toto esse Religiosus.

Diversæ obligationes additæ tribus Votis, diversa constituunt Instituta.

Status Monachatus solum generice sumptus, dicitur invariabilis.

Dispensare in Votis essentialibus Religionis, soli Pontifici reservatur.

Status Religionis generice sumptus, integer in omni Instituto perseverat.

Expulsus a posteriori Ordine, manet Religiosus posterioris, non prioris Instituti.

95 NON est hic sermo de Expulso a secundo Ordine tempore Novitiatus illius, neque de invalide Professo in eodem; nam de istis certum est, eos teneri se emendare, & tentare regressum in priorem Ordinem, posseque ad illum admitti, eo quia hujusmodi Religiosi nunquam cessarint esse Re-

quiri; secus, si talis transitus absque licentia Sedis Apostolicæ præstari nequit. Quod, si sola tunc ad transitum Superiorum licentia suppetat, absque illa subsistat electio novi instituti in data hypotesi. Probatur, quia prior Religio non habet jus omnino in professum Expulsum, ut ipsum, quasi ligatum habeat, ne possit sibi consulere, statum alium Religiosum eligendo, si ad reconciliationem minime admittatur, sed solum habet jus reconciliandi, quamdiu statum non mutavit. Confirmatur, quia lata divortii sententia, si Conjux innocens monitus nolit adulterum admittere ad reconciliationem, potest adulter statum mutare, profitendo in aliqua Religione, ut habet *Sanct. lib.* 10. *de matrimon. disp.* 10. *num.* 16. ergo a pari, si Superior Ordinis renuat recipere Expulsum, & emendatum, poterit, illo invito, aliam ingredi Religionem, eo quia voluntas refragans ingressui hujusmodi, nec volens admittere, sit irrationabilis. Nec huic positioni obstat dispositio Decreti supracitati a *Passerino* quia ut bene advertit *Bonac. de conf. in par. disp.* 29. 9. *par.* 1. *num.* 5. Verisimile non est, Summum Pontificem voluisse Ejecto occludere viam ad perfectiorem statum, sed statuit habitum Clericalem, ne cursitarent cum habitu Religionis. Respondet *Passerinus loc. cit.*, quod aperta est via Ejecto ad statum perfectionis absque ingressu alterius Ordinis, cum possit se emendare, & sic ad Ordinem suum redire, qui illum recipere cogitur. Verum cum Ordo non teneatur recipere Ejectum, nisi correctum, & evidenter emendatum, nec vere emendatus censeatur, qui non delinquit, sed qui in emendatione vitæ perseverat, ut dictum est *quæst.* 10. *hujus* 3. *Par. n.* 73. quod quidem nonnisi spatio duorum, aut trium annorum probatur; ne ergo tali tempore cogatur fluctibus tempestosis jactari, nec rationabiliter cogi possit Religio ad illius susceptionem, poterit ad alium Ordinem migrare. Hoc autem dicitur, ubi inter Ordinem dimittentem, & suscipientem facultas Apostolica non expectatur, nam tunc, Sede Sancta non interpellata, nequit Expulsus sic transire; Ratio est, quia Minoritæ V. G. de quo extat hujusmodi dispositio, quoad alias Religiones, dempto Charthusianorum Instituto, licet Expulsus, non cessat esse Minorita ergo si degens intra Claustra, nequit absque tali indulto transire, ergo neque in statu ejectionis; nam per ejectionem jure suo Ecclesia non privatur, nec Expulsus majorem libertatem consequitur præter eam, quæ incompossibilis cum illius statu existit.

88 Objicies, ex dispositione citati Decreti interdicitur Prælatis Ordinum, Ejectos cogere aliam ingredi Religionem: ergo mens Pontificis est, eos, prout ordinavit, incedere debere in habitu Clericali, donec revertantur; Respondetur quod ibi solum præcipitur, ne Superiores Regulares cogant Ejectos vovere in alia Religione, eo quia vota Religionis, si coacta, non ligant, non autem prohibet, ut ad aliam non transeant.

89 Quæres, an Ejectus, cui emendato negatur regressus, ingredi possit Ordinem priori laxiorem? Et videtur affirmative dicendum; siquidem, cum sit liberum in tali casu Expulso perpetuo vivere in sæculo, quemcunque Ordinem eligat, censetur semper ad strictius Institutum migrare comparative ad statum Clericalem, in quo degit: adhuc tamen censeo negativam partem esse amplectendam, ob rationem superius allatam, eo quia Prælatis Regularibus non datur facultas, teste *Passerino loc. cit. num.* 636. licentiandi suos Subditos ad alios quoscunque Ordines; sed tantum ad actiores: ergo si Ejectus, dum intra Claustra degebat ex facultate Superiorum, solum ad arctiorem Ordinem poterat transferri, ita & dum Expulsus sibi ipsi relinquitur, nonnisi ad strictiorem Ordinem poterit transire, in casu denegatæ facultatis transeundi ad alium Ordinem, vel admissionis ad pristinum; eo quia talis negatio est undequaque irrationabilis. Ratio hujus limitationis est, ne deterioris conditionis sit intra Claustra degens, quam Expulsus.

90 Quæres secundo, an maneat in Religione facultas revocandi Ejectum suum, si ad aliam Religionem transivit? Respondeo, si non impetrata a Superioribus facultate, migravit, nec in secundo Ordine professus est, revocari potest, etenim tempore Novitiatus, ut verus Religiosus prioris Ordinis, & quoad revocationem subjectus Prælatis illius consideratur, eo quia talis transitus, ideo permissus est suppositione, quod prior Religio nollet admittere resipiscentem. Quod si ad secundum Ordinem, vel obtenta facultate a suis Superioribus, *si ea potuit sufficere*, vel subsidio facultatis impetratæ a S. Sede transivit, amplius revocari non potest, etsi Novitius, quia talis transitus fuit legitimus. Quod si ex fundamento irrationabiliter denegatæ licentiæ, alterum Institutum amplexus, in eo professionem emisit, non potest revocari, quia res jam non est integra, & desinit esse Religiosus prioris, & posteriori obligatur per professionem illam validam; sicut de Conjuge adultero, qui post divortii sententiam, renuente innocente reconciliationem, transiit ad Religionem, a qua revocari potest si nondum professus est, secus si se Ordini per Vota constrinxit, ut late probat *Sanch. lib.* 10. *de matrim. disp.* 10. *num.* 16.

QUÆSTIO XIV.

An qui primo voverat Religionem, deinde expellitur ab ea, in qua professus fuerat, teneatur quærere aliam.

SUMMARIUM.

91 *Quomodo intelligenda est Quæstio.*
92 *Fundamenta eorum, qui tenent, ipsum debere adire aliam Religionem, & illam amplecti, ex eo quod in eo perseveret Votum simplex Religionis, afferuntur.*
Refellitur præfata opinio cum suis fundamentis.
93 *Obligatio semel extincta, non resurgit, nisi replicetur.*
Omnia Vota personalia cessant, solemni professione Religionis emissa.
In Votum solemne professionis commutantur Vota simplicia.
Monachus Ejectus non cessat esse Monachus, licet ab aliis sejunctus.
94 *Qui generice Religionem vovit, perfecte implet quocunque instituto Regulari suscepto.*
Extinguitur Votum, quoties causa illud suspendendi evadit perpetua.

Quon

91 QUæstio est de eo, qui Voto simplici se constrinxerat ad electionem status Religiosi, deinde consideratis Ordinibus, Minores amplexus, & apud eosdem professus dimittitur; an teneatur ex vi Voti simplicis ad alium Ordinem transire, si eum facti jam sui poenitentem, Religio prior recuset admittere?

92 Quorundam opinio est, quibus videtur adhærere *Sot. lib. 3. de just. quæst. 2. num. 1. ad 3.* eum teneri aliam Religionem adire, eamque amplecti, eo quod ante professionem emissam, erat adstrictus simplici Voto Religionem absolute capessendi. Probatur secundo, quia Votum illud non fuit de speciali Instituto, sed de Religione in genere, præscindendo ab hoc, vel illo: ergo poterat impleri per ingressum in hoc, vel illud: cum ergo in hoc jam nequeat esse, alterum invenire cogitur. Tertio, quia sicut qui post simplex Castitatis Votum, ad matrimonium transiret, quod postea morte Conjugis solveretur, deberet omnino Castitatem servare; & pari ratione Religiosus ad Episcopatum evectus, si se eo munere abdicaret, jure cogeretur ad Religionem, unde assumptus, & electus ad dignitatem fuerat, reverti: ergo etiam Religiosus ejectus Votum Religionis, quod ante professionem emiserat, debet exolvere.

93 Hæc autem opinio falsum assumit, manere scilicet in legitime Professo Vota prius emissa; unde pro parte opposita arguitur: Obligatio semel extincta non resurgit, nisi renovetur, ut dicitur communiter in materia Votorum, de quibus fuit obtenta absoluta dispensatio, aut commutatio; sed Votum simplex Religionis per solemne in aliquo Religiosorum Ordine emissum, plane extinguitur: ergo nunquam reviviscit. Major est manifesta, & probatur ex *l. cum ex causa C. de remissione pignoris*, ubi habetur: *Obligatio semel extincta instaurari non potest*. Item: *Mortui non reviviscunt per naturam*. Minor suadetur, quoniam omnia Vota personalia finiuntur, & cessant, solemni Professione Religionis emissa, quoniam in ipsum Religionis Votum perpetuum communi jure commutantur, ut habetur *ex cap. Scripturæ, de voto, & voti redemptione*. Nec præstat dice, Vota ante professionem emissa, per eam non extingui, sed sopiri, & ad tempus suspendi, alioquin, ut bene probat *Azor. lib. 15. Instit. moral. cap. 16. qu. 5.* in Monacho professo, & extra Monasterium ejecto, omnia Vota non solum personalia, sed etiam realia reviviscerent, quod tamen ab omnibus negatur. Deinde, ut probatum est *q. 5. hujus 3. Part.* Monachus ejectus adhuc est vere Religiosus, & professionis suæ vinculo ligatus, & ob hoc adstrictus jure professionis ad resipiscendum, & se emendandum, ut iterum, quantum ad se pertinet, possit admitti; sed pro tempore Claustri, utpote quia Monachus, non tenebatur ad Vota ante professionem edita, eo quia per professionem sopita, ut concedit opposita sententia: ergo neque post ejectionem constringetur ad illa, eo quia Monachatus remanet in Expulso invariatus, nec cessat esse Religiosus, esto ab aliis sejunctus.

94 Hinc ad prima duo argumenta, quæ redeunt in idem, negatur, Ejectum Voti vinculo, ante professionem emisso, teneri, quocunque modo Religionem generice voverit; sed illud fuisse perfecto modo impletum per solemnem Professionem, qua extante, non est, cur resurgat, etsi fuisset in professione tantummodo sopitum, ac suspensum, quod tamen est falsum, cum fuerit destructum, seu verius commutatum in solemne, & uno verbo dicam, sit redditum, quod erat promissum. Ad tertium, concesso antecedente, quantum ad id, quod a simili arguitur de eo, qui post Votum simplex Castitatis matrimonio copulatur, quod ille, inquam, mortuo Conjuge, ad Castitatem teneatur, eo quia tale Votum per matrimonium non fuit extinctum, sed sopitum ob incompossibilitatem conjugii exerciti cum Castitate, quare, soluto vinculo matrimonii per mortem alterius, reviviscit obligatio: in casu vero, Votum illud per professionem fuit omnino extinctum, aut impletum: quod si neutrum dici potest, sed solum sopitum, adhuc non constringet Expulsum, eo quia in eo perpetuo durat causa, ob quam sopitur, puta professio, a qua per ejectionem non absolvitur, eò quod Superior nequeat de Monacho non Monachū facere. Quod autem assumitur de Episcopo, qui a se Episcopatum abdicavit, quod teneatur ad Claustra redire, dicemus infra.

QUÆSTIO XV.

Expulsus ab uno Ordine, & ad alium translatus, an si a secundo eijciatur, possit recipi in priori.

SVMMARIVM.

95 *Invalide professus in posteriori Ordine, si ab eo dimittitur, sicut & si tempore Novitiatus eijcitur, tenetur tentare regressum ad primum.*

96 *Expulsus, post utramque professionem legitimam, neque repeti potest a priori Ordine, nec ad illum tenetur redire.*

Si posterior Ordo supprimitur, licite manet in sæculo.

Per professionem in secundo Ordine fit liberatio a priori jugo.

97 *Superiores Ordinis nequeunt facere de Monacho non Monachum.*

Status Religiosus, generice consideratus, solum tria Vota essentialia includit; sed specifice inspectus, alias obligationes, velu'i cujusque Instituti differentias, involvit.

Dispensatus simpliciter ad Matrimonium, cessat se toto esse Religiosus.

Diversæ obligationes additæ tribus Votis, diversa constituunt Instituta.

Status Monachatus solum generice sumptus, dicitur invariabilis.

Dispensare in Votis essentialibus Religionis, soli Pontifici reservatur.

Status Religionis generice sumptus, integer in omni Instituto perseverat.

Expulsus a posteriori Ordine, manet Religiosus posterioris, non prioris Instituti.

95 NON est hic sermo de Expulso a secundo Ordine tempore Novitiatus illius, neque de invalide Professo in eodem; nam de istis certum est, eos teneri se emendare, & tentare regressum in priorem Ordinem, posseque ad illum admitti, eo quia hujusmodi Religiosi nunquam cessarint esse Re-

ligiosi illius Ordinis, nam sola professio in alio Ordine eostali titulo spoliat. Quæstio ergo est de Expulso, post utramque professionem legitime factam, an possit recipi, vel repeti a priori Ordine? Vnde sit Conclosio.

95 Expulsus V. G. ab Ordine Minorum, vel translatus ab eo ad alium Ordinem, eo quia idem sit sermo de utroque discessu, si post secundam professionem expellitur, aut Ordo, ad quem transijt, destruitur, nec prior Ordo illum potest repetere, nec ille tenetur redire; sed si Expulsus, cogitur emendari, ut regressum obtineat; vel si Ordo depressus, potest manere in sæculo in Clericali habitu, vel ubi Pontifex in Bulla suppressionis jusserit. Ratio est unica ad omnia supradicta, quia per professionem in secundo Ordine, a jugo prioris Religionis fuit omnino liberatus; hinc cessat primi Ordinis in eum jurisdictio, & in Expulso, vel translato respectu ejusdem Religionis subjectio. Ita *Sanch. lib. 6. mor. cap. 7. num. 87. Suarez tom. 8. tract. 8. lib. 3. cap. 5. num. 21. Bordon. de profes. cap. 2. quæst. 72. Bonac. de Clau. qu. 2. p. 9. §. 4. diff. 1. num. 1. & 3. Palaus tract. 16. d. 4. par. 17. Barbos. ad cap. licet num. 28. de Regul. Butigl. de succes. cap. 2. Olliver. 77. num. 14. Rota in Romana de Millinis 14. Januarij 1658. Tambur. tom. 3. d. 8. qu. 8. nu. 14 ex Passerino de Hom. Stat. qu. 189. tom. 3. art. 8. insp. 5. nu. 636.* Qui tamen non consequenter loquitur, nam superius *sub num. 622., & 623.* ratione, & authoritate conatus est probare, Vota non solum essentialia, sed & specialia cuique Ordini, comitari translatum ad alium Ordinem, & ad illa teneri etiam post professionem in illo; ex eo enim fundamento nunquam Professus in secundo Ordine, cessaret esse Religiosus prioris Instituti, quod tamen hic negat, imo appellat hujusmodi translatos, *a jugo prioris Religionis omnino liberatos.*

97 Dices, Monachatus est in omnium sententia invariabilis, juxta superius dicta *quæst. 6. par. 3.* nam Superiores Ordinis nequeunt facere de Monacho non Monachum, ut dictum est: ergo Expulsus a secundo Ordine æque manet Religiosus secundi, sicut prioris Instituti: ergo emendatus æque poterit ad hoc, vel illud redire. Respondetur, quod status Religiosus considerari potest in se, & quodammodo generice; vel specifice. Primo modo continet in se præcise tria Vota essentialia, scilicet Castitatem, Paupertatem, & Obedientiam, quæ quidem dicuntur essentialia, quia sublato per dispensationem totalem uno, vel altero istorum, Religio non subsistit, sicut ablato corpore tollitur Homo, Hinc dicitur a *Bordon. tom. 4. par. 3. resol. 115. n. 66. & Sanch. lib. 8. disp. 8. num. 11. & 12.* quod dispensatus ad matrimonium contrahendum, ab eo puncto, quo habitum deponit, absolvitur a quibuscunque oneribus, & Votis Religiosis, quia destructo principali, destruuntur etiam accessoria; ita quod ad nihil amplius tenetur ratione status Religiosi. Ratio est, quia per dipensationem de Monacho factus fuit Sæcularis, cum destructione status Religiosi, ita ut deinceps non sit amplius Religiosus, ita *Sanchez.* Sed limitatur a *Bordona*, ait enim, dicta procedere quando fuit simpliciter dispensatus sine aliqua limitatione unius, vel alterius matrimonij: de illo enim sic dispensato, inquit, quod mortua Uxore, non tenetur redire ad Monasterium, quia non est amplius Religiosus, neque in eo reviviscere potest Professio, & status Religiosus, quia in eo fuit simpliciter ille status extinctus, & destructus, non autem suspensus, quia directe opponuntur, Religiosus status, & matrimonium carnale; & firmatur etiam a *Stunica quæst. 6. de Voto num. 125. & Angl. in flor. par. 2. de Voto:* status vero Religionis specifice sumptus accipitur, ut comprehendit alia Vota, & obligationes, quæ accessorie junguntur ad statum essentialem Religionis in se; & se habent veluti differentiæ additæ generi: hinc sequitur, quod sicuti Generi addita differentia, constituitur species, quæ non omnino secernitur a ratione generica, se dillam includit eo modo, quo Homo, non solum rationalitatem, quæ est ejus differentia specifica, per quam a cæteris animantibus secernitur, sed etiam animalitatem, per quam cum cæteris convenit, dicitur comprehendere; ita obligationes illæ, veluti differentiæ specificæ, additæ statui generico Religionis, in se consideratæ, constituunt Religionem in specie: & sicut pro diversitate differentiarum cum eadem ratione generica diversa consurgit species; ita diversa Vota, & obligationes regulares, additæ rationi genericæ Religionis in se, diversa faciunt consurgere Instituta. Quapropter cum dicitur Monachatum esse in omnium sententia invariabilem, verum est de Monachatu generice sumpto, scilicet de statu Religionis in se spectato, nam ut sic, sola tria Vota essentialia includit, de quibus, & nos supra diximus ex *cap. cum ad Monasterium 6. de statu Monachor.* comitari personam; & ut verbis utar *Textus, Annexa ossibus professi*; Hæc enim Vota invariata manent, & comitantur Monachum, quocunque pergat; & hæc sunt, de quibus dictum est, posse suspendi, quantum ad aliquam executionem, non vero dispensari omnino, quin destruatur status Religiosus, quod quidem Summo Pontifici reservatur; & quidem nonnisi existente causa communis boni, ut optime probat *Sanch. lib. 8. disp. 8. a num. 7.* Et ob id dicitur de Superioribus Ordinis, quod de Monacho nequeant facere non Monachum, quod utique foret, si in hujusmodi Votis possent dispensare. Hic ergo status religiosus eo modo, quo de ratione generica dicitur conservari integre in qualibet specie, ita ipse in omni Instituto Regolari integer perseverat. Si ergo ab uno ad alium Ordinem fit translatio, hoc non fit per commutationem Votorum essentialium, in quibus consistit ratio generica Religionis, sed aliorum Votorum, vel obligationum proprij instituti, in quibus consistit ratio specifica illius, ipsum a cæteris Institutis discernens, & ab istis dicitur de translato, quod per Professionem absolvatur, dum in secundo Ordine profitetur. Vnde sequitur, quod sicut Professus in secundo Ordine dici non poterat utriusque Instituti Monachus, eo quia per legitimam professionem in secundo, fuit a jugo Monasticæ disciplinæ prioris Instituti specifice sumpti absolutus; ita & postquam a secundo expellitur, manet Religiosus posterioris, non autem prioris Ordinis, & ad secundum cogitur per emendationem tentare regressum, non autem ad priorem, ac si in eo minime vovisset.

QVÆ-

QUÆSTIO XVI.

An Reversus debeat iterum vovere; ac si rediret a Sæculo.

SUMMARIUM.

98 *Dispensatus a Votis, si ad Ordinem revertitur, potest cogi ad renovitiandum.*
Moralia magis in individuo spectanda sunt, quam ex sola rerum conditione.
Variæ opiniones, de obligatione profitendi in Ejecto reverso, proferuntur; opinio negans anteponitur
99 *Limitatur assertum, nisi fuisset, post primam Ejectionem, in alio Ordine professus.*
Professio in secundo Ordine fit ad contrahendas obligationes speciales Instituti.
100 *Qui cogitur reprofiteri, etiam renovitiare debet.*
Translatus ad dignitatem Episcopalem, si sponte cedens illi, revertitur ad Ordinem, reprofiteri non debet.
101 *Translatus ad alium Ordinem, nec in eo professus, nec renovitiare, nec reprofiteri debet, dum revertitur.*

98 QUod teneatur renovitiare, est in potestate Religionis, ut inquit *Bor.Ion. tom. 4. p. 3. resol.* 115. *num.64.* loquendo de iis, qui dispensati a jugo Monasticæ Regulæ, ad dignitatem Ecclesiasticam sunt assumpti, ut probet, quales sunt ejus mores extra Ordinem acquisiti; diuturnitas enim temporis mutat mores, prut innuit *Textus L. si non autem libertus ff. de cond. indeb.*, & moralia magis in individuo spectanda sunt, quam ex sola rerum conditione, ita *Baldus in cap. cum accessissent, de const.* Sed quoad novam professionem emittendam ab eo, qui Ejectus a sua Religione, ad eam revertitur, duplex de hoc profertur a *Roderic. tom. 1. quæst. 3. art. 29.* opinio, prima inquit non teneri, ex quo enim essentia status Religiosi consistat in tribus Votis essentialibus, a quibus Ejectus non fuit absolutus, ut constat ex dictis superius, videtur dicendum, quod non teneatur in ea iterum profiteri. Secunda ex opposito contendit, professionem esse renovandam: quod probat, nam Religiosus ad aliam se conferens Religionem, tenetur in ea iterum profiteri, non obstante, quod ea Religio eadem Vota essentialia habeat, sicut prima, & hoc propter distinctas asperitates, quas habeat secunda Religio: ergo videtur asserendum, quod licet prædictus Ejectus, non fuerit a prædictis tribus Votis essentialibus absolutus, si vult redire ad suum primævum Ordinem, debeat in eo iterum profiteri, propter præcepta suæ Religionis, a quibus per Ejectionem, secundum communem, fuit liberatus; quorum obligatio, nisi per novum consensum minime reviviscere posse videtur.

99 Ad Quæstionem ergo cum distinctione procedo; vel enim reversus, tempore Ejectionis, professus est legitime in alio Ordine; vel mansit in statu Clericali, sub Episcopi jurisdictione usque ad regressum; vel si in alio Ordine fuit admissus, ibi tamen non est professus. Primo modo reverteus tenetur in priori Ordine reprofiteri, ac si in eo minime vovisset; Ratio est, quia Professio non est præcise ad contrahendam obligationem Votorum essentialium Religionis in se spectatæ, alias de uno ad alium Ordinem transiens, non deberet in secundo profiteri, eo quia Vota essentialia Religionis in se emissa in priori Ordine, illum comitantur in secundo, quod tamen est novum apud omnes Doctores, & contra Praxim universalem Institutorum; sed fit etiam ad contrahendam obligationem aliorum Votorum, & obligationum, quæ sunt conjunctæ cum statu illius Instituti, quod in particulari complectitur. Sed Professus in secundo Ordine per talem Professionem absolvitur, ut supra probatum est, ab obligationibus specialibus prioris Instituti: ergo ad idem reversus post Professionem in alia Religione, tenebitur de novo per Professionem subjici jugo prioris Instituti, ad quod revertitur.

100 Quod si sic revertentem adstringimus ad reprofitendum, etiam ad renovitiandum teneri dicimus, ita *Rodericus loco cit.* Et probatur, cum in omni Religione minime sit permissum, ante annum probationis completum, integrum, & continuatum, professionem emittere juxta Decretum *Concil. Trid. sess. 25. de Reg. cap.* 15. Nec obstat, quod a *Bordono* adducitur de renovitiatione, quam tradit Superiorum arbitrio; nam ibi loquitur de regressu ad Religionem ejus, qui fuit ad dignitatem translatus, dato, quod a se talem dignitatem abdicaret, qui utique cessarit esse Religiosus illius Ordinis, a quo assumptus est, & per consequens nova tunc indigeat in reditu professione: hinc renovitiationem non prohibet ad comprobationem morum, ne forte a proposito Religionis redeat alienus, illam vero non consulit, nisi depositus redierit: sed de hoc infra, ubi agemus, an qui fuit depositus, vel sic sponte cessit Dignitati, ad reditum teneatur.

101 Quod, si reversus, in alio professus non est Ordine, tunc in regressu, nec ad renovitiationem, nec ad novam professionem cogitur; non ad renovitiandum, cum ad experimentum morum suppleat spes evidens emendationis; nec ad reprofitendum, ratio est, quia a jugo proprii Instituti nunquam fuit absolutus, sed ejus obligatio ad tempus, quo ille extra Religionem mansit, fuit quoad aliqua suspensa. Et ideo hanc partem tenet cum *Sanch. lib.6. Decal. cap. 9. qu. 3. num. 3. Roderic. loco cit.*, & eandem tenentur sequi omnes Doctores, quos *qu. 6. hujus 3. Par.* retulimus, dicentes Ejectum a professione priori non absolvi: quare ex dictis negatur, in Expulso cessare obligationem proprii Instituti, ut contendebat secunda opinio, sed tantum fuit suspensa ad tempus ob incompossibilitatem aliquorum præceptorum cum statu Ejecti, ideoque per regressum absque novo consensu, ea quæ erant sopita, potuerunt reviviscere.

QUÆSTIO XVII.

An expulsus gaudeat Privilegiis Ordinis.

SUMMARIUM.

102 *Ordinis privilegia in duplici differentia.*
103 *Dempto privilegio Canonis, cæteris spoliatur expulsus.*
Expulsus tenetur, donec redeat, in habitu Cle-

ricali incedere.

Expulsus, si delinquit, debet ab Ordinario puniri.

104 *In redeunte ad Ordinem, redeunt privilegia.*

Privilegia Ordinis verius sunt realia, quam personalia.

Qui non sentit onus, nec gaudet emolumentis.

Ejectus voce passiva, aut activa in negotiis Religionis, Officii, Filiatione Conventus privatur.

Supra recensitis spoliantur quoque translati ad Sæculare beneficium.

102 RESpondeo, quod Ordinis privilegia in duplici differentia, quantum ad præsens spectat, considerantur; alia enim respiciunt bonum spirituale Animæ, puta, Indulgentiæ; alia respiciunt Personam, puta, privilegium Canonis, jus in electionibus, filiat in Conventus &c.

103 Sit ergo Conclusio. Dempto privilegio Canonis, cæteris spoliatur Expulsus. Primum probatur, quia ex dispositione Decreti, Expulsus incedere debet in habitu Clericali, & jurisdictioni Episcopi subest, donec redeat; ergo si delinquit, debet ab Episcopo sui Domicilii puniri, non vero a Judice Laico, neque Prælato Regulari, nisi in his, quæ supra diximus de prædicatione, illi interdicta, cum in reliquis non tam a jurisdictione laica, quam a Prælato Regulari sit exemptus, ita *Ant. a S. Spir. Direct. Regul. tract. 4. disp. 3. sect. 12. §. 6. nu. 490.* cum *Peliz. tract. 8 cap. 8. num. 39.*

104 Probatur secundum, translati ad dignitatem Ecclesiasticam, non amplius gaudent privilegiis suæ Religionis, sed in ipsis suspenduntur: unde, si redeant sub obedientia Prælatorum Regularium, in illis reviviscunt privilegia, Prælatis annuentibus: ergo a fortiori cessare debent hujusmodi privilegia in Ejecto. Antecedens probatur ex *Textu Cap. Nepro. 7. 16. qu. 1. Cap. si quis 3 21. quæst. 1. Glos. pen. cap. Generalis 40. 16. qu. 1. Glos. V. Cessaverit cap. fin. 25. qu. 2.* Ratio est, quia privilegia, Religiosis concessa, dicuntur realia, hoc est ipsius Religionis, & spectantia ad statum Religiosum, qui coalescit ex unione eorum, quibus componitur Religiosa communitas, & non consequuntur personam, nisi intra limites concessionis. Confirmatur, quia sicut in illis suspenduntur onera Religionis, ita & privilegia; æquum enim est, ut qui non sentit onus subjectionis, neque gaudeat emolumentis, quæ propter onus conferuntur, *arg. Reg. 55. in 6.* Quapropter vocem activam, neque passivam in negotiis Religionis, aut Conventus habere possunt; neque aliquod Regimen, aut Officium, *Rodric. tom. 2. quæst. 58. art. 4. cum suo Compend. resol. 60. num. 5. Sanch. lib. 6. cap. 6. num. 33. Portell. V. Episcopus num. 15. Lauret. in controv. inter Episcop. & Regul. qu. 116. ex Bordono tom. 4. par. 3. res 115. num. 98.* Non amplius gaudent filiatione Conventus ex *Glos. fin. cap. statutum 18. qu. 1. Navar. consil. 9. de testam. Arbor. Episc. V. Monachus num. 4.* sed neque Indulgentiis, ut habet *Rodriq. in addit. ad Summam V. Episcop. cap. 68. conclus.* 10. Sed nimis rigide, ut addit *Bordonus* loco cit. De Ejectis vero absolute negat *Antonius a Sancto Spiritu cum Pelizario loco cit.*, ergo a fortiori privari debebunt omnibus aliis Privilegiis, quibus spoliantur translati. Non enim rationi, ac æquitati consonum est, quod translati ad Dignitatem Ecclesiasticam non gaudeant, etsi per eos honoretur Ordo, eo quia non sub uno cum cæteris Religiosis habitant tecto, nec Prælatorum Regularium directioni subjeciuntur, & præfata Privilegia comitentur eos, qui ne cæteros inficiant, projiciuntur extra Claustra.

QUÆSTIO XVIII.

An Expulsus possit esse Apostata per dimissionem habitus Clericalis.

SUMMARIUM.

105 *Prohibitio Clericis, & Monachis de non dimittendo habitu Religioso.*

106 *Fundamentum sententiæ, tenentis partem affirmativam.*

107 *Rejicitur prædicta opinio ex eodem capite, quo fuit probata.*

Habitus Regularis indicat professionem, & Institutum.

Signatur animus deferendi Religionem, dum quis eo se spoliat.

108 *Habitus Clericalis subrogatus ob decentiam status Religiosi, non in signum sui Instituti.*

Motivum Decretalis illius fuit ad tollendas vagationes Regularium.

109 *Ejectus nequit dici Apostata, dum habitum Clericalem dimittit.*

Ejectus non insignitus Ordine Sacro, potest uti habitu Laico, ad victum sibi comparandum.

Deponens habitum Clericalem, animo nunquam reassumendi habitum, neque Clericalem, neque Regularem, si sit in Sacris, est vere Apostata.

105 RESpondeo, quod hæc dubitatio ortum habet *ex cap. Ut periculosa, Ne Clerici vel Monachi*, quo sub poena Excommunicationis interdicitur habitus religiosi dimissio. Dubitatur, inquam, an Expulsus, qui ex Decreto Pontificis in habitu Clericali incedere cogitur, incidat in præfatam Excommunicationem, si illum dimittat?

106 Affirmativam partem tenent *Pasqual. ad Franch. num. 108. Donat. in prax. tract. 8. qu. 42.*, & *Morant. p. 3. controvers. respons. 58. num.* 3. quam probant, quia habitus Clericalis substituitur a Pontifice in Expulso pro habitu Regulari, quo per sententiam ejectionis juste spoliatur; ergo eadem obligatione tenetur extra Claustra degens ad gestandum habitum Clericalem, quam intra Claustra ad incedendum in habitu Regulari; sed temere dimittens habitum Regularem, *ex eo capite, ut periculosa* excommunicatur; ergo & id dicendum, si habitum Clericalem deponit.

107 Verum oppositum esse dicendum censeo: *ex cit. cap. ut periculosa*, non excommunicatur, nisi qui temere habitum suæ Religionis dimittit; sed Ejectus non dimittit temere talem habitum, sed spoliatur illo per sententiam, Habitus vero Clericalis non est habitus Religiosus, & Claustralis: ergo per dimissionem illius non dicetur quis habitum suæ Religionis dimisisse. Confirmatur, quia habitus regularis est signum propriæ Professionis, & Instituti, ex quo fit, quod se expoliantem censura Apostolica percutit, quia indicat animum recedentem a proposito, & sponsione, qua se Deo devovit; sed habi-

tus

tus Clericalis, sicut specialem Professionem alicujus Regularis Instituti non signat, ita neque se expoliantem, veluti rebellem Votis suis manifestat: ergo illa dimissio anathemate non plectitur.

108 Hinc ad argumentum dicitur, quod habitus Clericalis subrogatur, ut habet *Passer. tom. 3. qu. 189. num. 677.* propter decentiam, non vero, ut sit signum externum suæ Religionis; ideoque non eodem vinculo præcipitur, ac eadem censura punitur dimissio, sicuti præcipitur gestatio, & percutitur dimissio habitus Religiosi, degentis in Claustris. Accedit, quod finis illius Decretalis est auferre occasionem vagandi secrete Religiosis; sed Ejectus, & in habitu Clericali incedens, potest ire quocunque vult.

109 An autem dici possit Apostata, qui sic habitum Clericalem deponit? Respondet *Pasqualigus loco cit.* negative, quia, cum jam vivat extra Claustra, non deponit habitum Clericalem, animo laicaliter vivendi, idest vivendi extra Claustra, quod est de ratione Apostasiæ. Verum cum sit sermo de Ejecto, & in Sacris constituto, de quo extat speciale mandatum de delatione habitus Clericalis (nam de aliis diximus superius, ita strictam non esse obligationem incedendi in habitu Clericali, quin ob necessitatem sibi comparandi opere mecanico victum, possint habitu laicali uti) de illis, inquam, cum distinctione proceditur, vel enim deponens habitum Clericalem, illum deponit ad tempus, ut scilicet operi alicui, vel itineri vacet, animo illum reassumendi, & sic nequit dici Apostata; vel illum dimittit, animo non reassumendi habitum, neque Regularem, neque Clericalem, sed vivendi laicaliter, excusso penitus jugo obedientiæ, more Sæcularium, talis enim a *Passerino loco cit.* censetur vere Apostata, eo quia Ejectus habet obligationem corrigendi mores suos, vivendi religiose in habitu Clericali, imo & in habitu religioso, si revocetur ad Claustra, idcirco deponens, eo animo perpetuandi in rebellione a statu Clericali, & Regulari, vere est Apostata.

QUÆSTIO XIX.

An Reversus recuperet Antianitatem, Præeminentias, & Gradus, quibus fruebatur ante ejectionem.

SUMMARIUM.

110 *Sententia de necessitate reprofitendi, ad recuperandam Antianitatem in Ejecto reverso, reijcitur.*

Professio dat jus ad præcedentiam, ab illo die, quo emittitur.

Apud Minores attenditur habitus sumptio.

111 *Opinio Mnuelis pro recuperatione Antianitatis reijcitur, quoad probationem.*

112 *Sententia Passerini, dans Ejectis jus primum ad Lectoratum, Doctoratum, Magisterium, dum revertuntur, refellitur.*

Superior Regularis debet in Ejecto maculam infamiæ, dum revertitur, quam nequit Episcopus, dum Ejectus sub ejus jurisdictione degit.

103 *Jus præcedentiæ in Ejecto suspensum, non debet statim, ac redit, restitui.*

Obedientia, præstita ab Ejecto ipsi Diœcesano, limitatur in jure.

114 *Ejectus subditur Episcopo, tanquam Judici, & Prælato in spiritualibus, non tamen tanquam Patri.*

Reversus subditur quocunque modo Prælato Religionis.

110 RESpondeo, quod *Navar. consil. 80. de Regul.* putat, necesse esse in reverso ad Ordinem reprofiteri, ad hoc, ut recuperare possit antiquum locum, & præeminentias. Verum hæc opinio reijcitur a *Rodr. tom. 1. q. 30. art. 29. Sanch. lib. 6. cap. 9. num. 33. Donat. par. 2. tract. 8. qu. 17. Faust. lib. 6. Thesaur. quæst. 231. Tambur. tom. 3. d. 8. num. 5. Palao tract. 16. d. 4. par. 21. num. 2. Pasqual. num. 1018. ex Passer. de Hom. stat. tom. 3. qu. 189. art. 8. num. 660.*, & probatur, quia Professio dat jus ad præcedentiam, ab illo die, quo fit: ergo per eam non potest recuperare antiquum locum; ita *Bordon tom. 4. par. 3. resol. 108. num. 24.* Sed apud Minores Professionis tempus non consideratur ad Antianitatem, sed habitus religiosi assumptio, firmatur tamen tale jus per Professionem subsequentem; quare, si primo dimittitur, secundo revertitur, & deinceps profitetur, a reditu computatur Antianitas. Aliter ergo reijcitur a *Sanch.* opinio *Navarri*. Ejectus a priori Professione non absolvitur; sed ejus obligatio ad tempus, quo hic manet extra Claustra, suspenditur quoad aliqua: ergo Reversus non tenetur profiteri, ut recuperet Antianitatem.

111 Aliter probat *Manuel. qu. Regul. tom. 1. qu. 30. art. 20.* Reversos ad Religionem minime restituendos esse ad eum locum, & gradum, in quibus ante repulsum erant, eo quia denuo se subijciunt potestati ejus, a quo per repulsum liberi erant. Sed neque hæc ratio probat intentum, quia, ut habet *Sanchez loco cit.* ea obligatio non erat extincta, sed tantum suspensa, donec ad Religionem redirent, manente firma priori Professione.

112 *Passer. tom. 3. q. 189. art. 8. inspect. 6. n. 660.* tenet, quod, præscindendo a Statutis particularibus Religionum, de jure communi tenendum est, si loquamur de prærogativis personalibus, ut sunt Antianitas, Lectoratus, Doctoratus, Magisterium, & hujusmodi; Nisi per sententiam, & culpas suas, Ejectus fuerit hujusmodi prærogativis specialiter privatus, cum alias tales prærogativæ de se sint perpetuæ, nulla est ratio, unde Ejectus illis dicatur privatus, unde, dum redeat, debeat illas amittere. Et licet hujusmodi prærogativæ, tempore ejectionis, sint veluti suspensæ, cessat suspensio, dum Ejectus redit, qui illas recuperat; ita ille, citans etiam *Pasqualigum ad Franch. num.* 1019. Sed neque id est undequaque verum, nam & ex sententia Auctoris supra recensita, *quæst. 5. hujus 3. Part.* Ejectus evadit ob infamiam irregularis, suspensus ab exercitio Ordinum, prohibitus concionari, docere, testari in judicio, & licet a suspensione liberetur, dum redit, ab irregularitate tamen contracta propter infamiam, ait *loco cit. inspect. 5. nu. 644.* quod licet Episcopus non possit liberare Ejectum, ut numero antecedenti ostenderat, illum tamen liberare potest Superior Regularis ex concessione *Pij V.* Monachis *Cassin. constit. sua* 29. Si ergo indigeat dispensari ab irregularitate in reditu suo, ut ministret, ut tollatur ab eo infamia, debet per Superiores Privilegiorum usu habilitari: quomodo ergo stabit, quod ex vi reditus restituatur ad omnia, puta, ad Antianitatem, ad

Gra-

Gradus, Præeminentias, Dignitates, ac si de prælio Hereticorum revertentem Religio susciperet?

113 Dico ergo cum *Roder. Palao loc. cit. Suarez. tom. 4. tract. 8. lib. 3. cap. 5. num. 17. Bord. loco cit. & Donat. de Eject. quæst. 27. num. 3.*, quod, licet non amiserit, seu extincta fuerit ejus professio, quæ dat jus ad præcedentiam; extinctum tamen fuit jus ad eam, aut saltem mortificatum, ita quod non tam cito restituendus sit, sed prius probandus est, & expectandus, ut illud mereatur exemplo bonæ vitæ, & exercitio actuum virtutis. Nec præstat dicere, quod, licet Expulsus obedientiam non præstiterit Prælatis Ordinis tempore suæ Ejectionis, ratione cujus posset dici una cum cæteris portasse pondus Religionis, subjecit tamen se novæ obedientiæ Episcopi, & sub ea in exercitio virtutum exercitus. Respondetur, disparem esse rationem obedientiæ, debitæ Prælatis ex Voto, & Episcopo, veluti Diœcesano, cujus jurisdictio in Clericis a Sacris Canonibus limitatur ad curanda ea, quæ de Clericorum honestate sunt sancita. Deinde talis subjectio, si Antianitatem tribuit, ea est inter Clericos, quorum tamen præeminentia ab officio, & dignitate pensatur.

114 Dices; Ejectus nunquam fuit a robore professionis suæ solutus; ergo ab ea numerare debet antianitatem. Respondetur, quod, licet nunquam fuerit absolutus a dictis tribus Votis, subjecit tamen se novæ potestati ejus, a quo fuerat per Expulsionem liberatus, commutando obedientiam, datam Episcopo, in obedientiam, de novo datam Prælato Regulari. Et ita novam, ut Episcopo, tanquam Judici, & Prælato in spiritualibus subderetur non tamen, tanquam Patri, ratione cujus non poterat ipse Episcopus ejus Vota irritare: modo autem ad Religionem se iterum convertens, subijcit se suo Prælato, tanquam Judici, manens sub ejus jurisdictione, & tanquam Patri, manens sub ejus potestate, & sic acquirit istam ex omni parte novam subjectionem, ratione cujus non debet habere eundem locum, & gradum, quem ante sententiam habebat, sicut habent veterani Milites Religionum, ita *Rodericus loc. cit.*

QUÆSTIO XX.

An per sententiam expulsionis possit Ejectus imperari, ut exulet.

SUMMARIUM.

115 *Sententia affirmans, supposita a Peyrino pro certa, patitur difficultates.*
Judex extra territorium suum nequit jubere.
Paria sunt aliquid fieri tempore inhabili, & referri ad tempus inhabile.
Præses ultra tempus administrationis suæ, nequit interdicere.
116 *Potest expellens imperare exilium.*
Ut ad illud teneatur Ejectus, sufficit, quod subsit Judici tempore sententiæ.
Praxis obtinuit favore Judicis, sic sententiantis.
117 *Procedentis per modum mandati, cessante administratione, cessat mandatum.*
Agens per sententiam diffinitivam, ligat elapso officio, secus, si ex interlocutoria.

115 PArs affirmativa, tanquam indubitata, habetur a *Peyrin. Formular. Prælat. Regul. cap. 39. num. 4.* qui illam supponens, inquit, quod dato supposito, si a Generali decernatur, debere scilicet Expulsum exulare a loco, ubi habitabat, deberi talem sententiam (quam etiam collaudat, apposita quoque graviori adhuc pœna in casu inobedientiæ) notificari Ordinario loci, ubi expellitur, & illi, in cujus Diœcesi debet exulare. Simili modo se habet *Azor. lib. 12. Institut. mor. cap. 26. quæst. 12.* fingens casum de Religioso ejecto, ac relegato ad Provincias, a sua origine omnino remotas, & eo supposito quærit, cui Ordinario subijci debeat, dum sic distat ab Ordinario originis. Positio tamen hæc sua difficultate non caret, etenim pro parte opposita arguitur, sicut Judex nequit extra suæ jurisdictionis territorium aliquid jubere, ut habetur ex *Text. l. final. ff. de jurisdict. omnium Judicum, & c. 2. de constitutionib. in 6.* ita neque extra suæ jurisdictionis tempus; valet enim argumentum de loco ad tempus *L. minum ff. de reb. credit.* ergo cum hic Superior habeat solum jurisdictionem in hunc Religiosum, dum manet ei subditus in Religione, & ab illa expulsus, desinat esse ei Subditus, non poterit Superior præcipere, ut post repulsum exulet. Confirmatur, quia paria sunt aliquid fieri, tempore inhabili, & referri ad tempus inhabile, prout habetur ex *L. in tempus ff. de hæred. instit.*; Secundo potest probari *ex l. fin. C. de pœnis*, ibi: *Patriæ Præses ultra tempus administrationis suæ interdicere non potest.*

116 His non obstantibus, dicendum est, posse Prælatum expellere Incorrigibilem a sua Religione, jubendo, quod ad tempus, vel perpetuo exulet ab aliqua Provincia, & probatur, quia ad hoc, quod Judex per sententiam diffinitivam possit cogere, sat est (inquiunt *Roderic. tom. 1. q. 30. art. 23. & Sanch. lib. 6. cap. 9. nu. 42.*) quod damnandus sit ei subditus tempore, quo sententiam profert, sitque tunc intra suum territorium; sed hæc concurrunt in casu, alias nullus Judex posset damnare Triremibus, vel exilio decennio, aut perpetuo, si antea contingeret suum munus finiri; & damnatus ille, dum est in Triremibus, vel in exilio, esset extra suum territorium; cum ergo Prælatus Regularis, licet non habeat jurisdictionem in Expulsum, postquam ipse est jam ab ejus jurisdictione exemptus, quia tamen habet jurisdictionem in eum, dum sententiam de expulsione pronunciat, ideo eodem contextu possunt illum ad ejectionem, & ad exilium per sententiam diffinitivam obligare. Subditque *Rodericus*, id experientia, & consuetudine comprobari, nam Prælati diffinitive hos Incorrigibiles condemnantes, eos obligant per expulsionis sententiam, ne huic, vel alteri Civitati accedant, aut ingrediantur, gravissimis id causis suadentibus, & nemo (eo teste) firmavit, hanc sententiam minime dictos Expulsos obligare.

117 Ad argumentum ergo in oppositum respondetur cum *Sanch. loco cit.*, quod, dum *Textus l. fin. C. de pœnis* decidit, non posse Judicem interdicere ultra suæ administrationis tempus, hoc debere intelligi, quando Judex procedit per modum mandati, secus quando, causa cognita, profert sententiam; huic expositioni favet *Gloss. ibi verb. administrationis, & l. 1. verb. obtempera C. de postulando, & Salycet. num. 4.* Vel intelligitur, ut explicant *Bartol. ea l. 1. num. 2. Baldus num. 1. Paulus num. 1. & Salyc. num. 1.* quando jubet per sententiam interlocutoriam, secus quando per sententiam diffinitivam, quia hæc sententia fertur, præmissa cognitione causæ, & magna solemnitate interveniente; cum ergo ante ejectionem a Religione, eo tempore, quo hic

erat

erat ſubditus, & intra Judicia juriſdictionem damnatus ſit per ſententiam diffinitivam, ut ejiceretur ab ea Religione, & territorio, atque ſic Expulſus exulaverit in ſibi aſſignata Provincia, & tranſierit in rem judicatam, eo quia non appellaverit, non obſtabit obligationi parendi latæ ſententiæ, ſi paulo poſt Judex ceſſerit officio, aut Expulſus extra illius juriſdictionem reperiatur, nondum impleto tempore exilii, in ſententia præfinito.

QUÆSTIO XXI.

An Expulſo competat dominium, & adminiſtratio rerum temporalium.

SUMMARIUM.

118 *Dominium, & proprietas pugnant ex adverſo cum paupertatis Voto.*

Jus, & proprietas per profeſſionem extincta, per expulſionem non reviviſcit.

119 *Uſus rerum temporalium in duplici differentia conſideratur.*

Quid ſit uſus fructus, ſeu juris, & uſus nudus, ſeu facti, expenditur.

In Ejecto ſolus uſus facti, ſolaque adminiſtratio abſque proprietate manet.

120 *Opinio Navarri docentis, teneri Ejectum petere facultatem ab Epiſcopo, ut poſſit in proprios uſus ſibi neceſſarios, convertere acquiſita, rejicitur.*

Ejecto conceditur tacite, eo ipſo quo pellitur, facultas convertendi in uſus ſibi neceſſarios, acquiſita.

121 *Parſimoniam docet Ejectos Sayrus, accumulationem temporalium Sanchez.*

Sententia Sanchez cum limitatione ſuſtinetur.

Ejectus ab Ordine poſſidente bona in communi, poteſt illi acquirere, quæcunque poteſt; non ita pulſus ab Ordine non poſſidente bona in communi.

Parſimonia, & moderatio in uſu temporalium ſuadetur Ejectis pro modo ſui Inſtituti.

118 COnclusio, quoad primam partem, eſt in omnium ſententia negativa; Ratio eſt, quia dominium, & proprietas pugnant ex adverſo cum Paupertatis Voto; ſed ex probatis, Votum Paupertatis comitatur Ejectum: ergo per expulſionem nullum jus, aut proprietas ſuper bona temporalia in eo reviviſcit. Ita *Navar. comm. 2. de Regul. num. 35. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 15. nu. 112. Sayr. Clav. Reg. lib. 6. cap. 9. nu. 18. Molina tom. 1. d. 140. §. quando vero. Azor. lib. 12. Inſtit. mor. c. 16. quæſt. 4. ex Sanch. lib. 6. Decal. cap. 9. num. 45. Lezana tom. 1. cap. 23. Donat. in prax. par. 2. tr. 8. qu. 45. & ſeq. Paſqual. num. 1078. Rota deciſ. 109. par. 5. rec. Tambur. tom. 3. cap. 8. qu. 8. num. 7. & apud eum Salas, & Sanctarell. Diana par. 2. reſ. 60. Palaus trac. 16. d. 4. par. 23. num. 2. Bellet. diſ. Cler. de pœn. Cler. §. 25. num. 21. ex Paſſer. de Hom. ſtat. tom. 3. art. 8. qu. 189. num. 602.* Qui omnes ſolum uſum facti, & adminiſtrationem nudam eorum, quæ poſſident, vel potius videntur habere, ut dicemus infra, Ejectis permittunt.

119 An autem Ejectis competat jus aliquod in adminiſtratione bonorum, quæ acquirunt? Reſpondetur, quod cum uſus rerum temporalium in duplici ſit differentia, ut illud diſtinguunt *Nicolaus III.*, & *Clemens V. in Regulam Fratrum Minorum cap. Exivi de Paradiſo, & cap. Exiit qui ſeminat* ſcilicet uſus juris, & uſus facti. Primus concedit utenti non ſolum ipſum uſum, ſed jus utendi, quod conſiſtit in poſſe repetere, diſponere pro beneplacito, & tueri in judicio res acquiſitas, idque nomine proprio. Uſus vero facti nullum jus tribuit adminiſtranti, ſed uſum nudum, & adminiſtrationem rerum temporalium, & hoc nomine alterius, cui ea, quæ videtur habere, acquirit; hinc, cum Votum Paupertatis omne jus in res temporales extinguat, remanet in Ejecto ſola adminiſtratio ſine proprietate, acquiſitio rerum temporalium ſine dominio earum, uſus facti, abſque uſu rationis, ita apud *Sanchez* advertit *Azorius loco cit.*

120 Subdit *Navarrus*, teneri Ejectum petere ab Epiſcopo facultatem, qua obtenta, poſſit bona, quæ comparat, convertere in proprios uſus ſibi neceſſarios. Verum id habet, ut conſequenter loquatur ad ea, quæ alibi dixerat *lib. 3. conſil. tit. de Regul. in 1. edit. conſil. 50 num. 3. conſil. 51. num. 2. & in 2. conſil. 77. num. 3. & conſil. 78. num. 2. & conſil. 79. num. 2.* ubi Ejectos ſub totali juriſdictione, & poteſtate Epiſcopi ſtatuit, & æque ac ſub cura judiciali, ac paterna Prælati, in tantum, quod nec illis fas ſit, quod cæteris Clericis non negatur, inconſulto Epiſcopo, mutare Diœceſim; quia ergo rerum temporalium adminiſtratio, ſubditis Religioſis, ex ſola Prælati deputatione competit, hinc cum Epiſcopus in ejus ſententia toties repetita, loco Prælati, ſuccedat Ejecto, ex ejus diſpenſativa diſpoſitione poterit ea, quæ acquirit, ad ſui ſuſtentationem applicare. Sed hujuſmodi licentiæ neceſſitas merito a *Mol. Leſſ. loco cit. & Rodriq. qq. Reg. tom. 1. quæſt. 30. art. 9.* reijcitur, quia ut habet *Sanchez*, eo ipſo, quod a Religione eijcitur, ac paterna providentia ſpoliatur, videtur ei tacite conceſſa adminiſtratio, & commoditas uſus rerum, quas acquirit.

121 Quæres, an Ejectus in adminiſtratione rerum temporalium teneatur ad parſimoniam, ac moderationem Clauſtralem? Reſpondet *Sayro* affirmative, dicens, hujuſmodi Ejectis interdici divitias cumulare. Hoc diſplicet ipſi *Sanchez loco cit.* nec habet pro vero, eo quia non adverſatur Paupertatis Voto hæc accumulatio, retento ſolum illarum uſu. Sed licet dictum *Sanchez.* locum habeat in Ejectis ab Ordine, qui in bonis temporalibus poteſt creſcere, non ita ſi a Religione, quæ nil in communi poſſidet; ratio hujus eſt, quia ſicut intra Clauſtra degens, Monaſterij bona poteſt augere, ſi ſit capax; ita dum a Clauſtris repellitur, cum non ceſſet eſſe membrum illius Ordinis, illi poterit acquirere: quod ſi Ordo bona in communi, & in particulari jure poſſeſſa reſpuit, ſi intra Clauſtra theſaurizare interdicitur, & id erit, dum extra Clauſtra vagatur; nam tunc nec Ordini accumulat, qui divitias odit; nec Pontifici acquirit, qui in Sedem Apoſtolicam dominium eorum, quæ Minoribus dantur, transferens, relicto penes Minoritam nudo uſu facti, rejecta opulentia, in oblatis acceptat, ut ex allegatis capitibus *Nicolai III.*, & *Clementis V.* colligitur. Quod autem attinet ad parſimoniam, ac religioſam moderationem, dico, utrumque teneri pro qualitate ſui Inſtituti. Ratio eſt, quia ſtatus expulſionis in tantum diſpenſat a pro quanto Votum Pauperatis eſt incompoſſibile

le cum illo; sed moderatio Religiosa in victu, & vestitu, æque servari potest in Ejecto, & non Ejecto: ergo ne sit potioris conditionis Ejectus, ad eam pro qualitate status sui respective ad Ordinem, a quo reijcitur, obligabitur; alias ex iniquitate commodum, ex fraude patrocinium reportaret impietas.

QUÆSTIO XXII.

Cui acquirat bona sua Expulsus.

SUMMARIUM

122 *Distinctio Azorij inter eum, qui contra jus, aut legitime expellitur, applicando bona primi, Ordini; bona secundi Ecclesiæ, vel Pontifici, producitur.*

123 *Sententia Gotifredi, qui tenet, bona acquisita ab Ejecto, esse Monasterij, a quo eijcitur, refertur cum suo fundamento.*

124 *Opinio Navarri, qui talium acquisitorum hæredem statuit Episcopum, adducitur cum suis probationibus.*

125 *Sententia eorum, qui ponunt differentiam inter Expulsum ad tempus, & in perpetuum, tradentes bona prioris Monasterio, posterioris Cameræ Apostolicæ, refertur.*

126 *Distinctio Azorij, & ultimæ opinionis, reijcitur.*

127 *Distinctio inter bona acquisita, attenditur ex parte modi acquirendi.*

128 *Discrimina statuum, in quibus potest decedere Ejectus.*

129 *Fructus beneficij, qui supersunt Ejecto, & ex dispensatione translato, sunt Ecclesiæ, cui intitulatur, si extra Claustra decedit.*

Quæcunque beneficiatus Regularis, sive ex donatione, sive ex industria personæ, sive iure hæreditario acquirat, acquirit Ecclesiæ, cui præest, si ibidem moriatur.

Beneficiario competunt fructus beneficij, quantum ad administrationem, quæ cum morte finitur.

Translatus, quæ uni Ecclesiæ acquisivit, ad aliam transferre non potest.

Duæ Ecclesiæ in solidum nequeunt habere dominium ejusdem rei.

Mutare Ecclesiam est eidem Ecclesiæ mori.

130 *Monachus translatus non dispensatur in paupertate, nec sibi vindicat paternam hæreditatem, sed Ecclesiæ.*

131 *Ad aliam Ecclesiam, vel Religionem possunt transferre donata, & fructus personæ.*

132 *Passerinus, licet consentiat de fructibus Beneficii, negat tamen de acquisitis, intuitu personæ.*

133 *Bona de fructibus personæ, acquisita a Monacho translato, non acquiruntur absolute Altari, cui inservit, sed conditionate.*

134 *Acquisita ab Ejecto ex industria personæ, si decedit extra Claustra, sunt Cameræ Apostolicæ, si intra Claustra, sunt Monasterii.*

Quod in favorem introductum fuit, non debet in damnum verti.

135 *Minorum privilegium de aggregatione Ordini, acquisitorum ab Ejecto redeunte, si illorum usus ex Regula non interdicitur.*

136 *Bona Ejecti ex illicita negotiatione sunt Cameræ Apostolicæ, deductis ijs, quæ sunt obnoxia restitutioni.*

Illicita negotiatio, alia talis, quia contra Sacros Canones, alia, quia contra justitiam.

137 *Qualiter intelligenda Constitutio Pij V. disponens de mobilibus Ecclesiæ cumulandis tempore mortis ipsius Beneficiarii.*

138 *Quæ nam sint exercitia Clericis omnibus, Ejectisque interdicta ex lege spolij.*

139 *Acquisita ab Ejecto comitantur personam, accedente donatione, aliter sunt ejus, cui sunt acquisita.*

140 *Ejectus transiens ad aliam Religionem, si prima Religio sit incapax bonorum in communi, Cameræ conveniunt, quæ acquisivit.*

141 *Donatio tempore debito facta, qualiter de illis disponat.*

142 *Acquisita a Recepto in alio Monasterio ad solam pœnitentiam, sunt prioris Monasterii.*

Quibus expensis debeat enutriri.

143 *Responsio ad argumenta in oppositum.*

144 *Reijcitur fundamentum Navarri.*

Status Regularis in quo consistat.

Disparitas inter acquisita a servo dimisso, & Religioso Ejecto.

Qualiter Diœcesanus præsit Ejecto.

145 *Reijcitur sententia eorum, qui ponunt differentiam inter Expulsum ad tempus, & in perpetuum.*

Decretum Gregorii IX. præcipiens annuam reductionem Ejecti, non distinguit inter legitime, vel illegitime Ejectum, sed indistincte de omnibus pronunciat. Ita Gregorius XIII. pro bonis omnium Apostatarum.

146 *Refellitur opinio eorum, qui de bonis Ejectorum asserunt, ea nullius esse acquisita, ut minus congrua rationi.*

122 QVantum ad hoc diversa opinati sunt Doctores, ante Constitutionem *Urbani VIII. Azor. Instit. moral. lib. 22. cap. 16. qu. 9.* distinctione utitur inter eum, qui contra jus eijcitur, & eum, qui ob delicta legitime expellitur: bona primi applicat Monasterio: bonorum secundi hæredem instituit Deum, quantum ad dominium; & Pontificem, seu Ecclesiam, quantum ad administrationem. Ratio pro primo est, quia iniqua ejectio nihil Monasterio obest, neque enim Abbatis delictum Ecclesiæ nocere potest, ut ex *cap. si Episcopi 6. & cap. delictum de reg. jur. in 6.* Ratio pro secundo est, quia, sicuti bona ejus, qui absque ullo prorsus hærede decedit, tanquam vagantia, ad Principem deveniunt; sic etiam ejus rei, quam ille Monachus ejectus acquirit, usus, qui est res facti, ad ipsum pertinet, jus vero ad Romanum Pontificem, qui est summus Ecclesiæ Princeps, ac proinde per obitum Monachi, usus, quasi ad proprietatem, & dominium, hoc est ad jus administrandi, revertitur, & cum eo una conjungitur, & consolidatur, ut Jurisperiti loquuntur.

123 *Gotifredus citatus a Panormit. in cap. 1. de infantibus & languid. exposit.* quem sequitur *Sylv. V. Apostata q. 9. Bassæus V. Religio 6. nu. 8.* bona acquisita a legitime Expulso, tradit Monasterio. Ratio ad hoc, quia Monasterium jus suum non amittit ob Monachi delictum, ratione cujus per sententiam

tiam justam ejjecitur: item Monachus ejectus debet resipiscere, & ita corrigi, & emendari, ut dignus sit, qui in Monasterium restituatur; ac proinde non est penitus abscissus, quare si quid lucratur, Monasterio acquirit.

124 *Navar. in cap. cum non dicatis num. 33. & seqq.* inquit, quod, cum Ejectus acquirere nequeat sibi ipsi, cum id contradicat Paupertatis Voto, quod in Ejecto perseverat, *Cardinal. in Clement. 1. §. quia vero qu. 1. de Stat. Monach.* neque Monasterio, a quo est per sententiam ejectus, eo quia desinat esse Regularis, & membrum obedientiale talis Monasterii, quoniam Ejectus per sententiam justam, pro derelicto habetur, ut probat argumento quorundam Jurium, *Cap. si quis translatus* 21. *q. 2. & cap. ne pro cujus libet* 16. *qu.* 1. concludit, quod Episcopo acquirat. Ducitur ad hoc, quia sub ejus obedientia vivendum est illi, quia per ejectionem justam recidit in eam, a qua liberatus fuerat per Professionem: ergo si sub obedientia Prælati vivens, juxta regulam, quidquid acquirit Monachus, acquirit Monasterio, Prælato Religionis acquirit; pari formiter quidquid degens extra Claustra, sub obedientia Episcopi, acquirit, illi acquirit.

125 Alii apud *Suar. tom. 5. in 3. par. disp. 21. sect. p. num. 19. & 20.* inter Ejectum, qui ad tempus fuit expulsus, & eum, qui perpetuo, & sine spe reditus fuit separatus, ponunt differentiam, considerantes bona prioris, tanquam debita Monasterio, bona alterius, tanquam spolia Cameræ Apostolicæ, ex dispositione *Gregorii XIII.* illi applicanda. Postremo *Bellamer. cap. quanto num. 11. de offic. & ordin. & cap. Abbates ad fin vers. in Glos. ibi recipere 18. quest. 2. Innocent. cap. cum olim il. 2. num. 3. de privileg. Hostien. num. 12. in cap. unic. de languidis, de infirmit. & languid. expositis Jo. Andr. in cap. cum olim num. 5. Cardinal. num. 4. vers. quid si est Expul. Henric. num. 5. ibid. Rosell. in summa V. Religio 1. n. 1.* dicunt, Ejectum nulli acquirere.

126 Ut ergo certa ab incertis secernamus, advertendum est primo, hic non habere locum distinctionem *Azorii*, inter eum, qui legitime, vel illegitime expellitur; neque eorum, qui apud *Suarez* aliter loquuntur de perpetuo Expulsis, & de illis, qui ad tempus: nam de utrisque militat eadem ratio, nam æque manent Religiosi subditi Votis ii, qui juste, ac qui injuste expelluntur, & sententia expulsionis perpetuæ fuit per Constitutionem 26. *Urbani VIII.* revocata, cum innovaverit Decretum *Gregorii* pro annua reductione Ejectorum, si resipiscant, ut advertit *Donat. quæst. 50. num. 8.*

127 Adnotandum secundo, quod bona Ejectorum, alia possunt esse bona ex fructibus beneficii, dato, quod in illis dispensasset Pontifex; alia possunt esse fructus propriæ industriæ, & hoc dupliciter, vel ex labore honesto, ac suo statui conveniente, vel ex lucro indebito, & contra jus divinum, aut etiā ex negotiatione Clericis a jure Ecclesiastico interdicta.

128 Notandum tertio, quod vel Ejectus rediit ante mortem ad Religionem, a qua fuit expulsus, vel in alio Monasterio ejusdem Ordinis fuit receptus ad pœnitentiā; vel ad aliam se transtulit Religionem, ibique ante, vel post Professionem, obiit; vel tandem in sæculo degens migravit e vita: & de his omnibus est seorsim pertractandum, ac per distinctas conclusiones enucleandum. Sit ergo prima Conclusio.

129 Bona Ejecti, si sunt ex fructibus beneficii, ad quod apostolica dispensatione fuerit assumptus, sive fuerit beneficium simplex, sive curatum, sive dignitas Episcopalis, si Beneficiatus moriatur extra Claustra, sunt Ecclesiæ, intuitu cujus illa acquisivit, cum in eo casu teneatur illa resignare, quod etiam præstare debet, si ab uno ad alterum beneficium transferatur. Quod fructus beneficii sint Ecclesiæ, ad cujus Altare quis intitulatur, probatur ex Textu, *Cap. Statutum 18. qu. 1. juncta Glos. fin.* ubi habetur, quod *Monachus, quem canonica electio a jugo Regulæ Monasticæ Professionis absolvit, & Sacra Ordinatio de Monacho Episcopum facit, velut legitimus hæres paternam hæreditatem postea jure vendicandi potestatem habeat: sed quidquid acquisierat, vel habere visus fuerat, Monasterio relinquat. Postquam enim Episcopus ordinatur, ad Altare, ad quod sanctificatur, & intitulatur, secundum Sacros Canones, quod acquirere poterit, restituat.* Ex cujus Decreti dispositione deducunt *Bord. tom. 4. par. 3. resol. 115. num. 85. D. Thomas. 2. 2. qu. 188. art. 8. ad 3. Lessius de just. lib. 2. cap. 41. num. 91. Azor. tom. 1. lib. 14. cap. 10. qu. 6. Rodriq. tom. 2. qu. 18. art. 6. Covaruv. cap. 1. de testam. num.* 19. quod quæcunque Beneficiatus Regularis extra Claustra acquirit, sive jure hæreditario, ut aperte ex eo Textu colligitur, sive ex donatione, sive ex propria industria, aut labore, acquiruntur Ecclesiæ, cui præest; eo quia dominium non habet, neque propretatem super illis, cum Votum Paupertatis quoad hoc, actu vigeat in eo, sed solum administrationem sive Ecclesiæ habet, quæ cum morte finitur, sed de hoc infra. Quod autem nihil ex iis, quæ priori Ecclesiæ acquisierit, transferre debeat ad secundam, ad quam transivit, probatur ex eodem Decreto; Duæ enim Ecclesiæ in solidum nequeunt habere dominium in eandem rem, *argumento legis sicut certo §. si duob. ff. commod.* Tum quia dominii translatio est de sui natura perpetua, *l. fin. C. de legib.* ergo dominium rerum acquisitarum priori Ecclesiæ, ibidem perpetuo manere debet. Et etiam, quia mutare Ecclesiam, idem est ac idem Ecclesiæ mori, ut habet *Textus Cap. in apib. ff. Evo. 7. qu. 1. cap. si Epis. de supplen. neglig. in 6. Clem. 1. Ut lite pendent.* sed per mortem acquisita ab Episcopo remanent Ecclesiæ, cui illa acquisierat, prout ex *Jure, Cap. quia sæpe de elect. in 6. cap. fin. de offic. Ordin. in 6.* ergo &c. Sic quoque firmat *Barbos. consil. 20. vol. 3. specul. de stat. Mon. num. 29. Bellet. par. 1. disq. Cleric. tit. de bonis Cler. §. 8. num. 29.*

130 Ex verbis autem citati Decreti consurgit dubitatio, an Monachus beneficiatus extra Claustra, dispensetur in Paupertatis Voto. Et videtur affirmative respondendum contra ea, quæ superius dicta sunt; nam si Monachus translatus vindicare potest paternam hæreditatem, & de ea hæredem Ecclesiam suam relinquere, videtur in Paupertatis Voto dispensatus. Verum hanc difficultatem solvit *D. Thom. qu. 88. art. 11. ad 4., & quæst. 185. art. 8. ad 3.* Adhærent *D. Bonav. art. 2. q. ultim. in 4. sent. dist. 38. Glos. cap. quorundam verb. Mendicantium de elect. in 6. & cap. quia tua verb. sensum 11 qu. 1. Abbas fin. cap. penult. de vita, & honest. Cler. Bald. authen. licent num. 3. C. de Epis. & Cler. Palud. quæst. 4. art. 4. concl. 11. num. 59. Ricard. art. 5. qu. 1. ad ultim. Major. ibi. qu. 20. arg. 3. controvers. 1. concl. Ancharan. cap. cum olim il. 2. num. 8. de privileg. Jason. authent. ingress. nu. 15. Franch. rubric. de testam. num. 75. in 6. Turrecrem. c. de Monach. 16. q. 1. num. 3. Gambar. authent. legat. lib. 6. nu. 251.*

tom. 13. par. 2. Abulens. cap. 30. numer qu. 109. D. Anton. 3. par. tit. 20. cap. 2. 6. 7. Rosel. verb. Religio 1. num. 4. Angel. Verb. Monachus num. 7. Sylv. Verb. Religio 6. qu. 10. Tabien. verb. Episc. qu. 10. num. 7. Navar. Comment. 1. de Regul. num. 31. Covarrv. cap. 1. num. 18. de Testam. Molin. lib. de primogen. cap. 10. num. 28. Cordub. in Regul. D. Fran. cap. 2. q 20. p. 3. Surd. de alim. tit. 8. prin. 79. n. 99. Cucus lib. 3. instit. major. tit. 1. num. 158. Azor. tom. 1. instit. cap. 7. qu. 2. Henriq. lib. 10. de Sacram. Ord. cap. 3. num. 5. & cap. 35. num. 3. Rodriq. t. 2. summ. cap. 10. num. 4. dicentes, quod non vendicat paternam hæreditatem, quasi propriam, sed quasi Ecclesiæ suæ debitam; nec enim confertur ei facultas, ut acquirat dominium, sed ut fiat accessio bonis Ecclesiasticis, quæ administrat, sicut fieret ex omnibus bonis, quæ quomodocunque tales Episcopi acquirerent, ita ut per Episcopatum fit, ut quidquid in posterum Monachus acquirat, non Monasterio, ut prius acquirebat, sed suæ Ecclesiæ comparet. Sic firmant Doctores allegati, quos sequitur *Sanchez lib. 6. cap. 6. num. 8.*

131 An autem, quod dictum est de fructibus beneficii, scilicet spectare ad Ecclesiam, cui Monachus fuit assumptus, locum habeat etiam in iis, quæ vel donatione, industria personæ, laboreve acquisierit, quoties feratur casus, quod ad aliam Ecclesiam transferatur, vel ad Claustra redeat, ita quod nil de illis secum ferre queat. *Bordonus ubi supra* de omnibus quibuscunque bonis affirmative pronunciavit hoc, quod putavit ineluctabili fundamento. Ex dispositione *Decreti*, quidquid acquirit Monachus translatus, acquirit Ecclesiæ, cui intitulatur, eo quia nil sibi acquirere possit, cum sit ob Votum Paupertatis dominii incapax, imo ut dictum est, & juris utendi, quare sola administratio illi competit: ergo, dum transfertur ad aliam Ecclesiam, vel dum ad Claustra revertitur, cum tunc cesset in eo administratio bonorum talis Ecclesiæ, quæcunque acquisita debet resignare.

132 Hæc autem positio non placet *Passer. tom. 3. q. 189. art. 8. inspect. 4. n. 531.* citanti *D. Ant. 3. par. tit. 16. cap. 5. §. 1. Azor. p. 1. lib. 12. cap. 16 qu. 8. Lezan. tom. 1. qu. Reg. cap. 16. num. 1. Pasqual. ad Franeb. num. 1096.* qui, licet consentiat de fructibus beneficii, eos inquam ex integro esse a translato, & redeunte reddendos; negat autem de acquisitis, intuitu personæ, nam hæc secum ferre ad novam Ecclesiam, vel Ordinem, a quo fuit assumptus, si talium bonorum sit capax, admittit. Hoc autem, sola auctoritate Doctorum, quos citat, ostendit. Verum præfata opinio sic est rationi consona, quod *Bordonus* ipse, qui *num.* 84. oppositum statuerat, sub *num.* 89. rigorem temperans, concedit, translatum secum deferre posse, quæ sibi sunt necessaria in secunda Ecclesia: reddit sui dicti rationem, *Cum enim spoliata fuerit, æquum est, ut sibi provideat ex mobilibus prioris, quæ ipse comparavit. Hæc ille.*

133 Quare ad argumentum dico, quod acquisita a Monacho translato, loquendo de fructibus Personæ, non acquiruntur absolute Altari, cui inservit, sed conditionate, dato scilicet, quod in illius ministerio decedat. Exemplum est de acquisitis ab Apostatis, & Ejectis; hi enim, quæcunque acquirunt, non sibi, cum sint ob Votum, a quo non liberantur, dominii incapaces, sed Monasterio, & Cameræ Apostolicæ acquirunt: utrique tamen sub conditione; Monasterio, si, postquam reversi sunt ad Claustra, decesserint; Cameræ Apostolicæ in Regionibus, ubi viget spolium, si tamen extra Claustra moriantur: quare illa acquisitio dominii sive pro Monasterio, sive pro Camera a conditione mortis purificatur, ut patet ex Constitutione *Gregorii XIII.* §. 2. & clarius infra expenditur, unde fit Conclusio secunda.

134 Bona acquisita ab Ejecto ex licita negotiatione, vel industria, jure communi acquiruntur Monasterio, a quo fuit Ejectus; sed si, dum manet extra Claustra, decedit, veniunt nomine spoliorum, & fiunt Cameræ Apostolicæ. Primum probatur ex eo, quod Religio per justam sententiam Ejectionis non sibi præjudicat, nec privatur jure, quod habet ad omnia ea, quæ Religiosus acquirit, & eo magis, quod Ejectio inventa fuit, & a juribus statuta in commodum, & favorem Religionis, & ne membrum putre cætera inficiat; quod vero in favorem introductum fuit, non debet verti in damnum, ut habetur *Ex Reg. juris 63. lib. 6. C. de legib.* ergo si Monachus intra Claustra acquirat Monasterio, etiam cum fugitivus, vel Ejectus, vagatur; cum ex hoc non cesset esse Monachus. Deinde, quia Religio tenetur inquirere, si sibi constet de emendatione, & recipere resipiscentem, dum redit, ut supra dictum est; imo emendatum potest compellere ad regressum: ergo tam ipse, quam sua manent sub Religionis dominio, ita *Mol. tom. 1. disp. 140. Less. lib. 2. c. 41. num. 112. Lezan. l. 2. c. 23. num. 15. Card. de Lugo tom. 1. de just. disp. 3. num. 240.*, quibus accedit privilegium *Leonis X.* pro Minoribus quod refert *Bassæus V. Apostasia num. 7.* ut possint uti bonis Apostatarum, & fugitivorum redeuntium, si sunt talia, quorum usus sit eis ex Regula permissus; & de aliis, quod possint facere id, quod de similibus fieri mandatur in eorum Regula.

135 Quod autem, si Ejectus decedat tempore Ejectionis, omnia sua fiant Cameræ Apostolicæ, de hoc extat specialis dispositio *Gregorii XIII.* quæ incipit *Officii nostri partes sedulo*, qua in casu mortis, ut ibi habet §. 2. *post obitum eorum*, bona Religiosorum, degentium extra Claustra, Cameræ Apostolicæ applicat. Advertit *Passer. tom. 3. qu. 189. art. 8. num. 529.* hoc Decretum non habere locum de omnibus bonis Religiosorum, sed de illis, quæ acquisierunt, extra Claustra degentes. De his enim bonis loquitur Constitutio *Pauli IV.* contra Apostatas; & patet etiam ex Constitutione *Gregorii XIII.* citata, ubi habetur *tempore quo extra Claustra hujusmodi fuissent acquisita*; & tandem §. 3. statuit, ut bona omnia per Regulares, degentes extra Claustra, acquisita, spectent ad Cameram Apostolicam: ideo quæ Religiosus acquisivit, antequam egrederetur de Claustro, concludit *Passerinus*, Religioni manent; nam fuerunt Religioni acquisita, ideo illi debentur.

136 Conclusio tertia. Bona acquisita ab Ejecto, provenientia ex illicita negotiatione, sive quia prohibita, sive quia contra justitiam, sunt Cameræ Apostolicæ, nec comitantur Ejectum, dum redit ad Claustra. Hoc deducitur ex quadam Constitutione *Pij IV.* incipient. *Cupientes malitiis nonnullorum sub anno 1567. 1. Decembr.* qua determinat, quod omnia acquisita per negotiationem illicitam Clericorum, & Religiosorum, quæ in tempore mortis eorum remanserunt inconsumpta, vel quibus in vita privantur, Cameræ Apostolicæ applicentur. Verum, cum simus in materia pœnali, expectanda est, ex communi Doctorum, Judicis sententia. Quid vero veniat nomine illicitæ negotiationis, respondet

Ro-

Roder. tom. 1. qu. Regul. q. 30. art. 13. quod dupliciter potest considerari negotiatio illicita: quædam enim est contra virtutem specialem justitiæ, quæ non solum inducit peccatum, sed etiam obligationem ad restituendum; alia, quæ fit contra virtutes morales, ut quæ fit a Regularibus, & Ecclesiasticis, quibus prohibitum est juxta Sacros Canones negotiari, ut tradit *Panormit. in cap. 1. & 2. de post* & resolvit post alios *Navarr. cap. 25. num. 100. & lib. 3. consil. tit. de succ. ab intest. cons. 3. par. 212. in 1. impres.* cum *D. Thom. 2. 2. q. 92. art. 1.* Et juxta hæc quæritur, an solum pertineant ad Cameram Apostolicam bona Apostatarum ex negotiatione illicita, contra virtutem specialem justitiæ acquisita, quæ obnoxia erant restitutioni; an etiam ea, quæ acquisierunt dicti Apostatæ contra Sacros Canones, eis negotiari prohibentes.

137 Respondetur cum *Gutierez lib. 2. prax. cap. 94. in fin.* quod dictæ Constitutiones determinantes omnia ista Cameræ Apostolicæ applicari, sunt intelligendæ, deducto ære alieno, & solutis debitis, quibus ipsi Ejecti, vel Apostatæ tenebantur, & hoc modo subdit esse intelligendam Constitutionem *Pij V.*, determinantis Ornamenta, Paramenta, Vasa, Missalia, Gradualia, Libros Cantuum, & omnia auri, & argenti consecrata, & omnia destinata per quemcunque Beneficiarium, aut Prælatos Commendatarios, ad cultum Divinum, applicari tempore mortis ipsorum, sive ab intestato, sive cum testamento decedant, Ecclesiis, Monasteriis, & Beneficiis, ubi dicti Beneficiarii, Prælati, & Commendatarii suum titulum habent, & redditus colligunt, etiam si ad testandum habeant facultatem. Hæc enim Constituti, dicit *Gutierez*, intelligitur, deducto prius ære alieno, & debitis, quibus alias non potest satisfieri, & cum eo *Rodericus*. Censeo autem hanc doctrinam habere locum, ubi persona læsa non ignoratur, alias sub nomine incertorum, sic acquisita, poterunt cum spoliis ipsi Cameræ applicari.

138 Sed quænam sint exercitia, Clericis quibuscunque, & Ejectis interdicta, quorum fructus, Cameræ devoluti, a jure pensantur? *Rodericus loco cit.* nominat Medicinam, Chirurgiam, & alia, Clericis prohibita; item obsequia indecenter præstita Regibus, aliisque Sæcolaribus Personis: fructus inde perceptos, Papæ reservat, quibus etiam addit ea, quæ a beneficio, contra jura retento, quis percepit. *Passer. autem loco cit. num. 532.* esto consentiat *Navar. Comm. de spol. §. 7. nu. 4. & 5. Sanch. lib. 7. Decal. c. p. 33. num. 9. Portel. V. Apostasia n. 7. & 8. Pasqual. decis. 37. ex Donat. p. 2. tract. 6. qu. 23. num. 14. 17. & 19.*, qui de acquisitis, ut supra, hæredem faciunt Ecclesiam, etiam in vita Religiosi, sive intra, sive extra Claustra degentis, limitat tamen ad acquisita ex illicita negotiatione, non vero ad acquisita ex Chirurgia, Principum servitute, & similiter. Verum, licet hæc limitatio posset admitti in Ejecto, non habente quomodo aliter congrue alatur, non tamen id Clericis generaliter admittendum est, cum & de fructibus ex illicita negotiatione, *Vel alias contra Sacros Canones* acquisitis, Textus pro Camera disponat.

139 Conclusio quarta. Ejectus, ad aliam Religionem se transferens, sive Novitius decedat, sive profiteatur, bona per illum honeste acquisita, sunt prioris Monasterii, nisi obstet donatio facta secundo, tempore debito. Probatur, quia cum iste Ejectus moriatur intra Claustra, locum non habet Constitutio *Gregorii XIII.*, quod Cameræ Apostolicæ bona, ab eo acquisita, debeantur, ut optime advertit *Card. de Lugo tom. 1. de just. disp. 3. nu. 241.* Ejectus vero cum non desierit esse Religiosus prioris Monasterii, ut probatum est, illi acquisivit, quantum ad dominium, retenta apud se administratione: ergo dum Ejectus est Novitius in secundo Ordine, cum non cesset esse Religiosus prioris Instituti (nam eo titulo solum spoliatur per secundam Professionem, ut supra dedimus) si decedit, bona per eum acquisita sunt illius Monasterii, cujus adhuc est Religiosus; quod si profiteatur, adhuc sunt prioris Monasterii, eo quia apud eum nonnisi administratio talium bonorum, vel usus facti, manebat, quæ tamen administratio statim ac fuit in alia Religione professus, cessavit; unde statim usus fructus talium bonorum, cum eorum proprietate, & dominio consolidatus fuit vero domino illorum, atque ideo sive Monasterium, in quo Ejectus profitetur de novo sit capax, sive sit incapax succedendi, non potest habere usumfructum illorum bonorum, sed hic redit ad dominum illorum; qui est prius Monasterium, seu prior Religio, a qua fuit Ejectus.

140 Quod, si primum Monasterium sit incapax talium bonorum, secundum autem sit capax, adhuc talia bona nequeunt esse posterioris Monasterii, sed sunt spolii. Ratio est, quia bona illa non potuerunt acquiri priori Monasterio, quod supponitur illorum incapax; nec posteriori, quod jus nullum in Ejectum habebat: ergo Cameræ, esto sub conditione, quod Ejectus extra Claustra decederet: quare tale dominium in Camera erat suspensum, quoad administrationem talium bonorum, donec purificaretur conditio, scilicet, quod Ejectus decederet extra Claustra: occurrente ergo obito Ejecti, tempore Novitiatus, vel eo profitente in secundo, cessavit in eo administratio, & usus talium bonorum: ergo ille accumulari debuit habenti dominium, & proprietatem super talia bona, quod in casu non est nisi Camera, eo quia primum Monasterium, pro quo stare poterat conditio obitus ipsius Ejecti, ipsorum bonorum sit incapax. Quod si instetur, Cameram talium bonorum non esse hæredem, eo quia conditio obitus non steterit pro ea, & bona illa sub tali conditione illi fuerint acquisita. Respondetur, quod si talia bona Cameræ non competunt, ut Jure Ejecti, decedentis extra Claustra, sunt tamen illius, ut sunt bona nullius domini, quæ ad Principem elamant, quoties sunt bona decedentis ab intestato, & absque legitimo hærede.

141 Hæc autem, quæ diximus, procedunt, quoties non obstet de taliter acquisitis, tempore debito, facta donatio posteriori Ordini, ut advertit quoque *Cardinalis de Lugo loco cit.* Ratio est, quia Ejectus ex vi administrationis bonorum, quam habet, potuit eadem bona applicare, & donare Monasterio posteriori: quod si talis donatio fiat, antequam profiteatur, tempore debito fit, eo quia apud ipsum perseveret talium bonorum administratio, quæ tamen per Professionem cessat in illo, nec tali donationi obstat dominium, quod apud Monasterium primum perseverat; nam sicut, eo stante, poterat, in sæculo manens, ex vi suæ administrationis, facere donationes, ut infra dicetur: ergo ea durante, poterit bona acquisita, quorum adhuc usus in illo manet, donare secundo, cujus quoque erunt omnia bona, quæ post Professionem in illo acquiret. Sic firmat cum *Cardinali De Lugo Passerin. tom. 3. quæst. 189. art. 8. nu. 604.*

142 Conclusio ultima. Si Ejectus non redeat ad propriam Religionem, nec moriatur extra Claustra, sed recipiatur in alia Religione, non ut ibi profiteatur, sed ut ibi sit ad poenitentiam; quod etiam dici potest de eo, qui ejicitur a Monasterio, cujus erat filius, & eodem titulo recipitur in alio ejusdem Ordinis; tunc bona, per eum acquisita, sunt prioris Religionis, aut Monasterii, eo quia illi fuerint acquisita, ut supra diximus. Nec obstat, quod Ejectus fuerit filiatione Monasterii privatus, ut diximus *quæst. 17. hujus 3. Part.*, & per consequens, cum non potuerit acquirere Monasterio, cujus erat filius, acquisierit Ordini, cujus adhuc manebat Religiosus, & ea quo recipitur in alio Monasterio, ejus quoque sint bona per eum acquisita: nam licet fuerit privilegio filiationis privatus, seu spoliatus commodis ex filiatione provenientibus, quæ consistunt in paterna illius Abbatis providentia, in subministratione alimentorum, medicinalium in infirmitate, in expensis pro ejus sustentatione, & hoc sumptibus Monasterii, ut verus ejus filius; non tamen privatur filiatione ipsa, quin adhuc maneat sub jurisdictione illius Abbatis, qui illum emendatum tenetur inquirere, & ipse cogitur se emendare, & redire: quare, si quid acquisivit tempore Ejectionis, priori Religioni, ac Monasterio acquisivit. Prior autem Religio, vel Monasterium tenebitur pro alimentis alteri Monasterio, vel Religioni, ut bene notat *Passerinus loco cit. num. 605.*, & licet *Sylv. V. Apostasia qu. 9. num. 12. ex Raymundo Hostiensi, & summ. Confess.* asserat, bona per Ejectum acquisita, spectare quidem, quantum ad Dominium priori Religioni, vel Monasterio, sed quoad usum fructum esse Monasterii, vel Religionis assignatæ, loco poenitentiæ; id tamen limitat *Passerinus*, esse intelligendum pro valore alimentorum, & juxta prioris Monasterii beneplacitum, eo quia, licet tale Monasterium teneatur alere reversum ad poenitentiam, vel ad hunc finem in alio Monasterio receptum, ut diximus *qu. 4. hujus*, tamen alimenta potest solvere, ut ait *Passerinus ibidem*, modo sibi bene viso, seu juxta contractum, initum cum posteriori Monasterio, vel Ordine, juxta regulam, quam ibi tradidimus.

143 Hinc ad argumenta in oppositum, & primo ad ea, quæ ab *Azorio* adducuntur pro Pontifice: negatur, inquam, quod Ejectus acquirat Pontifici, nam licet Pontifex sit dominus bonorum omnium, quæ a Monasteriis acquiruntur, cũ & tota Religio illi subsit, tanquam habenti jus summum administrandi patrimonium Christi; proxime tamen acquirit Monasterio, ita tamen, quod si decedat in statu ejectionis, acquisita spectent ad Cameram Apostolicam, ut dictum est, & per hoc patet ad opinionem *Gotifredi*. Totus, inquam, ille contextus tenet, ita tamen, quod Monachus non decedat extra Claustra, nam tunc viget dispositio pro Camera Apostolica.

144 Ad opinionem *Navarri*, cui consentit, *Sanch. lib. 7. Decal. cap. 33. num. 26.* negatur, quod, ex quo Ejectus communionem non habet cum Religiosis prioris Monasterij, a quo fuit expulsus, ideo illi non acquirat; nam licet membrum divisum, est tamen illius corporis, & licet corpore separatum, tamen vinculo Professionis illi inseparabiliter unitum; nec quod asseritur a *Navarro* subsistit. Falsum est enim, quod Ejectus desinat esse Regularis, alias a Votis absolveretur, quod neque *Navarrus* audet dicere, non enim status Regularis consistit in convictu communi conviventium sub eodem tecto, sed ab obligatione trium Votorum essentialium consurgit, cum cæteris obligationibus proprii Instituti, quæ quidem Vota in Ejecto supra diximus perpetuari, licet cum aliquali suspensione quoad aliqua ob status incompossibilitatem, nulla tamen dispensatione: nec favet Textus pro ea a *Sanchez num. 23.* adductus, ubi ex *l. quod servus 36. ff. de stipulat. servor.* habetur, quod Servus a Domino derelictus, illi non acquirat, eo quia qui pro derelicta rem habet, omni modo a se reijcit, nec potest ejus opere uti, quem merito jure ad se pertinere noluit, & ita eodem modo Ejectus, veluti pro derelicto consideratus, Monasterio, a quo fuit expulsus, nequeat acquirere; non enim verum est, Ejectum pro derelicto haberi, cum Prælatus emendationem illius annuali sollicitudine procurans, expectet correctionem, ut ad Claustra reducat. Pecus enim morbida, licet separata, ne cæteras inficiat, non ideo cessat, *ut alias diximus*, esse Pastoris: neque est par ratio de Servo dimisso, ac de Monacho ejecto; ille, inquam, dimissus, fit sui juris, Monachus vero, etsi ejectus, perpetua Votorum catena manet vinculatus; quare ille dimissus, sibi acquirit, non Domino; iste Ejectus non sibi congregat, sed Monasterio. Ad rationem pro jure Episcopi in repetendis acquisitis ab Ejecto, tanquam sibi debitis virtute prælationis, qua illi degenti extra Claustra præerat loco Prælati Regularis, negatur assumptum ex supra datis *quæst. 8.* non enim strictiori obligationis vinculo obedientiæ tenetur Ejectus ipsi Episcopo, quasi cæteri Clerici de ejus Dioecesi; nec Episcopus illi præest, ut Prælatus Ordinis, sed ut Dioecesanus in his, quæ de Clericorum honestate, per Sacros Canones sunt sancita. Quare si quid roboris haberet argumentum, id maxime foret respective ad Ejectum ab Ordine non exempto; verum cum Textus *Gregorii XIII.* jura spolii præscribens, inter exemptum, & non exemptum non distinguat, sed de utriusque bonis, si extra Claustra decedant, pro Camera disponat ideo a supradictis non est recedendum.

145 Ad dicta de mente eorũ, qui apud *Suarez* acquisitorũ ab Ejecto ad tẽpus, ubicunque decedat, hæredem statuunt Monasterium, a quo fuit expulsus; quod si bona sunt perpetuo Expulsi, ea convenire Cameræ decernunt, quæ sententia cum dividentibus inter illegitime, & legitime Ejectum congruit, qui resignatis bonis priori Monasterio, aut Ordini, acquisita a posteriori tradunt sub lege spolij, dicimus, quod cum Constitutio *Urbani Octavi* innovans Decretum *Gregorij Noni*, præcipientis annuam reductionem Ejecti, non distingeat inter legitime, vel illegitime Ejectum, ad tempus, vel in perpetuum sed de omnibus indistincte pronunciet, si tamen subsit spes evidens emendationis; ita *Gregorius XIII.* pro bonis omnium Apostatarum, ac Ejectorum legem spolij ponit, si extra Claustra decedant.

146 Ad opinionem eorum, qui de bonis Ejectorum asserunt, ea nulli esse acquisita, dicimus, illam minus congruere rationi præ cæteris, supra recensitis; cum pro illa a præfatis Doctoribus nullum adducatur fundamentum, ni forsan, ex eo quod Ejectus in eorum mente non acquirat Monasterio, quia ab eodem derelictus, nec sibi, quia dominij incapax, inferant: ergo nulli; hæc enim illatio ex supra habitis, est undequaque aberrans, & magis probatur, quia bona Ejectorum non habentur pro derelictis: ergo debent esse in alicujus dominio, alias

essent

essent primo occupantis; quarè ab hac sententia ipsimet Auctores, paulo post declinantes, incidunt in sententiam *Navarri*, concedendo, quod possit dici Ejectum acquirere Episcopo, atque illum succedere in eius bona post mortem, quia incidit post expulsionem in Episcopi obedientiam, quam tamen positionem supra rejecimus.

QUÆSTIO XXIII.

An Ejectus possit venire contra renunciationem bonorum, a se factam in Professione.

SUMMARIUM.

147 *Quibus, & qualiter possit fieri renunciatio a profitente.*

148 *Renunciatio absoluta, facta intuitu Professionis Parentibus, & Amicis non ingratis, tenet contra Ejectum.*

Hujusmodi renunciatio non rescindenda a translato ad Episcopatum.

Limitatio quoties hereditas fuit adita.

Decretum Sacræ Congregationis in tali materia.

149 *Argumenta contra sententiam Authoris.*

150 *Solutiones argumentorum oppositorum.*

Donans Amicis, occasione Professionis, non censetur donare intuitu illius.

Omnis donatio censetur inter vivos, quoties non fit mentio mortis.

Donatio, non expressa conditione, adjudicatur absoluta.

151 *Donatio conditionata conditione non extante, redit donata in pristinam libertatem.*

152 *Donatarii ingratitudo irritat donationem.*

153 *Cui acquirat Ejectus, dum repetit donata ingrata.*

154 *De validitate donationis, facta Religioni, intuitu Professionis, & ejus irrevocabilitate, nonobstante ingratitudine Prælatorum.*

Potens revocare donata, potest eodem jure donare.

Cui competat validare acta Religiosi subditi.

155 *Argumenta contra irrevocabilitatem donationis, factæ Religioni.*

156 *Solvuntur adducta in oppositum.*

Habens jus, pendens a conditione de futuro; non competit actio contra possessorem.

157 *Quid si donatio fuerit conditionata, protestando se donare ad propria alimenta.*

147 RESpondeo, quod talis renuntiatio bonorum, vel est facta Parentibus, Amicis, vel ipsi Monasterio, aut Ordini. Quod si Religioni, vel fuit absoluta, vel conditionata; si absoluta, vel juste, vel injuste fuit Ejectus. Similiter, si facta Consanguineis, & Amicis, an talis donatio fuerit libera, vel conditionata; quod si libera, an Donatarij fuerint ingrati, nec ne ipsi Renunciant, seu Donanti bona sua. De istis ergo omnibus videndum est in præsenti. Et primo de Donatione, vel resignatione bonorum facta Parentibus, intuitu Professionis, pro qua sit Conclusio prima.

148 Renunciatio bonorum suorum facta Parentibus, vel Amicis a Novitio intuitu Professionis, si fuit absoluta, nec illi extiterint ingrati, nequit revocari ab illo, dum Expulsus ab Ordine extra Claustra vagatur. Probatur hæc Conclusio. Renunciatio facta a Religioso in Professione, nequit rescindi, dum transfertur ad Episcopatum, quoties bona illa sint alteri acquisita: ergo a fortiori non poterit talis renunciatio rescindi ab Ejecto, si bona illa, per donationem liberam, transierint in jus alienum. Antecedens patet ex *declaratione S. Congregationis sub die 11. Januarij 1631.* in causa cujusdam Religiosi translati ad Episcopatum, & tentantis recuperare renunciata in Professione, cujus declarationis hæc sunt verba, prout refert *Barbosa lib. 1. de jure Eccles. cap. 42. num. 242. Patres censuerunt, dictum Oratorem recuperare jus succedendi etiam in bonis, ab eo renuntiatis, dummodo non sint alteri acquisita;* Consequentia probatur, non enim potioris conditionis est Ejectus, quoad obligationem Votorum, quam sit translatus, nec minus vinculis justitiæ adstrictus, quam ille: ergo si talem renunciationem revocare nequit Episcopus, Textus *ex cap. Statutum 18. qu. 1.* quem præcedenti Quæstione retulimus; multo minus Ejectus, quem jura persequuntur. Sic firmant *Navar. ex Ant. a Spir. S. Direct. Regul. tr. 4. disp. 3. sect. 12. num. 494. Bellosius V. Ejectus num. 7. Lezana V. Eijcere num. 9.*

149. Dices, renunciatio bonorum in Professione fit intuitu vitæ regularis: ergo, cessante causa finali Religiosæ vitæ, per ejectionem, cessat & ipsa. Secundo, renuntiatio censetur facta, rebus in eodem statu permanentibus, sicut & intelligitur omnis dispositio, quapropter, cum mutatur status rerum, dum Religiosus eijcitur, eo quia tunc recuperet proprium velle & nolle, pariter recuperabit & bona quæ renunciavit. Tertio, donans intuitu Professionis censetur donare, causa mortis; ingrediens enim Religionem reputatur a Textu civiliter mortuus *L. Deo nobis, C. de Episcop., & Clericis*, qua non secuta, vel eo resurgente, revocatur donatio; ergo renunciatio facta, dum quis per Professionem moritur sæculo, si iterum per expulsionem illi traditur, revocari poterit.

150 Ad primum respondeo, quod in renuntiatione illa duo considerantur, scilicet abdicatio a se bonorum temporalium, & resignatio eorum huic, vel alteri personæ in particulari; status Religiosus est quidem causa finalis abdicandi dominium rerum temporalium, quia Votum Paupertatis id exigit; sed quod talis renunciatio fiat in favorem hujus, vel alterius personæ, alia causa distincta a causa finali Religionis, movetur renuncians, puta, agnatione, amicitia, misericordia: unde non cessat per expulsionem motivum renunciationis factæ in favorem Consanguineorum, & Amicorum, quare nec revocari poterit renunciatio. Ad secundum dico, quod sicut omnis donatio censetur inter vivos, ubi nulla mentio fit mortis, ut tradit *Glossa*, communiter recepta *l. sera. 42. in principio, verbo videre ff. de mort. caus. donat.* si ergo donatio a moriente facta, præsumitur inter vivos, eo quod nulla mentio mortis facta sit, similiter præsumitur donatio inter vivos, & non causa mortis civilis facta, quæ fit a Novitio, volente Religiosum Institutum capessere, quoties non exprimitur, eam fieri causa Professionis, ac proinde firma manebit, quamvis Professio non sequatur, ut docent *Glos. final in ultima solutione cap. quod a te. de Cleric. conjugat. Hostien. cap. de præsentia num. 14. se, & sua de prob. Morquec in divis. bonor. lib. 4. c. 5. num. 34. Ananias dicto c.*

quod

quod a te num. 6. Bertrand. cons. 135. num. 1. volum. 3. in priori parte. Dum absolute docent, Novitium exeuntem non recuperare donationem, nisi contemplatione ingressus donaverit; ergo a fortiori non recuperabit renunciata, dum Ejectus in renunciatione nullam fecit de ejectione, vel non ejectione mentionem; censebitur enim talis donatio absoluta, & irrevocabilis, dum nulla fuit conditio explicite apposita; & per hoc patet ad tertium argumentum in oppositum.

151 Dictum fuit irrevocabiliter tenere renunciationem, si fuit absoluta, non conditionata; nam quod conditionate donatur, conditione non extante, irrita evadit donatio; quare si Novitius donat pro solo tempore, quo a Monasterio alitur, cum cesset donationis conditio, dum expellitur, donatio cadit, & bona donata in pristinam libertatem reducuntur.

152 Addita quoque fuit conditio, dummodo Donatarii, ingratitudinis macula non sint notati; nam licet renunciatio obtineat effectum, revocari tamen potest, quoties ad id Donatarij ingratitudo ostium aperit, ut habetur ex *l. ultim. C. de revocandis donationibus*. Hinc si Donatarius egere viderit Donantem, nec illi subveniat, saltem ex fructibus donatorum, ut ingratus merito spoliatur donatis.

153 Sed dubitatur, cui nam revocata acquirit Ejectus, si illa repetit ab ingrato, si ea recuperet, quia non fuit impleta conditio? Respondetur juxta dicta in superiori Quæstione, quod cum sibi illa nequeat acquirere, illa acquirit, quantum ad dominium, Monasterio, vel Cameræ, prout decedet vel reversus, vel in statu ejectionis, sibi vero quantum ad usum, & administrationem.

154 Conclusio secunda. Donatio absoluta intuitu professionis, facta Religioni, non obstante ingratitudine, aut injusta Ejectione irrevocabiliter tenet, secus si conditionata. Quod donatio absoluta facta Ordini vigeat post Expulsionem donantis, iisdem firmatur rationibus, quibus prima conclusio de renunciatione Consanguineis facta, quod firma consistat urgente ingratitudine, & iniqua Ejectione; Et probatur Donatio illa præsumitur facta Ordini ad sustentationem Ecclesiæ, Monasterii, & Servorum Dei, qui nequit esse ingratus: ergo cum non censeatur facta intuitu Personarum, ob ingratitudinem Prælati, vel Capituli revocari non poterit. Deinde Revocatio valide non fit, nisi in Revocante adsit tale jus, & qui potest revocare donationem, potest de donatis disponere; sed Religiosus per professionem quocunque jure supra res temporales spoliatur, ita quod nil sibi possit acquirere, sed neque disponere nisi de consensu Monasterii, ad quod spectat acta per subditum validare: ergo licet Ejectus renunciationem ingratis Consanguineis factam revocare possit, agendo ex jure Conventus, quamvis ab eo Expulsus, non tamen Conventui donata repetere poterit titulo ingratitudinis, cum nullum jus in eum collimet, quo suffultus ea possit revocare.

155 Dices, esto Expulsus agere nequeat nomine proprio, aut Conventus, agere tamen poterit nomine Sedis Apostolicæ, cui revocata potest acquirere. Deinde Jus civile, etiam pœnale, habet locum, etiam in jure canonico, ubi jus canonicum non disponit oppositum, ut advertit *Nald. verb. jus n. 1.* cum ergo in hac parte jus canonicum, nec in genere, nec in specie prohibeat, donationem factam a Novitio, revocari titulo ingratitudinis, habebit locum lex civilis. Tertio contra principale Quæstionis. Accessorium sequitur naturam principalis, ut habetur ex *Textu Regul. Accessorium de Regul. juris in 6.* sed quando eo modo fuit facta donatio, animus non fuit donandi principaliter, sed accessorie ad traditionem Personæ alendæ cum cæteris ejusdem Ordinis; sed traditio personæ non subsistit: ergo nec donatio bonorum.

156 Ad primum, negatur Ejectum agere posse nomine Sedis Apostolicæ ad recuperationem donatorum; nam, licet illa sit Domina omnium jurium, quæ competunt Ordini, proxime tamen bona donata fuerunt acquisita Monasterio, & non nisi remote ipsi Sedi, cujus jus proximum pendet a conditione de futuro, dato scilicet, quod Ejectus donans decedat extra Claustra; sed habenti jus pendens a conditione de futuro, non competit actio contra possessorem, nisi purificata conditione: ergo Sedes Apostolica, neque per se, neque per Ejectum virtute spolii, revocare poterit renunciationem; aliter, qui successurus est in hæreditate Consanguinei, ex hypothesi quod decedat ab intestato, in vita illius hæreditatem ad se conditionate adventuram posset vindicare. Ad secundum non prohibetur Ejectus, quod agat ad recuperationem donatorum, si Donatarii instet ingratitudo, quoties respectu illius intentare posset actionem revocativam; hanc autem actionem habere nequit contra Ordinem, in quem omnia jura Ejecti transierunt, sed tantum respectu aliorum, agendo tamen nomine Conventus. Ad tertium, dictum est supra, quod ubi conditio non exprimitur, donatio censetur esse absoluta.

157 Quæres, dato quod donatio fuerit conditionata, puta protestando se donare ad propria alimenta, vel sub alia conditione, cui nam competit actio contra Ordinem, si alimenta neget Ejecto, si renunciatio ex defectu conditionis decidat? Respondetur, quod obligatio de præstandis alimentis, si non exprimitur pro tempore Ejectionis, semper censetur sub tacita conditione, quod Religiose vivat: in casu ergo contradictionis pro alimentis, instare poterit apud Judicem competentem, cujus erit donatis spoliare, si Ordinem repererit delinquentem; quod si donatio se ipsa ruit ex defectu conditionis appositæ, ruit in favorem eorum, quibus de jure, iis scilicet, ad quos, semota donatione, Donantis bona provenissent; horum enim est instare pro recuperatione, eo quia tunc bona redeant in pristinum.

QUÆSTIO XXIV.

An Ejectus possit donare acquisita; ac de illis pro beneplacito disponere.

SUMMARIUM.

158 *Quæstio non est de donatione, quæ fit causa mortis, sed de donatione libero congruæ quantitatis.*

159 *Qualiter teneat donatio de fructibus beneficii.*
Ad donationem non requiritur dominium, sed sat est administratio, & usus facti.
Episcopus, qualiter tenetur ad eleemosynas ex fructibus beneficii.
Quas donationes facere possit Ejectus.

160 *De quibus possit donare.*

161 *Prohibitio de largitione munerum, an extendatur ad Ejectos.*

162 *Qualiter immobilia, & pretiosa mobilia nequeant alienari.*

An idem sit sermo de immobilibus, legatis Ejecto, ac de acquisitis ab illo, quantum ad prohibitionem donationis talium bonorum.

163 *Qualiter prohibitio extendatur ad donationes faciendas do illis posteriori Ordini; si illum ingreditur Ejectus.*

158 QUæstio non est de donatione, quæ fit causa mortis, quæ cum Testamento confunditur, nam de hac infra tradetur, dum de testamento Ejecti erit sermo; neque de modicis donationibus, quæ neque degentibus in Claustris sub paterna Superiorum providentia negantur, quoties illorum consensus accedat, ut tradit *Sanch. lib. 7. cap. 8. num. 5. in Decal.*, sed de donatione congruæ quantitatis. Et quia acquisita ab Ejecto, in duplici sunt differentia, alia enim possunt esse fructus beneficii, dato quod ad illud, dispensatione Apostolica, esset assumptus; alia fructus industriæ personæ, ideo sit prima Conclusio.

159 Ejectus, si de fructibus beneficii in vita faciat donationes, tenet donatio, dummodo non sit de iis, quæ immediate acquiruntur Ecclesiæ, sed manent sub potestate beneficiati, etsi Regularis, ut ea, cui voluerit, donare possit, quamvis si de eis non disposuerit vivens, ea donando, vel alienando, post ejus mortem remaneant vel Ecclesiæ, vel inter spolia numerentur. Ita *Passer. tom. 3. qu. 189. ar. 8 num. 531.* Probatur autem Conclusio. Ad validitatem donationis non est de necessitate dominium, sed sufficit administratio bonorum, simplex usus facti, ut habet *Sanch. lib. 6. Decal. cap. 6. num. 10.* sed hujusmodi administratio manet apud Ejectum respective ad fructus beneficii (dato, quod ad illud sit promotus) ergo de hujusmodi fructibus congruas potest facere donationes. Confirmatur, quia Episcopus Regularis puram administrationem Ecclesiasticorum proventuum habens, eo quia a Votis Regularibus non absolutus, non solum potest, sed & tenetur ex juribus, adductis a *Navar. tom. 2. qu. 1. de reddit. Monet. 21, & 43. num. 3.* & *D. Thom. 2. 2. qu. 87. art. 3. ad 1. & qu. 185. art. 5. ad finem* de proventibus suis facere eleemosynam: ergo, licet in Ejecto promoto sola administratio fructuum beneficii consistat, de illis poterit facere donationes proprio Ordini, vel aliis. Ita *Molina tract. 2. de just. disp. 276. & disp. 520.*

160 Conclusio secunda. *Ejectus* de fructibus propriæ industriæ convenientes facere potest donationes, secus de acquisitis ex illicita negotiatione. Prima pars patet ex dictis superius, idque argumento a fortiori. Addit *Bellet. de pæn. Cleric. §. 35. n. 21.* quod non potest facere magnas expensas, & donationes; sed dicendum est, quod quantum sit ex Voto Paupertatis, *Ejectus* non prohibetur ab illis alienationibus, quæ a Religioso fieri possunt de licentia Superioris, eo Voto non violato, quia omnem hanc licentiam habet, ex quo habet bonorum administrationem. Secunda probatur; quia acquisita ex illicita negotiatione sunt bona spectantia ad Cameram Apostolicam, etiam in vita Religiosi, degentis extra Claustra, & quia ea extra Claustra acquisivit, ut habet *Navarr. Comm. de spol. §. 7. num. 4. & 5.* cum *Sanch. lib. 7. decal. cap. 33. num. 9. Portel. V. Apost. ibi num. 7. & 8. Rodriq. in compend. resol. 11. Leo in thes. tr. Eccl. par. 3. cap. 3. Pasqual. decis. 37.*, & *Donat. p. 2. tract. 6. qu. 23. num. 14. & 17. & 19.* ergo de illis nequit largiendo disponere; nam de non suo nec fas est donare ad eleemosynam.

161 Dices ex Constitutione *Clementis VIII.* donationes interdicuntur utriusque sexus Religiosis personis, sive fiant de bonis Monasterii, sive de aliis sibi provenientibus: ergo a fortiori interdicuntur Ejectis, eo quia potioris conditionis esse nequeant, quam intra Claustra degentes. Respondetur, sub Constitutione illa non cadere *Ejectos*, eo quia illorum donatio Constitutionis motivo non conferat, quæ ideo fuit edita, ut Pontifex se declarat, ad frænandas donationes, ad ruinam Monasteriorum introductas. *Ejectus* enim cum non sit de bonis Monasterii enutritus, sed membrum a Monasterio projectum, & suæ providentiæ relictum, suis donationibus Monasterio non obest, nec illi prodest non donando, eo quia in statu ejectionis, qua Ejectus illi non acquirat, sed Cameræ Apostolicæ, etsi per accidens fiat, ut Monasterio acquirat, dum ad Claustra reversus, secum ferens acquisita, recipienti applicat.

162 Quæres, an id, quod dictum est de donationibus congruis, locum habeat quoque, ubi agitur de donatione rerum pretiosarum, ac immobilium? Et respondetur negative, nam bona immobilia alienare non potest Ejectus, sicut nec mobilia pretiosa; & hoc ne dum, quia hæc sunt bona Ecclesiastica, prohibita alienari sine licentia Sedis Apostolicæ, sed etiam ratione dominii, quod Ejectus non habet, ut advertit *Pasqualigus* ad *Franch. num. 994.* Ratio est, quia, cum nequeat illa sibi acquirere, cum sit dominii incapax, illa acquirit vel Cameræ Apostolicæ, si decedat extra Claustra; vel Religioni, si redibit; & utramque credere potest rationabiliter invitam; non enim censeri debet vel Religionem, vel Cameram ea habere pro derelictis, vel tacite consentire alienationi, nisi pro quanto necessitas urgeat Ejectum, quæ quidem non modica, sed gravis esse debet. Quod libera bonorum administratio, quæ traditur Ejecto quoad acquisita, non extendatur ad mobilia, vel immobilia, quæ Ejecto ex testamento, seu hæreditate ab intestato, aut legato proveniunt, in tantum, quod Ejectus illa adire, nec possidere queat, nulli est dubium; ea enim pleno jure immediate Religioni, in quam Ejectus omnia sua jura transtulit, proveniunt. Quod etiam acquisita extra Religionem ex industria personæ, ac proprio labore, si sint bona immobilia, aut pretiosa mobilia, illa nequeat absque beneplacito Sedis Apostolicæ alienare, satis constat: qui quidem consensus non tacitus, sed expressus esse debet, ut habetur ex *cap. 1. de his, quæ fiunt a Prælatis*; quare si illa alienat, nulliter agit, ut habet *Passer. tom. 3. qu. 189. art. 8. num. 612.* Verisimile est, quod id faciat injuste, & contra Religionis voluntatem, quæ sub conditione, quod Ejectus redeat, sicut si amendatus potest cogi redire, est illorum Domina.

163 Quæres secundo, an id, quod dicitur de donatione immobilium, ac mobilium rerum pretiosarum respectu exterorum, id teneat quoque respective ad Religionem, si quam ingreditur? Et respondetur affirmative, nam hæc priori Ordini debentur, cui fuerunt acquisita, ita *Passerinus* loco

cit.

cit. Nec obest dicere, quod ea fuerint Cameræ Apostolicæ acquisita, nam id verum est conditionate, dato quod decedat extra Claustra: cum ergo transiens ad aliam Religionem, ad Claustra esto non priora revertatur, locum non habet spolii dispositio, sed Religionis dominium ad sibi copulandam administrationem bonorum, qua professus in alia Religione spoliatur.

QUÆSTIO XXV.

An si Expulsus in illicita expendat, peccet contra Votum, & debeant restitui.

SUMMARIUM.

164 *De jure Ejecti, seu potius usu licito acquisitorum, dum illa ad usus pios expendit.*

165 *Opinio tenentium Ejectum peccare contra Votum, & recipientes teneri ad restitutionem, dum in illicita expendit acquisita.*

Adducuntur argumenta pro tali opinione.

166 *Opinio opposita cum suis rationibus producitur.*

Qualiter competat Ejectis administratio bonorum, a se acquisitorum.

167 *Responsiones ad argumenta opposita.*

A quo proveniat in Ejectum administratio acquisitorum.

Quommodo stet, quod Ejectus abutatur facultate administrationis, sibi tradita ad licita, nec contra Paupertatis obligationem peccet.

Abutitur facultate deferendi arma ad sui tutelam, qui occidit ex dolo, nec tamen peccat contra edictum de delatione armorum.

Quorum alienationem Camera neget Ejecto.

Facultas tradita Episcopis Sæcularibus circa dispositionem redditunm, æque extenditur ad Episcopos Regulares.

Ejectorum facultas circa donotiones inter vivos, sed non pro testamento.

Ejectus in illicita expendens non tenetur reddere, nec recipiens restituere.

168 *Qualiter turpiter promittens potest Ejectus promissa turpiter honeste reddere.*

164 DUO hic quæruntur. Primum, an Ejectus, contra Votum Paupertatis peccet, si in illicita expendat. Alterum, an recepta turpiter ab Ejecto, sint obnoxia restitutioni. Quantum ad primum pro certo habetur, quod, licet Expultus non maneat liber a Voto Paupertatis, ratione cujus jus nullum in temporalia potest habere, etsi ab eodem acquisita, habet tamen illorum administrationem, ut possit illis uti, & etiam donare, ut dictum est. In quo tamen unum est certum, & aliud dubium. Certum est enim, quod potest Ejectus bonis, a se acquisitis, uti ad usus necessarios, & pios, qui sunt actus virtutis, & tales, ut inquit *Passer. tom. 3. qu. 189. art. 8. num.* 605. quod ad eos facultatem legitimam, ac justam a suo Superiore haberet, si illam peteret.

Dubium ergo est, an possit uti talibus bonis ad usus illicitos, & superfluos; & cum jam certum sit, usum bonorum ad finem illicitum non carere culpa, dubitatur, an sit in Ejecto speciale peccatum sacrilegii contra Votum Paupertatis, aut contra justitiam, debitam Religioni, & consequenter, an recipientes ab Ejecto teneantur ad restitutionem?

165 Affirmat *Emft. lib. 6. qu. 222. in edit. novis* cum *Donat. in prax. p. 2. tr. 8. qu. 50. Pasqualigus num.* 1902. *& seq. Lezan. tom. 1. cap. 23. num.* 14. & *Texed. tom. 1. mor. lib. 2. tract. 2. controv.* 10. *num.* 17. & probatur primo, quia libera, & universalis administratio ad omnem usum pugnat cum Voto Paupertatis, cum ex ea inferant dominium Jurisperiti, *Institut. de rerum divis. & tit. de usu & usufruct.* quoties ea facultate quis potest uti absque alterius injuria. Secundo Ejectus nequit a se acquisita consumere, nisi de licentia, saltem interpetrata Superioris, licet illa sibi sit generaliter tradita, quando fuit propriæ providentiæ relictus; sed ea ad usus illicitos nequit extendi: ergo sic expendens contra Paupertatis Votum delinquit. Tertio, quia, licet Religio de bonis Ejectorum non se intromittat, non ideo bene inferunt dominium super illa in Ejecto, nam a diversis non est illatio. Quarto, acquisita ab Ejecto, acquiruntur Cameræ Apostolicæ, cujus juri nequit Ejectus præjudicare. Quinto, Religiosus translatus ad dignitatem, & beneficium prodigæ, & supervacanee consumens, tenetur restituere Ecclesiæ, cui acquirit, nisi forte Ecclesia ad tollendos scrupolos ea remittat, ita *Valent. 2. 2. disp. 10. qu. 3. punct. 8. col.* 3. ergo & Ejectus, cui sola competit bonorum acquisitorum administratio, sicut & de translatis licitur quoad fructus beneficii, peccabit contra Paupertatis Votum in illicita expendendo acquisita, cogeturque vel is, vel accipiens restituere.

Quod autem hi, qui a sic dante recipiunt, ad restitutionem teneantur, id tanquam correlativum præfatæ positionis inferunt Doctores, ut videre est apud *Mol. lib. 2. de just. disp. 276. col.* 3. & *Less. lib. 2. de just. cap. 4. dub. 5. nu.* 29. ratio est, quia accepta a non habente jus ad dandum, sunt obnoxia restitutioni, non minus ac accepta a filiofamilias.

166 Verum hos Ejectos expendendo in usus illicitos, & superfluos non peccare contra Votum Paupertatis, & recipientes ab eis non teneri ad restitutionem tenent *Sanch. lib. 6. Decal. cap. 6. num.* 13. *Diana par. 7. tr. 12. ref. 5. Santarell. de Apost. c. 6. dub. 2. num. 12. Salas tr. 5. de ludo dub 22. num. 5. Bonac. de Claus. qu. 2. par. 12. §. 2. num.* 2. & *Passer. loco cit.* num. 606. & probatur, quia tota commoditas usus, & dispositio illorum bonorum, interim dum vivunt, proinde ad ipsos spectat, ac si Religiosi non essent, cum careant Superiore, cui in ea parte pareant, & cujus ductum, & voluntatem sequi teneantur; sed quoad acquisitionem, administrationem, ac alienationem eorum bonorum se habent, ac si dominium illorum haberent, ac sui juris essent. Hoc confirmatur ex eo, quod Monasterium nullam curam habet de bonis Ejectorum, nec penitus se ingerit in illorum administratione. Nec obstat, quod degentes intra Claustra hac facultate careant, nam non sunt ita propriæ providentiæ relicti, sicut isti; nec in hoc est potior Ejectorum conditio, quinimmo hæc est non modica Ejectorum pœna, cogi ad alimenta sibi ex labore, & industria procuranda. Cum ergo Ejectus non habeat Superiorem, a quo dirigatur, nam Episcopus nequit esse illi loco Prælati, nec per consequens illorum bonorum dominus, eo quia illi non voverit obedientiam, ideo habet bonorum,

norum, quæ requirit usum facti, ac si esset eorum dominus, unde expendendo in usus illicitos, non peccat contra Votum Paupertatis, nec qui ab eo recipit, est restitutioni obnoxius.

167 Quare ad argumenta in oppositum. Ad primum negatur ex *Passerino loco cit.* assumptum, non enim libera, & universalis administratio bonorum arguit dominium, pugnans cum Paupertatis Voto, quoties talis administratio est ab alio concessa, & ab eodem revocabilis. Dominium enim dicit jus utendi independenter a quocunque alio; administratio vero bonorum, quam habet Ejectus, est sibi concessa a Religione, si ea sit dominii capax, vel a Summo Pontifice, & ab ea, vel illo revocabilis, cum possit Ejectus cogi ad Claustrum. Ad secundum dico, quod falso innititur fundamento scilicet, quod usus rerum temporalium ad turpia involvat necessario peccatum contra Paupertatis Votum, nisi Religio det licentiam utendi ad illum finem, quæ tamen facultas nunquam absque concedentis culpa potest supponi; etenim re vera stat, quod a Religione obtineat Ejectus liberam administrationem acquisitorum (quæ quidem facultas valida, ac innocens ex parte concedentis) Ejectus vero peccet, qui ea abutitur, non quia sine licentia agat, sed quia facultate, data ad finem licitum, utitur ad culpam. Exemplum damus in Principe, qui in lege prohibitiva delationis armorum dans alicui, facultativa dispensatione, jus illis utendi, nunquam supponit ad innocentis offensam, sed ad sui tutelam: quod si, facultate obtenta, quis utitur ad necem innoxij, mulctandus quidem venit, pro qualitate occisionis, non pro usu armorum, quia, etsi facultas data sit ad finem honestum, & per hoc culpa careat Princeps; qui tamen ea abutitur, peccat in legem Dei prohibentem occisionem, non autẽ in Principis edictũ. Non absimili ratione, Ejectus dispensatus in Voto Paupertatis, quantum ad administrationem bonorum sibi provenientium, vel acquisitorum, si facultate tradita ad sui sustentationem, abutatur ad turpia, reus quidem erit pro culpa incontinentiæ, non tamen Voti Paupertatis transgressor, sicut foret, qui de Claustro non nactus rerum temporalium administrationem, nam is utraque culpa non vacaret. Ad tertium, dicimus utique non inferri dominium in Ejecto super ab eo acquisita, ex quo Religio in illius bonis non se intromittit, sed quod obtineat illorum administrationem, hocque sufficit, ut illa queat pro beneplacito uti, consumendo, vel expendendo, vel alienando acquisita. Ad quartum, respondetur, quod jus Cameræ est, ut succedat veluti decedenti ab intestato in his, quæ post se reliquit Ejectus, dato, quod extra Claustra moriatur. Nec Camera vetat Ejecto alienare bona, per eum acquisita, aliquibus demptis, de quibus supra. Ad ultimum, negatur assumptum, nam Episcopus Religiosus, esto non solvatur Voto Paupertatis, quoad dominium acquirendum; solvitur tamen aliqua ex parte, ut habet *Azor. lib. 12. Instit. Moral. cap. 7. qu. 2.* siquidem fructibus, sibi obvenientibus, uti potest, ut vult; quod est intelligendum, quod attinet ad vinculum restitutionis non incurrendum. Quinimo tanquam certissimum deducit *Sanch. lib. 6. Decal. cap. 6. num. 14. Card. Clement. 2. vers. sed & tales. notab. 1. de vit. & honest. Cler. Navarr. in lib. de redditibus Eccl. in 1. edit. qu. 1. n. 81. in edit. 2. qu. 1. monit. 8. num. 2. & monit. 33. num. 1. lib. consil. 3. tit. de Regul. in 1. edit. consil. 70. n. 4. Sa verb. Relig. num. 46. ac Roderic. qq. Regul. to. 2.* *q. 8. art. 8.*, nempe Religiosum, translatum ad Episcopatum, tam ample posse disponere inter vivos de sui beneficii, & Episcopatus redditibus, quam ample potest licite Episcopus, aut Beneficiarius Sæcularis disponere; Sic firmant quoque *Leonard. lib. 2. de just. cap. 4. dub. 5. num. 29., & cap. 41. dub. 11. num. 86. Rota in novis. decis. 216. num. 13. par. 2. Vivald. candelab. Sacram. par. 3. cap. 14. num. 86. Cardinal. §. Regularia benefic. nu. 47. Molin. tom. 2. de just. disp. 276. col. 3. vers. Religiosus in Conu.* & *Graffius 1. par. Decision. lib. 3. cap. 5. num. 43.* Dixi inter vivos, quia id potest per donationem, aut contractum irrevocabilem inter vivos disponere, non vero per testamentum, ut erit post hæc dicendum: quapropter concludunt *Molinn*, & *Leonard. loco cit.*, Ejectum non teneri restituere, quæ in illicitis, & superfluis expendit; nec quoque teneri accipientes ab illo, similemque rationem in eo procedere, ac in translato ad beneficium.

168 Quod autem attinet ad restitutionem, quam diximus non cogere accipientem ab Ejecto, turpiter dante, adnotandum venit, quod licet obligare se ex turpi causa ad aliquid dandum, sit malum, illicitum, quoties autem turpe opus est præstitum, quod turpiter promisit, honeste potest reddere; sic *loco cit. num. 614.* firmat *Passerinus*.

QUÆSTIO XXVI.

An Conventus, dum revocat, teneatur ad debita Ejecti.

SUMMARIUM.

169 *Discrimina pro diversitate expulsionis, redditus Expulsi, vel repulsæ.*

Qualiter possit repetere a Monasterio, qui aluit Ejectum.

Ad quæ debita injuste Ejecti teneatur Religio, dum revocat.

170 *Sententia affirmans, Religionem revocantem teneri etiam ad debita pro sustentatione legitime pulsi, adducitur cum suis fundamentis.*

171 *Refellitur præfata opinio, & adducitur ratio opposita.*

172 *Diluuntur argumenta in contrarium.*

Damnum proximi per accidens permittitur, quia temporale, ut fiat satis saluti spirituali Ejecti.

Sat, quod aliquis acquirat alieni, qui tamen ad onera non teneatur.

Bona fides non suffragat, quoties res præstita est in ruinam proximi.

Non tenetur Pater ad alimenta filii fugitivi.

173 *Monasterium, commodum consecutum ex debitis Ejecti, qualiter teneatur ad compensandum Creditoribus.*

169 RESpondeo, quod Ejectus, vel est injuste a Religione pulsus, vel legitime ejectus, sed indebite post emendationem repulsus; vel legitime pulsus, nec unquam antea resipiscens, tandem emendatus, vel redit, aut redire cogitur. Quæritur ergo, an Religio ad debita istorum, dum eos ad Claustra revocat, teneatur? Et primo, quod teneatur ad debita indebite pulsi, si ea contraxit, ad se alendum tempore ejectionis suæ, nulli dubium est, ut patet per ea, quæ diximus *quæst. 4. hujus 3. Part.*

E 0 qua-

quapropter qui eum aluit, potest a Monasterio repetere, ut ibi diximus, nisi animo donandi dedisset; item quoque pari ratione dicendum est de debitis, contractis post repulsionem ab eo, qui emendatus accesserat, ut reciperetur, fuitque indebite repulsus; nam de utroque par ratio militat, quia, ut arguit *Passer. tom. 3. qu. 189. art. 8. num. 657.* ex eo tempore, quo Ejectus deferens testimonium sufficiens spei evidentis suæ emendationis, petit recipi, & non recipitur, jam manet injuste ejectus, & potest petere alimenta a Religione ab eo tempore, ex quo est injuste rejectus. Dixi, si ea debita ad se alendum contraxit, nam si turpiter promittendo, vel dando ad malum finem, obligationem contraxit, eam extinguere, Religio non tenetur: nam, licet ex contractu, inito in Professione, fovere, alere, ac sustentare teneatur profitentem, non tamen illi dare stipendia ad effectuandas turpitudines; quare qui ad victum dedit, cum dederit id, quod præstare tenebatur Religio, repetere poterit, non sic qui ad vitia sectanda, & eo maxime, cum ita agendo emendationem Expulsi protraxerit.

170 De eo autem, qui legitime pulsus, debita pro sustentatione contraxit, aliquorum opinio est apud *Sanch. lib. 6. Decal. num. 21. cap. 9. qu. 2.*, ad ea teneri Religionem, revocantem Ejectum, tum quia est in causa, cur Expulsus, nequeat reddere, tum quia si Monachus plurima acquisivisset, ea fuissent Monasterio applicanda; cum ergo sentiat commodum ab Ejecto revertente cum acquisitis, debet juxta *Regulam Iuris in 6.* ubi sit par ratio, etiam incommodum ejus, qui cum debitis redit. Tum denique, quia videtur Monasterium teneri ad id, quod utiliter ejus negotium gestum sit, alendo ejus Religiosum, ne fame periret, & Monasterium tantumdem consumpsisset, si non fuisset Ejectus.

171 Verum, oppositum est absolute tenendum, non teneri, inquam, ad debita Ejecti, sive sponte revertentis, sive coacti ad regressum; ratio est, quam sæpe tetigimus, quia ex quo Religio illum legitime ejicit, privat omni providentia, ac propriæ industriæ committit; quare, qui illi mutuat, non habenti, unde reddere possit, suæ negligentiæ fructus percipit, si præstita perdit, Monasterium enim pro Ejectis non fide jubet, nec proinde suo jure privari debet, quo pollet ad revocandos Ejectos suos, quoties spes emendationis subest, quia exinde damnum mutuanti inferat; nam damnum temporale proximi damno spirituali Ejecti sui cavere non debet.

172 Quare ad argumenta in oppositum respondetur. Ad primum, quod Monasterium, revocando Ejectum, non intendit damnum proximi, sed salutem Ejecti sui, licet per accidens permittat malum aliquod temporale sequi, ut saluti Religiosi fiat satis, qui obligatione Decreti Pontificis ad Claustra compellitur. Ad secundum deficit Regula in illis, qui ita alterius potestati subjecti sunt, ut rei acquisitæ dominium non comparent, ut servus, qui quidquid acquirit, domino acquirit, qui tamen damna, per servum illata, in ipsius utilitatem non conversa, non tenetur resarcire. Ad tertium dicitur, quod in tantum Monasterium tenetur ad alimenta Monachi, in quantum Monachus illi servit, & acquirit, ut habet cum *Surd. de aliment. tom. 6. qu. 35. n. 1. Paul. consf. 76. nu. 1. vol. 1.* sed Ejectus sua culpa non servit, ergo Monasterium non tenetur eum alere, quamdiu durat in eo status expulsionis; quod si Conventus eum alere non tenetur, ejus negotium gestum non est alendo Ejectum, nec exinde factum est ditius. Quod si tantumdem de Monasterij bonis consumpsisset Ejectus, ni fuisset pulsus, utique, & Monasterio pro alimentis, in regulari disciplina persistendo ministrasset. Nec bona fides subministranti alimenta Ejecto suffragat, cum ea potius fuerit in damnum spirituale Ejecti, & ipsius Monasterij detrimentum, illis enim non ministratis, Religiosus ille necessariis sibi deficientibus, vexatione dante intellectum, ad saniorem mentem rediret, & ad pristinam Religionem se reciperet. Deinde sicut Pater non tenetur alere filium, sua culpa, a Patris consortio recedentem, ut optime *Pinel. par. 1. num. 54 C. de bonis mater. Suarez in communibus opin. Verb. filius nu. 185. Ascan. Clement. tit. de patria potest. effect. 17. num. 32. Surd. de alim. tom. 3. qu. 7. num. 1. & 2.* nec Uxor, culpa sua, a Viro divertens, expensas interim factas repetere potest, ut cum *Gloss. cap. significasti verb. Matrimonium de divortio* tenet *Lupus rubr. de donat. inter vir., & Uxor. §. 64. n. 6., & 10.* nec Religio tenebitur ad alimenta Religioso, ex culpa sua de Claustris projecto.

173 Verum est autem, quod si ex contractu, inito cum Ejecto, commodum aliquod reportavit Monasterium, ad id pro rata compensare debet Monasterium ei, qui ex hoc damnum patitur, sicut si Ejectus aliqua acquisivit, ex iis primo facienda est satisfactio Creditoribus, antequam Monasterio aggregentur, nam, ut etiam diximus de iis, quæ sub spolio cadunt, quod utique in legem illius transeant, deducto prius ære alieno. Quod si apud revertentem nulla bona supersunt, tenebitur Religiosus, ut docet *Sanchez loco cit.* alimenta ministrantibus restituere, si aliquando, salvis juribus Monasterij, restituendo fuerit.

QUÆSTIO XXVII.

An Ejectus, sed emendatus, debeat admitti ad Ordinem, si ex receptione timeatur infamia Religioni; si Ejectus, extra Religionem degens, morbum gallicum contraxit; si redeat inhabilis ad Ordinis Officia; si nequeat sine scandalo cæterorum innocentibus aggregari.

SUMMARIUM.

174 *Causæ retardantes, vel impedientes receptionem revertentis.*
Sententia, docens lapsum in hæresim post expulsionem, non debere recipi post resipiscentiam, affertur.
175 *Refellitur prædicta opinio cum suo fundamento.*
176 *Opinio, docens revertentem cum morbo gallico debere excludi.*
Afferuntur argumenta, illam probantia.
177 *Reijcitur prædicta opinio ex fundamento Decreti de eijciendis incorrigibilibus.*

Limi-

Limitatur positio ex difficultate conditionis speratæ emendationis in revertente cum tali infectione.

178 *Infirmus, & debilis, senexque reversus, si emendatus, excludi non debet.*

179 *Scandalum imminens probibet receptionem revertentis.*

Limitatur de scandalo activo, quod omnimode debet vitari; & consulitur, quommodo etiam passivo possit occurri.

174 QUæstio hæc ortum habet ex his, quæ *Gregorius IX.* in suo Decreto, quod supra retulimus *part. 1. num. 12.* statuit, ubi Superioribus Regularibus annuam reductionem præcipiens, iniungit, *salva Ordinis disciplina*, & deinceps subdit; *Si absque scandalo fieri poterit*, ubi *Corduba* supra recensitus *quæst. 10 hujus 3. Part.* posuit quasdam limitationes, quas hic remittimus examinandas; & quia scandalum probabiliter secuturum ex tali admissione, morbum gallicum, inhabilitatem ad Ordinis Officia, in redeunte censuit legitimam causam repellendi emendatum, idcirco hæc sunt specialiter examinanda: Et primo quæritur, an si ex receptione timeatur gravis infamia Religioni, quia nimirum post ejectionem incidit in grave, & enorme delictum, ut si fuisset lapsus in hæresim, usque ad eam abjurandam coactus coram populo; quæritur, an emendatus debeat recipi? Respondent *Donat. par. 2. tract. 8. qu. 26. Pasqual. num. 1012.* negative; nam tunc recipere posset cedere in infamiam, & dedecus Religionis, a qua Religio jure naturæ tenetur se tueri, eo maxime cum interesse communi Religionis privato commodo Ejecti præponderet.

175 Attamen, ut bene advertit *Passer. tom. 3. qu. 189. art. 8. nu. 655.* hæc limitatio locum non habet, quia pro hujusmodi crimine, vel Ejectus est morte mulctandus, vel ad triremes, carceresque perpetuos damnandus, vel non? Si primum, jam cessat occasio regressus; si secundum, vel constat evidenter de emendatione, ac resipiscentia, vel non; si non constat de tali resipiscentia, non datur locus regressui, cum in eo vigeat incorrigibilitatis præsumptio; si quibus innotuit delictum, innotescat emendatio per evidentia pœnitudinis signa, fructibus bonæ vitæ probata spatio temporis conveniente ad abluendam notam perseverantiæ in malo, nulla inde infamia Ordini Religioso ad stolam primam suscipere Filium, qui dissipato patrimonio, humiliatus revertitur ad Patrem. Quod si quid superest notæ ob præteritorum memoriam, ea poterit caveri in alia Provincia, aut remoto Conventu suscipiendo revertentem, ubi pœnitentia spectetur ignoto peccato.

176 Quid autem dicendum de revertente cum morbo contagioso, num teneretur Religio illum recipere, quia emendatum? Negativa mens est *Donati* ac *Pasqualigi, ubi supra*. Quia commune commodum privato prævalet, legesque humanæ cum gravi detrimento communitatis non ligant. Deinde, professus cum morbo gallico cassam reddit Professionem, si contra eam fuit, ut dictum est *quæst. ult. pr. Par.* protestatum; ergo multo magis poteri illam in Ejecto conservare, quoad aliqua suspensam. Tertio, quia tali morbo infectus, cui fit obviam, se prodit ignominiosa Ordinis decori turpitudinis suæ macula notatum; ergo sine scandalo, quod tamen ex Pontificis dispositione est cavendum, nequit ad Claustra admitti. Quarto, conturbans graviter Religiosum Ordinem potest expelli, præstitis de jure præstandis; ergo multo magis, postquam dimissus poterit excludi.

177 His non obstantibus, conatur *Passerinus* sic revertentis susceptionem suadere, quoties subest spes evidens emendationis. Ratio est, quia ex dispositione *Urbani VIII.* sola incorrigibilitas justificat expulsionem; ergo & ista solum poterit impedire regressum, sed in emendato non subsistit, ergo nec causa legitima expulsionis. Unde concludit, laborantem morbo gallico, si non convenit recipere intra Conventum ad consortium aliorum, debere recipi alibi, ac si non fuisset ejectus, & debet Religio talem illius curam habere, qualem debet habere de non Ejecto, sola salva differentia innocentis, & pœnitentis; hæc ille *loco cit. num. 656.* Hæc autem opinio, licet pia, non est de facili ad praxim reducibilis, cum enim agatur de criminibus, quæ sunt difficilis probationis, non minus quam resipiscentiæ, si ipse *Passerinus loco cit. num. 652.* inquit spem dubiam, & probabilem emendationis non sufficere, sed requiri spem certam, ac evidentem in tantum, quod Ejectus nedum de præteritis pœniteat, abstinuerit, & abstineat a relapsu, sed certitudo sit, & evidentia moralis, quod in futurum abstinebit a gravibus delictis, & scandalis, & in Religione pacifice, ac religiose vivet. Quomodo ergo constabit de eo, qui Animæ, & Corporis patrimonium dissipavit, & utriusque sanitatem insumpsit, vivendo luxuriose, quod Claustra petat non fame pressus, sed conscientia ductus; cesset a peccato, quia horreat turpitudines, & non quia viribus destitutus, scortum relinquat; quia emendatus & non potius, quia non habet, quo alat, & alatur; sit Agnus in pelle sua, & non Lupus in Ovina. Equidem in criminibus difficilis resipiscentiæ firmior hæret incorrigibilitatis præsumptio, dum infirmitas cogit, quamdum vires suppetunt clamanti, ut recipiatur; quare qui pro hac opinione statuit contra *Donatum, & Pasqualigum*, eorum solvat argumenta, hancque ad praxim reducendo, prudentiam, & discretionem, ut hæreat pietati, non relinquat.

178 An autem idipsum sit dicendum de eo, qui fractis viribus, quia debilis, & infirmus, quia senex, & inhabilis ad Ordinis Officia redit, *Donatus, & Pasqualigus ubi supra* idipsum asserunt; verum, cessante in eo contumacia, ac rebellione, non est cur, licet infirmus, aut senex nequeat admitti ad religiosæ charitatis officia; non enim quæ de morbo gallico contagioso, sunt dicta, quadrant senectuti, ac virium debilitati; hæ enim, licet inutilem, non tamen turpem, abominabilem, revertentem constituunt, nec ita incorrigibilitatis præsumtio viget in secundo, sicut in primo. Pro hac sententia stat quoque *Passerinus loco cit. num. 656.*

179 Quod, si admittendo Ejectum, urgeat scandalum; quid tunc agendum? Innocentum enim scandalo occurrendum est, ut habetur ex *dict. cap. final. v. si absque gravi scandalo fieri poterit*. Ibi enim Pontifex statuit annuam reductionem Ejectorum, sed citra scandalum, ut ibi notavit *Glossa in dict. cap. final.* cum *D. Antonin. 3. par. tit. 16. cap. 5. §. 1. Sylv. V. Apostat. num. 10. Armilla nu. 16. V. Apost. Graff. par. 1. decis. lib. 3. cap. 5. num. 151. Corduba in cap. 2. Regul. S. Franc. qu. 21. p. 2. Laym. lib. 4. tract. 5. cap. 13. num. 7. Sanch. lib. 6. moral. cap. 9.* num.

num. 10. *Rodriq. tom.* 1. *qu.* 3. *art.* 5. *Leandr. in c.* 2. *Regul. S. Franc. cap.* 16. *nu.* 15. *Pasqual. ad Franch. num.* 1021. *Donat. par.* 2. *tract.* 8. *quæst.* 26. *num.* 2. *Passer, tom.* 3. *qu.* 186. *num.* 564.. Quia tamen scandalum in duplici differentia consideratur, activum scilicet, & passivum; hinc dicimus, activum in casu non habere locum, cum enim illud nequeat subsistere in notorie emendato, idcirco vel est correctus evidenter, sicque scandalum activum cessat, vel non, & tunc nequit admitti. Solum ergo potest esse passivum, ut cum scilicet alii Religiosi ita ex admissione revertentis commoverentur, ut habet *Rodericus loco cit.* & dicerent se velle potius tale Monasterium deserere, quam simul cum eo morari, sicut *Hostiensis*, & *Archidiaconus* apud *Rodericum* testantur de visu. Sed scandalum passivum, ut bene notat *Passerinus ibidem*, non sufficit ad justificandam repulsam resipiscentis, dum petit admitti; hoc inquam præstare poterit, quod etiam *Textus citati capitis* disponit, *ut in aliis Religiosis Domibus ejusdem Ordinis, ad agendum ibi pœnitentiam talibus vitæ necessaria ministrentur.* Erit ergo in tali casu non absolute reijciendus, sed alibi ponendus, & collocandus: & pro expensis pro illius sustentatione erit praxis juxta ea, quæ *tert. Part. quæst.* 4. præsentis Operis adnotavimus.

QUÆSTIO XXVIII.

An Ejectus, in alio Ordine receptus, transferat in illum bona donata primo, aut illi acquisita.

SUMMARIUM.

180 *Qualiter Professus in secundo Ordine, illi acquirat.*

181 *Acquisita priori Monasterio illi manent, dum fit transitus ad secundum.*

Translatio dominii est de sui natura perpetua.

Acquisita in spe priori Monasterio, non sunt ejus, nisi tempore delatæ hæreditatis, Legatarius sic illi subjectus.

182 *Acquisita Monasterio nequeunt repeti, dum succedit translatio ad Episcopatum.*

Quæ intuitu Professionis donantur, ea secuta, irrevocabiliter donata censentur.

Professio quocumque jure spoliat profitentem, & illius hæredem statuit Monasterium.

183 *Opinio Roderici, dicentis bona acquisita, Monasterio, illi manere quoad proprietatem, sed usumfructum transire cum persona profitentis in alio Monasterio, reijcitur.*

184 *Dato Filio in adoptionem, liberatur Pater ab obligatione illum alendi.*

Professus in alio Ordine, expensis illius debet nutriri.

Translatus ad aliud Monasterium, non ut ibi profiteatur, sed ad pœnitentiam, a priori Monasterio debet ali.

185 *Argumenta contraria sententiæ Authoris adducuntur.*

186 *Solvuntur oppositæ rationes.*

Jus succedendi non competit, nisi post mortem Defuncti.

Religiosus transit ad secundum Ordinem cum onere illi serviendi, & acquirendi, sicut primo.

Dos data pro Matrimonio carnali, qua ratione redeat, dum Vir decedit.

Cur non reddantur donata intuitu Professionis, quoties mors succedit profitenti.

187 *Spes hæreditatis acquisita priori Monasterio, constatur personam in statu capaci, sed, si sit incapax tempore delationis, cadit sub spolio.*

Spes acquisita cadit delationi hæreditatis.

Monasterium, cui hæreditas fuit acquisita, si præveniatur in aditione hæreditatis a posteriori Monasterio, in quo degit Legatarius, illam potest jure Canonico, non Cæsareo repetere.

188 *Solvuntur argumenta juris Cæsarei.*

Hæreditas, legata Servo, si ablegatur ante aditionem illius, fit posterioris Domini, accedente Servi consensu.

Hæreditas, legata Monasterio intuitu personæ, adiri potest, non obstante contradictione Legatarii.

189 *An transeat cum Persona usus fructus, illi relictus: opinio negans adducitur.*

190 *Restituitur positio cum fundamento ejusdem.*

Qualiter transeat, & qualiter pereat, & a quo tempore.

Acquisitio proprietatis habet causam instantaneam, usus fructus autem successivam.

191 *Usus fructus, relictus Religioso post Professionem, contemplatione Monasterii, remanet, recedente Monacho, secus, si contemplatione Monachi.*

In dubio judicandam est pro Monasterio.

180 Supponitur hic utrumque Ordinem esse capacem, nec Quæstio est de provenientibus Ejecto, postquam in alio Ordine est professus, nam hæc sive sint ex legato, hereditate, donatione, vel propria industria acquisita, jam supra diximus ad secundum Ordinem pertinere; quia ex quo professus est in secundo, transtulit in illum omnia jura sua, ac si nunquam in alio Ordine fuisset professus. Difficultas ergo est, an sicut transfert in alium Ordinem personam cum juribus suis super ea, quæ sibi possunt advenire, & eorum quæ potest acquirere; ita etiam transferat in illum jura omnia acquisita primo Monasterio. Dimissis ergo varijs opinionibus, quæ hinc inde circumferuntur, sit Conclusio.

181 Quidquid Professus in priori Monasterio illi acquisivit, sive de donatione, legato, aut alio quocunque modo, illi manet, dum in secundo profitetur. Probatur primo ex *Textu Authen. de Monach.* §. *si vero relinquens.* ubi habetur. *Si vero relinquens Monasterium, in quo conversationem habuerit, ad aliud transeat, etiam si quidem ejus substantia maneat, & vendicetur a priori Monasterio, ubi abrenuncians hanc reliquit*; Si ergo quæ in Professione abrenunciavit, manere debent apud primum Monasterium, ergo illa nequit transferre ad secundum. Secundo *ex authent. ingressi C. de Sacrosanctis Ecclesijs*, ubi absolute dicitur, per Professionem omnia bona profitentis dedicari Monasterio; sed translatio dominij ex sua natura est perpetua *l. fin. C. de legib.* ergo dominium rerum acquisitarum priori Monasterio, ibidem perpetuo manere debet. Pro hac sententia stat *Cardin. num.* 2. *qu.* 4. cum *Abba. dict. cap. final. num.* 3. *Henric. num.* 4. & *cap. cum olim il. num.* 7. *de privileg. Joan. Andr. cap. final. num.* 3. *de Regul. Anania num.* 8. *Imol. Clement. final. nu.* 8.

qu. 7.

qu. 7. de elect. Anchar. consf. 352. *fin. Paulus l. inter antiquam num.* 2. *C. de usufruct. Everard. in suis topic. loco a Servo ad Monach. num.* 9. *Petrus de Perus tract. de mutat. stat. Eccles. cap.* 1. *num.* 3. *Nicolaus de Ubald. success. ab intest.* 2. *par. ubi de succes. Regul. num. ult. Redonan. de spol. Eccl. qu.* 8. *in princip. num.* 79. & 80. *Bellamera cap. quanto num.* 11. *de offic. ordin. Bald. novell. de dote par.* 1. *num.* 10. *Syv. V. Religio* 4. *qu.* 10. *Tabiena Verb. Religio qu.* 28. *Covar. a num.* 20. *usque in fin. de testam. Navarr. comment.* 4. *num.* 24. *de Regul. & lib.* 3. *consil. in* 2. *edit. de Regul. consil.* 55. *num.* 9. *Rinald. junior. consil.* 342. *num.* 25. *vol.* 3. *Tapia authent. ingressi verb. sua cap.* 6. *num.* 7. *C. de sacrosanct. Eccl. Germon. de sacror. immunit. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 37. *Surdus de alim. tit.* 6. *quæst.* 27. *num.* 8. *Em. Sa in summ. V. Religio num.* 35. *Molin. tom.* 1. *de just. disp.* 140. *col.* 13. *Azor. tom.* 1. *instit. mor. lib.* 12. *cap.* 15. *quæst.* 3. & *cap.* 16. *quæst.* 8. *ex Sanchez lib.* 7. *Decal. cap.* 31. *num.* 8. quos citat, & sequitur *Sanchez lib.* 7. *Decal. cap.* 32. num. 8. licet *Cardinalis, Joan. Andreas, Ancharanus, Abbas, Henricus, Imola,* & *Bellamera* illam temperaverint ducti a *Gloss. cap. quod a te, in fin. de Cleric. conjug. Cardinal. ibi num. in oppos.* 4. *Joan. Andr. num.* 7. *Anchar. in dict. cap. num.* 9. *Abbas num. ult. Henric. num.* 2. & 3. *Imol. Clement.* 1. *num.* 38. *de stat Monach. Bellamer. num.* 1. quibus accessere *Natta consil.* 180. *num.* 8. *Angel. V. Monasterium num.* 6. *Menoch. de arbitrar. lib.* 2. *centur.* 5. *casu* 436. *a num.* 13. *usq. ad* 16. *Mandel. consil.* 712. *num.* 2. *vol.* 3. *num.* 1. *Armilla V. Religio num.* 17. dicentes præfatam sententiam locum habere de his, quæ tempore ingressus Religiosus expresse Monasterio donavit, sicut etiam de acquisitis propria Religiosi industria; non autem de his, quæ ex legato, hæreditate, aut bonis patrimonialibus acquisita fuerunt priori Monasterio; nam prima bona dicunt perpetuari debere quoad dominium, & proprietatem priori Monasterio, secunda vero transire quoad utrumque una cum Persona ad secundum Monasterium. Ratio disparitatis est, quia priora bona recta via, & independenter a Persona transierunt in dominium prioris Monasterii, ideo non sunt ab eo auferenda; sed posteriora transierunt in consequentiam personæ, & proinde ab ejus perseverantia in Religione pendent: ergo dum in aliam ingreditur Religionem, illum comitantur, & fiunt per Professionem posterioris Monasterij. Immo subdit *Abbas*, quod si Religiosus ea donasset intuitu Professionis, quod ex conjecturis posset argui, puta, quia donata tempore ingressus, vel illi proximo, reddenda forent posteriori Monasterio; idem quoque sustinent *Ubald. de success. ab intest.* 2. *par. de succes. Regul. num. ult. Socin. consil.* 222. *num.* 3. *vol.* 2. *Redoan. de spol. Eccles. qu.* 8. *num.* 79. & 80. *Tapia authent. ingressi Verb. sua cap.* 6. *nu.* 10. *C. de sacrosanct. Eccl.* qui eandem tenet sententiam, sive bona illa fuerint donata ab eodem Religioso ipsi Monasterio, contemplatione ingressus, sive ab alio, dummodo donata, inspectione Professionis ipsius Religiosi.

182 Hæc autem limitatio non tenet, quia, ut diximus *qu.* 23. *hujus num.* 148. renunciatio, facta a Religioso in Professione, nequit rescindi, dum transfertur ad Episcopatum, quoties illa bona fuerint alteri acquisita, ut habetur ex declaratione *S. Congreg. ibi cit.* ergo a fortiori illa non poterit repetere, dum transit ad alium Ordinem, quoties illa fuerint cum juribus Professi incorporata bonis Monasterii Prioris. Nec præstat dicere, quod illa sequantur Personam profitentis, aut tradita fuisse, contemplatione Professionis in tali Ordine, quapropter transeunte Religioso ad alium Ordinem, illum sequi debeant, sicut, dum non subsistit prima Professio: nam per Professionem Religiosus quocunque jure spoliatur, & illud transfert in Monasterium, ergo bona illa ex tunc comitari debent Monasterium, veluti legitimum Dominum, non profitentis personam. Quæcunque vero donata etiam intuitu Professionis, ut ibi diximus, secuta Professione, censentur irrevocabiliter donata, nisi in donatione clausula conditionali sit cautum, eam valere, nonnisi durante vinculo Professionis in tali Ordine; sed neque tunc donata transirent cum eo ad posterius Monasterium, si de eo nulla fuisset facta mentio, sed in pristinum libertatis statum bona illa redirent, quibus succederet, qui de jure.

183 Tamen *Roder. qq. Regul. tom.* 3. *q.* 2 *art.* 27. & *tom.* 2. *sum. cap.* 31. *num.* 9. & 10. inquit, quod bona, priori Monasterio acquisita, remanere debent apud illud, quoad proprietatem, sed quoad usum fructum pertinere ad posterius, dum Monachus ille in eo vixerit. & hoc non quoad omnem usumfructum, sed quantum sufficit ad alimenta Religiosi, ne sit posteriori Monasterio onerosus. Eodem modo limitant *Specul. tit. de stat. Monach.* §. *ult. num.* 10. *qu.* 6. & *Menoch. cons.* 193. *num.* 22. *vol.* 2. quoties posterius Monasterium sit inops. Attamen *Hostiens. in summ. tit. de Cleric. conjugat prope fin. vers. si cum licentia Socin. consil.* 51. *num.* 18. *vol.* 4. *Ant. cons.* 76. *Monialis quædam Menloss. in praxi signatur grat.* §. *translationes col. penult. Caidarin. cons.* 21. *num. unic. de Regular. Anianus cap. quod a te in fin. de Cleric. conjug.* & *Rebuff. de nominationibus rubr. de Reg. ad prælatur. nominat. faciend. verb. concessa Vers. quid si Monach. ex Sanch. loco cit. num.* 7. id statuunt de fructibus omnium bonorum, quæ priori Monasterio manent adjudicata. Ducuntur ad hoc ex quibusdam juribus *Cap. de Lapsis* 16. *qu.* 6. & *cap si quis rapuerit* 27. *qu.* 1. & *Authent. de sanct. Episc.* §. *penult.* quæ alimentorum loco pro Professo degente in alio Monasterio tradunt usumfructum bonorum, quæ intulit priori.

184 Sed neque hæc limitatio subsistit, quia Pater omnino liberatur ab onere alendi filium, eo dato in adoptionem, ex qua onus alendi omnino transfertur in adoptantem, ut ex *Textu L. onera ff. de adoption.* ergo similiter Religiosus liber effectus a prioris Religionis jugo per Professionem in posteriori, est ab hoc posteriori alendus, nullis alimentorum expensis a priori petitis; ut bene arguit *Sanchez loco cit.* Deinde sibi ipsi imputare debet Monasterium posterius voluntarie illum recipiens, si absque emolumento illum enutrire cogitur. Nec Textus adducti favent hisce limitationibus, nam ibi est sermo de Religioso, qui est translatus ad aliud Monasterium, vel Religionem, non ut sit verus Religiosus posterioris Ordinis, sed ut in criminis pœnam ibi detineatur, gratia agendæ pœnitentiæ, ille inquam, alendus est, sicut & nos diximus *qu.* 4. *hujus num.* 19. expensis prioris Monasterii; quod si intulit bona, ex fructibus eorum poterit enutriri, manente in priori Monasterio proprietate, & dominio.

185 Objices contra principale Quæstionis: Spes succedendi parentibus, competens Monacho, eo tempore, quo degit in priori Monasterio, transit cum eo in posterius Monasterium; & ideo decedentibus

tibus parentibus post professionem in hoc posteriori, succedit hoc posterius, ut patet ex *cap. unic.* 18. *qu.* 1. *statutum est*, licet succedendi spes fuerit priori Monasterio acquisita, in quod universa Religiosi jura translata sunt; ergo idem dicendum erit de aliis bonis, priori Monasterio acquisitis. Secundo, onus alendi Religiosum transit in secundum Monasterium; ergo & bona per eum acquisita priori, juxta Regulam, qui sentit incommodum, debet & commodum reportare. Tertio, quia illa bona transierunt in prius Monasterium, tanquam accessoria, & consequentia personam profitentis: ergo censentur transferri sub ea conditione, quamdiu Religiosus in illo vixerit; accessorium enim sequitur principale, quare illo licite transeunte ad aliud Monasterium, vel Religionem, transibunt cum eo omnia bona, sive ab eo donata, vel acquisita priori Monasterio, vel Ordini, sive ab alio; intuitu talis Religiosi, priori Monasterio, aut Ordini legata, vel largita. Quarto, sicut Dos propter matrimonium carnale, viro tradita, eam habet tacitam conditionem, ut, eo matrimonio legitime soluto, sit reddenda; ergo, & bona data intuitu Professionis, qua spiritualiter Religiosus nubit Religioni, sub ea conditione erunt tradita, quod soluto priori vinculo per legitimam Professionem in alia Religione, personam Religiosi sequantur, non minus ac Dos sequatur Mulierem, quoties transit ad posteriores nuptias.

186 Ad primum respondetur cum *Sanch. lib. 7. Decal. cap. 32. num. 16.* & *Covaruv. cap. 1. num. 20. de testam.*, quod spes succedendi parentibus non est vere acquisita ante parentum mortem, ita ut illa hæreditas inter bona, jam acquisita, computetur; quod clare indicat *Glossa eodem cap. unic. Verb. restituat*, ubi sic habet. *Jus succedendi non competit, nisi post mortem Defuncti, unde illud jus non dedit Monasterio, sed tantum solam spem, sed illa spes evanescere debet, ex quo illa Persona desinit esse filius illius Monasterii*. Si ergo spes illa hæreditatis fuit translata in secundum Monasterium, hoc fuit, quia non perfecte acquisita, sicut cætera bona, donata priori Monasterio, quare illa migrante, cætera debent permanere. Ad secundum respondetur, quod si ad secundum Monasterium transfertur Religiosus, si Monasterium secundum assumit onus aliendi Religiosum, acquirit quoque jus, quæcunque expost acquirat, illi acquirat, & serviat. Ad tertium patet ex dictis contra primam limitationem *num.* 182. Ad quartum, non est simile de Dote, data pro matrimonio carnali, ac datis intuitu Professionis; nam Dos, dissoluto matrimonio per mortem Viri, vel Mulieris, est necessario reddenda, idcirco infertur eam tradi præcise pro onere, quod subit Maritus alendi Uxorem, eo tempore, quo durat matrimonium. At dissoluta professione per mortem Religiosi non restituuntur donata Monasterio, cum ejus dominium perpetuo in tale Monasterium transierit; ergo non censentur donata, vel legata intuitu alimentorum, nec per consequens transferenda translatione personæ.

187 Ex dictis oritur difficultas, quando scilicet Religiosus ejectus ab Ordine capaci, & recipitur in alio pariter capaci, dato, quod ex morte Testatoris deferatur hæreditas priori, sed antequam adeatur, profitetur in posteriori; cui ex his duabus Religionibus acquiratur? Difficultatem hanc fuse, ac erudite, ut sui moris est, tractat *Sanchez loco cit. num.* 17. Breviter tamen respondetur, quod licet secundum communem juris Cæsarei Doctorum dicentium, non esse integrum Monasterio adire hæreditatem absque Monachi facto, quo dato, hæreditas ad posterius Monasterium deveniret, ex dispositione Textus *L. si alienum 49. §. in extraneis ff. de hæred. institut.* & *§. in extraneis Instit. de hæred. qualit., & differ.* ubi habetur, quod *jus hæredis, eo maxime tempore, inspiciendum est, quo acquirit hæreditatem*. Deinde in alio subditur, quod *si Servus, institutus hæres, nec jussus a Domino adire hæreditatem, alienatus in alium, si ab eo jubeatur adire, posteriori acquiritur hæreditas L. 2. §. si duo sint hæred. Vers. si servus ff. de bonorum possess. 2. tabul.* & favet *Lex si servus ejus qui* 81. *ff. de acquirend. hæred.* & etiam quia jus adeundi Monasterio competit ratione personæ, ut ex *Textu Authent. ingressi C. de sacrosanct. Eccl.* ergo translata persona videtur translatum jus hæreditatis; pro qua sententia stant *Barthol. lib. 2. §. si servus in fin. juncto principio ff. de bonorum possess. Bald. l. si quis mihi §. servus in fin. de acquirend. hæredit. Imola Clem. dudum in fin. de sepult. Feder. cons. 20. fin.* & *Ubald. de success. ab intestat.* ex *Sanchez lib. 7. Decal. cap. 32. num. 17.* Attamen dicendum est, eam hæreditatem pertinere ad prius Monasterium, illique integrum esse illam adire, excluso penitus secundo. Ratio est, quia, eo ipso, quod Monacho hæreditas delata est, non est ipsi acquisita, nec jus adeundi in ipsum transit, sed utrumque acquisitum est Monasterio; ergo per sequentem translationem in aliud Monasterium, non debet prius jure sibi acquisito spoliari. Ita *Abbas can. præsentia num. 77. de probat. Beroi ibi num. 560. & rap. Reinuncius num. 38. de testam. Curt. consil. 48. fin. Covaruv. col num. 21. de testam. Molin. lib. 1. de primog. cap. 13. num. 36. & 37. Leonard. lib. 2. de just. cap. 41. dub. 11. nu. 88.* Quare ad argumenta.

188 Ad primum dicitur, quod per illos duos Textus probatur, quod tempus, quo aditur hæreditas, consideratur veluti id, quo perfecte constituitur hæres in Possessione illius, & de habente jus ad rem, fit habens in re; non tamen probatur, quod, ex quo, Monasterium posterius, fit capax talium bonorum per ingressum Legatarii, derogare possit juri acquisito a priori Monasterio; nam tempus delatæ hæreditatis magis inspiciendum est, quam aditæ. Et hac ratione concludit *Roder. tom. 2. qu. 79. art.* 1. quod Frater Minor, institutus hæres, vel succedens ab intestato, si talis hæreditas per mortem Testatoris deferatur alicui, esto quod, antequam adeatur, fiat capax per translationem illius in Ordinem capacem, non exinde poterit illam vendicare, eo quia capacitas posterior nequit præjudicare priori juri ab altero acquisito. Ad secundum negatur paritas de Servo, nam ex hoc, quod quis est Servus, non habet jus illius Dominus adeundi hæreditatem illi legatam, nisi ipse consentiat, ut firmat *Sanchez ibidem*: unde deducit, jus nullum fuisse acquisitum Domino illi ex hæreditate Servo delata, tempore, quo erat suus; quare Servo alienato, id jus in sequentem Dominum transibit, ut ex Servi voluntate adeat; at Monasterium, cum possit adire hæreditatem, etiam invito Monacho, cui fuit delata, perfectum adeundi jus, ex tempore illius delationis comparavit. Ad tertium, licet ex motivo personæ hæreditas fuerit delata Monasterio, tamen ex quo illud acquisivit jus in illam, poterit adire non obstante quacunque mutatione, aut contradictione personæ institutæ,

cujus

cujus omnia jura per Professionem transferunt in Monasterium.

189 Quæres, an usus fructus, relictus Monacho professo, transeat cum illo, dum expellitur, & deinde dum ad alium Ordinem transit? Et videtur non transire, quia hæreditas, adita a priori Monasterio, non transit ad secundum: ergo multo minus comitatur personam, quæ dominii est incapax; sed ille usus fructus est perfecte acquisitus priori Monasterio, ergo &c.

190 Attamen dicendum, puto, si ususfructus esset acquisitus Monacho, ante Professionem, eum transire cum ipso in statu ejectionis, & ad posterius Monasterium, dum in eo profitetur. Quod si posterius Monasterium est incapax, perit a tempore Professionis, & consolidatur cum proprietate; ita *Sanch. lib. 7. cap. 13. num. 63.* Ducitur ad hoc, quia ususfructus talis est naturæ, ut sequatur personam, in qua constitutus est, & ab ea pendeat quoad esse, & conservari; quare ususfructus, sicut dependet a vita Monachi, ita a perseverantia illius in tali Monasterio. Favet ad hoc *Textus L. 1. §. final. ad fin. de usufruct.* ubi habetur. *Usus fructus quotidie constituitur, non ut proprietas, eo tempore, quo vendicatur.* Subdit vero *Paul. in dict. cap. num. 4.* quod acquisitio proprietatis habet causam instantaneam, ususfructus autem successivam; quod illa statim perfecte acquiratur, hic autem nonnisi successive. Cum ergo non censeatur perfecte acquisitus priori Monasterio, sed successive quotidie acquiratur ex Monachi persona, cessabit illa, quoties cessat jus ex Monachi illius persona succedendi, eo quod vel fuerit Ejectus vel in alio Monasterio, aut Ordine Professus: & per hoc patet ad rationem in oppositum. Nec præstat dicere, quod omnia jura Professi transeunt in Religionem, nam id debet intelligi secundum illorum naturam.

191 Advertendum tamen, quod, si ususfructus fuit relictus Monacho post Professionem, contemplatione Monasterii, permanebit in eo, inquit *Sanchez ibidem*, quia censetur illi relictus; si vero fuit relictus, contemplatione Monachi, censetur relictus Monasterio; dependenter a persona illius Monachi, & ideo transibit cum illo ad posterius Monasterium. Quod si sit dubium, cujus intuitu sit relictus, judicandum est pro Monasterio, & tunc erit prioris Monasterii; quod si fuit relictus Novitio, præsumitur relictus ratione personæ, & illam comitabitur, eo quia Novitius potest Religionē deserere.

QUÆSTIO XXIX.

An Ejecto debeant resignari scripta, ab eodem composita,

SUMMARIUM.

192 *Opinio tenens scripta sua comitari Ejectum, Rationes pro tali sententia.*

193 *Opposita sententia statuitur, data libertate Superiori concedendi, vel negandi eadem Ejecto. Religiosus translatus, quo jure cogatur cuncta Ordini resignare.*

194 *Filius, genitus in servitute, nascitur servus. Manumisso Patris servo, Filius libertatem non acquirit*

Differentia inter Servum manumissum, & Religiosum Ejectum.

Professio privat Religiosum jure applicandi proprium Sacrificium.

Usus suorum scriptorum datur Professo, non dominium.

De scriptis suis nequit Religiosus condere testamentum.

192 Supponitur, aliquem ex Ejectis fuisse in Religione Concionatorem, vel Theologum, ac Conciones, vel Opus aliquod Theologicum composuisse, vel in alia disciplina elaborasse. Quæritur, an talia scripta sint sibi concedenda a Superiore?

Affirmativæ sententiæ adhæret *Diana par. 1. tract. 6. resol. 25.* dicens, scripta esse Religiosi, eumque posse illa secum deferre, transeundo ad aliam Religionem, idque nulla petita licentia, & nullis relictis copijs, sicque de facto quemdam Religiosum, transeuntem ad Carthusiam, secum detulisse duos libros a se conscriptos, nulla petita licentia; opinioni *Dianæ* favet *Bordon. de profess. cap. 5. quæst. 44.* & in eam inclinat *Passer. tom. qu. 189. art. 8. n. 184.* dicens, quod manuscripta propria, & a Religioso composita, quantum ad dominium sunt Religionis, sed quantum ad usum proprium sunt Religiosi irrevocabiliter. Ratio est, quia usus talium librorum respectu Authoris non est res pretio æstimabilis, sed supra omne pretium, cum sit quid intrinsece spectans ad usum scientiæ, ad quem Religiosus habet naturale jus, quo non privatur per Votum Paupertatis; sed respectu aliorum eadem est ratio de libris impressis, aut manuscriptis, quorum usus est pretio æstimabilis, & ideo prohibitus ex vi Voti Paupertis, si sine licentia Superioris habeatur. Hæc *Passerinus*; unde ex data doctrina concludit, quod transiens ad aliam Religionem, propria manuscripta ad sui usum potest deferre, sed tamen, vel debet eorum copiam relinquere Religioni, vel originalia illi assecurare, nisi haberet facultatem, servatis servandis, illa imprimendi, quod ubi non fecerit, prior Religio habet jus illa recuperandi, quia, quatenus sunt usui aliorum ab Authore, sunt pretio æstimabilia, & ideo sub dominio prioris Religionis. Ita ille.

193 Attamen dico, quod in arbitrio Superioris est illa concedere, vel negare, & Expulsus nullo jure potest aliquid ex illis prætendere. Ratio est, quia quidquid Monachus acquirit, Monasterio acquirit; unde sequitur, quod si Religione ex commoditate, & alijs, quæ sibi dedit, Religio, aliquos libros conscripsit, vel composuit, totum hoc debet cedere in beneficium Religionis. Et argumentari licet a fortiori, ex hoc, quod Religiosus factus Episcopus, non solum suppellectiles, sed etiam libros, quos sibi paravit in Religione, debet ante consecrationem resignare in manu Superioris Regularis, ut pro Dominicanis decrevit *Clemens IV.* ex relatione *D. Ant. de suspens. cap. 4. nu. 20.* aliter a Pontificalibus remaneat suspensi; & hoc idem sanxit *Alexander IV.* pro Minoribus, ut ex *Monumentis* Ordinum refert *Roderic. tom. 2. qu. 58. art. 6.* Si ergo factus Episcopus, qui honorem Religioni ex dignitate comparat, non tamen potest aliquid, quod in Religione habuit, secum habere; a fortiori idem dicendum erit de illo, qui vitijs, & excessibus suis Religionem dehonoravit: iste siquidem in pœnam delictorum debet spoliari omnibus, quæ ibi habuit, & si-

& sicut nudus ingressus est Religionem, nudus ab ea debet expelli; & quemadmodum habitu Religionis ob sua scelera privatur, ita debet etiam cæteris privari. Nec dicendum est, dictas Constitutiones loqui de libris aliorum Auctorum impressis, vel manuscriptis, non vero de propriis a se compositis, ut innuit opposita opinio, eo quia isti sunt veluti partus proprij ingenij, ad quos jus naturale habet, ut Pater in filios; imo magis amantur, quia majore labore comparantur partus mentis, quam partus ventris. Quia dictæ Constitutiones talem distinctionem non faciunt de libris impressis, & manuscriptis, nec de compositis a se, vel ab alio. Liquet vero, quod plus æstimatur originale manuscriptum, cujus nullum extat vulgatum exemplar, maxime si sit compositum a Viro excellenter docto, quam quivis alius liber impressus, unde magis læditur Religio ab ipsius ablatione; unde, si cavetur indemnitati Religionis in minori damno, a fortiori idem erit in majori.

194 Pariter si Filius generatur in servitute, nascitur Servus, *quia partus ventrem sequuntur*, ut dicitur in *Jure L. Partum C. de Rei vindic.* non autem ex hoc, quod manumittatur Pater, vel Mater, Filius, qui natus est Servus, libertatem acquirit, argumento cujusdam *Legis Si ita §. sed etsi ff. de manum quæ serv. ad uni.* nec patria potestas ad ipsum extenditur. A simili ergo, cum Religiosus sit sub dominio Religionis, Filij a mente sua geniti, hoc est libri a se compositi, sunt in dominio, & proprietate Religionis; dum autem ille expellitur a Religione, manumittitur quodammodo (& quidem improprijssime, non enim a Votis Religionis obsolvitur, nec antiquam libertatem recuperat) sequitur ergo, quod non per hoc etiam a dominio Religionis absolvantur ejus Filij, nempe libri a se compositi. Quare negatur, per Votum Paupertatis non devolui ad Religionem jus super propria scripta, ex quo per illud devolvitur etiam jus Ordinis, quoad applicationem proprij Sacrificij, ut merito juxta Minorum Constitutiones voluntatis proprietarius censeatur, qui sic delinquit. Solus ergo ususfacti quoad propria scripta reservatur scribenti, etsi privativus usus communis, eo quod sub propria cadant custodia, nunquam tamen dominio, aliter de illis posset testamentum condere; habenti enim dominium lex non obstat in morte disponere.

QUÆSTIO XXX.

An expulsus possit de acquisitis testari, vel facere donationes, causa mortis.

SUMMARIUM.

195 *Potestas testandi pugnat cum Voto Paupertatis.*
Cui interdicitur testari, etiam condere codicillum.
Decedentis extra Ordinem hæres necessarius est Sedes Apostolica.
Probibitio testandi non extenditur ad donationes de rebus convenientibus, factas inter vivos.
196 *Sententia negans donationes, causa mortis, ipsi Ejecto.*
Reprobatur assertio cum suo fundamento.
Qualiter distinguatur donatio causa mortis a testamento.
Uxor absque licentia Mariti testari potest, non tamen causa mortis donare.
Filius familias antiquo jure nequit de bonis adventitijs, etsi accedat Patris assensus testari, bene tamen facere donationes causa mortis.
Sapit testamentum, si Ejectus in morte linquat schedulam, in qua notata sit persona, resque donata, nec ligat hæredem.

195 Respondeo; quod certum est ex communi Doctorum, ut videre est apud *Passer. tom. 3. qu. 189. art. 8. num. 614. Sanch. lib. 6. mor. cap. 8. num. 46., & lib. 7. cap. 8. num. 9.* non posse Ejectum de rebus a se acquisitis, condere testamentum, eo quia potestas testandi pugnat cum Paupertatis Voto; nec Ejectus est dominus illorum bonorum, sed solum usus, & commoditas eorum illi conceditur, dum vivit, ut supra ostendimus, hinc *Sanchez* concludit, quod neque condere possit codicillum, quia qui unum nequit, nec alterum præstare potest, ut ex juribus probatur *L. Divi 6. §. penult. in fin., & ibi Gloss. verb. testament. & l. si quis 3. paulo post princip. & ibi Gloss. verb. faction. & regul. 6. tit. 12. p. 6.* quare si decedat extra Ordinem, ejus necessarius hæres est Sedes Apostolica ut firmant *D. Thom. supra q. 185. art. ult. ad 3. Molina dis. 177. Les. 2 cap. 41 num. 117. Donat. q. 49.* Nec præstat dicere, posse Monachum in vita aliquid modicum, annuente Abbate, donare, ergo & posse via testamenti donare post mortem; quia dispar est ratio, quia testamentum est jus, & facultas, qua testator explicat suam voluntatem, post obitum suum exequendam, quod interdixit jus Ecclesiasticum, tanquam sapiens naturam dominij, ut ex *Jure Autentic. ingressi C. de sacros. Eccl. & cap. quia ingredientibus 19. quæst. 3. & cap. 2. de Testa. & l. reg. 18. tit. 1. p. 6.* passim colligitur; at non interdixit donationes modicas in vita, id enim posse fieri de licentia Superioris permisit, tanquam quid convictui humano necessarium; unde concludit *Navar. comm. 2. de regul num. 58.* posse Prælatum Religionis dare facultatem Religioso, ut de illis disponat in vita, solum vero Pontificem, ut disponat in morte.

196 Major est ergo difficultas, an Ejectus possit donationem, causa mortis facere. Negat *Navar. lib. 3. consil. in 1. edit. de donat. consil. 6. num. 3. in 2. lib. 1. tit. de præsumpr. cons. 2. n. 3.* eo quia hujusmodi donatio est quædam ultimæ voluntatis species: tum etiam quia non potens de jure testari, nequit etiam donare causa mortis, ut tradit *Glos. l. tam is 25 verb. non facit ff. de donat. causa mort.*. Attamen affirmativa pars; tanquam probabilior sustinetur a *Sanch. lib. 7. cap. 8. Decal. num. 11.*. Ratio est, quia Ejectus vi suæ administrationis potest facere aliquas donationes inter vivos, ergo & causa mortis. Secundo quia testamentum, & donatio, causa mortis, sunt separabilia, ergo de uno ad alterum non valet illatio. Probatur, quia Uxor absque Viri licentia potest testari, & tamen juxta frequentissimam sententiam, quam tenet *Covaru. rubric. de test. p. 3. num. 12.* cum multis aliis: quos refert *Matienzo ad Glos. 2 num. 29.* nequit causa mortis donare, e contra Filiusfamilias, attento jure communi antiquo, nequit testari de bonis adventitijs, ut habetur ex *Textu L. tam is 23. ff. de donat. caus. mort. L. final. tit. 4. p. 5.* etsi consentiat Pater, cum tamen possit ex eodem jure donare, causa mortis. N

ergone

ergo ex prohibitione testandi recte deducitur prohibitio donandi causa mortis. Tandem quia nulla apparet ratio, cur Ejectus possit statim donare librum, & nequeat illum eidem, causa mortis donare ut post mortem habeat effectum, & confirmetur ea donatio. Sic quoque firmant *Bartol. in 2. lectur. n. 66. Bellapert. q. ult. in authent. ingressi. Tapia ver. ideoque u c de his cap. 1. n. 4. Suarez alleg. 20. n. 27. Gratian. Regular. 456. num. 4.* Advertendum Tamen quod si Ejectus relinqueret schedulam, in qua esset dispositio, quid faciendum esset de rebus suis post mortem, illa, inquam, haberet vim testamenti quodammodo, aut Codicilli, unde ibi disposita nulla essent.

QUÆSTIO XXXI.

An Translatus ad Dignitatem Episcopalem, si illi cedit, aut deponitur, teneatur ad Ordinem redire.

SUMMARIUM.

197 *Sententia affirmans, teneri redire, & Religionem recipere, affertur cum suis fundamentis.*

198 *Sententia negans, quoad sponte renunciantem Episcopatui, suadetur.*

Probatur ratione, & auctoritate.

Qualiter hoc privilegium ab aliquibus extendatur etiam ad Degradatos.

Reijcitur talis extensio, & probatur rejectio auctoritate, & ratione.

199 *Solvuntur argumenta opposita.*

Episcopus Regularis ex sola decentia post renunciationem Episcopatus suadetur redire ad Ordinem.

Disparitas inter Episcopum Regularem, & Prælatum quoad subdi Obedientiæ Voto.

197 Quod teneatur redire, & Religio cogatur illum recipere, suadetur ab *Abulens. cap. 30. num. quæst. 109. Major. lib. 3. de irrig. cap. 6. num. 7. Arragon. 22. quæst. 88. art. 11. fol.* 1036. Ratio est, quia Religiosus Episcopus tenetur ad regulares observantias, pro quanto sunt compatibiles cum statu Episcopali: ergo solutus ab illo tenetur redire. Secundo, translatus ad aliud Monasterium, ut illi præficiatur, si regimen dimittit, ad primum redire compellitur. Tertio adstrictus Voto Castitatis, si Uxorem ducat, ea defuncta, reviviscit ex integro prior obligatio, eo quod cessaverit impedimentum, ita a pari. Deinde hanc esse praxim, exemplo multorum firmatam, narraut historiæ, teste *Sanch. lib. 6. cap. 6. num.* 28. quibus additur *Celestini V.* exemplum.

198 Opposita sententia tenet, Religiosum renunciantem Episcopatui, nullatenus cogi ad regressum, nec Religionem constringi ad receptionem. Ita *Peyr. formul. lit. S. cap. 7. Sanch. loco cit. Bordon. tom. 4. part. 3. ref. 112. num. 49. Roderic. qq. regul. tom. 3. q. 52. art. 26.*; Ratio adducitur ab eodem *Roderico*, quia cum Episcopus fuerit consecratus, & ab obedientia Prælati Regularis liberatus, non reincidit in ipsius Prælati subiectionem, & obedientiam; nam, licet renunciet, remanet in perfectiori, & altiori statu collocatus. Nec obstat, quod adhuc sit Religiosus, & in eo sint suspensæ obligationes religiosæ vitæ, inquit *Bordonus*, quia est Religiosus quoad substantiam status religiosi, non quoad clausuram, & obligationes, a quibus fuit exemptus. Hoc ipsum firmatur ex *cap. 1. & 2. de translat.* quibus quoque utitur *Rodericus* ad suam conclusionem. Limitat vero *Peyrinus*, ut non intelligatur de degradato; sed quod idem sit de eo dicendum, tenet *Bordonus*, cui adhæret *Pasqual. decis.* 282. eo quia translatio fuerit simpliciter, & sine limitatione temporis facta, nec sit aliquod jus, quod cogat ad regressum. Verum, quod depositus, & degradatus, si id ex ejus culpa contingat, cogatur redire, optime probat *Sanch z. ibidem num.* 30. eo quia depositus, & degradatus hujusmodi exuitur per degradationem omnibus privilegiis, ratione dignitatis concessis, quare cessabit quoque prædictum exemptionis privilegium, & tenebitur ad Religionem redire, ut etiam docet *Henriq. lib. 10. de Sacr. Ord. cap. 32. n. 4.* & favet *Glos. authentic. constit. quæ de dignit. collat. 6.* Hinc ad argumenta.

199 Ad primum dicitur, Episcopos teneri ad regulares observantias, solo honestatis, & decentiæ debito; nam sub culpa non tenentur, nisi ad Vota, pro quanto sunt compatibilia cum eorum statu; & ita nonnisi ex decentia tenentur redire, si sponte cesserint Episcopatui. Ad secundum non est par ratio, quia Præpositus Monasterio se habet sicut Generalis, qui pro solo tempore officij solvitur a jugo obedientiæ, eo quia in Ordine non habet, cui obediat; cessante tamen officio, alteri subditur, ita ille; non sic Episcopus, qui in perpetuum fuit exemptus, sicut & dignitas illius perpetuitate gaudet. Ad tertium, locum non habet similitudo, quia impedimentum Voti fuit temporaneum, ideoque potuit reviviscere, sed exemptio Episcopi, utpote a dignitate perpetua ortum trahens, perpetuo durat; nec dicendum est, talem exemptionem dari ad levamen oneris Episcopalis, alias Episcopus in partibus cogeretur ad Claustra, donec ejus Ecclesia redimeretur. Ad ultimum praxis illa ab honestate, non ab obligatione consulitur.

QUÆSTIO XXXII.

An Minorita promotus ad Episcopatum recuperet antiquum jus succedendi in bonis paternis, olim amissum ob religiosam Professionem.

SUMMARIUM.

200 *Resolutio quæsiti negativa.*

201 *Religiosus factus Episcopus manet adhuc in statu Religiosi.*

Substantia status Religiosi in quo consistat.

Religiones Militares lato modo vocantur Religiones.

202 *Papa ex causa gravi potest de Religioso facere non Religiosum.*

Papa non dispensat de facto super Votis solemni-

bus cum Religioso Episcopo.

203 *Dispensatio facta sine causa non valet.*

Papa sine causa nequit dispensare super juramento.

Dispensatus a Papa in ijs, quæ sunt de jure Divino sine causa non est tutus coram Deo.

204 *Nulla causa adest, ut Regularis factus Episcopus dispensetur in Votis solemnibus emissis.*

Vota tantum repugnontia statui Episcopali relaxantur.

Nec Obedientia, nec Castitas relaxantur in Episcopatu.

Votum Paupertatis remanet in facto Episcopo.

205 *Firmatur conclusio, quod Vota Regularia solemnia non sunt incompatibilia cum statu Episcopali.*

206 *Religiosus si de facto dispensaretur super Voto solemni, non esset amplius Religiosus.*

207 *Quidditas status Religiosi in quo consistat.*

208 *Status Religiosus quo sensu sit ex institutione Ecclesiæ, & in quo sensu sit de jure Divino, & institutione Christi.*

Concordantur Canonistæ cum Theologis.

209 *Qualis forma religiosæ vitæ fuerit tradita a Christo.*

Tria Vota solemnia sunt de quidditate Religiosæ vitæ.

210 *Paupertatis Votum præ cæteris spectat ad vitam Religiosam.*

211 *Impugnatur Pellizarius.*

Apostoli professi sunt ad statum Religiosum.

Christiani primitivæ Ecclesiæ proprium non habebant.

Quomodo Papa non potest dispensare in ijs, quæ sunt de essentia status Religiosi.

212 *Regularis factus Episcopus non recuperat jus ad bona patrimonialia.*

213 *Confirmatur proxime data conclusio.*

Dispositio ad formam non expirat superveniente forma.

214 *Terminus a quo non excluditur a termino ad quem, quando subjecta materia inclusionem persuadet.*

215 *Facilius est, ut Monachus fiat Episcopus, quam e contra.*

216 *Regularis factus Episcopus administrat bona suæ Ecclesiæ, ut Episcopus non Regularis.*

Non tamen habet dominium fructuum Ecclesiasticorum.

217 *Quas donationes possit facere Episcopus Regularis.*

Error dicentium Episcopum Regularem esse dominum fructuum suæ Ecclesiæ.

Monachus quomodo habeat jus vindicandi paternam hæreditatem.

Episcopi quilibet sunt puri administratores bonorum Ecclesiæ suæ.

218 *Quidquid obvenit Regulari post Episcopatum cedit in dominium Ecclesiæ suæ.*

Episcopus Regularis prodigens bona, etiam a se acquisita, tenetur ad restitutionem erga suam Ecclesiam.

Episcopus quivis nequit sine licentia Papæ testari de fructibus suæ Ecclesiæ a se acquisitis.

Episcopus Regularis, si vult testari de bonis quibusvis, quid facere debeat.

Dispensatio terminatur cum vita.

219 *Episcopus Minorita non potest, neque nomine Conventus succedere in bonis patrimonialibus.*

220 *Jus bonorum, quæ erant ejus, qui Professionem emisit inter Minoritas, acquiritur ijs, qui debent succedere, statim ac Professio est emissa.*

221 *Diluitur instantia contra prædicta.*

222 *Professio Regulæ minoritæ involvit renunciationem quorumvis bonorum.*

Qui vult antecedens, vult eius necessarium consequens.

Renunciatio excludit a jure successionis.

Renunciantibus sua jura, ad ea non datur regressus.

223 *Nonnulli Doctores contrarium sentientes impugnantur.*

224 *Primum fundamentum oppositæ sententiæ.*

Bona vendicare, & sibi acquirere solis veris Dominis competit.

225 *Respondetur primo fundamento.*

Quomodo Monachus factus Episcopus absolvitur a jugo Regulæ suæ.

Non absolvitur a gestatione habitus.

Quare Regularis factus Episcopus teneatur portare habitum Religiosum.

226 *Aliter respondetur eidem fundamento.*

Religiosus Episcopus absolvitur a præceptis Regulæ, non ab essentialibus status Religiosi.

Per speciem quando generi non derogetur.

Accidens mutatur, invariata substantia.

Frater Minorita prohibetur contrectare denarios independenter ab eorum proprietate.

227 *Respondetur tertio ad idem fundamentum.*

Monachus factus Episcopus jus succedendi in paternis bonis transfert in Ecclesiam suam.

128 *Secundum fundamentum in oppositum.*

Nemo potest transferre in alium jus, quod non habet in se.

229 *Respondetur dato fundamento.*

Quomodo Episcopus Regularis transferat in alium jus bonorum, quæ dispensat.

230 *Tertium fundamentum in contrarium.*

131 *Satisfit tertio fundamento.*

Quid agendum ab ijs, qui bona receperunt ab Episcopo Regulari.

232 *Quartum fundamentum in oppositum.*

Renunciatio non extenditur ad futura.

Renunciatio, quæ fit a Regulari profitente, est conditionata.

233 *Respondetur allato fundamento.*

Quo sensu renunciatio dicta sit conditionalis

Talis renunciatio quomodo resolvitur in absolutam.

Dicta renunciatio est ut donatio inter vivos.

Vel est donatio causa mortis, morte secuta.

Mortuus resuscitatus an bona sua recuperet.

Regularis mortuus civiliter semper manet mortuus.

234 *Respondetur aliter eidem fundamento.*

Actus Professionis Regularis non admittit conditionem.

Actus legitimus non admittit conditionem.

235 *Quintum fundamentum in oppositum.*

Reversus ab hostibus jure post liminij recuperat sua bona.

Deportatus, restitutus a Principe, recuperat antiquum statum.

236 *Respondetur allato fundamento, negando paritatem.*

Re-

Religiosus renunciat juri bonorum, quæ possidet, & eorum, quæ possent obvenire sibi.

237 *Sextum fundamentum in contrarium.*

238 *Impugnatur, quod Paupertas Religiosa possit compati dominium bonorum.*

239 *Ostenditur dicta opinio esse contraria Sacro Evangelio, & Textui Canonico, & rationi naturali.*

240 *Quomodo Scholares Societatis Jesu possint dici Religiosi.*

241 *Assignatur alia ratio, ob quam prædicti possunt dici Religiosi.*

242 *Impugnatur, quod detur gradus Religiosæ Paupertatis, qui prohibet tantum usum, retento bonorum dominio.*

Pupillus potest esse ditissimus, licet independenter a Tutore de suis bonis nequeat disponere.

243 *Quænam sint de quidditate Religiosæ Paupertatis, & quæ sibi sint accidentalia.*

244 *Impugnatur, quod abdicatio bonorum quoad usum sit necessaria Religiosæ perfectioni, non vero abdicatio dominii.*

245 *Impugnatur, quod sit introductum a Iustiniano, ut Monachus suorum bonorum jus transferat in Monasterium.*

Regularis vita a Christo, & Apostolis instituta.

246 *Monachi longe ante Iustiniani tempora bonorum suorum jus cedebant Monasterio.*

247 *Affertur ultimum fundamentum in contrarium, & ei respondetur primo.*

248 *Nulla consuetudo contra jus Divinum tenet.*

249 *Respondetur secundo dicto fundamento.*

250 *Respondetur tertio eidem.*

Papa non dispensat in ijs, quæ sunt juris Divini.

Nec dispensat cum Regulari facto Episcopo super Votis, quæ compatiuntur cum statu Episcopali.

Omnia Vota sunt principaliter ob cultum Dei.

Causæ Votorum impulsivæ, quæ.

251 *Concluditur, quod si Papa non dispensat in Votis cum transeunte a strictiori ad laxiorem Religionem, ita non dispensat cum facto Episcopo.*

ADSIT DOMINUS

200 IN casu mihi proposito. *An scilicet Frater Minor Strictioris Observantiæ factus, ac confirmatus Episcopus recuperet jus succedendi in hæreditate paterna, bonis fideicommissis, feudis, ac aliis juribus, & actionibus, quod per Religiosam Professionem amiserat?* Respondendum censeo negative.

201 Fundamentum resolutionis est, quod Religiosus evectus ad Episcopatum manet adhuc Religiosus, & obligatus consequenter ad observantiam trium Votorum essentialium, nempe Obedientiæ, Castitatis, ac Paupertatis. Est enim communis sententia *D. Thom. 2.2. quæst. 186. art. 1. & 2. Suar. tom. 3. de Relig. lib. 2. cap. 2. num. 3. Sanch. moral. lib. 5. cap. 1. num. 16. Laymon. lib. 4. tr. 5. cap. 1. num. 1. Pellizzar. Manual. Regul. tr. 1. cap. primo num. 1. 2. & 3.*, quod substantia status Religiosi consistit in firma, ac stabili permanentia in aliqua ex Religionibus per Ecclesiam approbatis, servando tria Vota essentialia prædicta quæ sunt omnibus Religionibus proprie sumptis æqualiter communia. Dico autem *Religionibus proprie sumptis*, ut sunt Monachales, Mendicantes, ad differentiam Ordinum Militarium, qui lato tantummodo veniunt nomine Religionum juxta *D. Thom. 1. 2. quæst. 186. art. 4. ad 3. Roderic. tom. 1. qu. regul. 1. art. 6. Soto Sarmien. Azev. d. Lopez. Giron. apud Araux. decis. moral tract. 3. quæst. 28. num. 24. t. 1.* & in quibus talium Votorum professio valde differt a Religionibus prædictis proprie sumptis.

202 Quod vero evectus ad Episcopatum maneat adhuc Religiosus, convincitur ex hoc, quod Papa, quamvis de potestatis plenitudine possit ex urgenti causa dispensare cum aliquo super Votis solemnibus, & transferre per talem dispensationem illum ad statum non Religiosum, prout post *Gloss. final. in cap. Cum ad Monasterium, & ibi*, ac *Innocent.* tenent *Abb. num. 21. de stat. Monach. Jo. Andr. in cap. Semel. de Reg. jur. in 6. Alex. cons. 1.7. num. 7. & seqq. Iac. Anell. ad Abb. l. cit. lit. A* & alii Doctores communiter; tamen de facto, ac regulariter non dispensat super illis in eo quem transfert ad Episcopatum, ut docet *Araux. decis. moral tom. 2. tr. 4. quæst. 29. dub. 2. num. 10.* quia non vult Papa illum eximere ab obligatione ad id, quod perfectius est, quam illius oppositum.

203 Et hoc magis convincitur ex communi doctrina, quod dispensatio concessa sine causa non est legitima, sed cum D. Bernardo dicenda est potius *dissipatio*; unde dicitur, quod sine causa non potest Papa quemquam absolvere a juramento *Gloss. in cap. Quanto in v. Absolvi v. Ubi vero. Innoc. in cap. Cum inter P. de Renunc. Abb. in cap. Significasti num. 8. de Elect.* neque in cæteris, quæ sunt de jure Divino sine causa dispensare; quod si hoc facit, non est tutus coram Deo ille, qui dispensationem obtinuit, ut habet *Gloss. in cap. non est in v. Adimplere de Vot. & Vot. redempt.* quamvis in facie Ecclesiæ aliter sit.

204 Nulla porro intervenit legitima causa, ut Regularis, qua talis, promovendus ad Episcopatum, debeat ex hoc dispensari in Votis suis solemnibus, ut firmat *Sanch. in Decal. lib. 6. cap. 6. num. 2.* Siquidem Vota solemnia Religiosa cum oneribus status Episcopalis non pugnant, imo ipsum tanquam statum perfectissimum juvant; & per assumptionem ad Episcopatum non relaxantur Vota, nisi quatenus statui Episcopali repugnantia, *Sanch. loco cit. num. 8.* Non repugnant autem huic Vota solemnia; nam Castitas in nullo mutatur in Episcopo, ac primo erat in Religioso; Obedientia in eodem perseverat immutabiliter, illa nempe, quæ primo respicit Romanum Pontificem, ad quem, tanquam ad objectum primo intentum, dirigitur Votum Obedientiæ Religiosæ; Papa enim est supremus omnium Ordinum Generalis, *Sanch. moral. lib. 6. cap. 1. num. 8.* imo tale Votum magis intenditur juramento, quo Episcopi, juxta Canones *Text. in cap. Significasti 4. de Elect. & in cap. Ego N. de Jurejur.* specialiter obstringuntur ad obediendum Papæ. Nec dicendum, quod laxatur Votum Obedientiæ in Religioso facto Episcopo, quia non tenetur amplius obedire Prælatis suis Regularibus; quia ipsis obedire non tenetur, quia major omnibus illis evadit; unde etiam Religiosus factus Prælatus Generalis sui Ordinis, nulli Prælato locali, aut Provinciali tenetur obedire, nec tamen per hoc sequitur, quod relaxetur Votum Obedientiæ in Religioso ad Generalatum evecto. Paupertas etiam

perdurat in statu Episcopali, in quantum hæc importat abdicationem proprietatis, ac dominij, ut infra patebit; & solam rerum Ecclesiasticarum administrationem habet talis Episcopus, utpote quæ statui suo necessaria est. Unde non aliter dispensat Episcopus, ac administrat res Ecclesiæ de licentia, ac voluntate Papæ, quam Syndiens, Procurator, aut Oeconomus Monasterij de licentia, ac voluntate sui Prælati: & sicut ille bona Monasterij dispensat, quorum tamen dominium non habet; ita etiam factus Episcopus res suæ Ecclesiæ administrat dependenter a voluntate Papæ, nec per hoc illarum dominium, aut proprietatem acquirit.

205 Si ergo Votorum solemnium nulla est repugnantia cum statu Episcopali, nulla consequenter adest, urgens causa dispensandi super Votis solemnibus: sequitur ergo, quod Papa super illis minime dispensat.

206 Quod si ex aliquo justo motivo (quod tamen vix dabile est) Papa cum aliquo dispensaret super Voto Paupertatis, ita ut acquirere posset dominium, ac proprietatem bonorum temporalium, sive patrimonialium, sive aliunde sibi obvenientium, dispensatus non maneret amplius in statu vero Religiosi, ut docet *Petr. Marchant. Tribun. Sacram. tom. 3. par. 2. tract. 2. tit. 1. quæst. 4. dub. 4. vers. 1. hic non agi*; siquidem, ut infra clarius demonstrabitur, quidditas, ac essentia Religiosi status consistit in solemni Professione observandi Paupertatem, Obedientiam, ac Castitatem cumulative; unde aliquo ex his Voto relaxato cessat in illo, qui dispensatur, status vere, & proprie Religiosi.

207 Quod, ut amplius pateat, advertendum post *D. Thom. opusc. 18. cap. 6. & sqq. Marchant. loco cit. quæst. 2. concl. unic.* quidditatem status Religiosi consistere in hoc, quod illum profitens acquirat sincerum Dei amorem super omnia, quatenus vis mandatorum Dei, ac consiliorum Evangelicorum, solemni Voto, ac observatione, ad illum pervenitur; in cæteris enim Christianis, ut ibidem docet *Marcb. loco cit. v. Dixi & consiliorum*, sufficit ad perfectiorem Charitatis, juxta proprij status exigentiam, observatio mandatorum Dei; sed in statu Religioso, perfectio ejusdem Charitatis ultra observantiam mandatorum exquirit consiliorum Evangelicorum solemnem professionem, ac observantiam.

208 Hic porro observandum, quod Canonistæ communiter *Abb. in cap. Cum ad Monasterium nu 21. vers Item Religio de stat. Monach.* tenent, Religiosum statum esse ex institutione Ecclesiæ, quæ proinde possit super eo absolute disponere. Contrarium docent Theologi tenentes, quod ille sit ex institutione Christi, ac omnes Apostolos illum fuisse professos, observando Evangelica tria consilia. Et possunt optime concordari istæ sententiæ, quæ oppositæ videntur, dicendo, quod institutio Regularis, quatenus importat vitam sub aliqua Regula per Ecclesiam approbata, vere est per auctoritatem Ecclesiæ, quæ inde potest non tantum respectu Religiosi particularis, sed etiam respectu integri Ordinis, ex legitima causa, prout expedire Papa judicaverit, de illo disponere. Videmus proinde, quod multos Ordines ob rationabiles causas Ecclesia destruxit, & in hoc sensu loquuntur Canonistæ, nec refragantur Theologi. Quatenus vero Religiosus profitetur in Ordine, ad acquirendam Christianam perfectionem, observantiam trium Votorum solemnium, quæ habent pro objecto tria consilia Evangelica, dicendum, quod hoc sit de institutione Divina; ut proinde liberum quidem sit Ecclesiæ circa præcepta, ac Statuta Ordinum ea statuere, confirmare, ampliare, restringere, & etiam tollere; non tamen hæc possit circa Vota solemnia, in quibus consistit quidditas status Religiosi. Quia quantumvis possit ex causa super ijs dispensare cum particulari Religioso, tamen hoc nequit relinquendo dispensatum in statu Religioso, quia de quidditate talis status, ut dicebamus, est trium Votorum solemnium professio, ac observantia.

209 Ac ut supra data doctrina amplius fundetur, advertendum ad ea, quæ D. Paulus scripsit, puta, quod Religiosæ vitæ *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus, Corinth. 1. cap. 3. vers. 11.* Vita siquidem Jesu Christi, quam Apostoli sunt imitati, observando tria consilia Evangelica, quæ Christus ipse verbo, aut exemplo docuit, *Text. in cap. Exiit vers. Hæc est, & vers. Porro cum ipsa in fin de verb. sign. in 6.* forma est Religiosi status; & ejusdem quidditas, ac essentia innititur huic fundamento; nempe ut sicut ipse fuit *factus obediens usque ad mortem, Philipp. cap. 2. vers. 8.* castitatem servavit, & eam servari posse docuit, & servandam ad perfectionem consuluit *Luc. cap. 9. vers. 58.* paupertatemque ostendit *non habens ubi caput reclinaret Luc. cap. 9. vers. 58.* & eam docuit esse necessariam ad perfectionem. *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, Matt. cap. 19* & sine ea neminem esse posse discipulum ejus: *Nisi quis renunciaverit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus* ita qui Religiosum statum proprie dictum profitetur, hæc tria de necessitate profiteri debet. Hinc est, quod quamvis singuli Ordines Monachales, ac Mendicantes, qui important statum Religiosum proprie, & stricte acceptum, inter se differant Regula, Statutis, Constitutionibus, moribus, habitu &c. omnes tamen conveniunt in solemni Professione illorum trium Votorum; eo quia hæc sunt de substantia vere, & proprie Religiosi status.

210 Inter tria autem Vota supradicta Paupertas specialiter spectat ad Religiosi status substantiam, prout post *Text. in cap. Cum ad Monasterium in fin. de stat. Monach.* notat *Sanch. moral. lib. 6. cap. 6. num. 8.* communiter receptus: *Porro* Paupertas importat voluntariam abdicationem omnis possessionis, dominij, cujuscunque juris civilis, & politici sive actualis, sive possibilis, & etiam usus proprij ad rem quamcunque temporalem propter Deum, & Christi sequelam, ut suse probat supra laudatus, *Marchant. tom. 3. part. 2. tract. 2. tit. 1. q. 1. concl. 2.*

211 Hinc patet lapsus *Pellizzar. Manual. Regular. tom. 1. tract. 4. sect. 5. num. 349.* qui vult incapacitatem dominij non esse effectum juris Divini, aut naturalis ex vi Voti, sed esse effectum juris humani, nempe ex dispositione Pontificis; nam hoc falsum est: siquidem in communi omnium Doctorum sententia, Religiosus status institutus fuit a Christo Domino, & hunc professi sunt Apostoli apud *D. Thom. 2. 2. quæst. 88. art. 4. ad 3. & quæst. 186. art. 6. ad 1.* ac reliqui Christiani omnes a principio nascentis Ecclesiæ respectu abdicationis dominij, ac proprietatis rerum temporalium, idem institutum sunt amplexati: quod patet ex casu Ananiæ, ac Saphiræ, qui ideo interiere ad reprehensionem sibi factam a D. Petro, quia *fraudaverunt de pretio agri Act. cap. 5. vers. 2.* a se venditi, quod minime fuisset, nec ob talem fraudationem peccassent,

si

si, prout scribit *Merchant. tom. 3 par. 2. tract. 2. tit. 1. quæst. 4. dub. 1. resol. 2.* Christiani vendentes sua, & pretium deferentes ad pedes Apostolorum, non renunciassent eorum dominio, ac proprietati: ita ut mortem illi duo, in pœnam sui peccati objerint, quia retinentes partem pecuniæ, vitio proprietatis, contra factam renunciationem peccaverunt. Concludendum ergo venit, quod abdicatio dominij, ac juris utendi re tanquam propria, quæ importatur per Votum Paupertatis, est de quidditate Religiosi status a Christo Domino instituti, quem professi sunt Apostoli, & nascentis Ecclesiæ Fideles; & nullo modo hoc esse ex ordinatione Ecclesiæ. Conceditur quidem Ordinem hunc, vel illum, quatenus peculiarem Regulam, Constitutiones, & Instituta servat, ab Ecclesiæ auctoritate illum approbante, suum esse recognoscere, ut proinde ejus regulæ, ac præceptorum dispositio sit de jure humano, per quod tales regulæ, ac præcepta immutari, & dispensari valent. Conceditur pariter, quod per Ecclesiam potuerunt institui Ordines nonnulli Religiosi, in quibus trium Votorum prædictorum esset moderatio, ut patet de Ordinibus militaribus, in quibus Obedientia maximam patitur latitudinem, Castitas ad conjugalem restringitur; & Paupertas ad bona Religionis communia tantum limitatur, admissa alioquin patrimonialium bonorum proprietate. Hi Ordines quidem a jure pure humano pendent, non tamen vere, & proprie Religiosi sunt, ut diximus supra *num. 201 in fine.* Ut autem Religiosi omnes proprie dicti, puta Monachi, ac Mendicantes habent pro fundamento sui status Professionem trium Votorum solemnium, hoc est de jure Divino, & Christi Institutione, ut *Pellizzar. tom. 1. tract. 1. cap. 2. a num. 1. ad 10. Manual. Regular.* ipse alibi fatetur; & sic sequitur, quod Summus Pontifex non possit contra illa tria Vota dispensare, ut habet *Text. in cap. Cum ad Monasterium in fin. de stat. Monach.* quia de jure Divino sunt; quod tamen intelligendum est, ut dispensare nequeat, relinquendo dispensatum in statu Monachi (potest alias dispensare ex causa rationabili, faciendo non Monachum de Monacho) prout habet *Gloss. in cap. Cum ad Monasterium. in v. Abdicatio. v. Vincent. & Jo. de stat. Monach.* & hoc ideo, quia Vota illa sunt de substantia status Religiosi a Christo, ut dicebamus, instituti.

212 Ex his concludendum venit, quod si Regularis factus Episcopus remanet adhuc Religiosus, (prout docent *Sanch. in Decalog. lib. 6. cap. 6. num. 2. in fin.* qui cumulat 34. Doctores, Theologos, ac Canonistas idem sentientes; *Araux. tom. pr. tract. 3. quæst. 28. dub. 2. num. 9.* qui citat sex Auctores in eandem sententiam abeuntes, *Fajard. quæst. pro Episc. Regular. num. 26. 27. & 28. fol. m 716.* qui congerit 46. Doctores, quorum 13 sunt *Theologi*, 12. *Juristæ*, & 21. *Canonistæ*, & *Zacchar. Pasqual. moral. decis. 267 num. 1.* qui 65. Doctores hanc conclusionem propugnantes conglomerat) ac de quidditate status Religiosi est, cujuscunque dominij, ac juris in re, ac ad rem abdicatio, non potest ullo modo recuperare illud jus, quod habuit ad bona patrimonialia, antequam Religiosum statum profiteretur, & quod per emissam Professionem totaliter amisit.

213 Quod magis confirmatur ex hoc, quod ut ex Philosopho tradit *D. Thom. 2. 2. quæst 185. art. 8.* adveniente inclusione formæ præstantioris in subjecto, non excluditur dispositio conservans illam, sed solum quantum ad id, in quo repugnat perfectioni illius: porro status Episcopalis forma perfectior est, quam Regularis, ambo tamen ad unum ordinantur, puta ad perfectionem Christianam, hic scilicet acquirendam, ille autem acquisitam; Votorum autem solemnium Professio, per quam Regularis tendit ad perfectionem acquirendam, est dispositio ad formam præstantiorem, nempe Episcopatum, quæ in eodem subjecto recipitur, & nulla est inter talem dispositionem, ac formam repugnantia; imo una aliam tuetur, ac conservat. Sequitur igitur, quod Episcopatus adveniens Regulari, Votorum solemnium Professionem factam non abolet, aut minuit; & quemadmodum in eo Votum Castitatis non relaxatur, & Votum Obedientiæ magis intenditur, ut diximus supra *num. 206.* ita in Voto Paupertatis non dispensatur.

214 Hinc est, quod, ut optime observant *Fajard. loc. sup. cit. num. 42. & ibi Gonzal. ad Regul. 8. Canc. ll. gloss. 12. nu. 24. & Barbos. dict 98. num. 5.* termini a quo, & ad quem non se invicem excludunt, sed includunt, quando subiecta materia inclusionem persuadet; ut Religiosus de Subdito factus Prælatus non amittit qualitatem Religiosi, nam terminus a quo, nempe conditio Subditi non excluditur a termino ad quem, puta Prælatura, in quantum tum Subditus, tum Prælatus Religiosum statum supponunt, ac requirunt. Ita pariter in casu; siquidem status Regularis, ac Episcopalis termini sunt a quo, & ad quem, & ambo ad perfectionem spectant, ille quidem acquirendam, hic acquisitam, quæ profectio per Votorum solemnium Professionem comparatur, ac conservatur. Sequitur igitur, quod obligatio essentialis, quæ est in termino a quo, non evacuatur per adventum termini ad quem, sed eadem cum utroque termino perseveret, & sic Episcopus teneatur ad solemnia Vota servanda, ad quæ in statu Regulari obligabatur.

215 Quod fortius suadetur ex hoc, quod ut habetur in *Text. in cap. Nisi cum pridem v. Nec putes in fin. extra de renunciat. facilius indulgetur, ut ascendat Monachus ad Præsulatum, quam Præsul ad Monachatum descendat*; hujus autem dispositionis ratio est, prout habet *D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 4.* quia Monachus factus Episcopus ascendit de statu minus perfecto ad perfectiorem; Episcopus autem declinans ad Monachatum descendit a majori ad minorem gradum perfectionis. Porro in primo casu non amittitur per transitum ad terminum ad quem perfectio, quæ est in termino a quo; imo magis intenditur, sicut lignum, quod formam ignis in se recipit, non deperdit gradus caloris, a quibus antecedenter fuerat alteratum, sed illos conservat, ac perficit per formam perfectiorem inductam. In secundo vero casu aliter evenit; nam absolute deficitur a perfectione formæ. Dictum autem supra *n. 207* fuit, perfectionem Christiani hominis consistere in amore Dei, qui acquiritur per Professionem, ac observantiam consiliorum Evangelicorum; sequitur ideo, quod perfectio status, quæ est in Episcopo non excludit eam, quæ est in Religioso; & proinde solemnium Votorum Professionem, ac obligationem in utroque statu perfectionis acquirendæ, ac acquisitæ perseverare.

216 Sequitur ex his, quod Regularis factus Episcopus, quamvis rerum Ecclesiæ suæ habeat administrationem, quam habent Episcopi non Regulares, ut Doctores *Card. in Clem. 2. v. sed & ita ut notab. 1. de vit. & hon. Cleric. Navar. Su. F. de re.*

Rota

Rota L. ff. Vivald. Germon. Molin. Graff. apud Sanchez Decal. lib. 6. cap. 6. num. 14. communiter scribunt; tamen non potest fructuum bonorum suæ Ecclesiæ nancisci dominium, quod tamen juxta Canonistarum, ac Thologorum moderniorem sententiam acquirunt Episcopi e Clero Sæculari assumpti; & ratio est, quia illi impediuntur a Voto perdurante Paupertatis, ob quod incapaces dominii sunt.

217 Hinc est, quod de redditibus suæ Ecclesiæ non potest Episcopus Regularis liberas, & amplas donationes pro libito facere, sed tantum modicas, & antidorales, seu remuneratorias, & eleemosynales *Manoz de Exobar. tract. de ratiocin. cap. 24. num. 8. 16. & 24. Sosa lib. de la obligat. con que qued in los Relig. obisp. num. 27. apud Fajard. cit. qu. num. 45. fol. 1719. col. 1.* non enim largitur aliquid de suo, sed dispensat tantum patrimonium Ecclesiæ. Nec facit in contrarium sententia *Sot. Palacio. Mich. Medin Anglis. Gratian.*, *& Vasq.* (quos recitat, & sequi videtur *Sanchez moral. lib. 6. cap. 6. num. 7.*) qui tenent Episcopum Regularem effici verum dominum redituum Ecclesiasticorum non secus, ac fiat e Clericatu Sæculari assumpti. *Etenim Text. in cap. unic. 18. qu. 1.* super quo fundatur eorum opinio, in quo dicitur, quod ille, *Velut legitimus hæres paternam sibi hæreditatem postea fili vendicandi potestatem habet*, non facit ad intentum, tum quia aliud est de bonis patrimonialibus hæreditariis, aliud est de redditibus Ecclesiæ, & ab uno ad aliud inepta consequentia deducitur, cum e diversis non fiat illatio, *Arg. l. ult. in fin. ff. de calumn. l. Papinianus exuli. ff. de M nor. l. Inter stipulantem. §. Sacram. ff. de. verb. obl.* Tum quia jus acquirendi paternam hæreditatem est respectu non sui, sed Monasterii, dum manet Monachus, aut Ecclesiæ suæ, si sit Episcopus, ita ut hæreditatis dominium acquiratur aut Monasterio, aut Ecclesiæ, non vero sibi, ut infra magis probabitur. Tum quia & melior, & verior, & securior est antiquorum omnium Canonistarum concors sententia, qui docent Episcopos omnes, etiam e Clero assumptos, non fieri dominos, sed puros administratores fructuum Mensæ Episcopalis, etiam postquam facta est divisio bonorum Ecclesiasticorum in quatuor partes, nempe Episcopo, Clero, Fabricæ Ecclesiæ, ac Pauperibus; prout solide, & inelucta-biliter probat *Marchant. tom. 3. par. 1. tr. 8. tit. 1. sect. 3. qu. 2. concl. 3. fol. 1188* Quare opposita sententia sp lpans Ecclesiasticos, qui volunt proprias domos ditare patrimonio Christi, ac Pauperum, falsa est, & talem coram Deo esse probat perditio, aut inopia familiarum, quæ ditantur ex talibus redditibus; experientialiter enim videmus, quod tales aut in successione brevi tempore deficiunt, aut volant malæ comparatæ divitiæ, juxta Proverbium Hispanicum.

Los dineros del Capellan
Cantando vengon y cantendo van.

218 Sequitur etiam ex supra data conclusione principali, quod Episcopus Regularis non acquirit dominium, aut proprietatem bonorum sibi obvenientium, sive a successione paternæ hæreditatis, sive a donatione sibi facta, sive sint comparata proprio labore, ac industria, illud enim acquiritur Ecclesiæ suæ; quod manifeste convincitur ex *Text. in cap Cum olim il. 2. ubi Gloss. in v. Restituat extra de privil.* in quo Judices Apostolici condemnaverunt quondam Monasterium ad restituendum Cathedrali Ecclesiæ quandam pecuniæ summam sibi donatam ab Episcopo Regulari, ab eo acquisitam, postquam Episcopatum adeptus fuerat. Ex quo convincitur, quod quidquid obvenit Episcopo Regulari, quomodolibet, cedit in dominium Ecclesiæ suæ, *Hieronim. Roderic. resol. 60. n. 9. & ibi Navar. Sanch. & alii Gabriel. Pereyr. d cis. 65. num. 3. Fajard. qu. sup. cit. num. 37. fol. 1717 col. 1.* Quod tamen non est de Episcopo non Regulari, qui bonorum patrimonialium, ac aliorum industria sua, aut per donationem sibi factam comparatorum, plenum dominium nasciscitur, & de iis potest libere disponere. Ex hac autem conclusione pariter elicitur, quod si Religiosus Episcopus prodige, & supervacanee consumit, aut sine rationabili causa donat de bonis etiam a se acquisitis, tenetur tum ipse, tum qui ea recipit, restituere Ecclesiæ suæ, ut dicunt Doctores *Valent. 2. 2. disp. 10. qu. 3. pun. 8. col 3 Less. de just. & jur. lib. 2. cap. 4. dub. 5. n. 29. Medin. ex. tit. disp 276. col. 3. v. Religiosus in C nv ntu apud Sanch z Decal. lib. 6. cap. 6. num. 53.* Et ratio est, quia eorum dominium est penes Ecclesiam suam, & ipse administrationem eorum quidem habet, non tamen plenam, ac absolutam, sed limitatam ad moderamen prudens, ac regulatum, & directum a rationabili causa. Sequitur pariter, quod licet possit Episcopi a Clero assumpti de bonis suis patrimonialibus testari libere *Concil. Antioch. c. 24. Agathen. cap. 48. cap. Manifesti 12. qu. 1. cap. Quorundam de Testam*; non tamen de rebus Ecclesiæ, neque de inventis in ea, aut acquisitis per eam *Cap. Cum in Officiis eap. Quia nos. eap. R latum de Testam.* nisi accedente Summi Pontificis dispensatione; tamen Episcopus Regularis de bonis tum ex paterna hæreditate, tum ex alia quacunque causa personali quæsitis, testari minime potest, ut firmat *Sanch. Decal. lib. 6. cap. 6. num. 10. in fin.* qui triginta tres Doctores pro hac sententia congerit. Unde si licentiā testādi legitimē obtinere debet, oportet, quod in supplicatione ad Papam exprimat duplex impedimentum, quo afficitur, nempe quod Episcopus, & quod Regularis sit, ut ex *Henriq. in cap. Si quis fan. num. 10. de Pecul. Cleric.* docet *Sanch. loc. cit. num. 11.* cui concordat *Arauxo tom. 1. tr. 3. qu. 28. dub. 3. num. 18.* Et horum rationem assignat *D. Thom. 2. 2. quæst. 185. art. 8. ad 3.* quia nempe per Episcopatum non acquirit dominium, sed puram dispensationem non tantum bonorum Ecclesiæ, sed etiam aliorum quomodolibet sibi obvenientium; dispensatio autem cum vita terminatur, unde post mortem, a qua sola testamentum accipit robur, non valet.

219 Quæ autem hucusque demonstrata sunt circa successionem in patrimonialibus, quadrant de Episcopo Regulari assumpto a Monachatu, aut statu Regulari mendicanti, capaci possessionis bonorum in communi; non verificantur autem de eo, qui assumitur a Religione Minorum de Observantia maxime Strictiori, ac Capuccinorum. Ratio est, quia, ut habetur ex *Textu cap Statutum 18. qu. 1. cap. Si qua mulier 19. qu. 3. l. Deo nobis C. de Episc. & Cler.* in tantum Monachus succedit in hæreditate, in quantum hoc cedit in utilitatem Monasterii, quod est capax dominii, & ad quod transit illud jus succedendi, quod Monachus ante Professionem habuit. Conventus autem, ac Religio Minorum de Observantia incapax est dominij cujusvis tum proprietatis, tum juris utendi quorumvis bonorum temporalium, ut habet *Text. in cap. Exiit v. Porro cum ipsa de Verb. sign. in 6.* sequitur igitur, quod

quod Episcopus Minorita succedere nullo modo potest in bonis patrimonialibus.

220 Hoc pariter est respectu Ecclesiæ, cuius est Episcopus. Quia quantumvis hæc capax sit dominij, & proinde etiam successionis in bonis patrimonialibus Episcopi sui a Monachatu assumpti, non tamen capax est respectu Episcopi Minoritæ. Ratio est, quia in Professione sua Regulari per Vota solemnia in Religione incapaci successionis extinctum remanet totaliter in ipso jus succedendi, cum nec ipse, nec Monasterium succedere ullo modo potuerit, & ne Dominium bonorum patrimonialium in suspenso maneat, illud quæsitum statim ab ejus Professione est ijs, qui de jure succedere debuerunt. Si ergo manet in eodem statu Professionis respectu Votorum solemnium, ut supra abunde probatum est, quando promovetur ad Episcopatum, promovetur spoliatus totali jure succedendi; & proinde nullum tale jus potest transferre in Ecclesiam suam.

221 Quod si dicatur, quod sicut profitens Monachatum in Professione transfert jus succedendi in Monasterium, ita assumptus ad Episcopatum transfert idem jus in Ecclesiam, ut proinde nomine hujus succedere possit; consequentia negatur. Ratio est, quia in Professione in Monachatu transit a statu laico, in quo ipse habuit jus succedendi; & proinde illud jus potuit transferre in Monasterium: quando autem transit ad Episcopatum Minorita, transit a statu, in quo nullum jus habuit, & ideo nullum jus potest in Ecclesiam suam transferre.

222 Nec dicendum, quod jus antiquum, quod per Professionem amisit, per promotionem ad Episcopatum recuperet, nam hoc falsum est. Siquidem quamvis factus sit Episcopus, tamen in statu Religioso, & primæva solemnium Votorum Professione perdurat, ob quam omni jure successionis privatus permanet. Præterquam quod quamvis nullam explicitam renunciationem dominij, aut juris succedendi in bonis sibi quomodolibet debitis fecerit, per Professionem tamen solemnem implicitam renunciationem facit. Ratio est, quia profitetur statum, qui tum dominium, tum quodvis jus quomodolibet succedendi excludit; & qui vult antecedens, vult necessarium consequens ad illud, *Alex. cons.* 157. n. 14. *lib.* 2. *Cistrens. cons.* 100. *num.* 4. *v. Quod autem lib.* 1. *Barbos. axiom.* 30. *num.* 3. Renunciatio autem facta utcumque causam habentes excludit a jure successionis, ut tradunt Doctores *Menoch. Franc. de Ponte Franc. Sud. Molfes. Fab. de Anna cons.* 45. *n.* 93. *&* 104. *apud Fajard. d. quæst. nu.* 67. *fol.* 1721. nam ut ex utroque jure *L. quæritur* §. *si venditor ff. de Ædilit. edict. l. si maritus* §. *si negaverit ff. ad leg. Jul. de Adult. cap. Quamvis* 2. *de pact. in* 6. liquet, non datur regressus renunciantibus absolute propria jura.

223 Quia vero contra principalem resolutionem videntur nonnulli Doctores *Sot. Palacio Molin. Angles. Gratian. Vasq. apud Sanch. moral. lib.* 6. *cap.* 6. *n.* 7. *Pellizzar. Manual. Regul. tom.* 1. *tract.* 4. *cap.* 2. *sect.* 5. *num.* 366. *& seqq. Molfes. Pasqual. Ricc. Genuen. Alphon. de Leon. Lauret. de Franch. Pasqualig. Mercant. apud Fajard. d. quæst. num.* 2. tenere, quod Regularis factus Episcopus solutus remaneat Voto Paupertatis, & recuperet jus succedendi in bonis patrimonialibus &c. ideo solvenda remanent istorum fundamenta.

224 Primum fundamentum est, quod Textus *in c. unic.* 18. *q.* 1. habet, quod Monachus factus Episcopus *Velut legitimus hæres paternam sibi hæreditatem postea jure vendicandi potestatē habet.* Si ergo sibi acquirit, ac vendicat, verum dominium habet; vendicare enim, & sibi acquirere solis veris dominis competit *L. in rem ff. de rei vendic.* Nec obstat Votum Paupertatis emissum, quia ut habet ibidem idem Textus, *Canonica electio a jugo Regulæ Monasticæ Professionis absolvit.*

225 Respondetur primo, quod absolutio a jugo Regulæ, prout habet post *Gloss. in cap. Statutum in v. Abb. solvit, Turrecremat. v. Statutum.* 18. *q.* 1. non est universalis, sed quoad aliqua tantum, nempe ab observantijs quibusdam Regularibus, quæ compati secum non potest status Episcopalis *Cardinalis Turrecremat. in cap. de Monachis v. secunda conclusio* 16. *q.* 1., non vero quoad reliqua; nam non absolvitur ab essentialibus status Religiosi, puta a Votis essentialibus Obedientiæ, Paupertatis, ac Castitatis, ut habetur ex *Textu*, & *Glossa* alterius *Canonis Cap.* 3. *junct. Gloss. in v. discedere* 16. *q.* 1.. Non absolvitur pariter a gestatione habitus Regularis, ut præcipitur in quadam *Decretali, Text. in c. Clerici il. de vit. & honest. Cleric.* imo in *Synod. VIII. act.* 10. *cap.* 27. statuitur Episcopis Monachis sub pœna depositionis, ne Vestem Monasticam deponant; & hoc non est quid accidentale, & in honorem relicti Ordinis, ut putavit *Hurtad. de Fide &c. tom.* 2. *disp.* 160. *sub sect.* 3. §. 4. *v. Sed in aliquibus* sed ut causa, a jure inducta, in signum, & confirmationem Religiosi status minime mutati per assumptionem ad Episcopatum, ut ex *D. Thom.* 1. 2. *q.* 185. *art.* 8. firmat *Fajard. d. quæst. num.* 53. *in fin.* Et tandem non plene absolvitur ab aliis Observantiis Regularibus, quæ Pontificium munus non impediunt, nec Dignitatem Episcopalem dedecent, ut firmant tredecim Doctores congesti per eundem *num.* 230. sed ex quadam saltem honestate illas servare debet.

226 Respondetur secundo, quod aliud est loqui de *jugo Regulæ* quoad præcepta Regulæ per Institutores Ordinum latæ, & per Ecclesiam approbatæ; aliud est de Votis solemnibus, per quæ emissa constituitur Professus in statu Religioso; siquidem, prout dictum fuit supra *num.* 211. illa sunt de jure mere Ecclesiastico, & humano; hæc vero de jure Divino: & per illa professus constituitur Religiosus illius Ordinis, cujus Regulam profitetur, & specifice distinguitur ab aliis, qui diversam Regulam observant; per hæc autem constituitur in esse quidditativo Religiosi status, in quo tanquam in genere omnes Religiosi conveniunt, nec unus ab alio juxta hæc distinguitur, omnes enim Religiosi stricte sumpti æqualiter profitentur tria essentialia Vota. Religiosus ergo factus Episcopus absolvitur a *jugo Regulæ* quoad præcepta, & observantias peculiares sui Instituti, modo explicato numero proximo superiori, non autem quoad essentialia status Religiosi. Ratio est, quia per speciem non derogatur generi, quando ambo se compatiuntur *Bartol. Cagnol. Roman. Decian. Tusch. apud Barbos. axiom.* 107. *num.* 18. *v. limita.* nec ablata specie aufertur genus, aut ablato accidenti aufertur substantia, quia potest mutari accidens non vitiata substantia, *Arg. l. falsa ff. de condit. & demon. l. pacta conventa ff. de controv. empt.* sicut factus Clericus, quamvis deperdat esse laici, non tamen amittit esse hominis, quia illud consideratur, ut species accidentalis, hoc vero genericum, ac substantiale est. Ita in casu particularis Regulæ Professio, species, & quidem accidentalis Religiosi Instituti

est;

est; unde & ejus præcepta, per quæ ab aliis accidentaliter specifice Religiosus distinguitur, tolli possunt, non tamen infertur, quod ideo tollatur Religiosus status, qui est per tria Vota essentialia, quæ constituunt quodammodo morale quidditativum genus. Et exemplum est in Minorita facto Episcopo, præceptum enim suæ Regulæ est (ad quod sub mortali obligatur) ne pecuniam numeratam civiliter contrectet etiam independenter a proprietate illius *Text. in cap. Exiit §. cæterum v. si tamen de verb. sign. in 6. Clement. Exivi §. Porro. & §. Proinde eo. tit. Ego ipse de delict. & pœn. tit. 3. §. Pecuniæ contrect. nu.* 10. 11. & 12. ab hoc quidem dispensatur, dum fit Episcopus, quia Ecclesiasticæ pecuniæ civilem administrationem ex officio nanciscitur, non sequitur autem, quod per hoc dispensetur in Voto Paupertatis, per quod talis pecuniæ dominium, ac proprietatem habere nequit.

227 Respondetur tertio, ut habetur ex duplici *Gloss. in cap. unic. in v. legitimus & in v. restituat* 18. *quæst.* 2. illius Capituli; Monachum factum Episcopum non acquirere jus successionis per Episcopatum adeptum, sed illud antea habebat existens Monachus, ut patet in *Jure Cap. Si qua mulier* 19. *qu.* 3. *l. Deo nobis C. de Episc. & Cler.* cum hoc tamen, quod per tale jus succedendi non ipse, sed Monasterium acquireret dominium bonorum, in quibus successisset. Factus autem Episcopus illud idem jus succedendi conservat quidem in se, transfert tamen in Ecclesiam suam jus possessivum, quod sibi nullo modo competere potest. Et sic convincitur, quod per citatum Capitulum Votum Paupertatis in Episcopo Regulari non dispensetur.

228 Secundum fundamentum est, quod ut patet ex Doctoribus supra *num.* 216. citatis, Episcopus Regularis non secus ac Sæcularis habet liberam administrationem transferendi in alium dominium fructuum bonorum suæ Ecclesiæ: sequitur igitur, quod dominium eorum habet, antequam transferat; nemo enim potest in alium transferre jus, quod transferens non habet in se, *Cap. Nemo de reg. jur. in 6. l.* 2. 9. *de pœn. l. C. Qui pro sua juris.*

229 Respondetur negando assumptum, nam ut dictum est supra *num.* 216. quamvis Episcopi Sæculares in sententia aliquorum sint domini fructuum suæ Ecclesiæ, non tamen hoc esse potest in Episcopo Regulari, qui ab acquisitione dominii inhabilitatur a Voto Paupertatis. Quod si talium bonorum dominium transfert in alios in largitione eleemosinali, remuneratoria, aut recompensativa &c. hoc facit non quidem auctoritative, sed pure ministerialiter, nam sibi commissa est prudens administratio bonorum Ecclesiæ, quæ bona si prodigit, aut irrationabiliter largitur, tum ipse, tum recipiens ad restitutionem tenetur, ut probatum est supra *num.* 218. Proinde falsa redditur etiam consequentia illius argumenti.

230 Tertium fundamentum est, quod si Episcopi Regulares non essent veri domini redituum suæ Ecclesiæ, ipsi tenerentur ex justitia restituere supervacanee consumpta; & eadem obligatione tenerentur illa recipientes, quod esset nutrire scandala, & multorum perditionem, cum plerique talium Episcoporum consanguinei ditari procurent bonis Ecclesiæ sibi abunde, & ex sola sanguinis affectione dilargitis.

231 Respondetur concedendo illationem, ut probatum fuit supra *num.* 118. Quod autem attinet ad periculum animarum eorum, qui talibus bonis ditantur, potest eos salvare bona fides, quæ sibi nascitur ex eo, quod hoc, ut in pluribus practicatur, & ideo hoc esse licitum putant. Quod si bona fides cessat, possunt procurare, ut ab Ecclesia, cujus sunt talia bona, sibi fiat remissio, ut ex *Vasq.* 2. 2. *disp.* 10. *qu.* 3. *punct.* 8. *col.* 3. innuit *Sanch. moral. lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 13, *init.* Quod si utrumque istorum cesset, & taliter possidentes bona Ecclesiæ male parta nolint restituere, sibi ipsi propriam perditionem imputent: nec ob id debent Christiani Doctores falsam doctrinam tradere, se ipsos, & alios etiam perdendo (nam talis doctrina quibusdam hominibus plausibilis coram Deo non probatur) dum dicunt eos ad restitutionem *non* teneri; quia, ut fert juris effatum, *Cap. Qui scandalizaverit. extra de Regul. jur. Utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur.*

232 Quartum fundamentum est, quod renunciatio nec extensionem ad futura admittit, nec alia causa, quam primordiali subsistit, *Arg. l. si Actionem C. de pact. cap. Cum inter. ubi Abb. notab.* 2. *num.* 1. *de renunciat. Bart in l. Qui Romæ §. duo fratres ff. de verb. oblig.* Renunciatio autem, quæ fit de bonis paternis &c. instante tempore Professionis, fit hujus intuitu, rebus sic instantibus, ac in eodem statu permanentibus; proinde conditionalis est, nempe perdurante eo, qui renunciat, in statu Regulari; & sub tali tacita conditione omnis dispositio renunciationis concepta intelligitur, *Arg. l. quod servus ubi Jason. num.* 8. *ff. de condict. cau. dat. l. continuus §. cum quis ff. de verb. obl. l. quæro §. in re locator ff. locat.* Sequitur proinde renunciationem a Monacho in Episcopum electo revocari posse tum ob causam deficientem, tum ob non implementum conditionis, tum ob defectum tacitæ inhærentis clausulæ, cum Religiosus factus Episcopus, nec in Monasterii Claustris, nec Monachus existat, & proinde possit ad bonorum renunciatorum dominium iterū reverti.

233 Respondetur primo, quod renunciatio, quæ a Professuris Religionem fit intra bimestre ante Professionem ipsam juxta dispositionem *Concil. Trident. sess.* 25. *de Regular. cap.* 6. esse quidem conditionalem, & in se imbibitam habere conditionem suspensivam, si nempe valida Professio sequatur, sic enim disponit *Concilium*, dicens. *Ac non alias intelligatur effectum suum sortiri, nisi sequuta Professione.* Sed conditione adimpleta per subsecutam Professionem resolvitur renunciatio ipsa in simplicem, & absolutam, & est ut purus contractus irrevocabilis inter vivos, ut argumento *Juris L. potior. §. videamus ff. qui potior. in pign. Catel. tom.* 1. *de donat. tract.* 1. *disc.* 2. *par.* 3. *a num.* 137. *ad* 141. resolvit *Marius Catellus*; habet enim ibi Textus. *Cum conditio semel extitit, perinde habetur, ac si in illo tempore, quo stipulatio interposita est, sine conditione facta esset.* Talis igitur renunciatio servata forma præscripta vel est judicanda ut contractus inter vivos celebratus, ut pluribus resolvunt *Fab. de Anna cons.* 45. *num.* 35. *Molfes ad consuetud. Neap. par.* 3. *tit. de succes. ex testam. quæst.* 8. *per tot. & par.* 4. *tit de renunc. quæst.* 16. *num.* 24. & hoc pacto est irrevocabilis, siquidem dispositiones inter vivos sunt irrevocabiles, *Arg. text. in l. final. C. de revoc. donat. l. cum profitearis C. eo tit.*. Vel est judicanda ut donatio causa mortis; morte autem per Professionem civiliter secuta, donatio irrevocabilis est. Quod si dicatur, donationem causa mortis factam, morte secuta, mortuo vero donatore iterum revivente rescindi, cum mortuus revivens bona sua recuperet;

&

& hoc modo revivat Monachus per assumptionem ad Episcopatum, & sic facta renunciatio non amplius subsistat. Respondetur, quod inter Doctores maxima controversia, & incertum proinde est, an mortuus resuscitatus bona sua recuperet, ut videre est apud *Abb. in c. Fraternitatis n. 21. de frigid. & malef.* ac ejus addentes. Respondetur pariter, negando paritatem inter mortuum reviventem, & Regularem Episcopum; nam revivens iterum recuperat vitam quam amiserat, & de vere mortuo fit vere vivens. Sed Regularis mortuus civiliter per Professionem, translatus ad Episcopatum perdurat in eodem statu mortui civiliter, nam ut supra abunde probatum est, manet adhuc Religiosus per obligationem ad tria Vota, per quam civiliter mundo mortuus est.

234 Respondetur secundo, quod renunciatio, quæ communiter fit, imminente Professione, est in illis Religionibus, quæ capaces sunt successionis in jure, & bonis profitentis, qui proinde renunciat juri succedendi in illis, ne Monasterium, quod quo ad dominium eorum acquirendum, profitenti succedit, ipsis possit potiri. Sed in Religione incapaci dominij, talis renunciatio minime fit, nam hæc essentialites includitur in Regula, ac Votis, quæ professurus est; ita ut quamvis talis renunciatio explicite non fiat, fit tamen implicite in actu ipso profitendi Regulam, per quam ejus Professores omni dominio ac juri utendi bonis temporalibus renunciant. Videamus autem, an actus professionis, per quem importatur talis renunciatio, admittere possit conditionem, ita ut etiam conditionata evadere possit renunciatio, & liquido apparet quod non; Siquidem Professio Religiosa est actus legitimus, qui non recipit conditionem, neque diem, *Cap. Actus 50. Reg. jur. in 6. l. Actus legit. ff. eo tit.* & in forma professionis Minorum habetur: *Voveo, & promitto observare toto tempore vitæ meæ Regulam Fratrum Minorum vivendo in obedientia, sine proprio &c.* & hic manifeste apparet, quod nulla apponitur conditio, nec tempus; unde eam profitens tenetur servare Paupertatem *toto tempore vitæ suæ*; porro eadem vita durat etiam factus Episcopus, vita enim hic intellecta est vita naturalis, cui cum non moriatur in Episcopatu, eadem Paupertatis obligatio perdurat, per quam renunciatio bonis temporalibus inducitur. Sequitur igitur ex his, quod in Religiosis quibusvis renunciatio quævis tum explicita, tum implicita revocari nequit, nec ad bona quomodolibet renunciata haberi regressus.

235 Quintum fundamentum est, quod reversus a captivitate apud hostes jure postliminij bona sua etiam ab aliis occupata recuperat. *L. 5. ff. de capt. & post lim. reverf. §. si ab hostib. Instit. qui mod. jus patr. potest.* Pariter deportatus restitutus a Principe pristinum idem statum recuperat. *L. final. §. ultim. C. de sent. pass. § Cum autem in fin. Instit. qui mod. jus patr. potest.* A pari igitur Monachus per Episcopatum factus *liber a jugo Regulæ Text. in cap. Statutum 18. qu. 1.* bona sua patrimonialia, & pristinum statum recuperabit.

236 Respondetur negando paritatem inter captivum ac Monachum, deportatum ac Religiosum. Ratio est, quia captivus servitutem subijt invitus, & per violentiam hostium, nec unquam deseruit voluntatem possidendi bona sua, quæ si de facto transierunt in possessionem aliorum, illorum dominium de jure apud eum mansit, non enim per captivitatem eo spoliatus est. Et ideo in vim talis juris pristinam possessionem eorum actualiter recuperat, dum in patriam revertitur. Sed Monachus factus Episcopus libere se subjecit jugo Regulæ, & juri, quod habuit in bonis, voluntarie renunciavit aut explicite, aut implicite, per Professionem; & ideo ad illa non potest habere regressum. Negatur pariter comparatio deportati ad Religiosum; nam deportatus contra propriam voluntatem longe a Patria abductus est, & voluntatem repatriando semper conservavit; unde si restituatur a Principe per absolutionem a pœna, revertitur ad statum, in quo prius fuit. Non sic est de Religioso Episcopo, qui volens exul a Mundo factus est, & bonis Mundi per Votum Paupertatis renunciavit, & non tantum bonis a se antea possessis, aut quibus possidere in tempore potuisset, sed etiam spei, ac desiderio possidendi; quandoquidem *quidditas Paupertatis*, quam vovent Religiosi, ut præclare docet *Marchant. Tribun. Sacram. tom. 3. par. 2. tract. 2. tit. 1. quæst. 1. concl. 2. v. dixi actualis fol. 1251. col. 1.* est *ut Religiosus non tantum abdicet a se dominium, vel jus in bona, quæ actu possidet, sed etiam omnem spem, & affectum juris civilis in omnia quocunque tempore, quovis modo acquirere posset, vel ei obvenire*. Pariter deportatus per decretum Principis restituitur statui, in quo antea fuit ante deportationem. Papa tamen creando Regularem in Episcopum non aufert ab eo statum, ac obligationem Religiosi, nec cum eo in Voto Paupertatis dispensat, ut supra probatum est: proinde argumenti consequentia non tenet.

237 Sextum fundamentum est, quod quamvis admittatur, Episcopum Regularem adhuc esse in statu Religioso, non tamen sequitur, quod non possit habere dominium rerum sibi ex patrimonio, aut aliunde obvenientium; quia ad constituendum verum, ac proprium Religiosum non requiritur Paupertas, quæ excludat dominium rerum sed ea videtur sufficere, quæ excludat usum rerum superfluum vitæ, prout ex *Suar. de Relig. tom. 3. lib. 8. cap. 7. n. 10.* docet *Pellizzar. manual. Regul. tom. 1. tract. 4. c. 2. sect. 1. num. 7.* quod adstruitur ex Bulla *Ascendente Domino &c.* Gregorii XIII., & Bulla *Dum indefessæ &c. B. Pij V.* in quibus Scholares formati Societatis Iesu dicuntur constituti per eorum Vota simplicia in vero, ac proprio statu Religiosorum Mendicantium. *Pellizar. loc. cit. num. 5.* Attento quod datur gradus Religiosæ Paupertatis, quo quis non est incapax dominii, neque ex vi Voti tenetur statim illud a se abdicare, sed solum tenetur nulla re ut propria uti, sed tantum cum dependentia a voluntate Superioris; quod Votum emittunt Scholares prædicti *Pellizar. loc. cit. n. 2.* Abdicatio enim dominij rerum quoad usum moraliter necessaria est ad statum perfectionis, non autem abdicatio dominij quoad possessionem. *Pellizar. loco cit. num. 8.* Unde dicitur, quod solemnitas Voti Religiosæ Paupertatis, ut nempe per illud Religiosus amittat dominium suorum bonorum, & illud transferat in Monasterium, introducta est universaliter a temporibus Justiniani Imperatoris, qui de hoc legem sanxit *L. nunc autem C. de Episc. & Cler.* ut ex *Suarez loco c. num. 28.* recitat idem *Pellizar loc. cit. nu. 9.* Sequitur igitur ex his, quod Regularis assumptus ad Episcopatum maneat quidem in statu Religioso, esse tamen capacem dominii, & recuperare jus succedendi parentibus, & agnatis, ut docet *Pellizar. l. cit. sect. 5. sub sect. 2. num. 368. vers. Utrum autem*

238 Verum allata asserno contra Evangelicum

Textum clarum, contra apertam Doctrinam Canonicam, contra consuetudinem practicatam ab initio nascentis Ecclesiæ, contra communem Doctorum sensum, & tandem contra evidentem rationem pugnat.

239 Assertio prima, quod ad constituendum hominem in vero statu Religioso sufficit tantum Paupertas, quæ excludat non dominium, sed usum solummodo rerum vitæ superfluarum adversatur primo Evangelico Textui. Suppono enim, prout diximus supra *num.* 209. quod Religiosi status *fundamentum aliud* juxta Apostolum 1. *Corinth. cap.* 3. *v.* 11. *nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Jesus*, qui exemplo, & verbo illud statuit. Exemplo quidem, quia nihil proprii ipse possedit, dicente eo *Luc. cap.* 9. *v.* 58. *Filius hominis non habet, ubi caput reclinet*; verbo autem, dum ait *Luc. cap.* 14. *v.* 33. *Qui non renunciat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus*; renunciatio igitur possessionis, ac dominij est de quidditate discipulatus Christi, nempe Religiosi status, de quo ibidem loquitur Christus, docendo Castitatem, Obedientiam, & Paupertatem vers. 26. 27. & 33. quæ statum Religiosum verum, ac proprium constituunt. Adversatur secundo aperto *Text. in cap. Cum ad Monasterium in fin. de stat. Mon.* dicenti, quod *Abdicatio proprietatis, sicut & custodia Castitatis adeo adnexa est Regulæ Monachali, ut contra eam nec etiam Summus Pontifex possit licentiam indulgere*. Adversatur tertio consuetudini introductæ ab initio nascentis Ecclesiæ, nam Fideles, qui Apostolis adhæserunt, eorum vitam imitantes, *Possessiones, & substantias vendebant Act. cap.* 2. *v.* 45. *& vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum Act. cap.* 4. *v.* 34. *&* 35. *nec quisquam eorum, quæ possidebant, aliquid suum esse dicebant, sed erant illis omnia communia Act. cap.* 4 *v.* 32. nam omnium rerum proprietatem abjecerant exemplo Apostolorum, qui Magistro suo dixerunt *Ecce nos reliquimus omnia, Matth. cap.* 19. *v.* 27. Adversatur quarto communi sensui Doctorum Ecclesiæ, qui omnes docent, Apostolos omnia dimisisse ad exemplum Christi, & nullius rei dominium, proprietatem, aut desiderium habendi ut proprium retinuisse, ut scribit *D. Gregor. M. tom.* 5. *in Evang.* Adversatur tandem rationi naturali; siquidem dicendus ne esset pauper, aut paupertatem servare avarus, qui arcam nummis refertam haberet per hoc, quod ipse frugali victu, ac vilibus indumentis utatur, ut plerumque est mos talium, qui divitias quaquaversum gestiunt comparare? Profecto ridicula diceretur talis Paupertas. Non ergo Paupertas Religiosa consistit in abdicatione rerum superfluarum, ac usu paupere, sed in abdicatione proprietatis tum quo ad dominium, tum quo ad jus utendi.

240 Assertio secunda, quod nempe Scholares formati Societatis Jesu sint vere, & proprie Religiosi, licet bonorum suorum dominium adhuc retineant, distingui debet, puta vel quo ad privilegia fori, & Canonis &c. vel quoad statum Religiosi. Quoad primum concedimus esse proprie, & vere Religiosos, ac gaudere privilegijs omnibus, quibus gaudent Religiosi, & in hoc sensu citatæ Constitutiones sunt accipiendæ. Siquidem tales Scholares adhuc Novitij sunt in Ordine ad Professionem solemnem; Novitij autem privilegio Religiosorum fruuntur, *Text. in cap. Religioso §. Quamvis de sent. Excom. in* 6. & juxta *Innoc. & Abb. in cap. Statuimus extra de Regular.*, ut notatur in summa citati capitis *Gloss. in d. cap. Religioso v. secunda reprobat.* vocantur Religiosi vere, ac proprie, sed tamen tales sunt initiative tantum, non vero stabiliter, & permanenter. Status autem vere, ac proprie Religiosi importat immobilitatem, & immutabilitatem propositi, Voto perpetuo firmati, prout in communi docet *Marchant. tom.* 3. *par.* 2. *tract.* 1. *tit. unic. q.* 1. *v. dixi status fol.* 1242. & de tali statu non loquuntur Bullæ citatæ. Concluditur per hoc, quod inepta est consequentia, quæ ex adverso deducitur ad intentum, nempe quod Religiosus status compatitur dominium propriorum bonorum per hoc, quod tales Scholares, qui sunt vere Religiosi, dominium in tali statu retinent, nam a Religiosis initiative tantum ad Religiosos perfecte, & permanenter nequit concludere illatio.

241 Dicimus etiam aliter ad auctoritatem citatarum extravagantium distinguendo; aliud enim est status Religiosus in Religione per Ecclesiam approbata, & ab homine instituta, in qua modificata sunt tria Vota circa consilia Evangelica, quæ Religio est de jure mere positivo, ac humano, prout diximus supra *num.* 211. Aliud est status Religiosus institutus a Christo Domino, in quo tria Vota illa simpliciter, absolute, & sine ulla prorsus moderatione profitentur, qui status est de jure Divino. Citatæ Bullæ loquuntur in primo sensu, & sic verum est, dictos Scholares esse vere, ac proprie Religiosos Religionis particularis ab Ecclesia institutæ; non autem sunt illius status, qui a Christo Domino institutus est, in quo (ultra cætera) abdicatio dominij temporalium totalis importatur. Arguere autem ab uno ad alium statum, consequentia non tenet.

242 Assertio tertia, quod scilicet datur gradus Religiosæ Paupertatis, in quo non abdicatur dominium rerum, sed tantum usus proprietarius, & independens a voluntate Superioris, verificari potest de gradu Paupertatis in Religione ab homine inventa, & per Ecclesiam approbata cum modificatione consiliorum Evangelicorum; non autem de Paupertate veri status Religiosi a Christo instituti, in quo, ut toties dictum est, abdicatur totaliter dominium, ac jus ususfructus cujusvis rei temporalis retento solo usu facti. Sed an cum tali gradu Paupertatis possit quis dici pauper, judicent Viri docti. Profecto juxta Apostolum *Galat. cap.* 4. *v.* 1. *Quanto tempore hæres parvulus est, nihil differt a servo, cum sit dominus omnium, sed sub tutoribus, & actoribus est.* Sequitur igitur, quod quamvis usus rei, cujus quis habet dominium, pendeat ab alterius voluntate, non tamen sequitur per hoc, quod ullo modo pauper appellari, nec esse possit ille, qui tale dominium habet. Ditissimus potest esse pupillus, qui propriæ hæreditatis habeat tum dominium, tum possessionem; Sequeturne ergo, quod possit dici pauper per hoc, quod juxta *L.* 1. §. *Et ideo ff. de Minor. Instit. de Auctor. tutor. tit. tot.* de rebus suis disponere non potest, nisi dependenter ab auctoritate Tutoris? Nec ergo quis vere pauper dici poterit, si copiosæ substantiæ dominium retinet ex hoc solo, quod rebus suis uti non possit, nisi dependenter a voluntate Superioris.

243 Certe talis dipendentia a voluntate Superioris in utendo rebus suis non ad Votum Paupertatis spectat, sed vere, ac realiter ad Votum Obedientiæ. Præclara quidem doctrina est, quam ex Tractatu de decem Plagis Fratrum Minorum B. Gilberti Nicolai tradit *Marchant. tom.* 3. *part.* 2. *tract.* 2. *tit.* 1.

quæst.

quæst. 1. Appendic. notab. Ait enim, quod alia sunt, quæ spectant ad quidditatem Voti Religiosæ Paupertatis; alia sunt, quæ accidentaliter ad eam reducuntur, sed proprie sunt actus aliarum virtutum. Ad quidditatem Paupertatis spectat abdicatio dominij, possessionis, proprietatis, ac juris utendi re temporali tanquam sua. Ad eam autem reductive se habent, ac accidentaliter, frugalitas, ac vilitas in cibo, potu, indumentis &c. sufficientia, ac contentatio, per quam excessiva abundantia, numerositas rerum, ac superfluitas in ædificijs, supellectili &c. compescitur; & tales virtutes spectant quidditative ad temperantiam, sicut & humilitas, quæ arctat fastum, superbiam, ac pretiositatem rerum. Moderata pariter, ac justa dispensatio bonorum, quorum pauper est administrator purus, pertinet ad virtutem fidelitatis, ac justitiæ, & sic de aliis ratiocinandum est. Quod ergo aliquis suarum rerum dominium retineat, illis tamen minime utatur, nisi dependenter a voluntate Superioris, hoc nullo modo quidditative spectat ad VotumReligiosæ Paupertatis; sed talis dependentia est actus virtutis Obedientiæ, per quam homo propriam voluntatem alterius imperio subijcit; sicut pariter actus continentiæ non esset, sed actus Obedientiæ, si quis ad propriam Uxorem, ex condicto cum ea, non accederet, nisi de consensu Confessarij, cui obedientiam promisisset. Sequitur igitur, quod ex usu rerum (quarum dominium quis servat) dependente a voluntate Superioris non possit duci argumentum inferens gradum Religiosæ Paupertatis.

244 Assertio quarta (quod nempe abdicatio dominij rerum, quo ad usum, moraliter necessaria sit ad statum perfectionis, non autem abdicatio dominij quo ad possessionem) inter se pugnantia continet. Siquidem, ut supra dictum est, perfectio hominis Christiani consistit in observantia trium consiliorum Evangelicorum, ac specialiter Paupertatis, dicente Christo. *Matth. cap. 19. Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Porro Paupertas, ut alias diximus, importat primo, & principaliter abdicationem proprietatis, ac dominij rerum, Secundario autem importat privationem juris utendi, sive usufructu rerum earundem, non excluso tamen usu facti, qui est ad sustentationem vitæ necessarius. Quomodo ergo stare potest, quod abdicatio juris utendi, quod minus est, spectet ad perfectionem, non autem abdicatio dominij, ac proprietatis, quod majus est? Quod si intelligatur, quod ad perfectionem pertineat abdicatio dominij quo ad usum facti, puta, quod aliquis habeat quidem dominium rei, hoc autem minime utatur nisi ad alterius voluntatem, non autem abdicatio dominij, ac proprietatis; adhuc sequitur major contradictio. Ratio est, quia uti re non pro libito, sed tantum ad voluntatem alterius spectat ad Obedientiam, quæ est unum ex tribus consiliis Evangelicis, & per quod homo voluntatem suam alterius præceptis alligat: quomodo igitur hoc erit necessarium ad perfectionem, & talis non erit abdicatio dominij, ac proprietatis, ut servetur Evangelica Paupertas, quæ est unum, & forte principale ex tribus consilijs, a quibus Christiana perfectio integratur.

245 Assertio quinta, (nempe quod solemnitas Voti Religiosæ Paupertatis, ut nempe per illud Religiosus amittat dominium suorum bonorum, & illud transferat in Monasterium, introducta sit universaliter a temporibus Justiniani Imperatoris) est pariter falsa, Ratio est, quia, ut habetur ex Actis Apostolorum *cap. 4. vers. 35.* omnes Fideles vendebant res suas, & ad pedes Apostolorum deferebant, & quia abdicabant bonorum suorum proprietatem, *nullus eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.* Crescente postmodum Fidelium numero, cum talis vita difficulter posset ab omnibus servari, ad solos Monachos redacta est; ut proinde Monachalis, seu Regularis status (ex eo quod profiteatur vitam primitivæ Ecclesiæ) dicatur a *Concil. Meldən. cap. 9. D. Basil. constit. Monast. cap. 19. D. August. in psalm. 132. Jo. Chrisost. de vit. Monast. lib. 3. Cassian. collat. 18. cap. 5. Gregor. de Valent. D. Thom. D. Bernard. D. Hyeron. Euseb. & alijs apud A S. Ubaldo quodlib. 1. dub. 4. nu. 30.* & a Sanctis Patribus *a Deo institutus, ab Apostolis fundatus, & a Sanctissimis Patribus excultus*; ita ut optime probant *Francisc. Bivar. de veter. Monach. lib. 2. cap. 4. num. 8. & in comment. ad Epist. Mart. Maxim. num. 37. A. S. Ubald. loc. cit. num. 31.* Regulares Ordines non fuisse a Sanctis Basilio, Augustino, Benedicto, ac S. P. Francisco tanquam quid de novo institutos, sed quos Apostoli fundaverant restitutos.

246 Ex hoc igitur convincitur, Monachos omnes qui longe præcesserunt tempora Iustiniani, bona sua contulisse ad utilitatem communem Monasteriorum, abdicata illorum proprietate, siquidem hoc consuetum jam erat ex Apostolica traditione, ac exemplo in Ecclesia primitiva, cujus mores, ac disciplinam Monachi profitebantur. Cum autem isti longo intervallo fuerint in Christiana Republica ante ætatem Justiniani Imperatoris, ineptum est dicere, quod abdicatio temporalium in Monachis, & illorum dominii translatio ad Monasterium inceperit tempore Justiniani, qui de hoc legem sanxit; attento maxime, quod a Laico Principe leges emanatæ afficere nequibant Deo mancipatos, ut sunt Monachi.

247 Septimum, & ultimum fundamentum est, quod communiter omnes Episcopi a Regularibus assumpti se teneant a Papa dispensatos, & se gerunt tanquam veros dominos fructuum mensæ Episcopalis, de quibus libere disponunt, & hoc sciente, & tolerante Papa: & proinde censetur per consuetudinem introductam derogatum esse cuilibet contrariæ dispositioni.

248 Respondetur primo, quod nulla consuetudo contra jus Divinum tenet, *Text. in cap. final. de consuet. Abb. in cap Tua nobis num. 8. de decim.* observatio autem Votorum Religionis solemnium est de jure Divino: unde sequitur, quod contra eam nulla unquam induci queat consuetudo, quæ potius vocanda est corruptela, aut abusus.

249 Respondetur secundo negando assumptum; siquidem quamvis aliquis Episcopus esse possit, *qui quærat quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi*, & qui medijs quandoque indirectis Episcopatum invaserit non *vocatus a Deo tanquam Aaron*, sed malis artibus ad regimen Ovilis Christi intrusus; & qui in Episcopatu superbiens se gerat tanquam dominum, & pro libito Ecclesiasticos redditus impendat aut in luxu, aut in pompa, aut in ditandis propinquis; tamen non sic faciunt alij, qui reluctantes, ad Ecclesias vocati sunt, & de gradu Episcopali non superbientes, consideraverunt se non esse bonorum Ecclesiæ proprietarios, sed administros, nec posse de ijs, nisi prudenter, & rationabiliter disponere pro ornatu, & fabrica Ecclesiæ, ac pauperum sustentatione &c. Se-

quitur ex his, quod non vera est consuetudo, quæ supponitur, quamvis enim multi essent, qui taliter viverent, ab his non posset induci legitima consuetudo, tum quia est contra jus Divinum, ut dicebam; tum quia refragatur sibi aliorum vita, quæ divinæ legi, ac Sacris Canonibus est conformis.

250 Respondetur tertio, quod, ut supra diximus, Papa in promotione personæ Regularis ad Episcopatum nullo modo eam transfert a statu Religiosi, neque dispensat in Voto solemni Paupertatis, tum quia Papa non potest dispensare in iis, quæ sunt juris Divini, *Abb. in cap. a nobis* 24. *num.* 4. *de decim.* tum quia translatus de uno ad aliumOrdinem ex dispensatione Papæ, sicut non dispensatur in Votis solemnibus (quia hæc omnibus Ordinibus Regularibus sunt communia) ita neque dispensatur in aliis Votis, ut de Voto non ambiendi Prælaturas nec intra, nec extra Religionem (quod in aliquibus Ordinibus Regularibus practicatur) post *Passerinum de stat. homin. quæst.* 185. *art.* 8. *num.* 168. *tom.* 1. & *tom.* 3. *qu.* 189. *art.* 8. *num.* 160. dat *Eustach. a S. Ubald. quolibet* 11. *dub.* 17. *n.*1172. & *seq.* qui affert ad hoc declarationem *Urbani VIII. Const. cum sicut.* 21. *Maii* 1635. Decretum *Sacr. Congr. Episc. & Regul.* 16. *Decembr.* 1639. ac Doctores *Laurea Thesaur. Caramuel. Lezan. Pellizzar. Pistach. apud a S. Ubald. loc. cit. num.*1171. Et optima ad hoc est ratio, quam adducit *Thesaur. de pœn. Eccles. par.* 2. *verf. Relig. cap.* 4. *num.* 13. quod nempe omnia Vota censeantur principaliter ob cultum Dei, & absolute emissa, alias autem eorum causas secundarias esse impulsivas, sive extrinsecas, ut bonum, seu quies Religionis &c. prout a jure *Arg. cap. Ex parte. il* 2. *de convers. conjug. cap. Magnæ de Vot.* deducitur. Hinc est, quod quamvis per transitum ab una ad aliam Religionem mutetur causa impulsiva, sive secundaria alicujus Voti in priori Religione emissi, non tamen mutatur causa primaria, ac essentialis, puta cultus, & honor Dei; & proinde per mutationem Religionis non cessat obligatio prioris Voti compatibilis cum posteriori Instituto.

251 Ex dictis igitur infertur, quod si in transitu ad Religionem etiam laxiorem, & quæ non obligat ad tantam perfectionem, Papa non dispensat in Votis tum solemnibus, tum non, emissis in priori Religione, hoc idem dicendum est de translatione Regularis ad Episcopatum, qui dum obligat ad gradum perfectionis acquisitæ, nullo modo relaxata supponit Vota solemnia in Religione emissa, cum hæc tendant ad conservationem perfectionis, quæ in Episcopo supponitur acquisita. Et ideo, ut ab initio diximus, Regularis factus Episcopus adhuc manet in suo statu Religioso, permanentibus ejus Votis solemnibus; & hoc confirmat praxis universalis talium Episcoporum, qui in suis litteris patentibus, dimissorialibus, encyclicis, seu edictalibus semper apponunt titulum Religiosi, dicendo *Frater N. Episcopus &c.* per quem universalem morem ineluctabiliter confirmatur nostra conclusio principalis. Ita &c. salvo &c.

QUÆSTIO ULTIMA.

In quo Sepulcro sepeliendus sit Ejectus, si extra Claustra decedat.

SUMMARIUM.

252 *Ejectus est sui juris in electione Sepulcri.*
Si nullum Sepulcrum eligit, in Parochiali Ecclesia debet tumulari.

252 RESpondeo, quod, cum Ejectus sit sui juris in electione Sepulcri, eo quia jure illo non privetur, debere sepeliri in Sepulcro a se nominato, ita *Antonius a Spiritu S. direct. regul. tract.* 4. *disp.* 3. *sect.* 12. *num.* 493. Quod, si nulla facta electione decesserit, sepeliri debet in Ecclesia Parochiali, non autem in Regulari; ita *ille* cum *Pellizario tract.* 8. *num.* 38. Ratio est, quia Ejectus ab Ordine sub jurisdictione Episcopi statuitur eo modo, quo cæteri Clerici illi subduntur: ergo eorum instar in Ecclesia Parochiali tumulabitur. Et ita finis hujus Operis ad Dei gloriam, Immaculatæ Virginis decus, & Seraphici Francisci laudem, in quo quæcunque censuram pati possunt, sint veluti non dicta, & omnia ibi contenta correctioni Sanctæ Matris Ecclesiæ humiliter subjicio, nec aliter intellecta esse volo. Amen.

FINIS.

TA-

TABULA

Capitum, & Quæstionum hujus Operis.

PARS PRIMA

De Incorrigibili expellendo.

PARS SECUNDA.

Praxis pro constructione Processus.

For-

PARS TERTIA.

De statu Expulsi.

CONSTI-

CONSTITUTIONES
ET
ORDINATIONES APOSTOLICÆ
NONNULLÆ.

Ad materiam Criminalem ſpectantes.

Breve Pij IV. de Bannitis, & Homicidis non audiendis in Carcere non conſtitutis, & de probanda eorum innocentia ſuper delicto, ſuper quo habiti ſunt pro confeſſis in vim fictæ confeſſionis Statutariæ, ut antea Julius II. decreverat.

PIUS PAPA IV.

Ad perpetuam Rei memoriam.

T ſi cuncta, quæ ex multa Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum providentia, proceſſerunt, executioni debitæ demandanda eſſe cenſemus, illa tamen præcipue, quæ ad ſalubrem temporalis ditionis Apoſtolicæ indemnitatem prudenter ordinata comperimus, ut illibata, firmaque perpetuo ſubſiſtant, libenter non ſolum noſtræ approbationis, verum etiam opportunæ innovationis munimine roboramur. Dudum ſiquidem cum fel: rec: Julius Papa II. Prædeceſſor noſter ex plurimorum fide dignorum relatione percepiſſet, multa homicidia ab octo præcipue annis in Provincia noſtra, tunc ſua, Marchiæ Anconitanæ perpetrata, ex eo præſertim, quod ipſi tam atrocis criminis Rei per Procuratorem defendi ſolebant, & plerumque ſubdolis cavillationibus abſolvi, & quod etiam tam a ſe, quam anteceſſoribus ſuis Romanis Pontificibus per commentitias, & minus veras narrationes, ac etiam ſub prætextu obtentæ pacis, abſolutionem, & caſſationem Sententiarum, ac proceſſuum deſuper habitorum impetraviſſent. Quo exemplo plerique ad hujuſmodi homicidia perpetranda, procliviores reddebantur. Adeout non tam in privatos, & Inimicos homines, ſed & in fratres, & alios Propinquos, Prætores, & Officiales populorum, & (quod nimis grave erat) a Sacerdotibus manus impias non continebant. Dictus Prædeceſſor attendens, quod ex facilitate veniæ frequentius hujuſmodi homicidia committebantur, ſalutareque remedium in his adhibere volens, ſua firma, ſtabili, incommutabili, perpetuoqe duratura Conſtitutione ſancivit, & decrevit.

Ut nullus in cauſa criminali, ex qua capitis, vel ſanguinis, aut alia quævis gravior arbitrio Judicis pœna infligenda eſſet, maxime in cauſa homicidii, per Procuratorem, excuſatorem, vel alium quemlibet de populo, quovis pacto admitteretur, nec Pater pro Filio, nec Abbas pro Monacho, nec Prælatus, aut Dominus pro ſubjecto, vel contra audiretur, niſi reus ſeipſum prius in carcerem conſtituiſſet.

Et ſi forte Judex aliqua ratione inductus ad excuſandum Rei abſentiam, vel innocentiam, ſeu aliam ob cauſam aliquem ex prædictis duxiſſet admittendum, poſſet in quocumque judicii ſtatu, & inſtantia cauſæ etiam ad concluſionem deductæ, ac etiam poſt Sententiam, ſi Reus ſupplicaviſſet, & in carcere conſtitutus innocentiam ſuam pateſacere vellet (niſi forte extaret Statutum in loco, quod contumax haberetur pro confeſſo, quo caſu non audiretur, niſi ex liquidiſſimis probationibus conſtaret Iudici, prætenſum reum non commiſiſſe maleficium, ſuper quo habitus fuiſſet pro confeſſo in vim fictæ confeſſionis ſtatutariæ) hujuſmodi criminis reum, aut conventum coram ſe ad perſonaliter comparendum vocare; & tanquam veritatis conſcium in carceribus audire. Qui ſi forte venire diſtuliſſet, Proceſſus, & Sententia pro ipſo reo lata, & inde ſequuta quæcumque etiam Fiſco, vel parte non agente, nullius eſſent roboris, aut momenti, prorſuſque pro infectis haberentur. Quinimo Reus ipſis pœnis juris, & conſtitutionum dictæ *Provinciæ*, quemadmodum ante Proceſſum, & Sententiam hujuſmodi fuerat, eſſet obnoxius, quacumque ipſius Provinciæ conſuetudine (quæ corruptela rectius dici poterat) non obſtante. Quod ipſum extendi voluit ad cauſas criminales præfatas, tam in Curia Maceratenſi, quam in aliis locorum dictæ Provinciæ Tribunalibus in quacunque inſtantia etiam per appellationem pendentes.

Dictæ propterea Conſtitutioni, & Sanctioni adjecit, quod ſi quis a ſe, vel a Sede prædicta, vel a Legato de latere pro tempore dictæ Provinciæ, vel S. R. E. Camerario hujuſmodi veniam, & remiſſionem, ſententiarumque & proceſſuum deſuper habitorum abſolutionem, cancellationem, caſſationem, & integram reſtitutionem, ſeu in priſtinum ſtatum repoſitionem impetraviſſet, etiam ſi in litteris ſuper hujuſmodi abſolutione factis, certæ ſcientiæ, & proprii motus, aut quævis aliæ inſolitæ clauſulæ apponerentur; deberent litteras ipſas Legato, ſeu Gubernatori, Locumtenenti, Rectori, vel cuicumque ipſius Provinciæ Præſidi exhibere, illiſque exhibitis de illarum veritate, vel ſubreptione docere, ipſeque in carceribus, vel in alio loco pro car-

carceribus assignando, vel superioris arbitrio, datis fidejussoribus, vocatis vocandis audiri, de veritate precum docere legitime, ac narrata in literis ad gratiam obtinendam, & Principem leniendum, & facilius inducendum verificare, & super subreptione, vel obreptione impetratæ gratiæ judicio stare. Quibus non observatis, vel eis in probatione deficientibus, veniam, remissionem, sententiarumque, & processuum desuper habitorum abolitionem, cancellationem, cassationem, restitutionem in integrum, seu in pristinum repositionem pro nullis, nulliusque stabilimenti habendas esse, eosque ipsos Juris, dictarumque Constitutionum pœnis adstrictos remanere voluit, & mandavit, dictis obtentis gratiis, & desuper etiam in forma Brevis expeditis literis non obstantibus. Et non solum remissiones deinceps faciendas, sed etiam literas Apostolicas in forma Brevis, aut alias jam obtentas, quæ nondum effectum cancellationis, & cassationis sortitæ fuissent sub eadem constitutione comprehendi statuit, super quo nec ætas junior annis viginti quinque homicidas ipsos excusaret, & homicida sic delinquens, qui vigesimum annum suæ ætatis attigisset, haberetur, & reputaretur pro majori in omnibus præmissis delictis, nec propterea a pœnis juris, constitutionum, vel statutorum eximeretur, vel liberaretur, nec apud Judicem minoris ætatis hujusmodi consideratio alicujus esse momenti voluisset. Decernens irritum, & inane quidquid contra præmissa, seu eorum aliquod attentaretur, vel quidquid etiam a Legato de latere, seu a quovis alio dictæ Provinciæ Rectore in derogationem, modificationem, seu quamlibet aliam dispensationem omnium, & singulorum præmissorum imposterum contigisset attentari sine sua expressa licentia, quæ in scriptis ostendi posset. Nec Literas Apostolicas a Se, vel S. Sede prædicta pro tempore concedendas contra præmissa, aut eorum aliquid cuiquam suffragari voluit, nisi per trinas literas interpolate emanatas suæ constitutioni hujusmodi in specie de verbo ad verbum, & specialiter fuisset derogatum, illasque contra mentem suam, & dictæ Sedis sote concessas ex tunc declaravit.

Et deinde piæ memoriæ Paulus Papa III. etiam Prædecessor noster per eum plurium fide dignorum testimonio accepto, quod nonnulli Civitatum, Terrarum, ac locorum eidem S. R. E. mediate, & immediate subjectorum, & præsertim Provinciæ nostræ Romandiolæ ad evitandum, seu differendum pœnarum condemnationes, & solutiones, ad appellationes frivolas plerumque recurrebant, causasque appellationum hujusmodi coram diversis Judicibus ordinarijs, & delegatis etiam Romanæ Curiæ per diversa rescripta a se, vel a Signatura sua justitiæ extorta, introduci procurabant contra formam diversarum constitutionum plurimorum, præsertim Julij prædicti, & recol. mem. Leonis X. & Clement. VII. Romanorum Pont. prædecessorum suorum, quibus inter alia cautum fuerat, quod appellationes in caussis condemnationum, & Fiscalibus, nisi facto deposito pœnæ, ad quam appellans fuisset condemnatus non admitti potuissent, sed ad pœnæ hujusmodi exactionem procedi debuisset. Idcirco idem Paulus prædecessor indemnitati Cameræ Apostolicæ hujusmodi in quantum potuit providere cupiens, per alias suas literas motu proprio, & ex certa scientia constitutiones præfatas, & in eis contenta quæcumque confirmavit, & approbavit, illasque in quantum opus esset innovavit. Et nihilominus Motu & scientia similibus, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine de novo statuit, & ordinavit, quod nullæ appellationes, & provocationes in causis Criminalibus, seu mixtis, ad Fiscum, & Cameram Apostolicam quomodolibet concernentes, non facto deposito pœnæ, in qua delinquentes, aut illi, qui pro delinquentibus ipsis fidejussissent, vel ex contractu quoquomodo condemnandi venirent, aut eatenus condemnati fuissent, recipi, & admitti possent; sed appellationes, & provocationes in causis hujusmodi interpositas, & in futurum interponendas, ac appellantes ipsus reijci debere, illas, ac quæcumque rescripta, & commissiones similium causarum, ad cujusvis instantiam per quæcumque ad commissiones Signaturæ Justitiæ signandas deputatum etiam per se, & successores suos Rom. Pont. eatenus signata, & in futurum signandas, non facto dicto deposito nullius fore, & esse roboris, vel momenti, sed illis non obstantibus ad ulteriora in causis ipsis usque ad pœnarum prædictarum effectualem exactionem procedi debere mandavit. Et insuper quod nullæ commissiones, Fiscum, & Cameram Apostolicam quomodolibet concernentes, per quemcumque a se, & Sede Apostolica ad commissiones in Signatura justitiæ signandas, ut præfertur deputandum, nec etiam per se, & successores prædictos signari possent, nisi Fisci, & Cameræ præfatæ Procuratore, & Thesaurario Provinciæ, de cujus etiam interesse ageretur, si in Rom Cur. præsens foret, citatis, & aliter signatæ nullius roboris, vel momenti essent, prout in singulis literis præfatis plenius continetur.

Nos igitur, ne literæ prædictæ, ex eo quod illarum executio ab aliquibus neglecta fuit, seu propter earum forsan non usum in desuetudinem abijsse, a quoquam prætendi, seu aliter quomodolibet allegari, deque earum viribus hæsitari contingat, sed illæ (ut par est) suos debitos sortiantur effectus, & ab omnibus observentur, providere volentes; Motu, & scientia similibus præfatas, & alias quascumque (quarum & inde secutorum quorumcumque aliorumque circa præmissa latius etiam de necessitate exprimendorum tenores, ac si de verbo ad verbum similiter inserti forent, præsentibus pro sufficienter expressis haberi volumus) aliorum prædecessorum nostrorum super præmissis tam sub plumbo, quam in forma Brevis editas literas, & in eis contenta, ac inde sequuta quæcumque Apostolica authoritate tenore præsentium approbamus, & confirmamus, eisque Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, ac ea valere, perpetuaque roboris firmitate subsistere, ac suos effectus plene sortiri, & ab omnibus, quos illa concernunt, & concernere poterunt quomodolibet in futurum, integre observari debere, decernimus, omnesque, & singulos tam juris, quam facti defectus, si qui forsan tunc intervenerint, & in eisdem supplemus.

Et nihilominus Motu, scientia, & authoritate præfatis per hanc nostram constitutionem in perpetuum valituram statuimus, & ordinamus: Quod nullus in pœnam capitis condemnatus, qui sub prætextu, quod ipse aliquem bannitum occiderit, aut alias quovis modo ad manus Curiæ pervenire fecerit, & propterea a dicta pœna capitis, in qua condemnatus fuit, liberari, & absolvi debere, aut alium bannitum per ipsum condemnatum nominandum juxta formam bannimentorum desuper emanatorum remittere posse prætendit, per procuratorem, excusatorem, defensorem

forem

forem, vel ut quemlibet de populo audiri, vel admitti possit, aut debeat, nisi prius reus ipse, qui liberationem, aut absolutionem, vel nominationem, & remissionem hujusmodi consequi, aut fieri posse, vel debere prætendit, se ipsum in carceribus juxta formam literarum Julij II. Prædecessoris nostri hujusmodi personaliter constituerit. Quodque literis prædictis, & huic nostræ dispositioni, nisi de ipsis clara, & expressa mentione facta, & per nostram, & successorum nostrorum Romanorum Pontificum manus propriæ signaturam derogari non possit. Sicque & non aliter in omnibus, & singulis præmissis, ac tam præsentibus, quam futuris causis, & litibus per quoscumque Judices, etiam S. R. E. Cardinales, & de latere legatos, ac Palatij Apostolici causarum, Auditores sublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, & authoritate judicari debere. Ac quidquid contra præsentium tenorem contigerit attentari, irritum, & inane decernimus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, & Provinciæ nostræ Marchiæ Anchonitanæ statutis, & consuetudinibus, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, privilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis illi, ac Civitatibus, Terris, & locis præfatis, eorumque Gubernatoribus sub quibuscumque verborum formis, & tenoribus, ac cum quibusvis clausulis, & decretis in genere, vel in specie, etiam motu, & scientia similibus concessis, etiam, iteratis vicibus approbatis, & innovatis. Quibus omnibus (illorum tenores, ac si de verbo ad verbum insererētur præsentibus pro sufficienter expressis habentes) illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrarijs quibuscumque, &c. Dat. Romæ, &c. die 10. Aprilis M.D.LXII.

Motus proprius particularis Pij IV. De executione sententiarum capto Bannito post sex Menses. Ac etiam de nonnullis alijs Capitulis Causas Criminales concernentibus.

PIUS PAPA IV.

MOtu proprio; &c. Licet dudum per fel. rec. Paulum III. & forsan alios Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac deinde per Nos inter alia justissimis rationibus tunc expressis provisum, ordinatumque fuerit, quod in causis criminalibus, seu mixtis Fiscum, & Cameram Apostolicam quomodolibet concernentibus, in quibus reos condemnari contingeret, appellationes, vel provocationes, nisi prius facto deposito pœnarum, in quibus ex delicto delinquentes ipsi, aut illi, qui pro eis fidejussissent, vel ex contractu quoquomodo condemnandi venirent, aut eatenus condemnati fuissent, omnino recipi, & admitti non possent, sed appellationes, & provocationes in causis hujusmodi interpositæ, & in futurum interponendæ, ac appellantes ipsi reijci deberent, aut si sententia esset in pœnam capitis condemnatoria, non admitteretur appellatio, neque aliter audiretur reus, nisi in carceribus constitutus. Et insuper quod quæcunque rescripta, & commissiones causarum similium appellationum, & provocationum ad cujusvis instantiam, per quemcumque ad commissiones Signaturæ Justitiæ signandas deputatum, aut etiam manu nostra, & successorum nostrorum non facto dicto deposito nullius essent roboris, vel momenti, sed illis non obstantibus ad ulteriora in causis ipsis usque ad pœnarum prædictarum effectualem exactionem deberet procedi. Quodque commissiones causarum, in quibus de interesse Fisci, & Cameræ prædictis ageretur, non deberent signari, neque expediri, nisi citato Procuratore Fiscali, Thesaurario Provinciæ, ex qua qualibet causa existeret, aliasque aliter prout in singulis, Pauli, & aliorum Prædecessorum, & nostris sub annulo Piscatoris sub die decima Aprilis 1562. expeditis literis, quarum tenores hic pro expressis haberi volumus, latius continetur. Tamen ordinationes, & dispositiones hujusmodi, nostraque & dictorum prædecessorum in illis edendis intentio, cavillantium calumnijs in dies eluduntur, & super rerum sinistris interpretationibus agentes pro Fisco, & Camera prædicta fatigant, & ex eo præsertim, quod nonnulli circa faciendum depositum prædictum contendant satisfactum esse statutis, & dispositionibus prædictis ex sola cautione in forma depositi, & quod citare Procuratorem Fiscalem, & Thesaurarium in expeditione singularum commissionum, tamquam nimis rigorosum videatur esse præter nostræ mentis intentionem. Insuper adversus obligationem constituendi reos appellatos in carcere diversas etiam cavillationes opponunt; Unde provenit, quod ipsi rei non coacti facere actuale depositum, non curant causas suarum appellationum expediri, sed potius de industria procurant illas in longum protrahi, maxime cum non citatis Procuratore Fiscali, & Thesaurario prædictis contingat per eos impetrari commissiones directas judicibus, vel in Alma Urbe existentibus negociorum multitudine impeditis, vel extra Curiam eorum amicis, & locis, in quibus non sunt qui jura Fisci tueri possint, aut velint, narrando etiam in ipsis commissionibus multa mendacia, ut illorum medio possint ad retardandā executionem, & causam intricandum inhibitiones ab ipsis Judicibus extorquere. Quæ omnia non solum tendunt in Cameræ prædictæ detrimentum (quod tollerabilius esset) sed etiam provenientie inde delictorum impunitate, datur alijs materia delinquendi, & universis populis scandalum non modicum.

Nos igitur calumnijs, & alijs inconvenientibus hujusmodi quantum cum Deo possumus obviare, & in his opportune providere volentes, hac nostra in perpetuum valitura declaratione, ordinatione, & constitutione statuimus, & ordinamus. Quod in supradictis seu criminalibus, aut civilibus, vel ex delicto, sive contractu, ut præfertur, procedentibus causis Fiscum, & Cameram prædictam, illiusque interesse quomodolibet concernentibus, non liceat alicui condemnato cujuscumque status, gradus, ordinis, qualitatis, & conditionis, etiam si Universitates, & Collegia fuerint, a condemnationibus hujusmodi, & Sententiis desuper latis, seu illæ diffinitivæ fuerint, sive interlocutoriæ, aut vim diffinitivæ habentes, appellare, provocare, aut de nullitate dicere, neque quomodolibet interpositæ appellationes, provocationes, & nullitatis dictiones hujusmodi per quosvis Judices ordinarios, vel delegatos in Romana Curia, vel extra commorantes, etiam per Camerarium nostrum, ac Præsidentes, & Clericos dictæ Cameræ, necnon ejusdem Cameræ Apostolicæ causarum generalem Auditorem moder-

nos, & pro tempore exiſtentes, aut eorum aliquem ſub indignationis noſtræ, ac excommunicationis pœna recipi, ſeu admitti poſſint, niſi prius eis, & eorum cuilibet per publica inſtrumenta conſtito, quod ante interpoſitam unamquamque appellationem, ſeu provocationem, vel nullitatis dictionem, ſi condemnatio contineat pœnam pecuniariam, ſeu pecunia æſtimabilem, fuerit ejuſdem pœnæ, ſeu illius æſtimationis factum integrale, actuale, & purum depoſitum in manibus Theſaurarii Provinciæ illius, ad quod quidem pœnale, & integrale depoſitum quoſcumque teneri volumus, niſi forſan ſumma deponenda reſpectu perſonæ condemnatæ ſit adeo magna, ut inſpecta quantitate, & qualitate facultatum illius, non ſine maximo diſpendio in brevi temporis ſpatio provideri poſſit. Quo caſu habita fide ſuper hoc a Gubernatore, ſeu Vicelegato illius Provinciæ, quod conſideratis præfatis condemnatus integre deponere non valeat, volumus ad medietatis, ſeu alterius minoris ſummæ, prout reorum facultates poſſe ferre per dictos Gubernatores, ſeu Vicelegatos judicabitur, depoſitionem omnino teneri, hoc caſu præſtent cautionem in forma depoſiti de ſolvendo reſiduum pœnæ, in qua condemnati fuerint infra annum, niſi abſolutionem legitime obtinuerint, & de prædicta abſolutione docuerint: Dummodo per Nos, vel Signaturam noſtram aliud ſuper dicto depoſito, citato tamen ſemper Fiſco, ordinatum, ſeu decretum non fuerit. Et ſi pœna ſit capitalis, pecunia non æſtimabilis, niſi prius ipſo condemnato in carceribus conſtituto, ac etiam facto depoſito præfato, talium appellationum, provocationum, & nullitatum commiſſiones ſignari, aut alias juriſdictione ordinaria per Judices ſupranominatos, ſeu alios, inhibitiones, monitoria, aut citationes extra Curiam decerni, & expediri, vel per eorum Notarios ſcribi, & relaxari non poſſint, niſi prius antequam illarum ſingulæ ſignentur, aut reſpective decernantur, & expediantur cum competenti termino ad dicendum cauſam quare ſignari, aut expediri non debeant, ut moris eſt, Procurator Fiſcalis, & Theſaurarius, vel Procuratores in Curia Romana exiſtentes Theſaurarij illius Provinciæ, ex qua fuit condemnatio facta, conjunctim citati fuerint, & ſi ſignandæ veniant, nonniſi hic in Curia, vel in Curia generali, & loco reſidentiæ Præſidis illius Provinciæ, ex qua cauſa ipſa eſt, committi poſſit. Et ſi ob inadvertentiam, ſeu alias aliquas commiſſiones, ſeu inhibitiones, aut monitoria, & citationes ſuper præmiſſis, aut aliquo præmiſſorum expediri contingat, Judices, quibus illa præſentabuntur reſpective illorum vigore ad inhibitionis decretum, aut ad aliquem alium actum ſub ſimili indignationis noſtræ, ac excommunicationis pœna non audeant, neque poſſint procedere, niſi prius, & ante omnia ſibi apud acta legitime conſtito, quod depoſitum fuerit, ut præfertur, factum, quodque in expeditione commiſſionis, inhibitionum, monitorij, & citationum extra Curiam, citationes prædictæ intervenerint, & rei ipſi ſe in carceribus conſtituerint.

Et inſuper quoniam eo hominum protervitas devenit, ut hi qui homicidium, vel maleficium aliquod committere deliberarunt, prius quærant eos, quos pro hoſtibus habent, treguæ, vel pacis prætextu aſſecurando decipere, quo facilior poſtea delicti perpetratio reddatur, expeditque propterea, ut quos Dei timor non retinet, pœnarum rigor deterrendo coerceat, populorum quieti conſulere, & flagitioſos Sicariorum, ac ſcandaloſorum auſus reprimere, nec non cavillationibus, quas ad ſolutionem pœnarum fugiendas hominum malitia in dies excogitat, ſubvenire volentes, quod pœnæ conventionales pacis, & treugæ ruptæ, & fidejuſſiones de non offendendo ſtipulentur in futurum per Notarios in favorem Cameræ Apoſtolicæ, non Communitatum, vel alterius, & ſi aliter factæ fuerint, in ipſius Cameræ favorem ſtipulatæ cenſeantur. Quoque in cauſis treguarum, paciſve fractarum ipſi tractores, vel eorum fidejuſſores allegare non poſſint, quod offenſa ex nova cauſa proceſſit, nec allegata cuiquam ſuffragetur.

Et quia in cautionibus de non offendendo partes intendunt, ut ſibi eo, quo melius fieri poteſt, modo cautum ſit, ne offendantur impune, & ideo promittunt non ſolum pro ſe ipſis, ſed etiam pro aliis eorum conjunctis, quod non offendent, neque offendi facient; ſed aliquando Notariorum imperitia ſenſum, & intentionem partium pervertente, contingit eos ſcribere, quod partes promittunt non offendere per ſe, & alios, ubi ſcriptum oportuiſſet pro ſe, & aliis differentiam videlicet inter has voces, per, & pro, neſcientes, vel confundentes, ac propterea præbentes anſam cavilloſis, & delinquentibus prætendendi, quod facta offenſione per unum ex comprehenſis in fidejuſſione, non ſit commiſſa ſtipulatione pœnæ, niſi conſtet, quod ille, qui offendit, de mandato principalis offenderit, unde etiam infinita ſcandala eveniunt, illaque remanent impunita. Idcirco, quod ſi quis Notarius errorem hujuſmodi commiſerit, mille ducatorum auri Cameræ Apoſtolicæ applicandorum pœna plectatur. Et nihilominus, ſive ex dictione, per, ſive ex dictione, pro, ſtipulatio concepta, & offenſa ſequuta fuerit, principales promittentes ad pœnam conventionalē perinde teneantur ac ſi ipſis mandantibus offenſio emanaſſet, & de eorum mandato legitime conſtaret, iidemque Notarii ſub ſimili pœna in inſtrumentis fidejuſſionum de non offendendo apponant clauſulam. Quod data contraventione alicujus comprehenſi in ſtipulatione, ſi contingat talem contravenientem vere, & realiter confiteri, vel ficte propter contumaciam in non comparendo, pœna conventionalis committatur, & exigi poſſit a fidejuſſoribus, nulla excuſatione, vel exceptione penitus admiſſa: Imo habeantur crimen, & contraventio, ac ſi per teſtes, vel alias legitime probatum, vel probata fuiſſent. Et ſi clauſula hujuſmodi in ſtipulatione omiſſa fuerit, illa nihilominus pro appoſita, & contraventio pro legitime approbata habeantur. Et ſimiliter ſi per principalem, vel alium in fidejuſſione comprehenſum ſtipulationi contraventum, & offendens, ſeu contraveniens contumax, iſque in meram contumaciam condemnatus fuerit, fidejuſſor ſtatim ad ſolvendum pœnam conventionalem cogatur, nec poſſit audiri, ſuum principalem offendiſſe ex cauſa neceſſariæ defenſionis allegando, & deducendo, ne videlicet delinquentes indirecte per Procuratorem, & interpoſitam perſonam audiantur, & quod dictum eſt in exemplo exceptionis hujuſmodi, id etiam ad omnia alia extendatur. Et ſi talis clauſula fuerit in prædictis ſtipulationibus omiſſa, nihilominus ſimiliter appoſita intelligatur, quod & ad legitimam per parentes ſolvendam extendimus, ut illam ſolvere teneantur etiam ſi eorum filii in meram contumaciam de aliquo delicto condemnati, aut banniti fuerint, non obſtante quocumque Statuto, aut forſan conſuetudine in contra-

tra-

trarium existente, quibus omnibus Nos per præsentes in ampliori forma derogatum esse censemus, & decernimus.

Præterea, quoniam sæpe contingit, ut qui ex aliquo crimine in contumaciam condemnati fuerint, perdurant ad multos annos in contumacia, expectantes occasionem, ut per temporis diuturnitatem criminis probatio impossibilis reddatur, & tunc quærunt contumaciam sibi remitti, & super defensionibus audiri cum criminis probandi facultas est Fisco sublata, causam plerumque vel coram Judicibus in ipsos propensis, vel in locis, ubi jura Fisci deduci non possunt, introducentes, statuimus, quod Rei in contumaciam condemnati ad suas defensiones faciendas admitti non possint, nisi infra sex menses, quoad faciendas, videlicet a die condemnationis, quo vero ad jam factas condemnationes a die publicationis præsentium computandos, nec alibi, quam in loca, ubi condemnatio sequuta est, vel in Curia generali Provinciæ, ubi delictum fuerit commissum. Et si secus fieri contingat, quæcumque absolutiones desuper obtinendæ, etiam si vigore commissionis signaturæ nostræ, nullius sint roboris, vel momenti, sed ad ipsarum condemnationum jam factarum executionem deveniri possit, & debeat. Quo termino sex mensium elapso, sententiæ in contumaciam latæ crimen notorium efficiant, & tanquam in rem judicatam transiverint, realiter, & personaliter executioni demandentur. Nec homicidis prosit minor ætas viginti annorum, dum tamen majores quatuordecim annorum extiterint. Quod si banniti hujusmodi in contumaciam condemnati veniant postmodum absolvendi, Judices sub pœna mille scutorum, & infamiæ perpetuæ illos gratis, & sine ulla sportularum solutione absolvere debeant.

In causis Clericorum criminalibus mere ecclesiasticis Ordinarii Ecclesiastici privative ad seculares Judices cognoscant, sed in aliis mixtis sit locus præventioni inter Ordinarium, & Judicem secularem, dataque præventione ex parte Ordinarii Ecclesiastici, non nisi contra Clericos tantum procedere possit. Et si prætenderetur ratione connexitatis delicti, vel alias quomodocumque, laicum ejus forum sortiri debere, Judex tamen secularis ita præveniens, quavis inhibitione sibi facta non obstante, absque censurarum, vel similium pœnarum incursu procedere possit.

Nec non quibuscumque appellationibus, provocationibus, nullitatum dictionibus, commissionibus, inhibitionibus, & aliis decretis contra formam superius traditam per quoscumque, etiam Judices præfatos pro tempore quolibet emanatis, & factis, non attentis, libere, & licite per Judices, a quibus ad suarum condemnationum totalem executionem, alias tamen legitime sub similis indignationis, & excommunicationis pœna procedi posse, & omnino debere, aut procedant præcipimus, & mandamus.

Et insuper tam Judicibus præfatis, quam Notariis sub eadem excommunicationis, ac indignationis nostræ, privationisque officiorum pœna ne contra præmissa, aut quicquam præmissorum facere, & attentare præsumant, districtius inhibemus. Sicque & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscunque &c. sublata &c. judicari, & interpretari in quavis causa, & instantia debere, irritum quoque &c. decernimus. Non obstantibus præmissis, ac quibusvis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, statutisque, & consuetudinibus singularum Provinciarum prædictarum, Civitatum, Oppidorum, & locorum eorumdem, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis, Universitatibus, Communitatibus, & hominibus Provinciarum, Civitatum, & locorum prædictorum, ac etiam singulis prænominatis, & aliis quibuscumque Judicibus &c. per Nos, & Prædecessores nostros concessis, ac etiam iteratis vicibus innovatis, quibus omnibus &c. illorum tenores &c. hac vice latissime derogamus, cæterisque in contrarium facientibus quibuscumque cum clausulis opportunis, & consuetis. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum Kal. Junii an. sexto. Publicat. die 26. Maii 1565.

Motus proprius Pii Papæ V. per quem præcedens Motus proprius Pii IV. moderatur.

PIUS PAPA V.

Motu proprio &c. Cum ob innumeras Rom. Pont. occupationes, ac particularium rerum quarumlibet status ignorantiam contingit ab eo quandoque literas emanare, quæ in magnum aliquorum præjudicium redundare noscuntur, minime reprehendendum esse videtur, si tamen præjudicio cognito literas hujusmodi, etiamsi per ejus Prædecessorem emanaverint, tamquam per inadvertentiam editas revocat, & limitat, aliasque desuper disponit, prout rerum, & temporum qualitate pensata conspicit in Domino salubriter expedire: Dudum siquidem fel. rec. Pius Papa IV. prædecessor Noster cupiens criminibus, & excessibus, qui in dies oriebantur, providere, per quasdam suas in formam Motus proprii editas literas inter alia statuit, quod in causis treguarum, & pacis fractarum ipsi fractores, vel eorum fidejussores allegare non possent, quod offensa ex nova causa processisset, nec allegata cuiquam suffragaretur. Et etiam quod in causis mixtis inter Judicem Ecclesiasticum, & laicum locus sit præventioni, ita tamen, quod Judex Ecclesiasticus in casu præventionis non possit procedere contra laicum, sed illum debeat remittere ad Judicem laicũ, & alias prout in eisdem literis plenius continetur.

Nos considerantes a ratione, & juris debito alienum esse eos, qui criminis innoxii fuerint, eorumque fidejussores, si tregua, pax, seu fidejussiones de non offendendo postea ex nova emergente occasione fractæ fuerint, earum occasione gravari debere, cum præcipue paces, treguæ, seu fidejussiones hujusmodi de non offendendo non ad offensionem ex futuris causis, sed ex præteritis tantum oriantur, literas præfatas quoad præmissa revocantes, cassantes, & moderantes, effectumque suum sortiri in præmissis non posse decernentes: Motu simili &c. novam causam in pacis, treguarum, seu fidejussionum hujusmodi fractione principales tantum, videlicet qui fuerunt in causa pacis, treguarum, seu fidejussionum de non offendendo hujusmodi factarum, seu faciendarum, præstitarum, seu præstandarum, si ipsi aliquo modo, seu aliquis eorum in dictis fractionibus intervenerint, seu intervenerit, videlicet si aliquis ex dictis principalibus aliquem ex comprehensis in pace, tregua, seu fidejussione de non offendendo offenderit, vel ipse ab aliquo ex ipsi comprehensis offendatur, non excusare. Si vero supradi-

prædicti principales, seu aliquis eorum in fractione pacis, treguæ, seu fidejussionis hujusmodi, ut supra non intervenerint, seu intervenerit, ipsos eorumque consanguineos, & fidejussores, cæterosque in pace, tregua, seu fidejussione de non offendendo comprehensos, & quemlibet eorum novam causam hujusmodi allegare posse, & ea probata excusari debere, & quoquomodo gravari, perturbari, aut inquietari non posse, neque debere, idque tam in causis motis, & indecisis pendentibus, quam etiam finitis, & in quibus etiam pronunciatum fuit (dummodo Sententiæ desuper latæ totaliter non sint executioni demandatæ) locum sibi vindicare posse, & debere declaramus.

Cumque etiam sæpe contingat partes ipsas contra quas in contumaciam procedi consuevit, vel ita negociorum more gravari, vel ita longe abesse, ut ipsorum contumaciam sex mensium spatio hujusmodi expurgare minime queant, terminum sex mensium ad annum prorogamus, & contumacibus hujusmodi defensiones non nisi post anni elapsi terminum denegari debere, ac quascumque aliter quam, ut præmittitur, ferendas Sententias nullas, inanes, nulliusque roboris, & momenti fore, & esse, prout Nos eas ex tunc tanquam contra juris debitum, & de facto latas annullamus, cassamus, & irritamus.

Quo vero ad præventionem inter Judicem Ecclesiasticum, & Laicum, declaramus illam habere locum in terminis, & statu prout ante dictum Motum proprium erat, ac ipsum ad terminos juris in hoc reducimus, & volumus, ut in præventionibus procedatur juxta formam juris, & sacrorum Decretorum, Concilii Tridentini, & non alias, aliter, nec alio modo, sicque & non aliter per quoscumque Judices &c., etiam S. R. E. Cardinales, ac causarum Palatii Apostolici Auditores, sublata &c. judicari debere, irritum quoque &c. authoritate Apostolica tenore præsentium statuimus, & ordinamus. Et nihilominus pro potiori præmissorum validitate omnibus, & singulis Judicibus tam ordinariis, quam delegatis, & subdelegatis, delegatis, ac eorum locatenentibus, & Notariis sub excommunicationis majoris, ac indignationis nostræ, officiorumque suorum privationis pœnis, ne contra præmissa, aut illorum aliqua facere, & attentare præsumant, districtius inhibemus. Non obstantibus præmissis, ac quibusvis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac quarumcumque Civitatum, provinciarum, & locorum etiam juramento &c. roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis, Universitatibus, Communitatibus, & hominibus Provinciarum, Civitatum, & locorum prædictorum quomodolibet concessis &c. Quibus omnibus &c. etiamsi de illis &c. illorum tenores &c. hac vice latissime derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque, cum clausulis opportunis. Publicat. die 20. Junii 1566.

Declaratio Pii Papæ V. quomodo Rei in contumaciam condemnati, & infra annum capti, admittendi, vel non admittendi sint ad faciendum eorum defensiones. Et de executione Sententiæ contra eos captos, si legitima ad inquirendum indicia præcesserunt.

PIUS PAPA V.

MOtu proprio &c. Dudum postquam fel. rec. Pius Papa IV. prædecessor noster cupiens subterfugiis delinquentium obviare, per quasdam suas in forma Motus proprii editas literas sub dat. Romæ apud Sanctum Petrum 12. Kal. Junii Anno sexto, inter alia statuisset, quod Rei in contumaciam condemnati ad suas defensiones faciendas admitti non possint, nisi intra sex menses, quoad faciendas videlicet a die condemnationis, quo vero ad jam factas condemnationes a die publicationis earundem literarum computandos, per alias nostras etiam in forma Motus proprii emanatas literas, die 20. Mensis Junii Pontificatus nostri anno primo publicatas, terminum sex mensium hujusmodi ad annum prorogavimus, ac contumacibus hujusmodi defensiones non nisi post anni elapsi terminum denegari debere decernimus. Cumque, sicut accepimus, a nonnullis ordinationem, & dispositionem hujusmodi, nostramque, & dicti prædecessoris in illis edendis intentionem variis calumniis eludere, & super earum sinistris interpretationibus agentes pro Fisco, & Camera Apostolica fatigare, & causas in longum protrahere, & illas intricare, sententiarumque executionem evitare satagentibus, sæpe in dubium verti contingat, licet ex verborum proprietate res clara sit, An scilicet tam sponte comparentes, de quibus loquitur Motus proprius præfati Prædecessoris, quam etiam capti intra dictum tempus, indistincte admitti debeant ad faciendum suas defensiones, maxime stantibus in eodem nostro Motu proprio appositis supra relatis verbis, videlicet, ac contumacibus hujusmodi defensiones non nisi post anni elapsi terminum denegari debere, quæ indefinite prolata sunt, & videntur posse comprehendere tam sponte comparentes, quam Captos. Nihilominus considerantes, quod verba ipsa nihil aliud disponunt, quam prorogationem termini iis, quibus ex forma motus prædicti Prædecessoris denegari non poterat.

Nos igitur ad tollendum omne dubium, & absurdum evitandum, quod capti, & sponte comparentes paris essent conditionis, necnon calumniis, & aliis inconvenientibus hujusmodi, quantum cum Deo possumus obviare, omnemque disputandi materiam tollere, & in his opportune providere volentes, necnon singularum literarum prædictarum, ac inditiorum, inquisitionum, processuum, condemnationum, & Sententiarum desuper formatarum & latarum, ac formandarum, & promulgan. hujusmodi, aliorumque forsan. latius exprimendorum tenores, continentias, formas, & compendia, ac reorum delictorum, criminum, & excessuum, ac pœnarum hujusmodi, & Judicum nomina, cognomina, gradus, & qualitates, ac quantitates, & loca pro plene, & sufficienter expressis habentes, & decernentes, necnon singulares prænarratas literas

con-

confirmantes, & innovantes Motu simili &c. Quod Banniti, & in contumaciam condemnati in poenam capitis, & ultimi supplicii, si capti ad manus Curiæ devenerint, per Judices ad novas, sive alias defensiones faciendas, etiam intra dictum tempus non admittantur, nisi habita a Nobis, vel Signatura nostra desuper gratia speciali, nec literæ ipsæ, quæ in eorum odium editæ sunt, eis in aliquo suffragentur, aut illis se juvare, seu defendere possint. Quinimmo quod Judices præfati sententias ipsas condemnatorias tam in Urbe, quam extra eam latas, & ferendas, si tamen legitimis præcedentibus indiciis ad inquirendum promulgatæ fuerint, executioni realiter, & corporaliter suis loco, & tempore congruis respective totaliter, & integre, contra sic captos demandent, & demandari faciant, hac nostra perpetuo valitura declaratione declaramus, & decernimus, & quatenus opus sit de novo statuimus, & ordinamus, & ita mentis, & intentionis nostræ fuisse, & esse attestamur.

Præterea Almæ Urbis nostræ Generali Gubernatori, cæterisque Judicibus, Ordinariis, vel Delegatis in Romana Curia, vel extra eam residentibus quibuscumque, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub indignationis nostræ poena committimus, & mandamus, districte præcipiendo per præsentes, quatenus hujusmodi nostram declarationem, seu novam constitutionem, & ordinationem, nec non ipsas præsentes, & in eis contenta omnia, & singula in Causis Criminalibus, seu mixtis, ac aliis Fiscum, & Cameram Apostolicam, illiusque interesse quomodolibet concernen. nunc, & pro tempore pendentibus quibuscumque; etiamsi forsan aliqui capti nunc in Carceribus detineantur, perpetuo inviolabiliter observari mandent, & faciant, & illi observent, & ita, & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Judices, & Commissarios &c. etiam S. R. E. Cardinales, ac Palatii Apostolici Causarum Auditores, sublata &c. judicari, interpretari, & diffiniri debere, irritum quoque &c. decernimus. Non obstantibus præmissis, ac quibusvis Constitutionibus, Ordinationibus Apostolicis, Statutisque, ac Consuetudinibus Provinciarum, Civitatum, Oppidorum, & locorum quorumcumque etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate roboratis, privilegiis quoque, Indultis, & Literis Apostolicis, Universitatibus, Communitatibus, & hominibus Provinciarum, Civitatum, & Locorum prædictorum, ac etiam singulis prænominatis, & aliis quibuscumque Judicibus &c. per Nos, & Prædecessores nostros concessis, & etiam iteratis vicibus innovatis. Quibus omnibus &c. illorum tenores &c. hac vice latissime derogamus, ac stylo Palatii, cæterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque.

Volumus autem, quod præsentis Motus proprii, etiam absque data, & registratura, sola signatura sufficiat, & ubique fidem faciat in judicio, & extra, regula contraria non obstante, ejusque transumptis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ, seu literæ desuper breve nostrum expediri possint, etsi videbitur, cum omnium, & singulorum prænarratorum, & expressorum, aliorumque necessariorum specificatione, & insertione, & cum aliis clausulis opportunis, & consuetis.

Bulla Generalis Pij Papæ Quinti contra Homicidas, Bannitos, & alios facinorosos.

PIUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

EX supernæ dispositionis arbitrio, gregis Dominici curæ præsidentes, inter varias animi sollicitudines, quæ ex pastoralis officii ministerio Nobis incumbunt, illam a Nobis potissime amplectendam esse putamus, per quam inter singulos gregis ejusdem fideles, præsertim vero Nobis, & Romanæ Ecclesiæ Subditos, pax, & concordia conserventur, seditiones sedantur, scandalis obviatur, & animarum salus procuretur. Unde ea, quæ sedula meditatione hactenus a diversis Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris præmissorum ratione gesta fuisse, ac ordinata comperimus, quo sæpius fideles ipsi illa perspicient innovari, eo ferventius, ac promptius ad illorum observationem excitentur, confirmanda, innovanda, nostræque authoritatis munimine roboranda esse censemus, aliasque desuper disponenda prout in Domino conspicimus expedire. Sane alias postquam felicis recordationis Pius Papa II. Prædecessor noster per eum accepto, quod a certis tunc elapsis annis citra in terris, locis, & tenimentis dictæ Romanæ Ecclesiæ mediate, vel immediate subjectis quamplura, etiam ex levibus causis, commissa esse reperiebantur homicidia, idem Prædecessor attendens crimen hujusmodi inter alia perniciosum esse, & detestabile, & juxta canonicas sanctiones debere gravi animadversione puniri, & tanto severius puniendum, & extirpandum fore, quanto manifestius cognoscebatur, & eo scandala, & plura mala subsequebantur, ac cupiens, quod ejusdem Ecclesiæ mediate, vel immediate subjecti pacifici forent, & modesti, ac terras, & loca prædicta a Sicariis expurgare, inter alia per suas literas statuerat, & declaraverat, quod omnes illi, qui pro delicto hujusmodi forent condemnati, aut alias de Civitate aliqua, seu Districtu ipsius Banniti, non possent ad Civitatem, seu Districtum hujusmodi quocumque tempore, seu in eis, vel eorum altero moram trahere, etiam habita pace ab hæredibus, & consanguineis, seu filiis ipsius occisi, nec Legatus, etiam de Latere, aut Gubernator, qui pro tempore foret, vel quivis alius posset authoritate Apostolica, seu ex officio suæ Legationis aliquem Homicidam, seu Bannitum rebannire, & reducere, seu vocare ad Civitatem, vel Districtum, aut eorum alterum, seu ei licentiam, vel Salvum conductum concedere, seu morandi in eis, vel eorum altero, in perpetuum, vel ad tempus modicum, sive magnum, nec etiam ad diem unum, sive noctem. Quod si secus per quemcumque ex prædictis factum foret, ipso facto poenam excommunicationis sine ulteriori sententia declarationis, a qua per alium, quam per Summum Pontificem, & tunc facta de hoc speciali expressione, non

pos-

possit absolvi, ac licentia, reductio, revocatio Salvus conductus, & cessatio processus, & banni hujusmodi essent ipso jure nulla, nulliusque roboris, vel momenti, incideretque etiam in pœnam ducatorum mille aur. Cameræ Apostolicæ applicandorum, quam Thesaurarius, cui hoc secrete, vel publice foret relatum, & denuntiatum, retineri faceret, & mandaret, nullo super hoc expectato, seu requisito Superioris mandato. Quod si non faceret ipse Thesaurarius eandem sententiam excommunicationis ipso facto cum eisdem qualitatibus incurreret. Ipseque rebannitus, reductus, sive quocumque alio modo reversus posset, deberetque capi, detineri, & incarcerari ac de ipso secundum sententiam contra eum latam, Justitia fieri per Gubernatorem, Potestates, vel alios Officiales, ad quos spectaret, & pertineret incontinenti sine ulteriori, sententiæ notificatione, requisitione superioris, vel alterius sub pœna ducentorum ducatorum auri, Cameræ prefatæ applicandorum, quam Thesaurarius prefatus simili modo, & forma, ac sub similibus censuris faceret retineri, & quod quæcunque appellationes interpositæ, vel interponendæ ab hujusmodi, vel aliis sententiis, sive gravaminibus contra Homicidas latis, vel a processu contra eos facto, & si lis, vel instantia super eis penderet, & inhibitiones vigore ipsarum emissæ forent per Auditorem Cameræ, vel alium quemcumque Ordinarium, vel Delegatum, essent nullæ, & invalidæ, nec ad ulteriora super his, & ipsarum vigore procedi posset, aut deberet. Quinimo appellationes, lites, & causæ hujusmodi censerentur avocatæ, extinctæ, & invalidæ, nec Potestates, seu Officiales, quibus inhibitum foret, mandatis, inhibitionibus litis pendentis, censuris, & pœnis in eis contentis astringerentur, immo tenerentur, & deberent ad executionem sententiarum latarum procedere: Posset tamen in casibus a jure, vel statuto permissis appellari ad Gubernatorem Civitatis, seu Provinciæ, qui infra mensem, causam diffinire tenerentur, quo elapso, inhibitio, & instantia super eis essent nullæ, & libere sine impedimento posset fieri executio sententiæ, vel banni, ac si non fuisset inhibitum, & appellatum, quodque Banniti, & condemnati propter hujusmodi crimen homicidii censerentur Banniti ab omnibus circumvicinis locis usque ad milliaria quinquaginta, infra quæ, si reperti forent, possent, & deberent capitalis sententiæ suæ condemnationis pecuniariæ executionis fieri contra eos per Potestates, & alios Officiales Civitatis, Districtus, & loco Præsidentes sub pœnis pecuniariis simili forma incurrendis, ita quod omnes, & singuli homicidæ, quorum delictorum notorium foret, vel de homicidio infamati, seu condemnati, etiã si de delicto hujusmodi ex forma statuti non posset inquiri, vel aliqua pœna imponi, vel etiam si ipsius delicti, vel pœnę pro eo impositę auctoritate Apostolica, vel alterius ab ea, vel a Romano Pontifice potestatem habente esset facta remissio, cassatio Processus, & Sententia annullata, vel alias quomodolibet dispositum per viam gratiæ, vel justitiæ remissionis in toto, vel in parte, non posset habere officia vel dignitates in quibuscunque locis, Civitatibus, & Terris, a quibus Banniti forent, & in quibus domicilium eorum, originemque haberent, seu alias moram traherent, vel residerent, etiam si forent absoluti, rebanniti, vel alias eorum sententia, seu condemnatio, sive processus irritati, vel alias pro infectis habiti, sed perpetuo essent infames, & omni officio, & dignitate privati, nec possent ferre testimonium, nec Tabellionatus officium exercere, neve admitterentur ad judicandum seu aliud officium exercendum, & ab omnibus actibus legitimis essent perpetuo suspensi, quinimo si hujusmodi officia acceptarent, exercerent, seu alias ad ea exercenda admissi forent, tam ipsi, quam Gubernator, Legatus, aut superior, qui eum eligere, vocare, aut ipsum officium exercere, seu ei præesse pateretur, pœnam quingentorum ducatorum auri ipso facto incurrerent, & sua gubernatione privarentur, nec gesta in judicio, vel extra judicium, tam per eum, qui admissus foret ad officium, quam per eum, qui illud exercere passus foret, de cætero valida essent, & robur obtinerent, quinimo essent nullius roboris, vel momenti, & si Ecclesiasticæ personæ forent, sententiam excommunicationis ipso facto incurrerent sine ulteriori declaratione, a qua pœna non possent preterquam a Romano Pontifice cum speciali delicti seu homicidii hujusmodi expressione absolvi. Thesaurarius Cameræ sine ulteriori requisitione, seu notificatione, aut inhibitione, vel monitione salarium eisdem, vel alteri debitum retinere deberet, si ab eo deberetur. Si vero non deberetur, Potestati, Gubernatori, vel alteri, ad quem spectaret, ab eis, vel eorum altero exigi, & satisfieri sub eisdem literis, quas idem Prædecessor per omnes Civitates Ecclesiæ publico præconio publicari mandaverat.

Dum sæpius contingeret, quod offensionis ignarus, aut ob hujusmodi excessus plurimum condolens horribili immanitate, & furiosa dementia in vindictam injuriæ vulneraretur, & interdum occideretur, aut aliquis propinquorum offensi ad ultionem injuriæ propinqui sui, ut præmittitur, propinquum offendentis vulneraret, vel occideret, seu vulnerari, vel occidi faceret, inde quoque juxta damnabilem abusum Civitatis, utraque pars se domibus privatis includeret, quas in contemptum Summi Pontificis, videlicet Principis, ac etiam Magistratuum Civitatis armatis complebant, & interdum fores Domorum, ac porticus steccatis communibant, ubi tanquam ad officinas, ac Asylum scelerum perditi homines, & scelesti ab utraque parte conveniebant, illic invida factio conjungeretur, atrocissima sceleris immanitate concordans, illic dementia, & furia esset venalia iniuria, dum hi qui nulla erant iniuria lacessiti ad vindictam offensorum insana mente, & servili crudelitate conjurarent, hi essent, quorum pedes veloces erant ad effundendum sanguinem, qui viam pacis non cognoverant, inter quos fœda, & obscœna commercia, alienarum pecuniarum effusio, patrimoniorum dissipatio, diræ blasphemiæ, & obscœni agebantur incestus, ex his oriretur regentium Rempublicam, & Magistratuum contemptus, ac seditiones nonnunquam suscitarentur. Et si quando hujusmodi rixæ, & dissentiones intercederent, non solum propinqui atque conjuncti, sed etiam extranei utrique parti se offerrent: Quod vulgo Apuleos, & materno vocabulo (*fare di bene*) nuncupabatur, ex quo plerumque totius Civitatis studia dividebantur, & non sine gravi nota Regentium, atque discrimine Reipublicæ armarentur adversus proximos miseri spiritu Diaboli repleti, occasione jus humanæ societatis, omnem charitatem, omnem civilem concordiam damnabili abusu subverterent, piæ memoriæ Paulus Papa II. etiam Prædecessor noster per suas litteras perpetuo statuerat, & ordinaverat, ut quicunque ex tunc deinceps Baro, aut Domicellus, ac

ac Civis Romanus, vel quævis alia Ecclesiastica, sæcularisve persona cujuscumque conditionis, & qualitatis existeret, quacumque etiam atroci injuria lacessita, pro sua, vel amici, aut propinqui injuria vindicanda patrem, aut filium, fratrem, aut propinquum, vel alias amicum, vel domesticum offendentis vulnerare, mutilare, occidere, vel quocumque modo realiter, vel personaliter offendere præsumeret, aut alia fieri faceret, vel mandaret, similiter qui in Urbe Roma, vel ejus Districtu occasione rixæ, vel brigæ Domum communire, armatos receptare, aut tenere, vel adhærentes, & complices, ac fautores brigæ accersire, sive quamcumque conventionem, Congregationem, & collectam hominum ad ultionem injuriæ invocare, excitare, invitare, vel receptare præsumeret per se, vel per alium, crimen læsæ majestatis, rebellionis, & seditionis in Urbe concitatæ Reus censeretur, & haberetur, ac veluti talis a competentibus judicibus severissime puniretur; Ecclesiastici vero talia perpetrantes omni dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio essent ipso jure privati, & perpetuo mancipentur, ac beneficia eorum libere per illos, ad quos collatio pertinebat, conferrentur: Omnesque præterea talia committentes tamquam Christianæ Religionis alieni, publicæ pacis æmuli, ab omni Populo, Civitate, Loco, & Terra dictæ Ecclesiæ mediate, vel immediate subjecta, essent perpetuo diffipati, eorumque bona tam mobilia, quam immobilia essent ipso jure Cameræ Apostolicæ confiscata: Nulli præterea talium alicujus aperiretur janua dignitatis, aut honoris Ecclesiastici, vel mundani, seu ad alicujus loci regimen esset ascensus. Et ut magis esset famosa eorum infamia, factio testamenti active, & passive esset eis interdicta, ad actus legitimos nullus eis pateret aditus, nulla porta panderetur, omni spe gratiæ, aut dispensationis adempta. Et præter prædictas pœnas sententiam excommunicationis, & perpetuæ maledictionis incurrerent, a qua absolvi non possent nisi per Romanos Pontifices, præterquam in mortis articulo constituti. Illi vero qui ipsis offensis, vel offendentibus, seu brigosis adhærere, favorem, opem auxiliumque promittere, aut in Domibus, vel Castris, Locis, seu fortalitiis suis receptare, aut qui juxta vulgare (*fare di bene*) ex tunc deinceps præsumerent, tanquam fautores scelerum, & conspiratores adversus publicam pacem omnino similis rebellionis, confiscationis, depositionis, privationis, inhabilitatis, ac excommunicationis, & anathematis pœnas incurrerent. Et præterea ut Domus, & habitationes principalium offendentium, qui vindictam in alios, ut præmittitur, sumere, & exercere, aut etiam qui ex utraque parte domos ipsas munire, aut Congregationes occasione brigæ, aut collectas hominum adunare, vel armis, aut armatis, seu steccatis, aut propugnaculis communire ausi forent, in detestationem tanti facinoris demolirentur, & usque ad solum ad perpetuam infamiam prosternerentur. Per hoc quoque Sæcularibus, aut aliis Judicibus suis competentibus non ademerat facultatem utendi Statutis, & legibus adversus tales editis, & edendis.

Et successive recolendæ memoriæ Sixtus Papa IV. similiter Prædecessor noster, accepto per eum quod contenta in literis Pii Prædecessoris hujusmodi a certis annis tunc elapsis citra non fuerant observata; & ex illorum non observantia subditi præfatæ Ecclesiæ procliviores erant ad homicidia committenda, ac fere passim quotidie perpetrabantur, & homicidæ præfati ideo ad illa committenda promptiores existebant, sperabant latere, & suorum excessuum remissionem consequi facile posse, ac detestabilem, & horrendam Sicariorum nequitiam talium ad aliorum cautelam juris remediis prosequi studio cupiens indefesso, habito super iis cum fratribus suis præfatæ Ecclesiæ Cardinalibus deliberatione matura, de illorum consilio per suas Literas, Statuta, decretaque Pii Prædecessoris hujusmodi, ac prout illa concernebant omnia, & singula in dictis Literis Pii Prædecessoris præfati contenta approbaverat, & robur perpetuæ firmitatis obtinere debere decreverat, ac voluerat, & de eorundem fratrum consilio statuerat, & ordinaverat, quod condemnati eatenus, & quos in posterum condemnari contingeret ubilibet in Civitatibus, Terris, & Locis prædictis pro homicidio, sive ut principales, sive ut auxilium, consilium, vel favorem præstantes, suarum condemnationum remissionem, aut contra illas salvum conductum, licentiam secure in loco patrati criminis, vel infra quinquaginta milliaria (ut præfertur) propinquo, nullatenus obtinere possent ab alio, quam a Romano Pontifice, qui pro tempore esset, & alicujus alterius etiam Legati de Latere remissio nemini suffragaretur, & si forsan contingeret, eundem Romanum Pontificem ad remissiones sive salvum conductum hujusmodi procedere, talis remissio per præoccupationem processisse censeretur, & nemini prodesse posset, nisi in illa verus literarum Sixti Prædecessoris hujusmodi tenor de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes inferius insertus foret, ac specifica, & determinata causa exprimeretur, quæ eundem Romanum Pontificem induceret ad derogandum eisdem literis Sixti Prædecessoris, quæ cum tam matura deliberatione ab eodem Sixto Prædecessore emanaverant,

Et subsequenter sanctæ memoriæ Julius Papa II. etiam Prædecessor noster habita super iis cum fratribus suis tunc, & dictæ Ecclesiæ Cardinalibus deliberatione matura, & de illorum consilio litera Pii, & Sixti Prædecessorum hujusmodi, prout illa concernebant, omniaque, & singula in eisdem literis contenta per quasdam approbaverat, innovaverat, ac robur firmitatis perpetuo obtinere debere decreverat, ac illas ad bannitos, seditiosos, & rebelles, aut alios pro quocunque alio crimine capitali a quibusvis officialibus tam in dicta Urbe, quam extra eam, & in terris eidem Romanæ Ecclesiæ mediate, vel immediate subjectis jus dicentibus, pro tempore condemnatos, & brigosos nuncupatos pacem juxta ordinationes dictæ Urbis Apostolica auctoritate approbatas facere recusantes; Necnon jus sibi met contra alios dicentes, aut cavalcatas sine Romani Pontificis, aut officialium suorum speciali licentia facientes, vel moventes, præfata auctoritate de eorumdem fratrum consilio extenderat, ac universis, & singulis, tam Laicis, quam Ecclesiasticis cujuscumque status, gradus, ordinis, excellentiæ, & dignitatis, Ducibus quoque, Comitibus, Baronibus, Domicellis, nec non Communitatibus, Universitatibus Civitatum, Terrarum, Castrorum, & aliorum quorumcumque locorum dictæ Ecclesiæ mediate, vel immediate subjectorum, districte præcipiendo mandaverat, & inhibuerat, ne aliquis eorum homicidas, bannitos, exitiosos, & rebelles, aut pro alio capitali crimine condemnatos, aut brigosos pacem facere recusantes, seu jus sibi contra alium dicentes, aut cavalcatas facientes, vel

vel moventes io eorum Civitatibus, Castris, seu aliis quibuscumque recipere, & retinere, seu auxilium, consilium, vel favorem directe, vel indirecte, publice, vel ucculte, per se, vel alium præstare, aut in eorum Domibus, seu Castris, vel locis recipere, & receptare præsumerent, & si aliquis contra inhibitionem, & mandatum hujusmodi quovis modo directe, vel indirecte de cætero venire præsumeret, idem Julius Prædecessor omnes, & singulos sic Contravenientes excommunicationis majoris, & anathematis Sententiam, a qua non nisi ab ipso Julio Prædecessore, & ejusdem Successoribus (præterquam in mortis articulo constituti, & debita satisfactione præmissa) absolvi possent, incurrere, eosque omnibus, & singulis privilegijs, gratiis, libertatibus, indultis, exemptionibusque, immunitatibus realibus, & personalibus, ac Civitatibus, Castris, Terris, Locis, & Dominiis eorum, dignitatibus, & honoribus, juribus, & usficiis, ac etiam feudis, & concessionibus quibuscumque, quæ a Rumana præfata, & quibuscumque aliis Ecclesiis obtinere noscebantur, sub quacumque verborum forma, & tenore, ac cum quibusvis efficacissimis, & insolitis, etiam præservativis ab incursu privationis eo ipso privatos, & inhabiles, ac indignos ad illa, & quælibet alia in posterum obtinenda, & quoscumque actus legitimos exercendos fore nunclaverat, & illa per ipsum Julium Prædecessorem, & Successores suos, absque aliqua declaratione super incursu pœnæ privationis hujusmodi, aut citatione eorum, qui privationis pœnam incurrerent, facienda, aliis personis in feudum, seu Vicariatum, aut alias, ac si per lapsum temporis concessionis, aut finitam lineam ad dictam Cameram reversa essent, libere concedere, ac alias de illis disponere posse decreverat, & declaraverat. Necnon Civitates, Terras, Castra, & Loca prędicta Cameræ prefatæ confiscaverat, incorporaverat, applicaverat, & appropriaverat, ac confiscata, incorporata, & appropriata esse, sicque contravenientes pro rebellibus ejusdem Ecclesię haberi, & censeri debere voluerat, eorum Subditos, ac Vassallos, & Arcium, Civitatum, Terrarum, Castrorum, & Locorum prędictorum, Castellanos, a quocumque fidelitatis juramento, quo ipsi essent quomodolibet astricti, penitus absolvens, Civitates quoque Terras, Castra, & Loca predicta si ad ejusdem Ecclesię obedientiam se non reducerent, seo in premissis quomodolibet delinquerent, & etiam quemcumque eis auxilium, consilium, vel favorem quovis modo directe, vel indirecte, publice, vel occulte prestaotium, etiam quacumque Ecclesiastica, vel mundana, & regali presulgerent dignitate, & excellentia, ut præfertur, & ad quem eos declinare contingeret, Ecclesiastico subijciens interdicto, tamdiu firmiter observando, donec ibidem forent etiam per triduum post inde discessum. Illus quoque qui aliquem scirent culpabilem in prędictis, & eidem Julio Prędecessori, vel Successoribus suis iotra trium dierum spatium non referrent, vel alicui, per quem ad eum fideliter referretur, similes pœnas incurrere voluerat. Et insuper per eundem Julium Prædecessorem accepto, quod cum nonnulli Civitatum, Castrorum, & Locorum tam Regni nostri tunc sui Siciliæ citra Pharum, quam aliarum partium dictæ Ecclesiæ subjectarum, etiam Urbi prædictæ adjacentium, quam propter homicidia, aliaque nefanda per eos perpetrata, excessus, crimina, & delicta, & alia eorum demeritis id exigentibos a Civitatibus, Terris, Castris, & Locis eorum, seu in qoibus tunc morabantur exules, rebelles, & banniti, quod in illis propterea secure morari nequirent, alii de Civitatibus, Castris, & Locis dictæ Ecclesiæ subjectis ad Regnum, & alias adjacentes hujusmodi, alii autem ex Regno, & adiacentibus partibus prædictis, ad Civitates, Terras, Castra, & Loca eidem Ecclesiæ subjecta prædicta etiam dictæ Urbi adjacentia se transferrent, nonnulli Barones, Proceres, & Domini, seu Vicarii in temporalibus Civitatum, Terrarum, Castrorum, & Locorum, ac Regni, & partium adjacentium prædictorum, eorumque Officiales, & Subditi dictos homicidas, bannitos, criminosos, atque rebelles homines scienter receptare, & quod gravius erat, protegere, & defendere non formidabant, se reos tantorum scelerum per homicidas, & alios bannitos prædictos perpetratorum apud Deum constituentes, & tam ipsis homicidis, & malefactoribus, quam aliis similia, vel gravia delicta perpetrandi, & committendi audaciam, & scelerum hujusmodi impunitatem tribuentes, in animarum suarum periculum, justitiæ conculcationem, ac dictæ Sedis auctoritatis contemptum, & scandalum plurimorum; Idem Julius Prædecessor Motu proprio omnes, & singulos Barones, Proceres, Milites, ac Dominos, & Vicarios in temporalibus Civitatum, Terrarum, Castrorum, & Locorum eorundem, necnon nostros, & eorundem Baronum, Procerum, Militum, & Dominorum Vicarios, Officiales, & Subditos per suas literas requisierat, & monuerat, eisque, & eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis latæ Sententiæ pœna, quam contrafacientes eo ipso incurrerent, districtius inhibuerat, ne homicidas, bannitos, criminosos, rebelles, aliosque infames homines prædictos, qui propter eorum delicta banniti in locis originis suæ, seu aliis Regnorum, Civitatum, Terrarum, Castrorum, & aliorum locorum prædictorum propter eorum malam vitam commorari non poterant, ex tunc de cetero nullatenus receptare, aut eis consilium, auxilium, vel favorem quovis quæsito colore præstare præsumerent. Quinimo tales ad eorum dominia declinantes, seu in eis commorantes capi, & ad forum, seu justitias, vel Officiales, ad quos punitio, & castigatio criminum, & excessuum per eos perpetratorum, ut præfertur, de jure, vel consuetudine pertinebant, & spectabant, destinare, aut si partibus læsis, & offensis utilitas feret, illos juxta criminum, & excessuom per eos perpetratorum qualitatem, ad pœnas a jure statutas in locis, ubi deprehensi forent, procedere procurarent.

Præterea felicis memoriæ Leo Papa X. etiam Prædecessor noster, similiter per eum accepto, quod nequissimi Sicarii eo ad perpetranda homicidia, & mala omula committenda procliviores reddebantur, quo in opprobrium justitiæ, & animi soi indignationem non solum in Civitatibus, Terris, Castris, & locis ipsius Ecclesiæ dominio subjectis, & non subjectis dictæ Urbis convicinis, sed etiam in Urbe ipsa intra ædes, & Palatia retinebantur, recipiebantor, aut ob favorem Ducum, Marchionum, Comitum, Baronum, Domicellorum, Dominorum temporalium, armorum Capitaneorum, Ductorumque, & aliorum magnatum auxiliom consovebantur, Judicum quoque, & Officialium animadversio in eos sepe, & sæpius omissa fuerat, idem Leo Prædecessor Motu

simi-

ſimili, & ex certa ſcientia priores literas Julii Prædeceſſoris hujuſmodi, ac omnia, & ſingula in eis contenta, per ſuas literas approbaverat, & innovaverat. Adijciens, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſtatuens, quod ſi Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarii, Feudatarii, armorum Capitanei, Ductores, Magnates, Principes, Communitates, & Officiales civitatum, terrarum, & locorum, dictæ Eccleſiæ mediate, vel immediate ſubjectorum, homicidas, bannitos, exitioſos, rebelles, aut pro quocumque crimine, capitali pœna damnatos, nec non brigoſos pacem facere recuſantes, treguarum, ſive induciarum violatores, ſeu fractores, jus ſibimet contra alium dicentes, cavalcatas aut armatas, vel ultra numerum decem hominum coadunatas facientes propria auctoritate, vel moventes, ad eorum Terras, Civitates, Caſtra, Loca, Territoria, & Dominia declinantes, non ſolum reciperent, retinerent, vel eis auxilium, conſilium, opem, favorem, tacite, vel occulte, directe, vel indirecte præſtarent, aut contra mandata, & inhibitiones in ejuſdem Julii Prædeceſſoris literis contentas devenirent, ſed etiam ſi eoſdem manu forti non acciperent, apprehenderentque, & captos ad mandatum Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, aut ſuorum Officialium exhiberent, traderentque, non ſolum omnes, & ſingulas ſententias, ac etiam privationis pœnas in eiſdem literis expreſſas, verum etiam læſæ Majeſtatis reatum, & verum, ac nulla juris aut hominis fictione confectum crimen eo ipſo incurrerent, & in eos ſic contrafacientes modo & forma, quibus in veros criminis læſæ Majeſtatis reos a jure procedi debere ſtatutum erat, procederetur, & tam ad præfatas quam hujuſmodi læſæ Majeſtatis criminis a jure inflictas pœnas executive deveniretur. Et inſuper omnia, & ſingula per Julium Prædeceſſorem, & ut præfertur, per Leonem hujuſmodi innovata, & de novo ſtatuta, & illis adjecta perpetuæ firmitatis robur obtinere, & inviolabiliter obſervari debere decreverat,

Porro ad notitiam ſimilis memoriæ Clementis Papæ VII. pariter Prædeceſſoris noſtri pervento, plures Urbis, Civitatum, Terrarum, Caſtrorum, Locorum, & Tenimentorum, ac Regni, & partium prædictorum contra literas Prædeceſſorum hujuſmodi elata cervice devenire, & ſe adverſus juſtitiæ clypeum, & tutelam rebelles conſtituere præſumant, ac cenſuras & pœnas præfatas, in eiſdem literis contentas ſenſu reprobo parvi pendere non verebantur in animarum ſuarum perniciem, Divinæ Majeſtatis offenſam, & Reipublicæ læſionem, idem Clemens Prædeceſſor, ne literæ præfatæ, quæ provida deliberatione ab ipſis Prædeceſſoribus manaverant, contemptibiles redderentur, ſed exceſſuum perpetratores debita animadverſione punirentur, opportunis remedijs providere volens, Motu proprio, non ad aliquorum eidem ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de ſua mera liberalitate, & ex certa ſcientia, ſingulas Pij, Pauli, Sixti, Julij, & Leonis Prædeceſſorum literas hujuſmodi, cum ſtatuti, ordinationis, extenſionis, additionis, inhibitionis, decreti, declarationis, confiſcationis, incorporationis, applicationis, voluntatis, & mandati, ac ab omnibus, & ſingulis alijs in eis reſpective contentis clauſulis, auctoritate Apoſtolica, per ſuas literas approbaverat, & innovaverat, ac perpetua roboris firmitate ſubſiſtere, & per ſingulos, quos literæ ipſæ concernerent, ſub excommunicationis, anathematis, maledictionis, infamiæ, ſuſpenſionis, diffidationis, criminis læſæ Majeſtatis, ſeditionis, rebellionis, confiſcationis, depoſitionis, privationis, inhabilitatis, & interdicti, & alijs cenſuris, & pœnis eccleſiaſticis, & temporalibus, in eiſdem literis contentis, quas contravenientes eo ipſo incurrerent, perpetuo inviolabiliter obſervari debere decreverat, illaſque etiam ad hoc ut homicidæ, ſicarij, exitioſi, criminoſi, rebelles, alijque infames propter homicidia, aut alia nefanda per eos perpetrata, exceſſus, crimina, & delicta in Civitatibus, Terris, Caſtris, vel locis eorum, ſeu in quibus tunc morabantur banniti, & condemnati, etiam habita pace ab hæredibus, filijs, ſeu conſanguineis occiſorum, ac partium læſarum, non ſolum a locis circumvicinis uſque ad quinquaginta milliaria, ſed etiam ab omnibus & ſingulis Civitatibus, Terris, Caſtris, & Locis, etiam Regni, & partium prædictarum Nobis, & dictæ Romanæ Eccleſiæ quomodolibet mediate, vel immediate ſubjectis, banniti, & exules eſſent, & eſſe cenſerentur, nec in illis, ſeu eorum aliquo, etiam prætextu cujuſvis licentiæ, ſalvi conductus, remiſſionis, reductionis, revocationis, vel alterius gratiæ per eos deſuper quomodolibet pro tempore obtentæ moram trahere poſſent. Et ſi in eis reſiderent, vel reperti forent, capi, detineri, & incarcerari, ac juxta criminum, exceſſuum per eos perpetratorum qualitatem, vel literarum Pij Prædeceſſoris hujuſmodi tenorem, ſub pœnis in eiſdem literis contentis, per Officiales Civitatis, Terræ, Caſtri, vel loci, in qua vel in quo deprehenſi forent, debitis pœnis plecti, ſeu inde educi, & ad forum, ſeu Officiales, & ad quos criminum & exceſſuum eorundem punitio, vel de jure, vel conſuetudine pertineret, remitti deberent, extenderat, & ampliaverat. Et nihilominus præmiſſa omnia, & ſingula prout per Pium, Paulum, Sixtum, Julium, & Leonem Prædeceſſores præfatos ſtatuta, & ordinata, inhibita, decreta, & declarata fuerant, ita ut Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarij, Feudatarij, Capitanei, Magnates, Principes, Communitates, Cives, Officiales, & perſonæ, ac alij quos prædictæ literæ concernebant, ac ipſorum ſinguli, literas, & in eis contenta hujuſmodi non obſervantes, & illis quomodolibet directe, vel indirecte contravenientes, ac eis adhærentes, eorumque fautores, & complices, ſingulas cenſuras, & pœnas prædictas eo ipſo, abſque alia declaratione incurrerent, & incurriſſe cenſerentur. Quodque Duces, Barones, Marchiones, Comites, in temporalibus Vicarij, & Feudatarij Civitatum, Terrarum, Caſtrorum, & Locorum, etiam Regni, & partium prædictarum ſibi, & eidem Eccleſiæ mediate, vel immediate ſubjectarum, aliquos ſuos, & dictæ Eccleſiæ hoſtes, & inimicos, aut ſubditos, exules, bannitos, & facinoroſos, cujuſcumque ſtatus vel conditionis eſſent, publice, vel occulte ullo unquam tempore recipere, & acceptare nullatenus præſumerent. Et ſi aliquos ad eorum dominia, & territoria confugere contingeret, illos ex eorum dominijs, vel territorijs hujuſmodi expellere, ſeu ad ſimplicem juſſionem ſuam, vel ſucceſſorum ſuorum quo voluiſſet, ſeu ſucceſſores ipſi voluiſſent, tute conduci facere. Ac quod præmiſſa a ſuis ſubditis inviolabiliter obſervarentur, omni excuſatione ceſſante cum effectu curare, ſub ſimilibus privationis, & rebellionis, ac criminis læſæ Majeſtatis pœnis ſi contrafacerent, eo ipſo incurrendis. Necnon ut homici-

dæ fautores, & complices præfati facilius capi, & puniri possent, quod Communitates Civitatum, & Universitates Terrarum, Castrorum, & Locorum, in quibus, seu quorum territorio, districtu, & ditione dicta homicidia perpetrarentur, sub interdicti Ecclesiastici, & duorum millium per Communitates, ac mille ducatorum per universitates, necnon Civitatum, Terrarum, & Locorum eorundem Domicelli, Barones, Vicarij, ac alij in temporalibus Domini, sub majoris excommunicationis latæ sententiæ, & quinque millium ducatorum auri Cameræ Apostolicæ irremissibiliter applicandorum eo ipso absque alia declaratione incurrendis poenis, eosdem homicidas, complices, & fautores statim capere, & omnem exactissimam diligentiam, de qua per publica documenta fidem facere tenerentur, capi facere nequirent, statim commissum homicidium universitatibus, seu incolis, & habitatoribus oppidorum, & locorum circumvicinorum, ad quæ declinarent, aut declinare possent, notificari, Communitates vero, & Domini in temporalibus prædicti, ad quorum ditionem tales declinassent, cum primum id ad eorum notitiam devenisset, eos apprehendere, seu apprehendi facere, quod si non possent, similiter id universitatibus, seu incolis, & habitatoribus vicinorum oppidorum, & locorum, ad quæ declinarent, aut verisimiliter declinare possent, insinuare, & captos ad eorum Judices ordinarios traducere, & tradere sub similibus poenis tenerentur, & deberent, statuerat, ordinaverat, inhibuerat, & declaraverat. Et ne facilitas veniæ incentivum præbeat delinquendi, quibusvis dictæ Sedis Legatis etiam de latere, ac Nuncijs, & Provinciarum Rectoribus, necnon nostris, & dictæ Romanæ Ecclesiæ Vicarijs in temporalibus pro tempore existentibus, & præfatis Communitatibus, omnem super absolutionibus homicidiorum hujusmodi per Nos, & Prædecessores nostros Romanos Pontifices, & Sedem eandem, sub quavis forma, & verborum expressione concessam, approbatam, & innovatam auctoritatem, & facultatem revocaverat, cassaverat, irritaverat, & annullaverat. Et si quando similes absolutiones per eum, & Successores Suos Romanos Pontifices, ac Sedem præfatam concedi contingeret, illas per Judices, & Officiales, ad quos pertineret, nisi trinæ literæ Apostolicæ sub intervallo unius mensis pro singulis literis hujusmodi, cum expressa derogatione præsentium desuper emanarent, nullatenus admitti, vel observari voluerat.

Piæ memoriæ Pius Papa IV. similiter Prædecessor noster singulas Pii II., Pauli, Sixti, Julij, Leonis, & Clementis Prædecessorum literas hujusmodi cum Statutorum, Ordinationum, Extensionum, Ampliationum, Revocationum, Cassationum, Irritationum, Annullationum, Decretorum, Confiscationum, Incorporationum, Applicationum, Voluntatum, Hortationum, Requisitorum, & Mandatorum, ac omnibus, & singulis alijs in eis respective contentis clausulis, dicta auctoritate Apostolica, per suas literas approbavit, & innovavit, ac perpetua roboris firmitate subsistere, & per singulos, quos literæ ipsæ concernebant, & concernerent in futurum, sub excommunicationis, anathematis, maledictionis, infamiæ, suspensionis, diffidationis, criminis læsæ Majestatis, seditionis, rebellionis, confiscationis, depositionis, privationis, inhabilitatis, & interdicti, ac alijs censuris, & poenis Ecclesiasticis, & temporalibus, ac corporis afflictivis in ijsdem literis contentis, quas contravenientes, eo ipso incurrerent, perpetuo inviolabiliter, illasque etiam ad homicidas, Sicarios, Exitiosos, Criminosos, Rebelles, aliosque infames propter homicidia, & alia nefanda per eos perpetrata, excessus, crimina, & delicta, etiam ad hoc, ut ipsi in Civitatibus, Terris, Castris, vel Locis eorum, seu in quibus tunc morabantur, Banniti, & Condemnati, etiam habita pace ab hæredibus, filiis, seu consanguineis occisorum, aut partium læsarum, non solum a Locis circumvicinis usque ad quinquaginta milliaria, sed etiam ab omnibus, & singulis Civitatibus, Terris, Castris, & locis etiam Regni, ac partium prædictorum Nobis, & dictæ Romanæ Ecclesiæ mediate, vel immediate quomodolibet subjectis, banniti, & exules essent, & esse censerentur, nec in illis, seu eorum aliquo, etiam prætextu cujusvis licentiæ, Salviconductus, remissionis, reductionis, revocationis, vel alterius gratiæ, per eos desuper quomodolibet pro tempore obtentæ, moram trahere possent. Et si in eis residerent, vel reperti essent, capi, & detineri, incarcerari, ac juxta criminum, & excessuum per eos perpetratorum qualitatem, & literarum Pii II., & Clementis Prædecessorum hujusmodi tenorem, sub poenis in eisdem literis contentis, per Officiales Civitatis, Terræ, Castri, vel Loci, in qua, vel in quo deprehensi forent, debitis poenis plecti, seu inde educi, & ad forum, seu Officiales, ad quos criminum, seu excessuum eorundem punitio de jure, vel consuetudine pertineret remitti deberent, extendi, & ampliari debere, & in eis locum habere decreverit. Et nihilominus præmissa omnia, & singula, prout per Pium II. Paulum, Sixtum, Julium, Leonem, & Clementem Prædecessores præfatos statuta, ordinata, extensa, ampliata, revocata, cassata, annullata, inhibita, decreta, & declarata fuerant, etiam ad hoc, ut Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarij, Feudatarij, Capitanei, Magnates, Principes, Communitates, Civitates, Officiales, & Personæ, ac alii, quos prædictæ, & præsentes literæ concernunt, ac ipsorum singuli, literas, & in eis contenta hujusmodi non observantes, & illi directe, vel indirecte quomodolibet contravenientes, ac eis adhærentes, eorumque fautores, & complices, singulas censuras, & poenas prædictas eo ipso absque aliqua declaratione incurrerent, & incurrisse censerentur. Ipsique Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini in temporalibus, Vicarij, & Feudatarij Civitatum, Terrarum, Castrorum, & Locorum etiam Regni, & partium prædictorum sibi, & eidem Ecclesiæ immediate subjectorum, aliquos suos, & dictæ Ecclesiæ hostes, & inimicos, aut subditos exules, bannitos, & facinorosos cujuscumque status, vel conditionis essent, publice, vel occulte ullo unquam tempore recipere, vel acceptare nullatenus præsumant. Et si aliquos ad eorum Dominia, & Territoria confugere contingeret, illos ex eorum Dominijs, vel Territorijs hujusmodi expellere, seu ad simplicem jussionē, vel requisitionem suā, & successorum suorū, quo vellet, & successores ipsi vellent tute cōduci facere. Ac quod præmissa ab ejus subditis inviolabiliter observarentur, omni excusatione cessante, cum effectu curare sub similibus privationis, & rebellionis, ac criminis læsæ Maiestatis poenis, si contra fecissent, eo ipso incurrendis: Nec non ut homicidæ, fautores, & complices præfati facilius capi, & puniri possent, quod Communitates Civitatum, & Universitates Terrarum, Castrorum, &

Lo-

Locorum, in quibus seu quorum Territorio, Districtu, & ditione dicta homicidia perpetrarentur, sub paribus interdicti Ecclesiastici, & duorum millium per Communitates, ac mille ducatorum per Universitates, necnon Civitatum, Terrarum, & Locorum eorundem Domicelli, Barones, Vicarii, & alii in temporalibus Domini sub majoris excommunicationis latæ sententiæ, & quinque millium ducatorum auri præfatæ Cameræ irremissibiliter applicandorum eo ipso, absque alia declaratione incurrendis pœnis, eosdem homicidas, complices, & fautores statim capere, ac omnem exactissimam diligentiam, de qua per publica documenta fidem etiam facere tenerentur, capi facere, etsi eos capere non possent, statim commissum homicidium Universitatibus, seu incolis, & habitatoribus Oppidorum, & Locorum circumvicinorum, ad quæ declinabunt, seu declinare potuerunt notificari, Communitates, & Domini in temporalibus prædicti, ad quorum ditiones tales declinabunt, cum primum id ad eorum notitiam devenerit, eos apprehendere, seu apprehendi facere, quod si non potuerint, similiter iis Universitatibus, seu Incolis, & habitatoribus vicinorum locorum, ad quæ declinabunt, aut verisimiliter declinare poterunt, insinuare, & captos ad eorum Judices ordinarios traducere, & tradere, sub similibus pœnis tenerentur, & deberent, de novo statuit, ordinavit, inhibuit, & declaravit. Et similiter quibusvis dictæ S. Sedis Legatis etiam de Latere, ac Nuncijs, & Provinciarum Rectoribus, necnon suis, & dictæ Romanæ Ecclesiæ Vicarijs in temporalibus pro tempore existentibus, & præfatis Communitatibus omnem super absolutionis homicidiorum hujusmodi per eum, & Prædecessores suos ac Sedem eandem, sub quavis forma, & verborum expressione concessam, approbatam, & innovatam auctoritatem, & facultatem revocavit, cassavit, irritavit, & annullavit. Et si quando similes absolutiones per eum, & Successores suos Romanos Pontifices, & Sedem præfatam concedi contingeret, illas per Judices, & Officiales, ad quos pertineret, nisi trinæ Literæ Apostolicæ sub intervallo unius mensis pro singulis literis hujusmodi cum expressa derogatione præsentium desuper emanarent, nullatenus admitti, vel observari voluit, prout in singulis literis prædictis plenius continetur.

Cum autem statim ubi Nos ad summi Apostolatus apicem divina cooperante providentia assumpti fuimus, ob earumdem literarum non observationem in eisdem Civitatibus, Terris, & Locis, ac etiam in Alma Urbe nostra varias dissensiones, discordias, & odia vigere, latrocinia, & homicidia, aliaque nefandissima perpetrari, ac præfatos Pium II., Paulum, Sixtum, Julium, Leonem, Clementem, ac Pium IV. Prædecessores, pro felici ac tranquillo statu, & commodo personarum tam dictæ Urbis, quam aliarum Civitatum, Terrarum, & locorum prædictorum, premissa statuisse, ordinasse, & peregisse perspexerimus: Idcirco Nos quoque eadem ratione, quietis videlicet, ac pacis moti, habita super his cum Venerabilibus Fratribus nostris ejusdem S.R.E. Cardinalibus deliberatione matura, ac de illorum unanimi consilio, & assensu singulas Pii II., & Pauli, ac Sixti, necnon Julii, Leonis, Clementis, & Pii IV. Prædecessorum literas hujusmodi, cum Statutorum, ordinationum, extensionum, ampliationum, revocationum, cassationum, irritationum, annullationum, decretorum, confiscationum, incorporationum, applicationum, voluntatum, hortationum, requisitionum, & mandatorum, omnibusque & singulis aliis in eis respective contentis clausulis, Apostolica auctoritate prædicta, tenore præsentium approbamus, confirmamus, & innovamus, illisque perpetuum, & inviolabilis firmitatis robur adijcimus, ac ab omnibus, & singulis, quos illæ concernunt, penitus, ac sub prædictis per contrafacientes irremissibiliter incurrendis pœnis observari volumus atque decernimus easdem literas ad hoc, ut si Homicidæ, Sicarii, Banniti in Civitatibus, Terris, Castris, & Locis prædictis cuiquam damna aliqua intulerint, ipsique damnis taliter illatis, a Civitatum Communitatibus, ac Terrarum, Castrorum, & Locorum hujusmodi Universitatibus capti, & deprehensi non fuerint, sed taliter delinquentes impune evaserint, Communitates, ac Universitates hujusmodi (præter hoc quod ad damnorum quorumcumque sic illatorum parti læsæ, damnaque hujusmodi patienti, eorumque heredibus plenariam restitutionem, & satisfactionem omnino teneantur) ad tantundem, quantum damna illata hujusmodi æstimata fuerint, Cameræ Apostolicæ realiter, & cum effectu persolvendam omnino sint astricti, auctoritate, & tenore præfatis, extendimus, & ampliamus. Mandantes eisdem Communitatibus, & Universitatibus, quatenus ipsæ in virtute sanctæ obedientiæ, & sub majoris excommunicationis, ac aliis Nobis, & pro tempore existenti Romano Pontifice bene visis pœnis, eosdem Sicarios, & Bannitos in eorum Civitatibus, Terris, Castris, & Locis commorantes, seu per eas, & ea transeuntes capere, & ad Populum convocandum, & coadunandum campanas pulsare, eosque sic captos ad Carceres conducere, aut Curiæ temporali consignare omnino teneantur. Quo circa dilectis filiis Vitellotio S. Mariæ in via lata Diacono Card. Vitellio nuncupato, moderno, & pro tempore existenti ejusdem S. R. E. Camerario, & Cameræ præfatæ Thesaurario, Præsidentibus, Clericis, ac universis, & singulis Legatis, & Vice-Legatis Provinciarum nostrarum, & aliis Rectoribus, ac Officialibus Civitatum, Terrarum, & partium prædictarum Nobis, & dictæ Sedi mediate, vel immediate subjectarum districte præcipiendo mandamus, quatenus præsentes literas solemniter in singulis Provinciis, Civitatibus, Terris, & Locis prædictis publicari, nec non omnia, & singula in eis contenta inviolabiliter observari faciant, & mandent. Contradictores quoslibet, & rebelles, cujuscumque status, gradus, & præeminentiæ fuerint, sententias, censuras, & pœnas præfatas damnabiliter incurrisse declarent, & declarationem hujusmodi per eos faciendam in libris maleficiorum conscribi, & annotari mandent, & faciant. Necnon capitales præfatas Sententias a Ministris justitiæ absque alicujus incursu irregularitatis exequi procurent, ac realiter & irremissibiliter exigant, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii Secularis. Necnon pro exactione pœnarum pecuniarum hujusmodi contra Communitates, & Universitates, ac in eorumdem inobedientium in temporalibus Dominorum Vassallos, propter eorum hujusmodi inobedientiam, represalias concedant, necnon & cum effectu exequi faciant. Attentius hortantes, & requirentes in Domino Barones, & Domicellos, ac in temporalibus Dominos dicti Regni, necnon illius Provinciarum, Civitatum, & Locorum Gubernatores, & Officiales pro tempore existentes, ut præfatos homicidas, & fautores, & complices originem traxerunt, conduci, & eis realiter consignari simi-

liter cum effectu faciant. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis, quæ dicti Prædecessores in præfatis eorum literis voluerunt non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque: Aut si aliquibus communiter, vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per Literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem, & quibuscumque aliis Privilegiis, Indulgentiis, & Literis Apostolicis generalibus, vel specialibus super recipiendis bannitis, homicidis, & brigotis, ac aliis prædictis quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis, quæ quoad hoc cuiquam nolumus ullatenus suffragari. Volumus autem quod præsentes literæ nostræ postquam in valvis Basilicæ Principis Apostolorum, & in Campo Floræ de Urbe affixæ fuerint, omnes & singulos Cives Romanos, & alios in Urbe commorantes, effluxis quindecim diebus, alios vero Duces, Comites, Marchiones, Domicellos, Barones, & alios temporales Dominos, & Vicarios, Communitates, & Universitates Civitatum, Terrarum, & Locorum Sedi præfatæ mediate, & immediate subjectorum hujusmodi decurso mense arctent, & contrafacientes pœnas præfatas incurrant in omnibus & per omnia, perinde, ac si eis omnibus, & singulis contrafacientibus personaliter, & particulariter intimatæ fuissent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, innovationis, adjectionis, decreti, extensionis, ampliationis, mandati, hortationis, requisitionis, & voluntatis infrigere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, tertio Nonas Julii, Pontificatus nostri Anno Primo.

Cæ. Glorierius.

H. Cumyn.

Ordinatio SS. D. N. D. Pii Divina Providentia Papæ V. ut ejus literæ contra Homicidas, Bannitos, & alios facinorosos, eorumque Receptatores editæ singulis annis legantur.

PIUS PAPA V.

Ad perpetuam Rei memoriam.

CUm Nos nuper pro nostri Pastoralis officii sollicitudine ad pacem, & quietem in universo Statu nostro Ecclesiastico inducendam, mala extirpanda, ac Civitates, Terras, & loca nostra Sicariisque, & aliis nefariis hominibus expurganda quasdam nostras sub plumbo desuper confectas literas contra Homicidas, Bannitos, & alios facinorosos, eorumque Receptatores, adhærentes, & fautores publicari fecerimus, volentesque literas hujusmodi ab omnibus, quos ipsæ concernunt, inviolabiliter observari, ne inobedientes ullo modo se se excusare possint, Motu proprio, & ex certa scientia, matureque deliberatione nostra, auctoritate Apostolica, tenore præsentium statuimus, ordinamus, ac sub indignationis nostræ, & mille ducatorum Cameræ Apostolicæ applicandorum per contrafacientes eo ipso incurrendis pœnis districte præcipimus, & mandamus, quod quælibet Communitas, Universitas, & Populus quarumcumque Civitatum, Oppidorum, Terrarum, Castrorum, & Locorum nobis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediate, vel immediate subjectorum, statim cum dictæ nostræ literæ, sive earum transumptum impressum ad eos pervenerint, convocato eorum publico consilio in præsentia Officialium, Sindicorum, & curam maleficiorum habentium, eas ibi alta, & intelligibili voce, etiam vulgari sermone illas declarando, ut melius, & facilius ab omnibus percipi possint, legi facere, & deinde in eorum Archivio publico diligenter custodiri curare omnino debeant; ac successive singulis annis in principio cujuslibet anni perpetuis futuris temporibus similiter, ut præfertur, easdem literas in eorum publico consilio legendo reiterare teneantur. Quod si (quod non credimus) ab aliquibus prætermissum, vel contraventum fuerit, volumus, & sub excommunicationis, & aliis arbitrii nostri pœnis mandamus, quod loci Gubernator, Rector, & quilibet alius justitiæ minister, quocumque nomine nuncupatus, contra statutum, & ordinationem nostram hujusmodi non observantes ad executionem pœnarum prædictarum sine mora irremissibiliter procedat, ut quos obedientiæ bonum ad mandatis nostris parendum non adducit, pœnarum saltem metus a contraveniendo absterreat. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Præterea volumus præsentium literarum transumptis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis plenam, & indubiam fidem æque, ac originalibus ipsis, adhiberi debere. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die IV. Septembris M.D.LXVI Pontificatus nostri Anno Primo.

Motus proprius Pii Papæ Quinti super declaratione alterius Motus proprii fel. rec. Pii Papæ IV. quod Banniti non audiantur, nisi prius in carceribus constituti.

PIVS PAPA V.

MOtu proprio &c. Licet alias fel. recor. Pius Papa IV. Prædecessor noster Motu proprio, & ejus certa scientia, sua perpetuo valitura Constitutione sanciverit, nullum ab homicidio, seu alio quovis crimine, pro quo pœna corporalis veniret imponenda, ex aliqua causa, vel quia Bannitum occidisset, seu ab alio Banniti occisore juxta formam proclamatum, & Bannimentorum id promittentium, vel Constitutionum desuper editarum nominatus fuisset, sive etiam quia ab ipso occisus Bannitus, & condemnatus extitisset, & impune ex dispositione dictorum proclamatum, & Bannimentorum, seu Constitutionum occidi potuisset, se absolvi debere prætendens seu pro homicidio, aut alio crimine per eum commisso Bannitus, & condemnatus foret, sive nondum Ban-

Bannitus, & condemnatus, nec inquisitus existeret per se vel aliam personam pro eo quomodolibet comparentem ad absolutionem petendam admitti, vel audiri posse, nisi se prius in carceribus constituisset, & defuncti heredes ab ipso citati fuissent; & in eventum quod quis ab homicidio per eum commisso, ex eo quod alium bannitum occidisset, vel ab alio banniti occisore nominatus foret, se absolvi obtineret, eum nihilominus ad locum, in quo occisi hæredes commorantur, quousque ab illis pacem obtinuisset, exulare debere, neque ad eum locum aliter, nisi pace ab illis habita, remitti posse, perpetuo statuerit, & ordinaverit, inhibens nihilominus omnibus, & singulis judicibus, tam sæcularibus, quam Ecclesiasticis etiam nostris de latere legatis sub indignationis sententię pœna, ne contra Constitutionis hujusmodi tenorem de cœtero quempiam sicut premittitur, se absolvi petentem, nisi in carcere constitutum quoquo modo audeant, vel pręsumant & ubi secus fecerint, taliter per eos habitos processus, & sententias desuper latas nullius fore momenti, ac nullitatis vitio subjacere, & illis non obstantibus reos sic absolutos pœnis debitis puniri, seu de novo inquiri posse, sicque per quoscunque Judices, & Commissarios quavis auctoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi facultate, & auctoritate, judicari debere, aliaque forsan fecerit prout in ipsius Pii literis desuper in forma Motus proprii signatis plenius continetur. Cum tamen a nonnullis in dubium revocetur, an literis Pii Prædecessoris hujusmodi comprehendantur etiam illi, qui ex aliqua criminali causa, pro qua pœna corporis afflictiva imponenda foret, in eorum contumaciam, & condemnationem hujusmodi admitti, vel audiri non debuerint, nec debeant, nisi prius se in carceribus constituerint. Nos omnes circa præmissa ambiguitatem e medio tollere, & penitus amputare volentes, nec non literarum hujusmodi tenores præsentibus pro expressis habentes, illisque nihil addentes, vel minuentes, Motu simili, ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine decernimus, & declaramus, eos omnes, & singulos, qui ex hujusmodi causis, licet in eorum meram contumaciam hactenus condemnati fuerint, & in futurum condemnabuntur sub eisdem literis omnino comprehensos fuisse, & esse, ac fore, ita ut non aliter ad purgandum dictas eorum contumaciam, & condemnationem admitti debuerint, vel debeant, nisi sese prius in carceribus constituerint, vel constituant, decernentes quod in quacunque instantia, casu, & causa se absolvi petant, licet forsan in aliqua se constituerint, nullo modo audiantur, nisi se prius in carceribus, servatis servandis, de novo constituerint, & novæ constitutioni hujusmodi ad plenum satisfecerint, ac omnes, & singulas absolutiones, remissiones, & quasvis alias gratias contra præsentium tenorem quomodolibet pro tempore impetratas, & a quibuscumque Judicibus cujuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, & conditionis existant, quovis prætextu, vel causa emanatas, nullatenus attendi debere; minusque cuiquam prodesse modo posse, sed tanquam nullas, & invalidas, nulliusque roboris, vel momenti rejiciendas esse, licereque præfatis, & aliis judicibus quibuscumque, illis non obstantibus, processus hujusmodi reassumere, & prout juris fuerit, terminare, præsentemque nostrum Motum proprium nullo unquam tempore subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel quopiam alio defectu notari, vel impugnari nullatenus posse, sed illum semper validum, & efficacem existere, suosque plenarios effectus omnimode sortiri; sicque in præmissis omnibus etiam per S. R. E. Cardinales, ac causarum Palatii Auditores, aliosque Judices &c. sublata eis &c. judicari debere, irritum quoque, & inane quicquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel in futurum contigerit attentari, fuisse, esse, & fore, & vitio nullitatis penitus subjacere decernimus. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon omnibus illis, quæ idem Prædecessor in eisdem literis voluit non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentis Motus proprii sola signatura sufficiat, & ubique fidem faciat in judicio, & extra, regula quacumque contraria non obstante, cum decreto quod præsentium transumptis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutis eadem prorsus fides adhibeatur, quę ipsis originalibus adhiberetur, si forent exhibitę, vel ostensę.

Placet Motu proprio. M.

Constitutio SS. D. N. Gregorii Divina Providentia Papæ XIV. super Immunitate Ecclesiarum.

GREGORIUS EPISCOPUS.

Servus Servorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

CUM alias nonnulli Prædecessores nostri, & præsertim fel. rec. Sixtus Papa Quintus, necnon Pius etiam Quintus, sancto zelo ducti, diversas facultates, & indulta extrahendi etiam in casibus quibusdam, a Jure non permissis, ab Ecclesiis criminosos, & delinquentes, compluribus Secularibus Principibus, eorumque Curiis, & Magistratibus sub variis modis, & formis concesserint, prout in illis plenius continetur. Experientia postmodum docuit, tum ob diversitatem, & differentiam hujusmodi Indultorum, tum quia plerique eorundem Principum Ministri, ex hoc ipso, illa diversimode, etiam latius, quam par erat, ad suum libitum interpretandi occasionem arripuerunt, illisque abuti cœperunt, subortam esse non mediocrem in aliquibus locis libertatis, & immunitatis Ecclesiasticæ perturbationem, & confusionem; alibi vero, ne ipsos quidem laicos indultis hujusmodi uti voluisse, aut potuisse, quod Populis inveterata erga Ecclesias reverentia, devotis, & assuetis, scandali potius, quam quietis occasionem præberent. Illud absurdum sæpenumero secutum est, ut infimæ interdum conditionis laici, non modo juris, sed etiam literarum penitus ignari, & imperiti, dum quasi potestates, aut Ministri Curiæ Secularis in aliquo Castro, aut Oppidulo Jurisdictionem exercebant, facultatum, & indultorum hujusmodi limites longe excesserint, eaque suo arbitratu in sensus minus rectos, & ab intentione concedentis omnino alienos detorserint, & illorum prætextu quidquid sibi in mentem venit atten-

tentare præsumpserint, in grave Jurisdictionis, & Immunitatis Ecclesiasticæ præjudicium, locorum, & Personarum Divino cultui dicatarum contemptum, ipsius Divinæ Majestatis offensam, & scandalum plurimorum. Quare pro commisso Nobis a Domino Pastoralis officii munere, prædictis absurdis, & scandalis obviare, ac differentias hujusmodi ad uniformem regulam reducere, omnemque dubitandi, ac perperam interpretandi occasionem, dilucida declaratione submovere, abusus tollere, & ne Ecclesiastica jura plane conculcentur, & negligantur opportune providere decrevimus, prout etiam dictus Sixtus Prædecessor noster iisdem de causis motus statuere decreverat, licet morte præventus hoc adimplere nequiverit, ita tamen, ut quando præsens temporum calamitas, & nimia, quæ jam invaluit, perversorum hominum malitia id exposcit, aliquid etiam ad terrorem delinquentium, & ad coercenda illorum facinora ultra id, quod prisca illa majorum nostrorum disciplina, & vetus sacrorum Canonum norma præscripserat, in quibusdam casibus congrua moderatione adhibita permittamus. Hac itaque nostra perpetuo valitura Constitutione, omnia, & quæcumque privilegia, indulta, & gratias tam per prædictum Sixtum, ac Pium Quintum, quam alios quoscumque nostros Prædecessores, aut Nosmetipsos, Sedemque Apostolicam, ejusque Legatos super abducendis, vel extrahendis ab Ecclesiis, Monasteriis, Sacellis, Domibus Regularibus, & secularibus, locisve Sacris, aut Religiosis, aliasque in casibus a jure permissis hominibus certorum tunc expressorum, vel non expressorum criminum reis, aut fraudulentis decoctoribus, etiam in odium certorum delictorum, & pro bono, pace, & quiete publica, & ex causis urgentissimis, ac necessariis, & æquipollentibus casibus in jure expressis, atque ex paritate, identitate, aut majoritate rationis extensis, perpetuo, vel ad certum nondum elapsum tempus, seu ad vitam alicujus Principis, aut beneplacitum, seu alias quomodolibet concessa, etiam iteratis, aut multiplicatis vicibus approbata, & innovata, ac usu recepta, literasque Apostolicas sub plumbo, aut in forma Brevis, seu alias quomodocumque desuper confectas, quarum tenores hic haberi volumus pro expressis, ac ad verbum insertis, sublata penitus omni differentia, ita ad unam tantum formam reducimus, & moderamur, ut laicis ad Ecclesias, locaque Sacra, & Religiosa prædicta confugientibus, si fuerint publici Latrones, Viarum Grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas Stratas obsident, ac Viatores ex insidiis aggrediuntur, aut depopulatores Agrorum, quive homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, earumve Cœmeteriis committere non verentur, aut qui proditorie proximum suum occiderint, aut Assassini, vel hæresis, aut læsæ Majestatis in personam ipsiusmet Principis rei, Immunitas Ecclesiastica non suffragetur. Sed universis, & singulis Venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque Ecclesiarum, & Monasteriorum Prælatis, tam Secularibus, quam cujusvis ordinis Regularibus districte præcipiendo mandamus, & præcipimus, ut Laicos in casibus prædictis delinquentes ad eorum Ecclesias, Monasteria, Domos, & alia loca supradicta Sacra, seu Religiosa respective confugientes, & in eis se recipientes, atque morantes, qui prædicta delicta, eorumque aliquod judicio suo commisisse videbuntur, quando a Curia Seculari fuerint requisiti, & quilibet eorum fuerit requisitus, ministris, & officialibus Curiæ Sæcularis absque irregularitatis nota, aut alicujus censuræ Ecclesiasticæ incursu tradi, & consignari curent, & faciant, & quilibet eorum curet, & faciat. Ne autem Curiæ Sæcularis prædictæ Ministri facultate illos per se, & propria auctoritate extrahendi, & abducendi sibi olim, ut præfertur, attributa, & per præsentes revocata, abutantur, volumus, dictaque auctoritate decernimus, & declaramus, ut Curia Sæcularis, ejusque Judices, & Officiales ab Ecclesiis, Monasteriis, locisve Sacris prædictis Laicum aliquem, ut præfertur, delinquentem, in nullo ex casibus supradictis, sine expressa licentia Episcopi, vel ejus Officialis, & cum interventu personæ Ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis, ad quos solos, & non alios Episcopo inferiores, etiamsi alias Ordinarii sint, aut nullius Diœcesis, aut Conservatores ab hac Sede specialiter, vel generaliter deputati, prædictam licentiam dandi facultas pertineat. Occurrente autem casu in loco exempto, & nullius Diœcesis, tunc ad Episcopum viciniorem devolvatur hæc cognitio, & non ad alios; capere, extrahere, aut incarcerare non possint, nisi eo casu, quo ipse Episcopus, & dictæ personæ Ecclesiasticæ requisitæ illos in delictis superius expressis culpabiles, tradere, aut capturæ, & carcerationi intervenire, & assistere recusaverint, tuncque reverentiæ Ecclesiæ, & locis Sacris debitæ memores, prædictos delinquentes minori, quo id fieri poterit, cum scandalo, & tumultu extrahere curent. Quodque delinquentes Laici prædicti, postquam, ut præfertur, ab Ecclesiis, locisve Sacris extracti, & capti fuerint, ad Carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponi, & inibi sub tuto, & firmo Carcere, ac opportuna custodia data illis, si opus fuerit, per Curiam Sæcularem, detineri debeant; nec inde extrahi, Curiæque Sæculari prædictæ consignari, nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi vere crimina superius expressa commiserint, tuncque demum de mandato Episcopi, per Judicem Ecclesiasticum Curiæ Seculari, quacumque appellatione postposita, consignentur. De crimine vero hæresis cognitio ad forum Ecclesiasticum tota pertineat, neque in ea Curia Sæcularis se quoquomodo intromittat: Sicut etiā prohibemus, ne contra Ecclesiasticas personas Sæculares, aut cujusvis Ordinis, vel Militiæ, etiam S. Joannis Hierosolymitani, Regulares quoquomodo, etiam vigore prædictorum privilegiorum, indultorum, aut concessionum, quę omnia ad terminos juris per pręsentes reducimus, procedant, aut se intromittant, illasve ab Ecclesiis, Monasteriis, Domibus, locisque Sacris, aut Religiosis, etiam in casibus in hac Constitutione expressis, extrahere, abducere, capere, carcerare, aut cognoscere de criminibus ad forum Ecclesiasticum pertinentibus, alias quam de jure, & per privilegia eisdem Ordinibus, aut Militiis concessa permittitur, quomodolibet pręsumant. Quod si quis, quacumque dignitate, & auctoritate pręditus, pręmissorum, aut alio quovis pretextu, quicquam pręter, aut contra hujus nostrę Constitutionis tenorem attentare pręsumpserit, declaramus, eum ipso facto censuras, & pœnas easdem incurrere, quę contra libertatis, juris, & Immunitatis Ecclesiasticę violatores, per sacros Canones, & Conciliorum generalium, nostrorumque Prędecessorum Constitutiones sunt promulgatę.

gate. Sicque per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, in quavis causa, & instantia judicari, & diffiniri debere, necnon irritum decernimus, & inane, si secus super his, per quoscumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis tam Sixti, & Pii Quinti, quam aliorum quorumcumque Prædecessorum nostrorum literis Apostolicis, privilegiis, Indultis, & facultatibus, quibusvis personis, etiam Imperiali, Regia, Ducali, aut alia quavis dignitate, & auctoritate fulgentibus, aut Rebuspublicis, Dominiis, Regnis, Provinciis, Civitatibus, Terris, & Locis, eorumve Curiis, Parlamentis, Senatibus, Consiliis, Communitatibus, Universitatibus, Collegiis, aut Præsidentibus, Progressibus, Gubernatoribus, Locatenentibus, Vicariis, Potestatibus, aliisque Magistratibus, Officialibus, Ministris, aut Consiliariis ex prædictis, vel aliis etiam gravioribus, & urgentioribus causis; tam illorum intuitu, & contemplatione, sive ad eorum preces, & instantiam, quam etiam Motu proprio, & ex certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, ac per modum statuti, & legis perpetuæ, etiam in vim contractus, & fratrum nostrorum consilio, sub quibuscumque tenoribus, & cum quibusvis præservativis, restitutivis, mentis attestativis, derogatoriarum derogatoriis, aliisque validissimis, efficacissimis, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis Decretis, etiamsi inibi caveatur expresse, quod illis, nisi sub certis modis, & formis, & nisi de expresso eorum consensu, ad quorum favorem concessæ fuerint, derogari possit, & aliter factæ derogationes nullius sint roboris, vel momenti, & alias quomodolibet concessis, etiam sæpius approbatis, & innovatis. Quæ omnia, & singula, ac illorum tenores pro expressis habentes, quatenus præmissis in aliquo adversentur, aut plures, quam superius expressos casus contineant, auctoritate, & tenore præmissis, omnino, ac perpetuo tollimus, & abrogamus, ac ad terminos præsentis Constitutionis, quoad superius descripta dumtaxat reducimus, & nolumus cuiquam de cetero suffragari, & quaelibet alia dictæ Sedis indulgentia generali, vel speciali, per quæ præsentibus non expressa, vel ad verbum non inserta effectus earum quomodolibet valeat impedire. Ut autem præsentes Literæ ad omnium notitiam facilius deducantur, mandamus illas in Valvis Sancti Johannis Lateranen., & principis Apostolorum Basilicarum de Urbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ de more affigi, & publicari, earum etiam exemplis inibi affixis, & dimissis, ac post publicationem hujusmodi volumus, & decernimus, ut omnes, & singulos, quos concernunt, & concernent in futurum, perinde arctent, & afficiant, ac si eorum cuilibet personaliter intimatæ fuissent; earumdem vero præsentium transumptis, etiam impressis, Notarii publici manu subscriptis eandem fidem in judicio, & extra illud ubique gentium, & locorum haberi volumus, quæ eisdem originalibus Literis haberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ moderationis, præcepti, mandatorum, decretorum, reductionum, declarationum, prohibitionis, sublationis, abrogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire; Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ in Monte Quirinali, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo primo, Nono Kalendas Junij, Pontificatus nostri anno primo.

L. Dat.

M. Vestrius Barbianus.

Registrata apud Marcellum Secretarium.

A. de Alexiis.

Probibitio deferendi, & detinendi Pugiones, Cultellos, parvas Sicas, seu eos, qui vulgò appellantur Stortini, *& quodvis aliud genus Armorum brevioris mensuræ trium palmorum.*

ALEXADER EPISCOPVS

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam Rei memoriam.

ET si cuncta quæ ex circumspecta Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum providentia processerunt, debitæ exequutioni demandanda esse censeamus, sollicitudini peculiari quadam ratione convenire existimamus, ut ea, quæ ad perniciosas committendorum homicidiorum occasiones submovendas provide, prudenterque constituta esse noscuntur, Apostolici muniminis nostri patrocinio constabiliamus, ac quatenus opus sit innovemus, illaque extendamus, & declaremus, ac alias desuper disponamus, prout in Domino conspicimus salubriter expedire.

Dudum siquidem fel. rec. Pius Papa IV. Prædecessor noster cum experientia compertum habuisset ex homicidiis hujusmodi quam plura ex illis tormentulis igneis, Archibusettis vulgariter nuncupatis (quæ occulte deferri possunt, ad necem inferendam aptiora, & fere inevitabilia esse videntur) in diem committi, & perpetrari, nec eatenus ob proclamata etiam sub gravissimis pœnis a Rectoribus Provinciarum, & Terrarum Nobis, tunc sibi, & S. R. E. subjectarum ab illis deferendis ob Sicariorum copiam, & audaciam cessari, & abstineri, quinimo passim, & indistincte non secus, ac cætera arma minus prohibita ab omnibus fere gestari, proditorium, & abominabile, ac detestandum armorum genus hujusmodi penitus, & omnino destruere, ac ab Alma Urbe, aliisque Terris nostris tunc suis prædictis in totum eliminare volens, per quasdam suas Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo secundo Pridie Nonas Martii, Pontificatus sui Anno Tertio expeditas literas perpetuo sancivit, nemini cujuscumque esset dignitatis, gradus, ordinis, conditionis, aut præeminentiæ licere genus armorum hujusmodi, quod brevioris duorum palmorum mensuræ existeret, publice, vel occulte tam per Urbem, Civitates, & loca prædicta, quam etiam in itineribus quoquomodo, aut quovis etiam Militiæ, aut exequutionis justitiæ prætextu deferre,

mi-

minusque in domibus, aut alibi retinere, vendere, emere, aut permutationis, in solutum dationis, pignoris, vel quocumque alio titulo recipere; quinimo quicunque illa habuissent, intra certum in eisdem literis præfixum terminum in eadem Urbe illius Gubernatori, in aliis vero locis prædictis Rectori, vel Præsidi, aut etiam Gubernatori, seu cuivis alio Superiori loci, in quo ea habentes fuissent, denunciare, ad eum perferre, seu perferri facere, ac penes ipsum in loco ad id deputando servanda dimittere tenerentur. Qui vero contrafecissent, dictumque genus armorum dicto termino elapso retinuissent, Crimen læsæ Majestatis, & Rebellionis, ac pœnas pro illo a jure inflictas eo ipso incurrerent.

Et subinde recol. me. Pius Papa V. etiam Prædecessor noster vestigiis ejusdem Pij IV. Prædecessoris inhærens, necnon attendens, quod eadem ratio militabat etiam in alijs armis, veluti pugionibus, & alijs armorum generibus, quæ occulte deferri possunt, & cupiens quod metu ejusdem pœnæ a similium armorum delatione, & eorum usu quilibet abstineret, motu suo proprio, præfatæ Pii IV. Prædecessoris Constitutioni addens, perpetuo pariter sancivit, nemini cujuscumque dignitatis, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ existeret, licere pugiones, cultellos, nec aliud quodvis genus armorum brevioris mensuræ trium palmorum (exceptis tamen cultellis aptis ad incidendum panem, qui tamen esse non possent majoris longitudinis unius palmi, & sine cuspide, & ut vulgo dicitur *spontati*) in Urbe, Civitatibus, & Locis Status nostri, tunc sui Ecclesiastici præfatis, & Suburbijs quovis modo, aut etiam quovis Militiæ, aut exequutionis justitiæ prætextu deferre. Qui vero contrafecissent, dictumque genus armorum detulissent, pœnas in prædicta Pii IV. Prædecessoris Constitutione expressas incurrerent, inhibendo præterea omnibus, & singulis etiam de latere Legatis, ne sub indignationis suæ, & quibuscumque Vicelegatis, Gubernatoribus, Rectoribus, Præsidentibus, ac alijs Ministris, & Sedis Apostolicæ, seu Civitatum, & Terrarum præfatarum Officialibus, ne sub suspensionis a divinis, ac excommunicationis latæ Sententiæ, aliisque arbitrio suo pœnis, cuiquam tale genus armorum sub quovis colore deferendi licentiam, & facultatem ad quodcunque etiam brevissimum tempus, concedere auderent, vel præsumerent, decernens nihilominus licentias, & facultates sic concedendas nullas penitus, & invalidas existere, ac illis non obstantibus eos, qui sub illarum clypeo dictum genus armorum detulissent, pœnam præfatam omnino incursuros, & alias prout in ipsius Pii V. Prædecessoris desuper pridie Idus Februarii Pontificatus sui Anno VII. emanatis litteris, quarum, & præfatarum Pii IV. Prædecessoris litterarum tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habere volumus, uberius continetur.

Cum autem sicut non sine animi nostri dolore accepimus, eo quia Justitiæ Ministri diligentia, qua supradicta Pii IV. Prædecessoris Constitutio exacte hactenus observata, & exequutioni demandata fuit, exequutioni pariter, & observantiæ alterius Pii V. etiam Prædecessoris Constitutionis supradictæ similiter invigilare neglexerunt, tametsi ejusdem observantia in omnibus a Congregatione pro tempore existentium S. R. E. Cardinalium Consultationibus negotiorum ditionis temporalis ejusdem S. R. E. Præpositorum, necnon a pro tempore pariter existentibus dictæ Urbis Gubernatoribus emanatis generalibus bannimentis demandetur, quamplura homicidia præfatis brevioribus armis, quæ industriose celantur, taliqne celeritate, ut eorum ictus pene inevitabiles sint, impugnantur, facillime, & frequenter perpetrari soleant: Hinc est, quod Nos quieti, & tranquillitati nostrorum, & ejusdem Sedis in temporalibus Subditorum consulere, ac malis hujusmodi, & occasioni homicidiorum præfatorum, quæ animarum saluti, ac Reipublicæ bono adeo sunt perniciosa, occurrere, ac alias in præmissis, quantum in Deo possumus, providere volentes, Motu proprio, ac ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, Constitutionem per præfatum Pium V. Prædecessorem desuper, ut præfertur, editam, omniaque, & singula in ea contenta, & expressa perpetuo approbamus, confirmamus, & quatenus opus sit, innovamus, eaque inviolabiliter inconcusse, & perpetuo servari, & exequi volumus, & mandamus.

Et insuper decernimus, & sancimus, nemini cujuscumque Dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ, etiam speciali monitione, seu nota digno licere in Urbe præfata, ejusque Districtu, & in toto Statu Ecclesiastico Nobis, & dictæ Sedi, tam immediate, quam mediate subjecto, comprehensis etiam quatuor Legationibus, ac Civitatibus Bononien., Ferrarien., Beneventana, aliisque Civitatibus, Terris, & locis etiam specialem, & individuam expressionem, ac nominationem requirentibus, Pugiones, & Cultellos, ac parvas Sicas, seu eos, qui vulgo nuncupantur *Stortini*, ac aliud quodvis genus armorum brevioris mensuræ trium palmorum, mensuræ vulgariter denominatæ *Canne Romane*, ad usum mercatoris sub pœnis læsæ Majestatis, & rebellionis irremissibiliter exequendis (exceptis dumtaxat cultellis aptis ad incidendum panē, qui tamen majoris longitudinis unius palmi esse non possint. Sintque sine cuspide, & ut vulgo dicitur *Spontati*, nec non aliis instrumentis ad usum propriæ artis, quam quisque exercet necessariis, & in actu exercitii ejusdem artis, & non alias deferre,

Ad hæc hujusmodi genus armorum, quæ sunt propria Sicariorum, & apta ad committenda delicta, nullo unquam tempore Reipublicæ deservisse posse considerantes, sub iisdem pœnis illorum retentionem domi, in apothecis, & alibi, introductionem in dictum Statum Ecclesiasticum, fabricationem, venditionem, permutationem, in solutum, vel in pignus dationem, seu receptionem, & quodcumque aliud genus contractus prohibemus, volentes, & mandantes, quod quicumque in Urbe, & districtu præfatis etiam in locis Baronalibus commorantes, intra viginti dierum spatium a die publicationis præsentis Constitutionis in infrascriptis locis faciendæ computandum, ad Tribunal præfatæ Urbis Gubernatoris, in aliis vero locis totius Status Nostri Ecclesiastici etiam mediati intra triginta dierum spatium a die publicationis supradictæ computandum, ad Legatos, & Gubernatores, Superiorem in Provincia non recognoscentes eadem arma deferre teneantur, ut statim frangantur, & fracta subinde ad Dominorum beneplacitum restituantur.

Considerantes præterea quantum Sacris Canonibus adversetur, noceatque disciplinæ Ecclesiasticæ, quod Clerici, quorum arma sunt lacrymæ, & orationes,

hu-

hujuſmodi arma deferant, declaramus, & quatenus opus ſit, decernimus, ſub præſenti, ac ſupradictis Pii IV. ac Pii V. Prædeceſſorum Conſtitutionibus, tam Clericos, quam alias omnes, & ſingulas Perſonas Eccleſiaſticas, etiam quomodolibet exemptas tam Sæculares, quam cujuſvis Ordinis, Congregationis, Societatis, & Inſtituti, etiam de neceſſitate ſpecialiter exprimendi, necnon Militiarum quarumcumque etiam Hoſpitalis Sancti Joannis Hieroſolymitani, Regulares, vel alias immunitate perſonali quomodolibet fruentes, & gaudentes comprehendi. Mandantes propterea, & enixe pręcipientes Veoerabilibns Fratribus Archiepiſcopis, & Epiſcopis, aliiſque locorum Ordinariis, ac reſpectu Regularium, pro delatione tamen, ſeu reteotione dictorum armorum intra clauſtra delinquentium, eorum Superioribus Regularibus, quatenus præmiſſa omnia exequi curent, & faciant, & contra tranſgreſſores ad majorem poenam, quam Tribunal Eccleſiaſticum pro quocumque graviori, & atroci delicto imponat, ſeu imponere valeat, irremiſſibiliter procedant.

Declarantes, & mandantes, quod ad ſeſe eximendum a poenis præfatis allegari non ſuffragabitur, non conſtare de dolo, vel mala contravenientium qualitate; nec relevabunt, ſeu proderunt familiaritates, literæ patentes, inhibitiones, licentiæ conceſſæ, & concedendę, ſeu privilegia cujuslibet Congregationis, Judicis, & Tribunalis etiam Supremi, ac Officialium, Miniſtrorum, & Exequutorum Juſtitię in quocunque actu, & ſervitio, nullo prorſus excepto, necnon cujuſcunque Militiæ etiam illius, quæ nuncupatur *di L..va*, ſeu alterius noſtro, & Romani Pontificis pro tempore exiſtentis actuali ſervitio deſtinatæ, Caſtellanorum, Gubernatorum Armorum, aliorumque Officialium Majorum, ac quocunque Militari munere, etiam Supremo fulgentium, Almæ Domus Lauretanæ, necnon cujuſvis Ordinis, Congregationis, Societatis, ſeu Inſtituti, vel Militiarum quarumcumque, etiam Hoſpitalis S. Joannis Hieroſolymitani, & quarumvis perſonarum, etiam in eminenti ſtatu conſtitutarum, & alia quavis, ſive Eccleſiaſtica, ſive mundana dignitate fulgentium, & alias quomodolibet qualificatorum, facultatis Cameralis, ac Miniſterii, ſeu Miniſtrorum etiam principalium Cameræ noſtræ Apoſtolicæ, tametſi prędicti, vel aliqui ex eis eſſent ſpeciali nota, ſeu expreſſione digni, nulliſque perſonis privilegiatis, & privilegiatiſſimis exceptis.

Volentes, præmiſſis non obſtantibus ad exequutionem pręfatarum poenarum irremiſſibiliter contra omnes, & ſingulos contravenientes eſſe omnino deveniendum, & tam ad Fiſci noſtri inſtantiam, quam ex officio, & per inquiſitionem, ac omni meliori modo poſſe procedi.

Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, aſſertis conſuetudinibus, quas, ſi quæ forent, per præſentes improbamus, nullaſque, & invalidas eſſe declaramus, privilegiis quoque, Indultis, & literis Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum forſan quomodolibet conceſſis, approbatis, & innovatis: Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata, inſerti forent, eiſdem præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, ad effectum præſentium, illiſque alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat harum ſerie derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumque, volentes, quod in aliis, quam præmiſſis privilegiati, ſeu habentes literas patentes, omnibus aliis exemptionibus, & privilegiis legitime competentibus perfruantur, ea tamen conditione, quod realiter, & cum effectu regiſtrari curaverint, vel curent in Cancellariis Legatorum, & Gubernatorum privilegia, literas patentes, & titulos exemptionis ad formam, & tenorem Edictorum de mandato Romanorum Pontificum noſtrorum Prædeceſſorum, & ſignanter piæ mem: Clementis X. ſub datum die vigeſima octava Julii anno Domini 1674., & Innocentii XI. ſub dat. die ſeptima Novembris anno 1676. publicatorum, quæ exacte obſervari, ſuumque plenum effectum habere, ac ſi hic de verbo ad verbū inſerta exiſterent, ordinamus.

Volumus autem, quod lapſis decem reſpectu dictæ noſtræ Urbis, & viginti diebus reſpectu totius præfati Noſtri Status Eccleſiaſtici, poſtquam præſentes valvis Eccleſię Lateranenſis, & Baſilicæ Principis Apoſtolorum ejuſdem Urbis, & in Acie Campi Floræ, per aliquem ex noſtris Curſoribus affixæ, & publicatæ fuerint, omnes, & ſingulos, tam in Urbe, quam in Statu pręfatis exiſtentes perinde obligent, & arceant, ac ſi unicuique eorum perſonaliter, & nominatim intimatæ fuiſſent; Quodque earum tranſumptis, etiam impreſſis, manu Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ eiſdemmet præſētibus, ſi exhibitæ, vel oſtenſæ eſſent, adhiberetur.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc noſtrarum confirmationis, innovationis, voluntatis, mandati, decreti, ſanctionis, extenſionis, prohibitionis, declarationis, & derogationis infringere, ſeu auſu temerario contraire: ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo nonageſimo, Idibus Auguſti, Pontificatus Noſtri Anno Primo.

B. Card. Prodatarius.

Viſa de Curia I. Sacripantes.

J. F. Card. Albanus.

Confirmatio, Extenſio, & Moderatio reſpective Conſtitutionum Pii II. Sixti IV. Clementis VII. Pii IV., & Pii V. ſuper prohibitione quamcunque remiſſionem, compoſitionem, vel gratiam homicidis, illorumque fautoribus auxiliatoribus, conſultoribus, vel complicibus, necnon Miniſtrorum Juſtitiæ, querelantium, & teſtium offenſoribus

Kk con-

concedendi absque Romani Pontificis speciali mandato.

INNOCENTIUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

Viros sanguinum, & dolosos, qui inhumana sævitia, & iræ, seu vindictæ furore succensi, nedum corporibus mortem dare, sed non raro etiam Salvatoris Nostri Jesu Christi pretiosissimo Sanguine redemptis animabus, si non sint armis spiritualibus, Divina præveniente gratia, præmunitæ, æternam perditionem procurare non perhorrescunt, cum Domino abominantes, Nostrorumque, & Sanctæ Sedis etiam in temporalibus immediate, & mediate subditorum tranquillitati, & paci, ac eorundem, & Ministrorum Justitiæ majori securitati ejusdemque Justitiæ liberiori exercitio, quantum Nobis ex Alto conceditur, consulere cupientes, inter alias Apostolicæ sollicitudinis curas, quibus incessanter urgemur, in illam præcipue incumbimus, ut perditos nequitiæ filios, qui a quorumcunque homicidiis, & a Rectorum, & Ministrorum Justitiæ, necnon querelantium, & testium offensionibus virtutis amore abstinere detrectant, formidine saltem pœnæ, & quidem irremissibilis retrahamus. Cumque ex spe remissionis, compositionis, gratiosæ re bannitionis, cassationis processus, seu banni, aut alterius gratiæ assequendæ delictorum hujusmodi facilitatem, & frequentiam etiam procedere, experientia rerum magistra docuerit, ut hanc quoque detestabilem, & perniciosam spem magis, magisque adimamus, & recidamus, ac delicta hujusmodi, quantum fieri potest, arceamus, ea, quæ a Prædecessoribus Nostris Romanis Pontificibus desuper statuta, & provide ordinata fuisse comperimus, ut eo majorem obtineant firmitatem, quo sæpius fuerint Apostolico præsidio communita, nostræ confirmationis patrocinio roboramus, eaque de novo statuimus, seu alias ampliamus, immutamus, & in honorem eximiæ S. R. E. Cardinalium de latere Legatorum dignitatis respective moderamur, prout rationabiles causæ persuadent, & in Domino conspicimus salubriter expedire.

Alias siquidem felic. recordationis Pius Papa II. Prædecessor Noster, ad cuius audientiam pervenerat, quod in Terris, Locis, & Tenimentis tunc sibi, & Romanæ Ecclesiæ mediate, & immediate subjectis, quamplurima etiam ex levibus causis commissa esse reperiebantur homicidia, idcirco subditos suos, & Ecclesiæ Romanæ prædictæ mediate, & immediate subjectos pacificos fore, & modestos, ac loca prædicta sicariis, homicidis, & malafactoribus expurgare desiderans, inter cætera statuit, & decrevit, quod omnes illi, qui pro delicto homicidii fuissent condemnati, seu alias de Civitate aliqua, & districtu illius banniti, non possent ad Civitatem, seu districtum hujusmodi quocunque tempore redire, seu in eis, vel eorum altero moram trahere, etiam habita pace ab heredibus, vel consanguineis, seu filiis ipsius occisi, nec Legatus etiam de latere, aut Gubernator, qui pro tempore fuisset vel quivis alius posset auctoritate Apostolica, seu ex officio suæ Legationis aliquem homicidam sic exbannitum rebannire, reducere, seu revocare ad Civitatem, seu districtum, aut eorum alterum, seu ei licentiam, vel salvum conductum concedere redeundi, seu morandi in eis, vel eorum altero in perpetuum, vel ad tempus modicum, sive magnum, nec etiam per diem unum, sive noctem; Quod si secus per quemquam ex prædictis factum fuisset, incideret in pœnam excommunicationis ipso facto sine ulteriori Sententia declarationis, a qua per alium, quam per Summum Pontificem, & tunc facta de hoc speciali expressione, non posset absolvi, ac reductio, licentia, revocatio, salvus conductus, & cassatio processus, & banni hujusmodi essent ipso jure nullius nullius que roboris, & momenti, adjectis aliis pœnis, inhabilitationibus, censuris, & decretis, & alias prout in ejusdem Pii, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo sexagesimo primo quinto Kal. Februarii Pontificatus sui Anno quarto expeditis literis plenius continetur.

Et successive rec. mem. Sixtus Papa IV. similiter Prædecessor Noster, accepto per eum quod contenta in literis Pii Prædecessoris hujusmodi a certis temporibus tunc elapsis non fuerant observata, & ex illorum non observantia subditi prædictæ Ecclesiæ procliviores erant ad homicidia committenda, jamque fere passim homicidia quotidie perpetrabantur, & homicidæ præfati ideo ad illa committenda promptiores existebant, quia sperabant latere, & suorum excessuum remissionem consequi facile posse; ac detestabilem, & horrendam talium Sicariorum nequitiam ad aliorum cautelam opportunis juris remediis prosequi studio cupiens indefesso, habita super his cum Fratribus suis prædictæ Ecclesiæ Cardinalibus deliberatione matura, & de illorum consilio per suas Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo, quarto Kalendas Aprilis Pontificatus sui Anno Nono expeditas literas, statuta, & Decreta Pii Prædecessoris hujusmodi, & prout illa concernebant omnia, & singula in dd. literis ejusdem Pii Prædecessoris contenta, Apostolica auctoritate approbavit, & robur perpetuæ firmitatis obtinere debere decrevit, ac voluit, & præfata auctoritate de eorumdem Fratrum consilio statuit, & ordinavit, quod condemnati eatenus, & quos in posterum condemnari contigisset ubilibet in Civitatibus, Terris, & Romanæ Ecclesiæ, mediate, & immediate subjectis, pro homicidio, sive ut principales, sive ut consilium, auxilium, & favorem præstantes, suarum condemnationum remissionem, aut contra illas salvum conductum, & licentiam secure in loco patrati criminis, vel infra quinquaginta milliaria, ut præfertur, propinquo nullatenus obtinere possent ab alio, quam a Romano Pontifice, qui pro tempore esset, & alicujus alterius etiam Legati de Latere remissio nemini suffragaretur. Et si forsan contingeret, eundem Romanum Pontificem ad remissionem, seu salvum conductum hujusmodi procedere, talis remissio per præoccupationem processisse censeretur, & nemini prodesse posset, nisi in illa vere earundem literarum Sixti Prædecessoris hujusmodi tenor de verbo ad verbum, non autem per clausulas idem importantes, insertus foret, ac specifica, & determinata causa exprimeretur, quæ eundem Romanum Pontificem induceret ad derogandum iisdem literis Sixti Prædecessoris, quæ cum tam matura deliberatione ab eodem Sixto Prædecessore emanaverant.

Dei n-

Deinde piæ mem. Clemens Papa VII. etiam Prædecessor Noster facti notorietate edoctus, plures Urbis, Civitatum, Terrarum, Castrorum, Tenimentorum, partium, & locorum tunc sibi, & dictæ Romanæ Ecclesiæ mediate, & immediate subjectorum contra eorundem, & aliorum Prædecessorum literas elata cervice devenire, ac censuras, & pœnas in illis contentas, sensu reprobo, parvi pendere non vereri, sceleratorum insolentiis salubriter reprimendis intendens, & criminosorum temeritatem, ultrice justitia, cohibere, ne literæ prædictæ, quæ provida deliberatione ab ipsis Prædecessoribus emanaverant, contemptibiles redderentur, sed excessuum perpetratores debita animadversione punirentur, opportunis remediis providere volens, inter cætera Motu proprio singulas præfatorum, & aliorum Prędecessorum inibi relatas cum omnibus, & singulis in eis contentis, pari auctoritate approbavit, & innovavit, & per singulos, quos literę ipsę concernebant, sub censuris, & pœnis in eis contentis, quas contravenientes eo ipso incurrerent, perpetuo inviolabiliter observari decrevit; illasque etiam ad hoc, ut homicidę, sicarii, exitiosi, criminosi, rebelles, aliique infames propter homicidia, & alia nefanda per eos perpetrata excessus, crimina, & delicta in Civitatibus, Terris, Castris, vel locis eorum, seu in quibus tunc morabantur banniti, & condemnati, etiam habita pace ab heredibus, filiis seu consanguineis occisorum, aut partium lęsarum, non solum a locis circumvicinis usque ad quinquaginta milliaria, sed etiam ab omnibus, & singulis Civitatibus, Terris, Castris, locis, & partibus tunc sibi, & dictę Romanę Ecclesię quomodolibet mediate, vel immediate subjectis, banniti, & exules essent, & esse censerentur, nec in illis, seu eorum aliquo, etiam prętextu cujusvis licentię, salvi conductus, remissionis, reductionis, revocationis, vel alterius gratię per eos desuper quomodolibet pro tempore obtentę, moram trahere possent, si in eis resedissent, vel reperti fuissent, capi, detineri & incarcerari, ac juxta criminum, & excessuum per eos perpetratorum qualitatem, & literarum Pii Prędecessoris hujusmodi tenorem, sub pœnis in iisdem literis contentis, per Officiales Civitatis, Terrę, Castri, vel loci, in qua, vel in quo deprehensi fuissent, debitis pœnis plecti, seu inde educi, & ad forum, seu Officiales ad quos criminum, & excessuum eorundem punitio de jure, vel consuetudine pertinebat, remitti deberent, extendit, & ampliavit. Et nihilominus omnia, & singula, prout per Pium, Sixtum, & alios Prædecessores prædictos statuta, ordinata, inhibita, decreta, & declarata fuerant, itant Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarii, Feudatarii, Capitanei, Magnates, Principes, Communitates, Cives, Officiales, & personæ, ac alii, quod ipsius Clementis, & aliorum Prædecessorum præfatorum literæ concernerent, ac ipsorum singuli literas, & in eis contenta hujusmodi non observantes, & illis quomodolibet directe, vel indirecte contravenientes & eis adhærentes, eorumque fautores, & complices, singulas censuras, & pœnas prædictas eo ipso absque alia declaratione incurrerent, & incurrisse censerentur de novo. Et ne facilitas veniæ incentivum præberet delinquendi, quibusvis dictæ Sedis Legatis etiam de latere, ac Nunciis, Provinciarum Rectoribus, necnon tunc suis, & dictæ Romanæ Ecclesiæ Vicariis in temporalibus pro tempore existentibus, & præfatis Communitatibus omnem super absolutionibus homicidiorum hujusmodi per eundem Clementem, ejusque Prædecessores Romanos Pontifices, ac Sedem eandem sub quavis forma, & verborum expressione concessam, approbatam, & innovatam auctoritatem, & facultatem revocavit, cassavit, irritavit, & annullavit; & si quando similes absolutiones per eundem Clementem, ejusque successores Romanos Pontifices, Sedem præfatam concedi contigisset, illas per Judices, & Officiales, ad quos pertinent, nisi trinæ literæ Apostolicæ sub intervallo unius mensis pro singulis literis hujusmodi cum expressa derogatione earundem ipsius Clementis Prædecessoris literarum desuper emanassent, nullatenus admitti, vel observari voluit, & alias prout in ejusdem Clementis literis Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo vigesimo quarto, Pridie Idus Junii, Pontificatus sui Anno Primo desuper expeditis uberius continetur.

Postmodum ejusdem memoriæ Pius Papa IV. pariter Prædecessor noster habita super his cum Fratribus suis S. R. E. Cardinalibus deliberatione matura, & de illorum unanimi consilio, & assensu, iisdem modis, & forma prædictis, quibus idem Clemens Prædecessor literas suorum Prædecessorum confirmaverat, & extenderat, ipse pariter literas memoratas ejusdem Clementis, & aliorum Prędecessorum cum eadem expressione, & extensione, cum simili, ut pręfertur, revocatione, cassatione, irritatione, & annullatione omnis auctoritatis, & facultatis dictę Sedis Legatis etiam de latere, aliisque prędictis, super absolutionibus homicidiorum hujusmodi per Pium Papam IV. ejusque Prędecessores Romanos Pontifices, ac Sedem eandem sub quavis forma, & verborum expressione concessę, approbatę, & innovatę, necnon cum eadem, ut pręfertur, voluntate, seu decreto, si & quando similes absolutiones per eundem Pium IV. ejusque Successores, & Sedem prędictam concedi contigisset, per quasdam suas Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexagesimo primo, octavo Idus Januarii Pontificatus sui Anno Secundo expeditas literas approbavit, & innovavit.

Cumque idem Pius Prædecessor accepisset, nonnullos ex Gubernatoribus, & Officialibus per eum in diversis Civitatibus, Terris, & locis Status Ecclesiæ constitutis, & deputatis, forsan suæ voluntatis ignaros, aut alias, prætendere pœnarum remissionem inquisitis, bannitis, & condemnatis super homicidiis per eos pro tempore perpetratis, per eos remitti, gratiamque fieri, & exinde ab eis compositionem exigi posse. Idcirco ad tollendum omne dubium, quod exinde exoriri potuisset, & ne Gubernatores, & Officiales prædicti, ac quicumque alii ignorantiæ ejusdem suæ voluntatis, aut quovis alio prætextu in illis se intromittere præsumerent, veriores dictarum suarum literarum tenores, ac si de verbo ad verbum insertæ fuissent, pro expressis habens, decrevit, & declaravit, gratias, seu remissiones, aut compositiones quibusvis inquisitis, condemnatis, aut bannitis, ex causa, vel occasione homicidii, animo deliberato, vel casu fortuito, aut in rixa, vel alio quovis modo pro tempore perpetrati, pro quo pœna ordinaria, vel extraordinaria imposita, vel imponenda fuisset, per quoscumque in Civitatibus, Terris, & locis prædictis, Sedis Apostolicæ Legatos, Vicelegatos, Gubernatores, vel alios Officiales deputatos, & deputandos, fieri in posterum nullatenus

posse, & illas tantum compositiones, & gratias cum inquisitis, condemnatis, & bannitis hujusmodi, ut supra, ab inde faciendas valere, illisque suffragari, qui habuissent supplicationes desuper sua manu signatas, & per Datarium pro tempore existentem datas, prout in Cedula Motus ejus proprii, sub Datum sexto Kalen. Maij Anno Pontificatus ipsius quinto, continetur. Post hæc simil. memoriæ Pius Papa V. habita super his cum Venerabilibus Fratribus suis ejusdem S. R. E. Cardinalibus deliberatione matura, ac de illorum unanimi consilio, & assensu, inter cætera ibidem per ipsum decreta, & sancita, singulas prædictorum Pii II., Clementis, & Pii IV., & aliorum Prædecessorum literas, cum omnibus, & singulis in eis respective contentis, Apostolica auctoritate approbavit, confirmavit, & innovavit, illisque perpetuum, & inviolabilis firmitatis robur adjecit, ac ab omnibus & singulis, quos illæ concernebant, pœnitus, ac sub ibi relatis per contrafacientes, irremissibiliter incurrendis pœnis, observari voluit, & decrevit, & alias prout in ipsius Pii V. Prædecessoris desuper Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo sexto Tertio Nonas Julii Pontificatus sui Anno primo emanatis literis, quarum, & præfatarum eorundem Pii II., Sixti, Clementis, & Pii IV. Prædecessorum literarum, & Cedulæ tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habere volumus, uberius continetur.

Nunc vero Nos nequitiis hujusmodi salubriter reprimendis, ne criminosorum invalescat præsumptio, illorumque perversitas quoquomodo remaneat impunita, quin ultrice justitia perpetuo retundatur, sedulo intendentes, ac simul quieti, & tranquillitati præfatorum nostrorum, & ejusdem Sedis in temporalibus subditorum, necnon majori justitiæ Officialium securitati, ac ejusdem justitiæ liberiori exercitio providere volentes, Motu proprio, ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, singulas eorundem Pii II., Sixti, Clementis, Pii IV., & Pii V. Prædecessorum literas hujusmodi, cum omnibus, & singulis, quæ præmissa, & infrascripta concernunt, & concernere possunt, tenore præsentium approbamus, confirmamus, & innovamus, illisque perpetuum, & inviolabilis firmitatis robur adjicimus, ac ab omnibus, & singulis, quos illæ concernunt, penitus, & sub inibi contentis per contrafacientes irremissibiliter incurrendis pœnis, & censuris, & cum omnibus inibi decretis, & sancitis observari volumus, atque decernimus, firmis, & in suo robore, & statu remanentibus cæteris in iisdem literis, statutis, sancitis, & decretis.

Et nihilominus hactenus inquisitos, processatos, condemnatos, aut bannitos, sive uti principales, sive uti mandantes, vel mandatarios, sive uti complices, aut auxilium, vel consilium, vel favorem præstantes, ex causa, vel occasione homicidii, pro quo pœna ordinaria, vel extraordinaria imposita fuerit, vel erit, seu imponenda foret, & quos quibuscumque futuris temporibus similiter inquiri, processari, condemnari, seu banniri contigerit, ubilibet in quibuscumque Civitatibus, Terris, & locis, Nobis, & Sanctæ Sedi mediate, & immediate subjectis, comprehensis etiam quatuor Legationibus, & Civitatibus Bononien., Ferrarien., Beneventana, aliisque etiam specialem, & individuam expressionem, & nominationem requirentibus, nullo umquam tempore, vel modo, ex aliqua gratia, seu compositione, vel per viam cassationis processus, remitti, seu quoquomodo gratiose rebanniri, habilitari, seu dispensari, minusque illis aliquem salvum conductum, præterquam pro vero, reali, & necessario servitio justitiæ, & tunc pro eo dumtaxat tempore, quod hujusmodi servitio congruat, concedi per quoscumque locorum, & Civitatum Gubernatores, & justitiæ Officiales, Provinciarum Rectores, dictæ Romanæ Ecclesiæ in temporalibus Vicarios, & quoscumque alios quantumvis speciali, & individua nota dignos, ac etiam ipsos de latere Legatos infrascripta distinctione, seu moderatione, etiam pace ab hæredibus, vel consanguineis, aut filiis occisi habita, sine nostra, & Romanorum Pontificum pro tempore existentium, speciali mandato, omnino prohibemus; Ita tamen, ut pro hujusmodi mandato certa, seu præcisa forma non requiratur, prout in superius relatis literis, quibus in hac parte opportune derogamus, & derogatum esse volumus, cavebatur, sed quocumque legitimo modo illud apparere, seu probari sufficiat.

Ad hæc omnes, & quaslibet facultates quibuscumque locorum, & Civitatum Gubernatoribus, justitiæ Officialibus, Provinciarum Rectoribus, dictæ Romanæ Ecclesiæ Vicariis in temporalibus, & quibuscumque aliis quantumvis speciali, & individua nota dignis, ac etiam ipsis de latere Legatis; salva tamen quo ad eosdem Legatos infrascripta distinctione, seu moderatione, super hujusmodi gratiarum, compositionum, cassationum processuum, remissionum, habilitationum, dispensationum, & salvorum conductuum concessione, etiam per Nos, & Prædecessores Nostros, ac Sedem eandem, sub quavis forma, & verborum amplitudine concessas, innovatas & approbatas, omnino revocamus, cassamus, irritamus, & annullamus, & pro revocatis, cessatis, irritatis, & nullis, ac si concessæ non fuissent, haberi volumus, & decernimus, & quascumque facultates, si quas in posterum concedi contigerit, servata hujus nostræ Constitutionis forma, intelligi, & observari debere omnino volumus, & mandamus.

Verum quia in relatis Prædecessorum Nostrorum literis cæteris omnibus Officialibus, & personis præfatis æque ac ipsis de latere Legatis hujusmodi gratiæ, & actus indistincte prohibentur, omnimque facultates pariformiter revocantur, sive de homicidiis animo deliberato, sive casu fortuito, vel in rixa, vel alio quovis modo patratis agatur, Nos eximiam Legatorum de latere S. R. E. Cardinalium dignitatem præ oculis habentes, eosque facultatibus, ea quæ decet circumspectione, usuros esse sperantes, præfatas Constitutiones moderari, illasque, & præsentem nostram sanctionem quoad præsentes, & pro tempore existentes de latere Legatos ejusdem Romanæ Ecclesiæ Cardinales locum habere decernimus pro homicidiis animo doloso, & præmeditato commissis, iisdem de latere Legatis, ut sibi concessis, seu concedendis facultatibus, quas Nos juxta præscriptam in iisdem præsentibus formam, etiam harum serie, opportune concedimus, quoad gratias, & actus prædictos uti possint, & valeant, quotiescumque de homicidiis casu fortuito, vel in rixa seu alias similiter sine dolo, & præmeditatione commissis agi contigerit; iisdemque Constitutionibus in hac parte amplissime derogamus, opportune derogatum esse volumus, & mandamus, firmis tamen, & in suo robore quoad quoscumque alios remanentibus omnibus,

& sin-

& singulis, quæ in præfatis, & præsenti nostra Constitutione, quo ad omnia homicidia etiam, in rixa, vel casu fortuito, vel alias commissa, statuimus, & decernimus.

Volentes præterea, delinquentibus, eorumque fautoribus, occasionu tum homicidiorum, tum aliorum delictorum, ansam eo magis amputare, ne Curiæ, & Fisco eosdem inquirendi, & processandi, condemnandi, banniendi, & quoscumque justitiæ actus explendi impedimentum præbeant, & e converso Nuntios, Birruarios, Notarios, Promotores, seu Procuratores Fiscales, Judices, ceterosque justitæ Officiales, & ministros ad eorum operam attentius navandum, ac querelantes ad opem justitiæ tutius implorandam, & testes ad veritatem liberius propalandam, spe, & præsidio majoris securitatis excitare, præfatas, & præsentem nostram Constitutionem sic extendimus, & respective locum habere mandamus, ut omnes & quicumque in poenam ultimi supplicii, vel ad triremes perpetuo condemnati, ex causa præfatorum justitiæ ministrorum, & officialium, seu partis querelantis, vel testium offensionis, a nemine ex prædictis Gubernatoribus, Officialibus, Rectoribus, Vicariis in temporalibus, & quibuscumque aliis, speciali, & individua nota dignis, & nec ab ipsimet de latere Legatis S. R. E. Cardinalibus remitti, seu ullam ex gratiis, & actibus superius expressia, minusque aliquem salvum conductum, præterquam pro vero, reali, & necessario servitio justitiæ, & tunc pro eo duntaxat tempore, quod hujusmodi servitio congruat, sine expresso, ut præfertur, nostro, seu Romani Pontificis pro tempore existentis mandato, obtinere ullatenus possint, & valeant, omnesque, & quascumque facultates quoquo modo concessas, quæ præsentibus adversarentur, penitus, & omnino, ut præfertur, revocamus, & annullamus, istoque casu, & ad hunc effectum, ut indiciis ad transmittendam inquisitionem sufficientibus, ex processu resultantibus, judices, ad quos spectat, servatis solitis terminis, ad condemnationem delinquentium hujusmodi expedite procedere teneantur, omnino volumus, & decernimus.

Mandantes hujusmodi nostram Constitutionem, ac omnia, & singula in eis contenta, per quoscumque etiam speciali nota dignos, inviolabiliter observari sub omnibus censuris, & poenis, quæ in superius relatis Prædecessorum nostrorum literis imponuntur, & continentur; sicque & non aliter in præmissis per quoscumque Judices tam Ordinarios, quam Delegatos, quavis auctoritate fungentes, etiam S.R.E. Cardinales, etiam de latere Legatos, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari, & definiri debere, irritum quoque, & inane, quidquid secus super omnibus, & singulis præmissis, vel circa ea a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus præmissis, & aliis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, quibuscumque consuetudinibus, ac omnibus, & singulis illis, quæ dicti Prædecessores in præfatis eorum literis voluerunt non obstare, aut si aliquibus communiter, vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem, & quibuscumque aliis privilegiis, facultatibus, indultis, & literis Apostolicis, etiam motu proprio sub quibuscumque tenoribus, & formis, & cum quibusvis clausulis, & decretis in genere, vel in specie, & alias quomodolibet per Prædecessores nostros Romanos Pontifices, ac etiam Nos concessis, innovatis, & approbatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specalis, specifica, individua, & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, inserti forent, eisdem præsentibus pro plene & sufficienter expressis, & insertis habentes, ad effectum præsentium, illis alias in suo robore permansuris, ac vice duntaxat harum serie derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem quod lapsis viginti diebus, postquam præsentes Valvis Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, & in Acie Campi Floræ de Urbe per aliquem ex nostris Cursoribus affixæ, & publicatæ fuerint, omnes, & singulos tam in Urbe, quam in Statu præfatis existentes perinde obligent, & arctent, ac si unicuique eorum personaliter, & nominatim intimatæ fuissent; quodque earum transumptis, etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ eisdemmet præsentibus, si exhibitæ, vel ostensæ fuissent, adhiberetur.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum approbationis, confirmationis, innovationis, annullationis, mandati, concessionis, & extensionis infringere, seu ei ausu temerario contraire, si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Domin. millesimo sexcentesimo nonagesimo secundo septimo Idus Maii Pontificatus Nostri Anno Primo.

Loco ✠ plumbi.

B. Card. Prodatarius.

J. F. Card. Albanus.

Visa de Curia I. Sacripantes.

I. Ciampinus.

Constitutio SS. D. N. Benedicti Divina Providentia Papæ XIII. Qua San. M. Gregorii Papæ XIV. Literæ Apostolicæ certa excipientes delicta, & casus, in quibus Inquisiti Laici Ecclesiastica Immunitate gaudere non debent, confirmantur, declarnatur, & ad alia etiam delicta, & casus extenduntur, ac amplian-

tur

tur: Necnon Curiis Ecclesiasticis forma in eorumdem Inquisitorum extractione a locis immunibus observanda præscribitur, cum aliis Ordinationibus, & clausulis derogationibus opportunis.

BENEDICTVS EPISCOPVS

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

EX quo, divina disponente clementia, ad supremum universi Christiani populi regimen assumpti fuimus, considerantes debitum, quo obstringebamur, Ecclesiarum, Sacrorumque Locorum Immunitatem, sartam tectam, inviolatamque ubique custodiendi inter graviores suscepti Apostolici Ministerii curas merito recenseri; diu, multumque rationes, ac media Nobiscum expendere non omisimus, quibus ipsa Immunitas in pristinum venerationis, & reverentiæ locum restitui posset, ac in omnibus Orbis Catholici Regionibus ita observaretur, quemadmodum prisca illa Majorum nostrorum disciplina, & vetus Canonicarum Sanctionum norma præscripsit. Dum hæc sollicito animo revolveremus, in oculos primum incurrit celebris illa Constitutio a fel. rec. Gregorio Papa XIV. Prædecessore nostro edita, quæ incipit. *Cum alias*.. qua quidem Constitutione idem Gregorius Prædecessor pro Pastorali zelo suo hunc ipsum in scopum intendens, facultates & indulta a quibusdam Romanis Pontificibus, ac præsertim a S. Pio V.,. Prædecessoribus itidem nostris, tunc suis, concessa aliquibus Principibus, eorumque Officialibus, & Magistratibus extrahendi, ac abducendi ab Ecclesiis, aliisque locis immunibus certorum criminum Reos, & Delinquentes, reformavit, moderatusque fuit; Simul autem delictorum frequentiæ, unde publica tranquillitas maxime perturbatur, occurrere volens, ac impedire, quantum licebat, ne aliqua graviora a pravis hominibus patrarentur sub certa impunitatis spe, quam ex confugio ad loca immunia sibi parabant, nonnulla expressit, & explicavit crimina, & casus, in quibus laicos delinquentes Ecclesiastica Immunitate nequaquam gaudere voluit, & decrevit; ac insuper Judices constituit, qui in occurrentibus casibus, an delictum esset, nec ne in eadem Gregoriana Constitutione exceptum, cognoscere, & declarare deberent; certamque demum formam in extractione prædictorum delinquentium a locis immunibus observandam stabilivit, & inviolabiliter ab omnibus perpetuo observari mandavit, quemadmodum in prædicta Constitutione anno Incarnationis Dominicæ 1591. Nono Kal. Junii promulgata ulterius continetur.

Quoniam vero post editam hujusmodi Constitutionem ob varias Doctorum eam interpretantium sententias, & variam itidem Curiarum Ecclesiasticarum in illius executione praxim, multiplices contentiones super vero, rectoque ejus sensu inter Ecclesiastica, & Secularia Tribunalia exortæ fuerunt; quamplures Romani Pontifices, ac præsertim piæ mem. Clemens IX. Clemens X., & Clemens XI. Prædecessores similiter nostri de præfatis contentionibus dilucida casuum exceptorum explicatione submovendis non semel, sicut accepimus, deliberarunt, facilioremque insuper eos probandi, & declarandi methodum, ut ejusdem Gregorii Prædecessoris mens plenius executioni demandaretur, Curiis Ecclesiasticis præscribere cogitabant; sed ab aliis distracti curis, ac interim morte præventi, destinata perficere nequiverunt. Hinc igitur est, quod Nos omnino expedire arbitrantes, ut ejusmodi controversiis finis aliquando imponatur, eorundemque Prædecessorum pio, atque salubri proposito inhærentes, Motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura Constitutione, in primis providam memorati Gregorii Prædecessoris Constitutionem cum omnibus, & singulis in ea contentis, atque dispositis amplissime confirmamus, approbamus, & innovamus, & quatenus opus sit, criminum in illa exceptorum Reis, & delinquentibus Immunitatem Ecclesiasticam suffragari nequaquam debere iterum, ac de novo decernimus, & declaramus. Præterea non absque gravi animi Nostri dolore animadvertentes ob auctam, atque in dies invalescentem perversorum hominum malitiam sæpe, ac sæpius nonnulla alia gravia crimina perpetrari, quæ non minus, quam illa in Gregoriana Constitutione, ut præfertur, excepta, publicam quietē perturbant, perinde ac delinquentium audaciam, ac ejusmodi delictorum frequentiam, quantum fieri poterit, coercendam, pro Apostolici muneris nostri debito, ea, quæ inferius explicabuntur, statuenda censuimus.

Cum itaque prædicta Gregoriana Constitutione cautum sit, ut publicis Latronibus, viarumque Grassatoribus, qui itinera frequentia, vel publicas stratas obsident, aut viatores ex insidiis aggrediuntur, Immunitas Ecclesiastica minime suffragetur; non levis autem inter Doctores emerserit controversia, an quis ex unico actu publicus Latro, & Grassator dici possit, vel plures ad id actus requirantur: Nos ejusmodi controversiam dirimere intendentes, unicam tantum grassationem in via publica, aut viciuali admissam sufficere ad hoc, ut quis publicus Latro, & Grassator dici valeat, dummodo tamen Grassati mors, aut membrorum mutilatio secuta fuerit, tenore præsentium definimus, & declaramus.

Insuper ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio excludimus, atque repellimus, & pro exclusis, atque repulsis haberi volumus nedum eos, qui homicidia, aut mutilationes membrorum in Ecclesiis, earumve Cœmeteriis committere audent, quemadmodum in Gregoriana Constitutione sancitum est; verum etiam eos, qui stantes in Ecclesia, vel Cœmeterio, interficiunt stantes extra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut iis membrum mutilant: ac eos tandem, qui Confugientibus vim inferunt, atque ipsos ab Ecclesia, aliove loco immuni violenter extrahunt, & abducunt: Declarantes in quatuor præmissis casibus ejusmodi Reos non illis tantum Ecclesiæ, quam violarunt, sed cujuscunque etiam alterius Ecclesiæ Immunitate gaudere nequaquam posse, aut debere.

Ad hæc in crimine Assassinii non modo Mandatarios, qui in ipsa mei Gregoriana Constitutione aperte excipiuntur, sed etiam mandantes, qui certum præmium, aut mercedem sive in pecunia, sive in aliis rebus tradiderint, aut promiserint, quamvis promissio nullum habuerit effectum, dummodo Assassinium re ipsa patratum fuerit, ab Ecclesiasticæ

Immu-

Immunitatis beneficio excludimus, ac pro exclusis perpetuo haberi volumus, & mandamus.

Excludimus pariter, reppellimus, atque privamus ejusdem Immunitatis privilegio Interficientes Proximum suum animo præmeditato, ac deliberato: Falsificantes Literas Apostolicas; Ministros Montis Pietatis, vel alterius Tellonii, aut Banci pro depositis Principis, privatorumque personarum destinati, furtum, aut falsitatem in prædictis locis committentes, cujus ratione Arca pecuniaria ita minuatur, ut pœnæ ordinariæ locus sit; Conflantes, adulterantes, vel tondentes quascumque Monetas aureas, vel argenteas, etiam Principum exterorum, quotiescumque in loco, aut Provincia, ubi crimen admittitur, liberum habeant usum, & commercium: vel ipsas monetas conflatas, adulteratas, aut detonsas scienter ita expendere, & erogare præsumentes, ut fraudis conscii, atque participes censeri possint: Illos demum, qui sub nomine Curiæ sese introducunt in alias domos animo ibidem perpetrandi rapinas, easque re ipsa committunt cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicujus ex domesticis earumdem ædium, vel etiam extranei, quem ibi forte reperiri contigerit, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio sequatur.

Ceterum cum diuturna experientia compertum fuerit, Curias Ecclesiasticas in casibus, qui hactenus evenerunt, difficulter probare, & consequenter declarare potuisse delictum, pro quo quis ad Ecclesiam confugerat, fuisse comprehensum in numero exceptorum, propter variam earumdem Curiarum praxim, & varias pariter opiniones Doctorum, qui antedicti Gregorii Prædecessoris mentem quoad normam præscriptam recipiendi probationes, & procedendi ad declarationem criminum exceptorum, interpretari voluerunt, statuimus, præcipimus, & mandamus, nullam in hoc de cætero haberi rationem cujuscumque interpretationis ejusdem Gregorianę Constitutionis, quæ a quocumque Doctore prodierit, neque praxis a quibuslibet Curiis, aut Tribunalibus invectæ, imo nec quarumcumque declarationum, quæ ab hujus Almæ Urbis nostræ Tribunalibus, sive etiam a Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Immunitati Ecclesiasticæ præpositorum emanaverint, quatenus præsenti nostræ Constitutioni adversentur; sed in occurentibus casibus normam hic a nobis præscribendā inviolabiliter ab omnibus observari volumus, & sancimus.

Quotiescumque igitur Curia Ecclesiastica a Curia Sæculari fuerit requisita, ut Laicum aliquem delinquentem e loco immuni extrahi, ac illi consignari faciat, eaque super delicti excepti qualitate, ac personæ reiteratæ subministrata, vel acquisita sint indicia, quæ ad capturam decernendam sufficere videantur; tunc Curia Ecclesiastica ad ejusdem Delinquentis extractionem ab Ecclesia, aliisve locis immunibus, ope, ac medio suorum Executorum, implorato etiam, quatenus opus sit, brachii sæcularis auxilio, & cum interventu Personæ Ecclesiasticæ ab Episcopo deputandæ, procedere teneatur, extractumque ad suos Carceres asportari, ac ibi sub tuta custodia detineri curet, & faciat. Ubi vero ex Processu informativo desuper conficiendo constet de crimine excepto, ac insuper ad versus eumdem Extractum talia resultant indicia, ut crimen ab eo fuisse patratum moraliter credi possit (quæ quidem indicia juxta regulas Juris vocantur ultra torturam) eo tandem casu præfatum Extractum Ministris, & Officialibus Curiæ Sæcularis tradere, & consignare possit, ac debeat, exacta tamen, receptaque prius ab ipsis obligatione in forma Juris valida restituendi Extractum Ecclesiæ sub pœna excommunicationis latę sententiæ Nobis, ac pro tempore existenti Romano Pontifici reservatæ, quatenus idem Extractus indicia contra ipsum acquisita in suis defensionibus purget, ac diluat. Quod si ea minime purgaverit, & vere delinquens repertus fuerit, Curiæ sæculari in ipsum tali casu, ut juris esse censuerit, agere, atque procedere liceat.

Præterea considerantes sæpedictum Gregorium Prædecessorem in sua Constitutione optimo quidem jure sanxisse, ut soli Episcopi, & non alii Episcopis inferiores, etiamsi locorum Ordinarii sint, aut nullius Diœcesis, aut Conservatores a Sede Apostolica specialiter, vel generaliter deputati, cognoscere, & declarare valeant, an delicta, pro quibus Inquisiti ad loca immunia confugerunt, & in eis se receperunt, sint, necne de genere, ac numero exceptorum; Nos providam ejusmodi dispositionem approbantes, & confirmantes, eique inhærentes, Motu, scientia, ac potestatis plenitudine similibus, tenore præsentium quibuscumque Magistratibus, Officialibus, & Ministris Sæcularibus, necnon quibusvis aliis personis cujuscumque gradus, & conditionis existant, etiamsi Imperiali, Regia, Ducali, aut alia quavis mundana Dignitate, aut auctoritate præfulgeant, districte interdicimus, ac inhibemus, ne hujusmodi causis, vel conficiendo processus, vel Inquisitos extrahendo a locis immunibus, vel declarando Crimina ab eis admissa esse de exceptis in Gregoriana, aut in præsenti nostra Constitutione, ullo pacto sese ingerant, aut immisceant. Quod si secus quidquam attentare præsumpserint, ex nunc omnia in contrarium præmissorum gerenda irrita, & inania, nulliusque roboris, vel momenti perpetuo fore, ipsosque attentantes in Censuras, & alias pœnas a Sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis adversus eos, qui Jurisdictionem Ecclesiasticam quoquo modo lędunt, ac violant, inflictas incurrere decernimus, & declaramus: volentes, intendentes, ac expresse mandantes, quod omnimoda cognitio, atque judicium de Criminibus in Gregoriana Constitutione exceptis, & a Nobis superius explicatis, tum etiam de aliis, quæ in præsenti nostra Costitutione adjeienda, & similiter excipienda duximus, quemadmodum, ut præfertur, adjecimus, & excepimus, ad Episcopos tantum, privative quoad omnes alios, perpetuo spectet, atque spectare debeat; & donec ipsi in occurrentibus casibus declaraverint delictum esse de exceptis, & cætera omnia a Nobis superius constituta adimpleverint, Inquisitos Ecclesiæ, vel alterius loci sacri, ad quem confugerunt, immunitate gaudere tuto debere: ac in ea conservandos, & manutenendos esse statuimus, præcipimus, & mandamus.

Universos demum, & singulos Venerabiles Fratres nostros Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, & Episcopos, quos hujus nostræ Constitutionis Executores deputamus, in visceribus Domini nostri Jesu Christi hortamur, & paterna auctoritate admonemus, ut quanti momenti sit hoc negocium, serio cogitantes in occurrentibus casibus qualitatem testium, & probationum pondus summo studio, ac vigilantia scrutentur, omnemque fraudem, dolum procul arcere satagant; quin etiam Sacerdotali pectore, quotiescumque opus fuerit, iis omnibus obsistan-

sistant, qui ejusdem præsentis Constitutionis executionem, ac observantiam quomodocumque temerario ausu impedire præsumerent. In reliquis porro casibus tam in hac nostra, quam in Gregoriana Constitutione non exceptis, memores quam acriter semper, & qua eximia, ac prorsus singulari animi fortitudine Majores nostri pro Ecclesiastica libertate, ac Immunitate pugnaverint, nihil de illa immiuui permittant, neque sacris juribus labem ullam irrogari patiantur, sed ea pari sane zelo, atque constantia tueri curent; ab omni tamen tumultu, ac perturbatione caventes, ne jactantiæ causa potius, quam miserationis, & justitiæ titulo, Ecclesiastica Privilegia asserere velle videantur.

Decernentes easdem præsentes Literas, & in eis contenta quæcumque semper valida, firma, & efficacia existere, ac fore, suosque integros, atque plenarios effectus sortiri, & obtinere, ac omnibus, & singulis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit quomodolibet in futurum, inviolabiliter, & inconcusse observari; Sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Apostolicæ Sedis Nuncios, aliosve quoslibet, quavis præeminentia, & potestate fungentes, ac functuros, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane si quid secus super his a quoquam quavis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibuscumque Cancellariæ Nostræ Apostolicæ Regulis, necnon quorumcumque Prædecessorum nostrorum Literis Apostolicis, Privilegiis, Indultis, & facultatibus, quibusvis Personis etiam speciali mentione dignis, & quavis quantumcumque sublimi dignitate, & auctoritate fulgentibus, & quibusvis etiam gravibus, ac urgentissimis causis, sub quibuscumque tenoribus, & formis, & cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, illisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, ac irritantibus, & aliis Decretis, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, etiam consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro sufficienti illorum derogatione de illis, eorumque tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio facienda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, & singulorum tenores, formas, & occasiones, ac alia etiam speciali expressione digna, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, insertis, ac servatis respective habentes, hac vice dumtaxat, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum specialiter, & expresse derogamus, ac derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Ut amem præsentes Literæ ad omnium notitiam facilius deveniant, & nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earam exempla ad Valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, affigi, & publicari; sicque publicatas, & affixas omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde arctare, & afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent: Utque ipsarum præsentium Literarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus Personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides tam in judicio, quam extra illud, ubique adhibeatur, quæ ipsis originalibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostræ voluntatis, sanctionis, declarationis, confirmationis, præcepti, decreti, mandati, prohibitionis, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo vigesimo quinto, sexto Idus Junii Pontificatus Nostri anno Secundo.

F. Card. Oliverius.

P. M. Card. Pro-Datarius.

Visa de Curia I. C. Archiepiscopus Amasenus.

Loco ✠ Plumbi.

L. Martinetus.

Constitutio Benedicti Papæ XIII. Qua Depositarii, Aerarii, Custodes, Subcustodes, Exactores, Rationarii, Computorum scriptores, aliique Officiales, & Ministri æris publici, & particularis, rem, & pecuniam alienam, sibi creditam, & depositam, usurpantes, ac damno publico, & privato fraudantes, vel usurpari, & fraudari scientes, tanquam infames, ac veri fures, & latrones, debitis pœnis ultimi supplicii tam in Urbe, quam in toto Statu Ecclesiastico, lege lata subjiciuntur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

Jamdudum non sine ingenti dolore aures nostras perturbat frequens rumor de nonnullis in hac alma Urbe nostra alieni æris, & pignorum Depositariis, Aerariis, Custodibus, Subcustodibus, Exactoribus, Rationariis, & Computorum scriptoribus, aliisque huius generis Officialibus, & Ministris, qui fide sibi data, suique muneris commodo nefarie abutentes, ut voluptatibus, aliisque execrandis male agendi occasionibus, causisque, improbe obtemperarent, vitiisque alacrius, & liberius indulgerent,

rem

rem ac pecuniam sibi creditam, & depositam, inque arca servatam, pro arbitrio usurpantes, pignora apud se custodita iterum oppigneraverint: quod non solum in Cameræ nostræ Apostolicæ, sed in Montis Pietatis, & publicarum ad nummularios pertinentium mensarum, ceterorumque locorum, & piorum operum damnum longe gravissimum redundavit, propterea quod infames, & fraudulenti hujusmodi Officiales, qui rem suam decoxerant, omnino impares essent integrandis, & restituendis pecuniis, quas ipsi, proprio, vel alieno commodo inservientes, antea pessumdedissent, scientibus, & de compacto cum iis participantibus, doloque operam suam conferentibus rationariis, computorum scriptoribus, subscriptoribus, aliisve earumdem mensarum, & locorum piorum Ministris, & Officialibus.

Nobis etiam innotuit, jamdictos officiales, maximæ suę temeritati confisos, ut actionem criminalem vaferrime declinarent, vel saltem sua crimina callide palliarent, seque justis poenis, in quas incurrissent, prava arte subducerent, permultos speciosos, & omnino falsos prætextus excogitasse, quibus judicium impedirent, poenasque effugerent, quas ob suas culpas se mereri, optime ipsi agnoscebant.

Nos propterea, quibus ex pastorali officio, humilitati nostræ divinitus injuncto, maxime incumbit invigilare, & sollicite providere, ne hujusmodi crimina impune committantur; opportunum, & necessarium duximus his de rebus sententiam exquirere a nobis speciatim indictæ particularis Congregationis nonnullorum hujus nostrę Curię Romanæ pręsulum, multa rerum cognitione, integritate & doctrina præstantium, quorum sæpe numero coram dilecto filio nostro Hannibale Tituli sancti Clementis Presbytero Cardinali, & S. R. E. Camerario congregatorum, suffragiis ad Nos accurate perlatis, undequaque inhærentes, in ejusmodi fraudulentos ministros acriter insurgendo, ipsumque juris rigorem etiam acriorem efficiendo, justum in eos judicium promulgare decrevimus.

Nos ergo vestigiis decessoris nostri Pii Papæ V. insistentes, qui præ ceteris in sua Constitutione incipiente, *Postquam*, Kalendis Novembris anni millesimi quingentesimi septuagesimi, in lucem edita, decoctores, luxuriose viventes, propriisque absumtis substantiis, aliena appetentes, qui variis coloribus grande æs alienum, spe restitutionis faciendæ extorquentes, proximo suo illudunt ceu veros fures, & latrones, ultimo supplicio puniendos mandavit, hac nostra perpetuo observanda Constitutione in quoscumque hujus generis delinquentes paribus quoque poenis, tamquam in veros fures, & latrones, animadvertendum esse decernimus: idque effectu ipso omnino fieri volumus, & mandamus.

Itaque statuimus, & jubemus, ne ullus ex depositariis, vel arcariis ęris publici Cameræ nostræ Apostolicæ, & præsertim depositariæ generalis, vectigalium generalium, & particularium, utriusque Annonæ, frumentariæ nimirum, & Grasciæ vulgo dictæ, Depositariæ Urbanæ, Montisque Pietatis, ac mensæ Sancti Spiritus, & Datariæ Apostolicæ, summam quantulamcumque ejusmodi æris, & pecuniarum in suum, vel alienum commodum quovis modo convertere unquam possit, inque usum ab eo diversum transferre, ad quem generatim in iisdem locis, tamquam sub tuta, & fideli custodia, servantur; ita ut si aliquis ex jamdictis depositariis, & arcariis hanc legem nostram quomodocumque prævaricatus, eam leu pecuniam in usum, & commodum proprium, vel alienum convertere ausus fuerit, tamquam reprobus, & infidelis minister, interque infames, & rei publicæ proditores connumerandus, damnari, & puniri possit ac debeat, ut gravissimi furti, & latrocinii reus, secundum leges communes, & Romanę Urbis, statusque Ecclesiastici edicta, contra latrones jam promulgata, ratione habita pecuniarum, quas in suum, vel alienum usum & commodum clam, & furtive convertit; idque ad easdem regulas in iisdem Edictis etiam in furto magno præscriptas fieri debeat; quotiescumque tamen Camera nostra Apostolica, vel quispiam ex locis piis, ac mensis supradictis, & quilibet Dominus, ac creditor pecuniæ, vel rei depositę, damnum subiisse compertus fuerit. Ubi vero nullum damnum illatum inde fuerit, nihilominus jamdicti depositarii, & arcarii, inter infames habendi, ob culpam infidelitatis, duplicata poena pecuniaria summę, quam in suum, vel alienum commodum converterint, puniri debeant. Sed præterea poenis etiam corporalibus gravibus, & gravissimis, arbitrio judicum cumulate plectantur, ratione habita qualitatis, & circumstantiarum singulorum casuum, & factorum, quas deprehendi contigerit.

Similiter volumus, decernimus & jubemus, ne computorum & rationum scriptores Montis Pietatis, & mensæ Sancti Spiritus recipere, aut recipiendum, & solvendum curare, vel facere possint quodcumque mandatum, vel scriptum illorum, qui nullas pecunias re ipsa ibidem depositas, vel servatas habuerint. Si autem habuerint, eadem mandata & scripta recipi, & solvi possint pro ea tantum summa, quæ deposita ibidem extiterit. Quod si jamdicti computorum scriptores, & rationarii contrafecerint, tunc in eos procedi possit & debeat poenis, a Nobis in arcarios & depositarios statutis.

Preterea sancimus, & declaramus, hęc, quæ a Nobis lata lege disponuntur, in eos pariter locum habere, qui auxiliatores, cooperatores, & quocumque alio modo conscii, complices ac participes infidelitatis eorumdem arcariorum & depositariorum extiterint: qui quidem conscii, complices ac participes, secundum suam complicitatem & participationem in singulis factis & casibus, iisdem poenis omnino puniri debeant, quibus puniendi essent, vel punirentur pręcipui & principales rei, eadem forma, quæ statuta reperitur in publicis edictis superius memoratis, contra reos cooperatores, auxiliatores, complices & participes olim vulgatis.

Quia vero gravissimum esset crimen infidelitatis, ab iis computorum scriptoribus & rationariis commissę, qui, ut facilius pecuniam, sub bona & publica fide sibi creditam & depositam, in proprios, vel alienos usus converterent, vel curarent, ut ab aliis converti posset, sive alia quacunque de causa, in consuetis codicibus & libris, ut scripturarum regula ab ipsis pro illorum officio bene exercendo postulat, nomen vel nomina depositorum nequaquam describerent; hac Nostra pagina, perpetuum robur habitura, declaramus, decernimus & statuimus, singulos & quoscunque rationarios & computorum scriptores, qui hoc modo in suo officio exercendo peccasse, vel factum simile fraudis & infidelitatis commisisse, vel committendum curasse comperti fuerint, vel qui cujuspiam nominis veritatem describendo, seu minorem summam ea, quæ vere

deposita esset, tam Nostræ Cameræ Apostolicæ, quam alterius cujuscunque domini, & creditoris pecuniæ depositæ, in codicibus & libris descripsissent, damno, inde sequuto, vel non sequuto, judicari, & re ipsa puniri debeant ad regulam & gradum pœnæ pecuniariæ & corporalis, superius impositæ in factis & casibus contra depositarios & arcarios, secundum qualitatem & circumstantias eorum inflictis. Ad hæc sancimus & statuendo declaramus, factum commissionis vel omissionis, tanquam dolosum & fraudulentum, semper habendum, maloque animo & fine cogitatum, quotiescumque culpæ obnoxius contrarium non probaverit, & constare curaverit.

Ne autem exactores camerales, ii præcipue, qui in vectigalibus generalibus, & particularibus utriusque annonæ, frumentariæ & grasciæ, inque Monte Pietatis, & mensa Sancti Spiritus pecunias a debitoribus exigere, exactasque principalium dominorum arbitrio servandas, deponere debent, fide sibi data, suique officii commodo abuti, sive æs & pecunias exactas, perque eos non depositas, in suum vel alienum commodum convertere unquam possint, præsentium tenore districte mandamus, ut totas integre, & prompte, quemadmodum ex officio tenentur, statimac per illos exactæ fuerint, deponere debeant, decernentes, ut qui eas non deposuerint, vel in alienos usus pro arbitrio converterint, secuto in re, vel non secuto damno Cameræ nostræ Apostolicæ, vectigalium utriusque annonæ, frumentariæ, nimirum & grasciæ, Montis pietatis, & mensæ sancti Spiritus, in singulis casibus severo judicio judicentur & puniantur ad legem & normam a Nobis decretam & stabilitam contra depositarios, arcarios, rationarios & computorum scriptores, ut supra.

Volentes etiam pro Nostris viribus impedire, ne fraudes, quæ compluries factæ fuerunt in custodia pignorum Montis Pietatis, rursus imposterum fiant & committantur, præsentium tenore jubemus, custodes & subcustodes pignorum ejusdem Montis, æque ac judicialium depositariæ Urbanæ, æstimatorum, subæstimatorum, aliorumve ministrorum, ad servitium pii operis Montis Pietatis in memorato officio depositariæ Urbanæ electorum, qui fide sibi data, commodoque, quod eis proprium munus subministrat, inique abutentes, clam & dolose pignus aliquod, etiam parvi pretii, subtraxerint, vel ex una custodia in aliam transtulerint priusquam, vel postquam oppigneratum fuerit, illudque sibi usurpaverint, vel aliis tradiderint, inque alia custodia oppigneraverint, vel ejus speciem & qualitatem immutaverint, remve oppigneratam confinxerint, sive unam pro alia describentes, dolum & fucum fecerint, fraudemve quamcumque, falsitatem, aliamve similem actionem circa dicta pignora commiserint, ipso facto pœnam ultimi supplicii incurrere debeant, nulla eis excusatione suffragante, etiam parvi pretii & valoris rei, in qua delictum commiserint. Judices vero in pœna ferenda qualitatem & circumstantias facti respicient.

Decet quammaxime, ut præ oculis nostris similiter debitum sollicitudinis habeamus, quod Nobis, ut in ceteris, incumbit erga opera & loca pia, quorum Nobis, ut patri & tutori, custodia commissa est. Quare præsentibus Nostris volumus & ordinamus, ut omnes depositarii, syndici, rationarii & exactores ecclesiarum, capitulorum, collegiorum, domuum, conventuum, monasteriorum regularium utriusque sexus, & cujuscumque loci & operis pii, vel congregationis, aut capituli, qui in proprio officio & ministerio exercendo, aliquam ex prædictis actionibus & fraudibus committentes, quæ damnantur & puniuntur in depositariis, arcariis, rationariis & exactoribus Cameræ Nostræ Apostolicæ, in vectigalibus generalibus & particularibus, utriusque Annonæ, frumentariæ & grasciæ, ac Montis Pietatis, mensa Sancti Spiritus, & depositaria Urbana inservientibus, aliisve officialibus supra commemoratis, quovis modo delinquerit, omnes & singuli iisdem pœnis cum suis complicibus omnino subjaceant, quæ in eosdem depositarios, arcarios, exactores camerales, aliosque superius nominatos inflictæ fuerunt, itaut de utrisque par judicium feratur, iisdem modis, & formis, quæ superius præscriptæ fuerunt.

Quia vero zelus justitiæ, quo intus incendimur, Nos monet, ut has provisiones nostras plenissimo effectui mandandas quamprimum curemus, Nos supradictis reis omnia subterfugia & prætextus eripere decrevimus, quos sæpenumero judicium criminale sagaciter declinaturi, vel rigorem pœnarum vitaturi, studiose conquirunt, mala & falsa quarumdam regularum legalium interpretatione freti, quas suis factis pessime aptant; propterea decernimus & ordinamus, ne ullus ex jamdictis depositariis, arcariis, exactoribus, rationariis, syndicis & custodibus, aliisve ex nominatis officialibus & ministris, qui quocumque modo contrafecerit, & quamcumque ex memoratis, expresse illicitis, vetitis ac criminosis actionibus commiserit, unquam possit esse vel haberi immunis, & liber ab actione criminali, & eo minus excusari in aliqua parte delicti, neque absolvi, aut liberari a quacumque pœna sub prætextu cujusvis securitatis ab eo datæ pro indemnitate Cameræ Nostræ Apostolicæ, Montis Pietatis, mensæ Sancti Spiritus, vel alterius loci, piique operis prædictorum. Nullo pacto etiam ei possit aut debeat suffragari speciosum velamen administrationis, calculorum faciendorum, & rationum non redditarum, similesque emendicatæ exceptiones, & prætextus; quæ omnia frivola, levia, levissima, & nullius vis & momenti esse declaramus, tanquam dolo malo delinquentium suggesta & excogitata. Quotiescumque ergo aliquis alienam ejusmodi pecuniam in proprium vel alienum usum & commodum convertere ausus fuerit, vel ei solvendam curaverit, qui in Monte Pietatis, vel in mensa Sancti Spiritus nullam antea pecuniam vere deposuerit, quive rei & pecuniæ depositæ & exactæ esse debitor deprehensus fuerit, atque impos compertus rei ablatæ statim & sine ulla mora restituendæ, de eo, tanquam de homine infami ac vero latrone, judicabitur, & omnino ad dispositiones edictorum punietur, ut dictum est supra, nulla ei prædictarum, & similium dispositionum pacto suffragante.

Si aliquis ex supradictis ministris, officialibus, depositariis, arcariis, exactoribus, syndicis, aliisve superius nominatis debitor extiterit, inque aliquod ex delictis jam expressis inciderit, aliena pecunia deposita, exacta, vel in arca servata pro arbitrio suo usus, rationario, & computorum scriptore id sciente, nec præsidi, & superiori patefaciente, cui ea omnia patefieri volumus; tunc rationarius, etiamsi facti conscius non fuerit, pœnis etiam corporalibus & gravissimis, ad qualitatem & circumstantiam facti puniatur, nisi clare, & evidenter ostenderit, se rem eidem præsidi, & superiori antea patefecisse.

Quia nostra intentio fuit, & est, præsenti Constitutione providendi Cameræ nostræ Apostolicæ atque

homi

hominum sanctæ Romanæ Ecclesiæ imperio subditorum indemnitati, non tam pro factis in hac nostra alma Urbe imposterum fortassè eventuris, quam pro quibuscumque aliis, quæ in toto Statu Ecclesiastico, tam mediate, quam immediate Nobis, & huic sanctæ Sedi Apostolicæ subjecto, comprehensis etiam quatuor S. R. E. Legationibus, Bononiæ, Ferrariæ, Romandiolæ & Urbini, evenire possint; ideo volumus & decernimus, ut hæc eadem Constitutio nostra in omnibus & singulis suis partibus & dispositionibus, inque omnibus & singulis casibus, & factis in ea comprehensis & expressis, locum, robur, vim, & vigorem habere, & plenæ executioni mandari debeat, etiam extra hanc almam Urbem nostram, in omnibus Civitatibus, & locis Status Ecclesiastici; itaut delinquentes in iisdem quatuor Legationibus severo judicio judicentur secundum leges & Edicta, quibus in iisdem legibus judicantur & puniuntur latrones, & ad normam & tenorem præsentis nostræ Constitutionis, ut decrevimus & ordinavimus supra.

Quandoquidem pariter nostra intentio omnino est, ut provisiones hucusque memoratæ, inque hac alma Urbe nostra, totoque Statu Ecclesiastico vim habituræ, pro nostra Camera Apostolica, Monte Pietatis, mensis publicis, locis & operibus piis unam eamdemque vim & robur sëper obtineant, culpasque, fraudes & damna impedire debeant, quæ in præjudicium Communitatum totius Status Ecclesiastici committi possunt; hinc Nos in casibus & factis congruis mandamus & ordinamus, ut omnes & singulæ dispositiones, superius expressæ, locum habeant contra exactores, camerarios, depositarios, aliosque ministros & officiales cujuslibet Communitatis nostri Status Ecclesiastici, aliquam ex prædictis actionibus & delictis committentes, contra quos propterea judicari, & procedi debeat, non auditis, neque attentis frivolis exceptionibus & prætextibus superius enumeratis; scilicet ea forma & modo, quæ contra officiales, & ministros Camerales, aliosque superius nominatos præscribuntur.

Quamvis ordinamenta & sanctiones præsentibus literis nostris hactenus recensitas, contra delinquentes in casibus imposterum eventuris promulgaverimus; non ideo tamen intendimus a debitis pœnis, justisque animadversionibus eximere eos rationarios, computorum scriptores, arcarios, exactores, custodes, depositarios, syndicos, camerarios, aliosque officiales & ministros jam enunciatos Cameræ nostræ Apostolicæ, vectigalium generalium & particularium utriusque Annonæ, frumentariæ nimirum & Grasciæ, Montis Pietatis, mensarum publicarum, Datariæ Apostolicæ, Depositariæ Urbanæ, & Communitatum Status nostri Ecclesiastici, qui olim quomodocumque aliquam ex supradictis actionibus & fraudibus commisissent, de quibus facta est mentio, in omnibus & singulis casibus expressis. Volumus enim, ut iidem ob delicta olim commissa iisdem pœnis omnino puniantur, quæ secundum leges communes vel municipales, & edicta locorum & provinciarum contra tales fraudatores & delinquentes inflictæ essent.

Itaque pro omnium & singulorum præmissorum celeri & omnimoda executione mandamus dilecto filio nostro S. R. E. Cardinali Camerario, necnon Thesaurario generali Cameræ nostræ Apostolicæ, nunc & pro tempore existentibus, ut contra omnes & singulos prædictos ministros & officiales, qui aliquod ex memoratis delictis in damnum & præjudicium ejusdem Cameræ nostræ Apostolicæ directe vel indirecte redundans, illorumque officia respiciens, quoquo modo, ut dictum est supra, commiserint, aut committi & perpetrari curaverint, vel in illorum perpetratione rem & complicitatem aliquam habuerint, cujuscumque conditionis & qualitatis extiterint, videlicet tam sæculares, quam ecclesiasticos, & quomodolibet privilegiatos & exemptos, ad debitas in eos pœnas, tam per se, quam per suos Locatenentes, Judices, atque alios arbitrio illorum, prout necessitas casuum exegerit, in partibus etiam delegandos & subdelegandos, procedant, procedique mandent, & juxta præsentem nostram Constitutionem, justitia mediante, deveniant, & deveniri faciant.

Injungimus itidem pro ulteriori præmissorum implemento, tam hujus almæ Urbis nostræ Gubernatori, & Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ generali Auditori, ceterisque Urbis Judicibus, ad quos de jure spectat; quam omnibus etiam & singulis nostris, & Sedis Apostolicæ in quibuscumque provinciis, legatis, & vicelegatis, necnon quarumcumque civitatum, terrarum, oppidorum & locorum, Nobis & eidem Sedi, tam mediate, quam immediate subjectarum, gubernatoribus, prætoribus, capitaneis, commissariis & aliis quibuscumque judicibus, quavis, etiam sub delegata potestate fungentibus, ut præsentes nostras inviolabiliter in suis judiciis observent, necnon contra delinquentes prædictos, suæ jurisdictioni subjectos, ad formam earumdem præsentium omnino procedant, omniaque in eisdem literis contenta plenariæ executioni demandent.

Postremo decernimus, has literas nullo unquam tempore de subreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ defectu notari, minusque sub quibusvis similium vel dissimilium gratiarum revocationibus comprehendi, vel illis derogari ullo modo tacite, vel expresse unquam posse, nisi de illis, earumque totis tenoribus, ac datis de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio & expressio facta fuerit, aliterque factas derogationes nullius roboris, & momenti fore, & tanquam tales a nemine attendi, nec ulli suffragari posse: atque ita per quoscumque judices tam ordinarios, quam delegatos, quavis auctoritate fungentes, etiam S. R. E. Cardinales, & de latere legatos, judicari & definiri debere, sublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi & interpretandi facultate; decernentes irritum & inane quidquid secus in præmissis, & quolibet premissorum, atque hac nostra Constitutione contentorum & statutorum, vel circa ea a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari; non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, legibus, ac Urbis, & Romanæ curiæ tribunalium, aliarumque curiarum nostri ecclesiastici status, ac legationum prædictarum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, stylis & consuetudinibus, quas, si quæ forent, per præsentes improbamus, nullasque & invalidas esse declaramus; privilegiis quoque, indultis & literis Apostolicis in contrarium præmissorum forsan quomodolibet concessis, approbatis & innovatis. Quibus omnibus & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia ex-

expressio habenda, aut aliqua exquisita forma, ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum nihilo penitus omisso, & forma in illis tradita, observata, inserti forent, eisdem præsentibus pro plene & sufficienter expressis & insertis habentes, ad effectum præsentium, illisque alias in suo robore permansuris, harum serie specialiter & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem, ut elapsis tribus respectu dictæ nostræ Urbis, & quindecim diebus respectu totius prædicti nostri status Ecclesiastici, postquam præsentes valvis Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum ejusdem Urbis, & in Acie campi Floræ per aliquem ex nostris Cursoribus affixæ, & publicatæ fuerint, omnes & singulos, tam in Urbe, quam in toto statu Ecclesiastico, & legationibus existentes, perinde obligent & arctent, ac si unicuique eorum personaliter & nominatim intimatæ fuissent, utque earum transumptis, etiam impressis, manu notarii publici subscriptis, & Sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ eisdemet præsentibus, si exhibitæ vel ostensæ essent, adhiberetur.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, sanctionis, legis, statuti, decreti, declarationis, dispositionis & jussionis infringere, vel ei temerario ausu contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Apostolorum Petri & Pauli se noverit incursurum.

Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo vigesimo nono VI. Kalendas Octobris, Pontificatus nostri anno sexto.

J. B. Archiepiscopus Nisibenus Subdatarius.

VISA

De Curia J. Archiepiscopus Ancyranus.

Lucas Martinettus.

Registrata in Camera Apostolica.

Antonius Cajetanus Frosius R. C. A. Sec.

Constitutio SS. D. N. Clementis XII. Pont. Max. contra Homicidas, ac deferentes Arma prohibita in Alma Urbe, & reliquo statu Ecclesiastico.

CLEMENS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

IN Supremo Justitiæ solio, meritis licet imparibus, per ineffabilem Divinæ Sapientiæ, atque bonitatis abundantiam constituti, tametsi Subditos nostros Charitatis potius vinculo, quam Legum severitate in Officio continere semper optavimus, considerantes tamen crebra, quæ in temporali S. R. E. Ditione, ac etiam in hac Alma Urbe nostra patrantur Homicidia, ac succrescentem in dies Virorum Sanguinum immanitatem, qui posthabitis gravissimis Prædecessorum nostrorum Sanctionibus, ac omnis divini, humanique Juris plane obliti, quinimo vel Feris ipsis animantibus, utpote in genus suum minime sævientibus crudeliores, passim levissima etiam quandoque de causa Proximum suum depascuntur, ejusque cruore quasi musto inebriantur, nedum Corporibus mortem inferentes, sed non raro Animabus quoque pretiosissimo Domini, & Salvatoris Nostri Jesu Christi Sanguine redemptis (si non sint armis spiritualibus divina preveniente gratia munitæ) æternam perditionem procurantes; cogimur, licet inviti, nova, validioraque quærere, & adhibere remedia, quibus tam exitiale, ac detestabile flagitium de eadem Urbe, ac finibus universæ Ditionis præfatæ, cujus peculiaris cura, ac tutela Nobis a Domino commissa est, propulsetur, atque exterminetur: Eas in primis ineundo rationes, per quas omnis spes, ac fiducia impunitatis, quæ illecebra peccandi per sæpe esse solet, Delinquentibus adimatur, ut quos a tam atroci scelere nec Dei timor, neque humana necessitudo, nec fraterna charitas retrahit, pœnarum temporalium, sibi quocumque præcluso effugio, ac evadendi aditu, necessario subeundarum formidine deterriti, tandem ab effundendo Proximi sui sanguine manus abstineant.

Hinc est, quod Nos non minus ex injuncto Nobis divinitus Apostolicæ sollicitudinis munere, quam publicæ tranquillitatis, ac securitatis studio, multorumque ad Nos identidem delatis querimoniis excitati, post maturam, quam super ea re cum nonnullis ex Venerabilibus Fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus, & dilectis Filiis Romanæ Curiæ Prælatis, ad id a Nobis specialiter deputatis, qui rem ipsam jussu nostro diu, atque accurate discusserunt, habuimus deliberationem, de illorum consilio, ac etiam motu proprio, & ex certa scientia Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, hac in Urbe prædicta, aliisque Civitatibus, Terris, Locis, Nobis, & eidem S. R. E. in temporalibus mediate, vel immediate subjectis, perpetuo valitura Constitutione, quæ infra sequuntur, ut serpenti morbo hujusmodi occurramus, statuenda, & ordinanda duximus.

Ac primum quidem omnes, & singulas Constitutiones a fel: rec: Pio II., Paulo II., Sixto IV., Julio II., Leone X., Clemente VIII., Julio III., Pio IV., Pio V., Gregorio XIII., Sixto V., Gregorio XIV., Innocen. XI. Innocen. XII., ac Benedicto XIII., & quibusvis aliis Romanis Pontificibus Prædecessoribus Nostris adversus Homicidas saluberrime editas (quarum tenores præsentibus literis pro plene, & sufficienter expressis, de verbo ad verbum insertis haberi volumus) cum omnibus, & singulis in eis contentis, quæ ipsis præsentibus contraria non sunt, harum serie approbamus, confirmamus, & innovamus, illasque adversus quemcumque non usum, seu contrarium usum, qui quovis modo prætendi, vel allegari posset, restituimus, & plenarie reintegramus, atque deinceps omnino, ac inviolabiliter observari præcipimus, & mandamus.

Et quia haud satis est delicta prohibere, nisi etiam quæ illa patrandi occasionem, ac commoditatem præbent, provide submoveantur, omnes propterea, & quascumque prædictorum, ac præsertim Pii IV., & Pii V., necnon rec. mem. Alexandri Papæ VIII., quarum initium est: *Etsi Cuncta &c.* Aliorumque Antecessorum literas, & ordinationes, quibus vetantur delatio, retentio, & venditio selo-

pulo-

pulorum .. *Archibusetti*.. vulgariter nuncupatorum, Pugionum, Cultrorum, parvarum Sicarum, aliorumque Armorum mensuræ brevioris tribus palmis, utpote ad cædem clam, & dolose inferendam aptorum, prout quoque Edictum Kalendis Januarii MDCCIII. de mandato piæ memoriæ Clementis Papæ XI. Prædecessoris quoque Nostri promulgatum, cæteraque Bannimenta hucusque publicata, antedicta, aliave similis, vel alterius generis Arma in Urbe, ac Dictione præfatis sub diversis etiam capitalibus pœnis prohibentia (quæ itidem præsentibus pro expressis, & ad verbum insertis haberi volumus) ac omnia, & singula in eis contenta similiter approbantes, ac innovantes, ne pœnarum per eorumdem Decessorum literas, Edictum, & Bannimenta adversus illorum transgressores cujusvis in illis expressæ qualitatis, & conditionis fuerint, statutarum executio ullatenus impediatur, tenore præsentium districte interdicimus quibuscumque Tribunalibus, Magistratibus, ac Judicibus tam Urbis præfatæ, quam aliarum Civitatum, Terrarum, & Locorum Nobis, & Sedi Apostolicæ mediate, vel immediate subjectarum, ac quibusvis ejusdem S.R. E. Cardinalium Congregationibus qualibet quantumvis ampla potestate, & auctoritate suffultis, perinde ac ipsis S. R. E. Cardinalibus etiam de latere Legatis, ne in causis delationis, ac retentionis istiusmodi Armorum ulli Delinquenti pœnas, quas quomodolibet incurrerunt, gratiose remittant, aut componant, ac vel in minima etiam parte moderentur, sed ea dumtaxat, quæ stricti juris fuerint, juxta precisam formam, & dispositionem Literarum, Edicti, & Bannimentorum præfatorum decernant, & exequantur. Quod si ex peculiaribus quandoque facti circumstantiis, vel ex qualitate personarum, gratiæ, compositioni, aut pœnæ moderationi locum esse, æquitate ita suadente, prudenter existimaverint, nihilominus neque tunc ad concessionem gratiæ, compositionem, aut moderationem pœnæ devenire possint, nisi prævia nostra, ac Romani Pontificis pro tempore existentis expressa approbatione, sub nullitate gestorum, ac inde sequutorum, & quoad Judices præfatos sub pecuniariis insuper, aliisque etiam corporalibus, nostro, & ejusdem Pontificis arbitrio infligendis pœnis, memoratisque Cardinalium Congregationibus, ac Cardinalibus etiam de latere Legatis quamcumque facultatem, quæ eis de jure, usu, vel consuetudine, seu alias quomodolibet competere posset, in dictis Causis delationis, aut retentionis Armorum arbitrandi, gratiam impertiendi, & componendi, ac moderandi pœnas hujusmodi, harum serie abrogamus, & revocamus.

Præterea, sicuti in Bannimentis generalibus pro Urbe præfata, ac universo Statu nostro Ecclesiastico editis cavetur, Homicidas non excusari a pœna ordinaria, etiam pro homicidio in rixa commisso, si ex processu constiterit, rixam ex causa irrationabili, seu bestiali, ut vocant, ortam fuisse, ita quia tantum Legibus addendum venit, quantum rixarum, & homicidiorum frequentia excreverit, statuimus, ut in Urbe, ac quibuscumque Civitatibus, Terris, & Locis Nobis, & Sedi Apostolicæ mediate, vel immediate subjectis prædictis, comprehensis etiam quatuor Legationibus, ac Civitatibus Bononien., Ferrarien., & Beneventan., aliisque etiam specialem, & individuam mentionem requirentibus, Occisor pœna pariter ordinaria puniatur, licet homicidium sequutum sit in rixa, si homicida rixæ auctor fuerit; utque calor iracundiæ a pœna ordinaria delinquentem nusquam eximat, ubi inter tempus rixæ, ac patratum homicidium sex horarum spatium intercesserit, quod sufficere volumus, ut Reus ad actus extraneos diverterit, vel divertisse debuerit; declarantes quod, ubi luculenter ex processu hujusmodi constiterit in actu homicidii nullam adfuisse rixam inter occisum, & occisorem, nec pro parte Occisoris probetur, intra dictum intervallum sex horarum homicidium immediate precedentium aliquam ortam fuisse rixam, Interfector pœnæ ordinariæ omnino subjiciatur. Neve prætextu erroneæ, & nunquam approbatæ consuetudinis, sive interpretationis, quispiam decipiatur, ad omnium, & singulorum memoriam serio revocamus, prædicta pœna ordinaria teneri nedum ore proprio homicidium confessos, sed etiam qui de commisso homicidio juxta juris Canonici, ac Civilis dispositionem, quam in cæteris quibuscumque delictis sartam, tectamque fore volumus, convicti fuerint, quibusvis prætensis usu, & stylo, rebusque judicatis in contrarium minime attentis.

Cumque ad reprimendam sanguinariorum hominum audaciam, quæ jam tunc invalescebat, idem Innocentius XII. Prædecessor in supradicta sua Constitutione incipien. .. *Viro, sanguinum &c.* .. inter alia expresse ac omnino prohibuerit, inquisitos, processatos, condemnatos, aut bannitos, sive uti principales, sive uti mandantes, vel mandatarios, sive uti complices, aut auxilium, aut consilium, vel favorem præstantes ex causa, seu occasione homicidii, pro quo pœna ordinaria, vel extraordinaria imposita fuisset, seu imponenda foret, & quos quibuscumque futuris temporibus similiter inquiri, processari, condemnari, seu banniri contigisset in Urbe, & universa Ditione Ecclesiastica, nullo unquam tempore, vel modo, ex aliqua gratia, seu compositione, vel per viam cassationis Processus remitti, seu quoquomodo gratiose rebanniri, habilitari, seu cum eis dispensari, minusque illis aliquem salvum conductum, seu liberum commeatum (præterquam pro vero, reali, & necessario servitio Justitiæ, & tunc pro eo dumtaxat tempore, quod hujusmodi servitio congrueret) concedi per quoscumque Civitatum, & Locorum præfatorum Gubernatores, Provinciarum Rectores, dictæ Romanæ Ecclesiæ in temporalibus Vicarios, & Justitiæ Officiales, & quoscumque alios quamvis speciali, & individua mentione dignos, ac etiam ipsos Cardinales de latere Legatos, quorum tamen respectu dictam suam Constitutionem locum habere decrevit in homicidiis animo doloso, & præmeditato commissis. Quamvis nulla suboriri possit dubitatio, quin prædicti Cardinales de latere Legati pro eorum eximia Dignitate, ac laudabili Justitiæ zelo semper ea, qua deceba moderatione, ac prudenti circumspectione ante hac usi sint facultate sibi præservata, quoties de homicidiis in rixa, aut alias sine animo doloso, & præmeditato sequutis actum fuit; attamen quia præconcepta spes veniæ consequendæ perversos homines animosiores, promoresque reddit ad rixas, & contentiones excitandas, & consovendas, earumque calore cædes patrandas, quo damnabilis hæc præsumptio ex eorum animis penitus evellatur, eorumque sævitia irremissibilium pœnarum metu compescatur, enarratam Constitutionem, ac prohibitionem, quam idem Innocentius XII. Prædecessor quoad Cardinales de latere Legatos in homicidiis animo doloso, & præmeditato locum sibi vindicare voluit, sicut præmittitur a

titur, ad homicidia etiam in rixa, & sine præmeditatione commissa præsentes extendimus, & ampliamus, itaut de cætero non liceat eisdem Cardinalibus de latere Legatis, neque etiam ipsis Cardinalium Congregationibus, sine Nostro, & Romani Pontificis pro tempore existentis speciali Mandato inquisitos, processatos, & condemnatos, aut bannitos ex causa, vel occasione homicidii etiam in rixa, & absque præmeditatione patrata, ex gratia, seu compositione, vel per viam cassationis Processus remittere, seu gratiose rebannire, habilitare, seu cum eis dispensare, neque illis aliquem salvum conductum, præterquam pro vero, reali, & necessario servitio Justitiæ, & tunc pro eo dumtaxat tempore, quod hujusmodi servitio congruat, concedere, etiamsi pacem ab hæredibus, vel consanguineis, aut filiis defuncti habuerint.

Venerabilibus quoque Fratribus nostris Archiepiscopis, & Episcopis, ac dilectis Filiis Locorum Ordinariis in Ecclesiastica Ditione præfata consistentibus, in virtute sanctæ Obedientiæ, ac sub nostræ, & Romani Pontificis pro tempore similiter existentis indignationis pœna earumdem tenore præsentium præcipimus, ne in causis homicidii, sive qualificati, & animo doloso, & præmeditato, sive in rixa commissi, quibuscumque Reis eorum Jurisdictioni, & Foro quavis causa subjectis jam condemnatis, seu bannitis, sive quos in futurum per eorum Curiam inquiri, processari, condemnari, seu banniri contigerit, nullam similiter gratiam, absolutionem, compositionem, cassationem Processuum, pœnæ remissionem, seu moderationem, habilitationem, dispensationem, & salvum conductum, liberumve commeatum (excepto dumtaxat dicto reali, & necessario Justitiæ servitio pro congruo illius tempore) imposterum impertiantur: nisi post elapsum a die admissi delicti quinquennium, & tunc in ejusmodi causis ea tantum, quæ stricti juris Canonici fuerint, exequantur: decernentes quidquid contra hanc nostram prohibitionem ab eis, eorumque Curiis, necnon etiam a dictis Cardinalibus de latere Legatis, ac Cardinalium Congregationibus factum fuerit, cum inde pariter sequutis, ipso jure nullum ac irritum, nullius roboris, & momenti fore, nec tam in Judicio, quam extra illud Delinquenti, etiam ad effectum inducendi, & allegandi bonam fidem ullatenus suffragari posse, & debere.

Ad hæc ne ulla actio ad necē tendens, seu præordinata inulta remaneat, sancimus, & ordinamus, ut pro Armorum ignitorum explosione Delinquens si deliberate exploserit, & subsequuta sit offensio, ultimi supplicii pœnam incurrat, sin autem non deliberata explosione aliquem offenderit, Triremium pœnam in perpetuum subeat, & si animo quidem deliberato, sed absque alicujus offensione ejusmodi arma laxaverit, pœnæ Triremium per decennium obnoxius sit, ac demum ubi nec præmeditatio, nec offensio intervenerint, simplex tamen explosio quinquennali remigatione vindicetur.

Ad nominationes quoque, quæ sunt pro liberatione Reorum jam damnatorum a promerito supplicio, nostræ dirigentes considerationis intuitum, in eo, quod attinet ad illas nominationes, quibus nonnullæ Archiconfraternitates, aliæque Societates, Urbis, & Ditionis hujusmodi ob egregia, quæ assidue exercent Pietatis, & Christianæ Charitatis opera, ex speciali Sedis Apostolicæ concessione, quæ tamen sit in viridi observantia, potiuntur, quæque Satellitibus, seu Curiæ Apparitoribus pro Bannitorum, & in contumaciam condemnatorum captura in præmium laboris concedi consueverunt, nihil præter consuetudinem innovandum decrevimus; at nominationes eorumdem Bannitorum, & in contumaciam damnatorum, quas ex gratia dictæ Urbis Gubernator, Cardinalium Congregationes, ac ipsi Cardinales de latere Legati Executoribus Justitiæ, ac aliis quibuscumque attribuere solent, vires deinceps nolumus obtinere, nec nominatis ex causa homicidii in aliquo prodesse, nisi Nobis, seu eodem Pontifice pro tempore existente prius consultis, habitoque desuper nostro, vel ejus assensu.

Et quoniam experimento compertum est, administrationem, ac cursum rectæ, & expeditæ Justitiæ, qua Reipublicæ salus præcipue innititur, summopere obturbari, vel ab excessivo numero Privilegiatorum vulgariter *Patentati* nuncupatorum, vel a minus recta intelligentia Privilegiorum concessorum; proinde salvis, firmisque remanentibus Decretis, ac Resolutionibus, quæ temporibus fel. pariter rec. Urbani Papæ VIII., & dictorum Innocent. XI., ac Innocent. XII. Prædecessorum, aut alias quandocumque ea super re emanarunt, volumus, quod privilegium Fori nemini quorumcumque Privilegiatorum hujusmodi tam in Urbe, quam in reliquo Statu Ecclesiastico prædictis (Officialibus, aliisque Privilegiatis a Congregatione pro tempore existentium ejusdem *S. R. E.* Cardinalium contra hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum, ac Ministris necessariis actu inservientibus Archiepiscopis, Episcopis, ac Ordinariis præfatis, eorumque Curiis dumtaxat, exceptis) pro crimine homicidii suffragetur, sed dicti Privilegiati, quatenus Clericali Charactere insigniti, Ecclesiasticæ, & quatenus Laici fuerint, Sæculari Jurisdictioni subjaceant: reservantes Nobis facultatem declarandi, quinam, quotque esse debeant veri familiares dictorum Archiepiscoporum, Episcoporum, & Ordinariorum, ac Officiales necessarii Curiis Ecclesiasticis verum, & actuale servitium præstantes.

Insuper quia ex illis etiam, qui in sortem Domini vocati sunt, quique aliis irreprehensibilis, & ab omni culpa, & macula immunis vitæ, ac virtutum exemplo prælucere deberent, aliqui interdum reperiuntur adeo suæ vocationis immemores, ut impellente humani generis hoste, pluribus etiam homicidiis manus suas cruentare non perhorrescant: Nos perversorum quorumcumque malitiæ obviandum esse, non indulgendum probe intelligentes, ad istorum quoque frænandā pervicaciam perpetuo itidem statuimus, quod Clericus primæ Tonsuræ nullum Beneficium Ecclesiasticum obtinens, tametsi conditiones Clericis hujusmodi a Concilio Tridentino præscriptas servaverit, ac servet, pro duobus tamen homicidiis animo deliberato, & præmeditato per eum patratis, privilegio Fori, & Canonis in odium tanti excessus, & ad aliorum terrorem exuatur, & uti incorrigibilis omnino Sæculari potestati subjiciatur, ab ea tamquam Laicus legitimis pœnis plectendus: Clericus quoque in minoribus Ordinibus constitutus, nec pariter Beneficiatus, nec præscripta a Concilio Tridentino servans, tam cœlebs, quam conjugatus in Causis homicidii dicto Privilegio Fori non gaudeat, eoque privatus remaneat, neque a proprio Episcopo, seu Ordinario repeti, minusque habitum Clericalem, quem indigne abjecit reassumere possit, nisi post totaliter expiatam admissi de-

licti

licti pœnam. Declaratio autem, an Reus ante paratum homicidium requisita a Concilio Tridentino servaverit, ad Episcopum, aliumve loci Ordinarium omnino spectet, non retardata interim Delinquentis assecuratione, facienda etiam per Judicem Laicum nomine Ecclesiæ, qui illum pariter Ecclesiæ nomine ad illius dispositionem retinere possit, ac debeat, donec dicta declaratio prodierit, quacumque diversa, ac etiam contraria juris Canonici, & Apostolicarum Constitutionum dispositione, seu interpretatione, necnon consuetudine haud refragante.

Porro cum idem Benedictus Prædecessor animadvertens homicidia hujusmodi suo etiam tempore increbescere, nec minus quam alia facinora in celebri Constitutione dicti Gregorii XIV. etiam Prædecessoris, quæ incipit .. *Cum alias &c.* .. recensita publicæ quieti officere, pro commissi sibi Apostolici Officii debito per prædictam suam anno Incarnat. Dominicæ MDCCXXV. Sextus Idus Junii, cui initium est. *Ex quo divina &c.* .. evulgatam Constitutionem Laicos animo præmeditato, ac deliberato proximum suum interficientes ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio excluserit, & repulerit, & pro exclusis, atque repulsis haberi voluerit; Nos ob gliscentem in dies quorumdam Ecclesiasticorum nequitiam, qui nulla proprii Status habita ratione, non raro in adeo nefarium, detestandumque crimen prolabuntur, ipsorum Gregorii, & Benedicti Prædecessorum Constitutionibus, quas supra confirmavimus, atque innovavimus inhærentes, & quatenus opus sit, criminum in illis exceptorum Reos Immunitate Ecclesiastica nequaquam juvari iterum decernentes, eamdem Benedicti Prædecessoris Constitutionem, Laicos animo præmeditato, ac deliberato proximum suum, sicut præmittitur, interficientes, a beneficio Immunitatis Ecclesiasticæ excludentem, ad ipsos Ecclesiasticos cujuscumque gradus, ordinis existant in Urbe, universa Ditione Nobis, & Sedi Apostolicæ mediate, vel immediate subjecta, homicidium animo similiter præmeditato, ac deliberato patrantes extendimus quoque, & ampliamus, dummodo tamen causa simili per eos homicidii ab illorum Judice Ecclesiastico competente cognoscatur, & ab eo, si reperti fuerint, circa pœnam Sanguinis ad præscriptum Sacrorum Canonum condigna puniantur animadversione.

Ulterius ad varias Doctorum, qui ejusdem Benedicti Prædecessoris mentem quoad personas in dicta ejus Constitutione comprehensas interpretari, ac explicare voluerunt, Sententias, & opiniones dirimendas, declaramus, homicidii Reos natu minores viginti quinque, majores vero viginti annis tam Laicos, sive Clericos, qui mandatum, consilium, instigationem, auxilium cooperativum, aut aliam operam Occisori præbuerint, ex quorum singulis parvis actibus homicidium evenerit, in dicta Benedicti Prædecessoris Constitutione comprehensos esse, ac deinceps censeri debere, eamque quatenus opus sit ad ipsos pariter extendimus; ita scilicet, ut illorum extractio e loco immuni, atque traditio Curiæ Secculari, quoad Laicos ad ejusdem Curiæ Secularis requisitionem, fiat a Curia Ecclesiastica, & Clerici ab ipsa Curia Ecclesiastica ex officio omnino extrahantur juxta normam infra dicendam.

Item declaramus omnes, & singulos prædictos tam Laicos, quam Ecclesiasticos, qui in Urbe, ac Ditione præfatis, ex causa, & occasione homicidii, etiam in rixa commissi, cum armis, seu instrumentis suapte natura aptis ad occidendum inquisiti, & processati, vel in contumaciam banniti, & condemnati fuerint, dummodo homicidium non fuerit casuale, vel ad propriam defensionem, Immunitatis præfatæ beneficio minime etiam gaudere.

Utque Reorum ratione homicidii, ut præfertur, excepti Inquisitorum, seu Bannitorum, & in contumaciam condemnatorum extractio ab Ecclesiis, aliisque locis immunibus, atque traditio suo cuique Judici competenti legitimis, modo, & forma a Curia Ecclesiastica fiant, volumus, & ordinamus, ut quotiescumque Judici Ecclesiastico competenti innotuerit, aliquem Laicum, seu Ecclesiasticum ex causa homicidii excepti inquisitum, atque processatum ad Ecclesiam, seu locum immunem confugisse, ibique moram trahere, ac ea super delicti qualitate, ac personæ reitate subministrata, vel acquisita suppetant indicia, quæ ad capturam decernendam sufficere videantur, tunc itidem Judex Ecclesiasticus ex officio ac nemini etiam requirente, si delinquens sit Clericus, sin vero Laicus, postquam a Curia Sæculari requisitus fuerit, ad ipsius delinquentis extractionem ab Ecclesia, seu loco immuni, implorato etiam ad hoc, quatenus opus sit, auxilio brachii Sæcularis, & cum interventu personę Ecclesiasticæ ab Episcopo devenire teneatur, Extractumque ad suos, si tuti, & securi fuerint, sin minus ad Curię Secularis carceres asportari, ibique sub tuta custodia detineri curet, & faciat; Ubi vero ex processu informativo desuper conficiendo quoad Inquisitum nondum condemnatum, dictus Judex Ecclesiasticus ex acquisitis, seu subministratis indiciis ad torturam tantum sufficientibus ab Extracto homicidium a præfata Benedicti Prędecessoris, & hac nostra Constitutione patratum fuisse cognoverit, ad declarationem, quod scilicet de casu ita excepto constet, progrediatur, Extractumque, si Laicus sit, Ministris, & Officialibus Curiæ Sęcularis, si autem Clericus, ejus competenti Judici Ecclesiastico tradere, & consignare possit, ac debeat, exactis tamen, receptisque in actu traditionis, & consignationis hujusmodi a Judice quidem Sæculari juramento, & ab Ecclesiastico promissione in verbo veritatis de restituendo Extractum Ecclesiæ, locove immuni, sub pœna Excommunicationis latę Sententiæ Nobis, & eidem Romano Pontifici pro tempore existenti reservatę, quatenus Extractus in suis defensionibus, quæ ad tramites Juris, & Ordinationum Apostolicarum ei competunt, præfata elidat, seu diluat indicia, & si illa minime eliserit, seu diluerit, & delinquens repertus fuerit, Judici suo; scilicet Ecclesiastico in Clericum, Sæculari in Laicum, ut juris esse censuerit, animadvertere liceat.

Quoties autem de jam bannito, aut in contumaciam damnato ex causa homicidii superius excepti sive Laico, sive Ecclesiastico agetur, quilibet Judex Ecclesiasticus, ut præfertur, competens, ad illius, Laici nimirum instante Curia Sæcolari, & ex officio extractionem ab Ecclesia, locove immuni cum interventu quoque personę Ecclesiasticę ab Episcopo deputandæ, ac traditionem suo respective Judici, sicut mox dispositum est, faciendam, procedat, solamque Sententię contumacialis, & actorum, quibus illa fundatur, exhibitionem ad hoc sufficere decernimus, ut dictus Judex Ecclesiasticus ex illorum inspectione dumtaxat agnito, num istiusmodi Sententia contumaciali legitime, justeque prolata sit ad formam Constitutionum Apostolicarum, pronuncia-

re, ac declarare queat, & debeat, an bannitus, & in contumaciam damnatus consignandus veniat, necne. Exactis pariter, & receptis, quatenus consignetur a Judice Sæculari juramento, si Delinquens sit Laicus, ab Ecclesiastico vero, si fuerit Clericus, promissione ipsum ut supra restituendi Ecclesiæ, locove immuni, sub antedicta pœna Excommunicationis, si Extractus in suis similiter defensionibus, vel ad præscriptum præfatarum Constitutionum Apostolicarum competentibus, nullitatem, & injustitiam, contumacialis Sententiæ prædictæ ostenderit, & sceleris indicia diluerit; quod si id præstare nequiverit, & ex eisdem Sententia, & actis rite, & recte gestis Reus repertus fuerit, Judex ejus competens Sententiam, & quando aliquem in pœna irrogata excessum deprehenderit, etiam moderari valeat; ita quod quæcumque declaratio a prædicto Judice Ecclesiastico facta in Judicio Ecclesiasticæ immunitatis, super consignatione banniti, & in contumaciam damnati, ejusque denegatione nullatenus deservire, & a nemine allegari possit in alio diverso, ac separato judicio, in quo scilicet de præfatæ Sententiæ contumacialis executione postmodum disputari contingeret, ad quem effectum dicta declaratio Judicis Ecclesiastici perinde habeatur, ac si non emanasset, nec ullus exinde scrupulus animo Judicis competentis in cognoscenda, & efficienda validitate, seu nullitate, justitia, seu injustitia ejusdem Sententiæ contumacialis ingeratur.

Hanc autem methodum, & formam sic nobis stabilitam exacte, & inconcusse ab omnibus deinceps observari volumus, & mandamus, quacumque alia Prædecessorum dispositione, aut contraria interpretatione, ac praxi in quibusvis Curiis Urbis, & Ditionis præfatarum quomodolibet, & quandocumque invecta, necnon declarationibus a Tribunalibus dictæ Urbis, ac etiam a Congregatione pro tempore quoque existentium ejusdem S. R. E. Cardinalium immunitati Ecclesiasticæ, & Controversiis jurisdictionalibus præposita etiam iteratis vicibus emanatis haud quaquam obsistentibus.

Cæterum quæ memoratis Constitutionibus Gregorii XIV., & Benedicti XIII. Prædecessorum in cunctis Christiani Orbis partibus juxta earum tenorem, ac dispositionem inviolabiliter retinendis, ac custodiendis, per modum extensionis, & ampliationis adiicienda duximus, nusquam ad cæteras Regiones, utpote sicut in Domino gaudentes accepimus, non adeo multiplicia grassantur homicidia, neque ultra Ditionem Ecclesiasticam præfatam extendere, & ampliare intendimus.

Decernentes easdem præsentes literas, & in eis contenta quæcumque semper, ac perpetuo firma, valida, & efficacia existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere tam in Urbe, quam in reliquis omnibus Civitatibus, Terris, & locis Nobis, ac S. R. E. mediate vel immediate subjectis, comprehensis etiam quatuor Legationibus, ac ipsis Bononien., Ferrarien., ac Beneventan. Civitatibus, aliisque etiam specialem, & individuam mentionem requirentibus præfatis, ac generaliter in quibuscumque Curiis tum Ecclesiasticis, tum Sæcularibus, etiam Baronalibus respective, nullis exceptis, atque ab omnibus & singulis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, plenissime observari; sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac ipsius Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales etiam de latere Legatos, eorumque Cardinalium Congregationes, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus præmissis, aliisque Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibusque, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & ordinationibus, necnon etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis, Stylis, Usibus, & Consuetudinibus etiam immemorabilibus, ac quorumcumque Prædecessorum nostrorum Literis, Privilegiis, Indultis, & facultatibus quibusvis etiam dictis Cardinalibus, eorumque Congregationibus sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibuslibet etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, ac irritantibus, & aliis decretis, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, etiam consistorialiter, vel alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, forma in illis tradita observata exprimerentur, & insererentur, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem, ut lapsis decem respectu dictæ Urbis, ejusque Districtus, ac viginti diebus respectu totius reliqui Status nostri Ecclesiastici, postquam præsentes Literæ Valvis Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, & in Acie Campi Floræ de eadem Urbe per aliquem ex Cursoribus nostris affixæ, & publicatæ fuerint, omnes, & singulos tam in Urbe, quam in Statu præfatis existentes perinde arctent, ac si unicuique eorum personaliter, ac nominatim intimatæ fuissent; utque ipsarum præsentium Literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in Judicio, & extra illud ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrorum approbationis, confirmationis, & innovationis, prohibitionis, abrogationis, ordinationum, voluntatis, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo trigesimo quarto, Kalendis Februarii, Pontificatus nostri Anno Quinto;

A.

A. Card. Pro-Datarius. F. Card. Olliverius.
VISA
De Curia I. Archiepiscopus Ancyranus.

Loco ✠ Plumbi.

I. B. Eugenius.

DICHIARAZIONE

Sopra la Bolla degl' Omicidj, nella quale si dichiara che le Donne sono comprese nella Bolla sudetta.

Giuseppe del Titolo di S. Tommaso in Parione della S. R. C. Prete Card. Firrao della Santità di Nostro Signore Segretario di Stato.

Rimostrando l'odierna sperienza alla Sovrana, e indefessa vigilanza della Santità di Nostro Signore felicemente Regnante, quanto sin ad ora sia stata, e sia per essere profittevole a preservare la vita de proprii Sudditi da ogni sinistro incontro di mano Micidiale la Pontificia Sua Costituzione, che comincia.. *In Supremo Justitiæ Solio*.. emanata, e di suo ordine publicata sotto li 22. Febrajo 1735. in Roma, in tutto lo Stato Suo Ecclesiastico contro li Rei d' Omicidio, e Delatori d'armi proibite, colla quale si è dato il possibile, e conveniente riparo alla frequenza di così grave Delitto, perchè il buon uso della medesima, e il rimedio, che sperasi tuttavia a si gran male dalla puntuale osservanza d' una disposizione cotanto salutevole, non venghi intervertito dalle controversie solite ad eccitarsi in qualsivoglia Legge più chiara, la Santità Sua, udito prima il parere della Congregazione già deputata sopra gl' Omicidj per organo nostro dichiara, che in tutte, e singole cose, e Capitoli espressi in detta Sua Costituzione le Donne Delinquenti egualmente che gl' Uomini siano comprese, e soggiacino a tutte, e singole disposizioni, e pene in quella comminate, come se delle medesime fosse stata fatta in essa speciale, & individua menzione, ed in quanto alla pena della Galera non conveniente al loro sesso, s' intenda commutata a proporzione in quella della Carcere o perpetua, o a tempo, come in essa Costituzione viene disposto, restando però ferme l' altre pene eseguibili contro di esse nel caso e modo, che sono in quella stabilite, e notificate.

E la presente dichiarazione affissa, e publicata, che sarà in Roma, e ne luoghi soliti, vuole, che abbia il medesimo vigore, come se fosse stata publicata in ciascun luogo dello stato Suo Ecclesiastico, e nel termine di giorni tre in quanto a Roma, e Suo Distretto, e di giorni trenta nel rimanente dello stesso Stato, comprese anche le Legazioni di Bologna e Ferrara, e la Città di Benevento ed altre, che avessero d' uopo d' una speciale, ed individua menzione come se a ciascuna Persona dell' uno, e l' altro sesso fosse stata personalmente presentata, ed intimata.

Dato in Roma li 5. Ottobre 1736.

G. Card: Firrao.

Girolamo de Bardi Segretario.

ALTRA

DICHIARAZIONE

Sopra la Bolla degl' Omicidj, circa la comprensione de' Soldati.

SILVIO del Titolo di S. Prisca della S. R. C. Prete Card. Valenti della Santità di Nostro Signore Segretario di Stato.

Riconoscendo la Santità di Nostro Signore felicemente regnante quanto sia necessaria l'esecuzione della Bolla, che comincia: *In supremo Justitiæ Solio*: fatta dalla San. Mem. di Clemente Papa XII. suo Antecessore, e publicata il di 22. Febraro 1735., nella quale fra l'altre disposizioni, per evitare la frequenza degl'Omicidj, viene imposta la pena della Galera per anni cinque contro i Rei di spari d'Archibugiata senz'offesa, benchè in rissa, e la Galera perpetua, quando da tali spari rissosi ne siegua l'offesa della Persona, e volendo rimuovere ogni dubbio eccitato, e da eccitarsi sopra la comprensione de'Soldati delle Milizie ancor d'Ordinanze, e stipendiate di tutto lo Stato Ecclesiastico, comprese ancora le quattro Legazioni d' Urbino, Romagna, Ferrara, Bologna, e la Città, e Ducato di Benevento, udito ancora il parere d'alcuni della Congregazione già deputata sopra le materie di detta Costituzione, dichiara per Organo nostro che nella medesima restino compresi tutti li soldati di dd. Milizie, come sopra, e che in dd. pene incorreranno tutti, e singoli Soldati sudetti per i spari d' Archibugiate con ferite, o senza, benche in rissa, e calor d' ira, senza che possa in modo alcuno suffragargli per evitar dd. pene il Privilegio militare, non essendo mai stata mente, ne del sudetto Papa Clemente XII., ne degl' altri suoi Predecessori di stendere i Privilegi militari a quei Delitti, per li quali s' impone la pena della Galera, derogando in quanto faccia di bisogno in questa parte ai Privilegi militari sudetti, quali però restino fermi in tutte l' altre parti.

Volendo, che la presente dichiarazione affissa, e publicata, che sarà in Roma, e ne' luoghi soliti, abbia lo stesso vigore, come se fosse stata publicata in ciascun luogo dello Stato suo Ecclesiastico nel termine di giorni trè in quanto a Roma, e suo Distretto, e di giorni trenta nel rimanente dello stesso Stato, comprese anco le Legazioni d' Urbino, Ravenna, Ferrara, e Bologna, e la Città, e stato di Benevento, ed ogn' altro luogo, che avesse bisogno d' una speciale, & individua menzione, come se a ciascuna persona fosse stata personalmente presentata, & intimata. Data in Roma questo di 13. Giugno 1741.

S. Card. Valenti.

Girolamo de Bardi Segretario.

EDITTO

Contro il Delitto di Stupro

FR. GIO. ANTONIO del Titolo di S. Martino de' Monti della S. R. C. Prete Card. Guadagni della Santità di Nostro Signore Vicario Generale &c.

NON v' essendo cosa, che maggiormente stia a cuore alla suprema vigilanza del Principe, quanto la vita, e l' Onore de' proprj Sudditi, dal buon regolamento de quali principalmente dipende l' Onor di Dio, e la publica, e privata quiete; ed essendosi alla sicurezza dell'una dato conveniente riparo dalla Santità di Nostro Signore colla salutevole Costituzione contro gli Omicidj, volendosi dal suo indefesso Paterno zelo provvedere alla sicurezza ancora dell'altro; giachè per la corruttela de' nostri tempi s'è introdotta una troppo invereconda Libertà di costume, d' onde specialmente deriva l' intacco dell' onore di tante Famiglie per la frequenza de' stupri volontarj, ch'alla giornata si commettono in Roma, e per tutto lo Stato.

Quindi è, che la medesima Santità di Nostro Signore, riflettendo essere la sorgente di tanto male non solo la malizia degl' Uomini nel tender insidie all'onestà delle Giovani, e la troppa facilità di queste nel lasciarsi sedurre sulla speranza del conseguimento della Dote, o del Matrimonio; ma specialmente la negligenza de Parenti nel custodirle, e forse talora, così a Dio non piaccia, la loro infame connivenza; e doppo avere al lume dell'Apostolico suo zelo considerato, non potersi conseguire il fine di togliere la frequenza de' Delitti, se non coll'indurre maggior severità nelle leggi a proporzione della maggior malizia degl'Uomini, come per esperienza s'è veduto nel buon effetto prodotto dal rigore della mentovata Costituzione contro gl' Omicidj: ha creduto parte indispensabile della sua Pastorale sollecitudine d'apprestare ancora in questo genere opportuno rimedio con nuove salutevoli Provisioni, acciò dal timor della pena si rendano in avvenire meno audaci gl'Uomini nell'insidiar l'onestà delle Zitelle; queste all'incontro più caute nel conservarla illibata, e nello stesso tempo sieno maggiormente astretti i Parenti alla diligente custodia delle medesime.

Per tanto doppo matura deliberazione avutasene dalla Congregazione particolare a ciò deputata, a tenore delle risoluzioni della medesima, la Santità di Nostro Signore coll'oracolo della sua viva voce espressamente ci ha incaricato di publicar il presente Editto, da inviolabilmente osservarsi in tutti i Tribunali di Roma, ed eseguirsi sotto le pene in esso contenute, ed espresse.

In esecutione dunque della sovrana determinazione, e volontà Pontificia primieramente, per togliere all'Uomo la facilità di dar compenso al proprio delitto collo sborzo semplice della Dote, o coll'effettuazione del Matrimonio, la qual facilità di redimersi da' Reati ha reso sempre più agevole strada a commetterli, e per esser conveniente, che dal reo si dia la dovuta soddisfazzione al Fisco, come negl' altri Delitti si suol pratticare: si ordina, che il Deflorante, oltre le pene stabilite de Sacri Canoni, la disposizione de' quali si lascia nel suo pieno vigore, ed osservanza, in avvenire sia soggetto ancora alla pena afflittiva del corpo, da estendersi nei Laici fino alla Galera, e rispetto a' Chierici fino all'Ergastolo, o sia Relegazione ad arbitrio del Giudice secondo le diverse circostanze de' casi, grado, e condizione, e specialmente secondo la maggiore, o minor seduzione usata dal medesimo Deflorante, oltre la refezzione de danni, & interesse a favor delle Parti, la quale si lascia sotto la disposizione di ragione.

In secondo luogo, siccome l'esperienza ha fatto conoscere, che la sicurezza dell'Impunità goduta dalle Giovani Deflorate, e la speranza all'incontro, che da loro si ha, di poter a costo dell'onore conseguir la Dote, o l'effettuazione del Matrimonio, non solo rende le medesime meno accorte nel custodir la propria pudicizia, ma forse talora serve d'incentivo alla loro prostituzione; sembrando per altra parte diritto della Giustizia distributiva, che alle Deflorate eziandio, come Corree del Delitto, venga data, ad esempio dell' Uomo, una qualche soddisfazione al Fisco; così viene espressamente stabilito, ed ordinato, che inavvenire le Deflorate sieno punite ancor' Esse colla pena del corpo afflittiva, da estendersi fino alla Carcere, ad arbitrio del Giudice, secondo le diverse circostanze de' casi, grado, e condizione, come sopra, e specialmente secondo la maggiore, o minor seduzione patita, o respettivamente usata dalla medesima Deflorata.

Volendo inoltre che in caso di Stupro sotto promessa di Matrimonio non possa la Deflorata avere azione all'adempimento del medesimo in vigore della promessa, qual'ora non faccia costare in Giudizio per mezzo di pruove legittime, ed affatto concludenti l'obligazione con somigliante promessa contratta, restando però ferma ogni altra azione, che di ragione gli potesse competere.

Dichiarando ancora, che non ostante una tale concludente, e legitima prova, non sia tenuto, ne possa esser astretto il Deflorante all'adempimento della promessa, quante volte sieno i Contraenti di tal disparità di condizione, che dall'effettuazione del Matrimonio ne fosse per seguir grave scandalo, e derivarne ignominia alle Parentele.

In tal caso però non s'intenda il Deflorante immune, ed esente dall'obligo, che li corre per la reintegrazione de' danni, ed interesse, a favor delle Parti, com'è di ragione.

In terzo luogo considerandosi, che in vano si sarebbono stabilite le sin qui espresse ordinazioni, se non si venisse ad impedir la sorgente del male, che principalmente deriva dalla cattiva educazione de' Parenti, Congiunti, o d'altri, a' quali dalla natura, o dalle Leggi è stata commessa la custodia delle Zitelle, e che scordevoli ben spesso del timore di Dio, e dell'onor del Mondo danno a quelle occasione di male colla loro trascuraggine nel custodirle, e qualche volta a bello studio il permettono colla loro connivenza, se non ancora il cagionano tal'ora con lenocinio effettivo, per puro motivo d'interesse, o di vantaggio di condizione sulla speranza delle future Nozze; Perciò si dichiara, che i Padri, Madri, Fratelli, o altri, a' quali spetti de Jure d'invigilare, come sopra, alla cura delle Zitelle, e per conseguenza appartenga la querela, ed accusa dello stupro, quante volte si trovassero rei, o di lenocinio, o di connivenza, perdano di tutto l'azione di poter domandar la Dote a nome della Deflorata, (restando però illese le ragioni, che a questa competono) ed altra qualunque azione, che a loro favore potesse intentarsi in ordine a' danni, ed interesse, volendosi in tal caso, che l'importo de' detti danni, e l interessi dovuti dal Delinquente, e da tassarsi ad arbitrio del Giudice secondo le diverse circostanze, come sopra, debba esigersi dal Fisco, e da questi erogarsi in usi Pii a suo arbitrio.

Ma perchè la pena della perdita dell'interesse non sarebbe proporzionata alla colpa, se non si constituisse inoltre una positiva condegna punizione; perciò viene contro de' medesimi prescritta parimente a-

mi-

misura della diversa gravità del reato la pena afflittiva da inviolabilmente osservarsi, come siegue.

I Padri, le Madri, Fratelli, gl'altri tutti dell'uno, e dell'altro sesso, a' quali de Jure spetta la custodia delle Zitelle, nel caso, che sieno rei d'aperto lenocinio, incorrano irremissibilmente la pena di dieci anni di Carcere secondo la diversità del Sesso.

Se saranno colpevoli non d'aperto lenocinio, ma di sola connivenza, debbano condannarsi alla Galera, o respettivamente alla Carcere per sett'anni; lasciandosi all'arbitrio del Giudice, da regolarsi secondo la diversità de' casi, e delle persone di punire la semplice negligenza.

Li Servidori, Serve, ad altri famigliari Salariati, o Mercenarii, col mezzo, ajuto, consiglio de' quali sia seguito lo Stupro, vengano condannati alla Galera per sett'anni, o respettivamente alla Carcere, come sopra.

Tutti gl'altri poi generalmente, i quali, benchè non fossero all'attual servizio nella Casa della Deflorata, si trovassero però rei di Lenocinio, sieno soggetti alla pena della Galera per cinque anni, o della Carcere come sopra; lasciando però all'arbitrio del Giudice di poter estender ancor a maggior tempo una tal pena secondo le diverse circostanze de' casi &c.

In tutti poi, e singoli casi sopra espressi di connivenza, o di Lenocinio, i Delinquenti prima d'esser mandati alla Galera, o alle Carceri, si debbano condurre intorno per la Città ne' Luoghi soliti nelle forme consuete con Mitra, e Cartello d'infamia, ove stia scritta la specie del Delitto.

Con dichiarazione però, che le pene sin qui espresse s'intendano unicamente contro i Rei di semplice Lenocinio: poichè nel resto debba aver luogo la pena dell'ultimo supplicio de' casi individuati dalle Costituzioni delle fel. mem. di Paolo IV., e Sisto V., le quali la Santità di Nostro Signore ordina, e vuole rimanghino nel loro pieno vigore, ed in caso di bisogno espressamente l'innova, e ne inculca a Giudici la puntuale, ed esatta osservanza.

Avvertino dunque tutti coloro, a' quali si ha relazione nel presente Editto, di non commettere verun degl'accennati Delitti, perchè contro i Delinquenti, e colpevoli si procederà irremissibilmente alle pene di sopra stabilite.

Volendo, ed ordinando inoltre, che il presente Editto affisso, publicato ne' luoghi di questa Città di Roma, astringa ciascuno alla precisa osservanza di quanto in esso si contiene, come se a ciascuno fosse stato personalmente intimato.

Dato in Roma dalla nostra solita Residenza questo di 13. Settembre 1736.

Fr. G. A. Guadagni Card. Vicario.

J. M. de Rossi Segr.

Reos convictos per indicia indubitata, quamvis non confessos, pœnis ordinariis multandos esse statuitur.

EDITTO

Francesco Ricci Referendario dell'una, e altra Signatura, di Roma, e suo Distretto Generale Governatore, e Vice Camerlengo.

LA Santità di Nostro Signore Papa BENEDETTO XIV. felicemente regnante, che con il suo Paterno Zelo non cessa d'invigilare alla publica quiete, e salvezza de suoi diletti Sudditi desiderando d'apportar qualche opportuno rimedio alla frequenza dell' Omicidj, & altri Delitti, che si commettono in quest' Alma Città di Roma, e nel suo Stato Ecclesiastico, ci hà ordinato di convocare avanti di Noi una particolar Congregazione, in cui essendosi proposti alcuni Dubbj circa li Rei confessi ne' Tormenti, e non ratifici, ed altresì negativi, ma legitimamente convinti, ne sono emanate le Risposte espresse nel seguente Chirografo, col quale la Santità sua approvandole, e confermandole vuole, che in avvenire tanto in Roma, che nel suo Stato Ecclesiastico si debbano osservare, come Legge commune, e secondo le medesime giudicare nelli casi espressi da tutti li Tribunali, che esercitano le sue Veci. Onde Noi in adempimento de' Supremi Ordini della Santità Sua datoci a bocca con il presente Editto notifichiamo a ciascuna Persona di qualsivoglia stato, grado, sesso, o condizione, benchè Ecclesiastica, Claustrale, e Regolare, che in avvenire doppo la publicazione del presente tanto in tutti li Tribunali Supremi di Roma, che dello Stato Ecclesiastico si darà pronta esecuzione alle Supreme Determinazioni di Nostro Signore espresse nel Chirografo, che quà sotto si vede impresso. Dato dal Palazzo della Nostra solita Residenza questo di 13. Gennaro 17.3.

Francesco Ricci Gov., e Vice-Cam.

Bernardino Rossetti Not. per la Carità.

Tenore del Chirografo.

Monsignor Francesco Ricci della Nostra Città di Roma, e suo Distretto Generale Governatore, e Vice-Camerlengo.

AVendovi Noi con Viglietto di Segretaria di Stato in data delli 29. Aprile del cadente anno 1742. espressamente ordinato, che per apportare qualche opportuno rimedio alla frequenza delli Omicidj, & altri Delitti qualificati, che si commettono in Roma, e nel Nostro Stato Ecclesiastico da' Rei sulla confidenza di non poter essere condannati alla Morte, se spontaneamente non confessino il loro Reato, o confessandolo ne' Tormenti non ratifichino poscia la lor Confessione, doveste convocare avanti di Voi una Particolar Congregatione, con l'intervento de' Monsignori Bardi Segretario della Sacra Consulta, Fabretti, e Clarelli Ponenti della medesima, Toppi Fiscale Generale, & Avvocati Mocci Luogotenente dell' A. C., Delfini Luogotenente del Cardinal Vicario, Michilli, e Mirogli Luogotenenti del vostro Tribunale del Governo, e de Angelis Giudice de' Malefizj di Campidoglio, e sentirne sopra di ciò il di lei sentimento, ci avete rappresentato, che doppo essersi più volte adunata avanti di Voi la detta Congregazione, siansi in essa, maturamente considerati li seguenti Dubbj, e con essersi inteso tanto in voce, che in scritto anche il Parere dell' Avvocato de Poveri, ne siano emanate le soscritte Risposte. *Primo: An duo, vel tres Teste concludentes perniciosum Delictum, & aliquas patientes exceptiones præter illas, pro quibus Testes de Jure in totum repelluntur a testificando, possint sup-*

pleri tam ex aliis indiciis, & conjecturis probatis per Testes minus habiles, & idoneos, quam ex numero Testium ad effectum imponendi pœnam ordinariam? Responsum... Attentis frequentia Delictorum, & facilitate, qua Rei negativi evadunt promeritas pœnas, esse consulendum Sanctissimo, ut declaret in Tribunalibus Supremis, & suas vices gerentibus ac in Delictis atrocissimis, Homicidiis appensatis, & Furibus famosis posse suppleri tam ex Indiciis, quam ex numero etiam per Testes minus habiles, & idoneos... Secundo: An idem servandum sit in Delictis sequutis in Lupanaribus, Custodiis Birruariorum, aliisque locis, ubi nec actu, nec habitu solent intervenire, aut intervenerint alii Testes, quam Personæ infames? Responsum... Affirmative dummodo suppletio fiat per indicia, & conjecturas, quæ probentur per alios Testes... Tertio: An contra Convictum indiciis indubitatis concludentibus per necesse taliter, ut adimant ab animo Iudicis omnem rationabilem hæsitationem, quod res aliter se habere potuerit, deveniendum sit ad pœnam ordinariã? Responsum: Affirmative -- Quarto: An concurrentibus duabus semiplenis probationibus possint hæ insimul conjungi ad imponendam pœnam ordinariam? Responsum: Negative -- Quinto: Demum an in contestationibus faciendis Reis, quando Indicia sunt de illis proximis indubitatis, possint reticeri aliquæ circumstantiæ ad hoc, ut in casu, quo Rei tormentis subiiciantur, & tales circumstantias non contestatas fateantur, haberi possint pro verificationibus a parte post Confessionis, taliter ut opus non sit ratificatione ad imponendam pœnam ordinariam? Responsum; Negative. Onde Noi considerando esser molto profittevole non meno alla Giustizia, che al publico, e privato interesse la punizione de' Delinquenti, e che più facilmente potrà venirsi al conseguimento di questa ogni volta, che diasi esecuzione alle Risposte emanate sopra li proposti Dubbj, con il presente Chirografo di Nostra certa scienza, pienezza di Volontà, e Podestà assoluta confermando, ed approvando quando faccia di bisogno le sudette Risoluzioni, dichiariamo, e commandiamo, che in avvenire tutti li Tribunali Supremi, e che esercitano le Nostre veci tanto in Roma, che in tutto lo Stato Ecclesiastico, comprese anche le Legazioni di Bologna, Ferrara, Ravenna, Urbino, e Benevento, debbano giudicare, e venire alla condanna, e totale esecuzione delle Pene nelli sovra espressi Casi a tenore di dette Risoluzioni, quali vogliamo, che abbiano piena forza di Legge universale, che debbano inviolabilmente osservarsi, come se provenienti fossero dal Gius commune, Canoni anche conciliari, Costituzioni Apostoliche, Decreti, Statuti, & Opinioni approvate de' Dottori, e perpetuamente durare a beneplacito della Santa Sede Apostolica, derogando per tal' effetto, quando mai facesse di bisogno a qualunque cosa, che potesse fare in contrario; e che per l'adempimento di questa Nostra volontà trasmettiate copia del presente Chirografo a tutti i Capi de' Tribunali sudetti, acciò debbano farla conservare nelle loro Cancellarie, e giudicare nella contingenza de' casi secondo l'espresse Risoluzioni. Volendo in oltre, che il presente Chirografo colla sola Nostra sottoscrizzione vaglia, & abbia il suo pieno effetto, & esecuzione, benche non sia registrato nei Libri della Camera, ne in altro modo sia servata la forma delle Costituzione di Pio IV. *De registrandis*, alla quale per questa volta deroghiamo, che contro di esso non si possa opporre di obrezzione, subrezzione, mancanza della Nostra volontà, & intenzione e qualsivoglia altro difetto, benche degno di speciale, & individua menzione, e qualsivoglia altro difetto, ne si possa diversamente interpretare, benche l'interpetrazione provenisse da' Canoni anche Conciliari, Leggi, Costituzioni, Decreti, & Opinioni approvate, perche tale è la Nostra volontà, e così vogliamo con la clausola *Sublata*, e Decreto irritante, ed in ogn' altro modo. Dato dal Nostro Palazzo Apostolico Quirinale questo di 2. Gennaro 1743.

BENEDICTUS PP. XIV.

SS. D. N. Benedicti Papæ XIV. Constitutio super Reformatione Tribunalium Urbis in Judiciis Criminalibus, & quoad expeditiones Commissionum, cum opportunis ordinationibus.

BENEDICTVS EPISCOPVS

Servus Servorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

R*Erum humanarum conditio fert, ut etiam quæ recte ac sapienter olim sunt constituta, novam semper, & assiduam Rectorum curam, & vigilantiam exposcant; ut dum ipsa vel temporum vicissitudine, vel hominum vitio sensim labefactantur, ad debitum integritatis statum supremi moderatoris diligentia, & auctoritate revocentur. Hinc est, quod licet Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum providentia, non solum Ecclesiam Christi Pastorali eorum regimini commendatam, verum etiam temporale Patrimonium eorundem potestati concreditum, optimis justissimisque legibus instruxerint, sæpe tamen cogimur exorientes abusus, & inordinationes, a parvis initiis in magnas corruptelas, cum justitiæ injuria, & populorum damno, quotidie succrescentes, novis promulgatis legibus emendare, & ne in posterum similia accidant, quantum Nobis ex alto conceditur, providere. Quam ob rem quum plures tam Venerabilium Fratrum Nostrorum hujus S. R. E. Cardinalium, quam Dilectorum Filiorum Curiæ Nostræ Officialium, & Ministrorum Consultationes partim constitutas invenerimus, partim pro Apostolici ministerii Nostri Officio, publicæque utilitati studio, Nos ipsi statuerimus; quarum ope, & consilio occurrentes vel Ecclesiarum vel temporalium Ditionum Nostrarum necessitates intelligere, iisque opportune consulere valeremus, magnum in dies fructum percipere Nos agnoscimus ex instituta Congregatione Particulari super Æconomica Apostolicæ Cameræ, & Ærarii Nostri administratione, pro cujus erectione Apostolicas Literas dedimus xiv Kalen. Maji anni MDCCXLVI., qua nempe Congregatione suggerente, quum cognoverimus non paucos abusus in Criminalibus Iudiciis Tribunalium Almæ Urbis invectos, atque diuturna, sed non minus prava consuetudine firmatos, ex quibus tum Apostolicæ Cameræ Nostræ Ærarium, tum publicæ justitiæ administratio, tum Reorum, & damnatorum salus at-*

atque ſubſtantiæ, magna, & indebita accipiebant detrimenta; non omiſimus opportuna ſtatim mandata atque præcepta ad eorum correctionem ſingulis ad quos pertinebat dirigere; quæ deinde complexi ſumus in Schedula noſtri Motu proprii die xxx. elapſi menſis Septembris Noſtra manu ſignata, die vero ij. menſis Octobris, in plena Camera exhibita, & præſentata, deindeque in ſequenti Camera diei xvij. menſis Novembris, in executionem Decreti dictæ plenæ Cameræ, ac Conſtitutionis fel. record. Pii Papæ IV. Prædeceſſoris Noſtri de regiſtrandis, *admiſſa, & in Libro Signaturarum Noſtrarum in actis dilecti Filii Gregorii Caſtellani unius ex prædictæ Cameræ noſtræ Apoſtolicæ Secretarii, & Cancellariis exiſtentis* fol. 58., & ſeq. *regiſtrata, quæ eſt tenoris ſequentis vid. licet;*

BENEDICTVS PAPA XIV.

Motu proprio &c.

Dopo aver Noi largamente provveduto con diverſe Noſtre Coſtituzioni al buon ordine, ed Amminiſtrazione della Giuſtizia nelle Cauſe Civili; Era ben giuſto, e convenevole, che rivolgeſſimo gli occhi della noſtra Paterna providenza ſopra le Cauſe, e Proceſſure Criminali, quali intereſſano non ſolo ſoſtanze, ma la eſtimazione, la libertà, e non rade volte anche la vita degli Uomini. Sapendo pertanto li molti aggravj, che ſoffrivano, non meno gl' Inquiſiti di qualche delitto, che la noſtra Camera Apoſtolica, e le Communità del Diſtretto di queſta noſtra Città di Roma, dalle frequenti ſpedizioni de' Commiſſarj, che ſi facevano dal Governo, e da altri Tribunali di eſſa Città, e ſpecialmente col prolungarſi più aſſai del neceſſario le medeſime Commiſſioni, come pure dall'eſſere per più meſi trattenuti a marcire in queſte Carceri prima di eſſere traſmeſſi a Civita Vecchia quei miſerabili, che ſono condannati alla pena della Galera; Ordinammo alla Congregazione dei Cardinali, e Prelati da Noi ſpecialmente deputata nella noſtra Coſtituzione, che incomincia – *Apoſtolici Ærarii* – ſopra le materie Economiche della Camera, e dello Stato, che cercaſſe, e ſuggeriſſe il modo più adequato, con cui reſtaſſe proveduto ſull' uno, e l'altro capo, non meno alla buona amminiſtrazione della Giuſtizia, che alla indennità del noſtro Erario: Lo che avendo la medeſima Congregazione puntualmente, ed eſattamente adempiuto *fin' dalli* 8. Novembre, e 6. Decembre dell' anno proſſimo paſſato 1746., con aver anche inteſi, e conſultati li Miniſtri principali de ſuddetti Tribunali, ci contentammo per allora di notificare per mezzo della noſtra Segretaria di Stato al Reverendiſſimo Cardinale Vicario, a Monſignor Governatore di Roma, ed a Monſignor Uditore generale della Camera, le riſoluzioni providamente preſe di eſſa Congregazione, con ordine di dare alle medeſime fin da principio dell' anno, pronta, e puntuale eſecuzione. Oggi poi, che mediante la prova, ed eſperimento fattone in tutto queſto tempo di mezzo abbiamo veduto, e riconoſciuto eſſere le medeſime Riſoluzioni del tutto corriſpondenti alla intenzione, e deſiderio Noſtro; Vogliamo che le medeſime ſieno, e reſtino ſtabilite e fiſſate in perpetuo.

Che però di Noſtro Moto proprio, certa ſcienza, e pienezza della Noſtra Suprema Podeſtà, inerendo alle ſuddette Riſoluzioni, come ſopra, preſe dalla detta noſtra Congregazione, e confermando, ed approvando gli ordini già dati per mezzo della noſtra Segretaria di Stato, ordiniamo in primo luogo, e commandiamo che in avvenire per ſervizio del Tribunale del Governo di Roma vi ſia ſempre un numero certo, fiſſo, e determinato di Giudici, e Notarj, e non più con ſtipendj, ed emolumenti incerti, ma ciaſcuno col ſuo meſtruo ſalario, e proviſione fiſſa, e determinata, come in appreſſo, cioè – Nella Claſſe, e numero *de' Giudici*, due Luogotenenti: Il primo con il ſolito ſalario *di ſcudi cinquanta il meſe*, e colla mancia parimenti ſolita di altri *ſcudi cinquanta* l'anno per le Feſte del Santiſſimo Natale; E parimente il ſecondo con il ſolito ſalario di *ſcudi quaranta* il meſe, e colla ſolita mancia di altri ſcudi *cinquanta* ogni anno nella ſolennità ſuddetta. *Due Soſtituti Luogotenenti*, il primo con ſalario di *ſcudi trenta*, ed il ſecondo di *ſcudi venticinque* ogni meſe. *Quattro Soſtituti Fiſcali numerarj*, col ſalario di *ſcudi quindici* il meſe per per ciaſchedúno; *E ſei Soſtituti Fiſcali ſopranumerarj col ſalario* di meſtrui *ſcudi dieci* per ciaſcheduno, ſenz' altra mancia dentro l'anno. E perchè oggi ſi trovano al ſervizio del Governo altri due Soſtituti Sopranumerarj, vogliamo, che queſti, cioè li due che ſono gli ultimi in ordine di admiſſione, poſſano, ſe vogliono, continuare al ſervizio di eſſo Governo per loro commodo, ed inſegnamento, ma però ſenza ſalario alcuno, e colla ſola mancia di *ſcudi dieci* l'anno nelle Feſte ſuddette di Natale, come hanno goduto finora. Subito poi che queſti due, o alcuno di loro, ſaranno proveduti di altro Impiego, o pure paſſeranno nel numero delli detti ſei ſopranumerarj ſalariati, non dovranno più ammetterſi altri in luogo loro; Volendo Noi, che il numero de' Giudici del Governo reſti ſempre fiſſato, e ſtabilito, colli Salarj, e Proviſioni ſuddette, in Luogotenenti, due Soſtituti Luogotenenti, quattro Soſtituti Fiſcali numerarj, e ſei Soſtituti Fiſcali Sopranumerarj, e che oltre queſti non poſſa, ne debba ammetterſi verun' altro, ſotto qualunque nome, titolo, e preteſto, ancorchè proteſti, e dichiari da principio di voler ſervire ſenza mancia, ſalario, ed emolumento alcuno, per aver dimoſtrato l'eſperienza del paſſato, che queſti Sopranumerarj non ſalariati, per lo più Giovani, ed ineſperti, altro non producono, che diſordine, e confuſione, e non potendo pretender Salario, ſi procacciano tuttavia con altre maniere poco giuſte il neceſſario loro mantenimento. Che ſe mai in avvenire contro queſto Noſtro divieto, e proibizione, ardiranno li detti Luogotenenti, o altri chiunque ſia, eziandio lo ſteſſo Governator di Roma pro tempore, ammettere alcuno ſopra il detto numero di dieci, vogliamo, che ſia tenuto a pagarli del proprio il Salario di ſcudi dieci il meſe, ſenza che poſſa mai ripeterlo dalla noſtra Camera.

Così pure *nella Claſſe de Notarj* del medemo Tribunale del Governo, vogliamo, & ordiniamo, che oltre il *Capo Notaro*, e ſuo *Soſtituto* primario, quale fà ancora le funzioni di *Segretario*, non ſi tenga in avvenire maggior numero di *dieci Notari Soſtituti*, con il Salario meſtruo di *ſcudi dieci* per ciaſcheduno, oltre gli emolumenti, che provengono dalle licenze di portar Armi, quali dovranno fra di eſſi ripartirſi, come finora ſono ſtati ripartiti, a tenore del Chirografo ſegnato da Urbano VIII. Noſtro Predeceſ-

decessore li 29. Novembre 1640., a cui nelle parti non contrarie alla presente Nostra Cedola di Moto Proprio, vogliamo, che si abbia piena relazione. E se il Capo Notaro, o altri chi che sia, ardirà ammettere alcuno sopra il suddetto numero di dieci, sia parimente tenuto a pagarli del proprio scudi quattordici il mese senza eccezione alcuna, e senza poterli mai ripetere, ne direttamente, ne indirettamente dalla nostra Camera.

Correspettivamente a questi accrescimenti, e nuovi assegnamenti, quali facciamo ben volentieri alli Giudici, e Notarj del suddetto Tribunale del Governo di Roma, affinche ciascuno di essi abbia un salario corrispondente all' Impiego, e fatica sua, e più non sia, come prima, costretto a procacciarsi il vitto, e mantenimento dalle Commissioni Criminali: Vogliamo, ordiniamo, e commandiamo, che tanto li Giudici, che li Notarj suddetti, e ciascuno di essi, abbiano, ed abbia l'obbligo, e peso di andare in tutte le Commissioni, che saranno loro ordinate da Monsignor Governatore di Roma pro tempore, etiandio fuori del Distretto, tanto per cause proprie del Tribunale, quanto per cause, e per ordine della Congregazione della Nostra Consulta, senza che alcuno di essi Giudici, e Notarj possa per alcuna benchè laboriosa, e laboriosissima Commissione, domandare, e pretendere Viatici, Cavalcature, o altra veruna ricognizione, e pagamento, eccettuate le sole, e semplici Cibarie, per le quali assegniamo, e vogliamo, che si paghino dalla Nostra Camera alla Massa di tutti li suddetti Giudici, e Notarj del Governo uniti assieme, e per modo di corpo, e Collegio, la somma di scudi ottocento ottanta annui. - Quali scudi 880. dovranno in primo luogo erogarsi, per la rata, che sarà necessaria, *nelle spese* dei Chirurghi, o altri Periti in occasione di riconoscere li corpi di delitto, e per ogni altra spesa eventuale, ed incerta, quale per qualunque causa, e ragione, e sotto qualunque nome, o titolo, occorrerà farsi in congiuntura di dette Commissioni. In secondo luogo dovranno erogarsi *per le Cibarie* di quelli Giudici, e Notarj, che andaranno effettivamente in Commissione fuori di Roma, da tassarsi un tanto il giorno dal suddetto Governatore pro tempore, ma però nella somma la più ristretta, che sia possibile, affinchè li detti Giudici, e Notarj per godere il vantaggio di dette Cibarie, o pure per stare assenti da Roma, ed in conseguenza dal peso delle loro ordinarie incombenze, non prolunghino più del bisogno, come finora più volte é accaduto, con grave danno della Camera, delle Communità, e degl' Inquisiti, le medesime Commissioni. Ed in terzo luogo, se dopo le spese, e Cibarie suddette avanzarà qualche parte di detti scudi ottocento ottanta, dovrà l'avanzo ripartirsi ugualmente in fine di ogni anno tra li suddetti Giudici, dodici Sostituti, e dieci Notarj salariati come sopra. E nondimeno ad effetto che li medesimi vengano sempre più animati a fare il loro dovere, vogliamo di più, & ordiniamo, che oltre li suddetti scudi ottocento ottanta da erogarsi, come sopra, si paghino ogni anno dalla Nostra Camera nelle mani di detto Monsignor Governatore pro tempore altri scudi cento, ad effetto di rimunerare con essi ad arbitrio suo quelli, che averanno usato nel decorso dell' anno celerità, diligenza, ed attenzione maggiore nelle loro Commissioni.

Non intendiamo però con questo nostro nuovo provedimento di liberare, o esimere gl' inquisiti dall'obbligo, che hanno, di pagare li viatici, secondo la disposizione di ragione, e delle Costituzioni, & ordinazioni de' nostri Predecessori; Ma dove prima dovevano pagarli alli Giudici, e Notarj, perche non erano salariati, o non avevano salarj corrispondenti alle loro fatiche, vogliamo che in avvenire sieno tenuti pagarli alla nostra Camera Apostolica in rimborso delli salarj, e somme suddette, E che a tal' effetto quei Giudici, e Notarj del suddetto nostro Tribunale del Governo, che andaranno in commissione, subito che gl' Indizj siano sufficienti per trasmettere l'Inquisizione, o pure la tortura, debbano, sotto pena della rimozione dall' Uffizio, e di essere tenuti del proprio, fare esatta, e diligente descrizione di tutti li Beni, tanto Mobili, che Stabili dell' Inquisito, o Inquisiti, e quella allegare in Processo, e denunciare con intimazione giudiziale al Commissario generale della nostra Camera, o suo Sostituto Commissario, ad effetto che possa esiggere, e far esiggere i Viatici dagl' Inquisiti dopo seguita la condanna. Con che li nostri Sudditi restaranno grandemente sollevati, perche in questo modo non saranno più soggetti alla dispersione, e perdita de' loro Beni, prima che sieno trovati veramente colpevoli.

E perche il Capo Notaro del Governo con questo nuovo metodo viene a perdere la quarta parte degli utili, che ritraevano li Notarj suoi Sostituti, nell' andare in commissione: Perciò in compenso di detta quarta parte, assegniamo, e vogliamo, che si paghi dalla nostra Camera al medesimo Caponotaro la somma fissa, e stabile di scudi *cinquecento* ogni anno, con che però il medesimo, per la mancanza di detti utili provenienti dalle Commissioni, non possa chiedere, o pretendere dall' Archiconfraternità della Carità alcuno sbasso, o defalco dell' annuo affitto convenuto colla medesima per detto Uffizio, e Notariato, ma anzi debba puntualmente osservare in tutto, e per tutto, ciò che hà promesso nell' Istromento di detto Affitto.

Da questi provedimenti, che riguardano il Tribunale del Governo per le Commissioni Criminali tanto proprie, quanto della Congregazione della Nostra Consulta, passando agli altri due, di Monsignor Uditore Generale della Nostra Camera, e del Reverendissimo Cardinale Vicario di Roma, e parimente inerendo alle Risoluzioni prese dalla detta Congregazione Economica, e confermando gli Ordini già dati in principio del corrente anno per mezzo della Nostra Segretaria di Stato, vogliamo, ordiniamo, e commandiamo, che restando fermi si per l'uno, che per l'altro Tribunale, li Giudici, Notarj, e Ministri, che al presente vi sono, colli Salari, e provisioni, che attualmente gode ciascuno di essi, nelle Cause Criminali, nelle quali vi è l' Accusatore, o Aderente al Fisco, se questi chiederà in alcuno di detti due Tribunali, quando per altro sia competente, che si spedisca un Giudice Commissario fuori di Roma, potranno in tal caso da essi Tribunali spedirsi Giudici, Notarj, e Birri, purche però l' Accusatore, o Aderente al Fisco, abbia preventivamente fatto il deposito delle spese, Cibarie, o Viatici in somma congrua, e conveniente, e per il di più, che quelle possino importare, dia, & abbia dato figurtà idonea di pagare, e supplire l'intiero in fine della Commissione, con dichiarazione espressa da inserirsi, e registrarsi nel Pro-

Processo della Causa, che non debba, ne possa l'Accusatore, o aderente al Fisco ripetere dagli Accusati, o Inquisiti, li Viatici, che averà depositati, opagati, se non dopo segnita la condanna.

Quando poi non vi sia Accusatore, o Aderente al Fisco, o pure che questi non vogliano, o non possano depositare, ed obbligarsi in sigurtà come sopra; Vogliamo, ed ordiniamo, che in questo caso, e casi, ne l'uno, ne l'altro di detti due Tribunali spedischano più da Roma ne Giudici, nè Notarj, ne Birri; Ma ciascuno di essi appoggi, ed incarichi delle Commissioni, che occorreranno, gli Ordinari Ecclesiastici, o Vicarii generali, oppur anche altre Persone a suo piacimento, costituite però in Dignità Ecclesiastica, di quelle istesse Diocesi, ove dovrà farsi il Processo, con trasmetter loro unitamente alla Commissione quelle Istruzioni, che stimerà opportune, affinchè il Processo si faccia nelle forme di ragione. E se mai avvenisse qualche caso, particolare, in cui si stimasse necessario per la buona amministrazione della Giustizia, o commettere il Processo ad alcuni de Vescovi, o Ordinarij più vicini, o pur anche spedir da Roma Giudici, o Notari; Vogliamo che in tal caso se ne prenda da Noi, e da nostri Successori Commissione speciale segnata di nostra propria mano, con il *Visa* di Monsignor Uditore pro tempore Nostro, e de nostri Successori, come Segretario di detta Congregazione Economica: Di modo che senza tal Commissione speciale (in luogo della quale vogliamo che non possa supplirsi, ne per via di semplice rescritto, ne in altra qualunque forma) li Giudici, e Notarj, e Birri non possano pretendere ne Viatici, ne Cibarie, ne Cavalcature di sorta alcuna, ed ogni spesa, o grande, o piccola, vada a danno, e carico di chi averà data la Commissione contro la disposizione di questo nostro Moto proprio: Monsignore Uditore, poi, e Segretario pro tempore di detta Congregazione, prima di porre *il Visa*, dovrà seriamente esaminare, se sia veramente necessario concedere la detta Commissione speciale, e quando così creda, dovrà avvertire, che nella Commissione s'ingiunga espressamente al Commissario, e suo Notaro, il peso di fare, e d'inserire nel Processo la descrizione de'Beni, tanto mobili, che stabili degl'Indiziati, o indiziandi; sotto pena, che in mancanza di tal descrizione, nulla possano pretendere dalla nostra Camera a titolo di Cibarie, o Cavalcature, o per altra qualunque causa, o pretesto.

Provveduto in tal guisa alle Commissioni Criminali, resta ora da provedere all'altro capo di pregiudizio, e danno, quale hanno finora sofferto tanto li Condannati in pena della Galera, quanto anche la nostra Camera, ed Erario, dall'essere li medesimi Condannati, senz'alcun giusto, e legitimo motivo, ma per sola mancanza di pronto trasporto, trattenuti lungo tempo a marcire nelle Carceri di Roma: Onde anche in questa parte inerendo alla risoluzione presa dalla prelodata Congregazione Economica, e confermando, ed approvando gli ordini già dati a Monsignor Governatore per la nostra Segretaria di Stato; Vogliamo, ordiniamo, e commandiamo, che in avvenire il Bargello pro tempore di Roma sia tenuto, ed obbligato condurre per terra a tutte sue spese, tanto di Uomini, e loro Cavalcature, che di Carri, Cavalli, Cibarie, Stallatici, e finalmente ogni altra spesa certa, o pure incerta, da Civita Castellana a Roma, e poi da Roma a Civita Vecchia (come in virtù degli Ordini suddetti si è già principiato a pratticare con felice successo) tutti coloro, che sono, e saranno condannati alla Galera da qualsivoglia Giudice, e Tribunale, sì di Roma stessa, che dello Stato Ecclesiastico mediato, & immediato, con dare a detti Condannati il solo riposo *di tre giorni* dopo giunti a Civita Castellana, *e di tre altri giorni* dopo giunti in Roma, purche quivi non sieno arrestati con ordine in iscritto di legitimo Superiore, quale abbia facoltà di arrestarli; E che per tal'effetto l'Uffiziale chiamato Commissario dei Galeotti, sotto pena irremissibile della perdita della carica, ed altre eziandio corporali ad arbitrio, subito giunti in Roma li suddetti Condannati nelle Provincie, e respettivamente subito dopo publicata la sentenza contro quelli, che sono condannati in Roma, debba sollecitare la spedizione, e dentro li suddetti tre giorni di riposo, prendere, ed aver presa la solita lettera da Monsignor Commissario pro tempore del Mare.

In compenso poi, e corresspettività dell'obbligo, e peso suddetto di condurre e trasportare a tutte sue spese, come sopra: Vogliamo che si assegni, e si abbia per assegnata al medesimo Bargello di Roma pro tempore, come Noi in virtù del presente Nostro Moto proprio assegniamo, ed abbiamo per assegnata l'annua, e ferma somma di scudi *Mille*, da pagarsi la rata parte ogni mese dalla Nostra Camera con mandati del Reverendissimo Cardinale Camerlengo, di maniera che il suddetto Bargello, atteso questo assegnamento, non possa pretendere, ne domandare a titolo di detto trasporto, e spese, che in qualunque modo bisognano, e bisogneranno per il medesimo, altra somma, o ricognizione veruna. Intendiamo pero, che la suddetta Condotta sempre si faccia sotto la direzione, ed ordine di Monsignor Governatore di Roma pro tempore, quale strettamente, e caldamente incarichiamo di attendere, e vegliare con tutta diligenza, che li sudetti Condannati non sieno strapazzati nel viaggio, ma anzi trattati dal Bargello ed Uomini suoi con tutta la maggior carità. Per la qual ragione vogliamo ancora, e dichiariamo, che il sudetto trasporto debba farsi, e continuarsi, senza rilasso o ritardo, in tutto il decorso dell'anno, eccettuati pero *li trè mesi d'estate*, affinchè li suddetti miserabili già condannati, e chi li conduce, o trasporta, non incorrano il pericolo della vita, o di grave malattia per la mutazione dell'aria.

In sequela, ed esecuzione di questo Nostro Moto proprio, ordiniamo al Reverendissimo Cardinal Camerlengo, Monsignor Tesoriere generale, e loro Successori, che facciano puntualmente pagare dalla Nostra Camera per mezzo della Depositaria generale li Salarj, ed assegnamenti suddetti, e che all'incontro non permettano, che detta Nostra Camera, ne per causa di detti trasporti da Civita Castellana a Roma, o da Roma a Civita Vecchia, ne per causa di dette Commissioni Criminali, che spediranno li più volte nominati Tribunali di Roma, sia gravata di verun' altra benche minima spesa, eccettuate le sole Commissioni speciali, che saranno segnate di Nostra propria mano, e de' Nostri Successori, per li due Tribunali del Reverendissimo Cardinal Vicario, e di Monsignor Uditore della Camera, nella forma, che si è detto di sopra: Per il qual'effetto ordiniamo, ed ingiungiamo al Computista generale di essa Camera, che sotto pena di esser tenuto del proprio, non passi in avvenire, e non ammetta alcun'

cun' Ordine, o Mandato de' Tribunali ſuddetti, o di altro chiunque ſia, ancorchè degno di ſpeciale, e ſpecialiſſima menzione, per conto di detti traſporti, e Commiſſioni, ſe non che nell'unico, e ſolo caſo di qualche Commiſſione ſpeciale ſegnata come ſopra, nel qual caſo vogliamo, che neppure debba ſpedire alcun Mandato di pagamento, ſe la nota, e liſta delle giornate impiegate dai Commiſſari non ſarà ſtata prima approvata, e ſottoſcritta dal Luogotenente Criminale di quel Tribunale, che averà ottenuto la Commiſſione, non ſolo colla eſpreſſione di averla attentamente verificata col proceſſo originale, ma inoltre coll'altra, che in eſſo Proceſſo è ſtata fatta, ed inſerita la deſcrizione de' Beni degl'Inquiſiti, ſecondo la forma di queſto Noſtro moto proprio, e non altrimenti.

Oltre li riferiti provedimenti, quali fin quì abbiamo preſo, a conſiglio e ſuggerimento di detta Congregazione particolare, eſſendo giunti a noſtra notizia altri abuſi, e diſordini in paſſato occorſi con ſtrapazzo, ed aggravio de' Noſtri Sudditi, e tal volta ancora innocenti, o per eſſerſi fatto lecito li Notarj, o altri Ufficiali, e Miniſtri inferiori de' ſuddetti, e forſe anche di altri Tribunali di Roma, ad iſtigazione, o querela di una parte, ordinare la Cattura dell'altra, e ſimilmente a loro arbitrio fare delle perquiſizioni in Caſe civili, ed oneſte, ſenza ordine, e ſaputa delli Capi di eſſi Tribunali, o dei loro Luogotenenti: Oppure per eſſerſi laſciati lungo tempo marcire gl'Inquiſiti nelle Carceri Segrete ſenza mai coſtituirli, ed eſaminarli; E volendo Noi onninamente rimediare a ſomiglianti abuſi, e che per calunnia de' Malvaggi non reſtino danneggiati gl' Innocenti; Perciò di ſimile Noſtro Moto proprio, certa ſcienza, e pienezza della Noſtra Suprema Podeſtà ordiniamo in primo luogo, e commandiamo, che nelle Cauſe, nelle quali ſi procede criminalmente per denuncia, iſtigazione, o querela di una Parte, in qualunque ſia Tribunale di Roma (niuno affatto eccettuato, ancorche per li ſuoi particolari privilegj foſſe degno di ſpeciale, ed individua menzione) veruno de' Miniſtri, ed Ufiziali ſubalterni, e veruno de' Notarj di eſſo Tribunale ardiſca in avvenire ordinare la Cattura dell'altra Parte denunciata, o querelata, e molto meno alcuna perquiſizione in Caſa, o anche Magazzeno, o Bottega ſenza ordine precedente, ed in ſcritto, da inſerirſi nel Proceſſo, firmato, e ſottoſcritto di propria mano, o dal Capo del Tribunale, o dal ſuo Luogotenente Criminale, ſotto pena in caſo di contravenzione della perdita dell'Ufizio, e di anni cinque di Galera, da poterſi eſtendere anche alla Galera in vita, ſe vi ſaranno circoſtanze che aggravino la detta contravenzione.

Strettamente poi incarichiamo l'onore, e le coſcienze di detti Capi di Tribunali, e dei loro Luogotenenti Criminali, che non ſottoſcrivano, e non rilaſcino nelle Cauſe predette, a denuncia, iſtigazione, o querela di una Parte, verun'ordine di Cattura, o perquiſizione contro l'altra, ſe non dopo eſſerſi probabilmente aſſicurati, che la denuncia, ed iſtigazione non proceda da ſpirito di odio, malignità, e calunnia, come pur troppo ſpeſſe volte avviene, e che la querela ſia a ſufficienza verificata; Ne gli rincreſca di adoprare in ciò da loro ſteſſi le dovute diligenze, e di non ſtare alle ſemplici verbali relazioni de' Notarj, o di detti Miniſtri: dovendo piuttoſto conſiderare, che per obligo di loro Ufizio, eſſi debbono del pari invigilare, che non reſtino impuniti li Rei, e che non ſieno aggravati gl'Innocenti.

Per la medema ragione vogliamo ancora, che riſpetto agl'Inquiſiti riſtretti nelle Carceri ſegrete, ſi oſſervi onninamente la Riforma di Paolo V. Noſtro Predeceſſore, nella quale ſi diſpone, che debbano queſti coſtituirſi, ed eſaminarſi dentro il termine di tre giorni, dopo che ſono ſtati riſtretti in dette Carceri; E perche in detta Riforma ſi eccettua il caſo, nel quale concorra qualche cauſa ſpeciale, per cui non convenga conſtituire l'Inquiſito dentro il termine ſuddetto; E quindi è nato l'abuſo di fargli tutti per lungo tempo marcire indiſtintamante nelle dette Segrete ſenza mai coſtituirli, ed eſaminarli: Perciò vogliamo, e comandiamo, che al Giudice della Cauſa non ſia lecito a piacere, ed arbitrio ſuo differire l'eſame, e coſtituto oltre i predetti tre giorni, ſotto colore, e preteſto, che ſi tratti di caſo, in cui convenga fare diverſamente: Ma debba ſopra di ciò ottenerne licenza, e permiſſione ſpeciale firmata, e ſottoſcritta dal Capo del Tribunale, a cui privativamente ad ogni altro, ancorchè Luogotenente, Uditore, o altro Miniſtro principale, riſerviamo la facoltà di dare detta licenza, quale però neppur vogliamo, che ſi dia per tempo indeterminato, ma ſolamente ſi dia per tempo determinato, ed il più riſtretto, che ſia poſſibile, ad effetto che non reſti perciò ritardato il corſo della Giuſtizia.

E ſiccome in queſta parte abbiamo già Noi medeſimi incaricato in voce Monſignor Governatore di Roma, e ſuoi Luogotenenti, l'Avvocato, e Procuratore de' Poveri, e li Deputati della Carità: Così colla preſente Cedola di Noſtro Moto proprio torniamo ad incaricare tanto il ſuddetto Monſignor Governatore di Roma, e ſuoi Luogotenenti, quanto li Capi, e Miniſtri di ciaſcun'altro Tribunale di Roma, e generalmente tutta la piena Viſita, che veglino attentamente ſopra la puntuale eſecuzione di queſta Noſtra diſpoſizione, e volontà, ne ſi contentino del ſolo *formatur*, ò *continuatur Proceſſus*; Ma coſtringano il Giudice della Cauſa a dire preciſamente, ſe l'Inquiſito è ſtato mai coſtituito, e quante volte; E quando non ſia ſtato conſtituito dentro li primi tre giorni, ad eſibire la ſuddetta licenza in iſcritto: Specialmente poi ordiniamo all' Avvocato e Procuratori de' Poveri, ſotto pena della Noſtra indignazione, ed alli ſuddetti Deputati della Carità per obbligo del loro pio, e lodevole Iſtituto, che quante volte nella Viſita delle Segrete trovino alcun Carcerato, che ſenza la proroga, o licenza predetta data in iſcritto dal Capo del Tribunale non ſia ſtato coſtituito, ed eſaminato dentro i tre giorni, o, eſſendovi la proroga, dentro il termine prorogato, debbano tutti, e ciaſcun di loro rappreſentarlo ſenza ritardo a Noi, e Noſtri Succeſſori, o almeno alli Noſtri Uditori pro tempore, ad effetto di reſtarne prontamente inteſi, e di prendere contro quelli, che averanno mancato, ulteriori provedimenti.

Finalmente vogliamo, e commandiamo, che le Cauſe, e Proceſſi contro i Contumaci ſieno ancor' eſſi per quanto è poſſibile, ſollecitati, e diſbrigati; E perciò ordiniamo al Fiſcale Generale di Roma, che almeno due volte il meſe ſi faccia render conto dalli ſuoi Soſtituti delle Cauſe, e Proceſſi ſuddetti: e di più invigilare, che queſto Noſtro proprio Moto ſubito che ſarà dato alle ſtampe, reſti per ſempre affiſſo in luogo a tutti commodo, e viſibile nella

Can-

Cancellaria delle Carceri Nuove, e di Campidoglio, ed in ciascheduno degl' Uffizj Criminali di Roma; lasciando al Computista generale della Cammera la cura e peso di tenerlo similmente affisso nella sua Computisteria, per esser così mente, e volontà Nostra precisa; Volendo, e decretando, che la presente Nostra Cedola di Moto proprio, da ammettersi, e registrarsi in piena Cammera, e ne' suoi Libri, a tenore della Bolla di Pio IV. Predecessore Nostro *de registrandis*, e tutto ciò che in essa abbiamo come sopra voluto, disposto, ed ordinato, vaglia, e debba aver sempre, ed in ogni futuro tempo il suo plenario effetto, esecuzione, e vigore colla nostra semplice sottoscrizzione, ancorche non vi siano stati chiamati, citati, ne sentiti li Capi de' suddetti Tribunali, loro respettivi Luogotenenti, Giudici, Notarj, e Ministri, il Fiscale Generale, Monsignor Commissario Generale della Nostra Camera, e quali si siano altri, benche degni di special menzione, che vi avessero, o pretendessero d'avervi interesse: Non ostanti le Constituzioni di Paolo II, Paolo IV., e del detto Pio IV. *de rebus Ecclesiæ, & Cameræ non alienandis*, la Regola della Nostra Cancellaria *de Jure quæsito non tollendo* e quali si siano altre Costituzioni, ed Ordinazioni Apostoliche Nostre, e de' Nostri Predecessori, Leggi, Statuti, stabilimenti, Riforme eziandio delli stessi Tribunali, usi, stili, consuetudini, ed ogni altra cosa, che facesse, o potesse fare in contrario, alle quali tutte, e singole, avendone il tenore qui per espresso, e di parola, in parola inserto, e supplendo Noi colla pienezza della Nostra Suprema Podestà a qualunque vizio, e difetto quantunque sostanziale, e formale, che nelle cose premesse potesse intervenire, questa volta sola, ed all' effetto predetto, specialmente, ed espressamente deroghiamo. Dato dal Nostro Palazzo Apostolico Quirinale questo dì 30. Settembre 1747.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ut igitur provida hujusmodi mandata, atque præcepta in publicam omnium, ad quos pertinet, seu pertinebit in futurum, notitiam deducantur, & propensiori hac voluntatis Nostræ significatione perennem atque inviolabilem observantiam, & firmitatem obtineant; eadem Apostolicis hisce Nostris Literis inserta, atque eorundem tenore, ac simili Motu, scientia, & potestatis plenitudine iterum confirmata ac roborata, perpetuæ universorum memoriæ commendare volumus: Mandantes præfatis Dilectis Filiis Nostris S. R. E. Cardinalibus Vicario nostro in Urbe, nec non ejusdem S. R. E. Camerario, ac Dilectis pariter Filiis Gubernatori Urbis ipsius S. R. E. Vice Camerario, item Causarum Cameræ Nostræ Apostolicæ Auditori Generali, ejusdemque Cameræ Commissario, & Ratiocinatori generali, nec non Auditori Nostro præfatis, eorumque in Officiis hujusmodi successoribus pro tempore futuris, ut omnia & singula a Nobis in præcitata Schedula nostri Motu proprii disposita atque statuta, tam ipsi, in quantum eorum respective Officia concernunt, exacte observent, quam etiam ab aliis sibi subjectis, ad quos pertinet ac pertinebit in posterum, exactissime impleri & observari faciant, sub pœnis ibi contentis.

Ac decernentes, præinsertam Schedulam, nec non præsentes Nostras Literas perpetuo validas firmas, & efficaces esse, & fore, quibuscumque juris, seu facti defectibus, qui adversus illas, etiam quorumvis privilegiorum a Sede Apostolica concessorum prætextu ad effectum impediendi, seu retardandi earum exequutionē, quovis modo, seu quavis ex causa, opponi seu objici possint, minime refragantibus, suos plenarios & integros effectus sortiri, & obtinere, easque propterea, omnibus & singulis quomodolibet afferendis impedimentis penitus & omnino rejectis, ac nequaquam attentis, ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quomodolibet spectabit inviolabiliter & inconcusse observari debere; Ac irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis Auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus omnibus his, quæ in ipsa præinserta Schedula non obstare volumus, & quibusvis aliis Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo omnino Hominum liceat hanc paginam Nostræ Confirmationis, mandati, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire; Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ MDCCXLVII., decimo septimo Kal. Januarii, Pontificatus nostri anno Octavo.

D. Card. Passioneus.

J. Datarius.

VISA

de Curia J. C. Boschi.

J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

SS. D. N. Benedicti PP. XIV. Constitutio, qua confirmantur in Ordine Minorum pene contra recurrentes extra Ordinem, & certus modus præscribitur in causis recursus, & appellationis.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

SAcrosancti Apostolatus Officium, quod inscrutabilis divinæ Sapientiæ, atque Clementiæ altitudo humilitati nostræ, meritis licet imparibus, committere dignata est, salubriter exequi jugi vigilantia satagentes, in eam præcipue curam, sollicitis studiis incumbimus, ut Christifideles Altissimi obsequiis sub suavi Religionis jugo mancipati, sublatis iis, quæ Regulari eorum Observantiæ, atque disciplinæ detrimentum afferre noscuntur, juxta Regularia eorum instituta prospere dirigantur, illique firmiter insistentes, multipliciter in dies, benedicente Domino, proficiant incrementis. Exponi siquidem Nobis nuper fecit Dilectus Filius *Raphael a Lugagnano* Minister Generalis Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum,

rum, quod dudum San. Mem. Pius Papa V. per quasdam incipien. *Pastoralis Officii* xxviii. Maij MDLXXI., ac Rec. Mem. Gregorius PP. XIII. incipien. *Consuevit* xxix. Aprilis MDLXXIX., Paulus PP. V. xviii. Octobris MDCXIX., & Urbanus PP. VIII. Prædecessores nostri incipien. *Ad nonemur* xxix. Junii respective diebus MDCXXXIX. suas respective expeditas Literas, Constitutionibus ejusdem Ordinis auctoritate Apostolica confirmatis inhærentes statuerunt, mandarunt, ac præscripserunt, & inhibuerunt, ne Fratres dicti Ordinis ad Sæculares, vel alias Personas extra eundem Ordinem constitutas, sive pro obtinenda commissorum criminum debitæ eis penæ remissione, sive pro assequendis in præfato Ordine gradibus, vel cujuscumque generis gratiis recurrere auderent, sub nonnullis præscriptis, & præsertim excommunicationis ipso facto incurren., incarcerationis, ac perpetuæ inhabilitationis ad Officia pœnis; Ac insuper memorati Paulus, & Urbanus Prædecessores in virtute sanctæ Obedientiæ, ac sub eadem excommunicationis pœna præceperunt itidem, & mandarunt supradicti Ordinis Superioribus pro tempore existentibus, ne ad instantiam, & requisitionem quarumcumque Personarum tam Ecclesiasticarum, quam Laicarum cujuscumque qualitatis, extra dictum Ordinem constitutarum, cuivis ejusmodi Ordinis Religioso ullam gratiam concedere, aut pœnam remittere præsumpsissent, & alias prout in supradictis eorumdem Pii, Gregorii, Pauli, & Urbani Prædecessorum literis, quarum tenores præsentibus pro expressis haberi volumus, uberius dicitur contineri. Præterea, quod per alias sæpedicti Ordinis Constitutiones pluries renovatas, & confirmatas cautum, præscriptumque reperitur sub pœna privationis suffragiorum per triennium, & Carceris per bimestre, ne Fratres ipsius Ordinis quemcumque recursum, vel appellationem aliquam peragant nisi gradatim, nempe de Guardiano ad Ministrum Provincialem, de Provinciali ad Commissarium Generalem Familiæ (si de negotio agitur dicti Commissarii Familiam concernente) de Provinciali, seu Commissario prædictis ad Ministrum Generalem, ac tandem ad S. R. E. Cardinalium Congregationes, vel ad Apostolicam hanc Sanctam Sedem. Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, dictus Raphael Minister Generalis, qui (ut asserit) præmissis non obstantibus, ac quodam particularis tunc existentium S. R. E. præfatæ Cardinalium Congregationis a Fel. Rec. Sixto PP. V. pariter Prædecessore Nostro deputatæ Anno MDLXXXVII. edito decreto tenoris sequentis, videlicet - *Quoniam nonnulli Regulares vagandi studio, sive dum imminentem admissorum Criminum pœnam ex suis Constitutionibus, aut alias debitam sibi metuunt, falsa, & commentitia gravamina causati, non ad immediate sui Ordinis Superiores, scilicet, a gravamine Prioris ad Provincialem, a Provinciali ad Generalem, a Generali ad Protectorem, prout cujusque Religionis Constitutiones disponunt, sed ad hanc Romanam Curiam absque licentia sæpius fugiunt potius, quam recurrant, ex quo Ordinum disciplina relaxatur, Prælati contemnuntur, & ipsi in dies audaciores evadunt. Placuit Sacræ Regularium Congregationi ex Ordine Sanctissimi statuere, ut si quis Regularium imposterum temere, levive ex causa Almam Urbem, seu Curiam absque Superioris licentia, & superdicta forma prætermissa adire præsumpserit, ad suos eosdem Superiores, severiorique pœna plectendus mittatur* - compertum habet, quod nonnulli dicti sui Ordinis Alumni, Constitutionum præfatarum immemores, illasve exoletas, & antiquatas esse credentes, tum favores personarum extra præfatum Ordinem constitutarum pro obtinendis gratijs, pœnisve fugiendis sibi procurare, tum non servata forma pro recursibus, & appellationibus, sicut præmittitur, præscripta, ad Superiores mediatos, sive Prælatos majores Ordinis prædicti, ac etiam ad eamdem Sedem recurrere, & appellare, tum denique a decretis suorum Superiorum contra Constitutionum Apostolicarum, ac dicti Ordinis, & præinserti decreti tenorem, & dispositionem, ad Sæcularia Tribunalia ausu temerario recurrere non prætermittunt, unde Regularis disciplinæ detrimentum, immediatorum Superiorum, eorumque jurisdictionis contemptus, ac non raro impunitas delinquentium, aliaque multiplicia incommoda oriuntur, nec non Almæ Urbis Tribunalia non levibus afficiuntur molestiis, & Sæculares non sine admiratione, & stupore Religiosos, qui strictam paupertatem, & rigorosam tam suis Superioribus, quam Sedi præfatæ Obedientiam in sua professione præstiterunt, litigantes, & inobedientes observant; atque propterea sibi omni ratione adnitendum proposuerit, ut quælibet via præcludatur ambitioni, & debita respective Subditorum erga Prælatos, & Sedem præfatam obedientia, exactaque Regularis Observantia in dicto Ordine conserventur, & sicubi exciderint, restituantur, opportunum gliscentibus malis, & abusibus ejusmodi remedium adhiberi; & alias in præmissis salubriter a Nobis, ut infra, provideri summopere desideret, prout alias a Nobis pro Ordine Fratrum Sancti Francisci de Paula Minimorum, & a Recol. itidem Memor. Benedicto PP. XIII. pro Ordine Fratrum Prædicatorum confirmasse, & renovasse supradictum decretum, & alias Romanorum Pontificum suorum, & nostrorum Prædecessorum literas, appellationem, accusationem, & recursum, præscripto ordine minime servato, prohibentes, ac pro Ordine Fratrum Eremitarum Sancti Augustini præcepisse, ut recursus, & appellationes gradatim fierent a Superiore Locali ad Provincialem, deinde ad Generalem, & tandem ad Sacram Congregationem, necnon a Clemente PP. XII. Prædecessoribus quoque nostris pro Ordine Fratrum Minorum Sancti Francisci Cappuccinorum nuncupatorum extendisse, ac præcepisse Cardinalium Congregationibus, ne Causas, & Lites dicti Ordinis reciperent, nisi gradatim a Superioribus definitæ fuissent, ac dictam prohibitionem extendisse etiam pro memorato Ordine ejusdem Sancti Augustini, ac pro Ordine ejusdem Sancti Augustini Excalceatorum nuncupatorum, necnon pro Congregationibus Monachorum Silvestrinorum, & Clericorum Regularium Matris Dei Scholarum Piarum, & Ordine memorati Sancti Francisci Conventualium concessum, extensum, & provisum fuisse memoratur, Nos, qui aliunde ex diutina rerum experientia probe novimus, quot, & quanta Regularibus Ordinibus ex prædictarum, & similium Ordinationum inobservantia, & infractione eveniant incommoda, ipsius Raphaelis Ministri Generalis piis postulatis, hac in re, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuere volentes, supplicationibus ejus nomine nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, memoratas Pii, Gregorii, Pauli, & Urbani Prædecessorum nostrorum literas,

ac

ac præinsertum ejusdem Congregationis Regularium decretum cum omnibus, & singulis in eis contentis, auctoritate Apostolica tenore præsentium confirmamus, & approbamus, ac innovamus, & quatenus opus sit, omnibus, & singulis dicti Ordinis tam de Observantia, quam Reformatis, Recollectis, & Discalceatis, aut quocumque alio nomine respective nuncupatis professoribus nunc, & pro tempore sub obedientia, regimine, & administratione dicti Ministri Generalis existentibus, ne futuris temporibus sub quovis prætextu, causa, ratione, & occasione ad Seculares, vel alias Personas extra dictum proprium Ordinem pro obtinenda aliqua intra præfatum Ordinem gratia, vel vitanda pœna, nec non Generalibus, vel Provincialibus, coeterisque Ordinis hujusmodi Superioribus cujusvis status, gradus, & qualitatis nunc, & pro tempore itidem existentibus, ne ipsi ad instantiam, & requisitionem quarumcumque Personarum tam Laicarum, quam Ecclesiasticarum extra dictum Ordinem constitutarum, etiam Cardinalatus honore, ac quacumque Seculari dignitate, & præeminentia Ducali, Regali, & Imperiali fulgentium, cuicumque ipsius Ordinis professori ullam gratiam, ullumque gradum, aut dignitates, vel officia, & administrationes concedere, vel pœnam aliquam remittere, & condonare audeant quovis modo respective, seu præsumant, sub excommunicationis pœna eo ipso absque alia declaratione incurren., auctoritate, & tenore præsentis interdicimus, & prohibemus, ac præcipimus quoque, & mandamus. Præterea in casibus, in quibus Fratribus dicti Ordinis de jure, vel juxta illius Constitutiones appellare, aut recursus habere licet, id non aliter deinceps fieri posse, auctoritate, & tenore præsentis statuimus, & ordinamus, nempe gradatim, a gravamine scilicet Guardiani ad Provincialem, a Provinciali ad Commissarium Generalem Familiæ (si de negotio, & Causa agatur Familiam dicti Commissarii concernente, alias immediate ad Generalem) & ab isto ad Ministrum Generalem, itaut Causæ appellationis hujusmodi antequam ab eodem Ministro Generali cognitæ, & definitæ fuerint, extra dictum Ordinem deferri, & agitari nequeant; Quam quidem legem non solum in appellationibus, sed in quibuscumque recursibus, & querelis, aut Causis inter dictos Ordinis hujusmodi professores quoquomodo agitandis inviolabiliter observari, sub pœnis per memoratas ejusdem Ordinis Constitutiones præscriptis, & in illis contentis ipso facto absque alia pariter declaratione incurrendis. Demum omnibus Romanæ Curiæ Tribunalibus, ac Judicibus, & quibusvis Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. præfatæ Cardinalium Congregationibus, nec non Sedis Apostolicæ Nunciis nunc, & pro tempore existentibus, ne Fratrum dicti Ordinis recursus, aut appellationes super cujuscumque Causæ cognitione admittant, Causasque ipsas cognoscant, nisi prius eis legitime constiterit, illas juxta præinsertum decretum per dictos Superiores præscripto ordine servato cognitas, & definitas fuisse, sub pœna nullitatis actorum inde secutorum, auctoritate, & tenore præsentis itidem harum serie interdicimus. Ac omnibus, & singulis Ordinis præfati professoribus sub pœnis in supradictis Gregorii Prædecessoris literis contentis, & contra inobedientes inflictis eo ipso irremissibiliter incurrendis, ne ipsi ad Secularia Tribunalia adversus ea, quæ a dicti Ordinis Superioribus, vel ab hac Sancta Sede acta, aut decreta fuerint, sub quovis prætextu appellare, aut quovis modo recurrere audeant quoque, seu præsumant, seu per interpositas personas præmissa peragere curent, & faciant dicta auctoritate prohibemus. Decernentes easdem præsentes literas, & in eis contenta quæcumque semper firma, valida, & efficacia existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit plenissime suffragari, & ab eis respective inviolabiliter observari. Sicque in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac dictæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales etiam de Latere Legatos, & Sedis præfatæ Nuncios, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac dicti Ordinis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis, & Consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Literis Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis illorum tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, coeterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem præsentium literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu Procuratoris Generalis, seu Secretarii Generalis dicti Ordinis subscriptis, & Sigillo Ordinis præfati munitis eadem prorsus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 11. Augusti 1748. Pontificatus nostri Anno Octavo.

D. Cardinalis Passioneus.

Sanctissimi D. N. Benedicti Papæ XIV. Constitutio, qua circa Immunitatem Localem nonnulla dubia declarantur, post Constitutiones Benedicti XIII., & Clementis XII. excitata, aliaque opportune statuuntur, & præcipiuntur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

OFficii Nostri ratio non eam modo sollicitudinem Nobis imponit, ut Sacrorum Canonum Leges, & Prædecessorum Nostrorum Romanorum Pontificum Constitutiones, in quarum interpretatione nihil dubium, aut perplexum occurrit, exactissime servari, & impleri curemus; sed id etiam a Nobis exposcit, ut exorientem circa aliquas ex

illis dubiorum segetem, quæ earum debitæ executioni multis modis officere dignoscitur, opportunis editis declarationibus aut definitionibus, amputare ac removere studeamus.

Sane fel. recor. Prædecessor Noster Gregorius Papa XIV., providam Juris Canonici sanctionem præ oculis habens, qua scilicet, sub *Tit. De homicidio voluntario, vel casuali cap.* 1. innovatum fuit vetus præceptum Legis a Deo in Exodo latæ -- *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab Altari meo evelles eum, ut moriatur* --; per suam Anno Incarnationis Dominicæ MDXCI. nono Kalendas Junii editam Constitutionem, quæ incipit -- *Cum alias* --, iis, qui proditorie proximum suum occidissent, ad Ecclesias, Locaque Sacra, & Religiosa confugientibus, Ecclesiasticam Immunitatem minime suffragari decrevit. Tum vero piæ memoriæ Prædecessor quoque Noster, ac Dignitatis Nostræ amplificator Benedictus Papa XIII. Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXXV. sexto Idus Junii, edita Constitutione quæ incipit -- *Ex quo Divina*, non eos tantum, qui proditorie, ut præfertur, homicidium patrassent, verum etiam interficientes proximum suum animo præmeditato ac deliberato, ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio exclusit, & repulit. Demum fan. mem. proximus Decessor Noster Clemens Papa XII. in sua Constitutione, quæ incipit -- *In supremo Justitiæ Solio* -- Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXXXIV. Kalendis Januarii edita, eos etiam, qui homicidium in rixa commisissent, dummodo homicidium non fuisset casuale, vel ad propriam defensionem, Immunitatis prædictæ beneficio minime gaudere voluit, atque decrevit.

Insuper iidem proxime memorati Prædecessores Benedictus, & Clemens, ad ea, quę in jure Canonico, & in Gregoriana Constitutione recensebantur, nonnulla alia delicta addiderunt, quæ, si qui commisissent, eos a prædicto beneficio asyli, & confugii apud Ecclesias, ac Loca Sacra, & Religiosa, exclusos fore statuerunt, variasque a Doctoribus, ac dicti Iuris, & Constitutionum Apostolicarum Interpretibus, de Immunitate locali agentibus, excitatas quæstiones, & controversias, declarando ac definiendo sustulerunt; ut ex eorundem Constitutionum tenore colligere licet, atque etiam ex una e Nostris Institutionibus, quam olim dum Archiepiscopalem Bononiensem Ecclesiam præsentes moderabamur, pro illius Populi curæ Nostræ concrediti instructione, edidimus, quæque impressa extat *Tom. II.* Editionis Italicæ *num. xxj.*, in Latina vero Editione *num.* XLI.

Ad hoc autem ut Curia aliqua Ecclesiastica, in casu alicujus ex delictis exceptis hujusmodi, ad extractionem Delinquentis e loco immuni procedere, eumque ad suos Carceres transferre posset, quum præfatus Benedictus Prædecessor satis esse voluisset, ut super delicti excepti qualitate, ac personæ reitate, ea suppeterent indicia, quæ ad capturam decernendam sufficientia reputari solent; ut vero extractum hujusmodi Ministris, & Officialibus Curiæ Sæcularis tradere, & consignare valeret, ea decrevisset indicia ex processu informativo adversus extractum ipsum confecto resultare debere, quæ, juxta regulas Iuris, vocantur ultra torturam; alter deinde Prædecessor Clemens XII., ampliando declaravit, ut quoties Ecclesiastico Judici, ex indiciis, non quidem ultra torturam, sed ad torturam tantum sufficientibus, de delicto excepto per extractum commisso constaret, posset idem extractum hujusmodi Curiæ sæculari tradere, & consignare. Cæterum iidem Prædecessores nec auctoritatem Ecclesiasticam ullo pacto per præmissa imminui, nec inde ullam Justitiæ lædendæ occasionem captari posse voluerunt. Siquidem extractiones Delinquentium hujusmodi e loco immuni nunquam sine auctoritate Episcopi, & interventu Personæ Ecclesiasticæ ab ipso Episcopo deputandæ, fieri posse statuerunt; nec unquam extractos ipsos, prædictis etiam concurrentibus indiciis, Curiæ sæcularis Officialibus tradi, & consignari, nisi ea lege, sub gravissimarum censurarum pœnis servanda, ut Ecclesiæ, seu Loco immuni restituerentur, quatenus in progressu Causæ iidem extracti indicia hujusmodi purgarent, atque diluerent.

Cum autem ea, quæ per Clementem Prędecessorem prædictum, Juris communis, & Gregorianæ, ac Benedictinæ Constitutionum sanctionibus addita, fuerunt, ultra fines temporalis Dominii Apostolicæ Sedis minime extenderentur; visum est Nobis, eadem ad alias quoque Regiones, quarum Supremi Principis id postulassent, opportune ampliari posse. Itaque in Concordatis, tum, quæ Anno MDCCXLI. cum Carissimo in Christo Filio Nostro Carolo utriusque Siciliæ Rege Illustri, tum quæ Anno sequenti MDCCXLII. cum alio pariter Carissimo in Christo Filio Nostro Carolo Emanuele Illustri quoque Sardiniæ Rege sancita fuerunt, præmissas, aliasque in Clementis Literis præfatis contentas dispositiones, in eorundem Regum Dominiis locum habere concessimus; mox etiam ad alia Principum id expetentium dominia, peculiaribus respective editis Literis, quarum exemplum videre est in *Tomo* 1. *Bullarij Nostri Constitut.* LXXXVIII., quæ incipit -- *Alias felicis* -- extendimus, & ampliavimus.

Verum, quum tot ista per Prædecessores Nostros prædictos, ac per Nos ipsos adhibita studia, non omnes quæstiones, quæ in Tribunalibus excitari solent, tam super qualitatibus homicidiorum, quæ pro exceptis haberi debeant, quam super modo exequendi præfatas Constitutiones in variis homicidiorum hujusmodi, aliorumque exceptorum delictorum casibus, de medio tollere, seu penitus avertere valuerint; id adhuc oneris Nobis relictum esse judicavimus, ut constitutas in hoc rerum genere agendi regulas, ad quas sæpissime tam Ecclesiasticorum, quam sæcularium Judicum acta expendere, & exigere necesse est, nequaquam ultra difficultatibus, & dubiis involutas remanere pateremur. Itaque, omnibus mature pensatis, auditisque nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, aliorumque gravium Virorum, Jurisque Canonici peritorum, & in criminalibus judiciis versatorum consiliis, Motu proprio, ac de Apostolicæ, qua fungimur, auctoritatis plenitudine, Nostram, & Prædecessorum Nostrorum mentem, in hunc, qui sequitur, modum declarare, & quædam etiam ex integro, ut infra, statuere decrevimus.

Ac primum quidem, cum in memorata Gregorii Prædecessoris Constitutione, quæ incipit -- *Cum alias* --, dum ea delicta enumerantur, quæ ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio exclusa censeri debent, de Laicis delinquentibus dumtaxat mentio habeatur; deque his etiam tantummodo loquutus fuerit alter Prædecessor Benedictus in supracitata Constitutione, quæ incipit -- *Ex quo Divina* --; placuit

cuit laudato Prædeceſſori Clementi XII. hujuſmodi Conſtitutiones per ſuam, quæ incipit -- *In ſupremo Juſtitiæ ſolio* --, ad Eccleſiaſticos etiam cujuſcunque gradus, & ordinis, homicidium animo præmeditato ac deliberato patrantes, extendere, & ampliare; itaut nec ipſi, in hujuſmodi caſu, Eccleſiaſtica Immunitate juvari poſſint; dummodo tamen commiſſi per eos homicidii Cauſa ab eorum Judice Eccleſiaſtico competente cognoſcatur, ipſique ab eo, ſi rei reperti fuerint, citra pœnam ſanguinis, ad præſcriptum Sacrorum Canonum condigna puniantur animadverſione. Cum autem dubitatum fuerit, an ſub hac Clementis Prædeceſſoris ampliatione, & extenſione, Regularium quoque Ordinum Profeſſores, & Alumni comprehendantur; Nos, ad omnem ſuper hoc dubitationem tollendam, decernimus, & declaramus, omnes, & ſingulos cujuſcunque Ordinis, Congregationis, Militiæ, & Inſtituti Regulares, tam in ipſis expreſſe Profeſſos, quam illis quomodolibet adſcriptos, cujuſcunque gradus, & conditionis extiterint, etiamſi ex ipſorum Ordinum Privilegio, ſeu alias, quælibet expreſſa, & individua mentio de ipſis, eorumque Ordinibus, ad hoc ut ſub præſentis, aut præmiſſarum Conſtitutionum cenſura comprehendantur, habenda foret; ſi qui unquam, quod Deus avertat, homicidium animo præmeditato ac deliberato patraverint; a beneficio Immunitatis Eccleſiaſticæ, juxta formam earundem Conſtitutionum Benedicti, & Clementis, excluſos fore, & cenſeri.

Et quoniam prædictus Clemens Prædeceſſor ſpeciali Decreto edito die v. Octobris anni MDCCXXXVI. expreſſe declaravit, Mulieres etiam, quæ aliquod delictum ejuſmodi commiſiſſent, quod inter excepta, & ab Immunitatis localis beneficio excluſa, juxta præmiſſa, haberi debeat, pari jure hac in re cum Viris cenſeri, & ſub diſpoſitione ipſius Literarum incipien.: *In ſupremo Juſtitiæ Solio*, æque in omnibus comprehendi debere; Nos hujus noſtræ Conſtitutionis tenore declarationem prædictam approbamus, & confirmamus, eique inviolabilis legis, juxta quam in occurrentibus caſibus judicari omnino debeat, plenarium robur adjicimus: Decernentes ſimiliter, ac declarantes, ſub ejuſdem Clementis, noſtræque hujus Conſtitutionis diſpoſitione, etiam Milites in omnibus, & per omnia comprehenſos eſſe; nec ullum militare privilegium, hac in parte, ipſis ſuffragari poſſe, aut debere.

Præterea quum in præfata Clementis Deceſſoris Conſtitutione ab Immunitatis prædictæ beneficio excludantur, omnes, & ſingulis tam Laici, quam Eccleſiaſtici inquiſiti, & proceſſati, vel in contumaciam banniti, & condemnati, *ex cauſa, & occaſione homicidii, etiam in rixa commiſſi cum armis, ſeu inſtrumentis ſuapte natura aptis ad occidendum, dummodo homicidium non fuerit caſuale, vel ad propriam defenſionem*; ſæpe diſputari contigit, an is, qui non caſu, vel ex propriæ defenſionis neceſſitate, homicidium in rixa commiſerit baculo, aut ſaxo quæ ſcilicet vel arma non ſunt, vel ſi ita appellari poſſent, non tamen arma ſuapte natura ad occidendum apta reputari ſolent; ab Immunitatis localis beneficio excluſus haberi debeat. Nos igitur ſuper hujuſmodi dubio, definiendo decernimus, quemcumque Homicidam, ſive Virum, ſive Mulierem, ſive Laicum, ſive Eccleſiaſticum ſæcularem, aut cujuſvis Ordinis Regularem, qui etiam baculo, aut ſaxo proximum ſuum occiderit, Eccleſiaſtici confugii beneficio minime gaudere, ubi ex delicti circumſtantiis dignoſcatur, illius actum, quamvis in rixa commiſſum, non caſu, aut ex neceſſaria defenſione, ſed ex odio, & nocendi animo, ac voluntate prodiiſſe. Quæ quidem definitio noſtra conformis eſt Divinæ Legis quæ habetur in Libro Numerorum *cap. xxxv.*, ubi, deſignatis Civitatibus refugii pro iis, qui ſanguinem proximi nolentes effudiſſent, ita ſubjungitur -- *Si quis ferro percuſſerit, & mortuus fuerit qui percuſſus eſt, reus erit homicidii, & ipſe morietur. Si lapidem jecerit, & ictus occubuerit, ſimiliter punietur; Si ligno percuſſus interierit percuſſoris ſanguine vindicabitur. Propinquus occiſi Homicidam interficiet; ſtatim ut apprehenderit eum, interficiet. Si per odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam in eum per inſidias, aut cum eſſet inimicus, manu percuſſerit, & ille mortuus fuerit, percuſſor homicidii reus erit; cognatus occiſi, ſtatim ut invenerit eum, jugulabit: quod ſi fortuito, & abſque odio, & inimicitiis, quidquam horum fecerit, & hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percuſſorem, & propinquum ſanguinis quæſtio ventilata, liberabitur innocens de ultoris manu, & reducetur per ſententiam in Urbem, ad quam confugerat, manebitque ibi, donec Sacerdos Magnus, qui Oleo ſancto unctus eſt, moriatur.*

Accidit autem in homicidiis, id quod in aliis delictis exceptis locum non habet, ut qui percuſſus, aut ictus fuerit, non ſtatim moriatur, ſed plerumque per aliquot horas aut dies ſpiritum trahat. Interim percuſſor ad Eccleſiam, aliumve locum immunem confugiens, aſyli jure gaudet, quo privari non poteſt, ut homicida, quamdiu percuſſus ab eo in vivis agit; dumque ex ipſo loco immuni de ſaucii vita ſollicite explorare non deſinit, ſi eum diutius victurum intelligit, a capto aſylo nequaquam diſcedit; ubi vero illum ex accepto vulnere vitam amittere agnoſcit, arrepta fuga, Magiſtratuum diligentiam prævertens, tempeſtive ſibi conſulit, meritaſque pœnas evadit. Quod quum ab iis, qui juſtitiæ adminiſtrandæ præpoſiti ſunt, Nobis expoſitum fuerit per ſæpe evenire, & quidem non ſine magna publicæ tranquillitatis pernicie, ob impunitatis ſpem, quam facinoroſi homines ex hujuſmodi evaſionis fiducia concipiunt; iidemque poſtularint, hujuſmodi malum opportunis providentiæ noſtræ remediis ſubmoveri.

Ideo Nos, de prædictorum Fratrum noſtrorum, aliorumque prudentium conſilio, per præſentes decernimus, ac mandamus, ut percuſſore ad Eccleſiam, aliumve Sacrum, aut religioſum locum confugiente, ſi Chirurgi ad inſpiciendum vulnus acciti, *grave vitæ periculum* adeſſe retulerint, percuſſor ipſe e loco immuni ſervatis ſervandis extractus, carceribus mancipetur; hac tamen lege, ut Eccleſiæ omnino reſtituatur, ubi is, qui vulneratus fuerit, ultra tempus a legibus conſtitutum ſuperſtes vivat, & quidem ſub iiſdem pœnis, quibus in memoratis Benedicti, & Clementis Literis ii ſubjiciuntur, qui delinquentem ex indiciis ad torturam ſufficientibus ſibi traditum reſtituere recuſent, poſtquam is in ſuis defenſionibus hujuſmodi indicia diluerit.

Quod vero in citata Gregorii Predeceſſoris Conſtitutione, circa facultatem demandandi extractionem delinquentium e loco immuni in caſibus exceptis, ſtatutum fuit; ut ſcilicet ea ad ſolos Epiſcopos, alioſque Epiſcopis ſuperiores Prælatos pertineat, non vero ad alios Epiſcopis inferiores, etiamſi alij

Ordi-

Ordinarii sint, aut Nullius Diœcesis; ita ut, occurrente casu in loco exempto, & Nullius Diœcesis, tunc negocium hujusmodi ad viciniorem Episcopum devolvatur; id quod ab alio quoque Prædecessore Benedicto in superius allegata ipsius Constitutione, confirmatum fuit; id ipsum Nos quidem præsentium Literarum tenore approbamus, & confirmamus. Sed quoniam nonnullæ ad Nos querelę super hoc delatæ fuerunt, quod quędam Curiæ Ecclesiasticæ pro parte Officialium Curiæ Sęcularis requisitæ, extractionem delinquentium in casibus exceptis hujusmodi, diutius quam par est, protrahere consueverunt; Nos ipsis Venerabilibus Fratribus Episcopis, aliisque Superioribus Ecclesiarum Pręsulibus, enixe studioseque suademus, & respective mandamus, ut omnem querelarum occasionem in hoc rerum genere studeant amovere, & quoties de delinquentibus in casibus exceptis hujusmodi agatur, ad opportuna indicia adversus eos colligenda animum intendere, non recusent; sique ea, quæ juxta præmissa requiruntur, revera suppetere agnoscant, eorundem delinquentium extractionem e loco immuni quam primum decernant, ut vel Episcopalibus Carceribus nomine Ecclesiæ detineantur, vel etiam ad Curiæ Laicalis Carceres ejusdem Ecclesię nomine retinendi, cum debitis cautelis transferantur. Nec enim Ecclesiastici zeli officium in eo statuendum est, ut justitię cursus per Apostolicas Constitutiones præscriptus adversus facinorosos homines impediatur; verum in Ecclesiæ immunitate, aliisque omnibus Ecclesiasticorum locorum, & personarum juribus asserendis, & substinendis, quam ea, contra Sacrarum legum præscriptum, infringi, ac violari contingat. Quum tamen hujusmodi moras tunc maxime intervenire putemus, quum præfata delicta excepta non in Civitatibus, sed per Diœceses, in locis a Curiæ Ecclesiasticæ residentia remotis, perpetrantur; idcirco Nos per easdem pręsentes prædictis Episcopis, aliisque superioribus Prælatis facultatem concedimus, & impertimur, ut, quoties in hujusmodi casibus pro parte Curiæ Laicalis requisiti fuerint, Vicariis suis Foraneis, sive etiam aliis personis Ecclesiasticis ad id per ipsos Antistites deputandis, committere possint, ut indicia ad extractionem necessaria juridice colligant; ut his nimirum inspectis, iidem Antistites, prout juris erit, ad delinquentium hujusmodi extractionem quantocius decernendam procedere valeant.

Et quidem hæc omnia, quæ per præsentes hucusque declaravimus, definivimus, atque statuimus, tam in hac Urbe nostra, & in Bononien., & Ferrarien., & Beneventana aliisque omnibus Civitatibus, Terris, & Locis, Nobis, & Sanctę Romanæ Ecclesię mediate, vel immediate subjectis, etiam specialem, & individuam mentionem requirentibus, eorumque Curiis Ecclesiasticis, & Sęcularibus, etiam Baronalibus, quam etiam in aliis Regnis, Provinciis, atque Ditionibus, ad quas dictæ Prædecessorum Nostrorum Constitutiones, sive peculiaribus concessionibus, ut supra, sive per viam *Concordati*, extensæ, & ampliatæ fuerunt, quatenus nimirum congruere dignoscantur cum eisdem concordatis, quibus nulla in re derogare intendimus locum perpetuo habere, suosque debitos effectus sortiri, & obtinere, & ab omnibus, & singulis Ditionum, Regnorum, Locorum hujusmodi tam Ecclesiasticarum, quam Sæcularium Curiarum Judicibus, Magistratibus, Officialibus, & Ministris, aliisque omnibus, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, per omnia observari volumus, atque decernimus:

Illud etiam, quod in præallegatis Nostrorum Prędecessorum Constitutionibus, sub gravissimarum pœnarum interminatione, districte vetitum fuit, ne scilicet Curiæ Sęculares, eorumque Magistratus, Judices, & Officiales quicumque ab Ecclesiis, Monasteriis, locisque Sacris, aliquem delinquentem, etiam in casibus exceptis, sine Ecclesiasticæ auctoritatis interventu, capere, extrahere, aut incarcerare; neve ad declarandum, crimina a pędictis admissa esse de exceptis in eorumdem Prædecessorum Constitutionibus (quum id ad solos, ut præfertur, Episcopos pertinere dignoscatur) quoquo modo procedere audeant seu præsumant; Nos quoque iisdem motu, auctoritate ac tenore confirmamus; & innovamus; atque ab omnibus, ad quos pertinet, seu pertinebit in posterum, inviolabiliter etiam perpetuo observari præcipimus, contrafacientes quoque, & transgressores, easdem omnes pœnas, quæ in præallegatis Constitutionibus indictæ sunt, omnino incurrere statuimus atque sancimus: Decernentes, in numero transgressorum hujusmodi eos etiam esse & censeri, qui in spretum Ecclesiasticæ auctoritatis, & Canonicarum Sanctionum, præscripto ad Superiores Ecclesiasticos recursu posthabito, Ecclesias, & Loca immunia obsidere præsumunt, ac impediendo ne ad illos, qui Sacro confugio se tuentur, alimenta deferantur, sive aliter, eosdem in Curiæ Secularis potestatem se dedere cogunt; Nos enim eos, qui talia ausi fuerint, sive confugientes hujusmodi de exceptis delictis, sive de aliis non exceptis inquisiti sint, omnes & singulas pœnas atque censuras adversus Ecclesiasticæ immunitatis violatores, in jure, ac in prædictis Constitutionibus Apostolicis latas atque statutas, incurrere decernimus ac declaramus. Sane hujusmodi artes atque violentias aliis etiam retro temporibus intentari consuevisse non ignoramus; Sed simul etiam ab Ecclesia damnatas semper atque proscriptas fuisse comperimus; idque satis demonstrant ea, quæ in pluribus Provincialibus Conciliis, labentibus Decimotertio, ac Decimoquarto Ecclesiæ Sæculis, statuta leguntur; (*a*) ibi enim, expositis Ecclesiarum circumsessionibus, interceptione alimentorum, aliisque artibus, quibus iis, qui ad Ecclesias confugerant, ad deditionem adigebantur,

qui-

(*a*) *Concilium Provinciale Lambethense hab. Anno* 1261. *tom.* 11. *part.* 1. *Labbeanæ Collectionis Conciliorum col.* 810. *Concil. Exoniense Anni* 1287. *tomo* 11. *part.* 2. *dictæ Collectionis col.* 1281. *tit.* 15. *Concil. Provinciale Nugaroliense Anni* 1303. *dicto tom.* 11. *parte.* 2. *ejusdem Collectionis col.* 1479. *can.* 6. *Concil. Palentinum Anni* 1322. *dicto Tom.* 11. *part.* 2. *præfatæ Collectionis col.* 1697. *cap.* 7. *Concilium Vallisoletanum Anni* 1322. *Tom.* 3. *Collectionis Conciliorum Hispaniarum Cardinalis de Aguirre pag.* 564. *tit.* 18. *num.* 51. *Concilia Marcianense, & Sylvanectense Anni* 1326. *supracitato Tom.* 11. *part.* 2. *d. Collectionis Labbeanæ col.* 1751. *tit.* 11. *& col.* 1770. *cap.* 5. *Concilium Vaurense Anni* 1368. *eodem tom.* 11. *part.* 2. *dictæ Collect. col.* 2012. *tit.* 93.

quicumque ſimilia attentare præſumpſerint, anathematis mucrone feriuntur. Et Nos igitur, qui Eccleſiæ ſpiritum circa præmiſſa toties aperte declaratum, atque a Prædeceſſoribus Noſtris conſtanter ſervatum, exuere neque poſſumus, neque volumus, eidem per omnia inhærentes, decernimus, & declaramus, omnes, & ſingulos, qui ſub Eccleſiaſticæ immunitatis tutela degentibus, hujuſmodi ratione, vim inferre auſi fuerint, præter alias pœnas atque cenſuras adverſus ejuſdem Immunitatis violatores, ut præfertur, latas atque ſancitas, ſine alia declaratione incurrendas, omni beneficio ac privilegio Eccleſiaſtici confugii, & Aſyli tam apud Eccleſias, & Loca Sacra, & Religioſa, indignos, atque privatos fore, & habendos eſſe, non ſecus ac alii omnes, *qui confugientibus vim inferunt, aut ipſos ab Eccleſia, aliove loco immuni, violenter extrahunt, & abducunt*, quos ſcilicet laudatus Prædeceſſor Benedictus XIII. in ſua allegata Conſtitutione, *non illius tantum Eccleſiæ, quam violarint, ſed cujuſcumque etiam alterius Eccleſiæ immunitate gaudere nequaquam poſſe, aut debere* declaravit; & quorum Nos numero ſupradictos etiam jure, & merito accenſendos eſſe decernimus.

Denique quum, ſicut accepimus, inter temporalis Dominii Noſtri, ac nonnullarum finitimarum Ditionum Curias, reciproca quædam conſuetudo inoleverit, ut qui certi generis delicta in alterutra ex Ditionibus hujuſmodi commiſerint, & intra fines alterius ſe receperint, inſtante Curia illius Ditionis, in qua delictum commiſſum fuit, capiantur, eidemque Curiæ tradantur; cumque, ſicut etiam Nobis expoſitum fuit, hujuſmodi traditionibus aliquando moram afferri contingat, propterea quod delinquentes hujuſmodi, in Terris, ad quas confugerunt, ſub Eccleſiæ alicujus, vel alterius loci immunis tutela ſe receperint: idcirco Nos, Eccleſiaſticæ Immunitatis rationem cum recta Juſtitiæ adminiſtratione, & Reipublicę tranquillitate, opportune copulare volentes, decernimus, & mandamus, ut ſi hujuſmodi confugientes delictum aliquod ex iis, quæ in Apoſtolicis Conſtitutionibus præfatis excepta ſunt, in temporali Romanæ Eccleſiæ dominio patraverint, Indicia ad capturam requiſita ab Epiſcopo Diœceſano, ſeu reſpective viciniori illius loci, in quo delictum commiſſum fuit, excipiantur, ſeu cumulentur; eaque ad Epiſcopum alterius loci, in quo delinquens Aſylum cœpit, ſine mora tranſmittantur; ut hinc nimirum, quatenus traditioni prędictæ locus eſſe debeat, extractionem delinquentis e loco immuni, auctoritate ſua, & cum interventu perſonę Eccleſiaſticæ, fieri mandet. Eademque ratione, ſi in pręfatis aliorum Principum Ditionibus, in quibus traditionis prædictæ conſuetudo viget, ejuſmodi delictum commiſſum fuerit, quod, ſive in vim Gregorianæ aut Benedictinæ Conſtitutionis, ſive ratione *Concordati* cum Apoſtolica Sede initi, ſive extenſionis alterius Conſtitutionis Clementis XII. ab eadem Apoſtolica Sede ſpecialiter impetratę, pro excepto haberi debeat; volumus, & ſtatuimus, ut Epiſcopus ille, ad quem ratione loci delicti commiſſi, id pertinere dignoſcitur, memorata indicia ad capturam requiſita cumulari faciat, eaque tranſmittat ad Epiſcopum Ditionis Eccleſiaſticę, intra cujus Juriſdictionis fines illius delicti reus Aſylum delegit; ut hujus ſcilicet Antiſtitis auctoritate, aliiſque ſervatis ſervandis, a confugii loco extrahi, ac, ſi ita res feret, externę poſtulanti Curiæ valeat conſignari. Volumus tamen in quolibet ex præmiſſis caſibus, in quibus de delictis, ut ſupra, exceptis tantummodo agitur, prædictarum Benedicti, & Clementis Conſtitutionum, ſeu Concordatorum reſpective leges, atque tenores, inviolabiliter obſervari; tum ſcilicet in eo, ut delinquens Eccleſiæ nomine in carceribus retineatur; tum etiam in eo, ut per Epiſcopos dumtaxat, privative quoad omnes alios etiam Eccleſiaſticos Judices, ex indiciis, ut præfertur, ad torturam ſufficientibus, declararetur, an delictum, de quo eſt quæſtio, inter excepta connumerari debeat, necne; tum denique in eo quod pertinet ad obligationem reſtituendi reum ad formam dictarum Conſtitutionum, quatenus is in progreſſu cauſę, indicia hujuſmodi ſibi adverſantia purgaverit, atque diluerit.

Ipſas demum præſentes Literas, & in eis contenta quæcumque, perpetuæ firmitatis vim, & robur habere, ſuoſque integros atque plenarios effectus, in locis atque Ditionibus prædictis, ac reſpective ubilibet locorum, & gentium, ſortiri, & obtinere, ab omnibus, & ſingulis, ad quos ſpectat, & quoquomodo pro tempore ſpectabit in futurum, etiam ſub ſtatutis pœnis atque cenſuris per contravenientes ipſo facto incurrendis, omnino ſervari: Sicque, & non aliter, in præmiſſis, per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Cardinalium hujuſmodi Congregationes, & Apoſtolicæ Sedis Nuncios, nec non ſæculares Curias, & Magiſtratus, etiam Supremos, alioſve quoslibet, quacumque prçeminentia, & poteſtate fungentes, & functuros, etiam ſpeciali nota, & mentione dignos, ſublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, decernimus, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam, quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obſtantibus præmiſſis, aliiſque quibuslibet Apoſtolicis Conſtitutionibus, Regulis, & Ordinationibus, nec non quarumcumque Eccleſiaſticarum aut Sæcularium Curiarum legibus, edictis, ſtylis, uſibus, & conſuetudinibus, etiam immemorabilibus: Privilegiis quoque, Indultis, & facultatibus, quibuſvis perſonis etiam ſpeciali mentione dignis, & quavis quantumcumque ſublimi dignitate, & auctoritate fulgentibus, & ex quibuſvis etiam gravibus, & urgentiſſimis cauſis, ſeu quibuſcumque Regularium Ordinibus, etiam Mendicantium, & Militaribus, etiam S. Joannis Hieroſolymitani, ſeu Monachorum, aut Clericorum Regularium Congregationibus Societatibus, & Inſtitutis, etiam Societatis Jeſu, aliiſque quibuſvis, etiam ſub quibuſcumque verborum tenoribus, & formis, & cum quibuſcumque clauſulis, & decretis, etiam motu, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, ſeu conſiſtorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmiſſorum conceſſis, ac pluries confirmatis, & innovatis; Quibus omnibus, & ſingulis, illorum tenores, formas, & cauſas præſentibus pro bene, & ſufficienter expreſſis, atque etiam inſertis, ac reſpective ſervatis habentes, ad præmiſſorum effectum, hac vice dumtaxat, prædictis motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine derogamus, & derogatum eſſe volumus, cæteriſque contrariis quibuſcumque: ſeu ſi aliquibus communiter aut diviſim ab hac eadem ſit Sede indultum, quod nullo in caſu, ſex extra certos caſus, certiſque de cauſis excommunicari, ſuſpendi, aut interdici non poſſint, niſi per Literas ejuſdem Sedis, facientes plenam, & expreſſam ac de ver-

verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem.

Ut autem præsentes Literæ, & in eis contenta hujusmodi, ad omnium notitiam perducantur, nec quisquam de eis ignorantiam prætendere valeat, volumus easdem ad valvas Ecclesiæ S. Joannis in Laterano, & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, nec non Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis Innocentianæ, aliisque locis solitis, & consuetis ejusdem Urbis per Cursores nostros, ut moris est, publicari, earumque exempla affigi, sicque publicatas, & affixas, omnes, & singulos, quos concernunt, seu concernent in futurum, perinde afficere, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent; earum quoque Transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, ac sigillo Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eandem fidem in judicio, & extra illud ubique haberi, quæ ipsis præsentibus haberetur, si originaliter exhiberentur, & ostenderentur.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum declarationum, definitionum, ordinationum, confirmationum, prohibitionum, mandatorum, decretorum, & voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXLIX. Idibus Martii, Pontificatus Nostri Anno Decimo.

D. Card. Passioneus.

J. Datarius.

VISA

De Curia J. C. Boschi.

Loco ✠ Plumbi.

J. B. Eugenius.

Registrata in Secretaria Brevium.

SS. Domini Nostri BENEDICTI Papæ XIV. Constitutio, qua confirmantur, & declarantur Romanorum Pontificum Constitutiones super Vetita Armorum delatione.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

SEcuritatem atque tranquillitatem Populorum & Personarum Apostolicæ Sedi in temporalibus subjectarum tueri & asserere volentes Prædecessores Nostri Romani Pontifices, non modo severissimas Leges adversus Homicidia, & cujuscumque generis vim ediderunt, verum etiam ad ea submovenda, quæ hujusmodi delictis facile perpetrandis occasionem & commoditatem præbere possent, omnium armorum ad necem clam & dolose inferendam aptorum delationem, retentionem, & venditionem, gravissimarum pœnarum interminatione, vetuerunt; quemadmodum ex providis felicis recordationis Pii Papæ IV. Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo sexagesimo primo, nonis Martii, & Sancti Pii V. pridie Idus Februarii illius Pontificatus Anno septimo, editis Constitutionibus, patet.

Quorum vestigiis inhærens recolendæ memoriæ Prædecessor quoque Noster Alexander Papa VIII. per suam Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo sexcentesimo nonagesimo, Idibus Augusti, editam Constitutionem, quæ incipit *Etsi cuncta*, prædictorum ante se Pontificum Leges, atque Sanctiones confirmans & innovans, decrevit & sanxit, nemini cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ, etiam speciali mentione seu nota digno, licere in Alma Urbe, ejusque Districtu, & in toto Statu Ecclesiastico tunc sibi & dictæ Sedi tam immediate, quam mediate subjecto, comprehensis etiam quatuor Legationibus, ac Civitatibus Bononiensi, Ferrariensi, Beneventana, aliisque Civitatibus, Terris, & Locis, etiam specialem, & individuam expressionem, & nominationem requirentibus, ejusmodi arma in præmissis Constitutionibus expresse vetita, & alia quæcumque brevioris mensuræ trium Palmorum, illius mensuræ, quæ vulgariter denominatur *Canna Romana* ad usum Mercatoris, sub pœnis læsæ Majestatis, & rebellionis irremissibiliter exequendis, (exceptis dumtaxat cultellis aptis ad incidendum Panem, qui tamen majoris longitudinis unius palmi esse non possent, ac sine cuspide, & ut vulgo dicitur, *spuntati* esse deberent; nec non aliis instrumentis ad usum propriæ artis, quam quisque exercet, necessariis, & in actu exercitii ejusdem artis, (& non alias) deferre, seu Domi, aut in Apothecis, vel alibi retinere, sive in ipsum Statum Ecclesiasticum introducere, fabricare, vendere, permutare, aut aliud contractus genus super ipsis inire.

Cumque sub suæ hujusmodi, ac præcedentium Constitutionum censura, tam Clericos, quam alias omnes & singulas personas Ecclesiasticas etiam quomodolibet exemptas, Sæculares, & cujusvis Ordinis, Congregationis, Societatis, & Instituti, etiam de necessitate specialiter exprimendi, nec non Militiarum quarumcumque, etiam Hospitalis Sancti Joannis Jerosolymitani, Regulares, vel alias immunitate personali quomodolibet gaudentes, comprehendi voluisset, & contra transgressores, si qui etiam ex his reperti fuissent, per Ordinarios Locorum, aliosque competentes Judices, ad majorem pœnam, quam Tribunal Ecclesiasticum pro quocumque graviori, & atroci delicto imponere soleat & valeat, irremissibiliter procedi mandasset.

Hoc insuper decrevit, & declaravit, ut ad eximendos transgressores a pœnis præfatis minime suffragaretur allegare, quod non constaret de dolo, vel mala eorum lem contravenientium qualitate; nec etiam ad hujusmodi effectum ullæ Familiaritates, Literæ patentes, & Licentiæ concessæ, aut concedendæ, seu Privilegia cujuslibet Congregationis, Tribunalis, aut Militiæ, seu Judicum, Officialium Militarium, & Ministrorum etiam Justitiæ, aut Ministerii Cameralis, Almæ Domus Lauretanæ, & cujusvis Ordinis etiam Militaris, Congregationis Societatis, & Instituti, aut quarumvis Personarum

qua-

quacumque Ecclesiastica, seu mundana dignitate fulgentium, quidquam prodessent, aut relevarent; prout latius aut distinctius in præcitatis ejusdem Alexandri Prædecessoris Literis continetur.

Pari justitiæ zelo, & publicæ quietis studio incensus Sanctæ Memoriæ immediatus Prædecessor Noster Clemens Papa XII. per suam anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo trigesimo quarto, Kalendis Februarii, Pontificatus sui Anno quinto, editam Constitutionem, cujus initium est — *In Supremo justitiæ Solio*, inter alia, quæ pro recta justitiæ administratione, ac delictorum coercitione provide constituit, prædictas Pii IV., Pii V., & Alexandri VIII., aliorumque Antecessorum Literas & Ordinationes, nec non Edictum Kalendis Januarii Anni Domini Millesimi septingentesimi octavi, de mandato piæ memoriæ Clementis Papæ XI. promulgatum, cæteraque Bannimenta consque publicata, quibus eorumdem, aliorumque armorum in Urbe, & Ditione Ecclesiastica præfatis delatio, retentio, introductio, aut venditio, sub diversis etiam capitalibus pœnis prohibentur, omniaque, & singula in eis contenta, similiter approbavit, & innovavit; Et ne pœnarum in ipsis adversus transgressores statutarum executionem ullo modo impediri contingeret, quibuscumque Tribunalibus, Magistratibus, & Judicibus tam Urbis præfatæ, quam aliarum Civitatum, Terrarum, & Locorum eidem Apostolicæ Sedi immediate, ac etiam mediate subjectorum, nec non quibusvis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus etiam de Latere Legatis, districte prohibuit & interdixit, ne in causis delationis ac retentionis hujusmodi armorum, ulli delinquenti pœnas, quas quomodolibet incurrissent, gratiose remitterent, aut componerent, vel in minima etiam parte moderarentur, sed ea dumtaxat, quæ stricti juris essent, juxta præcisam formam & dispositionem Literarum, Edicti, & Bannimentorum hujusmodi decernerent, & exequerentur.

Quod si ex peculiaribus quandoque facti circumstantiis, vel ex qualitate personarum, gratiæ, compositioni, aut pœnæ moderationi locum esse, æquitate ita suadente, prudenter existimarent; voluit nihilominus, neque tunc per eosdem Magistratus & Judices ad concessionem gratiæ, compositionem, aut moderationem pœnæ deveniri posse, nisi prævia sua, ac Romani Pontificis pro tempore existentis expressa approbatione; sub nullitatis gestorum, ac omnium inde sequutorum, &, quoad Judices præfatos, sub pecuniariis, aliisque etiam corporalibus, suo, & ejusdem Pontificis arbitrio infligendis pœnis; & consequenter quibuslibet Cardinalium Congregationibus, ac Cardinalibus etiam de Latere Legatis, quamcumque facultatem, quæ ipsis de jure, usu, vel consuetudine, seu alias quomodolibet competere posset, arbitrandi, gratiam impertiendi, & componendi, ac moderandi pœnas hujusmodi, in dictis causis delationis, aut retentionis armorum, abrogavit, & revocavit.

Et Nos igitur dictorum Prædecessorum consilium ac prudentiam magnopere commendantes, ejusque necessitatem pro felici Populorum regimine in dies magis magisque agnoscentes, præcitatas eorum Constitutiones, quarum totus & integros tenores præsentibus pro insertis de verbo ad verbum haberi volumus, atque omnes & singulas dispositiones, prohibitiones, declarationes, & extensiones in eis contentas, Nostris Motu proprio, ac certa scientia, per hanc Nostram perpetuo valituram Constitutionem, Apostolica auctoritate approbamus confirmamus, & innovamus, & secundum eas per quoscumque Judices, ac in omnibus, & singulis earumdem Urbis, ac Ditionis Tribunalibus, & Curiis, omnino procedi volumus & mandamus.

Verum quia in hujusmodi causarum tractationibus sæpe contingit, ut pro parte reorum, ab ipsis, aut ab eorum Advocatis & Defensoribus, allegetur, eorum pravam intentionem, seu dolum, in delatione aut retentione armorum hujusmodi, & personarum malam qualitatem, a Fisco minime probari; ac, deficientibus horum probationibus, contendatur, justam & fundatam præsumptionem bonæ qualitatis eisdem Reis semper assistere; ideoque locum esse æquitati, quam præcitata Clementis XII. Constitutio insinuare videtur, ut scilicet Supremo Principi consilium detur pro gratia, aut compositione, seu moderatione pœnæ in præmissis Constitutionibus, Edictis, & Bannimentis respective statutæ; Nos hujusmodi ratiocinationes, non modo ad reos a promeritis pœnis eximendos, cum præmissarum Legum eversione, & publicæ quietis detrimento, tendentes, verum etiam earumdem Alexandri, & Clementis Constitutionum literæ & spiritui adversantes, de medio tollere, ac debitam earumdem Constitutionum observantiam, & executionem asserere volentes; Simili motu, scientia, & auctoritate, ac earumdem præsentium tenore, decernimus, & declaramus, nil aliud oneris Fisco incumbere ad fundandam actionem suam, pro urgenda, obtinendaque condemnatione reorum ad formam dictarum Constitutionum, quam ut ipsum contraventionis delictum, videlicet delationem, vel retentionem, seu respective introductionem, fabricationem, aut venditionem armorum in supradictis Pii IV., Pii V., Alexandri VIII., & Clementis XII. Constitutionibus, aliisque Edictis, & Bannimentis per eosdem Prædecessores confirmatis & innovatis, vetitorum & proscriptorum, plena, & valida probatione constare faciat. Quod si excipiendo contendatur, eam esse delinquentis qualitatem, vel tales in peculiari facto circumstantias concurrere, quæ consulendum Nobis, & Romano Pontifici pro tempore existenti pro gratia, aut compositione, vel moderatione pœnæ, merito suadeant, onus erit ipsius rei, seu illius defensorum, hujusmodi exceptionis substinentiam, concludentibus, & juridicis probationibus demonstrare, quemadmodum ipsa Clementis XII. Constitutio, cum præcedenti Alexandri VIII. Lege collata, satis aperte indicat; & ne super hoc in posterum hæsitari contingat, Nos earumdem tenore præsentium, ejusmodi probationum astruendarum onus in ipsos reos, eorumque Defensores, expresse refundimus; eoque non adimpleto, memoratas exceptiones delinquentibus nullatenus suffragari volumus, quominus omnibus, & singulis pœnis, etiam læsæ Majestatis, & rebellionis, in præfatis Prædecessorum Sanctionibus constitutis, subjiciantur, & cum effectu plectantur & puniantur.

Sicque, & non aliter in hujusmodi causis censeri, atque ita per quoscumque Judices, Ordinarios & Delegatos, tam in Urbe, quam in universo Statu Ecclesiastico, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, aliosque quoslibet, quacumque præeminentia, & potestate fungentes & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet ali-

ter judicandi & interpetrandi facultate, adversus quoscumque in premissis delinquentes, etiam speciali nota & expressione dignos, prout in præcitatis Prædecessorum Nostrorum Constitutionibus exprimuntur & nominantur, judicari & definiri debere decernimus & mandamus.

Non obstantibus contrariis quorumcumque Tribunalium & Judicum resolutionibus, & desensionibus, aut Curiarum usibus, stylis, & consuetudinibus, seu inveteratis Doctorum opinionibus & Sententiis, nec non Urbis præfatæ, aliarumve Civitatum, Terrarum, atque Locorum Statutis, seu eorumdem, & quarumcumque Personarum, & Universitatum Privilegiis, Exemptionibus, & Indultis, cæterisque omnibus, quæ uterque Pius, Alexander, & Clemens Prædecessores prædicti suarum Constitutionum observantiæ, & executioni decreverunt non obstare.

Volumus autem, ut præsentium Literarum exemplis, etiam impressis, Notarii publici manu subscriptis, & Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ Sigillo munitis, eadem fides, in judicio, & extra, ubicumque opus fuerit, habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si originaliter exhiberentur, seu ostenderentur.

Nulli ergo omnino Hominum liceat paginam hanc Nostrarum approbationis, confirmationis, innovationis, decreti, declarationis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo quinquagesimo secundo, decimo octavo Kalendas Februarii, Pontificatus Nostri Anno Tertiodecimo.

D. Card. Passioneus.

J. Datarius.

VISA

De Curia J. C. Boschi.

Loco ✠ Plumbi.

J. B. Eugenius.

Registrata in Secretaria Brevium.

SS. Domini Nostri Benedicti Papæ XIV. Constitutio, per quam Tribunali Auditoris Generalis Cameræ Apostolicæ certa methodus in Iudiciis Criminalibus servanda præscribitur: cum Deputatione duorum Prælatorum Sac. Consultæ Ponentium, & ejusdem Tribunalis Assessorum, aliisque ordinationibus pro expedita, & recta Causarum Criminalium Decisione.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

AD coercenda delinquentium flagitia Nos sedulo intendere cogit Supremi Legislatoris Officium, quo & temporali Ditioni Apostolicæ Sedis Dominio subjectæ, & spirituali Gubernio Catholicæ Ecclesiæ toto Terrarum Orbe diffusæ, ex juribus Beati Petri Apostolorum Principis, Dei ordinatione præsidemus. Quum enim sperandum non sit, communis corruptionis vitia, quæque ex iis sæpe prodeunt facinora, & crimina, ab hominum universitate penitus tolli posse; necesse est iis, qui in Leges peccant, statutas Legibus pœnas, ratione duce, sapienter infligere; ut vel earum salubri rigore emendati, (quod magis cupimus,) ad justitiæ cultum revocentur; vel saltem ulterius delinquendi facultate privati, a perturbando Societatis ordine desistant, & cæteris exemplo sint, ne Sanctissimarum Legum instituta violare liberum sibi putent, aut impune fore confidant. Quam in rem, quum paucis ante annis, ad optimum hujus Almæ Urbis, ejusque Districtus regimen stabiliendum, plura præscripserimus in Tribunali Gubernii ejusdem Urbis observanda, quæ primum in Schedula Nostri Motus proprii late digessimus, deinde vero in Apostolica Constitutione Nostra, quæ incipit *Iustitiæ Gladium*, data, anno Incarnationis Dominicæ MDCCXXXXIX. undecimo Kalendas Junii, per extensum inserta solemniter confirmavimus; cumque ex eorum observatione in eo Tribunali iam constituta perspicuum recti ordinis, & utilitatis publicæ fructum nos collegisse gaudeamus: Nunc consentaneam pariter agendi methodum firmare deliberavimus in Tribunali Auditoris Generalis Causarum Curiæ Cameræ Nostræ Apostolicæ, cujus iurisdictio non solum in Civilibus, sed etiam in Criminalibus Causis latius extenditur: Ne Delinquentes, & Inquisiti, ad hujus Tribunalis Forum peculiariter pertinentes, seu undecumque ad ipsius, & Sedis Apostolicæ judicium confugientes, in casibus per Sacros Canones, & Apostolicas Constitutiones statutis atque permissis, aut ibi delictorum impunitatem inveniant, unde Justitiæ exequendæ normam desumi, & Ecclesiasticæ disciplinæ præsidium, inferioribus autem Iudicibus, & Tribunalibus auxilium impendi maxime decet; aut adversus vim, & oppressiones promptum debitumque remedium in hoc communi innocentiæ asylo frustra requirere, vel diutius, quam par est, expectare cogantur. Itaque omnibus mature perpensis, auditisque super his prudentum virorum consiliis, infrascriptas Leges, & Ordinationes in dicto Auditoris Generalis Causarum Curiæ Cameræ Nostræ Apostolicæ Tribunali perpetuo servandas condidimus, atque complexi fumus in quadam Schedula Nostri Motus Proprii non ita pridem Chirographo nostro subscripta; cujus tenor talis est, videlicet: -- BENEDICTUS PAPA XIV. -- *Motu Proprio &c.* -- Fra i molti e gravissimi pesi del Nostro Apostolico Ministero abbiamo sempre annoverato quello, che ci obbliga a vegliare incessantemente sopra la retta, e ben ordinata amministrazione della Giustizia in ogni sorta di Cause Civili, e Criminali, le quali in grado di appellazione, e tal volta ancora in pri-

,, prima istanza, debbano giudicarsi nei Tribuna-
,, li di questa Santa Sede. Più d' ogni altro però ci
,, è stato sempre a cuore il Tribunale dell' Uditore
,, Generale della Nostra Camera, quale da tempo
,, antichissimo i Sommi Pontefici Nostri Predeces-
,, sori hanno costituito Giudice Ordinario con am-
,, plissime facoltà, non solo delle Appellazioni,
,, che nelle Cause appartenenti al Foro Ecclesiastico,
,, vengono alla Santa Sede da tutte le parti del Mon-
,, do Cattolico, ma pur anche in certe cause privi-
,, legiate di prima istanza, e specialmente in quel-
,, le Canse Criminali, nelle quali l' Inquisito o
,, Reo viene a costituirsi spontaneamente di persona
,, a disposizione di essa Santa Sede, come apparisce
,, da diverse nostre Costituzioni, e particolarmen-
,, te da quella, che incomincia --*Ad Militantis Ec-*
,, *clesiæ*--impressa nel primo Tomo del nostro Bol-
,, lario Constit. XLVIII. nella quale fù da Noi pro-
,, vidamente stabilito, e dichiarato, quando, ed
,, in qual forma fosse lecito all' Uditore della Ca-
,, mera, secondo il prescritto del Sagro Concilio di
,, Tremo, e delle Costituaioni Apostoliche, ammet-
,, tere le Appellazioni, inibire gli Ordinarj de Luo-
,, ghi, e avocare da essi le Canse di prima istanaa.
Ma nondimeno essendo l' animo Nostro sempre
,, più ecnitato dal desiderio di ridurre all' ultima
,, possibile perfezione questo gran Tribunale del
,, Mondo Cattolico, ci siamo determinati, sull'
,, esempio di simile provvedimento da Noi pari-
,, mente dato all' altro Nostro Tribunale del Go-
,, vernatore di Roma, di renderlo, come in appres-
,, so, più nobile, decoroso, e rispettabile in rap-
,, porto alle Cause Criminali, provved ndo nel tem-
,, po stesso, che gl' Inquisiti, e Processati nelle Cu-
,, rie dei proprj Ordinarj, trovino bensì in esso il
,, giusto, e dovuto asilo quando sono innocenti, ma
,, non mai alcuna impunità, o alcun fomento alla
,, loro disubbidienza, quando sono colpevoli.
Avendo pertanto in questa Nostra Cedola per es-
,, presse, e di parola registrate tutte, e singole fa-
,, coltà, giurisdizioni, prerogative, e preeminen-
,, ze, delle quali, per concessione de Nostri Prede-
,, cessori, e Nostra, gode, e può godere l' Udi-
,, tore Generale della Nostra Camera Apostolica, e
,, quelle in forma amplissima confermando, ed ap-
,, provando, senz' alcuna, benchè menoma restri-
,, zione, o diminuzione: Come pure avendo per
,, espresso lo stato presente del di lui Tribunale in
,, Criminalibus, il numero degli Ofiziali, e Mi-
,, nistri, che lo compongono, e di quelli, che han-
,, no luogo, e voto nella di lui Congregazione, e fi-
,, nalmente le facoltà, ed incombenze di cadauno
,, di essi.
Di nostro Moto proprio, certa scienza, e piene-
,, za della Nostra suprema, ed Apostolica Potestà,
,, ad esemplo di quello che già ordinammo per il
,, detto Tribunale del Governo di Roma nella no-
,, stra Costituzione, che incomincia --*Justitiæ glu-*
,, *dium*-- publicata li 21. Maggio 1749., vogliamo
,, similmente, & ordiniamo, che in avvenire, al
,, solito, & ordinario numero dei Prelati Ponenti di
,, Consulta se ne aggiungano altri due, quali abbia-
,, no, e debbano godere tutti gli onori, privilegj,
,, esenzioni, e preeminenze, che godono gl' altri
,, Ponenti, di modo che compongano con essi uno
,, stesso corpo, o sia Collegio, ma però in vece di
,, essere Ponenti di una delle nostre Provincie, sie-
,, no, e debbano essere ambidue Ponenti, ed Asses-
,, sori del Tribunale dell' Uditore Generale della
,, Nostra Camera; e che debbano intervenire a tut-
,, te le Congregazioni Criminali, quali si terranno
,, avanti di esso: Come pure vogliamo, che alle me-
,, desime Congregazioni Criminali debba interve-
,, nire (come prima si costumava) l' Uditore pro
,, tempore in Civilibus di esso Monsignore Uditore
,, della Camera, anch' egli come Assessore del me-
,, desimo in Criminalibus, dichiarando, che que-
,, sto debba sedere immediatamente dopo li sudetti
,, due Ponenti di Consulta, quali sederanno immedia-
,, tamente dopo l' Uditore Generale della Camera,
,, secondo l' ordine fra di loro della propria Prela-
,, tura, o Anzianità.
Nella risoluzione delle canse, che si proporranno
,, in detta Congregazione Criminale. Avranno vo-
,, to decisivo, il sudetto Monsignor Uditore della
,, Camera pro tempore, coll' arbitrio però di aste-
,, nersi, quante volte così gli piacerà; li trè Asses-
,, sori sudetti, & il Luogotenente Criminale Gene-
,, rale: Quanto poi alli trè Sostituti Luogotenenti,
,, ancorchè in passato abbiano avuto il voto decisi-
,, vo, vogliamo, che in avvenire non abbiano, se
,, non che il semplice Voto consultivo.
Li Processi dovranno compilarsi come per lo pas-
,, sato, tanto nelle Cause di prima istanza, quan-
,, to anche, quando occorra, nelle Canse di Appel-
,, lazione, dalli tre Sostituti Luogotenenti, secon-
,, do il ripartimento, che ne faranno fra di loro per
,, Turno di Settimana in Settimana, salvo però all'
,, Uditore della Camera, e suo Luogotenente Gene-
,, rale, in qualche caso particolare, il diritto di
,, commettere la Processura fuori di detto Turno, e
,, con espressa dichiarazione, che li suddetti Sosti-
,, tuti processanti siano sempre tenuti di prendere
,, di mano in mano dal suddetto Luogotenente Ge-
,, nerale nella formazione de' Processi le opportune
,, istruzzioni.
Sarà ancora peso di essi Sostituti Luogotenti il for-
,, mare a suo tempo il Ristretto di ciaschedun Pro-
,, cesso, che dovrà proporsi in Congregazione, con
,, tutta attenzione, e fedeltà; ma questi Ristretti non
,, dovranno mandarsi in giro all' Uditore della Ca-
,, mera, nè agli altri tre Assessori, come si dirà in
,, appresso, se non dopo che saranno stati firmati,
,, e sottoscritti da quel Sostituto, che gli avrà for-
,, mati; e successivamente riconosciuti, e confron-
,, tati col Processo dal medesimo Luogotenente Ge-
,, nerale, quale ancor' egli dovrà restar debitore
,, della integrità, e sincerità de' medesimi, e per-
,, ciò sarà tenuto ancor esso sottosciverli, ed appro-
,, varli di proprio suo pugno.
Gli atti ordinatorj di qualunque Giudizio si fa-
,, ranno tutti, come si è costumato fin'ora, avanti
,, il Luogotenente Generale, e quando alcuna delle
,, Parti si crederà gravata da qualche Decreto del
,, medesimo, non dovrà citare per la reposizione
,, avanti lo stesso Uditor della Camera, com'è sta-
,, to di recente introdotto con inutile prolungamen-
,, to; ma dovrà immediatamente ricorrere o all'
,, Uditor della Segnatura di Giustizia, o all'Udito-
,, re pro tempore del Papa, in arbitrio de' quali,
,, quando cada nell'ordinatoria alcun grave Artico-
,, lo, come tal volta cade, sarà di rimetterlo alla
,, Decisione della piena Congregazione: Ben inte-
,, so però, che al sudetto Luogotenente Generale
,, non sia mai lecito, sotto pena di nullità, pro-
,, nunciare per Sentenza sopra Articoli meramente

,, ordinatori, e che similmente alle Parti non sia
,, mai lecito di ricorrere in Cause Criminali alla
,, piena Segnatura di Giustiaia; essendo stato già
,, dichiarato prima da Innocenzo X. Nostro Prede-
,, cessore, e poi anche da Noi in Segnatura di Gra-
,, aia, in occasione di una Causa *Alatrina*, che la
,, piena Segnatura di Giustizia non può ne deve in-
,, gerirsi nelle Cause Criminali, ne rispetto alla per-
,, tinenza anche tra il Giudice Civile e Criminale,
,, ne rispetto alle Commissioni.

Ogni quindici giorni almeno, nel giorno di Lu-
,, nedì dovrà l'Uditore della Camera adunare avan-
,, ti di se la Congregaaione Criminale, a cui, oltre
,, li tre Assessori suddetti, dovranno intervenire
,, tutti quelli, che sono descritti nel publico Elenco
,, di essa Congregazione, ed al medesimo Uditore
,, della Camera Capo del Tribunale spetterà pari-
,, menti destinare le Cause, che dovranno propor-
,, si in ciascheduna Congregaaione. Ma quindici
,, giorni prima dovrà la proposiaione di ogni Causa
,, Intimarsi dal Luogotenente alle Parti interessate,
,, con intimazione in iscritto, acciò possano in det-
,, to tempo dedurre sì in scritto, che in voce le loro
,, ragioni; e respettivamente ciascuna di esse Par-
,, ti, tre giorni almeno avanti la Proposizione,
,, dovranno distribuire alli Votanti, e comunicar-
,, si vicendevolmente tra di loro nella Sala di esso
,, Monsignor Uditore della Camera le proprie
,, Scritture, & allegaaioni, sotto la pena in caso
,, di contravenzione di essere i respettivi Difensori
,, inabilitati a scrivere, e comparire nel Tribuna-
,, le, ad arbitrio di detta Congregazione,

Nel decorso similmente di detti quindici giorni
,, saranno tenuti li Sostituti Luogotenenti, che
,, avranno formati i Ristretti de' Processi da propor-
,, si in Congregazione firmati e sottoscritti, come
,, sopra, mandare in giro li medesimi Ristretti in
,, primo luogo al sudetto Monsignor Uditore della
,, Camera, e dappoi di mano in mano a ciascuno de'
,, sudetti tre Assessori, l'ultimo de' quali dovrà
,, rimetterli nelle mani de i respettivi Sostituti Luo-
,, gotenenti, che gli avranno formati, per essere da-
,, essi riferiti in Congregazione.

Affinche poi il detto Tribunale dell'Uditore della
,, Camera riesca e sia, come di sopra abbiamo det-
,, to, e Noi assolutamente vogliamo, di giusto pre-
,, sidio agl'innocenti, ma non mai di sutterfugio,
,, e fomento ai colpevoli, in dispregio de' loro im-
,, mediati Superiori, e in rilassamento della Disci-
,, plina Ecclesiastica: Considerando, che le Cause
,, Criminali vengono all'Uditor della Camera o in
,, grado di appellazione legitimamente interposta,
,, o anche in prima istanza, quando specialmente
,, gl'Inquisiti si costituiscono personalmente nelle
,, Carceri a disposizione della Santa Sede, e per essa
,, dell'Uditor della Camera: Perciò rispetto alle
,, Cause d'appellaaione confermiamo di nuovo la
,, sudetta Nostra Costituzione XLVIII. che inco-
,, mincia -- *Militantis Ecclesiæ* --, incaricando il
,, medesimo Uditore della Camera perche sia nel
,, suo Tribunale pienamente ed esattamente eseguì-
,, ta; E solamente aggiungiamo, che quante volte
,, avvenga il caso, come non di rado avviene, che
,, qualcuno appelli dal Decreto, o Giudicato del
,, proprio Ordinario, dopo che in virtù di quello
,, stesso Giudicato, o Decreto, dal quale appella,
,, è stato rilasciato dalle Carceri formali, o da altro
,, qualunque luogo, che prima di esso Giudicato, o
,, Decreto gli era stato assegnato in luogo di Carce-
,, re: In tal caso l'Uditor della Camera, e suo Luo-
,, gotenente Generale, non debba ammettere l'ap-
,, pellaaione, ne rilasciare alcuna inibizione, ne
,, ordinare la trasmissione degli atti, se prima l'
,, Appellante non sarà ritornato nelle Carceri for-
,, mali, o in altro luogo assegnatoli per Carcere,
,, e che con idonea cauzione non siasi obligato a re-
,, starvi sino all'esito della Causa: Non essendo giu-
,, sto, che l'Inquisito nel tempo stesso, che im-
,, pugna per via d'appellazione il Giudicato del
,, suo Ordinario, voglia goderne il beneficio nella
,, parte che riguarda il suo rilascio dalle Carceri.

Quindi passando all'altre suddette Cause di prima
,, instanza, benche i Nostri Predecessori, e spe-
,, cialmente Benedetto XIII. di felice ricordanza,
,, con sei Decreti, che si trovano impressi dopo il
,, Concilio Romano *fog.* 207. *& seqq.*, abbiamo da-
,, to in questa parte utilissimi provvedimenti; non-
,, dimeno per accorrere, in quanto possiamo, alla
,, malizia degli Uomini, quali sempre trovano no-
,, ve maniere per contravenire impunemente alle
,, Leggi anche più sante.

Approviamo in primo luogo, e confermiamo in
,, tutto e per tutto li primi tre Decreti del preloda-
,, to Benedetto XIII., nei quali si dispone come in
,, appresso -- I. *Recipi possint, & dumtaxat in Tri-*
,, *bunali Auditoris Cameræ Constituta Reorum in*
,, *causis primæ instantiæ, in quibus de pœnis corpo-*
,, *ralibus agitur, habita ratione ad titulum inquisi-*
,, *tionis; Non vero in Causis Censurarum, vel sim-*
,, *plicis mulctæ, vel declarationis irregularitatis,*
,, *sive in aliis Causis, in quibus dicto pœna corpora-*
,, *lis non intrat* -- II. *Regularium Constituta nun-*
,, *quam recipiantur* -- III. *Hujusmodi Constituto fie-*
,, *ri tantum possint coram A. C. in Criminalibus, non*
,, *vero coram alio Judice Appellationis, neque in Ur-*
,, *be, neque extra eam, nec etiam in Sacra Congre-*
,, *gatione negotiis Episcoporum, & Regularium*
,, *præposita* --

Confermiamo parimente, ed approviamo gli altri
,, tre susseguenti Decreti, nei quali si ordina -- IV
,, *Constitutus Reus coram A.C. debeat statim in Car-*
,, *ceribus formalibus Urbis detineri; Deinde primum*
,, *expediantur in ejus Tribunali Literæ inhibito-*
,, *riales, & compulsoriales (absque eo quod Consti-*
,, *tutus juret se suspectum habere Ordinarium) pro*
,, *transmissione Actorum coram dicto Ordinario, nec*
,, *possit Reus habilitari per Urbem & extra Carceres*
,, *formales, nisi visis & discussis Actis, & quate-*
,, *nus de jure sit locus dictæ habilitationi, audita*
,, *Parte offensa, vel ejus Procuratore, si in Curia*
,, *sit præsens, necnon Fisco R. C. A., & quatenus*
,, *Causa sit cum Procuratore Fiscali Curiæ Ecclesia-*
,, *sticæ, audito Promotore Fiscali Curiarum Episco-*
,, *palium in Urbe, atque insuper facto desuper ver-*
,, *bo in plena Congregatione Criminali A. C.* --. V.
,, *Si Acta vel non incœpta coram Ordinario, vel*
,, *sufficienter impinguata non fuerint, non commu-*
,, *nicentur Reo, sed eo retento in Carceribus forma-*
,, *libus, committatur Ordinario Processus informa-*
,, *tivi compilatio, vel respective impinguatio fa-*
,, *ciendi expensis Partis querelantis, vel Fisci Ec-*
,, *clesiastici, si ea non adsit* -- VI. *Actis sufficien-*
,, *ter impinguatis, servatis servandis, procedatur*
,, *ad expeditionem Causæ prout de jure, audita sem-*
,, *per Parte offensa, vel ejus Procuratore, necnon*
,, *Fisco R. C. A., & Curiarum Episcopalium, ut*
su-

supra, in quolibet actu: Districte injungente Sanctitate Sua, ut coram semetipsa A. C. tractari & expediri faciat hujusmodi Causas juxta meritum justitiæ, ne Rei inquisiti, Forum Ordinarii declinantes in prima instantia, in Urbe quærant reatuum præsidium.

Ma perche contro il vero seuso del terzo, e quarto de' riferiti Decreti si è andato a poco a poco introducendo l' abuso di accordare il benefizio dell'Abilitaaione per Roma anche nei Casi, nei quali de jure non deve accordarsi, col solo apparente motivo, che l'Inquisito prima di costituirsi personalmente avanti l' A. C. era stato similmente abilitato dal proprio Ordinario ad avere il Palazzo, o la Città in luogo di Carcere; non si fa distinzione fra delitto e delitto; non si discutono gli atti, anzi per lo più delle volte neppur possono vedersi, ed esaminarsi, perche erano appena incominciati, quando l'Inquisito è fuggito a Roma; la Parte offesa o non vi è, o non si cura di comparire; Il Promotore Generale delle Curie Ecclesiastiche deputato da Benedetto XIII. poco o nulla operava, e perciò si è lasciato di deputarlo; e finalmente il Fiscale Generale di Roma, e suo Sostituto, benche sia citato, si contenta di fare in piè della citaaione una semplice protesta generale, e questa fatta, aggravato da altre incombenze del proprio Uffizio, non si prende altra Cura: dal che avviene che gl'Inquisiti, benche consapevoli a loro stessi del delitto, o delitti commessi, nondimeno animati da forte speranza di essere abilitati per una Città così vasta, come è Roma, vengono francamente a costituirsi avanti l' A. C., e si veggono passeggiare impunemente, e darsi bel tempo, per tacere altri più gravi disordini, de'quali non conviene far menzione.

Quindi è, che Noi, volendo restringere dentro i termini della ragione, e dell'equità cotesta soverchia condiscendenza; ordiniamo, e comandiamo, che quante volte nè in Partibus, nè in Curia è stato compiuto, e publicato il Processo informativo, o sia fiscale, non debba mai abilitarsi l'Inquisito fuori delle Carceri formali, benche prima di costituirsi fosse egli stato abilitato dal proprio Ordinario; ma debba onninamente osservarsi ed eseguirsi il sudetto *Quinto* Decreto, nel quale si ordina non solo, che quegli atti, che vi sono, non vengano communicati al Reo, ma inoltre, che si commetta all'Ordinario la compilazione, e respettivamente, l' impinguazione del Processo informativo, da farsi a spese della Parte Querelante, quando vi sia, e quando questa non vi sia, a spese del Fisco Ecclesiastico, e che intanto l'Inquisito si ritenga nelle Carceri formali: Avvertendo bene che tal commissione si dia sempre all'Ordinario, ancorche l'Inquisito dica, e giuri d'averne perorrescenza; imperciocche restando a lui, dopo pubblicato il Processo informativo, l'arbitrio di ripetere, e ripulsare i Testimonj Fiscali, e di fare le sue difese, tanto basta per escludere qualunque pretesto di perorrescenza.

Ed avvertendo in oltre, che quando mancano alla perfeaione di esso Processo informativo, come per lo più mancano, gli esami, e Costituti degl' Inquisiti, perchè questi non possono più farsi dall' Ordinario, dopo che quelli sono partiti dalla Curia loro; debba in tal caso l' A. C. perfezionarlo in questa parte, con esaminare, o costituire l' Inquisito sopra gl' indizj acquistati nel Processo de Partibus, e debba nelle solite forme contestargli il delitto, del quale viene imputato; ne prima di tutto ciò possa venirsi alla pubblicazione del Processo, e molto meno alla proposizione, e risoluzione della Causa.

Che se all' incontro il Processo informativo sarà stato già compiuto, e pubblicato in Partibus prima che il Reo venisse a costituirsi, oppur dopo che sarà compinto, e pubblicato come sopra in Roma: In tal caso, se il Reo citato, secondo il costume, vorrà ripetere i Testimonj Fiscali, ovvero dichiarando di aver quelli *pro rite, & recte examinatis*, vorrà fare il Processo defensivo; allora solamente abbia la piena Congregazione le facoltà ed arbitrio di concedere l' abilitazione, che gli sarà domandata, ma non mai il solo Luogotenente. Con che però la medesima Congregazione regoli quest' arbitrio a misura degl' indizj, e delle prove, che risultano dal Processo Fiscale, e purchè inoltre non si tratti ne di delitto di Carne, ne di aborto, ancorchè si dica non animato, ne di Omicidio, ne di falsità con danno grave, ne di furto magno, o sacrilego, ne finalmente di altro delitto enorme, volendo Noi, che in questa sorta di delitti non si accordi mai l'abilitazione fuori delle Carceri formali.

Che se l'Inquisiro dopo essere stato compiuto, e pubblicato, come sopra, il Processo informativo o in Partibus, o in Roma, non chiederà che si faccia altro Processo ripetitivo, o difensivo, ma crederà col solo informativo potersi spurgare dal preteso delitto: Siccome in tal caso cessa ogni motivo d' abilitarlo extra Carceres, quale tutto consiste nella lunghezza del tempo che si richiede per la compilazione di tali Processi; così l' A. C. potrà bensì accelerare la proposizione della Causa, e procedere al Decreto, o Sentenza definitiva, con ricavere ancora le Fedi de Testimonj, o altri documenti, che piacerà al Reo di produrre in sua difesa, considerandoli per suo lume, come Atti, e Testimonj estragiudiaiali; ma non dovrà abilitare il Reo, se non quando ad istanza del Fisco, o suo aderente, si dovesse procedere alla compulsa di detti Atti, e respettivamente all' esame de Testimonj prodotti a difesa, giacchè allora solamente risorgerebbe il motivo della lunghezza del tempo necessario per la sudetta compulsa, ed esame.

In qualunque caso però si creda dalla piena Congregazione esser luogo all'arbitrio di abilitare l'Inquisito per Roma, vogliamo e dichiariamo, che non perciò sia lecito al Reo abilitato il celebrare la Santa Messa, o esercitare in altro modo gli Ordini, essendo troppo giusto, che ne resti sospeso fino a che la Causa Criminale venga del tutto terminata in suo favore, e che intanto, non ostante l'abilitazione, si abbia l'Inquisito a riputare, come se fosse carcerato nelle Carceri formali; Per lo che sarà cura del Luogotenente Generale, prima ancora, che si pubblichi il Decreto d'abilitaaione, di mandarne con suo Viglietto l'opportuno avviso alla Curia del Nostro Reverendissimo Cardinal Vicario, o suo Vicegerente, affinche resti eseguita la sudetta sospensione.

Ingiungiamo intanto, e strettamente incarichia-

,, chiamo Monsignor' Uditore Generale *pro tem-*
,, *pore*, che nella discussione, e risoluzioni delle
,, Cause Criminali si abbia sempre dal suo Tribu-
,, nale tutto il rispetto, che si deve a i Vescovi,
,, ed altri Ordinarj; e che perciò non così facil-
,, mente si venga a condannare le Curie Ecclesia-
,, stiche al risacimento de' danni, e delle spese,
,, ma quante volte dal Processo informativo risul-
,, tino indizj sufficienti alla Cattura; la Congrega-
,, zione si astenga da simili condanne, bastando tali
,, indizj per escludere nel Giudice quella vera e
,, propria calunnia, che si ricerca per condannarlo.
,, Molto più deve attendere, che i Difensori
,, tanto in scritto, quanto in voce si portino con
,, tutta modestia non solo fra di loro, ma ancora e
,, molto più in rapporto a i Giudici, ed altri Mi-
,, nistri di dette Curie Ecclesiastiche; E nel caso,
,, che alcuno contravenga, a lui specialmente rac-
,, comandiamo di punirlo severamente, o con so-
,, spenderlo dalla facoltà di attitare, e scrivere nel
,, suo Tribunale, o anche con procedere alla car-
,, cerazione, fattane parola nella piena Con-
,, gregazione.
,, Finalmente ricordiamo al medesimo Monsi-
,, gnor' Uditore, che insista ed invigili sopra la
,, puntuale ed esatta osservanza delli Regolamenti
,, da Noi dati nel Nostro Moto proprio delli 12.
,, Maggio 1749. inserito e confermato nella detta
,, Bolla, che incomincia -- *Justitiæ gladium*, e
,, specialmente in quella parte, che riguarda la
,, Tassa degli Emolumenti, che possono giustamen-
,, te esigersi da i Giudici, e Notari per gli Atti
,, Criminali; e che in questa parte non si fidi punto
,, de' Ministri, e Notari del suo Tribunale, quali
,, si lasciano facilmente sedurre dall' avidità di
,, maggior lucro, ma di quando in quando ne senta
,, ex Officio, e ne interroghi egli stesso i Curiali;
,, e venendo ad iscoprire, che qualcuno abbia con-
,, travenuto, proceda onninamente alle pene com-
,, minate in esso Moto proprio; essendo così mente,
,, e volontà Nostra espressa.
,, Volendo e decretando, che alla presente Ce-
,, dola di Moto proprio, benche non esibita, ne
,, registrata in Camera, e ne' suoi Libri, non
,, possa mai darsi, ne opporsi di surrezzione, orre-
,, zione, ne d'alcun' altro vizio, o difetto della
,, Nostra volontà, ed intenzione, ne che mai sotto
,, tali, o altri pretesti, quantunque validi, vali-
,, dissimi, e giuridichi, anche di Jus quesito, e
,, pregiudizio del Terzo, possa essere impugnata,
,, moderata e rivocata, ridotta ad viam Juris, o
,, concedersi contro di essa l'aperizione Oris, o al-
,, tro qualunque rimedio, e che così, e non altri-
,, menti, debba sempre, ed in perpetuo giudicarsi,
,, definirsi ed interpretarsi da qualsisia Giudice e
,, Tribunale, benche Collegiale, Congregazioni
,, anche de' Reverendissimi Cardinali, Camerlengo
,, di *S.* Chiesa, Tesoriere, Rota, Camera, e
,, qualunque altro, togliendo loro ogni facoltà, e
,, Giurisdizione di definire; ed interpetrare in
,, contrario: Dichiarando Noi fin d'adesso pre-
,, ventivamente nullo, irrito, ed invalido tutto
,, ciò che da ciascuno di essi con qualsivoglia auto-
,, rità scientemente o ignorantemente fosse in qua-
,, lunque tempo giudicato, o si tentasse di giudica-
,, re contro la forma e disposizione della presente
,, Nostra Cedola di Moto proprio; quale voglia-
,, mo, che vaglia, e debba avere sempre ed in
,, perpetuo il suo pieno effetto, esecuzione, e vi-
,, gore colla semplice Nostra sottoscrizione, ben-
,, che non vi siano state chiamate, sentite, o citate
,, qualsisiano Persone ancorche privilegiate, e pri-
,, vilegiatissime, Ecclesiastiche, e Luoghi Pii,
,, che avessero, o pretendessero avere interesse
,, nella presente Nostra disposizione, e che per
,, comprenderle fosse bisogno di special menzione.
,, Non ostante la Bolla di Pio IV. Nostro Pre-
,, decessore *de Registrandis*, la Regola della No-
,, stra Cancellaria *de jure quæsito non tollendo*, e
,, non ostanti ancora tutti, e qualsisiano Chirografi,
,, Brevi, Ordinazioni, e Costituzioni Apostoli-
,, che Nostre, e de' Nostri Predecessori, Bandi,
,, & Editti, in virtù d'essi, & in qualunque altro
,, modo emanati, affissi, e publicati, Leggi, Sta-
,, tuti, Riforme, stili, usi, consuetudini, e
,, qualunque altra cosa, che facesse, o potesse fare
,, in contrario: Alle quali tutte e singole, aven-
,, done il tenore qui per espresso, e di parola in
,, parola inserto, e registrato, e supplendo colla
,, pienezza della Nostra Potestà Pontificia ad ogni
,, vizio, e difetto quantunque sostanziale, e for-
,, male, che vi potesse intervenire; per questa
,, volta sola, e per la piena e totale esecuzione di
,, quanto si contiene nella presente Nostra Cedola
,, di Moto proprio, amplamente, ed in ogni più
,, valida forma deroghiamo. Dato dal Nostro
,, Palazzo di Monte Cavallo questo di 14. Set-
,, tembre 1753.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Cum autem præmissa omnia ad augendam dignitatem dicti Tribunalis Auditoris Generalis Causarum Curiæ Cameræ Nostræ Apostolicæ, simulque ad rectam in eo justitiæ administrationem futuris temporibus afferendam, opportuna & apta fore conspiciamus; ne eadem ullo unquam tempore debitis fraudentur effectibus; Nos eandem præinsertam Schedulam, omniaque, & singula in ea contenta & expressa, & a Nobis per eam ut præfertur sancita, volita, & ordinata, Motu, scientia & potestatis plenitudine paribus, harum literarum Nostrarum tenore confirmamus, & approbamus, eisque perpetuum & inviolabile præsentis Nostræ perpetuo valituræ Sanctionis robur & firmitatem adjicimus; atque iterum & ex integro ea omnia & singula in omnibus & per omnia, juxta præinsertæ Schedulæ seriem, continentiam & tenorem, eadem Apostolica auctoritate statuimus, volumus, & ordinamus; eademque ab iis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit in futurum, perpetuo observari & exactissime impleri jubemus, atque præcipimus.

Mandantes propterea dilectis Filiis, Nostro, S. R. E. Cardinali Camerario, dictoque Causarum Curiæ Cameræ Apostolicæ Auditori Generali, ejusque Assessoribus, & Auditori, ac Locumtenenti in Criminalibus pro tempore existentibus & futuris, aliisque ad quos pertinet, seu pertinebit in posterum, ut præmissa omnia & singula observent, ac ab omnibus ad quos spectat, & quandocumque spectabit, exactissime observari faciant, inobedientes vero opportunis juris & facti remadiis coerceant & compescant, tam ex Officio, quam ad instantiam Advocati Pauperum, Procuratoris Fisci, Commissarii Cameræ, & Procuratorum Pauperum pro tempore existentium, seu Partis querelantis, & alio-
rum

rum quorum interest, omni & quacumque appellatione, sive recursu, adversus premissorum observantiam, & executionem forsan interponendis, omnino postpositis, & remotis.

Ac decernentes præinsertam Schedulam, necnon præsentes Nostras Litteras perpetuo validas, firmas & efficaces esse, & fore, ac quibuscunque juris, seu facti defectibus, qui adversus illas quovis modo, seu quavis ex causa opponi, seu objiei possent, minime refragantibus, suos plenarios & integros effectus sortiri, & obtinere; easque propterea, omnibus & singulis impedimentis penitus rejectis, ac neutiquam attentis, ab illis ad quos spectat, & pro tempore quomodolibet spectabit, sublata præfatis omnibus, aliisque quibuslibet aliter statuendi & interpretandi facultate, inviolabiliter & inconcusse observari debere; Ac irritum & inane decernentes, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus omnibus iis, quæ in ipsa præinserta Schedula non obstare volumus, & quibusvis aliis Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ejusdemque Tribunalis facultatibus, stylis, usibus, & consuetudinibus etiam immemorabilibus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo omnino Hominum liceat hanc paginam Nostræ confirmationis, approbationis, roboris, adjectionis, sanctionis, ordinationis, jussionis, præcepti, mandati, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo quinquagesimo tertio, Kalendis Octobris, Pontificatus Nostri Anno Quarto decimo.

D. Card. Passioneus.

J. Datarius,

VISA

de Curia J. C. Boschi.

Loco ✠ Plumbi.

J. B. Eugenius.

Registrata in Secretaria Brevium.

CONSTITUTIO BARBERINA circa terminos substantiales ab Officialibus Status Ecclesiastici in causis contumacialibus servandos.

EMinentissimus, & Reverendissimus Franciscus Cardinalis Barberinus negotiis Status Ecclesiastici Præfectus Generalis gravia animadvertens præjudicia provenientia ex nullitate sententiarum, quæ contra reos contumaces in Tribunalibus ejusdem Status feruntur, ac sæpe causam habentia ex mala terminorum substantialium formatione, qui sententiis præmitti debent: ob quas nullitates impediuntur subinde earumdem sententiarum executiones hisque incommodis occurrere volens, tum certam præscribendo formam servandam in quocumque Tribunali Status Ecclesiastici immediati, ac mediati, exceptis Roma, Bononia, Ferraria, ejusque Ducatu, Avenione, ac Benevento, in quibus Civitatibus, ac locis stylus usque adhuc usitatus retinebitur, cum etiam pœnarum timore, quas transgressores incurrent, de expresso summi Pontificis mandato infrascriptas provisiones statuit, atque præscribit.

Ac primo quidem, cum Reus aliquis querelatus, denunciatus, aut inquisitus de aliquo delicto, & contumax, ita inditiatus fuerit, ut indicia ad formandam, ac Reo trasmittendam inquisitionem sufficiant, formetur inquisitio cum expressione, & circumstantiis delicti, de quo Reus inditiatus erit; inquisitio autem in particulari extendatur, ac describatur libro, qui Inquisitionum liber nuncupabitur, & sub unaquaque Inquisitione adnotetur commissio citationis

2. Inquisitione contra Reum formata, idem Reus a Cursore, Nuntio, aut Ballivo ad domum suæ solitæ habitationis citetur, ut Inquisitioni contra ipsum instructæ respondeat, & ab illa se defendat, intra quinque dies, quorum tres pro primo, alii duo pro secundo, ac peremptorio termino ipsi assignentur, eidemque inquisitionis copia citationi inserta transmittatur: post executionem Cursor, Nuntius, aut Ballivus Notario Primario, aut Cancellario criminali, vel alteri Notario Cancellariæ, aut officii criminalis verbaliter referet, se executum fuisse citationem ad domum solitæ habitationis Rei, dimissa, ut supra, inquisitionis copia: relatio autem sub citationis commissione adnotanda erit, cui quidem relationi, aliisque, ut infra a Cursoribus, Nuntiis, Balivis, ac Præconibus, faciendis, & a Notario Primario, Cancellario, aut Notario adnotandis, jubet Eminentissimus Cardinalis plenam adhiberi fidem, etiamsi coram testibus peracta non fuerint.

3 Elapso quinque dierum termino in citatione præfixo, formetur Bannum, & hoc a Judice, & a Notario Primario, aut Cancellario criminali, vel Notario subscribendum erit, & in Banno summarie, & substantialiter exprimatur delictum, propter quod Reus proscribitur, necnon delicti pœna, qua in sententia contumaciali damnandus erit: & in illo quinque dierum terminus illi assignetur, ad comparendum, seque a dicto Banno defendendum, & inferatur citatio ad sententiam pro primo die juridico immediate sequenti post elapsum dictorum quinque dierum terminum.

4 Hoc Bannum cum inserta citatione ad sententiam a Cursore, Nuntio, Ballivo, aut Præcone, clata voce publicandum erit ad valvas Palatii Gubernatoris, Potestatis, Commissarii, aut alterius Officialis, coram quo causa pendet, ac præter dictam publicationem, Bannum etiam cum inserta citatione ad sententiam intimetur ad domum solitę habitationis Rei, copia intimationis, & Banni dimissa

5 Publicationis, & intimationis Banni, ac dimissionis copię ejusdem in illo, is, qui illud publicaverit, & intimaverit, relationem verbaliter faciet Notario Primario, vel Cancellario criminali, aut Notario, qui relationem, ut supra, adnotare debebit.

6 Elapso quinque dierum termino in Banno præfixo, a die intimationis prædictæ computando, Judex die juridico, in quem citatio ad sententiam incidet, sententiam contumacialem proferre debebit scribendam, & subscribendam in sententiarum libro,

cum

eum rogitu, & publicatione illius,

7 Quoniam vero sepe contingit, ut delicta ab extraneis committantur, nisi in processu tales esse constiterit, mandat Eminentissimus Dominus Cardinalis, ut, præcedente Cursoris, Nuntii, aut Ballivi relatione de diligentia ab ipso peracta, ut domum consuetæ habitationis Rei reperiret, eam, tamen non invenisse, citationes, & intimatio contra prædictas perficiantur ad valvas Palatii Gubernatoris, Potestatis, vel Commissarii, aut in alio consueto loco, copia non solum citationum, & intimationis, sed etiam inquisitionis, ac Banni affixa. At si alio modo legitime in processu extraneos esse constiterit, supradicta omitti perquisitio poterit, & contra eosdem extraneos citationes, & intimatio peragentur, & una cum inquisitione, & Banno, ut supra, affigentur.

8 Quod si termino præfixo, ut supra, Reo in citatione ad respondendum inquisitioni, vel in intimatione Banni ad se defendendum, aut ad sententiam decurrente, aliquis comparuerit petens terminum ad perquirendum, certiorandum inquisitum, & faciendum, ut idem compareat, talis terminus ad Judicis arbitrium ipsi assignetur; quo elapso, iterum Reo terminus circumductus intimetur, sive fuerit ad respondendum inquisitioni, sive ad se defendendum, & ad sententiam in Banni intimatione, ac subinde procedatur, ut supra statutum est.

9 Declarans, quod, servatis terminis contumacialibus, modo supra in præsentibus ordinationibus expressis, non possint sententiæ sub quocumque prætextu vel colore tamquam nullæ traduci; etiamsi a Constitutionibus Marchiæ, particularibus locorum Statutis, etiam a Summis Pontificibus confirmatis, aliter disponeretur, aut a longa consuetudine, etiam immemorabili inductum esset, quibus de expresso Summi Pontificis mandato in hac parte derogatur.

10 Ut autem quisque Judex, Notarius Primarius, Cancellarius, & Notarius has Ordinationes attentius & accuratius observet, D. Eminentissimus Cardinalis statuit, ut Judices, qui sententias contumaciales pronuntiabunt, & Notarij Primarij, qui eas rogabunt, si in aliqua re quoad prædictorum Ordinum observantiam defecerint, pœnam 500. scutorum monetæ, Reverendæ Cameræ Apostolicæ applicandorum, & privationis officii incurrant.

11 Sub eadem pœna Primariis Notariis, & Cancellariis imperat, ut has Ordinationes registrent, & scribant in libris Cancellariarum cujuscumque Civitatis, Terræ, Castelli, & loci Status prædicti, easque etiam affixas in loco publico in eorum Officiis, aut Cancellariis criminalibus retineant, & Gubernatoribus, Potestatibus, Commissariis, Locumtenentibus, Auditoribus, aliisque Officialibus notas faciant in suorum Guberniorum, & Officiorum ingressu, de qua re rogationem exhibeant.

12 Declarans, quod, licet prædicta affixio, & notificatio præstita non fuerit, nihilominus Judices teneantur præsentes Ordinationes servare, transgressores autem supra dictis pœnis subijciantur; vult enim, atque declarat, ut præsentium Ordinationum publicatio, Romæ in consueto loco Campi Floræ ab uno ex Cursoribus Summi Pontificis facienda, afficiat, atque obstringat quamcumque personam cujuscumque status, gradus, & conditionis, in omnibus Civitatibus, Terris, Castellis, & locis Status Ecclesiastici immediati, ac mediati, post 15. dies a dicta publicatione, perinde ac si in singulis prædictis locis, & cuicumque solemniter, & personaliter intimatio facta fuisset.

Datum Romæ 25. Maij 1641.

F. Card. Barberinus.

Felix Contelorus Secret.

Formula omnium terminorum contumacialium in Statu Ecclesiastico servandorum pro hujus BARBERINÆ Constitutionis observatione.

PRimo: Inquisitio, quæ Reo, legitimis præcedentibus indiciis, transmittenda est, formari, & conscribi debet in peculiari inquisitionum libro, ad hoc præcipue constituto; atque ibidem sigillatim adnotandæ sunt citationes, quæ committi debent juxta formam prædictæ Constitutionis, & alii termini, de quibus datur infrascripta Formula per extensum.

Inquiratur ex Officio Curiæ ad instantiam Fisci, & ad querelam NN. de tali loco (*si fuerit porrecta*) in, de, & super eo, quod, &c. seu Hæc est quædam Inquisitio, quæ fit, & fieri intenditur contra, & adversus NN. in eo, & super eo, quod, &c. *& hic inseratur tota delicti series cum eis circumstantiis, de quibus R us erit indiciatus. Deinde concludatur verbis, videlicet.*

Et præ dicta omnia, &c. super quibus, &c. *& bene faciet Judex, si eam subscribet.*

Post hæc subnotatur dies, mensis, & annus, in quibus fuit formata, & incohata, ut sequitur.

D.e Mensis Anni

Inchoata, facta, & formata fuit, &c.

Deinde committatur citatio ad respondendum Inquisitioni cum transmissione totius tenoris inquisitionis prædictæ, quæ commissio in dicto libro adnotetur prout infra.

Instante Fisco commissa fuit citatio contra dictum N. Inquisitum ad respondendum Inquisitioni prædictæ infra terminum quinque dierum cum tenore totius Inquisitionis in ea inserto.

Et scribatur tenor prædictæ citationis in libro prædicto, qui erit infrascriptus, videlicet.

De mandato D. N. Gubernatoris, &c. Instante D. Procuratore Fiscale.

Citetur NN. de tali loco ex adverso principalis ad personaliter comparendum coram eodem D. & respondendum infrascriptæ Inquisitioni contra ipsum formatæ, & ab ea se defendendum, infra terminum quinque dierum, quorum tres primi pro primo, reliqui vero duo pro secundo, & ultimo peremptorio termino sibi assignantur, alioquin, in quorum, &c. Dat. &c. hac die.

Cujus inquisitionis tenor talis est, qui sequitur, videlicet. Inquiratur ex officio, &c.

Et hic inseratur totus tenor inquisitionis, & reo transmittatur subscripta a Notario.

Die Mensis Anni

Executa fuit supra dicta citatio contra dictum NN. Inquisitum, domi suæ solitæ habitationis in Civitate N. dimissa copia citationis prædictæ, cum toto tenore inquisitionis in ea inserto, per N. publicum mandatarium Curiæ, ut mihi retulit, &c. in fidem &c.

NN. Notarius, & Cancellarius rog.

Elapsis

Elapsis integre dictis quinque diebus, non computato die, quo fuit facta executio, Reus prædictus, nisi quid obstet, ponatur in banno, & commissio banni pariter adnotetur in eodem libro inquisitionum, ut infra sequitur.

Die Mensis Anni

Commissio banni Fisco instante contra dictum NN. inquisitum cum citatione ad sententiam pro prima die juridica juxta formam dictæ Constitutionis

Bannum etiam erit pariter adnotandum in libro prædicto, & sic concipiendum, videlicet.

Essendo stato citato NN. dal tal luogo, &c. a rispondere all' inquisizione contra di lui formata, per havere, &c. *& hic substantia delicti apponatur concludendo*, & come meglio apparisce, e si legge nel processo contra di lui formato, & inquisizione trasmessa al medemo, alli quali s'abbia relazione, ne essendo mai comparso, però.

D'ordine del Signor N. Governatore si pone in Bando in pena, *& hic apponatur pœna, qua Reus inquisitus erit puniendus, deinde subsequendo dicatur*. Et in tanto se li assegnano altri cinque giorni di termine a comparire, e difendersi dal presente Bando, qual termine passato, e non comparendo, si cita e chiama adesso per il primo giorno giuridico immediatamente seguente, ad udire la sentenza condennatoria da darseli in detta causa, non ostante la sua assenza, e contumacia. In fede &c. Dat. hac die

Hic est necessaria subscriptio Judicis, & Notarii juxta formam dictæ Constitutionis, & bannum est publicandum ad valvas Palatii Domini Gubernatoris, seu Judicis, coram quo causa pendet.

Die Mensis Anni

Bannum prædictum publicatum fuit ad valvas Palatii D. Gubernatoris, seu in loco solito, & alta, & intelligibili voce, me Notario legente, per NN. publicum mandatarium, seu tubicinem, ut etiam mihi retulit, & in fidem, &c.

NN. Notarius, Cancellarius rog.

Post publicationem banni prædicti committatur intimatio, cujus forma erit infra videlicet.

Die Mensis Anni

Instante Fisco commissa fuit intimatio banni prædicti cum insertione ejusdem banni, & citatione ad sententiam, ut in banno prædicto continetur.

De mandato D. N. Gubernatoris, &c. Instante D. Procuratore Fiscali.

Intimetur NN. de tali loco, &c. ex adverso principali, qualiter fuit positus in banno, & eidem assignatus terminus quinque dierum ad comparendum, & se defendendum ab eo, tenoris sequentis, videlicet.

Et hic inseratur tenor banni, in quo inest citatio ad sententiam pro prima die juridica.

Die Mensis Anni

Executa fuit supra dicta intimatio contra supradictum NN. inquisitum domi suæ solitæ habitationis in Civitate N. dimissa copia dictæ intimationis cum toto tenore banni, & citatione ad sententiam in ea insertis per N. publicum mandatarium dictæ Civitatis, ut mihi retulit, &c. in fidem, &c.

NN. Notarius, & Cancellarius rog.

Transactis quinque diebus post intimationem executam, prima die juridica immediate sequente feratur sententia condemnatoria stipulandis coram testibus per Notarium Cancellarium in libro peculiari sententiarum.

Quod si Reus inquisitus citandus erit forensis, sed non constabit in processu, quod sit forensis, tunc mandatarius Curiæ debet facere diligentias reperiendi domum dicti Inquisiti, & si illam non reperit factis diligentiis, referre debet a se non fuisse repertam, & tunc ad valvas Palatii Gubernatoris, seu in loco solito dictam citationem, cum inquisitione, & successive bannum, & illius intimationem cum affixione copiæ exequi debebit, & referre, prout in formula infra scripta. Præfatæ tamen diligentiæ non exiguntur, si eundem Reum inquisitum ex processu legitime constet esse forensem.

Die Mensis Anni

N. publicus mandatarius Civitatis N. retulit mihi Notario, & Cancellario infra scripto, se fecisse diligentias reperiendi domum solitæ habitationis supradicti N. Inquisiti, & illam non reperisse, ideo prædictam citationem cum toto tenore inquisitionis in ea inserto executum fuisse per affixionem ad valvas Palatii D. Gubernatoris, seu in loco solito, ibique copiam dimisisse, & ita retulit mihi, &c. isto, & omni &c.

NN. Notarius, & Cancellarius rog.

Die Mensis Anni

N. publicus mandatarius Curiæ Civitatis N. retulit mihi, &c. hac die prædicta contra dictum N. Inquisitum exequutam fuisse intimationem cum toto tenore banni, & citatione ad sententiam in ea inserta ad valvas Palatii D. Gubernatoris, &c ibique copiam affixisse, & dimisisse, prout habuit in mandatis, & ita retulit, &c.

NN. Notarius, Cancellarius rog.

Ad suprema dicta, ne quæ imposterum Judicibus circa has materias difficultas exoriri queat, libet hic nonnulla quasi pro corollario, ac veluti appendicis in modum attexere.

Primo, si ad alicujus instantiam infra terminum citationis ad respondendum Inquisitioni, seu intimationi banni concessa fuerit dilatio ad perquirendum, seu certiorandum ipsum Reum: illa elapsa, iterum exequenda erit citatio, seu intimatio prædicta, & in libro Inquisitionum erit pariter adnotandum, fuisse iterum executam dictam citationem, seu intimationem, eo quod altera circumducta fuerit.

Secundo, si contingat, quod prima dies post lapsum termini intimationis banni, sub qua cadit citatio ad sententiam, fuerit feriata ad cultum Dei, vel Sanctorum, & propterea pronunciari non possit, adnotandum erit in libro Inquisitionum, sententiam non fuisse latam prima die post transactum terminum quinque dierum, quia erat feriata in honorē &c.

Tertio, si plures ejusdem criminis correi sint citandi, quorum alter distet a loco Curiæ inquirentis, alter vero ibi commoretur, erit animadvertendum, ut citationes cadant in eadem die, ne plures in eadem causa ferri sententias contingat, si tamen hoc commode fieri poterit.

Quarto, & quatenus per incuriam Judicis, & Notarii, vel alia de causa non feratur sententia die juridica, in qua cadit citatio, tunc poterit committi particularis citatio pro prima die juridica ad sententiam, & fieri debebit relatio, ut supra absque eo, quod de novo transmittatur bannum cum insertione citationis ad sententiam.

DECLARATIO cum additione ordinationum Substantialium, quæ ab Officialibus Status Ecclesiastici servandæ sunt in causis contumacialibus.

CUM praxi, & experientia compertum sit, literarum observantiam Ordinationum 25. Maij 1641. promulgatarum super terminis substantialibus servandis in causis criminalibus, quæ contra contumaces instruuntur, graves afferre difficultates in exequendis contra delinquentes sententiis contumacialibus, ideoque, ut plurimum, postquam in fortiis Curiæ devenerint, a condignis punitionibus immunes evadere. Idcirco Eminentissimus, & Reverendissimus Dominus Cardinalis Sacchettus huic incommodo consulere intendens, de expresso Summi Pontificis mandato, statuit, atque declarat:

Primo, ut acta contumacialia suffragentur, etiamsi in foliis volantibus, non autem in aliquo libro registrata, atque descripta reperiantur.

2. Executiones citationum, tam ad respondendum inquisitionibus, quam ad sententiam, ac etiam intimationis Banni, præsumantur factæ ad domum solitæ habitationis Rei, etiamsi in relatione Nuncii id expressum non fuerit, quotiescumque, si oppositum non constet, dictus Nuncius retulerit, se executionem peregisse ad domum dicti Rei, exprimendo Civitatem, Castellum, Terram, Pagum, vel alium similem locum, ubi sita sit domus, in qua executio facta fuerit.

3. Eodem modo præsumendum erit, prædictas rationes executas fuisse, dimissa copia ad domum Rei, quamvis in executionis relatione non exprimeretur, executas fuisse, dimissa copia.

4. Præsumendum quoque erit, citationes executas contra inquisitos, qui habitationem non habebunt sub jurisdictione Judicis inquirentis, ut supra, executas fuisse per ipsarum citationum affixionem ad valvas Palatii Gubernatoris, vel Judicis inquirentis, aut ad valvas Ecclesiæ Cathedralis civitatis, vel Ecclesiæ Matricis, seu Parochialis loci, ubi Gubernator, aut Judex causæ residebit, etiamsi in relationibus executionum dictarum citationum non exprimeretur, citationes ipsas executas fuisse per affixionem, dummodo in dicta relatione appareat, dictas citationes executas fuisse ad valvas Palatii, vel Ecclesiæ.

5. Relationes, a Cursoribus, Nuncio, aut Ballivo faciendæ Cancellario criminali, aut alteri Notario, vim habeant, licet adnotatæ non sint sub commissione citationum, vel in libro inquisitionum, cum satis sit, ut a dicto Cancellario, vel Notario adnotatæ reperiantur in quocumque suorum actorum loco, etiamsi in foliis volantibus, dummodo cum tali declaratione factæ sint, ex qua executio illius actus particularis inferatur.

6. Tam inquisitiones, quam Bannum suffragentur, licet a Notario subscripta non sint: Cum pro eorum validitate sufficiat, ut, vel a Judice subscripta fuerint, vel præcedens ejusdem Judicis commissio eorum appareat; itaut, si vel subscriptio, vel commissio adsit, alterutra pro earum validitate sit satis, & ad hunc effectum commissio constare censebitur, dum in citationibus adnotatum appareat, easdem jussu Judicis factas fuisse.

7. Præterea, nullitatis vitio non erit tribuendum, si in prædictis citationibus dies datæ ipsarum non adnotabitur, dummodo in relationibus executionis earumdem citationum sit apposita dies, in qua executæ fuerint. Neque nullitas inducetur, si adnotata non apparuerit dies executionis citationis ad respondendum inquisitioni, quemadmodum circa hanc, & alias citationes supra dictum est.

8. Banni publicatio cum inserta citatione ad sententiam fieri, non solum elata voce, sed etiam per affixionem, aut alio æquipollenti modo possit.

9. Suffragetur sententia, licet in libro sententiarum non registrata, & quoties a Judice subscripta sit, cujusque folium in Cancellaria reperiatur, aut apud Notarium causæ, præsumatur, & habeatur tamquam lecta, & publicata.

10. Quoniam vero multoties a Reis allegata fuit nullitas actorū, eo quod decreta promulgata, aut citationes, vel intimationes executæ fuerunt, aut earum relatio facta fuit die non juridica, statuit Eminentissimus Cardinalis, ut pœnis, in prædictis ordinationibus appositis, subjiciantur Judices, Fiscales, Notarii, & alii, qui commissionem, vel executionem, vel relationem alicujus ex citationibus, vel intimationibus præscriptis ab iisdem ordinationibus peragent, aut fieri jubebunt die festo, qui, vel ex Sanctæ Ecclesiæ præcepto, vel ex consuetudine, aut constitutione particulari loci, debeat in honorem Dei, aut Sanctorum observari. Ac præter dictas pœnas, vult, ut Notarii primarii, eorumque Substituti, huic Capitulo non obtemperantes, pœnam triremium per decennium incurrant irremissibiliter exequendam.

11. Statuitur præterea, ne, ob præcedentes declarationes, Gubernatores, Potestates locorum, Notarii, Cancellarij, & alii, ad quos pertinet, liberi sint ab exacta observantia omnium, & singularum rerum in dictis ordinationibus sub 25. Maij 1641. publicatis constitutarum; sed ut omnes, & singuli Officiales, in iis comprehensi teneantur, ratione eorum Officii, atque obligentur ad illas custodiendas, & executioni mandandas sub iisdem pœnis, quæ in ipsis continentur, quos Eminentissimus Cardinalis irremissibiliter exequi jubet, ac si præcedentes declarationes publicatæ non fuissent, utpote quæ pro faciliori sententiarum contumacialium executione fiunt, non autem ut major in Officialibus incuria inducatur. Et quoniam ulterius exigitur, ut præsertim Judices, & Notarii diligenter super rerum dictarum observantia invigilent, declaratur pariter, quod, quoties in quocumque processu aliquod contra earumdem ordinationum, aut præsentis Edicti dispositionem actum repertum fuerit, devenietur ad pœnas supra positas contra Judicem, qui commiserit, aut subscripserit inquisitionem, vel citationem, aut Bannum, aut subscripserit sententiam contumacialem; necnon contra Notarium, qui quodcumque ex actis supra nominatis rogaverit, & contra Notarium Primarium, aut Cancellarium Officii, licet Fiscus non probet, defectum jussu, aut participatione alicujus ex ipsis commissum fuisse.

Declarat præterea Eminentissimus Cardinalis, harum declarationum publicatione, in consueto loco Campi Floræ facienda, obligari, infra 15. dies, quamcumque personam cujuscumque status, gradus, vel conditionis, & in quocumque loco Status Ecclesiastici mediati, aut immediati, perinde ac si in unoquoque loco publicatæ, & unicuique personæ intimatæ fuissent.

Dat. Romæ hac die 10. Maij 1656.

I. Card. Sacchettus.

Cæsar Rasponus Secr.

Anno-

Adnotatio Ioannis Zuffi I. C. Romani ad Constitutionem BARBERINAM.

SVMMARIVM.

Constitutio Barberina est male observata. num. 1.
Ficta confessio generatur ex contumacia. n. 2.
Dividitur Constitutio in multa membra, & quæ. n. 3.
Libellus Inquisitionis differt ab inquisitione, & quomodo. n. 4.
Libellus inquisitionis quæ continere debet. num. 5.
Libellus inquisitionis debet subscribi, vel a Judice, vel constare debet de ejus commissione. nu. 6.
Libellus inquisitionis deservit, ut reo absenti notificetur actio, qua Fiscus agere intendit. nu. 7.
Libellus inquisitionis magis petitio, quam inquisitio dicitur. num. 8.
Transmittitur Libellus, ut reo magis aperta sit via defensionis. num. 9.
Libellus inquisitionis quam conclusionem continere debet. num. 10., & 15.
Conclusio duplex est, & quæ. num. 11., & 14.
Lex concludit in criminalibus, & est invariabilis. num. 12.
Sufficit, quod libellus concludat secundum leges. n. 13.
Defensio denegatur Reo post terminum lapsum. nu. 16.
Judex considerat solum modum, quo lex conclu lit. num. 17.
Probationes ad libellum inquisitionis transmittendum quæ requiruntur. num. 18.
Indicia sunt in duplici genere, & quæ. nu. 19.
Indicia ad transmittendum libellum inquisitionis, & præsumptiva, & vehementia esse debent. n. 20.
Immo debent esse sufficientia ad inquirendum. nu. 21.
Libellus inquisitionis debet continere facti criminosi narrationem. num. 22.
Libellus inquisitionis non debet deficere ab iis, quæ possunt auferre Reis defensionem. num. 23.
Ideo debet esse certus, & clarus, non alternativus, nec inverisimilis. n. 24.
Si quid in libello inquisitionis detrahi oporteat, debet Reis intimari. num. 25.
Commissio citationis debet præcedere, cum citatio sit executio commissionis. num. 26.
An commissio citationis fieri possit die feriata. nu. 27. & seqq.
Feriæ in honorem Dei quæ sint. num. 29.
Citatio facta die feriata pro non feriata in tantum valet, in quantum dies feriata fuerit inducta ad favorem hominum. num. 30.
An commissio citationis præsumi possit. num. 31.
Citatio duo continere debet, & quæ. num. 32.
Lis substantiatur per interrogationem, & responsionem. num. 33.
Contumacia operatur idem quod responsio. n. 34.
Absens connumeratur inter reos per citationem ad respondendum. n. 35.
Terminus alius expectativus, alius peremptorius, & qui. num. 36.
Terminus peremptorius datur ad dirimendum. n. 37.
Verbum peremptorium debet apponi in citatione. n. 39.
Dilationes quotuplices sint, & quæ. num. 40.
Tres monitiones habent vim peremptorii, etiamsi non dicatur. num. 41.
Alternotiva vel *importat ordinem non electionem. num. 42.*
Nuncio in criminalibus non creditur de commissione citationis. num. 43. Secus in civilibus. num. 44.
Nuncius unius Baronis non potest exequi citationes in loco alterius Baronis. num. 45.
Quis non potest capi in Territorio alieno. num. 46.
An citatio exequi possit in Ecclesia. num. 47.
In Ecclesia non potest fieri recognitio cadaveris, & testes examinari. num. 48.
Citatio duo habet, nempe principium, & medium, & quæ. num. 49.
Laicis Judicibus non est licitum citare in Ecclesia, nisi de licentia Episcopi, & quando agitur de pœna pecuniaria. num. 50.
An Episcopis licitum sit citari facere in Ecclesia. num. 51.
An exul a seculari in Ecclesia refugiatus frangat exilium maxima inter DD. est altercatio. n. 53.
D. Nicolaus Antonius Hispanus pro suo tractatu de exilio laudatur. n. 54.
Referuntur DD. affirmantes exulem in Ecclesia de Territorio vetito refugiatum exilium frangere, qui tamen refelluntur. num. 55.
Exul non potest in loco per exilium probibito sepelliri. num. 56.
Occidens Bannitum in Ecclesia præter pœnas excommunicationis ad aliud non tenetur, contrarium verius. num. 57.
Reus potest in Ecclesia de mandato Iudicis secularis citari, & condemnari. num. 58. Contrarium. num. 92. de communi.
Bannitus citandus in Ecclesia per Rectorem inveniatur, & Nuncio præsentetur. num. 59.
Citari potest in Ecclesia etiam in pœnis pecuniariis. num. 60., & 93. Concilia. num. 95.
Exul a seculari in Ecclesia de Territorio vetito refugiatus non frangit exilium. nu. 61.
Peguer. Capoblanc. Baron., & Paschal. supra n. 55. *pro contraria opinione allegati reprobantur a* Moder. Pilaia. *num. 62.*
Et hanc esse communem opinionem testatur Sperell. *num. 63.*
Ecclesia posita in Territorio Principis secularis reputatur nihilominus extra illud, in quo Bannitus non potest puniri. num. 64.
Statutum seculare certas solemnitates adhiberi mandans non comprehendit actus factos in Ecclesia. num. 65.
Episcopus non habet Jurisdictionem in Ecclesia exempta, licet in sua Diœcesi posita. num. 66.
DD. superius allegati non feriunt punctum quæstionis propositæ. num. 67.
Casus præsens est de exilio injuncto Clerico refugiato in Ecclesia Diœcesis Episcopi exulantis. n. 68.
Episcopus licet Diœcesim habeat, caret tamen Territorio; sed distinctio hujusmodi Diœcesis, ac Territorii uti ventosa confutatur. num. 69., & seqq.
Episcopus tam de jure, quam ex Concilii Tridentini dispositione habet Territorium. num. 70.
Omnes Ecclesiæ in Territorio positæ, suæ præsumuntur. num. 71.
Card. Tusc. *in objecto allegatus, quod Episcopus Diœcesim non Territorium habeat, reprobatur etiam a semet ipso. num. 62.*
Diœcesis Episcopo assignata stat loco Territorii. n. 73.
Episcopus in suo Territorio habet merum, & mixtum imperium cum regalibus. nu. 74.
Episcopus habet Iurisdictionem in suis Ecclesiis, tam voluntariam, quam contentiosam, nu. 75. Li-

mita.nu. 112. 113., & 114.

Episcopus potest Clericos in Ecclesia verberare, & capi facere secundum aliquos.n. 76.

Episcopus, seu ejus Vicarius potest Clericum in Ecclesia refugiatum præceptare, ut Ecclesiam teneat loco tuti Carceris sub pœnis secundum aliquos. &c. n. 77.

Episcopus potest Parochum in Parochiali domo cum Concubina repertum extrahere, ac punire simul cum concubina.num. 78. Intellige. n. 130.

Amplia maxime stante consuetudine. num. 79. & 82.

Amplia præsertim post Gregorianam.num. 80.

Lim. supradictam conclusionem de consuetudine, non de jure procedente. num. 81.

Religiosus potest capi in Ecclesia, & Monasterio propriæ Religionis, non ut puniatur corporaliter, sed ad correctionem. num. 82.

Clericus stante consuetudine potest de ordine Episcopi in Ecclesia capi. 83. Contrarium.nu. 115.

Alias actum esset de disciplina regulari, & Clericali. nu. 84.

Coerctio tamen, seu carceratio debet fieri per Ministros Ecclesiasticos non seculares. num. 85.

Fractura exilis intrat, probata refugiatione exulis in Ecclesia de Territorio exulantis, supposito, quod Episcopus exulans habeat ibidem Iurisdictionem. num. 86.

Contraventio probatur ex ipsa, quod egressus a Territorio prohibito iterum illuc redierit, & in Ecclesiam se refugerit. num. 87.

Ideoque de jure intrat incursatio cautionis præstitæ de servando exilium. num. 88.

Reus exul in Ecclesia refugiatus debet ab omni pœnarum genere esse tutus. num. 89.

Ampl. procedere etiam in ejus fidejussore, & ratio assignatur. n. 90.

Refelluntur exempla superius pro contraria adducta. num. 91.

Citatio contra refugiatum in Ecclesia non potest fieri de mandato Iudicis secularis. n. 92.

Nec sub pœna pecuniaria Fisco applicanda, & ratio affertur. nu. 93.

Citatio in Ecclesia potest exequi de mandato Judicis Ecclesiastici, & in causis Ecclesiasticis, secus in aliis. nu. 94.

Conciliantur opiniones. num. 95.

Tex. in cap. Inter alia, & cap. Reum in object. supra allegat. nu. 60. intelliguntur de Compositione pro damnis parti illatis, non cum Fisco n. 96.

Abb. in cap. Inter alia, cum Asseclis supra allegatis sic intelligendus.n. 97.

Occidens Bannitum in Ecclesia potest puniri corporaliter de communi. n. 98.

Fidejussor exulis non apprehensi in loco vetito, non potest urgeri. num. 99.

Ampl. ut nec Testes de visu ad probandam contraventionem admittantur. num. 100.

Distinctio Statuti punientis arma asportantem, vel invenientem, uti vana communiter rejicitur. num. 101.

Simili pragmatica super armorum asportatione publicata Neapoli, ob clamorem Populi tumultuantis fuit illico suspensa. num. 102.

Capoblanc. de Baron. pro distinct. allegat. rejicitur. num. 103.

Apprehensio est necessaria pro contraventione exilii probanda, sicuti in delatione armorum. n. 104.

Ampl. de communi observantia in tota Republica Christiana. nu. 105.

Contraventio exilis non probatur contra fidejussorem ex sola exulis confessione. n. 106.

Confessio correi regulariter non nocet correo deponendi in Civilibus. num. 107.

Ampl. ut nec noceat correo credendi. nu. 108.

Ampl. idem procedere in criminalibus, rejectis Roland. Carth. contrarium sentientibus. nu. 109.

Cautela Criminalistarum procedendo contra transgressores exilii absque apprehensione refertur. n. 110.

In præsenti non fuit adhibita cautela, ideoque fidejussor non tenetur. nu. 111.

Jurisdictio, quam habet Episcopus in Ecclesia, restringitur ad causas spirituales, non autem contentiosas. num. 112.

Conciliantur sub distinctione DD. pro contraria oppositione adducti supra. num. 75. num. 113.

Barbos. de offic. Paroch. absolute negat Episcopo Iurisdictionis contentiosæ exercitium in Ecclesia. num. 114.

Refelluntur DD. contrarii, uti contra communem loquentes. num. 115.

Comprobatur rejectio Abbatis cum asseclis, tam in theo., quam praxi. nu. 116.

Consuetudo contra Immunitatem Ecclesiarum est potius corruptela non attendenda. num. 117.

Ampl. quamvis fuerit a Papa tolerata. n. 118.

Episcopus nec ad correctionem potest extrahere Clericum in Ecclesia refugiatum. num. 119.

Ampl. ut nec pro facienda pace, evitandis scandalis &c. num 120.

Religiosus invitus non potest extrahi ab alia Ecclesia non suæ Religionis. num. 121.

Ampl. quamvis occideret suum Superiorem n. 122.

Ampl. Imo, & si proprium Generalem secundum aliquos. num. 123.

Secus si delinquat intra septa Monasterii, reprobante Garbac. num. 124.

Depositus in Ecclesia loco carceris, potest etiam invitus extrahi, & ratio assignatur. n. 125.

Ampl. etiamsi depositus sit a Curia seculari de mandato Episcopi. num. 126.

Reus ductus per Ecclesiam a Satellitibus, non gaudet Immunitate. num. 127.

Opinio supra dicta non solum de jure, verum etiam ex mente omnium Sac. Cong. procedit. n. 128.

Abb. d. cap. Inter alia bis supra reprobatus, iterum & tertia reprobatur. n. 129.

Gonnet. sup. alleg. tenens contrarium ex consuetudine reprobatur. nu. 130.

Parochus post delictum confugiens ad Ecclesiam Parochialem gaudet immunitate ex mente S. Congregat. Immunitatis. nu. 131.

Resolutiones Sacrarum Congregationum habent vim legis in tota Christiana Republica, & ligant in conscientia. num. 132.

Ampl. etiamsi non publicatæ uti notoriæ. n. 133.

Intellige dummodo authenticæ exhibeantur, vel insertæ in monitoria A. C. in eadem causa, & inter easdem personas emanatæ. n. 134.

Ampl. procedere etiam ex Decreto Urbani VIII. n. 135.

Casus fractionis exilis est nimis levis, in cujus remissione partis consensus non requiritur. n. 136.

A transgressione exilii, uti materia pœnata, & odiosa qualibet causa excusat. n. 137

Exul a fractione exilii excusatur, ob amorem, ac timorem inimicorum in exeundo inventorum. n. 138.

Ampl. etiam ex causa Infirmitatis Parentum, istorum-

rumq. visitationem .n. 139.
Relatio debet fieri apud acta. n. 140.
Sententia lata, non expectata relatione Nuncii, est nulla. numer. 141.
Relatio licet sit de processu, tamen non est de ordine judicii, & quare. n. 142.
Relatio fieri potest absentibus partibus. n. 143.
Relatio an fieri possit die feriata in honorem Dei. numer. 144. & 147.
Arbitrator potest declarare pretium rei die Dominico. num. 145.
Relatio est quoddam testimonium Nuncii. n. 146.
Feriæ in honorem Dei sunt in duplici differentia, & quæ. num. 148.
Dies Dominici non comprehenduntur in derogatione feriarum. nu. 149.
Feriæ aliæ sunt ad commodum hominum, aliæ sunt reverentiales ad honorem Dei. n. 150.
Statutum disponens, quod omni tempore etiam feriato possit fieri executio, non comprehendit ferias in honorem Dei. n. 151.
Relatio citationis potest fieri etiam post terminum citationis. num. 152.
Citatio carens die præsumitur facta die relationis. num. 153.
Relatio citationis debet continere fuisse executam domi solitæ habitationis .n. 154.
Citatio ad domum ingerit scientiæ præsumptionem. num. 155.
Relatio citationis factæ domi sine qualitate solitæ habitationis non suffragatur. n. 156.
Qualitas solitæ habitationis ponitur ad differentiam hospitii. num. 158.
Hospitium est domus in motu, & peregrinationis. num. 159.
Citationes, quæ fiunt ad hospitium contra forenses, non tenent. num. 160.
Habitator est, qui residendi animo sive in suo, sive in conducto, sive in gratuitu consistit, & differt ab hospite. num. 161.
Qualitas solitæ habitationis simpliciter relata a Nuncio suffragatur, etiamsi citatus habeat duas habitationes. num. 162.
Dubitatio resultans inter duo extrema non vitiat, si quodlibet extremorum sit ejusdem naturæ. n. 163.
Domus solitæ habitationis intelligitur illa, quam inhabitat tempore citationis. nu. 164.
Bannum est hominis diffidatio. num. 165., & est comminatoria. num. 167.
Diffidatio est licentia quædam offendendi. n. 166.
In Banno exprimi debet summarie delictum, quia delictum est causa Banni. num. 168.
De Commissione Banni apparere debet. n. 169.
Pœna in Banno exprimi debet. n. 170.
Pœna expressa in Banno præsumitur expressa in sententia, fortasse sine pœna lata. n. 171.
Bannum terminum continere debet, quo elapso inducta videtur confessio. n. 172.
Confessio ficta acceptata tolli non potest. n. 173.
In quo differat Constitutio Barberina a Constitutione Marchiæ in cap. 10 lib. 4. n. 174.
Bannum debet publicari alta voce ad valvas Palatii Gubernatoris, vel Potestatis. n. 175.
Bannum debet intimari domi solitæ habitationis, dimissa copia. nu. 176.
Bannum est maximi præjudicii n. 177.
Reo comparente in termino banni resolvitur bannum in simplicem citationem. n. 178.
De publicatione, & intimatione, ac copia banni dimissa debet fieri relatio apud acta. n. 179.
Negatio Rei fuisse citatum non facit vacillare Nuncii relationem. n. 180.
Terminus Banni computatur a die executæ intimationis. nu. 181. & quare. ibidem
Terminus Banni a nostra commissione præfixus non potest a Judice minui. n. 182.
Contra forenses debent fieri diligentiæ de reperiendo domum, ubi habitare potuerint. n. 183. alias ad valvas fieri debet citatio. n. 184.
Forensis quis sit. nu. 185.
Paria sunt forum sortiri, & statuto ligari. n. 186.
Forensis fit de foro illius civitatis, in qua deliquit. num. 187.
Clericus ligatur statuto illius loci, ubi litigat, quoad ordinatoria. nu. 188.
Terminus ad perquirendum reum citatum assignari potest. num. 189.
Procurator in criminalibus non admittitur. n. 190.
Salvus conductus aliquando contumacibus conceditur. & in quibus casibus. n. 191.
Contumacibus condemnatis salvus conductus offerri debet. num. 192.
Damnatus dicitur, qui morte, exiliove coercitus est. num. 193.
Contumacibus accusatis, vel denunciatis debet offerri salvus conductus n. 194.
Differt salvus conductus oblatus condemnato ab illo, qui offertur reo accusato, & in quo. n. 195.
Salvus conductus non offertur pro levi causa, & in damnum Reipub. n. 196.
Reo enunciato criminoso, seu facinoroso in libello inquisitionis debet offerri securitas. n. 197.
Qui habet securitatem, si ei aliquid triste denunciatur, excusatur si non comparet. n. 198.
Ad Judicem facilis esse debet aditus nn. 199.
Contumax non dicitur, qui timet ire ad Judicem. n. 200
Judex ignorans reum damnatum, vel delinquentem non tenetur ei offerre securitatem, si non petatur. num. 201.
Citatus pro uno delicto, si timet molestari pro alio, potest petere salvum conductum. n. 202.
Salvus conductus beneficium est. n. 203.
Citatus, ut veniat ad Judicem, habet securitatem a lege. n. 204.
Securitas proveniens a simplici citatione est securitas interpretativa. n. 205.
Assicuratus cum literis salvo conductu munitis non tenetur accedere, & quare. n. 206.
Salvus conductus est fragilis cautio. n. 206.
Reus non tenetur comparere, nisi ei data fuerit certa securitas. num. 208.

NON minus provida, quam necessaria fuit hæc Constitutio, sed adhuc ab imperitis male observata, & tamen facilem posuit modum observandi.

Verumquia in præsenti Tractatu de Legitimatione Criminalis Processus inter alios modos legitimandi numeravimus legitimationem resultantem ex ficta confessione, quam, servatis terminis dictæ Constitutionis, generat contumacia, ideo visum fuit opportunum aliqua super ea notare.

Dividitur hæc Constitutio in multas partes, seu potius in quamplura membra distinguitur, nimirum in libellum inquisitionis, in citationem ad respondendum prædictæ inquisitioni, in terminum in prædicta citatione assignandum, in commissionem de citando

in

in executionem prædictæ citationis, in relationem faciendam de dicta executione facta, in bannum cum insertione citationis, in intimationem banni, ac tandem in sententiam condemnatoriam.

De Libello inquisitionis.

SCiendum est, quod libellus Inquisitionis differt ab ipsa inquisitione, quoniam libellus est potius titulus criminis, quam inquisitio dicitur, ut notat *Clar. in quæst. 31. num. 8. vers. sive titulus &c.* & continere debet nomen Judicis inquirentis, & ejus officium, nomen inquisiti, & totam seriem facti, tempus, & locum, & subscriptionem Judicis inquirentis, ut notat *Ambrosin. in ejus tract. de modo formandi proc. informativum lib. 5. cap. 1. n. 26.*

Quoad subscriptionem Judicis fuit provisum ab Eminentissimo Card. Sacchetto de ordine Sanctissimi, quod sufficiat vel subscriptio Judicis, vel commissio Judicis, dummodo appareat notatum in citatione, factam fuisse de ordine Judicis; ut in dicta declaratione num. 6. ibi: *che tanto l'Inquisitioni, quanto il bando suffraghino, ancorche non sottoscritti dal Notaro, bastando per loro validità, che siano sottoscritti dal Giudice, o che n'apparisca la commissione precedente del medesimo Giudice, di modo, che essendovi o la sottoscrizione, o la commissione, una di esse basti, per la loro validità, & a questo effetto si stimerà constare della commissione, mentre apparisca notato nelle citationi essersi fatto le medesime d'ordine del Giudice.*

Sciendum tamen est, quod libellus iste inquisitionis deservit, ut Reo notificetur actio, qua Fiscus agere contra eum intendit; nam sicut in civilibus actor debet edere Reo actionem, ut possit deliberare, an velit cedere, vel contendere *l. 1. ff. de edendo*, ita in criminalibus oportet, quod Fiscus inquisito, & precipue absenti manifestet suam actionem criminalem, & ut evadat instructus de omnibus, quæ contra eum prætendit Fiscus *l. 1. num. 5. ff. de edendo ibi debet dari copia inquisitionis*, & sic ut deliberet, an velit cedere fatendo, vel contendere negando, & reo absenti trasmittitur ad instar libelli accusationis, quo fit, ut magis petitio, quam inquisitio dicatur, ideo debet esse certior, & magis coarctans ad hoc, ut reo, cui transmittitur, sit magis aperta via defensionis, nam ignorans non videtur fateri, nec consentire, *Bald. in l. unum. n. 17. ff. si certum petatur.*

Dubitari tamen potest, an libellus iste continere debeat conclusionem, eo quia trita Doctrina est, quod in criminalibus non concludatur, *Bal. in l. communis num. 5. C. de accusat. & inscript. & in l. & si severior C. ex causis infam. irrogat.*

Sed distinguendo dicimus, quod cum conclusio duplex sit, una tacita, altera expressa, regula supradicta procedere in conclusione expressa, non in tacita, quia si esset in potestate libellantis expresse concludere, posset petere, quod homicidio imponeretur pœna, vel gravior, vel mitior secundum animi sui affectum, quod pareret magnum inconveniens, & derogaret legi, quæ semper in criminalibus concludit, & est invariabilis, *cap. qualiter, & quando de accusat. & cap. licet Heli de Simon. Bald. in l. si quis num 3. C. de accusat. & inscrip.* si vero loquimur de tacita conclusione, quæ fit a lege, utique dicendum posse fieri, ut notant *Bart. & Alex. in l. 1. §. fin. ff. de quæstionibus, Ang. in auth. jubemus C. de judiciis Add. ad Bald. in d. l. si quis litt. C. de accusat. & inscript.* & cum libellus legibus inhærere debeat, sufficit, quod concludat secundum legum dispositiones, *Bald. in rub. de rebus cred. num. 5. vers. si competeret, & in l. 11. in 6. ff. de lib. & posth.*

Sed iterum distinguas, quod conclusio duplex est una probationum, altera accusationum, & differunt inter se, quia conclusio probationum ponit terminum ipsis probationibus, sed conclusio accusationis ponit terminum pœnis infligendis, ac proinde in libello accusationis, seu inquisitionis, non debet concludi, nisi tacite ad normam legum, prout etiam in probationibus concluditur, & tacite, & expresse, veluti quando finit reus, vel Fiscus, tempora data ad probandum, vel defendendum sibi; defensio enim post terminum denegatur, eo quia alias frustra daretur terminus, si nihil operaretur, *l. 2. §. si ad diem ff. de re milit. cap. coram de restit. in integr. Bald. in l. si ea num. 13. C. de his, qui accusar. non poss.* Ideo Judex non debet considerare, nisi modum, quo lex concludit juxta qualitatem delicti, *Bald. in l. & si severior C. ex quibus causis infam. irrog.*

De probationibus requirentibus ad transmittendam inquisitionem.

QUæri etiam potest, quæ probationes requirantur ad transmittendum hunc inquisitionis libellum, & dico, quod aliqui voluerunt requiri probationes plenas, & convincentes, ut inter cæteros dicit *Marsil. in practica crimin. in §. postquam num. 48.* & alii, quos citat *Farin. qu. 11. num. 16. per textum in l. raptores C. de Episcopis, & Clericis, & in l. unica C. de capto*, ibi: *post legitimas juri cognitas probationes*, sed alii, & melius dicunt requiri, quod probationes sint ex indiciis legitimis resultantes: ideo scias, quod indicia sunt in duplici genere, quædam ad inquirendum, quædam ad transmittendam inquisitionem, sufficientia indicia ad inquirendum, sufficit, quod sint dumtaxat præsumptiva, ut per *Angel. de Malef. in verb. hæc quædam inquisitio §. 2. num. 3.* & ibi *Augustin. in addit. Boss. in tit. de inquisit. num. 8.* Indicia vero ad transmittendam inquisitionem, non solum præsumptiva, sed etiam magis vehementia esse debent, ac ex probabilibus argumentis resultantia, ut *per Clarum in q. 20. vers. ad formandum, Farin. quæst. 9. num. 20. vers. sed quæ sint, & qu. 1. num. 48.* ubi dicit, quod hæc procedunt de jure Constitutionis Pii V. la 137. Ad effectum transmittendi inquisitionem sufficiunt indicia ad inquirendum, ibi: *si tamen legitimis indiciis ad inquirendum*, & ita sentit *Joannes Plotus cons. 72. num. 16. inter cons. crimin. lib. 2. & Facin. cons. 5. num. 99.* & ratio est, ne sit in arbitrio Judicis quoscunque vexare, ut dicit *Guazz. defens. 9. n. 1*

Quæ continere debeat libellus inquisitionis.

JAM supra diximus, quod cum libellus iste habeat vim libelli accusationis, continere debet facti criminosi narrationem, item tempus, locum commissi delicti, *Catar. de capto bannito cap. 1. num. 386. 388. Clarus qu. 31. vers. quæro nunc & vers. quæ nunquid Farin. cons. 86. num. 15. & 58.* item qualitatem facti, quoniam si fuerit formata inquisitio de consilio, & persuasione, & formari debeat de mandato utique esset nulla, *Bero. cons. 170. nu. 3. cons. 55. num. 6.* & hæc omnia requiruntur, ut defensiones reis sublatæ non censeantur, qui si velint probare suam

suam innocentiam, habeant, quæ deducere possint, *Farin. dicto cons. 86. num. 15. & cons. 111. nu. 7. Vermigl. consil. 246. num. 13.*

Item debet esse certus, & clarus, non autem alternatim factus, nec inverisimilia, seu impossibilia continere, ut *idem Farin. dicit in d. cons. 36. num. 59. & 60.* & tandem si non constet de corpore delicti, formari libellus iste minime potest, *Farin. cons. 23. num. 2.*

Verum quia aliquando evenit, quod ex isto libello transmisso aliquid detrahi debet, puta qualitas assassinii, vel proditionis, quæ forsan in processu probata non existeret, ut probat *text. in l. delictis §. si detracta ff. de Novalibus Farin. quæst. 1. num. 23.* tunc, ut hæc detractio afficiat, debet ipsi reo intimari, *Angel. Aretin. in verbo qui Dominus Judex num. 2. & 3.* & late dixi *in quæst. 4. num. 9. & 10.*

De Citatione ad respondendum inquisitioni.

QUoad citationem ad respondendum inquisitioni, desideratur, quod præcedat commissio Judicis, nam nemo citari debet, quin præcedat ista commissio, *Angelus in l. neminem num. 1 C. de custodia reorum, Clarus quæst. 31. num. 4.* quocirca citatio dicitur executio commissionis, ut dicit *Bald. in leg. nec quicquam §. ubi decretum num. 9. ff. de off. Proconsulis.*

Et circa hanc commissionem citationis duo notanda sunt, quæ sæpius vidi in quæstionem venisse, unum scilicet, an fieri possit die feriata, alterum an præsumi possit.

Quoad primum *Bald. in l. si feriatis num. 4. ff. de feriis* dicit, hanc quæstionem tractasse *Innocent. in cap. conquestus de feriis, & Cyn. in l. dies festus C. eod.* sed ipse dicit, quod aut ille actus commissionis requirit causæ cognitionem, & non potest fieri die feriata, aut non requirit hanc causæ cognitionem; & tunc fieri potest die feriata, quoties in tempus juridicum conferatur, *arg. textus in l. in tempus ff. de hæred. instituen.* quod tamen dicit verum, nisi essent feriæ in honorem Dei, quia tunc indistincte non valet prædicta commissio, quia lex resistit principio, ut *dicta l. dies festus, C. de feriis* & facit *textus in sui ratione in l. si minor ff. de servis exportandis*, & hic opportune notandum est, quod feriæ in honorem Dei non solum sunt illæ, quæ immediate celebrantur ad Dei honorem, ut sunt dies Pascalis, Natalis, & hujusmodi, sed etiam dies festus Sanctorum, immo & feriæ repentinæ, quę celebrantur in honorem Summi Pontificis, quia reverentia, quę fit Summo Sacerdoti, fit ipsi Deo, *l. non distinguimus §. Sacerdotio, ff de arbitris, Bald. in l. ut proponis num. 1. C. quomodo, & quando*, ubi non facit differentiam inter ferias Sanctorum, & illas in honorem Dei celebrandas, juxta *illud gloriosus Deus in sanctis ejus:* ideo citatio facta die feriata in tantum valet, in quantum dies feriata fuerit inducta favore hominum, quia tunc non est prohibita citatio, quamvis non sit justa comparitio, ut *in l. 1. in principio ff. de furtis*, quod non est sic in feriis inductis in honorem Dei, & Sanctorum, in quibus est impositum silentium ipsi præconi, *l. dies festus C. de feriis, Bald. in l. in tempus 62. ff. de hæred. institen.*

Quoad secundum, scilicet, an commissio citationis præsumi possit, dicendum, quod non, quia hæc est solemnitas, quæ debet prævenire actum citationis *l. 1. C. de fid. instrum. Abb. cap. 2. num. 33. vers. an autem de judicis*, & sic cum sit extrinsecæ solemnitatis non præsumitur, *l. quæcumque §. ultimo ff. de pub. in rem act.* & ita videtur tenere *Menoch. de præsumpt. præsumptione 24. lib. 2.* ubi extendit, & declarat per plures casus, quamvis per Declarationem Eminent. Sacchetti aliter dispositum sit ut dixi.

Modo de ipsa citatione dicendum est, quę duo continere debet, unum consistens in monendo reum ad respondendum, alterum in præfigendo terminum ad comparendum, & quod terminus sit certus, & peremptorius.

Quoad monitionem, ut reus respondeat, sciendum est, quod lis substantiatur per interrogationem, & responsionem *l. 1. C. de litis contestatione;* at cum inquisitio transmissa habeat vim libelli, cui respondendum est ad effectum contestandi litem, ut *ex Bald. in l. 1. num. 6. ff. de edendo*, & quamvis reus citatus, ut plurimum efficiatur contumax in non respondendo, nihilominus prædicta contumacia idem operatur, quod responsio, ut dicit *Bald. in l. prius num 30. C. de his, qui accusar. non poss.* & sic operatur idem, quod litis contestatio, ut alias dixi *in quæst. 60. num. 16.* ac proinde necessarium videtur citare reum absentem, ut respondeat inquisitioni sibi transmissæ, ut per istam litis contestationem absens inter reos connumeretur, *Clarus qu. 14. num. 13.*

Quo vero ad terminum, sciat, quod alius est terminus expectativus, alius peremptorius, primus datur ad deliberandum super responsione ad interrogata *l. qui interrogatur ff. de interr. act.* ut sciat super quo debeat respondere, *l. de ætate §. ex causa ff. eod.* & citatio continens terminum expectativum non potest dici peremptoria, ut dicit *Bald. in l. ut perfectius num. 11. C. de anna. except.* Secundus vero datur ad dirimendam disceptationem, hoc est ultra non pateretur contumacem tergiversari, & dicitur terminus peremptorius, quia est exclusivus rei absentis ad postea respondendum, *Bald. in l. ad peremptorium ff. de judic. & ubi quis, &c.*

Verbum autem peremptorium debet apponi in citatione, quia aliter summaria citatio non haberet vim peremptorii, *& Bart. notat. in l. si finita §. Julianus C. de damno infecto*, quod idem sit dicere una pro omnibus, & dicere peremptorie, nam verbum *pro omnibus* est verbum Judicis, & verbum *peremptorie* est verbum legis, imo idem est dicere una pro tribus, quam peremptorie; *Bald. in l. consentaneum num. 3. C. quomodo, & quando.*

Quocirca est de forma citationis contra absentem habere verbum peremptorie, quia absens debet arctari ad respondendum, nam ubi est præsentia personarum, ibi non requiritur peremptorium *l. cessante ubi Bald. C. quomodo, & quando*, neque necessaria est dilatio ad deliberandum, *idem Bald. in l. cum falsum num. 2. ff. de acquir. hæred.* & hoc fundatur in distinctione, quam refert *Sanfelicius in decis. 235. num. 5.* auctoritate *Bart. in d. l. cessante vers. duo nota ex ista lege:* distinguit enim *Bart.* quod quædam sunt dilationes, quæ dantur ad probandum, & ibi omnis dilatio est peremptoria, etiamsi non dicatur; quædam est dilatio, quæ datur ad allegandum, & ista non est peremptoria, nisi dicatur *auth. jubemus C. de judiciis;* quædam est dilatio expectatoria ad veniendum, & hæc dilatio, si datur a Judice, semper intelligitur peremptoria, etiamsi non dicatur, *secundum ultimam glossam in d. l. cessante*

sante: si vero datur per Nuncium, vel per Epistolam, vel per Edictum, tunc si sunt tres monitiones habent vim peremptorii, etiam si non dicatur *l. tres C. quomodo, & quando*; si vero præcedit una tantum citatio, non habet vim peremptorii, nisi dicatur, hoc idem tenuit *Angel. in dicta leg. cessante*.

Formata hac citatione, mandatur Nuntio, ut illam una cum libello inquisitionis præsentet Reo domi solitæ habitationis, vel personaliter, vel ad valvas Curiæ. Et scias, quod hæc alternativa, ordinem, non electionem significat juxta ea, quæ docet *Farin. in quæst. 11. num. 41. Bart. in l. 3. §. prætor ait n. 12 & 13. ff. de damno infecto, Vant. de nullitate ex defectu citat. num. 83. Nellus de Bannitis 3. p. 1. temporis*. Et hic nota, quod licet Nuncius non possit, nec debeat citare aliquem, nisi præcedente Judicis commissione, seu ejus mandato, de qua commissione, seu mandato debet constare, tamen quoad fidem Nuncii, illi non creditur de tali commissione *Bald. in l. neminem num. 2. & 3. C. de exhib. reis* ubi dicit auctoritate *Jo. Butr.* hoc esse verum in criminalibus, sed in civilibus sufficere, quod Nuncios referat se citasse de judicis mandato, seu commissione, quod tamen non procedit, quando ipsi Nuncio dirigitur commissio, scilicet quando judices dicunt Nuncio, cites talem personaliter, si eum personaliter inveneris, alioquin ad domum solitæ habitationis, & nuncius refert citasse domi, quia personaliter non invenit, tunc statur ejus relationi *Bald. in l. properandum §. & si quidem num. 13. C. de Judiciis*.

Scias tamen, quod Nuncius unius Baronis non potest exequi citationes in loco alterius Baronis, eo, vel ejus officiali irrequisito: *Boer. decis. 8. in fine. Foller. in practica crimin. in verbo fiat relatio nu. 17. Rovit. pragm. 1. de jurisd. in vicem non turb. num. 16.* & ratio est, tum quia non potest unus Judex citare per nuncios alterius Judicis, *Bald. in l. 1. num. 13. ff. de offic. Præfecti prætorio*. Tum quia quis non potest abduci de loco alieno ad locum alterius, & per consequens in territorio alieno quis capi non potest, *cap. ex parte, il. primo, de verb. signif. Bald. in l. qui sit fugitivus §. apud Labeonem ff. de ædilitio edicto, & in l. extra terminum num. 15. ff. de jurid. omn. jud.*

Et hic opportune venit illa quæstio, an in Ecclesia citatio exequi possit, & ratio dubitandi est, quia cum Ecclesia sit exempta a jurisdictione laici Judicis, non idcirco videatur sejuncta, & remota a territorio jurisdictionis secolaris, cum dicatur Regia Civitatis, vel Castri, in quibus est ædificata: *Bald. in l. satisque num. 1. ff. de in jus vocan.* Nihilominus cum in ea fieri non possit recognitio cadaveris, nec in ea testes examinari, ut dicit *Guazz. defens. 4. cap. 2. num. 10. in fine, & defens. 20. cap. 9. num. 39.* videtur dicendum, quod neque citatio in ea exequi possit.

Sed pro resolutione dicas, quod citatio habet in se duo, primo scilicet principium, nempe commissionem quæ residet in Judice, & hæc, ut dixi, sicut non potest fieri die feriata in honorem Dei, ita non potest fieri in Ecclesia; secundum habet medium, quod est ministerium executoris, scilicet Nuncii, & hoc sicut fieri potest die feriata, nisi fuerit dies Dominicus, ita potest fieri in Ecclesia, *Bald. in lib. 3 nu. 5. C. quibus ex causis in integrum &c. & in l. omnes qu. §. verum nu. 2. C. de Episc. & Cleric & in l. satisq. sub nu. 1. ff. de in jus vocan. & in l. plerique ff. eod.*

Verum quia per supra dicta laicis Judicibus non est permissum citare in Ecclesia, nisi de licentia Episcopi, ut dicit *Rovit. in d. prag nu 17* & quando agatur de inferenda pœna dumtaxat pecuniaria, ut firmat *Abb. in cap. inter alia nu. 8. de Immun. Valer. consult. 81. per totum Sanfelicius decis. 141. n. 4.* operæ pretium est videre, an eisdem Episcopis licitum sit hoc facere, & ad hujus quæstionis decisionem consideretur brevis, & eloquens consultatio super non fractione exilii a proprio Episcopo cuidam Clerico injuncti a tota Diœcesi, ac servari ex promissi sub cautione scutorum mille auri non obstante, quod in Ecclesia se refugerit, Domini Tarquinii Urbani J. V. D. Collegialis Romani Protonotarii Apostolici, olim de tempore san. mem. Innocentii X. in Regno Neapolitano Legatorum Piorum Generali Collectori.

Controversa quæstio celebris est a paucis tacta, & nondum resoluta, An exulare jussus a Diœcesi per proprium Episcopum sub cautione sc. 1000. Auri de illud servando, si receperit se in aliqua Ecclesia de Diœcesi prohibita, possit contra ipsum uti exilii fractorem d. cautio incusari, & ad solutionem urgeri, quamobrem Consultos, ut pro veritate respondeam, fretus rationibus, ac auctoritatibus infra scriptis negative respondere cogor.

Pro intelligentia quæstionis placet in primis advertere, quod in præsenti non agitur de exilio injuncto a Principe, seu curia seculari, in qua maxima inter DD. est altercatio, inter quos etiam magni nominis non defuerunt firmantes exulem a Curia seculari in Ecclesia tutatum in eindem Territorio positam exilium fregisse. *D. Nicolaus Antonius Hispanus in Urbe pro Maiestate Catholica dignissimus Residens, nostri temporis celebris Iurisconsultus in suo eleganti tractatu de exilio lib. 2. cap. 34. num. 33. Sarp. de Jure Asil. cap. 5. fol. 53. Decian. tract. crim. lib. 6. cap. 30. num. 15. Paschal. de vir. Patr. potest. par. 3. num. 25. qui præ cæteris quatuor argumentis totis viribus hanc opinionem firmare conatur, Capoblanc. de Baron. cap. 34. num. 6. tom. 2. Baron. de effect. Inimic. 45. nu. 5. Peguer. dec. cathal. 260. n. 9. Sperel. dec. forens. Eccles. 51. num. 27.* imo, & exulem decedentem non posse in loco prohibito propter exilium sepeliri a *Capoblan. de Baron. pragmat. 8. num. 73. to. 1. Novar. de gravan. Vassallorum grav. 313. num. 2. Guazzin. ad defens. def. 33. cap. 27. num. 21. Gizzarell. dec. 15. ubi de Angel. num. 2. Baron. de eff. inimicit. eff. 45. num. 24.* prout, & *alii* comprobare præsumunt, exemplo Bannitum occidentis in Ecclesia refugiatum impune ex edicto, seu bannimentis Principis secularis occidi mandantis, ut præter pœnas excommunicationis ad alias pœnas pro homicidio inflictas, nullatenus teneatur, ut quis reperto in Ecclesia posita in Territorio bannientis, *Decian. tract. criminal. lib. 6. cap. 26. num. 8. ante med. Clar. in prax. lib. 5. §. homicidium num. 188. Peregrin. de immunit. cap. 5. num. 11. Squillant. de obligat. Cleric. par. 5. dub. 14. num. 9. Farinacc. de delict. quæst. 23. nu. 15. quæst. 103. num. 348. Ventrigl. in prax. notab. Eccles. par. 2. Mar. Antonin. var. resolut. 15. num. 1. lib. 3.*

Quinimo criminis Reum in Ecclesia refugiatum de mandato Judicis secularis posse ibi personaliter moneri, citari, ac in pœnas debitas condemnari *l. præsenti ubi Bart. num. 3. C. de his, qui ad Eccles. confug. Bald. in l. 2. nu. 9. C. de Sacros. Eccles. Valasc. consult. 81. nu. 4. Farinac. de Immunit. in open-*

pendic. cap. 3. num. 57. Saufelic. deciſ. Ecclеſ. 141. num. 4. lib. 1. Vbert. de citation. cap. 7. num. 197. par. 1. ubi in Eccleſiæ domibus citandum latitantem debere, per Rectorem inveniri, ac Nuntio citanti præſentari, vel ſaltem ad pœnas pecuniarias per text. in cap. inter alia de immun. Eccleſ. cap. reum 17. quæſt. 4. ibi Reum ad Eccleſiam fugientem nemo extrahere audeat, tamen legitime componat.

Et nihilominus tam ex numero DD. quam ex pondere rationum prævalet prædictis communis opinio pro non fractione exilii a Curia ſeculari injuncti, *ut de communi Alciat. de præſumpt. 33. num. 5. Guazzin. ad defenſ. tom. 1. def. 1. cap. 38. num. 54. Clar. in prax. crim. §. fin. quæſt. 3. ubi Baiard. n. 8. Barbos. de jur. Eccl. cap. 3. n. 150. Cochiet. de Jurid. p. 4. quæſt. 65. n. 2. Craſſ. de effect. Cler. 1. n. 617. Farinac. cons. 214. n. 8. & ex Neotericis Dian. de Immunit. par. 4. tract. 1. reſol. 92. per tot. Del Bene de Immun. cap. 16. dub. 24. ſect. 17. n. 13. par. 2. Caſtropal. oper. moral. trac. 11. reſol. 31. to. 2. Donat. de Aſil. reſol. 71. n. 6. Ciarlin. contr. for. cap. 10. n. 15. Donat. Anton. de Marin. reſol. Jur. c. 116. n. 7. & reprobatis Pegner. 62. Capoblanc. Baron. & Paſchas. firmat. Pilaja decis. Pontific. 4. n. 90. in fin. lib. 2.* quam opinionem, uti communem, contrariis fugatis, pleno calamo ſequitur *Sperell. deciſ. for. 63. Eccl. 127. nu. 18. & ſeqq.*, & ratio eſt quia cum Eccleſia prorſus ſit exempta a Juriſdictione ſeculari, reputatur quoad ipſum perinde, ac ſi fuiſſet extra ejus Territorium, in quo Bannitus non poteſt puniri, *cap. cum Epiſcopus de offic. ordinar. in 6. cap. 1. de privil. eod. lib. Cinus in aut. ſi quis poſt Card. l. Jul. de adult. l. præſenti C. de his, qui ad Eccleſ. confugiunt, Bald. l. cunctos populos num. 13. C. de Sum. Trinit., & fid. Cathol. Bellet. diſquiſit. Cler. tit. de exempt. Cler. a ſtat. ſecular. c. 4. num. 34. & 37. Federic. de Senis conſ. 99. num. 1. Cald. conſil. 13. de Judic. Rolan. conſ. 33. num. 46. lib. 3.*

Hinc eadem ratione dicimus, ſtatutum ſeculare jubens ſervari in contractu, ſeu Teſtamentis quaſdam ſolemnitates, non comprehendere defectu poteſtatis contractum, ſeu Teſtamentum factum in Eccleſia, uti exempta ab illius diſpoſitione, & juris fictione extra ſtatuentis Territorium, *Angel. de P[illegible]uſ. conſ. 233. num. 2. Zuccard. conſ. 75. num. 26. Apont. conſ. 148. num. 18. ſeqq. vol. 2. Bombin. conſil. 8. num. 39. Rot. deciſ 193. num. 15. 16. p. 9. recente, & in Romana, ſeu Januen. Locorum Montium 26. Junii 1648. coram Reverendiſſimo Cerro Decano.*

Prout etiam in fortioribus obſervamus, Epiſcopum non habere Juriſdictionem in Eccleſia exempta, licet in ſua Diœceſi, ſeu Territorio poſita, quæ remanet nullius, & perinde, ac ſi extra illius Diœceſim, *cap. luminoſi 12. qu. 2. cap. 1. de privileg. in 6. Farinacc. de Immunit. cap. 22. num. 35. in appendic. Caſtrenſ. conſil. 18. num. 7. Ciarlin. contr. for. cap. 10. num. 21. Donat. de Aſil. cap. 71. num. 7. & 8. Sperell. deciſ. for. Eccleſ. 3. num. 12. Rot. deciſ. 342. num. 3. p. 1. recent.*

Sed nec ex prædictis, adhuc cardo noſtræ quæſtionis tangitur, animadverſo, quod præfati DD. omnes, vel loquuntur in exilio injuncto a curia ſeculari, vel ſi de injuncto ab Eccleſiaſtica, loquuntur de exule refugiato in Eccleſia exempta, quæ ex prædictis non eſt ſub juriſdictione ratione Diœceſis, nec Territorio Epiſcopi exulantis, quorum propterea neuter eſt caſus noſter, in quo agitur de exilio injuncto Clerico refugiato in Eccleſia Diœceſis Epiſcopi exu-lantis, non aliter exempta, in qua propterea non cadit dubitatio eſſe de illius Territorio, *Craſſ. effect. Cler. 1. nu. 617. Ciarlin. contr. for. 10. nu. 16. lib. 1. Farinac. cons. 214. nu. 3. Sperell. dec. 27. nu. 18.* vanaque, nimiſque ventoſa ſemper fuerit reputata aliquorum diſtinctio, quod licet Epiſcopus Diœceſim habeat, careat tamen Territorio, ut per *Boer. decis. 364. n. 8. Peregrin. de jure Fiſci lib. 1. tit. 2. nu. 110. verſ. unde infertur, Card. Tuſcus verb. confiſcatio conclus. 732. nu. 1. Urſell. in exam. Apum concl. 139. num. 27.*

Cum tam ex Sac. Canonibus, quam ex diſpoſitione *Sac. Concilii Tridentini cap. 3. ſeſſ. 25. de reformat.* quæſtio hæc prorſus ſopita remanſit; Epiſcopus enim de jure non ſolum habet Territorium, ut de communi contrariis rejectis *Guazzin. de confiſcat. quæſt. 2. ubi Modern. Aſculan. ad l. n. 15. & 16. per text. cap. animarum de conſtit. in 6. Modern. Palaja deciſ. Pontif. 4. nu. 90. lib. 2.* ſed omnes Eccleſiæ in eo poſitæ de ſuo Territorio præſumuntur, *cap. omnes Baſilicæ §. 16. quæſt. 7. Donat. de Aſil. reſol. 171. per tot. Mar. Antonin. var. reſol. 14. nu. 1. lib. 3. Del Bene de Immunit. Eccleſiaſt. cap. 10. dub. 8. nu. 2. & 3. Campanil. diverſ. jur. rub. 12. cap. 13. nu. 8. Craſſ. de eff. Cler. 1. n. 617. Farinacc. cons. 214. num. 3. lib. 1. Ciarlin. controv. for. cap. 10. nu. 16. lib. 1. Card. Tuſc. verb. Immunitas concluſ. 59. n. 16. Guazzin. ad defenſ. reor. lib. 1. cap. 8. nu. 28. Sperell. deciſ. 127. num. 18., & deciſ. 3. n. 9., & 10. & deciſ. 4. num. 7.* ubi reprobans Cardinalem Tuſcum in objecto allegatum, refert, ſic determinatum coram ſan. mem. Pio V. ratione ſcilicet, quia Diœceſis Epiſcopo aſſignata ſtet loco Territorii, *Ruin. conſ. 22. nu. 5. lib. 1. Cardin. Tuſc. verb. Epiſcopus concl. 253. nu. 1. Mart. de Juriſd. par. 4. caſ. 151. num. 7., & num. 13.* ultro firmat Epiſcopum habere Territorium cum mero, mixtoque imperio cum regalibus.

Quinimo, & non ſolum habere Juriſdictionem hujuſmodi in toto ſuo Territorio, ſed etiam in qualibet Eccleſia illic poſita, tam voluntariam, de qua non dubitatur, quam etiam contentioſam *Azor. Inſtit. mor. part. 2. lib. 9. cap. 9. quæſt. 2. fol. 622. Caſtropal. op. mor. to. 2. tract. 11. diſp. unica punct. 3. n. 2. & 3. fol 93. Duard. in Bulla Cœnæ cap. 15. q. 16. nu. 35. Sperell. decis. 51. nu. 29.* & magis in ſpecie, quod Epiſcopus habeat Juriſdictionem contentioſam in Eccleſia, quam valeat illic cum verberibus exercere in Clericum etiam capere faciendo *Abb. cap. Inter alia nu. 13. de Immunit. Eccleſ.* quem refert pluribus comprobans *Jo. Jacob. Martin. in objectis tamen conſ. 30. nu. 32. ſeqq. late Donat. de Aſil. reſolut. 69. n. 17.* ubi poſſe Epiſcopum, imo Vicarium præceptare Clericum, illic refugiatum, ut Eccleſiam teneat loco tuti carceris ſub pœna pecuniaria locis piis applican., & in ſubſidium excommunicationis, & Parochum in Domo Parochiali cum concubina repertum poſſe per Epiſcopum extrahi, ac puniri ſimul cum concubina, *ſeq. Abb. d. cap. inter alia nu. 13. de Immunit. Eccleſiaſt. Donat. de Aſil. reſol. 46. n. 3.* Quam opinionem extante conſuetudine eſſe uti veriorem tenendam firmat ex *Anteſignano Abb. Diaz. in prax. cap. 115. ubi Lopez. nu. 28. Gutierez. pract. quæſt. p. 2. lib. 3. quæſt. 3. n. 3.* affirmans, contrarium ſervatum, nec ſervari vidiſſe, *Genuen. in prax. cap 22. nu. 9.* ubi hanc opinionem hodie a Gregoriana remanere approbatam, *Cevall. comm. opp. quæſt. 689. nu. 4. par. 2.* ubi nunquam de Clerico audiviſſe con-

trarium, saltem de consuetudine, licet secus de Jure, & de Religioso ab Ecclesia extrahendo, *idem decis. 182. par. 3.* non ut puniatur pœna aliqua corporali, sed ad correctionem, & pœnitentia salutari, *ex Abb. d. cap. inter alia nu. 13. de Immun. Eccles. Decian. tract. criminal. lib. 6. cap. 27. num. 3. Clar. in prax. criminal. lib. 5. §. finali quæst. 30. num. 16.* & generaliter, quod stante consuetudine Judices Ecclesiastici possunt capi facere in Ecclesia suos Clericos ibidem existentes, *Crass. eff. Cl. Cler. 38. n. 1. Bellet. disquisit. Cler. person. §. 15. per totum Peregr. de Immunit. cap. 12. n. 3. Ciarlin. contr. for. cap. 12. num. 3. Ciarlin. contr. for. cap. 10. num. 14. 18.* ubi alias Clericos, ut plurimum in Ecclesia existentes evadere impunibiles, *& nu. 20.* firmat extractionem fieri debere per Ministros Ecclesiasticos.

Hoc jacto fundamento, quod Episcopus habeat Jurisdictionem contentiosam, etiam in eademmet Ecclesia exercendam, corollarie sequitur, quod probata refugiatione exulis in Ecclesia de Territorio, & jurisdictione exulantis intret contraventio, & fractura exilii *Giurb. cons. crim. 34. n. 2. 34. Paschal. de vir. Patr. potest par. 4. cap. 3. nu. 24. vers. consideratum fuit*; licet in casu suo contraventio probata fuit, ex quo non ut in casu nostro exul statim excarceratus Ecclesiam adierit, sed quia egressus e Territorio prohibito, iterum illic rediit, ac in Ecclesiam se refugerit, &c. & in consequens incursatio cautionis præstitæ cum solutione poene scutorum 1000. & in specie respondet *Ripa de pest. tit. de remed. ad conservan. ubert. quæst. 9. num. 123. Prat. respons. criminal. 9 num. 40.*

Verum nec supra dictum fundamentum in jure subsistit ad firmandam contraventionem exilii, quia dum Reus exul in Ecclesia refugiatus ab omni pœnarum genere debet prorsus esse tutus, & exemptus, *cap. reum, & cap. id constitutus 17. quæst. 4. cap. Inter alia, ubi gloss. verb. ad pœnam de Immunit. Eccles.* Ita & taliter, ut nec ejus fidejussor pro pœna urgeri possit, ratione contraventionis exilii, ne per indirectum tutatus in Ecclesia ab illa exire, & mandatis curiæ parere cogatur pro eximendo, seu relaxando a pœna fidejussorem, *Donat. Ant. de Marinis resolut. jur. cap. 44. n. 4. 5. 11.*

Contra igitur exempla non urgent, nam eductum ex citatione etiam pœnata in Ecclesia contra refugiatum exequenda de mandato Curiæ secularis, ultra quod quæstio non est pacifica, cum contrarium firment *ex tex. in cap. quando ii de probat. & cap. decet 2. n. 6. de Imm. Eccl. in 6. Tiraquell. de retract. lignag. ad fin. tit. nu. 82. Barbos. de potest. Parochi par. 1. cap. 13. num. 14. Ripoll. var. resol. cap. 3. nu. 146. & 147. Ricc. in collectan. decis. 109. lib. 1. Pilya decis. Pontif. 4. n. 20. lib. 2.* & de magis communi, ut nec sub pœna considerabili pecuniaria Fisco applicanda pro causa criminali, possitque in Ecclesia citari, ne sub hoc timore solutionis pœnæ combinatæ, sit adinventus modus sic per indirectum, quem immunitate privare, fugatis contrariis, firmat *Donat. Anton. de Marin resolut. jur. cap. 44. nu. 3. 8. 11. seqq. Donat. de Asil. resol. 18. 37. per tot. 204. nu. 4.* & melius conciliando contraria, ut opinio affirmativa procedat in causis Ecclesiasticis, & citationibus emanatis ab Ecclesiastico, secus in profanis emanatis à seculari, firmat *Ludov. Peguer. in prax. crimin. rub. 6. n. 77. & var. res. cap. 3. n. 148. usque ad 151. Pilaja decis. 4. n. 20. lib. 2.*

Tex. autem *in cap. inter alia, & cap. reum supra* in contrarium adducti *n. 8.* contrariantur, cum loquantur, ac intelligi debeant de compositione, non pro pœna delicti Fisco applicanda, sed pro damnis inflictis parti sese resarciendis, ut distinguit *de Marinis ubi sup. n. 8. 9.* ubi ultro sic intelligendos monet *Abb. in cap. Inter alia, & Valasc. decis. 81.* contrarium sentire apparentes, & sic etiam declarant *Archidiacon. d. cap. reum n. 1. 3. 17. quæst. 4. per tex. cap. id constituimus 17. quæst. 4.* ibi: *Ita ut ei, cui reus fuit criminosus de satisfactione conveniat. Ital. de Imm. lib. 1 cap. 6. §. 3. Donat. de Asil. resolut. 31. num. 5.*

Exemplum de bannito impune in Ecclesia occidendo ex edicto, statuto, seu Bannimento Principis secularis, non adversatur, cum in contrarium vigeat communis, ut nempe ultra pœnas speciales excommunicationis, etiam temporaliter, ac corporaliter, occisor plecti possit *Menoch. de arbitr. Judic. lib. 1. quæst. 90. n. 6. Cavalcan. decis. 11. n. 24. p. 5. Dian. de Immunit. Eccles. par. 6. tract. 1. resol. 35. per tot. Del Bene de Immunit. cap. 16. dub. 64. sect. 17. n. 15. seqq. Donat. de Asil. resolut. 71. n. 3. resol. 98. num. 1. & per tot. Sperell. decis. 104. n. 67. & 69. par. secunda.*

Ex quibus licet satis, superque constet fidejussorem non esse molestandum pro pœna per Fiscum Ecclesiasticum prætensa ex causa fractionis injuncti exilii, placet etiam aliud solidissimum fundamentum annectere, quia ad pœnam hanc a fidejussore exigendam, non sufficit exulem in loco prohibito existere visum fuisse, nisi ultro a curia fuerit ibidem vere, & realiter apprehensus, cum aliter in genere non dicitur constare de corpore delicti, *text. est in l. Bursatorem ubi Bart. n. 1 C. de fidejussor. in puncto Novar. quæst. for. 3. per tot. de Marin. resol. Jur. c. 116 n. 1. & 2 Farinacc. cons. 122. num. 31. Giurb. cons crimin. 34. n. 13. 15. Prat. resp criminal. 9. n. 36 Cavalcan. de brach. reg. par. 2. n. 240.* In tantum, u in hujusmodi materia exilii, & contraventionis probatio per testes de visu exulis non admittatur, ne remaneret aperta via calumniis, duobus, falsis testibus exulis in prohibito existentiam probare, nulla in reliquis remanente reo defensione in negativa, *ut respondet de Marin. d. cap. 116. n. 2.* rejiciens ultro tanquam vanam, & ineptam distinctionem ab aliquibus factam de statuto puniente arma asportantem, ut non requiratur apprehensio, secus si loquatur de inveniendo cum armis *ex Capoblanc. de auct. Baron. prag. 7. n. 43. & tom. 2. cap. 34. n. 1. Peguer. dec. Carbalon. 90. n. 2. seqq.* cum istorum opinio, uti aperiens viam calumniis, ac querelis, nimisque propterea perniciosa Reipublicæ, sit undique reprobata *Donat. Ant. de Marin. ubi sup. n. 2.* referens, quod publicata simili pragmatica Neapolis super prohibitione delationis armorum, ad clamorem populi tumultuantis fuit illico suspensa *B llon. fet. de communi cons. 49. n. 4. Alex cons. 152. n. 2. & 216. n. 2. lib. 6. Corn cons. 10. lib. 3. & rejecto Capoblanc. superius allegato* hanc opinionem sequitur *Thor. in compend. hec reg. p. 1. verb. pœna fidejussoris fol. mihi. 393. Baron. de eff. inimic. 45. n. 29. Prat. resp. Crimin. 9. n. 52. 53.* ut magis in specie, quod pro pœna ob contraventionem exilii, vel armorum asportationis sit necessaria apprehensio, sicque in tota Christiana Republica servari testantur *Covarr. pract. qq. 33. in fin. Amad a Ponte de Sindic. nu. 9. Marsil. in prax. Crimin. §. pro complemento n. 24. Petra super rit. magn. Cur. Vicar. rit. 68. n. 9. Ricc. decis,*

for.

for. Eccleſ. 257. per tat. par. 1. Mart. decis. Tijan. 80. nu. 4. Prat. rep. crimin. 9. n. 53. 58. 64. & quidquid ſit de juris rigore, de æquitate ſemper inconcuſſe ſervari, ut contra non inventum a Curia, nec apprehenſum cum armis, vel cum iſtis delinquentem non procedat, firmat de communi *ex Thorica Bald. Sanfelic. decis. Eccleſ. 43. per totum lib. 1.* Imo quod plua nec ex propria confeſſione exulis ſuper hujuſmodi ſua contraventione exilii poſſet legitime convinci, nec fidejuſſor ad pœnam expromiſſam condemnari, ut in ſpecie *Vermigl. conſ. 305. n. 4. 5.* cum regulariter confeſſio Rei in civilibus nec correo debendi noceat, *Bald. conſ. 43. num. 1. lib. 5. Surd. decis. 218. n. 4. nec correo credendi Surd. decis. 229. n. 31. 32. Vermigliol. ubi ſupra n. 5,* minuſque in criminalibus, ad effectum, ut pœnæ conventionales a correo credendi exigantur, ut rejectis *Roland. conſ. 94. n. 24. lib. 3. Carth. de exequut. ſent. cap. 1. nu. 305.* de communi firmat pluribus allegatis, *Farin. quæſt. 107. num. 107. & 108.*

Hinc inolevit cautela per callidos criminaliſtas adinventa pro procedendo contra transgreſſorem exilii abſque apprehenſione apponendi ſcilicet in obligatione facienda per exulem de exilium ſervando, & non tranſgrediendo ſub certa pœna in caſum contraventionis etiam per Teſtes probandæ *de Marin. d. cap. 116. n. 2. in fine*, cumque in præſenti nec dicta cautela intervenerit, minuſque apprehenſio, verſamur igitur extra difficultatem, ut fidejuſſor datus urgeri minime valeat.

Quinimo, & apprehenſio exulis prorſus in præſenti impoſſibilis redditur, dum ſemper fuit, & eſt in Eccleſia, in qua licet Epiſcopus ex ſupradictis habeat Juriſdictionem voluntariam, & contentioſam, hæc tamen reſtringi debet quoad cauſas ſpirituales tantum concernentes utilitatem Eccleſiæ vel Divini Cultus augmentum, non autem alias ſtrepitum Judicialem requirentes in alterius punitionem tendentes, *Dec. in cap. quæ forte nu. 4. 6. extra de appellat. Deciam. tract. criminal. lib. 6. cap. 24. n. 10. Navar. tit. de orat. & hor. can. cap. 5. n. 35. verſ. tertio* ſequitur Modern. *Pilaja decis. Pontif. 4. n. 20. lib. 2.* ſub qua diſtinctione conciliando Dec. per antea reprobatum firmat *Sperell. dec. for. Eccl. 51. n. 29. Barbos. de offic. Paroch. p. 1. cap. 13. nu. 16. ſeqq.* qui abſolute negat Epiſcopo exercitium hujuſmodi contentioſæ Juriſdictionis in Eccleſia, & ſolum voluntariam permittens.

Doctores autem in contrarium ſupra allegati *n. 83.* qui etiam quod ſint conantes firmare ſaltem de conſuetudine recepta poſſe Epiſcopum contra Clericum in Eccleſia refugiatum, Juriſdictionem, ac punitionem exercere ſua ordinaria auctoritate, non ſunt attendendi, ut quia contra communem loquantur, *Zabarell. clem. 1. n. 9. in 6. de punit. & remiſſ. Roman. conſ. 126. & 234.* Et *Abbate* contrariæ opinionis Antesignano rejecto, firmat *Deci in. tract. Crim. lib. 6. cap. 25. n. 1. Grazzia. ad defenſ. reorum defen. 1. cap. 37. n. 48. & cap. 98. n. 18. Villagut. de Immunit. Eccl. lib. 4. cap. 11. nu. 5. Mandt. reſ. 51. n. 1. & 2. lib. 2. Barbos. de Jur. Eccleſ. lib. 2. c. 3. n. 137. Dian. de Immun. Eccl. reſol. 26. par. 6. tr. 1. Ambroſin. de Immun. cap. 12. n. 4 Farinacc. quæſt. 28. nu. 7. & in appendice n. 36. in fin. Vermigl. in prax. notab. Ecc. de Immun. annot. 28. §. 1. n. 28. Ciarlin. contr. foren. cap. 10. nu. 19. Vermiglial. conſ. 103. nu. 14. & quam pluribus relatis Pilaja decis. Pontif. 4. num. 54. lib. 2.* Iſtorumque opinio nec ſalvari poteſt aliqua conſuetudine etiam Immemorabili, quæ contra Eccleſiarum, Templorumque Immunitatem de Jure divino debitam, uti potius corruptela, nec veniet attendenda, *cap. cum cauſa extra de ſent. & re Jud. cap. 1. & 2. diſt. 11. cap. Clerici extra de Jud. Decian. tract. crimin. lib. 4. cap. 9. an. 10. ad 14. Donat. de Aſil. reſolut. 229. n. 3. uſq. ad 10.* & in ſpecie reſpondet *Marin. conſ. 30. nu. 35. & 36.* ubi opinionem Abbatis tam in theorica, quam praxi prorſus reprobatam *Cardin. Tuſc. litt. E. concl. 9. num. 17. Sperell. decis. 2. num. 126. & decis. 37. a nu. 20. uſq. ad 39.* utrobique ultro firmari, quamvis hujuſmodi immemorabilis conſuetudo fuiſſet a Papa tolerata, *Rota decis. 10. de conſuetud. in antiq. decis. 241. num. 3. poſt ſecundum vol. conſil. Farinacc.* In tantum, ut nec ad correctionem, & pro injungenda pœnitentia ſalutari poſſit ab Epiſcopo Clericus in Eccleſia refugiatus extrahi, ut reprobatis contrariis *Farinacc. de carcer. & carcerat. quæſt. 28. n. 7. in med. Dian. in prax. canon. cap. 115. Vermigliol. conſ. 103. num. 14. ſeqq.* ſicuti nec minus pro pace danda, & facienda, ſeu pro evitandis ſcandalis forſan exoriendis poteſt refugiatus Clericus ab Eccleſia extrahi, *Peregrin. de Immun. cap. 5. num. 12. Danza pugna DD. de Immun. Eccleſ. cap. 7. nu. 8. tom. 1. Ventrigl. in prax. Eccl. ſ. annot. 23. §. 1. num. 22. par. 2. Vermigliol. conſ. 104. per totum.*

Idemque de communi contraria opinione rejecta affirmandum eſt de Religioſo in alia Eccleſia, ſeu Monaſterio alterius ordinis refugiato, ut ab ea invitus ordinaria auctoritate, ſeu a regularibus Superioribus extrahi non valeat, ſed Immunitate gaudeat, *Pater Candid. diſq. moral. diſq. 5. art. 4. dub. 25. num. 28. fol. mihi 331. Ventrigl. in prax. Eccl. de Immun. annot. 23. §. 1. nu. 29. par. 2.*, & in fortioribus de Regulari occidente ſuum Superiorem, confugiente ad aliam Eccleſiam, ſeu Monaſterium, gaudere immunitate, mirabiliter firmat *Bordon. reſol. 1. num. 25. Donat. de Aſil. reſol. 1. 3. nu. 3. 4. Trullench. in decal. tom. 1. lib. 1. cap. 11. dub. 3. num. 24.*

Quin imo, *& Dian. par. 7. tract. 11. reſol. 37. Caſtropal. oper. moral. to. 2. tract. 11. diſp. unica num. 43.* ampliant, & extendunt etiam ad Generalem Religionis propriæ.

Quidquid ſecus dicendum eſſet, quando Regularis intra ſepta proprii Monaſterii deliquiſſet, tunc ſalva Immunitate ab illius Superioribus licite conſtringi poſſe, ne alias diſciplina Regularis de facili corruat, firmat *Diana de Immunitate parte prima reſol. 25. verſ. ſed contra reprobans Gambacurtam contrarium tenentem, & parte ſexta tract. 1. reſol. 25. verſ. quartadecimo, Candid. in ſuis diſquiſit. to. 4. a 4. dub. 24. num. 27. ſeqq. Donat. de Aſil. reſol. 70. per totum, & reſolut. 172. num. 3. Farinacc. de carcerib. & carcerat. quæſt. 28. num. 68. Ital. de immunit. lib. primo cap. 3. §. primo num. 17. verſ. ex his ergo apparet*; Vel in alia Eccleſia, ſeu Monaſterio loco Carceris aſſignati depoſitus eſſet, quia tunc non gaudet Immunitate ut quia liber ad Eccleſiam non acceſſit, ſed a Curia depoſitus, *Archidiacon. cap. definivit 17. qu. 4. Gindr. conſil. 30. nu. 16.* ubi de reo depoſito in Eccleſia a Curia ſeculari de mandato Epiſcopi, *Donat. de Aſil. reſol. 207. n. 1. & 2. & de conducto per Eccleſiam a Curia Cortar. decis. Crimin. 7. num. 5. Tiber. Decian. tract. Criminal. lib. 6. cap. 28. num. 30. Gama decis. Luſit. 141. numero unico, Franch. Marck. decis. 987. nu. 1. parte*

prima, *Boer. deciſ.* 110. *nu.* 8. *deciſ.* 179. *num.* 13.

Supradicta opinio a nobis firmata tot auctoritatibus, ac Sacris Canonibus non ſolum de jure procedit, verum etiam ex mente Sacrarum Congregationum Concilii, Immunitatis, ac Epiſcoporum, ut firmat *Pater Candid. diſquiſ. moral. p.* 4. *diſq.* 5. *dub.* 23. *fol. mihi* 331. *& infinitis relatis pro indubitata, ex decretis Sacrarum Congregationum firmat Piſaja deciſ. Pontif.* 5. *num.* 55. *lib.* 2. rejecta prorſus opinione Abbatis cum ſuis aſſeclis, ut in reſolutionibus relatis per *Donat. de Aſil. reſ.* 69. *num.* 11. ibi; *è ſtata ſeguita l'opinione contro l' Abbate*, & *nu.* 12. rejicit *Genuenſem* ex conſuetudine contrarium tenentem, ut quia illa receſſerit ab Aula, & per *Dian. de Immun. par.* 7. *tract.* 1. 26. *verſ. quarto decimo*, ibi; *cum in hoc opinio Abbatis ſit reprobata*.

Imo quidquid in contrarium dicatur, nec Parochum poſt delictum ad propriam Domum Parochialem confugientem, gaudere Immunitate, reſolvit *Sacra Congregatio Immunitatis in una Viterana* 4. *Junii* 1630. *relat. per extenſum a Donat. de Aſil. reſ. fol.* 47. *num.* 9.

Quibus ſtantibus parum, aut nihil curandum de contrariis, cum hujuſmodi reſolutiones Sac. Congregationum, quæ ſecundum quamlibet materiam, pro qua fuerunt erectæ, vim legis haberent in tota Republica Chriſtiana, ultro etiam in conſcientia ligantes, *Garz. de benef. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 138. *Marant. reſp.* 14. *num.* 8. 9. 17. *& reſponſ.* 24. *num.* 12. *p.* 1. *Zerol. in prax. part.* 4. *verb. abſolutio* §. 1. *Scacc. de ſent. & re Judicat. gloſſ.* 14. *quæſt.* 24. *num.* 18. *Mirand. deciſ.* 25. *num.* 8. *Gam. deciſ. deciſ.* 223. *& dixit Rota coram Card. Cavaler. deciſ.* 628. *num.* 8. *& coram bon. mem. Buratto deciſ.* 479. *n.* 20. 21. Quamvis non fuerint publicatæ, cum ſint notoriæ, adeo quod non ſint meræ opiniones Doctrinales, ut aliqui voluerunt, non ardantes ad ſic judicandum, ex relatis per *Caſtropal. tract.* 3. *diſp.* 5. *punct.* 3. §. 1. *a num.* 3. *ſeqq. tom.* 1. *Dian. par.* 1. *tit. de pauper. Religioſa tract.* 6. *reſol.* 32. Dummodo tamen authenticæ exhibeantur, nempe ſubſcriptæ, & ſigillatæ ab Eminentiſſimo Congregationis Præfecto, vel inſertæ in Monitorio A. C. pro illarum obſervatione obtento, ſintque in eadem cauſa, & inter eaſdem perſonas emanatæ, *Trullench. ſuper Bull. Concil. dub.* 3. *num.* 9. *fol.* 17. referens quomodo debeant eſſe, ut probent *Barboſ. de Jure Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 4. *aſſerens decretum S. mem. Urbani Octavi editum ſuper hoc* 2. *Auguſti* 1631. *Dian. reſolut. Moral. part.* 4. *tractat.* 4. *reſol.* 235. *tom.* 1., *& tract.* 5. *reſol.* 2. *Salgad. de retent. Bullar. par.* 2. *cap.* 3. §. 5. *nu.* 5. *relatum per Caſtropal. ubi ſup. nu.* 6.

Addo pro Coronide, quod licet verſemur in caſu prætenſæ fractionis exilii, materia ex ſe nimis levi, in qua nulla partis offenſio miret, & in illius compoſitione, nec partis conſenſus requiratur, *Franch. deciſ.* 395. *nu. ult. Sanfelic. deciſ.* 320. *per tot. tom.* 2. *Caravit. tit.* 272. negari tamen non poteſt, quin ipſa pœna ſit odioſa, a qua propterea quælibet cauſa juſtæ, vel injuſtæ credulitatis excuſet, ut in puncto de exule amore curæ prolate *Gizzb conſult.* 37. *num.* 8. *& conſ.* 81. *num.* 12. *Novar. de gravam. Vaſſall. grav.* 73. *&* 74. *num.* 4. *lib.* 2. ubi late cauſæ enumerantur excuſatoriæ *Baron. de eff. inimic.* 45. *num.* 32. *& item num.* 1. Exul. excuſatur, ex quo exiens inventis inimicis redit aufugiens ad locum vetitum, *Sanfelic. deciſ.* 256. *num.* 2. 3. *&* 4. ubi excuſatus fuit exul ab exilii inobſervantia ob adverſam valetudinem Matris, vel Parentum, iſtorumque viſitationem *per text. in l. qui cum uno teſticulo in fin. ff. de re militar.*

EXecuta tandem per Nuncium citatione, oportet de ea fieri relationem, quæ cum ſit actus extrajudicialis, ut obtineat executionem, neceſſarium eſt, ut apud acta producatur, *Abb. in conſ.* 112. *lib.* 2. *Tondutus de præventione part.* 2. *cap.* 43. in tantum quod ſi Judex ferat ſententiam contra contumacem, antequam Nuncius referat ſe citaſſe, ſententia eſſet nulla, quia ignoraret, quod eſt ſubſtantiale ad pronunciandum contra abſentem, & ſic Judex legitime non procederet, & idcirco debet ſemper expectare relationem Nuncii, *Bald. in l. quod ſi dubitet* §. *cum ante num.* 2. *ff. de acquir. hæreditate*.

Nihilominus ſciendum eſt, quod quamvis relatio Nuncii ſit de proceſſu cauſæ, *cap. quoniam de probat.* tamen non eſt de ordine judicii, ſeu inquiſitionis, tum quia quandoque poteſt omitti, veluti quando utraque pars comparet; verum ſi abeſt citatus tunc non valeret ſententia, quia Judex poſſet dubitare in eo, de quo debet ſibi conſtare, *Bald. in l. prolatam num.* 22. *C. de ſenten. interlocutis*: tum quia cum relatio fieri poſſit abſentibus partibus non videtur facta in figura judicii, ut idem *Bald. dicit in l. ſi feriatis num.* 5. *ubi addes. ff. de feriis*, & idcirco dubitari modo poteſt, an hujuſmodi relatio a Nuncio fieri poſſit die feriato, & ratio dubitandi eſt, quia cum non fiat in figura judicii utique fieri poſſe videtur die feriata, imo cum ſit actus extrajudicialis, ut ſupra dixi, eo magis videtur fieri poſſe die feriato, *arg. eorum, quæ dicit Bald. in leg. ſi ne proponis num.* 2. *C. quomodo, & quando*, ubi dicit, quod arbitrator die Dominico poteſt declarare pretium Rei, quia ſolummodo in judiciis habens locum feriæ, non in extrajudicialibus; ſed in contrarium eſt veritas, quia licet relatio non fiat in figura Judicii, fieri tamen debet die juridico *Bald. in l. dies feſtos ſub. num.* 3. *C. de feriis*, *Ubertus de citation. cap.* 10. *num.* 252. *& cap.* 12. *n.* 295. *Guazz. defenſion.* 10. *cap.* 3. *num.* 9. *Bajard. ad Clarum qu.* 31. *num.* 16. *Crotus reſolut.* 18. *num.* 1., & ratio eſt, quia relatio Nuncii, eſt quoddam teſtimonium ipſius Nuncii, *cap. cum dilectis de appellat. Marant. de ordine Judic. part.* 6. *verſ. concipiatur citatio n.* 55. *Roland. conſ.* 47. *num.* 69. *lib.* 2.

Dices, quod vigore *Conſtitutionis Ægydianæ in cap.* 33. *verſ. citatio quoque lib.* 2. *fol. mihi* 109. relatio fieri poteſt etiam die feriato in honorem Dei, juxta etiam ea, quæ tradit *Alex. in conſ.* 1. *num.* 2. *verſ.* 2. *principaliter lib.* 2. qui dicit executionem fieri poſſe etiam die dominico, ergo & relatio. Reſpondetur, quod feriæ in honorem Dei ſunt in duplici differentia, quædam ſunt mediatæ, ut feriæ Sanctorum, quædam ſunt immediatæ, & habent quid ſpeciale ultra ferias Sanctorum, ut ſunt dies Dominici, Paſchatis, & Natalis, & alii hujuſmodi, unde ſi conſideramus diſpoſitionem dictæ Conſtitutionis, quoad ferias mediatas in honorem Dei, nempe Sanctorum, utique procedit ejus diſpoſitio, ſicut & conſuetudo hoc idem introducere poteſt, *Alex. conſ.* 1. *num.* 3. *verſ. ſecundo principaliter lib.* 2. ſi vero conſideramus diſpoſitionem ejuſdem Conſtitutionis quoad ferias Dominicas, & immediatas in honorem Dei, utique ſuper illis non potuit diſponere, quia dies Dominici non comprehenduntur in derogatione feriarum, *Bald. in cap. conqueſtus ſub n.* 2.

de

de feriis, *& in l. more Romano n.* 2. *ff. de feriis* .

Dices , quod in criminalibus non debeant attendi feriæ , cum scriptum sit, justitiam facias omni tempore . Respondetur , quod feriæ sunt in duplici differentia quędam ad commodum humanum , ut sunt feriæ messium , & vindemiarum , & hæ feriæ non habent locum in criminalibus , *Bald. in l. solet ff. de feriis* ; quædam sunt feriæ reverentiales in honorem Dei , & Sanctorum , & hæ feriæ habent locum etiam in criminalibus , unde reformatio , seu statutum disponens , quod omni tempore etiam feriato possit fieri executio , seu relatio non comprehendit ferias in honorem Dei , ut dicit *Alex. cons.* 53. *nu.* 11. 12. *lib.* 5. , & auctoritas scripturæ intelligi debet de justitia consistente in bene operando ad honorem Dei , & virtuose vivendo , non de justitia , quæ consistit circa commutationes , & administratur judiciis .

Notandum etiam est , quod licet terminus sit appositus ad citationem exequendam , nihilominus relatio executionis prædictæ fieri potest etiam post terminum , ut dicit *Bald. in l. qui fundum* num. 2. *ff. de contrahen. empt.* immo si citationis executio careat die , præsumitur facta die relationis , *Farinacc. cons.* 86. *num.* 25 *vers. præsumitur Baron. de citat. quæst.* 43. *nu.* 10.

Unum tandem adverte , quod cum nostra Constitutio disponat , quod relatio executæ citationis debeat continere fuisse exequutam domi solitæ habitationis inquisiti eum dimissione copiæ inquisitionis , & ratio sit , ut inquisitus sciat , quid contra se in judicio agitur , & cum citatio ad domum ingerat hanc scientiæ præsumptionem , ut dicit *Farin. cons.* 86. *num.* 45. idcirco Nuncius cautus esse debeat in ejus relatione , quoniam si referat se ad domum Rei sitam in tali loco citasse sine alia additione solitæ habitationis, talis citatio tanquam incerta , & indiscreta non suffragatur *Eugen. cons.* 2. *num.* 7. *lib.* 1. *Guazz. defens.* 10. *cap.* 2. *num.* 7. *Farin. quæst.* 11. *num.* 41. *in fine Bart in l.* 4. §. *Prætor. ait nu.* 12. *ff. de damno infecto* , *Alex. cons.* 2. *num.* 8. *lib.* 3. cum ista qualitas solitæ habitationis ponatur pro forma , ita quod si citatio exequi debeat ad domum, & exequuta sit ad apothecam non teneat *Bart. in l. lex cornelia* §. *si tamen ff. de injuriis* , at vero *Saccbettana declaratio aliter disposuit ut in num.* 2. & dicitur domus solitæ habitationis ad differentiam hospitii , quia domus solitæ habitationis est illa , in qua quis habitat , ut in residentia , atque ut in situ , & termino *Bald. in leg. inter minores num.* 9. *circa finem ff. quod metus causa* . Hospitium vero est domus ut in motu , & peregrinationis *Bald. in l. Prætor in add. sub nu.* 2. *ff. de his , qui dejec. vel effud.* & sic habes , quod domus duplex est , una habitationis, alia peregrinationis , unde citationes, quæ fiunt contra forenses inquisitos ad hospitium, de jure non subsistunt *Bald. in l. ea quæ num.* 9. *C. quomodo* , *& quando* , *Osasch. deci.* 71. *num.* 20. Ergo habitator est , qui residendi animo , sive in suo , sive in conducto , sive in gratuito consistit , hospes vero , qui temporia causa tantisper , dum in viam redeat , aut quiescendi , aut negotii expediendi gratia divertit, & commoratur , unde *Cic. de senectute* : *Commorandi enim natura diversorium nobis non habitandi dedit* .

Quid si reus citandus habeat duas domus solitæ habitationis , si nuncius referat citasse ad domum habitationis , & non faciat mentionem , ad quam domum, an valeat citatio ? Et dicendum , quod sic , ut ex *Bald. in l. quod si dubitet num.* 2. *ff. de acquiren. hered.* , & ratio est , quia ubicumque fiat citatio, semper est ejusdem naturæ , & non mutatur ejus finis ; nam dubitatio resultans inter duo extrema non vitiat , si quodlibet extremorum sit ejusdem naturæ, certum enim est , quod utrobique potest citari , ut notatur in *Clem. de elect. in cap. causam* , nec effectus citationis variatur: bene verum est , quod quando permittitur de jure fieri citationem domi, intelligitur de domo quam inhabitat tempore citationis *Caputaquen. decis.* 117. *num.* 2.

De Banno

BAnni verbum , ut notat *Gail. in tract. de pace pub. c.* 1. *est barbarum vocabulum* , & multipliciter explicari potest , sed studendo brevitati ad propositum nostrum nihil aliud est quam hominis diffidatio , ut dicit *Farinacc. consil.* 101. *num.* 13. *in fine Angel. cons.* 14. *sub num.* 3. quæ non importat aliud , quam ponere aliquem extra protectionem Judicum , atque legum , & est licentia quædam offendendi , *Bald. in l. data opera num.* 62. *C. de iis, qui accusar. non poss.* , *& in l. etiam num.* 3. *C. ad l. falcid.* & ideo quando aliquis diffidatur, videtur indici bellum , nedum contra eum , sed etiam contra ejus complices , & auxiliatores , *Bald. in l. si opus n.* 76. *C. de servat. & aqua* .

Sed adverte , quod bannum est diffidatio comminatoria , quæ non facit reum actu diffidatum , sed potius dicitur Judicis denunciatio minas diffidationis continens , quæ vim rei judicatæ non habet , ut toto *tit. C. commin. Epist. lib.* 10. *ubi Bald.* num. *vers. pro una* , ac proinde in eo summarie , & in substantia exprimi debet delictum , pro quo reus ponitur , seu poni debet extra protectionem Judicis , & legis ; Delictum enim est causa banni , quod non potest emanare , nisi ex causa secundum ea , quæ tradit *Bald. de percept. in l. quod ait sub num.* 1. *ff. de iis qui not. infam.* & illud Judex committat, seu mandat fieri , de cujus commissione in actis apparere debet , ut post *Bart. tradit Gabr. cons.* 167. *num.* 52. *lib.* 2. *Cartar. de capto bannito cap. fin. num.* 186. *sub vers. prout etiam in fin.*

Item in banno delicti pœna exprimi oportet , ut notat *Farin. quæst.* 11. num 44. *ver. affert. autem* , *& Caball. casu* 181. *num.* 4. *Cartar. de capto Bannito cap.* 1. *num.* 426. *& num.* 448. *vers. & propterea bannum Bald. in l.* 1. *num.* 22. *vers. & sic apparet C. de hæred. instit.* quamvis contrarium teneat *Scaccia de Judiciis cap.* 97. *num.* 38. *vers. quarto quæro* sub qua conclusione viden. ea , quæ dixi in *Tractatu quæst.* 206. *per totum* .

Et hujus pœnæ expressio operatur , ut imposita censeatur in sententia diffinitiva, quæ fortasse simpliciter sine pœnæ expressione lata fuerit , & sic ex precedenti banno comminatio declarata remanet *l. Titia* §. *idem respondit ff. de verb. obligat. l. pacta novissima C. de pactis*, *Cartar. de capto bannito cap. fin. num.* 290.

Pariter bannum istud debet terminum continere , qui quidem terminus ideo præfigi oportet, ut eo elapso ficta confessio inducta videatur , *Cepoll cons.* 63. *num.* 18. *&* 19. *Bald.* in *l. judemus C. de judiciis* , quocirca reus positus in banno caveat infra dictum terminum comparere, ne incidat in prædictam confessionem , quæ postquam acceptata fuerit tolli mini-

mè

me potest, nisi per contrariam probationem *Innoc. c. cum dilecti. de accus. it. Jo. Andreas in cap. 2. de confess. lib. 6. Cartar. cap. 1. num. 154. & 426. in d. tract. de capto bannito:* Ideo citatur inquisitus ad sententiam pro prima die juridica immediate sequenti post dictum terminum elapsum, quæ quidem citatio inseritur in ipso banno, & in hoc hæc nostra Constitutio se conformat cum Constitutione Marchiæ *in cap. decimo lib. 4. & cap. 26. in princ. eod. lib.* licet de jure secus dicendum est *per tex. in l. accusatorem ff. de pub. judic.* ex quo enim quod quis est positus in banno, & per consequens ficte confessus, dicitur constare de delicto, & vult dicta Constitutio, quod absque nova citatione possit reus post lapsum dictum terminum banni condemnari, *Cartar. d. cap. 1. n. 430.*

Et ultra supra dicta oportet, quod bannum fuerit publicatum alta voce a Nuncio, vel Cursore ad valvas Palatii Gubernatoris, vel Potestatis *Decian. cons. 18. num. 159. & 216. lib. 1.* hoc est, quod fuerit proclamatum, & evulgatum publico in loco *l. 42. ff. ad l. Aquil.* regula enim est, quod illud, quod a Prætore proclamatur, id publicari dicitur, nam cum bannum contineat jus pro Fisco, quod in secreto informationis repositum erat, oportet, ut publice evulgetur, ne inquisitus ignorantia se excusare possit, sed omnibus pateat, *arg. text. in §. consequens Instit. de suspectis tutorib.*

Et ut magis, ac magis bannum reum contumacem efficiat, ultra prædictam publicationem oportet, quod illud intimetur domi solitæ habitationis, & quod copia dimissa illud præsentetur, quæ cedula veluti Nuncius haberi oportet, ut dicit *Bald. in l. Procurator in add. n. 2. de procur. & defens.* & facit præsumere in reo citato scientiam banni *Farin. cons. 86. num. 45.*

Et si quæras, cur requiratur tanta diligentia? Respondetur requiri tantam diligentiam, quia cum bannum sit maximi præjudicii ex eo, quod lapso termino, & acceptato exequi oportet, & postea non datur venia comparenti *Cartar. de capto bannito cap. 1. n. 158.* bene verum est, quod si reus infra terminum compareat, bannum resolvitur in simplicem citationem, ut notat *Bart. in l. 1. in fin. ff. de requirend. rei. Bald. in l. 1. C. de postulan. Cartar. de capto bannito cap. 1. num. 125.*

Et de hujus publicationis, intimationis, ac copiæ banni dimissionis actu fieri debet relatio in voce apud Notarium, qui illum actum notare debet sub commissione banni, & ratio est, quia cum hujusmodi relatio sit actus extrajudicialis, ut obtineat efficaciam, necesse est, ut apud acta producatur *Alb. cons. 112. lib. 2. Tondutus de præventione p. 2. cap. 43.*

Unum tandem animadvertendum est, quod si Nuncius referat se citasse, & pars neget se citatam, negatio ista non facit vacillare Nuncii relationem, quia in propria causa non statur negationi, *Bald. in l. omnibus §. si quis neget n. 4. quemadmodum testamen. aper.*

Verum quia supra diximus bannum juxta dispositionem nostræ Constitutionis continere debere terminum quinque dierum, scias, quod iste terminus computari debet a die intimationis exclusive, eo quia tendit ad condemnationem, ut recte declarat *Barbos. de dictionibus usu freq. dict. 1. n. 3.* imo cum sit a prædicta Constitutione tempore quinque dierum determinatus, non potest a Judice minui, nec augeri, ut notat *Cartar. de capt. bannito cap. 1. n. 152. & n. 127.* & eo elapso Judex potest in die tamen juridico sententiam proferre contumacialem, & diffinitivam in pœnam delicti jam in banno taxatam atque declaratam *Cartar. dicto tract. de capto bannito cap. 127. & seqq.*

Sciendum tamen est, quod aliquando, imo sæpius delicta patrantur a forensibus, seu aliis, qui ignorantur esse forenses, ideo oportet, quod fiant diligentiæ illorum domum solitæ habitationis reperiendi, quæ quidem diligentiæ, ut suffragentur requiritur, quod nullus locus, ubi habitare potuerit, remaneat irrequisitus *l. 1. ff. de lib. agnos. Uber. de citat. cap. 7. nu. 237. & seq.* & Nuncius referat perquisisse, & non reperiisse illorum domus solitæ habitationis, *idem Ubertus d. cap. 7. num. 71. & cap. 11. n. 333.* Et tunc sufficit, quod contra dictos forenses exequantur citationes, atque banni intimationem ad Januam Palatii Gubernatoris, seu Potestatis, aut ad alium solitum locum, & ibi copias affigere.

Hic nota, quod forensis non est ille, qui licet sit diversæ Civitatis, attamen cum dicta Civitas sit sub commune alterius Civitatis, ibi dicitur habere forum, *Bald. in auth. qui in Provincia n. 7. C. ubi de crimin. agi oport.* ubi exemplificat in eo, qui est de Castro Centi Communitatis, & Diœcesis Bononiæ, & Statutum loquens de forense, intelligi debet de forense, qui forum in loco habitationis sortitus est, quia paria sunt forum sortiri, & statuto ligari *Menoch. consil. 74. nu. 3. lib. 1.* & forensis per delictum patratum fit de foro illius Civitatis in qua deliquit, *Clarus quæst. 38. num. 4. circa finem, ubi citat. Bart. in l. 1. num. 13. ff. de municip. Paul. de Castro in l. actor Rei n. 1. C. ubi in rem act.* & ligatur Ordinatoriis illius Civitatis *Surd. decis. 13. n. 7.* ubi determinat de Clerico litigante coram seculari Judice, & dicit Clericum istum ligari statuto illius loci, quoad ordinatoria litis, licet non sit subditus.

Notandum deinde, quod si pendentibus supra dictis terminis inquisitionis, scilicet, & banni in uno illorum compareat aliquis instando pro perquisitione Rei absentis ad effectum illum comparere faciendi, Judex ei assignare debet terminum ejus arbitrio, & quamvis regulariter in criminalibus non admittatur Procurator, ut notat *Gail. tract. de pace pub. c. 10. num. 1. & seqq.* attamen admittitur in hoc casu, licet vere non sit procurator, cum non suscipiat defensionem, sed consulit indemnitati Rei citati, ne banno capitali subjaceat, & ut comparendo innocentiam suam detegat *argum. text. in cap. veniens de accusat.*

Modo sciendum est, quod aliquando de ipsis contumacibus ad tollendas eorum executiones, & cætera impedimenta ne compareant, offeruntur salvi conductus, idcirco de illius oblatione aliquid dicendum existimo opportunum.

Et primo animadvertendum est, quod salvi conductus vel sunt petendi a Reo contumace, vel sunt ei offerendi ab ipso Judice.

Secundo advertendum etiam est, an solus libellus inquisitionis, seu bannum, aut monitorium, sine alia oblatione salvi conductus sufficiat ad securitatem contumacis.

Quoad primum sciendum est, quod delinquentes contumaces aut sunt de alio delicto condemnati, hoc casu necessarium est, quod eis offeratur securitas *facit text. in l. sed & si quis §. sciendum, si quis cautio, ubi Vulpianus* disponit, quod *eum, qui idcirco non sistit quia capitis reus factus est in ea causa esse, ut exceptione uti non possit. Damnato enim datur exceptio.*

Damnatus autem ille dicitur, qui morte, exilio-

ve

ve coercitus eſt, *d. leg. ſi quis* quocirca exiliatus non minus excuſatur, ſi non compareat, quam ſi fuerit morte damnatus, ita *Campana reſolut. 17. ſub n. 1. &c. facit textus in l. Papinianus ibi exuli reverte, & ibi gloſſ. exuli ff. de minoribus, Bald. in l. non exigimus in add. in princ. verſ. 2. caſu, ibi vide, quia hoc fecit pro expulſis, & extitiitiis terrarum &c. ff. ſi quis cautio &c.* ergo quanto magis offerri debet bannito, & condemnato non petenti illam *Farin. quæſt. 11. num. 58. ibi in addit.*

Vel contumaces ultra delictum, de quo inquiruntur, ſunt de alio, & diverſo crimine dumtaxat accuſati, ſeu denunciati, & hoc etiam caſu debet a Judice offerri ſecuritas, ſecundum *Petrum Præmum in ejus tractatu de ſecuritate quæſtione prima*, differt ab illa, quæ offertur condemnato, quia ſecuritas, ſeu ſalvus conductus, qui offertur condemnato, ſeu bannito, continet mixturam ſecuritatis ad locum non tutum, & habilitatis ad Civitatem accedendi; ſecuritas vero, ſeu ſalvus conductus, qui conceditur non condemnato, continet ſimplicem ſecuritatem, & fiduciam; conveniunt tamen in neceſſitate oblationis, cum tam condemnatus, quam non condemnatus neceſſario abeſſe dicatur; ut dicit *Bald. in l. ab eo nu. 1. verſ. ſi quis autem C. quomodo, & quando*, ideo neceſſario etiam offerri debent, dummodo non pro levi cauſa, ut dicit *Simfelicius deciſ. 226.* nec in damnum Reipublicæ offerantur, ut tradit *Bald. in l. 1. §. non fuit ff. de dolo.*

Vel reus contumax in eodem libello inquiſitionis, vel in monitorio ultra delictum, de quo inquiritur, enunciatur ſimpliciter criminoſus, ſeu facinoroſus, & hoc etiam caſu debet ei offerri ſecuritas, ſeu ſalvus conductus, quia hoc quoque caſu Reus poteſt juſte timere comparere coram Judice inquirente, eo quia ei aliquid triſte enunciaverit, & ſic facto Judicis reditus ſuis non tutus, ut dicit *Guazz. defenſ. 6. cap. 4. num. 18.* quo fit, ut ſicut excuſatur ille, qui habet ſecuritatem, ſi aliquid ei triſte denunciatur, quo minus ad judicium ſecure accedere poſſit, ut dicit *Angelus conſ. 363. num. 2.* ita pari modo, & multo magis excuſari debet, quando a Judice, cujus aditus facilis eſſe debet, ut dicit *Abb. in cap. 1. ſub n. 2. de Immunitate*, aliquid triſte comminatur, & faciunt ea, quæ dicit *Farin. quæſt. 11. nu. 57. circa fin.* ubi dicit, quod contumax non dicitur, qui citatus a Judice non comparet, quia timet ire ad eum, etiam ex levi ſuſpicionis cauſa, *Bald. in l. deberi num. 2. C. de fideicom. libert.*

Quoad ſecundum de reo contumace, qui licet ſit condemnatus, ſeu accuſatus, ſeu alio crimine irretitus, ſed a judice ignoratus, quia non ſit ſub ejus juriſdictione damnatus, vel quia a Judice omnino ignoratur deliquiſſe, hoc enim caſu Judex non tenetur offerre ſecuritatem, ſed inquiſitus tenetur Judici notificare ejus præjudicia impedientia ejus acceſſum, pro qua concluſione facit *conſ. Farin. 59. n. 50.* ubi dicit, quod ſi quis ſit citatus pro uno delicto, & dubitat moleſtari ſuper alio, poteſt ſalvum conductum petere, & hoc idem dicit *in conſ. 53. num 22. & 28. Campana d. reſolut. 17. num. 7. Clarus qu. 32. num. 12. Nullus tract. de Bannito p. 1. primi temporis 3. par.* & ratio eſt, quia ſecuritas, ſeu ſalvoſconductus beneficium eſt, quod non competit, niſi ope exceptionis ad tradita *per Carevit. ritu 269. num. 7.* & ideo neceſſe eſt, ut opponatur de impedimento, *l. 2. in princ. ff. de except.*

Dices, quod non ſit neceſſarium offerri ſalvumconductum, nec illum ab inquiſito peti, quia ſi verum ſit, quod citatus, ſive mobilius veniret, ut Judici pareret, non poteſt moleſtari in itinere, cum tunc cenſeatur habere ſecuritatem a lege, ut tenet *Marſ. in tract. de Bannito in verbo capti num. 13. & ſeqq.* Reſpondetur, quod ſecuritas proveniens ex ſimplici citatione eſt ſecuritas interpretativa, non certa, ideo non illi fidendum, ſaltem quoad punitionem, & proceſſum faciendum ſuper præjudiciis in judicium non delatis, quocirca quamplures volunt, quod aſſicuratus cum literis de ſalvoconductu expreſſo munitis, non teneatur accedere, ut eſt *textus in cap. accedens, il ſecondo, Ut lite non conteſtat.* per quem textum dicit *gloſſ. in cap. ex parte, in verbo periculoſum eſt de appellat.* quod ubi citatur quis ad locum non tutum non tenetur credere literis ſupra dictis, ut per illum textum, quem ſingularem, & menti tenendum dicit *Felin. n. 2.* tradit *Imol. in l. nam quod, in l. ille a quo §. non omni num 13. ff. ad Trebel. & in l. is, qui reus col. ult. ff. de pub. judic.* refert, & ſequitur *Affict. deciſ. 289. num. 21.* nam ſalvuſconductus eſt fragilis cautio, *l. quia ita, §. 1. ff. ad Trebell.* & ideo excuſatur ſi non compareat *l. de ætate ff. eodem*, ergo quanto minus fidendum eſſet ſalvoconductui interpretativo, & non certo reſultandi ex ſimplici citatione, quo fit, ut ſemper metus accedendi illum contorqueat, idcirco niſi ei certa, & indubitabilis ſecuritas data ſit, non tenetur comparere, quæ omnino eſt offerenda, vel petita concedenda ad tollendam in reo omnem ambiguitatem, & excuſationem, *Solycet. in l. reus C. de accuſat. Alex. in d. l. de ætate num. 5. & in l. quid Julianum §. non omnis ff. ad Trebell. Felin. in dict. cap. accedens, il ſecondo num. 4. ut lite non conteſt. Bald. in l. omnes §. ſi vero, C. de Epiſc. & Cler. Petrus Præmus d. tract. de ſecuritate quæſt. 7. fol. mihi 69. in fin.*

JOANNIS BAPTISTÆ GALLUCCI

JURISCONSULTI; CAUSARUM CRIMINALIUM PATRONI,

ET IN ALMA URBE ADVOCATI.

Additiones, seu Observationes theorico-practicæ ad nonnullos titulos Operum Criminalium P. Ludovici Mariæ Sinistrari de AMENO *Strictioris Observantiæ Minorum; quibus nonnullæ excitantur, & resolvuntur quæstiones ad materiam Criminalem pertinentes.*

OPUS NOVUM, ET ANTEA NON IMPRESSUM.

Par. I. Ad Titul. 1. §. 1. num. 5. De Judice Ordinario competenti ad coercenda Crimina,

OBSERVATIO I.

SUMMARIUM.

1 *De Judice Ordinario competenti ad Crimina coercenda.*

2 *Judex domicilii per accusationem in Subditum extra ejus jurisdictionem delinquentem procedere potest; sed qua pœna eum punire ? hic ostenditur.*

Quid per Inquisitionem, seu ex officio.

3 *Opinio affirmativa refertur.*

4 *Opinio Negativa.*

5 *Distinctionis fœdere inter se dissidentes opiniones conciliantur.*

6 *Quid si crimen admittatur in territorio eidem supremo Principi subjecto.*

7 *Rationes expenduntur.*

8 *Mordicus impugnatur opinio* Dominici Raynaldi *adversum hanc distinctionem insurrexentis.*

9 *Commemoratur speciale privilegium, quod Baronibus concedi solet, procedendi, & animadvertendi in subditos, extra illorum Jurisdictionem delinquentium.*

10 *Judex domicilii nullam offensionem patitur ex delicto alibi commisso.*

11 *Aliquandiu tales delinquentes in exilium mittuntur ad expurgandam Civitatem malis hominibus, non ratione admissi criminis.*

12 *Legibus, non exemplis est judicandum.*

13 *Exempla per* Raynald. *adducta, conveniunt in casu quo per accusationem proceditur.*

14 *Judex domicilii nequit aggratiare, neque absolvere subditum alibi delinquentem.*

15 *Contrarium dicendum in Judice admissi delicti.*

1 UAMVIS notissimum sit in Civilibus controversiis forum considerari oportere aut ratione originis, aut domicilii juxta terminos *Text in L. Incola ff. ad Munic., & in l. 2. C. de jurisd. omn. judic.*; Et quandoque etiam ratione rei sitæ, ratione contractus, & similium de quibus abunde per integrum tractatum *Angel. Scyaloja de for. compet.* Nihilominus in criminalibus ille erit competens Judex in inquirendis, & coercendis criminibus, qui ordinariam exerceet jurisdictionẽ in loco, seu territorio, in quo crimen admissũ est, etiam si Delinquens alterius jurisdictioni addictus foret, ut jura sunt satis aperta tam de jure Canonico *in C. licet ratione de for. compet. in C. primo de raptor. & in C. primo de privil. in 6.* quam de jure Civili *in L. non est dubium §. illud ff. de Cust. reor. in L. 1. & in auth. qua in provincia Cod. ubi de crim. agi oport. & in §. si vero quis Auth. ut nulli judic.*

2 Hoc posito quæritur an Judex Domicilii per inquisitionem procedere possit contra subditum in alieno territorio delinquentem? Quod per accusationem procedere possit conveniunt omnes ad sensum Textus *in L. 2. Cod. ubi de crim. agi oport.* -- in illis verbis -- *ibi degit ibi causam cognoscet* -- *ubi glos. in verb. degit* optime *Covar. pract. quæst. cap. 11. num. 6. versic. 6. in med.* -- intellige tamen quoad pœnam extraordinariam, non vero ordinariam, ita ut etiam in delictis gravibus, & atrocissimis, non nisi extraordinaria exilii, vel saltem triremium practicari possit, *ut allegatis Thesaur. Tondut. Carlevul., & Calvin. nonnullas resolutiones refert Sabell. in Summa divers. tractat. § jud. x versic. quod in dominio, & versic. non obstante Altimar. de nullit. rubr. 9. quæst. 26. num. 103. ubi alios allegat.*

3 Cardo difficultatis est an id per inquisitionem (intellige in delictis in quibus suapte natura ex officio procedi potest) facere valeat? In hoc, DD. opiniones inter se digladiantur. Pro affirmativa sunt *Farin. controv. lib. 9. cap. 20. per tot. ubi* contrariis satisfacit argumentis *Anton. Math. de crimin. lib. 48. ff. tit. 13. cap. 5. num. 3.* ubi præsertim hanc sententiam locum sibi vindicare suadet, cum ex delicto Jus divinum simul, & gentium violetur *Covar. loco cit.* ubi hanc opinionem admittit tam inspecto Jure Canonico, quam Civili *Magon. decis. Lucen. 70. per tot. & Gamma decis. lusit. 53. num. 1. ubi ita decisum* fuisse testatur.

4 Negativam vero sententiam amplectuntur *Albert. Gandin. de Malefic. rubr. An in loc. origin. vel domic. possit inquiri num. 1. & seqq.* -- ubi disputato Articulo ita concludit, & contrariis respondet *Roland.*

Land. a valle conſ. 19. a num. 8. & ſeqq. libro 2. Decian. tract. crimin. lib. 4. cap. 16. num. 2. ubi hanc opinionem tamquam veriorem prædicat, & remiſſive *Didac. de Marè in add. ad Grammat. decis. 26. num. 17, nec non Bonifac. de furt. §. contrectatio num. 30. & ſeqq.*

5 Mihi autem ſummopere arridet diſtinctio ſequens: ſi delictum admiſſum fuerit in eo loco, qui ſubjicitur principi ſupremo, cui etiam ſubjicitur locus domicilii, & tunc per viam Inquiſitionis poſſe Judicem domicilii procedere contra ſubditum eſto in alieno territorio, extra juriſdictionem Inquirentis delictum committentem, quo caſu bene procedit ſuperius relata ſententia affirmativa; exemplum eſt, Si Vaſſallus alicujus Baronis Ditionis Eccleſiaſticæ crimen admitteret extra juriſdictionē Baronis, in loco tamen intra Eccleſiaſticam dictionem exiſtente.

6 Si vero locus delicti non exiſtit ſub imperio ejuſdem Principis, tunc Judex Domicilii nullo modo poteſt contra Delinquentem per Inquiſitionem procedere: diſcriminis ratio eſt, quia Oppida, & Civitates alicujus Regni, ſive alicujus ſupremæ Ditionis unum corpus efficiunt, idcirco quando locus delicti; & Domicilii eidem Principi ſubjiciuntur, ad unius Reipublicæ corpus rediguntur. Et quilibet locus Regni, vel Ditionis offenditur ex delicto alibi commiſſo. Hinc ratione offenſæ Univerſalitatis permittitur Judici Domicilii per Inquiſitionem contra delinquentem procedere; verum in crimine extra Regnum, vel aliam quamcumque ſupremam ditionem admiſſo, quia locus domicilii nullo modo offenditur, ſilet inquiſitionis poteſtas.

7 Diſtinctio hæc non obſcure colligitur ex *Vulpian. reſponſ. in L. 7. §. idem ff. de accuſ.* ibi -- *Imperator reſcripſit, ibi puniendos, ubi deliquiſſe arguatur, dominumque eorum non poſſe revocare in Provinciam ſuam, ſed ibi oportere defendere, ubi deliquerunt* -- ex altero Pomponi *in L. 43. ff. de noxal. action. Modeſtini in L. 3. ff. de Re milit.* nec non ex Juſtiniano in *Auth. qua in Provincia C. ubi de crim. agi oport. &* in *Auth. ut nulli judicum liceat §. Si quis vero collat. 9.* -- Et cum jure Civili concordant quoque Canonicæ Sanctiones *in C. 13. de for. compet. in C. 14. eod. tit. in C. 1. de raptor. in C. ibi 3. qu. 6. in C. ſi peccaverit 2. quæſt. 1. & in C. ſi illic. 23. quæſt. 4.* -- Et ſuperius expreſſam diſtinctionem mirifice comprobant *Carleval. de judic. diſput. 2. quæſt. 7. Section. 1. num. 741. & Joann. Baptiſta Mucci in addit. ad decis. Sanfelic. dilucid. 138. num. 7. ubi ita vidiſſe ſuo tempore ſervari* teſtatur.

8 Adverſus hanc diſtinctionem inſurgit *Raynald. obſerv. crim. cap. 7. §. 6. num. 4.* dicens, Doctores hanc quæſtionem diſputantes intellexiſſe de juriſdictionibus ſub diverſis Principibus, nam ſub una, eademque juriſdictione Principis ſupremi, quæſtio eſſet de re indubitabili; at ſalva ejus pace, decipitur *Raynald.* ſiquidem etſi territorium ſit ſub uno, eodemque ſupremo Principe in ſenſu univerſali ſumptum, diſtinctum tamen videtur inter Barones eidem Principi ſubjectos; Nam unuſquiſque in feudo ſuo juriſdictionem exercet, & diſtinctam habet in prima Inſtantia erga ſubditos, etiam privative quoad ſupremum Principem (ut nonnulli acriter tuentur in feudis titulo oneroſo habitis) hinc ſicuti quæſtio dari poteſt, quod unius Baronis Vaſſallus ex domicilio in juriſdictione alterius Baronis delinquat, ex quo ambo procedere ſatagunt, unus ratione domicilii, ratione delicti alter, licet ſub uno, eodemque Principe Supremo, ita quæſtio cadere poteſt non de re indubitabili, ut perperam opinatur *Raynald.* ſed de re dubitabili, ob diſtinctas juriſdictiones, quas iidem Barones ſub eodem Principe ſupremo habent, prout quæſtionem hanc movent *De Franch. decis. 66. Sanfel. dec. 68. & 138. & alii.*

9 Non immerito aliquibus Baronibus ſpeciale privilegium a Principe impartitur cognoſcendi ſubditos originarios, vel dimiciliarios etiam de delictis extra Baronis territorium patratis, ad tradita per Eruditiſſimum *Philipp. Moreſc. de Leg. public. jud. in princ. gloſ. 1. poſt num. 10. in med.* Hinc fruſtraneum eſſet ſpecialiſſimum hoc privilegium concedere, ſi nulla caderet quæſtio inter Baronem Domicilii, & Baronem delicti, ad quod magis comprobandum adeatis *Philipp. Morad. in ſingul. rer. judic. ſingul. 396. cum obſerv. nec non Sarn. in pract. crim. cap. 32. per tot. ubi Scopp. Add.*

10 Inſurgit 2. *Raynald.* autumans Judicem Domicilii quoque offendi ex crimine per ſubditum extra juriſdictionem admiſſo. At bona ejus pace, hujuſmodi gratis aſſerta offenſio nullibi digna legis conſideratione viſa extitit, ſed unice tantum legum latores Judicis delicti offenſionem intuentes, ad eum tantum criminis coercitionem direxerunt, penitus excluſis Iudicibus originariis, & domiciliariis, ut latius patet *tum in pandectis, tum in Codice, & Authenticis Voluminibus, tum in Sanctionibus Pontificiis* de quibus ſupra n. 7. Nec ad probandam prætenſam hanc offenſionem movet *Text. per Raynald. allegat. in Leg. nullum C. de Teſtibus*, ſiquidem contra ipſum retorquetur, quippe ibi præſcribit Imperator, quod Judex delicti aliis præferri debeat, tribuendo etiam Iudici Civili (criminalem juriſdictionem minime habenti) falſi teſtis coram eo deponentis animadverſionem, tum ratione criminis, tum offenſæ eidem Judici factæ, quod ſi hoc *Raynaldus* ſedulo perpendiſſet, utique dictum Textum non allegaſſet.

11 Hinc ſi quandoque admittatur expulſio talium delinquentium a loco domicilii, id fit ratione malæ qualitatis ad removendos ſubditos Delinquentes, ne in poſterum delicta in loco domicilii ſequi poſſint *ad text. in L. congruit 13. ff. de offic. Præſid. & in Cap. placuit, diſt. 90.* minime autem ratione offenſionis; nam nullo modo offenditur reſpublica domiciliaria ex delictis alibi commiſſis, ut præter adductos num. 4. tuentur *Cancer. var. reſol. par. 2. cap. 2. num. 77. in med. & Cevall. comm. contra commun. pract. quæſt. 678. num. 9. & ſeqq.*

12 Inſuper non movent exēpla relata per eumdem *Raynald.*, quibus probare conatur, proceſſum fuiſſe per Judices Domicilii adverſus domiciliarios in exteris Regnis delinquentes; Nam ultraquamquod exempla movere poſſunt animos Rabularum, & Pragmaticorum lævia notæ, non Juriſconſultorum, quia legibus, non exemplis judicandum eſt *L. ſed licet ff. de off. Præſid. L. Nemo C. de ſent., & interloq. omn. judic. cap. 1. de poſtul. Prælat.* hoc unum eſt, quod exempla relata per *Raynald.* toto cœlo inapplicabilia videntur ad decidendam quæſtionem ad Tramites Inquiſitionis.

13 Nam in caſu relat. a *Baſilico dec. 25.* Reus fuit accuſatus in loco domicilii a fratre, & ſorore Reginæ Tunetanæ; prout etiam in *caſu Bachmani* Rei fuerunt accuſati apud judicem Domicilii, ut *idem Raynald.* refert. Sic extra controverſiam, nam præmiſſum eſt *nu. 3.* Judicem Domicilii per Inquiſitionem procedere haud poſſe; per accuſationem tamen

ab offensis porrectam, vel ejus hæredibus, quibus jus accusandi competit, bene posse (semper tamen quoad pœnam extraordinariam) nam inquisitio pertinet ad publicam vindictam Reipublicæ, quæ non datur ubi Respublica non est offensa; accusatio vero ad privatam, quæ admittenda est, parte offensa Querelam porrigente apud Judicem domiciliarem Delinquentis *ex Text. in C. si illic num. 3. q. 4.*

14 Adverte tamen, quod in casu, quo Judex domicilii per accusationem procedere possit adversus subditum alibi delinquentem, delictum remittere nequit, multoque minus suum subditum aggratiare, ut late probat *Novar. de gravam. vassall. lib. 1. gravam. 401. num. 13. & seqq.* & ita bis consuluisse refert *Ricc. collect. decis. 2946.*

15 Judex vero delicti vice versa potest delinquentem aggratiare, & absolvere; hinc absolutus, vel aggratiatus in loco delicti non potest molestari in loco domicilii, ut tuetur *Novar. loc. cit. & in tract. de delict., & variat. for. sect. 4. q. 12. & seqq.* E contra vero Judex delicti molestare potest delinquentem aggratiatum, vel absolutum in loco domicilii *Novar. loc. cit., & Altimar. de nullit. rubr. 9. q. 26. nu. 103., & seqq.*

Ad Tit. 1. §. 13. n. 113.

De Judice Delegato.

OBSERVATIO II.

SUMMARIUM.

1. *Judex delegatus procedens ante habitas delegationis literas nulliter procedit.*
2. *Ejus acta, & sententia minime validationem recipiunt ex literarum supervenientia.*
3. *Non creditur assertioni Judicis, & Notarii attestantium de literis delegatoriis, nisi de illis evidenter in Processu constet.*
4. *Ampliatia ad regulam etiam in Judice magnæ auctoritatis.*
5. *Limitatio existente Delegantis præsentia.*
6. *Quid agendum literis delegatoriis deperditis, aut ablatis.*
7. *Copia delegationis inferenda est a Delegante in citatione, seu monitorio.*
8. *Sufficit quod inferatur exemplum, nec requiritur originale, dummodo non petatur.*
9. *Limitatur conclusio, existente stylo in contrarium.*
10. *Quomodo probetur stylus, remissive.*
11. *Opinio* Mauri Burg. *non procedit nisi cum posita declaratione.*
12. *Plures alias limitationes remissive.*

1 ADeo exacte tenentur omnes Judices Delegati literas sibi jurisdictionem tribuentes edere antequam ad aliquem jurisdictionis actum procedant, ut nullam convalidationem recipiant ex superventu delegationis; hinc aliquis asserendo factam sibi fuisse delegationem alicujus negocii, aut causæ, & literis minime exhibitis, & receptis, in eo procedere incipiat; licet postea delegatio superveniat, retrotrahi minime potest, ut confirmet processum, vel alia acta ab ipso uti Judice delegato antea fabricata, multo minus sententiam quam tulit, juxta doctrinam *gloss. in l. licet verb. dedicta ff. de judic. Bald. in l. unic. nu. 6., & ibi Cyn. num. 4. & seqq. C. qui pro sua jurisd. Guid. Papa dec. 286. n. 2.* ubi plus subdit.

2 Quod etiam si delegatio procederet, & non esset exhibita, & præsentata; adhuc ejus præsentatio subsequens non retrotraheretur ad confirmandum processum, vel sententiam præcedentem, sive alia acta ipso jure nulla, ex notatis per *Bald. in l. eum qui q. 4. ff. de jurisd. omn. judic.* ea ratione, quod delegatus ante præsentationem suæ Commissionis nullam habet jurisdictionem, *cap. super eo il 2. de appell. gloss. in L. 1. C. de jur. fisc. lib. 10. Anna allegat. 24. n. 7. & 9.*

3 Ampliatur prædicta Conclusio pro nullitate actorum, etiamsi Judex, & Notarius assererent literas delegatorias vidisse, & legisse, ut *ex Ferret. & Soccin. necnon ex* pluribus Rotæ decisionibus probat *Gratian. discept. forens. cap. 877. num. 7. & 8. tom. 5.* quæ decisiones Rotales impressæ reperiuntur apud *Marchesan. de Commiss. qu. 1. f. 637. & 639.*

4 Ampliatur etiam, ut nec Judici cujuscumque fuerit auctoritatis, & præeminentiæ credatur, nisi commissionem ostenderit, *ad Text. in cap. Cum a nobis de testibus optime Rovit. in const. 33. num. 3. ubi loquitur de Nuntio Apostolico & Jo. Bapt. Ferret. cons. 75. lib. 1.* ubi loquitur de Legato a latere *Maur. Burg. de mod. proced. ex abrupt. quæst. 76. num. 9.* ubi quod nec etiam creditur asserenti, habuisse dictam potestatem a Principe sibi concessam vivæ vocis oraculo.

5 Limitat tamen idem *Maur. Burg.* quando Princeps esset in loco, & ab eo facile posset cognosci veritas, quia tunc creditur asserenti habere præmissam potestatem a Principe, quia non esset præsumendum, quod id sciens facile posse se de mendacio redargui, velit mendacium dicere, ut ex multis *Farin. quæst. 97. num. 62. & seqq.* ubi quoque contrarios refert, & *Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 25. num. 58.*

6 Agit hic *Cl. Auctor nu. 114.* quid faciendum literis delegatoriis deperditis, aut ablatis? Quamvis enim conclusio sit, quod commissio, seu rescriptum Delegationis testibus probari non possit, quia omnino scripturam requirit, *ad text. in L. 1. C. de mandat. Princip. & ibi Barbos. n. 1. & seq. Mascian. cons. 18. num. 8. lib. 2. Cavalcan. decis. 11. num. 2. & 3. q. 1. & Borell. in summ. decis. tom. 2. tit. 2. num. 65. & seq.*; in casu tamen rescripti deperditi, seu ablati distinguendum videtur; aut rescriptum fuit præsentatum in actis, & inde deperditum, & tunc testibus probari potest; aut non apparet fuisse præsentatum in actis, ex quo illa non sunt admissa, & ex his constat nunquam fuisse præsentatum, & tunc testes ad illud probandum non admittuntur, ut late probat *Caumar. respons. 12. lib. 2. & cum eo Altimar. in observ. ad cons. 33. Rovit. num. 5. tom. 5.* & latius *in tract. de nullit. rubr. 9. quæst. 4. num. 55. & seqq.* idcirco summopere extollenda videtur cautela, quam *Cl. Auctor tradit in decis. num. 114.* ad fugienda omnia incommoda, & præcavenda pericula, in casu deperditi, vel ablati Rescripti Delegationis.

7 Regulare est, quod Judex Delegatus citans aliquem absentem, vel uti testem, vel uti Reum ad comparendum, tenetur in literis citatoriis tenorem delegationis, seu Commissionis inserere, alias citatus comparere minime obstringitur, nec moneri potest, *Petr. Barbos. in L. si quis ex aliena num. 7. & seqq. ff. de Judic. Bouadill. lib. 2. Polit. cap. 21. num 63. Guido Pap. decis. 286. num. 4.* Hinc non sufficit, quod Judex in citatione, vel Monitorio se asserat delegatum, sed precise debet inserere in citatione, vel Monitorio copiam suarum literarum commissio-

missionalium ut ex pluribus *Maur. Burg. loc. cit. quæst. 90. num. 14., & seqq.*

8 Notandum tamen, quod licet non teneatur Delegatus inserere literas originales, sed sat est si delegationis exemplum transmittat, *Misinger. pract. observ. centur. 3. observ.* 1. nihilominus testis, vel Reus comparens coram Delegato potest instare, ut sibi ostendantur literæ originales delegatoriæ ad effectum, ut magis certus sit de jurisdictione delegata, antequam respondeat, *ad tradita per Burg. dec. quæst. 90. n. 14. Gratian. discept. 170. num. 19. Ricc. in prax. regul. 62., & regul. 424. num. 2. Salgad. de supplicat. ad SSmum par. 2. cap. 30. §. 4. nu. 30.*

9 Existente tamen stylo, vel consuetudine non inserendi copiam delegationis, in citatione, aut aliis monitoriis, dicto stylo, & consuetudine standum est, *Menoch. cons. 100. post. num. 63. & 64.* ubi testatur de consuetudine in Genuæ statu, *Gratian. loc. cit. num. 16. Rand. conf. 18. num. 93. par. 1. & Decian. cons. 18. num. 158. tom. 1.* Verum stylus, & consuetudo omnino probanda est per eum, qui in ipso se fundat ad limitationem Regulæ.

10 Quomodo autem probatio styli sit peragenda, explicat *Joseph. Amend. in prax. part. 2. tit. 19. num. 12.* ubi -- quod maxima probetur ex inspectione aliorum Processuum ejusdem loci, verum usus non debet esse difformis, alias stylus non inducitur *Petra in Ritibus M. C. V. p. num. 73.*

11 Existimat *Maur. Burg. d. quæst. 90. nu. 16.* cum adductis, quod Delegatus positus in dignitate, secundum veriorem, & receptiorem sententiam non teneatur inserere in Citatione, seu alio Monitorio tenorem suæ Delegationis, ea forsan ductus ratione, quod illius assertioni credendum sit; Verum cum hujusmodi opinio adversetur dispositioni *text. in C. cum a nobis de Test.* de quo supra *num. 4.* ejus opinioni adhærendum haud esse puto, nisi in casu tantum superius relato *num. 5.*

12 Plures casus, in quibus editio Delegationis minime sit necessaria, latissime recenset *Altimar. de nullit. rubr. 9. quæst. 4. a num. 20. & seqq.* ad quem recurre in facti contigentia.

Ad §. 14. ejusdem Primi Tituli n. 15.

De Judice Delegato.

OBSERVATIO III.

SUMMARIUM.

1. *An potestas procedendi extra ordinarie contra delinquentes extendatur ad delinquentes ante dictam delegationem, ubi de illis expressa non fit mentio.*
2. *Modus procedendi extra ordinem est odiosus.*
3. *In delegationibus nulla admittitur extensio præsertim in extraordinariis.*
4. *An Delegatus cognoscere, & procedere valeat super reconventione, seu recriminatione.*
5. *Reconventio quando est quid accessorium causæ principali.*
6. *Quid dicendum contra Accusatoris voluntatem si fuerit causa delegata.*
7. *De teste falsum deponente an a Delegato puniri possit.*
8. *Prætermissa distinctione, quæstio resolvitur quo ad pœnam extraordinariam.*
9. *An commissa alicui causæ cognitione, quoque sententiæ ferendæ eidem potestas tributa censeatur.*
10. *Quæstio distinctionis fœdere vindicatur.*
11. *An in delegatione quoque carcerandi tributa potestas videatur, quoties de ea nulla fit mentio.*
12. *Rejicitur distinctio, & concluditur negative.*

1 Quia agit hic Auctor ad quæ se extendat Judicis Delegati Jurisdictio, opportune de nonnullis quæstionibus breviter, & succincte differendum existimavi; Et Primo, An data alicui Commissione, ut procedat extra ordinem, vel alio modo *contra fures, nempe, vel Contrabannerios, aut similes facinorosos homines*, an tunc dictus Delegatus procedere possit tam contra Delinquentes tempore communicatæ potestatis, quam etiam contra Delinquentes ante dictam tributam potestatem? Hanc quæstionem *ex Bald. & aliis* decidit *Fabius Monteleon. in prax. arbitral. part. 6. quæst. 8. nu. 7. & seq. fol. mihi 494.* dicens, posse procedere tantum contra nominatos in dicta Commissione, qui deliquerunt tempore habitæ delegationis, & non ante, ea ratione, quod delegatio non trahitur ad præterita, sed ad futura, nisi de præteritis fiat expressa mentio ut a simili tradit *Text in Cap. fin. de Constit. in Cap. cognoscentes eod. tit. & in L. leges C. de Legibus ubi DD. communiter Marta vot. 143.* cum aliis quamplurimis adductis per *Vasquez de success. creat. l. 2. §. 18. requis. 29. num. 273. & seqq.*

2 Accedit altera ratio: nam cum dicta delegatio procedendi extra ordinem sit summopere odiosa, eo quia talis procedendi modus contra juris dispositionem a Supremis Principibus, ex quadam dispensatione introductus videtur, ex congestis per *Chartar. in Prax. interr. Reorum lib. 4. cap. 1. n. 203. & Aven. decis. 15. num. 1.* -- Verba delegationis strictissime intelligi debent absque ulla interpretatione, tam extensiva, quam comprehensiva.

3 Imo neque per sub auditum intellectu tollenda videtur hujusmodi extensio, ut dicunt *DD. in cap. cum olim de offic. deleg. Peregrin. in tract. de offic. delegat. n. 39.* unde oritur illud adagium: Non dixit; ergo noluit, *L. quicquid adstringendæ ff. de verb. oblig.* Potissimum quia etiam in delegationibus ordinariis utpote arctissimi juris, & odiosis, nec minus extensio aliqua admittenda venit de re ad rem, nec de persona ad personam, *L. 1. §. qui mandatum ff. de offic. ejus. Anguian. de legibus lib. 3. controv. 33. num. 23. Ricc. decis. 60. num. 3. part. 3.*

4 *Secundo quæritur:* An delegata alicui causæ criminalis cognitione, & definitione, Delegatus recognoscere quoque possit causam reconventionis, seu recriminationis intentatam per Reum contra accusatorem ex detecta calumnia? Præmisso quod in Criminalibus locum habeat reconventio, ad late tradita per *Theophil. Gisbert. in erudit. ejus tract. de reconvent. c. 16. per tot.* Distinguendum est inter delegationem obtentam ad petitionem, & instantiam Accusatoris, & tributam proprio motu Superioris Delegantis. In primo casu omnes conveniunt reconventionis, sive recriminationis causam tacite in delegationis rescripto comprehensam esse.

5 Fundamentum est, quod reconventio, uti accessorium, recipiat in rescripto extensionem, *Text. in Cap. prudentiam, & in Cap. præterea de offic. deleg. Anton. Perez. in Cod. lib. 7. tit. 45.* num.

num. 18. *Mirant. distinct.* 6. *nu.* 17. *Misinger. centur. observ.* 90. *num.* 1. *Alex. Trentacinq. de reconvent. num.* 41. *& alii communiter.*

6 In altero vero casu, hujusmodi extensionem contra voluntatem accusatoris admittendam haud esse in rescripto delegatorio tradunt *Jason. in L.* 3. *in princ. ff. quod quisq. jur. num.* 15. *Petr. Barbos. in L. qui prior. n.* 50. *ff. de judic. Zas. in L.* 3. *ff. quod quisq. Jur. & cum Cancer. Berlich. Misinger. & aliis perbelle Philip. Muresc. in tract. de reconvent. enarrat.* 2. *num.* 35. *& seqq.* ubi rationem expendit. Discriminis fundamentum in eo potissimum residet, quod ex consensu Accusatoris delegationem postulantis tacite inest in primo casu delegationis extensio, quantum ad reconventionem tamquam accessoriam; Verum dicto consensu non existente, tolleranda minime videtur in altero exemplo delegationis extensio, *Larrea decis. Granat.* 4. *num.* 4.

7 *Tertio dubitatur:* Num testis falsum deponens coram Judice delegato, ab ipso puniri valeat? Nonnulli in causa criminali distinguunt Delegatum a Principe, a Delegato Inferioris; primum posse, alterum minime, sed falsitatis cognitionem spectare ad Ordinarium, *ita Clar. Caball. Graf. & alii apud Sciloj. de for. compet. cap.* 41. *de for. falsar. num.* 6. *versi. sed tunc.*

8 At hujusmodi distinctione prætermissa, indistincte posse Delegatum quemcumque sive a Principe, sive ab inferiore animadvertere in testes falsos, validis rationibus probat *Jo. Petr. Surd. cons.* 42. *num.* 17. *& seq.* nisi enim Delegatus posset falsum testem punire, semper impediretur sua jurisdictio, ea quia nunquam testis diceret veritatem, & Judicem sperneret, *Dec. in Cap. præterea num.* 5. *de offic. deleg.* ubi disputata quæstione ad partes, in hac residet, *Campan. resol.* 29. *num.* 3. *& seq.* Intellige tamen hanc indistinctam conclusionem in Delegato in causa criminali, non autem Civili, *ut ex Covar. & Peguer.* subdit idem *Campan. num.* 3. & intellige quoque quoad poenam extraordinariam, non ordinariam, ut decisum refert *Peguer. decis.* 60., *&* 79. *num.* 3. *Oril. ad Campan. loc. cit. observ.* 29. *nu.* 17. ubi allegat *Covar. Misinger. Borell. & alios.*

9 *Quarto vocatur in quæstionem:* Num delegata alicui certa causæ cognitione, an quoque ferendæ sententiæ potestas eidem mandata intelligatur? Negative respondet *glos. in L.* 57. *verb. peragrare ff. de Procurat.* cui assentit *Ulderic. Zas. in L.* 15. *ff. de Re judic.* Alii vero contrariam partem tuentur, eo nixi fundamento, quod cognitionis verbum complectatur etiam sententiæ dictionem, & causæ definitionem, *ex text. in L.* 5. *ff. de judic. & in L.* 99. *ff. de verb. signific.* allegant quoque *text. in L. de qua re* 24. *in princ. ff. de judic.* ubi Julianus jurisconsultus ait — *de qua re cognoverit Judex pronunciare cogendus est.*

10 In hoc DD. conflictu ita distinguendum puto, aut agitur de causa Civili, & secunda opinio verior est prima; si de causa criminali, & tunc procedit opinio *glos. in dict. L.* 57.; Enim vero Textus est punctualis *in L. solent* 6. *ff. de offic. Proconf.* Siquidem mandata causæ criminalis cognitione legato Proconsulis, non etiam definitio, & sententiæ pronunciatio illi mandata dicitur, ut inquit ibidem *Domit. Vulpian. lib.* 6. *de offic. proconsul.* atque ita intelligendus *Misinger. practicar. observ. centur.* 4. *observ.* 93. *indistincte loquens.*

11 *Demum quæritur:* An Delegato, cui commissa causa fuit criminalis ad effectum Inquirendi, & Processum construendi, impartita quoque tacite censeatur facultas Reos carcerandi, & uti eos realiter citandi, quoties de ea expresse in delegatione mentio haud fiat? Rejecta distinctione, quod Delegatus ad unam causam Reorum Carcerationem demandare possit post litem contestatam, & non ante.

12 *Indistincte* verior opinio est, quod non possit nec ante, nec post litis contestationem, eo quia potestas aliquem in vinculis conjiciendi jure Magistratus, Ordinariis tantum Judicibus tribuitur, *Bartol. in l. imperium nu.* 8. *ff. de jurisd. omn. judic. & in L.* 2. *n.* 1. *&* 2. *ubi Jason. num.* 4. *ff. eod. tit. Bald. in L. consentan. C. quomodo, & quando Jud.* perbelle *Anton. Bellen. in tract. de mandat. jurisd. cap.* 8. *qu.* 19. *num* 32. *& seqq.* ubi diserte probat, & contrariis satisfacit argumentis *Thor. in Cod. rer. judic. allegat.* 23. *nu.* 16. *& Marsil. in tract. de Bannit. verb. Cape num.* 51. ubi optimam tradit rationem.

Ad §. 16. ejusdem Tit. 1. de Duratione Jurisdictione Judicis Delegati.

OBSERVATIO IV.

SUMMARIUM.

1. *An defuncto, vel amoto Delegato, transeat delegatio ad successorem.*
2. *Quid dicendum in Vicario Episcopi; & affirmative concluditur.*
3. *Declaratur Conclusio secundum expressionem nominis factam in delegatione.*
4. *Quæstio resolvitur super delegatione cum Clausula,* ut aliquem in possessionem inducat, inductum defendat & manuteneat, Contradictores compescendo, *an duret post traditam possessionem?*
5. *Opinio Negativa refertur.*
6. *Opinio affirmativa.*
7. *Opinio distinguens.*
8. *Refertur opinio Card. Zabarell.*
9. *Distinctio inter Judicē Ordinarium & Delegatū*
10. *Ordinarius habens Jurisdictionem ordinariam utraque uti potest in procedendo, & condemnando.*
11. *Sed qua Jurisdictione uti in dubio videtur? refertur opinio distinguens.*
12. *Alia de delegatione remissive.*

1 Regulare est, delegationem alicui factam sub nomine dignitatis, non expresso nomine proprio; & mortuo, vel amoto ab officio, transire ad successorem ejusdem dignitatis, ut firmat *Text. in C. quoniam Abbas ubi glos. & Canonistæ omnes de offic. deleg. & in §. & hoc versic. jubemus. auth. ut* nulli judicum; siquidem dignitas nunquam moritur *Cap. si gratiose de Rescript. in* 6. *Cap. liberto il* 2. *in quæst.* 2. *Menoch. de arbitr. quæst.* 68. *num.* 21. *& seq.* ubi ampliat etiamsi negocium minime inceptum fuisset a Defuncto Delegato, & res esset integra *Sperell. decis.* 166. *num.* 16. *& seqq.*

2 Hinc delegatio facta in personam Vicarii Episcopi, eo defuncto, vel amoto, transit in Successorem in Vicariatu, maxime quando delegatio facta sit

Epis-

Epiſcopo ſive Vicario *Sbroz. de off. vicar. qu. 49. num. 1. & 2 lib. 3. Gargiaſ. de benefic. part. 6. cap. 2. num 34. & ſeqq. Noal. in tract. de tranſmiſſ. cap. 5. num. 4.* ubi contrariam opinionem rejicit, referens quamplurimas Rotæ deciſiones *Sperell. deciſ. 31. num. 13. & deciſ. 156. num. 6. Rot. deciſ. 12. nu. 4. part. 2. diverſ.*

3 Quid dicendum ſi in delegatione nomen proprium & dignitatis expreſſum eſſet? Diſtingue: ſi præcedit nomen proprium, delegatio cenſetur perſonalis, & ad Succeſſores non tranſit; ſi vero præcedit nomen dignitatis intelligitur eſſe realis, & ad Succeſſores tranſit, *per Text. in L. ſi communis ſervus ff. de ſtipul. ſervor. Bartol. Jaſon. Dec. Sanchez & alii apud Nicol. Noal. in d. tract. de tranſmiſſ. caſ. 50. num. 16. & ſeqq.* ubi hanc tradit rationem quod ordo ſcripturæ deſignat ordinem voluntatis etiam in reſcriptis, *gloſſ. in C. cum dilecta verb. tranſpomentes de reſcript.* Alias ampliationes, & limitationes ad ſuprapoſitam regulam latiſſime recenſet idem *Noal. d. caſ 50. eli conſule in facti contingentia.*

4 Modo quæritur, quantum duret poteſtas Judicis Delegati, cui literæ diriguntur per Delegantem, ut aliquem in poſſeſſionem mittat, addita clauſula *in poſſeſſionem inducatis, inductum defendatis, & manuteneatis, Contradictores compeſcendo:* an poſt traditam poſſeſſionem poſſit turbantes punire, & contradictores compeſcere? *Joan. Andr. in C. pro illorum de præbend.*

5 Docet ſe audiviſſe Curiam tenere, quod ſi aliquandiu ductus in poſſeſſionem pacifice poſſidet, expirat Delegati poteſtas, ne præjudicetur poteſtati ordinariæ, & eum ſequitur *Abb. in d. Cap. pro illorum num. 12.* ubi quoque *Innoc. num. 3.* ſubdit, quod quando in literis delegatoriis mandatur aliquem recipi in Canonicum, poterit compeſcere contradictores auctoritate hujus clauſulæ, Contradictores compeſcendo, quouſque recipiatur in Canonicum, ſed ex quo receptus eſt, quamvis poſtea moleſtetur ſuper Canonicatu, vel aliis, non poterit eos compeſcere, alias videretur ejus Ordinarius eſſe. Hanc eamdem ſententiam ſubſtinet *Staphileus in tract. de liter. Apoſtol. in form. brev. de vi, & effect. clauſ. §. ſequitur num. 1. & ſeqq. & Rebuff. in tract. de concord. tit. de forma mandat. Apoſtolic. fol. mihi 612. verſic. item facta executione,* ubi alios allegat *& confert. Text. in 6. in literis 9. de offic. & juriſd. judic. delegat.* ubi Judicis Delegati authoritas, & juriſdictio ceſſat, cum per ſe, vel per alium rem ſibi commiſſam executioni mandavit, & nonnullas alias rationes recenſet, ſed non ſequitur *Marius Giurb. conſ. crim. 39. num. 1. & ſeq.*

6 Contrariam tamen ſententiam tuetur *Giurb. loc. cit. num. 24.* motus authoritate Text. *in L. 1. ff. de vi ſiat ei* -- ubi P. C. inquit -- *quod fruſtra in poſſeſſionem quis mittitur, rei ſervandæ cauſa, niſi miſſus tueretur, & prohibentes venire in poſſeſſionem coerceret,* (quem Textum ſalva pace dicti authoris locum, tantum ſibi vindicare in judice Ordinario, non autem in Delegato aperte patet ex verbis legis) alias ſuperaddens rationes ad ejus comprobandam opinionem, quod factum nempe non dicitur, niſi duret, & executio cum effectu durationis, intelligenda ſit *L. acceptis ff. ad L. falcid:* eo quia non videtur poſſeſſionem adeptus, qui eam retinere non poteſt; *L. fin. §. fin. C. de bon. quæ liber.* ſubdens, quod Delegatus vigore clauſulæ *in poſſeſſionem inducatis, inductumque defendatis* -- tamquam Conſervator habendus ſit, ejuſque officium etiam poſt traditam poſſeſſionem duret, ut nedum contra dejectum ſi perturbet, ſed etiam contra tertium turbantem procedere poſſit, eoſque compeſcere, *Macerat. lib. 1. reſol. 112. caſ. 6.*

7 Alii vero cenſent, quod vigore Clauſulæ *in poſſeſſionem inducatis, inductumque manuteneatis, & defendatis* -- non tribuitur Delegato perpetua juriſdictio, ſed quouſque gratia plene fuerit exequuta, ad annum uſque, *ex cap. conquærenti de offic. deleg. Zabarell. conſ. 10. num. 4.* -- unde ſi poſt annum nova oriretur perturbatio, Delegatus, qui officio functus eſt, non ſe intromittat amplius, ne ordinarius effici videretur, ſed apud Judicem Ordinarium pro dicta perturbatione agendum, *Campanil. in diverſ. jur. Can. rubric. 11. cap. 13. num. 238. Tuſch. litt. C. concluſ. 218.* -- Sic Delegati Juriſdictio ad illud uſque tempus, & non ultra extenditur, *Henric. Boich. in cap. pro illorum de præbend. Marchiſ. de Commiſſ. par. 1. §. 1. num. 177. fol. 939.*

8 Subdit tamen *Cardin. Zabarell. in d. conſ. 10. num. 4. verſic. dicit tamen,* quod reſpectu moleſtiæ, quæ ſit ex cauſa antiqua, quando contra facit is, cui fuerat impoſitum ſilentium, ex æquitate juriſdictio durat etiam poſt annum, ex doctrina *Joann. Andr. ut eum refert Marta de clauſul. par. 1. clauſ. 60. nu. 2.*

9 Mihi tamen placet diſtinctio, quod ſi talis exequutio committatur Judici Ordinario ſub nomine dignitatis, vel Officii, & non ſimplici privato, ejus poteſtas duret perpetuo; nam tunc ceſſat præjudicium Juriſdictionis ordinariæ, in quo ſe fundant DD. ad delegatam juriſdictionem coarctandam, *Ancharan. conſ. 92. n. 4. Marta d. clauſ. 60. n. 3. verſic. in Judice Ordinario:* Optime tamen ſe gereret in hoc caſu Judex Ordinarius, ſi utraque juriſdictione ordinaria, & delegata ſe procedere aſſerat ad evitandas controverſias, quæ oriri poſſent ex conflictu hujuſmodi opinionum.

10 Etenim Judex Ordinarius ordinariam, & delegatam habens juriſdictionem poteſt utraque juriſdictione ordinaria, & delegata uti in procedendo, *ad Text. in C. ſignifica. de corpor. vitiat. ibi* -- *Noſtra, & tua authoritate* -- ubi *Abb. nu. 1. & in C. niſi eſſent de præbend. Felin. in C. cum ex officiis, num. 3. 19. 20. de præſcript. Bald. in L. 1. C. de furt. Trinis deciſ. 1. nu. 8. lib. 1. Boer. dec. 151. num. 8. & Aviles in L. Prætorum 9. gloſ. commiſſion. nu. 10*

11 Diſputant tamen *DD.* an in hoc caſu Judex uſus dici poſſit ordinaria, an delegata Juriſdictione, & & quomodo præſumendum? Diſtingue: aut eſt Delegatus ab Inferiore a Principe, & præſumitur quod tamquam Ordinarius proceſſerit ex rationibus adductis a *Felin. in d. cap. cum ex officiis num. 33. Bovadill. lib. 2. pulitic. cap. 21. num. 30. Petr. Cened. Canon. quæſt. 34. num. 8.* cum aliis adductis a *Giurb. d. conſ. 39. num. 5.* Unde appellatio in hoc caſu ad Judices Ordinarios appellationis interponenda eſt non ad Delegantem; ſi vero eſt delegatus Principis, & tunc præſumitur proceſſiſſe tamquam Delegatum, quia Delegatus Principis eſt major ipſo Ordinario; idcirco appellandum eſt in hoc caſu ad ipſum Principem Delegantem, ejuſque ſuprema Tribunalia, ad latè tradita per *Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 17. num. 4. & ſeq.*

12 Qui vero plura quoad delegationis materiam exoptat, adeat inter cæteros *Henricum Bocer. in ſingular. tract. de juriſd. cap. 6. per tot.* nec non *Peregrinum in ſingular. tract. de Judice Delegato,* ultra repetentes ad titulum *Decretal. de offic., & poteſt. Judic. deleg.*

Ad

Ad Tit. 11. §. 1. n. 18.

Qui Judices esse non possunt.

OBSERVATIO V.

SUMMARIUM.

1. *Impedimenta, quibus Iudex quis esse nequit, & sub impedimento a natura qui contineantur.*
2. *Defectus a natura descendens a Principe Supremo tolli nequit.*
3. *Refertur ætas legitima in Judice tam ordinario, tum delegato.*
4. *De lege Annaria Romanorum.*
5. *Vicarius Episcopi eligi nequit ante 25. annum.*
6. *Surdus qui vere dicatur.*
7. *De impedimento legis, & qui sub eo comprehendantur.*
8. *Criminosi quando arceantur a Judicandi munere.*
9. *Quæstio de Judice accusato, an pendente Inquisitione Jurisdictionem exercere valeat? distinguitur.*
10. *Judicia quæ fieri debent in hoc casu.*
11. *Alterius distinctionis pars enucleatur.*
12. *Laici nequeunt esse Vicarii Episcoporum. Imo neque Clericus Conjugatus.*
13. *Poterit tamen laicus esse Episcopi Assessor, sed quo modo se gerere debeat?*
14. *Vicarius Episcopi debet esse exterus, non Civis, vel Diœcesanus.*
15. *Qui ex impedimento moribus desumpto Judicandi potestatem assequi nequeunt.*
16. *Exceptio quod quis sit filius familias non repellit a Judicis officio.*

1 AD magis ea comprobanda, quæ Auctor in *hoc* §. doctissime more suo recensui, super addendum censeo, tribus ex fontibus impedimenta considerari oportere ad quem a munere Judicis repellendum, *Natura, lege, & moribus*, ita Paulus I. C. libro 18. ad edictum, ex quo Textus *in Leg. 12. §. quidam enim ff. de Judic.* -- ibi -- *Quidam enim lege impediuntur ne Judices sint, quidam moribus, quidam natura*; NATURA impediuntur surdi, muti, perpetuo furiosi, & Impuberes, quia Judicio carent: sunt verba eiusdem Textus *in §. natura*. Dixi *perpetuo furiosi*, ad segregandos furiosos dilucida intervalla habentes, qui tempore non furoris valide pronunciare possunt, ex Papiniano *in L. 39. ff. eod. titul.*

2 Hinc defectus huiusmodi ab ipsamet natura prodeuntes, nec minus a quovis supremo Principe tolli queunt; enim vero quæ a natura descendunt, omnibus immutabilia videntur, Textus *in §. sed naturalia Instit. de Jur. natural. gent., & Civil.*, & *in Clement. Pastoralis versic. cæterum de re judic.*, *Petra de potestat. Princip. cap. 3. qu. 3. nu. 77.*

3 Sed ut res sit clarior, plura explicatione digna videntur; *Primo*, Accursium *in d. leg. 12. in verbo Impubes*, quatuor ætates distinguere; Impuberem nempe, Adultum decem, & octo annos habentem, & maiorem viginti annorum, quo retento themate, non absonum videtur quærere, quæ ætas sufficiens videatur tam in Judice Ordinario, quam Delegato? Et omissa prolixitate, nec non DD. dissentionibus inter se digladiantibus in hac præscribenda ætate, quisque Textum ad proprium sensum accommodando; verior sententia est, ad munus Judicis exercendum ætatem annorum viginti requiri, per Textum expressum *in cap. cum 41. de potest., & offic. Judic. delegat.*, ubi Gregorius IX. pro expositione, & declaratione Textus *in leg. quidam 57. ff. de re judicat.* prædictam edidit constitutionē, cuius verba hæc sunt *Cum vigesimum annum peregeris, dari potuisti in ætate hujusmodi delegatus*, *Petr. Barbos. in d. l. 12. §. fin. num. 48. ff. de Iudic. Donell. libro 17. comment. cap. 24.*, *Langlens. libro 4. semestr. cap. 15.*, *Zasius libro 2. singul. cap. 22.* Limitat tamen Pontifex, *nisi Partes*, (sunt eius verba) *scienter consentirent in eum, qui annum decimum, & octavum transcendisset*.

4 Ast celebris antiquitus fuit lex Annaria, cuiusque magistratus ineundi tempus definiens, de qua *Cicero Philip. 5.* ibi -- *Legibus Annualibus Maiores nostri cum grandiorem ætatem ad Consulatum constituebant, Adolescentiæ temeritatem verebantur*, Cujac. *lib. 27. observ. cap. 34.* Osuald. ad Donell. *libro 17. commentar. cap. 24. litt. D.*, quibus legibus ad Consulatum capessendum ætas 45. annorum præscripta fuit; Alexand. ab *Alex. genialium dier. lib. 3. cap. 3.*; Ad Præturam 40. anni, Guthetus de *comitiis Roman. lib. 1. cap. 3.* Ad Ædilitatem 37., Brodeus ad Polletum *lib. 2. hystor. for. cap. 7. & lib. 5. cap. 8.* Ad Quæsturam etiam 37.; Sidonius de *antiq. Jur. Roman. cap. 2.*, Ad Ius dicendum 30. Sveton. *in Vitell. cap. 32.*

5 *Secundo* animadvertendum est, ætatem 20. annorum superius expressam non sufficere in Vicario generali Episcopi, siquidem eum eligi non posse, nisi vigesimum quintum ætatis annum attigerit constat ex decreto *Alexandr. III.*, *in cap. cum in cunctis 7. §. inferiora de elect.* ibi -- *Nisi qui jam vigesimum quintum ætatis annum attigerit, & scientia, & moribus commendandus existat*, & ibi *Abb. & Dec. num. 5.*, quam Alexandri constitutionem in Concilio Lateranensi promulgatam, confirmavit Concilium *Tridentin. session. 24. cap. 12. de reform. Homobon. in tractat. de human. Vitæ statis part. 1. de Vicar. Episcop. cap. 7. ve sn. Ætas fol. mihi 95.*, ubi quod nec etiam Episcopus super minori ætate Vicarii dispensare potest, *ex Cardin. in Clem. 1. quæst. 38. de offic. Vicar.*; *Barbos. de offic. & potest. Episcop. allegat. 54. in addit. num. 3.*

6 *Tertio*, quæ dicta sunt de surdo, intelligenda esse videntur de his, qui nihil prorsus audiunt, nam hi vere surdi dicuntur; non autem de his, qui tarde audiunt, qui Surdastri appellari solent, secundum Angel. *in l. final. ff. de legit. tutel.*; Joan. Baptist. *de arbitr. cap. 24. num. 4.*, & Michalor. *in tract. de Cæc. surd. & Mut. cap. 26. nu. 3. & seqq.*, atque ita decisum refert Fontanell. *de pact. nuptial. claus. 4. gloss. 10. part. 1. num. 36.*

7 LEGE impeditur ne fiat Judex ille, qui Senatu amotus est, ut inquit Paulus *in d. l. cum Prætor. 12.* cum nempe ob vitium, vel turpitudinem suam, aut aliquod aliud factum a lege reprobatum, propter quod ejus status, & conditio, apud bonos, & graves viros aggravata fuerit, ut plura extant exempla in *Cap. infames il 2. §. porro 2. quæst. 7. ubi gloss. & in l. 1. ff. de his qui notant. infam.*, Mastrill. *de Magistr. lib. 3. cap. 4. num. 446. & seqq. & lib. 4. capit. 15. num. 54.*

8 Sic etiam omnes criminosi, qui pro sceleribus convicti, & condemnati fuerint, a Senatu & judicandi

di munere tanquam Infames segregati existant, per Text. in d. Cap. Infames. Nam judicandi munus honor ac dignitas est, unde criminosis & Infamibus portæ dignitatum claudendæ videntur; l. eadem lege §. 1. ff. ad leg. Jul. repetund., l. 2. C. de dignit. libro 12. Brunneman. in Cod. lib. 12. tit. de dignit. in l. 2., & Reinkin. de regim. secul. ex Eccles. lib. 2. class. 2. cap. 12. num. 5. & seqq.

9 Sed opportune queritur: An Judex accusatus durante officio, pendente accusatione officium exercere valeat? Distingue, removetur ab administratione officii pendente Inquisitione, si accusatus fuerit de crimine in officio commisso, & quod ipsum crimen sit privatione officii dignum, ut ad trutinam Textus in l. cum qui C. de suspect. Tutor. tradunt ibi Bald. Salic. & alii; Lucas de Penna in l. Judices C. de dignit. lib. 12., Bartol., & Paul. de Castr. in l. quod si forte §. sunt quidam ff. de salut.; Reverter. dec. 2. num. 3. & 4. ubi decisum refert, & ibi de Marin. in addit., de Ponte decis. 25. num. 5., & perbelle Merlin. Pignatell. cent. 2. controv. 28. n. 1. & seqq.

10 Idcirco in hoc casu dum officialis inquiritur, duo fiunt judicia, unum Summarium ad effectum illum suspendendi ab administratione Jurisdictionis durante Inquisitione, in quo sufficiunt conjecturæ & præsumptiones delicti; alterum vero ad effectum condemnandi, & officio eum privandi, & tunc clariores & evidentissimæ exoptantur probationes, ut ex Guazzino, tradit Carol. Anton. de Luca ad Franch. observ. 8. num. 1. Sanfelic. decis. 61. num. 4. de Ponte decis. 25. num. 12., & in utroque Judicio debet officialis audiri De Ponte loc. citat., Mastrill. de Magistrat. l. 6. cap. 5. n. 48. & Caren. resol. 38. nu. 5.

11 Contrarium vero dicendum est, si accusatus fuerit de crimine extra officium admisso, nam tunc pendente accusatione, officium exercere valet, prout præter adductos hanc sectantur distinctionem Bevart. in specul. Visitat. cap. 7. num. 9. versic. Verum secus erit, Caren. d. resol. 38., & Amichangel. de regal. offic. cap. 20. num. 22.; Sed quod indistincte suspendi non debeat pendente Inquisitione, differte probat Novar. in addit. ad decis. 8. de Franchis, ubi plures rationes expendit; sed non recedas a distinctione prædicta communiter per DD. approbata, & judicatarum exemplis in Tribunalibus comprobata.

12 Item lege prohibetur, quod laici in Vicarios Episcoporum assumantur, nam debent esse Clerici, cap. decernimus ubi Abb num. 22. de Judic., Piasec. in praxi Episcop. part. 2. cap. 4. num. 5. & seq. Antonell. de Regimin. Eccles. lib. 6. cap. 10., Barbos. de offic. & potest. Episc. alleg. 54. nu. 3. & 4., Imo nec etiam Clericus Conjugatus potest esse Vicarius Episcopi, Gloss. in cap. unic. de Cleric. conjug. in 6., Meroll. in theolog. Moral. tom. 3. disput. 7. cap. 6. num. 26., Borell. in summ. dec. tit. 8. n. 20. tom. 1., & solus Summus Pontifex dispensare potest ut laicus sit Vicarius Episcopi, De Graffis de effect. Cleric. effect. 18. num. 10. & seqq.

13 Laicus tamen potest esse Assessor Vicarii Episcopi, vel alterius Judicis Ecclesiastici, etiam in criminalibus contra Clericos: Verum hujusmodi laicus Assessor non potest sententiam proferre, cum suum officium sit consulere, & Judicem adjuvare, ad Text. in l. ff. de offic. Assess., in l. Consiliarios in l. non minus & in l. non licet C. de assess., Bellect. in disquis. Cleric. tit. de favor. Cleric. reali §. 3. num. 18.; Vulpell. in praxi Eccles. cap. 33. num. 15. Ansald. de Iurisdict. par. 2. tit. 11. cap. 30. num. 23. & seqq.

14 Insuper lege prohibetur, ne Vicarius Episcopi originarius sit civitatis vel diœcesis, ne deviet a recto tramite Justitiæ, vel se reddat Partibus suspectum, propter consanguinitates, attinentias, & familiaritates, ut pluries declaravit S. Congregatio Episcoporum, cujus declarationes recensentur a Pellegrin. in praxi Vicar. in prælud. num. 2. ubi quoque refert casus in quibus S. Congregatio dispensare solet; & novissime præscriptum fuit a Concilio Roman. tit. 8. de offic. Iudic. ordin. cap. 2. iis verbis -- Episcopi præterea in Vicarios generales suos Fratres, aut Nepotes, aut propriæ Episcopalis urbis Cives non eligant.

15 MORIBUS tandem, idest consuetudine legibus roborata, Judices esse nequeunt Feminæ, ad Text. in l. feminæ ff. de reg. juris, d. l. cum Prætor 12.; Item servi, quia pro mortuis habentur, inspecto Jure civili, l. quod attinet ff. de reg. Jur. l. servus C. de Judic., & dicta l. 12., & late alius recenset Mastrill. de magistrat. libro 2. cap. 12. num. 37. & seq. Nam ultra Textum in d. l. 12. §. moribus alia superaddere non curamus, ita namque ait Paulus -- moribus feminæ, & servi, non quia non habent Judicium, sed quia receptum est, ut civilibus non fungantur officiis.

16 Et subdit Text. Qui possunt esse Judices, nihil interest in potestate, an sui Juris sint, idcirco adversus filios famil. qui in Patria Potestate existunt, nil excipi potest, ad eos arcendos a munere Judicandi.

Ad Tit. 11. §. 2.

De Recusatione Judicis.

OBSERVATIO VI.

SUMMARIUM.

1. *Inimicitia principalis causa est ad recusandum Judicem.*
2. *Antiquus Romanorum usus recusandi Judicem.*
3. *Rationes, & causæ quibus originem sumpsit Judicis recusatio.*
4. *Ea enim adeo potens est, ut statuto, seu alia statutaria lege tolli nequeat.*

1 AUctor noster incipit in hoc §. 2. recusatione Judicis Inimicitiæ causa, quæ utique principem locum in hoc Judicio sibi vindicat; etenim ut ait Fontanella decis. 14. num. 1. Inimicitia est una ex principalioribus causis recusandi Judicem per Textum in cap. quamvis de Procur. in 6. ex illis verbis a Bonifacio VIII. prolatis -- nisi eum cum Domino Inimicum fieri contingat, & ibi Glossa in verbo Inimicum; addo Stephan. Ausrer. in tractat. de recusat. Judic. num. 35. ubi alia Jura adducit, & Carol. de Graffis de except. 24. num. 24. ubi ad saturitatem DD. allegat.

2 Sed antequam recusationis materiam aggrediar, præmittendum censeo, quod antiquo Romanorum Jure hac formula Judicis recusatio proponebatur -- Judex iniquus est, ut ex Cicer. lib. 2. de Orat., & in Philipp. 12. testatur Parlador. lib. 1. different. 10. num. 3.; Fas enim erat, & impune, simplici detestatione, per Partes a judicando Judicem removere, teste Plinio in panegiric. ad Trajan. ibi -- Sors, & urna Judicem assignat, licet rejicere, licet excla-

mare

mare hoc modo, ideoque permittebatur Accusatori & Reo ex numero missorum Judicum in urnam, rejicere, quos putaverint sibi inimicos, aut ex aliqua re incommodos, *Cujac. lib. 3. observat. 23.*, eo enim tempore Magistratus creabantur, aut delectu, aut sorte, aut utroque simul, *Petr. Gregor. lib. 4. de Republic. cap. 5. num. 40. & seqq.*; *Paurmeist. lib. 1. de Jurisdict. cap. 24.*, *& Osuald. in Donell. l. 17. comment. cap. 7. litter. L.*, quod non obscure colligitur ex Textu in *L. 7. C. de Judeis ibi -- Sortiri eorum Judicium Jure publico non verentur*, Sigon. *l. 2. ad antiq. Jur. civil. cap. 18. fol. 134. & seqq.*

3 Originem sumpsit Judicis recusatio, nam cum causæ cognitio tres requirat comites, Justitiam Judicium, & veritatem; hæc utique in Judice suspecto deficiunt, quia valde periculosum est coram eo litigare, ut probatur in *cap. quod suspecti 3. q. 3.* ibi enim inquit Summus Pontifex -- *Nam quodammodo naturale, est suspectorum Judicum insidias declinare, & inimicorum Iudicum semper vela refugere, nam quid gratius, & amabilius dare quis inimico potest, quam si ei ad impetendum commiserit, quem lædere forte voluerit?*

4 Jure merito recusationis hæc exceptio, tanquam naturalem defensionem tangens, involvensque secum irreparabile præjudicium, & naturæ repugnantiam nequit juxta communiorem opinionem per legem, statutum, sive alia municipali sanctione tolli, ad tradita per *Xantae. de offic. Iudic. par. 1. q. 22. nu. 131. Roech. de offic. rubr. 12. num. 51.*, & per alios apud *de Graff. except. 24. num. 15.* alia vero reservamus in *observat. seqq.*

OBSERVATIO VII.

SUMMARIUM.

1. *Statutum recusationem prohibens intelligitur de frivola, non de legitima.*
2. *Ampliatur Conclusio maxime in Criminalibus.*
3. *Quid operetur clausula, recusatione remota.*
4. *Expenditur quo jure natura recusatio introducta videtur.*
5. *Recusationi Judicis licitum est renunciare.*
6. *Non addita clausula*, recusatione remota, *non censetur recusatio sublata etiamsi Princeps causam committeret notorie suspecto.*
7. *Quæstio an prohibita appellatione, vetita quoque censeatur Judicis recusatio: ubi opinio negativa.*
8. *Sententia negativa.*
9. *Enumerantur casus in quibus appellare non licet, verum recusatio admittitur.*
10. *Elucidatur* Text. in C. 12. de appell. *in quo sensu procedat, & conciliatur dispositio ejusdem* Textus *cum altero* in C. 36. eod. tit.

1 EAmdem prosequendo recusationis materiam, quamplurima observatione digna videntur, etiam ad explicationem eorum, quæ in num. 4. præcedentis observationis indistincte præmissa fuere; Primo, quod quatenus esset statutum de facto specialiter, & expresse recusationis exceptionem rejiciens, illud sanè intelligendum esset de recusatione frivola, & inani, non autem quæ fit ex justa, & legitima causa: ita explicant *Franch. in Cap. postremo num. 5. ubi Dec. num. primo de appell. Imol. in C. pastoralis in princ. de appell. Barbat. in C. ad hæc num. 46. & seqq. de rescript. Felin. in C. cum inter num. 8. de except.* nec non alii apud *Schrader in tract. de feud. part. 10. sect. 3. nu. 9.*

2 Et hoc potissimum in Criminalibus, in quibus statutum recusationis exceptionem ex justa, & legitima causa prodeuntem tollere haud potest, ea ratione, quia justa, & legitima recusationis exceptio a jure approbata descendit quodammodo a jure naturali positivo, quia defensionem respicit, ut loquit *Text. in C. quod suspecti 3. q. 5.* ibi -- *quodammodo naturale est -- & in C. 2. requires 41. de appell* ibi -- *Ipsa namque ratio dictat, quod suspecti, & inimici Iudices esse non debeant --* idcirco statuto tolli nequit, ne quis notabile detrimentum pateretur, prout animadvertunt *Lancellott. Contad. in templ. omn. judic. lib. 1. cap. 1. §. 4. de Imperat. tit. jus positivum tolli num. 16. Barbat. in tract. de Cardin. a later. qu. 4. Pinell. de rescind. vendit. par. 1. in rubr. cap. 1. num. 2. versic. si verius, & de Graff. de except. 24. num. 17.*

3 Conferunt ad rem tradita *per Joan. Zanger. de except. cap. 4. num. 7.* ubi causa per Principem commissa cum clausula Recusatione remota accipienda est de suspicione levi, & frivola, non autem de gravi, & legitima, qualis est, si commodum aliquod ad Judicem redundaret sententia pro actore lata, ut si esset Reo inimicus Capitalis, & si quæ similes, hæ enim causæ ejusmodi sunt, ac si recusatio judicis non admitteretur, irreparabile damnum inde Reus sensurus esset, cum Principum rescripta ita intelligenda veniant ne uni prosint, alteri noceant, *L. ex facto 43. ff. de Vulgar. & pupillar. L. 4. C. de emancip. liber. De Marsil. Singul. 292. Mysinger censur. 3. observat. 63. & Gail. lib. 1. observ. 33. num. 5. & seqq.*

4 Hinc ex fonte hujusmodi distinctionis silent apud Pragmaticos inter se dissidentes Doctorum opiniones, an Principi supremo licitum sit recusationem tollere? Alii in negativam, alii in affirmativam abeuntes sententiam, quam utcamque recenset *Farin. in fragm. crim. litt. 1. verb. Judices num. 954. & seqq.* affirmativam amplectendo, quam tamen mordicus impugnat *Didac. Guerrer. in tract. de Recusat. lib. 1. cap. 1. num. 8. & seqq.*. Sed pro affirmativa tuenda opinione mirifice faciunt quæ doctissime *tradit Petr. Maria Passerin. in prax. formand. process. quæst. 3. art. 1.* ubi eleganter explicando, an Recusatio sit de jure naturæ præceptivo, an inquam de jure naturali dominativo, seu positivo, descendit *in art. 2.* ad quæstionis decisionem in affirmativum sensum, contrariis objectis satisfaciendo, explicat tamen *nu. 19. & seqq.* -- quod prædicta conclusio affirmativa locum sibi non vindicaret in recusatione legitima, propterea *num. 24.* subdit, quod clausula, recusatione remota, intelligi debet, ut non excludat recusationem quæ fit ex causa in jure expressa, & approbata, *per Text. in C. Pastoralis de appellat. gloss. in L. apertissimi verb. recusare C. de judic.* late *Imm. in process judic. thes. 1. direct. 1. num. 55. & seqq. Rebuff. ad Const. Gall. tit. de recusat. in præfat. num. 9. & seqq. & Petra in comment. ad Rit. M. C. V. rit. 265. num. 52. tom. 2.* ubi nonnullas frivolas causas recenset rejiciendas adsensum dictæ Clausulæ.

5 Firma propterea remanente conclusione, quod Recusatio non sit de jure naturali positivo tantum sequitur, cuilibet permissum esse, valide, & licite hujusmodi recusationi renunciare, *ad Text. in Leg. si quis in conscribendo C. de pact. Panormit. in C. inter*

Mo-

Monasterium 20. *num.* 3. *de judic.* & *Fernosin. in C. si quis contra* 4. *quæst.* 4. *num.* 1. *de for. compet. rejecta opinione Pasqualig. decis.* 349. *num.* 6. contrarium authumantis. Siquidem verissimum est, recusationi Judicis suspecti locum esse non tantum expresse, verum etiam tacite, quoties qui Iudicem recusavit, iterum coram eo compareat, ob Regulam, quod Judex approbatus ab una, vel altera parte recusationem non admittit, *ut ex Rot. firmat Lancellot. de attent. par.* 2. *cap.* 6. *n.* 52.

6 Nota tamen, quod nunquam Princeps intelligitur removere Recusationem, nisi clausulam apponat, Recusatione remota, etiamsi Princeps ex certa scientia, & motu proprio causam committeret Iudici notorie suspecto: nam per hoc non intelligitur recusationem prohibere, ut ex dispositione *Text. in C. accedens il* 1. ut lite non contestata firmant *ibi Panormit.* & *Felin.* & *in C.* 5. *de except. nu.* 8. in quam quoque, allegatis Marchesano, & Scaccia, pertransit Sententiam *Passerin. dict. art.* 2. *num.* 26. ampliando etiam si Princeps valde commendaret personam Judicis deputati.

7 Sed quæritur: An prohibita appellatione, prohibita quoque censeatur recusatio? Nonnulli censent recusationem sub eadem appellationis prohibitione contineri, per Text. express. in C. postremo 36. de appell. ubi Lucius III. Galtero Episcopo ita rescripsit -- *hujusmodi Delegatus non immerito poterit recusari, quamvis appellatione remota ei negotium fuerit delegatum*, atque ita sentiunt itidem *gloss. in figur. cas. dec. num.* 1. *Anch iran. nu.* 4. *Panorm. n.* 1., & 2. -- imo ad hunc effectum sententiam eorum probant non tantum de jure Canonico, sed etiam de jure Civili, allegando *Text. in L. fin.* §. *cum enim C. de sent.* & *interloc. omn. judic.* & *ibi gloss verb. si de certa distinctione*, & *in l.* 1. §. *interdum verb. ab eo provocare C. eod tit.*

8 Alii vero sub hac prohibitione quoque recusationem comprehendunt, moti ex decreto Alexandri III. *in C. super eo* 12. *eod. tit. ibi: unde in causis Ecclesiasticis, ubi appellationis remedium tollitur, utrumque remedium denegatur*, & *ideo sicuti appellationi, ita recusationi non est aliquatenus deferendum*, ea ratione, quia appellatio, & recusatio æquiparatæ videntur, unde disposita in uno, etiam in æquiparato locum sibi vindicare debent, juxta *glos. in L.* 20. *C. de fur.* & *in C.* 33. *de elect.*

9 In hoc conflictu a priori sententia recedendum haud esse puto; siquidem verba, & regula Text. in *d. C.* 12. sane intelligenda videntur secundum ea, quę inferius recensentur, & non simpliciter: enim vero non sequitur, quod ubi appellari nequit, nec minus Judex recusari potest, nam ab exequutore appellari nequit, nisi fines mandati excedente, & tamen recusari potest *Cap. super quæstionum* §. *Verum de offic. deleg.* -- Insuper a Judice non appellatur, nisi gravet; ac bene potest recusari, & si non gravet. Rursus appellare permissum est a Judice, in quem quis consensit, & nihilominus eum recusare non potest, nisi nova superveniente causa, *ut in C. insinuante de offic.* & *potest. Judic. deleg.* Rursus notorius delinquens appellare minime valet, attamen recusare non prohibetur, *C. cum speciali* §. 1. *de appellat.*

10 Mens igitur Alexand. *d. C.* 12. ea est, ut quemadmodum secundum Canones non admittatur appellatio sine rationabili causa, *C. cum in Ecclesi* & *C. ut debitus eod. tit.* Ita nec recusatio *ut in C.* 2. *nequitis* §. *fin.* & *in C. cum speciali* §. 1. *appell.* -- hinc verba illa Textus tantummodo formalitatem, & modum respiciunt, quasi dicat, sicut appellatio frivola non admittitur, ita nec recusatio; & sic deferendum est rationabili recusationi, ita ut quoad formalitatem, & modum æquiparantur tantum, non vero in reliquis; propterea minime æquiparantur, ut remota appellatione, quoque recusatio remota censeatur, ut ad rem *ex glos. advertit Hostiens. in d. C.* 12. *num.* 3. *quem sectantur Jo. Andr. ibi num.* 9. *Autr. num.* 10. & *seqq. Præposit. num.* 12., & alii communiter, alias enim nimis durum esset, ut Princeps removendo appellationes, cogeret quem litigare coram Judice suspecto, *argum. cap. cum inter. de except.* Ergo tantum æquiparatio admittitur, ut etiam frivola recusatio non admittatur, eo modo quo frivola removetur appellatio, ut declarant *Abb.* & *Præposit. in d. C.* 12. & *novissime Reiffen. stud. in jus Canonicum lib.* 2. *tit.* 28. §. 12. *num.* 318. *addo Passerin. in prax. qu.* 3. *art.* 2. *post. num.* 8. ubi aliam interpretationem tradit.

OBSERVATIO VIII.

SUMMARIUM.

1. *Recensentur ab Auctore causæ, quæ Judicem uti suspectum removent.*
2. *An sit causa suspicionis, si Judex esset ejusdem Patriæ, vel Nationis cum aliquo ex litigantibus in exteris locis?*
3. *Quid dicendum in concive Judicis cum extero litigante? Affirmative quo ad Delegatum.*
4. *Sed quo ad Judicem ordinarium, negative respondendum.*
5. *Recusatur Iudex ad petitionem Partis datus; Superiores non debent dare Iudicem ad partis petitionem, quia res mali exempli est.*
6. *Recusatur insuper, cum ipsemet pro Iudice se impetrari procurat in illa causa.*
7. *In propria causa quis Iudex esse nequit declaratur; quandam sit causa propria; delinquens contra Baronem ab eo cognosci nequit, neque ab ejus officialibus.*
8. *Iudex offensus uti Iudex procedere, & punire potest delinquentem.*
9. *Advocatus si esset Consanguineus, vel Amicus Iudicis ubi recusari possit ab altera parte?*

1 RECENSET eximius Auctor *in* §. 2. & 3. causas quibus Judex suspicionis nota affici potest eas redigendo ad Inimicitiam, ad excommunicationem, ad gravamen per appellationem definitum, ad consanguinitatem, affectionem, familiaritatem, Juris ordinem non servantem, modum commissionis excedentem, votum suum manifestantem, & minantem, de quibus omnibus *a num.* 39. *ad* 55.; Verum recusationum causas magis prolixe refert *Stephan. Aufrer. in tractat. de recusat. Iudic.*, ubi 92. causas enumerat, quæ tamen ad tres principaliores reducuntur, *amorem, nempe, odium*, & *alios actus mixtes, Marant. in specul. aur. par.* 6. *act.* 2. *num.* 25. & *seq.*, & *Iacob. Ægid. in tractat. de reprobat. test. num.* 36.

2 Sed dubii est: An sit causa recusandi Judicem uti suspectum, si Judex sit ejusdem Patriæ, vel Nationis cum aliquo contra exterum causam habentem in partibus longinquis? Et affirmative concludendum videtur, attentis verbis Innoc. III. *in cap. accedens* 4.

ut lit. non contest. -- *Et Magister P. de Terra Uxoris suæ oriundus existat, nemo favens eidem*, ubi Grossa in verbo oriundus, ibi -- *& ita est sufficiens causa recusationis, quia iste Iudicem eram de districtu ipsius Comitis*, & ex Bartol., & Abbate docet Ioan. Segura Davilos *in direct. Iudic. cap. 9. num. 7.* ubi quod eadem natio suspicionem inducit: Stephan. Aufrer. *in d. tractat. de revis. Iudic. n. 30.*, ubi quod Compatriotæ extra Patriã plus solito se diligere solent, ex Joan. Andrea specul., & aliis ibidem adductis Nepos a monte Alban. *de except. tit. 3.* & Pelf. *in process. Iudic. tit. 16. num. 50.*

3 Verum an id procedat in duobus concivibus in propria Civitate; quando inquam Iudicis concivis in propria Patria cum extero litigat, num exterus Iudicem tanquam sui adversarii concivem recusare valeat? Distingue Judicẽ Delegatum ab Ordinario; enimvero primus recte in hujusmodi casu suspectus haberi potest, juxta Textum expressum in *cap. statutum §. 2. de rescript. 12. 6.*, in quo Bonifacius VIII. ita decrevit -- *Cum autem Actor, & Reus, Civitatum, & Diœcesium fuerint diversarum, si Actor in Civitate, vel Diœcesi Rei, Iudicem habere recusat, ipsum non in sua, sed in alia Civitate, vel Diœcesi libere impetrare valeat, Reumque trahere ad eandem.*

4 At Ordinarius nullo pacto ex tali causa suspectus haberi potest; alias quilibet Forensis volens convenire civem, de facili recusaret omnes Ordinarios, quod esset contra mentem Iurium, præscribentium Actorem debere forum Rei sequi, ut animadvertit *Abbas in d. cap. accedens num. 7.*, quem sequuntur Ioan. Pelf. *in process. Iudic. tit. 16. num. 51.*, & *Aufrer. in d. tractat. de recusat. Iudic. nu. 31.*

5 Insuper alia causa recusandi Judicem est, quoties datus fuerit ad petitionem unius ex litigantibus, ex traditis per *Bald. in Leg. qui Jurisdictionem ff. de Iurisd. omn. Iudic.*, *Marant. in d. actu. 2. n. 52.*, *Marchesan. in tract. de commiss. seu rescript. commis. 3. cap. 1. num. 26. Trivisan. decis. 64. num. 7.* idcirco advertant Superiores omnes, nec non Ordinarii, ne unquam assentiant, Judicem ab ipsa parte nominatum dare, juxta monitum Textus in *L. g. observandum ff. de Iudic.*, ubi Callistratus inquit -- *Observandum est, ne Iudex is detur, quem altera Pars nominatim petit, id enim iniqui exempli esse divus Adrianus rescripsit*. Intellige tamen, quod recusari potest per aliam Partem: siquidem qui illum petiit, amplius eum recusare nequit, nisi nuva superveniente causa, ut explicant *Trivisan. loc. citat. num 4. Gofred in summ. decretal. tit. de rescript. num. 35. & in tit. de offic.*, *& potest Iudic. delegat. num. 31.*, *Ioan. Pelf. d. tit. 16. num. 37.*

6 Quodque ille, qui procurat se impetrari pro Judice in aliqua causa, adhuc recusari possit, tradunt *Specul. in titul. de Iudic. deleg. §. superest versu Item si Ipse*; *Ioann. Andr.*, *Archid. & alii in cap. si contra unum de offic. deleg. in 6.*, *Bald. in cap. de causis eod. titul. Marant. loc. cit. n. 60.*, *& Aufrer. de recus. Iudic. num. 57.*

7 Inter recusationum causas, cum ea afferatur, quoties Judex de proprio ageret interesse, sicque Judex in propria causa esset, refragante *Text. in l. 1. C. nequis in sua caus.*, *in l. Nullus*, *in l. omnes C. de testib.*, *& in l. qui Iurisdictioni ff. de Iurisd. omn. Iudic.* intellige causam propriam, quoties ad ipsum commodum, & incommodum principaliter spectaret, juxta *Text. in l. 1. §. propriam ff. quand. appell.*, *& in cap. biduum 2. quæst. 6.* opportune resolvitur, quod delinquens in Terra Baronis contra ipsum Baronem, qui ex hoc offensus remanserit, nequit ab ipso Barone cognosci, multoque minus a Judice Ordinario ejusdem Curiæ Baronalis, nec ab alio ab eodem Barone deputando, ut latissime probat *Carleval. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. num. 785. & seqq.* & contrariis argumentis respondet.

8 Nota tamen, quod Judex offensus non ut Persona privata, sed ut Judex, recte potest de offensa sibi facta cognoscere, & Jus vindictæ sibi assumere in causa propria contra delinquentem, per *Text. in l. nullum C. de testib. Gaill. practic. observ. lib. 1. observ. 39.*, *Bovadill. in politic. lib. 3. cap. 2. n. 33.*, *Sanleger. de prævent. Iudic. part. 2. cap. 56.*, *Prax. respons. crimin. 17. num. 8. & seqq.*, In dubio tamen offensa facta præsumitur odio particulari, ut majus delictum excludatur, & ideo Judex Superior debet avocare, *Cancer. var. p. 2. cap. 2. num. 235. & seqq.*; Adeatis *Conciol. resol. crimin. verbo Iudex num. 1. & 8.* explicantem, quando injuria, seu offensa, intuitu Officii, vel ratione Personæ facta dicatur.

9 Sed quæres: An Judex legitime recusetur, cum Advocatus Partis adversæ, sit ejusdem Judicis consanguineus, aut Amicus strictissimus? Rejecta sententia contraria, negativa est amplectenda opinio, quam magis veriorem, & communiorem predicant *Franc. in cap. postremo num. 17. ubi Innoc. de appell. Marant. d. act. 2. num. 46. & seqq.*, *Aufrer. loc. citat. n. 35.*, *& De Grassis in tract. de except.*, *except. 24. num. 112.*, ubi alias recusationis causas recenset.

Ad Tit. 11. §. 2. n. 55.

OBSERVATIO IX.

SUMMARIUM.

1. *Recusans, & causam non probans, actione injuriarum conveniri potest.*
   Excipiens contra testes, & succumbens de injuria tenetur.
2. *Iniuria committitur, quando infertur convitium in Judicio, ad causam non pertinens, vel non probatum.*
3. *De deposito faciendo a Recusante in Regno Neapolis; & cui applicatur depositum in casum succumbentiæ.*
4. *Seclusa lege particulari nequit in Curiis decretari depositum summæ applicandæ fisco in casum succumbentiæ.*
5. *De Iure Civili, & Canonico nulla pœna dictata reperitur adversus Recusantes.*
6. *Quid dicendum de Iure municipali? ubi nonnullæ leges particulares recensentur.*
7. *Excusantur a deposito, seu cautione Pauperes, qui ad juratoriam cautionem admittuntur.*
   Excipe Pauperes malis moribus laborantes.
8. *Sed quomodo probetur Paupertas?*
9. *Probatio hæc fieri potest coram Iudice recusato.*

1 JUdici Recusato competere actionem injuriarum, quando recusatio est scandalosa, ignominiosa, seu injuriosa, & non vera, rationibus demonstratur; quemadmodum enim contra testes excipiens, illos infamando, injuriarum actione tenetur quoties infamatoriam exceptionem minime probaverit, ut præter adductos a *Farin. quæst. 105. n. 233.* tradunt per *Pax. in praxi. tom. 1. par. 1. num. 22.*

Pegas.

Pegaf. ad ordin.lib. 1. *tit.* 65. §. 25. *n.*81.*Ayllon.ad Gomez de delict.c.*6.*n.*2.,& cum aliis *Mendes in praxi. p.* 2. *lib.* 4. *cap.* 13. *n.* 4. ita, & multo magis, hujusmodi actione tenetur, si in probatione recusationis infamatoriæ defecerit; absurdum enim esset, quod testis melioris conditionis esset, quam Iudex.

2 Accedit, quod injuria dicitur illata in judicio animo injuriandi, quando infertur aliquod convitium, quod non pertinet ad causam, aut minime probatur; *Ayllon loc. cit. n.* 3. *Pegaf. d.* §. 25. *n.* 80., *& lib.* 2. *ordin. tit.* 20. §. 24. ubi *Barbos.* advertit, Advocatos a canina facundia se temperare debere, & decidit in terminis *Pegaf. in d.* §.25. *n.*80. idcirco recusans impunis evadere non debet ob injuriam, quam Judici intulit, quem honorare, venerari, & timere tenetur: enim vero Iudices dicuntur Partes corporis Principis, *in l. quisquis C. ad leg.Iul. majest.*: Sacerdotes nuncupantur in *l.* 1. *ff. ad justit. & jur.*: Nobilissimi in *l.* 2. §. *fin ff. de excus. tutor.* Amici Principis, in *l. divi C. locat.* & Patres Iudicis in *l.* 1. *C. de excus. artific. lib.* 10., suntque Iudices Ministri divinæ Iustitiæ, & simulacra Dei in terris, *Can.* 15. *q.* 1. *cap. non solum*, *cap. qui malos* 23. *q.* 5. Propterea recusatio proponi debet honestis verbis, & cum reverentia, alias proponens puniri potest, & recusationis capita rejiciuntur, ut decisum refert *Petra* relatus ab *Amendol. in prax. p.* 1. *tit.* 10. *de Iudic. suspect. q.* 5. *n.* 89.

3 Hinc in nonnullis Tribunalibus, ex vi legis particularis illius dominii, non admittitur recusatio, nisi formiter Recusans depositum fecerit, prout hujusmodi lex viget in Regno Neapolitano ex vi Pragmatic. relat. per *Marad. ad pragm. observ.* 72. §.24. *num.* 5., & sancita est pœna ducatorum biscentum *ex pragm.* 15. §. 2., *&* 3. *de suspic. Judic.* contra capita suspicionum non probantes, cujus medietas liberatur Fisco, altera medietas Judici allegato suspecto, ut in *d. pragm.* 15. §. 2. de quo deposito late idem *Amendol. loc. citat. num.* 91., *& seq.*, *& num.* 95. ubi suspicio Iudicis notoria absque deposito recipi debet.

4 Seclusa tamen prædicta *Pragm.* vigente, ut dixi, in Tribunalibus secularibus Regni Neapolis, alibi, & signanter in Curiis Ecclesiasticis, non est tollerandum d. depositum, multoque minus interponi potest decretum, ut fiat depositum, prout ex pluribus resolutionibus S. Congregationis, docet *Nicol. in lucubrat. utriusq. Iur. libr.* 4. *tit.* 6. *de action. num.* 28. *versic. amplia V.* ibi — *Decretum, quo qui vult allegare suspectum Iudicem, vel alium officialem, debeat facere depositum certæ quantitatis applicandæ Fisco, si legitimam suspicionis causam non probet, censetur repugnans, tam canonibus, quam legibus, cap. cum speciali* 61. *de appell. cap.*2. *eod. titul.* 126. *l. apertissime C. de Iudic.*, *eadem S. Episc.Congregatio* 1602 *Lettere* 19. *Augusti* 95., 27. *Octobris* 125., *Amalfi* 27. *Octobris* 125.

5 Sed ut resolutionem superius positam altius expendam, præmittendum est, quod quamvis ex *Romanorum Jure* nulla poena imposita fuerit Judici recusanti, imo permissi causam simpliciter allegare, addito juramento non calumniæ causa agere, sed ut Jus tueatur, teste *Gloss. in d. l. apertissimi*, *verbo recusare*, *Bovad. in polit. lib.* 3. *cap.* 8 *num.* 125. *lit. C.*, *& num.* 122. *tom.* 2. *Mysinger. centur.* 3. *obs.*33. *num.* 14., *& Damboud. in prax. cap.* 112. *num.* 17. *& seqq.*, & Ius canonicum strictius procedendo decreverit, causam esse exprimendam, & probandam,

nulla adjecta poena ad coercendos hujusmodi Recusantes, *cap.* 2. *requiris* §. 1. *ubi Gl.ss. verbo coram de appell.*

6 Nihilominus gliscente postmodum litigantium malitia, agnoscentes Regnorum moderatores, hujusmodi suspiniones, ut plurimum, affectate fieri ad protelandas causas, diversas sanctiones promulgarunt; ut apud Hispanos extat *l.* 22. *tit.* 4. *par.* 3. *& cap.* 44. *Prætor Hisp.* Apud Gallos constitutio extat Caroli VIII. quam exornavit *Rebuff. ad Constitut. Galliæ de recus.* Apud *Lusitanos*, *extat ordinat. l.* 3. *tit.* 22. ubi cautio præstanda est, vel depositum apud Notarium, ad coercendos temere Judices recusantes, de quo *Pereyr.* 12. *in promptuar. Jur. verbo Judex num.* 90. Ferrariæ extat *statutum* 39. *in lib.* 2. *statutor.*, & in Alma Urbe *statut.* 186. *lib.* 1. *in quo Galganet. in gloss. plura exornat.*

7 Pro explicatione tamen dictarum legum particularium, cautionem, vel depositum demandantium, notandum est, quod ab hujusmodi onere pauperes liberantur, tum quia Princeps pauperum protector esse debet, illisque consulere, & providere, ex *l. privilegia C. de Sacros. Eccl.*, tum quia regulariter Pauperes, ab omni præscripto deposito, & cautione liberentur, & absque eo audiri debeant, *ex l. hoc Jure* 5. *ff. de Iustit. & Jur. Pereyr. de revis. cap.* 74. *num.* 4. *Pegaf. resol. Forens. cap.* 7. *nu.* 49. *& Valasc. de privil. Pauper. q.* 47. *per tot.* Verum non effugiunt juratoriam cautionem, juxta Textum *in auth. generaliter C. de Episc. & Cler. Gloss. in l.* 1. *ff. qui satisd. cogant.*; *Faber in Cod. lib.* 2. *tit.* 35. *defin.* 9., excipe tamen pauperes, qui malis moribus laborant, ad tradita per *Bald. in auth. cui relictum versu. Attende C. ind. vid. toll.*; hinc Plaut. in Pe.

Ubi ad paupertatem accessit infamia
Gravis Paupertas fit, fides sublestior.

8 Paupertas autem in hoc casu non probatur juramento recusantis, sed probanda est per testes vicinos, & familiares, *Barbos. in l.* 1. *par.* 4. *n.* 161. *ff. solut. matrim. Bovadil. lib.*3. *polit. cap.* 15. *n.*64. *Carleval. de Judic. tit.* 5. *disput.* 2. *n.* 562. *& seq. & Pereyr. de revis. cap.* 58. *per tot.*, sic enim præberetur occasio Recusantibus evitandi depositum, sive cautionem, nam omnes se pauperes esse assererent, etiam spreta Jurisjurandi religione.

9 Sed insurgit dubium: An prædicta probatio paupertatis fieri debeat coram Judice recusato, aut alibi? Ratio dubitandi est, quia hæc justificatio cognitionem requirit, sic recusans, litigans post recusationem coram Iudice delegato, videtur in eum consentire, & per conseq. ens recusationi renunciare; Verum hoc minime refragante, hujusmodi probationem fieri debere coram Judice recusato dubium haud est; nec movet dubitandi ratio, siquidem hæc paupertatis probatio est dispositio ad recusationem, & ad eum finem tota tendit, idcirco præparare ea, quæ ad recusationem necessaria sunt, consensum minime inducunt, ut a simili videtur de eo, qui a Iudice postea recusando reportaverit chartulam securitatis, ne molestetur; non enim ex hinc in eum consensisse censeri debet, ad tradita per *Themud. dec.*72. *n.* 6. *& Pereyr. in promptuar. Jur. verbo Judex quo ad recusationem n.* 907.

Ad Tit. 111. §. 14. *n.* 76.

Quando Recusatio proponenda.

OBSERVATIO X.

SUMMARIUM

1 *Recusationis causa existens ante judicium, quando proponenda?*
Adducitur limitatio ad regulam.
2 *Comparens coacte coram Judice suspecto non censetur in eum consentire.*
3 *Litis contestatio an fiat in criminalibus?*
4 *Judicis recusatio an possit deduci post oppositam declinatoriam fori?*
5 *Judex ex se ipso se reddere suspectum nequit.*
6 *Recusationis exceptio opponi potest per Procuratorem, sed requiritur speciale mandatum.*
Mandatum generale cum potestate recusandi non sufficit.
7 *Procurator absque speciali mandato domino præjudicare nequit, in Judicem consentiendo.*
8 *Judex tenetur ad interesse, si est in culpa in expedienda suspicionis causa.*
9 *Quid de Baronibus, an queant suspicionis causas eorum officialium cognoscere?*

1 TRadit hic Auctor quando, & quo tempore recusationis exceptio proponenda sit, eamque opponendam esse ante litis contestationem firmat, quoties recusationis causa præcesserit, ne litem contestando in Judicem consentire videretur; At excipiendi sunt ab hac regula, & præsumpto consensu, *Rusticus, Minor, Mulier, aut similes aliæ Personæ*, quæ non censentur in Judicem consentire, propter ignorantiam Juris, quæ in dictis Personis præsumitur, ex *Angel. in l. final. C. de except.*, *Iason. in leg. si convenerit ff. de Iurisd. omn. Iudic. Pacian. de probat. lib. 2. cap. 45. nu. 7.*

2 Excipiendi sunt qui non libere, & spontanee comparent, sed metu coacti; Nam hi nullo modo consentire in Judicem videntur, etsi nullam protestationem ob Judicis reverentiam emiserint, *Iraneo de protestat. cap. 4. num. 7. & seqq.*, *Salgad. de supplicat. ad Sanctiss. part. 2. cap. 17. num. 5.*, quæ limitatio apprime in criminalibus congruit, ubi Rei semper metu coacti comparent, & adversus Judices criminales protestationes emittere pavescunt.

3 Et quamvis in criminalibus causis litis contestationem non servari, scriptum reliquerit Marc. Ant. Blanc. *in practic. crimin. §. mortuo homine num. 6.*, ejus tamen opinio nonnisi cum modificatione intelligenda venit, quod nempe litis contestatio minime fiat cum solemnitatibus servari solitis in causis civilibus; Verumtamen per interrogationem Judicis, & responsionem Rei, induci in criminalibus litis contestationem, esto quod per accusationem procederetur, & Accusator absens esset, tradunt *Bald.*, *Clar. Farin.*, & alii apud *Pellegrin. in praxi Vicar. part. 4. sect. 9. num. 55.*, ubi latius explicat, & *Majoran. in opoprax. criminal. lib. 2. cap. 2. n. 5.*

4 Hoc prænotato, quæstio insurgit: Utrum recusationis exceptio proponi debeat ante illas exceptiones, quæ judicium infirmant, & prorsus illud evacuant, ut est exceptio incompetentiæ, & fori declinatoria? Omissa latiori disputatione, de qua late *Andreol. controv. 430. num. 22. & 23.*, veritas est, quod recusationis exceptio, licet non proposita ante dictas exceptiones, opponi quoque postea valeat, etiam si fuerit sequuta super competentia Judicis sententia. Fundamentum est, nam qui Judicis incompetentiam opponit, Jurisdictionis carentiam apponit, unde nihil habet quod eum recusare primo debeat, quia non entis nullæ sunt qualitates ex *vulgatis*, idcirco cum de illius competentia pronunciatum fuerit, quia reducit Jurisdictionem ad suum esse, jure merito post sententiæ competentiam, recusationis judicium instituendum videtur; exceptio enim, tu non es meus Judex competens, semper præcedit recusationis exceptionem, quæ in Judice supponere debet competentiam, & Jurisdictionem, ex doctrina *in l. exceptione C. de probat.*, & ita firmant, *Pacian. de probat. lib. 2. cap. 45. num. 19. & seqq.* ac cæteri relati a *Carol. Anton. de Luca in praxi Iudic. cap. 19. n. 4.*

5 Hic autem incidenter inquiritur, an Judex possit se ipsum reddere suspectum, se a cognitione causæ abstinendo, absque eo quod a Partibus recusetur? Negative respondent *Michael. Ferrer. in part. 3. observ. cap. 513. Anton. Faber. in Cod. lib. 3. tit. 4. defin. 1. Mastrill. decis. 151. nu. 20. part. 2.*, ea ratione, quod Judex abstinere se non debeat ab ejus muneris exercitio, nisi recusatus, secundum *Bald. in l. unic. num. 4.*, *C. si quacumque præd. potest.*, esto quod esset unius ex litigantibus consanguineus, ea ratione, quod cum recusatus minime fuerit, altera in eo confidit Pars; *Rebuff. in tract. de recus. artic. 2. Gloss. 1.*, *Tapia in lib. 3. de Iur. Regn. tit. de suspect. offic. num. 25.*, ubi ita decisum refert, ac pariter judicatum testatur *Mastrill. in d. decis. 151. num. 16.* loquendo de consanguineo alterius Partis in primo gradu, qui non fuerat recusatus ab altera Parte, quæ hujusmodi consanguinitatis plenissimam scientiam habebat.

6 Nota, quod Judicis recusatio opponi potest non solum per se, sed etiam per Procuratorem; verum in hoc casu requiritur speciale mandatum, restrictum ad certam causam, & ad certum Judicem recusandum, alias generale non sufficeret, ut est Textus *in l. 39. §. final. ff. de procur.* ibi -- *nec facile per Procuratorem quis suspectus accusabitur, quoniam famæ causa est, nisi constet ei mandatum nominatim*, & *in l. 3. §. Procurator ff. quod quisq. Iur.*, *Thomas Vaaz alleg. 96. in 19.*, *Morla in empor. Iur. tit. 2. num. 179.*, & *post alios Hiltropium de Process. Iudic. par. 2. tit. 13. per tot.*, Hinc non tuta videtur opinio eorum, qui admittunt mandatum generale cum potestate Judicem recusandi, de qua *Fontanella decis. 4. num. 13.*, & *Cancer. var. tom. 1. cap. 21. num. 46. & seqq.*

7 Hinc ex eodem fonte descendit, quod Procurator absque speciali mandato, domino præjudicare nequit, consentiendo in Judicem suspectum, licet impartita esset illi facultas in ventre mandati comparendi coram quocumque Judice, ut in individuo firmant *Golin. de Procur. part. 2. cap. 5. num. 99. & 102.*, *Mansuis. de Procur. num. 208.*, & *Carleval. de Iudic. tom. 1. disput. 2. nu. 1143.* ubi DD. ad saturitatem cumulat.

8 Pro coronide adverte, quod Judex, cujus culpa suspicionis causa expedita non fuit, Partibus ad interesse tenetur, ex doctrina *Bartol. in l. final. n. 2. ff. de var. & extraord. cognit.*, *Barbos. ad ordinat. Reg. lib. 3. tit. 21. §. etiam 21. num. 2. Farinacc. quæst. 111. num. 538. & 555.*

9 An Barones valeant cognoscere suspiciones eorum Officialium? Pro affirmativa concludit *Rovit. in progm. 2. de suspec. offic. num. 2.*, Pro negativa *Caravit in rit. 265. num. 2. & 3.*; Adeatis *Novar. de gravam. Vassall. lib. 3. gravam. 32.*, & *Rocc. in collect. decis. 1612.*

Ad

Ad Tit. 111. §. 15. n. 91., & seqq.

Qui Recusari possunt.

OBSERVATIO XI.

SUMMARIUM.

1. *Excommunicatus an Judicem recusare possit?*
2. *Recusans in judicio recusationis pro Reo habendus est.*
3. *An Monasterium, Capitulum, vel aliud Collegium, seu universitas Iudicem causa Inimicitiæ recusare valeat?*
4. *Excommunicatio in Universitatem proferri nequit.*
5. *Explicatur quæstio.*
6. *Recusatio unius Correi suffragatur aliis in delicto individuo.*
7. *Quis nam dicatur Iudex ingratus, de quo loquitur* Iustinianus *in auth. de exhib. Reis.*
8. *Recensentur qui Iudices sunt ingrati, seu malæ gratiæ.*
9. *Omnes Iudices recusari posse, pro regula firmatur.*
10. *Iudices supremi distinguuntur ab Inferioribus.*
11. *Quid de Iudice Ordinario an recusatur?*
12. *Quandoque de Iure Canonico datur Ordinario Adjunctus.*
13. *Examinatur in hoc Iuris civilis dispositio.*
14. *Sed an Ordinarius, cui commissa fuit aliqua informatio, recusari possit?*
15. *Delegatus, ex utroque Iure recusatur.*
16. *An Prorex, seu alterius Provinciæ Præses recusari valeant.*
17 *Quando Episcopus suspicionis nota affici possit.*
18. *Qui alii recusari, & tanquam suspecti habendi sunt, remissive.*

1 DIsserte examinat *in hoc* §. per plures distinctas quæstiones *Cl. Auctor*, qui recusari valeant, & nequeant in Judicio Regulari: cujus exemplo, nonnullis præmissis quæstionibus, qui recusari possint, nec ne tum in foro Seculari, tum Ecclesiastico disquiritur in presenti observatione. *Et primo dubitatur*, utrum Excomunicatus Judicem recusare valeat? Ratio dubitandi est, quia excommunicatus incapax est standi in Judicio tanquam Actor, *ex cap. exceptionem, cap. cum inter, §. fin. de except. & cap. decernimus de sentent. excomm. in 6.*, Verum in contrarium est veritas, nempe ab Excomunicato Iudicem recusari posse, siquidem præsumendum minime est, Sedem Apostolicam Excomunicato denegare recusationis remedium, a Jure naturali, tanquam defensionis speciem introductum, ut respondit *Innoc. III.* Monachis Farsen. relatus *in cap. cum inter 5. de except.* ibi -- *Procurator Monasterii allegavit Parti ejusdem Nobilis (cum esset VINCULO EXCOMUNICATIONIS adstrictus) exceptionis hujusmodi beneficium interdictum; Inquisitioni vestræ duximus respondendum, quod prædicto Nobili legitima defensio in Judicio reservatur, & maxime Judicis recusatio, cum periculosum sit coram suspecto Iudice litigare, ac suspectis Iudicibus Sedes Apostolica causam de certa conscientia non committat, unde in talibus non excomunicati favor attenditur, sed æquitas Iudicantis*; subdens ibidem Summus Pontifex in §. Porro -- *Porro cum excomunicato, quando in causa absolutionis existit, non sit justa deneganda sententia, nec interdici debeat eidem appellationis remedium, si contra justitiam condemnetur, qua ratione in uno, eodemque negotio ipsi alia subtrahantur suffragia, non videmus*, & in hunc sensum conveniunt *Hostien. in d. cap. 5. n. 6., Bald. in princip., Butr. num. 3., Anchar. & Abb. num. 3.*, quos refert, & sequitur *Anton. Ricciull. de Iur. person. extr. gremi. Eccles. exist. lib. 4. cap. 33. n. 12. & seqq.*

2 Neque ratio dubitandi refragatur, enim vero licet inter se dissentiant DD., an in causa recusationis Recusans, pro Actore, vel Reo haberi debeat? Communis tamen sententia est, quod potius Reus sit, quam Actor, alioquin Excomunicatus tanquam Actor recusare haud posset, ita concludunt *Merend. lib. controvers. 22. cap. 26. num. 5., & Amat. Consil. 27. per tot.*; licet Rovit. *in decis. 81. num. 14.* in eam partem inclinet, quod in hujusmodi casu Excomunicatus non voluntarie agit, sed necessario, & causative periculo coactus, quod litigantes sub suspecto Judice subeunt.

3 *Secundo in controversiam vocatur*, an Monasterium, Universitas, Communitas, Capitulum, aut Congregatio Judicem ex causa Inimicitiæ recusare valeat? Pro quæstionis resolutione præmittendum est, quod etsi Universitas, Monasterium, vel & Collegium in se generice loquendo incapax sit inimicitiam contrahendi, ex Rota coram *Seraphin. dec. 531. num. 3.*, nihilo tamen minus Communitas, Collegium, aut Monasterium nomine singulorum recusare Judicem ex Inimicitiæ capite potest, si omnes, vel major illorum pars, inimicitiam cum Judice ducat: ratio est, quia major pars Communitatis illam repræsentat, & factum a majori parte in Collegiis, Capitulis & Universitatibus prævalet, & habetur tanquam sibi ab ipsa Universitate inventum, ex Textu *in cap. omnes de constit.*, *in cap. 1. de his, quæ fiunt a major. part. capit. in l. quod major. pars. ff. ad municip.*, *in l. nominationum C. de decurion. lib. 10. Ganaver. decis. 37. n. 13.* & sic fundatur causa suspicionis non in abstracto respectu corporis Collegii, vel Universitatis, sed respectu singulorum, vi argumenti de parte ad totum, juxta *Text. in l. quæ de toto ff. de rei vindic.*

4 Hinc quemadmodum in Universitatem in genere sumptam excommunicationis sententia proferri nequit, ex *cap. Romana §. in Universitate ubi, late Barbos. de sentent. excom. in 6.*, bene tamen proferri potest contra Universitatis singulos, eorum nomina exprimendo, quia culpabiles reperti sunt, *Ugolin. de censur. lib. 1. cap. 26. n. 4. Cortiad. cum aliis per eum adductis decis. 27. n. 52.*, ita a simili etsi Universitas ex capite Inimicitiæ genericæ Judicem recusare non valeat, tamen ex capite Inimicitiæ singulorum bene poterit Iudicem recusare.

5 Addo insuper, quod si Iudex sit Inimicus Communitatis, Collegii, seu cujuscunque alterius Universitatis ex causa tangente Universum Ordinem, poterit ipsum Iudicem Communitatis, seu Collegii nomine recusari, vel quia Iudex voluit Collegium, seu Religionem ingredi, & non fuit admissus, vel jam admissus fuit ejectus contra suam voluntatem, vel nomine Collegii, seu Ordinis recepit injuriam in Persona, vel damnum in bonis, quia tunc totius Communitatis, seu Ordinis Inimicus censetur, & tanquam talis removeri potest, ut ex *Petra rit. 265. n. 162.* tradit *Carol. Anton. de Luca in prax. Judic. cap. 19. n. 16. versic. si Iudex fol. mihi 86.*

6 Ter-

6 *Tertio quæritur*, quales existunt plures Correi, ex uno, & individuo delicto, an Judex per unum ex Correis recusatus, haberi quoque debeat suspectus in tota causa, etiam quo ad alios Correos? Et affirmative respondendum est, exemplo appellationis, quæ interposita ab una, eademque sententia condemnatoria plurium, cæteris prodest Condemnatis in causa communi, & pro crimine junctim admisso, ex *Text. in l. 1. C. si unus ex plurib. ubi late Barbos. in l. si quis separatum §. final. ff. de appellat. 2. q. 6. Mendes. in praxi p. 1. lib. 3. cap. 20. & Pereyr. de revis. cap. 85. & 87. per tot.*, atque in hunc sensum apprime congruit regula deprompta ex Text. *in cap. super eo 12. de appell.* ubi appellatio, & recusatio pari passu procedunt.

7 *Quarto in dubium revocatur*, quis ille dicatur Iudex ingratus, de quo loquitur Iustinianus in §. *illud quoque Auth. de exhibend. Reis in illis verbis --- sub Judice constitui forsan suspecto, & forsan ingrato*; Respondet Rovitus *in pragmat. 1. de suspic. offic.*: quod verbum illud *ingratus* idem importat, ac esse de mala gratia, hæc subdens verba *n. 72. Imo Judex est allegandus suspectus, nedum quando de eo suspicatur aliquid mali ex ejus qualitate, sed etiam quando est simpliciter ingratus, hoc est de mala gratia, quod Ego intelligo cum grano salis, scilicet ut non sufficiat sola illa mala gratia ad justam causam recusandi Iudicem; nam si hoc esset satis, pauci Iudices remanerent ad judicandum; sed ut Pars, quæ habet Iudicem sibi ingratum, & de mala gratia possit investigare aliquam justam causam illum recusandi, & sic erit consilium, ut Iudex ingratus*, idest non gratus, sed malæ gratiæ *recensetur, non autem est legitima causa recusationis per se*.

8 Quinam autem sint Iudices malæ gratiæ ex aspectu cognoscuntur, & ex Phiseognomia naturali recepta, intellige quo ad puras inclinationes probabiliter, quæ vinci possunt per contrariam bonam consuetudinem, vel frænum rationis, illa scilicet quæ ex pilorum, & membrorum corporis, colore, habitudine, & proportione, temperie, valetudine; quædam etiam de moribus, ingenio, & animi affectionibus judicat, ut legitur apud *Hippocr.*, & *Galeni lib. 6. phisiol. Aristot. lib. de natur. signis ad Polemon. Wipian. lib. de sign. cap.* 8. 9. 10. nam hæc scientia est naturalis, quia ex effectu naturali potest argui causa ejus, ad tradita per *Aristot. lib. 2. Physiolog.* Hinc Pytagoras ex faciei inspectione discipulos admittebat, & reprobabat, teste *Aulio Gellio noctium atticar. lib. 1. cap. 9.* Et de specialibus signis *Saturninis, Jovialibus, Martialibus, Solaribus, Venereis, Mercurialibus, & Lunaribus* plenius agit *Torreblanc. de Magia lib. 1. cap. 9. de divinat. Physeognom.*, & prolixius *in tract. de Iur. spirit. lib. 7. cap. 7. per tot. signanter a num. 22.*, & *seqq.* ubi a capite ad pedes physeognomiam latissime explicat.

9 Superius præmissis quæstionibus, modo descendendo ad eos, qui recusari possunt, regulam constituo affirmativam. Omnes cujuscumque sint generis Judices, ut suspectos posse declinari, Jura sunt manifesta, tum in corpore Juris Canonici, *Cap. licet de for. compet.*, *cap. cum speciali*, *cap. postremo*, *cap. secundo requiris de appell.*, *cap. legitima de appell. in 6.*, *cap. suspicionis*, *cap. causam quæ*, *cap. insinuante de offic. & potest Iudic. deleg.*, *cap. Iudex de offic. deleg. in 6.*, *cap. 2. ut lit. non contest. cap. cum. inter de except.*, & *cap. quod suspecti 3. quæst. 5.* tum in corpore Juris civilis, Text. *in l. apertissimi*, & *l. final. C. de Iudic.*

10 Sed pro majori dilucidatione præmittendum est, quod Judicum alii sunt Supremi, Superiorem non recognoscentes; alii Inferiores, & horum alii Ordinarii, alii Delegati, nec non cæteri, in quos cadat Justitiæ administratio, ex ponderatis *per Marium Mut. in pragm. Regni Sicil. tit. 4. de recus. Iudic. num. 28.* Certum autem est, Principes supremos nulli subjectos, recusari non posse; cum enim ipsi Superiorem Iudicem non habeant, a quo possint judicari, hos recusare, non esset, nisi recusare Judicium, & a nullo velle judicari; ipsi namque quoties inordinatus amor impelleret, aut odium, per se ipsos, vel per alios ita agere tenentur, ut coram Deo, & coram hominibus eorum justitia appareret, omneque scandalum tolleretur, & eorum judicium undequaque æquitate splenderet; hoc namque modo ostendunt, quod Supremi Principes nec odio, nec amore ad judicandum moventur, ut optime tradunt *Pereyr. de revis. cap. 60. num. 6.*, *Barbos. ad rubric. ordin. lib. 3. tit. 21. n. 4.*, & *Pegas ad princip. ordin. lib. 1. tit. 9. n. 2.*

11 Quo vero ad Inferiorem Judicem Ordinarium contradistinguitur Jus canonicum a Jure civili; *De Iure canonico* Ordinarius, sive sit Judex civilis, sive criminalis recusatur in totum, nec ei admittitur Adjunctus per Jura superius expressa, ut præter adductos a *Farin. in fragmen. crimin. verbo Iudex n. 687.*, tradunt *Carosc. ad leges recopil. cap. 9. n. 94. & 95.*, *Morla in empor. Iur. par. 1. tit. 2. in præmiss. n. 175. & seqq. Xamar. de offic. Iudic. part. 1. quæst. 14. n. 118.*, & *Berart. in specul. visit. cap. 6. post n. 5.*

12 Quandoque tamen etiam Jure canonico attento, datur Ordinario recusato Adjunctus per Signaturam Sanctissimi, tam in Romana Curia, quam extra subsistente legitima causa, ut testatur *Mandos. in praxi commiss. 8. verbo Adjunctum*; Hinc in causa quadam Mediolanen., quia Vicarius Archiepiscopi allegatus fuerat suspectus, de ordine Sanctissimi mandatum fuit, ut scriberetur S. Carolo Borromeo tunc Archyepiscopo, ut Vicario daret Adjunctum confidentem Reo convento, juxta relata per *Fagnan. in cap. nostr. nu. 22. de elect.*, & *Passerin. in praxi crimin. qu. 3. artic. 3. num. 36.*

13 At de Jure civili Judex Ordinarius non recusatur in totum, sed ei datur Adjunctus, nempe alius Vir bonus non suspectus, qui causam simul cum Recusato Judice cognoscat, & judicet, ut præscribit Justinianus *in auth. si vero contigerit C. de Iudic.*, Gloss. *in l. apertissimi verbo Iudices C. de Iudic.*, DD. longa serie relati *per Farin. loc. cit. nu. 733. & 736.* Qui Adjunctus Judici suspecto datur, vel a Superiore, ut cum ab Episcopo datur Adjunctus Vicario suspecto, vel Judex ipse ordinarius sibi adjungit Socium, ad tradita per Fermosin. *in cap. si quis contra de for. compet. quæst. 1. num. 42. & quæst. 12. nu. 2.*, vel secundum praxim locorum, & statuta municipalia Judici adjungitur, ut subdit *Passerin. in d. art. 3. num. 35.*, qui *num. 37.* nonnullos recenset casus, in quibus etiam de Jure civili Ordinarius in totum recusatur, eique non datur Adjunctus; concludens quod quoque de Jure civili arbitrarium est, vel dare Adjunctum Judici suspecto, vel eum in totum tollere.

14 Sed insurgit quæstio non spernenda, utrum Judex Ordinarius, cui commissa fuerit aliqua informatio ad effectum informandi super aliqua re, vel de-

licto

licto recusari valeat? Pro affirmativa stat *Escolar. in tractat. de purit, part. 1. quæst. 6. §. 6.*, & cum eo *Bovadill. lib. 3. politic. cap. 8. nu. 125.* ea ratione, quod quemadmodum hujusmodi Informator ex sua informatione aliquem gravare valde potest, ita recusatio admittenda ex regula, quod omnis gravare valens recusari potest, *Præposit. in cap. cum parati num. 22. de appellat.* quæ opinio mihi placet, rejecta contraria, quam substinere conatur *Pegas ad ordin. lib. 1. tit. 5. §. 13. gloss. 17. num. 5. & sequent.*, in eo se fundans, quod hæc causa non pendet in Judicio, nec proprie est causa, sed actus est extrajudicialis; Verum, salva illius pace, ratio hæc non concludit, siquidem ex hujusmodi actu extrajudiciali quis magnum incommodum, & præjudicium reportare posset a suspecto Informante.

15 Nunc deveniendo ad Delegatum, ex utroque Jure hic recusari potest, quoties in aliqua causa delegatus extiterit, etiam si commissio sibi a Supremo Principe directa fuerit, ut de Delegato Summi Pontificis definitum est *in cap. Iudex de offic. delegat. in 6.*, & de Delegato Imperatoris extat *Textus in l. apertissimi C. de Iudic.*; excipe Delegatum ad Universitatem causarum, siquidem cum hic habeatur ad instar Ordinarii, eadem conveniunt, quæ tradita sunt de Judice Ordinario, ut illi detur Adjunctus, *Ermosin. in cap. si quis contra quæst. 9. num. 3. de offic. delegat.*, *Paperin. in dicto artic. 3. nu. 32. & 39.* ubi alios recenset.

16 Sed an Prorex alicujus Regni, aut Præses Provinciæ possit ex justa suspicionis causa recusari? Pro affirmativa latius, & diserte quæstionem examinat *Ioseph. Ramon. in consil. 3. post num. 28. & seqq.* videndus, nam nonnulla alia notabilia refert.

17 Etsi verum sit, Episcopos, & alios Judices Ecclesiasticos recusari posse, justa suspicionis concurrente causa, *ex cap. 4. de offic. deleg. & cap. 67. de appell.*; hoc tamen locum sibi non vindicat in Episcopo visitante, tam si aggrediatur generalem, quam specialem Visitationem ita namque resolutum per S. Congregationem Concilii refert *Fagnan. in cap. conquerenti nu. 37. de offic. Ordin.* dummodo tamen sine strepitu, & figura Judicii procedat, nec excedat in corrigendo, *Paperin. loc. citat. nu. 38. vers. colligitur*.

18 Alii supersunt qui recusari solent, ut Legati a later, Regis Auditores seu Senatores, Inquisitores, Concilia Provincialia, & similes, sed de recusationis conficiam tractatum, consule *Ramon. in d. consil. 3. Farin. in fragm. litter. 1.*; *Pyr. Scialoy. de for. suspect.*, *Caroec. de except. 120. & alios* de recusatione prolixius tractantes.

Ad Tit. 3. §. 15. qu. 6. n. 120.

Quæ Causæ censeantur Frivolæ in Recusatione.

OBSERVATIO XII.

SUMMARIUM.

1. *Causæ frivolæ, & non legitimæ in recusationibus tolerandæ minime veniunt.*
2. *Alloquutio ad aures Judicis an dicatur causa frivola, vel legitima?*
3. *Judex Advocatum in causa audire nolens quando recusatur; quid in Procuratore.*
4. *Renuens Partem salutare quando recusari valeat?*
5. *Differtur quando appellatio inter causas recusationum numeretur?*
6. *In notoriis, & manifestis recusatio non admittitur.*
7. *Declarantur Textus* in cap. 6., & 24. de appellat.
8. *Convivii occasione an Judex suspectus haberi possit?*
9. *Ex libello, vel scriptura injusta rejecta, Iudex non allegatur suspectus.*
10. *Recusari nec minus poterit si aliquando cum Parte luserit.*
11. *Quid dicendum de Judice, cujus Iurisdictio fuerit declinata, an suspectus habendus erit?*
12. *Quando ex actu carnali cum muliere recusatio Judicis locum obtineat.*
13. *Remissive enumerantur legitimæ recusationis causæ.*
14. *Notarius cum iuramento suspectus allegari potest.*

An hodiernis temporibus in Urbe, & statu Ecclesiastico, eligi in recusationibus soleant Arbitri? remissive.

Inseritur celebre responsum eximii Iurisconsulti Viti Scaramuccia super Xeniis, & muneribus datis substitutis Notariis.

1 AD dignoscendum, quæ causæ dicantur Frivolæ, & haud legitimæ ad Judicem recusandum, ad effectum ut Iudex Recusationi non deferat, & pronunciet, causam esse frivolam, iuxta hic docte ponderata per Auctorem; opportunum duxi nonnullas referre, ne recusationis remedium umbraculum esset injustis recusationibus in dedecus Judicum, & Partium damnum; utque Judices frivolis recusationibus aures minime prebeant, ad tradita per *Abb. in cap. cum speciali de appell.*, *Paz. in praxi par. 1. cap. 6. num. 23. tom. 2.*

2 *Primo* Frivola judicanda erit causa, si Pars ad aures Iudicis alloquatur, quoties Judex non esset ex Inferioribus, sed ex Supremis Principis Tribunalibus, seu ex aliquo Senatu, ob rationem a Iurisconsulto expressam in *Leg. unic. §. bis cunabulis ff. de offic. Præfect. Prætor.* ibi -- *Credidit enim Princeps, eos qui ob singularem industriam, explorata eorum fide, & gravitate, ad huius officii magnitudinem adhibentur, non aliter judicaturos esse pro sapientia ac luce dignitatis suæ, quam ipse foret judicaturus*; Fides enim, & gravitas huiusmodi Officialium removet penitus qualibet suspicionem ex simplici allocutione ad aures forsan male perceptam, imo etiam in Inferioribus Judicibus talis allocutio nec minus suspicionis præbet adminiculum, quoties Judex patefecisset publice, quod sibi ad aures alloquutum fuerat, ut perbelle docet *Francisc. Carafe. ad leg. Recopil. cap. 9. num. 197., & 315.*

3 *Secunda* frivola quoque habenda est, cum Judex recusatur, eo quod Advocatum in causa audire nolit, ad tradita per eumdem *Carafe. loc. citat. n. 317.* cujus verba hæc sunt -- *Reprobandum est Muanta dum inquit, recusari posse Judicem, qui non vult audire Advocatum in causa, etiam si sit clara, quia nec de forma, nec de substantia Justitiæ est audire Advocatos, maxime quando lites sunt claræ; nec distinctio, nec regula constitui potest, quando claræ sunt lites, vel obscuræ, & ita potius ad dictamen conscientiæ* ju-

Judicandum, quam ad recusationem sunt prædicta ea lucenda, argum. gloss. in cap. statutum §. Assessor verbo relinquitur de rescript. in 6.; Nam quemadmodum Conscientiæ Judicis ibi relinquitur, an sit necessarius ei Assessor, pari modo relinqui, hoc debet, an sit necessaria informatio Advocati, nec de hoc, si denegatur, conqueri Pars potest; At meo judicio hæc Carafc. doctrina cum grano salis intelligenda est, ut procedat tantum in Advocatu, qui informare intendit Judicem in Jure, non autem in Procuratore ad Judicem accedentem, ut sibi factum maxime illi ignotum pandat; etenim Judex supplere potest in his, quæ sunt Juris, non vero, quæ sunt facti, *ex vulgatis*, alias audire facta, quæ proponuntur, audire renuens, defensiones tollere videtur, & maxima suspicione notatur.

4 *Tertio* pariter inter Frivolas adscribit *Carafc. d. cap. 9. num. 316.*, quæ insurgit eo, quod Judex salutatus non respondeat, non enim inquit ob tam levem causam debet Jurisdictionis exercitium removeri, cum salutatio consistat in mera Urbanitate, & non necessitate. Verum hæc *Carafc.* opinio indistincte amplectenda non est, sed restringenda quoties Judex antea solitus esset illum salutare, nam inde, differendo salutationem, Inimicus censendus est, & merito recusatur, ad tradita per *Barbos. in cap. cum Hadrianus num. 1. & 2. distinct. 64.*, ubi ex *gloss. ibi Verbo ad salutandum* tradit signum esse inimicitiæ, quando is qui salutare consueverat, non amplius salutat, subdens ex *Mastrill.*, *Gratian. & aliis ibidem allegatis* Judicem in hoc casu justa de causa recusari posse; atque in hunc sensum loquitur *Aufrer. in tract. de recusat. Judic. num. 41.* ibi -- *Intelligunt Doctores, quando consuetus erat salutare, vel si salutatus consueverit respondere.*

5 *Quarto Idemet Carafc. num. 312.* Frivolam, imo frivolissimam existimat causam, exortam ab interposita appellatione, nam non ideo (censet) in aliis causis eumdem Judicem recusari posse, quia Judici appellando non fit injuria; sed pace dicti Doctoris ejus sententia nec minus indistincte amplectenda venit, quippe pendente appellationis causa licite recusatio excitatur etiam in Ordinarium, ut expressis verbis præscriptum legitur ab *Alexandr. III. in cap. ad hæc de appellat.* ibi -- *Ad hæc si in una causa quis appellaverit, & pendente appellatione aliquod crimen committat, vel prius commisisse dicatur, vel modo etiam accusetur, aut conveniatur de alia re, super qua non sit appellatum, & illam proferri contingat ad audientiam Judicis a quo in alio negotio appellavit, eum potest si voluerit tanquam suspectum vitare,* ET IN CAP. PROPOSUIT 24. *eod. tit.* ibi -- *Proposuit nobis M. Clericus, quod sæpe contingit, ut cum aliquis super aliqua causa appellat, in aliis causis, in quibus non est appellatum, respondere recuset; super quo consultationi tuæ taliter respondemus, quod licet per illam appellationem non minus teneatur in aliis, super quibus appellatum non est, respondere; Judex tamen, a quo appellatur (quia illi omnino suspectus est) eum non debet ad respondendum super aliis compellere.*

6 Et quamvis ibi subdat Summus Pontifex -- *Nisi pro crimine adeo gravi, & manifesto, quo ipso actu merito sit damnandus*, nihilhominus ibi recusationem limitat ratione notorietatis, & manifesti, non ad correctionem regulæ, Nam in notoriis, & manifestis recusationi locus non est, sicut nec appellationi, *ex cap. cum sit, & cap. consulit. de appellat.*, *gloss. in d. cap. proposuit verbo Manifesto.*

7 Advertit gloss. tamen in *eod. cap. proposuit 24. verbo non debet in med.*, quod recusatio, de qua loquuntur *præfati Textus*, pendente priori appellatione est in pendenti; nam si pronuncietur *bene appellatum* apparet, quod eum gravavit, & sic admittitur recusatio in secunda causa; si autem pronunciatur *male appellatum*, apparet, quod illum non gravavit, unde remittitur ad primum Judicem, *ex cap. cum in Ecclesia, & in cap. ut debitus eod. titul.*, quo casu non poterit eum recusare in alia causa, & hanc eamdem distinctionem amplexus est *Auctor noster in tit. 2. §. 2. post num. 47. versic.* Tertia causa, ubi docte discurrit, sed de hoc late *tractat. Aufrer. loc. citat. num. 44. & seqq.* quamplurimas superaddens declarationes; quapropter in casu superius præmisso, proposita per Appellantem recusatione ratione appellationis pendentis, mandari debet Judici Recusato, ut supersedeat in procedendo in altera causa usque ad exitum causæ appellationis, qua inde terminata, pronuncibitur, an Recusationi locus esset, nec ne, considerata resolutione super appellatione, an bene, vel male appellatum extiterit.

8 *Quinto* Frivola censenda est recusationis causa quæ promovetur prætextu convivii in aliquo Monasterio, vel domo honesta, tum maxime si fiat occasione officii potius, quam Personæ ob auctoritatem dignitatis, vel Officii, quia ex hoc non contrahitur amicitia considerabilis ad recusandum, cum debeat esse magna, & non ordinaria, ut ex doctrina *Abbat.*, *Calderin.*, *Tusch.*, *& aliis docet Carafc. d. cap. 9. num. 96. & 97. & nu. 321.*, ubi quod quæcumque fiunt ratione officii publici sive a Parte, sive a Judice, non præstant recusationis causam; & in hoc sensu concordat etiam *Aufrer. in d. tract. de recusat. Judic. num. 1.* nam requirit, ut Judex sit nimis amicus Partis.

9 *Sexto* Frivola, & non admittenda erit recusationis causa, si Judex libellum, vel aliam scripturam injuste, & male conceptam respuat, vel non recipiat; quia ei hoc licet, quando ei talia offeruntur, quæ admitti non debeant, ex doctrina gloss. communiter recepta *in l. 1. ff. de offic. assess. in verbo libellis*, idem est si aliqua verba corrigat, vel deleat, ut legi non possint, si cum injuria fuerint scripta, vel Judici, seu Parti adversæ aliquod sequatur obbrobrium, quod non faciat ad Justitiam proferentis, quia Jure, & lege permittente fit, *Carafc in dict. cap. 9. num. 323.*

10 *Septimo* Frivola causa erit, si Judex aliquando cum Parte luserit, nam ex hoc etiam si semel, & bis pluriesque luserit cum aliquo ex litigantibus, non exinde poterit recusari, quia non agitur de amicitia contrahenda, sed de ludendo, & lucrando, & quod principaliter agitur attendendum est; *l. si quis nec causam ff. si certum petat, cum similibus*, sic non veniet in considerationem lusisse, vel non cum litigante, nam aut lucratur, & propria sorte, & artificio lucrari existimat, aut amittit, & potius indignationem sumit in Vincentem; Si tamen gravis causa est, (admonet *Carafc. loc. citat. num. 324.*) melius est, ut, lite pendente, Judices se abstineant ab hujusmodi rebus, ne forsan scandalum, vel saltem invidiosa suspicio oriatur inter Partes, quæ delicate, & maxima calliditate solent ad Judices, & eorum motus attendere, & prospicere.

11 *Octavo* Frivola causa erit, si Judex recusatur eo sub prætextu, quod ab ejus Jurisdictione sit decli-

clinatum, nam Judex in cognoscendo, an sua sit jurisdictio, suspectus non redditur, ex ponderatis per *Laurent. in tractat. de Judic. suspect. cap. 1. num. 6.* Declara tamen ad instar eorum, quæ superius dicta sunt de appellatione; Siquidem si pronunciatum fuit, non esse in illa causa competentem, & bene declinatum fuisse, utique poterit in alia causa suspectum haberi, prout etiam recusari poterit, pendente discussione articuli super declinatoria, & Judex superior mandare debet Recusato, ut se abstineat, & supersedeat, usque ad exitum illius articuli, *juxta hic superius tradita num. 7.*

12 *Nono* existimat *Carafc. in d. cap. 9. post n. 358.*, quod frivola erit causa recusationis, si opponatur, Judicem solutam, vel conjugatam Mulierem carnaliter cognovisse; nam ex hoc, si non sit frequens, & assidua ejus conversatio cum dicta Muliere, non poterit ex dicto unico concubitu recusari; subdit tamen, quod hoc cogitandum relinquit, ut visis, & consideratis circumstantiis, Superiores arbitrentur; etenim si Judex eandem Mulierem maximo prosequitur amore, causam non video cur recusari non possit.

13 Pro complemento notabis, quod suspiciones frivolæ, & frustratoriæ dicuntur omnes illæ, quæ non sunt in Jure expressæ, nec majores, nec similes illis, *Carocc. de except. cap. 120. num. 41.*, Hinc in Jure expressas duodecim enumerat *Jason. in l. apertissimi num. 5. & seqq. C. de Judic.*; quadraginta recenset *Philip. Franc. in cap. postremo num. 20. de appellat.*; totidem congerit *Mirand. de Ordin. Judic. part. 6. de appell. num. 27. & seqq.*; quinquaginta quinque *Bertachin. in tractat. de Episcop. lib. 4. part. 4.*; octuaginta quatuor *Novar. in pragm. 15. collect. 6. num. 46.*, *de suspicion. official.*; nonaginta novem *Carafc. ad leg. recep. cap. 9. num. 96.*, & nonaginta tres *Aufrer. in tractat. de recusat. Judic. per tot.*

14 De Notario, seu Scriba causæ, quod possit etiam recusari simplici juramento dato coram Judice, *ex Rota* docet Auctor in *dicto tit. 3. num. 119.*, & an hodie in Urbe, & toto statu Ecclesiastico fiat electio Arbitrorum pro decidendis recusationum causis? Vide *Farin. in fragment. crimin. liter. I nu. 929.*, *Scacc. de Judic. lib. 1. cap. 103. n. 28. & Passerin. in cap. si contra num. 4. de offic. delegat. in 6.*, *& in praxi quæst. 3. num. 150.*

15 Occasione, quod de Notariis mentio in hac observatione facta sit, inserere existimavi celebre responsum *eximii, & clarissimi Iurisconsulti*, *Viti Scaramuzza*, e Regno Neapolis oriundi, (in quo semper celeberrimi Jurisconsulti floruere) olim Primi Almæ Urbis Gubernatoris in criminalibus Locumtenentis super Xeniis, donis, seu muneribus, quæ ex liberalitate illustrium Personarum dantur Notariis substitutis post completos Processus, an pertineant ad Notarium Principalem Officii criminalis Conductorem?

DUBIUM.

An Xenia, dona, seu munera, quæ ex liberalitate Illustrium Personarum, completis Processibus dantur Notariis substitutis Officii Charitatis, sint in fructu necne? proindeque an ipsis acquirantur, vel potius ad Notarium ipsum Conductorem Officii pertineant?

RESPONSUM PRO VERITATE.

Effractis nocturno tempore de mense Aprilis labentis anni, non minus tecto domus Illustrissimi Domini Rutilii Parracciani, quam subtegulano cellæ vestiariæ tabulato, subtracta eidem fuerunt complura vascula argentea, cum avito stemmate, Clava scilicet Cardinalitia, eius claræ mem. dignissimi Patrui, quatuor candelabra striata, seu ut vulgus appellat, scannellati, totidem triangularia, decem lances, pollubrum cum suo aquali, pyxis denique saponaria, exceden. in totum valorem scut. 1000.

Latuit quidem aliquantulum improbissimus fur, tempusque habuit, res partim distrahendi, partim alio asportandi; verum quia in præsens sub tanto Principe, cui, ut Poeta accinit, ipsi cuperent servire Catones, tam vigili cura, tantaque gloria Almam Urbem moderatur Illustrissimus, & Reverendissimus Dominus meus Alexander Falconerius, ut nihil officiat benignitati severitas, nihil humanitati potestas, nihil publicæ utilitati disciplinæ gravitas, constructo tandem processu, compertum plane fuit, quis furtum fecerit, quis opem præstiterit, quis aliquot ex rebus furtivis coemerit, quis alias receptaverit, ac distrahendas curaverit; ac nonnullæ quidem, quæ in manus Curiæ pervenerunt, fuerunt Domino restitutæ, aliarum loco, pretium, & quidem in notabili quantitate sc. 800. fuit persolutum.

Memor propterea idem Dominus accepti beneficii, ex mera animi sui liberalitate, & munificentia, perpensis extraordinariis, & non mediocribus laboribus, in processu Causæ factis per D. Bartolomæum Zannettinum, unum ex Notariis substitutis Charitatis, dono eidem dedit sc. 50. eiusque arbitrio commisit, ut quatenus existimaret, aliquid dandum D. Ceccarello pariter substituto, qui, ipso absente, eius vicem suppleverat, pro libito propriæ voluntatis largiretur; quamvis autem istiusmodi arbitrium, utpote liberum, tam in disponendo, quam in exequendo, importaret effrænatam voluntatem faciendi quidquid vellet, ut ex *Menoch.* munet, & aliis tradit *Barbos. de claus. usufreq. claus. 11. num. 4. in fin.*, & relatis aliis antiquioribus *Farinacc. in repertor. judic. quæst. 44. num. 11.*, *& seqq.* nihilominus noluit Zannettinus illo uti, sed munifice etiam se gerendo, dono dedit eidem Ceccarello sc. 12.

Re delata ad aures D. Io. Caroli de Felicibus Notarii Charitatis, controversiam is excitavit super participatione ex duplici fundamento. Primo, quod ipse habeat Notariatum in Officium publicum a Charitate concessum, ut per eius organum transeant omnia negotia criminalia, ceteri sint ejus substituti, & adiutores, qui ex publica Principis auctoritate, & permissione, ita exigente ipsius Officii natura, ac necessitate, retinentur, non ut nomine proprio acta criminalia conscribant, sed nomine ipsius Officii capitis, ut animadvertit *Card. de Luca in relat. Cur. Romanæ disc. 47. num. 9.*, *& de testam. disc. 78. num. 15.*, *& 16.* Secundo, quod ex processu compilato per D. Zannettinum, nullum emolumentum reportaverit; sicque melioris conditionis

esset substitutus, quam ipse, qui sustinet pondus diei, & æstus; cumque placuerit eidem Illustrissimo Almæ Urbis Gubernatori, eandem mihi pro veritate dirimendam committere, propterea inter amicissimos judicium laturus, liberum illud in scriptis protuleram. *Commodissimum quippe est quam laxissimas habenas habere amicitiæ, quas, vel adducas, cum velis, vel remittas*, ut inquit Cicero in Lælio.

Pendet istiusmodi controversiæ decisio ab examine difficilis articuli, an scilicet huiusmodi dona, Xenia, & id genus munera, fructuum appellatione comprehendantur? Qui quidem cum sit a DD. longa disputatione in utramque partem controversus, operæ pretium erit, quo res tota ex certissimis juris nostri principiis patescat, & dispares illorum sententias, & fundamenta, quibus innituntur, breviter recensere.

Prior itaque Sententia illorum est, qui arbitrantur, istiusmodi dona nihil commune habere cum fructibus, proindeque adveniente casu restitutionis, restitui non debere, neque fructuum conductori, aut emptori consignari.

Sic in terminis, Episcopi, alteriusve Prælati, qui locavit fructus sui Episcopatus, vel Prælaturæ ad decennium, vel aliud tempus, orta controversia, utrum Episcopo, an conductori, debeantur Xenia, illi præstari solita occasione jucundi adventus, firmant *Castren. in l. Divortio 8. §. quod in anno ff. solut. matrim. ibi -- Ultimo, iste vers. inducitur secundum Pe. Si Prælatus locavit fructus suæ Prælaturæ ad decennium, vel aliud tempus, utrum conductori debeatur illud, quod consuevit dari Prælato in ejus adventu, & facit iste Text. quod sic. Contrarium dicit Oldrad. fuisse determinatum, quasi iste non sit in fructu, quia reiteratur &c., & quia potius contemplatione personæ censetur dari.*

Sic de Prælato, qui vendidit *Iacob. in l. si proprietati num. 6. ff. de jur. dot. ibi -- Quid si vendidit omnes fructus suæ Præbendæ, vel sui Episcopatus per tempus quinque annor., & Homines illius Terræ, ubi erat Episcopatus, vel præbenda, solebant solvere in jucundo adventu ipsius Episcopi &c. certos capones, vel Xenia: utrum talia Xenia pertineant ad emptorem fructuum? an vero ad ipsum Episcopum &c. Concludit, quod nullo modo pertinent ad ipsum emptorem fructuum, quia in nomine fructu, solum veniunt ea, quæ ex necessitate debentur, non autem ea, quæ ex voluntate, & gratia* -- Quod quidem ex eadem ratione sequitur *Alberic. de Rosat. in l. Usufructu legato ff. de usufr. in fine ibi -- Item quæro de alia quæstione. Quidam vendidit omnes fructus præbendæ suæ, vel Castri ad certum tempus, & de consuetudine consueverat recipere gallinas certas, & alia Xenia, cum veniebat ad locum: quæritur, an emptor fructuum, istas gallinas, & Xenia recipere debeat? Dic, quod non, quia solum videntur vendita, quæ ex necessitate debebantur, non illa, quæ ex mera liberalitate* -- *Bon. decis. 19. num. 6. ibi -- Et etiam, quod dicit Oldrad. l. cons. 129. quod si Episcopus omnes sui Episcopatus fructus in censum dederit, quod firmarii accensatores, non possunt capere illud, quod datum fuerit eidem Episcopo pro suo jucundo adventu.*

Sic in puncto Archidiaconi, qui locavit fructus Archidiaconatus *Bald. in d. l. Divortio §. quod in anno ff. sol. matrim. ibi -- Tertio nota, quod id, quod supra ordinariam præstationem præstatur, ut flumstrum lignorum in quinquennii fructu connumeratur, & hoc facit ad quæstionem, super qua fuit consultus Oldrad. a D. Papa Io. quia Archidiaconus de Capua, locaverat Archidiaconatum suum, quærebatur, utrum illud, quod præstatur Archidiacono in suo jucundo adventu includatur in illa locatione? iste Text. est in argumentum, quod sic, tamen non allegatur per Oldrad. sed ipse determinavit contrarium, quia ipsa præstatio, concernit personam, non autem concernit patrimonium Archidiaconatus &c. Item quia ista dona non sunt uniformia &c. Item quod præstatur in ingressu, non dicitur in fructu.*

Petrus Barbos. in d. §. quod in anno num. 6. ibi -- Ex quo inferebat Bald. hic, quod si Archidiaconus locavit fructus sui Archidiaconatus, quod ad conductorem etiam pertinebit, illud quod extra ordinem præstatur pro suo jucundo ingressu, refert tamen contra. imm consulu... Oldrad. cons. 129. &c. cum qua decisione ipse videtur transire, & eam probat, etiam Alex. hic &c. neque repugnat is Textus, quod, id quod extra ordinem præstatur, tamquam augumentum pensionis datur, & ideo sequitur naturam &c. Est nihilominus advertendum fundamentum Oldrad. ex d. l. Sejo § medico, parum urgere, quia Tex. ille loquitur in illis, quæ extra ordinem Dominus præstabat medico liberaliter; de his enim in generalitate verborum non videtur intellectum. Nos autem agimus de his, quæ ex necessitate præstantur Archidiacono pro suo jucundo adventu, unde generalis conductio hanc præstationem debuit comprehendere, quantumcumque extraordinariam, juxta notata &c. & in speci idem Oldrad. cons. 216. in princ. resolvit, quod, id quod præstatur ex mera præstantium voluntate in honi, & fructibus Ecclesiæ non computatur &c. Ex alio tamen Decisio Oldradi defendi potest, advertendo, quod illud, quod præstatur Archidiacono pro jucundo ingressu semel et datur in vita; unde, cum neque actu, neque aptitudine renascatur, non potest considerari uti fructus juxta regulam, & consequenter non pertinebit ad conductorem fructuum, & quia id datur in honorem Personæ Archidiaconi, unde tamquam Personale, non transibit ad conductorem, nisi id sit expressum.

Novar. de gravam. Vassallor. tract. 2. prælud. 3. num. 13. seqq. ibi -- Unde Jacobin. in l. si proprietat. ff. de Iur. dot. merito affirmavit, præstita ex voluntate, & gratia, fructuum appellatione, minime venire; quo in loco ex Oldrad. cons. 129. rationabiliter est verat in locatione facta a quodam Archidiacono de omnibus fructibus Archidiaconatus, non venire dona Archidiacono in suo adventu præstari solita &c. ubi, & aliat reddit rationes, inter quas illam quoque recenset, quia ipsa dona non sunt uniformia, & ea, quæ certam formam annuæ erogationis non habent, sed incertam voluntatem, in fructu esse non dicuntur ex l. Sejo §. Medico &c.

Sic in puncto Archidiaconi, qui vendidit omnes fructus sui Archidiaconatus, tradidit.

Imol. in d. l. Divortio §. quod in anno ibi -- Item nota, quod in fructu dicitur id, quod præstat semper ordinariam præstationem, & sic facit ad quæstionem de Archidiacono, qui vendit fructus Archidiaconatus, an intelligatur vendidisse in d. venditione illud, quod sibi datur in ejus jucundo adventu, seu ingressu? iste Text. facit, quod sic, sed contrarium dicit Bald. Oldrad. determinasse per l. Sejo §. Medico infr. ann. legat.

Alexander ibidem in §. ob donationes num. 9. ibi -- Ultimo Bald. cum quo transit Imol., & Paul. hic inducit istum Textum in vers. Item si locatio, ad quæstio-

stionem utrum si Archidiaconus vendidit redditus suos, intelligatur vendidisse illud, quod in jucundo adventu suo, consuetum erat donari a Populo, vel amicis, & sic talis præstatio dicatur esse in fructu, vel redditu, & dicit, quod iste Textus facit, quod sic. Contrarium concludit per l. Sejo §. medico infr. de ann. legat., & ita consuluit Oldrad. cons. 192. Non obstat iste Textus, quia istud, quod hic ultra ordinariam præstationem dabatur, habebat limitatam, & uniformem præstationem, quia non minus, vel plus uno anno, quam alio præstabatur, sed in quæstione Baldi præstatio, quæ fieri consueverat in tali adventu, non erat aliquo modo limitata, sed penitus difformis, ergo.

Mantica de tacit. lib. 4. tit. 18. num. 3. ibi -- Sed quæritur si Archidiaconus, vel alius in dignitate Ecclesiastica constitutus vendidit fructus beneficii sui, an donarium, quod ei præstari consuevit, quando ad locum beneficii accedit, in venditione comprehendatur, & quidem Oldrad. &c. respondit in locatione non comprehendi, & quod dicitur de locatione, idem esse intelligendum de venditione, quæ iisdem regulis consistunt &c. nam hoc donarium, magis ratione Personæ, & dignitatis, quam beneficii præstatur, & ideo in fructu non debet computari.

Boer. decis. 133. num. 4. ibi -- ut de Archidiacono & eo, quod datur sibi in suo jucundo adventu, quod cedat etiam firmario facit mentionem Oldrad. cons. 129. Gloss. pragm. Sanct. tit. de annatis §. volunt. tamen in verbo fructibus in fine, ubi dicunt, quod in venditione, seu firma fructuum Archidiaconatus non venit jucundus adventus, qui potius debetur Personæ Archidiaconi, quam Archidiaconatui -- Et melius decis. 180. num. 9. ibi -- Hinc est, quod dicit Oldrad. de Laude in cons. 129. incipien. in quæstione, qua quæritur, quod in censu, & firma, seu donatione fructuum Archidiaconatus vel Episcopo in suo jucundo ingressu, vel adventu datur &c. Et idem Alberic. de Rosat. in d. l. usufructu legato de usufruct. in ultima quæstione, ubi tenet, quod si Clericus vendiderit, seu accensaverit omnes fructus suæ præbendæ, vel castri sui ad certum tempus, qui de consuetudine consueverat certas recipere gallinas, & alia Xenia, cum veniebat ad locum, firmarium recipere solum debere illa, quæ ex necessitate debentur, sed non illa, quæ ex mera liberalitate dantur.

Sic in specie munerum, quæ dantur Baroni Pupillo in signum lætitiæ, & grati adventus, non esse a tutore decimanda, post Boez. de decim. Tutor. cap. 25. num. 7. & seqq. tradit Guttierez. de tutel. par. 9 cap. 28. -- Et quidem ex supradictis decidenda venit hæc quæstio in hunc modum, ut si quidem Minori aliqua a Vassallis annuatim, & per intervalla, ordinarie, vel extraordinarie præstentur; eaque Vassalli præstare jure, vel consuetudine obligati sunt, & sic ex necessitate præstant, Tutor, vel Curator eorum decimam habere debet, & deducet; quoniam non est liberalitas Vassallorum, sed potius obligatio præcisa, & sic redditus ad Pupillum pertinens dici potest, & sive sit annuus, sive per temporis intervalla debitus, eadem versatur æquitas, quæ in annuis redditibus, eademque viget legis mens, tunc nempe cessant verba, & dispositio d. §. Medico, quia in necessitatibus nemo liberalis existit, ut in regula Juris vulgari: si tamen ea non sint necessario offerenda, sed tantum dantur in signum lætitiæ, & semel tantum, prout est illud, quod Vassalli Domino offerunt: & præstant pro ejus prospero adventu, & similibus, non decimabuntur per Tutorem, vel Curatorem, quia est quædam donatio, & liberalitas spontanea, quam non decimat Tutor, vel Curator, quoniam est augmentum, & non fructus, quia non renascitur ex natura sua: neque, qui semel donat, tenetur iterum donare, quæ distinctio profecto vera est, atque tenenda.

Sic in quæstione super munere, quod datur Baroni, ex quo unum ex Oppidis suæ jurisdictioni subjectis declaraverit Cameram secretam, proindeque immunem ab excipiendis hospitio militibus nisi per transitum: juxta gratiam Baronibus Regni ab inclyto Rege Hispaniarum factam, illud fructuum appellatione non venire, ideoque ex eo non esse solvendum relevium, scripsit Capan. de jur. Relevii part. 2. num. 8. 9. & 10. ex sequentibus rationibus ibi -- Primo donationem factam Baroni pro nominatione prædicta, appellatione fructuum non venire, sed sub obventionum vocabulo contineri, fructus namque sunt ii, qui ex re immediate percipiuntur, l. Item si fundi ff. de usufruct. Obventiones vero dicuntur, quæ occasione rei, & propter rem perveniunt &c. Porro id, quod dicitur fructus, & obventiones contradistingui, probatur ex Text. in l. venationum ff. de usur. &c. ubi statuitur, venationem, quæ ex fundo immediate non percipitur, in fructu non esse, nisi fructus fundi ex sola venatione constent: cum ergo donatio, de qua agitur, non percipiatur immediate ex feudo, sed ejus occasione, ut inferius dicetur, ergo ex ea relevium aliquod solvi non debet. Secundo deducitur, nam fructus suapte natura dicuntur ii, qui singulis annis renascuntur &c. quo fit, ut relicto usufructu hæreditatis non veniant redditus provenientes ex exemplatione protocollorum Notarii, ex quo illi sunt incerti, nec renascuntur, veniunt tamen sub nomine redditum, seu obventionum: quo argumento ductus Chassanens &c. dixit, successiones manus mortuæ, quæ deferuntur Dominis, non venire sub vocabulo fructuum, cum ea non percipiantur, nisi semel. At quia hujusmodi donationes non renascuntur, quia sunt incertæ, & ad beneplacitum universitatis, idcirco summo jure de eis relevii solutio denegatur. Tertio, probatur a simili, cum vero distributiones quotidianæ, quæ obventiones nuncupari possunt, non dicuntur appellatione fructuum venire &c. cujus dicti, duplex ratio. Prima, quia cum similes distributiones dantur ex assistentia in Divinis Officiis, & sic propter operam personæ, licet canonicus eas percipiat occasione præbendæ &c. Secunda ratio, & validior, quam assignat idem Oldrad. &c. est, nam tales distributiones pendent ab incerto eventu, nec sunt stabiles, & firmæ, idcirco nullam similitudinem habent cum fructibus, qui sunt certi.

Sic in muneribus, quæ per Vassallos dantur Baronibus, vel in creatione novi Principis, vel in nativitate Filiorum, vel pro jucundo adventu firmat Gall. de Fruct. disp. 6. num 91. ibi -- Decimotertio, quæro, an donaria pro jucundo adventu sint in fructu? Aut quæ in creatione novi Principis, vel in nativitate Filiorum exibentur? Pro affirmativa primo adducitur Textus in l. 8. §. quod in anno ff. solut. matrim., cujus verba -- Item si locatio agri talis sit, ut super annuam mercedem aliquid amplius præstetur -- & sic illud, quod est supra mercedem, est in fructu. Secundo, quia hujusmodi donaria præstantur intuitu Superioritatis, alias non darentur, & sic sunt fructus. Et hanc opinionem tenet Bald. in d.

esset substitutus, quam ipse, qui sustinet pondus diei, & æstus; cumque placuerit eidem Illustrissimo Almæ Urbis Gubernatori, eandem mihi pro veritate dirimendam committere, propterea inter amicissimos judicium laturus, libere illud in scriptis proferam. *Commodissimum quippe est quam laxissimas habenas habere amicitiæ, quos, vel ad ducas, cum velis, vel remittas*, ut inquit Cicero in Lælio.

Pro leri istiusmodi controversiæ decisio ab examine difficilis articuli, an scilicet hujusmodi dona, Xenia, & id genus munera, fructuum appellatione comprehendantur? Qui quidem cum sit a DD. longa disputatione in utramque partem controversus, operæ pretium erit, quo res tota ex certissimis juris nostri principiis patescat, & dispares illorum sententias, & fundamenta, quibus innituntur, breviter recensere.

Prior itaque Sententia illorum est, qui arbitrantur, istiusmodi dona nihil commune habere cum fructibus, proindeque adveniente casu restitutionis, restitui non debere, neque fructuum conductori, aut emptori consignari.

Sic in terminis, Episcopi, alteriusve Prælati, qui locavit fructus sui Episcopatus, vel Prælaturæ ad decennium, vel aliud tempus, orta controversia, utrum Episcopo, an conductori, debeantur Xenia, illi præstari solita occasione jucundi adventus, firmant *Castren. in l. Divortio 8. §. quod in anno ff. solut. matrim. ibi -- Ultimo, iste vers. inducitur secundum Pe. Si Prælatus locavit fructus suæ Prælaturæ ad decennium, vel aliud tempus, utrum conductori debeatur illud, quod consuevit dari Prælato in ejus adventu, & facit iste Text. quod sic. Contrarium dicit Oldrad. fuisse determinatum, quasi iste non sit in fructu, quia reiteratur &c., & quia potius contemplatione personæ censetur dari.*

Sic de Prælato, qui vendidit *Jacob. in l. si proprietati num. 6. ff. de jur. dot. ibi -- Quid si vendidit omnes fructus suæ Præbendæ, vel sui Episcopatus per tempus quinque annor., & Homines illius Terræ, ubi erat Episcopatus, vel præbenda, solebant solvere in jucundo adventu ipsius Episcopi &c. certos capones, vel Xenia: utrum talia Xenia pertineant ad emptorem fructuum? an vero ad ipsum Episcopum &c. Concludit, quod nullo modo pertinent ad ipsum emptorem fructuum, quia in usu fructu, solum veniunt ea, quæ ex necessitate debentur, non autem ea, quæ ex voluntate, & gratia --* Quod quidem ex eadem ratione sequitur *Alberic. de Rosat. in l. Usufructu legato ff. de usufr. in fine* ibi -- *Item quæro de alia quæstione. Quidam vendidit omnes fructus præbendæ suæ, vel Castri ad certum tempus, & de consuetudine consueverat recipere gallinas certas, & alia Xenia, cum veniebat ad locum: quæritur, an emptor fructuum, istas gallinas, & Xenia recipere debent? Dic, quod non, quia solum videntur vendita, quæ ex necessitate debebantur, non illa, quæ ex mera liberalitate -- Boer. decis. 19. num. 6. ibi -- Et etiam, quod dicit Oldrad. cons. 129. quod si Episcopus omnes sui Episcopatus fructus in censum dederit, quod firmarii accensatores, non possunt capere illud, quod datum fuerit eidem Episcopo pro suo jucundo adventu.*

Sic in puncto Archidiaconi, qui locavit fructus Archidiaconatus *Bald. in d. l. Divortio §. quod in anno ff. sol. matrim. ibi -- Tertio nota, quod id, quod supra ordinariam præstationem præstatur, ut plaustrum lignorum in quinquennii fructu connumeratur, & hoc facit ad quæstionem, super qua fuit consultus Oldrad. a D. Papa Jo. quia Archidiaconus de Napua, locaverat Archidiaconatum suum, quærebatur, utrum illud, quod præstatur Archidiacono in suo jucundo adventu includatur in illa locatione? iste Text. est in argumentum, quod sic, tamen non allegatur per Oldrad. sed ipse determinavit contrarium, quia ista præstatio, concernit personam, non autem concernit patrimonium Archidiaconatus &c. Item quia ista dona non sunt uniformia &c. Item quod præstatur in ingressu, non dicitur in fructu.*

Petrus Barbos. in d. §. quod in anno num. 6. ibi -- Ex quo inferebat Bald. hic, quod si Archidiaconus locavit fructus sui Archidiaconatus, quod ad conductorem etiam pertinebit, illud quod extra ordinem præstatur pro suo jucundo ingressu, refert tamen contrarium consuluisse Oldrad. cons. 129. &c. cum qua decisione ipse videtur transire, & eam probat, etiam Alex. hic &c. neque repugnat is Textus, quod, id quod extra ordinem præstatur, tamquam argumentum pensionis datur, & ideo sequitur naturam &c. Est nihilominus advertendum fundamentum Oldrad. ex d. l. Sejo § medico, parum urgere, quia Tex. ille loquitur in illis, quæ extra ordinem Dominus præstabat medico liberaliter; de his enim in generalitate verborum non videtur intellectum. Nos autem agimus de his, quæ ex necessitate præstantur Archidiacono pro suo jucundo adventu, unde generalis conductio hanc præstationem debuit comprehendere, quantumcumque extraordinariam, juxta notata &c. & in specie idem Oldrad. cons. 216. in princ. resolvit, quod, id quod præstatur ex mera spontanea voluntate in bonis, & fructibus Ecclesiæ non computatur &c. Ex alio tamen Decisio Oldradi defendi potest, advertendo, quod illud, quod præstat ur Archidiacono pro jucundo ingressu semel ei datur in vita; unde, cum neque actu, neque aptitudine renascatur, non potest considerari uti fructus juxta regulam, & consequenter non pertinebit ad conductorem fructuum, & quia id datur in honorem Personæ Archidiaconi, unde omnino Personale, non transibit ad conductorem, nisi id sit expressum.

Novar. de gravam. Vassallor. tract. 2. prælud. 3. num. 13. seqq. ibi -- Unde Jacob. in l. si proprietat. ff. de Iur. dot. merito affirmavit, præstita ex voluntate, & gratia, fructuum appellatione, minime venire; qua in loco ex Oldrad. cons. 129. rationabiliter asseverat in locatione facta a quodam Archidiacono de omnibus fructibus Archidiaconatus, non venire dona Archidiacono in suo adventu præstari solita &c. ubi, & alias reddit rationes, inter quas illam quoque recensuit, quia ipsa dona non sunt uniformia, & ea, quæ certam formam annuæ erogationis non habent, sed incertam voluntatem, in fructu esse non dicuntur ex l. Sejo §. Medico &c.

Sic in puncto Archidiaconi, qui vendidit omnes fructus sui Archidiaconatus, tradidit.

Imol. in d. l. Divortio §. quod in anno ibi -- Item nota, quod in fructu dicitur id, quod præstat semper ordinariam præstationem, & sic facit ad quæstionem de Archidiacono, qui vendidit fructus Archidiaconatus, an intelligatur vendidisse in d. venditione illud, quod sibi datur in ejus jucundo adventu, seu ingressu? Iste Text. facit, quod sic, sed contrarium dicit Bald. Oldrad. determinasse per l. Sejo §. Medico insr. ann. legat.

Alexander ibidem in §. ob donationes num. 9. ibi -- Ultimo Bald. cum quo transit Imol., & Paul. hic inducit istum Textum in vers. Item si locatio, ad quæstio-

stionem utrum si Archidiaconus vendidit redditus suos, intelligatur vendidisse illud, quod in jucundo adventu suo, consuetum erat donari a Populo, vel amicis, & sic talis præstatio dicatur esse in fructu, vel redditu, & dicit, quod iste Textus facit, quod sic. Contrarium concludit per l. Sejo §. medico infr. de ann. legat., & ita consuluit Oldrad. cons. 192. Non obstat iste Textus, quia istud, quod hic ultra ordinariam præstationem dabatur, habebat limitatam, & uniformem præstationem, quia non minus, vel plus uno anno, quam alio præstabatur, sed in quæstione Baldi præstatio, quæ fieri consueverat in tali adventu, non erat aliquo modo limitata, sed penitus difformis, ergo.

Mantica de tacit. lib. 4. tit. 18. num. 3. ibi -- Sed quæritur si Archidiaconus, vel alius in dignitate Ecclesiastica constitutus vendidit fructus beneficii sui, an donarium, quod ei præstari consuevit, quando ad locum beneficii accedit, in venditione comprehendatur, & quidem Oldrad. &c. respondit in locatione non comprehendi, & quod dicitur de locatione, idem esse intelligendum de venditione, quæ iisdem regulis consistunt &c. nam hoc donarium, magis ratione Personæ, & dignitatis, quam beneficii præstatur, & ideo in fructu non debet computari.

Boer. decis. 133. num. 4. ibi -- ut de Archidiacono & eo, quod datur sibi in suo jucundo adventu, quod cedat etiam firmario facit mentionem Oldrad. cons. 129. Gloss. pragm. Sanct. tit. de annatis §. volunt. tamen in verbo fructibus in fine, ubi dicunt, quod in venditione, seu firma fructuum Archidiaconatus non venit jucundus adventus, qui potius debetur Personæ Archidiaconi, quam Archidiaconatui -- Et melius decis. 180. num. 9. ibi -- Hinc est, quod dicit Oldrad. de Laude in cons. 129. incipien. in quæstione, qua quæritur, quod in censu, & firma, seu donatione fructuum Archidiaconatus vel Episcopo in suo jucundo ingressu, vel adventu datur &c. Et idem Alberic. de Rosat. in d. l. usufructu legato de usufruct. in ultima quæstione, ubi tenet, quod si Clericus vendiderit, seu accensaverit omnes fructus suæ præbendæ, vel castri sui ad certum tempus, qui de consuetudine consueverat certas recipere gallinas, & alia Xenia, cum veniebat ad locum, firmarium recipere solum debere illa, quæ ex necessitate debentur, sed non illa, quæ ex mera liberalitate dantur.

Sic in specie munerum, quæ dantur Baroni Pupillo in signum lætitiæ, & grati adventus, non esse a tutore decimanda, post Boez. de decim. Tutor. cap. 25. num. 7. & seqq. tradit Guttierez. de tutel. par. 9 cap. 28. -- Et quidem ex supradictis decidenda venit hæc quæstio in hunc modum, ut si quidem Minori aliqua a Vassallis annuatim, & per intervalla, ordinarie, vel extraordinarie præstentur; eaque Vassalli præstare jure, vel consuetudine obligati sunt, & sic ex necessitate præstant, Tutor, vel Curator eorum decimam habere debet, & deducet; quoniam non est liberalitas Vassallorum, sed potius obligatio præcisa, & sic redditus ad Pupillum pertinens dici potest, & sive sit annuus, sive per temporis intervalla debitus, eadem versatur æquitas, quæ in annuis redditibus, eademque viget legis mens, tunc nempe cessant verba, & dispositio d. §. Medico, quia in necessitatibus nemo liberalis existit, ut in regula Juris vulgari: si tamen ea non sint necessario offerenda, sed tantum dantur in signum lætitiæ, & semel tantum, prout est illud, quod Vassalli Domino offerunt: & præstant pro ejus prospero adventu, & similibus, non decimabuntur per Tutorem, vel Curatorem, quia est quædam donatio, & liberalitas spontanea, quam non decimat Tutor, vel Curator, quoniam est augmentum, & non fructus, quia non renascitur ex natura sua: neque, qui semel donat, tenetur iterum donare, quæ distinctio profecto vera est, atque tenenda.

Sic in quæstione super munere, quod datur Baroni, ex quo unum ex Oppidis suæ jurisdictioni subjectis declaraverit Cameram secretam, proindeque immunem ab excipiendis hospitio militibus nisi per transitum: juxta gratiam Baronibus Regni ab inclyto Rege Hispaniarum factam, illud fructuum appellatione non venire, ideoque ex eo non esse solvendum relevium, scripsit Capan. de jur. Relevii part. 2. num. 8. 9. & 10. ex sequentibus rationibus ibi -- Primo donationem factam Baroni pro nominatione prædicta, appellatione fructuum non venire, sed sub obventionum vocabulo contineri, fructus namque sunt ii, qui ex re immediate percipiuntur, l. Item si fundi ff. de usufruct. Obventiones vero dicuntur, quæ occasione rei, & propter rem perveniunt &c. Porro id, quod dicitur fructus, & obventiones contradistingui, probatur ex Text. in l. venationum ff. de usur. &c. ubi statuitur, venationem, quæ ex fundo immediate non percipitur, in fructu non esse, nisi fructus fundi ex sola venatione constent: cum ergo donatio, de qua agitur, non percipiatur immediate ex feudo, sed ejus occasione, ut inferius dicetur, ergo ex ea relevium aliquod solvi non debet. Secunda deducitur, nam fructus suapte natura dicuntur ii, qui singulis annis renascuntur &c. quo fit, ut relicto usufructu hæreditatis non veniant redditus provenientes ex exemplatione protocollorum Notorii, ex quo illi sunt incerti, nec renascuntur, veniunt tamen sub nomine redditum, seu obventionum: quo argumento ductus Chassaneus &c. dixit, successiones manus mortuæ, quæ deferuntur Dominis, non venire sub vocabulo fructuum, cum ea non percipiantur, nisi semel. At quia hujusmodi donationes non renascuntur, quia sunt incertæ, & ad beneplacitum universitatis, idcirco summo jure de eis relevii solutio denegatur. Tertio, probatur a simili, cum vero distributiones quotidianæ, quæ obventiones nuncupari possunt, non dicuntur appellatione fructuum venire &c. cujus dicti, duplex ratio. Prima, quia cum similes distributiones dantur ex assistentia in Divinis Officiis, & sic propter operam personæ, licet canonicus eas percipiat occasione præbendæ &c. Secunda ratio, & validior, quam assignat idem Oldrad. &c. est, nam tales distributiones pendent ab incerto eventu, nec sunt stabiles, & firmæ, idcirco nullam similitudinem habent cum fructibus, qui sunt certi.

Sic in muneribus, quæ per Vassallos dantur Baronibus, vel in creatione novi Principis, vel in nativitate Filiorum, vel pro jucundo adventu firmat Gall. de Fruct. disp. 6. num 91. ibi -- Decimotertio, quæro, an donaria pro jucundo adventu sint in fructu? Aut quæ in creatione novi Principis, vel in nativitate Filiorum exibentur? Pro affirmativa primo adducitur Textus in l. 8. §. quod in anno ff. solut. matrim., cujus verba -- Item si locatio agri talis sit, ut super annuam mercedem aliquid amplius præstetur -- & sic illud, quod est supra mercedem, est in fructu. Secundo, quia hujusmodi donaria præstantur intuitu Superioritatis, alias non darentur, & sic sunt fructus. Et hanc opinionem tenet Bald. in d.

§. quod

§. *quod in anno*. *Bertrand. conf.* 202. *lib.* 2. Contrarium, quod non sint in fructu *Alberic. &c.* Tenendo hanc secundam, uti veriorem, respondetur ad contraria &c.

De Marin. lib. 1. *Quotid. cap.* 125. *n.* 2. *&* 3. ibi -- *Sed pulchra se effert dubitatio, an hic emptor, dum fructus a corporibus feudalibus perceptos restituit, teneatur etiam venditori restituere donativa, quæ a Vassallis, tam in communi, quam in particulari recipit, quod, ut plurimum in adventu novi Domini ab universitatibus, & subditis particularibus, in signum benevolentiæ præstitur?* Et negative a Doctis Viris resolutum fuisse scio, ex dictis per *Oldrad. in illo solenni suo consilio* 129. ubi respondit, *in locatione facta a quodam Archidiacono de omnibus fructibus sui Archidiaconatus, non venire dona, quæ Archidiacono in suo adventu præstari solita sunt &c. assignat rationem Oldrad.; cum dona hæc non officium, sed propriam respiciant Personam, argumento Text. in l. si vero §. Item quidquid ff. solut. matrim. vel secundum Bald. in d. §. quod in anno, quia ipsa dona non sunt uniformia, & ea, quæ certam formam annuæ erogationis non habent, sed incertam voluntatem, in fructu esse non dicuntur l. Sejo §. Medico ff. de ann. legat. vel secundum Iacobin. in d. l. si Proprietati; ideo sic dicendum, quia ea, quæ ex voluntate, & gratia præstantur, fructuum appellatione non veniunt. Vel denique secundum Paulum de Castro in d. § quod in anno, quia dona illa non viritantur ad Text. in eadem l. Divortii §. si vir. ubi lapis, qui non renascitur, in fructu non est. Si igitur ex supradictis, dona hæc fructuum appellatione non veniunt, dum sententia condemnatoria dicit, quod restituat emptor rem una cum fructibus, ergo donativa novo feudi emptori facta, vel a Communitate, vel a Particularibus, in fructuum liquidatione non veniunt* -- Idemque firmat *lib.* 2. *resol. Iur. cap.* 84. *per totum, & præsertim num.* 8.

Franch. decis. 172. *num.* 7. ibi -- *Dicebat insuper Secretarius, quod ipse erat in tuto, & quod sententia erat pro se, quia fuit ipse condemnatus ad restitutionem fructuum, & clarum est fructuum appellatione contineri id, quod singulis annis nascitur, & renascitur l. Divortio §. si vir in fundo ff. solut. matrim. l. si fundum eod. Tit. &c., sed dona non sunt hujusmodi, quæ dantur ex mera liberalitate, nec habent certam formam annuæ erogationis, sed incertam voluntatem*, ut dicit *Bald. &c. ergo non comprehenduntur in sententia, de fructibus loquente*.

Sic denique in similibus oblationibus, emolumentis, & obventionibus, ex iisdem rationibus tenent cum aliis *Valenzuel. conf.* 128. *num.* 132. *Gratian. discept. forens. Tom.* 2. *cap.* 399. *a num.* 16. *Escobar. de ratiocin. in cap.* 29. *num.* 19. ubi, quod funeralium proventus, & aliæ similes oblationes, & obventiones non sunt in fructu, neque in congruam imputantur, ex quo sunt prorsus incertæ, & voluntariæ. Idemque de fructibus incertis, seu pede Altaris, ut appellant, adnotarunt *Barbos. in cap. de Monachis* 12. *vers. illud sub num.* 6. ubi quod venter non debet pendere ab incerto, cum non patiatur dilationem *Rebuff. de congr. num.* 83. *&* 86. *Bellet. disquisit. Cleric. part.* 1. *Tit. de Cleric. debet.* §. 16. *num.* 3. *Escobar. de ratiocin. cap.* 129. *num.* 18. ubi, quod ii ex arbitrio fortunæ quodammodo dependent *Mantic. decis.* 22. *num.* 2. *Rot. decis.* 5. *num.* 3. *& seq. par.* 2. *diver. & decis.* 420. *n.* 2. *par.* 1. *&* 449. *num.* 6. *par.* 2. *Rec.* Et de successionibus manus mortuæ, quæ deferuntur Dominis, nec percipiuntur nisi semel, *Chassan. ad consuet. Burg. rubr.* 4. §. 17. *vers.* 1. *quæru. Capan. de relevio part.* 2. *quæst.* 2. *n.* 9. Et de distributionibus demum quotidianis, sunt *Text. aperti in cap. licet vobis de præben. cap. fin. de rescript. in* 6. *cap. unico de Cleric. non resid. eod. lib.*

Præter tot auctoritates, & solida fundamenta, quibus constabilita remanet prior hæc negativa sententia, non desunt singulares ad rem Textus, in specie quoad restitutionem minime faciendum.

Probatur nempe hoc. Primo *ex l. si vero negotium* 64. §. *Item quidquid. ff. solut. matrim.* ubi *Ulpianus verba habens de Servo Dotali manumisso a Marito*, tamquam Domino, quærit an eo nomine aliquid sit restituendum Mulieri soluto Matrimonio? Respondetque his verbis -- *Item quidquid ad eum ex bonis liberti pervenerit, æque præstare cogetur, si modo ad eum, quasi ad patronum pervenerit. Ceterum si alio jure, non cogetur præstare, Nec enim beneficium, quod in eum libertus contulit, hoc uxori debet, sed id tantum, quod Jure patronatus assequitur, vel assequi potuit.* Si itaque beneficia, quæ in patronum libertus manumissus contulit, is mulieri restituere non cogitur, similiter neque dona, neque beneficia in restitutionem venire debent.

Probatur rursus *ex l. Socius* 60. §. *Socius eum resistere ff. pro Socio, ubi Pomponius I. C. ait*, quæsita per socium, quamvis occasione societatis, non venire in medium ibi -- *Nam nec compendium, quod propter societatem ei contigisset, venire in medium, veluti si propter societatem hæres fuisset institutus, aut quid ei donatum esset* -- Et ratio quidem est, quia licet societas causa sit, ut socius hæres instituatur, vel aliquid ei dono detur, tamen hæc causa accidentalis est: finalis namque donandi, instituendive causa, a liberalitate Donatoris, testatorisque dependet, non a societate, ut advertunt etiam *Menoch. de præsumpt. lib.* 3. *præs.* 26. *nu.* 4. *Hect. Felic. de Societ. cap.* 13. *num.* 3. *&* 4. *Noguerol. alleg.* 8. *nu.* 51. *& allegat.* 11. *num.* 122. *Lagunez. de fructib. part.* 1. *cap.* 14. *num.* 57.

Probatur porro ex *Text. in l. si hæres institutus ff. ad l. Falcid.* ubi *Paullus I. C. ait*, quod si Testator, cum solvendo non esset, hæredem aliquem instituerit, ab eoque legaverit, & hæres cum creditoribus transegerit, ne solidum solveret, quidquid remissum est hæredi, non item hæreditati acquiratur, quia licet propter illam hæreditatem, ex propria tamen industria acquirit ibi -- *sed & si is, qui solvendo non est, legaverit, & hæres cum creditoribus decidérit, ne solidum solveret, & ob eam decisionem factum sit, ut aliquid retineret, nihil tamen legatariis debiturum, quia eam pecuniam, non ex hæreditate, sed ex decisione habet* -- Nam decidere est, decisionem, & pactionem facere, transigere, & litem dirimere, translatione sumpta ab iis, qui rem controversam scindunt, ut quisque partem æquam sortiatur, & a controversia discedatur, ut apud *Cic. de Provinc. Consul.* Sicque illum textum ad rem expendunt *Pont. cons.* 28. *per tot. Fusar. de subst. quæst.* 6. 27. *num.* 6. *Marescott. lib.* 2. *var. cap.* 17. *per tot. Salgad. labyr. credit.* 2. *part. cap.* 9. *nu.* 92. *cum seqq. Olea de cess. Jur. tit.* 5. *quæst.* 9. *num.* 5. *Valeron. de transact. tit.* 4. *quæst.* 6. *num.* 42. *cum seqq. & ex num.* 52. *Noguerol. alleg.* 8. *nu.* 51. *Lagunez. de fructibus d. cap.* 14. *num.* 21. *&* 66.

Probatur item ex *Text. in l. Sejo §. Medico ff. de ann. legat.* ubi Papinianus ita inquit -- *Medico Sem-*

pro-

pronio, quæ viva præstabam, dari volo, ea videntur relicta, quæ certam formam erogationis annuæ, non incertam liberalitatis voluntatem habuerunt -- Quoniam vero non præstabat ei certam erogationem annuam, puta, tot aureos, vel tot culleos, vel cados Vini, vel tot pondo argenti, sed modo hae, modo illa re, & modo largius, modo parcius quotannis medicum munerabatur, cum quæsitum fuisset ex causa Fideicomissi supradicti, quid ei deberetur, responsum fuit nihil deberi, quia incertum est Fideicommissum, & incerta liberalitatis voluntas: Legatum nempe, aut Fideicommissum rei incertæ, inutile est, *l. cum. post. §. Gener. ff. de Jur. dot. Paul. 3. sentent. tit. de legat.* ibi -- *Legatum, nisi certæ sit rei, nulli us est momenti*; & ita salarium incerte pollicitationis dicitur non deberi, *l. qui mutuam §. Salarium ff. mandat.* Nec Votum incertæ pecuniæ apud *Liv. lib. 31.* Ergo similiter illud, quod extra ordinem, ex incerta liberalitatis voluntate præstatur Episcopo, alterive Prælato, Archidiacono, Baroni, Socio, & aliis, quia non habet certam formam annuæ erogationis, ad ipsos pertinet, non ad emptores, conductores, consocios, ut communiter DD. illum Textum intelligunt, *Bald. in l. Divortio §. quod in anno 2. 2. vers. item quia isti dona non sunt uniformia ff. solut. matr.* ibique *I nol. ver. Item nota*, quod in fructu dicitur. *Alex. in §. ob donationes num. 9. vers. contrarium concludit. Petr. Barbos. n. 6. vers. ex qua inferebat Baldus. Jacobin. in l. si proprietati num. 6. ff. de Jur. dot. Noguerol. alleg. 8. num. 53. Lagunez. de Fructibus d. cap. 14. num. 5. Gall. eodem tract. disp. 6. num. 91. & seqq.*

Probatur plane ex *l. Item veniunt 20. §. sed si vendidit. vers. nam, & Julianus ff. de petit. hæredit.* ubi Ulpianus ex Juliani sententia statuit, quod si hærea quid indebitum exegerit, illud restituere non debet, nec imputare, si quid indebitum persolverit; & ratio est quia ubi quid indebitum exigit, non ab ipsa hæreditate, nec jure hæreditario provenit, sed ex propria industria, & liberalitate illorum, qui solvunt, licet hæreditatis occasione petitum fuerit; ubi similiter indebitum solvit, imputare non debet, quia suo nomine, non hæreditatis solvit, ut in primo casu optime declarant *Marescott. lib. 2. var. cap. 17. num. 5. cum seqq. Mantic. de Tacit. & Ambig. lib. 26. tit. 5. num. 2. vers. & hoc, & num. 6. Salgad. labyr. credit. 2. part. cap. 9. num. 93. Valeron. de transact. quæst. 6. num. 53. & his relatis Lagunez. de fruct. d. cap. 14. num. 68.* In secundo casu *Dionysius Gothofred. ad. d. l. Item veniunt §. sed si vendidit vers. quia suo nomine ff. de hæredi petit.*

Probatur demum ex *l. Debitor 59. §. final. ff. ad S. C. Trebell.* cujus species hæc est. Mulier in danda dote pepigit cum marito, ut si ipsa moreretur, superstitibus Marito, & matre, dotis partem dimidiam, maritus matri restitueret, & forte subjecit stipulationem conceptam in personam matris: Mater autem eo nomine nullam stipulationem interposuit: Mater, non est stipulata, dotis partem sibi reddi. Moriens Filia, matrem, & maritum suum hæredes scripsit, & matrem rogavit, ut hæreditatem, idest portionem suam *l. Titio* restitueret sub conditione aliqua, vel ex die aliquo certo. Post mortem ejus inter matrem, & maritum, sive inter socrum, & generum sumptus est arbiter, vel Judex Familiæ erciscundæ. Judex, inquit Paulus, addictus, hoc est datus hæreditati dividendæ inter matrem, & maritum, qui quidem Judex nesciens pactum initum favore matris, nulla ab ea, stipulatione interposita, esse nullum, prout liquet ex *Text. in l. Inter §. penult. ff. de pacto dotal.* imperitia lapsus, quasi utile esset pactum matris, partem dotis matri, pro parte adjudicavit, idest pro parte hæreditaria, ex qua mater hæres scripta est. Quæsitum fuit, an ea portio matri, per imperitiam adjudicata ex causa Fideicommissi, præstanda esset *Lucio Titio Fideicommissario?* Et J. C. respondit non teneri, optima quidem ratione, quia Mater hæreditatem tantum restituere rogata est, & pars illa dotis, ab illa, non quasi hærede, sed quasi matre, accepta est, nec occasione hæreditatis, sed propter errorem, & imperitiam Judicis, qui eam quasi ex pacto debitam matri adjudicavit. Ergo pariter dona, quæ acquiruntur extra ordinem, ex incerta liberalitatis voluntate, licet occasione Episcopatus, Archidiaconatus, Præbendæ, Feudi, Societatis, & similiter acquirantur, nihilominus, quia non ex re, sed propter rem, & potius ex industria personæ acquiruntur, non veniunt in restitutionem, ut expendens eumdem Textum notat *Gloss. ibid. & Lagunez. de fructibus d. cap. 14. sub num. 21.*

Sed hactenus quidem negativa Sententia, de qua primo loco dicebamus. Posterior eorum est, qui tuentur, omnia id genus munera fructibus accensenda esse, proindeque ubi ex aliqua causa, restitutionis casus venerit, restituenda esse, ut videre est apud *Isern. in Const. Regni quam plurimum vel alii exponunt*, ibi -- *Quia hæc subventio fructus est, & si eam lucrifaciat ex pacto, vel a Lege, suus erit* -- *Tusch. pract. conclus. lit. F. Conclus. 464. num. 11. August. Barbos. in Appellat. 2. fructus nu. 9. Barbat. de divis. fructuum part. 2. cap. 14. nu. 31. cum seqq. Frece. de subfeud. lib. 2. in quæst. per ipsum relat. post authorit. 2. nu. 10. fol. mihi quidem 178. Capyc. decis. 184. per tot.* ubi quod usufructuarius tales obventiones, & adjutoria lucretur.

In comprobationem istiusmodi sententiæ affertur primo. *Textus in l. Divortio 8. §. quod in anno ff. solut. matrim.* cujus verba sunt -- *Item si locatio agri talis fit, ut super annuam mercedem aliquid amplius præstetur* -- quasi quod supra mercedem est, in fructu etiam sit, ut ibidem docent *Bald. Alex.*, & communiter antiquiores, quos referunt, & sequuntur *Barz. de divin. tut. cap. 25. num. 11. Petr. Barbos. in d. §. quod in anno n. 6. Guttierez. de tutel. 3. p. ca. 28. n. 2.*

Secundo *Textus in l. qui proprio §. Qui procurator ut cæteris ff. de Proc. & l. si quis negotia ff. de negot. gest.* in quibus cavetur, quod si quæ per procuratorem, vel negotiorum gestorem indebite fuerint recepta, ipsis dominis sunt restituenda.

Tertio *Text. in l. cum autem 25. §. cum redhibeatur 9. cum suis versic. & l. sequenti ff. de Ædilit. Ædict.* ubi *Ulpianus* ita scribit -- *Cum redhibeatur mancipium, si quid ad emptorem pervenerit, vel culpa ejus non pervenerit, restitui oportet, non solum si ipse fructus percepit, mercedesue a servo, vel conductore servi accepit, sed etiam si a venditore fuerit idcirco consecutus, quod tardius ei hominem restituit: sed, & si a quovis alio possessore fructus necepit emptor, restituere eos debebit: sed, & si quid fructuum nomine consecutus est, id præstet: item si legatum, vel hæreditas servo obvenerit: neque refert, potuerit hæc consequi venditor, an non potuerit, si servum non vendidisset: ponamus enim talem esse, qui capere aliquid ex testamento non poterat, nihil hæc res nocebit. Pedius quidem etiam illud non putat esse spectan-*

ctandum, cujus contemplatione testator servum hæredem scripserit, vel ei legaverit, quia & si venditio remansisset, nihil hæc res emptori proderat, & per contrarium, inquit, si contemplatione venditoris institutus proponeretur, tamen diceremus, restituere emptorem non debere venditori, si nollet eum redhibere. Si enim facta servi redhibitione, non solum fructus, ex persona servi percepti, puta operæ, vel mercedes, aliaque similia, sunt restituenda, sed, & hæreditas, vel legatum, nulla habita ratione, num venditor potuerit, an non potuerit hæc consequi, si non vendidisset; nulla item, cujus contemplatione hæreditas, vel legatum servo obvenerit; similiter & de muneribus dicendum erit, ea in restitutionem venire, nulla habita ratione, cujus contemplatione data fuerint.

Ultra tamen hæc jura, non desunt, & alia fundamenta a ratione petita: primo quippe huic sententiæ adstipulari potest, quod hujusmodi obventiones, sive dona, & si non immediate ex re percipiantur, puta Episcopatu, Archidiaconatu, Prælatura, Feudo, societate, tamen propter rem percipiuntur, ideoque hoc sufficere debet, ut saltem improprie in fructu esse dicantur. Adstipulatur ulterius, quod similia dona præstantur intuitu superioritatis, nam alias non darentur, proindeque inter fructus recensenda sunt. Adstipulatur demum, quod licet ea sint incerta quo ad quantitatem, nihilominus certa sunt quo ad præstationem, quia statis temporibus dari solent, ideoque cum renascantur, & certam formam perpetuæ erogationis habere videantur, optima ratione in fructu esse dicenda sunt.

Reijcit hanc posteriorem sententiam *Gallus de fructibus disput. 6. num. 91.* ac priorem, uti veriorem amplectens, respondet etiam nonnullis argumentis, quæ in contrarium afferuntur, sed longe melius *Lagunez eodem tract. dict. cap. 14. num. 41. seqq.* pro conciliatione dissidentium istiusmodi opinionum, ita distinguendum censet ibi -- *Aut munera, & donativa annuatim per Vassallos Baronibus, sive Dominis jure, aut justa consuetudine, vel alia legitima causa præstantur, ita ut necessitate obligati id faciant, & ad id quotannis cogi possint, vel nullo jure, aut consuetudine cogente, sed potius ex mera liberalitate Vassalli ea præstant, veluti eum in signum lætitiæ, vel pro prospero Domini adventu, aut similibus causis moti aliquando ea Domino offerunt. In primo casu absque dubio talia munera, & dona inter fructus feudi, aut Oppidi annumerari debere judicarem, cum omnino certa sint, certamque formam annuæ præstationis habeant, & consequenter etiam in genere, saltem renasci dici debeant. In secundo vero casu, nullo modo inter fructus habenda, verius censeo, quia incerta sunt, cum non ex certa, & præcisa causa, aut jure, sed ex Vassallorum liberalitate dependeant, in quorum voluntate, ac libero arbitrio consistunt.*

Et sane hæc distinctio, non solum probatur ex *Text. in d. l. Sejo l. Medico ff. de ann. leg.* ibi -- *Ea videntur relicta, quæ certam formam annuæ erogationis, non incertam liberalitatis voluntatem habuerunt* -- sed etiam a compluribus ex DD. supra relatis, namque.

Iacobin. in d. l. si proprietati num. 6. ff. de jur. Dot. inquit -- *Quia in fructu, solum veniunt ea, quæ ex necessitate debentur, non autem ea, quæ ex voluntate, & gratia.*

Alberic. de Rosate. in d. l. usufructu legato 7. ff. de usufr. in fin. -- *Dic inquit, quod non, quia solum videntur vendita, quæ ex necessitate debebantur, non illa, quæ ex mera liberalitate.*

Alex. in l. Divortio §. ob donationes num. 9. ff. solut. matr. ita scribit -- *Non obstat iste Text. quia istud, quod hic ultra ordinariam præstationem dabatur, habebat limitatam, & semper uniformem præstationem, quia non minus uno anno, quam alio præstabatur, sed in quæstione Baldi præstatio &c. non erat aliquo modo limitata, sed penitus difformis.*

Petr. Barbos. in d. l. quod in anno ff. eodem hæc habet. *Nos autem agimus de his, quæ ex necessitate præstantur &c. Unde generalis conductio hanc præstationem debuit comprehendere &c. Et in specie idem Oldrad. cons. 216. in princip. resolvit, quod id quod præstatur, ex mera præstantium voluntate in bonis, & fructibus Ecclesiæ non computatur.*

Novar. de gravam. Vassall. tract. 2. prælud. 3. num. 13. sic ait -- *Unde Jacobin. &c. merito affirmavit, præstita ex voluntate, & gratia, fructuum appellatione minime venire &c. quia ipsa dona non sunt uniformia, & ea, quæ certam formam annuæ erogationis non habent, sed incertam voluntatem, in fructu esse non dicuntur.*

Marin. d. lib. 1. quotid. cap. 125. nu. 3. præter alias rationes supra relatas has etiam affert -- *Vel secundum Baldum in d. §. quod in anno, quia ipsa dona non sunt uniformia, & ea, quæ certam formam annuæ erogationis non habent, sed incertam voluntatem, in fructu esse non dicuntur &c. Vel secundum Jacobin. quia ea, quæ ex voluntate, & gratia præstantur, fructuum appellatione non veniunt.*

Neve omnia superius adducta, iterum repetere, & inculcare videamur, eandem distinctionem sequuntur *Capyc. Galeot. lib. 2. contr. 42. num. 14. & seqq. Baez. de decim. Tutor. cap. 25. num. 7., & seqq. Guttierez. de tutel. 3. parte quæst. 2. Escobar. de ratiocin. cap. 26. num. 18. & 19. Gratian. discept. For. tom. 2. cap. 399. a num. 18.* ubi contrariam opinionem, quam sequitur a *num. 15.* intelligi in voluntariis obventionibus, non autem in iis, quæ etiam ab invitis extorqueri possunt *Franch. decis. 172.* Hæc namque non solum sunt necessaria, sed per quam necessaria: Ejusdem naturæ sunt donativum Principibus faciendum, de quo *Giurb. dec. 118.* Donativum, seu contributio subditorum de quo *Ramon. cons. 87.* Donativa Regi facienda ex certis caussis, de quibus *Rocc. de Offic. tit. de donativ. Reg. facien. §. 5.* Donativum tempore Belli de quo *Sanfelic. in fin. Suar. decis. 1. partis.* Donativa præstanda ob Principum calamitates, de quibus *Maradei ad Staiban. resolut. 200. num. 8.*

Nihilque negotii facessunt fundamenta, quæ pro posteriori sententia allegantur. Ad primum quippe desumptum ex *l. Divortio 8. §. quod in anno ff. solut. matr.* facili momento respondetur; ideo enim J. C. respondit, id, quod supra mercedem est, in fructu etiam esse, quia ita conventum inter partes fuerat, ut clare ex verbis Textus elicitur ibi -- *Si locatio agri talis sit, idest tali pacto inita, ut super annuam mercedem quinquennio quoque anno aliquid amplius præstaretur* -- Ut in specie respondent *Gall. de fruct. d. disp. 6. num. 93. Lagunez. eodem tract. d. cap. 14. num. 7.*

Eademque facilitate collabescit etiam secundum argumentum, quod elicitur ex *l. qui proprio §. Procurator, ut in cæteris ff. de procur. & l. si quis negotia 23. ff. de negot. gest.*, quippe quia proced e

carun-

earundem Legum dispositio, ubi quis veluti procurator alterius, negotiorumve gestor aliquid exegerit, secus vero cum proprio nomine, ut in specie *Text. in l. Item veniunt §. sed vendidit vers. Julianus ff. de petit. hæredit.* ubi hæres, qui proprio nomine quid indebitum exegit, restituere non cogitur, ut notat *Gloss. in d. l. qui proprio §. Procurator. vers. nomine, & in d. l. si quis negotia 23. ff. de negot. gest. gl. Gothofred. in d. l. Item veniunt §. sed si vendidit ff. de petit. hæredit. lit. C.* ibi -- *Quia suo nomine exegit, non alieno, ut in l. 23. supra de negot. gest.* Et in specie huic objecto occurrit *Lagunez. d. c. 14. num. 69. Franchis: decis. 172. num. 6.*

Minori tamen labore prosternitur tertium fundamentum innixum *Textui in l. cum autem redhibetur mancipium ff. de ædilit. edict.* ubi facta servi redhibitione, non solum fructus ex persona servi percepti, veluti operæ, mercedes, & similia in restitutionem veniunt, sed etiam legatum, vel hæreditas si occasione servi; emptori obvenerint: provenit namque hoc ex servili conditione, provenit ex Ædilitio edicto, provenit ex dicto, vel promisso contrahentium, ex lege contractus, proindeque rescissa venditione, non solum fructus, sed & accessiones in restitutionem veniunt. Ex contractu siquidem emptionis, & venditionis, descendunt actiones empti, aut venditi, quæ, aut civiles sunt, empti, scilicet, & venditi, de quibus *tot. tit. ff. & C. de actionibus empti, & venditi*: aut ædilitiæ, scilicet Redhibitoria, & æstimatoria: Redhibitoria rescindit venditionem in totum, Æstimatoria in aliquid. In actione redhibitoria, quæritur an sit redhibitioni locus, ob morbum, vitiumve latens rei venditæ, restituuntur res in integrum, redditur pretium *d. l. cum autem §. Julianus ait l. facta redhibitione 60. ff. de Ædilit. edicto*: In actione æstimatoria quæritur quanto minoris res valeat, ex ea fit pretii restitutio in partem. Redhibitoria, non solum tendit ad restitutionem rerum, sed etiam accessionum *d. l. cum autem 23. §. 1. l. quod si nolit 31. §. reditur l. Proinde Pomponius §. si vendita ff. eodem tit.* Utraque competit duplici ex capite, ex reticentia, & promisso: Ex reticentia, ut si venditor morbum, aut vitium rei venditæ, quod emptor nesciebat, reticuerit: Ex promisso, ut si venditor dixit illum servum, furem non esse; si dixerit literatum, vel artificem, & nec literatus, vel artifex sit, quæ actio dicitur in libris nostris adversus dictum, promissumve, sive contradictum *l. Quod venditor ff. de dolo l. quid sit fugitivus l. final. l. Ædiles 38. §. non tantum l. si Hominem 7. l. Labeo 64. §. 1. ff. eit. tit.* Utraque demum pœnalis est *d. l. cum autem 23. §. si servus ff. eodem*, quia nisi pareatur Judici, cujus arbitrio fit redhibitio, crescunt in duplum, & ita pœnam continent, *l. Redhibitoria 45. ff. eodem.* Quo respiciens Horatius, pœnæ securum ait esse eum, qui in vendendo servum, excepit fugam.

Des nummos, excepta, nihil, te si fuga, lædat.
Ille feret pretium pœnæ securus, opinor.
Prudens emisti vitiosum, dicta tibi lex est.

Nec disparis conditionis est quartum, quod scilicet dona, sive munera, ceteræque, id genus obventiones, percipiantur propter rem, proindeque saltem improprie dicantur esse in fructu. Fructus namque sunt ii, qui singulis annis immediate ex re percipiuntur. *l. Item si fundi ff. de usufruct.* qui singulis annis renascuntur *l. Divortio 8. § si vir in fundo ff. solut. matr. Gloss. notabilis in l. si ex lapidicinis ff. de Jur. dot. Jas. in l. quædam §. 1. ff. de Eden.* Obventiones vero dicuntur, quæ non ex re, sed propter rem, vel occasione rei perveniunt, *Jas. in l. si Urbana n. 6. ff. de condict. indeb.* ibique etiam *Alciat. in l. Ususfructu legato ff. de usufruct. Barbos. in d. l. Divortio 8. §. si vir num. 38. Capan. de Jur. relev. part. 2. quæst. 2. num. 8.* Nec quidquam commune habent cum fructibus, ut probat *Text. in l. Venationum ff. de usur. juncta l. Usufructuarium venari* ubi *Gloss. ff. de usufr.* ubi venatio, quæ non immediate ex fundo, sed propter fundum percipitur, non dicitur esse in fructu, nisi fundi fructus in sola venatione consistant, quod etiam advertit *Capan. de Jur. relev. loc. cit.*

Ad eamdem classem pertinet quintum, quod hujusmodi dona præstantur intuitu superioritatis, nam, aut illa habent certam formam annuæ erogationis, veluti quia necessario ex jure, vel consuetudine statis temporibus sunt præstanda, & cum quodammodo renasci videantur, ea procul dubio sunt in fructu, ut dicebamus; aut fiunt ex mera liberalitate, & munificentia, nullo jure, aut consuetudine cogente, & hæc nullo pacto dici possunt in fructu, licet intuitu superioritatis erogentur, quia habent incertam voluntatem, & ex mera gratia fiunt, suntque velut lapides, qui non renascuntur, quia qui semel donat, non tenetur iterum donare, ut innuunt *Castren. in d. l. Divortio §. quod in anno ff. solut. matr.* ibi -- *quasi iste non sit in fructu, quia reiteratur. Jacobin. in l. si proprietati num. 6. ff. de Jur. dot.* ibi -- *Quia in usufructu solum veniunt ea, quæ ex necessitate debentur, non ea, quæ ex voluntate, & gratia -- Petr. Barbos. in d. §. quod in anno sub num 6.* ibi -- *Quod præstatur Archidiacono pro jucundo ingressu semel ei datur in vita, unde cum neque actu, neque aptitudine renascatur, non potest considerari ut fructus -- Guttierez. de tutel. part. 3. cap. 28.* ibi -- *nonnam est argumentum, & non fructus, quia non renascitur ex natura sua, nec qui semel donat, tenetur iterum donare -- Capan. de Jur. relev. part. 2. qu. 2. num. 9.* ibi -- *Relicto usufructu hæreditatis, non veniunt redditus provenientes ab exemplatione protocollorum Notarii, ex quo illi sunt incerti, nec renascuntur --* & paulo post ibi -- *Et quia hujusmodi donationes non renascuntur, quia sunt incertæ, & ad beneplacitum universitatis, idcirco summo jure de eis relevii solutio denegatur -- Marin. lib. 1. quot. d. cap. 125. nu. 3.* ubi omnibus hisce rationibus cumulatis subdit -- *Quia dona illa non reiterantur ad Text. in eadem l. Divortio §. si vir, ubi lapis qui non renascitur, in fructu non est.*

Eademque responsione refellitur & sextum argumentum, quod scilicet hujusmodi dona, & si incerta quo ad quantitatem, sunt tamen certa quo ad præstationem. Nam ea quidem, quæ fiunt jure cogente, vel consuetudine, habentque semper eamdem, & uniformem præstationem, talia dici possunt, non tamen ea, quorum præstatio difformis, & incerta, tam in materia, quam in summa facta reperitur, ut ex *cap. querelam de elect.* tradit *Cuneus*, quem sequitur *Bart. In l. solent §. non vero in 4. ff. de offic. Procons.* ubi *Baldus dicit*, quod ex rei veritate ex incertis certa obligatio depromi non potest; & sequitur *Alex. conf. 127. num. 4. lib. 5. Dec. Conf. 214. Menoch. lib. 3. præsumpt. cap. 131. num. 88. Vasq. Contr. Illustr. lib. 2. cap. 84. num. 34. limit. 6.* Non item ea, quæ sunt meræ liberalitatis, nam hæc non sunt in bonis, quia, qui semel donat, non cogitur ite-

iterum donare, ut inquit *Guttierez. de tutel. dict. part. 3. cap. 28.*

Sicque secundum hanc distinctionem, neque eulogiæ sunt in fructu, *Conc. Meldense Can.* 45. ibi -- *Presbyteros cum voluntariis eulogiis tempore congruo visitare, & venerari Episcopos suos* -- *Hincmarus Episcopus Rhemensis* -- *Nolite, inquit, quasi pro aliqua adjutoria ad quamcumque rem denarios apud Presbyteros postulare, nec eulogias exigatis, sed sicut forte commodum fuerit aliquid offerre, cum gratiarum actione suscipite*. Erant autem eulogiæ munuscula quædam voluntaria, quæ vel Clerici Episcopis suis in signum venerationis, & superioritatis recognitionem mittere solebant, de quibus loquitur *Text. in cap. de Eulogiis* 18. *dist.* Vel Episcopi suis subditis, cæterisque Fidelibus, per vicos, & pagos dispersis transmittebant, ut sic in unius Orthodoxæ Religionis Christianæ communione vivere crederentur, ut observarunt *Albaspin. lib. 1. observ. cap. 8. Benedict. Ephrenus l. 4. disq. monast. tract. 4. disq. 4.*

Neque strenæ, utpote pariter arbitrariæ, in fructu existimandæ sunt, prout nec pacti solatia, de quibus in *l. laudabile 4. C. de Advocat. diver. Judic.* Ea siquidem, non a conventione proficiscebantur, neque pacti solatia, sive pacta solatia erant, ut voluit *Cujac.* 13. *observ.* 1. sed a liberalitate Principum ortum habebant, certo scilicet, & solemni die, certa quadam solemnitate, ac nominatim solemni festivitate Kalendarum Januariarum, ut testatur Lex illa, vel Natalitiis Principum, vel Natalibus Romæ, & Costantinopolis; Principes nempe illis temporibus in solio se lentes, munera, sive strenas elargiri solebant Palatinis, ut in *l. ult. C. Theodos. de privil. eorum, qui in Sacro Palatio l. Olim XI. C. eodem de Palatin.* Agentibus in rebus, de quibus est elegans hic *Ammiani Marellini locus l. 16. p. 68.* -- *Indictis, inquit, quadam solemnitate Agentibus in rebus in consistorium, ut aurum acciperent, inter alios quidam ex eorum consortio, non, ut moris est expansa clamyde, sed utraque manu cavata suscepit; & Imperator, Rapere, inquit, non accipere sciunt Agentes rebus* -- Militibus, ut videre est in *Novel. 31. Theodos. Imperatoris*, & apud *Sozomen. lib. 5. cap. 16.* Togatis denique, seu Advocatis fisci in foro Præfectorum Prætorio, ut diserte testatur dicta Lex *laudabile*.

Sed hæc quidem quo ad discussionem articuli in abstracto; nunc ad nostram controversiam redeundo, haud ambigendum crediderim, quin nullum jus competat D. Notario Charitatis super munere præstito D. Zannettino ejusdem substituto, & si occasione Officii, quod exercet, illud habuerit: *Si* enim consideretur ratio, quam assignat *Oldrad. cons.* 149. quem sequitur *Mantic. de Tacit. & ambig. lib. 4. tit. 18. num. 3.* donum hoc, non officium, sed personam respicit ipsius Zannettini, ut palam profitetur ipsemet donans, sicque illi omnino quæsitum dicendum est. Donum nempe illi acquiritur, cujus contemplatione datum fuit, *l. Profectitia §. 1. ff. de Jur. dot. l. sed si plures §. in arrogato ff. de Vulg. & pupill. l. Dotem dedit ff. de collat. bonor. l. Aditio §. 1. ff. de acquir. hæred. l. final. cum ibi notat. C. de usufr. l. cum oportet C. de bon. quæ liber. Bartol. in l. Filia familias 2. ff. de condit. & de monstr. & in l. si Filio 2. n. 2. ff. de donat. caus. mort. ibique Curt. num. 4. Caraf. part. 1. num. 62.* & omissis antiquioribus *Gineb. obser. 6. num. 1.* ubi de dono dato infanti a Compatre, sive Patrino ipsum suscipiente e Sacro fonte.

Si ratio, quam afferunt *Bald. in l. Divortio §. quod in anno ff. solut. matr. & Alex. ibidem §. ob donationes num. 9.* donum hoc, utpote non uniforme, non est in fructu, proindeque nullum petendi jus competit; ex incertis quippe certa obligatio depromi non potest, *Bald. in l. solent §. non vero n. 4. ff. de Offic. Proc. Alex. cons. 127. nu. 4. lib. 5. Dec. cons. 214. Menoch. de præsumpt. cap. 131. num. 88. Vasq. contr. Illustr.* Et generaliter incertitudo vitiat possessionem, tollitque petendi Jus, *l. 3. §. incertam ff. de acquir. poss. Tiraquell. de Jur. constit. par. 3. lim. 19. num. 1.* quia Jura incerta jus non agnoscit, ut inquit *Gratian. disceptat. For. lib. 2. cap. 399. num. 16.* nec super incertis aliqua cadit possessio, ut inquit *Menoch. cons. 178. num. 25. lib. 2.* & in puncto muneris, quod exigere contendebat Baro ab Universitate Terræ Lauri, firmat *Galeot. cont. lib. 2. cap. 42. per tot. & præsertim a num. 11.*

Si ratio, cui innititur *Jacobin. in l. si proprietate num. 6. ff. de Jur. dot. & Petr. Barbos. in d. l. Divortio §. quod in anno ff. solut. matrim. sub. num. 6. Vers. & in specie idem Oldrad.* illud ex mera liberalitate, & munificentia datum fuit Zannettino; sicque neque in fructu est, neque a Domino Charitatis Notario quidquam peti potest, & si is longæva ceteroquin præscriptione, per malam hypothesim suffultus esset, quia, quæ sunt meræ liberalitatis, nullo temporis lapsu præscribi possunt, juxta *Text. in l. viam publicam ff. de via public.* ubi *DD. Can. possessiones 16. quæst. 1. Canonistæ in cap. significante de appellat.* Et super iis, quæ ex mera gratia, & liberalitate fiunt, nullum jus acquiritur, neque in possessorio, neque in petitorio *Gratian. discept. for. cap. 113. nu. 61. Pignatell. consult. 49. nu. 4. tom. 7. Seraphin. dec. 1089. num. 1.*

Si denique ratio, qua movetur *Paul. de Castr. in d. §. quod in anno in fin.* hoc donum non est in fructu, quia non reiteratur, nec enim si quis millies amicum hospitio exceperit, cogendus est in futurum excipere, nec si quis semel donaverit, debet iterum donare, ut advertunt *Cepye. Galeot. contr. lib. 2. cap. 42. num. 2. Guttierez. de tutel. part. 3. cap. 28.* Munera nempe plane voluntaria sunt, & arbitraria; Solaque excipiuntur munera solemnia, hoc est, non ea, quæ semel in anno præbentur, ut perperam interpretatur *Galeot. ibid.* sed quæ solis parentibus, aut cognatis exhibentur. Hæc quippe non tantum necessaria, sed, & perquam necessaria sunt; sive ut Græci ajunt *ἀναγκαῖα, καὶ παναγκαῖα*, ut colligitur ex *Textu in l. cum plures 12. §. cum Tutor. ff. de administr. tut.* ibi -- *Solemnia munera parentibus, cognatisque mittet* -- Et *χαρίσια* etiam dicebantur teste *Valet. lib. 2.* quia ut *Tertull. inquit lib. de idolatr.* -- *Caræ cognationis honoraria exigit* -- Unde *Martial. 9.*

Cara dabet solemne tibi cognatio munus.

Ovid. 2. Fast.

Proxima cognati dixere χαρίσια cari.

Si igitur ex supradictis, donum illud arbitrarium, donatum Domino Zannettino ab Illustrissimo D. Rutilio Paracciano, nullo pacto dici potest in fructu, profecto non debet D. Notarius Charitatis, illud pro parte, vel in totum petere, tamquam ad ipsum pertinens, uti Conductorem, ac caput Officii Charitatis; ad ipsum namque pertinent fructus, & emolumenta certa Officii, non dona, quæ, & si honeste quandoque fiant ipsius substitutis, propter extraordinarium laborem, quem fortasse subeunt, ex liberalitate tamen procedunt. Hæc enim illis acquiruntur, quorum contemplatione fiunt, ipsaque perso-

na

na contemplata attenditur, l. servi. & l. seq. ff. de usufr. l. servo legato §. si testator. ff. de leg. 1. §. isti quidem §. final. ff. quad iner caus. l. 3. §. nunc in affectu l. siquis rerum §. 1. ff. de liber. legat. l. Sejo amice ff. de ann. legat. l. Si vero negotium §. 1. ff. solut. matr. Eique competit actio, cujus contemplatione actus geritur, l. Si cui legatur 49. §. si Titio ff. de legat. 1. Imol. in l. Filius familias num. 2. ff. de condit. & demonstrat. Gratian. disceptat. 131. num. 17. Andreol. contr. 4. num. 5.

Hæc omnia facilius procedunt concurrente observantia subsecuta in consimilibus causis, in quibus numquam venit in mentem D. Notario Charitatis aliquid lucri ex similibus Xeniis captare. Ea siquidem est optima interpres in quacumque materia, etiamsi talis intellectus, ex observantia deductus, esset minus verus, & a regulis juris aberraret, l. si de interpretatione ff. de Legibus Surd. conf. 382. n. 12. Ondед. conf. 92. num. 30. lib. 1. Caren. ref. 102. num. 9. ad leu. ad Greg. decif. 184. num. 8. Hier. de Leo decif. Valens. 29. num. 8. & seqq. Rot. diversor. decif. 256. num. 6. part. 2. Burat. decif. 944. nu. 6. Royas decif. 343. num. 11. S. Me. Alexand. VIII. decif. 165. num. 20. Card. Cels. decif. 135. num. 6. In puncto Xeniorum Rocca disp. jur. cap. 87. n. 22.

Nec quidquam adversatur, quod in Officio Charitatis acta conscribantur nomine ipsius Notarii, tamquam Officii Capitis, quodque proinde dono, de quo agitur, viam aperuerit meritum, & ipsius Officii intuitus. Facile enim est respondere, quia donum, non ab aliquo Officii merito originem traxit, cum Officium pro implemento Justitiæ hæc facere teneatur, absque eo, quod a Fisco adhærentibus quidquam petere possit, sed a mera liberalitate donantis, quæ est causa magis proxima, & immediata, sive, ut etiam dici solet, finalis; ideoque, quamvis officium ipsum fuerit aliquo modo causa accidentalis, causa mediata, causa remota, & occasio potius, quam causa, ut inquit Tiraquel. in tract. cess. caus. limit. 20. num. 3. in fin. non idcirco compendium, quod ex dono illo provenit, quidquam pertinet ad Officium, ejusve caput, vel quia incertam liberalitatis voluntatem habuit, ut inquit Papinianus in l. Sejo §. Medico ff. de ann. legat. Vel quia, non jure officii, sed ex propria industria, vel liberalitate donantis illud acquisivit, argumento Text. in l. Item veniunt 20. §. sed si vendidit vers. nam, & Julianus ff. de petit. hæred. Vel quia non ex officio, sed propter officium, sed occasione officii, a liberalitate donantis, nulla habita contemplatione officii, illud assecutus fuit, ut de donatis socio respondit Pomponius in l. socium 60. §. Socius cum resisteret ff. pro soc. & de remissis hæredi, non ex hæreditate, sed ex pactione, Paul. in l. si hæres ff. ad l. Falcid. Et de acquisitis ab hærede, non ex hæreditate, sed propter errorem, & imperitiam Judicis, idem Paulus J. C. in l. Debitor 59. §. final. ff. ad Senatus C. Trebell. & in puncto de acquisitis occasione Officii, Noguerol. alleg. 8. num. 51. Vel denique quia in remunerationibus, semper debet attendi causa magis propinqua, immediata, & finalis, quam remota, & accidentalis, arg. l. Publius §. 1. ff. de condit. & demonstr. l. si viva Matre vers. nam licet C. de bon. matr. l. 2. in princ. ff. de interd. & relegat. Grat. conf. 77. num. 7. vol. 1. Lagunez. de fructibus cap. 14. n. 56. Solorzan. de Jur. Indiar. lib. 2. cap. 8. nu. 73. ubi de Xeniis datis Legatis Principum, quamvis occasione legationis erogentur, firmat, quod ipsis Legatis, non Principibus illa acquirantur, idemque tradit Lagunez loc. cit. num. 59. ubi solum hoc limitat, si nominatim, contemplatione ipsorum principum Xenia data fuerint.

Nihil etiam officere poterit, quod istiusmodi munus receptum fuerit contra ea, quæ expresse disposita sunt per Constitutiones Apostolicas Bonifacii VIII. Gregorii XIII. Alexandri VII. Innocentii XII. super datis, & receptis, & per Chirographum Sa. Me. Urbani VIII., quod per extensum refert Scannaroll. in appendic. ad tract. de visit. carcerat. cap. 23. §. 1. Quod enim attinet ad prædictas Bullas, ex locum non habent contra Tabelliones, ut probant Censal. ad l. Unic. C. si quis Imper. maledix. §. 10. n. 51. fol. mihi quidem 75. Bonif. Nep. ad bannim. general. cap. 47. num. 14. ubi, quod quidquid datur Tabellionibus, non datur principaliter pro obtinenda gratia, vel Justitia, sed pro mercede eorum laboris.

Quod plane spectat ad dictum Chirographum, illud profecto sic ait -- Detti Notarj siano contenti di questa provisione, di modo che occorrendo gl'emolumenti legitimi, che concedono le tasse, e riforme di Paolo V. nostro Predecessore, non possino, sotto qualsivoglia pretesto ricever denari, robba, o promesse, etiam spontaneamente offerte da carcerati, loro Procuratori, Pareati, & Amici, e similmente dall' aderenti al Fisco sotto pena della privazione dell'Offitio &c. sed cessat ejusdem dispositio in hypothesi, tum quia D. Zannettinus illud munus recepit, benigne annuente Illustrissimo Domino Almæ Urbis Gubernatore, tum etiam quia terminata causa, nedum Notarii, sed etiam Judices possunt recipere munera, cum tunc cesset quodcumque periculum subversionis recti Judicii, ut post alios tenent Caroce. de locat. & conduct. part. 1. quæst. 7. de sportul. num. 35. fol. mihi 21. Menoch. de arbitr. cas. 117. num. 7. Pisser. in cap. statutum §. in super quæst. 5. artic. 5. num. 386. cum tribus seqq. de Offic. Ordin. in 6. Phæb. dec. Lusit. 110. num. 19. ad 21. dummodo sponte mittatur, & nulla prævia pactione præcedenti. Nam aliter incidunt in censuram, Text. in l. prim. §. qui autem in fin. ff. de calumniat. l. final. C. ad l. Juliam de repetund. de qua Caldero decis. 98. num. 39. & 40.

Et quatenus per possibile ambigendum veniat, an sit illicite receptum, quod non asserendum, non idcirco competere poterit jus illud petendi D. Notario Charitatis, vel ex eadem prohibitionia lege, quæ & ipsi officere debet, vel quia hoc casu proderit D. Zannettino dispositio Text. in l. 2. §. solet ff. de hæred. vel act. vendit. cum quo concordat Text. in l. si possessor. bonæ fidei 49. ff. de petit. hæred. ubi, quod illud, quod indebite pervenit ad venditorem hæreditatis, vel ad hæredem putativum, emptor hæreditatis, & verus hæres non habebunt, sed cedet lucro ipsorum venditoris, & hæredis putativi, prout, & per eos indebite solutum, eorum damno cedit, ut in terminis pragmaticarum Regni ponderat Franch. decis. 172. sub num. 13. vers. accedebat prædictis. Vel denique, quia se tuebitur cum dispositione Textus in l. item veniunt §. sed si vendidit vers. nam, & Julianus ff. de petit. hæditat. ubi quoque, ut supra innuimus, Ulpianus juxta mentem Juliani J. C. respondit, quod si hæres quid indebitum exegerit, illud restituere non debet, nec eidem imputari, si quid indebitum persolverit, ex quo, non jure hæreditario, sed ex propriæ personæ industria, ac liberalitate illorum, qui solvunt, exigit, vel suo

nomine solvit.

Et ita juris esse censeo, salvo semper &c.

VITUS SCARAMUZZA

Ad Tit. III. nu. 26.

De Appellatione,

OBSERVATIO XIII.

SUMMARIUM.

1. *Auctor de appellatione agit ante sententiam, ordinem Textus Religionis insectando.*
2. *De utilitate, & beneficio appellationis agitur.*
3. *De illius origine apud Romanos ex lege 12. tabularum.*
4. *Lex 12. tabularum refertur appellationem apud milites prohibens.*
5. *Verbum appellationis, prisco Iure, quid continebat?*
6. *Omnibus appellandi facultas impartitur, Regula plurimis sanctionibus canonicis exornatur.*
7. *Cum Iure Canonico concordat Jus civile, maxime in criminalibus.*
8. *In quibus casibus de Iure civili in criminalibus non admittitur.*
9. *Alii recensentur casus, in quibus appellatio in criminibus vetita est.*
10. *Explicatur Textus* in leg. addictos C. de appellat.
11. *Traditur interpretatio ad Textum* in leg. 18. C. de pœnis.
12. *An in Tribunali Gubernii Urbis admittuntur appellationes in criminalibus.*
    Referuntur verba Constit. Leonis X. *de facultate Gubernii Urbis.*
13. *Agitur de præminentia dicti Tribunalis.*
14. *Rationes dubitandi in contrarium recensentur.*
15. *Nullitas, & appellatio inter se differunt, suntque inter se duo remedia separata.*
    In odiosis nulla admittenda est extensio.
16. *Verba dictæ Constitutionis explicantur.*
17. *Appellatio in eodem Tribunali, non indistincte in omnibus sententiis probibetur.*
18. *Dictio* quomodolibet *quomodo intelligenda.*
19. *Observantia est optima legis interpres ostenditur, quod Tribunal Gubernii Urbis est summæ auctoritatis, innumeris præminentiis a summis Pontificibus in dies condecoratum.*
20. *Explicatur observantia relata a* Farin. *in quo sensu accipienda est.*
    Ex constitut. Clement. XII. etiam convicti per testes pœna ordinaria afficiuntur.
21. *Confessi in criminalibus non appellant.*
22. *Sententiæ capitales, quoque in aliis Tribunalibus exequuntur, rejecta appellatione.*
23. *Quid hodie dicendum ubi ad capitale supplicium devenitur per indicia indubitata.*

1 TAmetsi ex recto judicii ordine de Appellationis, seu Provocationis præsidio post titulum de sententia agendum esset, ne judiciaria methodus præposteretur, quia tamen Auctor noster juxta ordinem *Textus Religionis* simul cum recusatione appellationem intexuit, ejus ordinem insequendo nonnulla hic quoad vastissimam appellationis materiam attexenda existimavi.

2 Appellandi usus, quam sit frequens, quam sit necessarius nemo est tum in Criminalibus, tum in Civilibus subselliis, qui nesciat; ex eo namque Judicantium iniquitas, vel imperitia corrigitur, licet nonnunquam bene latæ sententiæ in pejus reformantur; siquidem non semper melius pronunciat, qui novissimus sententiam laturus est, ut inquit *Domitius Vlpianus in L. 1. ff. de appellat.*, & pro appellationis nomine sæpe Jurisconsultus provocationis vocabulo utitur, *ut in L. 1. §. fin. ff. ad S. C. Turpill. in L. 2. §. fin. ff. de pœnis, & in L. 6. ff. de appellat.*

3 Origo ejus antiquissima est, quippe lex duodecim Tabularum prima apud Tullium *lib. 3. de Legibus* per hæc verba se habet -- *Justa Imperia sunto, bisque cives modeste, & sine recusatione parento, Magistratum nec obedientem, & noxium Civem mulcta, vinculis, verberibusque coercento in par majorum potestas, populusque probibessit ad quem provocato esto.* Hanc de provocatione legem primo M. Valerius Publicola Cos. deinde Viri decem a Solone habuerunt; quomodo autem, & qua ratione a Romanis fuerit recepta appellatio docet *Livius l. 1. decad. 1. f. 687.* ubi de provocatione agit ad Populum adversus Magistratus, *& in lib. 3. de Lege Tribunitia.* Quodque hæc provocationis sanctio ad Populum fuerit, ut de mulcta a Magistratu imposita, damnato conquærente cognoscere posset apud *Livium* probatur *lib. 2. Belli. punic. ubi Sp., & L. Carvil. Tribunus Plebis* cum ducentum milium æris mulctam *M. Posthumio* dixissent, causa ejus per provocationem certante, populus per suffragium convenit eamque revocavit, præterea Flacco Martiali Flamin. Populus Romanus mulctam remisit, quam Crassus Consul ei, si a Sacris discessisset dixerat, ut *Cicero* refert *in Antonian. 11.*

4 Alia tamen lex in iisdem 12. Tabulis lata, quam refert idem *Cicero lib. 3. de Legibus*, vim Magistratuum militiam coercentium, a quibus provocare licitum non erat, sic exprimebat -- *Militiæ ab eo, qui imperabit provocatio non esto* -- idque non irrationabiliter, quia primo Imperatori, inde Consulibus, vel Dictatori cura totius exercitus mandabatur, sub quibus Legati erant, hi publice eligebantur, eorumque opera, & consilio Imperator teste *Var.* utebatur; unde cum in Judæos Vespasianus proficisceretur, inter Legatos Titum majorem filium assumpsit. Insuper erant apud Athenienses Judices dicti *Octoginta capitalium Causarum*; Quinquaginta majores singulari opinione probitatis dicti *Ephetæ*, a quibus non dabatur provocatio, jus dicentes vel in Palladio, vel in Prytamneo, vel Delfinio, vel in Phreate, ut testatur *Suidas in verb. Ephetæ.*

5 At observatione dignum est, quod de prisco Quiritorum jure non omnis appellatio interponebatur judicii certandi æquo jure causa, sed interdum auxilii, & intercessionis gratia, ut *apud Cicer. in Orat. pro Pub. Quint.* -- *Videtur ne* inquit *intercessisse appellatio non more, sed auxilii causa*; Appellabatur id non fiebat more servato in causis, quia qui ita appellabat, de causa cognosci nolebat, & se æquo jure certare non posse clamabat. *Ita Cicer. in Vatin. ei objicit* quod appellaverit Tribunos, ne causam diceret: *Et Asconius Pædianus in Orationem Ciceronis contra Antonium, & Lucium Catilinam* Antonium dicit appellasse Tribunos, ne causam diceret, quodque

que æquo jore uti non posset. *Adrian. Turneb. l. 18. animadv. cap. 22.* plura de appellationibus provocando a jussu, vel decreto Principis ad eundem Principem exemplo *Machetæ*, qui a Philippo Macedonum Rege temulento (quia mero bibacior erat) ad Philippum Regem sobrium appellavit æquiorem sententiam reportando, nec non de aliis perbelle tradit *P. Erod. rer. judicatar. lib. 10. de appell. fol. mihi 1345. vol. 2.*

6 His prænotatis Regula est, omnibus provocationem esse concessam, ac nemini appellandi viam esse precludendam, ut ex plurimis Summorum Pontificum sanctionibus constat fere per *tot. titul. decreti caus. 2. q. 6.* ita *Fabianus Papa ad Hilarium Episcopum relatus in cap. 1. Anacletus Epist. 1. relatus in cap. omnis 3. Marcellus in cap. Romanum 6. Victor. in c. si quis putaverit 7. Julius in c. placuit 9. Sixtus secundus in cap. si quis 15.* -- quod non tantum in Civilibus; verum etiam in Criminalibus causis expresse inquit *idem Fabianus in c. 20.* ibi -- *licet etiam in Criminalibus causis appellare, nec appellandi vox denegetur ei quem supplicio sententia destinavit* -- potissimum appellatione ad Sanctam Sedem interposita *juxta Text. in cap. si quis 2. q. 6.* ibi -- *si quis vestrum pulsatus fuerit* (sunt verba Sixti Papæ ad omnes Ecclesiæ R. ctores directa) *in aliqua adversitate, hanc Sanctam, & Apostolicam Sedem appellet, & ad eam, quasi ad caput suffragium habeat, ne ipse Innocens damnetur.* Magis comprobat *Zepherinus Urbis Episcopus in cap. ad Romanam il. 2. ead. quæst.* ibi -- *ad Romanam Ecclesiam ab omnibus, maxime tamen ab oppressis appellandum est, & concurrendum quasi ad Matrem, ut ejus uberibus nutriantur, authoritate defendantur, & a suis oppressionibus releventur, quia non potest, nec debet Mater oblivisci filium suum,* & denique *Julius Papa in c. ideo 18. ead. quæst.* ibi -- *ideo huic sanctæ Sedi* (sunt ejus verba) *præfata privilegia specialiter concessa sunt, ut ab ea omnes auxilium oppressi, & injuste damnati restitutionem sumant.*

7 De Jure Civili extat elegans rescriptum Imperatoris Alexandri, de quo I. C. Paulus *lib. 20. respons.* (ut in L. 25. ff. de appellat.) ibi *provocare quidem qualiter quisquam a jus dicentibus prohibeatur non video* -- Extant quoque Imperatorum Rescripta *in L. 19. 20, & 24. C. de appellat.* imo Judices puniuntur appellationes respuentes *L. 21. C. eod. tit.* -- quod appellationis præsidium tum damnatis, tum etiam aliis, illorum nomine in Capitalibus Causis provocantibus benigne jura indulserunt, ita Vlpianus *in L. non tantum 6. ff. eod. tit. ibi -- non tantum ei, qui ad supplicium ducitur: provocare permittitur, verum alii quoque nomine ejus, non tantum si ille mandaverit, verum quisquis alius provocare voluerit credo enim humanitatis ratione* (quæso intuenda sunt verba) *omnem provocantem audiri debere:* ac etiam reluctante eodem damnato, ut prosequitur Juris Consultus *d. L. 6. §. 2. ibi -- quid ergo si resistat qui damnatus est adversus provocantem, nec velit admitti jus appellationem, perire festinans ? adhuc puto in differendum supplicium*, quod ampliandum etiam, si quis ex speciali Principis rescripto in causa processisset *Tex. in L. 2. C. de appellat. ibi -- Novum quod postulas non est, quod etsi rescripti mei* (loquitur Alexander ad Plantiam) *authoritas intercessit, provocandi tamen facilitas tibi non denegatur.*

8 Hoc adeo verum est, ut in tribus tantum casibus de jure Pandectarum vetita in Criminalibus fuerit appellatio *juxta Modestinum lib. 6. differentiarum de quo Textus in L. 6. ff. eod. tit. ibi -- Constitutiones, quæ de recipiendis, nec appellationibus loquuntur, ut nihil novi fiat, locum non habent in eorum persona, quos damnatos statim puniri publice interest ut sunt insignes latrones, vel seditionum Concitatores, vel Duces factionum,* dummodo tamen de dictis criminibus convicti, & confessi essent, ut ibi explicat *Gloss. in verb. vel Duces* -- Insignes autem latrones ii sunt, de quibus *Text. in. L. Capitalium §. famosos ff. de pœnis.* Seditionum autem Concitatores ii, de quibus *in d. L. Capitalium §. solent in L. si quis aliquid §. authores ff. eod., & in L. 1. C. de seditios.* Duces vero factionum accipiuntur pro Proditoribus, & sic Caporales dicuntur alicujus proditionis *L. si quis C. ad L. Jul. Majest.*

9 Inde vero de Jure Codicis appellatio denegata fuit Virginum, aliarumque honestarum Mulierum Raptoribus, *ut in L. 1. C. de rapt. Virg.* ibi -- *quibus etsi appellare voluerint, nullam damus licentiam.* Item in crimine falsæ Monetæ *L. 2. C. de fals. Monet.*, ibi -- *appellandi etiam privato licentia denegetur* -- Rursus homicidis, Veneficis, Maleficis, omnibusque aliis, qui manifestam violentiam admiserint, si tamen convicti, confessique fuissent, ut *Text. est in L. 2. C. quorum appellat. non recip.* -- *observare curabis* (sunt verba Constantini ad Catulinum appellationis præfectum) *ne quis homicidarum Veneficorum, Maleficorum, Adulterorum, item eorum, qui manifestam violentiam commiserunt* (in quo concordat *Text. in L. quoniam multa C. ad L. jul. de vi pub.* ubi appellatio denegatur) *argumentis, convictus, testibus superatus, voce etiam propria vitium scelusque confessus audiatur appellans* -- Verum si confessus haud esset, aut tormentorum formidine fateretur, ei provocationem Imperator minime denegavit, ut ibi subdit -- *Sicut enim hoc observari disposuimus ita æquum est, Testibus productis, instrumentisque prolatis, aliisque argumentis præstitis, si sententia contra eum lata sit, & ipse qui condemnatus est, aut minime voce sua confessus sit, aut formidine tormentorum territus, contra se aliquod dixerit, provocandi licentiam ei non denegari.*

10 Atque in hunc sensum intelligenda est, de memoratis Criminosis minime confessis, Constitutio Imperatoris *Arcad., & Honor. relata in Text. in L. addictos C. de appell.* -- ubi hæc habentur sequentia verba summopere menti imprimenda -- *Adductos supplicio, & pro criminis immanitate damnatos, nulli per vim atque usurpationem vindicare liceat, ac tenere, quibus in causa Criminali humanitatis consideratione interponendæ provocationis copiam non negamus, ut ibi diligentius examinentur, ubi contra hominis salutem per errorem, vel gratiam cognitoris oppressa putatur esse justitia.*

11 Prout etiam ad sensum superius adducti *Textus in L. 2. C. quor. appell.* intelligenda est altera ejusdem Constantini Constitutio relata *in L. 18. C. de pœnis* his verbis -- *Cum Reis manifesta probatione convictis spatium temporis ante sententiam datur facultas supplicandi, vel quibusdam malignis artibus tam Præsidis, quam Officialium pœnas evitandi criminosissimis patet, cum & in homicidii crimine, & in aliis detectis gravioribus causis differenda non sit*, Aperte enim loquitur ibi Imperator de convictis, & confessis, attentis verbis illis -- *manifesta probatione convictis* -- & in his tantum ultionem differendam haud esse præscripsit, tamquam appellationis præsidio destitutis.

12 Hæc autem de jure Pandectarum, & Codicis seu de jure Romanorum antiquo, etenim de jure Municipali novissimo refert *Farin. quæst.* 100. *nu.* 98. in Urbe a Sententiis latis ab illius Gubernatore, seu ejus Locumtenentibus in caussis Criminalibus appellationem, seu reclamationem non dari, nisi proprio motu Sanctissimi *vi Constitutionis Leonis X. incipien. & si pro cunctarum de facult. Gubern. Urbis §. statuentes* 10. (quam per extensum refert *Ridolphin. post. prax. de litter. apostolic. f. mihi* 20. *in edit. Senet.*) cujus verba hæc sunt -- *Statuentes Processus tuos, vel Auditorum, vel Locumtenentium tuorum in caussis præmissis, vel sententiis ferendis ob juris ordinem telamque judicii viam dictæque Cameræ, & Romanæ Curiæ stylum, vel consuetudinem, illis non servatis, per viam nullitatis, vel alias quomodolibet impugnari, seu revocari non posse, nec a processibus, & sententiis hujusmodi &c. in caussis criminalibus nullatenus per aliquem appellari, vel reclamari posse*; propterea que ipse *Farin.* subdit, quod dicta Constitutio tempore suo erat in viridi observantia (prout etiam hodie servatur) cum non solum non obstante quacumque appellatione dictus Gubernator, & ejus Judices Sententias prædictas contra condemnatos exequantur, sed etiam in vim earundem facultatum absque ulla prorsus Citatione sententiam pronunciant, & condemnant, adeo quod pauperes Carcerati ignoranter, & ex improviso ad furcas dirigantur.

13 Quam præeminentiam a Summo Pontifice prædicto Tribunali elargitam fortasse quis diceret non ratione, quod agitur de caussis criminalibus, nam in dicto §. 10. *in versic. nec a Processibus* etiam in caussis civilibus usque ad summam ducatorum decem auri, & mercedum, appellatio, & reclamatio prohibetur, sed quia illud consideravit consimile antiquo Præfecto Prætorio, a quo nec etiam de jure Pandectarum, & Codicis ob præeminentiam provocatio admittebatur, juxta *Textus in L.* 1. §. *scire* 2. *ff. a quibus appellari non licet in L. unic.* §. *bis ff. de offic. Præfect. Prætor. in L.* 17. *ff. de minor. in L.* 1. *C. de sent. Præfect. Prætor. in L.* 19. & 35. *C. de appellat.* -- credit enim Princeps eos qui ob singularem industriam, explorata eorum fide, & dignitate, ad hujus officii magnitudinem adhibentur, non aliter judicaturos esse pro sapientia, ac luce dignitatis suæ, quam ipse foret judicaturus, ex docte ponderatis per *Ioannem Melchior. Cleve in tract. de appellat. cap.* 4. *num.* 44. & 67. -- De facto *LEO X.* Gubernatorem Urbis in exordio, seu *in* §. 1. d. Constitutionis summopere commendat, *quoad Doctrinam, integritatem, circumspectionem*, & alia, quæ ibi videri possunt cum declarationibus ibi expressis.

14 Sed si de appellatione expressa mentio facta non fuisset in præfata Constitutione, hæsitari contingeret, an ex verbis illis -- *per viam nullitatis, vel alias, quomodolibet impugnari, seu revocari non posse*, quoque appellatio continetur? & negative respondendum esset; prout etiam declaranda est prælaudata Constitutio, quo ad actum suspensivum tantum, non autem devolutivum, ut explicat *Farin. d. q.* 100. *n.* 100. licet quo ad ultimum supplicium observantia est, quod ad utrumque effectum appellatio rejiciatur; sed an inde hæredes damnati provocare possint; & quibus in casibus infra suo loco examinabitur.

15 Et Revera quoad primam partem conveniunt omnes quod nullitas, & appellatio sunt duo juris remedia invicem separata, & ex diversa caussa orientia, siquidem nullitas ad inventa est ad irritandum actum de quo quæritur *L. non dubium C. de legibus L. unic. C. qui pro sua jurisdictione cum similibus* -- Appellatio vero ad corrigendam judicis imperitiam, vel ejus iniquitatem, *L.* 1. *ff. de appell.* taliter ut remoto uno aliud remaneat, nec ultra ex uno ad alterum extendi debeat prohibitio, tamquam a jure communi exorbitans, & odiosa, ut punctualiter se habet Doctrina *Bald. in L. eos §. ne temere C. de appellat.* -- ubi lex pœnalis prohibitiva nullitatis, ad appellationem, quæ seorsum a nullitate examinatur ad appellationem non extenditur, alias videretur præclusa via quibusvis defensionibus, & sequerentur mille absurditates, & inconvenientia contra *Text. in C. erit autem Lex dist.* 4. *in L. si in L. quoties & in L. rescripta C. si contra jus &c. Vantius de nullit. rubr. quis possit dicere de nullitate n.* 33. & *seq.* & *cum aliis Cancer. variar. lib.* 3. *c.* 18. *n.* 21. & *seqq.*

16 Potissimum quia cum verba prælaudatæ Constitutionis aperte indicent *ordinem judicarium, telamque Judiciariam*, in quibus potissimum fundatur nullitas, ex vulgatis Juris elementis, neutiquam de una ad alteram extendenda videntur in re tam odiosa, & exorbitanti: eo magis quia verbum revocari semper supponit *nullitatem*, actumque infectum, & irritum reddere, ad ponderata *per Senec. de benefic. lib.* 4.

17 Sed urget dubitandi ratio (juxta dicta per *Farin. num.* 100.) ex difformitate, seu inæqualitate in admittendis, & rejiciendis appellationibus, interpositis a sententiis latis a dicto Tribunali, enim vero si in vim præfatæ Leoninæ Constitutionis indistincte loquentis, vetitum esset a sententiis prædictis provocare, aliisque ejusdem Tribunalis judicatis, id procedere indistincte deberet non tantum in sententiis supremam capitalem ultionem dictantibus, verum in aliis quoque corporalem triremium, vel operis, aut exilii coercitionem continentibus; nam verba prælaudatæ Constitutionis *in dict.* §. 10. tanquam generalia, & universalia, omnia comprehendere deberent, rejecta penitus qualibet restrictione, seu altera limitatione, at quia contrarium experitur, tum ex dictis per *Farin. num.* 100., tum ex inconcussa praxi, & observantia, qua utimur quoad Judicata corporales citra mortem animadversiones dictantia, etenim indubitanter in dies, & quoties casus accidit, appellationes recipiuntur, & commissiones in devolutivo signantur, ut testatur etiam *Guazin. defens.* 36. *cap.* 4. *num.* 5. & 6. sequitur proinde si veritatem amemus, neutiquam posse ex verbis dictæ Constitutionis depromi distinctionem quam *Farin. in d. num.* 98. recenset pro admissione appellationis in devolutivo.

18 Adeo rationes expressæ *nu.* 15. stringunt, pro distinguenda nullitate ab appellatione, ut nentiquam convenire posset dictio, *vel alias quomodolibet impugnari &c.* in eadē constitutione expressa; nam d. dictio limites nullitatis non egreditur, quia debet declarari, & restringi secundum subjectam materiam, ad quam dispositio loquitur ex traditis per *Cardin. Tusch. practic. conclus. litter. D. Concl.* 355. *num.* 15. & 16.; insuper quo ad aliam partem disformitas, seu inæqualitas auget hæsitationem; enim vero cur admitti debeat distinctio inter sententiam capitalem, & non capitalem, expressum non video in præfata Constitutione indistincte loquente, quapropter, ex indistincta appellationis prohibitione sequi deberet, ut nulla adhibita capitalium, & non capitalium distinctione, provocatio rejicienda esset, quod tamen a communi observantia alienum est.

Quid

19 Quid ergo in hoc anfractu dicendum? ad salvandam diversitatem prædictam inter pœnas capitales, & non capitales? & quo ad appellationem in devolutivo, & non in suspensivo in pœnis non capitalibus? aliquis recurreret ad observantiam, tanquam optimam cujusvis dispositionis, & legis interpretem, ad ponderata per *Gratian. discept. Forens. c. 839. n. 27. cap. 867. num. 45., & cap. 978. num. 27. Riccium Collect. decis. 3020., & 3823., Surd. decis. 129. num. 19. & Rot. decis. 169. n. 19. & seqq. part. 12. recent.* Sed an hæc distincta observantia locum sibi vindicare in facti specie possit ex dicta Constitutione indistincte loquente non explicavit *Farinacc.*, imo si veritatem amemus, confuse loquutus est, Et prætermissa prædicti Tribunalis suprema præeminentia (nam revera sententiæ capitales ibidem sunt inappellabiles, tanquam Tribunal innumeris præeminentiis a Principe in dies condecoratū, unde inquit *Guazzin. de fens. 36. c. 4. n. 5. quod in ista supremo Gubernio Brachium Regium habente Pontifices solent eligere Viros eruditos, prudentes, circumspectos, expertos, integros spectatæ fidei, cum ab illius gubernio dependeat tranquillitas totius Civitatis*), quod attinet ad appellationem, ex observantia, nunquam admissam, etiam in devolutivo quo ad sententias capitales, id non tantum vi dictæ Constitutionis, sub cujus prohibitione provocatio quo ad devolutivum interdicta nunquam dici posset ex dicendis in *seqq. observ. num. 19.* sed alio saniori modo ad Juris tramites orum habuisse deprehenditur.

20 Enim vero quemadmodum dictum Tribunal, prout cætera alia Urbis Tribunalia tempore *Farinacci*, ultimi suplicii pœnam, etiam contra Immanium criminis fontes minime dictabant, nisi eorum concurrente invulnerabili, & nitida facinoris confessione, omnibus muneris in genere, & specie verificata, taliter ut in Convictos per testes nec minus ad capitalem ultionem descendebant, quod inconcusse ad novissima usque tempora *S. M. Clementis XII.* servatum extitit, unde idem Pontifex *anno* 1735. Constitutionem edidit incip. *In supremo Justitiæ solio*, in qua penitus abrogato quocumque præcedenti stylo, usu, & judicatarum exemplis, ad illud usque tempus in contrarium servatis, mandavit *in §. præterea*, imposterum mortis pœnam ordinariam dictandam quoque esse in Convictos per testes ibi -- *Neve prætextu erronea, & nunquam approbatæ consuetudinis, sive interpretationis quispiam decipiatur, ad omnium, & singulorum memoriam revocamus prædicta pœna ordinaria teneri nedum ore proprio confessos, sed etiam qui de commisso homicidio juxta Juris canonici, & civilis dispositionem, juxta quam in cæteris quibuscumque delictis, sartam tectamque volumus, convicti fuerint, quibusvis prætensis, usu & stylo, rebusque judicatis minime attentis.*

21 Ita mirum non est, si observantia introducta extiterit in Tribunali ab ejus capitalibus sententiis non appellari, prout de facto, undique, & semper provocationes rejectæ fuere (quod etiam in aliis exteris dominiis servatur in Confessis, ad tradita per *Chartar. de execut. sentent. cap. 1. n. 99.*) hoc namque non ex particulari sanctione introductum videtur, sed in vim Juris communis, quo edocemur, Confessos in criminalibus ab hujusmodi appellationis præsidio rejiciendos fore, ut cubitalibus literis se habet Textus *in l. 2. C. quor. appellat. non recip.* cum aliis Juribus superius adductis *n. 10.*, quod etiam præscriptum extitit in Canonicis Sanctionibus ab *Innocent. III. in cap. cum speciali 61. §. porro de appell.* his verbis -- *Si ejus excessus evidentia rei, vel ipsius confessione manifestus, non est provocationi hujusmodi deferendum*, rationem subdens -- *quia appellationis remedium, non est ad defensionem iniquitatis, sed Innocentiæ præsidium institutum*, & deinde ab Innocentio IV. *in cap. 3. §. si autem de appell. in 6.* ibi -- *Si autem post sententiam in casibus a Jure prohibitis, utpote a sententia super manifesto, & notorio crimine, vel de quo quis confessus extitit, promulgata*, unde in his apprime dispositio congruit Textus *in l. constitutiones ff. de appell.*, quod statim puniri eos publice interest, & *in l. 18. C. de pæn.* ubi ultio differenda non est.

22 Quodque hujusmodi fonte prædicta observantia descenderit, magis patet ex capitalibus sententiis aliorum ordinariorum Urbis Tribunalium, A.C. nempe, & Senatoris; etenim cum ad ultimum supplicium dictandum nonnisi devenerint, quam in Confessos, hac ratione, & non in vim Leoninæ Constitutionis, quæ dictis Tribunalibus toto Cælo inapplicabilis est, eorum capitales sententiæ exequutioni demandatæ fuere, posthabita, & rejecta quacumque appellatione, ut omnibus innotescit.

23 Verum hodiernis temporibus, in quibus primeva immutata sunt, & ex supervenientium Summorum Pontificum Constitutionibus, & Chirographis, ad mortis pœnam devenire Tribunalia queunt in Convictos per testes, etsi minime confessos, & in atrocissimis, & exemplaribus delictis etiam ad ultimum suppliciū adversus reos per indicia indubitata convictos, utrum observantia prædicta extendi debeat in his casibus, Aliorum curiæ libenter remitto; ex præmissis enim facile ad quæstionis resolutionem descendere quisque poterit, ac alia superaddere.

Cætera vero quo ad appellationem habebis *in seqq. observat.*

Ad Tit. 3. §. 8.

De Appellatione ex Jure Pontificio, in Criminalibus Causis deneganda.

OBSERVATIO XIV.

SUMMARIUM.

1. *A legitima correctione non appellatur.*
2. *Dato excessu, etiam a correctionibus provocatur.*
3. *Conclusio indistincte procedit in judicialibus, & extrajudicialibus.*
4. *Privilegia Regularium in denegandis appellationibus intelligi debent secundum Ius commune.*
5. *Quando dicatur excessus in correctionibus, remissive.*
6. *In minimis etiam detur appellatio.*
7. *Notorio delinquenti appellationis beneficium non indulgetur.*
8 *Explicatur Notorium, & tribus modis declaratur*
9. *A commonitione Prælati non datur appellatio.*
10. *Ab Executore provocatio denegatur.* *Limita dato excessu.*
11. *Appellatio sublata videtur existente clausula* appellatione remota.
12. *Quando dicta clausula omnia comprehendat cum de pluribus in rescripto sit mentio?*
13. *In crimine hæresis rejicitur appellatio.*
14. *An in crimine Simoniæ sit locus appellationi?*

15 Ab

15. *Ab excommunicatione datur appellatio in devolutivo tantum, non suspensive.*
16. *Quid dicendum in crimine Assassinii.*
17. *Existente causa rationabili appellatio non est deneganda etiam in vetitis.*
18. *In causis incontinentiæ, & delictorum carnis, quo ad Clericos non datur appellatio suspensiva.*
19. *Appellationes de Jure prohibitæ intelliguntur, quo ad actum suspensivum, non autem devolutivum: declara tamen ut ibi.*
20. *Appellationi an renunciari possit in criminalibus? Negative resolvitur.*
21. *Limitationes efferuntur remissive.*

1. ITerum appellationis materiam prosequendo, enucleatis in præcedenti observatione criminibus, in quibus de Iure civili provocatio denegatur; nunc de illis, in quibus ea quoque vetita a Canonicis sanctionibus reperiatur, discutiendum, *& primo* se offert Textus *in cap. ad nostram 3. de appell.* ubi *Alexander III.*, a legitima correctione appellationem denegavit, rationemque Summus Pontifex ibi tradit, quia appellationis remedium non ideo inventum est, ut alicui a Religionis, & ordinis observantia exorbitanti, debeat in sua nequitia patrocinium exhibere: concordant alii Textus *in cap. reprehensibilis 26. §. præcipue eod. tit.*, ubi Idem *Alexand. III.* mandat Religiosis, ne cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, appellare præsumant, sed humiliter ac devote suscipiant, quod pro salute sua fuerit eisdem injunctum; *& in cap. licet 12. de offic. ordinar.*, in quo inquit Innocentius III. in corrigendis excessibus juxta canonicas sanctiones appellationis diffugium esse interclusum, enim vero non admittitur appellatio a correctione, quia fit ad pœnitentiam, & extra formam Judicii, argum. *cap. si homo 27. qu. 1.*, *& in cap. cum beatus distinct. 45.* hinc Religiosis non licet a correctione, & mandatis suorum Prælatorum appellare, quæ fiunt secundum regulam, & constitutionem ordinis; idcirco ob hanc causam *Triden. session. 25. de reform. cap. 4.* præcipit, ne Religiosi ex suis conventibus recedant, etiam causa sui Superioris adeundi, ad appellationem prosequendam, enim vero Religiosus de gravamine queri nequit, si juxta regulam, & observantiam, quam sponte suscepit, corrigatur.

2 Intellige tamen, & declara prædicta Iura, nisi in corrigendo modus excederetur, in hoc namque casu provocatio non denegatur, ut Idem Innocent. III. decrevit *in cap. super 27. §. nos autem, de offic., & potestat. Iudic. deleg.* ibi -- *ab eo nisi modum excedat non liceat appellare, & in §. porro*, prout de appellatione indistincte admittenda in omni excessu est Textus *in cap. de Priore 31. de appellat.*, & a simili quoque provocatio admittenda est ab executore, cum modum excederet, *cap. quoad consultationem de re judic.*, licet alias appellari non posset, *cap. novit. de appellat.*, *& cap. ci qui §. sunt quorum 2. q. 6.*, ideo namque Religiosis a correctione secundum regulam appellare prohibetur, ne ab observantia Regulari exorbitantibus patrocinium exhibeatur: ergo si a dicta observantia non exorbitant, sed ultra, aut contra illam gravantur, vel puniuntur, negari illis non debet appellationis remedium

3 Propterea adnotatione dignum est, quod sive Prælatus Religioso subdito in Processu Iudiciali, sive extrajudiciali gravamen inferat, nullum quo ad hoc esse discrimen, optime tradit *Sanchez. tom. 3. moral. libro 6. cap. 8. num. 104.*, licebit enim in utroque Processu appellare, quando instituta exceduntur, & in neutro licebit, si non exceduntur; unde apparet nihil etiam quo ad hoc distare inter Regulares, & Seculares, cum utrique appellare valeant, quando gravantur contra Canones, & regulam Ordinis, & neutri quando non gravantur, ut fatentur *Innoc., & Bald. in d. capit. 3. de appell. num. 2.*

4 At quomodo intelligi debeant nonnulla Religionum privilegia, quæ videntur Religiosis omnem appellationem denegare? Ea esse intelligenda eo modo, quo intelligi debet Ius commune sentiunt *Navar. comment. 3. de Regul. num. 51., & libro 2. cons. 4. num. 5. de appellat.*, *Rodriquez qq. Regul. tom. 1. q. 29. artic. 2.*, *& Sanchez. loc. citat. n. 110*, nimirum, quando correctio modum regulæ, & observantiæ non excedit, quia eodem modo eademque verborum forma, Ius commune, & privilegia de correctione secundum regulam loquuntur: ergo eumdem sensum habet, potissimum, quia iuri appellationis, jure naturæ constitutæ, Religiosi minime renunciarunt, quam Regulæ, & observantiæ ordinis exegerunt: *Azor. tom. 2. libro 12. Instit. moral. cap. 11. q. 8.*, *& Sayro libr. 12. clavis Reg. cap. 17. nu. 3., & seq.*

5 Quando vero dicatur modus notabiliter excedens in correctionibus, seu mortificationibus? explicat *Auctor noster in hoc titul. §. 8. num. 49.* & in *tit. 2. §. 3. nu. 5. 83. & seqq.* eum itaque consule, ne dicta repetamus.

6 Sed dubitatur, an etiam in minimis, & levibus delictis appellatio admittenda sit? Ratio dubitandi est, quia de minimis non curat Prætor ex vulgatis; Verum pro admissione appellationis est Textus *in cap. de appellationibus eod. titul.* ibi -- *pro quacumque levi causa fiant, non minus est, quam si pro majoribus fierent*; ratio est, nam ita quis gravari potest in parvo, quam in magno; quantitas enim causæ non facit quare sit introducta appellatio, sed iniquum gravamen, *cap. ad nostram appellat.*

7 *Secundo* Vulnerantes, aut aliter lædentes Clericos, quoties eorum excessus est notorius, & publicus, de Jure canonico appellare prohibentur; ita decrevit Alexand. III. *in cap. pervenit. de appellat.* ibi -- *Si vero publicus est, & notorius, appellationis obtentu non prætermittas, quin eos excomunicatos denuncies*: & generaliter in quolibet crimine notorio non dari appellationem est Textus *in cap. cum sit Romana §. præterea eod. titul.*, ubi de Raptore, vel violento rei alienæ detentore, quod non debeat audiri appellando, si forte manifestus Raptor, vel fornicator existat, Idem de publico, & notorio Adultero est Textus *in cap. consuluit 14. eod. titul.* & in hoc conveniunt Jura civilia in præcedenti observatione adducta, & plura de notorio *Auctor. in §. 11. tit. 3. n. 55.*. Propterea abserva, quod quando injuria est manifesta, id est notoria, qui ipsam intulerunt, prius satis facere debent, antequam absolvantur, *cap. ex parte de verbor. signif.*, *cap. Parochianos, & cap. cum olim. de sentent. excomun.*

8 Sed quod nam dicatur Notorium, explicat Alexander III. *in d. cap. consuluit 14. §. 1. his verbis -- um multa dicantur notoria, quæ non sunt, providere debes, ne quod dubium est, pro notorio videaris habere*; sed pro majori dilucidatione adverte, quod notorium dicitur tribus modis, Primo dicitur *notorium*

rium facti, & illud est, quod se exhibet conspectui hominum, ut nulla possit tergiversatione celari; *ut in cap. vestra 7.*, *& cap. quæsitum 10. de cohabit. Cleric. & Mulier.*, nec requiritur scientia omnium, sed plurium, ut quando omnes admissum scelus proclamant, *ut in cap. scelus*, *& in cap. de manifesta 2. quæst. 1.*, unde versus.

Quæ vel nemo negat, Populo vel teste probantur.
Vel se subjiciunt oculis, notoria dicas.

& de hoc notorio intelligendus est *Textus in d. cap. consuluit. 14. in cap. pervenit.*, *& in cap. cum sit Romana de appell.* Secundo dicitur *Notorium Juris*, quando aliquis condemnatur, vel est in Jure confessus, ut in *l. final. ff. de stat. homin.*, *& in l. rei judicata ff. de re judic.*; *d. cap. 7. & 10. de cohabit. Cleric. & Mulier*, & de hoc notorio quoad appellationem pariter est Textus *in cap. cum specialis 61. de appell.* §. *porro* ibi -- *si ejus excessus evidentia rei, vel ipsius confessione*, *& ibi gloss. in verb. confessione*; Tertio dicitur *Notorium præsumptum*, ut in paternitate, filiatione, & consanguinitate, *l. quia semper ff. de in jus vocand.*, *cap. conquærente de fil. Presbyt.*, *& cap. porro* §. *11. de divors.*; aliter vero Notorium distinguit Henric. *Vognereck. in exeges. Sacror. Canon. lib. 3. tit. 2. cap. 10. notab. 1. fol. mihi 455.* nec non alias notorii species declarat *Bajard. ad Clar. qu. 94. num. 19.*, sed in terminis appellationis a prædicta distinctione non recedas.

9 *Tertio* denegatur appellatio de Jure canonico, Abbatibus, aliisque Religiosis quoties de aliqua publica infamia publice reperti, aut convicti, deinde in communi capitulo commoniti, prælationi cedere noluerunt; ii enim appellandi facultatem non habent quoties provocare vellent a prædicta commonitione, ut Textus est expressus *in cap. quia 32. de appellat.*, & huic loco congruunt, quæ superius dicta sunt *n. 1.*

10 *Quarto* juxta sanctiones canonicas provocatio rejicitur a mero Executore (intellige qui nullam habet cognitionem, sed tantum executionem) nisi modum excedat ita Innoc. III. *in cap. novit. 43. de appellat.* ibi -- *Cum secundum Jus ab executoribus appellari non possit, nisi forsan modum excederent in exequendo*, & concordant alia Jura in *cap. quo ad consultationem de re judic.*, *in cap. ei qui* §. *sunt 2. q. 6.* Nec non Jus civile in *l. ab executore*, *C. quorum appellat. non recipiuntur*.

11 *Quinto* ex Jure Pontificio appellatio sublata videtur etiam in criminalibus quoties causa commissa est cum clausula *appellatione remota* (quæ tantum a solo Principe apponi *potest. l. 1.* §. *1. ff. a quib. appel. non licet*) quo in casu non tantum appellatio frustratoria, seu frivola, sed etiam quælibet provocatio vetita remota censetur, dummodo tamen non sit de illis, quæ a Jure expresse indulgentur, ad Textum in cap. Pastoralis §. *Nos igitur, de appellat.* ibi -- *Respondemus, quod qualibet provocatio intelligitur removeri, quæ a Jure non indulgetur expresse Auctor. in tit. Ultim. de sentent. qu. 3. n. 100.* ubi explicat. Quæ autem appellationes in Jure expresse indulgentur, explicat *Glossa in d. cap. Pastoralis, verbo expresse*, & de vi dictæ clausulæ, *Bald. in l. 3. C. de appellat. Anton. Butr. in cap. ut debitus eod. titul.*, *& specul. in tit. de appellat.* §. *in quibus versic. sed quem*.

12 Sed hic quæritur, an dicta clausula *appellatione remota*, posita in medio literarum, omnia comprehendat, cum plura in una commissione ponuntur minime se contingentia, an vero tantum præcedentia, nisi in fine commissionis ea reiteretur? Ratio dubitandi est Textus *in cap. Secundo requiris 11. de appellat.* ubi Pontifex dicit, quod non refert an appellationis remotio ponatur in medio, principio, vel fine, quia ad omnia refertur; verum præmissam, hanc Textus dispositionem locum sibi vindicare tantum in uno negotio habentes plures articulos se tangentes, & quasi concatenatos, juxta exemplum in *cap. dilecta de rescript.* in casu posito Quæstionem decidit Gregor. IX. *in cap. inquisitioni 71. de appellat.* his verbis -- *Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod quoties Clausula, per quam tollitur appellationis remedium, in medio literarum ponitur, si sunt plura negotia minime contingentia, præmissa* (idest præcedentia) *tantum complectitur, nisi forte in fine literarum Clausula iteretur*; ratio est, nam determinationes respiciunt tantum præcedentia, & non subsequentia, ut tradit *ibi glossa in figurat. casus*.

13 *Sexto* non appellatur ex dispositione Juris canonici in crimine hæresis per Textum *in cap. ut Inquisitionis 18.* §. *usque, de hæres. in 6.* ubi mandat Bonifac. VIII., ut hæreticorum nequitia puniatur *non obstantibus appellationibus seu proclamationibus ipsorum*, subdens ibi Pontifex; *quod tam secundum ordinationem prædecessorum Pontificum; quam secundum legem Imperialem* (nempe Federici Imperatoris ab eodem Pontifice approbatam in princip. dicti cap. 18. (*appellationis, seu proclamationis beneficium expresse sic hæreticis, ac eorum receptatoribus, fautoribus, & defensoribus interdictum*, nota tamen, quod Bonifacius ibi approbat ac observari mandat quasdam Federici Imperatoris leges, quatenus hæreticorum exterminium prosequuntur, & statutis canonicis non absistunt, enim vero præfatus Federicus, cum inde Schismaticus detectus fuisset, ab Innocentio IV. præsente Sacro Concilio depositus fuit, ut constat *ex cap. ad Apostolicæ dignitatis 2. de sentent. & rejudic.* ubi omnia ejusdem Imperatoris enormia facinora recensentur; adeatis *Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 20. num. 26. & cap. 58. num. 1.* nonnullas quoque Constitutiones Apostolicas referentem appellationes denegantes; explicant tamen DD. quod hæretici nequeunt appellare a diffinitiva, non autem ab interloquutoria si gravamen continet ut latius cum aliis declarat *Caren. de offic. S. Inquis. p. 3. tit. 14. nu. 1.*, *& seq.*, *Bordon. in manual. S. Offic. sect. 77. nu. 45.* ultra *Emeric.*, *& Pegn. in p. 3. direct. schol. 39.* ubi alios refert.

14 *Septimo* supponit Glossa *in cap. 1. de test. in 6.*, quod de Jure Pontificio, appellatio etiam denegatur in crimine Simoniæ, quam sequitur *Felin. in cap. sicut il. 1. de Simon.*, moti ex verbis Textus *in d. cap. sicut*, -- *ita sine dilatione de Ecclesia Dei debet eliminari atque repelli*, etenim sententia statim exequen. per appellationem suspendi non debet, *l. continuus ff. de appell.*; ac moti etiam quod Simonia hæresi, & crimini læsæ majestatis æquiparatur, in quibus appellatio rejicitur, *ex cap. sane 20. quæst. 3. & l. si quemquam C. de Episcop. & Cleric.*; hoc tamen definitum est per *Rot. coram Seraph.* duabus adhibitis modificationibus relatis *per Farinacc. qu. 100. post num. 46.*

15 *Octavo* appellationem denegat Jus canonicum a sententia excommunicationis, vel interdicti per Textum *in cap. Pastoralis* §. *verum de appellat.*, intellige tamen quo ad effectum suspensivum in terminis, in quibus loquitur Idem *Textus in d. cap. pastorali*, quod non obstante appellatione, possit excommunicatus denunciari, nec non ab eo subtrahi proventus Ecclesiastici; non autem quo ad effectum de-

Volu-

volutivum, ut *in cap. pervenit. de appell.*, *cap. final. de except.*, *& cap. revera 3. quæst. 9. Speculat. in tit. de appellat. §. in quibus num. 16. & 17.*, & modernis temporibus ubet omnis controversia, etenim appellatio ab excommunicatione etiam comminata, admittitur *ex Decreto 9. Clement. VIII. de appellat. relato in Concil. Roman. in append. §. 13.*

16 *Nono* tandem existimat *Hostiens. in cap. pro humano n. 28. de homic. in 6. una cum Joanne Andrea ibi n. 22.*, quod in crimine assassinii ex Jure canonum appellatio denegari debeat tamquam immani scelere, adversus quod multa specialia congerit *Capic. decis. 155. n. 25. & seqq.*. Verum si hoc intelligi debeat de confesso in hujusmodi crimine, frustra id adscribitur specialitati criminis, cum ex vi confessionis provocationis prohibitio descendat, ut patet ex dictis.

17 Adverte, quod in omnibus casibus, in quibus tum de Jure civili, tum canonico appellatio denegatur, vel ratione causæ, aut criminis intuitu, restringenda est regula, quoties in his exceptis causa rationabilis exprimeretur, enim vero præsumendum nullo pacto videtur, legum moderatores prohibitionem intellexisse, concurrente rationabili appellandi causa, saltem quo ad effectum devolutivum, ut sentiunt *Innoc. in cap. pastoralis 28. num. 3. & 4. de offic. & potest. Iudic. deleg.*, *Abb. in cap. consuluit, & ibi Franc. num. 6. de appell.*; *Bald. in l. 2. nu 2. C. quorum appell. non recip.*, ubi exemplificat, & ibi Salic. *num. 5.*; *Ruginell. de appellat. §. 2. cap. 3. num. 179.*, & in terminis Confessi, *Farin. qu. 101. num. 143. & seqq.*

18 Item ultra superius expressos casus, in quibus appellatio de Jure Pontificio denegatur, extat dispositum Tridentin. *Session. 25. cap. 14. de reformat.*, in delictis carnis & incontinentiæ Clericorum appellationes suspensivas denegans his verbis-- *Nec quævis appellatio, aut exemptio prædictam executionem impediat, aut suspendat*, & hanc executionem non posse suspendi per appellationem, etiam interpositam ante diffinitivam sententiam, decisum testatur *Nicol. Garc. de benefic. part. 11. cap. 10. num. 186. dub. 12.*; adeas *Ignat. Lopez. ad Diaz. in practic. crimin. canon. cap. 79. litter. B.*

19 Pro complemento notabis, quod in omnibus casibus, in quibus tum ex Jure Civili, tum ex Pontificiis sanctionibus appellationes prohibentur, id intelligendum est quo ad actum suspensivum tantum, non autem devolutivum, siquidem nullo pacto ampliandæ sunt hujusmodi prohibitiones ad impediendum cursum appellationis ad effectum recognoscendi per Superiores, an sententia fuerit juste, vel injuste lata, ita docent *Annibal. Troys. in rit. M. C. V. 257. nu. 1. & ibi Caravit nu. 2.* ubi appellationes prohibentur ad effectum non retardandi executionem, non autem ad effectum nullatenus appellandi, *Afflict. decis. 261. in princip.*, *de Franchis decis. 120. n. 1.*, *Moscatell. in praxi par. 7. gloss. condemnando n. 121. versic. nota tamen*, *Joseph. Amendol. in praxi par. 3. tit. 45. num. 57.*, *Guazzin. defens. 36. cap. 9. n. 4.* ubi loquitur de notorio, *& cap. 4. num. 6.* intellige tamen, & declara, nisi in Jure, aut aliis Constitutionibus expresse quo ad utrumque effectum ea prohibeatur, etenim expressa restrictionem aliquam non patiuntur *ex vulgatis*.

20 Insuper adnotabis, quod in causis criminalibus, Reus appellationi expresse renunciare nequit, forte ea ratione, quod cum appellatio defensionis pars dicatur, Reus undique ab hujusmodi renunciatione rejicitur, quia suorum membrorum dominus non est, ita ex censura *Textus in l. non tantum ff. de appellat. in l. addictos C. eod. titul.*, *& in l. si non defendantur ff. de pen.* firmant *Matth. de Crimin. ad lib. 48. ff. tit. 17. cap. 5. post num. 10.*, ubi Jura in contrarium explicantur, *Oldekops. in tractat. 1. de appellat. num. 1.* ubi allegat *Bald. in l. final. §. final. num. 5. C. de tempor. appelland.*, *Philip. Franch. in cap. cum speciali 61. §. porro num. 5. & seqq. de appellat.* *Guid. Pap. de appell. quæst. 120. num. 85.* *Rebuff. de appell. artic. 5. gloss. 2. num. 25. tom. 3. Constit.*, *Ruginell. de appellat. §. 9. gloss. 1. cap. 1. num. 14. versic. In criminalibus*; *Lancellot. de attentat. part. 2. cap. 12. ampliat. 2 princip. n. 8.*, & post alios *Bender. in tract. de revis. conclus. 33. n. 2. & seq.*: His addo, quod nec tantum expresse, sed nec etiam tacite talis renunciatio valeat; *Angel. de malefic. verbo præsente Cajo num. 80.*, ubi præsertim quando agitur de morte civili, vel naturali, aut membri mutilatione, *Paris. de Puteo de syndic. verbo appellatio cap. 1. num. 14.*

21 Limitationem, quo ad delictum notorium, vel quia Reus est confessus, aut convictus habes apud *Farin. quæst. 101. post num. 21.*, & quoad renunciationem tacitam, ex desertione appellationis non prosequendo intra legitima tempora apud *Scacc. de appell. qu. 17. limit. 2. num. 93.*

Ad Tit. III. §. 11.

De Contumace non appellante.

OBSERVATIO XV.

SUMMARIUM.

1. *Contumaces tanquam improprie Rebelles provocare nequeunt, intellige autem de vero contumace: decretum 14. Clement. VIII. refertur.*
2. *Explicatur quis dicatur verus contumax?*
3. 4. *Continuatur idem discursus.*
5. *Fictus seu præsumptus Contumax quando dicatur.*
6. *Cui Contumaci conveniunt verba dicti decreti.*
7. *Magis elucidatur quando Contumax verus non appellat.*
8. *Contumax condemnari nequit, tamquam Absens.*
9. *Antiquæ recensentur leges, de sontibus puniendis, & absentibus non damnandis.*
10. *Ratio dubitandi declaratur.*
11. *In Urbe, & tota ditione Ecclesiastica, Contumaces non audiantur in eorum appellationibus.*
12. *Nec minus per Procuratorem, aut quemlibet alium defensorem audiri possunt.*
   Restringitur regula quoties opponeretur pænæ excessivitas.
   Inseritur allegatio Jacobii Jacobatii *in Urbe Advocati, & R. C. A. Procuratoris Fiscalis generalis.*

1 QUod hic P. Amen, *tradit. nu. 62.*, apud omnes receptum est, veris Contumacibus præclusas esse appellandi januas; etenim Contumaces tanquam improprie Rebelles considerandi sunt. Text. est *in l. 1. C. quor. appell. non recip.*, *in l. ex consensu litigantium 23. § final. ff. de appell.*, *in l. properandum C. de Judic.*, *in cap. ei qui appellat. 41. §. sunt etiam 2. quæst. 6.*, *& in cap. de illicita 24. qu. 3.* & novissime præscriptum fuit in decretis S. Congregationis Episcoporum approba-

tis a *Clement. VIII.* in decreto *XIV. inserto in Concil. Roman. in append. de appell.* §. 13. ibi -- *Asententia etiam definitiva contra verum contumacem prolata, appellatio non recipiatur, nec inhibitio, aut alia quævis provisio, qui in lite appellans in hujusmodi vera contumacia persliterit, concedatur.*

2 Ad Formam hujusmodi decreti a Jure communi non deviantis, *verus contumax* tribus modis consideratur, *Primo* in non veniendo *ex prima vocatione*, qui inventus, & personaliter citatus respondit, se nolle venire ad Judicium, *Bartol. in d. l. ex consensu, & in l. final. ff. de in integr. restit.*, *Jason. in l. properandum §. sin autem Reus C. de Judic. Specul. lib. 2. part. 1. tit. de contumac.* §. 1. *num.* 2. & secundum *Rot. in decis. 2. de dol. & contumac. in novis num. 3. in addit.*, hic dicitur *verus contumax apparenter, & existenter*, cui appellatio denegari omnino debet, imo de rigore Juris contra hunc contumacem procedi potest nulla alia citatione facta, *per Text. in l. falcimus 7. ff. ex quib. causis in possess. eatis ubi gloss.*

3 *Secundo modo* dicitur *verus contumax*; qui tribus citationibus personalibus, vel unica peremptoria citatione, ad Judicium non venit, *l. contumacia ff. de re judic.*, *l. 68. cum seqq. ff. de Judic.*, *l. tres denunciationes 9. C. quomod. & quand. Judex*, *cap. de illicita 24. qu. 3. cum similibus*, & iste dicitur a *Rota in d. decis.* 2. Verus Contumax apparenter, sed non existenter, nam potuit aliquo modo esse impeditus absque sua culpa ad comparendum.

4 *Tertio modo* dicitur *verus contumax*, qui citatus venit, sed non obedit, seu illicentiatus recedit; certum est, inquit *Concilium Tribuense*, pro tribus criminibus aliquem excomunicari debere, cum ad Synodum canonice vocatus, venire contemnit; aut si postquam illuc venerit, Sacerdotalibus respuit obedire præceptis; aut si ante finitam causæ suæ examinationem, a Synodo abire præsumit, *ut in cap. certum est 11. quæst. 3. & ibi gloss.* Idem est de quolibet crimine, & de recessu ante finitam cognitionem, *in cap. missus de consecr. distinct.* 1., exemplificari potest in his, qui cum præcepto relaxantur habendi aliquam Civitatem loco Carceris, & ante finitam causam discedunt, & se absentant, hi enim proprie veri Contumaces dicuntur, etiam apparenter, & existenter.

5 Nunc *de ficto, seu præsumpto* Contumace loquendo dicitur ille, qui non ad faciem citatur, seu personaliter, sed domi; in hoc namque casu propter dubium, an justo impedimento prohibitus comparere fuerit, vel mittere ad Judicium, aut num ad ejus notitiam pervenerit citatio, non dicitur verus, sed tantum præsumptus, seu fictus contumax, dummodo tamen non unica, sed trina ad ejus domum vocatio, seu citatio facta sit *per Text. in l. contumacia §. contumax ff. de re judic.*, *Bartol. loc. citat.*, *Specul. lib. 2. part. 1. tit. de contumac.* §. 1. *num.* 2. Qui fictus contumax, quando sit apparenter, & existenter, & quando apparenter, & non existenter, declaratur a *Rot. in dicta decis. 2. de dol. & contumac.*, quam refert Laurent. *Ursell. practic. conclus. tom. 2. liter. A. Conclus.* 128. *num.* 449.

6 Accedendo igitur ad verum, & genuinum sensum præfati decreti, illud ex verbis expressis -- *verum contumacem* - appellationem *veris Contumacibus* tantum prohibet, non autem præsumptis; si enim præsumptos, seu fictos comprehendere voluisset, vel expressisset, aut saltem sub generalitate *Contumacis* reliquisset, ideireo Juri Communi convenit, quo edocemur, appellationem vero Contumaci prohiberi, non autem ficto, seu præsumpto, ad tradita *per Gloss. in L. 1. C. quorum appell. non recip.*; *Cyn. in l. properandum C. de Judic. quæst. 9. Speculat. in dict. lib. 2. part. 1. de contum.* §. 1. *num.* 2. Ratio diversitatis *inter verum, & præsumptum Contumacem* est, quia in vera contumacia non datur probatio in contrarium, sed inobedientia, & superbia aperta est; in præsumpta autem, inobedientia elidi potest per probationem, quæ a contumacia excuset, *ad Text. in cap. cum cessante de appell.*

7 Imo vero *Contumaci* appellatio denegatur, si contumax fuerit in non veniendo, non autem in non restituendo, vel in non exhibendo, quia tunc appellat, *l. Creditor §. jussus, & l. final. ff. de appell. Gloss. in Clement. 1. de dol. & contumac. Bart. in dicta l. final. ff. de in integr. restit.* Idem dicendum de Contumace in non jurando: nam appellare potest, *d. l. Creditor §. Jussus*, & rationem diversitatis ibi expendit *Glossa*; siquidem major censetur Contumacia in non veniendo, quam in non restituendo, non exhibendo, non jurando: in priori casu Judicis auctoritas læditur, nec excusatio, cur non venerit, admittitur inquit enim *Ulpian. in l. 5. ff. de Judic.* -- *Si quis ex aliena jurisdictione vocetur, venire debet, Prætoris enim est æstimare an sua sit jurisdictio, Vocati autem non contemnere Prætoris auctoritatem* - In posterioribus autem, Judex non contemnitur, sed ex aliqua causa renuit quis jurare, restituere, aut exhibere, suam defendendo causam, Text. *in l. adigere §. quamvis ff. de jur. patron.*

8 Sed ratio dubitandi est, Contumacem in criminalibus condemnari non posse, nullum est enim Judicium contra absentem latum, Jura sunt aperta *in l. absentem 5. ff de pæn. in l. absentem C. de accus.*, *l. si quondam ff. ad leg. Jul. de adult.*, *in l. 1. ff. de requir. Reis & in l. 1. C eod. tit.* Enim vero contra inauditum, qualis est absens, judicium justum non est, idcirco absurdum, eum in dicta damnare causa, & inauditum, *l. 8. ff. ad leg. Pompei. de Parricid.* Ita Q. Curtius *lib.* 8. de gestis Alex., *Nullius cædes* (inquit) *majorem apud Græcos Alexandro excitavit invidiam, quam quod præditum optimis moribus, artibusque, Callisthenem, non tantum occiderit, sed etiam torserit, indicta quidem causa.*

9 Leges in judicii quæstione de Horatii crimine, qui Sororem necaverat, obviam, & lacrimantem ob occisum pro Republica placanda Curiatium, & desponsatum, prolatæ sunt, quibus non licebat, quemquam indicta causa occidi, ut recensita fuere exempla iræ divinæ in Civitates, quæ scelera impunita reliquissent, scribit *Dionis. Halicarnas. lib.* 3. Hanc legem videtur vocare *Livius lib.* 1., fuerunt tales Lycurgi leges, quæ de indamnatis supplicium sumi vetabant, quas necessario semel abrogavit Agesilaus, & postea restituit e vestigio; siquidem cum adversus Rempublicam Lacedæmoniorum conspirationem ortam noctu comperisset, eas leges Lygurgi continuo abrogavit, quæ de indamnatis supplicium sumi vetabant; comprehensis autem, & interfectis sontibus, easdem restituit, ut ait *Valer. Maxim. lib. 7. cap. 8.*

10 Verum, ratione dubitandi minime refragante, optime in bene instituta Republica introductum est Sontes absentes, & Contumaces in criminalibus damnari, ne scelera inulta essent: Hinc Judicium fit in Contumaces non simpliciter, sed visis actis, Deo & Judice supplente locum absentis, *l. properandum*

& si quidem, *& §. sin autem C. de Judic.*, *l. 2. §. quod si actor C. de Iuram. propter. calumn. dand.* Neque impedimento esse queunt Jura allegata *num. 8.*, loquuntur enim de absentibus tantum supplicio non damnandis, non autem de Contumacibus ad Judicium rite, & recte vocatis, & Judicem contemnentibus, *Gloss. in d. l. absentem ff. de pœnis*, jure merito ubique locorum introductum est Contumaces tum in civilibus, tum in criminalibus causis damnari, & praxis inconcusse observat, habentur enim tanquam ficte confessi.

11 Hinc *in Urbe, & in toto statu Ecclesiastic.*, prohibentur appellationes damnatis in contumaciam, nisi in carceribus se constituant, tum ex *Constitut. Marchiæ lib. 4. cap. 10.* (quæ in Urbe, & toto statu Ecclesiastico servantur dummodo sint Cardinal. Egidii, & non Carpenses, ex Bullis Apostolicis insertis a *Caballin. in princip. dictarum Constit.*), tum ex aliis Pontificiis Constitutionibus, signanter *Pii II. & Pii V.* quorum verba recenset *Scacc. de appellat. quæst. 17. limit. 48. num. 28. & seqq. nec non Farin. quæst. 101. num. 59.*, quæ Bullæ etiam de novo additæ sunt *in hoc 2. volum operis P. Ameni*.

12 Et quia præfatæ Apostolicæ Constitutiones, signanter *Julii II.*, *& Pii IV. in Constit. incip. At si cuncta §. ut nullus*, præscribunt etiam, ut nullus in causa criminali, ex qua capitis, vel sanguinis, aut alia quævis gravior arbitrio Judicis pœna infligenda esset, maxime in causa homicidii, per Procuratorem, excusatorem, defensorem, vel quemlibet de Populo, quovis pacto admitteretur, nisi Reus seipsum prius in carcere constituisset, quod indispensabiliter in dies observatur. Quæritur modo, an pro Contumace admittendus sit defensor, quoties objicere intendit non contra delictum, aut ejus probationes, sed adversus pœnæ excessivitatem in monitorio comminatæ, aut in sententia contumaciali expressæ, prodeuntem ex iisdem Fiscalibus actis, imo melius ex tenore Inquisitionis transmissæ? Et admittendum esse, non refragantibus Constitutionibus prædictis, indubium est, & in dies practicatur; sæpe enim sæpius post trasmissam Inquisitionem; seu monitorium Contumaces audiuntur per Procuratorem, super excessu pœnæ, Cumque articulum hunc doctissime, & diserte examinaverit doctissimus *Nicolaus Jacobatius* in Urbe Advocatus, indeque ad Fiscalatum R. C. A. merito evectus, idcirco ejus allegationem inserere hic existimavi, ut opera tanti Doctoris omnibus innotescant.

Romana Retractationis Sententiæ Contumacialis.

1 ILlustrissime, & Reverendissime Domine. Nunquam dubitatum fuit, unicuique permitti pro Reo contumace defensiones assumere, dummodo ea, quæ proponuntur, extrinsecis facti probationibus non indigent, sed ex eisdem Fisci actis, & a Iuris Fontibus profluant, per Text. *in Leg. penultima §. ad crimen*, expressis verbis -- *Ad crimen Judicii publici persequendum frustra Procurator intervenit, multoque magis ad deferendum, sed excusationes absentium ex Senatus Consulto Iudicibus allegantur -- ff. de public. Iud.* Et in hunc sensum intelligendus est Textus in *Leg. Reos tertia* ibi -- *Reos Capitalium Criminum absentes, & Procuratorem defendi leges publicorum Iudiciorum permittunt* ubi *Baldus num. 35.* loquitur in casu, in quo non disputatur super crimine sed tantum super cancellatione Condemnationis *Cod. de accusat.*, *Leg. Servum quem §. publice*, *ubi Bartol. de Procurator* ibi -- *Utile est absentes a quibuscumque defendi, nam in Capitalibus Judiciis defensio datur, ubicumque itaque absens quis damnari potest, ubi quamvis verba pro eo facientem, & Innocentem excusantem audiri æquum est, & ordinarium admittere*, quam Juris dispositionem unanimi Doctorum sententia confirmatam sequuti sunt *Innocent. in cap. veniens 15. num. 2. de accusat.*, *& in cap. cum inter 16. num. 3. post princip. versic. sed dic. quod ubicumque de el. Et. Bald. cons. 238. nu. 2. lib. 2. Boss. tit. an in Crimen in d. quis possit pro absente intervenire num. 14. Felin. in cap. cum ordinem num. 11. de rescript. Alex. cons. 4. vol num. 6. Cyriac. foren. controv. 488. num. primo ad 6.*, *& seq.*, ubi latissime donat *Anton. de Marin. Jur. resol. cap. 33. num. 6. Farinac. qu. 99. nu. 239. Vermigl. cons. 118.* ibi -- *vulgata quidem, & vera est Conclusio, quod Contumaces non audiuntur, sed illa non est indistincta; admittit namque distinctionem, quod procedat, quando quod proponitur ab aliquo, auxilium contumacis eget probationibus facti, secus quando id, quod allegat, consistit in Jure tantum, quia tunc quilibet non tamquam Procurator, & Defensor, sed tamquam unus de Populo est audiendus.* Idem Vermigliolus *cons. 78. num. 1.*, *& 2. Bertazol. cons. 303. num. primo lib. 2. Cartar. de execut. sent. Cap. Bonnit. in præfat. num. 49. Caball. resol. Crimin. cas. 60. num. 16. Masil in prax, §. sequitur sub num. 17. Gabriel. de malefic. lib. 7. conclus. 9. num. 40.*

2 Inter exceptiones vero favore contumacis allegabiles præcipuum sibi vindicat locum excessus pœnæ, *Bald. cons. 238. n. 2. lib. 2*, *& cons. 335. n. 1. lib. 3. Farinac. cons. 101, n. 48. Vermigliol. cons. 68. n. 3.* nam a tali excessu inquisitio, & sententia redditur nulla, & injusta, *Scannarol. de visit. carcerat. lib. 2. §. 19 n 9. Vermigliol. d. cons. 68. n. 2. Farinacc. cons. 28. n. 1.*, *& cons. 101. n 48.* ex notissimo Juris principio, quod Contumax majori pœna plecti nequeat, quam contra præsentem veniret imponenda *Bartol. in L. Rescriptum C. in princip. de his quibus, ut indign. Bald. in Cap. 1. §. Iniuria n. 19. tit. de pac. juram. firmat Barbat. cons. 23. n. 25.* Interest namque Reipublicæ, ne quis indebite, & excessive condemnetur, ut inquit *Farinac. quæst. 99. n. 234. in fin.*

3 Admittendus igitur venit Recursus D. Marchionis N. adversus excessum pœnæ Capitalis contra eumdem de Duello traductum, in contumaciam irrogatæ, nihil obstantibus Constitutione 52. *San. mem. Pii IV.*, *& Constitutione 9.*, *& 40. B. Pii V.* quibus præcipitur ne Rei in contumaciam damnati extra Carceres audiantur, cui consonat Juris communis dispositio *in L. penult. §. Ad crimen ff. de public. Judic.*, *& L. 2. ff. An per alium causæ Appella. Clar. in pract. §. fin. quæst. 32. in princip.* Neque sententiæ postquam elapso anno transitum fecerint in Judicatum ullo modo retractentur, nisi condemnati, vel ab eodem Pontifice, vel ejusdem signatura Gratiam reportaverint, ut pariter de Jure sancitur, *L. Acta §. . e amplianda ff. de re judic. Boss. tit. de Remed. Justit. contra sententiam ex concess. Princip. n. 1.*, *& sequen.*

4 Nam Constitutiones præfatæ loquuntur de sententiis rite, & recte, & juxta earundem Constitu-

tio-

tionum præscriptum prolatis, in puncto Chartar. de execut. sent. cap. fin. n. 148. numquam vero de sententiis notorie nullis, & iniustis, quæ nequeunt exequi non obstantibus Bullis præfatis Farinacc. quæst. 11. n. 35., & 46. cons. 28. n. 1. Cartar. de execut. sen. cap. Bannit. cap. fin. n. 66., & 150. sive agatur de nullitate simpliciter, sive de injustitia, nam nullitas, & Injustitia pari passu procedunt, Innoc. in cap. cum Bertoldus de re judicat. Gratian. discept. forens. cap. 266. n. 14. Farinacc. cons. 53 n. 3. Ideoque quotiescunque nullitas, & Injustitia reddatur notoria, sive quia non indigeat extrinseca probatione Farinacc. cons. 86. n. 73. Clar. quæst. 32. n. 21., Menoch. quæst. 80. num. 77., & 82. Boss. Titul. an in crimin. Judic. n. 13., & sequen. sive quia resultat ex Processu, & actis Fiscalibus, Anchoran. in c. Veniens 15. n. 18. de accusat. Magon. decis. Lucen. n. 17. Marsil. cons. 48. n. 5., & 6., & 18. Ciriac. controv. 488. n. 41. semper admissa fuit Instantia contumacis, etiam stante statuto, & constitutionibus prohibentibus defensores audiri in Criminalibus Reo in carceribus non constituto, ut in puncto Hieronimus Magon. decis Lucen. 22. num. 17 Boss. tit. An in Crimine Judic. n. 13. in fine, & tit. de Carcer. fidejuss. committ. n. 17. Menoch. q. 80. n. 77. Farinac. cons. 86. n. 75. & 78. Paris. cons. 127. n. 73. Ruin. cons. 186. n. 13. vol. 1. Bero cons. 170. n. 16., & seq. l. 3. Vant. de nullit. nu. 54., & non obstante, quod vigore statuti Urbis contumax habentur pro confesso, Cyriac. controv. foren. 488. n. 6.

5 Neque exceptiones super nutoria nullitate, & Injustitia admissæ fuerunt tantummodo, cum apponuntur adversus Monitorium, & Bannum, in qua nulla cadit controversia, ex Saliceto in leg. Reos 3. n. 16. Cod. de accusat. Bartol. in L. penult. §. ad Crimen sub n. 18. Bartol. in L. servum quoque 23. n. 9. in fine ff. de procurator. Marsil. in practic. Criminal. §. sequitur n. 29. Farinacc. q. 99. n. 212. & 213., & cons. 86. n. 69., & 70., & qui late a Cyriac. controv. for. 498. n. 39.

6 Sed praecise quando apponitur nullitas, seu injustitia notoria sententiæ contumacialis jam promulgatæ, & in his terminis loquuntur Alexan. in L. penult. n. 94. ff. de publ. Judic. Aretin. in cap. Venien. 15. n. 79. de accusation. Bald. in L. Reos 3. n. 35., ubi loquitur in casu, in quo non disputatur super crimine, sed tantum super cancellatione condemnationis, Rota decis. 798. n. 70. coram Eminentissimo Cerro, ubi de nullitate adducta per Reum elapso anno Augustin. ad Angel. de Malefic. in verbo qui Dominus Judex n. 19. Foller. in practic. Crimin. in verbo audiantur excusatores n. 3. Gabr. lib. 7. Conclus. 9. n. 75. Menoch. de Arbitr. d. q. 80. n. 118. Magon. decis. Lucen. 22. n. 17. Thesaur. decis 265. n. 11., & seq. Farinac. scribens pro veritate in causa rei absentis, & condemnati per sententiam cons. 86. num. 68. ibi — An scilicet D. Caralus ad allegandum præmissa possit audiri per Procuratorem absque eo, quod personaliter compareat, res credo aut nullam, aut modicam habeat difficultatem &c., & sequitur n. 77. His sic firmatis conclusionibus dico, quod non potest negari a D. Judice quin in hujusmodi Causa per Procuratorem audiatur ad dicendum de nullitate Inquisitionis Processus, & sententiæ contra ipsum latæ, cum præsertim tractetur de nullitatibus resultantibus ex eisdem actis: Pignatell. Consult. canonic. tom. 9. consult. 24. num. 10. ibi — Adeoque ut iste sic injuste damnatus possit extrajudicialiter audiri adversus d. sententiam excessivam. Clar. §. final. q. 32. n. 21., & in casu præciso duorum Nobilium qui pro duello condemnati fuerant in poenam capitalem, & tamen post sententiam persistentes in contumacia auditi fuerunt super ejusdem sententiæ nullitate, testatur Franch. d. 688., aliasque resolutiones refert de Luca in addit. n. 1. Danza Pugna Doctor. lib. 1. cap. 97. num. 131., & 187., ubi in specie, quod Iudex ex se potest sententiam nullam a se prolatam reformare, quamvis lex, constitutio, seu statutum mandet omnino sententiam exequi, nec dici posse de nullitate, non enim intelligitur, patentem nullitatem, & injustitiam reijcere Cancer. var. resol. p. 3. cap. 18. n. 26. ad 29.

7 Et quamvis Clarus in pract. Crimin. §. fin. q. 32. n. 21., & q. 33., n. 1. videatur de hac conclusione dubitare, attenta consuetudine particulari illius Senatus, attamen ipsius dubitatio, utpote irregularis, & erronea reprehenditur a Cyriac. controv. foren. 498. n. 20. Farinac. q. 99. n. 238. juncto 236., Menoch. d. qu. 80. n. 95. quinimmo ipse Clar. d. §. final. qu. 32. fatetur hanc esse verissimam conclusionẽ, quando adducitur nullitas ex ipsis actis resultans, ut n. 21. Nullus admittitur ad dicendum de nullitate, nisi se personaliter constituat quando non vult demonstrare nullitatẽ, ex ipsismet actis resultantem.

8 Ea potissimum ratione, quia sententia nulla, & injusta non dicitur sententia, Leg. si se non obtulit §. condemnatum ibi — condemnatum accipere debemus eum, qui rite condemnatus est, ut sententia valeat: cæterum si aliqua ratione sententia nullius momenti sit, dicendum est condemnationis verbum non tenere. ff. de re judic. Franch. decis. 400. num. 5., & nunquam transit in Judicatum, Scacciu de re judicat. Gloss. 14. q. 20. n. 11., & sequen.; Rota coram Seraphin. decis. 1262. n. 5., & d. 260. n. 7. p. 1., & d. 594. n. 4. p. 2. rec., & dec. 2. impress. post letam de offic. Locumtenen. n. 14.; Adeo ut ab eodem Judice, non obstante, quod functus sit officio suo revocari valeat Abbas in Cap. ex litteris num. 6. de offic., & potest. Jud. deleg. Practic. Papien. in forma appellat., coram quo possit n. 5., & 8. Franch. in cap. dilecto n. 65. q. 27. de appellat. etiam inconsulto Principe Boss. tit. si adversus rem judicat. n. 28 Farinac. cons. 54. n. 3. Scaccia de Judic. l. 1. c. 97. n. 131.; & num. 187. Card. Albit. de Inconst. in Iudic. q. 38. a n. 324.

9 Ideoque Farinac. in criminalibus Urbis subselliis versatissimus testatur in sensu veritatis, quod non obstantibus Constitutionibus Apostolicis sine rescripto gratiæ, sine commissione, & sine constitutione in carceribus contumaces valeant opponere nullitatem, & injustitiam sententiæ ex actis fiscalibus resultan., ut literaliter in cons. 101. n. 46. ibi — Quintum dubium numquid super præmissis ad impediendam executionem sententiæ possit in contumacia condemnatus audiri, absque eo quod fuerit admissus ad novas defensiones; hoc ultimum dubium nullam prorsus habet difficultatem, quia D. Quærens non negat mandatum, & sic delictum, de quo est condemnatus, sed dicit delictum prædictum esse impunibile, hoc enim casu, non obstan. quibuscumque Apostolicis Constitutionibus, contumaci non denegatur Audientia, & n. 48. Et cum sententia de qua agitur ex præmissis appareat in totum, vel saltem in parte excessiva quo ad pœnam necessario sequitur, quod nullam mereatur executionem non obstantibus Constitutionibus prædictis, & adhuc clarius in memorato consilio 86. n. 68. & 76. per verba superius extensa §. sed præcise in fine, quæ contumacem audiendum super nullitate

tate sententiæ absque repugnantia Apostolicarum Constitutionum procul dubio confirmant, & simulantur, *Chartar. de execut. sentent.* aliique ab eodem *Farinacc. collecti*, *& signanter Marc. Ant. Eugen. Cons. 21. per tot.*

10 Intermitti idcirco poterant, quæ lato calamo per DD. exadverso scribentes fuere cumulata circa Constitutiones Apostolicas, præcipientes non admitti contumaces extra carceres, maxime post rem judicatam; omnibus enim authoritatibus ex adverso allegatis unica satisfit distinctione, quod illæ applicentur ubi sententiæ justæ, validæ, & ad formam earumdem Constitutionum prolatæ sint, secus vero ubi opponitur nullitas, & injustitia notoria, ut in nostro individuo loquuntur DD. supra congesti non habentes Contradictorem.

11 Expendendum igitur superest primo, num in sententia contumaciali Domini Marchionis irrogata sit pœna excessiva, in quo supplicamus reassumere allegationes alias datas, in quibus ni fallor ad evidentiam excessus demonstratur.

12 Nihil relevantibus objectis toties excitatis, quod attentis definitionibus duelli, & Bullis Apostolicis, eo ipso quod pugna sit intimata, & acceptata dicatur perfectum duellum: aliud est enim, quod dicatur etiam in hoc casu initum duellum quod est quæstio de nomine aliud, & quidem toto coelo disparatum, quod qualecumque sit duellum, sive cum præmeditatione, sive sine præmeditatione patratum eadem poena capitali puniatur, quod repugnat omnium DD. sententiæ.

13 Verum quia innegabilia hæc veritas exadverso non ignoratur, superaddunt ad præsumendam premeditationem non attendi actum ipsum provocationis, sed causam præcedentem, & initium a quo post tempus intermedium deventum sit ad Duelli intimationem allegantes, ut Panutialem *Panimoll. in decis. 144. n. 3.* quo loci tantum firmatur, quod duellum in rixa non sapiat Duellum quia inspicitur initium rixæ: ed miror, quod non perlegerint eamdem *Panimoll. decisionem sub n. seq.*, ubi ad rem nostram duos ca us distinguit, alterum quando in ipso actu rixæ proceditur ad duellum, alterum quando non intervenit rixa instantanea, sed nihilominus statim intimato, & acceptato duello, proceditur ad pugnam, & utroque casus testatur non intrare poenas duelli, *ut in n. 4., & 5.* Insuper diffidantes se, (& hic est secundus casu) ad pugnam in aliquo loco, quo statim tendunt, & ibi pugnant, non incidunt in excommunicationem, quia non concurrit assignatio temporis. Multo magis (& hic est primus casus rixosus) si orta rixa unus alterum iracundia motus ad dimicandum in certo loco invitet, ac incontinenti ibi dimicent. Tantum igitur abest, ut *Panimolla* firmet aliquid diversum a sententia DD. requirentium in duello præmeditationem, ut punctualiter in alia firmavimus, quin mirifice eorumdem opinionem, & rationibus faveat.

14 Frustraque recurritur ad opinionem *Patris Crossæ & modern. Patris Schiaræ Theolog. Bellic. l. 1. difficult. 21. n. 38.* ubi tenet incurri pœnas duelli -- *Si quis* (sunt ejus verba) *accepta iniuria dicat offendenti, exeamus hinc, ubi possumus impediri, & camus in agrum, & pugnabimus.*

15 Non enim ex his verbis inferri valet, non requiri præmeditationem, imo si ipsius sensus juridice expendatur, non alia ratione movetur ad suam firmandam propositionem, quam ex suppositione præmeditationis; supponit enim, quod a tempore acceptæ injuriæ ad tempus intimati duelli intercesserit tempus intermedium capax liberationis; Propterea supponit distantiam loci a Civitate, & loco rixæ, ubi duellantes non possent a finitimis Populis impediri; quæ pariter distantia excludit actum instantaneum, & delictum reddit præmeditatum, quorum omnium nec minima circumstantia verificatur in nostra Hypotesi. Deinum non aliter sensisse *P. Schiaram* deprehendimus, primo, quia in definitione duelli tradita, *ab eo libro 2. difficult. 12.* testatur, de substantia duelli requiri deliberationem, ut a *num. 1.* ibi -- *Duellum stricte sumptum esse pugnam paucorum deliberatam ab utraque parte sponte, & ex condicto susceptam* -- Secundo, quia admittit non amici poenis duelli qui post rixam Domum rediit, armisque sumptis Inimicum ex iracundia provocet ad duellum, ut in *dicta difficultate 12. n. 23.* . *Et postmodum rediens ad inimicum illum ira percitus diffidat* -- non alia allegabili ratione nisi quia in actu duelli abfuit deliberatio. Tertio quia eamdem præmeditationem ad incursum pœnæ expresse requirit *in* spectatoribus *n. 24.*, quia non est proprie spectator ex proposito. Quarto, quia P. *Schiara* in exadverso allegata difficultate 21. *n. 28.* se totaliter refert ad *Farinac.* a quo bene probari fatetur hunc articulum in *cons. 9. n. 35.* Farinac. vero *d. cons. 9. nu. 35.* alias a nobis allegatus firmat ad literam -- *Ut dictæ pœnæ subintrent, debet abesse calor rixæ, debetque adesse præmeditatio, & deliberatio* -- Unde interpretari, quod P. *Schiara*, firmaverit in præcitata difficultate 21. ad incursum pœnæ ordinarie non requiri præmeditationem, licet id non expresserit, nihil aliud est quam ejusdem authoris sensui Juri, ac Doctoribus ab eodem pro punctualibus allegatis, & a nobis in terminis in alia cumulatis contraire, quod a recta intelligentia nimium abhorret.

16 Præterea Casus relatus a *P. Schiara*, omnesque aliæ auctoritates loquuntur in terminis a nostro diversissimis, omnes enim supponunt præcedentem rixam, & inimicitiam ex utraque parte firmatam, & interiectu temporis duellum pariter ex utraque parte deliberate intimatum, & acceptatum, hunc asserunt pœna ordinaria puniendum desumendo plenitudinem pœnæ a plenitudine doli incepti in prima rixa, cum nihil aliud sit dolus, quam ipsa præmeditatio, & ut a Jure definitur, quædam machinatio, quædam scilicet præordinatio, & dispositio ad delictum subsequens *L. 1. §. 1. ff. de dol. Gratian. discept. forens. cap. 935. n. 13. Pax Jordan. Elucubr. vol. 3. lib. 14. tit. 13. n. 2., & seq.*

17 Constanti igitur asseveratione iterum repetimus, hanc præmeditationem, hanc doli plenitudinem in casu nostro prorsus desiderari, cum inter d. D. Marchionem, & D. N. nulla rixa præcesserit, ex qua essentialis circumstantiæ variatione inapplicabiles redduntur auctoritates, & exempla ex adverso deprompta.

18 Neque dicatur, nullum discrimen intercedere, sive secuta sit actualis rixa, sive prolata verba injuriosa, cum Causa Duelli non minus provenire possit a rixa, quam a verbis contumeliosis, maxima enim est utriusque Casus disparitas, nam rixa in ipso actu contrahit inimicitiam, & in ipso actu inimicitiæ fit Causa immediata Duelli, verba vero, quæ tribuuntur Domino Marchioni in ipso actu, in quo fuerunt prolata non potuerunt inimicitiam contrahere. Tum quia non exprimebant certam, & determinatam personam. Tum quia in sensu Fisci directa erant in absentem, ut igitur ex his verbis oriretur Inimicitia,

citia, debuerant per aliquem Nuncium Domino Gavotto absenti referri, insuper opus erat, ut Dominus Gavottus crederet contra se directa, indeque sumenda ultionis consilio inimicitiam profiteri; Erat denique essentialissimum, ut de his omnibus certioraretur D. Marchio tunc enim ex notitia certa contractæ inimicitiæ præsumi posset, dato congruo temporis spatio principium doli, & præparationis, seu præordinationis ad Duellum, sed cum de hac materia nulla penitus per Fiscū afferatur probatio, fateri cogimur, subsequutum Duellum saltem ex parte D. Marchionis referri non posse ad aliam causam, quam ad instantaneam, & immediatam causam provocationis numquam antea prævisam etiam si verba præcedenter prolata causam remotissimam, seu potius occasionem sequentibus actibus præbere potuerit, *Farinac. cons.* 144. *num.* 13. *Vermigliol. cons.* 95. *num.* 3. *Bertazol. cons. crimin.* 208. *nu.* 19. *lib.* 1. aliique passim allegandi; & hæc immutabilis facti veritas omnibus Exemplis, omnibusque Juris allegationibus ad causæ victoriam longe præcellit.

19 Ad evitandam hanc insuperabilem difficultatem Fisci Promotores suadere conantur D. Marchionem non fuisse provocatum, sed simpliciter, & benigne invitatum, Ideoque non posse in eodem considerari Sanguinis, & Animi commotionem a pena ordinaria excusantem, sed contraria ut diximus immutabilis veritas ab eodem Fisco negari non valuit; Exponitur enim lictteraliter in Monitorio regressus D. Marchionis N. &c. ad Duellum &c. invitavit, & provocavit -- Adfuit igitur, ut exadverso supponitur civilis invitatio -- Invitavit -- Sed hæc satis non fuit, ut Dominus Marchio pugnæ pro facto levissimo non intimandæ, neque necessarie assentiretur, Unde superaddita fuit provocatio, & provocavit, & hac provocatione accensus processit ad pugnam, unde nisi verborum sensus, & proprietas, nisi universi Juris dispositio abrogetur adfuit innegabiliter provocatio, innegabiliter animus provocatus incaluit, & innegabiliter contra provocatum pœna minoranda est, *L. qui cum Natu Major.* 14. §. 51. *Libertu. verbo ignoscendum ff. de Bon. Libert. Boss. tit. de Injur. num.* 6. *& seqq.*

20 Videndum quoque remanet, an excessus pœnæ per Nos adductus nullitatem, & injustitiam pariat adeo notoriam, ut non repugnantibus Bullis, admittenda sit instantia pro moderatione. In quo articulo scribentes nemine dissentiente conveniunt, ut pœnæ excessus pariat nullitatem notoriam, & favore contumacium allegabilem, ut præter DD. allegatos *in §: Inter exceptiones &c.* firmant in terminis præcisis Constitutionum Apostolicarum *Chartar. de execut. Sentent. cap. final. num.* 48. ibi -- *Debet animadvertere, an Sententia majorem contineat pœnam, quam de Iure imponi potuerit, hoc enim Casu nec sententia exequenda est, non obstantibus DD. Motibus propriis*, & late comprobat *num.* 63. *Scannarol. de visit. Carcerat.* §. 19. num. 10. -- *Si Iudex Reum contumacem Majori pœna condemnet &c. talis sententia tamque nulla, etiam si in contumaciam lata sit executioni mandari non poterit, Constitutionibus Apostolicis contrarium disponentibus non obstantibus &c.*

21 Sed Frustra quærimus DD. Auctoritates, ubi idipsum sancitus sub pœna expressa nullitatis in alia *Pontificia Constitutione* 71. *Sa. me. Pauli V. tit. de Iudic. Crimin. nu.* 10. per verba sequentia -- *nec comminentur unquam in monitoriis pœnæ corporales majores pœna delicti -- &* §: 19. decernentes *irritum, & inane quidquid fecus in præmissis, & quolibet præmissorum contigerit attentari*, ut ad rem ponderat *Scannarola de Visitat. Carcerat. dict.* §. 19. *a num.* 1., *& seqq.*

22 Cum igitur ab eodem Jure Pontificio declarata fuerit irrita, & nulla Sententia contumacialis pœnam continens excessivam, dari nequit maior Notorietas, neque Constitutiones Sa. mem. *Pii IV. & D. Pii V.* impedire possunt, ne id allegetur, quod ab alia Constitutione perinde Pontificia sancitur, ut in terminis, quod quando a Statutis prohibentur adduci exceptiones, & nullitates non censeantur prohibitæ illæ exceptiones, & nullitates, quæ ex ventre aliorum Statutorum deducuntur, *Marsil. cons.* 137., *& cons.* 303. *num.* 5. *&* 7. *Franch. in cap. dilecto nu.* 133. *extra de appellat. Riminald. cons.* 63. *num.* 7. *lib. Farinac. cons.* 86. *num.* 79. *Asin. in praxi* §. 31. *Cap.* 22., *quibus adhæret Cyriac. controv.* 187. *num.* 17.

23 Rationibus, & Authoritatibus superadditur inconcussa observantia, præter enim exempla Causarum, in quibus rescripserunt pro condemnatis persistentibus in Contumacia post Sententiam, *Farinac. d. Cons.* 86. *Vermigliol. d. cons.* 118., aliique si temporis pateretur angustia, allegandi, testari possum *intra septemdecim annorum cursum*, in quo literarium Subsidium pro virium imbecillitate impendi pro *Reverendissimis Sac. Consultæ Ponentibus*, quorum duos, virtus inimitabilis evexit ad purpuram, aliumque veluti quoddam meriti depositum *Sac. Rota* excepit, testari inquam possum, quod in eadem Sac. Consulta quotiescumque casus occurrit, admissi fuerunt recursus adversus sententiæ nullitates absque ulla commissione prædictarum Constitutionum derogatoria, & absque Reorum Constitutione in cujus veritatis comprobationem inter cætera mihi non perspecta offeruntur sequentia exempla.

24 *Anno* 1690. *Beneventana circumscriptionis sententiæ*, referente Eminentissimo Paracciano Pro Cesare Pinello Duce Tocci, scribentibus Advocatis Magliabecho, & Jacobatio, & contradicente D. Advocato Fiscali Bottino.

25 *Eadem anno* 1690. 17. *Februarii, &* 5. *Maii* ad Relationem D. Venturini Civitatis Vetmæ Pro D. Comite Gasco Ferrariensi, qui de mense Novembris 1682. damnatus fuerat in pœnam ultimi Supplicii pro percussionibus de Mandato in personam Capitanei Andreæ de Comitibus in odium recursus ad Pontificem, & revocata sententia, dictum primo fuit pro impinguatione, & deinde non molestetur.

26 *Eodem anno* 1690. *Bononien.*, *Nullitatis Inquisitionis, & Sententiæ*, referente R. P. D. Monte Catino pro Marchione Cæsare Diola Marsilio, in qua scripserunt Advocati Caranza, Raynaldus, Magliabechus, & Pignatellius.

27 *Anno* 1691. *Perusina revocationis Sententiæ Contumacialis*, referente R. P. D. Caraffa pro Laurentio quondam Dominici alias Benzino in qua scripsit 7. Septembris Antonius Mazzantes.

28 *Anno* 1693. *Sabinen.*, *revocationis Sententiæ Contumacialis*, referente Eminentissimo Paracciano Pro Francisco Felice Tanccavio.

29 *Eodem anno* 1693. 24. *Settembris In Sac. Congregatione Episcoporum, & Regularium* Maceraten., *excessivitatis pœnæ*, non obstante sententia, referente D. Canonico Raynaldo, & scribente Advocato Rechi.

30 *Eodem Anno* 1693. *in Sac. Consulta Priverni Excessivitatis pœnæ*, pro Dominico Maccio Scribente Advocato Archangeli 18. Januarii 1692., & deinde 28. Settembris 1693.

An-

31 *Anno* 1694. *Montis Alti Injustitiæ Sententiæ* referente R. P. D. Cusano Pro Silvestro Erennio Carlino, Scribentibus Advocato Recchio, & Joanne Cherubino.

32 *Anno* 1696. *Pisauren.*, *Circumscriptionis Sententiæ Contumacialis*, referente Eminentissimo Paracciano Pro Joanne Baptista Cecchino, Scribente Advocato Archangeli 4. Septembris anni prædicti.

33 *Anno* 1698. *Pisauren.*, *revocationis Sententiæ* referente Eminentissimo Paracciano Pro Carolo Tonarello, Scribente Advocato Jacobatio, & 4. Martii rescriptum fuit -- esse revocandam Sententiam, & procurandam Capturam Caroli Tonarelli.

34 *Anno* 1699. *Montis Falisci seu Cryptarum*, referente Eminentissimo Paracciano Pro Ursino de Ursinis, Scribente Advocato Alberetto, & 29. Maii rescriptum fuit -- prævia abolitione Sententiæ, quatenus fuerit lata condemnetur ad Triremes per quinquennium.

35 *Eodem Anno* 1699. *Prima Aprilis Maceraten.*, Pro Clerico Octavio Torello, qui de Mense Januarii 1682 damnatus fuerat in pæna ultimi supplicij pro prætenso Assassinio Doctoris Bartholomæi Scoviæ ad relationem D. Venturini revocata fuit Sententiæ adiuit damnatus ad Triremes perpetuas annuente primo.

36 *Anno* 1701. *Perusina Sententiæ Contumacialis* referente R. P. D. Caffarellio Pro Vincentio Benamaio, Scribentibus Advocatis Archangelo, & Jacobatio, & Contradicente R. P. D. Gambi tunc temporis Procuratore Fiscali, & 11. Januarii rescriptum fuit -- Viatica erogant loco pænæ.

37 Quibus in exemplis animadversione dignissimum redditur, quod DD. Advocatus, & Procurator Fiscalis, uti Juris, & praxis peritissimi in Causis in quibus scripserunt non impugnaverint facultatem audiendi Contumaces super Sententiæ nullitatibus, & injustitia, & ab eisdem Exemplis sublatam fuisse quamlibet super hoc articulo difficultatem, cum ad Sac. Consultam spectet Pontificis mentem interpretari, *Giurb. cons.* 60. *num.* 26., & ipsius resolutiones faciant opinionem communem, & vim legis irretractabilis obtineant, *Sperellus decis.* 183. *nu.* 44. *in fine part.* 2. *Vermigliol. Consil.* 316. *num.* 7. *Massen. in tractat. de declarat. litterarum patent. Cap. ultimi Rota decis.* 235. *num.* 6. *part.* 15. *rec. Dominus Raynaldus observ. crimin. cap.* 7. §. 9. & 10. *n.* 13., & 26. *Seta de offic. Locumten. Cap.*21. *n.* 10.

38 Hæc tamen omnia præmisimus ex abundanti, nam dato adhuc quod Causæ Contumacium post Sententiam audiri nequirent inconsulto Principe, ut opinantur rigidioris sententiæ Sectatores, *Card. Albitius de Inconstant. in Iudic. quæst.* 37. *nu.* 354. in fine *D. Raynaldus observ. Crimin. Cap.*34. §.9. *n.*49., vel opus esset rescripto Signaturæ Sanctissimi, vel Justitiæ, ut videntur decernere præfatæ Constitutiones. Nonne requisita omnia in præsentis Causæ propositione concurrunt. Nonne Sanctissimus Noster suprema sua Auctoritate, & Clementia super excessiva hujus Sententiæ pæna consultus, dignatus est injungere Reverendissimo Urbis Gubernatori, ut non obstante Sententia, denuo Causa proponatur? Nonne delegavit Judices adjunctos? Diem propositionis indixit? Dilationem Fisco supplicanti impartitus est? Et demum diem resolutionis præcepit, cur igitur quæritur, an Princeps sit consultus ubi factum ipsius Principis plenissimum præsefert Scientiam, & voluntatem *Gonzal. Tellez. in cap. Vidua num.* 9. *de regular.* Quid disputatur super rescripto gratiæ, vel Justitiæ, ubi tot sunt rescripta, quot ordinationes & mandata ab eodem Sanctissimo per Vivæ vocis oraculum profecta, quæ non admittunt hæsitationem ipso Principe presente? *Farinac. quæst.* 97. *num.* 62. *Card. de Luca de Iurisd. disc.* 82. *num.* 4., & equivalent cuicumque Scripturæ, & rescripto *Angel. in l.* 2. *Cod. de Crimin. Sacrileg. num.* 1., & *Clarius explicat in l. Consalututus num.* 2. *in fine* -- *Uno verbo Imperator etiam extra ordinem, & procedendo prolato, cassare potest Sententias Judicum recte, & rite latas, & sic & Papa &c. cum privilegiis Principis non sit necesse, quod reducetur in scripturam Cod. de senten. pass.*

39 Ex quibus etiam si opus esset derogatione Bullarum, prout non requiritur, utique ex facto, quod est potentius quolibet rescripto, fuisset impliciter derogatum, & esset sufficientissima derogatio, ut in terminis fortioribus absque ulla speciali mentione derogatur implicite, *Sac. Concilii Tridentini* dispositioni *Gonzal. ad reg* 8. *Gloss.* 6. *num.* 120. *Adden.*, *ad Buratium dec.* 463. *Card. de Luca in annotat. ad Concil. discurs.* 1. *num.* 15.

Quare &c.

Nicolaus Jacobatius Advocatus.

De Appellatione.

OBSERVATIO XVI.

SUMMARIUM.

1. *Contumaces non possunt majori pæna plecti, quam exigit crimen.*
   Adducitur Constitut. Pauli V. super reform. Tribunal. in crimin.
   Excessus pænæ an opponi possit coram Judice, qui condemnavit.
   Judex post sententiam functus est officio suo.
2. *Nullitates deduci possunt coram eodem Judice, qui pronunciavit.*
3. *Bannitus, an per Procuratorem appellare possit ab excessivitate pænæ?*
4. *Declarantur Constitutiones Apostolicæ Pii IV. & Pii V. in quibus casibus locum habent.*
5. *Procurator Contumacis super excessu pænæ non tangit delictum, neque probationes fisci, nec admittit extrinsecas defensiones.*
   Nullitas notoria semper opponi potest, etiam contra tres conformes.
6. *Causa primæ instantiæ, & appellationis pari passu procedunt.*
7. *Contumax dici non potest, qui non comparet, ob excessivitatem pænæ sibi in monitorio comminatam.*
8. *Judex ex se ipso tenetur quærere Reorum defensiones.*
9. *Etiam ab extrajudicialibus gravaminibus appellatio admittenda est.*
10. *A pæna usque ad Relegationem, contumacibus appellatio non denegatur.*
11. *Quid de Iure Apostolicarum Constitutionum.*
12. *Reprehenduntur Judices qui in levibus Reorum carcerationem exigunt.*
13. *Remissive traditur intellectus* Text. in leg. 1, *an per alium quo ad relegationem.*

Ad

1 AD declarationem eorum, quæ in præcedenti observatione dicta sunt quo ad contumaces, per Procuratores opponentes in criminalibus ineptitudinem Monitorii, seu Inquisitionis, aut pœnæ excessivitatem (cum non possint ad majorem pœnam delicti damnari tum ex dispositione Juris communis, tum in vim *Constit. 71. Paul. V. de reformat. Tribun. Urbis in crimin.* §. 10. ita præscribentis *Nec comminentur in monitoriis contra contumaces pœnæ corporales majores pœna delicti, de quo mentio fiat*) de nonnullis modo dubitari contingit, & *primo* utrum sententię contumacialis nullitas, & injustitia ex pęnæ excessivitate prodeunte, opponi possit adversus sententiam coram eodem Judice, qui condemnavit, aut aliter proponi apud superiorem? Dubitandi ratio est, quod Judex postquam sententiam suam protulit, officio suo functus est, ad Text. *in Leg. Judex postea quam, & in L. quod jussit ff. de re judic. cum similibus.*

2 Verum hac dubitandi ratione minime refragante, dicendum est, pœnæ excessivitatem, seu quamcumque aliam monitorii ineptitudinem, prodeuntem ex fiscalibus actis, proponi posse per Procuratorem Contumacis coram eodem Judice, qui sententiam protulit, siquidem nullitates, quæ habent effectum suspendendi, & respective extinguendi judicatum, proponi queunt coram ipso Judice condemnante, ad effectum ut ille nullitates cognoscat, & revocet, ita docet Glossa *in L. Judex post a quam ff. de re judic., & in l. si ut proponis 2. C. quomodo, & quand. Judex, & in l. 4. verbo eundem C. de accus.* enim vero Judicis ordinarii officium, & jurisdictio non expirat per prolationem sententiæ nullæ Gloss. *Bartol., & alii in leg. sicut proponis Cod. eod. titul., Fontanell. decis. 458. num. 2., Cancer. variar. libro 2. de Jurisdict. omn. Judic. c. 2., n. 287.*, taliter ut declarata per Judicem ordinarium sententia nulla, ipsemet potest de novo cognoscere, & procedere in Causa *Scacc. de appellat. q. 19. remed. 1. conclus. 6. n. 109., & 75., Sanfelic. decis. 95.; idem Scacc. de sentent. cap. 1. Gloss. 4. q. 6. n. 16.*, & ita de facto observatur; Nam ipsi Judices, qui Contumaces condemnant recognoscunt tum nullitatem, tum injustitiam contumacialis sententiæ, non tantum, quando per Procuratorem favore Absentis contumacis opponitur excessus pœnæ, aut ineptitudo Inquisitionis, vel impossibilitas delicti; verum etiam Bannito in fortiis illius Judicis pervento, sententiæ contumacialis nullitas, aut injustitia diligenter examinatur; unde infirmatur, reformatur, aut executioni sententia mandatur.

3 *Secundo in quæstionem vocatur*, num Procurator Contumacis appellare possit a sententia contumaciali, eo quia pœnæ excessivitatem continet? Pro resolutione hujus quæstionis præmittendum est, Appellationem in criminalibus undique impartiri, quoties sententia pænæ excessum continet, non obstantibus quibuscunque statutis, aut municipalibus legibus provocationem denegantibus, ita unanimi voto concludunt Innoc. *in cap. cum speciali §. porro n. 8. de appellat., Carrer. in practic. crimin. tit. de appellat. §. secundus erit casus n. 2., Lancellot. de attentat. par. 2. cap. 12. limit. 9. n. 10. Farin. q. 101. n. 110., Guazzin. defens. 36. cap. 4. n. 14. Marchesan. de commiss. appellat. in crimin. §. 1. n. 86., Barz. decis. Bonon. 45. n. 6, & Scacc. de appellat. q. 17. limit. 4. n. 96. limit. 10. n. 28., & seq., & limit. 26. n. 12.*, eo fundamento nixi, quod sententia pœnam excessivam redolens, & delicto incongruam nullitatem, & injustitiam continet, *ex l. rei §. constat ff. de pœn. in l. 4. §. condemnatum ff. de re judic., & in l. 5. C. quorum appell. non recip.*, & in Urbe signanter est contra *Constit. Paul. V. de reform. Tribunal. Urbis relata in princip.*. Quo ad punctum

4 Fiscus objicere posset, quod præfatæ DD. auctoritates procedere possent, quoties ageretur de Reis præsentibus condemnatis, de excessu pœnæ reclamantibus, non autem de Contumacibus, & Bannitis, quibus obstant Apostolicæ Constitutiones, *signanter S. M. Pii IV., & Pii V.*; Verum hujusmodi objectioni occurrere quis posset, dicendo, quod prælaudatæ Constitutiones interpetrationem habuerunt in rite, & recte damnatis, ad tradita *per Chartar. de execut. sentent. cap. final. num. 148. & 150., Farin. Consil. 28. num. 1., consil. 86. nu. 68. & 77., Consil. 101. num. 48., & quæst. 11. nu. 35. & 46., Vermigl. Consil. 79. num. 1. consil. 68. num. 2., & Consil. 118. num. 1.* cum innumeris aliis in præcedenti allegatione deductis; taliter ut hodiernis temporibus indubitanter, & absque controversia, non refragantibus Constitutionibus prædictis, Contumaces audiuntur per Procuratores adversus Monitorium, & pœnæ excessum coram eodem Judice condemnante.

5 Quod summa ratione, & æquitate introductum est, non enim in hoc casu Contumax per Procuratorem aliquid objicere, & deducere intendit contra delictum, multoque minus contra Fisci probationes, nec alias extrinsecas assumere defensiones ultra Processum, sed ex iisdem Fiscalibus actis, ex ventre transmissi monitorii, ex tenore inquam ejusdem contumacialis sententiæ nullitatem, & injustitiam ab excessu pœnæ prodeuntem, apud Judicem ad quem demonstrare satagit; cumque nullitas seu injustitia, quæ absque alia extrinseca probatione ex iisdem actis constat, notorie, & evidens dicatur, *ex traditis per Vantium de nullit., tit. quot., & quib. mod. nullit. in Judic. propon. num. 32.*; utique locus illum deducendi Absenti datur, quippe, dato, quod per statutum, aut legem, omnes reijci deberent exceptiones, neutiquam tamen reiicienda esset, quæ ex iisdem actis constat, nam generalis dispositio minime ad ea trahitur, in quibus adest evidens iniquitas, signanter in criminalibus; silet enim præsumptio pro sententiæ justitia, quando vitium est patens. *L. qui testamento ff. de excus. tutor., l. si quis a quo, ubi Bartol. ff. ut in possess. exti, Cravett. cons. 3. num. 18., de Marin. resol. lib. 1. cap. 191. num. 14.*, cum aliis pleno calamo deductis per *Anton. Polic. in elaboratissimo tractat. de præmin. Reg. tom. 2. tit. 10. cap. 49. num. 17. & 18.*, ubi quod nullitates notoriæ, & evidentes impediunt etiam executionem trium sententiarum conformium, & comprobat *Scacc. de appell. quæst. 19. remed. 1. conclus. 5. num. 28. & seqq.*. Igitur quo ad quæstionem

6 Concludendum est utique, quod quemadmodum ex traditis Absenti Contumaci, denegari non debet audientia objiciendi pœnæ excessum, coram eodem Judice Inquirente, & condemnante, non obstantibus superius expressis Apostolicis constitutionibus, huic casui minime congruentibus; ita pariter ab hujusmodi excessu, vel a denegata moderatione monitorii, provocatio ad Legitimum Superiorem concedenda venit, siquidem appellationis causa ejusdem

natu-

naturæ eſt eum cauſa primæ inſtantiæ, adeo ut in caſibus, in quibus auditur Procurator Rei abſentis, & Contumacis in prima inſtantia, etiam audiri magis debet in cauſa appellationis, ut individualiter probat Text. *in l. 1. §. & generaliter ff. an per alium cauſ. appellat.*, ubi ſumpto argumento a contrario ſenſu (quod in Jure eſt fortiſſimum) quando Principalis cauſa poteſt agi per Procuratorem, tunc etiam caſu appellationis per Procuratorem agi poteſt, enim vero *in d. l. 1. Domitius Ulpian.* hanc regulam conſtituit -- *Et generaliter quæ cauſa per alium agi non poteſt, ejus nec appellationem, per alium agi oportet*, ex quo in argumento *dictæ legis*, regulam a contrario ſenſu poſita eſt his verbis -- *Quando principalis cauſa poteſt agi per Procuratorem, tunc etiam cauſa appellationis per Procuratorem agi poteſt*, & tradunt punctualiter *Scacc. de appellat. q. 4. poſt num. 10. in med., quæſt. 5. num. 52. verſ. ratio, & latius quæſt. 11. num. 17., verſ. confirmatur, & Farin. conſil. 86. num. 42. & ſeqq.*, Hinc *Rot. deciſ. 138. nu. 5. & deciſ. 149. num. 7.* coram *Pamphil.* admiſit appellationem Contumacium ab exceſſu pœnæ, & eam ſequuti ſunt *Dyn. Lycinian. deciſ. crimin. 13. num. 91. verſic. Hæc eſt*, ibi -- *Nec eſt dubium quemlibet de Populo, uedum, & Procuratores, & Agnatos poſſe opponere pœnæ exceſſivitatem, & petere moderationem, etiam cum appellatione, Bonfin. in Bannim. generalibus cap. 38. n. 32.*, ibi -- *Utrum appellatio admittatur a pœnæ exceſſivitate? Rota tenet quod ſic; de qua etiam Contumax opponere valet per Procuratorem, & petere moderationem.*

7 Quin obijci poſſit Contumaciæ exceptio ad hujuſmodi appellationem removendam, ex traditis in præcedenti obſervatione; enim vero Contumax habendus non eſt, qui non comparet ob pœnæ exceſſivitatem ſibi comminatam in monitorio, ad Text. *in l. ſi Filius la 2. ff. de interrog. action. ubi Bartol., Ploт. Conſil. crimin. diverſ. 72. num. 30. tom. 2.*, nam comminando quis pœnam Legibus adverſantem, non arctat ad comparendum, multoque minus, non comparitione, hoc caſu contemnitur Judex, Juris tramites non inſequens juxta cenſuram Text. *in l. quid ergo §. pœna ff. de his qui notant. infam., Covar. variar. cap. 9. num. 8. lib. 2. Maſcard. de probat. Concluſ. 696. num. 2.*, Unde Leges, & Conſtitutionis de Contumacibus loquentes, in his non comparentibus adaptandæ nequaquam veniunt, Text. *in l. 4. §. toties ff. de damn. infect., & in l. quod conſtitutum ff. de militar. teſtam.*, loquuntur namque de his, qui rite, & recte ad Judicium vocantur, cum comminatione debitæ pœnæ Juri non adverſanti, *l. non dubium ff. de legib., Surd. deciſ. 122. n. 13.*

8 Fortius, quia ſi Judex, nullo ſe offerente, tenetur aſſumere vices, & ſupplere defenſiones Abſentis, ut in *l. final. ff. de tempor. appelland. in l. ubi pactum C. de tranſact., & in l. ſi non defendantur ff. de pœn.*, multo fortius admittere eum debet, tum in prima, tum in ſecunda inſtantia, qui Abſentem in jure tantum defendere ſatagit, oſtendendo pœnæ exceſſivitatem; etenim volens allegare in Juris favore Abſentis non vult ſubire judicium, nec obijcere contra Proceſſum, ut perbelle advertit *Bartolom. Cpall. conſil. crimin. 40. num. 16. & 17.*

9 Prout etiam non refragatur altera forſan opponenda objectio, quod in hoc caſu Judex primæ inſtantiæ extrajudicialiter de exceſſu pœnæ cognoſcit ex traditis per *Pignatell. tom. 9. conſult. 24. n. 10.*, nam ultra quam quod perfunctorie loquitur *Pignatell.*, veritas eſt, quod admiſſo etiam, quod extrajudicialiter in hoc caſu procederet, adhuc etiam appellatio deneganda non eſt a Judice procedente extra judicialiter, quoties in pœna exceſſiva perſiſteret, & monitorium moderare haud curaret, ad tradita per Maran. *in praxi part. 6. act. 2. de appell. num. 278., Lancellot. de attent. part. 2. cap. 12., & Scacc. de appell. quæſt. 2 num. 38. verſ. At & quæſt. 17. num. 35. & ſeqq., & limit. 26. num. 12. & 13.*, ubi ab exceſſiva appellatur, ſive Judex procedat judicialiter, ſive extrajudicialiter, & congruunt ad rem Text. *in cap. ſi Clericus adverſus 11. quæſt. 1. in cap. conquerente de reſtit. ſpoliat., & in cap. dilectus §. 1. de appell.*

10 *Tertio quæritur* an in terminis, etiam dictarum Bullarum admittenda ſit appellatio eorum, qui in contumaciam damnati in pœnam uſque ad relegationem, per Procuratores provocare intendunt? Reſpondetur, quod quemadmodum de Jure communi abſolutiſſimum eſt, in criminalibus per Procuratorem appellationem admitti in pœnis infra, ſed non ultra relegationem ut ex *lib. 4. de appellat.* Domitiis Ulpian. definitum eſt in Text. *in l. 1. ſi autem ff. an per alium cauſ. appellat.* ibi -- *Sin autem non pecuniaria cauſa, ſed capitalis, per Procuratorem agi non licet, ſed ſi ea cauſa ſit, ex qua ſequi ſolet, pœna uſque ad relegationem, non oportet per alium cauſa agi, ſed ipſum adeſſe auditorio debere, ſciendum eſt.*

11 Ita etiam Apoſtolicæ Conſtitutiones, tantum de cauſa capitali, vel ſanguinis, ſeu alia quavis graviori, audientiam, & appellationem in contumaciam damnatis denegarunt; ſic legitur in *Conſtit. S. M. Pii IV. in cap. Ad ſi cuncta verſic. ut nullus*, cujus verba hæc ſunt -- *Ut nullus in cauſa Criminali, ex qua capitis, vel ſanguinis, vel alia quævis gravior arbitria Judicis pœna infligenda eſſet, maxime in cauſa homicidii, per Procuratorem, excuſatorem, defenſorem, vel ut quemlibet de Populo, quovis pacto admitteretur, nec Pater pro filio, nec Abbas pro Monacho, nec Prælatus, aut dominus pro ſubjecto, vel contra audiretur, niſi Reus ſeipſum in carcere conſtituiſſet*, & expreſſius quoad appellationem in altera Conſtitut. ſeu motu proprio ejuſdem Pii IV. *incip. licet dudum* ibi -- *Aut ſi Sententia eſſet in pœnam, Capitis condemnatorio non admitteretur appellatio, neque aliter audiretur Reus, niſi in carcere conſtitutus*, & rurſus in §. Et ſi pœna, ibi -- *Et ſi pœna ſit capitalis pretio non æſtimabilis, niſi prius ipſo condemnato in carceribus conſtituto &c. talium appellationum &c., Commiſſiones, ſignari, decerni, & expediri non poſſunt.*

12 Quamobrem male faciunt Judices, quoties in pœnis infra relegationem, in quibus, nec Jus commune, neque Pontificiæ Conſtitutiones, damnatis in contumaciam provocationis beneficium denegant, appellationem rejicere annuunt, ſe pluſquam legiſlatores exiſtimantes, haud animadvertentes, quod duriori vinculo procederent in Inquiſitos, eos in carceribus macerando, quam in condemnando, cum undique definitum ſit, in pœnis infra relegationem carcerationi locum haud eſſe, Textus *in l. divus 3. ff. de cuſtod. Rear.* ubi Domitius Ulpian. *in carcerem eum conjiciendum inquit, ſi grave ſcelus commiſiſſe conſtet.*

13 Si diſputari contingeret, an verba Text. *in d. l. 1. ff. an per alium* -- *PŒNA USQUE AD RELEGATIONEM*, intelligantur incluſive, aut excluſive, quo ad relegationem? Adeatis *Farbin. lib. 1.* con-

controv. cap. 28., latius disputantem, inque ea persistentem sententiam, *relegationem* inclusive, non exclusive, pertinere ad sensum ejusdem Legis; At contrarium sentiunt *Accurs. in d. l. verbo relegationem, & Menoch. de arbitr. quaest.* 80. *num.* 128., intelligens verbum illud non inclusive, sed exclusive quo ad relegationem: eos consule.

De Appellatione.

OBSERVATIO XVII.

SUMMARIUM.

1. *Dubium excitatur an in criminalibus mortuo Reo appellante, eius haeredes appellationem prosequi possint? remissive decidtur.*
2. *Declaratio* Nicol. Holais *recensetur.*
3. *Articulus iste discussus fuit in quadam Bononien. inter Fiscum illius* Curiae Archiepiscopalis, *& filios, & haeredes condemnatorum defunctorum.*
4. *Allegatio pro Fisco eiusque Adhaerentibus.*
5. *Allegatio pro filiis, & haeredibus damnatorum.*
6. *Responsio favore Fisci, eiusque Adhaerentis.*
7. *Votum in hac causa D. Locumtenentis A. C.*
8. *Resolutio huius Causae.*

1 MOdo quaestio excitatur, utrum in criminalibus Reo a sententia provocante, & appellatione pendente mortuo, possint haeredes defuncti appellationem prosequi? Hanc quaestionem late examinat *Guil. Papa in tract. de appellat. post quaest.* 120. *versic. Quid si Reus f. l. mihi* 75., ubi distinguit paenam corporalem a pecuniaria, seu confiscatione bonorum, & quo ad pecuniariam sub distinguit, quando in sententia veniat accessorie, & quando aeque principaliter; eum consule. De hoc articulo agit quoque prolixius *Antunez. Portugall. in tractat. de donat. Reg. par.* 2. *libro primo. cap.* 20. *num.* 41., *& seqq. tom.* 1. ubi distinguendo privata crimina a publicis Judiciis, docet, quod in privatis delictis lite contestata cum defuncto, Judicium transit ad haeredes, non ita tamen in publicis Judiciis in quibus Reo extincto, is & condemnatio extinguitur. Verum an hujusmodi extinctio concedatur etiam quo ad paenam confiscationis, & pecuniariam? Inter se refert dissidentes opiniones *n.* 43. *& seq.*, easque *num.* 48. conciliat.

2 Declarat insuper *Nicol. Noal. in tract. de transmiss. cas.* 55. *num.* 7. *& seqq.*, quando instantia appellationis transeat ad haeredes; & distingnit etiam paenam pecuniariam, seu confiscationis, quae accessorie, & tacite inest in sententia, a paena aeque principaliter expressa in sententia una cum corporali coercitione, ut primo casu extinguatur cum crimine, in altero vero, extinctioni locum non esse, proinde haeredibus, respectu ad hanc paenam non extinctam, jus superesse appellandi, vel continuandi instantiam a Defuncto ceptam: ad id videnl. *Gomez. in tit. de delict. cap* 1. *n.* 82. *& seq.*, *ubi Additionator Ayllon.*; *& Fernand. Vasquez. in controv. illustr.*, *lib.* 3. *cap.* 96. *n.* 17.

3 Quoniam vero hujusmodi articulus late examinatus fuit me scribente favore R. P. Promotoris Fiscalis Curiae Archiepiscopalis Bononien., ejusque Adhaerent, pro extinctione appellationis *in quadam causa Bononien.*, nec non scribentibus DD. Pauperum Defensoribus favore haeredum pro appellationis prosequutione, hic inserere existimavi utramque allegationem una cum responsione, & voto ad huiusmodi effectum docte exarato per I. C. & Advocatum D. Stephanum Caesarem Mocci, in Tribunali A. C. Locumtenentem criminalem, ex quibus Lector percipere quoque poterit, an ratione infamiae, & pro repetitione expensarum passarum a Reo, possint appellationem prosequi haeredes, & quibus in casibus?

Allegatio I. pro Fisco, & Adhaerent.

Bononien. Extinctae Appellationis.

ILlustrissime Domine, Damnatis per Curiam Archiepiscopalem Bononien. *Petro Macchelli* ad Triremes per quinquennium ob nocturnum admissum incisionis Vitium, & devastationis Canabis facinus in damnum Domini Jacobi Mazzetti, de mandato profugi, & in contumaciam damnati Antonii Mazzetti, nec non *Bartholomaeo Gandulpho* ad arbitrarium opus in Fortalitio Urbano pro nocturna rapina pariter de mandato praefati Antonii patrata in damnum ejusdem Jacobi; ac deinde a mitissimis Curiae judicatis, appellationibus interpositis potius per contumacem Mazzettum, quam per praedictos Mandatarios, licet eorum nomine velatae appareant; placuit Altissimo ab humanis damnatos evellere priusquam appellationis Judicium definiretur.

Vita orbatis *Macchello*, *& Gandulpho*, callide sed infeliciter studuit Antonius Mazzetti interpositas prosequi appellationes, nomine filiorum, & respective Uxoris defunctorum, subdolis artibus ab eis literas procuratorias extorquendo, non quidem ut illorum ageret causam, sed propriam, hacque Apostolicas eluderet arte Constitutiones, contumacibus audientiam in publicis Judiciis prorsus denegantes: quibus in actis productis, Mihique Fisci Archiepiscopalis Curiae jura tuenti, edictis, locum haud esse appellationum prosequutioni, apud Illustrissimum Dominum insteti, easque attento Appellantium obitu extinctas, & abolitas declarari, eumque integerrimus Judex ad Juris trutinam examinandam controversiam, terminum utrique Parti elargitus fuerit, favore Fisci pronunciandum plane videtur, attentis rationum momentis, undique Fiscalibus Juribus, suffragantibus.

Quomodocumque enim efflagitant ex adverso Partes, appellationum prosequutiones autumantes, in eorum labescunt Juribus, sive adversus passam, sed minime expletam corporalem coercitionem *Macchelli*, *& Gandulphi*, injustitiae figmentum insimulent, sive assertae infamiae clypeo, provocationes prosequi satagent; sive tandem ementita alia causa, ad mente conceptam damnatorum Innocentiam detegendam, moveantur.

§. I.

Et sane denegari debet Appellationis prosequutio Heredibus, sive filiis, & Conjuge Macchelli, & Gandulphi; enim vero, eum ex Judicatis Curiae apertissime liqueat, eos nonnisi corporali animadversioni destinatos fuisse, bonis in sententia minime ademptis; quemadmodum corporale supplicium, simul cum damnatorum occubitu extinctum extitit, pari fundamento interpositae appellationes a paenis corporalibus una cum morte evanescunt, ne frustra judicium discuteretur elusorium: Jura sunt satis aperta,

tum in Pandectis, tum in Codicis voluminibus, quæstionem hanc fœdere distinctionis in publicis Judicijs dirimentia; Præ cæteris, Alexandro Imperante, ejusmodi controversiam definivit I.C. Macer. (unus ex Discipulis Papiniani) in binis ejus libris de appellat. ex quo depromptus est Textus in novo Pandectarum volumine, in leg. unic. ff. si pendent. appellat. mor. inter. perbelle ita distinguens falcem que ad quæstionis radicem ponens ibi -- Appellatore defuncto, siquidem sine hærede, cujuscumque generis appellatio fuerit, evanescit; quod si appellatoris hæres extiterit, siquidem nullius alterius interest causas appellationis reddi, cogendus non est peragere appellationem; si vero Fisci, vel alterius, contra quem appellatum est intersit, hæres causas appellationis reddere necesse habet; Nullius autem interest, veluti cum sine ademptione bonorum relegatus est; Nam si ademptis bonis relegatus, vel in insulam deportatus, vel in metallum damnatus, provocatione interposita decesserit, Imperator noster Alexander Prætorio (sive ut correctius dicitur in Pandectis Florentinis Pleno) Militi ita rescripsit; Quamvis pendente appellatione morte Rei crimen extinctum sit, data tamen etiam de parte bonorum, ejus Sententia proponitur; adversus quam non aliter Is, qui emolumentum successionis habet, obtinere potest, quam si in reddendis causis appellationis iniquitatem Sententiæ detexerit.

Hoc idem rescripsit Imperator Alexander in 251. Olympiade ab Urbe condita Præfecto Prætori Ulpio (ut refert Textus in l. 3. C. si pendent. appellat. mor. interven.) ibi -- Si is, qui ademptis bonis in exilium datus est appellaverat, ac pendente provocatione defunctus est, quamvis crimen in Persona ejus evanuerit, tamen causam bonorum agi oportet; Nam multum interest utrum capitalis pœna irrogata bona Rei quoque adimat (nempe tacite, ut ibi explicat glossa verbo adimat) quo casu morte ejus extincto crimine nulla quæstio superesse potest, an vero non ex damnatione Capitis, sed speciali Præsidis Sententia bona auferantur, tunc etenim subducto Reo, sola capitis causa perimitur, bonorum remanente quæstione.

Post Alexandrum, ad Romanum Imperium evecto Gordiano, anno ab ejectis Regibus 748., sive Olympiade 254. ab Urbe condita, Juliano Proconsuli rescribendo, quæ a Prædecessoribus prælcripta fuerant, confirmavit (ut liquet ex Justinianeo Codice lib. 9. titul. 6. leg. 5., si Reus vel accus. mortuus fuerit) ibi -- Si quis eum capitali pœna vel deportatione damnatus esset, appellatione interposita, & in suspenso constituta, fati diem functus est, crimen morte finitum est; sin autem relegationis pœnam sustinuit, & in parte bonorum damnatus appellatione usus est, etiam post mortem ejus nihilominus appellationis ratio examinabitur; cum desideretur utrum valeat nec ne particularis publicatio.

Hæc adeo apertissima sunt, ut nonnisi in explicita bonorum ademptione, cubitalibus literis in Sententia expressa, congruere queant; minime autem in corporalibus pœnis, etiam si bona tacite adempta forent, juxta communem Glossantium explicationem in Juribus prædictis, signanter Accursii in dicta leg. unic. verbo ademptione ibi -- Ademptione expressa, nam si etiam tacita fuit, nihilominus extinguitur, in verbo ademptis ibi -- Ademptis expresse, & perbelle in verbo in reddendis in med. ibi -- Si autem Litigator interiit, aut causa erat Civilis, & durat post mortem, aut Criminalis, & tunc non propter pœnam corporalem, quæ jam mortuo appellante imponi non potest, sed propter bona SIC SI EXPRESSE IN SENTENTIA CONTINEBATUR alias nec in bonis durat, in dicta leg. si is 3. C. si pendent. appellat. verbo ademptis ibi -- Ademptis scilicet specialiter, & in verbo ex damnatione ibi -- Non ex damnatione scilicet tacite, sed expresse ex speciali Sententia, in superius allegata leg. 5. C. si Reus vel Accusator &c. verbo capitali cum sequentibus, & in leg. 10. C. de jure Fisci lib. 10. verbo eorum ibi -- Item fallit, si erat jam damnatus, & appellatio pendet, nam tunc distinguitur, erat sententia tacita, vel expressa, ut C. & ff. si pendent. appell. Reus mortuus fuerit.

Et consentanee hanc eamdem distinctionem admittunt Interpetres Juris omnes, ex quibus magis spectatos, & probatos Doctores seligendo, ita præter Bartol. Bald. Angel. Salycet. Cin., & alios in citatis Juribus, tradunt Jacob. Cujac. in paratit. ff. lib. 49. tit. 13., ibi -- De mortuo Appellatore hic titulus ex pendente appellatione, & judicio, eo quod morte solvi solet Iudicium; quod morte solvitur veluti criminale in hæredem non transit, nisi quid forte Fisci, vel alterius intersit propter quæstionem bonorum, quæ priori sententia publicata sunt, vel propter quæstionem ablatæ pecuniæ, ut in Iudicio repetundarum, & peculatus, & residuorum; Joann. Brunneman. in Comment. Codic. lib. 7. leg. 3. nu. 3. & seqq., ibi -- Aliud est quando Reo Capitalis pœna irrogatur principaliter, & bona publicantur tacite, & per consequentiam, nam tunc non tantum pœna capitalis, ut principale, sed etiam ademptio bonorum, ut accessorium extinguitur; Aliud vero est quando expresse, & principaliter agitur de ademptione bonorum, ut hic, nam tum pœna, quæ bonorum quæstionem continet, morte Rei non extinguitur, sed hæres prosequitur appellationem, & iniquitatem sententiæ detegere tenetur.

Ac ita inter classicos Repetentes distincte docent Matthias Unesenbec. in paratit. ff. lib. 49. tit. 13., & super Codic. lib. 7. tit. 66., Diodor. Tulden. in comment. in Codic. lib. 7. tit. 66. num. 2., Ioann. Vobet. ad Pandect. lib. 49. tit. 13. nu. 2., ibi -- Nec aliud in criminalibus obtinet, nam si quis sine ademptione Bonorum relegatus appellaverit, ac mortiatur, appellationem ejus hæres, haud prosequitur eo quod nulla de bonis quæstio vertitur, nec cujusquam interest, Paulus de Cad. comb. in Codic. Iustin. lib. 9. ad titul. 6. num. 3., & seqq., Nærius Lipsien. ad Ius Iustinian. lib. 49. ff. titul. 13. per tot., & in Codic. lib. 7. tit. 66. leg. 3. num. 1., Hostiens. in summa decretal. lib. 1. de appellat. n. 12. fol. mihi 821., & Azo in summa Codicis l. 6. rubr. 66. n. 2.

Insuper ex probatis Authoribus hanc eamdem insectantur distinctionem Sebastian. Malsc. in tractat. mor. omn. solu. par. 2. conclus. 10. n. 35., ibi -- Appellatio solvitur morte, quando causa erat criminalis, nisi expresse bonorum facta fuerit ademptio; Gregor. Tholosan. in tractat. de appellat. lib. 8. c. 4. num. 8., ubi tunc hæredes prosequi appellationem possunt, quoties tenerentur ex delictis defunctorum quoad bona; secus nullius interest, si Reus mortuus, & appellans sine ademptione bonorum, relegatus, vel condemnatus sit; perbelle Guidon. Papa in tractat. de appellat. num. 120., & seqq. versic. Quid si Reus &c., & in versic. Sed quia in hac quæstione fol. mihi 77., ubi etiam subdit -- Quando publicatio bonorum non est expressa principaliter in sententia, sed venit accessorie, tunc extincta sententia in principa-

li

si videlicet in crimine propter mortem extincto, extinguitur etiam in accessoriis, & sic hoc casu, non est necesse quod hæredes appellant, docte *Anton. Pichard. in manuduct. ad praxim part. 4. §. 4. nu. 7.*, ubi hoc distinctionis fœdere, quæstionem prorsus absumit, ibi -- *Mortuo vero Reo accusato, adversus quem lata fuit sententia, de cujus viribus interposita appellatione disputatur, si sententia Rei personam, sive statum non etiam ejus bona respiciat, appellatio, & instantia cum toto judicio evanescit, quod si quoque sententia bona respiciat discrimen, est etiam adhibendum, quoniam si priori sententia contra quem Reus appellavit, bona item ejus expressim publicata sunt, morte ejus, crimen, idest causa capitis extinguitur, sed quæstio bonorum, specialiter publicatorum non extinguitur; si vero tacite, ut si deportatus sit nullo alio adiecto, morte ejus, & crimen; & quæstio bonorum extinguitur, ut in iisdem Juribus est cautum, sæpe ergo multis in partibus Juris, multum interest exprimatur quid, an vero tacite intelligatur* Cornel. Brederod. *in tractat. de appel. part. 1. tit. 19. versic. Si Reus moriatur pendent. appellat. fol. mihi 226.*, & latius *part 2. tit. 20. verbo hæres versic. Est tamen fol. mihi 410.* ibi -- *quemadmodum in judicio criminali, ubi facinus in Persona ejus, qui id patravit, aut ut fieret, mandavit extinguitur, tantum abest, ut hæredem perstringat, auctoremque suum egrediatur*, & post multos alios, *Hieronym. Buccaron. de different. inter Judic. civil. & crimin. differ. 200. per tot.*, ubi superius traditam distinctionem mirifice comprobat.

§. II.

Quod si utique Defunctorum Reorum hæredes nullum Jus, nullamque potiuntur actionem appellationes prosequendi post Appellantis obitum, cum de simplici pæna corporali, penitus silente bonorum publicatione, agitur, potissimum, quia sumus in casu, in quo procedere haud posset tacita bonorum ademptio juxta Domitii Ulpiani responsum *lib. 10. de offic. Proconsul.* relatum *in Leg. Relegatorum 7. §. Ad tempus ff. de inter dict. & relegat. 36.*, ibi -- *Ad tempus relegatis, neque tota Bona, neque partem adimi debere rescriptis quibusdam manifestatur, reprehensæque sunt sententiæ eorum, qui ad tempus relegatis ademerunt partem bonorum, vel bona*; Unde Adversarii nec minimum præsidium habent ad præfatas prosequendas appellationes, quia illorum non interest (ut verba Jurisconsulti repetam *in d. leg. unic. ff. si appellat. pendent.*) *cum sine bonorum ademptione eorum Patres ad simplicem corporalem pænam damnati fuerint*.

Multo minus hanc sibi sumere valent actionem prætextu forsan infamiæ in posteros, siquidem notissima, & apertissima sunt divina, & humana Jura, quæ Filios, cæterosque Descendentes ab hujusmodi asserta labe repellunt. Et a Supremis divini Numinis oraculis exoriendo, se offert *Textus Ezechiel. cap. 18. versic. 20.* -- *Anima quæ peccaverit ipsa morietur, Filius non portabit iniquitatem Patris, & Pater non portabit iniquitatem filii, justitia Justi super eum erit, & impietas impii erit super eum: Deuteron. cap. 24. versic. 16.*, *Ierem. capit. 31. versic. 50.*, *Regum lib. 4. cap. 14. versic. 6. & Paralip. cap. 25. versic. 4.*; Hine perbelle ait *Textus* (ex Divo Chrysostomo desumptus) *in Cap. Nunquam distinct. 51.* -- *Non est omnino, nec de virtute, nec de vitio Parentum, aut laudandus aliquis, aut culpandus, nemo inde vere, aut obscurus, aut clarus est: & in Cap. Undecunque* (ex sententia Augustini deprompto) *distinct. 56.* -- *Undecunque homines nascantur, si Parentum vitia non sectentur, & Deum rite colunt, honesti, & salvi erunt.*

Ab initio humanarum legum, hoc definivit *Plato lib. 9. de legib.*, ibi -- *Patris infamiam, & supplicia neminem liberorum ejus sequi debere*, apponiteque Bion. Phylosophus, *filium ob Patris peccatum plectari non minus ridiculum esse* ajebat, quam si Medicus *quispiam ob Avi, aut Patris morbum Nepoti, vel filio medicamentum adhiberet: & Cicero lib. 3. de natur. Deorum.* Aperta hæc omnino videntur, & minime ambigua; sed clariora sunt, quæ Justinianus ex vetustis I. C. monumentis in Pandectis, & Codice collegit, atque præscripsit; Memoranda utique sunt verba *Callistrati*, per *Textum* relata *in lib. 1. de cognit.*, quem memoriæ sub Severi, & Antonini Imperio tradidit *in leg. Crimen. 26. ff. de pæn.* -- *Crimen, vel pæna paterna nullam maculam filio infligere potest, nam unusquisque ex suo admisso sorti subjicitur, nec alieni criminis successor constituitur, idque, & Divi Fratres Hieropolitanis rescripserunt*; quod antea consultus Julius Paulus Papiniani Successor sub Alexandri Imperio expresserat lib. 17. ad Plantium, relatus *in l. 20. ff. de pæn.* ibi -- *Si pæna alicui irrogatur, receptum est commentitio* (idest novo, & fictio recenti Jure, ut ibi explicat Budæus) *ne ad hæredem transeat, cujus rei illa ratio videtur, quia pæna constituitur in emendatione hominum, quæ mortuo eo in quem constitui videtur, desinit*: ac ante Julium Paulum, sed sub eodem Alexandri Imperio, definivit Domitius Ulpianus *lib. 6. ad Edict.* de quo *Textus in leg. Furti §. 1. ff. de his qui notant infam.*, ibi -- *Nec hæres furti, vel alia simili specie condemnatus infamia notabitur*.

Hinc leges undique filios ante Patris crimen conceptos, genitosque, ab omni Parentum nota, & macula evellunt, ut ex citato domitio *Ulpiano lib. 1. disputat.* inquit *Textus in leg. 2. §. uts filius de decurion.*, ibi -- *Quod si post conceptionem ipsius Pater dignitatem amiserit, dicendum erit benigne ut decurionis filium intuendum, proinde hic quoque, qui post Patris relegationem natus sit, siquidem ante conceptus sit, similis Senatoris filio habetur; Nullum Patris delictum Innocenti filio pænæ est, ideoque nec ordine decurionum, aut cæteris favoribus propter ejusdem causam prohibetur*; propterea quæsitam dignitatem liberis propter Paternum crimen auferendam non esse, ait *Papinianus lib. 4. responsor.* ibi -- *Non quæsita dignitas liberis propter crimen Patris auferenda non est, Leg. generali 34. §. inter ff. de rit. Nuptiar.*, & rationem tradidit *Imperator. in leg. Si quis suo 33. Cod. de inoffic. testament.* -- *iniquum esse alieno odio alium prægravari*: & *in leg. 14. Cod. de legitim. hæredib.*, ubi *patiendum minime est, paterno vitio prolem innocentem gravari*; Ac ex Divo Augustino inquit *Textus in cap. sponsus 6. distinct. 56.* -- *Discunt fideles Parentum suorum iniquitates sibi obesse non posse*.

Hec adeo vera sunt, ut exceptis quinque criminibus *Læsæ Majestatis, hæresis, reputandarum, de residuis, & peculatus*, actio in publicis criminibus nec hæredibus detur, nec contra hæredes, ita definitum legitur in monumentis Juris consulti *Modestini lib. 2. de pæn.*, ex quo depromptus est *Textus in leg. ex Judiciorum 20. ff. de accusat.*, & ibi -- *Glossa in verbo sequuta, & in leg. unic. C. ne ex delict.*

lict. defunct., ibi — *In publicis autem Criminibus, nec hæredibus dantur, nec contra hæredes, etiam lite contestata, nisi in quinque casibus læsæ Majestatis, hæresis, repetundarum de residuis, & peculatus*. Et in Jure canonico habetur Epistola *Leonis Papæ scripta Rustico Narbonensi Episcopo epist. 92. capit. 6.*, relata a *Gratiano in cap. de communione 24. quæst. 2., & ibi Glossa verbo quod autem*, ubi tradit, ideo in præfatis criminibus post Rei mortem agi posse, quia de bonorum ademptione quæritur, & de anathematizando hæreticos post mortem, vel revocandos ad anathemate: & quoties ageretur de memoria defuncti damnata, præscriptum legitur *in Quinta Synodo*, de qua *Textus in cap. Sane 24. quæst. 2.*: & ad rem latius *Hyeron. Gigas de crimin. læs. Majestat. q. 70. lib. 1. rubr. 4. per tot.*

Adeo insuper verissima sunt, ut etiam in crimine hæresis digladientur DD. inter se quærentes, an filii nati ante hæresim Patris infamiæ pœnas luant & mordicus negativam sententiam defendunt *Simancbas de Catholic. Instit. titul. 29. num. 23., & in Enchirid. violat. Religion. tit. 63. num. 10., & seqq.*, *Molina Iurisconsultus in tract. de primog. lib. 4. cap. 11. num. 55.*; Alter *Molina Theologus de Instit. tom. 3. par. 1. disput. 658. num. 21.*, *Pelaez. de majorat. par. 2. quæst. 4. illat. 2. n num. 14. & seq.*, *& part. 3. in præfat. num. 19.*, ubi judicatum refert favore filiorum *Francisc. de Amaya observ. Jur. lib. 2. cap. 6. num. 50., & seq. Valenzuela consil. 7. num. 6.*, *& post alios Ioannes Sancius Abulens. in suis select., & practic. disput. 44. n. 54.* ea potissimum ratione, quod odia sunt restringenda, non amplianda, *Textus in leg. cum quidam 19. ff. de liber., & posthumi*, *& leg. final. C. de decurioc. lib. 10.*

In iis enim tantum casibus filii, & hæredes defunctorum, jus habere ad prosequendas interpositas appellationes, vel ex integro appellandi, possent, quoties de criminibus læsæ Majestatis, & hæresis ageretur, in quibus post Reorum obitum de damnanda illorum memoria ageretur, aut de recuperandis bonis publicatis, sive de aliqua pictura infami affigenda contra defunctum in loco publico, vel de suspendendo Cadavere post obitum, prout legitur apud *Card. Pallavicin. Concil. Trid. lib. 14. c 15.* quod cum fuissent condemnati, & morti traditi Dux Palliani de familia Carrafa, & Card. Carrafa tempore Pontificatus Pii IV., & bona dicti Ducis confiscata, tanquam convicti criminis læsæ Majestatis, tamen tempore Pontificatus Pii V. fuit ad provocationem interpositam a Diomede Carrafa filio dicti Ducis, & a Marchione Montis Belli fratris declaratum dictum Cardinalem male condemnatum, & fuit restituta ejus memoria in amplissima forma, sic etiam fuit declaratum dictum Ducem male condemnatum respectu criminum fellonia, & læsæ Majestatis, & nihil dictum de aliis, & memoria, & bona fuerunt restituta, imo fuit morti traditus Advocatus fiscalis Pallanterus, ex quo malis artibus Iudices illius Causæ fefellit. Et in terminis pacis ruptæ, pro quo crimine practicari solet pictura infamis in loco publico, posse hæredes ad tollendum ignominiosam hanc pœnam, provocare, & provocationes prosequi, pluribus exemplis illustrat *Sebastian. Guazzin. defension. 33. cap. 26. num. 7.* & antea loquitur quoties defunctorum Cadavera suspenda essent.

Atque idem servatum fuisse in personam Antonii Perezii Secretarii Regis Catholici Philippi II., qui cum damnatus fuisset tamquam Hæreticus ab Inquisitore Cesare Augustæ, deinde ad instantiam ejus filiorum per Supremum Inquisitionis Tribunal fuit absolutus, & ejus memoria restituta, testatur *Joan. Escobar. in tract. de purit. proband. par. 1. quæst. 4. §. 4. num. 32.*, & ita in terminis appellationum per hæredes interpositarum adversus Sententiam latam contra memoriam Defuncti, loquuntur *Tyberius Decian. in tractat. crimin. lib. 5. cap. 57. num. 10., & seqq.*, *Camill. Borell. in summa decis. tom. 2. titul. 30. n 216.*, & alii, præcipuam animadvertentes rationem quod quando damnatur memoria defuncti, interest hæredibus ob proprium interesse judicium, sive appellationem prosequi, siquidem non tantum damnatur, & redditur infamis defunctorum memoria, excommunicantur, exumantur e loco Sacro, & indignæ eorum animæ declarantur ab omnibus precibus, & oblationibus *Cap. fin. quæst. 2.*, *cap. sacris de Sepultur. cap. de hæretic. in 6. cap. accusatus §. in eo; eod. titul.*, verum etiam illorum bona publicantur, ut in *dicto cap. accusatus §. in eo*, merito hæredibus appellationes prosequendi Jus impartitur; nam eorum interest recuperandi bona publicata, quoties Defunctorum memoriam defendere satagunt; quod in cæteris delictis, in quibus memoriæ damnatio non datur, neque bonorum publicatio, extendendum minime videtur, ne forte frustra Judicium prosequeretur, cum nullius eorum interesset contra expressam Juris dispositionem *in toto tit. ff., & c. si pendent. appellat. mors. secut. fuer.*, de quibus supra in §. 1.

§. III.

Hinc ex hujusmodi fome, facillime profligitur quod forsan ex adverso jactari posset, filiis, sive hæredibus Defunctorum, Jus superesse, appellationes prosequi, ad Damnatorum Innocentiam detegendam, eorumque infamiam purgandam, ut nonnulli perfunctorie, & indigeste autumant, quos *Farinacc.* recenset *quæstion. 10. num. 74.*, enim vero quam male, & perperam sensum legis, ac *Baldi* doctrinam, (quam antesignanam pro fallaci indistincta eorum opinione allegant,) perceperint; difficillimum haud est demonstrare, simul enim *Bald.* verbis, Textum ab eo allegatum *in leg. filio 31. §. Seja ff. de adimend. legat.*, ad quem omnes tamquam ad sacram anchoram confugiunt, ad veram Juris trutinam exponendo.

Dubium movet *Baldus in Leg. unic. C. ne ex delict. defunct. num. 10.*, an pro eorum interesse possent Rei hæredes instare, ut purgetur infamia Defuncti, & ad Sententiam procedatur in verbis — *Modo dubitatur, mortuus est Reus ante Sententiam, hæredes Rei PRO EORUM INTERESSE, & pro purganda infamia defuncti, volunt quod procedatur ad Sententiam, nunquid hoc possunt?* atque ita breviter respondit — *Respondeo casus est unicus in Jure, quod sic, L. Filia §. Seja ff. de adimend. legat.*, quibus verbis aperte depromitur, *Baldum* unice loquutum fuisse non tantum in casu, cum Reus ante Sententiam Fati diem functus esset, nihil de appellatione loquens, verum etiam *considerato interesse* hæredum, ut quia bonis defuncti privandi forent, sive dicta bona aliis tradere deberent.

Et quidem doctissimus Vir, nonnisi ad hunc sensum allegare poterat *Textum in d. L. Filio 31. §. Seja*; siquidem in eo in tantum hæredes moti sunt Defuncti Innocentiam purgare, in quantum de quæstione bo-

norum

norum agebatur, an Testatoris bona remanere debuerant penes hæredes, vel Legatario tradi, qui Testatorem accusaverat calumniose; quod ut apertius percipiatur, quæso notanda ejusdem Textus verba ex *libro 14. Digestorum Consult. Mutii Scevolæ* deprompta, qui hoc definivit post ejectum Tiberium Gracchum Tribunum Plebis ob latam legem agrariam, anno ab Urbe condita 621. ibi -- *Seja Testamento suo legavit Titio auri pondo quinque, Titius accusavit eam, quod Patrem suum mandasset interficiendum, Seja post institutam Accusationem Codicillos confecit, nec ademit Titio privigno legatum, & ante finem accusationis decessit; acta causa, pronunciatum est, Patrem Titii scelere Sejæ non interemptum; quæro cum codicillis, legatum quod Testamento Titio dederat, non ademerit, an ab hæredibus Sejæ Titio debeatur? Respondi, secundum ea, quæ proponerentur, non deberi*, quibus ex verbis manifeste constat, ideo hæredes, mortua Seja, Judicium prosequutos fuisse, quia eorum intererat ne legatum solverent, ob accusationem a Titio legatario contra legantem injuste porrectam, cum novum haud sit legatarios legati commodo tacite privari, cum ad accusandum injuste legantem moveantur, & hoc ratione gravissimæ, & capitalis inimicitiæ inter Testatorem, & Legatarium, juxta *Textum in L. Si inimicitiæ ff. de his quib. ut indign., & in L. 3. §. Non solum ff. de adimend. legat.*

Ultraquamquod tradit *Accursius ibi in verbo Accusavit*; quod Judicium accusationis a Titio institutum contra Sejam non erat principaliter criminale, sed incidenter motum: proinde subdit -- *Acta Causæ post mortem Sejæ, vel civiliter excipiendi, acta sunt, vel criminaliter quoad bona tantum*; Unde, bona pace tantorum virorum, indubie decipiuntur *Farinac., & Doctores* ab eo allegari, quoties fundamento *prædicti Textus, ac auctoritate Baldi* indistinctam Sententiam amplecti vellent, posse hæredes, *nulla data bonorum quæstione*, Judicium criminale prosequi, Reis ad corporalem animadversionem tantum damnatis (ut hypotesi) ad illorum innocentiam detegendam, & purganda eorum infamiam; quippe post obitum, nisi ageretur de cadavere suspendendo, sive alia pictura infami publice affingenda, aut de damnanda defuncti memoria silet honoris, & infamiæ quæstio, ut cubitalibus verbis inquit *Imperator in L. 4. C. si pendent appellat.* ibi -- *Pendente appellatione concessit in fatum, honoris ejus, quæstio morte finita est.*

Et sane qui medullitus rem pertractarunt, nonnisi in casibus superius expressis, vel quoties de adimendis ab hæredibus bonis ageretur, Jus prosequendi appellationes Hæredibus tribuunt, & in hunc sensum superius expressum Textum allegant ad tradita per *Joan. Platea in Leg. 10. n. 3., & seq. C. de Jur Fisci*, ita subdens quoad corporales animadversiones -- *Pœnæ afflictivæ animati corporis finiuntur morte, & nunquam transeunt ad hæredes, sunt enim pœnæ sensus*; Angel. *in L. Ex Judiciorum num. 3. ff. de accus.* ibi -- *Adimuntur BONA AB HÆREDIBUS, nisi hæredes, purgent Innocentiam condemnati, & in L. Manifeste num. 1 ff. de Jur. jurand.* loquens de pœna pecuniaria solvenda per Hæredes vigore contumaciæ, sive fictæ confessionis defuncti; inquit -- *Quod intellige, nisi hæres purgare vult Innocentiam Defuncti.*

Ita pariter *Valenzuel. Velasquez in consil. 95. n. 27. prædictum Textum in L. Filio 31. §. Seja* allegat in casu, quod ageretur de damnanda Defuncti memoria; & in hunc sensum pari forma loquitur Camillus *Borell. in summa decis. tom. 2. tit. 30. num. 225.* habito semper respectu ad interesse hæredum quoad bona, quoties publicanda essent, & damnanda defuncti memoria ob atrocissimum læsæ majestatis facinus, sive hæresis; Hinc antesignana Baldi doctrina quæ nititur fundamento in *dicto §. Seja*, sano modo intelligenda videtur de illo interesse, quod ex damnata, vel damnanda Defuncti memoria consurgeret; nam tunc hæredibus interest Judicium prosequi *ad evitandam Bonorum publicationem, & ne memoria defuncti damnetur, sive damnata purgetur*, quodque ejusmodi hæredis interesse alio modo intelligendum minime veniat, nisi data bonorum publicatione, expressis verbis annuit *Textus in L. Unic. ff. si pendent appellat. mor. interv.* ibi -- *Nullius interest, velut si eum sine adeptione Bonorum relegatus est.*

Nec utique novum videtur, *si Farinac., ac ceteri* perfunctorie loquentes, quid devium a Juris dispositione, & ab *originali Baldi* doctrina (quam fundamentaliter allegant) firmare ausi sint, aut saltem obscure se habuere, ait namque berbelle *Jacob. Cujac. lib. 22. observat. cap. 16.* -- *Quod ex pravo Iuris Justinianei intellectu sæpius extructæ videntur Doctorum opiniones a primævis Iuris elementis aberrantes*, proinde caute in Doctorum Sententiis insectandis, præ ceteris leges, & originales Jurisconsultorum Sententiæ, quibus fundamentum desumunt, sedulo introspiciendæ veniunt, ne Doctorum sectetur opinio Juri prorsus difformis, sive auctoritati quam allegat, ut apprime cum Baldo, Salycet., ac innumeris aliis docet *Anton. Corsf. de commun. DD. opin. lib. 1. inspect. 15. tit. 6.* ibi -- *Huic malo remedium datum est, ut tales Doctores, seu eorum obscura pronunciata intelligantur secundum leges, quas allegant, quia sublato fundamento, Doctoris opinio corruit.*

Tandem, ne prolixius in re tam manifesta progrediar, animadvertendum superest, quod penitus Bonorum ademptione in facti specie silente, ac deficiente criminis titulo ad inseviendum contra mortuos, ad eorum memoriam damnandam, sive aliter suspendenda cadavera, sive publice infamem affigendam picturam, nec minimum superest adversariis præsidium ad interpositas a pœnis corporalibus appellationes prosequendas, nisi profugum, & in contumaciam damnatum Mazzettum ejusmodi velamine tueri optent adversus notissimas Apostolicas Sanctiones. Quare &c.

Ioannes Baptista Gallucci Advoc.

Allegatio II. pro Hæredibus.

Bononien. Prosequutionis Appellationis.

Illustrissime Domine. Ex accusatione Jacobi Mazzetti Communis Sibani apud Reverendissimum Vicarium Generalem Curiæ Archiepiscopalis Bononiæ, continente plura ass. delicta adversus ipsi commissa variis temporibus a designatis Personis, quæ ea patrasse asserebat de Mandato Domini Antonii Mazzetti Civis Bononiensis, *die 5. Septembris* 1748. Processum fuit ad Capturam *Petri Machelli*, tanquam Rei Incisionis Vitium commissæ in Prædio ejusdem Jacobi, & similiter die 15. ejusdem Mensis

sis, & anni deprehensus fuit *Bartholomæus Gandolfi*, tanquam Reus prætensæ Rapinæ sub ficto nomine militum exterorum, stationes habentium penes ea loca in Domo d. Jacobi Mazzetti.

Compilato Processu &c. (omittuntur alia factum tantum respicientia) & completis defensionibus, atque in actis exhibitis facti, & juris allegationibus die 26. Ianuarii 1751. quoad Petrum Machelli, & circa finem Mensis Maji 1751. quoad Gandulphum, repetitisque pluribus, & pluribus Instantiis pro sollicita expeditione Causarum &c. tandem *die* 20. *Decembris* dicti anni 1751. emanavit Sententia, qua Machellius pro ass. delicto Incisionis Vitium condemnatus fuit in pænam Triremium per Quinquennium ibi -- *De, & super devastatione Canabis, & Incisione strepitosa Vitium fructiferarum ab eodem commissa in damnum Jacobi Mazzetti cum qualitate Mandati Antonii Mazzetti &c., quamvis negativus graviter tamen Inditiatus &c., In pænam, & ad pænam Triremium per Quinquennium &c.*

Sic etiam die 27. Martii 1752. alia prodiit Sententia contra Gandulphum, uti Reum ass. delicti Rapinæ sub ficto nomine Militum exterorum, qua condemnatus fuit ad Pænam Operis in Fortalitio Urbano pro tempore arbitrio, ibi -- *De, & super prætensa Rapina sub ficto nomine -- Vulgo de Micheletti -- in personam Iacobi Mazzotti de Sibano, de qua est Negativus, graviter tamen Inditiatus; Viso &c., & tanquam de præmissis repertum culpabilem &c., condemnamus &c., & mandamus ad Opus in Fortalitio Urbano pro tempore arbitrio ad hoc ut ei sit pæna condigna &c. pro quo effectu solitis Ministris consignari mandamus &c.*

Ejusdem Sanctissimi Domini Nostri Supremi Justitiæ, & Æquitatis Cultoris, atque Moderatoris Indulgentia factum est, quod admissa fuerit interposita per Reos appellatio in devolutivo ad Tribunal Illustrissimi, & Reverendissimi A.C. Cæperunt itaque agitari Causæ in eodem Supremo Tribunali Illustrissimi, ac Reverendissimi Domini A. C. in gradu appellationis usque tunc, & jam a die 4. Septembris superioris Anni 1652. proposita fuit altera, respiciens Dominum Josephum Bellani alterum Reum ass. Veneficii; nec destitum est importune curare altarum prosequutionem, sæpius citata Parte, ut etiam aliæ supra dictos Inquisitos respicientes Causæ proponi possent; Sed agnito forsan malo Jure, omnia diffugia exquisita sunt, donec contigit, quod Machelius condemnatus pro Incisione Vitium infeliciter obiit in Triremibus Mense Julii 1752., & Gandolfus a dicta die 27. Martii condemnatus ad Opus in Fortalitio Urbano, nusquam ad illud transmissus, & in duro Carcere adhuc detentus, sine ope ulla Corporali, minusque spirituali Sacramentorum Pænitentiæ, aut Eucharistiæ decessit nocte diei 10. Mensis Decembris 1752.

Triumphasse forsan credidit Jacobus Mazzetti, & quisvis, Accusatoris Vices subeundo, Fis. Instigator in hisce Causis fuit, eo quod morte Inquisitorum Judicium extinctum esse putaverit; Sed utriusque Hæredes datis specialibus Mandatis ad Causam venerunt, & Judicia prosequi declararunt, juxta Mandata Procuræ in actis exhibita circa finem Decembri elapsi Anni. Quibus non obstantibus impugnata acerrime ex adverso est Causarum prosequutio, & Illustrissimus Dominus meus exceptionem peremptæ ex obitu Inquisitorum Appellantium Instantiæ examinandam assumpsit.

At vero difficultas nulla esse potest, quin locum habere debeat, eadem contraria exceptione rejecta, Causarum prosequutio; Nam tametsi videatur prima facie, quod regula sit; Per mortem Rei criminale Judicium expirare, juxta *Text. in leg. Defuncto ff. de Public. Judic.*, *Farinacc. quæst.* 10. n. 36., *Carpzov. in Prax. Crim. part.* 3. *quæst.* 141. *num.* 1., *Conciol. verb. delictum resolut.* 13. *num.* 1., *Bonfin. in Bannim. Gener. cap.* 79. *num.* 50.

Nihilominus id quidem procedit ad effectum ne hominis defuncti memoria damnari possit, & ut pæna Corporalis illi inflicta finiatur, ut explicat *Glos. in d. leg. Defuncto*, ibi -- *Aliquo damnato pæna Corporalis eo decedente finitur pæna* --. Non tamen, ut cesset ex toto Judicium; Nam in eodem textu, statim sequitur -- *In quacumque Causa Criminis extincti, debet is cognoscere, cujus de pecuniaria re est cognitio* --; Unde apertissime oritur, quod pœna quidem finitur, & extinguitur: Causa vero non, dum de ea debet is cognoscere, cujus de pecuniaria re est cognitio, ut prosequitur *Gloss. ibidem verb. Is cognoscere*, & notabile est, quod Textus præcise distinguit *Pænam*, & *Causam*; & pœnam quidem dicit morte finiri; Causam vero non sic; unde sequitur, quod in Causæ cognitione diversimode inde judicandum sit, cum in legibus quoque diseretiva locutio, diversæ voluntatis, ac dispositionis præbeat interpretationem, per *Text. in leg. Cum Prætor. ff. de Judic.*, *Rot. decis.* 999. *n.* 9. *part.* 18. *Rec. dec.* 795. *num.* 19. *coram Emer. Jun. dec.* 769. *num.* 42. *& decis.* 1022. *n.* 8. *cor. Molin.*

Quidquid ideo disputent Doctores juxta diversos casus, & effectus, an Fiscus, defuncto Reo, & sic extincta quoad ipsum pœna Corporali, Judicium prosequi possit adversus hæredes, & eos cogere ad ejusdem Judicii prosequutionem, quam disputationem egregie præ cæteris tractat *Bonfin. in Bannimens. dicto cap.* 79. *num.* 51. *cum seq.* ubi *dicto num.* 51. tradit, si de turpi lucro actum sit, causam prosequi, ut illud ab hæredibus extorqueatur, licet crimina morte extinguantur; Idemque esset si agatur de interesse Partis, ponit *num.* 53., ut in specie verificatur in stupro favore Stupratæ, de quo late apud *Raynald. Observ. Crim. cap.* 23. §. 1. *nu.* 224. *cum plur. seqq.*, vel rursus verificatur in Amotione Terminorum, per quam hæres, ex delicto sui Auctoris potuit factus esse locupletior, *ut in dicto cap.* 79. *num.* 55. *&* 56., vel in repetitione Dotis ab Hæredibus Viri proposita per Uxorem Adulteram superstitem, cum dd. hæredibus liceat crimen per Viam exceptionis ratione interesse dictæ restitutionis Dotis proponere, *dicto cap.* 79. *num.* 57. *&* 58., Vel in Delictis Hæresis, seu Læsæ Majestatis, ubi etiam defuncti memoria damnari potest, *ut num.* 59. cum ibi relatis concordan: Vel demum si in Criminali Judicio indicta sit pœna Confiscationis in totum, vel in parte Bonorum, de quo post *Text. in leg. unic. ff. si pendente appell. mors intervenerit*, ibique *Doctores*, agunt, *Eugen. cons.* 21. *num.* 8., *&* 9. *lib.* 1., *Cepparel. Resolut. Fiscal. num.* 11. *& seq.*

Casum nos agimus jam sequutæ Condemnationis alterius ex assertis Reis in pœnam Triremium ex delicto Incisionis Vitium; alterius vero in pœnam Operis ex delicto Rapinæ, ac pendentiæ appellationis eorum nomine tamdiu interpositæ, & in devolutivo agitatæ; Quo sane casu aliæ intrant regulæ, quæ permissam hæredibus prosequutionem appellationis omni Jure suadent.

Duo

Duo enim sunt quæ absolute id requirunt isto casu validissimæ rationes; Quarum prima oritur a vindicatione famæ, & Innocentiæ Defunctorum; Ut enim purgetur infamia, & tueatur illorum Innocentia, etiamsi morte finita sit pœna, ac videri possit abolitum quoque fuisse delictum, adhuc hæredes petere, & instare possunt, ut de crimine prosequatur cognitio, & deinde super eo feratur Sententia absolutoria, qua posteris appareat, cassato Processu, defunctos non commisisse sibi impicta delicta, ut probat *Textus in leg. Filio §. Seja ff. de adim. Legat.*, & bene explicant *Boss. in tract. Crimin. tit. de Pœn. num. 34. circa fin.*, ibi -- *Etsi mors tollat pœnam, tamen potest hæres defuncti pro fama, & honore ejus instare, ut declaretur super eo crimine* -- *Bajard. ad Clar. quæst. 51. num. 31.*, ibi -- *Licet judicium regulariter morte extinguatur; tamen Hæres Accusati potest instare, & petere a Judice, ut declaret defunctum non commisisse delictum, habita, & recepta super hoc informatione, & probatione vera, & juridica; Et Judex tenetur facere, pro evitanda Infamia defuncti, & conservanda ejus memoria* -- *Peregrin. de Jur. Fisc. lib. 4. tit. 5.*, ubi postquam *num. 1.* posuit regulam deductam *ex Text. in leg. Defuncto ff. de Publ. Judic.*, qua ait per mortem Rei crimina extingui tam quoad pœnam respectu Personæ, quam etiam quoad Publicationem Bonorum, adeout Reo defuncto antequam lis sit contestata, & condemnatio sequuta, non possit ulterius procedi, declarat, & enumerat plures casus, in quibus regula limitatur, *ut a num. 7. cum seq.*, & *sub nu. 35.*, ita loquitur -- *Decimus tertius casus est, cum hæredes defuncti ad purgandam Infamiam, quæ publice contra defunctum laborat, de aliquo Crimine, volunt ad detegendam illius Innocentiam, quod de Crimine ipso cognoscatur; Nam id fieri jure conceditur.*

Consonant *Anton. Gomez. resol. Jur. tom. 3. titul. de Delict. cap. 1. sub num. 8.*, ubi materiam pertractando sic ait -- *Unum tamen est bene notandum circa prædicta, quod licet post mortem Rei delinquentis extinguatur Judicium, quod contra eum pendebat, ut supra dictum est, tamen bene potest hæres ejus instare, & petere a Judice, ut declaret Defunctum tale delictum non commisisse, habita, & recepta super hoc informatione, & probatione vera, & Juridica; ET JUDEX TENETUR FACERE PRO EVITANDA INFAMIA DEFUNCTI, ET CONSERVANDA EJUS MEMORIA: Ita probat textus singularis, & unicus in Jure, in leg. Filio §. Seja ff. de adim. Legat. &c.* -- eumque exornans in suis *Addit. Jo. Aylon. dicto cap. 1. num. 83.* sic -- *Quamvis morte Rei extinguatur delictum, hæres tamen ejus bene potest petere, ut declaretur, Defunctum non deliquisse, ob Infamiam vitandam* -- *Farinacc. quæst. 10. num. 74.*, firmat hoc ipsum ita -- *Licet per mortem delinquentis ante Sententiam, & sic pendente Judicio, illud criminale finitur, quia Hominis memoria damnari non potest; potest tamen Hæres, si vult, pro purganda Innocentia Defuncti, & ad evitandam illius infamiam, instare, ut cognoscatur de Delicto, & Sententia desuper absolutoria feratur* -- Ejusdem sensus est quoque *Struvius dissert. Crim. cap. 10. num. 4.*, ibi -- *Vel si Hæredes pro Infamia Defuncti, & Inquisiti purganda, procedere vellent, Quod & ipsis non denegatur* -- *l. 31. §. 2. ff. de adim. vel transfer. Legat. CUM SEMPER HÆREDUM, TALI CASU INTERSIT.*

Et cum aliis id ipsum firmat *Bonfin. dict. cap. 79. num. 65.*, ubi limitando regulam inquit -- *Limitatur septimo, ut quamvis morte aboleatur delictum, non tamen prohibitum sit hæredibus Defuncti ad purgandam Infamiam, & tuendam illius Innocentiam, petere, & instare, ut cognoscatur de crimine, & deinde super eo Sententia absolutoria feratur* -- & hanc Sententiam profitetur etiam Sac. Rota Romana, ut videre est *decis. 29. num. 9. ad 13. part. 16. Recent.*, ibi -- *Minus evitari potest purgatio attentatorum sub prætextu, quod Sententia Criminalis non indigeat revocatione, utpote extincta per mortem Frescobaldi, juxta Text. in leg. Defuncto ff. de Publ. Judic. Nam quidquid sit de pœna Corporis afflictiva &c. Non tamen mors liberat ab interesse busfali &c. neque abstergit offensas per impicta crimina inflictas tam æstimationi, & famæ Defuncti, quam consequenter omnibus de Agnatione, quorum propterea interest pro conservatione honoris familiæ memoriam Defuncti ab omni vulnere vindicare, ita ut per absolutoriam, & cassationem processus Posteris appareat Defunctum non commisisse delictum.*

Ex quibus Sac. Rotæ verbis palam est nequidem necessarium esse, quod compareant Heredes, sed satis superque esse, quod instent Consanguinei pro vindicanda æstimatione, & fama Defuncti, simulque totius familiæ, quæ in honore læsa ex delicto, seu condemnatione videri possit, Imo quod etiam *Extranei* ad id comparere possint, admittique debeant, tradunt *Cyrill. Fulgeon. in Sum. Crim. par. 2. Rubr. 28. §. 2.* ibi -- *Extranei etiam ad Defuncti memoriam purgandam admitti debent* -- *Farinac. dicta quæst. 10. sub num. 74.*, *Ayllon. ad Gomes. de Delict. dicto cap. 1. nu. 83.*; Et rationem optimam hujus theoricæ affert idem *Gomes. dicto cap. 1. sub num. 83.*, quod scilicet *Favor liberationis hoc operatur, sicut alios plures effectus, & singularitates operatur* -- cui consentiunt Additionator *Ayllon. eodem num. 83.*, *Farinacc. dicta quæst. 10. sub cit. num. 74.* affirmatque hoc etiam esse privilegium defensionis, *Guazzin. ad Defens. Reor. defens. 29. cap. 4. n. 29.*, ac rursus *defens. 33. cap. 26. num. 7.*, ubi in fortioribus Terminis Bannitorum, quibus ostant Bullæ Summorum Pontificium, ne contumax in contumacia defunctus audiretur, quod adhuc *Hæredes, Consanguinei*, & alii *attinentes* audiantur pro honore familiæ, & quod ita *passim in Sac. Consulta* observatur, & ipse *etiam millies obtinuit, & observari vidit.*

Quæ si procedunt post sequutam Accusationem, & cœptam Inquisitionem, posito per assumptas probationes defuncto inter Reos, utique a fortiori procedere debent post latas Sententias, quibus imposita delicta canonizata sunt, & pœnæ impositæ fuerunt Inquisitis, quorum mors supervenit; Post Sententiam enim condemnatoriam, post mortem Rei potest quidem cessare pœnæ inde sequuta injunctio; Reliqua autem omnia, quæ sint consequentia ex lata Sententia, ut honoris, & æstimationis læsio, Partis reintegratio, Bonorum ablatio cum similibus firma remanent, utpote quæ sunt inclusa judicio, sunt sequelæ Sententiæ, & sic neque morte pereunt, ut habemus per *Textum in Leg. unic. ff. si penden. appellat. mors intervenerit vers. Quamvis pendente*, & alios adductos *per Ossac. dec. 149. n. 4. & 5.*

Dubitari nec potest, quod in hypotesi nostra honoris læsio, seu infamia ex Accusatione, & Sententia adversus Reos lata suborta sit; Incipiendo enim a *Machellio* is per Sententiam latam die 20. Decembris

bris 1751., in pœnam Triremium per Quinquennium condemnatus est; & ecce quod infamiam contraxit, quæ ex hac pœna sequitur, & infixa remanet etiam exacto tempore pœnæ, ubi in specie remigationem condemnatus exercuit, ut in præsenti, juxta ea, quæ late de hac pœna tradunt *Calderò decis. Crimin. 70. sub num. 6., Bonfin. ad Bannim. cap. 52. a num. 48. ad 52.*; Alter vero nempe *Bartholomæus Gandolfi* accusatus est de Rapina, & sic Furto, quod per se suo titulo irrogare infamiam certum est, *ex litterali Textu in Leg. Furti 6. ff. de his, qui notant Infam.* & condemnationem passus est ad pœnam Operis pro tempore arbitrio subeundam; unde tam attento titulo, quam attenta pœna, contraxisse infamiam certum est, at de pœna est *Text. in Leg. Ad tempus Cod. ex quib. caus. infam. irrogat.*, & probat *cit. Bonfin. cap. 52. n. 50.* cum ibi concordan.

Et hoc quoad primam vivissimam rationem prosequendæ Appellationis Causæ. Altera vero accedit, quæ pariter communi calculo admissa est, & oritur ex interesse, quod ex causa terminanda prætendi Jure potest a defunctorum Reorum Hæredibus. Quoties enim considerari potest, quod Hæredum intersit condemnationis injuste sequutæ revocationem obtinere, certi item Iuris est, quod iidem Hæredes admitti debent ad Causam prosequendam, ut docent *Text. in d. Leg. unic. ff. si pendent. appellat.*, & *ibi Gloss. verb. in reddendis* ibi -- *Non propter pœnam corporalem, quæ jam mortuo appellanti imponi non potest, sed propter bona sic* -- *Caball. resol. Crim. cas. 298. num. 30.* ibi -- *Licet mortuo Delinquente sit extinctum Crimen quoad Personam ipsius, tamen hæredes Rei pro eorum interesse, & pro purganda infamia Defuncti, possunt petere, quod procedatur ad Sententiam, & declaretur Defunctum non commisisse delictum* -- *Scaccia de Sentent., & Re Judic. Gloss. 14. quæst. 25. num. 82.*, ubi sic -- *Restringe secundo generaliter, ut quamvis Reus accusatus liberetur per mortem quoad personam; tamen Hæres pro suo interesse, & pro purganda infamia Defuncti, potest petere, quod declaretur Defunctum non commisisse delictum* -- *Francis. Marc. decis. Sen. Delphin. 757. num. 2.*, ibi -- *Reo mortuo Hæredes possunt prosequi pro eorum interesse, & pro purganda infamia Defuncti per Textum unicum in int. Leg. Filia §. Seja ff. de adim. Legat. secundum Bald. in Leg. 1. Cod. ex delict. Defunct.*, & *per Alex. de Imol. in addit. ad Bartol. in Leg. ex Judiciorum ff. de publ. Iudic. Quin Hæredes possunt petere, quod declaretur Defunctum non commisisse delictum*, & plenius *Bonfin. dicto cap. 79. num. 68.*, ibi -- *Octavo limitatur cohærenter ad præcedentem limitationem, ut non sit interdictum Hæredibus Defuncti PRO REPETITIONE DAMNORUM, ET EXPENSARUM prosequendo Judicium, petere, & obtinere revocationem Sententiæ injustæ, & sic pro Interesse Civili.*

Quantum hic interesse sit infelicium Defunctorum eorumque Hæredum facile constat. Nam de ingentibus sumptibus, qui fieri debuerunt occasione tantum primæ Instantiæ, atque instruendæ appellationis, ita ut inde eorum Familiæ in Pauperiem redactæ sint, liquet *ex Summario &c.*, & suo loco, & tempore plenius verificabuntur. De Damnis vero in genere dubitari non valet, quia agitur de Viris, qui suis operibus quotidianis victum sibi, suisque parabant Familiis, Machellius enim Cauponam in communi Sibani exercebat, in qua vini mercimonium faciebat, & hospitabatur advenas, ut patet ex toto Processu contra ipsum compilato. Alter, nempe Bartholomeus Gandulphi e communi nuncupato -- *Del Tole* -- consimilem exercebat in eodem loco artem, idemque mercimonium, unde posita injustitia, quæ in propositione Causæ ostendetur evidentissima ex juribus jamdiu paratis, sequetur profecto, quod sit locus non solum refectioni Expensarum, sed etiam Damnorum, quæ injuste accusato, & injuste condemnato omnino reficienda sunt, etsi præsumptus tantum, & non apertus, ac verus Calumniator dicendus sit, ex late deductis *per Farinac. quæst. 16. num. 13.*, & *14.*, ubi de Accusatore, Instigatore, & quovis Fisco adhærente *Calvin. de æquit. l. 2. cap. 171. n. 5.*, & relatis, *Dolf. alleg. 48. n. 6. to. 1.*

Nihilque refert, quod in Causa adsit mixtura Contumacis. Nam distinctissimæ, & dividuæ, ac prorsus separatæ sunt Sententiæ, quæ in Causis hisce prodierunt, & in iis nulla ratio de Contumace habita est, unde ista mixtura merus prætextus est, nihil influens ad præsentem inspectionem; & sicut nullatenus retardavit eadem mixtura, quod Sanctissimi Domini Nostri clementia condemnati in dictis Sententiis admitterentur ad sua Jura deducenda in hoc Supremo Tribunali in gradu Appellationis, ita retardare non debet, quod Appellatio per eorum Hæredes prosequatur. Non enim instruitur Causa nova, sed Hæredes pro eorum interesse, & honore vindicando in statu, & terminis illam prosequuntur, prout de Iure ipsis licitum esse superius demonstratum est.

Quid quod nonne tantum studium prosequutionis, impediendæ ex adverso adhibitum, ostendit agnitum malum Ius, quod Pars adversa, & Fiscus in ea fovent? Profecto ita nos edocet Litera *Textus in Can. Christianis in fin. 11. quæst. prima*, ibi -- *Qui Judicium refugit, apparet eum de Iustitia diffisum* -- & sic admonet *Rota dec. 225. n. 18. p. 10. rec. dec. 689. nu. 8. cor. Caprar. dec. 3. n. 1. de donat.*, & *dec. 1. nu. 2. de falsit. cor. Card. Falconer.* Quare &c.

I. Andræas Scaramutius Paup. Adv.
Philippus Barberius Proc. Paup.

Responsio pro Fisco, & Adhærent.

Bononien. Extinctæ Appellationis.

ILlustrissime Domine. Quamvis in præcedenti mea satis occursum sit Adversariis objectis, quibus nixus contumax *Antonius Mazzetti* aliorum velamine, & in præsenti Causa personatus, mordicus, sed infeliciter probare contendit, Ius superesse Hæredibus *Petri Macchelli*, & *Bartholomei Gandolphi*, interpositas prosequendi appellationes duplici figmento, TUM ad assertam Defunctorum infamiam purgandam, eorumque mente conceptam Innocentiam detegendam, ut se habet *contrarius Restrictus §. 13.*, & *seqq.* TUM ad excogitatas expensas, & imaginaria damna repetenda, ut prosequitur *in §. 19.*, & *seqq.*, nihilominus ad ea magis removenda æquivoca, quæ forsan, ex depravato Juris Justinianei intellectu, erumpere possent, quæque obscuram Juris dissonantiam, quorumdam Interpretum culpa, prima facie redolere viderentur, ad desuper probandum, quibus in terminis conveniunt ex adverso positæ thæses, quibusque innituntur principiis, allegata in dicto restrictu doctorum placita, quo-

quorum ingenuus, & verus ſenſus non aliunde petendus, niſi a primævis Juris elementis, & a b antefignana auctoritate, qua præcitati Doctores moventur: utrumque ſupra poſitum argumentum iterum examinari revocandum exiſtimo.

§. I.

Tranſeat Facti ſeries, cum non Facti, ſed Juris ſit quæſtio, quod in *dicto* §. 13. inſimulatur, *ad primam* eorum intentionem fovendam auctoritate Textus in *Leg. Filio* §. *Seja ff. de adimend. Legat.*, prorſus in concreto caſus inapplicabile noſcitur, ſi ſedulo, quid dixerit Legislator, qua occaſione, quo intuitu, qua mente, quibuſque in terminis loquutus ſit, perſpiciatur juxta Pauli Sententiam *in Leg.* 19. §. 1. *ff. ad exhibend.* — *Non oportet* (Conſultus inquit) *Ius civile calumniari, neque verba captari ſed qua mente quid diceretur animadvertere, convenire*; quoties enim, minime innetur, num propria intentio, & legum latoris mens negotio de quo agitur apta fuerit, numque ex ea motum Judicium decidi, & definiri debeat, legis ſenſus adeo inflectitur, pervertitur, & depravatur, ut non amplius interpretatio, ſed peſſima nuncupetur Juris corruptela, ut de ſimili corrupta Legis interpretatione inter *Sextum Cecilium I. C.*, & *Favorinum Philoſophum*, loquitur *Gellius lib.* 20. *noctium atticar. cap.* 1.

Profecto inquam *Iuris conſulti Scævolæ* reſponſum (ex quo citatus Textus *in dict. l. filio* depromptus eſt) cum alium minime patiatur intellectum, & ſenſum, niſi, poſſe hæredes, Defuncti innocentiam civiliter excipiendo, detegere ad effectum ſe liberandi a legati præſtatione, quod in Teſtamento ab Accuſata Teſtatrice Seia Accuſatori relictum fuerat, *ut latius in dicta mea probavi* §. 21., & *ſeqq.*; neutiquam præfatæ legis ſenſus apud ſelectos viros applicabilis videtur in hæredibus *Macchelli*, & *Gandulphi*, cauſam minime habentibus Judicium proſequendi ad ſe liberandos ab aliqua bonorum ademptione, ſive alia exſolvenda pecuniaria pœna per Defunctos contracta; quippe fundamentaliter ejuſmodi eorum intereſſe in terminis præſentis controverſiæ ſilet, ut ad rem optime reſpondit *Baldus in Leg.* 1. *Cod. ne ex delict. defunctor.*, & ſucceſſive *Alberic. in d. Legis repetitione*.

Et quamquam corrupta primæva Juriſconſulti mente, abjerint nonnulli in confuſam, & ambiguam Legis interpretationem, onus alterum more pecudum inſectando, quin ad primæva Juris proſpicerent, indiſtinctam firmantes thæſim, poſſe hæredes ad defuncti infamiam purgandam, ejuſque memoriam conſervandam in publicis inſtare Judiciis, quin ſuperadderent anteſignanam, & præcipuam bonorum quæſtionis circumſtantiam; quin diſtinguerent crimina, quæ infamiæ labe Defunctos inficiant; quæque ſupplicia ejuſmodi indigeant purgatione, facile tamen diſſertiſſimi Judicis eſt, an Pragmaticorum error, an ve Juris vera interpretatio hæc dici poſſet; quanti inſuper hujuſmodi errantium Interpretum turba moveat, cum eorum opinionibus, ipſamet digladiatur originalis Sententia, quam fundamentaliter allegant, ad tradita per Textum in *cap. licet ex quadam de teſtib.*, *Tuſch. practicar. Iur. concluſ. tom.* 2. *liter. D. concl.* 544. *per tot.*, & *Ioan. Otton. Tabor. in theſaur. Iuriſprud. lib.* 4. *cap.* 43. §. 2.

Attendendi propterea minime merentur, aut ſaltem eorum dicta juxta Legis ſenſum conciliandа, unde conſarcinati ex exadverſo Doctores *in d.* §. 13. ex indigeſtis eorum verbis, & perfunctoria eoruqnutione, non aliter procedere poſſent, niſi *ubi ageretur de damnanda Defuncti memoria, ſive aliter infamia irroganda per ſuſpendium cadaveris, aut infamem pictutam publice affigendam*, eo quod in his caſibus tum memoria læderetur Defuncti, tum quoque ſucceſſores in bonis, & fama læſionem paterentur; Cæterum ſecluſis his caſibus, & propius in facti ſpecie, in qua penitus hæc ſilent, prorſus inapplicabilis eorumdem Doctorum ſententia videtur; Nam refragantur apertiſſima Juris quirita elementa, quibus edocemur, omnem Infamiæ labem, quamlibetque ex crimine prodeuntem maculam ſimul cum ipſa morte extingui, læſæ majeſtatis facinore excepto. Textus eſt expreſſus in *Leg. Is qui ff. ad L. Iuliam majeſtat.* — *Is qui in reatu decedit* (ſunt verba Domitii Ulpiani) *integri ſtatus decedit, extinguitur enim crimen mortalitate, niſi quis forte majeſtatis crimine Reus fuerit: Nam niſi hoc crimen a ſucceſſoribus purgetur, hæreditas fiſco vindicatur.*

Hinc ex diſpoſitione ejuſmodi Textus, fortius comprobatur, hæredes, nonniſi in crimine majeſtatis læſæ, Defunctorum innocentiam purgare poſſe, ad evadendam bonorum ademptionem, quæ fiſco ex ſceleris atrocitate vindicatur, cumque legis lator hujuſmodi taxativa loquutus ſit, unice ſucceſſores in dicto crimine admittendo ad defuncti facinus purgandum ratione ademptionis bonorum, & juxta terminos *Textus in Leg. unic. ff. ſi pend. lent. appellat. mor. interv.*, & *in Leg.* 3. *Cod. eod. titul.* (ut in dicta mea dixi), in cæteris, in quibus de bonorum ademptione minime agitur palam eſt, ejuſmodi audientiam ſucceſſoribus denegaſſe, ſi quidem Legis, lator, ubi voluit, expreſſit: ubi noluit, omiſit Textus *in Leg. Commodiſſime* 10. *ff. de lib.*, & *poſthum. cap. inter corporalia* 2. *de tranſlat. Epiſcop. Ioann. Otton. Tibor. in theſaur. Juriſprud. lib.* 3. *cap.* 8. §. 3., & 4.

Quin ex adverſo aliqua effingi poſſit infamia prætextu pænæ, eo quod *Macchellus* ad triremes damnatus ſit; *Gandulphus* vero rapinæ cauſa, ad arbitrarium opus, prout in dicto Reſtricto *obiicitur* §. 18.; Nam ultra quam quod contradictione non vacat poſita propoſitio, quæ infamia hujuſmodi notat damnatos, ut latiſſime probant *Camillus Borellus conſil.* 52. *num.* 32. & *ſeqq.* & *Aloyſius Riccius dec.* 119. *per tot.* demonſtrantes triremium pœnam in locum antiquæ deportationis ſucceſſiſſe, quæ infamiam non irrogabat; quatenus ea concedenda eſſet, tunc infamiæ labem contraxiſſent iidem Macchellus, & Gandulphus, quoties poſt completum remigationis, & reſpective operis tempus deceſſiſſent, juxta literalem diſpoſitionem Textus in *l. ad tempus* 6. *C. ex quib. cauſis infam. irrogat.*, ubi loquens Imperator de damnatis ad temporale publicum opus, inquit, *damno infamiæ poſt impletum tempus ſubiicitur*; cumque ab humanis erepti fuerint antequam operis publici tempus complerent, prorſus ab omni infamiæ nota immunes exiſtunt, habito reſpectu tum ad crimen, tum etiam ad pænam, vi argumenti a contrario legis ſenſu, quod fortiſſimum eſt, *leg.* 1. §. *Hujus rei ff. de offic. ejus, cui mand it &c. l.* 2. *C. de condit. inſert. cum ſimilibus*: proinde Legislatore quamlibet infamiæ maculam ab hujuſmodi Damnatis eradicante per illorum interitum, nil habent Succeſſores ad proſequendum Judicium infamiæ purgandæ figmento, quæ ſimul cum morte evanuit, *argum. Textus in l.* 1. §. *Hæc actione* & *ibi Bartol. ff.*

si qui T. st. lib. est, & in l. ejus qui in provinciis & ibi DD. ff. si certum petat.

Hec magis in facti specie potissimum urgent, attenta appellatione nomine dictorum *Macchelli*, & *Gandulphi* interposita, quæ penitus, pendente Judicio, quod eorum morte expiravit, ab omni infamia eos exemit, licet pro furto, aliisque famosis criminibus damnati essent, ut annuit *Domitius Ulpianus in leg. furti 6. ff. de his qui notant. infam.* ibi -- *Sed si furti, vel aliis actionibus famosis, quis condemnatus provocaverit, pendente Judicio, nondum inter infames habetur*, & consentanee Imperator *in leg. 4. C. si pendent. appellation.* ibi -- *Pendente appellatione concessit in fatum, honoris ejus quæstio finita est*: quemadmodum enim hi, dum in humanis erant, ab omni, & quacumque infamia, etiam ratione pœnæ immunes extitere, signanter ob interpositam eorum nomine appellationem, ita post mortem hanc eamdem maculam contrahere minime potuere, quæ simul cum crimine, & pœna siluit, ut allegatis Juribus prædictis, docet *Sebast. Medices in tractat. mors omnia solvit conclus. 54. nu. 148.* ibi -- *Infamia solvitur morte, adhæret enim Personæ, & sequitur eam, sicut lepra leprosum, sic remanet infamiæ causa extincta, quia per obitum cessat.*

Propterea nulla existente in dictis hæredibus causa nec minus colorata, ad prætendendam perperam excogitatæ Defunctorum infamiæ purgationem, quam neutiquam in abstracto, multoque minus in concreto casus Defuncti Macchellus, & Gandulphus contraxerunt, nonnisi incassum, imaginarioque hoc prætextu movetur Contumax Mazzetti, extinctas reviviscere appellationes, Fortius quia hujusmodi labem nec minus in dictos hæredes, & filios effingere poterit, tum ex rationibus in dicta mea deductis, tum quia minime in Descendentes transfunditur, quod nunquam fuit; ne quæstio daretur super non ente, primævis refragantibus Juris elementis ad *Textum in l. si unus 27. §. 4. versic. ante omnia ff. de pactis.*

Porro inapplicabiles prorsus dignoscuntur ex adverso allegatæ Doctorum auctoritates, non tantum quia deficit in facti specie infamiæ labes, quam per Innocentiæ tuitionem purgandam, ipsi supponunt; verum etiam quia asserta *hæc infamiæ purgatio* non aliter procedere posset, nisi in casibus antea expressis, cum nempe de *memoria defuncti damnanda, ageretur, sive aliter de pictura infami publice, & in opprobrium affigenda, aut de suspendendo Cadavere*, alioquin gratis admittenda esset infamiæ purgatio, ubi hæc deficerit, quod ridiculum esset asserere, quod ut magis evidentissime pateat; quæso eorumdem Doctorum verba exquiramus.

Bossius enim, qui post toto cælo diversum allegatum *Text. in d. l. filio §. Seja*, primo adducitur, loquitur in terminis *posse hæredes instare pro fama, & honore Defuncti*; ita pariter se habent Bajardus *Pro evitanda infamia Defuncti, & conservanda ejus memoria*; Peregrinus -- *Ad purgandam infamiam, quæ publice contra Defunctum laborat*; Gomesius -- *Pro evitanda infamia Defuncti, & conservanda ejus memoria*; Additionator Ayllon -- *Ob infamiam vitandam*; Farinace. -- *Pro purganda innocentia Defuncti, & ad evitandam illius infamiam*, Struvius -- *Pro infamia Defuncti purganda procedere vellent*; Cirillus Fulgeon. -- *Ad Defuncti memoriam purgandam*; Bonfinius -- *Ad purgandam infamiam, & tuendam illius innocentiam*; & Rota (quæ tamen incidenter, & in alium sensum loquuta est) *interest pro conservatione honoris familiæ, memoriam Defuncti ab omni vulnere vindicare*, allegans ad hunc effectum præcitatum *Textum in d. l. filio §. Seja.*

Ultra quam quod in *contrario Restrictu §. 15.* integer sensus, & verba *Rotæ in dec. 29. nu. 9. & seqq. part. 16. recent.* fideliter descripta minime fuere, sed mutilata, ubi deventum est ad verbum *interesse bursale &c.* in circumstantia substantiali, qua eadem Rota mota fuit, quæque cessat in facti specie ibi -- *Minus evitari potest* (sunt ejus integra verba) *purgatis attentatorum sub prætextu, quod sententia criminalis non indigeat revocatione, utpote extincta per mortem Frescobaldi juxta Textum &c. nam quidquid sit de pœna corporis afflictiva, aliisque Fisco applicandis, non tamen mors condemnati loberat ab interesse bursale civili* INGENTIS SUMMÆ, AD QUOD IN SENTENTIA CONDEMNATUS FUIT FRESCOBALDUS *ad favorem ipsius Belloni, pro quo ipse, vel ejus hæredes agere possunt, etiam Frescobaldo Defuncto, contra ejus hæredes, juxta Doctrinam Bartol. &c.* utique in his terminis nunquam controversum est, posse hæredes ad evadendam pecuniariam mulctam, etiam defuncto condemnato, jura eorum experiri, & judicium prosequi, prout distinguendo pœnas corporales a pecuniariis mulctis, sive bonorum ademptionibus latius ad verum sensum legis probavi in *d. mea §. 1.*

Sane vero præallegatos Doctores, nonnisi in superius expressum sensum intelligi oportere, ratio ipsamet suadet, & fundamentalis, sive antesignana doctrina, qua ipsi moventur; Quippe omnibus perlustratis, traditam thesim non aliunde firmare moti sunt, nisi ex adducto Mutii Scævolæ responso *in leg. filio 31. §. Seja*, quod primo *Baldus* ad verum & sincerum Legislatoris sensum, commentatus est, ut alibi demonstravi; Hinc si postmodum in aliis corrupte prosilierit Pragmaticis, arbitrarie addentibus, quod lex minime inquit, neque statuere intellexit, liceat cum *Antonio Fabro* exclamare *de error. Pragmat. dec. ad 37. error. 7.*, ibi -- *Interpretum inscitia eo usque progressa est, ut omnia de quibus dubitant, quantumlibet certa sint, & ex Juris ratione indubitata, faciant arbitraria, non arbitraria vero illa sola in quibus errant.*

Cujus erroris causam perbelle explicat *Udalric. Zasius in repetit. leg. 2. §. 47. ff. de offic Iudic. post num. 28.* -- *fit plurimum* (inquit) *ut opiniones, quæ communes appareant, non veritate, sed ex favore eorum conspiratio pandeant, non nunquam enim negligentia in causa est, ut dum quæ ab aliis scripta sunt sine altiori inquisitione aliis traditur, & illi aliis, & ita deinceps facile evenit, ut opiniones communes oriantur, & sic ut olim in palestris primus cursu defatigatus lampadam sequenti dedit, & ille alii, ita fit ut DD. consulta eorum non tam ex animi ratione verisque fundamentis, quam ex alienis vocibus colligantur.* Merito non ad Doctorum computum, ut voluit Imperator Valentinianus *in Cod. Theodos. sub tit. de respons. Prudent.*; sed ad legis præscriptum, & mentem intuendum esse, statuit Justinianus *in leg. unic. §. 6 Cod. de veter. Jur. enucleand.*; quippe nil magis præstandum est (inquit *Senec. de Vita beat. cap. 1.*) *quam ne pecorum ritu sequamur antecedentium gregem, pergentes, non qua eundem est, sed qua itur.*

Usque adeo si ad exuberantiam demonstratum est assertam infamiæ labem nec in defunctis, nec in successoribus, signanter in facti specie contractam fuisse,

tum

tum ratione criminum, tum non expletæ causa corporalis pœnæ, tum demum ob subsequutam provocationem, potissimum etiam quia de Nobilibus non agitur Personis, sed suapte natura vilibus, & aliqua apud Gentes turpitudine notatis, ob cauponariam artem, quam uterque Macchellus, & Gandulphus ex professo exercebant, quiescat animus Mazzetti ad hanc insulsam, & perperam excogitatam prætensionem fovendam, & fortius quiescat ad absurda vitanda; siquidem absurdum esset, ut defunctorum hæredes, prorsus silente infamia publicum prosequerentur Judicium, & impari colluctatione cum fisco certarent, mente concepto, & specioso innocentiæ tuendæ figmento, potius ad illud defaticandum, & desuper ad elusorium reddendum finem Judicii, quatenus pro severiori criminis expiatione pronunciaretur, quia deficeret Reus ad corporalem subeundam animadversionem.

Absurdum insuper, ut contumax callida hac arte, hæredum nomine, propriam prosequeretur causam, ut evidentissime in casu de quo agitur, constat; Quis enim ingentes expensas erogat ad hujusmodi causarum ruitionem Iforte Macchelli, & Gandulphi successores, tam extrema inopia laborantes, ut nec lapidem movere valeant? Minime: Mazzettus est iuquam qui illorum nomine, & personatus omnia peragit, & libenti animo impensas profundit, ut propriam, non defunctorum tueretur causam, quod an sit tolerandum in conspectu Principis, & ad elusionem Apostolicarum Sanctionum differtissimus Judex ex se ipso definiet. Et licet quandoque ex comperta Innocentia Rei, qui capitale passus jam fuerat supplicium, Marmorea inscriptio practicata sit, ut in casu relato *a Raynaldo*, & *Bonfino*, id tamen ex mero Judicis Officio, & absque instantia prosequutionis Judicii practicatum fuisse, constat apud eosdem Doctores.

Nec defensionis favor movet, ut ex adverso circumfertur §. 16.; Loquitur enim *Guazzin. d. fect. 29. cap. 4. post num.28.* ad effectum demonstrandi homicidii impunitatem, & Jure permittente admissi, prout in his terminis quoque loquuntur *Francisc. Marcus*, & *Eugen.* per eum allegati; Utrumquam quod in casu relato a dicto *Eugen. consult. 21. tom. 1.* agebatur Judicium ab hæredibus non jure actionis, sed per viam exceptionis, ad pœnam, pecuniariam evitandam, inquam defunctum incidisse prætendebatur; per successores solvendam: unde in hunc sensum doste, & sincere allegavit præcitatum Textum in *dict. l. filio* §. *Seja*. Porro exempla quæ ex *eodem Guazzino* mutuantur, gratis in dicto §. 16. allegantur. Nam prælaudatus Auctor loquitur in terminis prorsus diversis a facti specie, nempe -- *Quod pro honore familiæ possint Consanguinei*, & *Attinentes insurgere ne Bannitus pro Fractione pacis pingatur in loco publico*, desuper recensendo casus, in quibus Consanguinei appellarunt ab ea ignominiosæ pœnæ parte. Hinc quemadmodum per me numquam inficiatum est, imo permissum posse in hoc casu hæredes instare ad tollendam hujusmodi ignominiosam picturam; ita cum dissimillimus sit ille casus ab eo de quo quæritur, nescio quod nam fundamentum ex hoc percipere valeant Adversarii.

Gratis igitur in §. 17. *contrarii Restrictus* Partis reintegratio numeratur inter ademptionis bonorum causam, de qua loquitur citatus Textus in *leg. unic. ff. si pendent. appell. mor. interv.*; ut namque in dicta mea probatum est, Juris consultus Macer limites non egreditur confiscationis bonorum, sive ali-

ter pecuniariam pœnam per hæredes solvendam iuxta sensum, de quo loquitur *Osasc.* ibidem allegatus in *decis. 149.*, ex gratia videndus. Cum enim Legislator limites ademptionis bonorum non egressus sit in dicta *leg. unic.*, nec pecuniariam ultionem *in leg.* §. *Seja ff. de adimend. legat.*, Nobis alia cingere a Jure omissa licitum haud est, potissimum quia, si de litis sumptibus, sive aliter de Accusati reintegratione, quo ad passus in publico Judicio expensas disponere voluisset, utique non omisisset, ad Textum *in cap. nonne de præsumpt. in leg. cum Prætor. 12. ff. de Iudic. in leg. 22. ubi Anton. Faber. ff. de legib.*, & *in leg. ait Prætor. 7.* §. *10. ff. de minor.*

§. II.

Primo Contrariorum confutato argumento, alterius, quod assertum hæredum interesse prospicere jactitatur, inefficacia facile dignoscitur, si sedula mentis acie expendatur ex adverso effiagitatum objectum *in* §. 19., neutiquam in facti specie applicabile esse; Siquidem vera, & propria *interesse* significatio, de qua loquitur Textus in *Leg. unic. ff. si pend. nt. appellat. mor. interv. in d.* §. 19. allegatus, diversum ab eo, quod subtiliter prætenditur, intellectum habet; apertissimis enim, non ambiguis verbis illud a Jure Consulto in d. *L. unic.* expressum fuit unice quo ad bonorum publicationem; imo ne diversa sequeretur interpretatio, quoties bonorum publicatio desineret, subdit -- *Nullius autem interest, cum sine ademptione bonorum relegatus est*, quæ negativa dispositio prorsus assertam publici Judicii prosequutionem ab hæredibus excludit, pro prætensa reintegratione expensarum, sive repetendis litis sumptibus a Defuncto erogatis. Nam ubi legis verba sunt clara & aperta, conjecturales, & excogitatas non admittunt interpretationes, *Cap. ad audientiam 12. de decim.*, *cap. porrò de privilegiis*, Imo semper ad cogitatum restringi, & non ultra extendi debent, *Leg. 16. ff. de testam. tutel. Cujac. ad Leg. 3.* §. *penult. ff. de adimen. Matthias Vesembec. consil. 28. num. 2. lib. 1.*, eo quia Legis verba in specie, & de eo, quo prolata sunt, non generaliter sunt intelligenda, *Textus in Leg. 59.* §. *final. ff. ad S C. Trebellian. Otton. Tabor. in thesaur. Iurisprud. lib. 19. cap. 8.* §. *9.*, & *32.*

Atque ita præcitatæ *Legis unicæ* sensum a Legislatore limitatum, & unice restrictum, quo ad publicationis bonorum interesse, præponderatum fuit *a Glossa*, aliisque DD. in *d.* §. 19. inapplicabiliter adductis. Quod ut evidentius pateat tum *Glossæ*, tum *præcitat. DD.* integra verba revocanda veniunt; *Glossa enim in d. Leg. unic. verbo reddendis* ita se habet -- *Et tunc non propter pœnam corporalem, quæ jam mortuo appellante imponi non potest, sed propter bonasic, SI EXPRESSE in Sententia continebantur, alias nec in bonis durat*; cumque in Sententia qua damnati fuere *Macchellus*, & *Gandulphus*, nec minimum de bonis verbum adjectum liqueat; non nisi gratis, & extra casum auctoritas *Glossæ* allegata fuit.

Caball. vero in *resolut. crimin. cas. 298. num. 25.* & *seqq.*, quæstionem movens an audiendi hæredes essent quoties defuncto Reo, Fiscus ad bonorum publicationem, sive distandam pecuniariam pœnam contra Defuncti successores devenire vellet? *n. 29.* inquit -- *Illud profecto sciendum est quod mortuo Reo antequam ad Sententiam condemnatoriam contra*

ejus hæredes deveniatur, vocandi sunt dicti hæredes, & audiendi, si forte vellent Defuncti innocentiam ostendere, & in hunc sensum subdit *num.30.* verba, quæ in contrario restrictu recensentur, nempe quod possent hæredes pro *eorum interesse*, & pro purganda infamia Defuncti petere, ut procedatur ad sententiam, & declaretur, Defunctum non commisisse delictum, ad effectum, inquam evadendi pænam pecuniariam, ad quam damnandi essent ex crimine defuncti; vel quoties molestandi ipsi non essent, sed ad evadendam bonorum confiscationem, prout ipsemet *Caballus* antea se explicavit in *centur. 2. cas. 137. num. 9., & 10.*

Ita quoque in terminis criminis læsæ majestatis, cum ageretur de bonorum confiscatione, sive damnanda memoria defuncti, loquitur *Foller. in practic. crimin. part. 6. princip. num. 10.*, & ibi *Baldassar. de Angel. in addit. num. 30., & seqq.*, *nec non Baldus in consil. 63. per tot.*; Quo vero ad doctrinam tum *Scaccia de Sentent. gloss. 14. quæst. 25. num. 8.*, tum *Francisc. Muti decis. 757. nu. 2.* pariter ex adverso in *d. §. 19.* allegata, cum fundamentum sumant a pluries memorato Textu *in Leg. filio §. Sin*, non de alio *interesse* intelligendi veniunt, nisi ad sensum ejusdem legis superius expressum; enim vero ex notissimis constat Doctores, aliam non recipere interpretationem, nisi secundum auctoritatem, quam allegant, ut pluribus allegatis inquit *Otton. Tabor. in thesaur. Iurisprud. lib. 4. cap. 43. §. 2.*, *& Rot. dec. 207. num. 45. par. 9.*, *& decis. 258. nu. 7. par. 16. rec.*

Demum nullo pacto applicabilis videtur detorta, ne dicam insulsa *Bonfinii* doctrina in *cap. 79. num. 68.* contra tot Jurium litteralem dispositionem firmare audentis, interdictum hæredibus non esse publicum & criminale Judicium prosequi, pro repetitione damnorum, & expensarum; siquidem cum id emittere moveatur auctoritate *Rotæ decis. 485. num. 5. coram Emeriæ* (quæ tamen in dicto contrario restrictu arcano silentio prætermissa fuit) quod dixit *Rota*, quibus in terminis loquuta est, in quo Iudicio civili, aut criminali, opus est demonstrare. Agebatur enim civiliter de quodam fideicommisso, quod per obitum cujusdam Helenę purificatum prætendebatur favore Fratrum de Burgonzonis: Hinc *Rota in d. num. 5.* ita respondit — *Nec relevat quod Helena obierit, adeoque fideicommissum prætendebatur purificatum favore prædictorum Fratrum, tum quia illius obitus evenit pendente lite, & post latas Sententias contendentes immissionem Fratribus super prædio, de quo agitur; adeoque non impedit, quominus prosequendo Judicium, Sententiæ revocentur, & declarentur injustæ ad effectum restitutionis fructuum, quos iidem Fratres illorum vigore, actualem possessionem prædii adepti perceperunt*; noverunt inquam Domini exadverso scribentes notabilem dissonantiam inter originalem Sententiam Rotæ, & insulse tradita per Bonfinium, consulto idcirco illam silentio præterierunt, ne magis ab eorum scriptis inepta Bonfinii dicta proderent.

Si namque *Bonfinius* animadvertisset, quod in civilibus causis ad differentiam causarum criminalium, nulla limitatio hæredibus præscripta est, motum prosequendi Judicium, imo expresse permissum juxta Textum *in L. 1. C si pendent. appellat. mor. interven.*, *& gloss. in figurat. casus in L. unic. ff. eod. titul.* ea ratione, quod in civilibus, omnes fere Causæ appellationum sunt tales, ut adversariis intersit, procedi in Causa appellationis, ut ex dicta Glossa innuit *Hieronym. Buccaron. de different. inter Iudic. Civil., & criminal. differ. 200. num. 1.* in ejusmodi manifestum delapsus minime fuisset errorem, Causarum civilium confundendo terminos cum publicis Iudiciis, in quibus separata, & distincta legis dispositio interponitur in *toto titulo ff.*, *& Codic. si pendente appellat.*

Sisteret jam calamus, nec ultra prosiliret ad mendicata, & undique inania magis diluenda contraria diffugia, nisi addendum ex abundanti superesset, nec quidem in facti specie, Ius præfatis Hæredibus inesse posse, prosequutionem appellationis effingendi adversus Fisci Adhærentem, pro mente concepta damnorum, & expensarum repetitione; Licet enim Dominus Jacobus Mazzetti accusationem instituerit tum contra *Machellum* ob passam nocturnam Vitium incisionem, tum adversus *Gandulphum* ob rapinam ab eo admissam, nihilominus tam gravia, & urgentia pro utroque crimine subministravit indicia, ut coacti fuerint Inquisiti ad Processum convolare defensivum ad effectum ea diluendi; Etsi infeliciter in hac parte succumbuissent, etenim in suo robore permanentibus Fiscalibus probationibus, condemnatoriam sententiam reportarunt, non obstantibus mendicatis, & undique suspectissimis depositionibus defensionalium Testium, quorum examen utique iidem Inquisiti non expostulassent, quoties Fiscus, sive Accusator in probationibus suis defecissent, ut ad sensum patet.

Qua præeunte innegabili facti circumstantia, prorsus inane suapte natura dignoscitur Judicium, quod hodierna tempestate insimulant prędicti hæredes ad effectum prosecutionem appellationis obtinendi; pręfata namque mente concepta actio pro repetendis assertis damnis, & expensis a Fisco Adhęrente utique plenariam Causarum discussionem in secunda instantia minime exquirit, dum ex se ipsa inepta promitur, esto per erroneum suppositum, quod plenariam Inquisiti absolutionem reportaturi essent vi defensivi processus in utraque Causa ad eorum instantiam expleti; præfinitum enim habemus, quod Accusator, quoties indicia subministravit minus etiam ad torturam sufficientia, ab omni relevatur præsumptæ calumniæ labe, & onere expensas, & damna reficiendi, quamvis Testes super indiciis deponentes reprobati fuissent ope Repetitivi, sive defensivi Processus, *Baldus in Leg. 1. n. 9 ubi Roman. nu. 20. Cod. de advoc. diversor. Iudic. Specul. in titul. de calumniat. num. 7. Laurent. Tenuin. in tractat. cautelar. cautel. 1. nu. 16. versic. Tertius est casus, Menoch. de arbitr. Judic. cas. 321. n. 31. Hended. consil. 96. n. 33. to. 1. & cum aliis, Guazzin. defens. 3. cap. 13. num. 24.*

Potissimum cum urgenti animi dolore motus, ob gravia, & notabilia damna passa movetur Offensus ad accusationem instituendam, prout in hypotesi experitur: in hoc namque casu, si quælibet suspicio, quodlibet coloratum indicium, simplex rumor, superabundat ad immunem eum habendum a quacunque prætensa præsumpta calumnia, & expensarum refectione juxta censuram Textus *in Leg. miles §. Mulier ff. ad Leg. Jul. de adulter.* ibi — *Nam si falsis rumoribus inducta, verisimile est deceptam eam fuisse, nihil vindicta dignum videri potest in Leg. 3. Cod. de calumniat.* ibi — *Non enim si Reus absolutus est, ex eo Accusator, qui potest iustam habuisse veniendi ad crimen rationem calumniator credendus est,*

& in

& in Leg. 1. §. Sed utique ff. ad S. C. Turpill. ibi -- *Si justum Accusatoris errorem reperierit, absolvit eum*, & latius probat *Mans. consult. 179. n. 18.*

Multo fortius hæc urgent in facti specie, siquidem probationes subministratæ per dictum Jacobum Mazzetti, adeo urgentissimæ, & convincentes fuere, ut non obstante Repetitivo, & defensivo, Curia principalis ad condemnationem devenerit prędictorum *Machelli, & Gandulphi*, juxta individualiter tradita per *Rotam Lucen. relata per Jacob. Balduec. ad Ramon. decis. 63. num. 46. tom.* 4. ubi probans, excusandum esse Querelantem a refectione expensarum, & damnorum, quoties justa concurrente accusandi causa, indicia licet levia subministrasset, inquit -- *Nihilominus hæc omnia bene sufficiunt ad inquirendum, cum etiam levia indicia sufficiant, & aliqua probabilis suspicio, ut scripserunt Bossius &c. Farinac. &c., & præsertim cum de hoc nunquam sit dubitandum, ut facti eventus comprobavit, quia Dominus Prætor non modo ad Inquisitionem, sed ad condemnationem quoque devenit.*

Propterea absurdissimum esset, ut appellationes damnatis *Machello, & Gandulpho* impartitæ ad effectum se tuendi ab impositis poenis corporalibus, nunc illorum hæredibus præsidium esse deberent ad inania, & insulsa promovenda, quæ non tantum in Jure, sed ex eodem facto prorsus dispelluntur; ad colorandam insuper ineptissimam, & undique vanam prætensionem, ut contumax Mazzettus hujusmodi velamine appellationis beneficio potiretur ad propriam tuendam causam; merito Fiscus, non quia malum fovet Ius, ut ex adverso gratis effingitur, sed ne supervacue defatigaretur in prosequutione Iudicii quod elusorium undique noscitur, & unice ad Contumacem tuendum callide conceptum detegitur a instantiam reviviscit pro appellationis extinctione, attento Appellantium interitu, ad Textum *in Leg. Unic. ff. si appellat. pendent. mor. interv. cum concordantibus* superius expressis.

Quare &c.

Io. Baptista Gallucci Adv.

Sequitur Votum in hac Causa.

Bononien. petitæ prosequutionis Appellationis.

Patre appellante a Sententia, pænam Corporis afflictivam dictante in Iudicio Criminali contra ipsum prolata, & in reatu, pendente Appellatione, defuncto; an & quibus in terminis liceat Filiis illam prosequi ad infamiam purgandam, pænamque Bonorum vitandam, & quid respondendum in casu.

VOTUM

Propter Crimen nocturnę Incisionis Vitium fructiferarum a Petro Macchelli in damnum Jacobi Mazzetti patratum, nec non pro nocturna ad damnum ejusdem sub figura Militum exterorum commissa Rapina a Bartholomæo Gandolphi, de mandato utrique respective dato ab Antonio Mazzetti, Curia Archiepiscopalis Bononiensis, condemnato in Contumaciam eodem Antonio Mazzetti mandante, ipsos quoque Petrum Macchelli, & Bartholomæum Gandolphi Tabernam Cauponariam, utrumque, cum propria Familia exercentes, & respective Mandatarios, in posse sui deventos, ser. ser. condemnavit ad poenam extraordinariam, ex iudiciis scilicet, tamquam negativos, illum Triremium quinquennalium, istum vero nempe Gandulphum, ad Opus pro tempore in Fortalitio Urbano. Interposita per utrumque ad Tribunal A.C., & annuente Sanctissimo Domino Nostro Domino Benedicto XIV. admissa de more appellatione, ea pendente, in fatum uterque concessit, nimirum Macchellus currente primo anno post ejus ad Triremes sequutam transmissionem, & Gandulphus in ipsis Bononiæ Carceribus, priusquam ad Arcem prædictam transmitteretur.

Institum fuit coram Me ex parte Filiorum, & Uxoris respective pro appellationis ejusdem prosequutione, tum ad tuendam Defunctorum famam, tum ad Bona Hereditatis eorum vindicanda; rem facile spinosam suspicari vetat nemo, atque ideo per quædam quasi paratitla differendam.

I.

Primo occursu -- bene cessuram quis forte putarit pro Instantibus, si Juris locus ex Scævola confidenter productus *in Leg. Filia §. Seja ff. de adimen. Legat.*, ubi post Sæjam de Mandato dato ad interficiendum suum Maritum Titium, (& sic de Assassinio, quod vocarunt Canones) a Privigno Titii Filio accusatam, & ante finem accusationis fato functam, adhuc fuit acta Causa, & strenue propugnata ab Accusatæ Hærede, cui alias pro tanto scelere iminebat (Casus aliter est parum absimilis *in Leg. Lucius Titius ff. de Jure Fisci*) Sæjæ Dotis, & Bonorum ademptio, necnon Legati ex Hæreditate illius solutio favore Privigni Accusatoris, si iste vicisset -- *pronunciatum est, Patrem Titii scelere Sajæ non interemptum* -- si, inquam, is Juris locus a *Baldo in Leg. unic. num. 11. Cod. de Delict. Defunctor.* obiter allegatus, sique Jure Consulti, qui in eo, *Baldum*, & unus post unum, alter alterum sequuti, sese fundant, probe faverent hodiernæ Instantiæ.

At quoniam Casus, de quo in ea *Leg. Filia §. Seja* alio respicit, & toto aberrat Cælo ab eo, de quo agitur, ac DD. prædicti non loquuntur, nec loqui intelligi debent, nisi juxta terminos, quibus inhærent, ejusdem scilicet *Leg. Filio §. Seja*; propterea haud temere visum est mihi, quantivis pretii loco cæteroquin habenti, ornatissimam, plurimaque eruditione, & gravitate refertam allegationem. DD. pro Instantibus Filiis, & adversus æque grave Domini Fisci Jura tuentis responsum in Causa scribentium, non a dicta *Leg. Filio §. Seja*, veluti a Casu extranea, sed ab aliis Juris locis, & Juris Consultorum Sententiis, petenda esse rationum momenta, quæ casui quadrent, & ad illius veluti manuducant illustrationem.

I I.

Porro cum nullam dari, minusque substineri appellationem, ubi nullum a prolata Judicis Sententia erumpat gravamen, esseque propterea legale principium

cipium, non audiri in materia Appellationum, nisi eos, *quorum interest*, Jura præscribant *Leg. A' Exequutore §. Alio condemnato is, cujus interest appellare potest* -- *ff. de appellat. leg. 1. ff. de appellat. recipien.*, *vel non*, propterea quod -- *Si quidem nullius alterius intereſt Cauſas appellationis reddi* -- ait *Textus in L. unic. ff. Si pend nt. appellat. mors. interven.*, & ibi *Glossographus* in figuratione *Casus*, *& in verb. peragere* -- cesset oportet ratio appellandi, & sic etiam appellationem prosequendi, aitantum ut, si dumtaxat excipias Casum ejus Condemnati, qui ducitur ad Supplicium, aut ad pœnam Corporis afflictivam rapitur subeundam, eo quod permissa tuoe, vel cuilibet de Populo Rei Defensione -- *non quærimus, cujus intersit* -- inquit *Ulpian. in Leg. Non tantum ff. de appellat.*, firmam in reliquis manere rationem appellationis tum interponendæ, tum prosequendæ, negativam, obvium sit per Jura prædicta apud DD. *Bald. in Leg. unic. num 22 Cod. ex Delict. Defunctor: Heinecc. Element. Iur. Civil. in Pandect. tom. 2. part. 7. §. 261., Guid. Pap. Decis. Gratianopol. quæst. 436. num. 87. Scacc. de appellat. quæst. 5. num. 95. seqq.* -- non enim a quo, sed cui negocium geratur, gestumque sit, inspici debet ajebat -- *Codex Fabrim. lib. 7. tit. 26. definit. 27.* Hic reo, hac præeunte facula, illud serio ponderandum occurrit in hypothesi, num, & in quo hodiernorum Instantium intersit, prædictam a Defunctis Delinquentibus interpositam appellationem prosequi.

Cum autem regulare sit, in his materiis Causam post Rei mortem, vel ad unum, vel ad alterum effectum prosequi posse quoties scilicet agitur -- *Contra Defunctum propter Bona, vel contra Personam, & Bona* -- nullo autem modo posse, ubi agatur, vel quæri prætendatur -- *contra Defuncti Delinquentis Personam, vel de Persona tantum* -- eo quod Crimina morte extinguuntur, ut iisdem fere verbis *Gloss. in Cap. a Nobis el 2. in verb. mortuos de Senten. excommunicat.*, *& in §. Internum in addit. institut. de Hæreditat.*, *quæ ab in estat. desert.* -- & versic vice -- *Sunt quædam Crimina, de quibus etiam post mortem accusari potest quilibet, vel damnari* -- ait *Textus in Can. 5. 24. quæst. 2.* hinc potissima ratio decernendi non aliunde, si bene reor, petendi videtur, quam a differentia, quæ in subjecta materia regulam, quam habemus, intercedit, & regulæ ejosdem exceptiones, seu limitationes.

I I I.

Regulam quippe generalem esse, nemo non scit, Crimina quæcumque, eorumque pœnas mortalitate extingui, easque nec ad Hæredes transire, nec ab Hæredibus exigi posse -- *quia pœna constituitur in emendationem Hominum, quæ, mortuo eo, in quem constituitur, desinit* -- ait *Textus in Leg. Si pœna ff. de pœn in leg. 1. Cod Si Reus, vel Accusat. mortuus fuer. in Leg. 1. Cod. ex Delict. Defunctor. in Leg. Defuncto*, & ibi *Gloss in verb. pœna ff. de public. Iudic. in Leg. Is, qui*, & ibi *Gloss. ff. ad L. Iul. Majestat.*, & aliis sexcentis Juris locis videndis apud *Sebast Medices in tractat. mors. omnia solvit part. 2. conclus. 2. num. 5. seqq., & conclus 78. num. 247 seqq. Angel. de Malefic. in verb. qui D. Iudex videns num. 41.*, ubi quod etiam Inquisitio formata circumducitur, *Farinacc. quæst. 10. nu. 36.* ubi ex *Peregrin.* stringit, sive Delicta privata, sive publica sint, *Guazzin. de Confiscat. Bonor. concl. 19. nu. 59. Scacc. de Sentent., & re judicat. Gloss. 14. q. 25. n. 79., & seq Iul. Clar § final. q. 51. n. 13.*

Taliter ut, mortuo Delinquente, ipsa cesset radicitus accusatio, & Inquisitio apud Judices Terræ, ut habet Epistola *Simplicii Papæ* relat. ad calcem *Can 12 23. distinct.* ibi -- *Qui poterat accusatus Iudicio præsenti damnari, si adhuc in Corpore positus, non fuisset mortis vocatione præventus; sed quia ille examini Divino relictus est, humano Iudicio accusari non potest* -- & per eadem verba loquitur sequens *Can. 13 quorumdam*, ibique *Gloss. in verb. Non potest distinct. ead.* quemadmodum, & expendit *Simanc. de Catholic. institut. tit. 8. de Defunctis nu. 1. seq.* supera llita ibi ratione, quam repetit ab *Ulpian. in Leg. final ff. ad Leg Iul. Majestat.* quia -- *Is, qui in reatu decedit, integri Status decedit, extinguitur enim Crimen mortalitate, nisi quis forte Majestatis Crimine Reus fuerit, & Reus morte Crimine liberatur* -- inquit --

Idque verum quoad ipsas etiam actiones Criminales, quæ ex Delicto, vel quasi nascuntur, præsertim in Delictis publicis, *leg. Defuncto ff de public. Iudic.* cum aliis apud *Guazzin. de Confiscat. conclus. 18. num 59 Hieronym. de Philip. disert. Fiscal 16. num. 3. Carlevall de Judic. tom 2. lib. 1. tit. 2. disput. 1. n. 17., & Farinacc. q. 10. n 36. & n. 54. vers. nec obstat.*

Nec non itidem quoad pœnas mutationis status ex *dicta leg. ultim. ff. ad leg. Iul. Majestat.* per verba *Ulpiani* parum ante relata -- *Is, qui in reatu decedit* *INTEGRI STATUS DECEDIT* -- apud *Simanc. loco supracitat.* atque ponderat *Bald. in leg. unic Cod. ex Delict Defunct. sub num 6. Quædam sunt pœnæ privativæ Status Hominis, & idem est, quia mortuo subjecto, non cadit privatio nec habitus* -- ait.

Atque rursus, etiam quoad pœnas pecuniarias, sive Bonorum, si Delinquens, ubi agatur de delictis publicis, lite etiam cum ipso contestata, mortuus fuerit ante Sententiam, *leg. 1. ff. de privat. Delict. leg. ex Iudiciorum*, & ibi *Gloss. in figuration Cas. ff. de acc sat.*, vel non fuerit confessus, neque convictus *Farinacc. dicta quæst. 10. num 36., num. 45.* ubi de communi, & rursus *num. 53. Fermosin. allegat. Fiscal. 8. num. 11. & seqq., & num. 20. p. 2. Guazzin. de Confiscat. conclus. 18. nu. 55., & ad Defens. reor. defens. 33. cap. 26. nu. 3. versic. sed., Farinacc: 3 & versic. sequen.*

Quin imo etiamsi mortuus fuerit Delinqoens post Sententiam, quoties pœna Bonorum non fuisset imposita æque principaliter, & expresse, & per se stans, ut emphatice *Baldus in leg. 3. sub nu. 1. Cod. si pendent. appellat. mors intervener.*; Sed veniret ex natura Delicti, & in ipsius Delicti consequentiam, tacite nimirum, & accessorie ad pœnam Corporalem, eo quod isto casu, extincto principali, scilicet sententia afflictivam pœnam Corporis dictante, sic extinctum oportet & accessorium; tum quia uti tale sequitor sui principalis naturam, *ex notissimis*; tum ex Censura *Textus in Authentic. Bona Damnator. Cod. de Bon. proscript.*, qua correctum est jus antiquum in illis casibus, quibus pœna Bonorum veniebat tacite, & in consequentiam pœnæ mortis, vel Deportationis, sicut ponderat *Caball. resolut. Criminal. cas. 137. n. 21. & seq. Guazzin. de confiscat. conclus. 18. n. 14.*

Et tandem etiam quoad appellationem, si quam De-

Delinquens ante mortem interposuisset, & ea pendente decessisset; Cum nec ejus prosequutio transeat ad hæredes, nisi dumtaxat quantum ad quæstionem, pœnamque Bonorum, expresse tamen, ac principaliter impositam, alias secus, ut præter Iura opportunius infra allegunda, ita luculenter *Bald. in dicta leg. unic. Cod. ex Delict. Defunctor. num. 11.* verba sunt -- *De uno quæra &c. Dic aut condemnatia Personæ includit Bona per consequentiam, aut sunt æque principalia: primo Casu non est necesse, quod Hæres prosequatur appellationem, quia extincto Principali, extinguitur accessorium: Secundo vero casu sunt æque duo principalia, & licet unum tollatur, aliud remanet* -- & prosequitur *num. 19. & seq.* ibi -- *Ubi ergo Bona veniunt in consequentiam, Hæres non tenetur appellare, secus si principaliter &c. ergo Lex vult, quod appellatio frustratoria non juvet appellantem, vel ejus heredem* -- & rursus *nu. 26.* hæc habens -- *Dic, quod aut Bona non sunt expresse adempta, & tunc non expedit appellare, quia Bona sunt eorum ex beneficio illius Authentic. aut Bona fuerunt expresse adempta a Judice aggravante pœnam respectu Bonorum, & tunc expedit appellare, alias Ius talium Personarum læderetur.* --

Atque hæc quoad regulam generalem volentem delicta quæcunque cum suis accessoriis, & consequentiis, etiam quoad Bona, & appellationem propter Bona, per mortem Delinquentis regulariter extingui.

I V.

Accedendo nunc ad regulæ exceptionem: Sunt certe alia crimina, quæ a regula dicuntur excepta, & hæc exceptio in iis consistit, ad quorum vindictam, ob eorum atrocitatem, & enormitatem, ex Juris dispensatione, etiam post mortem Delinquentis datur contra eum ex verbis *Textus in can. 5. 24. quæst. 2.* transcriptis supra *num. 11.* accusatio, & condemnatio, si non quoad personale supplicium, præventiva Delinquentis morte intercisum, veluti forent E. G. Vicomburium, Rota, Evisceratio, Cadaveris dissectio, & his similia; Certe quoad alias pænas transmissibiles, publicationis scilicet Bonorum, damnationis memoriæ, imaginis infamis, seu abscissi capitis ad portas, mæniave Civitatis expositionis, vel exustionis, & ejus generis cætera, quemadmodum sunt certissime crimina Majestatis (læsæ Majestatis habent Canones) tum humanæ, cum Divinæ, veluti Hæresis, *leg. Quisquis ff. ad leg. Jul. Majestatis leg. Meminisse, & leg. seq. Cod. eodem Con. quisquis 6. quæst. prima Can. damnationis, & Can. seq. 24. quæst. 2. cap. Felicis de pæn. in 6. cap. Vergentis, & cap. Excommunicamus §. Damnatis de Hæretic.*

Atque ista, & his atrocitate, & horrenda turpitudine similia, si quæ dentur, sunt crimina, quæ morte non extinguuntur, & quantum ad pœnam tum Bonorum, tum infamiæ filios expresse afficientis, juxta divinum illud -- *De Patre impio queruntur Filii, quoniam propter illum sunt in opprobrio* --. *Eccles. 41. 10.* sese porrigunt ad hæredes, & filios, *leg. 1., qui,* & ibi *Gloss. ff. ad leg. Jul. Majestat. leg. Defunct.* & ibi *Gloss. in verb. pæna ff. de public. Iudic. leg. Si pæna ff. de pæn. Can. si quis cum Militibus 6. quæst. prima*, cujus quoad Crimen Majestatis humanæ a Constitutione Imperatorum *Honorii, & Arcadii* desumpta verba sunt -- *Filii vero ejus a Materna, & Avita omnium etiam proximiorum Hæreditate, ac successione habeantur alieni, sint perpetuo egentes & pauperes, infamia eos paterna semper comitetur; ad nullos unquam honores, ad nulla penitus Sacramenta perveniant* -- & sic DD. communiter *Cartar. Iun. in tractat. de pæn. innocent. pro nox. nocent. art. 3. n. 220. seq., Spad. cons. 27. n. 20., Escobar. de puritat., & nobilitat. quæst. 4. §. 4. n. 23. usque ad 29. cum aliis seqq., &* rursus *num. 135. Card. de Albic. de inconstant. in fid. cap. 24. nu. 95. seqq. Fermosin. allegat. Fiscal. 8. nu. 3. part. 2. Didac. Canter. quæst. Criminal. cap. 7. de Homicid. nu. 51.* plene *Farinac. quæst. 191. num. primo seq. & qu. 192. nu. 5. seqq.*

Quamvis enim hæc, & ejus generis Jura, in eo quod odio sceleris Parentum, se extendant ad Innocentes, nimirum filios, & hæredes de Parentum Crimine expertes, sapere videantur quid iniquitatis, velut odium irrationabile continentia, uti *Tullius Epistola 12. ad Brut.* -- *non me fugit* (ajebat) *quam sit acerbum Parentum scelera filiorum pænis lui.* & rursus *lib. 3. de natur. Deor. Ferret ne ulla Civitas Latorem istiusmodi legis, ut condemnaretur filius, aut nepos, si Pater, aut Avus deliquisset?* -- & consentanee reflectunt Jurisconsulti *Heinec. Elem. Iur Civil. in Pandect. num. 2. part. prima §. 406. Ioannes Boemus de morib. omnium Gentium lib. 2. c. 9. Escobar. de puritat., & nobilitat. part. prima q. 4. §. 4. num. 56.* fuseque san. me. Clemens VIII. in suo voto, quod prostat impressum post *decis. Rembold. Vot. 1. num. 90. ad 93.* non est tamen, quod licet ad possibile restringenda, effectu careant, & efficacia suis in casibus. Lege ita specialiter dispensante, *Cicero citat. Epistola ad Brut.* -- *Sed hoc præclare* (sub lite) *legibus comparatum est, ut Charitas liberorum Parentes amiciores Reipublicæ redderet* -- & ponderant Clemens VIII., ubi supra *num. 16. Spad. cons. 25. n. 27., Anton. Gomez ded lict. lib. 3. cap. primo nu. 79.*, & strictius ad materiam *nu. 80. cum tribus seqq. Scacc. de sentent., & re judicat. Gloss. 15. quæst. 25. num. 81. Raynald. observat. Criminal. cap. 2. §. 1. sub nu. 75. versic., & quando, & versic. seq. post med. Guazzin. tor. defens. 35. cap. 27. nu. 5.*, & erudite *Simanc. de Catholic. institut. tit. 29. a num. 1. cum pluribus seqq.*

Quemadmodum, & inter excepta post mortem durantia, sunt etiam restrictive ad pœnam Bonorum adversus Filios, & Hæredes, crimina Peculatus, Ambitus, de Residuis, & quorumdam aliorum Delictorum Capita, de quibus expresse *Gloss. in L. ex Iudiciorum 20. in verb. Majestatis ff. de accusat. in L. crimen. ff. de pænis, in L. 1. verb. sit extinctum Cod. si Reus, vel Accusat. mortuu. fuer. in L. unica verb. scelere detinentur prope fin. Cod. ex Delict. Defunctor.*, & æque nominatim Crimen Viricidii, ubi scilicet Uxor de nece Viri accusata, ante Causæ finem decesserit, veluti sunt Textus singulares in supradicta *L. Filio §. Sæja ff. de adimen. Legat. & in L. Lucius Titius ff. de Iure Fisci*, quæque summant *Hippolit. Marsil. in L. qui sine Accusatoribus a nu. 43. & seqq. ff. de quæst. Crispi de Valdaur. observat. decis. illustrat. part. 2. observat. 83. a nu. 13. & seq. Peregrin. de Iure Fisci lib. 4. tit. 5. a num. 7. cum multis seqq.*, qui *num. 34. fin. ex cap. pro humani de Homicid. in 6.* addit inter Crimina excepta Assassinium, & Mandatores, *Guazzin. de Confiscat. conclus. 18. a nu. 35. ad 54.*

Quorum idcirco Criminum, & Casuum occasione

ne Jus est Filiis, & Hæredibus, etiam Defuncto Delinquente, contradicere, & defensionem assumere, atque Innocentiam demonstrare propter eorum Interesse, tum infamiæ, si quæ in atrocissimis ad ipsos ex Defuncti condemnatione pervenit, etiam ex integro appellandu, *Guazzin. revr. defens. 35. cap. 27. num. 6. vers sciat Advocatus*; tum Bonorum, ut quemadmodum appellationem prosequi competeret Fisco ex responsu *Modestini in dicta L. Lucius Titius ff. de Jure Fisci* ibi -- *Quæro, an putes, extincta Rea, cognitionem appellationis inducendam propter Hæreditatem quæsitam? Modestinus respondit, mortua Rea crimine extincto, persecution m eorum, quæ scelere acquisita probari possunt, Fisco competere posse* -- ita, & Filiis atque Hæredibus, etiamsi Hæredes extranei fuerint, ubi ageretur de damnanda memoria Defuncti post mortem, *Cap. Filii, vel Hæredes de Hæretic. in 6. Guazzin. de Confiscat. Conclus. 18. num 85., & seqq.* eo quod -- *nisi Crimen a Successoribus purgetur, Hæreditas Fisco vindicatur* -- ait *Ulpian. in dicta Leg. is, qui ff. ad Leg. Jul. Majestat.*, & firmat *Spad. cons. 74. n. 8. Escobar. de puritat. & nobilitat. p. 1. qu. 4. §. 4. n. 30., & seq.*

V.

Et huc pertinent tamquam de cathegoria exceptorum, quæ habemus exempla, tam in Jure Canonico, quam apud DD. & Historicos; Sic enim plurium ex Causa Fidei damnatorum, & post mortem absolutorum, meminit 24. *quæst. 2. Can. sane profertur in princip.* -- Sic de aliis duobus Casibus appellationis admissæ in Causa Hæresis, nedum pro Filiis, sed etiam post longum temporis lapsum a morte Rei, pro Nepotibus contradicente *Fermosino* Procuratore Fiscali, refert ipse *Fermosin. allegat. Fiscal. 9. numer. 64., & seqq. part. 2.* sic de Nobilibus illis ex Gente Carafa tempore Pii IV. in Majestatis Causa damnatis, ac deinde, introducta sub S. Pio V. appellatione, ad famam, & ad Bona confiscata restitutis, narrat *Card. Pallavicin. Histor. Concil. Tridentin. lib. 14. cap. 15.* sic de Antonio Perez Regis Catholic. Philippi II. a secretis referunt *Fermosin. dicta allegat. Fiscal. 9. num. 63. Card. de Albic. de inconstant. in fid. cap. 24. n. 124.*, & qui fuit Testis ocularis, *Escobar. de puritat. & nobilitat. part. 1. quæst. 1. §. 4. num. 32.*, & sic etiam de appellatione interposita adversus appositionem imaginis infamis a Familia cujusdam Condemnati in pœnam fractæ pacis, loquitur *Guazzin. revr. defens. 33. c. 27. n. 7.*

V I.

His explicatis num hodierni Instantes fundatum habeant Jus ad prosequendam appellationem de qua agitur, pro vindicatione tum Bonorum, tum famæ Defunctorum, respondendum in utroque videtur negative, eo quod in neutro nihil eorum interest, sive attendamus, ex præmissa discretiva, primum nempe regulam: Sive secundum, regulæ nimirum exceptiones.

Ad Bona, quod attinet, cessante totaliter discursu super secundo, ex quo nec in Causa, nec in Sententia condemnatoria actum fuit de ullo ex Criminibus exceptis memoratis supra *num. 24.*, & ratiocinio propterea unice restricto ad primum, ad Crimina scilicet de regula, statim se prodit interesse carentia, ac proinde nequaquam ex hoc Capite audiendi.

Inexpugnabilis est ratio, quia nulli prorsus fuit indicta Bonorum expressa pœna, sed illa dumtaxat, & quidem extraordinaria Corporis afflictiva; Sumus ergo in Casu, ubi, exclusa quæstione Bonorum, quæ solummodo potis erat tangere Hæredes, ex allegatis supra *num. 31.* ipsa quoque appellatio a Reis ante mortem interposita, æque ac Delictum, Delictique pœna, per eorum mortem cum ipsis expiravit, veluti relativa tantum ad pœnam corporalem, quemadmodum præter hoc opportune revocandam *Baldi* doctrinam, de qua supra *num. 22.* Synodalis est *Textus in L. unic. ff. si pendent. appellat. mors intervener.* -- *Quod si Appellatori Hæres extiterit, si quidem nullius alterius interest Causas appellationis reddi, cogendus non est peragere appellationem; nullius autem interest, veluti cum sine ademptione Bonorum relegatus est* -- ait ibi *Jures Consultus Macer.*, atque etiam *Gloss. in figuratione Casus* ibi -- *Si Sententia tota contra Me judicabat, Me relegandum, de Bonis autem meis, nihil dicebat, & Ego appellavi, & decess., interim relicto Hærede, non cogitur Hæres meus prosequi Causam appellationis, hoc enim casu, nullius interest Causam prosequi.*

Dicis quidem Textus -- *non cogitur* -- at relative ad terminos, in quibus loquitur, de eo scilicet, qui vigore Sententiæ condemnatoriæ peragere intendit pro ademptione Bonorum contra Hæredem, illumque cogere ad reddendas Causas appellationis, seu patet exemplo, quod ibi in litters ponitur de Fisco procedere contendente pro ademptione Bonorum, qui Hæres si etiam de Bonis Sententia cavisset, -- *Causas appellationis reddere necesse habet* -- inquit *Macer. ibidem*, & viceversa cogi nequit ad eas Causas reddendas, si nulla adivit Bonorum pœna, quia -- *hoc casu nullius interesset Causam prosequi.*

Et si Hæres, qui cogi nequit, vellet adhuc voluntarie, & de suo Capite appellationem prosequi, frustra, atque insulse ageret, ceu de frustratoria, & infructuosa appellatione omnimode reiicienda, vulgare est Juris effatum Teste *Baldo* -- *Ego Lex vult, quod appellatio frustratoria non juvet Appellantem, vel ejus Hæredem* -- ajente *loco citat. supra num. 22. Mattheu Sanz de regimin. Regn. Valent. cap. 12. §. 2. num. 142. seqq. Sperell. dec. 48. num. 50. part. 1. Genuens. prax. Cur. Archiepiscopal. Neapol. cap. 70. num. 8. Tusch. litt. A. conclus. 397. num. 7. & seqq.*

Cæterum loquendo præcisive ab Exemplo, quod de Fisco Actore proponitur in discursu ejusdem *Leg. unic. ff. si pendent. appellat. mors intervener.* -- vera generaliter est propositio, quod, deficiente Interesse, idem quoque Juris est, quantum ad alias quascunque Privatorum appellationes, ceu *in ead. L. unica* clare explicat *Glossographus* -- *Quando autem interesset privati appellationem exerceri, non habes in litera Exemplum sed fere omnes Causæ appellationum sunt tales, quod interesset Adversarii procedi in Causa appellationis* -- inquit; idque omnino ipsum in non exceptis pro indubitato ponit *Gloss. in L. Lucius Titius verb. Crimine* ibi -- *Crimine extincto, & sic appellatione extincta.*

Concordant in criminalibus Jura *Codicis*: Quidquid enim sit in Causis civilibus, de quibus *l. 1. Cod. si pendent. appellat. mors intervener.*, & *Gloss. ibidem*

dem in verb. Statutis. Concordant, inquam, in criminalibus Jura *Codicis* perpetuo jubentia, appellationem ejus, qui illa pendente mortuus est, poenitus extingui, haud secus, ac crimen, poenamque corporalem, absque eo, quod illius prosequutio transeat ad Heredem, si non adsit quæstio Bonorum expresse ademptorum, *l. 3.* cum sua *Gloss. Cod. si pendent. appellat. mors intervener.* & æque clarius *l. 5. §. Sin autem Cod. si reus, vel accusat. mortuus. fuer.*, ubi de illo, qui demptis Bonis appellavit, ac pendente appellatione mortuus est, patet, quod appellatio extincta quoad crimen, ejusque corporalem pœnam, remanet tantum si adfuerit, æque principaliter, & expresse imposita illa Bonorum -- *Et im post mortem ejus, nihilominus appellationis ratio examinabitur eum desiderent, utrum valeat, necne particularis publicatio* -- ait.

Et ratio rationis est ipsa differentia civile Judicium inter & criminale, quoniam illud respiciens rerum familiarium, & Bonorum conservationem, se habet, & agit ad commodum privatum *l. totum autem ff. de leg. Mirant. in Specul. par. 4. distinct. 1. num. 1. seqq.*, & ideo, absque eo quod Litigatoris, seu Appellatoris morte extinguatur, semper adest persona, cujus intersit appellationem prosequi, quæque ad illam prosequendam cogi valet, sin minus stare Sententiæ ad *Text.* apertum in *dict. l. 1.*, & ibi *Gloss. in figuration. c. f. Cod. si pendent. appell. mors intervener.*

Criminale vero Judicium dirigitur, & agit ad Bonum, & Commodum publicum, ex Delicto natum, & ad publicam ordinatur vindictam. *Jul. Clar. §. final. qu. 1. vers. ex quorum omnium Dictis*. Cum autem Privatus, consideratus juxta adversentiam *Carleval. de Judic. tom. 2. lib. 1. tit. 2. disput. 1. num. 6.* non ut Pars componens simul cum aliis Corpus Universitatis, sed ut particularis Persona a reliquis segregata, nullum ex poena, seu corporali Reorum punitione, directe sentiat commodum, ut ex *Mirant.*, *& Jul. Clar. loc. citat.*, *Buccaron. de different. inter Judic. Civil.*, *& Criminal. different 1. num. 3.* hinc est, quod in Criminalibus, ad differentiam contractuum, & judiciorum civilium, morte delinquentis crimen, ejusque pœna radicitus perimitur, cum suis accessoriis, & ideo etiam quoad pœnam Bonorum tacite, & in consequentiam a Delicto venientem -- *quo casu morte ejus, extinctio Crimine, nulla quæstio superesse potest* -- inquit, *Imperator in dict. l. 3. Cod. si pendent. appellat. mors intervener.*

Ac proinde (repetitioni sit venia) cessante Bonorum principaliter, & expresse volita ademptione, perit etiam appellatio, si quæ a Sententia pœnali, per Reum ante mortem interposita fuerit, quia nec remanet amplius, cujus intersit, ut ex iisdem Juris locis plana res est apud *Juris Consultos Bartol. in l. 3. per tot. lectur.*, *& Bald. ibidem in princip. Cod. si pendent. appellat. mors intervener.* idem *Bald. in l. unic. num. 11. Cod. ex Delict. Defunctor.* verbis transcriptis supra *nu. 22.*, *Anton. de Butr. cons. 58. in princip.*, *& per tot. Tusc. dict. C. conclus. 577. per tot.*, *& litt. P. conclus. 256. num. 1. & seqq.*, *& num. 32. seqq.*, *Peregrin. de Jure Fisc. lib. 4. tit. 5. num. 39. & seq. Jul. Clar. §. final. quæst. 104. num. 7.*, *Antunez. Portugall. de Donat. Reg. lib. 2. cap. 20. a nu. 39.*, *& seq. ad 75.*, *Anton. Matthæjus de criminibus lib. 48. ff. tit. 19. quib. mod. crimin. extingu. cap. 3. nu. 1. ad 4.*, *Raynald. cap. 23. §. 1. ad 3. num. 224.* egregie *Buccaron. de different. inter Judic. Civil.*, *& Criminal. different. 200. nu. 1. ad 5.*, & conclusive *Sebast. Medices in tractat. mors omnia solvit par. 2. conclus. 2. num. 8. seq.* -- *Quid si moriatur*, inquit, *Accusatus appellatione pendente? Respon. idem esse, quoad Crimen, sed quoad Bona, siquidem fuerint adempta expressim, perficienda erit appellatio; sin autem erint adempta tacite, extincta causa principali, extinguitur quæstio Bonorum* -- & repetit *conclus. 10. in princip.* -- *Appellatio solvitur morte, quando Causa erat Criminalis, nisi expresse Bonorum fuerit facta ademptio* -- subdit.

Atqui in casu ulla sui, nec expresse, nec tacite quidem facta Bonorum ademptio: Ergo: quid clarius?

VII.

Quæ de extinctione interpositæ appellationis ex defectu pœnæ Bonorum dicta sunt, quadrant ad illius impediendam prosecutionem, etiam quoad infamiam, si quam in casu præsenti ad Filios ex Delicto, & condemnatione Parentum derivasse, gestiret quispiam.

Pro dicendorum intellectu prænotandum juvabit, quod cum triplex, nullo ignorante, sit infamia, Juris nempe, Facti, & Canonis, discursum hic non esse, nec esse posse de infamia Facti, nec de infamia canonica.

Non de illa Facti, quippe quæ, sine ministerio Judicis personam invadens, *Sebast. Medices in tract. mors omnia solvit conclus. 51. num. 149.* est ipsa mere personalis, *Escobar. de puritat. & nobilitat. quæst. 2. nu. 34. part. 1.*, & quia talis nonnisi a persona etiam extrinsece extrajudicialiter, & per interloquutiones apud probos, & honestos in Populo ex non recte factis, vel etiam improbe dictis, moribusque corruptis valet contrahi, *leg. 1.*, & ibi *Gloss. in verb. quasi infamis*, *& in verb. eadem persona ff. ad l. Jul. de vi privat.*, *Gloss. in l. quid ergo §. Cum autem in verb. sint eloquia ff. de iis, qui notan. infam. l. neque famosis*, & ibi *Gloss. in princip. Cod. de dignit. lib. 12.* item *Gloss. in Can. infames 6. Porro* (qui est Gratiani) *in verb. infamia 3. qu. 7.* quoniam ista prout est Facti, non Judicis Sententia, neque absolutorie purgatur, sed virtute, atque vitæ emendatione, ut scite *Cornelius Nepos in vit. Themistocl. cap. 10.*, eo quod regulariter exoriens, ut dixi, ex ipsius Personæ facto, & factis hominum æstimatione turpibus, etiam in Iure haud notatis, *Bellegrand. me bod. rer. criminal. tractat. 3. qu. 7. num. 14.* impedimento esse potest Ambientibus potius, quam Possidentibus honores, dignitates, & beneficia, *Gloss. in l. nullam verb. infamiam Cod. ex quib. caus. infam. irrogat.*, *Heinec. Element. Juris civil. lib. 3. tit. 2. §. 409. & seq. tom. 1*, *Sgroy. in luc. prætor. par. 3. cap. 4. num. 16. & seq.*, quam propterea removere, veluti quasi irremediabilem, nisi virtus, vitæque exemplaritas, & emendatio id efficiat, neque Princeps, nisi forsan quoad effectum tantum, sed solus Deus potest, *D. Thomas 2. 2. q. 68. art. 4. in responsion. ad tertium*; Unde, & Calistus Papa, quem ibi refert *Angelicus*, de hac infamia loquens, -- *Animas per pœnitentiam salvare possumus, infamiam tamen abolere non possumus* -- inquit, *Ciritar. Jun. in tract. de pœnis innocent. pro nox. nocent. art. 3. num. 459. & seq.*, *Fagnan. in cap. vestra nu. 31. de cohabitat. Clericor. & Mulier.* *Card. de Albic. de incostant. in fid. cap. 25. n. 63.* cæterique rursus infra laudandi.

Non de infamia canonica pariter, & ipsa personalis, de qua *Gloss. in Can. quicumque verb. recipiantur 6. quæst. 1.*, quamque relevat *Textus in Can. omnes, vero 6. quæst. 1.*, quoniam tamquam fluens a quolibet etiam peccato mortali, ut habent Canones, ipsa pœnitentia tollitur, ex *Gloss. ibidem versic. est etiam, Fagnan. in dicto cap. vestra n. 37. de cohabitat. Clericor. & Mulier.*, *Bell grand. method. rer. criminal. tract. 3 q. 7. n. 29.*

Sed de sola infamia Iuris, quam, & veram vocat *Anton. Matthejus de crimin. ad lib. 48. ff. tit. 18. de pœnis cap. 3. num. 3. versic. causæ, ex quibus infamia vera irrogatur* -- per Judicis Sententiam, ob delictum, aut saltem in sequelam famosi Delicti, de quo Iure, pleneque constet, irrogata, ut quis ea contracta, honore V. G. gradu, vel Dignitate destituatur, aut assequi prohibeatur *Gloss. in l. neque famosis Cod. de Dignitat. lib. 12.*, prout restringit *Albic. de inconstant. in fid. dicto cap. 25. num. 63*, fuse *Bellegrand method. rer. criminal. tract. 3. qu. 7. num. 8. seqq.* saltem tacite, vel, ut ajunt, ipso Iure, infamiæ scilicet expressione omissa, quando Delictum de per se famosum, & publicum illam involvit, ac parit, ut scitissime *Didac. Canter. qu. criminal. cap. 2. de probat. per Testes quæst. 1. memb. de plena probation. num. 27. pag. mihi 1.0.*, & illustris ad hoc est locus *Ulpiani in l. 2. §. Ignominiæ Causa ff. de iis, qui notant. infam.*, ubi de Milite propter delictum degradato, & ejecto ab exercitu, hæc habentur -- *Sed & si eum exauthoraverit, idest insignia militaria detraxerit, inter infames efficit, licet non addidit ignominiæ Causa, se eum exauthorasse* -- quoniam in his famosis, & publicis -- *tantum valet quid fieri facto, quamsi verbis dicatur* -- subdit ibidem *Gloss. in verb. efficit.* non autem sic, ubi Exercitus Imperator pro crimine de per se infamiam, sine Sententia non importante, voluisset illum efficere infamem, per solum, & simplicem actum missionis ab Exercitu, nisi expresse diceret, propterea, quod tunc -- *ignominiosa missio, toties est, quoties is, qui mittit, addit nominatim* -- sunt eadem verba Textus.

Regulare cœteroquin est, Juris infamiam, de qua loquimur, quoties secundum *Spad. conf. 74. nu. 9., & seq.* judicialiter, & cum Processu formali de crimine cognoscitur, nec pro Delicto illam irrogante incurri, nisi lata Sententia, *Text.*, & *Gloss. in leg. Nullum Cod. ex quib. Cauf. infam. irrogat.* ibi -- *Si Sententia non præcessit ignominiæ maculam irrogans* --, & quidem definitiva, non autem interloquutoria, an super incidenti, *leg. Quid ergo §. Cum autem in fin.*, & *leg. Non alia . eod.*, *Anton. Matthejus de Criminib. ad lib. 48. ff. titul. 13. de pœnis cap. 3. nu. 6.*, *Escobar. de puritat.*, & *nobilitat. part. 1. qu. 9. §. 2. n. 10. cum seqq.*, & *n. 19.*, ubi saltem declaratoria, si Causa fuerit de Crimine Hæresis, Quando vero agitur de pœna irrogata pro aliquo Delicto privato in Judicio Criminali, nec infamia incurritur, nisi adfuerit effectiva punitio, & pœnæ exequutio, *Gloss. in leg. Infamem, verb. Damnatum, & verb. Importat. ff. de public. Judic.* non tamen excessiva, sed justa, & Causæ correspondens, *l. Ictus fustium*, & ibi *Gloss. ff. de iis, qui notant. infam.*

V I I I.

Quibus ita generaliter de infamia præcognitis, neque hac in parte locum esse videtur instantiæ Filiorum, ex motivo defendendi famam respectivi defuncti Genitoris. Præsupposito etenim, semperque retento themate, non agi in præsentiarum de infamia proveniente ab aliquo ex Delictis atrocissimis, & a regula exceptis, de quibus *supra nu. 24. seqq.*, infamiam quandoque facto ipso, non expectata Judicis Sententia inurentibus, ut advertit *Anneus Robert. rer. judicatar. lib. 3. cap. 7. versic. pro Agnato proximo*; Sed tantum de illa, quæ in nostris terminis restricta manet intra fines criminum, quæ sunt de prænotata communi regula generali, propterea nihil hinc pro re nata fluere, quod Filiorum intersit, fit evidens, ni fallor, ex pluribus.

Primo, quia infamia Juris, seu vera, de qua agitur, posito, quod ex Delicto contracta sit a Parentibus, numquam Filios potis est maculare, nisi ubi, & quando Lex ita determinet expresse, velut expresse determinatum habetur in Crimine Majestatis, per *Text. in Leg. Quisquis §. Filii vero Cod. ad leg. Jul. Majestat.*, & *in Can. Si quis cum Militibus 6. quæst. 1.* verbis transcriptis supra *nu. 26.*, & ni tunc, & quando solemnis infamia, ex enormissimo Delicto Parentum, totam inficit Familiam, Filios præsertim, quod verificari nequit, nisi in atrocissimis, & exceptis, veluti nominatim sunt Crimina Majestatis, quemadmodum per plura colligit *Simanc. de Catholic. Institut. tit. 29. num 9. 11. 14.* & *20.*, atque Delictis hujusmodi specificatis; exemplificat *Carl-val. de Judic. tom. 2. lib. 1. titul. disput. 3. num. 2. seqq.*

Taliter ut ad firmandam regulam pro non exceptis, si alia deficerent, faveret expresse *Gloss. in d. leg. Quisquis verb. comitetur Cod. ad leg. Jul. Majestat.* ibi -- *Sic ergo Delictum Patris nocet Filiis, quod est speciale regulariter contra* -- At certe non deficiunt alia Jura, quæ pro Filiis suffragentur, ut *Gloss. in leg. Injuriarum Cod. ex quib. Caus. infam. irrogat. verb. damnatus*, sic habens -- *quia cum alieno nomine hoc fit, non est infamis* --, & sunt *l. Sancimus 22. Cod. de pœnis*, *l. Generali in fin. ff. de ritu nuptiar.* -- *Nam quæsita Dignitas liberis propter Crimen Patris auferenda non est* -- ait ibi *Papinianus*, atque *Gloss. in verb. Patris casus*, & *l. Crimen. 26. ff. de pœnis*, ibi -- *Crimen, vel pœna paterna, nullam maculam Filio infligere potest; Nam unusquisque ex suo admisso sorti subiicitur, nec alieni Criminis Successor constituitur* --, & ibi *Gloss.*, quæ pariter excipit Crimen Majestatis, quem *ff.* locum adoptavit, & per eadem verba Decreto suo inservit, *Gratian. in Can. Crimen. 1. quæst. 4.*, & diffusius ibi *Gloss. per tot.* -- favet quoque *Can. Sponsus* ibi -- *Quo exemplo discant Parentum suorum Filiis iniquitates sibi obesse non posse* -- nec non *Gloss. in Can. Undecumque verb. sicut mali*, ibi -- *quia non est impedienda Dignitas ejus, qui nihil admisit.* -- *56. distinct.*

Ratio fit patentior ex eo, quod infamia Patris, loquendo de Criminibus non exceptis, non impedit, quin Filius ad Ordines, & Sacerdotium provehi valeat; dummodo honestatem, bonosque mores, non Patris vitia sectetur, *Can. Presbyterorum §. Sed hoc*, & *d. Can. Undecumque*, & ibi *Gloss. in verb. sicut mali* -- *56. distinct*, *Bonacein de Censur. in tractat. de Irregularitat. disputat. 7. qu. 3. punct. 1. num. 12. fol. 552. tom. 1.* ibi -- *hujusmodi artem inducere irregularitatem solum in iis, qui illam exercuerunt, non vero in ipsorum prole, modo ipsa proles non effi-*

cia-

tiatur aliunde indignus , & inhabilis ad Ordines -- , *& num.* 13. , *& seq.* stringit , infamiam Patris ad idem effectum , non afficere Filios ; quin promoveri possint ad Ordines, nisi in solis Criminibus exceptis.

Consentiunt DD. de infamia Patris loquentes ad Filios nequaquam transibili, nisi id expressa lege caveatur , *Sebast. Medices in tractat. mors omnia solvit conclus.* 53. *num.* 148. ubi quod propterea -- *non sequitur , Pater repellebatur a Testimonio ; Ergo etiam Filius* -- , & in terminis fortioribus Criminis nempe fractæ pacis, per *Text. in d. leg. Sancimus* 22. *Cod. de pœnis*, concludit *Spad. cons.* 74. *num.* 9. , & in terminis Bannimentorum Civitatis Bononiæ loquentium de perpetua infamia Delinquentis , quod non possint trahi ad infamiam Consanguineorum , nisi forte demandata simul fuisset infamis imaginis appositio, observat, & firmat *Raynald. cap.* 8. §. 1. *num.* 38. , *& ideo Bannimenta loquentia solum de Infamia Delinquentis , non possunt trahi , & extendi ad infamiam Consanguineorum ejusdem Delinquentis , ut de se patet* -- ait --

Et sane visa fuit adeo stringens ratio deficientia legis , quæ infamiam Patris ad Filios nominatim extendat , ut non desint DD. tenentes , nec incurri per Filios in casu Patris de Heresi damnati , eo , quod deficiat in Jure Canonico locus , qui id præcise , atque expresse demandet, *Card. de Albic. de inconstant. in fid. cap.* 24. , ubi relatis *num* 83 DD contrarium affirmantibus (quibuscum & Ego) licetes ipsum sentire cum negantibus , quos refert *num seq* usque *ad num.* 94. , & repetit *num.* 109. , *& tit.* loquens de resolutione affirmativa sub Clemente VIII. capta *in Rot. coram Pamphil. decis.* 403 *per tot.*, deque ejusdem decisionis successiva modificatione, per modum dispensationis.

Secundo -- illative ex prædictis : quia si Crimina hujusmodi atrocissima excipias , statim patet, etiam hod iernæ quæstionis esse prorsus extra difficultatem: Infamia etenim , si quam defuncti Genitores nostris in terminis contrahere potuissent , utpote non proveniens ab aliquo ex Criminibus , specifica Lege filios quoque involvente , exceptis non fuit , nisi consecutiva, & accessoria ad delictum , ejusque pœnam, & sic personalis non egrediens Delinquentis Personam , quam dumtaxat sequitur , sicut lepra leprosum , ait *Gloss. in leg. Ex ea , verb. non irrogat ff. de postuland.* , & sic pœnam esse corporalis ad instar , puram , putamque personalem , imo & ipsam corporalem , advertunt Jurisconsulti *cum Sebast. Sapia Apostill. ad Abbat. in cap. afferte de præsumption. versic. præterea quando quis condemnetur* -- *Bess. in tit. de Carcerator. fidejussor. committen. num.* 8. , *Chartar. Jun. in tractat. de pœnis innocent. pro nox. nocent. art.* 3. *num.* 445.

Et qua personalis , non ultra durabilis , quam durante tempore pœnæ, ad *Text. in leg. Si Postliminium* 2. & ibi *Gloss. in verb. relegatum , & in verb. Importor. Cod. ex quib. Caus. infam. irrogat.* , *Gloss in leg. Ordine verb. quo Crimine in fin.* , *& verb. Postea ff. ad municipal* clarique sunt *Textus in leg.* 1. *Cod. de iis , qui in Exilium dat. &c. lib.* 10. ibi -- *Post impletum temporis spatium , non prorogabitur infamia* , *& in leg. seq.* ibi -- *Ad tempus exulare Decurio jussus , & impleto tempore regressus , pristinam quidem recipit Dignitatem* -- satisque erudite *Anton. Matthejus de Crim. ad lib.* 48. *ff tit.* 19. *quib. mod. Crimin. extinguan. cap.* 1. *num.* 6.

Aut ad summum (invito tamen , & enixe refragante *Anton. Matth. loc. citat.*) completo termino pœnæ temporalis quousque vixerit , si punitus fuerit pro delicto famoso , & ea pœna Ordinaria , quæ secum portat infamiam, veluti passæ pœnæ quid consequutivum, *leg.* 1. *ff. de public. Judic* , & clarius *Gloss. in leg. Imperator Titus ff. de postuland.* , *& in dicta leg.* 2. *Cod. de iis , qui in exilium dat &c. lib.* 10. , *Spad. cons.* 74 *num.* 9. *seqq.* , *Fagnan. in d. cap. Vestra n.* 22. *de cohabitat. Clericor. , & Mulier.*

Et sic vel uno , vel alio modo duret , semper verum erit per mortem Personæ , extinctam remansisse , ut de se patet , atque expresse , & conclusive, *Sebast. Medices in tractat. mors omnia solvit conclus.* 54. *num.* 18. -- *Infamia solvitur morte, adhæret enim Personæ, & sequitur eam sicut lepra leprosum* -- inquit -- *quid clarius*?

I X.

At cessatio actionis ad prosequendam appellationem fortior , atque certius manifestatur in casu ex aliis duobus , quæ sequuntur motivis : Unum , quod ratione sententiæ pœnalis nostri Defuncti delinquentes infamiam non contraxerunt . Alterum , quod si forte contrahere potuissent, sine infamia tamen mortui sunt : quibus positis nihil , quod intersit Filiorum superfuit , quia nil plus Juris in illos transmittere potuerunt defuncto Genitores, quam ipsi habebant , ut est Legis effectum , de quo *Ferm. fin. ulleg. at. Fiscal.* 9 *num.* 3. *par.* 2. , *& Hyeronim de Philip dissert. Fiscal.* 118 *num.* 21.

Sane infamiam non contraxerunt, quia pœna Triremium non perpetua , sed temporalis , & extraordinaria, qua condemnatus fuit ex solis Indiciis Macchellus , infamiam ipsi non irrogavit , ut perapte defendit *Ricc. decis. Archiepiscop Neapol.* 119 *per tot. part.* 1. , & ex eo novissime *Raynald. cap.* 8. § 1. *num.* 45. , & cum non desint DD. in contrarium euntes , punctum reassumit , & ad contraria respondens tuetur idem *Raynald.* in additionibus, quas fecit ad sui locum supracitatum , quæ prostant videndæ post secundum Tomum suorum Operum *impression. Romanæ pag.* 29. *vers. Verum isti DD. cum versic. seqq.* , ubi Doctrinam *Ricci* , *& suam* substinet atque defendit , & ad omne pejus , id operabitur omnino pœnæ minoratio in casu nostro facta , cujus statim meminerò : quod si verum hoc quoad Macchellum bis , terque verius erit quoad Gandolphum qui nonnisi ad arbitrarium Opus in Arce Urbana fuerat destinatus , ut de se patet , & monet *Alexander Imperator in leg. Deportatorum*, ibidemque *Gloss. in verb. adempta Cod. de pœnis* .

Mortui sunt sine infamia , supposito etiam , quod illam contrahere potuissent .

Primo Quia post *Sententiam* definitivam, & tempore habili appellarunt ab illa, & sic fato functi post obtentam appellationem , eaque pendente , dicuntur obiisse sine infamia, militante illo Juris principio , quod per appellationem , ejusque pendentiam , suspensa remansit infamia , illiusque incursus , & effectus, *leg. Furti* 6. , & ibi *Gloss. in figuration. Cas.* , *& in verb. inter famosos ff. de iis , qui notant infam. Anton. Matt. de Criminib. ad lib.* 48. *ff. tit.* 18. *de pœnis cap.* 3. *num.* 13.

Et per eorum inde mortem , pendente appellatione , & antequam Judex ad quem pronunciaret , sequutam , totaliter extincta, *leg. Si Pater tuus ad De-*

curionatum evocatus appellationem interposuit, eaque pendente concessit in fatum, honoris ejus quæstio finita est. --

Secundo. Quia Causa cognita, & non confessi, neque convicti, minorata pœna Ordinaria, quæcunque ista esse potuerit, damnati fuerunt ex puris indiciis, & præsumptionibus ad pœnam extraordinariam; Et clari Juris est, quod quando recessum fuit a pœna Ordinaria, & convolatum, per ejus minurationem, ad solam extraordinariam ex justis causis, quarum una certa est, ubi fit condemnatio ex Indiciis ex defectu Confessionis, seu plenæ probationis *Apostill. ad Abbat. in dicto cap. Afferte de præsumption. versic. Sed contra dictum Innoc notat*, & indubitanter, quando de justa causa ista facta fuit expressa mentio, quæ in hypotesi cum effectu, rotundisque verbis prostat in Sententiis condemnatoriis, *Raynald. observat. Criminal. cap. 7. §.8. num. 5.* quando inquam, ex hujusmodi justa causa, omissa pœna Ordinaria, itum fuit in extraordinariam (quidquid fuisset de superstite infamia facti, ut dicam infra *num. 133. & 136.* si etiam post pœnam supervixissent) sententia condemnatoria non importat amplius Juris infamiam, dicitur enim his in terminis super ea transactum, illamque fuisse remissam, *Gloss. in leg. & si severior, in figuration. Cas., & in verb. remisisse*; necnon *Bald. Anton. de Butr. &* *Alexander* in Epitome huic Textui præposita, *Cod. ex quib. Caus. infam. irrogat.*, *Gloss. magna in leg. Quid ergo ff. de iis, qui notant. infam. in verb. uneresse circ. med.* ibi -- *Aut minor pœna, & tunc si Causa cognita, remittitur infamia* -- bellissimè *Macer. in l. In Servorum in fin. ff. de pœnis* ibi -- *Ergo & si opere temporario quis mulctatus sit, vel tantum fustibus cæsus, licet actione famosa veluti Furti, dicendum erit infamem non esse* -- atque etiam ibidem *Gloss. in verb. infamis*, ubi declarat idipsum, si nempe Causa cognita ad minorem pœnam deventum sit, quam commissum crimen mærebatur -- *Tusc. litt. I. conclus. 108. num. 1., & seq., & num. 19., Thesaur. de pœn. Ecclesiastic. quæst. 1. cap. 33. §. Advertendum quarto in med., & cap. 34. in fin.*

Et aden post mortem Rei sic ex præsumptionibus condemnati, non mærentur ista refricari, quæ clarius est, præsumptiones, & suspiciones istas, quibus innixa fuit condemnatio, post condemnati mortem extingui prorsus, atque evanescere, etiamsi essemus in casu delicti excepti, prout Hæresis, *Simanc. de Catholic. institut. tit. 8. num. 12., & 13., & tit. 46. num. 77., & Fermosin. allegat. Fiscal. 8. num. 6. par. 2.*

X.

Omnibus sic ordine præmisso perpensis, exclusionem prosequutionis appellationis a primo ad ultimum suadentibus, obiiciebatur adhuc non solum *Textus in leg. Filio §. Seja ff. de adimen. Legat.*, cujus summa præmissa est supra *num. 3.* cuique prope affinis est alter Juris locus *in leg. Lucius Titius ff. de Jure Fisci*, de quo pariter supra *num. 32.*, & in quo casus est de appellatione prosequenda post mortem Reæ Veneficii in Personam proprii Viri accusatæ, sed & obiiciebatur quoque doctrina *Bald. in dicta leg. Unica num. 11. Cod. ex delict. Defunctor.*, ubi allegat *dictam leg. Filio §. Seja*, quasi quod Hæredes Defuncti petere possint virtute ejusdem *Textus in leg. Filio §. Seja*, & Doctrinæ *Baldi*, ut procedatur ad Sententiam pro purganda infamia Defuncti, ejusque innocentia probanda, etiam quando infamia, quæ Juris sit, eos non tangit, nec molestari possunt propter Bona, & sic etiam quando ipsorum nihil interest, quod sane detortum, atque extra aleam dixeris.

Inapplicabilis quidem est *Textus in leg. Filio §. Seja*, & etiam *Textus in dicta leg. Lucius Titius*, tum quia utrobique agitur, ut ex litera patet, de quæstione Bonorum, quæ exulat in casu nostro, tum quia casus utriusque Textus prædicti est de Uxore accusata, altera de mandato dato ad interficiendũ proprium Maritũ, & altera pariter de Viricidio per Veneficiũ, & sic utroque in loco casus est, non solum de Crimine atrocissimo, sed etiam de numero Criminum exceptorum, quæ morte Rei, certissime quoad Bonorum quæstionem, & ademptionem non extinguuntur, & pro quibus ad accusationem propter Bona, Bonorumque pœnam, ut duobus hisce Legibus allegatis præmissum est *supra num. 29. seqq.* procedi valet etiam post mortem Rei, quemadmodum, quod licet loquuntur de casibus, delictisque exceptis expresse, *Gloss. in leg. Ex Judiciorum verb. Majestatis ff. de accusat.*, ubi numerando casus exceptos hujusmodi sic habet -- *Item septimus, quando Uxor de morte Viri accusata decessit, ut infra de jure Fisci leg. Lucius; Nam sequuta condemnatione, imminet pœna Bonorum ademptionis Hæredibus Mulieris* --, & æque clarius *Glos. magn. in dicta leg. Lucius Titius verb. Inducendum in fin. ff. de Jure Fisci* ibi *Item nota, quod hic est unus de casibus, in quibus post mortem criminosi, quæritur de Crimine propter Bona, ut not. supr. de accusat. l. Ex Judiciorum.* --

Non est igitur, cur eadem ratio trahi valeat ad casum nostrum restrictum ad Crimina de regula communi, quæ, uti sæpedictum est, morte extinguuntur, & quidem (excepta Bonorum expressa pœna) ad omnes effectus; Etenim -- *quod ex dispensatione introducitur, ad sequentiam regulæ generalis trahi non potest* -- ait *Gratian. post Can. Apostolica 56. distinct.*

Incongrua itidem erit illatio, quæ trahi contenditur a Doctrina *Baldi*, qui originaliter putatur hac de re loquutus, quique *Textum* eumdem in *dicta Leg. filio §. Seja* allegans in *Leg. unic. nu. 11. Cod. ex Delict. Defunctor.* nil habet, ultra verba sequentia -- *modo dubitatur, mortuus est Reus ante Sententiam, Hæredes Rei pro eorum Interesse, & pro purganda Infamia Defuncti, volunt, quod procedatur ad Sententiam, nunquid hoc possunt? Respondeo -- Casus est unicus in Jure, quod sic -- ff. de adimen. Legat. Leg. Filio §. Seja.*

Nil ergo plus *Baldus* dicit, quam dicat locus iste unicusquem citat, sed idem locus loquitur de alio casu diverso a præsenti, qui est in quæstione, Ergo &c. Is fere mos est *Baldo*, ut propositionem verbis generalibus, quandoque emissam, relinquat declarandam a loco particularis Juris, quem allegat, Sic in *repetition. Leg. si is, qui Cod. si pendent. appellat. mors. intervener., num. 5. fin.* hæc habens -- *Frustra facerent appellando, nisi bona essent expresse adempta; Nam damnatio aperit eis viam, non obstruit, & ideo fatue appellarent, nisi vellent memoriam Defuncti conservare, ejus innocentiam ostendendo: Nam etiam in Crimine manifesto, possunt hoc facere re integra, ut ff. de Jure Fisci Leg. res, quæ* -- visa autem ista *Leg. res, quæ* loquitur de Reo Cri-

mi-

minis Læsæ Majestatis ibi -- *Defuncto Majestatis Reo, passato Hærede purgare innocentiam mortui, distractionem Bonorum suspendi jusserunt* -- Quis diceret supradicta verba *Baldi* relative ad Textum loquentem de Crimine Majestatis, emissa, intelligi posse, aut debere, tamquam aptabilia ad quodcunque aliud de communi regula crimen extra Casum Criminis Majestatis, de quo tantum præcise, & ad literam loquitur *Textus* ad quem se *Baldus* genericis quodamodo verbis remittit?

Quod dicimus de *Baldo*, idem opportune dicendum de aliis DD. quos inter *Farinacc. quæst.* 10. *num.* 74., qui rem non acu tetigerunt, postquam unus post unum euntes, fere nullus reperiri datur, qui non alleget dictam *Leg. filio* §. *Seia ff. de adimen. Legat.*, & supradictam *Baldi* Doctrinam, quique ad eas non sese reportent; igitur ne videantur indigeste, & sine criterio loquuti, non aliter intelligendi sunt, neque sequendi, nisi juxta terminos *dict. Leg. filio* §. *Seia*, in qua se unice fundant, quamque cum *Baldo* allegant, seu solemne est apud Omnes Juris proloquium, de quo *Authentic. de Trient., & Semiss.* § *neque illo, versic. consideremus*, & ibi *Gloss. in verb. erubescimus* -- *not. non valere responsionem, quæ lege non probatur* -- inquiens -- *Hieronym. de Philip. disert. Fiscal.* 16. *num.* 7.

Quod autem ista sit, & esse debeat horum DD. intelligentia, suadet ipse modus, quo utuntur, loquendi, licere scilicet Hæredi ante Sententiam, & pendente Judicio pro purganda innocentia Defuncti, & ad evitandam illius infamiam, instare, ut cognoscatur de delicto, & Sententia desuper absolutoria feratur sic, & non aliter, *Farinacc. dicta q.* 10. *num.* 74., & sic etiam reliqui -- *ante Sententiam, & pendente Judicio* -- ajunt idest -- *re integra* -- ut notabiliter *Bald.* in dicta *Leg. si is, qui Cod. si pendent. appellat. mors. intervener.*, verbis ex scriptis supra *num.* 98., & illud est eis perpetuo præsens -- *ad evitandam illius infamiam*.

Quemadmodum enim, mortuo Reo ante Sententiam, si ista, re integra, proferenda foret super puncto ademptionis Bonorum contra Hæredem, debet iste citari, vocari, & audiri, si forte vellet pro suo Interesse innocentiam Defuncti ostendere, ut pœnam prædictam evitet, *Caball. resolut. Criminal. tom.* 3. *cas.* 297. *nu.* 29 *Guazzin Reor. defens* 33. *cap.* 26. *num.* 3. *versic. ac etiam*, & idem si esset proferenda super infamia per memoriæ scilicet damnationem, juxta Methodum traditum a *Raynald. cap.* 2. §. 1. *sub num.* 75.: It Hæres sciens forte Judicii pendentiam contra Defunctum, timensque molestias in Bonis, & infamia quæ ex incoato Processu contra illum laborat, re integra potest, si vult, prævenire, & instare, ut supra. At hoc in Delictis exceptis, utpote etiam post Rei mortem, ad effectus prædictos vigentibus, secus omnino in non exceptis, de quibus loqui non possunt, qui allegantur DD., dum propositionem expresse admittunt, ut *re integra* tunc possit de Crimine cognosci -- *ad evitandam Defuncti infamiam* -- quæ certe in non exceptis, personalis tantum fuit, & cum morte Delinquentis extincta remansit, & ipsa; Quæ igitur in istis evitatio infamiæ pertinens ad Hæredes ante Sententiam, si ex deductis supra *num.* 39. non audirentur, & frustra appellarent etiam post Sententiam?

Patet ratio ista ex eo etiam, quod *Farinacc. dicta quæst.* 10, *num.* 74. inter alios DD. se antiquiores, allegat *Peregrin. de Jure Fisci lib.* 4. *tit.* 5. *n* 35., quo in loco *Peregrinus* loquitur de diffamatione extrajudiciali, quæ in vulgus contra Defunctum publice irrepsisset, post mortem de aliquo Crimine, allegans eamdem *Leg. filio* §. *Seja*, verba sunt -- *XIII. Casus est, cum Hæredi Defuncti ad purgandam infamiam, quæ publice contra Defunctum laborat de aliquo crimine, volunt ad detegendam illius innocentiam, quod de CRIMINE IPSO COGNOSCATUR -- nam id fieri Iure concedi ut Leg. penult.* §. *Seja ff. de adimen. Legat.* -- & allegat quoque eosdem DD., quos postea sequutus fuit *Farinacc. dicta quæst.* 10. *num.* 74.

Non est igitur cur accipi non debeat *Peregrini* locus, nisi de Crimine excepto, etiam post Rei mortem in Judicio deducibili propter superstites pœnas tangentes Interesse Hæredum, qui ad illas propterea vitandas velint sibi ipsis caventes, ut de ipso Crimine in publica diffamatione consistente, judicialiter cognoscatur, frustra de cœtero, & sine Interesse id tentaturi, & a limine Judicii pellendi, si rex fuisset de *Delicto* non excepto, utpote non amplius per accusationem, nec alias Magistratui deferendo, post Rei mortem, quæ illud prorsus resolvit, & extinxit. Quo etenim modo verificabilis alias esset *Peregrini*, & horum *DD.* de pœna Bonorum, deque infamia loquentium, nisi intelligerent de *Delicto* excepto, cujus tantum est casus in loco Juris, quem allegant in dicta *Leg. filio* §. *Seja*?

Et cum effectu *Caball.*, qui *casu* 296. hanc Hæredis facultatem probat relative dumtaxat ad pœnam Bonorum Heredes in casu excepto, mortuo Reo, involventem; Quando relatis *DD.* id firmantibus, descendit ad opinionem, quæ ei ipsum videtur illis indulgere, etiam ubi, & quando ex Delicto Defuncti molestari non possunt, nescit quodamodo se extricare, quia illam non approbans, sed unice, non in sua, sed in aliorum Sententia referens, statim se remittit ad præcedenter scripta, probata in Casu excepto, ut videre est *d. cas.* 298. *num.* 30., & 31., ubi hæc subdit -- *Quorum Multi loquuntur in terminis fortioribus, volentes posse Hæredes Defuncti, etiam quando non possent molestari propter, quod procedatur ad Sententiam, purgando infamiam Defuncti, & probando ejus innocentiam, ut absolutio sequatur, & esse probavi in prior. resolut. Criminalib. centur.* 2. *cas.* 137. *n.* 9, *&* 10. -- quo loci, ut obvium est legenti, id probaverat in casu excepto importante pœnam Confiscationis exequendam contra Hæredes post mortem Rei, qui sibi ipsi conscientia patrati Criminis, vel Majestatis, vel Hæresis, similium, metu debitæ pœnæ subeundæ, scienter, & voluntarie mortem conscivit, qui certe est unus ex Casibus exceptus videndus apud Glossographos, & relatos supra *n.* 29. rursus penes *Guazzin. de Confiscation. concl.* 18 *n.* 47

Verum ad quid plura? Quod enim *Farinacc. dicta quæstion.* 10. *num.* 74., & alii, quos ibi refert, loquantur in terminis casus excepti, & non aliter, quam loquentes de Delictis exceptis intelligi debeant; Author est *Guazzin. de Confisca. Conclus.* 18 *n.* 85. verba erant -- *Quod si pendente Iudicio, Delinquens moriatur, & esset imputatus de Delicto, CUIUS MEMORIA post mortem damnari poterat, Hæredes, si volunt, pro purganda innocentia Defuncti, possunt instare, ut cognoscatur de Delicto, & Sententia desuper absolutoria feratur* -- *Anton. Gomez d.*

cap.

cap 1. *de Delict. num.* 83. *sub versic. unum tamen. Farinacc. dicta quæstion.* 10. *num.* 74. *Peregrin. de Iure Fisci lib.* 4. *tit.* 5. *num.* 35.

XI.

At remanent, inquiunt, duo præjudicia: Unum Damnorum, & Expensarum, quibus ante Sententiam Defuncti Genitores succubuere, solventes Curiæ Officialibus Mercedem fabricationis Processus, & traditæ Copiæ illius, ab Accusatoribus idcirco restituen., si forte calumniose accusarint: Alterum ignominiæ, quæ imminet Filiis apud Vulgus despectui habituris propter Parentes de Crimine accusatos, & damnatos: Sed relative ad punctum prosequendæ appellationis, cujus est quæstio hodierna, nec unum, nec alterum arridet.

Non primum de Damnis, & expensis: Quoniam, sublato eis, ex defectu proprii Interesse, Jure prosequendi eamdem appellationem, per mortem Reorum, qui illam, terminato Judicio, interposuerunt a Sententia condemnatoria, antequam Judex ad quem pronunciaret, extinctam, nulla remanet præsumptio calumniæ contra Accusatores, sive inspiciamus Partes jam præhabiti Criminalis Processus, sive ipsam desuper definitive promulgatam Sententiam Condemnatoriam.

Inspecto siquidem Processu, adest post accusationem, & Testium depositiones, litis contestatio, adest ejusdem Processus publicatio, & legitimatio: adest defensionum assignatio & confectio, Et tandem condemnatio. Undè fit, accusationem non amplius dici posse calumniosam in ordine ad repetitionem damnorum, & expensarum ab Accusatore, qui ex tot Judicis authoritate post accusationem peractis, non potest amplius dici, quod non habuerit pro se Testes, saltèm unum, quod sufficit ad eum eximendum à nota Calumniatoris. & à refectione damnorum, etiamsi Reus se defendendo, & Testes Fiscales repulsando, fidem illorum objectis exceptionibus, extenuasset, ut fusè de his omnibus *Guazzin. Reor. defens.* 3. *cap.* 13. *num.* 24. 38., & *num.* 52., & 56.

Si respiciatur ipsa de per se Sententia condemnatoria, altera inde etiam post appellationem oritur præsumptio Justitiæ accusationis, quia, etsi per appellationem suspensa remanserit, non eo de medio sublata est, quin aliquam, & quidem ad plures effectus, retinuerit Justitiæ præsumptionem, quoad usque Judex appellationis pronunciaverit, *Anguvin. Lazzarin.* inter *cons. Farinacc. tom.* 1. *cons.* 30. *num.* 55., & ibi *Famian. Centolin. in additionib. litt. B.*, nec appellationis effectus, quidquid sit de pronunciato, extenditur unquam ad infirmanda, minusque tollenda acta probatoria in Processu præexistentia, quippe quæ etiam post appellationem in suo manent robore, *Farinac. cons.* 33. *n.* 95.: Cumque hodie per mortem Reorum extincta remanserit pendens appellatio prædicta, duo sequuntur: Primum, ut multo securius Sententia Condemnatoria remaneat in sua nativa illa, bonaque Juris præsumptione justificativa accusationis, & omnium actorum præcedentium: Alterum, ut bona ista Juris præsumptio Justitiæ descendentis a Sententia, eo ipso degeneret in malam contra Condemnatos, qui in eo statu Sententiæ decesserunt, ut dici queant obiisse, præsumptionem Juris contra se habentes, cessetque etiam ex hoc capite præsumptio Calumniæ in Accusatoribus.

Proindeque non audiendus *Bonfin. in Bannimentgeneralib. cap.* 79. *num.* 68. opinionem prædictam extendens, pro Hæredibus Defuncti etiam super repetitione Damnorum, & Expensarum ante Sententiam factarum, tum quia loquitur in puris terminis Causæ, & Judicii Civilis, ut videre est *ex Rot.* quam unice allegat coram *Emerix dec.* 484. *nu.* 5., tum quia in nostris terminis parum ante *num.* 63. firmaverat contrarium, allegans locum *Reynald. cap.* 23. §. 1. *ad* 3. *num.* 224. *seqq.* quem & Ego citavi supra *num.* 48. *fin.*

Verum enim vero ipsam, quæ nunc excitari gestitur, damnorum refectionem, dependenter ab instantia super prætensa prosequutione antedictæ appellationis, cave putes substitui posse defectui pœnæ Bonorum in Sententia condemnatoria, a cujus pronunciatione appellarunt, non expressorum, hic punctus, hic cardo hodiernæ quæstionis; Pœna scilicet Bonorum, prout pœna est, qua deficiente, & ipsum radicitus deficit Jus appellandi; Non autem quæstio refectionis damnorum, quæ (longe a terminis admissionis, vel non admissionis appellationis a Sententia lata super negocio principalis) non est præsentis, sed alterius omnino diversæ inspectionis, & Judicii.

Et nihilominus illud occurrit omnino ponderandum, in eo non esse casu, quo ex defectu Interesse, ut sæpe diximus, sublatum est post mortem Delinquentium Jus appellationis, illiusque prosequutionis, & propterea, ultra quamquod ad refectionem expensarum harum juxta Curiæ taxam Officialibus solutarum, deficit Sententia condemnatoria, qua stante nonnisi ab excessiva tantum illarum taxatione curreret appellatio, *Scacc. de appellat. quæst.* 17. *limitat* 21. *nu.* 58. nec devolveret regulariter ad Judicem appellationis negocium principale, Causæque principalis cognitionem, Parte præsertim contradicente, Codex *Fabrian. lib.* 7. *tit.* 26. *definit.* 47. certe quod ex eadem ratione sublati Juris appellandi, appellationemve prosequendi super negocio principali, per Sententiam sine condemnatione ad damna, & expensas, finito, & inde per mortem una cum ipsa interposita appellatione extincto, non admittuntur Appellantes, quoties per hujusmodi appellationem refricare vellent, aut retractare intenderent Sententiam Condemnatoriam super crimine admisso, negocioque principali prolatam, ea fortiori suffragante ratione, quia sublato Jure appellandi non mererentur ad idem effectum audiri, etiamsi in Sententia adesset quoque condemnatio ad damna, & expensas, *Caball. resolut. Criminal. cas.* 207. *num.* 2. *seqq.*, & *per tot. Scacc. de appellat. quæst.* 17. *limitat.* 6. *membr.* 9. *n.* 51. *Guazzin. Reor. defens.* 36. *cap.* 4. *num.* 18.

Non alterum, de gravata nimirum ipsorum opinione apud Vulgus istiusque licentia objectandi in Filios Paternam infamiam, etsi personalem, ac morte extinctam, eosque propterea ludibrio habendi: id improperii genus apud homines in Personam ejus, qui non est notatus infamia Juris in se ipso, ex quo non ipse deliquit, sed tantum quoad alios propter alterius peccatum, seu casum in Jure non expressum, nil aliud est, quam infamia facti, ut ex *Baldo*, & *Saliceto* bene explicat videndus *Didac. Canter. quæst. Criminal. cap.* 2. *de probat. per Testes quæst.* 1. *membr. de plen. probation. num.* 27. *versic. secunda regula, pagin. mihi* 140., & ideo nonnisi im-

improprie talis dicitur, vel ut illa -- *quæ non Jure irrogatur, sed opinione hominum &c., hæc non proprie infamia est, neque enim opinio hominum, sed Lex, S. C. Constitutio Principis, Edictum Prætoris infamem faciunt* -- scriptum reliquit *Anton. Matt. de Criminib. ad lib. 48. ff. tit. 18. de pœnis cap. 3. num. 2.*

Cacoethes hujusmodi non solum in Filios Paterni Delicti expertes, sed etiam in eos, qui semel utcumque puniti de Delicto infamiam non importante, liberati sunt, vidi olim, & pro infamia Facti tantum respondit *Julianus in Leg. honori ff. de obsequ. a liber., & libert.*, verbis hisce -- *Licet enim verbis Edicti non habeantur infames ita Condemnati, re tamen ipsa, & opinione hominum non effugiunt infamiæ notam* -- idest Facti, ut explicat ibi *Gloss. in verb. infamiæ*, vidit & *Imperat. Alexander in Leg. ea, quæ Cod. ex quib. Caus. infam. irrogat.* -- *Infames quidem*, inquit, *Filios non faciunt, sed apud bonos, & graves, opinionem ejus, quod displicuit, onerat* -- non alia, idest onerat, infamia, quam Facti, sicut monet *Gloss. ibidem verb. onerat.*, & rursus *Gloss. in seq. Leg. nullam verb. infamiam Cod. eod.*, quod & conspicuum fuit DD., quemadmodum de iis, qui post Condemnationem abolita fuit, & quod mireris ex Capite injustitiæ, Sententia Condemnatoria, *Fulgos. cons. 71. numer. 3.*, *Tusc. litt. C. conclus. 571. num. 9* -- De iis, qui alicujus Delinquentiæ accusati, nil ulterius post accusationem, puta ob Crimen non probatum, sunt inquietati, ut ex *Avila de Censur. par. 7. disput. 4. dub. 5.* refert *Van Espen. Jur. Ecclesiastic. part. 2. tit. 10. Cap. 6. num. 14. fin.*, & tandem de iis, ut alia mittam, qui expleta pœna extraordinaria temporali (vides hic, quid evenisset nostris duobus Condemnatis, si finito tempore pœnæ supervixissent) ex indiciis inflicta, & sic ex Causa minorata libertati sunt redditi, loquitur *Thesaur. de pœnis Ecclesiast. p. 1. C. 34. in fin.*

Cesset igitur oportet omnino etiam in hac parte prosequendæ appellationis prætensio, cum enim agatur de infamia Facti, hæc, si Divinam Omnipotentiam excipias, nullo alio modo, nec per Judicis, minusve Principis Sententiam, tolli potest, quam per factum contrarium apud Viros bonos Triennali saltem duratione acceptissimum, quapropter hujusmodi infortunio pressi non ad alium Judicem appellare debent, quam ad se ipsos, quemadmodum præter authoritates in hoc puncto datas supra *num. 53., & seq.* monent *Impp. Carinus, & Numerianus in Leg. interloquutio* -- *ut ad meliorem vitæ frugem se reforment* -- ajentes, & ibi *Gloss. in verb. reforment Cod. ex quib. Caus. infam irrogat.* atque opportune *Thesaur. de pœn. Ecclesiastic. dicta parte prima cap. 33. ante fin., & cap. 34. in fin.*, *Bellegrand. method. rer. crimial. tractat. 3. cap. 7. num. 28.* alias enim infamia Facti remanet irremediabilis, *quia cum illa resideat in mentibus hominum, non potest inde per aliquem amoveri, cum non possit fieri per quæcumque potestatem, quod homines credant Virum bonum, quem credunt, & credere volunt malum* -- seu totidem verbis rationem reddit *Card. de Albic. de inconstan. in fid. Cap. 25. num. 63 & seq.* --

Deinde, si ipsi Genitores temporalem condemnationem ex Causa minoratam passi sunt, sine infamia Juris, & sine ea decesserunt, ex probatis supra *Num. 83. ad 90.* sique Genitores iidem, quatenus supervixissent, nec post completum pœnæ tempus hanc Juris infamiam subituri fuissent, sed dumtaxat illam facti, non Judicis Sententia non appellatione, at contrario, tantum facto reparabilem, ut probatum est præcedenti *num. 133., & seqq.* Dicatur mihi quæso, a quo gravamine proprias Personas tangentes appellabunt nunc Filii? forsan ab illo infamiæ Juris? At ista non reperibilis in Genitoribus, nec per consequens ad Filios transmissa, nec transmissibilis, non fuit, neque est in harum rerum natura; a gravamine ergo, quod non est, nec umquam fuit, qui, amabo, appellari umquam poterit? Num ab illo infamiæ Facti? & idem reddit insolubilis nodus; quippe nescia, & ipsa destrui ministerio Judicis inutili non istius Sententiæ, nec appellatione, sed proprio dumtaxat contrario facto valet purgari. Argumenti fallaciam frustra quæras, ni fallor.

X I I.

Rebus igitur a primo ad ultimum restrictis; Lex est, quæ imperat Crimina quæcunque extra illa tantum, quæ a Regula sunt excepta, quæque iam notata fuere supra *num. 24., & seqq.* morte Delinquentis extingui; Lex est, quæ jubet, eadem ratione extingui pariter, & appellationem interpositam a Reis, si ea pendente mortui sint, etiam quoad Hæredes, si non adsit expressa pœna Bonorum, & æque expresse pœna infamiæ; Ex Lege oritur, Reos negativos, minori, quam Ordinaria, & sic ex Causa reducta pœna, punitos, non contrahere Juris infamiam, Legis est præceptum, infamiam, quæ post temporalem pœnam completam, vel remanet in Persona ipsius puniti Delinquentis, vel in Filios Vulgi, ut fieri amat, opinione, ex non excepto Delicto Patris, transfunditur, non esse, nisi puri facti, & qua talem non Judicis Sententia, nec beneficio appellationis, sed contrario dumtaxat facto purgabilem. A Lege tandem finis quæstionem repetitionis damnorum, & expensarum; extincta, & sublata appellatione a Crimine, negociove principali per Sententiam finito, esse alterius inspectionis, & Judicii, & non tenabilem, eo fine, ut Sententia ipsa prætextu ejusdem, etsi extinctæ prosequendæ appellationis, refricari queat, minusque retractari; Si hæc omnia, inquam, non hominis, nec Judicis, sed Legis Sententia tuentur, nil remanet, nisi appelletur ab impossibili (quod a Sapientissimorum in Causa scribentium mente procul dubio est alienum) a Sententia nempe, a Præcepto, & a pœna Legis; Quo absurdo in Civili hominum Societate nihil insolentius, *Bald. in Leg. unic. nu. 21. & seq., Cod. ex Delict. Defunctor. Fermosin. allegat. Fiscal. 8. num. 16. fin. & allegat. 9. nu. 11. & seqq. par. 2. Scacc. de appellat. qu. 17. limit. 20. n. 1. seqq. & limitat. 22. per tot.*

Atque ex his omnibus fui in sensu, pendente appellatione Defunctorum, Filiis, & Hæredibus a petita prosecutione ejusdem Appellationis, in casu, de quo agitur, esse reijciendos.

Et ita &c. salvo semper &c.

Cæsar Stephanus Mocci Trib. A.C. Generalis ad Criminalia Locumtenens.

Causa hæc definita fuit a *Sanctissimo Domino Nostro Benedicto XIV.* feliciter Regnante, quem Deus per

per annos Nestorianos nonservet, per organum R. P. D. sui Auditoris, nunc emeritissimi S. R.E. Cardinalis Argenvillieres; mandavit enim in mense *Maij* 1753., ut in hujusmodi causa hæredibus, & filiis Macchelli, & Gandulphi perpetuum silentium imponeretur, attentis nonnullis facti circumstantiis animum SANCTITATIS SVÆ moventibus; *decretum est per acta Paparotii Notarii Tribunali A.C.*

De Appellatione.

OBSERVATIO XVIII.

SUMMARIUM.

1. *Fiscus de Jure communi appellat.*
2. *Limitatur conclusio in nonnullis dominiis.*
   Appellatio vetita Reo, quoque Fisco prohibita censetur.
3. *Ex Bulla Pij IV. in Urbe Fiscus non appellat.*
4. *Ex alia Bulla Pij IV., & Constit. Paul. V. hoc remittitur arbitrio Signaturæ.*
5. *Primus Imperator qui fiscalem constituit.*
6. *Solius Principis Supremi est habere fiscum.*
   Barones etiam, & Episcopi ex privilegio, vel consuetudine habent.
7. *Quomodo vocatur Fiscus Baronalis, & Episcopi?*
   Appellatio vetita Fisco, etiam Promotori fiscali Curiarum vetita censetur.
8. *De Fisco Archiepiscopo Neapolitani aliter sentit* Ricc., & Genuens.
9. *Explicatur illorum exemplum in quo sensu intelligendum.*
10. *Decretum* Raynaldi *explicatur, & declaratur.*

11. 12. *Judex a quo an citandus in appellatione? referuntur diffidentes opiniones, & distinctione conciliantur.*

13. 14. *Distinctio* Philippi Decij *affertur.*

15. *Quid dicendum concurrente Fisci interesse?*
16. *Stylus, & observantia in contrarium enucleatur.*
17. *Fiscus non appellat existente Instigatore, nisi per eum præstita cautione.*
18. *Quæritur quomodo debeat esse dicta cautio in puncto Juris.*

19. 20. *Cautio fideiussoria non exigitur, Instigatore fideijussores non inveniente.*

21. *De stylo, & observantia cautio hæc debet esse fidejussoria.*

22. 23. *Limitatur hic stylus, Appellante immobilia possidente.*

24. *Quo tempore dicta cautio præstanda est.*
25. *Bulla loquitur in prosequutione appellationis.*
26. *Quid resolutum fuit in una* Feretrana.
27. *Cautio hæc an præstanda sit in loco Judicii, vel extra sub dominio eiusdem Principis.*
    Bulla recipit interpretationem passivam a Jure communi.
    Dicitur Ius civile, & non Ius Prætorium.
28. *Resolvitur quæstio.*
29. *Rationes expenduntur.*
30. *Ampliatur in criminalibus etiam in cautione voluntaria.*
31. *Appellans qui ad dictam cautionem tenetur, an sit Reus, vel Actor.*

Declaratur quomodo intelligenda sit dispositio Text. in L. necessaria ff. qui satisd. cogant.

1 ETsi Fiscus de Jure communi nullo pacto prohibitus appellare reperiatur, etiam in criminalibus Causis per Text. *in L. litigatoribus C. de appellat. in L. 1. C. de Sentent. contra Fisc. retractand. & in L. illud la 2. ff. ead. titul.* cum aliis pleno calamo congestis per *Camill. Borell. in summ. decis. tom. 3. tit. 33. 748., & Aloys. Ricc. dec.* 81 *num. 2., & seq.*

2 Ex particularibus tamen nonnullorum Regnorum Sanctionibus, appellatio Fisco vetita est, signanter ab absolutoria Rei; *In Regno enim Neapolis* extat *Ritus M. C. V.* 258., de quo Grammat. *decis. 14. nu. 12.*; In Cathalunia *est Constit. incipiens. Per tot le vexation. 7. de appellat.* de qua *Michael. Ferrer. observ. par. 3. observat. 21.*, de consuetudine Lucensi, Ancon., & Perus., *Joseph. Ludovic. decis. Luc. 1. num. 43. & seqq.*, & generaliter procedit in omnibus locis, in quibus statuta, & Constitutiones appellationem in criminalibus Reo prohibent, ut de *Flandria* seu Gallia inferiori testatur *Dambouder. in praxi crimin. cap. 149. num. 3.*; De Electorata Saxonico *Jacob. Schult. in addit. ad Coler. decis. 22. nu. 17.*; De generali Consuetudine totius Germaniæ *Gaill. de pac. public. cap. 36. versic. tamen*; De Ducatu Mediolani *Julius Clar. in pract. qu. 94. num. 3.* De Ducatu Sabaudiæ, prout etiam *de Curiis Regni Franciæ* a sententiis criminalibus latis a Supremis Judicibus appellare non licet, vi *Textus in l. 1. ff. a quib. appell. non licet*: sed in aliis Senatus Sabaudiæ indistincte recipit appellationes in omnibus delictis, & excessibus, sicuti in cæteris litibus, & causis civilibus, teste *Godofred. ab Avo de reatib. quæst. 29. num. 12., & Rebuff. in comment. Constit. Gall. de appell. artic. 7. Gloss. 1. num. 10. & seqq.*; De Dominio Florentino *Sabell. in summ. diversor. tract. §. appellatio nu. 37. versic. de Consuetudine*, ea ratione quod appellatio vetita Reo, quoque Fisco prohibita censetur ad effectum servandi æqualitatem in Judiciis, ut in puncto, *ex Magon., Farin. & Ruginell. tradit Scacc. de appell. qu. 17. limit. 49. nu. 3.*

3 In Urbe extat Constitutio S. M. *Pii IV. in ordine la 56. de reformat. Tribun. A. C. edita quarta nonas Junii 1562. incip. Inter multiplices*, (quam per extensum refert Ridolphin. *post praxim. de liter. Apostolic. fol. mihi 45. in edit. Venet.*), qua in §. 17. mandatur A. C. -- *Minus etiam admittat appellationem Fisci ab absolutoria lata pro Reo, juxta laudabilem consuetudinem hactenus in Curia servatam.*

4 Verum in alia *Bulla edita secundo Kalendas Julij ejusdem anni 1562. in ordin. la 58.*, Idem Summus *Pontifex Pius IV.*, quo ad appellationem Fisci, eius admissionem, vel rejectionem arbitrio Signaturæ remisit; & sic præcedentem correxit ibi -- *Et cum ad signaturam spectet causam appellationum nomine dicti Procuratoris Fiscalis a Sententiis contra eum latis interpositarum reijcere, vel committere, Idem Procurator appellare non prohibetur*; quam eamdem Constitutionem iisdem verbis confirmavit *Paulus V. in constit. 71. de reformat. Tribunal. Urbis edita Kalendis Martii 1611. in §. 17. num. 10.*, & novissime in omnibus servari dictam Constitutionem Paulinam, mandavit Sanctissimus Dominus Noster feliciter Regnans *Benedict. XIV. in constit. super Reformat. Tribunal. Urbis.*

5 Primus inter Imperatores, qui Fiscalem constitue-

tuerunt, fuit Hadrianus, teste *Budeo innot. ad Pandect. de offic. Quæstor fol.* 241., *& Amay. ad tit. de Decurion. ad leg. final. cap. 3. num. 3. & seqq.*, ubi improbat *Levinum Torrentium ad Svetun. in Claud. cap.* 12., qui hoc tribuit Alexandro Severo. Post Hadrianum, Gallienus, Constantinus, & Theodosius Fiscales crearunt Legibus ad hoc editis, de quibus *Orosius in rubric. de offic. Procur. Cesaris*; Verum eo tempore Fisci Patroni ad biennium eligebantur, *l. binos* 10. *C. de advoc. divers. Judic.*; hodie vero in perpetuum eliguntur, dum Principi placeat, *ut ex Cujac. & Gothofred. probat Amay. loc. citat. nu.* 21., imo Fiscales, ut Senatores Toga decorati fuere, *l. final. C. eod. titul.*, de quo Togæ usu, & antiqua auctoritate, quamplura perbelle recensens *Alexand. ab Alexand. genial. dier. lib. 5. cap.* 18., *& Rosin. lib. 5. antiq. Roman. cap.* 32.

6 Adverte tamen, quod habere Fiscum est solius Principis, vel Reipublicæ non recognoscentis Superiorem, ut ex *Joan. de Platea, & aliis, Covar. variar. lib. 2. cap. 10. post num.* 10., propterea Barones etiam habentes merum, & mixtum Imperium, Fiscum minime habent, *Text. in l. 1. C. de bon. vacant. lib.* 10., *ubi Novar. in comment.* nisi ex privilegio alicui Baroni prerogativa hæc specialiter tribula fuisset, ad tradita *per Ann. in addit. ad Genitor. singul.* 220., vel ex consuetudine immemorabili hoc acquisivisset, omnibus debitis requisitis vallata, prout videmus in Episcopis, qui licet etiam de Jure non possint habere Fiscum, quia recognoscunt in Superiorem Summum Pontificem, de facto tamen ex antiqua consuetudine Fiscum habent, & in hac possessione reperiri comperiuntur, ex traditis per *Barbos. de offic. & potest. Episc. alleg* 107. *nu.* 16. ubi non nulla Jura canonica adducit, *Cochier. de Jurisd. Ordin. in Exempt. part. 5. quæst. 112. n 3, & Aloys. Ricc. in praxi Eccles. part. 2. resol. 387. num.* 2.

7 Vocantur tamen hi Baronum vel Episcoporum Fiscales communi vocabulo *Promotores Fiscales, seu Coadjutores Curiarum*, ut ex Capiblanc. & aliis refert *Joseph. Amendol. in praxi Judic. p. 1. tit. 3 n* 103., qui Promothores Fiscales, Fisci locum, & Jura obtinent, tum in activis, tum in passivis juxta doctrinam *Capiblanc. Fontanell.*, *De Ponte* apud *Carol. Anton. de Luca, ad decis. de Franch. observat.* 467. *post. num.* 5., idcirco existimat *Raynald. cap. 32. §. 4. & 5. n.* 232., *& seqq*, quod appellatio Fisco vetita, locum etiam sibi vindicat in Promotoribus Fiscalibus Curiarum Ecclesiasticarum, atque ita decisum fuisse testatur.

8 Verum contra sententiam *Raynaldi* indistincte loquentis, allegari posset *decis. 81. Ricc. part.* 2.; testatur enim quod Promothor Curiæ Archiepiscopalis Neapolis, semper consuetus fuit, adversus Sententias contra eum latas appellare, Iuris communis dispositionem insequendo; ibi -- *hanc opinionem pluries canonizavit Curia Archiepisc. Neapol., si quidem quando aliquis fuit Condemnatus per Curiam Archiepiscopalem, & appellavit ad Papam, & Judex appellationis revocavit sententiam Curiæ, Fiscus fuit solitus appellare, & impetravit de novo appellationem committi ad ejus instantiam, unde cum in anno* 1600., *quædam Persona pro falsa depositione fuisset condemnata ad quamdam pœnam & appellasset ad Papam, & Delegatus revocasset Sententiā dictæ Curiæ, Fiscus de novo appellavit, & post habitam disputationem in Urbe, fuit commissa Nuncio Neapol. qui sententiam protulit*, & de hujusmodi observantia pariter testatur Marc. *Anton. Genuens. in praxi Archiepisc. Cur. cap. 37. per tot. qui num.* 1. pariter refert eatum relatum *a Ricci in decis.* 81.

9 At salva pace tum *Ricci*, tum *Genuens.*, exemplum per eos relatum non probat eorum intentionem; Nam cum Fiscus primo habuisset sententiam pro se, potuit inde appellare a Sententia prolata in gradu appellationis favore Rei revocatoria, seu infirmatoria primæ Sententiæ, in his namque terminis casus non est amplius simplex, in quo sensu intelligenda veniunt statuta particularia, & consuetudo generalis prohibentia Fisco appellationem, sed dicitur casus mixtus, minime in dictis statutis, & Consuetudine comprehænsus, sed Iuris communis dispositioni remissus, quo Fisco appellatio non denegatur, ut in puncto appellationis, *ex Boss. Bajard. Caball, Migon. Guazzin, Scacc. & Farin. docet Vermigl. consil. crimin.* 318. *num.* 8

10 Hoc non obstante tamen dictum *Raynaldi* declaratione indiget, cum enim hodie in vim Constitutionis tum *Pii IV.* la 58. tum *Pauli V.* la 71. *de reformat. Tribunal. Urb.*, Fisco non prohibeatur absolute appellare, ut antea idem *Pius IV.* expresserat *in constit.* 561., sed hujusmodi cognitio remittatur arbitrio Signaturæ; non debent absolute reiici appellationes, quæ interponuntur per Promothores Fiscales Curiarum Ecclesiasticarum, imo admitti, & quoties dicta admissio a Reo hæsitaretur, arbitrio Auditoris, & Præfecti Signaturæ decidenda esset, in quo Tribunali quotidie instantiæ excitantur pro moderatione, vel pro admissione appellationis, secundum casuum contingentiam; Animadvertendum nihilominus est, quod Fiscus in appellatione, quæ sibi impartitur, non debet esse melioris conditionis Rei, sed ubi Reo conceditur in criminalibus quo ad actum devolutivum tantum; ita pariter Fisco quo ad hujusmodi actum, & non suspensivum, provocatio concedenda erit, ut disserte pluribus adductis rationibus probat *Migon. decis. Lucens. per tot.*, *cum Addit.*, & supra *nu.* 2.

11 Hic incidenter quæro; an in Causa appellationis citandus sit Judex, qui sententiam tulit, an vero sufficiat citatio exequuta in personam Procuratoris Fiscalis Tribunalis, vel Curiæ? Quæstio hæc resolvitur a *Godefred. Abau. de reatib. q. 29. num.* 23. *& seqq.*, dicente non esse citandum Iudicem, sed in locum ejus Procuratorem Fisci ex doctrina *Felin. & Bartol.*, *Boer.*, *& Rebuff. ibi allegat.*, ea ratione, quia sententiæ retractatio coram Iudice appellationis non affert primo Iudici directum præjudicium, sed Fisco; excipit tamen quoties ageretur de poena contra Iudicem imponenda, vel pro interesse suo, & expensis Parti solvendis; subdit tamen quod *de Stylo Senatus Sabaudiæ, & Curiar. Franciæ*, appellatio debet intimari Procuratori Fisci, & Iudicis a quo.

12 Oppositum tenet *Ludovic. Roman. in cons* 313. *num. 12. & seqq.*; movetur primo ex dispositione Textus *in cap. Venerabilibus, versic. attum n d sent. in excomun. in* 6., ubi cum quæritur coram Archiepiscopo de irritatione excommunicationis latæ per Suffraganeum, vocandus est Suffraganeus, quia ipsius interest suam causam defendere: Secundo allegat auctoritatem *Gloss. in cap. cum speciali* 61. *§. porro, verbo coram, de appellat.*, ubi quod Episcopus quando procedit ex officio, citandus est ut defendat Processum suum, si voluerit, sicuti vocandus esset Accusator, quoties per accusationem processum esset;

Ter. in ex doctrina *Innoc.*, *Hostiens.*, *Bartol.*, *Bald.*, *& Frideric.* & S... quos ibi *allegat. Roman.* ac alios congerit *Mand. f. Additionator. lit. F*;

13 In hoc articulo *Philip. Decius consil.* 143. *n.* 2. *tom* 1., distinguit, quod si Index in causa processisset ex officio ejus, & non ad instantiam Partis, quia Partes omnino tenet, citandus est; vel si ad instantiam Partis processisset, & prætenderetur coram Judice appellationis, eum iniquo animo processisse, vel per ignorantiam, nam a tunc citandus esset, & in his terminis locum habet *Text.* allegatus per *Roman. in dicto cap. venerabilibus*; idem si Ius Iudicis læderetur, ut quia diceretur in gradu appellationis fecisse litem suam, vel incidisse in constitutionem, *cap. cum æterni de re judic. in* 6. ut ex Ioan. Andrea explicat *Gloss. marginalis in d. cap. cum speciali* 61. *versic. Secus*; ratio est, siquidem in his casibus retractatio Sententiæ facta per Iudicem Appellationis, primo Iudici præjudicium affert, licet suapte natura extra hos casus præjudicium non afferret, ut definitum est in *Concilio Carthaginensi* 3. *cap* 10. ibi -- *Hoc enim placuit, ut a quibusdam Judicibus Ecclesiasticis ad alios Judices Ecclesiasticos, ubi est major auctoritas, fuerit provocatum, non eis obsit quorum fuerit soluta sententia, si convinci non potuerint, vel iniquo animo judicasse, vel aliqua cupiditate, aut gratia depravari*; & refert Text. in *cap. etiam* 2. *quæst* 6. ubi Glossator *in verbo si convinci, & in verbo vel iniquo*; & in hoc sensu convenit etiam doctrina *Gl. sed Alan. loc. citat.*

14 Hoc firmiter idem *Decius num.* 2. quod si in his casibus Judex primæ instantiæ non fuerit citatus, sententia Judicis appellationis, qua primus Judex condemnatur ad expensas vel ad alias pœnas quia processit exempli gratia contra formam, *cap quoniam contra de probat.*; vel *cap cum sacro de sentent. excomm.*, vel *cap. medicinal. de sent. ex. excom. in* 6. vel *cap. cum æterni de re judic. in* 6. *cum similibus*) nullitati subjacet ex defectu citationis, nec ipsum Judicem omnino citandum adficit, propterea, in hujusmodi casibus, non sufficit citatio Promotoris Fiscalis Curiæ (ut indistincte a nonnullis perperam observatur), nam Promotor Fiscalis se justificare tenetur coram Judice appellationis super his, quæ spectant ad ejus officium, nempe an rite, & recte aliquod denunciaverit, an defecerit in probationibus, & similibus pertinentibus ad ejus ministerium; non autem in aliis, quæ separate, descendunt ex culpa, vel dolo Judicis; tunc enim Judex ipse citari debet specialiter ad se justificandum, nec sufficit citatio simpliciter executa in personam Promothoris Fiscalis Curiæ. Certum est tamen, quod ipso Judice vocato, seu citato, defensiones suas adducere posset per Procuratorem, aut per ipsum Promotorem Fiscalem Curiæ, nam personaliter accedere ad has parandas defensiones nullo Jure obstringitur, *Gloss. in d. cap speciali verbo coram de appellat.*

15 Cessante autem interesse Judicis in casibus relatis, citari non debet, quoties ipse ad instantiam Partis processisset, ut de communi opinione concludit *Decius in d. consil.* 143. *num.* 2. Verum omittendo non est in hujusmodi casu citatio tam Partis, tum Promotoris Fiscalis Curiæ. Etenim iste cum semper assistentiam suam præstet Accusatoribus; quoque enim Accusatore ad Judicium vocandus est, alias sententia nullitati subjiceretur, ex Textu *in l.* 1. *C. de fent. adv. f. Fisc. lit.* & docent *Abbas in cap. dilectus de rescript.*, *& Anton. de Butr. in cap.* 2. *eod. titul.*, *& in cap. cum speciali de appellat.*, & alii adducti a *Pellegrin. in praxi Vicar. p.* 4. *sect.* 1. *num.* 18. *& seq &c.*, qui omnia depromptis de verbo ad verbum a *Petro Foller. in pract. crimin. canon. p.* 2. *verbo denunciatione facta num.* 14., *& seqq. fol. mihi* 68., ubi explicat in quo consistat hujusmodi Promotoris Fiscalis officium.

16 Sed adversus prædicta quis allegare posset observantiam, seu stylum Curiæ, citandi simpliciter in appellationibus Promotorem Fiscalem Curiarum Ecclesiasticarum, nec non ejus Adhærentes, si in causa essent, non autem Judices a quibus appellatur. Ea forte ratione, quod tales Promothores Fiscales in locum Judicis succedunt, & Jura Curiæ tuentur, ut ex *Præposit. in cap de accusatione* 2. q. 8. docet Foller. *loc. cit. num.* 16. ibi -- *Promotoris Fiscalis officium, ut brevibus me absolvam, nihil aliud est, nisi officium Judicis, nam in ejus locum succedit secundum Præposit. &c.*, id circo hac de causa in sententiis appellationum condemnantur Promotores Fiscales, & non Judices; Verum an hæc observantia locum habere possit, quando non agitur de simplici revocatione sententiæ, sed de pœnando Judicem vel pro interesse & expensis Parti solvendis, vel quia dolo, & inique se gessit? Pro resolutione videbis, ultra deducta, ea quę docte congerit *Anchar. in cap. Venerabilibus* §. 1. *& 2. de sentent. excom. in* 6. *& Nicol. Boer. decis.* 259. *num.* 12. *& seqq. tom.* 2., *ubi* testatur, in his casibus de stylo Curiarum Franciæ judicem dolo, & inique procedentem esse citandum, & de consimili stylo Curiarum & Senatus Sabandiæ, *Godofred. Anton. loc. cit. n.* 23. *& seqq.*, ne contra inauditum procederetur.

17 Dictum est *in hac observat. num.* 4., quod Fiscus vigore *Bullæ Pii IV.* 158. *& Pauli V.* 171. *de reformat.* appellare non prohibetur, sed cognitio admissionis, vel rejectionis appellationis arbitrio Signaturæ remittitur; At hæc intelligenda veniunt non existente Accusatore, seu Instigatore etiam secreto in Causa, etenim his existentibus ita præscribunt Bullæ prædictæ -- *Causam appellationis non prosequatur Procurator Fiscalis a sententia contra eum lata, ubi adsit Instigator apertus, vel secretus, nisi data per ipsum Instigatorem CAUTIONE de reficiendo expensis tam primæ, quam ulterioris instantiæ in eventum succumbentiæ.*

18 Cujus occasione nonnullæ excitantur, & resolvuntur quæstiones ab aliis ad intelligentiam dictæ Bullæ, usque adeo non tactæ, nec discussæ, & *primo quæritur*, quid veniat nomine *cautionis* a Bullis prædictis expressæ, an nuda promissio Instigatoris, vel fidejussoria esse debeat?, & nudam promissionem contineri, non autem fidejussoriam, eo quia in dictis Apostolicis Constitutionibus nil additum fuit nisi simplex verbum *Cautionis*, probat Textus in *l.* 2. §. *sed si ff. de Judic.* ubi Ulpian. inquit -- *debebit cavere; sed utrum nuda cautione an satisdatione Marcellus dubitat, mihi videtur sola promissione quod, & in l. scribit*: comprobat magis Imperator in *l. sancimus* 3. *C. de verbor. signif.* ibi -- *Sancimus cautionis nomine non esse fidejussoris dationem interpretandam, nisi hoc specialiter verbis scriptum fuerit nisi enim vel generaliter de satisdatione specialiter sit nominatum, cautione minime fidejussionem sed nudam promissionem significari* & concordat Glossa in *cap. qua Fronte* 25. *de appellat. verbo cautione*, ubi explicando Constitutionem *Alexandr. III.* requirenti cautionem in appellatione ab excommunicatione ante abso-

absolutionem, inquit -- *Nomine cautionis simplex promissio intelligitur, imo juratoria cautio præstatur*; & in hoc sensu conveniunt communiter DD., ut præter *Iason. in d. l. 3. num. 1. fol. mihi 161. to. 2.* ubi inquit, quod ista est vera & Communis DD. sententia, innumeros allegando, docet *Brunnman. in comment. Codic. libro 6. tit. 38. leg. 3.* potissimum quia præfatæ Constitutiones a Jure communi deviantes, (quo unicuique appellare licitum est) minime intelligi debent de rigorosa cautione fidejussoria, sed ad terminos Juris communis de nuda promissione ipsius Instigatoris seu Accusatoris intelligenda veniunt, etenim ex notissimis Juris elementis, a Jure communi passivam interpretationem recipere debent.

19 Quæ fortius locum sibi vindicant, quoties Accusatores, seu Instigatores fidejussoriam invenire nequeunt; enim vero non propterea ab appellatione submoveri debent multoque minus repellendi in defendendis eorum Juribus, refragante Textu *in l. cum non facile 6. ff. servi plus, quamper leg. ibi Cum non facile satisdationem offerre, legatarius, vel fidei commissarius possit, & futurum sit, ut propter hoc a possessione liberalitatis ex testamento submoveatur, nunquid onus satisdationis ei remittendum erit?, quod videtur adjuvari rescripto Divi Commodi*, & congruunt ad rem doctissime tradita, per *Ioann. Melchior. Cle'z. in tract. de appellat. cap. 4. num. 73. fol. mihi 207.*

20 Magis hæc urgent animadvertendo, quod si *Pius IV.* sub nomine *cautionis* intelligere voluisset fidejussoriam cautionem, utique expressisset, prout *actuale integrum & purum depositum, aut cautionem in forma depositi* Cubitalibus verbis expressit *in Constit. incip: Licet dudum (relata per Cartar. post tractat. de execut. fol. 175.)* dum de appellatione a pena pecuniaria applicanda *R C A.* non admittenda loquutus est; imo quia *Pius V. in Constit. 24 §. 2.* præfatæ Bullæ rigorem moderatus est, ac *fidejussoriæ Cautionem* loco depositi præscripsit; statuit, quod appellationes admittantur in dictis pecuniariis, præstita tamen prius *cautione idonea* per appellantem, aut facto actuali deposito, ad tradita per *R ynald. cap. 32. Supplem. 2. post num. 46. tom 3.* taliter ut Summi Pontifices signanter *Idem Pius IV.*, ubi voluerunt cautionem fidejussoriam, vel in forma depositi expressis verbis dixerunt; ubi noluerunt, simplex *cautionis* verbum apposuerunt, intelligendum ad tramites Juris communis vigore dictæ *l. Sancimus C. de verbor. signif.*

21 Hæc omnia in puncto Juris sunt fortissima, in Praxi tamen difficillimum est his temporibus dictam cautionem ad terminos Juris communis revocare; siquidem observantia interpetrativa introducta in Curia exigendi ab Instigatore seu Fisci Adhærente cautionem fidejussoriam in Causa appellationis, per eum interpositæ, magnum impedimentum hac tempestate præstat; observantia enim quemadmodum leges, statuta, & Constitutiones declarat, & interpetratur, *ut ex Bald., Dec., Guid. Papa, & aliis docet Surd. decis. 229. n. 19*, ita ab hujusmodi practica recedendum haud esse vociferant Pragmatici omnes, signanter ii, qui omne eorum studium impendunt in evolvendis consuetudinibus & stylis in praxi, etsi per abusum, & contra legis dispositionem introductis, rejecta penitus vera & ingennina legis censura.

Hoc tamen addendum censeo, quod si appellans Fisco adhærens sit Persona locuples immobilia possidens, item bonæ conditionis, & famæ, gravari non debet ad cautionem fidejussoriam præstandam, quia sat erit ejus promissio ad formam Textus *in d. l. Sancimus 3. & in l. sciendum 15. ff. qui satis. dar. cogant.* inquit enim ibi J.C. Macer -- *Sciendum est Possessores immobilium rerum satisdare non compelli*, explicans deinde in §. 1. *Qui Possessores dicantur*, rationem tradit ibi glossator *in verbo Non compelli versic. Iudic.*; Nam æquum est, quod non cogatur satis dare Possessor rei immobilis, quoties bona, quæ possidet sint idonea, & sufficientia ad litis æstimationem, congruit ad idem Text. in *l. 8 C. de princip. agen. in reb. libro 12. ibi -- hi, qui in Sacratissima Urbe, vel in Provinciis immobiles possident facultates, ad juratoriæ cautioni, & substantiæ suæ credantur*, & huic sententiæ accedunt præter *Bartol., & Guliclm. de Cun. in l. illicitas § ne potentiores ff. de offic. Præsid Dec. & Cagnol. in l. plus cautionis ff. de regul Petr. a Plaz in epitom. delict. p 1. cap. 7. ante num. 3.*, & perbelle *Francisc. Herculan in tract. de caution. cap. 4. post. num. 14.* inquiens, quod quando Promittens est solvendo, & habet in bonis, securior videtur stipulator per hypotecam generalem, vel specialem bonorum, etenim ubi Principalis est solvendo, fidejossor non est necessarius, quia priusquam deveniatur ad fidejussionem excutiendus est Principalis, ex *Auth. præsente C. de fidejuss.* cum aliis per eum adductis.

22 Quin turbet interpretativa observantia superius expressa; potuit enim hæc *cautionis* verbum expressum in dicta Constitutione, declarare, quod non importet nudam promissionem, sed fidejussoriam cautionem, minime autem se extendere ulterius ad correctionem alterius citati *Textus in dicta L. sciendum*, tum quia legis correctio nunquam est præsumenda, tum quia duæ specialitates vi alicujus statuti, aut Constitutionis elici minime possunt, signanter in Correctoriis, juxta censuram Text. *in L. quod vero contra & in L. Jus singulare ff. de legib.*, *Tibor. in thesaur. Jurisprud lib. 17. cap. 43. §. 5. & Rot. decis 475 num 5. p 1. diversor.*

23 *Secundo in quæstionem vocatur*, quo tempore dicta cautio per Appellantem præstanda erit, ut adimpleat præscriptum dictæ Bullæ? Pro quæstionis resolutione præmisso, quod Appellanti duo termini a Jure impartiuntur; Primus annus ad committendam Causam, Secundus vero annus ad prosequendam appellationem ex decreto *Alexand. III. in cap. cum sit Romana 5. de appellat.*, & quandoque etiam Tertius annus per viam restitutionis in integrum, data impotentia prosequendi, ut Idem Pontifex præscripsit *in cap. ex ratione, eod titul.* ibi -- *Verum si appellationem biennio elapso interpositam a sententia prosequi non estis, dummodo prosequutionem ipsius per impotentiam constiterit Vos omisisse, nolumus, quod justitiæ vestræ debeat præjudicium generare*, & hoc tam in civilibus, quam in criminalibus, ut late probat *Passerin. in sexto decretal. lib. 2. ad tit. de appel. quæst. unic. artic. 13. num. 308.*, *& seqq.*

24 Ejusdem Quæstionis resolutio depromitur ex verbis dictæ Bullæ, cum enim ea per hæc verba loquatur -- *Causam appellationis non prosequatur Procurator fiscalis*, non dixit *committatur*, *sed non prosequatur*, apertissimum est non teneri Appellantem præstare dictam cautionem, nisi post commissam appellationis Causam, nempe cum post primum annum, in secundo eam prosequi intenderet; enim vero ab apertis verbis legis, vel statuti propriam significatio-

nem denotantibus, nullo pacto recedendum est juxta censuram Textus *in l. 1. §. si is, qui navem ff. de exercitor. action.*, *in L. 3. §. hæc verba ff. de negot. gestis*, *& in cap. ad audientiam 12. de decim. Cardos. in praxi. Advoc.*, *& Judic. verbo verbum* n. 16. propterea sine fundamento, & contra formam Bullæ a nonnullis Pragmaticis instantia hæc promovetur in principio Appellationis, & statim ac interpositum fuit decretum a signatura -- *signari commissionem* -- confundendo terminum *prosequutionis* cum termino *Commissionis*.

25 Hinc in *una Feretrana* inter R. D. Jacobum Marcelli, Parochum Montis Ciriguoni, & R. D. Octavium Cardelli Fisco adhærent.; cum in anno 1745. idem R. Cardelli appellasset a judicato A. C. in cuius Tribunali dictus Marcelli sponte se constituerat, & absolutionem ex capite Innocentiæ reportaverat, & institum fuisset ex parte dicti Appellati intra annum coram Auditore Sanctissimi, pro præfixione termini Fisco, & Adhærenti ad præstandam dictam cautionem, fuit a præfato doctissimo Præsule rejecta hujusmodi instantia, tanquam incongrue promota intra terminum a Jure Appellanti impartitum, decretum est *per acta Paparotii*, nunc *de Montibus*; Et de tempore, seu dilatione legali, quod non possit restringi, nisi magna concurrente causa, docet *Sanfelic. dec. 208. n. 19. & seq.*

26 *Tertio disquiritur*, an dicta cautio præstanda sit in Urbe, seu in loco Judicij, vel sufficiat prestari intra districtum, seu Provinciam? Exemplum est; Titius nolens judicari a Curia ordinaria de partibus, se costituit, in Tribunali A. C. in quo absolutoriam reportavit Fisco adhærens, & cautionem fidejussoriam tempore habili præstare intendit non in Urbe, seu loco Judicii, sed extra intra districtum, seu ditionem Ecclesiasticam, approbandam tamen per aliquem Judicem in partibus, dubitatur an audiendus sit? Affirmative respondeo; moveor, Nam cum agatur in facti specie de præstanda cautione non inquam voluntaria, sed necessaria, prodeonte ex præscripto Bullæ, quemadmodum inficiari nequit, dictam Bullam quoad disposita in ea, passivam a Jure communi recipere interpetrationem, & intelligi ejus verba debere secundum Juris intellectum, ad Text. *in cap. cum dilectus de consuet.*, *in cap. ex part. 3. de verbor. signific.*, *in cap. causam 3. de dol. & in l. 2. ubi Bartol. & DD C. de noxal. action.*, *Forster, lib. 2. de interpetr. cap. final.*, *Hartman. Pistor. 1. quæst. practic. q. 15.*, *& Schurff. respons. 51. & 56. censur. 1.*, præsertim in hypotesi, in qua agitur de cautione expressa a Bulla, quæ in hoc casu considerari debet tanquam Jus civile, & non Prætorium, ex traditis *per Bartol. in l. 5. num. 5. ff. de verbor. obligat. & ibi Adden. litter. B.*, *& Jason. in l. sancimus 3. num. 7. & seqq.*

27 Ita indubium est, prædictam cautionem prestari posse extra locum Judicii, intra Ecclesiasticam ditionem, & signanter intra Urbis districtum, ut distinguendo cautionem voluntariam a necessaria, mirifice, & individualiter præscriptum legitur a Textu *in leg. si fidejussor. 7. §. si necessaria ff. qui satisdar. cogant* ibi -- *Si necessaria satisdatio fuerit, & non facile Reus possit ea ibi præstare ubi conveniatur, potest audiri si in alia eiusdem Provinciæ Civitate satisdationem præstare paratus sit*, & ibi glossa in *verbo necessaria* necessariam cautionem explicando his verbis -- *Necessaria dicitur, quia ex necessitate a Iure imposita præstatur*, & congruit argum. Text. *in leg. 8. §. Tutor ff. eod. titul*, ibi -- *Necessaria satisdatio est, ad quam quis a lege adstringitur, licet causa fuerit voluntaria*; Joann. Brunneman. *in Pandect. libro 2. tit. 8. l. g. 7. num. 3.*, *& Carpzou. par. 3. Jurisprud. constit. 5. defin. 3.*

28 Ratio potissima est, siquidem quoties datus fidejussor immobilia possidet, sive in Urbe, & loco Judicii, sive in Provincia, semper idoneus existimatur, ut cubitalibus verbis inquit Imperator in *L. 8. Cod. de princip. agent. in reb. libro 12.* ibi -- *Nullas iisdem concussiones aut vexationes in præbendis fidejussoribus ingeri; sed eos fidejussores, quos locorum defensor existimaverit dare, ita videlicet, ut pro tempore generalium edictorum hi qui vel in Sacratissima Urbe, vel in Provinciis immobiles possident facultates, adjuratoriæ cautioni, & substantiæ suæ credantur*; ratio rationis est; Nam fidejussor existens in eadem Provincia, & eo magis in eodem districtu Urbis sub Jurisdictione Judicis appellationis habetur, ac si esset præsens in loco Judicii, quia citari, & conveniri commode potest, ut ad explicationem Text. *in auth de fideiussor. cap. 1. §. si vero* docet Glossator ibidem in verbo præsentes *versic. secundo*, *& sexto modo*; de facto in superius expressa *Feretrana* cautio per Adhærentes Fisci præstita fuit in partibus, ut constat ex actis Tribunalis Senatoris Urbis, Judicis Commissariis, in quo producta fuit.

29 Hæc adeo verissima sunt, ut quoque in cautione voluntaria, quæ præstatur per Reum Carceratum ad effectum obtinendi relaxationem a carceribus, & habilitari, admitti debeat fidejussio extra locum Judicii sub dominio eiusdem Principis Supremi, data impotentia reperiendi fidejussores in loco Judicii, (ut sępæ sæpius in forensibus contingit) prout declarando dictum *Julii Clarii*, optime probat *Farin. in quæst. 33. num. 42.*

30 Quin objici valeat, quod Textus *in d. l. 7. §. necessaria* loquitur de Reo, non extendendus ad fisci Adhærentem Actoris vices habentem, ut in quadam causa a quodam Pragmatico perfunctorie objectum est; siquidem spiritus, & litera *dictæ legis* in verbo *illo Reus* intelligendus est ad eum qui apud Judicem convenitur ad satisdactionem præstandam, ea ratione, quod in hujusmodi casu conventus ad dandam cautionem prædictam, Rei vices substinet, etsi in principio Actor in causa fuisset, ut inquit Domitius Vlpian. *in l. nominis ff. de verbor. signific.*, ibi -- *Nominis, & Rei appellatio ad omnem contractum, & obligationem pertinet*, & ibi Jacob. *Rigos. in tract. de verbor. signif. §. 3.*, ubi Reus est, qui ex quacumque causa, vel obligatione quid debet, *leg. 2. §. conventiones ff. de verbor. obligat.*, & in hunc sensum generaliter de eo, qui cautionem præstare tenetur, loquuntur, *Bartol.*, *Bald.*, *Alexand.*, *& Jason.*, *Gomez.*, *Coler.*, *Farin.*, & alii apud *Vermigliol. consil. 310. num. 1.*, *& seq.*, *& Antonell. de loc. legal. libro 2, cap. 20. num. primo*; nec novum est, quod a principio Actor, postmodum ex accidenti fit Reus, cum super aliqua re, ab ipsomet Reo convento reconvenitur, ad tradita per *Felin, in cap. significaverunt num. 15. de except.*, fortius quia quod Reo competit, etiam Actori, cautionem præstare debenti, competere debet, ad servandam in Judiciis æqualitatem, & ne ad imparia judicarentur, cum Reus, & Actor inter se correlativi sint, & ad imparia judicari non debeant, Text. *in cap. 2. de mutuis petit.*, *leg. final. C. de fructib., & lit. expens. Otton. Tabor. in thesaur. Jurisprud. libro 1. c. 24. §. 8.*

Ad Titul. III. §. 4. num. 30. 31 & 32.

De Appellatione.

OBSERVATIO XIX.

SUMMARIUM

1. *Appellatio de Jure civili, omisso medio, interponi nequit ad Principem.*
2. *De Jure canonico recte appellatur ad Papam, Legatum a latere, & Patriarchas.*
3. *Discriminis ratio inter Ius civile, & canonicum.*
4. *Rationes civiles non conveniunt in Jure canonico.*
5. *Quo ad Inferiores appellatio gradatim de Jure etiam canonico interponenda est.*
6. *Religiosi gradatim appellare debent.*
7. Sanctissimi Benedicti XIV. *Constitutio quoque recursus, & querelas comprehendit.*
8. *Rationes cur Religiosi gradatim appellare debeant?*
9. *Ius civile an servetur in omnibus Regnis quo ad appellationes gradatim faciendas.*
   In Regno Neapolitano quid servatur.
10. *A Baronibus habentibus secundas causas non appellatur ad M. C. V.*
11. *Barones promulgare possunt Banna pœnalia ne adeant Vassalli Regia Tribunalia, omisso medio, sed pœnæ comminatæ non exiguntur.*
12. *Quid servatur in Regnis Hispaniæ?*
13. *Quid in Germania, & Camera Imperiali?*
14. *In Gallia appellatur, omisso medio.*
15. *Quid in Hollandia, & Ducatu Sabaudiæ.*
16. *Appellatio intra decem dies interponenda.*
    Terminus ab antiquo Pandectarum Iure præfixus.
17. *Prima limitatio ad regulam.*
18. *Tempus decennii, a quo tempore incipiat?*
19. *Secunda limitatio.*
20. *De aliis limitationibus remissive.*
21. *Ratificatio appellationis, quo tempore facienda.*
22. *Decendium non currit legitime impedito.*
23. *Hic terminus improrogabilis est.*
24. *Appellatio etiam diebus feriatis interponi potest.*
25. (*An Procurator non appellans intra decendium,*
26. (*præjudicet domino?*

1 DOcet hic P. *Ameno num. 30.* Appellationem gradatim esse interponendam non, omisso medio; sed disquirendum superest, num hoc ex utroque Iure descendat civili, & canonico? De Jure Civili absolutissimum est, appellationes fieri debere gradatim, nec admitti, omisso medio, etiam ad Principem, ita ex rescriptis *Imperatorum Veri, & Antonini* legitur, *in libro 1. de Constitut. I. C. Papyrii Just.* ex quo depromptus est Textus *in leg. 21. ff. de appellat., & relat.* ibi — *Imperatores Verus, & Antoninus rescripserunt, appellationes, quæ recto ad principem factæ sunt, omissis his, ad quos debuerunt fieri, ex imo ordine ad Præside, remitti*; ita quoque præscripsit Justinianus in *§. sit sibi quoque auth. de mandat. Princip. Novell. 17. cap. 3.* ibi — *Si vero te non adierit, ad Regiam præsumpserit venire civitatem, & remittemus cum omni correctione, & in l. addictos 30. ubi glossator. C. de appellat.*

2 De Iure autem canonico ad Romanum Pontificem recte appellatur, ut præter Textum *in cap. ad Romanam 2. qu. 6.*, decrevit Sixtus Papa epistol. 2. relatus a Gratian. *in cap. si quis vestrum 2. q. 6.* ibi — *Si quis vestrum pulsatus fuerit in aliqua adversitate, libenter hanc Sanctam, & Apostolicam Sedem appellet, & ad ipsam tanquam ad caput, suffragium habet*; concordat Text. *in cap. omnes Episcopi 2. qu. 6.*, quod privilegium a sanctionibus canonicis extenditur etiam ad Legatum a latere Summi Pontificis, per Text. *in cap. 1. de offic. legat.* eo quod facta a Legatis a latere a Sancta Sede facta videntur, *cap. si Abbatem 36. de elect. in 6.*, faciunt Text. *in cap. ad Romanam il 1. 2. qu. 6.*, *in cap. 1. distinct. 17.*, *& cap. 53. de election.*

3 Discriminis ratio ex eo provenit, nam Jure civili ideo non licet appellare, omisso, medio ad Principem, tum ne occupationum multitudine Princeps obruatur; *argum. l. 1. C. Theodos. de relat.*; tum etiam ne mediorum Iudicum auctoritas in contemptu habeatur, & ne Jurisdictiones confundantur, *l. Nemo C. de Jurisd. omn. Iudic.*; Verum inspecto Jure canonico, licet omisso medio Principem adire, nam ipse ob eximiam ejus potestatem, quam in Ecclesia habet, Ordinarius est Ordinariorum, *d. cap. si quis vestrum; cap. per tuas de sentent. excommun.*, idcirco Summus Pontifex per supplicationem ab omnibus adiri, & invocari potest, cum omnium sit Judex Ordinarius, *cap. cuncta per mundum, & cap. per Principem 9. quæst. 3.*; Hinc æquum est, ut judicia totius Ecclesiæ ad Ecclesiam Romanam referantur, *cap. arguta sapientia, & cap. idea 2. q. 6.*

4 Quin objici possit, rationes consideratas quoad Imperatorem, quoque in Summo Pontifice convenire posse; etenim huic argumento docte satisfacit *Reiffenstuell in Ius canon. lib. 2. titul. 27. de appellat. §. 3. num. 17.*, considerando, quod minime urget in Summo Pontifice nimia appellationum frequentia, & ingens negotiorum moles, etenim Is tanquam communis omnium Pater, erectis quamplurimis Sacris Congregationibus, satisfacere poterit singulorum necessitatibus; tum propterea quia non ita in Ecclesiasticis agendum est negotiis, sicut in secularibus, *cap. non ita 2. quæst. 6.*, neque Jurisdictionum confusio considerari potest, dum consideratur hujusmodi privilegium specialiter concessum esse Sanctæ Sedi Apostolicæ, *cap. idea 2. qu. 6.*

5 Excepto tamen *Pontifice, ejusque Legato a latere, nec non Patriarchis majoribus* (imo minoribus, ut nonnulli ampliant), quibus hoc privilegium quoque competere existimat glossator *in cap. renovantes dist. 22. per Text. in cap. si clericus 11. q. 1.*, *& in cap. antiqua 23. versu In omnibus de privil.*, quo ad alios Inferiores, appellationes de Jure canonico fieri etiam debent gradatim, ut est Textus *in cap. dilecti 76 de appellat.*, cum concordatibus apud *Vigel. in method. Jur. Canonic. libro 2. tit. de appell.*, *Cle z. de appell. cap. 4. num. 17.*, *& Roussell. histor. Pontific. Jurisdict. cap. final.*

6 Secundum hic tradita, gradatim appellatio interponenda est inter Religiosos ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia, ut *in d. nu. 30.* explicat Auctor, tum ex constitutionibus generalibus Ordinis, tum ex Constitutione *S. M. Gregorii XIII.*, eo magis in hac tempestate, attenta novissima *Constitutione* Sanctissimi D. Nostri Papæ *Benedicti XIV. incip. Sacrosancti Apostolatus* edita

die

die 11. *Augusti* 1748., (per extensum relata, in hoc secundo volum. fol. 281.) qua confirmatur & approbatur Decretum S Congreg. Regularium anno 1587. edito, & expresse mandatur, ut gradatim a gravamine appelletur, scilicet a Guardiano ad Provincialem, a Provinciali ad Commissarium Generalem Familiæ (si de negotio & causa agatur familiam dicti Commissarii concernente, alias immediate ad Generalem), & ab isto ad Ministrum Generalem, taliter ut causæ hujusmodi appellationis antequam ab eodem Ministro Generali cognitæ, & definitæ fuerint, extra dictum Ordinem deferri, & agitari nequeat.

7 Quam Legem ampliat Summus Pontifex non solum in appellationibus, verum etiam in quibuscumque recursibus, & querelis, ut in §. *quam quidem*, quod ex Jure communi insurgere potuisset, an sub appellationis nomine recursus, & querelæ quoque gradatim faciendæ essent, & comprehenderentur ? etenim hoc enbitalibus verbis fuit expressum, prout etiam siet *quæstio nullitatis*, nam pariter in eadem Constitutione definita est, his verbis — *sub pœna nullitatis actorum inde sequuturorum*, nec pro hujusmodi nullitate, exigenda est oppositio Appellati, seu alterius, cujus interest in Religione, siquidem in eo in §. *demum* expresse mandatur *omnibus Romanæ Curiæ Tribunalibus, Judicibus, & quibusvis S. R. E. Cardinalium Congregationibus, nec non S. Sedis Apostolicæ Nunciis, ne Fratrum dicti Ordinis recursus, aut appellationes super cujuscumque causæ cognitione admittant, causasque ipsas cognoscant; nisi prius eis legitime constiterit illas, juxta præinsertum decretum, per dictos superiores, præscripto ordine se vato, cognitas, & definitas fuisse sub pœna nullitatis actorum &c.* taliter ut ipsi Judices prospicere debent, ne appellationes, & recursus admittant, nisi eis constiterit, *gradatim juxta præscriptum ordinem* interpositas fuisse, ne nulliter agerent quod etiam de Jure communi in terminis hujusmodi prohibitionum dispositum est in *leg. non dubium ff. de legib.*

8 Rationes, cur Religiosorum appellationes, & recursus nonnisi gradatim admittendæ sint, optime ante dictam Constitutionem tradiderunt *Suarez. t. 4. de R lig. libro 2. cap. 11. num 17. & P. Caspar Mollechich in suo Samaritan. tract. 3. cap. 2. sect 3. de appellat, num. 77.*, & ea præcipua est *propter bonum Religionum, ut defectus Religiosorum maneant secreti, & judicentur intra Religiones*; idcirco *ex Lezan. quæst. Regular. tom. prim. cap. 9. num. 6.* subdit idem P. *Mollechich.* quod Cisterciensibus interdicta est appellatio, etiam ad S. Sedem Apostolicam, sub pœna excommunicationis, prout etiam Minoribus, ac Canonicis Regularibus *a Julio II.*

9 Sed an dispositio Juris civilis, quo appellationes interponi prohibentur, omisso medio, etiam ad Principes, ad Regia tribunalia hodiernis temporibus procedant juxta particulares Regnorū sanctiones Quo ad Regnum Neapolitanum extat *Ritus M. C. V. 52. & 62. nec non Constit. Regni incip. cum Nova*, quibus præscribitur, quemcumque, omisso medio, a quolibet Judice appellare posse ad Regis Tribunal, ut est MagnaCuria Vicariæ; *Petra in d. rit. 62. n. 3. & seq.*

10 Verum dicta Jura interpretationem habuerunt, ut locum non habeant quo ad Barones in privilegiis habentes quoque secundas causas, seu secundam instantiam; etenim Barone conquærente, appellatio remitti debet ad Judicem secundarum causarum ipsius Baronis, ad tradita per *Caravit indicto rit. 52. num. 2., Muscatell. in praxi appell. parte prima Gloss. tenetitur num. 4. & Capiblanc. de Baron. pragm. 3. post num. 158., Anna singul. 82., & late Scyaloja de for. compet. cap. 51. num. 14.*, ubi omnibus objectis occurrit.

11 Idcirco licitum est Baronibus facere pœnalia banna, ut ejus Vassalli pro gravaminibus accedant ad Judicem secundarum causarum ipsius Baronis, & non accedant ad alia suprema Tribunalia Principis, *ut ex Novar., Guazzin. & Capiblanc.* docet *Idem Scyaloja n. 15.*, & innumeros alios ad saturitatem congerunt *Altimar. de nullit. sentent. rubric. 3. q. 25. num. 35., & Novar. de gravam. Vassall. tom. 3. gravam. 21. num. 3.* ubi explicat; & *Seacc. de appel. q. 7. num. 33. num. 75.* firmat, quod etiam Barones status Ecclesiastici possunt Vassallis interdicere, ne per saltum appellent ad Principem, & sequitur *Guazzin. defens. 36. capit. 17. num. 3.*, Sed comminatas pœnas non exigi in casu contraventionis, mordicus tenet Francisc. Meroll. *in theol. moral. t. 3. disp. 7. cap. 2. num. 97.*, *ubi ita judicatum refert*, & alios congerit *Altimar. d. q. 26. num. 37., & Montan. de regalib. tit. Potestas Const. magistr. n. 27.*

12 In Regno Hispaniarum vigore *l. 18. tit. 22. p. 3., l. 1. tit. 1. 2. libro 4., & l. 14. tit. 18. l. 4. Recopilat.* recte appellatur ad Regem, omisso medio, *Azevcd. in d. l. 1. num. 18. libr. 4. nu. 21. & seqq.* ubi excipit sententias, Comitis de l'Almiranda vigore legis particularis illius Regni, *Covar. practic. cap. 4. num. 9.*

13 Quo ad Imperium, & Cameram Imperialem, diversæ sunt ordinationes, latius congestæ per Andream *Gaill. practicar. observ. libro primo observ. 1. per tot., & per Joach. Mysing. pract. observ. centur. 2. observ. 68., & centur 3. observ. 55.* duo Judicia Cameræ citat quibus recepta fuit appellatio omisso medio.

14 In Gallia appellatur ad Curiam supremam, omisso medio, signanter in criminalibus, in quibus agitur de pœna corporali, *ex constitut. Regia de an. 1534.* edita, & plura alia congerit *R. buff. in tract. de appell. artic. 2. Gloss. unic. tom. 3. comm. nt. ad Constit. Reg.* De Jure Belgico, videbis *Paul. Christin decis. Belgic. 11. num. 4. tom. 1. & decis. 13. & 14. tom. 1.*

15 De Brabantia in Hollandia, ex artic. Curiæ Brabant. 598. explicat *Joann. Voet in Pandectas. libro 49. tit. l. ante num. 2. tom. 2.*, Et de Ducatu Sabaudiæ, signanter in criminalibus, decretum Senatus refert *Godefred. Aboro de reatib. qu. 28. n. 1.* ubi in causis reatuum, in quibus pœna corporalis est imponenda, appellatio ad Senatum Sabaudiæ, omisso medio, fieri debet; & quo ad alios casus, in quibus, secolsis particularibus sanctionibus liceat appellare ad Superiorem, omisso medio, plura tradit *Reiffenstuell in Ius canon. libro 2. t. 28. §. 3. num. 54. & seqq. tom. 2.*

16 Tradit Auctor *in §. 5. num. 32.* quod appellatio interposita post decendium est nulla, nisi ageretur de gravamine successivo, ad quod comprobandum ultra leges canonicas, & civiles per eum allegatas, addi potest de Jure canonico Text. in *cap. quo ad consultationem 5. de re judic., & in cap. anteriorem 2. qu. 6.*, & de Jure Codicis, & authent. *Text in auth. hodie C. de appellat. in novell. 23., & in §. si quis contra aliquem, auth. de Sanctiss. Episcop. Novell. 123.*; Verum de antiquo Jure Pandectarum

ap-

appellabatur in scriptis intra biduum in causa propria, & in causa aliena per Procuratorem intra triduum a tempore latæ sententiæ, vel a tempore, quo Judicii copia haberi, & libellus ei offerri poterat; *l. 1. § biduum cum seqq.*, *& l. 2. ff. quand. appelland. sit*, & Primum tempus interponendæ appellationis fixit Domitius *Ulpian. in l. 1. ff de vicar. muner.* quando verbo appellandum est? illico, seu confestim, pronunciata sententia, & sedente Judice in Tribunali appellatur; vel si in scriptis lata fuerit, eodem die apud acta: & de antiquis appellationibus, quomodo interponebantur, docet *Iacob. Ræv ird varior. d. Iuris ambig. libro 5. c. 10. num. 5. fol. mihi* 91.

17 Primo Excipe a regula posita *per Authorem*; cum quis post latam sententiam ejus nullitatem experiatur; siquidem post quam lapsi fuerint decem dies in nullitatis prosequutione, & post illos alii plures, si succubuerit in nullitatis actione, poterit ad appellationis beneficium convolare, ex injustitiæ capite, non obstante lapsu decendii, juxta doctrinam *Cyni, Bald, & Pauli de Cast. in l. contra majorem C. de inoffic. testam.*, *& in l. qui testamento C. de excusat. tutor.*, *Raphael. Cumin. consil.* 162.

18 An vero terminus appellandi currat a die scientiæ, an vero a die latæ sententiæ? late explicat *Altimar. de nullit. rubr. 8. q. 5. num. 2. & seqq.*, ubi pro conciliandis dissidentium DD. opinionibus, duos distinguit casus, & de sententia conditionali; quod computentur decem dies ad appellandum a die sententiæ, non autem a die existentiis conditionis, *l. 1. § biduum ff. quand. appelland. sit*, *cap. biduum 2. q. 6.*, *Gratian. discept. Forens. c. 364. num. 24. Anton. l. d. tempor. legal. lib. 4. c. 23. n. 2.*

19 Secundo excipe a prædicta regula condemnatum in sententia excommunicationis conditionali, vel sub certo termino, in hac enim appellare licet post lapsum decem dierum, ante tamen conditionis implementum, vel ante adventum temporis. *cap. præterea 40. ubi Gloss. in verbo impedi[illegible] de appell.*, *Guttierez canon. qq. lib. 1. cap. 4. num. 25.*, *Lancellot. de attent. par. 2. cap. 12. limit. 21 princip. num. 35.*, *& limit. 50. num. 108.*, *Pax Jordan. Lucubrat. lib. 14. tit. 26 num. 589*

20 Alias exceptiones, in quibus appellatio post decendium admittitur, recenset *Iulius Cæsar Ruginell. in tract. de appell. § 4. cap. 1. nu. 4. & seqq. ubi 15 recenset*, signanter a gravamine successivo, & continuo, exemplificato a *Guazzin. d. fens. 36. cap. 1. nu. 5.*, a *Farin. in fragm. crimin. lit. er. A. num. 236.* & ab *Author. hic num. 32.* in detento in carceribus, & in condemnato ad triremes, vel relegationem, vel exilium, quod tamen quo ad carceratum, quatuor modis limitat *Io. Carol. Antonell. de tempor. legal. cap. 23. lib. 4. nu. 14.*, ubi allegat quamplurimos concordantes, & generaliter in causis reatuum, quia semper durat gravamen omni die *Godofred. Abavo de reatib. quæst. 29. num.* 54.

21 De appellatione interposita a non habente mandatum, an ratificari debeat intra decem dies, intra quos appellatio interponi debeat, vel a die scientiæ, appellationis interpositæ? Hinc inde tradit opiniones *Ruginell. loc. citat. num. 9.*, & placet Sententia *Cancer. variar. lib. 3. cap. 12. n. 55.*, *& seqq.* quod terminus decem dierum currat a die scientiæ interpositæ appellationis, tanquam æquior, cum imputari non possit culpa, nec tacita renunciatio Ratificanti ante habitam notionem, *Magon. decis. Lucens. 6. num.* 25.

22 Insuper terminus prædictus ad appellandum non currit ei, qui fuit impeditus adire Iudicem a quo, vel Judicem ad quem, etenim Impedito non currit tempus, *l. 1. § final. C. de annal. præscript.*, *& l. 1. C. de bon. quæ liber. Altimar. d. quæst. 5. nu. 30.* ubi innumeros refert, & ex *Immc. de pro est* concludit, in hoc casu necessariam esse protestationem, si commode fieri potest coram honestis Viris, sed quando impedimentum excuset, docet *Antonell. de tempor. legal. lib. 1. cap. 15. per tot.*

23 De hujusmodi termino decem dierum ad appellandum, quod ullo modo non possit per Judicem, nec per Partes tacite, vel expresse prorogari, aut coarctari, quia tempus est pro forma actus a lege præfixum, docent *Gloss. Dec.*, *Marant*, *Rovit.*, *& alii, relat. per Jos ph. Amendol. in praxi part. 3. tit. 5 de appell. num.* 61.

24 Quod appellatio interponi, & admitti possit, etiam in diebus feriatis in honorem Dei, licet secus esset in ejus prosequutione, ex *Abbat.*, *Bartol.*, *& Felin.* firmat *Gratian. decis. 5. per tot.*, etenim appellatio est actus extrajudicialis, explendus quoque die feriata, ut probat *Idem Gratian. num. 2. & 7.*, ubi quamplura notabilia infert, & hanc sententiam sectantur *Antonell. de tempor. legal. lib. 1. cap. 9. post num. 7. Scacc. de Iudic. lib. 2. cap. 5. num. 80. & 9.*, *& Pax Iordan. lucubr. lib. 11. tit. 1. n.* 190.

25 Quid dicendum, si Procurator in actis constitutus intra decendium non appellaverit, an Principalis post decem dies appellare possit? Quæstio hæc decisa videtur, per Text. *in l. 1.*, *§. final. ff. quand. appelland. juncta leg. ab executore 4. § secundo alio ff. eod. titul.* in hæc verba — *Quod autem dicitur, Absentem posse provocare, ex quo scit, sic accipis, si non ex causa per Procuratorem defensus est, nam si ille non provocavit, DIFFICILE EST* ut *audiatur*, etenim Jurisconsulti solent erant sententiam suam, si quid difficultatis, aut dubii subesset, honestis verbis exprimere, uti animadvertit *Duarenus lib. 2. disput. cap. 12.*, & uti facit Domitius *Ulpian in dicta l. 1 § final* cujus sententia est, difficile Dominum audiri, ideest ut a tempore scientiæ appellare possit, nam non admittitur post decem dies a tempore prolatæ sententiæ, nisi causa cognita, *Harmen. præctic. observ. tit. 19. observat. 3.*, *& Codex fabrian. lib. 7. tit. 26 definit* 27.; si quidem Procuratoris negligentia in non appellando, Domino nocet, *Giæv. ad Gaill. conclus. 15. lib. 1.*, imputari enim Domino debet, qui tali commisit sua negotia, *leg. 23. ad minor.*

26 Hinc in hujusmodi casu Procurator mandati actione tenebitur, *l. a Procuratore 13. C. mandat. leg. Procurator. 10. C de Procurat.*, *l qui. 6. §. Procurator ff. ad. titul*, si autem Procurator solvendo non sit, actio de dolo danda est, *l. 8 §. 1. ff. mandati*, *l. eleganter 8. § 9.*, *ff d. dol. mal*, & Dominus beneficio in integrum restitutionis subvenitur, *ex l final § plane ff. de eo per quem fact. est*, *Gloss. in cap 2. verbo negligentia de in int gr. restit.*, *Gaill. lib. 1. observ.* 45.

Ad Tit. III § VI. n. 43., *& §. XV. qu. 1. n.* 78.

De Appellatione.

OBSERVATIO XX.

SUMMARIUM.

1. *Acta primæ instantiæ transmitti debent ad Judicem ad quem de Iure civili.*

Item

2. *Item de Iure canonico, & in vim* Concilij Tridentin., *sed cujus expensis?*
3. *Declaratur dispositio* Tridentini sess. 13. cap. 3.
4. *Pauperi debent tradi per Notarium acta gratis.*
5. *Quod etiam de Iure communi statutum est.*
6. *Paupertas quomodo probetur?*
7. (*Arbitrium Judicis debet esse a Jure regulatum*
8. (*non cervellaticum.*
9. (*Traditur doctrina* Gratian. *quo ad probationem*
10. (*Paupertatis.*
11. *Quis dicatur Pauper in casu.*
12. *Religiosi laborant notoria Paupertate, ideo nihil solvere debent.*
13. *De usu Apostolorum remissive.*
14. *Quantum exigere possunt Notarii pro copiis Processuum.*
15. *Traditur Praxis cum per Curiam Appellatam acta non trasmittantur.*
16. *Contradictæ an servari debeant in criminalibus de necessitate?*
17. *An in productione Processus coram Iudice ad quem citandus sit Appellatus?*
18. *Quid de Stylo Tribunalis A. C.*
19. *Quando Appellatus teneatur ipse Acta suis sumptibus transmittere.*
20. *Qui appellationem prosequi instat acta transmittere tenetur.*
Regula declaratur.
21. *Quando Appellatus in causis commissariis licitum est prævenire appellantem? remissive.*
22. *Plura quo ad trasportationem actorum remissive.*
23. *Tribunal A. C. potest tantum admittere spontaneas constitutiones Reorum.*
24. *Quid præcipit Concilium Romanum in hoc casu quo ad transmissionem actorum.*
Cujus sumptibus in Praxi fiant?
25. *Acta fieri debent, & impinguari ab Ordinario.*
26. *De Habilitatione Reorum remissive.*
27. *Religiosis quando appellare liceat, remissive.*
28. *Adnectitur Constitutio Summi Pontificis* Benedicti XIV. incip. Ad Militantis Ecclesiæ, *Appellat. causas respic.*

1 HIc *num. 43.* loquitur *P. Ameno* de transmissione actorum ad Judicem Appellationis. Cum enim appellatio introducta sit, ut per eam iniquitas Iudicantium, & imperitia corrigatur, ex responso Domitii Vlpiani *in leg. 1. ff. de appellat.*; unde Bald. *in Leg. unic. C. si de moment. possess.* provocationem appellat theriacam contra Judicis venenum; propterea edi, & trasmitti acta prioris instantiæ debent coram Judice appellationis, ut recognoscat, & videat; de Jure civili ita præcipit Constantin. Imperator. in Leg. *nec causas 15. C. de appellat.*, & alibi præscriptum est *in l. a Proconsulibus 19.*, *in l. præcipimus 22. §. ex his autem C. de tempor. appell.*, *in §. ad hæc sancimus novell. 126. auth. de appellat.*, *& in novell. 422.*, nec non in Pandectis Paulus I. C. *in l. in fraudem 45. §. quoties apud Fiscum ff. de Iure Fisci.*

2 De Jure canonico in Curiis Ecclesiasticis cautum est *in cap. final. 2. qu. 6.*, *in cap. quoniam, & final. de probat. in Cap. Romana §. si vero §. si obiiciatur & §. si autem de appell. in 6.*, & novissime per Concil. *Trident. session. 13. cap. 3. de reform.* ibi -- *Reus, ab Episcopo, aut ejus Vicario in spiritualibus generali in criminali Causa appellans coram Iudice ad quem appellavit, acta primæ instantiæ omnino producat; Is autem, a quo appellatum fuerit, intra triginta dies acta ipsa postulanti gratis exhibeat, alioquin absque eis illis Causa appellationis hujusmodi prout Iustitia suaserit, terminetur*, & in session. 24. *cap. 20. §.* præterea de reform. ibi -- *Præterea si quis in casibus a Iure permissis appellaverit; teneatur acta omnia coram Episcopo gesta ad Iudicem appellationis expensis suis transferre &c.* quod si appellatus compareat, *cogatur tunc Is quoque actorum quæ translata sunt, expensas pro portione sua, si illis uti voluerit, subire, nisi aliter ex loci consuetudine servetur, ut scilicet ad appellantem in integrum hoc onus pertineat, Porro ipsam actorum Copiam teneatur Notarius congrua mercede accepta, Appellanti quam citius, & ad minus intra mensem exhibere.*

3 Verum cum dispositio Tridentin. *In session. 13. c. 3.* contraria appareat alteri dispositioni *session. 24. cap. 20.*, quo ad expensas hujusmodi actorum, etenim primo loco *gratis acta postulanti exhibenda præcipit*, inde autem *in d. cap. 20.*, soluta congrua mercede Notario, tradenda esse mandat; ita conciliantur a *Iacob. Strox. in tractat. de Vicar. Episcop. lib. 3. qu. 9.*, quod *cap. 3. session. 13.* respicit Personam Iudicis seu Vicarii, ut ipse debeat gratis intra triginta dies Appellanti acta exhibere; altera vero dispositio *cap. 20. session. 24.*, Notarium prospicit, quod non teneatur copiam dare intra mensem nisi recepta congrua mercede, & ita decisum refert *Aldan. in compend. canon. resol. lib. 5. tit. 8. nu. 30.* & consimilem decisionem & conciliationem refert *Ioan. Maria Novar. in practicab. conclus. verbo acta conclus. 2. num. 2.*, ubi alios allegat, & sequitur Ioann. Baptista *Ventrigl. in tractat. de Iurisd. Archiep. cap. 143. post num. 7.*, *& Barbos. ad Concil. Trident. d. session. 13. cap. 3. num. 2.*

4 Verum si Appellans sit Pauper, Notarius nullam mercedem exigere potest, ut mandat Concilium *Roman. in append. ad tit. XIV. decretorum Clement. VIII. §. cum in hujusmodi* iis verbis -- *ideoque Sanctitas sua mandat, quod Pauperibus condonentur Sportulæ & emolumenta quæcumque etiam Cancellariæ, & alia quæcumque expeditiones gratis dentur etiam copiæ actorum trasmittendarum ad Judices ad quos, & quo ad qualitatem Paupertatis, hæc summarie cognoscantur per testes gratis etiam examinandos, & de ea stetur arbitrio ipsius Ordinarii, & Judicis, seria onerando conscientiam Ordinariorum, & Iudicum &c.*, ac inde in §. Iisdem -- ibi *ITIDEM SANCTITAS SUA quo ad Tribunal A. C. mandavit inviolabiliter servari reformationem Pauli Papæ V. in Constit. Univers. Agri §. 20.*, *videlicet ut Pauperibus dentur gratis extractus, registra, Instrumenta etiam Publica, copiæ & aliæ quæcumque expeditiones, & scripturæ, tam civiles, quam criminales, & ostendantur etiam Originalia Pauperum Advocato, & Procuratori similiter gratis, & absque ulla impensa.*

5 Quod etiam de Jure communi descendit, quo Notarii Pauperibus gratis inservire tenentur, & gratis suas scripturas exhibere, *Glossa in l. tam dementis C. de episc. aud. Rip. in l. centurio num. 35. ff. de vulgar. & Rot. decis. 2. de constit. in antiq.* ita quod Judex Appellationis potest mandare Notario, ut gratis acta consignet Pauperi Appellanti; quinimo illum cogere sub poena Privationis officii, ad tradita per *Novar. d. conclus. 2. nu. 5.*

6 Et quo ad probationem Paupertatis Idem Concilium Romanum ita subdit -- *Et si quando contin-*

ge-

gerit probandam esse Paupertatem, tester similiter gratis, & summarie examinentur, & de Paupertate stetur arbitrio Iudicis, addita per Sanctitatem Suam, quod in casu gravaminis Iudicis quo ad paupertatem non admissam, recurri valeat ad Auditorem pro tempore Summi Pontificis, qui debita Charitate servari faciat, quod æquum erit, prædictaque omnia mandat Sanctissimus servari in quibuscumque Curiis Urbis inviolabiliter.

7 Et nota, quod hujusmodi Judicis arbitrium in probatione Paupertatis debet esse regulatum a Jure, & non cervelloticum, proinde vigore arbitrii concessi Judici, non potest ipse prætermittere, quæ a Jure statuta sunt, sed Juris regulis se confirmare *l. fideicommissa §. quamquam ff. de legat. 3., Felin. in cap. exceptionum, de except., Ferret. consil. 51. post num. 5.*, & semper quod æquum est attendere debet, *Bartol. in l. 5. versic. ad istam C. de legib., Bald. in l. si quis. major. C. de transact.*, etenim arbitrii appellatione non venit libera voluntas, sed arbitrium boni Viri; nisi addatur *plenum* arbitrium quia tum importat Volontatem a Iure non regulatam, per *Text. in l. si in lege ff. locat Bartol. in l. si sic q. 4. ff. de legat. p., Cardin. in clem. sæpe §. 1. quæst. 3. de verbor. signif., Ioan. Andr. in cap. 1. de constit.*

8 Propterea DD. hujusmodi arbitrium regulant juxta Personarum, & rerum qualitatem, *Bartol. in l. si costante num. 14. ubi Alexan. num. 13. Iason. num. 114. & Dec. num 15. ff. solut. matrim., Covar. variar. libro 2. cap. 6. post. num. 17.*, ubi explicat quomodo Paupertas probatur, & de paupertate probanda, *Gratian. discept. Forens cap. 660. n. 1. & seqq. tom. 4.*, ubi quod tutior, & melior modus illam probandi est, quando familiares, seu vicini, vel Conjuncti, vel Informati de bonis alicujus deponunt, quod quis non habet, nisi talia bona, & si plus haberet, ipsi scirent ob præsumptionem dictæ vicinitatis, seu familiaritatis.

9 Subdit tamen *num. 17.*, quod quoties agitur de probatione Paupertatis ad certum effectum non solvendi expensas litis, probandum esset in specie, quod aliquis sit adeo Pauper, ut ejus bona non sufficiant solutioni, quæ controvertitur, & quod expensæ solvi non possint, nam cum agatur de Paupertate respective ad aliquid, semper est metienda Paupertas respective ad illud, quasi tunc cesset arbitrium Iudicis, quod solum procedit, quando Paupertas deduceretur simpliciter, & absolute, an quis sit Pauper nec ne, secus habito respectu ad certum, & determinatum effectum, ut *post. Bald. late distinguit Rot. decis. 4. num 1. & seqq. p. 2. divers. & decis. 532. num. 2., & seqq. p. 2. recent*, cum aliis sibi allegatis.

10 Et in terminis Appellationis *Idem Gratian. in decis. 34. num. 12. & seqq.* ubi Paupertas probatur testibus deponentibus de communi opinione, & reputatione, quem esse Pauperem, maxime quando constat, quem non habere tantum in bonis, unde solvat debitum, de quo contenditur. Et an Pauper dicatur qui potest ex suis laboribus vivere? dissident inter se *Dec. consil. 576. & Cravett. consil. 299. tom. 1.* eos consule, nec non *Surd. de alim. tit. 9 qu. 39. num. prim. & seqq.* Et an sufficiat fides Parochi Paupertatem attentatis pro habendis expensis, & sumptibus litis, videbis *Covar., & Rot. apud Subbell. in summ. divers. tractat. §. expensæ ante num. 22. tom. 2.* ubi negative, sed testes examinandi sunt; De Pâpertate quomodo præsumatur, & probetur, latissime agit *Mascard. de probat. conclus. 1154. per tot. tom. 3.* Marcell. *Cala de mod. artic. & probandi. §. 2. num. 395. & seqq. fol. mihi 232, Scannarol. de Visitat. Carcerat. libr. 2. §. 2. cap. 4. cum seqq.*, & Cornel. *Benincas. in tract. de Paupert. q. 6. per tot. fol. mihi 54.*

11 Sed in casu appellationis, de quo agitur, notandum est, quod Pauper dicitur, qui non habet tantum, quantum requiritur pro obtinendo id, quod agitur, ut ex *Gratian. discept. Forens. cap. 907. libra 5.* docet *Joan. Maria Novar. in practic. conclus. Nov. Juris Pontific. verbo acta conclus. 2. post. n. 3.* quem sequitur Joannes *Baptist. Ventrigl. in tract. de Jurisdict. Archiep. cap. 143. num. 9.* alias si haberet in bonis tantum, ex quo possit solvere dictum debitum non diceretur Pauper, ut ex *Gratian. decis. 34. n. 14. subdit ibi Novar. ante num. 5.*

12 Igitur attenta notoria Paupertate, qua laborant Religiosi Observantiæ Minorum, præscriptum est *in d. §. 6. tit. 3.* ut admissa appellatione teneatur Judex *a quo concedere copiam actorum gratis* & si aliquis Religiosus appellaret ab alio Tribunali extra Religionem a quo, in casibus permissis condemnatus esset, nec minus adstringi ad hujusmodi mercedem solvendam potest Monasterium juxta exemplum, quod ex *Rovit. in pragm. 4. de Notar. num. prim.* docet Idem *Novar dicta conclus. 2. nu. 5.* ubi loca pia nihil solvunt Notariis pro ipsorum gestis per Textum *in auth. hoc Jus porrectum ubi Gloss. verbo gestis C. de sacros. Eccles.* Nam Religio in se quoque Paupertate laborat, ut est notissimum.

13 Sed an hodie usus Apostolorum, de quibus loquitur *P. Amen.* servetur in Curia Romana explicat Paterin. *in libro 2. sexti decretal. ad titul. de appellat. qu. unic. artic. 10. num. 259. tom. 2.*; ubi etiam tradit quid servatur coram Auditore Cameræ; nec non *Ridolphin. in praxi p. 1. titul. de appellat. cap. 13. num. 180.*, ubi quod in Romana Curia ob præsentiam Judicum a quo, & ad quem, parum curatur de ista datione Apostolorum, addo *Altimar. de nullit. rubr. 7. q. 5. num. 12. & seqq. cum Scacc. ibidem allegat.*

14 Stipendium vero, seu merces solvenda Notario pro Copiis hujusmodi Processuum, quanta esse debeat? Constat ex Taxa Fori Ecclesiarum, seu Curiarum Ecclesiasticarum, facta in vim decreti S. Congregationis EE. Cardin. super consultat. Episcop., relata per *Nicolium in floscul. verbo Taxa, cap. 2. de mercede, & salario Notariorum §. 3. de causis criminalibus num. 19. fol. mihi 709.* ibi -- *Pro copiis Processuum linearum viginti in totum ab utroque latere & quod linea constet ex viginti literis, pro qualibet Facie solidos duos cum dimidio*; atque Idem *Nicol. fol 699. versic. ad cujus*, explicat quod *solidus* importat obulum, Romæ vulgo *Bajucco*.

15 Curia autem Ecclesiastica post intimationem literarum inhibitorialium, & compulsorialium Tribunalis A. C. renuente acta transmittere, nec comparente per Procuratorem ad deducendum sua Jura, aut aliter pro moderatione dictarum literarum constito in Tribunali, quod Appellans obtulit se promptum, & paratum solvendi Notario mercedem copiæ expediuntur (elapso termino præfixo in dictis literis) literæ requisitoriales pro transmissione actorum intra terminum a Judice præfixum, quo etiam elapso, nec allegato per Curiam aliquo impedimento, cur acta transmittere renuat, iisque non transmis-

sis, instat Appellans coram A.C. pro absolutione ob non transmissionem actorum, & in contumacem obtinebit decretum pro absolutione cum clausula *nisi infra tot dies &c.* quibus elapsis, & nemine ex parte Curiæ impedimentum rationabile allegante, cur acta usque adeo transmissa minime fuere, devenitur ad Absolutionem Appellantis, non solum citato Fisco Generali Curiæ, sed etiam servatis contradictis quo ad Promotorem fiscalem de Partibus ejusque Adhæren. Contumacem, & non comparentem, & ita multoties in Tribunali A. C. practicatum vidi; Hinc si deinde compareret Idem Promotor fiscalis, & instaret pro reintegratione Appellationis, audiendus non est, nisi refectis expensis dicti decreti, ob ejus non paritionem, & contumaciam in non transmittendis actis, lati.

16 Et quamvis juxta late deducta per *Altimar. de nullit. sentent. rubric. 12. quæst. 14 n. 32., & seq.* Contradictæ servantur de urbanitate tantum, & non de necessitate; tamen quia in quadam causa *Montis Falisci* Pro D. *Capitaneo Terentio Topacchini* contra *R. Promotorem Fiscalem Curiæ Episcopalis Montis Falisci*, servatæ minime fuere Contradictæ in decreto absolutionis reportato ab A. C. per dictum Topacchini ob non transmissionem Actorum, etsi citatus fuisset Fiscus Generalis, nihilominus R. P. D. Auditor Signaturæ dictum decretum circumscripsit in *Mense Julii 1750. per acta Jacobatii Notarii A. C.* non obstante quod demonstratum esset, quod edicta, & constitutiones Contradictas exquirentes loquuntur in civilibus, consequenter non trahendæ ad causas criminales, quæ specificam, & individualem mentionem exigunt, juxta tradita per *Surd. Consil. 163. n. 14., & seq. tom. 2. Farin. consil. 70. n. 13. tom. 1. & consil. 173. n. 2., & 32., & seqq. tom. 2., & Baccarin. de different. inter civil., & crimin. differ. 15. num 2., & n. 5.*

17 *Sed in controversiam vocatur*, num in casibus, in quibus Appellans debet suis sumptibus transportare acta coram Judice Appellationis, citare debeat Appellatum in illarum productione ad dicendum contra Jura in actis producta? Hanc quæstionem movet *Novar. in dicto verbo acta conclus. prima n. 23.*, & utramque opinionem refert, & negativam tenet cum *Rota* ibidem allegata; Pro affirmativa est *Ubertus in formular. citation. p. 3. formul. 2. fol. mihi* 101., & 102. *p. 2. formul. 1. per totum fol.* 45., ea ratione motus, quod multa ex adverso opponi possunt contra acta producta, nec Judex illis credere debet absque dicta citatione, quia non sunt de actis, limitat tamen *Idem Ubert. in tractat. de citat. tom. 3. cap. 15. n. 261., & seqq.* quoties Appellatus post talem productionem factam absque citatione, una cum Appellante Judicium appellationis prosequutus esset, nam tunc acta probarent, ac si parte citata producta fuissent; & quod in hoc casu sufficiat Partis præsentia cum taciturnitate, docet *Pax Jordan. lucubrat. tom. 2. lib. 14. tit. 27. n. 4.*, & plures alias limitationes adducit *Rodulphin. in praxi p. 1. cap. 2. n. 118. n. 119., & seqq., & Ubertus in d. cap. 15. num. 119., & seqq.*

18 In Tribunali A. C. in criminalibus hujusmodi citatio nunquam practicata fuit in productione Processuum de Partibus, forsan, vel quia illa sigillata sæpe sæpius transmittuntur per Curias Capiti Tribunalis, vel quia amplexa fuit sententia negativa Rotæ, relata, ultra *Novar. a Marescott. variar. resol. libro 2. cap. 43. n. 1., & ab Aloys. Ricc. decis. 113. per 4., & in collectan. decis. 1356.*, vel quia Partes semper acquieverunt, & Appellationis Judicium fuerunt prosequuti, unde nunquam disputatum extitit; propterea ab hujusmodi antiquo stylo, & practica hodiernis temporibus recedendum non est, etenim stylus Tribunalis facit legem, & ab eo non est recedendum, *L. si quando C. de inius. l. generali et § in omnibus C. de reb. credit.*; *late* Joseph Amendol. *in praxi p. 2. tit. 19. n. 10., & seqq.*

19 Verum ad intelligentiam regulæ, de qua *nu. 2. & seqq.* animadvertendum est, quod Appellans tenetur ad actorum trasportationem, & solvere expensas, seu mercedem Notario, quando ipse appellationis Causam prosequi desiderat; secus vero si appellatus, existente Appellantis negligentia, hujusmodi appellationem ex adverso interpositam prosequi vellet, & peteret declarari per Judicem ad quem, bene Sententiatum, & male appellatum, & sic confirmandam esse sententiam Judicis a quo (prout facere potest in vim *Text. in l. ampliorem in princip. & in l. in exercendi C. de appellat.*), in hoc namque casu, cum ipsemet Appellatus vices Appellantis faciat, & censeatur Actor instando ut in causa procederetur, si vult effectu sententiæ suæ potiri, & expressam confirmationem habere, ista omnia primæ instantiæ coram Judice Appellationis edere, & deferre tenetur, *ut ex Vantio, Scacc., Postio, & Thomat.* docet *Altimar. in d. qu. 7. num. 3, & num. 12.*, rationem tradit *Scacc. de appellat. qu. 20. num. 10.*, ubi quoque ostendit, quod in hujusmodi casu locum non habet superius expressa *Tridentini dispositio*, sed ad terminos Juris communis agendum esset.

20 Et generaliter quod acta trasportari debeant ab eo, qui vult causam prosequi, dixit *Rota decis. 28. num. 2 & seqq. coram Ubigo, decis. 511. num. 3. part. 3., & decis. 577. num. 3. part. 4. tom 1. recent., decis. 35 num. 34. coram Arguel. decis. 35. num 53 part. 1. recent.*, notandum tamen quod supradicta procedunt, quoties appellatur a sententia, seu decreto diffinitivo, sed si appellatio interposita esset ab interloquutoria (intellige in casibus, in quibus appellatio non denegatur, quos lata serie congerit *Didac. Sgroi in lucern. Prælat. part. 8. cap. 3. num. 15. & seqq.*), tunc negligente Appellante ad trasportandum acta, citatur Is coram Judice ad quem pro moderatione literarum inhibitorialium ob usque adeo retardatam trasportationem actorum, & praxis est, quod Judex interloquitur — *moderari nisi intra tot dies* (secundum Curiæ, & loci distantiam) *trasportentur acta*, propterea non trasportatis post terminum Appellanti præfixum, Judex ad quem suam moderari debet inhibitionem, ut dixit *Rot. dec. 621. num. 9. part. 18. tom 2. & dec. 282. n. 1. p. 19.*

21 Quando autem liceat Appellato in causis Commissariis prævenire Appellantem in impetratione Judicis, late docet *Passerin in sexto decretal. lib. 2. ad tit. de appellat. qu. unic. artic. 12. num. 288., & seqq*, ubi plures casus distinguit.

22 Item quæ acta debeant exhiberi a Judice a quo, an exempla, vel acta originalia? an cum actis Carceratum trasmittere quoque teneatur ad Judicem ad quem; quæ acta necessario exhibenda sint coram Judice appellationis? & an integra, vel diminuta præsumantur? latissime agit *Parexa de Instrument. edit. tit. 3. resol. 1. 2., & 3. tom. 1.* nec non *Altimar. in d. rubr. 5. q. 5. 6. & 7. per tot.* eos consule.

23 Pro coronide adnotandum est, quod Metropolitani, Archiepiscopi, Primates, aut Patriarchæ nec

non

non alii Superiores, etiam Nuntii, vel Legati de latere, in Suffraganeos, eorumque Subditos nequeunt judicare, nisi per viam appellationis; hinc Causas in Curiis Ordinariorum, vel aliorum Inferiorum Iudicum pendentes, ad se non advocent, nisi per viam legitimæ appellationis ad ipsorum Tribunalia deferantur, ut definitum est in *decretis 1.*, & *2. Clement. VIII.*, insertis in Concilio Romano; idcirco in Tribunali dumtaxat A.C. recipi possunt Constituta Reorum in Causis primæ instantiæ, & in Causis tantum, in quibus de pœnis, corporalibus agitur, habita ratione ad titulum Inquisitionis, non vero in Causis censurarum, vel simplicis mulctæ, vel declarationis Irregularitatis; vel in aliis causis, in quibus dicta pœna corporalis non imrat, juxta præscripta *in Concil. Roman. in append. de appel. tit. 14. cap. 1.*, ubi etiam additur, quod Regularium Constituta nunquam recipiantur, quapropter hodie non habet locum id, quod *ex Fignon.* tradit *Passerin. loc. citat. artic. 18. num. 619.*, & quod talia constituta fieri tantum possint coram A.C. in criminalibus, non vero coram alio Iudice appellationis, neque in Urbe, neque extra eam, nec etiam in Sacra Congregatione Episcoporum, & Regularium, novissime confirmatum est a Sanctissimo *Domino Nostro Benedicto XIV. in ejus Constit. incip. Ad coercendis §. Approviamo in primo luogo, promulgata die 26. Novembris 1753.* (impressa in hoc 2. vol. fol. 291.)

24 Insuper præscribitur *in d. Concil. Roman. nu. 4.* nec non *a prælaudata Constit.*, quod Constituto Reo in carceribus Urbis, primum expediantur a Tribunali A.C. literæ inhibitoriales, & compulsoriales pro trasmissione actorum factorum coram Ordinario; verum non explicat, an dicta trasmissio fieri debeat sumptibus ipsius Constituti, & soluta per eum competenti mercede Notario pro exemplo, seu copia actorum, prout expressum est quo ad Appellantem a Concil. *Trident. in sess. 24. capit. 20. de reform.* Quapropter quo ad dictas Expensas, & mercedem juxta Iuris communis sensum intelligendum est; & praxis invaluit in Tribunali A.C., ut dictæ expensæ, & stipendium ad instar appellationis, solvantur per ipsum Constitutum, ea forsan ratione, quod ipse hujusmodi actorum transmissionem expostulat; attenta regula, quod is tenetur ad expensas illius actus, cujus gratia, & postulatione celebratur actus, ad Text. *in l. sed et si §. 1. ubi Bartol. ff. de exhib.*; *Bartol. in l. si postulaverit num. 2. ff. ad leg. Jul. de adult.*, *Jason. in l. Prætor ait §. is etiam ff. de edend.*, *Menoch. de arbitr. cas. 228. num. 5. & seqq.*, & *Scacc. de Judic. lib. 2. cap. 8. nu. 251. tom. 2.*

25 Præscribitur etiam in dicto *Concilio Roman. §. 5.*, & confirmatur *ab eadem Constitut.*, quod si acta vel non incepta coram Ordinario, vel sufficienter impinguata non fuerint, non communicentur Reo, sed eo retento in carceribus formalibus, committatur Ordinario Processus informativi compilatio, vel respective impinguatio faciendis expensis Partis querelantis, vel Fisci Ecclesiastici, si ea non adsit, & actis sufficienter impinguatis, servatis servandis procedatur ad expeditionem Causæ prout de Iure, audita semper Parte offensa, vel ejus Procuratore, nec non Fisco R. C. A. & Curiarum Episcopalium in qualibet actus; quæ omnia *quoad Fiscum* addita sunt ad derogationem Juris communis, si quidem, eodem Jure attento, cum in causam adesset Accusator, opus non esset Fiscum citare, ob rationem, quod Partes Fisci conquiescunt existente Accusatore, juxta regulam *TEXTUS in l. 2. §. si in publico ff. ad leg. Jul. de adult.*, *Scyaloy. de for. compet. cap. 10. num. 64.*, & *Rovit. in pragm. 44. n. 9. de offic. S. R. C.*

26 Plura alia quo ad habilitationem Reorum se constituentium coram A.C., quibus in causis competat; quomodo impartienda, & a quibus? Plene habes *in §. 4. dicti Concilii Romani*, & latius *in prælaudata Constit. in §. Quindi è cum seqq.*

27 Ad ornatum eorum quæ congerit *P. Amen. in §. 15. nu. 78.*, quando Religiosis appellare liceat; plura tradit plenissime *Passer. in sexto decret. lib. 2. ad tit. de appell. artic. 18. num. 540.*, & *seqq.*, & *num. 560.* explicat Constitutiones Apostolicas Regularibus Appellationes prohibentes, & *num. 612.* refert Iudices Ecclesiasticos, qui possunt causas Regularium cognoscere, & *n. 616.* tradit num in causis Regularium concedenda sint monitoria, & inhibitiones ab A.C., vel expediendæ commissiones per Signaturam Justitiæ: videndus quoque P. Caspar *Mallechich. in suo Samaritan. tract. 3. cap. 1. sect. 3. nu. 79.*: & quæ Tribunalia dicantur intra Ordinem, & quæ extra Ordinem explicat P. De *Pitigian. Aretin. in praxi crimin. canon. tit. de quarto substant. Judic. cap. 10. de appellat.*, *versic. Tribunalia fol. mihi 351.*, & plura etiam congerit *P. de Angelis Carmelitan. in tract. de ordin. Judic. cap. 27. de appell. num. 16. & seqq.*

28 Quoniam vero in prælaudata *Constit. Summi Pontificis Benedicti XIV. feliciter Regnantis in §. Affinche* confirmatur altera ejusdem Summi Pontificis Constitutio incip. *Ad Militantis Ecclesiæ*, in qua recensentur casus, in quibus appellare minime licitum est, eam hic adnectere simul censui, ut quisque videat quanto paterno Zelo, & Summa vigilantia oculatissimus Princeps, & Pastor noster pro Reipublicæ tranquillitate, inanes, frivolas, & in subsistentes appellationes contra canonicas sanctiones, antea per abusum admissas in posterum reiici mandavit.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei.

Ad Perpetuam Rei Memoriam.

AD Militantis Ecclesiæ Regimen nullo meritorum nostrorum suffragio, sed imperscrutabilis consilii altitudine evocati, inter graves curas, quas assidue pro nostro munere substinemus, postrema illa non est, in quam totis viribus Nobis incumbendum esse ducimus, ut graves nimium, diuturnæ, nulloque unquam tempore intermissæ Episcoporum, aliorumque ordinariam jurisdictionem habentium querelæ adversus maiora Tribunalia, atque illa etiam Nostræ Romanæ Curiæ propositæ, tandem compescantur. Intimo siquidem animi nostri mærore cum in minoribus adhuc essemus jamdiù intelleximus, plerosque Locorum Ordinarios conqueri, sensim abusum irrepsisse, quod ad malitiosam petentium suggestionem a Patriarchis, Metropolitanis, S. Sedis a latere Legatis, & diversis dictæ Romanæ Curiæ judicibus *inhibitiones* sine delectu causæ, & rei, de qua agitur, examine passim concedantur; Et quamvis in more positum sit, dictas Inhibitiones indebite expeditas pro Causæ meritis revocari, & aboleri, remedium tamen inflicto vulneri non satis esse dicunt, cum interea oporteat Episcopos, aliosque inferiores Iudices in ipso causarum, & judiciorum

cursu occisos immorari jus suum judicialiter asserere, & vindicare, & ad continendos in officio populos gravia sæpe incommoda, & dipendia subire; E contrario Nobis quoque, dum etiam in minoribus essemus, superiorum Judicum responsiones audire contigit, asserentium memoratas querelas inanes esse, nec ulli innixas fundamento, utpote ex hac onica re causam, & originem habentes, quod inferioribus grave est obedientiæ, ac subjectionis jugum erga majora Tribunalia, ipsisque nimis displicet, sibi subditis appellationis beneficio succurri. Porro cum facile hæc dissidia componi, & succrescentia litium semina avelli possint, si quæ a Sacra Tridentina Synodo, ab Apostolicis Constitutionibus, & Congregationum decretis provide sancita sunt, debite executioni mandentur; Nos idcirco ad conservandam Ecclesiæ disciplinam, restituendamque Tribunalibus formam eisdem Canonicis legibus consentaneam, credito nobis Apostolicæ servitutis Officio, opportune duximus consulendum.

Inhærentes itaque Decretis ejusdem Sacri Concilii, nec non Congregationis Episcoporum, & Regularium, jussu, & approbatione rec. mem. Clementis PP. VIII. Prædecessoris Nostri alias editis die 26. Octobris MDC.; Itemque aliis Congregationis Particularis jussu pariter, & approbatione fel. rec. Urbani PP. VIII. similiter Prædecessoris Nostri promulgatis die 5. Septembris MDCXXVI. eorumque declarationibus nuper superadditis a piæ mem. Benedicto XIII. etiam Prædecessore Nostro in Appendice Concilii Romani, aliisque Apostolicis Constitutionibus, hac de re alias æditis, & innovatis, & præsertim Constitutioni piæ mem. Gregorii XV. quæ incipit -- *Inscrutabili* -- sub datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDCXXII. nonis Februarii; districte præcipimus, & mandamus, ne deinceps ab executione Decretorum dicti Sacri Concilii Tridentini in omnibus illis Causis, & negociis, in quibus exequutio hujusmodi Episcopis, & locorum Ordinariis, etiam uti Sedis Apostolicæ Delegatis, ab eodem Sacro Concilio, vel dictis Apostolicis Constitutionibus, appellatione, vel inhibitione quacumque postposita, commissa est, appellatio aliqua in Tribunalibus prædictis recipiatur, vel inhibitiones, citationes generales, vel speciales cum Comissione inserta, Monitoria, & alia huiusmodi, per quæ dictorum Decretorum exequutio retardetur, aut Processus ad ulteriora in eadem exequutione suspendantur, aut impediantur, quoquo modo concedantur.

Itaque a quibuscumque mandatis, prohibitionibus, provisionibus, & statutis tam in visitatione, quam extra pro Divino cultu conservando, & augendo, & præsertim circa ea, quæ observanda, & evitanda sunt in celebratione Missæ, aut alio quovis modo respiciunt exequutionem Decreti Sac. Concilii *sess. 21. de refor. cap 8., & sess. 22. in Decret. de observ., & evit. in Celebrat. Miss.*

Item a Decretis cogentibus Clericos tam sæculares, quam Regulares etiam Monachos, & exemptos ad publicas Processiones, servata tamen forma Constitutionis sanct. mem. Pij V. quæ incipit -- *Etsi mendicantium* -- prout etiam a decretis, & provisionibus super præcedentia inter personas Ecclesiasticas tam seculares, quam regulares in eisdem Processionibus, vel associatione Defunctorum, Delatione Umbellæ, & huiusmodi; Nec non super observatione Censurarum, etiam Episcopalium, & Festorum Diœcesis juxta dispositionem ejusdem Sacri Concilii *sess. 25. de Regular. cap. 12., & cap. 13.*

Item in omnibus iis, quæ ad curam animarum, & Sacramentorum administratione quoquo modo pertinent, & præsertim adversus Monitiones, Censuras, aut alias provisiones per quas Parochi, aut alii curam animarum exercentes, diebus saltem Dominicis, & festis sulemnibus plebis sibi commissas salutaribus verbis pascere compellantur, docendo ea, quæ ad salutem necessaria sunt iuxta decretum Concilii *sess. 5. de reform. cap. 2.*

Item adversus Deputationem Vicariorum etiam perpetuorum, cum assignatione Congruæ, per quos cura animarum exerceatur, quoties plura beneficia curata Cathedralibus, Collegiatis, seu aliis Ecclesiis, vel Monasteriis, beneficiis, seu Collegiis, aut piis Locis quibuscumque perpetuo unita, & annexa reperiuntur, juxta præscriptum dicti Sacri Concilii *sess. 7. de Reform. cap. 5., & cap. 7.*, & juxta Constitutionem sanct. mem. Pij V. quæ incipit *Ad exequendum*.

Item adversus visitationem Beneficiorum Curatorum, ut supra perpetuo unitorum, nec non quarumcumque Ecclesiarum quomodolibet exemptarum, prout etiam adversus decreta, & provisiones ab Ordinario capiendas, ut quæ in eis reparatione indigent, reparentur, & cura animarum, si qua illis imminet, aliisque debitis obsequiis minime defraudentur, iuxta dispositionam Sacri Concilii *eadem sess. 7. de Reform. cap. 8., & sess. 21. cap. 7.*

Item a decretis, seu mandatis, per quæ Episcopi, etiam uti Apostolicæ Sedis Delegati in Ecclesiis Parochialibus, aut Baptismalibus, in quibus Populus ita numerosus est, ut unus Rector non possit sufficere Ecclesiasticis Sacramentis ministrandis, & cultui Divino peragendo, cogant Rectores vel alios, ad quos pertinet, sibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum Divinum celebrandum; Aut etiam invitis Rectoribus procedant ad constitutionem novarum Parochiarum, cum assignatione competentis portionis, ubi ob locorum distantiam, sive difficultatem Parochiani sine magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & Divina Officia audienda accedere non possunt; vel denique propter paupertatem, ut in cæteris casibus a jure permissis deveniunt ad uniones perpetuas aliorum Beneficiorum simplicium, non tamen Regularium iuxta dispositionem Sacri Concilii *Sess. 21. de Reform. cap. 4., & 5., & sess. 21. similiter de reform. cap. 13.*

Item a Deputatione Coadjutorum, aut Vicariorum pro tempore, vel aliis provisionibus ab Episcopo capiendis, etiam tamquam Apostolicæ Sedis Delegato, quando illiterati, & imperiti Parochialium Ecclesiarum Rectores Sacris minus apti sunt officiis cum assignatione partis fructuum pro sufficienti illorum victu: Necnon a suspensione, atque etiam a privatione illorum, qui turpiter, & scandalose vivunt, & postquam præmoniti sunt in sua nequitia incorrigibiles perseverant, juxta præscriptum ejusdem Concilii *d. Sess. 21. de reform. cap. 6.*

Item a translatione Beneficiorum simplicium, etiam jurispatronatus ex Ecclesiis, quæ vetustate, vel alias collapsæ sunt, & ob eorum inopiam nequeunt restaurari, vocatis iis, quorum interest, in Matrices, aut alias Ecclesias cum omnibus emolumentis, & oneribus; Prout etiam a Decretis cogen-

tibus

tibus Patronos, Rectores, Beneficiatos, aut Parochianos, sive Populum ad refectionem, & instaurationem Ecclesiarum Parochialium, servata forma Sacri Concilii *d. Sess. 21. cap. 7.*

Item a censuris, sequestratione, & subtractione fructuum, aut aliis quibuscunque provisionibus, pro cogendis ad residentiam Parochis, cæterisque omnibus, quibus cura animarum incumbit, juxta decretum ejusdem Sacri Concilii *Sess. 23. de reform. c. 1.*

Item a Denegatione, revocatione, suspensione, vel restrictione, & limitatione facultatis audiendi Confessiones respectu eorum, qui parochiale beneficium non obtinent, etiamsi fuerint Regulares pro excipiendis Confessionibus Sæcularium juxta ordinationem Sacri Concilii *Sess. 23. cap. 15.*, & Prædecessorum nostrorum Constitutiones, ac præcipue illam fel. record. Clementis X. quæ incipit-- *Superna.*

Item in illis Civitatibus, aut locis, ubi vel Parochiales Ecclesiæ certos non habent fines, nec earum Rectores proprium Populum quem regant, sed promiscue petentibus Sacramenta administrant, vel etiam nullæ sunt Parochiales a divisione, seu distinctione Parochiarum, earumque ordinatione, sive institutione in titulum perpetuum, juxta decretum Sacri Concilii *Sess. 24. de reform. cap. 13.*

Item a Deputatione Vicarii, vel Æconomi cum assignatione Congruæ protempore, quo vacat Ecclesia Parochialis; Prout etiam ab indictione concursus relatione examinatorum, necnon præ electione, & provisione Episcopi in eodem concursu, juxta definitionem Sacri Concilii *ead. Sess. 24. de Reform. c. 18.*

Item a mandatis, seu decretis inhibentibus prædicationem, vel publicas lectiones, aut coercentibus, vel punientibus quoscumque etiam exemptos, tam sæculares, quam Regulares, qui in alienis Ecclesiis, quæ suorum Ordinum non sunt, absque Episcopi licentia, & in Ecclesiis suis, aut suorum Ordinum, non petita illius benedictione, aut ipso contradicente prædicare præsumpserint, juxta decretum Sacri Concilii *Sess. 5. de reform. cap. 9.* & Constitutionem piæ mem. Gregorii XV. quæ incipit -- *Inscrutabili §. fin.* -- una cum declarationibus contentis in Constit. Clementis PP. X. quæ incipit -- *Superna.*

Et generaliter in omnibus iis, quæ pertinent ad curam animarum, & rectam Sacramentorum administrationem adversus visitationem, correctionem, & coercitionem, & quascunque alias provisiones Episcopi Diœcesani, etiam quoad exemptas, sive Sæculares, sive Regulares, juxta laudatam Constitutionum Gregorii XV. quæ incipit *Inscrutabili.*

Item adversus quascunque provisiones, & decreta pro conservanda, aut restituenda clausuram Sanctimonialium, aut pro correctione, seu punitione eorum, qui circa personas intra Monasteria degentes, aut circa clausuram, vel circa bonorum administrationem deliquerint. Prout etiam ab examine pro approbatione, vel reprobatione Confessariorum sive Regularium, sive Sæcularium quomodocunque exemptorum, & tam Ordinariorum, quam extraordinariorum pro excipiendis Confessionibus Monialium, etiam Regularibus subjectarum; Itemque a decretis, vel aliis quibuscunque provisionibus cogentibus administratores, sive Sæculares, sive Regulares quomodolibet exemptos ad reddendam singulis annis rationem bonorum ad Monasteria Sanctimonialium hujusmodi pertinentium; ac demum a quibuscunque decretis super amotione Cappellanorum, Sacristarum, & aliorum quorumcumque Officialium, & Ministrorum, tam Sæcularium, quam Regularium ipsis Monialibus, vel eorum Ecclesiis inservientium, juxta dispositionem Sacri Concilii *Sess. 25. de Regul., & Monial. cap. 5. cap. 9., & cap. 10.* servata tamen quoad Regulares, & exemptos forma prædictæ Constitutionis rec. mem. Gregorii XV. quæ incipit -- *Inscrutabili.*

Item adversus pastoralem visitationem Diœcesis, & præsertim Monasteriorum commendatorum, Abbatiarum, Prioratuum, & Præpositurarum, in quibus non viget Regularis observantia, nec non Beneficiorum tam Curatorum, quam non Curatorum Sæcularium, & Regularium qualitercumque commendatorum, etiam exemptorum: Prout etiam ab exequutione eorum, qui in ipsa visitatione mandata, decreta, aut judicata fuerint; Necnon similiter a quibuscumque decretis, & provisionibus etiam extra visitationem pro conservatione, vel reparatione Ecclesiasticæ disciplinæ, quoad vitam, mores, & honestatem quorumcumque Clericorum, lusum, comessationes, Choreas, Lusus, Crimina, & Sæcularia negocia fugienda, atque evitanda, juxta plura decreta dicti Sacri Concilii, & præsertim *Sess. 6. de Reform. cap. 4. Sess. 13. cap. 1. Sess. 14. cap. 4., Sess. 21. cap. 8. Sess. 22. cap. 1., & cap. 8., & Sess. 24. cap. 20.* ad formam tamen Decretorum Sac. Congregat. Episcoporum de mandato S. Mem. Clementis VIII. editorum anno MDC.

Item a decretis cogentibus Præsentatos, electos, vel nominatos a quibusvis Ecclesiasticis personis, etiam Nostris, & Sedis Apostolicæ Nunciis ad quævis Ecclesiastica beneficia, ad se subiiciendum examini Ordinarii antequam instituatur, confirmetur, vel admittatur, quemadmodum cavetur *Sess. 7. de Reform. cap. 13.*

Item a denegatione Sacrorum Ordinum, vel adscensus ad alios majores; prout etiam adversus suspensionem ab Ordinibus jam susceptis ob crimen occultū, sive ex informata Conscientia, juxta dispositionem Sacri Concilii *Sess. 14. de Reform. cap. 1. & cap. 3. & Sess. 21. cap. 1., & Sess. 23. cap. 16.*

Item a præfixione termini, intra quem Regularis Episcopo non subditus, qui intra claustra Monasterij degat, & extra ea ita notorie deliquerit, ut Populo scandalo sit, a suo Superiore puniri debeat, ac de punitione ipse Episcopus certior fieri, juxta decretum Sacri Concilii *Sess. 25. de Regular. cap. 14. & Constit. fel. record.* Clementis PP. VIII., quæ incipit *Suscepti muneris* -- necnon adversus punitionem, & correctionem eorumdem Regularium, qui circa Personas intra septa degentes, aut circa clausuram ipsam deliquerint, juxta prædictam Constitutionem Gregorii XV. quę incipit -- *Inscrutabili.*

Item a Censuris, aut aliis provisionibus contra Concubinarios, & præsertim Clericos, etiam retinentes domi, aut extra mulieres suspectas juxta præscriptum Sacri Concilii *Sess. 24. de Reform. cap. 14.*

Item adversus privationem privilegi fori, & alias provisiones contra Clericos non incedentes in habitu, & tonsura, & in aliis Casibus a Sacro Concilio præscriptis *Sess. 14. de reform. cap. 6. & sess. 23. similiter cap. 6.*, Prout etiam ab examine, approbatione, vel reprobatione Matrimonii Sacri, Pensionis Ecclesiasticæ, aut Beneficii quoad Clericos promovendos ad Sacros Ordines, juxta dispositionem Concilii *Sess. 21. de reform. cap. 2.*

Item adversus Convocationem Capituli, quam faciat

ciat Episcopus ad aliquid deliberandum, & juxta vota ipsorum Capitularium concludendum, quoties ad suum, vel suorum commodum de re spectante non agatur, juxta decretum Sacri Concilii *Sess. 23. de reform. cap. 6.*

Item a mandatis, seu decretis super conversione tertiæ partis fructuum, & quorumcumque proventuum, & obventionum, tam Dignitatum, quam Canonicatuum, Personatuum, portionum, & officiorum in distributiones quotidianas, earumque divisione inter dignitates obtinentes, & cæteros Divinis interessentes in Ecclesiis tam Cathedralibus, quam Collegiatis, in quibus nullæ sunt distributiones hujusmodi quotidianæ, vel ita tenuæ, ut verisimiliter negligantur, juxta Constitutionem ejusdem Concilii *Sess. 21. de reform. cap. 3., & Sess. 22. similiter de reform. cap. 3.*

Item adversus exercitium facultatum Episcopis competentium super executione omnium piarum dispositionum tam in ultima voluntate, quam inter vivos in casibus a jure concessis, juxta dispositionem Sacri Concilii *Sess. 22. de reform. cap. 8.*

Item a Visitatione hospitalium, Collegiorum quorumcumque, & Confraternitatum Laicorum, Eleemosinarum, Sacri Montis Pietatis, sive Charitatis, & omnium piorum locorum quomodocumque nuncupatorum, etiamsi eorum Cura ad laicos pertineat, aut exemptionis privilegio sint munita; ac Denique a cognitione, & exequutione eorum omnium, quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem, seu pauperes sustentandos instituta sunt, juxta decretum Sacri Concilii *Sess. 22. de reform. cap. 8.*

Item a Decretis, seu mandatis cogentibus administratores tam Ecclesiasticos quam laicos etiam exemptos, fabricæ cujusvis Ecclesiæ, etiam Cathedralis, hospitalis, Confraternitatis, Eleemosinæ Montis Pietatis, & quorumcumque piorum locorum ad reddendam singulis annis ipsi Ordinario rationem suæ administrationis, nisi aliud in institutione, & ordinatione talis Ecclesiæ, seu fabricæ expresse cautum fuerit, juxta decreta Sacri Concilii *Sess. 7. de de reform. capit. 15., & Session. 22. capit. 9., & sess. 25. cap. 8.*

Item a Decretis compellentibus Notarios etiam Apostolica, Imperiali, aut regia authoritate creatos, & Scribentes in causis Ecclesiasticis, & spiritualibus ad se subjiciendum examini: Eorumque remotione, vel suspensione in casu delicti, vel imperitiæ, juxta præscriptum Sacri Concilii, *Session. 22. Capit. 10.*

Item ab erectione Seminarii, & taxatione quarumcumque Dignitatum, Personarum, Officiorum, Præbendarum, Portionum, Abbatiarum, Prioratuum cujuscumque Ordinis etiam Regularis, Hospitalium, quæ dantur in titulum, vel administrationem, & beneficiorum quorumcumque etiam Regularium, etiam Juris patronatus, etiam exemptorum, etiam nullius Diœcesis, vel aliis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, & aliis quibusvis Locis Piis etiam exemptis annexorum, & quorumcumque aliorum Ecclesiasticorum redditnum, seu proventuum ad Fabricas Ecclesiarum, Confraternitates & Monasteria omnia, non tamen mendicantium pertinentium; Necnon Decimarum qu cumque ratione ad Laicos, atque etiam Milites cujuscumque Militiæ, aut Ordinis, Hyerosolimitano excepto, spectantium, pro ejusdem Seminarii manutentione, prout etiam ab unione, & applicatione aliquot beneficiorum simplicium, nec non a Decretis cogentibus eos, qui Scholasterias obtinent, vel quibus lectionis, vel doctrinæ munus est annexum ad docendum per se ipsos, vel idoneos substitutos, & generaliter a mandatis, & provisionibus, quæ quoquo modo respiciunt curam, directionem, & administrationem Seminarii, plenamque executionem decreti editi a Sacro Concilio super collegio puerorum in singulibus Cathedralibus instituendo *Sess. 23. de Reform. cap. 18.*

Item a mandatis, seu decretis cogentibus Economos, Vicarios Capitulares ad reddendas Rationem administrationis per eos gestæ sede Episcopali vacante, juxta præscriptum sacri Concilii *sess. 24. de Reform. cap. 16.*

Item a sententia excommunicationis a jure latæ, & sententia excommunicationis latæ ab homine, suspensionis, & interdicti, nisi appellatio fuerit interposita ex capite nullitatis; Et e converso a sententia absolutionis ab eisdem censuris Ecclesiasticis, & generaliter ab executione aliorum quorumcumque decretorum dicti Sacri Concilii Tridentini Episcopis, atque Ordinariis locorum demandata ab ipso Concilio, *& in Constitutione fel. Record. Pii PP. IX. quæ incipit; Benedictus Deus.*

Volumus, percipimus, & mandamus, quod ab Archiepiscopis, Patriarchis, seu Primatibus, aliisque judicibus Ecclesiasticis etiam Nostris, & Sedis Apostolicæ Nunciis, vel de latere Legatis, etiam S. R. E Cardinalibus, atque etiam Cameræ Nostræ Generali Auditore, Signaturæ Justitiæ Præfecto, cæterisque judicibus Romanæ Curiæ, eorumque Vicariis, & Officialibus, Citationes generales, vel speciales cum Commissione inserta, Monitoria, & alia hujusmodi cum Inhibitione, per quam executio Decretorum, Mandatorum, & Provisionum hujusmodi retardetur, suspendatur, aut impediatur, minime concedantur, & quatenus nunc, aut in posterum concessa fuerint nullatenus inhibeant, atque ab Episcopis, aliisque Locorum Ordinariis impune sperni possint, quacumque consuetudine etiam immemorabili, vel quovis privilegio; aut Stylo concedendi inhibitiones in causis prædictis, tametsi temporarias, penitus exclusis. Nos enim Citationes, & monitoria, aliter quam ut præfertur concessa, vel imposterum concedenda, nulla, atque irrita declaramus, & pro nullis, atque irritis haberi volumus, & mandamus: Decernentes, quod adversus decreta, mandata, & provisiones hujusmodi, quas, vel quæ ab Episcopis, aliisque locorum Ordinariis fieri, vel capi contigerit in causis, & negociis prædictis, vel simplex dumtaxat, & extrajudicialis recursus per viam simplicis libelli, ad Nos, successores nostros Romanos Pontifices, vel respective, & juxta causarum naturam, & qualitatem appellatio ad quos de jure in solo devolutivo, & sine Retardatione, vel præjudicio legitimæ executionis recipi, & admitti possint.

Quoniam vero in hisce ipsis negotiis, & causis, in quibus inhibitionum Canonicam executionem impedientes, aut suspendentes concedi non debent, dari possunt casus, qui per ipsum Sacrum Concilium Tridentinum, vel juxta ejus mentem per Apostolicas Constitutiones, & Sacrarum Congregationum declarationes, aut Communem Doctorum Sententiam a præfata Generali Regula de non concedendis inhibitionibus, eisque post habendis, excipiuntur, quique ut plurimum non aliter quam prudenti Judicis arbitrio secundum particulares facti circum-

stan-

Dentias aestimari possint; Hinc Nos ne sub ejusmodi praetextu, inhibitiones ut supra prohibitae vulgo, & sine ullo delectu causae, etiam in casibus non exceptis concedantur, statuimus, & mandamus, quod in dictis causis, & negociis superius expressis Metropolitani, Patriarchae, Primates, aliique Judices praedicti, & praesertim Camerae Nostrae Generalis Auditor, ejusque Locumtenentes, & Signaturae Praefectus, ejusque Auditor, ad quos in contingenti casu pro obtinenda inhibitione recursum haberi contigerit, etiamsi asseratur casum illum a Sacro Concilio, vel Apostolicis Constitutionibus quacumque de causa exceptum esse; Nihilominus litteras Citatorias, vel Monitoria cum inhibitione hujusmodi non concedant, nisi prius in facti circumstantiis in supplici libello a parte Recurrente clare, ac dilucide exponendis, & cum aliquo documento semiplene saltem verificandis, eisdem summarie appareuerit casum illum esse de exceptis, & propterea Episcopo, vel Ordinario loci inhibendum esse, ne ad ulteriora procedat; Tunc enim, & non alias, & postquam ipsi Judices, quorum conscientiam hac in parte oneramus super dicto Supplici libello manu sua rescripserint, quod inhibitio concedi potest, libellusque hujusmodi in actis productus fuerit, diligenter ibidem custodiendus, asservandus, liceat eorum Notariis, sive actuariis literas Citatorias cum dicta inhibitione expedire, & parti recurrenti tradere, ita tamen, ut in earum calce expresse adjiciatur sequens clausula -- *Nos enim attentis juribus, & supplici libello nobis praesentatis, atque in actis exhibitis, sic ut praefertur, inhibendum esse speciali rescripto mandavimus* -- alias litterae ejusmodi sine tali clausula nullam vim inhibendi habeant in casibus praedictis. Et nihilominus si Notarii sine dicto speciali rescripto super supplici libello, aut sine productione illius in actis, aut sine praedicta clausula, Citationes illas, aut monitoria cum inhibitione sub quocumque praetextu, seu colore expedire, ac tradere praesumserint, etiamsi illae, aut illa a Judice supposita fuerint, poenam infamiae, & perpetuae inhabilitationis ad Officium Notarii in causis Ecclesiasticis exercendum, & quoad illos Camerae Nostrae Generalis Auditoris, seu aliorum Romanae Curiae Judicum superius expressorum, etiam quinquaginta ducatorum auri de Camera, pro una medietate Camerae Nostrae Apostolicae, & pro alia ipsi parti recurrenti, & in causa interesse habenti, sin minus alicui ex locis Piis arbitrio nostro, nostrorumque successorum destinando applicandam ipso facto incurrant.

Ad haec similiter inhaerentes dispositioni ejusdem *Sacri Concilii Sess. 7. de Reform. cap. 14., & Sess. 14. cap. 5.* necnon etiam decreto Piae mem. Benedicti XIII. hac in re promulgato inter ejus additiones ad decreta Urbani PP. VIII. in appendice ad Concilium Romanum volumus, & mandamus, quod Clerici Saeculares, aut Regulares extra Monasterium degentes quomodolibet exempti in civilibus causis Mercedum, aut miserabilium personarum, etiamsi certum Judicem a Sede Apostolica deputatum in partibus habeant: In aliis vero, si ipsum Judicem non habuerint, coram locorum Ordinariis tanquam ab ipsa Sede Delegatis conveniri in prima instantia, & jure medio ad solvendum debitum cogi possint.

Quo vero ad personas non exemptas, inhaerendo similiter dispositioni ejusdem Sacri Concilii *Sess. 13. de Reform. cap. 1., & Sess. 22. cap. 7., & Sess. 24. cap. 20.* necnon supradictis Decretis generalibus congregationis Episcoporum, & Regularium editis anno 1600. cum novissimis additionibus, seu declarationibus Piae mem. Benedicti XIII. in appendice Concilii Romani; Volumus, statuimus, & mandamus, quod causae omnes tam civiles, quam criminales ad forum Ecclesiasticum pertinentes, exceptis privilegiatis, quae ex eodem Concilio, vel alias juxta Canonicas Sanctiones apud Nos, & Sedem Apostolicam tractari possunt, aut debent coram Ordinariis locorum dumtaxat in prima Instantia cognoscantur, neque a Metropolitanis, Patriarchis, aut Primatibus, aliisque Judicibus Ecclesiasticis, etiam nostris, & Sedis Apostolicae Nunciis, vel de latere Legatis, aut Camerae Nostrae generali Auditore, & caeteris quibuslibet Curiae Nostrae Judicibus ad se vocari, vel aliis committi possint, nisi per viam legitimae appellationis, & in casibus ut supra non prohibitis, ad ipsorum Tribunalia deferantur. Appellationes autem non recipiantur, neque inhibitiones vigore illarum concedantur, nisi prius constiterit, quod nedum per legitimam personam, & intra legittima tempora vere appellatum fuerit; sed etiam quod appellatum fuerit a sententia difinitiva, vel habente vim diffinitivae, aut a gravamine quod per diffinitivam sententiam reparari non possit; idque per publica, documenta quae realiter in actis exhibeantur; Tunc enim, & non antea Judici, ad quem appellatum fuerit, in causa se intromittere, citationes, & inhibitiones concedere liceat, dummodo tamen concedantur cum inscriptione tenoris sententiae, aut decreti diffinitivi, seu vim diffinitivae habentis, vel damnum per diffinitivam, irreparabile inferentis, alias Citationes, inhibitiones Processus, & inde sequuta quaecumque sint, ipso jure, atque impune sperni possint.

Quod si appellans asserat sententiae, aut decreti exemplum authenticum culpa Judicis a quo, vel Notarii, sive Actuarii habere non posse, tunc saltem Copiam simplicem Sententiae, seu Decreti in actis producere teneatur, ejusque tenori in litteris inhibitorialibus inserto adjicienda erit, prout adjici volumus, & mandamus in earum corpore expressa conditio -- *Quatenus tamen tenor inserti vere, & in substantialibus cum originali concordet, eodemque originali praesente litterae sint in corpore posteriores, alioquin nullae, & irritae censeantur* -- Et si secus factum fuerit, inhibitiones aliter concessae nullatenus afficiant, & Notarii, vel Actuarii, qui illas expediverint incidant in poenas superius expressas. Cum vero a gravamine, quod per diffinitivam reparari nequit, appellatum fuerit, siquidem res sit de Carceratione jam sequuta cum mandato verbali, non aliter expediri poterunt inhibitiones vigore appellationis, quam constito de ipsa Carceratione per depositionem saltem duorum Testium; Interim tamen appellans in eodem, quo reperitur, Carcere permanebit, donec aliter ser. ser. judicatum fuerit; Ubi vero agatur de Censuris jam prolatis, vel de Comminatione Carcerationis, Torturae, aut Censurarum, observetur omnino dispositio dictorum decretorum Congregationis Episcoporum sub rec. me. Clemente VIII. juxta additiones, & declarationes piae mem. Benedicti XIII.

Ulterius in praedictis causis in prima Instantia pendentibus, vel aliis superius expressis, in quibus non admittitur appellatio in suspensivo, Citationes, quae expediri solent coram Cardinali Signaturae Justitiae

Prae-

Præfecto, vel ad effectum comparendi, vel pro adeundo eamdem Signaturam, tametsi ab ejus Auditore subscriptas, vim inhibendi nullatenus sortiri posse volumus, easque ad prædictos alios dumtaxat effectus, comparendi scilicet, vel adeundi Signaturas expeditas censeri, non autem ad retardandam executionem, vel suspendendum Processum ad ulteriora.

Denique quoad causas privilegiatas, quæ, ut præfertur, In prima etiam Instantia apud Nos, & Sedem Apostolicam tractari possunt, nihil ex antiquo mutandum esse volumus, sed Monitoria in illis coram Cameræ Nostræ generali Auditore, vel ejus Locumtenentibus, prout hactenus laudabiliter observatum est, expedienda esse juxta præscriptum Apostolicarum Constitutionum, & præsertim fel. rec. Pauli V. Prædecessoris Nostri in Constit. quæ incipit -- *Universi* -- nec non prædictarum Additionum, & declarationum Benedicti XIII. exceptis tamen monitoriis intimandis ultra montes, in quibus ad evitanda scandala, & litigantium incommoda, volumus omnino renovari, & observari stylum, qui olim in eo Tribunali vigebat, idest quo ad ejusmodi Monitoriorum expeditionē prævio supplici libello universam facti speciem, clare, & dilucide continenti, & prævio etiam ejusdem Judicis rescripto quod Monitorium expediri possit pænes causæ Notarium, vel Actuarium diligenter custodiendo; Et si aliter quam præfertur, & absque dicto supplici libello, ac speciali Judicis rescripto dicta Monitoria ultra montes intimanda, expedita fuerint, Notarius sive Actuarius, & Substitutus, qui illa expediverit ipso facto incidat in pœnas superius expressas.

Omnia, & singula hactenus a Nobis disposita ad rectam Judiciorum methodum restituendam eo impensius ab omnibus exacte custodiri, & observari mandamus, quo clarius constet, hac nostra Constitutione non novas ferri, sed antiquas instaurari leges provide sapienterque institutis, & temporum Injuria, ac hominum fraude absoletas, & novo Pontificiæ Authoritatis Præsidio communiri ordinem procedendi in Causis jamdiu præscriptum superioribus, & inferioribus Tribunalibus a Sacra Tridentina Synodo, Congregationum Decretis, & Prædecessorum Nostrorum Romanorum Pontificum Constitutionibus, aliisque Ordinationibus Apostolicis; Ideoque si ipsi Judices omni semoto, ut par est, humanæ cupiditatis affectu, præ oculis solum habuerint, quæ tam maturo, tamque saluberrimo sunt constituta, & ordinata consilio, facile eorum quilibet agnoscet quæ sui & quæ alieni Ministerii partes esse debeant in admittendis, ac respective rejiciendis causarum Appellationibus, & inhibitionibus; Atque ita fiet, ut non solum unicuique in suo ordine debita jurisdictionis, & authoritatis prærogativa servetur; sed etiam ut, extinctis prorsus, ac radicitus avulsis omnium contentionum, ac discordiarum seminibus, mutuo charitatis vinculo Tribunalia socientur, & inter illa recte agendi disciplina Christiano populo utilis, & necessaria restituatur.

Demum ut exemplo nostro, Omnes præmissorum executioni enixi, & pro viribus incumbant, & ut præsertim Notariis, Tabellionibus, & eorum Actuariis, & Substitutis omnis contraveniendi causa præcidatur, volumus, & expresse mandamus, Processus, & acta causarum in Nostra Romana Curia coram quovis judice pendentium, ac inhibitiones, Appellationis, Monitoria, aliasque Citatoriales, & inhibitoriales literas, quas ab iisdem Notariis, eorumque Substitutis, scientibus, vel insciis Judicibus, vel alias quomodolibet in posterum expediri contigerit, sedulo recognosci, & examinari per fide dignas personas, a Nobis opportune deputandas, quæ si deprehenderint, easdem inhibitiones contra hujus Constitutionis formam, & ad subterfugienda Ordinariorum, & Episcoporum Judicia, quæsito gravaminis colore fuisse perperam concessas, & expeditas, in eosdem Notarios, & Substitutos Canonicis Pœnis, aliisque a Nobis supra expressis, severe pro modo culpæ animadvertant.

Decernentes has præsentes literas semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter, & inconcusse servari; sicque & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, & S. R. E. præfatæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, & ejusdem Sedis Nuncios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, & potestate fungentes, & functuros; sublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane si secus super his a quoquam quavis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus præmissis, ac quatenus opus sit, Nostra, & Cancellariæ Apostolicæ Regula de jure quæsito non tollendo, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, necnon quibusvis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, ac usibus, & stylis, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis præfatis, aliisque quibuslibet Judicibus, Curiis, Tribunalibus, & Personis, etiam quantumvis sublimibus, & specialissima mentione dignis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam Derogatoriarum Derogatoriis, aliisque efficacioribus, & efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibusque Decretis, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus, ac Consistorialiter & alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, editis, factis, & pluries iteratis, & quantiscumque vicibus approbatis, confirmatis, & innovatis; Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, specifica, expressa, & individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil pœnitus omisso, & forma in illis tradita observata exprimerentur, & insererentur, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ac derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscumque. Ut autem eædem præsentes literæ ad omnium notitiam facilius deveniant, volumus illas, seu earum exempla ad Valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ &c. Generalis in Monte Citatorio, ac In Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, affigi, & publicari, sicque publicatas, & affixas omnes, & singulos, quos illæ concernunt, periu-

perinde arctare, ac afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent; ipsarum autem literarum transcriptis, seu exemplis etiam impressis, manu tamen alicujus Notarii Publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eamdem prorsus fidem tam in judicio, quam extra illud ubique locorum haberi, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri decreti, Constitutionis, declarationis, annullationis, admonitionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem tertio Kal. Aprilis anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo secundo Pontificatus Nostri anno secundo. P. Card. Pro-Datar. D. Card. Passioneus VISA DE CURIA N. Antonellus I. B. Eugenius registrata in Secretaria Brevium. *Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI Millesimo Septingentesimo quadragesimo secundo inditione 5. die vero 18. Aprilis Pontificatus autem Santissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini BENEDICTI Divina Providentia Papæ XIV. Anno secundo. Supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Petrum Righi Apost. Cursor.*

Joannes Trifelli Mag. Curs.

De Appellatione.

OBSERVATIO XXI.

SUMMARIUM

1. *Ab Episcopo appellatur ad Archiepiscopum, quoties procedit tanquam ordinarius.*
   Limita si procederet Jure delegato.
2. *Ab Episcopo non appellatur ad delegantem si tantum in Commissione excitata fuerit ejus Iurisdictio.*
3. (*Quando Iurisdictio dicatur excitata, vel delegata?*
4. (*Remissive, sed duæ regulæ traduntur generaliter.*
5. *Quid dicendum si posita sit in rescripto clausula* auctoritate nostra?
6. *A rescripto gratioso non datur appellatio; traditur exemplum.*
7. *Refertur* Constitutio Sanctissimi Domini Nostri Papæ Benedicti XIV.
8. *Constitutio prædicta convenit cum Iure communi.*
9. *Sed an procedat, damnato, seu composito appellante ab excessivitate mulctæ?*
   Quid de Iure communi?
10. *Quid de Iure novissimo Constitutionis?*
11. *An hæc procedat in composito extra carceres?*
    Compositio plurimis ex causis injusta dici potest.
12. *Pro injustitia recognoscenda compositionis appellatio necessaria est.*
13. *Fortius appellatio in exemplo posito admittenda est in devolutivo.*
    In pœnis pecuniariis Fisco, & R. C. A. applicandis non appellatur, nisi facto deposito, vel data cautione in forma depositi.
15. *Appellatio vaga, & generalis a futuro gravamine non admittitur, sed quando procedit declaratur.*
16. *A comminata carceratione, tortura, vel excommunicatione, appellatur.*
    Quomodo in hoc casu concipiendæ sunt inhibitiones?
17. *Appellatio unius suffragatur aliis in sententia communi, & individua.*
18. (*Temeritas Appellantium injuste, qua pœna coercetur, de Iure civili, & canonico? quid*
19. (*de Iure Religiosorum?*
20. (*Disceptitur de cautione, quæ antiquitus præstabatur.*
21. *Refertur per extensum Constitutio super nullitate Professionis Regularis, & appellationibus interponendis in subiecta materia.*

1. QUoniam vero sæpe sæpius objicitur ab Episcopis ad Metropolitanos appellari non posse, eo quod de commissione Summi Pontificis, aut alicujus Sacræ Congregationis EE. Cardinalium in causis processerunt, quin distinguantur commissiones, seu rescripta excitativa a delegatoriis; idcirco pro hujusmodi notione constituenda est conclusio, quod etsi ab Episcopo procedente tanquam delegato appellandum sit ad delegantem, non autem ad Archiepiscopum, ut latius explicat, *Altimar. de nullit. rubric. 3. qu. 36. per tot.*, ubi nonnullos casus congerit; & in hoc sunt Jura satis aperta in *cap. studuisti 2. de offic. legat.*, *in cap. super §. porro de offic. de leg*, *in l. præcipimus 32. §. hæc si C. de app ll.*, *& in novell. 123.*

2 Attamen hujusmodi Conclusio non procedit, quoties a Supremo Principe commissa Episcopo esset causa, ejus Jurisdictionem excitando, juxta Text. *in cap. licet 12. de offic. Judic. Ordinar.*; rationem tradit Joan. Baptista Vivian. *in rational. Iuris Pontific. lib. 1. tit. 31. cap. 12.*; quod in excitativis, nunquam intelligitur, Summum Pontificem, velle præjudicare Jurisdictioni Archiepiscopi, nisi exprimat, mandando ea, quæ per Ordinarium ex se ipso expleri non poterant, *cap. ex tuarum de usu Pallii*, *Scacc. de appellat. quæst. 8. n. 87.*, *Altimar. d. rubric. 3. qu. 27. nu. 19.*

3 Quando autem Jurisdictio dicatur excitata, & non delegata? Regula constituitur ab *Innoc. III. in dicto cap. licet 12.*, cum nempe illi potestas conceditur, quæ a lege, vel statuto haberet; *Vivian. loc. citat.*, *Borell. in summ. decis. titul. 41. num. 296. tom. 2.*, *Altimar. d. qu. 27. num. 21. & seqq.*, ubi alios allegat, & explicat.; *Scyaloy. de for. compet. cap. 51. post nu. 55.*; Materiam hanc latius tractant *Iannin. in tractat. de cit. Realit lib. 1. cap. 1. n. 491.*, *& seqq. & num. 1129.*, *& Cavalcan. de brach. Reg. p. 1. n. 259. & seqq.*

4 Verum nonnullis modis Judex ordinarius, seu Episcopus efficitur Delegatus, ut latissime plures casus recenset Ludovicus, *Rodolph. in tractat. special. Quibus modis ordinarius efficitur delegat. per tot.*; quem in facti contigentia consule, addo *Maur. Burg.*

 de

de mod. proced. ex abrupt. qu. 74. per tot., & præcipua regula est, quod quando in commissione, seu rescripto additur, vel detrahitur Jurisdictioni Judicis ordinarii, Judex ordinarius efficitur delegatus, *Rodulph. loc. citat. num. 4.*, *Menoch. de præsumpt. 16. nu. 25. lib. 2.*

5 Quid dicendum existente in rescripto clausula *authoritate nostra procedas*? Distinguit *Altimar. in d. quæst. 27. n. 27.*, sed indistincte esse delegatum per *Text. in cap. cum aliquibus de rescript. in 6.*, cum innumeris, quos allegat, docet Marius *Giurb. consil. 39. num. 21.*

6 Notabis insuper, quod non datur appellatio, quoties quis, se gravatum prætenderet a rescripto ad ejus supplicationem extrajudicialiter, & non in forma Judicii per superiorem factum: exemplum est, reperitur Titius carceratus pro aliquo, vel aliis delictis; supplicationem porrigit Superiori, ab eo misericordiam implorando, seque illius clementiæ, & arbitrio subiiciendo; vigore illius supplicationis superior in calce illius, gratiose rescribit, exempli gratia, quod *solutis tot loco pœnæ*, *vel injuncto exilio per tot annos*; *vel dimisso Canonicatu*, *& simil. amplius non molestetur*; Titius acceptando hujusmodi rescriptum, e carceribus dimittitur, sed ad pristinam reversus libertatem appellare a dicto rescripto, seu decreto gratioso satagit, num audiatur? Et non esse audiendum, nisi denuo in carceribus se constituerit, & ad pristinum locum reversus sit, uti erat ante dictum rescriptum ratio ipsa evincit; Enim vero absurdum est provocare ab eo rescripto, seu decreto, in cujus exequutionem pristinam assequutus fuit appellans libertatem, illudque acceptavit; potissimum quia dictum Judicem, seu Superiorem tamquam bonum virum elegit, & ejus misericordiæ se subjecit, ad tradita *per Innoc. in cap. præsenti nu. 3. in med. de rescript. versic. Et si aliquis*, *Specul. in tit. de appellat. §. in quibus versic.*, *Quid si conveniat*, ubi ita decisum testatur; *Guid. Pap. decis. 436. nu. 84.* Fortius, quia daretur regressus per indirectum ad Jus renunciatum, contra dispositionem *Textus in L. Herennius C. de evict. & in cap. fine de renunc. Abb.*, *& Butr. in cap. ne innitaris de constit.*, *Barzius decis. 94. n. 13.*

7 Novissime (ultra innumera judicatarum exempla, quæ extant) hoc definitum fuit etiam in terminis decreti Judicialis per *Constit. Sanctissimi Domini Nostri Papæ Benedicti XIV. incip. Ad coercendam promulgata die 26. Novembris 1753. in §. Affinchè*; ubi ultra expressa in paulo ante relata *Constit. Ad militantis*, addit -- *che, quante volte* (sunt verba Constitutionis) *avvenga il caso, come non di rado avviene, che qualunque appelli dal decreto, o giudicato del proprio ordinario, dopochè in virtù di quello stesso giudicato, o decreto, dal quale appella è stato rilasciato dalle carceri formali, o da altro qualunque luogo, che prima di esso giudicato, o decreto gli era stato assegnato in luogo di carcere; In tal caso l' Uditor della Camera, e suo Luogotenente generale non debba ammettere l' appellazione, ne rilasciare alcuna inibizione, ne ordinare la trasmissione degli atti, se prima l' Appellante non sarà ritornato nelle carceri formali, o in altro luogo assegnatogli per carcere, e che con idonea cauzione non siasi obligato a restarvi fino all' esito della causa, non essendo giusto, che l' Inquisito nel tempo stesso, che impugna per via di appellazione il giudicato del suo ordinario voglia godere il beneficio nella parte, che riguarda il suo rilascio dalle carceri.*

8 Confert in terminis Juris communis pro ratione adducta in prælaudata Constitutione, Text. *in L. solita §. nobis C. de remiss.* ibi -- *Nobis autem visum est, eum, qui semel consensit, & hoc modo Jus suum respuit indignum esse, eamdem rem vindicare*, & *in cap. si illic 23. quæst. 4.* ibi -- *semel in oblatione remissa recidivo dolore non debet iterari*; Sed quid dicendum, quoties quis directe non appellaret a decreto pœnæ pecuniariæ, vel compositionis alicujus summæ solvendæ ob crimen admissum, cujus vigore soluta pœna pecuniaria, vel compositione è carceribus relaxatus fuit; sed ab excessivitate mulctæ pecuniariæ compositionis contentæ in decreto; an ille reiiciendus sit ab appellatione, nisi denuo, in pristinam carcerationem se restitueret?

9 De Jure communi planum est, admitti debere appellationem, damnato in carceribus non revocato, ut late probant *Gizzarell. decis. 55. num. 1. & seqq. Aloys. Ricc. in praxi for. Ecclesiast. par. 4. resol. 124. n. 1.*, *& seqq. Ventrigl. de Jurisdict. Archiep. cap. 109. c. 5.*, *& seqq. Capoblanc. de Baron. tom. 2. cap. 27. num. 27. Thor. in compend. decis. verbo appellatio fol. 18. col. 2.*, *de Marin. ad Revert. decis. 17. num. 2. Joseph. Amendol. in praxi Judic. p. 1. tit. 3. de compos. n 149.*, *& Novar. de gravam. Vassal. tom. 1. gravam. 11. n. 6.*, *& seqq.*, & ita de anno 1752. practicatum fuit a S. Consulta; nam cum per Curiam Baronalem Frontoni ad supplicationem *Stephani Quagliani* carcerati pro contraventione Bannimentorum, porrectam Baroni, ipse cum sociis compositus de anno 1750. fuisset ad summam scutorum 200. cum deinde dictus *Quagliani* provocasset ad Sacram Consultam, moderata per eam fuit dicta compositio ad scutos quinquaginta.

10 De Jure autem novissimo disquirendum est an hic casus comprehensus dici possit in prælaudata Constitutione *Ad coercendam*: ratio dubitandi depromitur, ex his, quæ ad intelligentiam aliarum Apostolicarum Constitutionum supra tradidi *observat. 16. n. 3.*, nec non per late congesta per *Passerin. in sext. decretal. lib. 2. ad tit. de appellat. quæst. unic. art. 18. num. 545.*, ubi explicat appellationem vetitam Religiosis, non habere locum dato excessu correctionis, Verum in præsenti casu, non ab his, sed a ratione his verbis expressa, in dicta Constitutione -- *Non essendo giusto, che l' Inquisito, NEL TEMPO STESSO, CHE IMPUGNA per via d'appellazione il giudicato del suo Ordinario, voglia godere il beneficio nella parte, che riguarda il suo rilascio dalle carceri* judicio meo petenda est quæstionis resolutio, siquidem si appellatio *ab excessiva*, impugnat judicatum Judicis a quo; verba Constitutionis sunt clara, & manifesta; si autem ex hujusmodi appellatione suapte natura non impugnatur *judicatum de partibus*, sumus extra quæstionem, & extra verba prælaudatæ Constitutionis; pro hujusmodi effectu congruunt tradita per *Scacc. in tractat. de appellat. qu. 17. limit. 10. nu. 58. & seqq.*

11 Sed quid dicendum de eo, in fortiis Curiæ non existente, qui de aliquo crimine ad ejus instantiam, seu supplicationem, compositus fuit in aliqua summa pæcuniaria, quam solvit, & ab ulteriori Inquisitione ob dictam solutionem liberatus est; an Is postmodum provocare possit ad Superiores non tamum super excessu, quam super injustitia dictæ Compositionis, quin teneatur se in carceribus constituere? Casus iste cum sit extra Constitutionem prædictam, quæ loquitur tantum de Carcerato, vel habilitato, non autem

de

de Contumace, & in fortiis Curiæ non existente, ad terminos Juris communis resolvenda videtur affirmative juxta individualem sententiam *DD.* quos supra retuli *num.* 9. Ratio est, nam quemadmodum Judex ad quem ad compositionem admittendam necesse habet criminis titulum Inquisitione dignum, ejusque ad Juris trutinam, debitas criminis probationes, nec non moderate se gerere, ne ultra quam culpa exposcit, exigat, ne his deficientibus injuste, indebite, & immoderate componat, ut clamitant, *Æliseus Danza de pugna DD. tom.* 1. *titul. de offic. Fisc. cap.* 1. *n.* 26., *Scyaloy. de for. compet. cap.* 50. *num.* 12., *Afflict.* in *Constit. Asperitatem post n.* 10., *Rovit. in rubric. de compos. num.*4. *& seqq.*, *& late Novar. de gravamin. Vassal. gravam.* 13. *num.* 3. *& seqq.*, etenim ubi condemnationi locus non est, nec minus compositioni, neque pro levi culpa immoderate, & excessive se gerere contra Formam a Justiniano religiose prescriptam *in §. oportet enim il* 2. *Auth. de mandat. Princip.*

12 Ita ad recognoscendam justitiam, vel injustitiam compositionis, ejusque congruam, vel incongruã moderatam, seu immoderata exactionem, appellationis remedium necesse est, alioquin ausa præberetur omnibus Judicantibus ad libitum componendi, etiam in casibus, in quibus locus non esset, vel immoderate se gerere, quoties eorum gesta a Superioribus recognosci minime possent, quod minime in bene instituta Republica est tolerandum, etenim *Judex suo arbitrio mulctando, æquitatem, & suæ Jurisdictionis limites facile excedere, ac proinde de iniquitate argui potest*, sunt verba Jacob. Rigos *in tract. de verbor. signif. ad l.* 131. *§.* 6.

13 Eoque fortius admittenda est hujusmodi appellatio in devolutivo, quin Appellans teneatur in carceribus se constituere, quia enim pecunia in compositione soluta loco poenæ succedit, ad Textum *in l. Senatus ff. de Jur. Fisc.*, sicut semel condemnatus in aliquam pœnam, amplius de eodem crimine Inquisitio reviviscі nequit, nec in carceribus coniici valet, quatenus a poena pecuniaria jam soluta appellaret, ita pariter nec Compositus, ut ad rem optime ratiocinatur *Farin. quæst.* 5. *num.* 4., subdens, quod Judici, qui ad compositionem Reum admisit, amplius locus minime superest poenitendi, ea maxime prætextu interpositæ appellationis, ne in facultate Judicum esset damnatos deterrendi, ne ad appellationis præsidium convolarent, metu revocandi eos ad carceres, & Inquisitiones reviviscendi: Multoque minus audiri debet, si recuset compositam poenam recipere, eo sub prætextu Inquisitum ad carceres revocandi, tum quia Judici a declarata poena variare non licet, signanter re non integra, & post exactam multam, juxta doctrinam *Bald.* communiter receptam *in leg. final. num.* 17. *C. commun. delegat. Marian. Soccin. in cap. sicut Judex num.* 54. *de Judiis*, *Giurb. consil. crimin.* 26. *num* 6., *& Cavalcan. de brach. Reg. part.* 4. *num.*156., tum etiam quia, declarata per Judicem poena pecuniaria, super illius viribus licitum est Damnato per Procuratorem, & extra carceres jura sua, & gravamina experiri, ut in puncto Appellationis est Textus expressus *in l.* 1. *ff. an per alium causæ appel.* ibi — *Quæri solet* (inquit I.C. Ulpian.) *an per alium causæ appellationis reddi possint? Quæ res in rebus pecuniariis, & in criminibus agitari consuevit.*; *Et in rebus pecuniariis, sunt rescripta posse agi, verba rescripti, ita se habent, divi Fratres Longino si tibi, qui appellavit, mandavit, ut eum de appellatione defenderes, & res pecuniaria est, nihil prohibet nomine ejus te respondere.*

14 Occasione quod de poena pecuniaria actum est, prætereunda non est Constitutio *S. M. Pii IV. incip. licet dudum in ordine* 128., nec non altera S. M. Pii V. in *ordine* 24. *§.* 2. *in antiq. Bullar.*, quibus cavetur, ut in poenis pecuniariis *Fisco, & R. C. A.* applicandis appellatio non admittatur, nisi facto actuali deposito, vel data cautione in forma depositi pro poena, in qua Appellans condemnatus extitit, prout de dictis Constitutionibus mentionem faciunt *Farin. qu.* 101. *num.* 80., *&* 102. *Bajard. ad Clar. quæst.* 64. *num.* 28., *& seqq.*, *Guazzin. ad defens. Reor. defens.* 36. *cap.* 4. *num.* 7., *& latius cap.* 5., ubi nonnullas excitat quæstiones, & resolvit; quas etiam summatim recenset, & alias proponit *Raynald. ad cap.* 32. *supplet.* 2. *num.* 46., *& seqq. tom.* 3., eos consule, ne illorum dicta repetamus.

15 Pro coronide Appellationis, quæ vastissimum tractatum exposceret, nec his paucis observationibus absolvi potest; hæc notabilia superaddo: *Primum* quod appellatio generalis, & vaga, idest ea quæ a futuro gravamine interponitur, generaliter, non valet; Textus est *in cap. inter cætera* 2. *de appell.*, ubi Alexander III. redarguit Appellantem, eo quod appellavit ad Archiepiscopum super omni causaque adversus eum potuisset movere, subdens, quod hujusmodi appellatio minime erat admittenda; dixi generaliter, quoniam Idem *Alexand. III. in cap. consului: il* 2. *eod. tit.* rescribit in hunc modum; *si generaliter quis appellationem interponat ab omni gravamine, quod sibi posset contingere, ejusmodi appellationem non tenere, si vero quis ab aliquo Judice appellat, super omni gravamine, quod in uno, & determinata causa sibi possit inferre, tali appellationi a Judice est deferendum*; discriminis rationem explicat Henric. *Wagnereck. in comment. exegetic. Sacror. Canon. lib.* 2. *tit.* 28. *cap.* 18., *& in cap.* 2.

16 Vigore decretorum S. Congregat. Episcop. de mandato *S. M. Clement. VIII.*, appellatur ab indebita carceratione, vel tortura, vel excommunicatione etiam comminata, *ut in decret.* 9., quod confirmatum fuit a *Concilio Roman. in append. ad tit.* 14. *cap.* 1. *ad* 9. *decret.*, ubi in his casibus ita præcipit — *In causis vero comminatæ injustæ carcerationis, torturæ, vel excommunicationis, Sanctitas sua declarat, & mandat, ut non expediantur inhibitiones generales, & indefinitæ, sed tantum compulsoriales pro trasmissione copiæ actorum ad effectum cognoscendi an sit deferendum nec ne appellationi, adjuncta in dictis literis inhibitorialibus inhibitione, ut interim Judex a quo ad ulteriora non procedat, & quatenus visis actis resultet evidens gravamen, tunc admittatur appellatio cum inhibitione, & causa cognoscatur coram Judice ad quem; si vero de hujusmodi gravamine non constet, remittatur causa ad Judicem a quo, cognoscenda in prima instantia.*

17 *Secundum notabile est*, quod appellatio unius suffragatur aliis condemnatis in sententia, si communi jure juventur, idemque negotium, & eadem defensionis causa existat, sunt verba Gregorii *IX. in cap. una sententia* 27. *de appellat.*, enim vero ubi agitur de re dividua, & non individua, appellatio non extenditur ad alium; Nã unius justitia alteri non prodest, & ubi diversæ sunt causæ, diversus debet esse effectus, & Juris intellectus; *l. inter stipulantem §. Sacram ff. de verbor. oblig.*; *l. Papinianus ubi Bartol. ff. de minor.*; *l. conventionum ff. de pact.*,

sic diversitas causarum diversitatem specierum inducit, *l. 3. §. generu ff. de acquir. possess.*, *l. 2. ff. de milit. testam.*, & cum verbis prædicti Textus *in capit. 72.* concordat Ius civile *in l. 1. C. si unus ex plurib. appell.*, & antea in Pandectis in *l. 3. & in l. si qui s paratim §. final. ff. de appell.*; *Jacob. Cujac. infra citand. versic. In communi*: adeatis Diodor. Tulden. *in Comment. Cod. lib. 7. titul. 68. num. 1., & seqq.*, supra positam conclusionem latius explicantem.

18 *Tertium notabile est*, quod temeritatem Appellantium reprimere Ius civile cupiens variis eos distinctione temporum poenis afficit; olim enim urgebat ad solutionem ejus poenæ, quam se soluturos tempore interponendæ appellationis spondebant, ut constat ex plurimis I. C. *Pauli responsis lib. 5. sentent. tit. 33.* relatis per Jacob. *Cujac. in Iulii Pauli recept. sentent. lib. 5. tit. 33.*, ad quem effectum cautio exigebatur ab uno etsi de pluribus ageretur, quoties causa communis esset, (quo ex fonte introducta fortasse videtur novissimis temporibus Formalitas præstandi cautionem ab Adhærentu Fisci, nec non a Reo in pecuniariis poenis Fisco, & R. C. A. applicandis juxta Pianas Constitutiones in hac *observat.*, *& in alia* commemoratas)

19 Post modum autem, eo Jure antiquato, *Imperatore Dioclet. & Maxim.*, leviori poena temere appellantes plecti jusserunt *in l. eos §. ne temere C. de appellat.*; quam proinde arbitrariam cum Accurs. recte crediderunt omnes ibi, & ad 50. auri libras extendendam putaverunt *Ferrar. in tract. de appellat. lib. 2. cap. 2.*, *& Montenbanus de except. art. 24. num. 2.*, huc pertinere existimantes Textum *in l. ab executore §. final. C. quorum appell.*

20 Jure tamen Pontificio temere, & malitiose appellantes, expensarum refusione mulctantur, *ex capit. reprehensibili*, *& cap. ut debitus 59. de appellat.*, sive in exordio litis, sive ex post facto malitiose se gerat appellans, etsi enim initio justam habuerit causam litigandi, quæ solet ab expensarum condemnatione victum eximere, injustitiam tamen appellationis agnoscens ab ea debet recedere, uti observat *Azevd. in l. 1. Recopilat. num. 2. & 3. tit. 22. lib. 4.*, Videatur Andreas *Facbin. lib. 10. controv. capit. 42.*. Qua poena autem injuste appellans puniatur inter Regulares, tradit *Auctor. in d. tit. 111. §. 9. num. 52.*

21 Quomodo autem hodiernis temporibus, & apud quos Judices discutiendæ sint tum appellationis, tum nullitates, quoties super validitate, aut nullitate Professionis Regularium quæstio emergeret, definitum habes in sequenti *Constit. Sanctissimi Domini Nostri Papæ Benedicti XIV. incip. si datam hominibus*, qua certus ordo præscribitur, pro causis super Nullitate Professionis Regularis mature discutiendis, & valide definiendis.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam Rei memoriam.

SI datam hominibus fidem frangere, conventionesque eas, quæ ab humanis legibus robur accipiunt, abrumpere, ac violare non licet; multo magis necesse est obligatum Deo mentis propositum immutabiliter servari, Nosque præsertim, utpote sacrarum Legum custodes a Deo Constitutos, oportet earum pactionum, quæ Divino, & Ecclesiastico jure indissolubiles sunt, perpetuam firmitatem, & observantiam asserere. Eam ob rem jam usque ab Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXLI. Pontificatus Nostri II., Apostolicas Literas dedimus, incipientes: *Dei Miseratione*, in Bullario Nostro deinde editas *Tom. 1. num. 33.*, quibus certum præscripsimus ordinem, in Tribunalibus Ecclesiasticis servandum, quum in ipsis discuti, & definiri deberent Causæ, in quibus de nullitate alicujus matrimonii contracti ageretur; non eo quidem consilio, ut si quod forte matrimonium cum impedimento aliquo dirimente initum fuisset, de illius nullitate judicium postulari, aut fieri prohiberemus; sed ut in hoc gravissimo judicii genere, in quo de sacro Connubiorum foedere agitur, pleniori veritatis elucidationi consuleremus; utque Judices, non sine certissima cognitione omnium, quæ ad rem maxime conducunt, hujusmodi vinculum ex tot rationibus insolubile Sententiis suis, tamquam irritum ab initio, dissolverent. Cujus quidem Constitutionis utilitas, Deo favente, ad hunc diem aperte comprobatur; quum ex eo tempore, neque tot Causæ super prætensa Matrimoniorum nullitate in Tribunalibus pendeant, nec tam frequenter, ut antea, Nobis exhibeantur preces pro obtinendis dispensationibus super Matrimonio rato, & non consumato, dum scilicet ante omnium oculos propositæ sunt difficultates paulo quidem majores, sed omnino justæ, quæ, ex novo ordine a Nobis statuto, cuilibet superinde se offerent, antequã optatum finẽ assequatur.

Quemadmodum itaque pro Matrimoniis carnalibus a Nobis provisum fuit, ita nunc de spiritualibus animarum nexibus, de Religiosis videlicet utriusque sexus Regularium Professionibus, pari ratione statuere decrevimus; nimirum certam normam, ac methodum tradere, quam observare debeant Judices Ecclesiastici, quoties judicia super nullitate Professionum in aliquo Ordine Regulari a Sede Apostolica approbatio factarum, coram ipsis agitari contingat; neque id quidem ad hunc finem, ut aditus intercludatur iis, qui justis de causis hujusmodi actiones intentare velint, ac postulent, Professionem a se factam ex capite nullitatis irritam declarari, sed ut ipsi Judices rerum veritatem in specie dignoscere, suasque Sententias indubiis fundamentis innixas proferre valeant; ac ne unquam, ex ignorantia factorum, aliquem decernant solutum vinculo, dum is forte, valida solemnium votorum professione emissa, Religioso Ordini, cui nomen dedit, re ipsa maneat adstrictus. Qua ex methodo a Nobis tradenda hunc fructum similiter obventurum speramus, ut & rariores in posterum in Tribunalibus futuræ sint Causæ super prætensa Professionum nullitate, & qui deinceps hujusmodi nullitatis declarationem in foro externo obtinuerint, & consequenter a Religione discesserint, non amplius anxia, aut male tuta conscientia vivant, ac propterea ad Nos, aut ad Officium Poenitentiariæ Nostræ Apostolicæ, ut non semel evenisse novimus, confugere cogantur, occultato, ut moris est, in precibus nomine, fatentes sententiam super Professionis nullitate pravis artibus extortam a se fuisse, decepto Judice, vel per mendacia in facti expositione adhibita, vel per corruptos Testes; ideoque flagitantes, ut ex gratia, & dispensatione Apostolica, facultas manendi in sæculo ipsis indulgeatur.

Ut autem ordinate procedamus, distinguendum . . . . ini-

initio est inter Regulares illos, qui intra quinquennium a die factæ Professionis, de illius nullitate actionem promovent; & eos, qui post elapsum quinquennium reclamant. Quod ad priores attinet, celebre est de illis decretum Sacræ Tridentinæ Synodi *sess. 25. de Regular. cap. 19.* in hæc verba -- *Quicumque Regularis prætendat, se per vim & metum ingressum esse Religionem, aut etiam dicat, ante ætatem debitam professum fuisse, aut quid simile, velitque habitum dimittere quacumque de causa, aut etiam cum habitu discedere, sine licentia Superiorum; non audiatur, nisi intra quinquennium tantum a die Professionis, & tunc non aliter, nisi causas, quas prætenderit, deduxerit coram Superiore suo & Ordinario*. In quo sane decreto licet in litera Virorum Regularium dumtaxat mentio fiat, nihilominus etiam fœminæ Religionem professæ comprehenduntur; quum ex regulis juris, masculinum genus etiam fœmininum includat, ubi una eademque causa pro fœminis æque ac pro masculis militat. Quamvis autem Decreti verba satis clara sint, variæ tamen quæstiones circa eorum sensum ac vim excitatæ fuerunt.

Quum etenim ibi sermo dumtaxat sit de Regulari Professo, qui suam Professionem nullam fuisse contendat -- *Quicumque Regularis prætendat se per vim & metum ingressum esse Religionem &c.*, nihil vero expresse statuatur de ipsa Religione, cujus aliquando interest alicujus Alumni sui Professionem irritam declarari; ut si quis exempli causa, commentiator occultum aliquod impedimentum non revelasse, de quo interrogatus fuerat, adjecta declaratione, quod eo forsan existente, & non patefacto, ipsius admissio a Religione minime rata habenda foret; hinc dubitatum fuit, an in hujusmodi casu solus Superior Regularis sine Ordinario procedere posset, an vero ut etiam in hac facti specie discutienda esset Causa coram Regulari Superiore simul & Ordinario Loci. Super quo Congregatio S. R. E. Cardinalium ad ipsius Concilii Tridentini interpretationem ab Apostolica Sede deputatorum constare decrevit, Causas hujusmodi super nullitate Professionis, tam a Regulari Professo, quam a Religione, intra quinquennium in judicium deductas, & a Superiore Regulari, & ab Ordinario Loci simul cognoscendas esse.

Quum item quinquennium, intra quod admittitur reclamatio adversus Professionem, Sancta Synodus computandum voluerit *a die Professionis*; cumque potior, atque communior causa, quæ pro nullitate Professionis adduci solet, in metu consistat; metus autem per totum quinquennium, atque etiam ulterius, aliquando perseveret; quæsitum fuit, an, ubi de metu agitur, initium quinquennii desumendum sit ab ipso die Professionis emissæ, an vero a die quo Professus liberam reclamandi facultatem habuerit. Eadem vero Congregatio declaravit, in utroque pariter casu, concessum quinquennii tempus a die emissæ Professionis esse computandum.

Ad idem pariter quinquennium pertinet alia agitata quæstio, an scilicet prædicti Ordinarius & Superior Regularis cognoscere possint Causas nullitatis Professionis etiam post ipsum quinquennium, ubi nempe Professus intra illius decursum reclamaverit, sed judicium prosequi deinde neglexerit, aut nequiverit. Decretum est autem ab eadem Congregatione, coram præfatis Judicibus a Concilio memoratis agendam esse Causam, etiam post elapsum quinquennium, dummodo satis constet, eam intra præscriptum tempus a reclamante serio intentatam fuisse.

De ipsis autem Judicibus pro hujusmodi Causarum cognitione a Sancta Synodo designatis, per ea verba -- *coram Superiore suo, & Ordinario*; complures similiter motæ sunt quæstiones, quæ majori eorumdem verborum elucidationi causam dederunt. Et primo quæsitum fuit, quinam intelligendus esset Superior Regularis in casu, & ad effectum, de quo agitur; utrum scilicet Provinciæ Rector, an Generalis Ordinis Moderator; Congregatio autem ejusdem Concilii Interpretum definivit esse Superiorem localem, nimirum Abbatem, vel Guardianum, sive Priorem, aut alio quocumque nomine nuncupatum Præpositum seu Rectorem illius Monasterii, aut Cœnobii, in quo reclamans Professionem emisit; eum nempe qui hujusmodi Monasterii aut Cœnobii regimen exercet, quo tempore Causa super nullitate Professionis in judicium deducitur. Quæsitum item fuit, quisnam Monialium proprius Superior dicendus sit, ad effectum judicandi, una cum Ordinario de earum Professionis nullitate. Responsum fuit, quod, si agatur de Monialibus Ordinario Loci immediate subjectis, tunc, quum nullus sit earum Superior Regularis, solus Ordinarius judicat de Professione reclamantium intra quinquennium: Si vero Moniales Regularium regimini subsint, tunc hujusmodi Causæ judicandæ sunt ab Ordinario Loci simul, & a Superiore Regulari; ab eo nimirum, cui concreditum est universum Monasterii regimen, non autem a Confessario Regulari Monialium. Dubitatum est etiam, utrum Superior Regularis jus suum cedere possit Ordinario Loci, eique permittere, ut in hujusmodi Causis solus procedat, & judicet. Id autem prædicta Congregatio fieri posse negavit; permisit tamen Superiori Regulari, ut si judicium assumere nolit, aut non possit, alium subrogare valeat vel Regularem, vel etiam Ecclesiasticum Sæcularem juris Canonici peritum, qui una cum Ordinario Judicis partes exerceat. Denique quæsitum fuit, si forte Ordinarii & Superioris Regularis judicia inter se discrepantia extiterint, quodnam ex ipsis alteri prævalere debeat. At in hoc casu responsum fuit, Causam ipsam ad Apostolicæ Sedis judicium devolutam censeri.

Quum vero inter capita nullitatis Professionem Regularem irritantia, unum etiam adnumeretur, si nempe aliquis Professionem emiserit in Cœnobio ad Novitiorum institutionem minime destinato, in iis tamen locis, in quibus rec. mem. Prædecessor Noster Clemens Papa VIII. Decreta de Regularibus a se edita vim habere mandavit, si quis ex hoc capite Professionem a se factam intra quinquennium impugnare voluerit, aut etiam si Religio intra idem quinquennium postulaverit alicujus Professionem ex hujusmodi capite irritam declarari; decretum extat a fel. record. Urbano Papa VIII. altero Prædecessore Nostro justis gravibusque de causis, ac de consilio præfatæ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis, editum die v. Januarii Anni MDCXXXVI., incipien. *ad occurrendum*, quo statutum fuit, hujusmodi Causas ad eandem Congregationem privative pertinere. Hæc sunt potiora in hoc genere Decreta ex Regestis prælaudatæ Congregationis excerpta, quæ licet alias a Prædecessoribus Nostris Romanis Pontificibus Apostolica Auctoritate non semel approbata fuerint, & confirmata; Nos tamen eadem, præsentium Litterarum tenore, atque Auctoritate simili, no-

novo approbationis, & confirmationis Nostræ robore communimus, atque ab omnibus, ad quos spectat, seu respective spectabit, in posterum pro regula haberi, ac plenariæ executioni demandari præcipimus.

Quibus ita constitutis, firmatque pertinentia Causarum, quæ intra quinquennium a die Professionis emissæ adversus illius validitatem introducuntur; consequens est, ut & ea indicemus, quæ de ordine ac methodo in hujusmodi judiciis servanda, a Majoribus sapienter constituta sunt; tum ea proferamus, quæ Nos ipsi opportune addenda censuimus, quæque pari auctoritate, ac præsentium literarum vigore, perpetuis futuris temporibus servari volumus, & mandamus. Jam de ipsa hujusmodi Causarum introductione notum est decretum ejusdem Concilii Tridentini cit. *Sess. 25. cap. 19. de Regular.*, ut *si quis antea habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandam quamcunque causam admittatur, sed ad Monasterium redire cogatur, & tamquam Apostata puniatur; interim vero nullo privilegio suæ Religionis juvetur.* Ex quo sequitur Regularem postulantem judicium fieri de suæ Professionis nullitate, ab ipso judicii limine repelli, nisi constet eum in Religionis suæ Claustris morari, & Habitum Regularem resumpsisse, si ipsum antea deposuerit.

De probationibus vero, licet non ignoremus, apud Superiores Regulares, Ordinariosque Locorum usu receptum fuisse, in re tanti momenti, judicia sua fundare in extrajudicialibus attestationibus, quantumvis juramento firmatis, quæ *ad perpetuam* dicuntur; hoc tamen de cætero usurpari prohibemus, volentes, atque districte mandantes, ut ad astruendas probationes in hujusmodi Causis necessarias, verus & judicialis Processus omnino conficiatur; in quo & Articuli exhibeantur ex parte illius, qui adversus Professionem agit; & Interrogatoria dentur ab ea parte, quæ stat pro ipsius Professionis validitate; & Testes tam super Articulis, quam juxta hujusmodi Interrogatoria examinentur; atque hac forma non servata, Processus ipse, & Sententia dependenter ab eo prolata, insanabili nullitatis vitio corruere censeantur; salva etiam dispositione juris communis, quoad alia nullitatis capita, si quæ forte in ipsa Processus compilatione intervenerint.

Sub eadem pœna nullitatis decernimus, atque statuimus, ut in hoc judicio citari & audiri debeant tum Defensores Monasterii, seu Cœnobii, in quo Professus Vota Religiosa suscepit, tum ipsius Professi Consanguinei, sive propinqui, sive alii, quibus bona sua donavit, aut cessit; uno verbo omnes, quorum interest illius Professionem sustineri; in primis autem ii citentur (si superstites fuerint) qui indicati erunt tamquam Auctores, aut complices metus eidem incussi, ut Votis invitus se obstringeret. Quemadmodum in citata Constitutione Nostra, quæ incipit *Dei miseratione*, decrevimus, ut in singulis Diœcesibus ab Ordinario deputari deberet aliquis probitate ac doctrina commendatus, cujus officium esset in Causis Matrimonialibus in judicio stare pro validitate Matrimonii; ita nunc omnibus & singulis Locorum Ordinariis committimus & mandamus, ut personam aliquam similibus qualitatibus præditam in suis respective Diœcesibus eligant, cui *Defensoris Professionum* munus imponant; atque huic omnia demandata, injuncta, & respective applicata esse censeantur, quæcumque Nos in præcitatis Literis de Matrimonii Defensore statuimus; Nos enim eadem omnia, præsentium tenore, ad hujusmodi Professionum Defensores expresse extendimus, & respective applicamus, & quoad istos pari modo locum habere decernimus. Id solum peculiariter Defensore Professionis in præsentibus statuentes, ut scilicet quidquid pro ipsius honorario, aut mercede, sive pro expensis in defensione Causæ occurrentibus, eidem præstandum esse Judex prudenter arbitratus fuerit, id omne ab illis exsolvi debeat, quibus a Professo renunciata fuerunt bona in Religionis ingressu dimissa; Si vero hi non existant, aut si Processus nihil renunciandum habuerit, ipsa Religio, quatenus ex illis sit, quæ temporalia bona possident, ad hujusmodi solutiones teneatur: Si autem nec adsint bona renunciata, nec Ordo Regularis de quo agitur, quidquam possideat, tunc Defensori Professionis satisfiat ex pecuniis Mulctarum illius Tribunalis, in quo Causa agitata fuerit, sive alterius, prout in aliis prædictis Literis Nostris de Matrimonii Defensore statuimus.

Lata demum Sententia a Superiore Regulari, & ab Ordinario Loci, si ea pro validitate Professionis pronunciata fuerit, neque Professus appellationem interponat, Causam finitam esse non dubitatur. Si vero Professus ad Judicem secundæ instantiæ appellaverit, vel etiam ulterius eadem Causa retractanda fuerit; in omnibus hisce judiciis volumus similiter Defensorem Professionis ex Officio deputatum intervenire, eodem prorsus modo, quo in citata Constitutione decrevimus, Defensorem Matrimonii in secunda, & ulteriori instantia, judicio semper adesse. Ac sicuti præterea vetuimus, hujusmodi Defensoris partes esse a Sententia Judicis primæ instantiæ pro Matrimonii nullitate lata ad ulterioris instantiæ Iudicem provocare, & formam prosequendi judicium in ulterioribus hujusmodi instantiis præscripsimus; ita porro volumus, ut Defensor Professionis a Sententia in prima instantia pro nullitate Professionis edita appellare omnino debeat; atque in secunda, seu ulteriori hujusmodi Causarum revisione, eadem omnia volumus observari, quæ pro Causis Matrimonialibus in eadem Constitutione mandavimus.

Quemadmodum denique legitimas pœnas ibidem constituimus adversus eos, qui post unicam obtentam Sententiam pro prioris Matrimonii nullitate, sive pendente appellatione, sive ea per incuriam aut fraudem Defensoris non interposita, ausi fuissent novas Nuptias contrahere; atque decrevimus nemini licere ad altera Vota transire, nisi duæ saltem Sententiæ conformes pro nullitate prioris Matrimonii emanaverint; ita, si quis in Ordine Regulari Professus, post unicam Sententiam favore Nullitatis Professionis pronunciatam, sive pendente, sive omissa culpabiliter appellatione, e Claustris exire, a Religione discedere, quodque magis est, habitum Regularem abjicere præsumpserit; volumus, atque statuimus, omnibus eum pœnis atque censuris a Sacris Canonibus, & a Constitutionibus Apostolicis contra Apostatas latis atque sancitis, subjacere, & obnoxium esse; decernentes pariter, in hujusmodi Causis de Professionis nullitate, liberum Professo non esse a Religione migrare, nisi duas saltem obtinuerit Sententias conformes, quibus ab eo emissa Professio nulla, & irrita declarata fuerit.

Et primæ quidem Instantiæ Iudices super validitate Professionum, quæ intra quinquennium judicialiter impugnantur, ut supra dictum est, Superior Regularis, simulque Ordinarius Loci esse debent. Si vero eædem Causæ in secunda aut ulterio-

ri instantia sint discutiendæ, statuimus, inhærentes antiquis quibusdam sæpedictæ Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini interpretum Decretis, quæ pariter tenore præsentium approbamus, & confirmamus, ut Causæ hujusmodi ad eos Judices devolvantur, ad quos de jure aliæ omnes Causæ Ecclesiasticæ, post Sententiam Ordinarii, in gradu appellationis respective devolvuntur; ita tamen, ut hi quoque Judices, sicuti Ordinarius in prima instantia una cum Superiore Regulari processit, sic & ipsi procedere, & judicare debeant una cum Superiore Regulari ac non quidem illius Monasterii, in quo reclamans professus est, sed alterius Monasterii ejusdem Ordinis in eorum Civitate, aut Diœcesi existentis, vel, eo non extante, cum Superiore vicinioris Monasterii ejusdem pariter Ordinis, seu cum alia persona Ecclesiastica, cui, juxta præmissa, Superior ille, ad quem pertinet, suas vices ad hunc effectum delegaverit. Si autem hujusmodi Causæ in secunda, aut ulteriori instantia ad Sedem Apostolicam devolvantur, & a prædicta Congregatione Concilii, sive ab altera super Consultationibus Episcoporum, & Regularium, aut denique ab Auditorio Rotæ, ut respective assolet, discutiendæ fuerint; nullus erit locus ad judicandum Superiori Regulari; qui neque tunc ad ferendam Sententiam admittitur, quum ab eadem Congregatione Concilii juxta relatum superius Urbani Prædecessoris Decretum, examinanda fuerit, etiam intra quinquennium, validitas Professionis ex eo capite impugnatæ, quod facta fuisse asseratur in Monasterio, aut Cœnobio Religiosis Tyronibus instituendis minime addicto.

Hactenus de judiciis super nullitate Professionis, quæ intra quinquennium a die ipsius Professionis emissæ introducuntur; de quibus hoc etiam declarando decernimus, ut quæcumque in superioribus statuta sunt, ea omnia locum habere, & observari debeant, etiam in Curia S.R. E. Cardinalis, Nostri & Romani Pontificis pro tempore in Urbe, ejusque Districtu Vicarii in Spiritualibus Generalis; quoties hujusmodi Causæ intra idem quinquennium in ipsius Tribunali Ordinario judicandæ esse contingat. Jam vero videndum est de ejusdem generis Causis, quæ post elapsum quinquennium, hujusmodi, in judicium adducuntur.

Porro, quum Sancta Tridentina Synodus, post quinque annos ab emissa Professione transactos, omnem aditum ad reclamandum Professis interclusum esse sanxisset, per ea aperta verba superius relata — *Non audiatur, nisi intra quinquennium a die Professionis* —; adeo inhærendum hujusmodi sanctionis litteræ duxerunt Majores Nostri, ut sub piæ mem. Prædecessore Nostro Gregorio Papa XIII. decretum fuerit, ac veluti pro regula statutum, nullius Causæ introductionem super nullitate Professionis elapso quinquennio, admittendam esse; etiamsi Professio per vim, & metum facta diceretur, atque probari vellet, hujusmodi vim, & metum toto quinquennii tempore permansisse. Verba Decreti die v. Martii anni MDXCVIII. editi, quæ habentur *Decretorum Congregationis Concilii Tomo. 9. fol. 55.*, hæc sunt — *Gregorius XIII. ex Sententia Congregationis Concilii declaravit, eos, qui per vim, & metum se Religionem professos prætenderent, nisi intra quinquennium reclamaverint, eo elapso, non esse audiendos, tametsi allegarent, vim & metum semper durasse.*

At vero procedentibus temporibus, non sine justis, gravibusque Caussis, ut plane persuasum habemus, inductum fuit, ut admitterentur instantiæ pro *restitutione in integrum adversus lapsum quinquennii*.

De quibus, tamen judicium facere ad Apostolicam Sedem, semper privative pertinuit, sive ex parte Professi, sive ex parte Religionis instantiæ hujusmodi proponerentur; ac licet ipsa reclamatio ob impedimentum, per totum quinquennium perseverans dilata fuisse diceretur. Hoc enim remedium restitutionis in integrum, extraordinarium in jure vocatur, cujus concedendi facultas Judicibus inferioribus competere nequit, non obstante quacumque contraria consuetudine, etiam immemorabili, aut quolibet asserto privilegio; ut patet ex compluribus in eandem sententiam decretis ejusdem Congregationis Tridentini Concilii Interpretis, quæ recensita fuerunt in Decreto edito die xxiv. Septembris Anni MDCCXL. in Causa *Sicula Restitutionis in Integrum*, quod a Nobismet ipsis die xxviii. ejusdem mensis, & anni approbatum, & confirmatum fuit, quodque iterum præsentium tenore approbamus, & confirmamus; reservato Nobis, & Successoribus Nostris Romanis Pontificibus jure concedendi Ordinariis, & Superioribus Localibus, in quibusdam peculiaribus casibus, facultatem examinandi, etiam Causas restitutionis in integrum, ac super ipsis pronunciandi, antequam ad sententiam ferendam super Professionis validitate aut nullitate deveniant; ut non semel ex Apostolicæ Sedis dispensatione factum fuisse non ignoramus.

Hujus autem judicii methodus diversa quondam fuit ab ea, quæ in præsenti observatur. Antiquis enim temporibus, visa probabili ratione, seu fumo, ut ajunt, causarum restitutionis in integrum, ea ab Apostolica Sede concedebatur, nimirum facultas indulgebatur reclamantibus adversus Professionem, ut, licet elapsum esset quinquennium, nihilominus de illius nullitate coram Judicibus competentibus actionem promovere possent; pro cujus judicii instructione deinceps a Superiore Regulari, & ab Ordinario Loci legitimus conficiebatur Processus atque sententia super validitate, aut nullitate ferebatur. Quæ sane methodus, si hoc etiam tempore in usu esset, oportet Nos eorum præcipue, quæ ad hujusmodi judicium consequentia sunt, rationem habere, ac providere, ne unius tantum sententiæ vigore Professionea Regulares dissolverentur. Sed alius hodierno tempore est ordo, qui in præfatis Congregationibus, seu Tribunalibus Urbis, pro concedenda restitutione in integrum adversus lapsum quinquennii, observatur; Nam prinsquam super eo quidquam decernatur, committitur Ordinario Loci, & Superiori Regulari, ut Processum conficiant; eoque demum transmisso, proponitur dubium super concessione restitutionis in integrum, idque non minus accurate ac severe examinatur, ac si dubium propositum esset super ipsa validitate, aut nullitate Professionis. Si autem petita in integrum restitutio concedatur, tunc Ordinario, & Superiori Locali committitur, ut sententiam proferant super controversa Professionis validitate. Sed quamvis in hujusmodi Commissionibus plena ipsis relinquatur facultas judicandi sive pro validitate, sive pro nullitate Professionis, prout ipsis justum visum fuerit; usu tamen compertum est, quod, quum iidem satis noverint quam diligenti, & gravi judicio apud Sedem Apostolicam discussæ fuerint Causæ, propter quas restitutio in integrum concessa fuit; viso dumtaxat hu-

jus-

jusmodi concessionis rescripto, nec ulteriori instituto examine, ad ferendam pro nullitate Professionis sententiam ut plurimum sine dubitatione procedunt.

Accuratum hujusmodi examen Causarum restitutionis in integrum apud Romanæ Curiæ Judices in more positum, non modo non immutare intendimus, verum etiam approbatione Nostra singulis, ad quos pertinet, magnopere commendatum, ab ipsis imposterum observari volumus ac jubemus; hoc tamen addito, ut in Commissionibus, quæ diriguntur Superioribus Regularibus, & Ordinariis Locorum pro conficiendis Processibus, iisdem sub poena nullitatis actuum injungatur, ut in omnibus procedere debeant cum interventu Defensoris Professionis; ad quem nimirum pertinebit Interrogatoria dare, juxta quæ examinari debebunt Testes, aliaque ad Officium sibi impositum pertinentia diligentissime præstare. Item volumus, ut in ipsa propositione dubii super concessione restitutionis in integrum, tam in præfatis Cardinalium Congregationibus, Concilii Tridentini interpretationi, & Episcoporum ac Regularium consultationibus præpositis, quam in Auditorio Rotæ, aut in quacumque Congregatione peculiariter forsan deputata, sub simili nullitatis pœna, Defensor Professionis, ab eo, qui Tribunalis caput est, deputatus, expensis eorum, de quibus supra, semper & in omnibus actibus in judicio stare debeat; neque solum in prima hujusmodi dubii propositione, sed etiam in ulterioribus, quatenus reclamans in prima rejectus, ad novam audientiam admittatur. Denique, ut pro fruendo beneficio restitutionis in integrum, unica favorabilis resolutio nequaquam sufficiat, nisi ea per secundam confirmetur, iterato Causæ examine, auditoque semper Defensore Professionis, confirmata fuerit; quemadmodum in altera Constitutione Nostra, præsentis initio allegata, de Causis super nullitate Matrimonii constituimus; Nos enim præsentium tenore decernimus, ac sub pœnis adversus Apostatas sancitis districte prohibemus, ne quis sub clypeo unicæ resolutionis pro concessione restitutionis in integrum obtentæ, a Religiosis Claustris migrare, multoque minus Habitum Regularem deponere audeat, seu præsumat; quum ad prædictas pœnas declinandas, & altera resolutio super restitutione in integrum, priori consentanea, & sententia super nullitate Professionis a Superiore Regulari, & ab Ordinario ferenda, expectari omnino debeant; nec nisi per hujusmodi sententiam, a prædictis Judicibus, previis duabus resolutionibus pro concessione restitutionis in integrum, legitime latam, Judicium absolutum censeri queat.

Quæ omnia si ita observabuntur, ut a Nobis constituta sunt, utque omnibus, ad quos pertinet, ac pertinebit in posterum, sedulo observanda, & implenda a Nobis præscribuntur, & enixe inculcantur; profecto non dubitamus, quin multo rariores in posterum futuræ sint instantiæ, & contentiones eorum, qui vel intra quinquennium a die Professionis emissæ, vel etiam eo elapso, susceptum Religiosæ vitæ Institutum relinquere adnitantur. Ad hoc autem certius obtinendum magnopere contulerit, si a Superioribus quoque Regularium Ordinum in Novitiorum admissionibus ea observabuntur, quæ & in eorum Constitutionibus, & in Decretis fel. recordat. Clementis Papæ VIII. Prædecessoris Nostri statuta sunt, quæque omnia ab ipsis plenissime observari, & impleri, Nos pariter ipsis præcipimus ac jubemus; tum etiam si ipsi minus facile consensum suum præbebunt, ut admittantur ad Professionem Tyrones, sive qui ætatem quidem a Concilio præscriptam compleverint, at non ad ea pertegerint, quæ Constitutionibus Ordinis statuta est; sive illi, qui licet annum Novitiatus expleverint ad normam Concilii, adhuc tamen ulterius in eo manere deberent, juxta præscriptum suarum peculiarium Constitutionum; multoque magis ii, qui nec per integrum annum, sed per octo, aut sex menses dumtaxat Tyrocinium posuerunt; ac demum si ipsi Superiores haud se interponent, neque curabunt, ut Professi ante legitimam ætatem ad Ordines Sacros promoveantur. Quæcumque enim sive in Sacris Canonibus, aut Pontificiis Constitutionibus, sive in peculiaribus Ordinum statutis, circa præmissa provide constituta sunt, non parum habent momenti ad religiosam vocationem in hominum cordibus stabiliendam, & ad cohibendam versatilem animorum mobilitatem, quæ ut plurimum aut sola, aut potissima causa est, qua Professi adducuntur, ut vota, quibus obstricti sunt, irrita declarari cupiant. Neque vero Apostolica Sedes ullas unquam dispensationes in præmissis concedere consuevit, nisi prævio assensu, aut etiam accedentibus precibus Superiorum Regularium, quibus nempe æquum, & necessarium est fidem adhiberi in expositione Causarum, quas urgere asserunt pro concedendis dispensationibus, quæ petuntur. Illud autem nullo modo ferri, aut probari potest, quod tamen apud plerosque invaluisse constat, ut scilicet reclamantibus adversus Professionem sive intra quinquennium, sive post ejus decursum, Superiores ipsi contradictores se se non exhibeant, aut etiam aperte suffragentur, ex falsa nimirum opinione, quod Religiosorum Virorum societate indignus censendus sit, quicumque ab ea discedere exoptat; quodque ex inutili Monacho, utilis fortasse Clericus Secularis existere possit. Nunquam enim licitum est, justitiam deserere, aut prodere, quæ jubet omni ratione sustineri actum adeo solemnem, & natura sua irrevocabilem, in quo perficiendo, una cum Professo, ipsa quoque Religio intervenit.

Ad prædictum finem præterea quam maxime proderit, si & Ecclesiastici Præsules, & Iudices, debitas officii sui partes explere non prætermittent. Ecclesiarum quidem Præsules, si anathemati subjectos declarabunt omnes, & singulos, cujuscumque qualitatis, conditionis, & dignitatis fuerint, qui Virgines, aut Viduas, seu alias quascumque Mulieres invitas, præterquam in casibus in jure expressis, coegerint ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cujuscumque Religionis, vel ad emittendam Professionem, juxta sanctionem Sacræ Tridentinæ Synodi *Sess. 25. Cap. 28. de Regular.*, ubi etiam pares censuræ statuuntur adversus eos, qui in hujusmodi factis consilium, auxilium, vel favorem dederint; ac si omnes similiter, quotquot ausi fuerint, compellere viros ad ingrediendam Religionem, & ad Vota profitenda, justis, gravibusque pœnis afficient. Judices vero, si falso ante omnia deposito præjudicio, quo nonnulli arbitrantur latissimam viam, quoad fieri potest, aperiendam esse iis, qui inde migrare cupiunt, ubi invito animo commorantur, ad exactam justitiæ lancem expendent, & numerum, & qualitatem Testium, qui ad comprobandam nullitatem Professionis inducuntur; & vim majorem a minori, metum gravem a levi, debilem a constantiori sexu, inter-

clu-

clusam a permissa reclamandi facultate discernent; aliasque omnes circumstantias sedulo animadvertent, quæ in hoc toto rerum genere ab Auctoribus considerari solent.

Itaque prædictis omnibus, & singulis gravissime denunciamus, districteque præcipimus, ut in cunctis, quæ ad eorum officia pertinent, a justitiæ tramite, & a præscriptis sibi legibus ne minimum quidem discedant; ac meminerint, omnium, quæcumque gesserint, severissimam sibi rationem tum apud Divinum Judicem, tum apud homines reddendam fore. Nos vero, si Deo placuerit, valetudinem Nobis cum vita servare, non parum operæ conferre intendimus, quo planius, atque facilius de Causis hujus generis ab ipsis in posterum judicari valeat. Siquidem Nobis propositum est cum consilio delectorum Virorum in Theologica, & Canonica facultate præstantium, nonnullas quæstiones accurate examinare, ac dirimere, quæ variis Scriptorum opinionibus jactatæ, & varias species induentes, juxta diversas occurrentium casuum circumstantias, ancipites, atque sollicitos detinere solent Judicantium animos; ut Nobismet ipsis in minoribus olim constitutis non semel evenisse meminimus, quum pro munere Secretarii præfatæ Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, hujusmodi Causas ad regulam Juris exigendas præ manibus haberemus. Ejusmodi sunt, exempli causa, quæstiones: Utrum Professio quamvis initio nulla fuerit, per subsequentes tamen actus convalidetur; quinam sint actus, ex quibus hujusmodi convalidatio, seu ratificatio inducatur; & quid momenti habeat ad hunc effectum susceptio Sacrorum Ordinum *Ad titulum Religiosæ Paupertatis*. Præterea, si quis forte ante legitimam ætatem ignorans professionem emiserit, & in ea ignorantia per plures annos in Religione permanserit, seque valide Professum existimans; ea omnia, quæ Professorum sunt, una cum Sociis præstiterit, an hic deinde intelligens qua ætate Vota emiserit, non obstantibus actibus veri Professi a se gestis, adhuc, præfatæ ignorantiæ præsidio, actionem habeat ad reclamandum adversus Professionem a se factam; an vero talis ignorantia nihil eidem suffragetur, quo minus Professionem initio nullam per subsequentes actus ratam habuisse censeatur. Item; an Professus, qui in Professionis actu impedimentum aliquod, sive defectum occultavit, de quo interrogatus fuit, addita declaratione ad formam Constitutionum, quod scilicet Religio ipsum cum hujusmodi defectu, aut impedimento forsan occultato admittere non intendebat; an, inquam, talis Professus, qui Religioni dolum struxit, ejusmodi commodum ex propria fraude desumere possit, ut validitatem suæ Professionis ex eo capite impugnare valeat. Denique, an ullam vim habere debeat in foro externo ad suadendam Judici nullitatem Professionis, quod reclamantes Professi asserere sæpe non dubitant, se in proferendis Religiosis Votis, mentem servasse alienam a proposito se obligandi. Hæc omnia, aliaque similia in hujusmodi judiciis frequenter concurrentia, & in utramque partem hactenus disputata, tam Nostro, tam aliorum, quos, ut supra diximus, in consilium advocaturi sumus, diligenti studio, Deo adjuvante, explanare deliberavimus.

Interim præsentes Literas, cum omnibus, & singulis in ipsis decretis atque statutis, firmas, validas, & efficaces existere ac perpetuo fore; suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, in omnibus, & per omnia plenissime, & inviolabiliter observari volumus, & decernimus. Sicque & non aliter per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, prædictasque S. R. E. Cardinalium Congregationes Generales, & Particulares, aliosque ejusdem S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sanctæ Sedis Nuncios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, auctoritate, & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, ubique judicari, & definiri debere; ac nullum, irritum, & inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus, tam Causarum forsan ad hunc diem introductarum pendentia, quas quidem causas, in quibuscumque statibus, & terminis de præsenti reperiantur, juxta superius præscripta omnino tractari, judicari, & definiri debere expresse decernimus, quam Nostra, & Cancellariæ Apostolicæ Regula de Jure quæsito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis, generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, Decretis quoque, & Resolutionibus a præfatis Cardinalium Congregationibus, sive ab Auditorio Rotæ prædicto, aut aliis quibuscumque Judicibus, & Tribunalibus, alia forsan, & aliter factis, conditis, & emanatis, nec non quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis, Privilegiis, Exemptionibus, & Indultis, etiam in corpore juris clausis, aut Literis Apostolicis quibusvis Personis, Collegiis, Locis, Ordinibus, etiam Militaribus, Congregationibus, Societatibus, & Institutis, etiam Societatis Jesus, & S. Joannis Hyerosolymitani, aliisve quibuslibet specifica, & individua mentione dignis, etiam sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, & cum quibusvis etiam clausulis, & decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, & irritantibus in genere, vel in specie, etiam motu simili, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis; eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & individua mentio, seu quævis alia expressio ad id servanda foret, illorum tenores, formas, causas, & occasiones præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & exactissime servatis, & specificatis respective habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, & ad præmissorum effectum, plenissime, & amplissime motu pari derogamus, & derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Volumus insuper, & eadem Auctoritate prædicta mandamus, ut eædem præsentes, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam facilius deducantur, nec quisquam de eis ignorantiam prætendere valeat, ipsas præsentes, seu earum transumpta, ad valvas Ecclesiæ S. Joannis in Laterano, & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, nec non Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis Innocentianæ in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ per aliquem ex

ex Cursoribus Nostris; ut moris est, publicari, & affigi, sicque publicatas, & affixas, omnes, & singulos, quos concernunt, seu concernent in futurum, perinde afficere, & arctare, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent.

Utque earundem præsentium transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, ac sigillo Personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides tam in Judicio, quam extra illud ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum Confirmationis, Approbationis, Voluntatis, Mandatorum, Statutorum, Decretorum, & Declarationum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, quarto Nonas Martii, Pontificatus Nostri Anno Octavo.

D. Card. Passioneus.

J. Datarius.

VISA.

De Curia J. C. Boschi.

I. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Ad titul. IV. §. 1.

Delicti etymologia, nomina, & Causæ.

OBSERVATIO XXII.

SUMMARIUM

1. *Delictum unde dictum, & denominationem suam recipiat?*
2. *Variis nominibus delictum in Jure effertur.*
3. *Excessus nomine vocatur in sanctionibus Canonicis.*
4. *Delicti definitio, ubi aliorum definitiones impugnantur.*
5. *Origo delictorum enucleatur.*
6. *Agitur de causis delictorum.*
7. *Causa materialis delicti explicatur.*
8. *Formalis causa delictorum quænam sit?*
9. *Delictorum efficiens causa describitur.*
10. *De finali delictorum causa discurritur.*
11. *Explicatur Prima causa a voluntate dependens. Voluntarium distinguitur in directum, & indirectum.*
12. *Quid requiratur, ad voluntarium directum.*
13. *Conciliantur diffidentes DD. opiniones.*
14. *Crimina dolo contrahuntur.*
15. *Culpa etiam delicta contrahuntur, sed mitius coniuntur.*
16. *Culpa quando præsumatur, excludatur, & de illius speciebus, remissive.*
17. *Passionis impulsus, & concupiscentia, quomodo intelligantur in voluntario.*
18. *Ira, & dolore delinquens mitius punitur.*
19. Constitutio Clemen. XII. *quid præscribat quo ad homicidia rixosa, & quo ad tempus iræ.*
20. *De Jure communi Iræ calor quantum durabat? remissive.*
21. *Constitutio prædicta non loquitur de Ira, seu animi dolore habente tractum successivum: affertur.*

1 DElictum a de relinquendo dictũ, idẽ est ac derelictũ; qui enim delinquit, derelinquit legem, vel committendo Factum a lege prohibitum, vel actum a lege perceptum omittendo, *leg. 1., leg. 14. ff. de pæn., leg. 4. C. si Servus exportat. veniat, l. unic. C. de emendat. propinquor.* Hinc perbelle *Donell. 15. commentar. 23.* inquit -- *Delinquere est quasi linquere, quod sequi debeat*; lex namque non solum imperat facienda, sed etiam vetat omittenda, *leg. 7. ff. de legib.*, & materiale delicti, quod est factum turpe, seu illicitum, etiam non factum sub se comprehendit; idcirco non minus delinquit, qui facienda omittit, quam qui omittenda facit, *leg. 121. ff. de regul. Juris*, quia utrobique est transgressio legis, & fit, quod fieri non debebat; exempla sunt in *l. 4. in princip. ff. de itin. act. privat., & in leg. 4. ff. quæ in fraud. Creditor.*

2 Delictum variis nominibus in Jure Pandectarum, Codicis, & Institut. effertur; etenim vocatur maleficium, *in leg. final. ff. de privat. delict. in leg. si operis 14. C. de pænis, & in princip. Instit. de obligat., quæ ex delict. nascunt.*; nuncupatur flagitium, *in leg. si flagitii 123. ff. de verbor. obligat. in leg. aut facta in princ. ff. de pænis, in leg., de militibus C. de testam. militar., & in leg. qui sententiam 16. C. de pænis* appellatur Noxa *in leg. si quis 17. §. 18. ff. de ædilit. edict., & in leg. hæc stipulatio 200. de verbor signif.*; nominatur Facinus *in l. servus 20. ff. de action., & obligat. in leg. quoniam multa C. ad leg. Jul. de vi public., & in leg. si quemquam C. de Episcop., & Cleric.*; indagatur peccatum *in leg. obligamur 52. ff. de action., & obligat.*; dicitur scelus *in leg. quisquis 5. C. ad leg. Jul. majestat., & in leg. Jur. Mariti 6. C. ad leg. Jul. de adult.*; & passim crimen salutatur, *in leg. quoties 1. §. 1., & 3. in leg. absentem 5. in princ. ff. de pænis, & in §. placuit Instit. de obligat. quæ ex delict. nascuntur.*

3 Et sub nomine excessus frequenter traditur in canonicis sanctionibus, *in cap. cum illorum de sentent. excommun., in cap. final. de sepult., in cap. 2. de calumniat., & in cap. olim de rescript.*, unde extat in decretalium sexto, & Clementinis titulus *de excessibus Prælatorum*; licet hujusmodi *Excessus* vocabulum apud antiquos Jurisconsultos traditum non appareat, & de his nominibus, *Maleficio, Excessu, facinore, scelere, flagitio, Noxa* agit *Auctor noster in par. 3. titul. primo §. 2. num. 2., & seqq.*, ubi quoque *injuriæ* vocabulum addit.

4 Definitur delictum ab *Antonio Matthæjo de criminib. in prologomen. cap. 1. num. primo*, quod sit *peccatum*, sed pace tanti Viri, definitio hæc non placet, etenim peccatum a delicto in multis differt, uti egregie ostendit *P. Amenus in d. §. 2. num. 9.*, merito Mattheus in hoc reprehenditur ab *Alexio in eius examin.* aliter definiunt *Struvius exercitat ad Pandectas libro 47. thes. 2., & Lauterb. ad titul. digestor. de privat. delict. §. 1.*, sed utramque definitionem improbat Gletle *in Jurisp. terrib. to. 1. cap. unic. §. 1. num. 4., & seqq.*, placet summopere definitio, quam tradit Anton. *Henric. Mollembec.*

in

indivis. Jurid. centur. 3. §. 57. *nu.* 1. -- *Delictum* (inquit) *est omne turpe admissum, vel omissum contra Leges tum divinas, tum humanas, ex quo alteri nocetur vel detrabitur.*

5 Cumque ad doctrinam cujuscumque rei multum conferat inventionem, atque ipsius originem cognoscere, ut annuunt Jura *in l.* 1., *&* 2. *ff. de orig. Jur.*, *in l.* 1. *ff. de Iustit.*, *& Iur. in l. argentarius §. edi ff. de edend.*, *& in cap. ex his de pænit. distinct.* 1.; sciendum est, delicta origine præcessisse, quascumque actiones humanas, Nam & primo lucifer criminis læsæ majestatis divinæ Reus fuit, ut habetur *Isai. cap.* 14., & quod spectat ad homines, Adam Primus fuit, qui Omnipotentis Dei præcepta violavit, & deliquit Pomum comedendo, magis Uxori, & callido Serpenti, quam deo fidem præstando, taliter ut læsæ majestatis divinæ Reus effectus morte damnatus extitit, quæ ad omnes Posteros transivit, *Genes. cap.* 3., *Divus Paulus ad Roman. cap.* 5. ibi -- *Per unam hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors*; Post Adam autem Caim ejusdem Filius fuit, qui & homicidium pariter, & fratricidium commisit Abelem Fratrem ejus interficiendo, ut habetur *Genes. cap.* 4., *& in cap. cum ergo §. sed & qui* 24. *qu.* 3.

6 Quatuor sunt Delictorum causæ, duæ juxta *Philosoph. metaph. lib.* 1. *cap.* 3., *& lib.* 5. *cap.* 2. dicuntur *essendi*, ut materia & forma; *cap. quod vero non formatum* 32. *qu.* 2., *cap. in Synodo distinct.* 4., reliquæ duæ dicuntur *fiendi* ut efficiens & finis, *cap. de occidendis* 23. *quæst.* 5. *& cap. non frustra, ead. causa, & quæst.* Has causas nominant Philosophi, & Juristæ, *ut prima* sit materialis, cum materia formam præcedat. *Secunda* formalis; *Tertia* efficiens; *Quarta* finalis; quarum cognitio summopere Criminalistis est necessaria, ad effectum sciendi an actus ille, de quo quæritur peccet in materia, vel forma, vel in causa efficiente, vel in fine, ut perbelle admonent, *Bald. in rubric. Digestor. de Iustit. & Iur.*, *& in l. Patre furiosa ff. de his qui sunt sui, vel alien. Iur.*, *& Alberic. in l. generaliter C. de episcop. & Cleric.*

7 *Materialis causa* delictorum est hominis voluntas ejusque facta, lex enim, quæ delicta declarat format, & punit, id agit, ut Voluntatem tanquam subjectum, & materiam coerceat, & ad bonum instituat; inquit namque divus *August. lib.* 4. *retract.*, *Voluntas est, qua peccatur, & recte vivitur*, & in libro de liber. arbitr. scripsit -- *peccatum adeo esse voluntarium, ut sine voluntate peccatum non sit*; *l. illud* §. 1. *ff. de injur.* ibi -- *injuria ex affectu facientis consistat*; *l. divus ff. ad l. g. Corneliam de Sicar.* -- *In maleficiis voluntas spectatur non exitus*, & facit illud lucæ *cap.* 8. -- *Ex corde procedunt fornicationes, Adulteria, homicidia, & similia, cap.* 1. *causa* 15. *quæst.* 7., *cap. proposito* 23. *qu.* 5., *& cap. cum voluntatis de sentent. excomun.*

8 *Formalis causa* est ipsamet lex; quæ cum quid prohibet sub pœna, delictum format, cum ante legem, & si actus esset illicitus, non tamen formam haberet delicti; propterea divus *Paulus ad Roman.* 3. inquit -- *cum lex non esset peccatum non imputabatur*, & paulo post *lex subintravit, ut abundaret delictum, & ad Corint.* 1. *c.* 15. *n.* 56., Merito *Ambrosius in libro de Patriarch.* relatus *in cap. dixit Sara* 32. *quæst.* 4., de adulterio Abraham cum Ancilla loquens ait -- *Considera, quod Abraham ante legem Moysi, & ante Evangelium fuit, nondum ergo Adulterium interdictum videbatur, pœna enim criminis ex tempore legis est, quæ crimen inhibuit, nec ante legem est ulla Rei damnatio, sed ex lege, Deus enim Paradiso Conjugium laudaverat, non Adulterium damnaverat.* Quin obstare videatur, quod idem *D. Paulus* inquit *ad Romanos cap.* 2. *num.* 12. *Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt*; loquitur enim aut de peccantibus sine lege positiva sed contra Jus naturale, quod omnibus ab ipsa natura insitum est, & in quo tota lex divina pendet, & Prophetæ, ut Redemptor noster ait apud *Marcum cap.* 12. *num.* 30., *&* 31. -- *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua, & hoc est primum Mandatum, secundum autem simile est illi, diliges proximum tuum tanquam teipsum* Math. *cap.* 22. *num.* 37., *& seqq.* ibi -- *In his duobus mandatis universa lex pendet, & Prophetæ*, aut intelligendum est *D. Pauli dictum* de illis qui legem acceptare renuunt, & sic sine lege peccarunt, illam non acceptando, seu non servando, si quidem dictio *sine* aliquando conditionem acceptationis importat, & observantiam, & intelligenda est ac si dixisset *si non* servaverint.

9 *Efficiens causa delictorum* est ipsemet homo, enim vero quamquam voluntas possit etiam dici causa efficiens, attamen si factum ipsum, quod delictum appellatur, consideratur, procul dubio homo ipse, quo, & Voluntas, & Instrumenta, quibus perpetrantur delicta ut manus lingua, & cœtera membra continentur, magis proprie efficiens causa dici potest, ut *in l.* 2. *Phisicor.* tradit *Peripateticus*, quod actu ipso applicat activum passivo, ut ille qui applicat ignem domui dicitur comburere domum; merito homo dicitur causa efficiens delicti, quia cum constet ex animo, & corpore, utrumque applicat ad delictum, scilicet & animæ vices, appetitum, rationem voluntatem, & corpus ipsum, ex quo colligitur, quod delictum non potest cadere in Brutis Animalibus, quia Instrumenta Hominis non habent, ad rem congruunt Textus *in l.* 1. §. 1. *ff. si quadrup. Pauper. fecisse dicat.*, *in l. fugitivus ff. de verbor. signif.*, *in l. sæpe ff. eod. titul.*, *& in leg. cogitationis pœnam ff. de pœnis.*

10 *Finalis delictorum causa* juxta *Aristotil. in Polit.* tribus ex causis, idest propter tria, finem, & objectum habet, delinquimus namque, *vel necessitate, vel cupiditate, vel ira*; vel enim quis furatur, quia necessaria Alimonia non habet, vel si habet majora concupiscit, & ideo aliena appetit, ut illis fruatur; vel si nil alienum concupiscit, contra eum a quo damnum, vel offensionem passus est, irascitur, & quærit illum tollere, vel damno afficere; Et ad ista tria, quæ veluti delictorũ causas proposuimus reducuntur & illa tria, quæ habentur *Joann. p. cap.* 22. dum inquit -- *Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut est concupiscientia oculorum, aut superbia Vitæ*, quæ satis docte declarantur *a D. Thoma p.* 2. *qu.* 77., *artic.* 5. *&* 2. *distinct.* 42. *q.* 2. *artic. prim.* concupiscientia enim carnis adscribitur *necessitati*; concupiscientia oculorum *Cupiditati*; Superbia *Iræ*, & hanc finalem causam, in Impulsivam, & ratiocinativam distinguit Cicero apud *Francisc. Cason. de indic. tractat.* 2. *num.* 5. *& seqq.*

11 Verum expositas delictorum causas reassumendo, quod pertinet ad *primam* nempe ad *causam materialem*, explorati Juris est delictum a voluntate

principaliter dependere, etenim ubi Voluntas *non* concurrit, nec minus delictum admissum dici potest, idcirco Voluntarium dicitur, quod fit a principio intrinseco cum notitia ejus, quod geritur, ut inquit *Philosophus 3. Ethic. cap.* 1.; quem insequitur *D. Thom. p. 2. qu. 6. artic. p. & 20., & qu. 77. artic. 7.* ubi illud in directum & indirectum distinguit; *Primum nuncupat* voluntarium in se, ut si quis occidat hominem, advertens esse hominem; *Alterum* vero voluntarium in alio tanquam in causa, appellari suetum voluntarium interpetrative ut si quis non adhibita diligentia, an aliquis transeat per viam, advertens periculum projiciat lapidem, vel sagittam, qua transeuntem interimit; dicitur enim hoc homicidium indirecte voluntarium, quia fuit interpretative volitum in illa periculosa emissione sagittæ, vel lapidis, & communi vocabulo vocatur in Jure culposum.

12 Sed dubitatur an ad voluntarium directe non solum requiratur expressa scientia, sed etiam expressa voluntas? exemplum est, si quis propinet alicui Venenum advertens esse mortiferum, quamvis non intendat mortem illius, sed aliquid aliud, an homicidium secutum dicatur directe voluntarium? Aliqui negant non requiri expressam hanc voluntatem apud *Avil. de censur. p. 7. disput. 6. sect. 2. dub. p. in princip.*; Alii vero sententiam *D. Thomæ p. 2. q. 6. artic. 3.* amplectunt, ad directe voluntarium requiri etiam expressam voluntatem; Quare in exemplo adducto de propinante Venenum, dicunt mortem subsecutam dici tantum indirecte voluntariam *Vasquez. p. 2. dispat. 24. c. 2.*

13 Conciliari possunt hæ dissidentes sententiæ ut hæc posterior vera sit si loquamur de directe voluntario in actu signato; Prior vero, si loquamur de directe voluntario ut abstrahit ab actu signato, & exercito, pro eo scilicet, quod est voluntarium in se, & non tantum in causa, unde in exemplo allato, quamvis homicidium illud non dicatur directe voluntarium in actu signato, quia non est expresse intentum per actum positivum Voluntatis, potest tamen dici directe voluntarium in actu exercito, ut bene inquit *Suarez. tom. 5. in 3. partem disput. 44. sect. 1. num. 3. & seqq.*, eo quod est voluntarium in se, & non tantum in alio tanquam in causa.

14 Quibus prænotatis conclusio descendit, crimina dolo, & culpa contrahi; dolo contrahi dicuntur, *effecta, animo*, & in hoc consistit voluntas, seu *prima delictorum causa materialis*; Exempla in Jure afferuntur, quo ad dolum, *seu voluntarium directum in l. 3. ff. de injur. in l. 1. §. final. ff. de abig., in l. 23. §. excipitur ff. de ædilit. edict., in l. penult. ff. ad leg. Jul. de adulter., in l. plagi 14. C. ad leg. fab. de plagiar. in l. nec exemplum 20. C. ad leg. Cornel. de fals., §. placuit Instit. de furtis, & §. ita tamen Instit. de vi bonor. raptor.*; Hinc lex cornelia de Sicariis nec latam quidem culpam dolo æquiparari patitur, *leg. in lege 7. ff. ad legem Cornel. de Sicar.*

15 Culpa autem non verè quidem, & proprie crimina contrahi, quodammodo tamen contrahi per *voluntarium indirectum*, quod multis ex legibus colligitur, *in l. 3. §. 1. ff. de offic. Præfect. Vigil., in l. qui ædes 9., in l. si fortuito ff. de incend. ruin. naufrag., in l. 2. ff. de termin. mot. in l. divus 15. ff. ad leg. cornel. de Sicar., in l. 16. §. eventus, in l. si quis §. abortioni ff. de pœnis*, ideoque hæc non dolo patrati criminis pœnam mærentur, sed mitius extra ordinem coercentur, ut Consulti inquiunt *in d. l. 9. ff. de incend. ruin. naufrag. in l. 3. §. adjecto, in l. 4. §. 1. ff. ad leg. cornel. de Sicar., in l. milites 12. ff. de custod., & exhibit. Reorum, & in l. fere 108. ff. de regul. Jur.*

16 De actu illicito culposo, & quibus actibus culpa præsumatur, & excludatur, latissime agit *Hector. Felic. in tractat. de Societat. cap. 21. num. 36. & seqq.*, prout etiam de gradibus culpæ latæ, levis, & levissimæ *nu. 59. & seqq.* quamplurima adducens exempla.

17 Igitur passionis impulsus, seu concupiscentia aut lascivia licet aliquo modo dici possit voluntatem augere, seu voluntarium materialiter, eo quod in causa sit, ut Voluntas majori conatu, seu intensius operetur; non tamen potest proprie dici augere voluntarium formaliter, quia ut dictum est, de intrinseca ratione voluntarii requiritur, ut procedat a principio interno, propterea eo ipso, quod actus voluntatis provenit in ipsa voluntate ex tractu exterioris impulsivi, nempe passionis, doloris, concupiscentiæ, seu lasciviæ, minuitur in eo ratio voluntarii, nam magis est a principio intrinseco actus voluntatis, qui ab ipsa procedit secundum ejus proprium motivum scilicet secundum judicium solius rationis, quam qui procedit ex tractu passionis extrinsecæ Voluntatis, etenim passio, seu concupiscentia minuit cognitionem, perturbat judicium rationis, & minuit voluntarium, imo si passionis motus esset adeo vehemens, ut omnino tolleret cognitionem, actus redderetur omnino non voluntarius, merito ad rem, ita perbelle inquit *Divus Thomas part. 2. quæst. 77. artic. 6.* -- *Si igitur accipiatur passio secundum, quod præcedit actum peccati, sic necesse est, quod diminuat peccatum, actus enim in tantum est peccatum, in quantum est voluntarius, & in nobis existens, esse autem aliquid in nobis dicitur per rationem, & Voluntatem, unde quanto ratio, & voluntas ex se aliquid agunt, non ex impulsu passionis, magis est voluntarium, & in nobis existens, & secundum hoc passio minuit peccatum in quantum minuit voluntarium.*

18 Propterea legibus cautum est, quem impellente ira, aut dolore delinquentem, levius puniendum esse; *l. aut facta §. causa ff. de punis l. 1. §. quæri ff. ad S. C. Turpill., l. quicquid ff. de regul. Jur. l. si non convicii C. de injur., l. 2. C. de abolet.* Iracundia enim, & passio animi sæpe Innocentes adducit ad crimen. *capit. ira 11. quæst. 3. cap. si quis iratus 2. quæst. 3., & cap. si quem pænituerit, §. notandum 2. quæst. 3.*, Hinc non immerito *Philosophorum Antistes Aristoteles lib. 5. Moral. Nicomach. cap. 8.* Scriptum reliquit -- *Quæ ob iram aliusque animi perturbationes, quæcumque necessario, vel natura hominibus accidunt, injuriam quidem faciunt, sed nondum idcirco sunt injusti, vel pravi* nec non *Plato* gravissimus quoque omnium Philosophorum, & Princeps, *lib. 3. de legib.* sanxit illum quoque levius puniendum, qui ira concitatus, quam, qui sponte alterum occiderit, & meminit *Euseb. ad Theodor. in præparat. Evangelic. lib. 13. cap. 13.*; qua in re Plato Moysis legem imitatus est, sentiens etiam, mitius puniendum eum, qui dolore stimulatus proximum suum interfecerat, ut scribitur *Deutoron. cap. 19.*

19 In Urbe tamen, & in toto stato Ecclesiastico, quo ad homicidia in rixis sequuta, calore Iræ, ita ob homicidiorum, & rixarum fræquentiam præscriptum est, tum a *Bannimentis generalibus*, tum a *Constitut. S. M. Clement. XII. incip. in Supremo*

Iusti-

Justitiæ solio (in hoc secundo tomo pariter inserta, *in §. præterea*)Homicidas non excusari a pœna ordinaria etiam pro homicidio in rixa commisso, si ex Processu constiterit, rixam ex causa irrationabili, seu bestiali, ut vocant ortam fuisse, prout etiam a pœna ordinaria Homicidam non excusari, licet homicidium in rixa admissum sit; quoties ille rixæ auctor fuerit; quodque calor iracundiæ a pœna ordinaria delinquentem nusquam eximat, ubi inter tempus rixæ, ac patratum homicidium sex horarum spatium intercesserit, quod sufficere volumus, ut Reus ad actus extraneos se diverteret, vel divertisse debuerit.

20 Ex quo in Urbe, & in tota Ecclesiastica ditione, quoque Legationibus expresse comprehænsis, definita est antiqua Doctorum disputatio de qua Lucas *de Penna in l. omnes omnino num. 5. C. de decurion. lib.* 10., ubi sex recenset *opiniones, & Castill. decis. 159. n. 21. & seq lib. 2.*

21 Verum prælaudatæ Constitutionis verba, quoad præfixum iræ tempus, nullo pacto, extendenda videntur, quoties ira, seu animi dolor originem habet a causis *in posterum urgentibus, & tractum successivum habentibus*, etenim tunc non datur locus se divertendi, vel divertisse debuendi ad actus extraneos, ut dicta Constitutio præcipit, Nam ea quæ per tractum successivum semper urgent, diversionem non admittunt, imo in his nunquam temporis intervallum consideratur, sed semper incontinenti fieri dicuntur, ut auctoritate *Glossæ*, & aliorum optime *docet Cyriac. controv. forens.* 105. *num.* 73., & conferunt ad rem tradita *in superior. observat.*, ubi probatum est., tempus decendii a lege præscriptum ad appellandum non habere locum dato continuo, & successivo gravamine, eoque fortius, quod pœnales Constitutiones strictissime intelligi debent, nec extendi, ubi eorum verba non adaptantur, *ex vulgatis*.

AD OBSERVATION. XXII.

SECTIO I.

SUMMARIUM

1. *Cogitationis pœnam nemo patitur.*
2. *Conatus etiam re integra pænitentia sublatus, nec etiam punitur.*
3.) *Explicantur nonnulli Textus in quo sensu in-*
4.) *telligendi.*
5. *Cogitatio etiam in crimine læsæ majestatis non punitur.*
6. *Attentatum, seu conatus dicitur principium exequendi sceleris cogitati.*
7. *Explicantur gradus conatus in actum proximum, & remotum.*
8. *Exemplicatur magis actus proximus in Raptu.*
9. *Conatus redactus ad actum proximum, quomodo puniatur?*
10. *Quid dicendum de consuetudine generali.*
11.) *Quibus in locis primævum Jus antiquum re-*
12.) *vocatum est quo ad pænam ordinariam.*
13. *Non obstante lege conatum puniente, Judex potest minorare pænam.*
14. }
15. } *Quæstio resolvitur quoad furem.*

1 PRosequendo materialem delictorum causam animadvertere oportet, intelligi hic *voluntatem* pro facto voluntarie, seu dolo admisso, etenim nuda cogitatio, etsi a voluntate descendat, crimen tamen non est, nec pœnam patitur, *Ulpian. libro 13. ad edict. -- Cogitationis pænam nemo patitur, leg. 18. ff. de pænis* canonizata in *cap. cogitationis de pænit. distinct.* 1. Paulus libro 59. ad edict. ibi -- *Nec consilium habuisse nocendi, nisi & factum secutum fuerit, leg. 53. §. Et sane ff. de verbor. signif.* Celsus libro 12. digestor. ibi -- *Inficiando depositum Nem, facit furtum, nec enim furtum est ipsa inficiatio licet prope furtum sit leg. 69. ff. de furtis*, proinde I.C. Triphoninus libro primo dispu. inquit *Fugitivus est non Is, qui solum consilium fugiendi a Domino suscepit, licet id se facturum jactaverit, sed qui ipso facta fuga initium mente deduxerit; nam & furem Adulterum, Aleatorem, quamquam aliqua significatione ex animi propositione. Cujusque solo quis dicere possit; ut etiam is, qui nunquam alienam rem invita domino subtraxerit, nunquam alienam Matrem familias corruperit, si modo eius mentis sit, ut occasione data id commissurus sit, tamen oportere eadem hæc crimina assumpto actu intelligi, & ideo fugitivum quoque, & erronem non secundum propositionem solam, sed eum aliquo actu intelligi constat, leg. 225. ff. de verbor. signif.*

2 Imo non tantum nuda cogitatio, sed simplex conatus, re integra ante expletum actum pœnitentia dispersus, nec minus coercitionem, admittit etiam in atrocioribus teste Paulo libro 5. Sententiar., ibi -- *Qui falsam monetam percusserint, si in totum formare noluerunt, suffragia justæ pænitentiæ absolvuntur l. 19. ff. ad leg. cornel. de falsis*, & Papiniano *lib. 35. quæstion.* ibi -- *Incestæ Nuptiæ confirmari non solent, & ideo abstinenti a tali matrimonio pænam præteriti delicti, si nondum Reus postulatus est remittimus, l. si adulterium §. Iidem Pollioni ff. ad leg. Jul. de adult.*

3 Non refragatur Textus *in can. qui viderat. 32. qu. 5.*, ubi sola concupiscentia delictum efficit, loquitur enim in foro interno Poli, non externo judiciario; nec minus adversatur hæresis exemplum, Nam illud speciale est in hoc crimine, quod sola mente, & cogitatione perficitur., imo flagitium hoc ut debita animadversione subjugetur, dolosa in errore perseverantia, & maligna contumacia requiritur, *cap. hæreticus, cap. qui in Ecclesia, cap. inter, cap. hæresis 24. qu. 3., cap. 1. de hæretic. l. 1. C. de summa Trinit., & fid. Cathol.*

4 Rursus nec impedimentum præstat *l. si quis Servo 20. C. de Furtis, & servis fugit.*, ubi ex sola persuasione seu consilio teneri inquit Legislator, minime attento num illa persuasio suum consecuta sit effectum; siquidem persuasio, & consilium eo casu cadit in proprium nomen delicti nempe servi corrupti, quod ex parte Consulentis & suadentis statim consumatur, quamprimum ex ore prodiit consilium, & suasio, ut inquit glossator *in l. 1. §. persuadere 3. verbo furtum factum; ff. de servo corrupt.*, prout nec similiter obstant Textus *in l. 14. ff. ad leg. cornel. de Sicar.*, *in l. quisquis C. ad leg Jul. majestat.*, & *in §. 3. Instit. de public. Judic.*, intelligendi enim veniunt, quoties voluntas jam ad actus exteriores deduci cœpta sit, ad docte tradita *per Henric. Bocer. Class. 4. disp. 11. thes. 34, & de crimin. læs. majestat. cap. 1. num. 51.*, mos enim erat Romanorum; ut non tantum exitus, sed & voluntas, a qua

sci-

scilicet initium aliquod facti cæpit, puniatur, teste nre Iacob. Cujac. ad librum primum disputat. I. C. Tripbonini.

5 Interminis durinribus eriminis læsæ Majestatis concinuut, quæ late pro Rhodiensibus in Senatu dixit, cum illis obiiceretur, quod bellum Romanis inferre voluissent, quæ recitantur ab *Aulo Gellio Noct. atticar. libro 7. cap. 3.* in redarguendo Tirum Ciceronis libertum, ac ipsum Catonem defendendo -- *Et quis est* (sunt magna illius Senatoris verba) *tandem nostrorum, qui quod ad se attineat æquum censeat, quemquam pænas dare ob eam rem, quod arguitur malefacere voluisse? Nemo opinor; nam ego quod ad me attinet nolo, & deinde; Quid nunc, & quæ tandem lex est tom acerba, quæ dicat, si quis illud facere voluerit, mille nummi dimidium familiæ multa esto; si quis plus quingenta jugero bobere voluerit tantam damni esto? At quis nos omnes plura habere volumus, & id nobis impune est*; & paulo post subdit -- *Sed si bonorem non æquum est babere ob eam rem, quod benefacere voluisse quis dicit, neque fecit tamen, Rhodiensibus tale erit, non quod male fecerunt, sed quia voluisse dicuntur*; Et inde Aul. Gellius compilando Catonis sensus addit. *Interim autem facta sola censenda dicit, atque in judicium vocanda, sed voluntates nudas, inonesque, neque legibus, neque pænis fieri obnoxia*.

6 At deducta cogitatione ad actus exteriores facti mutataque specie, non agitur magis de volumtate, & animo puniendo, sed de delicti attentato, seu affectu, vel conatu; Attentatum enim Affectus, atque conatus dicuur principium exequendi sceleris cogitati, cum minus sit, quam ipsum factum, imo ipsi effectui contrarius per Text. *in L. 1. ff. quod qui'q. Jur.* illis verbis *Quid enim obfuit conotus, cum injuria nullum habuerit effectum*, propterea scite inquit Alciat. *in L. 53. nu. 39. ff. de verbor. signif.. Aliud autem est crimen, aliud conatus, bic in itinere, illud in meta est; sed ubi Jure pæna irrogatur perfectum oportet fuisse crimen, quod & in legibus municipalibus observatur, quia interpretationem extra verborum vim non recipiunt*.

7 Sunt & Conatus gradus, nam aut conatus consideratur mediis talibus præparatus, ut nihil amplius ex parte agentis remaneat agendum, & quicquid inde imperfectum remanet ex accidenti remanet absque perfectione, vel quoties media adhuc remota sunt, ut re integra locus pœnitentiæ dari possit; *Primus siquidem gradus* dicitur vulgo Conatus, reductus ad actum proximum; *Secundus grodus* constituit conatum, seu affectum per actum remotum explicatum, & pro distinguendo *primo gradu a secundo* menti tenendum est, quod ad *primum gradum* habendum, actus non debet esse simpliciter propinquus delicto, ut de eo, qui ultra cogitatatum, & deliberatatum scelus, ad locum destinatum se confert, ibique expectat ad flagitium admittendum, sed proximus esse debet ipsi consumationi, & perfectioni delicti, ita ut sit ultimus actus, qui a delinquente agendus est ad criminis perfectionem, qui quidem ultimus actus non potest, exempli gratia in cæde, aliter verificari nisi ad actum insultus, & offensionis, seu vulneris, juxta Textus censuram in *L. 1. §. divus ff. ad Leg. Cornel. de sicar. ibi -- si gladium strinxerit, & in eos percusserit, Covar. in Clement. si furiosus in princ. n. 10. de bomic., Petr. a Plaza iu epitom. delict. libro 1. cap. 10. num. 10.*

8 Exemplificant *actum proximum* quo ad erimen Raptus *Henric. Boicb. in cap. 1. num. 22. de eo, qui mittit in possess.: & Cynus in L. si quis non dicam rapere versic. si quæri'ur C. de Episc. & Cleric.*, quando fregit mulieris ostia, vel posuit scalas ad parietes, vel ad fenestras cameræ, *actum vero remotum* quando quis per viam ivit cum gladio evaginato, aut aliis instrumentis ad crimen patrandum accommodatis; Sed melius exemplificat Bald. *in d. L. si quis non dicam rapere nu. 1.* dicens -- *actum proximum*, tunc demum esse quando est multum principaliter propinquus delicto, & quasi ejus esse, & quasi delicti intrinseca pars, ut prostratio in terra in actu carnali; *actum vero* remotum esse osculum, vel esse in itinere, aut similem, *& in consil. 316. versic. Aut tu loqueris libro 1.*, ubi ad hoc, ut dicator *actus proximus*, requirit -- *Quod sit immediatus, & quod alius non detur actus magis delicto proximus, & quod per agentem non steterit, quo minus delictum non fuerit sequutum, & quod fecerit quidquid potuit, Petr. a Plaza loc. citat. cap. 21. post n. 24., Boer. decis. 316. nu. 1., & seqq., Menoch. de arbitr. cas. 460. nu. 20., & nu. 36.*, & plura tradit *Joseph. Fontanella consil. crimin. 97. num. 18., & seqq. tom. 2. diversor. in parvis, Corneus consil. 202. num. 2., & seqq. tom. primo, & Angel. consil. 14. num. 3., & seqq.*

9 Conatum redactum ad actum proximum delicto de Iuris rigore pœna ordinaria puniri, in atrocioribus, & atrocissimis, veluti læsæ majestatis, Parricidii, Simuniæ, Assassinis, Infanticidii, Raptus, Veneficii, Latrocinii, & similibus, in quibus propter sui immanitatem sola attentata, & conatus puniuntur, ac si effectum fuissent sortita, docent, *Schneid. in §. sed, & num. 7. Instit. de oblig. quæ ex delict. nascuntur, Goill. de pac. public. libro primo observ. 14. num. 25., & seqq.: Conrad. de Harts. de Venefic. Inquis. conclus. 4. nu. 3. Henric. Bocer. de Monet. cap. 6. num. 2., Haml. de action. cap. 1. num 31., Gulielm. Boebel. vision. de public. Iudic. disq. 4. num. 13. fol. 55., Buchard. in appendic. ad Valentin Volcz. ad leg. Cornel. de sicar. num. 95.*, & post alios *Henning. Arnisæ de Iur. Majest. libro 2. cap. 6. num. 6.*, dicebat enim Suetiæ Dux apud *Crantz. libro 6. Dan. cap. 39. - Nec minus nec gladius, nec animus defuit, sed fortuna, quæ te miserata ex alto servavit* movennir omnes vi Text. *in Leg. Is qui cum telo C. ad leg. Cornel. de sicar., in Leg. si quis non dicam rapere C. de Episcop., & Cleric. in Leg. quisquis C. ad leg. Jul. majest. in l. 1. ff. ad leg. Pompei de Parricid. in cap. 1. pro humani de bomicid. in 6.* cum similibus per eos adductis.

10 Hec cuncta forsan in puncto Juris locum sibi vindicare possent, nisi totius Italiæ, & Europæ consuetudo summi Juris rigorem molliens esset in contrarium, ex qua generaliter conatus, attentatum, affectus, tametsi ad ultimos actus deducti fuerint, non puniuntur ordinaria, sed alia criminis ultione extraordinaria, de illa testantur *Trivisan. decis. 51. Ursill. ad Afflict. decis. 21. num. 4., Nicol. Reusner. decis. 21. libro 2., Catalan. de indult. cap. 37. n. 91. Farin. q. 124. num. 78., Vermigl. consil. 22. num. 10.* & post innumeros alios *Sigismund. Finckleb. pract. observ. 86. per tot.*

11 Sed antiquum primævum Jus, rejecta lege non scripta, in nonnullis dominiis revocatum est in atrocioribus criminibus, prout in Imperio extat *Sanctio Carolina cap. 178.*, qua ita præscribitur -- *Si quis, deli-*

delictum aliquod ejusmodi factis præparatoriis, quæ quam proxime ad criminis perfectionem accedunt, perpetrare conetur, quo minus vero id perficiat, aliis mediis contra Voluntatem suam impediatur, hic improbus, improbæ Voluntatis conatus, unde pessima, quæque delicta promanant, uno nunquam severius, etiam extremo supplicio, habita delicti ratione vindicari debet, quo in negotio, cum casum sit magna, varietas, etiam Prudentum censura rogari debent, & in crimine læsæ majestatis extremum supplicium, vi dictæ Sanctionis practicatum fuisse, testatur *Bernard Zieritz. in not. ad Const. Carol, cap. 178. versic. Etiam fol.* 184.

12 In *Urbe*, & *ejus districtu* pariter primævum Jus in nonnullis atrocissimis criminibus revocatum fuit per Bannimenta generalia Urbis, prout etiam *in tota ditione Ecclesiastica* per Bannimenta generalia S. C., ut alibi Deo auspice latius distinctim dicetur. Et de Jure *Senatus Sabandiæ* quo ad *latrocinia, assassinia, & incendia* judicatarum exempla pro suprema capituli ultione recenset. *Godofred. Abav. in theoric. crimin. §. Conatus num.* 15. & 22. *fol.* 324. & 325. De tentato Raptu, seu attentata cognitione carnali in personam filiæ cujusdam servientis, servatam fuisse in Francia capitalē expiationem testatur *Rebuff. in proœm. Comment. Constit. regul. Gloss.* 5. *num.*31., esto quod in *Regno Franciæ* lex non scripta servatur, pœnam ordinariam pro actu imperfecto, non indici, testibus *Aufrer. in Styl Parlam. d.* 1. *tit. de alta, media & biss. Jurisdict. §.* 1., & *Joann. Gal. in Styl. Curiæ Parlam. arrest.*13. *versic. Qui Domini.* Quamplures etiam in Regno Neapolitano vigent Sanctiones capitalem in nonnollis exceptis criminibus dictantes, de quibus etiam alibi sermo habendus erit. Et quo ad particulares *leges Hyspaniæ* videbis Alphonsum de *Aceved. in recopilat. libro* 8 *tit.* 18 *leg. p.* & *tit.* 21. *leg. p.*, nec non *Didac. Perez. in Ordinat. Castell.*

13 Menti tamen unum figendum est, quod non obstante statutaria lege affectum, seu conatū punieute; ac si crimen consumatum esset, Judex potest ex potestate sibi a lege concessa pœnam mitigare, verum ad id non tenetur, ut ex *Bald. Salicet. Innoc. Cyn* & *aliis* docet *Godofredus Abavo in d. §. conatus num* 5. subdens *num.* 9. & *seqq.* quod in omnibus criminibus Judices quatuor intuere debent ex *Bald. consil.* 24. *tom.* 3. etenim delinquens aliter *attentat*, *aliter tractat*, *aliter procedit*, *aliter consumat*, unumquodque horum verborum explicando.

14 Sed quid quid dicendum de fure, quomodo conatus, vel delicti consumatio in eo considerandus sit? Distinguendum est, aut Fur ante contrectationem in ipsa conscensione, vel effractione deprehænsus est, aut post eam in actu furandi, & contrectandi: priori casu, delictum est in conatu, & legis, seu statuti poena adversus hujusmodi fures locum non obtinet, etenim furtum contrectationis factum districte requirit Textus est *in l.* 52. §. 19. *ff. de furtis ibi — Hoc enim Jure utimur, ut furtum sine contrectatione non fiat* & *in l.* 21. §. 7. *ff de eod. titul.* ibi — *; ut Furti faciendi causa conclave intravit, nondum fur est, quamvis furandi causa intravit, sed injuriarum, aut de vi accusabitur, si per vim introivit.*

15 Posteriore autem casu, si fur jam contrectaverit, & in ipso furto deprehænsus sit, licet rem nondum abstulerit, crimen perfectum & consumatum est, & poena legis, aut statuti tenetur; siquidem ad Furti perfectionem sufficit contrectatio, neque ad illius perfectionem, requiritur ablatio, seu perlatio ad locum, quo fur destinaverat, *l.* 21. §. *final. ff de furtis*, *ibi — Earum quoque rerum, quas quis contrectavit, non abstulit furti tenetur*, *l.* 3. §. 2. & *l.* 5. *ff. eod. titul.* Quo ad priorem casum accedit *Godofred. Abav. loc. citat. num.* 25. ubi nonnolla quoque, quo ad poeniteotiam in delictis, explicat.

AD OBSERVAT. XXII.

SECTIO II.

SUMMARIUM

1. *Ignorantia involuntarium causat, & voluntati contraria est; sed quando dicatur error?*
2. *Ignorantia duplex est Iuris, & Facti, & utraque explicatur.*
3. *Quæ ignorantia dicatur invincibilis, & quæ vincibilis.*
4. *Relatio utriusque Ignorantiæ ad ipsam voluntatem, & actum.*
5. *Ponuntur tres conclusiones pro explicatione regulæ.*
6. *Actus contra legem gestus, Ignorantia invincibili excusat a crimine, & pæna.*
7. *Ignorantia Iuris non excusat; sed quomodo regula hæc sit intelligenda?*
Conciliatio hujusmodi regulæ.
8. *Eadem regula in foro exteriori habet pluras limitationes.*
9. *Coniectura, quæ Iuris ignorantiam probant.*
10. *Quid dicendum de Ignorantia invincibili concomitanti?*
11. *Contraria sententia expenditur, & rationibus, & exemplis illustratur.*
12. *Limitatio ad regulam.*
13. *Contra limitationem opinio contraria.*
Pæna debet proportionari quantitati culpæ.
14. *Bannimenta generalia Urbis, quam sententiam in hoc casu amplectuntur.*
15. *Regula traditur ad dignoscendam ignorantiam invincibilem, & explicatur.*
16. *Iurisconsulti quomodo dividunt Ignorantiam?*
17. *Forenses habentes ignorantiam invincibilem, prout non ligantur statutis pænalibus loci ubi delinquunt.*
18. *Conclusio declaratur in quo sensu intelligenda sit.*
19. *Explicatur quæstio an ignorantia solius pænæ, data scientia legis, prohibentis a pæna excuset?*
Quid de Iure Bannimentorum Urbis?
20. *Quid vigore Bannimentorum S. Consultæ?*
21. *Forenses intra quantum tempus vigore*
22. *Bannimentorum allegare possunt ignorantiam?*
23. *Minores 25. annorum in Bannimentis non com-*
24. *prehenduntur.*
Plura de ignorantia quo ad excusationem Censurarum, & absentium, remissive.
25. *De Ignorantia Rusticorum, Mulierum, Militum, & Minorum remissive.*
26. *Permanentia Bannimentalis debet stricte coarctari quo ad Urbem, & intra districtum.*
27. *Refertur casus decisus in Tribunali Gubernii Urbis.*

Sin

1 SUperius expressa *materialis delicti causa* cum ultra deducta, alia quoque sub ejus censura comprehendat, *ignorantiam* nempe, *vim*, *metum*, *rationis imbecillitatem*, & similia, de his omnibus sigillatim aliqua summatim dicenda sunt. Primo se offert *Ignorantia*, quæ regulariter Voluntati contraria est, & Involuntarium causat, quoties ea in terminis puræ *privationis scientiæ* se vertit, omni & quocumque semoto errore, ad differentiam *Ignorantiæ pravæ dispositionis*, quæ communiter error nuncupatur, ut cum quis judicat rem aliter esse, quam revera est; E. G., si armorum delationem a lege vetitam, licitam esse omnino putet, Textus *in l. si per errorem ff. de Jurisdict. omn. Judic.*, *l. 96. ff. de regul. Juris*, *Carbon. in tractat. de legib. lib. 8. disput. 13.*

2 Duplex est Ignorantia (loquendo ex parte objecti, seu materiæ ignoratæ), Juris, & Facti: *Ex prima* descendit privatio scientiæ legis, aut Superioris mandati aliquid præcipientis, vel prohibentis; *Ab altera* promit ignorantia ejusdem rei vetitæ, exemplum est, si quis ignorat legem, aut statutum de non deferendo pugionem, dicitur habere ignorantiam Juris; si vero legis mandata sciat, nescit tamen, quod ille sit pugio a sanctione vetitus, dicitur habere ignorantiam facti, *Cardin. Turrecremat. distinct. 38. num. 5.*; propterea in crimine Usurarum *juxta Clar. quæst. 37. nu. 2.*, Juris quæstio deciditur quo ad Laicum, a Judice Ecclesiastico; Facti vero, sine ullo negotio spirituali a Judice Laico.

3 Hæc ignorantia sive sit Juris, sive sit Facti, subdividitur per Theologos in *vincibilem*, *& in invincibilem*; sive in crassam, supinamque, & justam seu probabilem juxta Jurisconsultos quarum prima appellari solet *consequens* distincta *in affectatam, crassam*, *& vincibilem*, & hæc verificatur in eo, qui data opera ignorare vult, vel valde modicam, aut aliqualem adhibet diligentiam, non tamen tantam, quantam debet, ad Textum *in l. nec supina ff. de Iur. & facti ignorant.* & *in cap. penult. distinct. 37.* Altera vero (*Antecedens* appellata) ad illum adaptatur, qui omnem diligentiam adhibet, quæ suppositis circumstantiis rei, & Personæ judicari potest moraliter sufficiens ad eamdem tollendam ignorantiam, & hæc duplicem habet relationem, ad *actum nempe*, qui ignoranter fit, & *ad voluntatem* Ignorantis,

4 Si referatur *ad ipsam voluntatem*, tunc Ignorantia *antecedens* dicitur illa, quæ est invincibilis, quia antecedit omnem consensum voluntatis; non enim Ignorantia hæc est volita, neque indirecte, neque directe, etenim si ea non esset, actus non fieret; & huic opponitur ignorantia *consequens*, quæ semper est vincibilis; nam semper consequitur consensum voluntatis, eo quod est volita, vel directe, si est affectata; vel indirecte, si non est affectata; Si vero referatur *ad actum*, qui ignoranter fit, tunc dicitur ignorantia *antecedens*, quæ est causa actus, qui fit; & huic non opponitur *ignorantia consequens*, sed ignorantia *concomitans*, quæ non est causa actus, sed concomitatur actum ignoranter gestum; sic operans cum *ignorantia antecedente*, adveniente scientia, dolet de facto; operans vero cum *ignorantia concomitante*, adveniente scientia lætatur de facto, ut inquit *Peripateticorum Princeps libro 3. Ethic cap. 3.*

5 Ex quo tres hauriuntur conclusiones. *Prima* quod ignorantia invincibilis, quæ simul est causa actus, facit involuntarium simpliciter, etenim actus hujusmodi, neque directe, neque indirecte est voluntarius, imo est contra impetum, saltem habitualem Voluntatis, ut *D. Thomas p. 2. q. 6. artic. 8. quem omnes sequuntur*; quæ vero non est causa actus, neque dicitur voluntaria, quia non est volita, neque directe, neque indirecte. *Secunda*, quod ignorantia concomitans, non facit neque voluntarium, neque involuntarium sed tantum non voluntarium negative, juxta sententiam *Aristotil. libro 3. Ethic cap. 3. & divi Thomæ loc. citat.*; Tertia, quod Ignorantia *consequens*, *seu vincibilis* non facit involuntarium simpliciter, sed potius voluntarium aliquo modo, quando *est causa actus*: etenim ipsa est voluntaria, vel directe, si est affectata; vel indirecte, si non est affectata: Hinc verificatur illud Psalm. 35. -- *Noluit intelligere ut bene ageret*, de qua ignorantia est *Textus in cap. eos de tempor. ordin. in 6.* *si vero non sit causa actus*, sed si scivisset adhuc fecisset, tunc nullo modo actus ille posset dici involuntarius, quia non esset contra impetum habitualem voluntatis, sed tantum in eo minueretur ratio voluntarii, quia minueretur cognitio; enim vero, quod scienter fit, in se voluntarium est, sed quod per ignorantiam agitur, solum est voluntarium in causa, eo quod ille diligentiam noluit adhibere ad sciendum quid ipse facere oportet.

6 Quibus prænotatis, quæstio resolvitur, quod actus contra legem gestus ignorantia invincibili excusatur a crimine, & poena ex defectu Voluntatis quoties ignorantia Juris, vel facti *esset invincibilis antecedens*, ea ratione, quod omne involuntarium culpa vacat, juxta doctrinam *D. Thomæ p. 2. q. 76. artic. 3. ab omnibus amplexam*; intellige tamen, quando tota actus malitia ignoratur invincibiliter secus vero, quando ea adesset circa unam circumstantiam objecti, & circa aliam adesset *ignorantia vincibilis*, tunc excusabitur actus a malitia illius circumstantiæ quam invincibiliter ignorat, non alterius; exemplum est, si quis interficiat aliquem, quem novit esse hominem aut id *culpabiliter*, *seu vincibiliter* ignorat, sed ignorat esse Clericum, vel Sacerdotem, erit homicidii Reus, sed non sacrilegii, siquidem quo ad qualitatem Clericatus, invincibiliter ignoratam, involuntarium liberat a culpa, ut subdit Idem *Divus Thomas loc. citat. ind. artic. 3.*

7 Sed dubitandi ratio insurgit quo ad ignorantiam Juris, ex Textu *in cap. Ignorantia, de regulis Iuris* ubi tantum ignorantia facti, non Juris excusat; Verum nonnulli hoc conciliare autumant dicendo regulam prædictam locum habere tantum in *Foro exteriori* in quo non datur Ignorantia Juris, eo quia in eo foro, non præsumitur legum ignorantia solemni ritu promulgatarum ad Textum in *l. leges sacratissimæ in l. final. C. de legib.* & in *l. Constitutiones 12. C. de Iur. & facti ignorant.* taliter ut ignorare hujusmodi legum dispositionem, quam omnes scire tenentur, esset lata culpa, *l. latæ culpæ ff. de verbor. signif.*, non autem in foro interiori Conscientiæ in quo quemadmodum utraque facti & Juris *vincibilis* non excusat a peccato; ita una, & altera invicibilis æque ab eo excusat, ut optime præter *Molin. Vasquez, Sanchez, Suarez, & alii* docet *Azor. instit. moral. tom. 1. libro p. cap. 3. qu. 3.*, *& cap. 16. qu. 1.*, unde *libro 7. cap. 7. q. 4.* inquit, adeo rudes posse esse Pastores inter pecora enutritos, ut habeant ignorantiam invincibilem præcepti audiendi Missam in die festo.

8 At conciliatio hæc non satisfacit tanquam legibus contraria, ut prolixius patet ex *toto tit. ff. & Cod. de Iuris & facti ignorant.* meliori igitur fundamento occur-

occurrendum erit dicendo, memoratam regulam Textus *in cap. ignorantia* innumeras fallentias habere, etiam in foro exteriori; siquidem in foro exteriori probatio ignorantiæ Juris quoque admittitur, ut glossator docet *in cap. 2. de Constit. ibi* — *Nota, quod statuta Episcoporum, vel quorumcumque habentium potestatem statuendi, non ligant probabiliter Ignorantes, qui possunt prætendere justam causam ignorantiæ, nisi eorum ignorantia fuerit crassa, & supina, ut ponamus, quod in hac civitate fuit facta Constitutio pœnalis, & fuit publice publicata, si dico, quod ignoro talem Constitutionem, quia non fuit mihi notificata, non habeo justam causam ignorantiæ, quia non est necesse, quod Constitutio auribus singulorum inculcetur; tamen quis admittitur ad probandum, quod notificatio illius Constitutionis non venit ad ejus notitiam*, quod inquam verificatur, quoties probaret, quod a tempore publicationis, ad illud tempus, in aliquo loco inclusus fuisset, vel in nemore moratus fuisset, pœnitus segregatus ab humano consortio, taliter ut in eo esset ignorantia invincibilis, remota qualibet crassæ, & supinæ ignorantiæ culpa: & concordat præter *Panormit., & Felin, Dynus Mucellian. in d. cap. ignorantia regul. 13. num. 12. & seqq.* ubi quamplurima exemplificat adversus Juris ignorantiam objicienda in foro externo; & nonnullas ad hunc effectum congerit præsumptiones, & conjecturas doctissimus *Menoch. de præsumpt. libro 6. cap. 23. num. 16. & seqq. tom 2.*

9 Confert ad rem Domitius Ulpianus *in l. final. ff. de interrog.*, ubi veniam vult dari illis, qui Juris ignorantia inducti, falsum aliquid, & sibi noxium fassi fuere; & Conjecturæ, quæ hanc Juris ignorantiam probant, proponuntur ab Innoc. III. *in cap. cum in tua, §. super qua, qui matrim. accus. poss.* his verbis — *super quo duximus distinguendum, quod si tempore denunciationis præmissæ, extra diœcesim existebat, vel alias denunciatio non potuit ad ejus aures pervenire, ut puta si nimiæ Infirmitatis fervore laborans, sanæ mentis patiebatur exilium, vel in annis tam teneris constitutus, quod ad comprehensionem talium ejus ætas sufficere non valebat, seu alia causa legitima fuerit impeditus*: & plura ad hunc effectum cum *Andrea Fachineo* tradit *Joann. Strein in comment. ad regul. Ius. regul. 13. §. 2. fol. 61.*

10 Dixi usque adeo de *ignorantia invincibili antecedenti*; Etenim, quod spectat ad ignorantiam *Invincibilam concomitantem*, Doctores inter se non conveniunt. Nonnulli enim existimant, hanc ignorantiam non excusare, ea ratione, quod non facit involuntarium, inferentes propterea, quod si quis Clericum interficiat ignorans invincibiliter esse Clericum *ignorantia concomitanti*, quia scilicet si id nosset adhuc occideret; non excusatur ab excommunicatione: sic tenent *Covar. in cap. Alma mater p. 1. §. 10. num 15. versic. decimo Ugolin. de censur. tabul. 1. cap. 9. §. 8., Sayr. de censur. libro 1. cap. 18. num 20.* & post alios *Jacob. Graff. in decis. aureis p. 1. libro 4. cap. 9. nu. 41. & seqq.*, qui omnes allegant sententiam divi *Thomæ in prim. 2. q. 76. artic. 3.* docentem, ignorantiam concomitantem a peccato, non excusare.

11 Alii autem oppositum sentiunt, *ignorantiam* nempe *concomitantem* a malitia objecti excusare sic invincibiliter ignorata, sive sit ignorantia Juris, sive facti, taliter ut occidens Clericum, sciens esse hominem, sed ignorans invincibiliter esse Clericum; etiam si dispositus esset, ut si cognosceret esse Clericum adhuc occideret; hic licet non excusetur ab homicidio, excusatur tamen a qualitate Sacrilegii proinde in excommunicationem non incidit; prout similiter si quis emitteret sagittam, credens occidere feram, Inimicum suum interficeret, haberet tamen in voluntate hunc actum, *utinam illa fera esset Inimicus meus*, irregularitatem non contraheret; siquidem actus ille exterior non fuit imperatus ab illa mala voluntate occidendi Inimicum, vel Clericum, sed fuit imperatus a voluntate occidendi feram, vel hominem, quem laicum esse putabat, propterea talis operans, quo ad Clericum non incurreret excommunicationis pœnam, & quo ad Inimici necem Irregularitatis ultionem, pro illo actu externo per legem impositam; ita docent *Molin. de Iustit. tom. 4. tractat. 3. disp. 53. num. 2. Navar., libro 2. de restit. libr. 2. cap. 7., Vasquez p. 2. disput. 125. cap. 2. & 3. q ibi Zumel. quæst. 76. artic. 3. disput. 1. Salas tractat. 3. disput. 4. sect. 2. num. 16. & seqq. & tractat. 13. disput. 8. section. 5. Herrer. in 2. disput. 35. qu. 18. & 19., Sanchez libro p. sum cap. 16. nu. 13. Cordub. in quæst. libro 2. q. 19.* & cum aliis *Suarez tom. 5. p. 3. disp. 4. de Censur. section. 8. num. 7. & seqq.*, qui omnes contrariis argumentis occurrunt.

12 Quæ dicta sunt de ignorantia Juris *invincibili, seu justa*, excusante a pœna per legem imposita, nonnulli limitant, quoties pœna imposita per statutum, esset pro actu, seu facto alia lege antiquiori sive naturali, sive positiva damnato, ut si Episcopus prohibeat furtum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, aut alia coërctione corporali, Furans excommunicationem, vel aliam præscriptam pœnam incurreret, etiam si invincibiliter legem Episcopi ignoret, quia furtum est lege naturali damnatum; sic tenent *Glossa in cap. a nobis il 1. verbo Nonnisi subditi, de sent. excommun., Bartal. in l. 1. n. 21. C. de summa Trinit., Covar. in cap. Alma mater p. 1. §. 10. nu. 9. Scotus in 4. distinct. 6. q. 8., Comitol. libro 5. respons. q. 3.*, & alii apud *Clar. in pract. crimin. q. 85. n. 2. versic. secundo*, qui tamen declarat hoc habere locum in pœnis secularibus, non autem in spiritualibus, adversus sententiam *Gloss. Covar., Scoti, & Comitol.* loquentium indistincte, de quacumque pœna tam corporali, quam spirituali.

13 Sed in contrarium est sententia magis communis inter Doctores, ratio est; Nam quemadmodum pœna debet proportionari quantitati culpæ, juxta Textum in *cap. felicis verbo illud autem de pæn in 6., & in cap. 2. de his quæ fiunt a majori parte capit.* ita Ignorans invincibiliter legem Episcopi, vel aliud statutum offendit tantum Jus naturale contra quod se agere cognoscit, non autem Jus positivum Episcopi, aut alterius statuentis, quod invincibiliter ignorat; propterea quia culpabilis minime est quo ad statutum, solius prioris Juris pœnas incurrit, non autem pœnam per legem Episcopalem, aut alteram statutariam, impositam: quæ assertio magis comprobatur ex dispositione Textus *in cap. ut animarum de Constit. in 6.* ubi expresse ita præscribitur — *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes*; & videtur ibi Pontificem loqui de sententiis latis pro facto Jure naturali damnato; atque ita mordicus sententiam hanc tuentur *Joan. Andreas, & Franch. in d. cap. ut Animarum; Sotus in 4. distinct. 22. qu. 1. artic. 2. Silvest. in verbo ignorantia num. 15. & seqq., Azor. tom. prim. libro prim. cap. 15. qu. 3., Sayr. de censur. libro 5. cap. 18. num. 23. & seqq., Suarez to. 5. p. 3. disput. 4. section. 8. num. 20., Ugolin. de censur. tab. 1. cap. 9. §. 8. num. 10., Graff. tom. 1. decis. libro 4. cap. 9. num. 16.; Sanchez de matrimon.*

lib. 9. disput. 32. num. 9., & alii innumeri apud eosdem præcitatos DD.

14 Verum novissima Bannimenta generalia Urbis, amplectendo priorem sententiam *in cap. 157.* præscribunt quoad *Absentes, & forenses che nelli casi* (sunt præcisa Bannimentorum verba) *delli delitti, che sono proibiti, e dannati dalle Leggi communi, contenuti nelli Bandi di questo Governo, già publicati per il passato, e nel presente, publicato, che sia, saranno ligati, e compresi, come se fussero stati presenti alla publicazione d'essi, o gli fussero stati personalmente intimati anche li forastieri tanto soggetti immediatamente, o mediatamente alla S. Sede, quanto stranieri, e Sudditi d'altri Principi, ogni volta, che commetteranno in Roma, o suo distretto alcuno de suddetti delitti, alle pene imposte &c*, & in puncto Juris communis, latissime differit, plures distinctiones afferendo *Carol. de Alexio in examin. Anton. Matth. in d. crimin., exam. 1. num. 12. & seqq.*; Et de Extero Turca, qui in Civitate Neapolis Sodomiam commiserat, morti tradito juxta Regni leges testatur *Carol. Anton. de Rosa resol. crim. 2. libro 3. per tot.*; adversus quam decisionem mordicus insurgit *Carol. de Alex. in d. exam. 1. num 19. versic. Sane, cum seqq.*

15 Ad discernendum autem, quando ignorantia sit *invincibilis*, hæc regula traditur — Quando lex, vel statutum, quod ignoratur, non spectat ad proprium alicujus statum, officium, & ministerium, tunc ignorantia illius est invincibilis, & excusat; quando vero ad officium illius, & statum pertinet non est invincibilis, nec excusat, ita *Angel. in verbo excommunicatio 7. cas. finali num. 3., Ugolin. de censur. tab. p. cap. 9. § 8 num. 6., Graff. decis. part. 2. libro p. cap. 6. num 18.*: explicatur tamen, quod si juxta officii & Personæ qualitatem, quis adhibeat sufficientem diligentiam ut sciat ad se, suumque officium, vel statum pertinentia, & tamen contingit quod aliqua invincibiliter ignoret, tunc a culpa excusatur, & a legis pœna; si autem negligens sit in his sciendis obligationibus, ignorantia erit vincibilis, & non excusans, juxta Textum *in cap. si culpa de injur. ibi — Et quam debueras non curasti diligentiam adhibere.*

16 Sed quoniam hæc Ignorantiæ discussio vastissima est, & tractatum exposceret ob innumeras quæstiones, & dubia, quæ disputari possent, signanter in materia Censurarum apud Theologos, & Canonistas, etenim quoad Jurisconsultos, ii contenti sunt Ignorantiam distinguere *injustam seu probabilem, affectatam, & supinam seu crassam*, de quibus late loquitur *Leon. Ayret. in tract. de triplic. homicid. p. 3. num. 2. & seqq.* ideo consulto aliis omissis, adnotatione dignum videtur, quod *Forenses* sub hac Censura comprehenduntur.

17 Enim vero *Forenses* tamquam habentes *probabilem, seu invincibilem* ignorantiam legum particularium, seu statutorum loci, in quo delinquunt, non tenentur pœna in iisdem præscripta statutis, & legibus, ut communi calculo docent *Ben d. Capra regul. concl. f. 5. num. 32., & Plot. d. in lit. Jurand. nu. 332. Bonac. ff. quæst. crimin. verbo forenses fol. mihi 82., Viv. commun. opin. 765. nu. 21., & seqq., & opin. 766.*, & post alios *Old. de restit. in integr. p. 1. quæst. 8. nu. 96., & quæst. 14. n. 79.*

18 Declara tamen, hoc non procedere quando Forensis traxit in loco statutorum, seu Bannimentorum tantam moram, ut verisimile sit ipsum non ignorasse dicta Bannimenta, & statuta; Etenim ex longa mora in dicto loco oritur verisimilis scientia earumdem legum, taliter ut delinquentes pœnis statutorum, & Bannimentorum puniantur, juxta tradita *per Cyn. in L. cunctos Populos nu 7. C. de summa Trinit., & fid. Cath. lic., & ibi Bartol. n. 20., Bald. nu. 22. & Salic. nu. 7., Plot. loc. citat. versic.. Fallit tamen, & Vivi opin. 765. nu. 10., & seqq.*, & e contra Civis novellus non comprehenditur sub statutis pœnalibus illius Civitatis, *Jason. in d. L. cunctos Populos nu. 32., Dec. consil. 19. in princip., Cephal. consil. 241. num. 68. tom. 2., & Viv. d. opin. 766. nu. 12.*

19 Dictum est *supra n. 14.* quod Bannimenta generalia Urbis ligant etiam *Forenses, & Absentes* in prohibitis a Jure communi, taliter ut ignorantiam allegare nequeant; etenim non esset justa, seu invincibilis, sed crassa, & affectata, seu vincibilis; tamen posita conclusio intelligenda est, nisi poena a Bannimentis, aut statutis imposita *valde a Jure excessiva esset, eo quia tunc forenses tamquam ignorantes non comprehenduntur*, ut ex *Ald. nt. ad Decinum explicat Farin. in fragm. crimin. verbo Bannimenta post n. 21 tom. 1.*, unde congruit ad rem quæstio, an ignorantia invincibilis solius poenæ data scientia legis prohibentis, a pœna excuset? quam affirmative resolvi *Sanchez. de matrimon. libro 9. disp 32. nu. 22. & seqq. ubi omnibus contrariis objectis satisfecit, & nu. 20., & seqq. tom. 2., & Suar. de censur. lib. 1. cap. 18. nu. 37.* propterea Bannimenta prædicta in hujusmodi casu, quo ad excessivitatem ultionis ultra Jus commune, recurrunt ad Jus municipale locorum, seu Civitatum eorumdem forensium; idcirco subdunt in d. *cap. 157.* — *Ancorchè le pene di Bannimenti alisi potessero pretendere eccessive, e di gran lunga maggiore di quelle imposte dalle detti leggi, se ne le loro Patrie, Città Metropoli, o Dominii, a quali son sottoposti siano proibiti, o puniti li delitti, in vigore di Bandi, Costituzioni, Ordinazioni, statuti, Decreti, o in ogni altro modo, con le stesse pene imposte nel presente, o altri Bandi del Governo.*

20 Et in hoc conveniunt etiam Novissima Bannimenta S. Consultæ pro publica tranquillitate totius status Ecclesiast. promulgata; ut *in cap. 79.* ibi — *E similmente saranno compresi nell' pene espresse ne presenti Bandi, qualunque volta per i medesimi delitti commessi siano imposte nell' loro Patrie, Città, o Dominii, a quali son sottoposti le medesime pene; e nel caso, che le pene imposte nelle loro Patrie fussero minori di quelle de presenti Bandi, maggiori però di quelle della legge commune saranno puniti con quelle maggiori della loro Patria, e Dominio altrimenti saranno giudicati secondo la Legge commune.*

21 Sed quantum tempus moræ requiritur, ut nequeant Forenses, Bannimentorum ignorantiam allegare distincte præscriptum est hoc in Urbe, ejusque districtu in d. *cap. 157* his verbis — *E quando nelle loro Patrie, Città, Metropoli, o Dominii sudetti non vi fusse tal dispusizione, o essendovi fossero puniti con pene minori, vuole, che siano ligati, e compresi, e non gli giovi l'allegare l'ignoranza di essi, ogni volta, che apparisca della loro precedente dimora in Roma, o suo distretto per lo spazio di due mesi, benche interpolato, d ancorchè nel corso di detti due mesi fossero dimorati parte del tempo in Roma, e parte nel Distretto; e quanto all' altri casi contenuti in questi, & altri Bandi del Governo, che*

non

non fossero proibiti dalle leggi communi detti forastieri saranno compresi, e legati dalli medesimi Bandi, ogni volta, che siano dimorati in Roma, o suo distretto lo spazio di tre mesi, benche interpolatamente, o in diversi tempi, nel modo, e forma, che si è detto &c. Sub qua dispositione (subsunt Bannimenta *in d. cap.* 157.) comprehenduntur Forenses omnes tum seculares, tum Ecclesiastici, & Regulares, nec non alii quomodolibet exempti in casibus a dictis Bannimentis præscriptis.

22 At Bannimenta S. Consultæ indistincte tempus hoc præscribunt *in memorato cap.* 79. sequentibus verbis — *Ed acciocchè delle persone forastiere, che vengono da luoghi non soggetti alla S. Sede, non possa allegarsi l'ignoranza de presenti Bandi, si dichiara, che qualunque volta apparisca della loro precedente dimora nello stato Ecclesiastico, per lo spazio di tre mesi, ancorche interpolatamente, ed in tempi, e luoghi diversi, saranno compresi ne presenti Bandi, senza ammettersi scusa alcuna della loro ignoranza.*

† 23 Notandum tamen, quod sub hac dispositiva tam Bannimentorum Urbis, quam S. Consultæ, non comprehenduntur minores vigintiquinque annorum forenses, etsi præscriptam Bannimentalem permanentiam haberent, & majores fuerint annorum viginti, ex rationibus docte traditis per *Cavalcan. de Brach. Reg. part. 4. num. 46. per totum fol. 204., Farin. in fragment. crimin. tom. 1. verbo Bannimenta n. 23., Surd. decis. 197. post num. 5.,* Nam minores ignorare Bannimentorum dispositionem præsumuntur, per Textum expressum, *in l. regula 29. ff. de Jur. & facti ignorant.*, ubi Paulus Juris consultus inquit — *Aut præmisso quod minoribus vigintiquinque annis Jus ignorare permissum est:, Miscard. de generali interpetr. Rever. concl. 6. nu. 162., & seqq.*, Unde quæ in proemio Bannimentorum generalium Urbis præscribuntur quoad Minores his verbis — *La minorità di venticinque anni, non suffragherà ad alcuno delli Contravventori e delinquenti, ogni volta, che non provino esser minori di venti anni, ma si averanno per maggiori tutti quelli, che averanno compiti i venti anni suddetti &c.*, nullo pacto comprehendere possunt Minores exteros, & Forenses ea ratione, quod Statuta nequeunt habilitare, vel inhabilitare Personas sibi non subditas, per Textum *in l. 1. ff. de tutor., & Curator. Farin. in d. verbo Bannimenta num. 23., Menoch. de præsumption. lib. 2. præsumpt. 2. num 15., & 16.*, intellige tamen, nisi Forensis in Patria, seu loco dominante, haberet legem consimilem præfinientem ætatem minorem intra 20. annum, & crimen eadem poena, ut Bannimenta, vindicantem; etenim in hujusmodi casu locus esset dispositioni Bannimentorum, attentis apertissimis verbis paulo ante adnotatis.

24 Plura de ignorantia Juris, vel facti, licet vincibili, quando excuset ab incursu Censurarum, & ab irregularitate tradunt *Bonacin. de censur. disput. 1. quæst. 2. part. 1., Dian. resol. p. 3. tract. 5. resol. 12. 13., & 41., tractat. 6. resol. 7. part. 9. tractat. 6. resol. 13., part. 4. tract. 4. resolut. 187. part. 5. tract. 9. resol. 17., & tract. 14. resol. 21., & Thomas del Bene in tractat. de Immunit. Eccles. part. 1. cap. 2. dub. 8. sect. 19. per tot.*, prout etiam de ignorantia Bannimentorum, & legum, quo ad Absentes, latius explicat *Farin. in d. verbo Bannimenta num. 36., & seqq.*

25 De Ignorantia Rusticorum, Mulierum, Militum, & Minorum, quando præsumatur nec ne, & quibus in Casibus excuset, latissime per plures conclusiones tractat *Farin. in fragm. crimin. p. 2. verbo ignorantia nu. 273, & seqq.*, innumeros congerens more suo doctores: eum consule.

26 Ad intelligentiam Bannimentorum Urbis, juxta sensum relatum *num.* 21. animadvertendum est, quod si Forensis delinquens fateretur, generaliter se permanentiam habuisse ultra tres menses intra statum Ecclesiasticum, sed non individuaret specialiter in Urbe, aut intra districtum, nec loca præcisa, in quibus permansit, non poterit puniri admissi criminis poena dictata ab iisdem Bannimentis; etenim permanentia intra statum Pontificium, non coarctat probationem, quod permanserit in Urbe, & districtu, ut expresse disponunt Bannimenta; siquidem potuit ille moram habere intra statum, sed extra Urbem, & districtum, sic non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, *cap. in præsentia de probat. ubi DD. communiter*; & probatio dubia, & æquivoca contra Fiscum est interpetranda, quia sibi imputet, si clarius, & expressius non probavit in his, quæ pro fundamento ejus intentionis probare tenebatur, *Surd. consil. 5. n. 46., & seqq. & consil. 127. num. 40., Rot. decis. 405. num 3. coram Ludovis., dec. 149. num. 12. coram eodem, dec. 469 nu. 2. part. 3., & dec. 128. nu. 49. par. 4. recen. tom 2.*, Hinc confessio dubia, & æquivoca non relevat, *leg. certum 6. ubi glossa ff. de confess.*; Nam idem est nihil fateri, & incerte, & dubie fateri, *l. 12. §. nihil ff. de interrog. action., Bass. in tit. de confess. num. 43. Farin. consil. 60. num. 110., & seqq., & consil. 156. n. 15. tom. 2.*

27 Casus iste cum de anno 1749. accidisset in Tribunali Gubernii Urbis in personam cujusdam forensis, *Joannis Augustini Ciamei e Terra T[illegible] in Regno*, Rei vulnerum cum qualitatibus proditionis, & latrocinii in personam *Francisci Antonelli Terræ Gavignani*; etsi fassus esset, quod ab hinc quinque annis moram habuerat intra statum Pontificium, non explicando, nec individuando loca, in quibus permanserat, attamen hujusmodi delinquens liber evasit a poena Bannimentali, quæ erat ultimum supplicium, cum mallei percussione, & in fenestra scissione; sed ad tramites Juris communis, damnatus extitit per Congregationem criminalem ejusdem Tribunalis ad triremes perpetuas, patrocinante recolendæ memoriæ Clarissimo, doctissimo, & æque vigilantissimo, Pauperum Advocato D. Thoma Antamori, Viro integerrimo, & omnium Virtutum genere ornato, ut omnibus innotescit.

AD OBSERVAT. XXII.

SECTIO III.

SUMMARIUM

1. *Vis, & metus se opponunt voluntati. Definitur vis.*
2. *Metus definitiones quamplurimæ.*
3. *Vis quomodo differt a metu.*
4. *Explicantur ad rem nonnulla synonima.*
5. *Distinctio Involuntarii violenti.*
6. *Ex violento simpliciter, seu vi præcisa, quilibet excusatur.*
7. *Rationes afferuntur.*
8. *Ratio dubitandi objicitur, & dissolvitur.*

 9. *Vio-*

9. *Violentum mixtum an causet involuntarium?*
Explicatur sensus Jurisconsultorum, & Theologorum.
10. *Conciliantur eorum sententiæ.*
11. *Explicantur, quæ fiunt ex metu, quatenus voluntaria, & involuntaria sint?*
12. *Metus dividitur in justum, & in injustum.*
13.) *Quis dicatur metus Justus tam de Jure civili,*
14.) *quam Canonico, & utriusque Juris variatio.*
15. *Metus sufficientia arbitrio Iudicis remittitur in illis in quibus Jus non disponit.*
Judex primo considerare debet Personam minantem.
16. *Persona minata quoque consideranda est.*
17. *Explicantur actus justum metum inducentes.*
18. *Considerandæ quoque sunt aliæ circumstantiæ.*
19. *Metus perfidiosus quis sit?*
Nullus metus in foro Poli excusat a peccando.
20. *Sed quando procedat hæc conclusio remissive.*
21. *In foro Judiciali externo, an excuset?*
Discrimen refertur inter legem duodecim tabularum, & Aquiliam.
Insuper discrimen inter ipsos Jurisconsultos.
22. *Quid de Iure Imperatorum in Codice.*
23. *Quid de Iure canonico antiquo, & novo.*
Resolvi ut delictum metu admissum pæna extraordinaria puniri.

1 NOn solum voluntati se opponit *ignorantia*, juxta terminos superius expressos, sed etiam *vis*, & *metus*; Est *vis* majoris rei impetus qui repelli non potest, ita Paulus I. C. *in Leg. 2. ff. de eo quod met. caus. Leg. extat. 13. ff. de dol. mal.* quare vis, seu coactio absoluta consensum prorsus excludit, cum absolute coactus magis pati, quam agere convincatur, ut inquit Pontifex *in cap. sacris 5. de iis, quæ vi metusve causa fiunt*. In eo enim, quod per vim agitur, voluntas interior nihil agit, unde violentum dicitur non solum illud cujus principium est extra, sed etiam cui voluntas resistit; & signanter vis, seu coactio absoluta consensum penitus dispellit, ad tradita per *Fagnan. in d. cap. sacris nu. 2. & seqq.*

2 Metus vero est instantis periculi, vel futuri causa mentis trepidatio ut definit I. C. in *l. 1. de eo quod met. causa*, vel coactio mentis, per quam usus liberi arbitrii arcetur, ut existimat *Bald. in leg. 2. nu. 1. Cod. de his qui propter met. Iud. non appell.*, vel motus animi interior subitus factus ex aliqua tristi recordatione, sine quolibet alio terrore juxta *Lucam de Penn. in leg. exceptores num. 2. C. de num. Actuar. lib. 12.*, vel ægritudo, seu animi perturbatio ex cognitione mali imminentis orta secundum *Perypateticorum Principem 2. Rhetor. cap. 5*, vel rationi adversa cautio ad tradita per *Tullium in quæst. Tuscul. lib. 4. n. 21.*

3 Vis a metu differt; etenim vis non potest esse nisi de præsenti, metus autem respicit futura, vis refertur ad corpus, metus ad animum, gloss. *in l. si vi versic. si vi C. de his, quæ vi*, *Sebastian. Medices in tractat. de casib. fortuit. par. 1. qu. 7. num. 2.* Et de vi, quibus modis dividatur late *Pax Iordan. lucubrat. tom. 3. lib. 14. tit. 12. n. 58. & seqq.*, *Menoch. de arbitr. cas. 394.*, & *Picard. Instit. par. 3. titul. de pæn. omnium delict. nu. 124.* prout de divisionibus metus, eiusque speciebus *Angel. consil. 215.*, & *Sanchez. de matrim. lib. 4. disput. prima nu. 7.*, & *seqq.*

4 Quoniam vero præsens materia de involuntario est per vim, & metum, idcirco ad intelligentiam, multarum dictionum scire oportet, quæ sunt sinonima cum vi & metu; etenim quod Jus nostrum vocat vim; *Philosophi* appellant violentum simpliciter *Theologi* coactionem absolutam, & *Iurisconsulti* vim præcisam; Quod Jus nostrum vocat metum; *Philosophi* vocant violentum mixtum, *Theologi* coactionem conditionatam, & *Iurisconsulti* vim conditionalem, seu metum, ut videre est *in Rubr. de iis qui vi met. causa fiunt in cap. sacris eod. titul.*, *in Aristotil. lib. 3. Ethic. cap. 1. in Magistro sentent. lib. 4. distinct. 29.*, & ibi scribentes, *in Bald. in rubr. de his qui vi metusq. caus. fiunt num. 18.*, & *in Marie Salamon. in l. 2. ff. de legib.*

5 Igitur Involuntarium violentum duplex est, *unum simpliciter*, idest quod fit per vim præcisam, *alterum vero mixtum*, idest, quod fit per vim conditionalem, nempe per metum, *Aristot. loc. citat. Joan. Damascen. libro 2. orthodox. fid. cap. 24.*, & *Marius Salamon. in d. leg. 2.*, violentum *simpliciter*, est illud, cujus principium foris est, in quo nihil Is qui agit, aut patitur, confert; Violentum *mixtum*, idest metus, & vis conditionata, est quando majoris mali vitandi causa aliquid fit; & non tantum Christianis, aliisque Nationibus, sed etiam Gentilibus, metus summopere exosus fuit, *teste Magno Orator. libro primo offic. num. 46.*

6 Quibus præmissis, regula constituitur, quod omne factum, sive contra Principem, sive contra Privatos, sive contra Jus divinum, seu naturale, vel humanum (tam in foro Poli, quam in foro fori) per *vim præcisam, seu violentum simpliciter*, nihil operatur, ac si factum non esset, neque tale factum habetur in consideratione quamobrem coacte agentes per *vim præcisam* non peccant, neque puniuntur; Jura sunt expressa tam in Jure canonico, *in cap. sacris. de his quæ vi metusve causa fiunt*, *in c. majores §. item quæritur, de baptism. in cap. contra Christianos de hæretic. in 6. in cap. de Judeis distinct. 45.*, *in cap. Presbyteros distinct. 50.*, & *in summa 32. q. 5.*, *in cap. itaque*, & *in cap. de pudicitia 32. q. 5.*, quam in Jure civili, *in l. si uxor §. si quis plane ff. ad Leg. Jul. de adult.*, *in l. 5. §. removet ff. de postul.*, *in l. vim passam ff. ad Leg. Jul. de adulter.*, & *in l. fœdissimam C. eod. titul.*, quorum nonnulla Jura loquuntur de Muliere vim passa, ut videlicet ei nihil sit imputandum, in quo convenit lex Mosaica *Deutoron. cap. 22. n. 25. & 26.*

7 Ratio duplex est; Prima quia taliter coactus potius patitur, quam agit *D. Augustin. de civitat. Dei libro prim. cap. 16. & 18 Gloss. in d. cap. sacris verbo per coactionem*, *Archidiac. in c. qui bona 17 q. 1. num. 13.*, & *Abbas in cap. Consultationi. de Sponsal.*; Altera vero, Nam talis coactio naturaliter, & omnino tollit voluntarium, ut inquit *Sanctus Thomas in cap. 2. q. 6. artic. 6.*, *D. Augustin. in moralib. cap. 6* & *Anton. de Cordov. in sue quæstion. libro prim. q. 29. in opinion. 2.*; Sed dubitandi ratio insurgit, ex Text. *in cap. Raptor. 27. quæst. 2.* ubi sponsa de futuro ab alio per vim præcisam cognita, poterit a Sponso repudiari; ibi — *Rapta vero si eam Sponsus recipere noluerit, & ipsa eidem crimini consentiens non fuit, licentia nubendi alii non negent*, taliter ut ista Mulier punietur sine culpa.

8 Verum dicta ratione dubitandi non refragrante, vera est regula superius posita; In tantum enim in casu d. *cap. Raptor.*, Sponsa per vim cognita pote-

rit

ris a Sponso repudiari, in quantum potest Sponsa de futuro dimitti etiam ob modicam causam, ut ex Text. *in cap. quemadmodum de jur. jurand.* inquit Glossa *in d. cap. Raptor. verbo noluerit*, etenim Matrimonium debet esse voluntarium, *c. requisivit de sponsal.* idcirco mirum non est, quod illa puniatur sine culpa; cum tamen non dimittatur sine causa, ad tradita per *Gloss. in cap. quemadmodum verbo oculos*, enim vero compelli non debet Sponsus incurrere bigamiã, ex qua oritur irregularitas, ut ibi subdit *Hostiens. verbo Iuramentum*, etenim Sponsus ad eam accedendo bigamiã incurrit, per Textum in *cap. qui in aliquo distinct. 51.* Licet quo ad Sponsam de præsenti vi ab alio cognitam, quo ad Thori repudiationem, ne Sponsus Bigamiam incurrat, aliter sentiunt *Abbas in consil. 4. num. 3. tom. primo*, *& Covar. in quarto decretal p. 1. cap. 5. num. 3.*

9 Modo loquendo de *Violento mixto*, id est de *metu, seu vi conditionato*, quæstio est an metus causet involuntarium simpliciter? Jurisconsulti, inter quos *Dec. in l. velle 4. ff. de regul. Jur.*, existimant metu gesta esse proprie, ac simpliciter involuntaria, & tantum secundum quid voluntaria; quod probari potest, *ex cap. majores §. Item quæritur, de baptism.* ibi *Iis qui terroribus, atque supplici. violenter attrahitur ad baptismum, tanquam conditionaliter volens, licet absolute non velit, regendus est ad observantiam fidei Christianæ*, nec non ex sententia Aristot. *tertio Ethic. cap. 1* ubi absolute dicit esse invita, quæ metu fiunt; *Theologi* vero cum *D. Thom. p. 2. qu. 6. artic. 6.* alierunt, nempe, ea quæ metu fiunt, esse simpliciter voluntaria, involuntaria vero secundum quid.

10 Pro conciliatione harum opinionum inter Juristas & Theologos, quæ vere non sunt inter se repugnantes, notandum est, duplex esse genus voluntarii simpliciter juxta *Aristotel. loc. cit.*, *& Valent. p. 2. disp. 2. q. 1. punct. 4.*, Primum genus est, quando consideratur res nude secundum suam naturam, abstrahendo a circumstantiis, & hoc modo projectio bonorum in mare tempore Naufragii, dicitur *involuntaria simpliciter*, quia projectio illa nude considerata secundum suam naturam extra periculum Naufragii simpliciter non placet, & hoc modo, quæ fiunt ex metu sunt involuntaria simpliciter, & de hoc genere Voluntariis simpliciter loquitur *Decius loc. citat.*, Secundum genus Voluntarii simpliciter est, cum non consideratur res nude, sed cum circumstantiis suis, hic, & nunc, & hoc modo apposita circumstantia naufragii projectio illa bonorum est voluntaria simpliciter, est autem involuntaria secundum quid, quia est simplex displicentia in projiciendo ea bona, & ideo erit secundum quid involuntaria projectio, & hoc modo usurpatur *Simpliciter*, *& secundum quid* in illo communi dicto Theologorum, quæ fiunt ex metu esse simpliciter voluntaria, involuntaria vero secundum quid.

11 Hinc infertur, ea, quæ fiunt ex metu, mixta esse ex voluntario, & involuntario, magis tamen accedere voluntariis; ratio est secundum *D. Thomam d. artic. 6.*, quia unum quodque simpliciter, & absolute dicitur secundum hoc, quod est in actu, & in rerum natura; secundum vero, quod est in apprehensione non dicitur simpliciter tale, sed secundum quid; sic operatio in projectione mercium tempore naufragii, secundum quod est in actu, & in singulari, attentis particularibus circumstantiis, est volita voluntate efficaci, & elective, prout est impedimentum majoris mali, quod timebatur; est autem involuntaria, prout est in apprehensione, quatenus apprehensa extra hunc casum, & exclusis singularibus circumstantiis, non fieret: propterea Textus *in d. c. majores*, vult tantum esse conditionaliter voluntarium, & absolute involuntarium quo ad apprehensionem, non tamen quo ad actionem ipsam, ut est in actu; siquidem ut actu geritur, est voluntarium, ut est in apprehensione dicitur involuntarium; voluntas enim nollet, si talis metus non immineret.

12 Dupliciter distinguitur metus a DD., quidam dicitur cadens in constantem Virum, quidam in inconstantem; *Prior* solet appellari justus, probabilis, & gravis; *Posterior* autem injustus improbabilis, & levis, Textus est *in l. metum l. 3. p. ff. de eo quod metus causa*; discriminis ratio est siquidem prior non repugnat constantiæ, & fortitudini, sed juste ac probabiliter eo terretur Vir constans, & fortis; posterior vero Constantiæ, & fortitudini repugnat, & inconstantis, vani, levisque hominis est illo terreri. Quinque conditiones assignari solent, ut metus cadat in constantem Virum, quas fusius explicat *Sanchez. de Matrimon. libro 4. disput. 1. num. 16. & seqq.*

13 Quis autem metus dicatur justus, satis controversum est. Nam ipsa Jura varie hoc ipsum disposuere, *Jus civile* variat inter se, siquidem *in d. leg. metum l. 3. 1.*, dicit non sufficere quemlibet timorem, sed majoris calamitatis, *in l. continet §. 1. ff. eod. titul.* requirit metum mortis, aut verbera, *in l. interpositas C. de transact.*, *& in l. siquidem C. de contrah. stipul.* requirit metum continentem salutis periculum, vel corporis cruciatum, *in l. metus ff. ex quib. major.* hoc remittit *Judicis arbitrio*; & *in l. metum la 2. ff. eod. titul.* requirit metum cadentem in constantem Virum: Hinc non parum laboratur super interpetratione harum dictionum *Vir constans*; etenim *linguæ latinæ Thesaurus* exponit *constans*, idest *firmus*, concordando cum *Aristotile lib. 7. Ethic. cap. 7.* asserente constantiam in resistendo consistere; aliter autem se habet *Cicero in Tuscul. quæstion. lib. 4. nu. 99*, ubi constantem inquit esse magnanimum, & fortem; & aliter etiam *D. Thomas in lib. 4. sentent. distinct. 29. artic. 11.*; ubi constans judicatur ex virtute.

14 Jus autem Canonicum etiam variavit, nam videmus *in cap. 1. sub. eod. titul. de his quæ vi, metusve &c.*, quod nihil aliud intervenit, nisi evaginatio gladii; *in cap. 2. eod. titul.*, dicitur sufficiens metus amissio bonorum; *in cap. 3.* dicitur sufficere terrorem laicorum; *in cap. ad audientiam eod. titul.*, dicitur sufficiens metus ille, qui cadit in constantem Virum; quem metum in constantem Virum exponit Textus, *in cap. cum dilectus eod. titul.*, esse metum mortis, aut cruciatus corporis.

15 Inter has varietates vera conclusio est ab omnibus recepta, quod excepto metu mortis, aut corporis cruciatus; & exceptis his, in quibus lex sive Civilis, sive Canonica expresse disponit de illius sufficientia, in reliquis disquisitio Iuris arbitrio remittitur, secundum censuram Textus *in d. l. metus ff. ex quibus major.*, quod arbitrium liberum esse non debet, sed a Jure regulatum; a ratione, & non a capite, juxta tradita per *Redin. de majestat. Princip. versic. omnibus æquum num. 10.*, *& Seguro Avilos in director. Judic. par. 2. cap. 10.*, & quomodo Iudex debeat arbitrari, in his, quæ ejus arbitrio committuntur, docent *Lucas de Penna in l. unic. C. de*

de mend. valid. num. 7. versic. sed qualiter, & Menoch. de arbitr. Judic. lib. 1. quæst. 14. Considerabit enim in facti specie, Primum, Personam metum inferentem, licet verius puto, quemlibet esse timendum, etiam privatum, ut patet in Emblemate Alciati, quod se habet -- A minimis quoque timendum, & in Symbol. 163., Ludovici Vives in sua satellitio, ubi dicit Nullus est tam contemptibilis, qui non & prodesse, & quod facilius est, nocere possit, ideo nemo contemnendus, & comprobatur auctoritate Proverbii, quod adducit Erasmus in suis chiliadibus ibi -- Scarabeus Aquilam quærit, plura exempla recenset Strabo lib. 14., & Liv. lib. 1. 2. & 21. suæ histor., propterea minæ a quolibet homine prolatæ, licet minas exequi non solitus sit, quoties sunt capitales, quia comminatæ in personam, vel bona, inducunt justum metum, ut indistincte tenet Gloss. in leg. 3. verbo quolibet simpliciter ff. ex quib. causs. major.

16 Secundum, Personam metum passam; sunt enim nonnulli adeo timidi, qui omnia pertimescunt, proinde minor metus eis sufficit, licet non cadat in constantem virum, & de his timidis loquuntur Jura, in l. unius facinoris ff. de quæstion., in l. 1 ff. de ædilit. edict., & in l. quæ sub condition. ff. de condit. Instit.: & aliquos præter modum timidos refert, Ravisius Textor. in sua officina in cap. timidi, & meticulosi: sic timidi, & pusillanimi timent, quæ non sunt timenda, Textus in l. scimus C. de Iur. deliberand. versic., Ex omnibus, & in § sed quia quidam; Aristotil. lib. 2. Ethic.; idcirco quælibet dispositio intelligi debet secundum conditionem Personæ, ad quam dirigitur, argum. Text. in plenum §. æquitas ff. de usu, & habitat.; Hinc Pueri, Feminæ, Impediti, Senes, Infirmi, & Fragiles facilius terrentur quam alii, d. l. unius facinoris, l. succurritur, cum l. g. seqq. ff. ex quib. causs. major., cap. quamvis d. Sent. excommun., & quamvis de procurat. in 6., & in l. invitis ff. de testib.

17 Tertium, actus, ex quibus metus dicitur causatus, ut probabilis dubitatio offensionis, l. si quis fumo §. quod dicitur ff. ad leg. Aquil., l. recte ff. de his quæ vi metusve causa fiunt; evaginatio gladii cap. 1. de his quæ vi &c., l. sed & si quemcumque ff. ad leg. aquil. & in l. si mavis me ff. quod, falso Tutor.; visus armorum, l. 3. §. qui armati ff. de vi, & vi armat., & ibi Glossa verbo armorum, dummodo arma ad illum effectum sint parata, ut inquit J. C. in dicta leg. 3. §. si quis autem ibi -- Visis armatis qui illibi tendebant, metu hoc deterritus profugerit non videtur ejectus, cruciatus corporis l. interpositas C. de transact., l. si quidem Z unus C. de contrab. stipulat., locus non tutus ob Inimicos, cap. accedens il 1. ut lit non contesto carcer, l. qui in carcerem ff. de his quæ vi &c. excommunicatio cap. olim il 3. de restrict. spoliat., ubi Glossa, amissio bonorum omnium, capit. 2. de his quæ vi metusve causa, vel amissio majoris partis bonorum, l. propter litem ff. de excusat. Tutor., cap. 1. de restit. spoliat. in 6., esse in potestate hostium Clement. pastorali de re judic. Vultus Iudicis, l. quanquam ff. aq. pluv. arcend., l. non videtur §. jussu ff. de regul. Iur., & cap. quod qui mandato de regul. Iuris in 6, vultus terribilis, & iratus cujuslibet Superioris, cap. 1. de offic. deleg., vociferatio Superioris, l. 3., l. final. §. si justo metu ff. de his quæ vi metusve causa fiunt, preces cujuslibet Superioris, l. final. C. eod. tit., & ibi Gloss., cathenæ, l. quæ neque sequantur ff. de verbor. signific., l. 1. C. de custod. Reorum, metus honoris, seu infamiæ l. nec timorem l. 1. si quidem ff. de his quæ vi &c., l. juxta ff. de manumiss. vindicanda, metus verecundiæ, ne per ora hominum traducatur, l. final. §. 1 ff. de eo quod metu Causa &c., & similia quæ passim apud DD. lato calamo recensentur.

18 Quartum considerabit Judex alias circumstantias, nempe locum, cap. cum locum de spons. facit, & proverbium Gallus in suo sterquilino plurimum potest, ad significandum, quod in alieno loco timidiores sumus omnes Erasm. in suis Chiliadib. tempus, cap. baptizari distinct. 5., l. divus Pius, & l. si homini ff. de perit. hæredit., Cujac. ad African. tractat. 3. num. 5., causam, modum, præcecita, præsentia, & sequentia de quibus abunde Doctores in tit. de his quæ vi metusve causa fiunt, nec non metum extra Personam librorum, l. isti quidem §. hæc, quæ diximus ff. de eo quod met. Causa, & e contra liberis in personam Parentum, etenim inter se sunt correlativi; Item in personis Consanguineorum transversalium, cap. sciant cuncti de elect. in 6., in Marito, quo ad Uxorem, & e contra, sunt enim duo in carne una, Genes. cap. 2., & cap. sunt qui dicunt 27. quæst. 2.

19 Confisto alia omittendo, quæ metum reverentialem respiciunt, & quibus datur, nec non metum personæ, quem Doctores exemplificant in Medico, Chirurgo, Pharmacopola, Barbitonsore, Advocato, Procuratore, Tabellione, Bajulo, Magistro Navis, Capitaneo, & Præside alicujus Castri; etenim ab his juste timetur, quia nocere possunt, leg. Medicus ff. de var. & extraord. crimin., & leg. Archiatri C. de professor. lib. 10. Strictius descendendo ad materiam delictorum, Primo ponitur conclusio, quod Nullus metus (ad differentiam vis præcisæ de qua num. 6.) etiam mortis excusat in fine Pro lis a peccato ita probat Textus in capit. Lotharius Rex 31. quæst. 2., in cap. quisquis 11. qu. 3., in cap. sicut fatius 32. quæst. 4., & in cap. sacris 5. de his quæ vi, metusve causa fiunt, ratio est, si quidem peccatum est mors animæ, unde potius servari debet vita Animæ, quam corporis, ut perbelle inquit, D. Augustin. in Psalm. 118. versic. 161., his verbis ibi -- habuerunt quidem, & illi verba minacia, expello proscribo, occido, ungulis torqueo, bestiis subigo, membra dilanio, sed tua me potius verba terruerunt, nolite timere eos, qui corpus occidunt, & postea non habent quid faciant, sed eum timete, qui habet potestatē, & corpus, & animam perdere in gehennam: Ab his verbis tui formidavit cor meū.

20 Sed quando hæc procedat conclusio, & quas limitationes patiatur, Theologos consule, ii enim distinguentes metu gesta, tum contra legem naturalem, tum contra Legem positivam sive divinam, sive humanam, tum contra præcepta divina naturalia affirmativa, & negativa, casus recensent excusabiles, & myrifice materiam hanc absolvunt, ut Sotus libro primo de Instit., & Iur. qu. 6. artic. 4., Azor. tom. primo Instit. moral. lib. primo cap. 11. qu. 1. Suarez libro 3 de legib. cap. 30. num. 6., Sayr. in clavi Reg. libro 3 cap. 7. nu. 31., & seqq. Salas de legib. disp. 11. section prima num. 5., Martin z in l. 2 D Thom. qu. 6. dubit. 2. artic. 6. tom. 2., & innumeri alii, hac tamen semper adhibita modificatione in minime excusantibus, ut procedant, quando ab aliquo compellimur alterum non lædere, non autem, quando contra aliquem nos ledere volentem defensione utimur, quia tunc silet pec-

peccatum, ad Text. *in L. ut vim ff. de justis, & Iur. & in clem. si furiosus de homicid.*

21 Quo ad Forum Judiciale externum autem, an justus metus excuset a pena tum Juris communis, tum municipalis, sciendum est, quod antiquitus *Lex* 12. tabularum, & lex Aquilia pugnabant inter se, etenim *Lex* 12. tabularum etiam servos in his noxalibus, dominis parere nolebat; At *Lex Aquilia* nisi scissent, peritiaris parcebat, ut videre est in *L.* 2. § *Is qui non probibet ff. de noxalib.*; Ultra hanc pugnam alia non minor fuerat inter ipsos legum latores. Nam *Papinianus* (qui fuit tempore Caracallæ Imperatoris anno 200. a nativitate Domini) *lib.* 1. *definit.* inquit -- *Lex est delictorum, quæ sponte, vel ignorantia contrahuntur coertio*, ut patet in *L.* 1. *ff. de Legib.*, Idem dixit *Martianus* (qui fuit contemporaneus Papiniani) sequutus Demosthenem Oratorem, qui ante eos illud dixerat, ut habetur in *L.* 2. *ff. de Legib.*, ubi lex est coertio voluntariorum, & non voluntariorum, Et *Julianus*, *lib.* 85. (qui fuit post Martianum, & Papinianum tempore Alexandri Imperatoris anno a Nativitate Domini 230.) tenuit, sive sponte, sive metu delictum commissum puniri, ut videre est *in L.* 2. §. *Is qui probibet ff. de noxal.*, quem sequutus est Dominius Ulpian. in *d. L.* 2., & Paulus *libr.* 3. *ad edict.* relatus *in l. in delictis* § 2. *ff. eod. titul.*, licet ipse Ulpianus *lib.* 71. *ad edict.* scriptum reliquerit -- *Ad ea, quæ non habent atrocitatem facinoris, vel sceleris, ignoscitur servis, si dominis, vel iis, qui vice dominorum sunt, veluti Tutoribus, & Curatoribus obtemperaverint*, ut habetur *in l. ad quæ non habent ff. de regul. Iur.*

22 Supervenere postea Jura Imperatorum, quæ mediam Viam elegerunt, quia neque impunitum relinquere, neque pœna ordinaria, sed mitiori punire, ut patet *in l. servos C. ad leg. Iul. de vi public.*, ubi *Valens*, & *Theodosius* rescripserant, Servos violentiam committentes ultimo supplicio afficiendos, sed id metu dominorum perpetrantes metallo damnandos, & *in l.* 2. *Cod. de Sepulcr. Violat.* ubi Constantinus Servum Sepulchri violati Reum metallo addicendum constituit, sed domini jussione facientem, relegandum.

23 Jus vero canonicum antiquum simpliciter disposuit idem, quod dixerat Dominus *Ulpianus*, scilicet pro nullo metu, mitiam esse faciendum, ut patet in *cap. Lotbarius Rex* 31. *qu.* 2., & *in cap. ita ne* 32. *qu.* 5.; sed Jus novum se ad normam Imperatorum redegit, ut *in cap. Sacris de bis quæ vi metusve causa fiunt*, ubi Innocent. III. consultus ab Episcopo Nidrosiensi tempore Schismæ in Imperio existentis inter Philippum Svetiæ ducem, & Othonem Henrici Superbi Saxoniæ Ducis filium, ad tradita per *Seraphin a Freita in recollect. ad dictum Textum*, inquit -- *metu culpam attenuari, licet eam non prorsus excludi*, & sic resolutio est, delictum metu commissum non ordinaria, sed extraordinaria ultione puniendum, & hoc indistincte etiam in gravioribus juxta Textum *in d. l. servos*, *in d. l.* 2., & *in d. cap. Sacris*; addo ad rem *Menoch. de arbitr. cas.* 354. latius explicantem delictum de mandato Principis, Magistratus, Domini, & Patris admissum, quando delinquentem excuset, *Fr. einacc. q* 97. *per tot.* ubi more suo ampliat & limitat: sed ab hac regula excipe crimen ad defensionem admissum, de quo alibi.

AD SECTION. III.

APPENDIX UNICA.

SUMMARIUM.

1. *Quæstio excitatur num Infanticidium metu infamiæ admissum, vel timore Parentum, a pœna ordinaria excusetur?*
Infamia morti æquiparatur.
Plura de honore conservando traduntur.
2. *Mortis periculum inducit justum metum, & sufficit probabiliter dubitare de offensione.*
3. *Quæstio resolvitur, & duo judicatarum exempla adferuntur.*
4. *Inseritur Juris responsum in quadam Infanticidii causa.*
5. *Hodie vigore Banninentorum Urbis, & Sacræ Consultæ causa honoris, vel seductionis, non excusat.*
6. *Dispositio Bannimentalis Urbis quo ad exclusionem dictæ Causæ extendenda non est ad Abortum*
Adsertur ratio.
Extensio in pœnalibus non datur.
7. *Quid dicendum vigore Bannimentorum Sacræ Consultæ negative resolvitur, & dispositæ in præcedentibus quando præsumuntur repetita in sequentibus; Rationes adferuntur.*
8. *Objectioni occurritur.*
Statuta correctoria Juris communis sat est si verificentur in uno.
9. *Causa, vel qualitas non censetur repetita.*
10. *Bannimenta prædicta non excludunt metum probabilis offensionis.*
11. *Sed quando Conclusio hæc procedat, explicatur.*

1 QUæstio hic superadditur minime flocci pendenda, num mulier infanticidium committens metu Infamiæ, ad cohonestandam ejus honestatem, nec non metu Parentum, ne comperta ejus inhonestate ab illis interficeretur, ab ordinaria infanticidii ultione sit liberanda? Ante quæstionis resolutionem, præmittendum est primo, Nemini in Jurisprudentia versato, imo naturali ratione edocto, ignotum esse, quam gravis, & molestus sit infamiæ metus, quem adeo exosum, ut infamia morti æquiparetur a Jurisconsulto *in l. justa* 9. *ff. de man. vindict.* imo mortem excedit, *l. isti quid m §. penult. ff. de eo quod met. Causa*, sic causa honoris, & Vitæ æquiparantur *Gloss. in §. suspectus, Instit. de susp. tut. tutor.*, nemo enim pati tenetur, quod honor suus parvipendatur, *l.* 1. *in princip. ff. de poctul.*, imo crudelis est, qui famam suam negligit, *cap. non sunt audiendi* 11. *q.* 3., & *cap. nolo* 12. *quæst.* 1. nam cujuscumque fama inæstimabilis est *l. si in duobus ff. de regul. Jur.* jure merito hujusmodi metus in constantem Virum ab omnibus adscribitur, teste Jurisconsulto *in d. l. justa* ibi -- *Justa causa manumissionis est, si periculo Vitæ infamiæve Dominus Servum liberaverit*, & ibi *Glossa* communiter recepta in verbo infamiæ *Osuald in Donel. libro* 15 *comment. c.* 38. *litter. N* Hinc eleganter inquit D. Hieron. *cap.* 18. *Danielis tom.* 4. -- *Angustia erat illi non imminenti morti, sed opprobrii, & ignominiæ*, quam sententiam inter Theologos probant, *Palud. in* 4. *distinct.* 29. *qu.* 1. *artic.* 2. *conclus.* 2.

Sot

Sotus distinct. 29. q. 1. artic. 2., *& libro 7. de Justit. & Jur. q. 2. artic. prim. ad 2. Henriquez l. 11. de Matrim. cap. 9. num. 4.*, *Sanchez de Matrim. libro 4. disput. 5. num. 15.* ubi explicat & post alios inter Juristas *Altimar. de nullit. contract. quæst. 14. num. 31. tom. primo.*

2 Præmittendum est 2. non solū mortis periculum justum metum esse, & in constantem Virum sed ad inducendum justum metum sufficere probabiliter dubitare de offensione, *l. si quis fumo ff. ad leg. Aquil.*, *l. habitatores §. iterum ff. locat. l. hac stipulatione ff. de damn. infect.*, *Burell. in summa decis. p. 3. tit. 1. num. 613.*, signanter in persona Mulieris; in qua minor metus sufficit ut post mille *Altimar. loc. cit. num. 169.*, signanter in hypotesi, etenim in Muliere concurrunt omnes metus divisiones perbelle expressæ a *Joan. Damascen. libro 2. de orthodox fid. cap. 15.* his verbis -- *Metus in sex species dividitur in cunctationem, verecundiam, erubescentiam, stuporem, terrorem, & agoniam; CUNCTATIO est timor futuræ operationis, VERECUNDIA est timor ex expectatione convitii, ERUBESCENTIA est timor ex turpi perpetrata, STUPOR timor ex magna imaginationem, TERROR est timor ex imaginatione non consueti mali, AGONIA est timor casus, qui venire debet, & infortunii, timentes enim in operatione infortunari, agonizamus.*

3 Quibus præmissis, respondetur ad propositum dubium, Mulierem in hoc casu eximendam esse ab ordinaria infanticidii poena, & extra ordinem puniendam, prout decisum extitit in anno 1739. non solum a Tribunali Gubernii Urbis, in personam cujusdam N. Guidi scribentibus in criminali palestra apprime versatis DD. Advocato Magnani, & Jacobo Colleoneo, sed etiam in præcedenti an. 1738 a Sacra Consulta in personam *Emigdiæ Ferretti*, & *Xaveriæ Celani*, Asculanen., me simul cum præfato D. Jacobo Colleoni causam hanc patrocinante etenim Mulieres prædictæ citra mortē ad perpetuas carceres damnatæ fuere; Hinc ne repetantur rationum momenta tunc adducta, Juris allegationem hic inserendam censui,

Asculana asserti Infanticidij.

Eminentissime, & Reverendissime Domine.

EMigdia Ferretti de Arce Casaregisna, & Xaveria Filia Andreæ Celani de Villa Sancti Pauli de Lisciano, ob expositus Partus, pluribus abhinc mensibus, in Carceribus laicis Civitatis Asculi recluduntur, expletisque in Partibus defensionibus, cum earum Causa dicenda sit; ex Juribus inferius deducendis, constanter confidimus: moderationem poenæ ordinariæ, qua Fiscus contra ipsas animadvertendum instat, consequi posse, cum retenta serie spontaneæ confessionis utriusque Carceratæ, non dolo malo; sed ad propriam vitam, & honorem tuendum deliquisse, inficiari non possit.

Porro quod spectat ad Emigdiam Ferretti, sponte hæc fassa fuit Stupro pollutam, ac prægnantem redditam fuisse ab Antonio Matalucci, in cuius Ædibus ad Sarcinatoris artem exercendam, ut sibi victum compararet aliquando concedere solebat; Cumque die 28. Junii sues in Campis custodiret, prope Foveum Infantem enixa fuit, ut ipsa recenset -- *Mentre patavo li Porci nel Territorio di Rocca Casaregno vicino al Fosso detto la Nascia incominciai a sentire dolori grandi nelli fianchi, e nel ventre, e subito m' imaginai fosse arrivata l'hora di partorire, e cosi me n' entrai dentro detto Fosso, dov' era pochissima acqua, che appena poteva ricuoprire un piede, e dopo una mezz' hora in circa partorii una Creatura, che uscita dal mio Corpo, e caduta in Terra, cominciò a piangere, e viddi benissimo che movevo le Bracciette, e piedi, ed era un maschio, e stroncata la budella senza ligargliela, e senza fargli altro, lo lasciai cosi piangendo, e movendo dentro al Fosso, ma fuori dell' acqua, e poi per non esser scoperta di aver partorito, e perche li Porci, che paravo mi si andavano via, mi partij dal detto luogo, e mi portai in altra parte a parare li Porci fol. 36.* Aditque -- *La sera me ne tornai a Casa senza dire, ne communicare con alcuno di aver Io partorito, ne pensai piu alla Creatura, che avevo lasciata in detto Fosso fol. 33. ter.*, *& fol. 35.* subiungit -- *Io non sono stata consigliata, ne persuasa di nascondere la mia gravidanza, e di far morir cosi malamente senza Battesimo il Ragazzino da me partorito, solamente l'ho fatto, perche non si fosse scoperto, e saputo di aver Io partorito ne hò confidato con veruna Persona di esser stato sverginata, ed ingravidata, ne di aver partorito, ed il Fosso della Noscia sta 15., o 16. passi in circa lontano dal Vallato del Molino del Signor Giuseppe Mandolini.*

Xaveria vero Celani fatetur se ultima die mensis Decembris proxime præteriti doloribus oppressam; clam e lectulo surrexisse, paulo ante Ortum solis, & a Paterna Domo egressam in publica via, quæ ducit ad Civitatem Asculi, Infantem peperisse, ibique a se relictam, ut transeuntes., illum aliquem in locum tutum transferre possent, idque a se factum pro defensione propriæ vitæ, & honoris, attentis odio Propinquorum, ac paternæ iracundiæ timore ibi -- *Che praticando da molti anni nella di lei proprie Casa Saverio del quondam Domenico fatti suo Vicino con molta confidenza, questo servitosi della commodità d' averla trovata sola in Casa nell' anno antecedente la cominciò a baciare, poi trovatola nella Selva la stuprò, e conosciutala due altre volte in sua Casa nel mese di Maggio susseguente si riconoscesse gravida, cosi che avanzatasi in detta pregnanza fino al termine naturale, cominciatigli i dolori del Parto nella notte del penultimo giorno dell' anno 1736., ne puotendo la di loro acerbità piu soffrire uscito la veniente matina di Casa partorì tutta sola senza veruno agiuto in detto luogo la Bambina bene organizata, che vidde muoversi, e senti vagire, con averlo ivi lassato in abbandono, senza avergli legato il Funicello umbelicale, ed avergli somministrato il Battesimo, per non sapere come si dovesse somministrare fol. 12. a 16.*

Et indicando locum, & causam expositionis Partus addidit -- *me ne andai sola nella strada, che va a Folignano, dove poco doppo partorii &c.. Io non sono stata, ne persuasa, ne consegliata da nessuna Persona d' andare a partorire nella strada, che gl' ho detto di sopra, e nascondere il Parto, ma solamente lo feci perche non si fosse saputo, che gia avessi partorito ne da mio Padre, ne da miei Fratelli, ne da altra Persona -- 16.*, *e ter.*, & in Comminatione Poenæ respondit -- *La lasciai ivi in detta Strada, perche fosse passata qualche Persona a pigliarla, e perciò mi rimetto alla Carità de Superiori -- Proc. Dif. fol. 2.*

Utraque igitur Puella cum sponte fassa sit pro-

priam

priam culpam, & a se peccatum fuisse ad vitam ruendam, & decus vindicandum, mitiori pœna plectenda est; Sic enim in terminis Infanticidii, quoad spontaneam confessionem edocet *Rainald. c. 6. §. 5. num. 45.* ibi -- *Et demum accedebat exceptio spontaneæ confessionis. Sicuti enim simplicitas hebetudo, & imprudentia Delinquentem Mulierem a pœna ordinaria excusat, ut in terminis Infanticidii aiunt Dec. &c. Ita Confessio spontanea operatur, ut sit ei aliquantum indulgendum Fab. &c.*

Et in terminis Infanticidii patrati ad consulendum vitæ, & decori firmant unanimi voto DD. sic enim tenet *Carpzov. in pract. Crim. part. prima qu. 10. n. 10.*, ubi loquens de Muliere a qua fuit expositus Infans natus, qui postea periit ad cohonestandam eius pudicitiam, vel ad evitandam mortem, & infamiam firmat, quod si Mulier exponit Infantem non in locum solitarium, sed in locum, ubi homines frequenter ambulant, ut in Platea &c. eo fine, & proposito ut alii misericordia ducti alant, & recipiant, & eo modo Mulier ipsa exponens vituperium, & pœnam fornicationis, sive Adulterii effugiat, tali casu si Infans præter intentionem exponentis, vel quia non fuit repertus, vel quia nimis sero inedia consumatur, vel frigore pereat, vel aliter tali casu pœna mortis locum habere non potest, sed tantum pœna fustigationis cum perpetua relegatione practicari debet; Etenim ex parte ipsius exponentis deficit animus occidendi, & sic in contingenti casu fuisse in Foro Saxonico pronunciatum.

Nititur Sententia istæc invincibili fundamento considerari siquidem non potest dolus in Muliere, quæ ad cohonestandam suam pudicitiam, seu ad effugiendum quodcumque malum, fœtum occidit, videtur enim carere dolo, qui deliquit ut proprium servet pudorem, & qui agit, ut proprio consulet pudori non temere, sed justa de causa experiri dicitur *Bart. in L. 2. Quæ omnia §. 1. num. 3. ff. de Procurat. Ias. in Leg. Properandum. §. Sin autem num 9. Cod. de Judic. Menoc. de Arbitrar. Cas. 177. n. 14. & Cons. 145. num. 31. Tom. 2.* Quod eo maxime procedit quoties mulier id fecit ad evitandam mortem, quam ex consanguineis vel Parentibus timere poterat metus quippe mortis est sufficiens, & justa Causa excusationis, ut in terminis homicidii edocet *Bald. in cap. 1. §. Iniur. num. 19. de Pac. Iuram. firmat.*, *& ex aliis firmat Clar. §. fin. quæst. 60. num. 13. & ibi, Bajard. num. 57. Covar. in 4. Decret. 2. par. cap. 3. §. 4. num. 7.*, *Cyr. controv. 105. num. 65. tom. 1.* Quia agens involuntarie, coacte agit, ac in eo quilibet dolos excluditur, nam voluntas coacta, voluntas non est *Leg. velle non creditur ubi, Dec. & Cagn. de Reg. Iur.* consequenter Pœna mortis ordinaria haud locum habere potest ex duplici ratione. Prima quia quælibet causa excusat, ut firmant *Grammat. vot. 10. nu. 23.*, *Novell. ad defens. Reor. rubric. de excus. a Reo facien. num. 18.*, *& præcæteris, Tiraquel. de pæn. temperan. caus. 36. num. 4.* Altera quia ad infligendam pœnam ordinariam legis Corneliæ de Sicariis, omnino requiritur dolus, alias ex lata culpa Deliquens ordinariæ pœnæ subjugari non debet ex litterali *Textus dispositione in leg. 7. ff. ad leg. Corn. de Sicar.* Quod signanter tradit *Brunem. in Cit. leg.* -- Scilicet requiri dolum, idest certam animi destinationem, & delinquendi propositum, quod etiam repetit *in leg. 5. num. 3. & 4. ff. eodem optima opitulante ratione* ubi dolus deficit pœnam mortis non esse exequendam, ut tradit *Menoc. de Arbitrar. cas. 324. num 12. late Ant. Gail. practic. observat. lib. 2. observ. 110. in princ. subditque Idem Brun. loco cit. ex lata tantum culpa fustigationem esse imponendam, quod tenet etiam, Carps.* ubi supra *quæst. 26. num. 33.*

Et sic in præcisis terminis locutus est *Rainald. in obser. Crim. cap. 6. §. 5. num 30.* ibi -- *Quæro primo an hæc dispositio procedit in Muliere, quæ fœtum Animatum alegit ad cohonestandam ejus pudicitiam, vel ad evitandum malum, quod potest verisimiliter timere a consanguineis. Respondeas negative, quia cum Bannimenta expresse requirant Dolum* ibi -- *Dolosamente soffoghiranno, non comprehendunt Mulierem, quæ ad cohonestandam ejus pudicitiam, seu effugiendum malum, fœtum occidit. Videtur enim carere dolo, quæ delinquit, ut proprium pudorem servet, & ex hoc debet excusari, secundum Bartol. &c. Menoch. &c. ubi ex Clar. quæst. 8. versic. partum ait excusari Matrem, quæ exposuit Filium in loco pæriculoso ad evitandam infamiam, quia non impietas eam movit, sed proprius honor, qui non modo filiis, sed & vitæ propriæ antefertur, ut voluerunt Thesaur. &c.*

Additque -- *Ita eo magis, quæ deliquit ad evitandum mortem, quam ex Consanguineis* POTEST TIMERE. *Nam metus mortis est sufficiens, & justa causa excusationis, ut tradunt Decius &c. quod procedit etiam si deliquit* NON ABSOLUTE, & PRÆCISE COACTA; *sed* CONDITIONALITER, *metu scilicet mortis, quam sibi* IMMINERE SUSPICATUR.

Et sic etiam tenet doctissimus *Matthæj. de Criminib. in lib. 47. ff. Tit. ult. cap. 2. de exposit. infant. n. 2.* ibi -- *Mitius tamen hac parte cum illis Agendum, quæ & Amoris vi victæ, alterius libidini obsequtæ sunt, & metu ignominiæ adactæ Partum exposuerunt. Est enim* INFAMIÆ METUS *ejusmodi, ut cadat etiam in constantes viros leg. isti quidem §. Penul. ff. quod met. caus. quanto magis* IN TIMIDAS PUELLAS.

Eam femque Sententiam sectatur *Clar. in pract. qu. 83. §. fin.*, ubi testatur a Senatu Mediolani absolutam Puellam, quæ *ad infamiam evitandam*, Partum exponi jusserat, quem refert *Menoch. de arbitr. cas. 396. num. 6.*, ubi addit -- *Et recte mea quidem opinione, cum non impietas eam moverit, sed proprius honor, qui non modo Filiis, sed vitæ propriæ antefertur.*

Et mirifice ad rem probat Doctissimus *Wesembech in lib. 48. ff. tit. 8. ad leg. Corn. de Sicar.*, qui in terminis terminantibus *num. 14.* sic. ait -- *Sed an qui liberos exponunt, ac omnium rerum inopia, quasi perire sinunt eadem lege Cornelia de Sicariis tenantur. Et quidem in Civilibus necare videtur, qui alimenta denegat leg. 4. de lib. agnosc. cap. fin. 87. Dist. Sed cum non animo occidendi, immo potius conciliandæ a prætereuntibus misericordiæ gratia plerique Infantes exponunt, quam ipsi misericordiam non habent. leg. 4., Verius est eas extra ordinem punire leg. 2. ubi Gloss. & DD. Codic. de Infant. exposit. nisi dolo malo in locum solitarium Infantes presertim sanguinolentos, idest recens natos abjiciant, ubi inedia consumantur, Tunc enim merito leg. Corn. præsertim eventu sequuto tenentur.* MITIUS TAMEN, HOC EST RELEGATIONE, VEL EVENTU SEQUUTO FUSTIGATIONE EXTERMINARI TALES MEMINI.

Conferunt etiam plurium Tribunalium resolutiones, quibus extra ordinem animadversum, contra hujusmodi Puellas edocemur. Ita decisum in celeberrimo Senatu Mantuano testatur *Ant. Gobb. consult.* 139. ubi refert Mulierem, quæ noctis tempore, & sola nullis acquisitis mulieribus, studiose Inpuerperio laboravit, & foetum enixa Umbelicum abscissum, illigatumque dimisit, atque ob id Infans interiit, extraordinaria poena fuisse punitam; tametsi Fiscus pro poena Ordinaria acerrime institisset. Primo quidem, quia mulier ipsa, brutis crudelior Umbilicum non ligaverat, ut Infans periret, ac proinde Delictum non ommissionis, sed commissionis patravit, ex *L. necare ff. Deliber. agnosc.* Secundo, quia operam rei illicitæ dederat, & ideo tenebatur de omni eventu sequuto. Spretis quippe hisce aliisque Fisci Rationibus Senatus ex rescripto Serenissimi Ducis Die 8. Novembris 1679. In mitiore partem inclinavit, & Clementia usus dictam mulierem a Carceribus relaxari mandavit, *ea exilium dumtaxat perpetuum damnata*, ut refert Idem *Gobb. in fin. cit. consul*. 179. & tamen non concurrebat qualitas *matris*, *&* *verecundiæ* ut in nostra hipotesi, quod maximopere attendendum est.

Et sic decisum legimus in Regno Neapolitano; ubi Mulier, quæ abhortum commiserat fætus animati, licet per Mag. Cur. Vicariæ fuisset ad mortem damnata; nihilominus quia constabat id fecisse, *ut suam tegeret pudicitiam*, per Sac. Cons. Neapolit. die 28. Aprilis 1597., cum interventu Domini Præsidis, & sex Consiliariorum fuit Mulier illa citra mortem damnata ad fustigationem, & detrusionem ejus vita durante in Monasterium, ut refert *de Franchis decis. 592. circa fin.*, ubi addentes communiter, quam *decis refert*, *&* *extollit. Scyalnya in praxi forjudicandi cap. 44. num. 60. versic. & quædam Mulier*, & Philippus Maresca in quadam alleg. relata per *Sorna in Pract. Crimin. par. 2. formul.* 84. *num.* 35.

Ita quoque decisum reperitur de alia Mulirre per Senatum Pedemontanum, quæ ventris doloribus impulsa latrinam accessit, & Partum in Cloacam fudit, qui masculus erat & mortuus est, eam siquidem non mortis poena puniendam, sed publice fustigandam censuit, & in perpetuum exilium dandam, ut refert *Osasc. decis. Pedem.* 60. *circa fin.*

Et quod omnem mæretur animadversionem, etiam in hac Urbe decisum testatur Recopilator, sive Scriptor super Bannimentis Bononiæ *Cap.* 6. ubi refert a se patrocinatam Mulierem, & a morte liberatam, quæ fætum occiderat, quem referendo sequitur *Dominicus Ussya lib. 2. Institut. Crimin. tit. 5. de Crimin. Homicid. num.* 130.

Et sic practicari in Statu Ecclesiastico testatur *Reynald. Voto 133. num. 33* ibi -- *Præsertim cum in Statu Ecclesiastico hujusmodi Mulieres soleant puniri extraordinem, fustigatione, & exilio, ut plura afferri possent exempla* -- & signanter ita resolutum legimus per Sac. Conf. die 30. Julii 1704. in Causa Mariæ Magdalenæ Octaviani de Montegranario, & quidem in terminis fortioribus. Agebatur enim de suffocatione fisica Infantis ad honorem custodiendum, vitæque consuleudum, ut videre est apud *Setom Voto* 11. ibi -- *Edendo in lucem Infantem vivam, perfecteque organizatam, uterum feliciter degravavit, Partus tamen fuit Infælix, ex quo Immanitas propriæ Matris, eo producta est, ut cujuscumque legis oblita, ore tenerrimæ puellæ propriis manibus compresso, intercludendo in cunabula, quæ vix Infans attigerat in funestum feretrum senserit commutatum* -- Et tamen juxta votum Locumtenentis damnata fuit in poenam perpetui Carceris, ea potissimum ratione *dubium fuisse, an constaret de Dolo, quia dissimulavit prægnantiam suis Dominis, & apud istos, & consangnineos adhuc inhonesta esset detecta, & per consequens honoris causa prolapsum ad committendum scelus, & sic coacte violentiæ in fætum injecisse*, *ut in cit. vota per tot.*

Quæ quidem Tribunalium decisiones alicuæ non videntur, ab iis, quæ in corpore Juris, quo vivimus disposita sunt. Similem siquidem pœnam statutam in hujusmodi casibus fuisse comperimus in Pandectis, ut clare patet ex *Ulpiani Responso in Leg. 8 ff. ad Leg. Corn. de Sicar.* ibi -- *Si Mulierem visceribus suis vim intulisse, quo partum suum abigeret, constiterit, eam in exilium Præses Provinciæ exigit*. Cui adstipulatur id, quod in monumentis Martiani Statutum reperitur *in Leg. Divus ff. de Extraord. crim.* ibi -- *Divus Severus, & Antonius rescripserunt eam, quæ data opera abegit, a Preside in temporale exilium dandam*. Ac dictat oraculum *Trifonini in Leg. Cicero 39. in fin. ff. de Pæn.* ibi -- *Sed, & si qua visceribus suis post divortium, quo prægnans fuit vim intulerit, ne inimico Marito filium procrearet, ut temporali exilio coerceatur ab optimis Imperatoribus Nostris scriptum est*.

Cæterum quoties ratio habetur de Muliere, quæ Partum occidit ad suum pudorem conservandum, locum non esse pœnæ ordinariæ præter solidissima rationum momenta superius deducta, ita practicandum tradunt *Mat. Berlich. par. 4. Conclus. 7. n.* 19. ubi docet *pœnam ordinariam non habere locum in Muliere, quæ partum occidit ad pudorem conservandum sed tantum practicandam fustigationem, cum relegatione*, addens ulterius idem procedere in Muliere, *quæ partum non occidit, sed tantum ad vituperium evitandum celavit, & sine Baptismate mori permisit*. Subdens deinde in *conclus.* 8. *num.* 38. *Mulierem, quæ ad dedecus evitandum, fætus animati abbortum Committit: non pæna mortis, sed fustigatione, vel relegatione plectendam*, allegans innumeros DD. quem refert, & sequitur *de Angelis de Delict. in Tit. de abbort.*

Et quando partus occiditur ad evitandam infamiam; poenam minorandam esse firmiter tenent, & docent *Menoch.*, *Clar.*, *Bajard. P. Minar.*, & allij apud *Marcum Anton. Sabel. in Summa Diversorum §. abbortus num. 4. Ant. Thesaur. decis. 13. num. 7.*, vbi admonet Iudices, vt super hoc *pervigilent, & considerent*, NVLLVM AMOREM ÆQVIPARANDVM MATERNO. CONSEQVENTER *non mirum si coactæ ad pudorem vindicandum puros exponunt*, quod etiam testatur *Ayrerius de Homicid. part. 2. num. 39.*, qui consimilem refert casum, & tradit pœnam extraordinariam imponendam Nullā propterea inferre potest amaritudinem, quod vtraque Mulier in hypothesi vmbellicum non alligauerint. Optimè siquidem hanc tuetur sententiam, ex hoc mortem sequi non posse, quamvis umbellicus Infantis sectus esset, & non ligatus *Thomas Bartholinus in sua Anathome, lib. 1. de Infimo Ventre, tabul. 31.*, ubi edocet *mortem Infantis ex alia causa, quam ex non umbellici ligatione procedere, ejusque opinionem* sequutus est in hisce terminis Senatus Mantuanus, ut refert *Anton. Gobb.*

citat.

citat. consult. 39. ann. 27. ad 34., ubi hoc late demonstrat, & signanter, quia in casu Xaveriæ concurrebat circumstantia facti, videlicet, quod dum Infans erat in Platea a cane graviter offensus remanserat, & sic potius ex canis offensione, quam ob omissum ligamen umbellici Infansem periisse fatendum est, eoque fortius quia secundum Medicorum auctoritatem mors ex omissa ligatione sequi non poterat, ut firmat *Bartholin.* ubi supra, & alii apud *Gob. loc. cit.*; Consequenter cum in hujusmodi casibus Medicorum consilio deferendum sit, ut post alios firmat *Giurb. cons. 82. num. 5.*, pœna ordinaria mortis nullo pacto imponenda venit.

Quæ omnia majoris redduntur efficaciæ, quia in terminis etiam fortioribus atrocissimi Criminis Parricidii, attentis facti circumstantiis pœna minoranda est, ut doctissime de more tradit *Carpz. in sua Pr. Ctic par. 1. quæst. 15. num 22.* ibi -- *Secundus casus est, quando Parricidium, neque ex proposito committitur, neque etiam ex actu propriè doloso immediate provenit, ex deviatione tamen incircumspecta, imprudentia, & stultitia, aliaque illicita causa Parricidio præbetur. Veluti si quis agendo quid illicite, aliaque fine ex imprudentia, & imperitia mortem causetur; qualis est Puerpera occultans Puerperium & auxilio omni destituta Partum negligende, ipsique non debito modo subveniendo causam Infanticidii præbens, Quapropter dicitur versari in culpa lata, vel laviori. Quo casu ne quidem pæna gladii obtinet, sed taliter delinquens fustigatione, vel ad minimum perpetua relegatione puniri debet.*

Et num sequen reddit rationem -- *Tum quod pro homicidio pæna mortis non imponenda sit, nisi Reus in dolo fuerit versatus; lata culpa autem quoad pænam mortis dolo non equiparatur L. g. &c. Tum quod fustigatione, vel relegatione pro Judicis arbitrio puniendus sit ille, qui præter intentionem exponendo sobolem, vel medicinam, minus convenientem, & salutarem ex imperitia præbendo mortem causatur.*

Et quod magis est laudatus Auctor respondet doctissime objecto forsasse excitando, videlicet, quod dans operam rei illicitæ tenetur de omni eo, quod sequitur hisce verbis -- *Neque adversatur, quod operam dans rei illicitæ tenetur de omni eo, quod præter ejus intentionem ex actu isto sequitur juxta Leg. Quoniam multa &c., adeoque, & de Homicidio, vel Parricidio, exinde sequuto. Quia istud tantum verum est, quantum ad subjectum, circa quod versatur ipsa malitia illicite operantis, & quantum ad ea, quæ illi objecto per se, & immediate junguntur, aut necessario sequuntur, non autem quoad illa, quæ per accidens oriuntur a re illa mala, cui opera datur, quia illa, quæ per accidens eveniunt ex opere aliquo, tamquam effectus remoti non imputantur agenti, Covarr. &c. Ita enim in casu quo Puerpera Puerperium occultando, & Partum negligendo causam dat Parricidio, mors Infantis non immediate ex occultatione, & negligentia provenit, sed potius ex aliis supervenientibus symptomatibus, nimia effusione sanguinis, frigore &c., quæ puerpera adiuta aliorum auxilio avertere potuisset; Ipsa itaque non tam principaliter de morte Infantis, quam de sua negligentia, & culpa enormi, mortem tamen causante tenetur.*

Refertque *num. 26.* ita judicatum per *Scab.*, ibi -- *Ideoque fustigationem cum perpetua relegatione dictare solent Scabini in casu, quo Fæmina Puerpe-*

rium occultantes vel Cingulum Umbellici Infantis ex imperitia abrumpunt, vel justo modo non re-ceant, vel aliter Partui non subveniunt, & per id causam præbent, ut Infans ex nimia sanguinis effusione moriatur, prout respondrunt &c.

Hisce tamen omnibus Juris, & DD. auctoritatibus accedunt etiam validissima Facti argumenta, quæ, ordinariæ pœnæ moderationem reposcunt. Quod enim spectat ad Emigddiam Ferretti, summopere confert ad pœnæ minorationem consequendam illius conditio. Agitur quippe de Puella, quæ vix primum & vigesimum ætatis annum attigerat rusticam vitam ducere assueta, Sues ut plurimum in Campia custodiebat, & cum tempus aliquantum otii concederet, Sarcinatoris artem exercebat ad victum vestitumque sibi comparandum. Ignoscendum itaque venit infelici Puellæ, quæ vi amoris victa, Sarcinatoris libidini obsequuta, metu ignominiæ adacta, Partum ubi fuit enixa Virum reliquit, & ad evitandam infamiam, suorumque Consanguineorum iram, & ut insequeretur Sues, fugientes, quos custodiebat, non tamen impietate mota, fætum eodem in loco fortunæ commendatum reliquit. Sic enim statuere *Imperat. Valent., & Gratian. in Leg. Utili ratione Codic. de Defens. Civit.*, ibi -- *Utili ratione equidem prospectum est, ut Innocens, & quieta rusticitas peculiaris Patrocinii, idest Defensorum, beneficia perfruatur* -- & *Callistratus in Leg. 2. §. Senatus ff. de Jure Fisci*, ibi -- *Propter rusticitatem* -- *Ulpian. in Leg. 3. ff. ad S. C Syllanian.*, ibi -- *Si forte per imperitiam, vel rusticitatem exercuit* -- & *Paul. in Leg. 2. ff. Si quis in Jus vocandæ*, ibi -- *Rusticitate hominis parcendum erit* -- & *Imperat Justin.* scribens *Joanni Præfecto Prætorio in Leg. 32. Codic. de Testament.* ait -- *Et ab antiquis legibus, & a diverso retro Principibus semper rusticitati consultum est* -- Quod decrevere *Sac. Canon. in Cap. Sancta 2. qu. 7.*, & *Divus Hieron. relat. in Cap. Secund.m 13. 23. quæst. 4.* ait -- *Sed ignoscitur ei quasi rusticano Fratri* -- & *in Prolog. Bibliæ* scribens *ad Paulin.* ait -- *Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest.*

Quod etiam eo magis attendendum credimus quia revera rustici a dolo excusamur ad *Text. in L. g. 7. §. Inter vos ff. de Jurisd. omn. Iudic.*, ibi -- *Doli mali autem ideo in verbis ædicti fit mentio, quia si per imperitiam, vel RUSTICITATEM fecerit non tenetur* -- & sic concludit *Paul. in Leg. 9. ff. de Jur. & Fact. Ignor.*, ibi -- *Ignorare permissum est fæminis ob sexum fragilitatem* -- Quod communiter affirmant DD. apud *Nott. lib. 3. cons. 586. num. 3.* Quod erudite ostendit *Cyrill. in Summ. Crim. rubr. de pœn. §. 3. num. 6.*

Atsi rusticitas excusat Emigddiam Ferretti ab ordinaria pœna, multo magis ab ea excusare debet Xaveriam Celani, qualitas ejus Genitoris, quem Virum ad iracundiam pronum esse plures Testes ad defensam Infelicis Xaveriæ, formiter examinati concludunt, & quod magis est quamvis Infelix Xaveria ab ejus Stupratore in Uxorem duci exoptaretur, adeo ut eam instanter petierit ab ejus Genitore, incassum hoc agere contendit, quia ejus Genitor id facere renuit, ut de auditu publico duo Testes, & alter de auditu ab eodem Stupratore deponunt *fol 11. 15. 19. tergo* Fortius quia non solum pauperrima Inquisita sola, & absque aliqua Muliere Domi sua morabatur, sed quædam Mulier, quæ Obstetricis munere fungebatur ultra quartam partem milliaris

 Ggg 2 di-

distabat, ut iidem Testes ad defensam formiter examinati deponunt *fol.* 9. 13. *tergo* 18., qui pariter Testes unanimiter concludunt locum, in quo Xaveria peperit, viam publicam esse *fol.* 15. 19 *tergo*. Accedebat etiam ante acta vita Infelicis Xaveriæ, ut relati Testes probant, ac etiam optima conditio ejus Consanguineorum, quorum primus Sacerdotali caractere præfulget.

Ignoscendum itaque venit pauperrimis Carceratis in hisce terminis, cum in ipsis defecerit determinata voluntas fœtum interficiendi, sed naturali quodam honoris impulsu, deliquerunt,

Quare &c.

5 Hodie tamen vigore tam novissimorum Bannimentorum generalium Urbis, quam Sacræ Consultæ excusatio hæc ratione evitandæ infamiæ & pro conservatione honoris, Mulieribus minime suffragatur ad pœnam Infanticidii ordinariam evadendam enim vero cubitalibus verbis ita præscribitur *in c.* 10 dictorum Bannim. Urbis emanat. de *anno* 1717. ibi -- *Ne alli Rei di tal delitto, gli suffragarà il dire d'esser stati sedotti a commetterlo, o d'averlo commesso per causa d'onore, mentre ne la seduzzione, ne la causa d'onore si reputeranno sufficienti ad esimerli dalle sudette pene ne tampoco per attenere alcuna sorte di diminuzione*; & concordant Bannimenta generalia S. Consultæ edita 1740., cap. 49. -- his verbis -- *Ne alli Rei d'una tal scelerragine suffragarà la scusa d'esser stati sedotti a commetterla, o d'averla commessa per causa d'onore, volendo, che un delitto così barbaro sia punito colla pena di morte ancorche vi fosse la seduzione, e nonostante la causa d'onore*, taliter ut Jus commune quo ad hoc derogatum sit in Urbe, totaque Ecclesiastica ditione,

6 Sed an hæc eadem dispositio procedat quo ad abortum causa honoris, & ad pudicitiam tuendam admissum? Et negative respondendum videtur etenim Bannimenta Urbis, per caput separatum loquentia *in cap.* 11. de Abortu, & Partu exposito, minime causam honoris, & seductionis excludunt, ut antea *in cap.* 10. quo ad infanticidium præscripserunt imo dolum in delinquentibus expresse exponendo his verbis -- *E nella stessa pena della Vita incorreranno tanto le donne, quanto ciascun complice, ed Ausiliatore, che con bevanda a altro modo dolosamente procuraranno l'aborti di feto animato, seguendo però l'aborto*, causam honoris minime excludunt; siquidem metu infamiæ delinquens, dolose delinquere non videtur juxta individuales authoritates insuperius inserta allegatione adductas; quin prætendi valeat aliqua extensio a dicto *cap.* 10. *ad cap.* 11., etenim in Bannimentis pœnalibus, & correctoriis, nec non exorbitantibus a Jure communi nulla extensio toleranda est juxta censuram Textus *in cap. quæ a Jure communi de regul. Jur. in* 6., *in cap. constitutionem & ibi glossa in verbo prorogamus, ff. de regul. Juris in* 6. *in l. quod vero contra, & in l. Jus singulare ff. de legib.*, *in l. præcipimus C. de appellat. cum similibus, & late Cravett. in tractat. de antiq. tempor. p.* 4. *in princip. num.* 148.

7 Sed cardo difficultatis insurgit quo ad Bannimenta generalia S. Consultæ; etenim sub eodem *cap.* 49. post quam dispositum fuit quo ad Infanticidium, quod hujusmodi delinquentes ultimo supplicio afficiantur, inferius ad lendo in §. *Ne a Rei* quod his fontibus nullo pacto suffragetur honoris, aut seductio; subnectuntur hæc verba -- *E questa disposizione vuole Sua Eminenza che abbia luogo ancora negl'aborti procurati di feto animato, e ne parti che venissero esposti &c.*; Verum quacumque dubitandi ratione semota existimo, prædicta verba intelligenda esse tantum; quo ad pœnam præcedenter impositam, non autem quo ad aliam partem qua Jus commune corrigitur, ne allegari posset metus infamiæ seu honoris, ratio, quæ me movet, depromitur ex regula, quod dicta, & disposita in præcedentibus contra Jus commune, vel ab eo exorbitantia, nunquam repetita præsumantur insequentibus, nisi de illis expressa mentio fiat, si enim legislator in abortu, quoque voluisset honoris causam non excusare, utique expressisset, prout de Infanticidio expressit, *argum. l. unic. §. sin autem ad deficientis ff. de caduc. tollend.*; *cap. ad audientiam de decimis*, *cap. inter corporalia de translat. Episcop. Ancbar consil.* 120. *num.* 4., *Alexand. consil.* 38. *num.* 5. *& seqq. tom.* 6. *Corneus consil* 230. *num* 5. *tom.* 3., *Soccin. Jun. consil.* 158. *num.* 39. *& seqq. tom.* 2. *& consil.* 128. *num.* 34. *& seqq. & num.* 97. *tom.* 1, *Paris. consil.* 36. *num.* 5. *tom.* 1.

8 Quin obiici possit, quod legislator dixit -- *E questa disposizione, vuole, ch'abbia ancora luogo negli aborti, e ne parti esposti &c.* siquidem cum agatur de dispositione Juri contraria quo ad exclusionem causæ honoris, & ne allegari possit infamiæ metus; sit est quod Bannimentorum dispositio verificentur in uno, nempe quo ad pœnam, non autem extendenda quo ad rejectionem causarum excusantium, enim vero incorrectoriis, & pœnalibus statuta ita interpretanda sunt, ut minus quam fieri possit lædant Jus commune, Textus *in cap.* 28. *de regul. Jur. in* 6.; *ibi Quæ a Jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda*, *l. in his ff. de legib.*, & ubi duplicem habent intellectum declarantur ut procedant in uno casu, ut minus a Jure communi recedatur juxta censuram Textus *in cap. cum dilectus de consuetud.* Gloss. *in cap. statutum.* 4., *verbo numerandum de præbend. in* 6.; *Abbas in d. cap. cum dilectus Ancbar. consil.* 91. *n.* 1.; *Dec. consil.* 451. *num.* 5. *& seqq. Cravett. consil.* 197. *num.* 5. *& seqq.* Gratian. *discept. Forens. cap.* 546. *num.* 13. *& seqq*, *& cap.* 576. *num.* 12. *tom.* 3., non enim contra Jus commune duplicem effectum operari debent, & extendi, Idem *Gratian. c.* 382. *num.* 21. *& cap.* 267. *num.* 25. *tom.* 2. *Paul. Christin. decis.* 211. *num.* 9. *tom.* 4. *& Rot. decis.* 161. *num.* 13. *p.* 2. *divers.*, ubi dispositio quæ potest interpetrari ut operetur unum, vel duo contra Jus commune debet interpretari, ut operetur unum tantum, & non duo, *Sabelli in summ. divers. tractat. §. dispositio post num.* 39. *tom.* 1., ea ratio quod omnis dispositio est interpetranda ut quanto minus fieri potest per eam fit recessus a Jure communi, signanter in pœnalibus stricte intelligentibus.

9 Eoque Fortis in nostra quæstionis hypotesi, siquidem non agitur de extendendo principalem dispositionem dicti *cap.* 19 quæ vertit in præscribenda pœna contra Infanticidia committentes, sub hac censura comprehendendo Complices, & Participes sed de extendenda causa honoris seu seductionis ab iisdem Bannimentis præclusa; quibus in terminis conveniunt omnes hanc extensionem non esse admittendam, neque censeri hanc causam, seu qualitatem repetitam in allo delicto, ut declarant Bartol. *in l. Prætor la* 2. *§. eritque hec differentia ff. de vi bonor. raptor.*, *& Angel. Aretin. in §. capite tertio perfectus est Instit. de leg. aquil.* ubi etiam regulam fir-

mat;

mat, quod in exorbitantibus a Jure communi, nunquam præcedentia intelliguntur repetita in subsequentibus absque specifica, & individuali mentione argum. *Text. in l. uxori §. Uxori ff. de legat. 3.*, *& ex Glossa*, quam ibi allegat.

10 Insuper notandum est; quod licet præfata Banimenta excludant a minoratione pœnæ Infanticidii honoris causam, seu infamiæ metum nihilhominus de alia causa a metu Parentum prodeunte nihil disponunt, propterea ad tramites Juris communis Mulier infanticidium admittens metu probabili & justo, ne ab ejus Parentibus interficeretur, aut aliter offenderetur, pœnæ minorationem mæretur nam defensor propriæ salutis non tam peccasse videtur, *l. 3. C. de leg. Cornel. de sicar.* qui enim non absolute quid facit, sed coacte ad aliquod perpetrandum movetur ad majus malum evitandum, is equidem minori quodam supplicio castigandus venit, ad docte tradita per *Daniel. Classen. de Jur. aggrat. cap. 13. §. 7. fol. mihi* 142., signanter quando ex Persona Patris, aut Fratruum probabilissima conjectura sumi posset, de probabili suspicione metus in personam ejusdem Mulieris de ejus Vitæ offensione, aut nece suspicantis, ob infamiam in familia disseminatam juxta Textum *in l. novissime ff. quod falso tutor, ibi Quid enim si metu compulsus, aut metuens ne compelleretur.*

11 Intellige tamen hanc conclusionem quoties timens facile occurrere malis, quæ timentur non possit, si enim posset alia via illis malis occurrere, ut implorando alicujus Potentis vel Superioris, aut Judicis auxilium, non esset metus, seu timor probabilis & in Virum constantem, quia inconstantis est, & timidi ea mala metuere, quæ facili negotio vitare potest, *Angel. in summa verbo metus num. 5. Silvester verbo metus q. 1.*, *Marc. Anton. Cucc. libro 5 Instit. tit. 12. num* 155., & faciunt ad rem docte tradita per *Jacob. Ayrer. in tractat. de homic. p. 1. n. 6.*

AD OBSERVAT. XXII.

SECTIO IV.

SUMMARIUM

1. } *Ætates hominum recensentur.*
2. }
3. *Infantes tamquam doli, & culpæ incapaces, qui non sunt controbantur.*
4. *Objectio excitatur, & resolvitur.*
   Explicatur Textus in cap. 1. de delict. Pueror. *in quo sensu intelligendus.*
5. *Explicatur dictum* D. Augustini, & D. Hyeronimi *quo in sensu procedat.*
6. *Septennes juxta sententiam* Glossæ *doli sunt capaces, & peccati.*
7. *Sed verius demonstratur esse proximos Pubertati.*
   Quando quis proximus pubertati dicatur?
8. *Ratio glossæ reiicitur.*
   Usus rationis differt a doli capacitate.
   Conclusio intelligenda in foro fori, non Poli.
9. *Impuberes, nonnisi pubertati proximi, accusari, & puniri possunt.*
   Excipiuntur nonnulla crimina, quæ 14. annum requirunt.
   Argumentum contrarium diluitur.
10. *Quæ ætas requiratur, ut quis censurarum pœnam substineat?*
11. *Referuntur binæ inde opiniones.*
12. *Amplectitur sententia quo ad ætatem pubertati proximam.*
13. *Doctrina* Farinacc. *explicatur.*
14. *Pupilli pubertati proximi possunt deportari, & relegari.*
15. *Minor 14. annorum torqueri nequit excepto crimine majestatis.*
16. *Septennio majores terreri ferula possunt.*
17. *Minor ordinaria pæna delicti puniri nequit.*
18. *Ampliatur conclusio etiam quo ad atrocissima.*
    Refertur exemplum novissime decisom a Sac. Consulta.
    Inseritur allegatio, seu Juris Responsum Favore minoris.
19. *Senes qui dicantur, & eorum incommoda.*
20. *Senes laborant mentis fragilitate ut minores, & Pueri.*
21. *Senes Pueris assimilantur.*
    Senibus pœna est mitiganda etiam in atrocioribus.
22.) *Rationes afferuntur, &c.*
23.) *Doctorum auctoritates*
24. *Ampliatur conclusio etiam in homicidio.*
    Rejiciuntur contrarium tenentes.
25. *Explicatur conclusio in quo sensu procedat.*
26.) *Sed cui incumbat onus probandi mentis acu-*
27.) *men in senibus, Fisco aut Reo, disquiritur.*

1 PErtinet etiam *ad causam delictorum materialem hominum* ætas, tum quia nonnulli doli incapaces sunt, tum quia alii ob ingenii imbecillitatem miseratione digni videntur *sex.* namque sunt hominum ætates, *prima* vocatur infantia ab Imperatore Justiniano in *Leg. cum non solum* 8. §. 3. *C. de bon. quæ liber.* quæ ab ortu incipit, & usque ad annos septem completos durat, quod satis probari videtur per *Text. in leg.* 18. §. *septem annos*, *C. de Jur. deliber.*, *leg. 8. tit. 18. libro 8. Cod. Theodos.*, & hoc tam in viris, quam in fœminis, *Cujac. in l. 5. ff. qui testam. fac. poss.*, concordat *Gloss. in §. pupillus Constit. de inutil. stipulat. in C. primo verb infanti 13. qu. 2.*, *& in C. primo dist. 28. DD. in C. primo de sponsal. impuber. in 6. Bartol., Bald*, & alii *in d. L. instanti C. de jur. deliberandi.* Et in hoc conveniunt Juristæ cum Philosophis; *secunda ætas est pueritia* quæ incipit ab anno octavo inclusive, & durat usque ad annos quatuordecim in masculis, & in fœminis ad annos duodecim, & vocatur etiam ætas pupillaris §. 1. *Inst. quibus mod. tutel. finitur. DD. in C. si Pater de testam. in 6.*, *& in C. pueri 22. q. 5.* ita secundum divisionem a Varrone factam tenet *gloss. in Leg. Pueri appellat. 204 ff. de verbor. signif. in leg. final. verb. parvulus C. de infantib. exposit.* & probatur ex responsis Vlpian. *in leg. 5. ff. de administr. tutor.* Paul. *in leg. penult. §. 1. ff. de reb. eorum*, & Papiniani *in leg. 39. ff. de stat. liber.*, quibus omnibus Puer pro impubere adscribitur maxime cum Pueri ab impubertate dicantur, *cap. eos quos de consec. distinct.* 4.

2 *Tertia ætas* dicitur *adolescentia*, quæ secundum receptam opinionem incipit ab anno 14. in masculis, & ab anno 12. in Fæminis, & durat usque ad annos vigintiquinque de jure communi aut 20. juxta leges Particulares statuum Pontificii, vel ad 18. de jure Regni Neapolitani, & isti solent nuncupari *puberes, adulti, sive minores Text. in leg. Tutores* 19. §. *adolescens ff. de administr. tutor.*, *leg. Aurelio* 20. §.

Gajus

Gajus ff. de liberat. legat., leg. negotiorum 24. §. Curator ff. de appell. DD. in leg. 1. de minor. Verum quem proximum pubertati dicimus quoties fuerit masculus, qui decem annos cum dimidio explevit; feminam vero, quæ novem, & dimidio major est Accursius in §. Pupillus Instit. de inutil. stipulat., Donell. comment. libro 12. cap. 22., & in leg. 127. num. 10. ff. de verbor. oblig., Francisc., Hotoman. in d. §. Pupillus, & Francisc. Linglolf. in decis. Codic. Justinian. decis. 34. qu. 2. num. 16. -- Quarta ætas dicitur juventus, quæ incipit respective vel ab anno 25. vel 20. vel 18., & durat usque ad annos 50. cap. juvenis de sponsal. Leg. non aliter ff. de legat. 3.. Quinta ætas dicitur senectus quæ secundum receptam sententiam durat ad annos usque septuaginta DD. in C. 1., & 2. de renunciat. in 6. Et sexta ætas dicitur decrepitas durans usque ad annos centum plus, & minus, & de his loquuntur DD. in Leg. fin. Cod. de sacros. Eccles.

3 Quoad infantes, absolutissimum in jure est, crimen non contrahere, tamquam doli, nec culpæ capaces, ideoque infantibus, & infantiæ proximis usu rationis carentibus, & quos consilii innocentia tuetur nullum delictum imputandum esse sic infantes ex homicidio non tenentur, ut Text. est celebris in leg. infans 12. ff. ad L. Corn. de sicar. nec ex furto Leg. 26. ff. de furt. Nec ex lege Aquilia si damnum dederint Leg. 5. §. ideo ff. ad Leg. Aquil. -- neque Leg. Corn. de Falsis Leg. 22. ff. ad leg. Corn. de fals. leg. 26. ff. de jurejur. neque ex injuria Leg. 3. ff. de injuriis neque pœna Sillaniani Leg. prima §. impuberes ff. ad S. C. Sillanian. neque de falsa moneta Leg. prima C. de falsa moneta -- Neque de capitali fraude Leg. 23. §. excipitur ff. de ædilit. edict. -- quia ut eleganter ait D. Augustinus in Cap. aliquos 15. qu. 1. -- quomodo Reus constituetur qui nescit quod facit., & Seneca epistola 121. -- quomodo ergo infans de Conciliari Constitutione ratiocinari potest, quum rationalis non dum sit? Et revera infantis nullum esse sensum ait Paul. in Leg. 32. §. quamvis ff. de acquir. possess. -- & judicio carere inquit Consultus in Leg. 12. ff. de judic.. Merito Peripateticorum Princeps libro primo magn. moral. cap. 34. inquit si quid infantes committunt, vel nisi si Parentes cædant id eos nescientes facere. Imo non tantum infans a qualibet poena immunis est delinquendo, sed etiam ab irregularitatis labe ut præfinitum est in Concilio Viennensi Clementis V. in Clem. unic. de homicid. de quo latius Petrus a Plaza in Epitom. delict. cap. 32. num. 2., & seq.

4 Verum supra traditis prima facie adversari videtur Gregor. in C. primo de delict. pueror. his verbis Pueris grandiusculis peccatum nolunt attribuere quidam, nisi ab annis 14. cum pubescere cœperint; quod merito crederemus, si nulla essent peccata nisi quæ membris genitalibus admittuntur; Quis vero audeat affirmare furta, mendacia, perjuria non esse peccata? At his plena est puerilis ætas, quamvis non in eis ita, ut majoribus punienda esse videantur. At hujusmodi Textus dispositio positam conclusionem destruere nequit, siquidem etsi Gloss. dictum textum intelligat in septeni doli capace, verius tamen est Gregorium loqui in eo, qui iam est proximus pubertati, ut ostendunt ejus verba pueris grandiusculis juxta Textum in §. in summa Instit. de oblig. quæ ex delict. nascuntur -- ibi -- si proximus pubertati sit, & ob id intelligat se delinquere, & leg. excipiuntur ff. ad S. C. Sillanian. ibi -- nec multum a pubertate aberat -- Quodque tunc doli capax dici quis possit quando proximus est pubertati, & non alias probat Text. in leg. apud Celsum §. quæ in Tutore ff. de dol. mal., & met. except. -- Etenim pueri post lapsum septenni, & doli capacitatem peccare possunt iuxta sensum d. C. primi, & uti antea.

5 Sed insurgere quis posset cum Divo Augustino in C. adhuc de pœnit. dist. 3. dicente -- Nec infans unius diei absque peccato super terram esse potest, cui consonat Divus Hyeronimus in C si enim 40. de penit. dist. 2. ibi -- nemo mundus a peccatis, nec infans si unius quidem diei fuerit vita ejus: Verum huic obiectioni occurritur quod præfata verba accipienda sunt de peccato originali quod a die animationis contrahitur, idcirco intelligenda non sunt de infantis ordinaria nativitate, sed de priori secundum Adam, quæ contingit tempore conceptionis juxta Text. in C. primo Maternis de consecrat. dist. 4. & ita verum est nec infantem unius diei, imo nec unius horæ dari absque peccato originali posse, ut docte explicat post glossam Turrecremat. in d. cap. si enim nec non eadem gloss. in d. cap. adhuc.

6 Quoniam vero expleta infantia ad crimen contrahendum inepta, accedit ætas doli capax ad peccandum apta, videndum remanet qui doli capaces culpæ, & peccati compotes? Gloss. in c. 1. de delict. puer. cum Abb. & Joanne de Anan. existimat septennes esse, ea ratione, quod tunc temporis rationis esse compotes dignoscuntur, quare recte sponsalia, in quibus usus rationis exposcitur eos contrahere posse docet Consultus in l. 14. ff. de Sponsal. & Summus Pontifex. in C. 4. de desponsat. impuber. æquiparando rationis usum cum dolo ob potentiam discernendi bonum a malo.

7 Omissa tamen gloss. opinione cum sequacibus verius dicendum est tunc doli capaces pueros existimari cum pubertati sunt proximi nempe ex recentiori sententia cum decimum annum cum dimidio habet masculus, & nonum cum altero dimidio fœmina ut expresse probatur ex Text. in l. apud Celsum 4. §. denique ff. de dol. excip. his verbis -- denique Iulianus quoque sæpissime scripsit doli pupillos, qui prope pubertatem sunt, capaces esse, & in l. hæredibus 13. §. fin. ff. de dolo ibi -- ego arbitror ex suo dolo conveniendum (scilicet pupillum) si proximus pubertati est, & in §. in summa Instit. de obligat. quæ ex delict. ibi si proximus pubertati sit, & ob id intelligat se delinquere -- Hugo Donell. comment. jur. civil. lib. 21. cap. 10. circa med. versic. in delictis, quamvis Jacobus Cujacius in tit. de minor. ad fidelitatem feudi non cogend. in usibus feudorum absolute affirmet puberes tantum doli esse capaces.

8 Hinc non refragatur Ratio adducta per gloss. siquidem usus rationis nihil habet commune, cum doli capacitate, nam aliud est quem habere usum rationis tantum, aliud est habere dolum, quippe licet necessario qui doli est capax, usu polleat rationis non ita tamen e contrario, qui usu rationis præditus est, dolum habere debet, satis ex eo probatur, quod septennis usus rationis obtinens doli capax non dicitur usque dum pubertati approximet, D. Antoninus in summa p. 2. tit. 9. cap. 8. §. 2., hæc tamen cuncta intelligatis in stricta significatione, & quo ad externa Judicia, etenim in foro Poli receptissima est Theologorum sententia, non solum Septennes, sed etiam Infantes, aliquando usum rationis habentes, quo ad peccandum saltem doli esse capaces ut

cole

colligitur ex traditis per *Sanchez. de Matrim. lib.1. disput. 16. num. 15. & 16.*, *Basil. Poncio*, *in eod. tractat. libro 4. cap. 1.*, *Bonacin. de Matrim. qu. 1. punct. 4. & post alios Dian. resol. moral. de Sacram. resol. 273.*

9 Propterea Impuberes sive Masculus sive foeminæ, nisi pubertati fuerint proximi, nempe masculus decimum cum dimidio sortitus fuerit annum, Foemina nonum cum dimidio, a perpetratione criminum, & ab ipsorum accusatione erunt immunes ad sensum Textus *in d. l. infans. 12.*, & docet expresse *Tolosan. libro 32. Syntagm. cap. 19. num. 1.*, a qua regula excipienda sunt crimina stupri, adulterii, vel alterius similis luxuriæ, in quibus minor annis quatuordecim accusandus non venit, *l. si minor 36. ff. ad leg. Jul. de adult.* ea ratione, quod talia crimina post pubertatem incipiant, ut ratiocinatur *Papinian. in d. l. si minor*; antequam enim pubescant Viri, aut foeminæ inhabiles ad copulam reputantur ex sententia *Aristotil. de natur. Animal. libro 3. cap. 14.*, *& Macrobii libro 1. de somn. Scipion. cap. 6.*, sed in contrarium urgere possent dicta, & exempla tradita per Glossam *in cap. summæ 20. qu. 1.*, *& Ign. in L. g. 1. §. Impuberes n. 7.*, *& in l. excipiuntur num. 16. ff. ad Senat. Consult. Silanian.* sed his facile occurritur, quod ea, quæ raro occidunt in consequentiam trahi non debent, ut recte inquiunt *Henric. Boych. in cap. puberes de desponsat. Impub.*, *& Ignæus. loco cit. num. 19.*

10 Sed cujus ætatis debeant esse homines, ut excommunicationis, interdicti, & irregularitatis poenam sufferant, Doctores, & Theologi inter se non conveniunt; Nonnulli enim indistincte docent Puerum doli capacem (intellige semper Masculum decem annorum cum dimidio, & foeminam novem cum altero dimidio) in excommunicationem, interdictum, & irregularitatem incidere; quo ad *excommunicationem* adferuntur Textus *in cap. quamvis 50. & in cap. Pueris 60. de senten. excommun.* per *Comitol. resp. mor. libro 6. qu. 18.*, *Sayr. in thesaur. cas. conscient. libro 1. cap. 8.*, *Francisc. Marc. decis. 822. tom. 2.* & alios; Quo ad *interdictum*, Silvester. *in verbo interdictum. 3. num. 18.*, *Angel. in eod. verbo tit. 2. num. 5. D. Antonin. p. 3. tit. 26. cap. 3.*, *Covar. in cap. Alma mater p. 2. §. 4. num. 5. de sent. excommun. & Avila de censur. p. 5. disp. 4. section. 2. dub. 5. versic. 1. conclusio*, & quo ad *irregularitatem* Perez. de lara in *compend. Vitæ human. cap. 16. num. 110. & seqq. Majol. de irregul. libro 5. cap. 48. num. 10. & seqq. Hyeron. Perez in summ. Theolog. in nono præcept. tractat. de censur. Eccles. verbo Irregularitas*, & generaliter de omnibus, & quibuscumque censuris a Jure latis, tradunt *Ugolin. de censuris cap. 17. §. 3. num. 5.*, *Suarez. p. 3. tom. 5. disput. 5. section. 1. num. 19.*, *Azorius tom. 1. libro 7. cap. 41. qu. 10.*; *Enriquez. libro 8. cap. 42. num. 8.*, *Sanchez. in summa tom. 1. libro 1. cap. 12. num. 7. & seqq.*

11 Alii vero indistincte de omnibus, & quibuscumque censuris sive ab homine, sive a Jure latis, docent, Impuberes ante decimum quartum annum in masculis, & duodecimum inferius, censuræ subiici non posse, excepta tantum sententia excommunicationis ipso Jure lata ob persecutionem Clerici, propter criminis gravitatem contrahi existimant a Pueris doli capacibus ante pubertatem vigore *dictorum Textuum in cap. 58. & 60.* ad late tradita per Carolum de *Grassis de effect. Clericor. effect. 9. ante num. 14.*, ita pluribus adductis rationibus, probat *Aloy. Ricc. in praxi resol. Eccles. p. 1. resol. 432. & resol. 461.*; & hanc sententiam sectantur *Dian. p. 4. tract. 4. resol. 207. & q. 5. tract. 9. resol. 46.*, *Oebagavia de Sacrament. tract. 2. de Euchar. qu. 7. Guill. mereerus de Sacram. in p. 3. div. Thomæ. qu. 6. artic. 5. num. 7.*, *Castropalaus in oper. moral. tom. 1. tractat. 3. disput. 1. punct. 24. §. 2. num. 9.*, *& Joann. Enriquez in compend. cas. consciens. cap. 4. num. 7. & seqq.*, & quo ad Irregularitatem latius per plures conclusiones explicat Stephan. *de Avila in tractat. de Censur. p. 7. dub. 6. sect. 1. dub. 12. fol. 369.*

12 In hoc DD., & Theologorum conflictu, placet summopere prima opinio, etenim si hujusmodi Pueri post lapsum septenii, cum pubertati fuerint proximi, ob doli capacitatem peccare possint, ut *patet ex cap. 1. de delict. Puer.* spiritualiter propterea possunt puniri; ut namque perbelle ait *Plato libro 7. de legib.* — *EST AUTEM Puer omni bestia intractabilior, nam eum prudentiæ fontem nondum perfectum habeat, insidiosissimus est, acerrimusque, & petulantissimus omnium bestiarum, ideo multis quasi frænis coercendus est*, & nulli dubium est, quod excommunicatio, aliæque censuræ nedum fræna sunt sed & nervi Ecclesiasticæ disciplinæ, quibus rebelles, & velut effrenes ad obedientiæ viam reducuntur, *cap. cum inter de consuet.*, *Clement. 1. de sentent. excom.*; alioquin Jurisdictio, quam Ecclesia habet in Pueros peccantes inutilis futura esset, si eos excommunicare aliisque censuris compescere non posset, etenim jurisdictio absque facultate coercendi nullius est momenti ad Textum in *cap. pastoralis 28. de offic. & potest. Judic. delegat.*, *& in l. final. ff. de offic. ejus cui mandat. est Jurisdict.*

13 Existimat tamen *Erin. q. 92. num. 159.* quod Pupillus pubertati proximus, & sic doli capax licet possit excommunicari, sententia tamen retractari potest, vel per appellationem, vel per restitutionem in integrum, allegando *Decium, Angelum, & Mansil*; Sed salva pace *Erinac.*; nec non *Decij* ab ipso allegati ratione non video cur sententia in gradu appellationis retractari posset ex capite Pupillaris ætatis, etenim si permissum est hos Pupillos excommunicationi subiicere, locus retractationi non datur, etenim retractatio hæc supponeret sententiæ, injustitiam, quodque excommunicationi locus non esset, cum tamen ipse admittat eos excommunicari posse; rectius itaque, dicendum est illos miseratione ætatis restitui posse, ad primævum Ecclesiæ statum & censuris per Judices appellationis solvi, non autem retractari sententiam, quæ intrinsece nullam patitur injustitiam; aut aliter excommunicationis sententiam retractari in gradu appellationis posse, si alium extrinsecum pateretur defectum.

14 Patefacta Infantis, & Impuberis, seu Pupilli ætate, nec non illorum qui pubertati sunt proximi & quibus in casibus crimen contrahant, etenim legimus Pupillos pubertati proximos quasi doli capaces ob crimen ab ipsis admissum deportari potuisse juxta exemplum in Pandectis relatum per Domitium *Ulpian. in l. 14. ff. de tutel.* nec non alterum a Justiniano traditum *in §. Item finitur tutela Inst. quib. modis tutel. finit.* ac per consequens relegari, cum minus fuisset relegationis quam deportationis supplicium, *l. 4. & 6. ff. de inter. dict. & relegat.*, licet verum sit, quod attenta Personæ ætate, aut in longius, aut in rescissius tempus relegatur, *leg. 2. ff. de termin. mot.*; In Urbe tamen hujusmodi Pupilli ad triremes non trasmittuntur; sed in Domo correctio-

ctio-

ctionis detineantur donec adolescant; nunc ad minores descendimus, nempe ad Puberes ultra decimum quartum annum ad 25. de jure communi, vel 20. secundum statuta Urbis, vel. 18. juxta Regni Neapoli sanctiones.

15 *Et primum* præmittendum censeo, post decimum quartum annum legitimis urgentibus indiciis, neminem prætextu minoris ætatis, a tortura excusari, ut Jura sunt satis aperta *in l. de minore* 10. *ff. de quæstion.* ibi - *de minore quatuordecim annis, quæstio habenda non est in l.* ex libero 15. ff. eod. titul. ibi -- *de minore quoque quatuordecim annis in caput alterius, quæstionem habendam non esse D. Pius Mæcilio rescripsit*, & in leg. §. impuberi ff ad Senat. Consult. Silanian. ibi -- *Et magis est ut de impubere, nec quæstio habeatur*, & in hoc conveniunt omnes teste *Petro a Palaz. in epitom. delict. cap. 32. num. 12., & Gomez. de delict. cap. 1. n. 67. & cap. 13. num. 3. ubi Ayllon. in addit. Innumeros referens* exceptis tamen criminibus læsæ majestatis, divinæ, & humanæ, ut Textus exprimit *ind. l. 10*, his verbis -- *Sed omnes omnino in majestatis crimine, quod ad Personas Principum attinet, provocentur, cum res exigit torqu ntur* confirmaturque ex generalitate Textus *in l. si quis alicui 3. & in leg. nullus omnino C. ad leg. Juliam Majestat.*

16 Possunt tamen si septimo anno majores existant, terreri, corrigi, aut ferula cedi, ut expresse inquit Consultus *in l. 1 § Impuberi ff. ad S. C. Silan Decrius disquis. magic. libro 5. section. 9. §. quo ad personas, Bolognin ad Guid de Suzar. tract. de indic. num. 13.*, & post alios Marius *Giurb. consil. 73. num. 5. & seqq.* sed de hoc alibi, latius dicemus in proprio torturæ titulo.

17 *Secundo* dicendum est; Neminem in minori ætate ante vigesimum quintum annum de Jure communi, constitutum, ordinaria pœna delicti coercendum esse, sed extraordinaria, ex dispositione tum Juris Pontificii *in cap. fin. de sentent. excom. in cap. pœnitente, & ibi glossa verbo juvenibus distinct. 50., in cap. hoc fit 26. q. 6. & in cap. in adolescentia 33. q. 2.*, tum Juris civilis *in l. auxilium §. in delictis ff. de minor., in l. si adulterium §. fratres denique ff. ad leg. Iul. de adult., in l. 1. §. impuberes ff. ad senat. Consult. Silan. in l. fere in omnibus & ibi -- Gloss. ff de regul. Jur. in l. aut facta §. Persona ff. de pœnis; l. si fratres tui C. ex quib. causis infam. irrog. in l. quicumque C. de serv. fugit.* quam Sententiam probant *Matthias Wesemb. in paratit. ff. ad leg. Cornel. de sicar. num. 26., Andreas Fachin. libro primo controv. cap 71., Simanch. de Cathol. Instit. cap. 29. num. 21. & seqq. Petrus Gregor. in paratit. Juris Canon. libro 4. tit. 15 cap. 6.* & alii passim innumeri apud Anton. *Thesaur. decis. 161., & Joseph. Ludovic. decis. lucen. 17 n. 41*

18 Quæ conclusio locum etiam sibi vindicat non tantum in atrocioribus, sed etiam in atrocissimis penitus rejecta contrariorum sententia, ut novissime sub die 5. Augusti anni 1749 decisum fuit a Sacra Consulta in una *Urbevetana* Homicidii cum qualitatibus proditionis, & latrocinii in personam *Dominici Bianconi* Rei confessi prædictæ necis patrocinante æternæ memoriæ D. Thoma Antimori Vigilantissimo Pauperum Advocato, dum Ego ejus a studiis essem, ut videre poteris ex sequenti Juris responso in quo articulum a primævis Juris elementis revocat, & positam conclusionem legibus, rationibus doctorum auctoritatibus, & Judicatarum exemplis, summopere probat, & illustrat, ut nil aliud desiderari possit.

Urbevetana asserti Homicidii, cum qualitatibus Proditionis, & Latrocinii.

Eminentissime, & Reverendissime Domine.

Supremis EE. PP. parendo mandatis, quibus mihi Pauperum Advocato injunctum extitit, ut super promota quæstione, an Dominicus Bianconi Urbevetanus cædis assertus Reus cum qualitatibus Proditionis, & Latrocinii Gladii pœna, vel extra Ordinem, attenta ejus minori ætate decem, & novem annorum, coercendus foret, ea deducerem quæ Carcerato suffragari possent: probandum existimo, quod introspectis tum Legibus, tum rationibus, tum ipsa suggerente æquitate non imaginaria, sed scripta, & ab iisdem Legibus prodeunte, tum communi DD. auctoritate, nec non rerum judicatarum exemplis fere apud omnia Europæ Tribunalia habitis, sedulo animadversis locus minime sit pœnæ ordinariæ, esto, quod assertum facinus, in thesi de qua agitur ad atrocissimum gradum extollatur.

Enim vero ab Incunabulis rem aggrediendo, si intueamur Quiritum Leges, quibus utimur, semper, & ubique Consulti in coercendis criminibus, ac pœnis infligendis, indistincte ad ætatem respectum habuere, minime sejunctis atrocioribus ab atrocissimis, imo his omnibus generalitate comprehensis. Ita præscriptum legitur in monumentis *Claudii Saturnini lib. singular. de pœnis de quo Text. in in Leg. 16. §. Persona ff. de pœnis*, ibi -- *Aut facta puniuntur ut furta cædesque, aut dicta, ut convicia, aut scripta, aut falsa, & famosi libelli, aut consilia, aut conjurationes: sed hæc quatuor genera consideranda sunt septem modis, causa, PERSONA, loco, tempore, qualitate, quantitate, eventu. Persona dupliciter spectatur, ejus qui fecit, & ejus qui passus est, aliter enim puniuntur Servi, quam liberi &c. In hujus rei consideratione quoque ratio ætatis habetur.*

Hinc Ulpianus, attenta hujusmodi generali sanctione, de crimine sacrilegii specialiter loquens in *Leg. Sacrilegii pœnam ff. ad Leg. Jul. peculatus* scriptum reliquit -- *Sacrilegii pœnam debebit Proconsul, pro qualitate Personæ; proque Rei conditione, & temporis, ET ÆTATIS severius, vel clementius statuere*; quod pariter summopere commendat, & ante oculos Judicum ponit I. C. Paulus *in Leg. 4. §. aut omnino ff. de incendio, ruina &c.* loquens tam in crimine Incendii, quod utique abominabile, & gravissimum est, quam in aliis criminibus ibi -- *& omnino ut in cæteris, ita, & in hujusmodi causis EX PERSONARUM CONDITIONE, & rerum qualitate diligenter pœnæ sunt æstimandæ*, & his convenit *Callistratus in Leg. 2. ff. de termino moto.*

Magis specialiter percurrendo Legum Conditores, fere in omnibus criminibus ætati subveniendum esse præscripsere. Iura sunt aperta *in Leg. fere in omnibus ff. de regul. jur.* ibi -- *fere in omnibus pœnalibus judiciis ÆTATI, & imprudentiæ succurritur*, *in Leg. si adulterium 3. §. Fratres ad Leg. Iul. de adulter.*, ibi -- *Fratres denique Imperatores crimen incesti PROPTER ÆTATEM remiserunt*, *in Leg. Auxilium ff. de minoribus* ibi -- *MISERA-*

TIO

TIO ÆTATIS ad mediocrem pœnam Judices perduxerit, & in Leg. 4. Cod. de incestis nuptiis, ibi -- *aut ætati lubrico lapsi*.

Has Leges Romanorum Civiles tum in temporalibus, tum in spiritualibus dedignati non fuerunt imitari Sacri Canones. In temporalibus ita Decretum legitur in *Capit. sicut dignum de homicidio* ibi -- *plenius nostri quod in excessibus singulorum non solum quantitas, & qualitas delicti, SED ÆTAS, scientia, sexus, atque conditio Delinquentis sunt attendenda*; *Et in Cap. ultimo de Sententia excommunicat.* ibi -- *PROPTER DEFECTUM ÆTATIS, in quo fuit commissus excessus rigor mansuetudine temperandus sit* --

In spiritualibus inquam ætatis pariter Sacri Canones considerationem habuere, nam in Agatensi Concilio *cap.* 15. sic statutum legitur -- *Juvenibus pænitentia non facile committenda PROPTER ÆTATIS FRAGILITATEM*. Item in octava Synodo habetur -- *hoc sit in judicio positum eorum qui præsunt quanto tempore, & quali modo penitere debeant qui delinquunt, quia ÆTAS, & erudītio multum habere facit differentiam pœnæ Cap. hoc sit 26. quæst. 7.*. Pariter, & Leo Pontifex *Epist.* 79 *ad Anicetum cap.* 6. ita scriptum reliquit -- *Tempora pænitudinis habita moderatione constituenda sunt, pariter etiam habens ÆTATIS INTUITUM*; nec non Nicolaus Papa *in cap. Inter se Tores 33. quæst.* 2. ibi -- *Ad pænitentiam redigendi EXCEPTIS ADOLESCENTIBVS* --

Verum altius intuendo utriusque Juris præcepta nonnisi a Divinis Legibus, atque ab eadem naturali æquitate originem habuisse deprehendimus notabile ad hoc illud est Regii Psalmistæ *cap.* 24. ibi -- *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris Domine*, nec non *Job. cap.* 13., ibi -- *& consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ*, quod legalis, ac necessariæ æquitatis motivum ad ætatem excusandam vim habuit priscis temporibus etiam apud Gentiles, unde Livius decade 4. *lib.* 10. memor est Demetrii Macedonis Philippi Filii ajentis -- *Te majorem Fratrem pro minori deprecari oportebat, te adolescentiæ, te errori veniam impetrare*; merito Plato Legum Consultissimus suis Legibus sanxit - *Si quis simile horum quæ aut sacrilegi proditores, legum corruptores committunt ob insaniam, vel morbo, vel in ÆTATE MINORI constitutus, etiam ab istis nihilo differat, admiserit, Judicibus declaratus & ipso, aut Defensore referente quod sic affectus commiserit, damnum quod intulit simplex omnino restituat, cætera sibi remittuntur*. Et alibi libro quæstionum ait -- *Peccata puerorum, ET MINORUM ex imbecillitate profecta quisquam esse putabit, & illis tanquam peccantibus legum lator Leges præscribet, sed mitissimas omnium, plurimaque venia, & indulgentia dignas*: quod etiam intuens Seneca *lib.* 3. *de ira inter ea quæ iram lenire debent*, *& Nos a vindicta retraere imbecillem ætatem ponit, & sexum fœmineum*.

A Legibus ad rationes descendendo triplex occurrit ratio cur imperfectæ ætati mitiorem, & non plenam coërctionem utriusque Juris, latores præscripsere: Prima enim ab Judicii defectu, & imperfecto illorum consilio depromitur, quia negari nequit, quod hujusmodi ætas plenum non habet judicium, ut colligitur ex responso *Ulpiani in Leg.* 1. *ff. de minoribus*, ibi -- *Prætor naturalem equitatem secutus proposuit edictum, quo minorum tutelam suscepit, nam cum inter omnes constat fragile esse, & infirmum hujusmodi ætatum consilium, & multis ca*ptionibus *expositum*; nec non ex *Leg.* 4. *Cod. de incestis nuptiis*, ibi -- *aut ætati lubrico lapsi*, & quod nondum sit huic ætati plenum rationis judicium, atque consilium testantur *Aristoteles lib. Politicor.* 1. *cap. ultimo*, & *Cicero lib.* 1. *officiorum*, ubi -- *adolescentiæ inquit inesse maximam consilii imbecillitatem*. Hinc quemadmodum in minoribus attenta judicii imbecillitate non ita magna est doli machinatio, ut in majoribus *Leg.* 13., & 14. *ff. de dolo*, nam ætas quidquid agit non videt, *Leg.* 1. *Cod. de falsa moneta*, ita minus esse minores puniendos, & naturalis ratio, & equitas suadent, prout ad rem pluribus citatis docte considerat *Matthias Wesembecius in parat. ff. ad Leg. Cornel. de Sicar. n.* 26., *ubi alios allegat*.

Altera desumitur ab eo quod adolescentia sit veluti suapte natura proprium, & peculiare vitiorum irritamentum, ideo si quid peccaverit adolescens magis est ætatis vitio adscribendum, quam pertinaci malitiæ, & improbitati; Et hac de causa per *Text. in Leg. Clar. Cod. de auctorit. præstanda*, cavetur minorem *non* posse stare in Judicio ne ex sua imperitia, vel juvenili calore aliquod præjudicium patiatur, & ad rem ponderat juribus citatis *Vincentius Caruecius in tractat. de minore in delictis excusando quæst.* 1. *nu.* 1. & hic consonat id quod ait *Cesar. apud Lucanum lib.* 9., falsariæ loquens de Tholomeo adolescente, qui Pompeium jusserat interimi -- *PARCIMUS ANNIS, donamusque nefas*.

Tertia demum descendit a spe illos emendatiores futuros fore, vitiaque una cum adolescentia depositutos, unde *Lactantius lib. de ira Dei capit.* 22., ait -- *multi in prima ætate turpes, & omni judicio damnati, postmodum tamen laudabiles extiterunt*, quam sententiam aliter expressit Magnus Orator in oratione pro Cælio his verbis -- *Equidem multos, & vidi in hac Civitate, & audivi, qui totam adolescentiam, voluptatibus dedissent, emersisse aliquando, & se ad frugem, bonam, ut dicitur recepisse, gravesque Homines, atque illustres fuisse. Datur enim consensu omnium huic aliquis ludus ÆTATI. Et ipsa natura profundit adolescentiæ cupiditates, quæ si ita erumpunt, & nullius vita labefactent, nullius Domum evertat, faciles, & tolerabiles haberi solent*, quibus accedens Divus Augustinus - *nonnullos, inquit, legibus, & vidimus, qui aut adolescentiæ vanitate, seu ignorantiæ cœcitate decepti vario peccatorum genere tenebantur obnoxii, deinde ab errore conversi majora adhuc opera fecisse, quam antea peccata admiserant* -- quod & multis, atque variis exemplis Virorum illustrium comprobat *Valerius rerum memorabilium lib.* 6. *cap.* 9.

Ast pœnæ hæc mitigatio minoribus debita videtur indistincte in omni quocumque crimine, nemine excepto ab ipsamet æquitate, ab æquitate inquam non ideali sed scripta, atque ab utriusque Juris sanctionibus prodeunte: & probatur ab ejusdem æquitatis definitione, quam tradit *Oldendorp. in tractatu de jure, & æquitate tit.* 3. -- *Æquitas, inquit, est judicium animi ex vera ratione petitum, de circumstantiis vero ab honestati vitæ pertinentibus cum incidunt recte discernunt quicquid fieri, aut non fieri oportet, ex qua colligitur æquitatem semper in circumstantiis versari, nam cum regulariter jura ad rasus generales, & quod ut plurimum contingibiles adaptentur*, ut inquit Consultus in *Leg. nec leges ff. de Leg.*, hinc est quod particularia negocia, quæ juribus decerni non potuerunt, Judici, & Moderatori relinquantur, ut inspectis circumstantiis ex

æquitate pronunciet; hoc est quod Juris Consulti semper optarunt, ut scilicet secundum personarum speciem æquitas jubeat, jus strictum, vel intendi, vel remitti, quod inter alios tradit *Juris Cons. Paulus in Leg. Pomponius 2. ff. de negociis gestis* -- *Pro qualitate*, inquit, *personarum, & actio formatur, & condemnatio moderatur, & Ulpianus in Leg. Non nunquam autem ff. de judic.* -- *Hoc autem*, ait, *æstimare oportet eum, qui jus dicit pro conditione causæ, vel PERSONÆ, vel temporis. Et ita ordinem Ædictorum, & compendium moderari, & in Leg. Jus juran. §. ait Prætor ff. de jure juran.*; ex his autem circumstantiis, quæ juris varietatem inducunt, & in quibus æquitas consideratur septem præcipuas posuit *Text. Saturnini in Leg.* Aut facta, de poenis superius expensis, & inter eas etiam ætas reponitur, tanquam causa sufficiens, per quam a juris rigore discedatur: quod etiam approbarunt Summi Pontifices, ut suo loco dictum est. Ex iis namque Judex qui æquitatem sequi debet, & secundum eam judicare, ætatis rationem habere teneatur, ut sic Juvenis delinquens, longe aliter quam Vir perfectus ab eo puniatur, quod enim ex naturali procedat merito æquitati tribuitur, quæ semper in ratione vera, & naturali fundatur, juxta Oldrad. *ff. loc. citat., & Boetium in Commentariis topicorum Ciceronis lib. 3.*

Adeo hæc vera, & ab omni vindicata hæsitatione, sunt, ut minime in Judicis arbitrio repositum sit, (prout nonnulli falso autumant) minoribus poenam minorari, quippe hoc de necessitate ei tribuitur, non illius potestati, ut docte considerat *Antonius Matthæus de crimin. lib. 48. ff. titul. 18. de pœnis cap. 4. nu. 21.*, ibi -- *Ætatis quoniam Adolescentes, tametsi jam doli capaces sint, & crimen contrahere possint, COMMISERATIONE ÆTATIS MITIUS PUNIUNTUR. Cumque hæc omnia aut Leges nominatim dicant, aut recta ratio præscribant frustra a nonnullis dubitatum arbitror, utrum possit Judex his casibus mitigare pœnam, an id facere debeat. Quicquid enim leges præscribunt, quicquid recta ratio dictat, id a Judice faciendum est.*

Sententiam hanc juribus firmatam, rationibus comprobatam, atque ipsa naturali ratione, & æquitate fulcitam indistinte in omni crimine gravi, & gravissimo, sive atrocissimo sequuti fuere *Bald. cons. 59. lib. 1.*, qui loquitur de Adolescente seditioso mitius puniendo, *Raphael Cuman. in cons. 95.*, qui pœnam raptus Virginis, (vere crimen gravissimum) ob ætatem minorem minuendam esse scripsit, *& in cons. 96.*, ubi loquitur de stupro violento, quod esse gravissimum crimen constat; *Joan. Baptista Caccialupus cons. crim. 92. tom. 1. diversor.*, ubi respondit, famosum, & publicum Latronem ob ætatem puniri non posse poena ordinaria, hanc tradens rationem, & alia exempla sequentibus verbis -- *Est enim minor ætas justa causa minuendi, & commutandi pœnam ultimi supplicii in aliam, & minorem supradictis juribus, & quanquam viderim aliquos Officiales nulla ratione ætatis hic, nec misereri Furibus minoribus 25. annorum, vel imperitia juris, vel ob inanem gloriam apud vulgares, ut apparerent Severi observatores justitiæ, tamen apud bonos Doctos, & graves Officiales, in illis Civitatibus, ubi jura docent, vidi servatum, quod Minori, licet multorum furtorum Reo, fuit mitigata pœna ultimi supplicii in minorem corporis afflictivam pecuniariam, secundum varias circumstantias aggravantes, vel minorantes per dicta jura, & per not. in L. Quod ergo & si superior C. eo tit., & ita vidi responsum Senis in personam cujusdam miseri, & infelicis Inquisiti de Aretio ex cons. multorum Doctorum Consultorum viva voce, per quendam D. Franciscum de Eugubia. Idem vidi responderi per insignes Doctores annis Superioribus apud Sanctum Gennesium, & apud Recanatum. Idemque servatum apud Ferrariam in minore 25. annor. reo falsæ monetæ, alias damnando in pœnam ignis, cui MISERATIONE ÆTATIS fuit mitigata pœna in pecuniariam, reliquis vero igne combustis, ita attestatus est me audiente Excellentissimus Doctor, & timoratæ conscientiæ D. Franciscus de Accoltis de Aretio, qui vidit ita Ferrariæ servari ex consilia Prudentum per dicta jura.*

In assassinio (quod utique scelus horrendum, & inhumanum nuncupatur) quod minori sit poena minoranda propter minorem ætatem scripsit *Bartholom. Bertaz. cons. 143. tom. 1.*, ubi in fin. pro poena levi judicatum refert; Et de famoso Latrone scripsit *Fulgos. cons. 157.* De crimine nefando tradit *Soccin junior. cons. 7. lib. 3.* Sic etiam ex Minore, qui homicidium, & furtum commisit respondit *Soccin. Senior. cons. 157. n. 12. lib. 2.* Sic *Decius in cons. 135. nu. 5.*, loquitur de Muliere pubere, quæ ter abortum fecit præviis potionibus, & tamen vult pœnam mitigare propter ætatem. Pro crimine Sacrilegii *Jul. Clar. in §. Sacrileg. num. 4.*, ubi ex *Bertachino* tradit, quod quidam Iuvenis pro Sacrilegio, ratione minoris ætatis condemnatus fuit ad amputationem membri, & alter quem ætas non excusabat, fuit furca suspensus.

Et de crimine hæresis gravissimo, quod minori sit poena temperanda tradunt *Brunus de Hæreticis lib. 5., & 19., & Pegna in addit. ad tit. dixit in suis Commentar. 13. colum. 2.*, In falsa moneta (quæ inter crimina læsæ Majestatis connumeratur, & consequenter inter atrocissima) pro minoratione poenæ docet *Vincentius Caroccius in tract. de minor. in delict. excusan. quæst. 25.*, & in quæst. sequentibus pro hujusmodi minoratione pœnarum, in quampluribus aliis casibus atrocissimis respondet. Nam longe tædiosum, & laboriosum esse omnia singillatim referre, prout quoque exemplificando Parricidium, Assassinium, crimen nefandum, falsam monetam, Infanticidium, aliaque innumera atrocissima crimina perbelle scripsit Consiliarius *Franciscus Maria Prata* sua tempestate nemini secundus in *respons. criminalib. respons. 25. num. 49., & sequen. tom. 3., Guazin. ad defensam reorum def-ns. 33. cap. 17. n. 1., & Raynald. tom. 1. cap. 6. §. 5. num. 42.*

Hujusmodi autem æquior, & benignor Sententia adeo omnibus Europæ Tribunalibus arrisit, ut innumera judicatorum exempla afferri possunt: Itaque namque in Supremis Regni Neapolis Tribunalibus pluries practicatum referunt inferius allegandi DD.; Testatur enim *Aloysius Ricci decis. 77.*, quod quidam Inquisitus de homicidio cum qualitate proditionis fuit condemnatus ad Carceres per septennium ex quo erat Minor, quam decisionem amplexus fuit Senatus Belgius, juxta tradita per *Christin. decis. Belgic. 221. num. 12.* testatur insuper *Regens Sanfelic. decis. 57. num. 10.* Andream Ceccorese Inquisitum de appensato, & proditorio homicidio, non poena ordinaria, sed extraordinaria remigationis, etiam ad tempus damnatum fuisse per S. Consilium Neapolitanum (in quo versatissimi, & in utraque Jure doctissimi eligi solent Judices). Refert insuper idem

San-

Sanfelic. quemdam Joan: Baptistam Coloccium Sodomitam pro hujusmodi crimine nefando extra ordinem citra mortem punitum fuisse a Magna Curia Vicariæ majori parte votorum DD. Judicum.

Insuper Thorus in compend. dec. tom. 1. verbo Curator decisionem refert Minoris, qui alium Cosfocium occiderat, comburendo Cadaver, & de ejus carnibus comedendo; Et part. 3. sectione 2. verbo occid ns, loquitur de Minore suæ Uxoris lenone, qui postea eam occiderat animo aliam desponsandi. Fra ciscus Vivius decis. 86. num. 8., pro minoratione pœnæ in minore Sodomia decisionem affert.

In Senatu Mediolani, cum de inhumano Parricidio crimine ageretur, pœna ordinaria Minori redacta fuit ad Triremes tantum, haud obstante quod de atrocissimo ageretur scelere, ut testatur Menoch. de arbitr. cas. 329. n. 15.; Similiter ab eodem Mediolani Senatu remissa fuit pœna ordinaria cuidam minori, qui necem proditoriam admiserat, interfectum inde in publica Via derubando, solummodo Inquisitum extra ordinem coercendo teste Caren. de Offic. Sacræ Inquisit. part. 3. tit. 9. §. 6. nu. 22., ubi subdit quod in Dominio Mediolanensi Senatus semper amplecti mitiorem pœnam solet, quum de minoribus agatur. In Gallia Minor quidam ob Parricidii facinus in Matrem admissum, fuit confiscatis ejus bonis, condemnatus ad Triremes, Teste Paponio de Arrestis lib. 2. tit. 4. Pariformiter in Senatu Burdegalensi refert Nicolaus Boer. decis. 254. nu. 2., Minorem illum, qui immane Sacrilegium patraverat in Feria quinta in Cœna Domini Patenam cum Calice furtim auferendo, citra mortem extraordinaria tantum damnatum extitisse pœna — Et ita decisum in altero gravissimo crimine per Senatum Burgundiæ testatur Chassan. in consuet. Burgund. rubr. 1. §. 5. versic. ad arbitrium Judicis num. 28., & seqq.

In Hispania casum decisum refert Gomez. de delict. cap. 1. num 60. cujusdam minoris qui habuit accessum carnalem contra naturam ad Canem, emisso semine, & extra ordinem animadversum fuisse. In Catalonia pro homicidio commisso cum qualitate proditionis semper Minoribus practicata fuit pœna extraordinaria, prout quamplurima recitat exempla Michael de Cortiada decis. 86. num. 55. tom. 2. & illud præcipue de Joan. Francisco Sinie ætatis annor. 19., & quatuor mensium, qui pro nece cum qualitate proditionis, & latrocinii patrato in personam Iacobi Amat, fuit condemnatus ad publicam fustigationem, quod duceretur subtus furcam laqueo ejus collo apposito, & ad Triremes perpetuas. Et alios casus in quibus ab eodem Senatu Cataloniæ Minores non ordinaria, sed extraordinaria animadversos fuisse recenset Michael Caldero decis. crimin. 66. num. 20., & sequen.

Quid plura! Etiam in rigidioribus immo rigorosissimis Tribunalibus hujusmodi pœnæ minorationem practicatam fuisse tradunt infrascripti Classici DD. Tradit enim Matthias Berlich. practicar. conclus. tom. 5. colul. 44. num. 38., & sequen. in parlamento Dresdensi Minoribus nonnisi extraordinariam practicari, rejecta contraria rigidiori sententia. In eodem Foro Saxonico refert Benedictus Carpzovius part. 1. quæst. 42. n. 89 per Scabinos Minori indictam fuisse in crimine falsæ monetæ (quod læsam Majestatem sapit) pœnam extraordinariam citra mortem.

Hujusmodi pœnæ minorationem inconcusse, & indistincte practicari in Germania, Flandia, ac toto Belgio referunt Matthias Stephanus ad Constitutionem Carolinam artic. 179. David Horingius in sua Bibliotheca verbo ætas num. 124., Henricus Horm in respons. Christiani part. 16., & Philippus Henricus Hænon disputat. de regul. jur. antiqu. lib. 18. part. 115. Et decisum in quolibet delictorum genere per Accademiam Magdeburgensem testatur Lurradus Harts de reorum inquisitione concl. 7. n. 26. & 27.

Ast si minoribus ordinaria pœna minorata extitit in rigidioribus Tribunalibus, etiam in criminibus gravissimis, & atrocissimis, multo fortius in Alma Urbe, cujusque Supremis Tribunalibus, in qua summopere Pietas, & Equitas superabundat. Ultra enim casum Parricidii Bernardi Cincii Romani, de quo Farinacc. quæst. 92. n. 108. necnon alterius Jacobi Belli qui Monialem Professam in Monasterio stupraverat, de quo Sebastiani Guazin. defens. 33. cap. 17. num. primo. De facto Supremum Consultæ Tribunal in quo æqua lance Astreæ judicium a Sapientissimis fertur hujusmodi minorationem practicavit, teste Carolo Orilis ad Campanam resolut. 2. num. 4., ubi tradens opinionem, quod nedum in atrocioribus, sed etiam in atrocissimis Minores ab ordinaria pœna sunt immunes, sic loquitur in individualissimo casu, de quo est præsens sermo - Et ita observat Sacra Consulta, & vidi observatum de anno 1648. in una Urbevetana in casu Aloysii Mazocchi, qui de nocte sum dormientem occiderat, causa eum derubandi, fuit condemnatus ad Triremes: qui casus cum sit individualissimus præsenti de quo agitur, etiam quo ad locum delicti, penitus ponit falcem ad radicem.

Insuper me Patrocinante in causa parricidii anno 1727. Ioannes Agni Arcis Gurgæ minor viginti annorum reus confessus, quod Fratrem Germanum occiderat, per Tribunal Gubernii Urbis ad pœnam Triremium tantummodo damnatus extitit; Et tamen Parricidium crimen gravissimum, & atrocissimum est. Merito Cardinal. Tuscus pract. conclus. verb. minor. concl. 156. num. 25., ait, quod minori nedum ætas diminuit pœnam delicti simplicis, sed etiam atrocissimi, atque etiam multiplicati.

Et quamvis me non lateat nonnullos in contrariam abiisse Sententiam, quamplurimos etiam casus in medium adferendo, in quibus non extraordinaria, sed ordinaria pœna dictata extitit, nihilominus illorum opinio aut est respuenda tamquam juribus, & æquitati contraria, aut cum temperamento accipienda, nunquam tamen adaptabilis casui, de quo agitur. Quod juribus sit contraria tum civilibus, tum canonicis, quod pariter æquitati adversetur facillime depromitur ex superius traditis. Et salva pace Accursii, qui pro Glossa communiter allegatur, (a quo hujusmodi opinio originem habuit) ejus distinctio inter atrociora, & atrocissima quam facit in Leg. fere in omnibus ff. de reg. iur., & in Leg. Auxilium §. In delictis ff. de minorib., summopere claudicat intuendo, quod si Leges generaliter, & indistincte ætatis considerationem habuerunt in temperanda pœna, haud distinctione licitum erat eorum sumere interpretationem sejungendo atrociora ab atrocissimis, quippe regula est, quod ubi Lex non distinguit, nec nos distinguere debemus; Potissimum quia Juris Cod. Saturninus in Leg. Aut facta ff. de pæn. omnia delicta ad quatuor genera, posita, nempe in factis, dictis, scriptis, & consiliis, in quibus omnia tam atrociora, quam atrocissima con-

tinentur, omnia hæc septem modis considerari oportere statuit, inter quos præcipue ætatis considerationem ante oculos Judicum posuit *in §. In persona*; Hinc quemadmodum qualitas, una ex septem dictis considerationibus, levius, vel altius crimen extollit, ut nomen vel simplicis, vel atrocissimi mereatur, ita pariter ætas pœnam distinguere debet in minore, ne eamdem cum majore patiatur animadversionem, in quo magis dolus consideratur, & calliditas animi; eo præcipue quod si minor contrahere nequit, prout undique & passim præscribunt leges; Multo minus tam sævam, & inhumanam habere malitiam in delinquendo; Siquidem in delictis quasi contrahitur.

Porro exemplificatio facta per citatum *Accursium in dicta Leg. auxil. verb. atrociorib. his verbis -- Sed in illis subdividitur quædam sunt atrocia, ut furtum, quædam atrociora ut hic, quædam atrocissima, ut Adulterium*. In quo nullo modo subvenitur, ut hic subijcit, claudicat in genere, & in specie. In genere quia nullibi in jure *atrocissimi* hoc nomen invenitur, imo omnia crimina, etiam pessima, & detestabilia inter atrociora continentur, licet inde DD. atrocissimi nomen addiderint. Sic legitur *in Leg. 1. Cod. de raptu Virg., in Leg. Raptores Cod. de Episcop., & Cleric., & in c. Pro humani de homic. in 6.* Claudicat insuper in specie, quippe licet adulterium grave reputetur crimen, nihilominus nunquam inter atrocissima adscribendum, prout pœna, quæ pro illo imponitur in dies manifestam rem facit. Hinc bene ad propositum ita respondet *Farinac. q. 92. n. 77. si in crimine Sodomiæ ætatis miseratio habetur, ut mox dicam multo magis talis miseratio haberi debet in hoc Adulterii crimine.*

Saniori propterea judicio verba illa Text. *in dicta Leg. Auxilium -- In delictis autem minor 25. annis non meretur in integrum restitutionem, utique in atrocioribus, nisi quatenus interdum miseratio ætatis ad mediocrem pœnam Judicem perduxerit*, ita explicantur a doctissimo *Francisco de Caldas Pereira in Commentario analyptico ad Leg. Curatorem verb. adversari dolo Cod. de integr. restitut. nu. 57.* ibi -- *Quare ego adverto, ideo illud verbum INTERDUM a J. C. ibi fuisse positum, quia aliquando Minor excusari nullo modo potest, pœnamque ordinariam debet sustinere, veluti si solitus sit delinquere, propter usum enim, & pravam delinquendi consuetudinem, quemadmodum in Majoribus augeri pœna potest per Text. in leg. 3. in fin. Cod. de Episcop. aud., & ibi Bald., & leg. apud Antiquos in fine Cod. de furtis bonn. Text. in leg. qui sæpius ff. de aleis, ita in minoribus ordinaria debet infligi, ut est pulcher casus, in leg. Capitalium 28. §. Solent ff. de pœnis*, ibi -- *SOLENT QUIDAM, qui vulgo se Juvenes appellant, in quibusdam Civitatibus turbulenti se acclamationibus accomodare, qui si, nihil aliud admiserint, nec ante sint a Præside admoniti, fustibus cæsi dimittuntur, aut etiam spectaculum eis interdicitur, quod si ita correcti, in eisdem deprehendantur, exilio puniendi sunt, non nunquam capite plectendi, scilicet cum sæpius seditiose, ac turbulenter se gesserint; TRACTI clementiæ in eadem temeritate propositi PERSEVERAVERINT. Vide J. C. verba in nisi, quibus J. C. probat adolescentem criminosum, & clementius punitum semel, ad meliorem vitam, non respicientem, posse ultimo supplicio plecti. Concordat Text. in leg. Quicumque 4. Cod. de serv. fugit., & est aptissimus casus in leg. 3. §. Si plures ff. de re milit.*, ibi -- *Sed Tyronibus parcendum est, qui si iterato hoc admiserint PÆNA COMPETENTI AFFICIUNTUR, per quem jura hoc ita tenendum est; quoniam a DD. in locis relatis non ita plectuntur --*

Non est Accursii distinctio adaptabilis casui de quo agitur, siquidem admisso, etiam per erroneum suppositum, quod ea verissima foret, & Legibus innixa, adhuc tamen haud concluderet, in thesi de qua loquitur, habita potissimum animadversione, quod termini prædictæ distinctionis revertunt in minore 25. annorum, hinc minime trahenda, & alleganda ad casum de quo disputatur, an minor viginti annorum pœnæ minorationem etiam in atrocissimis obtinere debent? Nam ubi non conveniunt verba distinctionis, nec etiam ipsa distinctio adaptari debet: potissimum quia in odiosis nulla videtur admittenda extensio de uno casu ad alterum ex vulgato *Text. in cap. Odia de reg. jur. in 6. cum similibus*.

Nec novus videtur hujusmodi intellectus quippe DD. quæstionem promovendo an homicida proditorius, sive aliter aliud facinus gravissimum committens, pœna ordinaria, aut extraordinaria puniendus sit? Distingunt minorem 20. annorum, a minore 25., ut primus pœna extraordinaria plectatur, alter vero minorationem tantum obtineat si in regione minime esset frequentia similium delictorum, ut DD. & exemplis allegatis ducet *Cortiad. decis. 96. nu. 54. & seqq.*; Et ratio manifestissima est siquidem minor post vigesimum annum tanquam proximus majori ætati, tam imbecille minime habet judicium ut minor 20. annorum; hinc tradit *Calderon. decis. Crim. 16. num. 28.*, quod quidam Inquisitus ætatis viginti annorum novem mensium, & quinque dierum pro homicidio, & furto extra ordinem punitus fuit; ea ratione, quod etiam in atrocissimis minores criminosi non puniuntur pœna ordinaria, nisi excedant ætatem 21. anni.

Non refragatur insuper *Text. in Leg. Excipiuntur 14. ff. ad Senat. conf. Silanian.*, siquidem ibidem Volusius Metianus exemplum refert Trebi Germani Legati; qui Inquisitionem sumpserat cujusdam Servi non multum a Pubertate aberrantis, quia ad pedes Domini cubuerat cum occideretur, & postea cædem non prodiderat, ita ut juxta *Gloss. ibi in verbo certum* tria concurrere debeant ut hujusmodi Legis dispositio vindicet, sibi locum, ibi -- *Nota tria contra hunc quorum si quod deficit non habet locum quod hic dicitur: illa tria sunt hæc, quod prope pubertatem, quod ad pedes Domini, & quod tacuit, & sic casus est specialis quoad necem Domini, & quo ad Servos impuberes.*

Et quamvis idem J. C. Metianus ibidem hæc verba subdat -- *qui vero Ministri, vel participes cædis fuissent,* ET EJUS ÆTATIS UT REI INTELLECTUM CAPERE POSSENT *his non magis in cæde Domini, quam in nulla alia causa parci oportere* nihilominus hujus legis dispositio plures habet intellectus quorum primus est quod loquitur de Minoribus, sive Impuberibus malitia plenis *ut rei intellectum capere possent* quæ dictio *ut* tanquam modalis Legis dispositionem moderatur, atque restringit, concurrente perfecto judicio, & non aliter, juxta *Bart., & alias in leg. 2. Cod. de iis, quæ sub modo &c. Mirta, vot. Pisan. 200. num. 10., & seqq.* Hinc quemadmodum delinquere poterit, non dolo, & plena malitia, sed fragilitate, errore, ignorantia facti, vel animi levitate haud agnoscens, quod patrare intendit, ideo cum Fiscus illos pœna ordinaria punire intendat, semper interrogare tenetur Minores, an revera cognoverint quid agerint dum deliquerunt, & unde moti fuerint ad delinquendum, ut cognosci posset an

vere

vere ex imbecillitate ætatis errore, seu potius ex dolo, & malitia deliquerint,

Quod, & magis aperte probatur etiam quo ad pœnam extraordinariam minori infligendam a *Text. in Leg. Impunitas 7. Cod. de pœnis* -- ibi -- *impunitas Delicti præter ætatem non datur* (*& ibi Gloss. subdit quod Minus puniatur*) *si modo in ea quis sit in qua crimen quod intendit cadere potest*. Hinc ob illam conditionem *Legis* SI MODO IN EA QUIS SIT, debet Fiscus dilucidare, & probare vel ex ore Rei, aut aliunde per Testes, quod ipse Minor erat adeo sagax, ut quid ageret, & admitteret distingueret, alioquin non verificata hujusmodi conditione, semper præsumptio stat pro ipso Minore, quod potius ex imbecillitate animi, quam ex feracitate, & summa malitia deliquerit, *juxta Text. in leg. 1. ff. de minor.*

Ulterius animadvertendo quod tam *Text. in d Leg. excipiuntur*, quam ceteri alii qui allegari poterint contra Minores locum sibi vindicant quo ad plenam restitutionem, *ne illis succurratur*, ut impuniti dimittantur, sed tantum parci oporteat quo ad pœnam extraordinariam, ut ex *Menoch. tradit Matthias Berlich. pract. conclus. part. 5. conclus. 44. num. 39.*, ibi -- *nihil movent Text. in contrarium adducti quia ad eos bene respondet Menoch. quod in delictis siquidem non succurratur Minoribus ad hoc ut in integrum restituantur*, BENE TAMEN AD HOC UT MITIUS PUNIANTUR. Et ita pariter respondit *Thesaur. decis. Pedemont. 161. num 7.*

Et valde ad rem confert *Ulpian. in leg. 1. §. impubes ff. ad Senat. Consul. Silanian.*, ubi impuberes non debent esse in eadem causa ut majores, quia *ætas* excusationem meretur (quod verbum ætatis minori pariter adscribitur a Gloss. ibidem in verbo ætas) imo subdit *Text.* quod ætati non tantum in supplicio parcitur: sed etiam in quæstione, quia impuberes non torquentur, sed ferula terreri, & cœdi solent. Quamobrem *ne* sibi met ipsis contradicerent Ulpianus *in d. L. 1.*, & Volusius Metianus *in d. Leg. excipiuntur* verbum illud *parci non oportere* in eadem *Leg. excipiuntur*, positum intelligitur ne fiat totalis pœnæ remissio, nunquam vero quod ordinaria pœna pleclendus foret impubes, sive Minor.

Ex iis principiis legalibus Eminentissimi PP. facillime agnoscent, valde aberrasse illos qui in atrocissimis Minores pœna ordinaria puniri crediderc, nam legibus, & rationibus eorum opinio destituta dignoscitur; Neque movent exempla per eos allegata, quia Legibus, & non exemplis est judicandum, imo adversus hujusmodi exempla, imo adversus & hanc rigididissimam, & duriorem opinionem, & quandam decisionem Pedemontani Senatus, ita perbelle loquitur *Thesaur. decis. 161. num...* ibi -- *mihi tamen semper displicuit hæc observantia Senatus, nec illam unquam quotiescumque casus contingit probare potui, tanquam nimis rigorosam, & humano Judice indignata, per* TEXT. IN D. §. *in delictis, & stante pro hac parte magis communi DD. opinione, quam tenuerunt alii, quos refert* JO: BAPTISTA CACCIALUPUS *&c. ubi reprehendit Judices contrarium tenentes, dicens ita vidisse pluries consultum per celeberrimos DD. & obtentum, & quod ista non est miseratio cervellina, & reprehensibilis, sed legalis, & laudabilis apud sublimes Juristas, & Viros magnanimos. Et hanc opinionem esse penes omnes receptam, nec aliquem contrariari, sed potius convenire etiam in casu adulti dicit Hyppolitus Riminal. &c. ubi innumeros refert illam tenentes, & respondet ad jura, quæ contrarium suadere videntur, & pro hac parte multas rationes non quidem contemnendas, & omnino videndas tradit Tiraquell. &c. & hanc sententiam in judiciis observatam testatur Grammat., ubi licet dicat in casu fuisse reum ad mortem damnatum, tamen illud factum fuit, quia fuit per Testes contrarios* MAJOR ÆTAS PROBATA, *illa ratione puta quoties in delicto est minor dolus, toties pœna quoque minor esse debet. Sed in minore est minor dolus, ergo minori pœna plectendus erit, & ita dicit per Imperii ordinationes cautum esse, & sequitur Mendos., qui dicit hanc esse filosophicam considerationem, cum aliis relatis, consideranda est dicens ita fuisse judicatum.*

Juvat insuper in terminis, & ad magis comprobandam hujusmodi Sententiam, rationes referre docte animadversas per *Thæren. Fantoni.* in quadam ejus allegatione impressa *apud Sabell. tom. 2. cap. 6. num. 104.*, ubi materna lingua ita se habet -- *la minorazione di pena ordinaria a favore delle Persone di età minori si ammette in delitti gravi, più gravi, e gravissimi con le sue distinzioni per unica ragione, e che senza dolo perfetto non si dà pena ordinaria afflittiva di corpo, ed il vero dolo non cade nell'età minore di 25. anni*, E TANTO MENO NELL'ETA' *MINORE* DI 20. *ancorche il minore di 20. anni fosse Dottore, Lettore, Avvocato. Perche altro è l'apertura della mente alle Lettere, e speculative (la quale in detta età è proprissima) altro è la prudenza, e mansuetudine in moralibus, che al minore impropria, e da lui aliena, essendo questa età inferma, e imbelle naturalmente, senza prudenza, e piena di furore, e di senso. E Testimonio ne sia chi nque ha passato questo rapido torrente, risentendo ne' proprii sensi nell'età giovenile, e come disse David.* DELICTA JUVENTUTIS MEÆ NE MEMINERIS DOMINE: *E come dicono i Dottori, che pochi sarebbero gli prudenti a poter governare il Mondo nella loro età virile, se fossero stati castigati degli errori commessi nell'età giovenile a misura ordinaria. E però le Leggi, che dispongono a temperare le pene, come pensatamente fatte compatiscono all'età, non alla persona, con tal temperamento e dicono tacitamente, che in quel caso, ed in quella persona, che a commesso quel fatto, vi cadrebbe l'ordinaria pena, ma che sia di condonarsi all'età il rigore cioè a quello infermo giudizio, che non ammette il concorso di una vera mente sana, che non lascia perfezzionare il dolo &c.*

Jure merito doctissimus *Petrus Binsfeld. in Commentar. lib. 9. Codic. de malefic. & mathematicis Leg. 5. fol. mihi 626.*, circa Minores delinquentes in enormissimo crimine maleficii sic erga Judices se habet -- *Ut tamen hoc addam non audere nunquam consulere Judici in conscientia, ut in hoc enormissimo crimine arbitrium extenderet ad ultimum supplicium, ante enim perfectam ætatem Minor esset custodiendus in tolerabili custodia, & instruendus, quo tempore elapso si non sit a circumstantiis, adjunctis, spes firma constantisque conversionis adhuc est locus Justitiæ. In qua Sententia, in genere loquendo, consului superiori tempore.*

Vindicata igitur juxta terminos Juris communis hujusmodi communi Sententia Minoribus favorabili ab omni hæsitatione minime obiici valet, quod attenta *Constitutione Julii II.*, necnon *Pii IV.* pœnæ minoratio minime conveniat in Statu Ecclesiastico,

co,

co, non tam in atrocissimis, quam in simplici homicidio; siquidem quod attinet ad *Bullam Julii II. part. 1. Bullar.* in qua statuitur minores 25. annor. *dummodo vigesimum attigerint annum in crimine homicidii, aliisque delictis, in quibus capitalis pœna infligenda esset, non solum non excusandos, SED ETIAM PRO MAJORIBUS reputandos, & ut majores puniendos*: hæc nullimode adaptari potest casui de quo agitur, quippe Inquisitus Bianconi minor est 20. annorum quia numerat tantummodo decem, & novem annos; & menses duos.

Neque aliquod impedimentum præstat verbum illud *attigerit*, siquidem de completo anno vigesimo, & non incepto intelligendum venit, ea ratione, quod agitur in odiosis, ubi annus inceptus nunquam habetur pro completo, ut tradunt *Gloss. in Leg. ad eem public. verb. favoris causa ff. de muneribus, & honoribus, Dec. in cap. cum in cunctis num. 48. de electionibus*, & post alios *Ursell. conclus. 116. n. 9., & 10.*, Et re vera verbum illud *attigerit* non nisi perfectionem anni vigesimi significat, duabus præ oculis habitis rationibus: prima quod verba quæcumque secundum subjectam materiam, & naturam actus intelligenda veniunt, ut late probant *Flores de Mena variar. quæst. lib. 2. quæst. 24. num. 33., Parisius conf. 68. num. 20. lib. 3., Gonzalez ad regulam octavam Cancell. Gloss. 8. num. 53., & sequen., & Tusch. tom. 8. litt. V. conclus. 95.*, ita ut ampliari, & restringi debeant secundum subjectam materiam, & restringi potissimum ad evitandum absurdum late *Barbos. axiom. 222. num. 39., & seq.*, Subjecta autem materia præsens cum se vertat ad pœnam ordinariam Minoribus infligendam, negari nequit, quod tanquam odiosa non nisi perfectionem anni 20. significare velit, nam appellatione anni non venit nisi completus, & perfectus, ut tradunt DD. relati per *Gratian. cap. 956. n. 31.*, ubi plus subdit, quod non potest dici annus in rerum natura, nisi esset completus.

Altera ratio depromitur animadvertendo, quod Julius II. verbum illud *attigerit* apposuit ad subrogandam minorem ætatem quo ad homicidia, & cætera debita capitalia, non expectando 25. annum præscriptum a jure communi. Omnis igitur Æqui, bonique ratio expostulat ut de vigesimo anno completo, & non de inchoato verbum *attigerit* interpretationem habeat, ut ad rem ponderavit *Senatus Mantuanus Teste Petro Surdo decis. 179. num. 8.*, cujus verba quum ponant falcem ad radicem, per extensum referenda censeo — ibi — *Tamen æstimaverit Senatus rationem magis attendendam, quam simplicia, & nuda Ordinis verba, ratio autem est vigor naturalis rationis, qui minus est imperfectus si completi sint anni, quamsi inchoati tantum sint, & sicuti jure communi inspecto, non reputatur major quis nisi exacto vigesimo quinto anno, ita stante ordine requiritur anni perfectio, quia 20. anni, de quibus in ordine loco illorum 25. subrogantur, qui requiruntur a jure communi, & subrogatum sapere debet ejus naturam, cui subrogatur l. g. Si eum, §. qui injuriar. ff. si quis caut. Hinc dicimus, quod instantia statuti, quia subrogata loco communis, assumit illius naturam. Sic statutaria præscriptio, quia succedit in locum ordinariæ, sapit eandem naturam. Præterea ubi fit mensio de anno regulariter, intelligere debemus de perfecto, quod ubi lex, vel homo non declarat tempus, debet esse perfectum, & magis proprie dicitur annus, quando est perfectus, quam ubi est imperfectus. Quinimo annus non est in rerum natura, si non est perfectus; & in dubio tempus assignatum debet esse completum, BAL. IN LEG. EX HIS NUM 3., & 4. Ubi ait quod hæc est propria vocis significatio, nisi aliud suadeat conjectura voluntatis, vel æquitas. Accedat quod sumus in odiosis, quia ordo prædictus corrigit statutum, & jus commune, & in odiosis annus cæptus non habetur pro completo GLOSS. IN LEG 3. §. minorem ff. de minor., & ordo, seu statutum intelligi semper debet, ut minus corrigat jus commune, & jus magis generale, et minus corrigit si intelligamus de anno perfecto, quam de cæpto. Præterea Statutum, seu ordo loquendo de anno, debet intelligi, secundum quod in eadem materia intelligit jus commune, quia statuta recipiunt a Jure communi passivam interpretationem, etiamsi ab eodem statuto prohibita sit interpretatio. Ius autem commune, loquendo de minori ætate, exigit annum perfectum, nec contentatur de cæpto; ergo idem judicandum est de ordine.*

Magis, magisque hujusmodi interpretatio robur suum accipit a subsequuta omnium Tribunalium Urbis, & Status Ecclesiastici observantia, quippe nullus casus afferri potest, quod minor 20. annorum completorum in homicidio pœna ordinaria punitus fuit: imo relatum exemplum *Ioannis Agus Rei* parricidii in Tribunali Gubernii Urbis secutum, oppositum patefacit, & de facto refert *Cert'ad. decis. 96. num 55.*, in primo exemplo, quod minor habitus fuit ille qui inceperat, sed non perfecerat annum vigesimum, haud obstante quod in Catalonia consimilis Constitutio obstaret. Potissimum quia dum agitur de rigorosa poena mortis, semper amplecti debemus opinionem benigniorem, ut omnes suadent leges, & ratio præsertim adducta per citat. *Tirent. Fintioni num. 18.*, ibi — *non si trova nelle Università degli Autori Criminali, che Giudice alcuno mai si sia pentito, o abbia mai tenuto rimorso di coscienza per essere ambolato nella via maestra delle regole più larghe, e delle più mite oppinioni; ma bensì vi sono esempi, che in volere troppo sottilizare negli rigori, sono inciampati in angustie, come pure accadde in qualità di Giudice al Beato Giovanni di Capistrano riferito dal Guaz., sebbene a lui la disgrazia gli portò gran fortuna nella Santità; FARINAC. QUÆST. 39. NUM. 22.*, ibi — *Ne volentes meliores videri, quam ipsæ Leges, Legibus injuriam faciant*.

Non officit insuper Bulla Pii IV. in ordine 128., quæ majores 14. annorum in homicidiis pœna ordinaria punit, siquidem tam Bulla prædicta, quam aliæ, quæ ad hunc effectum allegari possunt, loqui videntur in minoribus Bannitis, & in contumaciam condemnatis, ideo extra illum casum, & sic in Reis præsentibus condemnandis locum minime habet, ut individualiter advertit, *Oudedeus conf. 99. nu. 48. lib. 1.*, & cum eo *Fariuac. quæst. 92. num. 189., & sequen.*, ubi plus subdit sequentia verba — *non obstantibus prædictis Bullis, tanquam factis ad terrorem videtur quod manus Judicis non sint ligatæ EX ÆTATIS MISERATIONE ad pœnam minuendam, & quod alias interdictæ essent irrationabiles, & injustæ, & quod Iudex molliendo pœnam, & miserando non peccet, prout voluit, & probavit SFORT. ODD. &c. & in specie pluribus, & validissimis rationibus bene consuluit Oud-d. in dict. conf. 49. n. 48. & sequen. attestans ita quod de anno 1683., ita fuit per Perusiam servatum a Locumten. Cardinalis Riari*

nunc

nunc Legati, ſed utinam Iudices noſtri temporis ſic facerent, & advertérent ſaltem Principe conſulto, prout his caſibus ſi Iudex eſſem ſemper illum conſulerem, ut etiam perſuaderem, ut ad gratiam temperandæ pœnæ inelinaret, quidquid ſecus ab aliis Judicibus inhumaniter inhærendo ſolum literæ, & cortiei verborum ipſarum Bullarum ſervatum fuit.

Neque replicari valeat (prout jam audio Fiſcum obiicientem) quod huiuſmodi reſtrictio ad ſolos Contumaces minime conveniat, eo quia abſentes condemnari nequeunt in pœnam duriorem, quam rei præſentes; quippe admiſſa etiam hujuſmodi propoſitione, non inde ſequitur quod minores præſentes in dictis Bullis comprehenſi viderentur, ea potiſſimum ratione, quod nulla extenſio in criminalibus facienda eſt de uno caſu ad alium, ſed ſtrictiſſime intelligi, & interpetrari quantum expreſſe diſponunt *ex vulgatis juribus* inferri ſolummodo poſſit id quod dicunt *Farinacc.*, & *Onded.* ſupracitati, quod prædictæ Bullæ tanquam ad terrorem editæ, & minime rationabiles, obſervandæ minime forent, etiam quo ad ipſos Contumaces, ne plus coercerentur abſentes, quam præſentes prout in effectu nbſeruantia Teſte, nunquam in Praxi admiſſæ fuere, ut notiſſimum eſt EE. PP., ac cæteris in foro verſantibus. Imo ad propoſitum alia ſuperaddi poteſt ratio ad magis oſtendendum rigorem dictarum Bullarum, & illarum inobſervantiam, quia ſi nempe mitior pœna minoribus infligitur ob judicii imbecillitatem, ut naturali, & philoſophica edocti ratione undique utriuſque juris Conſulti præſcripſere, ſane hujuſmodi animi imbecillitas tolli nequit a prædictis Bullis, nam naturalia ſunt immutabilia, proinde ſemper eſſent rigoroſæ, irrationabiles, & nunquam obſervandæ, cum id præſcribant quæ naturæ repugnat. Neque hujuſmodi rigor velari poteſt prætextu quod malitia creverit ſuper terram, nam hæc ſemper fuit talis, imo a primordiis ſeculi in quibus horrendum fratricidium a Caino legimus fuiſſe patratum.

Dum hæc ſcribebam mihi communicata extitit allegatio D. Fiſcalis generalis, in qua doctiſſime, & diligentiſſime iuxta ſui muneris partes conatur probare legibus, Conſtitutionibus Apoſtolicis, DD. placitis, & obſeruantia Tribunalium, oppoſitam ſententiam, quod huiuſmodi minor adhuc pœna ordinaria plectendus veniat. Omnibus autem hiſce in contrarium adductis puto ſatis a me fuiſſe præventive reſponſum, quippe nullibi leges quo ad pœnam ordinariam loquutæ ſunt, Apoſtolicæ Conſtitutiones caſui non adaptantur, & DD. qui in contrariam inclinarunt ſententiam valde a juribus aberrarunt, ut traditum eſt. Et quo ad praxim Tribunalium ſi *Farinac.*, *Raynald.*, & alii nonnullos recenſent, caſus, ſatis ſuperabundant exempla per me relata in omnibus Europæ Tribunalibus, quæ utique præferri debent contrariis, tum quia numero majores, tum quia, (per malam hypoteſim) iis in paritate exiſtentibus; ſemper præferri debet praxis, & obſervantia, quæ pro mitiori pœna fuerit ſervata, iuxta *Text. in leg. favorabiliores, & in leg. ambiguis 2. ff. de reg. iur. in leg. interpetrat. ff. de pæn. cum ſimilibus.*

Nec exemplum quod affertur ſequtum in Tribunali Gubernii Vrbis in perſonam Ignatii Dupie, EE, PP. in duriorem ſententiam movere poterit, tum quia hujuſmodi exemplum tanquam legibus, rationibus, ac ipſi naturali æquitati contrarium, minime inſequendum venit, tum propterea, quia diverſimode in caſu Parricidii per idem Gubernii Tribunal in perſonam Io. Agni judicatum extitit, ut ſupra dixi; Vnde praxis, & obſervantia dicti Tribunalis non eſt inconcuſſa, & vera; Sed varia, & mutabilis juxta factorum circumſtantias, & qualitates proinde recte ad propoſitum adaptatur regula quod exemplis etiam Principum non eſt judicandum, ſed legibus, ut tradunt DD. *in leg. 3. Cod. de legibus, & in leg. 1. de Conſtit. Principum, Alexand. conſ. 150. num. 6. tom. 6., & Pariſ. conſ. 31. num. 17. tom. 1.* Ac demum abſit dicere, quod Supremus iſte Senatus ab inferiore Tribunali normam, & exemplum ſumere debeat in judicando, potiſſimum quia omnia Europæ Tribunalia ſemper in benigniorem ſententiam judicarunt ut patet ex exemplis ſuperius traditis, quibus & addi poteſt quod in Senatu Siculo in homicidio cum qualitate ſacrilegii minori pariter pœna extraordinaria dictata fuit, teſte *Mario Muta decis. 30., & 50.*

Quare &c.

T. Antamorus Pauperum Adv.

19 Uſque adeo dixi *de infante, de proximo pubertati, & de minore* (Nam tantum hujuſmodi ætates *in delictis* diſtinguuntur ad dignoſcendum quando crimen per eos contrahatur, & ulnoni, extraordinariæ tamen, ſubiiciantur) dicenda aliqua remanent de *Senectute* quæ etiam in delictis miſeratione digna eſt, intelligo *Senectutem* illam in Septuagennario, & ultra, qui vere mentis infirmitate laborare incipit, & Pueris æquiparatur juxta *Pauli reſponſum in l. Civitatibus 122. ff. de legat. prima* ibi -- *Hoc amplius quod in alimentu infirmæ ætatis puta ſenioribus, vel Pueris Puellisve relictum fuerat* & conſentiunt Pontifices *in cap. magnæ 7. devot. & in cap. 1. §. ſin autem Epiſcopus de Cleric. ægrot. in 6.* Septuagenarii enim ultra abeuntes, ita debilem morboſam ætatem ſuſtinent, ut eos prope interitum, ac valde morti propinquos eſſe quotidie experitur; quapropter hujus ætatis homines Juris præſumptione Infirmos æſtimandos eſſe docet *Abbas in cap. quoniam frequenter 5. num. 18. ut lit. non conteſtat*, & confirmatur a Propheta Pſalmidico in *Pſalm.* 89. verſic. 10. *Dies annorum in ipſis ſeptuaginta anni, & in patentatibus octuaginta, & amplius eorum labor, & dolor*, Alphonſ. Perez de *Lara in compend. Vitæ human. c. 31. ante n. 70.*

20 Et quod magis eſt in ſenibus eadem mentis fragilitas, ac in minoribus conſideratur, ut pote qui bonam partem Judicii, conſilique amiſerunt, juxta illud *Claudiani de victoria Stiliconis* --

Si non meritis inopi fraudataque ſenibus ætas
Præberet veniam, nunquam hæc opprobria linguæ
Turbiu Danubius me ſoſpite ferret inultus

taliter ut Parvulis Senes omnino æquiparentur, unde ſenectus altera Pueritia dicitur ab Ariſtotil. ibi -- *Senes omnibus modis in pueritiam revolvuntur rurſuſque inde reverti videntur, & ab Accurſ. in l. ſenectus verbo ſola C. de donat.* eleganter propterea inquit *Ludovic. Vives libro 2. de anim.* -- *Quemadmodum in Infantia non utitur ratio ſuis organis, quia nondum ſunt apta, ſic nec in decrepita ſenecta, quia jam deſierunt eſſe apta, magno ſcilicet uſu detrita, & corrupta*; Hinc adagium illud -- *Bis Pueri Senes* ut ex *Horatio* tradit *Jacob. Simanc. libro 7. de Republic. cap. 7. num. 781.* nun immerito Domitius Ulpian. *in l. 12. §. de illis ff. de uſufruct.* defectæ ſene-

senectutis hominem servum appellat, cujus non aliter, atque Infantis ob senii imbecillitatem operæ nullæ sunt, & *in l. 2. §. ignoscitur ff. ad S. Consult. Silanian.*

21 Igitur cum tales Senes in omnibus, & præcipue in mentis fragilitate similes sint Pueris, & minoribus, eodem modo sicut illis ratio & æquitatis patitur, Senibus delinquentibus, pœnam mitigandam, temperandamque esse non tantum in levibus, sed etiam in homicidio, aliisque atrocioribus criminibus, quod non tantum *Plato libro 9. de Legib.* sancivit, æquiparando Senectutem insaniæ & puerili ætati, his verbis, *ob insaniam, vel senio, vel in ætate puerili constitutus*, verum etiam undique Jura Civilia præscripsere *in l. 2. ff. de termin. mot. in l. Sacrilegii pœnam ff. ad leg. Jul. peculat. in l. fere in omnibus ff. de regul. Juris & in l. 3. §. si eum ff. ad S. C Silan. ubi Gloss. verbo ætate*, quibus conveniunt Canonicæ Sanctiones *in cap. tempora 26 q. 7.* ubi Leo Pontifex inquit -- *Tempora pœnitudinis habita moderatione constituenda sunt, etiam habens ætatis Senilis intuitum*, nec non in cap. tanta I. q. 7. ubi Pontifex Gregorius ita scribit Episcopo Januario -- *Et quidem pœnæ sententia in te Fuerat jaculanda, sed quia simplicitatem tuam cum Senectute novimus interim tacemus.*

22 Legibus accedunt rationes, etenim ut supra dictum est, In senibus propter Senectutem, & Sanguinis diminutionem deficit sensus, & intellectus, & ipsi jam repuerescunt, & sic non agunt ex perfecto judicio, & deliberatione ut animadvertunt *Glossator in l. Senectus verbo sola Cod. de donat.* Plat. *lib. 1 de Republic.*, & *Aul. Gell. noct. atticar. libro 6. cap. 5.*; Hinc a veritate alienum est, hujusmodi decrepitos Senes magis abundare in maturo, & perfecto judicio, ut nonnulli perperam autumant; siquidem illorum sententiæ, distinguendo occurrit Paulus *Zacch. in quæst. medic. legal. libro 1. qu. 10. num. 23.* his verbis -- *Magis ad rem nostram adaptatus po est Idem Plato libro 5. de Republic., dicebat quinquagesimum quintum annum in Viro esse, & Corporis, & Sapientiæ vigorem quasi ab inde utrumque deficere incipiat, Verum tamen hæc multa evidentius quotidianæ experientiæ testimonio firmantur ubi enim ad banc ætatem* (nempe decrepitam) *pervenerunt Senes, non solum memoriam sed, & ejusvis rationis usum amisisse videntur, quamobrem Senes ad Pueritiam remeare respectu vigore mentis, ex vulgata paræmia patet.*

23 Rationibus subsequuntur Doctorum auctoritates, quibus magis pœnæ minoratio Senibus impartienda, comprobatur ut Glossa *in l. quid ergo §. pœna gravior versic onerosior ff. de his, qui notant. infam. Dec. in l. fere in omnibus num. 5. ubi Adden. Litter C. ff. de regul. Jur., Cagnol. in d. l. fere num. 2., Cepoll. in auth sed novo Jure num. 88. Cod. de servis fugit., & in l. si fugitivi num. 26. eod. titul., Igneus in l. 3. §. ignoscitur num. 1., & seqq. ff. ad Senat. Consult. Silanian. Gandin. de malefic. rubric. de pœnis Reor. num. 30. in med. Simanc. de catholic. Instit. cap. 17. num. 15. & 26.* & post alios *Anton. Matth. de Crimin. libro 48. per tit. 18. de pœn. cap. 4. num. 21.* ubi quoque subdit, quod minoratio hæc omnino a Judice practicanda est, nec residet in ejus arbitrio, & enim quidquid Leges præscribunt, aut recta ratio dicta, id Judici faciendum est.

24 Et in terminis homicidii, expressius docent *Menoch. de arbitr. cas. 329. num. 19., Andreas Gaill. practic. observ. libr. 2. observ. 110. num. 34. Jacob. Novell. in tract. ad defens. Reor. cap. primo de excusat Homic. num. 45., & seqq., Ludovic. Carrer. in tractat. de excus. homic. §. circa quartum num. 13., Valent. Valtz. in repet. leg. Corn. de Sicar. in appendic. ad cap. 6. num. 46., & ibi Adilbert. in notis, & a Daniel. Classen. de jur. aggratiand. cap. 14. num. 19. fol. 150.*. Nec desunt in gravioribus criminibus iudicatarum exempla apud *Riccium in collect. decis. 3717. tom. 5., sess. decis. 390., & Sanfelic. decis. 166. num. 12.*; hinc audiendi non sunt, qui positam thesim admittunt in levibus non in atrocioribus, inter quos *Clar. in pract. crimin. qu. 60. versic. successive quæro*, siquidem si ratio potissima huiusmodi diminutionis pœnæ residet, in illa Juris præsumptione, quod senes decrepiti ultra septuagesimum annum sensus, & intellectus diminutionem patiuntur; discriminis causam non video, quare in levibus diminutio hæc pœnam leviet, in gravibus minime, cum idem voluntarii defectus in utroque casu concurrat; unde idem debet esse Iudicium exemplo minorum, qui ob sensus, intellectus diminutionem non tantum in atrocioribus, sed in atrocissimis ab ordinaria ultione immunes sunt, ut probatum est.

25 Intellige tamen superius traditam conclusionem cum legibus, rationibus, DD. auctoritatibus, & indicatarum rerum exemplis adductis in senibus decrepitis, qui cum senectute coniunctam habent mentis alienationem iuxta sensum Text. *in leg. 7. §. 3. ff. ad S. C. Silan.* ibi -- *Qui ætate defecti sunt*, siquidem cum introspecta causa mitigationis pœnæ in senibus nulla alia adducatur, nisi mentis *alienatio*, congruum est ut cessante hac mentis alienatione cesset quoque pœnæ minoratio, imo senes perspicaces, ac robusti veniam mereri non solum non debeant, seu magis puniendi sint, quanto gravius delinquere videntur ad tradita per *Sfort. Odd. de restit. in integr. par. 2. qu. 80. num. 116.*, merito Jason. in *l. 3. §. ignoscitur num. 16. ff. ad S. C. Silan.* inquit quod nisi deliri sint senes, quia mente carent, propter solam senectutem excusari minime debent, & in hunc sensum adaptari possunt, nec non intelligenda videntur, quæ tradit contra communem DD. opinionem, *Clar. in practic. crimin. d. qu. 60., versic. successive quæro* de praxi Mediolani testificans (adversus quem merito insurgit *Farin. qu. 92. num. 24. & seq.*) *Carpzov. de praxi Saxoniæ in pract. Crimin. quæst. 144. num. 15., & seqq.*, & Gomez. *de delict. cap. 1. num. 68.*, prout docte ibi explicat *Ioannes Ayllon. in addit. ad dictum Gomez in cap. 1. n 68. versic. Itaque*, & faciunt tradita per *Igneum in l. 3. §. ignoscitur num 12. ff. ad Senat Consult. Silan.*

26 Sed dubitatur, (ad veram intelligentiam præfatæ distinctionis) cui incumbat probatio alienationis mentis, vel ejusdem firmitatis in sene delinquente, Fisco, an Reo? quæstionem hanc a Nemine, ex tot DD. qui de criminali materia prolixius tractarunt perlegi discussam, verum ex præmissis facile resolvi potest, quod cum Senex decrepitus Juris, & naturæ præsumptionem pro se habeat, quod sensus, & intellectus diminutionem patiatur ad instar Pueri, prout ultra deducta probat Textus *in cap. quamvis 58. §. nisi de sentent. excommun.* ubi *Gregorius IX.* æquiparat ætatem senilem Puerili, his verbis -- *Puerili vel senili ætate*, quod magis comprobatur ex divinis Paginis. *Secund. Reg. cap. 19.*

ibi

ibi -- Quot sunt dies annorum vitæ meæ ut ascendam cum Rege in Hierusalem, octuagenarius sum hodie nunquid vigent sensus mei; ad discernendum suave, & amarum &c.

27 Et ex medicis docte tradit Andreas Laurentius tom. 2. tractat. de senect. cap. 2., ubi hanc naturæ præsumptionem ita, extollit ibi -- Tandem suprema illa perveniis senectus, quam decrepitam vocant, in qua singulæ corporis, & animæ debilitantur, hebescunt sensus, deperditur memoria, deficit judicium, & tunc temporis in infantiam incidunt, probatio firmitatis sensus ad fiscum pertinet, siquidem sive naturæ, sive Juris præsumptionem pro se habens ab onere probandi relevatur, nam intentionem suam fundatam habere dicitur ad Textum in cap. final. de restit. spol. in 6., in cap. qui verisimile de præsumpt., in leg. cum de indebito ff. de probat. late Reifenstuell in Jus Canon. libro 2. tit. 23. §. 2. num. 40. 45., & seqq.

AD OBSERVAT. XXII.

SECTIO V.

SUMMARIUM

1. Furiosi excusantur a pœna in omnibus delictis rationes adducuntur.
   Jura tum civilia, tum canonica, & judicantium exempla.
2. De cognoscendo furore, seu dementia simulata, monitum Brunneman.
3. De delinquente tempore sanæ mentis, inde furioso effecto. Prima refertur sententia negativa.
4. Altera opinio pro correctione delinquentis.
5. Rationem examinat unde furiosus non punitur.
6. Affertur opinio distinguens.
7. Altera opinio, quæ distinguit in puncto Juris, & in praxi.
8. Nonnulli totum hoc Judicis arbitrio remittunt, nec consulendum esse Principem.
9.) Auctor amplectitur primam opinionem cum de-
10.) clarationibus ibi positis.
11. Pœna bonorum, & pecuniaria infligi potest in hoc casu.
12.) Consanguinei quando puniuntur ex delicto a
13.) furioso commissa, ab eis non bene custodito.
14. Ampliatur conclusio, quoad mente captum, & dementem.
15.) Examinatur doctrina Anton. Matthei in quo
16.) sensu procedat.
17.) Distinguuntur Insanorum species.
18.)
19. De probatione furoris, & dementiæ remissive.
20. Nonnulla alia dicuntur remissive.

1 Sunt, & alii qui ratione imperfectæ voluntatis ad materialem delictorum causam quoque pertineat quorum Primo numerantur Furiosi, in quibus Voluntatis imperium non datur, & valde absurdum esset, eos coærcere, quos fati infelicitas punit, & satis proprio furore cruciantur; ita generaliter in omnibus indistincte criminibus, etiam Parricidii, & criminis læsæ maiestatis præscripsere legum Latores in Leg. 12. ff. ad leg. Cornel. de Sicar., in Leg. Divus Marcus 14. ff. de offic. Præsid. in Leg. 9. ff. ad leg. Pompej. de parricid., in l. 7. §. penult. ff. ad leg. Jul. Majest., in leg. 6. §. qui se vulneraverit ff. de re militar., in leg. 3. §. 1. ff. de injur., & in leg. unica C. si quis Imperat. maledixer., ubi enim non adest propositum delinquendi, ibi abest auctoritas puniendi, leg. 1. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. leg. qui injuria ff. de furtis, leg. damna ff. pro Socio, & cum Jure civili, conveniunt decreta Juris Canonici in cap. aliquis 15. qu. 1., & in Clement. unic. de homic. ubi glossa verbo furiosus merito inquit doctissimus Henric. Mollembecb. in Divis. Juridic. centur. 2. §. 59. num. 12. -- Furiosus ob defectum intellectus juste, atque injuste agere, vel delinquere dici non potest, & ex facto sua qualecumque etiam, atque atrocissimum fuerit, non obligatur, necnon Dyonisius Gothofred. in l. 5. §. 2. ff. ad leg. Aquil. ait, quod furiosus nocens Quadrupedi damnum danti comparatur, enim vero furiosi nulla est voluntas leg. furiosi 40. ff. de regul. Juris; Hinc refert Anton. Faber. in Codic. libro 9. titul. 10. definit. prima Senatum Sabaudiæ censuisse, furiosum qui furore percitus, Apparitorem iussu Judicis, exequentem interfecerat, non puniri debere sed continendum decreuit per necessarios proximiores si commode fieri poterat, Idem etiam censuit Senatus Belgiæ, teste Paulo Christineo decis. 198. num. 14., etenim in casu cuiusdam Famuli furiosi, qui filium domini occiderat, iussit Senatus, quód tantum carceribus contineretur, & alias decisiones habebit apud Majoran. in opopræx. par. 2. cap. 4. num. 97.

2 Admonet tamen Joannes Brunneman. in Processu crimin. Inquis. cap. 8. membr. primo num. 86., compertum esse, interdum Reos furorem simulasse, & mentis alienationem; admonet propterea, Medicos consulendos esse, eorumque consilium adhibendum, an Reus sit semotæ mentis, an vero tantum semotæ mentis simulatio; examinandi sunt ii, qui cum Reo conversantur, an furorem unquam, vel mentis alienationem deprehenderint raro enim contingit mente sanos omnia furiosorum more, & mente captorum facere, ideirco, & Custodes diligenter advertent universas Rei actiones, & verba, ex quibus furor, aut dementia dignoscatur.

3 Sed si quis ita deliquerit, ut summo supplicio addici debeat, posteaque in furorem, vel insaniam prolapsus sit, in quæstionem vocatur nunquid impunitatem delicti consequi eum oporteat? Quicquid sit in foro Poli, in quo non excusatur furiosus a pœna gehennæ si post commissum mortale peccatum furiosus effectus sit, ad tradita per Igneum in leg. 3. §. ignoscitur nu. 79., & 81. ff. ad Senat. Consult. Silan., quod attinet ad forum externum. Nonnulli censent, impune eum admissum facinus esse laturum, quia satis furore ipso punitur, ita Bald., Imol., & Alexand. cum aliis in leg. furiosum C. qui testam. facer. possunt, & latius Anton. Gomez. de delict. cap. 1. num. 72. existimantes pœnæ exequutionem differri, usque ad sanæ mentis supervenientiam, cum aliis late calamo congestis per Farin. q. 94. num. 13., & a Menoch. de arbitrar. Judic. cas. 325. num. 12. rationes, & Iura, quibus præfati Doctores id tradunt, latius recensentur a Gail. practic. observ. lib. 2. observ. vat. 110. num. 22., & ab Anton. Matth. de crimin. in prologom. cap. 2. num. 7.

4 Alii vero contrarium suadent moti ex Marcelli I. C. sententia in leg. Divus Marcus §. si vero ff. de

offic. Præsid. referentis, si It qui cum apud se esset, deliquerit, postea furore correptus sit, non dandam morbo veniam, at coercendum publice maleficium, delicta enim omnia atrociora publica auctoritate expianda sunt, vindicandæ Reipublicæ causa *leg.* 1. §. 2. *ff. deposit.*, *leg. si quis homicidii C. de accus.*, *leg. si operis C. de pænis*; Constitutum namque est, quoties de puniendo delicto aliquo quæritur, non eam pænam Reo subeundam esse, quam conditio eius admitteret, quo tempore sententia diceretur sed tempus omnino intuendum, quo crimen admissū dignoscitur, ne in eadem causa esset, ac si in conditione priore durasset, & ita puniendum, quasi tunc esset sententiam passus cum delinqueret, *leg.* 1. *in princ ff. de pænis leg. injuriarū æstimatiu ff. de iniur.*, nam etsi filius in causa inciderit ex constitutis aliquā ingratitudinis, & post tempus furere cæperit, rescriptum est, exhæredem eum scribi posse, qui furiosus sit, quia sanus deliquerit, *leg. final.* §. *sed cum antiquitas versic. Et siquidem C. de Curator. furios.* ita demum enim adfert impunitatem furor si & delicto causam dederit idest si furiis agitatus aliquit judiciique, & Voluntatis expers, & consequenter talis, qui delinquere nullo modo possit in delictum inciderit, quo casu fati eum infelicitas, vel parricidam excusat, ut Infantem consilii Innocentia.

5 Et revera rationem altius ad Iuris tramites expendendo iidem DD. ob quam furiosus a delictorum pæna immunis evadit, aliam non inveniunt, nisi quod furiosorum nullus est mentis, ac voluntatis consensus; quæ cum omnino cesset in eo, qui tempore delicti sanus extra furorem extiterat; causam non vident, cur impunitas concedenda sit delinquenti, post crimen in furorem prolapso, cum in eo mentis, & voluntatis perfectio tempore admissi sceleris, extiterit, quam sententiam hanc, (quæ originaliter est Ludovic. Roman. *in leg. furiosum C. qui testam. facer. possunt*) Iuribus firmatam, & rationibus comprobatam mordicus substinent *Ioan. Igneus. in leg.* 3. §. *ignoscitur num.* 79., *& seqq. ff. ad Senat. Consult. Silan*, *Joan Vaud. variar. quæstion. lib.* 2. *q.* 7. *per tot.*, ultra traditos *per Farin in d. qu.* 94. *nu.* 14. *& Mundium in comment. de diffam. cap.* 3. *nu.* 55., *& seqq.* ubi contrariis respondet.

6 In hoc DD. conflictu alii utramque conciliare existimant, ut prima opinio procedat quo ad pænam ordinariam, altera vero quo ad extraordinariam pecuniariam, ita *Bald. Alexand*, & alii apud *Tiraquell. de pæn. temper causa* 3. *num.* 1., *& seqq.*, ubi rationes recensentur, *& Clar. qu.* 60. *num.* 4. *versic. Hoc tamen*, ubi tamen inde ab hac distinctione recedit, & revera hanc distinctionem improbant Gaill., Gilhaus., & alii apud *Henric. Mollembec. d. centur.* 2. §. 59. *num.* 12.

7 Alii vero existimant secundam opinionem in puncto Juris veriorem esse, primam vero in praxi receptam, & communiter in foro approbatam, ex ponderatis per *Petrum a Plaz in epitum. delicto libro primo cap.* 29. *num. primo*, *& seqq.*, *Michael. Crass. in commun. opin libro* 2. *cap.* 6. *qu.* 4. relatus *in Codic. Syntagm. commun. opin. libro* 9. *titul.* 30. *num.* 125. *tom.* 2. *fol. mihi* 548., *& Henric. Mollembec. loc. citat. num.* 12.

8 Alii nec priori, nec posteriori opinioni acquiescendum esse existimant, sed totum negotium arbitrio Judicis, ac Principis, quem Judex consulere debebit, committendum esse censent iuxta censuram Textus in *dicta leg.* 14. *versic. si vero ff. de offic. Præsid.* statuentis Judicem diligenter explorare, & inquirere debere an facinus a vere furioso commissum sit, nec non Principem consulendum esse, qui æstimet, utrum delinquens supplicio sit afficiendus; Hinc Iudex, ac Princeps omnibus delicti, totiusque negotii circumstantiis, mature accurateque pensatis, de pæna decernet, prout æquitas aut ratio deposceret, atque ita sentire videntur *Fachineus*, *& Ludovic Gilhausen.* allegati per *Ioann. Harprect. in* §. *Item lex Cornelia* 5. *num.* 280. *Instit. de public. Judic. lib.* 4., quibus ipse subscribit.

9 Mihi autem inter tot diffidentes sententias summopere arridet prima sententia *relata num.* 3. quam etiam tuentur Guglielm. *de Benedict. in repet. Cap. Raynutius verbo si absque liberis & 2. num.* 25. *de testam.* Ubi ita testatur judicasse in personam cujusdam Mulieris, quæ quemdam Puerum Parentibus unicum de Ponte de Valandre Civitatis Cudurci in flumen Olti projecerat; *Hyeron Cevall. in Commun. contra Commun. q.* 33. *Anton. Faber. in Codic. lib.* 9. *titul. ad Leg. Cornel. de Sicar. defin.* 1. *Paul Christin. decis. Belgic.* 198. *num.* 15.; *Didac. Canter. in quæstion. Crimin. cap.* 7. *post. num.* 64. *versic. Aut commisit*, *& Daniel. Classen. de Iur. aggratiand. cap.* 13. §. 1., cum infrascriptis tamen declarationibus; *Prima*, quod stante immanitate delicti potest deveniri contra furiosum ad aliquam pœnam arbitrariam, nec ei omnino parcatur, ut constat ex multis relatis per *Petrum Caball. resolut. crim.* 297. *num.* 35., *Gomez. de delict. cap.* 1. *num.* 72. *versic. præterquam*, ubi refert, quod Serenissima Regina Castellæ fecit punire hominem Furiosum, qui vulnus intulit Serenissimo Regi Ferdinando marito suo; *Farin. in qu.* 94. *ante num.* 30., *versic. in casu quando* & congruunt ad rem tradita per Majoran. *loc. citat. num.* 97. *versic. Non tamen*, ubi in his casibus faciendam esse relationē Principemque consulendum, docet

10 *Altera* vero, quod talis furiosus licet non possit in aliis delictis corporaliter condemnari, potest nihilhominus in bonis, & sic bonorum publicatione coerceri; enim vero, quamvis suo furore satis in corpore puniatur, attamen justum est, ut bonorum detrimentum patiatur, duplici ratione, *Primo* in exemplum cohibendi delicta favore Reipublicæ, *Secundo* in solatium offensorum; propterea istud bonorum detrimentum maximi exempli est ad cohibendum a malefaciendo, quod est præcipuum legis intentum, sic enim Reipublicæ quies conservatur; quod etiam ampliandum est (licet aliter nonnulli sentiant) etiam si delinquens condemnatus minime fuisset tempore sanæ mentis, siquidem falsum est, quod cum Curatore tale Judicium agitari nequeat, ut illi supponunt, etenim rationem non video, cur cum Curatore judicium quo ad talem pœnam fieri nequeat, quando in aliis negotiis indubitatum est, recte Processum cum eorum Curatoribus fieri posse regulariter, excepta hæreditate adeunda, quam nec Curator petere potest, sed tantum bonorum possessionem salvo jure repudiandi, *l. cum furiosus* §. *fin autem C. de Curat. furios. Virgil. de Legitim. Person. cap.* 7. *num.* 37.

11 Hinc quemadmodum pœnæ imponuntur non tantum ad affligendum delinquentem, sed etiam ob bonum Reipublicæ in aliorum exemplum, ita licet corporis afflictio sileat, non tamen cessat bonum publicum, idcirco recte cum Curatore Processus construi potest quo ad bona, Nam Favendum est bono communi

eo modo quo potest, & in quantum fieri potest, & cum hæc ratio vigeat etiam in eo casu, quo pœna arbitraria imponi potest juxta primam positam declarationem, puto cum Curatore furioso dato, omnia esse agenda, alias Processus a nullitatis labe non esset impunis, ut est Textus in §. *furiosus Instit. de inutil. stipul. ibi — Nullum negotium gerere potest furiosus, quia non intelligit, quod agit, & in l. in negotiis 5. ff. de regul. Juris ubi Decius cum Aldend.*, & de Curatore dando Furiosis, est titulus *in ff. de Curat. furios.*, Ruta post *Zacch. quæst. medic. legal. decis. 30. per tot. tom. 2. & Boer. decis. 23. num. 35. 79. 98.*

12 Sunt nonnulli existimantes, Furioso delinquente, molestari, & puniri pro modo culpæ posse illius Consanguineos, ad quos spectabat custodia, & cura, quasi negligenter eum observaverint, & non custodierint ex quo lex illis talem custodiam & curam imponit, ut custodiant, ligent, vel incarcerent, quod si non faciunt, puniuntur tanquam negligentes in officio eis a lege commisso, vigore Textus punctualis in dicta *l. divus 14. ff. de offic. Præsid. ibi — A suis, vel in propria custodiantur*, & Paulo post *Non immerito culpæ eorum adscribendum est, qui negligentiores in suo officio fuerint*, allegando insuper legem traditam a *Platon. libro 12. de legib.* quam per extensum refert Anton. *Matth. de crimin. d. cap. 2. num. 10.* quæ sententia adscribitur originaliter *Baldo in l. congruit §. furiosus num. 1. versic. Item nota ff. de offic. Præsid.*; *quam sectatus est Aretin in §. furiosi num. 1. & 3. Instit. de Cura, Tiraquell de pæn. temper. causa 2. num. 10.*, *Majoran. in op. aprox. crimin p. 2. cap. 4. nu. 90.* ubi plura de furiosis disserit, & nonnulla judicatarum exempla refert.

13 Salva tamen pace *Baldi ejusque sequacium*, magis placet, & æqua videtur opinio Bartol. *in d. l. congruit num. 2.* docentis, quod tunc demum Consanguinei Furiosi ob ejus delictum puniendi sunt, si eis specialiter injuncta est custodia per Judicem, & id videtur satis consonum literæ *d. l. congruit §. furiosi*, nec non *d. l. divus*, in quibus nihil est dictum, ex quo possit inferri necessario conjunctos teneri pro delicto furiosi, nisi quando negligentes sunt in eorum officio, & custodia furiosi illis injunctæ, & in his terminis Custodiæ loquitur *Farin. qu. 94. nu. 45.* cum aliis per eum adductis, prout hanc Bartoli sententiam amplexam fuisse testatur *Petrus Caball. resol. crim. cas. 297. num. 50.* rejecta Baldi, & sequacium opinione.

14 Quæ dicta sunt *de furioso*, amplianda, & extendenda quoque veniunt in *mentecapto* & *Demente* Nam licet furiosus a mentecapto differat, quia dicitur furiosus, qui intellectus privatus, habet evidentem furoris rabiem, & si dimitteretur sæviret in se, & in alios juxta *Textum in l. dicitur ff. de offic. Præsid.*; mente captus autem Judicatur, cui mens, & consilium deficit, sed nullum Furoris signum ostendit, nec se, aut alios offendit, ut dixerunt *Bald.*, *Angel*, & alii allegati a *Petro Surd. consf. 89. num. 15. & seqq.*, nihilominus in substantia sunt unum, & idem, quo ad defectum Voluntarii, etenim uterque prorsus intellectu caret, & utrique deest sensus, *l. dementis 28. C de Episcop. audient.*, *l. fatuus ff. de privil. Credit.*, *l. 1. §. final. ff. de ædilit. ædict.*, & de ista æquiparatione est Textus *in l. si furiosi 25. C. de nupt.*, *& in §. computationibus, Auth. ut ii qui obligat. perbib. ref. minor.* taliter ut lex seu statutum de furioso loquens, locum etiam habere videtur in mentecapto, fatuo & Amente, qui prorsus intellectu, & sensu carent ad tradita *per Surd. consil. 89. num. 16.*, *Farin. q. 94. num. 48. & seqq. & in frag. crimin. litt. F n. 210 & seqq. & num. 230.*, merito Conciol. in *resol. crimin. verbo Furiosus resol. 1. post num. 3.* æquiparat furiosum, Freneticum, insanum, & mentecaptum, quo ad excusationem a delictis.

15 Et in hunc sensum concurrit *Antonius Matth. de crimin. d. cap. 2. num. 5.*, ubi postquam discrimen juxta verborum proprietatem exposuit inter furiosum, & mente captum, subdit quod si usus spectetur, apparebit sæpe promiscue, hæc verba capi vocarique furiosum, qui demens est, & e contra, explicat tamen, quod a reatu excusat illa solum insania, qua mens omnino abalienatur, ita ut bruto, quam homini similior quis videatur, cæterum siquis, cum posset videri sentire, aliquid commiserit, puniendus est, & qui vere furiosus est, si inter valla sapit, puniendus est propter delictum perpetratum eo, tempore quo furor consederet juxta *Textum in d. l. 14. ff. de offic. Præsid.*, & stultitia idest valde modica insania; quæ sentit, quod agit, in delictis non excusat. Nam & sanæ mentis homines ex uno aliquo prave facto stultos vocamus & stultorum plene omnia dicimus, quos omnes reatu eximere velle non stulti, sed insani forent, *hæc Matthæus loc. citat.*

16 Cujus dicta intelligenda sane videntur pro pœna extraordinaria, non autem ordinaria, ea ratione, quod semper dubitari posset taliter vitiatos Judicis imbeciles, vel saltem hujusmodi imbecillitatis suspectos, etenim in ambiguis, semper benigna amplectenda est interpretatio, *l. in ambiguis 2. ff. de regul. Jur.*, eo præsertim quod hujusmodi morbi genus medicinæ non cedit, & difficile redditur dementes ad rectam rationis semitam revocare, imo sanitati restitui semper læsi aliquantulum remanent, ut ingenii imbecillitatem patiantur, & pro pœna extraordinaria ob nævum mentis est *Daniel. Cluffen. loc. citat. cap. 13. §. 1. versic. duo sunt fol. 137.*

17 Sed ut juxta morem Juris prudentiæ differamus certum est sub furoris nomine plures insanorum species comprehendi *in leg. furiosus ff. de tutel.*, *in l. 1. ff. de curat. furios. in d. l. furiosi 25.*, *& in d. l. cum dementis 28.* species autem, quæ sub eo genere continentur, sunt *mente capti*, *fatui*, *stulti*, *insani dementes*, *lunatici*, *frenetici*, sed quid ultra, tam magna est multitudo, tam variæ sunt species, ut aliqui non sint furiosi, non mente capti, non fatui, non stulti, non insani, non dementes, non lunatici, non frenetici, & nihilominus mente careant ex sentent. *Plaut. in Bacch. act. prima scen. prima* *MENTE CAPTUS* dicitur, quia ei capta sit mens, eique pars animæ rationalis ritirata est, sic cui mens, & consilium deficit sine ulla corporis agitatione, *Parlad. QUOTID. differ. 86. num 1.* *FATUUS* ille dicitur qui fatua loquitur, non tamen caret intellectu, ita ut fatuitas consistat in loquela, non in intellectu *can. legimus distinct. 93. Dec. in leg. furiosum num. 7. & seqq. C. qui test. fac. poss.* *STULTUS* dicitur qui stulta facit, unde fatuus cognoscitur a verbis, stultus autem ab operibus & a stupore nomen trahit quia stupenda non stupet vel non stupenda stupet *Bartol. in tract. de testib. num. 98.*

18 *Insanus* est qui mentem vacuam habet animi tranquillitate, & constantia, quæ insania species furoris est, & ex pluribus ac diversis causis provenit, vel a bile vel a melanchonia, vel a pituita vel sanguine de quibus *Galen. 6. aphor. 53. Altomar. c. 6. de med. morbis, Hyppocr. libro primo de dieta* DEMENS Is nuncupatur, qui est quasi sine mente, nempe habet mentem diminutam, atque ita mente caret non in totum sed in parte mentis; *l. his qui ff. de tutel. & curat. dat. Menoch. consil* 82. *num.* 93. LUNATICUS qui in interlunio genitus fuit, & qui cum ipsa luna mutabili, defectum, & mutationem patitur, menteque alienatur ita ut insaniat, ad *Text. in l. bovem §. aliquando ff. de adbilit. Edict*, & confert locus Matth. *cap.* 17. -- *Domine miserere filio meo, quia lunaticus est*, PHRENETICUS est qui furore a cerebro descendens exagitatur, *Roderic. Suarez. Allegat.* 1. *num.* 7. qui plura exoptat adeat *Farin. in fragm. crimin. p.* 1. *litt. F. n.* 218. *& seqq.*

19 Plura de furore, & dementia probanda tradit idem *Farinacc. n.* 230. *& seqq.*, & signa furoris & dementiæ ponunt *Mantic. de conject. libro* 2. *tit.* 5. *num.* 10. *& seqq. Menoch. lib.* 6. *de præsumpt. præsumpt.* 45. *n.* 21. *& seq.*; *Farin. loc. citat. n.* 239. *ubi allegat* Mascard. & alios, *Novar. de elect. for. tom. primo q.* 45. *& seqq.*, *Altimar. de nullit. tom.* 2. *rubr.* 11. *q.* 8. *num.* 32. *& seqq. Pacian. de probat. libro* 1. *cap.* 43. & de modo articulandi, probandi dementiam, latissime agit *Marcell. Cala in peculiar. tract. de mod. artic. & proband. gloss. unic. §.* 2. *num.* 287. *& seqq. fol.* 208. *& seqq. q.* 61.

20 Insuper de Catalepticis, letargicis, Comaticis, hipocondriacis, Apopleticis, Epilepticis, demoniacis furore uterino suffocatis: hydophobis, Lycantropicis, Cynantropicis, Noctambulis, fanaticis, lymphaticis cæterisque qui ob morbum aliquem mentis læsionem patiuntur, ac proinde in eis non recte concurrit *delictorum causa materialis*, aliqua hic addenda essent; At quia nimis vasta materia est, quæ non unica, nec duabus nec tribus sectionibus absolvi posset; alibi tractanda Deo duce in nostra *Jurisprudentia criminali*, promittimus.

AD OBSERVATION. XXII.

SECTIO VI.

SUMMARIUM.

1. *Muti, & Surdi a Natura habentur ut dementes*
2. *In hujusmodi Mutis, & Surdis ad Fiscum pertinet probatio quod habent sanum intellectum.*
3.) *Recensentur distinctiones Mutorum, & Sur-*
4.) *dorum qui habent, aut non perfectum, vel im-*
5.) *perfectum intellectum.*
6. *Declaratur conclusio, in quo sensu procedat.*
7. *Dormientes Infantibus æquiparantur.*
8. *Noctambuli delinquentes non puniuntur, & quare.*
9. *Dormientes an excusentur a peccato in foro Polit.*
10. *Quando Dormientes pro delicto ab eis commisso puniri possunt.*
11.) *Nonnulla culpæ exempla explicantur, in qui-*
12.) *bus Dormientes puniuntur.*
13. *Ebrii assimilantur Insanis, & furiosis, & clementius puniuntur.*
14.) *Refertur contraria sententia & explicatur in*
15.) *quo sensu intelligenda.*
16. *Explicatur* Matthei *dictum, quomodo intelligendum.*
17. *Distinguntur Ebrietatis species.*
18. *Ebrietas quomodo probatur, & quibus signis remissive.*

1 SEcundo loco* post Furiosos & Dementes, pertinent ad *materialem causam delicti* Muti, & Surdi a natura, etenim ii dementes præsumuntur, & non sanæ mentis, & intellectus ad tradita per. *Michalor. in tractat. de Surdo, & Mut. cap.* 39. *num.* 2., idcirco Imperator Instinianus *in l. discretis* 10. *C. qui testam. facer. poss.* ratione hujus imperfectæ mentis, & intellectus per hæc verba statuit -- *Sancimus si quis utroque morbo sibi laboret idest, ut neque audire, neque loqui possit, & hoc ex ipsa natura habeat, neque testamentum facere, neque condicillos, neque fideicommissum, neque donationem celebrare &c.*, & de Muto, & Surdo a natura quod nihil intelligat, mortuo similis sit, & judicio careat, probatur ex *l. Servo invito §. si Pupillo ff. ad Senat. Consult. Trebell. l. Prætor. §. final. ff. de Judic. in. l. jubemus C. de testam. & in §. furiose, Instit. de Curat*, ubi Mutos & Surdos mente captis æquiparat,

2 Hinc prælaudatus *Michalor. loc. citat. in c.* 45. *num.* 7., subdit, quod in Mutis, & Surdis a natura ut puniri possent, necessarium esset probare pro parte Fisci, ipsos habere sanum intellectum & quæ agunt optime intelligere, ea ratione, quod Muti, & Surdi a natura Juris præsumptionem habent pro se, quod sint Dementes, quodque non intelligant quid agant, nisi contrarium probetur, ac propterea pro eorum defensione sufficeret, allegare, & probare ipsos esse Surdos a natura, & si ipsos intellectum habere non probasset Fiscus, Judex absolvere esset coactus.

3 Pro majori tamen declaratione, adnotatione dignum videtur, Mutos & Surdos triplici differentia constitutos esse; *Alii* enim nihil intelligunt & isti æquiparantur Infantibus, & Furiosis juxta censuram *Textus in l. servo invito §. si Pupillo ff. ad S. Consult. Trebell.* ibi -- *quo exemplo & Mutus, qui nihil intelligere potest per Curatorem adjuvatur Bart.*; *Baldus, & alii in l. Mutum ff. de acquir. hered.* proinde delinquendo, tanquam intellectu carentes animadversione digni non videntur ad instar Infantium *ex Juribus vulgatis*; & tales præsumuntur a Jure, nisi contrarium per Fiscum probetur in Mutis, & Surdis natis, nempe a natura, juxta docte tradita per *Michalor. loc. citat.*

4 Alii habent aliquem intellectum, non tamen plenum, & isti Pupillo æquiparantur, secundum *Romm. Alexand.*, *Imol. Soccin.*, *& Alciat. in l.* 1. *num.* 54. *ff. de verbor. obligat.*, *& Baldus in l. si Curatorem habens verbo non absimilis num.* 60. *C. de integr. restit.*, & constito per Fiscum, quod talis Mutus & Surdus delinquens aliquem habeat intellectum, sed non plenum, sicque doli capax esset ad instar Pupilli, leviori coerctione, ut Pupillus puniri debet, Nam æquiparatorum idem debet judicium, *l.* 1. *ff. de legat.* 1., *Gloss. in l. si quis Servo C. de furtis, & in cap. si postquam de elect. in* 6. *cum* similibus.

5 Alii autem Muti, & Surdi habent perfectum intellectum (prout sunt Muti, & Surdi ex accidenti) vel Muti tantum, aut Surdi tantum, qui præsumuntur perfectum habere intellectum unde Fiscus ab hac probatione relevatur, secundum *Barbos. in l.*

cum

cum Prætor §. *final. num.* 28. *ff. de Judic.* ex *Textu in l. ubi non voce ff. de regul. Jur.*, & isti quia nec Infanti nec Pupillo comparantur, sed omnimodam factionem contrahendi habent ac omnia peragendi juxta Textum *in d. l. Discretis in l. Mutus ff. de Procur. & in cap. cum apud de Sponsal* si delinquent, puniri debent ut cæteri, etenim perfectum habentes intellectum, nullam excusationem merentur, atque in hoc sensu & cum his declarationibus intelligenda videtur non tantum doctrina *Farinace. in q.* 98. *num,* 160., sed & *Antonii Matthei de crimin. in prologom. cap.* 2. *num.* 12.; etsi enim verba hæc addiderit -- *Si tamen Surdus simul & Mutus quis natus sit, aut & Surdus tantum natus, quia a teneris destitutus fuit eo sensu, quo præcipue proficimus; gravioris pœnæ gratia fieri posset, tanquam parum intelligenti, honestorum, turpiumque discrimina*; nihilhominus his verbis tantum eos explicavit qui habent aliquem intellectum sed non plenum; minime autem illos in priori casu positos, qui omnino intellectu destituti sunt, neque hic casus, cum altero confundendus erat, ut confundenda minima sunt crimina ab Infantibus, & Pupillis pubertati proximis admissa.

6 Insuper tam ejusdem *Farinacii*, quam *Matthei* conclusio, alteram declarationem exigit, enim vero in sensu etiam eorum distinguere oportet crimina *Jure positivo, vel Bannimentali* prohibita, ab his quæ *Jure naturali vel divino* prohibentur; In primo enim casu etsi Mutus, & Surdus perfectum haberent intellectum, notionem tamen legis positivæ seu Bannimentalis habere non possunt, quia illam nunquam audierunt, neque audire potuere, secus vero si delinquant in rem, jure naturali, vel divino vetitam, ut recte distinguit Petrus *Bellug. in Specul. Princip. rubric.* 47. §. *sciendum num.* 21. *fol. mihi* 228, qui *num.* 23. scite respondit ad Textum in *leg.* 1. §. *propter casum ff. de postuland.*, & cum eadem distinctione aliis adductis, docet *Sab-lli in* §. *Mutus num,* 3. *tom.* 3. propterea in hoc casu *Voluntarium* cessat, non quia Mutus & Surdus intellectum non haberet, sed ratione ignorantiæ.

7 *Tertio loco* succedunt Dormientes, qui Infantibus, comparantur in *l.* 1. §. 3. *ff. de acquir., vel amitt. poss.*, enim vero dormiens, animæ functionibus quiescentibus, rationis minime compos est, & quemadmodum Infans non intelligit, ita nec ipse nec somnus vitio imputari potest, quia res humana & naturalis est, ad tradita per Text. *in l.* 27. §. *si fornicarius ff. ad leg. Aquil.*; propterea delictum a dormiente admissum, a reatu immune erit, tanquam involuntarium, ut est Textus *in clement. unic. de homic.*, & tanquam Factum a Furioso, & Amente, cui dormiens comparatur, Text. *in cap. majores* §. *adhuc*, & §. *Item quæritur de Baptism.* ita communiter docent *Alberic. Roman.*, *Alexand.*, & *alii in d. l.* 1. §. *adipiscimur*, & congruit ad rem *Plato de legib. libro* 6. -- *Nemo* (inquit) *dum dormit alicujus pretii est, non magis, quam si non viveret*, Unde Virgilius libro 6. eneid.

Mors homini facilis, dulcique simillima somno.

8 Hac ratione *Noctambuli*, quos alii vocant *Somno ambuli, aut Somni surgi*, uti Perielis Servus, qui inter dormiendum in tecto spatiari solebat, & ille alter *Pisanus*, de quo Bartol. *in l. ut vim ff. de just. & Jur.*, qui noctu dormiens se armabat, & vagabatur per Urbem cantando, nec non de *altero* narrat Delrio *disquis. magic. libro* 1. *cap.* 3. *qu.* 3.; ac de aliis exemplis abunde *Korman. in libro de miracul. Vivor. fol.* 220. & *Tandler in disquis. Phisic. Medic. fol.* 182.; hac ratione, inquam, *Noctabulus* delinquens in actu quo somno correptus, vagatur, a delicto excusatur juxta docte, & erudite tradita per *Daniel. Classen. de Jur. aggrat. cap.* 13. *l.* 4. *fol.* 140 & *Anton. Matt. de crimin. in prologom. c.* 2. *n.* 13.

9 Quod non tantum in foro fori, sed etiam in foro interno animæ admittunt Theologi, ea potissimum ratione, quod omne peccatum, ex judicio rationis dependet, quo sublato tollitur omnis ratio peccati; Judicium autem in dormiente esse non potest, cum dependeat ab operationibus potentiarum animalium quæ tunc tempore somni veluti ligantur, & quiescunt, quod & testatur *D. Bernardus in libro de liber. arbitr.* dicens -- *Vesanis, & Infantibus, & Dormientibus, nihil quod agant, imputatur*, *D. Thom.* 2. 2. *qu.* 154. *artic.* 5. plura refert *Didac. Covar. in clement.* 1. *p.* 3. *relect. num.* 7. *per tot. de homic.*, & Petr. a Plat. in epitom. *delict. c.* 31. *nu.* 7., & *seqq.*

10 Declara supra positam conclusionem, nisi in culpa fuerit dormiens, quoniam sciebat se eo vitio laborare, ut dormiendo surgere arma caperet, vim inferret, verberaret, occideret, & coetera hujusmodi, nec diligentiam adhibuit, ut huic rei obviam iretur arma removendo, se ligari vincirique si opus esset præcipiendo, & alia, quibus futuro periculo consulatur faciendo, teneretur enim de culpa, per id quod simile habetur *in l. Lege Cornelia ff. ad Leg. Cornel. de sicar.*, & *in l. si Putator. ff. ad Leg. apud aquil.*, & docent *Alexand.* & *Jason. in d. l.* 1. §. *adipiscimur*; *Barbos. in. clement. si furiosus de homic.*, *Sayr. de censur. libro* 6. *cap.* 17. *num.* 36. *Clasen. loc. citat. versic. nisi dormiens* & quo ad pœnam Irregularitatis in hoc casu incursam tradunt *Covar. loc. citat. post. num.* 5., *Marian. Socein. in cap. ad audientiam num.* 54. *de homic.*, & *Petr. a Plat. d. cap.* 31. *num.* 5.

11 Aliud culpæ exemplum explicat *Anton. Mattheus in d. cap.* 2. *num.* 13. in Muliere valde somnolenta, quæ Infantem tenellum penes se collocavit, eumque sternens oppressit, quod culpa non vacat; *neque enim* (sunt verba Matthei) *debuit collocare cum sciret, aut scire deberet, arctissimo sopore devictis, hujusmodi aliquid facile evenire posse*, quam culpam, citra mortem puniendam esse Judicis arbitrio suadet *Textus in leg.* 1. §. *sed etsi*, *in l.* 3. §. *ex Senatu*, & *in L. in L.* §. *quod si quis ff. ad leg. Cornel. de sicar.*, *Bonifac. de Vitalin. infra citan.* verum cessante culpa, nullam pœnam practicari posse in Patre, Matre, seu Nutrice, quæ dormiendo Infantem lactantem suffocaverint, docet Bonifac. *de Vitalin. de malefic. titul. de Parricid. nu.* 5. *fol. mihi* 119., ubi quod in dubio propter amorem Parentum, debet præsumi potius illum mortuum casu, quam dolo, *argum. leg. Matris C. de inoffic. testam.*, & *cap. afferte de præsumpt.*, nam nullus amor est qui vincat Paternum, & magis Parentes timent de filiis, quam de se ipsis, *leg. isti quidem ff. de eo quod met. caus.*, & Mater nunquam de filio obliviscitur cum sit pars suorum viscerum, *cap. ad Romanam.* 2. *qu.* 6., & idem potest dici si reperiatur mortuus in lecto Nutricis, si Mulier bonæ famæ, & conditionis fuerit; *Idem Bonifac. in Clement.* 1. *num.* 23. *de homicid. Anton. Gomez. de delict. cap.* 3. *num.* 19., ubi testatur de casu evento in Civitate Salamantina *Petr. a Plaz. in epitom. delict. cap.* 22. *num.* 28., & *seq.*, & *Menoch. de arbitr. Judic. cas.* 327. *nu.* 1., & *seqq.*

12 Aliud

12 Aliud culpæ exemplum quo ad Blasphemiam refert Alexand. Roman. in pragmat. 1. *de blasphem. num.* 128. his verbis ubi postquam ex mente aliorum Doctorum generalem conclusionem posuit, excusari dormientem blasphemando, ita subdit --*Ego tamen distinguerem, prædicta procedere, quando Blasphemus non esset solitus blasphemare si autem vigilans esset pessimus blasphemator, non deberet de blasphemia in somno facta impunitus recedere, mitius tamen, quam si vigilans blasphemasset, est enim in culpa, qui linguam fecit disertam, & acutam in blasphemiis, & maledicentiis, per ea quæ similia habentur in leg. Cornelia ff. ad leg. Cornel. de Sicar.; quæ sententia confirmari poterit, quia etsi nocturna pollutio in dormiente non sit peccatum, si tamen culpa, præcessit ex ciborum ingluvie, vel ex lasciviis cogitationibus, non erit sine peccato, cap. 1. distinct.* 6., *D. Thomas &c.*; quibus verbis hoc, nun non esse speciale tantum in crimine Blasphemiæ, deprehenditur, (ut non recte opinatus est *Raynald. cap.* 1. §. 1. *num.* 35., ubi doctrinam præfati Romani inter specialia Blasphemiæ recensuit), sed in omnibus quibuscumque criminibus, in quibus culpa aliqua in dormientibus, & delinquentibus considerari potest, juxta præcedenter adnotata.

13 *Quarto loco* succedunt *Ebrii*, siquidem non longe distat Ebrius ab insano, demente, & furioso, ubi enim est ebrietas, ibi & furor est *cap. venter. distinct.* 35., imo velut absens censendus est Ebrius, juxta illud Publis *Absentem lædit, qui cum Ebrio litigat*, propterea Ebrius delinquens clementius puniendus est, per Text. in *leg. omne delictum, §. per vinum ff. de re milit.*, *in cap. fin.* 15. *qu.* 3., *& in cap. inebriaverunt.* 15. *qu.* 4. Imo Imperator edicto sanxit, ne omnino puniretur, qui de se temulentus male loqueretur *in leg. Cod. si quis Imper. maled.* quam sanctionē longo ante tempore observabat Pyrrus Epirotarum Rex, qui (teste *Plutarch. in illius vita*) cum audisset a quibusdam Adolescentibus inter bibendum, convitiis, maledictisque, se oneratum, jussit eos omnes interdiu coram agi, quod ubi factum est, eorum primum rogavit, an ea de se dixisset, cui Juvenis respondit, hoc nempe Rex diximus, diximusque longe plura, si plus vini habuissemus; sive ut scribit *Quintilian lib.* 7 *cap.* 4. Iam vero (inquit) nisi lagena defecisset, occidissemus te, quæ simplex veritatis confessio Regis iram in risum convertit.

14 Nonnulli autem, inter quos *Peripateticorum Princeps Aristotil. lib.* 3. *Et hic cap.* 5., *& libr.* 2. *Politic. cap.* 10. ex Pittaci Miletensis unius ex septem sapientibus, lege, existimant Ebrios delinquens duplici pœna afficiendos esse eo quod in duplici culpa essent, se inebriando, & delinquendo. Sed huic legi occurrit Bald. *in leg.* 1. *Cod. unde vi, versic. extra quæritur* inquit enim, non inficiandos has duas culpas, quod solus multo deterius est, quam multæ culpæ; sed verius existimo dictum *Aristotilis, cum leg. Pittaci*, intelligendum esse de eo, qui proposito se inebriavit, ut in ipsa ebrietate facinus aliquod admitteret, & ex ebrietate, impunitatem, vel ultionis diminutionem obtineret, huic enim nullo modo parcendum, suadet ratio ipsa naturalis, & Jura, etenim non tantum in culpa, sed in dolo est, prout in his terminis pro pœna ordinaria concludunt, *Anchar. quæst. forens.* 13. *post. n* 5. *Caball. resol. crimin. cas.* 297. *num.* 4., *Crispolt. cas. milit.* 19. *num.* 7., & alii communiter.

15 Igitur in hunc sensum intelligenda est sententia *Antonii Matthei de crimin. d. cap.* 2. *num.* 14. *versic. Verum his*, dum enim supponit ex sententia *Aristotil. magn. moral. cap.* 34. nec non *ex versibus Plautinis in Trucul.*, Ebriorum voluntates esse voluntarias in principio agendi, eosque in causa fuere, ut ignorantiæ causa, quidquam inde perpetraverint, non alio modo adaptari potest hæc actio voluntaria in principio agendi, nisi in illis, qui proposito se inebriarunt, ad delinquendum secundum antea notata, enim vero Vini potio in se malum non continet, nec quod illicitum nisi quando ad malum finem exceditur Juxta tradit. per *Sperell. decis.* 113. *num.* 37. *tom.* 2. nec magna Vini ingurgitatio, silente dolo, ordinariam ultionem importare posset, quia tantum culpam sapit, nonquam ordinaria animadversione puniendam.

16 Obtinere inquam posset *Matthei* sententia locum non tantum in superiori casu, sed in eo etiam, qui sciens se solitum in ebrietate delinquere, non se abstinuit ab immoderata Vini potatione, si enim hic se inebriavit, & delictum inde patraverit, a pœna ordinaria non erit Immunis, cum dederit causam rei illicitæ, & culpa casum, præcesserit, ut adnotarunt *Anchar. in quæst. famil.* 13. *num.* 4., *& seqq. par.* 2. *Covar. in* 3. *part. relect. clem.* 1. *ante num.* 5. *Palaz. in l. cap.* 30. *num.* 3. *Caball. cas.* 297. *num.* 10. *& alii* enim vero ebrietas tunc peccatum non continet, propter ignorantiam quemdam, vel infirmitatem, cum homo nescit vini potentiam, vel propriam debilitatem, unde non putat se inebriari; At quando quis frequenter inebriatur, non potest per hanc ignorantiam excusari, quin videatur ejus voluntas eligere magis pati ebrietatem, quam abstinere a vino superfluo, unde redit peccatum ad suam naturam *Alphons de Castr. de leg. prima cap.* 5. *docum* 6., *& Covar. in cap. alma mater par.* 1. §. 7. *num.* 7. *de sent. excom.*; Sed omnes non admittunt, hanc culpam pro ordinaria pœna dictanda, sufficere, recurrentes ad quæstionem illam, quando operam dans rei illicitæ, teneatur pœna ordinaria ex crimine inde sequuto, de qua late *Carpzov. q.* 1. *num.* 16. *& seqq. & num* 28. *& tom. primo*, & Nos late differemus ad partes in nostra *Juris prudentia criminali* Deo auspice quam primum typis danda.

17 Sed ne quis erret in supra posita conclusione, animadvertere oportet, quod Ebrietas tripliciter consideratur; *Prima* dicitur levissima, quæ tantum hominem exhilarat *secunda* dicitur levis, quæ mentem hominis turbat; *Tertia* magna, quæ mentis alienationem inducit *In prima* pœna non minuitur etenim in delinquendo voluntas concurrit nec exhilarati mentem, & intellectum turbat; *In secunda*, Doctores inter se non conveniunt, alii enim censent minorationi non esse locum, alii vero pœnam esse minorandam, ut videre est *apud Farin. q.* 98. *n.* 19. *& Conciol. resolut. crimin. verbo Ebrietas resol.* 1. *num.* 9; *In* Tertia vero; omnes conveniunt quod pœna cessat, nam tales ebrii, ob mentis alienationem furiosis, & dementibus comparantur; *Caren. de offic. S. Inquis. par.* 2. *tit.* 7. *num.* 12. *par.* 3. *tit.* 9. *num.* 40. *Lazar. de Blasphem. cap.* 8. *num.* 50. & alii apud *Conciol. loc. citat. verbo Blasphemia resol. prima post num.* 10., *& verbo Ebrietas resol.* 1. *per tot.*

18 Quibus autem modis, & quibus signis, & conjecturis Ebrietas probetur, & quomodo testes deponere debeant, remissive ex *Luca de Penna* agit *Bajard. ad Clarum q.* 60. *num.* 43. *& seqq.* & alios DD.

tra-

tradit. *Conciol. d. verbo ebrietas resol. 2. num. 4. & seqq.*; idcirco lectorem ad eos remittimus.

AD OBSERVATION. XXII.

SECTIO VII.

SUMMARIUM.

1. *Amantes patiuntur mentis imbecillitatem, & delinquentes excusationem merentur.*
   Antonius Mattheus *hanc excusationem ridiculum appellat sed rejicitur.*
2. *Amor inter furoris species connumeratur.*
3. *Probatur multis argumentis* usque ad num. 8.
8. *Jurisconsulti, & legum latores etiam Poetarum auctoritatibus usi sunt.*
9. *Explicatur conclusio, ut procedat in amore gravi non levi.*
10. *Levitas, & gravitas amoris quomodo dignoscatur.*
11. *Objectioni contrariæ occurritur.*
12. *Amor levis assimilatur ebrietati levi, quæ non excusat, & ita nec ira levis.*
    Parva, modica, & nihil inter se æquiparantur
13. *De amoris violentia refertur exemplum notabile.*
14. *Quæ fiunt secundum consuetudinem loci carent dolo, & culpa, adducuntur rationes, & exempla*
15. *Adducitur sententia* Antonii Matthei.
16. *Limitatio adducta ab* Antonio Mattheo *rejicitur, expenduntur rationes.*
17. *Declaratur* Textus in l. 3. §. Divus Adrianus *in quo sensu intelligendus.*
    Quid in hoc casu respondit Accursius?
    Quid sentiere Bartol., & Jason *traditur verus sensus* dictæ legis ex Gonzalez. Tellez.
18. *Consuetudo contra Jus naturale, & divinum non excusat, traditur ratio.*
19. *Credulitate ductus, quia audivit, a Viro fide digno excusatur.*
20. *Referuntur Jura in contrarium loquentia, & credulitatem rejicientia.*
    Explicantur dicta Jura in quo sensu intelligenda

1 HIS omnibus supradictis subsequuntur *Amantes* qui ob nimium amorem mentis imbecillitatem patientes, mentis compotes esse nequeunt nec voluntarie delinquere videntur, unde recte, interea quæ ad *delictorū materialem causam* pertinent numerantur; hanc exceptionem, seu excusationem ridiculam appellat *Antonius Mattheus in dicto c. 2. quæst. num. 14.*, his verbis -- *Quantum vero ad amorem is solus prorsus non excusat, quam enim foret ridiculum, velle ita dicere, vi amoris victus Stuprum intuli Virgini, rapui, vel corrupi alienam Matrem familias, effregi ædes abstuli Ancillam, Domino invito &c.*, Verum quia *Mattheus* sine Lege & ratione vagatur, merito in hoc reiiciundam ejus sententiam, censedimus.

2 Amorem inter species furoris connumerari ex Textu *in cap. cum juventute de præsumpt.*, concludunt uno ore DD., docentes, nihil hoc furore vehementius, quem retinere est perfectæ Philosophiæ, & est Textus qui & hanc affectionem furorem vocat *in §. illud Auth. quib. mod. natur. effect. Legitim.*, cui omnino assentiens *Socrates libro 3. Platon. de Republic.* inquit -- *Voluptate Venerea nulla vehementior nulla furiosior*, & apud ipsum Platonem in Symposio, Aghato, *nullam*, ait, *Voluptatem esse amore potentiorem*, quod satis perbelle expressit Latinæ eloquentiæ Parens *libro 4. Tusculan. quæstion.*, ibi -- *maxime admonendus est; quansi sit furor amores, omnibus enim ex animi perturbationibus est profecto nulla vehementer*, Unde Baldus Jurisprudentiæ lumen in *l. precibus versic. quid ergo C. de impub. & aliis sub. sit.* Scribit -- *Philosophicum esse hujusmodi affectum intra debitos limites carcerare*, & sequitur *Curtius Senior. consil. 67. versic. Respondeo ad secundum.*

3 Quod amore capti Amentibus comparentur, & tanquam intellectus imbecillitatem patientes quid facere voluntarie minime videantur? his suaderi potest argumentis auctoritate Poetarum suffultis, quorum *Primum*, ex hoc depromitur, quod *Amentiæ* non infirmum est signum, sine sensu vivere, propriaque, ob leves, ac vanas curas negligere, hoc in amantibus verificatur juxta. Propert. libro 2. elegiar. ibi --

Quicumque ille fuerit, puerum qui pinxit amorem
Nonne putas miras, hunc habuisse manus
Hic primum vidit sine sensu vivere amantes.
Ac levibus curis magna perire bona

Alterum vero a timore, & tristitia descendit, quod pathognomicum mentis Læsæ a melancholia *Signum* esse probat Medicorum *Antistes Hyppocrat. cap. 7. §. 1.* utrumque autem in Amantibus reperiri, dubium haud est, de timore apud *Ovid. epist. 1.* sic Penelopen Ulissem alloquentem inducit *Res est sollicita plena timoris amor*, Tristes Amantes esse, ac suspiria & lacrymas continuo effundere, comprobari posset mille Poetarum locis, sint satis hæc pauca *Ovid. libro 3. methamor.*

Sed tamen hæret amor, crescitque dolore repulsæ
Et tenuant vigiles corpus miserabile Curæ,
Adducitque cutem macies

Idem Ovid. libro 2 de remed. Amor.

Artibus innumeris, mens oppugnatur amantum
Ut lapis æquoreis undique pulsus aquis.

Plaut. in Mercator.

Nam amorem hæc cuncta vitia sectari solent
Cura, ægritudo, nimiaque elegantia

Ærumnas, Furorem, & vigilias manifestant. *Virgil. libro 4. Æneid.*

Uritur infelix dido, totaque vagatur
Urbe furens, qualis conjecta Cerva sagitta

& *Senec. in Hyppolit.*

Et somni immemor, Noctem querelis ducit

4 *Tertium* desumitur argumentum ab instabilitate, atque variabilitate, quæ dementiæ non leve signum est; At quid amantibus instabilius, quid variabilius? perbelle cecinit Propert. *ad Cynth. lib. 2. eleg.*

Non ita Carphathiæ variant, aquilonibus undæ
Nec dubio nubes vertitur atra notho.
Quam facile irati verbo mutantur amantes

5 *Quartum* ab eo promit, quod majus, atque infallibilius insaniæ signum esse nequit, quam sibi ipsi mortem consciscere; Hoc quamplurimi facere Amantes, qui ob amorem nec sibi ipsis pepercere, vulgare *primum* occurrit exemplum Pirami, & Tisbes eleganter *a Nasone in methamorph.* descriptum. Iphis (alterum) Pueri, qui cum Anaxaretem Puellam incredibili prosequeretur amore, neque tamen redamaretur laqueo se se suspendit, ut Idem *Ovid. narrat libr. 14. methamor.* Phyllidis *tertium* licurgi Tracum Regis filiæ, quæ ægre ferens se relictam, & a Demophoonte Thesei filio spretam,

quem

quem ab expeditione Trojana redeuntem hospitio receperat, atque unice deperibat, laqueo se præfocavit, in Amygdalum postea, ut Poëtarum murmurat vox, conversa, *Bontan. libro 3. de stellis* sed ne longiusculi simus plura alia invenies exempla apud *Virgil. libro 12.*, *Dosith. apud Plutarch. in in pacatel. & alios*.

6 *Quintum argumentum* ex hoc deducitur, quod in sanguinem liberorum, vel Parentum impias, ac scelestas commaculare manus, stultitiæ, lucidissimum est signum; At nonnullus amoris furiis impulsos id egisse, indubium non est, quod revocemus, de Medea legitur, Jasonis amore propriam sobolem unde *Virgil. Eglog. 8.*

Sevus amor ducit, Natorum sanguine Matrem
Commaculare manus

sic, & Scilla Hist Regis filia, amoris impatiens Patrem interemit, de quo *Ovid. libro 2. metamorph.*

7 *Sextum argumentum* in eo residet, quod Patriam, prodere, fidem spernere, Religionem floccifacere insani Iudicii coniecturæ sunt luttissimæ; ad hæc Amatores impelli ubique traditur; Senec. *in Hippol.*, *Plaut. in mercat.*, *Statius ad Claud. Vxor. Ovid. libro 2. metamorph.*; Desumitur *septimum argumentum*, ex amantium prodigalitate, quæ corruptæ mentis etiam indicium prebet; Simandra iactitat se apud *Plutarch.* suo Alcibiadi incomparabilis valoris Mausoleum erexisse; de Marseo Prodigentissimo scribit *Horat. libro 1. satir. 2.*, longinus una domo quicum mulieris congressum emere solitus erat cui in hæc verba rescripsit Imperator Antoninus *in leg. 2. Cod. de condict. ob turp. caus.* -- *Cum te propter turpem causam contra disciplinam temporum meorum, domum adversariæ dedisse profitearis, frustra eam tibi restitui desideras*; De Caii Julii Cæsaris prodigalitate ab amorem tradit *Sveton. in ejus vita* de Heliogabalo; *Lamprid.* de Tigurino *Plutarc.*, denique omnes tum Historici, tum Poetæ inter furiosos. Et dementes, Amantes connumerant, *ut Senec. in Hippol. Plaut. in mercat. Terent. in Eunuc.*, *Propert. libro 2. eleg. Virgil. in libro 4. Georg. & libro 6. & Menander.* ubi ita concludit -- *Carere Amantes mente siquis non putet; quos esse potius mentis expertes putes?*

8 Quin obiici possit, has nugas esse Poetarum, & Philosophorum, ut nonnulli perperam excogitant, enim vero huic objectioni occurritur probando, quod etiam legum latores Poætarum auctoritatibus Philosophorum, & Medicorum usi sunt, ut apertissime constat in *leg. fulsinius ff. ex quib. caus. in possess. eatis, in leg. si Vxor ff. ad leg. Jul. de adult. in leg. septimo mense ff. de stat. homin.*, *in leg. si Pater ff. de solut. in leg. si proponebat ff. de Judic.*, *& in §. item pretium Instit. de empt.*, *& vendit.*; quibus in locis Consulti auctoritatibus *Homeri*, *Virgilii, aliorumque Philosophorum* moti sunt, tantoque magis, quia eorum dicta comprobantur, tum in Iure civili tum in Jure canonico, per allegatos Textus *in §. illud, auth. quomod. natur. effic. legitim.*, *& in cap. cum in juventute, de præsumpt.*, & plura scite tradit Paulus *Zacch. quæst. medic. legal. lib. 2. titul. 1. qu. 10. num. 1.*, *& seqq. 43.*, *& seq. & 48.*, *& seqq. tom. primo*, quæ contra *Matthei* sententiam summopere urgere videntur.

9 Hæc quæ dicta sunt (ne decipiaris) intellige in amore gravi, non levi, caute enim separandus est amore levi detentus ab amore gravi, item distinguendum, num amor inveteratus sit, ac radices agerit, an vero recens, & de facili amovibilis, quoniam si loquamur de levi amore laborante, absonum videtur ut clementius ipso delinquente, cum eo agatur ideirco in hunc sensum procedere utique *Matthei sententia* posset, licet per eum indistincte posita; comperies namque, huiusmodi affectum patientes recte discurrere, ac bene omnes operationes, quæ ad facultatem animalem pertinent, exercere, si levis passio sit, contra si gravis, tunc enim sine sensu vivere amantes aspicies, memoria labi, imaginatione falli, & perperam discurrere, tunc suspiria, lacrymas, zelotipias instabilitates, crudelitates nimias accidere experiuntur, tunc timores, mærores, impietates Patriæ, fideique proditiones, honoris vilipendia, famæ jacturas luxuriare videntur in ipsis, & omnia ea, quæ in superius adductis argumentis tradita sunt; quare æquum est, & condignum tales delinquentes si non excusari in totum, saltem Clementius puniri, quid enim, rogo tales ab Amentibus differunt? imo tantum abest, ut invicem discriminentur, quod vere, & proprie tales signa patoguomonica insaniæ illos manifestent.

10 Quo tempore autem levitas vel gravitas amoris accidat, & dignoscatur? id ex dicendis percipere poteris, cum affectio hæc in principio est absque dubio non est gravis, sed levis, etenim non adhuc spiritus ob passionem parum destructi, partim silvestrea, nigrique facti sunt, non adhuc nimiis eurit cerebrum vacillat, & labefactatur, non adhuc memoria læditur, imaginatio conspurcatur, non adhuc Ventriculus spirituum pauperiem patitur, & non bene concoquet, nec partes debito alimento fraudantur, Hinc non statim macies, coloris deflorratum, atque partium omnium debilitas succedit, secus autem cum in statu, in augmento, & cum iam altas egit radices morbus dicendum est, siquidem hoc tempore gravis affectus dicitur, ac insuper omnia recitata celeri pede sequuntur. Amoris signa, tum ex Iuris consultis, tum ex Medicis, recitat *Idem Paulus Zacchia loc. citat. d. qu. 10. num. 44.*, *& seqq.*, quem facile videre poterit, etenim liber non est rarus, idcirco quo pacto inveteratus a recenti amore discernatur, difficile non est dicere, quia cum symptomata levia apparent affectus in principio est, secus si gravia sint, plura de amore insano erudite discurrit *Sennert. practic. lib. primo par. 2. cap. 10.*

11 Audio tamen nonnullos llimitate positam conclusionem, intelligentes, obiiciendo, quod & si Amantes respectu obiecti Amati insaniant atque circa hoc varia effingant, quæ rationem depravatam in ipsis arguunt, non tamen hoc respectu aliorum est, videmus enim de his recte discurrere quapropter delinquendo in his quæ nihil cum Amato obiecto habent, excusandi minime essent; At facile his occurritur, animadvertendo, quod si admittitur intellectus depravatus, quo ad amatum obiectum, hoc etiam causa esse potest, ut etiam in aliis non recte, & prudenter agant, siquidem si ratio læditur principaliter quo ad obiectum, quod amore prosequitur; minus principaliter, seu per concomitantiam offenditur quoque, & fædatur, quo ad reliqua; eoque fortius. Nam accidere potest, ut & in aliis depravetur, etiam tempore, quo delictum admittit, undo tutum est hos miseratione aliqua in pœnia infligendis tractari, defectu voluntatis, qua crimen essentialiter constituitur.

12 Firma igitur ex traditis contra *Matthei* sententiam

tiam ponitur conclusio, quod *gravis amoris passione percussus* delinquendo, mitiori pœna puniendus est ob rationes superius adductas: tum quia Amor ebrietati assimilatur ab Imperatore *in §. final.*, *&* ibi *glossa*, *verbo Bacchanata*, *Institut. de success. sublat.*, & in hunc sensum de amoris passione gravi, non levi intelligenda videtur doctrina *Farinac.* per eum indistincte posita *in q. 98. num. 77. & seqq.*, etenim, quæ levia sunt, & parva, crimen non extenuant, nec voluntatem perturbant, nec mentis alienationem inducunt, *Bald. in l. data opera num. 5. & seq. C. qui accus. non possunt*, *Ripa in l. finali num. 39. C. de revoc. donat.*, sic ira levis & parva consideratione digna minime videtur ad pœnam minuendam, *Dec. in l. quidquid num. 8. ff. de regul. Jur. Felin. in cap. sicut. de jur. jurand. num. 3. & seq.*, *Moron. de tregua & pac. q. 123. num 5.* ita ebrietas parva, quæ mentem non alienat, *Bald. in l. 1. post n. 39. Cod. unde vi*, *Plaz. in epitom. delict. cap. 30. n. 2. Damhouder in practic. crimin. cap. 84. num. 19.* suffragante in hoc regula generali, quod *parva modica & nihil* inter se æquiparantur, *cap. licet causam §. quamquam verbo nulla vel modicum de probat l. scio ff. de in integr. restit.*, *Tiraquell. late in tract. de reb. exiguis per tot.*

13 Hinc de nimis amoris vehementia scite loquitur Daniel. *Classen. in tractat. de Jur. aggratiandi cap 13. §. 2.* ubi hæc notanda verba subdit -- *Quare quod quis ex amoris vehementia, dum sui compos non est, facit, illud mereatur, vel omnino remissionem, vel prout circumstantiæ variant, quandoque etiam mitigationem pœnarum*, & de amoris magno impetu delinquente, seu de amoris inordinata passione loquitur *Passerin. in praxi. q. 29. artic. 1. num. 41.* Memorabile est, quod refert *Busbequius epistol. 3. Turcica fol. 185. & 186.*, de Muliere quadam, quæ erga Puellam insano exarsit amore, ut ipsa sexum mentita sponsi vices subierit, & fraudes usque in thalami ingressum occultaverit; Parentes, qui filiam putabant collocasse Viro, deprehendentes se deceptos, hunc fictum sponsum ducunt ad *Gianizarorum* Præsidem, hic increpat mulieris tam grandis natu vesaniam; At illa -- *Abisis* (inquis.) *nescis quid valeat amor? faxit Deus ne ejus vires nunquam experiaris*; Ne quis propterea in ea quæ dicta sunt incidat, & mentem suam depravet, ab amoribus alienus sit irrationabilibus, & hos versus in mente infixos habeat.

Fœmina Corpus, opes, animum, vim, lumina, voces
Destruit, annihilat, necat, eripit, orbat, acerbat.

Amoris est, de quo tot mala, tot facinora enarrantur, qui hominem omnibus bonis expoliat, & omnibus internis, & externis sensibus orbat; perit enim in homine prudentia, depravatur ratio, confunditur memoria, ac denique intellectus ipse usque ad occasum ægrotat, *Leo Hebræus dialog. 3. de Amor.*

14 Pertinere quoque videntur ad *materialem delictorum causam*, quæ juxta loci consuetudinem fiunt: etenim Voluntas contrahendi dolum, aut culpam, deficit, quoties id fit, quod alii faciunt, etsi delictum esset, & improba consuetudo foret, juxta Textum in *l. quis sit fugitivus §. apud Labeonem ff. de ædilit. edict.* illis verbis -- *quia id facit, quod ei publice facere licere arbitratur*, & *in l. si pignore & c. final. ff. de pignor. action.*, *Glossa in cap. cum venerabilis verbo migrasse de consuet.* quam communiter secuti sunt *Canonistæ* omnes signanter Petrus *Ancharan. in d. cap. cum Venerabilis*, *& consil. 51. & 283.*, ubi testatur ita practicasse: juxta quam sententiam, refert *Plutarchus problem. c. 83.* quod cum Romani olim Barbaros quosdam Diis immortalibus hominem immolasse accepissent, Magistratus eorum avertendos, puniendosque putarunt; quos tamen postea, cum id consuetudine quadam fecisse accepissent, impunitos dimiserunt, aliasque id post hac facere prohibuerunt; Item refert *Sveton. in Vita Domit. cap. 19.*, quod Domitianus Imperator, alioquin sævissimus, sanguinisque avidissimus, Scribas quæstorios ex consuetudine negotiantes, venia in præteritum donavit, cum tamen Lege Clodia fuisset prohibitum, Scribas quæstorios exercere negotiationes.

15 In hanc sententiam prima facie convenire videtur *Antonius Matteus de crimin. lib. 48. ff. tit. 18 de pœnis cap. 5. post num. 10.* his verbis -- *Nam fatentur quidem, quod qui consuetudinem Civitatis sequutus peccat, non dolo id facere videtur, sed quod putet jure fieri*, inde tamen, hoc minime admittit in consuetudine introducta contra Legem municipalem, ibi -- *Imo nec consuetudo municipalis, si sit contra Jus civile omnino a pœna excusat, Nam constitutio Hadriani, qua vetuit mortuos in Civitate sepeliri, civilis est, nec tamen excusat a pœna 40. aureorum lex Municipii: igitur nec consuetudo municipalis l. 3. §. Divus Hadrianus ff. de Sepulc. violat.*

16 Sed salva pace *Matthæi* Viri quidem doctissimi, limitatio per eum adducta nullo pacto destruere potest superius positam regulam legibus probatam, & communi Juris consultorum calculo receptam; etenim cum dicitur, non peccare qui consuetudinem Civitatis sequitur, necessario supponitur, quod ante introductum Jus non scriptum lex civilis esset id prohibens, quod inde consuetudine impune fieri introductum est, alioquin frustraneum esset asserere, quod consuetudo excusat in foro judiciali externo a malo, quoties lex non esset, quæ opus illud malum esse significaret, & delictum; etenim suapte natura licita, & nullo Jure etiam Civili vetita, necesse non habent, ut consuetudine confirmentur, ut licita dicantur; enim vero non omne illicitum punitur, sed illud demum, quod lex statuit esse delictum, *l. at si quis §. divus ff. de relig.*, *§. cum igitur*, *Auth. de non eligend. secund. nubent.* Dec. *in l. factum §. in pœnalibus post num. 10. ff. de regul. Jur.*, perbelle *Bald. consil. 14. tom. 1.*

17 Nec refragatur *Textus* a Mattheo adductus in dicta *l. 3. §. divus Hadrianus*, siquidem quamvis *Ulpianus* ibi post Adriani rescriptum his verbis conceptum -- *Divus Adrianus rescripto pœnam statuit 40 aureorum in eos qui in Civitate sepeliunt*, inquirat per hæc verba -- *Quid tamen si lex municipalis permittat in Civitate sepeliri? post principalia rescripta an ab hoc discessum sit, videamus, quia generalia sunt rescripta. Et oportet imperialia statuta suam vim obtinere, & in omni loco valere* nihilominus, quidquid enim ibi explicat *Glossator Accursius* his verbis -- *Quidam hic colligunt, quod consuetudo non vincit legem quasi primo fuerit lex Adriani, & postea supervenerit consuetudo; Judicio, quod consuetudo superveniens vincit legem, sive sit generalis, sive sit specialis, & secundum hoc stat hic punctum interrogative post dictionem sepeliri*, ac prætermissa sententia *Bartol. & Jason. in l. de quibus 32. n. 53. oppos. 7. ff. de legib.*, asserentium rescriptum Principis ibidem emanasse post consuetudinem, quare

mirum non esse, quod legi posteriori ac consuetudine anteriori non derogetur; quæ tamen interpretatio, ultraquam dicti *Textus* literæ repugnet, refellitur etiam ex *cap. 1. de constit. in 6.*, verius dicendum est cum *Gonzalez Tellez in cap. cum tanto de consuet. nu. 15. libro 1. num. 5. tom. 1.*, quod in dicto §. non agit de consuetudine, sed de Constitutione municipali alicujus Populi, qua prohibitio generalis non sepeliendi mortuum intra Urbem, confirmata pœnali rescripto Adriani, abrogari non poterat, cum prohibitio esset generalis Imperatoria, & Constitutio municipalis injusta; quæ Juri communi derogare non poterat. Igitur non recte *Matthæus* legis municipalis, & consuetudinis confundendo terminos argumentatur; *lex municipalis non vincit legem, ergo nec consuetudo*; etenim lex municipalis unius loci juxta sensum dictæ Legis, non derogat Legi generali Principis; at consuetudo in eo loco introducta potest vincere legem quo ad illum locum juxta tradita per *Acouruf. loc. citat.*, aut saltem inducere inPopulum credulitatem talem a prava animi destinatione eum excusantem, cum alia sit via derogationis legis, alia credulitatis, pro exclusione doli & culpæ, quæ tum *justis*, *tum injustis rationibus* acquiri potest secundum Textus censuram *in, l. igitur ff. de liber. causis*.

18 Excipe tamen a regula, Consuetudinem contra Jus naturale, vel divinum introductam; etenim nullo pacto consuetudo excusat quæ sunt intrinsece mala, *cap. final. de consuet.*, *cap. non satis cap. cum in Eccl·siæ, & in cap. ea quæ, de Simon. Hyppolit, de Marsil. in l. 1. ff. ad leg. cornel. de Sicar.*, & in hoc sensu convenimus cum *Matthæo loc. citat.* dicente, quod si mores civitatis juri divino, aut rectæ rationi adversentur, non possint a pœna excusare. Ad rem confert quod de *Tauro Philosopho* scribit *Aul Gellius noctium Atticar libro 10. c. 19.* nec non *Magnus Orator Romanus in action. 4. in Verrem*; qui plura desiderat, adeat *Farinacc. q. 95.* de more hanc minorationis causam per ampliationes & limitationes prolixius tractantem.

19 Proxima dictis videtur etiam delinquentis credulitas ex alterius relatione causata, unde dicterimus, quod Viro fide digno credens a dolo excusatur, depromptum e visceribus Textus in *l. g. non omnes §. a barbaris ff. de re militar.* illis verbis -- *Si bonus ante existimatus est, prope est ut affirmationi eius credatur*, in cap. in tua de sponsalibus, ibi -- *Si persona gravis cui fides adhibenda*, & in cap. talia 8. qu. 4. ibi, *quia de memorati Viri testimonio dubitare omnino non possumus*, & confert *Isocrates in præceptis*, *quæ ad d·monicum Hipponici filium scripta reliquit*; *velim* (inquit) *existimes æque ducere, ita improbis non adhibere fidem, ut bonis credere*, ita glossa in l. *Titie fundus in verbo actiones, versic. sed. quomodo ff. de condit, & demonstrat.* cum alijs lato calamo adductis per *Bertaz. Consil. 421. num. 27. & seqq.* ubi ampliat & declarat; alias ampliationes & limitationes videre poteris apud *Farinac. quest. 90 num. 109. & seqq.*

20 Sed prædictis obstare videntur Jura, quibus edocemur, alterius assertioni non esse cito temereque credendum *cap. si quis præpostera festinatione distinct. 50.*, *in cap. si quid ergo distin. 86. cap. visis literis 16. q. 2. l. 1. §. dolum ff. de eo per quem factum erit*, *leg. 3. sed si sic accepit ff. de in re verf. r. nimia credulitate C. de action.*, *& obligat.*, *leg. sicut C. de fid. Instrument.* unde glossa *in cap. omnibus verbo bonis 2. quæst. 5.* leves vocat qui cito credunt, quod etiam D. Hieronymus inquit in regul. Sanctimonial, ad Eustoch, cap. 16. -- *Non omnibus qui loquuntur sit facilis ad credendum*; *levitas enim credendo levem denotat mentem*. Concordabis hæc Jura inter se dissonantia, ut *prima* locum obtineant in eo, qui viro probo, & digno credit; *alia* vero intelligas in temere omnibus credente fide non dignis, scribit enim *Senec. ad Lucilium epistol. 3.* utrumque vitium esse, & omnibus & nulli credere, *Bald. in leg. indicia qu. 4. C. de rei vindic.*, *& consil. 144.*, inquit propterea glossator in *cap. sicut de accusat.* honestæ Personæ merito esse credendum, & *in cap. cupientes verbo notitiam de electlon. in 6.*, videri notitiam certam, & indubitatam eius rei, quam a fide dignis accipimus; & confert Textus *leg. si a bonæ fidei ff. de rei vindic.*, ubi si a possessore bonæ fidei fugerit Servus, qui integræ opinionis videbatur, ut custodiri non debuerit, absolvendus est possessor; Hinc *Oltradus consil. 92.* consuluit, excusandum esse Custodem Castri, qui quempiam Nobilem integræ opinionis ad custodiam Castri substituit, qui postea Castrum Hostibus prodidit, aut illud alias male servavit; & hæc satis quo ad *causam materialem*.

AD SECTION. I. OBSERV. XXII.

APPENDIX UNICA.

ARGUMENTUM

Late disputatur, an conatus etiam redactus ad actum proximum vulnerum ordinaria pæna puniatur de Jure communi in crimine tentatæ necis cum qualitatibus proditionis, & latrocinij,

Pro pæna extraordinaria est sequens primum juris responsum D. Advocati Pauperum, quo digito demonstratur erroneus, & insulsa Doctrina tum Mascatelli, tum Rainaldi in contrarium abeuntium sententiam pro pæna capitali.

RESPONSUM I.

Romana, seu Ostien. prætensorum Vulnerum cum assertis qualitatibus proditionis, & Latrocinii,

Illustrissime, & Reverendissime Domine.

ANdreas Riviero e Turri Græcana in Regno Neapolis, in Careeribus Urbis detentus tanquam prætensorum Vulnerum Reus, cum assertis qualitatibus proditionis, & Latrocinij in personam Nicolai de Sanctis Soriani, quamvis, dum secunda vice quæstioni supponeretur (attenta torturæ divisione) prætensum facinus, tormentorum formidine commentus fuerit, nihilominus supremæ capitali animadversione coercendus minime venit attentis Romanorum antiquis legibus, quibus tanquam Externs addictus videtur ob permanentiæ Bammimentalis defectum, nunc haud controversum, & a quacumque vindicatum hæsitatione,

Enim vero ad tramites Juris communis, & crimen, & pænam intuendo, duo nobis probanda offeruntur, unum quod asserta Vulnera iuxta Quiritum leges extolli in Facti specie, & qualificari nequeunt ad proditionem; Alterum vero, quod iis per erroneum suppositum admissis qualitatibus, neutiquam gla-

gladii pœna locum sibi vindicare posset.

A prætenso criminis titulo exordiendo, deficit primo loco proditionis qualitas; siquidem si ad eam effórmandam necessarium omnino est, ut inter offensum, & sontem amicitia talis præcedat, quæ naturalis minime sit secundum quam, homo homini quodam generali amore Amicus iuxta *Tullium lib. 2. de invent.* ubi -- *Amicitiam natura ipsa peperit*, sed ab assidua conversatione desumpta, taliter quod Amicos appellare debemus non levi Amicitia conjunctos, sed quibus fuerunt Iura familiaritatis quæsita rationibus, ut ait *Text. in leg. latæ 223. ff. de verbor. signif.* unde Peripateticorum Princeps *lib. 4. Ethicor.* inquit -- *Neque. enim absque experimento est nec unius diei Amicus*; qua de causa magni nominis DD. haud amicitiam ex modici temporis conversatione, multoque minus ex unico simili desumunt actu; sed plures, & diutinos exigunt, *Bald. in cap. 1. num. 14. de probibit. feud. alien per Federic.*, ubi plus addit, Amicum quem non posse dici ex unica commensalitate, vel cœna insimul sumpta, aut alloquutione unius diei, sed requiri perseverantiam non brevem; quam nec etiam ad menses admittit *Sandæus Felin. in cap. Repellantur num. 2. de accus.*, cum aliis per eum allegatis.

Vtique in facti specie nullibi ex processu huiusmodi liquet Amicitia ab assidua familiaritate, & conversatione prodiens, imo totaliter ab ipsomet excluditur offenso, ait namque -- *Che dopo aver ricevuto il danno si voltò verso il suo Offensore*, CHE NON CONOSCEVA, *ma l'aveva bensì veduto giorni prima in Civita Vecchia dicendogli, ob camerata sei qua, dove vai? e rispostogli che andava buscando il pane, e voleva andare verso Porto d' Anzo, esso gli soggiunse che anche lui doveva andare, e che però sarebbero andati assieme fol. 2.* quibus in terminis non Amicitia ex præcedenti conversatione, & familiaritate ad proditionis qualitatem extollendam necessaria, sed altera tantum naturalis, & accidentalis desumi valet inefficax ad proditorium efformandum, alioquin crimina omnia ab hominibus in homines admissa proditoria forent, quod absurdissimum est asserere: potissimum quia Offensus qui pecuniam in crumena tunc exactam retinebat, præcavendi causam habebat, & suspicandi de eo quem semel antea, nonnisi per simplicem visum agnoverat eidemque responsum tradiderat -- *che andava buscando il pane*; ideo offensio, & furtum nullo pacto dici queunt in homine nil tale suspicante iuxta *Text. in cap. 1. de bomicid. cum aliis allegatis per Lucam de Penna in leg. fin. nu. 7. C. de delat. lib. 10.* Imo ad rem convenit quod eleganter *Jacob. Cuiac.* scriptum reliquit *lib. 19. observ. 12.* eum nempe qui in servandis rebus suis vigilantiorem esse constiterit, plus consequi, quam alterum negligentiæ suæ auctorem quia desides atque socordes negligentiæ pœnam ferre debent, argumento *Text. in leg. 24. ff. quæ in fraud. Credit.*, *& in leg. 4. ff. quod vi aut clam.*

Deficit pariter Latrocinii qualitas, quippe consulto omisso antiqui Latrocinii vocabulo, tantum ad milites adaptato de quo perbelle *Festus Pompeius lib. 10.*, *& 17.*, *Varro de lingua latin. lib. 6. Brissonius de verbor. signif.*, *& Alexandr. lib. 6. genial. dier. cap. 22.* oculos vertendo ad Pandectarum leges, latrocinium nonnisi illis convenit, qui deprædantur cum hominis interemptione, ad differentiam Rapinæ, quæ absque cæde committitur, ad tradita per *Angel in auth. sed novo Jure num. 8. C. de serv. fugitiv.*, *Jacob. Boulenc. in leg. Capitalium §. Famosos nu. 18. ff. de pœn.*, *& Barthol. Cepol. in auth. sed novo Iure num. 53. in med. C. de fen. furt.* ibi -- *Dicuntur etiam Improbissimi fures illi, qui in strata publica furantur sine tamen interfectione, & isti vocantur Grassatores; Item quidam dicuntur plusquam improbissimi fures, qui cum interfectione furantur*, ET ISTI NOTANTVR PVBLICI LATRONES. Quod autem latrocinium absque homicidio non committatur, excogitatum minime est, sed legibus clarissime probatur, *Text. in leg. Capitalium §. Famosos ff. de pæn.* ibi -- *Cognatis, & Affinibus interemptorum*, & alibi -- *Quo latrones homicidia fecissent*, *& in leg. Divus ff. ad leg. Pompei de parricid.* ibi -- *Quod si quis filium adulterantem occiderit magis Latronis; quam Patris Jure interfecisse videtur*, quæ verba -- *interemptorum &c. homicidia &c. acciderit &c.* nonnisi actum cædi perfectum apertissime indicant nunquam extendenda ad sola vulnera etiam læthalia nulla subsequuta morte, potissimum quia in odiosis nulla extensio, sive interpretatio admittenda venit ex notissimis, multoque minus adversus apertissimas legum sanctiones, quæ actum perfectum præscribunt iuxta censuram *Text. in l g. 1. §. Hæc autem verba ff. quod quisque Jur.* ibi -- *Rem perfectam significat, & consummatam injuriam non receptam*, *& ibi Bartol. nu. 2. late Borbat. consil. 23. num. 17.*, *& seqq. lib. 2.*, *& de communi Vir. opinion. 822. num. 2.*, *& seqq.*

Seclusis propterea ad sensus Juris communis, assertis duabus præmissis qualitatibus, quibus Fiscus prætensum crimen ad altiorem speciem extollere credit, vident Illustrissimi Domini Iudicantes, quod vulnera simplicia tantum nunquam qualificata redduntur, nec aliam iuxta Romanorum leges animadversionem patiuntur nisi exilium aut fustigationem iuxta *Text. in leg. fin. ubi Angel. de iniur.*, *& in §. In summa Instit. de iniur.*, & magis expresse *Lancellott. Conrad. de offic. Prætor. in crimin. tit. de vulner.*, *& percut. cap. 9. §. 3. num. 23.* ibi -- *Vel exilio temporali, vel interdictione reo certæ coerceantur aut liberi homines humilioris conditionis fustibus subiiciuntur*, aut ad summum iuxta generalia Bannimenta Sac. Consultæ, quatenus iis obstrictus foret, temporalem triremium pœnam non transcenderent.

Ast crescit oratio: Admisso enim per omnem damnatam hypotesim (semper tamen impugnandam) quod præfata Vulnera qualificata cum asserto latrocinio forent, ut Fiscus autumat, adhuc etiam ad tramites Juris ultimum supplicium locum obtinere non posset: Hinc secundum aggrediendo articulum superius præmissum, absolutissimum est, undique Jura etiam Divina ab ipsa mundi origine pro quovis furto, nunquam mortis pœnam excogitasse, nec præscripsisse, & omissis antiquorum Lacedemonii, Ægiptiorum, Georgianorum, Germanorumque moribus furta impune dimittendi de quibus satis eleganter *Aulus. Gell. l. 11. Noct. attic. c. 18. Tacit. de morib. Roman.*, *Busbequius epistol. 3. pagin. 165.*, *& Alexand. ab Alexandr. genial. dier. cap. 3. lib. 6.* imposita non fuit laquei pœna *de Jure Divino*, ut legitur *Exod. cap. 22.*; Non de *Jure duodecim Tabularum*, nec de *Iure decemvirali*, ut latissime probat *Aul. Gellius noct. atticar. lib. 11. cap. 18.*, ubi ultra leges decemvirales, & 12. tabularum, leges a Solone Atheniensibus traditas recenset, superaddendo pulchram M.

Catonis sententiam — *fures* — inquit — *privatorum furtorum in nervo, atque in compedibus ætatem agunt*; Non de *Jure Longobardorum*, ut recensent *Gandin. in tract. de malefic. rubr. de furt.*, *& Listron. num. 2. & Damboud. r. in pract. crimin. c. 100. num. 32.*; *Non Jure Pandectarum*, quo pœna extraordinaria, & arbitraria pro furto indicitur, *ut patet ex tot. tit. ff. de furt.*; Non *Jure Institutionis*, nam pro furto manifesto pœna in quatruplum datur, pro alio non manifesto in duplum, *ut in §. Ex maleficiis, Instit. de action. quæ ex d lict. nascuntur*; Non *Jure Codicis*, quod nullam in furto addidit pœnam; Nec *Jure Authenticorum*, imo ibi ab Justiniano *in auth sed novo Iure C. de serv. fugit.* expresse præcipitur — *Nolumus pro furto omnino aliquod membrum abscindi, aut mori, sed aliter castigari.*

Solum namque Federicus Primus Imperator duram legem tulit *in tit. de pac. tenend. in usib. feudor. in cap. 1. §. Siquis quinque solidos*, qua furantes quinque solidos Furcarum pœnam substinere debent; Verum hanc Constitutionem omnes reprobant, & damnant, præcipue *Anton. de Nigris in cap. Ad hoc 2. num. 25. de furtis*, *Paris. de Puteo in tract. de Syndic. verbo crudelitas officii cap. 1. num. 5. & post alios Novizan. in Sylv. Nuptial. lib. 1. num. 69.* addentes insuper, prædictum Federicum ejusque successores mala morte obiisse, neque illius generationem ad tertium pervenisse gradum. Hinc satis docte eximius *Andreas Alciat. in l. Probum ff. de furt.*, male institutas censet illas Civitates, in quibus fures suspenduntur.

Adeo Jurum quiriti mortis pœnam indignam, & inæqualem Furto credidere; imo licet Gentiles Mosaicis legibus uniformes se reddiderint, ut non tantum de improbis furibus, quales sunt fures simplices; de Improbioribus, ut expilatores hæreditatis; de Improbissimis, ut Raptores, & Grassatores; sed nec etiam de plusquam Improbissimis, ut sunt latrones, asperam supremam capitalem animadversionem dictaverint, nisi data pluralitate furtorum, vel hominis interemptione; Hinc de latronibus sermonem habendo, ultimum tunc præscripserunt supplicium, quoties cum Furtis hominum cædes concurrerent, famosique forent, ut apertis verbis colligitur ex responso *Consulti Callistrati lib. 6. de cognition.* quo Imperator Justinianus *in leg. Capitalium 28. § Famosos ff. de pæn.* ita mandavit — *Famosos latrones in iis locis, ubi grassati sunt quos furca figendos a pluribus placuit, ut & conspectu deterreantur alii ob iisdem facinoribus, & solatium sit Cognatis, & Affinibus INTEREMPTORUM eodem loco pœna reddita, in quo latrones HOMICIDIA FECISSENT*, ex quo Tex. si veram, & genuinam illius interpretationem habere intendimus, duo concurrere oportent ad mortis pœnam infligendam, quod nempe latrones homicidia admisissent, aut vero fures famosi forent; adeoquod legum conditores supremum supplicium potius ob cædis Facinus, potius insuper ob Grassantium famositatem, quam ob furtum dictarunt, ut Consultus in d. § *Famosos.* subdit — *Majores nostri in omni supplicio severius famosos, quam integræ famæ puniertnt.*

Igitur cessante Hominis cæde, perfecte inquam consumata, & expleta, non vulneribus tantum cæpta, cessat, & Latrocinii vocabulum, & pœna, dum ut diximus & modo repetimus, Jura de Homicidiis loquentia, actum perfectum efflagitant mortis, non vulnerum; actum scilicet consumatum, non actum proximum requirunt, ut individualiter tradunt *Alexand. ad Bartol. in leg. Qui ea Mente litt. C. versic. Et adde quod ff. de Furt.*, *Bald. in leg. Fugitivus n. 3. Cod. de Serv. fugitiv.*, & post alios egregie *Thomas Gram. decis. 74. num. 28.*, ibi — *Et ideo dixit pulchre Bartol. Quod si Lex, vel statutum dictet, ut si quis aliquem occiderit, puniatur tali pœna, non poterit de occiso procedi, antequam vere mors sequuta non fuerit, etiam si certum sit, vulneratum ex illo vulnere moriturum, quod dictum exclamat, & sequitur Baldus &c.*

Verum est, non negamus, quod Hominis mors si non sequuta fuerit, & fur Famosus existeret, laquei supplicium non evitabit non ratione Furti, sed famositatis; At ad hanc famositatis qualitatem habendam unicum non sufficit Furtum, sed Furtorum pluralitas exoptatur; Imo tunc cessantibus qualitatibus *Viarum*, quæ Grassatores efformant; *& interemptionis Hominis*, quæ reddunt Latrones, quis ex pluribus Furtis, nec etiam dicitur Latro famosus, sed tantum fur famosus, ut latius explicat *Bartholomeus Cepoll. in dicta Auth. Sed novo Jure num. 46. & seqq.*, *Cod. de Sentent. fugitiv.*, & magis individualiter ad casum *nu. 106 versic. Secundo casu*, ibi — *Secundo casu, quando aliqui furantur in itineribus, vel in Strata publica, vel in Sylvis, vel in Domibus, vel in Mari, per vim cum Armis, vel sine, cum interemptione Hominis, & distingue, aut hoc fecerunt SEMEL TANTUM, ET TUNC DICUNTUR SIMPLICES LATRONES, ET NON DEBENT FURCA SUSPENDI propter Furtum, vel spoliationem, ut est casu in dicto §. Grassatores; SI TAMEN INTERVENIT HOMICIDIUM, prout præsupponitur, tunc pro Homicidio debet mori, etiam pro spoliatione solo, & ita intelligo dicto §. Famosos; Aut hoc fecerunt pluries, & tunc dicuntur publici, & famosi Latrones, & isti debent Furca suspendi, & de hoc non est dubium, quia est Text. in leg. Capitalium §. Famosos ff. de pæn.*, *ubi sic eleganter dicit — Famosos Latrones in his locis, ubi grassati sunt, Furca figendos quampluribus placuit, ut & conspectu deterreantur alii ab iisdem facinoribus, & solatio sit Cognatis, & Affinibus INTEREMPTORUM eodem loco pœna reddenda, in quo LATRONES HOMICIDIA fecissent; Majores nostri in omni supplicio, severius Servos, quam liberos, famosos quam integræ famæ damnaverunt* —, *& ita etiam potest intelligi Glossa hic, & dicit quod publicus Latro, qui scilicet consuevit furari, debet Furcis suspendi, scilicet quando Furtum factum est CUM INTERREMPTIONE HOMINIS.*

Merito DD. communi Calculo tradunt, quod ex tribus admissis Furtis fur tantum dicitur famosus, sive furandi consuetus, Furcis damnandus, ut pleno calamo docent *Damboder. in Pract. Criminal. c. 110. num. 30.*, *Valenzuel. consil. 102. num. 128.*, *Gomez. de Delict. cap. 5. num. 6.*, *& Buccaron. de Different. 134. num. 5.*; Cumque in facti specie in Carceratum Andream deficiat famositatis qualitas, imo antea integræ famæ sit credendum, quia contrarium ex Processu minime exprimitur; Deficiat quoque mors Nicolai de Sanctis prætensi vulnerati, adeo quod desit Homicidium, consequenter solatium Affinium, & Cognatorum interemptorum (ut loquitur Textus superius expensus) dari haud posset, quia nemine interempto, nullo pacto infelix Carceratus ad Juris communis sensum gladii pœnam

su-

subire potest, etsi assertum Crimen vi tormentorum fassus fuerit.

His stantibus parvi pendenda videtur (salva illius pace) auctoritas, sive potius ultronea assertio *Raynald. Tom. 2. observ. cap. 14. num. 65.*, qui perfunctorie adversus expressa, imo apertissima verba citati *Textus in dicto §. Famosos*, ex falsa Doctoris auctoritate, & falso supposito, argumentando a contrario sensu dictum *Muscatelli* in contrariam abiit Sententiam, quam suis expressis verbis transcribere volumus -- *De Jure communi hujusmodi Delictum committentes* (loquitur de Latrocinio) *si semel tantum fecerint in metallum damnantur, vel in Insulam relegantur, dummodo prædæ Causa, nec occiderint*, *NEC NIXI FUERINT occidere* (notentur quæsumus hæc verba, & subsequens ejus explicatio) *puta quia vulneribus lethalibus non vulneraverint, nam si alterum istorum evenisset pœna mortis essent puniendi etiam pro prima vice*, *Cepoll. Auth. Sed novo Jure nu. 104. Cod. de Serv. fugitiv.*, *Muscatell. de cognit. Delict. tit. de Furt. rapin. &c. §. De pœnis num. 33.*, alios inde addendo Doctores relatos per *Matthæum Sanz. controv. Crimin. 43. num. 13.*, licet casum Matthæi ad casum Grassationis adaptabilem reddat.

Melius utique se habuisset *Raynald.*, si hanc arduam non assumpsisset Provinciam, quam ita perfunctorie, non degustatis Pandectarum legibus, & DD. per eum allegatis tam perniciosam in Inquisitorum detrimentum maxime Exterorum, & novis Romanorum Statutis non addictorum, describere Sententiam Juri contrariam, & communi DD. opinioni; Si enim Sententiam hanc posuisset, ut descripsit Muscatellus per eum allegatus, excusari posset, nisi ipse argumentum desumpsisset a contrario sensu ex dicto allegati Muscatelli, forte quia fidem ei præstare potuit, excusatione insuper dignus, si Doctor per eum adductus non allegasset *dictum Textum*; non *in dicto §. Famosos*, qui totaliter adversatur ejus opinioni, & minime ignotus erat prædicto Rainaldo, Doctori quidem non levis Farinæ, sed *in §. Grassatores* valde diversus *a dicto §. Famosos*, utpote de Grassatoribus, non de Latronibus loquens; Si tandem Bartholomæum Cepolla in Authorem allegatum hujus tam perniciosæ Sententiæ præ manibus non habuisset, eumque legere, & videre haud valuisset eum allegando, prout referebatur a dicto Muscatello; At hæc omnia cessant in thesi nostra, ut distinctim probatur ex sequentibus.

Joannes Bernardinus, *Muscatell. in dicta Rubric. de Furt. rapin. in §. Circa pœnas prædictorum n. 32. & 33.*, per hæc sequentia formalia verba se habet -- *Et primo de Jure communi cum Latrocinium committi possit, in Domibus, & itineribus, cum armis, vel sine, clarum est, quod non semper committi dicitur cum disrobatione in strata; Igitur si Latrocinium committeretur sine armis, vel si cum armis, tamen non in strata, sed forte in Domibus Dixerunt antiqui, quod isti qui semel commiserunt tale Latrocinium vocentur Latrones simplices, & consequenter si semel tantum hoc commiserint sine alicujus Hominis interemptione, seu NIXU AD INTEREMPTIONEM, ut puta, quia vulneribus lethalibus non vulneraverint, NON DEBENT FURCA SUSPENDI, & mori*, & late refert *Cepoll. in dicta Auth. num. 104.*, per *Text. in dicto §. Grassatores*, qui opinionem hanc optime probare videtur, dum dicit *GRASSATORES* (notandum quia non dicit Latrones) *qui prædæ Causa id faciunt, proximi Latronibus habentur, & si cum ferro aggredi, & spoliare instituerint, capite puniuntur, utique si sæpius, atque in itineribus hoc admiserint, cæteri in metallum damnantur, vel in Insulam relegantur*. Hactenus dulcissimus Muscatellus Doctor quidem summæ Doctrinæ, & Raynaldo non dissimilis, sed in opinionibus suis valde rigidus, & a Jure communi dissonans.

Ex prædictis itaque Muscatelli verbis vident primum Doctissimi DD. lucidantes, quod prædicti Doctoris loquutio se habuit in sensum negativum, nempe -- *Si semel tantum hoc commiserint sine alicujus Hominis interemptione, seu nixu ad interemptionem &c., non debent Furca suspendi*; Raynaldus, autem argumentando a contrario sensu, opinionem prædicti Doctoris transtulit in sensum affirmativum, his verbis -- *Dummodo prædæ Causa, nec occiderint, nec nixi fuerint occidere &c.*, *nam si alterum istorum evenisset pœna mortis essent puniendi, etiam pro prima vice*; Ast aberravit a recta semita, quia ei minime incognitum erat, quod argumentari a contrario sensu licitum tantum est in dispositione legis, minime autem in dictis Doctorum, imo nec etiam in decisionibus Tribunalium, ut docent Doctores allegati per *Sabell. in Summ. §. Argumentum num. 5.*

Norunt secundo Illustrissimi Domini Præsules in hoc præfulgentes Tribunali, quod *Callistratus in dicta leg. Capitalium 28.*, non indistinctim, nec simul de Grassatoribus, & Latronibus, & Criminis qualitates, & pœnas præscripsit, sed sejunctim per distinctos §§. loquendo primo de Grassatoribus *in §. Grassatores*; Et de Latronibus *in §. Famosos*, diversimode se habendo in qualitatibus Criminum pœnisque dictandis; quippe *in §. Grassatores*, qui illi tantum dicuntur, qui in Viis publicis itinerantes aggrediuntur, tunc capitalem animadversionem imposuit, si sæpe sæpius hoc admiserint, & ferro aggredi conaverint, ibi -- *Grassatores qui prædæ Causa id faciunt, proximi* (non ejusdem naturæ) *Latronibus habentur, & si cum ferro aggredi, & spoliare instituerint Capite puniuntur, utique SI SÆPIUS, ATQUE IN ITINERIBUS hoc admiserint, cæteri in metallum damnantur, vel in Insulas relegantur*; in altero vero § *Famosos Latrones*; ita vocatos, quia prædæ Causa Homines interficiunt, ut dictum est; nulla habita distinctione, si semel, aut sæpius; Furca suspendendos esse censuit in solatium Affinium, & Consanguineorum *Interemptorum*, & sic ob cædes, sive Homicidia per eos patrata, prout verba *dicti §. Superius* retulimus.

Perperam itaque, & nullo Juris fundamento *Muscatellus*, de Latronibus loquendo, ad propositum suum allegavit dictum §. *Grassatores*, ac in eadem incidit foveam *Raynaldus* quum & ipse distinctionem hanc agnovisset, loquendo *de Matthæo*, cæterisque auctoritatibus per eum allegatis, ibi -- *Cogita tamen, an auctoritate Matthæi, & exemplum relatum faciat ad causam, quia videtur loqui de Grassatoribus de quibus agimus in sequenti casu*; Hanc eamdem tradere responsionem tenebatur, opinionis Muscatelli, & non perfunctorie illam insequi, in tam ardua re, ubi de pœna mortis agitur; quia sibi novum utique non erat, quod in supremis capitalibus pœnis, leges juxta verborum sensum, & tenorem intelligendæ veniunt, exclusa qualibet interpretatione, a simili per æquipollens, a proximitate, ex

te-

terisque, imo etiam a majoritate rationis, ut latissime probant *Everard. in topic. legal. per tot. tractat.*, *& Villagut. de interpetrar. Leg. In tit. de Leg. Odios.*

Ulterius tam Muscatellus, quam Raynaldus verba illa recensendo *occiderint, vel nixi fuerint occidere*, explicare intendunt verbum *nixi fuerint occidere*, quando vulneribus lethalibus vulneraverint, licet mors sequuta haud fuerit; At decipiuntur, & salva eorum pace peccant in falso supposito; siquidem admisso etiam per damnatam hypothesim, hujusmodi *nixi* (quod tamen in dicta *Leg. Capitalium*, *§. Grassatores*, *& § Famosos*, minime legitur) illud nunquam interpetrationem recipere posset, ut Raynaldus, & Muscatellus autumant, quippe, *verbum nixus occidere, aut adulterare, vel aliud simile facere*, semper rem perfectam, & consumatam importat; homicidium nempe, adulterium, vel simile, ut ex *Bald.* docte tradit *Hyeronim. Cucchalon. in addit. ad Dec. in Leg. Non vult. hæres verbo necessitas litter. F. ff. de regul. Jur.* ibi -- *In simili consului Baldum ubi vult, quod stante statuto Placentino, quod quicumque nixus fuerit Adulterium committere, decapitetur, quod si quis tentaverit, & non potuit adimplere quod non sit decapitandus, sed quod puniatur alia pœna*; & per hæc formalia verba pertransit *Grammat. decis. 2. num. 19., & decis. 74. num. 7.*, merito *Glossa in regul. ex eo non debet quis* fructum consequi, quod nixus est impugnare, *de reg. Jur. in 6.*, exponit verbum *nixus* cum effectu.

At Muscatellus, & cum eo Raynaldus non tantum perfunctorie, & erroneo supposito, imo verbis legis minime degustatis in eorum descenderunt perniciosiorem sententiam, verum quoque, procul ab omni veritate, in sententiæ Auctorem allegarunt Bartholomæum *Cepolla in auth. sed novo Jure Cod. de ser. fugit. num. 104.*, qui numquam, imo neque per somnium tam apertum errorem in *opere dictæ auth.* scripsit, imo doctissime more suo contrarium firmavit, ut ejus verba (quæ per extensum referuntur) evidentissime ostendunt -- *Si vero loquitur de his, qui in strata publica, vel in Sylvis furantur, qui grassatores dicuntur, ut Leg. Capitalium § grassatores, quod aut isti furantur sine INTERFECTIONE HOMINIS, & isti proprie grassatores vocantur, sed proximi latronibus habentur ut dicit Text. in § Grassatores, aut furantur cum INTEREMPTIONE HOMINIS, & tunc proprie dicuntur latrones, ut fit casus in dicta Lege Capitalium §. Famosos: primo casu pro pœna Ego in hoc distinguerem, aut isti semel tantum furati sunt, aut pluries; si semel tantum, tunc debent in metallum damnari, vel in insulas relegari; Si pluries, tunc debent capite puniri, vel Furca suspendi, illud probat aperte in dicta Leg. Capitalium §. Grassatores ff. de pœnis, & hoc expresse tenet glossa, dum dicit vel grassati, idest ubi frequenter obsiderint itinera publica, nam si semel veniam merentur a Furca, ut d. §. Grassatores; Nec obstat glossa in dicto §. penult. quæ videtur exponere quod suspendatur, quia debet intelligi secundum legem quam allegat, nam allegat §. Famosos, ergo debet intelligi, quando concurrit furtum secundum § Famosos, scilicet cum INTEREMPTIONE*; prosequendo desuper ad explicationem secundi casus latronum, verum quia ejus verba superius retulimus in §. 11., ideo hic ea repetere superfluum existimamus.

Confutatis propterea dictis, seu verius erroribus Muscatelli, & Raynaldi, & firma remanente sententia quoad ad tramites Juris civilis, numquam latrocinium, *hominis interemptione haud sequuta*, gladii pœna, coerceatur, descendimus libenter (ne quid in quæstione hac intactum relinquatur) ad ea pariter confutanda, quæ ex adverso per fiscum objici possent, licet intacta a prænciatis Raynaldo, & Muscatello; Et primo ad *Text. in leg. is qui cum telo 7. C. ad. Leg. Cornel. de Sicar.* ubi -- *Qui cum telo ambulaverit hominis necandi causa, sicut is qui hominem occiderit, Legis Corneliæ de sicariis pœna coercetur*; Respondemus tripliciter, primo dispositionem præfati Textus, minime in facti specie adaptabilem esse; quippe Carceratus telo non ambulabat ad hominem necandum, sed baculum repente accepit, sub nomine sive vocabulo teli unnquam comprehensum, præsertim ad mortis pœnam dictandam, *Gloss. in clem. 1. §. Nos eorum verbo arma, de stat. Monach. Aretin. in tract. malefurar. gloss. armatus*, *& Ludovici Pontan. in Leg. 1. §. occisorum ff. ad S. C. Syllan.* Hinc Jacob. de Monte Judaic. *in comment. ad leges, seu usaticos Barcinonæ tit. de emendat. milit. num. 5.* ait quod in telis sive armis debet esse ferrum ad nocendum aptum, merito de Jure communi durius punitur qui gladio, & ferro vulnerat, quam baculo, & colligitur ex *Martiani verbis in Leg. 1. §. Divus ff. ad Leg. Corn. de Sicar.*, *& docet Jacob. Calic. ad usatic. Barcinon. de emenat milit. numer. 8., & 10.*

Respondetur secundo, quod allegatus *Text. in Leg. is qui cum telo* intelligi debet ut pro conatu ab eadem lege imponatur pœna, non vero, quod imponatur ultimum supplicium, ut individualiter explicarunt *Cataldin. de Boncompagn. consil. crim. 55. num. 19.*, *& Petr. de Soncen. consil. crimin. 98. n. 6. tom. 1. divers. in parvis*, propterea communi calculo DD. tradiderunt; quod conatus, seu affectus, effectu, & delicto non sequuto punitur eadem lege, sed non eadem pœna, & quod ita *Text. in leg. Is qui cum telo*, & alia Jura punientia conatum intelligi debent, ita *Bald. in Leg. Data opera num. 55. versic. Non obstat C. de his qui accus. non possunt*, *Covar. in clement. si furiosus part. 2. §. Initium num. 6. de homicid.*; *De Monte quæst. 16. num. 31.*, *& Grammat. decis. 2. num. 22. decis. 74. num. 12. & vot. 8. num. 12.*

Respondetur tertio, quod de generali consuetudine totius Italiæ, imo totius Mundi, derogatum est legi *is qui cum telo*, ac omnibus aliis Juribus punientibus eadem pœna conatum non sequuto delicto; sed minori pœna plecti debeat, ut latissime probat *Hyeron Cavall. in commun. opin. quæst. 540. nu. 10. & 12. ibi Speculat., in tit. de accusat §. 1. num. 7.* ait quod de consuetudine non punitur morte is, qui animo occidendi aliquem percussit, effectu non sequuto; atque ita pluries pluriesque in Tribunalibus decisum fuisse testantur, *Bart. Theg. tract. crim. p. 19. num. 11. Gramm. vot. 8. num. 13.*, *& decis. 2. per tot.*, *Bertach. in repert. verso Venenatio*, *Barbat. consil. 23. num. 16. & seqq. Ostesc. decis. 19. num. 4. Boer decis. 316. num. 3.*, *& Latius Ioseph. Ludovic. decis. lucen. 15. & seqq.*

Hit omnibus in facti specie addi potest, quarta responsio, inquisitum ante perfectum homicidii flagitium pœnituisse, ut sun fassus est ore *fol. 360.* ibi -- *Nell' atto che io gli davo le dette bastonate, il detto Nicola, chiedendomi la Vita per l' amor di Dio mi buttò subito il fazzoletto &c. COS' IO ALLO-*

RA

RA MI FERMAI, PERCHE. VERAMENTE MI MOSSI A COMPASSIONE DI LUI, mentre per altro aveva animo d' ammazzarlo, e l' averei ammazzato ad effetto di non esser scoverto. Hinc quemadmodum dicta confessio scindi non potest a dicta qualitate ex vulgatis, ita poenitentia in delictis, etiam quod ultra cogitationem fuerit deventum ad actum aliquem, *& etiam in atrocissimis sat est, ut delinquens non puniatur*, saltem poena ordinaria, secundum *Gloss. in L. qui ea mente versic. Si autem ad actum ff. de furt. Bart. in dict. l. qui ea mente num. 2. & seqq. ubi tres leges ad propositum allegat.*, *Marsil. in l. qui falsam num. 16. ff. ad Leg. Cornel. de Fals.*; *F lin. in rap. 1. numer. 4. de praesumpt. & in trat. de conat. fallent. 1. Albert. Gandin. de paen. Reor. num. 4. De Monte q. 16. post. num. 25., & latius Covar. in Clem. si furiosus p. 2. §. Initium num. 6. de homicid.* ubi quod haec est communis opinio, quam omnes fatentur.

Quo ex fonte poenitus dispergitur altera forsan obiicienda exceptio, quod in atrocissimis punitur affectus, licet non sequatur effectus, tum quia, ut diximus, in thaesi de qua agitur, Inquisiti poenitentia ante expletum homicidii actum omne dubium tollit, non tantum in atrocissimis, sed etiam si de crimine laesae majestatis ageretur, secundum *Jacob. Butrigar. in l. quisquis vers. sane C. ad leg. Iul. majest., Foller. in pract. crim. verbo. Item quod commisit crimen. laes. majest. num. 89., & Bursatt. consil. 47. num. 38.* tum propterea quod generalis consuetudo totius Italiae comprehendit non tantum delicta atrocia, & atrociora, sed etiam atrocissima, ut tradunt *Felin. in tract. de conat., versic. Et dictum Speculatoris, Afflict. in constit. Asperitatem rubr. 11. num. 2. & rubr. 41. num. 6. part. 3., & Caval. in commun. opin. q. 540. num. 14. & seqq. num. 18.* Hinc exemplificatur Affassinium a *Prob. in addit. ad Io. Monach in cap. pro humani num. 6. de homicid. in 6. Corn. consil. 202. num. 1. & seqq. lib. 1. ubi latissime Gramm. Vot. 8. num. 12. & Gomez. de delict. cap 3. post num 10.* ubi quod ita vidit practicari; Nec non Venenum, ut scripserunt *Bald. consil. 443. num. 4. lib. 3.* latissime *Burbat. consil. 23. num. 16. & seqq. tom. 2., Cepoll. consil. crim. 88. per tot., & late Grammat. decis. 2. per tot.* ubi refert ita fuisse resolutum.

Vindicata igitur nostra Sententia ab omnibus, & quibuscumque contrariis objectionibus, ad eam magis confirmandam Judicatorum exempla accedunt in terminis praecipue individualibus, imo fortioribus; Hinc refert. *Jo. Franciscus Sanfelic. decis. 40.*, quod quidam, qui transeuntem in via publica furatus fuerat, & cum armis derubatum vulneraverat; quia semel id commiserat non fuisse laqueo suspensum sed ad perpetuas triremes damnatum; refert insuper *Nicolaus Reusner decis. 21. libr. 2.* casum cujusdam qui in Via publica adortus Carrarium quemdam ex Taberna metallaria frequenter Argentum execoctum, & in monetariam officinam asportare solitum, eumdem derubavit, lethaliter ipsum vulnerando, unde Reo carceri mancipato, Judices de hoc casu consulti, poenam amputationis manus dexterae una cum perpetua relegatione Provinciae Saxonicae, dictandam esse decreverunt repudiata sententia Dicasterii Lipsiensis, a quo in eadem causa poena capitis fuerat indicta.

Demum ne taedio afficiamus Illustrissimos Dominos Judicantes alia & quamplurima recensendo exempla, sat erit pro complemento illud referre in hoc eodem Tribunali in terminis terminantibus sequutum, ie decisum anno proxime praeterito 1719. in personam Ioannis Augustini Ciamei Regnicolae; qui licet fassus fuisset vulnera cum qualitatibus proditionis, & latrocinii in personam Francisci Antonii de Gavignano, nihilominus, me patrocinante, quia ob defectum permanentiae Bannimentalis, ad Iuris communis tramites judicandus erat; citra mortis poenam, ad triremes tantum damnatus extitit; adeo quod sufficit exemplum hoc ad ponendam falcem ad radicem hujus controversiae.

His omnibus superadditur ex abbundanti erronea Inquisiti confessio valde diversificans cum dicto praetensi offensi, nec non cum Testibus a Fisco examinati suppositis, ut ocularitér ex lectura tam illius, quam inculpationis offensi, & depositionum Testium dignoscitur; & quemadmodum confessio debet esse invulnerabilis, & absque ullo prorsus errore, praesertim ad ultimum dictandum supplicium ex notissimis, ita procul dubio nec etiam posset Carceratus ad mortis paenam damnari vigore dictae confessionis, esto per erroneum suppositum semper impugnandum, praetensum crimen gladii poena expiandum foret; Nam ut egregie ait Tertullianus relatus a *Be, ol l. practic, andactar. litt. P. §. 11. fol. 729.* Judices non debent esse contenti sola confessione, sed exigere verificationes tam in qualitate facti, & numero, quam loco & tempore, nec non in caeteris omnibus circumstantiis, ea potissimum ratione, quod Reus qui in uno mentitur, in aliis nec etiam verum dixisse praesumendum erit, ex traditis per *Farin. qu. 81. num. 22.*

Quare &c.

T. Antamorus Pauperum Advoc.

Pro paena ordinaria est hoc alterum sequens D. Fisci Patroni responsum.

RESPONSUM II.

Romana, seu Ostien. Vulnerum cum qualitate proditionis, & Latrocinii.

Illustrissime, & Reverendissime Domine.

ANdreas Riviero Regnicola confessus, se pluribus percussionibus in capite vulnerasse Nicolaum de Sanctis cum qualitate proditionis, & Latrocinii animo eum occidendi, ultimo Supplicio puniendus venit, quamvis dictus Nicolaus quatuor vulneribus lethaliter affectus, tandem convaluerit, quin obstent deducta in ejus defensam a D. Pauperum Advocato, prout ex munere nostrii Officii demonstrabimus, ac ex infra dicendis a Sapientissimis Judicibus decidendum credimus.

Factus enim fuit, quod cum praecedente die vidisset praefatum Nicolaum recepisse scuta septem circiter, eaque in Sudariolo alligasse, animus ei supervenerit, dictas pecunias rapiendi, quapropter se associavit cum dicto Nicolao, insimulque coenavit, & obdormivit, & die sequente iter Ostiam versus prosequentes, cum pervenissent ad quamdam solitariam Campaneam, ex abrupto dictum Nicolaum baculo in capite percussit animo ipsum occi- den-

dendi, & derobandi; cum tamen idem Nicolaus humi projecto Sudariolo cum pecuniis, dimisso pileolo vulgo *Barrettino*, & subduploide, fugæ se dedisset, ipsum prorsus occidere non valuit, ut patet ex ejus ratificata confessione, quam integram damus *Summario num. unico*

Tria per Dominum Defensorem adducuntur ad evitandam poenam ordinariam: Primum scilicet, quod deficiat qualitas proditionis, & Latrocinii; Secundum, quod attenta generali consuetudine, quatenus etiam ageretur de attentato delicto atrocissimo, & ad actum proximum redacto, nequeat poena mortis puniri: Tertium tandem, quod huic poenæ locus non sit, quia juxta confessionem, a qua Judex recedere non valet, homicidium commiseratione motus complere noluit, quibus tamen non obstantibus locus est poenæ mortis, ut mox demonstrabimus.

Quo enim ad primum, quidquid sit de legibus illis veræ, & arctæ amicitiæ, unde vulgo dicitur, -- *Amicus est alter ego*, -- *Qui invenit, amicum, invenit thesaurum* --, prout ajunt Doctores exadverso allegati; Proditor in terminis, de quibus agitur, dicitur, qui sub specie, & colore amicitiæ occidit hominem, qui nullam habet causam præcavendi. *Decian. lib. 7. cap. 30. nu. 3. Clar. §. Homic. vers. Proditorie vero num. 10. Concial. §. Homic. resol. 5. num. 1.*, & communiter omnes.

Latrocinii etiam qualitas resultat ex ejus confessione, quod scilicet aggressus fuit Nicolaum ejus Socium animo ipsum occidendi, derobandi, ut Nos docet Dominus ipse exadverso scribens *in §. 5.*, ibi -- *Dicuntur etiam improbissimi fures illi, qui in Strata publica furantur, sine tamen interfectione, & isti vocantur Grassatores; item quidam dicuntur plusquam improbissimi fures, qui cum interfectione furantur, & isti vocantur publici latrones*.

Quanto autem aucta fuerit improbitas Inquisiti in casu nostro, resultat ex qualitate proditionis, quæ excedit atrocitatem quorumcumque aliorum Criminum, & æquiparatur Crimini læsæ Majestatis. *Decian. lib. 7. cap. 30. num. 9., & cap. 31. per tot. Clar. §. final. quæst. 68. num. 32.*, ibi -- *Proditor punitur pœna Capitis, tamquam Reus læsæ Majestatis* -- *Bajar. vers. Proditor num. 105. ibidem*, ibi -- *Tripliciter dicitur quis Proditor. Primo, quia prodit Principem, vel Rempub. Secundo, qui prodit Socium, vel Amicum occidendo, vel vulnerando: Tertio &c.* -- Quapropter ambigendum non est de qualitatibus atrocissimi, de quibus supra, & idcirco quæstionis punctum residet, an Delinquens puniri debeat poena ordinaria, quando devenit ad actum proximum occidendi Socium, cum qualitate etiam latrocinii.

Quæstio hæc adeo dubia apud Doctores, non facile dissolvi valet ob contrarias hinc inde opiniones, quapropter *Farinacc. quæst. 124. num. 1.* dicit, quod in hac materia periculosum est firmare regulam, quia plura sunt Jura punientia affectum, non sequuto effectu, plura alia non punientia affectum, adeo ut *num. 2.*, contrarias a Doctoribus regulas firmatas fuisse testetur; & sane ipsemet *ibidem num. 11.* firmat regulam, quod quando fuit deventum ad actum proximum in atrocissimis locus sit poenæ ordinariæ, quam revocat *nu. 13.*, & latius *nu. 37.* cum pluribus Doctoribus, quorum tamen major pars non loquitur de atrocissimis, ac iterum sibi contrarius *num. 41.* redit ad primam regulam, quod scilicet tunc locus sit poenæ extraordinariæ, quando non fuit deventum ad actum proximum cum innumeris, quos ibi refert, & *num. 42.* concludit, ibi -- *Et ab ista Sententia, quæ ut vides, magis communiter recepta est, minime in judicando est recedendum* -- & reijcit opinionem *Petri de Sonceno*, qui indistincte puniendum esse conatum in atrocioribus, nulla habita distinctione, an fuerit deventum ad actum proximum, aut remotum.

Affirmativam regulam, quod scilicet puniri debeat conatus etiam morte non sequuta, docet *Text. Exodi cap. 21.*, ibi -- *Qui percusserit hominem volens occidere, morte moriatur* -- Hanc Sententiam divinæ legis sequutus fuit Agato in famigerata *Leg. Is qui cum telo Cod. ad leg. Cornel. de Sicar.*, & quidem optima ratione, quia in delictis non exitus, sed voluntas inspicitur. *Leg. Divus Adrian.*, ibi -- *In maleficiis voluntas spectatur, non exitus* -- *ff. ad leg. Cornel. de Sicar. Leg. qui ea mente ff. de Furtis. Leg. Quisquis*, ibi -- *Eadem enim severitate voluntatem sceleris, quam effectum puniri Iura voluerunt* -- *Cod. ad leg. Iul. Majestat. Leg. Quod Reipub. ff. de Injur.*, quam conclusionem exornat *Tullius 2. Rethor.*, ibi -- *Non eventum cogitationis expectare opportere, sed qua cogitatione, & spe animus ad maleficium profectus sit, considerare, quo animo quid quisque faciat, non quo casu veniatur, ad rem pertinere*; cum alijs, quos allegat *Farinac. qu. 87. num. 6*, qui subdit *num. 7.* quod in delictis attenditur animus, & voluntas, non autem exitus.

Quin obstet communis illa introducta consuetudo ex Platone, qui voluit, quod bonus ille Dæmon, qui profuit vulnerato, ut non periret, debeat aliquatenus prodesse etiam vulneranti, unde quam multi Doctores in terminis *legis Is, qui cum telo*, temperandam esse Juris rigorem consuluerunt, & quidem ab initio præfatæ poenæ *legis Is, qui cum telo*, quæ etiam actum remotum poenæ ordinariæ subjecit, asseruerunt, locum non esse, nisi deventum fuerit ad actum proximum, deinde etiamsi deventum fuerit ad actum proximum, poenæ ordinariæ locum non esse, morte non sequuta, ac successive hanc Sententiam extendere conati sunt, non solum ad atrociora prout est homicidium, verum etiam ad atrocissima; hanc tamen consuetudinem improbat *Bart. in leg. 1. §. Divus Adrian. ff. ad leg. Cornel. de Sicar.*, & inquit, non esse per consuetudinem Italiæ abrogatum Jus commune, sed non servari, quia passim, & ubique Statuta aliter disponunt: cum ergo observentur poenæ a Statuto indictæ, & Statutum non comprehendat solum conatum, sequitur, poenas Juris communis hoc casu cessare, non quidem ex consuetudinis effectu, sed ex Statutorum dispositione; nec credendum esse Doctoribus, hanc consuetudinem in universa Italia extare affirmantibus, quasi in omni locorum foro versati sint. *Plin. cap. 1. num. 12. de Prodit. Alexan. in leg. Post dotem col. 2. ff. Si certum petatur*.

Ex hisce variis Doctorum Sententiis diversimode variis in casibus judicatum fuisse testatur *Clar. §. fin. quæst. 92. num. 2.*, ubi quamplurimos Doctores allegat pro affirmativa, & refert casum cujusdam Nobilis, qui fuit laqueo suspensus, ex quo pluries conspiraverat, etiam veneno, in necem Agnati, licet illum occidere non potuisset, prout etiam cujusdam Forensis, qui de mandato alterius insultum fecerat in quemdam Papiensem, animo eum occidendi, pluresque alios casus refert *Papo* per ipsum allegat,

Re-

Referens deinde Doctores affirmantes, conatum, etiam in atrocissimis, non puniri pœna ordinaria, effectu non sequuto, distinguit: quando scilicet in delictis atrocissimis lex punit expresse solum conatum, eam servandam esse; quando autem non exprimit conatum, servandam esse consuetudinem, quamvis diversimode viderit judicari, quandoque pœna ordinaria, & quandoque extraordinaria punitum fuisse conatum in atrocissimis, unde Judicis arbitrio juxta facti circumstantias, & qualitates personales, ordinariam, vel extraordinariam pœnam imponi posse: & sane cessaret omnis quæstio juxta præfatam distinctionem, quia ex Juribus de super allegatis expresse punitur conatus etiam non sequuto effectu, quibus non obstantibus irrepsit consuetudo, de qua loquuntur Doctores præfati, qui tamen non comprehenderunt atrocissimam qualitatem proditionis.

In terminis propterea proditionis *Piguer. dec. 54. num. 11.* alium casum refert cujusdam Petri Sous, qui proditorie ictu Archibusii vulneraverat quemdam Sygismundum, & ad Ecclesiam confugerat, fuit per Arbitros Curiæ Ecclesiasticæ, & Regiæ Audientiæ declaratum, non gaudere, & inde extractus morti fuit traditus: *& decis 62.* pluribus rationibus firmat, proditorie vulnerantem, non solum pœna ordinaria puniendum esse, verum etiam Immunitate Ecclesiastica non gaudere, quod firmat etiam *Farinac. quæst. 28. num. 25.*, licet contrarium communi Doctorum calculo, quoad Immunitatem in Praxi servetur.

Vulpel. cons. 149. Refert casum cujusdam Famuli, qui proprio Domino venenum propinavit, & ad mortem damnatus fuit, quia devenit ad actum proximum propinationis, licet mors sequuta non fuisset, unica illa ratione, quia concurrebat proditio, salus enim Dominorum committitur manibus Famulorum, qui Dominos ab aliorum insidiis custodire tenentur.

Cibal. de omni genere homic. num. 485. Post relatam communem opinionem, teneri scilicet pœna ordinaria eum, qui proditorie animo occidendi vulneraverit hominem, tametsi non occiderit, se refert ad ea, quæ subsequenter dixit respectu Assassinii, & veneficii, in quibus firmavit, pœnam ordinariam locum habere, quando deventum fuit ad actum proximum, prout de assassinio *num. 502., & seqq.*, & de veneficio *num. 595.*, quibus in locis optime suam comprobat sententiam rationibus, & quamplurimis allegatis Doctoribus. & idem tenet *Cypye. dec. 126. nu. 9. Gabriel. Com. Conclus. lib. 7. conclus. 1. n. 10., & 13. Raynal. cap. 24. num. 75., & Muscatell.* ab eo alleg. ibi *Dummodo præda causa nec occiderint, nec nisi fuerint occidere* — *Mattheus controver. 43. num. 13.* æquiparat vulnerantes ad effectum deprædandi, & occidentes ob eamdem causam, ibi — *Quibus Juribus comprehenduntur etiam vulnerantes* — *Carpzov. tom. 1. quæst. 22. num. 77.*, ubi vulnerans lethaliter, sequuto furto, non modo punitur ultimo supplicio, verum etiam pœna rotæ; furto autem non sequuto, pœna mortis, non tamen qualificatæ *Gramat. decis. 76.*, refert casum Inquisiti, qui fuerat monetas falsas, non facta adhuc impressione imaginis, quam Reus fassus fuerat, faciendam esse die sequenti, non obstantibus Juribus, & asserta consuetudine suse per ipsum exornatis, attamen fuit ultimo supplicio condemnatus, quia fassus fuit animum imprimendi imaginem, prout in fine decisionis: ex quibus patet, *Raynal. & Muscatell.* quos reprobare conatur Dominus exadverso scribens,

communi Doctorum calculo, & quampluribus decisionibus approbatos fuisse.

Quod si in crimine latrocinii, vel falsæ monetæ, aut veneficii, quando deventum fuit ad actum proximum, pœna ordinaria locum sibi vindicat, eo magis dictæ pœnæ locus sit, non modo ex duplici qualitate atrocissima, sed præcise ex qualitate proditionis; Proditor enim adeo exosus est hominibus, ut cunctis horribilis appareat; omnes ab eo caveant, infamia notatur, quæ etiam transit ad Filios, qui propterea fiunt incapaces successionis tam ex Testamento, quam ab intestato, & plura notat *Decian. lib. 7. cap. 30., & 31. per tot.*, æquiparatur, ut diximus, crimini læsæ Majestatis, quapropter in dubium revocari nequit, quin teneatur pœna ordinaria, etiam effectu non sequuto, præsertim quando devenit ad actum proximum, scilicet ad vulnera. Ita clare disponit *Text. in dicta leg. Quisquis Cod. ad leg. Jul. Majest.*, ubi non solum in crimine læsæ Majestatis in primo capite; verum etiam in secundo, scilicet in eis, qui intersunt Consistorio Principis, & Senatoribus, conatum pœna ordinaria puniendum esse decernit, ibi — *Cogitaverit, eadem enim severitate voluntatem sceleris, quam effectum puniri Jura voluerunt*, & ibi *Gloss. vers. Eadem enim*, ibi — *hic ad actum proximum devenit, scilicet ad Sacramentum &c.*

Similem conatum respicit *Text. in cap. Pro humani de Homic. in 6.*, ubi in crimine assassinii gravissimas imponit pœnas, etiam non sequuta morte ibi — *quamquam mors ex hoc forsitan non sequatur*. Majori igitur ratione puniri debet vulnerans proditorie, animo occidendi, cum in Proditore major malitia, & iniquitas concurrat, occidens enim cum qualitate assassinii, occidit quidem incautum, seque movet ex lucro sibi promisso a Mandante; Proditor autem occidit non modo incautum, sed ipsum decipit sub colore amicitiæ, unde atrociorem continet qualitatem in casu autem, de quo agimus, concurrit etiam eadem causa delinquendi, quia cum Sicarius occidat animo lucrandi præmium sibi promissum, Inquisitus motus fuit ex causa derobandi pecunias; unde in eo concurrit eadem atrocitas occidendi incautum animo lucrandi, & augetur ex qualitate proditionis, quæ omnes alias atrocitates excellit: ac idcirco etiam ex ista majoritate rationis vindicant sibi locum dispositiones divinæ, & humanæ, de quibus supra, contra vulnerantes animo occidendi, non obstante quacumque consuetudine introducta, quæ tamen a Doctoribus non extenditur ad crimen proditionis, cujus, loquentes de conatu in atrocissimis, nullatenus meminerunt, quinimmo *Farinacc.*, qui sibi varius hinc inde Doctores allegat, cum agit de vulnerantibus proditorie, non modo in iis pœnam ordinariam locum habere, verum etiam nec Immunitate Ecclesiastica gaudere firmavit.

Hinc ubique contra Proditores leges clamant, adeout vulnerantes proditorie rejiciantur, & minime comprehendantur in Indulto generali *Franc. decis. 716. Mastril. de Indul. gener. par. 2. cap. 29. Angel. de delic. cap. 66. num. 9. Rovit. prag. 2. de abolit. num. 55., & seq. Gigas de Crim. læsæ Majest. lib. 2. rubric. de Prodit. quæst. 6. Rosa in pract. Decret. M. C. V. cap. 6. num. 32.*

Nec obstat, quod Inquisitus comprehendi nequeat in Bannimentis generalibus hujus Gubernii, ex quo non resultet, stetisse intra districtum requisito

sito temporis spatio, quia dupliciter removetur objectum: primo nempe, quia omnes desuper congesta loquuntur in terminis Juris communis, adeout opus non sit recurrere ad dispositionem Bannimentalem; Secundo autem, quia ex ipsis Bannimentis disponitur, Forensem saltem teneri ad pœnas in ejus Patria injunctas, unde quatenus etiam non teneretur de Jure Communi, puniendus esset Jure Patriæ, scilicet Regni Neapolis, ubi, ut mox diximus, vulnerans proditorie pœna ordinaria tenetur, adeout excludatur etiam ab Indulto generali.

Denique descendimus ad tertium defensionis caput quod scilicet pœnitentia ductus, homicidium complere noluerit, ut asseruit in ejus confessione, commiseratione motus, juxta illam communem sententiam, quod in delictis pœnitentia excuset a pœna ordinaria, etiamsi deventum fuerit ad actum proximum, quin immo etiam in atrocissimis juxta Doctores exadverso allegatos §. 24., *& seqq.*, hæc tamen conclusio locum non habet in casu, de quo agitur, tum quia non subsistit in facto asserta pœnitentia, tum etiam quia quatenus subsisteret, semper teneretur de vulnere proditorio inflicto animo occidendi, ideoque puniendus pœna mortis, quamvis non qualificatæ.

Evanescit asserta pœnitentia ex verbis ipsius confessionis, & ratificationis, quas integras annectimus in *d. Sum. n. unico*, post enim verba illa exadverso relata ibi -- *Io allora mi fermai, perche veramente mi mossi a compassione di lui, mentre per altro avevo animo d' ammazzarlo, e lo averei ammazzato, ad effetto di non esser stato scoperto* -- subdit -- *mi presi ancora il di lui Corpetto, e Barretta, che lasciò nell' atto che si mise a fuggire, e percio non potei finire d' ammazzarlo, come per altro averei fatto, perche il medesimo fuggiva, e si era assai slontanato da me fol. 361.*

Clarius excluditur asserta pœnitentia ex ejus Confessionis ratificatione, ubi nulla facta mentione suppositæ commiserationis, subdit, ibi -- *Lasciandomi ancora in terra il suo Corpetto, e barretta di lana, che portava, si pose a fuggire correndo verso Ostia pieno di sangue, che gli usciva dalle ferite di testa, che io gli avevo fatte, e fermatomi a raccogliere in terra il detto Fazzoletto, Corpetto, e Barretta, non potei sopragiungere più il detto Nicola per ammazzarlo totalmente* -- *&* in fine concludit, *e questa è la verita, che adesso confermo, e ratifico fog. 366., e terg.*

Ex hisce verbis apertissime resultat, Inquisitum, licet asseruerit, se commiseratione motum fuisse, non tamen ob hanc suppositam commiserationem revocasse animum occidendi præfatum Nicolaum, quia successive subdit, se ideo non perfecisse homicidium quia Nicolaus fugiens jam longe aberat, alias enim ipsum occidisset, ut notabilia demonstrant verba illa, -- *e perciò* non *potei finire d' ammazzarlo, come per altro averei fatto* --, veritas propterea ex ejusmet confessione in lucem prodit, quod scilicet dum Inquisitus sudariolum cum pecuniis humi projectum colligere voluit, miser Nicolaus opportunitatem sumens, fugæ se dedit: quapropter, quamvis supponere velimus, Inquisitum aliquatenus miseratione motum, non tamen proinde homicidium non complevisse pœnitentia ductum dici valet, sed præcise quia Nicolaus capta opportunitate, celeriter fugæ se dedit, atrocissimum proditorium homicidium complere non valuisse, ibi -- *e perciò non potei finire d' ammazzarlo, come per altro averei fatto.*

Exclusa supposita pœnitentia ex confessione ipsius Inquisiti, ulterius quærendum non esset pro decidenda ejus morte, verumtamen quatenus etiam admitteretur asserta pœnitentia, (quæ utique non subsistit) attamen semper teneretur de delicto patrato scilicet de vulneribus læthalibus proditorie illatis, pro quibus tum ratione conatus, tum quoque ratione perfecti criminis tenetur pœna ordinaria ultimi supplicii.

Ratione conatus, quia cum agatur de crimine æquiparato, ut diximus, crimini læsæ Majestatis, pœnitentia, postquam deventum fuit ad actum proximum, Delinquenti non prodest, ut aperte disponit *Text. in d. leg. Quisquis*, & in crimine assassinii *Farinacc.* cum pluribus ab eo congestis *quæst.* 116. *num.* 155., ubi quod idem servatur in crimine læsæ Majestatis, etiam in secundo capite scilicet si agatur de Machinatione contra Consiliarios, & Senatores.

Ratione etiam ipsius delicti, nam proditorie vulnerans animo occidendi committit crimen suapte natura atrocius, & pœna Capitali dignum, juxta leges patrias Regni, ubi *ex Pragmatica* desuper relata, Forojudicatus pro vulnere proditorio excluditur, & non gaudet Indulto generali; quapropter etiamsi non teneretur pœna homicidii cum qualitate proditionis, & latrocinii, ex quo mors sequuta non fuit, attamen teneretur pœna ordinaria vulnerum cum qualitate proditionis, ut cum innumeris docet *Farinacc.* desuper allegata *quæst.* 124. *num.* 33. ibi -- *tunc enim, licet non posset imponi pœna principalis delicti non sequuti potest tamen imponi pœna delicti orientis ex illo conatu, ex quo illata fuit offensio &c.*

Nec prodest Inquisito resolutio hujusmet Tribunalis exadverso deducta in causa Marci Antonii Josii sub die 24. Aprilis 1732., qui confessus de vulneribus læthalibus cum iisdem qualitatibus proditionis, & Latrocinii, fuit damnatus ad triremes perpetuas: nam præter quam quod decisio illa emanavit in paritate Votorum, unde allegari non valet pro decisione alterius casus; plura ibi concurrebant, quæ in dubium revocata fuerant a Suffragantibus pro pœna triremium: fuit enim hæsitatum circa minoritatem, quia ex descriptione Inquisiti apparebat annorum 15. aut 16. nec de identitate Personæ nominatæ *Marci, vel Marci Antonii* in ejus Baptismate plene resultabat ex unico Teste, & aliquibus conjecturis. Confessio etiam verificata non fuerat circa qualitatem proditionis, nisi ex dicto ipsius vulnerati, ac ideo cum confessio emanasset vi tormentorum, licet ratificata, non satis verificata fuerat quoad qualitatem proditionis juxta dispositionem Legis 1. §. *Divus Severus ff. de quæstion.*, ubi confessiones Reorum pro exploratis facinoribus non habentur, si nulla probatio religionem cognoscentis instruat; unde cum qualitas proditionis non verificaretur, nisi ex dicto vulnerati, qui de per se, tamquam Pars offensa nullam facit probationem. *Specul. in tit. de Test.* §. 1. *num* 89. *Nell. de Testib. num.* 20. *Mascard. de probat. lib.* 1. *conclus.* 26. n. 1. qualitatem illam atrocissimam non satis probatam Suffragantes prædicti crediderunt, præsertim quia tam ex dicto vulnerati, quam ex confessione vulnerantis nullum signum, seu color amicitiæ præcesserat, præter simplicem accidentalem, & momenta-

neam

neam associationém prope locum delicti, hæsitatum proinde fuit, an concurreret vera, & arcta proditio, de qua nulla adest hæsitatio in casu nostro; quapropter causa redacta fuit ad solam qualitatem latrocinii, ut relevavimus ex quodam Voto alterius ex suffragantibus, & proinde non applicabilis casui nostro, in quo qualitas proditionis absorbet qualitatem latrocinii.

Concludendum propterea iuxta sensum *Carpzov.*, & aliorum, quod morte non sequuta locus sit alicui minorationi pœnæ, scilicet, ut reus non puniatur morte qualificata, quæ iniungitur pro homicidio cum qualitate proditionis, nempe percussionis cum malleo, iugulationis, & scissionis in frusta, sed simplici pœna furcarum, agitur enim de crimine pessimi exempli, quodque frequenter accidit, & dum hæc scribebam simile delictum patratum fuit in quodam Armeno, ac propterea procedi debet iuxta Iuris rigorem, ut docent *Sylvest. in leg. 1. cod. 2. Cod. de fals. monet. Carpz. dec. 126. num. 9. Gramat. decis. 74. num. 1., & 29.*

Quare &c.

Jo. Philippus Toppi Fisci, & Rev. Cam. Apost. Procurator Gener.

Non obstantibus doctè in hac Causa deductis per D. Fisci Patronum, fuit Inquisitus citra mortem ad pœnam triremium perpetuarū damnatus per Tribunal Gubernii Urbis mense Aprilis 1750.

AD OBSERVAT. XXII.

SECTIO VIII.

SUMMARIUM.

1. *Discurritur de* Causa formali, *quæ in lege consistit.*
2. *Inter Iurium species primo est* Ius naturale.
3. *Iuris naturalis, & positivi discrimen.*
4. *In quibus Ius naturale consistit.* *Sequitur* Ius Gentium, *& unde ita dictum?*
5. *Quare de Iure divino tanquam digniori prius actum non est?*
6. *Ius divinum quomodo intelligatur large, & proprie.*
7. *Præcepta moralia veteris testamenti an hodie serventur? quid in Iudicialibus, & ceremonialibus.*
8. *Ius civile dicitur Ius Romanorum, vel Ius Quiritum.*
9. *Obligationes ex delicto descendunt Iure Gentium, sed pœna ex Iure Civili.*
10. 11. 12. *Plura de antiquis legibus civilibus memorantur remissive.*
13. *De Iure Canonico aliqua notantur.*
14. *De statutis particularibus, aliisque Constitutionibus.*
15. *Alia adducuntur summatim quæ respiciunt* alias duas delictorum causas efficientem, & finalem, cum num. 16., & seqq.

1 Prolixius explicata in superioribus sectionibus *materiali delictorum causa* superest, ut *De Ameno Operum. Par. II.* aliqua breviter dicamus *de tribus aliis causis delictum efformantibus*; Quo ad *causam formalem* dictum est supra, quod lex ipsa format delictum, etenim leges ad id inventæ sunt, ut æquum ab iniquo, licitum ab illicito separetur, Hinc actus nulla lege vetitus, crimen non efformat, multoque minus animadversione aliqua coercendus videtur, imo permissus undique est, *leg. ab ea parte, leg. in exceptionibus ff. de probat. leg. qui accusare ff. de accus.*

2 Inter Iurium, seu legum species, primo se offert *Ius naturale*, quod commune omnibus est Animantibus, etenim natura ipsi omnia Animalia docet, *leg. 1. §. Ius naturale ff. de Instit., & Iur., §. 1. Instit. eod. titul.* Cicero pro Milon. --*Est enim hæc Iudices non scripta, sed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus, ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus:* quod Ius naturale nil aliud est, quam *illius vis, quædam, quam habet per naturam sibi inditam ad discernendum inter operationes sibi convenientes, & disconvenientes*, quæ si in genere, & thesi consideretur, *lex naturalis*; si in particulari, & hypotesi *conscientia hominis* dicitur; Et hoc jus in effectu a Iure divino Decalogi non differt, sed cum illo coincidit, quod scite Divus Paulus *in epistol. ad Roman. cap. 2. versic. 14.* ostendit his verbis -- *Cum enim Gentes, quæ legem non habent* (puta Decalogi) *naturaliter ea, quæ legis sunt faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddent illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus.*

3 Hinc apposite Ludovic. *Molin. tom. primo de Iustit., & Iur. disp. 3. num. 2.* discrimen inter Ius naturale, & positivum facit, quod *obligatio Iuris naturalis oritur a natura obiecti, & se se diffundit in præceptum*, & contra *obligatio Iuris civilis oritur a præcepto, & se se diffundit in obiectum*, ideoque ea, quæ Iuris naturæ sunt, quædam prohibita sunt, quia mala sunt, non vero mala quia prohibita, & in bonis quædam præcepta, quia talia sunt, non vero talia quia præcepta sunt; sicut e contra in Iure positivo sunt quædam mala, quia prohibita, & bona quia præcepta.

4 Quoniam vero Ius naturale in tribus potissimum residet *In maris, & feminæ conjunctione, In liberorum procreatione, & educatione, nec non In mali propulsatione ad proprium tuendam Vitam*, multis modis propterea adversus hæc tria delinqui potest, sed quia materia hæc valde prolixa est, & pluribus sectionibus nec minus absolvi posset, ideo brevitatis causa eam omittimus, alibi Deo dante plenius examinandam. Post Ius naturale, *Ius Gentium*, proxime succedit, descriptum ab Ulpiano in *leg. 1. §. Ius gentium ff. de Instit., & Iur.* his verbis. *Est Ius quo Gentes humanæ utuntur* ad differentiam Iuris naturalis omnibus Animalibus communis, hoc tantum solis Hominibus, quod naturali ratione præcipue innititur, quæ in æquitate, & bonitate consistit; etenim ratione naturali, & æquitate carens, vel eam non audiens inter Bruta numerandus est, ut inquit *Gloss. in auth. demen. in princ. verbo dicentem* hinc ratione naturali, & æquitate uti debemus in materia criminum ad interpretationem legum, & statutorum, ideo dixit Tex. *in cap. præsentium 1. qu. 5.*, quod naturalis ratio, & æquitas temperare

debet rigorem canonum ad excusandum delinquentes, quapropter de Jure omnium Gentium inter præcipua dogmata hoc connumeratur; *Quod tibi non vis alteri ne facias*, quod maximam æquitatem habere ait Domitius Ulpianus *in l. 1. ff. quod quisq. Iur.*

5 Sequitur *Jus Divinum*, nec quis miretur, quod de eo tanquam digniori prius loquutus non sim, & tanquam eo, quod præcessit omnes alias legum species; etenim nunc hic summatim agitur, de his Jurium speciebus, quæ scriptas habent leges, vel in intimis præcordiis, ut *Jus naturale, & gentium*, vel in tabulis ipsis *ut Lege divinæ data Moysi*, & ideo Jus Gentium leges Moysi præcessisse dixit Glossator *in l. ex hoc Jure ff. de Instit. & Jur. verbo Dominia distincta*; certum namque est, quod ante Moysen ex Jure Gentium, fuerint & delicta, & pœnæ, & dominia rerum distincta, & Judicia ordinata, ita enim inquit, Hermogenianus libro primo Jur. epitom -- *Ex hoc jure Gentium introducta sunt bella, discretæ Gentes, Regna condita, agri termini, obligationes &c.*, nec non alia, quæ recensentur a Text. *in l. 5. ff. de Justit. & Jur.* Idem certum est ex Jure Gentium Religionem erga Deum, & obedientiam Parentibus, & Patriæ descendisse, teste *Pomponio libro singul. enchir*, ibi -- *Jus Gentium est, quo Gentes humanæ utuntur, veluti erga Deum Religio, ut Parentibus, & Patriæ pareamus l. 2. ff. de Justit. & Jur.* ideirco Varro, teste D. Augustino, prius de humano Jure scripsit, quam de Divino, quod scilicet divinum Jus, & ab ipsis hominibus scriptum suit afflante Divino spiritu.

6 Jus Divinum, quamvis Juris publici partem esse dixerit Ulpian. *in l. 1. §. hujus studii ff. de Justit. & Jur.*; nihilominus intelligi hoc potest, si large sumatur, ea ratione, quod lex civilis dicitur divinitas perora Principum promulgata, cap. *Imperatores 11. q. 3. cap. quo Jure distinct. 8. cap. nemo 16. q. 3. l. 1. versic. manibus in Cœlum erectis C. de veter. Jur. enuncl.*, *Leg. final. versic. divino quodam motu, C. de præscript. long. tempor.*, *& §. quia igitur auth. de instrum. cauth. & fid.*, proprie tamen Jus Divinum dicitur, quod ab ore Dei primum processit, idest lex Moysi data, & per Prophetas promulgata, *cap. in nona 16. qu. 7.*, *& in cap. cum causam de elect.*; *S. Thom p. 2. quæst. 78. artic. 2.*, sic & Evangelium a Redemptore nostro prolatum dicitur Jus Divinum, *cap. Jure dist. 8.*, *cap. non debet, de consang. & affin.*, & denique omnes Scripturæ Sacræ, quæ in veteri, & novo Testamento continentur, Jus Divinum recte nuncupantur, ut notant omnes *in cap. genus humanum distinct. 1. & Glossa in clem. quia de summ. Trinit. & fid. cathol versic. nulla Juris sanctio*.

7 Plura de præceptis moralibus contentis in veteri testamento, nunc etiam in viridi observantia existentibus, ad rationis naturalis dictamen relatis, ut homo primum ad Deum, inde ad communem Societatem dirigeretur, tradit *D. Thom. p. 2. qu. 99. artic. 3.*, & de his loquutus est Salvator noster, dum inquit Matthei cap. 5. -- *Non veni solvere legem sed adimplere*; Judicialia vero, & ceremonialia consummata sunt in Christo Salvatore, in quem tendebant, ideo hodie non ligant, *cap. translato ubi omnes de constit.*, multa enim hodie conceduntur, quæ legibus illis erant prohibita; & hodie multa prohibita, quæ secundum illas Leges erant concessa, *cap. non debet, de consanguin. & affin.*, *cap. ab exordio distinct. 25. cap. his 33. qu. 4.*, dummodo tamen quid morale annexam non habeant, nam quo ad id non censentur sublata, *cap. final. §. his itaque distinct. 6.*, *Henric. Boich. in cap. 1. de constit. num. 3. & seqq.*, vel nisi hodie confirmata, & renovata essent per Summos Pontifices, *D. Thom. p. 2. q. 104. artic. 3.*

8 Post *Jus Divinum*, sequitur *Jus Civile*, quod non intelligimus Jus cujuscumque Civitatis quod quisque Populus sibi constituit, sed Jus commune Romanorum, juxta *Textum in §. quoties, Instit. de Jur. natural. Gent. & Civil.*, vel Ius Quiritum quo Quirites utuntur; Romam enim a Romulo, Quirites a Quirino appellantur, ut *Trebonianus* inquit *in §. sed Jus Instit. cod. titul.*, de quo late, & docte multa disserit *Georgius Frantzk. in d. §. sed Jus num. 28. & seqq.* ubi quod Iuris civilis maxima pars originem trahit ex Legibus 12. tabularum, quas solas reliquorum Philosophorum Bibliotheeis omnibus anteponere non veretur *Cicer. lib. 1. de Orat.*

9 Quamvis obligationes ex delicto prodeuntes non jure civili generaliter descendant, sed jure gentium & naturali, ex *l. 1. ff. de furt.*, *& §. 1. Instit. de oblig. quæ ex delict. nascunt.* Bartol. *in l. ex hoc jure num. 15. & ibi Iason num. 75. ff. de Iustit. & Iur.*, licet pœnæ jure civili descendant, cum Iure gentium nulla pœna reperiatur imposita, *Bald. & Salic. in dicta l. ex hoc Iure*, prout etiam obligationes provenientes ex quasi delicto; sunt tamen nihilominus quædam delicta a Iure civili inventa, quæ alias Iure gentium delicta non essent, ut in *l. probrum ff. de verbor. signif.*, & perbelle docet *Tullius in Verrem.* 3. exempla ponens.

10 Plura de Legibus *Draconis*, & *Solonis*, a quibus tanquam fontibus *Leges* 12. tabularum emanarunt, tradit Pomponius *in l. 2. §. exactis deinde ff. de orig. Iur* necnon Aulius *Gellius noctium Atticar. libro 11. cap. 17.* ubi quod Draco acerbior, & asperrimus fuit in pœnis indicendis; *Aristotil. Polit. 2. cap. 9.*, *Alexand. ab Alexand. genial. dier. lib. 6. cap. 10. Plutarc. in Solon & Demosten. in orat. contra Aristocrat.* & de 85. Legibus Solonis crimina comrecentibus videbis *Pandulph. in suo libello de veter. Iurisprudentia*.

11 Insuper de antiquis Legibus *Regum Romanorum*, criminum punitionem respicientibus, *ex Romulo Leges 13.* enumerant Francisc. *Balduin. in suo libell. de legibus Romul.*, *& Pandulphus Prætejus, de veteri Iurisprud.*, ac aliam addit *Halicarnassæus libro 2.*, & duas Leges pœnales *Numæ Pompilii* recenset Aulius *Gellius Noctium Atticar. libro 4. cap. 3.*, & de aliis Legibus *Tullii Hostilii*, testis est *Halicarnass. libro 3.*, prout de *Legibus 12. tabularum* criminum materiam respicientibus, late tractant *Balduin.*, *& Pratæjus loc. citat.*

12 De *Plebiscitis*, ad criminum ultionem pertinentibus, nonnulla tradunt *Tullius libro 2. de offic.*, *in Bruto & 5. in Verrem*, *Valer. Maxim. libro 6. cap.*, *Alexand. ab Alexandr. Genial. dier. libro 1. cap. 9. & libro 4. cap. 1.*: de Senatis consultis criminalibus idem *Gellius libro 15. cap. 11. & libro 20. cap. 22.*: de Prætorum *edictis*, Principum *rescriptis*, *& orationibus*, *de respons. Prudent.*, & aliis antiquis Romanorum Juribus, videbis *Pratæjum*, *& Balduin. loc. citat.*: & plura de origine, & progressu Juris civilis, non minus docte, quam eleganter tradit, *Heinec. de antiq. Roman. Jurisprud. secund. ordin. Instit. in proœm. per totum tom. 1.* nec non *lib. 1. titul. 2. de Jur. Natur.*

Gen-

Gentium & Civil., ubi quomodo fiebant leges, scribebantur, communicabantur, promulgabantur, & & recitabantur.

13 Post Jus Civile supervenit *Jus Canonicum a Canone* verbo græco dictum, quod latine sonat idem ac regula, & illud dicitur, quod a Conciliis generalibus, vel Pontificum constitutionibus est compilatum, *ut habetur in cap. canonum statuta de constit.*, *ubi omnes Canonistæ*, *& in cap. si quis dogmata 15. quæst. 2.*, plura autem de Iuris Canonici prænotione, per integrum tractatum mirifice explicat *Joannes Doviat in prænot. Canonic.*, ubi etiam *de Conciliis*, *de decretalib.*, *decret.*, *Clementin. extravagant & de method. discend. & docend. Iur. Canon.*, & de differentiis inter Ius canonicum, & civile circa delictorum pœnas, prout etiam de pluribus speciebus delictorum repertis in Iure canonico non in Iure Civili, plura invenies apud DD. quos hic brevitatis causa omittimus. *Strein. in differ. utriusq. Iur.*

14 Tandem consistit *Formalis delictorum causa*, ultra Iura superius expressa, *in statutis Municipalibus cujuscumque Civitatis*, *vel Regni*, nec non *in Constitutionibus*, *& legibus Municipalibus*, *edictis*, *& Bannimentis* editis ab habentibus potestatem condendæ legis, juxta Textum *in leg. 1. ff. quod quisq. Jur.*, & de statutis, quæ non valent, neque ligant, nonnulla notabilia habebis apud Doctores, prout de statutorum interpetratione tractatum edidit *Alderanus Mascardus*; de legum, seu statutorum extensione, vel restrictione, latissime *Villagut. in tractat. de leg. extens.*, *& ampliat.*, & de gradibus extensionis legum, *Navar. in cap. pœna de pœnit. distinct. 1.*

15 Quo *ad causam delictorum efficientem*, diximus quod est homo: Hinc in Brutis non cadit crimen, quia in illis nec culpa datur: *Et licet in Genesi capit. 9. versic. 5.*, jusserit Deus Optimus Maximus vindicari etiam in Brutis sanguinem hominis, *& in Exod. cap. 21. versic. 27.*, *& seqq.*, necari jubet bovem cornupetam hominem occidentem, *& in levitic. cap. 5. versic. 15. & 16.* occidi pecudem, quæ cum homine monstruosa Venere commixta fuerit; & idem in multis locis servari testatur *Guid. Papa decis. 238.*, *ubi Addent*, nihilominus, ut bene advertit *Cornelius a Lapide in Exod. d. cap. 21. versic. 28.*, id contingere non ob Bovis culpam, hæc enim esse non potest in Bruto; sed ad terrorem, & exemplum hominum, ut hi magis ab homicidio exterreantur, & testatur suis temporibus, elapso scilicet seculo, Porcos, aliasque Bestias, Pueros, hominesve occidentes, suspendi, aut necari.

16 Igitur quia Homines delicta admittunt, distinguntur propterea *in Laicos*, *Clericos seu Presbyteros Seculares*, *& Regulares*; enim vero, licet nonnulla crimina promiscue ab omnibus admitti possint, adsunt tamen nonnulla, quæ specialiter tantum ab Ecclesiasticis patrantur vel *ratione Ordinum*, vel *ratione divinorum officiorum*, vel ratione *Ecclesiasticorum Beneficiorum*, vel ratione *inhonestitatis Vitæ*; & quo ad Regulares alia sunt crimina specialia, quæ solummodo *ab ipsis Regularibus* admittuntur, non ab aliis nec Secularibus, nec Clericis, quæ late *a Clariss. Author. in libro de delict.* recensentur, de quibus omnibus hic sigillatim discurrere nimis longum est; præsertim quia hæ additiones seu observationes tam prolixiorem discussionem minime admittunt, alias esset conficere tractatum amplissimum tum Secularia, tum Ecclesiastica, & Regularia crimina continentem.

17 Adnotatione tamen dignum videtur, quod etsi *hominis appellatione* tam Masculus, quam fœmina continetur juxta sententiam *Caij in l. hominis 152.*, nec non Ulpiani *in l. Pronunciatio 195. ff. de verbor. signif.*, attamen hoc in favorabilibus locum sibi obtinet, secus in pœnalibus, & odiosis, in quibus Mulieres non comprehenduntur, nisi de illis expressa, & individualis mentio facta fuerit in constitutionibus aliisque statutis, & Bannimentis, prout *de anno 1736.* resolutum fuit *de mandato S. M. Clementis XII.* in causa Isabellæ Vannetti; etenim declaratum fuit non esse in *Constitut. Clement. Incip. In supremo Justitiæ solio* comprehensam, taliter ut postmodum declaratio promulgata fuerit pro comprehensione Mulierum in prælaudata constitutione; & ita etiam *de anno 1745.* resolutum fuit a Sacra Consulta, mordicus contradicente Fisco, in personam *Rosæ Mariæ Bernardini*, quæ prætendebatur furti famiiliaris Rea ac punienda ad tramites Bannimentorum Sacræ Consultæ, cum in illis individualis Mulierum mentio facta non sit; taliter ut hodiernis temporibus de veritate dictæ distinctionis hæsitandum non est, signanter in Ecclesiastica ditione.

18 Hanc distinctionem probant, & mirifice explicant *Bartol. in l. verbum, hoc si quis ff. de verbor. signif.*, *Bald. in leg. quicumque C. de serv. fugit.*; *Alexand. consil. 52. num. 7. & seq. lib. 4.*, *Decian. tractat. crimin. tom. 2. lib. 7. cap. 41. num. 12.*, *& seqq. Caball. resol. crimin. 276. nu. 5. & seqq.*, *Farin. quæst. 103. num. 63.*, *& seqq & quæst. 113. num. 173. & seqq.*, *Brunor. a Sole quæst. legal. 27. num. 43. Calvin. de æquit. cap. 14. part. 1.*, & decisum refert *Sabelli in summa §. receptatio nu. 5. & in §. statutum pœnale nu. 17. versic.* Nec in receptante, *ubi allegat. Conciol.*

19 Tandem quoad *causam delictorum finalem*, ea tam potissima est, ut fundamentum criminis dicatur, taliter ut ea cessante, cessent etiam indicia, & præsumptiones delicti, enim vero Nemo absque causa delinquere præsumitur, & se bonaque sua confiscationis periculo exponere: Hinc *Aristoteles lib. 2. Rethor. inquit -- Alius locus est a causa, ut si causa extiterit, factum esse dicatur, si non extiterit, non esse factum, nam simul est causa cum eo, cujus est causa, & sine causa nihil fit.* Cicero pro *Roscio Amerin.*; *& in orat. pro M. Cælio*, & habetur in sacris literis *Job. cap. 5. versic. 5. -- Nihil in Terris sine causa fit*; Unde *Virgil. lib. 1. Æneid.* canit.

Musa mihi causas memora, quo nomine læso.

Quidve dolens Regina Deûm, tot volvere casus &c.

Merito Jurisconditores tanti solent facere causam, ut eam ante omnia considerent, & interdum ipsi facto præponant, *ut in l. verum ff. de furtis*, *in l. infundo ff. de rei vindicat. in leg. final. ff. de action. & oblig.*, *& in cap. origo 32. qu. 4.*

20 Causa hæc, ut præsumptio oriatur delicti, levis esse non debet, sed magna, & proportionata, & corrispondens gravitati delicti, de quo agitur; siquidem quidquid sit in delictis commissis ex impetu, in deliberate admissis, causa debet esse ratiocinativa, nempe gravis, verisimilis, & crimini proportionata, nec non in specie probata, prout has causas docte explicat Marcus *Anton. Blanc. in tractat. de indic. num 255. & seqq.*, ubi unicuique causæ Jura accommodat: & latius *Francisc. Cason. in tract. de indic. tractat. 2. cap. 1. 2. & seqq.*; subdit tamen *in cap. 3. num. 9.*, quod causæ debent esse graviores, quo-

quoties quæritur quis deliquerit; nam quando de Reo constat, & quæritur propositum, quælibet levis causa sufficit: discriminis rationem tradit, nam quando constat quis fecerit, lex de eo præsumit omne malum propter sequutum effectum; secus, quando quæritur quis fecerit, quia tunc lex non præsumit omne malum, imo non præsumit pro levi causa delinquere, *&* *cap.* 5. explicat, quando causæ non sufficiant, nisi cum vitio Personæ jungantur; & hæc satis, quo ad expressas *quatuor delictorum causas*, majora attende ex nostra *Jurisprudentia criminali*.

Ad Titul. XVI. Num. 77.

OBSERVAT. XXIII.

DE REO CONVICTO.

SUMMARIUM.

1 *De Jure Canonico & Civili Reus convincitur pro pœna ordinaria etiam per Testes.*
Consuetudo introducta non damnandi Reum ad capitale supplicium, nisi fuerit confessus.
Constitutio S. M. Clementis XII. in cap. In supremo Justitiæ Solio *revocat convictum ad primævam.*
Juris dispositionem, abrogata qualibet consuetudine.
2 *Recensentur Jura Civilia, quæ de convicto loquuntur.*
3 *Quibus modis in Jure, quis dicitur Convictus.*
4 *Disseritur an ex indiciis indubitatis practicari possit pœna Criminis ordinaria.*
Prima sententia est negativa.
5 *Secunda opinio est affirmativa.*
6 *Constitutio prædicta* Clement. XII. *intelligenda est de convicto per Testes, & passim hanc interpretationem in Tribunalibus obtinuit.*

1 Quamvis de Jure communi tum canonico, tum civili definitum esset, Reum convinci ad subeundam ordinariam Criminis pœnam non tantum per ejus invulnerabilem judicialem admissi sceleris confessionem, verum etiam per duos testes idoneos contestes, & omni exceptione majores, (cum declarationibus tamen infra recensendis), & eo non suffragante, Praxis, & consuetudo invaluisset ante annum nostræ Redemptionis 1735. in aliquibus Urbis, & Pontificiæ ditionis Tribunalibus, non deveniendi ad capitale supplicium nisi in confessos, suffulta fortasse aliorum Nationum non scriptis Juribus, quempiam capitaliter non damnandi, nisi confessum, juxta tradita per *Damhouder. in praxi civil. cap.* 334. *num.* 17., *& praxi crimin. cap.* 149 *num.* 5. *Diodor. Tulden.* in Commentar. in Codic. *libro* 7. *titul.* 65. *num.* 2. *& Muller. libro* 4. *Semestr. cap.* 33., vel ob difficultatem reperiendi testes habiles, & omni exceptione majores ad convincendum, ut audivisse testatur *Auctor. noster in t.* 16. *n.* 77., nihilhominus *S. M. Clemen. XII.* ad observantiam revocando primævum Jus scriptum quo ad Convictos juxta Juris Canonici, & Civilis dispositionem, de anno 1735., ita *in Constit. incip. In supremo Justitiæ solio* §. *præterea*, cubitalibus verbis præscripsit — *Neve prætextu erroneæ, & nunquam approbatæ Consuetudinis, sive interpretationis quispiam decipiatur, ad omnium, & singulorum memoriam serio revocamus, prædicta pœna ordinaria teneri nedum ore proprio homicidium confessos, sed etiam, qui de commisso homicidio juxta Juris Canonici, ac Civilis dispositionem, quam in cæteris, quibuscumque delictis, sartam, tectamque fore volumus, convicti fuerint, quibusvis prætensis, usu & Stylo, rebusque judicatis in contrarium minime attentis.*

2 Quoniam vero *Constitutio prædicta* Convictum revocando ad Juris tramites, ultra non progreditur ad formam præscribendam Convicti, operæ pretium est, illum ad sensum Juris *civilis*, & *canonici* examini subiicere, ad dignoscendum, quibus in terminis, & quibus concurrentibus, quis dici possit, & pro tali haberi, ad ordinariam subeundam criminis animadversionem. De Jure Civili Imperator *Constantinus ad Catulinum Africæ* scribens; his verbis Convictum descripsit ad capitalem dictandam ultionem — *Qui sententiam laturus est, temperamentum hoc teneat, at non prius capitalem in quempiam promat, severamque sententiam, nisi aut sua confessione, aut certe omnium qui tormentis, vel interrogationibus fuerint dediti in unū conspirantes, concordantesque rei finem, convictus sit, & sic in obiecto flagitio deprehensus, ut vix etiam ipse, ea quæ commiserit negare sufficiat.* Textus est *in l.* 16. *C. de pœnis*; Insuper Idem Imperator ad effectum denegandi appellationem, *Convictum*, ad Catulium Proconsulem, ita descripsit — *Observare curabis, ne quis homicidarum, veneficorum, Maleficorum, Adulterorum, itemque eorum, qui manifestam violentiam commiserunt, ARGUMENTIS CONVICTUS, testibus superatus, voce etiam propria, vitium, scelusque confessus, audiatur appellans; l.* 2. *C. quor. appellat. non recipiunt*; nec non *Impp. Grat., Valent., & Theodos.*, Floro Præfecto Prætori ita rescripserunt — *sciant cuncti Accusatores, eam se rem deferre in publicam notionem debere, quæ munita sit idoneis testibus, vel instructa apertissimis documentis, vel indiciis ad probationem indubitatis, etiam luce clarioribus expedita, leg. sciant cunct.* 25. *Cod. de probat.*, canonizata *in cap. sciant cunct.* 2. *quæst.* 8.

3 Sed ad pleniorem cognitionem prædictorum Textuum notandum est, quod nonnulli *triplici modo* censent, quem posse fieri convictum, *nempe per testes, per Indicia urgentissima, & indubitata, & per Instrumenta*, ut præcitatæ *leg. sciant cuncti* 25., & sunt *Bald.*, *& Salicet. in d. leg.* 25. quos sequitur *Auctor. titul. II.* §. 3. *num.* 14. Glossa tamen *in cap. Nos in quemquam* 2. *qu.* 1. verbo convinctum, *quatuor modis*, quem convinci tradit, nempe *testibus, instrumentis, facti evidentia, & Iuris interpretatione*. Hinc cum prælaudata Constitutio minime restrictive loquuta sit quo ad *convictos per testes*, sed verbis generalibus præscripserit — *qui juxta Iuris canonici, ac civilis dispositionem convicti fuerint*; minime restrictionem habere prima facie videtur, ad eos, qui tantum *per testes convincentur* sed etiam ad alias *tres convicti* superius expressas species *per Indicia, & Instrumenta, & Juris interpretationem*, etenim ubi lex seu Constitutio generaliter loquitur generaliter intelligenda est, *leg. non distinguemus ff. de recep. arbit. leg. Præses ff. de offic. Præsid.*, *leg.* 1. §. *generaliter ubi glossa verbo infinitum ff. de legat. præstand.*

4 Quia enim responderi posset, quod quemadmodum

dum de Jure ex indiciis quantumvis violentissimis, & in dubitatis nullo pacto practicari posset ordinaria criminis pœna, signanter capitalis, ita constitutio prælicta intelligi debet in terminis habilibus, nempe de convictis per testes, & non per indicia; operæ pretium est, ut disseramus, an præfati argumenti antecedens in Jure firmitatem habeat. *Prima Sententia* est, ex indiciis quantumvis indubitatis, & urgentissimis, Neminem posse dici convictum, ut pœnæ capitali subiici possit, hanc tuentur *Anton. Gom. z. d. delict. cap. 12. num. 25. Fachin libro primo controvers. cap. 29. Vivian. in rationab. Iuris Pontificis in cap. 14. de præsumpt., & alii;* eam probant ex variis Juris Textibus primo ex *cap. nos 2. q. 1.* ubi Augustinus inquit — *Nos in quenquam sententiam ferre non possumus, nisi aut convictum, aut sponte confessum;* Secundo ex cap. literas 14. de præsumpt. ibi: *propter solam suspi ionem, quamvis vehementem, nolumus illum tam gravi crimine condemnare;* Tertio exemplo Salomonis relatum in c. *Forte 2. de præsumpt.* Quarto vi Legis absentem 5. ff. de pœnis — ibi — *Sed nec de suspicionibus debere aliquem damnari Divus Trajanus Adsiduo Severo rescripsit: satis enim esse impunitum relinqui facinus Nocentis, quam Innocentem damnare;* Quinto ex dispositione *l. 16. C. de pœnis,* ubi ad pœnalem sententiam non aliter devenitur, nisi Reus fuerit confessus, vel probationibus clarissimis convictus: *Sexto* vi alterius *l. sciant cuncti C. de probat.* Et 7. ratione, etenim in dubiis prout sunt indicia, proniores Judices esse debent ad absolvendum, quam ad condemnandum, ex *leg. Arrianus ff. de action. & oblig. & in l. ambiguis 2. ff. de regul. Iur.*, nec non alias rationes addit. Ludovic. *Engel. in colleg. univers. Iuris canonici. libro 2. titul. 23 de præsumpt. num. 4.* ubi contrariis obiectis satisfacit perbelle *Diodor. Tulden. in Comment. Codic. libro 4. titul. 19. post. num. 21. versic. Non- & me fol. 167.*

5 *Secunda sententia* priori directe opposita vult, ex indiciis, & præsumptionibus violentis, & quæ moralem certitudinem inducunt, condemnari aliquem posse ad pœnam ordinariam, hanc fortissime tuetur *Anton. Matthæus de criminib. libro 48. ff. tital. 15. cap. 6. per tot.*, ubi plura Iura ad sucit, & contrariis respondet; hanc etiam in terminis illorum indiciorum, seu præsumptionum vehementissimarum, quæ certa, & indubitata sunt, amplectuntur signanter in criminibus occultis, & quæ sunt difficilis probationis *Schmier. in Process. Judic. cap. 12. nu. 41., & seqq., & Francisc. Schmalzgrueber, in Iur. Eccles. univers. part. 3. titul. 23 nu. 20.*, ubi ultra innumeros DD, quos recenset, ultra Iura adducta *num. 16.* alia Jura canonica addicit, & contrariis argumentis occurrit, hanc demum tradens rationem — *Ratio est, quia huiusmodi præsumptiones, non minus quam testes constituunt plenam criminis probationem, cum moralem ejus fere certitudinem pariant, quæ hic sufficere, cum non minores pariant deposit ones duorum, vel trium testium, alias adulteria, incestus, & alia huiusmodi crimina occulta vix unquam puniri pœna ordinaria possent, si huiusmodi proba ione non sufficerent ad condemnandum, cum aliter probari non possent, adeoque frustra & inutiliter statuta, ipsis esset ordinaria pœna;* cui accedit *VVeiz. nigger dissert. 6. c. 3. num. 34. & seqq.* his verbis — *Necessaria sive indubitata indicia sunt, ex quibus necessario id efficimus, quod intenditur, & cum talia indicia sint indubitata Iuri, debent etiam esse indubitata Iudici.*

6 Sed priori retenta opinione in praxi communiter recepta, & approbata, & quam uberius infra demonstrabimus, nulli dubium est, quod prælaudata Constitutio loquatur non *de convictis per indicia*, adversus quos de Jure tum civili, tum canonico, dictari pœna ordinaria nequit, signanter capitalis supplicii, sed *de convictis per testes idoneos & legitimos*, & sic in terminis habilibus; quod magis patet ex altero Chirographo *Sanctissimi Domini Nostri* BENEDICTI XIV. (de quo inferius) ubi specialiter provisum est, *quoad convictos indiciis indubitatis*, ad differentiam præf tæ Constitutionis loquentis de *convictis per testes;* Hinc *et Convictus per testes*, & *convicto per indicia indubitata* distinguatur, utrumque distinctim examinandum existimo ad formam tum præcitatæ Constitutionis, tum prælaudati Chirographi, ne unus cum altero confundatur.

SECTIO I.

De Convicto per Testes.

ARGUMENTUM

Agitur in hac sectione luculenter de his quæ requiruntur ad quem convincendum per testes, duo enim esse debent contestes, non singulares, nec non omni exceptione majores, nullam nec minimam patientes maculam, & concludere debent per necesse, non autem per possibile; Plura, hic de exceptionibus tum contra Personas testium, tum contra eorum dicta, & examen, recensentur, nec non alia explicantur, quæ necessaria videntur, & ad materiam pertinentes.

SUMMARIUM

1. *Ut quis convincatur,* primo requirtur, *quod testes sint duo.*
2. *Testis unicus non sufficit.* *In levioribus an testis unicus cum aliquo ad minicul o sufficiat?* *Opinio affirmativa.*
3. *Contraria sententia est verior in puncto Iuris.* *Rationes adducuntur, & Jura.*
4. Carpzov. *sibimetipso est contrarius.*
5.) *Magis comprobatur sententia non admittens*
6.) *Testem unicum in criminalibus etiam adminiculis fulcitum ad convincendum.*
7. *Conciliationes traditæ* a Farinacc. *recensentur in proposita quæstione.*
8. *In pecuniariis, Ædilitiis, & statuta sunt, quod credatur unico testi cum adminiculis.*
9. Secundo requiritur *ad convincendum, quod testes sint contestes, & concordes.*
10. *Singularitas multis modis induci potest.*
11. *Testium singularitas triplex est, singularitas adversativa, seu obstativa quando dicatur.*
12. *Singularitas* admiuiculativa, *seu* cumulativa *explicatur.*
13. *Singularitas* diversificativa, *quæ sit.*
14. *Singularitas obstativa omnino tollit fidem testibus.*
15. *Ex singularitate* diversificativa *oritur tantum semiplena probatio.*

Sin-

16. *Singularitas* adminiculativa *nec minus Reum convincit.*
17. *Crimen sollicitationis an probetur testibus singularibus remissive.*
18. Tertio requiritur *ad convincendum Reum, quod testes sint omni exceptione majores.*
19. *Defectus testium inhabilium non suppletur per numerum.*
20. *Testis quando dicatur integer, idoneus, & legitimus.*
21. *An testis idoneus, & integer differat a teste omni exceptione majore.*
22 *Qualitas, quod sit testis omni exceptione major, an sit probanda, vel præsumatur.*

1 AB huiusmodi Convicto exordiendo, absolutissimum in Jure est, plura requiri ad convincendum Reum, ut ordinaria criminis ultione feriatur, *Primo* enim exoptatur, ut duo sint testes, cum talis numerus ad perfectam probationem inducendam requiratur, *cap. in omni negotio, cap. licet universis de testib., leg. ubi numerus, & ibi glossa ff. de testib.*, quod non tantum de Iure humano probatur, sed etiam divino veteris, & novi testamenti, juxta illud Deuteron. *cap.* 19. relatum *in cap. final.* 35. *qu.* 6., quod Christus Dominus Noster *Matthei cap.* 18 approbando citavit, *Ioan. cap.* 8., & Paulus ad Corinthios relatus *in cap.* 1. *caus.* 2. *quæst.* 4. *Sotus de Iustit., & Iur. libro* 5. *qu.* 7. *artic.* 7., *Antonius Matthæus de crimin. ad lib.* 48. *ff. tit.* 15. *de probat. cap* 3. *num.* 1. *seqq. Magdalen in tractat. de numer. testium cap.* 1. *num. primo, & seqq., Farin. de testib. qu.* 63. *num.* 234.

2 Hinc testis unicus nullo pacto videtur sufficiens ad quem de crimine convincendum, signanter in gravioribus, ubi de summo supplicio agitur; cum enim in Criminalibus de periculo Vitæ, & famæ, & simul quandoque bonorum tractetur, ad notata *in l. final. Cod. de quæstion.* nimis absonum, & inanditum esset, si Reus ex unico teste condemnaretur, *Magdalen. in d. tractat. de numer. testium cap.* 1. *num.* 13., & satis probat *Textus in cap. nullum §. sed hoc* 2. *q.* 5. ibi -- *Quarum vita adeo laudabilis est, ut omnibus imitanda appareat, de quorum assertione nulla dubitatio nasci poterit, eorum testimonio, duorum, vel trium testium, quilibet jure convinci, & damnari poterit.*

3 Et quamvis nonnulli in eam abierint sententiam in levioribus criminibus, quorum poena est arbitraria, relegationis, carceris, vel mulctæ pecuniariæ sufficere unicum testem ad convincendum, concurrente aliqua præsumptione seu adminiculo, puta fuga, fama, & similia ut voluere Bartol. *in l.* 1. *§. Id in Cornelio nu.* 7. *& ibi Marsil. num.* 3. *ff. de quæstion., Bald. in l. final. num.* 8. *C. de probat., Hyppol. de Marsil. in rubric. Cod. de probat. num.* 249. *& singul.* 237 & post alios Benedict. Carpzov. *in pract. Crimin p.* 3. *q.* 114. *nu* 52., & 53., ubi hac ratione movetur signanter quod in criminibus levioribus Judex ex præsumptionibus Reum punire potest, & sic in delictis leviusculis plena probatio per duos testes non tam necessario requiratur

4 Attamen *contrariam sententiam*, quam mordiens probat Antonius *Matthæus de crimin. ad librum* 48. *ff. titul.* 15. *de probat. cap.* 3. *num.* 3., multo verior & probabilior videtur; cum enim in Jure constitutum sit indistincte unius testimonio nullam causam decidi posse, Deuteron. *cap.* 19. *versic.* 15., *cap. licet* 33. *de testib. cap. veniens* 10. *cap. cum a nobis* 28. *ead. titul.*, *cap. placuit* 10. *caus.* 2. *qu.* 5., & *l. jus jurandum.* 9. § 1. *C. de testib.*, quia unicus testis proficit, sed non sufficit, nec quidem in atrocissimis, *cap. admonere* 33. *q.* 2., *Matthias Wesembec. in parat. ff. de testib. num.* 5. *& seqq.*, *Metzer. consil. criminal.* 15. *num.* 82. indistincte Juris dispositio accipienda est, *ex vulgatis*, quod si quandoque Juris interpretes, ab hac recesserunt regula in causis modicis, & summariis, in quibus de parvo præjudicio agitur, intelligenda sane, eorum exceptio videtur in civilibus contentionibus, in quibus Judex non plenam, sed summariam adhibet cognitionem; non autem in criminalibus, etsi de levibus ageretur delictis, siquidem absurdissimum esset, uno teste ab Accusatore producto, Reum illico vel fustibus castigari, vel flagellis cædi, aut alia arbitraria coerceri animadversione; levia enim crimina de plano discutienda dixit *Domitius Ulpian. in l. levia ff. de accusat.* At planum istud non probationes legitimas, sed observationem dumtaxat solemnium excludit. Et quemadmodum Nemo ex suspicione damnandus, seu gravioris, seu levioris criminis Reus sit, satiusque vel nocentem absolvi, quam innocentem condemnari, *l.* 5. *§. ff. de pœnis*, ita vel unico teste gravato, qui dumtaxat suspicionem facit non fidem; *Vox unius, vox nullius*, etiam si præclaræ Curiæ honore præfulgeat, *d. l.* 9. *§.* 1, *C. de testib. Zanger. de quæstion. cap.* 2. *num.* 17.

5 Hinc mirandum de ipsomet *Carpzovio* sibi contrario; tradidit enim præcedenter *in eadem qu.* 114. *num.* 2. non quamlibet probationem Judici de re aliqua fidem facere posse, sed eam tantummodo quæ duobus fit testibus; Nam semiplena probatio imperfecte concludit, quæ licet in civilibus non semper, ac omni ex parte rejiciatur, in criminalibus attamen causis idoneæ & plenæ probationes requiruntur, aut evidentia ipsius facti, vel patrati facinoris propria delinquentis libera confessione, ad Textum *in cap. evidentia de accusat.*, *in l. ea quidem eod. titul.* propetereaque vulgo dici in criminalibus probationes luce meridiana clariores esse debere, *l. sciant cuncti* 25. *C. de accusat*, ac graviora argumenta, & indicia, quam in civilibus requiri, *l. singuli* 14. *C. ead. titul.*

6 Et revera posterior sententia, quam Nos libenter amplectimur, eo magis comprobatur ex dispositione Textus in *cap. licet universis de testib.*, ubi Pontifex, per hæc verba se habet -- *Nulla est tamen causa, quæ unius testimonio quamvis legitimo terminetur*; quæ dictio nulla tanquam universalis negativa, omnes comprehendit causas etiam minimas per Textum *in cap. ad nostram ubi Panorm. num.* 5. *de election.*, *Gemin. consil.* 35. *num.* 4. *& seqq.*, concordat Textus in cap. veniens. 10. eod. titul. -- *Ne unius testimonium ad condemnationem sufficiat alicujus*, & admonet Stephanus Papa V. in cap. admonere 33 qu. 1. *Nec Evangelium, nec ulla divina, humanaque lex unius testimonio etiam idoneo, quempiam condemnat, vel justificat*; quodque ex dicto unius testis nonnisi præsumptio, non autem probatio oriatur, docet Glossa *in d. cap. licet* propterea Consultus in *l.* 1. *§. final. ff. quemadmod. testam. aperian.* ob dictum unius testis sigillum suum agnoscere negantis, suspectas tantum habet testamenti tabulas, non autem eas prorsus infringit.

Quod-

7 Quodque in criminalibus signanter ad poenam corporalem dictandam, non sufficiat dictum unius testis junctum cum fama, de communi tradunt *Marsil. in l. de minore §. plurium num. 71. & seqq. ff. de quæstion.*; *Crot. in tractat. de testib. num. 102. Clar. in practic. Crimin. qu. 65. Bonacoss. in commun. opinion. p. 2. verbo fama cum teste, & post alios Rota apud Caputaq. decis. 8. p. 2. num. 1.*, imo nec etiam in civilibus probationem hanc admittit *Bossius in tractat. crimin. titul. de convict. num. 53.*, quodque cum illis nec minus sufficiant alia indicia, & adminicula, suadet regula non dari in criminalibus conjunctionem imperfectarum probationum, quarum, quælibet de per se ad condemnandum non sufficit, quam perbelle exornat magnus Criminalista *Albert. de Gandin. de malefic. in titul. de præsumpt. & indic. num. 2. versic. E contraria fol. mihi 23.* tribus adductis rationibus -- *Et licet* (sunt ejus verba) *in causa civili, duæ semiplenæ probationes, unam probationem plenam adducant, tamen in criminali causa, ex dictis semiplenis probationibus, non erit quis diffinitive damnandus, quia in causa criminali probationes debent esse apertissimæ, quia strictius in eis proceditur*, & post alios de communi docet Anton. *Gabriel. in commun. conclus. libro 1. titul. de probat. conclus. 1. num. 23., & 26.*

8 Plures conciliationes in hac quæstione tradit *Farinacc. qu. 86. num. 25. & seqq.*, sed ubi agitur ad poenam corporalem recedendum non existimo a posteriori sententia, quam etiam Farinacc. admittit *num. 16.*, & probant *Antonius Gomez. de delictis cap. 12. num. 26.* ubi innumeros refert, ac optime causas civiles, a criminalibus distinguit; & cum eo convenit *Ayllon. in add lit. num. 27.*, quamplurimos alios superaddens; Et de adminiculis, quæ sint & qualia debeant esse, ut aliam coadjuvare valeant probationes in pecuniariis, non autem in corporalibus, multa tradit Joannes *Escobar a Corro in tractat. de puris p. 2. qu. 6. §. 5. & 6. per tot. fol. 97. & seqq.*

9 Hinc ex fonte hujusmodi distinctionis nonnulla edicta, & municipalia statuta emanari solent in aliquibus delictis pecuniaria mulcta vindicari suetis, (etsi ad terrorem potius poena triremium in iisdem comminata quoque sit,) ut unico testi fide tamen digno credatur, alio concurrente indicio, seu adminiculo, quod a Principe fieri potest in certis casibus, ad tradita per *Reiffenstuell in Ius Canon. libro 2. tit. 20. §. 18. num. 254. & seqq.* ubi quoque *num. 132.* casus recenset, in quibus de Iure, unico testi creditur.

10 *Secundo* requiritur, ut prædicti duo Testes sint contestes, & concordes in omnibus circumstantiis temporis, loci, Personæ &c. etenim testibus non concordantibus in prædictis circumstantiis, & contestes quoties non existunt in actu, vel delicto super quo deponunt, tamquam singularibus neutiquam credendum est, quemadmodum uni testi non creditur, ob rationem traditam *ab Anton Fabro in C. de Testibus lib. 4. tit. 15. definit. 46.* his verbis, *vulgatum est testes singulares non probare, & cum non sunt contestes jungi non possunt, ut numerum faciant, ideoque non plus probant mille, quam unus, quoniam alter alterius fidem debilitat* merito: ait *Caball. cas. 292. num. 9. restringit enim ac dividit lacerat singularitas testium testimonia, quia omne divisum laceratum est, idoque testes singulares non probant tamquam divisi, & lacerati*, quod magis probatur ex dispositione *Text. in l. qui sententia C. de pœn.* ibi -- *per testes in unum conspirantes, concordantisque rei finem convictus sit.*

11 Quoniam vero non omnis singularitas testibus nocumentum affert, sed obstativa tantum, non autem adminiculativa, proinde præmittendum est *primo* quod testium singularitas multipliciter induci potest, & secundum omnia decem prædicamenta, ut *in prædicamento substantiæ*, si unus testium deponat Cajum furto abstulisse jumentum, seu equum, alter vero asserat eum abstulisse Vaccam. *In prædicamento quantitatis*, quando unus deponit furata fuisse centum, alius vero quinquaginta. *In prædicamento qualitatis*, quando unus testificatur actum pure factum, alter sub conditione, veluti si unus asserat equum derubatum fuisse sanum, alio dicente fuisse claudum. *In prædicamento ubi, & quando* quoties deponeret unus furtum commissum fuisse tali loco vel die, alter testetur furtum factum esse alio tempore, vel loco, & sic loquendo de *cæteris prædicamentis* plenius relatis *per Bald. in L. Testium n. 14. C. de testibus in l. de quibus num. 37. ff. de legibus, & in l. data opera num. 31. & seqq. C. qui accus. non poss.* -- depromptis *ex text. in l. aut facta ff. de pœnis* -- ubi in poenis dictandis, vel minuendis considerantur persona, causa, locus, tempus, qualitas, quantitas, & eventus *Peræa in tract. de fideicommis. qu. 12. num. 771. & seqq* Hinc *Viv. in comm. opin. verb.* testes singulares *ex Bald. & aliis* inquit, quod testium singularitas inducitur vel ratione personæ, vel ratione causæ, vel ratione, Rei, vel ratione temporis, vel ratione loci, vel ratione circumstantiarum.

12 Præmittendum est insuper *Secundo*, quod testium singularitas triplex est, videlicet obstativa, adminiculativa, & diversificativa, *Bald. in Cap. licet causam num. 10. de probat. Pirhing. in jur. Canonic. lib. 2. tit. 20. num. 142. & Franciscus Schmier in jurispr. Canonic. Civil. libr. 2. tractat. 3. cap. 3. sect. 3 §. 2. num. 154.* -- Singularitas obstativa, seu ut alii dicunt, adversativa est, quando testes de eodem facto sibi contraria, & obstantia loquuntur, sic accidit quando unus dicit Sempronium Kal. Maj. occisum esse, alter Kal. Augustis, vel quando unus dicit furtum, vel homicidium, sive aliud crimen factum fuisse in tali loco, alter vero in alio, repugnat enim, quod idem numero delictum acciderit diverso tempore, diversis in locis, & talis singularitas obstativa, seu adversativa reperiebatur in testimonio illorum duorum impudicorum senum, apud *Danielem cap. 13.* quorum unus testabatur castam Susannam adulterium commisisse sub schino, alter sub pruno, quos proinde Daniel falsitatis convicerat, eo quod idem numero adulterium seu distinctis locis, seu arboribus fieri nequiverit.

13 Singularitas *adminiculativa*, seu ut alii loquuntur *cumulativa* vocatur, quando testes de diversis quidem actibus attamen ad unum, eumdemque finẽ tendentibus deponunt, ut si unus testis dicat se vidisse Titium abstulisse equum, alter vero asserat Titium audivisse, quod illum equum abstulerat, consitentem, quæ duo depositiones ad eumdem actum, vel finem probandum tendunt, etenim unus de facto a se viso deponit, alter vero de fama, vel auditu; In hisce quippe, ac aliis hujusmodi casibus datur singularitas testium quantum ad actus illos de quibus deponunt (hi enim sunt diversi, cum aliud sit videre aliud audire) quia tamen iidem tendunt ad probandum eundem finem, & sic unius testis dictum alterius coadjuvat, vocatur propterea singularitas adminiculativa.

culativa, *sive cumulativa* juxta alios, *Card. de Luca de judic. disc. 32. num. 63. Schmier in d. cita sect. 3. §. 5. num. 157.*

14 Singularitas tandem *diversificativa* ea dicitur quando testes deponunt de actibus diversis, quorum unus neque repugnat alteri, neque ipsius probationem coadjuvat, ut si unus dicat, Cajum commisisse furtum Romæ alius vero asserat, quod furtum commiserit in Civitate Firmana, ex quibus depositionibus non repugnat, quod Cajus bina vice furtum commisserit, sicque una depositio alteram non adjuvat in probando, sed quælibet manet singularis in substantia obiecti, atque effectus, siquidem ob loci diversitatem necessario diversitas actuum consurgit *Schmier. d. §. 3. num. 156.*

15 Quibus prænotatis, indubitati juris est, testes singulares *singularitate obstativa* nullo pacto probare, nec minus semiplene, taliter ut silet in his penitus quæstio, an Reum in Criminalibus convincant; etenim jura sunt satis aperta, quæ illorum testimonium ab omni probationis specie prorsus reiciunt, *in C. licet causam 9 §. quamquam de probat. in C. cum dilectus 32. de elect. & in C. bonæ memoriæ 23. §. contra ubi Gloss. verb. singulares de probat. Card. de Luc. loc. cit. num. 60. Schmier d. §. 3. num. 155.* & cum aliis Caspar *Manz. in Summa process. Crimin. cap. 6. nu. 41. & ad Constitutionem Carolin. art. 67. num. 7.* -- hinc infertur, quod melius est habere pro se unum testem, quam innumeros testes singulares *singularitate obstativa*; nam unicus testis, cæteroquin idoneus, saltem probationem semiplenam ministraret, quam non dant testes singulares, etiamsi mille forent, *Jas. in admonendi num. 156. ff. de jurjurand. Bald. in l. jurisjurandi C. de testibus Capoll. cauthel. 152.*

16 Quo vero ad *singularitatem diversificativam*, absolutum est, quod hujusmodi singulares testes nec minus reum convincunt; siquidem ex eorum depositionibus oritur tantum semiplena, non plena probatio, dummodo inter ipsos unus testis adsit omni exceptione major *Cap. cum 16. de Test. cap. bonæ memoriæ 23. & cap. 32. de elect. Schmier loc. cit. num. 156.* Ratio est, nam eo ipso quod testes illi inter se singulares sunt singularitate diversificativa, nullus eorum in sua depositione habet contestem, consequenter absurdissimum esset ex his plenam probationem ad convincendum desumere, cum ad esse convicti omnino requiratur, ut testes inter se sint contestes, & quamvis inter ipsos nulla reperiatur contrarietas, vel repugnantia, hoc tamen facit, quod quælibet depositio maneat in valore illo, quam habet unius testis depositio legitimi, & omni exceptione majoris, ad inducendam probationem semiplenam; & in hoc sensu adaptatur Regula, quod prolatio, per testes singulares eumdem parit effectum, ac unius testis depositio, etiam si illi mille essent, *Thom. Mezger. cons. crim. 15. num. 85. Weinzeger. dissert. 6. cap. ult. num. 187. Caspar. Manz. d. art. 67. num.*, Henric. Mollembec, divis Juridicentur 2. *§. 38. num. 27. & seqq.*

17 Demum quod pertinet ad *singularitatem adminiculativam*, ommissa disputatione, an hæc obstet in Civilibus causis, de qua *Tusc. litt. T. conclus. 265.*, & alii apud *Mascard. de probat. concl. 1205. num. 24.* In Criminalibus certum est, hujusmodi testes singulares, ut puta de diversis actibus, vel diversis indiciis commissi sceleris deponentes, plene non probare, consequenter Reum non convincere, ut in eum ordinaria animadversio dictari posset, solum tantum vel inditium ad torturam sufficiens efformarent, vel quandoque ad extraordinariam imponendam pœnam vix sufficere possent: ratio potissima est, nam in Criminalibus ad convincendum, & condemnandum in ordinariam pœnam, probationes non tantum indubitatæ esse debent; verum etiam testes nullam nec minimam in eorum dictis suspicionem seu exceptionem habere debent ad Textum *in Cap. testes 2. quæst. 7.*, & *Cap. 1. de except. Bart. in L. finem per d. quæst. Scacc. de judic. lib. 2. cap. 9. num. 367. & seq. Konigius in jus Canonic. tit. de testibus num. 70 & seq. Schmier. d. §. 3. num. 157.*, & ad rem mirifice congruit Text. *in præalleg. L. qui sententiam C. de pœn.*

18 Sed an crimen sollicitationis ad actus inhonestos in sacramentali confessione probetur, per testes singulares ad formam Constitut. Gregor. XV.? Videbis *Pignatell.* latius tractantem *Consult. 104. tomo primo.*

19 *Tertio requiritur* ad convincendum Reum, quod testes non solum sint duo, & contestes, sed etiam probatæ Vitæ, omni suspicione, manifestaque macula carentes, & omni exceptione majores, ut probat *Textus in cap. licet universi. 23. de testib.*, & *attestat.*, ubi Pontifex inquit -- *Mandamus quatenus si inter Vos emerserit quæstio, non minus, quam duorum, vel trium Virorum, qui sint probatæ Vitæ, & fidelis conversationis testimonium admittatis*, *in cap. nullam §. sed hoc. 2. qu. 5.* ibi -- *Quorum Vita adeo laudabilis est, ut omnibus imitanda appareat, de quorum assertione nulla dubitatio nasci poterit, eorum testimonio duorum, vel trium testium, quilibet jure convinci, & damnari poterit*: magis expresse Celestinus III. *in cap. 1. §. si crimina de except.* ibi -- *Cum sicut canonica instituta declarant, testes absque ulla infamia, vel suspicione, vel manifesto macula in ferendo testimonio requirantur*; *Alexand. III. in cap. licet 23. de testib.* ibi -- *Non minus, quam duorum, vel trium Virorum, qui sint probatæ Vitæ, & fidelis conversationis testimonium admittatis*, & *in cap. in literis 14. eod. titul.* ibi -- *Nec contra ipsos aliquos audias, nisi probatæ essent Vitæ, & opinionis, de quibus verisimile non esset, quod deberent pro aliquo dejerare*; Damasus Papa *in cap. 39. caus. 2. quæst. 7.* ibi -- *Testes absque ulla infamia, aut suspicione, vel manifesta macula, veræ fidei plenitudine instructi esse debent, & tales quales ad Sacerdotium eligere jubet divina auctoritas*, *Bald. in l. sciant cuncti num. 4.*, & *ibi Salic.*, & *alii C. de probat.*, *Matthias Wesembec. in paratit. ff. lib 22. tit. 5. de testib. num. 6.*, *Henric. Mollembech. in divis. Iuridic. centur 2. §. 38. num. 19.*, & post alios *Chartur. decis. crim. 87. nu. 3.*

20 Hoc adeo verum est, ut licet in civilibus causis, testium inhabilitas suppleri possit per eorum numerum, ad tradita per *gloss. in leg. testium verbo numerus ff. de testib.* In criminalibus tamen testium numerus nullo pacto eorum defectum, atque inhabilitatem supplere poterit, ea ratione, quod in his ob gravitatem earum, & periculum majoris præjudicii, testes omnino debent esse omni exceptione majores, omnique suspicione, & macula carentes ad formam Canonicarum sanctionum, *Bald. in cap. ad nostram num. 1. de probat.*, *Iason in auth. si vero contigerit num. 6. de C. de Iudic.*, *Farin. late q. 63. n. 200.*

num. 200. *& seqq.* : & de hac *legitima convictione* intelligendus est Textus tum Juris civilis *in l. qui sententiam 16. C. de pœnis*, tum Juris canonici *in cap. At si Clerici de Iudic.* illis verbis -- *de criminibus in Iure confessi sunt seu legitima probatione convicti*, ut ibi explicat glossator in verbo legitima, ibi -- *puta per legitimos testes, & omni exceptione majores, ut in cap. in primis 2. quæst. 1., in criminalibus enim apertæ debent esse probationes, & luce clariores*, nec non *in §. Item verborum, Instit. de inutil. stipul.*; sed pro majori dilucidatione qualitatis testium.

20 *Primo quæritur* quis dicatur Testis idoneus, legitimus, & integer? Testis idoneus ille dicitur qui nulla exceptione legitima repelli potest, ita *glossa in cap. 1. in verbo idonei, & ibi Abbas nu. 3. de testib.*, quod magis patet *ex leg. 1. ff. de testib.* ubi omnes illi pro testibus idoneis agnoscuntur, quibus non interdicitur testimonium; & huiusmodi *testis idoneus* alio vocatur nomine *testis legitimus*, utpote secundum leges ad testimonium ferendum admittendus, cum nulla legitima exceptione repelli valet; & cum isto in re convenit *testis habilis*, ac *testis integer, seu integræ opinionis*, qualis dicitor ille, contra quem nulla urget suspicio; & e contra testis inhabilis dicitur ille, qui contra se habet aliquam legitimam exceptionem, quæ ipsum in totum vel in partem repellit; *Gloss. Alb., & Præpos. in cap. 1. de consang., & affin., Cosset. in singul. verbo integer num. 3, Alexand. consil. 18. num. 5. tom. primo*, ubi ampliat in exceptione non in totum repellente, sed tantum ei de fide diminuente, *Mascard. de probat. in præfat. quæst. 6. num. 69.*, ubi ampliat etiam ad minimam exceptionem, debilem, & pene nullius momenti, *& conclus. 1019. num. 5., Sousa in aphorism. Inquisit. lib. 2. cap. 13. num. 2., & D. Bictis in epit om. Judic. de testib. qu. 39 num. 2.*

21 *Secundo in quæstionem* vocatur, an testis idoneus legitimus, & integer differat a teste omni exceptione maiore? Nonnulli censent testem idoneum idem esse, ac testem omni exceptione maiorem, ita *Glossa in cap. 1. verbo maiores de consanguin., & affin.; & in §. item verborum verbo idoneos, Instit. de inutil. stipul., Abbas in d. cap. 1. num. 5., & Sousa loc. citat.*; Alii vero rectius censent, quod testis omni exceptione maior sit aliquid plus, quam idoneus, & sunt *Mascard. de probat. conclus. 102. num. 15., & Farin. qu. 62. nu. 3.* ubi alios dat concordantes, ratio est, quia sicuti in aliis rebus dantur tres gradus, videlicet positivus, comparativus, superlativus, ut puta bonus, melior, optimus *leg. ubi autem §. 1. ff. de verbor. obligat.*, ita, & in testibus idoneis, debent admitti testes magis idonei, qui scilicet maioris existunt honestatis, & æstimationis, *cap. in nostra 32. de testib.*, & testes summe idonei, qui nimirum sunt optimæ opinionis, & qualitatis: Hinc consequens est; quod *testis idoneus* veluti positivo tantum minorem qualitatem importat, quam *testis omni exceptione maior*, seu in comparativo acceptus; hic enim censetur esse fidelior testis, ac magis fide dignus, quam testis simpliciter idoneus, seu *legitima exceptione non repellibilis*.

22 *Tertio controvertitur*, an qualitas hæc, quod testis sit omni exceptione major, præsumatur, vel probanda sit? distingue, aut in teste aliud non requiritur nisi idoneitas, & tunc ea præsumitur, nec opus est, ut ea articuletur, & probetur, ad *tradita per Cephal. consil. 227. num. 59., & seq. libro 2. Paul. de Rubeis de testim. cap. 35. num 180., & seq., Crescent. decis. 126., num. 12., & Theodor. de Rubeis in singul. Rot. Roman. tom. 2. circa stylum, & observ. Rot. in verbo testis §. 15.*, ubi ita plures fuisse in Rota resolutum refert; si vero testis debet esse omni exceptione maior, in huiusmodi casu qualitas ista per Fiscum, vel Adhærentem articulanda, & probanda est, signanter, quando lex, vel statutum dictam qualitatem requirit in teste in superlativo gradu (prout in hypotesi), etenim nullo modo præsumitur, ut de communi testantur *Roland. consil. 84. num. 7. tom. 3., Mascard. de probat. conclus. 1360. num. 7. tom. 3., Cresc. decis. 126. num. 12., Sperell. decis. 173 num. 30. tom. 2., Paul. de Rubeis d. cap. 35. num. 195., & seqq., & late Farin. quæst. 62. num. 5., & seqq.*, & hic testis talis esse debet, ut nulla legitima exceptione repelli possit, etiam frivola, *Vermigliol. consil. 144. num. 10.*

SUBSECTIO I.

De inhabilitate Testium ratione Personæ, qui Reum convincere nequeunt.

SUMMARIUM.

1 *Non sunt testes idonei ad convincendum Inpuberes furiosi & mente capti, sed quando hoc verum, explicatur.*
2 *Dementes, & fatui sub hac regula comprehenduntur.*
Item in Agone, & mortis articulo existentes.
3 *Inpuberes nec etiam in delictis exceptis, & difficilis probationis convincunt.*
4 *Minores 20. annorum etiam in hac regula comprehenduntur.*
Explicatur Constitutio Carpensis in qua Provincia locum habeat.
Minores etiam in exceptis, convincere Reum nequeunt.
5) *Cæci, Muti & Surdi quando in testes recipi*
6) *possint, & convincant?*
7)
8 *Consanguinei, Affines, & domestici a testificando repelluntur.*
9 *Sub hac regula continentur Parentes, liberi, & omnes descendentes utriusque sexus.*
10 *Item Conjuges.*
11 *Item Domestici; qui Domestici dicantur?*
12 *In casibus difficilis probationis nec minus convincunt.*
13 *Compater an dicatur Idoneus testis, & omni exceptione major?*
14 Ex capite subjectionis *qui a testimonio ferendo repelluntur.*
15 *Coloni sub hac censura comprehendi videntur.*
16 *Colonorum species recensentur.*
17 *Coloni quando a testificando repellantur?*
18 *A testificando reiiciuntur, qui habent interesse in causa, sive primarium, sive secundarium.*
19 *Accusator nequit esse testis.*
20) *Denunciator an ad testificandum admittatur &*
21) *quando? explicatur doctrina Elisei Bella-*
22) *grand., & De Bictis in quo sensu intelli-*
23) *genda.*

24 *Qui usuras solverunt, non sunt idonei testes.*
25 *Testes qui tractant de se exculpando, & alium inculpando non probant, nec convincunt.*
26 *Famuli, Portitores, Negotiorum gestores, quando admittantur super rebus ab ipsis gestis*
27 *Affectionem habentes ad causam testificari nequeunt.*
28 *Advocatus, & Procurator Accusatoris non sunt testes idonei, nec convincunt.*
29 *Item Administratores, Negotiorum gestores, & Similes.*
30 *Idem dicendum est de Proxenetis, & mediatoribus.*
35 *Sed quid dicendum de testibus Universitatis.*
32 *Repelluntur & non convincunt testes ratione infamiæ.*
33 *Qui sunt Infames Infamia Juris?*
34 *Declarantur Infames Infamia facti.*
Infames nunquam convincere possunt etiam in casibus subsidiariis.
35 *Criminosi a testificando repelluntur.*
36 }*Qui sub nomine Criminosorum continen-*
37 }*tur.*
38 *Testis Pauper convincere nequit etiam si bonæ qualitatis fuerit.*
39 *Mulieres non sunt idoneæ ad convincendum.*
40 *Multoque minus ad testificandum, & convincendum admittuntur Infideles, Hæretici, Judei, & similes.*
41 *Inimicus nullam fidem facit, & ejus domestici, Amici, & Familiares non convincunt.*
42 *De testimonio laicorum contra Clericos, & e contra & de aliis remissive.*

1 SUnt autem plurima, quæ testibus valide opponuntur, quorum alia sumuntur *a circumstantiis Personæ*, alia *a qualitate dictorum*, alia *a forma examinationis*. A circumstantiis *Personæ* hæc habentur. Quidam tanquam inhabiles à testimonio reiiciuntur *ex defectu Iudicii discretivi*, ut Impuberes (hoc est Masculus minor annis 14., & fæmina minor 12. annis) *leg. testium* §. 5., & *leg. inviti* §. 1. *ff. de testib.*, eodem numero sunt furiosi, & mente capti, *leg.* 3. §. 5. *ff. de testib.*, *leg.* 20. §. 4. *ff. de testam.*, *leg.* 5. *leg.* 40., & *leg.* 124. *ff. de regul. Jur.*, intellige tamen perpetuo furiosos, nam si intervalla habeant, tempore intervalli testimonium perhibere de his, quæ sana forsan mente vidit, non prohibendus est; si tamen de his testetur sanæ mentis factus, quæ in furore agnovit, admittendus non est, *Reuber. de testibus cap.* 1. *num.* 17., *Vmm. disput. ad Process.* 16. *thes. prima num.* 3., *Mejer in colleg. Argentor. ad titul. de testib. thes.* 6. *post nu.* 3.; *Althus. libro* 3. *Dicæolog. cap.* 32. *num.* 5.

2 Idem dicendum est de mente fatuo, & similibus Personis stupidioris mentis, seu grossolanis hominibus, omni prorsus sensu, & intellectu carentibus *Campeg. de testibus regul.* 114., *Petr. Roitz. decis.* 4. *num.* 319., & *seqq.*, *Froman. de Iur. furiosor. fol.* 76.; Hisce, ob rationis defectum, additur in Agone, & mortis articulo existens, cui memoria Iudicium, & intellectus languescit, & deficit; nec non Ebrius in summa & profunda ebrietate constitutus; hi enim omnes a testimonii dictione repelluntur, *Campeg. de testib. regul.* 117 *Everbard. de testib. cap.* 1. *num.* 317. *Althus. loc. citat. cap.* 29. *nu.* 55., & *Colleg. Argentor. d. thes.* 6. *num.* 3., & quæ dicta sunt de Impuberibus, sive Pupillis amplia etiam quoties Is pubes factus, de his quæ vidit in Pupillari ætate modo deponeret, nisi deponat de his, quæ tempore Pupillaris ætatis cadere potuerunt in sensum & intellectum Pupilli, & Is eo tempore habuerit aliquam discretionem, *Reuber. loc. citat. num.* 12., & *seqq.*, nunquam tamen testis esset exceptione maior ad convincendum sufficiens;

3 Hinc duo impuberes etiam in delictis, in quibus veritas aliter haberi non potest, nec minus convincunt, quia non sunt integri, & omni exceptione majores, *Boss. in tit. de indic. nu.* 177. *versic. Non tamen credas*, *Alciat. de præsumpt. regul.* 1. *præsumpt.* 39. *num.* 5. *versic. Non obstant.*, *Roland. consil.* 24. *num.* 66., & *seqq. libro primo*, & *Hippol. Riminald. in consil. crimin.* 84. *n.* 9. *tom.* 2. *divers.*

4 Insuper non tantum Impubes, sed etiam Pubes major quatuordecim annorum, & minor viginti a testificando in criminalibus repellitur, ex Textu *in leg. in testimonium ff. de testib.* illis verbis: *Aut qui minor 20. annis erit*, *glossa in leg. inviti* 2. *verbo sed nec Pupillis ff. de testib.* In Provincia tamen Marchiæ *ex Constit. Carpens. libro* 4. *cap.* 17., minores viginti annis, sed maiores quatuordecim ad testimonium perhibendum admittuntur, & eorum dicto, & attestationi plena fides datur; verum dicta Constitutio Carpensis ultra Provinciæ Marchiæ limites non egreditur vi *Constitutionis San. Mem. Paul. III. incip. ad perpetuam de anno* 1544. edita ad differentiam Constitutionis Ægidianæ, quæ extensa fuit ad omnia loca Sedi Apostolicæ immediate subiecta etiam in Urbe tam a Sixto IV. quam a Paulo III., ut testantur *Ridolphin. in praxi par.* 2. *cap.* 6. *num.* 122., & *seqq.*, & *cum aliis Bonfin. ad Bannim. General. cap.* 7. *num.* 32., Quæ Bullæ Sixti IV., & Pauli III. per extensum habentur apud *Caballin. de Constit. Ægidian. in princ.*, quapropter ea quæ dicit *Farin. de testib. qu.* 58. *post nu.* 10. quod præfata conclusio quo ad minorem 20. annis majorem 14., non servatur vigore dictæ Constitutionis Marchiæ, intelligenda sunt de illa Provincia in qua Constitutio prædicta viget, & non alibi extendenda; Hinc huiusmodi *minores testes* etiam in casibus in quibus ob probationis difficultatem admittuntur, vel *in criminibus exceptis*, ut læsæ majestatis &c. juxta congesta per *Treutl. disput. vol.* 2. *disput.* 5. *thes.* 5. *litt.* A. *Umm. loc. citat. thes. primo num.* 5., & *Mejer. d thes.* 6. *num.* 3., nec minus dicuntur integri, & omni exceptione majores ad convincendum, ut latius probat *Farin. in d. qu.* 58. *num.* 34.

5 *Secundo* quidam alii *ex defectu alicuius sensus corporei*, seu ob corporis vitium non convincunt, quia a testificando inhabiles habentur, ut sunt regulariter *Cæci*, *Surdi*, & *Muti*, *Matth. Vesemb. in paratit. ff. tit. de testibus num.* 3., *Haun. tom.* 5. *de Iustitia*, & *Iur. tract.* 4. *num.* 267., & *seqq.* ratio de *Cæcis* est, quia solus auditus in testibus regulariter non sufficit, sed præsentia, & visus requiritur, *cap. testes* 15. *caus.* 3. *qu.* 9., *cap. cum causam* 37. *de testibus*, *leg. testium* 18. *Cod. eod. titul.* qui enim non vident, præsentes nunquam dici queunt, *leg. coram Titio* 209. *ff. de verbor. signif.*, *leg. quamquam prima ubi Bartol. ff. de auth.*, & *consens. Tutor.*, & quoad *Surdos*, & *Mutos* ratio est, tum quia animi sui sensum exprimere nequeunt, tum quia testes viva voce deponere, eiusque dicta a Judice audiri debent.

8 No-

6 Notant tamen DD. quod *Cæcus* a teſtimonio rejicitur in caſibus, qui viſum requirunt, dummodo non deponat de actibus ante cæcitatem viſis, ad tradita per *Bartbol. in l. ad teſtium 1. num. 5. ff. de teſtam. Maſcard. de probat. concluſ. 278. num. 9., Haun. loc. citat. num. 267.* quia tunc ceſſat ratio, ob quam a teſtificando rejicitur, vel niſi agatur de re, quæ auditu percipitur tempore cæcitatis, dummodo loquentium voces notas habeat; ſed ibi Judex diligenter exploret, an non deceptus ſit Cæcus teſtimonium deponens, cum non ſit difficile vocem alienam imitari, *Maſcard. dicta concluſ. 278. num. 15. & 16., Roland. de Commiſſ. p. 2. libro 2. cap. 16., Everard. de teſtib. c. 2. ſextæ partis princip. n. 314. Campeg. regul. 118., Mejer in Colleg. Argentor. dicta theſ. 6. poſt n. 5.*, in hoc tamen poſtremo caſu, etſi *Cæcus* deponat de auditu ob ſibi notas contrahentium voces, non erit tamen integræ fidei, & omni exceptione major, proinde in numero illorum teſtium, qui ad convincendum requiruntur, non numeratur; ut ex doctrina *Angel. & Albat.* docet *Campeg. d. regul. 118. limit. 5., & Conrad. in practic. §. 2. titul. de teſtib. quoad perſonas num. 73.*, & diſſentientem *Maſcardum*, *Pacianum* conciliat *Farinacc. qu. 61. nu. 30. & ſeqq.* in illis rebus, in quibus Cœcus non poſſet falli, ut in ſonu Campanæ, de ſtrepitu, de tonitruum rumore, aut quod ſimile; ſecus ſi poſſet falli, ut cum deponeret de voce alicujus hominis.

7 Quo vero ad *Mutum, vel Surdum* is teſtimonium ferre non prohibetur ſuper iis, quæ ſub ſenſu cadunt, in quo non eſt impeditus, ut probat Textus *in l. diſcreti §. ſin autem, & § in ea antem C. qui teſtam. facer. poſſunt*; ſic Mutus tantum, non Surdus deponere poteſt per ſcripturam ad ſenſum dicti Textus, *in l. diſcreti. § ubi antem C. qui teſtam. facer. poſſunt, & in l. Pater §. Mutus ff. de acquir. bæredit.* vel Mutus, per ſigna, ſuper his quæ audivit; & Surdus non Mutus, deponere poterit de his quæ vidit, ea ratione quia his reſpective ſenſus auditus, & viſus non caret, conſequenter ceſſat regula prohibitiva, *Unm. d. theſ. prima nu. 7., Reuber. de teſtib. p. 1. num. 53. & ſeqq. Everard. d. cap. 2. num. 315. & ſeqq*; hos tamen nunquam crederem omni exceptione majores, ac ad convincendum habiles, ad tradita per *Joann. Wolfang. in prax. Judic. p. prima cap. 9. num 72.*

8 *Tertio non convincunt* alii qui a teſtificando repelluntur ex *capite conjunctionis*, quo in numero, ſunt omnes producentis Conſanguinei, Affines & domeſtici, *l. teſtis 9., l. penult. ff. de teſtib. l. 3. & 5. C. eod. titul.*; ſic ad teſtimonium dicendum non admittuntur *Parentes pro liberis & liberi pro Parentibus*; ratio: eſt quia hos reciprocus amor ſuſpectos reddit, *cap. ſi teſtes 3. §. Parentes 4. qu. 2., Engel. in Ju. Canon. p. 2. tit. 20. num. 24., & ibi Kænig. num. 83., Hiltrop. p. 3. tit. 19. cap. 2. poſt num. 10. Bach. ad Treutl. vol. 2. diſp. 5. theſ. 8. litter F.*

9 Igitur *Parentes & liberi omnes aſcendentes, & deſcendentes*, tam Maſculini, quam Fœminini ſexus in infinitum, non habita quoad liberos emancipationis ratione, & poteſtatis patriæ, nec volentes quidem, tam pro, quam adverſus ſe invicem, ad teſtimonium admittendi, multoque minus cogendi ſunt, *ex ſanctionibus tum Canonicis, tum Civilibus ſuperius allegatis*; nec refert cujus conditionis fuerint, an legitimi, an naturales, an inceſtuoſi, an ſpurii, an adoptivi; *Everad. d. cap. 2. num. 28. & ſeqq., Reuber. de teſtib. p. 2. n. 33. & ſeqq. Unm. d. theſ. 3. n. 18. Mejer. in colleg. Argen. tit. de teſti. theſ. 9*

10 Inſuper ſub hoc capite continentur *Fratres, & cæteri Conſanguinei*, atque etiam *affines*, uſque ad quartum gradum excluſive, *ex capite Conſanguinei, capite accuſationes 2. quæſtio 5. cap. abſenſ. 3. quæſtio 9., L. lege Julia, & Leg. 5. ff. de teſtib.* quod extenditur etiam ad Amicos & familiares, qui amicitia, vel familiaritate aliqua arctiori inter ſe junguntur, *d. cap. accuſatores*, ubi etiam ratio indicatur, quia propinquitatis, & familiaritatis affectio Veritatem impedire ſolet; de Fratre autem vel Sorore, quod contra Fratrem, vel Sororem teſtificari liceat, extra dubium eſt per Textum *in Leg. 4. ff. de teſtib.*, licet Frater, aut Soror ad hoc cogi nequeant, tam in civilibus, quam in criminalibus, *Gomez. de delict. cap. 12. n. 24. Crot. de teſtibus p. 5. num. 196. Carpzov. in reſponſ. Elector. reſponſ. 89. num. 37. & ſeqq.* ubi hoc ad reliquos Conſanguineos extendit.

11 Pariter ſub hoc eodem capite continentur *Conjuges* pro ſe invicē deponentes, ob maximā inter eos affectionem, cum dicantur duo in carne una, *Gloſſ. in cap. ſi teſtes verbo Item nec liberto 4. qu. 1. & in l. etiam 3. Cod. de teſtib. verbo eadem, Hiltrop. p. 8. tit. 9. cap. 2. poſt num. 10., Weſenbec. loco citat. num. 3.*, licet Conjux contra maritum eſſe poſſit, ſed non cogatur, *Anton. Faber. in Cod. lib 4. tit. 15 d fin. 1., Carpzov. d. reſponſ 89. Perez. in Codic. tit. de teſtib. num. 9. & 10. Mejer. ad d. theſ. 8.* Maritus vero contra Uxorem cogatur *Carpzov. in prac. tit. 6. num 25. & 26.* ob rationem quod in Marito contra uxorem deponente periculum non imminet, ſicuti in uxore contra Maritum teſtificante; & quæ dicta ſunt de Conjugibus ampliantur in ſponſis, concubinis, amaſiis qui nec ipſi regulariter pro ſe ipſis invicem teſtimonium dicere poſſunt *Everard. d. cap. 2. num. 99. & ſeqq. Campeg. de teſt. regul. 10. Perez. in Cod. tit. de teſt. num. 9. & 10.* & in caſibus vel exceptis, vel ob difficultatem probationis admiſſis, nunquam omni exceptione majores teſtes dici poſſunt, & ad convincendum habiles ob regulam menti habendam in omnibus caſibus, ut teſtes inhabiles in aliquo caſu admiſſi nunquam dicantur omni exceptione majores, & conſequenter non convincere, *Boſſ. de indic. num. 150. & 177.* cum aliis lato calamo relatis per *Farinacc. qu. 54. n. 33. & 88.* & generaliter *in qu. 62. num. 383.*

12 Continentur etiam ſub hoc capite *domeſtici, de domo accuſatoris prodeuntes* qui nec minus convincunt, quia a teſtificando repelluntur, *Cap. in litteris de teſt. l. 2. C. de teſtes l. teſtes eos ff. ead. tit. Berber. in viator. juris. p. 4. de probat num. 52. Franciſc. de Clapper. in deciſ. fiſcal. cauſ. 35. qu. 1. numer 10.* Domeſtici autem de jure appellantur ſervi, liberti, & Mercenarii, *in l. reſpiciendum §. furta domeſtica ff. de pœn. & in l. præſenti §. ſane ff. de his qui ad Eccleſ. confug.* ubi quoque additur colonus adſcriptitius *l. pridem placuit C. de quæſt.* & generaliter *Bar. in l. 1. ff. ad S. C. Silanian.* domeſticos appellat omnes de familia, qui in eadem domo habitant victum habeant, ac ſunt Mercenarii unde Bald. *in C. Litteris de teſt.* domeſticos appellat cohabitantes ad unum panem, & unum vinum, & ſic comprehendit ſervientes, & ancillas, *Alex. conſ. 150. num. 14. tom. 3. Alvarus Vallaſc. conſult. ſeu deciſ. 45 n. 3.* Et licet in caſibus exceptis, & difficilis probationis admittantur, præſertim ad ea probanda, quæ intra domeſticos parietes fiunt, tamquam magis informati, ut concludit *Gloſſ. in Cap. tertio loco de probat.*

bat. verb. jurati; numquam tamen dicuntur exceptione majores, & ad convincendum sufficientes, ob regulam superius positam, quod isti testes subsidiarii nunquam videntur integræ fidei esse, & in his terminis intelligentur limitationes relatæ per Everard. *in d. cap. 2. num. 126. & seqq.* ubi 29 limitationes congerit *Meyer. in Colleg. Argentorat. de Testibus thes. 10. num. 13. & Sammius in tract. de servit. personal. libr. 2. cap. 3.* -- prout, & in casu difficultatis probationis conclusio intelligenda est juxta declarationem docte his verbis traditam a *Joanne Wolfigang. in prax. judiciar. p. 1. cap. 9. num. 75.* -- *quod tamen notabiliter hoc sensu accipi debet, ut domestici, & similes testes recipiantur, si veritas aliter haberi non possit propter qualitatem negotii, veluti illud consanguineis, vel domesticis probabiliter notum sit* ot est casus *in C. in litteris 24. de testibus, & huc etiam pertinet text. in C. quoties 5. eod. tit. alioquin si non subsit tale motivum non recipiuntur testes domestici, licet veritas aliter haberi non possit, sed pars quæ neglexit testes adhibere in negotio imputet sibi, cur alios non adhibuerit, atque ita post Speculatorem expresse declarat Alberic. de Maletis tractat. de testibus nu. 68. atque ita in causa nobilis Domini de Kunsterg. contra viduam Domini D. Sutoris Electorale dicasterium pro justitia pronunciavit*

13 Ex hoc capite etiā *conjunctionis* testis legitimus ad convincendum omnime dicitur Compater Accusatoris, vel offensi, qui eum scilicet de Sacro Fonte levavit, vel de Sacro Chrismate, vel e contra; ea ratione quod hujusmodi Compater Patri adoptivo æquiparatur, ut docent Francisc. *Curtius in tractat. de testib. conclus. 30. num. 63.*, *Joannes Crot. de testib. num 101. Vincent. de Anna singul. 65. Borell. in consil. 66. num. 25.*, & late *Francisc. de Claperiis in decis. fiscal. caus. 35. qu. 1. num. 20. & seqq. fol mihi 289.*, Hinc inquit Imperator *in l. siquis alumnam C. de nuptiis* quod nihil est, quod magis inducat paternam affectionem, & nuptiarum prohibitionem, quam filiatio spiritualis, & conferunt ad rem Textus *in cap. Martinus, cap. sua de cognat. spiritual., in c. ita diligere, & in cap. pictacium 38. qu. 3*, etenim ideo Compater vocatur, quia loco Patris habetur; & quamvis in contrariam sententiam *cum aliis* per eum adductis abierit *Farin. qu. 54. num. 198.*, adversus quam perbelle insurgit Idem *de Claperiis num. 21 & seqq.* omnibus Adversariis argumentis occurrendo, ipse tamen *Farin. 200.* convenit, quod talis Pater Spiritualis, vel e contra filius Spiritualis non sit testis integræ fidei, & omni exceptione major, taliter ut indubium est, quod Compater in causa filii Spiritualis, & iste in causa Compatris Reum convincere nequeant; Et idem dicendum de *Alumno, Nutritore, & Nutrice*, quod non sint testes omni exceptione majores ad convincendum, ex ponderatis per Farinacc. *in d. q. 54 num. 107. & seqq.*

14 Quarto non dicuntur testes idonei, & omni exceptione majores ad convincendum, *alii ex capite subjectionis*, ut sunt subditi, Vassalli alicujus magistratus, aut Baronis; etenim duobus modis quis alteri subditus aut Vassallus esse poterit, vel ratione feudi, vel ratione Jurisdictionis ob rationem traditam *a Consulto Licinio Ruffino libro 1. Regular.* ijs verbis -- *Idonei non videntur esse, quibus imperari potest, ut testes fiant, leg. 6. ff. de testib. ubi glossa additional.* ibi -- *Quid autem de Vassallo? dicit Gulielm. in specul. quod Iuramentum fidelitatis est species servitutis, repellitur ergo, quia ei potest imperari, argum. hujus legis.* & quidem quatrupliciter imperari potest, vel ratione Patriæ potestatis, vel dominicæ, vel ratione obedientiæ, vel ratione Jurisdictionis, ad tradita per *Gloss. loc. citat. in verbo idonei*, confert Textus *in leg C. de testib.* ibi -- *Eos testes ad veritatem juvandam adhiberi oportet, qui omni gratiæ, & potentatui, fidem religioni Judiciariæ debitam possint præponere*, & ibi -- glossa *& Potentatui, idest subditi, quia idoneus non est cui potest imperari a parte; Joan. Wolfang. in praxi Iudic. cap. 9. num. 77.* In contrariam tamen contra sensum legis inclinavit sententiam *Farin. q. 55. numero 182. & seqq.* more suo ampliando, & limitando; verum post tot ampliationes, & limitationes concludere coactus est *num. 212.* quod tales testes non sunt integræ fidei, & omni exceptione majores, quod satis est ad nostram materiam, ut convincere non possint, & probat etiam *Everard. in d. cap. 2. n. 159.*

15 Sub hoc capite *subiectionis* comprehenduntur Coloni, qui secundum glossam in *cap. in literis verbo de familia de testib.* sub imperio dominorum dicuntur esse, proinde ad testificandum pro domino admitti non debent, consequenter aliquem convincere nequeunt si de aliqua deponant offensa, vel delicto contra dominum, vel in re Domini admissa, *glossa in §. Pater verbo in ea re Instit. de testam; Ioann. Faber in leg. 2. versic. Item C. de testib. Campeg. de testib. regul. 14.* quod præsertim locum habet in Colonis Adscriptitiis, seu Censitis ex mente *gloss. in d. cap. in literis Alberic. in l. etiam ff. de testib. Iason. in §. in testibus versic. adde Instit. de testam, & Cyn. in leg. 2. C. de testib.*

16 Colonorum enim plures sunt species, quidam sunt adscriptitii, quidam Censiti, quidam perpetui, quidam conditionales, quidam Inquilini, quidam liberi, de quibus *glossa in rubric. Cod. de agricol. & Censit.* dicuntur *Adscriptitii*, qui per scripturam solo adscripti sunt; *Censiti* appellantur, qui ad certum censum præstandum tenentur, *leg. 2. C inquib. Causis Colon. cens. libro 11., leg. 2. C de apparit. mag. libro 12.* Alii dicuntur *perpetui*, ut *in leg. unic. Cod. de mendic. val. libro 11.*, alii *conditionales* ut *in leg. cum satis §. cum autem C. de agricol. & censit*; Alii *simplices*, qui autem sunt *Partiarii*, aut *nummis* colunt, *l. cum in plures §. messem ff. locat. l. si merces §. vis major ff. locat.* Alii *originarii* qui ex aliquibus conditionibus nati sunt de quibus *in leg. cum scimus C de agricol. & censit libro 11. in l. originarios, & in leg. quemadmodum C. eod. titul.* Alii dicuntur *simplices seu Villani*, & sunt homines aliorum, aut recommendati, secundum *Roffred. in libell. de Iur. civil. tit. de Villan.* Insuper alii dicuntur *Angarii*, qui serviunt propriis expensis, de quibus erat Simon Cyreneus, quem angariaverunt post Jesum portare crucem; alii vero *Perangarii*, qui faciunt operas suis expensis, *leg. 2. §. ad perangariam C. de Episcop. & Cleric., & in leg. 1. C. quemadmodum ad civil. muner. libro 11.*

17 Igitur inter hos colonos, regula statuenda est, quod si sint tales, quibus Dominus imperare potest, & tunc omnino a testimonio reiiciuntur, ex Juribus in præcedenti casu adductis; si vero non sint tales in quibus non cadit domini imperium, & tunc admittuntur, sed non sunt integræ fidei, seu omni exceptione majores, ob præsumptam affectionem inter eos, & Dominum, juxta distinctionem *gloss. in d. cap. in literis*, communiter approbatam apud *Ale-*

kand.

mand. consil. 57. *num.* 14. *libro* 7.; taliter ut nentiquam in criminalibus convincere possint, *Specul. in titul. de test.* §. 1. *num.* 12.; *Nell. de testib. num.* 12. & plene *Gabriel. commun. opin. titul. de testib. conclus.* 10. *num.* 58.

17 *Quinta* nullo pacto convincere queunt in criminalibus testes illi, qui reiiciuntur ex *capite subversantis proprii interesse*, ii nimirum, quos causa ipsa concernit, in re enim propria testificanti non creditur, absurdissimum namque esset, ut quis Accusator, & testis simul esset, *cap. insuper de testib. leg. nullus ff. de testibus leg. in omnibus C. eod. titul.*, vel is admitteretur in testem, in quo commodum, vel interesse habet, iuxta terminos Textus *in leg.* 1. §. *in propria causa ff. quand. appell. sit.*, idcirco Nemo, licet dignitate constitutus in *causa propria*, *aut re communi*, & ubi in totum, vel parte interesse aliquod vel commodum (quod consistit in bonis, vel favore, gratia, compensatione, lucro, laude, vel affectione aliqua probabili), aut incommodum, (quo refertur periculum, damnum, odium, reprehensio, metus futurus, vel aliud probabile interesse, vel affectio, ex ipsa causa proveniens) vel affectionem habet, in testem recipiatur per dicta Jura in *d. leg. nullus* 10., *& leg. omnibus* 10. *de testib.*, ubi nihil refert hoc interesse, commodum, vel incommodum testi obveniat principaliter, & certum, vel necessarium sit, aut saltem per consequentiam quamdam; item quale sit emolumentum, sive enim de vero, sive de præsumpto, sive de pecuniario, sive alio commodo, sive de fama, & existimatione, aut laude consequenda, aut vitando dedecore, & reprehensione agatur, semper enim prædictæ dispositioni de non admittendo talem testem, locus datur; ut scite praeter *Farinacc.* materiam hanc latissime tractantem in *tract. de testib. qu.* 60. *n.* 2. *& seqq.* probant *Althus. libro* 3. *dicaolog. cap.* 34. *num.* 28., *& seqq. Everard. d. cap.* 2. *num.* 204., *& seqq.*, *VVesembec. in parat. ff. de testib. num.* 3. *Treutl. vol.* 1. *disput.* 6. *thes.* 8. *litter. D.*, *Campeg. de testib. regul.* 51., *& seqq.*, *Mejer. in Colleg. Argentor. ad titul. de testib. thes.* 7., *Perez. in Codic. tit. de testib. num.* 9., *& Carpzov. libro* 3. *respons. Elect. tit.* 7. *respons.* 67. *num. primo*, *& tit.* 9. *respons.* 88. *num. primo*, *&* 2.

18 Quo ex capite testes esse nequeunt *Primo* Accusator, vel plures qui accusationem impetrarunt, *Althus. d. cap.* 24. *num.* 33. *& seqq. Everard. in d. cap.* 2. *num.* 204., *Wesembec. & Mejer. loco citat.*, omnes de domo Accusatoris prodeuntes, vel cum Accusatore, seu Accusatoribus continuam habentes conversationem, vel familiaritatem, *cap. Consanguinei* 3. *q.* 5. *in cap. testes* 4. *qu.* 3. *& in l. penult. ff. de testib.*, *Specul. in titul. de test.* § 1., *& ibi Joann. Andr. & Bald. in addit. Aufrer. de reprobat. testium num.* 20. *Gigas. de crimin. læsæ majestatis libro* 2. *de probat. qu.* 2. *num.* 27.

19 Sed quid dicendum quo ad Denunciatorem? distinguit *Eliseus de Bellagrand. in compend. method. crimin. tractat.* 1. *qu.* 13. *num.* 22. denunciatorem necessarium, qui ex præcepto, sive officii necessitate tenetur, a voluntario, & privato, ut primus testis esse possit, secundus autem non; discriminis rationem tradit, quod *denunciator necessarius* denunciat secundum conscientiam publicam, & testificatur secundum privatam; privatus vero denunciat ut *Accusator*, & tanquam talis in testem admittendus minime videtur; & in hanc distinctionem ex *Tusch.*, *& Boss.* descendit *Philipp. de Bictis in pract. crimin. qu.* 20. *tit.* 9. motus ratione adducta ab *Augustin. ad Angel. de malefic. in verbo Nec non ad denunciationem num.* 21., quod Publicus officialis secundum publicam conscientiam denunciat, & secundum privatam testificatur; etenim officia hæc inter se compatibilia sunt: atque in hunc distinctionis sensum intelligunt Textum in *cap. licet Heli de Simon.* illis verbis -- *Ille qui venit ad denunciandum admittitur ad testificandum*.

20 Verum bona pace tum *Elisei Bellagrand.*; tum *Philippis de Bictis*, nec non eorum, qui ab ipsis allegantur, eorum sententiam quo ad denunciatorem necessarium veram existimo, ut Is non totaliter a testimonio repellatur; verum quod habendus sit inter testes habiles, & omni exceptione majores, tolerandum minime censeo; negari namque non potest, quod Denunciator necessarius, post quam denunciationem suam ex officio expressit, aliquo malo contraxit, ea probare quæ denunciavit (licet de necessitate a Jure probandum non cogatur) ne mendax videretur in eo quod manifestavit, quoties non subsisteret ejus expositum; qua præeunte ratione, inficiari nequit aliquo modo verti si non primario, saltem secundario ejus honorem, laudem, aut dedecorem, ne mendax detegeretur, quod commodum secundarium, & consecutivum, imo præsumptum semper testi fidem diminuit ad tradita per adductos DD., quibus addimus *Passerin. in praxi q.* 12. *num.* 26. tanto magis quia tales denunciatores in eorum denunciationibus falsi comperti, impunes non evadunt, ad late tradita per *Mirand. de Ordin. Judic. q.* 12. *num.* 73. *& seqq.*

21 Potissimum, quia tales denunciatores necessarii manifestando crimina, semper apud Judices instant pro punitione delictorum, ut quotidie faciunt Procuratores, & Promotores Fiscales Curiarum, quibus in terminis Accusatoris formam assumunt in petitione justitiæ, & tanquam Accusatoribus æquiparati, testes esse nequeunt, ad tradita per *Passerin. loc. cit. q.* 8. *artic.* 12. *num* 63. (licet *hic num.* 62. distinctionem prædictam *Elisei de Bictis* amplectatur) Imo si Judex denunciatorem necessarium in agendo persistere videat, ita ut potius sit Instigator, & Accusatoris personam induat, potest eum cogere ad probandum exposita, ac si Accusator esset; enim vero in hoc casu accusatio est palliata, siquidem quis solum extrinsece denunciare indicat, & tamen agit apud Judicem, ipsumque urget, & ad procedendum impellit, ut ad rem mirifice animadvertit Ludovic. *de Miranda de ordin. Judic. q.* 12. *art.* 2. *conclus.* 2. *num.* 18. ubi postquam docte de his publicis denunciatoribus, seu Fiscalibus loquutus fuit, & a quibus, & quomodo constitui debeant, inquit -- *Secundo dico, quod quando hujusmodi Denunciatores ita munus suum & officium explent, ut actionem in tali judicio videantur præsfesse, proferendo, & præsentando testes, & Judicem moleste urgendo, & excitando ut justitiam faciat, tenebuntur ipsi procul dubio, omnia, & singula præstare, quæ ad accusationem spectant, cum revera talis denunciatio, accusatio quædam palliata sit, & nomine sola ab ea differat; ita tenet expresse Bartol. &c. & habetur in l. 1. §. incidis ff. ad S. C. Turpill.; quo fit, ut qui hoc modo denunciant, & fraudulenter utuntur hoc denunciationis genere, ad quod confugiunt, tanquam ad suæ pravitatis asylum, si legitimas probationes, reliqua necessaria non egregie*

pra-

præstiterint, sed in probatione ipsa defecerint, haud quaquam sunt exempti a pœna &c., & eum eo in hoc convenit Idem *Eliseus de Bellagrandis d. tract. primo quæst. 3. num. 5.*

22 Sed quid dicendum in denunciatore Evangelico seu Fraternaliter, an in testem recipiatur? affirmative concludit, probat, explicat, & contrariis respondet Idem *doctissimus Ludov. Mirand. loc. cit. qu. 17. artic. 5. num. 182. & seqq.*, cujus dicta solum habere locum possunt quo ad Regulares, & in Tribunali S. Inquisitionis, ut ipse explicat, non autem in aliis Tribunalibus Secularibus, & Ecclesiasticis, in quibus ordo judiciarius servatur, & in quibus denunciantes semper exposcunt & instant procedi, & ad pœnam deveniri, ut Juris est; & in levibus tantum hos publicos ex necessitate officii denunciatores in testes admitti tradit *Farinacc. q. 60. post num. 73.*, & latius *in q. 52. num. 168. & seqq. & 180. & seqq.*, verum eos etiam in levibus, nunquam exceptione majores crederem.

23 *Secundo* ex capite *subversantis proprii interesse* non dicuntur testes idonei, multoque minus ad convincendum habiles ii, qui afferunt alicui usuras solvisse, ut docent *Bald. in l. dictantibus num. 3. Cod. de testam.*, *Bertaz. consil. 33. n. 17. & consil. 170. num. 10. tom. prim. & consil. 251. num 30. tom. 2. Osasch. decis. 72. post num. 5.*, quod procedit, etiam si eorum interesse expresse renunciarent, nam non propterea testes omni exceptione majores essent juxta doctrinam *Bursat. consil. 320. num. 89. & seqq. tom. 3. Claud. ad Bertazol. consil. 236. nu. 16. litera C.*, *Cravett. consil. 73. num. 30.*, *& post alios Caspar Mollechich. in suo Samaritan. Judic. tract. 2. cap. 3. section. prim. num. 13. except. prim. fol. 307.* negari enim nequit, quod licet ejus interesse renunciet, semper tamen aliquod modo offensus seu præjudicatus remansit ex solutis usuris, quod dicta renunciatione utique tolli non potest exemplo illius, qui offensam remitteret, & testificaretur.

24 *Tertio* sub hoc capite continentur omnes, qui deponunt, & tractant de se exonerando, & exculpando, & de alium inculpando etenim non convincunt imo non probant; Hinc si unus, vel duo, ex pluribus in rixa, vel de alio crimine inter plures imputatus, alios, vel aliter pariter inculpatum inculpet, seipsum exculpando non probat, ut in terminis furti docet *BRUNOR. a sole in suis quæst. legal. 51. ante n. 99.* in terminis falsitatis *Port. Imolen. consil. 96. nu. 16.* & generaliter, *Riminald. consil. crimin. 82. nu. 23. tom. 2. divers.*, *Bertazol. consil. 60. num. 9. consil. 225. num. 41. & seqq.*, *& consil. 71. num. 28. tom. primo, Campeg. de testib. regul. 86. limit. 3.*, *& Albert. de Malet. in tract. testib. cap. 4. num. 68.* ubi explicat, quod ex quatuor qui fuerunt in domo, si Accusator unum tantum inculpet, seu accuset, potest alios tres in testes producere, etenim dicti testes in hoc casu non videntur deponere ad se exculpandum, secus vero si omnes quatuor accusasset, *Farin. quæst. 60. num. 20.*

25 Item continentur *Famuli*, *Partitores*, *Negotiorum gestores*, *seu aliæ Personæ*, dicentes aliquam rem, vel pecuniam sibi consignatas, alteri tradidisse, seu portasse, nam tractant ad proprium commodum de se exonerando, ut late probat *Idem Farin. loco citat. num. 23. & seqq.* ubi explicat; Hiae aliquem convincere nequeunt asserentes dictas res ab aliquo sibi derubatas fuisse, esto quod essent Personæ, quæ facerent particularem artem probandi has res juxta exemplum traditum a *Papiens.* relatum cum aliis *a Farin. loc. citat. num. 26.*, nam licet aliquo modo eis credendum sit, non tamen plenæ fidei videntur, ad tradita per Hippol. *Riminald. consil. crimin. 82. num. 23. tom. 2. divers.*, *& consil 120. num. 10. & seqq. tom. 2. in ejus operibus.*

26 Comprehenduntur etiã sub hoc capite habentes affectionem ad causam, *ex cap. accusatores vel testes suspect. 3. qu. 5.*, *Abbas in cap. insuper num. 9. de testib.*, quia nec etiam convincit in criminalibus exceptis convincunt, puta hæresis & læsæ majestatis & similibus, *Oldrad. consil. 210. num. 7. Cravett. consil. 281. num. 4.*, sub quorum numero est, *qui affectavit*, ut accusatio, vel judicium super illo crimine institueretur, vel multum affectate deposuit, se magis benevolum, & affectionatum Accusatori ostendendo, quam Reo, *Anchar. consil. 227.*, *Cacheran. consil. 64. num. 39.*, *Alexand consil. 152. num. 7. & seqq. libro 7.* vel desiderando, ut Accusator victoriam reportaret, *Paris. consil. 53. num. 17. tom. quarto consil. 55. num 23.*, *consil. 61. num. 28. consil. 54. num. 28 & consil. 169. num. 34. & seqq. tom. 4.* insuper *qui consimilem causam* habet, causæ Accusatoris ad Textam *in cap Personas de testib. ibi -- Nolumus quod aliqui consimili morbo laborantes*; *Joann. Faber in §. Legatariis num. 2. Instit. de testam.*

27 Rursus *Advocatus*, *& Procurator* Accusatoris testes idonei ad convincendum, imo nec ad probandum dicuntur, ob præsumptam affectionem in causa, ex *cap. si testes omnes §. testes quos Accusator 4. q. 3. ibi -- Patroni etiam in causa, cui patrocinium præstant, testimonium non dicant*, *l. final. ff. de testib.* ibi, *Mandatis cavetur ut Præsides attendant, ne Patroni in causa, in qua patrocinium præstiterint, testimonium dicant, Anton Fabr. in Codic. libro 4. titul. 15. defin. 19.*, *Althus. libro 3. dicaol. cap. 34. num. 50. & 54.*

28 Quam prohibitionem etiam ad Negotiorum *gestorem*, *Administratorem*, *Sollicitatores*, *Executores negotiorum*; *Tutores*, *Curatores*, *& Actores ad lites in causis Pupillorum*, *minorum*, *& mulierum*, extendunt Doctores, taliter ut hi non tantum convincere Reum nequeant, sed nec etiam regulariter probant prout, ultra *Farin. loco. cit.* late tuentur *Unm. de process. disput. 16. thes. 4. nu. 31. Everard. in d. cap. 2. num 220. Althus d. cap. 34. num. 51. & seqq.*, *Meier. in Colleg. Argentor. d. thes. 7. & alii passim* Et notabis, quod in exceptis, & casibus difficilis probationis, in quibus admittuntur, semper sunt minus habiles, consequenter inefficaces ad convincendum, juxta regulam superius positam: reliqua vero, quæ *legatarium heredem*, *Fideicommissarium*, *Creditorem*, *Debitorem*, *Cedentem*, Donantem, *Socium & Fidejussorem* respiciunt, earumque exceptiones personales ad testimonium perhibendum, quia potius civilem materiam Sapiunt, quam criminalem, idcirco remitto Lectores *ad Farinacc.*, nec non ad *Christophor. Frideric. in Process. Judic. p. 1. cap. 59 num. 27. & seqq. & ibi Tobias Heindengreg. in addit.* pleuius tractantem.

29 Continetur etiam sub hac prohibitione *Proxeneta*, *seu Mediator*, qui in criminalibus non admittitur ad testificandum, multoque minus convincit, etiam in crimine Simoniæ, juxta Textum in *cap. 1. de testib. in 6.*, ibi -- *Si non agatur criminaliter, sed civiliter, & ibi gloss. verbo criminaliter*, Cam-

peg.

peg. de teſtib. regul. 86. *limit. prima*, imo talis Proxeneta poteſt ſuppleri ex depoſitione alterius teſtis integri conteſtis, vel ex numero, *Iaſon. in auth. ſi vero contigerit num.* 5., *& ſeqq. C. de Iudic. Marſil. ſingul.* 477., & eo fortius, quando aliquod perceperit emolumentum, vel ſibi promiſſum fuit, vel munus, *Farinac. quæſt.* 60. *nu.* 427., *& ſeq.*, & idem dicit in *num.* 431. de crimine uſurarum, quod Proxeneta non ſit teſtis idoneus ad condemnandum, *Everard. d. cap.* 2. *num.* 248. *Mejer. loc. citat. de teſtib. theſ.* 7., *Vmm. d. theſ.* 3. *nu.* 24. *Chriſtophor. Frideric. loc. citat. poſt num.* 22.

30 Sed quid dicendum de teſtibus Vniverſitatis? regula eſt in criminalibus, quod teſtis de Vniverſitate non admittitur ad favorem alterius ejuſdem Vniverſitatis, contra alium extraneum accuſatum per eamdem Vniverſitatem, ad *Textum in cap. ſuper prudentia* 14. *quæſt.* 2., & tradunt *Abb. in cap. inſuper num.* 2. *&* 3., *& ibi Felin. num.* 104., *& ſeqq. Henric. Boich. num.* 16. *Dec. num.* 28., *& ſeq. de teſtib.*, niſi in quatuor caſibus compendio relatis a *Chriſtophor. Frideric. loc. citat. num.* 24., & a *Farinac.* mutuatis his verbis. *Niſi primo in defectum aliorum teſtium, vel ſecundo in caſu defenſionis, vel Innocentiæ probandæ, aut niſi tertio unus de Vniverſitate teſtimonium diceret contra Concivem alterum ejuſdem Vniverſitatis, aut quarto ſi ſan Vniverſitas foret magna*, quæ limitationes deſumuntur ex traditis per *Abbat. in d. cap. inſuper num.* 4. *& ſeq.*, & latius per *Farinacc. qu.* 60. *num.* 512., *& ſeqq*, non erunt tamen in his caſibus teſtes omni exceptione majores, ſic unus ſolus non ſemiplene, & duo non plene probabunt, nec minus convincunt, *Abb. loc. citat. num.* 2., *verſic. circa ſecundum Afflict. decif.* 400. *num.* 3., *& ſeq.*, *& ibi Vrzill. in addit.*, *Cent. de teſtib. num.* 132. *Boniſac. de Vitalin in rubric. de teſtib. num.* 13 *Covar. practic. quæſt. cap* 18. *num.* 4. *verſic. quin, & ipſe* & late *Henric. VVagnereck. in commentar. exegut. Sacror. Canon. libro* 2. *tit.* 20. *cap.* 6. *notab.* 2. Et notabis quod ſub nomine Vniverſitatis intelligitur Vniverſitas tam ſecularis, quam Eccleſiaſtica, Monaſterium, Collegium, Corpus, Civitas, ut admonet *Chriſtophor. Frideric. loc. citat.*, & plura alia tradit *Franciſc. Schmalzkrueler in Jur. Eccleſ. Univerſ. p.* 3. *tit.* 20. §. 2. *num.* 61. *tom. primo*

31 *Sexto* non convincunt, imo *reiiciuntur* alii a teſtimonio ratione infamiæ, juxta terminos *Text. in cap. ob crimen* 4. *quæſt.* 3. *in l. teſtium* §. *lege*. *& in l. ob carmen ff. de teſtib.*, ſed diſtinguenda eſt Infamia Iuris ab infamia facti; Teſtis infamia Juris laborans penitus eſt repellendus tum in cauſa civili tum in cauſa criminali licet ſit emandatus, ſed non reſtitutus, *cap. teſtimonium c. li. et ex quadam de teſtib.*, *lib* 3 §. *L Iulia ff. de teſtib Campeg. de teſtib. regul* 29 *& ſeq.*, *Trentl. vol.* 2. *diſput.* 5. *theſ.* 8. *litter.* A., *Anton. Fabr. in Cod. libr.* 4. *tit.* 15. *defin.* 45., *Reuber. de teſtib par.* 3 *num.* 5. *& ſeqq.*, *Carpzov. p.* 1. *defin. for. cap.* 16 *defin.* 71. *& in Proceſ. titul.* 13. *artic.* 5 *num.* 110. *& ſeqq.*

32 Qui autem ſint Infames infamia Iuris, eos refert *Bartol in l g primo &* 2. §. *final. ff. de his qui notant. infam.* ubi ait ſunt Infames *ipſo Jure a lege*, vel etiam a ſtatuto Infames expreſſi, & declarati ante ſententiam, ut ab exercitu ignorantiæ cauſa dimiſſus, in ſcenam ludrice prodiens certandi, pronunciandive cauſa, lenocinium faciens, corporiſque ſui quæſtum, collocans in matrimonium filiam in poteſtate Genero mortuo intra tempus luctus, qui bina ſponſalia, binaſve nuptias ſuo nomine habuerat, ſi vir nubit in feminam, vel mulier nubit in virum, Mulier in adulterium depræhenſa. Aut *ſecunda ſententia* infames dicuntur, qui judicati ſunt judicio publico v. g. calumniæ, prævaricationis furti, vi bonorum raptorum, injuriarum, de dolo malo, fraude, & ſimilia, quæ habentur *in leg. notatur. cum leg. ſeqq. ff. de ret. nupt.*, *in leg. prima ff. de ſepulcr. violat.*, *& in leg. ſi re.*, *C. ex quib. cauſ. infam. irrog.*

33 Infames vero infamia facti, quales ſunt ii, quorum opinio, atque æſtimatio, apud honeſtos, & graves viros gravatur, & quando quis convenitur, & accuſatur pro aliquo delicto, actione non famoſa, deſcendente tamen ex delicto *cap. teſtimonium cap. final. de teſtib.* hi in criminalibus (quidquid ſit, in civilibus) abſque dubio a teſtificando repelluntur, *gloſſ in leg. Caſius verbo turpitudinem ff. de ſenat. ubi Bartol. verſic. ſi vero quæras*: imo in his caſibus in quibus in ſubſidium admittuntur, ut quia agitur de delictis exceptis, vel difficilis probationis, tales ſubſidiarii teſtes nunquam dicuntur omni exceptione majores, & ad convincendum idonei ad tradita per *Pax Jordan. elucub. libr.* 14. *titul.* 18. *poſt nu.* 328: prout idem dicendum a fortiori eſt de teſtibus Juris infamia laborantibus, etiamſi admiſſi in ſubſidium fuerint in decem illis caſibus relatis per *Ludovic. Gilhauſ. in arbor. Iudic. tom. primo par.* 2 *cap.* 6. *artic.* 1. *de teſtib. num.* 22.; vel ubi veritas aliter haberi non poteſt, nunquam cenſentur integræ fidei, & ad convincendum ſufficientes, ut ex pluribus tradit Idem *Pax Iordan. d. titul.* 18. *num.* 296.

34 Ex hoc capite namque a teſtimonio, & multo fortius a convincendo repelluntur Criminoſi, Text. *in capite ſuper eo* 1. *ubi gloſſ.*, *& DD. de teſtib. cap. conſtituimus* 3. *quæſt* 5. *l g.* 3 §. *lege Iulia ff. de teſtib.* late *Ludovic Gilhauſen. in d. artic. primo poſt num.* 23., cum hoc diſcrimine tamen, quod de Jure civili, criminoſus debet eſſe condemnatus, ut a teſtificando arceatur ut *in d. l g.* 3. §. *leg. Julia*; de Jure autem canonico ſat eſt, quod crimen oppoſitum fuerit, licet adhuc condemnatio ſecuta non fuerit, *d. cap. ſuper eo*, *ubi gloſſ.*, *Abbas num.* 3. *& Felin. num.* 3., vel melius dicendum eſt, quod de Jure civili ſat erit, quod crimen in Judicium per viam accuſationis deductum fuerit, etenim Iure civili *Accuſatus* a teſtificando excluditur, *l g. in teſtimonium ff. de teſtib.* canonizata *in cap ſi teſtes* §. *in teſtimonium* 4. *q.* 3, *cap. final ubi DD. de teſtib.*, ſic etiam Carceratus a teſtificando quoque repellitur tum de Jure canonico tum civili, eſto quod non fuerit adhuc condemnatus, *cap. ſi teſtes omnes* §. *lege Julia*, *ubi gloſſa verbo in vinculis* 4. *q.* 2., *d. leg.* 3. §. *lege Julia*, *& ibi gloſſ. verbo publica ff. de teſtib.*

35 Inter Criminoſos item a teſtificando repelluntur PERJURII, *cap. ſi quis convictus c parvuli* 22. *qu.* 5., *cap. quicumque* 6. *qu.* 1 *cap. extra de teſtib.*, *Ricci decif.* 18. *tom.* 2 EXCOMMUNICATI, *capite veniens* 3. *de teſtib. capite excommunicamus* 1., §. *credentes de hæretic. Speculat. de teſtib.* §. 1. *num.* 30., *& ſeqq.* BANNITUS, *Vmm. in Proceſſ. Judic. loc. citat. theſ.* 10, *Mejer. in Colleg. Argentor. de teſtib. theſ.* 6. *poſt. num.* 7., USURARIUS *leg. improbus*, *ubi DD. C. quibus cauſis infam. irrog.*, *Everard. in d. cap.* 2. *num.* 271. *Vmm. in d. diſput.* 16. *theſ.* 1. *num.* 10.

36 Præter enumeratas Perſonas etiam ſequentes pro-

propter commissum delictum, & hinc contractam infamiæ notam, & vilitatem tam in civili quam in criminali causa testificari prohibentur, *Fur*, *Homicida*, *Maleficus*, *Sortilegus*, *Adulter*, *Incestuosus*, *Sodomita*, *Falsarius*, & similes per Textum in *l. 3. §. Lege Julia ff. de testib. Campeg. de testib. regul. 27. & 28. Everard. in d. tract. de testib. cap. 2. num. 251. & seqq. p. 6. princip.*, adduntur & alii, ut *MERETRIX*, *l. palam §. non solum ff. de rit. nuptiar.*, *l. athletas §. ait Prætor ff. de his qui notant. infam. BIRRUARII*, *Bald. in l. final. q. 7. & seqq.*, *C. de edict. div. Adrian. tollend. SPURII cap. si gens Anglorum distinct. 16. Plotus d. in lit. jurand. §. 50. nu. 12.*, *BLASPHEMI, LUSORES, EBRII, HISTRIONES, APOSTATA, FALLITI, PRODITORES, BUFFONES, ET CALUMNIATORES*, de quibus omnibus late agunt *Pax Jordan. d. lit. 18. nu. 491. & seqq.*, *Campeg. de testib. regul. 42. & seqq.*, *Gibalin. in d. artic. p. n. 27.*, ubi addit *LENONES PUBLICANOS, STIPENDIARIOS, ET TESTES PRÆTIO CORRUPTOS*, & *Christoph. Frideric. de Process. Judic. cap. 59. num. 14. & seqq.*

36 Insuper testis Pauper, licet bonæ qualitatis non dicitur testis omni exceptione major, proinde licet in totum a testimonio non reppellatur, non tamen erit sufficiens ad convincendum; etenim contra se habet semper præsumptionem illam mendacis, & corruptionis, apertis literis expressam a *Textu in l. 3. in princ. ff. de testib.*, *canonizata in cap. si testes §. testium fides 4. q. 3.*, *& in cap. in primis, §. sed de personis 2. q. 1.*, *Pax Jordan. d. titul. 18. num. 521. tom. 3.*, atque ita intelligendi videntur Doctores illi docentes, Pauperem probatæ Vitæ & honestæ, nec minime suspectum, in testem recipi posse, quos refert *Christof. Frideric. dicto cap. 59. num. 16.* intelliguntur enim, quod non in totum repellatur, non autem, quod sit integer plenæ fidei & omni exceptione major, ut explicat *Pax Jordan. loc. citat. num. 581.* & latius probat *Reinfestuel in Jus Canon. libro 2. tit. 20. de testib. num. 93. tom. 2.* ubi contrariis objectis occurrit,

37 *Septimo* rejiciuntur a testificando, aut saltem ad convincendum non sunt idoneæ *Mulieres* ratione *sexus*, signanter de Jure canonico, *cap. Mulierem, & ibi Gloss. verbo nec testis 33. qu. 5. cap. forus, & ibi glossa a verbo fæmina de verbor. signif.* Et licet de Jure civili non repellatur, ex *l. ex eo ff. de testib. l. qui testamento §. mulier ff. de testam.*, nunquam tamen dici possunt omni exceptione majores, *Unm. d. disp. 16. thes. 4. num. 19.*, *Althus. libro 3. dicæolog. cap. 32. num. 9. & 10.*, Hinc tres fœminæ nec minus in causis criminalibus convincunt, ut ex Farinacc. & aliis docet *Reinfstuel. in Jus Canon. libro 2. decret. titul. 20. §. 3. num. 87. tom. 2. & Pirhing. in Jus Canon. tom. 2. de testib. num. 68.*

38 *Octavo rejiciuntur* a testimonio ferendo, & nullo modo convincunt, *ratione Religionis*, Judei, Heretici, seu alii Infideles deponentes contra Christianos, *cap. non potest*, *cap. Pagani*, *& ibi glossa verbo accusatus 2. q. 7. cap. ipsa pietas 23. qu. 4.*, *l. quoniam 21. & auth. credente. C. de hæretic.*, & quamvis in delictis exceptis, & difficilis probationis in testes admittuntur, nunquam tamen sunt integræ fidei, & ad convincendum habiles, sed tantum ad indicium, & præsumptionem, *cap. fidei favorem & cap. contra Christianos de hæret. in 6. Pax Jordan. loc. citat. num. 413.*, *Everard. d. cap. 2. num. 320.* *Campeg. de testib. regul. 46.*, *Joannes Wolffang. in praxi Judic. p. 1. cap. 9. num. 85.* Francisc. *Schmier in Jurisprud. canonic. libro 2. tractat. 2. c. 5. sect. 1. §. 4. post num. 61. tom. 2.*

39 *Nono* tandem a testificando rejiciuntur *ratione odii*, Inimici, ac cæteri de Domo, familiaritate, & conversatione Inimicorum prodeuntes, nec non illorum Amici, qui nullo pacto habiles dici possunt ad aliquem convincendum, *cap. repellantur*, *cap. cum P. Manconella*, *cap. cum oporteat de accus. l. 3. ubi gloss. ff. de testib. leg. quoniam C. eod. titul.*, Inimico enim nec minus credendum est in articulo mortis constituto, etiam si Sanctissimam Eucharistiam sumpsisset, *Marsil. in l. 1. §. præterea post num. 7. ff. de quæstion*, *Wolffan. d. cap. 9. num. 87.*, *Pax Jordan. d. tit. 18. num. 159. & seqq.* & de teste Amico vel Familiari Inimici, vel Accusatoris; signanter quando amicitia, vel familiaritas est magna, quod non sit omni exceptione major, consequenter non convincat late agit *Christophor. Frideric. in d. c. 39. post num. 34.* ubi alios allegat, & nonnulla Jura adducit *Farinacc. Schmier. in Jurisprud. Canon. to. 2. libro 2. tract. 3. cap. 5. section. 1. §. 4. post num. 59 & 61.* Et de *Compatriota* Inimici, vel Accusatoris, quod non sit testis omni exceptione major contra exterum, ex *Francisc. Curtio de testib. conclus. 30. post num. 64.*, docet *Pax Jordan. in d. titul. 18. num. 268. tom. 3.*

40 Plura de testimonio laicorum contra Clericos & e contra præter *Farinacc.* quem omnes tanquam Antesignanum allegant, tradit *Anaclet Reinffstuel, in Jus canon. loc. citat. §. 1. num. 160. & seqq.* ubi etiam quomodo, quando, & per quem examinari Clerici debeant, *Pax Jordan. d. titul. 18. nu. 590. & seqq.* ubi etiam agit de testimonio Religiosorum, *Christophor. Frideric. in d. cap. 59. post num. 3.*, nec non plura de testibus, qui non dicantur omni exceptione majores (consequenter ad convincendum inefficaces) compendio tradit *Modern. J.C. Neap. Ioseph. Sorge in Iurisprud. forens. tom. 8. cap. 66. num. 20. & seqq.*

SUBSECTIO II.

De Testibus inhabilibus, & non convincentibus ob exceptiones, & defectus in eorum dicta.

SUMMARIUM.

1 *Dictum testis obscurum, dubitativum, incertum, & æquivocum in criminalibus non probat.*
Testes debent concludenter per necesse, non autem per possibile.
Verba ambigua testis interpretari debent favore Rei in exclusionem delicti.
2 *Testis confuse, & obscure deponens, an possit iterum examinari publicatis attestationibus?*
Quæstio distinctione resolvitur.
Judex ex officio potest quandocumque testes examinare.
3 *Prima illatio ad regulam circa testes obscure deponentes, & non concludentes.*
4 *Secunda illatio ad testem deponentem de credulitate.*

5 Te-

5 *Testis rationem sui dicti reddere tenetur.*
Ratio testis quomodo esse debet, ut sit congrua?
6 *Explicatur ratio reddenda per testem secundum corporis sensum rei de qua quæritur aptum.*
7 *Quæ requiruntur ut testis de visu probet?*
8 *Loci distantia impedit testis sensum visus.*
Item tempus; & quomodo testes de gestis nocturno tempore deponere debent, & interrogari?
9 *Testes deponentes ad lumen Lunæ non sunt omni exceptione majores.*
10 *Ad convincendum testes de falso in factis nocturnis multum facit theorica novilunii, & plenilunii.*
11 *Quæ requiruntur ut testes de gestis nocturnis deponentes, probent?*
12 *Explicatur motus Lunæ per dies 29. & horas cum tabella quibus diebus, & horis nocturnis luceat.*
13 *Tabella prædicta non recte procedit, quando noctes vel sunt majores, vel minores horarum duodecim, sed tunc regulari debet secundum motum cujuscumque signi Zodiaci, cum hac animadvertentia quod signa* Septentrionalia *majus tempus exigunt noctibus hyemis, quam signa* Meridionalia *in noctibus æstivis.*
14 *Testes deponentes de gestis nocturnis cognoscere debent delinquentem, & hujusmodi cognitionis addere debent.*
15 *Testes dicentes cognovisse delinquentem ad vocem non convincunt.*
Nec minus probant dicentes aliquem ad clamorem cognovisse.
16 *Testes liquidantes Reum per nomen, & cognomen, non ex propria ipsorum scientia, quomodo ipsum identificare debent?*
17 *Testes non habentes notionem delinquentis debent eum inter plures recognoscere, & quomodo fieri debet talis recognitio.*
18 *Testes in actibus carnalibus etiam videntes Virum simul commixtum cum Muliere, non convincunt.*
19 *Hujusmodi testes nec minus convincunt in crimine Sodomiæ.*
Sodomiticus actus absque emissione seminis intra vas, non punitur pœna ordinaria.
Opinio Rainaldi *evellitur a* P. Ameno.
20 *Testes singulares an probant? remissive.*
Testes de auditu alieno non merentur fidem in criminalibus.
21 *Contestis si non concordat cum eo qui illum contestavit, neutri creditur.*
Si contestes sint plures, qui eos allegavit dicitur falsus.
22 *Testes allegati in contestes non examinati, præsumuntur auditi, & deposuisse contra Fiscum*
23 *Testes non concordantes cum dicto Accusatoris non convincunt nec probant.*
24 *Testes deponentes per eadem verba, & per eumdem præmeditatum sermonem, non convincunt*
25 *Testes inverisimilia, & impossibilia deponentes non probant.*
Quæ depositio dicatur inverisimilis? remissive explicatur dictum Mascardi.
26 *Testis potest esse varius, contrarius, & vacillans*
27 *Testis quando est varius cui depositioni standum est?*
28 *Limitatio ad regulam.*
29 *Quid dicendum de teste sibimetipsi contrario.*
30 *Testis vacillans an probet?*

31) *Testes contrarii inter se, quando non probant,*
32) *& quando inter se conciliantur,*
33) *&*
34) *quid dicendum in contrarietate, seu repugnantia testium in substantialibus.*
35 *Testes varii, aut contrarii, quomodocumque inter se concilientur, nunquam tamen dicuntur testes omni exceptione majores, & efficaces ad convincendum.*
36 *Testis contradicens cum dicto Accusatoris nunquam ad concordiam reducitur.*
37 *Testes plures pro Fisco & pauciores pro Reo, nequeunt eumdem convincere.*
Nec etiam duo contestes, si tertius ab ipsis contestatus ab illis discordat.
38 *Testis pecunia corruptus non probat, nec convincit*
39 *Quæ expensæ possunt licite, citra corruptionis suspicionem a testibus recipi.*
40 *Testis falsus in uno, falsus in omnibus.*
41 *Processus in una parte falsus, an in totum falsus habendus? afferuntur* DD. *opiniones & quæstio distinctione resolvitur.*
42 *Testes deponentes per scripturam, & non viva voce non probant.*
43 *Testis in repetitivo negans deposuisse, ut apparet in informativo, non probat.*
44 *Negativa vaga est improbabilis, & quomodo testes negativam coarctare debent.*
45 *Testes negantes consanguinitatem, & alia in interrogatoriis, convicti de mendacio non probant.*
46 *Testes deponentes ultra interrogata fidem non merentur.*
47 *Testes deponentes contra aliquam scripturam vel Instrumentum, quando illud, vel illam de falso redarguere possint, si de toto illius tenore non deponunt.*

1\. DElibatis exceptionibus, testium Personas respicientibus, quæque Reum convinci impediunt, libenter ad ea, quæ adversus eorum dicta, & ad tollendam, vel enervandam illorum fidem, ut convincere nequeant, opponuntur, descendimus. Multa adversus dicta testium obiici possunt; *Primo* quod testis, vel testium dictum sit obscurum, & non clarum, ut inquit *Gregorius IX. in cap. cum clamor. de testib.*, ibi -- *apertis attestationibus L., et G. super simonia, ita deposuere confuse, quod ex dictis eorum non potest veritas declarari*; Hinc testis obscure dubitative, incerte, seu æquivoce deponens nullam in criminalibus meretur fidem; etenim probatio obscura, & incerta non relevat; ex decreto Innoc. III. *in cap. In præsentia 8. de probat.*, eo quia debet concludere per necesse, non autem per possibile, tum quia non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, *leg. non hoc 4. Cod. und. legit, leg. neque natales C. de probat.*; tum quia testis verbum ambiguum semper favore Rei, & in delicti exclusionem interpetrandum est, & contra eum qui produxit, *cap. ex literis de prob. 9. cap. inter dilectos de fid. Instrum.*, & *in cap. cum tu 16. de testib.* ibi -- *Nos dicta testium benigne interpetrari volentes ne perjurii reatu notentur, quia utrumque esse potuit: L. semper in dubiis ff. de regul. Iur.*, *glossa in d. cap. cum tu 16. verbo benigne Matt. VVesembec. in parat. ff. libro 22 titul. 5. num. 7. versic. contra dicta fol. mihi 527. Ioann. Brunneman. in processſ. Iudic. cap. 20. num. 70.*

ubi paria sunt obscure, & nihil respondere per, Textum *in leg. de ætate §. nihil ff. de interrogat. action.*

2 Sed modo quæritur an testis, qui confuse, & obscure dixit testimonium, possit publicatis attestationibus iterum examinari ad declarandum eius dictum? distingue, aut id petitur ab Accusatore, & concedi nullo modo debet propter periculum subornationis, ad Textum *in leg. produci 23. de testib. ubi glossa verbo produci, versic. Tertio quod non potest, & in §. quia vero, auth. de testib., eadem glossa in cap. in præsentia verbo verbum dubium*; si vero Judex id ex officio facere voluerit, & utique ei permittitur, non obstante attestationum apertura, etenim Judex quotiescumque necesse fuerit, testem interrogare, & iterum examinare poterit, ut est *Textus in d. cap. cum clamor de testib. ubi glossa verbo ita deposuere*, ibi -- *dicas quod Judex ex officio suo hoc facere debet, & præcipue hic, ubi agebatur ex officio Judici per Inquisitionem, non ad petitionem alicujus, & ideo si obscure dixit, iterum examinetur testis, & declaret, sive interpetretur dictum suum, quia in ambigua oratione spectatur sent utia eius, qui eam protulit, & qualitercumque potest Judex inquirere veritatem, inquirere debet, & ante publicationem, & post, undecumque visum fuerit Judici potest interrogare, quia publicæ utilitatis interest ne crimina maneant impunita.*

3 Infertur propterea, quod testis deponens per verba, quæ de necessitate non concludunt, ut puta *si bene memini, ni fallor, salva veritate forsitan possibile est, prima fronte mihi videtur, & similia* nullam facit probationem, multoque minus convincit ut plura exempla tradendo docent *Mascard. de probat. conclus. 1370. per tot. Francisc. Bordon. in manual. S. Officii section 66. n. 23. Francisc. Schmalzgrueber. in Ius Eccles. univers. par. 2. titul. 20. num. 102. versic. 3. Pirhing in Jus canon. par. 2. titul. 20. num. 231., Caren. de offic. S. Inquis. p. 3. titul. 6. num. primo, & seqq.*, Francisc. Schmier. *in Jurisprud. canon. tom. 2. libro 2. tract. 3. cap. 5. section. 2. §. 3. num. 106. & post. alios Pax Jordan. elucubr. libro 14. titul. 18. num. 1031. & seqq.* ubi *ex Farin.* plures ampliationes, & limitationes congerit

4 Infertur etiam, quod testificans per verbum *credo*, uti incerte deponens nullam facit probationem, imo nec præsumptionem, etiam si testis dicat se certo, vel firmiter credere, ratio est, nam ad hoc ut testes probent, concludant, & convincant, testificari debent de certa scientia, non vero de credulitate, eo quod per credulitatem non potest veritas sciri, & cognosci; etenim non est testis officium, judicare, sed solum simpliciter factum narrare, ad *Text. in cap. literas de præsumpt. & in cap. tertio loco. Cod. titul. Bald. in leg. sive possideti. post. n. 5. C. de probat. Cyn. in l. testium num. 9. C. de testib., Ludovic. Engel. in colleg. Jur. canonic. libro 2. tit. 20. §. 4. post. num. 52; Nicol. Perrenot. in tract. de testib. section. 29. per tot. fol. 201., & Pax. Iordan. dicto titul. 18. num. 1006.*

5 *Secundo obijci* potest, quod testis interrogatus ut dicti rationem non reddiderit, ut Iura mandant *in cap. cum. causam 37. de testibus in l. solam C. de testib., & in § licet auth. de testib.* ea ratione, quod causam sufficientem sui dicti non reddens non simpliciter, sed malitiose loqui videtur; unde respondens scio, quia scio, vel quia sic est, fidem mereri non debet, non eadem enim debet esse ratio cum dicto *l. pro hærede ff. de petit. hæredit., Innoc. in cap. causam de testib., Joann. Brunneman. de process. Judic. cap. 20. num. 71.* ubi ratio debet reddi per sensum corporeum, aptum illi rei, de qua deponit. Nam dictum testis a ratione pendet, & per illam restringitur, ampliatur, & declaratur, *Vinnius de processu disp. 16. num. 81. Klock. consil. 29. num. 314. & seqq. tom. primo, Schmier loc. citat. dicto §. 3. num. 107. tom. 2.*

6 Ratio enim, ad quam tenetur testis, reddi debet vel *de visu*, quando factum controversum in oculos incurrit, vel *de auditu* proprio, si factum non sub oculos, sed aures cadat, quod si concernit *gustum* absque dubio illius obiectum, seu sapor nec videtur, nec auditur, proinde si quis vitrum plenum E. G. videat, non potest testificari, quod Vino sit refertum nisi etiam Vinum gustaverit, adeoque testis de gustu testificaturus rationem dicti per hoc reddere debet, quia gustavit, *Stryck de Iur. sens. dissert. 6. c. 3. num. 1. & 4. & seqq.*, Idem de *olfactu*, etenim si de odore sit controversia, utrum E. G. hæc, vel illa materia sit Balsamum, ambra, tabaccus &c. utique fidem faciet testis, si rationem hanc reddat, quod materiam illam olfecerit. *Stryck in dicto tractat. dissert. 5. num. 37. & seqq.*; Ac eodem modo de his quæ cadunt sub sensu *tactus*, ut mollities, durities, gravitas, levitas &c. nam tenetur testis rationem sui dicti adducere, quia tetigit, *Stryck loc. citat. dissert. 7. cap. 2. num. 22. & seqq. Schmier in d. §. 3. num. 107. & seqq.*; Hinc rationem adducens, sed suo dicto incongruam, quia, E. G. non cadit factum sub illo sensu corporis, non probat, siquidē paria sunt non reddere, vel non reddere sufficientē *l. solam, versic. nec alii. C de testib., Rota in causa Novarien. cor. Dunozet., & apud Paulum Rubeum in tract. de valid. legal. cap. 23. num. 27. & seqq.*

7 Hinc non videtur sufficiens sola depositio testium de visu ad convincendum; ad effectum enim, ut hujusmodi testes plene probent tria concurrere debent; *Primo juxta distantia; Secundo, quod oculorum vitia non laborent; Tertio aer non obscuratus*, ut ex *Joan. Sperline in Instit. Physic. lib. 8. cap. 3. qu. 1.* docet *Samuel Strykius in d. tractat. de Jur. sensuum dissertat. 1. de visu cap. 4. de testib. de visu num. 32. & seqq.*; quamobrem si probandum esset, quod Titius aliquod admisisset crimen, si testis dixerit, Titium fuisse illum, quia vidit, satis est; Item si dixit vidi faciem ejus, satis exprimit, nisi a tergo se vidisse asserat.

8 Huic autem dicto de visu derogatur *loci distantia*, si namque a longe dixerit se vidisse, advertenda est distantia, ut si est tanta, in qua sensus communiter possit decipi, plenam fidem non faciat; secus si distantia esset modica, ut docte ponderat *Bartol. in tract. de testib. num. 42.*, propterea *Idem Stryck* inquit, quod talis testis nec etiam facit indicium; huic etiam derogatur *tempus*, quod verificatur in testibus deponentibus de factis, seu delictis nocturno tempore commissis, qui nisi reddant scientiæ causam, nempe quod luna lucebat, aut lumina erant accensa noctis obscuritatem tollentia, non solum non probant, sed etiam de falso suspecti essent ita docet *gloss. communiter recepta in l. si cum exceptione §. in hac verbo ignorat. ff. de eo, quod met. caus. Bald. in l. si non speciali num. 1. ubi Jason. num. 10. C. de testam., & consil. 50. num. 5. tom. 3.*, sic Athenis testes hujusmodi de falso damnatos fuisse, post *Plutarc. in Vit. Alcibiad.* testatur *Menoch. de arbitr. cas. 279. num. 2., & late Polidor. Ripa de* no-

nocturn. tempor. cap. 57. per tot., ubi quod in criminalibus ad offensam testis etiam non interrogatus, reddere tenetur rationem luminis lunæ, aut alterius lucernæ; secus vero ad defensam, nam talem rationem nisi interrogatus reddere non tenetur, *& nu. 22. & seqq.*, plures limitationes congerit, quodque noctes *autumnales, & æstivæ sunt clariores*, & in his casibus sint pervigiles Judices ad testes interrogandos de hora præcisa delicti, Nam luna non in omnibus horis lucet, ad docte tradita *per Vincent. Maxill. in consuet. Barens. fol. mihi* 305. *nu.* 5.

9 Quodque hujusmodi testes deponentes de visu, ex lumine lunæ etiam plenæ, non sint omni exceptione majores, consequenter inhabiles ad convincendum, ob rationem, quod habet luna radios lugubres, tradunt *gloss. in §. nostra autem in verbo lucubratione Instit. de legat. Felin. in cap. sicut num. 5. versic. Item inficiari de re judic. Roland. a Valle consil. 3. num. 43. tom. 3. Zilett. inter consil. crimin. divers. 115. nu. 42. tom. 2.*, latissime *Codex Syntagm. commun opin. lib. 4. de probat. titul. 9. num. 221. tom. 1. fol. mihi* 500.

10 Hinc ad sæpe sæpius convincendos hujusmodi testes de falso, admonet *Polidor. Rep. loc. citat. post num.* 46., quod plurimum facit theorica novilunii, plenilunii, & aliorum in ordine ad varia anni tempora, *ex Cepoll. cautel.* 231., siquidem si ad calculum revocatis lunæ diebus appareat lunam ea nocte non effulsisse, rejicitur testis, & falsi damnabitur, ut ita aliquando fuisse damnatos scripsit, *Bald. & Angel. in l. si cum exceptione §. in hac ff. quod met. caus.*, Idem si luna esset parva, vel pluisse constet, aut aliter aerem obtenebratum fuisse, *Oldrad. consil.* 207., *Plot. de in lit. Jurand. numer* 813. *& seqq.*

11 Et ad rem ita perbelle docet *De Angelis de offic. Baron. c. 237. n. 2. -- Ubi testes deponere debent de delicto nocti tempore commisso, necesse est ut dicant, vidisse, quia aer erat clarus, quod luna lucebat, vel quod aliud lumen erat accensum, imo non erit sufficiens dicere, quod luna lucebat illa nocte, sed erit declarandum, quod lucebat illa hora delicti, & circa hoc advertere debent Officiales, qui testes recipiunt*, & quoniam testes nocturni hanc patiuntur exceptionem obscuritatis nocturnæ, ut testis nocturnus probare valeat, adducendo rationem sui dicti, quia luna lucebat ea hora, qua commissum fuit delictum, opus est referre regulam ad cognoscendum, quibus horis luna de nocte luceat, & Judex sciat, an testis juste loquatur.

12 Notum est apud omnes, quod luna est dierum viginti novem, & aliquid amplius, ut Judex sciat quando luna lucet, ne decipiatur a testibus, lunationes ejus usque ad decimam quartam inclusive multiplicantur per quatuor, & quot vicibus in numero multiplicato intrat numerus Quinarius, tot horis lucet luna de nocte, & unitates, quæ supersunt, indicant minuta horæ, nempe unaquæque unitas supra quinarium, continet 12. minuta, & sic numeratur lumen lunæ, incipiendo numerare horas ab occasu Solis, hoc modo.

Prima die Luna non lucet nobis, quia non potest intrare numerus quinarius.

Secunda die ad occasum Solis, Luna lucet una hora, & *m.* 36., quia binarius quadruplicatus facit octo, in quo intrat semel quinarius, & tres unitates, quæ faciunt 36. *m.* sic discurre in sequentibus usque ad diem decimum quintum plenilunii, quo die luna lucet per totam noctem; *A luna vero* 16 usque ad finem regula retrograda est servanda, non amplius dies lunæ multiplicantur per quater, sed solum unitates multiplicantur per quater, excluso *die* 16., numerando per retrocessum ab ortu Solis per horas matutinas, sicuti per horas vespertinas progrediebatur post occasum Solis in crescentibus lunationibus, sic.

Decimasexta die luna lucet undecim horis cum *min.* 12., nam ex data regula, ex hac die exclusa usque ad trigesimam inclusive, sunt quatuordecim unitates, quæ quater ductæ faciunt 56., in quo quinarius undecim vicibus intrat cum unica unitate, ac proinde ea nocte luna lucet undecim *horas & m.* 12. & cum hac regula progredere quo ad alios dies, usque ad diem 29., quæ caret luce sicut primus dies, quia ipsa intermediat inter Solem, & nostrum aspectum ac proinde a Nobis videri non potest; sed pro minori tædio in calculationibus, hanc tabulam tradimus parum dissimilem, ab ea quam tradit *De Angelis loc. citat. num.* 3. quam hausimus *a Bordon. in manual. S. Officii sect. 69. num.* 5.

Prima die non lucet.
Secunda die a sero ad horam usque lucet, & non ulterius.
Tertia die lucet per duas horas.
Quarta die per tres horas *cum* 22. *m.*
Quinta die per quatuor horas.
Sexta die per quinque horas cum 8. *m.*
Septima die per quinque horas cum 56. *m.*
Octava per sex horas cum *m.* 24.
Nona die per septem horas cum 12. *m.*
Decima die per octo horas.
Undecima die per octo horas cum 48. *m.*
Duodecima per novem horas cum 5. *m.*
Tertia decima per decem horas cum 34. *m.*
Quartadecima per undecim horas cum 48. *m.*
Decima Quinta est plenilunium, lucens per totam noctem.
Decimasexta incipit lucere post primam noctis horam usque ad ortum Solis.
Decimaseptima a secunda noctis hora ad ortum Solis.
Decima octava a tertia noctis hora.
Decima nona a quarta hora noctis ad ortum Solis.
Vigesima a quinta noctis hora per totam noctem.
Vigesima prima a quinta noctis hora.
Vigesima secunda a sexta noctis hora.
Vigesima tertia a septima noctis hora.
Vigesima quarta ab octava noctis hora.
Vigesima quinta ab octava noctis hora.
Vigesima sexta a nona noctis hora.
Vigesima septima a decima noctis hora.
Vigesima octava ab undecima noctis hora.
Vigesima nona caret luce nobis.

13 Verum tabella hæc inservire recte poterit in Æquinoctiis, cum dies & noctes erunt æquales duodecim horarum; in aliis vero temporibus, in quibus noctes crescunt, vel decrescunt, non eam inveneris exactam; nam cum Nox erit horarum *octo vel novem*, in qua etiam sex signa zodiaci cursu faciunt per noctem, dicta regula uti non poteris, sed in hoc casu consulendi sunt Astronomi; etenim in noctibus *octo horarum*, cum luna pervenerit ad ultimum quadratum Solis, nempe die 21. *vel* 22., tunc luna incipit lucere hora quarta, nempe in media nocte us-

usque ad ortum Solis, & tamen in posita tabella apparet lucere hora quinta; propter hoc regulandum magis existima juxta motum signorum peragrantium in zodiaco tam *septentrionalium*, quam *Meridionalium*.

24 Sed redeundo ad testes deponentes de gestis nocturno tempore, notandum insuper est, quod ipsi addere debent, quod viderunt, & cognoverunt delinquentem; potest enim contingere, ut videant, & non cognoscant, unde de cognitione debent reddere causam scientiæ, scilicet, quod erat suus Concivis, vel quia illum in practica prius habebat, ut cum aliis docet Idem de *Angel. de Offic. Baron. cap 237. num. 5.*, *& Samuel Stryck in d. tract. de Jus. Sens. dissert. 4. cap. 4. nu. 43.*, & notabilem casum in quo tales testes, nec etiam ad lunæ lumen probant, refert *Vin in commun. opin.*, *opin. 951. post nu. 7.*, & de aliis casibus decisis videbis *Muthei de regim. Regni Val nt. cap. 8, § 8. num. 205, & seqq.*, *& De Ros. in pract. Crimin p. prima r. 1 num. 26.*, *versic. Unde Antonius*, & de testibus cognoscentibus delinquentes ex igne tormentario pulveris accensi, occasione exploitionis Archibugii, loquuntur *Caren. de Offic. S. Inquis. p. 3. titul. 6, num. 25.*, *& Caldero decis. Catalon. 7. num. 48. t.p.*

25 *Tertio objici* poterit, quod testes dixerunt cognovisse delinquentem ad vocem; etenim nunquam dicuntur omni exceptione majores, consequenter duo non essent idonei, & efficaces ad convincendum, quemadmodum unus non efformaret indicium ad torturam juxta Doctrinam *Felin. in cap. sicut num 5. de re judic Boss. in tit. de indic. num. 173.*, *Roland. a Valle consil. 1. num. 42. & seqq. tom. 3.* ubi late *Cravetta consil. 99. num. 9.* & hoc duplici ratione, tum quia fallax est scientia, quæ a Voce desumitur, cum satis sit alienam imitari, & alios fallere domesticos, *Clar. quæst. 21.*, *Polidor. Ripa in tract. de nocturn. tempor. cap 58. nu. 10. & seqq.* & post alios *Prat. respons. crimin. 6. nu. 27. & seq.* tum quia Voces sæpe mutantur, cum alia sit Vox Pueri, alia Adulti, alia Juvenis, alia sani, alia ægroti, alia ebriosi, alia spirante vento, alia tempore quieto, ut ex Bartol. declarat *Rip. loco citat. cap. 58. post num. 10.* & multo minus convincunt testes deponentes aliquem cognovisse acclamantem, etenim ex notitia vocis non colligitur notitia clamoris, *Cravett. consil. 1. n. 4 Farin. q. 69. n. 112. 167. & 172. & Samuel Stryck. in dicto tract. de Jur. sens. dissert. 3. de auditu cap. 1. num. 172.*, *Conciol. alleg forens. 84. num. 24.*

26 *Quarto* obiicitur contra dicta testium ad eos repellendos, aut inefficaces reddendos ad convincendum, quod testes Reum liquidant per nomen, & cognomen, non ex sua ipsorum certa scientia, sed ex aliorum auditu, & tamen illum inter plures more solito non recognoverunt, ut de identitate illius Personæ appareat, & indubitate, & certe liquidetur Persona, quam Judex punire intendit, juxta terminos Text. *in l. hac actione 3. § si quis noxali ff. ad exhibend.*, *in l. cum 3. §. quod ait ff. de public.*, *& Vectigal.*, *& in l. certum ff. de reb. credit.* ibi = *Certum est cujus species, vel quantitas, quæ in obligatione versatur, aut nomine suo, aut ea demonstratione, quæ nominis vice fungitur, qualis quantaque sit ostenditur; nam & Pædius nihil referre ait proprio nomine res appellatur, an digito ostendatur, an vocabulis quibusdam demonstretur, quatenus mutua vice res fungantur, quæ tantundem præstent.* *Glossa in §. si vero ignoti litter. E. authent. de testib.*, *& in l. final. §. sin autem dubius verbo cognoscant C. de Jur. deliberand.*, & ratio deducitur ex traditis per *Joan. de Amic. consil. 52. num. 9.*, *& Hyppol. Riminald. consil. 360. num. 32. & seqq. tom. 3.* *Carol. Anton. de Ros. in praxi crimin. cap. 9. num. 17. & seqq.*, ubi idem practicandum edocet, quoties testes Reum per nomen solum, vel cognomen nominant; quia plures esse possunt ejusdem nominis, & cognominis, etenim ut convincant necesse est, ut Reus a testibus liquidetur per demonstrationes, ac differentias, quæ Personam a persona distinguunt, ad Text *in leg. si nominatim 34. ff. de condit.*, *& demonstr.*

27 Et hæc fortius locum habent, quoties testes dicant, se nominatim Delinquentem non cognoscere, sed quod bene eum cognoscerent si viderent; Nam debet Reus ipsis testibus ad effectum præmissum, ut recognoscatur, & identificetur exhiberi in habitu, & vestibus, prout erat tempore delicti, ita, quod illis non inferatur recognoscendi difficultas, ad tradita *per gloss. in cap. cum causam verbo de causis*, *versic. Et si dubitetur de testib.*, *Bald. in l. final. §. cum igitur*, *& in §. sin autem dubius nu. 17. & ibi Angel post. num. 5*, *Salicet. num. 9.*, *C. de Jur. delib. Bartol. in l. testium num. 4. ff. de testib. Lancellot. Conrad. de offic. Prætor. in praxi*, *tit. de testib. rubr. de non cognosc. litig. num. 45. & seqq. fol. 135. Pax. Jordan. elucubr. lib. 14. titul. 18. num. 844. tom. 3.* Advertat tamen Judex, ut ante hanc recognitionem, faciat testes in eorum examine describere ætatem, staturam, capillaturam, & faciem Inquisiti ad evitandam subornationem, ut admonet *Idem Carol. Anton. de Ros. in d. cap. 9. n. 15.*, & cum *Scacc.*, *Guazz infra citand. num. 7.*, *Cavalcan. in tractat. de testib. part. 5. num. 207.* Et qua Forma debeat fieri hujusmodi recognitio latius explicant *Scacc. de Judic. cap. 86. nu. 59.*, *& seqq. tom. 1. de Ros. loc. citat. num. 19.*, *Guazzin. ad defens. Reor. defens. 20. cap. 19. num. 7.*, ubi allegat *Milleum Foller. & alios*, *& cap. 20. per tot.*, ubi requisita recenset hujusmodi recognitionis, seu confrontationis, quæ summatim etiam recensentur a *Carol. Anton. de Ros. in dicto cap. 9. num. 19.*, *& De Angel. in tractat. de habilit. Reor. capit. 25. per tot.*

28 *Quinto* objicei contra dicta testium potest, ad effectum, ut non convincant, quod unus post alium per rimulam ostii, Virum & Mulierem adulterium patrantes, seu inter se commiscentes viderunt, aut alium sodomiticum actum, quem committentem; fundamentum est, quia crimen Sodomiæ, prout illud Adulterii directe, & sufficienter probari non potest per testes de visu deponentes, se vidisse hunc, & illam se commiscentes, etiam si adderent deprehendisse Adulterantes in ipso coitu, & vidisse eos habere membrum in membro; cum delicti consommatio inducatur per emissionem seminis, quæ visu a testibus percipi non potest, ob aliquod intrinsecum impotentiæ impedimentum, ut perbelle ex *Panorm.*, *Cravett. Campeg.* & aliis docet *Joan. Zingeri in tract. de quæst cap. 2. num. 73.* his verbis *sic etiam si testes deponant se vidisse Titium supra Cajam jacentem, nisi tamen dicant repugnasse, seu eripuisse pudicitiam tremulantibus femoribus, ut utar verbis Poetæ Pontani, adulterium non probarent, nec quidem præsumptive, cum fieri possit Titium Cajam non cognovisse, aut minime id perficere potuisse, vel ob impotentiam, aut aliam causam, vel quod Caja inepta fuerit ad actum venereum cum eo perficiendum,*

&

& in hunc sensum conveniunt Ioann. Harprecht. in §. Item lex cornelia 4. num. 59. Instit. de public. In lic. Anton. Matth. de probat. cap. 2. num. 22. Samuel. Strikius cap. 4. de testib. de visu post num. 28. 52., & 53., & dissert. 3. de audit. cap. 1. post num. 37. & seqq., & Carpzov. in pract. crimin. quæst. 122. num. 75. tom. 3.

19 Propterea tales testes nec minus convincunt in crimine Sodomiæ ad effectum capitalem dictandi ultionem; nam non concludunt per recesse, quod tamen intra vas sodomiticum emissum fuerit, prout requiritur ad talem pœnam imponendam ob rationes, & auctoritates late adductas per Carol. Anton. de Rosa in pract. crimin. libro 2. cap. 3. post num. 43. & seqq., ubi ex Sonfelic. decis. 354., ita decisum fuisse testatur; & pro tortura tantum ex depositionibus talium testium decisum fuisse refert Samuel Stryikius in d. tract. de Iur. sens. dissert. prima de visu cap. 4. de testib. de visu num. 52., & 53., nec dissensit Carpzov. in pract. crimin. qu. 76. n. 59. tom. 2., & cum aliis Anton. Pulic. de præemin. Reg. Audient. titul. 10. cap. 34. num. 7., ubi in conflictu opinionum hanc pro extraordinaria amplectitur duabus ductus rationibus per eum adductis; hinc audiendus minime videtur Dominicus Reynald. in cap. 21. §. 1. num. 40., & seqq., qui sententiam pro pœna ordinaria amplexus est debili fundamento ductus, quod validissimis rationibus reiicitur ab Auctore nostro P. Amu in tract. de Delict. titul. 4. § 11. post num. 39., & seqq., prout etiam distinctio Farinacc. in qu. 148. num. 63. in quo sensu sit intelligenda, declarat Anton. de Sous. in aphorism. Inquis. libro primo cap. 59. post. num. 7.

20 Sexto obiici potest contra dicta testium ad enervandam, vel debilitandam eorum fidem, quod sint singulares, de qua exceptione diximus supra in sect. prima, quin dicta repetamus; Septimo contra eos obiicitur, quod de auditu alieno deposuerint, ac proinde nullam mereantur fidem, ad Text. in cap. licet ex quadam. de testib., in cap. tam literis eod. titul., & in leg. testium ubi gloss. in verbo præsto Cod. de testib., late Camill. Borell. in summ. decis. tom. 2. titul. 13. per tot, ubi docte, & eleganter ex plurium Philosophorum auctoritatibus quinque humani corporis sensus explicat, nempe visum, auditum odoratum, gustum, & tactum, ex quibus causa scientiæ a testibus omnino reddi in eorum depositionibus debet ad evitandas hominum falsitates, & mendacia, & num. 28. docet quod præsumptio illa quæ oritur ex dicto testis deponentis de auditu alieno, operatur ut transferat onus probandi in Adversarium, dummodo a quibus Personis audiverint, nominet; etenim non debet esse melioris conditionis copia, quam Auctor, cap. fraternitatis de hæretic., quam præsumptionem admittimus in Civilibus, non autem in criminalibus, in quibus nulla præsumptio delicti ex dicto talium testium oritur, ex traditis per Piring. in Ius canon. libro 2. tit. 20. de testib. num. 137., & notabilis est casus relatus a Caramuel. in Theolog. regular. num. 1881. late etiam agit Pax Jordan. in d. libro 14. tit. 18. num 882. & seqq., & plura de testibus de auditu alieno deponentibus ultra Farinacc. in suo tract. tit. de testib., tradit Anaclet. Reiffenstuel in Jus Canon. libro. 2. titul. 20. num. 360. & seqq. tom. 2.

21 Octavo opponitur contra dictum testis, quod alium dederit in contestem, qui vocatus, & examinatus negat id, quod alter testis deposuit; ex hoc enim casu non tantum primæva depositio redditur inefficax, & invalida, sed etiam de Falso suspecta ad Text. in l. 1. ff. quemadmod. testam. aper. gloss. in cap. licet causam verbo contradicant de probat. Bald. in l. testium 14. num. 13. C. de testib., & in d. cap. cum causam 37. num. 7. ubi Felin. num. 2. Alexand. consil. 34. vol. 3. consil. 43. & 90. tom. 4. & nulli dubium est, quod neutri credendum sit; etenim quilibet in dicto suo remanet singularis, singularitate OBSTATIVA, gloss. in cap. bonæ memoriæ verbo singulariter de elect. & in cap. nihilominus 2. quæst. 9. verbo eadem est quæstio, Innoc. & alii in cap. nostra de testib., Franciscus Carrab. in tractat. de præemin. M. C. num. 21. & seqq., Prat. discept. crimin. respons. 23. num. 75. & seqq. Verum quando plures sunt a dicto teste dati in contestes, tunc si ipsi deponant contrarium, non solum datus testis dicitur suspectus de falso, sed dicitur omnino Falsus, ut declarant Bald., & Felin. loc. citat., Farin. cons. 37. num. 14. & consil. 81. num. 23. tom. primo, Eugen. consil. 27. num. 51. tom. primo.

22 Et si testis, aut testes dati in contestes sint vivi, nec appareant per Fiscum examinati, non modica oritur suspicio contra ipsum Fiscum, Accusatorem producentem, & testem, qui eos contestavit, ad tradita per Farinac. in quæst. 69. num. 92., & Vermigliol. consil. 61. num. 16. nam intrat regula Vulpelli in consil. 40. num. 2. communiter in Tribunalibus recepta; quod tales contestati, vel contestatus extrajudicialiter auditi fuere, & quia deponebant contra Fiscalem intentionem, idcirco formiter non examinati, nisi Fiscus probasset, quod in contestem vel contestes vocati examinati non fuerint ob aliquod impedimentum legitimum, vel ob illorum absentiam juxta individualem doctrinam Escobar. de purit. & nobil. par. 1. quæst. 6. §. 4. rubric. de examin. testium num. 6. & 7. Prat. discept. crimin. respons. 29. num. 23.

23 Nono obiicitur, quod dictum testis, vel testium contradicit in tempore cum dicto Accusatoris ut exempli gratia Accusator dicat delictum commissum esse die 3. Iunii, testes vero deponunt illud patratum fuisse de mense Maii siquidem in hac verborum dissonantia, aut Testes, aut Accusator, sunt falsi, nec ad concordiam reduci possunt in civilibus, multoque minus in criminalibus, in quibus liquidissime requiruntur probationes, DD. communiter in l. 2. §. creditum ff. si certum petat., & in cap. cum tu ubi Felin. num. 9. de testib., Surdus, Vermigl. & Rota apud Prat. discept. crimin. respons. 6. num. 36. & seqq. ubi quod eo fortius non tantum non convincunt, sed nec etiam ullum probationis gradum efformant, quando discordant cum Accusatore, quoad locum; nam eis obstat singularitas obstativa exemplo testium Susannæ ex cap. nihilominus, ubi gloss. 3. q. 9. & cap. habens ubi gloss. de testib., Idem Prat. respons. crimen. 20. num. 39., & Vermigl. consil. crimin. 408. post. num. 16.

24 Decimo opponitur contra dicta testium, quod per eadem verba, & per eumdem præmeditatum sermonem deposuerint; tunc enim non solum non convincunt, sed tanquam subornati, & de falso suspecti omni fide destituti videntur, ad Textum in l. 3. § primo ff. de testib. ibi — unum, eundemque præmeditatum sermonem. Nell. de testib. num. 195. Tindar. de testib. par. 3. cap. 10. num. 5. Mascard. in rubric. C. de probat. num 358. & seqq. cum aliis apud Joann. a Royas de hæretic. par. 2. num. 133. quod itmina,

mita, quando vis esset in verbis, vel quando testes essent interrogati de formalitate verborum, quia tunc idem præmeditatus sermo illis non obstat, imo si discordarent in verbis, non probarent juxta ponderata *per Farin. de testib. q. 65. num.* 28. ubi plures alias limitationes adducit.

25 *Undecimo* obiicitur contra dicta testium, quod inverisimilia deposuerint, vel impossibilia, ut exemplificando docet *Passerin in praxi crimin. q. 14. artic. 2. num. 17. Boss. de opposit. contr. testes num. 94. & 96.* ubi etiam declarat quæ depositio dicatur inverisimilis, *Brunor a sole in quæstion. legal. q. 51. num. 107. & seqq., Caravit. consil. crimin. 116. num. 16. & seqq. tom. 2 divers.* nam quod inverisimile est, & impossibile falsitatis imaginem habet, nec testium numerus hunc defectum sanare poterit, *Mascard. de probat. conclus. 1364. num. primo & seqq. & num. 12 & seqq. tom. 3.* ubi limitat in teste omni exceptione majore, qui sui dicti rationem concludentem adduceret, vel pro se haberet aliquam præsumptionem, sed pace *Mascardi* nec non *aliorum*, qui hanc eamdem limitationem repetunt, restrictio hæc superflua videtur, etenim nullo pacto testis dictum potest de inverisimilitudine, seu impossibilitate redargui, quoties concludentem rationem suo dicto addit, vel præsumptionem pro se habet; imo in his casibus testis depositio potius verisimilitudine adminiculata videtur, quam inverisimilitudine, seu impossibilitate.

26 *Duodecimo* opponitur, quod testis sit *varius*, vel *contrarius*, vel *vacillans*; *VARIUS*, *SEU VARIANS* dicitur, qui varia loquitur Bald. *in cap. præterea num. 7. de testib. cogend.* hoc est, qui non stat firmus in dicto suo, puta quia in uno Judicio sic, in altero autem, sive iterum examinatus diverso modo loquitur super eodem facto, nulla variationis causa assignata, alioquin si variationis causam assignaret, potius dictum suum corrigere, quam variare censeretur, *Joann. Andreas in dicto cap. præterea post num. 10.*, *CONTRARIUS* vero testis dicitur, qui deponit duo, vel plura inter se repugnantia, ut si quis interceptus, per diversas interrogationes sibi factas, talia asserat in uno, eodemque examine, quæ prorsus inter se repugnant, & simul esse non possunt; (quod multoties experitur in testibus qui repetuntur sub interrogatoriis); quæ contrarietas multoties in distinctis testibus detegitur, non raro directe contraria, & mutuo repugnantia deponentibus; quorum testium contrarietas inveniri potest in omnibus materiis, & per singula decem prædicamenta, ut de testium singularitate dictum est; *VACILLANS* vero dicitur testis, quando timendo, dubitando, vel titubando testimonium dicit, *Joan. Andreas in dicto cap. præterea post num. 10.*, unde ut testis censeatur vacillans, sufficit, quod dubitando, timendo, aut titubando deponat, etsi non loquatur contraria; ideirco ait *Paris de Puteo in tractat. de sindic. §. visu de Judicis post num. 7.*, quod quis dicitur vacillare in testimonio, quando deponit, dubitando, vel tremendo, vel sudando præ nimio timore loquendi.

27 Quibus præmissis, quo *ad testem varium*, regula est, standum esse primæ juratæ illius depositioni, quando in diversis Judiciis, vel in diversis examinibus super eodem Judicio, varia, seu contraria deponit, ea ratione, quod non debet esse in potestate testis per falsi machinationem tollere jus jam quæsitum parti, pro qua prius deposuit, & congruunt verba Textus *in l. generaliter C. de non numer. pecun.* ibi — *Nimis indignum est, ut quod sua quisque voce dilucide protestatus est, in eumdem casum proprio valeat testimonio infirmare:* Accedit Textus *in cap. sicut nobis de testibus*, ubi non creditur testibus, qui asserebant se corruptos testimonium perhibuisse, sed mandat Pontifex, ut super hoc diligenter inquiratur, & si probetur corruptionis veritas, tunc primum sententia retractetur.

28 Patitur tamen regula limitationes, ut quando ex intervallo se corrigens, facti allegat errorem, & probat, tunc enim falsi pœnam evitat, & secundum dictum, non primum, attendendum erit, tanquam validum, & legitimum, *Gloss. in cap. final. verbo juxta causa de jur. jurand. in 6.*, *Zoesius libro 2. decretal. titul. 20. de testib. num. 41.*, Item quoties secundum erit magis verisimile, quam primum, vel adminiculatum, vel aliis præsumptionibus, seu conjecturis suffultum ad *Textum in cap. literas 14 de præsumpt.*, *in cap. per tuas 12. de probat.*, & *in cap. cum causam 37. de testib. Tindar. in tract. de test. variat. libro primo cap, 11. num. 5. & c. 14. num. primo*, Item quando primum dictum esset non juratum, secundum vero juratum, nam vis depositionis consistit in juramento, *cap. testib. de testib. & att stat. Tindar. loco citat. num. primo, & seqq.* & alias limitationes, & declarationes invenies, præter *Farin.*, apud Camill. *Borell. in summ. decis tom. titul. de testium Variet. per tot.*

29 Quo vero ad *testem sibimetipsi contrarium* in una eadem depositione, certum est, non valere ejus testimonium, ut probant *Textus in cap. nihilominus 3. q. 6.*, *in capite quod autem 23. quæstio 7. in capite sollicitudinem 54. de appellat.*, & *in cap. licet causam 6. §. quonquam de probat.* nisi forsan hoc fecerit incontinenti corrigendo dictum suum, ut habetur *in cap præterea de testib. cogend.* ibi — *Quorum testium testimonia si quandoque non studiose, sed in proferendo erraverint, & se incontinenti correxerint, reprobari non debent*, & ibi glossa *in verbo incontinent.* explicat hoc verbum, idest in eadem Judicis instantia, antequam loquatur Partibus, vel antequam recedant a præsentia Judicis, quia postea subornatus præsumitur.

30 Quo vero *ad testem vacillantem*, quando deponit vere dubitando fidem non meretur, quia hoc ipso, quod vere dubitet in neutram inclinat Partem, sicque incertum est ejus testimonium, nec est ratio cur uni potius, quam alteri Parti assensus præbeatur ac proinde tollitur ejus fides in totum, Joann. *Andreas in c. præterea post n. 10. de testib. cogend.*, ubi *Innoc. & Baldus* inquiunt, quod qui dubitando loquitur, vacillat in ejus fide; quod si vero sit tantummodo vacillans, quatenus deponit titubando, timendo, sive sudando, tunc probatio ejus non tollitur in totum, bene tamen de ejus fide diminuitur, *Alberic. in l qui falso num. 5. ff. de testib.*, & Judex debet testis vacillationem, & causam ipsius in actis ponere, & per quem modum vacillavit, debetque ipsam vacillationem scribi facere in actis ipso deponente intelligente, & tunc quando deponit juxta Textum *in l. de minore §. tormenta ff. de quæstion.*, *Innoc. in capite quoniam contra de probat. Bartol. in l final ff. de quæstion. Iacob. Cagnacen. in repet. cap. quoniam contra post num 55. de probat.*, *Paris. de Puteo loco citat. post num. 7.*

31 *Decimo tertio opponitur*, quod testes sunt inter se contrarii, ac repugnantes: Verum in hoc ad plura animadvertere oportet, aliquando enim unus testis repugnat, seu contrariatur pluribus, & merito consensu plurium victus fidem eorum non infirmabit

sed

sed potius ipse solus infirmatur ob rationem adductam in Textu *in cap. veniens de test.*, nisi testis ille simul cum aliis subscriptus sit Instrumento, cujus fides jam vacillabit, *l. 1. ff. Testam. quem adm. aper.*, aliquando duo sibi contradicunt, & proinde invicem fidem derogant; tales enim testes sunt singulares singularitate obstativa, *DD. in l. 9. C. de testib.* quo in casu, ex sententia Martini scribit *Jacob. Cujac. in cap. 13. de fid. Instrum.* hos testes invicem contrarios perinde sibi fidem detrahere, ut de scriptoris dicitur *in l. diversæ 14. C. de fid. Instrum.*

32 Quoniam vero aliquando plures pluribus repugnant, seu contrariantur, & sibi ipsis fidem adimunt, & collidunt, ad Text. *in cap. cum in Ecclesia Sutrina ubi gloss. de caus. possess. & propriet.*, *in cap. super his de pœnis cap. licet de probat.*, *in l. ubi repugnantia ff. de regul. Iur. in l. qui falso vel varie ff. de testib.*, *& in l. cum præcur. C. de liberal. causa.* propterea in hoc casu quinque sunt gradus, seu officia Judicis juxta tradita per *Oldendorp. de testib. cap. final.*, *& Mysing. practic. observat. centur. 4. observ. 38.* enim vero primo distinguendo temare debet testimoniorum conciliationem, si forte tantum in specie dissident; æqua enim interpretatione opus est, non vero calumniari dicta testium, aut rationem oportet, ut inquit Alexand. III. in *capite cum tu 16. de testib. ubi Nos dicta testium benigne interpretari volentes, ne perjurii reatu notentur, quia utrumque esse potuit*: Et quamvis hæc conciliatio videatur juxta sensum Pontificis pertinere ad evitandum perjurium, & crimen falsi, adhiberi etiam potest ad faciendam fidem, nisi Judici aliud videatur, *Rebuff. de testib. num. 113.*

33 *Secundo* quoniam verisimilitudo cognata naturæ dicitur, & e contrario, id quod non est verisimile imaginem habet falsitatis, idcirco explorandum est, quæ testimonia sunt verisimiliora, idest naturæ, qualitatique, & consuetudini negotii convenientiora, *Leg. 21. §. 3. ff. de testib.*, *Viv. decis. 199. & decis. 366.*, vel firmiore innixa per testem reddita ratione, *Gramm. consil. civil. 30.* videndum *Tertio* qui testium fidei auctoritate præcellant ex honestate, fama, dignitate singulorum, *l. 3. ff. de testib.*, de qua prælatione latissime *Camill. Borell. in summ. decis. tom. 2. tit. 14. titul. de Testium prælation. per tot.*. Videndum insuper *Quarto* si omnia jam dicta in eadem paritate concurrunt, tum demum sequitur id Judex quod majori numero testes asseveraverint, *l. 2. §. 3. ff. de testib.*, *Bursatt. consil. 332. Hieron. a Laurent. decis. 122.*, quod si & hic æqualitas sit, pronunciabit semper contra Fiscum, vel Accusatorem, cum probatio incerta, & obscura nullius momenti *sit cap. ex literis de probat.* & in parium suffragiorum conflictu, ac testimoniorum inexplicabili pugna pro Reo semper pronunciandum videatur, *l. in ambiguis la 2. ff. de regul. Iur.*

34 Videndum *Quinto*, an contrarietas, & repugnantia sit in substantialibus, vel aliis, etenim contradictio in substantialibus circumstantiis, signanter loci, vel temporis omnem fidem illis adimit, exemplo testium *Susannæ* apud *Danielem cap. 13.* ut dicit *Azo. in Summ. Codic. libro 4. titul. 21. n. 5.* *Ioann. Berber. in Viator. Iudic. titul. 2. num. 72. & seqq. p. 4.*, *Tindar. de testib. cap. 7. nu. 1. & seqq.* *Damhouder. in praxi crimin. cap. 171. num. 14.*, *Ioann. Millæus in pract. crimin. §. invocatus num. 10 & seqq.* Si autem vacillarent, vel essent varii, aut contrarii in circumstantiis non substantialibus, vel quo ad extrinsecca, non tamen circa factum principale, tunc fide destituti minime dici possent, ut habetur *in d. cap. cum Ecclesia Sutrina ubi Gloss. in verbo vacillasset*, *& in d. cap. super his de pœnis*, *Curtius in tract. de testib. conclus. 5. num. 16 & seqq.*, *& Boss. in tit. de tortur. testium n. 28 & seqq.*

35 Unum tamen advertendum est in hac materia *convicti*, quod tam testis in se varians, contrarians, vel vacillans juxta sensum Molestiui *in leg. 2. ff. de testib.*, *in leg. eos qui ff. ad leg. Corn. de falsis*, *& in leg. qui falso, vel varie ff. de testib.*; quam testes inter se contrariantes, & repugnantes, juxta alios *Textus superius allegatos*, etsi quandoque ad concordiam reducuntur, signanter ad evitandum perjurium, & falsitatem, ex dispositione Textus in *d. cap. cum tu de testib.* nunquam tamen possunt dici habiles, & omni exceptione maiores ad convincendum, ea ratione, quod per varietatem, vacillationem, vel contrarietatem, factum semper reducitur dubium, ut optime animadvertit *Ludovic. Roman. consil. 156. num. 2.*: Hinc absurdissimum esset, ut probatio dubia deservire possit ad convincendum in pœnam ordinariam, quæ apertissimas, & luce meridiana clariores exigit probationes, ad Textum *in cap. in præsentia de probat. in leg. 16. C. de pœn.*, *in leg. 25. C. de probat.*, *& in leg. Matrem C. eod. titul.*, *Udalric. Zas. in leg. inter stipulantem § si stichum num. 12. ff. de verbor. oblig.*, & post alios *Borell. consil. 6. num. 32.*, *& in summa decis. d. titul. 12. num. 7.*, *& seqq. tom. 2.*

36 Et notabis etiam, quod si testis contradicit cum dicto Accusatoris, qui eum produxit, vel alterius testis, qui eum in contestem allegavit, nunquam inter eos potest dari concordia, *Innoc. in cap. cum contingat de offic. deleg.*, *Bartol. in leg. 2. §. creditum ff. si certum petat Angel. de malefic. in verbo falsario num. 27.*, *versic. Quid si sint plures*, & cum *Cravett.*, *& Conrad.*, *Borell. d. titul. 12. nu. 32.*, qui ante *num. 28.*, *& seqq.* explicat, & declarat, quando testis dicatur se incontinenti corrigere ad evadendam variationis notam, plures ad id referens Doctorum opiniones.

37 Prout idem dicendum est, quando Accusator plures testes haberet pro se factum deponentes, alii vero pauciores ab eis discordarent; licet namque cæteris paribus valeat testimonium plurium inter se concordantium, ipsi tamen convincere Reum nullo pacto possent; etenim negari nequit, quod ex tali quorumdam contradictione, licet pauciorum, circa delicti substantiam, seu qualitates intrinsecas facti non concordantium, testium fidem debilitari, ut minus probent, juxta doctrinam *gloss. in cap. in nostra verbo adversa*, *& ibi Abbas num. 3. de testib.*, *Pirhing in Ius Canon. libro 2. titul. 20. de testib. n. 145.* atque ita dicendum esset, quoties duo testes contestes, tertium contestem allegarent, qui negaret interfuisse, vel aliquid scire, aut recordari alicuius facti; quamvis enim dicti duo concordantes præferri debeant unico testi, nihilominus ex contradictione huiusmodi tertii, inficiari nequit, illorum depositiones aliquo modo debilitatas esse, ut amplius integræ fidei dici non valeant, & ad convincendum insufficientes *ob auctoritates paulo ante adductas*; potissimum quia, cum dictus tertius testis ab ipsis allegatus sit in contestem, nulla potest inter eos dari concordia, ex traditis *in præcedenti numero*; eoque magis quia unicus testis faciens per Reo præferri debet

duobus testibus fisci, saltem ad illorum dictum debilitandum, ut ex *Abbat.*, *Cro:.*, *Gabriell.*, *&* *Boss.* docet in terminis similibus *Farin. qu.* 65. *nu.* 112., *&* 157., & faciunt *tradita supra in sectione prima nu.* 17., *&* 19.

37 *Decimo quarto* excipitur contra testium dicta, quod depositio fuerit facta per testes non pro veritate, sed mediante pecunia, unde illorum depositio nihil probat, imo testis pecunia corruptus pœna falsi tenetur, Text. *in L.* 1. §. *sed*, *& si quis* 2. *ff. ad L. Corn. de fals. Misinger. pract. observ. centur* 6. *observat.* 67. *Vulpellus cons.* 68. *num.* 7. *& seqq.*, quod procedit etiam si pecuniam receperit pro ferendo vero Testimonio, ad tradita per Anton. *Gomez. ad Leg. Tauri* 83. *post num.* 10., ea ratione, quod ille qui tenetur aliquid gratis facere, si pro eo recipiat pecuniam, turpiter recipit, *ut in Leg.* 1., *&* 2. *ff. de condit. ob turpem causam An on. de Bill. tract. crim. lib.* 1. *quæst.* 26. *nu.* 65. -- Excepto casu quoties Testis aliquid palam reciperet pro expensis, vel in compensationem servitii, nam tunc nullo modo illius dictum infirmatur, multoque minus punitur; ratio est, quia testi providendum est de victu a producente, *C. statum* § *penult. de rescript. in* 6. *L. quoniam liberi C. de Testibus*, *& L. eos C. de appellat.* Enim vero jacturam sentire non debet pro alieno commodo, *L. si quando C. de test. Gloss. in C.* 2. *vers. producentis de judic. in* 6:

38 Hinc Baldus *in C.* 1. *de Testibus nu.* 2., inquit quod testis potest recipere omnes expensas, quas facit eundo, & redeundo; & infert, quod quando proceditur per Inquisitionem, Fiscus seu Principis Patrimonium solvit expensas, *Arg. Text. in L. Mulier ff. de captiv. & postlim. revers.*, *& in L. cum Navarcorum C. de Navibus*, *& Navic. lib.* 11. -- Et subdit etiam, quod testis consequi potest aliquid ultra expensas in recompensationem eorum, quæ perdit, quando avocatur a suis negotiis, & sequitur *Felin. in dict. Cap.* 1. *num.* 2., *& Guidop. quæst.* 68. *num.* 5. -- ubi docet quod si testis esset laborator, consequitur Salarium ultra expensas: plura alia in hac materia traduntur *per Crotum in tract. de test. n.* 406. *& Policem. de Præeminent. tit.* 7. *cap.* 3. *n.* 51. *t.* 1.

39 *Decimo Quinto* opponitur quod testis falsus in aliqua parte, seu circumstantia sui examinis, falsus haberi debet in omnibus ratione individuitatis juramenti; propterea testis depositio, tamquam individua non potest dividi, sed vel in totum acceptari, vel in totum rejici debeat, ad tradita *per Bald. in L. nulla* 24. *num.* 2. *ff. de legibus Alex. cons.* 70. *num.* 12. *tom.* 1. *Hodierna ad Surdum dec.* 16. *n.* 1., *& seqq. Rota dec.* 538. *num.* 3. *part.* 4. *recent.*, *& dec.* 262. *num.* 6. *part.* 6. cum aliis adductis *per Conciol. alleg. forens.* 3. *num.* 32. *& seq.* -- quodque testis in uno falsus, in omnibus falsus haberi debeat: probat *Text. in C. canones dist.* 16. *in C. pura* 11. *quæst.* 2., *& in L. eum ejusdem ff. de ædilit. edict.* late pluribus adductis *Baldaxar. de Angel. in addit. ad Gizzarell. d.* 86. *num.* 7. *& seq.*, ubi rationes expendit, *& ibi Joseph. Mele num.* 7. *& seq.*, ubi de communi opinione testatur.

40 Sed incidenter in quæstionem vocatur, an hae eadem ratione processus in una parte compertus falsus, super uno capite, censeatur etiam falsus in reliquis? pro affirmativa est *Novar. in prælud. de gravam. Vassal. gravam* 1. *num.* 9. 10. nec non late *Gizzarell. d.* 86. *per tot.* ubi quod talis processus comburi debet; aliter distinguit *Raynald. observ. crimin. cap.* 18. §. 7. *num.* 153. qui parum constans sibi ipsimet, contrarius apparet *in addit. ad d. c.* 18. §. 7. *num.* 153. *suppl.* 4. *num.* 2., *& seqq.* In hoc conflictu amplectenda videtur distinctio docte relata per *Facchin. controv. Forens. lib.* 9. *cap.* 79. -- quam magis comprobat *Anton. Merenda contr. jur. lib.* 5. *c.* 50. *n.* 2. *his verbis* -- *distinguendum esse reor inter falsitatem cui error, imperitia, aut negligentia causam dedit, & eam quoque, quæ ex dolo profecta est: prima casu falsitatem non nocere partibus separatis existimo; secunda vero utique; Ut hujus sim Sententiæ hæc facit ratiocinatio Quod fides adhibeatur instrumento facit ideo notariis tributa a Principe mediate, aut immediate hoc enim facit, ut instrumentum a Notario confectum tantum habeat veritatis opinionem, ut ab eo discedere judici non liceat, nisi evidentibus probationibus ejus fide fuerit confutata, quod est illud quod dicere solemus, instrumenta publica probationem esse; Cum autem imperitia, error aut negligentia notarii in aliqua parte testamenti non sit satis, ut existimemus idem quoad alias partes separatas, quia ex diversis non fit illatio, merito dicimus, falsitatem instrumenti in aliqua parte, cui non dedit malitia causam, non obesse aliis instrumenti partibus separatis: cum vero dolose eum scripsisse in aliqua parte rem, aliter ac gesta fuerit, constiterit, tunc evidens causa est, cur non præstemus eisdem instrumento nec etiam in aliis partibus separatis, quia opinio, quam de probitate Notarii habere solemus, eo ipso evanescit, quod infidelem eum fuisse constiterit in aliqua vel minima re; & proinde basis, cui instrumentum innititur, tollitur, qua sublata, ipsum corruere necesse est. Cum autem mala consequentia sit, Notarius eo tempore, quo instrumentum, de quo agimus, conscripsit, indignus fide erat: ergo eodem morbo laboravit anteacto tempore; propterea constituimus differentiam inter instrumenta antea facta, & illud, de quo agimus; illa fide digna esse censemus, hoc vero nequaquam.*

41 *Decimo sexto* excipitur contra dictū testis, quod non viva voce, sed per scripturam deposuerit, cum regulariter prohibitum sit per scripturam testificari Cap. testes 3. quæst. 9. ibi -- *per quamcumque scripturam testimonium non proferant, sed præsentes de his quæ noverunt, & viderunt, veraciter testimonium dicant, Turrec. ibi in summ.*, *& Præpos.* in 1. *notant*, quod locū sibi vindicat non tantū in testibus præsentibus in loco judicii, sed etiam in absentibus, qui per litteras, vel per scripturam judici transmissam depositionem suam efformare non possunt ob regulam, quod fides non faciat fidem, cum quatuor defectus patiatur, citationis nempe, juramenti, præsentiæ, & quod non viva voce deponant, *Decian. cons.* 51. *Ricc. dec.* 99. *p. prima & late Pax Jordan. lucubrat. l.* 14. *tit.* 17. *num.* 189. *& seqq.* ubi ampliat, & limitat, *& tit.* 18. *num.* 830. *& seqq.* ubi ampliat, quod nec etiam creditur Cardinali, qui cum juramento in fide extrajudiciali attestaret, *Beltramin. ad Greg. XV. d. num.* 14. Propterea inani fundamento tuentur nonnulli accusatores eorum intentionem justificare cum fidibus, seu depositionibus testium extrajudicialibus, nam nec minus admittuntur ad Reorum defensam, quorum probatio est magis privilegiata.

42 *Decimo septimo* objicitur contra dictum testis quod in repetitione, vel confrontatione negavit deposuisse, prout reperitur scriptum in Processu informativo; Et quamvis Doctores in hujusmodi casu dicant, minime testi credendum esse, quoties pri-

meva

nova depositio a teste subscripta fuerit, vel facta sit coram Judice, & Notario, ad tradita per *Clar. in pract. crimin. qu. 53. num. 17.*, *Farinac. consil. 139 num. 2. tom. 2.*, *Thesaur. Jun. quaest. forens. libro primo qu. 31. post num. 5.*, *Giurb. consil. 78. n. 16. & seqq.* addens, quod in casu quo examinatus fuerit per Notarium, nec ejus depositionem testis subscripserit, non creditur ei contra Notarium, nec Notario contra testem, nisi essent plures, quam duo, *Guazzin. defens. 28. cap. 15. in princ.*, *Caball. resol. crimin. cas. 183. num. 3. Thesaur. Jun. loco citat. num. 7. & alii*, nihilominus praelaudati doctores loquuntur in terminis, quando agitur de puniando Notarium, vel testem de falso, non autem, cum inquisitio esset, an talis depositio eo modo a teste revocata in repetitione Reum afficeret, vel Reum convincere posset; eo namque casu, extra dubium est, primaevam testis depositionem tanquam imperfectam nullius ponderis contra Reum esse, imo habendam, ac si facta minime fuisset, ut validis rationibus probat *Zuff. de legitim. Process. libro 3. qu. 110. per tot.*, ubi omnibus argumentis contrariis occurrit; & plures casus explicat *in quaestione sequenti per tot.*

43 *Decimooctavo* opponitur contra dicta testium ad effectum fidem illorum dictis adimendi, & consequenter testes inefficaces ad convincendum constituendi, quod per eosdem testes ad favorem Fisci, vel Accusatoris, aliqua negativa vaga, & indeterminata deposita fuerit contra Reum, ut cum Fiscus aliquod probare conetur, Reum non fecisse, quod crimen excluderet, siquidem talis negativa non cadit sub sensu, & de sui natura est improbalis, ad tradita per *Herculan. in tractat. de negativ. proband. num 133. & seqq.*, *Pacian. de probat. libro primo cap. 37. & seqq. Anton. de Bellis in tractat. crimin. libro 5. qu. 23. num. 9.* ad effectum enim, ut testes Fisci favore, negativam aliquam probent, eam coarctare tenentur, loco, & tempore, etenim haec in sensum testis cadit, uti affirmativa, *Herculan. in d. tractat. num. 260. & seqq. Pacian. libro primo cap. 36. num. 13. & d. cap. 37. num. 27 & seqq.*, imo testes de dicta negativa coarctata deponentes, ut probent, non solum removere debent *sensum ob actu*, dicendo *non vidisse, non audivisse, & similia*, sed debent etiam removere *actum a sensu* dicendo, *Necesse aliter posse, quin ipsi testes vidissent, vel audivissent*, alias negativam non probarent, ut communiter tradunt *Gabriel. commun. conclus. de testib. conclus. 4. num. 5. & seqq.*, *Guazzin. defens. 28. cap. 1. num. 12.*, *Vermigl. consil. 248. num. 9. & consil. 252. num. 7. & seqq. & post* alios *Rot. decis. 42. num. 5. coram Ludovis.*

44 *Decimo Nono* opponitur contra dicta testium, quod super interrogatoriis, negarunt se esse *Consanguineos, Affines Accusatoris, vel Rei Inimicos, aut Pauperes, Sollicitatores, & similia*; etenim si revera tales esse comperiuntur, quod negarunt, non solum extraordinarie puniuntur, & nullo pacto Reum convincere nequeunt, tanquam hac falsitatis, & perjurii labe maculati, verum etiam probationis gradum minime constituunt, juxta doctrinam *Francisc. Gurrii de testib. cap. 7. num. 5. & seqq.*, *Alberic. de Malet. in tract. de testib. cap. 7. num. 42.*, quam communem esse dicit *Bursatt. consil. 331. num. 12. tom. 3.*; *Farin. qu. 67. num. 126.*, *& Caren. de offic. S. Inquis. part. 3. tit. 6. num. 71.* nisi qualitas a teste negata, ei fidem non adimeret, quia non esset de illis, quae testes a testificando repelleret, secundum declarationem traditam a *Farin. in d. qu. 67. num. 131. & seqq.*, *& Caball. resol. crimin. cas. 34. num. 5.*

45 *Vigesimo* objicitur contra dicta testium, ad effectum eorum fidem enervandi, aut tollendi, ne convincere possint Reum, quod deposuerint extra interrogata, seu extra id, quod erat fisci fundamentum, super quo examinati fuere, & jurarunt, quodque nihil probent, per Textum *in cap. de testibus ubi gloss. verbo non jurati de testib.*, *gloss. in leg. si duo Patroni §. Idem Iulianus verbo probant ff. de int. jurand. Mascard. de probat. concl. 1365. num. primo, & seqq. tom. 3.*, prout etiam nihil probat, & suspectus est testis respondens non interrogatus, secundum *Innoc. in cap. Inquisitionis in verbo Ii facere de accus.*, *Brunor. a Sole in quaest. legal. 51. num. 59.*, *Decian. consil. 65. num. 13. tom. 3.*, *Mascard. de probat. conclus. 1368. post num. 3.*, & late *Farinac. de testib. qu. 71. num. 1. & seqq.*, ubi praedictam conclusionem ampliat, & limitat, explicatque prolixius, quando testis dicitur extra articulos deponere.

46 *Vigesimo Primo* opponitur contra dicta testium, quod non convincunt Notarium de falso, multoque minus redarguant Instrumentum, vel aliam quamlibet scripturam de falso, quoties, hi deponunt tantum super aliquo facto particulari contento in dicto instrumento; vel scriptura, & non super toto illius tenore, ea ratione, quod ad effectum reprobandi instrumentum, vel scripturam, & eam de falso redarguendi, testes descripti in eodem Instrumento, debent deponere de toto tenore ipsius Instrumenti, & facti, signanter cum fuerint interrogati super aliis capitibus Instrumenti; quoniam testes, qui dicunt se non recordari de eo, quod verisimiliter recordari debent, non carent suspicione falsi: nec dicat quis, quod sufficit, quod recordetur de eo, de quo contenditur, quoniam respondetur, quod ubi agitur de reprobando Instrumento, & in crimine falsi, testes debent recordari de omnibus, & non de aliquo tantum, alias suspicione carere non videntur, ut scite probat *Petrus Ancbar. in quaest. famil. lib. 1. quaest. 71. num. 12. & seqq.*, & aliam rationem docte tradit *Aymon. Cravett. consil. 75. num. 28. & seq. tom. 1.*, ubi testes non deponentes super toto tenore, dicentes memoriam se non habere, valida suspicione notantur, etenim quare de hoc magis recordari se potuere, & non de aliis partibus Instrumenti, undique a verisimilitudine alienum est; Congruit *Gloss. in leg. 21. verbo debeant ff. de his, qui notantur infam.* illis verbis -- *Potuit esse, quod non adhibuit fidem, quia non dixerunt plene factum*; *Cardin. Paris consil 13. nu. 17. & seqq. tom. 3.*, *Alexand. consil. 43. n 16. tom. 4.*, *Mascard. de probat. in praefat. quaest 6. num. 72. & conclus. 919. num. 3. tom. 2.*, & cum aliis *Farin. qu. 158. num. 134.*

SUBSECTIO III.

De testibus, qui non convincunt ob exceptiones, quae opponi possunt contra eorum examen.

SUMMARIUM.

1 *Testes examinati a Judice incompetenti non probant*

bant, nec convincunt.

Judex Laicus Processum construere nequit contra Clericum.

2 *Judex Laicus non tenetur stare Processui facto a Judice Ecclesiastico, sed limitatur in causa mere Ecclesiastica.*

3 *Explicatur doctrina Genuensis.*

4 *In causa Immunitatis testes examinati per Judicem Laicum, non probant coram Judice Ecclesiastico.*

5 *Testes quando iterum examinantur nequeunt se referre ad primum examen.*

6 *Clerici, & Religiosi examinari nequeunt coram Judice Laico absque licentia, de qua debet constare in actis.*

7 *An si examinati fuerint absque licentia probent, & convincant?*

8 *Testes examinati absque juramento non probant.*

9 *Testis ante jurare debet, & postea se examini subiicere.*

10 *In dubio semper præsumendum pro validitate examinis.*

11 *Juramentum in criminalibus a Partibus remitti nequit.*

12 *Testis ultroneus, & sponte se offerens ad testificandum non convincit, nec probat.*

13 *Testis examinatus non a Judice, sed a Notorio non probat.*

14 *Notarii officium est acta scribendi, non autem interrogandi, & examinandi testes.*

15 16 *Declaratur conclusio in quo sensu intelligenda.*

17 *Fortius regula procedit, quoties Judex delegatus esset Clericus, cui commissa esset Processus constructio contra Clericum.*

18 *Testes examinati per turbam, & insimul non singulariter non probant.*

19 *Idem dicendum est de Confrontatione testium cum Reo.*

20 *Testes allecti ad deponendum spe impunitatis non probant.*

21 *Testes non legitimati nec Repetiti non probant nec convincunt.*

22 *Quid servatur in Urbe vigore Constitutionum Apostolicarum.*

23 *Testes qui deposuerunt tædio longæ carcerationis non convincunt.*

Exempla adducuntur, & declarantur quando Testis compelli possit per carcerationem ad deponendum.

24 *Limita conclusionem quando testis esset de crimine informatus.*

25 *Sed quæ concurrere debent in hoc casu, & quanto tempore detineri in carceribus? explicatur*

26 *Testes interrogati suggestive non probant, nec convincunt.*

27 *Suggestio duplex est aperta, & palliata, & utraque explicatur.*

28 *An Judici liceat depositionem testis in Scriptis non redigere, si videat eam Reo utilem, & Fisco damnosam?*

29 *Quid in hoc casu servatur in Regno Neapolis.*

30 31 *Testes examinati in Ecclesiis, vel domibus Ecclesiarum non probant, nec convincunt.*

32 *Testes examinati a solo Iudice absque Notario non probant, nec convincunt.*

33 *Ampliatur conclusio etiam si Iudex esset Notarius*

34 *In defectum Notarii eligendi sunt duo Viri Idonei ad scribendum acta.*

35 *Plures limitationes ad regulam, remissive.*

36 *Testes non convincunt quando testes examinati non fuerunt per delegatum, sed per intermediam Personam.*

37 *Notarius non potest testibus Iuramentum deferre, nec etiam in præsentia Iudicis videntis, & tacentis.*

38 39 *Testes examinati, scribente altero Notorio, & non electo ad causam, non probant, sed quando hoc limitatur.*

40 *Testes privilegiati qui ad examen cogi nequeunt si vocati, non allegarunt eorum privilegium non probant, tanquam ultronei, & sponte deponentes.*

41 *Testes qui nequeunt cogi ad se examinandum, si examinentur, non convincunt, nec probant.*

42 *Advocatus & Procurator an contra clientem ad testificandum cogi possint.*

43 *Testes examinati post publicatum Processum, & didicita testificata non probant, multoque minus convincunt.*

44 *Declaratur, in quo sensu intelligenda sit dicta conclusio.*

45 46 *In criminalibus distinguitur inter Processum constructum ex officio, & ad instantiam Accusatoris.*

Explicatur opinio Fulv. Majoran. in quo sensu intelligenda, & conciliandа.

Ad defensam testes quomodocumque etiam post dicita testificata possunt examinari.

1 POst exceptiones, quæ opponi possunt tum contra *Personas*, tum contra testium *dicta* ad eas descendimus, quæ objici adversus *illorum examen* queunt, *Primo* enim objici potest, quod testes examinati fuerint a *Judice incompetente*; etenim tunc non solum *non convincunt*, sed nec etiam aliquam fidem merentur, per Textum *in l. 3. §. Idem Divus ff. de testib.*, & *in l. 16. ubi Bald.*, & *Salic. C. de testib. Marsil singul 211. versic. testis examinari Farin consil. 193. num. 5. tom. 2.*, & *de testibus quæst 80. num. 118.*, sic testes examinati coram Judice laico contra Clericum, nulliter examinati videntur ex defectu Jurisdictionis, etenim Judex laicus Processum construere contra Clericum nequit; minusque Clerici confessio coram Judice laico eum afficeret, *Cap. At si Clerici in princ. de Judic.*, *ubi Anton. de Butr. num. 3. & 28.*, *Abbas num. 2.*, & *Anchar. num. 7.*, *Clarus quæst 36 num. 44. Farin. consil. 76. num 1.*, *Peregrin. de Immun. Eccles. cap. 3. num. 2. versic.*, & *confirmat Ambrosin. in tract. de Immun. Eccles. cap. 11. num. 3.*, *Aufrer. ad Capell. Tolos. decis. 165 num. 1.*, & *decis. 168 num. 3.*, *Caren. de offic. S. Inquis. part. 3. titul. 7. §. 12. in princ.*

2 Et e contra Judex Laicus non tenetur stare testibus, & Processui fabricato per Judicem Ecclesiasticum contra Laicum, sed debet denuo causam cognoscere, & testes examinare, *Felin. in cap. at si Clerici in princip.*, & *num. 14. de Iudic. Bartol. in leg. divus num. 3.*, & *in leg. non dubium ff de Custod. Reor.*, *Baldus consil. 262. num. 2. libro 3. Aufrer. de potest. secul. super Eccles person. regul. 4. num. 7.*, & *seq. Matth. Afflict. in constit. Regn. Neap. rubric. 27. par. prima num. 32. Clar. in practic. crimin. qu. 96. num. 7.*, & *ibi Bajard. nu. 14.*, cum aliis adductis per *Alexandr. Ambros. loc. citat. num. 3.*

num. 3. verſic. Etſi Judex, ubi declarat hoc intelligendum eſſe, dummodo cauſa non eſſet mere Eccleſiaſtica, quia tunc laicus Judex non poteſt revidere, ſed tenetur ſtare Proceſſui ab Eccleſiaſtico fabricato, juxta Textum *in cap. Inquiſitionis §. prohibemus ubi DD. de hæretic. in 6. Panormit. in cap. 1. num. 12. de offic. Iudic. ordinar.*, *Gundiſalv de hæretic. qu. 16. num. 5.*, *& ſeqq.*, & de communi *Julius Clarus in practic. crimin. qu. 96. num. 7.*

3 Dicit tamen Marcus *Anton. Genuenſ. in praxi Archiep. cap. 6. num. primo, & ſeqq.*, quod Clericus remiſſus a Curia Seculari una cum actis factis coram Judice Laico de obſervantia dictæ Curiæ Archiepiſcopali conſtituitur, & examinatur, & ſi vult habere dictos teſtes pro repetitis, & ſic Proceſſum per declarationem legitimare, proceditur ad ulteriora, & ad ſententiam, quin teſtes denuo examinentur, & repetantur; Et quamvis Idem *Genuenſ. nu. 2.* plura in contrarium de Jure referat, ſubdit tamen, quod dicta obſervantia eſt rationabilis, eamque pluribus rationibus probat, hoc limitando *num. 5. in cauſis Sanctæ fidei*, in quibus Curia ſolet de novo examinare teſtes, antequam Reus conſtituatur, quod ultimum probat *Caren. d. tit. 7. num. 75.*, Verum multum in puncto Juris eſt dubitandum de dicta obſervantia juxta late tradita per *Guazzin. ad def nſion. Reor. d. f nſ. 20. cap. 9 num. 1.*, *& ſeq.*, *& Petrum Caball. reſol. crimin. caſ. 225. num. 31.*, *& ſeqq.*, etenim Clerici, & aliæ Perſonæ Eccleſiaſticæ nec etiam conſentire poſſunt in Judicem laicum.

4 Hinc quoque infertur, quod teſtes examinati per Judicem laicum contra Reum prætendentem gaudere Immunitate Eccleſiaſtica, pro delicto per eum commiſſo, non probant coram Judice Eccleſiaſtico, ut examinati a Judice incompetente, taliter ut Judex Eccleſiaſticus debeat recipere novas informationes, & probationes ſuper prætenſo delicto, ut ſcripſerunt *Anton. de Butllis tract. criminal. libro 5. prag. de & nnie. tit. 42. n. 5*, *Antonell. de regim. Eccleſ. libro primo cap. 9. n. 108*, *Vulpell. in praxi for. Eccleſ. cap. 3. num. 22.*, *Pergrin. de Immun. Eccleſ. cap. 3. num. 2.*, *Diana par. 5. tract. 1 ſol. 9.*, & poſt alios *P. Graſſet. de nec. prodit. §. 29. num. 100.* ubi alias refert opiniones; & circa hujuſmodi Proceſſus conſtructos a Curia laica, plures reſolutiones Sac. Congregationis refert *Riccius in ſynopſ. decret. verbo Proceſſus per tot.*

5 Et quando teſtes iterum per Curiam Eccleſiaſticam examinari debent, nequeunt ſe referre ad primum examen, ſed debent ita per extenſum deponere, ut nulla habeatur ratio de primo examine, propter præſumptionem, quæ reſultat contra illum, qui recepit primum examen nullum, ex eo quod erravit in ſuo officio, ut per Textum *in leg. 3. §. quia poteſt ff. de ſuſpect. Tutor. docet de Laurent. in deciſ. Avenion. 91.*, & in hoc caſu congruunt auctoritates congeſtæ per *Guazzin. d. ſenſ 25. cap. 1. num. 19*, *Farin. de teſtib. qu. 66. num. 42.*, *& Thom. Trivisan. deciſ. 46. per tot.*

6 *Secundo* excipi poteſt contra examen, quod examinati fuerunt Clerici, vel Religioſi coram Judice Seculari abſque licentia Epiſcopi, vel Superiorum, ſignanter in cauſis criminalibus capitalibus *per Text. in C. quemadmodum 24. quæ 2. in C. teſtimonium 11 qu. 1.* & utrobique *Gloſſ. in C. de cætero de Teſtibus* ubi *Abbas, Alberic. de Malet. in tract. de teſt. cap. 5. num. 30. & 31. & cap. 6. num. 34. Corrad. Lancellot. de offic. Prætor. in tit. de perſon. Teſtium nu. 77. Mynta de juriſd. caſ. 128. num. 1. centur. prim. p. 4. Cavalcan de Teſt. qu. 3. num. 54.* *ubi* quod Clerici, vel Regulares debent jurare in manibus ſui Prælati, *Laurent. Tonnin. in pract. caurbel. 279. num. 1. & ſeqq. ubi quod* dicta licentia debet inſeri in actis & ita reſolutum fuit a Sac. Congregatione Immun. in una Aquilana 5. Maij 1737. his verbis relata *a Riccio in Sinopſi -- Clericus abſque licentia Epiſcopi non poteſt teſtimonium ferre, etiam in cauſa Civili coram Judice Laico, ſed pro licentia nihil eſt ſolvendum*, quod adeo verum, ut nec etiam teſtis Clericus poſſit deponere coram alio Judice Eccleſiaſtico non ſuo ſine licentia *ut ex Bald. & Arnon. docet Carol. de graſſ. de effect. Cleric. effect. 10. num. 3. Riccius d. 61. num. 3. tom. 2. & Squillant. in tract. de obligat. Cleric. p. 2. num. 54.* ubi docte & late tradit in quibus caſibus hæc licentia ſit ab Epiſcopo concedenda, & in quibus caſibus neganda; & de pœna Clericorum abſque dicta licentia deponentium agit *Diaz. in pract. Crimin. Can. cap. 99. num. 21. & ſeqq.* --

7 Verum ſi Clericus depoſuerit abſque dicta licentia, nonnulli cenſent, illius depoſitionem non eſſe irritam, ex quo nullibi hæc nullitas diſpoſita reperitur, *Ayfrer. in tract. de teſt. num. 18. Guidop. d. 65. num. 1. Fuſcus in ſingul. in litt. C. num. 99. Campegg. de Teſt. reg. 297. limit. 2. & 3.* non propterea tamen hujuſmodi Clerici, & Religioſi ita deponentes plenam fidem facerent, multoque minus convincerent, ſiquidem docet *Carol. de Graſſ. loco citat. poſt num. 7.* quod Clericis, vel Religioſis ita deponentibus ſine Superiorum licentia non eſt ita credendum, prout deponentibus cum licentia, quia tunc videntur quodammodo ſe obtuliſſe ad teſtificandum, cum alias ad hoc cogi non potuiſſent ſine licentia, allegans *Cravett. conſ. 2. num. 5. lib. 1. Jul. Scarlatin. conſ. 105. num. 20. & Rot. Rom. d. 77. num. in p. 2.* -- ſic conciliari poſſunt DD. opiniones, quod Clericorum depoſitio nullitati non ſubjaceat, non autem quod ex ea plena oriatur probatio, quæ tunc dici poſſet, quando cum Superioris licentia deponeret, ac proinde tales teſtes in his caſibus ad Reum convincendum inefficaces eſſent.

8 *Tertio* opponi poteſt, quod teſtes abſque juramento examinati fuere, cum præcipuum Teſtium examinis requiſitum in juramento ſiſtat, ſine quo nihil probant, *C. nuper C. de Teſt. & C. Fraternitatis de Teſt Leg. juris jurandi*, *& l. Teſtium 14. C. de Teſtibus*, quod adeo verum eſt: etiamſi judex facultatem haberet ſummarie procedendi abſque ſtrepitu, & figura judicii; etenim ſubſtantia, forma, vis, & fundamentum depoſitionis teſtis, in omnibus, & quibuſcumque caſibus conſiſtit in juramento, *C. penult. 3. qu. 9. C. nuper 51. & C. tuis 39. de Teſtib.* Nec a præſtatione hujuſmodi juramenti eximi poſſunt Clerici, Monachi, Religioſi, & Epiſcopi, alias fidem non facerent, *ex d. Cap. 39. & 51.* ubi *Bald. Anchar. nu. 2.*, *& lis Viv. com. opin. 931. poſt num. 3.* & ampliat *Guazz. def. 14. capite 3. n. 7* in quacumque perſona cujuſvis authoritatis, præeminentiæ, & dignitatis, licet quoad Eminentiſſimos DD. Cardinales contrarium teneant *Ludon. de Cardin. qu. 56.* & *Rota apud Coccin. d. 4. num. 2.*

9 Ad effectum enim, ut jurata teſtis depoſitio fidem faciat oportet, ut teſtis prius juret, & poſtea ſe examini ſubjiciat, etenim ſi prius depoſuerit, & poſtea juraverit, depoſitio eſt nulla, ex Text. *in Leg. jurisjurandi*, *ubi gloſ. Cynus Bartol. Angel. Salycet.*,

cit., *& alii C. de Test.*, & de communi opinione testantur *Viv. d. opin. 931. num. 9. Mascard. de probat. concl. 1362. num. 10. tom. 3. Scacc. de Judic. lib. 2. cap. 8. num. 533.*, quod adeo verum, ut non sufficiat, quod testis juret incontinenti post examen, siquidem ante illud jurare debet, ut illius depositio valeat, prout de veriori opinione DD. testatur *Moncada ad Crot. in tract. de Test. num. 231. litt. C.*, quem sectantur *Farin. qu. 74. num. 39 Guazz. def. 14. cap. 3. num. 6. & seqq. Caren. de offic. Sanctæ Inquisit. p. 3. tit. 7. num. 1., & seqq. & Zuff. de Legitim. process. quæst. 38. num. 10. & seqq.*, & hoc etiamsi testes essent numero plures, nam numerus juramenti defectum non supplet, *Mascard. loc. cit. num. 9.*, *& alii apud Farin. in dict. quæst. 74. post num. 64.*

10 In Dubio autem semper præsumendum est pro validitate examinis, & præsertim, quando Notarius testatur, in principio examinis juramentum præstitum fuisse, prout communiter practicari solet ad tradita *per Guazz. d. d. cap. 3. num. 5.*, Verum si testes numero plures repetiti in interrogatoriis evacuandis dicunt, non antea, sed post examen jurasse, tunc videndum remanet an testi, seu Testibus potius credatur, vel Notario? Sed quæstio hæc facile resolvitur ex dictis *in Superiori subsectione*, ubi demonstratum est, quando, & in quibus casibus credatur Notario, sive ejus scriptis, & quando testibus, quin ibi dicta denuo hic repetantur.

11 Et quamvis in Civilibus causis hujusmodi juramentum de consensu partium remitti possit; in Criminalibus tamen nequaquam a parte juramentum remitti valet, juxta tradita *per Mascard. de probat. lib. 1. quæst 5. num. 102. & seqq.*, ubi late probat, *& Guazz. loc. citat. cap. 3. num. 12. alios adducens*, etenim in criminalibus, in quibus de magno præjudicio agitur, nequeunt partes id remittere, multoque minus juramentum, quod pro forma examinis Testium a jure desideratur ex legibus superius allegatis.

12 *Quarto* excipi potest, quod testes ultronee ad se examini subiiciendum obtulere, ad hoc enim ut testibus fides in judicio adhibeatur, & convincere possint, oportet ut producantur a Partibus, seu ad instantiam Partium in criminalibus ad examen vocentur, aut quod a Judice ex officio ad ferendum testimonium sint compulsi, alias sponte ad testificandum se offerentes jure suspecti præsumuntur, & Inimici, *ad Textum in leg. Jure omnia § 1. ff. de Procur.*, *& in §. si vero ignoti Auth. de testib. collat. 7.*, *ubi glossa verbo festinantes*, *Bartol. in leg. post legatum §. bis verum ff. de his quib. ut indign.*, *Mascard. de probat. conclus. 1311. num. 43.*, *& seq. tom. 3.*; Hinc ut testes talem evitent exceptionem necesse est, ut citentur, vocentur, producantur, vel a Judice compellantur, *Eliseus de Bellagrand. in compend. in bod. crimin. tract. 5. quæst. 17. num 3., & seq.*, *Passer in praxi criminal. qu. 15. artic. 4. num. 72.*, ubi hanc regulam restringunt, quoties aperetur ad Reorum defensam, ut cum dictum testis necessarium esset ad liberandum Innocentem a morte, gravi damno, pœna, infamia falsa, & similibus, quia tunc tenetur sponte accedere ad testificandum, ad liberandum Innoxium, ex sententia *D. Thomæ in secunda secundæ qu. 70. artic. primo*, *Ludovic. de Mirand. de ordin. Judic. qu. 17. artic. primo num. 1.*, *& seq.*

13 *Quinto* objicitur, quod licet testes appareant examinati a Iudice scribente Notario, liquet tamen, quod fuerunt interrogati, & examinati non a Judice, sed a Notario, etenim Judicis officium est testes interrogare, & examinare, Notarii autem scribere; Quoad officium Judicis, in Jure canonico est *Textus in cap. præsentium 2. §. si vero de testib. in 6.* ibi -- *diligenter examinare procures*, & ibi glossa additionalis *in verbo interrogatoria*, ubi ex *Hostiens.* arguit contra Judicea, qui committunt examen testium Notariis, cum in propria persona ipsos audire debeant; etenim cum in probationibus sit tota vis causæ, potius debent committere alia, quam testium examinationem; De Jure civili est Textus *in leg. 3 §. ideo ff. de testib.* ubi Consultus Callistratus ad Judicem inquit -- *Tu magis scire poteris, quanta fides sit testibus adhibenda, & an ad ea, quæ interrogaveris, verisimilia responderint*, quod repetit Justinianus *in §. illud etiam, auth. ut non definiet*, *ubi gloss. verbo testibus*, *& in auth. bent. apud eloquentissimum C. de fid. Instrum.*, *& ibi glossa*, & docent *Salicet in Auth. sed Judex num. 2. Cod. de Episcop.*, *& Cleric. Marsil in leg. 1. §. si plurimum num. 12.*, *& seqq. ff. de quæstion.*, *Campeg. de testib. regul. 285.*, *Viv. commun. opin. 927. nu. primo*, *& seqq.*, *& Majoran. in opoprax. crimin. par. prima cap. 3 num primo.*

14 Et quo ad Notarium, quod ejus officium sit tantum acta scribendi, & testium depositiones, non autem eos interrogandi, & examinandi, est Textus *in cap. quoniam contra de probat*, in quo Innocent. III. his verbis mandat -- *Judex semper adhibeat, aut publicam si potest habere Personam, aut duos viros idoneos, qui fideliter universa Judicii acta conscribat, videlicet interrogationes &c.* (quas nempe facit Iudex) *& depositiones testium*, quod præscriptum est a prælaudato Pontifice in Concilio Generali Lateranensi, ut pateat Notarii officium in scribendis tantum actis, quod antea de Jure incognitum erat, licet in Quiritus legibus pluries de Notarii mentio facta sit, ut notant *Gatans in d. cap. quoniam contra*, *VVolfang. Latius de Republic. Roman. libro 2. cap. 4.*, *& Gresbecr. ad Codin. libro 2. cap. 5. nu. 21.*

15 Intellige tamen præfatam conclusionem, ut dixi, quando in informativo appareret, testes examinatos fuisse *per Iudicem scribente Notario*, & in Repetitivo testes testificarentur, se examinatos, & interrogatos fuisse per Notarium, in præsentia Judicis nil aliud peragentis; in hoc namque casu ultra falsam assertionem, quod *Iudex eos examinasset, & interrogasset, cum solam præsentiam præstasset, & nil aliud fecisset*, dictum examen ab infectione falvari nequit; etenim sola Judicis præsentia non sufficit ob rationem superius expressam, quod ad Iudicis officium pertinet testes examinare, & interrogare, *non autem adstare*; *& infra n. 37.* & multo minus illorum examen salvari potest prætextu, quod Judex Notario hæc examina commiserit; Nam quamvis de consuetudine tales commissiones fieri possint, ad tradita *per Farinacc. qu. 77. n. 151.*, *& Pax Jordan. in lucubrat. libro 14. titul. 18. post num. 114. tom. 3.* nihilominus commissio hæc registrari debet in Processu, & apparere debet, quod Notarius in vim dictæ commissionis de mandato examinaverit, non autem describere, quod testes legaliter a Judice examinati fuerint; sapit enim modus hic procedendi non tantum de falsitate, sed etiam de informitate dicti examinis, quod *Iure ordinario* non habet firmitatem

quia

quia Notarius ex se talem potestatem testes examinandi non habet, multoque minus *Iure delegato*; Nam de dicta commissione non constat, nec uti delegatus testes examinavit; enim vero constare debet de dicta delegatione, seu commissione, saltem per attestationem eiusdē Notarii in Processu describendam, aliter ea numquam præsumenda est, nec concipienda ad colorandam falsitatem prædictam iuxta doctrinam *Bald. in leg. ad Personas, versic. sed an commissarius scribit suam commissionem ff. de Iure jurand.*, *Felin.*, *& Marsil. apud Lambertang in tractat. de contract. eorum gloss. 14. post num. 46.*

16 Et hæc multo fortius locum haberent, quoties in partibus trasmitteretur Judex delegatus, seu Commissarius cum Notario ad construendum Processum; nam talis Judex delegatus non haberet facultatem subdelegandi, & committendi examina testium sibi ipsi delegata, & commissa, Notario sibi dato, ad effectum tantum explendi officium suum in scribendis interrogatoriis datis a Judice, & testium depositionibus; Nam DD. qui de consuetudine testantur posse Judicem committere testium examen Notario intelligendi videntur in terminis habilibus, nempe de Judice ordinario, facultatem habente delegandi, & committendi, non autem in Commissariis, & delegatis, qui subdelegare nequeunt, ut communiter docent *Bald. in leg. more majorum num. 2. ff. de Jurisdict. omn. Iudic. Iason. in leg. a Iudice ff. de Iudic.*, *Scialoy. de for. compet. cap. 51. post nu. 46. Obrect. de Iurisd. libro 4. cap. 2. num. 14.*, *& seqq. & Rota decis. 258. num. 2. de offic. deleg. in novis*, *& decis. 168. eod. titul.*, cum aliis &c.

17 Et magis magisque superius dicta locum habent quoties delegata esset alicui Clerico constructio Processus contra Ecclesiasticum; nam ob alium defectum committere Notario non posset testium examen ne egrederetur limites facultatis sibi datæ tanquam Clerico, quæ Notario signanter laico incommunicabilis esset, cum nec Episcopus possit laico delegare ut cognoscat de causa criminali Personæ Ecclesiasticæ ob rationem, quod laicus est incapax Jurisdictionis Ecclesiasticæ, etiam consentiente Episcopo, *cap. significasti 18.*, *& ibi gloss. de for. compet.*, *cap. si diligenti 12. eod. titul.*, *Baltassar Thomas. in tractat. var. tom. 4. titul. de secular. in Eccles. cognosc. num. primo*, *& num. 118. De Gross. de effect. Cleric. effect. primo num. 560.*, *& Sperell. decis. 126. num. 42.*

18 *Sexto objici* potest, quod testes non conveniunt & quod examinati fuerunt per turbam, & insimul, & non singulariter & separate, quilibet de per se, prout examinari debent sub pœna nullitatis eorum examinis, *od Textum in cap. venerabilis 52.*, *& ibi Glossa Abbas*, *& alii de testib. Boss. in tractat. de oppos. contr. testes num. 88.*, *Rota decis. 262. nu. 4. coram Cocein. decis. 6. nu. 10. coram Duran.*, *& decis. 283. num. 10. apud Postium de manut.*, siquidem talis modus testes examinandi per turbam præbet modum falsitatibus commictendis, quia unus alium instruit, ut considerant *Farinacc. de testib. quæst. 80. num. 94. & seqq.*, *& Caren. de offic. S. Inquis. part. 3. titul. 7. num. 62.*, ubi alias adducit rationes; Et quatenus amplectenda esset opinio *Zuffi de legitim. Process. lib. 1. quæst. 33.*, docentis testes ita examinatos haberi loco unius; adhuc conclusio nostra firma remanet, quod convincere nequeant; etenim ad convincendum, duo, & non unus, debent esse testes.

19 Idem dicendum est, quoties testes confrontandi essent cum Reo, nam confrontari debent separati, unus post alium, non autem omnes insimul, ita ut nemo sciat alterius depositionem, & ita servandum est in Sociis criminis, quod etiam separate confrontari debeant, ad tradita *per Cartar. de interrog. Reis lib. 3. cap. 3. num. 28.*, *Ambrosin. de process. Informat. lib. 2. cap. 9 num. 14. & seqq.*, *Zuff. loc. cit. quæst. 136. per tot.*, *Scacc. de Judic lib. 1. cap. 86. num. 60.*, *& Guazz. ad defens. Reor. defens. 20 cap. 20. num. 4.*; nisi adesset Consuetudo examinandi testes insimul, & turmatim, quia tunc illorum dictum valeret, ut de consuetudine *Franciæ* testatur *Papon. arrestor. Franciæ lib. 9. tit. 1. §. 20.*, & de consuetudine Sabaudiæ, *Anton. Fabr. in Codic. titul. 15. de testib. lib. 4. defin. 3.*, *& Godofredus Abavo de testib. qu. 6. num. 23. & seqq.*, *& in praxi §. testium coactio num. 48. & seqq.*

20 *Septimo* opponi potest ad destruendos testes ne convincere possint, quod allecti fuerunt ad se examini subjiciendos spe impunitatis promissæ a Principe, vel a Judice; enim vero tales testes tali promissione corrupti deponere videntur, tanquam Denunciatores, & non pro veritate, ad Textum *in l. non omnes 5. §. final. ff. de re militar.*, *Boss. in titul. de opposit contra testes num. 21.*, *Farinacc. quæst. 43. num. 192.*, *& consil. 161. num. 9.*, *& consil. 182. num. 25. tom. 2.*, quod procedit non solum in impunitate expresse promissa, sed etiam tacita, ut quando testis, vel testes pluribus criminibus implicati, dimissi post examen fuerunt impune, juxta tradita *per Guazzin. ad defens. Reor. defens. 20. cap. 24. nu 2.*, ea ratione, quod sufficit impunitatis promissio vera, vel saltem opinativa, secundum *Vermigl. consil. crimin. 42. nu. 12.*

21 *Octavo* objicitur contra testes ad effectum non solum repellendi *a Iudicio convicti*, sed ad illorum depositionem penitus evertendam, quod examinati non citata parte in Processu informativo, non fuerunt postmodum a Reo nec legitimati per declarationem, multoque minus repetiti, nec Confrontati (intellige in Tribunalibus, in quibus de stylo, vel privilegio speciali confrontatio habet vim legitimationis, ut est Tribunal Gubernii Urbis); siquidem testes recepti pro informatione Curiæ absque debitis solemnitatibus debent inde legitimari, aut repeti Parte citata, alias nullam fidem faciunt, ad Textum *in cap. de testibus 19. de testib.*, *in leg. jus jurandi*, *in leg. si quando*, *& in authent. quod si quis C. de testib.*, *Abbas in cap. 2. de testib. post num. 7.*, imo nec indicium, etiam si testes essent mille, & ageretur de Tribunali summe privilegiato, & habente brachium Regium, ac potestatem procedendi suo libero arbitrio, & ad modum Belli; nam adhuc teneretur testes sine citatione Inquisiti examinatos repetere, aut aliter legitimari facere, ut promiscue tradunt, *Bajard. ad Clarum quæstion. 45. num. 14. & 16.*, *Honded. cons. 101. num. 16. tom. 1.*, *Bursatt. consil. 201. num. 99. & seqq.*, *Farin. consil. 55. num. 2.*, *& quæst. 39. num. 15. & seqq.*, *& qu. 72. num. 98. & num. 99.*

22 Imo in Urbe, & in toto Statu Ecclesiastico testes non repetiti non faciunt nec quidem indicium ad torturam, *ex Bulla Pauli III. constit. 58.*, *confirmata a Pio IV. in constit. 85.*, quam refert *Concial. resol. crimin. verbo testes quo ad examen resol. 6. num. 3.* ubi late de hujusmodi defectu per ampliationes, & limitationes, & non tantum repetendi sunt testes deponentes super probationibus, quæ Reum in specie gra-

gravant, sed etiam examinati, ad probandum corpus delicii, ut ex *Scialoy.* subdit *Idem Conciol. loco citata in addict. post num. 31. versic. Adde pro coronide.* Sed de hujusmodi testium legitimatione prolixius Nos Deo auspice dicemus infra *in observ.* 24. in qua erit titulus specialis de legitimatione Processus, cum ejus formulis.

23 *Nono* objici potest ad effectum debilitandi testium depositiones, ne convincere possint quod tædio longæ carcerationis examinati fuerint, & deposuerint; ut quando per plures dies in carceribus detenti essent, & meticulose deposuissent, juxta votum & intentionem Fisci, ut se a carceribus liberarent, ut de detento in carceribus per spatium viginti dierum loquitur *Conciol. Consil. crimin. 7. post num.* 43.; de detento per duos menses & plus loquitur *Farinacc. in consil.* 193. *num.* 3. *tom.* 2. ubi quod in tali casu depositio videtur per vim extorta, *ex Bal.*, *Conrad. & Boss.*, quos ibi allegat, præsertim cum injuste, & indebite detinebatur, loquitur *Vermigl. consil. crimin.* 33. *num.* 15.; de teste detento per tredecim dies maxime in sene loquitur idem *Vermigl. consil.* 74. *num.* 6., & de detento in carceribus ultra annum idem *Vermigl. consil.* 143. *num.* 19., enim vero licet testes citati seu vocati ad testimonium perhibendum, compelli ad hoc possint per mulctam, capta pignoribus per censuras a Judicibus Ecclesiasticis, ad *Textum in cap.* 1. *&* 2. *& in cap. cum contra* 9. *de testib. cogendis*, vel per comminationem exilii, *Ambrosin. de process. informat. libro primo cap.* 3. *num.* 7. vel per carcerationem, quoties renuerint se examini subjicere, ut docent *Caravita in rit.* 87. *num.* 9., *Scacc. de Judic. libro* 2. *cap.* 10. *nu.* 102. *& seqq.*, *Genuens. in praxi cap.* 20. *num primo & seqq.*; nihilominus in carceribus detrudi non debent, cum ad se examinandum comparent, & non deponunt juxta mentem Fisci, eo labili fundamento, quod verum dicere recusent, & veritatem occultare; nam hoc modo esset testes compellere ad pejerandum, & falsum deponendum, ut se a vexationibus, & a carceratione se liberarent, ut physice patet ad sensum.

24 Declara tamen hoc non procedere, quando testis de delicto esset verisimiliter informatus, ut quia illud commissum fuit ante ejus domum, Apothecam, vel stationem; vel quia ipse fuit in loco commissi delicti, & recusat dicere veritatem, in hoc namque casu extra dubium est, quod per carcerationem compelli potest ad deponendum ea, quæ pro veritate manifestanda sunt, & ipse occultare studet in Reipublicæ detrimentum, cujus interest delicta puniri, & Provinciam malis hominibus expurgare, juxta mentem *Doctorum superius adductor.*; imo quod in his casibus possit etiam testis torqueri per quartam partem horæ, & quandoque usque ad horæ dimidiam docent *Boss. in tract. crimin. titul. de tortur. testium num.* 2. *Farinacc. qu.* 79. *nu.* 16. *&* 81., nec non alii largam in relati per *Conciol. resol. crimin. in verbo torturæ fol.* 20. *per tot.*, ubi ampliat declarat, & limitat, & *in verbo testium miscellanea resol. prim. per tot.* proinde in hujusmodi casibus carceratio fidem testibus non tolleret tanquam compulsis, nisi esset tam longa, ut eos tædio carcerationis deposuisse appareat.

25 Animadvertendum tamen est, quod per Constitutionem Sanct. mem. Pauli V. de Reformat. Tribunalium (per extensum relata a *Ridolphino post prax fol.* 51. *& seqq.*) statutum est *in* §. 20. *num.* 24. quod testes pro informatione Curiæ nonnisi in gravioribus causis carcerentur, quodque tunc pro relaxatione nihil poenitus solvant, nec etiam pro alimentis, quæ vel instigator, si adest solvere debeat, vel Fiscus, quam Constitutionem confirmavit, & observari mandavit *Sanctissimus D. N. Bened. XIV.* in ejus Constitutione incipiens -- *Justitiæ gladium* -- ubi insuper in titulo de *visitat Carcerat.* Carcerum Visitatoribus injongit, ut hæc observent --, *& essendo Carcerati come Testimonj, se siano stati ritenuti più di trè giorni contro la dispositione delle Leggi communi e se siano stati Carcerati in causa che non sia delle più gravi contro la detta Riforma* -- taliter ut testes in casibus, in quibus carcerari possunt juxta tradita in præcedenti numero, detineri non possunt ultra tres dies, & si contrarium servatum fuerit, non solum delinquitur contra dispositionem Constitutionis, verum etiam illorum depositiones tanquam indebite compulsæ debitam fidem non merentur ob tædium Carceris.

26 *Nono* Objici potest quod testes non convincunt eo quia Judex in illos interrogando non verbis generalibus, sed in specie interrogaverit. De jure enim vetitum est tum testem, tum Reum in specie interrogare; nam potius suggestionem sapit, ut inquit Domitius Ulpian. in *l.* 8. *de offic. Proconsul.* his verbis -- *qui quæstionem habiturus est non debet specialiter interrogare, an Lucius Titius homicidium fecerit, sed generaliter quid fecerit; Alterum enim magis suggerentis, quam requirentis videtur, & ita Divus Trajanus rescripsit l.* 1. §. *qui quæstionem ff. de quæst. Fulv. Majeran. in opoprax. Crim. tom.* 1. *cap.* 4. *num.* 1. *&* 2. -- *Scialoja in tract. de tortur. Reor. cap.* 8. *num.* 8. *ubi loquitur* de hujusmodi suggestione vitanda, tam in Reo, quam in testibus, *ex Guazzin. Farinacc.*, *Chartar.*, *Gomez, Anton. de Ballis*, *& alii*, quos repetit *in C.* 14. *num.* 79. ubi postquam declaraverit hoc limitari posse in Inquisitione speciali formata contra aliquem ex indiciis particularibus contra aliquem urgentibus, quod tunc nempe possit testis interrogari de eo, contra quem sunt dicta inditia *ex Bart. Farin. & Guazzin.* ibi allegatis, subdit tamen quod cautius, & melius erit, si testis in genere interrogetur dato quod adsint indicia contra certam personam.

27 Pro pleniori autem cognitione hujusmodi suggestionis animadvertere oportet, quod suggestio duplex est *aperta*, *& palliata*. Aperta dicitur, cum de ea aperte patet ut in interrogatione, an Titius pugione Sempronium occiderit, juxta Text. *in d. l. prima* §. *qui quæstionem Scaccia de judic. lib.* 1. *cap.* 86. *num.* 8. *Majoran. d. cap.* 4. *num.* 2. *Farin. quæst.* 79. *num.* 78. -- Palliata vero dicitur per oppositum, quando de ea ex Interrogatione non apparet, & hæc fit dupliciter, *Primo* quando nullo modo apparet de qua re Testis fuerit interrogatus, ut puta quia scriptum sit *ad opportunas Domini interrogationes* a quo interrogandi modo regulariter est abstinendum, quia is est Læno suggestionis, & plenus propterea periculis, ad tradita per *Flamin. Chartar. de execut. sent. cap.* 2. *num.* 76. *cum seqq.* & expresse hoc prohibitum requiritur *a prælaudata Constitutione* Pauli V. *in d.* §. 10. *num.* 20. his verbis -- *& tam Reos, quam testes interrogent de scriptis, & extensis a Notario integre verbis omnibus interrogatorii, rejecto prorsus, & sublato abusu ibi scribendi* -- *ad apportunam Domini interrogationem, vel interrogatus respondit, aut subdens interrogatus, aut simili, quem* tam-

tamquam perniciosum, & uti suggestivarum interrogationum velamentum, & fraudibus plenum damnamus -- Secundo vero modo, quando Judex extenso interrogatorio prævenit, ac præit testem in responsione, indicando ei viā respondendi, quod genus suggestionis est valde perniciosum, sitque vel in damnum Rei, vel in damnum Fisci, Scaccia in d. cap. 86. n. 8. & num. 40., & 41. ubi explicat. Francisc. Pegna ad Emeryc. in director. Inquisit. p. 3. comment. 18. §. inter cæteros & Majorana loc. cit. ubi subdit, quod potest bene Judex hujusmodi interrogatoriis ad opportuna &c. uti quando testis primo interrogatus non perfecte evacuavit interrogatorium sibi per Judicem factum.

28 Sed incidenter hic quæritur: num Judici liceat interrogare verbotenus testem, & illius depositionem in scriptis non redigere, si agnoverit eam fore Fisco damnosam? Quæstionem hanc resolvit Scaccia in d. quæst. 86. num. 9. -- his verbis -- Aut Judex intendit scribi aliquam tantum partem depositionis; Aut eam intendit integram omitti; si partem, dico quod non, quia Judex, & Notarius debent illam integram scribere, alias erunt rei gehennæ; Si intendit integram omitti, utique potest, ne videatur alicujus personæ defensivum processum fabricare. Sed contra ultimam partem distinctionis Scacciæ urget prope modum prælaudata Constitutio S. memoriæ Pauli V. novissime confirmata a Sanctissimo D. N. Benedicto XIV. in dicta Constitutione Justitiæ gladii: præcipitur enim in dicta Constitutione in d. §. 10. num. 21. & 22. per hæc verba -- Responsiones similiter Reorum, & Testium integre de verbo ad verbum, prout ex eorum ore profluunt, & etiam quod contra Fiscum sint, non diminute, nec per relationem, & in externæ nationis hominibus adhibito scriba, vel interprete illius linguæ perito fideliter scribi faciant; Nec ullo pacto judicibus liceat, vel Notariis, testes, quos ipsi verosimiliter informatos crediderunt, citatos, seu vocatos extrajudicialiter cum juramento, vel sine eo interrogare, & non scriptis eorum responsionibus dimittere, forsan ex eo, quod contra Fiscum deponant, & pro Reo; sed omnino prævio juramento de veritate dicenda, examen eorum recipiatur, & in scriptis redigatur, dummodo non adsit vehemens suspicio subornationis.

29 Quodque etiam ita dispositum fuerit in Regno Neapolis testatur Joannes de Nigris in cap. Regni 272. incipien. si enim sceleratis num. 37. ubi allegat Pragm. incipien. item quia nobis datum est, quæ est inter Pragmat. num. 27. §. 50. de offic. Magist. Instit. (relata per Fulv. Majoran. in opopraxi crimin. tom. primo cap. 3. nu. 2.), qua expresse provisum est, ut actuarii integras testium depositiones tam pro Fisco, quam pro Reo scribant sub pœna arbitraria; imo Judex debet testes interrogare super toto negocio, ut possit inde etiam explorare Innocentiam rei: propterea infert prædictus Auctor, quod male faciunt Iudices, & Notarii informationes capientes, quando non scribunt ea, quæ faciunt favore Inquisiti, nam tollunt defensiones, etenim si omnia scriberent, eliderentur indicia, per eos acquisita, ex eodem Processu informativo; & sic illaqueant eorum animas ad gehennam, nam testis officium est ut veritatem dicat pro utraque parte, ad Textum in auth. sed Judex C. de Episcop., & Cleric., & in §. si vero auth. de testib., & Judex non admittens probationes, ex quibus liquet de Inquisiti Innocentia puniri debet, ut ex leg. 1. §. final. ff. ad leg. Juliam peculat., Bald., & Marsil. docet. Idem De Nigris in d. cap. 272. num. 18., ex quibus colligere quisque poterit, numquam approbandum, neque tolerandum stylum, seu consuetudinem introductam, de non examinandis testibus favore Inquisiti, contra Fiscum deponentibus; cum Judicis officium in eo vertat, ut sit veritatis indagator, & Inquisiti innocentiam ex se ipso quærat, juxta Textum in leg. si non defendantur ff. de pœnis, cum similibus.

30 Decimo excipi poterit, quod testes per Judicem Laicum in Ecclesiis, seu earum domibus examinati fuerunt absque licentia Ordinarii, siquidem in his locis omnino Judicibus secularibus interdictum est, causas, seu Processus agitare, absque Episcopi licentia, per Textum in cap. 1. de Immun. Eccles. ubi Abbas num. 2., & in cap. decet eod. titul. in 6. Bartol. in leg. nemo C. de sacros. Eccles., nu. 5. ubi quod in Ecclesiis, & Ecclesiarum domibus Judex laicus testibus iuramentum dare, eorumque examen recipere nequit. Gemin. in cap. 1. §. ordinarii de Immun. Eccles. in 6. Silvestr. in summa verbo Immunitas, num. 3., imo Sperell. in decis. 51. post. num. 5., & seqq. mordicus substinet, Ordinarium, nempe Episcopum non posse, nec debere, auctoritatem tribuere Judici laico, Vulneratos, vel testes examinandi in loco sacro, vel Immuni, signanter ubi agitur de causa sanguinis, cum hoc omnino prohibeatur Iudici laico, per Textum in cap. cum Ecclesia, de Immunitat. sub pæna excommunicationis, non utique latæ sententiæ, sed ferendæ, ut ibi subdit glossa, & communiter Doctores.

31 Qua attenta prohibitione desumpta etiam ex Iure civili, ex leg. denunciamus C. de his, qui ad Eccles. confug. testium examen a nullitate salvari nequit, ut definitum est a Gregorio X. in Concilio Lugdunensi relato in cap. decet de Immun. in 6. ubi in § Ordinariis mandat locorum Ordinariis, ut dictam prohibitionem observari faciant, & insuper ipso Jure annullat, quidquid secus in dictis locis factum fuerit, Et nihilominus (sunt verba Textus) processus Iudicum Secularium, ac specialiter prolatæ sententiæ in eisdem locis omni careant robore firmitatis; Abbas in dicto cap. cum Ecclesia post num. 3., & 7. Leo in Thesaur. for. Eccles. lib. 1. cap. 13. num. 9.; quodque examen factum a Judice laico in loco Immuni sit nullum, & invalidum resolutum fuit a Sac. Congregatione Immunit. in una Nucerina 1. Septembris 1671. relata per Ricc. in Synop. verbo examen num. 2., & in verbo recognitio num. 9., ubi aliam resolutionem refert.

32 Undecimo objici potest, quod testes recepti, & examinati fuerunt per ipsum solum Judicem absque Notario, (ut supra aliquo modo dictum est) contra expressam prohibitionem Textus in cap. quoniam contra de probat., cum Notarii sint pars quidditativa Judicii, & Judices sine illis esse non possint, & ad Judicis officium pertinet habere Tabelliones ex Textu in l. universas Cod. de decur. lib. 10., & in §. ex Provinciali auth. de defens. Civitat., Giurba consil. 88 num. 7.; Lelius de Zanchis de privileg. Eccles. privil. 110. num. 1. & seqq., Gizzarell. decis. 2. num. 3., & in Regno Neapolitano est, Ritus M. C. V. 159, constitutio in ibi Magistri Camerarii, nec non Regia Pragmat. sub titul. de actuar. & de offic. Magistr. Instit., quibus cavetur, acta debere scribi per Notarium, De Angelis ad Gizzarell. d. decis. 24. num. 7., Berlich. practicar. conclus. libro 1. conclus. 8. num. 48.

33 Imo si Judex, etiam esset Notarius, nec minus acta scribere posset, & testium examen in actis redigere, quia per Notariatum Judicis non suppleretur ad illud maximum falsitatis impedimentum, quod Pontifex considerat *in d. cap. quoniam contra de probat.*, his verbis — *ne falsitas præjudicet Veritati*, & quia litigator, contra huiusmodi Judicis assertionem veram negativam probare, & ostendere non poterit, *Natta consil. 138. num. 23. tomo 1.*, *Capiblanc. de Baronib. in pragmat. 3. num. 228. par. 1.*, tum propterea, quia nemo duplici officio fungi potest, *Felin. in d. cap. quoniam nu. 54.*, *Guid. Papa decis. 564. post num. 1.*, *Berlich. conclus. 8. n. 49.* Idcirco in locis, ubi non reperiuntur Notarii, Judex debet eligere duos viros idoneos ad conscribendum acta, ad formam *d. cap. quoniam*, aliter ipsi Judici nulla fides præstatur, nisi in quantum constaret per legitima documenta; imo ipse Judex debita pœna puniri debet, nempe ad resarcienda omnia damna Parti, *ut dicit gloss. in dicto cap. quoniam verbo negligentiam*, ubi se remittit ad Textum *in d. cap. sacro de sentent. excom. Vivius decis. 48. num. 7.*

34 Ad effectum autem eligendi duos viros idoneos non Notarios ad conscribendum acta, quoties in loco Judici Notarii non adsunt, necesse est, ut prius constet, atque liqueat, in dicto loco nullos penitus Notarios publicos reperiri iuxta ponderata per *Ludovic. Schrader. infra citand. par. 10. section. 16. num. 30.*, ubi remissive ex *Augustin. Berò in d. cap. quoniam num. 19.* indicat quomodo, quibusve modis, de hoc constare possit, & subdit, quod sub nomine duorum virorum non intelliguntur feminæ, tanquam incapaces officiorum publicorum.

35 Plures limitationes ad dictum *cap. quoniam* invenies apud *Berlich. in d. conclus. 8. num. 50. & seqq.* nempe in parvis terris, & oppidis in quibus non habetur copia Notariorum, ubi adest consuetudo, ut a solo Judice examinentur; In causis brevibus, quæ fiunt a Judice non in forma Judicii, & in his, quæ sunt voluntariæ Jurisdictionis; insuper aliam limitationem invenies apud *Raynald. cap. 28. in §. 1. num. 94. & 95. tom. 3.*, quoties agitur de Processu fabricato a solo Judice in factis mulierum, ne deturpentur familiæ. Insuper restringitur dispositio dicti *cap. quoniam* quando Inquisitus legitimavit testes examinatos a solo Judice per declarationem ad tradita per *Zuff. in tract. de legitim. Process. qu. 176. post num. 10. & seqq.*, vel quando Inquisitus damnatus sit in contumaciam, ratione fictæ confessionis, *Z ff. loc. cit. qu. 200. post num. 5. & seqq.* Plura adducere possem adversus prædictas limitationes, sed brevitatis causa sisto calamum, interim remitto lectorem ad *Ludovic. Schrader. in tractat. de feud. tom. 2. p. 10. section. 16. num. 2. & seqq. fol. mihi 439.*, ubi plures ampliationes, & limitationes congerit.

36 *Duodecimo* excipitur, quod delegatus, cui commissa fuerit receptio, seu examen testium, *non per se ipsum*, sed per intermediam personam Notarii eos examinavit, quod minime hoc facere poterat, ut docet *Abbas in cap. cum Bertoldus de re judic.*, ubi si is, cui commissa est testium receptio, subdeleget alium ad testes examinandos, Parte reluctante, examen erit *nullum*, & eum sequitur Nicol. Anton. *Gravat. in addit. ad Vestrium in praxi lib. 6. cap. final. num. 34.*, nisi in literis delegatoriis, seu commissionis facultas addita fuerit *recipiendi examen tam per se, quam per ejus Notarium*, ut explicat idem *Vestrius loco citat. num. 10.*, propterea testes ita examinati non solum non convincerent, sed eorum receptio, & examen nullum, & invalidum esset, ex defectu potestatis.

37 Quodque Notarius non possit Juramentum testi deferre sine Judice, vel ejus mandato, tradit *Bartol. in l. videamus §. deferre ff. de in lit. jurand.*, cum aliis relatis *a Vestrio loc. cit. cap. 2. post. nu. 10.* ubi subdit, quod hoc adeo verum est, ut sola Judicis presentia, & patientia absque dicto mandato non sufficeret, prout adversus *Butri* sententiam firmat *Bartol. in d. l. videamus*, ea ratione, quia in deferendo testi Jurandum Judicis auctoritas desideratur, & qui habet auctoritatem satis alias non facit si sit præsens, & taceat, *per Textum in l. 4. ubi Bartol. ff. de auctor Tutor.* per quem Textum infert generaliter *Bartol. in l. quæ. dotis ff. solut. Matrim.* quod scientia, & patientia illius, ad quem actus, cura, & sollicitudine tantum in Judicio spectat, non inducit consensum in his, quæ fiunt per alium, & sequitur *Felin. in cap. tuis quæstionibus nu. 7. & seqq. de testib.*, propterea si diceretur in aliquo examine — *Examinatus fuit N per me Notarium, cui per me præstito juramento &c., coram, vel presente Domino Judice*, quin adderetur de illius mandato, testium examen esset nullum ob rationes superius deductas, & hoc non tantum in Judice delegato, qui hujusmodi actum subdelegare non potest, nisi expresse sibi impartiretur in literis commissionalibus, juxta superius tradita; verum etiam in Judice ordinario. Nam taciturnitas, & præsentia non haberet vim commissionis, nisi expresse appareat, vel de ea testetur Notarius; & de testibus examinatis per Notarium absque mandato Judicis, quod minime probens, etiam si accedat Rei confessio, ex pluribus docet *Altimar. de nullit. sentent. tom. 2. rubric. 13. qu. 8. num. primo & seqq.* ubi alia explicat.

38 *Decimotertio* objicitur, quod testes non convincunt, eo quia post quam Judex Notarium elegit ad examinandum testes in causam, vel construendum Processum, alio Notario usus est; siquidem Notarius semel electus, & deputatus ad conscribenda acta examinis, vel Processus, isto officio fungi debet, usque ad finem totius examinis testium, vel construnctionis Processus, nec potest absque justa, & legitima causa ab hoc officio removeri, ante completum examen, vel Processum, ad textum *in capite cum plures de offic. delegat. in 6.*, *in l. ubi acceptum 30. ff. de Judic.*, *in l. in fraudem 45. §. quoties ff. de Jur. Fisci*, *& in l. Pomponius 9. ff. de negot. gestis*, *Bartol. in l. cum sententia C. num. 3. & ibi Salicet. C. de sentent. & interloq. omn. Judic.*, *Bald in l. gesta C. de re judic.*, *Felin. in d. cap. quoniam num. 4. de probat.*, *ubi Decius post n. 10. Asin. in praxi §. 14. cap. 8. num 2.* Hinc si talis Notarius absque justa causa remotus sit, & alius subrogatus, examina, & acta ab alio conscripta, nullam penitus fidem, & probationem faciunt, *ut ex Textu in d. l. in fraudem 45.*, *Bald.*, *& Decio docet Ludovic. Schrader in tract. de feud. d. sect. 16 num. 21. & seqq.* ubi quod in casu absentiæ, morbi, vel alterius impedimenti alter Notarius subrogari potest, & debet a Judice, *Anton. Sola ad Constit. Sabaud. libro 3. titul. 35. gloss. 10. num. 3.*

39 Insuper addit *Altimar. loc. citat. num. 25.*, quod Notarius in causa deputatus, ipse debet scribere sua manu Processum, examina testium, & alia

acta

acta pertinentia ad dictam causam; nam si alius scriberet, fidem non faceret, cum sit electa industria Personæ, *ex Abbat. in consil. 68. num. 3. libro 2.*, *Pacian. de probation. libro 1. capit. 65. num. 39.*, ubi allegat Bald. *Flin. Dec. & alios*, & subdit, quod Doctores inter se non conveniunt, an possint acta per alium Notarium non electum scribi, Modo a Notario electo inde fuerint subscripta? Etenim nonnulli censent hoc fieri posse, alii autem negativam substineut; ipse tamen *Pacian.* distinctione utramque conciliat, ut opinio affirmativa procedat si alius Notarius scriberet de licentia Judicis, nam tunc subscriptio Notarii electi sufficit ad acta authenticanda; opinio autem negativa locum obtineat, quoties id absque licentia Judicis factum esset; hanc tamen quæstionem difficilem vocat, & eam remittit *ad Gabriel. in commun. opinion. de præsumpt. conclus. 3. num. 34.*

40 Consulto *omissa exceptione*, quod testes fuerint *examinati in diebus feriatis*, etenim quidquid sit in civilibus, in criminalibus testes recipiuntur, ac eis juramentum defertur maxime in gravibus causis in quacumque die feriata, etiam in die dominico, ut ex *Caball.*, *Cavalcan.*, *& Guazzin.* tradit *Altimar. loc. citat. num. 30. & seqq.*, prout etiam prætermissa *altera objectione*, quod testes examini non se subscripserint, nec signum Crucis apposuerint, etenim hoc Jure cautum non reperitur, ut *ex Guazzin.*, *& aliis* tradit *Idem Altimar. num. 77.*, excipi potest *Decimo Quarto* contra examen testium, quod testes privilegiati, qui ad deponendum cogi non possunt, statim ac fuerunt citati, vel vocati, exceptionem non opposuerunt, sed se præsentarunt apud Judicem ad deponendum; etenim habentur ac testes spontanei, & ultronei, ad convincendum inefficaces, imo nullius fidei, *ut ex Baldo, Decian.*, *& Caball.* docet Fulvius Majorana *in opuprax. crimin. tom. 1. cap. 2. num. 5. & seqq.*, ubi sigillatim recenset, qui ad testificandum compelli nequeunt, videlicet Parentes contra filios, & e contra *l. Parentes 5. C. de testib.*, Gener adversus Socerum & e contra, Privignus adversus Vitricum & e contra, Uxor contra Maritum, & e contra, Frater contra Fratrem; *cap. consanguinei 3. quæst. 5. cap si testes §. lege Julia quæst. 3 l. lege Julia ff. de testib.*; Consanguinei, & Affines, liberti, Advocati, & Procuratores contra Principales, nec non alii, de quibus loquitur Textus *in l. invisi la 2. ff. de testib.*

41 Igitur testes, qui non debent examinari contra personas superius descriptas, si coacti, vel sponte non allegando privilegium, examinati fuere, non tantum non convincunt, sed nec etiam faciunt indicium, ob rationem quod testificati sunt in causa, in qua examinari non debebant, nec compelli poterant, *ita Bald. in L. lege julia ff. de Test. Blanc. de indic. num. 355. Gomez. de delictis cap. 11. num. 24.*, & de hujusmodi testibus privilegiatis late agit *Farin. quæst. 78. num. 57. & seqq.*, hanc *num.* 100. tradens rationem, quod quemadmodum dicti Testes privilegiati cogi non possunt ad Testimonium ferendum, ita si ferant, testimonium non valet, dummodo tamen eorum privilegio non renunciaverint, exceptis his, qui ad testimonium cogi non possunt propter reverentiam, ut sunt filii contra Patrem, liberti contra Patronum, & similes, Uxor contra maritum: Nam isti etiam in delictis difficilis probationis, & in atrocissimis examinari non possunt, nisi consulto Principe, ut passim practicatur, imo solet semper apponi clausula, quando examinantur contra alios -- *præstito juramento de veritate dicenda præter sanguine conjunctos*.

42 Sed dubitatur, num *Advocatus*, vel *Procurator* etiam invitus cogi possit ab adversa parte ad deponendum contra suum Clientem? Et cogendum esse judicavit Curia Parisiensis, Teste *Anneo Roberto rer. judicatar. lib. 2. cap. 19.*, & latius probat *Diodor. Tulden. in comment. in Cod. lib. 4. tit. 20. post n. 3.*, his verbis -- *Non magis enim Patronus clientis utilitati obstringitur, quam Institiæ, & ejus officinæ judiciis. Adstringitur quidem Patronus Clienti, ut non modo, quæ causam adjuvant, explicet, ingerat, & adstruat, sed & quæ officiunt, premat; verumtamen vicissim obligatus est judiciorum Sanctitati, tamquam quilibet, & quis civis, laborantem veritatem testimonio adactus adjuvare qua potest; videamus ergo utrum obligatio prævaleat; certe constat, in conflictu rationum vincere illam, quæ stat a partibus publicæ utilitatis; Communis autem utilitas hujus sententiæ æquitatem commendat, ut veritas pluribus præsidiis possit sublevari; ne suffugio aliquo quasi licitæ frandes causidicorum confirmentur, ne litigantium malitia legitimo quasi patrocinio mitatur; Accedit quod nec fides Clienti debita adstringat patronum ad dolum; dolus autem non tantum in eo est, qui obscure loquitur, sed & in eo, qui insidiose dissimulat, L. ea quæ ff. de contrab empt. -- id scilicet, quod explorandi alter jus babet, tantum excipitur, si abunde testium suppetat præter Patronum* -- contrariis deinde argumentis occurrendo, ut longum esset omnia hic describere. Contrariam tamen sententiam tuetur *Tull. Crispolt. in cas. militar. cas. 23. num. 23. vers. atque binc* -- Sed opinionem *Tulden.* comprobat *Anton. Matth. in tract. deprobat. cap. 5. num. 60. & seqq.*, ex cujus dictis procedere opinio posset *Crispolti*, ut non possint Procuratores, & Advocati cogi ad Testificandum quatenus panderent secreta causæ sibi commissa.

43 *Decimo Sexto* demum excipitur, quod Testes non convincunt, imo tanquam suspecti de subornatione nihil probant eo, quod examinati fuere post publicatum processum, & didicita Testificata, siquidem regula est, post Processus publicationem, & post didicita testificata, ad evitandam falsitatem, & testium subornationem testes recipi non posse, ad Text. *in cap. in causis in cap. Fraternitatis*, *in cap. intimavit*, *in cap. ultra tertiam de testib.*, *in Clementin. final. eod. titul.*, *& in auth At qui semel C. de probat.*, *Placentin. in summa C dic lib. 4. titul. 20.*, *Cyn. in l. per banc ubi Bartol. C. de tempor. appelland Bonifac. de Vitalin. in Clement. testibus num. 143. de testib.*, & sic passim in omnibus Tribunalibus servatur, ut testantur *Thesaur decis. 262. num. 3.*, *Capic. latr. decis. 187. num. 16. Surdus decis. 126. num. 9.*, *Afflict. decis 216. num. 1.*, *Capell. Tolos. decis. 373.*, *& Burz. decis. 73. num. 42.*, *& seqq*

44 Intellige tamen conclusionem prædictam, dummodo ultra publicationem intervenerit etiam cognitio testificatorum, & testificata sint dedicita, alias sola publicatio facta non impedit novam testium productionis, etenim subornationis timor cessat, quoties Pars, seu Accusator notionem testificatorum non habuerit, *ut in d. cap. ultra tertiam*; *gloss. in cap. constitutus il 2. verbo inducit de testib.*, *Azo in summa Codic. lib. 4. titul. 21.*, *Joan. Berber. in Vi-*

tor Juris p. 4. titul. 3. de probat. num. 21., versic. Advertendum tamen, In dubio, quotiescumque non constat, an sint didicita testificata, sed est facta publicatio, eo casu cum nonnullis docet *Petr. Surdus consil. 176. post nu. 7. & seqq. tom. 2.*, præsumendum esse, quod visæ fuerint testificationes, & didicita testificata ad impediendam aliorum testium productionem, & examen. Verum, *Camill. Borell. in summa decision. tom. 2. titul. 9. num. 80.*, hoc procedere existimat, quando publicatio facta esset ad Instantiam Accusatoris, qui peteret post illam novam testium productionem, quia non admitteretur; quam declarationem veram censeo, alias sola publicatio semper sufficeret, nam semper secum præsumptionem traheret adductam *a Petro Surdo, loc. citat.*, adversus apertam legum dispositionem requirentium ultra publicationem, testificatorum cognitionem.

45 In criminalibus autem distinctio hæc communiter videtur recepta: aut enim processum est in causa ex officio Judicis, non existente Accusatore, & tunc possunt testes semper recipi, etiam post publicatum Processum, & didicita testificata per Fiscum, siquidem in Judice novos testes ex officio examinante cessat subornationis timor, *Argum. Text. in cap. cum Clamor. ubi gloss. de testib.*, *Felin. in cap. per tuas eod. titul.*, etenim testes Judici semper sunt publicati, Bartol. *in l. 2. §. si publico num. 15. ff. ad legem Jul. de adulter.*, *Borell. in d. titul. 9. num. 51., & num. 30.*, ubi quod fiscus admittitur ad producendos novos testes etiam post didicta testificata per viam restitutionis in integrum, ad tradita *per Guido Pap. Boer. Ursill, & alios per eum allegatos*, *Gomez. de d lict. cap. 13. num. 34., & de Marinis resolut. lib. 1. capit. 109., & ibi Roduer. in addit. num. 2., & seqq.*

46 Si vero in causa fuerit Accusator, & tunc non potest Judex post didicita testificata novos testes recipere, & examinare, ob timorē subornationis; & in his terminis habet locū, quod *ex Filler. De Angelis, Farin., & aliis docet Fulvius Majoran. in opopraxi crim. par. 2 cap. 5. post n. 10.*, *Vernigl. consil 326. num. 5., & seqq. Natta consil. 565. num. primo, & seqq. Prat. in respons. 20. num. 64., & seq., & disceptat. forens. tom. 3. cap. 40 num. 75., & seqq.*, *Gaill. de pac. public. cap. 18. num. 10.*, & latius *Reynald. in observat. crimin. cap. 32. §. 4. nu. 314. & seqq.* Sed ut verum fatear, nimis larga videtur opinio *Majoran. loc. citat. num. 14.* asserentis, quod in criminibus, in quibus procedi possit ex officio, sive adsit Accusator, seu Instigator sive non Judex ex officio semper potest novos testes examinare, etiam post didicita testificata, & probationes coadjuvare in qualibet parte litis favore Reipublicæ ne delicta maneant impunita, etenim existente Accusatore in causa, licet in crimine ex officio procedi posset, semper subornationis timor adest, ideo cogitandum, præsertim quia hodiernis temporibus vigore Bannimentorum in omnibus fere delictis ex officio procedi potest, sicque destructa remaneret regula prædicta, quod nullimode dicendum est; tantummodo enim admittenda aliquo modo esset opinio dicti *Majoran.* cum Judex adeo circumspecte se gereret, ut testes novos examinaret, quin ad Accusatoris notionem perveniret, taliter ut illi locus non esset testes subornandi: plures declarationes ad regulam habebis apud *Camill. Borell. in d. titul. 9. per tot.*; & quo ad testes ad defensam, quod admitti debeant etiam post didicita testificata, probat *Anton. Matth. de criminib. libro 48. ff. titul. de probat. cap. 4. n. 5.*, & est conclusio apud Doctores plusquam indubitata, ob rationem quod quocumque tempore Reo postulante defensiones non sunt denegandæ etiam post sententiam.

SUBSECTIO IV.

De aliis pertinentibus ad materiam Convicti per testes.

SUMMARIUM.

1 *Agitur de dubiis resolutis in particulari Congregatione; approbatis a Sanctissimo Domino Nostro Benedicto XIV. quo ad Convictos.*
2 *Exceptis delictis expressis in resolutione primi dubii, alia non comprehenduntur.*
3 *Quænam dicantur delicta atrocissima explicatur Doctrina* Julii Clarii.
4 *Refertur sententia* Farinacii, *& aliorum.*
5 *Quid senserit in hoc casu* Sfort. *Odd.*
6 *Delicta promiscue in Jure appellantur: gravia, atrocia, pessima, detestabilia, & sunt atrocissima.*
7 *Juxta* Matth. de crimin. *gravitas delicti non dijudicatur ex supplicii qualitate.*
8 *Explicatur Doctrina* Matthei.
9 *In Bannimentis generalibus Urbis nonnulla crimina declarantur atrocissima, quæ in puncto Juris talia non sunt.*
Atrocissima dicantur duplicis generis in iisdem Bannimentis, quo ad tormenta, & quo ad pœnam.
10 *Quæ sunt atrocissima quo ad tormenta non comprehenduntur in dicto Chirographo.*
11 *Delicta debent esse consummata, & perfecta ut locus sit dispositioni dicti Chirographi, non autem attentata.*
12 *Qualitas, quæ crimen aggravat probari debet per testes integros, non autem exceptiones patientes.*
13 *Rejiciuntur qui contrarium tenent, & conclusio pluribus rationibus comprobatur.*
14) *Qualitas delictum aggravans est de substantia*
15) *extrinseca, non intrinseca delicti, referuntur verba* Farinacc.
16 *Chirographum loquitur quo ad suppletionem de indiciis, seu adminiculis delicti substantialibus, probandis etiam per testes minus habiles*
17 *Corpus delicti probari nequit per testes inhabiles.*
18 *Deficiente corpore delicti nequit quis convinci, nec etiam per propriam confessionem.*
19 *Homicidium appensatum quando dicatur?*
20 *Insidiæ non requiruntur ut homicidium dicatur appensatum.*
21 *In dubio cædes non præsumitur appensata, sed aliqua perturbatione, casu, vel rixa sequuta*
22 *dicta per* Anton. de Mattheis *in quo sensu intelligenda.*
23 *Qualitas animi deliberati indiciis & præsumptionibus probatur.*
24 *De his conjecturis & præsumptionibus, remissive.*

In

In conflictu præsumptionum, quæ præferantur inclusivæ, vel exclusivæ.
25 Homicidium committens ex causa bestiali, seu irrationabili non dicitur comprehensus in Chirographo.
26 Explicatur quæstio, an premeditate Titium occidere volens, si Cajum per errorem occidat, comprehendatur in hoc Chirographo?
Primo ponitur opinio affirmativa.
27 Opinio negativa validis rationibus tuetur, & comprobatur.
28 In legibus & Statutis causa proxima & immediata, non autem remota, & mediata attendi debet.
29 Verba statutorum intelligi debent proprie, & stricte.
30 Diluitur objectum, & explicatur Textus in l. 30. ff. ad leg. Aquil.
31 Magis comprobatur opinio negativa.
32 Declarantur in quo sensu procedant Bannimenta Urbis & S. Consultæ.
In Homicidio commisso ex errore consideratur culpa, non voluntarium.
33 Dissolvitur objectio.
34 Traditur alia ratio a Gribaldo, & Chartario.
35 Fur famosus qui dicitur? & an furta debent esse propria, vel impropria.
36 Ultra delicta expressa in Chirographo, alia comprehendenda non sunt.
37 Verba patiantur plures exceptiones, an intelligantur de una, vel pluribus?
Testes patientes plures exceptiones in totum repelluntur a testificando.
38 Quæstio resolvitur pro unica exceptione.
Expenduntur rationes.
39 Qui nam dicantur illi qui a testificando in totum repelluntur?
40 Ratio quare dicti testes in Chirographo rejecti fuere.
41 Alia plura in hac materia remissive.
42 & seqq. aliæ ventilantur quæstiones, hanc convicti per testes minus sufficientibus, quo ad testium inhabilitatem usque ad nu. 61.

1 Usque adeo ad intelligentiam prælaudatæ Constitutionis S. M. Clementis XII., diximus de testibus, defectus, & maculas patientibus, qui juxta Juris canonici, & civilis dispositionem convincere nequeunt. Quoniam vero post prælaudatam Constitutionem, supervenit de anno 1743. Chirographum Sanctissimi Domini Nostri BENEDICTI XIV. (per extensum relatum in hoc Secundo volum. fol. 275.) quo mandatur inviolabiliter observari ea que in particulari Congregatione discussa, & resoluta sunt, interque hoc primum Dubium resolutum habetur his verbis -- An duo, vel tres testes concludentes per necesse delictum, & aliquas patientes exceptiones, præter illas, pro quibus testes de Iure in totum repelluntur a testificando, possint suppleri tam ex aliis indiciis, & conjecturis probatis per testes minus habiles, & idoneos, quam ex numero testium ad effectum imponendi pœnam ordinariam? Responsum -- attentis frequentia delictorum, & facilitate, qua Rei negativi evadunt promæritas pœnas, esse consulendum Sanctissimo, ut declaret in Tribunalibus supremis, & suas Vices gerentibus, ac in delictis atrocissimis, Homicidiis appensatis, & furibus famosis, posse suppleri tam ex indiciis, quam ex numero per testes minus habiles, & idoneos, Nec non hoc Alterum -- An idem servandum sit in delictis sequutis in lupanaribus, Custodiisque Birruariorum, aliisque locis, ubi nec actu, nec habitu solent intervenire, aut intervenerint alii testes, quam Personæ infames? Responsum affirmative, dummodo suppletio fiat per indicia, & conjecturas, quæ probentur per alios testes: idcirco, quia hæc duo limitant, & restringunt in casibus in eodem Chirographo expressis, quæ in superiori sectione, & subsectionibus dicta sunt, nonnulla propterea ad sensum prælaudati Chirographi notanda veniunt.

2 Et quo ad primi dubii resolutionem, primo animadvertendum est, quod exceptis delictis ibidem expressis, nempe atrocissimis, Homicidiis appensatis, & furibus famosis alia crimina comprehendi minime videntur ob rationem cunctis notam, quod in legibus, & Constitutionibus pœnalibus nulla extensio admittenda est, taliter ut omissa, & non expressa sub Iuris communis censura continentur, ut ex regula Textus in cap. odia de regul. Iur. in 6. in §. cum igitur, auth. de non elig. latius probat Cravett. de antiq. tempor. par. 4. in §. Transeo nunc ad num. 148. versic. contrarium fol. mihi 368. ubi plures expendit rationes, & contrariis argumentis occurrit; Gigas de crimin. læs. Majestat., libro primo titul. primo n. 3. & seqq., Vivius de commun. opin., opin. 221., & omnium latissime Alphons. Villagut. in tract. de extens. leg. rubric., de extens. leg. pænal. respect. mer. pænal. num. primo, & seq. fol. 114., & seq., ubi Jura, & DD. auctoritates allegat; si enim alia crimina comprehendere legislator voluisset, utique expressisset, nec ea silentio prætermisisset, tantoque magis quia proœmium prælaudati Chirographi respicit frequentiam Homicidiorum, & aliorum Delictorum Qualificatorum ibi -- per apportare opportuno rimedio alla frequenza degl' omicidii, ed altri delitti qualificati; ac deinde Summus Princeps approbando prædictas resolutiones mandat Tribunalibus supremis eas observari in casibus expressis ibi -- Debbano giudicare, e venire alla condanna e totale esecuzione delle pene, nelli sopra espressi casi a tenore di dette resolutioni, quali vogliamo, che abbiano forza di legge universale &c.

3 Notandum est insuper ad veram cognitionem delictorum expressorum in dicto Chirographo, quod delicta atrocissima, de quibus loquitur præfatum Chirographum, sunt ea pro quibus lex, seu statutum imponit poenam graviorem, quam simplicis mortis, ut puta igne cremari, in frusta scindi, Rotæ inseri, ad caudam equi trahi, vel hujusmodi, quando aliquid addit ultra mortem, ut in crimine læsæ majestatis Divinæ & humanæ in primo capite, Parricidii, Assassinii, Grassationum, Homicidii proditorii, falsarum monetarum, Sodomiæ, & similium, vel quando addit alias qualitates ultra poenam mortis, ut quando extendit poenam etiam in filios, ut in crimine læsæ majestatis, vel quando concedit aliqua specialia adversus delinquentes, ut in crimine Raptus Mulierum honestarum, & Virginis, ut docent Iul. Clarus in pract. crimin. §. primus n. 9. versic. Ego autem duo, ubi etiam dicit, quod omnia delicta, pro quibus a lege, vel statuto imponitur poena mortis naturalis, vel civilis triremium in perpetuum, dicuntur gravia & atrocia, non atrocissima: sequitur Scannarol. de visitat. Carcerat. libro 2. §. 6. cap. 4. de tortur. inferend. num. 14. fol. 278.

fol. 278., ubi quod levitas, vel gravitas delicti ex levitate, vel gravitate pœnæ optime dignoscitur.

4 At *Farinacc. in qu.* 18. *num.* 88. primo loco refert, quod ubi imponitur pœna mortis naturalis crimen dicitur gravissimum, vel atrocissimum, ex doctrina *Salieeti, Bartol.*, *Carrer.*, *Foller. & aliorum*, quos allegat, deinde recenset opinionem *Julii Clarii*, a qua non eredit dissimilem sententiam Senatus Mediolani, relatam per eumdem *Clarum* nec non opinionem *Fabii a Monteleon. in sua praxi arbitrol. fol.* 405. *post num.* 16. ac tandem ob Doctorum dissentiones concludit, se nihil posse dicere, sed id totum prudentis Judicis arbitrio remitti, qui id potissimum existimabit atrocissimum secundum loci, & consuetudinem Civitatis; postmodum autem Idem *Farinacc.* loquens de *torment. Vigil. in qu.* 38. *num.* 71., describit crimina atrocissima per hæc verba -- *Bene verum est, quod id solum in atrocissimis consuetum video, ut in crimine læsæ majestatis, assassinio, stratarum Latrociniis, disrobatoribus famosis, Bannitis, & his similibus*, quibus verbis convenire videtur cum opinione *Julii Clarii*, quam in præcedenti *quæst.* 18. *num.* 89. retulit, sed non amplexus est.

5 Inter hujusmodi dissidentes Doctores *Sfort. Odd. in tractat. de restit. in integr. p.* 2. *qu.* 80. *nu. prim. & seqq.* explicando delicta *levia, gravia seu atrocia, graviora seu atrociora, & gravissima seu atrocissima*, ex *Abb. in cap. tuæ de pœnis* tradit, quod *crimina atrocissima* dicuntur omnia ea, in quibus inest dolus, sunt publica, non privata, & pro eis capitale supplicium imponitur; ac contra opinionem *Clari* opponit Textum *in l. auxilium ff. de minor.* ubi Adulterium vocatur *atrocius* delictum, & tamen pro eo de Jure civili imponitur pœna mortis, sed bona pace *Sfort. Odd.* differentia est inter crimina *atrocia, atrociora, & atrocissima*, ut differunt inter se gradus *positivus, comparativus & superlativus*; dicitur enim Adulterium crimen atrocius *in gradu comparativo*, sed non *atrocissimum* in gradu superlativo, quod animadvertens prælaudatus *Auctor* conciliat opinionem *Abbatis* cum opinione *Clari*, desumpta ex *Bartol. in l. levia ff. de accus.*, quod delictum publicum (semper supponendo dolo admissum) quando non punitur supplicio capitali dicitur *grave* seu atrox; quod autem punitur pœna mortis simplicis dicitur *gravius id est atrocius*; quod vero expiatur ultione capitali qualificata dicitur gravissimum *seu atrocissimum*, proinde convenire videtur cum *Claro* magno quidem Criminalista.

6 Et quamvis *Anton. Polic. in tract. de praemin. Reg. Audient. tom prim. titul.* 3. *cap.* 2. *num.* 62. conveniat cum opinione *Clari*, addit tamen, quod delicta atrocissima promiscue in Jure, & a DD. vocantur gravia, atrocia, pessima, detestabilia -- sic apud *Sanfelic. decis.* 173. crimina Assassinii, & falsæ monetæ, quæ alias sunt atrocissima, vocantur *gravia*, sic *Campan. de for judic. resol.* 2. *nu.* 31., *& seqq.* atrocissimum crimen a minore patratum vocat *atrox*, Sic in *cap. pro humani, de homic. in* 6., crimen Assassinii, quod est atrocissimum, vocatur *horrendum* Sic in *l.* 1. *C. de rap. Virgin.*, *& in l. Raptores C. de Episc. & Cleric.*, crimen raptus vocatur *pessimum & detestabile*, quod tamen Doctores appellant atrocissimum.

7 Insurgit adversus præfatos DD. *Anton. Matth. de Crimin. in prolegom. cap.* 4. *num.* 3., inquiens falsissimum esse, criminis qualitatem ex pœna dijudicandam, exemplificat enim, quod si leges capite puniri jubent qui Caballum furatus fuerit, & qui aliquem interfecerit, ære potius, quam vita mulctetur, quis dixerit propterea gravius esse furari Caballum, quam occidere hominem? desuper alia referens exempla, concludit propterea, quod crimina graviora dici debent non habito respectu ad pœnam, sed habita consideratione ad dolum, nec non ad offensionem, etenim naturalis dictat ratio, eo gravius unumquodque admissum esse, quo gravius, aut divina, vel humana majestas, aut honestas, aut utilitas Reipublicæ per id offenditur, ut sunt crimen majestatis, cædes, adulteria, incestus, raptus Sacrilegium, violatio sepulchri, & adulteratio monetæ, superaddens quod reiteratio delictorũ circumstantiæ, crimen grave, aut leve dijudicant, ad Textum *in leg. aut facta* 16. *ff. de pœnis*.

8 Et quidem rationes *Matthei*, sunt multum convincentes, non propterea recedendum videtur a regula per DD. tradita, *atrocissimum* reputari ex gravitate supplicii, seu ex pœna mortis qualificata; siquidem possunt Principes in eorum Dominiis, quædam delicta, quæ suapte natura non sunt gravia, graviora, & atrocissima habere, & qualificatis, ac exasperatis ultionibus ea vindicare, ratione temporis, ac ex delictorum frequentia, quæ summopere Rempublicam perturbant: merito inquit *Farinacc.*, quod *atrocissimum* non ita, & ubique semper debet ita existimari, sed juxta leges, & consuetudines illius Civitatis; enim vero, unum idemque crimen asperiori ultione punitur in uno loco, ratione temporis ac frequentia ejusdem criminis quam in altero; propterea in eo loco, in quo pœna exasperatur, & qualificatum supplicium dictatur, crimen vocatur atrocissimum ex *gravitate pœnæ*, quod tale non posset dici ex qualitate criminis, quod aliunde non tam exaspera pœna vindicatur.

9 Hinc in Bannimentis generalibus Urbis de *anno* 1747. promulgat. nonnulla crimina declarantur atrocissima, quæ forsan in puncto Juris, & in aliis dominiis talia non sunt: intelligo tamen, quod ea *atrocissima* in dictis Bannimentis declarata, comprehenduntur in prælaudato Chirographo, quæ talia declarantur non tantum respectu *ad modum procedendi, & deveniendi ad tormenta, sed etiam ad pœnam*, prout explicatur *Veneficium in capite* 8. *versiculo E percio* sequentibus verbis -- *E si averà un tal delitto per atrocissimo tanto nel modo di procedere, quanto ne tormenti, e pena*, & explicatur etiam fractura Pacis *in cap.* 14. ac in aliis capitibus alia crimina *atrocissima* etiam quo ad pœnam recensentur, quæ possunt legi in iisdem Bannimentis; cætera vero, quæ declarantur *atrocissima* tantum ad effectum procedendi, & torquendi, ut legitur quo ad Infanticidium, *in cap.* 10. §. *ma perche* his verbis -- *Ed il delitto, si riputerà sempre atrocissimo tanto nel modo di procedere, che de tormenti &c.* nec non alia crimina in iisdem Bannimentis inter atrocissima enumerata sub eadem formalitate verborum, nentiquam comprehensa dici possunt, sub nomine *delictorum atrocissimorum*, de quibus loquitur Chirographum; etenim illud loquitur de illis *atrocissimis*, quæ ultione qualificata expiantur, ut delinquentes convicti dicantur ad debitam animadversionem subeundam, & sic ad effectum pœnæ, non de aliis ita dictis ad effectum procedendi, & deveniendi ad tormenta, ut patet ex illius apertis verbis -- *debbano giudicare, e venire*

alla

alla condanna, e totale esecuzione delle pene nelli sopraespressi casi a tenore di dette resoluzioni, & patet etiam ex verbis *dictorum Bannimentorum*, nam si voluissent ea inter atrocissima quoque numerare *quo ad pœnam* (quæ in atrocissimis dictari non potest, nisi in convicto) utique expressissent, prout in aliis capitibus, ubi voluerunt, expresserunt ad Textum *in l. si quis ita 16. ff. de testam. tutel.*, *in l. 9. §. 1. ff. locati*, *& in l. 59. ff. ad S. Consult. Trebell.*, *Otton. Tabor. in thesaur. Iurisprud. libro 19. cap. 8. §. 32.*

10 Hinc quemadmodum verba illa -- *Ed il delitto si reputerà sempre atrocissimo tanto nel modo di procedere, che de tormenti*, nullo pacto adaptari, & convenire possunt, ut idem delictum dicatur atrocissimum ad condemnandum: Nam modus procedendi, torquendi, & condemnandi inter se diversificantur, & distinguuntur, ut quod sufficit in modo procedendi, non sufficiat in modo torquendi, & quod sufficit in uno, vel altero, non sufficiat ad condemnandum, ut notissimum est criminalia elementa ediscentibus. Ita extendenda minime videntur ad ea atrocissima, de quibus loquitur Chirographum ad effectum unice convincendi, & damnandi, ob regulam Textus *in l. 4. §. toties ff. de damn.*, quod ubi non conveniunt verba, nec minus legis, aut statuti locum habet dispositio, *l. 21. ff. de milit. testam.*, Bartol. *in d. l. 4. §. Prætor.* cum aliis apud *Tiraquell. in l. si unquam verbo libertis num. 2. 5. & seqq. C. de revoc. donat.*, propterea semper intelligenda, & restringenda veniunt secundum subjectam materiam, cui conveniunt, & adaptari possunt non extra, *l. 18. ff. de damn. infect. L. g. profectitia 5. ff de Iur. dotium.*, *l. in d. lictis §. detracta ff. de noxal.*, *Andreas Knicher de autocrat. Roman. Imper num. 282 & Henning. Arnis. de Iur. Majestat. cap. 5. num 9.*, esto quod generalia essent, *l. 3. §. si quis ff. de stat. liberor.*, *l. ut gradatim ff. de muner.*, *& honor.*, *in l. si ex pluribus 89. ff. de solut.*, *in l. 1. ff. nequid in loc. public. & in l. non est novum 26. ff. de legib.*, eoque magis, quod agitur de statutis pœnalibus, & correctoriis nullam etsi minimam admittentibus extensionem, & ampliationem, sed stricte intelligendis, ut jacent, *capite odia de reg. Iuris. in 6. Gloss. in cap. cupientes §. quod si per viginti de elect. in 6. Bald. in l. in illud num. 3. & seqq. C. de Sacros. Eccles. Wesembec. libro primo consil. 6. num. 135. Gartman. Pytor libro primo quæst. 16. num. 23.*

11 *Tertio animadvertendum est*, quod ad hoc ut habeat locum dispositio dicti Chirographi necesse est, ut delicta atrocissima sint consummata, & cum effectu patrata, alias si tantum attentata (etsi attentatum supplicio capitali esset expiandum, ut quo ad attentatum proditorium, seu Vulnera cum qualitate proditionis inflicta legitur in dictis Bannimentis generalibus *in cap. 13. §. E nella*) in eo utique non comprehenduntur, ob rationem, quod Verba legis, seu statuti cum effectu, & consumatione delicti intelligi debent, & non cum attentato, *cap. qualiter 3. ubi gloss. de pactis l. 1. §. hæc verba ff. quod quisque Juris l. penult. §. docere ff. ne quis eum*, etiam in atrocissimis, *Bald. in l. data opera, versic. in pœnis statutorum C. de his, qui accus. non possunt Alexand. in addit. ad Bartol. in l. qui eam mente litter. C. versic. Et add. ff. de furtis, Philipp. Franch. in cap. pro humani post num. 7. de homicid. Hieron. de monte in quæst. 16. num. 9. & seqq. Vivius opin. 822. num. 1. & seqq.*, ubi de communi, etiam quod deventum esset ad actum proximum, & immediatum, *Franch. loc. citat.*, *Bald. in l. si quis non dicam rapere num. 2. C. de Episcop.*, *& Cleric. Hieron. Cucalon. ad Dec. in l. non vult. hæres esse n. 7. litter. A ff. de regul. Jur. Zillett. inter consil. crimin. divers. 55. post num. 52. tom. 1. in parvis*; quæ conclusio procedit non solum in delictis atrocissimis, sed etiam in homicidiis deliberatis, expressis in eodem Chirographo; etenim pari ratione de consummatis, & non attentatis verba Chirographi intelligenda sunt.

12 *Quarto* animadversione dignum videtur, quod qualitates, quæ crimina ad altiorem gradum extollunt, & aggravant, unde dicuntur atrocissima, ut exempli gratia *qualitas efformans latrocinium, proditionem, assassinium, & similia*, probari concludenter debent ad formam Juris communis per testes legitimos, & idoneos, & non per testes exceptiones patientes ad formam prædicti Chirographi, ea ratione, quod ubi testes inhabiles per legem, aut statutum habilitantur, ut in aliquibus delictis probent, hoc sane intelligendum videtur, quoad probationem principalis delicti, non autem quo ad probationem qualitatum, quæ delictum aggravant, vel extollunt in aliam speciem, ut scite docet *Bartol. in l. quæstionibus ff. ad leg. Jul. majestat*, ubi ponit exemplum de eo, qui cum esset Rector Provinciæ successorem in Regno non admisit, & sic crimen læsæ majestatis commisit; inquit enim *Bartol.*, quod ad probandum, quod quis Successorem non admiserit, admittuntur testes infames, & inhabiles, sed ad probandam *qualitatem*, quod ille Successor erat legitimus (nam qualitas crimen læsæ majestatis efformans consistit in legitima successione, siquidem indubitati Juris est, successorem illegitimum non admittere, crimen majestatis non esse) non admittuntur dicti testes inhabiles, Cum *Bartol.* congruit summopere doctissimus, *Bald. in auth. si testis productus num. 7. C. de testib.*, ubi inquit, quod si statuto cavetur, quod super adulterio testes infames admittantur ad testificandum, hi tamen non admitterentur ad probandam qualitatem, adulterium efformantem, quæ consistit in matrimonio, sine quo frustra de adulterio quæreretur; de hoc (inquit Baldus), quod in qualitate matrimonii non adest crimen, licet sine eo adulterium non committatur, quam *Bartol.*, *& Bald.* sententiam amplectuntur *Campeg. de testib. regul. 30. versic. sexto quia*, *Lancellott. Conrad. de offic. Prætor. rubric. de testib. verbo infamis num. 13.*, *Boss. de indic.*, *& consid. ante tortur. nu. 32.*, *Dec. consil. 410. nu. 15. Riminald. cons. 361. num. 32. & seqq. tom. 4. Mascard. de probat. conclus. 857. num. 35. tom. 2.*, *& conclus. 462. post n. 37. tom. 1.*, ubi alios allegat.

13 Et quamvis contra *Bartol.*, *& Baldi* sententiam insurrexerint *Angel. in l. famosi num. 3. ff. ad leg. Iul. majestat.*; *& Salicet. in auth. si dicatur num. 10. & seqq. C. de testib.* existimantes, quod concesso uno, censentur concessa omnia alia, per quæ pervenitur ad illud unum, maxime substantialia, quodque idem esse debeat regula de toto quo ad totum, quod de parte quo ad partem, nihilominus, salva pace tum *Angel.*, tum *Saliceti* regulæ per eos adductæ nullo pacto convenire queunt, ubi agitur de statutis pœnalibus, & Juris communi correctoriis, tum quia nec etiam per sensum subauditum debemus inducere Juris correctionem; *cap. cupientes §. quod si per viginti de elect. in 6. l. sancimus C. de testam. & in l. præcipimus C. de appell.* imo per sensum subauditum est emendanda Legis correctio, *Gloss. in auth. ex testamento C. de collat.*, *& in d. cap. cupientes*, ob rationem quod correctio ex statuto

tuto

tuto induci non debeat nisi expresse in eo dicatur, *Jason. in l. amnet Populi ff. de Iustit.*, *& in l. final. §. in computatione C. de Iur. deliberand.* tum etiam quia in eodem Chirographo multiplicarentur specialia, nempe quod non solum testes, aliquas patientes exceptiones, in criminibus ibi expressis convincere possent Reum quo ad delictum, sed etiam quo ad qualitates crimina in altiorem gradum extollentia, aggravantia, & qualificantia; cum undique talium specialium multiplicatio a Jure sit vetita *cap. singula distinct. 89. l. cum post 69. §. gener. ff. de Iur. dot.*, *l. 1. C. de dot. promis.*, *Doctores in l. singularia ff. si certum petat*; *Decian. respons. 13. num. 23. libro 3.*, Hinc regula est, quod quoties statutum, seu Constitutio dum operari posset contra Jus commune, illud intelligi debet, ut in uno tantum sortiatur effectum, *Francisc. Curtin in l. transigere num. 20. C. de transact.*; *Osasch. decis 59 num. 13. & decis. 165. post num. 21.*, cum aliis apud *Otton. Tabor. in thesaur. Iurisprud. libro 17. §. 5. to. 2.*; ubi quod specialia non sunt passim admittenda, nec trahi debent in argumentum, vel in consequentiam, quia ab eis non est licitum arguere, ut docent *Abb. cons. 114. num. 5. libr. 2.*, *Paul. de Castro. Consil. 97. num. 3. libro 2. & Guid. Pap. decis. 473.*

14 Nec verum est, quod qualitas delictum efformans, vel illud qualificans, seu aggravans sit de illius substantia intrinseca, taliter ut in probatione dividi minime possit, juxta argumentum *Angel. & Salic*; Nam *Farinacc. in tractat. de testib. quæst 56. num. 78.* distinguendo substantialia intrinseca, & extrinseca, docte occurrit prædicto argumento his verbis -- *Ego autem non sic credo in casu nostro hos terminos esse declarandos, quia etsi adulterium non possit stare, Matrimonium tamen nihil commune habet cum adulterio, nec potest dici illius substantia saltem intrinseca (extrinseca autem forsan sic), Item licet non detur crimen læsæ majestatis in non admittente Successorem, nisi I. fuerit legitimus, iste tamen Successor sit legitimus nec ne nihil commune habet cum denegata admissione, nec dicitur de illius substantia saltem intrinseca, nec ad illud aliqua modo infert.*

15 Propterea Idem *Farinacc.* amplectitur *Bartol. & Bald.* opinionem, dicendo, -- *Et ideo credo Bartol., & Baldum in eorum exemplis optime loquutos fuisse, dum negant testes admitti ad probandum Matrimonium, licet admittantur ad probandum adulterium*; & non *admitti ad probandum successorem legitimum, licet admittantur ad probandum eum non admissum, quia unum non infert ad alium, nihil inter se unum cum altero habet commune, nec unum potest dici de alterius substantia intrinseca; verum quando adminicula tendunt, & inferunt ad substantium delicti principalis, puta ad probandum adulterium volo probare amplexus, munera, colloquia &c. & similia, vel ad probandum crimen læsæ majestatis, volo probare nocturnas conventiculas, convocationem facinorosum hominum, & similia, & iure, quia ista adminicula dicuntur de substantia delicti, cum inferant ad ipsum delictum, nihil credo esse, quod impediat, quin & per infames probari possint, sicuti etiam potest probari delictum principale, & isto modo intelligendo limitationem Angel. & Salic. de substantialibus adminiculis loquendo, eam credo verissimam.*

16 Quamobrem juxta sensum *Farinacii* de his indiciis, & adminiculis substantialibus loquitur Chirographum in dicto *primo dubio*, dum ait -- *possint supplere tam ex aliis indiciis & conjecturis probatis per testes minus habiles & idoneos*, non autem de qualitatibus delictum efformantibus, vel qualificantibus; nam hæ non sunt de substantia intrinseca delicti, sed extrinseca, proinde minime probandæ per eosdem testes inhabiles; nam non sequitur, probatur Parricidium vigore statuti per testes inhabiles, ergo qualitas parricidii, quod delinquens sit filius Interfecti, probatur etiam per Infames; aliud enim est Parricidii delictum ut in se admissum, quia nempe testes viderunt illud committi tanquam homicidium, & in hoc probant inhabiles; aliud vero, quod illud homicidium sit qualificatum, seu Parricidium, quia probatio filiationis, seu consanguinitatis, haberi non potest per inhabiles; Chirographum enim ob enormitatem sceleris dispensat probationem quo ad admissum factum, non autem quo ad qualitatem nec multiplicat specialia: atque ita in *secundo dubio* ob difficillitatem probationis admittit testes infames ad probandum sequutum factum, non vero qualitates illud aggravantes; etenim qualitas non est cum facti substantia confundenda, *Amiseus 2. relect. politicor. cap. 1. section. 2. num. 12 & seqq.* idcirco inquit perbelle *Otton. Tabor. in thesaur. Iurisprudent. libro 15. cap. 3. de qualitate §. 19.* quod si probationis privilegium detur in aliqua specie delicti, Intelligitur quo ad probandam substantiam delicti, non autem illius qualitates.

17 Hinc a simili dicendum est, quod quamvis in delictis atrocissimis, homicidiis appensatis, nec non furibus famosis, etiam in lupanaribus, custodiis Birruariorum, aliisque locis occultis, admissis, possunt in vim dicti Chirographi Delinquentes convinci per testes inhabiles, aliis indiciis, & conjecturis pariter per testes inhabiles præter infames, adminiculati, non propterea tamen corpus delicti in iisdem criminibus probari debet per testes inhabiles, aut minus sufficientes, sed liquido, & concludenter ad formam *Textus in leg. 1. §. Illud autem ff. ad S. C. Syllan.* signanter in illis criminibus, quæ sunt facti permanentis, quorum vestigia ocularitier inspicienda veniunt, ad tradita per *Clar. quæst. 4.*, *Guazzin. defens. 4. cap. 2. num. 17.*, *& seq.*, & alios apud *Anton. Polic. de præemin. Reg. Audient. tom. 2. titul. 10. cap. 2. num. primo*, *& seqq.*, ut de hoc alibi latius dicemus Deo dante in *sect. secundo*, ubi quod nec etiam indiciis indubitatis potest corpus delicti probari, & suppleri, ubi lex talibus indiciis contenta est ad aliquem convincendum.

18 Et revera, ubi deficit corpus delicti, quis nullo pacto convinci potest nec per testes etiam idoneos, & omni exceptione majores, multominus per indicia indubitata, imo nec per eiusdem Rei confessionem; Nam deficit judicii criminalis fundamentum, sine quo omne quod super ædificatum, est imperfectum, & nullius ponderis, etiam Inquisiti accedente confessione, non minus ficta, prodeunte ex contumacia, quam vera, *leg. inde Nerotius ff. ad leg. Aquil.*, *leg. in confessionibus cum leg. sequenti ff. de interrog. action.*, *De Ballis tractat. crimin. libro 2. qu. 9.*, *Clarus*, *Grammat.*, *Giurba*, *Caren.*, *& alii innumeri* apud *Anton. Polic. d. cap. 2. nu. 2.*, *& seqq.* Confessio enim, multoque minus testes delictum efficere queunt, quod tale esse fundamentaliter minime constat, ut in vim Textus, *in leg. liber homo ff. ad leg. Aquil.* scite probant *Amesco de*

po-

potestat. in seipsum libro primo cap. 14. num. 10., & seqq., & *Aaton. Faber. in Codic. in titul. ad leg. Cornel. de Sicar. defin.* 8., ut namque inquit *Plaut. in theatr. libro 13. ea nos scire non possumus, quæ essentiam non habent*, *Daniel Moller. libro 3. semestr.*, *cap. 3.*, & *seqq.*

19 Quoniam vero in dicti Chirographi prima resolutione post *delicta atrocissima* descenditur ad deliberata, seu *appensata Homicidia*, opere pretium est patefacere, quando Hominis cædes appensate, seu deliberato animo admissæ dici possint; Dicitur Homicidium appensatum, seu præmeditatum, vel deliberato animo admissum, cum quis re præmeditata, & perpensa, præcedente animi deliberatione aliquem aggreditur, & interficit, ut vulgo dicitur A SANGVE FREDDO, ad tradita per *Bossium in tract. crimin. titul. de homicid. num.* 53., *Clar. in §. homicidium num. primo versic. Deliberatum vero*, & *post num. 7. versic. Ex proposito*, *Menoch. de arbitrar. Judic. cas.* 361. *num.* 3, & *seq.* & *nu.* 5. 15. 21., & 55. *Giurb. consil.* 63. *post num.* 30., & *Iul. Chartar. decis. crimin.* 65. *num* 25.

20 Verum an requirantur insidiæ ut homicidium ex proposito, *seu appensatum* dicatur; Doctores inter se non conveniunt; veritas tamen est quod proditio, & insidiæ non requirantur, sed sat est: ut appensatum dicatur, quod animo deliberato patratum fuerit; ut namque ait *Petrus Gambacurta in tract. de Immunit. libro 5. cap. 4. num.* 15.; Qui prævia animi deliberatione occidit, loca, & opportunitatem quærit ad id perficiendum, quod deliberavit, ideo appensate, seu appostate, delinquere videtur; ita docent *Plot. consil. criminal.* 133. *tom. 1. divers.*, *Clar. in pract. qu.* 30. *versic. punitur est*, ubi tria exempla refert: *Guid. Papa decis.* 121. ubi ita pluries judicare vidisse testatur; *Ioann. Gallus quæst.* 172. § *per arrestum*, & *Papon. libro primo titul. 11. arrest.* 18., & est communis opinio, quamvis aliás verum sit, quod vix reperies quempiam appensate, & animo deliberato aliquem occidere volentem, quod prius ei insidias non instruat, locum, & tempus expectando, ut mente conceptum, & deliberatum animum executioni ponat *Andreas Facbin controv. lib. 9. c. 93. versic. Tertio*, *Peguer. decis.* 54. *num.* 10.

21 In dubio autem, Homicidium, non præsumitur appensatum, seu deliberatum, consequenter in dicto Chirographi dispositione minime comprehensum, sed potius, casu, vel rixa, aut improviso perpetratum, pertinet propterea ad Fiscum, seu Accusatorem, hanc animi deliberati qualitatem a cæde separatam, probare, tum quia in dubiis semper minus malum præsumendum est, teste *Alciat. in tractat. de præsumpt. regul. 3. præsumpt.* 6., tum quia, qualitas appensati, seu præmeditati, tanquam aggravans, & augens delictum, semper ab asserente probanda est juxta doctrinam *Bartol. in leg. 1. §. ait Prætor ff. ne quid in flumin. public. in leg. qui non ignorat C. qui accus. non poss.*, & *in leg. 2. §. diem ff. quemadm. testam. aperi*-- *Mastril. in leg. si quis nec quæstio num.* 154. *ff de quæstion.*, *Cepoll. consil.* 57. *versic. Et illa qualitas*, *Anton. Lanar. consil.* 43. *num.* 30. *Mastrill. de indult. cap. 28. num.* 18., *Caravatini in tractat. de homicid. tit. de homic.*, & *aliis crimin. excusand. num.* 85. *post Carpan. ad novas Constit. Mediolan. titul. de pœnis fol.* 250., & *Iul. Cæsar. Calvin. de commun. conclus. Iur. in dub. conclus.* 469., & 470.

22 Nec obstant Jura adducta per *Matthæum ad libr. 48. ff. titul. 5. de Sicar. cap 3. num.* 15., ubi in dubio cædes, sicut quævis injuria, præsumitur dolo malo facta; etenim admittendo dolum in dubio, non inde sequitur, quod cædes sit appensata, & præmeditata, siquidem datur actus dolosus simplex distinctus a præmeditato, qui verificatur in eo, qui in rixa absque præcedenti animi deliberatione delinquit, enim vero animus dolosus potuit supervenire in rixa, ex genere armorum, ex ictu punctim facto, & loco vulneris, licet antea in mentem conceptus minime esset, ut *ex Claro* docet *Marcus Anton. Eugen. consil. 38. num.* 21., & *seqq. tom* 2., idcirco inquit *De Angelis in tract. de delict. cap. 70. part. 1. num.* 1., Dicitur Homicidium purum, seu simplex quando voluntas nocendi immediate procedit ex provocatione, ut in rixa, ita ut ante eam nullus adesset occidendi animus, & dicitur simplex in pura rixa commissum; præmeditatum vero, si inde committitur *a sangue freddo*, & hos gradus Voluntarii, unum ab altero docte distinguit, & explicat *Grassetr. de nec. prodit. §. 2.*, & *3. per tot.*, nec non *Caball. in tract. de omn. gener. homic. num. 5.* & *seqq.*, ubi primo distinguit homicidium deliberatum a simplici sine appensamento; & hoc secundum subdistinguit, *in dolosum*, *culposum*, *casuale*, *necessitate*, & *lege permittente admissum*, magis comprobans *numer.* 385., quod in dubio animus deliberatus non præsumatur.

23 Animadvertendum est tamen, quod qualitas animi deliberati tanquam difficilis probationis, & in animo consistentis, præsumptionibus, indiciis, & conjecturis probatur, juxta doctrinam *Boss. in titul. de homic. num.* 57. & *seqq.*, *Covar. in Clement. si furiosus part. 2. §. 1. num. 1. de homic.*, *Thor. in Cod. rer. judic. al'eg. 38. in ad lit. versic. Homicidium autem*, & *Matth. in de Regim. Regni Valent. cap. 8. §. 8. num.* 46. & 78., hæ tamen præsumptiones, & conjecturæ animi deliberati qualitatem demonstrantes, plene & perfecte, ac per duos testes contestes probari debent, ut post alios docent *Farin. consil. 61. num. 18. tom.* 1., *consil. 136. num.* 528. & *post num.* 30., *consil. 192. num. 27. tom.* 2., & *quæst. 126. num.* 98., *Vermigl. consil* 25. *num.* 15. *Caball. de homic. num.* 308., & *Castill. decis.* 173. *num.* 2. & 3. *libro* 2., & ob rationes superius adductas, testes inhabiles ad probandam hanc qualitatem, seu præsumptiones animum deliberatum demonstrantes, non admitti debent; nam, ut probatum est, Chirographi verba non comprehendunt testes super qualitate deponentes.

24 Quænam autem sint conjecturæ, & præsumptiones animum deliberatum, seu appensatum demonstrantes, hic non recensentur, ne magis prolixiores simus, interim lector sitim extinguere poterit apud *Farin. consil* 138., & 193., & *qu.* 126. *nu.* 158. & *seqq.*, *Mascard. de probat. conclus.* 98., *Menoch. de arbitr. Judic. cas.* 361., *Marium Giurb. consil.* 2., *Julium Chartar. decis.* 4., & *decis.* 95. *Mastrill. decis.* 293., *Matthæu de Regimin Regn. Valent. tom. 2. cap. 8. §. 8. num.* 70., & *seqq.*, & alios per eosdem allegatos; apud quos etiam invenies conjecturas, & præsumptiones hanc animi deliberati qualitatem excludentes, quarum potissima mihi videtur ea, quando nulla probatur præcedens Inimicitia, aut alia ratiocinativa causa, quæ moveret animum Delinquentis ad deliberate crimen admittendum, ut dixi *in observ. 22. sect. 8. de causa finali* de-

delicti; Et semper in conflictu præsumptionum illæ amplectendæ veniunt, quæ præmediatationem, & appensamentum excludunt, dummodo exclusivæ sint fortiores, aut saltem numero pares, *Giurb. consil. 46. nu. 26. Bajard. ad Clar. §. homicidium n. 18. Farin. qu. 126. num. 102., & Mastrill. decis. 297. num. 73. lib. 3.*

25 *Sed quæritur*, num qui absque præcedenti causa ratiocinativa, & sic absque animi prævia deliberatione cædem patraverit impetuose, aliqua causa ductus bestiali, vel Auctor rixæ fuerit, ut nullam excusationem a pœna ordinaria mereatur vigore Constitutionis *S. M. Clementis XII. incipien. In supremo Justitiæ solio*; an inquam, Is comprehensus dici possit, sub verbis *primæ resolutionis* contentæ in prælaudato Chirographo? Et negative respondendum videtur, siquidem dictum Chirographum non habuit considerationem ad capitalem ultionem, qua homicida punitur, sed ad cædes *appensitas*; quapropter, ubi qualitas hæc appensamenti non convenit, clarum est, quod Chirographi dispositio non adaptatur, ad tradita per *Abb. in cap. item cum quis num. 5. de restit. spoliat. & ibi Beiò num. 27. Dec. in cap. ex parte il 2. num. 39., & seqq. de offic. delegat., & ibi Felin. num. 5. & seqq.*, cum aliis adductis a *Carol. de Grass. in tract. de except. except. 2. num. 3. & seqq.*, ubi hanc tradit rationem, quod quando qualitas est causa alicujus effectus (prout est qualitas appensati ultra homicidium expressa in dicto Chirographo) non sufficit adesse homicidium, nisi & illa *appensati* qualitas adsit, sunt namque in hoc casu inter se inseparabilia, *Gloss. & Bartol. in l. cum actum ff. de negot. gestis, Bald. in l. matrem nu. 2., & ibi Adden. litt. A., & C. ff. de probat. Amat. decis. Anconit. 91. num. 13.*, de facto talia homicidia absque appensamento nominantur in Bannimentis generalibus S. Consultæ *cap. 25. versic. dichiarando illis verbis; Che commetteranno omicidj anche senz' appensamento, che si siano mossi da una causa bestiale, ed irragionevole*, nec a Bannimentis generalibus Urbis *cap. 7.* ibi — *Chi a sangue caldo, e senza alcuna premeditazione &c.*

26 *Dubitatur item*, an qui præmeditat occidere Titium, si postea præter intentionem, & appensatum directum in Titiũ, errore occidat Cajum, & sic unũ pro altero, an hujusmodi Homicidium comprehensum dici possit in eodem Chirographo loquente *de Homicidiis appensatis*? Prima facie videtur respondendum, affirmative, ea ratione, quod cum Voluntas ejus, qui occidit *unum per alio*, voluerit factum illud, quod postea *unus pro alio* interfectus fuit, idcirco eadem deliberata, seu appensata Voluntas simul etiam voluisse videtur occisionem ex prædicto facto natam; qui enim sponte actum admisit aliquem, censetur etiam in ea omnia consensisse, quæ ex actu illo consecutura providere poterat ut inquit, *Puffendorf. element. Jurisprudent. Universal. lib. 2. axiom. 1. §. 2.* unde *in l. qui occidit 30. ff. ad leg. Aquil.* dicitur — *Qui occasionem damni præstat damnum, fecisse videtur.*

27 Verum adductis minime refragantibus, dicendum est, hunc casum non esse in dicto Chirographo comprehensum; moveor, ad effectum enim, *ut homicidium appensatum*, in eodem Chirographo comprehensum dicatur, nulli dubium est, quod tale faciens *proprie, & vere* tale esse debet; est namque notissimum ex Juris primævis elementis, quod statuta omnia, & Constitutiones pœnales, semper intelligi debent in casu *vere, & proprie*, non autem *improprie, & ficte*, seu per similitudinem, ob strictam, imo arctissimam interpetrationem, quam habent, *Gloss. in cap. cupientes §. quod si per viginti de elect. in 6. Bald. in l. maximum num. 13. C. de liber. præter., Hartman. Pistor. lib. 1. quæst. 16. nu. 23., late Menoch. consil. 5. nu. 2. 3. & seqq.*, tale autem non dicitur interfectio *unius*, pro deliberato animo *alterius*, etenim cum in occidente *unum pro alio*, præmeditata Voluntas interficiendi *unum*, & consequenter electio Facti idonei ad prædictum finem non sit vere, ac proprie causa occidendi *alium*, qui prædicto facto occiditur, idcirco vere ac proprie, *ex voluntate deliberata* occidendi *unum*, non fit, quod quis occidat alium; *ratio* conclusionis est, quia *occidens unum pro alio*, non eligit, nec utitur tali facto tanquam medio, vel instrumento ad occidendum illum, quem tamen tunc non occidit; unde voluntas *occidendi unum* tali medio, vel Instrumento, non est tunc *vera, & propria causa* interficiendi alium, licet Is alius tunc vere tali medio, quamvis non *ad talem finem, & effectum* adhibito, occidatur, sed omnino *præter ipsius occidentis intentionem*; fuisset enim *vera & propria* causa occisionis, si tunc occisus vere fuisset, quem prædictus occisor, prædicto facto, tanquam Instrumento ad id apto, & electo, occidere volebat; Cum ergo Voluntas occidendi unum pro alio *non* utatur tali facto, pro Instrumento ad eum occidendum, quem tunc per accidens, & non volens occidit, proinde dici nequit causa principalis proxima, & immediata prædictæ occisionis, sed potius impropria, remota, & mediata.

28 Igitur non remota & mediata, sed proxima, & immediata causa in *statutis, legibus, & constitutionibus omnibus* attendi debet signanter pœnalibus, & correctoriis, ut *Quintilian.*, inquit *orator. Instit. libro 7. cap. 4.*, dixereque Consulti *in l. 61. §. Socius ff. pro Socio in l. 15. §. 1. ff. ad leg. Aquil. in l. qui domum 59. ff. locat., & in l. cum de hoc 27. ff. de except. rei judic.* sic apud Juristas proxima, & immediata cujuscumque rei causa attenditur, non autem remota, & impropria, ideimo Bartol. *in l. metus autem §. sed licet ff. quod met. caus.* inquit, quod in dubio Textus loquens de causa intelligitur de proxima, non remota, *Joann. Andreas in addit. Specul. titul. de injur. §. sequitur versic. sed pone, Ludovic. Gomez. super regul. Cancell. de Jur. quæsit non tollend. qu. 3 versic Et istam partem*, non immerito perbelle scripsit *Bald. consil. 136. libro 2.* quod eventus, qui procedit a causis proximis, & immediatis attenditur respectu illarum causarum, si autem non sunt causæ immediate, tunc eventus non attribuitur illi principio remoto, sed causis propinquioribus, *Oldrad. Consil. 25. versic. præterea.*

29 Insuper Idem Bald. *in l. 1. oppos. 4. C. si Servus exter. se emi mandav.*, loquens de causa proxima, & remota, inquit, quod in statutis causa remota non procedit, nam verba debent proprie, & stricte intelligi, siquidem inspecta veritate, causa causæ non dicitur causa causati, per *Text. in l. 1. §. dejecisse ff. de vi, & vi armat*, & hoc non tantum inter Juristas, sed etiam apud Theologos, ut *Alexand. Alens. in p. 4. Summæ. qu. 20. membr. 2. artic. 2. §. 11., D. Bonaventur. libro 2. sentent. distinct. 22. artic. primo quæst. prima, & Gabriel. libro primo distinct. 25. qu. unic., & lib. 2. distinct. 2. notab. 1.*

30 Hinc non refragatur ratio dubitandi in princi-

pio

pio posita, etenim *Pauli Jurisconsulti* dictum in *d. l. qui occidit 30.* illis verbis *Qui occasionem damni præstat, damnum fecisse videtur*, intelligendum est improprie, seu interpetrative, non autem proprie; sic non verum inspecta veritate, sed solum inspecta Juris interpetratione, ut videre est apud *Bartolom. Cepol. consil. crimin. 2. num. 16.*, ubi alios ad id refert, & simul inde infert, quod in statutis, in quibus verba proprie, ac stricte intelligi debent, dictum illud non procederet: quod magis patet ex verbo illo *videtur*, quo *Paulus* usus est, importat enim non veritatem rigorose sumptam, sed assimilationem quamdam, nec non fictionem, ut patet ex *Rebuff. in l. ostensum 38. versiculo Interdum notat ff. de verbor. signif.*

31 Propterea concludendum est, quod voluntas, & præmeditatio, seu appensamentum occidendi Titium, cum nullo modo se extendat ad occidendum Cajum, imo Cajum, & quemcumque alium omnino excludat, præmeditatio ista extendi non debet ultra limites deliberatæ Voluntatis quo ad Titium, quia nullo modo dicitur *appensatum*, imo neque cogitatum quo ad Cajum; & quamvis occisio hæc sit intrinsece mala, quia cædem hominis continet, si non in specie, saltem in genere, non tamen dici potest intrinsece, seu cum dolo in corde nimirum ex proposito admissa, sed tantum mala in se ipsa absque delinquentis appensamento; enim vero scite inquit Osuald. *Hillinger. in notis ad Donell. de Jur. civili libro 16. cap. 7. litter. S*, quod factum aliquod non male justum vocatur, quamvis illud juste factum non fuerit, quando scilicet factum ipsum materialiter quidem cum juris norma congruit, sed facientis intentio nequaquam fuit, ut factum illud cum dicta Juris forma congrueret, *Puffendorf element. Jurisprud. univers. libro primo definit. 16. §. 1. & seqq.*, & *Pussdon. de emption. & Vendit. libro primo dub. 12. num. 43.*, ubi quod aliud est facere aliquid dolosum, seu aliquid continens in se dolum in re ipsa, aliud est facere aliquid dolose, seu cum dolo in corde, & ex proposito.

32 Nec impedimentum præstant Bannimenta tum generalia S. Consultæ *cap. 25. §. E quando*, tum Urbis *cap. 6.*, ubi talia homicidia per errorem admissa supplicio capitali vindicantur, etenim ut in superiori quæstione dictum est, *qualitas appensamenti* expressa in dicto Chirographo non regulatur ex qualitate pœnæ capitalis, quæ etiam imponitur in homicidio ex causa irrationabili, & bestiali, licet non appensate admisso, sed ex *animi deliberatione, & voluntate* specifica illud tale admittendi homicidium in personam exempli gratia Titii, de quo delinquens cogitavit, & appensate delinquere intendit; alioquin confunderentur termini, siquidem admitteretur *appensamentum* in illius hominis cæde, nunquam mente concepta, & quæ non fuit Delinquenti voluntaria quo ad illum, sed tantum culposa, ut punctualiter docent Math. *Wesembec. in §. Item lex cornelia de Sicariis num. 2. Instit. de public. Judic.*, ubi quod prava voluntas in genere non sufficit, sed debet esse in specie, & contrariis occurrit legibus, dicens hanc sententiam humaniorem esse, *Cepoll consil. crimin. 33. num. 3. & seqq. & num 9.*, *Carrer. de homicid. §. homicidii num. 59.*, *Dambouder. in praxi criminal. cap. 85. num. 7.*, *Menoch. de arbitrar. cas. 324. num. 10.*, *Mascard. de probat. conclus. 864. num. 5. & seqq. Thesaur. decis. 243.*, ubi ita judicatum refert, & latius *Julio. Chartar. dec. crimin. 56. n. 37.* & seqq., quorum sententia myrifice probatur ex *leg. illud 3. §. final.*, & *in leg. si cum servo 4. ff. de injur.*

33 Neque objici potest, quod in genere saltem fuit Voluntas hominem interficiendi, licet restricta *ad Titium*, & non ad alios. Nam hujusmodi Voluntas nonnisi indirecte considerari potest ad sequutam cædem in alterius Personam, ob rationem quod casus evenientes ex aliquo opere præter operantis intentionem, vel ab eo non præcogitati, non sunt voluntarii nisi indirecte, & per accidens, ut ex *D. Thoma 2. 2. quæst. 64. art. 8.*, consentiunt omnes Theologi: igitur quemadmodum homicidium sequutum in aliam personam, quam ab eo præmeditatum, longe abest a sua intentione, ita nullo modo, quoad ipsum delinquentem respectu ad interfectum cædes est appensata, ut a simili argumentatur *Fagnan. in 5. lib. decretal. tit. de homicid. cap. 12. num. 58. & 62.*, ubi quod mors personæ præter intentionem delinquentis sequuta non potest dici nisi per accidens ab eo volita, nunquam tamen directe, & proprie, idcirco cum versetur in statutis pœnalibus, & odiosis comprehensus hic casus minime videtur, nisi exprimatur, ut ex *arg. Text. in L. si Prætor. ff. qui in fraud. creditor.*, aliisque juribus probat idem *Prosper. Fagnan. loc. cit. num. 62. vers. 6.*

34 Aliam rationem superaddit *Gribald. in tract. de omni gener. homicid. §. fin. de proditorio homicidio num. 33. & seq. versic. quæro si aliquis* nempe, quod præmeditatio ad homicidium cum eventu, & effectu intelligenda est, licet enim delinquens Titium interficere in corde habuerit, cogitaverit, præmeditaverit, quia tamen erravit in persona cogitata, culpa, seu errore ductus, ejus actus tum agentis, tum patientis inde indeterminatus, & inconsummatus remanet, nam persona patiens id est ea, quæ occidi debuerat, non subest intentioni personæ agentis, & sic accidens non dicitur consummatus, & in effectum deductus, quoad voluntatem, & convenit *Chartar. loc. cit. num. 38. vers. unde non --* ubi hæc verba subdit, *& ad rationem in contrarium excogitatam, quod animus occidendi adfuit, & eventus sequutus est propositum, cum vellet hominem occidere, & occiderit, respondit talem concursum animi, & effectus esse respectu generis, & in abstracto, non in specie, vel in concreto, & jura semper in specie, & in concreto loqui, nec genus in abstracto considerare, sed ipsas species, in quibus cadit realis determinatio, genera enim sola cognitione comprehenduntur, & pœnam non merentur; species vero ad facta, & sensus applicantur, & de illis jura disponunt.*

35 Post *delicta atrocissima, & homicidia appensata* fit mentio in eadem primi dubii resolutione de furibus famosis; dicitur de jure *fur famosus* qui tria, aut plura furta commisit, ut late explicat *Farin. qu. 167. de furtis num. 48., & seq. ex gloss. in Auth. sed novo jure verb. castigabitur C. de serv. fugitiv.*, & signanter *num. 84.* explicat, quod tria furta debent sumi in proprio significatu, nam tria vel plura *furta impropria* non faciunt numerum, ut quis dicatur latro famosus, multoque minus ad eum pœna mortis puniendum *ex Cepol. cons. 71. num. 7., & seq.*, & de furtis impropriis commissis a commodatario, qui re commodata ad alium usum utitur loquitur *Card. Turch. pract. conclus. vers. furtum conclus. 564. num. 23., & 24.*, quodque fur famosus dicatur ex tribus furtis distincto tempore patratis

quando omnia tria adscenderent ad summam scutorum viginti præscribunt *Banumenta generalia Urbis cap.* 59. nec non *Bannimenta generalia Sac. Consultæ cap.* 54. late etiam *Raynold. observ. Crimin. cap.* 14. *num.* 3., *& seq.*, ubi quod tria furta debent esse commissa ex intervallo, & diversis temporibus, & non continuata, quodque furta impropria non comprehendantur; unde qui tres, vel plures truffas commiserit, sub hac censura non continetur, tamquam furta impropria, prout idem de utentibus, vel contrectantibus rem depositam ultra usum destinatum, ac insuper *num.* 25. explicat, num, ut fur dicatur famosus, requiratur, quod pro primo, & secundo furto fuerit punitus, an vero sufficiat quod de dictis furtis constet in processu?

36 Præter delicta in prædicto Chirographo expressa nullo modo alia comprehendenda veniunt, etiamsi similitudinem cum expressis haberent, ex ponderatis per *Nicolaum Everard. in loco a ratione legis larga num.* 17., *& in loco, a simili num.* 10., *&* 12., nam statuta, & Constitutiones correctoriæ & pœnales nec minimam extensionem patiuntur, *ex C. odia de regul. jur. in* 6., ubi odia restringi, favores convenit ampliari, *Cap. renovantes dist.* 22., *& Leg. cum quidam ff. de liber.*, *& posthum.* cum similibus, de quo tamen satis dictum est *supra nu.* 2.

37 Post delictorum expressionem, seu individuationem loquitur Chirographum in eodem primo dubio de *testibus aliquas patientibus exceptiones, præter illas, pro quibus Testes in totum repelluntur a testificando*; unde quamplurimæ dubitationes removendæ sunt ad verum intellectum dictorum verborum; & *Primo* dubitatur, an verba illa *aliquas exceptiones* relative ad verbum *testes* intelligenda sint de unica exceptione, an vero de pluribus? de jure absolutissimum est, testem, sive testes inhabiles admitti in casibus difficilis probationibus, nec non in delictis exceptis, quoties unam tantum, quisque ex Testibus, exceptionem, seu defectum pateretur, non vero si plures, ita tradunt *Marsil. Natta Gabriel. Carrer. Becc. Bertazzol. Riminald. & Bursatt. de communi opinione loquentes* apud *Farin. par.* 62. *n.* 80. & latius *num.* 281. ubi quod quando inhabilitas testis resultat ex pluribus defectibus, tunc non admittuntur, etiam in casu a jure permisso, nedum ad probationem, sed nec etiam quoad inditium, seu præsumptionem, quia (sunt verba præcisa Farin.) *prorsus & omnino repellitur*, innumeros DD. allegans de communi opinione testantes, nec non *Rot. decis.* 689. *num.* 3. *par.* 3 *in noviss.*

38 Hoc præmisso respondetur ad quæstionem, loqui Chirographum *ad sensum juris* de unica tantum exceptione, & non de pluribus, tum quia statutum, sive constitutio semper passivam recipit interpetrationem a jure communi maxime in pœnalibus, taliter ut interpetrandum semper sit, ut illud quam minus fieri possit lædat, etenim correctoria extrinsecam interpetrationem non recipiunt, ut pulchre tradunt *Aldograd. cons.* 2. *num.* 17. *& seqq. tom* 1. *& cons* 88. *num.* 10. *Christineus decis. belgic.* 103. *n.* 20. *& seq. tom.* 1. *Magon. decis. lucen.* 6. *n.* 31. *Tusch. practicar. conclus. litt.* 5. *conclus.* 573. *&* 496. *&* 607. — tum quia plura specialia in una eademque constitutione pœnali admittenda non sunt, quod nempe Chirographum voluisset non tantum testes inhabiles ad convincendum admittere, verum etiam pluribus defectibus notatos, cum duo specialia simul ad dictandum supremum capitale supplicium, in una eademque constitutione, seu lege juri communi contraria minime præsumenda sint; imo neque censendum, summum legislatorem de duobus specialibus loqui voluisse, *in l. quod vero contra*, *& in l. jus singulare ff. de legibus. Natta cons.* 613. *num.* 6 *& seqq. lib.* 3. *Cephal. cons.* 75. *num.* 53. *& cons.* 117. *num.* 36. *tom.* 1. *& Campana in quæst. unic. post. resol. n.* 41. quia verba ejusdem Chirographi omnem hæsitationem adimunt, apertis enim verbis inquit — *aliquas patientes exceptiones præter illas, pro quibus teste de Jure in totum repelluntur a testificando*: ex quibus descendit, quod cum ex Doctrina *Farin.* nec non communi *DD. opinione* superius probatum sit, testes inhabiles *plures defectus patientes in totum a testificando de jure repelli* apertissime liquet, Chirographum de unico tantum defectu, & non de pluribus loqui, alias quælibet interpetratio illius verbis contrariari videretur.

39 *Secundo* postulatur, qui nam præter *expressum casum* ad sensum præfati Chirographi, dicantur illi, *qui in totum de jure a testificando repelluntur*? Quæstio hæc ut verum fatear, maximam discussionem exposceret, si omnes personales testium exceptiones a jure prodeuntes, iterum revocandæ essent, ad dignoscendum, quænam illæ sint, quæ testes a testificando repellunt in totum, quæque in partem: breviter autem dico, quod ad hoc dignoscendum hac regula uti poteris, quando testis omnino repellitur, ut nec etiam, in delictis exceptis, & difficilis probationis, imo nec in illis casibus, in quibus inhabiles admittuntur, in testes recipiantur, tunc indubie eos habebis tanquam testes a jure in totum repulsos; exempla habebis in superioribus *subsectionib.* 1. 2. *&* 3. & latius apud *Farinac. in tractat de testib.* siquidem distincte & sigillatim de quolibet defectu, testem inhabilitante discurrit, & quibus in casibus, in totum repellitur & quibus autem in totum non repellitur, sed ei de fide diminuetur, ut V. G. *Inimicitia capitalis* omnino testem in totum repellit, etiam in exceptis, & difficilis probationis ad tradita per eumdem *Farin. q.* 53. *num.* 3. *num.* 5., *&* 7. Amicitia vero Inimici in totum non repellit, *Idem Farin. num.* 43. sic levis Inimicitia in totum non repellit, Insuper *Pater pro filio, filius pro Patre Fratres simul* habitantes sub eodem tecto Patris potestate & bonorum communione in totum repelluntur, *Farin. q.* 54. *num.* 84, 139. *&* 145. Pater vero, & filius spiritualis in totum non repellitur, *Idem Farin. q.* 54. *num.* 198. & sic discurre de aliis.

40 Ratio autem, quare in resolutione *primi dubii* dicti Chirographi excepti sunt, qui in totum a testificandi repelluntur, deprhomitur ab eodem *Farinac. de testib. q.* 62. *num.* 287 quod nempe tales testes nullum faciunt indicium ad differentiam *testium inhabilium, qui in totum non repelluntur*, sed tantum modo eis diminuitur de fide, etenim examinati faciunt indicium, ex doctrina *Felin. Diaz. Marsil. Brun.*, *& Carrer.* quos ibi allegat; subdit tamen *Idem Farinac. num.* 289. quod testes inhabiles, qui examinari non debebant propter reverentiam, prout in *filiis, Parentibus, servis*, & similibus: hi examinati non faciunt indiciū ac proinde numerari possunt inter eos, qui in totum a testificando rejiciuntur. Addit insuper *num.* 290. *& seqq.* alia duo exempla de testibus, qui non debuerant examinari propter ætatis, aut sexus defectum, vel propter timorem affectionis; verum se remittit ad ea, quæ specialiter de illis suo loco præcedenter dixerat.

41 Alia

41 Alia plura tradit *Eliseus de Bellogrand. in compendios. rer. crimin. method. tractat. 3. quæst. 20. num. 2.*, & antea *quæst. 17. per tot.* explicat quantum probent in casibus, in quibus admittuntur, & *in quæst. 21.* explicat quoque, quando inhabilitas ex numero suppletur; & utitur hac distinctione, quod inhabilitas testium illorum, qui in totum repelluntur non suppletur per numerum, quia nihil quod est, supplementum non recipit; inhabilitas vero illorum, qui in totum non repelluntur, sed solum in fide diminuti sunt, numero suppletur in civilibus, non in criminalibus. Et de teste habente interesse in causa, quod in totum repellatur, & nulla detur suppletio, docet *Farin. quæst. 60. num. 3.*, & *quæst. 62. num. 318. & num. 342.*, prout de testibus ratione *Inimicitiæ*, *vel tanquam interessatis* repulsis, quod hi, in totum repellantur, nec admittantur in exceptis, & difficilis probationis, ex pluribus docet Anton. *Polic. de præmin. Reg. Audient. tom. 1. titul. 7. cap. 2. num. 98. & n. 104.* ubi de testibus plures defectus patientes, quod nec etiam in exceptis, & crimine læsæ majestatis admittantur, nec etiam cum tortura.

42 Idcirco probavi supra, quod tales testes, nunquam dici possunt in numero *illorum testium*, de quibus loquitur Chirographum; nec movet, quod ibi dicitur in numero *plurali*, & non singulari, *aliquas patientes exceptiones*, siquidem illud verbum plurale est relativum ad verbum *duo vel tres testes* plurali significatione conceptum, non autem ad exceptiones; etenim dictio *aliquas* si accipiatur relative ad unumquemque testem singulariter, nonnisi singularis, & unica esse potest; & eo magis resolvitur in singularem ex subsequentibus verbis, *præter illas pro quibus testes de Jure in totum repelluntur a testificando*; Nam testes plures exceptiones patientes, de Jure in totum repelluntur, etiam in criminibus exceptis, etiam læsæ majestatis, & in criminibus occultis, imo nec etiam admittuntur cum tortura, ut ex *Menoch. Gabriel. Grotiano, Cancer., Vermigl. Guazzin.*, *Anderol.*, & aliis probat Idem *Polic. d. cap. 2. num. 104 & seqq.*

43 Accedente potissimum altera ratione, quod quemadmodum tales testes nullam recipere queunt suppletionem, vel coadjuvationem ex aliis, ad tradita per *Bald. in l. falsus 19. num. 3. C. de furtis*, *Cravett. consil. 9. num 12.*, *Natta consil. 298 nu. 10.*, & ceteros apud *Farinacc. consil. 39. num. 18*, *consil. 120. num. 3.*, *consil. 147. num. 28. & de testib. quæst. 62. num. 340.*, ita nullo pacto in eadem *dubii resolutione* comprehensi videntur, nam potissima causa admittendi testes inhabiles (non tamen in totum reprobatus) ea videtur in dicto Chirographo, ut depositiones talium testium suppleantur ex aliis indiciis, & numero testium, quæ suppletio fieri neutiquam potest testibus plures defectus patientibus, juxta communem Doctorum Sententiam superius deductam. Et notabis, quod ad effectum, ut testes patientes plures defectus in totum omnino a testimonio repellantur, sufficiunt duo defectus, seu duæ exceptiones, ut ex *Marsil. Cravetta, Parid., Gramat. & aliis*, scite probat Jacob. *Menoch. de arbitr. Judic. cas. 99. num. 7.*, his verbis -- *Responderunt duos defectus omnino testi fidem adimere, nec eis etiam in subsidium credi*; & de communi opinione testatur *Suarez in thesaur. recept. sentent. verbo testes n. 216.*

44 Idem dicendum est de testibus patientibus exceptionem *in dicto*, nam isti nec quidem suppletionem recipiunt ex alio testimoniorum numero, multoque minus ex indiciis; ratio est, nam illorum dictum penitus reprobatur, & quod non subsistit, adminiculationem, seu suppletionem non admittit; etenim non entium nullæ sunt qualitates, *Surd. consil. 61. post num. 59. tom. 1.*, *Farinacc. consil. 10. num. 16. & consil. 60. num. 16.*, *Conciol. consil. crimin. 2. num. 25.*, *Gabriel. commun. conclus. de testib. conclus. 6. num. 9.*, *Farinacc. de testib. qu. 62 n. 319.*, & generaliter de testibus nullam fidem facientibus ex eorum defectibus, seu exceptionibus, tum *in persona*, tum *in dictis*, tum *in eorum examine*, quod non possint suppleri per alios, multoque minus ex indiciis, conjecturis, aliisque adminiculis, ob rationem, quod adminiculari, & suppleri nequit, quod nihil est, unanimi voto docent *Surd.*, *Vermigl.*, *Farin.*, & alii apud *Anton. Conciol. d. consil. 2. numer. 24. 25. & seqq.*, & dixit *Rot. decis. 558. n. 3. part. 2. recent.*, a quorum dictis non recedas, etenim ratio per eos adducta, *quod non entis nullæ sunt qualitates*, non tantum ex legibus, sed naturali innixa est principio, ut annuunt Jura in *cap. non firmatur de reg. Jur. in 6. in cap. quod sicut de elect.*, *in cap. non præstat in cap. quod nullum de regul. Jur. in 6.*, *in l. quod initio 30.*, & *in l. penult. ff. de regul. Jur.*, cum aliis innumeris; adminiculatio namque, vel suppletio, ut locum habeat, semper referri debet ad id, quod aliquam probationem facit, non autem ad illud, quod qualibet fide prorsus est destitutum, *Barbos. in cap. cum dilectu post num. 28. de confirmat. util. Surdus decis. 289. nu. 7. & seqq.*, *Reinos. obs. 74. num. 5. & seqq.*, *Bernard. Græve ad practic. Camer. Imperial. lib. 2. conclus. 1. nu. 32. & seqq.*, & *Joann. Otton. Tabor. in Iurisprudent. lib. 12. cap. 28. §. 9. tom. 2.*

45 Animadvertendum est tamen, quod exceptiones, seu defectus, quæ testem inhabilitant, ad testimonium perhibendum, debent probari de tempore depositionis, & examinis fuisse, Nam si post examen supervenerint non obstant, sed satis erit, quod tempore depositionis testis fuerit habilis, prout e contra, si tempore depositionis non erat habilis non probat, licet post depositionem fiat habilis, *l. 3. in princ. ff. de testib.*, *Gratian. consil. 36. nu. 5. & seqq.*, & *consil. 42. num. 7. & seqq. in civilib.*, *Mascard. de probat. conclus. 26. nu. 5. & conclus. 1356. n. 9.*, & est opinio communiter recepta, *Althus. libro 3. Dicæolog. cap. 31. nu. 5.*, *Everard. de testib. cap. 1. part. 6. princip. nu. 7. & seqq.*, & *Carpzov. lib. 3. respons. Elector. tit. 9. respons. 87. n. 10. & seqq.*

46 Aliqua dicenda remanent, quoad resolutionem *secundi dubii* contenti in eodem Chirographo, & *primo* quæritur, an verba illa -- *An id observandum sit in delictis sequutis in lupanaribus &c.*, comprehendant omnia delicta, an vero tantum superius expressa, *nempe*, *homicidia appensata*, *delicta atrocissima*, *seu qualificata*? Prima facie videtur respondendum, quod omnia comprehendant crimina, eo quia verbum illud *In delictis sequutis in lupanaribus &c.*, indefinitum est absque restrictione, unde facit regula, quod verba generalia, & indefinita, generaliter sunt intelligenda. Verum magis intrinsecè introspiciendo, mentem Summi Legislatoris *in proœmio dicti Chirographi*, nec non delicta in præcedenti dubio expressa, dicendum est, quod verbum illud *In delictis &c.* intelligendum est, *de homicidiis appensatis*, & *delictis atrocissimis*, & *qualificatis*, & non ultra.

47 Ra-

47 Ratio est, siquidem ex proœmio colligitur, qualis fuerit intentio, & mens legislatoris, nec non causa finalis illius legis, *cap. ex multa ubi Abbas de vot. leg. in regula §. licet versic. Initium constitutionis demonstrat. ff. de Jur., & facti ignor., & in leg. final. ff. de hered. instit., Bald. in cap. secundo requiris de appellat.*, & *in leg. 1. ff. de orig. Iur., Bartol. in leg. 1. ff. ad Senat. Consult. Maced., & in leg. ambitiosa ff. de decret. ab ordin. faciend.*, mens autem supremi legislatoris ea fuit, ut aduneiur Congregatio particularis, ad occurrendum malis, quæ ex *Homicidiis, aliisque qualificatis criminibus* frequenter in dies prodeunt, a Reis admissis, fiducia ut debitas pœnas eluderent in negativa persistentibus; ut patet ex sequentibus verbis — *Per apportare qualche opportuno rimedio alla frequenza degli omicidii, ed altri delitti qualificati che si commettono in Roma, e nel nostro Stato Ecclesiastico da Rei sú la confidenza di non poter esser condannati a morte se spontaneamente non confessano &c. dovesse convocare avanti di voi una Congregazione particolare &c.*; Igitur dubia in dicta particulari Congregatione resoluta, & deinde per *Sanctissimum Dominum nostrum* BENEDICTUM XIV. valde pervigilem pro Reipublicæ tranquillitate, approbata, limites delictorum, in proœmio dicti Chirographi, expressorum, & pro quibus unice Idem Supremus legislator, dictæ Congregationis adunationem mandavit, egredi non possunt, nam cessante proœmio, & sic causa finali legis, vel statuti, cessare etiam debet illius dispositio: Textus in *leg. adigere §. quamvis ff. de Iur. patron.*: sic quilibet effectus ampliatur, & restingitur a sua causa finali, *leg. cum Pater §. dulcissimis ff. de legat. 2. leg. si Is qui ff. de acquir. possess.*, & *in leg. 2. §. primo ff. de action, leg. voluntas C. de fid. juss.* cum similib., *Benedict. Vad. in addit. ad Lanfranc. de Orian. in repet. Textus in cap. quoniam contra de probat. in proœm. num. 2.*

48 De facto post excitatum *primum dubium* eadem Congregatio, superius expressa delicta, per verba generalia, & non restrictiva ad dictum primum dubium, exprimit, his verbis — *Attentis frequentia delictorum, & facilitate, qua Rei negativi evadunt promeritas pœnas, esse consulendum Sanctissimo, ut declaret in Tribunalibus Supremis, & suas Vices gerentibus, ac in delictis atrocissimis, Homicidiis appensatis, & furibus famosis posse suppleri &c.*, taliter ut, hæc expressa tantum crimina comprehendi videntur tam in primo, quam in aliis *duobus sequentibus dubiis* affirmative resolutis; nam pro his tantum resolutum est *consulendum esse Sanctissimo ut declaret*, prout deinde declaravit in dicto Chirographo ibi — DEBBANO GIUDICARE, E VENIRE ALLA *condanna, e totale esecuzione delle pene negli sovra espressi casi a tenore di dette resoluzioni &c.*; Hinc convenit regula, quod expressa in præcedenti, repetita etiam censentur in aliis, licet expresse dictum non fuerit; nam omnia eamdem causam finalem habent, & regulantur a proœmio legis, Constitutionis, seu statuti, ad tradita per *Bartol. in leg. Prætor §. Eritque ff. de vi bonor. raptor.*, merito dicunt Doctores, quod cogitatum in genere generice sumi debet, quando nullus specialis casus est antea expressus, sed si expresso aliquo casu speciali, subsequatur generalis expressio, seu cogitatio in genere, non extenditur, ultra præcedentem casum expressum, ita *Paul. de Castro consil. 30. versic. sed certe libro primo*, & alii apud *Hippolit. Riminald. consil. 199. num. 46., & 116. tom. 2.*

49 Verum adversus prædicta insurgi posset dicendo, quod si in *secundo dubio* alia crimina non continentur, nonnisi præcedenter in *primo* expressa, frustranea fuit resolutio, quod in delictis sequutis in lupanaribus, Custodiis Birruariorum, aliisque locis, ubi nec actu, nec habitu solent intervenire alii testes nisi Personæ infames, hæ convincere possunt, quoties supplerentur per indicia, & conjecturas probatas per alios testes; nam satis de hoc in *prima resolutione* provisum fuerat, eo quia ad convincendum admittendo in expressis criminibus testes, exceptiones aliquas patientes, præter illas, quæ Testes de Jure in totum repellunt, satis comprehendere quoque tales Infames evincitur, eo quia Birruarii, Meretrices, Lenones, aliæque Personæ consimili Infamia notatæ a Jure non in totum repelluntur, sed in exceptis, & difficilis probationis aliquid de fide diminuitur, prout de Meretrice *ex Salicet. Ploto, & aliis* probat *Farinacc. qu. 56. num. 366., & num. 369.*, ubi allegat Textum *in cap. licet Hely de Simon., & in leg. in quæstionibus ff. ad leg. Iuliam Majestat.*, ubi Iulia meretrix detexit conjurationem Catilinæ.

50 De depositione Birruarii aliqua conjectura adminiculata, quod probet, nec reprobetur tradunt *Gratus consil. 43. num. 21. & seqq. tom. primo Mascard. de probat. conclus. 189. num. 5. & seqq., & Granut. theorem. 19. num. 12. & seqq.* De Lenone, quod non repellatur, imo admittatur ad testificandum in his, quæ facta sunt in prostribulo, docet Idem Farinacc. loc. citat. *num. 369.*; & generaliter *de quocumque teste infame sive facti, sive Juris*, quod non repellatur in his, quæ sunt difficilis probationis probat *Plot. de in lit. jurando §. 4. num. 27.*, ubi quod licet *Lenones Meretrices, Concubinarii, & Infames* non sint regulariter testes idonei, tamen quando agitur de actu facto in prostribulo, quod sciri non potest, nisi verisimiliter per eos, ex quo communiter aliæ Personæ honestæ in eo non versantur, tunc ad probandum delictum admittuntur, *Bartol. in l. cunctos Populos num. 12. versic. nisi forte, & ibi Salycet. num 18. C. de summa Trinit., & Fid. Catholic.*, ubi hos testes in subsidium admittunt, & alii apud *Farin. de testib. qu. 56. num. 50., & seqq.* ubi loquitur de teste notato infamia Juris, *& n. 120.* loquitur de notato infamia facti, & in utroque casu concludit (ad conciliandam diffidentiam opinionum), quod ad summum talibus testibus de fide diminui posset, ut non plene probent, unde firmum remanet, quod dicuntur testes, qui a Jure repelluntur, sed non in totum a testificando.

51 Augetur difficultas, siquidem in *primo casu*, seu *in primo dubio* considerata unice fuere crimina *atrocissima, Homicidia appensata, & Furta famosa* tanquam excepta ratione *immunitatis Flagitii*, nulla habita consideratione an hæc palam, vel clam admittantur, an fuerint facilis probationis, an in locis remotis, latebris, vel in publico loco commissa, taliter ut si casus daretur, quod aliquod ex dictis criminibus patratum esset in publica Platea, foro, vel alio publico loco, nonnullis adstantibus, & aliæ probationes non haberentur, nisi duo, aut tres testes exceptiones patientes, aliis indiciis adminiculati, vel testes numero essent majores, utique ad sensum dictæ primæ resolutionis, approbatæ a Sanctissimo Domino Nostro BENEDICTO XIV. in prælaudato Chirographo, præfati testes delinquentem convincerent, nulla habita ratio-

tione, quod magis integri testes haberi potuissent in facto publice sequuto, & hoc *ob immanitatem dictorum delictorum*, ut dictum est.

52 At in secundo casu, seu dubio, consideratur unice *difficultas probationis*, eo quod in dictis infamibus locis, aliæ personæ (a communiter accidentibus) non solent intervenire actu, & habitu, nisi Personæ infames, idcirco non de superius expressis delictis tantum, sed de omnibus aliis criminibus in dictis locis admissis resolutio *secundi casus* intelligenda est, alioquin *prima*, & *secunda resolutio* inter se confunderentur, nam eodem modo admitterentur Infames (qui in totum a Iure in exceptis non repelluntur, ut probatum est) ad convincendum, quoties vel *Homicidium appensatum*, *vel aliud crimen atrocissimum* admitteretur in publicis locis; & eodem modo sufficerent ad convincendum, quoties prædicta delicta in lupanaribus, aliisque infamibus locis patrata essent; quin aliquod discrimen esset inter delicta difficilioris probationis ab his, quæ facilioris probationis existunt.

53 In hoc rationum conflictu, utique movent, quæ pro dubitandi ratione adductæ fuere *num.* 49. *& seqq.*, sed plus urgent rationum momenta præcedenter deducta *num.* 46. *& seqq.* ea præcipue, quod ex *proœmio Chirographi* apertis verbis liquet, *Supremum Principem* non alia mente ductum ad expeditum remedium adhibendum, nisi *ob frequentiam homicidiorum*, *aliorumque criminum qualificatorum*, ut exprimit in principio dicti Chirographi, & hanc ob causam præfitæ particularis Congregationis adunationem mandasse; taliter ut in *prima dubii* discussione, de aliis delictis mentio facta non fuerit, nisi *de atrocissimis*, *Homicidiis qualificatis*, *& furibus famosis* juxta Principis mentem, & finem adunatæ Congregationis: dicendum itaque existimo juxta mei imbecillitatem, & pro veritate, quod quæstio hæc declaratione indigeret, ab eodē supremo Principe facienda, etenim sic in dubio aliter concludi non posset, nisi pro exclusione aliorum criminum, præter expressa; nec refragatur *prima ratio* adducta *in num.* 49. siquidem in delictis commissis *in lupanaribus*, *aliisque infamibus locis* consideratum fuit, quod ut plurimum tales testes omnino a testificando in totum repelluntur non ob *unicam infamiæ exceptionem*, quæ de Jure in totum non repellit in his, quæ sunt difficilis probationis, sed ob defectuum pluralitatem, quia duos simul habent, imo plures, prout est *Mulier meretrix*, & *Mulier Læna*; patiuntur enim unum defectum tanquam *Mulieres*, alterum tanquam *viles*, tertium tanquam *Meretrices vel lenones* respective, ita Birruarii patiuntur primum defectuum *tanquam viles*, *tanquam Pauperes* (Nam ut plurimum Pauperrimi sunt) alterum insuper *tanquam Birruarii*.

54 Cumque superius probatum sit testes duos, aut plures patientes defectus de Iure *in totum a testificando repelli* etiam in exceptis, & difficilis probationis, additum est *secundum dubium*, seu *secundo resolutum est*, *hos testes* etsi duplici, aut triplici defectu notatos convincere in delictis (nempe superius expressis) sequutis in lupanaribus, Custodiis Birruariorum, aliisque locis, ubi nec actu, nec habitu intervenire solent, *aut intervenerint alii testes*, quam Personæ infames, dummodo suppleatur fiat per indicia & conjecturas, quæ probentur per alios testes, & sic prædicti testes plures exceptiones patientes admittuntur in expressis criminibus ad convincendum, ob probationis difficultatem, taliter ut hujusmodi testes, non existente *dicta probationis difficultate*, non convincerent, eo quia *in resp.* exclusi fuere inter eos, qui de jure in totum a testificando repelluntur; convincerent tamen juxta secundam responsionem quoties prædicta delicta admitterentur in locis in dicto secundo dubio expressis; & cum hac distinctione diluitur quoque *alterum argumentum in n.* 51. pro ratione dubitandi deductum.

55 Hinc sequitur quæstio *secundo* excitanda, num Infames admitti debeant ad convincendum in delictis, sequutis in prædictis locis, quoties non expresse constaret, quod alii testes, præter infames tempore admissi sceleris in iisdem locis intervenerint, eo quod talis qualitatis probatio a Fisco omissa fuerit? Ante *quæstionis* resolutionem, præmittendum est, quod *de Iure* ad effectum admittendi Inhabiles, & infames ad testificandum ob probationis difficultatem, probanda omnino est hujusmodi difficultatis qualitas per eumdem Accusatorem, testes inhabiles producentem, vel Fiscum; etenim suapte natura non præsumitur, ut de communi docent *Alciat. de præsumpt. regul.* 1. *præsumpt.* 47., *Lanfranc. de testib. num.* 31. *Plot. de in lit. jurand.* §. 4. *num.* 34. *Brunor. a Sol. quæst. legal.* 51. *num* 91., *& cum aliis Gabriel de testib. conclus.* 7. *num.* 12., quo præmisso, responderi posset ad positam quæstionem; quod talis probationis omissio non impediret, quin testes infames convincerent, ea ratione, quod in casu dicti Chirographi Accusator, nec Fiscus, de necessitate arctantur in casu dicti Chirographi ad prædictā qualitatē probandam, siquidē in locis prædictis ex verisimilibus causis, imo ex notorietate præsumit idem Chirographum, quod aliæ Personæ intervenire non solent, nisi Infames, ad similitudinem Textus in *cap. testis loco de probat.*, ubi in gestis in Capitulo, nonnisi Canonici intervenire solent, *& in l. consensu* §. *servus C. de repud.*, ubi in factis domus nonnisi domestici interveniunt; quæ Juris præsumptio relevat Accusatorem, vel Fiscum a probandi onere ob rationem, quod talem præsumptionem pro se habens ab hoc probationis onere liberatur, nam tantæ potentiæ hæc Juris præsumptio est, ut pro veritate habeatur, donec contrarium probetur, ad Textum, *in cap. qui verisimile de præsumpt.*, *in cap. final. de restit. spoliat. in* 6., *& in l. cum de indebito ff. de probat.*, *Sperell. decis.* 27. *num.* 68., *& decis.* 174. *num.* 52.

56 Verum in contrarium dici posset, quod *in secundo casu* dicti Chirographi, non tantum consideratur verisimilitudo, quod aliæ Personæ, nisi infames, in iisdem locis, nec actu nec habitu intervenire solent, verum etiam, quod *non intervenerint alii testes*; igitur probatio hæc, quod alii testes *non intervenerint*, spectat ad Fiscum, tanquam qualitas expressa a dicto Chirographo; enim vero non contenta est lex, illa sola præsumptione deducta a communiter accidentibus, & verisimilitudine, quod testes idonei nec actu, nec habitu intervenire solent, sed etiam subdit, *intervenerint alii testes*, propterea a Fisco omnino probandum est, quod de tempore delicti alii *testes non intervenerint*, ob rationem, quod qualitas adjecta verbo intelligi debeat secundum tempus ejusdem verbi, ad Textum *in l. in delictis* §. *extraneus ff. de noxal.*, *& in l. Titius ff. de testam. milit.*, *Rot. decis.* 584. *num.* 4., *& decis.* 496. *num.* 2. *part.* 1. *recent.*, *Sperel. decis.* 167. *num.* 28. *tom.* 2., alias dispositioni haud erit dicti Chirographi, secundum tradita *per Bartol. in l.* 1. §.

quod

quod autem ait Prætor ff. ne quid in flumin. public., *Bocc. consil.* 53. *num.* 9., *Surd. consil.* 45. *num.* 15. *tom.* 1., *& consil.* 403. *num.* 28. *& seqq. tom.* 3., *& Gratian. discept. forens. capit.* 773. *num.* 20., *&* 21. *tom.* 4.

57 Igitur in hunc sensum, diversimode ad superius positam quæstionem respondendum esset, nempe, quod quando per Accusatorem, vel Fiscum probatum minime fuit, quod tempore delicti *alii testes non intervenerint*, nisi Personæ Infames, locus non sit dispositioni dicti Chirographi, ad Inquisitum convincendum per depositionem hujusmodi Infamium testium, etenim defecit in substantiali probatione qualitatis expressæ ab eodem Chirographo per hæc verba -- *ubi nec actu, nec habitu intervenire solent, aut intervenerint, alii testes, quam Personæ infames*: nec juvari potest præsumptione quod in his locis nonnisi infames intervenire solent, siquidem particularis illa Congregatio promovendo dubium, hac sola præsumptione minime fuit contenta, sed factum positivum addidit, -- *aut intervenerint alii testes*, enim vero ad Fiscum pertinet hujus qualitatis probatio, *quod alii non intervenerint testes*, nam ipse se fundat in dispositione Chirographi, non Reus, ad late tradita insimilibus per *Gemin consil* 46. *n.* 7. *& seqq. Port. consil.* 64. *num.* 4., *& consil.* 147. *num.* 30. *& seqq.*, *Roland. consil.* 10. *num.* 10. *& seqq libro* 4. *& num.* 21. *& seqq.*, & cum aliis *Cardin. Tusch. practicar. conclusion. litter. Q. conclus.* 17 per totum, ubi facit multas illationes.

58 Ast quia si hujus modi amplecterentur rationes (quæ utique graves, & non leves sunt) major difficultatis cardo insurgeret ad hanc negativam probandam, eo quia se habet Doctorum sententia, quod qualitas hæc, *non alios intervenisse in illo actu testes* probanda sit aliunde, quam per testes infames, & inhabiles, unde inquit *Farin. de testib. qu.* 62. *post* 68. *sublimit* 3. -- *Et sic quando in actu alii non intervenerunt testes, ista qualitas aliunde probanda est, quam per ipsos testes examinatos, quibus si dixerint, alios, quam ipsos minime intervenisse, minime etiam credendum esse, scripserunt Alexand., Petr. Mncad. &c.* Videndum propterea, an Doctorum opinio hæc, quam *Farinac.* communem, & receptam dicit, Juri, rationique consonat.

59 Sed bona pace *Farinacc.* nec non illorum quos ipse allegat, si vera, & practicabilis, eorum sententia foret, nunquam dari posset hujusmodi negativæ probatio phisice, & rationabiliter, in omnibus, etenim si alii essent testes, qui deponerent, quod alii præter infames, & inhabiles in illo tunc actu, sequuto exempli gratia in postribulo, intervenerint, frustra quæreretur delicti probatio per Infames, & inhabiles; nam iidem testes, qui ex certa eorum scientia testificarentur super negativa, *alios minime intervenisse*, deponere quoque possent; quomodo illud factum sequutum fuerit, quin opus esset depositionibus infamium, & inhabilium; Neque replicari potest, quod talis negativa, forte probari posset per testes tantum de illa notionem habentes, non autem de sequuto facto, nam peto, aut tales testes fuerant præsentes, aut longe absentes; si præsentes discrimen non video, cur deponere andeant de tali negativa, alios nempe testes in dicto loco non intervenisse, & de cætero ignorantiam insimularentur quo ad sequutum factum, cum eadem *coarctatio negativæ* per remotionem *sensus ab actu, & actu a sensu*, (alias non probat, ut dictum est in *subsection.* 2. *num.* 43.) per necesse coarctare deberet sequutum factum, non enim Veritati consonat, neque absque notabili suspicionis nota, stare potest testis dictum -- *Non vidi alios loco N., nisi Meretrices, & si fuissent certo vidissem nescio tamen quis in eodem loco crimen illud admiserit*, stare enim simul non possunt, hæc duo inter se contraria, quippe si omnem attentionem adhibui, ad videndum, an aliæ Persone intervenerint præter Meretrices, & Infames, negativam coarctando, cum remotione *actus a sensu* utique necessario videre debuissem Delinquentem alioquin si hunc non vidi, nec minus videre potui an alii in eodem Postribuli loco intervenerint nec ne, consequenter negativam hanc coarctare minime possum cum utraque *remotione sensus ab actu, & actus a sensu*; quæ ratio phisica, & naturalis magis urgere debet, quam allegatæ scribentium opiniones in hujusmodi casibus prorsus inapplicabiles & totoCœlo incongruentes; etenim ratio naturalis, signanter ad statutorum interpretationem est omnium potentissima, taliter ut ea sufficiat in causis definiendis ut latius probat *Zas. in l.* 84. *n* 10. *& seqq. ff. de verbor. oblig*, *& Joann. Otton. Tabor. in thesaur. Jurisprud. lib.* 16. *cap.* 5. *§.* 2. *to.* 2.

60 Imo nec etiam verificari posset Doctrina *Farinacii cum ejus Asseclis*, quoties aliquod crimen admitteretur in partibus intrinsecis domus, ubi sunt *Birruariorum Custodiæ*, *vel Meretrices habitant*, siquidem dato, quod alii ex vicinioribus locis deponere auderent, quod alios ingredi non viderunt in dictis locis, nisi Personas infames, adhuc tamen, quis ille erit testis, qui tam audax esse poterit, ut coarctare negativam possit ab extra, quod intus eamdem domum alii non fuerint? potuit enim per fenestram, vel in via, per aliquas horas non videre introeuntes, nisi Infames: at quomodo certificare poterit testis, quod antequam ipse in fenestra, seu via, se poneret non intervenerint? imo plus, quis ille adeo attentus dici possit, ut etiam si per diem integrum in eo loco staret, nonnisi domum illam introeuntibus, & intervenientibus serviret? quis ille Judex, qui talibus testibus fidem præstare deberet?

61 Dicendum propterea existimo, quod qualitas illa expressa in Chirographo his verbis *aut intervenerint alii*, probari quidem a Fisco potest per eosdẽ testes Infames, dummodo recte negativam coarctent ut coarctare debent, & tribus rationibus moveor, tum quia ubi alia via succurri nequit, a regulis ordinariis receditur, & omni via occurritur ad probationes supplendas ut fieri potest, ad Textum *in l. ex consensu C. de repud.*, *& in l. Filium eum ff. de his, quæ sunt sui, vel alien Jur.*, *Bald. in auth. quas actiones num.* 9 *C. de Sacros. Eccles.*, *Carpzov. p.* 1. *constit.* 12. *defin.* 5. *num.* 3 *& seqq.* tum quia hujusmodi depositiones Infamium summopere adminiculantur & coadjuvantur ab ipsa Lege, quæ communiter accidentibus præsumit in dictis locis, alios intervenire suetos non esse, nisi Infames, quæ sola Juris præsumptio liquidissima probatio vocatur a gloss. *in l. si Tutor ff: de peric. Tutor.* per *Textum in l. licet, & ibi Jason. num.* 13. *ff. de legat. primo*, *Forster. consil. Marp. libro primo consil.* 8. *n.* 16 *& seqq.*; & prolixius cum aliis *Joan. Otton. Tabor. in thesaur. Jurisprud. libro* 14. *cap.* 68. *§.* 1. *tom.* 2. tum quia notorium est, quod in his locis accedere, & intervenire non solent, *nisi* Infames, hinc quæ notoria sunt probatione non indigent, sed ex se sunt manifesta ad Textum *in cap. evidentia* 9. *de accusat. in cap. super eo de testib. cogend.*, *& ibi glossa verbo*

non

non exequuntur, & *in cap. manifesta 15. qu. 2. Iacob. Cujac. in l. 11. §. 12. ff. de contrah. empt. Cappel. Tholos. decis. 441. num. 2.*, & *Schenckbar. in suo viridar. conclus. libro primo conclus. 55.*

62 Tertio in quæstionem vocatur, num in hoc casu testes Infames cum tortura admitti debeant, vel sine ad convincendum? De Jure conclusio est certa, Infames in illis casibus, in quibus in subsidium admittuntur ob probationis difficultatem, vel quia de exceptis criminibus agitur, absque tortura admitti non posse, Textus est in l. *ob carmen*, § *si ea rei conditio ff. de testib.* his verbis -- *Si ea rei conditio sit, ut Arenarium testem, vel similem Personam admittere cogimur, sine tormentis testimonio ejus credendum non est*, & in § *si vero auth. de testib. coll. 6 cap. tertio* § *si ea res conditio 4. qu. 3.* ubi canonizatur Textus dispositio *in d. l. ob carmen glossa in l. 3. §. lege Julia in verbo palam ff. de testib.*, *Bartol. in l. cunctos Populos num. 12.* & *ibi Bald. num. 5. Salicet. num. 18.* & *Ias. num. 46. C. de summa Trinit.* & *Fid. Cathol.*, *Crotus de testib. num. 15.* quod non tantum in Infamibus infamia Juris, sed etiam infamia facti admittunt, & extendunt *Alberic. Bald. Aretin.*, *Bos.* & alii *apud Farin. qu. 79. num. 23.*, & *qu. 56. num. 56.* & *seqq.* & *qu. 62. num. 379.*

63 Igitur cum in dicta *secunda resolutione* contenta in prælaudato Chirographo, Juri communi derogatum non fuerit quo ad torturam talium testium, sed simpliciter dictum fuerit Infames in dictis casibus esse admittendos ad convincendum, dummodo suppetant alia indicia, & conjecturæ probatæ per alios testes; ad formam Juris communis intelligenda videtur, potissimum ad convincendum; & eo magis *tum quia* duo specialia nullimode admittenda veniunt in eadem lege, seu Constitutione pœnali, ut Infames convincant, & admittantur ad testificandum absque tortura; *tum quia legis* correctio præsumi non debet, nisi aperte exprimatur, *l. 27. versic. Quod enim non mutatur C. de testam.* nam correctio legum in dubio est vitanda, *cap. cum expediat de elect. in 6.*, *Donell. lib. 8. commentar. 11. lit. L.* & *ibi Osuald. Hiliger.* late *Roman. consil. 322. n. 2.*

64 Insuper ultra deducta, duo alia summopere notanda videntur ad veram ejusdem Chirographi intelligentiam, quo ad utrumque superius expressum dubium; *Primum* quod verbum illud *concludenter per necesse delictum*, exigit probationem de necessitate concludentem, quod nullam admittat hæsitationem, aut possibilitatem in contrarium; siquidem hæsitatio, aut possibilitas, quæ aliquo modo probationes incertas, & dubias reddunt, eas prorsus obscurant, ut non amplius probatio, sed probationis hæsitatio dicatur, ex communi dicterio, quod non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, *cap. inter corporalia §. cum quis de translat. Episc.*, *cap. recepimus de privileg. l. g. veteribus 39. ff. de pactis*, de quo latius dictum *in præcedenti subsect. 2. nu. 1.*, & *seqq.*: enim vero, quamvis in prædictis delictis, tum ob illorum immanitatem, tum ob probationis difficultatem dispensati fuere testes minus habiles, imo Infames ad convincendum, habito respectu ad eorum personales tantum defectus; nihilominus quoad exceptiones, seu defectus ab *illorum dictis* procedentes nihil dispensatum est, sed ad Juris communis tramites, pernecesse delictum concludere debent, semotis prorsus *dubiis*, *incertis*, & *æquivocis responsionibus*; semotis *variationibus*, *contrarietatibus*, *falsitatibus*, aliisque omnibus in præfata *subsect. 2.* dictis.

65 *Alterum*, quod eadem probatio *concludens* requiritur etiam, quoties testes Infames testificari deberent de delictis sequutis in lupanaribus, Custodiis Birruariorum, aliisque locis; etenim vero, etsi explicite repetitum non fuerit verbum illud in *subsequenti secundo dubio*, subintelligitur tamen impliciteque, ac si cubitalibus verbis expressum fuisset, tum quia repetitum censetur, tum quia interpretationem hanc passivam a Jure communi recipere debet; non agitur enim de *verbo*, *seu qualitate* a Jure communi deviante, in quo casu dicta in præcedenti contra Jus commune repetita, non censeri debent in subsequentibus, *ex argum. Textus in leg. uxori 33. § uxori ff. de legat. 3.*, sed secundum jus commune prolatum, quod in omnibus subsequentibus proximis pro repetito haberi debet, juxta celebrem distinctionem *Angel. in § At nec plurimæ, Instit. ad l. g. Aquili.*, quam amplectitur *Ioann. Otton. Tabor. in theatr. Iurisprud. libro 16. cap. 32. §. 5.*, *ubi sic declarat.*

SECTIO II.

De Convicto per Indicia Indubitata.

SUMMARIUM.

1 *In Urbe, & tota ditione Ecclesiastica sopita est quæstio, num ex indiciis indubitatis deveniri possit ad pœnam ordinariam in atrocissimis, & homicidiis appensatis.*

Chirographum Sanctissimi D. N. Papæ Benedicti XIV. *est aliquo modo simile Pragm. Regni* Neapoli.

2 *Adducuntur Jura, & rationes, quibus in puncto Juris nititur sententia illa pro pœna ordinaria ex indiciis indubitatis.*

3.) *Ostenditur origo Textus in* l. sciant cuncti C.

4.) de probat. *unde firmatur sententia pro pœna ordinaria ex indiciis indubitatis, & in quo sensu loquatur.*

5) *Revocatur ad verum sensum altera dispositio*

6) Textus in l. 16. C. de pœnis, & in l. 18. eod. titul.

7.) *Rejicitur opinio* Antonii Matthæi *de crimin.*,

8) *& explicatur quod non dicitur manifestum.*

9) *Crimina atrocissima, & occulta probantur indiciis,*

10) *& conjecturis, sed pœna extraordinaria in puncto juris expiantur.*

11 *Chirographum comprehendit delicta in eo expressa & non alia, & quæ requisita concurrere debent, ut illud locum habeat, explicantur.*

12 *Præeminentia Chirographi præfulgent tantum Tribunalia suprema, & Collegialia in eo expressa, & non alia.*

13 *Crimina debent esse atrocissima, & homicidia appensata, ut locum habeat dispositio Chirographi.*

14 *Constare liquido oportet de corpore delicti, ut quis dicatur convictus.*

15 *Duo specialia nequeunt concurrere in eodem statuto pœnali, & Juris communis correctorio.*

16 *Rejicitur opinio* Raynaldi *existimantis in delictis facti transeuntis corpus delicti probari debere per evidentiam.*

17.) *In delictis facti transeuntis corpus delicti pro-*

18) butur per præsumptiones, & conjecturas, & non per evidentem ocularem inspectionem.

19 Explicatur axioma multiplicationis specialium in quo sensu intelligendum.

20 Didac. Sgroi a Raynaldo allegatus non loquitur juxta sensum ejusdem Raynaldi.

21 Declaratur in quibus terminis procedere Raynaldi sententia posset.

22 Quid dicendum de criminibus facti permanentis ex accidenti effectis facti transeuntis.

23) Late disputatur, an corpus delicti facti permanentis probari possit per præsumptiones, & conjecturas, ubi liquido probari nequit?

24) Refertur opinio affirmativa pro tortura & pœna ordinaria.

25 Sententia negativa non esse locum torturæ, pluribus rationibus probatur, eaque ampliatur etiam accedente confessione Rei, usque ad num. 31.

32 Exemplis magis eadem sententia comprobatur, rejecta decis. 29. Salernit., & Saufelic. decis. 28.

33 Rejicitur quoque opinio Raynald. aliorumque contrariam sententiam amplectentium.

34 Constare non tantum debet de corpore delicti, sed etiam de qualitate sceleris in his, quæ figuram delictorum, & non delictorum habent.

Plura remissive de signis demonstrantibus Venenum, vel suffocationem, aut strangulationem.

35 Constare insuper debet de identitate Corporis delicti, ut Chirographum locum habere possit.

36 Indicia debent esse indubitata ut dispositio Chirographi procedat.

Quod nam dicatur indicium indubitatum?

37) Recensentur exempla indiciorum indubita-
38) torum relata per Guidon. de Suzaria, Gan-
39) din. Constant. & alios.
40)
41)

42 Indicia indubitata qualia dicuntur in prædicto Chirographo.

43 Indicia indubitata juxta Chirographum concludere debent per necesse.

44 Explicatur quænam sit illa rationabilis hæsitatio quæ adimi debet ab animo Judicis.

45 Indubitatum non datur absque hæsitatione, nisi sit præsumptio Juris, & de Jure juxta Bossium.

Referuntur exempla, quibus demonstratur indicia habita per Doctores tanquam indubitata comperta fuisse falsa.

46 Indicia apud aliquos sunt indubitata, & apud alios non talia existimata.

Quid præscriptum fuerit in Regno Neapolis ad hanc hæsitationem evitandam.

47 Explicatur quæ certitudo requiratur in Judice, ut hæsitationem omnem removere possit in vim dicti Chirographi.

Certitudo debet esse moralis, non phisica, aut metaphysica, quæ nunquam datur etiam in testibus, & in Reorum confessionibus.

48 De hac certitudine morali loquitur Basilic. ubi Bossio respondet.

49) Hæc certitudo moralis explicatur a Passerino
50) & latissime a Hyeronim. Grasset.

51 Hanc certitudinem moralem explicat etiam Francisc. Maradei.

52 Judices adimere debent hanc hæsitationem tanquam Viri boni, & æqui, non ex e orum inclinatione.

53 Refertur distinctio Petri Barbosæ Judicis credulitatem respiciens erga hæsitationem actualem, & virtualem.

54 Etiam in exemplis indiciorum indubitatorum relatorum per Doctores, datur dubitatio.

55 Juxta distinctionem Barbosæ major certitudo requiritur in delictis palam admissis quam in occulto, & clandestine patratis.

56 Agitur de effectibus præsumptionum Iuris & de Iure, nec non de triplici præsumptione hominis; & quod ad indicium vehementissimum seu indubitatum, requiritur semper certitudo moralis.

57 Monitum ad Iudices ut caute se gerant quoties agitur de condemnando in pœnam ordinariam ex Indiciis indubitatis.

58 Referuntur verba Regentis Marciani ad idem propositum.

59 (Valde proficuum esset Reipublicæ, si sententiæ latæ ex indiciis indubitatis revideretur in
60 (gradu appellationis, aut saltem per viam revisionis, non obstantibus præcedentibus statutis appellationem prohibentibus.

61 In crimine falsæ monetæ quomodo quis convincatur secundum Bannimenta generalia Urbis, & desuper alia requisita recensentur, ut locum habere possit dispositio Chirographi, & in quibus aliis delictis illud extensum fuerit per eadem Bannimenta generalia & quas Personas comprehendat usque ad n. 76.

1 Diu inter DD. agitata, & discussa quæstio, utrum ex Indiciis indubitatis ad ordinariam mortis deveniri possit expiationem, tandem in Urbe, totaque Pontificia ditione sopita est in delictis atrocissimis, seu qualificatis, & homicidiis appensatis, vigore dicti Chirographi, quo approbatur, & pro lege servari mandatur tertium dubium in præfata particulari Congregatione, de mandato Sanctissimi adunata, his verbis conceptum, & resolutum — Tertio An contra Convictum indiciis indubitatis concludentibus per necesse, taliter ut adimant ab animo Judicis omnem rationabilem hæsitationem, quod res aliter se habere potuerit, deveniendum sit ad pœnam ordinariam? responsum affirmative; quod aliquo modo simile videtur Pragmaticæ 12. de offic. Iudic. editæ pro Regno Neapolis per Cardin. Zapat. tunc ejusdem Regni Proregem sub die 20. Decembris 1621., qua per hæc verba definitum est: POSSINO LI GIUDICI delli Tribunali Regii, nelli delitti atroci, ed esemplari seguir l'opinione, di dar per l'indizii indubitati la pena ordinaria, dichiarando quelli indizii indubitati, che sono tali, che provati legitimamente inducono la mente del Giudice a creder fermamente il delitto esser commesso dall'Inquisito, quietando il suo intelletto in questa ferma credenza.

2 Antequam vero deveniamus ad ea, quæ necessario requiruntur, ut locum habeat dicti Chirographi dispositio, & apud quos Judices, præmittendum præter tradita in observ. 23. quoque hic videtur, sententiam illam, quæ de Jure per indicia indubitata ad ordinariam pœnam deveniri posse, autumat, his legibus probari: primo per Text. Imperat. Theodos. Arcad., & Honor. in l. si qui 34. C. ad leg. Iul. de adult. illis verbis — Manifesta fide atque indiciis evidentibus publicabunt, & infra — Et velut convi-

ctum

ctum facinus confessumque puniri: Secundo per Textum Domitii Ulpiani *in leg. 1. §. Cornelio ff. de quæst.* ibi -- *Sed argumentis causam examinandam*: Tertio *ex l. ubi falsi Cod. ad leg. Cornel. de falsis* ibi -- *Argumentis testibus scripturarum collatione, aliisque vestigiis veritatis*: Quarto per *Text. in leg. non omnes §. a barbaris ff. de re militar*; his verbis -- *Sed hoc licet liquido constare non possit, argumentis tamen cognoscendum est*: Quinto ex l. 2. C. quod non recip. ibi -- *Argumentis convictus*: Sexto per Text. *in l. 3. C. de offic. Assess.* Et septimo Synodaliter, per Textum in *l. sciant cunct. 25 Cod. de probat.* ibi -- *Vel indiciis ad probationem indubitatis*; Quibus motus *Donellus in titul. de probat. cap. 10.* inquit -- *Ista signa evidentia sunt, & tacita quædam testimonia, non dubitarem hunc Carnifici tradere, si Judex essem*, adversus quem doctissimus, & eruditissimus *Philip. Maresca* ita loquitur -- *Siste Donelle, siste magnus Vir, Iudex ideo non fuisti, quia ex præsumptionibus utique Reum damnasses; Quid dixisses, si esses Reus, an te ipsum ex his Carnifici traderes?*

3 Verum adversus *Sententiam prædictam* mordicus insurgit præfatus *Maresca* apud *Sarnum in pract. crimin cap. 46. num. 57. & seqq.* ubi ad quæstionem, inapplicabiles dictas leges esse probat singulariter, & distincte adductis Textibus occurrendo, ac veram, eorumque genuinam significationem tradendo, & precipuæ ultra rationes, & explicationes per dictum *Marescu* traditas non movet Textus *in d. leg. sciant. cunctis 25. C. de probat.* ad quem omnes tanquam ad Sacram anchoram confugiunt ad probandum, quod de Jure datur per indicia indubitata convictus; siquidem, si ad primævam originem reducatur in aperto est, legum latores ibidem de *indiciis indubitatis* loquutos fuisse ad effectum eximendi, & liberandi Accusatorem a calumniæ nota, non autem ad Reum diffinitive damnandum, signanter in exasperum capitale supplicium; Utque veritas hæc magis demonstretur, accedamus quæso ad fontem, unde præfatus Textus originem traxit.

4 Originem namque traxit ex *Codice Theodosiano*, & eum dimidiate Tribonianus in Codicem Justinianeum transtulit *ex leg. 3 Codic. Theodos. sub titul. de abolit.* ubi hæc leguntur verba: *fallaciliter Accusantibus maxime post exibitionem accusati, nullius Iuris color, vel ut derivata excusatione proficiat, non publica abolitio, non privata talibus prospiciat subveniatque Personis, non specialis indulgentia, nec beneficium quidem eos generale subducat, sciant cuncti Accusatores, præmeditentur, ante præcaveant, eam se rem deferre in publicam notionem, quæ munita sit testibus, instructa documentis, signis ad probationem luce clarioribus expedita*, ubi Gothofred. in notis *liter. E.* inquit: *Hæc Trebonianus omisit, voluit enim hanc hujus legis Sententiam ad nudum probationum tractatum traducere ab abolitionum argumento, eoque etiam modo relata est in decretum can. 2. caus. 2. 2. q final. &c.* & latius Idem *Jacob. Gothofred.* in comment. d. legis manifeste probat *hanc legem* adversus Calumniatores latam esse, hæc subdens verba -- *Et tamen cum totam hanc legem propius intueor, suspicio mihi vera suboritur, Theodosium hac lege, voluisse a præcipiti, & temeraria accusatione quemque deterrere, omni abolitionis spe, temerario, & præcipiti Accusatori præcisa.*

5 Perperam proinde *Textus in d. l. sciant cuncti* quasi vehiculum trahitur ad Reum convincendum per *indicia indubitata, seu signa luce clariora*, cum alium sensum longe diversum habere debeat juxta superius adducta originalia verba; Et quidem ex peculiari Constitutione Imperatoris *Constantini*, relata in *l. 1. Cod. Theodos. de pæn.* translata deinde per eumdem Tribonianum *in Codice Justinianeo sub l. 16. de pænis*, manifeste liquet, non posse ex indiciis, esto urgentissimis, esto etiam quod de immunibus flagitiis ageretur, ad capitale supplicium deveniri; Unde non minus eleganter, quam docte ita scriptum reliquit doctissimus *Jacob. Gothofred. in comment. dictæ leg. 1.* -- *Nonnisi ergo confesso Reo, vel omnium testium depositionibus CONVICTO, sic ut jam ipse negare non possit, capitalem pœnam in atrocioribus criminibus a Judice imponi posse, vel debere, definit hac lege Constantinus Magnus; temperamentum hoc, inquam Iudicibus hac Constantini Magni constitutione, præscribitur, cum & alia quin nulla de morte hominis cunctatio longa sit, confessum igitur, vel liquido Convictum Reum esse hac parte oportet; denique ut capitalis sententia ferri, pœnamque imponi possit a Judice, convictus non censetur, nisi qui manifesta probatione convictus in unum conspirantium, & concordantium rei finem, nisi denique dilucidæ, & probatissimæ probationes sint; alioquin si Reus parte tantum testium obruatur, partem vero pro sui defensione possit eripere, Iudex sententiam capitalem promere non potest*, & paulo post subdit -- *Breviter Constantinus hac lege, immodice sævientibus Iudicibus, temperamentum adhibere voluit.*

6 Congruit itidem altera *Imperatoris Constantii* Constitutio, relata in eodem *Codic. Theodos. sub titul. de pæni l. 4.* ac per Tribonianum translata in Codice *Iustinian.* sub *l. 18. eod. titul.* dum dicitur -- *Manifesta probatione Reis convictis, ultio differenda non sit*: merito de præfata *l. sciant cuncti quæ est final. Cod. de probat.* perbelle ita inquit inter eruditos nemini secundus *Ioann. Otton. Tabor. in tractat. de indic. in analyps. artic. 22. num. primo fol. 121.* -- *Objici ex adverso solet l. final. Cod. de probat.*, ubi *indicia cæteris probationibus, per testes & instrumenta comparantur respondeo comparantur indicia & quidem indubitata cæteris probationum speciebus non in quæstione de pœna, sed in quæstione de accusatione quatenus qui eam sine periculo possit instituere*: & urget propemodum *Innocentii III.* Constitutio *in capite literis 14. de præsumpt.* his verbis -- *propter solam, quamvis utique vehementem, nolumus, illum de tam gravi crimine condemnari.*

7 Non recte propterea *Antonius Matthæus* Vir quidem sane doctus, ac omni eruditione plenus *in libro 48. Pandectarum titul. 15. cap. 6.* in eam sententiam descendit pro pœna ordinaria infligenda ex indiciis indubitatis, parificando indiciis, & argumentis pressum ac si testibus convictus esset, etenim Jura ab eo adducta facili responsione diluuntur ab allegato *Philippo Maresca* cujus dicta; non, referimus, nam satis liber omnibus patet, non enim quia delicta sunt atrocissima, & immania contentus hac tantum speciositate esse debet Judex, sed *rei veritate*, quis delinquerit, ut de crimine læsæ majestatis inquit *Modestinus libro 12. Pandect.* his verbis -- *Hoc tamen crimen a Iudicibus non in occasionem ob principis majestatis venerationem, habendum est, sed in veritate.*, *l. famosi §. 3. ff. ad leg. Jul. majestat.*; hinc non immerito Jura; *manifesta probatione convictis* capitalem ultionem differendam

non esse præscripserant; Quid namque sit *manifestum explicat* Pontifex in *cap. cum olim. de verbor. signific.* -- *Nos rescribimus* (sunt verba textus) *intelligere manifesta, quæ vel per Confessionem, vel per probationem legitimam nota fuerint, aut evidentia rei, quæ nulla possit tergiversatione celari.*

8 Sententia hæc in puncto Juris, communiter ab omnibus Tribunalibus recepta fuit, prorsus *Antonii Matthei, & sequacium* opinione rejecta & quamvis Tribunalia consideraverint in delictis occultis, clandestinis, immanibus, & atrocissimis, ob probationum difficultatem, etiam probationes ex indiciis, præsumptionibus, & conjecturis amplectendas esse; ne probationum difficultate res pereat, crimina impunita remaneant, & de eorum iniquitatibus improbi delinquentes triumpharent, ut *de assassinio* conjecturis & præsumptionibus probando in vim Textus *in cap. pro humani de homic. in sexto*; de læsæ majestatis crimine pariter, *ex l. non omnis §. a Barbaris ff. de re militar.*, argumentis, & indiciis justificando, ac promiscue *de delictis carnis, falsæ monetæ, Veneni, Partus suppositi, & similium in abditis locis, vel nocturno tempore* admissis, tradunt *Vivius decis.* 157. *nu.* 9., *Farinacc. qu.* 115. *num* 50., *Gram. vot.* 3. *num.* 3., *Bossius de partu suppos. num.* 10., *& Rip. de nocturno tempor. post cap.* 55. *num.* 2. *& seqq.*

9 Nihilhominus in iisdem criminibus, indiciis urgentissimis, violentis, & indubitatis concurrentibus, nonnisi extraordinaria ultio practicata fuit, nunquam tamen capitale supplicium, ut passim testantur summæ gravitatis Doctores, *Boss. in tract. crimin. sub titul. de convict. nu* 34., *& de part. suppos. nu.* 3?. *Iul Clar. in pract. crimin. qu.* 20. *versic. fun tamen, Gabriel. consil.* 180. *num.* 20., *& seqq. libro primo, & consil.* 177. *num.* 5. *tom.* 2., *Ioseph Ludovic. conclus.* 25., *Gomez. de delict. cap.* 3. *num.* ?5., *Bocc. decis.* 164. *nu.* 5., *& seqq. Grammat. decis.* 22., & cæteri apud Hyeron. *Cevall. in commun. contra communes quæst.* 337.; atque in hunc sensum utique ad Juris tramites intelligi & explicari debet *convictus per indicia indubitata*, de quo dictum est præcedenter *in hac observ.* 23., ut nempe dicatur per talia indicia convictus ad effectum vel pœnam extraordinariam subeundi, vel eum quæstionibus subjiciendum, nunquam autem quoad ordinariam animadversionem, ut in specie *de crimine veneni, sodomia, delictis carnis, falsa moneta, cæterisque aliis clandestinis criminibus* practicandam esse ex huiusmodi indiciis, extraordinariam coerctionem triremium ad tempus, vel vita durante secundum qualitatem indiciorum tradunt *Gramm. dicta decis.* 42. *num.* 14., *& seqq., & vot.* 21. *nu.* 7. *& seqq.*, *Afflict. in constit. Regn. Neapolit. nu.* 28., *Foller. in pragmat. prima de Sodom. nu.* 21., *Gomez. ad leg. Tauri* 80. *num.* 18., *Grivell. decis.* 23. *num.* 28. *De Franchis decis.* 372. existimarunt enim, quod valde periculosum est, ad mortem solis præsumptionibus, & indiciis, esto indubitatis, damnare, siquidem probatio per indicia, & præsumptiones semper dicitur probatio minor, nunquam perfecte Veritatem dilucidans, ad tradita per *Bald. in leg.* 1. *num. primo C. de testib.*

10 Hæc in puncto Juris communis. Nunc autem particulariter descendendo ad *convictum per indicia indubitata* juxta dispositionem præfati Chirographi quod talia indicia loco *plenæ probationis* habet, in specialibus tamen criminibus in eodem Chirographo expressis, non vero in omnibus, ut dicendum sit cum *Bald. in leg. Cives C. de appell., & in cap.* 1. *§. conventiculam de pac. Juram. firmand.* in usibus feudor., *nil mirum si probationis appellatione veniat conjectura, quando lex illam pro veritate habeat* potissimum quia talium immanium flagitiorum frequentia supremum legislatorem movit ad hoc præscribendum juxta tradita per *Claud. Saturnin. libro singul. de pæn.* his verbis -- *Nonnunquam evenit, ut aliquorum maleficiorum supplicia exacerbentur, quoties nimirum multis Personis grassantibus exemplo opus sit, leg. aut facta §. final. ff. de pænis*, unde illud quoque congruit dictum in simili ab Antonio Fabro *in Codic. libro* 9. *titul.* 6. *defin.* 4. evulgatum *In ea incidimus tempora, ut propter frequentiores tanti sceleris suspiciones, & ad terrorem exemplo aliquo opus esse videretur; pervulgatum enim est, licet usu periculosum Cassii Senatoris verbum apud Tacitum; Omne magnum exemplum habere aliquid ex iniquo, quod publica utilitate compensatur*, dicimus quod plura *cumulative, non disjunctive* concurrere debent, ut quis in vim dicti Chirographi, per indicia indubitata convictus dicatur, & ultioni ordinariæ subjici possit; enim vero ubi ex statuto *plures qualitates* exhauriuntur, *omnes copulative* concurrere debent, ut illud locum habeat, *Bart. in leg. ait Prætor §. quod autem ff. ne quid. in loc. public.*

11 *Primo* enim; *respiciendo ad Judices*, requiritur, ut tali præeminentia ad convincendos Reos, per indicia indubitata, nec non per testes patientes exceptiones, & infames, juxta *primi, & secundi dubij resolutiones*, præfulgeant suprema, & Collegialia tantum Tribunalia, his verbis ab eodem Chirographo individuata, & expressa -- *Dichiaramo, e commandiamo, che in avvenire tutti li Tribunali supremi, e che esercitano le nostre veci, tanto in Roma, che in tutto lo Stato Ecclesiastico, comprese anche le Legazioni di Bologna, Ferrara, Ravenna, Urbino, e Benevento, debbano giudicare, e venire alla condanna, e totale esecuzione delle pene nelli sopra espressi casi a tenore di dette resoluzioni &c.* non vero aliis, in dicto Chirographo minime specificata, ob rationes ex *Angel., & Felin.* in similibus traditas per *Prosper. Caravit. in rit. M.C.V. rit.* 47. *num. primo, & seqq.*; enim vero clamitat commune dicterium, unius ut indicet inclusionem, alterius exclusionem esse, ad Textum *in leg. cum Prætor.* 12. *ff. de Judic.*, *Angel. consil.* 375. *num.* 2., *& seqq.*, *& Bald. consil.* 273. *num. primo, & seq. libro* 5., ubi hoc præcipue extendit, quando alicui, aliquod specialiter committitur, per modum superioritatis, vel excellentiæ Tribunalis, prout in dicto Chirographo.

12 *Secundo ad delicta intuendo* postulatur, ut crimina sint *atrocissima*, vel ageretur *de homicidiis appensatis*, aut *furibus famosis*; pœnale namque, & correctorium est *Chirographum prædictum*, proinde restringendum, & coarctandum ad crimina tantum in eo expressa, & non ultra juxta *Textus* censuram *in cap. odia de regul. Jur. in* 6. *in leg. factum §. in pænalibus ff. eod. titul.*, *& in leg.* 3. *§. hæc verba ff. de negot. gestis Hartm. Pistor. qu.* 16. *num.* 23. *libro primo, & qu.* 31. *nu.* 20., *Schurff. consil.* 15. *num. primo centur. prima*, *VVesemb. consil.* 6. *num.* 135. *libro primo*; quæ autem dicantur *delicta atrocissima, cædes præmeditatæ, furesque famosi* satis dictum est *in præcedenti subsect.* 4. *nu.* 2. *& seqq.*

13 *Tertio* exigitur, ut principaliter in expressis criminibus liquido, & certe constare debeat *de corpore*

pore

Porc delicti, non enim probatio hæc expleri poteſt per indieia indubitata, quoties crimina ſunt *facti permanentis*; ſed omnino per maniſeſtas, liquidas, concludentes, & evidentes probationes de corpore delicti couſtare oportet, ne duo ſpecialia in uno, eodemque ſtatuto comprehenderentur, nempe quod Indicia indubitata deſervire poſſent ad delinquentem in ſpecie indicandum, eademque item ſufficere quoque deberent ad crimen generice demonſtrandum, adverſus *Textus* cenſuram *in cap. ſingula diſtinct.* 89., *in leg. enm poſt §. gener. ff. de Jur. dot.* & *in §. licet*, *Inſtit. de adopt.*, *Carr. in l g. tranſigere num.* 20. *Cod. de tranſact.*, *Dcian. reſponſ.* 13. *num.* 23. *tom.* 3.

14 Communiter *namque* inquiunt Iuris Interpretes, ſtatutum exemplificantes, quod ſi unum poſſet, vel duo operari contra Jus commune, illud intelligi debeat, ut *in* uno tantum ſortiatur effectum, *ut ex Cacheran. Curtio, Gozadin. Roland.*, *Portio*, *Grot.*, aliiſque probat *Ioannes Otton. Tabor. in theſaur. Juriſprud libro* 17. *cap.* 43. §. 5., & §. 13. & 14., ubi plus ſubdit, quod abſurdum eſſet duo concurrere in eodem ſtatuto ſpecialia, nam ſpecialitates nec quidem trahi, & admitti debent in conſequentiam. *Myſinger. conſil.* 10. *num.* 72. *libro* 1., Et ad rem faciunt tradita per Bernardin. *Muſcat ll. in praxi criminal. titul. de iſn Scopiæ num.* 12., & *ſeqq.*, & magis punctualiter *Ramirez. ad l g. Reg.* §. 26. *num.* 23., ubi advertit, quod bene ſtatui poteſt, ut plena delictorum probatio non requiratur, prout eſt *ſtatutum in Aragonia*, ubi indieiis proximis, & indubitatis probatur delictum, etiam ad pœnam ordinariam, dummodo tamen de corpore delicti plene conſtet; & eum ſequitur *Maradei in obſervat. ad Pragmat. ſingul* 288. *num* 3. ubi de corpore tamen delicti plene conſtare oportet, & non ſufficit, ſi conſtiterit his indiciis indubitatis ad imponendam pœnam ordinariam.

15 Verum ob eamdem *multiplicitatis ſpecialium cumulationem* acquieſcendum non exiſtimo opinioni *Raynald.* aſſerentis *in cap.* 21. §. 4. & 5. *num.* 52., quod etiam in delictis, in quibus *non remanent veſtigia*, non debeat practicari capitale ſupplicium ex indiciis indubitatis, eo quia tunc indicia duo operarentur nempe delictum, & delinquentem, & ſic duo ſpecialia in ſe haberent, hæc ſubens verba — *puto enim quod ſoltem corpus delicti debeat eſſe certum & per evidentiam apparere*, & *propterea in adulterio*, *inceſtu*, *ſodomia ſine fractura quidquid ſit in aliis delictis*, *dicta opinio non debet procedere*, *ut conſiderot*, & *bene ſecundum me*, *Sgroi in lucern. Prælatorum par.* 5. *cap.* 4. *num.* 26. &c. ſiquidem *primo* intuendum erit, quod eum præfatus *Raynald.* loquatur de delictis facti tranſeuntis, quæ ſuapte natura veſtigia non relinquunt, ut ſunt *adulterium*, *inceſtus*, & *ſodomio abſque fracturo*, ab eo exemplificata, fundamentum non video, quo deinde ipſemet *Raynold.* motus in relata verba deſcenderit, ſe putare, quod ſaltem corpus delicti debeat eſſe *certum*, & *per evidentiam apparere* cum in criminibus prædictis veſtigia minime relinquentibus probatio *per evidentiam* nullo pacto dari poſſit, eo quia, quod non remanet, ſed tranſit, *evidenti oculari inſpectioni* non ſubjicitur; imo refragatur primævis Phyſicæ elementis quibus edocemur, *non eſſe*, & *eſſe ſed non apparere ſimilia*, & *æquiparata eſſe*, ad late per *Dambouder in tract. porium aut ſimil. verbo eſſe in apparentes fol.* 164. & ibi — *Nicol. Tulden. in addi.*. & verbo *non apparens fol.* 24., & *in verbo non conſtare fol.* 89. *ubi non conſtat eſſe*, & *non eſt*, *ſunt parta ex Textu in l g.* 1. *ff. de controb. empt.*

16 Hinc unanimi voto in ea ſunt Doctores ſententia (nemine diſcrepante), quod in delictis facti tranſeuntis, quorum veſtigia non remanent, ſufficiunt ad corpus delicti probandum conjecturæ, & præſumptiones ob impoſſibilitatem explendi ocularem inſpectionem, illudque per evidentiam demonſtrandi ut videre eſt apud magnum criminaliſtam *Clarum in q.* 4. *num.* 2. ubi hæc verba ſubdit: *Et ſuper hoc in practica nullo ſolet fieri difficultas*, *Peguer. in praxi crimin cap.* 12. *num.* 5., *Rocc. de offic. rubric.* 14. §. 1. *num.* 5. *Majoran. in opuproxi crimin. lib. primo cap. primo num.* 3. & *ſeqq.* & alios ubique de re criminali tractantes, ea ducti ratione, quod in his, quæ ſuapte natura, liquido probari non poſſunt ne probationum facultas anguſtiaretur contra bonum commune, & ne veritas facile periret, Jura contenta ſunt ea probatione, quæ fieri poteſt, ne res reddatur improbabilis, & per conſequens impunibilis *Felin. in cap. venien il* 2. *num* 21. *de teſtib.*

17 Inſuper *ſecundo* ſedulo perſpiciendum eſt, quod admiſſa de Jure corporis delicti probatio in talibus criminibus, non per evidentẽ & ocularem inſpectionem, ſed conjecturis, & præſumptionibus, ut *in antecedenti numero* ſatis dictum eſt, utique decipitur *Raynaldus* exiſtimans, has conjecturas & præſumptiones minime ſufficere pro *delicto in genere*, quoties pro *delinquente in ſpecie* is convinci deberet vigore ſtatuti per *indicia indubitata*; decipitur inquam, non enim ſtatutum *præſcribendo indicia indubitata* pro plena probatione *Delinquentis*, ut eſt Chirographum de quo loquimur) immutat, aut alterat conjecturalem, & præſumptivam probationem *pro delicto ipſo* prout eſt in genere, ſed illam ad Juris communis tramites remittit, ut Jura exigunt explendam, proinde ridiculum eſſet, talium criminum immutare naturam & in his ſuapte natura facti tranſeuntis probationem evidentialem prætendere, eo quod delinquentes per indicia indubitata in ſpecie convincuntur, cum undique impoſſibile ſit evidentiã habere in facto illo, quod ſtatim ac factum eſt tranſivit & veſtigium minime reliquit, niſi *Raynaldus* ſcientiam aliquam ſupernaturalem habuiſſet, ea quæ tranſiere, & non apparent, ad factum revocare, ut appareant, & veſtigia oſtendant.

18 Nec movet ratio *cumulationis ſpecialium*, quam pro ſua firmanda ſententia adducit; etenim *axiomo ſeu Juris dicterium illud*, non eſſe in ſtatutis ſignanter pœnalibus, & correctoriis multiplicanda ſpecialia, cum grano ſalis intelligendum eſt, quoties *ambo ſpecialia*, quæ cumulari prætenderentur, in eodem ſtatuto pænali, a Jure communi unum, & alterum deviarent, & ſic ſtatutum, non unum, ſed duo corrigeret, contra Iuris communis diſpoſitionem, prout in his terminis loquuntur *DOCTORES* quot larga manu refert Joann. *Otton. Tabor in theſaur Iuriſprud libro* 17. *cap.* 43. *duo ſpecialia* § 5. his verbis; *ſpecialia non ſunt multiplicanda*, *exemplum ponunt Doctores in ſtatuto*, *quod ſi unum*, *vel duo poſſent operari contra Ius commune*, *illud intelligi debeat*, *ut in uno tantum ſortiatur effectum*, ſecus autem quando *illud aliud*, quod cumulatur, a Jure communi non aberrat, imo Juri communi conſonat, ut eſt probatio corporis delicti per conjecturas in delictis facti tranſeuntis; tunc enim nullo pacto dici poteſt, quod cumularentur duo ſpecialia, multoque minus *duo ſpecialia in ſe haberent* (ut utar verbis Raynaldi) ſed ſtatutum *unum* tantum effectum haberet, nempe quod

quis

quis per *indicia indubitata* convinci possit ad ordinariam criminis subeundam animadversionem (etenim revera, ut probatum est, hoc a Jure summopere deviat) non enim pro speciali habendum erit, quod Jure fieri permittitur, ut in similibus terminis ob hanc eamdem distinctionem optime probat *Anton. Pichard. libro 2. Institut. §. 1. post. num. 10. de milit: testam tem. primo*, ubi quod non est novum, aut inauditum duo specialia & privilegia concurrere in eadem causa, & persona, quando expresse a lege conceduntur.

19 Nec ad intentum *Raynaldi* opitulatur doctrina *Didac. Sgroi* ab ipsomet *Raynaldo non* recte ad verum sensum allegata; enim vero præfatus *Sgroi in d. p. 5. cap. 4. num. 26.*, loquitur non de *corpore delicti sodomiæ*, sed de qualitate probanda, quod Sodomita intra vas semen effuderit, ut ordinariæ capitalis supplicii pœnæ locus sit, & in hunc sensum insurgit contra *decisionem Mastrilli*, ubi ob probationem factam per testes deponentes vidisse unum supra alium, commovendo corpus per actus motivos luxuriæ, damnatus fuit Sodomita ad pœnam ordinariam; propterea hæc verba subdit -- *Melius tamen fecisset, si sequendo secundam opinionem æquiorem Reum torturæ subjecisset cum clausula citra præjudicium probatorum, ad sciendum ab ejus ore, an semen, aut saltem membrum intra vas emisisset, quia si etiam esset negativus, ultra torturam non potuisset evadere pœnam extraordinariam, & delictum nunquam remaneret impunitum.*

20 Igitur opinio *Raynaldi* in sensu, in quo loquitur, nullo pacto amplectenda videtur, ad probandum corpus delicti per evidentiam in delictis facti transeuntis; etenim nullo pacto videmus, ubi nam sit hæc evidentia *in copula adulterina, vel incestuosa, aut Sodomitica absque fractura*, quæ transit, & vestigia non relinquit, nisi eam fingamus in mente *Raynaldi* conceptam; *In duobus enim casibus*, ab ipsomet *Raynaldo* non consideratis, ejus opinio optime procedit, *Primo* quoties ageretur de probanda qualitate, quæ illud tale crimen efformaret, ut exempli gratia *matrimonium* ad efformandum Adulterium; *Consanguinitas, vel Affinitas*, ut liquere possit Incestum admissum esse. Quod *semen intra vas emissum fuerit*, ut habeatur copula Sodomitica perfecta, & consumata, & sic de aliis qualitatibus, in hoc namque casu indubium est, *quod tales qualitates* probari debent non *per indicia indubitata*, sed per liquidas, concludentes, & manifestas probationes, ne multiplicarentur specialia contra Juris dispositionem, quod has qualitates liquido probandas esse præscribit, non conjecturaliter, ut latius probavi in iisdem *terminis Chiragraphi*, quo ad primam resolutionem in eo contentam in præcedenti *Subsect. IV. n. 12. & seq.*

21 *Secundo* autem, quoties admissa crimina suapte natura essent Facti permanentis, quæ vestigia relinquunt, sed ex accidenti effecta sunt facti transeuntis, ut quia hujusmodi Vestigia periere, vel quia Cadaver, exempli gratia, in homicidio fuit combustum, in mari, vel flumine projectum, aut alio modo absconditum, ut reperiri non possit; in hoc namque casu nullimode prætendi potest, quod quis per indicia indubitata convinci queat pro poena ordinaria, quoties de corpore delicti, nisi per indicia, & præsumptiones constaret; nam multiplicarentur contra Juris communis dispositionem specialia, quod quis in genere, & in specie convinci posset per indicia, cum ad utrumque effectum liquidas probationes exigat, cum nec etiam in hujusmodi casu supplere posset Inquisiti confessio ad comprobandū delicti corpus præsumptionibus, & conjecturis suffultum.

22 Ad quod magis demonstrandum opportune *in quæstionem vocatur*, num corpus delicti Facti permanentis, quod oculis subjici *non* possit ob cadaveris combustionem, projectionem in mari, seu aliter occultati, possit hoc casu probatione dubia, & præsumptiva suppleri conjecturis, & indiciis, tum ad effectum deveniendi ad tormenta, tum damnandi in ordinariam ultionem capitalem, accedente quoque Inquisiti confessione? Omissis exemplis relatis per *Bernard. Porro in addit. ad Tranquill. Ambrosin. de process. informativ. cap. 1. num. 3.*, quibus ostenditur, processum fuisse per Senatum Mediolanum ad inquisitionem, licet de corpore delicti non constaret; in ea sententia est, *Carol. Anton. de Rosa in praxi crimin. lib. 1. cap. 1. num. 21. & seqq.*, quod in his casibus probatio corporis delicti haberi possit per præsumptiones, & conjecturas, ne Delinquens in sua malitia glorietur, saltem ad effectum torquendi, auctoritate motus *Mascatelli, Fabri, Caballi, & Cassanei*, quos allegat: imo subdit, quod corpore delicti per conjecturas, & præsumptiones probato in casibus præmissis, in quibus probatio per evidentiam haberi minime potest, accedente Inquisiti Confessione, possit Reus poena ordinaria capitalis supplicii puniri, juxta *decisionem Salernitani 29.*, ubi Reus ita confessus capitali expiatione damnatus extitit.

23 In eamdem sententiam pro tortura descendit *Francisc. Sanfelic. decis. 28. num. 3.*, ubi quatuor *judicatarum exempla* refert, & eum sequitur *Joannes Baptista Mucci in dilucidat. ad Sanfelic. dilucidat. 28. num. 13.*, ubi in occultis arbitratur sufficere solam famam publicam ad effectum deveniendi ad tormenta, probatam tamen non per duos, sed formiter per septem testes, ne improbi Delinquentes cadavera comburendo, vel aliter occultando, a debita ultione tuti evaderent, ob corporis delicti deficientiam; & eamdem *Sanfelicis decisionem* amplectitur *Pratus in addit. ad Philipp. Paschal. de virib. Patriæ potest. part. 3. cap. 1. num. 72.*

24 Verum quidquid dicant præallegati Doctores, eorumque sequaces; quicquid efflagitent, & exemplis illustrare eorum sententiam authument sub specie, ac publici boni colore, ne crimina impunita evaderent; Figmenta potius noscuntur a primævis Juris elementis aberrantia; siquidem nec condemnationi accedente Inquisiti Confessione, nec torturæ locum esse posse ad suppositi criminis confessionem habendam, melius dicam extorquendam, res manifesta est, legibus, & rationibus demonstranda. Et a tortura exordiendo absolutissimum in Jure est, ad quæstionem deveniendum haud esse, nisi Judici *liquido* admissum esse crimen *constiterit*: ita præscriptum legitur in monumentis *Domitii Ulpiani libro 1. ad edictum -- Illud sciendum est, nisi constet ALIQUEM ESSE OCCISUM NON HABERI de familia quæstionem, liquere igitur debet scelere interemptum, ut Senatus Consulto locus sit; quæstionem autem sic accipimus non tormenta tantum, sed omnem Inquisitionem*, Textus est *in leg. 1. §. item illud ff. ad Senat. Consult. Syllan.*; quæ verba *constet, & liquere*, non præsumptiones, & conjecturas, sed plenas, & evidentes exigunt probationes *ad Textum in leg. Lucius 82. ff. de condit.*, *& demonstrat. Gloss. in Clement. Constitutione de election.*, *& in Clement. præsen-*

fenti verbo constiterit, *de fentent. excomun.*, *Bald. in leg. bonæ fidei num. 7.*, *& seqq. C. de reb. dub.*, *Rota decis. 532. nu. 1. part. 2. recent.*, *& decis. 53. num. 1. coram Ludovis.*, *& Theodor. de Rubeis in singul. Rot. Roman. tom. 2. clους. 216. n. 10.*

25 Quod verbum *constet* passim alibi a Jurisconsultis positum est, ubi de facto generico probando ageretur, prinsquam ad specialia acta deveniretur; sic enim inquit Consultus Florentinus *libro 10. Instit.* -- *utique prius constare debet testamentum factum esse Leg. divus 25. ff. de milit. testam.* Sic Consultus Africanus libro 3 quæstion. -- *Prius enim oportet esse aliquod testamentum ut Senatus Consulto Liboniano locus sit*; *l. si quis §. prius ff. ad Leg. Cornel. de falsis*; sic Idem Domitius Vlpianus libro 8. disputat. -- *Verum oportet constare prius, & de crimine pronunciare, l. ejus qui §. nec enim ff. de Iur. Fisci*, sic tandem (aliis brevitatis causa omissis) rescripsere Imperatores *Severus*, & *Antoninus*, in *l. 1. C. ubi causæ Fiscal.* ibi -- *Nec bona a Fisco peti posse, priusquam de crimine consti erit apud eum.*

26 Ratio potissima est, siquidem ut scite inquit ex *Boldo* Francisc. *Brun. in tractat. de indic. & tortur. p. 2. q. 5. num. 7 & seqq.*, tortura *infertur ad liquidationem Personæ delinquentis, non ad liquidationem facti*, hæc subdens verba -- *Quarto Iudex debet animadvertere, ut non ponat aliquem ad torturam nisi prius constet de delicto*, exemplum enim perniciosum est torquere nisi constet delictum; legitur enim Servum Marci Agrii Argentarii insimulatum occidisse Alexandrum Titi Fannii Servum, eoque nomine tortum confessum facinus, supplicio affectu, parvulo tamen tempore interjecto, ille cujus de nece creditum erat, domum rediit, teste *Valerio Maximo libro 8. de quæstion. cap. 4* Conferunt ad rem tradita per *Angel. Sylaja in tract. de tortur. Reorum cap. 3. num. 16.*

27 Magis urget ratio, siquidem si liquido non constito de corpore delicti, confessio minime afficit ad Reum damnandum, signanter in ordinariam animadversionem, ut inferius probabitur, frustra illud quæritur, cujus eventus nihil operatur, *l. hæc stipulatio §. divus ff. ut legat. nomin. caveat*, *l. ad probationem C. de probat.*, merito hanc eamdem sententiam pro exclusione torturæ, etiam in casibus, in quibus contra Reum legitima extarent indicia, non obstante quacumque facultate, seu arbitrio Judici a lege, vel statuto, vel per Chirographum speciale a Principe concesso, tuentur *Farin. Guazzin. Mart. Burg.* cæterique alii apud *Conciol. resol. crimin. verbo tortura resol. 2. num. 2. & seqq.*, & licet aliqui id limitant in Latronibus, qui hominum cadavera abscondere solent; valde tamen de hac restrictione dubitant, eamque rejiciunt *Augustin. ad Angel. de mal fic. rubric. fama publica præcedente num. 108.*, & *Henric. Bocer. in tractat. de quæst. & tortur. cap. 3. num. 3. versic. deinde*, merito testatur *Sabelli in summa divers. tractat. §. corpus delicti num. 5. versic. Et ita*, quod in duplici causa ob probationem corporis delicti per conjecturas Inquisiti fuerunt dimissi sub fidejussione, nec adversus eos ad torturam deventum est.

28 Sed magis accedendo ad comprobationem eorum, quæ dicta sunt, ex indiciis indubitatis non posse deveniri ad pœnam ordinariam, nisi de corpore delicti liquido, & includenter constaret, non per indicia, & præsumptiones, etiam in illis criminibus facti permanentis, ex accidenti effectis facti transeuntis, repetere juvat argumentum a majoritate rationis a confessione Inquisiti depromptum; enim vero talis confessio nec minus ad condemnandum sufficit, signanter ad gladii pœnam dictandam; siquidem in potestate hominis non est, delictum facere, quod non est, multoque minus per talem confessionem sibi mortem inferre, cum suorum membrorum dominus non sit, *l. liber homo ff. ad Leg. Aquil.*, semper enim confessio (delicti corpore non constito) impossibilitatem, falsitatem, & dicti erroneitatem saperet, licet Reus ipse errorem minime allegaret ad Textum *in l. inde Neratius §. final. ff. ad Leg. Aquil.*; *& in l. in confessionibus cum Leg. seqq. ff. de interrog. action.* & scite ponderat doctus *Balthas. Amescua in tractat. de potest. in seipsum libro primo cap. 14. num. 12. fol. 110. & capite 19. num. 19* Et ad rem myrifice congruunt verba *Domitii Ulpiani in l. 3. §. divus Severus ff. de quæstion.* -- *Confessiones Reorum pro exploratis facinoribus haberi non oportere, si nulla probatio Religionem cognoscentis instruat.* Nec non Pauli in *l. si is ff. de confess.* -- *Si tamen occisus est homo, ex confessio tenetur.*

29 Quod locum habet, sive confessio fuerit emanata de homine occiso cognito, de cujus vita facile liquere potest, sive de homine ignoto, etiam si confiteretur projecisse cadaver in mari, & fuerit repertus sanguis in loco confessato prope littus maris; nam non constito de homine interempto, non sufficit hæc confessio ad pœnam signanter mortis ordinariam, ut rejecta opinione *Angeli*, & *Chassanei*, ex pluribus auctoritatibus Sacræ Scripturæ probat *Camill Borell. in summa decis. tom 2. titul 3. de confess. num. 14. & seqq. fol. 44.*, & pro hac sententia allegat *Bald. Joann. de Anicis*, & *Blanc.* unanimi voto dicentes confessioni standum non esse: hanc etiam opinionem tuetur *Arnald Albertin. de agnosc. assert. Chatolic. qu. 25. num. 24.*, ubi loquitur de Muliere malefica, quæ fassa est, se infantem unum, vel plures in s maleficiis occidisse, quod ei simpliciter non sit credendum, nisi aliter vere, & realiter constet, illos fuisse necatos: & hanc eamdem sententiam tanquam veriorem amplectuntur *Hunnius in resolut. ad Treutler tom. 2. disputat. 31. thes. 2. q. 10. fol. 384. & seqq.*, ac innumeri alii relati ab *Anton. Polic. de præemin. Reg. Audient. tom. 2. tit. 10. cap. 2. n. 17* ubi mordicus *decis. 29. Salernit.* impugnat; prout de veriori opinione testatur *Vincentius Mancini in tractat. de confess. cap. 3. artic. 3. post num. 5.* his verbis -- *Magis placet Negotiva, quam veriorem existimo, & num. 10.* subdit, quod ubi non constat de delicto, etiam si millies Reus sit confessus, est locus absolutioni, atque ita decisum fuisse quo ad Latrones, & derobatores Stratarum rejecta opinione Muscatelli, & Rocci refert *Michael. de Caldero decis. 9. post. num. 35. tom. primo.*

30 Enim vero quælibet simplex confessio Rei etiam spontanea, quamquam versemur in crimine hæresis, sufficiens non est ad condemnandum, præcipue in capitale supplicium, quia Fiscus ad suam intentionem fundandum sumere nequit delicti probationem ex solo ore ipsius Rei, cum Rei confessio pro explorato facinore habenda non sit, minusque Reus potest probare, & esse testis contra se ipsum, cum non sit Dominus membrorum suorum, *l. liber homo ff. ad leg. Aquil.*, *l. de minore §. tormenta ff. de quæstion.*, *Bald. in authen. sed novo Jure versic. sed pone, quod si aliquis Cod. de servis fugitiv.*, merito confessio

pro-

47 Ratio est, siquidem ex proœmio colligitur, qualis fuerit intentio, & mens legislatoris, nec non causa finalis illius legis, *cap. ex multa ubi Abbas de vot. leg. in regula §. licet versic. Initium constitutionis demonstrat. ff. de Jur., & facti ignor., & in leg. final. ff. de hered. instit., Bald. in cap. secundo requiris de appellat.*, & *in leg. 1. ff. de orig. Iur., Bartol. in leg. 1. ff. ad Senat. Consult. Maced., & in leg. ambitiosa ff. de decret. ab ordin. faciend.*, mens autem supremi legislatoris ea fuit, ut aduuetur Congregatio particularis, ad occurrendum malis, quæ ex *Homicidiis, aliisque qualificatis criminibus* frequenter in dies prodeunt, a Reis admissis, fiducia ut debitas pœnas eluderent in negativa persistentibus; ut patet ex sequentibus verbis — *Per apportare qualche opportuno rimedio alla frequenza degli omicidii, ed altri delitti qualificati che si commettono in Roma, e nel nostro Stato Ecclesiastico da Rei sù la confidenza di non poter esser condannati a morte se spontaneamente non confessano &c. dovesse convocare avanti di voi una Congregazione particolare &c.*; Igitur dubia in dicta particulari Congregatione resoluta, & deinde per *Sanctissimum Dominum nostrum* BENEDICTUM XIV. valde pervigilem pro Reipublicæ tranquillitate, approbata, limites delictorum, in proœmio dicti Chirographi, expressorum, & pro quibus unice Idem Supremus legislator, dictæ Congregationis adunationem mandavit, egredi non possunt, nam cessante proœmio, & sic causa finali legis, vel statuti, cessare etiam debet illius dispositio: Textus in *leg. adigere §. quamvis ff. de Iur. patron.*; sic quilibet effectus ampliatur, & restingitur a sua causa finali, *leg. cum Pater §. dulcissimis ff. de legat. 2. leg. si is qui ff. de acquir. poss.*, & *in leg. 2. §. primo ff. de action, leg. voluntas C. de fid. juss.* cum similib., *Benedict. Vad. in addit. ad Lanfranc. de Orian. in repet. Textus in cap. quoniam contra de probat. in proœm. num. 2.*

48 De facto post excitatum *primum dubium* eadem Congregatio, superius expressa delicta, per verba generalia, & non restrictiva ad dictum primum dubium, exprimit, his verbis — *Attentis frequentia delictorum, & facilitate, qua Rei negativi evadunt promeritas pœnas, esse consulendum Sanctissimo, ut declaret in Tribunalibus Supremis, & suas Vices gerentibus, ac in delictis atrocissimis, Homicidiis appensatis, & furibus famosis posse suppleri &c.*, taliter ut, hæc expressa tantum crimina comprehendi videntur tam in primo, quam in aliis *duobus sequentibus dubiis* affirmative resolutis; nam pro his tantum resolutum est *consulendum esse Sanctissimo ut declaret*, prout deinde declaravit in dicto Chirographo ibi — DEBBANO GIUDICARE, E VENIRE ALLA *condanna, e totale esecuzione delle pene negli sopra espressi casi a tenore di dette resoluzioni &c.*; Hinc convenit regula, quod expressa in præcedenti, repetita etiam censentur in aliis, licet expresse dictum non fuerit; nam omnia eamdem causam finalem habent, & regulantur a proœmio legis, Constitutionis, seu statuti, ad tradita per *Bartol. in leg. Prætor §. Eritque ff. de vi bonor. raptor.*, merito dicunt Doctores, quod cogitatum in genere generice sumi debet, quando nullus specialis casus est antea expressus, sed si expressio aliquo casu speciali, subsequatur generalis expressio, seu cogitatio in genere, non extenditur, ultra præcedentem casum expressum, ita *Paul. de Castro consil. 30. versic. sed certe libro primo*, & alii apud *Hippolit. Riminald. consil. 199. num. 46., & 116. tom. 2.*

49 Verum adversus prædicta insurgi posset dicendo, quod si in *secundo dubio* alia crimina non continentur, nonnisi præcedenter in *primo* expressa, frustranea fuit resolutio, quod in delictis sequutis in lupanaribus, Custodiis Birruariorum, aliisque locis, ubi nec actu, nec habitu solent intervenire alii testes nisi Personæ infames, hæ convincere possunt, quoties supplerentur per indicia, & conjecturas probatas per alios testes; nam satis de hoc in *prima resolutione* provisum fuerat, eo quia ad convincendum admittendo in expressis criminibus testes, exceptiones aliquas patientes, præter illas, quæ Testes de Jure in totum repellunt, satis comprehendere quoque tales Infames evincitur, eo quia Birruarii, Meretrices, Lenones, aliæque Personæ consimili Infamia notatæ a Jure non in totum repelluntur, sed in exceptis, & difficilis probationis aliquid de fide diminuitur, prout de Meretrice *ex Saliect. Ploto, & aliis* probat *Farinacc. qu. 56. num. 356., & num. 369.*, ubi allegat Textum *in cap. licet Hely de Simon., & in leg. in quæstionibus ff. ad leg. Iuliam Majestat.*, ubi Iulia meretrix detexit conjurationem Catilinæ.

50 De depositione Birruarii aliqua conjectura adminiculata, quod probet, nec reprobetur tradunt *Gratus consil. 43. num. 21. & seqq. tom. primo Mascard. de probat. conclus. 189. num. 5. & seqq., & Granut. theorem. 19. num. 12. & seqq.* De Lenone, quod non repellatur, imo admittatur ad testificandum in his, quæ facta sunt in prostribulo, docet Idem Farinacc. loc. citat. *num. 369.*; & generaliter *de quocumque teste infami sive facti, sive Juris*, quod non repellatur in his, quæ sunt difficilis probationis probat *Plot. de in lit. jurando §. 4. num. 27.*, ubi quod licet *Lenones Meretrices, Concubinarii, & Infames* non sint regulariter testes idonei, tamen quando agitur de actu facto in prostribulo, quod sciri non potest, nisi verisimiliter per eos, ex quo communiter aliæ Personæ honestæ in eo non versantur, tunc ad probandum delictum admittuntur, *Bartol. in l. cunctos Populos num. 12. versic. nisi forte, & ibi Salycet. num. 18. C. de summa Trinit., & Fid. Catholic.*, ubi hos testes in subsidium admittunt, & alii apud *Farin. de testib. qu. 56. num. 50., & seqq.* ubi loquitur de teste notato infamia Juris, *& n. 120.* loquitur de notato infamia facti, & in utroque casu concludit (ad conciliandam diffidentiam opinionum), quod ad summum talibus testibus de fide diminui posset, ut non plene probent, unde firmum remanet, quod dicuntur testes, qui a Jure repelluntur, sed non in totum a testificando.

51 Augetur difficultas, siquidem in *primo casu*, seu *in primo dubio* considerata unice fuere crimina *atrocissima, Homicidia appensata, & Furta famosa* tanquam excepta ratione *immunitatis Flagitii*, nulla habita consideratione an hæc palam, vel clam admittantur, an fuerint facilis probationis, an in locis remotis, latebris, vel in publico loco commissa, taliter ut si casus daretur, quod aliquod ex dictis criminibus patratum esset in publica Platea, foro, vel alio publico loco, nonnullis adstantibus, & aliæ probationes non haberentur, nisi duo, aut tres testes exceptiones patientes, aliis indiciis adminiculati, vel testes numero essent majores, utique ad sensum dictæ primæ resolutionis, approbatæ a Sanctissimo Domino Nostro BENEDICTO XIV. in prælaudato Chirographo, præfati testes delinquentem convincerent, nulla habita ratio-

tione, quod magis integri testes haberi potuissent in facto publice sequuto, & hoc *ob immunitatem dictorum delictorum*, ut dictum est.

52 At in secundo casu, seu dubio, consideratur unice *difficultas probationis*, eo quod in dictis infamibus locis, aliæ personæ (a communiter accidentibus) non solent intervenire actu, & habitu, nisi Personæ infames, idcirco non de superius expressis delictis tantum, sed de omnibus aliis criminibus in dictis locis admissis resolutio *secundi casus* intelligenda est, alioquin *prima*, *& secunda resolutio* inter se confunderentur, nam eodem modo admitterentur Infames (qui in totum a Iure in exceptis non repelluntur, ut probatum est) ad convincendum, quoties vel *Homicidium appensatum*, *vel aliud crimen atrocissimum* admitteretur in publicis locis; & eodem modo sufficerent ad convincendum, quoties prædicta delicta in lupanaribus, aliisque infamibus locis patrata essent; quin aliquod discrimen esset inter delicta difficilioris probationis ab his, quæ facilioris probationis existunt.

53 In hoc rationum conflictu, utique movent, quæ pro dubitandi ratione adductæ fuere *num. 49. & seqq.*, sed plus urgent rationum momenta præcedenter deducta *num. 46. & seqq.* ea præcipue, quod ex *proœmio Chirographi* apertis verbis liquet, *Supremum Principem* non alia mente ductum ad expeditum remedium adhibendum, *nisi ob frequentiam homicidiorum*, *aliorumque criminum qualificatorum*, ut exprimit in principio dicti Chirographi, & hanc ob causam præfatæ particularis Congregationis adunationem mandasse; taliter ut in *prima dubii* discussione, de aliis delictis mentio facta non fuerit, nisi *de atrocissimis*, *Homicidiis qualificatis*, *& furibus famosis* juxta Principis mentem, & finem adunatæ Congregationis: dicendum itaque existimo juxta mei imbecillitatem, & pro veritate, quod quæstio hæc declaratione indigeret, ab eodē supremo Principe facienda, etenim sic in dubio aliter concludi non posset, nisi pro exclusione aliorum criminum, præter expressa; nec refragatur *prima ratio* adducta *in num. 49.* siquidem in delictis commissis *in lupanaribus*, *aliisque infamibus locis* consideratum fuit, quod ut plurimum tales testes omnino a testificando in totum repelluntur non ob *unicam infamiæ exceptionem*, *quæ* de Jure in totum non repellit in his, quæ sunt difficilis probationis, sed ob defectuum pluralitatem, quia *duos simul habent*, *imo plures*, prout est *Mulier meretrix.*, *& Mulier Læna*; patiuntur enim unum defectum tanquam *Mulieres*, alterum tanquam *viles*, tertium tanquam *Meretrices vel lenones* respective, ita Birruarii patiuntur primum defectuum *tanquam viles*, *tanquam Pauperes* (Nam ut plurimum Pauperrimi sunt) alterum insuper *tanquam Birruarii*.

54 Cumque superius probatum sit testes duos, aut plures patientes defectus de Iure *in totum a testificando repelli* etiam in exceptis, & difficilis probationis, additum *est secundum dubium*, seu *secundo resolutum* est, *hos testes* etsi duplici, aut triplici defectu notatos convincere in delictis (nempe superius expressis.) sequutis in lupanaribus, Custodiis Birruariorum, aliisque locis, ubi nec actu, nec habitu intervenire solent, *aut intervenerint alii testes*, quam Personæ infames, dummodo suppletio fiat per indicia & conjecturas, quæ probentur per alios testes, & sic prædicti testes plures exceptiones patientes admittuntur in expressis criminibus ad convincendum, ob probationis difficultatem; taliter ut hujusmodi testes, non existente *dicta probationis difficultate*, non convincerent, eo quia *in r sponsi.* exclusi fuere inter eos, qui de jure in totum a testificando repelluntur; convincerent tamen juxta secundam responsionem quoties prædicta delicta admitterentur in locis in dicto secundo dubio expressis; & cum hac distinctione diluitur quoque *alterum argumentum in n. 51.* pro ratione dubitandi deductum.

55 Hinc sequitur quæstio *secundo* excitanda, num Infames admitti debeant ad convincendum in delictis, sequutis in prædictis locis, quoties non expresse constaret, quod alii testes, præter infames tempore admissi sceleris in iisdem locis intervenerint, eo quod talis qualitatis probatio a Fisco omissa fuerit? Ante *quæstionis* resolutionem, præmittendum est, quod *de Iure* ad effectum admittendi inhabiles, & infames ad testificandum ob probationis difficultatem, probanda omnino est hujusmodi difficultatis qualitas per eumdem Accusatorem, testes inhabiles producentem, vel Fiscum; etenim suapte natura non præsumitur, ut de communi docent *Alciat. de præsumpt. regul. 1. præsumpt. 47.*, *Lanfranc. de testib. num. 31. Plot. de in lit. jurand. §. 4. num. 34. Brunor. a Sol. quæst. legal. 51. num 91.*, *& cum aliis Gabriel. de testib. conclus. 7. num. 12.*, quo præmisso, responderi posset ad positam quæstionem, quod talis probationis omissio non impediret, quin testes infames convincerent, ea ratione, quod in casu dicti Chirographi Accusator, nec Fiscus, de necessitate arctantur in casu dicti Chirographi ad prædictā qualitatē probandam, siquidē in locis prædictis ex verisimilibus causis, imo ex notorietate præsumit idem Chirographum, quod aliæ Personæ intervenire non solent, nisi Infames, ad similitudinem Textus in *cap. tertio loco de probat.*, ubi in gestis in Capitulo, nonnisi Canonici intervenire solent, *& in l. consensus §. servus C. de repud.*, ubi in factis domus nonnisi domestici interveniunt; quæ Juris præsumptio relevat Accusatorem, vel Fiscum a probandi onere ob rationem, quod talem præsumptionem pro se habens ab hoc probationis onere liberatur, nam tantæ potentiæ hæc Juris præsumptio est, ut pro veritate habeatur, donec contrarium probetur, ad Textum *in cap. qui verisimile de præsumpt.*, *in cap. final. de restit. spoliat. in 6.*, *& in l. cum de indebito ff. de probat.*, *Sperell. decis. 27. num. 68.*, *& decis. 174. num. 52.*

56 Verum in contrarium dici posset, quod *in secundo casu* dicti Chirographi, non tantum consideratur verisimilitudo, quod aliæ Personæ, nisi infames, in iisdem locis, nec actu nec habitu intervenire solent, verum etiam, quod *non intervenerint alii testes*; igitur probatio hæc quod alii testes *non intervenerint*, spectat ad Fiscum, tanquam qualitas expressa a dicto Chirographo; enim vero non contenta est lex, illa sola præsumptione deducta a communiter accidentibus, & verisimilitudine, quod testes idonei nec actu, nec habitu intervenire solent, sed etiam subdit, *intervenerint alii testes*, propterea a Fisco omnino probandum est, quod de tempore delicti alii *testes non intervenerint*, ob rationem, quod qualitas adjecta verbo intelligi debeat secundum tempus ejusdem verbi, ad Textum *in l. in delictis §. extraneus ff. de noxal.*, *& in l. Titius ff. de testam. milit.*, *Rot. decis. 584. num. 4.*, *& decis. 496. num. 2. part. 1. recent.*, *Sperel. decis. 167. num. 28. tom. 2.*, alias dispositioni haud erit dicti Chirographi, secundum tradita *per Bartol. in l. 1. §.*

quod autem ait Prætor ff. ne quid in flumin. public., *Becc. consil. 53. num. 9.*, *Sard. consil. 45. num. 15. tom. 1.*, *& consil. 403. num. 28. & seqq. tom. 3.*, *& Grotion. discept. forens. capit. 773. num. 20.*, *& 21. tom. 4.*

57 Igitur in hunc sensum, diversimode ad superius positam quæstionem respondendum esset, nempe, quod quando per Accusatorem, vel Fiscum probatum minime fuit, quod tempore delicti *alii testes non intervenerint*, nisi Personæ Infames, locus non sit dispositioni dicti Chirographi, ad Inquisitum convincendum per depositionem hujusmodi Infamium testium, etenim defecit in substantiali probatione qualitatis expressæ ab eodem Chirographo per hæc verba -- *ubi nec actu, nec habitu intervenire solent, aut intervenerint, alii testes, quam Personæ infames*: nec juvari potest præsumptione quod in his locis nonnisi infames intervenire solent, siquidem particularis illa Congregatio promovendo dubium, hac sola præsumptione minime fuit contenta, sed factum positivum addidit, -- *aut intervenerint alii testes*, enim vero ad Fiscum pertinet hujus qualitatis probatio, *quod alii non intervenerint testes*, nam ipse se fundat in dispositione Chirographi, non Reus, ad late tradita insimilibus per *Gemin consil. 96. n. 7. & seqq. Port. consil. 64. num. 4.*, *& consil. 147. num. 30. & seqq.*, *Roland. consil. 10. num. 10. & seqq. libro 4. & num. 21. & seqq.*, & cum aliis *Cardin. Tusch. practicar. conclusion. litter. Q. conclus. 17* per totum, ubi facit multas illationes.

58 Ast quia si hujus modi amplecterentur rationes (quæ utique graves, & non leves sunt) major difficultatis cardo insurgeret ad hanc negativam probandam, eo quia se habet Doctorum sententia, quod qualitas hæc, *non alios intervenisse in illo actu testes* probanda sit aliunde, quam per testes infames, & inhabiles, unde inquit *Farin. de testib. qu. 62. post 68. sublimit 3. -- Et sic quando in actu alii non intervenerunt testes, ista qualitas aliunde probanda est, quam per ipsos testes examinatos, quibus si dixerint, alios, quam ipsos minime intervenisse, minime etiam credendum esse, scripserunt Alexand., Petr. M neod. &c.* Videndum propterea, an Doctorum opinio hæc, quam *Farinac.* communem, & receptam dicit, Juri, rationique consonat.

59 Sed bona pace *Farinacc.* nec non illorum quos ipse allegat, si vera, & practicabilis, eorum sententia foret, nunquam dari posset hujusmodi negativæ probatio phisice, & rationabiliter, in omnibus, etenim si alii essent testes, qui deponerent, quod alii præter infames, & inhabiles in illo tune actu, sequuto exempli gratia in postribulo, intervenerint, frustra quæreretur delicti probatio per Infames, & inhabiles; nam iidem testes, qui ex certa eorum scientia testificarentur super negativa, *alios minime intervenisse*, deponere quoque possent; quomodo illud factum sequutum fuerit, quin opus esset depositionibus infamium, & inhabilium; Neque replicari potest, quod talis negativa, forte probari posset per testes tantum de illa notionem habentes, non autem de sequuto facto, nam peto, aut tales testes fuerunt presentes, aut longe absentes; si præsentes discrimen non video, cur deponere auderent de tali negativa, alios nempe testes in dicto loco non intervenisse, & de cœtero ignorantiam insimularentur quoad sequutum factum, cum eadem *coarctatio negativa* per remotionem *sensus ab actu, & actus a sensu*, (alias non probat, ut dictum est in *subsection. 2. num. 43.*) per necesse coarctare deberet sequutum factum, non enim Veritati consonat, neque absque notabili suspicionis nota, stare potest testis dictum -- *Non vidi alios loco N.*, *nisi Meretrices, & si fuissent certo vidissem nescio tamen quis in eodem loco crimen illud admiserit*, stare enim simul non possunt, hæc duo inter se contraria, quippe si omnem attentionem adhibui, ad videndum, an aliæ Persone intervenerint præter Meretrices, & Infames, negativam coarctando, cum remotione *actus a sensu*, utique necessario videre debuissem Delinquentem alioquin si hunc non vidi, nec minus videre potui an alii in eodem Postribuli loco intervenerint nec ne, consequenter negativam hanc coarctare minime possum cum utraque *remotione sensus ab actu, & actus a sensu*; quæ ratio phisica, & naturalis magis urgere debet, quam allegatæ scribentium opiniones in hujusmodi casibus prorsus inapplicabiles & toto Cœlo incongruentes; etenim ratio naturalis, signanter ad statutorum interpretationem est omnium potentissima, taliter ut ea sufficiat in causis definiendis ut latius probat *Zas. in l. 84. n. 10. & seqq. ff. de verbor. oblig.*, *& Joann. Otton. Tabor. in thesaur. Jurisprud. lib. 16. cap. 5. §. 2. to. 2.*

60 Imo nec etiam verificari posset Doctrina *Farinacii cum ejus Asseclis*, quoties aliquod crimen admitteretur in partibus intrinsecis domus, ubi sunt *Birrnariorum Custodiæ*, *vel Meretrices habitant*, siquidem dato, quod alii ex vicinioribus locis deponere auderent, quod alios ingredi non viderunt in dictis locis, nisi Personas infames, adhuc tamen, quis ille erit testis, qui tam audax esse poterit, ut coartare negativam possit ab extra, quod intus eamdem domum alii non fuerint? potuit enim per fenestram, vel in via, per aliquas horas non videre introeuntes, nisi Infames: at quomodo certificare poterit testis, quod antequam ipse in fenestra, seu via, se poneret non intervenerint? imo plus, quis ille adeo attentus dici possit, ut etiam si per diem integrum in eo loco staret, nonnisi domum illam introeuntibus, & intervenientibus serviret? quis ille Judex, qui talibus testibus fidem præstare deberet?

61 Dicendum propterea existimo, quod qualitas illa expressa in Chirographo his verbis *aut intervenerint alii*, probari quidem a Fisco potest per eosdem testes Infames, dummodo recte negativam coarctent ut coarctare debent, & tribus rationibus moveor, tum quia ubi alia via succurri nequit, a regulis ordinariis receditur, & omni via occurritur ad probationes supplendas ut fieri potest, ad Textum *in l. ex consensu C. de repud.*, *& in l. Filium eum ff. de his, quæ sunt sui, vel alien Jur.*, *Bald. in auth. quas actiones num 9 C. de Sacros. Eccles.*, *Carpzov. p. 1. constit. 12. defin. 5. num. 3 & seqq.* tum quia hujusmodi depositiones Infamium summopere adminiculantur & coadjuvantur ab ipsa Lege, quæ communiter accidentibus præsumit in dictis locis, alios intervenire suetos non esse, nisi Infames, quæ sola Juris præsumptio liquidissima probatio vocatur a gloss. *in l. si Tutor ff. de peric. Tutor.* per *Textum in l. licet, & ibi Jason. num. 13. ff. de legat. primo*, *Forster. consil. Marp. libro primo consil. 8. n. 16 & seqq.*; & prolixius cum aliis *Joan. Otton. Tabor. in thesaur. Iurisprud. libro 14. cap. 68 §. 1. tom. 2.* tum quia notorium est, quod in his locis accedere, & intervenire non solent, nisi Infames, hinc quæ notoria sunt probatione non indigent, sed ex se sunt manifesta ad Textum *in cap. evidentia 9. de accusat. in cap. super eo de testib. cog end.*, *& ibi glossa verbo*

non

nonnequirent, *& in cap. manifesta 15. qu. 2. Iacob. Cujac. in l. 11. §. 12. ff. de contrah. empt. Cappel. Tholos. decis. 441. num. 2.*, *& Schenckbar. in suo vitrd. conclus. libro primo conclus. 55.*

62 *Tertio* in quæstionem vocatur, num in hoc casu testes Infames cum tortura admitti debeant, vel sine ad convincendum? De Jure conclusio est certa, Infames in illis casibus, in quibus in subsidium admittitur, ob probationis difficultatem, vel quia de exceptis criminibus agitur, absque tortura admitti non posse, Textus *est in l. ob carmen*, § *si ea rei conditio ff. de testib.* his verbis -- *Si ea rei conditio sit, ut Arenarium testem, vel similem Personam admittere cogimur, sine tormentis testimonio ejus credendum non est, & in § si vero auth. de testib. coll. 6. cap. tertio §. si ea res conditio 4. qu. 3.* ubi canonizatur Textus dispositio *in d. L. ob carmen gloss. in l. 3. §. lege Julia in verbo palam ff. de testib.*, *Bartol. in l. cunctos Populos num. 12. & ibi Bald. num. 5. Salicet. num. 18. & Jason. num. 46. C. de summa Trinit. & Fid. Catholic.*, *Crotus de testib. num. 15.* quod non tantum in Infamibus infamia Juris, sed etiam infamia facti admittunt, & extendunt *Alberic. Bald. Aretin.*, *Bass. & alii apud Farin. qu. 79. num. 23.*, *& qu. 56. num. 56 & seqq. & qu. 62. num. 309.*

63 Igitur cum in dicta *secunda resolutione* contenta in prælaudato Chirographo, Juri communi derogatum non fuerit quo ad torturam talium testium, sed simpliciter dictum fuerit Infames in dictis casibus esse admittendos ad convincendum, dummodo suppetant alia indicia, & conjecturæ probatæ per alios testes; ad formam Juris communis intelligenda videtur, potissimum ad convincendum: & eo magis *tum quia* duo specialia nullimode admittenda veniunt in eadem lege, seu Constitutione pœnali, ut Infames convincant, & admittantur ad testificandum absque tortura; *tum quia* legis correctio præsumi non debet, nisi aperte exprimatur, *l. 27. versic. Quod enim non mutatur C. de testam.* nam correctio legum in dubio est vitanda, *cap. cum expediat de elect. in 6.*, *Donell. lib. 8. commentar. 11. lit. L. & ibi Oswald. Hiliger.* late *Roman. consil. 322. n. 2.*

64 Insuper ultra deducta, *duo alia* summopere notanda videntur ad veram ejusdem Chirographi intelligentiam, quo ad utrumque superius expressum dubium; *Primum* quod verbum illud *concludentes per necesse delictum*, exigit probationem de necessitate concludentem, quod nullam admittat hæsitationem, aut possibilitatem in contrarium; siquidem hæsitatio, aut possibilitas, quæ aliquo modo probationes incertas, & dubias reddunt, eas prorsus obscurant, ut non amplius probatio, sed probationis hæsitatio dicatur, ex communi dicterio, quod non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, *cap. inter corporalia §. cum quis de translat. Episc.*, *cap. recepimus de privileg. leg. veteribus 39. ff. de pactis*, de quo latius dictum *in præcedenti subsect. 2. nu. 1.*, *& seqq.*: enim vero, quamvis in prædictis delictis, tum ob illorum immanitatem, tum ob probationis difficultatem dispensati fuere testes minus habiles, imo Infames ad convincendum, habito respectu ad eorum personales tantum defectus; nihilominus quoad exceptiones, seu defectus ab *illorum dictis* procedentes nihil dispensatum est, sed ad Juris communis tramites, pernecesse delictum concludere debent, semotis prorsus *dubiis*, *incertis*, *& æquivocis responsionibus*; semotis *variationibus*, *contrarietatibus*, *falsitatibus*, aliisque omnibus in præfata *subsect. 2. dictis*.

65 *Alterum*, quod eadem probatio *concludens* requiritur etiam, quoties testes Infames testificari deberent de delictis sequutis in lupanaribus, Custodiis Birruariorum, aliisque locis, enim vero, etsi explicite repetitum non fuerit verbum illud in *subsequenti secundo dubio*, subintelligitur tamen implicite, ac si cubitalibus verbis expressum fuisset, tum quia repetitum censetur, tum quia interpretationem hanc passivam a Jure communi recipere debet; non agitur enim de *verbo*, *seu qualitate* a Jure communi deviante, in quo casu dicta in præcedenti contra Jus commune repetita, non censeri debent in subsequentibus, *ex argum. Textus in leg. uxori 33. § uxori ff. de legat. 3.*, sed secundum jus commune prolatum, quod in omnibus subsequentibus proximis pro repetito haberi debet, juxta celebrem distinctionem *Angel. in §. At nec plurima*, *Instit. ad leg. Aquili.*, quam amplectitur *Ioann. Otton. Tabor. in thesaur. Iurisprud. libro 16. cap. 32. §. 5.*, *ubi sic declarat.*

SECTIO II.

De Convicto per Indicia Indubitata.

SUMMARIUM.

1 *In Urbe, & tota ditione Ecclesiastica sopita est quæstio, num ex indiciis indubitatis deveniri possit ad pœnam ordinariam in atrocissimis, & homicidiis appensatis.*
Chirographum Sanctissimi D. N. Papæ Benedicti XIV. *est aliquo modo simile Pragm. Regni Neapoli.*
2 *Adducuntur Jura, & rationes, quibus in puncto Juris nititur sententia illa pro pœna ordinaria ex indiciis indubitatis.*
3) *Ostenditur origo Textus in* l. sciant cuncti C.
4) de probat. *unde firmatur sententia pro pœna ordinaria ex indiciis indubitatis, & in quo sensu loquatur.*
5) *Revocatur ad verum sensum altera dispositio.*
6) *Textus in* l. 16. C. de pœnis, & in l. 18. eod. titul.
7) *Rejicitur opinio* Antonii Matthæi de crimin.,
8) *& explicatur quodnam dicitur manifestum.*
9) *Crimina atrocissima, & occulta probantur indiciis,*
10) *& conjecturis: sed pœna extraordinaria in puncto juris expiantur.*
11 *Chirographum comprehendit delicta in eo expressa & non alia, & quæ requisita concurrere debent, ut illud locum habeat, explicantur.*
12 *Præeminentia Chirographi præfulgent tantum Tribunalia suprema, & Collegialia in eo expressa, & non alia.*
13 *Crimina debent esse atrocissima, & homicidia appensata, ut locum habeat dispositio Chirographi.*
14 *Constare liquido oportet de corpore delicti, ut quis dicatur convictus.*
15 *Duo specialia nequeunt concurrere in eodem statuto pœnali, & Juris communis correctio.*
16 *Rejicitur opinio* Raynaldi *existimantis in delictis facti transeuntis corpus delicti probari debere per evidentiam.*
17) *In delictis facti transeuntis corpus delicti pro-*

18) *batur per præsumptiones, & conjecturas, & non per evidentem ocularem inspectionem.*

19 *Explicatur axioma multiplicationis specialium in quo sensu intelligendum.*

20 Didac. Sgroi a *Raynaldo allegatus non loquitur juxta sensum ejusdem* Raynaldi.

21 *Declaratur in quibus terminis procedere* Raynaldi *sententia posset.*

22 *Quid dicendum de criminibus facti permanentis ex accidenti effectis facti transeuntis.*

23) *Late disputatur, an corpus delicti facti permanentis probari possit per præsumptiones, & conjecturas, ubi liquido probari nequit?*

24) *Refertur opinio affirmativa pro tortura & pœna ordinaria.*

25 *Sententia negativa non esse locum torturæ, pluribus rationibus probatur, eaque ampliatur etiam accedente confessione Rei*, usque ad num. 31.

32 *Exemplis magis eadem sententia comprobatur, rejecta* decis. 29. Salernit., & Sanfelic. decis. 28.

33 *Rejicitur quoque opinio* Raynald. aliorumque *contrariam sententiam amplectentium.*

34 *Constare non tantum debet de corpore delicti, sed etiam de qualitate sceleris in his, quæ significam delictorum, & non delictorum habent.*

Plura remissive de signis demonstrantibus Venenum, vel suffocationem, aut strangulationem.

35 *Constare insuper debet de identitate Corporis delicti, ut Chirographum locum habere possit.*

36 *Indicia debent esse indubitata ut dispositio Chirographi procedat.*

Quod nam dicatur indicium indubitatum?

37) *Recensentur exempla indiciorum indubitatorum relata per* Guidon. de Suzaria, Gandin. Constant. & alios.
38)
39)
40)
41)

42 *Indicia indubitata qualia dicuntur in prædicto Chirographo.*

43 *Indicia indubitata juxta Chirographum concludere debent per necesse.*

44 *Explicatur quænam sit illa* rationabilis hæsitatio *quæ adimi debet ab animo Judicis.*

45 *Indubitatum non datur absque hæsitatione, nisi sit præsumptio Juris, & de Jure juxta* Bossium.

Referuntur exempla, quibus demonstratur indicia habita per Doctores tanquam indubitata comperta fuisse falsa.

46 *Indicia apud aliquos sunt indubitata, & apud alios non talia existimata.*

Quid præscriptum fuerit in Regno Neapolis ad hanc hæsitationem evitandam.

47 *Explicatur quæ certitudo requiratur in Judice, ut* hæsitationem omnem *removere possit in vim dicti Chirographi.*

Certitudo debet esse moralis, non phisica, *aut* metaphysica, *quæ nunquam datur etiam in testibus, & in Reorum confessionibus.*

48 *De hac certitudine morali loquitur* Basilic. *ubi* Bossio *respondet.*

49) *Hæc certitudo moralis explicatur a* Passerino
50) *& latissime a* Hyeronim. Grasset.

51 *Hanc certitudinem moralem explicat etiam* Francisc. Maradei.

52 *Judices adimere debent hanc hæsitationem tanquam Viri boni, & æqui, non ex eorum inclinatione.*

53 *Refertur distinctio* Petri Barbosæ *Judicis credulitatem respiciens erga hæsitationem actualem, & virtualem.*

54 *Etiam in exemplis indiciorum indubitatorum relatorum per Doctores, datur dubitatio.*

55 *Juxta distinctionem* Barbosæ *major certitudo requiritur in delictis palam admissis quam in occulto, & clandestine patratis.*

56 *Agitur de effectibus præsumptionum Iuris & de Iure, nec non de triplici præsumptione hominis; & quo ad indicium vehementissimum seu indubitatum, requiritur semper certitudo moralis.*

57 *Monitum ad Iudices ut caute se gerant quoties agitur de condemnando in pœnam ordinariam ex Indiciis indubitatis.*

58 *Referuntur verba Regentis* Marciani *ad idem propositum.*

59 (*Valde proficuum esset Reipublicæ, si sententia lata ex indiciis indubitatis revideretur in*
60 (*gradu appellationis, aut saltem per viam revisionis, non obstantibus præcedentibus statutis appellationes prohibentibus.*

61 *In crimine falsæ monetæ quomodo quis convincatur secundum* Bannimenta generalia Urbis, *& desuper alia requisita recensentur, ut locum habere possit dispositio Chirographi, & in quibus aliis delictis illud extensum fuerit per eadem Bannimenta generalia & quas Personas comprehendat usque* ad n. 76.

1 Diù inter DD. agitata, & discussa quæstio, num ex Indiciis indubitatis ad ordinariam mortis deveniri possit expiationem, tandem *in Urbe*, totaque Pontificia ditione sopita est *in delictis atrocissimis, seu qualificatis, & homicidiis appensatis*, vigore dicti Chirographi, quo approbatur, & pro lege servari mandatur *tertium dubium* in præfata particulari Congregatione, de mandato Sanctissimi adunata, his verbis conceptum, & resolutum -- *Tertio An contra Convictum indiciis indubitatis concludentibus per necesse, taliter ut adimant ab animo Judicis omnem rationabilem hæsitationem, quod res aliter se habere potuerit, deveniendum sit ad pœnam ordinariam? responsum affirmative*; quod aliquo modo simile videtur *Pragmaticæ 12. de offic. Iudic.* editæ pro Regno Neapolis per *Cardin. Zapat.* tunc eiusdem Regni Proregem *sub die 20. Decembris* 1621., qua per hæc verba definitum est: POSSINO LI GIUDICI *delli Tribunali Regii, nelli delitti atroci, ad esempli seguir l'opinione, di dar per l'indizii indubitati la pena ordinaria, dichiarando quelli indizii indubitati, che sono tali, che provati legitimamente inducono la mente del Giudice a creder fermamente il delitto esser commesso dall' Inquisito, quietando il suo intelletto in questa ferma credenza*,

2 Antequam vero deveniamus ad ea, quæ necessario requiruntur, ut locum habeat dicti Chirographi dispositio, & apud quos Judices, præmittendum præter tradita *in observ. 23.* quoque hic videtur, sententiam illam, quæ de Jure per indicia indubitata ad ordinariam pœnam deveniri posse, authumat, his legibus probari: *primo* per *Text. Imperat. Theodos. Arcad., & Honor. in l. si qui 34. C. ad leg. Iul. de adult.* illis verbis -- *Manifesta fide atque indiciis evidentibus publicabunt*, & infra -- *Et velut convi-*

ctum

ctum facinus confessumque puniri: Secundo per Textum Domitii Vlpiani in leg. 1. §. Cornelio ff. de quæst. ibi -- Sed argumentis causam examinandam: Tertio ex l. ubi falsi Cod. ad leg. Cornel. de falsis ibi -- Argumentis testibus scripturarum collatione, aliisque vestigiis veritatis: Quarto per Text. in leg. non omnes §. a barbaris ff. de re militar; his verbis -- Sed hoc licet liquido constare non possit, argumentis tamen cognoscendum est: Quinto ex l. 2. C. quod non recip. ibi -- Argumentis convictus: Sexto per Text. in l. 3. C. de offic. Assess. Et septimo Synodaliter, per Textum in l. sciant cunct. 25 Cod. de probat. ibi -- Vel indiciis ad probationem indubitatis; Quibus motus Donellus in titul. de probat. cap. 10. inqui -- Ista signa evidentia sunt, & tacita quædam testimonia, non dubitarem hunc Carnifici tradere, si Judex essem, adversus quem doctissimus, & eruditissimus Philip. Maresca ita loquitur -- Siste Donelle, siste magnus Vir, Iudex ideo non fuisti, quia ex præsumptionibus utique Reum damnasses; Quid dixisses, si esser Reus, an te ipsum ex his Carnifici traderes?

3 Verum adversus Sententiam prædictam mordicus insurgit præfatus Moresca apud Sarnum in pract. crimin cap. 46. num. 57. & seqq. ubi ad quæstionem, inapplicabiles dictas leges esse probat singulariter, & distincte adductis Textibus occurrendo, ac veram, eorumque genuinam significationem tradendo, & præcipuæ ultra rationes, & explicationes per dictum Moresca traditas non movet Textus in d. leg. sciant. cuncti 25. C. de probat. ad quem omnes tanquam ad Sacram anchoram confugiunt ad probandum, quod de Jure datur per indicia indubitata convictus; siquidem, si ad primævam originem reducatur in aperto est, legum latores ibidem de indiciis indubitatis loquutos fuisse ad effectum eximendi, & liberandi Accusatorem a calumniæ nota, non autem ad Reum diffinitive damnandum, signanter in exasperum capitale supplicium; Vtque veritas hæc magis demonstretur, accedamus quæso ad fontem, unde præfatus Textus originem traxit.

4 Originem namque traxit ex Codice Theodosiano, & eum dimidiate Tribonianus in Codicem Justinianeum transtulit ex leg. 3 Codic. Theodos. sub titul. de abolit. ubi hæc leguntur verba: fallaciliter Accusantibus maxime post exhibitionem accusati, nullius Iuris color, vel ut derivata excusatione proficiat, non publica abolitio, non privata talibus prospiciat subveniatque Personis, non specialis indulgentia, nec beneficium quidem eos generale subducat, sciant cuncti Accusatores, præmeditentur, ante præveniant, eam se rem deferre in publicam notionem, quæ munita sit testibus, instructa documentis, signis ad probationem luce clarioribus expedita, ubi Gothofred. in notis liter. E. inquit: Hæc Tribonianus omisit, voluit enim hanc hujus legis Sententiam ad nudum probationum tractatum traducere ab abolitionum argumento, eaque etiam modo relata est in decretum can. 2. caus. 2. 2. q final. &c. & latius Idem Jacob. Gothofred. in comment. d. legis manifeste probat hanc legem adversus Calumniatores latam esse, hæc subdens verba -- Et tamen cum totam hanc legem propius intueor, suspicio mihi vera suboritur, Theodosium hac lege, voluisse a præcipiti, & temeraria accusatione quemque deterrere, omni abolitionis spe, temerario, & præcipiti Accusatori præcisa.

5 Perperam proinde Textus in d. l. sciant cuncti quasi vehiculum trahitur ad Reum convincendum per indicia indubitata, seu signa luce clariora, cum alium sensum longe diversum habere debeat juxta superius adducta originalia verba; Et quidem ex peculiari Constitutione Imperatoris Constantini, relata in l. 1. Cod. Theodos. de pæn. translata deinde per eumdem Tribonianum in Codice Justinianeo sub l. 16. de pænis, manifeste liquet, non posse ex indiciis, esto urgentissimis, esto etiam quod de immunibus flagitiis ageretur, ad capitale supplicium deveniri; Unde non minus eleganter, quam docte ita scriptum reliquit doctissimus Jacob. Gothofred. in comment. dictæ leg. 1. -- Nonnisi ergo confesso Reo, vel omnium testium depositionibus CONVICTO, sic ut jam ipse negare non possit, capitalem pænam in atrocioribus criminibus a Judice imponi posse, vel debere, definit hac lege Constantinus Magnus; temperamentum hoc, inquam Iudicibus hac Constantini Magni constitutione, præscribitur, cum & alioquin nulla de morte hominis cunctatio longa sit, confessum igitur, vel liquido Convictum Reum esse hac parte oportet; denique ut capitalis sententia ferri, pænaque imponi possit a Judice, convictus non censetur, nisi qui manifesta probatione convictus in unum conspirantium, & concordantiam rei finem, nisi denique dilucidæ, & probatissimæ probationes sint; alioquin si Reus parte tantum testium obruatur, partem vero pro sui defensione possit arripere, Iudex sententiam capitalem promere non potest, & paulo post subdit -- Breviter Constantinus hac lege, immodice sævientibus Iudicibus, temperamentum adhibere voluit.

6 Congruit itidem altera Imperatoris Constantii Constitutio, relata in eodem Codic. Theodos. sub titul. de pæni l. 4. ac per Tribonianum translata in Codice Iustiniani. sub l. 18. eod. titul. dum dicitur -- Manifesta probatione Reis convictis, ultio differenda non sit: merito de præfata l. sciant cuncti quæ est final. Cod. de probat. perbelle ita inquit inter eruditos nemini secundus Ioann. Otton. Tabor. in tractat. de indic. in analyps. artic. 22. num. primo fol. 121. -- Objici ex adverso solet l. final. C. d. de probat., ubi indicia cæteris probationibus, per testes & instrumenta comparantur respondeo comparantur indicia & quidem indubitata cæteris probationum speciebus non in quæstione de pæna, sed in quæstione de accusatione quatenus qui eam sine periculo possit instituere: & urget propemodum Innocentii III. Constitutio in capite literis 14. de præsumpt. his verbis -- propter solam, quamvis utique vehementem, nolumus, illum de tam gravi crimine condemnari.

7 Non recte propterea Antonius Matthæus Vir quidem sane doctus, ac omni eruditione plenus in libro 48. Pandectarum titul. 15. cap. 6. in eam sententiam descendit pro pœna ordinaria infligenda ex indiciis indubitatis, parificando indiciis, & argumentis pressum ac si testibus convictus esset, etenim Jura ab eo adducta facili responsione diluuntur ab allegato Philippo Moresca cujus dicta; non, referimus, nam satis liber omnibus patet, non enim quia delicta sunt atrocissima, & immania contentus hac tantum speciositate esse debet Judex, sed rei veritate, quis delinquerit, ut de crimine læsæ majestatis inquit Modestinus libro 12. Pandect. his verbis -- Hoc tamen crimen a Iudicibus non in occasionem ob principis majestatis venerationem, habendum est, sed in veritate, l. famosi §. 3. ff. ad leg. Iul. majestat.; hinc non immerito Jura; manifesta probatione convictis capitalem ultionem differendam

non esse præscripserant; Quid namque sit *manifestum* explicat Pontifex in *cap. cum olim. de verbor. signific.* -- *Nos rescribimus* (sunt verba textus) *intelligere manifesta, quæ vel per Confessionem, vel per probationem legitimam nota fuerint, aut evidentia rei, quæ nulla possit tergiversatione celari.*

8 Sententia hæc in puncto Juris, communiter ab omnibus Tribunalibus recepta fuit, prorsus *Antonii Matthei, & sequacium* opinione rejecta & quamvis Tribunalia consideraverint in delictis occultis, clandestinis, immanibus, & atrocissimis, ob probationum difficultatem, etiam probationes ex indiciis, præsumptionibus, & conjecturis amplectendas esse; ne probationum difficultate res pereat, crimina impunita remaneant, & de eorum iniquitatibus improbi delinquentes triumpharent, ut *de assassinio* conjecturis & præsumptionibus probando in vim Textus *in cap. pro humani de homic. in sexto*; de læsæ majestatis crimine pariter, *ex l. non omnis §. a Barbaris ff. de re militar.*, argumentis, & indiciis justificando, ac promiscue *de delictis carnis, falsæ monetæ, Veneni, Partus suppositi, & similium in abditis locis, vel nocturno tempore* admissis, tradunt *Vivius decis. 157. nu. 9., Farinacc. qu. 115. num 50., Gram. vot. 3. num. 3., Bossius de partu suppos. num. 10., & Rip. de nocturno tempor. post cap. 55. num. 2. & seqq.*

9 Nihilhominus in iisdem criminibus, indiciis urgentissimis, violentis, & indubitatis concurrentibus, nonnisi extraordinaria ultio practicata fuit, nunquam tamen capitale supplicium, ut passim testantur summæ gravitatis Doctores, *Boss. in tract. crimin. sub titul. de convict. nu 34., & de part. suppos. nu. 37. Iul Clar. in pract. crimin. qu. 20. versic. sunt tamen, Gabriel. consil. 180. num. 20., & seqq. libro primo, & consil. 177. num. 5. tom. 2., Ioseph Ludovic. conclus. 25., Gomez. de delict. cap. 3. num. 45., Bursat. decis. 164. nu. 5., & seqq. Grammat. decis. 22.*, & cæteri apud Hyeron. *Cevall. in commun. contra communes quæst. 377.*; atque in hunc sensum utique ad Juris tramites intelligi & explicari debet *convictus per indicia indubitata*, de quo dictum est præcedenter *in hac observ. 23.*, ut nempe dicatur per talia indicia convictus ad effectum vel pœnam extraordinariam subeundi, vel eum quæstionibus subjiciendum, nunquam autem quoad ordinariam animadversionem, ut in specie *de crimine veneni, sodomia, delictis carnis, falsa moneta, cæterisque aliis clandestinis criminibus* practicandam esse ex huiusmodi indiciis, extraordinariam coercitionem triremium ad tempus, vel vita durante secundum qualitatem indiciorum tradunt *Gramm. dicta decis. 42. num. 14., & seqq., & vot. 21. nu. 7. & seqq., Afflict. in constit. Regn. Neapolit. nu. 28., Foller. in pragmat. prima de Sodom. nu. 21, Gomez. ad leg. Tauri 80. num. 18., Grivell. decis. 23. num. 28. De Franchis decis. 372.* existimarunt enim, quod valde periculosum est, ad mortem solis præsumptionibus, & indiciis, esto indubitatis, damnare, siquidem probatio per indicia, & præsumptiones semper dicitur probatio minor, nunquam perfecte Veritatem dilucidans, ad tradita per *Bald. in leg. 1. num. primo C. de testib.*

10 Hæc in puncto Juris communis. Nunc autem particulariter descendendo ad *convictum per indicia indubitata* juxta dispositionem præfati Chirographi quod talia indicia loco *plenæ probationis* habet, in specialibus tamen criminibus in eodem Chirographo expressis, non vero in omnibus, ut dicendum sit cum *Bald. in leg. Cives C. de appell., & in cap. 1. §. conventiculam de pac. Juram. firmand.* in usibus feudor., *nil mirum si probationis appellatione veniat conjectura, quando lex illam pro veritate habeat* potissimum quia talium immanium flagitiorum frequentia supremum legislatorem movit ad hoc præscribendum juxta tradita per *Claud. Saturnin. libro singul. de pœn.* his verbis -- *Nonnunquam evenit, ut aliquorum maleficiorum supplicia exacerbentur, quoties nimirum multis Personis grassantibus exemplo opus sit, leg. aut facta §. final. ff. de pœnis*, unde illud quoque congruit dictum in simili ab Antonio Fabro *in Codic. libro 9. titul. 6. defin. 4.* evulgatum *In ea incidimus tempora, ut propter frequentiores tanti sceleris suspiciones, & ad terrorem exemplo aliquo opus esse videretur; pervulgatum enim est, licet usu periculosum Cassi Senatoris verbum apud Tacitum; Omne magnum exemplum habere aliquid ex iniquo, quod publica utilitate compensatur*, dicimus quod plura *cumulative, non disjunctive* concurrere debent, ut quis in vim dicti Chirographi, per indicia indubitata convictus dicatur, & ultioni ordinariæ subjici possit; enim vero ubi ex statuto *plures qualitates* exhauriuntur, *omnes copulative* concurrere debent, ut illud locum habeat, *Bart. in leg. ait Prætor §. quod autem ff. ne quid. in loc. public.*

11 *Primo enim; respiciendo ad Judices*, requiritur, ut tali præeminentia ad convincendos Reos, per indicia indubitata, nec non per testes patientes exceptiones, & infames, juxta *primi, & secundi dubij resolutiones*, præfulgeant suprema, & Collegialia tantum Tribunalia, his verbis ab eodem Chirographo individuata, & expressa -- *Dichiariamo, e commandiamo, che in avvenire tutti li Tribunali supremi, e che esercitano le nostre veci, tanto in Roma, che in tutto lo stato Ecclesiastico, comprese anche le Legazioni di Bologna, Ferrara, Ravenna, Urbino, e Benevento, debbano giudicare, e venire alla condanna, e totale esecuzione delle pene nelli sovra espressi casi a tenore di dette resoluzioni &c.* non vero alia, in dicto Chirographo minime specificata, ob rationes ex *Angel., & Felin.* in similibus traditas per *Prosper. Caravit. in rit. M.C.V. rit. 47. num. primo, & seqq.*; enim vero clamitat commune dicterium, unius ut indicet inclusionem, alterius exclusionem esse, ad Textum *in leg. cum Prætor. 12. ff. de Judic., Angel. consil. 375. num. 2., & seqq., & Bald. consil. 273. num. primo, & seq. libro 5.*, ubi hoc præcipue extendit, quando alicui, aliquod specialiter committitur, per modum superioritatis, vel excellentiæ Tribunalis, prout in dicto Chirographo.

12 *Secundo ad delicta intuendo* postulatur, ut crimina sint *atrocissima*, vel ageretur *de homicidiis appensatis*, aut *furibus famosis*; pœnale namque, & correctorium est *Chirographum prædictum*, proinde restringendum, & coarctandum ad crimina tantum in eo expressa, & non ultra juxta *Textus* censuram *in cap. odia de regul. Jur. in 6. in leg. factum §. in pœnalibus ff. eod. titul., & in leg. 3. §. hæc verba ff. de negot. gestis Hartm. Pistor. qu. 16. num. 23. libro primo, & qu. 31. nu. 20., Schurff. consil. 15. num. primo centur. prima, VVesemb. consil. 6. num. 135. libro primo*; quæ autem dicantur *delicta atrocissima, cædes præmeditatæ; furesque famosi* satis dictum est *in præcedenti subsect. 4. nu. 2. & seqq.*

13 *Tertio* exigitur, ut principaliter in expressis criminibus liquido, & certe constare debeat *de corpore*

pore delicti, non enim probatio hæc expleri potest per indicia indubitata, quoties crimina sunt *facti permanentis*; sed omnino per manifestas, liquidas, concludentes, & evidentes probationes de corpore delicti constare oportet, ne duo specialia in uno, eodemque statuto comprehenderentur, nempe quod Indicia indubitata deservire possent ad delinquentem in specie indicandum, eademque item sufficere quoque deberent ad crimen generice demonstrandum, adversus Textus censuram *in cap. singula dist. 89.*, *in leg. eum post §. gener. ff. de Jur. dot.* & *in §. licet*, *Instit. de adopt.*, *Gutt. in l g. transigere num.* 20. *Cod. de transact.*, *D cian. respons.* 13. *num.* 23. *tom.* 3.

14 Communiter namque inquiunt Iuris Interpretes, statutum exemplificantes, quod si unum possit, vel duo operari contra Jus commune, illud intelligi debeat, ut in uno tantum fortiatur effectum, *ut ex Cacheran. Cuttio, Gozadin. Roland.*, *Portio*, *Grat.*, aliisque probat *Ioannes Otton. Tabor. in thesaur. Jurisprud libro* 17. *cap.* 43. §. 5., & §. 13. & 14., ubi plus subdit, quod absurdum esset duo concurrere in eodem statuto specialia, nam specialitates nec quidem trahi, & admitti debent in consequentiam, *Mysinger. consil.* 10. *num.* 72. *libro* 1., Et ad rem faciunt tradita per Bernardin. *Muscat ll. in praxi criminal. titul. de Ista Scripta num.* 12., & *seqq.*, & magis punctualiter *Ramirez. ad leg. Reg.* §. 26. *num.* 23., ubi advertit, quod bene statui potest, ut plena delictorum probatio non requiratur, prout est *statutum in Aragonia*, ubi indiciis proximis, & indubitatis probatur delictum, etiam ad pœnam ordinariam, dummodo tamen de corpore delicti plene constet; & eum sequitur *Muradei in olservat. ad Pragmat. sing. l* 288. *num.* 3. ubi de corpore tamen delicti plene constare oportet, & non sufficit, si constiterit his indiciis indubitatis ad imponendam pœnam ordinariam.

15 Verum ob eamdem *multiplicitatis specialium cumulationem* acquiescendum non existimo opinioni *Raynald.* asserentis *in cap.* 21. §. 4. & 5. *num.* 52., quod etiam in delictis, in quibus *non remanent vestigia*, non debeat practicari capitale supplicium ex indiciis indubitatis, eo quia tunc indicia duo operarentur nempe delictum, & delinquentem, & sic duo specialia iu se haberent, hæc subens verba — *puto enim quod saltem corpus delicti debeat esse certum & per evidentiam apparere, & propterea in adulterio, incestu, sodomia sine fractura quidquid sit in aliis delictis, dictam opinionem non debet procedere, ut considerat, & bene secundum me, Sgroi in Lucern. Prælatorum par.* 5. *cap.* 4. *num.* 26. &c. siquidem primo intuendum erit, quod cum præfatus Raynald. loquatur de delictis facti transeuntis, quæ suapte natura vestigia non relinquunt, ut sunt *adulterium*, *incestus*, & *sodomia absque fractura*, ab eo exemplificata, fundamentum non video, quo deinde ipsemet *Raynald.* motus in relata verba descenderit, se putare, quod saltem corpus delicti debeat esse *certum*, & *per evidentiam apparere* cum in criminibus prædictis vestigia minime relinquentibus probatio *per evidentiam* nullo pacto dari possit, eo quia, quod non remanet, sed transit, *evidenti oculari inspectioni* non subjicitur; imo refragatur primævis Physicæ elementis quibus edocemur, *non esse*, & *esse*, *sed non apparere similia*, & *æquiparata esse*, ad late per *Dambuder in tract. parium aut simil. verbo esse in apparentes fol.* 164. & ibi — *Nicol. Tulden. in addi.* & verbo *non apparens fol.* 24., & *in verbo non constare fol.* 89. *ubi non constat esse, & non est, sunt paria ex Textu in l g.* 1. *ff. de contrah. empt.*

16 Hinc unanimi voto in ea sunt Doctores sententia (nemine discrepante), quod in delictis facti ita euntis, quorum vestigia non remanent, sufficiunt ad corpus delicti probandum conjecturæ, & præsumptiones ob impossibilitatem explendi ocularem inspectionem, illudque per evidentiam demonstrandi ut videre est apud magnum criminalistam *Clarum in q.* 4. *num.* 2. ubi hæc verba fudit: *Et super hoc in practica nulla solet fieri difficultas*, *Peguer. in praxi crimin cap.* 12. *num.* 5., *Rocc. de offic. tribr.* 14. §. 1. *num.* 5. *Majoran. in opspraxi crimin. lib. primo cap. primo num.* 3. & *seqq.* & alios ubique de re criminali tractantes, ea ducti ratione, quod in his, quæ suapte natura, liquido probari non possunt ne probationum facultas angustiaretur con ra bonum commune, & ne veritas facile periret, Jura contenta sunt ea probatione, quæ fieri potest, ne res reddatur improbabilis, & per consequens impunibilis *Felin. in cap. venien il* 2. *num.* 21. *de testib.*

17 Insuper *secundo* sedulo perspiciendum est, quod admissa de Jure corporis delicti probatio in talibus criminibus, non per evidentē & ocularem inspectionem, sed conjecturis, & præsumptionibus, ut *in antecedenti numero* satis dictum est, utique decipitur *Raynaldus* existimans, has conjecturas & præsumptiones minime sufficere pro *d licto in genere*, quoties pro *delinquente in specie* Is convinci deberet vigore statuti per *indicia indubitata*; decipitur inquam, non enim statutum *præscribendo indicia indubitata* pro plena probatione *Delinquentis*, ut est Chirographum de quo loquimur) immutat, aut alterat conjecturalem, & præsumptivam probationem *pro d licto ipso* prout est in genere, sed illam ad Juris communis tramites remittit, ut Jura exigunt explendam, proinde ridiculum esset, talium criminum immutare naturam & in his suapte natura facti transeuntis probationem evidentialem prætendere, eo quod delinquentes per indicia indubitata in specie convincuntur, cum undique impossibile sit evidentiæ habere in facto illo, quod statim ac factum est transivit & vestigium minime reliquit, nisi *Raynaldus* scientiam aliquam supernaturalem habuisset, ea quæ transiere, & non apparent, ad factum revocare, ut appareant, & vestigia ostendant.

18 Nec movet ratio *cumulationis specialium*, quam pro sua firmanda sententia adducit; etenim *axioma seu Juris dicterium illud*, non esse in statutis signanter pœnalibus, & correctoriis multiplicanda specialia, cum grano salis intelligendum est, quoties *ambo specialia*, quæ cumulari prætenderentur, in eodem statuto pœnali, a Jure communi onom, & alterum deviarent, & sic statutum, non unum, sed duo corrigeret, contra Iuris communis dispositionem, prout in his terminis loquuntur *DOCTORES* quos larga manu refert Joann. *Otton. Tabor in thesaur Jurisprud libro* 17. *cap.* 43. *duo specialia* § 5. his verbis; *specialia non sunt mul iplicanda, exemplum ponunt Doctores in statuto, quod si unum, vel duo possent operari contra Ius commune, illud intelligi debeat, ut in uno tantum fortiatur effectum*, secus autem quando *illud aliud*, quod cumulatur a Jure communi non aberrat, imo Juri communi consonat, ut est probatio corporis delicti per conjecturas in delictis facti transeuntis; tunc enim nullo pacto dici potest, quod cumularentur duo specialia, multoque minus *duo specialia in se haberet* (ut utar verbis Raynaldi) sed statutum *unum* tantum effectum haberet, nempe quod

quis

quis per *indicia indubitata* convinci possit ad ordinariam criminis subeundam animadversionem (etenim revera, ut probatum est, hoc a Jure summopere deviat) non enim pro speciali habendum erit, quod Jure fieri permittitur, ut in similibus terminis ob hanc eamdem distinctionem optime probat *Anton. Pichard. libro 2. Institut. §. 1. post. num. 10. de milit: testam tom. primo*, ubi quod non est novum, aut inauditum duo specialia & privilegia concurrere in eadem causa, & persona, quando expressè a lege conceduntur.

19 Nec ad intentum *Raynaldi* opitulatur doctrina *Didac. Sgroi* ab ipsomet *Raynaldo* non recte ad verum sensum allegata; enim vero præfatus *Sgroi in d. p. 5. cap. 4. num. 26.*, loquitur non de *corpore delicti sodomiæ*, sed de qualitate probanda, quod Sodomita intra vas semen effuderit, ut ordinariæ capitalis supplicii pœnæ locus sit, & in hunc sensum insurgit contra *decisionem Mastrilli*, ubi ob probationem factam per testes deponentes vidisse unum supra alium, commovendo corpus per actus motivos luxuriæ, damnatus fuit Sodomita ad pœnam ordinariam; propterea hæc verba subdit -- *Melius tamen fecisset, si sequendo secundam opinionem æquiorem Reum tortura subjecisset cum clausula citra præjudicium probatorum, ad sciendum ab ejus ore, an semen, aut saltem membrum intra vas emisisset, quis si etiam esset negativus, ultra torturam non potuisset evad re pœnam extraordinariam, & delictum nunquam remaneret impunitum.*

20 Igitur opinio *Raynaldi* in sensu, in quo loquitur, nullo pacto amplectenda videtur, ad probandum corpus delicti per evidentiam in delictis facti transeuntis; etenim nullo pacto videmus, ubi nam sit hæc evidentia *in copula adulterina, vel incestuosa, aut Sodomitica absque fractura*, quæ transit, & vestigia non relinquit, nisi eam fingamus in mente *Raynaldi* conceptam; *In duobus enim casibus*, ab ipsomet *Raynaldo* non consideratis, ejus opinio optime procedit, *Primo* quoties ageretur de probanda qualitate, quæ illud tale crimen efformaret, ut exempli gratia *matrimonium* ad efformandum Adulterium; *Consanguinitas vel Affinitas*, ut liquere possit Incestum admissum esse. Quod *semen intra vas emissum fuerit*, ut habeatur copula Sodomitica perfecta, & consumata, & sic de aliis qualitatibus, in hoc namque casu indubium est, *quod tales qualitates* probari debent non *per indicia indubitata*, sed per liquidas, concludentes, & manifestas probationes, ne multiplicarentur specialia contra Juris dispositionem, quod has qualitates liquido probandas esse præscribit, non conjecturaliter, ut latius probavi in iisdem *terminis Chirographi*, quo ad primam resolutionem in eo contentam in præcedenti *Subsect. IV. n. 12. & seq.*

21 *Secundo* autem, quoties admissa crimina suapte natura essent Facti permanentis, quæ vestigia relinquunt, sed ex accidenti effecta sunt facti transeuntis, ut quia hujusmodi Vestigia perierε, vel quia Cadaver, exempli gratia, in homicidio fuit combustum, in mari, vel flumine projectum, aut alio modo absconditum, ut reperiri non possit; in hoc namque casu nullimode prætendi potest, quod quis per indicia indubitata convinci queat pro poena ordinaria, quoties de corpore delicti, nisi per indicia, & præsumptiones constaret; nam multiplicarentur contra Juris communis dispositionem specialia, quod quis in genere, & in specie convinci posset per indicia, cum ad utrumque effectum liquidas probationes exigat, cum nec etiam in hujusmodi casu supplere posset Inquisiti confessio ad comprobandū delicti corpus præsumptionibus, & conjecturis suffultum.

22 Ad quod magis demonstrandum opportune *in quæstionem vocatur*, unum corpus delicti Facti permanentis, quod oculis subjici non possit ob cadaveris combustionem, projectionem in mari, seu aliter occultati, possit hoc casu probatione dubia, & præsumptiva suppleri conjecturis, & indiciis, tum ad effectum deveniendi ad tormenta, tum damnandi in ordinariam ultionem capitalem, accedente quoque Inquisiti confessione? Omissis exemplis relatis per *Bernard. Porro in addit. ad Tranquill. Ambrosin. de process. informativ. cap. 1. num. 3.*, quibus ostenditur, processum fuisse per Senatum Mediolanum ad inquisitionem, licet de corpore delicti non constaret; in ea sententia est, *Carol. Anton. de Rosa in praxi crimin. lib. 1. cap. 1. num. 21. & seqq.*, quod in his casibus probatio corporis delicti haberi possit per præsumptiones, & conjecturas, ne Delinquens in sua malitia glorietur, saltem ad effectum torquendi, auctoritate motus *Muscatelli, Fabri, Caballi, & Cassanei*, quos allegat; imo subdit, quod corpore delicti per conjecturas, & præsumptiones probato in casibus præmissis, in quibus probatio per evidentiam haberi minime potest, accedente Inquisiti Confessione, possit Reus poena ordinaria capitalis supplicii puniri, juxta *decisionem Salernitani 29.*, ubi Reus ita confessus capitali expiatione damnatus extitit.

23 In eamdem sententiam pro tortura descendit *Francisc. Sanfelic. decis. 28. num. 3.*, ubi quatuor *judicatorum exempla* refert, & eum sequitur *Joannes Baptista Mucci in dilucidat. ad Sanfelic. dilucidat. 28. num. 13.*, ubi in occultis arbitratur sufficere solam famam publicam ad effectum deveniendi ad tormenta, probatam tamen non per duos, sed formiter per septem testes, ne improbi Delinquentes cadavera comburendo, vel aliter occultando, a debita ultione tuti evaderent, ob corporis delicti deficientiam; & eamdem *Sanfelicii decisionem* amplectitur *Pratus in addit. ad Philipp. Paschal. de virib. Patriæ potest. part. 3. cap. 1. num. 72.*

24 Verum quidquid dicant præallegati Doctores, eorumque sequaces; quicquid effagitent, & exemplis illustrare eorum sententiam authument sub specie, ac publici boni colore, ne crimina impunita evaderent; Figmenta potius noscuntur a primævis Juris elementis aberrantia; siquidem nec condemnationi accedente Inquisiti Confessione, nec torturæ locum esse posse ad suppositi criminis confessionem habendam, melius dicam extorquendam, res manifesta est, legibus, & rationibus demonstranda. Et a tortura exordiendo absolutissimum in Jure est, ad quæstionem deveniendum haud esse, nisi Judici *liquido* admissum esse crimen *constiterit*; ita præscriptum legitur in monumentis *Domitii Ulpiani libro 1. ad edictum -- Illud sciendum est, nisi constet ALIQUEM ESSE OCCISUM NON HABERI de familia quæstionem, liquere igitur debet scelere interemptum, ut Senatus Consulto locus sit; quæstionem autem sic accipimus non tormenta tantum, sed omnem Inquisitionem*, Textus est *in leg. 1. §. item illud ff. ad Senat. Consult. Syllan.*; quæ verba *constet, & liquere*, non præsumptiones, & conjecturas, sed plenas, & evidentes exigunt probationes *ad Textum in leg. Lucius 82. ff. de condit., & demonstrat. Gloss. in Clement. Constitutione de electión., & in Clement. præsen-*

senti verbo confiterit, *de sentent. excomun.* . *Bald. in leg. bona fidei num.* 7. , *& seqq. C. de reb. dub.* , *Rota decis.* 532. *nu.* 1. *part.* 2. *rec ut.* , *& decis.* 53. *num.* 1. *coram Ludovis.* , *& Th odor de Rubeis in singul. Rot. Roman. tom.* 2. *class.* 216. *n.* 10,

25 Quod verbum *constat* passim alibi a Jurisconsultis positum est, ubi de facto generico probando ageretur, priusquam ad specialia acta deveniretur; sic enim inquit Consultus Florentinus *libro* 10. *Instit.* -- *utique prius constare debet testamentum factum esse Leg. divus* 25. *ff de milit. testam.* Sic Consultus Africanus libro 3 quæstion. -- *Primi enim oportet esse aliquod testamentum ut Senatus Con ulto Liboniano locus sit*, *l. si quis* §. *prius ff. ad Leg. Cornel. de falsis*; sic Idem Domitius Ulpianus libro 8. disputat. -- *Verum oportet constare prius*, *de crimine pronunciare*, *l. ejus qui* §. *nec enim ff. de Iur. Fisci*, sic tandem (aliis brevitatis causa omissis) rescripsere Imperatores *Severus*, *& Antoninus*, in *l.* 1. *C. ubi causæ Fiscal.* ibi -- *Nec bona a Fisco peti posse*, *priusquam de crimine constiterit apud eum*.

26 Ratio potissima est, siquidem ut scite inquit ex *Baldo Francisc. Brun. in tractat. de indic. & tortur. p.* 2. *q.* 5. *num.* 7 *& seqq.*, tortura infertur *ad liqui lationem Personæ delinquentis*, *non ad liquidationem facti*, hæc subdens verba -- *Quarto Index debet animadvertere, ut non ponat aliquem ad torturam nisi prius constet de delicto*, exempli enim perniciosum est torquere nisi constet delictum; legitur enim Servum Marci Agrii Argentarii insimulatum occidisse Alexandrum Titi Fannii Servum, eoque nomine tortum confessum facinus, supplicio affectū, parvulo tamen tempore interjecto, ille cujus necem creditum erat, domum rediit, teste *Valerio Maximo libro* 8. *de quæstion. cap.* 4 Conferunt ad rem tradita per *Angel. S ydoja in tract. de tortur. Reorum cap.* 3. *num.* 16.

27 Magis urget ratio, siquidem si liquido non constito de corpore delicti, confessio minime afficit ad Reum damnandum, signanter in ordinariam animadversionem, ut inferius probabitur, frustra illud quæritur, cujus eventus nihil operatur, *l. hæc stipulatio* §. *divus ff. ut legat. nomin. caveat*, *l. ad ad probationem C de probat.*, merito hanc eamdem sententiam pro exclusione torturæ, etiam in casibus, in quibus contra Reum legitima extarent indicia, non obstante quacumque facultate, seu arbitrio Judici a lege, vel statuto, vel per Chirographum speciale a Principe concesso, tuentur *Farin. Guazzin. Marc. Burg.* cœterique alii apud *Conciol. resol. crimin. verbo tortura resol.* 2. *num.* 2. *& seqq.*, & licet aliqui id limitant in Latronibus, qui hominum cadavera abscondere solent; valde tamen de hac restrictione dubitant, eamque rejiciunt *Augustin. ad Angel. de mal fic. rubric. fama publica præcedente*, *num.* 108, *& Henric. Boer. in tractat de quæst. & tortur. cap.* 3. *num.* 3. *versic. deinde*, merito testatur *Sabelli in summa diversor. tractat.* §. *corpus delicti num.* 5. *versic. Et ita*, quod in duplici causa ob probationem corporis delicti per conjecturas Inquisiti fuerunt dimissi sub fidejussione, nec adversus eos ad torturam deventum est.

28 Sed magis accedendo ad comprobationem eorum, quæ dicta sunt, ex indiciis indubitatis non posse deveniri ad pœnam ordinariam, nisi de corpore delicti liquido, & includenter constaret, non per indicia, & præsumptiones, etiam in illis criminibus facti permanentis, ex accidenti effectis facti transeuntis, repetere juvat argumentum a majoritate rationis a confessione Inquisiti depromptum; enim vero talis confessio nec minus al con lemnandum sufficit, signanter ad gladii pœnam dictandam; siquidem in potestate hominis non est, delictum facere, quod non est, multoque minus per talem confessionem sibi mortem inferre, cum suorum membrorum dominus non sit, *l. liber homo ff. ad Leg. Aquil.*, semper enim confessio (delicti corpore non constito) impossibilitatem, falsitatem, & dicti erroneitatem saperet, licet Reus ipse errorem minime allegaret ad Textum *in l. inde Neratius* §. *final. ff. ad Leg. Aquil.*; *& in l. in confessionibus cum Leg. seqq. ff. de interrog. action.* & scite ponderat doctus *Balth. Amescua in tractat, de potest. in seipsum libro primo cap.* 14. *num.* 12. *fol.* 130. *& capite* 19. *num.* 19 Et ad rem myrifice congruunt verba *Domitii Ulpiani in l.* 3. §. *divus Severus ff. de quæstion.* -- *Confessiones Reorum pro exploratis facinoribus haberi non oportere*, *si nulla probatio Religionem cognoscentis instruat*. Nec non Pauli in *l. si is ff de confess.* -- *Si tamen occi us est homo*, *ex confessio tenetur*.

29 Quod locum habet, sive confessio fuerit emanata de homine occiso cognito, de cujus vita facile liquere potest, sive de homine ignoto, etiam si confiteretur projecisse cadaver in mari, & fuerit repertus sanguis in loco confessato prope littus maris; nam non constito de homine interempto, non sufficit hæc confessio ad pœnam signanter mortis ordinariam, ut rejecta opinione *Angeli*, *& Chassanei*, ex pluribus auctoritatibus Sacræ Scripturæ probat *Camill Borell. in summa decis. tom* 2. *titul.* 3. *de confess. num.* 14. *& seqq. fol.* 44., & pro hac sententia allegat *Bald. Joann de Anicis*, *& Blanc.* unanimi voto dicentes confessioni standum non esse; hanc etiam opinionem tuetur *Arnald Albertin. de agnosc. assert. Chatolic. qu.* 25. *num.* 24., ubi loquitur de Muliere malefica, quæ fassa est, se infantem unum, vel plures suis maleficiis occidisse, quod ei simpliciter non sit credendum, nisi aliter vere, & realiter constet, illos fuisse necatos; & hanc eamdem sententiam tanquam veriorem amplectuntur *Hunnius in resolut. ad Treutler tom.* 2. *disputat.* 31. *thes.* 2. *q.* 10. *fol.* 384. *& seqq.*, ac innumeri alii relati ab *Anton. Pulie. de præemin. Reg. Audien tom.* 2. *tit.* 10. *cap.* 2. *n.* 17 ubi mordicus *decis.* 29. *Salernit.* impugnat; prout de veriori opinione testatur *Vincentius Mancini in tractat. de confess. cap.* 3. *artic.* 3. *post num.* 5. his verbis -- *Magis placet Negativa*, *quam veriorem existimo*, *& num.* 10. subdit, quod ubi non constat de delicto, etiam si millies Reus sit confessus, est locus absolutioni, atque ita decisum fuisse quo ad Latrones, & dernbatores Stratarum rejecta opinione Muscatelli, & Rocci refert *Michael. de Calderio decis.* 9. *post. num.* 35. *tom. primo*.

30 Enim vero quælibet simplex confessio Rei etiam spontanea, quamquam versemur in crimine hæresis, sufficiens non est ad condemnandum, præcipue in capitale supplicium, quia Fiscus ad suam intentionem fundandum tenetur nequiti delicti probationem ex solo ore ipsius Rei, cum Rei confessio pro explorato facinore habenda non sit, minusque Reus potest probare, & esse testis contra se ipsum, cum non sit Dominus membrorum suorum, *l. liber homo ff. ad leg. Aquil.*, *l. de minore* §. *tormenta ff. de quæstion.*, *Bald. in auth. n. sed novo Jure versic. sed pone, quod si aliquis Cod. de servis fugitiv.*, merito confessio

pro-

proprie probatio non dicitur, sed delicti relatio, ut ex *Bossio* tradit *Almonz. Ciazz. in disceptation. prim. num.* 20., *&* 234., idcirco Judices confessioni fidem præstare non debent, nisi fuerit verificata.

31 Quod si Jura, & rationes non movent confessionis fragilitatem demonstrantia, dum liquida abest verificatio corporis delicti, moveant inquam exempla in reprobationem *decis.* 29. *Salernitani*, relata per *Bernard. in Schol. ad Ambros. de process. informat. cap.* 1. *libro primo*, *versic. circa hanc probation. m*, ubi duos casus recenset duorum Inquisitorum, qui occidisse Personas ab eis nominatas fassi fuerant, & tamen Innocentes comperti sunt, eo quia vivi redierunt insimulati Interfecti: Aliud memorabile exemplum refert *Vincentius Mancin. in d. tractat. de confess. cap.* 3. *artic.* 4. *post num.* 27. in personam cujusdam Magistri Puerorum: Alia duo exempla recensentur ab *Elisæo Danza de pugna DD. tom.* 2. *titul. de corpor. delict. cap.* 1. *nu.* 17. *fol.* 213 etenim qui mortui dicebantur, vivi comperti sunt, unde exterritus de reditu unius, qui mortuus dicebatur, ob quam causam Angelus Pacillus gravissima Inquisitione premabatur, hæc scripta reliquit verba -- *Moveo igitur Judices, ut caveant tanquam ab igne fidem præbere testibus, neque procedere, non facta liquida probatione delicti in genere, & sic corporis mortui &c.*: Casum alterum, utique in mentibus Judicum infigendum refert Christophor. *Crusius de process. indicior. crimin. p.* 4. *cap.* 2. *num.* 24. *versic. Iulius vero fol.* 5. Plura alia memorabilia habentur apud *Baptist. Fulgos. de fact. & dictis memorab. libro* 8. *cap.* 4. Sed superlative memoranda, & mente insculpenda ea videntur, quæ recensentur ab *Æneæ Rubert. rerum Judicator. libro primo c.* 4. *de falso cædis damnato*, *& Constantin. Cafar. in special. peregrin. quæst. libro primo quæst.* 17. § 2. *n.* 39. *& seqq. fol.* 118 *& seqq.* ubi propterea summopere invehit adversus Salernitani decisionem.

32 Hinc rejicienda, imo respuenda omnino videtur rigida opinio *Raynald.* asserentis *in cap.* 1. §. 1. *ad* 7. *num.* 157., quod confessio Rei superveniens suppleat, & perfectam probationem corporis delicti inducat ad pœnam ordinariam dictandam; etenim ejus dictum simul cum *Zuffio*, *Carpzov.*, *& Chissan.* quos allegat, eamdem merentur redarguitionem, quam tradidere communiter Doctores *decisioni Salernitani*, existimantes has opiniones esse valde periculosas, & erroneas, idcirco in his casibus melius & tutius est, ut deveniatur ad extraordinariam triremium pœnas adversus hujusmodi Confessos, nunquam vero ad mortis ordinariam; etenim si qui mortui insimulati sunt, redeant, occurri potest damnatum e triremibus revocando, quod remedium adhiberi nequit quoties capitale supplicium dictatum esset.

33 Et redeundo ad materiam convicti *per indicia indubitata* adlimus, quod non tantum constare *liquido* debet de corpore delicti, ut ad pœnam ordinariam per *indicia indubitata* deveniri possit, sed etiam in delictis illis, quæ figuram habent delictorum, & non delictorum, liquere oportet de *qualitate sceleris*, ut in homine reperto suffocato in puteo, reperto mortuo in lecto, similibus; etenim ita evenire etiam possunt absque scelere, & propterea constare debet, illum *scelere* peremptum juxta literalem dispositionem prædicti Textus, *in l.* 1. §. *item illud ff. ad S. C. Sylan.*, potuit enim id sine dolo, & scelere fieri, ut ex se patet, & habetur *in l. proinde la* 2. *in princ. & ibi gloss. ff. ad Leg. Aquil.*: constare igitur debet de qualitate mortis, quia non dicitur constare de facto, nisi etiam constet de qualitate facti, *l. si per alium §. docere ff. ne quis eum Boss. in tractat. crimin. titul. de delict. n.* 3. *& seqq.* & plura ad rem docte tradit *Ioannes Brunneman de proc. ff. crimin. Inquis. cap.* 7. *num.* 12. *& seqq.* ubi loquitur de mortuo reperto, & nescitur an naturaliter, vel scelere, seu violenter perierit: idem de suffocato in aquis, vel puteo, an casu inciderit, an seipsum præcipitaverit, an ab alio violenter peremptus fuerit: rursus de mortuo, an naturali morbo, vel veneno occubuerit, *Clar. in pract. crimin. qu.* 4. *num.* 5. *Ambrosin. de process. informat. libro primo cap.* 1. *num.* 14. *& seqq.* & ibi *Bernardin. Porr. in schol.* ubi nonnulla exempla refert, *Scacc. de Iudic. cap.* 83. *num.* 3. *& seqq. tom. prim.* ubi magistraliter loquitur; & plura ad propositum congerunt *Salellus in pract. crimin. verbo corpus delicti num.* 21. *& seqq.*, Anton. *Polic. in tract. de præemin. Regiar. Audient. tit.* 10. *cap.* 2. *num.* 19. *& seqq. tom.* 2. & *Carol. Anton. de Luca in praxi. crimin. cap.* 2. *num.* 9. *cap.* 3. ubi de signis veneni, *& cap.* 13. *de signis d.* 34. monstrantibus suffocationem, & Strangulationem, ubi allegat *Farin.*, *Giurb.*, *Conciol. Guazz. & alios*.

34 Insuper ut quis convinci possit per *indicia indubitata*, non tantum constare debet *de corpore delicti*, *& de qualitate sceleris*, sed etiam de illius *identitate*, nempe quod sit illudmet, de quo quæritur; quæ probatio spectat ad fiscum, siquidem in criminalibus identitas non præsumitur, sed probanda omnino est per eum, qui in ea se fundat ad Textum *in l. g. si in rem ff. de rei vindic.*, *& in leg.* 1. § *si quis argentum ff. deposit.*, *Bartol. in leg.* 1. *n.* 2. *C. si unus ex plurib. appell. in leg. Is qui Reus ff. de public. Iudic.*, *& in leg. demonstratio ff. de condit.*, *& demonstr. Abb. in cap. cum Joannes post num.* 16. *de fid. Instrum Petrus Philipp. Corneus in consil.* 144. *num.* 10., *& seqq. tom.* 4., *Cravett. consil.* 198. *num.* 3., *& seq. tom. primo*, imo ad exclusionem delicti potius pluralitas præsumitur, ex traditis per *Socin. consil.* 173. *num.* 44., *& consil.* 307. *nu.* 18., *& Costa de facti, scient.*, *& ignor. inspect.* 13. *num.* 9., ea ratione, quod identitas rerum actuum, & personarum non præsumitur, sed pluralitas, quando agitur criminaliter, & ad pænam, *Card. Zabarell. in cap. cum Ioannes num.* 3. *versic. Ex his infertur*, *d. fid. Instrum.*. *Bursatt. consil.* 116. *post num.* 28. *tom. primo*, *& Cravett. consil.* 294. *nu.* 2.

35 *Quarto* (redeundo ad requisita Chirographi, ut quis convincatur per indicia indubitata) postulatur, *ut indicia* sint de illis indubitatis, quæ concludant pernecesse taliter, ut a limant ab animo Judicis, *omnem rationabilem hæsitationem*, quod res aliter se habere potuerit (sunt verba præcisa dicti Chirographi), quæ autem sint hæc indicia taliter indubitata, hic labor, hoc opus; Indicium indubitatum sive attendatur doctrina *Pauli de Castro in leg. si non cunctis* 25. *num.* 5. *de probat* relata per *Lancellott. Conrad. de offic. Prætor. in crimin. titul. de neg. crimin*, *& torment. num.* 48. *fol.* 305., sive altera *Bald. in leg. ea quidem num.* 7., *& seqq. C. de accus.* illud est, quod arctat mentem Judicis, ut omnino credat, nec possit in contrarium inclinare, etenim ex tali demonstratione animus quiescit, & plus investigare non curat, ita docent *Bort. decis.* 164. *num.* 3., *& seq. Mart. vot.* 248. *post nu.* 3. *Anton. Gomez. de delict. num.* 25. *in med.*, & alii

apud

apud *Juliu. Chartar. decis. crimin.* 94. *num.* 97., & 98. idcirco inquit Angel. *Scyaloja. in tractat. de tortur. Reorum, cap.* 4. *num.* 1. -- *Indicia indubitata sunt illa, quæ movent animum Iudicis ad credendum a Reo fuisse perpetratum delictum, ut non possit persuaderi ad credendum contrarium, ex Marsil., Guazzin, Caball., & aliis ibi allegatis.*

36 Indiciorum indubitatorum tria exempla recensendo Guidon. de Suzar. *in tract. de indic., & tortur. num.* 99., & *seqq.* plura conjungit in unum, ut dicatur Indubitatum his verbis -- *Si statuto continetur, quod nemo &c. nisi indicia indubitata præcesserint, en exemplum de indiciis indubitatis; Est Camera habens unum aditum, & exitum, non plures, de dicta camera exivit quis pallidus, trepidans cum cultello nudo sanguinolento in manu, & statim post exitum reperitur homo recenter occisus in dicta Camera, certe ista sunt indicia ad probationem maleficii indubitata, ex quibus non solum ad tormenta, sed etiam ad condemnationem, & pœnæ impositionem potest procedi; nam palliditas, & trepidatio, est unum indicium contra ipsum; Item delatio gladii, præsertim nudi, est aliud indicium, nam de portantibus arma lex male præsumit: Item quod erat gladius sanguinolentus erat aliud indicium. raro tamen contingunt talia indicia.*

37 Prosequitur ad aliud secundum indicium referendum, pariter plura cumulando ad unum efficiendum indubitatum, ut sequentibus verbis legitur in *num.* 100. -- *Est & aliud indicium ad probationem indubitatum, & istud sæpius contingere potest, ut cum occiditur Titius, de hoc accusatur Sejus, sed de visu nulli testes deponunt, sed probantur ista contra Sejum, primo quod Sejus erat Inimicus Titii; 2. probant testes, quod viderint Sejum evaginantem gladium contra Titium: 3. probatur, quod Sejus aufugit tempore perpetrati maleficii 4. probatur per famam, & vocem publicam, quod Sejus dictum Titium interfecit: certe ista quatuor simul juncta, quamvis singula per se non sufficerent, efficiant tamen indubitatum, non solum ad torturam, sed etiam ad condemnationem &c.*

38 Ac deinde *num.* 101. etiam ex plurium cumulatione, tertium indicium indubitatum refert ibi -- *Est alter aliud exemplum de præsumptionibus, seu indiciis indubitatis; ecce defertur Sejus, quod Titium fecit occidere: non sunt testes, qui dicant hoc se vidisse, tamen probantur ista indicia, primo quod Sejus erat Inimicus Titii: 2. quod dictus Sejus perpetrato homicidio, receptavit homicidam, 3. quod homicida erat domesticus, & familiaris Seji: 4. quod Fama est, quod Sejus fecit occidere Titium 5. quod Sejus se jactavit, quod fecerat occidere Titium, & est homo, de quo est verisimile quod talia faceret: & 6. quod olim offensiones aliquæ intervenerunt inter eos,* quod ultimum, bona pace dicti doctoris, superfluum videtur; etenim primo loco admissa *inimicitiæ causa* semper probata videtur aliqua præcedens sequuta offensio, ex qua Inimicitia ortum habuit; imo addendum existimo; quod in hoc casu quoque per fiscum probanda esset *non causa* in delinquente Mandatario, alias data propria ipsius causa præsumptum mandatum evanesceret, & indicia prædicta indubitatum non efformarent.

39 Insuper *hæc tria exempla indiciorum indubitatorum* sufficientium ad condemnationem, ex Thoma de Piperata, refert *Albert. Gandin. in tractat de malefic, rubric. de indic, & præsumpt. indub. n.* 10. & *seqq. fol.* 24. imo præcedenter *num.* 3. & *seqq.* sex alia indiciorum indubitatorum exempla recenset, quæ pariter referuntur per *Ioann. Constantin. in comment ad Regias constit. Franciæ artic.* 163. *versic., sed quæ & qualia dicuntur fol.* 368. ubi *primo* exemplificat præsumptionem Juris, & de Jure; *secundo* transactionem factam super crimine dato precio *tertia* notorietatem: reliqua omittuntur, tanquam ad casum non congruentia, & de *primo* notabili indicio indubitato relato per *Guid. de Suzar.* late loquitur *Farin. q.* 52. *num* 50.

40 Cæteri autem Doctores indicia indubitata ita exemplificant; *PRIMO* in duobus rixantibus, quorum alter rixa finita, repertus est Vulneratus, ut ab altero Corrixante percussus dicatur; sic oritur indicium indubitatum contra eum, qui in rixa visus est ademare, licet non percutere, si finita rixa reperiatur Adversarius ademantis Vulneratus, vel occisus, *Andreol. controv. forens.* 172. *numer.* 3. cum aliis, *Altimar. ad Rovit. decis.* 63. *post. numer.* 10., & *Angel. Scyaloja in tract. de tortur. Reorum cap.* 4. *post num.* 3. *SECUNDO*, quando quis visus est cum ense evaginato persequi alium fugientem, repertum postea Vulneratum, *Andreol. d. contr.* 172. *post numer.* 3. *Altimar. loc. citat. versic. Secundo. TERTIO* quando quis visus fuerit exire de domo aliqua, quæ non habet, nisi unum aditum, juxta jam tradita; Et de explodente archibusiatam a domo, quod adversus Domini domus oriatur indicium sed non indubitatum, docet *Andreol d. controv.* 172. *post n.* 7., & de viso egredi ex agro, vel vinea cum gladio evaginato, & sanguinolento, ubi reperitur interfectus, tradit *Cirlin controv. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 5., & *seqq. QUARTO* habetur pro indicio indubitato fuga a loco delicti, ubi crimen admissum est, cum armis evaginatis; quod eo magis locum habet, quando in eodem loco delicti, nullus alius visus fuerit, nisi Reus, *Crispolt. cas. milit. r.* 14. *nu.* 27.; *Giurb. consil.* 13. *num.* 16. & *seqq.*, *Vivius decis.* 292. *post num.* 23. *QUINTO* in adulterio dicitur indicium indubitatum repertio nudi cum nuda, ex Textu *in cap. literis* 12. *de præsumpt. Rota decis.* 69. *nu.* 7. & *seqq. post libr.* 1. *consilior. Farin.* Et plura alia indicii indubitati exempla habentur apud *Henric. Bocer. in tract. de indic. c.* 3. *n.* 18. *fol.* 112. & *seqq.*

41 Quomodocumque autem superius relata exempla se habeant, illud certum est, quod vigore præfati Chirographi *indicia indubitata concludere debent per necesse taliter, ut adimant ab animo Judicis omnem rationabilem hæsitationem, quod res aliter se habere potuerit,* & prout late probat *Iulin. Chartar. decis. crimin.* 41. *num.* 19. & *seqq.* etenim cum hæc indiciorum materia sit valde incerta, & deceptionibus abnoxia, ad Judicis propterea inspectionem, & regulatum ejus a Jure arbitrium remissum est negotium a prælaudato Chirographo, exemplo *Pragmaticæ Regni Neapolis* nam nequit de talibus indiciis certa regula dari ob varias rerum circumstantias, delictorum & personarum qualitatem, ut in puncto dictæ Pragmaticæ docte animadvertit *Carol. Petra in ritib. M. C. V. rit.* 274. *num.* 158. *tom.* 3., hæc tamen subdens verba -- *Arbitrium autem non debet esse vesanum motum, aut affectatum, & tunc in cerebro confictum, sed juridicum, moribus, legum præscriptum, rationisque dictamini consentaneum;* quodque ad formam dicti Chirographi debeat arbitrium Judicis esse rationabile, patet ex verbo illo -- *omnem rationabilem hæsitationem.*

42 Sed pro majori dilucidatione *hujusmodi hæsitationis adimendæ ab animo Iudicis*, notandum est, quod ad effectum convincendi *per indicia indubitata*, ea talia esse debent, ut primo essentialiter concludant per necesse, attentis verbis Chirographi -- *Convictum indiciis indubitatis concludentibus per necesse*; enim vero probatio de necessitate concludere debet, *l. veteribus 39. ff. de pactis*, *l. stipulatio ista §. in stipulationibus ff. de verbor. obligat.*, nam non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, *l. non hor 4. C. de legitim. hæred.*, *l. neque natales 10. C. de probat.*, sic probatio non concludens non habetur pro probatione, sed tanquam dubia, & incerta non relevat, *cap. in præsentia de probat*, *l. si fuerit 10. ff. de reb. dubii*, *l. ad probationem 21. C. de probat. Mysinger. centur. 1. observ. 40.*, *Wesenbec. consil. 19. num. 2.*; propterea ad rem perbelle ita edocet *Henric. Bocer. in tractat. de indic. cap. 3. post n. 16.* -- *Certum indicium, & indubitatum est, ex quo probato illud necessario, quod intendimus efficitur, cum enim ad condemnationem Rei sufficiat indicium hoc, necessario at probet intentionem oportet*.

43 Verum concludere indicia taliter debent, ut adimant ab animo Judicis *omnem rationabilem hæsitationem*, quod res aliter se habere, potuerit; si enim possibile sit, rem aliter se habere indicium non dicitur amplius indubitatum, ut inquit *Marius Giurba consil crimin. 71. num 3.* his verbis: *Indiciis convictus dicitur Reus, si clarissima illa fiat, & indubitata; censentur autem indubitata, quæ taliter Judicis mentem arctant, ut cogatur ipse penitus credere, rem ita esse, quod non possit in contrarium inclinare: quo fit, ut si possibile sit, rem aliter se habere, tunc indicia non dicimus indubitata. Hinc monet Mascard. &c., quod si possibile est, rem aliter se habere, indicii, stimulum non esset*, & comprobant *Anton Gomez. de delict. cap. 12. num 25. in med.*, *& Vemigl. consil. crimin 381.*, *& 396.*

44 Propterea *Boss. in tract. crimin. titul. de convict. num. 45.*, *ex Gandin.* dicit, quod nisi sit præsumptio Iuris, & de Iure, indicium seu indicia non adeo indubitata sunt, quin quandam sollicitam dubitationem recipiant; & revera indicia indubitata non videntur adeo clara, quin contra illa possit opponi, cum esse possit, quod quis commiserit homicidium ex causa defensionis, vel alio modo inculpabile, ut evenit in casu relato per *Cæsar. de indic. tractat. 11. num. 4*, ubi quis occidit ense alium, & relicto ense fugit, supervenit Amicus interfecti, & dum apprehenso ense cruento insequeretur homicidam, captus est, sed liberatus, quia probavit in contrarium; potuit enim alius occidisse seipsum, sicut fecit Vlysses, qui abstulit ensem ab Ajace invento occiso in Sylva ministerio sui met, & accusatus a Teucro ut homicidii Reus, teste *Menoch. de arbitr. Iudic. cas. 270. post num. 28.*. Memorabile insuper est exemplum relatum a *Farin cu. 52. post nu. 110.* de illo famosissimo fure dicto *Il Pretino di Lucca*, qui cum ex quodam Camino ascendisset in Cameram filius Mercatoris, dum ille se defendere volebat, fuit vulneratus a dicto fure cum parvo cultro, & relicto dicto cultro aufugit per eumdem caminum; cumque ad clamores accessisset Magister filiorum occisi, cum lumine accenso ad cubiculum dicti Mercatoris, cœpit conquerri, & convocare domesticos, qui videntes, quod in dicta Camera non aderat, nisi dictus Magister pallidus cum cultro sanguinolento in manu, & Camera non habebat, nisi unum Ostium (hoc enim ex superius traditis inter exempla indiciorum indubitatorum habetur) illum tradiderunt in manibus Curiæ, a qua ob hoc indicium acerrime tortus, fassus est, & morti traditus; post autem plures annos dictus fur devenit in fortiis Curiæ, & inter alia fassus est dictum homicidium, nec ob id Magister resurrexit.

45 De facto indicia, quæ apud aliquos habentur indubitata, apud alios non talia, sed dubitata existimantur, sic veram certitudinem non habent, nec suapte natura possibilitatem in contrarium excludunt; exemplum est de *Antonio Martino*, qui cum indiciis indubitatis fuisset per M. C. V. ad mortem damnatus, relatione facta, ante sententiæ exequutionem, Collaterali Consilio, per idem supremum Tribunal decretum est non esse locum exequutioni sententiæ *ex indiciis indubitatis*, ut testatur *Ioannes Baptista de Thoro in comp. ad. decis. par. 3. section. 3.*, *verbo Sodomita fol. 263.*, *& 264.*, quod agnoscens Regni legislator in tam ardua materia damnandi Reum per *indicia indubitata*, noluit esse contentus sola Regii Tribunalis decisione, ubi plures numero assident Judices, sed in causis delegatis præcipue, mandavit *in Pragmat. 13. de offic.*; ut ante executionem sententiæ, Judices, qui in hoc arbitrio fuerunt, Regio Collaterali consilio referant, & ab eo approbationem expectent, ibi -- *Vogliamo ed ordiniamo, che quando in alcuna di dette cause parrà a Giudici di eseguire tale opinione, e condannare l' Inquisito per indicii indubitati in pena ordinaria, debbano prima de eseguire la sentenza, che per tale opinione avranno proferita, essendo in Napoli, fare relazione nel Regio Collaterale conseglio, ed essendo in partibus inviarcelo inscriptis, con riferire puntualmente i meriti della causa, e gl' indizii, sopra i quali sarà fondato l'arbitrio, acciò si possa da Noi intesa al relazione, ordinare se dovrà, o non dovrà la sentenza eseguirsi*; imo cum in Regiis Tribunalibus Neapolis a quacumque sententia capitali *appellari possit in suspensivo* ad S. R. C., & ad Regium Collaterale consilium (hodiernis temporibus ob Regis præsentiam nuncupatum di *S. Chiara*) convenientibus Judicibus Appellationis in eamdem Tribunalis a quo sententiam pro *indubitatorum existentia*, major descendit certitudo, ex plurium, atque plurium in unum votorum suffragio: quæ certitudo non tam facile deprehenditur, ubi talis appellatio in suspensivo denegatur a capitalibus sententiis.

46 Ex prædictis igitur ad removendum dubium, quod superesse posset, an queant talia indubitata indicia dari, quæ Judicis animum movere possint ad illa arbitranda, & eorum intellectum quiescere absque hæsitatione, quod res aliter habere potuerit, additum est in d. tertia resolutione verbum -- *omnem rationabilem hæsitationem*, quod idem sapit ac *moralem certitudinem*; enim vero ut aliquis possit in criminalibus ad ordinariam pœnam damnari indubium est, quod aliqua certitudo de crimine perpetrato requiritur; cum autem certitudo hæc sit vel *metaphysica vel physica*, *vel moralis*, utique *metaphysica* supponenda non est, nam cum supponat necessariam connexionem prædicamentorum essentialium cum subjecto; in rebus moralibus, contingentibus, & fallentibus hæc utique nullo modo haberi potest, nec etiam per testes de delicto immediate deponentes, nec per ipsius Rei confessionem: Neque etiam *certitudo physica*, quæ desumitur ab experientia sensuum, supponenda

ve-

venit apud Judicem, qui plerumque delicto non est præsens, & si præsens esset, falli nihilominus posset, ob quam fallentiam nec etiam in testibus reperiri valet; ergo æstimanda est *certitudo moralis* ac tanta, ut de criminis admissione non liceat dubitare, ex indiciis indubitatis seu violentissimis præsumptionibus *moralem certitudinem* inducentibus, ut ad rem docte animadvertit *Francisc. Schmier in Jurisprud. canon. Civil. libro 2. capit. 8. tractat. 3. lection. 2. §. primo num. 41. 48. & seqq. tom. 2.* ubi quoque sub hac morali certitudine testes, & Rei confessionem his verbis comprehendit -- *Qui confessus, aut tribus, vel quatuor testibus est de crimine convictus, potest ordinario supplicio puniri secundum omnes, sed neque confessio, neque depositio testium facit aliam certitudinem, quam moralem; accidere namque potest, & interdum solet, ut confessio sit elicita ex metu, depositio testium vero corrupta sit, & subornata: ergo moralis certitudo potest efficere, ut ordinario supplicio quis puniatur.* Hinc refert, quod ex violentis præsumptionibus, seu indiciis indubitatis facultas Salisburgensis probavit ad mortis ordinariam pœnam procedi posse, vel potuisse contra Interfectores S. Fidelis Sigmaringani ex ordine Capucinorum.

47 Et cum hac certitudine morali *Bossio* respondet Hyeron. *Basilic. decis. crimin. 1. n. 28.* -- *Neque dicas* (sunt ejus verba), *quod posito quocumque indicio indubitato, poterit aliter res habere, ex Bossio &c., nam respondetur, quod etiam in casu depositionis testium omni exceptione majorum, vel ex malitia, & obstinatione, vel ex ipsorum deceptione, etiam in casu confessionis ipsius Rei in tormentis factæ; aliter veritas poterit haberi, ex Textu, in l. 1. ff. de quæstion., & tamen in istis casibus habebitur certitudo moralis, & Index prodentialiter, & ex Iustitia ageret, si fer Reus debitis pœnis coercendo: ita etiam dicendum est in indiciis indubitatis, quod etsi aliter Veritas se habere possit, tamen, cum ex indiciis ita se habere debuisset, ut prima fronte apparet, idcirco secundum ipsa judicandum est, & non secundum rei veritatem, quæ soli Deo nota est; nulla enim res est, quæ aliter se habere non possit, adeo enim a natura compositi sumus, ut quæ certissima apparent, nos, nostrosque sensus fallant, remum fractum videmus in mari, colores in octagono, Irides in Cælo, & his similia, quæ tamen diversa sunt ut videmus, & existimamus*; & magis specifice, & exemplificando, præcedenter probat *nu. 24. & 25.*

48 Quam tamen certitudinem moralem ita ad rem explicat *Petrus Maria Passerin. in praxi criminali qu. 18. artic. 2. num. 28.* -- *Et omnino adverte, quod licet ad justum judicium requiritur CERTITUDO MORALIS, cui potest subesse falsum, tamen non ex hoc requiritur, quod sola opinio, seu suspicio delicti sufficiat ad damnandum Reum; necesse igitur, quod Judex, vel ex statuto legis decernentis indicium aliquod habendum esse pro indubitato, vel ex natura rei, & circumstantiis inducat certitudinem talem, quæ in agibilibus, & moraliter, excludat titubationem, & suspicionem contrarii, quod si indicium hoc præstat, non fundat præsumptionem, sed moralem scientiam, & in hoc sensu verum est, quod ex indiciis indubitatis, potest Reus saltem aliquando damnari in pœnam ordinariam*, idcirco *num. 3.* subdit quod indicia seu præsumptiones, quæ non sunt nisi opiniones probabiles admittentes titubationem, & formidinem oppositi, etiam si ista, seu illæ sint centum millia millionum, nunquam possunt inducere scientiam, & indicium certum, quia ex incerto non componitur, & colligitur certum, & ista collectio præsumptionum, est collectio actuum incertorum; & magis explicat *in qu. 25. articul. 2. num. 5. & seqq., & in quæst. 29. num. 9. versic. quod quando.*

49 De hac propterea *certitudine morali* latissime loquitur *Hyppolit. Grassen de nec. proditor. §. 29. post num. 210. & seqq., & num. 217.* ubi quod indubitatio indicii ad *rem moralem* desumi non debet ex necessitate objecti ad sic se habendum, prout apprehenditur, sed ex necessitate intellectus, ita debentis apprehendere, quia regulariter, & communiter inter homines sic se habet ipsum objectum; cum quo tamen stat, ut aliquando, quamvis rarissime, aliter se habeat; & *num. 220.* describit certitudinem moralem, quam deinde *in num. 231.* in tres gradus distinguit, nempe *summum, medium, & infimum*, & pro indubitatis dicit sufficere *gradum medium certitudinis* moralis; & ad rem congruunt verba divi *Thomæ 2. 2. q. 70. artic.* -- ibi *In actibus enim humanis, super quibus constituuntur Judicia, & exiguntur testimonia, non potest haberi certitudo demonstrativa, eo quod sunt contingentia, & variabilia, & ideo sufficit probabilis certitudo, quæ ut in pluribus veritatem attingat, & sic in paucioribus a veritate deficiat.*

50 De hac certitudine loquens *Francisc. Moradei in animadv. ad observ. 234. post num. 7.* inquit, quod indicia indubitata sunt illa, ex quibus Judicis intellectus quiescit, & adæquatus remanet, Reum commisisse delictum; quemadmodum contingit in studendo aliquo articulo Juris, de quo controvertitur, in quo dicimus veritatem fuisse compertam, quando pacatus remanet animus super illo puncto absque aliqua vacillatione, & allegat *Tasson. de antephat.*, ubi exclamat, quod Deus Optimus Maximus permittat in hoc habere Judices mites, & temperatos, & non sitientes humanum sanguinem: nec non *Farin. q. 86. num. 52.* ubi advertit Judices, ne abutentur hoc arbitrio, ne damnent eorum animam in perpetuum.

51 Hinc in vim dicti Chirographi Judices adimere debent ab *eorum animo omnem hæsitationem* tanquam Viri boni, æqui, non autem ex propria inclinatione, stant cervice, habita consideratione ad indicia, probationes, circumstantias, ac omnia alia ex processu prodeuntia, ex quibus regulare debet animum suum, consideratis omnibus, etiam minutissimis circumstantiis, tum contra, tum favore, Rei juxta sensum Textus in *l. milites § oportet C. de quæstion. & in l. quicumque C. de requir. Reis*, etenim ubi de vita hominis agitur, caute agendum erit, non enim in Processu, & causis criminalibus, signanter capitalibus, agitur de glande legenda, non de calce fodienda, non de partibus lucri, & societatis contractus, non de testamentariis tabulis, neque de tritico, aut oleo legato, sed de fortuna, fama, & sanguine hominis, quibus nihil est in orbe Terrarum præstantius, *Marsil. in pract. crimin. §. decurionem num. 3., Carpzov. in pract. crimin. qu. 116. num. 20* meliusque vitam, & sanguinem hominis inviolatum servare, quam post vulneratam, imo mortuam causam, remedium frustra suppeditare, *l. final. C. in quib. causis restit. necess. non est. Cothm. respons. 7. num. 116. & seqq. tom. primo*, & memores sint illud Domitii Ulpiani esto Gentilis, & a pietate Chri-

ftisna alieni, *in l. absentem ff. de pænis* -- *Sanctius est Nocentem absolvera, quam Innocentem damnare*, Principi namque & Judici non minus turpia videri debent supplicia, quam Medico vulnera, inquit *Senec. 1. de clement.* & suppliciis invigilare hostium est, *Isocr. in Areopag.* allegatus ab *Arnisæ. in politic. libro primo cap. 16. de magistrat. fol. 371. Reinking. de regimin. Secul. & Ecclesiast. libro 2. class. 2. cap. 6. num. 5. & seqq.* quibus additur, quod lex, quo ad fieri potest, abhorret a pœna mortis, cum ejus scopus sit conservatio Reipublicæ, & individuorum in Republica, argum. *l. 1. & ff. de legibus Harprect. in §. hæc actio 12. num. 7. Instit. de injur. tom. 4. fol. 289.*

52 Insuper quo ad credulitatem Judicis hanc excogitavit distinctionem doctus *Petrus Barbosa Lusitanus in comment. l. 2. in princ. num. 89. & 90. ff. solut. matrim. tom. 1.* -- Inquiens, quod credere aliquid firmiter, potest duobus modis verificari, *Primo* quando credo quid ita esse absque aliqua hæsitatione actuali, sed tamen cum aliqua hæsitatione virtuali, ita ut si aliquis me interrogaret, utrum illud habeam pro indubitato, vel quod existimem illud posse non esse verum, verisimiliter responderem, quod forsitan non erit verum, sed pro nunc credo firmiter ita verum esse; *Secundo*, quando credulitas est ita firma, ut neque actualem, neque virtualem habeam hæsitationem, seu dubitationem, ita ut si quis me interrogaret, responderem, illud esse verissimum, neque alicui dubitationi locum esse relictum, quæ credulitas dicitur assertiva apud *Cajetan. 2. 2. qu. 60. artic. 3. Navar. in rubric. de Judic. num. 50.*; ex qua distinctione inde idem *Petrus Barbos.* subdit, quod si simus in delictis, quæ occulto committuntur, ex prima specie credulitatis potest procedi ad pœnam ordinariã, quia attenta materia illa, indicia censentur indubitata, quamvis in aliis delictis talia non censerentur; rationem addit, quod quamvis Judex habeat in delictis occultis credulitatem cum aliqua hæsitatione, debet tamen deponere hæsitationem, conformando se cam Juris dispositione, quæ in hujusmodi delictis præsumptiones urgentes jubet reputari pro plena probatione, juxta Text. *in cap. præterea de testib. cap. litteris de præsumpt.*, *l. non omnis §. a Barbaris ff. de re milit.*, *Bald. in l. quicumque num. 25. Cod. de servis fugitiv.*, *Hostiens. in summa decretal. titul. de filiis Presbyter. post nu. 1. Angel. consil. 218. num. 7. Cassador. decis. 7. de dol. & contum.*; In aliis autem delictis non sufficit prædicta credulitas, quia tunc illa indicia non debent censeri indubitata, cum aliqua adsit hæsitatio saltem virtualis.

53 Rursus in comprobationem distinctionis prædictæ animadvertendum est, quod in exemplis indiciorum indubitatorum positis per *Joann. Andream in addit. ad Specul. in titul. de probat. §. videndum restat litter. E.*, *Abbatem Panormit. in cap. tertio loco num. 9. de probat. Bartol. in l. final. num. 5. ff. de quæstion.*, *Paridem de Puteo de Syndicat. verbo tortura cap. 1. num. 2. & seqq.*, *& Carrer. in tract. crimin. §. Indicium num. 2. & seqq. fol. 43.*, nec non per alios Doctores larga manu relatos per dictum *Carrer. in d. num. 2.* (quorum præcipuos supra retuli), semper subest aliqua sollicita dubitatio, utrum per illa indicia plene, & perfecte censeatur probatum delictum, saltem quoad effectum imponendi pœnam ordinariam, ut in specie tradunt *Albert. Gandin. de malefic. titul. de præsumption. & indic. post. num. 14.*, *Felin. in cap. afferte. numer. 10. de præsumpt.*, *Bossius de convict. num. 45.*, *Gregor. in leg. 26. tit. 1. Gloss. dubda part. 7. & Barbosa loc. citat. num. 90.*, ubi subdit, quod si propter indicia indubitata perducatur Judex *ad secundam speciem credulitatis* (nempe absque hæsitatione actuali, & virtuali) tunc in omnibus delictis posset procedi ad pœnam ordinariam, nisi dicta indicia, quæ urgebant propter probationes Rei debilitarentur, *ex Alexandro consil. 15. num. 2. libro 1.*; & hanc *Barbosæ distinctionem* amplexi sunt *Rovit. decis. 63.*, *Novar. super pragmat. 12. de officio Iudic. collect. 9. Capic. latr. decis. 163. tom. 2.*, *Hyeronim. de Lea decis. 125.*, & alii: sed adversus eam insurgit *Basilic. d. decis. 1. num. 5. & seqq.*, multis adductis rationibus, & tandem *num. 24. & seqq.*, firmat quod *impossibilitas moralis* aliter se rem habendi sufficit ad firmanda indicia indubitata, ut animus Judicis quiescat, licet *in realitate* veritas aliter se habere possit, ut præcedenter satis dictum est.

54 Non negarem tamen, quod juxta *Barbosæ distinctionem* major certitudo requiratur in delictis non occultis, eo quia in illis non tam difficilis est probatio, ut in clandestine admissis, in quibus ob impossibilitatem probationis, lex semper contenta est minoribus probationibus, eo magis si talia indicia sint a Jure approbata, exempla habebis in *l. si quis ff. ad leg. Jul. de adulter.* ubi lex habet adulterium tanquam indubitatum, quoties præmissa per maritum monitione, ne quis cum Vxora loqueretur, eumdem cum Vxore colloquentem invenerit, in l. *excipiuntur ff. ad Senat. consult. Syllan.* ubi ex quo servus cubait ad pedes domini occisi, lex præsumit, ex quo tacuit, quod fuerit minister & particeps cædis domini, *in l. 34. C. ad leg. Iuliam de adulter.* ubi de nuptias incestas contrahente post adulterii crimen proximitatis obtentu depulsum, & in *l. prima §. divus ff. ad leg. cornel. de sicar* ubi ex stricto gladio, & percussione indubitatum occidendi animum lex præsumit; idcirco inquit in his terminis Textus, *in leg. indicia C. de rei vindic.* quod indicia, quæ Jure non respuuntur non minorem, quam instrumenta continent fidem sic apud *Dexar. decis. Sardin. 39.* Maritus qui cum Vxore cubuerat in eodem lecto, ea reperta mortua clauso ostio, cum nullus alius esset aditus, fuit morte animadversus.

55 De effectibus præsumptionum *Iuris* tantum, & *Iuris, & de Iure*, utrumque eorum effectum demonstrando docte & late agit Francisc. *Schmalzgrueber. de Jure Eccles. in univers. par. 2. tit. 23. num. 7. & seqq.* insuper *num 5.* agit de triplici Indicio seu præsumptione hominis, distincto in *levi seu temeraria, probabili seu discreto, & violenta seu vehementissimo*, ac *num. 20.* concludit, quod si præsumptiones sint vehementissimæ, sive illæ sint Iuris, sive hominis, ortæ ex actibus delicto proximis, & huic ordinario semper connexis, *adeoque moraliter certis, & indubitatis* ex his in causis criminalibus ad pœnam ordinariam infligendam procedi potest a Judice, præsertim in criminibus occultis, & difficilis probationis, siquidem hujusmodi præsumptiones non minus quam testes constituunt plenam criminis probationem, cum *moralem ejusdem certitudinem* pariant, quæ debet sufficere, & non majorem pariunt depositiones duorum, vel trium testium, alias incestus, adulteria, & alia crimina occulta, vix unquam puniri ordinaria pœna possent, si hujus modi probationes non sufficerent ad condemnandum, cum aliter probari

bari non possent, adeoque frustra, & inutiliter statuta ipsis esset ordinaria pæna: idcirco prælaudatus Auctor. *post. num.* 23. hoc monitum reliquit Judicibus — *Debet autem hic Judex quando ex præsumptionibus etiam violentis ad puniendum crimen procedit, caute dispicere ipsas circumstantias, & præsertim gravitatem criminis, nam quanto crimen est gravius, tanto ad condemnandum requiruntur fortiores, & vehementiores præsumptiones, quia cautius agendum est, ubi periculum majus vertitur: & in hunc sensum quoque conveniunt* Cardin. *Sfrondat de leg. in præsumpt. Fundat. par.* 1. § 6. *num.* 3., *Konig. in lib.* 2. *decretal. tit.* 23. *de præsumption. n.* 23. *& ibi Wiest. num.* 24. *& seqq.*, & de præsumptionibus Hominis, quæ Judicis dicuntur, ex quibus desumi debeant, plura notabilia, tradit Emanuel *Gonzalez. Tellez. in librum.* 2. *decretal. titul.* 23. *in commentar. ad cap.* 2. *de præsumption. post. numer.* 12., *& seqq. tom.* 2.

56 Tandem monendi sunt Iudices, ne tam temere Indiciis indubitatis ad capitale descendant supplicium dictandum, nimis confisi in *certitudine morali*, ad eorum libitum percepta; siquidem temerarii sunt illi, qui probationis deficientiam ex propria credulitate supplere prætendunt, cum dominus Deus, qui omnia unico intuitu præsentia habet, de Sodomis judicium proferre noluerit, nisi descenderet, & videret; dixit enim — *Descendam, & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint* *Genesis cap.* 18. *vers.* 21., quem locum allegat *Nicolaus de Lyra*, ut refert *Dwing. tom. primo Bibliot. Jurisconsultor. num.* 77., ut Homines ex hoc discerent, & videant, mundanum humanumque Judicium fallax esse; etenim cognitio veri, vel falsi fit ex rerum repræsentatarum, intellectui apprehensione, quæ phantasmata possunt esse aut vera, aut falsa; omnes putant cognoscere bonum, verumque, sed persæpe decipiuntur specie recti: igitur protervi sunt, qui authumant se se nunquam decipi posse; Hinc *Calvinus*, & *Luterus* decepti sunt, & Apostatæ omnes, qui falsa pro veris crediderunt, propterea hac de causa doctores omnes cum defendere cupiunt ad exemplificanda indicia indubitata, communiter inquiunt. *Hic labor, hoc opus*. Nam iuxta *Crusium. de indic. p.* 1. *cap.* 18. *num.* 7. indicia non supplicii, sed quæstionis sunt principia, non pænæ, sed torturæ actus, ex quo de salute hominis agitur: merito *Rovit. decis.* 63. *nu.* 7. ait, quod propter incertitudinem cognoscendi quæ sint vera indicia indubitata, major Pars Tribunalium potius imponere elegerit extraordinariam animadversionem, quam ordinariam.

57 His, & aliis mature ponderatis per *Reg. Marcellum Marciani in suo oper. legal. postbum. tractat. de indic. delictor. in gener. cap.* 3. *num.* 10. Iudices hisce verbis admonet — *Caveant tamen Iudices, ne nimia facilitate admittant, quæ quandoque finguntur indicia, ipsasque leges nocentes faciant, cum calumniantibus favere compellent, quorum nefas, si Quintiliano declamat pro divite credimus, non potest nisi per Iudicum facinus imponere. Nullus unquam Innocens felix est, ut diligentia fingentium par sit, ne ubi legitimas probationes convincentia argumenta non habent, calumniæ genus est primum facile credidisse*; Nec Iudices quandoque terreat magnitudo criminis, ut facile ex hoc prorumpant, Indicia sufficientia esse, & indubitata, cum talia non sint; etenim criminis magnitudo non debet Innocentes ad supplicium ducere: igitur perbelle inquit præfatus Auctor *Criminis irascantur, non Reo eiusque partes diligenter vimeatur, ne injusta nece læsæ Reipublicæ teneantur, ac dum verisimilibus mendaciis inconsulti credidere, eo turpius maleficii convincantur*.

58. Idcirco dixi, & repeto, quod valde proficuum Reipublicæ esset, ut in huiusmodi condemnationibus ad ordinariam supplicii capitalis pænam, appellatio admitteretur in suspensivo (licet alias quo ad Reos confessos, & legitime per testes convictos ea denegata per statutum esset) aut saltem remedium aliquod adinveniretur, ut mandante *supremo Principe*, eadem indicia per aliud Tribunal Collegiale, vel per specialem Congregationem ad hoc deputatam denuo saltem per viam revisionis (si non per appellationem) discuterentur, ut magis exagitata, & discussa, veritas, & certitudo pateretur, juxta exemplum traditum in hac materia indiciorum indubitatorum, per *Sanfelic. decis.* 392. *post. num.* 5. *tom.* 3., ut namque ait Ammian. Marcellin. libr. 29. *De vita, & spiritu hominis, qui pars mundi est, & animantium numerum complet laturum sententiam diu multumque cunctari oportet, nec præcipiti studio, ubi factum irrevocabile est, agitur* —

59 Nec movent statuta, Constitutiones, seu alia specialia privilegia, signanter *Constitutio Leonis X.* appellationes in criminalibus prohibentia; etenim si tempus spectetur, quo tales Constitutiones promulgatæ fuere, tunc Rei ad Juris communis tramites ad supplicium non ducebantur, nisi liquido admissum crimen proprio ore faterentur, *ut supra dixi de appellat.*; Igitur, quod statutum Confessis, aut saltem per legitimos testes convictis appellationem denegans ad formam Textus *in l.* 2. *C. quorum appellat. non recip.*, extendi hac nostra tempestate debeat ad convictos per indicia indubitata, de quibus Statuentes nil penitus in mentem eo tempore habuerunt, imò firmum existimarunt, ex talibus indiciis ad capitale supplicium deveniendum minime fore, Religioni Judicantis libenter remitto; enim vero hoc unum est ex principiis legalibus, quod non quid dixerit, sed quid intellexerit legislator animadvertendum est, argum. Text. *in l. in conditionibus* 19. *ff. de condit: & demonstr.*, *l.* 3. §. *conditio ff. de adim. legat.*, *Carpzov. part.* 3. *constit.* 3. *definit.* 16. *n.* 32., nec Voluntas legislatoris trahitur ad incogitata, addito etiam, quod in aliis dominiis signanter in Regno Neapolis, ubi ex allegata *Pragmatica* 12. *de offic. Judic.* Rei ex indiciis indubitatis damnantur ad capitale supplicium, appellatio per viam reclamationis admittitur, imo fieri debet relatio Regio Collaterali Consilio, ut testantur *Sanfelic. loc. citat. Thor. in compend. decis. verbo Sodomita part.* 3. *section.* 3. *& alii*:

60 Notandum, quod in crimine falsæ monetæ, (quod de Jure communi, & Bannimentorum generalium Urbis *cap.* 54. dicitur atrocissimum tum in modo procedendi ad tormenta, tum ad pœnam) secundum dispositionem eorumdem Bannimentorum generalium, *cap.* 53. *versic. Dichiarando*, hæc sequentia habentur tanquam indubitata ad convincendum Reos — *Si averanno per convinti ad effetto d'incorrere la pena sudetta ogni volta, che appresso di loro, o nelle loro abitazioni si trovaranno l' Instrumenti sudetti con le monete false, ancorche queste non fossero perfezzionate, ma semplicemente gettate, & incominciate a battere, o gettate, o non ne avesse spese*

alcu-

alcuna il delinquente, a cui non gioverà scusa alcuna, e molto meno quella, che potesse allegare d'essersi pentito, E similmente si averanno per convinti, se si trovaranno in casa, o appresso di loro le monete tosate con le tosature, e forbici atte, o le monete diminuite con acque forti, ovvero altri corrosivi &c.; & ita etiam dispositum reperitur in *Bannim. generalib. S. Consultæ cap. 56. versic. Inoltre* ibi — *ritrovandosi in casa d'alcuno, o di lui abitazione o bottega, o altro luogo in qualunque modo ad essi spettante, gli Istromenti per gettare, o fabricar le monete false, e le monete fabricate, o gittate con detti Istromenti, saranno tali retentori d' Istromenti, e monete, giudicati come convinti di Fabricatori, e Monetarii falsi &c.*; *quando non vi concorressero circonstanze tali che muovessero l' animo di S. E. a giudicare diversamente*; taliter ut Indicium repertionis Instrumentorum, & monetarum, quod de Jure communi inter dubiata numerabatur, & torturam transcendere non potest ad tradita per *Hond. d. consil. 92. post n. 28. tom. 2.*, vigore dictorum Bannimentorum effectum est *indubitatum* sufficiens ad capitalem dictandam ultionem.

61 Verum, ut quis vigore *dictorum Bannimentorum* habeatur pro convicto, *ex repertione Instrumentorum, & monetarum falsorum* (quæ *copulative, & non disjunctive* intelligi debent, ut aperte patet ex litera eorumdem Bannimentorum) oportet, dicta Bannimenta intelligere ad sensum Juris, nempe ut constet de mala qualitate, & fama Retinentis, & quod *reperta* Instrumenta ad aliud non sint apta, quam ad monetæ fabricationem; *aliàs* si apta etiam illa essent ad aliud opus licitum, talis repertio non convinceret, sed potius Judicis animum dubium redderet, juxta tradita per *Boss. tractat. crimin. in titul. de falsa mon. t. num. 7. & seqq.*; *Guazzin. defens. 4. cap. 9 post num. 5. Vermigliol. consil. 218. num. 7. & consil. 219. n. 5. & Honded. d. consil. 92. post num. 28.*, & *Farinac. qu. 115. nu. 124. & seqq.*; nisi evidenter appareret, quod monetæ repertæ, impressæ & fabricatæ fuissent cum iisdem Instrumentis, simul repertis; siquidem ex evidentia facti magis convincerentur, *cap. manifesta 2. quæst. 1.*, & multo minus convincerent, quando Is, penes quem fuerunt reperta, nominat Authorem, qui in illa domo ponere potuit, etiam si hoc non probet, juxta doctrinam *Farinac. consil. 175. num. 16. & seq. tom. 2. Vermigl. loc. cit.*, & *Caball. resolut. crim. cas. 199. num. 12. & 21.*, ratio est, siquidem omnia illa requisita, quæ necessario concurrere debent ad sensum Juris communis, ad constituendam dictam repertionem inter indicia ad torturam, eadem multo magis concurrere debent ad convincendum; etenim Bannimenta, hoc indicium extollendo ad lineam plenæ probationis, eo sensu accipienda sunt, ut concurrant, quæ de Jure requiruntur, ut talis repertio indicium pareret, & sic complectantur insecæ necessaria, ad ponderata per *Bald. in l. leges n. 1. & 5. & in l. non dubium C. de legib.*, *Bartol. in l. de quibus num. 3. & seqq. ff. eodem tit.*, & *in l. Prætor. §. erit ff. de vi bonor. raptor. Hartmm. Pistor. qu. 33. num. 1. libro 1.*; quid enim absurdius, quam ea non admittere ad convincendum, quæ, præclusis dictis Bannimentis, ad torquendum exoptarentur? Lege *Joann. Otton. Tabor. in Thesaur. Iurisprud. lib. 10. cap. 10. §. 16.*, ubi lex nova disponens omnes declarationes Juris communis recipit.

62 *Quinto* requiritur, ut dispositio præfati Chirographi habeat locum, quod non *unum indicium indubitatum*, *sed plura saltem duo indubitata* concurrant, numero enim plurali, non singulari conceptum, & resolutum est dubium his verbis — *An contra convictum indiciis indubitatis concludentibus per necessarie taliter &c.* atque ita sub hac pluralitate a Sanctissimo Domino Nostro approbatum; notissimum namque est, quod pluralis numerus saltem dualitatem requirit, nec uno contentatur, *cap. plurale 40. de regul. Iuris in 6. l. ubi numerus 12. ff. de testib.*, satis enim consideratum est, quam grave molestumque sit indiciis quem ad capitale supplicium ducere, ideo pluralitas non narrative, sed dispositive pro forma posita est; siquidem duo, vel plura plus ponderis habent, facilius aliquid operantur, & magis ab animo Judicis omnem rationabilem hæsitationem adimunt, quod res aliter se habere potuerit, quam unum, ad Textum *in authent. cessante C. de legitim. hered.*, *cap. non potest 21. de præbend. in 6.*, *Regner. Sixtin. consil. Mar. tit. 9. nu. 10. & seqq.*, *libro 2. Vultei consil. 16. num. 55. & seqq. libro primo*; indubium quippe est, certitudinem facilius inveniri a pluribus, prout hæsitationem sæpe dari in uno, Textus *cap. final. distinct. 20.* & ibi *gloss. in verbo pluribus*, *Gaill. pract. observ. libro prim. observ. 33. num. 2. & seqq.*, propterea quia non æqualis viget ratio in singulari, ut in plurali, de pluralitate indiciorum Chirographum intelligendum est, ut verba ostendunt, *cap. ad audientiam 12. de decimis cap. porro de privileg. Wessembec. consil. 76. num. primo libro prim.*, atque hunc intellectum de pluralitate indiciorum indubitatorum habuit *Pragmat. 12. de Offic. Judic.* teste Blasio *Altimar. in addit. ad Rovit. observat. ad decis. 63. num. 12.* ibi — *Observa indicia indubitata ad effectum ut sit locus condemnationi, debere esse duo; nam unum non sufficit, tam quoad pœnam extraordinariam extra hoc Regnum, Menoch. & Farinac. &c. Guazz. &c. quam, quoad pœnam ordinariam in hoc Regno, per dictam Pragm., quæ cum loquatur per verbum plurale, plura indicia indubitata requirit*; consulto aliis omissis, qui allegari possent.

63 *Sexto requiritur*, quod prædicta Indicia indubitata sint legitime probata in genere suo; enim vero non sufficit, quod indicia indubitata adsint, sed omnino oportet, ut sint legitime probata, nam quælibet lex, seu statutum, cum quid requirit, illud legitime, & perfectum exoptat, ne absurda orirentur, ad Textum *in l. ut gradatim §. 1. ff. de muner. & honor. gloss. in l. hujusmodi ff. de legat. primo Abb. in cap. Cumana notab. 9. de elect. Jason. in §. in personam Institut. de action.*, *Bertazol. in leg. si quis major num. 216. C. de transact. Angel. Aretin. in §. Jus civile Institut. de Justit. & Jur.* sic habet Indicium indubitatum a Majoritate rationis (eo quia agitur de magno præjudicio, ut est capitale supplicium) quod habet Iudicium dubitatum; probandum per duos testes; convinci enim ita debet, ut sine calumnia non possit Reus delictum inficiari, *Altimar. in dict. observ. 63. post num. 12.*

64 Hinc testes non tantum duo esse debent, & contestes ad quodlibet indicium probandum, verum etiam idonei, & omni exceptione majores, ut exceptionem nec minimam in eorum Personas, seu dicta patiantur, esto quod ageretur de delictis atrocissimis, & difficilis probationis, juxta doctrinam *Gloss. in l. final. verbo Vel indiciis C. famil. ercisc.*, & *ibi Bartol.*, *Bald.*, *Angel.*, & *Salicet. in cap. 1. verbo majores de consanguin. & affinit.*, & *in §. item verborum verbo idoneos de inutil. stipul.* & *Bald. in l. si quis ex argentariis §. 1. num. 3. & seqq. ff. de eden-*

adend., sicut unus testis, qui deponeret vidisse Sejum egredientem è domo, vel loco, ubi crimen admissum est, cum gladio cruento, & pallidum, indicium indubitatum non perfecte probaret ob rationem superius expressam, quod duo esse debent testes ad quodlibet indicium probandum.

65 Crescit argumentum, siquidem quemadmodum ex depositione etiam *unius testis* deponentis *de visu immediato*, vidisse nempe Sejum vulnerantem Cajum, vel testificantem de auditu proprio audivisse Sempronium mandantem Sejo, ut Cajum interficeret, non oritur indicium indubitatum, sed tantum dubitatum, seu semiplena probatio, ex qua Doctores indicium desumunt ad torturam solum sufficiens, ex *late traditis per Farin. qu. 37. num. 54. & seqq.*, ubi quoque magis explicat, tunc haberi dictum indicium ad torturam ex dicto illius, quoties omni exceptione major esset, absque aliqua prorsus macula, & invulnerabilis, *Guazzin. d. fens. 30. cap. 30. nu. 2.*, *Idem Farin. quaest. 36. num.* 225. Ita majori suggerente ratione nec minus haberi potest indicium indubitatum ex dicto unius testis dicentis vidisse Sejum e loco delicti egredientem cum gladio cruento, enim vero inficiari nequit, quod major probatio insurgit ex dicto testis, qui delinquentem admittere crimen vidit, quam ex dicto illius, qui tantum de probabili signo admissi sceleris testificatur, quia nempe cū gladio cruento fugisse e loco delicti viderit, proinde absurdissimum esset, quod unicus testis minus probans, uti minime deponens de visu immediato, sed de circumstantiis proximis ad crimen, majoris ponderis esse deberet, ad efformandum indubitatum, & plus quam testis de immediato visu testificans, qui hanc praeeminentiam haud habet, ut ejus dictum inter indubitata numerari posset, quandoquidem primaeva Juris elementa Nos edocent, a majori ratione, minorem undique elidi, *ad Textum in cap. quod in dubiis de consecr. Eccles. in cap. 1. eod. titul. in 6. in l. si debiteri ff. de fi lej. ff.*, *& in l. cui pacto 5. ff. de servit. exportand.*, enim vero si id de quo magis videtur inesse non inest, nec etiam id de quo minus, *cap. licet universi.*, *& ibi glossa de testib.*, quod namque non licet majori non licet minori, *cap. si ergo*, *& ibi Glossa 8. qu. 1.* cum similibus.

66 Et quamvis Doctores in terminis torturae supponant, quod testes singulares, quando sunt ultra duos, sunt omni exceptione majores, & deponunt de tribus indiciis valde proximis delicto, non remotis, & ad eumdem finem tendentibus, ut quia *unus* deponat vidisse Titium in Terra jacentem, qui asseruit fuisse vulneratum a Sejo; *alius* deponat vidisse Sejum cum gladio Sanguinolento Fugientem, *& tertius* vidisse Sejum in nemus se abscondentem, & similia; conjugi possint, ut Reus torturae subjici posset, ut videre est apud *Farin. qu. 37. post n. 37.*, *Guazzin. d. fens. 30. cap. 32. num. 1.*, *& Caren. de offic. S. Inquis. part. 3. titul. 10. num.* 26., nihilhominus, haec extendenda minime videntur, ut efformari possit indicium indubitatum, ad effectum poenam mortis ordinariā dictandi ex indiciis indubitatis; nam valde inter se differunt, & distinguntur indicia, quae ad torturam sufficere debent, & indicia indubitata ad condemnandum in poenam ordinariam; etenim *ad torturā* indicia sufficiunt, quae sunt verisimilia, & probabilia, quaeque Reum reddunt suspectum, ad *Textū in leg. prima §. 1. in leg. 18. §. 1. & 2. & leg. final. ff. de quaest. in leg. 3. & in leg. milites §. oportet Cod. eod. titul. Bocer. de indit. & tortur. cap. 3. num. 7.* *versic. Ad haec fol.* 89. ad condemnandum autem signanter ad capitale supplicium, indicia non debent esse tantum verisimilia, & probabilia, quae Reum suspectum reddant, & Judicis animum moveant ad aliquid credendum, vel discredendum juxta terminos *Textus in leg. probatur 7 ff. de probat.* sed indubitata, taliter ut omnem haesitationem rationabilem ab animo Judicis adimant, quod res aliter se habere potuerit, & sic debent esse certa, & luce clariora, juxta Textum *in leg. indicia certa 19 C. de rei vindic.* prout optime distinguit idem *Henric. Bocer. in dicto capit. 3. post. num. 16. fol.* 110.

67 Quod magis patet *ex duobus aliis* summopere intuendis, *unum*, quod iidem praelaudati Doctores, qui dictam conjunctionem quo ad torturam restrictive admittunt, super addendo quod quando Index devenire intendit ad torturam inferendam ex dictis indiciis probatis per testes singulares, qui sunt ultra duos, & omni exceptione majores, debet maxime temperare arbitrium suum, & Reum valde moderate torquere, cum deveniat ad actum maxime praejudicialem, ex probatione privilegiata, ut videre est apud *Giurb. consil. 87. n. 30.*, *Guazz. loc. citat. num. 1. vers. & isto casu*, *& Carena dicto titul. 10. num.* 27. manifeste indicant, hanc conjunctionem neutiquam permittendam esse in indubitatis ad condemnandum in mortis paenam, cum vix sufficiat ad moderatam quaestionem: *Alterum* vero, quod idem Chirographum hanc conjunctionem etiam in fortioribus terminis abhorruit, siquidem proposito *Quarto dubio* an concurrentibus duabus semiplenis probationibus (suppositis unaquaque in genere suo perfectis) possint hae simul conjungi ad paenam ordinariam responsum fuit negative; idcirco si ex duplici probatione semi plena in se perfecta, quam supponamus in unico teste omni exceptione majore de visu, vel auditu proprio immediato deponente, & in confessione extrajudiciali Inquisiti legitimis formis probata, neutiquam permissum est ad sensum praefati Chirographi indubitatum desumere ad paenam ordinariam dictandam; multoque minus talis conjunctio toleranda est in aliis indiciis quorum unumquodque semiplenam non efformat, imperfecte probatis, aut deficientibus in substantia probationis,

68 Imo in vim dictae *Quartae resolutionis* omnino requiritur, ut indicia indubitata suapte natura sint talia, quodque sint ex numero illorum *indubitatorum*, de quibus loquuntur Doctores; aut in numero illarum praesumptionum vehementissimarum, quae *Juris*, *& de Jure* vocantur, non autem artificialiter per conjunctionem indiciorum ita efformata, siquidem etsi Doctores in puncto Juris communis, & quo ad infligendum extraordinariam tantum animadversionem conveniant, quod plura indicia dubitata conjugantur ad faciendum unum indicium indubitatum sufficiens ad condemnandum in extraordinariam pecuniariam, dummodo indicia dubitata non sint remota, & levia, sed sint gravia, & valde proximi, exemplificando duas semiplenas probationes, nempe si concurrat unus testis de visu, duo de confessione extrajudiciali, vel confessio habita in tortura, inde revocata, ut patet ex deductis per *Farinac. q. 36. num. 41. & q. 80. num. 49. & seqq. Guazzin. defens. 33. cap. 15 post. num. 3.*, *& Greffet. de n-re prodit. §. 29. num.* 191. attamen Chirographum in vim dictae *quartae resolutiones* hanc conjunctionem etiam in duabus *semiplenis Probationibus* abhorruit

ad

ad effectum ordinariam mortis pœnam dictandam, taliter ut ea, quæ de Jure jungi poterant quo ad extraordinariam, hac nostra tempestate vi ejusdem Chirographi jungi nullo pacto queunt ad capitale supplicium dictandum.

69 Hinc argumento a majoritate rationis adducitur, quod si nequeunt jungi duæ semiplenæ probationes, multoque minus jungi possunt ad efformandum indubitatum indicia illa, quæ sunt imperfecta in substantia Judicii, ut sunt *fama, inimicitia, minæ, fuga, & similia*, quorum unumquodque ex se non facit indicium ad torturam, esto quod essent perfecta in substantia probationis, idest unumquodque in suo genere perfecte probatum per duos testes habiles, & idoneos, esset, siquidem licere non debet in minoribus indiciis quod in majoribus ab eodem Chirographo minime conceditur, imo improbatur, ad Textum *in d. cap. si ergo 8. q. 1. & in cap. si Paulus 32. q. 5. & utrobique gloss. cap. licet universis, & ibi gloss. de testibus in l. 1. C. de negot. gest.*

70 Movet insuper alia ratio: etenim improportionabile esset, ut plura indicia dubitata in unum indubitatum concerventur ad infligendam mortis pœnam cum indicia dubitata aliud non sint, nisi præsumptiones fortiter moventes animum ad aliquid credendum, vel discredendum, taliter ut non constituant indubitatam, sed dubiam credulitatem. Ad removendam namque omnem rationabilem hæsitationem ab animo Judicis indicia debent esse urgentissima, & indubitata, quod aliter res se haberi non poterit, prorsus his seclusis, quæ dubiam habent credulitatem; nam diligentius debet fieri examinatio ubi de hominis salute tractatur, juxta Textum in *leg. qui sententiam C. de pœnis & in l. ad lictos C. de appellat.* igitur hac de causa, etiam semiplenarum probationum conjunctio improbata extitit a dicto Chirographo, ne dubitationibus locus daretur in re tam ardua.

71 *Septimo intuendo delinquentes*, inter superius expressa requisita, hoc etiam addi potest, ut delicta contenta in dicto Chirographo patrata minime fuerint a Muliere, vel minore, siquidem tam Mulier, quam minor, minime comprehenduntur in statutis, Constitutionibus Bannimentis, aut Chirographis pœnalibus, nisi de illis fiat expressa, & individualis mentio, quæ tamen facta non legitur in dicto Chirographo; nec ad id probandum necessarium videtur ad Doctorum auctoritates recurrere: Nam quo ad Mulierem extat decisio recens non fuisse comprehensam in constitut. *S. M. Clemen. XII. incip. In supremo Justitiæ &c.* taliter ut necessarium fuit, expressim declarare, ut in posterum Mulieres in dicta constitutione comprehenderentur, quam declarationem refert per extensum *Practic. Martini fol. 381. in secunda edit*, & habetur *etiam in hac 2. Par. fol. 273.* prout etiam de anno 1745. decisum fuit a Sacra Consulta non esse comprehensas in Bannimentis generalibus S. Consultæ, Quo ad minores, pariter certum est, eos non comprehendi in statutis, & Bannimentis pœnalibus, nisi expresse, & individualiter de illis facta fuerit mentio juxta doctrinam *Bald. in auth. nisi triennali C. de bon. matern. & in l. clarum C. de author. præstand. Anchar. quæst. forens q. 39. num. 9. libro 2. Rom in. singul. 816. Ferret. de gabel. num 536. versic. quod est limitandum, Bonacoss. verbo minor libro 2. Piag. de consuet. q. 8. num. 91. & seqq.* Nam est communis Doctorum sententia minores non comprehendi in illis statutis, seu constitutionibus pœnalibus, aliquod disponentibus contra Jus commune, ad late tradita per *Francisc. Baron. in tractat. de eff. Ctib. minor. ætat. effect. 13. num. 103. & seqq., & Vincent. Caroc. in tractat. de minor. in delict. excus. q. 49.*

72 Item non comprehenduntur, *Clerici, aliæque Personæ Ecclesiasticæ & Regulares*, quia de illis nec minus expressa mentio fit, & sub generalitate verborum non continentur, ob rationes docte, & late traditas *per Massin. in tractat. de confiscat. Bonor. quæst. 2. nu. 43. & seqq.*, cum enim Chirographum prædictum sit correctorium Juris communis, & pœnale, restringendum proinde est, & strictissime interpetrandum, ut Ecclesiasticos de quibus, non loquitur minime comprehendat, ut in simili Bulla docent *Cartar. de pan. Innoc. artic. 3. num. 555., Farinacc. consil. 65. num. 132., Vermigliol. consil. crimin. 115. num. 2., Cabel. ad Bull. Boni Regimin. cap. 2. num. 14. & seqq.*; Quoties enim Summus Pontifex aliquam legem, vel constitutionem facit tanquam Rex, & dominus temporalis, tunc illa non comprehendit Clericos, vel Personas Ecclesiasticas, secus vero si tanquam Supremus Episcopus, Caput, & Moderator Ecclesiæ, juxta duplicem Personarum distinctionem in ipso Papa concurrentem, quam post *Textum in cap. cum inter illi. de elect.* animadvertunt *Cabell., loc. citat. Massin. in dicta quæst. 2. num. 43. & seqq. ubi num. 45. declarat Cardin. de Luca de Jurisd. discurs. 68. num. 3. & seqq., & de Relat. Curiæ discurs. 2. num. 12. & seqq., & de Feudis discurs. 93. num. 5. & seqq. Pacian. de locat. cap. 63 num. 70. & seqq., & Rocca select. disput. cap. 160. num. 10. & seqq.*

73 Quod dictum est de *Mulieribus*, limita in Urbe ejusque districtu: Nam quamvis Mulieres in præfato Chirographo non comprehendantur; de illis tamen fit expressa mentio in novissimis Bannimentis Generalibus Urbis ejusque districtus promulgatis de anno 1717., nempe *in proœmio dictorum Bannimentorum §. Inde re* quæ Bannimenta *in cap.* 155., revocant dispositionem ejusdem Chirographi, quo ad convictos per indicia indubitata, imo ultra *delicta atrocissima & homicidia appensata*, comprehensa in eodem Chirographo, juxta superius dicta *num. 11. & 13*, superaddunt etiam, quod per indicia indubitata convincuntur etiam ad effectum incurrendi pœnam ordinariam, *li Rei di cedole false* (sunt verba Bannimentorum (*del Sagro Monte della Pietà, e del Banco di San Spirito*, verum hoc tantum procedit in Urbe ejusque districtu, & non ultra.

74 Item quo ad *Minores* extat explicatio in dictis Bannimentis, quod comprehenduntur omnes, qui annum vigesimum excesserint, licet sint minores 25. annorum, ut statutum est in proœm. eorumdem, *Bannim. in §. dichiarando*; idcirco attendi debet ætas statutaria, non vero ea, quæ de Jure communi descendit. Insuper animadvertendum est, juxta tradita *in sub sect. 4. num. 12. & seqq.*, quod licet delinquentes in dictis criminibus convinci possunt per indicia indubitata, hoc tamen intelligitur, quo ad liquidationem delinquentis; etenim quo ad qualitatem, quæ crimen aggravat, & qualificat, ea plene probari debet ad tramites Juris communis, & non per indicia, ne contra Jus commune multiplicarentur specialia.

75 Pro complemento quæritur *an mandantes, consulentes, instigantes, auxilium præstantes, sive aliter complices in præfatis delictis*, comprehenduntur sub dispositione dicti Chirographi? Et affirma-

tive

tive respondendum videtur, *quo ad homicidia appensata, & delicta atrocissima* in Chirographo expressa, siquidem illud non loquitur de persona facientis; nec utitur verbis *Qui patraverit, commiserit &c.*, sed de re, nempe *in delictis atrocissimis, & homicidiis appensatis*. Quo vero ad fures famosos, quia loquitur *de persona* utique *Complices, Participes, & Auxiliatores* non comprehendit, ita distinguendo docent, *Bartol. in l. si Is, qui pro Emptore num. 61. ff. de usucap.*, *& ibi Jason. numer. 382.*, *in l. sed & si unius §. Servus num. 2. & seqq. ff. de injur.*, *& in l. aut qui aliter §. final. numer. 3. ff.*, *quod vi aut clam.*, *Bald. in l. omnes Populi num. 32. & seqq ff. de Justit. & Jur.*; *Angel. in l. si per alium num. 1. ff. ne quis eum*, *qui Abbas in cap. Mulieres num. 9. de sent. excom. Dec. in l. 1.*, *qui damnum num. 2. & seqq. ff. de regul. Jur. Afflict. in constit. Regn. incip. eos*, *qui scienter numer. 21. & seqq.*, *Carrer. in tract. crimin. titul. de homicidiis §. circa tertium nu. 2. 5. & seqq.*, *Monticell. in regul. crimin. regul. 7. num. 114.*, & de communi post alios Magnus Criminalista *Clarus in pract. crimin. quæst. 89. num. 2.*, ubi quod *ab opinione Bartol.*, non est recedendum in judicando, & consulendo inquit.

76 Hinc ob eamdem rationem, quia Bannimenta generalia Urbis *in cap. 155.* extendendo, seu ampliando dictum Chirographum -- *Alli Rei di cedole false del Sagro Monte di Pietà, e del Banco di San Spirito*, loquuntur de *Persona Reorum*, & non de re minime comprehendere videntur Participes Auxiliatores, seu alio modo Complices; At quia præcedenter in *cap. 91. §. dichiara*, eadem Bannimenta ita se habent — *Dichiara inoltre per ordine espresso avuto in voce dalla Santità di Nostro Signore, che rispetto a i fabricatori delle Cedole false, e quelli, che vi presteranno ajuto cooperativo, non solo il delitto sarà riputato atrocissimo, ma vuole inoltre, che resti compreso nel Chirografo fatto da Sua Santità rispetto a i Convinti di modo tale, che quando l'indizj siano così urgenti, che non rimangha alcuna esitazione nella mente del Giudice, debbano come Convinti Condannarsi alla pena ordinaria*, sumus extra quæstionem; probari tamen plene, & concludenter debet *qualitas, quod auxilium cooperativum præstiterint*, alias dicta dispositio locum habere non posset, juxta tradita *in subsect. 4. num. 12. & seqq.*

APPENDIX PRIMA.

AD OBSERV. XXIII.

SECTION. I.

Quoniam vero in *hac II. Par. fol. 275.* post Constitutionem *S. M. Clement. XII. incip. In supremo Justitiæ solio*, omissa fuit *declaratio ejusdem Constitutionis*, quo ad Reos convictos; idcirco hic addendam censui.

Dichiaratione della Bolla circa il procedersi contro li Rei convinti d'ogni Delitto.

Considerandosi, che la malizia, e la temerità d'alcuni affidata sovra la credenza, che li De-

linquenti nō si puniscono colla pena ordinaria, e condegna imposta dalle Leggi, Statuti, Constituzioni, Editti, o Bandi per qualunque eccesso, o delitto, che da loro si commettesse, ogni qual volta avvenendo in poter della Corte, non se ne rendono giudicialmente confessi; e perciò poco, o nulla apprezzando qualunque rigoroso sperimento legale, che per la naturale robustezza per lo più vilipendesi, & sprezzato ogni timore di Divina, & Umana legge si avanza a commettere continuamente qualsisia Reato: Quindi è, che Monsig. Illustrissimo, e Reverendissimo Marcellino Corio di Roma, e suo Distretto Governatore generale, e Vice-Camerlengo, volendo togliere dalle menti di ciascuno detta vana, ed insussistente credulità, acciò col timore del meritato castigo impongasi qualche freno più forte alle scelleraggini, d'ordine espresso della Santità di Nostro Signore avuto coll'Oracolo della viva voce, dichiara, che colla pena ordinaria, e rigorosa, comminata, & imposta o dalla ragione commune Civile, e Canonica, o da Statuti, o dalle Costituzioni Apostoliche, Editti, o Bandi sì generali, che particolari per qualunque Delitto atroce, o atrocissimo sarà in avvenire punita ciascuna Persona di qualsisia stato, grado, e condizione menzionata, & individuata in quelli, tanto se sarà confessa, che convinta in Giudizio dalle prove richieste, e volute dal Diritto Civile, e Canonico, considerate però le qualità delle Persone, le circostanze de fatti, de tempi, e luoghi ad arbitrio di *Sua Signoria* Illustrissima, e suoi Giudici, senza che gli suffraghi qualunque supposta, o pretesa consuetudine, stilo, ed osservanza de Tribunali, che si potesse allegare in contrario.

Volendo Sua Signoria Illustrissima, che la presente Dichiarazione affissa, e publicata astringhi, ed obblighi ogn'uno, come se le fosse stata personalmente intimata.

Dato dal Palazzo della nostra solita Residenza questo dì 22. Giugno 1735.

M. Corio Governatore, e Vice-Camerlengo.

Bartolomeo Zannettini Notaro per la Carità

APPENDIX SECUNDA.

Usque adeo diximus de præeminentia Supremorum Tribunalium damnandi Reos convictos indiciis indubitatis ad poenam ordinariam in delictis in prælaudato Chirographo expressis, & quamvis præeminentia hæc non extendatur ad Barones, Status Ecclesiastici, eorumque Baronales Curias; habentes tamen iidem Barones, Jurisdictionem cum mero & mixto Imperio, *omissa tortura, * possunt damnandi Reos ad poenas extraordinarias, quoties iidem Rei in negativa persistentes, prægraventur indiciis ultra torturam, ut patet ex sequenti *altero Chirographo ejusdem Sanctissimi Domini Nostri Benedicti Papæ XIV. Feliciter Regnantis*, summopere vigilantis pro totius Reipublicæ Urbis, & Orbis tranquillitate.

CLEMENS ARGENVILLIERES.

Sacræ Conſiſtorialis Aulæ Advocatus, utriuſque Signaturæ Referendarius, necnon SS. D. N. PAPÆ Prælatus Domeſticus, & Auditor, Judexque Commiſſarius ſpecialiter electus, ac deputatus (nunc S. R. E. Cardinalis Ampliſſimus.)

CUM SANCTISSIMUS DOMINUS NOSTER BENEDICTUS DIVINA PROVIDENTIA PAPA XIV. Supplicationibus Illuſtriſſimorum, & Excellentiſſimorum DD. Romanorum, & Status Eccleſiaſtici Baronum benigne inclinatus, Chirographum manu SANCTITATIS SUÆ die 24. currentis Menſis ſubſignatum, Nobis pro executione in eo contentorum direxerit tenoris ſequentis, videlicet.

MONSIGNOR CLEMENTE ARGENVILLIERES Noſtro Uditore. Eſſendoci ſtato rappreſentato per parte de' Baroni Romani, e del Noſtro Stato Eccleſiaſtico, che in occaſione, che Euſtachio Mari era ſtato condannato dalla Curia Baronale di Monticelli alla pena d'anni ſette di Galera per delitto d'Abigeato, del quale non era ne confeſſo, ne convinto, ma però era indiziato con indizi veementi, e maggiori di quelli, che ſi richieggono per la Tortura: La Congregazione, che preſiede alle Conſulte del Noſtro Stato temporale, ſebbene aveva riconoſciuto la detta Sentenza per giuſta, tuttavia ſenza interpellare ne il Barone di Monticelli, ne alcun altro de' Baroni a dedurre le loro ragioni, aveva giudicato, che la medeſima Sentenza foſſe nulla per mancanza di facoltà, e Giuriſdizione; e perciò con aggravio di tutto il Baronaggio, aveva rimeſſa la Cauſa a Monſignor Governatore di queſta noſtra Città di Roma -- *Qui prævia circumſcriptione Sententiæ Baronalis, condemnet, & tranſmittat ad Triremes per ſeptennium Euſtachium Mari: Et ad D. Secretarium cum Auditore Baronis, qui ſe abſtineat a condemnando ſimpliciter ex Indiciis: Et communicetur circulariter reſolutio omnibus Auditoribus Baronum, qui tamen recurrant in caſibus particularibus pro habendis neceſſariis facultatibus* -- Credemmo per tanto Uffizio di buon Prencipe eſaminare NOI ſteſſi una tal controverſia, che tanto intereſſava il Corpo più Illuſtre di detto Noſtro Stato; E perciò ſentite nella Segnatura di Grazia tenuta avanti di NOI il giorno 19. Luglio le ragioni addotte, tanto in ſcritto, che in voce, non meno dalli ſudetti Baroni, che dal Procuratore Generale, e dall' Avvocato del Fiſco, e della noſtra Camera Apoſtolica, e quelle attentamente eſaminate, anche con vedere, e ricontrare da NOI ſteſſi le diverſe opinioni de' Dottori, che in gran numero ſi allegavano per l'una e l'altra Parte, conobbimo facilmente, che quantunque ne alli Giudici Ordinari, ne a i Baroni ſia lecito condannare alcun Reo non convinto, ne confeſſo, alla pena ordinaria, eſſendo ciò riſervato al ſolo Prencipe Supremo, o a quelli magiſtrati, a i quali dal Prencipe Supremo è ſtata in alcuni certi caſi communicata quella Poteſtà, che chiamaſi Economica; Tuttavia ſecondo il ſentimento più commune, e più ricevuto de' Dottori è lecito ad ogni Giudice ordinario, e molto più a i Baroni, quali nelle loro Terre, o a titolo d'Inveſtitura, o per altro legitimo titolo godono del mero e miſto Impero, condannare li Rei negativi, e non convinti, a pena ſtraordinaria, quando ſono gravati d'indizi veementi, e maggiori della Tortura; anzi eſſer talvolta più eſpediente per il ben publico, che tralaſciata la Tortura, ſieno tali Rei condannati a pena ſtraordinaria: Onde formato queſto punto, nel quale finalmente convenne anche lo ſteſſo Fiſco, altro non rimaneva a decidere, che l'articolo ſubalterno circa la qualità di detta pena ſtraordinaria, quale il Fiſco pretendeva doveſſe eſſere o pecuniaria, o di ſemplice Eſilio, o al più di tre Tratti di corda. Ma conſiderando NOI, che riſtringendoſi la facoltà de' Baroni a pene così leggiere, la pena ſtraordinaria non avrebbe per lo più corriſpoſto nè al titolo del delitto, ne alla gravità degl' Indizi, e che con danno grandiſſimo della quiete, e tranquillità publica ſarebbeſi in poco tempo riempito lo Stato di Uomini malvaggi, e facinoroſi, non potemmo, che lodare, ed approvare la conſuetudine, e prattica, che da lungo tempo ſi oſſerva nelle Curie Baronali di condannare li Rei negativi indiziati, come ſopra, anche a pena corporale grave, come quella della Galera, e altra ſimile, ſecondo la qualità del delitto, e la gravezza degl' Indizi, e perciò reſcrivemmo -- *Auditori juxta mentem* --. Volendo NOI pertanto oggi, che di queſta noſtra Mente, e Riſoluzione reſti un documento perenne, mediante il preſente noſtro Chirografo, nel quale vogliamo, che ſi abbiano per inſeriti, e di parola in parola eſpreſſi il vero, e preciſo ſtato di detta Lite, le ragioni dedotte per l'una, e l'altra Parte, gl' Atti, e Documenti eſibiti in nome del Fiſco, e de' Baroni, ſpecialmente per provare, e reſpettivamente eſcludere la mentionata Prattica, e conſuetudine delle Curie Baronali, ed ogn' altra coſa quantoſivoglia neceſſaria da eſprimerſi; Di noſtra certa ſcienza, e pienezza della Noſtra Suprema Poteſtà vi ordiniamo, e comandiamo, che dobbiate nelle forme ſolite dichiarare in nome Noſtro, e decretare come Noi in virtù della preſente *dichiaramo, e decretiamo, eſſer lecito a i Baroni Romani, e del Noſtro Stato Eccleſiaſtico, quali in virtù d' Inveſtitura, o per altro legitimo Titolo godono del mero, e miſto Impero, tralaſciando la Tortura, condannare a pena ſtraordinaria, eziandio corporale, e grave, cioè alla Galera, & ad Opus, o ad altra ſimil pena li Rei negativi, e non convinti, quando ſono indiziati d' Indizi veementi, e maggiori di quelli, che biſognano per la Tortura*; con ammonire però li medeſimi Baroni, come NOI gl' ammoniamo, e incarichiamo, che prima di condannare alcuno in virtù de i ſudetti Indizi alle pene ſovraccennate, faccino eſaminare, e riconoſcere i Proceſſi da Uomini eſperti, e da bene, procurino, che li medeſimi Rei per cauſa forſe di loro povertà non reſtino indifeſi, e che la pena ſtraordinaria ſia bensì adequata, ma non mai maggiore di quella conviene al titolo del delitto, e alla qualità degl' Indizj; E così in eſſecuzione del preſente Noſtro Chirografo ne pronunciarete qualunque Decreto, e farete tutt' altro, che per il totale adempimento, perpetua fermezza, e ſuſſiſtenza del medeſimo Chirografo ſtimarete in qualſiſia modo eſſer eſpediente, e neceſſario, eſſendo così mente, & volontà Noſtra preciſa, ed eſpreſſa. Volendo, e decretando, che al preſente noſtro Chirografo, doppo, che ſarà ammeſſo, e regiſtrato nella piena Camera, e ſuoi Libri, ſecondo la

Co-

Costituzione di Pio IV. nostro Predecessore, non possa mai darsi, ne opporsi di surrezzione, orrezzione, ne d'alcun altro vizio, o difetto della nostra volontà, ed intenzione, ne che mai sotto tali, o altri pretesti possa essere impugnato, moderato, o rivocato, ridotto ad viam Juris, o contro di esso l'aperiaione Oris, o altro rimedio, e che così, e non altrimenti debba sempre, ed in perpetuo giudicarsi, definirsi, & interpretarsi da qualunque Giudice, e Tribunale, benche Collegiale, Congregazioni anche de' Reverendissimi Cardinali, Legati a Latere, Vice-Legati, Camerlengo di Santa Chiesa, Segnatura di Giustizia, Rota, Camera, e qualunque altro, togliendo loro ogni facoltà, e giurisdizione di definire, ed interpretare diversamente; Dichiarando NOI fin' d'adesso preventivamente nullo, irrito, ed invalido tutto ciò, che da ciascuno di essi con qualsivoglia autorità, scientemente, o ignorantemente fosse in qualunque tempo giudicato, o si tentasse giudicare contro la forma, e disposizione del presente nostro Chirografo, quale vogliamo, che vaglia, e debba aver sempre, ed in perpetuo il suo pieno effetto, esecuzione, e vigore colla semplice Nostra sottoscrizione, benche non vi siero state chiamate, sentite, ne citate, quali si sieno Persone ancorche privilegiate, e privilegiatissime, che vi avessero, o pretendessero avervi interesse, e che per comprenderle fosse bisogno di speciale, ed individua menzione: Non ostanti la Regola della nostra Cancellaria *de Jure quæsito non tollendo*, e le Costituzioni, ed Ordinazioni Apostoliche Nostre, e de nostri Predecessori, Leggi, Statuti, Riforme, stili, usi, e consuetudini, e qualunque altra cosa, che facesse, o potesse fare in contrario, alle quali tutte, e singole, avendone il tenore qui per espresso, e di parola inserto, e registrato, e supplendo colla pienezza della nostra Potestà Pontificia, ad ogni vizio, e difetto, quantunque sostanziale, e formale, che vi potesse intervenire per questa volta sola, e per l'effetto sudetto ampiamente, ed espressamente deroghiamo. *Dato dal nostro Palazzo Apostolico di Monte Cavallo questo dì 14. Agosto* 1746.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Volentes itaque injuncta Nobis ab eodem *Sanctissimo Domino Nostro Papa* debitæ exequutioni demandare; utendo facultatibus Nobis in dicto Chirographo tributis, ejusdem *Sanctissimi Domini Nostri Papæ* nomine *Declaramus, atque decernimus, supradictis Excellentissimis DD. Romanis, & Status Ecclesiastici Baronibus, qui virtute Investituræ, sive alio quocumque legitimo titulo, mero, & mixto Imperio potiuntur, licere, omissa Tortura, condemnare in pœnam extraordinariam, etiam gravem, & corporis afflictivam, nimirum ad Triremes, & ad Opus, sive ad aliam similem pœnam Reos negativos, & non convictos, dummodo tamen adversus præfatos Reos concurrant Indicia vehementia, & majora illis, quæ requiruntur pro Tortura*; Monentes tamen prædictos DD. Barones, quod, antequam in vim supradictorum deveniant ad condemnationem Reorum in supra relatas pœnas, examinari, & recognosci faciant Processus a Viris, doctrina, experientia, & probitate commendatis, curentque, quod Rei ex causa forsan eorum paupertatis nullatenus indefensi remaneant, quodque pœna extraordinaria, ut supra, infligenda, sit quidem adæquata, & condigna, nunquam vero excedens illam, quæ titulo Delicti, & Indiciorum qualitati convenit, juxta in omnibus, & per omnia formam, seriem, ac tenorem memorati Chirographi; Non obstantibus Constitutionibus Apostolicis, Legibus, Statutis, cæterisque aliis, quibus idem Sanctissimus Dominus Noster Papa plenissime in præinserto Chirographo derogavit. In quorum fidem &c. Datum Romæ ex Palatio Apostolico Quirinali ex Ædibus nostris *hac die* 20. *Augusti* 1746.

C. Argenvillieres Auditor.

Loco ✠ Sigilli.

Dominicus Paparezzius Causarum Curiæ Cameræ Apostolicæ, ac Illustrissimi, & Reverendissimi D. Auditoris SS. D. N. Papæ Notarius &c.

Loco ✠ Sigilli.

Sequitur Fides super admissione in plena Camera, & registratione per Actu D. Pauletti Rev. Cam. Apost. Secretarii, & Cancellarii, videlicet — Fidem facio per præsentes Ego Rev. Cameræ Apostolicæ Secretarius, & Cancellarius infrascriptus, qualiter in Plena Camera, habita die 22. *Augusti* 1746. *præfatum Chirographum Sanctissimi exhibitum, & præsentatum fuit, illudque commissum Illustrissimo, & Reverendissimo D. Joanni Bonchieri Cameræ Apostolicæ Clerico, & Judice deputato; deinde in sequenti Camera diei* 16. *Septembris dicti anni, ad relationem dicti Illustrissimi, & Reverendissimi D. Judicis, citato Illustrissimo, & Reverendissimo D. Joanne Juliano Rubini Cameræ Apostolicæ Commissario Generali, in executionem Decreti dictæ Plenæ Cameræ, ac Bullæ fan. mem. Pii Papæ IV. de registrandis admissum, & registratum fuit in Libro Signaturarum Sanctissimi in Actis meis &c. existen. sub* fol. 72. *tergo; In quorum fidem &c. Datum Romæ in Camera Apostolica hac die* 16. *Septembris* 1746.

Ita est Felix Antonius Paulettus Rev. Cam. Apost. Secretarius & Cancellarius.

Ad titul. 19. *num.* 110.

OBSERVATIO XXIV.

De Legitimatione Processus.

SUMMARIUM.

1 *Processus Informativus nullam probationem facit nisi fuerit legitimatus.*

2 *Quot modis legitimari solet Processus Informativus, explicatur.*

3 *Processus legitimatur per declarationem.*
Actus quo assignantur Reo defensores, & publicatur Processus.

4 *Post Publicationem Processus, ejusque copiam Reo traditam interpellatur Reus ad legitimandum.*

5 *Formula legitimationis Processus per declarationem.*

6) *Quid antea servabatur pro hac habenda declara-*
7) *tione, & quibus rationibus movebantur.*
8)

9 *Judices in Statu Ecclesiastico ad denegandam copiam Processus, nisi testibus pro rite, & recte examinatis habitis.*

10 *Quid de novo introductum est, & quibus rationibus.*

Stylus Civitatis dominantis, debet servari in omnibus Curiis inferioribus.

11 *Quando Inquisitus recusat legitimare Processum per declarationem quid faciendum?*

12 *Formula repetitionis testium.*

13 *Formula repetitionis Socii Criminis.*

14 *Formula torquendi testem qui in repetitione a primo recedit examine.*

15 *Formulæ prædictæ habentur etiam apud* Martin. in ejus praxi.

16 *Repetitio debet fieri cura, & diligentia Fisci, vel adhærentis, & ejus expensis, & quando fit sumptibus Inquisiti.*

17 *Repetitio testium quomodo fieri debeat, & quid in repetitione Socii criminis.*

18 *Socius criminis quando sit repetendus necne?*

19 *Ante repetitionem testium producuntur Interrogatoria.*

20 *Formula Interrogatoriorum.*

21 *Processus legitimatio per confrontationem.*

22 *Formula confrontationis testis cum Reo*

23 *Alia Formula confrontandi Socium cum Consocio Criminis.*

24 *Plura alia de legitimatione Processus per confrontationem remissive.*

25 *Formula confrontationis testis cum Inquisitio, cujus nomen & cognomen ignorat.*

26 *Formula confrontationis Peritorum.*

27 *Formula confrontationis Physici.*

28 *Ex stylo Tribunalium Urbis testes in confrontatione non recensent in substantia, quæ deposuerunt in alio examine, sed tantum eis legitur examen.*

Non ita tamen practicatur in confrontatione Socii Criminis.

1 CUM in Jure, & in praxi absolutissimum sit, Processum Informativum nullam facere probationem adversus Reum in fortiis Curiæ existentem, nisi fuerit legitimatus, ut ex *Baldo*, & *Farinacc.* docet *Zuff. in tractat. de Legitimat. Process. qu.* 50. *post num.* 10., ea ratione, quod testes per Fiscum ad Curiæ informationem examinati, Reo non citato, nullum probationis gradum efformant, imo nec præsumptionem, esto quod ageretur de Judice habente plenissimum arbitrium, de atrocissimis criminibus, esto insuper quod essent mille; etenim criminales causæ ad instar civilium multo magis requirunt testium examen cum eadem essentiali formalitate citationis Partium ad Textum *in cap. de testibus* 19. *de testib.*, *in l. juris jurandi*, & *in l. si quando* 15. *C. eod. titul.*; *Abbas in cap.* 2. *num.* 7. & *seqq. de testibus. Bajard. ad Clar. q.* 45. *num.* 14. & 16., imo in statu Ecclesiastico adsunt *Bullæ Pontificiæ*, quarum mentionem fecimus *in præcedenti observat.* 23. *subsect.* 3.

2 Idcirco *quinque modis* legitimari solet Processus Informativus; *Primo* per veram confessionem Inquisiti; *Secundo* per fictam ejus confessionem, quando nempe profugus est Reus, & contumax; *Tertio* per declarationem ab ipso Inquisito factam de habendo testes pro rite; & recte examinatis; *Quarto* per confrontationem, & *Quinto* denique per repetitionem; quorum *duo*, nempe *confrontatio* & *Repetitio* nomen habent *veræ Legitimationis*, alia vero tria, per *declarationem*, *veram confessionem*, & *fictam ex contumacia* resultantem prodeuntia, dicuntur Legitimationes fictæ juxta doctrinam *Zuffi loc. citat. qu.* 97. *num prim* & *secundo*, ubi docte loquitur in hac materia; omissis propterea duobus Processum *legitimandi modis*, de aliis *tribus* hic aliqua summatim dicemus.

3 *Primo* se offert Legitimatio Processus *per declaratione*, proinde animadvertendum est, quod postquam fuerit completus Processus informativus, ac completis Constitutis cum Reo habitis, Judex decernit *Inquisitum sive Reum poni ad largam* (dummodo non agatur de delictis capitalibus, in quo casu solent Rei adhuc detineri in carceribus secretis) *publicari Processum*, *tradi copiam*, *eique assignado terminum ad suas faciendas defensiones*, cujus formula est sequens.

Die.... Mensis.... Anni....

Ego Notarius &c. de mandato &c. ab officio discessi, & personaliter me contuli ad Carceres &c. quò perventus accersiri feci ad Cancellariam &c. NN. Carceratum pro homicidio &c. prout in præsenti Processu, cui accersito, præsentem Processum aperui & publicavi, copiamque eidem obtuli, & terminum trium dierum plus & minus arbitrio &c. ad suas faciendas defensiones assignavi omni &c., Actum in Cancellaria Carcerum &c. coram & præsentibus NN. testibus &c.

Ita NN. Notarius deputatus &c.

4 Hinc post dictum actum, Processusque publicationem, postque traditam Reo Informativi Processus copiam adhuc non legitimati, ut inspiciat cum ejus Advocato, & de ipso Processu legitimando tractent, instante Fisco, citatur, seu interpellatur Reus, an velit legitimare vel declarando velle habere testes pro Curiæ informatione examinatis, pro rite, & recte examinatis, aut eos repetere, & quoties Reus voluerit illos declarare, Notarius de mandato Judicis accedit ad Carceres ad explendum hunc actum, cujus formula est sequens.

Die.... Mensis.... Anni....

5 Ego Notarius publicus, & Cancellarius Criminalis infrascriptus de mandato &c. e Cancellaria vel Officio Criminali discessi, & me personaliter contuli ad Carcerem publicum hujus Civitatis nuncupat. *la Larga*, ibique inter alios reperto NN. Carcerato pro &c. de quo in præsenti Processu &c. qui personaliter constitutus non vi, sed sponte, ac alias omni &c. medio ejus juramento, prout tacite juravit &c. declaravit, & declarar se velle habere, prout habet omnes, & singulos testes in præsenti Processu pro informatione Curiæ receptos, & contra ipsum examinatos, pro rite, & recte, ac legitime receptis, & examinatis præter mortuos, & absentes salvo tamen Jure excipiendi tum contra Personas, tum contra dicta eorumdem testium, nec non salvo etiam Jure repetendi, quatenus &c. & ita protestatur, & declarat non solum &c. sed & omni &c.

Actum in Cancellaria Carcerum &c. ubi supra præsentibus NN. testibus, ad præmissa vocatis atque rogatis.

Ita est N. N. Notarius deputatus, vel publicus Cancellarius Criminalis &c. rogatus &c.

6 Notandũ est insuper quod retro temporibus erat Stylus in statu Ecclesiastico (non vero in Urbe) denegandi Reo copiam Processus, nisi per eum prius habitis testibus pro rite, & recte receptis, & legitime examinatis, unde completo Processu, ac com-

completis Reorum constitutis, Judex hac formula decreti, ad tales copias decernendum & terminum ad se defendendum assignandum, uti suetus erat.

Tunc D. sedens &c. acceptatis &c. examen dimisit & mandavit ipsum Constitutum, poni ad largam cum termino trium dierum ad suas faciendum defensiones, & copiam Processus decrevit, habitis tamen prius testibus pro rite, & recte receptis, & legitime examinatis, salvis exceptionibus, & repetitione &c. ac sine præjudicio ulterioris Processus, & examinis, omni meliori modo &c.

7 Quapropter in vim *dicti Decreti* ante aperitionē & publicationem Processus accedebat Notarius, vel Publicus Cancellarius ad Carceres, & facta per Reum declaratione modo, quo supra, usque *ad Clausulam omni &c.*, ita per Notarium prosequebatur.

8 Qua declaratione per me &c. habita, illaque acceptata, Processum aperui, & publicavi copiamque cuicumque volenti exhibuit, & interim eidem N. N. Carcerato terminum trium dierum plus, & minus arbitrios &c. ad suas faciendas defensiones assignavi sine tamen præjudicio ulterioris Processus, & examinis, aliorumque Jurium Fisco quomodolibet competentium, & non alias &c. coram, & præsentibus N. N. &c. testibus &c.

Ita N. N. Notarius, & Cancellarius rogatus.

9 Rationes, quibus movebantur Iudices in statu Ecclesiastico, exceptis Tribunalibus Urbis ad non dandam Reo copiam Processus nisi prius facta declaratione, aut aliter legitimato Processu, recensentur a *Flaminio Chart. tr. de interrog. Reis libro 3. c. 3. num.* 55. nempe ad tollendas omnes frandes, ne antequam testes repetantur, illi a loco discederent, vel discedere cogerentur, aut inducerentur ne deinde repeti possint, & Jura fisci destruantur; Verum hujusmodi stylus in desuetudinem abiit, siquidem agnitum est, notabile, & summum præjudicium quod Reis inferebatur, eos cogendo ad hanc faciendam declarationem, antequam sibi, vel ejus Advocato Processus copia traderetur ad deliberandum an sibi proficuum, & utile sit potius declarare, vel repetere testes de quo præjudicio agit *Zuff. de legitim. Process. q.* 183. *num.* 5. *& seqq.* propterea hac nostra tempestate Rei non coguntur ad hanc declarationem faciendam, sed aperto & publicato Processu illis datur copia ante dictam declarationem, & sic *in tota statu Ecclesiastico* practicatur idem, quod practicatur, & practicari suetum *erat in Urbe*, non cogendi Reos ad habendos testes pro rite, & recte examinatis, sed eis positis ad largam datur copia Processus informativi, aliter non legitimatis dictis, & depositionibus testium.

10 Quod quidem gravibus suadentibus rationibus introductum est, rejecta prorsus primæva Praxi, tum *ob Constitutionem S. M. Pauli V.* 71. §. 10. *num.* 27. qua præscriptum est, Reos non esse cogendos ad hanc declarationem faciendam, *tum quia* non habita copia Processus, nequeunt Rei deliberare circa ea, de quibus certam notionem non habent, nec minus approbare, vel impugnare, quæ ignorant, cum approbationis vel refutationis substantia consistat in scientia, qua abeunte ignorans nihil agit, ad Textum *in leg. nec. ignorans C. de donat. & in l. si per errorem ff. de Iurisd. omnium Judic. Bald. consil.* 176. *libro* 2. *Guazzin. defens.* 24. *cap.* 6. *num.* 12. *& seq.* tum quia eadem Praxis, & ratio quæ viget, & urget in Urbe ad tradendam Processus copiam Reis, antequam declarent, traditam per *Zuff. de legit. Process. q.* 162. *num.* 7. *& seqq.* vigere, & urgere etiam debet in toto Ecclesiastico statu, etenim Praxis, & stylus civitatis dominantis haberi quoque debet pro lege in alii locis inferioribus ejusdem status, maxime attenta dicta Constitutione Pauli V. ad tradita per *Peregrin. decis.* 1. *per tot.*, *& Ro. decis.* 5. 1. *num* 5. *par.* 18. *recent.* præcipue quia primævus stylus status Ecclesiastici a Jure communi aberrat, nam defensiones Inquisitis tollit. ad tradita per *Guazzin loc. cit.*

11 Quod si Reus habita copia Processus, eoque citati ad declarandum an velit habere testes pro rite, & recte examinatis renuerit hanc declarationem facere tunc iterum fiscus ejusque adhærens debent eum citare ad videndum Testes repeti, & ad dandum interrogatoria quatenus dare intendat, alius videndum repeti ex officio, quam citationem esse necessariam docet *Ambrosin. de mod. formand. Process. inform. l.* 3. *cap.* 1. *num.* 48. *& cap.* 2. *num.* 1. *Baiard. ad Clar. quæst.* 45. *num.* 24. ubi plus subdit, quod si talis citatio omitteretur, repetitio facta per Fiscum esset penitus nulla.

Formula autem Repetitionis Testium est sequens.

Die .... Mensis .... Anni ....

12 Examinatus, & repetitus fuit per D. Locumtenentem, meque &c. in Officio &c.

N. N. fil. N. Testis alias pro Curiæ Informatione examinatus, & modo repetitus ad Instantiam Fisci, qui delato sibi juramento &c. fuit per D. prius interrogatus super Interrogatoriis datis ex parte Carcerati predicti secundum Schedulam, &

Juxta primum Interrogatus; & monitus de vi, & importantia juramenti, & pœnis perjurii, rite, & recte respondit.

Juxta secundum &c. & sic de cæteris usque ad finem, postea vero fit.

Absolutus ab Interrogatoriis deventum fuit ad repetitionem super examine, seu examinibus ab eo factis ad favorem Fisci, & fuit per D.

Interrogatus, an ea, quæ alias dixit, & deposuit in aliis suis examinibus, pro veritate dixerit, & deposuerit, modoque tanquam talia promptus sit, & paratus illa confirmare, & ratificare, & quatenus &c.

Respondit .....

Et lectis sibi per me &c. de mandato &c. depositionibus per I. E. facta, una nempe sub die ..... coram ..... Altera vero sub die .... de quibus in præsenti Processu &c. illisque per I. E. bene auditis, & intellectis, prout asseruit, fuit per D.

Interrogatus, an ea, quæ modo sibi legi audivit, recognoscat esse examina alias per I. E. pro veritate facta, & de quibus supra &c. & quatenus an tanquā talia approbet, & ratificet, & quatenus &c.

Respondit .....

Et iterum ostenso I. E. per me &c. de mandato &c. Pallio, de quo in Processu inter duo alia Pallia consimilia, illisque per I. E. bene visis, inspectis, & consideratis, fuit per D.

Interrogatus, an inter ista tria Pallia sibi modo ostensa recognoscat adesse illud, de quo supra mentionem fecit in prædictis suis examinibus, & quatenus &c.

Respondit .....

Interrogatus, an prædictis suis examinibus aliqui-

quid addere, vel minuere intendat, & quatenus &c.
Respondit . . . . .

Formula Repetitionis Socii Criminis.

13 Examinatus,& repetitus fuit per D. de quo supra meque &c. in Carceribus &c.

N. N. de quo alias, qui monitus, quoad se, delato autem quoad alios Juramento &c. prout tactis &c fuit per D. præmissa prius protestatione, quod per quamcumque Interrogationē ipsi repetend. faciendā, & responsiones respective ab ipso dandas non intendit aliquod præjudicium inferre confessioni ab ipso sponte emanatæ, & in tormento comprobatæ, de qua in Processu, multoque minus juribus Fisco quomodolibet acquisitis, & competen. &c. & non alias, aliter, nec alio modo, de quo expresse protestatus fuit, & protestatur, quæ quidem protestatio habeatur pro repetita in principio, medio, & fine præsentis examinis, & ita &c. non solum &c. sed & omni &c.

Interrogatus super Interrogatoriis datis ex parte Carcerati.

Juxta primum &c.& prosequatur prout supra.

Absolutus ab Interrogatoriis fuit deventum ad repetitionem super examinibus alias factis, & per D.

Interrogatus, an ea, quæ alias dixit, & deposuit in præsenti Causa circa personam dicti N. Carcerati, fuerint, & sint ab ipso pro veritate deposita, & quatenus &c. an ea modo tanquam talia sit promptus, & paratus illa confirmare, & ratificare, & quatenus &c.

Respondit . . . .

Et lectis sibi per me &c. de mandato &c. ad claram &c. depositionibus per I. E. factis sub diebus &c. de quibus in Processu illisque per eumdem E. bene auditis, & intellectis, fuit per D.

Interrogatus, an examina sibi modo lecta sint illamet per I. E. facta pro veritate, & quatenus, an modo uti talia approbet, & confirmet, atque ratificet &c.

Respondit . . . .

Interrogatus, an prædictis suis examinibus velit aliquid addere, vel demere, & quatenus &c.

Respondit . . . .

Interrogatus, ut modo dicat, an ea, quæ pro veritate testificatus fuit in prædictis suis examinibus, quæque in tormento suis etiam approbavit, sit nec ne promptus, & paratus iterum pro veritate confirmare, & ratificare in eodem tormento, & quatenus &c.

Respondit . . . .

Tunc D. ad tollendam omnem maculam &c. . . . . & hic extende formulam decreti superius indicati.

Formula torquendi Testem, qui in repetitivo a primo examine recedit.

14 Absolutus ab Interrogatoriis deventum fuit ad repetitionem sui examinis, alias ab eo facti, & per D. fuit.

Interrogatus, an ea, quæ alias dixit in præsenti Causa circa personam dicti N. Carcerati, fuerint, & sint vera, & ab ipso pro veritate deposita, & quatenus &c. an illa tamquam talia promptus sit confirmare, & ratificare, & quatenus &c.

Respondit. -- *Parte di quello, che dissi nell'esame sudetto, è vero, & altra parte è falso, però mi faccia leggere detto esame, acciò possa dirgli quel, che posso annullare, e ratificare.*

Et lecto sibi per me &c. de mandato &c. examine, de quo in Processu sub die . . . . illoque per I. E. bene audito, & intellecto, prout asseruit, fuit per D.

Interrogatus, an examen sibi modo lectum sit illudmet, alias per J. E. factum, & an contenta in eo fuerint, & sint vera, & ab ipso pro veritate deposita, & quatenus &c. an tamquam talia modo approbet, & ratificet, & quatenus &c.

Respondit -- *Ho sentito &c. e lo riconosco per quello medesimo da me fatto, e la parte di esso, che voglio ratificare, è, dove si dice &c. e quella, che voglio annullare, è, dove si dice &c. perche la verità &c.*

Et sibi per D. dicto, unde, & qua ratione J. E. motus fuerit ad deponendum in examine prædicto se &c. dum revera, prout modo asserit, id nullo pacto &c.

Respondit -- *Tanto m'indussi a dire che . . . &c. quanto che mi fu insinuato . . . &c. o pure, per liberarmi dalle Carceri &c.*

Interrogatus, ut dicat, in quo loco, de quo tempore, & quibus præsentibus a prædicto N. sibi fuerit insinuatum ad dicendum &c. ut modo supponit, vel exprimat, quanto temporis spatio in Carceribus detentus fuerit, & a quo, seu quibus, & quomodo fuit male tractatus.

Respondit . . . .

Et monitus per D. ad veritatem ingenue super præmissis fatendam, cum inverisimile nedum sit, quod dictus N. simulaverit, & induxerit J. E. ad falsum deponendum contra d. N. verum etiam, quod J. E. ad solum effectum se eximendi a carcere descendere potuerit ad falsum deponendum, sed potius credendum sit, quod J. E. fuerit ab aliquo subornatus ad recedendum ab ejus primo examine, & dicto, cum meliorem rationem reddere nequeat, & ideo &c.

Respondit . . . .

Vel alio modo.

Et monitus per D. ad recedendum a mendaciis, & libere fatendam veritatem, an ea, quæ apparent in dicto ejus primo examine, fuerint, & sint ab J. E. dicta, & deposita modo, & forma, prout jacent, quia cum ejus depositio emanaverit coram Judice, & Notario, & fuerit postea ab J. E. subscripta, non est præsumendum ab ipsis fuisse scriptum dictum examen, nisi ab J. E. fuisset dictum, & depositum, prout cantat, & ideo &c.

Respondit . . . .

Et D. replicante, & dicente, quod cum ejus depositio prædicta emanaverit, ut dictum est, coram Judice, & Notario, & modo ab illa recedat in tali parte, Curia prætendit, quod ipse fuerit ab aliquo subornatus, & propterea &c.

Respondit -- *dicendomi &c. rispondo, che io non sono stato subornato.*

Tunc D. Sedens &c. visa depositione J. E. facta sub die &c. in qua asseruit &c. modo autem negavit, consideratis pluribus circumstantiis, dictam primam depositionem concomitant. &c., quæ jam verificatæ fuerunt, & sunt adeo verisimiles, ut omnino credendum sit, J. E. in prima depositione verum dixisse.

misse, mo lo autem mentiri, & præsertim eum non allege: sudicientem, seu verisimilem causam, fuisse J. E. ad d. priorem depositionem revocandam subornatum, & ideo ad effectum sciendi ab J. E. an ab aliquo, & a quo, seu quibus fuerit subornatus ad dictam priorem depositionem revocandam, & ad omnem alium meliorem finem, & effectum, citra tamen præjudicium quorumcumque Jurium Fisco quomodolibet competen., & acquisitorum, quibus per præsentem Torturam nullo modo præjudicare intendit, & non alias &c. de quo &c. ita quod &c. mandavit J. E. in loco tormentorum existentem per Custodes spoliari, ligari, & funi applicari.

Qui sic spoliatus, ligatus, & funi applicatus, antequam in altum elevaretur, fuit per D. benigne monitus, & hortatus ad veritatem fatendam super præmissis, alias in negativa, & mendaciis persistens in altum elevabitur. Ideo &c.

Respondit.

Tunc D. ad effectum prædictum, & non alias, aliter, nec alio modo, repetita protestatione, de qua supra &c. mandavit J. E. in altum elevari; qui sic elevatus cœpit dicere &c. . . . & fuit per D.

Interrogatus, ut veritatem fateatur super præmissis, & an ab aliquo fuerit subornatus ad recedendum a dicto ejus primo examine, & depositione, & quatenus &c.

Respondit . . . .

Et cum stetisset in d. tormento sic elevatus per spatium duorum Miserere D. mandavit J. E. e dicto Tormento leviter deponi, disligari, brachia reaptari, revestiri, & ad largam poni omni &c.

15 Diximus, quod *secundus modus* legitimandi Processum informativum est Repetitio, idcirco traditæ sunt Formulæ, tum *repetitionis testium, & Socii criminis*, tum etiam *torquendi testem, qui in repetitivo a primo examine recedit*; quæ Formulæ repetendi testes, & Socios Criminis reperiuntur etiam impressæ apud *Martin. in practic. fol.* 105. *& seqq. primæ edition. & fol.* 221. *& seqq. in* 2. *edit.*; prout etiam aliam formulam examinandi, & torquendi testem, quando in repetitivo recedit a primo examine reperies quoque descriptam apud eumdem *Martin. fol.* 225. *& seqq. in* 2. *edit.*, *& fol.* 109. *& seqq. in* 1. *editione*: Libenter hoc dico lector, ne credas noviter eas excogitatas esse.

16 Ad ornatum autem dictarum formularum notandum est *Primo*, quod repetitio testium debet fieri, cura & diligentia Fisci, vel ejus adhærentis (si in causa existat), nec non ejus expensis, quando fit, non loco defensionis, sed pro *legitimatione Processus*: ratio est, nam ad Fiscum, vel ejus Adhærentem pertinet suam intentionem legitime fundare mediante testium repetitione, alias nihil probarent. *Ambrosin. de Process. informat. libro* 3. *cap.* 2. *nu.* 5. *& seqq. & ibi Bernard. Porr. in addit. n.* 3. *&* 20. quod intellige, quando Reus noluit testes habere pro rite, & recte examinatis; Nam si declaravit testes pro rite, & recte examinatis *Salvo Jure repetendi*, tunc repetitio expensis Inquisiti facienda est, *Guazzin. defens.* 24. *cap.* 8. *num.* 10., videbis *Zuffum de legitim. Process. qu.* 100. plures casus distinguentem *ex Danza, & Guazzin. & q.* 101. *per tot.*

17 Notandum est *Secundo*, quod repetitio testium ut legitime fiat, & subsistat, requiritur, quod facta sit cum omnibus suis qualitatibus, cum quibus factum fuit primum examen, nempe debent in repetitivo recognoscere rem, vel scripturam, quam recognoverunt antea in informativo, ad tradita *per Guazzin. defens.* 19. *cap.* 13 *nu.* 20. *& seqq.* Item si testis in Informativo habuit torturam, etiam in Repetitivo torquendus est, alias ejus dictum non afficit, *Ambrosin. loc. citat. cap.* 2. *post numer.* 16., *Guazzin. in d. cap.* 13. *num.* 10., ubi subdit, quod id quoque fieri debet in Socio criminis, quoties repetendus esset; licet hanc repetitionem non admittat *Conciol. in resol. crimin. §. Socius resol.* 4. *num.* 2., ob timorem, ne Socius recedat ab ejus dicto in tortura, & in faciem Consocii legitimati per Confrontationem, *Zuff. de legitim. Process. lib.* 3. *q.* 108. *n.* 12. *& seqq.*, quod durum existimat.

18 Notandum est *Tertio*, circa repetionem Socii criminis, quod quando in ejus confrontatione cum Reo non fuit data per Judicem facultas interrogandi dictum Socium, tunc est admittenda repetitio Socii criminis, ut de anno 1710. mense Julii rescriptum est a S. Consulta in causa Rote Compagnucci Gubernatori Terræ Vissi, teste *Martin. in praxi fol.* 224. *in* 2. *edit.*, ubi per extensum refert tenorem literæ S. Consultæ.

19 Quoniam vero ante repetitionem testium solent per Defensores, & Advocatos Reorum produci Interrogatoria, super quibus debent [illegible] repeti prius, Testes
& postea super examine ab ipsis facto, alias non probant, ex traditis per *Ambrosin. lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 1., *& Mascard. de probat. conclus.* 685. *num.* 3. *& seqq. tom.* 1., imo nec etiam omitti potest unum interrogatorium in Repetitivo, juxta *Mysinger. practic. observ. centur.* 1. *observ.* 32.; idcirco hic tibi datur Formula Interrogatoriorum, quando agitur de repetitione Peritorum scriptorum relata *per Thomam Scipion. in praxi crimin. lib.* 4. *cap.* 2. *nu.* 21., qua quisque uti potest in formandis Interrogatoriis in quocumque casu, mutatis mutandis &c.

Formula interrogatoriorum.

20 Interrogatoria infrascripta dat, facit, exhibet, atque producit Procurator, & eo nomine Petri Angelici Carcerati, in Causa, quam habet cum Fisco, illique Adhærente, petens super illis, Testes descriptos in calce istorum interrogatoriorum diligenter examinari, antequam deveniatur ad lecturam Peritiæ, per eosdem factæ, petens &c., & quatenus &c. non solum &c. sed omni &c. & pro faciliori Testium intelligentia vulgari Sermone loquendo.

Primo, *s'ammonirà ciascun Testimonio dell'importanza del giuramento, dell'infamia, ed altre Pene si Spirituali, che Corporali, che incorrono coloro, li quali spergiurano, e delli danni, che debbono rifare alla Parte, contro la quale si spergiura, che tanto s'incorrono dette Pene in dir la Bugia, quanto in occultar la Verità in pregiudizio del Prossimo. Poi s'interroghi del nome, cognome, Padre, Patria, Età, ed Esercizio, dove abiti, da quanto tempo in quà, se solo, o compagnato con altri, e con chi. Se sia Povero o Ricco, se possiede cosa alcuna, se quello, che possiede, gli basti a vivere entro l'anno con la sua famiglia, e come faccia a vivere. Se sia stato mai Inquisito, Processato, Querelato, Carcerato, in qual Tribunale, da qual Giudice per qual Causa, e di che tempo, se sia stato assoluto, o aggraziato, e da chi, da quanto tempo in quà; se sia stato mai Scommunicato, in qual Tribunale, per qual Causa, e di che tempo, se sia stato assoluto da detta Scomu-*

mu-

munica, da quanto tempo preciso sia stato Scommunicato. Se ha bestemmiato il Nome del Sig. Iddio, della Sua Santissima Madre, de suoi Santi, con qual genere di Bestemmie, quante volte. Se sia solito frequentar Bettole, Osterie, o Magazzeni di Vino, se si sia mai Ubriacato, quante volte, se sia solito Ubriacarsi. Se sia solito giocare, ed a qual sorte di gioco. Se sia solito confessarsi, e communicarsi, quante volte l'anno, se sia solito farlo almeno la Pasqua, se nella Pasqua prossima passata abbia adempito il Precetto di S. Chiesa.

Secondo. Dica, come si trovi al presente esame, se sia venuto spontaneamente, o richiesto da altri, e da chi, con quali parole è stato richiesto, se vi era presente alcuno, e chi, se prima di venire ad esaminarsi ha discorso con alcuno in materia dell'Esame che deve fare, con chi, alla presenza di chi, riferisca minutamente tutto ciò, che gli è stato insinuato a deporre. Dica, se esso Testimonio sappia, o s'immagini sopra di che deve essere esaminato, o per qual cagione lo sappia, o se l'immagini. Se prima di venire al presente esame gli siano state lette, o mostrate Scritture, Processi, o materie concernenti il predetto esame, da chi, in qual luogo, alla presenza di chi, con qual occasione gli siano state mostrate, che discorso v'è intervenuto tra esso Testimonio, e quello, che gliel'a mostrate, racconti minutamante tutto il discorso fatto fra di loro, come pure dica, quel che contenevano li fogli, o materie, che gli furono lette, o mostrate. Dica se abbia fatta mai alcuna Perizia di Carattere (donec dicat fecisse Peritiam in hac præsenti Causa) dica se la fece spontaneamente, o richiesto da altri, e da chi, e con quali parole fusse richiesto. Se la fece solo, o in compagnia d'altri e di chi, se desiderava, che vincesse, o perdesse quello a favor del quale fece detta Perizia, se per far detta Perizia gli furono mostrate Scritture, o Processi, o materie, e quali Scritture, Processi, o materie, gli fossero mostrate, e da chi, in qual luogo, di che tempo, ed alla presenza di chi gli fossero mostrate semplicemente, o pure gli fossero lasciate in mani (& quatenus asserat fuisse relictas in ejus manibus) dica per quanto tempo le ritenne in mani, raccontando minutamente tutto quello, che si conteneva in detta Perizia dal principio fino al fine.

Terzo. Se conosca Pietro Angelici, da quanto tempo in qua, con qual'occasione lo principiò a conoscere, se del medemo sia Amico, o Parente, ed in che grado, Compare, o Commensale, o pure abbia ricevuto dal medesimo qualche Servizio, o Cortesia, o speri di riceverlo, e per qual motivo ciò abbia avuto, o speri.

Quarto. Se conosca il Cavalier Giuseppe Politi, e Marco Confalonieri ambedue da Recanati, ed Ignazio Foglietta da Monte dell'Olmo (quatenus negative respondeat, non interrogetur ulterius super hoc, quatenus vero affirmative) dica, da quanto tempo in qua, con qual'occasione li principiò a conoscere, se de medemi sia Amico, o inimico, malevolo, o odioso, se vi abbia mai avuta alcuna differenza, rissa, e contrasto, Lite Civile, o Criminale, o pure altra Causa d'inimicizia. Se sia stato mai de medesimi Debitore, o Creditore, ed in che somma.

Quinto. Dica da quanto tempo in qua esercita il suo Mestiere, ed in qual luogo l'abbia esercitato, e l'eserciti presentemente. Dica se mostrandosegli più Scritture gli dia l'Animo di riconoscere se siano state scritte da una sola Persona, e scribente, o pure da diverse Persone, e scribenti, & quatenus affirmative, dica, da che conoscerebbe, e si conosca, che tali Scritture siano state Scritte da una sola Persona e scribente, o pure da più Persone, e scribenti, ed in qual forma distinguerebbe, e si possi distinguere un Carattere di una Persona, dal Carattere di un'altra Persona. Dica se nella cognizione, e descrizione di Carattere possa prender sbaglio, o ingannarsi, o pure non possa sbagliarsi, ne ingannarsi, e per qual Cagione, possa, o non possa ingannarsi, o sbagliarsi. Dica se sappia, che voglia significare l'Aria, ed Aspetto del Carattere, Naturalezza, Portatura, Formalità, Delineatura, ed ostenzione di Polso dello scribente, Tiratura, Spianzo di Penna, e rilasso. & quatenus affirmative spieghi minutamente, che significano tali Parole.

Sesto. Dica se nel far la sudetta Perizia, gli fosse assegnata veruna Scrittura per Carattere certo di alcuno, e di chi, o verun'altra Scrittura, per Carattere incerto e dubbio, specificando qual Scrittura o Scritture gli fossero assegnate per Carattere certo, ed indubitato, e quali Scritture, per Carattere incerto, e dubitato, se in detta Scrittura, o Scritture assegnateli per Carattere certo vi sia l'Aria, e l'Aspetto del Carattere uniforme, al Carattere dell'altre Scritture assegnateli per mano dubbia, ed incerta, e se in detta Scrittura, o Scritture di Carattere certo, vi siano delle Lettere, tanto Majuscole, che Minuscole, e particolarmente la Majuscola P. e le Minuscole l. r. q. p. che comparate con l'altre Lettere Majuscole, e Minuscole, dell'altre Scritture, di Carattere dubbio, e particolarmente con la Majuscola P. e Minuscule l. r. q. p. dell'istesso Carattere dubbio, abbino, e si conosca aver l'istessa somiglianza, uniformità, e naturalezza di un'istesso scribente a segno, che si conosca, esser state tutte dette Lettere, e Scritture, tanto di Carattere certo, che incerto, e dubbio, scritte, e formate da una sola Persona, un solo Polso, e Scribente, specificando l'uniformità, naturalezza, e somiglianza, che passi tra la Scrittura, o Scritture di Carattere certo, e sue Lettere, con le Scritture, e Lettere del Carattere incerto, & quatenus dixerit Scripturam, seu Scripturas, assignatas pro Caracthere certo, fuisse conscriptas, & exaratas ab alio diverso scribente, & non ab illomet, qui scripsit, & exaravit quoque Scripturas, assignatas pro Caracthere dubio, & incerto, dica, da che comprenda, ed arguisca la diversità della Scrittura, o Scritture del Carattere certo, dall'incerto, diversità de Scribenti del Carattere certo ed incerto, adducendo le ragioni demonstrative, per le quali distingua la diversità tra dd. Carateri, e scribenti. Dica, se le ragioni, che addurrà siano equivoche, e possi in ciò prender sbaglio o pure ragioni da non prender sbaglio, ne ingannarsi e per qual ragione possi, o non possi prender sbaglio, ne ingannarsi. Se vi siano, o vi possino essere altre ragioni più Forti, e più convincenti, che persuadino, e dimostrino il Contrario, cioè, che tutte le scritture, sì di carattere certo che incerto siano state scritte, e formate, non da più persone, Polsi, e scribenti, ma bensì da un'istessa Persona, Polso, e scribente. Dica se gli basti l'animo di riconoscere le scritture esistenti in Processo, assegnateli per carattere certo, ed incerto per far d. Perizia, e se gli fossero mostrate, o pure non gli dia l'animo di riconoscerle, o non possa riconoscerle.

In

In reliquis suppleat diligentia D. Judicis examinantis &c.

Nomina Testium examinandorum.

N. N. Filius N. }
N. N. Filius N. } super omnibus.

21 *Tertius modus* legitimandi Processum, est per *confrontationem* qui tantum efficax, & validus est in illis tantum Tribunalibus, in quibus vel ex particulari lege, vel expressa facultate a Sanctissimo impartita, vel ex Immemorabili stylo, ut est Tribunal Gubernii Urbis, fuerit introductus, & observatus; id circo has confrontandi formulas tibi damus, desumptas pariter ex *Practic. Martini fol. 205. secundæ edit.* imo melius ex *Praxi criminal. Thomæ Scipion. libro 4. cap. 3. num. 52. fol. 197. & seqq.*

Formula Confrontationis.

Die .... Mensis .... Anni

22 Iterum constitutus personaliter coram D. Meque &c. in Carceribus Novis

N. N. fil. N. de quo alias, qui monitus per D. de obligatione dicendi veritatem fuit per D.

Interrogatus, an tandem sit dispositus fateri veritatem melius, ac huc usque fecit in aliis suis examinibus, & constitutis super alias sibi contestatis, & quatenus &c.

Respondit ....

Tunc D. ad convincendum J.C. de mandacio, ipsumque disponendum ad fatendam veritatem pro legitimatione Processus, ac ad omnem alium meliorem finem, & effectum, mandavit ad ejus faciem adduci

N. N. de quo in Processu: quo adducto, delatoque eidem juramento dicendæ veritatis, prout tactis &c. juravit, & renovata per D. I. C. monitione, de qua supra &c. fuit per D. adductus.

Interrogatus, an ea omnia, quæ ipse dixit, & deposuit in suo examine (*seu suis examinibus*) circa personam præsentis C. fuerint, & sint vera, & pro veritate ab ipso dicta, & deposita, & quatenus affirmative, an modo tanquam talia sit nec ne promptus, & paratus confirmare, & ratificare in faciem præsentis C. & quatenus &c.

Respondit ....

Et lecto sibi per me &c. de mandato &c. examine ab ipso A. facto, de quo in Processu, alta, & intelligibili voce, illoque per ambos bene audito, & intellecto, prout asseruerunt, fuit per D. A.

Interrogatus, an ea, quæ sibi modo legi audivit, sint illamet per ipsum pro veritate deposita, & testificata, & quatenus affirmative, an tanquam talia modo ratificet, & confirmet in faciem I. C. & quatenus &c.

Respondit ....

Et iterum ostenso I. A. per me &c. de mandato &c. ad præsentiam S. C. Pallio (*vel alia re, de qua secundum ea suum exigentiam agetur*) de quo in Processu &c. inter duo Pallia magis consimilia, illisque per I. A. bene visis, & inspectis, ac consideratis, fuit per D. A.

Interrogatus, an inter ista tria Pallia inter se consimilia (*vel ut supra*) sibi modo ostensa, recognoscat nec ne adesse illud, de quo mentionem fecit in prædicto ejus examine, & quatenus &c.

Respondit Sig. si, *che tra questi trè ferrajoli mostratimi tra di loro consimili vi riconosco quello &c. che è quello stesso, che ora separandolo dagl' altri prendo in mani, e mostrò a V. S.* prout indicans, & ab aliis separans D. mihique indicavit, & demonstravit Pallium, de quo in Processu -- prosequendo dicens -- *questo e d' esso, e per tale, e come tale riconosco benissimo anche alla presenza di questo Carcerato chiamato N., conforme ho deposto, e riconosciuto nel mio (o miei) esame lettomi.*

Præsente I. C., prædictaque omnia optime vidente, intelligente, & dicente -- *ho sentito &c. al che rispondo che lui ha deposto il falso.*

Replicante A. & dicente -- *Io ho detta la verità* --

Et data I. C. per D. facultate interrogandi A. cum protestatione, & monitione, quod Testes semel confrontati de Stylo Tribunalis Gubernii amplius non repetuntur.

Respondit *Io non voglio &c.*

Qua declaratione habita, & per D. acceptata, acceptatisque &c. A. e loco examinis licentiavit, ipsumque C. ad locum suum reponi mandavit sine præjudicio &c. omni &c.

Altera Formula confrontandi Socium cum Consocio criminis, & torquendi pro purgatione maculæ.

23 Expleto confrontationis actu, modo superius indicato, Socii cum Consocio criminis, dataque I. C. facultate interrogandi A. cum monitione. & protestatione, de qua supra, prosequere prout infra.

Et cum I. C. dixerit, nolle amplius interrogare I. A. fuit per D. adductus.

Interrogatus, an ea, que I. A. deposuit, & fassus fuit in d. suo examine (*sive examinibus*) & in faciem I. C. comprobavit, sit promptus, & paratus illa modo in tormento in faciem ejusdem C. quatenus opus sit, confirmare, & ratificare, & quatenus &c.

Respondit ....

Tunc D. ad purgandam omnem maculam, quæ circa dictum, & personam I. A. oriri, & considerari posset, ex quo se fecit Socium criminis, & ad tanto magis afficiendam personam supradicti Carcerati (*seu supradictorum C. C.*) & in caput eorumdem absentium (*quatenus adsint absentes*) nec non ad alium meliorem finem, & effectum &c. mandavit I. A. in loco tormentorum existentem spoliari, ligari, & funi applicari.

Qui sic Spoliatus, ligatus, funique applicatus, antequam in altum elevaretur, fuit per D. benigne hortatus, ut Deum præ oculis habeat, qui est summa veritas, utque puram, simplicemque veritatem tradat, nec aliquem indebite inculpet, alias in hoc & alio seculo Deo, & Justitiæ rationem redditurus erit, Ideo &c.

Respondit -- *Ho sentito, che V. S. mi ammonisce &c.*

Tunc D. pro effectibus, de quibus supra &c. ac alias omni &c. mandavit I. A. in altum elevari.

Qui sic elevatus, incipiensque clamare *Oh Gesù &c.* fuit per D.

Interrogatus, an ea, quæ fassus fuit in suo examine, & postea comprobavit ad faciem præsentis C. vera fuerint, & sint, & ab ipso A. pro veritate di-

dicta, & quatenus affirmative &c. an omnia modo tanquam talia pro veritate ad faciem I. C. & in caput aliorum absentium (*quatenus adsint*) in tormento confirmet, & ratificet, & quatenus &c.

Respondit....

Et sibi dicto, ut modo recenseat ea, quæ fassua fuit, & ratificavit, & quatenus &c.

Respondit....

Et cum stetisset in dicto tormento funis sic elevatus tanto temporis spatio, quo prædicta omnia veloci calamo scribi potuerint, acceptatisque &c. D. mandavit I. A. leviter e tormento deponi, disligari, brachia reaptari, & ad locum suum reponi tam I. C. quam I. A. animo tamen &c. sine præjudicio &c. omni &c.

Si vero talis Socius erit Mulier, vel Impubes, non supponitur tormento Funis, sed alio leviori sibillorum sequenti modo.

Tunc D. Sedens &c. ad purgandam omnem maculam, quæ circa dicta, & personam I. A. oriri, considerari posset, ex quo se fecit Socium criminis, & ad tanto magis afficiendum I. C. & alios (quatenus adsint) de quibus supra in Processu &c. & in caput eorumdem absentium mandavit, ex quo mulier sibillorum tormento subjici, & sic Custodibus accersitis, & sibilis inter ejus digitis positis, & accomodatis ad præsentiam I. C. tormentari mandavit, & dum tormentabatur fuit per D.

Interrogata, an ea, quæ fassa fuit in suis examinibus, & postea comprobavit ad faciem præsentis C. vera fuerint, & sint, & ab I. C. pro veritate deposita, & ratificata, & quatenus affirmative, an ea omnia pro veritate confirmet, & ratificet in præsenti tormento ad faciem I. C. & caput absentium per ipsam nominatorum, & quatenus &c.

Respondit....

Et instante D. ut recenseat in substantia ea, quæ fassa fuit, & ratificavit &c.

Respondit....

Et cum stetisset in d. Tormento per tantum temporis spatium, quo prædicta veloci calamo scribi potuerint, D. acceptatis &c. mandavit sibila prædicta e digitis I. A removeri, & ambos ad locum suum reponi sine præjudicio &c. omni &c.

24 Plures quæstiones pertinentes ad hanc confrontationis materiam docte, & late examinatas habebis apud *Zyff. in tractat. de legitim. Process. quæst.* 132. *ad quæst.* 161 -- & præcipue circa stylum Tribunalis Gubernii legitimandi Processum per confrontationem, tria dubia examinat, & resolvit *in q.* 140. 156. *&* 157. Insuper nonnullas quæstiones theorico practicas, ac omni eruditione discussas, invenies apud *Joann Otton. Tabor. in tractat. speciali de confrontat edito Gissæ Hussorum anno* 1663.

25 Et ad plenam notionem hujusmodi legitimationis Processus per confrontationem superaddimus has sequentes alias formulas, quarum PRIMA *quando confrontari debet testis cum uno, vel pluribus Inquisitis, cujus, vel quorum non habet neque nominis neque cognominis cognitionem.*

Die.... Mensis.... Anni....

Constitutus personaliter coram D. &c. meque &c. NN. fil. N. qui monitus quo ad se, delato autem quo ad alios juramento &c. prout tactis &c. juravit fuit per D.

Interrogatus an se tandem disposuerit ad veritatem fatendam super iis, de quibus fuit alias interrogatus, & signanter super argentis, aliisque Bonis, quæ Curia prætendit fuisse poenes ipsum, & Socios reperta tempore ejus capturæ, & quatenus &c.

Respondit &c.

Tunc D. mandavit adduci ad locum examinis N. N. de quo alias, quo adducto, & monitus quo ad se, delato autem quo ad alios juramento &c. fuit per D.

Interrogatus an J C. velit tandem fateri veritatem super argentis aliisque bonis, quæ a Curia prætenditur fuisse poenes ipsum, & Socios reperta tempore eorum Carcerationis, & quatenus &c.

Respondit.

Tunc D. ad effectum habendi recognitionem an II. CC. sint illimet, poenes quos tempore eorum capturæ reperta fuerunt argenta, aliaque bona, mandavit ad locum examinis adduci, quatuor alios II. CC. magis consimiles, prout statim adducti fuerunt.

N. N. filius N.	)	N. N. filius N.
N. N. filius N.	)	N. N. filius N.

Quibus sic accersitis, & in ordine positis cum II. CC. qui juxta facultatem sibi locum eligerunt, nempe N. secundum locum in cornu sinistro, N. primum locum in cornu dextero, D. mandavit ad eorum faciem adduci.

NN. de quo alias in Processu, quo adducto, & delato sibi juramento &c. prout tactis &c. Juravit, fuit per D.

Interrogatus an inter istos sex Homines sic in corona positos recognoscat adesse aliquem ex illis, qui fuerunt carcerati, & de quibus alias deposuit, & quatenus &c. illos indicet, & tangat.

Respondit. *Av nd, visti &c. questo che sta &c.* indicans, & postea movens se de loco ad locum manu tetegit primo Personas dictorum N. N. dicens &c. *quelli due sono quelli, e come tali riconosco &c.*

Qua recognitione habita, & per D. acceptata, acceptatisque &c. accersitos consimiles è loco examinis amoveri mandavit, ac illos in alia mansione separata detineri ad effectum &c. & prosequendo examen cum I. I. CC., & Adducto, renovatoque eisdem, & cuilibet ipsorum juramento, & monitione de veritate dicenda, prout tactis &c. jurarunt pro legitimatione Processus, ac alias omni &c. fuit d em A.

Interrogatus, an ea omnia, quæ I. A. dixit, & deposuit in suis examinibus de Personis præsentium CC. vera fuerint, & sint ab ipso pro veritate dicta & deposita, & uti talia promptus, & paratus sit confirmare, & ratificare in faciem II. CC. & quatenus &c.

Respondit. *Signor si &c.*

Et lecto sibi per me &c. de mandato &c. ad claram &c. examine per I. A. facto, de quo in Processu &c. & per omnes bene audito, & intellecto, prout asseruit fuit per D. A.

Interrogatus an ea, quæ sibi modo legi audivit, sint illamet ab ipso pro veritate deposita, & uti talia ad faciem præsentium CC. pro veritate confirmet, & ratificet, & quatenus &c.

Respondit. *Ho sentito &c.*

Et iterum ostensis sibi ad præsentiam II. CC. argentis, de quibus supra, inter alia argenta consimilia illisque per. I. A. bene visis, inspectis, & consideratis, & præ manibus habitis fuit per D.

Interrogatus an inter argenta sibi modo exhibita recognoscat adesse illamet argenta per ipsum alias recognita. & de quibus mentionem fecit in examine

ae sibi modo lecto, & quatenus &c.

Respondit. *Ho veduto &c. e sono questi, che separo dagli altri, e mostro a V. S.* præ manibus accipiens illamet argenta, de quibus in processu dicens -- *questi sono gl'argenti &c. e per tali, e come tali novamente li riconosco alla presenza &c.*

Præsentibus II. CC. & prædicta omnia viden., audien., & dicen. &c.

Primo loco }
Secundo loco } Inquisiti unus post alium.

Et data per D. facultate II. CC. interrogandi A. cum protestatione, & monitione, quod Testes confrontati de stylo Tribunalis Gubernii amplius non repetuntur.

Respondit. Primo loco N. }
Secundo loco N. }

Quibus declarationibus habitis, & per D. acceptatis A. licentiavit è loco examinis, & illud prosequendo cum II. CC. ad effectum de quo supra &c. mandavit ad locum examinis reconduci supradictos homines consimiles, prout fuerunt reconducti, inter quos prædictus N. pariter, secundum locum, & N. primum locum elegerunt juxta facultatem ad id concessam sibi per D.

Quibus sic in ordine positis -- Sequere ut sup. &c.

Alia Formula recognitionis, & confrontationis.

Tunc D. ad effectum habendi recognitionem Personæ I. C. & ad omnem alium meliorem finem, & effectum, & ad convincendum I. C. de mendacio, eumque ad veritatem fatendam disponendum, ac pro legitimatione Processus, ac alias omni &c. mandavit ad locum examinis adduci duos alios I. C. magis consimiles, prout accersiti fuerunt.

N. N. N. N.

Quibus sic accersitis, ac data I. C. per D. facultate eligendi inter eos locum sibi benevisum, & in ordine successive dispositis cum I. C. itaut primum locum ad sui libitum electum in ordine retineret, & mandavit ad eorum faciem adduci,

N. N. fil. N., de quo alias in Processu, quo adducto, & delato sibi juramento &c. prout tactis &c. juravit fuit per D.

Interrogatus an inter istos tres homines sic in ordine positos recognoscat adesse illum, de quo in ejus examine deposuit, & quatenus &c. eum manu tangat, D. mihique &c. demonstret.

Respondit. *Signor sì &c. è questo, che stà nel primo loco a mano d'stra &c.* prout moveus se de loco ad locum manu tetigit Personam I. C. dicens -- *questo è quello &c. e per tale lo riconosco benissimo.*

Qua recognitione habita, & per D. acceptata, Accersitos consimiles è loco examinis licentiavit, & illud prosequendo cum I. C., & A., renovata eidem monitione de obligatione dicendi veritatem, & juramento I. A. prout tactis &c. juravit fuit per D. A.

Interrogatus an ea, quæ deposuit de Persona præsentis C. vera sint, & pro veritate dixerit, & deposuerit, & an modo pro veris ad ejus faciem ratificare, & confirmare intendat.

Respondit.

Et lecto &c. sequere confrontationem modo quo supra &c.

De Amno Operum Par. II.

Secunda Formula respicit confrontationem Peritorum, hoc sequenti modo concepta.

Die .... Mensis .... Anni ....

26 Iterum constitutus N. N., de quo alias, qui monitus per D. de obligatione dicendi veritatem fuit per D.

Interrogatus an se disposuerit veritatem fateri super alias sibi contestatis, & quatenus &c.

Respondit.

Tunc D. ad convincendū I. C. de mendacio ipsumque disponendum ad veritatem fatendam pro legitimatione Processus, ac alias omni &c. mandavit ad ejus faciem adduci N. N., de quo in Processu &c.

Quo adducto, & delato sibi, ac renovata I. C. monitione veritatis dicendæ, prout tactis &c. juravit fuit per D. A.

Interrogatus an ea, quæ dixit in sua Peritia, & examine, pro veritate dixerit, & deposuerit, & quatenus &c. modoque tamquam talia sit promptus, & paratus ea omnia, confirmare, approbare, & ratificare in faciem I. C., & quatenus &c.

Respondit.

Et lecto sibi per me &c. de mandato &c. examine, & Peritia per I. A. factis, de quibus supra in Processu &c. ad claram &c. illisque per ambos bene auditis, & intellectis, prout asseruerunt, fuit per D. A.

Interrogatus an ea, quæ modo sibi legi audivit sint illamet, quæ alias pro veritate deposuit, & testatus fuit, & quatenus an modo uti talia confirmet, & ratificet in faciem I. C.

Respondit. *Signor sì &c.*

Et denuo ostensis per me &c. de mandato &c. I. A. ad faciem I. C. tam Biliettο, de quo supra in Processu, quam Scriptura per I. C. in eodem Processu facta ad dictamen D., & per I. A. bene visis, inspectis, & consideratis fuit per D. A.

Interrogatus an Scripturæ sibi modo ostensæ sint illæmet, super quibus I. A. fecit Peritiam, & quatenus, an illæ fuerint, & sint Scripturæ ab uno, eodemque Scriptore factæ, & quatenus &c.

Respondit. *Avendo visto &c.*

Præsente I. C. & prædicta omnia vidente, audiente, intelligente, & dicente *Ho sentito &c. al che dico &c.*

Replicante A., & dicente *Io dico, che ho detto la verità*

E data per D. facultate I. C. interrogandi A. cum protestatione, & monitione, quod Testes, & Periti confrontati de stylo Tribunalis Gubernii non repetuntur amplius.

Respondit.

Qua declaratione habita, & per D. acceptata, acceptatisque &c. A. licentiavit, & ad effectum, de quo supra mandavit ad ejus faciem adduci N. N., de quo supra.

Sequere confrontationem cum alio Perito, ut supra &c.

In hac confrontatione necesse non est, quod Periti interrogentur de cognitione Rei &c.

27 *Tertia Formula* continet confrontationem Chirurgi, vel Physici, quando examinati fuere in Processu informativo, super vulneribus, Venenis, aliisque casibus, in quibus requiritur Peritorum examen, ad probandum, quod crimen *scelere* admissum fuerit.

Tunc D. ad convincendum I. C. de mendacio, ipsumque ad veritatem fatendam disponendum pro legitimatione Processus, ac ad omnem alium meliorem finem, & effectum &c, mandavit ad ejus faciem adduci D. N. Physicum,

Quo adducto, & delato sibi juramento veritatis dicendæ prout tactis &c, juravit, ac renovata per D. I. C. monitione de obligatione dicendi veritatem fuit I. A. per D.

Interrogatus an ea, quæ dixit, & deposuit in suis Peritiis pro veritate dixerit, & deposuerit, & quatenus, sit promptus ea confirmare, & ratificare in faciem præsentis &c. & quatenus &c.

Respondit,

Et lectis sibi per me &c. de mandato &c. relationibus, & Peritiis per I. A. factis, & de quibus in præsenti Processu &c. ad claram &c. illisque per ambos prout asseruerunt bene auditis, & intellectis fuit A.

Interrogatus an ea omnia, quæ modo sibi legi audivit, sint illamet per ipsum deposita, & pro veritate relata, & uti talia nunc approbet, confirmet, & ratificet in faciem præsentis C. &c.

Respondit.

Præsente I. C. & prædicta omnia audiente, intelligente, & dicente. *Hò inteso*.

Et data per D. facultate I. C. interrogandi præsentem A. cum protestatione, & monitione, quod Testes confrontati de stylo Tribunalis Gubernii Urbis amplius non repetuntur Ideo &c.

Respondit.

Qua declaratione habita, & per D. acceptata, acceptatisque &c. A. è loco examinis licentiavit, & illud prosequendo cum I. C. pro legitimatione Processus de aliis omni &c, mandavit ad ejus faciem adduci.

N. N. Chirurgum; sequere ut supra habetur.

28 Vidisti Lector, in supra descriptis *Formulis confrontandi testem, Peritum, aut Physicum cum Reo*, quod juxta stylum Tribunalium, confrontandus non recenset in substantia ea, quæ in alio examine deposuit, Sed illi, presente Reo legitur examen, sed adversus hunc confrontandi modum insurgit *Raynald. observ. cap. 34. §. 11. num. 5. & seqq.* dicens, quod confrontandus deberet recensere in substantia ea, quæ deposuit in alio ejus examine, juxta tradita per *Chartar de interr. libr. 3. cap. 3. num. 28 & Farinace. quæst. 80. num. 91. & seqq.* idcirco subdit *Raynaldus*, quod Judices hac praxi male utuntur, sed responderi potest *Raynaldo*, quod stylus Tribunalium, etiam contra Jus, dummodo non sit naturale, neque divinum pro lege servari debet ad late tradita per *Joseph. Amendol. in praxi par. 2. titul. 19. num. 10. & seqq.* ubi quod stylus probatur ex inspectione aliorum Processuum ejusdem loci, & non debet esse difformis, *Gresp. de Valdaur. libro primo observ. 10. §. 1. num. 46.*; In confrontatione tamen Socii criminis cum Consocio, ac tortura, quæ ei infertur ad purgandam maculam, non ei legitur examen, ut practicatur de stylo in testibus, Peritis, aut Physicis, sed interrogatur, ut in tormento recenseat ea, quæ fassus fuit, & ratificavit, ut patet ex *Formulis superius tradita nu. 23.* & hæc sint satis, quo ad legitimationem Processus, qui autem plura in hac materia exoptat, recurrat *ad Zuffum in ejus peculiari tractatu de legitim. Process.*

Ad titul. XX. num. 15. in med.

OBSERVATIO XXV.

De Degradatione verbali, & actuali.

SUMMARIUM.

1 *Inter pœnas Ecclesiasticas est suspensio.*
2 *Depositio quid significet.*
Degradatio, seu depositio Clericorum verbalis duplex est.
Degradatio Verbalis simplex quæ dicatur.
3 *Quando hæc degradatio Verbalis simplex Clericis imponatur, & pro quibus delictis.*
4) *De Jure Canonico Crimina etiam distinguuntur*
5) *in levia, atrocia, & atrocissima, & quæ dicantur.*
6 *Aliquando cum simplici depositione, Clerici detruduntur in Monasterium.*
Loco detrusionis in Monasterium, quid hodie practicatur.
7 *Ad hanc depositionem, seu degradationem simplicem infligendam non requiritur numerus Prælatorum.*
Vicarius Generalis, ex speciali mandato Episcopi, hanc depositionem simplicem dictare poterit.
8) *Depositio verbalis exauthorizativa, quæ dica-*
9) *tur, qui sint ejus effectus, & ad quem pri-*
10) *vative spectat.*
11 *Traditur Forma degradationis verbalis juxta* Textum in cap. 2. de Degrad. in 6.
12 *Qualis numerus Prælatorum requiratur.*
13 *Quid in hoc dispositum fuit Jure novissimo vigore* Concilii Tridentini.
Personæ quæ debent intervenire, uti Conjudices, & non simplices Assessores interesse debent.
14 *Degradatio realis, seu actualis, quæ sit.*
15 *Hæc actualis degradatio an quoque facienda sit coram Personis Ecclesiasticis?*
16) *Recensentur crimina, quibus Clerici degradan-*
17) *tur verbaliter, & actualiter*
18)
19)
20 *An pro crimine læsæ majestatis Clericus degradari debeat? & quid in aliis criminibus qualificatis.*
21) *Duo referuntur recentia exempla, unum pro*
22) *degradatione, alterum pro pœna triremium perpetuarum.*
23 *Quomodo intelligi debet pœna capitalis, seu Vitæ comminata contra Clericus in Bannimentis.*
24 *Clericus, vel Regularis quando dicatur incorrigibilis? remissive.*
Degradatio juxta Carol. de Graff. *non habet locum in delictis exceptis, nisi processum fuerit, per viam Accusationis.*
25 *An Judex Ecclesiasticus teneatur dare Processum Iudici laico, & hic stare debeat dicto Processui, vel alium formare? remissive.*
26 *Actus practicus deveniendi ad degradationem verbalem, actualem, & consignationem degradati.*
27 *Formula sententiæ degradationis verbalis.*
28 *Refertur opinio illorum, qui existimant Prælatos assistentes non debere tanquam Conjudices votum dare.*
29 *Conciliari possunt dissidentes opiniones cum di-*
stin-

stinctione Follerii.
30 *Quid tradunt* Practici *in hoc degradationis actu*
31 *Quomodo fieri debet, & quo ordine actus degradationis realis, seu, actualis.*
32 *Quomodo degradatio hæc juxta* Pontificale Romanum *fieri debet.*
33 *Verba, quæ profert Episcopus, in scriptis redigenda antequam deveniat ad actualem degradationem.*
34 *Formula* Pontificalis Romani *pro degradatione peragenda.*
35 *Formula, qua Episcopus degradans pronunciat, Degradatum consignari, & tradi Iudici Laico.*
36 *Describitur actus, & Formula, quo Degradatus consignatur Iudici Laico.*
37 *Alia plura ad eamdem degradationis materiam adducuntur, spectantia*, usque ad num. 43.

AD ornatum eorum, quæ *hic Auctor* breviter dicit, quo ad degradationem, superaddendum est, quod in Jure canonico plures sunt contra criminosos Clericos, aliasque Ecclesiasticas Personas statutæ pænæ ad mensuram gravitatis admissi sceleris, Inter cæteras autem utitur Ecclesia *suspensione, depositione simplici, & depositione exauthorizativa seu ipsa degradatione reali vel actuali* ad finem tradendi Ecclesiasticum Judici Seculari; *Suspensio* est censura, seu pæna Ecclesiastica, per quam alicui altaris ministerium, vel beneficii exercitium ad tempus interdicitur, seu prohibetur, ad tradita per *Bonac. tom. 2. titul. de suspens. disp. 3. punct. 1. nu. primo*; & quales in Jure, & Bullis Pontificiis statutæ sint suspensiones tum contra Clericos, tum contra Episcopos, tum contra Capitula, tum contra Religiosos, late recensentur *a Francisc. Schmier. in supplem. Jurisprud. canon. civil. cap. 3. q. 4. num. 24. & seqq. fol. 234. tom. 4.*

2 Depositio stricte sumpta remotionem perpetuam significat, *Corvin. libro 4.* Iuris *Canonic. titul. 46. Suarez, de censur. disp. 30. sectione 1. num. 1.* & in hoc differunt suspensio, & depositio, quia illa ad tempus, ista perpetuo imponitur, *Abb. in cap. at si Clerici de Judic. Bernard. Diaz. in pract. crimin. canon. cap. 138. num. 1.* ubi simpliciter depositus, perpetuo depositus intelligitur, licet non exprimatur. Pro majori autem explicatione, animadvertendum est, quod *depositio, seu degradatio Clericorum verbalis* duplex est; *Prima* dicitur *simplex* quando quis privatur in perpetuum officio, & beneficio Ecclesiastico, non tamen privilegio Clericali, scilicet *fori, canonis, & bonorum*, cujus forma habetur in *cap. veritatis de dol. & contumac.* his verbis, *tulimus sententiam perpetuæ depositionis in ipsum, & eum tam a Pontificali, quam ab omni officio Sacerdotali privantes, sine spe restitutionis alicujus, duximus CONDEMNANDUM*, concordat *Textus in cap. At si clerici de Judic.* ibi -- *deponendi, & ab altaris ministerio perpetuo removendi*, ita docent Canonistæ communiter *in d. cap. At si Clerici Sayr. libr. 5. de censur. cap. 20. num. 10.* Hinc Clericus depositus privilegia clericalia non amittit, ut notat gloss. *in cap. ut famæ verbo non amplius de sentent. excom.* & manifeste probatur *ex d. cap. At si clerici*, illis verbis -- *Sed non debet, quem habet depositum pro suis excessibus Curiæ tradere seculari*, quæ pæna simplicis depositionis potest imponi ab officio tantum, id est ab ordine, vel a beneficio tantum, vel a Pontificalibus tantum, vel a Jurisdictione tantum, *Gonzalez. Tellez. in cap. si quis num. 7. de Clerico ex commun. celebr.*, *Suarez de censur disput. 3. sectione 1. num. 3., & seqq.*, & quando in sacris canonibus fit mentio de depositione, intelligi debet de depositione simplici *Bonac. loc. cit. post n. 7.*, ea ratione, quod verbũ illud simpliciter prolatũ semper interpetrandũ est de minori pæna, *Bellett. disquis. Cleric. par. 1. tit. de favor. cler. personal. §. 10. num. 5. Bijard. ad Clar. q. 74. num. 1. Guazz. defens. 39. cap. 1. num. 12.*

3 Imponitur hæc depositio simplex Clericis pro delictis infamiam irrogantibus, ut sunt adulterium, Clericis Sacris initiati, concubinatus post monitiones, simonia, stuprum, incestus, furtum, perjurium, homicidium, & similia, vel majora crimina, quæ recensentur a *Joanne Petro Moneta de distribut. quotid. libro 2. q. 17. post. num. 5. Bertachin. in tractat de Episcop. p. 8. libro 4. titul. de causa material. degradat. Hostiens. in summa titul. de accus. §. quis sit effectus versic. tradunt, Bonacc. loc. citat. de censur. disput. 4. punct. unic. post. num. 5. Sperell. dec. 116. num. 12. & seqq. tom. 2.*

4 Sed pro majori claritate notandum est, quod in Iure canonico ad instar Iuris civilis, crimina distinguuntur *in levia, gravia seu atrocia, & gravissima, seu atrocissima LEVIA* delicta de Jure canonico illa dicuntur, in quibus non intervenit dolus, vel si fit, est circa rem modicam, vel inter domesticos, super re similiter modica, *cap. cum dilecti de accus. Abbas in cap. tuæ discretioni num. 3. de pænis*; *GRAVIA* vero, seu atrocia crimina in Clericis secundum Sacros Canones sunt *adulterium, Homicidium, Sacrilegium, falsum testimonium, &* ut habetur in *capit. si Episcopi distinct. 50. in cap. Apostolus distinct. 81. Cardin. in clem. primi notat. 5. de offic. Ordinar.*; simplex tamen fornicatio in Clericis non dicitur grave delictum, nisi in constitutis in Sacris, adversus quos depositione dignũ esset animadverti, licet de æquitate canonica, si poenituerit, non deponatur *Cap confraternitatis distinct. 34 gloss. in c. lator. verbo in corporalia. quæst. 7. Card. in clem ut. prima q. 2. de offic. ordinar.* quia pauci inveniuntur sine tali peccato, ut inquit *Textus in cap. quia Sanctitas distinct. 50.* atque ita intelligenda Jura canonica, quæ in contrarium allegari possent.

5 *ATROCISSIMA* vero delicta secundum sacros Canones sunt Hæresis, Apostasia, Simonia, Usura, & similia regolariter, quæ sunt depositione digna, de quibus abunde loquuntur Sacri Canones, in *cap. Archidiachonum & cap. Clericus distinct. 81. cap. Episcopus distinct. 35. cap. nulli distinct. 44. cap. 1. & 2. cap. si quis Clericorum distinct. 47. cap. 15. Episcopus, & cap. si quis rapuerit 23. q. 1. cap. 51. qui, Sacerdotes cap. omnes 30. q. 1. cap. qui semel distinct. 50. cap. si quis Præsbiter distinct. 4. cap. in tantum distinct. 21. c. 51. si quis Sacerdotum 11. q. 1 cap. scelus 2. q. 3.* & similia: verum ex hujusmodi criminibus atrocioribus, seu maximis, Clericus non statim deponendus est, sed debet esse incorrigibilis, argum. Textus *in cap. cum non ab homine, & ibi Abbas num. 28. de Judic. gloss. in cap. Apostolos verbo ex damnatione distinct. 81. Silvester in summa verbo degradatio q. 4 Mijol. in tractat. de Irregular. lib. 5. cap. 35. post. num. 3.* etenim ut advertit *Abbas in cap. At si clerici num. 3. de Iudic.* hodie non multum attenditur ad quosdam Canones antiquos, qui de facili imponebant depositionis pænam, ex quo nostri

tem-

temporis ætas illius distinctionis censura non patitur, ut dicit *Textus in cap. fraternitatis distinct. 34.* & signanter ob nullum delictum est deponendus Clericus, nisi in Jure specialiter exprimatur, *gloss. in summo 15. q. 8. verbo de ultimis* cum aliis ibidem allegatis.

6 Cum ipsa simplicis depositionis pœna aliquando additur, ut Clericus depositus detrudatur in Monasterium, vel ad perpetuam carceris pœnam, ad commissi sceleris pœnitentiam peragendam, *cap. tuæ de pœnit. cap. Sacerdos distinct.* 81. cujus loco hodie Clericus damnatur ad triremes ad tempus, vel Vita durante, juxta delicti qualitatem, ut referunt *Farinac. q. 129. num. 55. Guazzin. ad defensam Reorum defens. 39. cap. 10. num.* 5. ubi exempla refert, signanter de Clerico Nobili damnato ob homicidium ad pœnam intrusionis in monasterium, facto prius verbo cum Sanctissimo, & quia erat inhabilis ad triremes, & propter non ordinariam ejus Nobilitatem: Hodie tamen servatur, quod si Clerici provident de eorum alimentis non transmittuntur ad triremes, sed illorum loco ad Ergastulum.

7 Advertendum tamen est, quod ad hanc depositionem infligendam, non requiritur illa solemnitas, seu numerus Prælatorum, prout requiritur ad degradationem, de qua inferius dicam, sed sufficit ipsa lex, vel sententia Episcopi, etiam sine consensu Capituli, ut colligitur *ex d. cap. veritatis de dol. & contumac.*, & docent *Joann. Andreas, Gemin. Franch.*, *& Anchar. in cap. 2. de pœnis in 6. Sayrus de censur. libro 5. cap. 22. num. 7. & Menoch. de arbitrar. cas. 415. post num. 12.* imo potest hæc sententia ferri a Vicario Generali ex commissione Episcopi, ad tradita per *Sbrozz. de offic. Vicar. quæst. 157. num. 7. & seqq.* ubi allegat *Baldum, Franch & alios* sub lens, quod ad hoc requiritur speciale mandatum, alias aliquem ab Ordine deponere nequit, sed tantum a beneficio amovere; Verum advertant Ordinarii, ne pœnam depositionis infligant, nisi in casibus a Jure expressis, ut ex pluribus monet *Sayrus loc. citat. cap. 21. num. 5. & seqq.* ubi *viginti quinque* præcipua crimina refert, propter quæ in Jure expresse imponitur depositio.

8 *Secunda* species depositionis verbalis, quæ dicitur exauthorizativa, illa dicitur, quæ non solum perpetuo privat, ac removet Clericum ab omni officio, & beneficio (ut facit depositio verbalis simplex, de qua dictum est), sed illum privilegiis clericalibus privat, spoliat, ac degradat ad hoc, ut fiat de foro laicali, & ista primo fit per sententiam, & vocatur depositio, seu *degradatio verbalis*; & postea fit actu, & vocatur depositio, seu *degradatio actualis*.

9 Effectus enim hujus depositionis exauthorizativæ in eo sistit; nam cum certum sit, omnes in Mundo nasci laicos, & Seculari Principi a natura subditos, ob superveniens postmodum Clericatus privilegium quis a laicali Jurisdictione eximitur; Summus autem Pontifex, qui ex divina institutione Ecclesiasticis fori privilegium concessit, statuit, quod si Clerici vixerint indigne, committendo aliquod ex criminibus (inferius recensendis), Clericali privilegio deponantur, & priventur; consequenter ad originariam laici Principis Jurisdictionem revertantur, ut aperte colligitur ex verbis Textus *in cap. 2. distinct. 24.* ibi -- *Postquam de gradu ceciderit, ejus conditionis sit, cujus fuerat ante gradum. Ansald. de Jurisdict. part. 3. titul. unic. post nu.* 100., idcirco depositionis pœna in ordine ad spoliandum Clericum privilegiis Clericalibus ab Episcopo non potest inferri, nisi in casibus a Jure expressis, quia privatio privilegii Clericalis spectat privative ad solum Summum Pontificem, qui illud induxit, & extra casus expressos est consulendus Sanctissimus juxta casus relatos a *Farinac. qu. 8. num. 81. versic. Ego in hac & a Raynald. vot. 174. num. 2.*, & alios duos casus (licet consulta S. Congregatione) refert *De Franchis decis. 571. num. 1. & post num. 3.*

10 Igitur degradatio verbalis (cujus cognitio privative spectat ad solum Judicem Ecclesiasticum ex Text. *in cap. cum non ab homine de Judic.*, *& Concil. Trident. session. 13. cap. 4. de reformat*) est sententia Episcopi lata super incursu pœnæ degradationis, ut habetur *in cap. degradatio de pœnis in 6.* ibi -- *proprii Episcopi sententia*; etenim Episcopus non potest ex se illam pœnam imponere, sed sententiam fert super facto, quod constat, & super declaratione incursus pœnæ degradationis latæ per Canones, seu Pontificias Constitutiones.

11 In proferenda sententia degradationis verbalis, & in ipsa degradatione reali, seu actuali, Bonifacius VIII. *in cap. degradatio 2. de pœnis in 6.* hanc formam præscribit -- *Degradatio qualiter fieri debeat a Nobis tua fraternitas requisivit, super quo tibi taliter respondemus, quod verbalis degradatio, seu depositio ab ordinibus, vel gradibus Ecclesiasticis, est a proprio Episcopo, sibi assistente in degradatione Clericorum in sacris constitutorum ordinibus, certo Episcoporum numero diffinito, canonibus facienda, quamquam proprii Episcopi sententia, sine aliorum Episcoporum præsentia sufficiat in degradatione eorum, qui minores dumtaxat ordines receperunt. Actualis vero, sive solemnis cœlestis militiæ militis, idest Clerici degradatio, cum ad eam fuerit procedendum, fiet, ut exauctorizatio ejus, qui militiæ deservit armatæ, cui militaria detrahuntur insignia, sique e militum cœtus Castris rejicitur, privatus consortio, & privilegio militari*; ubi glossa in figurat. casus *versic. numero*, dicit, quod adjunget sibi Episcopus in causa Episcopi sex Episcopos, & in degradatione Præsbyteri, vel Diaconi tres, ob rationem, quod Episcopus ipse solus dat Ordinem, sed solus tollere non potest, excepto casu Hæresis, in quo solus Episcopus, convocatis Abbatibus, aliisque Personis Religiosis suæ Diœcesis, degradare potest in vim *decretalis Gregorii IX. in cap. 1. de hæretic. in 6.*, *& ibi Glossa verbo canonibus & in verbo pro hæresi*.

12 Quoniam vero Glossa *in d. cap. 2. de pœnis verbo canonibus* allegat. Textum *in cap. si quis*, *& in cap. felix 15. qu. 7.*; a fonte eorumdem canonum diversus numerus legitur; siquidem tam *in cap. si quis tumidus* (desumptus ex Concilio Carthaginensi 1. cap. 11.), quam *in cap. felix* (pariter desumptus ex eodem Concilio Carthaginensi 2. *cap.* 10.), Pro Episcopis præscribitur numerus duodecim Episcoporum; pro Præsbyteris sex, & pro Diaconis tres; sic in *Glossa in versic. numero* error Typographi dignoscitur, dum dixit sex in degradatione Episcopi, cum dicere debuisset in degradatione Præsbyteri, ut patet inferius ex eadem Glossa *in verbo canonibus*, ubi in causa Præsbyteri sex Episcopos requirit.

13 Hodie autem, quia Concilium *Tridentinum in session. 13. cap. 4. de reformat.*, ea consideravit, quæ antea considerata fuere a Gregorio IX. *in d. cap. 1. de hæret. in 6.*, quod nempe hic Episcoporum numerus facile haberi non posset; ita statuit -- *In casi-*

bus

bus, in quibus aliorum Episcoporum præsentia in numero a Canonibus definito requiritur, etiam absque illis procedere liceat, adhibitis tamen, & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus usum Mitræ, & Baculi ex privilegio Apostolico habentibus, si in Civitate, aut diœcesi reperiri, & commode interesse possint, alioquin aliis Personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graves, ac Juris scientia commendabiles existant, Quæ Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ debent cum proprio Episcopo adesse in cognitione, & examine causæ, & in pronuncianda sententia degradationis, tanquam Judices ferendo suffragium, eo modo, quo ante Concilium requirebatur *ex Gemin. in cap. degradatio numer. 5. de pœnis in 6. Archid. in summa 3. quæst. 8. Marc. Anton. Genuens. in practicab. Eccles. qu. 730.*, *& Suarez. de censur. tom. 5. disput. 30. section. 1.*, *num. 20.*, & sic concordes omnes esse debent in proferenda sententia contra Præsbyterum, nemine discrepante, nec sufficit major judicantium pars, juxta doctrinam *Abbat. in cap. 3. num. 16. de sentent.*, *& re judic. & ibi Felin. num. 5.*, *Marant. de ordin. Judic. p. 4. distinct. 11. num. 71. & seqq.*, *& Menoch. de arbitrariis cas. 222. num. 10.*, quos refert, & sequitur *Augustin. Barbos. de offic. & potest Episcop. alleg. 110. post num. 26. versic. utrum*, rejecta contraria opinione, & latius probat *Bonac. disputation. 4. tit. de degrad. nu. 14. fol. 264.*, ubi quod Personæ Ecclesiasticæ debent adesse tanquam Judices, & omnes consentire, nemine discrepante, contrariis occurrendo argumentis.

14 Post degradationem verbalem sequitur degradatio relis, seu actualis, quæ est spoliatio, exauthoratio Clericalium privilegiorum, ac dimissio ab Ordine, seu cœtu Clericorum in executionem sententiæ verbalis degradationis, *Bonacin. tom. 2. tit. de degradat. n. 2.* ex Textu *in d. cap. 2. §. Actualis de d grad. in 6.*, quæ degradatio realis, seu actualis differt a degradatione verbali, nam ex verbali, quæ fit per sententiam mandatur axauthorari, & spoliari Clericum, sed per ipsam sententiam non exauthoratur, nec privatur, nec spoliatur Clericus, nec dejicitur a suo gradu, & privilegiis Clericalibus, & lata sententia, seu facta degradatione verbali adhuc remanet Clericus sub Jurisdictione, & potestate Ecclesiæ, & gaudet privilegio Fori, ad tradita *per Bonac. de censuris disput. 4. titul. de degrad. tom. 2. num. 3. versic. Tertio depositus fol. 364.* ubi alios allegat, *& disput. 2. qu. 5. punct. 3. §. 8. post num. 3. fol. 472.*, ubi loquitur etiam de appellatione, quæ interponi potest per degradatum; per realem vero, seu actualem degradationem, Clericus spoliatur, exauthoratur, & dejicitur ab ordine, & privilegio Fori, & revertitur ad Jurisdictionem Judicis laici ad Textum *in d. cap. degradatio 2. de pœnis in 6.*, ubi DD. communiter apud *Bonac. loc. citat. d. disput. 4. num. 2.*

15 Quærit *Bonac. in d. disput. 4. num. 15.*, utrum actualis ipsa degradatio Clerici, ut Curiæ seculari tradatur, facienda sit coram Prælatis, vel Personis Ecclesiasticis, a quibus, ut dictum est, concorditer ferenda est degradationis verbalis sententia? Negativam refert opinionem, *ex Alterio de censur.*, sed ipse attento *Jure novo Tridentini* affirmativam amplectitur, ob rationem, quod actualis, atque solemnis degradatio non solum consistit in prolatione sententiæ degradationis faciendæ, sed in ipsamet actuali degradatione, seu privatione gradus Sacerdotalis; & hanc tutiorem existimo.

16 Casus autem, seu crimina, quibus Clerici primum degradantur verbaliter, & postmodum actualiter exauthorizantur, & traduntur Judici laico, sunt *primum CRIMEN HÆRESIS cap. excommunicamus §. damnati, & cap. ad abolendam § 1. de hæretic.*, *cap. 1. & cap. Inter eo eod. titul. in 6.*, *SECUNDUM EST CRIMEN FALSIFICATIONIS LITERARUM APOSTOLICARUM cap. ad falsariorum, de crimin. falsi, TERTIUM* est crimen insidiarum & conspirationis contra proprium Episcopum, *can. si quis Sacerdotum 11. quæst. 1. Doctores in cap. ad abolendam de hæretic. QUARTUM* est crimen assassinii, *ut in cap. pro humani de homic. in 6.*, *QUINTUM* est incorrigibilitas Ecclesiastici servatis gradibus præscriptis in Textu *in cap. cum ab homine de Judic.*, qui *quinque casus* habentur in corpore antiqui *Juris Canonici*: nunc alii sequuntur deprompti ex novissimo Jure, seu ex diversis *Extravagant. seu Constitutionibus Summorum Pontific.*, Hinc numero.

17 *SEXTUM* est crimen nefandum, adversus Præsbyteros, & Clericos Seculares, ac Regulares hujusmodi nepharium scelus contra naturam exercentibus, *ex Constit. 72. S. Pii V. incip. Horrendum illud scelus, & in constit. 5. §. 11.*, *Bullar. antiq. tom. 2.*, de cujus constitutionis intellectu plura tradit Farinacc. *in quæst. 138. num. 30.*; *SEPTIMUM ET OCTAVUM* est adversus eos, qui ad Ordinem Præsbyteratus minime promoti, missarum celebrationem reperti fuerunt usurpasse, vel Sacramentalem confessionem audivisse; Ab Inquisitoribus enim, & locorum Ordinariis ab Ordinibus, si quos habuerint, degradati statim Curiæ Seculari traduntur, debitis pœnis plectendi, *ex Constitut. Pauli IV.*, apud *M jol. de irregul. libro 4. cap. 13.*, *ex Constit. Gregor. XIII incipiens. Officii nostri*; *ex Constit. Clementi. VIII. incip. Et si alias 81.*, *& Constitut. Urban. VIII. Apostolatus officium*, ubi declaravit eas pœnas procedere etiam in Minoribus 25. annorum, Majoribus tamen 20. annor., *ut in Bullar. antiq. tomo 2.*

18 *NONUM* est crimen falsæ monetæ adversus Personas Ecclesiasticas tam Seculares, quam Regulares, quæ in Provinciis, Regnis, Civitatibus, & locis in Italiam dumtaxat existentibus, aureas, vel argenteas monetas tondent, fabricant, colorant, vel alias adulterant, aut adulteratas scienter erogant, vel exponunt; nam prævia degradatione Curiæ Seculari puniendi traduntur ex Constit. *Urban. VIII. incip. in suprema* edita *Idibus Novembris 1627.*, *ut in Bullar. antiquo tom. 4.*, *DECIMUM* est sollicitatio mulierum ad turpia in Confessione gravitate excessiva ex *Constitut. 34. Gregorii XV. Bullar. antiq. tom. 4*, *UNDECIMUM* est Astrologia judiciaria statum Reipublicæ Christianæ, Vitam Pontificis, & consanguineorum ejus definiens, *ex Constit. 144. Urbani VIII.*, *ut in antiquo Bullar. tom. 5.*; *DUODECIMUM* est furtum Sanctissimæ Eucharistiæ, seu Sacræ Pixidis, (privative spectan. ad Supremum Inquisitionis Tribunal), juxta Motum proprium *Innoc. XI.* relatum *a Cardin. de Albic. de inconstant. in fid. part. 1. cap. 34. post num. 82.* confirmatum ab *Alexandro VIII.* ad tradita *per Ursaya Instit. crimin. libro 3. tit. 5. num 89.*, postmodum renovatam *a Sanctissimo Domino nostro Papa Benedicto XIV. in ejus Constit. incip. Ab augustissima Eucharistiæ Sacramento* publicata die 12. *Martii* 1744., cum declaratione, quod in posterum non ad Fiscum, sed ad

Reum

Reum pertinet probare, quod Hostiæ non fuerint consecratæ, quodque ipsemet Reus non habuerit pravam intentionem, nec malum, aut sacrilegum finem abutendi, semper quod Sacræ Hostiæ derubatæ, aut aliter asportatæ conservabantur in Sacra Pixide, vel Ostensorio intra Tabernaculum, aut Reus in actu recipiendi Sacramentum Eucharistiæ, Hostiam ab ejus ore tolleret; etenim in his casibus satis probata est Fisci intentio, quod Hostiæ sint consecratæ.

19 *DECIMUM TERTIUM* ex Bulla *Pii IV. incip. in eligendis* 63 §. 19, si quis clam in conclave, ubi eligitur Summus Pontifex, aliunde, quam per hostium ingrediatur, degradatur, & Curiæ seculari traditur, teste *Thesaur. de pœnis Eccles. part. 2. titul. de conclave cap. 3.*, *ET DECIMUM QUARTUM* est illud contentum in Constitutione *S. M. Clementis XII. incip. In supremo Justitiæ solio* §. *insuper*, adversus Clericum primæ Tonsuræ, nullum Beneficium habentem Ecclesiasticum, duo homicidia præmeditata patrantem; quos casus (exceptis tribus proximis) recensentur *a Francisc. Monacell. in ejus formulario Eccles. tom. 2. titul. 15. formul. 11. nu. 3. & seqq.*, licet *Raynald. cap. 1. §. 14. num. 28.*, ex Fagnano novem casus tantum recenset, & casum Furti Sanctissimæ Eucharistiæ seu Sacræ Pixidis refert idem *Dominicus Ursaja Instit. crimin. libro 4. tit. 5. numer. 89.*, ubi quod etiam comprehendit Regulares, *ex Pignatell. consult. 124. tom. 9.*, ubi quod in constitutionibus generaliter loquentibus comprehenduntur Clerici, & Regulares.

20 An pro crimine læsæ majestatis debeat Clericus degradari, & tradi Judici laico?, negative resolvit, rejecta contraria opinione, *Barbosa de offic. & potest Episcop. alleg. 110. post num. 12.*, & magis probat *Raynald. loc. citat. post num. 28. versic. In cæteris*, quapropter pro regula traditur, quod ultra exceptos casus, degradationi, & traditioni Curiæ Seculari non sit locus, ut notat *Rota in Lucana Jurispatronatus 4. Junii 1607. coram Coccino num. 7.*; Sed obstare videtur Textus *in cap. novimus; de verbor. signific*, ubi *Innoc. III.* inquit -- *Ut Clericus, qui propter hoc, vel aliud flagitium grave, non solum damnabile, sed etiam damnosum fuerit degradatus, tanquam exutus privilegio Clericali, Seculari Foro per consequens applicetur*, & docent *Anchiran. in cap. cum non ab homine num. 10. & seqq. de Judic.*, *& consil. 158. num. 5. & seqq.*, *Abbas in cap. A. si Clerici num. 36. eod. titul.*; Sed videndus *Fignan. in d. cap. cum non ab homine num. 37. & seqq.*, Nam latissime probat non esse locum degradationi, & traditioni Judici Seculari, nisi in casibus exceptis, loquens etiam in delictis, & cædibus qualificatis, & cum eo Idem *Raynald. observ. crimin. cap. 5. §. 1. ad 3. num. 145. & cap. 7. §. 1. num. 214. & seqq.*, & plura ad rem prolixius tradit *Julius Chartar. decis. crimin. 66. per totum*, ubi innumeros DD., & exempla refert *Farinacc. consil. 143.*, ubi casum recenset, *& qu. 8. n. 81.*, & pro homicidio proditorio, videndus *Monacell. loc. citat. in adnotat. titul. 5. formul. 11. num. 2. versic. Ut proditor*, ubi testatur quid de consuetudine servatur. videndi quoque, *Spada consil. 110. num. 12. & seqq.*, *Cibell. resol. crimin. cas. 60. numer. 33.*, *Scannarol. de visit. Carcer. libro 1. §. 8. cap. unic. fol. 280.*, *Mecerat. variar. libro 3. resol. 2. num 1 & 13.*; Videnda etiam sunt exempla relata *per Raynald. d. cap. 5. §. 1. num 116. 152.*, *& num. 167. & 169.*, *& vot. 174. Fignan. loc. citat. num. 37.*, *De Franch. decis. 571.*, *Chartar. decis. 66.*, *Sayr. de censur. libro 5. cap. 22. num. 18. Donat. in praxi Regular. tom. 1. tract. 8. quæst. 7. num. 1. & seqq.*, & alios, quos brevitatis causa omittimus.

21 Inter exempla per allegatos Doctores relata, hæc duo novissima, & recentia, reticenda non sunt. *Unum* de anno 1734. sequutum tempore *Sa. mem. Clementis XII.* etenim summus ille Pontifex consultus ab Episcopo Nusci, quo ad personam cujusdam Sacerdotis N. Rei confessi incestus cum ejus Fratris Viduæ, quam postmodum dolose, & improbe mediante Intromissione arsenici in pudendis in actu Venereo morti tradidit sic proditoriè infelicis Mulieris uterum veneando; ad relationem docti Viri *D. Advocati Mocci locumtenentis A. C. in criminalibus* cui ab eodem summo Pontifice commissa fuit causæ relatio, pro non degradatione rescripsit sub *die 6. Junii 1734.* de quo rescripto ita testatur D. Relator -- *facta relatione per me infrascriptum Sanctissimo Domino nostro super expositis, & resultantibus ex Processu per Curiam Episcopalem Nuscanam, compilato, Sanctitas Sua perpensis, & laudatis omnibus per dictam curiam gestis, censuit in casu delicti, de quo agitur, Sacerdotem N. carceratum esse condemnandum ad pœnam triremium in perpetuum, & privationis beneficiorum Ecclesiasticorum, & ad Episcopum Nusci pro executione* testatur tamen solita qua pollet ingenuitate idem D. Relator, quod quo ad qualitatem Veneni in Processu deficiebat consueta Peritia experimentalis siquidem Mulier in actu quo doloribus contorquebatur aliquam non paucam visibilem quantitatem Veneni ex utero reddidit in Massam, & inquisiti confessio recepta fuerat cum Iuramento contra formam Concilii Romani.

22 *Alterum* pro degradatione Romæ sequutum Regnante *S. M. Innoc. XII.* etenim sub die *26. Martii* 1695. degradati fuere & successive decapitati in atrio Carcerum novorum Urbis duo sacerdotes Regulares N. N. ob homicidium qualificatum ab ipsis commissum in personam Reverendi Patris Superioris localis Conventus N. N., ut constat ex *libro damnatorum ad mortem existente in officio Tribunalis Guberni Urbis*, alia exempla ultra adductos Doctores, refert Joannes *Grivell. decis. Dolan. 30. numer 7.* ubi refert casum cujusdam Sacerdotis, qui alium Sacerdotem, Patruum, & benefactorem suum proditorie, & ex insidiis crudeliter trucidaverat, & *numer 19.* alios casus resolutos refert Dominic. *Crisp. in tract. crimin. tract. 7. cap. 7. num. 27. & seqq.* ubi *num. 42.* resolvit, an degradatus possit appellare a Sententia degradationis, & dicere de nullitate, & *Carolus de Alexio ad Matthæum examin. 4. post. num. 46.* qui loquitur de homicidio commisso a duobus Regularibus cum qualitate proditionis, & latrocinii.

23 Pro coronide advertendum est, quod quando in edictis, vel Bannimentis pro aliquo crimine pœna mortis imponitur etiam contra Ecclesiasticos, & Regulares (ut passim legitur in Bannimentis generalibus Urbis) tunc quo ad dictos Clericos, vel Regulares practicari non potest capitale supplicium, siquidē pœna Vitæ simpliciter imposita Ecclesiasticis absque expressione degradationis, & traditionis Curiæ secularis, non intelligitur de morte naturali; Nam hæc absque præcedenti degradatione verbali, & actuali in Ecclesiasticos dictari nequit, ut latius probat Idem *Carolus de Alexio loc. citat. num. 46.* ubi rationes, & Doctores adducit.

24 Quan-

24 Quando autem Clericus, vel Regularis dicatur incorrigibilis, ut possit degradari, & tradi Judici laico, prolixius examinat Carol. *de Graffis de effect. cleric. effect. primo num. 797. & seqq. Scacc. de Judic. libro primo cap. 11. num. 62. & seqq. Farinac. quæst. 8. num. 49. & seqq. Decian. in tract. crimin. par. prima libro 4. cap. 9. num.* 130. plura etiam de degradatione *idem de Graffis num.* 814. ubi Doctores ad satietatem allegat., *& n.* 843. subdit, quod Clericus nunquam debet tradi Curiæ seculari, nisi contra eum processum fuerit per viam accusationis, ex *Bellamer. & Scapp.* quos allegat, ea forsan motus ratione, quod quando proceditur per Inquisitionem non potest de Iure canonico imponi pæna ordinaria, *ad Textum in cap. de manifesta 2. q. 1. in cap. si quis potestatem 23. q. 4. & in cap. 1. ut Eccles. benefic. Hostiens. in cap. in Archiepiscopatum de raptor. Bald. in margar. verba pæna Marsil. in pract. crimin §. constante num.* 84. sed de hac limitatione cogitandum.

25 Ad quæstionem vero, an Judex secularis contra Clericum degradatum sibi consignatum debeat stare Processui formato a Judice Ecclesiastico, vel instituere novum Processum, vel formatum a Judice Ecclesiastico petere pro revisione, an juste formatus fuerit, adeas *Reifenstuell in Jus canon. libro 5. t. 37. §. 2. num. 49. & seqq., & titul. 8. num. 45. & seqq. tom. 5 Sanfelic. decis. 139. tom. primo de Luca ad Franch. observat 571. num. 2. & seqq. Monacell. tom. 2. titul 15. formul. 11. num. 12. & seqq.* etenim citati Doctores latius quæstionem examinant, & resolvunt, nonnullis præmissis distinctionibus, *De Graffis in d. effect. primo post. num.* 828. alios allegat *Monacell. post num.* 12.

Actus Practicus deveniendi ad degradationem verbalem, actualem, & consignationem degradati.

26 Completo Processu in casibus, in quibus de Jure deveniri potest ad degradationem verbalem, & actualem, superius descriptis, ac expletis per Reum defensionibus, prout ordinarie in aliis practicatur, delictis, tandem devenitur ad *degradationem verbalem*, cujus formule est sequens.

Formula Sententiæ degradationis Verbalis.

27 In Dei nomine amen &c Nos N. Episcopus N. (*describantur NOMINA OMNIUM Episcoporum, qui interveniunt in causa, vel ipsis deficientibus nomina aliorum in dignitate constitutorum*) in causa, & causis Inquisitionis, seu inquisitionum formatæ, seu formatarum, per hanc Episcopalem Curiam N. (*seu aliud Tribunal Ecclesiasticum competens*) contra Clericum N. Civitatis, vel oppidi *seu Presbyterum vel Regularem N.* hujus diœcesis N. ad instantiam & querelam D. Promotoris fiscalis ejusdem Curiæ, & N. Querelantis eidem Fisco adhærentis de, & super (exempli gratia homicidio per eum cum qualitate assassinii commisso in personam miserabilis N. *vel ponatur aliud criminis nomen degradatione dignum*) & alias, ut latius in actis &c. Visa instantia R. D. Promotoris Fiscalis, & accusatione contra ipsum porrecta per præfatum N. Visis probatione corporis delicti, Testium depositionibus, constitutis, & confessionibus, visa citatione ad dicendu contra & ad sententiam, audit isque Procuratoribus, & Advocatis dicti N. oretenus, & in scriptis, auditoque in omnibus Domini fisci Patrono, viso denique, ac rimato toto Processu, ac visis, & consideratis omnibus aliis videndis, & de Jure considerandis, solum Deum, & Justitiam præ oculis habentes, in hunc, qui sequitur, modum pronunciamus, sententiam ferimus, declaramus, & promulgamus. CHRISTI NOMINE humiliter repetito, & invocato, Nos omnes qui supra dicimus, pronunciamus, decernimus, & diffinitive sententiando declaramus, supradictum N. Reum conventum, inquisitum, & modo quo supra processatum incidisse in pænas (*V. G. Assassiniorum*) aliasque pænas inflictas in sacris canonibus, decretis, & constitutionibus summorum Pontificum contra tales latas, & signanter in pænas contentas in cap. pro humani de homic. in 6.) *vel in constit. &c eo quia, fecit &c. apponatur descriptio delicti, vel delictorum, de quibus constat in actis*) propter quod crimen, vel crimina, de quo, vel quibus confessus, & convictus extitit, fore, & esse deponendum, ac omni officio, & beneficio Ecclesiastico, ac privilegio Clericali degradandum, prout Nos deponimus, degradamus, & declaramus, supradictum N. exutum, & privatum omni, & quocumque Ecclesiastico privilegio; ideirco auctoritate Dei omnipotentis Patris & Filii, & Spiritus Sancti, ac nostra, eum ipsum præfatum N. omni officio Ecclesiastico, & utroque Clericali privilegio, tum Fori, tum Canonis sententialiter, & perpetuo in his scriptis privamus atque ab illis verbo deponimus, ac pronunciamus, fore, & esse realiter, & actualiter juxta Sacrorum Canonum traditionem deponendum, & degradandum, spoliandum, & habitu Clericali, ac N. N. Judici Laico, sive aliis, ad quos spectat, tradendum fore, & esse, prout Nos per hanc nostram diffinitivam sententiam, quam in his scriptis more majorum proferimus, pro Tribunali sedentes, deponimus, & degradamus, eumque privari, spoliari, & tradi mandamus, & ita dicimus, declaramus, ac diffinitive sententiamus, non solum præmisso, sed omni alio meliori modo &c.

Et subscribuntur omnes Episcopi, vel Abbates, aut Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ, ut dictum est.

Ita pronunciavi Ego N. Episcopus N.

Ita pronunciavi (& hoc modo se subscribent omnes alii)

Postea sequitur Formalitas *lecta, lata &c.*, ut practicatur de necessitate in aliis sententiis diffinitivis, & legitur dicta sententia præsente Reo.

28 Adverte, quod *hæc subscriptio omnium Episcoporum, vel aliorum Personarum Ecclesiasticarum in dignitate constitutarum*, practicatur secundum opinionem *Bonacin.*, *Barbos. & aliorum* superius relatam *n.* 13. docentium, Prælatos, aliasque Personas in dignitate Ecclesiastica constitutas, quæ degradationi interesse debent, juxta Concilii Tridentini decretum, assistere debere tanquam Conjudices, & suffragium dare, non autem pro actus solemnitate, quam etiam aliis relatis probat Petrus *Paulus Guazzin. Iunior. in tractat. ad defens. Animar. libro 2. defens. 6. cap. 44. num. 41., & Pellegrin. praxi Vicar. part. 4. section. 16. num. 72.*, ubi post formulam, omnium subscriptionem requirit, ac *num.* 73.

ita vidisse practicari testatur; At quia opinio hæc impugnatur a *Petro Maria Passerin. in libr. 5. sexti decretal. in cap. 1. de hæretic. num. 24.*, ubi refert quamdam declarationem S. Congregationis Concilii, in qua dicitur, Abbates, & Personas in dignitate constitutas solum convocari ad actualem, & solemnem degradationem, ut assistentes, seu Assessores; his verbis conceptam -- *Non debent intervenire in examine Processus, sed tantum in solemni actus degradatione, tanquam Assistentes, seu Assessores*, quam ex *Fagnano*, *Pirrhing. & aliis* veram existimat *Monacell. in d. titul. 15. formul. 11. post num. 14.*

29 Conciliari potest hæc dissentio *inter DD.* cum distinctione *Foller. in sua practic. crimin. canon. cap. 33. num. 16.* dicentis, quod aut fit degradatio verbalis ad effectum perveniendi ad degradationem actualem, & tunc quando fertur sententia degradationis verbalis, & declaratur, perveniendum esse ad actualem degradationem, & eo casu requiritur dictus numerus Episcoporum, seu Personarum Ecclesiasticarum in dignitate constitutarum in ipsa verbali; si vero fiat dicta degradatio verbalis non ad effectum perveniendi ad actualem degradationem, & eo casu de generali consuetudine solus Episcopus per se, aut Officiales suos potest, non aliter interveniente dicto dictarum Personarum Ecclesiasticarum numero, degradare, punire, & deponere, & *numer. 20.* subdit, quod omnes illi, quando intervenire debent, non simpliciter assistere, sed ut Judices intervenire debent adeoquod omnes subscribere tenentur sententiam, & cum prædicta *distinctione Follerii* concordat Pontificale Romanum, a Summis Pontificibus Gregor. XIII., & Clemente VIII. præscriptum, & novissime mandante *Sanctissimo Domino Nostro Papa Benedicto XIV.* editum *fol. 329. versic. circa depositionem*.

30 Et ut verum fatear, *apud omnes practicos*, hanc formulam degradationis verbalis referentes, subscriptio omnium eorum, qui interveniunt, tanquam Judices, & non ut simplices Assistentes, habetur; sic *ultra Pellegrin. loc. citat.* legitur *apud Episcop. Marcell. in suu praxi crimin. canon. cap. 2. observ 9. num 27. & 35. fol. 184.*, & apud Marcell. *Megal. in praxi crimin. canon. capit. 16. post num. 25. fol. 435.*; propterea, qui contra praxim, traditam a prænotatis Doctoribus, amplecti existimaret opinionem *Passerini cum ejus effectis*; aliud mutare non debet in tradita Formula, nisi in principio ponere nomen *solius Episcopi degradantis*, & *ipsius solius subscriptionem* in fine sententiæ, & subdere *præsentibus & assistentibus, RR. DD. N. N. &c.*

31 Post verbalem degrationem, juxta formulam superius traditam, devenitur ad actualem degradationem, quæ ab Archiepiscopo, cum assistentia aliorum Episcoporum, vel Personarum Ecclesiasticarum, juxta decretum *Concilii Tridentini sessione 13. cap. 4. de reform.* tali ordine expleri debet.

Præparatur tabulatum altum in aliquo atrio magno sive Plutea alicujus Ecclesiæ, vel in alio congruo loco, & ponuntur in dicto tabulata duo scamna, unum a parte dextera cum tapeto pro Illustrissimis DD. Episcopis, ac Vicario Generali, vel aliis Ecclesiasticis in dignitate constitutis, & aliud a parte sinistra pro Dominis Gubernatore, & aliis Ministris Justitiæ Secularis; Ante vero scamnum dictorum Episcoporum, & Vicarii apponitur tabula munita ad modum Altaris, & decenter parata cum Candelabris, in quibus sunt candelæ ceræ rubræ extinctæ, cum calice, & patena cum hostia, cum duabus phialis, seu ampullis, altera Vino, altera aqua repletis, cum Missali seu libro Evangeliorum, & vestibus omnibus Sacerdotalibus; Quibus sic dispositis, assurgant Episcopi vestibus Pontificalibus induti, & Vicarius vestibus suo statui decentibus similiter indutus, & asportato Reo coram eis, vestitur per ceremoniarum Magistros, seu alios Clericos huic functioni destinatos vestibus Sacerdotalibus (si sit Sacerdos, alias vestibus suo ordini convenientibus) ante altare prædictum, & tunc sic sacris vestibus indutus, & manibus tenens calicem præparatum, ac si ad celebrandum pergeret; vel si non sit Sacerdos, tenens vas, aut instrumentum, vel ornamentum ad suum ordinem spectans, ac si in suo officio deberet solemniter ministrare, adducitur ad præsentiam sui Episcopi, qui coram omni Populo, ad hunc effectum pro majori terrore congregato, declarat in vulgari alta, & intelligibili voce, qualiter dictus Reus, tale, vel tale delictum commisit, ex quo indignum tali gradu se reddidit.

Quo facto, prædictam sententiam verbalis declarationis, actualiter, effective, ac realiter exequendo, incipit illi auferre omnia insignia, ornamenta, ac vestimenta ei in ordinatione data, ordine retrogrado, incipiendo ab ultimis gradatim, usque ad vestem in prima tonsura sibi data; In singulis autem vestibus utitur Episcopus, quibusdam terribilibus verbis, omnino oppositis his, quæ in collatione ordinum prolata sunt, prout inferius sigillatim recensentur.

32 Vel juxta Pontificale Romanum actualis hæc degradatio ita fieri poterit.

In primis in publico extra Ecclesiam paratur aliquis eminens congruentis spatii locus, pro degradatione facienda; supra quem ordinatur una credentia simplici tobalea cooperta, supra quam ponuntur ampulla vini, ampulla aquæ; calix cum patena, & hostia; unum vas vini; unum vas aquæ, liber Evangeliorum, liber Epistolarum; bacile cum boccali; & mantili; unum candelabrum cum candela extincta; liber Exorcismorum; liber Lectionum; claves; Antiphonarium, forfices, coltellus, aut vitrum; paramenta pro degradando, videlicet, si degradandus sit Archiepiscopus, ordinentur super dictam credentiam superpelliceum, sandalia, cum caligis; amictus; alba; cingulum; manipulus; tunicella; stola; dalmatica; chirothecæ; alia stola; planeta; mitra; annulus Pontificalis; pallium; baculus pastoralis; & aliqua vestis habitus sæcularis. Si vero degradandus non sit Archiepiscopus, sed Episcopus tantum, omisso pallio, ponuntur super credentiam omnia prædicta. Si vero Presbyter tantum, omissis pallio & aliis Pontificalibus paramentis prædictis, ponuntur ibidem omnia alia prædicta. Idem in aliis Ordinibus, etiam in ordinatione credentiæ observatur. Item paratur in dicto loco faldistorium pro Pontifice degradatore, sedilia pro Officialibus. Vocantur, & ibidem adsint ministri Pontificis; Judex sæcularis, cui degradatus committatur; Notarius, qui processum degradationis legit (si opus erit, vel Pontifici placet) & barbitonsor.

Hora congruenti ducitur degradandus, sive sit Archiepiscopus, sive quicumque alius, quotidiano suo habitu indutus, super dictum locum ad hoc præparatum; ubi cum fuerit, solvitur, & liber ibidem manet. Tum a Clericis induitur omnibus paramen-

mentis sui Ordinis, ut præmittitur, supra credentium ordine suo positis, incipi ndo a superpelicia, & continuando usque ad ultimum paramentum sui Ordinis, Quo sic induto, Pontifex degradator indutus amictu, alba, cingulo, stola, & pluviali rubeis, ac mitra simplici, baculum pastoralem in sinistra tenens, ascendit ad locum prædictum, & ibidem sedet in faldistorio, in convenienti loco sibi parato, versus ad populum, adstante sibi Judice sæculari. Tum degradandus, sive Archiepiscopus fuerit, sive alius, omnibus sui Ordinis vestibus sacris indutus, & singulis ornamentis ornatus, habens in manibus ornamentum ad Ordinem suum spectans, ac si deberet in suo officio ministrare, adducitur ante Pontificem, coram quo genuflectit. Tum Episcopus ut supra sedens, populo in vulgari notificat degradationis hujusmodi causam.

33 *Deinde idem Episcopus ad terrorem hæc verba proferre poterit.*

In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen. Quia Nos N. Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus N. per viam accusationis &c. cognoscentes de crimine assassinii (vel alio) contra N: Præsbyterum, vel Diaconum, vel Subdiaconum &c. hic præsentem, propter ipsius confessionem, vel legitimas probationes evidenter invenimus, eum illud commisisse, ob quod grande, damnabile, damnosum, & enorme crimen ipsum sententia in scriptis prolata sub die ..., omni officio, & beneficio Ecclesiastico, ac utroque Clericali privilegio, tum fori, tum canonis privavimus, & deposuimus; nec non in eadem sententia pronunciavimus realiter, & actualiter secundum Sacrorum Canonum traditionem esse dictum N. deponendum, & degradandum, & prout latius in dicta sententia, cui &c.; idcirco Nos in vim prolatæ sententiæ de qua supra ad degradationem realem devenire volentes, authoritate Dei Omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & nostra, nunc ad dictam realem, & actualem degradationem præfati N. complendam devenimus secundum Sacrorum Canonum traditionem, & decreta S. Concilii Tridentini, præsentibus, & assistentibus infrascriptis &c., *quo facto Pontifex degradator aufert ab illo singula ornamenta.*

Formula pro degradatione peragenda juxta Pontificale Romanum.

DEGRADATIO AB ORDINE.

PONTIFICALI.

34 *SI degradatus sit Archiepiscopus, Pontifex degradator aufert ab eo pallium, sic dicendo:*

PRerogativa Pontificalis dignitatis, quæ in pallio designatur, te exuimus, quia male usus es ea.

Deinde, vel si degradandus sit Episcopus tantum, Pontifex degradator amovet ei mitram, dicendo;

MItra, Pontificalis dignitatis videlicet ornatu, quia eam male præsidendo fœdasti, tuum caput denudamus.

Deinde unus ex Ministris tradit degradando librum Evangeliorum, quem Pontifex degradator aufert de manibus degradandi, dicens.

REdde Evangelium, quia prædicandi officio, quo spreta Dei gratia te indignum fecisti, te juste privamus.

Deinde Pontifex degradator amovet annulum de digito degradandi, sic dicens:

ANnulum, Fidei scilicet signaculum, tibi digne subtrahimus, quia ipsam sponsam Dei Ecclesiam temere violasti.

Tum unus ex Ministris tradit degradando in manus baculum pastoralem, quem mox Pontifex degradator tollit de manibus degradandi, dicens:

AUferimus a te baculum pastoralem, ut inde correctionis officium, quod turbasti, non valeas exercere.

Deinde extractis sibi per Ministros chirothecis, Pontifex degradator abradit degradando pollices, & manus leviter cum cultello, aut vitro, dicens.

SIC spiritualis benedictionis, & delibutionis mysticæ gratia, quantum in nobis est, te privamus, ut sanctificandi, & benedicendi perdas officium, & effectum.

Post hæc Pontifex cum eodem cultello, aut vitro abradit leviter caput degradandi, dicens.

COnsecrationem, & benedictionem, atque unctionem tibi traditam radendo delemus, & te ab ordine Pontificali, quo inhabilis es redditus, abdicamus.

Tum degradando per ministros extrahuntur sandalia.

DEGRADATIO AB ORDINE

PRESBYTERATUS.

MInistri tradunt in manus degradandi Calicem cum vino, & aqua, ac Patena, & Hostia, quem Pontifex degradator aufert de manibus degradandi, dicens:

AMovemus a te, quin potius amotam esse ostendimus, potestatem offerendi Deo sacrificium, Missamque celebrandi tam pro vivis, quam pro Defunctis.

Deinde Pontifex degradator abradit leviter cum cultello, vel vitro pollices, & indices utriusque manus degradandi, dicens:

POtestatem sacrificandi, consecrandi, & benedicendi, quam in unctione manuum & pollicum recepisti, tibi tollimus hac rasura.

Quo dicto, Pontifex degradator accipit casulam sive planetam per posteriorem partem caputii, & degradandum exuit, dicens:

VEste Sacerdotali charitatem signante te merito expoliamus, quia ipsam, & omnem innocentiam exuisti.

Tum Pontifex degradator aufert a degradando stolam, dicens:

SIgnum Domini per hanc stolam turpiter abjecisti, ideoque ipsam a te amovemus, quem inhabilem reddimus ad omne Sacerdotale officium exercendum.

DEGRADATIO AB ORDINE

DIACONATUS.

MInistri tradunt degradando in manus librum Evangeliorum, quem Pontifex degradator tollit de manibus ejus, dicens:

AMovemus a te potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei, quia id non competit, nisi dignis.

Tum Pontifex degradator exuit degradandum dalmatica dicens:

Levitico ordine te privamus, quia tuum in eo ministerium non implevisti.

Deinde Pontifex degradator amovet degradando stolam de humeris, projiciens eam post tergum, dicens:

Stolam candidam, quam acceperas immaculatam in conspectu Domini perferendam, quia non sic cognito mysterio, exemplum conversationis tuæ fidelibus præbuisti, ut plebs dicata Christi nomini posset exinde imitationem acquirere, juste a te amovemus, omne Diaconatus officium tibi prohibentes.

DEGRADATIO AB ORDINE SUBDIACONATUS.

Ministri tradunt in manus degradandi librum Epistolarum, quem Pontifex degradator de manibus illius accipit, dicens:

Auferimus tibi potestatem legendi Epistolam in Ecclesia Dei, quia hoc ministerio indignus es redditus.

Tum Pontifex degradator exuit degradandum tunicella, dicens:

Tunica Subdiaconali te exuimus, cujus cor & corpus, timor Domini castus, & sanctus in æternum permanens, non constringit.

Deinde Pontifex degradator accipit a degradando manipulum, dicens:

Depone manipulum, quis per fructus bonorum operum, quos designat, non expugnasti spirituales insidias inimici.

Tum Pontifex taugens amictum degradandi, dicit

Quia vocem tuam castigasti, ideo amictum a te auferimus.

Post hæc unus ex Ministris tradit in manus degradando urceolos cum vino, & aqua, ac bacile cum manutergio, ac Calicem vacuum cum patena. Tum Archidiaconus tollit de manu degradandi urceolos cum vino, & aqua, ac bacile cum buccali, & manutergio, Pontifex vero calicem vacuum, & patenam tollit, dicens:

Potestatem introeundi sacrarium, tangendi pallas, vasa, & alia indumenta sacra, omneque Subdiaconatus ministerium exercendi, a te amovemus.

Deinde Ministri exuunt degradandum cingulo, alba, & amictu.

DEGRADATIO AB ORDINE ACOLYTHATUS.

Unus ex Ministris tradit in manus degradando urceolum vacuum, quem Pontifex degradator tollit de manibus illius, dicens.

Immunde, vinum & aquam ad Eucharistiam de cetero non ministres.

Tum unus Ministrorum tradit in manus degradando candelabrum cum cereo extincto, quod Pontifex degradator accipit de manibus illius, dicens.

Dimitte perferendi visibile lumen officium, quia præbere spirituale moribus neglexisti, atque universum Acolythatus officium hic depone.

DEGRADATIO AB ORDINE EXORCISTATUS.

Unus ex Ministris tradit degradando in manus librum Exorcismorum, quem Pontifex degradator tollit de manibus illius, dicens.

Privamus te potestate imponendi manum super energumenos, & dæmones de obsessis corporibus expellendi, omni tibi Exorcistatus officio interdicto.

DEGRADATIO AB ORDINE LECTORATUS.

Unus Ministrorum tradit degradando in manus librum Lectionum, quem Pontifex degradator tollit de manibus illius, dicens:

In Ecclesia Dei non legas ulterius, aut cantes; nec panes aut fructus novos ullatenus benedicas, quia tuum officium non implevisti fideliter & devote

DEGRADATIO AB ORDINE OSTIARIATUS.

Unus ex Ministris tradit degradando in manus claves Ecclesiæ, quas Pontifex degradator tollit de manibus illius, dicens.

Quia in clavibus errasti, claves dimitte; & quia ostia cordis tui male dæmonibus obserasti, amovemus a te officium Ostiarii; ut non percutias cymbalum; non aperias Ecclesiam, non sacrarium, non librum amplius prædicanti.

DEGRADATIO A PRIMA TONSURA.

Pontifex degradator extrahit degradando superpelliceum, dicens:

Auctoritate Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, ac nostra, tibi auferimus habitum clericalem, & nudamus te religionis ornatu, ac deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni Ordine, beneficio, & privilegio clericali; & velut clericalis professionis indignum, redigimus te in servitutem, & ignominiam habitus sæcularis, ac status.

Tum Pontifex degradator cum forcipibus tondere incipit, & per barbitonsorem ibidem præsentem totaliter tonderi facit caput degradandi, dicens:

Te velut ingratum filium a sorte Domini, ad quam vocatus fueras, abjicimus, & coronam tui capitis, regale quidem signum Sacerdotii, de tuo capite amovemus, propter tui regiminis pravitatem.

Tunc Ministri Episcopi, seu Pontificis degradantis exuunt Degradatum veste, & habitu clericali & ipsum induunt habitu seculari, quo facto, si fuerit talis casus, quo degradatus tradi debeat Curiæ seculari, Episcopus Degradator Degradatum amplius non tangit, sed complendo ACTUM devenit ad consignationem, & traditionem Degradati Judici laico, in hunc modum contra ipsum pronunciando.

For-

Formula qua Epiſcopus Degradans pronunciat, Degradatum conſignari, & tradi Judici Laico poſt expletum degradationis realis actum.

35 Propterea Nos N. conſiderantes, quod Tu N. in Sacris, & Præsbyteratus ordinibus conſtitutus, ut Homicida cum qualitate aſſaſſinii (gravitate, & notorietate criminis ſic ſuadente) Curiæ ſeculari non ſine animi noſtri mærore tradendus es, & ideo coram nobis perſonaliter conſtitutus, & veſtibus Sacerdotalibus indutus juxta præſcriptam Pontificalis Romani formam, veſte Sacerdotali, & ſingulis aliis in tuis ordinibus receptis, ac habitu, ordine dignitate, & privilegio Clericali, ac beneficiis perpetuo a Nobis exutus, ſpoliatus, depoſitus, degradatus, & exauthorizatus nuper fuiſti, nunc dictam depoſitionem, & degradationem complentes, auctoritate Dei omnipotentis Patris, & filii, & Spiritus ſancti, ac noſtra, te ſic depoſitum, & degradatum ab Eccleſiaſtica militia ſeparantes, amoventes ſegregamus, rejicimus, & Clericali conſortio, & privilegio penitus privatum, & ſub Eccleſiæ protectione amplius non permanere declaramus & Judici N. præſenti tradimus, ut in ſuum forum te recipiat; eum enixe, & cum omni effectu quo poſſumus deprecantes ut amore Dei, pietatis, & miſericordiæ intuitu, & noſtrorum interventu præcaminum, miſerrimo huic nullum mortis, vel mutilationis periculum inferat, ſed illum in ſuum forum benigne recipiat, tractet &c.

Ita pronunciavi Ego N. Epiſcopus N. præſentibus, & aſſiſtentibus R. R. D. D. Abb. N. N., Archidiacono N. Decano N. &c.

36 *Quo facto, Miniſtri Curiæ Sæcularis degradatum ſub eorum cura recipiunt, & cuſtodiunt, & per Notarium, ſeu Cancellarium Curiæ Epiſcopalis, deſcribitur actus traditionis, & conſignationis in hunc modum.*

Qui Dominus Judex Secularis N. traditionem, & conſignationem dicti Præsbyteri, vel diaconi N. degradati acceptavit, & illum una cum Proceſſu (*quoties illi Proceſſum eſſe tradendum Curia Eccleſiaſtica exiſtimavit*) in ſuum Forum recepit, offerens ſe Jus, & juſtitiam adminiſtraturum, præſentibus & aſſiſtentibus.

Reverendiſſimo D. Abbate N. uſum Mitræ & Baculi habent.
Reverendiſſimo D. Abbate N.
Reverendiſſimo D. V. J. D. Archidiacono &c. N.
Reverendiſſimo D. V. I. D. Decano &c.
Reverendiſſimo D. V. I. D. Præpoſito Collegiatæ N.

Reverendiſſimo D. V. I. D. Priore Collegiatæ N. omnibus in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis, ætate gravibus, ac Juris ſcientia commendabilibus, qui commode intereſſe potuerunt; nec non præſentibus D. D. Canonicis, & capitulo Cathedralis, ac aliis Viris Eccleſiaſticis doctrina, & virtute præditis.

Geſta, acta, & publicata fuerunt hæc in Oratorio publico (*ſeu Eccleſia, ſeu Sacrario*) N. J. die &c. Menſis . . . anni . . . . præſentibus ſupradictis Aſſeſſoribus, N. N. pro teſtibus adhibitis, & rogatis.

Ita eſt N. Cancellarius, & Actuarius Curiæ Epiſcopalis N. &c.

37 Uſque adeo diximus de degradatione Clericorũ, aliquod clericale privilegium habentium; quid autem dicendum, ſi ſint Moniales, vel Monachi Laici in nullo Clericorum gradu conſtituti, an & hi exauctorandi, & quomodo? Hunc caſum a Nemine tactum dicit *Martin. del Rio in diſquis Magic. lib. 5. Section. 16. verſic. Majus opus. fol.* 559. his verbis *De his ultimis non memini me quidquam legere, ſed arbitror ſufficere nudationem, ſeu ſpoliationem habitus Monaſtici, ut Viris caputium, fœminis velum cum Scapulari, & habitu ſupremo auferatur, veſtiſque Laica illis inficiatur, & ordine, cui ſe addixerunt, ejecti, ſpoliatique omnium Religioſorum privilegio, ſortiſque laicæ effecti declarentur, ſicque Curiæ ſeculari tradantur*, & ſequitur *Pellizarius in manual. Prælat. tractat. 7. cap. 3 num.* 123. & *de monialibus cap. 8. num. 8. verſic. Quod autem fol.* 279.

38 Sed an Prælati Regulares habeant hanc poteſtatem deponendi ſubditos? negative reſolvunt *Avila de cenſur. par. 3. diſput. 5. libro 4. Sayr. de cenſur. libro 5. cap. 20. num. 28. Barbos. ad Concil. Trident. Seſſion. 13. cap. 4. de reform. poſt. num.* 5. niſi illis conceſſum ſit; ſed pro veritate videas *Didac. Sgroi in lucern. Prælat. par. 7. cap. 3. num. 198. fol.* 839. ubi explicat Franciſc *Schmalzgrueber. in Jus canon. tom. 5. titul. 37. poſt. num.* 146. ubi quod non poteſt degradatio actualis fieri a Prælato Regulari etiam ſi degradandus ſit ejus ſubditus *Megal. in praxi canon. cap. 16. num.* 8. ubi etiam loquitur de degradatione actuali, cum ſit actus Juriſdictionis, non ordinis; *Joannes Baptiſta Lezana in ſummæ quæſt. Regular. verbo depoſitio poſt. num.* 3.

39 Inſuper an detur degradatio realis, & actualis ficte facta ab ipſa lege, diſſidentes opiniones refert Idem *Didac. Sgroi in dicto cap. 3. num.* 205. *& ſeqq.* ubi quod in ſenſu illorum, qui hanc fictam degradationem admittunt in aſſaſſinio, vigore *Textus in cap. pro humani primo de homic. in* 6. ſemper requiritur declaratoria Judicis Eccleſiaſtici; & *num.* 207. refert crimina, pro quibus Clericus ficte a lege degradatus habetur, *Menoch. de arbitr. caſ.* 415. *poſt. n.* 28.

40 Quomodo formari debeat ſententia degradationis, quoties Tribunal haberet utramque poteſtatem Eccleſiaſticam ſcilicet, & ſecularem, habebis apud *Raynald. obſervat. crimin. cap. 7. §. 1. num.* 225. *ſeqq.* ubi exemplum refert; & *num.* 227. loquitur etiam de ſententia degradationis proferenda contra Sacerdotem abſentem, & contumacem; ſed latius formulam degradandi verbaliter Abſentem Contumacem tradit *Nicolaus Emeric. in director. Inquiſ. par. 3. nu. 215. & ſeqq. fol. 530. & ibi Franciſc. Pegna in commentar. 49. litter. D. latius agit fol.* 132. ubi etiam explicat, an in contumaciam verbaliter degradatus, ſi ad manus Curiæ Secularis devenerit, poſſit abſque alia actuali degradatione morti tradi; *Carthar. de execut. ſentent. cap. primo poſt. num. 282. & ſeqq.*

41 Rurſus an Clerici primæ tonſuræ debeant actualiter degradari, & quid ſi in minoribus ordinibus conſtituti? inter ſe non conveniunt Doctores ut videre poteris apud *Rainald ad cap. 3. ſupplet. 3. n. 21. & ſeqq. fol. 282. in edit. Venet* ubi, quod nunquam vidit practicari in minoribus conſtitutis ordinibus, inquit; ſed non recedendum a ritu Pontificalis Romani docet *Monacell. ind. tit. 15. formul. 11. n. primo* rejecta opinione *Rainaldi, Paſſerin.*, *& aliorum.*

42 Sed a quo fieri debeat degradatio Verbalis? diſtinguit Franciſc. *Schmalzgrueber. in Jus canon. t.* 5. in

in Ius canon. par. 4. titul. 37. num. 142. in hunc modum -- *Si degradandus sit Episcopus, vel Religiosus exemptus, degradatio verbalis fieri potest a solo Papa ex cap. accusatus, & cap. quamvis 3. q. 7. si vero inferior, ab Episcopo proprio, vel sede vacante a capitulo, vel eorum Vicario generali*, & cum eo conveniunt *Reiffenstuell de Jur. canonic. lib. 5. titul. 37. de pœnis num. 39. & ibi Weisfner. nu. 78, & 79., & Engel. post. num. 12.*

43 Quoniam vero supra recensendo casus, in quibus deveniri potest ad degradationem, mentio facta est *Constitut. Sanctissimi Domini nostri Papæ Benedicti XIV. incip. Ab Augustissimo* contra omnes utcumque *surripientes, vel asportantes, aut apud se retinentes Sacras Hostias, vel particulas consecratas, cum nonnullis declarationibus, & ordinationibus*, idcirco hic per extensum refertur, ne lector alibi eam perquirere defatigetur.

Sanctissimi Domini Nostri BENEDICTI PAPÆ XIV. Constitutio contra omnes utcumque surripientes, vel asportantes, aut apud se retinentes Sacras Hostias, vel Particulas consecratas, cum nonnullis declarationibus, & ordinationibus

BENEDICTUS EPISCOPUS.

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

AB Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, in quo Salvator Noster, & Dominus JESUS CHRISTUS se ipsum nobis, tamquam gratiarum omnium fontem uberrimum, atque pretiosum æternæ gloriæ pignus, amandum, atque fruendum exhibere ineffabili benignitate dignatur; cui curvari convenit omne genu, omnesque gentes, & populos & linguas perenne adorationis, & honoris tributum offerre; sceleratorum Hominum audaciam, multoque magis sacrilegas impiorum manus arcendas esse; in primisque a Nobis Apostolicæ auctoritatis clypeo, ac districto pœnarum gladio, quantum cum Domino possumus, longius propulsandas, tum ipso ministerii Nostri Officio, tum etiam Prædecessorum nostrorum exemplis admonemur.

Et sane cum alias Ven. mem. Prædecessor Noster Innocentius Papa XI. per suam Constitutionem datam IV. Idus Martii anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo septuagesimo sexto, statuerit, ut omnes, & singuli utriusque sexus, qui de execrabili furto Hostiæ consecratæ, sive unius, vel plurium Particularum consecratarum, cum sacra Pyxide, vel sine illa, legitime, & judicialiter confessi, aut convicti fuerint, quive propria malitia, vel de alterius mandato, Hostiam ejusmodi, sive unam, vel plures Particulas consecratas, ad malum finem, apud se retinere, vel alio transferre, seu asportare præsumserit, condignis pœnis, & animadversionibus pro facinoris atrocitate plectantur, & pro prima etiam vice Curiæ seculari tradantur; non obstanti minori ætate, dummodo vigesimum annum attigerint; easdemque pœnas constituerit etiam contra Mandantes: Immediatus illius Successor fel. pariter record. Alexander Papa VIII., æquali zelo ad tam nefarium scelus eliminandum armatus, prædictam Innocentii XI. Constitutionem confirmavit, per aliam in simili forma datam XI. Kal. Januarii anni millesimi sexcentesimi nonagesimi; in qua etiam illud addidit, ut sub antedictæ Constitutionis dispositione intelligi deberent comprehensæ omnes, & singulæ personæ, tam Seculares, quam Ecclesiasticæ, etiam Regulares, cujuscumque dignitatis, status, gradus Ordinis, Congregationis, Societatis, & Instituti, quibuscumque privilegiis, exemptionibus, & Indultis munitæ, & quavis speciali nota, aut individuatione dignæ, nulla prorsus excepta; easque omnes, si quas atrocissimi hujus criminis, quocumque modo, etiam sine qualitate furti, per se ipsas, vel per alios quoscumque, aut de alterius mandato, commisisse, reas esse constaret, omnibus, & singulis pœnis tum antiquis, tum in dicta Innocentii XI. Constitutione innovatis, etiam quoad Ecclesiasticos degradationis realis, & traditionis brachio seculari, omnino, & irremissibiliter obnoxias fuisse, & esse, atque in posterum fore declaravit.

Nos igitur, quibus horrendæ hujusmodi impietatis magis magisque præcavendæ non minor cura pectori insidet, supradictas Prædecessorum nostrorum Innocentii XI., & Alexandri VIII. Constitutiones (quarum tenores, ac si de verbo ad verbum præsentibus insertæ forent, haberi volumus) atque omnes, & singulas dispositiones, ordinationes, declarationes, & extensiones in illis contentas, prout jacent, Motu proprio, & ex mera scientia, & deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, hac Nostra perpetuo valitura Constitutione confirmamus, approbamus, & innovamus, easque inviolabiliter, & inconcusse servari volumus & mandamus.

Cum autem, sicut Nos ipsi pluries agnovimus, dum adhuc in minoribus existentes, in Romana atque universali Inquisitione Consultoris munere fungebamur, in hujusmodi Causarum tractationibus, quæ coram Sacro prædictæ Inquisitionis Tribunali agitantur, hæ plerumque exceptiones a Reis, atque Reorum Advocatis proponi soleant; quod scilicet subreptarum Particularum, sive Hostiarum consecratio, & surripientium, sive asportantium, vel respective retinentium intentio ad malum finem directa, minime a Fisco probentur; & propter hujusmodi exceptiones, & deficientes in Fisco probationes ad easdem repellendas, hujus generis causas in longum protrahi contingat, atque etiam ipsi aliquando Rei delictorum suorum impunitatem, aut pœnarum minorationem pessimo exemplo obtinere tentaverint; Cumque super relevantia istarum exceptionum, quæ ex prædictarum Innocentii XI., & Alexandri VIII. Constitutionum contextu oriri asseruntur, & super eo, an ipsis Reis, vel Fisco potius incumbat onus conficiendi probationes pro supradictis exceptionibus fundandis, vel respective destruendis, novam aliquam declarationem Pontificia auctoritate suffultam memoratis Constitutionibus adjungi desideraretur; Idcirco Nos, volentes omnia sacrilegis Hominibus adimere subterfugia, per quæ condignas tantæ impietatis pœnas declinare, vel earum minorationem, & relaxationem prætendere, vel obtinere possent, motu, scientia, deliberatione, ac potestatis plenitudine paribus, atque etiam Ven. Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium in tota Republica Christiana adversus hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum a Sancta Sede spe-

specialiter deputatorum sensui, & consilio Nobis alias super hac re insinuato inhærentes, ea quæ sequuntur, opportune statuenda, & declaranda censuimus.

Quoties igitur per legitimas probationes constiterit, vel Hostiam, vel Particulas a Reo subreptas, sive alio modo asportatas, atque retentas, in Sacro, prius Repositorio, seu Tabernaculo, vel in Sacra Pyxide, aut Ostensorio asservatas, indeque sacrilego ausu extractas, atque asportatas fuisse; vel eidem Reo constituto, aut alteri personæ, in actu Communionis a Sacerdote traditas, deindeque vel in eo lem Communionis actu, vel post illum, ab ipso sumente ex proprio ore extractas fuisse; tunc satis, & abunde fundatam præsumptionem Fisco suppetere declaramus, pro asserenda earumdem Hostiarum, seu Particularum consecratione; ad quam excludendam, nonnisi claras & concludentes in contrarium probationes admitti debere decernimus; quarum perficiendarum opus ad ipsum Reum pertinere dubitandum non est, ac ne in posterum dubitari contingat, præsentis declarationis tenore statuimus.

Inutiliter etiam a Reis, vel ab eorum Defensoribus proponetur exceptio non probatæ pravæ intentionis abutendi Sacramento ad malum, vel sacrilegum finem, nisi concludentibus, & juridicis probationibus, adstruendis pariter ab ipsis Reis, in quos tale onus præsentis declarationis vigore expresse refundimus, hujusmodi exceptio constabilita fuerit, & justa, aut excusabilis ratio asportationis, aut retentionis Sacramenti, plene comprobetur. Alias etenim Fisco semper assistet valida, & legitima præsumptio de intentionis pravitate, quotiescumque probaverit, ipsam Sacræ Hostiæ, vel Particulæ subreptionem, asportationem, aut retentionem, absque eo quod, super malo, vel sacrilego fine, speciales probationes debeat cumulare. Itaque neque aliam superius memoratam exceptionem, ubi sufficienter, ut supra, probatæ non fuerint, impiis tanti Sacramenti violatoribus ullatenus suffragari volumus, quo minus omnibus, & singulis pœnis, etiam pro prima vice traditionis brachio Seculari, & quoad Ecclesiasticos, degradationis realis, & traditionis pariter pro prima vice brachio Sæculari, in præfatis, & antiquioribus Prædecessorum Nostrorum, & juris sanctionibus, contra hujusmodi nunquam satis detestandi facinoris Reos juste, ac sapienter constitutis, subjiciantur, & cum effectu plectantur, & puniantur.

Decernentes præsentes Nostras Literas, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod quilibet in præmissis, seu eorum aliquo, jus, vel interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, cujusvis status, gradus, Ordinis, præeminentiæ, vel dignitatis existant, sive alias specifica, & individua mentione, & expressione digni illis non consenserint, nec ad ea vocati, & auditi, neque causæ, propter quas eædem præsentes emanaverint, adductæ, verificatæ, vel sufficienter, aut ullo modo justificatæ fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quantumvis juridica, & privilegiata causa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauso, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, aut interesse habentium consensus, aliove quolibet, etiam quantumvis magno, ac formali, & substantiali defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut etiam motu pari, & de Apostolicæ potestatis plenitudine simili concesso, vel emanato quempiam in Judicio, vel extra illud uti, seu se juvare ullo modo posse, sed ipsas præsentes semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter, & inconcusse observari.

Sicque, & non aliter in præmissis censeri, atque ita per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac ejusdem S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Apostolicæ Sedis prædictæ Nuncios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, ac potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari, & definiri debere; ac irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quatenus opus sit nostra, & Cancellariæ Apostolicæ Regula de Jure quæsito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, nec non quibusvis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus; privilegiis quoque, exemptionibus, & indultis, etiam in corpore juris clausis, aut Literis Apostolicis quibusvis Personis, Collegiis, Locis, Ordinibus, etiam Militaribus, Congregationibus, Societatibus, & Institutis, etiam Societatis Jesu, & S. Joannis Hierosolymitani, aliisve quiquslibet specifica, & individua mentione dignis, etiam sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam clausulis, & Decretis, etiam irritantibus in genere, vel in specie, etiam motu simili, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & individua mentio, seu quævis alia expressio ad id servanda foret, illorum tenores, formas, causas, & occasiones præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & exactissime servatis, & specificatis respective habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, ad præmissorum effectum plenissime & amplissime motu pari derogamus, & derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Volumus insuper, & eadem auctoritate prædicta mandamus, ut eædem præsentes, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam facilius deducantur, nec quisquam de eis ignorantiam prætendere valeat, ipsas præsentes, seu earum transumpta ad Valvas Ecclesiæ S. Joannis in Laterano, & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, nec non Cancellariæ Apostolicæ, & in acie Campi Floræ per aliquem ex Cursoribus nostris, ut moris est publicari, & affigi: Sicque publicatas, & affixas omnes, & singulos, quos concernunt, seu concernent in futurum perinde afficere, & arctare, ac si unicuique illorum per-

perſonaliter intimatæ, & notificatæ fuiſſent.

Utque earumdem præſentium tranſumptis, ſeu exemplis etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, ac ſigillo Perſonæ in Eccleſiaſtica Dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides, tam in judicio, quam extra illud ubique locorum habeatur, quæ ipſis præſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Nulli ergo omnino Hominum liceat paginam hanc noſtrarum confirmationis, approbationis, innovationis, voluntatis, mandati, ſtatui, decreti, declarationis, ampliationis, & extentionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo tertio, tertio nonas Martii Pontificatus Noſtri Anno Quarto.

D. Card. Paſſioneus.

J. Datarius.

VISA DE CURIA
I. C. Boſchi.

J. B. Eugenius.

Regiſtrata in Secretaria Brevium.

Loco ✠ Plumbi.

Ad ornatum Formularij P. de Ameno *nonnullæ Formulæ tormentorum ſuperadduntur, quæ in praxi ſervantur, ſignanter in* Tribunalibus *Urbis & Status Eccleſiaſtici.*

Formula Torturæ repetitæ.

Die.... Menſis.... Anni....

Iterum conſtitutus perſonaliter coram D.N. meque &c. in Carceribus novis.

N. N. de quo alias, qui monitus de obligatione dicendi veritatem, prout illam dicere promiſit, fuit per D.

Interrogatus, an tandem ſit diſpoſitus fateri veritatem ſuper crimine, vel criminibus ſibi jam conteſtatis, & quatenus &c.

Reſpondit -- *La verità l'ho detta.*

Et per D. benigne monitus, & hortatus ad recedendum ab ejus obſtinatione, liberamque tradendam veritatem ſuper præmiſſis, alias pro ea habenda devenietur contra J.C. ad opportuna Juris, & Facti remedia, nempe ad tormentum funis, & quatenus &c.

Reſpondit -- *Sento l'ammonizione &c. al che riſpondo, che la verità l'ho detta.*

Tunc D. Sedens &c. viſa pertinacia J.C. veritatem de plano fateri recuſantis, viſis indiciis contra ipſum ex Proceſſu reſultantibus, aliiſque viſis viden., & conſideratis conſideran., inhærendo Decreto, vel Reſolutioni Congregationis &c in qua poſt auditos in ſuis Defenſionibus tam in voce, quam in ſcriptis DD. Advocatum, Procuratoremque Pauperum, a quibus cum nil relevans ad ejus favorem fuerit deductum, fuit reſolutum, ut contra J.C. procederetur ad tormentum funis, etiam repetitæ, mandavit eumdem in loco Tormentorum jam exiſtentem per Carcerum Cuſtodes ſpoliari, ligari, & funi applicari cum aſſiſtentia DD. N. Phyſici, & N. Chirurgi Charitatis, & Carcerum.

Qui ſic ſpoliatus, ligatus, & funi applicatus, antequam in altum elevaretur, fuit per D. benigne monitus, & hortatus, ut, omiſſa pertinacia, liberam fateatur veritatem ſuper præmiſſis, nec permittat, quod pro ea habenda in altum elevetur, prout elevabitur, quatenus in ejus obſtinatione perſiſtat, ideo &c.

Reſpondit -- *La verità l'ho detta.*

Tunc D. poſitis horologiis pulveris in ſolito curſu cum aſſiſtentia nominatorum Peritorum mandavit J.C. in altum elevari.

Qui ſic elevatus cæpit clamare, & dicere &c.

Et inſtante D. pro veritate habenda.

Reſpondit -- *La verità l'ho detta.*

Et poſtquam denuo fuerit ſimili modo interrogatus, & Reus perſiſtat in ſua negativa, elapſa medietate horæ concluditur hoc modo.

Et cum ſtetiſſet in d. Tormento funis ſic elevatus per ſpatium medietatis horæ ad horologium pulveris currentis, & nihil aliud ab eo haberi potuerit, D. mandavit, eumdem pro nunc leviter e d. Tormento deponi, diſligari, brachia reaptari, & in manſione ſeparata detineri animo &c. & ſine præjudicio &c. & ita &c. omni &c.

Sequenti vero die, & poſt integrum lapſum viginti quatuor horarum continuabitur idem Tormentum per aliam horam modo ſequenti.

Die.... Menſis.... Anni.

Iterum conſtitutus &c. N. N. qui monitus &c. fuit per D.

Interrogatus an tandem ſit diſpoſitus &c.

Reſpondit -- *La verità l'ho detta.*

Et monitus per D. ad recedendum ab ejus obſtinatione negandi, tantiſque mendaciis, liberamque veritatem fatendam ſuper præmiſſis, alias pro ea habenda devenietur contra J. C. ad continuationem Tormenti.

Reſpondit -- *Sento &c. & io riſpondo, che la verità l'ho detta.*

Tunc D. Sedens &c. viſa pertinacia J. C. veritatem fateri nolentis, viſis indiciis contra J. C. ex Proceſſu legitime reſultantibus, quæ per præcedentem Torturam illatam eliſa minime fuerunt, aliiſque viſis viden., & conſideratis de jure conſideran., inhærendo Decreto, vel Reſolutioni, de quo ſupra &c. cum aſſiſtentia eorumdem DD. N. Phyſici, & N. Chirurgi mandavit J.C. in loco Tormentorum exiſtentem ſpoliari, ligari, & funi applicari.

Qui ſic ſpoliatus, ligatus, & funi applicatus fuit denuo per D. monitus &c. & ſequere eodem modo, quo ſupra.

Reſpondit ....

Tunc D. poſitis horologiis pulveris in ſolito curſu mandavit eumdem in altum elevari.

Qui ſic elevatus cæpit clamare, & dicere.

Et

Et instante D. pro veritate habenda..

Respondit....

Et postquam alias eodem modo interrogaveris, & Reus negativus persistat, durante tempore unius horæ, concludes hoc modo,

Et cum stetisset in d. Tormento sic elevatus per spatium unius horæ ad horologium pulveris currentis, & nil aliud haberi potuerit, D. mandavit eumdem e d. Tormento deponi, disligari, & brachia reaptari, & ad largam poni omni &c. & ita &c.

Formula Tormenti Taxillorum, nuncupat. Stanghette.

Iterum constitutus personaliter &c., *& postquam illum interrogaveris, & monueris eo modo, quo supra factum fuit, habitaque prius Peritia jurata Medici, & Chirurgi, qui testentur de impedimento corporali, pro quo non possit Reus tormento funis supponi, debet Iudex hoc facere Decretum.*

Tunc D. sedens &c. visa pertinacia J. C. veritatem fateri nolentis, visis &c. attenta Phisici, & Chirurgi Peritia super impedimento, quo Reus laborat, quo mediante non possit tormento funis supponi, mandavit eumdem Tormento Stanghettæ cruciari, prout accomodato J. C. per Carceris Custodes super strato ad hunc effectum præparato, accommodatoque illius pede intus Cippum, fuit monitus; & hortatus ut, omissa pertinacia, liberam veritatem tradat super præmissis, nec expectet Tormento prædicto cruciari, prout cruciabitur, quatenus in ejus obstinatione persistet, ideo &c.

Respondit -- *La verità l'ho detta.*

Tunc D. cum assistentia præfatorum Peritorum mandavit J. C. d. Tormento comprimi, & cruciari

Qui dum comprimabatur, & cruciabatur fuit per D.

Interrogatus, ut veritatem dicat super præmissis.

Respondit -- *La verità l'ho detta.*

Et cum iterum comprimeretur, & cruciaretur, fuit denuo per D. monitus ad veritatem fatendam.

Respondit -- *La verità l'ho detta.*

Si vero Reus pluries compressus, & cruciatus, negativus remanserit, concludes.

Tunc D. cum videret J. C. in negativa persistere, & nolle aliud dicere, mandavit ejus pedem a Cippo removeri, & ad locum suum, vel ad Largam reponi, cum pluries compressus, & cruciatus demore fuisset per spatium medietatis, vel trium quadrantium horæ ad horologium pulveris currentis.

Adnotatione dignum videtur, quod Reus non debet semper comprimi, & cruciari d. Tormento, durante tempore recensito, sed interpolate, & aliquando, prout Medico, & Peritis visum fuerit, qui etiam debent esse cauti, ne Tortor violenter nimis, & plus debito comprimat.

Alia Formula tormenti Sibillorum, quod infertur Mulieribus, & Pueris, & in levibus delictis juxta Farinacc. q. 38 num. 68.

Die.... Mensis.... Anni....

Iterum Constitutus &c. vel constituta &c.

Prosequere interrogatorium ut supra, factaque monitione subdas.

Tunc D. sedens &c. visa pertinacia J.C. visis &c. pro veritate habenda, cum aliter ab ea haberi illa non possit, mandavit eandem; ex quo Mulier tormento Sibillorum supponi.

Prout accersitis Custodibus Carcerum, & Sibillis inter singulos ambos ejus digitos positi, antequam cruciaretur, fuit pluries benigne monita ad veritatem dicendam, quia alias d. tormento cruciabitur, ideo &c.

Respondit &c.

Tunc D. mandavit J. C. d. tormento cruciari, & clamare cœpit alta voce *oimè &c.*

Et cum stetisset in d. tormento supposita, manibus antea junctis; & inter earum binos digitos, Sibillis accommodatis, illisque per Carcerum Custodem fortiter compressis, per spatium trium Paternoster & nil aliud ab ea haberi potuisset, D. mandavit J. C. de tormento amoveri, & ad locum suum reponi omni &c.

Et quando adhibetur hoc tormentum ad purgandam maculam videbis *Martin. in praxi cap.* 59. *fol.* 233. & quo ad Mulierem tanquam Sociam Criminis *c.* 48. *fol.* 208. cujus Formula posita est a Domino Additionat. in *Observ.* XXIV. *num.* 23.

De Ratificatione Confessionis.

Quia P. Amenus in parte prima Praxis *Criminalis Tit* 16. *Tortura* §. 9. *num.* 106. *fol.* 381. De materia Ratificationis Confessionis a Reo in Tormentis emissæ satis bene disseruit, Formulam idcirco adhibendam in tali Ratificatione recipienda hic ponitur cum non sufficiat ad condemnationem Rei sola Confessio, in tormento habita, nisi deinde extra locum tormentorum formaliter ratificata fuerit.

Formula Ratificationis Confessionis.

Die.... Mensis.... Anni....

Iterum Constitutus personaliter coram D., de quo supra, meque &c. in Corritorio Carcerum Novorum, ubi nullum adest Tormentorum genus, neque illius signum.

N. N. de quo alias, qui monitus quoad se, delato vero sibi quoad alios juramento veritatis dicendæ prout tactis &c. juravit (& hoc fiet, quando ex eodem Processu remaneant alii Inquisiti super eodem crimine, si vero solus sit, uteris sequenti formula) qui monitus de obligatione veritatis dicendæ, prout illam dicere promisit, fuit per D.

Interrogatus. an ea omnia, quæ hesterna die fassus fuit occasione tormenti sibi illati, fuerint, & vera sint, & pro veritate dicta, modoque tanquam talia promptus, & paratus sit confirmare, & ratificare in hoc Corritorio, ubi nullum adest Tormentum, neque illius signum.

Respondit....

Et sibi per D. dicto, ut modo summatim, & in substantia recenseat ea, quæ in dicto Tormento deposuit, vel ad comminationem, vel aliter, prout casus erit.

Respondit. *Quello, che io jeri dissi nel tormento della Corda, o della veglia, fu in sostanza, che io commessi il furto a danno di N.* & sic prosequere totam Facti confessati narrationem *è questo, e quanto dissi, a confessai jeri nel detto Tormento, ovvero* quan-

quando V. S. mi minacciò di darmi la corda, ovvero come sopra.

Interrogatus, an ea omnia modo promptus sit, & paratus confirmare, & ratificare extra dictum Tormentum.

Respondit. *Si Signore, che &c.*

Et lecto sibi per me &c. de mandato &c. ad claram &c. dicto ejus examine, facto in dicto Tormento, & de quo in præsenti Processu, quo per I. C. bene audito, & intellecto, prout asseruit, fuit per D.

Interrogatus, quid dicat de his, quæ sibi modo legi audivit, & quatenus &c.

Respondit. *Quanto V. S. mi ha fatto leggere da questo Signor Notaro, riconosco esser &c. e come tale, e per tale confermo in tutto per la verità in questo luogo.*

Et iterum ostensis sibi per me de mandato &c. rebus, vel armis, aut his (de quibus secundum casuum contingentias agetur &c.) de quibus in præsenti Processu, & per I. C. bene visis, inspectis, & consideratis fuit per D.

Interrogatus quid dicat de rebus &c. sibi modo, ostensis iterum, & quatenus &c.

Respondit. *Queste robbe* (& hic describentur qualitates rerum vel aliorum &c.) *che V. S. mi fa vedere di bel nuovo, riconosco esser quelle stesse da me rubbate, come &c.* & sic de singulis *e come tali, e per tali le riconosco benissimo.*

Tunc D. acceptatis &c. examen dimisit, & I. C. ad locum suum (quatenus ageretur de imponenda pœna mortis ordinaria) vel ad largam reponi mandavit sine præjudicio &c. non solum &c. sed & omni &c.

Aliquando evenit, quod Rei confessionem in tormentis factam nolunt ratificare, dicendo, illam emisisse præ dolore tormenti, idcirco tunc Iudex debet in Processu redigi facere dictæ Confessionis revocationem, eo modo, & verbis, quibus illam Reus revocat, juxta monitum *Raynald. observ. Criminal. cap. 34. §. 12. num. 64. tom. 3.* Sed postea debebit Judex eidem replicare, & contestare modo sequenti, vel alio magis proprio, ut Iudici videbitur.

Et sibi dicto per D. quod Tormenta inferuntur ad eruendam veritatem, quam cum I. C. dixerit, eaque verificata remanserit ex indiciis, aliisque ex Processu resultantibus, malitiosa propterea redditur I. C. responsio, præ dolore tormenti Confessionem relatam emisisse, ideoque benigne monetur ad veritatem fatendam.

Respondit &c.

Et sibi per D. replicato, quod cum Indicia contra I. C. laborantia non solum in nihilo fuerint diminuta, imo aucta, ex confessione, Curia, & Fiscus legitime prætendunt posse deveniri contra I. C. ad ea, quæ Juris erunt, non obstante ejus inconstantia, ideo &c.

Respondit &c.

Tunc &c.

Vel si velit Judex iterum, Reum tormento subjicere post responsionem habitam ab Reo Confessionem ractificare nolente, ita se habebit.

Et sibi dicto per D. quod tormenta inferuntur ad eruendam veritatem, quam cum J. C. dixerit, eaque justificata remaneat, ex indiciis, & probationibus, ex Processu resultantibus, malitiosa propterea redditur I. C. responsio, præ dolore tormenti veritatem emisisse; idcirco quia indicia contra J. C. laborantia, non solum in nihilo fuerunt diminuta, imo aucta, & multiplicata, ideo benigne monetur ad dicendam veritatem, alioquin devenietur contra J. C. ad continuationem tormenti, quatenus &c.

Respondit. *Sento, che V. S. mi dice &c. Rispondo, che la verità l'hò detta, e sono Innocente.*

Tunc D. sedens &c. visa pertinacia I. C. nolentis, de plano confessionem ratificare, viso, quod indicia contra J. C. resultantia in nihilo fuerunt diminuta, imo aucta, & multiplicata, aliisque visis videndis, & consideratis considerandis, inhærendo decreto in Congregatione facto, de quo supra &c., pro veritate habenda, cum illa aliter haberi non possit, mandavit pro continuatione tormentorum J. C. in loco tormentorum duci, ibique spoliari, ligari, & dicto tormento funis de more supponi cum assistentia D. D. Physici, & Chirurgi &c.

Qui sic spoliatus, ligatus, & funi applicatus, antequam in altum elevaretur, fuit iterum per D. benigne monitus, ut omissa pertinacia, liberam fateatur veritatem, nec expectet iterum, pro ea habenda, in altum elevari, prout omnino elevabitur, quatenus obstinatus, in illam negando perseveret.

Respondit. *La verità l'hò detta.*

Tunc D. repositis horologiis in solito cursu, cũ assistentia nominatorũ Peritorum mandavit J. C. in altum elevari.

Qui sic elevatus &c.

Si autem Reus sustinuerit negativam, concludendum venit hac methodo.

Tunc D. cum J. C. stetisset in d. tormento Funis, per spatium unius horæ, *vel* trium quadrantium, ad horologium Pulveris currentis, & nihil aliud ab eo potuisset haberi, mandavit J. C. leviter a tormento deponi, disligari, brachia reaptari, revestiri, & ad largam poni omni &c.

FINIS SECUNDÆ PARTIS.

INDEX

RERUM NOTABILIUM,

Quæ in Tractatu De Incorrigibilium expulsione ab Ordinibus Regularibus, & in Constitutionibus Apostolicis ad materiam criminalem spectantibus huic tomo insertis, atque in Observationibus Cl. Viri Joannis Baptistæ Gallucci Advocati Romani continentur.

Res in Tractatu de Incorrigibilium Expulsione contentæ, in hoc Indice sub hac nota, De expulf. *Quæ in Constitutionibus Apostolicis, sub hac*, Constit. *Quæ verò in Observationibus extant, sub aliâ notâ*, Obser. *reperies*.

A

Reos

D

De-

Deli-

E

F

ce,

G

H

Len

aliis

N

O

P

Pro

Pro-

Q

R

S

T

pag.

Laus Deo, Deiparæque Virginis sine labe originali conceptæ.

